SACRORUM CONCILIORUM NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO.

TOMUS NONUS.

REPRODUCTION

EN FAC-SIMILÉ

TIRÉE A 250 EXEMPLAIRES SEULEMENT

PAR LES PROCÉDÉS ANASTATIQUES

DE

C. REINECKE, A BERLIN

POUR

H. WELTER, ÉDITEUR

RUE BERNARD-PALISSY, N° 4, A PARIS

ET A LEIPZIG, SALOMONSTRASSE, 16

1902

SACRORUM CONCILIORUM NOVA, ET AMPLISSIMA COLLECTIO,

IN QUA PRÆTER EA QUÆ

PHIL. LABBEUS ET GABR. COSSARTIUS S. J.

Et noviſſime NICOLAUS COLETI *in lucem edidere,*

EA OMNIA INSUPER SUIS IN LOCIS OPTIME DISPOSITA EXHIBENTUR, QUÆ

JOANNES DOMINICUS MANSI

LUCENSIS, CONGREGATIONIS MATRIS DEI EVULGAVIT.

EDITIO NOVISSIMA

AB EODEM PATRE MANSI,

POTISSIMUM FAVOREM ETIAM ET OPEM PRÆSTANTE

EM.^MO CARDINALI DOMINICO PASSIONEO

SANCTÆ SEDIS APOSTOLICÆ BIBLIOTHECARIO,

ALIISQUE ITEM ERUDITISSIMIS VIRIS MANUS AUXILIATRICES FERENTIBUS, CURATA,
Novorum Conciliorum, novorumque Documentorum Additionibus locupletata,
Ad MSS. Codices Vaticanos, Lucenſes, alioſque recenſita, & perfecta.

ACCEDUNT ETIAM NOTÆ, ET DISSERTATIONES QUAMPLURIMÆ, QUÆ IN CETERIS EDITIONIBUS DESIDERANTUR.

TOMUS NONUS.

Ab anno DXXXVI. uſque ad annum DXC. incluſive.

ALMA COLLEGE
263.1
LIBRARY
M318
Alma, California

FLORENTIÆ
MDCCLXIII.

EXPENSIS ANTONII ZATTA VENETI.

(Editio iterata ad Editionis principis exemplum ab Huberto Welter, Bibliopola, Via dicta Bernard Palissy 4, Parisiis M.D.CCCCII).

f
BX
825
S3
1901
v.9

SYLLABUS
EORUM, QUÆ IN TOMO IX.
CONTINENTUR.

Quæ hoc indice ☞ notata ſunt, noſtræ editioni noviter acceſſere.

ANNO CHRISTI		
536	VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA SILVERII PAPÆ	Pag. 1
	Ejuſdem Epiſtolæ duæ ſuſpectæ.	6. 7
	Amatoris Ep. Auguſtodunenſis Epiſtola ad eundem Silverium, ſuſpectæ fidei	*ibid.*
	Vigilii Antipapæ epiſtola ad Cæſarium Arelat. Ep.	10
☞	Decreta Silverii Papæ.	*ibid.*
538	*CONC. AURELIANENSE III.*	*ibid.*
	Notæ Sirmondi S. J.	21
	—— *Binii.*	22
	Synodus Syriaca Euphræmii G. L.	23.
540	VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA VIGILII PAPÆ.	24
	Notæ Severini Binii.	26
	Ejuſdem Epiſtolæ XVI.	29. & ſeqq.
☞	Epiſtola ejuſdem ad Profuturum Bracarenſem.	33
☞	Ad XVI. Admonitio P. Manſi.	56.
	Fragmentum damnationis Theodori Ep. Cæſareæ.	58
	Notæ Severini Binii.	61
	Conſtitutum de tribus capitulis	*ibid.*
540 aut circiter	*CONCIL. BARCINONENSE.*	109
	Notæ Gabrielis Albaſpinæi.	110
541	*CONCILIUM BIZACENUM.*	111
	—— *AURELIANENSE.*	ibid.
	Sirmondi atque Binii notæ.	121. & ſeq.
543	*CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM.*	122
☞	*Synodus Perſica.*	125
	Synodus Conſtantinopolitana.	ibid.
549	*CONCILIUM AURELIANENSE V.*	127.
	Additio ad idem Concilium.	138
	Sirmondi atque Binii notæ.	139
	CONCIL. ARVERNENSE II.	142
☞	Ad idem Concilium.	145
550.	*CONCIL. ILLYRICIANUM.*	147
	—— *TULLENSE.*	ibid.
	—— *AFRICANUM.*	149
	Synodus Mopſueſtena.	150
	Eadem G. L.	ibid.
	CONCILIUM METENSE.	151

ANNO CHRISTI		
550	Epiſtola legatis Francorum.	*ibid.*
	Sirmondi, & P. Pugi Notæ.	156.
	CONCIL. V. CONSTANTINOP.	157
	Hiſtoria V. Synodi Conſtantinopolitanæ.	*ibid.*
	Baluzii Prefatio.	163
	Acta quæ quintam Synodum præceſſerunt.	171
	Confeſſio ſeu Collatio I.	173
	Epiſt. Juſtiniani Imp. ad Ep. Conſtantinopoli degentes.	178
	—— Eutichii ad Vigilium P. G. L.	186
	—— Vigilii ad Eutichium G. L.	187
	Collatio II.	191
	Collatio III.	200
	Collatio IV.	202 & ſeq.
	Collatio V.	230 & ſeq.
	Collatio VI.	297
	Collatio VII.	345
	Collatio VIII.	367
	Anathematiſmi ſeu capitula XIV. G. L.	375
	Canones Concilii V. contra Origenem G. L.	395
	Fragmenta.	401
	Cyrilli ad Acacium & Proclum Epiſtolæ G. L.	407 & ſeq.
	Epiſtola Decretalis Vigilii P. G. L.	414
	Petri de Marca Diſſertatio.	419
	Pelagii P. II. Ep. ad Eliam Aquilejenſem.	433
	Vigilii P. Conſtitutum pro damnatione trium capitulorum.	455
	Liber Imp. Juſtiniani adverſus Origenem G. L.	487
	Ejuſdem adverſus nonnullos Theodorum Mopſueſtenum defendentes. G. L.	590
	Notæ Severini Binii in Concilium Conſtantinopolitanum V.	645
	Idem Concilium ex libello Synodico G. L.	654
	—— Ex Photio G. L.	655
	—— Ex Nilo.	657
	—— Ex Anonymo.	*ibid.*

CON-

ANNO CHRISTI

553 CONCIL. HIEROSOLYMITANUM. 659
—— AQUILEJENSE. ibid.
Breviarium cauſæ Neſtorianorum, & Eutychianorum a S. Liberato collectum. 660
Notæ Severini Binii. 700
554 CONCIL. ARELATENSE V. 702
☞ De Synodis in Origeniſtas Diſſertatio. 703
VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA PELAGII PAPÆ I. 709
Notæ Severini Binii. ibid.
Ejuſdem Epiſtolæ XVI. 109 & ſeq.
☞ Animadverſio P. Manſi ad ep. III. 715
Fides Papæ Pelagii. 728
Ejuſdem Epiſtolæ ſeu potius fragmenta Epiſtolarum. 730
☞ Ejuſdem fragmenta ex Collectione Deuſdedit 736
Childeberti Regis Conſtit. 738
CONCIL. PARISIENSE II. 739
Sirmondi atque Binii Notæ. 741
555 aut circiter CONC. INCERTI LOCI. ibid.
—— PARISIENSE III. 743
Sirmondi atque Binii Notæ. 748
☞ Canones inſcripti a Gratiano &c. 742
☞ Notæ P. Manſi ad ſuperiores Canones. 752
558 ant circiter SYNODUS AQUILEJENSIS. ibid.
VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA JOANNIS PAPÆ III. 753
Notæ Severini Binii. 754
Ejuſdem ep. ad Epiſcopos Germaniæ & Galliæ. 736
—— ad Ebaldum Viennenſem Archiepiſcopum. 760
Clotharii Regis Conſtitutio. 761
☞ SUFETULENSE CONCILIUM. ibid.
560 aut circiter SYNODUS LANDAVENSIS I. 763
—— LANDAVENSIS II. ibid.
—— LANDAVENSIS III. 765
—— CPOLITANA G.L. ibid.
—— ANTIOCHENA G. L. 767
Epiſtolæ Nicetii Ep. Trevirenſis ibid. & ſeq.
☞ CONC. THEIMENSE II. 771
—— BRACARENSE II. 773
Binii Notæ. 780
P. Pagi Obſervatio. 783
CONC. SANCTONENSE I. ibid.
567 Notæ Binii. 785
CONC. LUGDUNENSE II. 786
—— TURONENSE II. 789
Decretum Epiſcoporum 813
569 CONC. APUD LUCUM. 815
Notæ Garſiæ Loaiſæ. 816
Diviſio Provinciarum Hiſpaniæ 817

ANNO CHRISTI

572 CONC. BRACARENSE III. 835
Notæ Severini Binii. 842
Fragmenta ejuſdem Concilii. 844
CONC. LUCENSE II. 846
Capitula collecta a Martino Ep. Bracarenſi. ibid.
VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA BENEDICTI PAPÆ I. 750
Ejuſdem Epiſtola ſuſpecta. 861
573 CONC. PARISIENSE IV. 866
Epiſtola Concilii ejuſdem ad Sigebertum Regem. 868
Sirmondi, & Binii Notæ. 869
Epiſtola S. Germani ad Brunichildem Reginam. 821
575 Conventus Lugdunenſis. 873
☞ 576 CONC. SELEUCIENSE NESTORIANORUM. 874
577 CONC. PARISIENSE V. 875
Sirmondi & Binii Notæ. 879
VITA, EPISTOLÆ, ET DECRETA PELAGII II. PAPÆ. ibid.
Obſervatio P. Philippi Labbe. ibid.
Binii Notæ. 880
Ejuſdem Epiſtolæ IX. 881
—— Decima Ep. ad Aunarium. 906
—— Decreta. ibid.
☞ —— Epiſtolarum fragmenta. 907
578 CONC. AUTISSIODORENSE. 911
Notæ Sirmondi & Binii. 917. & ſeq.
Synodus Alexandrina Eutychianorum. 918
☞ —— Ægyptiaca eorundem. 919
579 CONC. CABILLONENSE. 920
Obſervatio P. Labbe. 921
CONC. SANCTONENSE. ibid.
—— GRADENSE. 923
Obſervatio P. Pagi. 927
☞ Cenſura P. Manſi ad idem Concilium. ibid.
580 CONC. BRENNACENSE. 930
Notæ Severini Binii. ibid.
581 CONC. MATISCONENSE. 931
Notæ P. Sirmondi. 937
—— Severini Binii. 938
☞ Canones Matiſconenſium Conciliorum ex Burchardo additi. 939
☞ Synodus Toletana Arianorum. 941
583 CONC. LUGDUNENSE III. 942
Notæ Jacobi Sirmondi & Binii. 944
Obſervatio P. Labbe. ibid.
584 Conventus Generalis Rothomagi. ibid.
CONC. VALENTINUM II. 946
Notæ Sirmondi & Binii. ibid.
☞ Adnotatio P. Manſi. 947
585 CONC. MATISCONENSE II. ibid.
Notæ Sirmondi & Binii. 659. & ſeq.
Præceptio Guntramni Regis. 962

ejuſ-

ANNO CHRISTI

585 ☞ —— Ejusdem adlocutio. 963
CONC. GUBENSE EUTYCHIANORUM. 965
587 ☞ Conventus apud Andelaum. 968
Conventus Episcoporum in Hispania. 971
Synodus Constantinop. ibid.
Observatio P. Pagi. 973
588 *CONC. ARVERNENSE.* 974
Observatio P. Philippi Labbe. ibid.
☞ *Synodus Persica Nestorianorum.* 975
—— *Incerti loci in Gallia.* ibid.
589 *CONC. TOLETANUM III.* 977
☞ Tabula Canonum ex cod. Vallicellano. 991
Capitula. 992
Edictum Regis de confirmatione Concilii. 999
Homilia S. Leandri Ep. 1002
Notæ Severini Binii & Garsiæ. 1006
CONC. APUD SAURICIACUM. 1009
CONC. SEU CONVENTUS EPISCOPORUM DUPLEX. 1011
—— *NARBONENSE.* 1013
☞ Ejusdem Tituli veteres. *ibid.*
Pseudo-Synodus Maranensis. 1019
CONC. ALEXANDRINUM. 1021
—— *ROMANUM.* 1022
Adnotatio P. Pagi. ibid.
VITA EPISTOLÆ ET DECRETA GREGORII MAGNI PAPÆ I. 1023
Notæ Severini Binii. ibid.
Jo. Dominici Mansi præmonitio in Epistolas S. Gregorii. 1027

EJUSDEM EPISTOLARUM

LIBER I.

1. ad Episcopos Siciliæ. *ibid.*
2. ad Justinum Prætorem. *ibid.*
3. ad Paulum Scholasticum. 1030
4. ad Joannem Ep. Const. 1031
5. ad Theoctistam. *ibid.*
6. ad Narsem Patricium. 1033
7. ad Anastasium Ep. Antiochenum. *ibid.*
8. ad Bacandam Ep. Formiensem. 1034
9. ad Petrum Subdiaconnm. 1035
10. ad Honoratum Subdiac. Salonitanum. *ibid.*
11. ad Clementinam Patriciam. 1036
12. ad Joannem Ep. de Urbe Veteri. *ibid.*
13. ad Dominicum Ep. Centumcellensem. *ibid.*
14. ad Demetrium Ep. Neapolitanum. 1037

ANNO CHRISTI

589 15. ad Balbinum Ep. Rosellanum. *ibid.*
16. ad Severum Ep. Aquilejensem. 1038
17. ad Episcopos Italiæ, *ibid.*
18. ad Petrum Subdiaconum. *ibid.*
19. 20. ad Natalem Ep. Salonitanum. 1039. & seq.
21 ad Nonnosum. *ibid.*
22. ad Gregorium Italiæ Præfectum. *ibid.*
23. ad Anthemium Subdiaconum. 1041
24. ad Joannem Ep. CP. *ibid.*
25. ad Anastasium Patriarcham Antioch. 1049
26. ad Anastasium Archiep. Corinthi. 1050
27. ad Sebastianum Ep. Rhizinienſem. *ibid.*
28. ad Aristobolum Expræf. & Antigraph. 1051
29. ad Andream de Dibiria. *ibid.*
30. ad Joannem Exconsulem. *ibid.*
31. ad Philippum Comitem. 1052
32. ad Romanum Exarchum. *ib.*
33. ad Venantium Cancellarium. 1053
34. ad Petrum Ep. Terracinenſem. 1055
☞ ad Petrum Subdiaconum. *ibid.*
35. ad Joan. Ep. Ravennatem. 1056.
36. ad Malchum Ep. Dalmatienſem. 1057
37. ad Anthemium Subdiaconum. *ibid.*
38. ad Felicem Ep. Messanenſem. *ib.*
39. ad Petrum Diaconum. 1058
40. ad Anthemium Subdiac. *ibid.*
41. ad Leandrum Ep. Hispalenſem. 1059
42. ad Petrum Siciliæ ſubdiac. 1060
43. ad Epp. per Illyricum. 1065
44. ad Petrum Subdiac. *ibid.*
45. ad Virgilium Arelaten. 1066
46. ad Theodorum Ducem Sardiniæ. 1067
47. ad Honoratum Diaconum. *ibid.*
48. ad Anthemium ſubdiac. 1068
49. ad Monachos de monte Chriſti. *ibid.*
50. ad Symmachum. 1069
51. ad Felicem. *ibid.*
52. ad Joannem Ep. Surrentinum. 1070
53. ad Anthemium Subdiac. *ibid.*
54. ad Petrum Subdiac. 1071
55. ad Severum Ep. *ibid.*
56. ad Urſicinum Ducem, Clerum, & Plebem Ariminenſem. *ibid.*

ANNO CHRISTI		ANNO CHRISTI	
589	57. ad Anthemium Subdiac. 1072	589	74. ad Gaudiosum Mag. Militum. 1080
	58. ad Perusinos. *ibid.*		75. ad Episcopos Numidiæ. *ibid.*
	59. ad Gennadium Exarchum. *ibid.*		76. ad Leonem Ep. in Corsica. 1081
	60. 61. 62. ad Januarium Archiep. 1073. & seq.		77. ad Martinum Ep. in Corsica. *ib.*
	63. ad Anthemium Subdiac. *ibid.*		78. ad Vianenses. 1082
	64. ad Felicem Ep. Messanensem. 1075		79. ad Clerum & Nobiles Corsicæ. *ibid.*
	65. 66. ad Antemium Subdiaconum. *ibid.*		80. ad Laurentium Ep. Mediolanensem. 1083
	67. ad Petrum Subdiac. 1076		81. ad Januarium Archiep. Calaritanum. *ibid.*
	68. ad Ep. per Siciliam. *ibid.*		82. ad Hilarium Monachum. 1084
	69. 70. 71. ad Petrum Subdiac. 1977. & seq.		LIBRI II. PARS I. *ibid.*
	72. 73. ad Gennadium Patricium. *ibid.* & seq.		—— EJUSDEM PARS ALTERA. 1112
			LIBER III. 1156
			LIBER IV. 1186

Cæteros, qui in hoc Volumine desunt, Epistolarum Libros, in proxime sequens, decimum scilicet, transtulimus, veriti profecto, ne ad maximam molem, foliorum numero præsens augeretur. In duodecim quippe Libros hujusmodi Epistolarum Registri partiti sunt, earumque tantum Libri Primi ad varios Episcopos, Diaconos, aliosque singillatim in hoc Syllabo specimen præbuimus, rati, singulas sequentium Librorum ab oculos ponere supervacaneum esse.

AMPLISSIMA COLLECTIO.

VITA EPISTOLÆ, ET DECRETA SILVERII PAPÆ.

Ex Libro Pontificali.

[a] ntur va- antes ex S. Luc. 490.

SIlverius natione Campanus, [b] ex patre Hormisda episcopo Romano, [c] sedit annum unum, menses quinque, & dies undecim Hic levatus est a tyranno Theodato sine deliberatione decreti. [d] Qui Theodatus corruptus pecuniæ dato, talem timorem induxit clero, ut qui non consentirent in ejus ordinatione, gladio punirentur. Sacerdotes quidam non subscripserunt in eum, secundum morem antiquum, neque decretum confirmaverunt ante ordinationem. Jam autem ordinato Silverio sub vi & metu, propter adunationem ecclesiæ & religionis, postmodum subscripserunt presbyteri. [e] Post menses vero duos, nutu divino extinguitur Theodatus tyrannus & levatur rex Vittigis. Eodem tempore Vittigis ambulavit Ravennam, & cum vi tulit filiam Amalasunthæ reginæ sibi uxorem. [f] Ob hoc indignatus domnus imperator Justinianus Augustus, quia reginam sibi commendatam occidisset Theodatus, misit Belisarium patricium cum exercitu, ut liberaret omnem Italiam a captivitate Gothorum. Tunc veniens patricius suprascriptus in partes Siciliæ, fuit ibidem aliquantum temporis. [g] Audiens autem quod Gotthi sibi fecissent regem contra votum domni Justiniani Augusti, venit in partes Campaniæ juxta civitatem Neapolim, & cœpit obsidere eam cum exercitu suo, quia noluerunt cives Neapolitani aperire ei. Eodem tempore pugnando patricius contra civitatem introivit, & ductus furore, [h] interfecit Gotthos, & omnes cives Neapolitanos, & misit prædam, ut nec ecclesiis parceret prædando, ita ut uxoribus præsentibus maritos earum gladio interficeret, & captivos filios & uxores nobilium exterminaret, nullis parcens, nec sacerdotibus, nec servis Dei, nec virginibus sanctimonialibus. Eodem tempore bellum fuit maximum veniente Vittige contra Belisarium patricium, & contra urbem Romam. [i] Ingressus autem Belisarius patricius in urbem Romam quarto Idus Decembris, custodiis & munitionibus, vel fabricis murorum, ac reparatione fossati, circumdedit civitatem Romanam, & munivit. Nocte ipsa, qua introivit Belisarius patricius, Gotthi, qui erant in civitate, vel foras muros, fugerunt, & omnes portas apertas dimiserunt, & fugerunt Ravennam. Et post colligens [k] Vittiges rex multitudinem Gothorum regressus est contra Romam, IX. Kalendas Martias. Et fixit castra ad pontem Milvium, & cœperunt obsidere civitatem Romanam. Tunc patricius Belisarius, qui pro nomine

mine Romano erat, incluſit ſe Romæ intra civitatem. His diebus obſeſſa eſt civitas, ut nulli eſſet facultas exeundi, vel introeundi. Tunc omnes (*a*) ſucceſſiones privatæ vel eccleſiæ, incendio conſumptæ ſunt, homines vero gladio interempti ſunt. Quos gladius, gladius; quos fames, fames; quos morbus, morbus interficiebant. Nam & eccleſiæ, & corpora ſanctorum martyrum, exterminata ſunt a Gotthis. Intra civitatem autem grandis fames erat, ut aqua venumdaretur pretio, niſi Nympharum remedium ſubveniſſet. Pugnæ autem maximæ erant contra civitatem. His diebus Beliſarius patricius repugnando contra regem Vittigem vel multitudinem Gotthorum, protexit Romanos, vel civitatem cuſtodia ſua liberavit, & nomen Romanum. Tunc obſeſſa eſt civitas annum unum, & portus Romanus a Gotthis. Patricius vero Beliſarius pugnando vicit Gotthos. Et poſtmodum fugerunt Gotthi Ravennam poſt annum unum. Eodem tempore tanta fames fuit per univerſum mundum, ut Datius epiſcopus civitatis Mediolanenſis relatione ſua hoc evidenter narraverit, quod in partibus Liguriæ mulieres filios ſuos comediſſent penuria famis, de quibus retulit ex eccleſiæ ſuæ fuiſſe familia. Eodem tempore ambulavit patricius Beliſarius Neapolim, & ordinavit eam, & poſtmodum venit Romam, qui ſuſceptus eſt a domino Silverio benigne. Et abiit Beliſarius patricius in palatium Pincianum (*b*) VI. Idus Maias, indictione XV. Tunc erat Vigilius diaconus apocriſiarius Conſtantinopoli. Dolens autem Auguſta pro Anthimo patriarcha, quod depoſitus fuiſſet a S. Agapeto papa, quia hæreticum eum reperiſſet, & in loco ejus conſtituiſſet Mennam ſervum Dei; tunc [1] Auguſta conſilio uſa cum Vigilio diacono miſit epiſtolam Romam ad Silverium papam, rogans & obſecrans: Ne pigriteris ad nos venire, aut certe revoca Anthimum in locum ſuum. Et cum legiſſet B. Silverius literas, ingemuit, & dixit: Modo ſcio, quia cauſa hæc finem vitæ meæ adducit. Sed beatiſſimus Silverius fiduciam habens in Deo & B. Petro reſcripſit, dicens: Domina Auguſta, ego rem iſtam facturus nunquam ero, ut revocem hominem hæreticum in ſua nequitia damnatum. Tunc indignata Auguſta miſit juſſiones ſuas ad Beliſarium patricium per Vigilium diaconum, ita continentes: Vide aliquas occaſiones in Silverium papam, & depone illum de epiſcopatu, aut certe feſtinus tranſmitte eum ad nos. Ecce ibi habes Vigilium archidiaconum & apocriſiarium noſtrum cariſſimum, qui nobis [m] pollicitus eſt revocare Anthimum patriarcham. Tunc ſuſcipiens juſſionem Beliſarius patricius: dixit; Ego quidem juſſionem facio, ſed is, qui intereſt in nece Silverii papæ, ipſe reddet rationem de factis ſuis domino Jeſu Chriſto. Et urgente juſſione exierunt quidam falſi teſtes, qui dixerunt. Quia nos multis vicibus invenimus Silverium papam ſcripta hujuſmodi mittentem ad regem Gotthorum: Veni ad portam, quæ vocatur Aſinaria juxta Lateranas, & civitatem tibi trado, & Beliſarium patricium. Quod audiens Beliſarius, primo non credebat; ſciebat enim quod per invidiam hæc de eo dicebantur. Sed dum multi in eadem accuſatione perſiſterent, pertimuit. Tunc fecit Beliſarius patricius B. Silverium papam venire ad ſe in palatium Pincis: & ad primum & ſecundum velum retinuit omnem clerum. Ingreſſis itaque Silverio cum Vigilio ſolis in Mauſoleo, Antonina patricia ſedebat in lecto, & Beliſarius patricius ſedebat ad pedes ejus. Et dum vidiſſet eum Antonina patricia, dixit ad eum: Dic domne Silveri papa, quid fecimus tibi & Romanis, ut tu velles nos in manus Gotthorum tradere? Et adhuc ea loquente, ingreſſus ſubdiaconus regionarius Joannes (*c*) regionis [2] tulit pallium de collo ejus, & duxit eum in cubiculum: & expolians eum, induit eum monachicam veſtem, & abſcondit eum. Tunc Sixtus ſubdiaconus regionarius regionis 6. videns eum jam monachum, egreſſus foras, nunciavit ad clerum, dicens: Quia dominus papa depoſitus eſt, & factus eſt monachus. Quod audientes fugerunt omnes. Quem ſuſcepit Vigilius archidiaconus in ſua quaſi fide, & [n] miſit eum in exilium (*d*) ad Pontianas, [o] & ſuſtentavit eum pane tribulationis & aqua anguſtiæ. [p] Qui deficiens mortuus eſt confeſſor factus. Qui etiam ſepultus eſt in eodem loco, XII. Kalendas Junii, ibique occurrit multitudo male habentium, & ſalvatur. Hic fecit ordinationem unam per menſem Decembrem, presbyteros (*e*) 13. (*f*) diacones 5. epiſcopos per diverſa loca num. (*g*) 19. Et [q] ceſſavit epiſcopatus (*h*) dies ſex.

Notæ Severini Binii.

a *Silverius.*) Cum in fine anni Chriſti 536. Romani Agapetum papam mortuum eſſe cognoviſſent, Theodatus rex per vim & metum, ut ait Anaſtaſius, intruſit Silverium Campanum. Hunc Romanus clerus a ſe antea improbatum paulo poſt recepit & approbavit, ut ſchiſma evitaretur. Quo die & menſe creatus fuerit, non ſatis conſtanter affirmari poteſt, ut infra patebit. Dum hæc Romæ gererentur, Conſtantinopoli ea contigerunt inter Auguſtam & Vigilium, quæ cap. 22. breviarii ſui Liberatus enarrat his verbis: *De Agapeti deceſſu audiens Romana civitas, Silverium ſubdiaconum, Hormiſdæ quondam papæ filium, elegit ordinandum; Auguſta vero vocans Vigilium Agapeti diaconum, profiteri ſibi ſecreto ab eo flagitavit, ut ſi papa fieret tolleret Synodum, & ſcriberet Theodoſio*, Alexandrino epiſcopo, *Anthimo, & Severo, & per epiſtolam ſuam eorum firmaret fidem, promittens dare ei præceptum ad Beliſarium ut papa ordinaretur, & dari centenaria ſeptem. Libenter ergo ſuſcepit Vigilius promiſſum ejus amore epiſcopatus & auri, & facta profeſſione Romam profectus eſt, ubi veniens invenit Silverium papam ordinatum.* Hæc Liberatus. Silverius quando quomodo pontifex factus.

Hujus temporibus Theodoſius Alexandrinus epiſcopus cum ſediſſet annum unum, & menſes quatuor, in exilium miſſus eſt, eo quod concilio Chalcedonenſi ſubſcribere recuſaſſet. Subſtitutus eſt ei Paulus epiſcopus orthodoxus, qui idem de homicidio accuſatus, in exilium ejectus fuit, ſubrogato in locum ejus Zoilo. Alexandri qui fueri epiſcopi tempore

b *Ex patre Hormiſda.*) Haud dubie legitime ex præcedente legitimo matrimonio natus, alioquin ad tantam dignitatem plane inhabilis fuiſſet. Silverius tre Hor da ponti eſt natus gitime.

c *Sedit annum unum, menſes quinque, & dies undecim*) Annis quatuor ſediſſe, & quintum inchoaſſe, conſtabit ex tempore obitus infra. Quamdiu federit?

Qui pauciores annos illi tribuunt tenipus ſedis ejus computant uſque ad intruſionem Vigilii, ſed abſurde id faciunt, cum Silverius ſede pontificia dejectus, & in exilium relegatus, uſque ad conſummatum martyrium verus & legitimus pontifex permanſerit, actuſque pontificios, quos potuit, exercuerit. Quonam die aut menſe anni quingenteſimi trigeſimi ſexti creatio Silverii contigerit, non facile quis definire poterit, propterea quod certus dies obitus Agapeti ignoratur. Vide Baron. an. 536. n. 122.

d *Qui Theodatus corruptus pecunia dato.*) Quod Anaſtaſius hic ſcribit de ſimoniaco ingreſſu Silverii, falſum Anaſtaſius darguitur

(*a*) *Poſſeſſiones.* (*b*) *V.* (*c*) *primæ regionis.* (*d*) *in Ponzas.*
(*e*) 14.) (*f*) deeſt *Diacones* 5. (*g*) 18. (*h*) deeſt *dies ſex.*

falsum esse colligitur: tum quod Liberatus qui his temporibus vivebat, adeoque majore fide dignus, verbis supra recitatis, ne verbo hujus rei meminit: tum maxime, quod Silverius sedis suæ invasori Vigilio in libello sententiæ, quem de ipsius damnatione conscripsit, crimen simoniæ potenter obiiciat, quod sane non ita libere egisset, si ejusdem criminis ipse reus extitisset.

e *Post menses duos extinguitur Theodatus.*) Anno tertio Theodati regis, qui est Christi 537. occupata Neapoli nobilissima urbe Gothi Vitigem ducem exercitus e Dalmatia evocatum, virum strenuum, bellicis sudoribus ubique spectatum, regem acclamarunt, ideo quod Theodatus rex maxime ignavus, & de proditione totius regni suspectus fuerit, cum nobilissimæ urbis excidium, totiusque Italiæ præsidium munitissimum nequidquam curaret. Quod cum Theodatus damnatione alicujus malefici Judæi cognovisset, ex urbe profugus, dum Ravennam versus abiret, præventus a militibus, quos Vitiges miserat, occisus est, cum regnasset annos tres, ut testatur Procopius. Vitiges Romam progressus filium Theodati regis Theodegiscium ibidem projecit in carcerem. Ad conciliandos omnium animos dum literas scripsisset, atque Silverium papam cum toto senatu ad fidelitatem admonuisset, relicto Romæ quatuor millium præsidio, ne a Belisario urbis obsidionem machinante intercluderetur, ipse cum toto suo exercitu urbe egressus, vicinorum Gothorum auxilium imploravit. Interea Belisarius urbem obsidione cinxit, quam Romani metuentes, ne paterentur ea quæ passi erant Neapolitani, suasu Silverii pontificis Belisario se dederunt. Claves portarum, vinctumque Leuderem ducem Gothorum, qui capi quam turpiter fugere malebat, tanquam insignia victoriæ Belisarius Constantinopolim misit. Ita urbs Roma Romanis imperatoribus restituta fuit, cum annis sexaginta Odoacri Erulorum, Theodorico, ejusque successoribus Gothorum regibus paruisset.

f *Hoc indignatus dominus*, &c.) Originem belli Gothici supra vidi Amalasunthæ tribuimus ex Procopio.

g *Audiens quod Gothi sibi regem fecissent.*) Errat Anastasius. Nam post Neapolim occupatam Gothi a Theodato desciverunt, & Vitigem elegerunt, ut supra ex Procopio enarravi.

h *Interfecit Gothos, & omnes cives Neapolitanos.*) Procopius l. 1. de bello Gothorum scribit Belisarium Neapolim deditione accepisse, ideoque cives ejusdem urbis humaniter tractasse. Verum a majoribus inveni-mus traditum eumdem Belisarium ob nimiam cædem ibidem perpetratam a Silverio Romano pontifice, cum Roma potitus est, acriter fuisse reprehensum, & pœnitentiam agere compulsum, ut auctor miscellæ Paulus diaconus testatur l. 16. hist.

i *Ingressus autem Belisarius patricius in urbem* IV. *Idus Decembris.*) Hæc de re Evagrius lib. 4. cap. 18. hæc scribit: *Civitas Belisario sine pugna tradita est, & Roma denuo Romanis subjicitur post annos sexaginta, quibus ab Erulis & Gothis occupata fuisset, nono die Apellæi, hoc est ad quintum Idus Decembris, undecimo anno imperii Justiniani:* qui est annus Christi 537. post devictum ab Odoacre Erulorum rege Augustulum sexagesimus.

k *Vitiges rex egressus est contra Romam* IX. *Kalendas Martii.*) Anno nimirum Christi 538. qua obsidione hoc mirandum est primo, quod integro anno obsidionis nunquam illo loco urbem expugnare conati fuerint, ubi murus ab alto divisus est, & quasi jam jam casurus deorsum inclinabatur. Secundo magis mirandum est, quod hostes Romanæ ecclesiæ Ariani nihil contumeliæ aut damni intulerint ipsis apostolorum basilicis extra urbem positis: sinentes illic catholico ritu, teste Procopio, libere sacra peragi, aliter sane quam recentes hæretici nostri temporis, a quibus nihil prius cogitatum est unquam, quam ut sacra monumenta sanctorum Deo dicata incendiis & rapinis devastent & amoliantur.

l *Theodora usa consilio.*) Hanc eamdem historiam Procopius de bello Gothico lib. 1. & Liberatus in breviario cap. 22. recensent. Ea quæ ab Anastasio & Procopio prætermissa sunt, videre poteris apud Liberatum allegato loco,

m *Qui nobis pollicitus est revocare Anthimum.*) Adde promissionem duorum auri centenariorum, si remoto Silverio se Vigilium ordinari curaret.

n *Misit eum in exsilium.*) Quod hæretica fœmina potierat, ambitiosus diaconus procurarat, Belisarius Pilato deterior, impie admodum consummarat. Pœnituit quidem Belisarium in Christum domini manus sacrilegas injecisse, cum ad expiandum facinus, & divinum numen placandum, Romæ ecclesiam erigi curaret: sed quia suo ipsius testimonio edixerat futurum, ut rationem redderet Christo domino quisquis neci pontificis cooperaretur, accidit ut qui impia jussa Augustæ implebat, ne in fœminæ offensam incurreret, exequendo sacrilegium ab imperatrice mandatum, imperatorem sibi valde infensum reddiderit, meritoque e summa gloria ad summam miseriam & paupertatem dejici meruit. Quid Silverius exul pontifex in Vigilium pseudo pontificem, munera & officia veri pontificis usurpantem, constituerit, patebit infra ex epistola Silverii ad Vigilium.

o *Et sustentavit eum pane tribulationis*, &c.) Liberatus inquit Silverium duobus Vigilii defensoribus & servis traditum sub eorum custodia inedia defecisse. Hanc ob causam pestis, fames, & bella exorta fuerunt, de quibus Baronius anno 539. — Obitus Silverii.

p *Qui defictens mortuus & sepultus est* XII. *Kal. Junii.*) Anno Christi 540. Nam anno Christi 539. mense Junio literas dedit ad Vigilium. Unde si verum est, quod ait Anastasius, ipsum mense Majo diem obiisse, non alio quam 540. anno Christi eum defunctum esse, affirmare necesse est. Unde constat quod supra dixi, eum quatuor annis & amplius fortasse ab obitu Agapeti hucusque sedem pontificiam tenuisse, ad consummatum usque martyrium: semper legitimum pontificem permansisse, eaque munia pontificis, quæ potuit, exercuisse, constat ex sententia e carceribus & vinculis illius in Vigilium pronunciata. — Tempus sedis.

q *Cessavit episcopatus ejus dies sex.*) Nisi dicamus Vigilium post obitum sanctissimi Silverii seipsum in ordinem redegisse, seque pontificatu, quem per intrusionem occupaverat, abdicasse, non video qua ratione post obitum Silverii sedes apostolica sex diebus vacare potuerit. Valde itaque probabile est, quod simul ac Silverium defunctum miracula edere audivit, seipsum sede apostolica abdicavit, ob simoniæ, expulsi & occisi Silverii, contempti anathematis, crimina a se commissa, donec iterum secreta machinatione Belisarii universi cleri consensu legitime eligeretur. Baron. an. 540. num. 4. 5. & 6. — Vigilius pseudo-papa se pontificatu abdicavit.

* EPISTOLA I. SILVERII PAPÆ * ad VIGILIUM PSEUDOPAPAM.

* suspectæ fidei epistolam eum alii probant tum stylli barbaries.

Vigilio ambitionem sedis apostolicæ & simoniæ crimen admissum exprobrat, eumque sententia anathematis condemnat. *

* Damnatio Vigilii inscribitur in c. Justelli. Vide notas Concilii Romani II. sub Bonif II. supra.

Silverius episcopus Vigilio.

1 MUltis te transgressionibus irretitum sacerdotalis jamdudum novit generalitas: & quia cruentis humano sanguine manibus decessoribus nostris pervicacia tua subripiens *, Leviticis præsumpseris excubare ministeriis, plerique noverunt fidelium. Nam quia contra jura canonica temporibus sanctæ memoriæ Bonifacii papæ, ipso vivente, successor ejus designari conabaris, nisi tibi amplissimi senatus obviasset justitia; tunc providentia pastorali * ac pontificali auctoritate tua execranda jam debuerant auspicia detruncari. Sed dum parvum vulnus * in te neglectum est, insanabile accrevit apostema: quod nisi ferro alterius abscindatur, fomentorum sentire non potest * medicinam: quippe qui nequissimi spiritus audacia ambitionis phreneśim concipiens, in illius apostolici medici, cui animas ligandi solvendique collata & concessa potestas est, versaris contumeliam, novumque scelus erroris in apostolicam sedem rursus niteris inducere, & in morem Simonis, cujus discipulum te ostendis operibus, data pecunia, meque repulso, qui, favente domino, tribus jam jugiter emensis temporibus ei præsideo, tempora mea * nitaris invadere. Habeto * ergo cum his qui tibi consentiunt, pœnæ * damnationis sententiam, sublatumque tibi nomen, & munus ministerii sacerdotalis agnosce, sancti Spiritus judicio & apostolica a nobis auctoritate damnatus. Sic enim decet fidem sanctorum patrum in ecclesia servari catholica,

* Felix III. ep. 6 ad Acacium CP. ep.

* tua a pontificali honore ante

* potes

* niteris

* Idem Felix III. cit.

* perpetuæ

1 De hujus & sequentis Epistolæ suppositione vide Pagium ad An. Ch. 539. n. 3. & 4.

ut quod habuit amittat, qui improbabili temeritate quod non accepit assumpserit.

Data octavo Kalendas Julii, principe Basilio. Cælius Silverius papa urbis Romæ, huic decreto anathematis in * Vigilio pervasore facto, ad omnia statuta consensum præbens, subscripsi, pariter & quatuor episcopi subscripserunt, id est Terracinensis, Fundanus, Firmanus, & Minturnensis. Data ista chartula per Anastasium subdiaconum.

* Vigilium pervasorem

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Surrepsisse videtur adjecta nota consularis, quia tempore Silverii neque Belisarius, neque Basilius ullum consulatum egerunt, inquit ad oram Binius: verum mihi potius hæc arguere videntur impostoris audacem inscitiam qui Basilium anno 541. consulem celeberrimum duobus minimum annis præverterit. At de hisce Mercatoris aberrationibus chronologicis jam sæpius conquesti sumus.

EPISTOLA AMATORIS EPISCOPI AUGUSTODUNENSIS

Ad Silverium papam.

Hanc quoque suspectæ fidei censent viri docti, nec immerito, cum iisdem atque sequens vitiis laboret.

Ad levandam inopiam exilii mittit pontifici munuscula, petens de statu exulis certior fieri.

Beatissimo Silverio Amator episcopus.

A Quibusdam, pater dilectissime, illis a partibus adventantibus audivimus vos a sede sancti Petri injuste pulsum, exilio destinatum. Quod nimis grave ferentes, misimus parva munuscula, id est argenti libras triginta ad vestram vestrorumque sustentationem: quæ petimus, ut ita grato animo suscipiatis, sicut grata mittuntur intentione. Precamur quoque, ut per vestram epistolam nobis remandare non dedignemini, qualiter circa vos sit actum, vel modo agitur, ut certam rationem de vobis scire, & fratribus valeam nunciare. Quid enim putas de nobis fieri, pater summe, cum de summo pastore & vicario sancti Petri talia fiunt? Vos tamen nolite multum tristari, sed confortamini semper in domino: quoniam potens est divinitas * immensæ tempestatis incerta bono serenitatis amovere. Ora pro nobis beatissime papa.

* Ennodius ep. 24. lib. 1v.

* EPISTOLA II. SILVERII PAPÆ NOMINE CONFICTA AD AMATOREM.

* Bar. Binio, aliisque execrata.

Amatoris caritatem laudat: quæ contra se acta sunt exponit. De falsis testibus contra episcopum non suscipiendis.

Dilectissimo atque amantissimo Amatori episcopo Silverius.

O Quam bona est caritas, * quæ absentia per imaginem, præsentia sibimetipsi exhibet per amorem. Divisa * tangit, confusa ordinat, inæqualia sociat, imperfecta perficit. Quam recte prædicator egregius vinculum perfectionis vocat; quia virtutes quidem ceteræ perfectionem generant, sed tamen eas caritas ligat, ut ab amantis mente dissolvi jam nequeant. Hac itaque virtute frater carissime, plenum te reperio, dum non solum de me sciscitando & visitando curam habes, sed etiam bonis tuis me fulcire & sustentare non desinis. Quanta autem mala in me peracta sunt, nec enarrare, nec scribere tibi per omnia possum. Ante omnia vero * patricia infesta mihi erat, eo quod non restituebam Anthimum dudum patriarcham Constantinopolitanum, quem sanctæ memoriæ Agapetus prædecessor meus suis meritis damnavit. Urgente quoque ejus jussione, exierunt quidam falsi testes, dicentes adversum me crimina, quorum nunquam particeps fui. Sed dum multi in eadem accusatione persisterent, timuit Belisarius * patricius noster, & mandavit me ad se venire pacifice pro quibusdam ecclesiasticis dispositionibus in palatium * Pincis, & ad primum & secundum velum retinuit omnem clerum & populum qui mecum veniebat, & nullum permisit introire nisi me solum, & Vigilium diaconem meum. Me vero vi retento & ante prædictam patriciam deducto, miserunt in exilium, in quo modo sustentor pane tribulationis, & aqua angustiæ. Ego tamen propterea non dimisi, nec dimitto officium meum: sed cum episcopis, quos congregare potui, eos qui talia erga me egerunt, * anathematizavi, & una cum illis apostolica & synodali auctoritate statui, nullum unquam taliter decipiendum, sicut deceptus sum: & si aliquis deinceps ullum unquam episcoporum ita deciperet, anathema maranatha fieret in conspectu Dei & sanctorum angelorum. Similiter sanctorum patrum roborantes decreta statuimus (licet sæpissime jam statutum fuerit) nec falsos, nec inimicos suspectos accusatores vel testes unquam super episcopos suscipi, eisque nocere nullatenus posse: quia falsam aut suspectam, aut odiosam vocem, aut funestam, potius interdici, quam audiri sanctis patribus placuit. Summopere, carissime, * tales cavendi sunt, & avertendi atque rejiciendi, si nocentes apparuerint: quia non solum ecclesiasticæ, sed etiam sæculi leges tales non suscipiunt, sed repellunt. Unde scriptum est: *Os impiorum devorat iniquitatem.* Et dominus per prophetam loquitur, dicens: *Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocenter ages. Cum electo electus eris, & cum perverso perverteris.* Et apostolus inquit: *Pervertunt mores bonos colloquia mala.* Idcirco, ut jam prælibatum est, mali semper cavendi, & bonis atque benevolis est inhærendum, * ut periculum desidiæ, quantum possumus, devitemus, & ne pestis hæc latius divulgetur, severitate, qua possumus, abscindamus: quoniam non temeritas intervenit præsumptionis, ubi est diligentia pietatis. Agat semper * unusquisque vestrum hac informatione, apostolica fultus auctoritate, juxta vires suas, & fraterna dilectione, ac sancta religione mores proprios conservare, & in communi alterutrum adjuvare, & in caritate permanere, & Dei voluntati indesinenter studeat inhærere, ut simul laudantes dominum, indefessas illi gratias semper agamus. Vale in Christo carissime semper, & prædicta prout melius poteris, domino opem ferente adimplere, & reliquos fratres apostolica auctoritate informare studeto. Data IX. Kalendas Decembris, * Justiniano quintum, * & Belisario viris clarissimis consulibus.

* Jussu Augustæ Theodoræ

* Anastasius aut quis alius auctor pontificalis

* alias principis, ut c. Just.

* sent. illa Vigil. Iam merito suspecta, ut paulo ante observavimus.

* hæc jam pene sæpius Isidoro in fictis epistolis decantata. Prov. 19.

Psal. 17.

1. Cor. 15.

* S. Leo ep. 4. 92.

* S. Bonif. Mog. archiep. 17.

* Greg. ep. 50. lib. 4.

* jungit. Coloss. 3.

* Consulum nota falsa. * Vulisiari.

Nota Severini Binii.

Epistola.) Hæc epistola nomine Silverii ad Amatorem episcopum Augustodunensem, fortasse qui his tempori-

Epistola ec mentitia

poribus sanctitate celeberrimus extitit, rescripta, ab aliquo otioso ex Anastasii scriptis consarcinata videtur. Nota consulum mendaci insignita a veritate historica valde abhorret, ut constat ex Liberato diacono hujus temporis scriptore fidelissimo. Indignam itaque judicantes, quæ sub ipsius Silverii nomine edatur, loco insolito, & inconsueta hac inscriptionis nota, eam hic exhibere placuit.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Eamdem quoque par erat inscriptionibus plurimis censuram adscribere, ut pretiosæ merces a vilibus ἐναβολαίου mercatoris centunculis separarentur.

EPISTOLA VIGILII,

cum adversus Silverium pro

Pontifice se gereret, ad Cæsarium episcopum Arelatensem.

De eo qui fratris sui uxorem sibi matrimonio copulavit.

Dilectissimo fratri Cæsario Vigilius.

SI pro observatione cœlestium mandatorum catholicæ filios ecclesiæ opportune vel importune sacerdotes singulos decet instruere, quanto magis his, qui devotione laudabili de rebus sibi dubiis ad studium veniunt consulendi, competenti necesse est ordine responderi? Hinc est quod glorioſi filii nostri regis Theodeberti interrogationem, qua nos per Modericum, virum illustrem, legatum suum credidit requirendos, duximus amplectendam: in qua gloriam suam desiderat informari, cujusmodi pœnitentia possit illius purgare delictum, qui cum uxore fratris sui illicitum præsumpsit inire conjugium. Cui nos equidem missis affatibus, quorum tenorem tua fraternitas in subjectis veniet, hoc indicare curavimus, quoniam tale commissum non parva cordis afflictione valeat expiari. Sed quia, sicut caritatem tuam bene nosse confidimus, modus pœnitentiæ præsentium, potius sacerdotum inspectioni committitur, ut juxta compunctionis meritum, veniæ quoque possit indulgeri remedium. Quapropter caritas tua, totius facti qualitate, ac pœnitentis ipsius compunctione perfecta, prædictum glorioſum regem filium nostrum, & de temporis observatione non omittat instruere, & ne ulterius tale aliquid præsumatur, instanter expoſcat. Illud quam maxime præcavendum, ut nec ipse qui hoc noscitur admisisse ad eosdem vomitus revertatur, sed divisis habitationibus commanentes ab omni suspicione commissi facinoris reddant immunes. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. Data pridie Nonas Martias Flavio * Joanne viro clarissimo consule. Anno Chr. 558.

DECRETA SILVERII PAPÆ

Ex Ivone par. 2. cap. 29.

Ex decretis Silverii Papæ cap. IV.

Singulis diebus Dominicis in quadragesima præter hos qui excommunicati sunt, & præter illos qui in publica pœnitentia sunt, sacramenta corporis & sanguinis Christi sumenda sunt: & in cœna Domini, in Vigilia Paschæ, & in die resurrectionis Domini & in Pœntecoste, & in natali Domini penitus ab omnibus communicandum est.

ANNO CHRISTI 538.

CONCILIUM [a] AURELIANENSE III.

ANNO CHRISTI 538.

NONIS MAII, SEU TERTII MENSIS,

Celebratum, quarto post consulatum Paulini junioris viri clarissimi, id est [1] anno Christi DXXXVIII. Silverii Papæ II. Childeberti Regis XXVII.

TITULI CANONUM.

I. *Ut synodos convocare metropolitani, frequentare episcopi non prætermittant.*
II. *Ut clerici a subdiacono, & supra, ab uxoribus suis abstineant, aut ab officio deponantur.*
III. *De metroprolitanorum provincialiumque episcoporum electione & ordinatione.*
IV. *De familiaritate & cohabitatione extranearum mulierum cum clericis.*
V. *De iis quæ oblata & collata sunt basilicis civitatis, aut parochiarum.*
VI. *De qualitate ordinandorum, & de pœnis illicitarum ordinationum.*
VII. *De clericis qui post ordinationem uxores ducunt, vel adulterant: & ne qui invitus ordinetur.*
VIII. *De clericorum honoratorum furtis, aut falsitatibus.*
IX. *De his qui uxoribus defunctis concubinas sibi crediderint sociandas.*
X. *De incestis conjunctionibus ante baptismum vel ignoranter contractis.*
XI. *De clericis qui propter sæcularium patrocinia officium suum implere detrectant.*
XII. *De agris ecclesiæ non alienandis, & distractis tricennaria repetitione revocandis.*
XIII. *De mancipiis christianis, quæ in Judæorum servitio detinentur: & de Judæorum conjugiis atque conviviis.*
XIV. *Ut missarum celebritas in præcipuis solennitatibus hora tertia inchoetur.*
XV. *Ut episcopi in aliena diœcesi clericos non ordinent, nec altare consecrent. Et ut clerici extra-*

[a] In MS. Lugdunensi & in nostro Parisiensi hæc *Synodus Aurelianensis secunda* appellatur: quod ignota erat Collectori ea, quam secundam appellavimus, anno 533. In altero MS. nostro Parisiensi titulus est: *Incipiunt Canones Aurelianensis Synodi, tempore Childeberti regis.* Est hæc editio Sirmondi, ex MSS. Lugdunensi, Remensi, Bellovacensi, Pithœano, Corbejensi, Tiliano, & aliis. *Harduinus.*

extranei sine episcopi sui literis non ordinentur, neque ad communionem admittantur.
XVI. *De raptu virginum sacrarum, pœnitentium, aut viduarum.*
XVII. *Ut quæ clericis collata sunt, a successoribus episcopis non auferantur.*
XVIII. *De clericis qui diœceses, monasteria, vel basilicas suscipiunt ordinandas.*
XIX. *De contumacibus clericis.*
XX. *Ut oppressi ab episcopo clerici ad synodum recurrant.*
XXI. *De clericorum conspirationibus in synodo vindicandis.*
XXII. *De eo qui rem ecclesiæ vel episcopi retinet, oblationesque defunctorum, aut suas.*
XXIII. *Abbatibus & presbyteris res ecclesiæ sine permissu episcopi alienare non licet.*
XXIV. *Pœnitentia juvenibus non danda, nec conjugatis, nisi ex mutuo consensu.*
XXV. *De his qui suscepta pœnitentia ad sæcularem militiam revertuntur,*
XXVI. *Ne servus, vel colonus, ad honores ecclesiasticos admittantur.*
XXVII. *Ut clericus honoratus usuram & turpe lucrum non exerceat.*
XXVIII. *Die dominico quid operis facere liceat, aut non liceat.*
XXIX. *Ut missa integræ audiantur, & cum armis bellicis nemo sacra spectet.*
XXX. *Ut Judæis a die cœnæ domini usque ad feriam secundam paschæ procedere inter Christianos non liceat.*
XXXI. *De hæreticis, & Bonosiacis sacerdotibus, qui rebaptizant.*
XXXII. *Ut sine episcopi licentia nec clericus laicum, nec laicus clericum, ad sæculare judicium trahat.*
XXXIII. *De horum Canonum observatione.*

PRÆFATIO.

CUm in Dei nomine in Aurelianensem urbem ad synodale Concilium venissemus, de his quæ per longum tempus, observatione cessante, fuerant intermissa, priorum canonum tenore servato, præsentibus regulis vetera statuta * renovavimus, & nova pro causarum vel temporum conditione addenda credidimus.

* servanda

CANONES.

I.

Primum, ut unusquisque metropolitanus in provincia sua, cum comprovincialibus suis, singulis annis synodale debeat opportuno tempore habere concilium. Quod si illum infirmitas aut necessitas certa tenuerit, ut ad alium constitutum locum adesse non possit, ad suam civitatem suos evocet fratres. Quod si intra biennium, divinitus temporum tranquillitate concessa, admonitis comprovincialibus a metropolitano synodus indicta non fuerit, metropolitanus ipse pro evocationis tarditate anno integro missas facere non præsumat. Quod si evocati nulla corporali infirmitate detenti adesse sua abusione despexerint, simili sententiæ subjacebunt. Qui tamen & hanc excusationem sibi noverint esse sublatam, si absentiam suam * divisione sortis crediderint excusandam.

* vigore rigore.

II.

Ut nullus clericorum a subdiacono, & supra, qui uxores in proposito suo accipere inhibentur, propriæ, si forte jam habeat, misceatur uxori. Quod si fecerit, laica communione contentus, juxta * priorum canonum statuta, ab officio deponatur. Quem si sciens episcopus suus [3] in hac vilitate permixtionis viventem, ad officium postea admiserit, & ipse episcopus ad agendam pœnitentiam tribus mensibus sit a suo officio sequestratus.

* Agath.

III.

De metropolitanorum vero ordinationibus id placuit, ut [3] metropolitani a metropolitanis, omnibus, si fieri potest, præsentibus comprovincialibus, ordinentur; ita ut ipsi metropolitano ordinandi privilegium maneat, quem ordinationis consuetudo requirit. Ipse tamen metropolitanus a comprovincialibus episcopis, sicut decreta sedis apostolicæ continent, cum consensu cleri vel civium eligatur (*a*): quia æquum est, sicut ipsa sedes apostolica dixit, ut qui præponendus est omnibus, ab omnibus eligatur. De comprovincialibus vero ordinandis, cum consensu metropolitani, clerici, & civium, juxta priorum canonum statuta, electio & voluntas requiratur.

IV.

De familiaritate extranearum mulierum licet jam multa, quæ observari debeant, multis canonicis sententiis fuerint statuta, tamen quod agnoscitur sæpe transcendi, convenit replicari. Ideoque statuimus, ne quis antistitum clericorumque omnium licentiam habeat intra domum suam ullam, absque his propinquis mulieribus, quas priores canones eloquuntur, habere personam. Quibus etiam id specialiter inhibetur, ut si quis clericorum suspicionem adversam, aut oblocutionem populi de muliere quacumque fortassis incurrerit, eam statim, si intra domum suam habet, abiiciat; si certe extranea & sui juris est, ita omnibus conditionibus studeat evitare, ut infamia quæ excitata est abrogetur. Quod si quilibet ille antistitum vel clericorum, quod supra scriptum est vitare noluerit, pro inobedientia, triennii excom-

(*a*) Cod. Vatic. 3827. ista sic legit. *Eligatur sicut in alio lib. est, quia &c.*

communicatione multetur. Quod si adulterii permixtio fuerit approbata, in regradatione honorum, priorum canonum statuta serventur. In quibus [1] communitionibus metropolitanus a comprovincialibus suis, comprovincialis a metropolitano cum reliquis comprovincialibus distringatur.

V.

Si quæ oblationes in quibuslibet rebus atque (*a*) corporibus collatæ fuerint basilicis in civitatibus constitutis, ad potestatem episcopi redigantur; & in ejus sit arbitrio, quid ad reparationem basilicæ, aut observantum ibi substantiam deputetur. De facultatibus vero parochiarum, vel basilicarum in pagis civitatum constitutis, singulorum locorum consuetudo servetur.

VI.

De clericorum præmittenda conversione id omnimodis observetur, ne ullus ex laicis ante annualem conversionem, vel ætatem legitimam, id est xxv. annorum diaconus, & xxx. presbyter ordinetur: ita ut de ipsis quoque, qui ordinandi sunt clerici, regulari custodiatur studio, ne aut duarum uxorum vir, aut renuptæ maritus, aut pœnitentiam professus, aut * semus corpore, vel qui publice aliquando arreptus est, ad suprascriptos ordines promoveatur. Quod si sciens episcopus contra hæc statuta agendum esse crediderit, is quidem qui ordinatur, suscepto juxta anteriores canones privetur officio: sed & ille pro ordinationis temeritate sex mensibus a celebrandis officiis sequestretur. Quod si missas intra statutum tempus facere præsumpserit, anno integro ab omnium fratrum caritate privetur. De quorum promotionibus, si quis clericus aut civis testis extiterit, quorum testimonio dum creditur, frequenter pontificis ignorantia prævenitur, cum agnitum fuerit ordinationem * illicite celebratam, anno integro a communione pellantur. [5] Qui tamen si periculosam infirmitatem incurrerint, viatica illis communio non negetur.

VII.

Clerici vero, qui cum uxores non haberent, benedictione suscepta conjugia crediderint eligenda, qui volentes absque ulla reclamatione in ætate fuerint legitima ordinati, cum ipsis mulieribus quas acceperint * excommunicatione percellantur. Quod si invitus vel reclamans fuerit ordinatus, ab officio quidem deponatur, sed non a communione pellatur. Episcopus autem, qui invitum aut reclamantem præsumpserit ordinare, annuali pœnitentiæ subditus missas facere non præsumat. De adulteriis autem honoratorum clericorum id observandum est, ut si quis adulterasse aut confessus fuerit, vel convictus, depositus ab officio, communione concessa, in monasterio toto vitæ suæ tempore retrudatur. Dist. lxxiv. episcopus qui. Dist. xxxi. Si quis clericus.

VIII.

Si quis clericus furtum aut falsitatem admiserit, quia capitalia & ipsa sunt crimina, communione concessa ab ordine degradetur. De perjurio vero id censuimus observandum, ut si quis clericus in causis quæ sub jurejurando finiendæ sunt, præbuerit juramenta, & post rebus evidentibus detegitur pejerasse, [6] biennii tempore excommunicatione plectatur. Ivo part. xii. cap. 82.

IX.

De his qui ex concubinis filios habent, & uxores legitimas habuerunt, (*b*) aut defunctis uxoribus sibi concubinas publice crediderint sociandas, id observandum esse censuimus, ut sicut eos, qui jam sunt clerici per ignorantiam ordinati, non removemus, ita statuimus ne ulterius ordinentur.

X.

[b] De incestis conjunctionibus ita quæ sunt statuta serventur, ut his qui aut modo ad baptismum veniunt, aut quibus patrum statuta sacerdotali prædicatione in notitiam antea non venerunt, ita pro novitate conversionis ac fidei suæ credidimus consulendum, ut contracta hucusque hujusmodi conjugia non solvantur, sed in futurum quod de incestis conjunctionibus in anterioribus canonibus interdictum est observetur; id est, ut ne quis sibi sub conjugii nomine sociare præsumat relictam patris, filiam uxoris, relictam fratris, sororem uxoris, consobrinam, aut sobrinam, relictam avunculi vel patrui. Quod si qui in hoc incesti adulterio potius quam conjugio fuerint sociati, quamdiu se non sequestraverint, a communione ecclesiastica repellantur. Illud etiam adjiciendum esse credidimus, ut in episcopi discussione consistat, de his qui in civitate sua ac territorio consistunt, & tali sunt ordine sociati, utrum ignoranter ad illicita conjugia venerint, an per contumaciam quæ sunt interdicta præsumpserint: quia sicut his qui per ignorantiam lapsi sunt subvenitur, ita illis quibus prius patrum statuta in notitiam venerunt, quique etiam

(*a*) Ibid. *corporalibus*. (*b*) MS. Burchardi Cod. l. 2. c. 20. hic legit. &. Manſi.

etiam contra ſacerdotum interdicta in tali permixtione verſantur, priorum canonum in omnibus ſtatuta ſerventur, ut non prius ad communionem recipiantur, quam inceſti adulterium, * ſicut ſcriptum eſt, ſeparatione ſanaverint; quia in lege domini manifeſte legitur: *Maledictus qui dormit cum uxore patris ſui, cum privigna, vel uxoris ſuæ ſorore*, & reliqua his ſimilia. Quo fit ut quos Deus maledixit, nos niſi emendatos benedicere non poſſimus.

* Conc. Epaonenſe can. 30.

Deut. 27.

XI.

Si qui clerici miniſteria ſuſcepta quacumque occaſione agere, ſicut & reliqui, detrectant, & excuſationem de patrociniis quorumcumque, ne officium impleant, prætendunt, ac ſacerdotes ſuos ſub hujuſmodi cauſa æſtimant per inobedientiam contemnendos; inter reliquos canonicos clericos, ne hac licentia alii vitientur, nullatenus habeantur, neque ex rebus eccleſiaſticis cum canonicis ſtipendia aut munera ulla percipiant.

XII.

De agellis vero, ceteriſque facultatibus eccleſiaſticis, a ſacerdotibus non alienandis, nec per contractus inutiles obligandis, priorum canonum ſtatuta ſerventur, ut nobis per nullos contractus res eccleſiaſticas alienare, aut inutiliter liceat obligare. Ea etiam quæ de rebus eccleſiaſticis ab anteceſſoribus alienata, vel quibuſcumque inſtrumentis inutiliter in diſpendium eccleſiæ obligata noſcuntur, & intra tricennaria tempora repetitio ſuppetit, quæ acta ſunt, ſuffragante juſtitia, per publicum aut * electorum judicium revocentur. Quod ſi is, qui rem eccleſiaſticam tenet, admonitus judicium declinarit, quouſque aut ad diſcuſſionem veniat, aut rem reſtituat eccleſiaſticam, communione privetur.

* rectorum

XIII.

De mancipiis chriſtianis, quæ in Judæorum ſervitio detinentur, ſi eis quod Chriſtiana religio vetat, a dominis imponitur; aut ſi eos, quos de eccleſia excuſatos tollent, pro culpa quæ remiſſa eſt, affligere aut cædere fortaſſe præſumpſerit, & ad eccleſiam iterato confugerint, nullatenus a ſacerdote reddantur, niſi pretium offeratur ac detur, quod mancipia ipſa valere pronuntiaverit juſta taxatio. Chriſtianis quoque omnibus interdicimus, ne Judæorum conjugiis miſceantur: quod ſi fecerint, uſque ad ſequeſtrationem, quiſquis ille eſt, communione pellatur. Item Chriſtianis convivia interdicimus Judæorum; in quibus ſi forte fuiſſe probantur, annuali excommunicationi pro hujuſmodi contumacia ſubjacebunt.

Ivo parte 13. cap. 99.

XIV.

De miſſarum celebritate in præcipuis dumtaxat ſolennitatibus id obſervari debet, ut hora tertia miſſarum celebratio in Dei nomine inchoetur, quo facilius intra horas competentes, ipſo officio expedito, ſacerdotes poſſint ad veſpertina officia, id eſt in veſpertino tempore convenire: quia ſacerdotem veſpertinis officiis ab eccleſia talibus præterea diebus nec decet deeſſe, nec convenit.

XV.

Epiſcopus in diœceſes alienas ad alienos clericos ordinandos vel conſecranda altaria irruere non debet: quod ſi fecerit, remotis his quos ordinaverit, altaris tamen conſecratione manente, tranſgreſſor canonum * anno a miſſarum celebritate ceſſabit. De his vero clericis qui ſub qualibet occaſione aut conditione in aliorum civitatibus vel territoriis crediderint immorandum, * ne ad ullum clericatus honorem abſque ſui epiſcopi ſcripto atque conſenſu debeant promoveri. Verum etiam presbytero, diacono, vel ſubdiacono, ſine epiſcopi ſui literis ambulanti, juxta ſtatuta * priora, communionem nullus impendat.

* annua

* nec ad mum

* Conc. E nenſe ca

XVI.

De raptoribus virginum conſecratarum, ſeu in propoſito ſub devotione viventium, id ſtatuimus, ut ſi quis conſecratæ, vel devotæ, id eſt religionem profeſſæ, vim inferre præſumpſerit, a communione eccleſiaſtica uſque ad exitum repellatur, viatico tantum ei in infirmitatis periculo reſervato. Quod ſi quæ rapta dicitur cum raptore habitare conſenſerit, & ipſa excommunicatione ſimili feriatur. Quæ forma & de pœnitentibus, ac viduis in propoſito manentibus, ſub diſtrictione eccleſiaſtica conſervetur. Quod ſi quis ſacerdos ſciens hujuſmodi perſonis communicaverit, anno integro pacem eccleſiæ non habebit.

XVII.

De munificentiis vero ſacerdotum id obſervandum, ut ſi quid præſenti tempore a clericis de decedentium munificentiis habetur, vel poſſidetur, deinceps a ſucceſſoribus nullatenus auferatur, ita ut qui deceſſorum largitatibus gaudent, officia eccleſiæ, obedientiam & affectum ſacerdotibus præbeant. De quibus tamen munificentiis, quæ præſenti tempore ab his ſicut dictum eſt poſſidentur, ſi pro opportunitate epiſcopo placuerit, quod vo-

voluerit commutare, ſine (*a*) accipientis diſpendio, in locis aliis commutetur. De munificentis vero præſentibus, quas unuſquiſque clericis pro ſua gratia eorum obſequiis æſtimat conferendas, ſicut in arbitrio dantis eſt, ut tribuere quibus voluerit debeat, ita ſi inobedientia vel contumacia in aliquo accipientis extiterit, culpa agnita in arbitrio ſit præſidentis, utrum vel qualiter debeat revocari.

XVIII.

De his vero clericorum perſonis, quæ de civitatenſis eccleſiæ officio monaſteria, diœceſes, vel baſilicas in quibuſcumque locis poſitas, id eſt ſive in territoriis, ſive in ipſis civitatibus ſuſcipiunt ordinandas, in poteſtate ſit epiſcopi, [7] ſi de eo quod ante de eccleſiaſtico munere habebant, eos aliquid aut nihil exinde habere voluerit: quia unicuique facultas ſuſcepti monaſterii, diœceſis, vel baſilicæ, debet plena ratione ſufficere.

XIX.

Si quis ſuperbia elatus officium ſuum indignatione quacumque implere noluerit, juxta * ſtatuta priora (*b*) laica communione contentus, ab ordine depoſitus tamdiu habeatur, *quamdiu digna, ſicut ſcriptum, pœnitentia & ſupplicatione ſatisfecerit * præſidenti pontifici; tamen illis regulariter & caritatem integram, & quæcumque illis ſtipendiorum juxta conſuetudinem redhibentur, pro qualitate temporis miniſtranti. De quibus ſi querela procedit, officium agens recurrat ad ſynodum.

XX.

Si quis clericorum circa ſe aut diſtrictionem, aut tractationem epiſcopi ſui putat injuſtam, juxta antiquas conſtitutiones recurrat ad ſynodum.

XXI.

Si quis clericorum, ut nuper multis locis diabolo inſtigante actum fuiſſe perpatuit; rebelli auctoritate ſe in unum conjuratione intercedente collegerint, & aut ſacramenta inter ſe data, aut chartulam conſcriptam fuiſſe patuerit, nullis excuſationibus hæc præſumptio prævaletur, ſed res detecta, cum in ſynodum ventum fuerit, in præſumptoribus, juxta perſonarum & ordinum qualitatem a pontificibus, qui tunc in unum collecti fuerint, vindicetur; quia ſicut caritas ex præceptis dominicis corde, non chartulæ conſcriptione eſt vel conjurationibus exhibenda, ita quod ſupra ſacras admittitur ſcripturas, auctoritate & diſtrictione pontificali eſt reprimendum.

XXII.

Si quis res eccleſiæ debitas, vel proprias ſacerdotis, horrendæ cupiditatis inſtinctu occupaverit, retinuerit, aut a poteſtate ex competitione perceperit, ut eas non reſtituat, nullis rebus excuſetur; ſed ſi agnito jure eccleſiaſtico, non ſtatim eccleſiæ vel ſacerdoti reformaverit, aut ut ipſum jus agnoſcere poſſit, in judicium electorum venire diſtulerit, tamdiu a communione eccleſiaſtica ſuſpendatur, quamdiu reſtitutis rebus tam eccleſiam quam ſacerdotem [8] reddat indemnem. Similis etiam his qui oblationes defunctorum legaliter dimiſſas quolibet ordine aſſignare tardaverint, vel retinere præſumſerint, diſtrictionis eccleſiaſticæ juxta priores canones forma ſervetur. Cui etiam ſententiæ ſubjacebit, quiſquis ille quolibet ordine, quod pro devotione ſua eccleſiis dedit, revocare præſumpſerit.

Conc. Vaſenſe cap. 4.

XXIII.

Abbatibus, presbyteris, ceteriſque miniſtris, de rebus eccleſiaſticis, [9] vel ſacro miniſterio, alienare vel obligare abſque permiſſu & ſubſcriptione epiſcopi ſui nil liceat. Quod qui præſumpſerit, regradetur communione conceſſa, & quod temere præſumptum aut alienatum eſt, ordinatione epiſcopi revocetur.

12. quæſt. 2. Abbatibus, presbyteris.

XXIV.

Ut ne quis benedictionem pœnitentiæ juvenibus perſonis credere præſumat: certe conjugatis, niſi ex conſenſu partium, & ætate jam plena, eam dare non audeat.

XXV.

Si quis pœnitentiæ benedictione ſuſcepta ad ſæcularem habitum militiamque reverti præſumpſerit, viatico conceſſo uſque ad exitum excommunicatione plectatur.

XXVI.

Ut nullus ſervilibus colonariiſque conditionibus obligatus, juxta ſtatuta * ſedis apoſtolicæ, ad honores eccleſiaſticos admittatur; niſi prius aut teſtamento, aut per tabulas * legitime conſtiterit abſolutum. Quod ſi quis epiſcoporum, ejus qui ordinatur conditionem ſciens, tranſgredi per ordinationem inhibitam fortaſſe voluerit, anni ſpatio miſſas facere non præſumat.

* Leonis cap. 1. Gelaſii cap. 2.
* cum

XXVII.

Et clericus a diaconatu, & * ſupra, pecuniam non commodet ad uſuras; nec de præſtitis beneficiis quidquam amplius quam datur ſperet; neve in exercendis negotiis, [10] ut publici qui ad populi re-

* in ſupra

onc. Agath. n. 2.

dienus

Colec. 1. 5.

nc. Vaſenſe an. 1.

. q. 1. Si uis clericorum.

(*a*) Melius Cod. Vatic. 3827. legit: *ſine accedente diſpendio.* (*b*) Cod. Vat. *a communione retinetur.* Manſi.

* Vide Greg. Tur. III. 34. ubi de Desiderato episcopo.

sponsum * negotiatores observant, turpis lucri cupiditate versetur, aut sub alieno nomine interdicta negotia audeat exercere. Quod si quis adversum statuta venire præsumpserit, communione concessa ab ordine regradetur.

XXVIII.

Quia persuasum est populis die dominico agi cum caballis, aut bubus, & vehiculis itinera non debere, neque ullam rem ad victum præparare, vel ad nitorem domus vel hominis pertinentem ullatenus exercere, (quæ res ad Judaicam magis quam ad Christianam observantiam pertinere probatur) id statuimus, ut die dominico, quod ante fieri licuit, liceat. De opere tamen rurali, [11] id est arato, vel vinea, vel sectione, messione, excussione, exarto, vel sepe, censuimus abstinendum; quo facilius ad ecclesiam convenientes orationis gratiæ vacent. Quod si inventus fuerit quis in operibus suprascriptis, quæ interdicta sunt, se exercere, qualiter emendari debeat, non in laici districtione, sed in sacerdotis castigatione consistat.

XXIX.

De missis nullus laicorum ante discedat, quam dominica dicatur oratio: & si episcopus præsens fuerit, ejus benedictio expectetur. Sacrificia vero matutina missarum, sive vespertina, ne quis cum armis pertinentibus ad bellorum usum spectet. Quod qui fecerit, in sacerdotis potestate consistat, qualiter ejus districtione debeat castigari.

XXX.

Ivo parte 13. c. 100.

[c] Quia Deo propitio sub catholicorum regum dominatione consistimus, Judæi a die cœnæ Domini usque in secundam sabbati in pascha, hoc est ipso quatriduo, procedere inter Christianos, neque catholicis populis se ullo loco, vel quacumque occasione miscere præsumant.

XXXI.

Judex civitatis vel loci, si hæreticum, aut Bonosiacum, vel cujuslibet alterius hæresis sacerdotem, quamcumque personam de catholicis rebaptizasse cognoverit, quia reges nos constat habere catholicos, non statim rebaptizantes astrinxerit, & ad regis fidem atque justitiam propterea distringendos adduxerit, annuali excommunicationi subdatur.

XXXII.

11. quæst. 1. Clericus cujuslibet.

Clericus cujuslibet gradus, sine pontificis sui permissu, nullum ad sæculare judicium præsumat attrahere: neque laico, inconsulto sacerdote, clericum in sæculare judicium liceat exhibere.

XXXIII.

Quocirca hæc quæ inspirante Deo communi consensu placuerunt, * si quis antistitum viventium, vel eorum quos ipsis Deus esse voluerit successores, relicta observationis integritate custodire & implere neglexerit, reum se divinitatis pariter & fraternitatis judicio futurum esse cognoscat: quia canones suos nec ignorare quemquam, nec dissimulare, id est præterire permittitur.

* Epaon.

[d] SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM

[12] Lupus in Christi nomine ecclesiæ Lugdunensis metropolitanus episcopus, juxta id quod omnibus sanctis coepiscopis meis, qui mecum subscripserunt, placuit, patrum statuta secutus, his constitutionibus subscripsi. Not. die Nonarum mensis tertii, quarto post [e] consulatum Paulini junioris viri clarissimi, [13] anno 27 regni domini Childeberti regis. *

* Additur qq. cc ind ctio secun da, mal fuit enim prima du taxat.

Pantagathus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Viennensis, juxta id quod omnibus sanctis coepiscopis meis, qui mecum subscripserunt, placuit, subscripsi.

Leo episcopus ecclesiæ Senonicæ * subscripsi.

* metrop. c comprovi cialibus meis his constituti nibus

Arcadius episcopus ecclesiæ Bituricæ * subscripsi.

[f] Flavius episcopus ecclesiæ Rothomagensis * subscripsi.

* subscripsi. * metrop.

Placidus episcopus ecclesiæ Matiscensis subscripsi.

* metrop.

Ætherius episcopus ecclesiæ Carnotensis subscripsi.

Agrippinus episcopus ecclesiæ Æduorum subscripsi. (*a*)

Leucadius episcopus ecclesiæ Bajocassinæ subscripsi.

Amelius episcopus ecclesiæ Parisiensis subscripsi.

* Ursulus episcopus ecclesiæ Gratianopolitanæ subscripsi.

* In mſ. Pa Ursolus. Hard.

Eleutherius episcopus ecclesiæ Autisiodorensis subscripsi.

Lauto episcopus ecclesiæ Constantiensis subscripsi.

Passivus episcopus ecclesiæ * Sagiensis subscripsi.

* Sajus

* Theodebaudis episcopus ecclesiæ Lexoviensis subscripsi.

* Theodo baudes Theodoba dus

Licinius episcopus ecclesiæ Ebroicensis subscripsi.

[g] Albinus episcopus ecclesiæ Andegavensis subscripsi.

Rusticus episcopus ecclesiæ Nevernensis subscripsi.

* Antoninus episcopus ecclesiæ Aurelianensis subscripsi.

* Antonia

Campanus presbyter directus a domno meo [h] Injurioso episcopo ecclesiæ Turonicæ subscripsi.

Evan-

(*a*) In eodem Vatic. Cod. Agrippinus Bajocassinæ & Leucadius Agrippinensis ecclesiæ episcopi scribuntur. Ibi etiam post Rusticum desunt ceteri; nec etiam inter recensitos episcopos legitur Eleutherius Autisiodorensis. *Manss.*

* Evantius presbyter directus a domno meo Gregorio episcopo ecclesiæ Lingonicæ subscripsi.

Avolus presbyter directus a domno meo * Agricola episcopo ecclesiæ Cabilonensis subscripsi.

* Optardenus presbyter directus a domno meo Gallo episcopo ecclesiæ Arvernorum subscripsi.

Marcellianus presbyter directus a domno meo * Eumerio episcopo ecclesiæ Namnetensis subscripsi.

Baudastes presbyter directus a domno meo Perpetuo episcopo ecclesiæ Abrincatensis subscripsi.

Vincentius presbyter directus a domno meo Sustratio episcopo ecclesiæ Cadurcensis subscripsi. e

Notæ Jacobi Sirmondi, S. I.

1 *Anno Christi* DXXXVIII.) Restituta consulatus nota, quæ hactenus corrupta legebatur, certum annum concilio definivit. Quartus enim annus post consulatum Paulini junioris annus est Christi DXXXVIII. Nam consules in occidente post Paulinum, propter Italiæ bella, nulli adhuc fuerant. Ideoque hos anno post consulatum, & iterum, tertio, quarto post consulatum Paulini nuncupabant. Cum hoc autem Christi anno congruit annus 27. Childeberti regis, initio ab obitu Clodovei patris ducto, id est ab anno Christi 511. ut dictum est.

2 *In hac vilitate permixtionis.*) Lugdunensis & collectio S. Benigni, *in hac vilitatis præsumptione viventem.*

3 *Metropolitani a metropolitanis.*) Pithœanus & Lugdunensis, ut vulgati, *a metropolitano.*

4 *Communitionibus.* Legendum *communicationibus*, ut in Pithœano & vulgatis, pro quo Lugdunensis *communicationibus*. Rhemensis *communibus:* collectio S. Benigni *commonitionibus.*

5 *Qui tamen si periculosum.*) Ita Lugdunensis & collectiones antiquæ: at Pithœanus & Rhemensis, ut vulgati: *Qui si in infirmitatem deciderint, his viaticum non negetur.*

6 *Biennii tempore excommunicatione.*) Lugdunensis & Pithœanus *biennii temporis*, Rhemensis, *biennii tempore a communione pellatur.*

7 *Si de eo quod*) Lugdunensis, Corbejensis, Rhemensis, Pithœanus, *si de id quod*, quomodo & alibi sæpe.

8 *Reddat indemnem.*) Post hæc verba in Lugdunensi ad oram adjectum olim fuerat: *Si autem in sua pertinacia manserit, anathematizatus ab omni Christianorum ecclesia sit separatus. Similis etiam*, &c. quæ quidem in aliis exemplaribus non sunt.

9 *Vel sacro ministerio, alienare.*) Lugdunensis & Tilianus & collectio S. Benigni voce injecta, *vel sacro ministerio deputatis:* sed hanc vocem ceteri codices non agnoscunt, & minime est necessaria; sacrum enim ministerium sacra vasa intelliguntur.

10 *Ut publici qui ad populi.*) Ita diserte in Lugdunensi, Pithœano, & Corbejensi; nec discrepant Rhemensis, & Bellovacensis, nisi quod habent *ad populares pensa*, vel *pensam observant.*

11 *Id est arato, vinea.*) Ex Corbejensi & aliis, nisi quod *arata* legunt omnes non *arato*. Tilianus *aratura*. Quidam habent, *arata vel vinea, sectione, seu sartione, exarto vel sepe.* Pithœanus *arata vel vinea, sectione, messione, exarto*, &c. Collectio S. Benigni, *id est aratura, vel vinea, sectione, excussione, exarto, vel sepe.*

12 *Lupus episcopus.*) Hic rursus præter Lupum descripti fuerant episcopi omnes in vulgatis ordine alphabetico. Nos Pithœanum præcipue codicem secuti sumus, tum Rhemensem & Bellovacensem, in quibus expressa erant etiam nomina civitatum, quæ absunt a Lugdunensi & Corbejensi. In Lugdunensi autem, omisso Childeberti regis anno, indictionis numerus adjectus est hoc modo: *Lupus in Christi nomine episcopus consensi & subscripsi quarto post consulatum Paulini junioris, indictione secunda.* Verum indictio secunda non congruit mensi Majo hujus anni, sed prima. Quare manifestum est mendum.

13 *Anno* XXVII. *Childeberti.*) Hunc prorsus numerum exhibent Rhemensis & Bellovacensis, qui cum æra nostra consentit, ducto, ut ante dictum est, exordio ab obitu Clodovei, cui Childebertus successit anno DXI. Pithœi liber habet tantum annos XXVI. In Lugdunensi & Corbejensi nulla Childeberti, vel annorum regni ejus fit mentio.

Notæ Severini Binii.

a *Concilium Aurelianense III.*) Causa concilii describitur initio præfationculæ.

b *De incestis conjunctionibus.*) Vide quæ ad hunc canonem spectantia dicuntur infra, verbo *Albinus.* Can. 10.

c *Quia Deo propitio*, &c.) Hæc eadem edicto regis Childeberti prohibita fuerant, ut videre est canone 14. concilii Matisconensis I. Qua de causa hæc in Judæos constituta fuerint, significatur eodem canone, quia nimirum Christianæ religioni ubique & semper petulanter insultare consueverant. Ne ergo tempore quatriduano illatam Christo & religioni injuriam ulciscerentur Christiani, Judæis mandatum fuit, ut se prædicto quatriduano tempore paschali domi continerent. Can. 30. Cur in Judæos hæc lata sint.

d *Subscriptiones episcoporum.*) Quo ordine subscripserint, dixi supra.

e *Consulatu Paulini junioris.*) Additur junioris, ad differentiam illius qui ante sex annos una cum imperatore Justiniano consulatum gessit. Huic jungendus est collega Justinus; cujus solius nomen fastis adscriptum reperitur anno domini 540. cum quo vigesimus sextus Childeberti concurrit, ut constat ex obitu Clodovei regis, de quo supra. Tempus celebrati concilii.

f *Albinus*) Hic auctores incestarum nuptiarum excommunicarat. Quos cum neque absolvere, neque eulogiis publicis impartiri vellet, accidit quod apud Surium primo Martii describitur in actis ejusdem his verbis: *Præter labores reliquos etiam per synodos pro ipsa causa*, incestarum nuptiarum, *sapius excitatus excurrens, ad postremum complurium episcoporum injunctione, ut excommunicatas a se personas absolveret, vi fratrum coactus est. Et cum rogaretur ut eulogias, quas reliqui antistites ad personam communione suspensam dirigentes benedicerent, & ipse signaret, ad sacerdotale concilium: Etsi ad imperium vestrum ego signare compellor, dum vos causam Dei recusatis defendere, ipse potens est vindicare. Quo facto antequam eulogias excommunicata persona susciperet, expiravit, & priusquam portitor pervenisset, sermo sacerdotis obtinuit. Qui ad beatum Cæsarium Arelatensem præsulem pro eadem causa consulturus occurrit.* Hæc ex actis Albini apud Surium.

g *Flavius.*) Si his temporibus Rothomagensi ecclesiæ præsedit Flavius Gildardi successor, non video qua ratione asseratur Medardum anno Christi 564. sub pontificatu Joannis III. defunctum, una eademque die ejusdem anni cum Gildardo Rothomagensi episcopo obiisse, uno eodemque die natos, unoque die diversarum ecclesiarum episcopos esse creatos. Gildardus Rothomagensis, & Sophronius Noviomensis episcopi, Aurelianensi primo interfuerunt & subscripserunt. Quomodo ergo verum esse potest ut Gildardus & Medardus, eodem die simul ordinati, simul etiam mortui fuerint? ut dicamus diversis annis die eodem ad cœlos utrumque migrasse, monet auctoritas ecclesiæ, quæ utrumque uno die ad superos missum anniversaria memoria pie recolit. An Gildardus & Medardus uno & eodem die obierint.

h *Injuriosos.*) De hujus in redarguendis regibus constantia & libertate, quædam memoratu dignissima S. Gregorius Turonensis libro 4. capite 2. de gestis Francorum refert hisce verbis: *Clotharius rex indixerat, ut omnes ecclesiæ regni sui tertiam partem fructuum fisco solverent. Cui licet invisi sancti episcopi consensissent atque subscripsissent, virtuliter hoc beatus Injuriosus respuens subscribere dedignatus est, dicens; Si volueris res Dei tollere, dominus regnum tuum velociter auferet, quia iniquum est ut pauperes, quos tuo debes alere horreo, ab eorum stipe tua horrea repleantur. Et iratus contra regem, nec valedicens abscessit. Tunc commotus rex, timens etiam virtutem B. Martini, missit post eum muneribus, veniam petens, & hoc quod fecerat damnans, simulque rogans, ut pro se virtutem B. Martini antistitis exoraret.* Hæc Gregorius, qui & de erecta ab eo basilica beatissimæ Dei genitricis Mariæ; deque aliis ab eodem pie sancteque institutis plura habet libro 10. capite 31. Vide Baronium anno 540. numero 27. & seqq. Beati Injurioſi magnanimitas & constantia. Clotharius libertate Injurioſi resipiscit.

e In Codice Corbejensi additur *Gregorius presbyter:* idemque inter presbyteros, quorum ibi alius quam hic ordo est, tertium locum obtinet. Agobardus in hac synodo numerat episcopos tantum XXV. lib. de Judaicis superstit. cap. 7. *Hard.*

SYNODUS [1] SYRIACA EUPHRÆMII.

Ex libello ſynodico.

QUo ipſo tempore Origenica dogmata apud quoſdam Palæſtinæ monachos obtinebant: contra magnus Euphræmius Antiochiæ Syriæ Archiepiſcopus, divina & ſancta ſynodo inſtituta, propugnatores ipſorum anathemate condemnavit.

Ἐν ᾧ καιρῷ τὰ Ὠριγένεια δόγματα ὑπό τινων τῆς Παλαιστίνης μοναχῶν ἐκρατύνετο· καθ' ὧν ὁ μέγας Εὐφραίμιος, Ἀντιοχείας Συρίας ἀρχιεπίσκοπος θείαν συνόδον καὶ ἱερὰν συνηθροίσας, ἀναθέματι τὰς προασπιστὰς αὐτῆς κατεδίκασε.

ANNO CHRISTI 540.

VITA EPISTOLÆ, ET DECRETA VIGILII PAPÆ.

Ex Libro Pontificali.

Dantur variantes ex MS. Luc. 490. *a.

1 VIgilius natione [b] Romanus, ex patre Joanne conſule, ſedit annos 17. menſes (*a*) * 5. dies 26. Eodem tempore [c] Beliſarius patricius commiſit bellum cum Vittige rege Gothorum. Quem fugientem noctu inſecutus eſt Joannes magiſter militum cognomento Sanguinarius, & tenuit eum, & adduxit ad Beliſarium, & ad Vigilium Romam. Tunc dederunt ei ſacramenta in baſilica (*b*) Julii, ut ſalvum illum perducerent ad Juſtinianum imperatorem. Quem cum adduxiſſent Conſtantinopolim, gaviſus eſt imperator, & fecit eum patricium & comitem, & tranſmiſit eum juxta fines Perſarum, & ibi vitam finivit. Beliſarium vero interrogavit imperator, quomodo ſe haberet cum Romanis, vel quomodo in loco Silverii ſtatuiſſet Vigilium. Tunc [d] gratias ei egerunt imperator & Auguſta, & data ei dignitate, [e] iterum miſit eum in Africam. Qui veniens in fines Africæ, ſub dolo pacis interfecit (*c*) Gontharidem regem Vandalorum, & redacta eſt Africa ſub republica. Tunc Beliſarius patricius veniens Romam, [f] de ſpoliis Vandalorum obtulit beato Petro apoſtolo per manus Vigilii papæ crucem auream cum gemmis, penſantem libras centum, in qua ſcripſit victorias ſuas: ceroſtata (*d*) argentea deaurata majora duo, quæ ſtant uſque hodie ante corpus beati Petri apoſtoli. Sed & alia multa dona & eleemoſynas pauperum largitus eſt. Fecit etiam Beliſarius patricius xenodochium in via Lata, & in via Flaminia juxta civitatem * Ortas monaſterium ſancti Juvenalis, ubi poſſeſſiones & dona multa largitus eſt. Eodem tempore Theodora Auguſta ſcripſit ad Vigilium papam: Veni, adimple nobis quæ prona voluntate tua promiſiſti de patre noſtro Anthimo, & revoca eum in officio ſuo. Ad hæc reſcripſit Vigilius: Abſit hoc a me, domina Auguſta: Prius locutus ſum male & inſipienter, modo autem nullo modo tibi conſentio, ut revocem hominem hæreticum & anathematizatum. Etſi indignus, vicarius ſum beati Petri apoſtoli, quomodo fuerunt anteceſſores mei ſanctiſſimi Agapetus & Silverius qui eum damnaverunt. [g] Tunc Romani fecerunt ſuggeſtiones ſuas contra Vigilium, eo quod cum conſilio ejus depoſitus fuiſſet Silverius beatiſſimus papa. Suggerimus, inquiunt, pietati tuæ, quia male agit cum ſervis tuis Romanis, & cum ipſa plebe ſua, & quia homicidam illum accuſamus. Sic eſt in furorem verſus, ut daret alapam notario ſuo; qui mox ad pedes ejus cadens expiravit. Item dedit nepotem ſuum Vigilius Aſterio conſuli filium mulieris viduæ; quo caſu faciente, fecit eum teneri nocte, & tamdiu cædi quamdiu vitam finiret. Quo audito, Auguſta miſit Anthemium ſcribonem cum juſſione ſua, & cum virtute majore ad Romam: dicens: Si eum inveneris in baſilica ſancti Petri, parce: nam ſi in Lateranis, aut in palatio, aut in qualibet eccleſia inveneris Vigilium, mox impoſitum in navim perduc eum uſque ad nos. Nam, ſi non feceris, per Viventem in ſæcula excoriari te faciam. Qui Anthemius ſcribo veniens Romam, invenit eum in eccleſia ſanctæ Cæciliæ, x. Kalendas Decembris, (erat enim dies natalis ejus) munera erogantem ad populum. Tenentes ergo eum, depoſuerunt ad Tiberim, & miſerunt eum in navim. Plebs autem & populus ſequebatur eum, acclamantes,

* Oſtiam

1 Hæc Synodus ab Euphræmio habita videtur poſt tumultus a Monachis Origenianis Palæſtinæ excitatos, poſtque editam a Juſtiniano Imperatore Encyclicam epiſtolam ad quinque orbis Patriarchas, in qua Origenis errores damnati, poſt annum ſcilicet Chriſti 541. quo turbæ Monachorum exortæ, & forte anno Chriſti 543. circa quem emanavit Origenis per Juſtinianum damnatio, juxta obſervata poſt Em. Noriſium a Pagio ad ann. Chriſti 539. n. 14. & ſeqq.

(*a*) 7. (*b*) *Julia.* (*c*) *Widharim.* (*d*) deeſt *argentea.*

tes, ut orationem ab eo acciperent. Dataque oratione, respondit omnis populus: Amen: & mota est navis. Videntes Romani quod mota esset navis, in qua sedebat Vigilius, cœpit populus jactare post eum lapides, fustes, * cacabos, & dicere: Fames tua tecum. Mortalitas tecum. Male fecisti Romanis, male invenias ubi vadis. Et quidam amatores ejus secuti sunt eum de ecclesia. [h] Qui ingressus Siciliam in civitatem Catanensem, permissus est facere ordinationem per mensem Decembrem, presbyteros & diaconos, in quibus retransmisit Romæ Ampliatum presbyterum & vicedominum suum, & Valentinum episcopum ad sanctas Rufinam & Secundam; ad custodiendum Lateranas, & gubernandum clerum. Et valefaciens omnibus, [i] ingressus est Constantinopolim [k] in vigilia natalis domini nostri Jesu Christi. Tunc obvius est ei imperator, & osculantes se, cœperunt flere, & plebs illa psallebat ante eum usque ad ecclesiam sanctæ Sophiæ, dicens: Ecce advenit dominator dominus, &c. Per biennium vero fuerunt (*a*) contentiones de Anthimo patriarcha, quomodo promisisset revocare & remittere eum in locum suum, & cautionem manus suæ ostendebant, quomodo promiserat eum in ordinem suum revocare. Sed Vigilius nullatenus eis voluit consentire, sed tanta roboratus virtute, magis mori desiderabat, quam vivere. Tunc Vigilius papa dixit: Ut video, non me fecerunt venire ad se Justinianus & Theodora piissimi principes, sed hodie scio, quod Diocletianum & Eleutheriam inveni: facite ut vultis, digna enim factis recipio. [l] Tunc dedit alapam in faciem ejus quidam, dicens: Homicida, nescis quibus loqueris? Nescis quia Silverium papam occidisti? & filium mulieris viduæ ad calces & fustes interfeciſti? Tunc fugiens in basilicam sanctæ Euphemiæ, tenuit columnam altaris; qui tractus ab ea, ejectus est foras ecclesiam. Fecitque Theodora Augusta mitti funem in collum ejus, & trahi per totam civitatem usque ad vesperum. Tunc missus est in custodiam, & dabatur ei modicum panis & aquæ. Clerus autem Romanus qui cum eo erat missus est in exilium per diversa loca, ad metalla incidenda. Tunc Gothi fecerunt sibi regem (*b*) * Badiullam, qui [m] Totila nuncupabatur; qui descendens Romam obsedit eam. Et facta est fames in civitate Romana talis, ut etiam natos suos vellent comedere. Quadam die intravit Romam a porta sancti Pauli, indictione * XIII. Tota enim nocte fecit buccinam clangi, usque dum cunctus populus fugeret, aut per ecclesias se celaret, ne gladio Romani vitam finirent. Habitavit rex cum Romanis quasi pater cum filiis. Tunc quidam de senatoribus fugientes, * Citheus, Albinus, & Basilius (*c*) patricius & consul, ingressi sunt Constantinopolim, præsentati ante imperatorem afflicti & desolati. Tunc consolatus est eos imperator, & ditavit eos, sicut digni erant, (*d*) tanquam consules Romani. [n] Eodem tempore imperator Justinianus misit Narsetem eunuchum & cubicularium suum in Italiam, cui, data pugna cum Gothis, donavit Deus victoriam, & occisus est rex, & multitudo Gothorum interfecta est: [o] Tunc adunatus clerus rogaverunt Narsatem, ut una cum ejus suggestione rogarent principem, ut si adhuc viveret Vigilius papa, aut presbyteri, seu diaconi, vel clerus, qui cum eodem Vigilio fuerant exilio deportati, reverterentur. Suscepta relatione Narsetis, vel cuncti cleri Romani, lætus effectus est imperator, & omnes inclyti ejus, eo quod requiem donasset Deus Romanis. Mox misit jussiones suas per diversa loca, ubi fuerant in exilio deportati in (*e*) Gissa & Proconneso, & adduxit eos ante se imperator, dicens eis: [p] Vultis recipere Vigilium, ut fuit papa, vester? Gratias ago. Minus ne? Hic habetis archidiaconum vestrum Pelagium, & manus mea erit vobiscum. Responderunt omnes: Imperet Deus pietati tuæ. Restitue nobis modo Vigilium, & quando eum voluerit Deus transire de hoc sæculo, tunc vestra præceptione nobis donetur Pelagius archidiaconus noster. Tunc dimisit omnes cum Vigilio. Venerunt itaque in Siciliam in civitatem Syracusas, ubi Vigilius afflictus, calculi dolorem habens, [q] mortuus est. Cujus corpus ductum Romam, sepultum est ad sanctum Marcellum via Salaria. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrem, presbyteros 46. diacones 16 episcopos per diversa loca numero 81. Et cessavit episcopatus menses tres, dies quinque.

Notæ Severini Binii.

a *Vigilius*.) Cum Vigilius favore Theodoræ Augustæ in sedem apostolicam intrusus post obitum Silverii se pontificatu subdole abdicasset, ea spe fortasse, ut per studia Belisarii legitime eligeretur, electuris novum pontificem Romanæ ecclesiæ clericis ille metus inceſſit, ne si Vigilium multis criminibus notorie contaminatum eligerent, in sacros canones delinquerent: si vero præterirent, schismati & periculosissimæ hæresi occasionem præberent. Post longam consultationem, ad avertendum schismatis & hæreseos periculum, divino instinctu fortasse omnium consensu electus est Vigilius; catholicus quidem, sed propter ambitionem, hæreticorum conversatione pollutus. Post emissam fidei confessionem, omnisque hæreseos execrationem, evectus est in thronum pontificium IV. Kalendas Julii anno Christi 540. qui est Justiniani 14. Hæc omnia nutu Dei facta esse probavit eventus. Admirabili enim exemplo accidit, ut qui ad maledicendum populo Dei antea fuerat inductus, idem ad benedicendum eidem converteretur, quemque Theodora imperatrix ad revocandum Anthimum in sedem pontificalem evexerat, ille post legitimam sui electionem anathema adversus eumdem atque collegas ipsius hæreticos irrogatum iterum confirmaverit. Justinianus imperator de legitima electione Vigilii certior redditus, more majorum suorum apud eumdem per legatum & epistolam fidei confessionem edidit, ut patet ex reddita Vigilii epistola, qua præter expectationem Theodoræ Augustæ in Anthimum ejusque collegas hæreticos anathema intorsit. In Italia nulla ducum virtute Ravenna civitas dedita, ipseque Vitiges rex Gothorum anno Christi 540. victus fuit a Belisario; qui hanc ob rem ab æmulis invidiam passus, & in affectatæ tyrannidis suspicionem adductus, Constantinopolim revocatur. Qui cum venisset, adductis secum devictis hostibus, triumphare non est permissus, propterea fortasse, quod impiæ Augustæ nimium obtemperans in pontificem impia & sacrilega attentasset. Theobaldus rex Gothorum vires dispersas restauravit, post cujus sedem Totilas Theobaldi nepos, flagellum Græcorum in occidente dominantium, evectus est in regnum: qui post aliquot victorias contra Romanos partas Campania potitus est, ubi eidem accidit, quod refert S. Gregorius 3 dialogorum cap. 18. de sancto Benedicto Cassinensi monacho, qui venienti Riggovi ad explorandum domini prophetiam dixit: *Pone fili, pone hoc quod portas, non est tuum.* Ipsi vero Totilæ ad se ve-

(*a*) *intentiones*. (*b*) *Baduam*, (*c*) *Patricii, & consules*.
(*d*) deest *tanquam*. (*e*) *Gypso*.

venienti prænunciavit dicens: *Multa mala facis, multa mala fecisti, jam aliquando ab iniquitate conquiesce: equidem Romam ingressurus es, mare transiturus; novem annis regnans, decimo morieris.* Quando post totam fere subactam Italiam Roma potitus fuerit, infra dicemus. Hujus temporibus quatuor plurefve Persarum irruptiones in Romanos factæ sunt sa Cosrhoe Persarum rege, quas describit Procopius de bello Persico.

Anno pontificatus Vigilii septimo, qui est Christi 546. Petrus Hierosolymorum episcopus vita defunctus est: in locum ejus succeffit Macarius II. qui ex sinistro judicio suspicionem hæreseos incurrit. Theodora Augusta hæretica Severiana ad feversionem fidei orthodoxæ solum intenta, cum imperasset, teste Procopio, annum unum & viginti, anno imperii Justiniani 23. diro anathematis jaculo per Vigilium sauciata, ulciscente numine haud dubie divino, misere interiit. Qua fide ergo Anastasius dicat Vigilium jussu imperatricis e templo sanctæ Euphemiæ Chalcedone extractum fuisse, infra dicemus. Si non impiæ hujus fœminæ imperio nimis obsequens fuisset Belisarius, manusque violentas a Silverio retraxisset, felicissimus fuisset dux militum: quia tamen Deum fœminæ postposuit, e summa gloria in infimam fortunam misere est dejectus. Nam cum de insidiis Justiniano imperatori paratis accusatus fuisset, & fortasse etiam convictus, bonis & dignitatibus omnibus exutus est, excæcatus, eoque paupertatis adactus, ut stipem mendicare coactus fuerit. Zonaras, Cedrenus, Volaterranus, &c. Baronius anno 501. Quæ occasione trium capitulorum, scripta Theodori Mopsuesteni, Theodoreti, atque epistolam Ibæ concernentium, hujus temporibus dicta, scripta, aut gesta fuerint, per literas, concilia, & edicta infra patebit. Prima Justiniana metropolitanæ sedis dignitate ac prærogativa auctoritate Vigilii exornata fuit. Novella 131. c. 3. Basilicam a se constructam sacris imaginum picturis decoravit, ut ait Hadrianus papa in epistola ad Carolum Magnum: monasterium a Childeberto Francorum rege erectum privilegiis & immunitatibus decoravit, ut scribit S. Gregorius lib. 7. epist. 115. Vigilius etiam epiſcopum * Origenem antea sæpius damnatum, suo etiam constituto condemnavit. Cassiodorus institutionum divinarum lectionum lib. 1. c. 5.

x Vide sis notas nostras

Ex actis hujus pontificis singularis Dei erga Romanam ecclesiam providentia, atque admiranda apostolicæ sedis auctoritas omnibus innotescit. Quamquam imperatricis aliorumque desiderio speratum fuerit, naviculam Petri eo ducendam, quo ipsi suo affectu commoverent Vigilium suo studio ac favore in sedem apostolicam violenter & sacrilege intrusum, tamen residens in ea Christus huc atque illuc universam navim pro arbitrio vertit, & licet fluctus contrarii eam urserint, flantesque venti in adversam partem quandoque impulerint, nunquam tamen ipsa navicula toto tempore legitimi pontificatus Vigilii in scopulos impegit, vel in syrtes offendit, ictibusque undarum crebrioribus dissoluta fuit, sed potius illæsa permansit, omnemque illam aquam, quam per lata foramina influentem excepit, integre ad summam siccitatem vicissim excussit. Videant ergo novantes hæretici, quam præmature triumphent de naufragio hujus naviculæ, quando ei præsidebat Vigilius. Si auctor est illius epistolæ fideique formulæ, quam ex Liberati breviario objiciunt, nihil aliud vicerunt, quam quod eo tempore exteriore professione in gratiam imperatricis spe pontificatus obeundi vel retinendi hæresim professus eam epistolam scripserit, quando adhuc vivente Silverio pseudopapa esset: quem si vel erasse, vel hæreticum & simoniacum fuisse ipsi probarent, nullam maculam ecclesiæ orthodoxæ ejusque dogmatibus infligerent. Quod autem post obitum Silverii, quando per dilectionem vel approbationem cleri Romani papa legitimus esse cœpit, nihil horum dixerit, scripserit, vel egerit, indicabunt illæ anathematis sententiæ quas in Anthimum, teste Gregorio, a prædecessoribus antea condemnatum, & in Theodoram Augustam pronunciavit. Quid vero de ipsa epistola sub nomine Vigilii ex Liberato desumpta sentiendum sit, dicemus infra in notis epistolarum ejusdem.

b *Sedit annos 17.* &c.) Sexdecim annis sedem apostolicam tenuisse Vigilium scribit Baron. ann. 555.

c *Belisarius commisit scelus.*) Vitigem nullo prælio habito, nulla ducum virtute, una cum Ravenna civitate, anno quinto belli Gothici, qui est Christi 540. deditum esse Belisario scribit Procopius.

d *Gratias ei egerunt imperator & Augusta.* Justinianum de revocando Anthimo in sedem suam conscium non fuisse, sed potius ea omnia secreta machinatione Theodoræ Augustæ cum Vigilio commissa esse, indicat epistola Justiniani ad Mennam, quæ supra excusa est sub Silverio: in cujus fine inter alios execrandos hæreticos condemnandos enumerat Anthimum Trapezuntis episcopum. Unde patet quod ipse imperator Belisarium hac de causa gratias non egerit, nisi forte persuasum sibi habuerit Silverium justa sententia condemnatum, eique Vigilium legitima subrogatione suffectum fuisse.

e *Iterum misit eum in Africam.*) Hæc sub pontificatu Joannis II. anno Christi 533. contigisse videntur.

f *De spoliis Vandalorum, Romam veniens.*) Hæc oblatio, cujus etiam meminit auctor Miscellæ historiæ, fortasse facta est sub pontificatu Silverii, anno Christi 537. quando Belisarius post devictos Gothos Romani subegit. Si tamen aliqua donatio facta est Vigilio, oportuit eam oblatam fuisse per ministros Belisarii in ejusdem absentia. Nam ipsum Belisarium quarto anno belli Persici Romam non fuisse ingressum, videre est ex Procopio.

g *Tunc Romani ferunt suggestiones suas.*) Historiam quæ sequitur, usque ad illa verba: *Qui ingressus Siciliam*, &c. de fide suspectam esse Baronius anno 546. numero 54. probat, eo argumento fretus, quod trium capitulorum causa tantum vocatus fuerit, cum Menna Constantinopolitanus atque primarii orientis episcopi, edicto Justiniani de tribus capitulis damnandis promulgato, non prius subscribere vellent, quam Romanus pontifex consensisset. Putabat enim pontificem quibus posset fieri blanditiis conciliandum, & non nisi honorifice invitandum esse, ne illo repugnante, a quo omnes orientis episcopi dependebant, de promulgato edicto omnes conatus irriti efficerentur.

h *Qui ingressus est Siciliam.*) In Sicilia longiores moras traxisse pontificem, indeque urbi fame laboranti frumentum a Gothis interceptum misisse, tradit Procopius lib. 3. de bello Gothorum.

i *Ingressus est Constantinopolim.*) Vigilius ad comitatum profectus contra exemplum sancti Leonis, aliorumque prædecessorum suorum, naviculam Petri, cujus clavum immotus sedens Romæ tutius tenuisset, magno periculo exposuit, ut infra patebit ex notis epistolarum & conciliorum.

k *In vigilia domini nostri.*) Procopius de bello Gothico cap. 3. transacta hieme, redditoque navigandi opportuno tempore, Vigilium e Sicilia solvisse, & Constantinopolim appulisse scribit: idque superioribus Anastasii verbis est convenientius. Nam si propterea natalis domini mense Decembri, quod ait, ordinationem habuit, quomodo in vigilia ejusdem natalis domini potuit Constantinopolim pervenisse? Baronius anno 547. num. 36.

l *Tunc dedit alapam.*) Hæc quæ sequuntur contigerunt post obitum Theodoræ, anno Christi 551. quando excitata in eum rursus persecutione per Theodorum episcopum Cæsariensem, debuit confugere Chalcedonem in basilicam sancti Euphemii, ut patet ex epistola Vigilii ad universam ecclesiam scripta. Unde quæ mixtim & confuse de Theodora Augusta jam ante, triennium defuncta deinceps ab Anastasio recensentur, suis quæque locis lector restituat.

m *Totila descendit Romam, & obsedit eam.*) Anno Christi 546. obsideri cœptam, Isauri milites anno sequente Totilæ prodiderunt, cum Romanis dira fame pressis sordidissima quæque deficerent, & multi mortui conciderent. Occupatam urbem Totilas jam dirnere, & in ovium pascua redigere inceperat, sed Belisarii literis sapienter id dissuadentibus sæpius lectis, consilio destitit. Belisarius eamdem recuperavit, postquam Totilam eodem anno 547. iterum campestri prælio superasset. Quomodo eamdem urbem anno 550. vicissim Isaurorum proditione deditam Totilæ, atque ab eodem novis ædificiis illustratam Narses dux Romani exercitus, Dei auxilio atque B. Mariæ virginis intercessione fretus, rege & exercitu Gothorum occisis, a barbarorum imperio liberarit, infra dicemus.

n *Eodem tempore [misit Justinianus Narsetem eunuchum.*) Illo anno quo imperator ad instantiam Vigilii papæ edictum de tribus capitulis promulgatum revocavit, seque Romano pontifici obsequentem præbuit, Narses dux Romani exercitus, Dei auxilio per intercessionem beatæ Mariæ virginis fretus, Totilam una cum toto ejus exercitu anno decimo regni ejus (prout sanctus Benedictus monachus eidem prædixerat) fudit & interemit, ipsamque urbem, jam secundo ab ipso occupatam, secundo recuperavit, anno nimirum Christi 553. Claves portarum Narses, teste Procopio, Constantinopolim misit ad Justinianum imperatorem. Ita clavibus urbis potitus est imperator, quando claves Petri in Vigilio recognovit.

o *Tunc adunatus clerus*, &c.) Dubium non est, quin Vigilius rogatu Narsetis ab exilio liberatus, quintam synodum de trium capitulorum damnatione habitam confirmarit, maxime cum id vehementissime urgeret imperator, neque ulla alia ratione amicitia & pace conciliari possent. Vide Baronium an. 554. n. 3. 4. 5. 6.

p *Vultis recipere Vigilium*, &c.) Justinianus hoc loco sacrilege confirmationem & abrogationem Romani pontificis usurpat; quanta vero totius imperii jactura, clare infra patebit. Dolendum est quod clerus Roma-

nus

nus populo poſcenti promiſerit, poſt obitum Vigilii non alium ſurrectum iri pontificem, quam quem imperator præſentaſſet; cum ea ratione ducta ſit in captivitatem domina gentium, & regina provinciarum facta fuerit ſub tributo.

q *Vigilius mortuus eſt.*) Pelagius diaconus in ſuſpicionem occiſi Vigilii incurrit; verum ſeipſum de illata calumnia expurgavit, ut patet infra in vita Pelagii.

EPIST. I. VIGILII PAPÆ NOMINE SCRIPTA AB EUTYCHIANO QUODAM.

Dominis & * patribus Vigilius.

SCio quidem, quia ad ſanctitatem veſtram antea fidei meæ credulitas Deo adjuvante pervenit, *&c. Extat inſcripta apud Liberatum in breviario, capite 22. poſt medium cum notis, quas ibi vide.*

EPIST. II. VIGILII ADHUC PSEUDOPAPÆ AD EUTHERIUM.

Eutherii conſultationibus reſpondet.

[a] Dilectiſſimo [b] fratri * (*a*) Eutherio Vigilius.

DIrectas ad nos tuæ caritatis epiſtolas, plenas catholicæ inquiſitionis * ſolicitudine, gratanter accepimus, benedicentes Dei noſtri clementiam, quia tales in extremis mundi partibus dignatus eſt ſuis ovibus providere paſtores, per quos & paſcuis valeant ſalutaribus abundare, & [3] ab * antiqui hoſtis rapacitate ſervari, ut inſidias nequeant ejus ſubreptionis incurrere. Unde certum eſt, quia promiſſæ vos beatitudinis gratia ſubſequatur, quando vobis cœleſtium perfectio doctrinarum tam votiva ſciſcitatione perquiritur. Scriptum eſt enim: *Beati qui ſcrutantur teſtimonia ejus: in toto corde exquirunt eum.* Hoc igitur, frater cariſſime, propoſitum tuæ conſultationis tota mente tractantes, de te quoque provenire * contendimus, qui regulam catholicæ fidei iiſdem ſtudes tenore veſtigiis, quibus eam in (*b*) apoſtolica fide cognoſcis eſſe fundatam. Et quamvis ſonus eorum toto orbe diffuſus, & uſque ad fines orbis terræ verba eorum diſtenſa, dilectionis tuæ corda Chriſto probaverint eſſe fidelia; tamen ſi quid ex his in eccleſia, quæ tuæ gubernationi, Deo auxiliante, commiſſa eſt necdum plena luce claruerit, ad eumdem fontem de quo (*c*) illa ſalutarius manarat lympha, recurritis; quod debita caritate ſumus amplexi, quia fiducialiter de his, unde apud eos obſervantiam eſſe dixiſtis ambiguam, noſtra voluiſtis reſponſione firmari. Quapropter dilectionem tuam in domino ſalutantes, de ſingulis quid juxta catholicam diſciplinam teneat apoſtolicæ ſedis auctoritas, [4] ſubjectis aliquibus etiam ſanctarum capitulis regularum, te credimus inſtruendum.

I.

De Priſcillianiſtis qui ſe ab eſu carnium abſtinent.

Ac primum de his quos Priſcillianæ hæreſis indicaſti vitiis inquinari, ſancta & conveniente religioni catholicæ eos deteſtatione (*d*) judicas arguendos, qui ita ſe ſub abſtinentiæ ſimulatæ prætextu ab eſcis videntur carnium ſubmovere, ut hoc execrationis potius animo quam devotionis probentur efficere. In qua re quia nefandiſſimis Manichæis eſſe conſimiles approbantur, juſte patrum venerabilium conſtitutis ab hac ſuperſtitione ſub anathematis ſunt interminatione prohibiti, [5] quando aliquid ciborum contagione * carnium credunt eſſe pollutum: quia de his omnibus, quæ ad humanum victum miſericordia Dei * contulit, nihil catholicis eſſe judicatur immundum. Sic enim Titum doctor gentium Paulus monet apoſtolus, dicens: *Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil eſt mundum: ſed pollutæ ſunt eorum mens & conſcientia. Deum confitentur ſe noſſe, factis autem negant; abominabiles & increduli, & ad omne opus bonum reprobi.* Similiter & alio in loco ad Timotheum de hujuſmodi cavendis erroribus prædicavit, dicens: *In noviſſimis temporibus diſcedent quidem a fide, attendentes ſpiritibus erroris, & doctrinis dæmoniorum, in hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam prohibentes nubere, & abſtinentes a cibis quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, & his qui cognoverunt veritatem: quia omnis creatura Dei bona eſt, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur.* Hæc igitur [6] ſequentia patrum venerabilium conſtituta ſpecialiter eos cenſuerunt eſſe damnandos, qui, cum carnibus abſtinerent, ea quoque credebant eſſe vitanda, quæ carnibus fuiſſe videbantur admixta. Nam & ipſe dominus noſter

* carnalium creditur

* tribuit

Tit. 1.

1. Tim. 4.

---

1 Hæc epiſtola hactenus inſcripta fuit Eutherio ſive Eleutherio Epiſcopo, ut olim monuimus in Notis ad Gratianum. Certum eſt autem inſcribi debere Profuturo, qui fuit Epiſcopus Bracarenſis. Quod non ſolum probat auctoritas vetuſtiſſimi codicis eccleſiæ Lugdunenſis, ſed etiam Colbertini duo optimi & vetuſtiſſimi ſignati num. 408. & 3970. in quibus varia iſtius epiſtolæ capita referuntur ex epiſtola papæ Vigilii ad Profuturum epiſcopum. Præterea extat integra cum hac eadem inſcriptione in optimo item & antiquiſſimo codice 449. ejuſdem Bibliothecæ Colbertinæ; in quo tamen deeſt caput de primatu Romanæ eccleſiæ. Et ſane cum cetera capita referantur integra in codice 408. Colbertino & in Lugdunenſi, iidem tamen non habent quæ de primatu Romanæ eccleſiæ adduntur in Collectione quæ præfert nomen Iſidori. Porro diſerta epiſtolæ ad Profuturum mentio eſt in geſtis Concilii primi Bracarenſis, ubi dicitur ſcripta ad interrogationem ejus, & propter prolixitatem geſtis minime eſt inſerta. De die autem & anno quo data eſt inutile reor eſſe ſi diſputem, cum ex codice Colbertino conſtet ſcriptam eſſe eo anno quo Joannes Conſul fuit poſt Beliſarium, ideſt anno 538. *Baluzius in nova Concil. Collect.* At longe major fides habenda reliquis omnibus codicibus, tum MS. antiquiſſimis Hiſpaniæ, viſis & collatis ab illuſtriſs. Loaiſa, tum impreſſis, in quibus caput de primatu Romanæ eccleſiæ habetur, quam uni Colbertino, de quo non levis ſuſpicio eſſe poſſit in Gallia ſcriptum fuiſſe, & iis temporibus, quibus cauſæ epiſcoporum appellantium ſedem Apoſtolicam diſceptabantur, præſertim inclinante ſæculo nono ſub Nicolao I. papa, & poſtea in cauſa Gerberti Rhemenſis, deſinente fere decimo. Fieri enim facile potuit, ut qui adverſus Hinchmarum Laudunenſem ac Rhotadum Sueſſionenſem epiſcopos, ſedem Apoſtolicam appellantes, eripere ipſi conabantur epiſcoporum judicia, truncarent epiſtolam Vigilii abſciſſo eo capite; quo ipſi jugulabantur. *Car. de Aguirre Concil. Hiſp. t. 2. p. 278.* Sed his omiſſis, hanc epiſtolam e Codice Colbertino deſcripſit Baluzius, unde ſequentes varias lectiones decerpſimus. 2 Cod. Colbert. *Dilecto fratri Profuturo epiſcopo Vigilius.*

3 Colbert. *& ab iniqua rapacitate ſervata inſidias* &c. 4 Colb. *ſubjectis.*

5 Colbert. *ne quando ..... crederent.* 6 Colb. *exequentia.*

(*a*) Cod. Vatic. Palat. *Profuturo.*

(*b*) *apoſtolica Sede.* (*c*) *illuc.* (*d*) *judices.*

Matth. 15. ster Jesus Christus ita præmonuit, dicens: *Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quæ procedunt de ore, hæc sunt quæ coinquinant hominem.* Quapropter nec abstinentiam Deo placitam reprobamus, nec eos qui execrantur domini creaturam, recipimus in nostra societate.

II.

De baptismo [1] (*a*) quoque solenniter adimplendo, similiter quid apostolica vel sanxerit vel observet auctoritas, in subjectis tua caritas evidenter agnoscet. Illud autem novelli esse judicamus erroris, quod cum in fine psalmorum ab omnibus catholicis ex more dicatur: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*, aliqui, sicut indicas, subducta una syllaba conjunctiva, perfectum conantur minuere vocabulum Trinitatis, dicendo, (*b*) *Gloria Patri*, [2] *& Filio, Spiritui sancto.* Quamvis ergo ipsa nos ratio evidenter edoceat, quia subducta una syllaba, personam [3] Filii & Spiritus sancti unam quodammodo esse designent; tamen ad errorem talium convincendum sufficit, quod dominus Jesus Christus designans in invocatione Trinitatis credentium debere baptisma celebrari, dixit: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Ergo cum non dixerit: *In nomine Patris*, [4] *& Filii, Spiritus sancti*, sed æqualibus distinctionibus Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum jusserit nominari, constat illos omnino a doctrina dominica deviare, qui aliquid huic voluerint confessioni (*c*) [5] derogare. Qui si in errore permanserint, socii nobis esse non possunt.

In fine cujuslibet psalmi dicendum: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto.*

Matth. ult.

III.

De his etiam qui baptismatis gratia salutaris accepta apud Arianos iterum baptizati, profundæ voraginis sunt morte demersi, quid per singulos ordines, vel ætates antecessorum nostrorum decreta censuerunt, quæ multiplici sunt digesta ratione, e nostro scrinio * revelata capitula his subjecta direximus. In quibus tamen illud speciali caritate etiam convenit observari, ut quia pro peccatis plurimis in gentibus iniquitas illa subrexit, in æstimatione fraternitatis tuæ aliorumque pontificum per suas diœceses relinquatur, ut si qualitas & pœnitentis devotio fuerit approbata, indulgentiæ quoque remedio sit vicina. Quorum tamen reconciliatio non per illam impositionem manus, quæ per invocationem sancti Spiritus sit, operatur, sed per illam qua pœnitentiæ fructus acquiritur, & sanctæ communionis * (*d*) restitutio perficitur.

De his qui ab Arianis iterum baptizantur.

* relevata

* restitutione.

IV.

De fabrica vero cujuslibet ecclesiæ, si diruta fuerit, instauranda, & si in eo loco consecrationis solennitas debeat iterari, in quo sanctuaria non fuerint, nihil judicamus [6] officere, si per eam minime aqua * benedicta jactetur: quia consecrationem cujuslibet ecclesiæ, in qua [7] (*e*) Spiritus sancti ara non ponitur, celebritatem tantum scimus esse missarum. Et ideo, si qua sanctorum basilica a fundamentis etiam fuerit innovata, sine aliqua dubitatione, cum in ea missarum fuerit celebrata solennitas, totius sanctificatio consecrationis implebitur. Si vero sanctuaria, quæ habebat, ablata sunt, rursus eorum * repositione, & missarum solennitate, reverentiam sanctificationis accipiet.

* exorc

Quando ecclesia iterum debeat consecrari.

* dispo

V.

Pascha vero futurum nos, si Deus voluerit, [8] XI. (*f*) Kalendarum Majarum die celebraturos esse cognoscite. Ordinem quoque precum in celebritate missarum nullo nos tempore, nulla festivitate significamus habere * (*g*) divisum: sed semper eodem tenore, oblata Deo munera consecrare. Quoties vero paschalis, aut ascensionis domini, vel pentecostes, & epiphaniæ, sanctorumque Dei fuerit agenda festivitas, singula capitula diebus apta subjungimus, quibus commemorationem sanctæ solennitatis, aut eorum facimus, quorum natalitia celebramus: cetera vero ordine consueto prosequimur. Quapropter & ipsius canonicæ precis textum direximus subter adjectum, quem (Deo propitio) ex apostolica traditione suscepimus. Et ut caritas tua cognoscat, quibus locis aliqua festivitatibus apta connectes, paschalis diei preces * similiter adjecimus. His igitur fraternitatis tuæ inquisitioni responsis, Deum nostrum, quantum possumus, exoramus, ut omnibus catholicæ religionis ecclesiis circa universos, quos fideles sibi efficit, gratiæ suæ dona multiplicet, & ab omnibus insidiis spiritualis hostis atque carnalis cunctos populos suos redigere dignetur immunes. * Significatur etiam beatorum apostolorum, vel martyrum, sicut [9] speramus, sancto nos affectui tuo direxisse reliquias, præsumentes fidem vestram eorum deinceps plenius esse meritis adjuvandam. [10]

De pa festivi precu dine missar solenn diver

* simul

* signifi mus.

VI.

Si quis episcopus aut presbyter juxta præceptum domini non baptizaverit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, sed in una persona Trinitatis, aut in duabus, aut in tribus patribus, aut in tribus filiis, aut in tribus paracletis, projiciatur de ecclesia Dei. (*b*)

Baptism nomin tris, & Sp sancti ferend

VII.

Nulli vel tenuiter * sentienti, vel pleniter sapienti dubium est, quod ecclesia Romana fundamentum & forma sit ecclesiarum, a quo omnes ecclesias principium sumpsisse nemo recte credentium ignorat. Quoniam licet omnium

Roman cleſia & ma omni cleſiar

---

1 Colb. *De baptismo quoque renascentum trina mersione solemniter* &c. 2 Colb. *Gloria patri filio spiritui sancto,* 3 Colb. *personam patris & filii* &c. 4 Colb. *patris filii* &c.
5 Colb. *subtrahere. Hos itaque tua caritas modis omnibus ad confessionis rectæ studeat tramitem revocare. Quod si forte, quod absit, in errore* &c. 6 Colb. *efficere.*
7 Colb. *in qua sanctuaria non ponuntur.*
8 Colb. *octavo Kalend.* 9 Colb. *Speraslis.*
10 Hic desinit epistola in Cod. Colb, præmissis his verbis: *Deus te incolumem custodiat, frater carissime. Data Romæ 3. Kal. Jul. Flavio Johanne viro clarissimo consule,*
(*a*) *quoque renascentium* trina immersione solemniter. (*b*) *Gloria Patri, Filio, Spiritui Sancto.*
(*c*) *subtrahere*, & cætera ut notat Baluzius. (*d*) *restitutione.* (*e*) *Sanctum ana.*
(*f*) VIII. Kalend. (*g*) *diversum.* (*h*) Hic absolvitur Codex Vaticanus.

nium apostolum par esset electio, beato tamen Petro concessum est ut ceteris præemineret; unde & Cephas vocatur, quia caput est & principium omnium apostolorum: & quod in capite præcessit, in membris sequi necesse est. Quamobrem sancta Romana ecclesia ejus merito domini voce consecrata, & sanctorum patrum auctoritate roborata, primatum tenet omnium ecclesiarum; ad quam tam summa episcoporum negotia, & judicia, atque querelæ, quam & majores ecclesiarum quæstiones quasi ad caput semper referenda sunt. Nam & qui se scit aliis esse præpositum, non moleste ferat aliquem esse sibi prælatum. Ipsa namque ecclesia, quæ prima est, ita reliquis ecclesiis vices suas credidit largiendas, ut in partem sint vocatæ solicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Unde omnium appellantium apostolicam sedem episcoporum judicia, & cunctarum majorum negotia causarum, eidem sanctæ sedi reservata esse liquet: præsertim cum in his omnibus ejus semper sit expectandum consultum; cujus tramiti si quis obviare tentaverit sacerdotum, causas se non sine honoris sui periculo apud eamdem sanctam sedem noverit redditurum. Data Kalendis Martii, * Volusiano & Joanne viris clarissimis consulibus.

uilisario
ne.
o domini

EX EPISTOLA VIGILII PAPÆ

Ad Profuturum Bracarensem.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti debet baptizari, non in nomine Patris, Filii, Spiritus Sancti. Si motum fuerit altare, denuo consacretur ecclesia. Si paries renovetur, & altare non motum fuerit, exorcidetur (forte exorcizetur) *salibus tantum. Terna mersio fiat in baptismo.*

upplem. nasi T I p. 417.

Excerpti hujus auctoritate, optimam esse discimus epistolæ hujus inscriptionem, quam MSS. codices plures Baluzio indicarunt; non enim Eutherio, ut in editis, sed Profuturo directa est, quem virum eumdem esse episcopum Bracarensem, qui ætate illa florebat, ex hoc nostro excerpto ratum fixumque tenemus. Quæ vero de baptismi formula, & de ecclesiis consecrandis in epitome hac continentur, desumpta plane fuisse ex §. II. & IV. ejusdem epistolæ, quæ in editis *ad Eutherium* directa legitur ex collatione utriusque convincimur; quamquam exerpti author emendatiorem forte & magis integrum codicem epistolarum Vigilii nactus, sanctiones illas paulo aliter ac fert epistola vulgata ad Eutherium expressit. Quæ dein in epitome succedit sanctio de terna in baptismo mersione, ne verbo quidem in epistola commemoratur; cum vicissim plura contineat epistola, quorum ne vestigium quidem in excerpto. Unde facilis conjectura, epistolam illam non integram, sed ex laciniis plurium epistolarum consertam ad nos perveniisse. Id ante me subodoratus est Cl. Baluzius, qui in Colbertino Codice multo breviorem ac cum §. V. desinentem nactus, censet omnia quæ deinceps in vulgatis ejusdem epistolæ sequuntur, ea præsertim, quæ de primatu Romanæ ecclesiæ, ac de appellationibus ex toto orbe ad eam devolvendis in illa enunciantur, addititia esse & penitus expungenda. Verum nec Baluzii codex integrior est, cum neque ea repræsentet quæ in excerpto nostro leguntur, nec ab anachronismis immunis habeatur. Baluziana etenim illa data est *Johanne V. C. Cos. die III. Kal. Julias*, quæ annum 538. signant; in ipsa autem epistola Pascha proxime futurum in diem *XI. Kal. Majarum* enunciatur, quod nunquam sub Vigilio accidit. Forte igitur ex epistola ad Profuturum nonnisi priores paragraphi usque ad quintum in editis exhibentur. Reliqua ex aliis epistolis sive Vigilii sive aliorum assuta sunt.

Denique addendum hic censeo epistolam hanc Vigilii ad Profuturum legi sibi in plena synodo jussisse Patres concilii Bracarensis anno 563. congregati. Ita enim legitur in actis ejusdem concilii apud Labbe tom. VI. col. 520. edit. Venet. *Relecta est authoritas sedis apostolicæ ad quendam Profuturum directa episcopum, quæ propter prolixitatem his gestis minime est inserta.* In ea vero epistola regulas conferendi baptismi, & missæ celebrandæ ritum contineri concilii ejusdem Patres in canonibus IV. & V. significant; quæ sane duo in epistola Vigilii sese offerunt.

TESTIMONIA ANTIQUORUM

Ex nova Baluzii Collectione.

CANONUM PRO TRINA IMMERSIONE.

Ex Concilio Apostolorum, titulo XLIX.

Quod in nomine Trinitatis debeat baptizari.

SI quis episcopus aut presbyter juxta præceptum domini non baptizaverit in nomine patris & filii, & spiritus sancti, sed in tribus sine initio principiis, aut in tribus filiis, aut in tribus paracletis, abjiciatur.

Ex eodem, titulo L.

Quod non debeat una mersio in baptismate quasi in morte Domini provenire.

Si quis episcopus, aut presbyter non trinam mersionem unius mysterii celebret, sed semel mergat in baptismate quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit Dominus, *In morte mea baptizate*, sed; *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris, & filii, & Spiritus sancti.* AMEN.

EPISTOLA III. VIGILII

ADHUC PSEUDOPAPÆ

Ad Cæsarium Arelatensem.

Ei Silverium consulenti de injungenda pœnitentia regi Theodeberto ob incestuosas nuptias contractas respondet.

Dilectissimo fratri Cæsario Vigilius.

SI pro observatione cœlestium mandatorum catholicæ filios ecclesiæ opportune vel importune sacerdotes singulos decet instruere, quanto magis his, qui devotione laudabili de rebus sibi dubiis ad studium veniunt consulendi, competenti necesse est ordine respondere? Hinc est quod glorioso filii nostri regis Theodeberti interrogationem, qua nos per Modericum virum illustrem legatum suum credidit requi

rendos, duximus amplectendam : in qua gloriam ſuam deſiderat informari; cujuſmodi pœnitentia poſſit illius purgare delictum, qui cum uxore fratris ſui illicitum præſumpſit inire conjugium. Cui nos equidem miſſis affatibus, quorum tenorem tuam fraternitas in ſubjectis inveniet, hoc indicare curavimus, quoniam tale commiſſum non parva cordis afflictione valeat expiari. Sed quia (ſicut caritatem tuam bene noſſe confidimus) modus pœnitentiæ præſentium potius ſacerdotum inſpectioni committitur; ut juxta compunctionis meritum veniæ quoque poſſit indulgeri remedium, tuæ hoc potius æſtimationi credimus relinquendum. Quapropter caritas tua, totius facti qualitate, ac pœnitentis ipſius compunctione perſpecta, prædictum glorioſum regem filium noſtrum & de temporis obſervatione non omittat inſtruere, & ne ulterius tale aliquid præſumatur, inſtanter expoſcat. Illud quam maxime præcavendum, ut ne ipſe, qui hoc noſcitur admiſiſſe, ad eoſdem vomitus revertatur, ſed diviſis etiam habitationibus commanentes, ab omni ſuſpicione commiſſi facinoris reddantur immunes. Dominus te incolumem cuſtodiat, frater cariſſime. Datum pridie Nonarum Martiarum, Joanne viro clariſſimo conſule.

EPISTOLA IV. VIGILII PAPÆ

AD JUSTINIANUM,

Dum Juſtinianus imperator coram Vigilio legitime electo fidem profeſſus eſſet, ille ex hoſte in defenſorem, ex perſecutore in prædicatorem, ex blaſphemo in confeſſorem mutatus; in Anthimum ejuſque collegas hæreticos anathematis ſententiam intorſit.

Glorioſiſſimo & clementiſſimo filio Juſtiniano Auguſto Vigilius epiſcopus.

LIteris clementiæ veſtræ, glorioſo viro filio noſtro Dominico exconſule, atque patricio deferente, aſſueta veneratione ſuſceptis, jucunditate multiplici univerſali eccleſiæ gaudendum eſſe perſpeximus, quod Chriſtianam fidem, qua divina Trinitas honoratur & colitur, in nullo diſſimilem, in nullo permittitis eſſe diſcordem; & hanc clementiſſimo imperio veſtro Dei, cui ſerviendo regnatis, & regnando ſervitis, gratiam indefeſſis cumulatis operibus; ut in his quæ vobis pro integritate & devotione fidei veſtræ dominus ſingulari pietate conceſſit, agnoſcantur juſte ac convenienter impleri, quam prædicationem docet apoſtolus: *Quia ſancti per fidem vicerunt regna*. Qualia enim regna plus armis fidei quam corporea fortitudine viceritis, docet immenſitas gentium ſubjectarum, quæ quanto major aſſurgit numero, tanto myſtici ſolius perfecta operatione miraculi ſuperatur. Unde nos in domino nimium convenit gloriari, quod non imperialem ſolum, ſed etiam ſacerdotalem vobis animum concedere ſua miſeratione dignatus eſt: & quod omnes pontifices antiqua in offerendo ſacrificia traditione depoſcimus, exorantes ut catholicam fidem adunare, regere dominus, & cuſtodire toto orbe dignetur, ſummis hoc pietas veſtra viribus effecit; cum per omnes regni veſtri partes, & univerſos fines terræ, eam fidem, quam per venerabiles ſemper Chriſtianæ confeſſionis

Heb. 11.

Juſtinianus rectam fidem confitetur.

A judicio complectendas Nicænam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam, ſed & Chalcedonenſem ſynodos conſtat irreprehenſibiliter ſolidatam, inconcuſſa jubeatis pace ſervari, nec Chriſtiano quemquam vocabulo nuncupetis, qui ſe a præfatarum ſynodorum unitate ſejungit: & qui fidem earum non omnibus viribus omnique defendit annixu, non judicandum (ſed jam judicatum) potius exiſtimetis. Cui non ergo ſacerdotum jucundam exultationem & gaudia infinita conciliet, quod inſertum per Dei noſtri gratiam cordi veſtro lumen evangelicæ veritatis, pernicioſorum atque hæreticorum dogmatum nocte diſcuſſa, univerſali reſplendet eccleſiæ? Abſit ergo a nobis, ut quod omnibus fratribus coepiſcopis noſtris generare gaudium profitemur, noſtrum non aut cum omnibus miſceatur, aut (quod magis dignum eſt) ſupra cunctos emineat. Ex qua re, venerabilis imperator, devota venerationis gratulatione ſuſcipimus, quod ardore fidei, & ſuavis iracundiæ comotione ſuccenſi, nobis etiam pios direxiſtis affatus, in quibus beatæ recordationis Cæleſtinum atque Leonem apoſtolicæ ſedis præſules, qui ſingulas hæreſes pro divina ſibi diſpenſatione commiſſa, cum ſynodali congregatione damnantes, quid cuncti generaliter ſequi debeant Chriſtiani, manſura in ævum lege ſanxerunt, laudabili commemoratis affectu. Quorum probabilia conſtituta ſanctæ recordationis Hormiſda, atque Joannes ſenior, nec non & Agapetus, deceſſores noſtri per omnia conſervantes, univerſos Neſtorianæ atque Eutychianæ ſequaces hæreſis juſtæ mucrone ſententiæ perculerunt. Quod nos ſummis viribus ſequi, ſummoque adnixu defendere, pietatis veſtræ clementia indubitabiliter agnoſcat, ſed & beati Leonis epiſtolas ad ſanctæ recordationis Flavianum tunc Conſtantinopolitanæ civitatis antiſtitem, nec non & ad clementiſſimæ memoriæ Leonem principem deſtinatos; quibus hæreticorum, id eſt Neſtoſtorii atque Eutychetis perfidiam, rationabili aſſertione, Deo ſibi inſpirante, confudit, omnino amplectimur, & qua oportet caritate defendimus. Et quamvis nos animi fideique noſtræ, Deo cuſtodiente, ſinceritas contra ea nullatenus venire permittat; perpendere tamen debet veſtræ pietatis admiranda prudentia, quia non digni cenſentur antiſtites, qui præfatorum præſulum ſedis apoſtolicæ inviolabiliter minime conſtituta ſervaverint. Hæc ergo quæ de fide a patribus ſanctarum quatuor ſyuodorum, & a deſignatis beatæ recordationis papæ Leonis epiſtolis, atque a ſupraſcriptorum prædeceſſorum noſtrorum conſtitutis, ſunt venerabiliter definita, per omnia nos ſequentes, & eorum doctrinæ contrarios probabili apoſtolicæ ſedis auctoritate damnantes, anathematizamus eos, quicumque de fidei ejus expoſitione vel rectitudine, aut diſputare perverſe, aut infideliter dubitare tentaverint. & contra eadem ſentientes, quæ de fide in Nicæna, Conſtantinopolitana, Epheſina prima, & Chalcedonenſi, ſanctiſſimis ſynodis, nec non & beatæ recordationis prædeceſſoris noſtri Leonis epiſtolis, quarum fecimus mentionem, vel univerſis quæ ipſius ſanxit auctoritas, continentur, catholicæ fidei unitate ſecernimus, amplectenteſque, & in omnibus comprobantes fidei veſtræ libellum, quem noſtri obſequii famulatu tunc prædeceſſori noſtro piæ recordationis Agapeto pietas veſtra orthodoxa

Anſulis cluſa in beo om reſtituit ex edit Roman

Vigilius deceſſori ſuis inha

Anathema hæretico

doxa devotione contradidit ; in quo ea quæ mente geritis, ad eruditionem futuræ ætatis, ſcripturæ quoque teſtimonio declaraſtis, nihilque a ſæpedictorum prædeceſſorum noſtrorum fide deviantibus ſub qualibet occaſione ſervamus, niſi forte, hæreſis in qua volutantur amputata caligine, ſupraſcriptam de fide veritatem pœnitentiæ competentis voluerint correctione ſectari; & damnatis omnibus, quæ contra ea quæ præfati ſumus praviſima quidam impietate dixerunt, ſubſcriptionibus ſuis & propriis vocibus cunctos hæreticorum reſpuentes errores, canonica fuerint diſtrictione converſi; ut tunc communionis ſacræ myſterium mereantur, dum omnia quæ præfati ſumus canonica & apoſtolica diſtrictione impleverit ; quia nos nulli corrigenti ſe pœnitentiæ locum convenit amputare. In his vero, in quibus Mennam fratrem & coepiſcopum noſtrum, memorem libelli ſui, quem prædeceſſori noſtro beatæ memoriæ Agapeto, ordinationis ſuæ tempore, veſtræ clementiæ conſenſu porrexerat, ſequentem revera ſedis apoſtolicæ diſciplinam, hæreticis inferius comprehenſis, id eſt Severo Eutychiano, Petro Apameno, Anthimo, qui etiam eccleſiam Conſtantinopolitanam prava ambitione pervaſerat, Xeneæ, ſed & Theodoſio Alexandrino, & Conſtantino Laodicenſi, atque Antonio Verſentano Eutychianæ hæreſis, ſed & Dioſcoro, qui in Chalcedonenſi ſynodo inter alios legitur fuiſſe damnatus, & defenſoribus atque ſequacibus anathema dixiſſe pietas veſtra mandavit : in nullo a nobis quidem moleſte ſuſcipitur a prædicto fratre noſtro vel a quolibet alio in hæreticos dicta damnatio : ſed & libenter amplectimur, & ſedis apoſtolicæ auctoritate firmamus, complices damnatorum ſimili anathematis ultione plectentes ; ea videlicet ratione, ut (ſicut ſupra meminimus) ſecundum præſulum ſedis apoſtoſtolicæ conſtituta, his qui reſipuerint, & præcedentium ſynodorum, vel ſupraſcriptorum apoſtolicæ ſedis pontificum ſuſceperint conſtituta, pœnitentiæ & communionis aditum reſeremus. Sed quia novimus potius plus illos, qui hæreticam perfidiam deſtruunt, ſibi magis prodeſſe errantium vitando conſortium, quam ſententiæ ſupraſcriptorum patrum multipliciter ſolidatæ aliquid firmitatis adjungere, quam conſtat ſuis indubitate viribus Deo auctore ſubſiſtere : ideo hactenus tanquam non noviter latam damnationem minime arbitrati ſumus novo aliquo indigere reſponſo. Qui enim hæreſum, quarum ſupra meminimus, vel omnium aliarum, quæ ſunt apoſtolica definitione & conſtitutione damnatæ, ſectatores fuerint inventi, non tantum ex nova lege, ſed ex ipſa auctorum ſuorum jampridem damnatione perculſi ſunt. Et licet pietatem veſtram aliter de taciturnitate noſtra ſuſpicari vel intelligere voluerit malignus interpres, nos tamen, quos beatus Petrus apoſtolus omni poſcenti rationem reddere pia traditione conſtituit, libenti animo Chriſtianitati veſtræ ſatisfaciendum eſſe perſpeximus ; ſuppliciter * ſperantes, ut nullius ſubrepentis inſidiis privilegia ſedis beati Petri apoſtoli Chriſtianiſſimis temporibus veſtris in aliquo permittatis imminui. Quæ ſi turbentur, quod non credimus, aut minuantur in aliquo, violatæ fidei inſtar * oſtendant. Scit enim ſapientiæ veſtræ pietas ſingularis illam ſe auctoritatis ipſius beati Petri apoſtoli retributionem modis omnibus merituram, quam vel in illius privilegiis, vel in noſtra humili veſtra ſervaveritis, Deo vobis aſpirante, perſona. Tamen, ut cuncta pietatem veſtram informent, & nihil pro callidi inſidiatoris aſtutia ulterius relinquatur ambiguum, beatæ recordationis prædeceſſoris noſtri papæ Leonis, quæ diverſis ad orientem ſunt directa temporibus conſtituta, quanta de plurimis in præſenti neceſſaria credidimus, ſuperadjecimus, rogantes per ipſum, cujus cauſam integre agere feſtinatis & cupitis Chriſtianitatis affectu, ut univerſa legere pietas veſtra dignetur, ne aliquid ſuperſit quod minime relegatur. Scio enim quia ſicut Deus vobis legem dederit voluntatem, ita cuncta tractantes, ſapientia vobis ſingulariter a Deo conceſſa diſponitis, ut neque de religione neque de aliquo præjudicio quilibet fidelium ſacerdotum poſſit in qualibet parte vexari. Rationem his igitur, (prout Chriſtianitatis veſtræ meritum poſtulabat) inquantum valuimus, reddidiſſe ſufficiat; quamvis nos nihil contra ſynodalia, vel prædeceſſorum noſtrorum præſulum ſedis Apoſtolicæ conſtituta, aut commiſiſſe aliquid, aut tentaſſe quiſquam, licet aſtutus & ſubtilis, inveniet. Ea vero quæ fidei catholicæ vel animæ noſtræ expediunt (de qua, ſicut novit pietas veſtra, & pro ſacerdotali officio, & pro multiplicibus præſtitis clementiæ veſtræ, cauſam plus aliis habeo cogitandi) ſuggerere non omitto. In primis ſupplicantes, & ipſius beati Petri apoſtoli, quem diligitis, intercedente ſuffragio, poſtulantes ut ſemper ad hanc ſedem apoſtolicam pro diſponendis reipublicæ veſtræ utilitatibus orthodoxas, & Deo placitas, & rugam aut maculam fidei non habentes, dignemini deſtinare perſonas, per quas & ea quæ publico veſtro conveniunt ſalubriter ordinentur, & pro animæ veſtræ mercede catholicæ diſciplinæ in nullo conturbetur integritas : ut univerſi revera illud gratiæ cœleſtis munus jam, ſicut & credimus, pietatem veſtram habere cognoſcant, quod Salomon adhuc a domino poſtulabat, dicens : *Dabis ſervo tuo cor* 3. Reg. 3. *audire, & judicare populum tuum in juſtitia, & intelligere inter malum & bonum*. Et quia per filium noſtrum Dominicum præſentium portitorem quædam verbo ſuggerenda mandavimus, ſperamus ut ea, aſpirante vobis domino, & libenter audire dignemini, & maxime quæ eccleſiaſticæ paci, ac dehinc generalitatis quieti profutura ſunt, conſueta Chriſtianitate & providentia diſponatis.

Vigilius fidem catholicam illibatam ſervavit.

Committit ſecreta legato.

EPISTOLA V. VIGILII PAPÆ AD MENNAM.

Gratulatur eum hæreticis damnatis ſanctas quatuor univerſales ſynodos amplecti : ab hæreſi reſipiſcentes debere recipi.

Anno domini 540. ſub conſulatu Juſtini jun ea quæ per eumdem legatum Dominicum redeuntem ſcripta eſt ad Mennam, ſub prædicta conſulari nota data fuit.

Dilectiſſimo fratri Mennæ epiſcopo Vigilius epiſcopus.

LIcet univerſa, prout Deo auxiliante potuimus & credidimus expedire, domino filio noſtro ſereniſſimo & Chriſtianiſſimo imperatori de eccleſiaſticis cauſis noſtræ inſinuationis ſermone ſuggeſſerimus ; neceſſarium tamen

men judicavimus & caritati veſtræ per Chriſtianiſſimi filii noſtri patricii Dominici perſonam ſcripta dirigere: quibus nos grandi exultatione & gaudio ſuſcepiſſe cognoſcite, quod Nicænam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam, & Chalcedonenſem ſanctiſſimas ſynodos, in quibus fidei orthodoxæ atque apoſtolicæ fundamenta monſtrantur, ſicut pollicitationis veſtræ tunc ad prædeceſſorem noſtrum ſanctæ recordationis Agapetum lectio data teſtatur, inviolabiliter vos aſſeritis cuſtodire, & maxime beati Leonis prædeceſſoris noſtri ſequi in omnipus conſtituta. Quid eſt caritati tuæ dignius honoris quod conveniat, niſi a Romanorum præſulum non deviare doctrina? Aut quid nobis jucundius, quidve ſit gratius, quam illos in Chriſti domini & ſalvatoris noſtri caritate complecti, qui majorum noſtrorum & prædeceſſorum facta cuſtodiunt? Unde ſpiritualiter ſalutantes te, hortamur, & qua nos convenit affectione inceſſanter alloquimur, ut illius normam, illius admonitionem, illius (ſicut & promiſiſti & indicas) ſequaris in omnibus conſtituta. Plena ſunt enim de prædicti prædeceſſoris noſtri ſanctæ & venerandæ recordationis Leonis ſcriptis veſtræ fraternitatis ſcrinia, quæ ad prædeceſſores tuos leguntur ab eodem deſtinata pontifice: ibidemque, quæ noſtris prædeceſſoribus veſtri promiſerint, releguntur. Sed hæc dixiſſe ſufficiat: apoſtoli namque ſermo ante oculos noſtros eſt, qui dicit: *Sapientiam loquimur inter perfectos*. De his vero, quibus te memorem libelli, quem ſupraſcripto prædeceſſori noſtro tradideras, & ſequentes apoſtolicæ conſtituta doctrinæ in hæreticos inferius comprehenſos, id eſt in Severum Antiochenum, Petrum Apamenum, Anthimum quoque pervaſorem Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, & Theodoſium Alexandrinæ civitatis, nec non & Conſtantinum, atque Antonium Verſentanum Eutychianæ hæreſis, ſed & Dioſcorum, qui in Chalcedonenſi ſynodo inter alios legitur fuiſſe damnatus, cum defenſoribus atque ſequacibus anathema dixiſſe cognovimus, in quibus non aliquid novum ſententiæ olim a patribus decretæ junxiſti, nec talibus præſulibus beati Petri vicariis in auctores hæreſum ipſarum data ſententia penitus indigebat, quia qui damnatæ hæreſeos ſectator agnoſcitur, non tantum ex novella lege, ſed ex ipſa jam auctoris ſui damnatione perculſus eſt, grate admodum & libenter amplectimur, & auctoritatis ſedis apoſtolicæ, cui nos Deus præſidere voluit, interpoſitione firmamus: & univerſi eorum complices, vel omnes hæretici pari damnationis ſententiæ ſubjacebunt. Hoc tantummodo, ſicut apoſtolicæ moderationi convenit, per omnia reſervantes, ut ſi aliquis vel eorum vel quorumlibet errantium quaſi agnita catholicæ fidei veritate pœnitentiam agens reverti voluerit, & hæreſis in qua volutatur errore contempto, ſcripturæ quoque profeſſione univerſam errorum ſuorum ac complicum damnaverit pravitatem, & apoſtolicæ ſequens inſtituta doctrinæ anathema dixerit ei, qui vel prædictas quatuor ſynodos in fidei cauſa non ſequitur, vel beatæ recordationis, prædeceſſoris noſtri Leonis venerabilia conſtituta in omnibus non confitetur, & non in omnibus viribus omnique animi ſequitur puritate, tunc communionis noſtræ (quam nulli nos negare convenit pœnitenti) ſub apoſtolica & canonica, ſicut præfati ſumus, ſatisfactione modis omnibus agetur: quia redemptor noſter non venit aliquem perdere, ſed omnes pro ſua pietate ſalvare. *Et manu domini papæ*. Deo juvante per ipſius gratiam Vigilius epiſcopus ſanctæ eccleſiæ catholicæ urbis Romæ has ſchedas epiſtolarum ſupraſcriptarum, quas ego Deo juvante dictavi, ipſo auxiliante cognovi, atque ſubſcripſi. *Et alia manu ſubſcriptio Flavii Dominici patricii*. Flavius Dominicus vir clariſſimus comes domeſticorum, exconſul ac patricius, has ſchedas a beatiſſimo atque apoſtolico papa Vigilio in cauſa fidei factas ad domnum noſtrum Juſtinianum piiſſimum & Chriſtianiſſimum principem, ſed & ad Mennam virum beatiſſimum Conſtantinopolitanæ archiepiſcopum civitatis relegens, conferens, conſentienſque ſubſcripſi, die XV. Kalendas Octobris, Juſtino viro clariſſimo conſule. Anno de 540.

De fide catholica illibate ſervanda.

1. Cor. 2.

Anthimum omneſque alios hæreticos contra ſpem Theodoræ Auguſtæ condemnat.

De hæreticis reſipiſcentibus.

EPISTOLA VI. VIGILII PAPÆ

AD AUXANIUM ARELATENSEM.

Uſum pallii, quem poſtulabat, differt, quoad certiorem faciat imperatorem.

Dilectiſſimo fratri Auxanio Vigilius.

SCripta de ordinatione caritatis veſtræ, Joanne filio noſtro presbytero, ſed & Teredio diacono deferentibus, cum animi ſpiritali gratulatione ſuſcepimus, domino gratias referentes, quia hoc in eccleſia Arelatenſi factum eſt, quod & canonibus & deceſſorum noſtrorum regulis conveniret: quatenus ex ſequenti ordine ſacerdotii tua fraternitas ad pontificalis proveheretur apicem dignitatis, & divinæ in te electionis judicium compleretur, ſicut ſcriptum eſt: *Omne datum optimum, & omne donum perfectum deſurſum eſt, deſcendens a Patre luminum, apud quem non eſt tranſmutatio, nec viciſſitudinis obumbratio*. Et iterum doctor gentium apoſtolus Paulus dicit: *Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tanquam Aaron*. Supereſt ut Deus qui nos immeritos ineffabili miſericordia honorem miſerans pontificalem habere pro ſua pietate concedit, donet & præmium; ut illud in nobis compleatur, quod Chriſti Dei & ſalvatoris noſtri verba teſtantur, dicentis: *Euge ſerve bone & fidelis, quia in pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam, intra in gaudium domini tui*: & iterum: *Quis putas eſt fidelis ſervus & prudens, quem conſtituit dominus ſuper familiam ſuam, ut det illis in tempore tritici menſuram? Beatus ille ſervus, quem cum venerit dominus invenerit ita facientem*. Sunt etiam quæ per Dei gratiam ſuper fraternitate veſtra ad facienda bona hortentur exempla. Si enim deceſſoris tui illa, quæ a ſede apoſtolica de fundamento petræ dominicæ doctrinæ bona ſuſcipiens actibus exæquavit, imitari volueris, & a ſedis apoſtolicæ in nullo deviaveris conſtitutis; ſicut ſcriptum eſt, coronam ſine dubitatione percipies, quam dedit Deus diligentibus ſe. De his vero quæ caritas veſtra tam de uſu palii, quam de aliis ſibi a nobis petiit debere concedi, libenti hoc animo etiam in præſenti facere ſine dilatione potuimus, niſi cum Chriſtianiſſimi domini filii noſtri imperatoris hoc, ſicut ratio poſtulat, voluiſ-

Jacob 1.

Hebr. 5.

Matth.

Matth.

Jacob 2.

luiſſemus perficere notitia, Deo auctore; ut & vobis gratior præſtitorum cauſa reddatur, dum quæ poſtulaſtis cum conſenſu Chriſtianiſſimi principis referuntur, & nos honorem fidei ejus ſervaſſe cum competenti reverentia judicemur. Deus te incolumem cuſtodiat, frater cariſſime. Data xv. Kalendas Novembres, iterum poſt conſulatum Baſilii viri clariſſimi. *

* omini

EPISTOLA VII. VIGILII PAPÆ

AD EUMDEM.

Vices illi ſuas in Gallia delegat, & pallii uſum concedit, admonens ut pro imperatore Deum oret, pacemque inter ipſum & Childebertum regem conſervare ſtudeat.

Dilectiſſimo fratri Auxanio Vigilius.

SIcut nos pro tuæ caritatis affectu, & pro glorioſiſſimi filii noſtri regis Childeberti Chriſtiana devotione mandatis, vices noſtras libentiſſima voluntate contulimus, ita fraternitatem tuam convenit Deo placitis operibus tantæ ſedis auctoritate digna converſatione uti atque diſponere, ut bonis actibus innoteſcens, rectum circa caritatem tuam judicium noſtræ dilectionis oſtendas. Convenit enim nos doctoris gentium mandata recolere, quibus Timotheum diſcipulum ſuum inſtructionibus ſanctis hortatur, dicens: *Exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione, in caritate, in fide, in caſtitate.* Et ſicut item apoſtolorum primus ſaluberrima admonitione præcipiens: *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei*, conſequenti adhortatione ſubjungit: *Forma facti gregis ex animo, & cum apparuerit princeps paſtorum, percipietis immarceſſibilem gloriæ coronam.* Si quæ ergo inter fratres & coepiſcopos noſtros, in locis veſtræ caritati præſenti auctoritate commiſſis, ſeminante illo auctore ex antiqua iniquitate zizanias, diſſenſiones emerſerint, adhibitis vobiſcum ſacerdotibus numero competenti, cauſas canonica & apoſtolica æquitate diſcutite, ea modis omnibus prolato judicio finituri, quæ Deo placitis deceſſorum noſtrorum poſſint regulis convenire. Si qua vero certamina aut de religione fidei, quod Deus auferat, aut de quolibet negotio, quod ibi pro ſui magnitudine terminari non poſſit, evenerint, totius veritatis indagine diligenti ratione diſcuſſa, relationis ad nos ſeriem deſtinantes, apoſtolicæ ſedi terminanda ſervate: ut univerſis a fraternitate veſtra competenti ratione diſpoſitis, pax quæ ſalvatoris voce collata eſt eccleſiæ Dei, quæ una eſt in toto orbe diffuſa, ſtabili firmitate ſervetur, nec antiqui hoſtis poſſit taxatione vexari, in illius petræ Chriſti Dei domini & ſalvatoris noſtri erectione firmata ſtabilitate perſiſtens. Quæ cuncta ut fraternitas veſtra melius per Dei gratiam poſſit implere, univerſis epiſcopis, quibus te præeſſe voluimus, auctoritatis noſtræ eſt ſerie declaratum. Nullus ergo de pontificibus tuæ per has vices ordinationi commiſſis, ſicut & ad eos data loquitur noſtra præceptio, in longinquis quibuslibet locis audeat proficiſci, niſi ſolenni more, ſicut deceſſore noſtro deceſſori veſtro ſimiliter concedente conſueverant, formatam veſtræ caritatis acceperit. Oportet ergo fraternitatem veſtram inceſſantibus ſupplicationibus Deo noſtro preces effundere, ut domnos filios noſtros, clementiſſimos principes, Juſtinianum atque Theodoram, ſua ſemper protectione cuſtodiat: qui pro his veſtræ caritati mandandis, & ſuggerente glorioſiſſimo & excellentiſſimo filio noſtro patricio Beliſario, pro quo item vos convenit exorare, pia præbuerunt devotione conſenſum. Hortamur quoque, ut ſacerdotali opera inter glorioſiſſimum virum Childebertum regem, ſed & antedictum clementiſſimum principem, conceptæ gratiæ documenta paterna adhortatione ſervetis. Bene enim domini & ſalvatoris noſtri, quæ populis prædicamus, mandata ante oculos retinemus, quibus ait: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Et quia digna credimus ratione compleri, ut agenti vices noſtras pallii non deſit ornatus; uſum tibi ejus, ſicut deceſſori tuo prædeceſſor noſter ſanctæ recordationis Symmachus legitur contuliſſe, beati Petri ſancta auctoritate concedimus. Ea vero quæ de præſenti ordinatione noſtra directa præceptione ſignavimus, ad univerſos epiſcopos per caritatem tuam volumus pervenire. Deus te incolumem cuſtodiat, frater cariſſime. Data xi. Kalendas Junias *, iv. poſt conſulatum Baſilii viri clariſſimi. *

Matth. 5

* quater

* Anno domini 545.

EPISTOLA VIII. VIGILII PAPÆ

AD AUXANIUM ARELATENSEM.

De cognoſcenda cauſa Prætextati epiſcopi.

Dilectiſſimo fratri Auxanio Vigilius.

LIcet fraternitati veſtræ apoſtolicæ ſedis vicibus attributis, quas directa auctoritate commiſimus, generaliter emergentium cauſarum ſit diſcutiendarum licentia; tamen quia filii noſtri Joannis presbyteri, ſed & Teredii diaconi, qui ad nos a tua caritate directi ſunt, de Prætextati exceſſu eſt porrecta petitio, neceſſarium valde credidimus, ſpecialiter memorati negotii examinationem præſenti vobis auctoritate mandare. Quapropter caritati, qua in Chriſto jungimur, reddentes fraternæ alloquia viſitationis, hortamur ut adhibitis vobiſcum fratribus & coepiſcopis noſtris numero competente, diſcuſſa ratione canonica veritate, ea ſapienti ordinatione diſponat, quæ deceſſorum noſtrorum conveniant ſtatutis, caritas veſtra; ratione proſpiciens ne aliquem facile ex laicis ad ſacratos ordines ſaltu præcipiti cuiquam ſacerdotum liceat aggregare. Deus te incolumem cuſtodiat, frater chariſſime. Data undecimo Kalendas Junias iv. poſt conſulatum Baſilii viri clariſſimi.

EPI-

EPISTOLA IX. VIGILII PAPÆ

AD EPISCOPOS GALLIÆ.

Auxanium vicarium ſedis apoſtolicæ conſtitutum eſſe nunciat; cujus muneris partes explicat, omneſque eidem obtemperare jubet.

Dilectiſſimis fratribus, univerſis epiſcopis omnium provinciarum per Gallias, qui ſub regno vel poteſtate glorioſiſſimi filii noſtri Childeberti regis Francorum conſtituti ſunt, ſed & his qui ex antiqua conſuetudine ab Arelatenſi conſecrati ſunt, vel conſecrantur epiſcopis, Vigilius.

QUantum nos divina potentia apoſtolorum primi ſedem, non pro noſtris meritis, ſed pro ineffabili ſuæ miſericordiæ pietate habere conſtituit, tantum nos de univerſarum eccleſiarum diſpoſitione & pace & ſtatu curam habere convenit, cum gentium dicat apoſtolus: *Inſtantia mea quotidiana, ſolicitudo omnium eccleſiarum*. Quomodo ergo inter domini ſacerdotes ſancta & Deo placita poteſt manere concordia, niſi ut, ſi humani generis hoſtis antiqua nequitia conſuetam zizaniam ſeminare voluerit, is qui abſentiam noſtram ſedis apoſtolicæ vicibus perfruendo ſpirituali gratia repræſentat, auferat certamen exortum? Quapropter Auxanio fratri & coepiſcopo noſtro, Arelatenſis civitatis antiſtiti, vices noſtras caritas veſtra nos dediſſe cognoſcat; ut ſi aliqua, quod abſit, fortaſſis emerſerit contentio, congregatis ibi fratribus & coepiſcopis noſtris, cauſas canonica & apoſtolica auctoritate diſcutiens, Deo placita æquitate diffiniat. Comentiones vero ſi quæ, quas dominus auferat, in fidei cauſa contigerint, aut emerſerit forte negotium, quod pro magnitudine ſui apoſtolicæ ſedis magis judicio debeat terminari, ad noſtram diſcuſſa veritate perferat ſine dilatione notitiam. Et quia neceſſe eſt ut aptis Deo propitiante temporibus Arelatenſis epiſcopus noſtris vicibus fungatur; quoties judicaverit expedire ut pro facienda conſolatione communi epiſcoporum debeant congregari perſonæ, nullus inobediens ejus forte mandatis ſit. Quod ſi fuerit, a congregatione ſuſpendatur: niſi aut corporalis infirmitas, aut juſtæ cauſæ eum excuſatio venire prohibeat: ita tamen, ut ſi ſe, quo minus occurrat, rationabili poteſt exceptione defendere, ad ſynodum pro ſuo * preſbyteri aut diaconi dirigat loco perſonam: quatenus quæ a noſtro vicario congregatis fratribus definita ſententia fuerint terminata, ad ejus qui abſens eſt per ſuos perducta notitiam ſincera & inviolabili ſtabilitate ſerventur. Neceſſe eſt enim, quoties in nomine domini ejus famuli ad tractanda quæ ſunt ipſi placita colliguntur, ſancti Spiritus non deeſſe præſentiam. Ita enim Chriſti Dei domini & ſalvatoris noſtri mandata nos inſtruunt, quibus ait: *Ubi fuerint duo aut tres in nomine meo congregati, ibi ero in medio eorum*. Quid ergo ſe æſtimat ſubiturum, qui Deo odioſa ſuperbia in illa congregatione intereſſe contemnit, in qua ſe dominus noſter adfuturum pia promiſſione denunciat? Illud pari auctoritate mandamus, ne quiſquam epiſcoporum ſine prædicti fratris, & epiſcopi noſtri formata ad longinquiora loca audeat proficiſci; quippe quia & deceſſorum noſtrorum deceſſoribus ejus, quibus vices ſuas libentiſſime contulerunt, ſanctæ ſic definiunt juſſiones: ut his omnibus obedientia Deo placita cuſtoditis, pax quæ a Chriſto Deo domino & ſalvatore noſtro apoſtolis tanquam hæreditario eſt nomine derelicta in eccleſia Dei, quæ una eſt toto orbe diffuſa, firma ſtabilitate ſervetur. Deus vos incolumes cuſtodiat, fratres cariſſimi. Data XI. Kalendas Junias, IV. poſt conſulatum Baſilii viri clariſſimi. * Ann. 545.

1. Cor. 11.

Infra ep. 11.

Matth. 18.

* AD EDICTUM

PIISSIMI IMPERATORIS JUSTINIANI,

FIDEI CONFESSIONEM CONTINENS,

& refutationem hæreſum quæ adverſantur catholicæ Dei eccleſiæ.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Edictum.*) Theodorus archiepiſcopus Cæſareæ Cappadociæ in odium Pelagii ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconi, cujus opera Origenes cum ſuis erroribus Conſtantinopoli (ibi enim munere apocriſarii apud imperatorem fungebatur) damnatus erat, imperatori futurum ſuggeſſit atque promiſit, ut ſi tria capitula concilii Chalcedonenſis, nempe Theodorum Mopſueſtenum, epiſtolam Ibæ, & ſcripta Theodoreti adverſus Cyrillum condemnaret, omnes Acephali Chalcedonenſe concilium ſtatim ſuſcipiant. Illud facere ſæpius conanti ſemper reſtitit Pelagius ante memoratus. Cum itaque ille accepto ſucceſſore Stephano, teſte Procopio, anno Chriſti 546. Romam rediiſſet, illo abſente non impeditus Juſtinianus imperator adverſus tria prædicta capitula concilii Chalcedonenſis hoc edictum promulgavit, non quidem ſub Joanne II. ut habet falſa inſcriptio edicti in antiquioribus editionibus conciliorum, ſed ſub Vigilio, anno pontificatus illius ſeptimo, qui eſt Chriſti 546. Auctor edicti extitit idem Theodorus Cæſarienſis epiſcopus. Poſt confeſſionem fidei & quatuor œcumenicorum conciliorum, ſubjicit decem anathematiſmos, quibus ultimo loco tria capitula includit, hac de cauſa, quod in concilii Chalcedonenſis actione decima reperiatur recitata Ibæ epiſtola, qua Theodorus Mopſueſtenus laudatur, accuſatur vero ſanctus Cyrillus ex calumniis a Theodoreto in eum allatis, quaſi particeps fuiſſet ſententiæ Apollinaris. Ne quis argo occaſione illius epiſtolæ exiſtimaret Theodorum eſſe recipiendum, Theodoreti ſcripta contra Cyrillum eſſe probanda, vel epiſtolam Ibæ a concilio Chalcedonenſi eſſe receptam, formari ſunt tres anathematiſmi. Contra edictum imperatoris exordio promulgatæ ſententiæ Vigilius papa, Pontianus, & Facundus Africæ epiſcopi, ut ex illius epiſtola, hujus vero defenſionum libris conſtat, aliive plures orthodoxi ſcriptores inſurrexerunt; quod putabant in præjudicium Chalcedonenſis concilii ea ab imperatore ſancita fuiſſe, in quo Ibas & Theodoretus poſt abjuratos errores ſcriptorum recepti fuerunt. Cum autem perſpicue pleneque cognitum fuit ſacroſancto concilio per damnationem trium capitulorum nihil derogari (cum non perſonæ, ſed errores eorum ab imperatore damnarentur) ipſa imprimis apoſtolica ſedes aſſertionem hanc, imperatoris edicto primum promulgatam, & poſtea per quintam ſynodum confirmatam, probavit atque retinuit; adeo ut catholici ad hanc ſententiam omnes poſtea acceſſerint, & ſchiſmatici habiti fuerint qui ab illa diſſenſere.

Imperator ſimulac de fide edictum hoc promulgaſſet, ſciens ejuſmodi conſtitutiones nullarum virium eſſe, niſi ab epiſcoporum ſubſcriptione firmitatem acciperent, apoſtolicæ ſedis apocriſarium ibi degentem Stephanum diaconum, Mennam Conſtantinopolitanum epiſcopum, alioſque plures epiſcopos ut id facerent vehementer rogavit. Sed cum Mennas ac ceteri primarii epiſcopi ſuam ſententiam uſque ad arbitrium Romani pontificis deferrent, ab ejuſque voluntate omnes penderent, imperator neceſſarium fore judicans, ut ad comitatum evocaretur Vigilius, honorifice eum invitavit, rogavit & induxit, ut contra morem anteceſſorum ſuorum Roma Conſtantinopolim proficiſceretur. Qua ratione illuc venientem pontificem imperator exceperit, videre eſt ſupra in vita Vigilii apud Anaſtaſium & Procopium. In cauſa trium capi-

Theod damn trium tulor for &

Quod hoc appen Con ſtanti Auctor quis?

Occaſio thema rum.

Edictu perato papa cilio batur

Epiſco conſe ſubſcr renuu

Acta c tus C tinop

capitulorum damnatorum, primum Zoilum Alexandrinum episcopum de subscriptione in damnationem trium capitulorum redarguit. Deinde dum episcopos inter se diffidentes, & periculum gravissimi schismatis imminere videret, medium se interponit arbitrum contentionum, & secum synodum adhibet 30. episcoporum, in qua cum acrius utrimque contenderetur, mandavit ut quisque suam sententiam rationibus confirmatam scripto proferret. His ab unoquoque exactis, eas post aliquod dies parti damnanti tria capitula reservandas tradidit: cum altera vero parte convenit, usque ad proxime agendam synodum generalem de quæstione proposita tarendum, cumque damnantibus tria capitula interea temporis communicandum esse: maxime cum inter eas non de fide, sed de personis dumtaxat contentio verteretur. Quod cum plerique non adverterent vel non intelligerent, in Vigilium ut desertorem & prævaricatorem insurrexerunt. Sed prudentissime egit Vigilius, quod cum schisma totius orientis ab occidente impendere videret, neque contentio de fide, sed de personis ageretur, controversiæ decisionem ad universalis concilii conventum distulerit, ut interim contentionis ille ardor deferveseeret, atque pax majore cum tranquillitate tractaretur. Ad hanc facilius conciliandam placuit Vigilio, ut sicut tempore fœderis concessa sunt commercia: ita omnibus defensoribus & impugnatoribus trium capitulorum, usque ad decisionem concilii, concederetur communio. Non fecit hæc timore Imperatoris, (ut calumniose objiciebant impugnatores capitulorum) sed amore pacis & concordiæ. Id colligi potest ex eo facto, quo in Theodorum ceteroque Acephalos & Eutychianos hæreticos anathematis sententiam, nullo habito respectu imperatoriæ potestatis, pronunciavit, quando illud statutum ecclesiæ & religionis exigere audiebat. Hæc ex Facundo Hermianensi episcopo libro quarto pro defensione capitulorum, Liberato & S. Gregorio, Baron. an. 546. & 547.

EPISTOLA PONTIANI EPISCOPI

AD JUSTINIANUM IMPERATOREM.

De tribus capitulis.

Clementissimo atque piissimo filio Justiniano imperatori Pontianus episcopus in domino salutem.

PRincipaliter nomen ab ipsis incunabulis justitiæ susceptisti: & justus dominus qui ita præstitit, ut nomen ante justitiæ tribuerit, cui imperii postmodum gubernacula contulisset. Adunata est igitur gratia creatoris non solum in nomine, verum etiam & merito, cujus vita exaltata est imperando, & imperium juste vivendo. Dignatus es nos in Africanis partibus commorantes literis admonere, qualem fidem teneas & defendas. Cognovimus quod dominus beato Petro statuit, dicens: *Super hanc petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam, & tibi dabo claves regni cœlorum.* Exultavit spiritus noster, hoc firmiter te piissime esse imperator, quod apostolica fides prædicat, credentes quod a rectæ credulitatis tramite non declines. Talem enim decet esse imperatorem, pium, justum, fidelem, qualem te nos esse cognovimus. In extremo itaque epistolæ vestræ cognovimus, quod nos non mediocriter remordet, debere nos Theodorum, & scripta Theodoreti, & epistolam Ibæ damnare. Eorum dicta ad nos usque nunc minime pervenerunt. Quod si & pervenerint, & aliqua ibi apocrypha, quæ contra fidei regulam dicta sint, legerimus; dicta possumus respicere, non auctores dictorum jam mortuos præcipiti condemnatione damnare. Quod si adhuc viverent, & correpti errorem suum non condemnarent, justissime damnarentur. Nunc autem quibus recitabitur sententia damnationis nostræ? Quod in eis recorrigatur non est. Sed timeo, piissime imperator, ne sub obtentu damnationis istorum Eutychiana hæresis erigatur: & dum minima indicia non spernimus, ad majorem hæresim collisionemque veniamus. Et quid nobis cum mortuis inire bellum, ubi nulla invenitur in congressione victoria? Apud judicem verum jam tenentur, a quo nullus appellat. Per ipsum, in quo nos honoratis & diligitis, supplicamus clementiam tuam, ut pax permaneat temporibus tuis, ne dum quæris damnare jam mortuos, multos inobedientes interficias vivos, & exinde compellaris reddere rationem, ei qui venturus est judicare vivos & mortuos.

EPISTOLA X. VIGILII PAPÆ

AD AURELIANUM ARELATENSEM.

Post obitum Auxanii suas Aureliano episcopo vices in Gallia delegat.

Dilectissimo fratri Aureliano Vigilius.

ADminstrationem vicum nostrarum fraternitati vestræ animo libenti committimus, & credimus caritatis vestræ officio actibus Deo placitis diligenter universa compleri; quando & summi sacerdotii consortio vos dignos divina esse gratia judicavit, & glorioissimi Childeberti Francorum regis Christiana & Deo placita in perhibendo vobis testimonio voluntas accessit. Quapropter vices nostras vestræ caritati hac auctoritate committimus, ut universa quæ decessorum nostrorum vel canonum statuta sanxerunt, Deo congruis operibus faciendo atque servando, & nostrum, & prædicti glorioi regis judicium circa caritatem tuam rectum fuisse possis ostendere. Sanctarum enim scripturarum nos docet auctoritas, quia Christus Deus dominus & salvator noster prius universa quæ bona sunt facere voluit, quam docere: scriptum est enim: *Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quæ cœpit Jesus facere & docere usque in diem, qua præcipiens apostolis per Spiritum sanctum quos elegit assumptus est.* Item quid commonendo Timotheum doctor gentium dicat apostolus, fraternitatem tuam semper ante oculos habere confidimus. Ait enim: *Confortare in gratia quæ est in Christo Jesu; & quæ audisti a me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere;* & item ipse: *Solicite cura te ipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis;* & iterum: *Labora sicut bonus miles Christi Jesu. Intellige quæ dico; dabit enim tibi dominus in omnibus intellectum.* Si quam ergo inter fratres diabolus, humani generis hostis antiquus, zizaniam seminaverit calliditate nequitiæ consuetæ, aut de aliquo sacerdotum fraternitati tuæ, servatis majorum per omnia constitutis fuerit querela deposita: adhibitis tibi fratribus & coepiscopis secundum qualitatem negotii numero competente, causam canonica & apostolica ordinatione discutiens, ea sententia definies, quæ & decessorum nostrorum conveniat statutis, & Deo æquitate in omnibus diligenti sit grata. Si quod vero de religione fidei, quod Deus auferat, fuerit certamen exortum, aut tale aliquod negotium fortassis emerserit, quod pro sui magnitudine ibidem nequeat definiri; veritate discussa, relatio-

Act. 1. *2. Tim. 2.* *Ibidem.* *Ibidem.*

tionis ſerie diſtincta, ad noſtræ ſedis conſultationem potius ut remittas hortamur : quia ita deceſſores veſtros, qui deceſſorum noſtrorum vices egiſſe monſtrantur, feciſſe teſtimonium noſtri declarat ſcrinii: quatenus ea diſpoſitione ſervata, eccleſiæ unitas ſtabili firmitate perſiſtens, pacis bono in omnibus perfruatur: cujus velut hæreditarium munus Chriſtus Deus dominus & ſalvator noſter, ad cœlos, unde nunquam defuit, rediturus, diſcipulis ſuis legitur reliquiſſe, dicens: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis*. Et ut univerſa fraternitas veſtra diligenti poſſit ratione complere, epiſcopis, quibus pro vice noſtra te præeſſe voluimus, nos præcepta deſtinaſſe ſignamus, ut & illi vobis obedientiam exhibere debeant competentem, & fraternitas tua eos in Chriſti caritate complectens, exemplis bonorum potius operum, ad quæ ſunt Deo placita facienda ſemper invitet. Illud pari eis auctoritate ſignavimus, ne quis ſine formata tuæ fraternitatis ad longiora loca audeat proficiſci; ſed ut conſuetudinem illam debeat cuſtodire, quam conſtat ſemper noſtræ ſedis habuiſſe vicarium, & a vobis formatam poſtulent, ſi cauſarum ſuarum neceſſitate compulſi ad longiora itinera deſtinare diſponunt. Sed ne in aliquo ſedis noſtræ vicarius minor ſuis deceſſoribus videatur, neceſſarium fore credidimus pallii vobis uſum, quemadmodum deceſſori veſtro hactenus dederamus, præſenti auctoritate concedere; ut morum, & omnium bonarum rerum, vobis beato Petro apoſtolo ſuffragente, non deſit ornatus. Oportet ergo caritatem veſtram ſacerdotali ſemper ſtudio inter domnos filios noſtros clementiſſimos principes, & glorioſiſſimum virum, id eſt filium noſtrum Childebertum regem, gratiæ intactæ fœdera cuſtodire. Scitis enim, nec vos convenit ignorare, quod neceſſario prædicatis, quia ſcriptura pronunciat, dicens: *Beati pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona*. Et hoc quoque veſtrum facere deſideramus affectum, ut glorioſo viro filio noſtro patricio Beliſario deſtinatis ſcriptis gratias referatis, qui homini veſtro laborem ad clementiſſimum principem abſtulit tranſeundi; ſed mox ut reſponſum recepit, nobis ſuis literis indicavit. Deus te incolumem cuſtodiat, frater cariſſime. Data x. Kal. Septembres, quinquies poſt conſulatum Baſilii viri clariſſimi. *

Joan. 13.

Rom. 10.

Anno Chriſti 546.

EPISTOLA XI. VIGILII PAPÆ

AD EPISCOPOS GALLIÆ.

Nunciat ſe Aureliano vices ſuas in Gallia delegaſſe, mandatque ut eidem obtemperent.

Dilectiſſimis fratribus univerſis epiſcopis, qui ſub regno glorioſiſſimi filii noſtri Childeberti regis ſunt per Gallias conſtituti, Vigilius.

ADmonet nos loci noſtri miniſterium divinæ miſericordiæ dono collatum, domini nos gratia protegente, negligentis ſpeculatoris evitando periculum, bonis potius palmam retributionis promiſſæ & ſtudeamus, & mereamur accipere. Unde quantum nos Chriſtus Deus dominus & ſalvator noſter primi apoſtolorum locum pro ineffabili pietatis ſuæ gerrere largitate conceſſit, tantum nos de univerſarum pace eccleſiarum, quæ licet in multis, una tamen eſt toto orbe diffuſa, inceſſanti ſtudio convenit eſſe ſolicitos. Quippe quia nos ſanctarum ſcripturarum eloquia reddunt diligenter inſtructos, quod cum Moyſes Dei famulus divinis juſſionibus obſecundans ad montem voluiſſet aſcendere, loco ſui Aaron & Hur legitur reliquiſſe, dicens: *Expectate hic, donec revertamur ad vos. Habetis Aaron & Hur vobiſcum, ſi quid natum fuerit quæſtionis, referetis ad eos*. Ita enim inter ſacerdotes domini poteſt pax ſuper omnia Deo placita cuſtodiri, ſi fuerit qui vicum noſtrarum auctoritate ſubnixus, perſonam noſtram in Galliarum partibus præſentans, ſecundum conſuetudinem a noſtris deceſſoribus attributam, ſapientiam ſolicita indagatione cuſtodiens, ſi quam humani generis hoſtis antiquus zizaniam inter Dei famulos nequitia conſueta ſeminare tentaverit, ſapientiæ ſuæ moderamine, abhibitis ſibi fratribus ac coepiſcopis noſtris, juſtitia Deo placita ſcandala orta ſubmoveat. Unde quia dudum Auxanio, quondam Arelatenſis civitatis antiſtiti, vicum noſtrarum ſolicitudinem dederamus, ſed curſum vitæ præſentis implendo de hac luce migravit, in cujus loco Aurelianus frater noſter noſcitur ſucceſſiſſe, neceſſarium valde credidimus ſolicitudinem hanc a nobis antefato debere committi, confidentes illum & pro loci ſui qualitate bonis actibus univerſa quæ Deo placeant poſſe complere: & maxime cum glorioſus filius noſter Childebertus rex teſtimonium bonæ conſcientiæ pro Chriſtiana ſuæ voluntatis devotione perhibuit. Oportet ergo caritatem veſtram ei in omnibus, quæ ſervatis per cuncta canonibus ſalubriter ſecundum noſtrorum definita majorum pro noſtra auctoritate cenſuerit, præbere obedientiam competentem. Et quia omnino neceſſe eſt, ut pro diverſis cum fratribus Deo juvante tractandis, ſtatutis aptiſque temporibus epiſcoporum ſynodum debeat congregare, idcirco præſenti auctoritate cenſemus, ut nullus ubi aut quando conſtituerit ſe audeat excuſare, excepta infirmitatis cauſa, quam humana non poteſt evitare fragilitas, aut certe quem dignæ excuſationis ratio fecerit non venire. Omnibus nihilominus ſcientibus quod Chriſtus dominus & ſalvator noſter pia inſtitutione pronunciat, dicens: *Quia ſi duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re, quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo qui eſt in cœlis*. Quemadmodum autem quis ſibi quæ poſtulat credit poſſe concedi, ſi congregationis ſanctæ conventum, ubi dominus præſentiam ſuam promiſit modis omnibus adfuturam, ſine aliqua rectæ excuſationis cauſa vitare crediderit? Sed, ſicut præfati ſumus, ſi juſta cauſa illum ad ſynodum fecerit non venire, pro ſe aut * presbyterum, aut diaconum deſtinare non differat; quatenus quæ fuerint conſtituta, per eos poſſit agnoſcere, & definita complere. Pari auctoritate mandantes, ut nullus ſine prædicti formata ad longinquiora loca audeat proficiſci: præſertim quia & deceſſorum noſtrorum deceſſoribus ejus, quibus vices ſuas commiſiſſe præteritis temporibus releguntur, ſic definiunt ſtatuta; ut his omnibus obedientia Deo placita cuſtoditis, pax eccleſiarum ſtabili firmitate perſiſtat; &, ſicut doctor gentium dicit apoſtolus, eccleſia Dei poſſit ſine ruga & macula permanere. Deus vos incolumes cuſtodiat, fratres cariſſimi.

Matth.

* ſup.

Ephes.

EPI-

EPISTOLA XII. VIGILII PAPÆ AD VALENTINIANUM.

Episcopum Tomitanum.

Quæ Constantinopoli de tribus capitulis acta fuerint.

Dilectissimo fratri Valentiniano episcopo de Tomis provinciæ Scythiæ Vigilius.

FRaternitatis tuæ relegentes scripta, pontificalem in vobis solicitudinem inesse, B *&c. Extat in V. synodo, collatione 7. tomo sequenti.*

[a] EPISTOLA XIII. VIGILII PAPÆ

AD AURELIANUM ARELATENSEM

Constantinopoli scripta.

Nibil a se contra concilia generalia, Romanorumque pontificum decreta fuisse admissum, hortatur ut Childeberto regi suggerat, ut ad regem Gothorum scribat, ne quid in ecclesia Romana turbari sinat.

Dilectissimo fratri Aureliano episcopo Vigilius.

FRaternitatis vestræ literas pridie Idus Julias Anastasio deferente suscepimus, & gratias referimus divinæ clementiæ, *&c. Extat infra in V. synodo, collatione 7. tomo sexto.*

NOTA SEVERINI BINII.

lio scri- epistolæ. a *Epistola.*) Cum schismatici scriptis literis ubique vulgassent Vigilium papam tria damnando capitula impugnare Chalcedonense concilium, & complures ab ejus communione discederent, Valentinianus Scythiæ, Aurelianus Arelatensis episcopi, aliique plures prudentiores ad eum scripserunt, quærentes, an quæ spargerentur, vera essent. Hac occasione rescripsit se, vestigiis majorum inhærentem, quatuor sacrosancta concilia probare & venerari. Addidit quæ in singularum argumentis continentur.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

De hac Vigilii epistola, & de Anastasio, cujus in ea est mentio, videnda sunt quæ narrantur in altera epistola legatariis Francorum inscripta, quæ suo post loco subjicietur, an. Christi 552. Childeberti regis 41.

[a] EPISTOLA XIV. VIGILII PAPÆ AD RUSTICUM ET SEBASTIANUM.

Rusticum & Sebastianum excommunicat.

Vigilius episcopus Rustico & Sebastiano.

DIu vobis, Rustice & Sebastiane, canonibus & decessorum nostrorum congruentem A ultionem inferre pro apostolica moderatione distulimus, *&c. Extat infra in V. concilio generali, collatione 7.*

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Epistola.*) Vigilius a suis clericis compluribus schismaticis exagitatus, collectis, qui erant Constantinopoli, Italiæ episcopis, sententiam excommunicationis & depositionis ab omni gradu & ordine fert in eos, maxime in Rusticum & Sebastianum diaconos. Nec tamen propterea conflatum schisma est sedatum, sed magis excitatum, conjunctis adversus Vigilium capitulorum defensoribus simul & impugnatoribus. Baron. an. 550. Occasio latæ excommunicationis in calumniatores.

[1] EPISTOLA XV. VIGILII PAPÆ ENCYCLICA.

Ad universam ecclesiam.

Exponit causas secessus sui ad sanctam Euphemiam, & quid ibi egerit cum legatis Justiniani, simulque fidei suæ confessionem interserit.

Vigilius episcopus ecclesiæ catholicæ universo populo Dei.

DUm in sanctæ Euphemiæ basilica gravi laborantes ægritudine detineremur, piissimus atque clementissimus imperator (*a*) dominico die, id est [2] Kalendis Februarii, gloriosos judices suos ad nos destinare dignatus est, C id est Belisarium & Cethegum exconsules atque patricios, nec non & Petrum exconsulem patricium atque magistrum, sed & Justinum exconsulem & (*b*) curapalatii, & (*c*) Marcellinum quæstorem: qui nobis dicerent, ut sacramenta percipere deberemus, & de sanctæ Euphemiæ ecclesia ad civitatem regiam remeare. Quibus tale dedimus Deo adjuvante responsum, dicentes: Nos quidem in hanc basilicam pro nulla pecuniaria vel privata causa confugimus; sed pro ecclesiæ tantum scandalo, quod jam in toto mundo pro peccatis innotuit. Et ideo, si causa ecclesiæ ordinatur, ut pacem ejus, quam avunculi sui piissimus princeps se- D cit temporibus, & modo restituat, ego sacramentis opus non habeo, sed statim egredior. Si autem causa ecclesiæ finita non fuerit, (*d*) item sacramentis opus non habeo: quia nunquam de sanctæ Euphemiæ basilica exire dispono, nisi scandalum ab ecclesia Dei fuerit amputatum. Nam posteaquam edicta sua piissimus princeps jussit appendi omnibus episcopis diversarum partium, sed & presbyteris atque diaconibus, nec non & clericis Constantinopolitanæ ecclesiæ ad nos venientibus, in (*e*) Placidiana domo [3], antequam ad sancti Petri confugeremus basilicam [4], facie ad faciem ita locuti sumus: Rogate piissimum principem, ut edicta sua, quæ præcepit appendi, removere dignetur, & E constitutum commune debeat expectare; id est ut scandalizati episcopi Latinæ linguæ, aut ad synodum veniant, aut certe, remota omni violentia, suas scripto declarent sententias. Quod si forte preces vestras audire noluerit, vos nul- Contuli cum MS. Cod. Lucensi 125. *Manst.*

1 Edidit Sirmondus post appendicem Codicis Theodosiani. Est in Mss. Collectione pervetusta in Bibliotheca Collegii Parisiensis Societatis Jesu. *Harduinus.*

2 Harduinus legit V. *Kalendas Februarii*, id est 28. Januarii an. 552.

3 Anno 551. mense Augusto. 4 In Hormisda dictam. *Harduinus.*

(*a*) *Dominicorum die, ideſt quinto Kal. Febr.* (*b*) *comitem excubitorum.* (*c*) *religiosum virum Constantinum quæstorem &c.* (*d*) *iisdem.* (*e*) *Palatina.*

li rei præbeatis assensum, quæ ad divisionem tendit ecclesiæ, nec contra constitutum comminatione aliqua veniatis. Quia si hoc forsitan, quod non credimus, feceritis, noveritis vos ex præsenti die, ut prævaricatores, a beati apostoli Petri sede per ministerium vocis meæ (*a*) communione suspensos.

Et quoniam his actis non solum ea quæ commissa fuerant nullo modo sunt correcta: sed etiam ex aliis causis die ipso, in præjudicium regularum ecclesiasticarum, vel injuriam sedis apostolicæ, pejora præsumpta sunt, nec ulterius eos communionis nostræ permisimus esse participes, nec aspectus eorum, post tot prævaricationes, nostri oculi receperunt. Ea enim quæ verbo de memorata excommunicatione cunctis episcopis, presbyteris, & diaconibus, aliisque clericis Constantinopolitanæ ecclesiæ voce publica dixeramus, postea etiam [1] die (*b*) XIX. Kalendarum Septembrium nuper præteritarum, in beati Petri basilica (*c*) in Ormisda scripto firmavimus: in quo etiam * illum, qui sub habitu episcopali lupi rapacis dominicó gregi semper tendit insidias, & assumens totius ducatum scandali, universalem Dei perturbavit ac perturbat ecclesiam, de episcopatus ordine deponentes damnavimus: alios vero, qui superius memorati sunt, a communione suspendimus. Sed ob hoc hactenus paginam ipsius damnationis proferre noluimus, quoniam & clementissimum principem pro tali ac tanto scandalo ea quæ facta sunt, divini considerationе judicii revocare confidimus, & prædictis omnibus oportebat nos spatium pœnitentiæ reservare; imitantes beatum Petrum, cujus sedem tenemus, etsi immeriti.

* Theodorum Cæsarienſem

Chartam vero ipsam excommunicationis, atque damnationis, cuidam Christianæ personæ tradidimus conservandam: ut si forsitan hi qui excesserant nullo modo corrigere voluissent, aut si nobis vis aliqua irrogaretur, sive quælibet inquietudo fieret, vel certe humana forte transitus de hac luce contingeret, mox eam in celeberrimis locis proponeret, quatenus ejus notitia Christianis omnibus patefacta servaretur in posterum. Dum hæc autem præfatis judicibus diceremus, rogavimus & conjuravimus eos, invocato omnipotentis Dei judicio, ut clementissimo imperatori hoc quoque ex nomine nostro suggererent; qui illis qui a nobis excommunicati sunt, in quibus & is quem prædiximus est, communicare non debet, ne grave, quod absit, peccatum incurrat. Iis ita se habentibus, per magnificum virum Petrum referendarium die pridie Kalendas Februarias, quædam charta nobis est allata, quam a clementissimo principe nullo modo credidimus destinatam, quia nec fuerat pietatis ejus manu subscripta. Et dum memorato referendario diceremus ut in ea subscriberet, diemque quo ab ipso fuerat allata pariter designaret, (*c*) omnino refugit hoc facere: quæ res suspicionem nostram, quia charta ipsa a piissimo principe nesciretur, aperte firmavit. Tantis enim a veritate sepositis rebus atque injuriis probatur esse plenissima, ut hanc imperialis oris nunquam credatur manssuetudo dictasse: maxime contra illius primi apostolorum vicarium, cujus olim reverentiæ se frequentibus scriptis professus est debitorem. Memorata autem charta licet per se nullas vires obtineat, tamen contra eam ad singula, Deo juvante, veraciter atque simpliciter respondetur: quatenus ejus falsitas, quæ sapientibus viris semper est odiosa, a cunctorum animis plenius excludatur. Nunc autem omnibus hominibus hoc quoque curavimus indicandum, quoniam nos ad sanctæ Euphemiæ basilicam sub magno timore atque anxietate discessimus. Nam cum ad beati Petri basilicam in Ormisda fundatam Augusto mense nuper præterito fugissemus, nullum latere confidimus, quia cum in eadem ecclesia a comitatu prætoris cum multitudine armatorum militum veniente tanquam ad bellum instructa acie, a sancto ejus altari tracti pedibus traheremur, tenuimus; & super nos etiam ipsa altaris mensa ceciderat, nisi clericorum nostrorum fuisset manibus sustentata.

Postea vero dum nobis dicitur, quod exinde, nisi sacramenta voluissemus accipere, sub omni violentia traheremur; memorati judices a piissimo imperatore directi voluissent nobis sacramenta præstare: indiculum dedimus per quod dari personæ nostræ scripto petivimus jusjurandum; quod clementissimus princeps non quale nos voluimus præberi concessit, sed quale ipsi placuit per judices suos dandum esse dictavit. Et dum sæpedicti judices, posito indiculo super altare, & cataracta beati Petri apostoli, & super crucem, quæ de ligno passionis domini habet inclausum, sed & super claves beati Petri apostoli præstitissent corporale jusjurandum; ad Placidianas, tanquam nihil mali ulterius patientes, secundum piissimi principis redivimus voluntatem. In qua dum multa mala intolerabilia sæpius pateremur, quæ jam omnibus nota esse confidimus, prædictos judices tam verbo, dum ad nos sæpius a clementissimo fuissent principe destinati, quam etiam scriptis semel, secundo, & tertio credidimus contestandos, ut sacramenta quæ dederant conservarent, & piissimo imperatori suggererent, quatenus nullas inquietudines aut molestias, sicut nobis juratum fuerat, pateremur. Dumque nihil nostra toties vel verbo vel scripto contestatio profeciisset, sed diebus singulis pejora etiam pateremur; ante biduum natalis domini per nos ipsos agnovimus, & auribus nostris audivimus, quia per singulos memoratæ domus custodiremur ingressus: ita ut illi qui nobis ponebant insidias, a nostris hominibus plurimis viderentur, & eorum clamores in cubiculo, ubi manebamus, nocte qua discessimus audiremus. Quo facto, cum sub gravi desperatione nocturnis horis maximi & pavoris ægritudine teneremur, diffugimus, sicut locus ille poterit cunctis hominibus indicare. Nam si circumspiciatur quare quantumque discrimen metu faciente despeximus, ut per parvam maceriem fabricantium transire compediti dolore nimio in nocturna obscuritate positi cogeremur, tunc poterit evidenter agnosci, quanta nobis fuerit temporis pro sola ecclesiæ causa necessitas, aut quanta custodia, quæ nos sub tali discrimine coegit discedere. Sed ne quis forsitan, ut est perversorum hominum malitia, de prædicatione nostra religiosis animis, ac Deum timentibus, aliqua mentiatur, fidei nostræ prædicationem huic parvæ relationi

ni

---

1 Anno 551. die 14. Augusti. *Harduinus.*

(*a*) deest *communione*. (*b*) *nono Kal.* deest *in Ormisda*. (*c*) hic definit codex Lucensis.

ni malorum quæ pertulimus credidimus subjungendam. Sciant igitur universi, nos illam fidem prædicare, tenere, atque defendere, quam ab apostolis traditam, & per successores eorum inviolabiliter custoditam, reverenda Nicæna synodus CCCXVIII. patrum sancto Spiritu sibi revelante suscipiens redegit in symbolum: ac deinde tres aliæ sanctæ synodi, id est Constantinopolitana CL. patrum sub piæ memoriæ Theodosio seniore principe facta, & Ephesina prima, cui beatæ memoriæ papa Cælestinus decessor noster, & Cyrillus Alexandrinus episcopus, præsederunt; sed & Chalcedonensis DCXXX. patrum, quæ sub piæ memoriæ Marciano imperatore convenit, cuique sanctæ recordationis decessor noster papa Leo per legatos suos vicarioque præsedit, & prout diversarum hæresum damnanda exigebat adversitas, eamdem fidem uno eodemque sensu atque spiritu declarantes latissime ediderunt. Hinc est quod Deus noster contra errorum hujusmodi feritatem pastorale cœlitus armavit officium, quod beatissimo Petro apostolo trina præceptione commendans ait: *Pasce oves meas*: & recte illi pascendarum est cura commissa, cujus fidei præclara confessio Dei est ore laudata. Confitenti enim salutariter, ac dicenti: *Tu es Christus Filius Dei vivi*, perennis beatitudo rependitur, & columbæ filius vocitatur, & claves regni cœlestis accipit. Interrogante siquidem domino, quem eum dicerent esse filium hominis, eumdem ipsum hominis esse Deique filium sub mirabili interrogationis responsionique brevitate confessus est: *Tu es Christus filius Dei vivi*. Sacratissimæ scilicet mysterium incarnationis ejus aperiens, dum in unitate personæ, servata geminæ proprietate naturæ, homo idemque Deus, & quod ex matre semper virgine sumpsit in tempore, & quod natus ex Patre est ante sæcula, permaneret. Inconfuse autem, & indivise, atque inconvertibiliter & subsistentialiter uniens sibi carnem Deus Verbum Emmanuel noster qui lege & prophetis annuntiantibus expectabatur, advenit. *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*: totus in suis, totus in nostris, assumens ex vulva carnem cum anima rationali & intellectuali: &, sicut scriptum est, *ædificans sibi domum, tanquam sponsus procedens de thalamo suo*, ineffabili salutarique mysterio, qui in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, incarnatus Deus Dei Filius ex Spiritu sancto, & ex beata Maria semper virgine humanitatis sumpsit initium, ut nos æternitatis suæ faceret cohæredes, nostræ consors dignatus est esse naturæ, ut nos suæ immortalitatis faceret esse participes: pauper factus est, *cum esset dives, ut ejus inopia ditaremur*: omnia quæ nostra sunt evacuato noxarum nostrarum chirographo condonavit, sicut Vas electionis edocuit: *Cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus & habitu inventus ut homo. Humiliavit se, factus obediens usque ad mortem; mortem autem crucis*. Id peragens tam inscrutabilis mysterii & dispensationis arcano, ut mediator Dei & hominum homo Christus Jesus maledicto, quo primus homo terrenus mortis vinculis tenebatur adstrictus, secundus homo cœlestis, dum mortem morte calcaret, absolveret. Passus carne est pro nobis Dei Filius, crucifixus carne est, mortuus carne est, & die tertio resurrexit, ut divina impassibili permanente natura, & carnis nostræ veritate servata, unius ejusdemque domini Dei nostri Jesu Christi & passiones & miracula fateamur. Ut glorificationem capitis nostri totius ecclesiæ corpus aspiciens, quales primitias in capite nostro, id est in Christo Deo ac domino, intueretur ex mortuis, tales in his qui ejus membra sunt in futuræ gloriæ præstoletur adventum. Ipse igitur redemptor noster sedet ad dexteram Patris, unus idemque sine confusione utriusque naturæ, sine divisione personæ, & ex duabus atque in duabus creditus permanensque naturis, inde venturus judicare vivos & mortuos. Pater autem cum eodem unigenito Filio, & Spiritu sancto, unus est in deitate, & æqualis indiscretæque naturæ. Hujus fidei plenitudinem dominus noster post resurrectionem mandavit apostolis, dicens: *Ite, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. In nomine*, inquit, dixit, non in nominibus; ut in quibus una virtus, una potestas, una deitas, una æternitas, una gloria, una omnipotentia, una beatitudo, una operatio est, unaque natura, unius quoque nominis existat integritas. Nihil in deitate quippe discretum est, cum tantum personarum proprietas manifesta distinctione signetur. Totum ergo quod Trinitas est permanet consubstantialis & indiscreta divinitas. Hanc fidem a me sub brevitate narratam, doctrinæ propheticæ atque apostolicæ congruentem, suprascriptorum patrum latius explanavit assertio; cum, sicut diximus, aut hæreticorum infestantium convinceretur adversitas, aut rectorum dogmatum efficaciter declararetur auctoritas. Hanc quoque fidem præfatarum quatuor synodorum, sed & beatorum decessorum nostrorum epistolis de fidei integritate conscriptis, continet laudanda confessio, quæ doctrinæ sedis primi apostolorum per omnia probatur assimilis, & nulla ex parte discordans. Huic ergo fidei, vel omnibus quæ in supradictis quatuor conciliis a sanctis patribus nostris definita sunt contradicentes, hæreticos condemnamus; id est Arium, Macedonium, Eunomium, cum dogmatibus suis, & omnes qui errori eorum consenserunt atque consentiunt. Anathematizamus etiam Paulum Samosatenum, Photinum, Bonosum, atque Nestorium, cum nefariis doctrinis suis, & quicumque eorum blasphemiis præbent aut præbuerunt aliquando consensum. Item anathematizamus Valentinum, Manichæum, Apollinarem atque Eutychem, simulque Dioscorum defensorem, cum execrabilibus commentis & prædicationibus suis, & omnes qui erroribus eorum usque in die mortis suæ implicati manserunt. Sed si quos hæreticos nominatim omisimus, in cujuslibet erroris morbo pollutos, & usque ad suum exitum permanentes, cum propriis erroribus condemnamus, abjicimus, atque respuimus: solam fidem catholicam, quam in suprascriptis quatuor sanctis conciliis ab apostolis traditam susceperunt, & suis expositionibus declaratam per successores suos usque ad nostra tempora transmiserunt, inviolabiliter operante gratia domini custodimus. Et quoniam nullus Christianorum usque ad præsentem diem gestarum rerum incertam debet habere notitiam, etiam quæ post tantæ relationis supplementum facta sunt simili rationi narramus.

Matth. 18.

Dum [1] heſterna die, id eſt dominicorum, qui A fuit pridie Nonas Februarias, magnificus vir Petrus referendarius ad nos cum mandatis clementiſſimi principis remeaſſet, dicens: Quando vultis ut veniant judices, & vobis præbeant ſacramenta, quatenus de hac, in qua reſidetis, eccleſia egredi debeatis, & ſecuri ad regiam civitatem remeare? ita ei publica voce reſpondimus: Et per glorioſos judices palatii, ſicut præfati ſumus, cum quibus & tua magnitudo ad ſanctam Euphemiam venerat, quæ ſuperius ſunt dicta mandavimus, & nunc per te denuo clementiſſimo principi hæc dicimus ſuggerenda. Nos ad pietatem tuam feſtinantes [2] ante ſeptem annos de civitate noſtra ſic egreſſi ſumus, ut nulla haberemus privata ne B gotia. Nunc quoque ſuggerimus, & rogamus pro pace, quam per pietatem tuam pridem Deus donavit eccleſiæ, ut eam nullorum hominum turbari amplius inſinuatione permittas nec auctorem totius ſcandali Theodorum ultra vexare fidem catholicam patiaris: quoniam ante ſex menſes a nobis inter alios communione ſacra privatus eſt, & ab epiſcopatu pro ſua pravitate depoſitus: per eam videlicet paginam, quam adhuc pro manſuetudinis veſtræ intuitu, & ſpe converſionis ejus, ſicut dictum eſt, publice proferre diſtulimus. Illud etiam pari modo per magnitudinem tuam ejus auribus intimamus, quia de cauſa eccleſiæ per te nullum poſſumus dare reſponſum, ob hoc quod quædam, C quæ tibi dicimus nuncianda ejus clementiæ, profiteris te non poſſe ſuggerere. Et ideo ſi directis duobus judicibus, quorum nomina tibi in præſenti prodidimus, ſacramenta præſtare dignetur, ut poſt hæc ſine metu periculi fratrem noſtrum Dacium epiſcopum Mediolanenſis eccleſiæ, vel alios quos cum eo tranſmiſerimus, loco noſtro ſuſcipiat, parati ſumus dirigere, ut per eos de eccleſiaſtica cauſa quæcumque mandavimus, veraciter innoteſcant. Siquidem eccleſiæ cauſa nulla ſacramenta nobis dari depoſcimus: ſed mox pro gratiarum actione ejus occurrimus pietati: quia nihil aliud eſt, quod præter ſcandalum nos Deo adjuvante perterreat, unde amplius in ſanctæ Euphemiæ baſi- D lica ſedeamus. Supplicamus enim Deo noſtro, & precibus indefeſſis optamus, ut per eum ſublata diſſenſione pax, quam piæ memoriæ [3] avunculi ſui fecit ipſe temporibus, reparetur eccleſiæ. Nam ſi ulla provenerit ultra dilatio, nos neceſſe eſt cauſam modis omnibus definire: quia neque proximos, neque alios parentes, aut quamlibet ſubſtantiam, animæ noſtræ vel piiſſimi principis opinioni præponimus. Data nonis Februarii, imperante domino Juſti-
* Anno Chr. 551. niano perpetuo Auguſto anno XXV. poſt conſulatum Baſilii viri clariſſimi anno [4] X. *

EPISTOLA EUTYCHII AD VIGILIUM.

Profitetur fidem catholicam, & petit ut quæſtio de tribus capitulis in concilio terminetur.

Sanctiſſimo & beatiſſimo domino & conſacerdoti Vigilio Eutychius.

SCientes quantorum bonorum cauſa eſt pax Dei, cuſtodiens corda & ſenſus fidelium, & colligens eos, ut unum idemque ſapiant, *&c. Extat infra & in V. ſynodo œcumenica, collatione prima. Tom. ſeq.*

EPISTOLA XVI. VIGILII PAPÆ AD EUTYCHIUM.

Commendat ejus fidem, & annuit ut de tribus capitulis in concilio agatur.

Dilectiſſimo fratri Eutychio & epiſcopis ſub te conſtitutis Vigilius.

REpletum eſt gaudio os noſtrum, & lingua noſtra exultatione, quod diſcordiæ confuſione ſubmota, *&c. Extat infra in V. ſynodo generali, collat.* I. Tſal. 125.

AD SEQUENTEM VIGILII EPISTOLAM ADMONITIO.

BAluzius Vir Cl. e Colbertino & Rivipulenſi codice vulgavit Vigilii epiſtolam, quam datam opinor ad Clerum Romanum, & ab illo traditam legatis Gallorum, Romæ agentibus, in patriam ſuam deferendam, una cum alia ejuſdem Cleri epiſtola ad eoſdem legatos directa, qua de re egi in adnotationibus meis ad Pagium ad A. 546. 7. Hanc verò epiſtolam, a Collectoribus conciliorum huc uſque omiſſam, hic referendam cenſeo, una cum epiſtola Cleri Romani ad Gallos, in qua Vigilii literæ illæ inſertæ ſunt. Ex Supplem. Manſi T. I pag. 418.

EPiſtola Vigilii quam fecit ante menſes ſex, tempore quo violentiam pertulit in baſilica ſancti Petri Apoſtoli in Ormiſda, in qua a communione ſuſpendit Punantem (*ſic*) epiſcopum Conſtantinopolitanum, vel omnes epiſcopos partis Græciarum, qui prævaricationi, vel pravo errori conſenſerant, Theodori quondam epiſcopi Cappadociæ civitatis, qui depoſitus eſt de epiſcopatu ſuo, ſimulque damnatus ſub anathematis vinculo; ſed uſque nunc non eſt propoſita charta iſta propter pietatem & Dei amorem, quia nullum vult perdere peccatorem.

E Sed jam vobis Papa. Cognovit diabulum per eundem Theodorum cotidie majora iniquitatum ſuarum fræna laxare. Propoſuit primitus charta conteſtationis, quæ in capite legitur. Sed ubi nulla correctio pœnitentiæ ſubſecuta eſt, ſed magis major crevit violentiarum acerbitas, ita ut iniquiſſima præſumptione ſub gravi

1 V. Febr. anno 552. 2 Die 22. Novemb. anno 549.
3 Sub Juſtino Imper. anno 520.
4 Loco *anno X.* legendum anno. XI. ut annus XXV. Juſtiniani cum menſe Februario copulatus manifeſtum facit, ac proinde data hæc Encyclica anno Chriſti 552.

vi discrimine abstraherentur sanctissimi viri Pelagius & Tullianus diacones de basilica beatissimæ martyris Euphemiæ in Chalcedonem, ubi sanctus Papa cæsus est, & diversorum sacerdotum turba concluſa, tunc demum diversorum basilicas in civitate regia & in locis celeberrimis proposita est charta damnationis præfati Theodori, vel excommunicationis episcoporum diversorum huic errori consentientibus. Quæ charta tamen ante præteritis mensis facta est, ut dictum, in basilica beati Apostoli Petri in Ormisda, sicut textus lectionis subter ostendit. Ideo istas vobis chartas transmisimus, ut cognoscatis quæ sunt acta de beatissimo Papa, vel de talibus episcopis seu diaconibus & reliquis ministris ipsius, contestantis suos ante conspectum ut ipsas chartas in provincia vobiscum deferatis, & cunctis innotescatis. Vos sciatis & Deus sine dixeritis & in die judicii mecum essitis rationem facturi ante tribunal Christi. Et ne forte Theodorus, qui pridem Cæsareæ Cappadociæ fuit episcopus, & nunc a nobis vivens & præsens damnatus est, malitia & fraude, qua cunctis innotuit ad simulationem fidei nostræ iniquitatis suæ aculeos atque arma convertat, breviter dicimus, nos illam fidem tenere, prædicare atque defendere, quæ ab Apostolis tradita & a sanctis Patribus, apud Nicæam sub Constantino piæ memoriæ principe congregatis, in symbolo exposita est, & Constantinopolim CL. sancti patres in ipso symbolo exponentes latius declararunt, necnon ea quæ apud Ephesinam primam synodum contra impiissimum Nestorium congregata est, cui sanctæ memoriæ Cælestinus decessor noster, & Cyrillus Alexandriæ pontifex Ecclesiæ præsederunt, super his etiam ea quæ apud Chalcedonem a DCXXX. patribus nostris sub Marciano imperatore definita sunt. Nihil adiicimus his quæ de fide a memoratis quatuor conciliis bene constituta sunt, nihil penitus subtrahentes, sed cuncta inviolabiliter per Dei gratiam custodimus, & anathematizamus omnes hæreticos, qui contra hos sapuerunt vel sapiunt, id est, Arrium, Macedonium, Eunomium & omnes qui errori eorum consenserint atque consentiunt; anathematizantes etiam Paulum Samosatenum, Photinum, Bonosium, atque Nestorium, & quicumque istorum blasphemiis aut præbent, aut præbuerint aliquando consensum. Item anathematizamus Valentinum, Manichæum, Apollinarem, atque Eutychem, simulque Dioscorum, & omnes qui erroribus eorum usque in die mortis suæ implicati manserunt. Sed & si quos hæreticos nominatim omisimus, & in cujuslibet erroris morbum polluti usque ad suum exitum permanserint, condemnamus, abiicimus, atque respuimus. Illa vero dogmata quæ solam fidem catholicam, quæ in suprascriptis quatuor synodis ab Apostolis tradita & usque ad se custoditam nobis tradidisse noscuntur, inviolabiliter operante gratia Domini custodimus, confitentes nos de sacramento incarnationis Domini nostri Jesu Christi secundum intellectum memoratum patrum, & beatissimi decessoris nostri Leonis, ut breviter dicamus, hoc sapuisse vel sapere, Verbum ac Filium Dei, qui intemporaliter atque ineffabiliter ex patre natus est sine matre, & est patri atque Spiritui Sancto æqualis & consubstantialis atque coæternus, cum venisset plenitudo temporis pro salute humani generis descendisse in utero Virginis, a patris gloria minime recedendo, & sine conversione suæ in carne etiam hominem factum, natum esse, matris virginis integritate reservata, quippe qui superveniente Spiritu Sancto, & virtute altissimi obumbrante, sine homine patre conceptus, unus idemque filius Dei patris & filius hominis matris. Neque enim assumpta humana natura coæternitas facta est, sed sancta trinitas mansit trinitas, adsumptione carnis singulari verbo Domini ineffabiliter conservans unius personæ sibi substantiæ Dei & hominis veritate; quoniam post incarnationem Verbi ac Dei non eum tantummodo dicimus Deum, nec tantummodo hominem, sed Deum perfectum, & eundem ipsum hominem perfectum, unum filium Dei, quem ex duabus & in duabus naturis inseparabiliter confuseque unitis agnoscimus passibilem carne & eundem ipsum impassibilem Deitate, consubstantialem Patri secundum Divinitatem, & consubstantialem nobis eundem ipsum secundum humanitatem, per omnia nobis similem absque sorde peccati. Datum VIII. Kal. Septembris imperante Domino Justiniano perpetuo Augusto anno XXV. post consulatum Basilii V. C. anno X.

[a] FRAGMENTUM DAMNATIONIS THEODORI EPISCOPI CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ A BEATO Vigilio papa factæ.

Theodorus episcopus sacerdotio & communione privatur. Constantinopolitanus & reliqui episcopi illius criminis conscii excommunicantur.

Vigilius episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ urbis Romæ dixit.

Anno 552. Coutuli cum MS. Cod. Lucensi 125.

RES est quidem divinæ conveniens jussioni, patientiam præbere peccantibus, quam non tamen (*a*) adusque decet extendi, ut spe continuæ impunitatis jugiter sine correptione peccetur. Quoniam igitur, tu Theodore Cæsareæ Cappadociæ civitatis episcope, qui hactenus ab ordinationis tuæ tempore, unius anni spatio in ecclesia, cujus gubernacula susceperas, non passus es residere, sed auctoritate nominis episcopalis abusus (*b*) universalis ecclesiæ scandala generare non cessas; & a nobis modo familiariter objurgatus, modo precibus obsecratus, nonnunquam vero fraterna increpatione correptus, sæpe etiam divinarum scripturarum auctoritate commonitus, vel ecclesiasticæ consuetudinis convictus exemplis, semper emendationem sermone promittens, quam factis nequissimis respuebas, nunquam a prava intentione cessasti. Nos vero longanimitatem nostram divina largitate concessam, tam circa te, quam circa seductos abs te, pene hoc quinquennio elapso monstravimus. Primum quidem in

(*a*) *adhucusque* (*b*) *universali*.

in eo, quod pro ſcandalo refrænando conde-
ſcendentes quorumdam animis, quos aliqua
* diſſipatione credimus temperandos, quia tu
jam eos pluribus annis inquietiſſimus ſtimula-
tor accenderas, quædam pro tempore medici-
naliter exiſtimavimus ordinanda; tali ſcilicet
conditione, ut, omni in poſterum perturba-
tione ſopita, nihil ultra nec verbo nec literis
quiſquam facere ex eadem cauſa præſumeret.
At tu pravæ conſuetudinis tractus audacia, ne-
que tunc ceſſare a conſcribendis vel prædican-
dis novitatibus voluiſti, ita ut ſæpius libellis
epiſcoporum redditis, & conſenſum tuum cum
eis propria confeſſione condemnans, eorum
vel tuis exceſſibus ſæpius a nobis concedi ve-
niam poſtulaſſes. Poſt hæc autem cum te a
præſumptione ſolita nec pudor humanæ vere-
cundiæ, nec ſacerdotii pondus, nec timor di-
vini judicii cohiberet, dum amplius, quam
juſtum fuerat, patientiam tuis facinoribus præ-
beremus; ad hoc eſt cauſa perducta quate-
nus ſemotis omnibus (*a*) quæ de trium ca-
pitulorum a quibuslibet dicto ſcriptove fuerant
ordinata, quid de ipſa re facto opus eſſet, cum
* Galliarum Africanarum, Illyricianarum, ſeu * (*b*) alia-
rum partium congregata ſynodo tractaremus,
eorum maxime præſentiam requirentes quorum
fuerat ſcandalizata fraternitas. Illud quoque
magnopere nobis cum clementiſſimo principe,
præſentibus etiam Menna Conſtantinopolitanæ
civitatis, [1] & Dacio Mediolanenſis urbis an-
tiſtite, aliiſque tam Græcis quam Latinis epi-
ſcopis, cum quibus omnibus, etiam tu Theo-
dore pater adfuiſti, nec non & præſentibus ju-
dicibus atque proceribus univerſoque ſenatu
convenit, ne uſque ad memoratam concilii diſ-
finitionem quidquam de præfatis tribus capitu-
lis ab aliquo fieri (*c*) intentaretur. Ac dein-
de tuis ex conſuetudine incitamentis liber con-
demnationem capitulorum ipſorum continens,
in palatio, te aſſiſtente & inſtruente, coram
quibuſdam Græcis epiſcopis eſt relectus, a qui-
bus aſſentationum favorem tuis vocibus exige-
bas. Ex quo facto tam tu, quam tibi conſen-
tientes epiſcopi, mitius licet a nobis quam
oportuit increpati, ad promerendam ficta ſatis-
factione veniam convolaſtis. Quis autem com-
memorare ſufficiat quæ te incitante atque exe-
quente mala commiſſa ſunt? Nam ut de ma-
gnis exceſſibus tuis parva narremus, totius
ſcandali incitamentum fuiſti atque ſeditio; qui
domi tuæ ſedens, antiquarios pretio caro con-
ducens, ea quæ jurata voce te non eſſe factu-
rum uſque ad conſtitutum tempus frequentius
firmaveras, conſcripſiſti: & ſub prætextu reli-
gionis, ea quæ Dei eccleſiam dividerent, ſi-
cut etiam rebus ipſius agnoſcitur, perpetraſti.
Nam uſque ad hoc animum Chriſtianiſſimi
principis falſis ſuggeſtionibus perduxiſti, ut
clementia ejus, quæ in ſuis hoſtibus pia ſem-
per apparuit, contra nos graviter moveretur.
Sed hæc omnia bona deſideria noſtra, quæ
pro pace eccleſiæ procul dubio militabant, ita
animus tuus quietis impatiens diſſipavit, ut
illa quæ fraterna collatione & tranquilla epi-
ſcoporum fuerant reſervanda judicio, ſubito

* diſpenſa-
tione.

contra eccleſiaſticum morem, & contra pater-
nas traditiones, contraque omnem auctorita-
tem evangelicæ apoſtolicæque doctrinæ, edictis
propoſitis, ſecundum tuum damnarentur arbi-
trium, dum fidelium nullus ignoret, per quos
dominus ac Deus noſter doctrinis cœleſtibus
plebem ſuam juſſerit erudiri, vel quibus ligan-
di ſolvendique ſuper terram dederit poteſta-
tem. Deinde in domo Placidiana cum Græ-
carum vel (*d*) Latinarum partium epiſcopis,
qui in urbe regia aderant, & presbyteris ac
diaconibus Conſtantinopolitanæ eccleſiæ conve-
niſti: ibique ſub magnæ vociferationis conte-
ſtatione, tam nos quam frater noſter Media-
lanenſis epiſcopus prohibuimus, ne aliquis ve-
ſtrum prævaricationi communis conſtituti, con-
tempta fraternitate, præberet aſſenſum. Tu
autem, ſedis apoſtolicæ interdicentis per nos
auctoritate deſpecta, ad eccleſiam, in qua edi-
cta ipſa pendebant, reliquos tecum attrahens,
perrexiſti, ibique aliis adjectis prævaricationi-
bus, miſſarum ſolennia (*e*) celebraſti: & qua-
ſi nihil tibi eſſet primæ ſedis antiſtitem præ-
ſentem & contradicentem contempſiſſe, pon-
tificem etiam Alexandrinæ eccleſiæ ſacerdotem
fratrem noſtrum Zoilum, cujus nomen uſque
ad memoratum diem communicatum vobis
fuerat diptychis eximentes, Apollinarem quem-
dam perverſorem, atque eccleſiæ ipſius adul-
terum vobis ſociaſtis, ut veſtra iniquitas non
ſolum in removendo ſimpliciſſimo ſacerdote,
ſed etiam in recipiendo patefieret perverſore.
Reticemus interim alia, quæ eodem die a vo-
bis in apoſtolicæ ſedis & in canonum perpe-
trata probantur injuriam, ne detenti enume-
ratione culparum, quarum (*f*) inventor oſten-
deris, quod tibi competit diutius differamus.
Et licet ante triginta dies pro memoratis ex-
ceſſibus veſtris ab apoſtolicæ vos communionis
removiſſemus conſortio, credentes quod ſacer-
dotali propoſito facilius quæ male geſta fue-
rant ſatisfactione congrua curaretis: ideoque
ex perſona & auctoritate beati Petri apoſtoli,
cujus, licet exigui, nos locum gerimus, cum
Dacio Mediolanenſi, Joanne Marſicano, Zac-
chæo Scyllaceno, Valentino Silvæ candidæ,
Florentio Matellicatenſi, Juliano (*g*) Signino,
Romulo Numanatenſi, Dominico de Callio-
poli, Primaſio Adrumetino, Verecundo (*h*) Lu-
nenſi, Stephano Ariminenſi, Paſchaſio Aletri-
no, atque Jordane Crotonenſi, fratribus &
coepiſcopis noſtris, hac Theodorum, Cæſareæ
Cappadociæ civitatis quondam epiſcopum, ſen-
tentiæ promulgatione, tam ſacerdotali honore
& communione catholica, quam omni officio
epiſcopali ſeu poteſtate ſpoliatum eſſe decer-
nimus; nullis te vacare ulterius rebus, niſi
pœnitentiæ lacrymis cenſentes: quibus perce-
pta remiſſione culparum, locum communio-
nemque tuam aut a me, aut poſt obitum
meum a ſucceſſore meo (ſi mereueris) indul-
gentiæ recipias. Teque Mennam Conſtantino-
politanæ civitatis epiſcopum, qui non diſſimili
culpa conſtringeris, cum omnibus metropoli-
tanis & micropolitanis epiſcopis, ad tuam diœ-
ceſim pertinentibus, ſed & (*i*) tuos orienta-

Liberatus
breviario
cap. 24.

les,

1 Conſer cum Catalogo Epiſcoporum Mediolanenſium in Muſæo Italico pag. 100. & cum Caſſiodoro lib. 12. Var. Epiſt. 27. *Harduinus.*

(*a*) *de trium capitulorum quæſtionibus quomodo a &c.*
(*b*) *Illyrum.* (*c*) *tentaretur.* (*d*) *aliarum.* (*e*) celebraſtis.
(*f*) *auctor atque inventor.* (*g*) *Cinglanc.* Num Cingulano? (*h*) *Juuenſi.* (*i*) *vos.*

les, vel diverſarum provinciarum majorum minorumque civitatum epiſcopos, qui his exceſſibus, pro quibus Theodorum Cæſareæ Cappadociæ quondam epiſcopum condemnavimus, præbuiſtis aſſenſum, humaniore ſententia, pro Dei conſideratione, tamdiu a ſacra communione ſuſpendimus, donec unuſquiſque veſtrum errorem ſuæ prævaricationis agnoſcens, culpam apud nos propriam competenti ſatisfactione diluerit. *Hæc eſt ſubſcriptio ſancti papæ.* Deo juvante, & ipſius gratia, Vigilius epiſcopus ſanctæ eccleſiæ catholicæ urbis Romæ, huic damnationi atque excommunicationi Theodori Cæſareæ Cappadociæ, & huic (*a*) communicantis Mennæ Conſtantinopolitanæ urbis epiſcopi, vel aliorum præſectorum, ſubſcripſi. Data XIX. Kalendas Septembris, imperante domino Juſtiniano perpetuo Auguſto anno 25. poſt conſulatum Baſilii viri clariſſimi anno (*b*) 11.

Anno Chriſti 551.

Nota Severini Binii.

Theodori impudentia.

Theodorus excommunicationis fulmine percellitur.

Eccleſiæ ſcujuſdam in Vigilium.

Theodorus delictum agnoſcens veniam petit.

a *Fragmentum*.) Theodorus Cæſarienſis epiſcopus intolerabili audacia & impudentia, imperatoris gratia & potentia fretus, Zoilum Alexandrinum epiſcopum, quod damnare tria capitula renuiſſet, depoſuit, & Apollinarem, teſte Liberato in breviario cap. 23. ſubrogavit, Vigilium Romanum pontificem contradicentem, ne edicto imperatoris conſentiret, contempſit, eoque interdicente miſſas celebrare, aliaque plura intolerabilia patrare auſus fuit. Ob hæc ſcelera Theodori Vigilius infracto animi robore, & vere apoſtolico ſpiritu, quantumvis in terra aliena eſſet, convocatis quos potuit Latinis epiſcopis, Conſtantinopoli in eccleſia ſancti Petri, ad quam miniſtrorum imperatoris violentiam metuens confugerat, ut patet ex epiſtola encyclica ad univerſam eccleſiam ſcripta, acerrimam hanc excommunicationis & depoſitionis ſententiam in eum tulit. Quo facto Conſtantinopoli quidam in faciem ejus (ut refert Anaſtaſius in vita Vigilii) dedit alapam, dicens: *Homicida, neſcis quibus loquaris?* &c. Ab hac violentiæ ſacrilegi imperatoris ſe tutum eſſe volens, trans Chalcedonem fugit, ibique in eccleſia ſanctæ Euphemiæ cum ſuis habitare diſpoſuit. Ex hoc loco ſequentem circularem epiſtolam ad univerſam eccleſiam ſcripſit, ex qua quæ deinceps ſecuta ſunt certa habentur. Vide quanta potentia & vis cathedræ Petri. Juſtinianus auctoritate Vigilii papæ coactus, de tribus capitulis promulgata & appenſa edicta amoveri, nihilque ante generalem ſynodum de illis detractari mandavit. Theodorus malorum omnium auctor pœnitens & humilis libellum ſupplicem pontifici obtulit, quo & rectam fidem profitetur, & quatuor ſacroſancta concilia œcumenica comprobat, atque controverſiam de tribus capitulis a ſe excitatam ad deciſionem concilii diſtulit, petens veniam de injuriis & contumeliis pontifici innocenti objectis. Idem præſtitit Mennas Conſtantinopolitanus epiſcopus. Quos cum Vigilius ad pœnitentiam, & in communionem eccleſiæ ſuſcepiſſet, reddita eſt pax eccleſiæ. Hæc ex conſtituto Vigilii papæ, quod hic ſubjungimus, Baronius anno 551. & 552.

Hoc media ſui parte in editione Binii truncatum, regius collector in integrum ex Baronii annalibus reſtituit.

CONSTITUTUM * VIGILII PAPÆ

DE TRIBUS CAPITULIS.

Glorioſiſſimo & clementiſſimo filio Juſtiniano Auguſto Vigilius epiſcopus.

INter innumeras ſolicitudines, quibus oneratur imperiale faſtigium, laudabile clementiæ veſtræ cognovimus eſſe propoſitum, per quod ſubmotis omnibus diſcordiæ ſeminibus, quæ in agro domini humani generis inimicus aſperferat, univerſos domini ſacerdotes præmiſſis ad teſtimonium conſcientiæ ſuæ profeſſionibus, per quas ſanctorum patrum & venerabilium quatuor ſynodorum ac præſulum ſedis apoſtolicæ inhærere definitionibus atque judiciis monſtrarentur, ad unitatem atque concordiam reſtituere properaſtis: quarum profeſſionum formam, ut eccleſiaſticæ pacis amplectendum poſteris tradatur exemplum, præſenti, quemadmodum ſe habet, inſesta pagina declaramus.

Exemplum primæ profeſſionis, quam ad ſanctæ Euphemiæ templum fecerunt.

Omnes quidem fideles, maxime vero Dei ſacerdotes, pacem & ſanctificationem ſequi cum omnibus oportet, ſine quibus nemo, ſecundum apoſtolum, videbit dominum. Nos igitur apoſtolicam ſequentes doctrinam, & feſtinantes concordiam eccleſiaſticam ſervare, præſentem facimus libellum. In primis quatuor ſanctas ſynodos, Nicænam trecentorum decem & octo, Conſtantinopolitanam centum quinquaginta, Epheſinam primam ducentorum, in qua in legatis ſuis atque vicariis, id eſt beatiſſimo Cyrillo Alexandrinæ urbis epiſcopo, Arcadio & Projecto epiſcopis, & Philippo presbytero, beatiſſimus Cæleſtinus papa ſenioris Romæ noſcitur præſediſſe, & Chalcedonenſem ſexcentorum triginta ſanctorum patrum ſuſcipimus. Et per omnia & in omnibus, quæcumque in omnibus geſtis Chalcedonenſis concilii aliarumque prædictarum ſynodorum, ſicut in iiſdem quatuor ſynodis ſcriptum invenitur, communi conſenſu cum legatis atque vicariis ſedis apoſtolicæ, in quibus juxta tempora ſua prædeceſſores ſanctitatis veſtræ beatiſſimi papæ ſenioris Romæ ipſis ſynodis præſederunt, tam de fide, quam de aliis omnibus cauſis, judiciis, conſtitutionibus, aut diſpoſitionibus definita aut judicata, vel coaſtituta, ſive diſpoſita ſunt, inconcuſſe, inviolabiliter, irreprehenſibiliter, atque irretractabiliter, ſine adjectione vel imminutione aliqua nos promittimus ſecuturos, nec quidquam contrarium, quod ad earum reprehenſionem & retractationem vel permutationem ſive injuriam ſub qualibet occaſione vel novitate pertineat, admiſſuros, aut tale aliquid præſumentibus conſenſuros: ſed quæcumque communi conſenſu cum legatis atque vicariis ſedis apoſtolicæ orthodoxæ ibidem dicta ſunt, ea orthodoxa veneramur atque ſuſcipimus.

1. Theſſ. 4.

Mennæ Theodori & aliorum epiſcoporum profeſſio.

Quæcumque anathematizaverunt vel damnaverunt, anathematizamus & nos atque damnamus; & univerſa, ſicut ab iiſdem ſynodis communi conſenſu cum vicariis ſedis apoſtolicæ judicata, aut definita, vel conſtituta, ſive diſpoſita lecta inveniuntur, irretractabiliter atque impermutabiliter conſervamus. Sed & beatæ recordationis papæ Leonis epiſtolas, & ſedis apoſtolicæ conſtituta, quæ tam de fide, quam de firmitate ſupradictarum quatuor ſynodorum, proceſſerunt, nos in omnibus ſecuturos ſervaturoſque promittimus. Anathematizantes omnem hominem ad ordines & dignitates eccleſiaſticas pertinentem, quicumque contra ea quæ ſuperius promiſimus ſub qualibet occaſione vel altercatione venire tentaverit. Libellum autem in cauſa trium capitulorum, de quibus quæſtio nata eſt, contra conſtitutum

piiſ-

(*a*) *excommunicationi.* (*b*) X.

piissimi principis & beatitudinis vestræ ego quidem nullum feci, sed volo atque consentio, ut omnes libelli qui facti sunt sub hac forma beatitudini vestræ reddantur. De injuriis autem, quæcumque beatitudini vel sedi vestræ factæ sunt, eas quidem non feci; sed quia pro pace ecclesiæ modis est omnibus festinandum, velut si eas feciſſem, veniam postulo. Quia vero tempore discordiæ excommunicatos vel non receptos a beatitudine vestra in communionem suscepi, pariter veniam postulo.

In hac forma fecerunt Mennas Constantinopolitanus episcopus, Theodorus Cæsareæ Cappadociæ episcopus, Andreas Ephesinus episcopus, Theodorus Antiochiæ Pisidiæ episcopus, Petrus Tarsensis episcopus; sed multi alii episcopi idem fecerunt.

Exemplar professionis quam residui episcopi Theophaniorum die nobis fecerunt.

Alia professio oblata Vigilio.

Scientes quantorum bonorum causa est pax Dei, custodiens corda & sensus fidelium, & colligens eos, ut unum idemque sapiant in recta fidei confessione, & ad perficienda divina mandata, & propitium Deum faciens in his quæ recta sunt concordantibus, ideo festinantes unitatem conservare, ad apostolicam sedem vestræ beatitudinis manifestum facimus, quod nos semper conservavimus & conservamus fidem ab initio traditam a magno Deo & salvatore nostro Jesu Christo, sanctis apostolis, & ab illis in omni mundo prædicatam, & a sanctis patribus explanatam, & maxime ab his qui in sanctis quatuor synodis congregati sunt, quos per omnia & in omnibus sequimur & suscipimus, id est trecentos decem & octo sanctos patres, qui Nicææ congregati sunt, & sanctum symbolum sive mathema fidei exposuerunt, & Arianam impietatem anathematizaverunt, & eos qui eadem sapuerunt vel sapiunt. Suscipimus autem & centum quinquaginta sanctos patres Constantinopoli congregatos, qui idem sanctum mathema explanaverunt, & de deitate Spiritus sancti dilucidaverunt, & hæresim Macedonianam Spiritum sanctum impugnantem, & impium Apollinarium condemnaverunt, cum his qui eadem cum illis sapuerunt vel sapiunt. Suscipimus autem & sanctos ducentos patres in Ephesina prima synodo collectos, qui per omnia secuti sunt idem sanctum symbolum sive mathema, & condemnaverunt Nestorium impium & scelerata ejus dogmata, & eos qui similia ei aliquando sapuerunt vel sapiunt.

Ad hæc autem etiam suscipimus sexcentos triginta sanctos patres Chalcedone congregatos; qui etiam ipsi per omnia consenserunt prædictis sanctis tribus synodis, & secuti sunt prædictum symbolum sive mathema a trecentis decem & octo sanctis patribus expositum, & a centum quinquaginta sanctis patribus explanatum, & anathematizaverunt eos qui aliud præter prædictum symbolum præsumunt docere, aut exponere, & tradere sanctis Dei ecclesiis: condemnaverunt autem & anathematizaverunt & Eutychetem & Nestorium, & impia eorum dogmata, & eos qui similia eis sapuerunt vel sapiunt. His ita se habentibus, certum facimus, quod omnia quæ a prædictis sanctis quatuor synodis judicata & definita sunt servamus: quia etsi per diversa tempora prædictæ sanctæ quatuor synodi factæ sunt, tamen unam eamdemque confessionem fidei servaverunt & prædicaverunt.

Suscipimus autem & amplectimur epistolas præsulum Romanæ sedis apostolicæ, tam aliorum, quam Leonis sanctæ memoriæ de recta fide scriptas, & de quatuor sanctis conciliis, vel de uno eorum. Cum igitur prædicta omnia & servavimus & servamus, & in iisdem nobis invicem consentimus, necessarium est * conferri de tribus capitulis, unde quibusdam quæstio nata est. Et ideo petimus, præsidente nobis vestra beatitudine, sub tranquillitate & sacerdotali mansuetudine, sanctis propositis evangeliis, communi tractatu eadem capitula in medio proponenda quæri & conferri, & finem quæstioni imponi Deo placitum & convenientem his quæ a sanctis quatuor conciliis definita sunt: quoniam ad augmentum pacis, & concordiam ecclesiarum pertinet, ut, omni de medio dissensione sublata, quæ a prædictis sanctis quatuor conciliis definita sunt inconcussa serventur, sanctarum synodorum reverentia in omnibus custodita. His autem & subscripsimus in hunc modum fratres & coepiscopi nostri.

* confiteri

Eutychius episcopus Constantinopolitanus, Apollinaris episcopus Alexandrinus, * Domninus Antiochiæ Syriæ episcopus, Elias episcopus Thessalonicensis; sed & ceteri qui primam professionem non fecerunt, & in hac secunda professione aut subscripserunt, aut seorsum eamdem fecerunt.

* Domnus

Quid egerit cum imperatore Vigilius.

His igitur dispositis, optavimus quidem, venerabilis imperator (sicut frequentissime supplici prece poposcimus) eundum ad quemlibet Italiæ locum, aut certe ad Siciliam, & convocatis ad nos Africanæ & aliarum provinciarum Latinæ linguæ sacerdotibus, vel ecclesiæ nostræ sacratis ordinibus, secundum consuetudinem tractaremus, & de quæstionibus trium capitulorum pietati vestræ redderemus plena deliberatione responsum: quod quia fieri serenitas vestra non annuit, hoc iterum noscitur constitutum, ut oblatis a nobis mansuetudini vestræ nominibus de suprascriptis provinciis, qui nobiscum ad tractandum adhiberentur antistites, clementia vestra faceret advenire; cui dispositioni item præbuimus ecclesiasticæ pacis amore consensum. Postea vero hoc magis cum consensu fratrum nostrorum, nostrarum partium episcoporum, nuper ante sanctum paschæ diem pietas vestra constituit, ut exæquato numero his pontificibus, qui in Constantinopolitana urbe præsentes sunt, de tribus capitulis, ex quibus quæstio vertitur, secundum superius designatam fratrum nostrorum episcoporum professionem deberemus inire tractatum.

Sed quia, dum ea quæ pro conservanda ecclesiarum pace cum fratribus nostris fieri, vestra dispositione convenerant, festinaremus implere, ut adhibita salubri deliberatione communiter, & propter informandam universalem ecclesiam, cunctis quæ inter nos geruntur in scriptis deductis atque jacentibus, nostrum ex his collectum de tribus capitulis in quæstionem deductis judicium proveniret: continuo pietas vestra [1] post illud volumen, quod nobis

1 Forte, *protulit illud*. Harduinus.

bis ante multos paschæ dies per virum magnificum Theodorum decurionem palatii destinavit, in quo vos interim quid de tribus sentiretis capitulis exponentes nostrum poscitis dari ex eadem causa responsum.

Justitima Vigilii petitio.

Ideoque cum fratres nostri, neque exæquato nobiscum numero residere, neque in scriptum quæ ageremus vel tractaremus redigi paterentur, tanquam (quod absit) non convenientia rectitudini loqueremur, quæ scribere timeremus : & insuper glorioſissimis ad nos proceribus destinatis insisteret vestra clementia, nostrum de trium capitulorum negotio quam celerrime proferre debere responsum, nec sic destitimus vestræ obedire velle clementiæ: hoc solummodo postulantes, ut pro infirmitate corporis nostri, quæ nulli habetur incognita, viginti dierum nobis daretis inducias, quatenus habito nobiscum, Deo auxiliante, tractatu, definitionis nostræ, constituto die scripto, sententiam diceremus : ad fratres & coepiscopos nostros, a quibus similiter de eadem causa responsum vos flagitare dixistis, filium nostrum diaconum Pelagium cum hujusmodi mandato direximus, dicentes. Ut quia constitutus collationis faciendæ modus fuerat prætermissus, saltem viginti dies pro antedicta nostri corporis imbecillitate, quam norunt, nostrum deberent definitum de tribus capitulis sustinere responsum, antiquum & regularem custodientes ordinem, ne ante nostræ, hoc est sedis apostolicæ, cui per Dei gratiam præsidemus, promulgationem sententiæ, quidquam proferre tentarent, unde scandali rursus, quæ sopita fuerat, oriri posset occasio.

Propositis itaque nobis & diligenter inspectis, inquantum uniuscujusque capituli in quæstionem deducti ratio postulabat, synodalibus codicibus atque gestis prolatis, quæ aliis eorumdem patrum vel in sanctis quatuor synodis, aut in una earum * rescripsisse monstrantur, synodalibus epistolis inspectis, nihilo minus prædecessorum nostrorum sedis apostolicæ præsulum constitutis, aliisque probatorum patrum necessariis instructionibus pertractatis : si qua de his quæ in quæstionem deducta sunt, apud patres nostros examinata fuerint, finita atque dispositа, memores superius designatarum professionum, investigare curavimus : inspicientes dogmata quædam in prima chartacei voluminis parte per fratrem nostrum Benignum episcopum Heraclеæ Paphlagoniæ a vestra parte transmissi jacentia, quorum tenor secundum intellectum subter expositum ad excludendum totius ambiguitatis errorem præsenti definitioni nostræ tenetur insertus, plena execrabilibus blasphemiis, & orthodoxæ fidei (quæ secundum evangelicam, apostolicamque doctrinam a sanctis quatuor synodis, Nicæna, Constantinopolitana, Ephesina, atque Chalcedonensi probabiliter atque irreprehensibiliter, sancti Spiritus cooperante præsentia, legitur definita) valde inimica esse perspeximus, & procul a Christianis sensibus repellenda. Propterea ergo, utpote execrabilia, atque a sanctis patribus olim sine dubitatione damnata, nostra quoque sententia anathematizamus atque damnamus, quorum primum capitulum ita se habet:

resodisse

Theodori capitulum I.

[1] *Quomodo igitur tu, quem super omnes maxime decet animarum regimen, illum eumdem, qui ex virgine natus est, Deum esse, & ex Deo consubstantialem Patri existimari dicis, nisi forte sancto Spiritui imputari illius creationem non jubes? Sed quis est Deus ex Deo & consubstantialis Patri? is idem qui ex virgine natus erat (o mirandum!) & qui per Spiritum sanctum secundum divinas scripturas plasmatus est, & confectionem in muliebri accepit ventre? inerat forsitan quia mox quam plasmatus est, & ut templum Dei esset, accepit: non tamen existimandum nobis est, Deum de virgine natum esse; nisi forte idem existimandum nobis est & quod natum est, & quod est in nato templo, & qui in templo est Deus verbum: non tamen nec secundum tuam vocem pronunciandum est omnino, ex virgine natum Deum esse & ex Deo consubstantialem patri. Nam si non homo est (sicut dicis) assumptus, qui natus est, ex virgine, Deus vero incarnatus; quomodo qui natus est, Deus ex Deo & consubstantialis dicetur Patri, carne non potente hanc vocem suscipere? Nam est quidem dementia Deum ex virgine natum esse dicere; hoc enim nihil aliud est, quam ex semine eum dicere David de substantia virginis genitum & in ipsa plasmatum, quia quod ex semine David & de substantia virginis est, in materno ventre consistit, & sancti Spiritus plasmatum virtute, natum fuisse dicimus de virgine. Ut autem aliquis ex hoc concedat dicere ipsis, quod Deus ex Deo & consubstantialis patri natus est ex virgine, eo quod est in templo nato, sed non per se natus est Deus verbum; incarnatus vero, sicut dicit iste sapiens. Si igitur cum carne eum natum esse dicunt; quod autem natum est, Deus ex Deo, & consubstantialis Patri est: necesse est hoc & carnem dicere, quod si non idcirco caro est, quoniam nec Deus ex Deo, nec consubstantialis Patri, sed ex semine David, & consubstantialis ei cujus semen est, & non id quod natum est ex virgine Deus est, & ex Deo, & consubstantialis Patri; nisi forte pars Nati, prout ipse in inferioribus partem Christi nominat deitatem; sed non divina natura ex virgine nata est; natus autem est ex virgine, qui ex substantia virginis constat, non Deus verbum ex Maria natus est: natus est autem ex Maria, qui ex semine est David, non Deus verbum ex muliere natus est, sed natus ex muliere, qui virtute sancti Spiritus plasmatus est in ea; non ex matre natus est consubstantialis Patri (sine matre enim est, secundum beati Pauli vocem) sed qui in posterioribus temporibus in materno ventre sancti Spiritus virtute plasmatus est, utpote sine Patre propter hoc dictus.*

Impius hæreticus duas in Christo personas constituebat.

Vigilii responsio.

In suprascripto primo capitulo quoniam per circuitus id videtur adstrui, quia homo purus ex sancta virgine Maria natus sit, dicendo: Si fatemur Deum verbum, qui consubstantialis est Patri, carne ex eadem virgine natum, necesse est ut carnem consubstantialem Patri consequenter esse dicamus. Ideoque quicumque hujusmodi intellectus sapit, docet, credit, aut prædicat, & non eumdem Verbum ac Filium Dei

Una enim tantum dicenda est persona in duabus naturis.

1 Ut in Concil. V. collat. 4.

Dei per ſecundam nativitatem ex ſancta Maria incarnatum & natum credit, anathema ſit.

Theodori capitulum II.

[1] *Mox autem in ipſo plaſmato Deus verbum factus eſt; nec enim in cœlum aſcendenti ſolum inerat, ſed etiam ex mortuis reſurgenti, utpote & reſuſcitans eum ſecundum ſuam promiſſionem; nec reſurgenti ſolum inerat, ſed etiam crucifixo & baptizato, & evangelicam poſt baptiſma converſionem peragenti, nec non etiam de baptiſmo legalem adimplenti conſtitutionem, & præſentato ſecundum legem, & circumciſo, & fœtui pannis obvoluto; erat autem forte in ipſo & naſcente, & cum in utero eſſet a prima ſtatim plaſmatione; diſpenſationi enim quæ circa eum erat ordinem imponebat, & particulatim ipſum ad perfectionem perducens.*

Theodori capitulum III.

Et per tempus ad baptiſma ducens, poſt illud autem ad mortem, deinde ſecundum ſuam pronunciationem reſuſcitans, ducens in cœlum, collocans eum ad dexteram Dei per ſuam conjunctionem, ex qua ſedet & adoratur ab omnibus, & omnes judicabit. Iſtorum autem omnium finem apud ſe habebat Deus Verbum, cum in eo erat, & omnia per ordinem complebat; quem ordinem ipſe arbitrabatur bene habere per finitionem quidem & voluntatem, quam antea ſtatuit pro his quæ eventura erant, & bona voluntate, quam circa eum habebat, ab initio ſimiliter inerat ei, per ordinem autem placitum ad perfectionem ducebat ipſum.

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcriptis ſecundo & tertio capitulis hoc videtur adſtrui, quia Deus verbum homini plaſmato inerat tanquam alter in altero. Dicendo enim, ut particulatim diſpenſationi, quæ circa eum erat, ordinem videretur imponere, & eum propter bonam voluntatem, quam circa ipſum habebat, & parabat eum qui aſſumptus eſt ad provectum perfectionis adducere, talibus verbis dualitas perſonarum in domino uno & Deo noſtro Jeſu Chriſto execrabiliter videtur induci, & tanquam quemlibet hominem Dei Verbi gratia per ſpatia temporum profeciſſe. Ideoque quicumque eo intellectu ſapit, docet, credit, aut prædicat, anathema ſit.

Theodori capitulum IV.

Suam autem cooperationem ad propoſita opera præſtabat ei qui aſſumptus; ubi hoc facit in loco ſenſus fuiſſe diſtantem illi qui aſſumptus eſt; nec enim eis quibuſcumque donavit cooperationem; ſenſus locum ejus obtinebat; ſi autem & modo præcipuam quamdam cooperationem donavit illi qui aſſumptus eſt, non hoc faciebat locum ſenſus deitatem obtinere. Sed ſi deitas pro ſenſu fiebat illi, qui aſſumptus eſt, ſecundum veſtra verba, quomodo timorem in paſſione ſuſcipiebat? Quid vehementioribus orationibus ad imminentem neceſſitatem indigebat, quas cum magna quidem & clamoroſa voce, cum plurimis etiam lacrymis ſecundum beatum Paulum referebat Deo, evangeliſta aperte dicente, quod globis ſanguinis ſimilis ſudor deſcendebat? Quid autem angeli adventu & viſitatione egebat, animam reficientis in experimento malorum, confortantis ejus alacritatem, exercitantis eum ad imminentem paſſionis neceſſitatem, tolerare fortiter mala ſuadentis, urgentis ad patientiam & tolerationem malorum, oſtendentis præſentium malorum fructum ex paſſione, mutationem in gloriam bonam circa eum poſt paſſionem futuram? qui enim ſecundum evangeliſtæ vocem confortabat eum, angelus ſcilicet, verbis iſtis fortem eum faciebat, & infirmitati naturæ ſuperiorem fieri hortabatur, & corroborando cogitationes ejus fortem eum faciebat. Heb. 5. Luc. 22. Ibidem.

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto quarto capitulo, quia dici intelligitur, quod ſicut aliis hominibus donavit ſuam cooperationem Deus, ita & ei qui aſſumptus eſt, licet præcipuam, tamen ſimiliter ut aliis hominibus dicitur eſſe donatam, & ita purum atque infirmum hominem circa paſſionem angeli eguiſſe præſidio, ut ei pro corroborandis cogitationibus ejus futura gloria promitteretur de tolerantia paſſionis; Quæ ſi quis ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, anathema ſit.

Theodori capitulum V.

Vade poſt me ſatana, ſcandalum mihi es, quod non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum, *non eſt confuſio mihi mors, non fugio ipſam ut indecentem ad humanam gloriam reſpiciens. Suſtinebo autem meliori animo experimentum mortis pro plurimis bonis futuris, in quibus & ipſe fuero, & per omnes, ne mihi animum lædas atque turbes, tanquam confuſione diguum fugere admones mortis experimentum.* Matth. 16. Marc. 8.

Vigilii reſponſio.

In ſupradicto quinto capitulo dicitur, quod ideo Jeſus Chriſtus verba Petri apoſtoli fuerat aſpernatus, quando ei dixit: *Vade poſt me ſatana, ſcandalum mihi es, quia non ſapis ea quæ Dei ſunt*: ne diſſuaſione ejus animus ipſius perturbatus refugeret paſſionem, & quia paſſione ſua proficeret, & pro pluribus bonis exinde adipiſcendis. Qui igitur hæc ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, & non magis nobis mortem ipſius, quam propria carne ſuſcepit, æternæ credit vitæ præmia contuliſſe, anathema ſit. Ibidem.

Theodori capitulum VI.

Quod enim dictum eſt: Ducebatur a ſpiritu, *aperte hoc ſignificat, quod ab eo regebatur, ab eo ad virtutem propoſitorum confortabatur, ab eo ad hæc quæ oportebat ducebatur, ab eo quod decebat docebatur, ab eo cogitationibus corroborabatur, ut intantum certamen ſufficeret, ſicut & beatus dicit Paulus*; Quicumque Spiritu Dei aguntur, hi ſunt filii Dei; *Duci Spiritu dicens illos qui ab eo gubernantur, ab eo docentur, ab eo ad melius* Matth. 4. Rom. 8.

con-

[1] In Concil. V. Collat. 4. eadem Theodori excerpta legas, quæ hic ſunt uſque ad capitulum XIII.

constituuntur, ab eo competentium doctrinam accipiunt. Cum dixisset autem evangelista, quod Spiritu sancto plenus regressus est ab Jordane, aperte demonstravit, quod hujus causa sancti Spiritus habitationem in baptismate suscepit, ut inde propositam caperet virtutem; unde & ad certamen illud, quod pro nobis erat ad diabolum effecturus, Spiritu ducebatur.

Vigilii responsio.

In suprascripto sexto capitulo rursus tanquam purus homo a Spiritu, cujus præsentiam post baptisma susceptisse dicitur, ad omnia ductus perhibetur, confortatus & edoctus, sicut ceteri homines, de quibus, ut hic videtur dici, apostolus ait: *Quicumque Spiritu Dei aguntur hi sunt filii Dei.* Si quis hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non Deum Verbum incarnatum unum esse credit, & confitetur, & prædicat Christum, anathema sit.

Rom. 8.

Theodori capitulum VII.

Dicant igitur nobis omnium sapientissimi, si pro sensu domino Christo, qui est secundum carnem, deitas facta esset, sicut dicunt, quid sancti Spiritus operatione ad hæc Christus indigebat? Nec enim unigeniti deitas Spiritu indigebat ad justificationem, Spiritu indigebat ad vincendum diabolum, Spiritu indigebat ad operanda miracula, Spiritu indigebat ut doceretur ea quæ decebat peragere, Spiritu indigebat, ut immaculatus appareret. Si enim pro sensu quidem deitas sufficiebat, ad omnia autem ejus virtus, necesse erat inde omnia fieri, ut superflua esset sancti Spiritus habitatio: sed nunc unctum esse dicit ipsum Spiritu, & habitasse in eo Spiritum, & ad omnia adjuvisse proposita, & doctrinam inde ipsum accepisse & virtutem, & inde impetrasse justificationem, & inde immaculatum factum esse.

1. 10.

Vigilii responsio.

In suprascripto septimo capitulo hoc dici intelligitur, quia ut ceteri homines ad justificationem suam & ad vincendum diabolum, & ad operanda miracula, & ut doceretur ea quæ decebat eum agere, & ut immaculatus appareret, habitatione sancti Spiritus eguisse, & ipso Spiritu eum ad omnia adjutum fuisse proposita. Quicumque hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non sua deitate, Christum, utpote verum Deum, omnia operatum fuisse quæ voluit, & operari quæ volet, sed tanquam purum hominem sancti Spiritus eguisse solatio, anathema sit.

Theodori capitulum VIII.

Hoc quod ante sæcula erat, dicit in ultimis factum esse temporibus, utpote quibusdam hoc confitentibus; cum nemo ex his qui pietatis curam habent, istum patitur morbum habere dementiæ, ut dicat eum qui ante sæcula est, in ultimis factum esse. Et ex his infert quod necesse est, & hoc quod in ultimis est, ante sæcula esse, & accusat eos qui non omnia similiter cum obversione dicunt; quasi hi qui unum esse Filium confiten-

tur, necessitatem habeant cum obversione omnia dicere. Et quis non beatificet vestram dementiam? Quis autem non optet tales impetrare doctores, tantam confusionem rationi pietatis introducentes, ut dicerent, hoc quod ante sæcula est, factum est in ultimis, & hoc alienarent sua natura, & ad deterius deducerent, deinde obverterent, quod & hoc quod est in ultimis, ante sæcula est, cum oporteret forte dicere, quia quod ante sæcula erat, assumpsit hunc qui in ultimis erat secundum beati Pauli vocem. Vestras igitur leges sequentes, & a tua sapientia constitutam obversionem, imo magis subversionem suscipientes age omnia simul confundamus, & nulla jam sit discretio, nec Dei formæ, nec servi formæ, nec templi sumpti, nec ejus qui in templo habitavit, nec ejus qui solutus est, nec ejus qui suscitavit, nec ejus qui perfectus est in passionibus, nec ejus qui perfecit, nec ejus qui memoriam meritus est, nec ejus qui memor factus est, nec ejus qui visitatus est, nec ejus qui visitavit, nec ejus qui paulo minus ab angelis minoratus est, nec ejus qui minoravit, nec ejus qui gloria & honore coronatus est, nec ejus qui coronavit, nec ejus qui constitutus est super opera manuum Dei, nec ejus qui constituit, nec ejus qui accepit ista ad sublevationem, nec ejus qui dedit sublevationem.

1. Tim. 4.

Vigilii responsio.

In suprascripto octavo capitulo diversis modis videtur induci dualitas personarum per hoc quod dicitur: Non ipse qui ante sæcula erat, in ultimis dicendus est venisse temporibus; sed quasi altera sit assumentis humanitatem, altera assumpti persona. Si quis igitur hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non eumdem Deum Verbum, qui ante sæcula ex Patre natus est, in ultimis temporibus ex beata virgine Maria incarnatum & natum esse fatetur, ut unus idemque sit Christus in utraque natura, anathema sit.

Theodori capitulum IX.

Istum igitur virum, in quo statuit omnium facere judicium ad fidem futurorum, cum resuscitasset eum ex mortuis, & judicem omnium demonstrasset, secundum beati Pauli vocem, [1] meriti unitate ad seipsum dignatus est: & per conjunctionem ad se factam, talium participem fecit, ut & adorationis communionem haberet; omnibus quidem divinæ naturæ debitam adorationem reddentibus, comprehendentibus autem adoratione & illum quem inseparabiliter scit esse conjunctum. Ex quo manifestum est, quod ad majora eum perduxerit.

Act. 17.

Vigilii responsio.

In suprascripto nono capitulo conjunctionis & participationis cujusdam vocabulo, quasi Dei ad hominem Christum factæ, divinis Christus asseritur operibus decorari; per quæ rursus dualitas inducitur personarum. Si quis igitur ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non unum eumdemque Christum Deum ac dominum nostrum manentibus in suis proprietatibus differentiis naturarum, agnoscit & credit, anathema sit.

1 In Collatione IV. *merito*. Harduin.

Theodori capitulum X.

Joan. 14. *Ego quidem, quem videtis, nihil quidem facere possum secundum meam naturam, cum homo sim, operor autem, quia in me manens Pater omnia facit; quoniam enim & ego in Patre, & Pater in me; Deus autem Verbum unigenitus in me est; certum est quod & Pater cum ipso in me manet, & opera facit. Et non est mirandum de Christo hæc existimari, cum evidenter ipse de ceteris hominibus dicat:* Qui diligit me verbum meum Ibidem. obſervabit, & Pater meus diligeet eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus. *Si enim apud unumquemque hujuſmodi hominum & Pater & Filius manſionem faciunt; quid existimandum est, ut in domino secundum carnem Christi ambo simul putarentur manere, communionem eorum secundum substantiam, communionem etiam manſionis forſitan ſuſcipientem?*

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto decimo capitulo ita in homine Chriſto Deus Verbum ineſſe dicitur, ſicut Pater: ut per hoc aut & Pater incarnatus eſſe videatur, ſicut & Filius; aut nec Filius ſit incarnatus, ſicut nec Pater, aut magis uterque in tertia perſona hominis habitare. Qui igitur ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, anathema ſit.

Theodori capitulum XI.

Ita & animam, utpote humanam & immortalem conſtitutam, & ſenſus participem prius accipiens, & per reſurrectionem in immutabilitatem conſtituens, ſic & nobis eorumdem iſtorum per reſurrectionem præbuit communionem. Ideo autem ante reſurrectionem ex mortuis increpat quidem Petrum, ut ſuis eum vocibus ſcandalizantem; & in magna trepidatione per tempus paſſionis conſtitutus, apparitione angeli indiget confortantis eum ad patientiam & tolerantiam imminentium malorum. Poſt reſurrectionem autem ex mortuis, & in cœlos aſcenſum, impaſſibilis factus & immutabilis omnino, & ad dexteram Dei ſedens, judex univerſi eſt orbis terrarum, utpote in eo divina natura faciente judicium.

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto undecimo capitulo eadem repeti videntur quæ ſuperius in quarto jam dicta ſunt, quod ante paſſionem ita infirmus fuerit Chriſtus, ut in magna trepidatione paſſionis tempore conſtitutus angeli videretur eguiſſe ſolatio. Quod quia velut purum hominem, qui hujuſmodi auxiliis egeat, ſignificare videtur, ſi quis ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, anathema ſit.

Theodori capitulum XII.

* ſapientiſſime * habentes illum qui ſenſus Chriſto. * ei

*Sic igitur & hic * ſapientiſſimum omnium habere nos doces Chriſti ſenſum, ut ſanctum Spiritum * habentem illum, qui ſenſui Chriſti aliquam virtutem adimplebat, prudentiam * ejus præſtans ad omnia quæ agenda erant, ſicut & in præcedentibus demonſtravimus, quod ab ipſo quidem in eremum ad certamina quæ contra diabolum erant ducebatur; unctionem autem illius & ſcientiam & vim eorum quæ agenda erant accipiebat; & illius particeps factus, non ſolum miracula faciebat, ſed etiam quomodo uti oportebat miraculis, ſciebat ſubtiliter, ut notam quidem faceret gentibus pietatem, pateretur autem laborantium infirmitates, & ſic ad effectum ſuam voluntatem duceret, & juſtificabatur inde, & immaculatus oſtendebatur, ſive reparatione pejorum, ſive cuſtodia meliorum, ſive etiam paulatim ad meliora profectibus.*

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto duodecimo capitulo eadem quæ in ſeptimo capitulo videntur exponi, aſſerendo dominum noſtrum Jeſum Chriſtum per habitationem ſancti Spiritus ad omnia informatum, & per tempora ad perfectionem unctionis ejus auxilio perveniſſe. Si quis igitur eum non ſua deitate perfectum eſſe credens, ſed tanquam purum hominem unctione ſancti Spiritus indigentem fuiſſe adjutum ſapit, docet, credit, aut prædicat, anathema ſit.

Theodori capitulum XIII.

Quomodo igitur ſequentiam habet, eo quod homo factus eſt Deus, juſtum hominem Deum Verbum eſſe dicere: ſi enim homo eſt Deus Verbum, ut ipſe dicis, omnimode de homine dicemus ea quæ de Deo Verbo evangeliſta dicit. Quid autem dicit? In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Joan. 1. Deum, iſte erat in principio apud Deum: omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt. *Ergo ſi homo eſt Deus Verbum, dicemus de ipſo: In principio erat homo, & homo erat apud Deum, & Deus erat homo, erat homo in principio apud Deum; omnia per ipſum facta ſunt, & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt. Si enim homo eſt Deus Verbum, ſicut dicis, convenient omnia ipſi, quæ de Deo Verbo dicit evangeliſta.*

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto decimotertio capitulo negari videtur Deum Verbum hominem factum, & rurſus hominem Verbum Deum eſſe, ut per hoc inducatur, ſicut ſuperius dictum eſt, dualitas perſonarum. Si quis igitur ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, & non potius, manente in domino Deo noſtro Jeſu Chriſto inconvertibiliter atque indiviſe differentia naturarum, ſic una perſona, ſive ſubſiſtentia ejus eſſe creditur, ut & Deus Verbum ſine ulla divinæ naturæ ſuæ convertibilitate homo eſſe, & aſſumpta humanitas propter ſingularitatem perſonæ inconvertibiliter Deus eſſe credatur, anathema ſit.

Theodori capitulum XIV.

[1] *Hoc quidem quid eſt,* Ad patrem meum & Joan. 20. patrem veſtrum, & Deum meum & Deum veſtrum? *Nemo ſic demens eſt, ut alii cuidam convenire diceret, niſi templo Dei Verbi aſſumpto*

pro

1 Eadem excerpta Theodori, uſque ad cap. 60. incluſive, legas & in Concil. V. Collat. 4. eodem capite. *Hard.*

pro noſtra ſalute homini, qui eſt mortuus, & reſurrexit, & aſcenſurus eſſet in cœlos, & patrem ſibi adſcribit cum diſcipulis ſuis Deum & ipſe gratia adoptionem meritus: & Deum ſuum appellat, quia cum ceteris hominibus ſimiliter ut eſſet accepit. Unde propter communitatem quidem naturæ, Patrem meum & Patrem veſtrum dicit, & Deum meum & Deum veſtrum. Diviſit autem iterum ſuam perſonam ipſis, principium gratiæ ſignificans, propter quam ad Deum Verbum conjunctione in loco veri Filii ab omnibus honoratur hominibus.

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto quartodecimo capitulo per hoc quod legitur in evangelio: *Aſcendo ad Patrem meum & Patrem veſtrum, Deum meum & Deum veſtrum*, ita intelligitur, quod Jeſus Chriſtus dominus & Deus noſter, ſicut ceteri homines, gratiam adoptionis, ut Filius Dei diceretur, acceperit, & quaſi per conjunctionem ad Deum Verbum in locum veri Filii ab omnibus adoretur. Quod ſi quis ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, & non magis unum Jeſum Chriſtum Filium Dei & dominum noſtrum in duabus inconfuſis & inſeparabilibus intelligit & credit eſſe naturis, anathema ſit.

Theodori capitulum XV.

Hoc quod dictum eſt: Accipite, *pro accipietis, dicit. Si enim cum inſufflaſſet, Spiritum dediſſet diſcipulis, (quod valde quidem ſtulte exiſtimaverunt) ſuperfluum erat dicere poſtea his, & maxime tempore aſcenſus in cœlos non ſeparari ab Jeruſalem, ſed* [a] *expectarent promiſſionem Spiritus, & in ſequentibus:* Sed accipietis virtutem, ſuperveniente Spiritu ſancto in vos. *Adventum autem ipſum ſancti Spiritus ſuper diſcipulos Lucas factum eſſe dicit quinquageſimo die reſurrectionis, poſt aſcenſum. Et illud tamen animadvertendum eſt, quod ſi ab inſufflatu ſuſcepiſſent Spiritum, non diceret:* Accipite, *ſed, quoniam accepiſtis, hoc enim quod dictum eſt,* Accipite, *his convenit qui nondum acceperunt.*

[a] expectare Ed. 1.

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto decimo quinto capitulo dicitur, quia inſufflans dominus noſter Jeſus Chriſtus poſt reſurrectionem ſuam in facies diſcipulorum ſuorum non dederit eis Spiritum ſanctum, ſed dandum ſignificaverit: ut per hoc aut veritas ipſa (quod abſit) putetur eſſe mentita: aut tanquam purum hominem illo flatu non habuiſſe quod daret, aut dare minime potuiſſe. Si quis igitur hæc ita ſapit, docet, aut prædicat, anathema ſit.

Theodori capitulum XVI.

Dicit ad Thomam: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas; & porrige manum tuam, & mitte in latus meum, & noli eſſe incredulus, ſed fidelis. *Quoniam, dicit, non credis, & tactum ſolum ſufficere tibi ad credendum putas, (hæc enim dicens non me latuiſti) tange manu, & cape experimentum, & diſce credere, & non diffidere. Thomas quidem cum ſic credidiſſet;* Dominus meus & Deus meus, *dicit; Non ipſum dominum & Deum dicens. Non enim reſurrectionis ſcientia docebat etiam Deum eſſe eum qui reſurrexit, ſed quaſi pro miraculo facto Deum collaudat.*

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto decimoſexto capitulo de illo loco evangelii, ubi Thomas apoſtolus palpans [1] figuras clavorum dixit: *dominus meus & Deus meus*, aſſeritur quod Thomas apoſtolus non ipſum Jeſum Chriſtum dominum Deumque confeſſus ſit, & quia reſurrectionis ſcientiam non doceret, vel quia Deus eſſet qui reſurrexit, ſed quia magis pro miraculo facto Thomas apoſtolus Deum laudaverit. Si quis igitur hæc ita ſapit, docet, credit aut prædicat, & non potius Thomæ confeſſione & verum Deum eſſe Jeſum Chriſtum & in vera carne eum reſurrexiſſe declaratum credit, anathema ſit.

Ibidem.

Theodori capitulum XVII.

Ille autem dixit oportere pœnitentiam agere eos pro crucis iniquitate, & agnoſcentes ſalvatorem & auctorem bonorum omnium Jeſum Chriſtum, quoniam propter iſta pervenit & aſſumptus eſt de divina natura, in ipſum fidem ſuſcipere, & ejus diſcipulos fieri, ante omnia autem ad baptiſma accedentes; quod ipſe tradidit nobis, præformationem quidem habens ſperationis futurorum, in nomine autem celebrandum Patris, & Filii, & Spiritus ſancti: hoc enim quod eſt, Ut baptizetur unuſquiſque in nomine Jeſu Chriſti, *non hoc dicit: ut vocationem quæ in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti eſt, relinquentes, Jeſum Chriſtum in baptiſmate vocent, ſed quale hoc eſt, quod in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari, ut diceret, quia ſub nube & mari Ægyptiorum ſeparati ſunt, liberati eorum ſervitute, ut Moyſis leges attenderent: tale hoc eſt, ut cum ad ipſum acceſſiſſent tanquam ſalvatorem & omnium bonorum auctorem & doctorem veritatis, ab ipſo, utpote auctore bonorum & doctore veritatis, vocarentur, ſicut omnibus hominibus quamque ſectam ſequentibus conſuetudo eſt ab ipſo dogmatis inventore vocari, ut Platonici, Epicurei, Manichæi, & Marcioniſtæ, & ſi quidam tales dicuntur: eodem enim modo & nos nominari Chriſtianos judicaverunt apoſtoli, tanquam per hoc certum facientes, quod iſtius doctrinam oportet attendere: ſic & quod ab ipſo datum eſt ſuſciperent baptiſma, in ipſo quidem primo conſtitutum, qui & primus baptizatus eſt, ab ipſo autem & ceteris traditum, ut ſecundum præformationem futurorum celebretur.*

Act. 2.

Vigilii reſponſio.

In ſupradicto decimoſeptimo capitulo ex verbis B. Petri, quibus in Actis apoſtolorum dicit: *Baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine Jeſu Chriſti*, hoc adſtruitur, quia in ea invocatione, quæ in nomine Patris & Filii & Spiritus ſancti fit, non contineatur & Chriſtus & quod dixit Petrus apoſtolus; debere eos in Chriſti nomine baptizari, ut ſecundum hunc intel-

Ibidem.

1 In Vulgata editione, *fixuras*, & apud Baronium. *Hard.*

intellectum appareat introducta quaternitas. Adjicitur etiam in eodem capitulo, quia sic a Christo Christiani vocemur, quemadmodum diversarum sectarum & errorum sequaces ab inventoribus & magistris suis sunt sortiti vocabula; ut a Platone Platonici, a Marcione Marcionistæ, & a * Manichæo Manichæi. Si quis hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit. Nos enim ideo Christiani vocamur & sumus, quia ipsum dominum nostrum Jesum Christum in baptisma percipientes induimus, ipso nobis existente capite omnes in eodem unum corpus efficimur.

* Manete

Theodori capitulum XVIII.

Et secundum duas rationes locum imaginis obtinet: qui enim amant quosdam, post mortem eorum sæpius imagines statuentes, hoc sufficiens mortis solatium habere abittantur: & eum qui non videtur, nec præsens est, tanquam in imagine aspicientes, putant videre, ita flammam desiderii & vigorem placantes: sed etiam illi qui per civitates habent imperatorum imagines, tanquam præsentes & videntes honorare videntur eos qui non sunt præsentes, cultu & adoratione imaginum. Ista autem utraque per illum adimplentur: omnes enim qui cum illo sunt, & virtutem sequuntur, & debitorum Dei parati redditores, diligunt eum & valde honorant, & caritatem quidem ei, divina natura licet non aspiciatur, adimplent in illo qui ab omnibus videtur, sic omnibus existimantibus, ut ipsum videntibus per illum, & illi semper præsentibus, & honorem vero omnem sic attribuunt tanquam imagini imperiali, cum quasi ipso sit divina natura, & in ipso spectetur. Si enim & Filius est qui inhabitare dicitur, sed cum eo est etiam Pater, & inseparabiliter omnimodo ad Filium esse ab omni creditur creatura, & Spiritus autem non abest, utpote etiam in loco unctionis factus ei, & cum eo est semper qui assumptus est; & non mirandum est, cum etiam in quibuslibet hominibus virtutem sequentibus cum Filio & Patre esse dicitur: Veniemus enim & ego & Pater, & mansionem apud eum faciemus. *Quod autem & Spiritus hujusmodi hominum inseparabilis est, certum est omnibus.*

Joan. 14.

Vigilii responsio.

In suprascripto decimo octavo capitulo ita invisibilis Dei imago asseritur esse Christus, tanquam si absentium principum imagines pro eorum colantur honoribus. Quæ si quis ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit.

Theodori capitulum XIX.

Hoc enim quod, Hic est Filius meus dilectus in quo mihi complacuit, *in baptismate adoptionem demonstrat, sed non* * *comparatione Judaicæ adoptionis: quia & ad illos dictum erat:* Ego dixi: Dii estis, & filii excelsi omnes: *&:* Filios genui & exaltavi: *ejus adoptionis præcipuum, eo quod dixit*, Dilectus, *&* in eo mihi complacuit, *ostendens. Propter hoc & vox Patris fiebat adoptionem confirmans, & Filii nominatione per adoptionem secundum gratiam eum qui vere Filius est demonstrabat: cujus conjunctio ad veram & firmam adoptionem istum constituebat: & Spiritus sanctus in specie columbæ descendens permansit super eum, quatenus in conjunctione ad eum qui vere Filius est, ejus cooperationi intentus maneat, firmam adoptionis habens dignitatem. Per omnia autem in quo primo adoptionis performabatur baptisma, dico autem domini Christi ex Patre, & Filio, & Spiritu sancto, hoc quod fiebat complebatur.*

Luc. 3.

* secundum comparationem Psalm. 81.

Isaia 1.

Vigilii responsio.

In suprascripto decimonono capitulo, ubi evangelium secundum Lucam de baptismo Christi videtur exponi, duæ sunt reprehensiones: una quia dualitas inducitur filiorum, cum per adoptionem videtur dici Christus Filius Dei; alia, quia in nomine Trinitatis ipse quoque asseritur baptizatus; per quod quaternitas sine dubitatione monstratur. Si quis igitur hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit.

Theodori capitulum XX.

Ideo ergo differentiam quidem Dei Verbi & recepti hominis tantum nobis ostendit psalmus: divisa vero hæc in novo testamento reperiuntur, domino quidem in se accipiente primordia psalmi, in quibus factorem eum dicit esse creaturæ, & elevatam habere super cœlos magnificentiam, & mirificari in omni terra. Apostolo autem suprædicta quæ de homine dicuntur, qui tantum beneficiorum meruit, quomodo non manifestum, quod alterum quidem nos divina scriptura docet evidenter esse Deum Verbum, alterum vero hominem, & multam eorum esse ostendit nobis differentiam: nam iste quidem memorat, ille autem memoriam meretur: & iste quidem visitat, alter autem cum visitationem meretur, beatus dicitur: & iste quidem beneficium dando minuit paulo minus ab angelis, ille autem & per talem minutionem beneficium accepit: & iste quidem gloria & honore coronat, alter autem coronatur, & pro his beatus dicitur: & iste quidem constituit ipsum super omnia opera manuum ejus, & omnia subjecit sub pedibus ejus: alter autem meritus est dominari eis, quorum antea non habebat potestatem.

Vigilii responsio.

In suprascripto vigesimo capitulo, ubi octavus psalmus videtur exponi, & nudus homo (sicut & in aliis jam dictum est) Christus asseritur, & divisus a Verbo monstratur, & dualitas inducitur personarum. Quæ si quis ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non ita in Christo domino duas naturas invisibiliter & inconfuse unitas intelligat, ut manente earumdem differentia naturarum, ipse unus atque idem verus sit Dei & verus hominis Filius, anathema sit.

Theodori capitulum XXI.

Sed non volentes ista considerare, voces omnes trahere ad dominum tentant Christum, ut ea quæ de populo facta sunt simili modo intelligerent, & risum præstarent Judæis, quando ex scriptorum sequentia nihil ad dominum Christum pertinentes ostendant voces.

Theo-

Theodori capitulum XXII.

Tale est, & quod non derelicta est anima ejus in inferno, nec caro ejus vidit corruptionem : *nam propheta quidem supra modum ipsam sinit circa populum providentiam, volens dicere, quoniam inter tentabiles* * *eos ab omnibus conservavit malis. Quoniam autem hoc verum & ex ipsis rebus eventum accepit in domino Christo, frequentissime de eo loquens beatus Petrus, utitur voce; ostendens quoniam quod de populo supra modum dictum est, ex quadam ratione utente voce propheta, hoc verum eventum in ipsis rebus accepit nunc in domino Christo.*

Vigilii responsio.

In suprascriptis vigesimo primo & vigesimo secundo capitulis hoc videtur dici, quod prophetiam, quæ ex persona Christi loquens ait: *Non derelinques animam meam in infernum, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem*; non de ipso Christo prædictam fuisse, sed de populo Israeliticæ generationis: beatum vero Petrum apostolum ad Christum hanc prophetiam per eventum aptare voluisse. Et ideo qui hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit.

Theodori capitulum XXIII.

Eumdem intellectum habet & illud: Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestimentum meum miserunt sortem. *Quod etenim psalmus nullatenus convenit domino, certum est: neque enim erat domini Christi*, qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, *dicere*: Longe a salute mea verba delictorum meorum. *Sed & ipse dominus, cum secundum communem hominum legem in passione opprimeretur*, Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? *misit vocem: & apostolis:* diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestimentum meum miserunt sortem, *ad eum traxerunt manifeste: quoniam quod supra modum dictum fuerat prius a David, propter illata ei mala, hoc ex operibus evenit in domino Christo, cujus & vestimenta diviserunt, & sorti tunicam subjecerunt.*

Vigilii responsio.

In suprascripto vigesimo tertio capitulo exponendo quædam vigesimi primi psalmi verba, quibus dicitur: *Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestem meam miserunt sortem*, negantur Jesu Christo domino convenire; sed quod David propter quædam mala quæ perpessus est, de se dixerit, evangelistam ex eventu ad Christum traxisse, & adjicitur, quia non poterat dicere dominus Jesus, *qui peccatum non fecit, Longe a salute mea verba delictorum meorum*: Et ideo qui hæc sapit, docet, credit, aut prædicat, & non ea, in quibus delictorum meminit, ad corpus ipsius, quod est ecclesia, quæ in hoc mundo sine delicto esse non potest, intelligit pertinere: illa autem de divisione vestimentorum, non specialiter de ipso A capite, id est domino Deo nostro Jesu Christo prædicta, & in ipso credit esse completa, anathema sit.

Theodori capitulum XXIV.

Foderunt manus meas & pedes, *& omnia perscrutabantur, & quæ agebam, & quæ conabar. Nam foderunt, ex translatione dicit eorum, qui per fossionem scrutari quæ in profundo sunt tentant.* Dinumeraverunt omnia ossa mea: *totius meæ fortitudinis & totius meæ substantiæ detentores facti sunt, ut etiam numero mea subjicerent. Istud autem ex consuetudine, quam habent hostes, dixit, qui quando obtinuerint,* [1] *numero & talis subtilem notitiam inventorum faciunt. Propterea & sequenter dicens*: Ipsi vero consideraverunt, & conspexerunt me, *intulit*: Diviserunt sibi vestimenta mea, & super vestimentum meum miserunt sortem. *Considerantes enim me, ait, & conspicientes quod omnia eis evenerunt in me desiderata (conspicere enim ita ut apud nos dicitur pro eo quod est: Vidit in eum quæ volebat pati eum) jam, tanquam me omnino malis dedito, sicut hostes, mea post vastationem & captivitatem diviserunt sorte divisionem eorum facientes. Et evangelista quidem in domino verba ex rebus assumens, eis usus est, sicut & in aliis diximus. Nam quod non pertineat ad dominum psalmus, in superioribus evidenter ostendimus. At vero beatus David supra modum ista magis in his quæ ab Absalom facta sunt, dixit: quoniam dum recessisset David, jure belli metropolim ingressus, omnes quidem obtinuit res regales, non piguit autem patris cubile inquinare.*

Locus corruptus.

Vigilii responsio.

In suprascripto vigesimo quarto capitulo de memorato eodem vigesimo primo psalmo illa verba ubi dicit: *Foderunt manus meas & pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea: ipsi vero consideraverunt & inspexerunt in me*; asseritur non de Christo esse prædicta, sed David hoc de se dixisse propter tyrannidem Absalom; qui regiam urbem substantiamque pervaserat, atque in terra omnia dinumeraverat patris: sed evangelistam hæc ex eventu ad Christi traxisse personam. Qui igitur hæc ita credit, sapit, docet, aut prædicat, anathema sit.

Theodori capitulum XXV.

[a] *Quoniam cibi & potus suaves quidem fiunt in tempore gaudii, insuavia autem & amara in tristitia; talia erant (inquit) quæ ab illis fiebant, ut ex tristitia & ira esset quidem mihi in locum fellis cibus, esset autem & potio aceto nihil differens. Maxime autem hoc fit in iracundiis quæ cum tribulatione fiunt, quod verisimile erat pati eos contra suos. Usus est autem evangelista hoc testimonio in domino, & ipse autem dominus*: Zelus domus tuæ comedit me, *de se ipso dicens. Et beatus Paulus de Judæis loquens*: Fiat mensa eorum, *&c. beatus Petrus de Juda*: Fiat habitatio ejus deserta. *Et certe diversis constitutis rebus, non quasi psalmo modo pro his dicto, iterum autem de illo, & iterum*

1 Sic etiam legitur in Collat. 4. *Harduinus*. 2 Al. *Quomodo*. Harduinus.

rum de alio : ſed quia de Judæis dicta ſunt plura, qui ſe ſeparaverunt de Deo & lege, convincentia illorum devotionem , neceſſarius eſt teſtimoniorum uſus ſimul ex rebus captus , qualis
Pſal. 68. *eſt* . Dederunt in eſcam meam fel , & in ſiti mea potaverunt me aceto .

Vigilii reſponſio .

In ſupraſcripto vigeſimo quinto capitulo de eo loco pſalmi , ubi dicit : *Dederunt in eſcam meam fel , & in ſiti mea potaverunt me aceto* ; contra evidentem evangelii veritatem exponitur , dicendo : quia nec vero aceto potatus eſt dominus , ſed ad triſtitiam & iracundiam offerentium habuerit potationem in aceti loco , & eſcam in fellis ; nec de ipſo prædictum , ſed evangeliſtam hoc teſtimonio uſum fuiſſe ex eventu in domino . Propterea qui hæc ita ſapit , docet , credit , aut prædicat , anathema ſit .

Theodori capitulum XXVI.

Sicut igitur per hujuſmodi confeſſionem non deitatis Nathanael habens ſcientiam oſtenditur , (Judæi & Samaritæ talia ſperantes plurimum , quantum Dei verbi a ſcientia longe erant ?) ſic & Martha per confeſſionem illam , non deitatis habens tunc ſcientiam probatur : manifeſte autem nec beatus Petrus : adhuc etenim ipſis ſufficiebat tunc revelationem illam ſuſcipientibus præcipuum aliquid majus de ipſo præter ceterorum hominum phantaſiam accipere : poſt reſurrectionem autem Spiritu perducti ad ſcientiam , tunc & revelationis perfectam ſcientiam ſuſcipiebant , ut ſcirent quia præcipuum ipſi præter ceteros homines non aliquo puro honore ex Deo pervenit , ſicut in ceteris hominibus , ſed per unitatem ad Deum Verbum , per quam omnis honoris ei particeps eſt poſt in cœlos aſcenſum .

Vigilii reſponſio .

In ſupraſcripto vigeſimo ſexto capitulo & agnitionem deitatis Chriſti ante reſurrectionem ejus Petrus habuiſſe negatur , phantaſiam vero intelligentiæ præ ceteris hominibus accepiſſe dicitur : & rurſus dualitas filiorum inducitur : dum hominem participem dicit ad Verbum poſtquam in cœlos aſcendit : Qui ergo ita ſapit , docet , credit , aut prædicat , & non unum eumdemque eſſe intelligit Chriſtum & dominum noſtrum Dei & hominis Filium , manente in ipſo unitarum differentia naturarum , anathema ſit .

Theodori capitulum XXVII.

Matth. 4. *Matthæus quidem evangeliſta poſt tentationes dicit : quod* accedentes angeli miniſtrabant ei , *ſcilicet cum eo conſtituti cooperantes , & omnibus circa eum Deo miniſtrantes , quod jam per certamina ad diabolum oſtenſus eſt clarior : ſed & quod paſſuro ei aderant angeli , ex evange-*
Matth. 28. Luc. 22. *liis diſcimus* . Et cum reſurrexit , in monumento viſi ſunt : *per omnia enim iſta monſtratur dignitas Chriſti , quod inſeparate ei angeli aderant , omnibus circa eum miniſtrabant : ſicut enim a peccantibus ſeparantur , ſic & per meritum honoratis ſubveniunt . Propter quod be-*
Joan. 2. *ne dominus ait :* Quod majus videbitis , & quod cœlum aperietur omnibus per me , & omnes angeli ſemper mecum erunt , nunc quidem aſcendentes , nunc vero deſcendentes , ſicut ad domeſticum Dei & amicum .

Vigilii reſponſio .

In ſupraſcripto vigeſimo ſeptimo capitulo , ubi de Matthæo evangeliſta exponitur , quia conſummatis tentationibus acceſſerunt angeli , ut miniſtrarent Chriſto , dicitur : Quia ſicut & alii per meritum honorato Chriſto ſubvenerint angeli , & quia ſic ad Chriſtum in cœlos aſcenderint & deſcenderint angeli , tanquam ad amicum & domeſticum Dei . Qui ergo hæc ita ſapit , docet , credit , aut prædicat , & non ut vero Deo , veri Dei Filio , uni eidemque cum aſſumpta ex utero virginis perfecta humanitate , angeli utpote creatori & domino deſervierint atque deſerviant , anathema ſit .

Theodori capitulum XXVIII.

Plus inquietabatur dominus , & certamen habebat ad animæ paſſiones quam corporis , & meliore animo libidines vincebat , mediante ei deitate ad perfectionem ; unde & dominus ad hæc maxime inſtituens videtur certamen : cupiditate enim pecuniarum non deceptus , & gloriæ deſiderio non tentus , carni quidem præbuit nihil , nec enim illius erat talibus vinci : animam autem ſi non recepiſſet , ſed deitas eſt quæ ea vinceret , nullatenus eorum quæ facta ſunt , ad nos reſpicit lucrum : quæ enim ad converſationis perfectionem ſimilitudo deitatis & animæ humanæ ? Etiam videntur domini certamina non ad nos reſpiciens habere lucrum , ſed oſtentationis cujuſdam gratia fuiſſe : quod ſi hoc dicere non eſt poſſibile (certum etenim eſt quod illa propter nos facta ſunt , & majus certamen inſtituit ad animæ paſſiones , minus autem ad carnis) quanto & amplius & magis inquietare illos contingebat , & magis illa erant , quæ & ampliori indigebant medicina , videlicet quod & carnem & animam aſſumens pro utraque certabat , mortificans quidem in carne peccatum , & manſuetans ejus libidines , & facile capiendas meliori ratione animæ faciens , erudiens autem animam , & exercitans & ſuas paſſiones vincere , & carnis refrænare libidines , hæc autem deitas inhabitans operabatur , hæc inhabitans medebatur utrique eorum .

Vigilii reſponſio .

In ſupraſcripto vigeſimo octavo capitulo iterum purus homo Chriſtus inducitur , qui ratione animæ , corporis dicitur manſuetas feciſſe libidines , & erudiſſe animam , & exercitaſſe eam , ut paſſiones ſuas vinceret , & carnis in ſe libidines refrænaret : quæ tamen utraque , mediante deitate , operatam fuiſſe dicit animam : ut ſecundum hæc jam nec ipſum unum eumdemque Jeſum Chriſtum mediatorem Dei & hominum habeamus , ſed carni & animæ mediatrix deitas fuiſſe videatur . Qui igitur hæc ita ſapit , docet , credit , aut prædicat , anathema ſit .

Theodori capitulum XXIX.

Sed ſi caro erat , inquit , crucifixa , quomodo ſol radios avertit , & tenebræ occupaverunt ter-

ram

ram omnem, & terræ motus, & petræ dirumpebantur, & mortui surrexerunt? Quid igitur dicant & de tenebris in Ægypto factis temporibus Moysis, non per tres horas, sed per tres dies? quid autem propter alia per Moysem facta miracula? & quæ per Jesum Nave, qui solem stare fecit? qui sol & in temporibus Ezechiæ regis & contra naturam retrorsus est? Et de Elisæi reliquiis quæ mortuum suscitarunt? Si enim Verbum Deum passum demonstrant quæ in cruce facta sunt, & propter hominem non concedunt facta esse; & quæ in temporibus Moysis, propter genus Abraham non erant, & quæ in temporibus Jesu Nave, & quæ in Ezechiæ regis: quod si illa propter Judæorum populum mirabiliter facta sunt, quomodo non magis quæ in cruce facta sunt, propter Dei verbi templum?

Vigilii responsio.

In suprascripto vigesimonono capitulo, dum quasi Apollinari, qui divinam naturam passionibus implicabat, contradicitur, a recto tramite declinatur, & modus assertionis exceditur, ut purus homo pependisse putetur in cruce. Et ideo qui hoc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non Christum Deum verum credens, manente impassibili deitate, eumdem carne propria passum esse confitetur, anathema sit.

Theodori capitulum XXX.

Manifestum est autem quod unitas convenit: per eam enim naturæ collectæ unum personam secundum unitatem effecerunt. Sicut enim de viro & muliere dicitur; quod jam non sunt duo sed una caro; dicamus & nos rationabiliter secundum unitatis rationem, quoniam non sunt duæ personæ, sed una, scilicet naturis discretis. Sicut enim ibi non nocet numero duorum unam dici carnem, (certum est enim secundum quod una dicitur) ita & hic non nocet naturarum differentiæ personæ unitas. Quando etiam & naturas discernimus, perfectam naturam Dei verbi dicimus, & perfectam personam: nec enim sine persona est subsistentiam dicere perfectam: perfectam autem & hominis naturam & personam similiter. Quando autem ad conjunctionem respiciamus, unam personam tunc dicimus.

Vigilii responsio.

In suprascripto trigesimo capitulo pessimo exemplo tentatur ostendi, quomodo una persona Christi possit intelligi, id est, sicut de viro & de muliere convenientibus legitur, sic & in Christo discretis naturis quasi unam esse personam: & sequitur perfectam esse naturam Dei verbi, & perfectam personam, & perfectam hominis naturam atque personam, & similiter: unde apparet quia & de exemplo viri ac mulieris, ubi duæ personæ sunt, & de his quæ sequuntur, tametsi tacetur numerus, duæ autem inducuntur unius Christi personæ. Quod qui ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit.

Theodori capitulum XXXI.

Sed Christum quidem secundum carnem & assumptam servi formam, eum autem qui eam assumpsit super omnia nominans Deum, intulit tamen hoc secundum conjunctionem; ut per significationem nominum, naturarum manifestam divisionem faciat. Nemo igitur, neque eum qui secundum carnem ex Judæis est, dicat Deum, nec iterum Deum qui est super omnia, secundum carnem ex Judæis.

Vigilii responsio.

In suprascripto trigesimo primo capitulo, in expositione quæ de symbolo trecentorum decem & octo patrum facta videtur, non solum divisio naturarum asseritur, sed & absolute dicendo, neque eum qui secundum carnem ex Judæis nudus deitate homo, & purus sine carne Deus, quasi seorsum & seorsum duæ pronunciantur esse personæ. Si quis ergo hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non sic in uno Christo unitas confitetur esse naturas, ut personæ sive subsistentiæ singularitas agnoscatur, anathema sit.

Theodori capitulum XXXII.

Jesum enim dicit a Nazareth, quem unxit Deus Spiritu sancto & virtute: *qui autem Dei Spiritu unctus est, omnino aliquid inde assumpsit. Quis autem furens dicat de Spiritu aliquid assumpsisse divinam naturam; nec non & participem? participes enim ejus videlicet vocat qui & ipsi uncti sunt, qui autem uncti sunt, & in hoc participes ejus juste facti, non aliter unctiones communicare dicuntur, nisi ei qui assumptus est: hoc ipsum autem demonstratur, quod mercedem justam accepit:* Pro hoc enim, *inquit*, quod dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem, pro his præcipuam unctionem meruisti. *Act.* 10.

Vigilii responsio.

In suprascripto trigesimo secundo capitulo in commento epistolæ ad Hebræos adhibetur illud Petri, ubi dixit: *Jesum a Nazareth, quem unxit Deus Spiritu sancto & virtute*, & infertur: Qui autem Dei Spiritu unctus est, omnimode aliquid inde assumpsit: & additur: Quis autem furens dicat de Spiritu aliquid assumpsisse divinam naturam? per quæ verba purus homo Christus inducitur, qui unctione Spiritus sancti particeps factus sit divinæ naturæ, sicut & alii: & mercedis justæ nomine, quia dilexerit justitiam, & oderit iniquitatem, præcipuam meruerit unctionem. Qui ergo ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit. *Act.* 10.

Theodori capitulum XXXIII.

Rabbi, tu es Filius Dei, tu es rex Israel: *hoc est, tu es ille qui de longe prædicatus es Christus: hæc enim scilicet de Christo sperabat, sicut domestico constituto præter omnes Deo.*

Theodori capitulum XXXIV.

Certus quidem & ipse erat Filius Dei, non secundum deitatis dicens nativitatem, sed secundum quod domesticus Deo erat, per quod filii Dei qui per virtutem domestici Deo constituti homines interim vocabantur.

Vigilii responsio.

In suprascriptis trigesimo tertio & trigesimo quarto capitulis de interpretatione evangelii secundum Joannem adhibentur verba Nathanaelis dicentis domino: *Tu es Filius Dei: tu es rex Israel*: & infertur dictum esse Christo tanquam domestico Dei, ut non ipse Christus sit Deus, sed plusquam alii homines sit domesticus Deo: & dicitur, quia sicut alii sancti homines filii Dei dicuntur, sic & Christus per familiaritatem, quam ad Deum habet a Nathanaele, cum quo loquebatur, Deus sit nominatus. Quæ qui ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non eumdem Christum verum Deum & verum hominem confitetur, unum in utraque natura perfectum, anathema sit.

Theodori capitulum XXXV.

Quando enim dicit: De Filio suo, qui factus est ex semine David secundum carnem, *certum quidem quod filium hic eum qui ex semine David factus est secundum carnem non Deum dicit verbum, sed assumptam servi formam. Nec enim Deus secundum carnem, nec Deus ex semine factus est David, sed sumptus pro nobis homo, quem Filium beatus apostolus manifeste vocat.*

Vigilii responsio.

In suprascripto capitulo trigesimo quinto cum exponitur locus apostoli de epistola ad Romanos: ubi dicit: *De Filio suo qui factus est ex semine David secundum carnem*, nuda servi forma depromitur, dicendo quod hic Filium eum qui ex semine David factus est secundum carnem, non Deum verbum dicat, sed sumptum pro nobis hominem, quem Filium beatus apostolus manifeste vocet: quæ verba ostendunt nudum, sicut dictum est, hominem prædicari. Qui ergo ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non eumdem, qui ex semine David secundum carnem natus est, juxta David & Pauli apostoli vocem, ipsum credit esse etiam super omnia Deum, anathema sit.

Theodori capitulum XXXVI.

Renatus alter factus est pro altero, non jam pars Adam mutabilis & peccatis circumfusi, sed Christi, qui omnino inculpabilis per resurrectionem factus est.

Vigilii responsio.

In suprascripto trigesimo sexto capitulo, ubi ad baptizatum dicitur: Quia renatus alter factus est ex altero, non jam pars Adam mutabilis & peccatis circumfusi, sed Christi, qui omnino inculpabilis per resurrectionem factus est: quibus verbis Christum ante resurrectionem, quod absit, vult videri fuisse culpabilem. Qui ergo hæc sapit, docet, aut prædicat, anathema sit.

Theodori capitulum XXXVII.

Ut multam quidem ejus faceret diligentiam, omnia autem illius propria faceret & toleraret, per omnes conductus passiones, per quas eum secundum suam virtutem perfectum fecit, nec a mortuis secundum suæ naturæ legem recedens, sed sua præsentia & operatione & gratia liberans eum quidem de morte & malis quæ inde sunt, resuscitans autem eum de mortuis, & ad melierem finem perducens.

Vigilii responsio.

In suprascripto trigesimo septimo capitulo dicitur, quia Christo in passionibus & morte Deus verbum præsentia & operatione & ad gratiam adfuerit: quod si ita est, tanquam alter alteri præsens gratiam & operationem impendisse videbitur. Qui ergo hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non ipsum Deum verbum, servata impassibilitate divinitatis suæ in carne anima rationali & intellectuali animata, quam sibi ab ipso conceptu univit ex virgine, omnia quæ de passione ejus scripta sunt, voluntarie sustinuisse dicit, anathema sit.

Theodori capitulum XXXVIII.

Deinde ostendens cujus gratia passus est, diminutionem infert: Quatenus * circa Deum pro omnibus gustaret mortem: *quia, divina natura ita volente, separata illa, ipse * pro se, pro omnium utilitate gustavit mortem: & ostendens quod deitas separata quidem erat ab illo qui passus est secundum mortis experimentum, quia nec possibile erat illam mortis experimentum accipere, non tamen illi qui passus est abfuerat secundum diligentiam.* Mebr. 2. * citra * per se

Vigilii responsio.

In suprascripto trigesimo octavo capitulo & falsatum testimonium apostoli agnoscimus, quia ubi legitur: *Ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem*, hic invenitur: Ut sine Deo pro omnibus gustaret mortem, & hoc quasi adstruendo dicitur: quia, divina natura separata, ipse pro se, vel ut purus homo pro omnium utilitate gustaverit mortem. Qui ergo ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non confitetur quia Deus verbum carnem, quam sibi ex ipsa conceptione secundum substantiam adunivit, nec in passionibus nec in morte unquam deseruerit, anathema sit. Ibidem.

Theodori capitulum XXXIX.

Jesum autem *ait*, de Nazareth, quem unxit Deus Spiritu & virtute, *cujus unctionem meritus, & immaculatus effectus est per omnia, & ad divinam naturam meruit conjunctionem. Neque enim conjunctionem suscepisset illam, nisi prius immaculatus factus fuisset, ut sic condeceat illius unitatem.* Act. 10.

Vigilii responsio.

In suprascripto trigesimo nono capitulo rursum illud quod beatus Petrus dixit: *Jesum a Nazareth, quem unxit Deus Spiritu & virtute*: exponens dicit, per unctionem Spiritus, quod meruit, & immaculatum eum per omnia factum, & ad divinam naturam meruisse conjunctionem: quæ verba Christum purum hominem aperte signant. Qui ergo hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit. Ibidem.

Theo-

Theodori capitulum XL.

Nam & illud: Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacuit, *inſania evidens eſt de Deo verbo putare dicere eum. Qui enim dixit*: Hic eſt Filius meus dilectus; *& intulit*: In quo mihi complacuit, *ſignificavit quod aperte ad comparationem hoc dicit aliorum filiorum, qui nec dilecti facti ſunt, nec placere nimis potuerunt ei.*

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto capitulo quadrageſimo de interpretatione evangelii ſecundum Matthæum, ubi dicitur: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi complacuit*, ſubjungitur & dicitur: Inſania evidens eſt de Deo dicere eum. Qui enim dixit: *Hic eſt Filius meus dilectus*, & intulit: *In quo mihi complacuit*, ſignificavit quod aperte ad comparationem hoc dicit filiorum, qui ne dilecti ei facti ſunt, nec placere nimis potuerunt. Quæ verba Chriſtum Jeſum purum rurſus hominem & adoptivum filium evidenter oſtendunt. Qui igitur hæc ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, anathema ſit.

Theodori capitulum XLI.

Permanens autem, donec ſecundum ſuam creaturam & virtutem ſolvens mortis dolores, liberavit eum ineffabilibus illius vinculis, & de mortuis reſuſcitans, traſtulit quidem in immortalem vitam: incorruptum autem eum & immortalem & immutabilem efficiens, in cœlum duxit.

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto quadrageſimo primo capitulo dicitur, quod ſolvens mortis dolores, liberavit Chriſtum ineffabilibus illis vinculis, & de morte reſuſcitans tranſtulerit quidem ad immortalem vitam, incorruptum autem eum & immortalem & immutabilem efficiens, in cœlum eduxerit: per quæ omnia verba declaratur nudum hominem eſſe Jeſum Chriſtum. Qui ergo ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, anathema ſit.

Theodori capitulum XLII.

Chriſtum juſtificatum & immaculatum factum ſecundum virtutem ſancti Spiritus (ſicut beatus apoſtolus modo quidem dicit: Quod juſtificatus eſt in Spiritu; *modo vero*: Quod per Spiritum æternum immaculatum ſe obtulit Deo) *mori quidem fecit ſecundum legem hominum, utpote autem impeccabilem virtute ſancti Spiritus factum reſuſcitavit de mortuis, & ad vitam conſtituit meliorem, immutabilem quidem anima cogitationibus, incorruptum autem & indiſſolutum ex carne faciens.*

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto quadrageſimo ſecundo capitulo dicitur Chriſtum juſtificatum & immaculatum factum eſſe virtute Spiritus ſancti, & adjicit: Mori quidem eum fecit ſecundum legem hominum, utpote autem impeccabilem virtute Spiritus ſancti factum reſuſcitavit de mortuis: A quibus verbis ſic ſeparatus a verbo Dei inſinuatur homo, ut ſancti Spiritus virtute immaculatus & impeccabilis, quaſi aliquis juſtus homo aſſeratur effectus. Qui ergo hæc ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, anathema ſit.

Theodori capitulum XLIII.

Deo autem gratias, qui nobis dedit victoriam per dominum noſtrum Jeſu Chriſtum; *iſtorum cauſam nobis fuiſſe dicens Deum, qui contra omnes adverſarios dedit nobis victoriam ſive mortis, ſive peccati, ſive cujuſcumque hinc naſcendi mali: qui dominum noſtrum Jeſum Chriſtum pro nobis hominem ſumens, & ipſum per reſurrectionem de mortuis ad meliorum tranſtulit finem, & in dextera ſua ſedere fecit, & nobis ad eum donavit communionem.* 1. Cor. 15.

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto quadrageſimo tertio capitulo, exponendo verba apoſtoli Pauli, quibus dicit; *Deo autem gratias, qui nobis dedit victoriam per dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.* Et poſt plura ſubjungitur: dominus noſter Jeſus Chriſtus pro nobis hominem ſumens, & ipſum per reſurrectionem de mortuis ad meliorem tranſtulit finem, per quæ jam quaſi exiſtens homo, a Deo verbo ſignificatur aſſumptus, ut duo fuiſſe videantur, & alter alteri præſtitiſſe. Qui ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, anathema ſit.

Theodori capitulum XLIV.

Cum ergo interrogent: Hominis genitrix, aut Dei genitrix Maria dicatur a nobis? Utraque, unum quidem natura, alterum autem relatione: hominis enim genitrix natura, quia homo erat & in ventre Mariæ, qui & proceſſit inde: Dei autem genitrix, quia Deus erat in homine nato; non in illo circamſcriptus ſecundum naturam, ſed quod in eo erat affectu voluntatis.

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto quadrageſimo quarto capitulo dicitur: Cum ergo interrogent: Hominis genitrix, an Dei genitrix Maria dicatur, quaſi ex reſpondentis perſona dicitur, utraque dici, & adjungitur: Unum quidem natura rei, alterum autem relatione: & additur: Hominis enim genitrix natura, quia homo erat & in ventre Mariæ, qui & proceſſit inde: Dei autem genitrix, quia Deus erat in homine nato: & adjicitur: Non ille circumſcriptus ſecundum naturam, ſed quod in eo erat affectu voluntatis. Quæ verba item & unum hominem Chriſtum, & duos filios beatæ Mariæ demonſtrant. Quod qui ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, & non Deum verbum, qui ante omnia ſæcula ex Patre ineffabiliter natus eſt, eumdem ex ſancta virgine Maria (ſicut in primo capitulo diximus) per ſecundam nativitatem ſuam incarnatum & natum unum in utraque natura inconfuſa inſeparabilique cognoſcit, anathema ſit.

A

Theodori capitulum XLV.

[1] *Gratia filius qui ex Maria est homo, natura autem Deus verbum: quod autem secundum gratiam, non natura, & quod secundum naturam, non gratia, non duo filii; sufficiat corpori, quod ex nobis est secundum gratiam filiatio, gloria & immortalitas: quia templum Dei verbi factum est, non supra naturam elevetur: & Deus verbum pro debita a nobis gratiarum actione non injurietur: & quæ est injuria componere eum cum corpore, & putare indigere corporis ad perfectam filiationem! nec ipse Deus Verbum vult se David filium esse, sed dominum; corpus autem hoc vocari David filium non solum non invidit, sed & B propter hoc adfuit.*

Vigilii responsio.

In suprascripto quadragesimo quinto capitulo dicitur, quia per gratiam sit filius qui ex Maria natus est homo, natura autem Deus Verbum: & quasi ratiocinatur dicendo: Quod gratia, non natura: & quod natura, non gratia; & adjungitur: Sufficit corpori quod ex nobis est secundum gratiam filiatio, & non supra naturam elevetur, & Deus Verbum pro debita a nobis gratiarum actione non injurietur, quæ verba nudum hominem ex virgine Maria significant, qui per gratiam appelletur C Filius Dei. Qui ergo hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit.

Theodori capitulum XLVI.

[2] *Quando erit quæstio de nativitatibus secundum naturam, ne Mariæ filius Verbum Dei existimetur, mortales enim mortales generant secundum naturam, & corpus simile sibi: & duas nativitates Deus Verbum non sustinuit, unam quidem ante sæcula, alteram vero in posterioribus temporibus.*

Vigilii responsio.

D In supradicto quadragesimo sexto capitulo dicitur, ut Mariæ filius Deus Verbum non existimetur, adjiciendo: Quia mortalis mortalem generat secundum naturam, & corpus simile sibi. Quæ verba & purum hominem de sancta virgine Maria significant, & duos filios introducunt. Qui ergo ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit.

Theodori capitulum XLVII.

*Ergo jam cessabunt ab impudente pugna, desistent autem a vana contentione, erubescentes evidentiam prædictorum: plurimos enim dicunt filios in gloriam ducentes. Ecce igitur in filiationis ra- E tione apostolus apparet, assumptum hominem ceteris connumerans, non secundum quod * illis filiationis particeps est, sed secundum quod similiter gratia filiationem assumpsit, deitate sola naturalem filiationem possidente.*

1. Tim. 3. * illius

Vigilii responsio.

In suprascripto quadragesimo septimo capitulo id quod dicit apostolus, *Qui multos filios ad gloriam adduxerat*, exponendo dicitur, quod assumptum hominem ceteris connumeret sanctus apostolus, eo quod similiter gratiam filiationis acceperit, sola deitate naturalem filiationem possidente: quæ quidem verba, sicut superius dictum est, duos introducunt filios, id est unum per gratiam, alterum per naturam. Quod qui ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit. Hebr. 2

Theodori capitulum XLVIII.

*Sed ad hoc dicunt, quod Jesus nomen salvatorem significat. Salvator autem si dicitur, quomodo ille homo dicatur? obliti quod Jesus dicebatur etiam filius Nave: & quod mirandum est, * quia non sit vocatus fortuito in generatione, sed transnominatus a Meyse. Certum autem est quod non hoc imponere homini patiebatur, si divinam naturam omnimodo significabat.* * qui a vocatu fort.

Vigilii responsio.

In suprascripto quadragesimo octavo capitulo de nomine Jesu, quod salvatorem significat, argumentando negatur, & dicitur: Quia si salvator divinam naturam significaret, nunquam tale nomen homini imponeretur. Quibus verbis absolute & purus homo Christus ostenditur, & duæ personæ intelliguntur. Quæ qui ita sapit, credit, aut prædicat, anathema sit.

Theodori capitulum XLIX.

Itaque non solum Filium ipsum vocat a Deo Verbo separans, sed etiam secundum rationem filiationis communicans ceteris participibus filiationis convincitur: quoniam gratia & ipse particeps fuit filiationis, non naturaliter ex Patre natus, habens tamen ad ceteros excellentiam, qui unitate ad ipsum filiationem possidet, quod ei firmiorem ipsius rei donat participationem.

Vigilii responsio.

In suprascripto quadragesimo nono capitulo dicitur, quia Christus per gratiam particeps fuit filiationis, habens tamen ad ceteros excellentiam, quod ei firmior ipsius rei donata fuerit participatio. Quod qui ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non magis Deus Verbum cum assumpta carne unus atque idem dominus Jesus Christus & verus Filius Dei & idem ipse verus Filius hominis intelligitur & creditur, anathema sit.

Theodori capitulum L.

*Homo Jesus similiter omnibus hominibus, nihil differens connaturalibus hominibus * quam quod ipse gratiam dedit; gratia autem data naturam non mutat; sed post mortis destructionem donavit ei Deus nomen super omne nomen.*

Vi-

1 Ut in Concil. V. Collat. 4. & 5.
2 Ut in Concil. V. Collat. 5.

Vigilii responsio.

In suprascripto quinquagesimo capitulo dicitur, quod homo Jesus nihil differat ab omnibus connaturalibus hominibus, nisi quod ei gratiam dedit: quæ verba dominum nostrum Jesum Christum velut unum de justis hominibus faciunt æstimari, qui non deitate sua excelsus intelligatur, sed gratia aliquid amplius quam ceteri homines afferatur adeptus. Quod si quis ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit.

Theodori capitulum LI.

Sed mei fratres, qui ejusdem mihi matris sunt filii dicunt mihi. Non separa hominem & Deum, sed unum eumdemque dic hominem, dicens: Dico connaturalem mihi, dico Deum. Si dicam connaturalem Deo, dico; Quomodo homo & Deus unum sunt? Numquid una natura hominis & Dei, domini & servi, factoris & facturæ? Homo homini consubstantialis est, Deus autem Deo consubstantialis est: quomodo igitur homo & Deus unus per unitatem esse potest: qui salvificatur, qui salvificat, & qui ante sæcula, & qui ex Maria apparuit?

Vigilii responsio.

In suprascripto quinquagesimo primo capitulo negatur quod unus idemque dici possit Deus & homo dicendo: Quomodo homo & Deus unus per unitatem esse potest, qui salvificat, & qui salvificatur, qui ante sæcula est, & qui ex Maria apparuit? Quæ verba duas introducunt in Christo personas. Si quis igitur ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit.

Theodori capitulum LII.

atth. 8. *Bene intulit*: Namque & ego homo sum, *ut dicat: Nihil mirandum si hoc potes cum sis homo accipiens a Deo: quoniam & ego cum hoc sim, accipio obedientes, * semel habens jubendi potestatem propter datoris indulgentiam.*

Theodori capitulum LIII.

Quapropter & nec incongruum est & te, accepta ista a Deo potestate, verbo solo jubentem abigere passiones, nec enim tanquam Filio Dei, & ante universam creaturam existenti, & creatori eorum quæ sunt accessit centurio.

Vigilii responsio.

In suprascriptis quinquagesimo secundo & quinquagesimo tertio capitulis dicitur, quia Christo dixerit centurio, nihil mirandum esse si hoc potes, cum sis homo accipiens a Deo: quoniam & ego cum hoc sim, accipio obedientes, semel habens jubendi potestatem propter datoris indulgentiam. Et quamvis ex eo quod sequitur, centurionem non tanquam Filium Dei adiisse, qui universam condiderit creaturam; videatur quidem esse confiteri eum esse Filium Dei & creaturæ totius opificem. Tamen quia nec de centurionis intellectu bene existimavit, cujus dominus fidem non laudaret dicendo: *Non inveni tantam fidem in Israel,* *Ibidem.* nisi sciret eum intellexisse quia Deus: & ex his & superioribus capitulis & aliis dictis jam non per unitatem subsistentiæ, sed per gratiam dicitur Christus esse Filius Dei, & ex eo Christus purus homo videtur induci, qui pro merito suo acciperet per datoris indulgentiam potestatem. Si quis ergo hæc ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit.

Theodori capitulum LIV.

Consonantia & apostolus dicit: Et manifeste magnum est pietatis mysterium, quod manifestatum est in carne, justificatum est in Spiritu, *justificatum esse in Spiritu dicens ipsum, sive quod ante baptisma cum subtilitate competente legem custodivit, sive quod etiam post illud gratiæ conversationem cooperatiene Spiritus cum magna complevit subtilitate.* *1. Tim. 3.*

Vigilii responsio.

In suprascripto quinquagesimo quarto capitulo id quod apostolus dicit: *Quod manifestatum est in carne, justificatum est in Spiritu*; Christus justificatus esse asseritur, sive quod ante baptismum cum subtilitate competenti legem custodivit, sive quod etiam post illud gratiæ conversationem cooperatione Spiritus cum magna subtilitate compleverit. Quæ verba quia item purum hominem Christum justificatione eguisse demonstrat, si quis ita sapit, docet, credit, aut prædicat, & non magis ipsum ut verum Deum consubstantialem Patri & Spiritui sancto justificare impios per fidem credit, anathema sit.

Theodori capitulum LV.

Idem hoc dicimus juste & de domino, quod Deus verbum sciens ejus virtutem, & secundum præscientiam statim in ipso initio complasmationis cohabitare bene voluit, & uniens eum sibi affectu voluntatis, majorem quamdam præstabat gratiam, utpote gratia quæ in eum est, & in omnes homines dividenda. Unde & circa bona voluntatem integram ei custodiebat. Non enim hoc dicemus, quod ille homo voluntatem habebat nullam, sed quod volebat quidem bonum, magis autem ei voluntarie plurimum aderat & boni desiderium, & contrarii odium: conservabatur vero a divina gratia illi voluntas integra ab initio, Deo qualis erit subtiliter sciente, qui & ad confirmandum eum magnam illi cooperationem habitatione sua præstabat pro omnium nostrum salute: unde nec injustum dicat aliquis esse, quod præter omnes præcipuum aliquid datum est illi homini, qui a domino assumptus est.

Vigilii responsio.

In suprascripto quinquagesimo quinto capitulo dicitur quia Deus verbum secundum præscientiam sciens hominis Christi virtutem, initio complasmationis statim inhabitare in ipso bene voluerit, & uniens eum sibi affectu voluntatis majorem quamdam ei præstabat gratiam. Ex quibus verbis, & ex aliis quæ sequuntur, duæ evidenter inducuntur esse personæ, & quia Filius Dei in filio hominis per affectum & gratiam & relationem habitare videatur.

tur. Si quis ergo hæc ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, & non unum eumdemque Chriſtum in duabus perfectis & individuis inconfuſiſque agnoſcit & credit naturis, anathema ſit,

Theodori capitulum LVI.

Nam rationalis quidem proprium eſt diſcretio bonorum & malorum: cum vero non ſint contraria, non erat ei poſſibile aliquid diſcernere primum: igitur in his quæ creata ſunt magnam contrarietatem fecit.

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto quinquageſimo ſexto capitulo dicitur, rationalis proprium eſſe diſcretionem bonorum & malorum; & poſt pauca ſequitur: Primum igitur in his quæ creata ſunt magnam contrarietatem fecit. Quæ verba ſi ea intentione dicantur, ut mali natura ſicut & boni introducatur, anathema ſit.

Theodori capitulum LVII.

Quoniam autem non obaudit Adam, deinde ſubditus eſt morti: & factus eſt hoc propter inobedientiam, quod & citra inobedientiam propter utilitatem noſtram a creatore factum eſt, edocti ſumus omnes peccatum.

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto quinquageſimo ſeptimo capitulo dicitur, quia etſi non fuiſſet Adam inobediens, tamen propter utilitatem hominum a creatore factum eſſe, & edoctos nos eſſe peccatum: quod abſit ut catholica fides credat, a Deo nos, ut peccatores efficeremur, doceri potuiſſe peccatum. Si quis ergo hoc ita ſapit, docet, aut prædicat; & non magis prohibente Deo, primi hominis culpa introductum fatetur eſſe peccatum, & juſto Dei judicio eum atque ejus progeniem propter inobedientiam ſuam mortis ſubiiſſe ſupplicium, anathema ſit.

Theodori capitulum LVIII.

Nec igitur mortem non ſponte & præter judicium ſuum intulit hominibus, nec peccato aditum ad nullam utilitatem dedit: nec enim hoc fieri, nolente ipſo, non poterat: ſed quoniam ſciebat utile eſſe nobis, magis autem omnibus rationabilibus prius quidem malorum & deteriorum fieri aditum, poſtea autem deleri quidem hæc, introduci autem meliora: ideo in duos ſtatus diviſit Deus creaturam, præſentem, & futurum; in iſto quidem ad immortalitatem & immutabilitatem omnia adducturus, in præſenti vero creaturam in mortem & mutabilitatem interim dimittens. Nam ſi quidem ſtatim ab initio immortales nos fecerit & immutabiles, nullam differentiam ad irrationabilia haberemus, proprium neſcientes bonum. Ignorantes enim mutabilitatem, immutabilitatis ignorabamus bonum: neſcientes mortem, immortalitatis lucrum neſciebamus: ignorantes corruptionem, non laudabamus incorruptionem: neſcientes paſſionum gravamen, impoſſibilitatem non mirabamur: (compendioſe dicam, ne longum ſermonem faciam) neſcientes malorum experimentum, bonorum illorum non poteramus ſcientiam mereri.

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto quinquageſimo octavo capitulo dicitur, ideo Deum dediſſe peccato aditum, quia utile hoc ſciebat eſſe nobis, magis autem omnibus rationabilibus, ut prius videlicet malis & deterioribus rebus fieret aditus, poſtea autem his deletis introduci meliora: & adjicitur: Quia ſi ſtatim ad initio immortales nos feciſſet & immutabiles, nullam differentiam ad irrationabilia haberemus, proprium neſcientes bonum. Quibus verbis primum contra regulam fidei Deus aſſeritur tanquam nobis utile introduxiſſe peccatum. Secundo cum omnia rationabilia complectitur, hoc etiam de angelis & de univerſa cœleſti militia, quæ ratione eſt prædita, facit intelligi. Tertio quia illud, quod diabolus ad decipiendum primis hominibus perſuaſerit, quia, ſi de ligno prohibito manducarent [1] ſicut dii ſcientes bonum & malum, beneficii loco aſſeritur profuiſſe. Quæ ſi quis ita ſapit, docet, credit, aut prædicat, anathema ſit.

Theodori capitulum LIX.

*Neceſſe eſt autem omnia ſimul rationabilia, inviſibilia dico, & noſipſos, quibus mortale quidem eſt corpus, anima autem per omnia * ejuſdem generis inviſibilibus & rationabilibus ſubſtantiis, hic quidem præſentem mutabilitatem pati, ut optima erudiamur doctrina religioſitatis, & ad benevolentiam conſtituamur.*

* Forte immortal cum eſſ inviſibili

Vigilii reſponſio.

In ſupraſcripto quinquageſimo nono capitulo dicitur: Neceſſe eſt omnia ſimul rationabilia, inviſibilia, & nos ipſos, quibus mortale quidem eſt corpus, anima autem per omnia * ejuſdem generis inviſibilibus & rationabilibus ſubſtantiis, hic quidem præſentem mutationem pati, ut optima erudiamur doctrina religioſitatis, & ad benevolentiam conſtituamur. Quibus verbis ſi angeli lucis, & univerſæ cœleſtes inviſibileſque virtutes ſic mutabilitati hactenus ſubjacere, ſicut humanæ animæ aſſeruntur, anathema ſit.

Theodori capitulum LX.

Nam ſciebat quidem quod peccabunt omnimodo, concedebat vero hoc fieri, expedire eis cognoſcens, quoniam erat impoſſibile eum, qui cum fecerit non extantes, & tantorum quidem demonſtraverit dominos, tanta vero bona propoſuerit, ut eis fruantur, nec prohibere peccati aditum, ſi expedire eis hoc cognoſceret. Sed enim non erat poſſibile nos aliter diſcere peccatum, & paſſionum moleſtias, & deteriora, & noſtram infirmitatem in his demonſtrandam, ad oſtendendam magnitudinem immutabilitatis, quam poſtea nobis eſſet donaturus, niſi ſic ab initio hæc fuiſſent a Deo diſpenſata, ut collatione & experimento infinitorum malorum, bonorum poſſemus ſcire magnitudinem, & bu-

[1] Forte, *eſſent ſicut dii*. Harduinus.

& hujus gratia, utpote profuturum nobis, peccatum intrare dimittens, magnum in ejus bello auxilium invenit.

Vigilii responsio.

In suprascripto sexagesimo capitulo dicitur quia Deus sciens hominem peccaturum, ideo peccare permiserit, quia hoc ei noverat expedire, & propterea non prohibuisse peccati aditum, quia sic ab initio a Deo fuerit dispensatum, ut collatione & experimento infinitorum malorum, bonorum possemus scire magnitudinem, & hujus rei gratia, utpote profuturum nobis, peccatum intrare dimittens, magnum in ejus peccati bello auxilium invenerit homo. Quæ verba quoniam aliena sunt a sensu divinæ scripturæ, ut dicatur, quia peccatum a Deo pro utilitate nobis introductum sit. Si quis ita sapit, docet, credit, aut prædicat, anathema sit. Sancta enim catholica ecclesia hoc certum tenet & credit, quia Deus & prohibuerit a peccato primum hominem, & per inobedientiam peccatum punierit justo supplicio: sed bene utens etiam malis nostris, singulari nos remedio, per unigeniti Filii sui incarnationem, passionem, mortem, & resurrectionem, hoc est domini nostri Jesu Christi, ab omnium peccatorum nexibus liberavit. *

His igitur competenter & per orthodoxæ fidei rectitudinem apostolicæ sententiæ auctoritate damnatis, constituimus, ut ex omnibus istis, quæ nos patrum statutis atque traditionibus inhærentes apostolica auctoritate damnavimus, nulla injuriandi præcedentes patres, vel doctores ecclesiæ (quæ procul dubio scandala sacrosanctæ ecclesiæ suscitat) præbeatur occasio: anathematizantes omnem ad ordines ecclesiasticos pertinentem, qui patribus atque doctoribus ecclesiæ contumeliam ex suprascriptis impietatibus quodammodo adscribere vel irrogare voluerit. Et quoniam præfata dogmata, quæ secundum intellectum de his expositum anathemati atque damnationi subjecimus in eo volumine, quod nobis per fratrem nostrum Benignum episcopum nuper a pietate vestra transmissum sub Theodori Mopsuesteni episcopi perhibentur nomine prænotata; ad hoc solicitudinis nostræ animum consequenter admonuimus, ut si quid de persona vel nomine memorati Theodori apud patres quæsitum sit, vel si qua super ejus nomine ab eis regulariter fuerint constituta, sive disposita, diligentissima indagatione quærere curaremus. Et hæc investigantes advertimus beatæ recordationis Cyrillum Alexandrinæ civitatis antistitem de persona jam mortui Theodori episcopi Joanni reverendæ memoriæ Antiochenæ civitatis episcopo, vel orientali synodo ad ejus literas rescribentem, inter alia ita tradidisse: Quæ prolata est in sancta synodo Ephesina definitio, veluti a Theodoro disposita, sicut offerentes dicebant, nihil habens sanum, evacuavit quidem eam sancta synodus veluti perversarum plenam intelligentiarum, condemnans item eos qui sic sapiunt. Dispensatim vero mentionem viri non fecit, neque eum nominatim anathemati subdidit, neque alios. Ipsam vero synodum Ephesinam primam solicite recensentes, nihil de Theodori Mopsuesteni persona referre comperimus, sed symbolum, quod Charisius presbyter illic prodidit, magis quia ab Athanasio & Photio, qui tunc temporis hæretico Nestorio adhærebant, per Antonium & Jacobum nomina tantum presbyterorum habentes ad Philadelphiorum ecclesias fuerit destinatum: ex quo claret beatum Cyrillum hoc quod per literas profitetur a prolatoribus scilicet symboli jam defuncti Theodori episcopi nomen fuisse delatum, sua providentia ecclesiasticam moderationem circa mortuum sapientia sacerdotali servantem, noluisse nomen ejus, ne monumentis quidem synodalibus, propter regulam quæ de mortuis in sacerdotio servanda est, contineri. Quomodo autem hoc quod supra dixit beatus Cyrillus dispensative factum, ut minime anathemati nomen viri subjicere voluisset intelligi, ad ecclesiasticam regulam porrigendum, in eadem epistola sua subter adjecit, dicens: Sed juste audient, tametsi nolint, qui hujusmodi causas præbent. Obliviscimini vosipsos, quando adversus cineres arcus extenditis: non enim superest qui apud eos inscriptus est: & me nullus culpet in hæc verba progressum, sed cedant valde, nimirum prædecessori.

Grave est enim insultare defunctis, vel si laici fuerint, nedum illis qui in episcopatu hanc vitam deposuerunt. Justissimum enim apparet prudentibus viris cedere præscienti, *Deo scilicet*, uniuscujusque voluntatem; & cognoscenti qualiscumque quisque futurus sit. Beatum quinetiam Proclum hujus regiæ civitatis antistitem ita memorati Joannis Antiocheni episcopi similiter constat respondisse rescriptis, dicentem inter alia: Quando enim scripsi tuæ sanctitati, oportere aut Theodorum, aut alios quosdam, qui pridem defuncti sunt, anathemati subdi, aut nominatim alicujus feci mentionem? & post pauca. Et illa capitula quæ subjecta sunt repuli, utpote subtilitatem non habentia pietatis: neque autem de Theodoro, neque de alio quoquam qui jam defuncti sunt scripsi, Deo amantissimi, aut ut anathematizaretur, aut ut abdicetur. Sed neque carissimus Theodotus, qui a nobis directus est, diaconus talia mandata suscepit. Item ipse beatus Proclus in epistola ad Maximum diaconum post alia ita dicit: Quomodo igitur per literas didici nunc, quia Theodori Mopsuesteni, & aliorum quorumdam nomina præposita sunt capitulis ad anathematizandum, cum illi ad Deum jam migraverint: & eos qui jam vitam reliquerunt supervacuum est injuriari post mortem, quos nec vivos aliquando culpavimus. Et post pauca: Post subscriptionem autem tomi, & post abjectionem capitulorum, quæ cujus sint ignoramus, continuo præpara diaconum Theodorum venire ad regiam civitatem.

Perpendat ergo pietatis vestræ sapientia singularis, quia Proclus eruditissimus sacerdotum, & non longe a Theodori Mopsuesteni vita repertus, mala quæ libenter damnaverat cujus essent se jam tunc professus est ignorare. Sed neque in sancto ac venerando Chalcedonensi concilio aliquid de sæpius designati Mopsuesteni Theodori episcopi nomine invenimus statutum vel dictum esse contrarium, dum in relatione, quam eadem veneranda synodus piæ memoriæ Marciano tunc imperatori transmisit, quam vos quoque vestris legibus, dum orthodoxa professione unum de sancta Trinitate Christum Deum ac dominum nostrum confitendum astruitis, ad testimonium laudabiliter adduxistis, literæ Antiocheni Joannis cum orientali

tali ſynodo ad Theodoſium tunc piiſſimæ recordationis principem deſtinatæ venerabiliter memorentur, quibus Mopſueſteni Theodori epiſcopi perſona, ne poſt mortem damnari deberet, excuſatur.

Poſt hæc ampliori cura proſpeximus, ſi quid in his qui jam defuncti ſunt, & minime reperiuntur in vita damnati, etiam ſanctæ recordationis prædeceſſores noſtri decreverint. Quibus inſpectis, agnovimus, quod hujus cautelæ providentiæque formam veneranda prædeceſſorum noſtrorum ſedis apoſtolicæ præſulum conſtituta nobis apertiſſime tradiderunt. Nam beatiſſimus papa Leo ad Theodorum epiſcopum Forojulienſem poſt alia ita dicit: Non neceſſe eſt nos eorum qui ſic obierunt merita actuſque diſcurrere; cum dominus Deus noſter, cujus judicia nequeunt comprehendi, quod ſacerdotale myſterium implere non poterat, ſuæ juſtitiæ reſervavit. Item beatus Gelaſius papa in epiſtola quam ad epiſcopos Dardaniæ de cauſa Acacii ſcripſit, poſt alia ita dicit: Qui poſtquam in collegium recidens pravitatis, jure meruit ab apoſtolica communione ſecludi, in hac autem perſiſtens damnatione defunctus eſt, abſolutionem, quam ſuperſtes nec quæſivit omnino, nec meruit, mortuus jam non poteſt impetrare. Siquidem ipſis apoſtolis Chriſti voce delegatum eſt: *Quæ ligaveritis ſuper terram, & quæ ſolveritis ſuper terram*. Ceterum jam de eo qui in divino eſt judicio conſtitutus nobis fas aliud decernere non eſt, præter id in quo eum dies ſupremus invenit.

Matth. 18.

[1] Item memoratus beatæ recordationis papa Gelaſius in geſtis [2] ſynodalibus de Miſeni epiſcopi Cumani abſolutione confectis, hoc evidenter edocuit, dicens: Totum quod ſupra facultatis eſt modulum, divino judicio relinquamus: non autem nobis poterunt imputare, cur prævaricationis offenſam viventibus remittamus; quod eccleſiæ, Deo largiente, poſſibile eſt: nec nos jam mortuis veniam præſtare depoſcant: quod nobis non eſſe poſſibile manifeſtum eſt; quia cum dictum ſit: *Quæ ligaveritis & ſolveritis ſuper terram*, hos, quos ſuper terram jam non eſſe conſtat, non humano, ſed ſuo Deus judicio reſervavit: nec audet eccleſia ſibimet vendicare, quod ipſis apoſtolis conſpicit non fuiſſe conceſſum: quia alia eſt cauſa ſuperſtitum, alia defunctorum. Hanc autem regulam & in ſanctorum Joannis Conſtantinopolitani epiſcopi, quem Chryſoſtomum vocant, atque Flaviani ejuſdem civitatis epiſcopi, veneranda memoria conſtat eſſe ſervatam, qui licet violenter excluſi ſunt, non tamen pro damnatis ſunt habiti, eo quod ſemper inviolatam eorum communionem Romani pontifices ſervaverunt, nec abſcindi ab eccleſia dici potuerunt vel poterunt, quos ſibi inconvulſe unitos apoſtolica judicavit auctoritas.

Matth. 10.

In Euſebii etiam cognomento Pamphili hiſtoriæ libro ſeptimo legitur, Dionyſium Alexandrinæ civitatis epiſcopum, qui longe ante fuerat, de Nepote quodam epiſcopo Ægypti ita feciſſe: hic enim Nepos epiſcopus de mille annis, quibus poſt primam reſurrectionem ſanctos cum Chriſto regnaturos eſſe beatus Joannes apoſtolus in apocalypſi dicit, ſcripſiſſe aſſeritur, in quibus Judaicum intellectum habuiſſe narratur. Poſt cujus mortem, cum ad Dionyſium Alexandriæ epiſcopum perveniſſet, quod tota Ægyptus ipſos libros, quos Nepos reliquerat, veluti magnum aliquod & occultum myſterium ſe habere putaret: & pergens ad eum locum (in Arſinoite enim quæſtionem ipſam motam fuiſſe refert) ſcribenſque deſtruxit eoſdem libros atque evertit: Nepotem vero qui eos ſcripſerat, propter hoc maxime, quia jam defunctus fuerat, nulla ſit aggreſſus injuria. Quæ ſi quis latius agnoſcere velit in memorato ſeptimo hiſtoriæ ejuſdem Euſebii libro reperiet.

Quibus omnibus diligenter inſpectis, quia licet diverſo patres noſtri verborum modo, unius tamen ductu intelligentiæ, differentes, illæſas ſacerdotum in pace eccleſiaſtica defunctorum ſervavere perſonas, idemque regulariter apoſtolicæ ſedis quæ ſupra diximus definiunt conſtituta: Nulli licere noviter aliquid de mortuorum judicare perſonis: ſed in hoc relinqui, in quo unumquemque dies ſupremus invenit, & ſpecialiter de Theodori Mopſueſteni nomine, quid ſancti patres noſtri diſpoſuerint, ſuperius evidenter expreſſum eſt: eum noſtra non audemus damnare ſententia, ſed nec ab alio quopiam condemnari concedimus: abſit tamen ut ſupraſcripta capitula dogmatum, quæ ſecundum ſubjectos intelligentiæ ſenſus a nobis conſtat eſſe damnata, vel quæcumque dicta cujuslibet ſine nomine prænotata, evangelicis tamen & apoſtolicis, ac quatuor ſynodorum, Nicænæ, Conſtantinopolitanæ, Epheſinæ primæ, atque Chalcedonenſis, & apoſtolicæ ſedis non congruentia conſonaque doctrinis, non ſolum ſenſu, ſed vel etiam aure patiamur admittere.

De ſcriptis vero quæ ſub viri venerabilis Theodoreti quondam epiſcopi nomine proferuntur, miramur primum, cur neceſſe ſit ejus ſacerdotis nomine in obtrectationem quidquam cujuslibet ſtudio devocari: qui ante centum & amplius annos in ſanctæ ac venerandæ Chalcedonenſis ſynodi judicio conſtitutus ſine aliqua dunctatione ſubſcripſit, & beatiſſimi papæ Leonis epiſtolis prona devotione conſenſit. Dehinc cum exiſterent tunc Dioſcorus & Ægyptii epiſcopi, qui eum dicerent ſanctum Cyrillum anathematizaſſe, & eumdem Theodoretum etiam hæreticum eſſe, tamen ſancti patres noſtri hæc audientes, diligentiſſime eodem Theodoreto poſthac examinatione diſcuſſo, & præſente a præſentibus inquiſito, nihil aliud ab eo exegiſſe noſcuntur, niſi ut ſtatim Neſtorium ejuſque impia dogmata anathematizaret atque damnaret, hoc ſibi tantummodo ſufficere judicantes, quod ille coram univerſo concilio faciens, Neſtorium cum dogmatibus ſuis univerſis patribus audientibus, clara voce damnavit. Ex quo evidenter apparet, quia quidquid ſit vel fuerit ſub cujuslibet prolatum nomine, quod impii Neſtorii videatur concordare dogmatibus, hoc tunc in illo ſancto concilio a viro venerabili Theodoreto fuerit ſine dubitatione damnatum: & ſit valde contrarium, & Chalcedonenſis ſynodi judicio indubitabiliter inimicum, quædam Neſtoriana dogma nunc ſub

ejus

1 Vide & Facund. lib. contra Mocian.
2 Ex Concil. Rom. ſub Gelaſio an. 495. *Harduinus*.

ejus ſacerdotis nomine condemnari, qui cum ſanctis patribus eumdem impium Neſtorium & execrabilia ejus dogmata (ſicut diximus) tunc apertiſſime anathematizavit. Quid enim aliud eſt, mendaces aut ſimulantes profeſſionem rectæ fidei patres in ſancta Chalcedonenſi ſynodo reſidentes oſtendere, quam dicere aliquos ex eis ſimilia ſapuiſſe Neſtorio, quorum judicio videas Neſtorium ejuſque dogmata fuiſſ- damnata.

Nec illud arbitrandum eſt, quia ſanctæ memoriæ Cyrilli injuriis per duodecim capitulorum ejus reprehenſionem a viro venerabili Theodoreto (ut putatur) ingeſta beatiſſimi patres noſtri in ſancta ſynodo Chalcedonenſi neglexerint, ſed aut (utpote rebus de proximo geſtis cuncta præ oculis habentes) Theodoretum nihil tale feciſſe probaverunt: aut exemplum ipſius ſanctæ memoriæ Cyrilli judicaverunt eſſe ſequendum, qui poſt multa & gravia contra ſe ab orientalibus apud Epheſum ſcripto geſta, tempore quo cum ipſis in concordiam remeavit, tanquam ſi acta non fuiſſent, pacis amore, ſilentio dereliquit; ut impleret utique illud apoſtolicum dictum, quo Corinthiis ſcribit, dicens: *Cui enim aliquid donaſtis, & ego*. Nam & illud ſancta ſynodus Chalcedonenſis intendiſſe credenda eſt, quia dum doctrinam ſancti Cyrilli ex epiſtolis ejus in eadem ſynodo reſeratis atque receptis memoratus epiſcopus Theodoretus ita devota mente ſuſcepit, ut doctrinæ quoque ejus ad laudandam beatiſſimi papæ Leonis epiſtolam teſtimoniis uteretur, etiamſi in eum injurias intuliſſe conſtaret, pleniſſime ſatisfeciſſe videretur, illius venerabiliter amplectendo fidem, cujus falſo fuerat ſuſpicatus errorem. Et ideo nos nec aliquid velut omiſſum a patribus noſtris quærere nunc aut retractare convenit; & eos, quibus ſancti Cyrilli reprehenſio nunc placet, aut iiſdem ſanctis patribus noſtris æſtimant placuiſſe, modis omnibus refutamus.

Hac ergo rerum veritate perpenſa, ſtatuimus atque decernimus, nihil in injuriam atque obtrectationem probatiſſimi in Chalcedonenſi ſynodo viri, hoc eſt Theodoreti epiſcopi Cyri, ſub taxatione nominis ejus a quoquam fieri, vel proferri: ſed cuſtodita in omnibus perſonæ ejus revererentia, quæcumque ſcripta, vel dogmata [1] ejus cujuslibet nomine prolata ſceleratorum Neſtorii atque Eutychetis manifeſtantur erroribus conſonare anathematizamus atque damnamus. Etenim ſatis habet, abundeque ſufficere debet, quod damnantes atque anathematizantes cum Paulo Samoſateno & Bonoſo Neſtorium, & e diverſo cum Valentino atque Apollinare Eutychetem ſimul & errores eorum, alioſque hæreticos omnes cum dogmatibus ſuis, illos quoque pariter condemnamus qui eorum impliciti & inemendabiles permanentes de vita præſentis ſæculi migraverunt. Siquidem per hoc nihil perverſæ doctrinæ relinquimus, quod non per hanc ſententiam a nobis prolatam a ſancta Dei eccleſia apoſtolica auctoritate inveniatur excluſum.

I. Rurſus tamen hoc ſpecialiter dicimus: ut ſi quis, ſervata inconvertibilitate naturæ divinæ, non confitetur Verbum carnem factum, & ex ipſa conceptione de utero virginis humanæ naturæ ſibi ſecundum ſubſiſtentiam uniſſe principia, ſed tanquam cum exiſtenti jam homine fuerit Deus Verbum; ut per hoc non ſancta virgo vere Dei genitrix eſſe credatur; ſed verbo tenus appelletur, anathema ſit.

II. Si quis ſecundum ſubſiſtentiam unitatem naturarum in Chriſto factam denegat, ſed ſeorſum exiſtenti homini tanquam uni juſtorum inhabitare Deum Verbum, & non ita confiteatur naturarum ſecundum ſubſiſtentiam unitatem, ut Deus Verbum cum aſſumpta carne una permanſerit permaneatque ſubſiſtentia ſive perſona, anathema ſit.

III. Si quis voces evangelicas & apoſtolicas in uno Chriſto ita dividit, ut etiam naturarum in ipſo unitarum diviſionem introducat, anathema ſit.

IV. Si quis unum Jeſum Chriſtum verum Dei & eumdem ipſum verum hominis filium futurorum ignorantiam aut diei ultimi judicii habuiſſe dicit, & tanta ſcire potuiſſe, quanta ei deitas, quaſi alteri cuidam inhabitans, revelabat, anathema ſit. *Hebr. 5.*

V. Si quis illud apoſtoli, quod eſt in epiſtola ad Hebræos, dictum, quod experimento cognovit obedientiam, & cum clamore forti & lacrymis preces ſupplicationeſque obtulit ad Deum, qui ſalvum illum poſſet a morte facere, tanquam nudo deitate Chriſto deputans, qui laboribus virtutis perfectus ſit, ut ex hoc duos introducere Chriſtos vel duos filios videatur, & non unum eumdemque credit Chriſtum Dei & hominis Filium ex duabus & in duabus naturis inſeparabilibus indiviſiſque confitendum atque adorandum, anathema ſit.

His omnibus & hujuſmodi blaſphemiis ita a nobis abdicatis atque damnatis, hac præſentis conſtitutionis diſpoſitione quammaxime providemus, ne (ſicut ſupra diximus) perſonis, quæ in pace & communione univerſalis eccleſiæ quieverunt, ſub hac damnati a nobis perverſi dogmatis occaſione aliquid derogetur, ſed execrabilibus dogmatibus in Neſtorio atque Eutychete hæreſiarchis, univerſiſque eorum ſequacibus condemnatis, illis ſacerdotibus, qui in pace catholica eccleſiæ (ſicut dictum eſt) ſunt defuncti nulla contumelia generetur, ne inde injuriarum naſcatur occaſio, unde potius debeat ſanctorum patrum reverentia cuſtodiri.

De epiſtola quoque venerabilis viri Ibæ, quondam Edeſſenæ civitatis epiſcopi, de qua pariter inquiſiſtis, diligenti nihilo minus inveſtigatione quæſivimus, ſi quid de ea priſcis temporibus apud patres noſtros motum, vel agitatum, ſive quæſitum, ſeu fuerit conſtitutum. Et quia Græcæ linguæ (ſicut cunctis & maxime pietati veſtræ notum eſt) ſumus ignari, nunc per noſtros, qui ejuſdem linguæ videntur habere notitiam, geſta ſancti venerandique Chalcedonenſis concilii in ſynodalibus codicibus diligentiſſime perquirentes, dilucide aperteque reperimus, duabus in eadem ſynodo actionibus prædicti viri venerabilis Ibæ examinatum fuiſſe negotium, ibique ex geſtis apud Photium Tyri & Euſtathium Beryti epiſcopos habitis, hanc de qua quæritur, inter cetera prolatam fuiſſe contra eum ab accuſatoribus ejus epiſtolam: cumque conſummata ipſius diſceptatione negotii, a venerandis fuiſſet patribus requi-

1 Forte, *ejus, aut alterius cujuslibet*. Harduinus.

Conc. Chalced. act. 10. prope finem.

requisitum, quid de ejusdem constituendum videretur Ibæ negotio, consequenter hujusmodi processisse sententias.

* Act. 10. Chalc. Conc.

Paschasinus, & Lucentius * *reverendissimi episcopi & Bonifacius presbyter tenentes locum sedis apostolicæ* (quia missi apostolici semper in synodis prius loqui & confirmare soliti sunt) *per Paschasinum dixerunt: Relectis chartis, agnovimus ex sententia reverendissimorum episcoporum, Ibam reverendissimum innoxium approbari: relecta enim ejus epistola agnovimus eum orthodoxum. Et ob hoc decernimus ei honorem episcopatus restituendum, & ecclesiam, a qua injuste & absens expulsus est, reparandam. De episcopo igitur sanctissimo Nonno, qui pro eo paulo ante factus est, existimationis erit venerabilis episcopi Antiochenæ ecclesiæ quid oporteat de eo* * *formari sive statui.*

* firmari

* Ibidem

Anatolius * *reverendissimus archiepiscopus Constantinopolis novæ Romæ dixit: Dei amantissimorum episcoporum & judicum fides, ac lectio omnium horum quæ sunt subsecuta, demonstrant innoxium Ibam reverendissimum ab accusationibus quæ illatæ sunt in eum: unde omnem in præsenti suspicionem abjicio, quoniam consentit & subscribit ei quæ nunc de fide sententia data est a sancto concilio, & epistolæ sanctissimi archiepiscopi Romæ Leonis, & dignum eum judico episcopatu, & habere curam in qua pridem existebat ecclesiæ.*

Judicium synodi de epistola Ibæ.

Maximus reverendissimus episcopus Antiochenus dixit: Ex iis quæ modo relecta sunt, constitui manifestum esse, quia ab omnibus ei illatis reverendissimus Ibas innocens est repertus: ex relecto vero rescripto epistolæ, quæ probata est ab eo qui adversarius ejus existit, orthodoxa est ejus declarata dictatio.

His igitur ita in sanctæ Chalcedonensis synodi judicio, dispositioneque jacentibus, & ita vicariatum sedis apostolicæ venerandorum præsulum sustinentium & ceterorum patrum interlocutionibus declaratis, evidenter advertimus, quod ab his, qui in eadem sancta Chalcedonensi synodo locum beatissimi prædecessoris nostri papæ Leonis tenuisse noscuntur, dictum sit: *Relecta ejus epistola agnovimus eum esse catholicum*; & ab Anatolio Constantinopolitano dictum sit: *Lectio omnium quæ sunt subsecuta demonstrat innoxium Ibam reverendissimum ab his quæ in eum accusatores intulerant*; a Maximo vero Antiocheno dictum sit: *Ex relecto scripto epistolæ, quod perlatum est ab adversario ejus, catholica est ejus declarata dictatio*; quorum interlocutionibus ceteri episcopi non solum non contra dixisse, verum etiam apertissimum noscuntur præbuisse consensum.

Propter prædicationem fidei, per quam venerandæ recordationis Cyrillus, Alexandrinus episcopus, & reverendissimus Joannes Antiochenus antistes, atque omnes orientales episcopi per Paulum Emesenæ civitatis episcopum ad concordiam redierunt, quam Ibas quoque in eadem epistola laudans, libenter amplectitur, orthodoxa est Ibæ episcopi a patribus pronunciata dictatio. Illa vero quæ in ipsa Ibæ sacerdotis epistola in injuriis beatæ recordationis Cyrilli per errorem intelligentiæ dicta sunt, patres in sancta Chalcedonensi synodo epistolam pronunciantes orthodoxam, nullatenus receperunt: quippe quæ etiam ipse venerabilis episcopus, intellectu capitulorum ejus meliore recepto, mutando refutavit, sicut interlocutione venerandæ memoriæ Eunomii Nicomediensis episcopi in eadem sancta Chalcedonensi synodo residentis evidentissime declaratur; quod ita se habet. *Eunomius* * *episcopus Nicomediæ dixit:* * Ibidem *Jam quidem ex his quæ relecta sunt innoxius approbatus est beatus Ibas; in quibus etiam dicendo male culpare visus est beatissimum Cyrillum, & in postremis recte confessus illa quæ culpaverat refutavit. Unde & ego anathematizantem eum Nestorium & Eutychetem & impia eorum dogmata, & consentientem his quæ a sanctissimo archiepiscopo Leone scripta sunt, & in hac universali synodo, dignum esse episcopatu decerno.*

Nam & venerabilis memoriæ Juvenalis interlocutio hoc idem significat: quod Ibas episcopus de eo quod sancto Cyrilo capitula ejus aliter inteligendo detraxerat, postea professus, quia, his ab eo explanatis & a se intellectis in communionem ejus devote concurrerit, & de his quæ prius aliter intellexerat sit conversus; propterea recipere eum episcopatum decrevit, ut pote quantum ad professionem fidei orthodoxum existentem, ita dicens; * *Qui convertuntur scriptura divina suscipi jubet: quapropter & ab hæreticis revertentes suscipimus. Unde prævideo reverendissimum Ibam mereri clementiam, quia & senex est, ut habeat episcopatus gradum, orthodoxum existentem.* Quibus verbis hoc inrelligitur, quod si ab hæreticis venientes suscipimus, quomodo Ibam qui est orthodoxus, & intellectu capitulorum beati Cyrilli hæsitans ei obloqui visus est, nunc ab eo in quo fallebatur intellectu conversum non suscipiamus, cum eum orthodoxum constet existere? Neque enim orthodoxum existere Ibam diceret Juvenalis episcopus, nisi ex verbis epistolæ ejus confessionem fidei orthodoxam comprobaret. Ut autem appareat quia interlocutio Juvenalis Eunomii interlocutioni concordat; verba ipsa ex interlocutione Eunomii nos edocent, quæ inter alia ita se habent: *In quibus enim dicendo male culpare visus est beatissimum Cyrillum, in postremis recte confessus, illa quæ culpaverat, refutavit.* Ex quibus verbis evidenter declaratur, in Iba episcopo nihil de confessione fidei reprehensum, quam constat esse laudatam; sed eumdem Ibam quod fallente intelligentia de beato Cyrillo male senserat refutasse.

Nam idem venerabilis episcopus Ibas ex ipsis gestis præcedentibus, sicut Photii & Eustathii sententia continet, apertissime perhibetur habere se & recipere omnia quæ in Ephesina prima synodo gesta sunt, & æqua judicare quæ in Nicæa sunt constituta, & nullam differentiam arbitrari ejus ad alia, & nimis ejus sanctitatem se laudasse pronuncians, quod prone Ibas sapuerit curare eos qui vel suspicione, vel alio aliquo modo ejus læderent opinionem doctrinæ: nam & post explanationem duodecim capitulorum beati Cyrilli factam, & intellectum ejus sibi quem sanctus Cyrillus in ipsis capitulis habuit declaratum, & orthodoxum eum se cum omnibus orientalibus episcopis habuisse, & in communione ipsius usque ad exitum permansisse professus est. Ex quo apparet eumdem Ibam, & priusquam duodecim capitula beati Cyrilli intelligeret, & cum in eis suspicaretur unam Christi prædicari naturam, orthodoxo sensu quod male dictum existimaverat reprobasse, & post explanationem eorumdem orthodoxo sensu quæ recte dicta cognoverat venerabiliter suscepisse.

Sed

modo & ndo Ibas versatus & Cyllo.

Sed & illud indubitanter cunctorum fidelium mentibus patet, quod magis in Ephesina secunda hæretico intellectu Dioscorus cum Eutychete beato Cyrillo, & primo Ephesino concilio contumelias irrogarint, qui crediderunt sanctum Cyrillum unam naturam in domino Deo nostro Jesu Christo per duodecim sua prædicasse capitula: & ob hoc aliquos orientales episcopos, qui unius naturæ prædicationem noluerunt suscipere, Dioscorus condemnavit: inter quos & Ibam episcopum propter hanc specialiter fidei ejus professionem, qua duas naturas, unam virtutem, unam personam, quod est unus filius dominus noster Jesus Christus, apertissime confitetur, hæreticum condemnavit; & Eutychetem propter unius naturæ prædicationem sicut catholicum revocavit, damnans quoque propter duarum naturarum vocem sanctæ recordationis Flaviani personam: & inventus est ipse magis Dioscorus Ephesinam primam synodum conari destruere, qui eam sub execrabilis intellectus imagine defendebat; & amplius beatum Cyrillum criminatus est laudans Dioscorus atque Eutyches, quam Ibas sub falsi intellectus errore vituperans. Namque cum laus atque vituperatio ad unum tenderent intellectum, Dioscorus & Eutyches, qui laudaverunt, hæretico spiritu laudasse reperti sunt, atque ideo sunt a sancta Chalcedonensi synodo damnati; at vero Ibas episcopus, qui per errorem, unam putans in his prædicari naturam, prius vituperavit capitula, & post declaratum sibi intellectum eorum, communicatorem se beati Cyrilli cum omnibus orientalibus esse professus est, & in catholicæ fidei rectitudine ab eadem Chalcedonensi synodo judicatus est permansisse. Hæc ergo eadem synodus in Dioscoro atque Eutychete, qui se falso per beatum Cyrillum velamine tegere nitebantur, videns potius beati Cyrilli prædicationibus Dioscorum atque Eutychetem apparere contrarios, per hoc quod unam post adunationem naturam blasphemo spiritu prædicabant, simili atque eadem Dioscorum cum Eutychete sententia condemnavit, destruens Ephesinam secundam primamque confirmans.

lii sco-

Et quia nobis de Ezechielis prophetæ verbis objicitur illud, quod ad sacerdotes Jerusalem malum a bono non discernentes ex persona domini dicebat: *Sacerdotes ejus spernentes legem meam coinquinaverunt sancta mea; inter sanctum & pollutum non distinguebant, & inter medium mundi & immundi non secernebant.* Debet vestra pietas pariter nobiscum & universorum corda fidelium ex his verbis advertere, ideo non audere Chalcedonenses synodi retractare judicium, ne ibidem confidentibus sacerdotibus ista (quod absit) ab hæreticorum insidiis macula inuratur: ut eos inter sanctum & pollutum, & inter medium mundi & immundi non potuisse discernere criminentur, si nos modo causas ejusdem sanctæ synodi cum consensu sedis apostolicæ judicio terminatas, sub qualibet occasione viderint retractare. Propterea ergo disciplinam atque judicium sanctorum patrum nos in omnibus conservantes, & rerum omnium dispositionem secundum eam quam reddimus rationem ex Chalcedonensis synodi judicio declaratum cum satis apertissima luceat veritate, ex verbis epistolæ viri venerabilis Ibæ rectissimo ac piissimo intellectu perspectis, & ex gestis apud Photium & Eustathium habitis, & ex ipsius Ibæ episcopi præsentis a præsentibus intentione discussa, patres nostros in Chalcedone residentes justissime orthodoxam ejusdem viri venerabilis Ibæ episcopi pronunciasse fidem, & reprehensionem beati Cyrilli, quam humanitus per errorem intelligentiæ evenisse cognoverant, congrua satisfactione purgatam: præsentis sententiæ nostræ auctoritate statuimus atque decernimus, cum in omnibus, tum etiam in sæpius memorata venerabilis Ibæ epistola intemeratum patrum in Chalcedone residentium manere judicium.

Nec quemquam ad ordines & dignitates ecclesiasticas pertinentem hoc constituto nostro permittimus aliquando præsumere, vel super ejusdem epistolæ negotium, vel aliis in Chalcedonensi concilio consensu vicariorum sedis apostolicæ judicatis, ordinatis, definitis, atque dispositis, tanquam imperfectis atque reprehensibilibus, sive per additamentum, sive per diminutionem, sive per immutationem, vel quoquo modo aliquid temerariæ novitatis inferre.

De duodecim capitulis Cyrilli.

Pari ratione decernimus, ne quisquam epistolæ beati Cyrilli, cui duodecim sunt subjecta capitula, vel ipsis capitibus adversus Nestorii perfidiam promulgatis existimet derogandum: cum constet eumdem Ibam, vel inter omnes orientales episcopos, post explanatum sibi eorumdem capitulorum intellectum, beati Cyrilli communicatorem toto vitæ ejus tempore permansisse, abjicientem ea, & a veri intellectus rectitudine repellentem, in quibus vel ex suprascripta epistola unius Ibæ episcopi, vel ex omnibus quæ in sancta synodo Chalcedonensi judicata, ordinata, definita atque dispositia sunt, ita quidquam aptatur, aut per auctoritatem ejusdem synodi aut perversum dogma assertum esse Nestorii, aut ipse dicatur Nestorius excusatus.

Et ne quis forsitan arbitretur ambiguum, quod præfatis legatis atque vicariis sedis apostolicæ a beatissimo papa Leone tantum fidei causa, & non etiam de depositorum incompetenter episcoporum fuerit revocatione mandatum, & quasi superflue Ibæ quoque Edessenæ civitatis episcopi causam coram sanctis patribus existimet agitatam; noverit beatissimum papam Leonem sanctæ Chalcedonensi synodo hæc inter cetera scripsisse, dicendo: Quia vero non ignoramus per pravas æmulationes statum multarum ecclesiarum fuisse turbatum, plurimosque episcopos, qui hæresim non reciperent, sedibus suis pulsos, & in exilia deportatos, atque in locum superstitum alios substitutos; his primitus vulneribus adhibenda est medicina justitiæ, ne quisquam careat propriis, vel aliter utatur alienis.

Et ne quis dubitet utrum ea, quæ de restitutione episcoporum gesta sunt in Chalcedonensi synodo, ad beatissimi Leonis fuerint perducta notitiam, & ab eodem confirmata, ipsam potius synodi relationem ad beatissimum Leonem prædecessorem nostrum directam congrua legere solicitudine non omittat: cujus post alia in fine hæc verba sunt: Omnem vobis gestorum vim insinuare curavimus ad consistentiam nostram, & eorum quæ a nobis acta sunt confirmationem & dispositionem. Post quorum notitiam idem beatissimus papa Leo ad piæ me-

memoriæ Pulcheriam Augustam gratias referens de restitutis episcopis, ita scribit: Clementia igitur vestra cognoscat omnem Romanam ecclesiam de universis fidei vestræ operibus plurimum gratulari, sive quod legationem nostram pio per omnia juvistis affectu, & quod sacerdotes catholicos, qui ab ecclesiis suis injusta fuerant ejecti sententia, reduxistis. Ecce & in eo quod omnia gesta beatissimo papa Leoni directa sunt, rerum gestarum ad eum perducta notitia est, & in recurrentium actione gratiarum rerum gestarum confirmatio declaratur.

Non dubitamus igitur omnium fidelium sensibus patefactum, quæ vicariis beati Leonis papæ, loco ejus synodo præsentibus, ab eodem fuerit dispensandarum rerum forma mandata, vel quales ad expugnandum perceperint actiones, vel quæ ab illo generali concilio, præsidente ac consentiente per vicarios suos sedis apostolicæ præsule, fuerint constituta; quæ neque minus, neque augeri, neque perfringi, neque posse fas est ab aliquo retractari. Non licere autem venerandæ Chalcedonensis synodi statuta convelli, vel quolibet colore seu titulo retractari, prædecessorum nostrorum pauca de innumeris prolata constituta nos docent, ex illius præcipue beati Leonis prædecessoris nostri epistolis, quo in vicariis suis summo præsule floruit sanctum Chalcedonense concilium. Ait namque in epistola ad piæ memoriæ Leonem Augustum ita: Hæc autem Dei munera ita demum nobis divinitus conferuntur, si de his quæ sunt præstita non inveniamur ingrati, & tanquam nulla sint quæ adepti sumus, contraria potius expectemus. Nam quæ patefacta sunt quærere, quæ perfecta sunt retractare, & quæ sunt definita convelli, quid aliud est, quam de adeptis gratias non referre, & ad interdictæ arboris cibum in pravos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere. Et post aliquanta, ita prænoscat, inquit, igitur pietas tua, venerabilis imperator, hos, quos spondeo dirigendos; non ad confligendum cum hostibus fidei, nec certandum contra illos a sede apostolica profecturos: quia de rebus & apud Nicæam & apud Chalcedonem, sicut Deo placuit, definitis nullum audemus inire tractatum, tanquam dubia vel infirma sint, quæ tanta per Spiritum sanctum finxit auctoritas.

Quid sanctus Leo pro integritate Concilii Chalcedonensis.

Nec non idem beatus prædecessor noster papa Leo ad præfatum venerabilem Augustum in alia epistola: Non sinas, ait, contra dexteræ omnipotentis triumphos redivivis exurgere motibus extincta certamina; præsertim cum [a] in damnatis jamdudum hæreticorum ausibus omnino non liceat: & hic fructus piis laboribus debeatur, ut omnis ecclesiæ plenitudo in suæ unitatis soliditate secura permaneat, nihilque prorsus de bene constitutis retractetur: quia post legitimas & divinitus inspiratas constitutiones velle confligere, non pacifici est animi, sed rebellis, dicente apostolo: *Verbis enim contendere nihil utile est, nisi ad subversionem audientium*. Nam si humanis persuasionibus semper disceptare sit liberum, nunquam deesse poterunt qui veritati audeant resultare, & de mundanæ sapientiæ loquacitate confidere. Item post pauca: Pie nobis & constanter videndum est, ne, dum talium disputatio admittitur, his quæ divinitus definita sunt auctoritas derogetur. Item in epistola papæ Leonis ad Anatolium Constantinopolitanum episcopum: Ut autem hæc exhortatio ad omnium fratrum possit notitiam pervenire, diligentiæ vestræ cura perficiat, quia, quod sæpe dicendum est, tota religio Christiana turbatur, si quidquam de his quæ apud Chalcedonem constituta sunt convellatur, & quæ ex divina sunt dispositione composita, ulla patiamini novitate temerari.

a. Forte, *Id.*

a. *Tim.* 2.

Sed & beatissimus prædecessor noster papa Simplicius ad Zenonem Augustum sic inter cetera dicit: *Neque aliquis dubius rationis & trepidus mentis expectet novi aliquid post Chalcedonense concilium contra definitiones ipsius retractari: quia per universum mundum insolubili observatione retinetur, quod a sacerdotum universitate est constitutum.*

Quid papa Simplicius de Chalcedonensi concilio.

Item memoratus papa Simplicius Zenoni Augusto: *Nullus ad aures vestræ pietatis perniciosis mentibus pandatur accessus: nulla retractandi de veterrimis fiducia concedatur: sic hæresum denique machinamenta cunctarum ecclesiasticis prostrata decretis, nunquam sinuntur oppugnationibus elisa reparare certamina.*

Item prædictus papa Simplicius ad præfatum Zenonem Augustum: *Ita Chalcedonensis synodi constituta, vel quæ beatæ memoriæ prædecessor meus Leo apostolica traditione perdocuit, intemerata vigere jubeatis: quia nec ullo modo retractari potest, quod illorum definitione sopitum est.*

Constat ergo ex præfatis testimoniis patrum, quam tenere debeamus pro apostolicæ sedis rectitudine, & pro universalis ecclesiæ consideratione, cautelam: cujus nos quoque cautelæ jamdudum memores, in eam quam tunc dederamus ad Mennam Constantinopolitanum episcopum epistolam, quam tum præsentibus pluribus sacerdotibus & glorioso senatu, Menna sanctæ recordationis episcopo vestræ clementiæ offerente, & pietate vestra nobis cum ejus consensu restituente receptam, quantum ad trium capitulorum causam pertinet, evacuamus, nullatenus a loci nostri atque propositi circumspectione cessantes, competentem Chalcedonensis synodi reverentiam curavimus omnibus exhibere, sicut series ejusdem testatur epistolæ, cujus ad probandam cautelam nostram subjecimus perpauca de plurimis: quibus diligenter inspectis, qualiter apud nos sancta Chalcedonensis synodus inviolata permanserit atque permaneat evidenter ostenditur. Siquidem de eadem synodo ita nos in ipsa epistola nostra certum est inter cetera posuisse, dicentes: Cum apud nos manifesta ratione perclareat, quicumque in contumeliam antefatæ synodi aliquid tentat agere, sibi potius nociturum. Item post alia.

Quid Vigilius consultus voluit de Concilio Chalcedonen.

Sed si evidenter nobis fuisset ostensum in ipsis gestis potius contineri, nullus auderet tantæ præsumptionis auctor existere, ut aliquid, quod in illud sanctissimum judicium productum est, velut dubium judicaret: cum credendum sit, illos tunc præsentes a præsenti rerum memoria diligentius etiam præter scriptum aliqua requirere, vel definire certius potuisse, quod nobis tunc post tanta tempora velut ignota causa videatur ambiguum, cum & hoc deferatur reverentiæ synodorum, ut & in his quæ minus intelliguntur, eorum cedatur auctoritati. Item post alia: Salvis omnibus atque in sua perpetua firmitate durantibus, quæ

Quantum ferendum synodis

in

in Nicæno, Conſtantinopolitano, Epheſino primo, atque Chalcedonenſi, venerandis conſtant conciliis definita, & prædeceſſorum noſtrorum auctoritate firmata, & cunctis, qui in memoratis ſanctis conciliis abdicati ſunt, ſine dubitatione damnatis, & his nihilo minus abſolutis, de quorum ab iiſdem ſynodis abſolutione decretum eſt. Item poſt alia:

Concilio halcedonenſi Vigilii ertiones.

Anathematis ſententiæ eum quoque ſubdentes, qui quævis contra prædictam ſynodum Chalcedonenſem, vel præſenti, vel quælibet in hac cauſa ſive a nobis, ſive a quibuſcumque geſta ſcriptave inveniuntur, pro aliqua ſuſceperit firmitate: & ſancta Chalcedonenſis ſynodus, cujus magna & inconcuſſa eſt firmitas, perpetua & veneranda, ſicut Nicæna, Conſtantinopolitana, atque Epheſina prima habent, ſuam teneant firmitatem. Item poſt alia: Anathematizamus & eum quoque, quicumque ſanctam Nicænam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam, atque Chalcedonenſem ſanctiſſimas ſynodos in una & immaculata fide apoſtolis conſonantes, & ab apoſtolicæ ſedis præſulibus roboratas, non & fideliter ſequitur, & æqualiter veneratur: & qui ea quæ in ipſis conciliis, quæ præfati ſumus, geſta ſunt, vult quaſi prave dicta corrigere, aut vult imperfecta ſupplere.

nodo Chalcedonenſi ult conſulum.

Ecce, venerabilis imperator, luce clarus demonſtratur, hanc nos habuiſſe ſemper in ſanctarum quatuor ſynodorum reverentia voluntatem, & quæcumque a ſanctis patribus in eiſdem conſidentibus definita vel ſtatuta ſive judicata ſunt, intemerata permanere. Manentibus ergo omnibus quæ de epiſtola Ibæ perſonaque ejus in ſanctorum patrum & ſedis apoſtolicæ vicariorum interlocutionibus continentur, illud nobis omnibuſque catholicis æquali voluntate ſufficiat, quod illic ſibi ſancta ſynodus ſufficere poſſe clamavit, dicendo: Neſtorium & ejus dogmata modo anathematizet: quo anathemate nefandiſſimorum Neſtorii & Eutychetis ab Iba epiſcopo toties iterato, totius ſatisfactum eſſe ſynodi voluntati.

igilii proibitio.

His igitur a nobis cum omni undique cautela atque diligentia propter ſervandam inviolabilem reverentiam prædictarum ſynodorum & earumdem venerabilia conſtituta diſpoſitis, memores ſcriptum eſſe, terminos patrum noſtrorum nos tranſcendere non debere, ſtatuimus & decernimus, nulli ad ordines & dignitates eccleſiaſticas pertinenti licere quidquam contrarium his quæ præſenti aſſeruimus vel ſtatuimus conſtituto de ſæpe dictis tribus capitulis aut conſcribere, vel proferre, aut componere, vel docere, aut aliquam poſt præſentem diffinitionem movere ulterius quæſtionem. Si quid vero de iiſdem tribus capitulis contra hæc quæ hic aſſeruimus vel ſtatuimus, nomine cujuſcumque ad ordines & dignitates eccleſiaſticas pertinentis factum, dictum, atque conſcriptum eſt, vel fuerit, & a quolibet ubicumque repertum, hoc modis omnibus ex auctoritate ſedis apoſtolicæ, cui per gratiam Dei præſidemus, refutamus.

SUBSCRIPTIO.

Juvante Deo & per ipſius gratiam Vigilius epiſcopus ſanctæ eccleſiæ catholicæ urbis Romæ huic conſtituto noſtro ſubſcripſi.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Joannes epiſcopus eccleſiæ Marſorum huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Zacchæus epiſcopus eccleſiæ Scyllacenæ huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Paſtor miſericordia Dei epiſcopus eccleſiæ Iconienſis metropolis huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Vincentius epiſcopus Claudiopolitanus metropoleos huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Zacchæus epiſcopus rogatus a fratre Valentino epiſcopo Silvæ candidæ, ipſo præſente & conſentiente & mihi dictante, huic conſtituto pro ipſo ſubſcripſi.

Julianus humilis epiſcopus eccleſiæ Cingulanæ huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Paulus humilis gratia Dei epiſcopus eccleſiæ Ulpianenſis huic conſtituto, quod beatiſſimus papa Vigilius in cauſa trium capitulorum protulit, ad omnia ſupraſcripta conſentiens ſubſcripſi.

Projectus epiſcopus Naſſitanæ civitatis huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Fabianus gratia Dei epiſcopus Zapparenæ civitatis huic conſtituto, quod beatiſſimus papa Vigilius in cauſa trium capitulorum protulit, ad omnia ſupraſcripta conſentiens ſubſcripſi.

Primaſius Dei gratia epiſcopus civitatis Adrumetinæ, quæ etiam Juſtinianopolis dicitur, concilii Byzaceni, huic conſtituto, quod beatus papa Vigilius in cauſa trium capitulorum protulit conſentiens ſubſcripſi.

Stephanus epiſcopus eccleſiæ Ariminenſis huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Alexander epiſcopus eccleſiæ Melitenæ huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Julianus epiſcopus eccleſiæ Melitenſis huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Redemptus epiſcopus eccleſiæ Nomentanæ huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Venantius epiſcopus eccleſiæ * Lippienſis huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi. * Liparenſis.

Quodvultdeus epiſcopus eccleſiæ * Numanæ huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi. * Nuceranæ

Theophanius archidiaconus ſanctæ eccleſiæ Romanæ huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Pelagius miſerante Deo diaconus ſanctæ eccleſiæ Romanæ huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Petrus miſerante Deo ſanctæ eccleſiæ Romanæ diaconus huic conſtituto conſentiens ſubſcripſi.

Datum pridie Idus Maii, imperante domino noſtro Juſtiniano perpetuo Auguſto anno XXVII. poſt conſulatum Baſilii viri clariſſimi anno XII. in Conſtantinopolitana civitate. * * Anno Chriſti 553.

EPIS-

EPIST. LEONIS EPISC. SENONENSIS

AD CHILDEBERTUM REGEM FRANCORUM.

Deprecatur ne Meleduni in diœcesis suæ parochia, ubi nunquam fuit, novus fiat episcopus.

Domno illustri, gloriosissimo domno, & in Christo filio, Childeberto regi[1] Leo episcopus.

LIteras celsitudinis vestræ honore quo dignum est me indico suscepisse, ubi sperare dignamini ut ad ordinandum Mecledonensem episcopum aut præsentia nostra adesse debeat, aut consensus. Quam rem valde admiratos nos gloria vestra cognoscat: quod primum sine jussu gloriosissimi domni principis nostri filii vestri Theodoberti regis, cujus sumus regni ordinatione subjecti, injungitis, ut antea quæ anteacto tempore facta non sunt, nunc præsentia nostra, aut consensu debeant inchoari. Præcipue nunquam nec suspicari nec credere potuimus, quod hanc aut ordini nostro, aut etiam temporibus vestris velletis injuriam generari; ut diœcesim nostram, a Deo nobis commissam, & usque nunc pontificali ordine Deo propitio custoditam, tanquam negligentes ac desides, ad alterius permittamus potestatem transire, aut solicitudinem irrationabili deliberatione transferri. Unde salutantes digno ac debito in Deo caritatis affectu, rogamus & contestamur, ne ullus pontificum contra statuta patrum audeat facere, unde possit synodali examinatione convictus de illicita præsumptione culpari. Illa tamen vestris debent fieri, Deo inspirante, temporibus, unde & pax inter sacerdotes esse possit, & plebs non permittatur a pastoris proprii custodia per novam & illicitam ordinationem divelli. Custodite, quæso, statuta patrum, & canonum severitate constricti, non patiamini, sicut scribitis, ad petitionem ejus plebis superstite proprio sacerdote alterum episcopum ordinari. Quia si hoc petunt, quod nefas est credi, desertores potius judicandi sunt, quam fideles. Et non eorum preces facile audiri debent a principe, quorum petitionibus potius generentur scandala, quam pax Deo amata servetur. Quia sicut beati sunt pedes pacem portantes, ita væ his dictum est, per quos venit scandalum. Qui si fortasse ob hoc alterum episcopum sibi fieri rogant, quia nos intercluſis itineribus ad eos nec visitatorem mittere possumus, nec venire; ista culpa nos non respicit: quia si iter a vestra parte, sicut optime nostis, intercluſum tanto tempore non fuisset, quamvis senes aut infirmi, populum nobis ecclesiastica disciplina commissum requirere potueramus, aut certe visitatorem, sicut canones statuunt, destinare. Nam gloria vestra optime debet & credere & scire, quia si contra statuta canonum quicumque episcoporum * sine consensu nostro Mecledone episcopum voluerit ordinare, * usque ad papæ notitiam, vel synodalem audientiam, tam hi qui ordinaverint, quam qui ordinatus fuerit, a nostra erunt communione disjuncti.

Leo Christi servus subscripsi.

* Carth. II. III. 42. & & African. conc. cap. * notanda v. ba Senon. sis metrop. litani.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Leo episcopus Childeberto.*) In codice Corbejensi, cui uni hanc epistolam debemus, Leonis episcopi sedes non designatur: sed ut Senonensem episcopum fuisse intelligeremus, fecit Meledunensis, sive, ut Gregorius etiam Turonensis * scribit, Mecledunensis ejus diœcesis oppidi mentio. Quo autem anno scripta sit non liquet. Theodoberti regis nomen post annum 535. scriptam demonstrat.

* Libri vi hist. Fr. c. 30.

EPIST. TROJANI EPISC. SANTONENSIS

AD EUMERIUM EPISCOPUM NAMNETENSEM.

De puero qui an baptizatus esset nesciebat.

Domno semper suo * Eumerio episcopo Trojanus episcopus.

* Evemeru dicitur Fo tunato IV. 2. in ejus epitaphio.

DEferentibus diaconibus, quos ad humilitatem meam misistis, literas vestræ sanctitatis accepi, in quibus consulitis de quodam puero, qui nescire se dicit si fuerit baptizatus, nisi hoc tantum recolit, quod de linteo caput habuit involutum; quod frequenter infirmantibus post dolorem fieri solet, ne caput algeat, & recidivam incurrat. His itaque reddo in domino debitæ salutationis officium; & quod a majoribus nostris statutum est indubitanter judicare præsumo. Statutum noveris, ut quicumque se baptizatum fuisse non recolit, nec ab alia persona id factum fuisse probatur, baptismum absque ulla dilatione percipiat; * ne a nobis illius anima, si a baptizatis separata fuerit, requiratur. Ora pro nobis, domne merito in Christo beatissime.

* S. Leo I. papa ep. a Rusticum cap. 16.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Epistola Trojani episcopi.*) Hanc vero habent codices non pauci, sed sine nominibus civitatum. Itaque ex conjectura nostra supplevimus: quæ si vera est, Trojanum episcopum Santonensem, de quo scribit Gregorius Turonensis de gloria confessorum cap. 59. his temporibus floruisse dicendum est. De Eumerio enim Namnetensi constat ex subscriptionibus conc. Aurelianensis IV.

ANNO CHRISTI 540.

CONCILIUM BARCINONENSE CELEBRATUM

ANNO CHRISTI 541

Circa annum Domini DXL.

TITULI VETERES

ejuſdem Concilii ex Vetuſtiſſimo Lucenſi Codice CCCCXC.

Ex Concilio Barcinonenſe.

I. *Ut L. Pſalmus ante Canticum dicatur.*
II. *Ut benedictio in populo quomodo in Veſpera, & in matutinus (ſic) detur.*
III. *Nullus Clericorum comas nutriat, vel barbam, ſed radat.*
IV. *Et diaconus præſente presbytero non ſedeat.*
V. *Orationes colligant presbyteri præſente Epiſcopo.*
VI. *Pœnitentes viri tonſo capite, & religioſo* B* *habitu pœniteant.*
VII. *Pœnitentes epulis, & negotiis non ſedeant.*
VIII. *In infirmitate pœnitentia accepta ſi ſanaverit; integram pœnitentiam teneant.*
IX. *In infirmitate juvenibus viaticam benedictionem oportet dari.*
X. *Monachi ſecundum ſynodum Calicidonenſem (ſic) conſtituuntur.*

PRÆFATIO.

editione ſiæ Loai.

CUm conveniſſent in Dei nomine Barcinonæ ſancti epiſcopi, id eſt Sergius metròpolitanus, Nibridius Barcinonenſis, Caſotius Empuritanus, Andreas Ilerdenſis, Stafilius Gerundenſis, Joannes Cæſarauguſtanus, Aſellus Dertoſanus, hæc obſervanda ſtatuerunt:

CANONES

I.

Ut pſalmus quinquageſimus ante canticum dicatur.

II.

Ut benedictio in matutinis, fidelibus. ſicut in veſpera, tribuatur.

III.

Ut nullus clericorum comam nutriat, D aut barbam radat.

IV.

Ut diaconus in conſeſſu presbyteri nullatenus ſedeat.

V.

Ut epiſcopo præſente orationes presbyteri in ordine colligant.

VI.

Pœnitentes viri tonſo capite, & religioſo habitu utentes, jejuniis & obſecrationibus vitæ tempus peragant.

VII.

Ut pœnitentes epulis non interſint, A nec negotiis operam dent in datis & acceptis, ſed tantum in ſuis domibus vitam frugalem agere debeant.

VIII.

De his qui in infirmitatibus poſcunt pœnitentiam, & a ſacerdote accipiunt; ſi poſtea convaluerint, vitam pœnitentium peragant, excepta manus impoſitione, ſegregati a communione, quamdiu probabilem ſacerdos eorum approbaverit vitam.

IX.

Jubemus vero in infirmitate poſitis, beatificam * benedictionem percipiant. * beaticam ex Garſiæ edit. * immo legendum, viaticam, ut patet.

X.

b De monachis vero id obſervari præcipimus, quæ ſynodus Chalcedonenſis conſtituit.

NOTÆ SEVERINI BINII EX LOAISA.

a *Concilium.*) Concilium hoc coactum fuiſſe exiſtimo fere æra 578. Sic poſui in chronologia. *Garſias.*

b *De monachis.*) Multa in concilio Chalcedonenſi a ſanctis patribus inſtituta de cultu, vita & habitu, regula & caſtitate monachorum; quæ ab aliis concilii acceptæ, in monaſteriis caſte & pie obſervata ſunt. *Garſias.*

C NOTÆ GABR. ALDASPINEI EP. AUR.

AD CAN. II. CONC. BARCINONENSIS.

IDem omnino, ſed pluribus verbis ſtatutum reperies in conc. Agathenſi can. 30. Quamobrem autem benedictionem in matutinis omitterent, aut dubitarent an ex eccleſiæ uſu & more id eſſet præſtandum, ea poteſt eſſe cauſa, quod ſolum benedicendi viderentur fideles, cum dimitterentur, & eis Chriſti benedictionem & pacem conſignandam, cum de dormitione cogitarent: quemadmodum eam Chriſtus cum cœlo reciperetur eccleſiæ ſuæ reliquit. Matutinæ vero erant pars officii maturini, quibus peractis, iterum ad officium redeundum eſſet, quapropter congruum quibuſdam & ſatis conveniens videbatur, ut in miſſa tantum, & veſperis, populo benediceretur.

AD CANONEM VIII. EJUSDEM CONCILII.

NIſi aberrat animus, ſuſpicor ego hoc canone agi de iis qui cum imminentis mortis metu percellerentur, pœnitentiam, quamvis nulla peccata digna tam atroci mulcta commiſiſſent, ſibi dari efflagitabant, quique ſtudio quodam potius divini amoris incenſi, & quo exploratior & certior conſequendæ ſalutis ſpes eos erigeret, quam in peccatorum remedium, habitum, tonſuramque pœnitentium depoſcebant; non ſecus, atque videre licet aliquos, qui cum iis eſt ex hac vita decedendum, religioſarum familiarum veſtitum ſumunt, voto earum emiſſo. Olim autem pœnitentia, non peccatorum erat tantum antidotum quoddam; verum etiam expreſſa quædam, non adumbrata modo vitæ religioſæ ſpecies ad imitandum propoſita, quam ſe ſecuturos voverent, ſuiſque eam votis peculiari quodam habitu legibuſque conſtringerent. Quidam igitur rati ſibi hanc vitam brevi deſerendam, ea vota nuncupabant, qui periculo mortis liberati convaleſcebant: quid autem eos facere oporteret

reret canone nono Gerundenſi, 53. Toletani IV. octavo Toletani VI. & ſecundo Toletani duodecimi, præſcribitur atque edocetur: præſertim vero cernere eſt eos non alligari adſtringique pœnitentiæ legibus, qui quo recte factorum conſcientia ſuſtentarentur, pœnitentiam expetebant, cum revera ſe nulla mortiferi peccati cogitatione percelli putarent. Exiſtimarim quoque canone iſto idem decerni, & tertio gradu pœnitentiæ non retineri oportere eos, qui pœnitentiæ remedium in morte oblatum cum tuto omittere poterant, non ſubterfugiſſent, quique non ob peccata commiſſa, ſed religionis cauſa pœnitentiam petierant. Verbaque iſta, *ſine manus impoſitione*, transferri poſſe & derivari ad illas manuum impoſitiones, quæ frequentiſſime fierent in tertio gradu, quæ ignominia tamen & probro non carerent: neque ad abſolutionem revocarentur, aut de abſolutione dici, intelligique poſſunt.

AD CANONEM IX. EJUSDEM CONCILII.

Hic ex præcedenti ſequitur, ejuſdem ſenſus ab eo petendus: ajunt enim patres, pœnitentes de quibus ſtatuerunt proximo capite reconciliandos eſſe altaribus & myſteriis, ſi ægrotare cœperint. Major namque reconciliatio beatica vocatur, quod euchariſtiæ ſumendæ poteſtatem faceret.

ANNO CHRISTI 541.

[a] CONCILIUM BYZACENUM

IN AFRICA ANNO DOMINI DXLI.

Celebratum ſub Vigilio.

[a] *Concilium*. Hoc anno 541. celebratum eſſe concilium in provincia Byzacena Africæ, ex quo miſſa eſt legatio ad Juſtinianum imperatorem, apparet ex reſcripto ejuſdem imperatoris ad concilium reddito. Extat ipſum reſcriptum Juſtiniani in collectione Juliani prope finem, & apud Baronium anno 541. num. 10.

[a] CONCILIUM [c] AURELIANENSE IV.

TRIENNIO POST AURELIANENSE

Tertium, indictione quarta, Baſilio viro clariſſimo conſule celebratum; id eſt [1] * anno Chriſti DXLI. Vigilii Papæ II. Childeberti regis XXX.

* circa annum domini 545. *Binius*, ſed fallitur.

TITULI CANONUM.

I. *Ut paſcha ſecundum laterculum Victorii celebretur, & per epiſcopos epiphaniorum die denuncietur.*
II. *Ut quadrageſima in omnibus eccleſiis æqualiter teneatur, & ſabbatis jejunium non ſolvatur.*
III. *Ut primores civitatis paſcha & præcipuas feſtivitates in civitate celebrent.*
IV. *De eo quod in ſacro calice eſt offerendum.*
V. *Quo in loco fieri debeat epiſcopi conſecratio.*
VI. *Ut clerici ab epiſcopis canonum ſtatuta percipiant.*
VII. *De clericis qui in oratoriis ſervire debent.*
VIII. *De pœnitentia lapſorum in hæreſim.*
IX. *Quæ ab epiſcopo contra canones alienata ſunt revocari debent: liberi tamen manent ſervi eccleſiæ quos manumiſit.*
X. *De digamis ad diaconatum aut presbyterium promotis.*
XI. *Monaſteriis aut parochiis collata ſibi abbates & presbyteri non vindicent, nec alienent ſine epiſcopi conſenſu.*
XII. *Ut epiſcoporum lites intra anni ſpatium finiantur.*
XIII. *Ut clerici publicis actionibus & tutelis non applicentur.*
XIV. *Ut quæ quis eccleſiæ reliquerit hæredes non auferant.*
XV. *De iis qui poſt baptiſmum immolatis utuntur.*
XVI. *De Chriſtianis qui gentilium more jurant ad capita animalium.*
XVII. *Ut ſacerdotes & diaconi ab uxoribus ſuis abſtineant.*
XVIII. *Ut clerici non alienent quæ ab eccleſia ad utendum accipiunt.*
XIX. *Quod eccleſiæ collatum eſt, nec a collatore, nec ab ipſius hæredibus repeti debet.*
XX. *Cauſæ clericorum apud quos diſcuti debeant.*
XXI. *Ut qui ad eccleſiam confugerit a nullo abſtrahatur.*
XXII. *Ut nullus invitis parentibus filiam ſibi jungat alienam.*
XXIII. *Ut ſervi eccleſiæ prædas non exerceant.*
XXIV. *De mancipiis ſpe conjugii ad eccleſiam confugientibus.*
XXV. *Ut nullus res eccleſiæ, contempto pontifice, petere aut occupare præſumat.*
XXVI. *De clericis qui in potentum domibus parœcias obſervant, ut a dominis ab officio non prohibeantur.*
XXVII. *De inceſtis conjunctionibus.*
XXVIII. *Ut homicidæ, tametſi illis crimen indulgeatur, pœnitentiæ ſubjaceant.*

XXIX.

1 In altero e MSS. noſtris antiquiſſimis, titulus eſt hujuſmodi: *Incipiunt capitula de ſecunda Synodo Aurelianenſi tempore Childeberti regis*. Eſt, inquit, hæc Synodus Aurelianenſis ſub Childeberto ſecunda. Edidit Sirmondus ex MSS. Rom. Bellov. & Pith. *Harduinus*.

XXIX. *Ut mulieres cum clericis in adulterio deprehensæ ab episcopo distringantur.*
XXX. *De mancipiis Christianis apud Judæos.*
XXXI. *Ut nulli Judæo liceat advenam, aut de Christianis natum circumcidere, vel sibi ancillam Christianam sociare.*
XXXII. *De his qui e genere servili descendunt.*
XXXIII. *Ut oratorium in agro non fiat, nisi dotetur, & clerici ei deputentur.*
XXXIV. *Ut nullus, si quod in usufructu accepit ab episcopo, quod ibi profecerit, alienet.*
XXXV. *In potestate sit successoris, an defuncti episcopi rejicere debeat voluntatem.*
XXXVI. *Quæ alterius ecclesiæ clerico donata sunt, post ejus obitum ad jus ecclesiæ revertantur.*
XXXVII. *Ut synodus singulis annis a metropolitano convocetur.*
XXXVIII. *Ut quæ statuta sunt observentur.*

PRÆFATIO.

CUm in Aurelianensi urbe unanimiter in Christi nomine sancta adfuissent congregatio sacerdotum: & de his quæ ad sacrum propositum pertinent, vel quæ secundum ecclesiasticam odinationem regulari conveniunt disciplinæ, Deo medio, tractare cœpissent, placuit, ut quæ definita sunt secundum antiquam consuetudinem, scripta monstrentur. Et quo firmius statuta serventur, cum consensu omnium doceat annotata subscriptio,

CANONES.

I.

[c] Placuit itaque, Deo propitio ut sanctum pascha secundum latereculum * Victorii ab omnibus sacerdotibus uno tempore celebretur. Quæ festivitas annis singulis ab episcopo epiphaniorum die in ecclesia populis denuncietur. De qua solennitate quoties aliquid dubitatur, inquisita vel agnita per metropolitanos a sede apostolica sacra constitutio teneatur.

[c] Victurii cf. Hard.

II.

Hoc etiam decernimus observandum, ut quadragesima ab omnibus ecclesiis æqualiter teneatur; neque quinquagesimam aut sexagesimam ante pascha quilibet sacerdos præsumat indicere. Sed neque per sabbata absque infirmitate quisquam solvat quadragesimæ jejunium, nisi tantum die dominico prandeat; quod sic fieri specialiter patrum statuta sanxerunt. Si qui hanc regulam irruperit, tanquam transgressor disciplinæ a sacerdotibus censeatur.

III.

Quisquis de prioribus civibus pascha extra civitatem tenere voluerit, sciat sibi a cuncta synodo esse prohibitum: sed principales festivitates sub præsentia episcopi teneant, ubi sanctum decet esse conventum. Tamen si aliquis certa necessitate constringatur, ut hoc implere non possit, ab episcopo postulet commeatum. Quod si hoc postulare despexerit, in eodem loco, id est in festivitate præsenti, ubi tenere voluerit, suspendatur.

IV.

Ut nullus in oblatione sacri calicis, nisi quod ex fructu vineæ speratur, & hoc aqua mixtum, offerre præsumat: quia sacrilegum judicatur aliud offerri, quam quod in mandatis sacratissimis salvator instituit.

V.

Id etiam regulariter esse perspeximus decernendum, ut episcopus in civitate, in qua per decretum eligitur ordinandus, in sua ecclesia cui præfuturus est, consecretur. Sane si subito necessitas temporis hoc implere non patitur, licet melius esset in sua ecclesia fieri, tamen aut sub præsentia metropolitani, aut certe cum ejus auctoritate intra provinciam omnino a comprovincialibus ordinetur.

VI.

Parochiani clerici a pontificibus suis necessaria sibi statuta canonum legenda percipiant, ne se ipsi, vel populi, quæ pro salute eorum decreta sunt, excusent postmodum ignorasse. Ivo parte 6. cap. 250.

VII.

Ut in oratoriis domini prædiorum minime contra votum episcopi, ad quem territorii ipsius privilegium noscitur pertinere, peregrinos clericos intromittant; nisi forsitan quos probatos ibidem [a] districtio pontificis observare præceperit.

VIII.

De his qui post baptismi sacramentum [a] ad hæresis lapsum carne suadente descendunt, & agnoscentes reatum, ad unitatem fidei catholicæ venire desiderant, in episcoporum potestate consistat, cum eos viderunt dignam pœnitentiam agere, quando vel qualiter communioni pristinæ reformentur.

IX.

Ut episcopus, qui de facultate propria ecclesiæ nihil relinquit, de ecclesiæ facultate si quid aliter quam canones eloquuntur obligaverit, vendiderit, aut distraxerit, [a] ad ecclesiam revocetur. Sane si de servis ecclesiæ libertos fecerit nemero competenti, in ingenuitate permaneant, ita ut ab officio ecclesiæ non recedant.

X.

Si quis episcoporum sciens aut bigamum, aut internuptæ maritum, ad officium Leviticæ dignitatis, sive presbyterii, contra jus canonum promovere præsumpserit, noverit, se unius anni spatio ab omni officio sacerdotii esse suspensum. Qui si forte sententiæ subjace- Ivo parte 3. cap. 301.

re contempserit, a communione ejus, usque in magnam synodum, se fraternitas universa suspendat. Illi vero qui illicite promoti sunt degradentur.

XI.

Si quid abbatibus, aut sacris monasteriis, aut parochiis pro Dei fuerit contemplatione collatum, in sua proprietate hoc abbates vel presbyteri minime revocabunt: nec alienare quod cunctis fratribus debetur quacumque occasione præsumant. Quibus si fuerit necessarium ut statuta convellant, non aliter valeat, nisi fuerit episcopi sui subscriptione firmatum.

XII.

Si inter episcopos de rebus terrenis, aut possessionibus, sub repetitionis aut retentationis titulo [e] nascatur contentio, intra anni spatium pro studio caritatis, quæ cunctis debet rebus temporalibus anteferri, per epistolas fratrum affectuose commoniti, aut inter se, aut in præsentia electorum judicum negotium sanare festinent. Quod si distulerint, donec ipsa causatio abrogetur, a caritate fratrum qui distulerit habeatur extraneus: quia injustum est ut qui cunctis præsunt inter se quacumque causatione dissentiant.

XIII.

Si quis judicum clericos de quolibet corpore venientes, atque altario mancipatos, vel quorum nomina in matricula ecclesiæ teneantur inscripta, publicis actionibus applicare præsumpserit, si a sacerdote commonitus emendare noluerit, cognoscat se pacem ecclesiæ non habere. Similiter & a tutelæ administratione pontifices, presbyteros, atque diaconos, ideo excusatos esse decrevimus, quia quod lex sæculi etiam paganis sacerdotibus & ministris ante præstiterat, justum est ut erga Christianos specialiter conservetur.

XIV.

Quæcumque ecclesiis aut pontificibus, sub competenti ac justo documento fuerint derelicta, ab hæredibus legitimis dignum est, ut Dei contemplatione serventur.

XV.

Si quis post acceptum baptismi sacramentum ad immolata dæmonibus fumenda tanquam ad vomitum revertitur, si commonitus a sacerdotibus ex hac prævaricatione se noluerit revocare, a communione catholica pro emendatione sacrilegii suspendatur.

XVI.

Si quis Christianus, ut est gentilium consuetudo, ad * caput cujuscumque feræ vel pecudis, invocatis insuper nominibus paganorum, fortasse juraverit, si se ab hac superstitione commonitus noluerit cohibere, donec reatum emendet, a consortio fidelium vel ecclesiæ communione pellatur. * exta

XVII.

Ut sacerdotes, sive diaconi, cum conjugibus suis non habeant communem lectum & cellulam, * ne propter suspicionem carnalis consortii religio maculetur. Quod qui fecerint, juxta priscos canones, ab officio regradentur. * Agath. Arvern. Aur. III.

XVIII.

Quicumque clericus aliquid de jure ecclesiastico seu verbo seu per scripturam acceperit ad utendum, & postmodum hoc alienare quacumque ratione præsumpserit, non valebit; quia secundum canonum statuta proprietatem ecclesiæ non violat in alios quamvis longa possessio. Sed in pontificis potestate consistat, qualiter pro conservando jure ecclesiastico rem possessam inter clericos [f] debeat communicare.

XIX.

Quicumque pro devotione sua oblationis studio aliquid in campellis vel in vineolis, etiam absque scriptura, probatur ecclesiæ contulisse; si postmodum vel ipse, vel hæredes ejus, quacumque occasione auferre a jure hoc ecclesiæ vel alienare voluerint, quoadusque a tali intentione discedant, aut * perversa restituant, a communione ecclesiastica suspendantur. * pervasa

XX.

Ut nullus sæcularium personarum, prætermisso pontifice, seu præposito ecclesiæ, quemquam clericorum pro sua potestate constringere, discutere audeat, vel damnare. Sed & clericus, si pro causa ad petitionem cujuscumque fuerit ab ecclesiastico ordinatore commonitus, se ad audientiam spondeat adsuturum, & respondere nulla calliditate dissimulet. Sed quæcumque causatio, quoties inter clericum & sæcularem vertitur, absque presbytero aut archidiacono, vel si quis esse præpositus ecclesiæ dignoscitur, judex publicus audire negotium non præsumat. Sane si causam habentibus placuerit ire ad judicium fori ex voluntate communi, permittente præposito ecclesiæ, clerico licentia tribuatur.

XXI.

Si quis necessitatis * impulsu ad ecclesiæ septa confugerit, &, sacerdote vel præposito ecclesiæ prætermisso atque contempto, eum quisque de locis sacris vel atriis, seu vi seu dolo abstrahere aut solici- * Paulinus in vita S. Ambrosii de Crisconio jussu Stiliconis per milites abstracto.

licitare fortasse præsumpserit, ut inimicus ecclesiæ ab ejus liminibus arceatur, quousque juxta pontificis districtionem digna per indictam pœnitentiam emendatio subsequatur; eo tamen qui abstractus est prius ecclesiæ restituto.

XXII.

Ut nullus per imperium potestatis filiam competere audeat alienam, ne conjugium quod contra parentum voluntatem impie copulatur, velut captivitas judicetur, sed sicut est prohibitum non admittatur. In his qui perpetraverint, excommunicationis severitas pro modo piaculi imponatur.

XXIII.

Ut servis ecclesiæ, vel sacerdotum, prædas & captivitates exercere non liceat: quia iniquum est, ut quorum domini redemptionis præstare solent suffragium, per servorum excessum disciplina ecclesiastica maculetur.

XXIV.

Quæcumque mancipia sub specie conjugii * ad ecclesiæ septa confugerint, ut per hoc credant posse fieri conjugium, minime eis licentia tribuatur, nec talis conjunctio a clericis defensetur: quia probatum est, ut sine legitima traditione conjuncti, pro religionis ordine statuto tempore ab ecclesiæ communione suspendantur, ne in sacris locis turpi concubitu misceantur. De qua re decernimus, ut parentibus aut propriis dominis, prout ratio poscit personarum, accepta fide excusati sub separationis promissione reddantur: postmodum tamen parentibus atque dominis libertate concessa, si eos voluerint propria voluntate conjungere.

reg. Tur. 3. de fa- lis Rau- ngi viro ouella.

XXV.

Si quis clericus aut laicus sub potentum nomine atque patrocinio res ad jus ecclesiæ pertinentes, contempto pontifice, petere seu possidere præsumpserit, primum admoneatur quæ abstulit civiliter reformare; aut certe judicium sacerdotis sui opperiri, ut poscit sacra religio. Quod si in pervasionis pertinacitate subsistit, tamdiu ab ecclesiæ liminibus arceatur, donec cum satisfactione justissima pervasa aut occupata restituat.

XXVI.

Si qnæ parochiæ in potentum domibus constitutæ sunt, ubi observantes clerici ab archidiacono civitatis admoniti, secundum qualitatem ordinis sui, fortasse quod ecclesiæ debent sub specie domini domus implere neglexerint, corrigantur secundum ecclesiasticam disciplinam. Et si ab agentibus potentum, vel ab ipsis rei dominis, de agendo officio ecclesiæ in aliquo prohibentur, auctores nequitiæ a sacris ceremoniis arceantur, donec subsecuta emendatione in pace ecclesiastica revocentur.

XXVII.

De incestis conjunctionibus id statuimus observandum, ut si quis [8] post synodi Aurelianensis ante hoc triennium constituta, illicita tori jura præsumpserit, circa eum secundum statuta Epaonensium canonum a sacerdotibus ecclesiæ severitas teneatur.

Conc. Aur. III. can. 10.

Conc. Epaon. can. 30.

XXVIII.

Quisquis homicidium voluntate commiserit, ita ut occidere audeat innocentem, si a principibus, aut a parentibus, quacumque re se reddiderit absoluturum, pro modo pœnitentiæ distringendus in sacerdotis potestate consistat.

XXIX.

Si quæ mulieres fuerint in adulterio cum clericis deprehensæ, clericis districtione adhibita, mulieres ipsæ, prout sacerdoti visum fuerit, districtioni subjaceant, & a civitatibus, ut sacerdos præceperit, repellantur.

XXX.

Cum prioribus canonibus jam fuerit definitum, ut de mancipiis Christianis, quæ apud Judæos sunt, si ad ecclesiam confugerint, & redimi se postulaverint, etiam ad quoscumque Christianos refugerint, & servire Judæis noluerint, taxato & oblato a fidelibus justo pretio, ab eorum dominio liberentur, ideo statuimus, ut tam justa constitutio ab omnibus catholicis conservetur.

Conc. Aur. III. can. 13.

XXXI.

Hoc etiam decernimus observandum, ut quicumque Judæus proselytum, qui advena dicitur, Judæum facere præsumpserit, aut Christianum factum ad Judaicam superstitionem adducere; vel si Judæus Christianam ancillam suam sibi crediderit sociandam: vel si de parentibus Christianis natum, Judæum sub promissione fecerit libertatis, mancipiorum amissione multetur. Ille vero qui de Christianis natus Judæus factus est, si sub conditione fuerit manumissus, ut in ritu Judaico permanens habeat libertatem, talis conditio non valebit; quia injustum est, ut ei libertas maneat, qui de Christianis parentibus veniens Judaicis vult cultibus adhærere.

XXXII.

De genere servili id decrevimus observandum, ut descendens inde posteritas ubicumque, quamvis post longa spatia temporum, reperiatur in loco, cui auctores ejus constat [9] fuisse deputatos, revocata studio sacerdotis, in ea quæ con-

constituta est a defunctis conditione permaneat. Cui præcepto si quis sæcularium humanæ cupiditatis impulsu crediderit obviandum, quousque se corrigat, ab ecclesia suspendatur.

XXXIII.

Si quis in agro suo aut habet, aut postulat habere diœcesim, primum & terras ei deputet sufficienter, & clericos qui ibidem sua officia impleant, ut sacratis locis reverentia condigna tribuatur.

XXXIV.

Quisquis agellum ecclesiæ in diem vitæ suæ pro quacumque misericordia a sacerdote, cui potestas est, acceperit possidendum; quæcumque ibi profecerit alienandi nullam habeat potestatem, nec sibi parentes sui ex ea re aliquid existiment vendicandum.

XXXV.

De substituendo antistite si fortasse mora extiterit, & voluntas decessoris ante fuerit reserata, quam successor accedat ecclesiæ, [10] non impediat successorem. Si quispiam clericorum aliquid de facultate illa præsumpserit, in potestate sit advenientis episcopi, utrum audire an rejicere decessoris sui debeat voluntatem: nec ecclesiæ in objecto veniant tempora legibus constituta, dum non extitit persona quæ de utilitate ecclesiæ attentius cogitaret.

XXXI.

Si quis episcopus alterius ecclesiæ clerico de facultatibus suæ ecclesiæ aliquid sub titulo quocumque donaverit, post ejus obitum qui acceperit, ad ecclesiæ jus, de cujus facultate discesserat, revertatur: quia iniquum est, ut sub hac specie damnum ecclesia, quæ multis subvenit, patiatur.

XXXVII.

Placuit præterea, ut cuncti metropolitani de comprovincialibus suis in provincia sua annis singulis synodum debeant congregare, ut dum in unum se fraternitas jungit, semper & censura teneatur & caritas.

XXXVIII.

Quaproper, auxiliante domino, quæ synodus sancta constituit decernimus, ut a cunctis fratribus hæc definitio sancta conservetur. Quod si quis quæ salubriter perspicit indecenter transgredi quacumque occasione tentaverit, noverit se Deo & cunctæ fraternitati culpabilem esse futurum: quia justum est, ut per unitatem antistitum & ecclesiastica fulgeat disciplina, & inconvulsa maneat constitutio sacerdotum.

[a] SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

3. [11] Leontius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Burdigalensis consensu, cum universis comprovincialibus meis, indictione IV. Basilio viro clarissimo consule.

1. Aspasius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Elosæ consensi & subscripsi.

5. Flavius in Christi nomine Rothomagensis ecclesiæ episcopus consensi & subscripsi.

2. Injuriosus episcopus ecclesiæ Turonicæ consensi & subscripsi.

4. Cyprianus episcopus ecclesiæ Tolonensis consensi & subscripsi.

7. Ruricius Deo propitio episcopus ecclesiæ Lemovicæ consensi & subscripsi.

8. Prætextatus in Christi nomine Aptensis ecclesiæ episcopus consensi & subscripsi.

9. Placidus in Christi nomine civitatis Matiscensis episcopus consensi & subscripsi.

10. Gallicanus episcopus ecclesiæ Ebredunensis consensi & subscripsi.

6. Maximus in Christi nomine Aquensis civitatis episcopus consensi & subscripsi.

11. Euterius [11] civitatis Antipolis episcopus consensi & subscripsi.

15. Ætherius episcopus civitatis Carnotensis consensi & subscripsi.

18. Rufus civitatis Octodorensis * episcopus consensi & subscripsi. * de Val

23. Daniel episcopus Pictavensis consensi & subscripsi.

12. Alethius in Christi nomine episcopus civitatis Vasensis consensi & subscripsi.

13. Gallus in Christi nomine episcopus civitatis Arvernæ consensi & subscripsi.

14. Dalmatius episcopus ecclesiæ Rutenicæ consensi & subscripsi.

15. Heraclius in Christi nomine episcopus civitatis Tricastinensis consensi & subscripsi.

19. Vindemialis in Christi nomine episcopus civitatis Arausicæ consensi & subscripsi.

21. Evanthius episcopus civitatis Gabalitanæ consensi & subscripsi.

17. Agricola in Christi nomine episcopus civitatis Cabilonensis consensi & subscripsi.

Firminus in Christi nomine episcopus civitatis Vceticæ consensi & subscripsi.

Gramatius * episcopus civitatis Vindonensis consensi & subscripsi. * Gramatius.

Avolus episcopus civitatis Segestericæ consensi & subscripsi.

Julianus episcopus civitatis Bigerricæ consensi & subscripsi.

Passivus in Christi nomine episcopus civitatis Sagensis consensi & subscripsi.

Innocentius in Christi nomine episcopus civitatis Cenomanicæ consensi & subscripsi.

Vincentius episcopus consensi & subscripsi.

Deuterius episcopus civitatis Vincensis consensi & subscripsi.

20. Eleutherius episcopus civitatis Antisiodorensis consensi & subscripsi.

Simplicius de Sanesio consensi & subscripsi.

Proculeianus episcopus civitatis Auscensis consensi & subscripsi.

Carterius in Christi nomine episcopus civitatis Aquensis consensi & subscripsi.

Rusti-

[a] In Mss. Remensi & Parisiensi nostro subscribunt episcopi eo ordine, quem numeri nomini cuique præfixi indicant: ceteri desunt. *Harduinus*.

Ruſticus epiſcopus civitatis Nivernenſis ſub-
ſcripſi.

Clematius epiſcopus civitatis Carpentoratenſis ſubſcripſi.

22. Eumerius epiſcopus civitatis Namnetenſis ſubſcripſi.

Lucretius epiſcopus civitatis Deenſis conſenſi & ſubſcripſi.

Marcus epiſcopus civitatis Aurelianenſis ſubſcripſi.

Probianus presbyter miſſus a domino Arcadio epiſcopo conſenſi & ſubſcripſi.

Amphilochius abbas directus a domino Amelio epiſcopo civitatis Pariſiacæ ſubſcripſi.

Toribius presbyter miſſus a domino epiſcopo civitatis Genavenſis conſenſi & ſubſcripſi.

Auſonius presbyter miſſus a domino epiſcopo Saſitonicæ civitatis conſenſi & ſubſcripſi.

Egerius presbyter directus a domino Lupicino epiſcopo civitatis Ecoleſimæ ſubſcripſi.

Gratianenſis presbyter miſſus a domino Deſiderio epiſcopo Forojulienſi conſenſi & ſubſcripſi.

Benenatus presbyter miſſus a domino Claudio epiſcopo civitatis Glannatenſis conſenſi & ſubſcripſi.

Minutulus presbyter miſſus a domino Suſtratio epiſcopo civitatis Cadurcenſis ſubſcripſi.

Teodotus presbyter miſſus a domino Leucadio epiſcopo civitatis Bajocaſſinæ ſubſcripſi.

Eſcupilio presbyter miſſus a Lautone epiſcopo civitatis Conſtantiæ conſenſi & ſubſcripſi.

Baudaſtes presbyter miſſus a domino Perpetuo epiſcopo civitatis Abrincatinæ conſenſi & ſubſcripſi.

Edebius presbyter miſſus a domino Theudobaude epiſcopo civitatis Lexobinæ conſenſi & ſubſcripſi.

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Anno Chriſti.*) Tribus tantum in libris nacti ſumus hoc Concilium, Rhemenſi nimirum, Bellovacenſi, & minore Pithœano, qui ſolus temporis notam habuit, eamque duplicem; nam & indictionem deſignat & conſulatum, diem vero & menſem non indicat. Ceterum ante autumnum habitam fuiſſe ſynodum ex eo colligimus, quod anno Chriſti 541. quo conſul fuit Baſilius, quarta indictio finem habitura erat menſe Septembri, & quintæ futurum initium.

2 *Diſtrictio pontificis.*) Pithœanus, *diſcretio pontificis*; atque ita citat collectio Bonævallis.

3 *Ad hæreſis lapſum carne.*) Pithœanus idem, *ad hæreſes lapſu carnis ſuadente deſcendant.*

4 *Ad eccleſiam revocetur.*) Bellovacenſis & collectio Bonævallis; *ab eccleſia revocetur.*

5 *Uſque in magnam ſynodum.*) Rhemenſis, *uſque ad aliam ſynodum.* Can. 10.

6 *Naſcatur contentio.*) Rhemenſis, Bellovacenſis, & Bonævallis collectio, *naſcatur intentio.* Can. 12.

7 *Debeat communicare.*) Pithœanus & Bonævallis, *debeat commutare.* Can. 18.

8 *Poſt ſynodi Aurelianenſis.*) Rhemenſis & Pithœanus, *poſt ſynodum Aurelianenſem ante hoc triennium conſtitutam*, id eſt anno 538. Can. 27.

9 *Fuiſſe deputatos.*) Rhemenſis & Bellovacenſis, *depoſitos.* Can. 32.

10 *Non impediat ſucceſſorem.*) Rhemenſis & Bellovacenſis, *ſucceſſori*, quomodo & alibi ſæpius. Can. 35.

11 *Leontius epiſcopus.*) Subſcriptiones in codice Rhemenſi & Bellovacenſi ſunt tantum epiſcoporum 33. atque in utroque primus omnium ſubſcribit Aſpaſius, tertio loco Leontius, poſtremo Daniel, ceteri deſiderantur, quemadmodum in vulgatis. In Pithœano epiſcopi per ſe ſubſcribunt 38. per vicarios 12. ſed inter epiſcopos antiquariorum culpa omiſſi duo, Gallicanus & Dalmatius, quos ex aliis codicibus ſupplevimus. Indictionem vero, ut dixi, ſolus habuit Pithœanus idem, ſolus etiam conſulem Baſilium, qui hoc honore ultimus omnium in occidente, functus eſt anno Chriſti 541. Deinceps enim ſequentes annos, ut in Vigilii & Pelagii epiſtolis videre eſt, quotus quiſque eſſet poſt conſulatum Baſilii computabant.

12 *Euterius civitatis Antipolis.*) Ita Pithœanus, in Rhemenſi, *Evarius*, ſicut in vulgatis, in alio *Eciarius.*

Notæ Severini Binii.

a *Concilium Aurelianenſe IV.*) Hoc concilio ea accidiſſe putamus, quæ de ipſo atque ejus diacono Gregorius in vitis ſanctorum patrum cap. 5. narrat his verbis: *Apud Aurelianenſem autem urbem incriminato ab iniquis Marco epiſcopo, & in exilium truſo, magnus epiſcoporum conventus eſt congregatus, Childeberto rege jubente. In qua ſynodo cognoſcentes beati epiſcopi hoc eſſe vacuum, quod contra eum fuerat muſſitatum, eum civitati & cathedræ ſuæ reſtituunt.* Quid Actum conc. Aur. IV.

b *Circa annum domini* 545.) Licet ignoretur certus annus quo celebratum fuit concilium; tamen dubium eſſe non debet illud circa annum domini 545. Vigilii papæ ſextum Juſtiniani 19. habitum fuiſſe. Nam magna ex parte illic ipſi epiſcopi huic concilio præſentes fuerunt, eique ſubſcripſerunt, quorum nomina Aurelianenſi III. ſubſcripta habentur. Quo tempore habitum.

c *Placuit ut ſanctum paſcha.*) Hæc Gallicani epiſcopi adverſus temeritatem imperatoris Juſtiniani pro arbitrio ſacra miſcentis, qui ſuo edicto jejunium quadrageſimæ una hebdomada auxerat, & de paſchali tempore ſanctionem iniquam promulgarat. His temporibus de celebritate die paſchalis altercatum eſſe, teſtatur Sigebertus in chronico hiſce verbis: *Hiſpani & Galli de paſchate celebrando diſſentiunt: Hiſpanis duodecimo Kalendas Aprilis, Francis vero* XIV. *Kalendas Maii, paſcha celebrantibus; ſed Francos recte celebraſſe per hoc divinitus claruit, quod fontes in Hiſpania, qui in ſabbato ſancto paſcha ad baptizandum ſponte replerí ſolent, non in Hiſpanorum, ſed in Francorum paſcha repleti ſunt.* Hæc de paſchatis celebritate Sigebertus. Plura his de rebus notavi ſupra tom. 1. * Can. 1. Qua occaſione hic canon conſtitutus.

d *Subſcriptiones epiſcoporum.*) De nominibus ſubſcriptorum ſupra dixi. Obſervandum eſt, quod Prætextatus hic ſubſcriptus, idem ille ſit, qui Epaonenſi concilio interfuit, cujuſque meminit Vigilius papa in epiſtola 8. ad Auxanium ſupra. * Et nos in notis quoque plura. Prætextatus quis.

C. ANNUM CHRISTI 543.

CONCILIUM CPLITANUM SUB MENNA,

In quo Origeniſtæ damnantur.

C. ANNUM CHRISTI 542.

Ex Valeſio in Evag. Garne. rio diſſ. de V. ſyn. & Caveo in hiſt. litter.

SUpplicem Juſtiniano libellum nuper obtulerant Monachi Hieroſolymitani Eulogius, Conon, Cyriacus, & Pancratius, conqueſti de dogmatibus Origenianis per Orientem plena meſſe repullulantibus, excerptis ex Origenis libris quibuſdam capitulis, quæ publica auctoritate damnari poſtularunt. Annuit Imperator, evulgato prolixo adverſus Origenis errores Edicto. Evulgatum ad Vigilium Papam, reliquoſque Orientis Patriarchas miſit, teſte Liberato Breviar. cap. 23. Nec hoc feciſſe contentus, Epiſcopos, qui in urbe reperti ſunt in Synodum cogi juſſit: *Hanc Epiſtolam*, inquit Mennæ Juſtinianus in Tractatu adverſus Origenis errores, *ad tuam beatitudinem dedimus, qua eum hortamur, ut omnium qui in hac regia*

regia urbe nunc degunt, ſanctiſſimorum Epiſcoporum conventum habeat, ac Deo amabiliſſimorum præfectorum ſanctis, quæ hic ſunt, monaſteriis, faciatque ut omnes in ſcriptis præfatum impium ac Deo repugnantem Origenem &c. omnimodis anathematizent. In hac igitur Synodo lectis ad eam Juſtiniani literis, quibus Origenis dogmata breviter perſtringit, excerpta a Monachis Palæſtinis capitula propoſita, excuſa, & damnata ſunt. Extat Juſtiniani ad Synodum Epiſtola apud Cedrenum in Annal. & in Collectione Labbeana ad calcem V. Synodi, at alieno prorſus loco; cum ea non pertineat ad V. Synodum, ſed ad hanc, de qua loquimur.

Actorum hujus Synodi fragmenta hæc habentur apud Evagr. hiſt. Eccl. lib. 4. cap. 38. *Miſſa eſt*, inquit Evagrius, *relatio a prædicta Synodo ad Juſtinianum poſt acclamationes quas contra Origenem, & ejuſdem cum illo erroris ſectatores congeſſerant: cujus pars ſic habet: Cum animum poſſideas cœleſtis nobilitatis participem, Chriſtianiſſime Imperator. Et paulo poſt: Fugimus itaque, fugimus iſtam doctrinam. Neque enim novimus alienorum vocem. Et illum tanquam furem ac latronem, anathematis laqueis firme conſtrictum, procul a ſacris ſeptis ejecimus. Et poſt aliquanta. Eorum vero, quæ a nobis geſta ſunt, vim ac virtutem ex eorumdem lectione cognoſcetis. His adjunxerunt etiam capita, quæcumque Origenis ſectatores profiteri a magiſtris ſuis didicerunt; ex quibus tum conſenſus eorum, tum diſſenſio, ac multiplex & multifidus error deprehenditur. In his quintum caput erat, continens blaſphemias, quas privati quidam ex Nova Laura protulerant, quod ſic habet: Theodorus Aſcidas Cappadox dixit: Quando nunc Apoſtoli & martyres miracula efficiunt, & in tanto honore ſunt, niſi in reſurrectione æquales fuerint Chriſto, qualis tandem eorum reſurrectio futura eſt? Retulerunt etiam iidem Patres multas alias Didymi, Evagrii, ac Theodori blaſphemias, quas ſtudioſe admodum ex eorum libris excerpſerant.* Hæc Evagrius, qui tamen ea pariter ac Cedrenus & Theophanes cum V. Synodi geſtis mire permiſcet, & confundit; errore forſan non aliunde orto, quam quod hujus Acta, ut & prioris ſub Menna anno 536. in unum cum V. Synodo codicem compingi ſolebant, ut teſtatur Photius in Bibl. cod. 18.

Diſtinctam eſſe hanc a V. Synodo non pauca ſuadent; in hac ſola cauſa Origeniana, in illa trium Capitulorum cauſa præcipue agitata, nec Origenis, vel Origeniſtarum, niſi capitulo XI. vel leviſſima mentio; multo minus cauſæ iſtius plenaria cognitio. Imo differentiam non obſcure agnoſcit ipſe Evagrius, eo præſertim loco, quo teſtatur Juſtinianum Synodum, quæ congregata erat, de controverſia Origeniana conſuluiſſe, ſubjecto Epiſtolæ ſuæ exemplari ejuſdem libelli (libellum intelligit à Monachis Hieroſolymitanis oblatum) *Α'πάρχ ἡ πρὸς Βιγίλιον περὶ τούτων ἐπιζαλμάτια. Et iis quæ ad Vigilium his de rebus ſcripſerat.* Quæ ſatis indicant Vigilium nondum Conſtantinopolim veniſſe, qui tamen tempore V. Synodi, & antea quoque, in regia urbe verſabatur. Præterea docet Evagrius Theodorum Aſcidam (illum nempe Nonni Origeniſtæ aſſeclam, deinde Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopum) in eadem Synodo tanquam Origeniſtam accuſatum fuiſſe, quod fieri non potuit in V. Synodo, in qua Theodorus primas, ut ita dicam, partes egerit, ut ex ejus actis perſpici poteſt. Non abnuerim tamen in V. Synodo Origenis damnationem fuiſſe repetitam, cum id plura teſtentur congeſta ab Em. Noriſio in diſſert. de V. Synodo, præcipue vero Theodorus Cappadox, qui in Collatione V. ejuſdem Synodi ita Synodum alloquitur: *Et multos quidem etiam alios invenimus poſt mortem anathematizatos, nec non etiam Origenem.... quod nunc in ipſo fecit & veſtra ſanctitas & Vigilius Papa &c.* Non ſatis ſiquidem fuit Juſtiniano curaſſe, ut Origenes in Synodo Epiſcoporum, qui tunc forte in regia urbe fuerunt obvii, damnaretur; ſed arrepta Synodi Oecumenicæ occaſione prolatam jam in Origenem damnationem a generali Concilio ratam haberi voluit.

Quod vero ad hujus Synodi Epocham ſpectat, non eſt audiendus Valeſius, qui in notis ad Evagrium in annum Chriſti 538. illam rejicit. Cum enim Monachi Hieroſolymitani Conſtantinopolim advenerint poſt Zoili Alex. Epiſcopi ordinationem, ut tradit diſerte Liberatus cap. 23. & Zoilus ad Alex. ſedem evectus fuerit anno circiter 543. ut late probat Card. Noriſius in præfata diſſertatione, ante hunc annum celebratam fuiſſe hanc Synodum nequit affirmari.

In hoc denique ſub Menna Concilio conditi videntur Canones, ſive Anathematiſmi illi XV. adverſus Origenis & Origeniſtarum dogmata novem illis adverſus Origeniſtas anathematiſmis, quos edicto ſuo contra Origenem nuper inſeruerat Juſtinianus Imp. & re, & verbis apprime conſoni. Hos ex vetuſto Codice Bibl. Vindobonenſis Græce exhibuit Lambecius, Græce & Latine Baluzius in nova collect. & nos ex eo in Synodo V. exhibebimus. Quod vero in titulo *Conſtantinopolitanæ V. Synodi Canones dicantur*, id non aliunde profectum opinor, quam quod hujus Synodi Acta cum V. Concilii geſtis in unum codicem Synodalem compacta, quintæ etiam Synodi nomine venire ſolebant, ut ſupra diximus.

SYNODUS PERSICA NESTORIANORUM

Pro reſtituenda eccleſiæ illius diſciplina,

Aba I. Catholico Neſtorianorum præſide, anno Choſroæ XIII. Chriſti 544. celebrata.

Auſam ſynodi hanc fuiſſe refert Elias Damaſcenus in Nomocanone; Habuit Babæus uxorem & liberos: eoque mortuo Catholicus factus eſt Silas, qui itidem nec uxore, nec prole caruit. Quo defuncto, Catholici dignitatem inter ſe diviſere Narſes & Eliſacus, eoſque Paulus excepit, qui poſt biennium extinctus eſt; eique ſuffectus fuit Mar-Abas I. anno nono regis Choſroæ Anuſcervani (*imo anno ſexto, nam Choſroes inauguratus fuit anno Chriſti* 531. *Mar-Abas verò anno* 536. & hactenus quidem per quindennium Catholicorum ſucceſſio perturbata fuerat, propter Chriſtianorum de ea dignitate diſſidium: ex quo factum erat, ut eadem a duobus Narſete ſcilicet & Eliſæo, ſimul occuparetur. Diviſa itaque inter duos Catholicos prima ſede, reliquæ etiam inter duos Metropolitas, vel inter duos epiſcopos diſciſſæ ſunt, dum ſuam quiſque factionem tuetur. Quam ob cauſam odia atque ſchiſmata inter Chriſtianos Orientales exorta ſunt, omniaque ſuſque deque permixta, atque perturbata fuere, & eccleſiæ monaſteriaque in factiones ſciſſa. Auctoritate tamen Mar-Abæ ejuſque precibus dualitas Catholicorum, Metropolitarum, atque Epiſcoporum ſublata eſt, & eccleſiarum regimen ad unum rediit. Mar-Abas itaque operam dedit, ut omnia illa vitia tollerentur, & eccleſiæ filii ſuos emendarent mores, atque religio juxta fidem, legeſque Apoſtolorum & canones antiquorum Patrum Occidentalium atque Orientalium reſtitueretur. Atque hoc negotium urgere inſtitit, datis per omnes regiones epiſtolis & miſſis legationibus. Nec his contentus, Caſcaram profectus, affluentibus ad ipſum epiſcopis, rogatus eſt, ut bonum & præſtantem eidem urbi antiſtitem præficeret. Inde una cum illa epiſcoporum ſynodo provinciam Tigris, poſtea Huzitidem, mox etiam Perſidem circumluſtravit: & ubique res Chriſtianorum compoſuit, & incolas ad pacem, & concordiam reduxit, doctoſque metropolitas & epiſcopos, & eccleſiæ regimini idoneos inſtituit, ejectis diſſidiorum & errorum auctoribus, tum metropolitis, tum epiſcopis, tum etiam laicis: multoque plura in hoc negotio, quam ipſe cogitaverat optaveratque, conſequutus eſt. *Pergit coactam ab ipſo Mar-Aba Synodum deſcribens.* Deinde anno Choſroæ regis decimotertio reſtituit canones in regionibus Romanorum ſucceſſive conditos, eoſque etiam quos patres Orientales condiderant uſque ad tempus quo Mar-Abas ipſe dignitatem Catholici adeptus fuerat. Eas igitur ſanctiones confirmavit corroboravitque, & metropolitis omnibus atque epiſcopis, qui unacum ipſo convenerant, exactam earumdem obſervationem injunxit, eademque mandata per literas ad abſentes dedit. *In ea ſynodo Canones XI. conditi ſunt, quorum poſtremus.* Sententiæ omnium noſtrum epiſcoporum Orientis fundatæ ſunt ſuper fidem Patrum 318. In expoſitione autem Scripturarum ſanctum Theodorum (*Mopſueſtenum quem patrem ſuum Neſtoriani agnoſcunt*) ſequimur. *Extant in ſynodico Arabica* (*Cod.* 27. *ad calcem Tom.* 2. *pag.* 507.) *iiſque præmittuntur fragmenta epiſtolarum ſynodicarum ejuſdem Mar-Abæ*, in quibus differit *de electione patriarchæ, de gradibus conſanguinitatis in matrimonio obſervandis, deque iis qui Chriſti divinitatem & humanitatem non confitebantur, aut paſſionem ejus mortemque negabant, aut hæc divinitati accidiſſe aſſerebant. Vide Tom.* 3. *pag.* 79. *& ſeq.*

[a] SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

TRIGINTA EPISCOPORUM,

In qua Vigilius papa decrevit, ſententiam de trium capitulorum damnatione uſque ad univerſale & œcumenitum concilium ſuſpendendam eſſe anno DXLVII. habita.

[a] *Synodus*:) Qua occaſione, quave de cauſa, & quo effectu, hanc ſynodum Conſtantinopoli convocaverit, dixi in notis ad edictum Juſtiniani, quod extat poſt epiſtolas Vigilii ſupra. *

ADDITIO STEPHANI BALUZII.

Hæc ſynodus ad annum DXLVII. *revocatur in vulgatis editionibus Conciliorum. Sed nos ſequi malumus opinionem viri doctiſſimi Jacobi Syrmondi* [1], *qui eam anno* DLVII. *aſſignat. Occaſio*

1 Cum Sirmondo convenit Card. Norliſius in Diſſert. de Quinta Synodo cap. 4.

casio autem illius cogendæ fuit discordia, quæ de tribus capitulis mota erat inter Episcopos, ut diserte docet Facundus Episcopus Hermianensis. Tres habuit actiones, in quarum ultima hæc a se dicta esse testatur idem Facundus in libro contra Mocianum: Peto de justitia vestra utrum susceptа sit a synodo Chalcedonensi epistola Ibæ, quæ, velut Nestoriana, damnata est iniquitatis; & dum constiterit non obesse synodo, quod pars adversa de Theodori persona proponit, sic ea quæ proferre volunt relegi permittatis, ne forte quæ aguntur ad retractationem videantur memoratæ synodi pertinere. Ego enim fateor simpliciter beatitudini vestræ non pro Theodori Mopsuesteni damnatione me a * contradicentium communione subtraxisse. Hoc enim vel si approbandum non sit, ferendum tamen existimo; nec tantam esse causam judico pro qua deberemus a communione multitudinis segregari; sed quia ex persona Theodori epistolam Ibæ Nestorianam probare conati sunt, & ex epistola Ibæ synodum a qua susceptа est improbare. *Et mox*: Hoc ergo primum me demonstrare præcipite, ut doceam falsе negari quod a sancta synodo Chalcedonensi recepta fuerit, & omnia contradicentium figmenta redarguam, quibus eam in destructionem synodi Chalcedonensis velut impiam damnaverunt. *Addit deinde Vigilium, quia occulta pollicitatione tenebatur, in qua se spopondit tria capitula damnaturum, sibi non permisisse facere probationem quam offerebat; quamque ipse instanter exigere debuit, sed gestis de medio sublatis, quibus causa cœperat aperiri, & interrupto suo judicio, a confidentibus Episcopis flagitasse ut quid eis de causa videretur prolata quisque in scriptis responsione signaret; quod & factum est. Porro Episcopos istius Concilii fuisse circiter septuaginta docet in eodem loco Facundus. Inter hos vero, præter Facundum, fuisse etiam Zoilum Alexandrinum colligi potest ex his, quæ idem Facundus ait lib.* IV. *cap.* IV.

* id est Severianorum. Vide collationem.

[a] CONCILIUM [e] AURELIANENSE V.

POST THEODEBERTI REGIS MORTEM,

Anno domini DLII. *Binius* sed fallitur.

Sub die V. Kalendas Novembris, indictione XIII. celebratum, id est [1 *] anno Christi DXLIX. Vigilii papæ X. Childeberti regis XXXVIII.

TITULI CANONUM.

I. *Dogmata Eutychetis vel Nestorii damnanda.*
II. *Neminem a sacerdote pro levibus causis excommunicandum.*
III. *De extranearum mulierum, aut etiam propinquarum, familiaritate.*
IV. *Si clericus post acceptam benedictionem incontinens invenitur, deponatur.*
V. *Nullus clericum alienum recipere vel promovere sine epistola pontificis sui præsumat.*
VI. *Servum alienum clericum non ordinandum.*
VII. *De manumissis in ecclesia.*
VIII. *Pontifice mortuo nullus in civitate aut per parochias ordinare clericos, aut altaria audeat consecrare, vel quidquam auferre.*
IX. *Nullus ex laicis ante annuam conversionem episcopus ordinetur.*
X. *Nulli episcopatum pretio liceat comparare.*
XI. *Nullus invitis ordinetur episcopus.*
XII. *Nulli viventi episcopo, præter culpabilem, alius superordinetur.*
XIII. *Qui facultates ecclesiæ delegatas subtraxerit, excommunicetur.*
XIV. *Nullus ecclesiæ alterius regni, vel loci, res petat, aut præsumat accipere.*
XV. *De xenodochio quod Childebertus rex cum regina conjuge sua Lugduni condidit.*
XVI. *Qui a se, vel ab aliis, ecclesiæ oblata auferre præsumpserit.*
XVII. *Ecclesiæ causæ qualiter & per quos finiantur.*
XVIII. *Vocati comprovinciales a metropolitano ad concilium venire teneantur, nec sine commeatu a concilio discedant.*
XIX. *De oblatione puellarum in monasteriis.*
XX. *Ut incarcerati diebus dominicis ab ecclesiæ præpositis visitentur.*
XXI. *De sustentandis leprosis.*
XXII. *De servis qui ad ecclesiam pro culpa confugiunt.*
XXIII. *Ut synodus provinciæ quotannis a metropolitano indicatur.*
XXIV. *De observatione præteritorum canonum.*

PRÆFATIO.

AD divinam gratiam referendum est, quando vota principum concordant animis sacerdotum, ut dum fit pontificale concilium, normam vivendi teneat recapitulatio antiqua canonum, vel, ut locus tempusque est, in quibuscumque titulis veteribus adhærens nova constitutio sanctionum. Igitur cum clementissimus princeps, triumphorum titulis invictissimus, domnus Childebertus rex, pro amore sacræ fidei, & statu religionis, in Aurelianensi urbe congregasset in unum domini sacerdotes, cupiens ex ore patrum audire quod sacrum est, ut quod pro ecclesiastico ordine auctoritate promeretur pastorali, & venientibus sit norma, & præsentibus disciplina, quæ conveniat a præsenti tempore in posterum custodiri, præstante Deo, signanter est titulis (*a*) prænotatum.

Contuli Codice V tic. Pala 575. de in nota Arverne II. egi.

CA-

[a] Edidit Sirmondus ex MSS. Lugdunensi, Remensi, Anicensi, Corbejensi, Fossatensi, & Tiliano. In MS. uno Parisiensis Collegii Soc. Jesu, annorum (ut eruditi pronunciant) amplius 800. hæc *Synodus Aurelianensis tertia* dicitur. In altero titulus magis expressus: *Incipiunt Capitula de Synodo tertia tempore Childeberti regis*: hoc est; Synodus hæc est sub Childeberto rege Aurelianensis tertia. *Harduinus.*

(*a*) In Vatic. Palat. *renovatum.*

CANONES.

I.

Primo itaque nefariam ſectam, quam auctor male ſibi conſcius, & a vivo ſanctæ fidei catholicæ fonte diſcedens, quondam condidit Eutyches, vel ſi qua a venefico ſimiliter impio ſunt prolata Neſtorio, quas etiam ſectas ſedes apoſtolica ſancta condemnat, ſimiliter & nos eaſdem cum ſuis auctoribus & ſectatoribus execrantes, præſentis conſtitutionis vigore anathematizamus atque damnamus, rectum atque apoſtolicum in Chriſti nomine fidei ordinem prædicantes.

II.

Ut nullus ſacerdotum quemquam rectæ fidei hominem pro parvis & levibus cauſis a communione ſuſpendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres ab eccleſia arceri juſſerunt committentes.

III.

Ut nullus epiſcopus, presbyter, aut diaconus, extranearum mulierum intra domum præſumat habere ſolatium, (*a*) quibus etiam pro utilitate ſua aliqua familiarius regenda committat. Quod etiam & de propinquis fœminis horis indecentibus ſimiliter prohibemus; ne ſub conceſſa ſibi licentia parentali, ab earum (*b*) * ſequipedis memoratorum vita vel opinio polluatur. Quod ſi epiſcopus nunc vetita uti (*c*) ſub quadam præſumptione voluerit, anno uno a metropolitano, vel a comprovincialibus ſuis (*d*) ab officio ſuſpendatur. Clerici vero a propriis epiſcopis, modo qui ſupra ſcriptus eſt corrigantur.

* Offidius in vita S. Auguſtini.

IV.

Si quis clericus, poſt (*e*) acceptam benedictionem cujuslibet loci vel ordinis, ad conjugalem torum jam ſibi illicitum denuo redire præſumpſerit, uſque in diem vitæ (*f*) ab honore accepti ordinis, &, ſicut habent (*g*) antiquorum patrum canones, ab officio deponatur, ei tantummodo communione conceſſa.

V.

Ut nullus clericum ſeu lectorem alienum, ſine ſui ceſſione pontificis, vel promovere, vel ſibi quibuslibet conditionibus audeat vindicare. Quod ſi quis hanc conſtitutionem fuerit quacumque præſumptione tranſgreſſus, memoratæ perſonæ ab eo cui ſunt debitæ ſeu eccleſiaſtico jure, ſeu proprio, revocatæ, quia illicita (*h*) vagatione diſceſſerant, ab honore vel officio ſuſcepto, juxta arbitrium ſui pontificis, ſuſpendantur. Epiſcopus vero qui ordinaverit, ſex menſibus (*i*) miſſas tantum facere non præſumat.

VI.

Ut ſervum, qui libertatem a dominis propriis * non acceperit, aut etiam jam libertum, nullus epiſcoporum abſque ejus tantum voluntate, cujus aut ſervus eſt, aut eum abſolviſſe dignoſcitur, clericum audeat ordinare. Quod ſi quiſquam fecerit, is qui ordinatus eſt a domino revocetur, & ille qui eſt collator ordinis, ſi ſciens feciſſe probatur, ſex menſibus miſſas tantum facere non præſumat. Si vero ſæcularium ſervus eſſe convincitur, ei qui ordinatus eſt benedictione ſervata, honeſtum ordini domino ſuo impendat obſequium. Quod ſi ſæcularis dominus amplius eum voluerit inclinare, ut ſacro ordini inferre videatur injuriam, duos ſervos, ſicut antiqui canones habent, epiſcopus qui eum ordinavit domino ſæculari reſtituat; & epiſcopus eum quem ordinavit ad eccleſiam ſuam revocandi habeat poteſtatem.

* Aut. l. 8.

VII.

Et quia plurimorum ſuggeſtione comperimus, eos qui in eccleſiis juxta (*k*) patrioticam conſuetudinem a ſervitio fuerint abſoluti, pro libito quorumcumque iterum ad ſervitium revocari, impium eſſe tractavimus, ut quod in eccleſia Dei conſideratione a vinculo ſervitutis abſolvitur, irritum habeatur. Ideo pietatis cauſa communi conſilio placuit obſervandum, ut quæcumque mancipia ab ingenuis dominis ſervitute laxantur, in ea libertate maneant, quam (*l*) tunc a dominis perceperunt. Hujuſmodi quoque libertas ſi a quocumque pulſata fuerit, cum juſtitia ab eccleſiis defendatur, præter eas culpas, pro quibus leges collatas ſervis revocare juſſerunt libertates.

Ivo parte 16. cap. 48.

VIII.

Ut in civitate, ubi pontifex jure humanæ conditionis obierit, nullus epiſcopus ante ſubſtitutionem reparati per ordinem ſucceſſoris, aut in civitate, aut per parochias, ordinare clericos, aut altaria audeat conſecrare, vel quidquam de rebus eccleſiæ, præter humanitatem,

(*a*) & cui ..... aliquam familiarius regendam committit.
(*b*) pediſſequis. (*c*) uti ſibi ſub. (*d*) Deeſt ab officio. (*e*) acte
(*f*) vitæ ſuæ. (*g*) antiqui canones. (*h*) vocatione.
(*i*) menſes tantum miſſas facere &c. & ſic inferius. (*k*) parrotianam.
(*l*) nunc.

Præſumat auferre. Quod ſi quiſquam temerario auſu ſtatuta tranſcenderit, conventus ab inſtituto pontifice, verecundiæ ſuæ conſulens ſine dilatione ablata reſtituat. Si vero ſuæ voluntatis arbitrio, vel quorumcumque precibus actus, quamcumque perſonam promovere, aut contra interdictum ire præſumpſerit, anno integro miſſas tantum facere non præſumat.

IX.

Nullus ex laicis, abſque anni converſione præmiſſa epiſcopus ordinetur: ita ut intra anni ipſius ſpatium, a doctis & probatis viris, diſciplinis & regulis ſpiritalibus plenius inſtruatur. Quod ſi hoc quiſquam epiſcoporum tranſcendere quacumque conditione præſumpſerit, anno integro ab officio vel caritate fratrum habeatur extraneus.

X.

(a) Ut nulli epiſcopatum præmiis aut
* Pariſ. III 8. * comparatione liceat adipiſci, [3] ſed cum voluntate regis, juxta electionem cleri ac plebis, ſicut in antiquis canonibus
* cum conſenſu cleri ac plebis, *addi tur* in pleriſ. cue mſſ. tenetur ſcriptum, * a metropolitano, vel quem in vice ſua præmiſerit, cum comprovincialibus pontifex conſecretur. Quod ſi quis hanc [4] regulam hujus ſanctæ conſtitutionis per coemptionem exceſſerit, eum qui per præmia ordinatus fuerit, ſtatuimus removendum.

XI.

* Cæl. ep. 1. c. 5. Item, ſicut antiqui * canones decreverunt, nullus invitis detur epiſcopus: ſed nec per oppreſſionem potentium perſonarum ad conſenſum faciendum cives aut clerici, quod dici nefas eſt, inclinentur. Quod ſi factum fuerit, ipſe epiſcopus, qui magis per violentiam quam per decretum legitimum ordinatur, ab indepto pontificatus honore in perpetuum deponatur.

XII.

Nulli viventi epiſcopo alius ſuperponatur, aut ſuperordinetur epiſcopus, niſi forſitan in ejus locum quem capitalis culpa dejecerit.

XIII.

Ne cui liceat res vel facultates eccleſiis, aut monaſteriis, vel xenodochiis, pro quacumque eleemoſyna cum juſtitia delegatas retentare, alienare, atque ſubtrahere. Quod quiſquis fecerit, tanquam
* con. 4. concilii Vaſenſis I. necator pauperum, * antiquorum canonum ſententiis conſtrictus, ab eccleſiæ liminibus excludatur, quamdiu ab ipſo ea quæ ſunt ablata vel retenta reddantur.

XIV.

Ut nullus epiſcoporum, aut cujuslibet ordinis clericus, vel alia quæcumque perſona, quibuslibet conditionibus, ſeu in uno regno, ſeu in uno alio poſitus, alterius cujuſcumque eccleſiæ res aut petat aut præſumat accipere. Quod ſi fecerit, tamdiu habeatur a communione altaris, vel omnium fratrum ac filiorum caritate ſuſpenſus, donec ipſi eccleſiæ, [5] cujus directo ordine juris eſt, ablata reſtituat.

XV.

De xenodochio vero, quod piiſſimus rex Childebertus, vel jugalis ſua * Ultrogotho regina in Lugdunenſi urbe inſpirante domino condiderunt, cujus inſtitutionis ordinem, vel expenſæ rationem, petentibus ipſis, manuum noſtrarum ſubſcriptione firmavimus; viſum eſt pro Dei contemplatione, junctis nobis in unum, permanſura auctoritate decernere, ut quidquid præfato xenodochio, aut per ſupradictorum regum oblationem, aut per quorumcumque fidelium eleemoſynam collatum aut conferendum eſt in quibuſcumque rebus atque corporibus, nihil exinde ad ſe quolibet tempore antiſtes eccleſiæ Lugdunenſis, aut ad jus eccleſiæ transferat, ut ſuccedentes ſibi per temporum ordinem ſacerdotes, non ſolum aut de facultate xenodochii ipſius, aut de conſuetudine vel inſtitutione nihil minuant, ſed dent operam, qualiter rei ipſius ſtabilitas in nullam partem detrimentum aut diminutionem aliquam quatiatur: providentes intuitu retributionis æternæ, ut præpoſiti ſemper ſtrenui ac Deum timentes decedentibus ſubſtituantur, & cura ægrotantium ac numerus, vel exceptio peregrinorum, ſecundum indictam inſtitutionem, inviolabili ſemper ſtabilitate permaneat. Quod ſi quis quolibet tempore, cujuslibet poteſtatis vel ordinis perſona, contra hanc conſtitutionem noſtram venire tentaverit, aut aliquid de conſuetudine vel facultate xenodochii ipſius abſtulerit, ut xenodochium, quod avertat Deus, eſſe deſinat, ut necator pauperum irrevocabili anathemate feriatur.

XVI.

Quiſquis etiam, aut majorum, aut mediocrium perſonarum, quodcumque muneris vel facultatis, ſacerdotibus, aut eccleſiis, aut quibuslibet locis ſanctis, ſtudio mercedis cum juſtitia pro Dei contemplatione contulerit, aut ea quæ a

pa-

(a) Hujus Canonis lectionem eandem ſervat Vaticanus, quam in Foſſatenſi 2 Bellovacenſi, & Tiliano Sirmondus in nota ad illum hic legenda, reperiſſe ſe teſtatur.

parentibus donata noſcuntur, poſtmodum auferre præſumpſerit, ſuperiori ſententia ut necator pauperum communione privetur.

XVII.

Placuit etiam, ut ſi quæcumque perſona contra epiſcopum vel actores eccleſiæ ſe proprium crediderit habere negotium, prius ad eum recurrat caritatis ſtudio, ut familiari aditione commonitus, ſanare ea debeat quæ in querimoniam deducuntur. Quam rem ſi differre voluerit, tunc demum ad metropolitani audientiam veniatur. De qua re cum literas ſuas metropolitanus ad comprovincialem epiſcopum dederit, & cauſa ipſa inter utroſque [6] quacumque tranſactione amicis mediis non fuerit definita, ut ipſi metropolitano neceſſarium ſit in eodem negotio iterare reſcriptum, & ſecundo admonitus, ſanare, mittere, aut venire diſtulerit, tamdiu a caritate metropolitani ſui noverit ſe eſſe ſuſpenſum, donec ad præſentiam ejus veniens, cauſæ ipſius de qua petitur reddiderit rationem. Quod ſi patuerit epiſcopum ipſum contra juſtitiam fatigatum, is qui eum injuſta interpellatione pulſavit, anni ſpatio a communione eccleſiaſtica ſuſpendatur. Si vero metropolitanus a quocumque comprovinciali epiſcopo bis fuerit in cauſa propria appellatus, & eum audire diſtulerit, ad proximam ſynodum, quæ conſtituetur, negotium ſuum in concilio habeat licentiam exerendi, & quidquid pro juſtitia a comprovincialibus ſuis ſtatutum fuerit, ſtudeat obſervare.

XVIII.

Id etiam huic decreto credidimus inſerendum, ut ſi quis de comprovincialibus epiſcopis a metropolitano ſuo ad concilium intra ſuam provinciam fuerit evocatus, & præter evidentem infirmitatem ad concilium venire diſtulerit, atque de ſynodali conventu, antequam cuncta conveniant, ſine commeatu concilii ipſius diſcedere fortaſſe præſumpſerit, ſicut eſt præcedentibus regulis ſtatutum, ſex menſibus a miſſarum officio ſuſpendatur. Quod ſi concilium faciendum quæcumque neceſſitas illata diſtulerit, a metropolitano ſuo veniam poſtulans, ad miſſarum faciendarum gratiam revocetur.

Concil. Arelatenſe II. can. 19.

XIX.

Quæcumque etiam puellæ, ſeu propria voluntate monaſterium expetunt, ſeu a parentibus offeruntur, annum in ipſa qua intraverint veſte permaneant: in his vero monaſteriis, ubi non perpetuo tenentur incluſæ, triennium in ea qua intraverint veſte permaneant: & poſtmodum, ſecundum ſtatuta monaſterii ipſius, in quo elegerit permanere, veſtimenta religionis accipiant. Quæ ſi deinceps, ſacra relinquentes loca, propoſitum ſanctum ſæculi ambitione tranſcenderint, vel illæ, quæ in domibus propriis, tam puellæ quam viduæ, commutatis veſtibus convertuntur, cum his quibus conjugio copulantur, eccleſiæ communione priventur. Sane ſi culpam [7] ſequeſtratione ſanaverint, ad communionis gratiam revocentur.

XX.

Id etiam miſerationis intuitu æquum duximus cuſtodiri, ut qui pro quibuſcumque culpis in carceribus deputantur, ab archidiacono ſeu a præpoſito eccleſiæ ſingulis diebus dominicis requirantur, ut neceſſitas vinctorum ſecundum præceptum divinum miſericorditer ſublevetur; atque a pontifice, inſtituta fideli & diligenti perſona, quæ neceſſaria provideat, competens eis victus de domo eccleſiæ tribuatur.

XXI.

Et licet propitio Deo omnium domini ſacerdotum, vel quorumcumque hæc cura poſſit eſſet fidelium, ut egentibus neceſſaria debeant miniſtrare, ſpecialiter tamen de leproſis id pietatis cauſa convenit, ut unuſquiſque epiſcoporum, quos incolas hanc infirmitatem incurriſſe, tam territorii ſui quam civitatis agnoverit, de domo eccleſiæ juxta poſſibilitatem victui & veſtitui neceſſaria ſubminiſtret, ut non eis deſit miſericordiæ cura, quos per duram infirmitatem intolerabilis conſtringit inopia.

XXII.

De ſervis vero, qui pro qualibet culpa ad eccleſiæ ſepta confugerint, id ſtatuimus obſervandum, ut, ſicut in antiquis conſtitutionibus tenetur ſcriptum, pro conceſſa culpa datis a domino ſacramentis, quiſquis ille fuerit, egrediatur de venia jam ſecurus. Enimvero ſi immemor fidei dominus tanſcendiſſe convincitur quod juravit, ut is qui veniam acceperat, probetur poſtmodum pro ea culpa qualicumque ſupplicio cruciatus, dominus ille, qui immemor fuit datæ fidei, ſit ab omnium communione ſuſpenſus. Iterum ſi ſervus de promiſſione veniæ datis ſacramentis a domino jam ſecurus exire noluerit, ne ſub tali contumacia requirens locum fugæ, domino fortaſſe diſpereat, egredi nolentem a domino eum liceat ocupari, ut nullam, quaſi pro retentatione ſervi, quibuslibet modis moleſtiam aut calumniam patiatur eccleſia: fidem tamen dominus, quam pro conceſſa venia dedit nulla te-

meritate tranſcendat. Quod ſi aut gentilis dominus fuerit, aut alterius ſectæ, qui a conventu eccleſiæ probatur extraneus, is qui ſervum repetit, perſonas requirat bonæ fidei Chriſtianas, ut ipſi in perſona domini ſervo præbeant ſacramenta: quia ipſi poſſunt ſervare quod ſacrum eſt, qui pro tranſgreſſione eccleſiaſticam metuunt diſciplinam.

XXIII.

His itaque Deo propitio conſtitutis, quod præcipue in omnibus patrum conciliis habetur ſcriptum, congrua definitione ſancimus, ut intra anni circulum unuſquiſque metropolitanus epiſcopus, junctis in unum locum comprovincialibus ſuis, intra provinciam ſuam ſtudeat habere concilium: ut aut ſi qua acceſſerint, caritatis emendentur ſtudio; aut ſi pax regulis, vel diſciplina in cunctis, Deo adjuvante, permanſerit, auctorem bonorum omnium Deo de caritate, & præſentia gratulentur.

XXIV.

Hæc ergo Deo propitio conſtanter & unanimiter definita ſervantes, etiam præteritorum ſtatuta canonum decernimus ut Chriſto auctore deinceps inconvulſa univerſa ſerventur: ut, manente concordia, quæ divina inſpiratione ſalubriter in præſenti tempore definita ſunt, amodo & habeant vigorem, & cuſtodiant caritatem.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

In Chriſti nomine Sacerdos epiſcopus eccleſiæ Lugdunenſis conſtitutionem noſtram relegi & ſubſcripſi. Notavi ſub die v. Kalendas Novembris, [10] anno XXXVIII. regni domni noſtri Childeberti regis indictione XIII.

In Chriſti nomine [d] Aurelianus epiſcopus * eccleſiæ Arelatenſis conſtitutionem noſtram relegi & ſubſcripſi.

* In qq. codd Aurelianus præmittitur Sacerdoti.

Hic Aurelianus Aurelianenſi Concilio præfuit, Childebetti pii regis temporibus, cui & nunc pallii deſtinatur uſus. Cujus etiam ſepulcrum Lugduni in eccleſia Apoſtolorum cernitur. *Adnotatio hæc eſt antiqui Collectoris Canonum, in cod. mſ. Pithœano, ad epiſtolam Vigilii Papæ, eidem Aurelitano ſcriptam. In altero e mſſ. Pariſienſibus hoc loco* Aurilius *ſcribitur, & poſt Sacerdotem ſubſcribit. In altero autem & quibuſdam aliis præmittitur Sacerdoti.* Harduinus.

In Chriſti nomine [e] Eſychius [α] epiſcopus eccleſiæ Viennenſis conſtitutionem noſtram relegi & ſubſcripſi.

[f] Nicetius gratia domini epiſcopus Trivericæ civitatis conſenſum meum, vel domnorum meorum, relegi & ſubſcripſi.

Deſideratus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ * Bituricæ ſubſcripſi.

* Biturigenſis.

Aſpaſius in Chriſti nomine Eluſæ epiſcopus conſenſum noſtrum, vel domnorum meorum, relegi & ſubſcripſi.

Conſtitutus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Senonicæ conſenſi & ſubſcripſi.

In Chriſti nomine Placidus eccleſiæ Matiſcenſis epiſcopus conſenſi & ſubſcripſis.

In Chriſti nomine [g] Firminus epiſcopus eccleſiæ Uceticenſium conſenſi & ſubſcripſi.

In Chriſti nomine [h] Agricola epiſcopus eccleſiæ Cabilonenſis conſenſi & ſubſcripſi.

In Chriſti nomine Urbicus epiſcopus civitatis Veſuntienſis conſenſi & ſubſcripſi.

In Dei nomine Rufus epiſcopus eccleſiæ Odorenſium conſenſi & ſubſcripſi.

Gallus in Chriſti nomine epiſcopus Arvernæ eccleſiæ conſenſi & ſubſcripſi.

Saffaracus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Pariſiacæ ſubſcripſi.

Domitianus epiſcopus eccleſiæ Tungrenſis ſubſcripſi.

[i] Eleutherius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Autiſiodorenſis ſubſcripſi.

Deſideratus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Veredunenſis ſubſcripſi.

In Chriſti nomine Grammatius epiſcopus eccleſiæ Vladonenſis ſubſcripſi.

In Chriſti nomine [k] Tetricus [β] epiſcopus eccleſiæ Lingonicæ ſubſcripſi.

In Chriſti nomine [γ] Nectarius epiſcopus eccleſiæ Auguſtidunenſis ſubſcripſi.

Euſebius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Sanctonicæ ſubſcripſi.

Proculejanus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Auſcenſis ſubſcripſi.

Maximus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Cadurcinæ ſubſcripſi.

[11] Bebianus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Agennenſis ſubſcripſi.

[12] Aptonius [δ] in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Ecoliſmenſis ſubſcripſi.

Deuterius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Vincienſis ſubſcripſi.

[l] Lauto in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Conſtantinæ, vel Brioverenſis, ſubſcr.

Paſſivus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Sagenſis ſubſcripſi.

Clematius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Carpentoratenſis ſubſcripſi.

Velleſius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Vappincenſis ſubſcripſi.

[ε] Aregius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Nevernenſis ſubſcripſi

[ζ] Hilarius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Dinienſis ſubſcripſi.

[η] Clementius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Aptenſis ſubſcripſi.

Palladius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Telonenſi ſubſcripſi.

Baſilius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Glannatenſis ſubſcripſi.

[ϑ] Avolus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Aquenſis ſubſcripſi.

[13] Febediolus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Redonenſis ſubſcripſi.

Gallus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Valentinæ ſubſcripſi.

[ι] Leubenus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Carnotenſis ſubſcripſi.

Theudobaudis in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Lexovienſis ſubſcripſi.

Alo-

α In miſſ. eſt *Eſicius*. Harduinus. β De Tetrico Lingon. vide Acta SS. die 18. Martii. Harduinus.
γ Pariſ. *Nectlerius*. Harduinus. δ Forte, *Aphtonius*. Harduinus. ε Paris. *Arigius*. Harduinus.
ζ Pariſ. *Halarius*. Hard. η Pariſ. *Clementius*. Hard. ϑ Pariſ. *Avulus* Hard. ι al. *Lubinus*. Hard.

[14] Alodius in Christi nomine episcopus eccle- A siæ Tullensis subscripsi.

Licinius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Ebroicorum subscripsi.

[15] Medoveus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Meldensis subscripsi.

Liberius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Aquensis subscripsi.

Amelius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Convenicæ subscripsi.

α Aletius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Lactorensis subscripsi.

β Gonotigernus episcopus ecclesiæ Silvanectensis subscripsi.

Ægridius episcopus ecclesiæ Abrincatinæ subscripsi. B

Beatus episcopus ecclesiæ Ambianensium subscripsi.

Ambrosius episcopus ecclesiæ Tricassium subscripsi.

[16] Marinus γ in Christi nomine presbyter directus a domno meo Antonino episcopo ecclesiæ Avennicæ subscripsi.

Aetius presbyter directus a domno meo Magno episcopo ecclesiæ Cemelensis & Nicaensis subscripsi.

Cautinus in Christi nomine archidiaconus directus a domno meo Melano episcopo ecclesiæ Albensis subscripsi.

[17] Vincentius presbyter directus a domno meo Lucretio episcopo ecclesiæ Deensis sub- C scripsi.

Tranquillus in Dei nomine presbyter directus a domno meo Pappulo episcopo ecclesiæ Genavensis subscripsi.

Theodorus presbyter directus a domno meo Leucadio episcopo ecclesiæ Bajocensis subscripsi.

Claudianus diaconus directus a domno meo Fausto episcopo ecclesiæ Regensis subscripsi.

Epiphanius presbyter directus a domno meo Expectato episcopo ecclesiæ Forojulienſis subscripsi.

September in Dei nomine diaconus directus a domno Eusebio episcopo ecclesiæ Antipolitanæ subscripsi. D

Optatus in Christi nomine abbas directus a domno meo Prætextato episcopo ecclesiæ Cabellicæ subscripsi.

Ego Petrus presbyter directus a domno meo Vindemiale episcopo ecclesiæ Arausicæ subscripsi.

Ego Probus in Christi nomine diaconus directus a domno meo Gallicano episcopo ecclesiæ Ebredunensis subscripsi.

Ego Vitalis presbyter directus a domno meo Agrestio episcopo ecclesiæ Turonicæ subscripsi.

Ego Vincentius in Christi nomine presbyter directus a domno meo Leontio episcopo ecclesiæ Burdigalensis subscripsi.

[18] Agecius in Christi nomen presbyter dire- E ctus a domno meo Avolo episcopo ecclesiæ Segesticæ subscripsi.

δ Bantaredus archidiaconus directus a domno meo Ruricio episcopo ecclesiæ Lemovicinæ subscripsi.

ε Viventius archidiaconus directus a domno meo Ambrosio episcopo ecclesiæ Albigensis subscripsi.

Eleutherius archidiaconus directus a domno meo Theodoro episcopo ecclesiæ Consoranicæ subscripsi.

Protadius archidiaconus directus a domno meo Mappinio episcopo ecclesiæ Rhemorum subscripsi.

Medulsus archidiaconus directus a domno meo Gennobaudo episcopo ecclesiæ [19] Lugdunensi clavato subscripsi.

ζ Sapaudus abbas directus a domno meo Albino episcopo ecclesiæ Andicavensis subscripsi. η

ADDITIO AD CONCILIUM AURELIANENSE V.

Anno Domini DXLIX. celebratum.

IN hoc concilio restitutum esse cathedræ suæ Marcum Aurelianensem episcopum, discimus ex Gregorio Turonensi, cujus hæc verba sunt lib. de vitis patrum c. 6. quo S. Galli Arvernorum episcopi vita continetur: Apud Aurelianensem urbem *inquit*, incriminato ab iniquis Marco episcopo, & in exilium truso, magnus episcoporum conventus est aggregatus Childeberto rege jubente. In qua synodo cognoscentes beati episcopi, hoc esse vacuum quod contra eum fuerat mussitatum, eum civitati & cathedræ suæ restituunt. Ex Labbei Append. Tom. V.

G. C. Gregorii verba de Aurelianensi Concilio IV. intellexit Supplementorum auctor. Sed ad quintum referenda esse prius docuerat Carolus le Cointe Tomo I. Annalium Eccles. Franc. Et vero reperiendum Aurelianense concilium, cui Gallus interfuerit, abfuerit Marcus qui tum exulabat. At quarto & Gallus & Marcus subscripserunt: quinto vero subscripsit Gallus, Marcus minime. Nam de tertio Aurelianensi concilio ne subesse quidem suspicio potest, cum ei Antoninus Aurelianensis episcopus, cujus successor fuit Marcus, subscripserit.

STEPHANI BALUZII ADDITIO

Ad Concilium Aurelianense habitum anno DXLIX.

EX vita sancti Domitiani Episcopi Trajectensis ad Mosam edita ab Henschenio & Papebrochio viris clarissimis ad diem 7. Maii pag. 146. cap. 3. In diebus illis, cum hæresis Ariana maxime in Aurelianorum provincia prævaluisset, ac super hoc diversarum urbium & terrarum magnates & Episcopi Aurelianis ad Concilium generale convenissent, atque hæretici pomposo eloquentiæ fastu tumentes contra fidem arguerent, orantibus catholicis & revelatione divina insinuante beatus Domitianus Ex nova Concil. Collect.

α Paris. *Alicius*. Harduinus. β Paris. *Cunautegernus*. Harduinus.
γ Paris. *Marianus*. δ Paris. *Bantaridus*. Harduinus.
ε Paris. *Viventianus*. Harduinus.
ζ Confer cum vita S. Mauri, qui venisse in Galliis dicitur anno 536. & anno post octavo ædificasse monasterium sub Eutropio Episcopo Andegavensi. *Harduinus*.
η In Mss. subjungitur: *Explicitunt Canones Aurelianenses, ubi fuerunt Episcopi quinquaginta: presbyteri vel Diaconi, qui in loco Episcoporum venerunt, viginti unus*. Ex Mss. Codex Lugd. & Corb. omnes habent integras, subscriptiones, etiam vicariorum, & consentiunt in nominibus Episcoporum, & civitatum; Remensis, Fossatensis, & Bellovacensis corrupti, & sine vicariorum nominibus. *Harduinus*.

nus omnium eloquentiſſimus, ſcientia quoque & argumentatione perfectiſſimus, a coepiſcopis univerſis ad reſiſtendum hæreticis primus & ſolus electus, divinituſque a Chriſto admonitus, omnem illam hæreticorum multitudinem ſacræ ſcripturæ teſtimoniis convicit & confudit, ita ut non eſſet adverſarius qui ipſum torvo vultu reſpiceret vel verbis ejus reſiſteret, ſed plures ex eis pœnitentia ducti ante pedes ejus provoluti veniam poſtularent. Ceteros vero hæreticos in ſua malitia perdurantes a conſortio & conventu fidelium expellens, fecit a principibus exilio relegari.

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Anno Chriſti* 549.) Cum hoc anno congruit indictio XIII. menſe Octobri, & annus item Childeberti regis XXXVIII. juxta æram noſtram, qui obitum Clodovei Childebertique initium ſtatuimus in anno 511. Quare cum utraque nota in hujus concilii ſubſcriptionibus exprimatur, dubium eſſe non poteſt, quin anno Chriſti 549. celebratum ſit. Veteres libri poſt mortem quoque Theodeberti habitum notant, quod verum eſt: obierat nempe anno præcedenti, hoc eſt 37. ab exceſſu Clodovei; tot enim ad Theodeberti mortem numerat Gregorius Turonenſis libro 3. extremo.

Can. 9. 2 *Abſque anni converſione.*) Rhemenſis & Pithœanus, *annua converſione*, reliqui ut edidimus.

Can. 10. 3 *Sed cum voluntate regis.*) Foſſatenſis, Bellovacenſis & Tilianus, *ſed ſicut in antiquis canonibus* * omiſſis interjectis.

* *tenetur ſcriptum cum conſenſu cleri & plebis a metropolitano*, &c.

4 *Regulam hujus ſanctæ*) Lugdunenſis, *regulam vel præceptionem hujus ſanctæ conſtitutionis exceſſerit.*

5 *Cujus directo ordine juris eſt, ablata reſtituat.*) Ita libri fere omnes: at Rhemenſis & vulgati, *cujus directo ordine res eſt ablata, reſtituatur.*

Can. 14.

Can. 17. 6 *Quacumque tranſactione.*) Rhemenſis, *quacumque occaſione*: reliqui fere omnes, *quacumque tranſactione.*

Can. 19. 7 *Sequeſtratione ſanaverint.*) Tilianus, *ſequeſtratione & pœnitentia ſanaverint.*

Can. 20. 8 *Fideli & diligenti perſona.*) Lugdunenſis, *fidelis & diligens perſona, quæ neceſſaria ſunt provideat, & competens eis victus.*

9 *Subſcriptiones.*) Deſcriptæ ſunt ex codice Corbejenſi, & ex Lugdunenſi, in quibus integræ extabant, cum in ceteris mutilæ eſſent, & minus caſtigatæ. In Lugdunenſi porro, atque in Pithœano breviores, contra quam in aliis, primum locum obtinet Aurelianus epiſcopus, tum Sacerdos.

10 *Anno* 38. *Childeberti.*) Ita diſerte in Rhemenſi & Bellovacenſi: ejuſdemque numeri veſtigia, ſed mutila, retinent Tilianus & Foſſatenſis. In quibuſdam tamen ſcriptum eſt, *an.* 37. De indictione XIII. omnes conſentiunt.

11 *Bebianus.*) Ita Corbejenſis & Lugdunenſis. Quidam, *Bibianus*, Rhemenſis Bellovacenſis & Pithœanus, *Vivianus.*

12 *Aptonius.*) Ita Foſſatenſis & Tilianus, Corbejenſis vero *Apthonius*: quo modo & in vita manuſcripta S. Eparchii. Rhemenſis, Lugdunenſis, Bellovacenſis, & Pithœanus, *Antonius.*

13 *Febediolus.*) Corbejenſis, *Fidiolus.* Rhemenſis & Bellovacenſis, *Edebiolus.*

14 *Alodius.*) Lugdunenſis, *Alogius.*

15 *Medoveus.*) Lugdunenſis, *Medovitus.*

16 *Martinus presbyter.*) Quæ ſequuntur vicariorum ſubſcriptiones in Corbejenſi & Lugdunenſi reperiuntur, erantque & in alio vetuſtiſſimo codice, cujus fit mentio in editione Suriana.

17 *Vincentius presbyter directus a Leontio.*) Lugdunenſis, *Vincentius presbyter ad vicem domini mei Leontii epiſcopi.*

18 *Agecius.*) Lugdunenſis, *Æthicius.*

19 *Lugdunenſi clavato.*) Lugdunenſis, *epiſcopo Lugduni cloati*, quomodo & in vetere nummo aureo, *Lugduno cloato*, pro *clavato.*

Notæ Severini Binii.

a *Concilium.*) Trium capitulorum occaſione hanc ſynodum celebratam eſſe, canon I. admonet, dum ejus exordio damnantur hæreſes Neſtorii & Eutychetis, quarum cauſa orientalem eccleſiam incendio conflagrare patres concilii non ignorabant. Qua occaſione celebratum

Epiſcopi, qui huic concilio interfuerunt & ſubſcripſerunt, magna ex parte ſanctitate celebres exiſtunt. Sacerdos Lugdunenſis epiſcopus ſynodo præfuiſſe reperitur. Hujus anniverſariam commemorationem repræſentant tabulæ eccleſiæ pridie Idus Septembres. Epiſcopi qui interfuerint.

b *Anno domini* 552.) Childeberti regis Francorum anno trigeſimo octavo hanc ſynodum congregatam & abſolutum eſſe teſtantur acta concilii. Cum itaque ſupra * manifeſte demonſtraverim, primum Childeberti coincidere cum anno 514. Chriſti Redemptoris, quo Clodoveus pater Childeberti ex hac vita migravit; neceſſario concedendum eſt, quod trigeſimus octavus Childeberti cum quingenteſimo quinquageſimo ſecundo Chriſti & Vigilii decimotertio concurrat. * errasse ceterum est Binium, Baronium, aliosque.

c *Ultrogotho regina*, &c.) Ex Gregorio Turonenſi hiſt. 1. lib. cap. 42. & lib. 5. carminum Venantii Fortunati conſtat, conjugem Childeberti Francorum reginam Ultrogotho fuiſſe nominatam. Unde apparet eam mendoſe Ultrogotho nominari. Can. 15.

d *Aurelianus.*) Hic eſt ille qui ad Vigilium Papam Conſtantinopoli agentem legationem miſit, cum ea epiſtola, ad quam etiam Vigilium reſcripſiſſe ex ſupradictis conſtat. Aurelianus

e *Eſychius Viennenſis*) Cum hinc appareat Juſtiniani temporibus Eſychium Viennenſis Eccleſiæ Antiſtitem fuiſſe, corrigendus eſt Ado Viennenſis, qui tradit hunc Eſychium uſque ad tempora Zenonis Imperatoris perveniſſe. Adonis Chronicum, corrigitur.

f *Nicetius*) De hoc vide quæ dixi ſupra in notis Concilii Aurelianenſis IV.

g *Firminus*) Hic mendoſe nominatur Epiſcopus Uticenſis pro Vincienſi.

h *Agricola.*) Hujus ſacra anniverſario memoria colitur XVI. Kalendas Aprilis. Venantii Fortunati 3. lib. de illo extat hoc epigramma. Acta emendantur. * Errat Binius Agricola.

Præſul honoris apex, generis ſpiraique cacumen,
Cultor agri pollens, paſtor optime gregis:
Cum mea terra manu meruit genitoris arari,
Reddatur nati vomere culta ſui.
Nam pater affectu dulci memorabilis orbi,
Me vobiſcum uno fovit amore duos.
Corde parens, paſtu nutrix, bonus ore magiſter,
Dilexit, coluit, rexit, honeſta dedit.
Ille pio ſtudio ſulcata novalia ſevit
Quod pater effudit, hoc mihi ſemen ale.

Ita ille alludens ad nomen Agricolæ patri filioque commune.

i *Eleutherius*) Inter ſanctos ejus memoria colitur 16. Auguſti. Eleutherius

k *Tetricus*) Hujus epitaphium tanto viro digniſſimum extat 4. lib. carminum Venantii Fortunati, & apud Baronium anno 552. numero 26. Gregorius Turonenſis lib. 5. Hiſt. Francorum cap. 5. dum ſcribit interitum Pappoli qui ei ſubrogratus eſt, hæc mira de ipſo recenſet: *Anno octavo epiſcopatus ſui*, inquit, *dum diœceſes & villas eccleſiæ circuiret, quadam nocte dormienti illi apparuit beatus Tetricus vultu minaci. Cui ita: Quid tu hic Pappole? ut quid ſedem meam polluis? ut quid eccleſiam pervadis? ut quid oves mihi creditas diſpergis? Cede loco, relinque ſedem, abſcede longius a regione. Et hæc dicens, virgam quam habebat in manu, pectori ejus cum ictu valido impulit. In quo ipſe evigilans, dum cogitat quid hoc eſſet, fixe in loco illo defigitur, ac dolore maximo cruciatur: abhorret cibum potumque, & mortem jam proximam præſtolatur. Quid plura? tertia die cum ſanguinem ore projiceret, expiravit.* Hæc Gregorius. Tetricus. Tetricus quæ in ſucceſſorem poſtobtum ſunt.

l *Lauto Conſtantienſis*) Inter Sanctos relatus extat in martyrologio.

CONCILIUM ARVERNENSE II.

Theodebaldo Regnante

Paulo post Synodum V. Aurelianensem celebratum; in quo & Synodi ejusdem canones sexdecim iterum approbati promulgatique sunt.

Extat Synodi hujus vetus exemplar Toloſæ in bibliotheca Fuxenſi, quod canones ſexdecim continet iiſdem verbis, eodemque ordine, quo editi ſunt in Synodo V. Aurelianenſi, niſi quod ultimo loco pro canone XVI. Aurelianenſi, qui de Lugdunenſi erat xenodochio, poſitus eſt canon XVII. altero prætermiſſo. Fidem porro huic coniclio adſtruit, tributoſque olim hos canones etiam Synodo Arvernenſi fuiſſe docet inter ceteros Gratianus, qui canonem II. Ut nullus ſacerdos, *Synodi Arvernenſis nomine citat cap.* 11. *quæſt.* 3. Nullus Sacerdotum; *& Canonem XII.* Ut nullus vivente, *Synodo item Arvernenſi tribuit cap.* 7. *quæſt.* 1. *in prologo. In Codice præterea Toloſano præter canones, canonum etiam adſcripta erant breviaria; quæ nos hoc loco reddenda duximus, ac titulorum vice ſingulorum canonum initiis præfigenda. Integros enim canones repetere, cum in ſynodo Aurelianenſi legantur, viſum eſt ſupervacaneum. Adde quod breviaria hæc ita concepta ſint, ut canonum ſpeciem præſeferant, ac niſi aliud illa ſuaderent quæ dicta ſunt, videri poſſit Arvernica Synodus hæc ipſa ſola canonum loco edidiſſe.* (*)

Labbei pendice m V.

Huic concilio, quod editum a Sirmondo noſtro fuerat, addidit Petrus de la Lande V. C. præfationem ab illuſtriſſimo Petro de Marca ex Urgellitanæ eccleſiæ tabulario deſcriptam. Quam video ipſiſſimam eſſe Aurelianenſis V. præfationem, additis tantum initio verſibus quatuor. Neque vero eſt cur miremur, idem eſſe concilii utriuſque procœmium, cum ſint utriuſque canones iidem. Superſederemus igitur huic edendæ præfationi, niſi paucula iſta quæ vel addita vel immutata dixi, qualis eſt in Urgellitano codice, talem hic repræſentandam ſuaderent.

PRÆFATIO.

UBi B. Petrus divinitus inſpiratus, & confeſſione ſua omnibus credentibus profuturus, *Tu es Chriſtus*, inquit, *Filius Dei vivi:* nec immerito beatus pronunciatur a Domino. Et a principali ad divinam gratiam referendum eſt, quando vota principum concordant animis ſacerdotum: ut dum fit pontificale concilium, normam vivendi teneat recapitulatio antiqua canonum, vel, ut locus tempuſque eſt, in quibuſcumque titulis veteribus adhærens nova conſtitutio ſanctionum. Igitur cum clementiſſimus princeps, & invictiſſimus, dominus Theodebertus * rex, per amorem ſacræ fidei, & ſtatum religionis, in Aurelianenſi urbe congregaſſet in unum Domini ſacerdotes cupiens ex ore patrum audire quod ſacrum eſt, ut quod pro eccleſiaſtico ordine, autoritate promitur paſtorali, & advenientibus ſit norma, & præſentibus diſciplina: quæ conveniat a præſenti tempore in poſterum cuſtodiri, præſtante Deo, ſignanter eſt titulis renovatum.

G. C. Cum celebratum ſit hoc concilium paulo poſt Aurelianenſe V. vel anno DXLIX. exeunti tribuendum eſt, ut Sirmondus tribuit, vel ineunti DL, neque differri longius poteſt, cum Deſideratus Bituricenſis archiepiſcopus qui ei ſubſcripſit, hoc eodem anno, die Maii octavo, e vivis exceſſerit.

Canones cum Canonum breviariis.

I.

Nefarias ſectas ſacrilegi Eutychetis, & Neſtorii, quas ſancta ſedes Apoſtolica condemnat, nos quoque cum earum auctoribus & ſectatoribus pariter anathematizamus.

Itaque nefariam ſectam, quam auctor male ſibi, &c.

II.

Nullus quemquam pro parvis & levibus culpis a communione ſuſpendat, præter eas culpas, pro quibus antiqui patres juſſerunt.

Ut nullus ſacerdos quemquam rectæ fidei hominem, &c.

III.

Nullus epiſcopus, vel presbyter, aut diaconus, extranearum mulierum intra domum habeat ſolatium. Similiter prohibemus, ne ſub conceſſa ſibi licentia propinquarum, ab earum pediſſequis earum vita vel opinio polluatur. Quod ſi contigerit, epiſcopus anno uno a metropolitano, vel a coepiſcopis, officio ſuſpendatur: clerici vero a propriis epiſcopis corrigantur.

Ut nullus epiſcopus, aut presbyter, vel diaconus, extranearum, &c.

IV.

(*) In Cod. Vatic. Palat. 595. ut ſuperius in nota ad Arvernenſe I. innui extat Concilium hoc Arvernenſe, cum Præfatione quæ hic legitur, & cum iiſdem XVI. canonibus ex Aurelianenſi V. repetitis, ita plane ut eſt hic; epitomen tamen eorundem canonum me ibi legiſſe non ſuccurrit. Porro ita ibidem inſtruitur. Principio offert ſeſe Epiſtola ſynodica quæ ſuperius ad Arvernenſe I. data eſt, quanquam in Codice dicitur data a Concilio Arvernenſi XI. epiſcoporum, nec ſane niſi undecim nomina leguntur in eodem Codice; cum in editis tum in fronte epiſtolæ, cum in ſubſcriptionibus poſt canones ſint XV. Quanquam vero res ita ſe habet in fine ejuſdem epiſtolæ ut in Codice extat legitur, ſtatutam fuiſſe ſynodum in Urbe Arvernenſi anno poſt conſulatum Paulini Junioris, die VII. Id. Novembr. quod cum concilio Arvernenſe I. fere quadrat. Poſt ſynodicam ponitur titulus *Concilium Arvernenſe*, ſtatimque ſuccedit. *Ubi* (in Cod. *ut*) *B. Petrus*, cum canonibus ut ſupra notavi, & ſubſcriptionibus parum ab editis hic diverſis. *Manſi.*

IV.

Ministri altaris si ad conjugalem torum denuo jam sibi illicitum redire præsumpserint, usque in ultimum vitæ suæ deponantur, communione tantum concessa.

Si quis clericus postl acceptam benedictionem cujuslibet, &c.

V.

Nullus clericum alienum, sine sui concessione pontificis, sibi vel vindicare aut promovere audeat. Quod si evenerit, promotus juxta episcopi sui arbitrium ab officio suspendatur: qui vero eum promovit, septem mensibus missam facere non præsumat.

Ut nullus clericum, sive lectorem alienum, sine sui, &c.

VI.

Nullus servum vel libertum absque domini voluntate clericum ordinet; alioquin is a domino revocetur: & qui eum scienter ordinavit, sex mensibus missas non faciat. Si vero sæcularium servus est, benedictione servata, honesto ordine domino suo serviat. Quod si eum in tantum inclinaverit, ut sacro ordini videatur injuria, sicut antiqui canones habent, episcopus domino restituat, & eum ad suam ecclesiam revocet.

Ut servum, qui libertatem a dominis propriis non acceperit, &c.

VII.

Quæcumque mancipia in ecclesiis a dominis suis libertatem perceperunt, libertas eorum ab ecclesiis cum justitia defendatur, præter eas culpas, quibus leges collatam libertatem revocant.

Et quia plurimorum suggestione comperimus, &c.

VIII.

Episcopo in civitate viduata nullus consecrationem facere audeat, nec in parœciis: nec de rebus ecclesiæ, quidquam præter humanitatem auferat. Quod si fecerit, sive sponte, sive coactus precibus vel timore, substituto episcopo satisfaciat, & anno integro missas non faciat.

Ut in civitate, ubi pontifex jure humanæ conditionis, &c.

IX.

Nullus laicus ante annuam conversionem episcopus ordinetur, ita ut intra annum disciplinis & regulis spiritalibus instruatur. Alioquin ordinator anno uno officio suo & caritate privetur.

Ut nullus ex laicis absque anni conversione, &c.

X.

Consensu cleri & plebis a metropolitano, vel quem in vice sua permiserit, comprovincialibus ordinetur episcopus. Is vero qui præmio consecratus fuerit, removeatur.

Ut nullus episcoporum quolibet pacto audeat præmiis, &c.

XI.

Juxta antiquos canones, nullus invitis ordinetur episcopus; sed nec oppressione potentium ad consensum cives aut clerici inclinentur, quod nefas est: quod si fiat, episcopus violenter & non legitimo decreto promotus perpetuo deponatur.

Item, sicut antiqui canones decreverunt, nullus invitis, &c.

XII.

Nullus episcopus episcopo superponatur, nisi ei quem capitalis culpa dejecit.

Ut nullus vivente episcopo alius ponatur, &c.

XIII.

Ne cui liceat res ecclesiæ, vel xenodochiorum, alienare. Quod si fecerit, tanquam necator pauperum, juxta antiquos canones, ab ecclesia excludatur, donec satisfaciat.

VII. Quæst. in prolego.

Ne cui liceat res vel facultates ecclesiis, aut monasteriis, &c.

XIV.

Nullus clericus, vel laicus, alterius cujuscumque ecclesiæ res, vel petat, aut accipiat. Quod si fecerit, altaris communione, & omnium fratrum caritate privetur, nisi satisfaciat.

Ut nullus episcoporum, aut cujuslibet ordinis clericus, &c.

XV.

Qui sacerdotibus, vel ecclesiis, vel sanctis locis, suas vel parentum donationes subtrabit, ut necator pauperum communione privetur.

Quisquis etiam aut majorum, aut mediocrium personarum, &c.

XVI.

Qui contra episcopum vel actorem ecclesiæ habet negotium, prius ab eo caritatis studio satisfactionem petat: quam si episcopus distulerit, & literis a metropolitano secundo admonitus satisfacere, vel ad metropolitanum venire noluerit; ab ejusdem caritate sit alienus, donec veniat, & rationem reddat. Quod si putaverit episcopum injuste fatigari, pulsantem anno uno a communione ecclesiæ privet. Si vero metropolitanus, a coepiscopo bis in sua causa fuerit interpellatus, & eum non audierit; in proxima synodo a coepiscopis causa audiatur, & finiatur.

Placuit etiam, ut si quæcumque persona contra episcopum, &c.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Hesychius ecclesiæ Viennensis episcopus, subscrip.
Nicetius ecclesiæ Trevericæ episcopus, subscripsi.
Desideratus ecclesiæ Bituricæ episcopus, subscr.
Aspasius ecclesiæ Elotensis episcopus, subscripsi.
Agricola ecclesiæ Cabilonensis episcopus, subscr.
Urbicus ecclesiæ Vesuntiensis episcopus, subscr.
Rufus ecclesiæ Octodorensis episcopus, subscrip.
Basilius ecclesiæ (*a*) Glannatensis episcopus, subs.
Avolus ecclesiæ Aquensis episcopus, subscripsi.
Hilarius ecclesiæ Dinensis episcopus, subscripsi.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Concilium Arvernense II.*) Fidem huic Synodo præter Gratianum, adstruunt etiam Burchardus lib. 1. cap. 186. & Ivo parte 5. cap. 302. quorum uterque canonem 13. citat titulo concilii Arvernensis, & vetus Conciliorum Collectio Hispanica, cujus meminit Antonius Augustinus, quæ inter Gallicanas Synodos triginta postremo loco statuit Arvernicam II. De hujus die vel anno nihil est quod affirmare liceat: verisimile tamen, quod dixi, post synodum V. Aurelianensem celebratum mox videri ab Episcopis regni Theodebaldi: cujus propterea nomen adscripsi, quemadmodum Arvernensi primo adscriptum fuit nomen patris ejus Theodeberti, quia Arverni in illorum regno censebantur.

AD

(*a*) In Cod. Palat. Vatic. de quo in nota superiori, Basilius hic dicitur episcopus ecclesiæ Lamaticæ mendose pro *Glanatica*. Mansi

AD CONCILIUM ARVERNENSE II.

Anno 549. circiter celebratum

ADDITIO ET ADNOTATIO HISTORICA.

Sup. Man. pag. 423.

JAmdudum viris doctissimis animadversum est concilium hoc reipsa in Arvernis convenisse, cum ejus loci codices antiqui plures meminerint. Canones verò in eo conditos nullos assignant, sed concilii Aurelianensis V. paulo ante celebrati sanctiones adoptasse Patres Arvernenses, & Scriptores sentiunt, & vetera manuscripta confirmant. Sirmondus in Tolosano codice canones XVII. priores, canone tamen XVI. prætermisso, concilii illius Aurelianensis cum præmissis ad singulos argumentis præfixo titulo concilii Arvernensis nactus vulgavit. Ex quo conjicere pronum erat, Arvernenses patres non omnes quidem Aurelianenses canones, sed paucos illos tantummodo adsciviisse. Nos verò felicioribus avibus deducti, incidimus in codicem, qui omnes Aurelianenses canones in epitomen redactos, penultimo excepto, sub titulo Arvernensis concilii exhibet. Ex quo commoda nobis proveniunt duo. Primo integram canonum Aurelianensium, sive Arvernensium habemus epitomen, cum Tolosanus codex nonnisi sexdecim vel XVII. priorum repræsentarit. Secundo intelligimus ab Arvernensi concilio omnes Aurelianenses canones adoptatos, uno excepto canone XXII. in quo de reddendo servo ad ecclesiæ asylum confugiente, quod qua ratione omiserit sive epitomes nostræ author, sive Arvernenses patres, ignoro. Quod vero scribit Sirmondus, in epitome canonum Arvernensium omissum esse canonem XV. Aurelianensem de Xenodochio Lugdunensi, in codice nostro suppletum est, sed more iis qui canonum epitomen exhibent perfamiliari, nimirum ut sanctiones conciliorum de re quapiam singulari in legem universalem reformentur. Simili exemplo in nostro codice sanctio concilii Taurinensis de controversia primatus inter ecclesias Lugdunensem & Viennensem sic enunciatur. *Qui adprobaverit in sua civitate metropolim, ipse teneat primatum.* Eo consilio in epitome nostra sic canon ille de Xenodochio Lugdunensi breviatur. *Xenodochii res episcopus non applicet ecclesiæ.*

EX CONCILIO ARVERNIÆ

Franciæ.

I. Si quis crediderit Eutichianam vel Nestorianam hæresem, anathema sit.

II. Episcopus pro levibus causis non excommunicet alium.

III. Episcopus presbit. diac. propinquas vel externas mulieres in domum non habeant.

IV. Clericus post ordinationem ad torum uxoris reversus, deponatur.

V. Clericum alienum nullus ordinet vel defendat.

VI. Condiciarium nullus ordinet absque conscientia Domini vel Joatroni (f. patroni)

VII. Episcopus si sciens servum ordinaverit, duos reddat, ipso manente in clero.

VIII. Liberti defensionem habeant ecclesiæ, excepto eorum libertatem revocant legibus.

IX. Episcopus post mortem episcopus nec ecclesiam nec clerum ordinet. Episcopus ex laico non ordinetur, nisi annum conversum fuerit.

X. Episcopus per præmium ordinatus, deponatur.

XI. Episcopus populum non opprimat ad ordinandum corepiscopum. Per potentum vim populo episcopus si ordinatus fuerit, deponatur.

XII. Episcopo vivente alter non ordinetur.

XIII. Ecclesiarum, Monasteriorum, Xenodociorum res nullus retineat, nec alienet, nec subtrahat.

XIV. Nullio liceat rem ecclesiæ a principe donatam accipere.

XV. Xenodocii res episcopus non applicet ecclesiæ.

XVI. Oblationes parentum de Ecclesia qui detraxerit excommunicetur.

XVII. Contra ecclesiam vel episcopum qui causam, prius conveniat, etsi distulerit ad Metropolitanum recurratur in synodo.

XVIII. Episcopus qui sine necessitate in concilio non fuerit, excommunicetur.

XIX. Puellæ per se, sive per parentibus in monasterio traditæ fuerint ubi inclausæ sunt anno non mutent vestes. Puellæ in monasterio ubi non sunt inclausæ, triennio non mutent vestem.

XX. Diebus Dominicis omnis modis ab archidiaconis carcere visitentur & de ecclesias rei sustententur.

XXI. Omnes leprosi victum & vestimentum ab ecclesia habeant.

XXII. Annis vicibus concilium episcoporum fiat.

ANNO CHRISTI 550.

CONCILIUM ILLYRICIANUM

Pro Tribus Capitulis.

Pagius ad An. Ch. 549. n. 7.

EPiscopi Illyrici, ubi primum judicatum Vigilii ad eos pervenit, Synodum indixere, & communi consilio Trium Capitulorum defensionem suscepere, teste Victore Tunensi anno *post Consulatum Basilii IX.* (qui juxta eum annus est Christi 549.) *Illyriciana Synodus in defensione Trium Capitum Justiniano Augusto scribit : & Benenatum primæ Justinianæ civitatis Episcopum obtrectatorem eorumdem Trium Capitum condemnat*. Mirum non est, inquit Card. A Norisius in Dissert. de Synodo V. cap. 4. Benenatum ex Metropolitis Illyrici solum contra Tria Capitula sensisse. Nam Justinianus ignobili loco natus in Dardania Europæa apud Tauresium, ibidem postea nobilissimam urbem condidit, de qua Procopius lib. 4. de ædificiis Justiniani, & a Vigilio Papa, ut metropolitana sede nobilitaretur, obtinuit ; Tauresio autem Primæ Justinianæ postea appellato Benenatum Justinianus præfecerat.

CONCILIUM TULLENSE,

Theodebaldi regis jussu, Kalendis Juniis, in Tullensium urbe celebratum, propter molestias quas Nicetius episcopus Trevirensis ab excommunicatis, quibusdam patiebatur.

Ex editione T. Jacobi Sirmondi.

Excommunicarat ob incestas nuptias Francos aliquos Nicetius Trevirorum antistes. Quod illi cum ægrius ferrent, & contumeliosius agerent in episcopum, indicta est Theodebaldi regis nutu synodus in urbe Tullensium, ad eamque vocatus inter ceteros Mappinius episcopus Remensis. Mappinius, quia synodi causam ignorabat, ire se posse negavit, nisi certior fieret. Certior igitur a rege iteratis literis factus est; sed serius quam ut synodo adesse ad diem dictam liceret. Itaque cum adfuisset, absentiam suam Nicetio per epistolam excusavit.

EPIST. MAPPINII EPISC. RHEMENSIS AD NICETIUM EPISCOPUM TREVIRENSEM.

Excusatoria cur ad synodum Tullensem non venerit.

Domino sancto & in Christo beatissimo fratri Nicetio Papæ, Mappinius episcopus.

Matt. 12. 25.

EVangelicæ lectionis doctrina testatur, regnum in se divisum stare non posse. Si hoc de mundi amatoribus, & in terrena cupiditate manentibus, recte & non immerito credatur ; indubitanter rectius de sacerdotum B personis sentitur, si discordantibus votis ac studiis inter se dividi comprobentur. Aut qua fiducia conditori nostro, qui nos in unitate compagis, quod est corpus suæ deitatis, vivere præcepit, preces oblaturi sumus? Ut quodam loco deificus sermo docet, studere nos convenit, ut frater fratri adjuvans, sicut civitas munita & fortis inconcusso fundamine stare possit: scilicet ut unius fratris mæstitiæ omnes æquanimiter compatiendo participemns, mutuisque nos laboribus sublevemus. Pro qua re, piissime ac multum diligende domine & frater, indicamus nos literas filii nostri domini regis Theodebaldi excepisse, ut in Tullensium urbe die Kalendarum Juniarum adesse deberemus, nullam causam evocationis declarantes. Reciprocante pagina indicavimus nos illuc accedere non debere, quia causam conditionemque nos constabat ignorare. Iteratis A scriptis edocuit, beatitudinem vestram, dum aliquos Francorum pro zelo divini timoris corripit, ac pro incestis conditionibus a communione ecclesiastica removet, scandala seu anxietates multimodas sustinere. De qua re non mediocriter ingemiscimus, quod nos relatione vestra scire non feceritis, utrum ex canonica lectione damnentur, an pro pastorali diligentia corrigantur. Licet nihil novi vos de his rebus invenire posse cognoscimus, quod prisca patrum solertia non potuit reperire; tamen absurdum esse videtur, ut a nobis recipiantur, qui a vobis secundum seriem canonum ecclesiastica severitate abdicantur. Novimus enim, si scienter hoc gerimus, quod criminibus aliorum misceamur, si ignoranter reatui non subdamur. Quapropter salutantes caritate debita indicamus, simulque suademus, ut nos in omnibus participes tam tribulationum vestrarum incommodis, quam prosperitatum commodis fieri studeatis. Nam nos, mediante capite nostro, quod est Christus, nullis adversitatibus a vestra anxietate divellimur, nulliſque asperitatibus a vestra caritate dividimur. De qua re, si tamen præsumptuosi non existimus, indicare præsumimus. Decuerat ut vestra consolatio pro hujusmodi conditionibus potius quam regiæ vocationis, nos conferre debuisset; quia pari modo, si nobis aliquid simile, quod in posterum arbitramur posse fieri, contigisset, statim ad vestram fraternitatem scripta direxissemus, ut nos congruo tempore vel loco coram positi videremus. Quamquam parere nos regiis præceptis in bonis rebus & conveniat & libeat, tamen non vestris

Prov. 18. 19.

mi-

minus ſcriptis, ſi ſtudio caritatis, non ſupercilio dirigantur deſpectionis: quia amaritudo veſtra dulcedo noſtra eſſe non poterit, nec abjectio veſtra abſque noſtra dejectione conſtabit; & veneratio vobis debita impenſa, a nobis non dignoſcitur procul poſita. Atque utinam, ut præfati ſumus, caritate ſuadente, ac pagina decurrente, veſtram nobis patefieri decreviſſetis animorum moleſtiam: cognoveramus utrum compatimur moleſtiis veſtris, an delectamur. Nam tacente, ut ipſi ſcitis divina, ſola loquente viro humanitas intelligere A poteſt. Hoc tamen plenius noverit veſtra perfectio, ſi ad nos iterata ſcripta domini regis ante quinque vel ſex dies Kalendarum Juniarum perveniſſent, in die præfato præſentiam humilitatis noſtræ in loçum habueratis conſtitutum.

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Concilium Tullenſe.*) Quia ſynodi quoque iſtius annus ignotus eſt, quærendum fuit tempus, quod & Theodebaldo regi, & Nicetio ſimul ac Mappinio epiſcopis congrueret: quare in eum annum conjecimus qui proxime ſecutus eſt ſynodum V. Aurelianenſem.

CONCILIUM AFRICANUM
PRO TRIBUS CAPITULIS.

AFricani Epiſcopi Reparato Carthaginenſi A duce non modo Vigilii judicatum rejecerunt, ſed etiam Vigilium ipſum anathemate percuſerunt, teſte Victore Tununenſi, qui *anno Poſt Conſulatum Baſilii X.* juxta ejus ſupputationem anno Chriſti 550. ſcribit: *Africani Antiſtites Vigilium Romanum Epiſcopum damnatorem trium Capitulorum Synodaliter a catholica communione, reſervato ei pœnitentiæ loco, ſeeludunt, & pro defenſione memoratorum Trium Capitulorum literas ſatis idoneas Juſtiniano Principi per Olympium Magiſtrianum mittunt.* Verum Juſtinianus acceptis Synodalibus Epiſcoporum Illyricorum, quibus anno ſuperiori Tria Capitula defenderant, Actiſque Concilii in Africa eamdem in rem hoc anno coacti contra Illyricos, & Africanos reſcripſit, ut docet Iſidorus in libro de Vir. Illuſtr. cap. 12. *Juſtinianus*, inquit, *Imperator condidit quoque & Reſcriptum contra Illyricianam Synodum & adverſus Africanos Epiſcopos, in quo tria Capitula damnare contendit.*

ad An. 550. n. 6.

SYNODUS MOPSUESTENA
NOVEM EPISCOPORUM.

Adverſus Theodorum Mopſueſtenum epiſcopum ante centum annos defunctum celebrata, nono anno poſt conſulatum Baſilii, qui eſt Chriſti redemptoris DL. & Vigilii papæ undecimus.

Acta hujus ſynodi, cum quadam epiſtola ſynodica ad Vigilium ſcripta, extant infra in quinto concilio œcumenico, collatione & actione quinta.

SYnodus.) Hoc concilium congregatum eſt A Mopſueſtiæ in Cilicia, adverſus ipſius Theodori, edicto Juſtiniani imperatoris condemnati, defenſores. Interfuerunt cum novem epiſcopis complures viri clariſſimi comites atque tribuni. Martanius comes domeſticorum literas ab imperatore ſcriptas attulit ad Joannem metropolitanum, & ad Coſmam epiſcopum hoc tempore Mopſueſtenum. Poſtquam unanimi conſenſu adverſus defenſores Theodori decreviſſent, Mopſueſtiæ antiquiſſimas memorias, ſi quæ adhuc ibidem de ipſo reliquæ conſervarentur, eſſe diligenter inquirendas, & num in ejus eccleſiæ ſacris diptychis una cum aliis ejuſdem civitatis epiſcopis catholicis ipſe adſcriptus reperiretur. Facta eſt hujus rei diligens examinatio: additum eſt diligens examen clericorum teſtium eorum qui longa ſenectute eſſent probati. Inventum eſt omnium depoſitione nullam ejus ſæculi memoriam eſſe, quo nomen Theodori e ſacris tabulis recitatum fuerit, quodque potius nomine ejuſdem expuncto Cyrilli nomen ſubſtitutum reperiatur. De rebus in concilio geſtis poſtea Vigilium per epiſtolam ſynodalem, certiorem reddiderunt. Baronius anno 550. num. 37.

uſa & lo-
uſ concilii.

ſt. Conc.

EADEM SYNODUS MOPSUESTENA
Ex libello ſynodico.

NΕσορίῳ πίνιων τῷ δυσεβεῖ οἱ προσκείμενοι διά τῆς Θεοδώρε τῦ μισαρῦ συγγραμμάτων λανθανόντων τῆς γνώμης ἀντείχοντο. Διὸ πυρόμενοι πλεῖσοι ἱεράρχαι, σωνοδικῶς κατέλαβον Μοψυεστίαν· οἱ τὸν κλῆρον καὶ πολιτευομένους αὐτῆς σωναθροίσαντες, ἐπὶ τῆς ἀχράντων διαγγελίων ἐξώρκισαν, εἰ Θεοδώρε τῦ αὐτῆς γεγονότος ἀσεβῦς ἐπισκόπε τὸ ὄνομα ἐν τοῖς παρ' αὐτοῖς διπτύχοις ἐντέτακται. Εἰπόντων δὲ Ναὶ, καὶ μὴ ἀρνησαμένων τῷ κρότησιν· ἡ ἁγία σωνοδος τῦ-

CUm igitur Neſtorio impio quidam adhærerent, Theodori nefarii ſcriptis ſeducti, eamque ſententiam clanculum defenderent: zelo ſuccenſi multi Præſules, ſynodi celebrandæ cauſa Mopſueſtiam venerunt: & convocato clero & magiſtratibus, ad intemerata evangelia juramentum exegerunt, utrum Theodori, qui ipſorum fuiſſet impius epiſcopus, nomen in ſacras tabulas eſſet relatum: & cum reſpondiſſent, ita, nec iſtud negaſſent: ſancta ſynodus hæc in ſcri-

ptis Vigilio sanctissimo papæ Romano transmisit. Hic enim beato Agapeto successerat. *

* Post Silvetium.

Τὰ ἐγγράφως Βιγιλίῳ τῷ ἁγιωτάτῳ πάπᾳ Ῥώμης ἀπέστειλεν. ὅτως γὰρ ὠὴ Αγαπητὸν ὑποδεξάμενος τὸν μακάριον.

CONCILIUM METENSE.

In quo Cautinus, Arvernensis episcopus consecratus est.

Anno Domini circiter DL.

Hujus notitiam concilii suppeditat Gregorius Turonensis lib. 4. histor. c. 6. & 7. Episcopi, *inquit*, qui advenerant sanctum Gallum Arvernorum episcopum sepeliendum, postquam eum sepelierunt, dixerunt Catoni presbytero: Videmus, quia te elegit pars maxima populorum: veni, consenti nobis, & benedicentes consecremus te ad episcopatum.... At ille cothurno vanæ conflatus gloriæ ait: Nostis enim fama currente, me ab initio ætatis meæ semper religiose vixisse... Vos igitur revertimini ad civitates vestras..... nam ego canonice adsumpturus sum hunc honorem. Hæc audientes episcopi, & in eum vanam gloriam execrantes, discesserunt. Igitur cum consensu clericorum ad episcopatum electus, cum adhuc non ordinatus cunctis ipse præesset, Cautino archidiacono diversas minas intendere cœpit..... Hic vero cum se cerneret humiliari, languore simulato, & per noctem civitate egrediens, Theodovaldum regem petiit, admuncians transitum S. Galli. Quod ille audiens, vel qui cum eo erant, convocatis sacerdotibus apud Metensem civitatem, Cautinus archidiaconus ordinatur episcopus. Cum autem venissent nuncii Catonis presbyteri, hic jam episcopus erat. Tunc ex jussu Regis traditis ei clericis, & omnibus quæ hi de rebus ecclesiæ exhibuerant, ordinatisque qui cum eo pergerent episcopis, & camerariis, Arvernos eum direxerunt. Qui a clericis & civibus libenter exceptus, episcopus Arvernis est datus.

G. C. De hujus electionis tempore nihil affirmari certo potest, quia quo anno S. Gallus Cautini decessor obierit, non constat. Annalium Eccles. Franc. scriptor annum illum ex characteribus duobus a se deprehensum existimat, Calendis scilicet Juliis, quibus anniversaria S. Galli memoria colitur; & Dominica Rogationum, qua summo mane illum obiisse refert Gregor. Turon. quartoque die a provincialibus qui advenerant episcopis elatum. Quæ in annum DLIV. aptissime quadrare statuit: sic ut mortuus fuerit IV. Kal. Julias; quæ dies anno illo, Dominica erat, ipsis vero Calendis elatus. Ego vero id assentior viro eruditissimo, diem IV. Kal. Jul. fuisse anno illo Dominicam, at non Dominicam Rogationum, quæ nunquam extra Majum reperitur, & anno illo DLIV. in diem VI. Idus Majas incidit, totis scilicet LII. ante Cal. Julias diebus. Nihil igitur ad configuandum obitus S. Galli diem Calendæ Juliæ pertinent, quibus quod ejus memoria in ecclesia celebretur, aliqua alia de causa factum esse oportuit, si Dominicæ Rogationum vita functus est. Quod si non esset, idque affirmanti Gregorio fidem temere negaremus: ne tum quidem adjuvarent nos Calendæ Juliæ, quæ cujus anni fuerint, intelligi nisi ex alio quodam indicio, quo caremus, non potest.

Itaque de S. Galli obitu, ac proinde de synodo hac Metensi, compertum hoc mihi unum videtur, neque accidisse ante annum DXLIX. exeuntem, quo S. Gallus Aurelianensi concilio V. subscripsit; neque post ineuntem DLV. quo Theobaldus rex obiit.

EPISTOLA LEGATIS FRANCORUM,

qui Constantinopolim proficiscebantur,

Ab Italiæ clericis directa,

Qua suggerunt ut Vigilio papæ & Dacio episcopo Mediolanensi, qui in eadem urbe ob trium capitulorum controversiam ab imperatore Justiniano vexabantur, solatio atque auxilio esse studeant.

Jacobi Sirmondi S. J.

Admonitio ad lectorem de epistola sequenti.

UT sequentem epistolam hoc loco subjiceremus, non id solum fuit, quod mentionem faciat epistolæ Vigilii papæ ad Aurelianum Arelatensem, quam paulo ante produximus, quodque, cum ad Francorum legatos scripta sit, ab instituto nostro aliena minime videatur: sed hoc etiam imprimis permovit, quod ad illustrandam Vigilii rerum historiam multa contineat, quæ alibi vix occurrant: etsi quod ad illa spectat, quæ in sancti Petri in Hormisda basilica per vim contra illum gesta commemorat, eadem ipsa confirmantur in ipsius Vigilii epistola 15. quæ cum mutila sit in vulgatis exemplaribus, integra extat in codice manuscripto * sanctæ Mariæ Rhemensis, ex quo & hanc quoque nostram deprompsimus.

* S. Remigii ejusdem urbis Rhemensis.

* Eadem vox in ep. Mauricii imp. ad Childebertum regem quæ est 49. inter Francicas Freheri.

* EPISTOLA * LEGATARIIS.

ITa se in omnibus gentibus Christiana fides gratia divina operante diffundit, ut quantumlibet quis in isto sæculo proficiat, illa magis quæ æterna sunt per ipsius fidem & amorem cupiat obtinere, sciens quia in hac vita nemo esse perpetuo potest, in illa autem, aut in requie, aut in pœnis perpetuis sit futurus. Et propterea audientes vestram gloriam ad regiam urbem in legationem esse directam, cognoscentes etiam per aliquos, qui se vestri notitiam habere dixerunt, famam & sapientiam vestram, hæc vobis de multis quæ acta sunt, pauca ad instructionem quacumque occasione referenda transmisimus: per quæ cognoscatis persecutiones & violentias, quas illic sacerdotes catholici, & quicumque ecclesiasticas regulas servare voluerint, patiuntur. Veniens enim ibi ante * sex annos istos beatissimus papa Vigilius, magis autem, ut quod verius est dicatur, prope violenter deductus, cœperunt ibi ipsum expectare, ut damnationem aliquorum capitulorum faceret, per quam sancta synodus Chal-

* anno 547. mense Januario.

Chalcedonenſis, quæ fidem catholicam, inſiſtente tunc beatiſſimo papa Leone, contra diverſas hæreſes vindicavit, modis omnibus ſolveretur. Sed cum papa Vigilius in hac parte non vellet adhibere conſenſum, jam tunc talis violentia facta eſt, ut publice in conventu clamarit. Conteſtor quia etſi me captivum tenetis, beatum Petrum apoſtolum captivum facere non poteſtis. Poſtea tamen tractatu habito prædictus ſanctus papa Vigilius ſub aliqua diſpenſatione ipſam cauſam ordinaverit, ſolicite monendo ne per occaſionem aliquam ſupradicta ſynodus pateretur injuriam. Et quamvis nec hoc quod papa fecerat acquieverunt Africani atque Dalmatæ ſacerdotes recipere; tamen cœpit iterum ſæpedictus beatiſſimus papa Vigilius ad hoc compelli, ut abſolute ipſa capitula ſine ſynodi Chalcedonenſis mentione damnaret. Sed papa non acquieſcens hoc facere, & videns ſe nimium ingravari, dixit tunc ſereniſſimo principi: Veniant huc fratres noſtri ex omnibus provinciis quini aut ſeni epiſcopi, & quidquid ſub tranquillitate, tractatu habito, omnibus viſum fuerit, cum pace diſponemus: quia ſine conſenſu omnium iſta, quæ & ſynodum Chalcedonenſem in dubium venire faciunt, & ſcandalum fratribus meis generant, ſolus facere nullatenus acquieſcam. Miſſi ſunt ergo a clementiſſimo principe ad Africam & Illyricum, ut venire epiſcopi debuiſſent. Sed de Illyrico nullus venire voluit. De Africa vero cum jam aliqui proximare civitati regiæ dicerentur, dixit papa Vigilius principi, ut ſi ei non ſufficeret illud quod ante decreverat, redderet, & tanquam de novo cauſa cum his qui venire nunciati ſunt tractaretur. Præſtitit igitur Deus, ut hac ratione ſanctus papa Vigilius * conſtitutum, quod in ipſa cauſa fecerat, publice in conventu reciperet, denuntians quia ſi quis Græcorum epiſcoporum, uſque ad univerſalis concilii tractatum, de iſtis capitulis aliquid feciſſet, aut facientibus acquieviſſet, a communione ſedis apoſtolicæ alienus exiſteret: quoniam frequenter ipſi epiſcopi Græci ad voluntatem principis damnaverant capitula ipſa, unde cauſa mota eſt, ſed beatiſſimus papa manus eorum a ſereniſſimo imperatore receperat. Sunt Græci epiſcopi habentes divites & opulentas eccleſias, & non patiuntur duos menſes a rerum eccleſiaſticarum dominatione ſuſpendi: pro qua re ſecundum tempus, & ſecundum voluntatem principum, quidquid ab eis quæſitum fuerit ſine altercatione conſentiunt. Cum Afri epiſcopi, de quibus ſæpius dictum eſt, in civitatem regiam perveniſſent, cœperunt eis nunc blandimentis, nunc terroribus extorquere, ut præberent in capitulorum damnatione conſenſum. Sed cum nullatenus eis extorquere potuiſſent, concinnata eſt cauſa ſancto Reparato epiſcopo Carthaginienſi, quaſi Areobindam magiſtrum militum a Guntarit tyranno in Africa feciſſet occidi, & ſub hoc colore in exilio deportatus eſt. Hoc videntes alii duo, qui inter ipſos & ſanctitate vitæ & divinarum ſcripturarum ſcientia ſunt ornati, ad ſanctam Euphemiam Chalcedonem fugerunt, & ibi uſque hodie ſub tanta neceſſitate jacent, ut, cum infirmitate corporis laborantes nec medicum invenire mereantur, pericula immenſa ſuſtineant. Præfectus vero Africæ, ſi quos invenit in Africa epiſcopos, aut cauſas proprias habentes, aut ſimplices vel ignaros, aut venales & paratos ad præmium, collegit & direxit inde unumquemque. Ex quibus tamen unus ante iſtos ſeptem annos pro adulteriis ſuis tunc de civitate regia cum opprobio ejectus, & in navem impoſitus, ad Africam eſt directus. Et ecce per quales homines in ſingulis provinciis ſanctæ eccleſiæ diſſenſiones & ſcandala generantur: Mittunt etiam ad Carthaginem, & alium in loco ſancti Reparati epiſcopi contra omnes regulas & contra omnia ſtatuta patrum epiſcopum ordinari fecerunt: quod cum nimia effuſione ſanguinis, & interitu multorum innocentium hominum feciſſe dicuntur. Conſtantinopoli vero cœperunt iterum beatiſſimum papam Vigilium compellere, ut ſi Afri, atque Illyriciani, vel Dalmatæ epiſcopi nollent, ipſe cum Græcis epiſcopis eadem capitula condemnaret. Sed beatiſſimo papa Vigilio nullatenus acquieſcente, edicta ex nomine imperiali tam in eccleſia Conſtantinopolitana, quam in diverſis locis ſuſpendi fecerunt, per quæ eadem capitula damnarentur. Quo facto beatiſſimus papa omnes epiſcopos admonuit, dicens: Quicumque edictis iſtis conſenſum præbere voluerit, ſciat ſe apoſtolicæ ſedis communione ſuſpenſum. Sed & ſanctus Dacius Mediolanenſis epiſcopus conteſtationem omnium ſub magna vociferatione depoſuit, dicens: Ecce ego & pars omnium ſacerdotum, inter quos eccleſia mea conſtituta eſt, id eſt Galliæ, Burgundiæ, Spaniæ, Liguriæ, Æmiliæ, atque Venetiæ, conteſtor quia quicumque in edicta iſta conſenſerit, ſupraſcriptarum provinciarum pontifices communicatores habere non poterit; quia conſtat apud me edicta iſta ſanctam ſynodum Chalcedonenſem & fidem catholicam perturbare. De qua re accenſa eſt contra beatiſſimum papam & contra Dacium epiſcopum iracundia principalis: & tanta contra eos agere cœperunt, ut, niſi ad ſanctorum baſilicas confugiſſent, ad interitum vitæ pervenerant. Et tamen beatiſſimus papa Vigilius, nec in baſilica beati Petri ſedes tutas habere meruit; in tantum ut illic prætor, ad quem fures & homicidæ tantummodo pertinent, mitteretur. Qui cum multitudine militum, ſpathas nudatas & arcus tenſos portantium, ſupradictam baſilicam introivit. Quo viſo, ſanctus papa columnas altaris amplexus eſt: ſed ille ferocitate & animo concitatus, primo de altari diaconos ejus & clericos a capillis tentos ejecit, poſtea vero ipſum ſanctum papam alii a pedibus, alii a capillis & barba tentum crudeliter abſtrahebant. Sed cum ille altaris columnas non dimitteret, cecidit altare, & columnæ aliquæ fractæ ſunt, & quantum ad ipſos, ibi ſuper ipſum altare in partibus mitti habuit. Sed Deus, qui in talibus anguſtiis ſemper adeſſe dignatur, tam aliquorum ex ipſis militibus, quam populi, qui ad tumultum venerat, animos ad miſericordiam provocavit, & cœperunt voces atque ſtridores mittere: & ſic contigit ut judex iniquitatis ſupradictus prætor cum miniſtris crudelitatis ſuæ territus fugiendo diſcederet. Poſtea tamen ſacramenta accepit beatiſſimus papa, & ſanctus Dacius epiſcopus, vel omnes qui cum ipſis ad loca ſancta confugerant, quia eis nemo ultra violentiam faceret, nec invitis de eccleſiaſtica cauſa aliquid extorqueret; & ſic interim ſunt egreſſi. Sed & hodie, tam ipſis, quam diverſis qui in obſequio eorum ſunt, varias inquietudines & moleſtias generant, præmiis clericos & ſervos eorum immittentes, ut in facie ipſorum ſtantes injurias eis publice faciant, & de manſionibus aliquos in obſequio eorum poſi-

* quo ſu.

tor Tu. n. P. C. filli an.

positos jactant. Sed illi omnia cum Dei auxilio patienter accipiunt, dummodo nullis præjudiciis sanctæ ecclesiæ, nullis novitatibus præbere videantur assensum. Missi sunt etiam aliqui in provincias Italiæ, ut si possent mentiendo aliqua de nomine ipsorum, hoc est beatissimi papæ, & sancti episcopi Dacii, odia eis in illis partibus faciant, & in locum eorum alios episcopos, qui novitatibus consentiant, suadeant ordinari: in tantum ut & unum notarium ex servis beatissimi papæ progenitum simul solicitaverint, qui manum sancti papæ imitari dicitur, &, quantum comperimus, chartas aliquas de nomine ipsius falsas conscribi fecerunt, & cum ipsis chartis Stephanum quemdam de iis quos solicitaverunt ad Italiam cum legatis Gothorum miserunt, ut per falsitates & dolos aliquorum animos contra beatissimum papam, quod Deus fieri non permittat in illis partibus excitare videantur. Unde rogamus & contestamur gloriam vestram per futurum Dei nostri judicium, quod omnis conditio humana formidat, ut ad provincias vestras hæc omnia velociter indicetis, ne aut isti subripiant qui missi sunt, aut Anastasius quidam, quem sanctus episcopus Aurelianus Arelatensis civitatis ad beatissimum papam ante hoc biennium direxerat, ibidem in Galliis aliquam entiatur: quia & ipse, cum de Constantinopoli exire non posset, usus est consilio, ut promitteret se omnium episcoporum Gallicanorum ad damnanda capitula pro quibus hæc scandala orta sunt, animos inclinare. Cui & præmia plurima dantes districte ibi de hoc implendo sacramenta præstare fecerunt; & non permiserunt per eumdem Anastasium beatissimum papam quid in ipsa causa ageretur fratribus suis episcopis Gallicanis scribere, nisi tantum de aliis causis, & quia fidem catholicam, & quatuor synodorum reverentiam, secundum traditionem patrum custodit atque conservat. Hæc ergo prudentia vestra, ut & in isto sæculo magnam vicissitudinem, & in futuro vitam æternam a Deo omnipotente recipiat, sub omni cautela & celeritate ad provinciam dignetur scribere; admonendo ut episcopi illarum partium beatissimo papæ, & sancto Dacio episcopo epistolas dirigant, constantes ne novitates aliquas recipere patiantur, & ut animos eorum fraterna consolatione confirment. Sed & in civitate regia, quod potestis in ipsa causa, maxime sancto episcopo Dacio adesse cum Dei auxilio festinate: postulantes ut eum post 15. aut 16. annos ad suam ecclesiam redire concedat: quia cum pene omnes episcopi quos ordinare solet, sicut bene scitis, mortui sint, immensa populi multitudo sine baptismo moritur. Petite etiam, ut eumdem sanctum Dacium vobis videre liceat, & ab se quærere quæ causa sit, quod tam longo tempore ad ecclesiam suam minime sit reversus. Soliciti tamen esse dignemini, quia si qui capitula damnari volunt, fingunt se & fidem catholicam vindicare, & Chalcedonensem synodum venerari cum nobis omnibus, ut qui ignorant intentionem eorum videantur aliquid injustum expetere. Vos Christiani & nobiles viri, cauti estote, ut quod potestatis sacerdotibus Christianæ plebis, qui persecutionis pondere gemitus de ipsis medullis emittunt, aliquod remedium vel solatium videamini præstitisse; quatenus Deus in die retributionis magnam mercedem & præclara munera pro hac emnpensatione tribuat. Hæc enim omnia quædam fidelissimæ personæ de Constantinopoli venientes ita acta esse veraciter confirmaverunt. Sed & multa crudeliter circa diversos diaconos & clericos Afros, qui eis consentire nolunt, acta esse vel agi: interdictumque esse omnibus Romanis, ne ad beatissimum papam accedant. De quibus omnibus hæc pauca sub anxietate gloriæ vestræ festinavimus indicare, ut pro remedio animarum vestrarum cura vobis sit supra omnes actus de ista causa, quæ specialiter Dei est, cogitare, ut in die judicii, sicut dictum est, non offensam de negligentia, sed mercedem de bono actu invenire possitis.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Epistola legatariis*.) Etsi subscriptio nulla est, tamen quo anno scripta sit epistola ipsa prodit; quæ sextum annum numerat ab ingressu Vigilii papæ in urbem Constantinopolitanam, secundum ex quo Anastasius ab Aurelianensi missus fuerat ad Vigilium. Anastasium enim anno Christi 550. ad Vigilium pridie Idus Julias pervenisse docuit epistola 7. Vigilii. Vigilium porro Constantinopolim anno 547. ineunte ingressum esse auctor est in chronico Marcellinus. Consequens ergo fuit, ut epistolam anno 552. adscriberemus.

Observatio P. Antonii Pagi

ad An. Ch. 551. *n.* 16. & 17.

Hunc Libellum Sirmondus post Baronii mortem vulgavit, annoque 552. scriptum credidit, uti etiam Cointius ad annum DLII. Verum anno 551. exaratum demonstrat Card. Norisius in Dissert. de V. synodo, ex eo quod in eo nulla *Vigilii* fugæ ad proximam Chalcedonis Urbem mentio fit. Secundo, quia in eo Libello scribitur, quod *Anastasius quidam, quem Sanctus Episcopus Aurelianus Arelatensis Civitatis ad Beatissimum Papam ante hoc biennium direxerat, ibidem in Galliis aliqua mentiatur, quia & ipse, ut Constantinopoli exire posset, promisit se omnium Gallicanorum Episcoporum ad damnanda Capitula pro quibus hæc scandala orta sunt, animos inclinare. Cui & præmia plurima dantes districte ibi de hoc implendo Sacramenta præstare fecerunt; & non permiserunt per eumdem Anastasium Beatissimum Papam quid in ipsa causa ageretur, fratribus suis Episcopi Gallicani scribere*, &c. At Anastasius pridie Idus Iulias anni DXLIX. Literas Aurelianensis Episcopi Vigilio tradidit, ut in fine earum legitur; quare cum ante biennium idem ad Vigilium venerit, Libellus iste anno 551. scriptus. Præterea hæc in eo leguntur: *Veniens enim ibi ante sex annos dictos Beatissimus Papa Vigilius, magis autem, ut quod verius est dicatur, prope violenter deductus.* Et Vigilius in sua Encyclica data *die V. Februarii* anni DLII. *ante septem annos* Roma se discessisse testatur. Si itaque annus DLII. septimus est a profectione *Vigilii* ex Urbe Roma, annus DLI. sextus est ab eadem profectione: non vero ab ejus adventu Constantinopolim, ad quem Clerici Italiæ non respiciunt.

Neque quis dicat cum Sirmondo in Epistola illa numerari sextum annum ab ingressu *Vigilii* Constantinopolim, secundum vero ex quo Anastasius ab Arelatensi Episcopo missus fuerat ad Vigilium; & Anastasium anno Christi DL. ad Vigilium *pridie Idus Julias* perveniisse, hunequa Constantinopolim anno DXLVII. ineunte introisse. Nam *Anastasius*, non superiori anno, sed anno DXLIX. Constantinopolim pervenit, ipso Vigilio teste in Epistola mox citata, & a Baronio loco suo recitata. Ea enim *tertio Kalendas Maii* anni quingentesimi quinquagesimi scripta, in qua asserit Vigilius se eas Literas *Anastasio deferente, pridie Idus Julias* suscepisse, ideoque *pridie Idus Julias* anni quingentesimi noni. Denique Libellus ille anno 552. scriptus esse non potuit; cum, ut titulus ejus præfert, traditus fuerit *Legatis Francorum, qui Constantinopolim proficiscebantur*. Hi autem anno 551. a *Theodebaldo* Rege Francorum Constantinopolim missi sunt an. XVII. belli Gothici, qui in cursu fuit usque ad vernum tempus sequentis Christi anni, cujus hyemali tempore Legatos vias se se dedisse existimandum non est. Docet enim Procopius lib. 4. Bell. Goth. cap. 24. de gestis anno belli Gothici XVII. verba faciens, cum conventum esset inter Francos & Gothos ut se in Italiæ invicem armis non lacesserent, *Justinianum* Aug. ad *Theodebaldum* Francorum Regem Legatum misisse *Leontium* Senatorem, postulaturum, ut arma secum adversus Gothos jungeret, cederetque locis, *qua Theodebertus in Italia contra jus fœderis occupasset*; sed Leontio *Theodebaldum* respondisse se ad societatem belli in Gothos venire non posse; & quo ad loca illa, patrem suum Theodebertum Romanis non eripuisse; *Sed de his*, inquit Theodebaldus, *Legatos Byzantium mittemus brevi. His dictis, remisit Leontium; & Leudardum genere Francum ad Justinianum Aug legavit cum tribus aliis. Atque illi cum pervenissent Byzantium, rem cujus gratia venerant, ex sententia confecerunt*, inquit Procopius. Si itaque Legatio illa anno 551. obita, Libellus ille hoc anno scriptus, & Legatis traditus.

HISTORIA QUINTÆ SINODI

CONSTANTINOPOLITANÆ II.

Dverſus orthodoxam fidem, quam variis laborantem procellis Chalcedonenſe concilium providentiſſimis decretis, velut ancoris, tranquilla pace fundaverat, haud multo nova rurſum exorta tempeſtas eoſdem fluctus, hoc eſt, Eutychianos ac Neſtorianos, ſed & exoletos jam errores Origenis excitavit. Ab horum trium officina, ſeu voragine potius, iterum magni per omnem eccleſiam motus: atque ut ſeorſim pauca de ſingulis, Eutychianus primum furor, qui in multorum animis metu potius quam voluntate repreſſus latebat, ubi licuit, e ſuis erupit latebris, turbulentiſſimeque tres commovit patriarchatus orientis, Alexandrinum, Antiochenum, Conſtantinopolitanum. Alexandriæ ſiquidem, audito ſtatim obitu Marciani imperatoris, qui dum ſuperſtes fuit Chalcedonenſem fidem & legibus & armis ſtrenue vindicabat, ea ſoluti formidine ſacrilegum extulere caput quicumque Dioſcoro favebant, quorum anteſignani tunc erant. * Timotheus Ælurus, & Petrus Moggus. Hi primum ſtipati turbis hæreticorum adoriuntur Proterium, ex Chalcedonenſis decreto tunc epiſcopum Alexandriæ, jugulant in eccleſiæ baptiſterio latitantem, dilaniant, in ignem injiciunt, cinerumque reliquias in ventos diſſipant. Ægerrime id tulit Leo imperator, qui Marciano ſucceſſerat: cumque accepiſſet Alexandrinos ita furere ex odio Chalcedonenſis ſynodi, de ea ſynodo ſingulos epiſcopos qui eam celebraverant per literas interim rogavit: qui per eam occaſionem honorificentiſſimis ſynodum teſtimoniis proſecuti ſunt: extantque eorum ad Leonem imperatorem epiſtolæ. Paulo ante Proterii cædem epiſcopatum invaſerat Ælurus: adverſus quem licet & epiſcoporum conſenſus, & pietas imperatoris multa ſeveriſſime decreverit, perficere tamen non potuit, quin ex eo tempore Alexandrina ſedes in duos epiſcopos multis annis diviſa fuerit, catholicum unum, alterum Eutychianum: nam Petrus etiam Moggus, aliique illi ſimiles ea dignitate potiti ſunt, non ſine gravibus catholicorum vexationibus & ærumnis.

* x Liberat. cap. 16. c omnia.

Hæc Eutychiani debacchati ſunt Alexandriæ: neque ſegnius Antiochiæ auctore Severo; qui * Sozopoli Piſidiæ ortus, Beryti forenſibus ſtudiis aliquando operam dedit, mox ex cauſidico monachus, ex monacho factus Eutychianus, eamque ob rem monaſterio ejectus ab abbate Nephario, Conſtantinopolim venit, ubi Anaſtaſii imperatoris & ſenatorum adeptus gratiam, & collectitiis perditorum hominum copiis ſeptus, Flavianum pium & catholicum epiſcopum * Antiocheno deturbat epiſcopatu, ejuſque occupat ſedem. Vix dum ea potitus, ſanctam Chalcedonenſem * ſynodum contra juramentum ſuum publice anathematizat, populatur eccleſias, furit adverſus pios terroribus, exilio, verberibus; trecentos * in primis monachos, quorum nec potuit minis nec blanditiis labefactare conſtantiam, nefario ſcelere trucidat, inhumatos nocturnis canibus prædam relinqui jubet: tandem luctu, cruore, cadaveribus funeſtat omnia. Mirum eſt ab uno homine & quot hominum cædes, & quam multiplex hæreſeon colluvies.

* Evag. l. 3. c. 33. & Nicephor. l. 16. cap. 29.

* Liberat. c. 19 Niceph. l. 16. c. 29.

* Synodus Conſtant. ſub Menna act. 1.

* Epiſt. monachorum ad Hormiſdam papam.

Has fere Eutychianorum furias Antiocheni paſſi ſunt, neque vero minus infeſtas Conſtantinopolitani, primum quidem ſub Acacio epiſcopo, qui * Petri Moggi in Alexandrino epiſcopatu retinendo callidus fautor, & Chalcedonenſis fidei fraudulentus proditor, doloſis artibus diu Romanorum pontificum eludere conatus eſt vigilantiam: deinde * ſub Anthimo, qui abdicato Trapezuntis epiſcopatu, Conſtantino-

* Liberat c. 16. & 17.

* Synod. Conſtant. ſub Menna act. 1.

tinopolitanum per ſummum ſcelus arripuit, ac nefaſtis hæreticorum ritibus vitiiſque fœdavit. Quæ cum graviter ferret * Agapetus Romanus pontifex, qui per id tempus Theodati Gothorum regis cauſa Conſtantinopolim venerat, non modo Anthimi conſalutatione, omnique communione abſtinuit, ſed & eum, obſiſtente licet Theodora Auguſta, patriarchatu dejecit, Menna ſpectatæ pietatis viro in illius locum ſuffecto, quem & ſua ipſe manu conſecravit in ſanctæ Mariæ baſilica, toto plaudente populo ac ſenatu. Eaque acta omnia poſtmodum recepta ſunt tum in provinciali ſynodo, quam Mennas præſentibus apoſtolicæ ſedis legatis, coegit, tum Juſtiniani imperatoris conſenſu ac ſanctione: quibus duabus rebus repreſſa vis quorumdam hæreticorum aliquantum conquievit. Hactenus de Eutychianis.

* Liberat c 21.

Sed & nihilo minus tranſverſum agebat orientem Neſtoriana hæreſis, quam magnopere fovebant libelli quidam a tribus auctoribus editi, quorum primus fuit Theodorus Mopſueſtiæ epiſcopus, qui ante Epheſinam ſynodum contra * Eunomium & Apollinarem aſſertores naturæ unius in Chriſto, ita ſcripſerat, ut unam tamen Chriſti perſonam, & Deum carne indutum, & Mariam Dei fuiſſe matrem, * palam inficiaretur. Itaque cum Neſtorianæ ſegetis ac lolii ſementem feciſſe videretur, multa de eo fuerat olim inter Proclum Conſtantinopolitanum, Cyrillum Alexandrinum, & Joannem Antiochenum diſceptatio. Neſtoriani autem damnato Neſtorio, cum ejus * libros catholicis interdictos eſſe perſpicerent, ne deeſſet unde populus Neſtorianum venenum haurire poſſet, Theodori Mopſueſteni evulgarunt opuſcula, neque Græco ſolum idiomate, ſed Syrorum etiam, Armeniorum, atque Perſarum. Alter fuit Theodoretus Cyrenſis epiſcopus, qui duodecim Epheſinæ fidei capitibus a Cyrillo conſcriptis totidem objecerat anathematiſmos. Tertius Ibas Edeſſenæ civitatis epiſcopus, qui ſcripta ad Marim Perſam epiſtola, coargit Rabulam deceſſorem ſuum, quod immerito Mopſueſtenum, quem de eccleſia optime meritum, doctoremque fuiſſe ſtrenuum in multis adverſus hæreticos dimicationibus ajebat, anathemate damnaſſet. Fuit hæc epiſtola compluribus offendiculo, trahebatque rudiores ad Mopſueſteni ac Neſtorii partes quorum dogmata continebat. Quæ cum renunciata fuiſſent Proclo Conſtantinopolitano Epiſcopo, veritus ne quid inde detrimenti pateretur Eccleſia, Joannem Antiochenum per literas hortatur ac rogat, ut Ibam velut ex inſidiis ſcelus anhelantem coerceat. Neglexit Joannes, Domnus etiam ſucceſſor ejus. Itaque res integra * defertur ad Imperatorem Theodorum juniorem, & Flavianum Conſtantinopolitanum Epiſcopum, quorum juſſu Photius, & Euſthatius Epiſcopi coacta ſynodo Beryti in Phœnicia, de Ibæ præſentis cauſa cognoſcunt. Credi vix poteſt, quot & quæ flagitiorum genera ſuo Epiſcopo Clerus Edeſſenus objecerit. Sed rebus ultro citroque diligenter diſcuſſis, placuit ſynodo, ut ille & anathema Neſtorio diceret, & retineret Epiſcopatum: Verum longe immitius egit Dioſcorus, ejuſque ſectatores, qui Ibam duas Chriſti naturas prædicantem adverſus Eutychem, crudeliter perſecuti ſunt, tamquam ab Epheſina ſynodo & a Cyrillo diſſidentem. Quocirca

* Liberat. c. 20.

* Quinta ſynodus: Conſtt. coll. 4. & Juſtinian. in edicto de conf. fidei.

* Liberat. c. 20. Quinta ſynod. Conſt. col. 2. in epiſt. Juſtiniani ad ſynod.

* Sinod. Chalcedon. act. 10. ex ſynodo Beryteni.

abſentem & inauditum, variſque afflictum carceribus condemnarunt: Quæ res cum multorum deinde contentionibus agitaretur, non ſine gravi Eccleſiæ perturbatione, provocavit Ibas ad Chalcedonenſe concilium: quod reſectis Beryſtenſibus actis, Ibam anathema Neſtorio dicentem, communioni eccleſiæque ſuæ reſtituendum duxit. De illis tamen epiſtola ad Marim Perſam nihil diſtincte atque enucleate, nihil communi & unanimi judicio definivit. Illa igitur quaſi nondum per Eccleſiam damnata, in ſuam aliorumque perniciem complures utebantur. Hæc de Eutychis & Neſtorii aut clientibus aut patronis.

Acceſſit iis & tertia calamitas ex duobus * monachis novæ Lauræ (erat id ſancti Sabæ monaſterium in Palæſtina) Nonno & Leontio Byzantino. Hi licet imperitiſſimi, collectos ex Origenis voluminibus maximos quoſque errores in omnem diſperſerunt Orientem, quorum hæc ſumma eſt: Ante corpus ipſum, ajunt, anima eſt, quæ quidem in cœlis peccata commiſerit. Ad hæc cœlum, ſolem, lunam, ſtellas, & aquas, quæ ſupra cœlos ſunt, animatas & rationales quaſdam virtutes eſſe. Præterea, quod in reſurrectione, corpora hominum rotunda & orbiculari ſpecie excitabuntur: Et quod omnium impiorum hominum, ipſorumque etiam dœmonum tormenta finem habebunt: quodque impii & dœmones in priorem ſuum ordinem & ſtatum reſtituentur: Inſuper quod pro dœmonibus quoque Chriſtum crucifigi, atque idipſum ſæpius ſeculis futuris pati oportebit a ſpiritibus malignitatis, qui in cœlo ſunt. Horum amentia, ac veluti furiale malum ne latius manaret in dies: ſuppliciter id poſtulantibus * Monachis quibuſdam Hieroſolymitanis, Pelagio diacono Vigilii Papæ Apocriſiario, & Menna Conſtantinopolitano Patriarcha, Juſtinianus Imperator non modo ſanctiſſimis legibus Eutychianos, ſed etiam Origeniſtas ſeveriſſimo coercuit edicto, quod poſtea patriarcharum omnium, & Vigilii Papæ potiſſimum ſuffragio comprobatum fuit, in quo præter alia illud habetur, ex Origenis Opuſculis Manetem, Arium, ac fere pleroſque omnes hæreticos, tanquam immanes feras e caveis erupiſſe.

** Cyrill. monach. in vita bæ. Juſt. Imp. ad Mcontra gen. N lib. 17.

* Libera cap. 23.

Eam condemnationem haud parum dolenter audivit * Theodorus Cæſareæ Cappadociæ Epiſcopus, quippe addictiſſimus Origeni, ſecta Acephalus, & Pelagio Diacono valde infenſus. Ut igitur, quas poſſet, Origeni & Acephalis ferret ſuppetias, Juſtiniano Imperatori, cujus gratiam & familiaritatem ſibi conciliaverat, in primis ſuadet, ne tot ſe laboribus curiſque conficeret in Acephalis inſectandis, & Chalcedonenſi ſynodo tuenda: facili negotio res poſſe componi, ſi Mopſueſteni libellos, Ibæ Epiſtolam, & Theodoreti anathematiſmos publico edicto damnaret. Nec enim alias ob cauſas, ajebat, quicumque cum Eutyche faciunt, licet in varias ſectas diviſi, a Chalcedonenſibus actis abhorrent, niſi quod primum ea ſynodus Theodoretum & Ibam propter hæreſim ſuis dejectos ſedibus, in eiſdem repoſuit: deinde quod Ibæ epiſtolam Theodori laudes continentem approbavit. His itaque ſi maculis expurgaretur, ſanctiſſimam ſynodum ab univerſis receptum iri. Hæc Theodorus Juſtiniano, & quidem mendaciſſime, ſed & vaferrime. Nec

* Libera cap. 23.

enim

enim Chalcedonenſis ſynodus Theodoreto & Ibæ, niſi poſt dignos pœnitentiæ fructus, & publicam fidei profeſſionem, epiſcopi dignitatem reſtituit: nec Mopſueſteno honorem ullum habere voluit. Cum enim de eo privatim ac proprie nihil tunc quæſitum fuiſſet, nec definitum quidquam fuit: ſed ſi qua ejus mentio facta eſt in eis, quæ Ibas ſcripſerat, ea tantum hiſtorice recitata ſunt, quo modo multæ & privatorum & epiſcoporum epiſtolæ in conciliis legi ſolent. Nec enim parum differunt conciliaris diſquiſitio, & recitatio ſimplex: quia ſi de ſingulis quæ recitantur, judicandum eſſet, in infinitum res abiret. Quocirca Theodorus Epiſcopus Cæſareæ mala fide cum Juſtiniano agebat, nec ut Eccleſiæ pax redderetur, ſed ut Chalcedonenſi concilio, quod expurgandum eſſe contendebat, fidem abrogaret.

Hæc igitur cum ſuis aſſeclis annitebatur Theodorus. Sed obſtrepebant Neſtoriani, eo quod per Neſtorii libros cum nequirent venenum ſuum populis propinare, id conabantur efficere per ea, quæ Mopſueſtenus, Theodoretus, & Ibas ſcripta reliquerant. * Magnas igitur tunc altercationes & concertationes excitarunt hæc tria capitula: primum quidem de libris Theodori Mopſueſteni, alterum de Theodoreti anathematiſmis adverſus Cyrillum, tertium de Ibæ epiſtola. Ea namque probabantur a multis, a pleriſque viciſſim ut impia rejiciebantur. Juſtinianus Imperator de iis abſentes interrogavit Epiſcopos, qui per literas ea capitula graviſſime deteſtati ſunt. Verum poſt eam deteſtationem cum plurimi a defendendis tribus capitulis dimoveri non poſſent, auctoritate primum Vigilii * Papæ, cujus in ea re primæ partes erant, deinde Juſtiniani Imperatoris hortatu, ea capitula ad œcumenici concilii diſquiſitionem deducta ſunt, ſicut & Acephalorum & Origeniſtarum cauſa: quos ne ullo loco conſiſtere paterentur Epiſcopi, ipſorummet Epiſcoporum frequentiſſimo ſenatu illos condemnari pars erat. Itaque Juſtiniani Imperatoris anno 27. poſt Conſulatum Baſilii anno 12. Conſtantinopolitana quinta ſynodus indicitur. Adfuere Eutychius Conſtantinopolitanus Epiſcopus, qui Mennæ demortuo ſucceſſerat, Apolnaris Alexandrinus, Domninus Antiochenus, tres qui Euſtochii patriarchæ Hieroſolymitani vices gerebant, videlicet Stephanus, Georgius, Damianus: * omnes fuerunt centum ſexaginta quinque Epiſcopi. Vigilius Papa per id tempus Conſtantinopoli verſabatur; qui ut ſynodo intereſſet, etiam atque etiam rogatus eſt, primum quidem a tribus patriarchis & ſeptemdecim Epiſcopis, id nomine totius * concilii ſupplicite orantibus: deinde a tribus patriciis cum Epiſcopis ab Imperatore miſſis: nullis tamen precibus adduci potuit, ut a majorum ſuorum, qui ſynodis * generalibus abſtinuerant, conſuetudine recederet, eo præſertim, quod ex apoſtolicæ ſedis dignitate non videbatur eſſe, inter externos fere epiſcopos conſidere: paucos enim ſecum duxerat ex Italia, quippe qui non ad ſynodum, ſed ad Imperatorem profectus fuerat. Prolixe tamen ſuam voluntatem & aſſenſum pollicitus eſt rebus omnibus, quæ ſacro aprobante concilio legitime definitæ forent.

Quæ ſimul ac ſynodus accepit, patres in ſecretario concilium auſpicantur quarto Nonas Maii, ac principio actum eſt de Theodoro * Mopſueſteno: & in medium producti hinc ejus libris, illinc Cyrilli, Procli, Rabulæ diſputationibus adverſus eum, anathema Theodoro Mopſueſteno ejuſque libris conclamatum eſt, definitumque (quod tunc inter plurimos controverſum erat) hæreticos etiam poſt mortem ab Eccleſia poſſe damnari. Itum deinde eſt ad epiſtolam * Ibæ, & cum ea collatis Chalcedonenſibus actis, placuit illam ut abhorrentem a recta fide anathemate notatam tolli de medio. Idem conſtitutum * in anathematiſmo Theodoreti; præterea vero nihil, eo quod cum Neſtorium palam ejuraſſet, fuerat is a Leone & a Chalcedonenſibus patribus in communionem receptus. His peractis editi ſunt 14. canones, quibus orthodoxa fides adverſos Neſtorium, Acephalos, alioſque qui ab Eutyche & Severo erant, explicata fuit. Atque hæc ſunt quæ colliguntur ex actis quintæ ſynodi quæ ad nos pervenerunt.

Actum etiam fuit in hac ſynodo de erroribus * Origenis, Didymi, & Evagrii, lectiſque Eulogii, Canonis, Cyriaci, & Panoratii Monachorum libellis, quos illi contra impietatem Origenis ſynodo obtulerant, prolatiſque in medium ſcriptis, quæ adverſus Originem a Juſtiniano edita, & a Vigilio Papa confirmata erant, omnes patres uno ore Origenis errores damnarunt, ejuſque impietatem communi ſuffragio deteſtati ſunt.

Hanc porro quintam ſynodum graviſſimis ſententiis approbaverunt Romani Pontifices, primum Vigilius, (cujus * auctoritate celebrata fuit:) deinde * Pelagius, qui inſignem Epiſtolam in ejus defenſionem ſcripſit: tum S. Gregorius * Magnus, Nicolaus * primus, Leo * nonus, ceteriquc: ſynodi quoque œcumenicæ ſexta, & ſeptima, & reliquæ. Illam tamen apoſtolica auctoritate confirmatam, Juſtiniani etiam imperatoris armatam præſidiis non veriti ſunt plerique variis * inceſſere calumniis, quod a Chalcedonenſi ſynodo diſſentiſſet: quod innoxios aliquot Epiſcopos, etiam vita functos, vexaſſet immerito: quod tria capitula longo uſu recepta ſuſtuliſſet. Itaque tam late diſſeminatum hoc malum fuit, ut non modo aliquot Epiſcopi ſeorſim illam repudiarent, ſed etiam privata quædam * ſynodus ex Iſtriæ, Liguriæ, Venetiarum, aliarumque Italiæ urbium Epiſcopis, atque in primis Paulinus * Aquilejenſis, & Honoratus Mediolanenſis auſi fuerint ſynodum decretis publicis execrari, non modo inconſulto Romano Pontifice, ſed etiam palam adverſante. Quare coactus fuit * Pelagius agere cum Narſete Patricio, & totius Italiæ moderatore, ut tam perditam hominum pervicaciam principis auctoritate compeſceret: Paulinum vero, & Honoratum nefarii ſchiſmatis auctores militum cuſtodiæ traditos Conſtantinopolim mitteret. Ea res plus adhuc excitavit incendii, donec poſtea beatorum pontificum Gregorii & Sergii ſanctiſſimis monitis atque decretis ita ſedata res eſt, ut quintam ſynodum qui reiiciebant epiſcopi venerarentur.

* Collat. 4. & 5.

* Collat. 6.

* Can. 13.

* Niceph. lib. 17. c. 27.

* Sextæ ſynod. act. 18. Evagr. lib. 4. c. 29. Niceph. l. 17. c. 27.

* In Epiſtolis ad Narſetem.

* Lib. 1. Ep. 24. lib. 2. Ep. 10. & 36. lib. 3. Ep. 37.

* Epiſt. ad Mich Imp.

* Epiſt. ad Petrum Antioch

* Ex Gregor. l. 3. Ep. 2 3. 4. & 37. & lib. 12 Ep. 7.

* Pelag. Ep. ad Narſetem. Paul. Diac. lib. 3. c. 12.

* Beda lib. de ſex ætat.

* Pelag. Ep. ad Narſetem.

STEPHANI BALUZII

PRÆFATIO IN ACTA CONCILII V.

I. ANtequam dicere aggrediar de geſtis Concilii V. operæ pretium eſſe arbitror admonere priſcis recentibuſque temporibus eum morem invaluiſſe in Eccleſia Dei ut una quidem tantum extaret editio regularum quæ in ſynodis decernebantur, actorum vero ſive geſtorum ſynodalium non ſemper paria eſſent exemplaria, ſed aliqua plus haberent, alia minus; quod de Chalcedonenſi ſynodo ſupra oſtenſum abunde eſt. Exemplo quoque in primis eſſe poteſt Concilium Epheſinum habitum adverſus Neſtorium Epiſcopum Conſtantinopolitanum; cujus cum varia extent exemplaria Græca & Latina, ea tamen ſic compoſita ſunt ut quædam in quibuſdam codicibus habeantur quæ in aliis deſiderantur. Omnium antiquiſſimus eſt Colbertinus; ex quo deſcriptum fuiſſe puto eum quem Turonenſem vocavi, qui eſt & ipſe valde vetus. In his autem codicibus & in editione Contiana ſynodi Epheſinæ multa deſunt quæ Bellovacenſis exhibet, nimirum epiſtolæ Neſtorii ad Cæleſtinum editæ ſupra in geſtis ejuſdem Concilii cap. XI. & XII. & epiſtola Cæleſtini ad Imperatorem Theodoſium edita cap. XXXVIII. Contra in Bellovacenſi deſiderantur acclamationes quas codices Colbertinus & Turonenſis & editio Contiana exhibent in calce capitis XXXVII. in quarum locum ſucceſſit commonitorium datum Legatis euntibus in orientem, quod non habetur in aliis exemplaribus neque in editione Contiana. Rurſum ſubſcriptiones Epiſcoporum quæ editæ a nobis ſunt in calce capitis XLIV. non habentur in Latinis exemplaribus, neque in omnibus Græcis. Sed & cap. XXIV. pag. 470. adnotatum eſt in quibuſdam codicibus antiquis teſtimonia Attici & Amphilochii, quæ illic habentur, non inveniri in vetuſtioribus exemplaribus; quod & ipſum colligi quoque poteſt ex Vincentio Lirinenſi, ut illic monuimus. Præterea in codice Bellovacenſi deſcriptæ ſunt quatuor epiſtolæ Cæleſtini poſt caput LXIV. quæ in aliis non habentur, neque in editione Contiana. Denique deſunt in Latinis codicibus retractationes eorum qui decepti fuerant a Quartodecimanis: quas tamen integras inſertas eſſe geſtis ſynodi Epheſinæ patet ex Græcis exemplaribus, ex Mario Mercatore, & ex prima actione Concilii Chalcedonenſis. Sed ne exempla e longinquo tantum petamus, ipſius Conſtantienſis Concilii duplex eſt editio; una ampliſſima, cuncta ferme continens; alia multo contractior & brevior. Et iſta quidem uſi hactenus fuerant ſtudioſi noſtrarum litterarum, donec alterius quoque multa fragmenta edidit vir clariſſimus Philippus Labbeus ex codice ſcripto bibliothecæ Capranicenſis, cui ſimilem nos habemus præ manibus.

II. His ita conſtitutis, veniendum nunc eſt ad geſta Concilii quinti. Illius ergo duæ antiquitus fuere editiones Latinæ, una emiſſa a Laurentio Surio, altera nondum viſa hominibus eruditis. Vir clariſſimus & iſtarum aliarumque litterarum peritiſſimus Petrus de Marca Archiepiſcopus Pariſienſis exiſtimabat antiquam verſionem Latinam iſtius Concilii confectam eſſe ſtatim atque octava illius collatio finem accepit, nimirum ut geſta tradi poſſent Papæ Vigilio apud ſe deliberaturo de damnatione trium capitulorum. Sane verſionem illam eſſe admodum vetuſtam & illorum omnino temporum colligi certo poteſt ex epiſtola tertia Pelagii II. ad Epiſcopos Iſtriæ, in qua referuntur varia fragmenta Theodori Epiſcopi Mopſueſteni ex interpretatione quæ extat in collatione quarta & eodem prorſus ordine: & ex quinta deſcripti habentur in eadem epiſtola libelli ab Armeniis porrecti Proclo Epiſcopo Conſtantinopolitano adverſus eundem Theodorum, fragmentum ex tomo Procli ad Armenios, Cyrilli Alexandrini epiſtola ad clericos & Lamponem, & alia quædam, ne ſingula commemorem. Eadem geſta Latina ſequenti ſæculo ex occidente in orientem retulit Philippus magiſter militum imperialis obſequii, ut diſcimus ex actione XIV. Concilii ſexti; in qua etiam legimus eorumdem geſtorum exemplar Latinum inventum fuiſſe Conſtantinopoli in bibliotheca patriarchii. Ceterum diverſa admodum interpretatio prolata eſt in Concilio Lateranenſi Martini Papæ, in quo refertur prolixum fragmentum ex collatione tertia quintæ ſynodi.

III. Quoniam vero editio illa quam paulo ante dicebamus ignotam hactenus fuiſſe hominibus eruditis magnas habet difficultates, quia nonnulla continet de quibus actum eſt ingentibus animis in Concilio ſexto, ubi accuſata ſunt falſitatis, res ipſa poſtulat ut totum illud negotium accurate expliceamus, ita ut & rebus ipſis, quantum fieri poterit, ſua conſtet auctoritas & patres ſextæ ſynodi extra culpam conſtituantur. Debemus enim hanc reverentiam antiquis, præcipue vero Epiſcopis in nomine Chriſti congregatis, ut non eos erraſſe dicamus, etiam in rebus hiſtoricis, ſi alia ratione conſulere poſſumus hiſtoricæ veritati.

IV Præter varia fragmenta quæ multum illuſtrant hiſtoriam Papæ Vigilii, relata in variis ſeſſionibus iſtius Concilii, extant in ſeptima epiſtolæ duæ ejuſdem Vigilii ad Juſtinianum Imperatorem & Theodoram Auguſtam ejus uxorem, in quibus damnavit tria capitula, & epiſtola Juſtiniani ad ſynodum de damnatione eorumdem capitulorum & ut nomen Vigilii non ſcriberetur in diptychis eccleſiaſticis. In actione autem tertia ſextæ ſynodi, dum relegeretur ſeptima ſeſſio quintæ, ubi ventum eſt ad epiſtolas illas Vigilii ad Juſtinianum & Theodoram, Legati apoſtolicæ ſedis antiquæ Romæ exclamaverunt eas non eſſe Vigilii & falſatum eſſe hunc librum geſtorum quinti Concilii; quod eriam confirmatur ex iis quæ referuntur in actione duodecima & in quartadecima. Quare cum examinarentur codices

quin-

quintæ ſynodi in quibus epiſtolæ illæ Vigilii extabant, conſtitit illas olim deſideratas fuiſſe in antiquis additoſque non ita multo ante fuiſſe tres quaterniones novos in initio ſynodi, in ſeptima vero actione, in qua continentur duæ illæ Vigilii epiſtolæ, mutatum fuiſſe quintumdecimum quaternionem adjectumque eſſe quadrifolium non ſuperſcriptum ante decimumſextum quaternionem, in quo feruntur duo libelli ſeu epiſtolæ Vigilii. Itaque propterea patres decreverunt chartaceum volumen, quod falſatum erat, caſſari in locis in quibus adjectiones erant factæ, & anathema dixerunt libellis qui dicuntur facti fuiſſe a Vigilio ad Juſtinianum & Theodoram.

V. Sunt iſta gravia, & omnem auctoritatem abjudicare videntur epiſtolis illis Vigilii, ſi quis eorum ſenſum talem eſſe putet qualis primo ſtatim intuitu occurrit. Verum ſi quis ea penitius introſpicere velit, is animadvertet, ut ego quidem arbitror, non falſas dici epiſtolas illas, ſed falſatas & corruptas ab iis qui teſtimoniis illarum abuti volebant ad confirmandam opinionem ſuam de una in Chriſto voluntate & operatione. Primum enim ex verbis Georgii monachi relatis in actione XIV. apparet paria libellorum ſeu epiſtolarum accepta fuiſſe de patriarchio, illos poſtea in quaternionibus fuiſſe ſcriptos & Imperatori Conſtantino Pogonato oblatos, Latine verſos a Conſtantino grammatico, poſtremo adjectum fuiſſe quadrifolium, id eſt, quaternionem, ante decimum ſextum quaternionem quinti Concilii, & in hoc quadrifolio ſcriptos fuiſſe duos illos libros Vigilii ad Juſtinianum & Theodoram. Mirum autem non eſt ignotos fuiſſe Legatis apoſtolicæ ſedis, cum conſtet illos defuiſſe in codice quem ex occidente adductum fuiſſe diximus a Philippo magiſtro militum. Hinc enim colligi poteſt habuiſſe tum occidentem exemplaria quinti Concilii in quibus epiſtolæ illæ Vigilii non extabant, & aut eorum quopiam uſos eſſe Legatos, aut non ſatis explicatam recordationem habuiſſe earum rerum quas legerant in his geſtis.

VI. Deerant ſane libelli illi in codice Latino bibliothecæ patriarchalis Conſtantinopolitanæ uſque ad tempora Pauli Patriarchæ, cujus initia conſtituuntur in anno ſexcenteſimo quadrageſimo ſecundo. Verumtamen etſi deſcripti non eſſent in illo codice, extabant tamen in Græco authentico, ut annotabitur infra; & ex eo rurſum accepti videntur tempore Theodori Patriarchæ, qui depoſitus eſt paulo ante quam ſexta ſynodus haberetur. Colligi iſtud poteſt ex his verbis Georgii monachi: *Quando ergo facta eſt quæſtio inter Theodorum, qui fuerat Patriarcha a Deo conſervandæ hujus regiæ urbis, & præfatum Macarium de fide, tulerunt paria libellorum qui dicuntur Vigilii de patriarchio, ſicut dixerunt Macarius & Stephanus, & ſcripſimus in quaterniones, & oblati ſunt ab eis piiſſimo noſtro principi.* Accepti ergo fuerunt ex archivo publico, ex ſacro ſcrinio Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, ubi eos extitiſſe dubium eſſe non poteſt poſt tam luculentum teſtimonium. Recte autem & ſecundum morem Eccleſiarum fecerunt illi, cum conſtet Epiſcopos & ſynodos ſemper conſueſſe conſulere archiva publica quandocunque gravium controverſiarum occaſiones emergebant. Veri ergo fuiſſe videntur libelli ſeu epiſtolæ Vigilii ad Juſtinianum & Theodoram, neque certo dici poteſt illos fuiſſe ſuppoſititios ac falſos. Quod evincitur etiam auctoritate litterarum ad ſynodum quintam ſcriptarum ab Imperatore Juſtiniano, in quibus ita legitur: *Quando vero religioſiſſimus Papa antiquioris Romæ ad iſtam magnam civitatem pervenit, omnia iſta manifeſtata ſunt. Et cum hæc examinaſſet, & condemnavit, & ſatisfactionem in ſcriptis expoſuit tam nobis quam piæ recordationis tunc conjugi noſtræ.*

VII. Sed ſi epiſtolæ illæ Vigilii veræ ſunt ac genuinæ, quomodo fieri poteſt ut patres ſextam ſynodum agitantes illas damnaverint falſitatis ad ſuggeſtionem Legatorum ſedis apoſtolicæ? In hoc loco utendum eſt diſtinctione; quæ facilis, ut mihi quidem videtur, & expedita eſt. Ante tamen quam illam explicem, annotandum eſt vere ab Hincmaro Archiepiſcopo Remenſi obſervatum eos qui unam voluntatem & operationem adſtruebant in ſexta ſynodo convictos eſſe *falſaſſe patrum catholicorum dicta perplurima*. Itaque epiſtolæ illæ falſæ non ſunt; ſed ideo accuſatæ ſunt falſitatis quod ea pars in qua agebatur de una operatione Chriſti addita erat a Monothelitis ut ſuam de una Chriſti voluntate opinionem fulcirent etiam teſtimonio Papæ Vigilii. Agnovit iſtud ante me illuſtriſſimus Cardinalis Baronius, cujus hæc ſunt verba: *Cum vero ventum eſſet ad ſeptimam actionem, ubi contigit percurri ſcripta Vigilii in anathematiſmo adverſus Theodorum Mopſueſtenum, quod non confiteretur unam in Chriſto perſonam, lectum fuit ex additamento Monothelitarum, Et unam operationem.*

Hincmar. opuſc. LV. Capitul. cap. 19.

Baron. ad an. 680.

VIII. Sane Legati Papæ non dixerunt has epiſtolas eſſe falſas quum cœptæ ſunt recitari, ſed quum ad eam partem ventum eſt in qua Vigilius ſtatuitur docens unam in Chriſto operationem. Tum enim illi exclamaverunt dicentes: *Non faciat Deus, Domine. Non dixit Vigilius unam operationem. Non ſunt libelli Vigilii. Falſatus eſt hic liber.* Et ut manifeſte pateret eorum querelam ferri tantum ad eam partem in qua mentio unius operationis, ſtatim addunt: *Nam, Domine, ſi unam operationem docuit Vigilius, & ſuſceptus eſt a ſynodo, utique & in definitione ejuſdem ſanctæ quintæ ſynodi de una operatione vox habuit comprehendi. Dum relecta ergo fuerit, piiſſime Domine, ipſa definitio, inveniet Dominus omnem veritatem:* Poſt quæ compoſitor geſtorum ait: *Conſequenter itaque & ſecundum ordinem relecto eodem libro uſque ad definitionem, ipſaque definitione uſque ad finem relecta, nullo modo aliquid de una operatione in eadem definitione inventum eſt contineri.* Unde in acclamationibus actionis XIV. poſt anathema dictum libellis illis Vigilii ad Juſtinianum & Theodoram & iis ſimul omnibus qui falſaverunt acta quinti Concilii, Epiſcopi addunt: *Anathema qui docuerunt & expoſuerunt docentibuſque vel poſtea docturis unam voluntatem & unam operationem in incarnationis diſpenſatione Domini noſtri Jeſu Chriſti.*

IX. Ex his quæ dicta hactenus ſunt collegiſſe mihi videor actionem falſi non fuiſſe inſtitutam adverſus integras epiſtolas Vigilii, ſed tantum adverſus eam partem in qua mentio erat unius operationis in Chriſto. Confirmant hanc obſervationem Epiſcopi in eadem actione XIV. ubi ajunt Monothelitas hujus fraudis eſſe auctores, *ex illorum vocabulis malitioſe adverſus recta dogmata hæc interiicientes*; ob eamque cau-

cauſam paulo poſt jubent *libros etiam eos obelis obduci in locis in quibus depravati ſunt*. Illarum præterea veritatem adſtruere videntur priores litteræ Juſtiniani ad ſynodum : quæ cum ſint extra controverſiam, oſtendunt retinendas eſſe epiſtolas illas itemque Judicatum ad Mennam miſſum, adverſus quod diſputatum etiam eſt vehementer in Concilio ſexto. *Et Vigilio enim religioſiſſimo Papæ antiquioris Romæ*, inquit Juſtinianus, *cum perveniſſet ad hanc regiam civitatem, de tribus capitulis ſubtiliter omnia manifeſtavimus, & interrogavimus eum quid ſapit de hoc ; & ipſe non ſemel nec bis, ſed etiam ſæpius in ſcriptis & ſine ſcriptis anathematizavit impia tria capitula.* Hæc epiſtola data eſt anno DLIII. III. Nonas Majas. Falſa autem erunt quæ iſthic ſcribit Juſtinianus, ſi fides & auctoritas Judicato detrahatur & his libellis Vigilii, cum ad eam uſque diem nihil aliud pro damnatione trium capitulorum ſtatuiſſe legatur Vigilius.

X. Ex epiſtola quoque ejus ad Juſtinianum miſſa per Dominicum Exconſulem & patricium, tamen etſi data ſit diu ante quam Vigilius adveniret Conſtantinopolim, conciliari poteſt auctoritas iſtis duabus illius epiſtolis, cum & iſthic & illic ſe mirifice ſollicitum oſtendat de retinendis & conſervandis privilegiis apoſtolicæ ſedis. In epiſtola enim illa ſic ſcribit ad Juſtinianum : *ſuppliciter ſperantes ut nullius ſubrepentis inſidiis privilegia ſedis beati Petri Apoſtoli Chriſtianiſſimis temporibus veſtris in aliquo permittatis imminui : quæ ſi turbentur, quod non credimus, aut minuantur in aliquo, violatæ fidei inſtar oſtendant*. Et in ea quæ relecta eſt in Concilio ſexto : *Jura vero quæ a Deo donata ſunt ſedi meæ exigo*. Et in ea quæ eſt ad Theodoram : *Jura vero quæ a Deo donata ſunt noſtræ ſedi neque conceſſi neque concedo ; ſed quamdiu vivo, quæ juſta ſunt jura ſedis meæ exigo*. Item in charta quæ continet jusjurandum, quod idem Vigilius juravit coram Theodoro Cappadoce & patricio Cethego : *ita ut propter locum meum perſonam meam non prodas, & me iſta cuſtodiente (erga) pietatem veſtram, honorem meum in omnibus ſervare promiſiſti, ſed & perſonam meam opinionemque cuſtodire & cum Dei adjutorio defendere, ſed & privilegia Eccleſiæ meæ ſervare*. Idem animus, idem ſpiritus utrobique.

XI. Addit Vigilius in hac poſtrema chartula : *ſed & chartulæ iſtæ nulli oſtendantur nihilominus promiſiſtis*. Meminit iſtius rei Facundus Epiſcopus Hermianenſis in libro contra Mocianum ſcholaſticum his verbis : *Occulta ejus ante judicium pollicitatio tenebatur, in qua ſe ſpopondit eodem capitula damnaturum*. Judicium illud a Facundo commemoratum intelligendum eſt de conventu ſeptuaginta Epiſcoporum apud Conſtantinopolim, cui præfuit Vigilius, interfuit Facundus. Verum illum fuiſſe habitum anno DXLVIII. ſcribit Sirmondus, alii anno ſuperiore ; & ex epiſtola ſecunda Juſtiniani ad ſynodum, quam nos daturi ſumus in fine geſtorum, elici poteſt iſta contigiſſe paulo poſt quam Vigilius advenerat Conſtantinopolim. *Sed & ſacramenta terribilia*, inquit, *in ſcriptis juravit ut in eadem permaneret voluntate in condemnatione & anathemate prædictorum trium capitulorum, & nullo modo vel tempore conaretur aliquid ad refutationem condemnationis prædictorum impiorum trium capitulorum*. Et paulo poſt : *Et hæc agens permanſit ſeptem annis*. Contigerunt ergo iſta anno DXLVII. paulo poſt adventum Vigilii. Et tamen in calce ejuſdem jurisjurandi adnotatum eſt illud fuiſſe datum anno quingenteſimo quinquageſimo. Sic enim illic legitur : *Datum eſt hoc juramentum quintodecimo die menſis Auguſti, Indictione* XIII. *imperii domni Juſtiniani anno* XXIIII. *novies poſt conſulatum Baſilii viri clariſſimi*. Rurſum eam Vigilii occultam pollicitationem de damnandis tribus capitulis factam eſſe prius quam ordinaretur docet Victor Tunnonenſis illorum temporum ſcriptor his verbis : *Sylverius Romanus Epiſcopus exilio mittitur, & pro eo Vigilius ordinatur : a quo Theodora memorata Aug. prius quam ordinaretur occulto chirographo elicuit ut Papa effectus in perſecutione ſynodi Chalcedonenſis tria capitula condemnaret*. Victori ſimilia ſcribit Liberatus cap. XXII. *Auguſta vero vocans Vigilium Agapeti Diaconum, profiteri ſibi ſecreto ab eo flagitavit ut ſi Papa fieret, tolleret ſynodum & ſcriberet Theodoſio, Anthimo, & Severo*. Ut iſta conciliari poſſint, dicendum eſt Vigilium primo quidem ante ordinationem promiſiſſe ſe damnaturum tria capitula, ſi Papa fieret, deinde eam pollicitationem renovaſſe ac impleſſe quum adveniſſet Conſtantinopolim, & iſta quoque ſtipulatum ut occulta eſſet, demum anno DL. eam rurſum feciſſe cum eadem ſtipulatione. Facundus in libro contra Mocianum : *Ob hoc etiam de ipſius Epiſcopi Romani chirographis, vel prius ambitionis impulſu, cum fieri arderet Epiſcopus, vel poſtea venalitate parti alteri factis, neceſſarium duximus non tacere*. Agebat enim cum pervicaciſſimis trium capitulorum oppugnatoribus Juſtiniano & Theodora, qui propterea toties ab eo ſacramenta exigebant de eorumdem capitulorum damnatione.

XII. Deerant, ut dixi, epiſtolæ illæ Vigilii in exemplari Latino bibliothecæ patriarchalis uſque ad tempora Pauli Patriarchæ, qui ſedem Conſtantinopolitanam tenuit ab anno Chriſti DCXLII. per decennium aut circiter. Docent iſtud verba Conſtantini grammatici ad glorioſiſſimos judices & ſanctam ſynodum in actione XIV. ſextæ ſynodi. *Scio, Domni, temporibus Pauli quondam Patriarchæ veniſſe Fortunium, qui fuit Epiſcopus Carthaginenſis ; & cum Miſſas acturus eſſet in ſancta magna Dei Eccleſia, quæſitum eſt quomodo ſedere debuiſſet, utrumne ante Metropolitanos qui hic morantur, an poſt eos. Et requirente eodem Paulo quondam Patriarcha in bibliotheca patriarchii librum quinti Concilii, ut cognoſceret quomodo ſedere debuiſſet, contigit ut inveniretur & Latinus liber ejuſdem Concilii. Et exinde inſtructus idem Paulus fecit eum ordinabiliter ſedere. Protulit vero eundem Latinum librum de bibliotheca, & dixit mihi : Aſpice illum, ſi ſecundum chartacium authenticum volumen ſeptimæ actionis ſancti Concilii completum eſt. Et inveni eundem Latinum librum in ſeptima actione minus habentem ad illud volumen chartacium. Et dixit mihi idem Paulus Patriarcha : Quia aſſume tecum Sergium Diaconum, qui dicitur Antipiſidius, quia bonus ſcriptor eſt, & oſtende ei quomodo debeat litteras Latinas ſcribere, & adde quæ minus ſunt. Sunt autem quæ addidimus in eodem Latino libro in ſeptima actione libelli qui dicuntur Vigilii Papæ Romani, quos interpretatus ſum Latine ex ipſo volumine, &, ut dictum eſt, ſcripſit Sergius Diaconus. Quæ vero ſcriptæ ſunt ab eodem Sergio Diacono, qui dicitur*

citur Antipisidius, interposuit in eodem libro Latino Theodorus librarius, qui habuit stationem ad sanctum Joannem Phocam. Magni momenti est hic locus. Ostendit enim libellos Vigilii extitisse in codice Græco authentico quintæ synodi bibliothecæ patriarchalis & hinc in Latinum translatos esse tempore Pauli Patriarchæ. Ostendit præterea illos Græce scriptos fuisse in eodem codice authentico, translatos nimirum ad Græcam linguam ut eos Episcopi Græci facilius intelligerent, quemadmodum de aliis ejusdem Vigilii epistolis ait Diodorus Archidiaconus in eadem actione septima quinti Concilii, Latine postea versos a Constantino grammatico, Latine scriptos a Sergio Diacono, ac demum auctoritate publica interpositos in codice Latino. At si codex ille Græcus fuit authenticus, nemo jam dubitare potest quin hi libelli repositi sint in gestis quintæ synodi eo tempore quo illa fuit celebrata; adeoque difficilis est eorum accusatio.

XIII. Paulus ergo, quia in codice Latino bibliothecæ patriarchii minus habebatur quam in authentico, in illo addi curavit ea quæ deerant, eodem modo quo Rusticus in sexta actione Concilii Chalcedonensis addidit allocutionem Latinam Marciani Imperatoris, quam vetus interpres omiserat, in septima actione de Domno Episcopo Antiocheno, quam plerique codices non habebant, & conventionem Juvenalis Hierosolymitani & Maximi Antiocheni, quæ deerat in Acœmetensi. Sic codices Græci veteres non habebant quæ de Photio Episcopo Tyri & de Carosо Presbytero in quarta actione Chalcedonensi vulgarunt editores Romani. Infinitum esset omnia persequi. Sicut ergo non propterea in dubium vocanda sunt vetera illa acta quia non extabant olim in quibusdam exemplaribus, sic epistolæ Vigilii ad Justinianum & Theodoram non rejiciendæ sunt ut spuriæ quia Concilium sextum testatur eas defuisse in aliquot antiquis codicibus; præsertim cum ejusdem testificatione constet illas repertas fuisse in codice Græco authentico bibliothecæ patriarchalis.

XIV. Nam quaterniones adjectos postea in codice ejusdem bibliothecæ non fuisse additos per impostoram, sed quia descripti erant ex integriori exemplari, hinc quoque sumi potest argumentum quod cum pleraque alia legantur in ampliori illa collectione quintæ synodi quæ in vulgata desunt, accusata tamen non sunt falsitatis, nimirum quia nihil continebant quod faveret hæresi Monothelitarum. Heic enim observandum est, accusationem falsi semper proficisci a Legatis sedis apostolicæ, & illos bis tantum eam intendere, primo quidem ubi relectus est in actione tertia sermo Mennæ ad Vigilium, deinde quum paulo post releguntur epistolæ Vigilii ad Justinianum & Theodoram. Itaque quum Antiochus Notarius legisset, *Sermo sanctæ memoriæ Mennæ Archiepiscopi Constantinopoleos ad Vigilium beatissimum Papam Romanum de eo quod una sit Christi voluntas*, Legati Romani videntes quantum hinc periculum immineret veræ doctrinæ si sermo iste crederetur esse verus, exurgentes exclamaverunt: *Piissime Domine, falsatus est præsens liber quintæ synodi*. Et paulo post, quum relegerentur libelli Vigilii ad Justinianum & Theodoram, in quibus opinio de una Christi operatione adstruitur, iidem Legati, cetera taciti, statim atque voces de una operatione prolatæ sun, exclamaverunt dicentes: *Non faciat Deus, Domine. Non dixit Vigilius unam operationem. Non sunt libelli Vigilii. Falsatus est & hic liber, sicut & exordia primi libri præsentis quintæ synodi.* Itaque si nulla illic unius operationis mentio fuisset, eodem silentio sermonem & libellos transissent Legati quod tenuerunt dum reliqua legerentur quæ in vulgatis editionibus desiderantur. Non extat hodie sermo ille Mennæ, quia tres illi quaterniones perierunt in quibus continebantur exordia primi libri quintæ synodi, id est, ut conjicere licet, epistolæ scriptæ ante quam Concilium conveniret, quæ in codice illo præmissæ erant ante gesta, eodem modo quo ante gesta synodi Chalcedonensis ponuntur epistolæ in causa Eutychetis scriptæ ante quam ea synodus haberetur, quæ librum primum ejusdem synodi constituere dicuntur in actione secunda Concilii sexti. Ac sicut primus ille liber Concilii Chalcedonensis non reperitur hodie in veteribus exemplaribus antiquæ versionis Latinæ, sed in editione Rustici Diaconi, sic initium libri primi Concilii quinti, in quo continebantur sermo Mennæ & multa alia, non extabat in codicibus patriarchii, sed extabat in aliis. Et sicut tum nemo jure falsi accusare potuisset epistolas quæ in primo libro Concilii Chalcedonensis positæ sunt quia non reperiebantur in codicibus antiquæ versionis, sic nemini tum in mentem venire juste potuit sermonem Mennæ & cetera quæ in libro primo continebantur falsa esse propter eam solam rationem quod deerant in quibusdam codicibus.

XV. Acta Concilii V. primus vulgavit Surius anno MDLXVII. ex vetusto exemplari manuscripto descripta, ut ipse ait. Editores Romani fatentur se editionem Surii sequi coactos esse, quia nullum ejusdem Concilii vetus exemplar reperire potuerunt; uti nondum repertum est ullum Romæ, ut ad me scripsit vir eruditissimus Hieronymus Casanata Cardinalis eminentissimus. Tandem vir clarissimus Philippus Labbeus aggressus novam Conciliorum editionem, ad emendanda gesta istius Concilii usus est veteri codice viri doctissimi & optimi Claudii Jolii Cantoris Ecclesiæ Parisiensis, quo nos quoque utimur, & ex eo se variantes lectiones diligenti collatione hausisse testatus est. Ita quidem ille haud dubie existimabat, non putans plura in eo libro contineri quam in vulgatis editionibus, & discrimen, si quod erat, versari tantum in variis lectionibus, quarum nonnullas adnotasse putabat sufficere. Et tamen in pagina 431. ipse posuit in margine initium prolixi fragmenti multum diversi ab editionibus vulgatis, quod illum admonere poterat non semper convenire editiones cum veteri codice. Quod si illum accurate, uti nos fecimus, contulisset cum editionibus, primo multas varias lectiones deprehendisset quarum nullam mentionem fecit in sua, & præterea varia fragmenta quæ sunt magni momenti, præcipue vero insigne fragmentum ex Judicato Vigilii, ejusdem Vigilii epistolas duas ad Justinianum & Theodoram, testimonium Theodori Cappadocis & Cethegi patricii de jurejurando quod idem Vigilius juravit, & litteras Justiniani adversus Vigilium. Inutile autem esset de his isthic agere pluribus, cum suis infra locis omnia edita sint prout habentur in veteri libro.

XVI. Præ-

XVI. Præter codicem illum, quem ego vo-
co Pariſienſem, habui alium vetuſtiſſimum ex
bibliotheca inſignis Eccleſiæ Bellovacenſis, me-
cum communicatum beneficio viri doctiſſimi
Godefridi Hermant ejuſdem Eccleſiæ Canoni-
ci. Similis eſt hic codex ei quo Surius utebatur, nēque plus neque minus habens. Itaque in illo repetuntur in ſingulis confeſſibus nomina Epiſcoporum, ut in antiquis editionibus, cum in regia & Labbeana aliquot tantum ex prioribus deſcribantur in confeſſibus qui ſequuntur poſt primum. Rurſum in ſubſcriptionibus in ultimo confeſſu poſitis multum diſcrepant iidem codices. Nam Bellovacenſis omnes exhibet, Pariſienſis vero novem priores tantum, ut illic monemus.

XVII. Editionem Surianam imitati ſunt curatores Romanæ, ſic tamen ut in locis admodum multis conjecturas ſuas poſuerint pro verbis veteris interpretis, & quidem aliquando nimis audacter. Exemplo ſit hic locus ex confeſſu ſexto: *Videte manus meas & pedes, quia ego ipſe ſum*. Certum eſt hæc verba non haberi in antiquis libris & editionibus. Illa ergo addidere Romani abſque ulla auctoritate, tantum quia apud Lucam & in editionibus epiſtolarum ſancti Leonis conjuncta habentur cum iis quæ ſequuntur. Animadvertere autem debuerant viri doctiſſimi iſta peti ex geſtis ſynodi Chalcedonenſis & in Græco iſtius epiſtolæ textu ea non haberi quæ hic deſunt in vetuſtis exemplaribus manu ſcriptis & in antiquis editionibus Concilii quinti. Sed audaciores iidem fuerunt in confeſſu quinto; ubi epiſtolam ſynodi Mopſueſtenæ ad Juſtinianum, quæ prima ponitur in antiquis codicibus & editionibus, in ultimo loco repoſuerunt, ſecuti ordinem temporum. Quod ſi recte conſideraſſent uſum veterum quorundam, facile agnoviſſent epiſtolam ad Juſtinianum primam poni quia in authentico ex quo iſta deſcripta ſunt præcedebat geſta; ſicut in Concilio Arelatenſi epiſtola ad Silveſtrum primo loco ponitur ante canones, quamvis conſtet datam eſſe poſt conditos canones. Sic Concilii primi Aurelianenſis canonibus præponitur epiſtola ſynodi ad Clodoveum, quam tamen certum eſt nonniſi poſt conſtitutos canones ſcriptam fuiſſe. Poſſunt & alia exempla inveniri, ſi quis requirat.

XVIII. Geſtis quintæ ſynodi adjunxi conſtitutum Vigilii Romani Pontificis de damnatione trium capitulorum, diu quæſitum, nunc tandem inventum in vetuſtiſſimo codice MS. bibliothecæ Colbertinæ. Sciebamus quidem Evagrium alioſque poſt eum docuiſſe Vigilium, tamen etſi noluerit intereſſe Concilio quinto, ei per litteras conſenſiſſe & communem patrum fidem libello, ut Photius ait in libro de ſynodis, confirmaſſe ac Juſtiniano Imperatori conſonuiſſe, ut ait ſexta ſynodus in proſphonetico ad Conſtantinum Pogonatum. Librum autem illum Imperatori datum fuiſſe a Vigilio docet locus ex vetuſtiſſima collectione canonum Arabica prolatus a Marca in diſſertatione de epiſtola Vigilii. Et ipſe quidem exiſtimavit libellum illum non eſſe diverſum ab epiſtola Vigilii ad Eutychium a ſe reperta in bibliotheca regia. Henricus vero Valeſius intelligi debere ait aut de eadem epiſtola aut de conſtituto quod editum eſt a Baronio. Quoad conſtitutum, cum datum ſit ante ſolutam ſynodum & ſit adverſum definitioni ejus, ut etiam agnovit Baronius, manifeſtum eſt diverſum eſſe ab eo quo veteres illi ſcriptores ajunt Vigilium conſenſiſſe ſynodo. Quoad epiſtolam vero, major eſt difficultas; & ſi mihi licet meam in hoc proferre ſententiam, puto quidem eam eſſe veram ac genuinam, ſed non eſſe ſcriptum ſeu libellum a veteribus illis commemoratum. Vidit Baronius Vigilium mutaſſe ſententiam anno DLIV. & ab ea recedentem, quam conſtituto edito declaraverat, aſſenſum fuiſſe Imperatori & quintam ſynodum comprobaſſe. Divinationem conjecturamque Baronii confirmat conſtitutum Vigilii a nobis repertum in bibliotheca Colbertina, in quo irrita eſſe jubet ea quæ a ſe ſcripta erant pro defenſione trium capitulorum. *Quæcunque vero*, inquit, *ſive meo nomine ſive quorumlibet pro defenſione memoratorum trium capitulorum prolata fuerint vel ubicunque reperta, præſentis noſtri pleniſſimi conſtituti auctoritate vacuamus*. Miſſum eſſe ad omnes Epiſcopos patet ex initio capitis primi. Eundem Juſtiniano quoque oblatum fuiſſe dictum eſt paulo ante. Porro nullum titulum habet in veteri libro, neque in eo adnotatum eſt eſſe Vigilii. Dubitari tamen non poteſt quin ſit illius.

Evag. cap.

Val. Evag. cap.

Vigil. flit. H

ACTA QUÆDAM
QUÆ QUINTAM SYNODUM PRÆCESSERUNT.

Ex Harduini Concil. Collect.

EPISTOLA PONTIANI EPISCOPI
ad Juſtinianum Imperatorem.

De tribus Capitulis.

Clementiſſimo atque piiſſimo filio Juſtiniano Imperatori Pontianus Epiſcopus in Domino ſalutem.

Principaliter nomen ab ipſis &c. *Extat tomo IX. pag.* 45.

VIGILII PAPÆ EPISTOLA
ad univerſam Eccleſiam.

Exponit cauſas receſſus ſui ad ſanctam Euphemiam: & quid ibi egerit cum legatis Juſtiniani: ſimulque fidei ſuæ confeſſionem interſerit.

Vigilius Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ univerſo populo Dei.

Dum in ſanctæ Euphemiæ Baſilica &c. *Extat tomo IX. pag.* 50.

FRAGMENTUM DAMNATIONIS THEODORI EPISCOPI.
Cæſareæ Cappadociæ, a beato Vigilio Papa factæ.

Theodorus Epiſcopus ſacerdotio, & communione privatur. Conſtantinopolitanus & reliqui Epiſcopi illius criminis conſcii excommunicantur.

Vigi-

Vigilius Episcopus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ urbis Romæ dixit.

Res est quidem divinæ consentiens &c. *Extat tomo IX. pag.* 58.

CONSTITUTUM VIGILII PAPÆ

De tribus Capitulis.

Gloriosissimo & clementissimo filio Justiniano Augusto Vigilius Episcopus.

Inter innumeras solicitudines, quibus &c. *Extat tom. IX. pag.* 61.

A EPISTOLA LEGATIS FRANCORUM, qui Constantinopolim proficiscebantur ab Italiæ Clericis directa.

Quam suggerunt ut Vigilio Papæ & Datio Episcopo Mediolanensi, qui in eadem urbe ob trium Capitulorum controversiam ab Imperatore Justiniano vexabantur, solatio atque auxilio esse studeam.

EPISTOLA LEGATARIIS.

Ita se in omnibus gentibus Christiana fides &c. *Exat tom. IX. pag.* 151.

QUINTA SYNODUS GENERALIS CONSTANTINOPOLITANA II.

Consessio seu collatio prima.

IMperii * domini Justiniani perpetui Augusti anno XXVII. post Consulatum Basilii anno XII. [a] die IV. nonas Majas, indictione I. consedentibus in secretario * [b] Venerabilibus Episcopis hujus regiæ civitatis.

Eutychio sanctissimo patriarcha regiæ Constantinopolis novæ Romæ,

Apollinario sanctissimo archiepiscopo Alexandrinæ magnæ civitatis,

* Domnino sanctissimo patriarcha * Theopolitanæ magnæ civitatis,

Stephano religiosissimo episcopo Raphiæ; & Georgio religiosissimo episcopo Tiberiadis, & Damiano religiosissimo episcopo * [c] Sozusæ, vicem agentibus Eustochii sanctissimi episcopi Hierosolymitani,

Benigno religiosissimo episcopo [d] Heracleæ * Pelagoniæ, vicem agente [e] Eliæ beatissimi episcopi Thessalonicensis,

Theodoro religiosissimo episcopo Cæsareæ primæ Cappadociæ provinciæ,

Andrea religiosissimo episcopo Ephesi,

Sextiliano religiosissimo episcopo * [f] Tuniensi vicem agente Primosi religiosissimi episcopi [g] Carthaginis,

Megethio religiosissimo episcopo Heracleæ Thraciæ,

Anastasio religiosissimo episcopo Tabiæ, vicem agente Dorothei religiosissimi episcopi Anchyræ,

Joanne [h] religiosissimo episcopo Iliensi, vicem agente Euprepii religiosissimi episcopi Cyzicenæ civitatis,

Eusebio religiosissimo episcopo [i] Tyri,

Joanne religiosissimo episcopo Nicomediæ, [k]

Constantino religiosissimo episcopo Chalcedonensi,

Petro religiosissimo episcopo Tarsi,

Joanne religiosissimo episcopo [l] Cucusorum, vicem agente Palladii religiosissimi episcopi [m] Melitenæ,

Joanne religiosissimo episcopo Cæsareæ Palæstinæ,

Pompejano religiosissimo episcopo Byzacii,

Amazonio religiosissimo episcopo Edessæ,

Alexandro religiosissimo episcopo Gangrorum,

Thoma religiosissimo episcopo Apameæ Syriæ,

[n] Euphranta religiosissimo episcopo Tyanorum,

Theodoro religiosissimo episcopo Hierapolis Syriæ,

[o] Bosphorio religiosissimo episcopo [p] Neocæsareæ,

Joanne religiosissimo episcopo Bostræ,

Philippo religiosissimo episcopo Myrorum,

[q] Theodoro religiosissimo episcopo Seleuciæ Isauriæ,

Juliano religiosissimo episcopo Sardiensi,

Theodoro religiosissimo episcopo Gortynæ,

Eustathio religiosissimo episcopo Damasci,

Theodosio religiosissimo episcopo Rhodi,

Firmo religiosissimo episcopo [r] Tipason Africanæ provinciæ.

Theodoro religiosissimo episcopo Antiochiæ Pisidiæ.

Phoca religiosissimo episcopo [s] Stalensi,

Eulogio religiosissimo episcopo Pergæ,

Severiano religiosissimo episcopo Aphrodisiadis,

Cyria-

---

a Die III, *Nonas Majas*. Ita codex Bellovacensis. In Parisiensi vero sic legitur. *Imperante Domno nostro Justiniano perpetuo augusto anno* XXVII: *post consulatum Basilii viro clarissimo anno* XII. *die III. Nonas Majas*.

b Legendum esse *venerabilis episcopis* ostendunt vetera exemplaria. Porro in emendandis his gestis utimur editione Labbeana, quæ omnium postrema est. In his autem gestis contra accidit quam in gestis Concilii Chalcedonensis; quippe cum illic reponendæ sint conjunctiones in recitatione nominum episcopalium, quæ prætermissæ sunt in editione Romana, isthic delendæ sunt, cum non extent in antiquis codicibus & editionibus.

c Surius, *Sozysæ*. Codex Bellovac. *Soziseo*. d Veteres libri, *Heraclitæ*.

e Iidem libri, *Heliæ*. f Paris. *Tunejensi*; pro quo male Labbeus in margine, *Tunetensi*. Bellovac. *Tinitensi*. Bona est lectio libri Parisiensis. Vide collat. I Carthagin. cap. 128.

g Paris. *Kartaginensis*. h Idem codex, *reverentissimo*. i Bellovac. *Cyri*.

k Post Joannem Episcopum Nicomediæ reponenda est mentio Stephani Episcopi Nicææ, omissa a Labbeo, quamvis extet in omnibus antiquis libris & editionibus. Sic igitur reponendum. *Stephano religiosissimo Episcopo Nicææ*.

l Hanc lectionem debemus editioni Romanæ. Antiquiores enim habent *Cycisserum*. Quo etiam modo scriptum est in libro Bellovacensi. Parisiensis habet *Cscurorum*. m Veteres libri, *Militenæ*. n Bellovac. *Euphrante*.

o Idem codex, *Bosporis*. Ceterum istius Episcopi mentio nulla fit in codice Parisiensi.

p Bellovac. *Neocæsyriæ*. q Idem codex, *Theodoto*.

r Paris. *Tipasensis*. Ecclesia Tipasensis erat una ex Numidicis.

s Idem codex, *Isalitensi*.

Cyriaco religiosissimo episcopo Amidæ,
Severo religiosissimo episcopo Synnadorum,
Petro religiosissimo episcopo Sidæ,
Abraamio religiosissimo episcopo Sergiopolitano,
Asignio reverendissimo episcopo [a] Trajanopolitano, vicem agente Joannis religiosissimi episcopi Laodiceæ Phrygiæ [b] Pacatianæ,
Joanne religiosissimo episcopo Adrianopolitano Theuciæ,
[c] Crescionio religiosissimo episcopo Cuiculi,
Theodosio religiosissimo episcopo Justinianopolitano secundæ Cappadociæ,
Stephano religiosissimo episcopo Laodiceæ, sive Theodoriadis,
Auxanone religiosissimo episcopo Hierapolis Phrygiæ.
Eustathio religiosissimo episcopo Maximianopolitano,
Ætherio religiosissimo episcopo Anazarbi,
* Domitio. [*d] Dometio religiosissimo episcopo Chalcidis,
Valeriano religiosissimo episcopo * Obbæ Africanæ provinciæ,
Dionysio [f] reverendissimo episcopo Seleuciæ [g] Syriæ.
Theodoro religiosissimo episcopo [h] Dryzipararum,
Severo religiosissimo episcopo [i] Pompejanopolitano Paphlagoniæ,
Georgio religiosissimo episcopo Justinianæ *
* Cypsalon. [k] Cypselitanorum,
Romano reverendissimo episcopo [l] Gabalorum,
[m] Gregorio reverendissimo episcopo [n] Justinianopolitano Armeniæ,
Joanne reverendissimo episcopo [o] Nyssæ,
Basilio reverendissimo episcopo Justinianopolitano [p] Camulianorum,
Joanne reverendissimo episcopo Barcusorum,
Crescionio reverendissimo episcopo [q] Zatarensi, provinciæ Numidiæ,
* id est, novæ Justinianæ secundæ. Sergio reverendissimo episcopo * Cynon secundæ Ægypti,
Christophoro reverendissimo episcopo Arcadiopolitano Asiæ,
Theodosio reverendissimo episcopo Bybli,
Leontio reverendissimo episcopo [r] Arcæ,
Joanne reverendissimo episcopo [s] Myrinæ,
Alexandro reverendissimo episcopo Amphipolitano,
Stephano reverendissimo episcopo Clysmatis,
Thoma reverendissimo episcopo [t] Berissæ,
Aristodemo reverendissimo episcopo Philomelii,
[u] Thalelæo reverendissimo episcopo [x] Adrianopolis Pisidiæ,
Theoctisto reverendissimo episcopo [y] Erythrorum,
Diogeniano reverendissimo episcopo Sozopolitano.
Basso reverendissimo episcopo Thamiatensi,
Anatolio reverendissimo episcopo Cymæ,
Diogene reverendissimo episcopo Cratiæ,
Restituto reverendissimo episcopo * Mileon Africanæ provinciæ, * Mile
Theodoro reverendissimo episcopo Leontopolitano Ægypti.
Æmiliano reverendissimo episcopo Antipyrgi,
Conone reverendissimo episcopo [z] Magoedensi,
Theoctisto reverendissimo episcopo [aa] Prusæ,
Georgio religiosissimo episcopo [bb] Ptolemaidis,
Sotèro reverendissimo episcopo Aulonis,
Zosimo reverendissimo episcopo [cc] Antandri,
Cypriano reverendissimo episcopo Coryci,
[dd] Elia reverendissimo episcopo Diocletianopolitano.
Theona reverendissimo episcopo * [ee] Cyssον, * id est, tanoru
Theodoro reverendissimo episcopo [ff] Lymirorum,
Gennadio reverendissimo episcopo [gg] Zenopolitano,
Asyncretio reverendissimo episcopo Aradi,
Stephano reverendissimo episcopo Botryon,
Philippo reverendissimo episcopo Phelli,
Mena reverendissimo episcopo Demyriangelis,
Genethlio reverendissimo episcopo Dorylæi,
Thoma reverendissimo episcopo Constantinæ,
Theodoro reverendissimo [hh]episcopo * Leon- * id est, nopoli
topolitano,
Severo reverendissimo episcopo Taborum[ii],
Theoctisto reverendissimo episcopo Halicarnassi,
Cosma reverendissimo episcopo [hh] Mallii,
Dionysio reverendissimo episcopo Megarensi,
Callinico reverendissimo episcopo Opuntis:
Paschasio reverendissimo episcopo Ægii,
[ii] Erasmo reverendissimo episcopo Cibyræ,
Joanne reverendissimo episcopo Neocæsareæ Euphratensis.
Nonno reverendissimo episcopo * [kk] Dausa- * Daur
norum,
Stephano reverendissimo episcopo Balaneon,
Thoma reverendissimo episcopo Circesii,
Anatolio reverendissimo episcopo Sebastiæ,
Constantino reverendissimo episcopo [ll] Midaii.

Maca-

BALUZII NOTÆ.

a Bellovac. *Tranopolitano*. Sic etiam in secunda collatione. b Idem codex, *Capatianæ*. Sic etiam frequenter in antiquis codicibus, non solum istius Concilii, sed aliorum.
c Hanc lectionem prima protulit editio regia, cum Romana & Biniana præferrent *Cresco*, antiquiores *Criscio*, quam ultimam confirmant codex Bellovacensis. Fatendum tamen est *Crescontio* scriptum esse in Parisiensi.
d Paris. *Domeltio*. e In Mauritania Cæsariensi. Vide collat. 1. Carthag. cap. 193.
f Paris. *religiosissimo*. g Idem codex addit *Isauriæ*. h Veteres libri, *Dryziparon*.
i Idem libri, *Pompejopolitano Paphlagoniæ*. Postea in codice Parisiensi scriptum est: *Romano religiosissimo Episcopo Gabalonges*. quod migrasse huc videtur ex sequentibus. k Veteres libri, *Cypsalon*. Veteres edit. *Cypselon*.
l Bellovac. *Gabalon*, Paris. *Gazalon*. m Paris. *Greorgio*. Infra in collatione secunda Bellovacensis habet *Georgio*. n Idem codex, *Justinianopolitano Cypselon Armeniæ Marzalon*, mendose tamen.
o Idem codex, *Mysiæ*. p Paris. *Commulianorum*. q Paris. *Zattarensi*. Bellovac. *Zastarensi*.
r Veteres libri, *Archæ*. s Paris. *Myrenæ*. t Idem codex, *Verissæ*.
u Bellovac. *Thallelæo*. x Veteres libri, *Adrianopolitano*. Sic etiam veteres editiones.
y Veteres libri & edit. *Erythron*. z Paris. *Magidensi*. aa Bellovac. *Prysæ*.
bb Veteres libri, *Ptolomaitis*. cc Paris. *Agandri*. dd Veteres libri, *Heliæ*. ee Idem libri, *Cysen*.
ff Veteres libri & edit. *Lymiron*. gg Idem libri, *Zenonopolitano*. hh Legendum; *Palli*.
ii Paris. *Herasino*, Bellovac. *Asrasino*. kk Paris. *Dausarnorum*. ll Idem codex, *Mydalæ*.

Macario reverendiſsimo epiſcopo [a] Prymneſiæ,
Megalo reverendiſſimo epiſcopo [b] Myrenorum,
[c] Thalelæo reverendiſsimo epiſcopo Iſindorum,
Niceta reverendiſsimo epiſcopo Epiphaniæ,
Alexandro reverendiſsimo epiſcopo Dionyſii,
Pelagio reverendiſsimo epiſcopo [d] Azanorum,
Hierone reverendiſsimo epiſcopo Anaſtaſiopolitano Phrygiæ,
Glauco reverendiſsimo epiſcopo [e] Alionorum,
Procopio reverendiſsimo epiſcopo [*] [f] Antenon,
Petro reverendiſsimo epiſcopo Domitianopolitano,
Joanne reverendiſsimo epiſcopo [g] Coloniæ,
Uranio reverendiſſimo epiſcopo Trallienſi,
Joanne reverendiſſimo epiſcopo [h] Ceraruntis,
[i] Phronymo reverendiſſimo epiſcopo [k] Sinnaii,
Macedonio reverendiſſimo epiſcopo Juſtinianopolitano Bithyniæ,
[l] Ecdicio reverendiſſimo epiſcopo Teni [k] inſulæ,
[l] Eulogio reverendiſſimo epiſcopo [*] [m] Danaborum,
Theodoro reverendiſſimo epiſcopo [n] Coradenſium,
[o] Elpidophoro reverendiſſimo epiſcopo Anaſtaſiopolitano Cariæ,
Cyrione reverendiſſimo epiſcopo Dadimorum,
Theodoro reverendiſſimo epiſcopo Laodiceæ,
[p] [*] Lila reverendiſſimo epiſcopo Tiberiopolitano,
Diogene reverendiſſimo epiſcopo Auguſtopolitano,
Theodoro reverendiſſimo epiſcopo [q] Ingelon,
Juliano reverendiſſimo epiſcopo Zeugmatis,
Dorymenio reverendiſſimo epiſcopo Adraon,
Joanne reverendiſſimo epiſcopo Læri,
Theodoro reverendiſſimo epiſcopo Gargaron,
Theodoro reverendiſſimo epiſcopo Comanorum,
Rufino reverendiſſimo epiſcopo Sebaſtiæ Armeniæ,
Conone reverendiſſimo epiſcopo Semneon,
Cyriaco reverendiſſimo epiſcopo [r] Caſatanorum,
Siſinnio reverendiſſimo epiſcopo Præneti,
Juliano reverendiſſimo epiſcopo Batnon,
Anaſtaſio reverendiſſimo epiſcopo Rachlæ,
Theodoro reverendiſſimo epiſcopo [s] Porthmi,
Paulo reverendiſſimo epiſcopo Stectorii,
Stephano reverendiſſimo epiſcopo Amaſiæ,
Paulo reverendiſſimo epiſcopo Adraſſi,
Evandro reverendiſſimo epiſcopo Gnidi,
Mena reverendiſſimo epiſcopo [t] Carpathii,

Diodorus archidiaconus & primicerius reverendiſſimorum notariorum dixit: Theodorus vir ſpectabilis ſilentiarius ante glorioſiſſimum veſtrum [u] ſecretum eſt, [x] miſſus a piiſſimo & Chriſtianiſſimo imperatore, & ſuggerimus ad quod placuerit. Sanctiſſimus archiepiſcopus & patriarcha Eutychius dixit: Ingrediatur. Quo facto, ſanctiſſimus archiepiſcopus & patriarcha Apollinarius dixit: Pro qua cauſa veſtra magnitudo ad nos venit? Theodorus vir ſpectabilis ſilentiarius dixit: Piiſſimus & Chriſtianiſſimus noſter dominus miſit me ad veſtram beatitudinem dare vobis piiſſimam formam legendam ante ſanctam veſtram ſynodum. Sanctiſſimus archiepiſcopus & patriarcha Domnus dixit: Piiſſima forma, cujus mentionem fecit Theodorus magnificus, competenter ſuſcepta recitetur. Et cum ſuſcepiſſet Stephanus diaconus & notarius & inſtrumentarius, recitavit.

IN NOMINE DOMINI DEI NOSTRI Jeſu Chriſti. Imperator Cæſar Flavius Juſtinianus, [y] Alemanicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, Pius, Felix, Inclytus, Victor, ac Triumphator, ſemper Auguſtus, beatiſſimis epiſcopis & patriarchis, Eutychio Conſtantinopolitano, Apollinario Alexandrino, Domnino Theopolitano, Stephano, Georgio & Damiano religioſiſſimis epiſcopis vicem agentibus Euſtochii viri beatiſſimi archiepiſcopi Hieroſolymitani & patriarchæ, & reliquis religioſiſſimis epiſcopis ex diverſis provinciis in hac regia urbe degentibus.

SEmper ſtudium fuit orthodoxis & piis imperatoribus patribus noſtris, pro tempore exortas hæreſes per congregationem religioſiſſimorum epiſcoporum amputare, & recta fide ſincere prædicata, in pace ſanctam Dei eccleſiam cuſtodire. Quapropter & Conſtantinus piæ recordationis [z] Ario blaſphemante & dicente, non eſſe Filium conſubſtantialem Deo Patri, ſed creaturam, & ex non extantibus factum eſſe, congregavit Nicææ ex diverſis [aa] diœceſibus trecentos decem & octo ſanctos patres: & cum ipſe etiam concilio interfuiſſet, & [bb] adjuviſſet eos qui conſubſtantialem Filium Patri confeſſi ſunt, condemnata Ariana impietate, ſtudium habuit rectam fidem obtinere. Expoſito itaque ſancto ſymbolo, vel mathemate fidei, per hoc ſancti patres confeſſi ſunt conſubſtantialem eſſe Filium Deo Patri, quod uſque tunc apud plurimos dubitabatur. Sed & Theodoſius ſenior piæ recordationis, Macedonio negante deitatem ſancti Spiritus, & Apollinario vel Magno ejus diſcipulo in diſpenſatione incarnati Dei Verbi blaſphemantibus & dicentibus, ſenſum humanum non [cc] recepiſſe [*] Verbum, ſed carni unitum eſſe ani-

[*] Deum Verbum.

a Bellovac. *Prymneſſi*, Pariſ. *Primnenſi*. b Veteres libri & edit. *Myri*. c Iidem libri & edit. *Thallelæo*, d Iidem libri & edit. *Azanon*. e Bellovac. & veteres edit. *Alion*. Pariſ. *Alioni*. f Bellovac. *Anteno*. Pariſ. *de Anteno*. g Bellovac. *Pbronimo*, Pariſ. *Ephronimo*. h Pariſ. *Synaili*, Bellovac. *Synati*. BALUZII NOTÆ.
i Pariſ. *Ecdico*, Bellovac. *Eodicio*. k *Inſula*. Deeſt in antiquis & editionibus. Sic etiam in aliis collationibus. l Iſtius nulla mentio in codice Pariſienſi. m Bellovac. *Danoborum*.
n Veteres libri & edit. *Coradeon*. o Iidem libri, *Helpidophoro*.
p Legendum, *Sila*. Error eſt typographicus editionis Labbeanæ. q Veteres libri, *Ingilon*.
r Veteres libri & edit. *Caſatorum*. s Pariſ. *Phortimni*. t Bellovac. *Carpathi*, Pariſ. *Carpati*.
u Pariſ. *ſecretarium*. x Bellovac. *miſſus eſt a piiſſimo*. y Legendum, *Alamanicus*.
z Veteres libri, *Arrio*. Sic ferme Latini. aa Iidem libri, *dioceſibus*. Sic etiam ferme Latini.
bb Iidem libri, *adjuvaſſet*. cc Reponendum, *recepiſſe Deum verbum*. Mendum eſt typographicum editionis Labbeanæ, *hic emendatum*.

mam irrationabilem habenti : congregatis in regia urbe centum quinquaginta sanctis patribus, cum & ipse particeps fuisset concilii, damnatis prædictis hæreticis una cum impiis eorum dogmatibus, fecit rectam prædicare fidem. Secuti enim iidem sancti patres expositam rectam fidem a trecentis decem & octo sanctis patribus, explanaverunt de deitate sancti Spiritus, & perfecte de dispensatione [a] incarnati Dei Verbi docuerunt. Iterum Nestorio impio alium dicente Deum Verbum, [b] & alium Christum, & hunc quidem [c] natura Filium Dei Patris, illum autem gratia filium impie introducente, & sanctam gloriosam semper virginem Dei genitricem esse negante, cum pene omnes orientales partes suas impietate adimplesset idem Nestorius, Theodosius junior piæ recordationis congregavit priorem Ephesinam sanctam synodum, cui præsidebant Cælestinus & Cyrillus sancti patres, & directis judicibus, qui deberent concilio interesse, compulit & ipsum Nestorium ibi pervenire, & judicium [d] propter eum procedere ; & tali examinatione facta, secuti iidem sancti patres per omnia ea quæ [e] de fide definita sunt ab anterioribus sanctis patribus, condemnaverunt Nestorium una cum ejus impietate. [f] His ita subsecutis, cum insurrexissent contra Cyrillum sequaces Nestorii impii, festinaverunt (quantum in ipsis fuit) refutare condemnationem contra Nestorium factam : sed prædictus piæ recordationis Theodosius, vindicans ea quæ ita recte contra Nestorium & ejus impietatem [g] fuerant judicata, fecit firmiter obtinere contra eum factam condemnationem. Et post hæc iterum cum Eutyches demens emersisset, negando consubstantialem nobis esse carnem domini, multis interea motis, tam Constantinopoli, quam Ephesi, tanta pro illo facta est hæreticorum circumventio, ut etiam ejiceretur propter eum Flavianus religiosæ memoriæ regiæ urbis episcopus. Piæ autem recordationis Marcianus congregavit Chalcedone sanctos patres, & magna contentione inter episcopos facta, non solum per suos judices, sed etiam per seipsum [h] in concilium pervenit, & ad concordiam omnes perduxit. Qui sancti patres in omnibus secuti ea quæ pro fide definita sunt a prædictis tribus sanctis conciliis, & quæ judicata sunt de hæreticorum damnatione & impietate eorum, damnaverunt & anathematizaverunt Eutychem dementem, & impia ejus dogmata, nec non & Nestorium cum impiis ejus dogmatibus, [i] quoniam tunc festinaverunt quidam defendere Nestorium & impia ejus dogmata. Super hæc autem iidem in Chalcedone sancti patres anathematizaverunt eos qui aliud symbolum tradiderunt, aut tradunt, præter hoc quod expositum est a trecentis decem & octo sanctis patribus & explanatum a centum quinquaginta sanctis patribus. His itaque omnibus per diversa tempora subsecutis, prædicti piæ recordationis nostri patres ea quæ in unoquoque concilio judicata sunt, legibus suis corroboraverunt & confirmaverunt, & hæreticos qui definitionibus prædictorum sanctorum quatuor conciliorum resistere, & ecclesias conturbare conati sunt, expulerunt. Defuncto autem Marciano [k] divæ recordationis, cum contentio esset per diversa loca de Chalcedonensi sancto concilio, Leo piæ recordationis ad omnes ubique sacerdotes scripsit, ut unusquisque eorum propriam sententiam manifestaret de eodem sancto concilio, & cum alius alium episcopum non expectasset, ad hoc quod interrogati sunt responderunt. Exiguo autem tempore transacto, iterum insurrexerunt Nestorii & Eutychis sequaces, & tantas turbas in sanctis Dei ecclesiis fecerunt, ut divisiones & schismata in eis fierent, & nullam communionem ad se invicem ecclesiæ haberent. Nec enim præsumebat aliquis de [l] civitate ad civitatem veniens communicare, nec clericus ex alia civitate in aliam civitatem veniens [m] in ecclesiam procedere. Cum autem secundum suam misericordiam dominus Deus reipublicæ gubernationem nobis credidit, initium & fundamentum nostri imperii fecimus, conjungere divisos sacerdotes sanctarum Dei ecclesiarum ab oriente [n] usque occidentem, & omnem contentionem amputantes quæ contra Chalcedonensem sanctam synodum [o] ab Eutychis & Nestorii impiorum sequacibus movebatur, fecimus prædicare eamdem sanctam synodum cum prædictis [p] aliis sanctis tribus conciliis in Dei ecclesiis, certe scientes, quod ea, quæ ab ea de fide [q] expositа sunt, consonant per omnia aliis tribus sanctis conciliis : & multis quidem ad eamdem sanctam synodum contradicentibus satisfecimus ; alios autem qui perseveraverunt eidem sancto concilio contradicentes expulimus [r] sic in [s] sanctis Dei ecclesiis & venerabilibus monasteriis, ut concordia & pace sanctarum ecclesiarum & earum sacerdotum firmiter custodita, una & eadem fides, quam sanctæ quatuor synodi confessæ sunt, sanctis Dei ecclesiis prædicetur. His ita pro firmitate sanctarum quatuor synodorum Deo propitio per nos factis & obtinentibus in sancta Dei ecclesia, Nestorii sequaces propriam impietatem applicare volentes sanctæ Dei ecclesiæ, & non ponentes hoc per Nestorium facere, festinaverunt eam introducere per Theodorum Mopsuestenum doctorem Nestorii, qui multa pejora Nestorio blasphemavit, & super alias innumerabiles suas blasphemias contra Christum Deum nostrum factas, alium dixit Deum Verbum, [t] alium Christum, nec non & per impia conscripta Theodoreti, quæ contra rectam fidem & Ephesinam primam sanctam synodum, & contra sanctæ memoriæ Cyrillum & duodecim ejus capitula exposuit, & [u] insuper sceleratam epistolam, quam dicitur Ibas ad

BALUZII NOTÆ.

a Legendum, *incarnati*. Et hoc quoque mendum est typographicum editionis Labbeanæ. *Hic emendatum.*
b Paris. *& filium alium Christum.* c Vocem *filium* codex Parisiensis non habet in hoc loco.
d Idem codex, *propter eum contra eum procedere.* e *De fide.* Hæc desunt in eodem libro Parisiensi.
f Iidem codex : *Et his ita subsecutis.* g Idem codex, *fuerunt.* h Veteres libri, *in Concilio pervenit,*
i Iidem libri, *quoniam & tunc.* k Paris. *divinæ.* l Veteres libri, *civitate ad aliam.*
m Idem libri, *in Ecclesia.* n Paris. *usque in occidentem.*
o *Ab Eutychis &c.* usque *sanctam synodum.* Ista exciderunt librario qui scripsit exemplar Parisiense.
p Paris. *sanctis aliis.* q Bellovac. *& compositа :* & mox, *consonent.*
r Vocem *sic* veteres libri non agnoscunt, neque veteres editiones.
s Legendum, *in sanctis Dei Ecclesiis*, Mendum est typographicum editionis Labbeanæ. *Hic est emendatum.*
t Veteres libri, *& alium Christum.* u Bellovac. *insuper per sceleratam.*

ad Marin Persam scripsisse, quæ plena est omni impietate Theodorii & Nestorii. Per hanc etenim impiam epistolam non solum impietatem, sed etiam ipsas personas Theodorii & Nestorii, quas maxime * laudat & a judicat; eadem impia epistola, festinaverunt b condemnationem liberare, dicentes eam susceptam esse a sancta Chalcedonensi synodo. Hoc autem dicunt non pro defensione sanctæ synodi, sed nomine ejus, sicut putant, suam impietatem confirmare festinantes. Certum autem est, quod impia intentio est ista vindicantium, ut si eis c evenerit, non prædicetur Deus Verbum homo sanctus esse, nec sancta d gloriosa virgo Maria Dei genitrix prædicetur. Hæc enim Theodorus & Nestorius in suis conscriptis impie exposuerunt, & qui epistolam scripsit, in ea e blasphemat. Nos igitur sequentes sanctos patres, & volentes rectam fidem sine * quadam macula in Dei ecclesiis f prædicari, & impiorum conatum resecare, primum quidem & in vestris vos degentes ecclesiis g interrogavimus de prædictis impiis tribus capitulis, & vestram nobis voluntatem manifestam fecistis, pro qua & comprobavimus vos, quod indubitanter & cum omni alacritate rectam fidem confessi estis, & impiam condemnastis. Quoniam vero & post condemnationem a vobis factam, in eisdem ipsis permanent quidam, eadem impia tria capitula vindicantes, ideo vocavimus vos ad regiam urbem, hortantes communiter convenientes, quam habetis pro his voluntatem, iterum manifestare. h Vigilio enim religiosissimo papæ antiquioris i Romæ cum perveniisset ad hanc regiam civitatem, de tribus capitulis subtiliter omnia manifestavimus, & interrogavimus eum quid * sapit de hoc: & ipse non semel, nec bis, sed etiam sæpius k in scriptis anathematizavit impia tria capitula. Quod vero ejusdem voluntatis semper fuit de condemnatione trium capitulorum, & per plurima alia declaravit, & per condemnationem Rustici & Sebastiani aliquando diaconorum l antiquioris Romæ, cujus etiam chirographa apud nos conservantur. Et post hæc fecit quod dicitur Judicatum: quod omnibus sacerdotibus ab ipso editum manifestum factum est: & pariter in eo (a) prædicata impia capitula anathematizavit his verbis: *Et quoniam his verbis quæ nobis de nomine Theodori Mopsuestieni scripta pro recta sunt, multa contraria rectæ fidei releguntur: nos monita Pauli sequentes Apostoli dicentis*, Omnia probate, quod bonum est retinete: *ideoque anathematizamus Theodorum, qui fuit Mopsuestiæ episcopus, cum omnibus suis impiis scriptis, & qui vindicant eum. Anathematizamus & impiam epistolam quæ ad Marim Persam scripta esse ab Iba dicitur, tamquam contrarium rectæ Christianorum fidei, & omnes qui eam vindicant, vel rectum esse dicunt Anathematizamus & scripta Theodoreti, quæ contra rectam fidem & duodecim capitula sanctis Cyrilli scripta sunt.* Et hæc quidem in ea quæ dicitur *Judicatum* inserta sunt. Putamus autem quod nec hoc vestram latuit religiositatem, quod Rusticum & Sebastianum suos diaconos, & alios clericos, qui primo quidem susceperunt quod fecit Judicatum; in quo, sicut dictum est, anathematizavit eadem impia capitula; postea vero vindicarunt & defenderunt eadem impia capitula, deposuit. Et non solum hoc, sed etiam ad Valentinianum episcopum Scythiæ, & Aurelianum episcopum Arelati, quæ est prima Galliæ ecclesiarum, scribens, manifestavit condemnationem eorumdem capitulorum, præcipiens eis nihil suscipere a condemnatis scriptum contra prædictum Judicatum: & (b) compendiose dicere, semper in eadem voluntate perseveravit. Et hæc omnia jussimus vobis insinuari. Quoniam vero cum postea veniistis ad regiam civitatem, scripta facta sunt inter vestram sanctitatem & Vigilium religiosissimum Papam senioris Romæ, ut vos omnes conveniatis: & propter eos qui vel ex ignorantia vel scientia impietatem capitulorum vindicant, convenientem his quæ a sanctis quatuor conciliis definita sunt sententiam dare. Et nunc idem religiosissimus Vigilius contrarie factus est suæ voluntatis, nolens una cum omnibus secundum quod placuit convenire: sed solos tres patriarchas & alium unum episcopum, (c) & per contradictionem causa moveretur, dicens tres tantum episcopus (d) habere, cum multi episcopi ab Occidente cum ipso sint. Nos hoc audientes, sæpius mandavimus ei, & per nostros judices, & per aliquantos ex vobis, ut cum omnibus conveniret; (e) & sententia detur rectæ fidei conveniens: vel unusquisque patriarcha una cum quinque aut tribus episcopis convenirent cum ipso & episcopis ejus; aut si hoc non elegerit, sed per contradictionem voluerit causam exercitari, ut judices dentur secundum consuetudinem synodorum, & sicut antecessores nostri fecerunt; qui debent hæc quæ ab unaquaque parte moventur disceptare; eo quod non est possibile eosdem & contradicere & judicare. Cum autem ad nullam propositionem voluisset convenire, mandavimus ei quod & vestram sanctitatem & alios patriarchas inscriptis de hoc interrogavimus; ut tamquam impia ista capitula ab omnibus condemnentur; vel si quis putaverit recta ea esse, evidenter suam voluntatem manifestet. Alienum enim est Christianorum, cum recta fide impia suscipere, & non a malis recta discernere. Ille vero nobis mandavit, quod de prædictis tribus capitulis per semetipsum faciens, porriget nobis. Adhortamur igitur etiam vos de his disceptare. Scire etenim vos volumus, nihil suscipere quod a condemnatis diaconis scribitur contrarium prædicto Judicato: & compendiose dicere, semper in eadem voluntate perseveravit. Et hæc omnia per suum tempus vobis manifesta faciemus. [l] Quoniam vero postea, cum perveniseris, sicut dictum est ad hanc regiam civitatem, scripta facta sunt adinvicem a vestra sanctitate, & a Vigilio religiosissimo Papa antiquioris Romæ, ut omnes vos uniti conveniatis, & propter illos qui sive ex ignorantia, sive scientia, impietatem capitulorum defendunt, congruum judicium eis quæ a sanctis quatuor synodis pro fide definita sunt, proferatis; mandavimus illi etiam per nostros judices, & per quosdam ex vobis, ut una cum omnibus conveniret, & communiter disceptaret de prædictis capitulis: ut forma daretur rectæ fidei conveniens: & quod & ipsum & vestram sanctitatem in scriptis interrogavimus de hoc, ut aut tamquam impia capitula ab omnibus condemnarentur, aut si putat recta esse, aperte suam manifestaret voluntatem. Alienum enim est Christianorum, cum recta fide impia suscipere, & non a malis recta discernere. Ille vero nobis mandavit, quod de prædictis tribus capitulis per semetipsum faciens, porriget nobis. Adhortamur igitur etiam vos de his disceptare. Scire etenim vos volumus,

* Forte, aliqua.
* Forte hæc cauta sapit.
a) Ex MS. Cod. Paris. didit post Baluzium Iardinus. Cujus etiam Chirographa apud nos conservantur. En ms. cod. Parisiensi Claudii Joly Can. Cantoris Ecclesiæ Paris.
a) Forte, pro recta.
b) Verba Vigilii ipsa.
b) Hoc est, & ut verbo dicam
c) Forte, ut per.
d) Forte, se habere.
e) Forte, ut

a Veteres libri, *vindicat*. b. Bellovac. *condemnatione*. Paris. *a condemnatione eos liberare*.
c Legendum, *evenerit*. d Legendum, *gloriosa semper virgo*. Ista excidenterunt in editione Labbeana.
e Paris. *blasphemabat*. f Veteres libri, *prædicare*. g Paris. *interrog. & de prædictis*. h Conjunctio deest in eodem libro Paris. i Paris. *Romæ senioris cum ad regiam pervenissent, de prædictis tribus impiis capitulis subtiliter omnibus manifestatis, & interrogavimus eum quid de hac causa sapit; & ipse non semel tantum neque bis, sed & sapius in scriptis quam sine scriptis anathematizavit impia tria capitula.* k Bellov. & edit. *in scriptis & sine scriptis*. l Veteres libri, *Quoniam vero*.

BALUZII NOTÆ.

Alienum enim Christianis est, cum recta fide impietatem suscipere, & non discernere recta a malis. Scire enim vos volumus, &c.

mus, quod nos ea quæ a sanctis quatuor conciliis, Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino [a] primo, & Chalcedonensi, de una eademque fide expositа & definita sunt, & de ecclesiastico statu regulariter dispositа servamus, & defendimus, & ea sequimur, & omnia quæ consonant istis suscipimus & amplectimur, Quidquid autem non consonat istis, vel a quacumque persona scriptum inveniatur contra ea quæ de una eademque fide a sanctis quatuor conciliis vel uno ex his definita sunt, hoc tamquam alienum omnino pietatis execramur: sequimur autem in omnibus sanctos patres & doctores sanctæ Dei ecclesiæ, id est, Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium theologum, & Gregorium [b] Nissenum, Ambrosium, Theophilum, Joannem Constantinopolitanum, Cyrillum, Augustinum, Proculum, Leonem, & omnia quæ ab his de fide recta & ad condemnationem hæreticorum conscripta & expositа sunt suscipimus. In prædictis igitur omnibus permanentes, illos patres & sacerdotes suscipimus, qui ea quæ a sanctis quatuor conciliis de fide expositа sunt, & a prædictis sanctis patribus prædicata sunt, servant, & prædicant in sancta Dei ecclesia.

Quando vero hæretici per omnia Theodorum & Nestorium & eorum impietatem vindicare volentes, sicut prædictum est, & suscep-tam esse dicunt a sancta Chalcedonensi concilio impiam epistolam quæ ad Marim Persam ab Iba scripta esse dicitur; hortamur vos considerare ea quæ a Theodoro impie tam in aliis scripta sunt, quam in [d] Judaico symbolo, quod & Ephesi & Chalcedone prolatum, anathematizatum est ab utraque synodo cum his qui ita sapuerunt, vel sapiunt: considerare autem & quæ de ipso & ejus blasphemiis sancti patres conscripserunt, & antecessores nostri promulgaverunt, nec non & quæ ecclesiasticarum historiarum scriptores de eo exposuerunt. Ex his etenim omnibus cognoscetis, quod ab illo tempore condemnatus est tam ipse quam blasphemiæ ejus a sanctis patribus, & quod propter istas [e] superioribus temporibus deletum est & nomen ejus a sacris diptychis ecclesiæ, cujus fuit episcopus. Hortamur [f] autem etiam illud disceptare, quod vane profertur ab eis qui dicunt non oportere post mortem hæreticos [g] anathematizari; [h] & sequi in hoc doctrinam sanctorum patrum, qui non solum viventes hæreticos condemnaverunt, sed & post mortem, utpote in sua impietate mortuos, anathematizaverunt, sicut eos qui injuste condemnati sunt, revocaverunt post mortem, & in sacris diptychis scripserunt: quod factum est & in Joanne, & in Flaviano religiosæ memoriæ episcopis Constantinopolitanis.

[i] * Sic enim vestra reverentia, quod positum est a domino in evangelio de ipso: *Quod qui credit in eum, non judicatur; qui autem non credit in eum, jam judicatus est, quod non credit in nomine unigeniti Filii Dei.* Manifestum autem est, [k] * quod non tantum de vivis, sed etiam de his dictum est qui in sua impietate mortui sunt. Insuper autem hortamur vos inspicere & quæ impie scripta sunt a Theodoreto contra rectam fidem & Ephesinam primam sanctam synodum, & contra sanctæ memoriæ Cyrillum, & contra duodecim ejus capitula, & quæ impie idem Theodoretus conscripsit pro Theodoro & Nestorio & blasphemiis eorum contra sanctæ memoriæ Cyrillum. Examinare autem & de impia epistola, quæ dicitur ab Iba ab Marim Persam scripta esse: in qua scriptor ejus abnegat, Deum Verbum hominem factum esse: & sanctam gloriosam semper virginem Mariam Dei genitricem esse. Condemnat autem eadem impia epistola & Ephesinam primam sanctam synodum, tamquam sine judicio & quæstione Nestorio condemnato: & sanctæ quidem memoriæ Cyrillum ecclesiæ doctorem, hæreticum vocat & impia dicit duodecim ejus capitula; Theodorum autem & Nestorium & eorum impietatem defendit & laudat. Et quoniam, sicut dictum est, præsumunt quidam dicere, & epistolam quæ prædictam impietatem continet susceptam esse a [l] Chalcedonensi sancto concilio, hortamur vos conferre ea quæ dicta sunt ab eodem sancto concilio in definitione pro fide expositа, cum his quæ [m] in impia epistola continentur, ut undique recta quidem confirmentur, impia autem condemnentur. Omnia igitur prædicta cum omni subtilitate disceptantes, sicut sacerdotes decet, in mente habentes Dei timorem & futurum judicium, & nihil pietati & rectæ fidei & veritati & Dei gloriæ & honori præponentes, in mente autem habentes & apostolicam pronuntiationem, quæ contra eos qui contraria rectæ fidei tradunt, prolata est, manifeste dicentem, *quod licet nos vel angelus de cœlo evangelizaverit vobis præter quam quod [n] evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, & modo iterum dico; si quis vobis evangelizaverit præter quam accepistis, anathema sit.* Scientes autem & Petri apostoli præceptum dicentis: *Parati semper estote ad satisfactionem omni petenti vos rationem de spe quæ in vobis est;* celeriter de his quæ interrogavimus, vestram manifestate voluntatem. Cum enim qui de recta fide interrogatur, diu protrahit; nihil aliud est nisi abnegatio rectæ confessionis. In interrogationibus enim & responsis quæ de fide sunt, non est primus vel secundus, sed qui in recta confessione paratior invenitur; acceptabilis apud Deum est. Divinitas vos servet per multos annos, sancti ac religiosissimi patres. [o] Datum [p] IV. Nonas Majas, Constantinopoli, imperii domini Justiniani perpetui Augusti anno XXVII. post consulatum Basilii viri clarissimi anno XII.

Stephanus & Georgius & Damianus religiosissimi episcopi, vicem agentes Eustochii sanctissimi

Gal. 1.

1. Pet. 3.

* Scit Chrysostomum intelligit. Joan. 3.

* I. quo

BALUZII NOTÆ.

a Vox *primo* desideratur in codice Parisiensi.
b Paris. mendose, *Numusemum*.
c Veteres libri: *Quoniam vero*.
d Id est, symbolo Theodori, quod extat infra in collatione quarta.
e Veteres libri, *a super. temp.*
f Paris. *autem vos etiam*.
g Vereres libri, *anathematizare*.
h Iidem libri, *& sequi & in hac doctrina*.
i Legendum: *Scit enim vestra*. Error est typographi.
cus editionis Labbeanæ, hic emendatum.
k Legendum, *quod hoc non tantum*. Et hic quoque error est editionis Labbeanæ, hic sublatum.
l Veteres libri, *sancto Chalcedonensi*.
m Paris. tantum, *impiæ epistolæ*.
n Bellovac. & heic & paulo post, *vos*.
o Bellovac. & veteres edit. *Datur*.
p Veteres libri, III. *Nonas*. Sic etiam veteres editiones.

ἀγιωτάτου patriarchæ Hierosolymitani, per unum ex ipsis, Stephanum [a] religiosissimum episcopum Raphiæ, dixerunt: Theodorus vir magnificus exeat, [b] cum satisfecerit piissimi imperatoris jussioni. Et cum exisset vir spectabilis silentiarius, sancta synodus dixit: Certis constitutis, quæ lecta imperiali forma continentur, quoniam inter nos & Vigilium sanctissimum antiquioris Romæ papam scripta quædam facta [c] sunt * respicientia, necessarium esse putamus ante alia omnia hæc lectione manifestari. Et cum suscepisset Stephanus notarius & instrumentarius, recitavit.

* *adde* ad præsentem causam.

Τῷ τὰ πάντα ἁγιωτάτῳ, καὶ μακαριωτάτῳ πάπῃ καὶ ἀδελφῷ, καὶ συλλειτουργῷ Βιγιλίῳ, Εὐτύχιος.

Sanctissimo & beatissimo domino & consacerdoti Vigilio Eutychius.

Ἰδόντες ὁπόσων ἀγαθῶν αἰτία ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ εἰρήνη φρουροῦσα τὰς καρδίας, καὶ τὰ νοήματα τῆς πίστεως, καὶ συνάγουσα αὐτοὺς εἰς τὸ αὐτὸ καὶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν, ἐν τῇ περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως ὁμολογίᾳ, καὶ ἐν τῇ τῶν θείων ἐντολῶν κατορθώσει, καὶ τὸν Θεὸν δι' ἡμῶν καθιστῶσα τοῖς εἰς τὰ ὀρθὰ ὁμονοοῦσι. Διὰ τοῦτο σπουδάζοντες τῇ ἑνώσει φυλάξαι, ὡς τῇ καθολικῇ καθέδρᾳ τῆς ὑμετέρας μακαριότητος, φανερὸν ποιοῦμεν, ὅτι ἀεὶ ἡμεῖς ἐφυλάξαμεν, καὶ φυλάττομεν τῇ πίστει, τῇ ἐξ ἀρχῆς παραδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις, καὶ παρ' ἐκείνων ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ κηρυχθεῖσαν, καὶ ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων σαφηνισθεῖσαν, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἁγίαις τέτρασι συνόδοις συνελθόντων, οἷς διαπαντὸς, καὶ ἐν πᾶσιν ἀκολουθοῦμεν, καὶ δεχόμεθα, τουτέστι τοὺς τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίους πατέρας τοὺς ἐν Νικαίᾳ συνελθόντας, καὶ τὸ ἅγιον σύμβολον, ἅτινι μάθημα τῆς πίστεως ἐκ θεμελίου, καὶ τῇ Ἀρείου μανίαν ἀναθεματίσαντας, καὶ τοὺς ταύτῃσι φρονήσαντας, ἢ φρονοῦντας. Δεχόμεθα δὲ καὶ τοὺς ἑκατὸν ἁγίους πατέρας τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθόντας, οἵτινες τὸ αὐτὸ ἅγιον μάθημα ἐσαφήνισαν, καὶ τὰ περὶ τῆς θεότητος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐξήνεγκαν, καὶ τῇ αἱρέσει Μακεδονίου τοῦ πνευματομάχου, καὶ τὸν ἀσεβῆ Ἀπολιναρίου κατέκριναν, μετὰ τοὺς τὰ αὐτὰ ἐκείνοις φρονησάντων, ἢ φρονούντων. Δεχόμεθα δὲ καὶ τοὺς διακοσίους ἁγίους πατέρας τοὺς ἐν τῇ κατ' Ἔφεσον πρώτῃ συνόδῳ ἀθροισθέντας, οἵτινες διὰ πάντων ἠκολούθησαν τῷ αὐτῷ ἁγίῳ συμβόλῳ, ἅτινι μαθήματι, κατέκριναν δὲ Νεστόριον τὸν ἀσεβῆ, καὶ τὰ μυσαρὰ αὐτοῦ δόγματα, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια αὐτῷ ὁτεδήποτε φρονήσαντας, ἢ φρονοῦντας. Πρὸς τούτοις δεχόμεθα καὶ τοὺς ἑξακοσίους τριάκοντα ἁγίους πατέρας τοὺς ἐν Χαλκηδόνι συνελθόντας, οἵτινες καὶ αὐτοὶ διὰ πάντων συνῄνεσαν ταῖς προρρηθείσαις ἁγίαις ἕξισι συνόδοις, καὶ ἠκολούθησαν τῷ προρρηθέντι συμβόλῳ, ἅτινι μαθήματι, τῷ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἐκτεθέντι, καὶ ἀπὸ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων πατέρων σαφηνισθέντι. καὶ ἀνεθεμάτισαν τοὺς ἕτερον παρὰ τὸ εἰρηνικὸν σύμβολον τολμῶντας διδάσκειν, ἢ ἐκτίθεσθαι, καὶ παραδιδόναι ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις. κατέκριναν δὲ, καὶ ἀνεθεμάτισαν καὶ Εὐτυχῆ, καὶ Νεστόριον, καὶ τὰ ἀσεβῆ αὐτῶν δόγματα, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια αὐτοῖς φρονήσαντας, ἢ φρονοῦντας. Τούτων οὕτως ἐχόντων, δῆλον ποιοῦμεν, ὅτι πάντα τὰ ἀπὸ τῶν προειρη-

Sancientes quantorum bonorum causa est pax Dei, custodiens corda & sensus fidelium, & colligens eos ut unum idemque sapiant in recta fidei confessione, & ad perficienda divina mandata, & propitium Deum faciens in his quæ recta sunt concordantibus: ideo festinantes unitatem conservare ad apostolicam sedem vestræ beatitudinis manifestum facimus, quod nos semper & servavimus & servamus fidem ab initio traditam a magno Deo & salvatore nostro Jesu Christo sanctis apostolis, & ab illis in omni mundo prædicatam, & sanctis patribus explanatam, & maxime ab his qui in sanctis quatuor synodis congregati sunt, quos per omnia & in omnibus amplectimur & suscipimus, id est, trecentos decem & octo sanctos patres qui Nicææ congregati sunt, & sanctum symbolum sive mathema fidei exposuerunt, & Arianam impietatem anathematizaverunt, & eos [d] qui similia eis sapuerunt vel sapiunt. Suscipimus autem & centum quinquaginta sanctos patres Constantinopoli congregatos, qui idem sanctum mathema explanaverunt, & de deitate sancti Spiritus dilucidaverunt, & hæresim Macedonianam, sanctum Spiritum impugnantem, & impium Apollinarium condemnaverunt, cum his qui similia illis sapuerunt vel sapiunt. Suscipimus autem & sanctos ducentos patres in Ephesina prima synodo congregatos, qui per omnia secuti sunt idem sanctum symbolum sive mathema, & condemnaverunt Nestorium impium, & impia ejus dogmata, & eos qui similia ei aliquando sapuerunt vel sapiunt. Ad hæc autem suscipimus & sexcentos triginta sanctos patres Chalcedone congregatos, qui etiam ipsi per omnia consenserunt [e] prædictis tribus synodis, & secuti sunt prædictum symbolum sive mathema a trecentis decem & octo sanctis patribus expositum, & a centum quinquaginta sanctis patribus explanatum, & anathematizaverunt eos qui aliud præter prædictum symbolum præsumunt docere, aut exponere, aut tradere sanctis [f] ecclesiis Dei. Condemnaverunt autem & anathematizaverunt & Eutychem, & Nestorium, & impia eorum dogmata, & eos qui similia eis sapuerunt vel sapiunt. His ita se habentibus, certum facimus: quod omnia quæ a prædictis sanctis [g] quatuor synodis judicata & definita sunt, & servavimus, & servamus: quia etsi per diversa tempora prædictæ sanctæ quatuor synodi factæ sunt, tamen unam eamdemque confessionem fidei servaverunt, & præ-

a Veteres libri, *reverentissimum*. b Paris. *qui cum satisfecit*.
c Legendum, *sunt ad præsentem causam respicientia*. Mendum est typographicum editionis Labbeanæ, hic emendatum. d Bellovac. *qui infimilia ei*. e Paris. *prad ftis tribus synodis*.
f Veteres libri, *Dei Ecclesiis*. g Vox *quatuor* non habetur in libro Bellovacensi.

BALUZII NOTÆ.

prædicaverunt. Suscipimus autem & amplectimur & epistolas præsulum Romanæ [a] sedis apostolicæ, tam aliorum, quam Leonis sanctæ memoriæ de recta fide scriptas, & de quatuor sanctis conciliis, vel uno eorum. Cum igitur prædicta omnia & servavimus & servamus, [b] & si in his nobisipsis invicem consentimus, necessarium est conferri de tribus capitulis, unde quibusdam quæstio nata est. Et ideo petimus, præsidente nobis vestra beatitudine, sub tranquillitate & sacerdotali mansuetudine propositis sanctis evangeliis, communi tractatu eadem capitula in medio proponenda, quæri & [c] conservari, & finem quæstioni imponi Deo [d] placitum, & convenientem his quæ a sanctis quatuor conciliis definita sunt: quoniam ad augmentum pacis & concordiam ecclesiarum pertinet, ut omni de medio dissensione sublata, quæ a prædictis quatuor sanctis conciliis definita sunt, inconcussa serventur, sanctarum synodorum reverentia in omnibus custodita. His autem & subscripsi incolumis in domino. Ora pro nobis, sanctissime & beatissime frater.

Ego Eutychius misericordia Dei episcopus Constantinopolis novæ Romæ omnibus suprascriptis subscripsi.

μῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων κειμένοις τε, καὶ ὁρισθεῖσι, καὶ ἐφυλάξαμεν, καὶ φυλάττομεν. ἐπειδὴ καὶν κατὰ διαφόρους χρόνους αἱ εἰρημέναι ἁγίαι τέσσαρες σύνοδοι ἐγένοντο, ὅμως μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως ἐφύλαξαν, καὶ ἐκήρυξαν. δεχόμεθα δὲ καὶ περιπτυσσόμεθα καὶ τὰς ἐπιστολὰς τῶν προέδρων τῆς ἐν Ῥώμῃ ἀποστολικῆς καθέδρας, τῆς τε ἄλλων, καὶ Λέοντος τοῦ ἐν ἁγίοις, τὰς περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως γεγραμμένας, περὶ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων, ἃ μιᾶς ἐξ αὐτῶν. Οπότε τοίνυν τὰ προειρημένα πάντα καὶ ἐφυλάξαμεν, καὶ φυλάττομεν, καὶ ἐν τούτοις συμφωνοῦμεν ἀλλήλοις, ἀναγκαῖον ἐστὶ διαντιβλεθῆναι περὶ τῶν τριῶν κεφαλαίων, περὶ ὧν τινὶ ζήτησις ἀνεφύη. Καὶ διὰ τοῦτο αἰτοῦμεν, προκαθημένης ἡμῶν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος, ἀταράχως καὶ μετ' ἐρατικῆς πραότητος, τῆς ἁγίων προκειμένων εὐαγγελίων, τὰ αὐτὰ κεφάλαια ἐν μέσῳ προτιθέμενα κοινῇ πρακτάτῳ ζητηθῆναι, καὶ ἀντιβληθῆναι, καὶ πέρας ἐπιτεθῆναι τῇ ζητήσει θεῷ ἀρέσκον, καὶ σύμφωνον τοῖς παρὰ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων ὁρισθεῖσιν· ἐπειδὴ εἰς αὔξησιν τῆς εἰρήνης, καὶ εἰς ὁμόνοιαν τῶν ἐκκλησιῶν συντείνει, τὸ πάσης διχονοίας ἐκ μέσου ἀναιρεμένης, τὰ ὑπὸ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων ὁρισθέντα, ἀσάλευτα τηρηθῆναι, τὸ σεβάσματος τῶν ἁγίων συνόδων ἐν ἅπασι φυλαττομένης. Τούτοις δὲ καὶ ὑπεσημειωσάμεθα· καὶ ὑπογραφή. ἐρρῶσθαί σε ἐν κυρίῳ ὑπερέχειν ἡμῶν, ἁγιώτατε, καὶ μακαριώτατε ἀδελφέ. Εγὼ Εὐτύχιος ἐλέει θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, πᾶσι τοῖς προγεγραμμένοις ὑπέγραψα.

Idem libellus scriptus est & ab Apollinario sanctissimo archiepiscopo magnæ civitatis Alexandriæ, & a Domnino sanctissimo archiepiscopo Theopoleos, & a Deo amantissimis episcopis qui sub ipsis sunt, qui & præsentes erant in hac regia civitate, ad eumdem sanctissimum Vigilium.

[e] Item reverendissimus Stephanus recitavit.

Ο' αὐτὸς λίβελλος ἐγένετο καὶ παρὰ Απολιναρίου τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Αλεξανδρέων μεγαλοπόλεως, καὶ Δομνίνου τοῦ ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Θεουπολίτου, καὶ τῶν ὑπ' αὐτὸν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων, τῶν καὶ ἐνδημούντων ταύτῃ τῇ βασιλίδι πόλει, πρὸς τὸν αὐτὸν ὁσιώτατον Βιγίλιον.

[*] MSS. nostri *Eutychio*. Hard.

Dilectissimo fratri [*] *Eutychio & episcopis* [f] *sub te constitutis, Vigilius.*

Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Εὐτυχίῳ, καὶ τοῖς ὑπὸ σὲ ἐπισκόποις, Βιγίλιος.

Psal. 125. *Repletum est gaudio os nostrum, & [g] lingua nostra exultatione*, quod discordiæ confusione submota, pacem Deus suæ reformavit ecclesiæ, ut impleretur quod [h] dictum est: Psal. 132 *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum*. Valde enim nos in domino exultare convenit, quod caritatis vestræ scripto nobis est oblata professio, cujus tenor ita [i] sese habet: Sientes quantorum bonorum causa est pax Dei, custodiens corda & sensus fidelium, & colligens eos ut unum idemque sapiant in recta fidei confessione, &c.

Reliqua ut in epistola Eutychii ad Vigilium, dempta subscriptione, quæ hic aliis verbis sequitur.

His autem & subscripsimus, hujus professionis orthodoxæ claritatem libenter amplexi, eadem nos per omnia & in omnibus approbantes, custodituros atque inviolabili-

Ψαλ. 125. Ἐπληρώθη χαρᾶς τὸ στόμα ἡμῶν, καὶ ἡ γλῶσσα ἡμῶν ἀγαλλιάσεως, ὅτι τῆς συγχύσεως τοῦ διχονοεῖν περιαιρεθείσης, τῷ εἰρήνῃ ὁ Θεὸς τῇ αὐτοῦ ἀποκατέστησεν ἐκκλησία. ἵνα πληρωθῇ τὸ γεγραμμένον, ἰδοὺ δὴ τί καλὸν, ἢ τί τερπνὸν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό; Πάνυ γὰρ Ψαλ. 132 ἡμᾶς ἐν κυρίῳ ἀγαλλιᾶσθαι προσήκει, ὅτι περ ἐγγράφως * ἡμῶν προσηνέχθη πληροφορία τῆς * Ita. ipse ὑμετέρας ἀγάπης, ἧς ἡ δυνάμις ὕπως ἔχει. Inserta est hoc loco superior Eutychii epistola, plenior autem hic est subscriptio aliquot verbis, ut in editione Latina. Τούτοις δὲ καὶ ὑπεσημειωσάμεθα, ταύτης τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας τῷ φαιδρότητι ἀσμένως περιπτυξάμενοι, τὰ αὐτὰ ἡμεῖς σὺν πάντων καὶ ἐν ἅπασιν ἀποδεχό-

BALUZII NOTÆ.

a Paris. *sedis & apostolicæ*. b Bellovac. & *ipsis nobis bis*. c Paris. *consistori*. Bellovac. & editiones omnes ante Labbeanam, *conferri*. d Paris. *placitum*, Bellovac. *Idem*. f Idem codex, *subter*. g Idem codex, *lingua nostra*. h Vetores libri, *scriptum*. i Paris. *ita se habet*.

χόμβυοι, φυλάξειντε ϗ ἀμωμήτως τηρήσειν, τῶ Θεῶ ἡμῶν προηγυμένω, ἐπαγγελλόμεθα. Ἀπάντων τούνυν τῶν ἐν ὑμετέρα περιεχομένων ὁμολογία ἐν τῆ οἰκείᾳ δυνάμει εἰς τὸ διηνεκὲς μενόντων, ἤτησεν ἡ ἀδελφότης ὑμῶν ὥστε ἡμῶν προκαθημένων, περὶ τῶν ἁγίων κεφαλαίων, ἐξ ὧν ζήτησις ἀνεφύη, ἀπηράχως τε, ϗ μετὰ ἱερατικῆς πραότητος, τῶν ἁγίων προκειμένων διαγγελίων, συγκεῖσθαι, ϗ τέλος τῆ ζητήσει ταύτη τῶ Θεῶ ἀρέσκον, ϗ συμβαῖνον τοῖς παρὰ τῶν μνημονευθεισῶν τεσσάρων ἁγίων συνόδων ὁρισθεῖσιν, ἐπιτεθῆναι· ἵνα πάσιν ἐκ μέσου διχονοίας ἀναιρεμένης, τὰ ἀπὸ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων ὁρισθέντα, ἀσάλευτα φυλαχθείη, τῶ σεβάσματος τῶν αὐτῶν συνόδων ἐν ἅπασι φυλαττομένω. ὑπὲρ ὁμολογίαν τῶν πατρικῶν παραδόσεων μνημονεύσαν, ϗ αὐταῖς ἀκολουθήσαν, τοῦτο μὲν ἐν τῆ ὑμῶν ἀδελφότητι, τοῦτο δὲ ἐν ἅπασι τοῖς τὰ ὅμοια ὁμολογήσασί τε, ϗ ὁμολογοῦσι, παντὸς ἐπαίνου πεπληρωμένω κρίνομεν, ϗ ἡμεῖς ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἀληθῶς ἀδελφοὺς ἐπιγινώσκομεν. Ὅθεν τιμῶ τῶ Θεῶ φιλανθρωπίαν ἱκετεύομεν, ὥστε πάντας ἡμᾶς ἐν ταύτη τῆ ὁμολογία, ϗ ταῖς πατρικαῖς παραδόσεσιν ἐμμένοντας, ἀξίους φανῆναι τῶ ἐπαγγέλματος ἡμῶν, ϗ ἐν τῆ ἡμέρα τῶν θείας κρίσεως ἐπ' ἴσης παραβάσει τῶν πατρικῶν διατυπώσεων ὑπαθύνους φανῆναι. Τούτων ὅτως εἰρημένων, τῆς ὑμετέρας αἰτήσεως τὸν πόθον ἐγνώκότες, ἐπινεύσαμεν, ἵνα περὶ τῶν ἁγίων κεφαλαίων, ἐξ ὧν ζήτησις ἀνεφύη, γινομένης κανονικῆς συνόδου, ϗ τῶ δικαίω φυλαττομένω, ἐν μέσω (τῶν) προκειμένων τῶν ἁγίων διαγγελίων, ἅμα τοῖς ἐνωθεῖσιν ἡμῖν ἀδελφοῖς, σύγκρισιν ποιησώμεθα, ϗ τέλος δοθῆ τῶ Θεῶ ἀρέσκον, ϗ συμβαῖνον τοῖς παρὰ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων ὁρισθεῖσιν· εἰδότες δηλαδὴ, καθάπερ ϗ ἡ τῆς κοινῆς ὁμολογίας μαρτυρία δείκνυσιν, ὡς τῶν μνημονευθεισῶν τεσσάρων συνόδων ἐν ἅπασι τὸ σέβας φυλάττεται. Ὑπογραφή. Ὁ Θεός σε ὑγιῆ διαφυλάξει, ἀδελφὲ τιμιώτατε. Ἐδόθη πρὸ ἑπτὰ εἰδῶν Ἰανναρίων, βασιλείας τῶ δεσπότου Ἰουστινιανῶ τῶ αἰωνίου Αὐγούστου ἔτους εἰκοσοεβδόμου, μετὰ τὴν ὑπατείαν Βασιλείου τοῦ λαμπροτάτου, ἔτους δωδεκάτου.

A ter servaturos Deo nostro [a] * professuros auctore. Omnibus igitur, quæ professio vestra continet, in sua perenniter firmitate durantibus, popposcit vestra fraternitas, ut nobis præsidentibus de tribus capitulis, ex quibus quæstio nata est, sub tranquillitate & sacerdotali mansuetudine sanctis [b] propositis evangeliis conferatur, & finis quæstioni ipsi Deo placitus, & conveniens [c] iis quæ a memoratis sanctis quatuor conciliis definita sunt, imponatur: ut omni de medio dissensione sublata, quæ ab eisdem quatuor sanctis synodis definita sunt, inconcussa serventur, earumdem synodorum reverentia in omnibus custodita. Quam professionem paternarum traditionum memorem & sequacem, tam in fraternitate vestra, quam in omnibus similia confessis atque confitentibus, omni laude plenissimam [d] judicavimus, & nostros ex ea re * vere fratres agnoscimus. Unde divinæ clementiæ supplicamus, ut omnes nos in hac confessione [f] & paternis traditionibus permanentes, nostro digni reperiamur officio, & in die divini judicii nulli prævaricationi paternarum constitutionum inveniamur obnoxii. Quibus ita prædictis * postulationibus vestrum desiderium cognoscentes annuimus, ut de tribus capitulis, ex quibus quæstio nata est, facto regulari conventu, servata æquitate, mediis sacrosanctis evangeliis, collationem cum unitis fratribus * habeamus, & finis detur placitus Deo, & conveniens his quæ a sanctis quatuor sunt definita conciliis: scientes utique, sicut & communis professionis testimonio declaratur, memoratarum synodorum in omnibus reverentiam custodiri. Deus te incolumen custodiat, frater carissime. Datum * VIII. Idus Januarias, imperii domini Justiniani perpetui Augusti anno XXVII. post consulatum Basilii viri clarissimi anno XII.

* professuros
* postulationis vestræ d. c.
* *for.* habeatis.
* verum nihil mutandum arbitror, atque ita Jolyi ms. & Græcus textus.
* VII.

Τῶ αὐτῶ τύπω ἔγραψε ϗ πρὸς Ἀπολλινάριον τὸν ὁσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς Ἀλεξανδρέων μεγαλοπόλεως, ϗ πρὸς Δομνῖνον τὸν ὁσιώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς Θεουπολιτῶν, ϗ τῶ ὑπ' αὐτὸν συνόδου.

Eadem forma scripsit & ad Apollinarium sanctissimum archiepiscopum magnæ civitatis Alexandriæ, & ad Domninum sanctissimum archiepiscopum Theopoleos, & ad synodum ipsis subjectam.

Sancta synodus dixit: Licet sæpius, gloriosissimi judices, & quidam ex nobis, sicut imperialibus litteris continetur, adhortati sunt Vigilium religiosissimum papam antiquioris Romæ communiter convenire pro his quæ moventur de tribus capitulis, rationabile tamen & Deo amabile arbitramur esse & nunc [g] * convenire nobiscum, & de iisdem tribus capitulis disceptare & formam * una nobiscum imponere rectæ fidei convenientem. Hoc igitur jam nunc procedat. Et cum * accessissent ex petitione sanctæ synodi sanctissimi * patriarchæ, Eutychius Constantinopolitanus, Apollinarius Alexandrinus, Domninus Theopolitanus, Benignus Heracleæ Pelagonienſis, vicem agens Eliæ episcopi Thessalonicensis, Theodorus episcopus Cæsareæ Cappadociæ, Andreas Ephesi, [h] Megethius Heracleæ Thraciæ, Joannes

* accepissent expetitionem
* supra scripti

Ni-

a Legendum, *professuros*. Nendum est typographicum editionis Labbeanæ, *hic emendatum*.
b Bellovac. *præpositis*. c Veteres libri, *bis*. d Iidem libri, *judicamus*.
e Iidem libri, *vera*. f Idem libri, *& in paternis*.
g Bellovac. *convenire nos ad ipsius sanctitatem & præter eum convenire nobiscum*.
h Paris. *Megetius*, Bellovac. *Mejechius*.

BALUZII NOTÆ.

Nicomediæ, Stephanus Nicææ, Constantinus Chalcedonensis, Eusebius Tyri, Joannes Cæsareæ Palæstinæ, Amazonius Edessæ, * Thomas Apameæ Syriæ, Pompejanus de Bizacio, Phocas Staliensis provinciæ Prævalienſis, Theodorus Leontopolitanus, Stephanus de Clysmate, Æmilianus Antipyrgi religiosissimi episcopi, ex nomine totius concilii ad sanctissimum papam Vigilium, aliis episcopis in eodem venerabili episcopio relictis, & redissent iidem sanctissimi patriarchæ una cum religiosissimis episcopis, sanctissimi patriarchæ & qui cum eis pervenerunt ad sanctissimum papam religiosissimi episcopi dixerunt: Sicut nobis in omnibus visum est, pervenientes ad sanctissimum papam antiquioris Romæ Vigilium, petivimus ejus beatitudinem convenire, & disceptare una nobiscum de tribus capitulis secundum scripta quæ inter nos & ipsum facta sunt, manifestantes ejus beatitudini, quod sereniſſimus noster imperator pias litteras ad nos direxit, adhortans nos de eisdem tribus capitulis respondere: qui modo quidem propter corporis infirmitatem dixit non posse ad hanc petitionem respondere: in postero autem die pollicitus est manifestare quod ei de tali conventu placuerit. Oportet igitur præsentem differre diem. *

* Theodorus Seleuciæ Isauriæ.

* Explicit confessus primus: incipit Secundus.

COLLATIO SECUNDA.

IMperii domini Justiniani perpetui Augusti anno XXVII. post consulatum Basilii viri clarissimi anno XII. die VIII. Idus Majas, indictione I. considentibus in secretario * venerabilibus episcopis hujus regiæ civitatis.

Eutychio sanctissimo patriarcha regiæ Constantinopolis novæ Romæ,

Apollinario sanctissimo archiepiscopo Alexandrinæ magnæ civitatis,

Domnino sanctissimo patriarchæ Theopolitanæ magnæ civitatis,

Stephano religiosissimo episcopo Raphiæ, * & Georgio religiosissimo episcopo Tiberiadis, & *ceteris ut supra collatione I.*

* una cum universis episcopis quorum nomina in prima confessione currunt.

* *Editores Romani secuti sunt veteres editiones in recitandis nominibus Episcoporum istius collationis. Collector regius, studio brevitatis, priores tantum quinque nominavit, ceteros omisit. In codice Bellovacensi omnes retenſentur, in Parisiensi decem priores tantum. Puto autem gratum fore lectoribus, si omnes reducantur. Itaque sic eos do ex fide veterum librorum, cum quibus quilibet apud se facile comparabit editiones vulgatas.*

* Ex Baluzii Nova Conc. Collect.

Eutychio sanctissimo Patriarcha regiæ Constantinopolis novæ Romæ, Apollinario (*Paris.* Apollonario) sanctissimo Archiepiscopo Alexandrinæ magnæ civitatis, Domnino sanctissimo Patriarcha Theopolitanæ magnæ civitatis, Stephano religiosissimo episcopo Raphiæ, Georgio religiosissimo (*Bellovac.* reverentissimo) episcopo Tiberiadis, Damiano religiosissimo episcopo Sozusæ vicem agente (*Male in Bellovac.* agentibus) Eustochii sanctissimi episcopi Hierosolymitani, Benigno religiosissimo episcopo Heraclіæ Pelagoniæ vicem agente Heliæ beatissimi episcopi Thessalonicensis, Theodoro religiosissimo episcopo Cæsareæ primæ Cappadociæ provinciæ, Andrea religiosissimo episcopo Ephesi, Sextiliano religiosissimo episcopo Tunejensi (*Bellovac.* Tunienſi) vicem agente Primosi religiosissimi episcopi Carthaginis, Megethio religiosissimo episcopo Heraclіæ Thraciæ, Anastasio religiosissimo episcopo Tabiæ vicem agente Dorothei religiosissimi episcopi Ancyræ, Johanne reverentissimo episcopo Ilienſi vicem agente Euprepii religiosissimi episcopi Cyzicenæ civitatis, Eusebio religiosissimo episcopo Tyri, Johanne religiosissimo episcopo Nicomediæ, Stephano religiosissimo episcopo Nicææ, Constantino religiosissimo episcopo Chalcedonensi, Petro religiosissimo episcopo Tarsi, Johanne reverentissimo episcopo Cucusorum vicem agente Palladii religiosissimi episcopi Melitenæ, Johanne religiosissimo episcopo Cæsareæ Palæstinæ, Pompejano religiosissimo episcopo Byzacii, Amazonio religiosissimo episcopo Edessæ, Alexandro religiosissimo episcopo Gangrorum, Thoma religiosissimo episcopo Apamiæ Syriæ, Euphranta religiosissimo episcopo Tyanorum, Theodoro religiosissimo episcopo Hierapolis Syriæ, Bosporio religiosissimo episcopo Neocæsareæ, Johanne religiosissimo episcopo Bostræ, Philippo religiosissimo episcopo Myrorum, Theodoto religiosissimo episcopo Seleuciæ Isauriæ, Juliano reverentissimo episcopo Sardienſi, Theodoro religiosissimo episcopo Gortynæ: Eustathio religiosissimo episcopo Damasci, Theodosio religiosissimo episcopo Rhodi, Firmo religiosissimo episcopo Tipason Africanæ provinciæ, Theodoro religiosissimo episcopo Antiochiæ Pisidiæ, Phoca religiosissimo episcopo Staliensi, Eulogio religiosissimo episcopo Pergiæ, Severiano religiosissimo episcopo Aphrodisiadis, Cyriaco reverentissimo episcopo Amidæ, Severo religiosissimo episcopo Synnadorum, Petro religiosissimo episcopo Sidæ, Abrahamio religiosissimo episcopo Sergiopolitano, Asignio reverentissimo episcopo * Tranopolitano vicem agente Johannis religiosissimi episcopi Laodociæ Phrygiæ Pacatianæ, Johanne reverentissimo episcopo Adrianopolitano Thraciæ, Cresco religiosissimo episcopo Cuiculi, Theodosio religiosissimo episcopo Justinianopolitano secundæ Cappadociæ, Stephano religiosissimo episcopo Laodociæ sive Theodoriadis, Auxanone religiosissimo episcopo Hierapolis Phrygiæ, Eustathio religiosissimo episcopo Maximianopolitano, Ætherio religiosissimo episcopo Anazarbi: Dometio religiosissimo episcopo Chalcidis, Valeriano religiosissimo episcopo Obbæ Africanæ provinciæ, Dionysio religiosissimo episcopo Seleuciæ Syriæ, Theodoro religiosissimo episcopo Dryziparon, Severo religiosissimo episcopo Pompejopolitano Paphlagoniæ, Georgio religiosissimo episcopo Justinianæ Cypselon, Romano reverentissimo episcopo Gabalon, Georgio reverentissimo episcopo Justinianopoleos Armeniæ, Johanne reverentissimo episcopo Nyssæ, Basilio reverentissimo episcopo Justinianopolitano Camulianorum, Johanne reverentissimo episcopo Barcusorum, Cresconio reverentissimo episcopo Zattarensi provinciæ Numidiæ, Sergio reverentissimo episcopo Cynon secundæ Ægypti, Christophoro reverentissimo episcopo Arcadiopolitano Asiæ, Theodosio reverentissimo episcopo Bybli, Leontio reverentissimo episcopo Archæ, Johanne reverentissimo

BALUZII NOTÆ.

a Melius libri veteres, *venerabilis episcopi*. Vide initium primæ collationis.

mo epiſcopo Myrinæ ; Alexandro reverentiſſimo epiſcopo Amphipolitano , Stephano reverentiſſimo epiſcopo Clyſmatis , Thoma reverentiſſimo epiſcopo Beriſſæ , Ariſtodemo reverentiſſimo epiſcopo Philomelii , Thallelæo reverentiſſimo epiſcopo Adrianopolis Piſidiæ , Theoctiſto reverentiſſimo epiſcopo Erythron , Diogeniano reverentiſſimo epiſcopo Sozopolitano , Baſſo reverentiſſimo epiſcopo Thamiatenſi , Anatholio reverentiſſimo epiſcopo Cymæ, Diogene reverentiſſimo epiſcopo Cratiæ, Reſtituto reverentiſſimo epiſcopo Mileon Africanæ provinciæ, Theodoro reverentiſſimo epiſcopo Leontopolitano Ægypti , Æmiliano reverentiſſimo epiſcopo Antipyrgi , Conone reverentiſſimo epiſcopo Magœdenſi , Theoctiſto reverentiſſimo epiſcopo Prufæ, Georgio reverentiſſimo epiſcopo Ptolomaidis , Sothero reverentiſſimo epiſcopo Aulonis , Zoſimo reverentiſſimo epiſcopo Antandri , Cypriano reverentiſſimo epiſcopo Coryci, Helia reverentiſſimo epiſcopo Diocletianopolitano, Theona reverentiſſimo epiſcopo Cuſſon , Theodoro reverentiſſimo epiſcopo Lymiron , Gennadio reverentiſſimo epiſcopo Zenopolitano, Aſyncretio reverentiſſimo epiſcopo Aradi , Stephano reverentiſſimo epiſcopo Botryon , Philippo reverentiſſimo epiſcopo Phelli , Mena reverentiſſimo epiſcopo de Myriangelis, Genethlio reverentiſſimo epiſcopo Dorylæi , Thoma reverentiſſimo epiſcopo Conſtantinæ, Theodoro reverentiſſimo epiſcopo Leontopolitano , Severo reverentiſſimo epiſcopo Taborum , Theoctiſto reverentiſſimo epiſcopo Halicarnaſſi , Coſma reverentiſſimo epiſcopo Malli, Dionyſio reverentiſſimo epiſcopo Megarenſi, Callinico reverentiſſimo epiſcopo Opuntis , Paſchaſio reverentiſſimo epiſcopo Ægii , Eraſino reverentiſſimo epiſcopo Cibyræ , Johanne reverentiſſimo epiſcopo Neocœſareæ Euphatenſis, Nonno reverentiſſimo epiſcopo Dauſarorum , Stephano reverentiſſimo epiſcopo Balaneon, Thoma reverentiſſimo epiſcopo Circiſii, Anatholio reverentiſſimo epiſcopo Sebaſtæ , Conſtantino reverentiſſimo epiſcopo Midalii, Machario reverentiſſimo epiſcopo Prymnenſi , Megalo reverentiſſimo epiſcopo Myri , Thallelæo reverentiſſimo epiſcopo Iſindorum, Niceta reverentiſſimo epiſcopo Epiphaniæ , Alexandro reverentiſſimo epiſcopo Dionyſi , Pelagio reverentiſſimo epiſcopo Azanon , Hierone reverentiſſimo epiſcopo Anaſtaſiopolitano Phrygiæ , Glauco reverentiſſimo epiſcopo Alion, Procopio reverentiſſimo epiſcopo de Antino, Petro reverentiſſimo epiſcopo Dometiopolitano , Johanne reverentiſſimo epiſcopo Coloniæ , Uranio reverentiſſimo epiſcopo Trallieſi, Johanne reverentiſſimo epiſcopo Ceraſuntis, Phronymo reverentiſſimo epiſcopo Synai , Macedonio reverentiſſimo epiſcopo Juſtinianopolitano Bithyniæ , Ecdicio reverentiſſimo epiſcopo Teni , Eulogio reverentiſſimo epiſcopo Daborum , Theodoro reverentiſſimo epiſcopo Coradeon , Helpidiphoro reverentiſſimo epiſcopo Anaſtaſiopolitano Cariæ, Cyrione reverentiſſimo epiſcopo Dadimorum , Theodoro reverentiſſimo epiſcopo Laodiceæ, Sila reverentiſſimo epiſcopo Tiberiopolitano , Diogene reverentiſſimo epiſcopo Auguſtopolitano , Theodoro reverentiſſimo epiſcopo Ingilon , Juliauo reverentiſſimo epiſcopo Zeugmatis , Dorymenio reverentiſſimo epiſcopo Adraon , Johanne reverentiſſimo epiſcopo Larri, Theodoro reverentiſſimo epiſcopo Gargaron , Theodoro reverentiſſimo epiſcopo Comanorum , Rufino reverentiſſimo epiſcopo Sebaſtiæ Armeniæ , Conone reverentiſſimo epiſcopo Semneon, Cyriaco reverentiſſimo epiſcopo Caſatorum , Siſinnio reverentiſſimo epiſcopo Præneti , Juliano reverentiſſimo epiſcopo Batnon, Anaſtaſio reverentiſſimo epiſcopo Rachlæ , Theodoro reverentiſſimo epiſcopo Porthmi , Paulo reverentiſſimo epiſcopo Stectorii , Stephano reverentiſſimo epiſcopo Amaſiæ , Paulo reverentiſſimo epiſcopo Adraſſi , Evandro reverentiſſimo epiſcopo Cnidi , Mena reverentiſſimo epiſcopo Carpathii.

* Diodorus archidiaconus & primicerius reverendiſſimorum notariorum dixit : Meminit ſancta veſtra ſynodus geſtorum quæ apud vos habita ſunt pro inſinuatione [a] ſacrorum apicum, quos invictus noſter imperator direxit ad veſtram beatitudinem, & quod ante duos iſtos iterum dies conveniſtis ad beatiſſimum papam antiquioris Romæ , tam Eutychius , quam Apollinarius, & Domninus ſanctiſſimi patriarchæ; & religioſiſſimi epiſcopi [b] Benignus Heracleæ * Pelagoniæ , vicem agens [c] Eliæ religioſiſſimi epiſcopi Theſſalonicenſis, Theodorus Cæſareæ Cappadociæ, Andreas Epheſi , Megethius Heracleæ Thraciæ, Joannes Nicomediæ, Stephanus Niceæ , Conſtantinus [d] Chalcedonenſis , Euſebius Tyri, Joannes Cæſareæ Palæſtinæ , Amazonius Edeſſæ , Theodotus Seleuciæ, Thomas Apameæ Syriæ , Pompejanus Byzacii, Phocas Stalienſis, Theodorus [e] Leontopoleos, Stephanus de Clyſmate, Æmilianus Antipyrgi , quatenus idem religioſſimus papa ſecundum promiſſa ſua de ſuo conventu manifeſtet . Sancta ſynodus dixit : Ordinis gratia, ea quæ acta ſunt in iſto ſancto concilio , manifeſtentur: Et lecta ſunt. Diodorus archidiaconus & primicerius reverendiſſimorum notariorum dixit : Petunt omnes alii religioſiſſimi epiſcopi, & vos ſanctiſſimos patriarchas , & religioſiſſimos epiſcopos qui vobiſcum fuerunt ad ſanctiſſimum papam Vigilium , explanare quæ ſubſecuta ſunt.

* *al* Theodotus

*Macedoniæ,

Sanctiſſimi patriarchæ & religioſiſſimi epiſcopi , qui cum illis convenerunt ad ſanctiſſimum papam Vigilium dixerunt: *

Secundum promiſſionem heſterno die factam a beatiſſimo Papa antiquioris Romæ Vigilio , pervenimus ad eum ſexto die inſtantis Maii menſis , id eſt , ante duos dies , commonentes quidem ejus beatitudinem quæ inter nos in ſcriptis complacuerunt ; adhortantes vero eum convenire una nobiſcum , & tractare & diſponere de tribus capitulis, de quibus

* quod antecedenti conventu promiſit l. p. a. R. Vigilius ſuis ad ipſum.

(*) Vigilium dixerunt : Secundum quod antecedenti conventu promiſit beatiſſimus Papa antiquioris Romæ Vigilius, ſuimus ad ipſum ſexto die inſtantis menſis Maii, id eſt , ante duos dies iſtos, reducentes illum ad memoriam eorum quæ inter nos ſcriptis convenerunt : & hortantes eum, ſecundum quod tranſacto die promiſit , manifeſtam ſuam facere voluntatem , quam habet pro conventu quem nobiſcum debet facere , ut tractaret & diſceptaret pro tribus capitulis, de quibus piiſſimus Imperator tam nos quam ipſius beatitudinem ſcriptis interro-

(*) *Ex mſ. Pariſienſi Cl. Jolyi, Canoris Eccleſiæ Pariſ. edidit Baluzius.*

a Male in Pariſienſi, *ſanctorum*.
b Pariſ. *Benignus Epiſcopus Heracleæ*.
c Veteres libri, *Heliæ*.
d Idem libri, *Chalcedonis*.
e Iidem libri addunt *Alexandræ*.

BALUZII NOTÆ.

bus piissimus Imperator nos ejusque beatitudinem in scriptis interrogavit. Ille vero respondit, non posse una nobiscum convenire, eo quod plurimi quidem hic sunt Orientales episcopi, pauci vero cum eo; facere autem per semetipsum in scriptis suam sententiam, & offerre piissimo domino. Ideo enim & inducias postulasse ab ejus serenitate, ut intra eas suam voluntatem manifestaret. Nos vero dicebamus: Scit vestra beatitudo, quod in his quæ inter nos in scriptis facta sunt, promisisti una cum episcopis qui nobiscum & communicant & uniti sunt convenire, & requirere de his tribus capitulis. Nos vero & communicamus & uniti vobiscum sumus, & non decet omnium nostrorum conventum differri propter Occidentales. Nec enim in sanctis quatuor synodis multitudo Occidentalium episcoporum inventa est unquam, sed duo vel tres episcopi, & certi clerici. Nunc vero adest quidem vestra beetitudo, multi etiam alii ex Italia præsto sunt episcopi, sunt etiam ex Africa episcopi, & ab Illyrico, & nihil est quod prohibeat convenire vos una nobiscum secundum ea quæ inter nos in sctiptis facta sunt: & melius est cum caritate decente sacerdotes convenire, & unam pro causa sententiam statuere, ut tunc quæstio communem in scriptis definitionem suscipiat. Hoc enim cognoscens & piissimus Imperator, inducias dabit omni modo, cum promissio communis a nobis omnibus ei data fuerit pro causæ definitione. Si vero non vultis secundum ea quæ in scriptis rogavit. Qui respondit * non convenire nobiscum: dicens multos quidem hic esse Orientales episcopos, paucos autem cum eo: propter hoc etenim & petisse piissimum Imperatorem, ut ducantur alii episcopi de Italia, Nos autem respondimus ad ipsum, quod nec promisimus aliquando Occidentalium episcoporum præsentiam expectare; sed etiam cognovimus de piissimo Imperatore, quod nihil tale promisit. Scit autem vestra beatitudo, quod in pactis inter nos scriptis habitis, promisistis una cum unitis & communicantibus nobis episcopis convenire, & quærere de tribus capitulis. Nos autem & communicamus & uniti vobiscum sumus; & non oportet protrahi conventum per occasionem præsentiæ aliorum episcoporum; aut dividi Occidentales episcopos ab Orientalibus, qui uniti sibi invicem sunt, & eadem sapiunt. Nec enim in sanctis quatuor synodis multitudo Occidentalium episcoporum inventa est aliquando; sed duo vel tres episcopi, & certi clerici. Nunc autem multi quidem ab Italia episcopi præsentes sunt, Præsto autem est & vestra beatitudo. Sunt autem & Africani, & Illyriciani. Et nihil prohibet convenire vobiscum, secundum quod in scriptis inter nos placuit. Ille autem nobis dixit: Cum multis quidem convenire non possum, sed æquo numero conveniamus. Et ego quidem adhibeo mecum tres episcopos, qui debent convenire. Conveniant autem & tres patriarchæ cum uno episcopo, ut inveniamur quatuor & quatuor, quatenus inter nos in scriptis conferatur de tribus capitulis. Nos autem diximus ad eum: Maxime quidem multi Occidentales episcopi præsto sunt una cum vestra beatitudine, sicut ante diximus. Tamen nec decet tres patriarchas convenientes unum tantum episcopum habere. Sed si omni modo hoc vultis fieri, oportet unumquemque patriarcham tantos secum episcopos habere suæ diœceseos, quantos adsumit vestra beatitudo. Tanta autem episcoporum multitudine præsente tres vel quatuor solos convenire, & gesta per se componere, absentibus aliis episcopis & despectis, nec condecens, nec firmum est. Continebitur hoc in scriptis * interrogabitis. Paucis enim convenientibus, siquidem vos, vel quidam ex his qui vobiscum sunt contradicunt; non est possibile eosdem & adversarios & judices esse negotii. Si autem non in partes vos separatis, necesse autem est communes quæstiones in synodo moveri; scripta quidem secreto fieri sub paucis episcopis, & non hoc multis præsentibus; non est cautum. Melius autem cum caritate sacerdotibus convenientibus convenire, & unam pro causæ ordinatione statuere voluntatem, & hanc manifestam facere reliquis sacerdotibus, ut tunc communis in scriptis sententia causæ imponatur. Cum autem nulli istorum consensit, diximus ad eum, quod piissimus Imperator tam ad vestram beatitudinem, quod ad nos scripsit interrogans, cujus de tribus capitulis sententiæ sumus. Et si non vultis secundum quod in scriptis inter nos placuit convenire, sciat vestra beatitudo, quod oportet nos communiter convenientes nostram manifestare voluntatem. Nec enim justum est, vel tam Christianissimum Imperatorem, vel fidelem scandalizari populum, ex media protractione responsi. Ille autem ad hæc nobis dixit: Quod petivi piissimum Imperatorem, ut viginti dierum mihi daret inducias; ut respondeam ad interrogationem, quam in scriptis ejus tranquillitas ad me fecit: Et vobis autem similia dico, hoc adjiciens: quod nisi intra prædictos dies manifestam meam faciam voluntatem, quidquid vos de capitulis istis ordinaveritis, sequor vos, & non separo me de vestra communione. Nos autem respondimus ad ea, quod in scriptis quidem quæ inter nos facta sunt, non placuit separatim & divise nos respondere; sed communi tractatu pro istis capitulis definire. Si autem sub occasione disceptationis dilationem quærit vestra beatitudo, per septem annos jam ista causa mota; ex quo advenit vestra beatitudo in hac regia civitate; & cum vos pro omnibus subtiliter instructi estis, & condemnastis sæpius in scriptis & sine scriptis hæc tria capitula; non est justum, cum piissimus Imperator & nos & vestram beatitudinem interrogavit, per aliam dilationem protrahi responsum. Si autem volueritis vel cum omnibus * vobis vel aliquibus tractare, quatenus sententia prius manifestetur aliis omnibus religiosissimis episcopis, qui in hac regia civitate præsto sunt; & tunc definitione communi firmetur, & causa finem accipiat; concedet omnino piissimus Imperator, communi data promissione a nobis omnibus pro causæ definitione. Si autem vultis cum aliis quibusdam tractare, qui non eadem nobiscum sapiunt, nec ad ecclesiæ pacem festinant; necesse est nos, ut interrogatos a piissimo Imperatore, communiter responsum dare, quod nobis de tribus videtur capitulis. Verumtamen & oc pro pace ecclesiarum petimus vos manifestare: Si hoc quod intra supradictus dies facitis, non sufficiet ad satisfactionem scandalizatis, permanetis in nostra communione & condemnatis a nobis tribus capitulis? Respondit ejus beatitodo: Ad hoc non respondeo vobis: nam quod & ante dixi, pro pœna mihi intuli, si mea promissa non adimplebuntur, & non manifestem voluntatem meam intra eosdem dies. Non autem iterum ad hoc perseveravimus, dicentes quod petimus vos convenire nobiscum cum caritate sacerdotali, communi voluntate definire de tribus capitulis. Ita etenim & vestra beatitudo & nos una cum ea juste petimus piissimum Imperatorem dare nobis certas inducias, utpote communi voluntate causa definienda. Istis & multis talibus motis, quoniam ad prolixitatem infinitam videbamus extendi colloquium, & nullum finem accipiens, promisimus ea suggerere Christianissimo Imperatori. Quo a nobis facto, promisit ejus tranquillitas destinare quosdam ex glorioſissimis judicibus, una cum religiosissimis episcopis, ad eumdem religiosissimum virum, ut pro iisdem ipsis iterum eum hortentur.

Diodorus archidiaconus & primicerius reverendissimorum notariorum dixit: Quoniam sicut promisit piissimus imperator, hesterno die destinavit ad religiosissimum [a] papam Vigilium, [b] Petrum patricium & Constantinum viros

* Forte, se non.

* Locus corruptus.

* Forte, bis

BALUZII NOTÆ.

a Bellovac. *Liberum*. Quæ est vera lectio, ut patet ex his quæ infra dicuntur, si tamen *Liberium* legatur pro *Liberum*.

b Legendum, *Petrum, Patricium, & Constantinum*. Ilthic enim Patricius nomen viri est, non dignitatis, ut patet ex his quæ paulo post dicunt Episcopi qui missi fuerant ad Papam Vigilium.

viros glorioſiſſimos, miſſi autem ſunt & a veſtro ſancto concilio Theodorus Cæſareæ Cappadociæ, Benignus Heracleæ Pelagoniæ, Andreas Epheſi, Megethius Heracleæ Thraciæ, Conſtantinus Chalcedonenſis, Euſebius Tyri, Joannes Cæſareæ Palæſtinæ, Amazonius Edeſſæ, Theodotus Seleuciæ, Phocas [a] Stalienſis, Theodorus Leontopoleos, [b] Æmilianus Antipyrgi religioſiſſimi epiſcopi, & præſto ſunt prædicti glorioſiſſimi judices, juſſi a piiſſimo imperatore dicere ante ſanctam ſynodum quæ præſentibus eis ſubſecuta ſunt: hoc ipſum ſuggerimus.

Sancta ſynodus dixit: Prædicti glorioſiſſimi viri, ſecundum quod juſſum eſt a piiſſimo Imperatore, dignentur dicere quæ ipſis præſentibus ſubſecuta ſunt. Liberius glorioſiſſimus patricius, Petrus glorioſiſſimus patricius & magiſter officiorum, Patricius glorioſiſſimus patricius, & Conſtantinus glorioſiſſimus quæſtor ſacri palatii, per glorioſiſſimum quæſtorem Conſtantinum dixerunt: Et primo die inſtantis Maii menſis [c] ſecundum juſſionem pii domini pervenimus ad beatiſſimum papam Vigilium, una cum glorioſiſſimis patriciis, [d] Beliſario, Cethego & Ruſtico; & ſeptimo die inſtantis Maii menſis [e] pervenimus iterum ad eumdem beatiſſimum virum una cum Theodoro [f] Cæſareæ Cappadociæ, Benigno Heracleæ Pelagoniæ, Andrea Epheſi, Megethio Heracleæ Thraciæ, Conſtantino Chalcedonis, Euſebio Tyri, Joanne Cæſareæ Palæſtinæ, Amazonio Edeſſæ, Theodoto Seleuciæ, Phoca Stadienſis civitatis, Theodoro [g] Leontopoleos, & Æmiliano Antipyrgi religioſiſſimis epiſcopis. In utroque autem die eamdem reſponſionem diximus a piiſsimo domino, id eſt, & ut conveniret una nobiſcum omnibus, & tractaret de tribus capitulis, his qui volunt fiduciam habentibus contradicendi: ut per communem conſenſum omnium finem ſuſciperet cauſa trium capitulorum. Et plurimis de hoc motis, poſtulavit inducias accipere, ut ſolus reſpondeat. Nos vero ad eum diximus: Quod ſolus quidem ſæpius in ſcriptis & ſine ſcriptis condemnaſti iſta tria capitula: piiſſimus autem dominus in communi vult te una cum aliis convenire, & ſic de [h] his judicium fieri. De induciis vero & per alios ſuggeſsit tua beatitudo piiſsimo domino: & reſpondit ejus majeſtas, quod ſi quidem conveniatis una cum beatiſsimis patriarchis & religioſiſſimis epiſcopis, ſecundum quod inter vos viſum eſt, debentes tractare, & communiter de tribus capitulis diſponere, præbeo non ſolum quantas [i] nunc dicitis inducias, ſed etiam longiores: ſin autem per ſemetipſam vult tua beatitudo ſuam manifeſtare voluntatem, neceſſe eſt nos etiam ab his qui propter hoc vocati ſunt religioſiſsimi ſacerdotes, & tantum tempus hic commorati ſunt, ſynodice diſcere quam de his habent voluntatem. Nos enim non poſſumus Dei eccleſiam ulterius in confuſione relinquere; maxime hæreticis calumniantibus ejus ſacerdotes tamquam Neſtorii ſequaces. Et iterum promiſit ſolus facere & tranſmittere piiſsimo domino.

Sancta ſynodus dixit: Et religioſiſſimi epiſcopi, qui una cum glorioſiſſimis judicibus ad ſanctiſsimum papam Vigilium fuerunt, quæ ſubſecuta ſunt dicant. Religioſiſsimi epiſcopi dixerunt: Secundum juſsionem piiſsimi imperatoris & præceptum veſtræ ſanctitatis fuimus una cum Liberio glorioſiſſimo patricio, Petro glorioſiſsimo patricio & magiſtro officiorum, & Patricio glorioſiſsimo patricio, & Conſtantino glorioſiſsimo quæſtore ſacri palatii, ad ſanctiſsimum papam Vigilium, [k] & ingreſsis nobis glorioſiſsimus magiſter & glorioſiſsimus quæſtor propoſuerunt præſentibus nobis juſsionem piiſsimi imperatoris ſanctiſsimo papæ, & multa dicta ſunt ſimilia illis, quæ & ante [l] a veſtra ſanctitate præcedenti die apud eumdem ſanctiſsimum papam mota ſunt, & quæ nunc expoſuerunt glorioſiſsimi judices, ſcimus & nos mota eſſe apud ipſius ſanctitatem. Glorioſiſsimi judices dixerunt: Nos quidem hoc quod juſsi ſumus a piiſsimo Imperatore, implevimus: & imus ad ſacrum ejus palatium, in ejus obſequium permanſuri: vos autem Dei timorem præ oculis habentes, celerem finem imponere cauſæ dignamini, convenientem his quæ a ſanctis quatuor conciliis de fide recta definita ſunt: ſcientes quod piiſsimus Imperator ſpecialiter juſsit nobis dicere veſtræ ſanctitati, quod ipſe quæ a ſanctis quatuor conciliis de una eademque fide definita & judicata ſunt, & ſervavit & ſervat; & vindicavit & vindicat: & omnia quidem quæ conveniunt his quæ ab iiſdem ſanctis conciliis pro recta fide definita ſunt, & ſuſcipit & ſervat: omnia autem contraria his quæ ab ipſis de fide re-

tiſſimis patriarchis & religioſiſſimis epiſcopis, ſecundum quod inter vos placuit, ut tractares & communiter de tribus capitulis definiatis, non tantum quantas modo dicitis inducias præbeo vobis, ſed etiam longiores. Quoniam vero & poſt tantum tempus videmus te dilationibus utentem; neceſſe eſt nos a religioſiſſimis ſacerdotibus, qui ad hoc convocati tempus tantum hic commorantur, ſynodice cognoſcere, qualem pro iſtis voluntatem habent. Nos etenim non poſſumus Dei eccleſiam in tanta confuſione relinquere: maxime hæreticis calumniantibus ejus ſacerdotes, quaſi Neſtorianam inſaniam ſapientes. Hoc igitur reſponſo per nos facto, ſæpius petivimus eum per nos convenire una cum veſtra ſancta ſynodo. Ille autem hoc facere non ſuſtinuit.

[*] In utroque autem idem reſponſum diximus a piiſſimo Imperatore, hoc eſt, ut aut conveniret cum omnibus vobis, aut tractaret pro tribus capitulis, licentia contradicendi volentibus data: aut ſi non voluerit convenire una cum beatiſſimis patriarchis, id eſt, Eutychio Conſtantinopolitano, Apollinario Alexandrino, Domnino Theopolitano, & aliis, & ceteris epiſcopis, & cum ipſis tractare pro ſententia quæ decet pro tribus capitulis dari, & quod eis viſum fuerit aliis epiſcopis manifeſtent, quatenus communi omnium conſenſu finis imponatur cauſæ trium capitulorum; aut cum omnibus religioſſimis epiſcopis, aut cum ſanctiſſimis patriarchis & ceteris epiſcopis, ſecundum quod piiſſimus Imperator propoſuit, non eſt paſſus. Petivit autem inducias accipere, ut ſolus reſponderet. Nos autem ad eum diximus. Quod ſolus quidem ſæpius in ſcriptis & ſine ſcriptis condemnaſti tria iſta capitula: piiſſimus autem Imperator communiter te vult cum aliis convenire, & commune pro iſtis judicium fieri. De dilatione autem & per alios retuliſtis piiſſimo Imperatori: & reſpondit ejus majeſtas, quod ſiquidem convenire velis cum beatiſſimis patriarchis & religioſiſſimis epiſcopis, ſecundum quod placuit, ut tractares & communiter de tribus capitulis definiatis, non tantum quantas modo dicitis inducias præbeo vobis, ſed etiam longiores. Quoniam vero & poſt tantum tempus videmus te dilationibus utentem; neceſſe eſt nos a religioſiſſimis ſacerdotibus, qui ad hoc convocati tempus tantum hic commorantur, ſynodice cognoſcere, qualem pro iſtis voluntatem habent. Nos etenim non poſſumus Dei eccleſiam in tanta confuſione relinquere: maxime hæreticis calumniantibus ejus ſacerdotes, quaſi Neſtorianam inſaniam ſapientes. Hoc igitur reſponſo per nos facto, ſæpius petivimus eum per nos convenire una cum veſtra ſancta ſynodo. Ille autem hoc facere non ſuſtinuit.

Ex mſ. Pariſienſi Cl. Joſephi Cantoris & Can. Eccleſiæ Pariſ. dédit Baluzius.

a Pariſ. *Tallienſis*. Sic etiam in pagina ſuperiore, & infra. b Veteres libri, & *Æmilianus*.
c Pariſ. *ex juſſione piiſſimi Imperatoris fuimus ad beatiſſimum*.
d Pariſ. *Veliſario*, Bellovac. *Byliſario*. Vide notas noſtras ad Gratianum 23. q. 4. c. 30. Guiliſarius.
e Pariſ. *miſſi fuimus iterum*. f *Cæſarea*. Hæc vox deeſt in eodem codice Pariſienſi.
g Pariſ. *Leontopolitano*. h Bellovacenſ. *eis*. i Vox *nunc* deeſt in eodem codice Bellovacenſi.
k Pariſ. & *ingreſſus nobiſcum*. l Veteres libri, *ante veſtram ſanctitatem*.

BALUZII NOTÆ.

cta judicata sunt, & rejicit, & aliena de ecclesia judicat esse. Nam & sanctas quatuor synodos majestas ipsius sacris ecclesiæ diptychis inseri & prædicari fecit: quod ante imperium divinitus ei datum, in sancta ecclesia non procedebat.

Et cum recessissent glorioſissimi judices, sancta synodus dixit. Certis constitutis, quæ & nunc apud beatissimum Papam Vigilium subsecuta sunt per expositionem glorioſissimorum judicum & religioſissimorum episcoporum, cum nos per omnia quod decet & servavimus & servamus; & sæpius petivimus sanctissimum Papam Vigilium una nobiscum convenire, & definitionem una [a] nobiscum his quæ moventur imponere, quoniam ex religioſissimis episcopis qui in hac regia civitate degere noscuntur, non sunt in nostro concilio præsentes, de Africanis quidem Primasius reverentissimus unus Byzacenæ [b] parœciæ episcopus, de Illyrico autem Sabinianus, & [c] Projectus, & Paulus religioſissimi episcopi: Theodorus reverendissimus episcopus Lymiron, Anatolius reverendissimus episcopus [d] Cymæ, Diogenianus reverendissimus episcopus Sozopolitanus, una cum Ammonio, Petro & Theodoro reverendissimis presbyteris, & ecclesiæ hujus regiæ urbis defensoribus, pergant, & adhortentur eos venire, & [e] partem fieri hujus sancti concilii. Et cum issent destinati reverendissimi viri ad prædictos religioſissimos episcopos, & reversi sunt, Theodorus episcopus Lymiron dixit: Pro jussione vestræ beatitudinis fuimus tam ego, quam Ammonius reverendissimus presbyter & hujus sanctæ magnæ ecclesiæ defensor, in domum Marinæ ad Primasium reverendissimum episcopum Afrum, & adhortati sumus eum ut veniret, & consideret vestræ sanctitati. Ille autem dixit: Papa non præsente, non venio. Ammonius presbyter & defensor ecclesiæ dixit: [f] Vera docuit Theodorus reverendissimus episcopus Lymiron: [g] ita enim diximus, & audivimus ab eo. Anatolius episcopus Cymæ dixit: Secundum jussionem [h] beatitudinis vestræ fuimus tam ego, quam Petrus reverendissimus presbyter & defensor hujus sanctæ magnæ ecclesiæ in loco qui dicitur [i] Palea, in domo piissimi & tranquillissimi imperatoris, ad Sabinianum reverendissimum episcopum [k] Zaparenæ civitatis Illyricianæ diœceseos, & adhortati sumus eum ut conveniret, & consideret vestræ sanctissimæ synodo: qui dixit non posse venire eo quod non præsto est archiepiscopus ejus Benenatus: dixit autem quod ego illi respondeo. Petrus presbyter & defensor ecclesiæ dixit: Vera dixit Anatolius reverendissimus episcopus Cymæ: sic etenim & diximus, & audivimus ab eo. Diogenianus episcopus Sozopolitanus Pisidiæ dixit: Secundum jussionem vestræ beatitudinis perveni una cum Theodoro reverendissimo presbytero & defensore [l] hujus sanctæ ecclesiæ ad Projectum reverendissimum episcopum Naisitanum Illyricæ [m] diœceseos, qui habitat in domo Maxentiani, & diximus ei tale responsum, quod hortantur vos sanctissimi patriarchæ & reliqui omnes fratres vestri religioſissimi episcopi [n] venire in sanctam synodum, & dixit quod ad archiepiscopum Benenatum accedo, & ad eum respondeo. Cum autem perveniſſemus ad Paulum religioſissimum episcopum secundæ Justinianæ, qui habitat in domo Germani prope portum Cæsarii, & [o] dixissemus ei quæ vestra sanctitas jussit, respondit, quod archiepiscopum habeo, & ei respondeo. Theodorus presbyter & defensor ecclesiæ dixit: Secundum jusionem vestræ beatitudinis cum perveniſſem una cum Diogeniano reverendissimo episcopo Sozopolitano ad prædictos reverendissimos episcopos Projectum Naisitanum, & Paulum secundæ Justinianæ, adhortati sumus eos venire in isto sancto concilio: [q] responderunt illa quæ edocuit prædictus reverendissimus episcopus Diogenianus.

Sancta synodus dixit: Oportebat quidem Primasium, & Sabinianum, & Projectum, & Paulum religioſissimos episcopos, convocatos ab hoc sancto concilio, advenire, & participes fieri omnium quæ moventur, maxime cum & piissimus imperator & nos ipsi licentiam dedimus unicuique suam voluntatem, quam pro his quæ moventur, habet, facere manifestam: quoniam vero hoc non fecerunt, de Primasio quidem secundum ecclesiasticam traditionem opportuno tempore quæ oportet disponantur: Sabiniano autem, & Projecto, & Paulo reverendissimis episcopis licebit, secundum quod petierunt, ad Benenatum religioſissimum episcopum accedere, qui communicat nobis, & consentit his quæ ab ista synodo aguntur sicut ostendunt ea quæ sæpius scripsit & fecit. & quod [q] Phocas religioſissimus episcopus sub ejus diœcesi constitutus, præsto est huic sancto concilio, & ejus vices agit: & hæc quidem sic ordinentur. Incongruum autem sacerdotibus esse putantes protrahere dandum a nobis responsum Christianissimo imperatori, apostolo maxime Petro dicente: *Oportet nos paratos esse ad satisfactionem omni poscenti nos rationem de nostra salute*; Deo juvante, futuro die convenientes, quæ oportet [r] agemus. [s]

1. Petr. 3.

COLLATIO TERTIA.

IMperii domini Justiniani perpetui Augusti anno XXVII. post consulatum Basilii viri clarissimi anno XII. die [t] VII. Idus Maias, indictione I. considentibus in secretario [u] venerabilibus episcopis hujus regiæ civitatis.

Eutychio sanctissimo patriarcha regiæ Constantinopolis novæ Romæ,

Apollinario sanctissimo archiepiscopo Alexandrinæ magnæ civitatis.

* Domnino sanctissimo patriarcha * Theopolitanæ magnæ civitatis,

* Domno
* Antioche

Ste-

BALUZII NOTÆ.

a Paris. *nobiscum de his*. b Idem codex, *provinciæ*. c Paris. *Projectus*. Sic etiam infra.
d Idem codex, *Cumæ*. Sic etiam paulo post. e Iidem codex, *participes*. f Bellovac. *Vere*.
g Veteres libri, *ita enim & diximus*. h Veteres libri, *vestræ beatitudinis*. i Paris. *Pale*.
k Idem codex, *Zapharennæ*. l Veteres libri, *hujus magnæ sanctæ*. m Iidem libri, *dioceseos*.
u Paris. *convenire*. o Veteres libri, *diximus*. p Paris. & *responderunt*.
q Episcopus fuit Staliensis. Vide nomina Epiſcoporum in initio collationis.
r Paris. *agamus*. s Explicit secunda confessio. Incipit tertia. t Paris. IIII. *Idus*.
u Legendum, *venerabilis Episcopi*, ut in superioribus collationibus.

Stephano religiosissimo episcopo Raphiæ,
Georgio religiosissimo episcopo Tiberiadis,
& ceteris ut supra collatione I. [a]

Diodorus archidiaconus & primicerius reverendissimorum notariorum dixit: Hesterno die conventione facta, interlocuta est vestra sanctitas, ut hodierno die sancta vestra synodus colligatur, & suggerimus ad quod placuerit. Sancta synodus dixit: Ordinis gratia omnia quæ gesta sunt recitentur. Quo facto, sancta synodus dixit: Omnibus [b] proponentes, & sacerdotibus convenire putantes initium facere gestorum, quæ apud nos habentur, de tribus capitulis, de quibus in scriptis interrogati sumus a piissimo & tranquillissimo imperatore, & manifestum omnibus facere de fide recta, [c] & sanctis patribus & doctoribus, qui per diversa tempora in sancta Dei ecclesia splenduerunt: Confitemur fidem tenere & prædicare ab initio donatam a magno Deo & salvatore nostro Jesu Christo sanctis apostolis, & ab illis in universo mundo prædicatam, quam & sancti patres confessi sunt, & explanaverunt, & sanctis ecclesiis tradiderunt, & maxime qui in sanctis quatuor synodis convenerunt; quos per omnia & in omnibus [d] * sequuntur, & suscipimus cum aliis sanctis patribus: & sanctas quatuor synodos, id est, trecentos decem & octo sanctos patres Nicææ congregatos, & centum quinquaginta qui Constantinopoli convenerunt, & Ephesi prima ducentos, & Calchedone sexcentos triginta: & omnia quæ a prædictis sanctis quatuor conciliis pro una eademque fide definita sunt, suscipimus: & omnes condemnatos a prædictis sanctis quatuor conciliis, tamquam condemnatos & anathematizatos habemus una cum aliis hæreticis. [e] His ita se habentibus, certum facimus, quod omnia quæ a prædictis sanctis quatuor conciliis, sicut prædictum est, pro recta fide definita sunt, & de statu ecclesiastico regulariter disposita, & servavimus, & servamus. Licet enim per diversa tempora contra exortos hæreticos [f] prædictæ sanctæ quatuor synodi factæ sint, tamen unam eamdemque confessionem rectæ fidei servaverunt & prædicaverunt, & ideo omnia quidem consonantia his quæ a memoratis sanctis quatuor conciliis pro recta fide definita sunt, suscipimus; omnia vero quæ non consonant his quæ definita sunt ab [g] iisdem quatuor sanctis conciliis pro [h] recta fide, vel ad injuriam, vel ad contrarietatem earumdem quatuor synodorum, vel unius ex his, & ad defensionem hæreticorum & eorum impietatis scripta sunt, aliena pietatis judicantes, condemnamus & anathematizamus. * Super hæc sequimur per omnia & sanctos patres & doctores ecclesiæ, Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium theologum, & Gregorium Nyssenum, Ambrosium, Augustinum, Theophilum, Joannem Constantinopolitanum, Cyrillum, Leonem, * Proculum; & suscipimus omnia quæ de recta fide & condemnatione hæreticorum exposuerunt. Suscipimus autem & alios sanctos & orthodoxos patres, qui [i] in sancta Dei ecclesia rectam fidem irreprehensibiliter usque ad finem suæ vitæ prædicaverunt. Hac igitur recta confessione in sancta Dei catholica & apostolica ecclesia servanda & prædicanda, si quis semetipsum ab ejus communione [k] separet, contraria ei sapiens, talis semetipsum alienans rectæ fidei, & hæreticis connumerans, juste a sancta Dei ecclesia condemnatur & anathematizatur. De disceptatione autem trium capitulorum, hoc est, de Theodoro Mopsuesteno & scriptis ejus, & de epistola quæ dicitur Ibæ ad Marim Persam scripta, & de conscriptis Theodoreti, quæ contra rectam fidem & sanctæ memoriæ Cyrillum, & contra duodecim ejus capitula exposita sunt, pro quibus & interrogavit nos piissimus [l] & tranquillissimus imperator, quoniam [m] speciali indigent conventu, alio die, Deo adjuvante, conveniamus. [n]

* al. *Proclum.* Hard.

COLLATIO QUARTA.

IMperii domini Justiniani perpetui Augusti anno XXVII. post consulatum Basilii viri clarissimi anno XII. die [o] IV. Idus Majas, indictione I. considentibus in secretario [p] venerabilibus episcopis hujus regiæ civitatis,

Eutychio sanctissimo patriarcha regiæ Constantinopolis novæ Romæ,

Apollinario sanctissimo archiepiscopo Alexandrinæ magnæ civitatis,

Domnino sanctissimo patriarcha Theopolitano magnæ civitatis,

Stephano religiosissimo episcopo Raphiæ,

Georgio religiosissimo episcopo Tiberiadis,
& ceteris ut supra collatione I. [q]

Diodorus archidiaconus & primicerius reverendissimorum notariorum dixit: Anteriore die cum convenissent vestrum sanctum concilium, & quædam lecta fuissent, interlocuti estis ut alio die de exortis tribus capitulis quæstio procedat. Nunc igitur collecta vestra sancta synodo, suggerimus ad quod placuerit. Sancta synodus dixit: Quæ jam gesta sunt, recitentur. Quo facto, sancta synodus dixit: Ad longum tempus extensis quæ de Theodoro moventur qui Mopsuestenæ sanctæ ecclesiæ fuit episcopus, & epistola quæ dicitur Ibæ, nec non Theodoreti conscriptis, neminem quidem omnium latuit quæ ipse Theodorus in diversis codicibus exposuit, & quæ ad aliorum duorum capitulorum examinationem pertinent. Necessario

---

BALUZII NOTÆ.

a Codex Parisiensis in initio istius collationis habet tantum nomina decem priorum Episcoporum: post quæ addit, *una cum ceteris coepiscopis suis quorum nomina in prima sessione*. At Bellovacensis omnia describit eo modo quo nos posuimus in initio secundæ collationis. Sic etiam veteres editiones. Primi curatores editionis regiæ Episcoporum omnium nomina istic omiserunt præter quinque priorum. Quod si veteris codicis & veterum editionum auctoritatem sequamur, repetenda sunt omnia nomina in initio cujusque collationis.

b Paris. *proponentibus*; & paulo post, *putantibus*. c Idem codex, *& a sanctis*.

d Editores Romani admonuerunt in margine legendum esse *sequimur*. Hanc conjecturam confirmant veteres libri.

e Hanc pericopen integram videre est ex alia versione in secretario quinto Concilii Lateranensis sub Papa Martino. Itaque illic etiam invenies hanc partem actorum Græcorum Concilii quinti.

f Vox *sanctæ* deest in codice Bellovacensi & in Concilio Lateranensi. Extat tamen in textu Græco.

g Veteres libri, *bisdem sanctis quatuor*, h Idem libri, *fide recta*.

i Paris. *in sanctam Dei Ecclesiam*. k Idem codex, *separat*.

l *Et tranquillissimus*. Hæc desunt in eodem codice Parisiensi. m Bellovac. *speciali indigent conventu*. Paris. *specialis indiget conventus*.

n Explicit confessus tertius. Incipit quartus.

o Paris. III. *Idus*. p Repone, *venerabilis episcopi*. Sic etiam in sequentibus collationibus.

q Reponenda etiam isthic nomina omnium Episcoporum ut in codice Bellovacensi & in antiquis editionibus.

rio autem constituto quæstionem de his communiter procedere, notarii nostri prima vice scripta ex Theodori codicibus in medio proferant, quorum gratia & a sanctis patribus scimus eum accusatum esse. Notarii dixerunt: Habemus præ manibus scripta quæ ex Theodori codicibus collegistis. Sancta synodus dixit: Legantur. Et cum accepisset Callonymus diaconus & notarius, recitavit,

I. THEODORI MOPSUESTENI

ex tertio libro contra impium Apollinarium.

Quomodo igitur tu, cui super omnes maxime decet [a] *mentium regimen, illum qui ex virgine natus est,* [b] *Deum esse, & ex Deo consubstantialem Patri existimari dicis, nisi forte sancto Spiritui imputare illius creationem nos jubes?* [c] *Sed quis est Deus ex Deo, & consubstantialis Patri?* [d] *is idem qui ex virgine natus erat,* [e] *o mirandum! & qui per Spiritum sanctum secundum divinas scripturas plasmatus* [f] *est, & confectionem in muliebri accepit ventre? Inerat forsitan, quia mox quam plasmatus est, & ut templum Dei esset accepit: non tamen existimandum* [g] *nobis est Deum de virgine natum esse: nisi forte idem existimandum nobis est, & quod natum est, & quod est* [h] *in nato templo, & qui in templo est* [i] *Deus Verbum: non tamen nec secundum tuam vocem pronuntiandum est, omnino ex virgine* [k] *Deum natum esse,* [l] *& ex Deo consubstantialem Patri. Nam si non homo est, sicut dicis, assumptus, qui natus est ex virgine, Deus vero incarnatus, quomodo qui natus est, Deus ex Deo, & consubstantialis* [m] *dicetur Patri, carne non potente hanc vocem suscipere? Nam est quidem dementia, Deum ex virgine natum esse dicere. Hoc enim nihil aliud est, quam ex semine eum dicere David de substantia virginis genitum, & in ipsa plasmatum: quia quod ex semine David & de substantia virginis est, in materno ventre constitit, & sancti Spiritus plasmatum virtute, natum fuisse dicimus de Virgine. Ut autem aliquis ex hoc concedat dicere ipsis, quod Deus ex Deo & consubstantialis Patri natus est ex virgine, eo quod est in templo nato, sed non per se natus est Deus Verbum, incarnatus vero, sicut dicit iste sapiens. Si igitur cum carne eum natum esse dicunt, quod autem natum est, Deus ex Deo, & consubstantialis Patri est, necesse est hoc & carnem dicere. Quod si non* [n] *idcirco caro est, quoniam* [o] *nec Deus ex Deo, nec consubstantialis Patri, sed ex semine David, & consubstantialis ei, cujus semen est,* [p] *& non id quod natum est ex virgine,* [q] *Deus est ex Deo, & consubstantialis Patri: nisi forte pars nati, prout ipse in inferioribus partem Christi nominat deitatem, sed non divinæ natura ex virgine nata est. Natus autem est ex virgine, qui ex substantia virginis constat, non Deus Verbum ex Maria natus est. Natus autem est ex Maria qui ex semine est David. Non Deus Verbum ex muliere natus est,* [r] *sed natus ex muliere, qui virtute sancti Spiritus plasmatus est in ea. Non ex matre natus, est consubstantialis Patri;* [s] *sine matre enim est, secundum beati Pauli vocem; sed qui in posterioribus temporibus in materno ventre sancti Spiritus virtute plasmatus est, utpote sine patre* [t] *propterea dictus.*

II. Et post alia.

Mox autem in ipso plasmato Deus verbum factus est: nec enim in cælum ascendenti solum inerat, sed etiam ex mortuis [u] *resurgenti, utpote & resuscitans eum secundum suam promissionem. Nec resurgenti ex mortuis solum inerat, sed etiam crucifixo, & baptizato, & evangelicam post baptisma conversationem peragenti, nec non etiam ante baptisma legalem adimplenti constitutionem, & præsentato secundum legem, & circumciso, & partu pannis obvoluto. Erat autem forte in ipso & nascente, & cum in materno utero esset a prima statim plasmatione: dispensationi enim quæ circa eum erat, ordinem imponebat; utpote & particulatim ipsum ad perfectionem perducens.*

III. Et post alia.

Et per tempus quidem ad baptisma ducens, post illud autem ad mortem: deinde secundum suam pronunciationem resuscitans, ducens in cælum, collocans eum ad dexteram Dei per suam conjunctionem, ex qua sedet & adoratur ab omnibus, & omnes [x] *judicabit. Istorum autem omnium finem apud se habebat Deus verbum, cum in eo erat, & omnia per ordinem complebat, quem ordinem ipse arbitrabatur bene habere* [y] *præfinitione quidem & voluntate, quam antea statuit pro his* [z] *quæ eventura erant, & bona voluntate quam circa eum habebat, ab initio similiter inerat ei: per ordinem autem sibi placitum ad perfectionem ducebat ipsum.*

IV. [aa] Ex eodem libro.

Suam autem cooperationem ad proposita opera præstabat ei qui assumptus est: ubi hoc facit, in loco sensus fuisse deitatem illi qui assumptus est. Nec enim eis, quibuscumque suam donavit cooperationem, sensus [bb] *locum ejus obtinebat. Si autem & modo præcipuam quamdam cooperationem do-*

BALUZII NOTÆ.

a Veteres libri, *dementium regimen*. Sic etiam legit Pelagius II. in epistola tertia ad Episcopos Istriæ.
b Apud Pelagium editum est *Dominum esse*, mendose. Nam in libro Fabri, ex quo epistola illa prodit, legitur *Deum*.
c Veteres libri, *sed qui Deus est*. Sic etiam in epistola Pelagii. Sic etiam veteres editiones. Romani mutaverunt.
d Hanc lectionem debemus editioni Romanæ. Antea quippe legebatur, *& quidem*. quam lectionem confirmat epistola Pelagii. Veteres libri habent, *et quidem*. Et tamen editores Romani nullum vetus exemplar istius Concilii habuerunt.
e Et hoc quoque mutavere Romani, cum antea legeretur *o mirande*. quæ est lectio veterum librorum & epistolæ Pelagii. Verba sunt Theodori interpellantis Apollinarium.
f Paris. *esset*.
g Sic etiam legendum esse in epistola Pelagii docet codex Nicolai Fabri, ex quo prodit.
h Veteres libri, *templum*. i Iidem libri, *Deum verbum*. k Iidem libri & epistola Pelagii, *natum Deum*.
l Paris. *ex Deo &*. Vulgatam lectionem confirmant codex Parisiensis & epistola Vigilii paulo ante laudata.
m Veteres libri, *dicoretur*. Sic etiam veteres editiones. n Veteres libri & edit. *id caro*.
o Paris. & veteres edit. *nec Deus nec ex Deo*. p Conjunctio deest in antiquis codicibus & editionibus.
q Veteres edit. *Deus & ex Deo*. Sic etiam codex Bellovacensis. Paris. *Deus ex Deo*.
t Veteres libri & edit. *sed natus est ex muliere*. f Iidem libri non habent *ex mortuis* in hoc loco.
u Paris. *adjudicabit*. x Idem codex, *præfinitionem quidem & voluntatem*.
y Idem codex, *quæ ei ventura*.
z Idem codex: *Item ex eodem libro*. aa Idem codex, *illis*. Bellovac. *illi*.

donavit illi qui assumptus est, non hoc faciebat locum sensus deitatem obtinere. Sed si deitas pro sensu fiebat illi qui assumptus est, secundum vestra verba, quomodo timorem in passione suscipiebat? quid vehementioribus orationibus ad [a] *imminentem necessitatem indigebat, quas cum magna quidem & clamosa voce, cum plurimis autem lacrymis (secundum beatum Paulum) referebat Deo? quomodo timore tanto detinebatur, ut ex immensa trepidatione fontes sudoris dimitteret, evangelista aperte dicente, quod globis sanguinis similis sudor descendebat? Quid autem & angeli adventu & visitatione egebat, animam reficientis in experimento malorum, confortantis ejus alacritatem, excitantis eum ad imminentem passionis necessitatem, tolerare fortiter mala suadentis,* [b] *urgentis ad patientiam & tolerantiam malorum, ostendentis præsentium malorum fructum ex passione,* [c] *mutationem in gloriam* [d] *bonam circa eum post passionem futuram? Qui enim (secundum evangelistæ vocem) confortabat eum, angelus scilicet, verbis istis fortem eum faciebat, &* [e] *infirmitati naturæ superiorem fieri* [f] *cohortabatur, & corroborando cogitationes ejus, fortem eum faciebat.*

V. Et post alia, in eodem libro idem Theodorus ex persona Christi quasi respondentis ad Petrum [g] dicentem Christo de passione crucis, *Propitius tibi domine, non erit tibi istud*; ita intulit.

Vade post me [h] satana, scandalum mihi es, quod non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum. *Non est confusio mihi mors, non fugiam ipsam ut* [i] *indecentem, ad humanam gloriam respiciens: sustinebo autem meliore animo experimentum mortis pro plurimis bonis* [k] *futuris, in quibus & ipse fuero, & per me omnes: ne mihi animum lædas, neque turbes, tamquam confusione dignum* [l] *fugere admonens mortis experimentum.*

VI. Et post alia.

Quod enim dictum est: Ducebatur a spiritu, *aperte hoc significat, quod ab eo regebatur, ab eo ad virtutem propositorum confortabatur; ab eo ad hæc quæ oportebat ducebatur; ab eo, quod decebat, docebatur; ab eo cogitationibus corroborabatur, ut ad tantum certamen sufficeret, sicut & beatus dicit Paulus:* Quicumque enim spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei: *duci spiritu dicens illos, qui ab eo gubernantur, ab eo docentur, ab eo ad melius constituuntur, ab eo competentium doctrinam accipiunt. Cum dixisset autem evangelista, quod* Spiritu Sancto plenus regressus est [m] a Jordane, *aperte demonstravit, quod hujus causa* [n] *Spiritus sancti habitationem in baptismate susceperit,* [o] *ut inde propositam caperet virtutem. Unde & ad certamen illud, quod pro nobis erat ad diabolum effecturus, spiritu ducebatur.*

VII. Et post alia.

Dicant igitur nobis omnium sapientissimi: Si pro sensu domino Christo qui est secundum carnem, [p] *deitas facta esset, sicut dicunt, quid sancti Spiritus cooperatione ad hæc Christus indigebat? nec enim unigeniti deitas spiritu indigebat ad justificationem, spiritu indigebat ad vincendum diabolum, spiritu indigebat ad operanda miracula, spiritu indigebat ut doceretur ea quæ decebat peragere, spiritu indigebat ut immaculatus appareret. Si enim pro sensu quidem deitas, sufficiebat autem ad omnia ejus virtus, necesse erat inde omnia fieri, ut superflua esset sancti Spiritus habitatio. Sed nunc unctum esse dicit ipsum spiritu, & habitasse in eo spiritum, & ad omnia* [q] *adjuvisse proposita, & doctrinam inde ipsum accepisse & virtutem, & inde impetrasse justificationem, & inde immaculatum factum esse.*

VIII. Ejusdem Theodori ex quarto libro contra impium Apollinarium.

Hoc quod ante sæcula erat, dicit in ultimis factum esse temporibus, utpote quibusdam hoc confitentibus, cum nemo ex his qui pietatis curam [r] *habent,* [s] *istum patitur morbum habere dementiæ, ut dicat eum qui ante sæcula est, in ultimis factum esse.* [t] *Et ex his infert, quod necesse est & hoc quod in ultimis est, ante sæcula esse, & accusat eos qui non omnia similiter cum* [u] *obversione dicunt, quasi his qui unum esse Filium confitentur, necessitatem habentibus cum obversione omnia dicere. Et quis non beatificet vestram dementiam? Quis autem non optet tales impetrare doctores, tantam confusionem rationi pietatis introducentes, ut dicerent, quod hoc quod ante sæcula est, factum est in ultimis, & hoc alienarent sua natura, & ad deterius deducerent? Deinde obverterent, quod & hoc quod est in ultimis, ante sæcula est: cum oporteret forte dicere, quod qui ante sæcula erat, assumpsit hunc qui in ultimis erat, secundum beati Pauli vocem. Vestras igitur leges sequentes, & a tua sapientia constitutam obversionem, imo magis subversionem, suscipientes, age omnia simul confundamus, & nulla jam sit discretio nec Dei formæ nec servi formæ, nec* [x] *Dei templi nec ejus qui in templo habitavit, nec ejus qui solutus est nec ejus qui suscitavit, nec ejus qui perfectus est in passionibus nec ejus qui perfecit, nec ejus qui memoriam meritus est nec ejus qui memor factus est, nec ejus qui visitatus est nec ejus qui visitavit, nec ejus qui* paulo minus ab angelis minoratus est *nec ejus qui minoravit, nec ejus*

Citat hunc locum Leontius l. 3. apud Canisium tom. 4. p. 95. *Hard.*

Psal. 8.

---

a Paris. *imminentis.* b Bellovac. *ungentis.* Paris. *urguentis.*
c Paris. *mutationem futuram gloriam bonam circa.* Sic etiam veteres editiones.
d Bellovac. *bona.* Sic etiam veteres editiones. e Veteres libri & edit. *infirmitate.*
f Paris. *hortabatur.* g Idem codex, *dicente.* h Veteres libri, *Satanas.*
i Paris. *indecenter.* k Veteres libri & edit. *futuræ.* l *Fugere.* Deest in libro Parisiensi.
m Veteres libri, *ab Jordane.* n Idem libri, *sancti spiritus.*
o Paris. *ut inde ad propositam.* Bellovac. *ut inde ad proposita.* Sic etiam veteres editiones.
p In epistola Pelagii perperam ubique in hoc fragmento editum est *divinitas*, cum vetus liber Fabri ubique habeat *deitas.* q Veteres libri & edit. *adjutasse.* Editores Romani non meminerant veteres quoque dixisse adjutasse cum hunc locum mutarunt. r Veteres libri & edit. *habet.* s Paris. *istud.*
t Paris. *Et in his.* Bellovac. *Et his.* Sic etiam veteres editiones. u Paris. *obversatione.*
x Veteres libri, *nec templi sumpsit.* Veteres edit. *nec Dei sumpti.*

BALUZII NOTÆ.

ejus qui gloria & honore coronatus est nec ejus qui coronavit, nec ejus qui constitutus est [a] *supra opera manuum Dei nec ejus qui constituit, nec ejus qui accepit ista ad* [b] *sublevationem, nec ejus qui dedit sublevationem.*

IX. [c] Ejusdem Theodori ex tertio libro contra impium Apollinarium.

Istum igitur virum, in quo statuit omnium facere judicium, ad fidem futurorum, cum resuscitasset eum ex mortuis, & judicem omnium demonstrasset, [d] *secundum beati Pauli vocem, merito unitate ad seipsum dignatus est, & per conjunctionem ad se factam, talium* [e] *participem fecit, ut &* [f] *adorationis communionem haberet: omnibus quidem divinæ naturæ debitam adorationem reddentibus, comprehendentibus autem adoratione & illum quem inseparabiliter scit sibi conjunctum; ex quo manifestum est, quod ad majora eum perduxit.*

Act. 17.

X. Et post alia.

Ego quidem quem videtis, nihil quidem facere possum secundum meam naturam, cum homo sim; operor autem, quia in me manens Pater omnia facit. Quoniam enim & ego in Patre, & Pater in me, Deus autem Verbum [g] unigenitus in me est, certum est, quod & Pater cum ipso in me manet, & opera facit. *Et non est mirandum de Christo hæc* [h] *existimari cum evidenter ipse de ceteris* [i] *hominibus* [k] *dicat:* Qui diligit me, [l] verbum meum observabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem [m] apud eum faciemus. *Si enim apud unumquemque hujusmodi hominum & Pater & Filius mansionem faciunt, quid mirandum est si in domino secundum carnem Christo ambo simul putarentur manere, communione eorum secundum substantiam, communionem etiam mansionis forsitan suscipiente?*

Joan. 14. Ibidem.

XI. Et post alia.

Ita & animam, ut pote humanam, & immortalem constitutam, & sensus participem prius accipiens, & per [n] *resurrectionem in immutabilitatem constituens, sic & nobis eorumdem istorum per resurrectionem præbuit communionem. Ideo ante resurrectionem ex mortuis increpat quidem Petrum ut suis eum vocibus scandalizantem, & in magna trepidatione per tempus passionis constitutus, apparitione angeli indiget, confortantis eum ad patientiam &* [o] *tolerantiam imminentium malorum: post resurrectionem autem ex mortuis, & in* [p] *cœlos ascensum, impassibilis factus & immutabilis omnino, & ad dexteram* [q] *sedens Dei, judex* [r] *est universi orbis terrarum, ut pote in eo divina natura faciente judicium.*

Matth. 16. Luc. 22.

XII. Et post alia.

[s] *Sic igitur & hic sapientissimo omnium habere nos doces Christi sensum, ut sanctum Spiritum habentes, illum qui sensus Christo* [t] *aliquam virtutem adimplebat, prudentiam ei præstans ad omnia quæ agenda erant, sicut & in præcedentibus demonstravimus, quod ab ipso quidem in eremum ad certamina quæ contra diabolum erant, ducebatur,* [u] *unctione autem illius & scientiam, vim eorum quæ agenda erant, accipiebat, & illius particeps factus, non solum miracula faciebat, sed etiam quomodo uti oportebat miraculis, sciebat subtiliter, ut notam quidem faceret gentibus pietatem, pateretur autem laborantium infirmitates, & sic ad effectum suam voluntatem educeret: & justificabatur, inde, & immaculatus ostendebatur, sive* * *separatione pejorum, sive custodia meliorum, sive etiam paulatim ad meliora profectibus.*

Matth. * repar.

XIII. Ejusdem ex interpretatione evangelii secundum Joannem, libro [x] sexto.

Hoc quidem quod est, Ad Patrem meum & Patrem vestrum, & Deum meum & Deum vestrum, *nemo sic demens est, ut alii cuidam convenire diceret, nisi templo* [y] *Dei Verbi, assumpto pro nostra salute homini; qui & mortuus est, & resurrexit, & ascensurus esset in cœlos, & Patrem sibi adscripsit cum discipulis* * [z] *domini, & ipse gratia adoptionem meritus, & Deum suum appellat, quia cum ceteris hominibus similiter ut esset accepit. Unde propeer communitatem quidem naturæ;* Patrem meum & Patrem vestrum *dicit*, & Deum meum & Deum vestrum: *divisit autem iterum suam personam* * *ab ipsis; præcipuum gratiæ significans propter quam ad Deum Verbum conjunctionem in loco veri filii ab omnibus honoratur hominibus.*

Joan. 20. * suis * ipsis ejus

XIV. [aa] Ejusdem Theodori ex eodem libro commenti secundum Joannem: [bb] quibus dicit, quod [cc] dementiæ est dicere, quod post resurrectionem insufflans dominus suis discipulis, dedit illis Spiritum sanctum.

Joan. 20.

Hoc quod dictum est, Accipite, *pro accipietis, dicit. Si enim cum insufflasset, Spiritum dedisset discipulis, quod valde quidam stulte existimaverunt, superfluum erat dicere postea his, & maxime in tempore ascensus ad cœlos,* non separari ab Jerusalem, sed expectare promissionem Spiritus. *Et in sequentibus:* Sed accipietis virtutem superveniente Spiritu sancto in vos. *Et adventum autem ipsum sancti Spiritus super discipulos.*

Luc. 24. Act. 1.

BALUZII NOTÆ.

a Paris. *super opera.*
b Bellovac. & heic & paulo post, *subvectionem.* Paris. & heic & paulo post, *subjectionem.* Sic etiam veteres editiones.
c Paris. *Item ejusdem Theodori.* d Idem codex, *& secundum.*
e Veteres libri & edit. *participem eum fecit.* f Paris. *adorationem communione.*
g Idem codex, *unigenitus Dei in me.* Sic etiam in epistola tertia Pelagii II. ad Episcopo Istriæ.
h Idem codex, *æstimari.* i Idem codex, *omnibus.* k Veteres libri, *dicit.* Sic etiam epistola Pelagii.
l Idem libri & epistola Pelagii, *meum verbum observet.* Veteres editiones habent *observet.*
m In epistola Pelagii, *apud ipsum.* n Parisiensis non habet vocem *in*, neque Bellovacensis. Iste vero *immutabilem* habet.
o Paris. *& ad tolerantiam.* p Paris. *cœlis.* Bellovac. *cœlo.*
q Paris. *Dei sedens.* r Veteres libri, *universi est.* s Paris. *Si igitur*; & paulo post, *docet.*
t Idem codex, *aliquando.* u Idem codex, *conjunctionem.* x Idem codex, *lib.* VII.
y Idem codex, *Dei verbo.* z Melius veteres libri, *Deum.* aa Paris. *Item ejusdem.*
bb Paris. *in quibus dicit.* cc Idem codex, *dementia.*

scipulos, aperte Lucas factum esse dicit quinquagesimo die resurrectionis post ascensum. Et illud [a] *autem animadvertendum est, quod si* [a] *ab insufflatu suscepissent Spiritum, non diceret,* Accipite, *sed, Quoniam accepistis. Hoc enim quod dictum est,* Accipite, *his convenit qui nondum acceperunt.*

XV. [b] Ejusdem Theodori ex commento secundum Joannem [c] evangelii, ubi dicit: quod cum palpasset Thomas post resurrectionem dominum, & dixisset, *Dominus meus & Deus meus*, non dixit hoc de Christo tamquam Domino & Deo, sed quasi de puro homine, stupefactus quod resuscitavit eum Deus, & propter hoc glorificationem obtulit [d] Thomas Deo.

[e] *Dicit ad Thomam*: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & porrige manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. *Quoniam, dicit, non credis, & tactum solum sufficere tibi ad credendum putas, (hæc enim dicens, non me latuisti) tange manu, & cape experimentum, & disce credere, & non diffidere. Thomas quidem cum sic credidisset*, dominus meus & Deus meus *dicit*, [f] *non ipsum dominum & Deum dicens, (non enim resurrectionis scientia docebat & Deum esse eum qui resurrexit) sed quasi pro miraculo facto* [g] *Deum collaudat.*

XVI. Ejusdem Theodori ex commento quod est in Actis apostolorum, libro primo, in quo dicit, quod baptizari in nomine [h] Jesu Christi, simile est scripto illi, quod baptizati sunt in [i] Moyse: & vocari Christianos, simile est illi, quod vocantur Platonici, & [k] Epicurei, & Manichæi, & Marcionistæ ab inventoribus dogmatum.

Ille autem dixit, oportere pœnitentiam agentes eos pro crucis iniquitate, & agnoscentes salvatorem & [l] dominum & omnium auctorem bonorum Jesum Christum [m] quomodo [n] propter ista pervenit & assumptus est de divina natura, in ipsum quidem fidem suscipere, & ejus discipulos fieri ante omnia ad baptisma accedentes, quod & ipse tradidit nobis, præformationem quidem habens sperationis futurorum, in nomine autem celebrandum Patris & Filii & sancti Spiritus. Hoc enim quod est, Ut baptizetur unusquisque in nomine Jesu Christi, *non hoc dicit, ut vocationem quæ in nomine Patris & Filii & sancti Spiritus est, relinquentes, Jesum Christum in baptismate vocent: sed quale est hoc, quod* [o] *in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, ut diceret, quia sub nube & mari Ægyptiorum* [p] *separati sunt, liberati eorum servitute ut* [q] *Moysis leges attenderent; tale est:* [r] Et baptizetur unusquisque in nomine Jesu Christi, *ut cum ad ipsum accessissent tamquam salvatorem & omnium bonorum auctorem, & doctorem veritatis, ab ipso, utpote auctore bonorum & doctore veritatis vocarentur: sicut omnibus hominibus quamcumque sectam sequentibus, consuetudo est ab ipso dogmatis inventore vocari, ut Platonici & Epicurei, Manichæi & Marcionistæ, & si quidam tales dicuntur. Eodem enim modo & nos nominari Christianos judicaverunt apostoli, tamquam per hoc certum facientes, quod istius doctrinam oportet attendere:* [s] *sic quod & ab ipso datum est, susciperent baptisma, in ipso quidem primo constitutum, qui & primus baptizatus est: ab ipso autem & ceteris traditum, ut secundum præformationem futurorum celebretur.*

XVII. Ejusdem Theodori ex libro quartodecimo de incarnatione, ubi dicit, quod imago erat Christus Dei Verbi, & sicut imago imperialis adorabatur ab omnibus.

Et secundum [t] *duas rationes locum imaginis* [u] *obtinet. Qui enim amant quosdam,* [x] *post mortem eorum sæpius imagines statuentes, hoc sufficiens mortis solatium habere arbitrantur, & eum qui non videtur, nec præsens est, tamquam in imagine aspicientes putant videre, ita flammam desiderii &* [y] *vigorem placantes. Sed etiam illi, qui per civitates habent imperatorum imagines, tamquam præsentes & videndos honorare videntur eos qui non sunt præsentes, cultu & adoratione imaginum. Ista autem utraque per illum* [z] *adimplentur, omnes enim qui cum illo sunt, & virtutem sequuntur, & debitorum Dei parati redditores, diligunt eum, & valde honorant: & caritatem quidem ei divina natura, licet non aspiciatur, adimplet in illo qui ab omnibus videtur, sic omnibus existimantibus, ut ipsum videntibus per illum, & illi semper præsentibus: & honorem vero omnem sic attribuunt, tamquam imagini imperiali, cum quasi in ipso sit divina natura, & in ipso* [aa] *spectetur. Si enim & Filius est qui inhabitare dicitur, sed cum eo est etiam Pater, & inseparabiliter omnimodo ad Filium esse ab omni creditur creatura; & Spiritus autem non abest, utpote etiam in loco unctionis factus ei, & cum eo est semper qui assumptus est; & non mirandum est, cum etiam in quibuslibet hominibus virtutem sequentibus cum Filio & Pater esse dicitur:* Veniemus enim & ego & Pater, & mansionem [bb] apud ipsum faciemus. *Quod autem & spiritus ejusmodi hominum inseparabilis est, certum est omnibus.* Joan. 14.

XVIII. [cc] Ejusdem Theodori Mopsuesteni de commento secundum Lucam evangelii.

Hoc enim, quod, Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacuit, *in baptismate adoptionem demonstrat* * *secundum comparationem* Luc. 3. * *sed non comparatione.*

BALUZII NOTÆ.

a Idem codex, *ab eo insufflato.*
b Idem codex: *Item ejusdem Theodori.* c Idem codex, *evangelistam.*
d Idem codex; *thomas de eo.* e Idem codex: *Dixit.*
f Idem codex, *non ipsum Dominum Deum.* Epistola Pelagii, *non solum ipsum Dominum & Deum.*
g Male in epistola Pelagii editum est *Dominum.* h *Jesu.* Deest in codice Parisiensi.
i Veteres libri, *Moysen.* k Idem libri, *Epicuri.* l Bellovac. *Deum.*
m Veteres libri & epistola Pelagii II. *quoniam.* n Male in epistola Pelagii editum est *per ista.*
o Bellovac. & epistola Pelagii, *in Moysen.* p *Separati sunt.* Hæc desunt in codice Parisiensi.
q Paris. & epistola Pelagii, *Moysi*; Bellovac. *Moyse.* r Paris. & epistola Pelagii, *ut baptizetur.*
s Veteres libri, *sic & quod.* t Paris. *tuas.* u Idem codex, *optinent.*
x Idem codex, *ex morte.* y Idem codex, *vigigorem.* z Idem codex, *adimpletur.*
aa Veteres libri & edit. *spectatur.* bb Paris. *apud eum.* cc Idem codex: *Item ejusdem Theodori.*

Judaicæ adoptionis, quia & ad illos dictum erat: Ego dixi, dii istis, & filii excelsi omnes. *&:* Filios genui & exaltavi: *ejus* [a] *adoptionis præcipuum; eo quod dixit, dilectus, & in quo mihi complacuit, ostendens. Propter hoc & vox Patris fiebat adoptionem confirmans, & Filii nominatione per adoptionem secundum gratiam eum qui vere filius est, demonstrabat: cujus conjunctio ad veram & firmam adoptionem istum constituebat:* & Spiritus sanctus in specie columbæ descendens, permansit super eum, *quatenus in conjunctione ad eum qui vere Filius est, ejus* [b] *cooperationi intentus maneat, firmum adoptionis habens dignitatem: per omnia autem in quo primo adoptionis præformabatur baptisma, dico autem domini Christi, ex Patre & Filio & Spiritu sancto hoc quod fiebat, complebatur.*

Psal. 81. Isai. 1. Luc. 3.

XIX. [c] Ejusdem ex interpretatione octavi psalmi.

Ideo ergo differentiam quidem Dei Verbi & recepti hominis [d] *tantam nobis ostendit psalmus: divisa vero hæc in novo testamento inveniuntur, domino quidem in se accipiente primordia psalmi, in quibus factorem eum dicit esse creaturæ, & elevatam habere super cælos magnificentiam, & mirificari in omni terra; apostolo autem secunda, quæ de homine sunt, qui tantum beneficium meruit, in Jesu accipiente; quomodo non manifestum, quod alterum quidem nos divina scriptura docet evidenter esse Deum Verbum, alterum vero hominem, & multam eorum esse nobis ostendit differentiam? Nam iste quidem memorat, ille autem memoriam meretur: & iste quidem visitat, alter autem cum visitationem meretur, beatus dicitur: & iste quidem beneficium dando minuit paulo minus ab angelis, ille autem & per talem minutionem beneficium accepit: & iste quidem gloria & honore coronat, alter autem coronatur, & pro his beatus dicitur: & iste quidem constituit ipsum supra omnia opera manuum ejus, & omnia subjecit sub pedibus ejus, alter autem meritus est dominari eis, quorum antea non habebat potestatem.*

Psal. 8.

XX. Ejusdem ex principio commenti quod in duodecim prophetas scripsit, abnegans prophetias de Christo esse prædictas.

Sed [e] *non volentes ista considerare, voces omnes trahere ad dominum tentant Christum, ut & quæ de populo* [f] *facta sunt, simili modo intelligerent, & risum præstarent Judæis, quando ex scriptorum sequentia nihil ad dominum Christum pertinentes ostendunt voces.*

XXI. Et post alia infert.

Psal. 15. Act. 2. & 13.

Tale est, Et quod non derelicta est anima ejus in inferno, nec caro ejus vidit corruptionem. *Nam propheta quidem supra modum ipsam ponit circa populum providentiam,* [g] *volens dicere, quoniam inextentabiles eos ab omnibus conservavit malis. Quoniam autem hoc verum & ex ipsis rebus eventum accepit in domino Christo, frequentissime de eo loquens beatus Petrus, utitur voce,* * *ostendens quoniam quod de populo supra modum dictum est, ex quadam ratione utente voce propheta, hoc verum eventum in ipsis rebus accepit nunc in domino Christo.*

XXII. [h] Et post alia infert.

Eumdem intellectum habet & illud: Diviserunt sibi vestimenta mea, & [i] supra vestimentum meum miserunt sortem. *Quod enim psalmus nullatenus convenit domino certum est. Neque enim erat domini Christi,* qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus, *dicere:* Longe a salute mea verba delictorum meorum. *Sed & ipse dominus* [k] *dum secundum communem hominum legem in passione opprimeretur,* Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? *emisit vocem: & apostoli:* Diviserunt sibi vestimenta mea, & [l] super vestimentum meum miserunt sortem, *ad eum traxerunt manifeste: quoniam quod supra modum dictum fuerat prius a David propter illata ei mala, hoc ex operibus evenit in domino Christo, cujus & vestimenta diviserunt, & sorti tunicam subjecerunt.*

Psal. 21. 1. Petr. Psal. Matth. Psal.

XXIII. [m] Ejusdem in psalmo vigesimo primo.

Foderunt manus meas [n] & pedes, & omnia perscrutabantur, & quæ agebam, & quæ conabar. *Nam foderunt, ex translatione dixit eorum, qui per effossionem scrutari quæ in profundo sunt tentant.* Dinumeraverunt omnia ossa mea, *totius meæ fortitudinis & totius meæ substantiæ detentores facti sunt, ut etiam* [o] *numero mea subjicerent. Istud autem ex consuetudine quam habent hostes, dixit: qui quando obtinuerint, numero &* * *talis subtilem notitiam inventorum faciunt. Propterea & sequenter dicens:* Ipsi vero consideraverunt & conspexerunt me, *intulit:* Diviserunt sibi vestimenta mea, & supra [p] vestimentum meum miserunt sortem. [q] *Considerantes autem me ait, & conspicientes quod omnia eis evenerunt in me desiderata (conspicere enim* [r] *ita ut apud nos, dicitur pro eo, quod est, Vidit in eum quæ volebat pati eum) jam tamquam me omnino malis dedito, sicut & hostes mea post vastationem & captivitatem diviserunt sorte* [s] *divisionem eorum facientes. Et evangelista quidem in domino verba ex rebus assumens, eis usus, ut sic & in aliis diximus. Nam quod non* [t] *pertineat ad dominum psalmus, in superioribus evidenter ostendimus. At vero beatus*

Psal. Ibidem. * Qui sunt ἀριθμ. Hard. Matth. Joan. Psal.

BALUZII NOTÆ.

a Vox *adoptionis* deest in libro Parisiensi. b Bellovac. *cooperationem tentus*. Paris. *cooperatione tentus*.
c Paris. *Item ejusdem*. Sic etiam paulo post. d Idem codex, *tantum*.
e Paris. *nolentes*. f Veteres libri, *facta*.
g Veteres libri & edit. *dicens volens dicere*. h Paris. *Item post alia*.
i Bellovac. *super vestem meam*. Sic etiam primo scriptum fuit in Parisiensi, sed postea repositum est *super vestimentum meum*. k *Deum*. Deest in antiquis codicibus & editionibus in hoc loco, sed ponitur post vocem *legem*.
l Veteres libri, *super vestem meam*. m Paris. *Item ejusdem*. n Idem codex, *& pedes meos*.
o Idem codex, *in numero*. p Veteres libri & edit. *vestimenta mea*. q Veteres libri: *Consid. enim*.
r Iidem libri, *ita & apud*. Sic etiam veteres editiones. s Paris. *divisiones*.
t Veteres libri, *pertinet*. Sic etiam veteres editiones.

tus David ſupra modum iſta magis ex his quæ A *ab* [a] *Abſalom facta ſunt, dixit: quoniam dum* Reg. 16. *receſſiſſet David, jure belli metropolim ingreſſus, omnes quidem obtinuit res regales*, non piguit autem etiam patris cubile inquinare.

XXIV. [b] Ejuſdem de interpretatione ſexageſimi octavi pſalmi, in verbo illo: *Dederunt* Pſ. 68. *in* [c] *eſcam meam fel, & in ſiti mea potaverunt me* [d] *aceto.*

[e] *Quoniam cibi & potus ſuaves quidem ſiunt in tempore gaudii, inſuavia autem & amara in triſtitia; talia erant, inquit, quæ ab illis fiebant, ut ex triſtitia & ira eſſet quidem mihi in locum fellis cibus, eſſet autem & potio aceto* B *nihil differens. Maxime autem hoc fit in iracundiis quæ* [f] *in tribulatione ſiunt, quod veriſimile erat pati eos contra ſuos. Uſus autem eſt evangeliſta hoc teſtimonio in domino, & ipſe autem dominus:* Zelus domus tuæ comedit me, Pſ. 68. n. 2. *de ſeipſo dicens; & beatus Paulus de Judæis* u. 10. *loquens:* Fiat menſa eorum, &c. *& beatus Petrus* . 1. *de Juda:* Fiat habitatio ejus deſerta. *Et certe diverſis conſtitutis rebus, non quaſi* [g] *pſalmo modo quidem pro his dicto, iterum autem de illo, & iterum de alio: ſed quia de Judæis dicta ſunt plura, qui ſe ſeparaverunt de Deo* [h] *& lege, convincentia* [i] *illorum indevotionem, neceſſarius eſt teſtimoniorum uſus ſimul & ex rebus captus* [k] *qualis eſt,* Pſ. 68. Dederunt in [l] eſcam meam fel, & C in ſiti mea potaverunt me aceto.

XXV. [m] Ejuſdem Theodori ex libro primo de incarnatione, interpretationem facientis de confeſsione Petri, in qua dicit: *Tu es* [n] *Chriſtus filius Dei vivi.*

Matth. 16. *Sicut igitur per hujuſmodi confeſſionem non* v. 1. *deitatis Nathanael habens ſcientiam oſtenditur,* v. 21. *(Judæi & Samaritæ talia ſperantes plurimum, quantum Dei Verbi a ſcientia longe erant?) ſic & Martha per confeſſionem illam, non deitatis habens tunc ſcientiam probatur, manifeſte autem* Matth. 16. *nec beatus Petrus. Adhuc etenim ipſis ſufficiebat* D *tunc, revelationem illam ſuſcipientibus, præcipuum aliquid & majus de ipſo præter* [o] *ceterorum hominum phantaſiam accipere. Poſt reſurrectionem autem* [p] *ſpiritu* [q] *perducti ad ſcientiam,* [r] *tunc revelationis perfectam ſcientiam ſuſcipiebant, ut ſcirent, quia præcipuum ipſi præter ceteros homines non aliquo puro honore ex Deo pervenit, ſicut in ceteris hominibus, ſed per unitatem ad Deum Verbum, per quam omnis honoris ei particeps eſt poſt in cælos aſcenſum.*

XXVI. Ejuſdem de interpretatione [s] evangelii, libro primo.

Mattheus quidem evangeliſta poſt tentationes Matth. 4. *dicit, quod* accedentes angeli miniſtrabant ei: [t] *ſcilicet cum eo conſtituti, & cooperantes, & omnibus circa eum Deo miniſtrantes, quod jam per certamina ad diabolum oſtenſus eſt clarior. Sed & quod paſſuro ei aderant* [u] *angeli, ex evangeliis diſcimus:* & cum reſurrexit, in monu- Luc. 22. mento viſi ſunt. *Per omnia etenim iſta mon-* Matth. 28. *ſtrabatur dignitas Chriſti, quod inſeparate ei angeli aderant, & omnibus circa eum miniſtrabant. Sicut enim a peccantibus ſeparantur, ſic* B *& per meritum honoratis ſubveniunt. Propter* Jacob. 1. *quod bene dominus ait:* Quod majus videbitis, [x] & quod cœlum aperietur omnibus per me, & omnes angeli ſemper mecum erunt, nunc quidem aſcendentes, nunc vero deſcendentes, *ſicut ad domeſticum* [y] *Dei & amicum.*

XXVII. Ejuſdem Theodori ex libris de incarnatione.

Plus inquietabatur dominus, & certamen [z] *habebat ad animæ paſſiones, quam corporis, & meliore animo libidines vincebat, mediante deitate ad perfectionem. Unde & dominus ad hæc maxime* [z] *inſtituens videtur certamen. Cupiditate* C *enim pecuniarum non deceptus, & gloriæ deſiderio non* [aa] *tentus, carni quidem* [bb] *præbuit nihil, (nec enim illius erat talibus vinci) animam autem ſi non recepiſſet,* * *ſed deitas eſt quæ ea* [cc] *vicerat, nullatenus eorum quæ facta ſunt, ad nos reſpicit lucrum, (quæ enim ad converſationis perfectionem, ſimilitudo deitatis & animæ humanæ?) Et videntur domini certamina non ad nos reſpiciens habere lucrum, ſed oſtentationis cujusdam gratia fuiſſe. Quod ſi hoc dicere non eſt poſſibile, (certum etenim eſt quod illa propter nos facta ſunt) & majus certamen inſtituit ad animæ paſſiones, minus autem ad carnis: quanto & amplius & magis inquietare illas contingebat, & magis illa erat quæ & amplioris indigebat medicinæ, videlicet quod & carnem & animam aſſumens, per utraque pro utriſque certabat: mortificans quidem in carne peccatum, & manſuetans ejus libidines, & facile capiendas meliore ratione animæ faciens; erudiens autem* [dd] *animam, & exercitans & ſuas paſſiones vincere, & carnis refrenare libidines. Hæc enim deitas inhabitans operabatur, hæc inhabitans* [ee] *medebatur utrique eorum.*

Et dum recitabantur blaſphemiæ Theodori, ſancta ſynodus exclamavit: Hæc jam condemnavimus, [ff] Hæc jam anathematizavimus: Ana-

a Pariſ. *Abiſalon.* b Pariſ. *item ejuſdem.*
c Idem codex, *eſca mea.* d Idem codex, *acetum.* Sic etiam in fine iſtius fragmenti.
e Veteres libri: *Quoniam cibi.* f Iidem libri, *cum tribulatione.* g Pariſ. *pſalmi modo.*
h Bellovac. *& legem vincentia.* i Idem codex, *eorum indevotionem.* Pariſ. *eorum devotione.*
k Veteres libri & edit. *quale.* l Iidem libri & edit. *eſca mea.*
m Pariſ. *Item ejuſdem.* Sic etiam paulo poſt in duobus locis ſequentibus.
n *Chriſtus.* Deeſt in eodem libro Pariſienſi. o Veteres libri & edit. *ceteros.*
p *Spiritu.* Deeſt in Pariſienſi. q Veteres libri & edit. *producti.*
r Iidem libri, *tunc & revelationis.*
s Veteres libri, *ſecundum Joannem evangelii.*
t Pariſ. *ſcilicet & cum eo.* u *Angeli.* Deeſt in eodem libro.
x Veteres libri, *quod &.* Sic etiam veteres editiones. y Bellovac. *domeſticum & Dei amicum.* Ita etiam veteres editiones. z Male in editionibus vulgatis epiſtolæ Pelagii, *inſtituere.*
aa Sic etiam primo habuit codex Pariſienſis: ſed poſtea ſyllaba *ta* addita ſupra lineam effecit *temtatus.*
bb Pariſ. *præbibuit.* cc Pariſ. *evicerat.* dd Conjunctio deeſt in libro Pariſienſi.
ee Idem codex, *mediabatur.* Bellovac. *meditabatur.* Sic etiam veteres editiones.
ff *Hæc jam anathematizavimus.* Hæc deſunt in codice Pariſienſi.

BALUZII NOTÆ.

thema Theodoro Mopſueſteno, Anathema Theodoro, & conſcriptis ejus. Hæc aliena eccleſiæ ſunt: Hæc aliena orthodoxis ſunt: Hæc aliena patribus ſunt: Hæc impietate plena ſunt: Hæc aliena [a] ſynodis ſunt: Hæc divinas ſcripturas impugnant, Unus Theodorus, Unus Judas.

Idem reverendiſsimus diaconus & notarius de eadem charta ſequentia recitavit:

XXVIII. [b] Ejuſdem ex libro contra Synuſiaſtas vel Apollinariſtas, quæ & propoſuit beatus Cyrillus, & refutavit.

Matth. 27. *Sed ſi caro erat, inquit, crucifixa, quomodo ſol radios avertit, & tenebræ occupaverunt terram omnem, & terræ motus, & petræ [c] dirumpebantur, & mortui [d] ſurrexerunt? Quia igitur dicunt & de tenebris in Ægypto factis in temporibus [e] Moſis, non per tres horas, ſed per tres dies? Quid autem propter alia per [f] Moſen facta miracula, & quæ per Jeſum Nave, qui ſolem ſtare fecit? qui ſol [g] & in temporibus Ezechiæ regis & contra naturam retroverſus eſt? & de Eliſæi reliquiis, quæ mortuum [h] ſuſcitarunt? Si enim Verbum Deum paſſum demonſtrant quæ in cruce facta ſunt, & propter hominem non concedunt hæc facta eſſe, & quæ in temporibus [i] Moſis, propter genus Abraham non [k] erant, & quæ in temporibus Jeſu Nave, & quæ in Ezechiæ regis. Quod ſi illa propter Judæorum populum mirabiliter facta ſunt, quomodo non magis quæ in cruce facta ſunt, propter Dei Verbi templum?*

Exod. 10. *Joſue 10.* *4 Reg. 20.* *4 Reg. 13.*

XXIX. [l] Ejuſdem ex libro octavo de incarnatione.

Citatur & a Leontio l. 3. ap. Caniſ. t. 4. p. 89. *Hard.* *Geneſ. 2.* *Matth. 19.* *Manifeſtum autem eſt, quod unitas convenit. Per eam enim collectæ naturæ unam perſonam ſecundum unitatem effecerunt. Sicut enim de viro & muliere dicitur, quod jam non ſunt duo, ſed una caro, dicamus & nos rationabiliter ſecundum unitatis rationem, quoniam [m] non ſunt duæ perſonæ, ſed una, ſcilicet naturis diſcretis. Sicut enim ibi non nocet numero duorum unam dici carnem: certum eſt enim, ſecundum * quod una dicitur: ita & hic non nocet naturarum differentiæ perſonæ unitas. Quando etenim naturas diſcernimus, perfectam naturam Dei Verbi dicimus & perfectam perſonam: nec enim ſine perſona eſt, ſubſiſtentiam dicere perfectam: perfectam autem & hominis naturam, & perſonam ſimiliter. Quando autem ad conjunctionem [n] reſpicimus, unam perſonam tunc dicimus.*

* f. quid

XXX. [o] Ejuſdem * ex ſeptimo libro de incarnatione, in quibus dicit, nec ſecundum ſubſtantiam, nec ſecundum operationem unitatem Dei Verbi factam eſſe, ſed ſecundum bonam voluntatem.

* Theodori

Neque igitur [p] ſubſtantia dicere, neque operatione poſſibile eſt, habitationem Deum Verbum facere. Quid itaque ſupereſt, qua utamur ratione, quæ in his propria videbitur ſervari? Certum igitur eſt, quod bona voluntate oportet dicere inhabitationem factam eſſe. Bona autem voluntas, dicitur bona & optima Dei voluntas, quam faciat illis placitus, qui ei adhærere feſtinant, [q] eo quod viſa ſunt ei de ipſis.

Leontius ibid. p. 85.

Et poſt alia. [r] *Cognoſci autem perſonæ unitatem, eo quod omnia per eum [s] perficit: quæ unitas facta eſt ex inhabitatione quæ eſt ſecundum bonam voluntatem. Unde dicentes Filium Dei judicem venturum eſſe de cælis, ſimul hominis & Dei Verbi adventum intelligimus: non quod ſimiliter ei Deus Verbum traducitur ſecundum [t] naturam, ſed quod bona voluntate unitas omni modo cum eo erit ubicumque fuerit, eo quod & omnia [u] perficit per eum.*

Leontius ibid. p. 86.

XXXI. [x] Ejuſdem de interpretatione ſymboli trecentorum decem & octo ſanctorum patrum.

Sed Chriſtum quidem ſecundum [y] carnem & aſſumptam ſervi formam, eum autem qui eam aſſumpſit, ſuper omnia nominans Deum, intulit tamen hoc ſecundum conjunctionem nominum naturarum, manifeſtam [z] & diviſionem faciat. Nemo igitur neque eum qui ſecundum carnem ex Judæis eſt, dicat Deum qui eſt ſuper omnia, ſecundum carnem ex Judæis.

XXXII. Ejuſdem ex commento epiſtolæ ad Hebræos.

Act. 10. Jeſum enim dicit a Nazareth, quem unxit Deus Spiritu ſancto & virtute. *Qui autem de ſpiritu unctus eſt, omnimodo aliquid aſſumpſit. Quis autem furens dicat de ſpiritu aliquid aſſumpſiſſe divinam naturam, nec non & [aa] participum? Particeps enim ejus videlicet vocat, qui & ipſi uncti ſunt. Qui autem uncti ſunt, & in hoc participes ejus juſte facti, non aliter unctionis communicare dicantur, niſi ei qui aſſumptus eſt. Et hoc ipſum autem demonſtratur, quod mercedem juſtam accepit.* Pro hoc enim, *inquit*, *Pſal. 44.* quod dilexiſti juſtitiam, & odiſti iniquitatem, * pro his præcipuam unctionem meruiſti.

* præ

XXXIII.

BALUZII NOTÆ.

a Pariſ. *ſynodi*.
b Pariſ. *Ejuſdem Theodori contra Sunuſiatas*. In epiſtola Pelagii, *Synoriaſtas*, mendoſe pro *Synuſiaſtas*.
c Veteres libri, *diſrumpebantur*, Epiſtola Pelagii, *diſrupta ſunt*. d Bellovac. *reſurroxerunt*.
e Pariſ. *Moyſi*, Bellovac. *Moyſe*. f Veteres libri, *Moyſen*.
g Conjunctio deeſt in antiquis libris & editionibus. h Bellovac. *reſuſcitaverunt*.
i Veteres libri, *Moyſe*. k Iidem libri, *erunt*, Sic etiam veteres editiones.
l Male in libro Pariſienſi. *Item ejuſdem ſancti Cyrilli in libro octavo de incarnatione*. Recte autem refertur hic locus in epiſtola Pelagii ſupra laudata. m Sic etiam legendum eſſe in epiſtola Pelagii docet codex Nicolai Fabri.
n Pariſ. *reſpicient*. o Pariſ. *Item ejuſdem Theodori ex ſeptimo*.
p Pariſ. *ſubſtantiam-operationem*.
q Idem codex, & *quod bona viſa ſunt ei de ipſis*.
r Idem codex: *Cognoſcit*. ſ Bellovac. *perfecit*, Pariſ. *fecit*. t Pariſienſis addit *veſtram*.
u Bellovac. *per eum perfecit*. Pariſ. *per eum fecit*.
x Bellovac. *Ejuſdem ex interpretatione*. Sic etiam in epiſtola Pelagii Pariſ. *Item ejuſdem ex interp.*
y Conjunctio deeſt in antiquis codicibus & in epiſtola Pelagii. Vox autem *carnem* excidit in editionibus ejuſdem epiſtolæ. z Nec hoc quoque conjunctionem agnoſcunt veteres libri & epiſtola Pelagii. Ubicumque autem in hoc fragmento ſcriptum eſt *Dominum* in epiſtola illa, codex Fabri habet *Deum*. aa Pariſ. *participium*.

XXXIII. [a] Ejusdem Theodori de interpretatione secundum Joannem evangelii, de libro primo.

Rabbi, tu es Filius Dei, tu es rex Israel: *hoc est: Tu es ille qui de longe prædicatus est Christus:* [b] *Hoc enim scilicet de Christo* [c] *sperabat, sicut domestico constituto præter omnes Deo.*

XXXIV. Et post alia.

[d] *Certus quidem & ipse erat, Filium Dei non secundum deitatis dicens nativitatem, sed secundum quod domesticus Deo erat: per quod Filii Dei,* [e] *qui per* [f] *virtutem domestici Deo constituti homines, interim vocabantur.*

XXXV. Ejusdem Theodori ex libro ad baptizandos.

[g] *Quando enim dicit*: De Filio suo, qui factus est ex semine David secundum carnem, *certum quidem quod filium hic eum qui ex semine David factus est secundum carnem, non Deum dicit Verbum, sed assumptam servi formam. Nec enim Deus secundum carnem, nec Deus ex semine factus est David, sed sumptus pro nobis homo, quem filium beatus apostolus manifeste vocat.*

XXXVI. Ejusdem Theodori ex eodem libro.

Renatus alter factus es pro altero, non jam pars Adam mutabilis & peccatis circumfusi, sed Christi qui omnino inculpabilis per resurrectionem factus est.

XXXVII. Ejusdem ex eodem libro.

[h] *Ut multam quidem ejus faceret diligentiam, omnia autem illius propria faceret & toleraret, per omnes eo ducto passiones, per quas eum secundum suam virtutem perfectum* [i] *fecit,* [k] *nec a mortuis secundum suæ naturæ legem recedens, sed sua præsentia &* [l] *operatione & gratia liberans quidem eum de morte, & malis quæ inde sunt; resuscitans autem eum* [m] *de mortuis, & ad meliorem finem perducens.*

XXXVIII. Ejusdem Theodori ex eodem libro.

Deinde ostendens cujus gratia passus est, diminutionem infert: Quatenus circa Deum pro omnibus gustaret mortem: *quia, divina natura ita volente, separata illa, ipse per se pro omnium utilitate gustavit mortem;* [n] *& ostendens quod deitas separata quidem* [o] *erat ab illo qui passus est secundum mortis experimentum, quia nec possibile erat illam mortis experimentum accipere, non tamen* [p] *illi qui passus est,* [q] *abfuerat secundum diligentiam.*

XXXIX. Ejusdem ex eodem libro.

Jesum enim, *ait,* [r] de Nazareth, quem unxit Deus Spiritu & virtute, [f] *cujus unctionem meritus, & immaculatus effectus est per omnia, & ad divinam naturam meruit conjunctionem. Neque enim conjunctionem susceptisset illam, nisi prius immaculatus factus fuisset, ut sic condeceat illius unitatem.*

XL. Ejusdem Theodori ex interpretatione secundum Matthæum evangelii.

Nam & illud: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacuit, *insania evidens est de Deo Verbo* [t] *putare dicere eum. Qui enim dixit;* Hic est Filius meus dilectus; *& intulit*: In quo mihi complacuit, *significavit quod aperte ad comparationem hoc* [u] *dicit aliorum filiorum, qui nec dilecti ei sunt, nec placere nimis potuerunt ei.*

LXI. Ejusdem ex libro ad baptizandos.

Permanens autem, donec secundum suam creaturam & virtutem solvens mortis dolores, liberavit eum ineffabilibus illis vinculis, [x] *& de mortuis resuscitans, transtulit quidem in immortalem vitam; incorruptum autem eum & immortalem & immutabilem efficiens, in cælum duxit.*

XLII. Et post alia.

[y] *Christum justificatum & immaculatum factum virtute sancti Spiritus, sicut beatus Paulus modo quidem dicit:* Quod justificatus est in spiritu: *modo vero*: Qui per Spiritum æternum, immaculatum se obtulit Deo, *mori quidem fecit secundum legem hominum, utpote autem impeccabilem virtute sancti Spiritus factum, resuscitavit de mortuis, & ad vitam constituit meliorem: immutabilem quidem animæ cogitationibus, incorruptum autem & indissolutum & carne faciens.*

Et post alia: [z] *Deo autem gratias*, qui nobis dedit victoriam per dominum nostrum Jesum Christum; *istorum causam fuisse nobis dicens Deum, qui contra omnes adversarios nobis dedit victoriam, sive mortis, sive peccati, sive cujuscumque hinc nascendi mali: qui dominum nostrum Jesum Christum pro nobis hominem sumens, & ipsum per resurrectionem de mortuis ad meliorem transtulit finem, & in dextera sua sedere fecit & nobis ad eum donavit communionem.*

XLIII.

---

a Idem codex: *Item ejusdem Theodori*. Sic etiam in sequentibus fragmentis.
b Veteres libri: *Hæc enim*. c Paris. *sperant*. d Idem codex: *Certum*.
e Vox *qui* deest in codicibus calamo exaratis & in epistola Pelagii. f Epistola Pelagii, *voluntatem*.
g Veteres libri, *dixerit*. Sic etiam veteres editiones.
h Vir clarissimus Joannes Garnerius in Notis ad Marium Mercatorem parte 2. pag. 261. ex sola conjectura existimat hoc fragmentum conjunctum fuisse cum eo quod illic editum est ex interpretatione ejusdem Mercatoris.
i Paris. *fecit electum*. k Veteres libri, *nec a mortuo*. Sic etiam veteres editiones.
l Paris. *moderatione*. m Idem codex, *a mortuis*. n Conjunctio defideratur in eodem libro Parisiensi.
o Veteres libri, *erat illo*. p Idem libri, *illo*. q Bellovac. *a fuerat*, Paris. *aut fuerat*.
r Paris. *a Nazareth*. s Idem codex, *ejus*. t Idem codex, *putare & dicere*.
u Idem codex, *dixit*. x Idem codex, *& a mortuis*. y Veteres libri & editiones: *Jusum justificatum*.
z Bellovac. *gratia*.

BALUZII NOTÆ.

XLIII. Ejusdem ex libro duodecimo de incarnatione.

Cum ergo interrogent ; Hominis genitrix, aut Dei genitrix Maria ? Dicatur a nobis : Utraque : unum quidem natura rei, alterum autem relatione. Hominis enim genitrix natura, quia homo [a] *erat & in ventre Mariæ, qui & processit inde : Dei autem genitrix, quia Deus erat in homine nato ;* [b] *non illo circumscriptus secundum naturam, sed quod* [c] *in eo erat affectu voluntatis.*

XLIV. Ejusdem Theodori quæ proposuit sanctus Cyrillus & refutavit.

Gratia filius qui ex Maria est homo, natura autem Deus Verbum. Quod autem secundum gratiam, non natura : & quod secundum naturam, non gratia. Non duo filii. Sufficiat corpori quod ex nobis est, secundum gratiam filiatio, [d] *gloria, & immortalitas, quia templum Dei Verbi factum est. Non supra naturam elevetur, & Deus Verbum pro debita a nobis gratiarum actione non injurietur. Et quæ est injuria ? Componere eum cum corpore, & putare indigere corporis ad perfectam filiationem. Nec ipse Deus Verbum vult se David filium esse,* [e] *sed dominum : corpus autem hoc vocari David filium, non solum non invidit,* [f] *sed & propter hoc adfuit.*

XLV. Ejusdem Theodori ex his quæ refutavit sanctus Cyrillus.

Quando erit quæstio de nativitatibus secundum naturam, [g] *ne Mariæ filius Deus Verbum existimetur : mortalis enim mortalem generat secundum naturam, & corpus simile sibi. Et duas nativitates Deus Verbum non sustinuit, unam quidem ante sæcula, alteram autem in posterioribus temporibus.*

XLVI. Ejusdem ex interpretatione epistolæ ad Hebræos.

Ergo jam cessabunt ab impudente pugna ; desistent [h] *autem a vana contentione, erubescentes evidentiam prædictorum. Plurimos enim, dicit, filios in gloriam ducentem. Ecce igitur in filiationis ratione apostolus apparet assumptum hominem ceteris connumerans, non secundum quod* [i] *illis similiter filiationis particeps est, sed secundum quod similiter gratia filiationem assumpsit, deitate sola naturalem filiationem possidentem.*

XLVII. Ejusdem ex libro duodecimo de incarnatione.

Sed ad hoc dicunt, quod Jesus nomen, salvatorem significat. Salvator autem, dicit, quomodo ille homo dicatur ? obliti quod Jesu dicebatur etiam filius Nave : & quod mirandum est, [k] *qui ante sic vocatus est, fortuito in generatione, sed transnominatus a Mose. Certum est quod non hoc imponere homini patiebatur, si autem divinam naturam omnimodo significabat.* * quia non sic vocatus fuit.

XLVIII. Ejusdem ex eodem libro.

Itaque non solum Filium ipsum vocat a Deo Verbo separans, sed etiam secundum filiationis rationem connumerans, ceteris participibus filiationis convincitur ; quoniam gratia & ipse particeps fuit filiationis, non naturaliter ex Patre natus, habens tamen ad ceteros excellentiam, quia unitate ad ipsum filiationem possidet, quod ei firmiorem ipsius rei donat participationem.

XLIX. Theodori ex libro secundo de incarnatione.

Homo Jesus similiter omnibus hominibus, nihil differens connaturalibus hominibus, [*] *quamque ipsi* [l] *gratiam dedit, gratia autem data naturam non immutat : sed post mortis destructionem donavit Deus nomen supra omne nomen.* * quam quod Philip. 2.

L. Ejusdem ex eodem libro.

Sed mei fratres, qui ejusdem mihi [m] *matris, filii dicunt mihi : Non* [n] *separa hominem & Deum, sed unum eumdemque dic hominem.* [o] *Dico connaturalem mihi,* [p] *dico Deum. Si dicam connaturalem Deo, dico, quomodo homo & Deus* [q] *unum est ? Numquid una natura hominis & Dei, domini & servi, factoris & facturæ ? Homo homini consubstantialis est, Deus autem Deo consubstantialis est. Quomodo igitur homo & Deus unum per unitatem esse potest, qui salvificat* [r] *& salvificatur, qui ante sæcula est, & qui ex Maria apparuit ?*

LI. Ejusdem ex quarto libro commenti secundum Matthæum * de hecatontarcho.

Bene intulit, [s] Namque & ego homo sum, *ut dicat, Nihil mirandum si hoc potes, cum sis homo accipiens a Deo : quoniam & ego cum hoc sim, accipio obedientes* [*] *semel habens jubendi potestatem propter datoris indulgentiam.* Matth. 8. * simul

LII. Ejusdem ex eodem libro.

Qua propter nec incongruum est, & te accepta ista a Deo potestate, verbo solo [t] *jubentem abigere passiones. Nec enim tamquam Filio Dei & ante universam creaturam existenti, & creatori eorum quæ sunt, accessit centurio.*

LIII.

BALUZII NOTÆ.

a Veteres libri & editiones non habent conjunctionem.
b Paris. tantum, *non Deus*. c Bellovac. *inerat*.
d Nec heic quoque conjunctionem agnoscunt veteres libri & editiones. e Paris. *sed Deum*.
f Veteres libri non habent conjunctionem. g Veteres libri & edit. *nec Mariæ*.
h Iidem libri & edit. *autem vana*. i Paris. *similiter illis*.
k Bellovac. *quia non* ; Paris. *quod non*. l Veteres libri & edit. *gratia dedit*.
m Veteres libri, *matris sunt filii*. n Paris. *separas*. o Veteres libri, *dicens*.
p Vox *dico* desideratur in codice Parisiensi. q Veteres libri & edit. *unus*.
r Veteres libri, *& qui salvificatur*.
s Iidem libri : *Namque ego*.
t Paris. *jubente*.

LIII. Ejusdem ex libro decimotertio de incarnatione.

[a] *Consonantia & apostolus dicit* : Et manifeste magnum est [b] pietatis mysterium: qui manifestatus est in carne, justificatus est in spiritu : *justificatum esse in spiritu dicens ipsum, sive quod ante baptismum cum subtilitate* [c] *competente legem* [d] *custodiit, sive quod etiam post illud gratiæ conversationem* [e] *cooperatione spiritus cum magna complevit subtilitate.*

1. Tim. 3.

LIV. Ejusdem Theodori ex quartodecimo libro ejusdem opusculi.

Idem hoc dicemus juste & de domino, quod Deus verbum sciens ejus virtutem, & secundum præscientiam, statim in ipso initio complasmationis inhabitare bene voluit, & uniens eum sibi affectu voluntatis, majorem quamdam præstabat ei gratiam, utpote gratia quæ in eum est, [f] *& in omnes homines dividenda. Unde & circa bona voluntatem integram ei custodiebat. Non enim hoc* [g] *docemus, quod ille homo voluntatem habebat nullam, sed quod volebat quidem bonum, magis autem ei voluntarie plurimum aderat & boni desiderium, & contrarii odium. Conservabatur vero a divina gratia illi voluntas integra ab initio, Deo, qualis erit, subtiliter sciente : qui & ad confirmandum eum magnam illi cooperationem habitatione sua præstabat pro omnium nostrum salute. Unde nec injustum dicat* [h] *aliquis esse, quod præter omnes præcipuum aliquid datum est illi homini, qui a domino assumptus est.*

LV. Ejusdem Theodori ex his quæ sunt in evangelium secundum Matthæum, in quibus [i] dixit : quod Deus creavit contraria, id est, bona & mala.

Nam rationalis quidem proprium est, discretio bonorum & malorum. Cum vero non essent contraria, non erat ei possibile aliquid discernere. Primum igitur in his quæ creata sunt, magnam contrarietatem fecit.

LVI. [k] Ejusdem ex libro, quod Deus peccatum docuit, & mortem introduxit.

Quoniam autem non obaudiit Adam, deinde subditus est morti : & factum est hoc propter inobedientiam, quod & [l] *citra inobedientiam propter utilitatem nostram a creatore factum est, edocti sumus omnes peccatum.*

LVII. Ejusdem Teodori ex libro quinto commenti de creatura, in quibus & bona & mala a Deo esse facta dicit.

Nec igitur morte non sponte & præter judicium suum intulit hominibus, neque peccato aditum ad nullam utilitatem dedit : nec enim hoc fieri [m] *nolens non poterat : sed quoniam sciebat utile esse nobis, magis autem omnibus rationabilibus, prius quidem malorum & deteriorum fieri aditum, postea autem deleri quidem hæc, introduci autem meliora : ideo in duos status divisit Deus creaturam, præsentem & futurum, in illo quidem ad immortalitatem & immutabilitatem omnia ducturus, in præsenti vero creatura in mortem & mutabilitatem interim nos dimittens. Nam si quidem statim ab initio immortales nos fecerit & immutabiles, nullam differentiam ad irrationabilia haberemus, proprium nescientes bonum. Ignorantes enim mutabilitatem,* [n] *immutabilitatis ignorabamus bonum : nescientes mortem, immortalitatis lucrum nesciebamus : ignorantes corruptionem, non laudabamus incorruptionem : nescientes passionum gravamen, impassibilitatem non mirabamur. Compendiose dicere, ne longum sermonem faciam : nescientes malorum experimentum, bonorum illorum non poteramus scientiam mereri.*

LVIII. [o] Ejusdem de iisdem, & angelos, & homines, & dæmones similiter malos esse dicentis.

Necesse est autem, omnia simul rationabilia, invisibilia dico, & nos ipsos, quibus mortale quidem est corpus, anima autem per omnia * *ejusdem invisibilibus & rationalibus substantiis, hic quidem præsentem mutabilitatem pati, ut* [p] *optima erudiamur doctrina religiositatis, & ad benevolentiam* [q] *constituamur.*

LIX. Ejusdem interimentis judicium, & dicentis quod mutabilia & mortalia omnia facta sunt, & iterum omnia immutabilia & immortalia statim post resurrectionem erunt secundum similitudinem Christi.

Quod quidem placuit Deo, hoc erat [r] *in duos status dividere creaturam : unum quidem qui præsens est, in quo mutabilia omnia fecit : alterum autem qui futurus est, cum renovans omnia ad immutabilitatem transferet : quorum principium nobis ostendit in dispensatione domini Christi, quem ex nobis existentem resuscitavit ex mortuis, & immortalem corpore, & immutabilem fecit* * *animam : per quod demonstravit, quia circa universam creaturam hoc* [s] *futurum est.*

* for. anima:

LX. Ejusdem ex quarto libro de creatura.

Illo certo constituto, quod quemadmodum nobis per resurrectionem & corpus incorruptum & immutabilis anima erit, eodem modo & invisibilibus & [t] *rationabilibus naturis* [u] *immutabilem mereri contingit, nunc quidem accipientibus conversionem, sicut versa* [x] *multoties decem millia dæmonum ostendunt, tunc autem in immutabilitatem nobiscum futuris.*

LXI.

---

a Idem codex : *Constantia.* b Idem codex, *patentis.* c *Competente.* Deest in libro Parisiensi.
d Idem codex, *custodivit*, & infra, *obaudivit.* e Idem codex, *cooperante spiritu.*
f Conjunctio deest in antiquis libris & editionibus. g Paris. *dicemus.*
h Idem codex, *aliquis vos esse.* i Veteres libri, *dicit.* k Idem libri, *ex eodem libro.*
l Paris. *citra obedientiam.* m Bellovac. *volens.* n Paris. *immutabilitatem ignorabamus.*
o Codex Parisiensis addit *generis.* p Veteres libri, *optimam erudiamur doctrinam.*
q Paris. *constituamus.* r Veteres libri, *in duo.* s Paris. *facturum.*
t Veteres libri, *inrationabilibus.* u Bellovac. *immutabilitatem.* Paris. *tunc immutabilitatem.*
x Veteres libri, *multotiens.*

BALUZII NOTÆ.

LXI. Ejusdem ex quinto libro, quod sciens Deus expedire hominibus peccatum, hoc fieri disposuit.

Nam sciebat quidem quod peccabunt [a] *omnimodo, concedebat vero hoc fieri, expedire eis cognoscens: quoniam nec erat possibile eum, qui cum fecerit non extantes, & tantorum quidem demonstraverit dominos, tanta vero bona proposuerit ut eis fruantur, non prohibere peccati aditum, si expedire eis hoc cognosceret. Sed enim non erat possibile, nos aliter discere peccatum, & passionum molestiam, & deteriora, & nostram infirmitatem in his demonstrandam, ad ostendendam magnitudinem immutabilitatis, quam postea nobis esset donaturus, nisi sic ab initio hæc fuissent a Deo dispensata, ut collatione & experimento infinitorum illorum bonorum possemus scire magnitudinem: & hujus gratia, utpote profuturum nobis, peccatum intrare dimittens, magnum in ejus bello auxilium invenit.*

Genes. 3. LXII. Ejusdem Theodori detrahentis quæ sunt de flammea framea & de Cherubim dicta.

Nam flammeam [b] *quidem frameam dicunt, ut dicat quia ignis est terribilis coruscans, in habitu gladii extensus,* [c] *ut bifariam terribilis quidam visus esset videntium, & ex natura & ex habitu ejus quod ostendebatur: quam & verti dixit, ut assiduitate motus coruscans, terribilem & majorem videnti timorem faceret. Cherubim vero animalium dicit quasdam formas terribiles, & potentes tremefacere videntem. Sicut enim nos animalia quædam forsitan januis constituimus, sic Deus flammeam frameam constituit & Cherubim, ut per ea Adam cum timore, quæ est terribilis de visu, prohibitus introitu paradisi, merito* [d] *castigaretur. Non enim invisibiles quasdam virtutes dicit Cherubim hic, sicut quidam arbitrantur: quoniam non aliquid valebat invisibilis natura ibi, cum sensibilis visus esse deberet, & quæ Adam castigaret. Nec igitur flammea framea natura erat ignis, sed talis visus: nec Cherubim animalia, sed visus talis.*

LXIII. Ejusdem Theodori reprobantis & librum Job, & contra conscriptorem ejus, id est, sanctum Spiritum, dicentis quod [e] pagana sapiens hunc librum conscripsit.

His quæ pro doctrina hominum scripta sunt, & Salomonis libri connumerandi sunt, id est, Proverbia & [f] *Ecclesiastica, quæ ipse ex sua persona ad aliorum utilitatem composuit, cum prophetiæ quidem gratiam non accepisset, prudentiæ vero gratiam, quæ evidenter altera est præter illam, secundum beati Pauli vocem.* *1. Cor. 1.*

LXIV. Et post alia.

Erat igitur satis idoneum, supervacua quidem omnia verba auferre scripturæ: quæ autem ad significationem vitæ ejus necessaria erant exponere, quæ omnia sufficiebant quemlibet ad meliora convertere, & æmulatorem facere boni. Nunc vero cum hoc non fecisset, ad vani honoris amorem non necessarium respiciens, non in minimis [g] *existimationi justi nocuit apud eos, qui divinas scripturas non cum debita devotione judicare solent, & ex hoc multos fecit scripta inculpare, & ad accusationem ea trahere beati Job.*

LXV. Et post alia.

Ipsa statim verba, ex quibus incipere eum dicit conscriptor, cum pervenissent amici, quis consideranter omnia videns, [h] *omnia vel dicens, putet aut dicat justi unquam menti convenire? Maledicta enim tam multa colligere statim ab initio, & rebus ea imponere quæ maledictum suscipere non possunt, quia nec subsistere creduntur, quis existimet viro convenire, qui cum tanta sapientia & virtute & reverentia* [i] *suam vitam gubernasset?* *Job. 3.*

LXVI. Et per omnia reprobans scripturam Job, & conscriptori maledicens, (idem autem est dicere sancto Spiritui) in fine interpretationis blasphemiæ suæ ita dicit.

Parvum autem & istud flagitium ad hoc quod in fine positum est. Hoc enim quod dixit, tertiam filiam suam Amaltheæ cornu eum vocasse, nihil aliud est, quam ostendere eum paganicis fabulis assentientem, & [k] *idololatriæ figmenta* [l] *diligentem, certo quidem constituto, quod nec scire quidem de Jove & Saturno & Junone paganicas fabulas poterat* [m] *Job beatus, homo barbarus & Edomitanus genere. Quod si & sciret, sed non filiæ suæ mirabiliter divinitus natæ, ex idololatriæ* [n] *paganis fabulis nomen imponeret, decorare eam* [o] *existimans si ita nominata fuisset. Hoc enim erat paganis fabulis consentientis, & idololatriæ diligentis figmenta, & filiam decorare per ea volentis, & desiderantis & sibi & filiæ suæ ad* [p] *fabularum figmenta communionem esse videri. Sed quod omne hoc figmentum est, omnibus certum est.* *Job. 42.*

LXVII. Et post alia.

Et conscriptor quidem manifestus est, ex amore magno & importuno vani honoris hoc passus. Ut enim semetipsum ostenderet & extranea eruditum esse doctrina, & [q] *paganorum fabularum scientiam habuisse, quas de illis quos deos putabant, firmas habebant, minimum existimavit nominationem istam inde acceptam justo imponere, quasi per eam filiam suam decorari volenti. Mihi vero ex tota libri conscriptione certus est conscriptor paganica scientia esse eruditus, ad cujus imitationem præsentem volens scripturam componere, nocuit historiæ pulchritudini. Qui enim apud illos tragœdias componunt, causas quidem accipiunt ab his quæ multi loquuntur, quando etiam*

BALUZII NOTÆ.

a Paris. *omnino.* b Idem codex, *quidem & de frammea dicit.*
c Idem codex, *& bifariam.*
d Idem codex, *castigetur.* e Paris. *Paga.*
f Idem codex, *Ecclesiaste.* g Idem codex, *æstimationi.* h Vox *omnia* deest in hoc loco in antiquis codicibus.
i Veteres libri, *vitam suam.* k Veteres libri & heic & paulo post, *idolatriæ.* Sic etiam ferme Latini veteres.
l *Diligentem.* Deest in libro Parisiensi.
m Veteres libri, *beatus Job.* n Paris. *paganicis*, ut supra. o Idem codex, *æstimans.*
p Bellovac. *fabulorum.* Et paulo post, *paganorum fabulorum.* q Paris. *paganarum.*

etiam eus contigerit quodammodo apud plurimos opinionem veritatis habere : pura autem causa utentes , suam artem & sapientiam in compositione fabularum ostendere [a] *festinant , & personas introducentes sibi placitas , & voces circumponentes eis , a quibus clariores fieri arbitrantur & decorari , ut & querimoniam & laudem quæ a scriptis infertur , sive per intellectum , sive per ipsa verba scriptor peccaveris , non ad personas quarum verba confingit , legentes referant , sed ad fabulæ conscriptorem. Et ille autem cum* [b] *invenisset & de beato Job historiam maximam & claram , quæ in ore omnium similiter ferebatur non solum Israelitici generis , sed & aliorum ,* [c] *quem etiam clariorem Dei testimonium faciebat quod factum est ad prophetam , gloriam ex magnitudine causæ volens suscipere , hanc scripturam composuit , non cogitans , quod multa differentia est inter historiam justi secundum divinæ scripturæ & simplicitatem & subtilitatem propositam , & inter verba superflua , & ad probationem confecta . Inde & illas plasmationes fecit , in quibus certamen ad Deum fecit diabolum , & voces sicut voluit circumposuit , alias quidem justo , alias vero amicis : in quibus vocibus quantum competenti excessit , dictum est etiam in superioribus . illum autem* [d] *Elium in postremo introduxit tantæ injuriæ plena dicentem adversus justum , & in fine personæ magnitudinis divinæ naturæ circumposuit talem dictionem , in qua non piguit etiam figmentum* [e] *cetus addere . Ex hoc autem importuno vani honoris amore , & nominationem hanc ex fabulis paganicis arreptam , beato Job applicavit .*

LXVIII. Ad hæc autem despernit idem Theodorus & canticum canticorum , & sicut ad amatam sibi hæc Salomonem scripsisse , dicit , infanda Christianorum auribus de hoc exponens. Habet autem sic:

Cum me [f] *piguisset cantica canticorum perlegere , quoniam neque secundum propheticam speciem expositæ sunt , neque secundum* [g] *historiarum traditionem , sicut scriptura regnorum , neque demonstrativa admonitione studii* [h] *utuntur , nescio quomodo tuarum litterarum præceptum de cantico canticorum exigens a nobis irrecusabiliter causam , fecit me circa eum diligentiorem , violenter quidem . Et sic nec enim cessavi ,* [i] *& initio ipso lectionis quasi* [k] *studiosa* [l] *alacritate oscitans frequenter , & dormitans , sicut convivio codicis nuptiali , & hoc regali ,* [m] *percantatus .*

LXIX. [n] Et post pauca.

[o] *Sed sic per sapientiam Gentibus & Judæis prædicabilem & terribilem existentem ut solertem . Unde & pax ei firmior , quam in anterioribus temporibus erat , timore summæ circa ea prudentiæ frenatis gentibus bella amantibus , Ægyptiacum* [p] *convivium facit , Salomonem apud Judæos vitiosum , tamquam legum paternarum prævaricatorem , abdicantium alienigenas nuptias , & ad puellæ convivium* * *cecidit fugiendæ quidem etiam ipso patrio deformi colore (nocturnorum* [q] *enim colorum Ægyptus genitrix) magis vero fugiendæ ,* [r] *quoniam qui genus habebat ex Cham , qui heres fuit antiquæ maledictionis Noe , ex quibus passus est aliquid Salomon circa conjugis desiderium , & opprobrio prævaricationis irritatus , componit* [s] *canticam excusationem ,* [t] *ut gratior etiam uxori sit , canticis delectatus pro ea factis : & improperantes sapienter* [u] *percussit , tamquam conscripti causam illi dantes lætiarum , & non pœnitentiæ propter nuptias tanquam pravas . Unde ab osculis nuptialibus statim ei & initium est , tamquam sistenti novam nuptam reclamantem vituperantibus :* Osculetur me sponsus ab osculis oris ejus , *& vestrum mihi cura nulla opprobrium latrantium . Et iterum* [x] *irritatio ad vituperationes pro sponsa sua calidior :* Nigra sum & bona, filiæ Jerusalem, sicut tabernacula Cedar , sicut pellis Salomonis. *Ne mihi , dicit , colorem ad vituperationem proponite , nisi forte etiam bene compositarum* [y] *ædificationum ex nigro lapide Arabiæ miraculum , vituperationem esse* [z] *putatis : quorum lapidum mihi membra similia sunt , sicut quidam lapides pretiosi . Cæruleo enim* [aa] *ipso coloris , quod vituperantes canitis , similitudo est talium lapidum , & regalis purpura , & regalis non simpliciter , sed qualem Salomon circumdatur , qui plus omnibus regibus ornamenta amat . Sed & ceteri cantici expositio , irritatio est vituperationum tamquam insipientium , & sine causa alienigena vocantium ea quæ* [bb] *cognita sunt .*

Exod. 34.
3. Reg. 3.
Genes. 9.
Cant. 1.
Ibidem.

LXX. Et post alia.

Qui enim canit omnem cantationem , se delectat : ego vero [cc] *quidem cano propositam* [dd] *cantationem : quibus vero cano , non cum illis me delectans cano : nolebam enim mearum nuptiarum detractionis esse in sæcula conscriptor . Necessitate autem excusationis volens canere , quorum non volo , cantationem canere cogor , ut sit mihi canticum* [ee] *super morem cantici . Canere enim modo cum sponsa cogor , quæ vituperant publicam excusationem , & clamare ea quæ abscondere nubentibus decet . Quoniam enim confligere nos vituperationibus putant , & reprehensionum opprobriis dividere , audiant nos nostros amplexus canentes calidius , & nuptialium nostrorum unguentorum amplius odorem accipiant :* [ff] *circumsonent canticis tragicis nostrorum osculorum :* [gg] *clama tuam nigritudinem sponsa* [hh] *purpuream , gratiosam clama : tuum genus vituperatur laudabilis originis , Israel congentile . Incipe initio responsionis ad eos : Ex calidis* [ii] *osculis meis cognos-*

BALUZII NOTÆ.

a Idem codex , *festinabant* . b Idem codex , *invenisset de beato* .
c Idem codex , *quam etiam* . d Paris. *Heliud* , Bellovac. *Heliam* e Paris. *cætus* .
f Idem codex , *explicuisse placuisset* . g Idem codex , *historia* . h Idem codex , *utantur* .
i Idem codex , *& in initio* , k Veteres libri , *studiosam* . l Paris. *alacritatem* .
m Idem codex , *percuntatus* .
n Idem codex ; *Et post alia* ; o Idem codex : *Sed si ipsum per sap. gentilibus* .
p Idem codex , *connuvium* . Legendum ergo , *connubium* . Et sic cessabit obscuritas hujus loci .
q Veteres libri , *nocturnarum* . r Melius veteres libri , *quoniam genus* . s Paris. *canticum* .
t Idem codex , *ut gratior uxoris sit canticus* . u Veteres libri , *percusserit* .
x Paris. *irritantium* , y Idem codex , *ædificationem* . z Idem codex , *putetis* .
aa Bellovac. *ipsi* . bb Paris. *cognata* . cc Idem codex , *cano quidem* .
dd Idem codex , *cantionem* . Sic etiam paulo post . ee Idem codex , *super amorem* .
ff Veteres libri : *Circumsonentur* . gg Paris. *Cylama tua* .
hh Idem codex , *purpurea gratiosa clamantium genus vituperantium laudabilis* . ii Veteres libri , *oculis* .

gnoſcant, quod amatoris ſermonibus adinvicem fruimur: diſcant percutientes vituperationibus tacitam citharam nuptias amantem: cognoſcant maledictionibus, quod ſaltare in meis nuptiis a nobis putati ſunt. Non maledicere ſciant, quod excitaverunt amorem reſonantem jucundiora [a] *vituperatoribus:* [b] *intret aures eorum amarus aliquis in corde ſtimulus noſtrorum* [c] *oſculorum. Sed intellectus quidem conſcriptori ejuſmodi eſt,* [d] *habebat vero intellectum, eo quod ſine nomine conſcriptionem fecit, tantummodo non clamans ad Iſrael, quod non ipſius Salomonis eſt* [e] *conſcriptor, ſed neceſſitate æmulationis.*

LXXI. [f] Et poſt pauca.

Quæ omnia oportet legentes librum cogitando, nec ad impudicitiæ [g] *hortationem putare eſſe conſcriptionem ſapientiſſimi, & propter hoc odiſſe: (qualis enim eſſet utilitas Salomoni feſtinare ad conſcriptionem impudicitiæ, cui & ſine conſcriptione poteſtas erat impudicitiæ?) nec collaudare codicem, ſicut habentem prophetiam* [h] *dictationem bonorum eccleſiæ. Si enim propheticam gratiam meruiſſet, mentionem alicubi Dei feciſſet: (in nulla enim prophetica ſcriptura Deus non memoratur) ſed ſcire debent omnes, æmulationis nuptialis codicem menſale canticum eſſe, ſicut & de amore poſtea convivium Plato conſcripſit. Unde nec Judæis, nec nobis publica lectio unquam cantici canticorum facta eſt, tamquam domeſtici & nuptialis Salomonis conviviis cantus opprobria ſponſæ* [i] *ſonans.*

Iſti ſunt theſauri impietatis Theodori.

[k] Sceleratum ſymbolum impii Theodori.

Habetur in act. 6. conc. Epheſ. ſupr. Tom. III.

Eos qui nunc primum erudiuntur eccleſiaſticorum dogmatum ſubilitatem, ſeu aliquo hæretico errore tranſire volunt ad veritatem, doceri oportet & confiteri, quod credimus in unum Deum Patrem ſempiternum, qui non poſtea cœpit eſſe, ſed ſupra conſtitutum ſempiternum: ſed neque poſtremo factum Patrem, quia ſemper & Deus erat & Pater. Credimus autem & in unum Filium Dei unigenitum, qui eſt de ſubſtantia Patris, ut vere Filium, qui & ejusdem ſubſtantiæ eſt, cujus & eſt & creditur Filius. Et in ſpiritum autem ſanctum, qui ex Dei eſt ſubſtantia, qui non Filius, Deus autem eſt ſecundum ſubſtantiam, quia illius eſt ſubſtantiæ, [l] *cujus eſt Deus & Pater, ex quo ſecundum ſubſtantiam eſt.* Nos enim, *inquit,* non ſpiritum hujus mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, *a creatura quidem ipſum ſegregans omni, Deo autem conjungens, ex quo ſecundum ſubſtantiam eſt, propria autem ratione præter omnem creaturam,* [m] *quam non ſecundum ſubſtantiam, ſed cauſa opificationis ex Deo* [n] *eſſe putamus: & neque Filium putantes, neque per Filium eſſentiam accipientem.* [o] *Confitemur autem patrem unum perfectum perfona, & Filium ſimiliter, & Spiritum ſanctum eodem modo. Salva autem ratione pietatis nobis, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum non tres aliquas ſubſtantias diverſas putare, ſed unam eamdem naturam deitatis cognoſcentes. Oportet autem & de diſpenſatione, quam pro noſtra ſalute in ea diſpenſatione, quæ eſt circa dominum Chriſtum, dominus effecit Deus, ſcire quod Deus verum hominem aſſumpſit perfectum, a ſemine conſtitutum Abraham & David, ſecundum declarationem* [p] *ſcripturarum divinarum, hoc conſtitutum natura, quod erant illi quorum de ſemine erat: hominem perfectum ſecundum naturam, & ex anima intellectuali & carne conſiſtentem humana: quem hominem conſtitutum ſecundum* [q] *noſtram naturam Spiritus ſancti virtute* [r] *in virgine factum, & natum ex muliere, & factum ſub lege, ut omnes nos* [f] *redimeret a legis ſervitute, quam longe ante ſtatuit, adoptionem recipientes ineffabiliter conjunxit ſibi: qui mortem quidem eum ſecundum legem hominum ſuſtinere fecit, reſuſcitavit autem ex mortuis, & eduxit in cælum, & ſedere fecit in dextera Dei, unde ſuper omnem conſtitutus principatum, & poteſtatem, & dominationem, virtutem, & omne nomen quod nominatur non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro, ab omni creatura ſuſcipit venerationem,* [t] *ut inſeparabilem ad divinam naturam habens conjunctionem, relatione Dei & intellectu, omni ei creatura venerationem attribuente. Et neque duos dicimus filios, neque duos dominos, quoniam unus Filius ſecundum ſubſtantiam Deus verbum, unigenitus Filius Patris, cui iſte conjunctus, & particeps, communionem habet Filii nomine & honoris: & dominus ſecundum ſubſtantiam Deus verbum, cui conjunctus iſte communionem habet honoris. Et ideo nec duos dicimus filios, nec duos dominos: quoniam certo conſtitutio ſecundum naturam domino & Filio, inſeparabilem habens ad eum conjunctionem, qui pro noſtra aſſumptus eſt ſalute, cum illo honorem & nominationem filii & domini habet, non tamquam noſtrum unuſquiſque per ſeipſum ſubſiſtens Filius, (unde & [u] filii multi ſecundum beatum dicimur Paulum) ſed ſolus præcipuum habens hoc, ut in conjunctione ad Deum Verbum, tam filiationis quam dominationis particeps ſit, amputans omnem intellectum dualitatis filiorum & dominorum. Præbet autem nobis in conjunctione ad Deum Verbum, omnem habere ejus & fidem, & intellectum, & viſionem, pro quibus & venerationem relatione Dei ab omni ſuſcipit creatura. Unum ergo Filium dicimus & dominum Jeſum Chriſtum, per quem omnia facta ſunt: principaliter quidem Deum Verbum intelligentes, qui ſecundum ſubſtantiam & Filius Dei, & dominus eſt. Deinde ſimul mente accipientes ſumptum Jeſum, qui eſt de Nazareth, quem unxit Deus ſpiritu & virtute,* [x] *ut conjunctione ad Deum Verbum, filiationis & dominationis participem conſtitutum, qui ſecundus Adam a beato*

1. Cor. 2.

Matth. 1. Rom. 1.

Galat.

Ephes. 1.

Galat. 3.

Act. 10. 1. Cor. 55.

vo-

BALUZII NOTÆ.

a Iidem libri, *vituperationibus.* b Pariſ. *intret per aures.* c Idem codex, *oculorum.*
d Parif. *habeat*, Bellovac. *habeatu.* e Parif. *conſcriptum*, quod melius eſt.
f Idem codex: *Et poſt alia.* g Idem codex, *orationem*, & mox *ſcriptionem.*
h Idem codex, *dictionem.* i Idem codex, *ſanans.*
k Idem codex: *Incipit ſceleſtum ejus ſymbolum impii Theodori Mopſueſteni.* Extat ex alia verſione inter geſta Concilii Epheſini, & rurſum ex alia quæ eſt Marii Mercatoris.
l Veteres libri, *ejus cujus eſt.* m Pariſ. *quæ non ſecundum.* n Veteres libri, *putamus eſſe.*
o Vox *autem* ideſt in antiquis codicibus & editionibus. p Veteres libri, *divinarum ſcripturarum.*
q Iidem libri, *nos natura.* r Bellovac. *in virginis*, Pariſ. *in virginis utero.*
f Bellovac. *redimeret legis*, Pariſ. *redimeret & legis.* t Pariſ. *& inſeparabilem.*
u Veteres libri, *multi filii.* x Pariſ. *& unctione.*

vocatur Paulo, ejusdem quidem naturæ constitutus Adam, & ostendens nobis futurum statum, & tantam habens ad illum differentiam, quanta fiet ejus qui ineffabilia præbet futuri status bona, ad eum qui præsentium tristium dedit initium. Simili autem modo & secundus homo vocatur, ut statum secundum manifestans: quia prioris quidem initium dedit Adam mortalis & passibilis & multorum pleni dolorum, in quo & demonstravit ad eum habere similitudinem: secundum autem ostendit dominus Christus. Iste de cælis in futuro visus, omnes nos in communionem educet suam. Nam primus, *dicit*, homo de terra terrenus, secundus homo dominus de cælo, *id est inde in futuro apparituros, ut omnes ad imitationem adducat sui. Unde addit:* Qualis terrenus, tales & terreni; [a] & qualis cælestis, talis & cælestes. [b] Et quomodo induimus imaginem terreni, induamus & imaginem ejus qui de cælo est. *In eo* [c] *apparente, & eum omnibus videntibus qui judicandi sunt in occulto constituta divina natura* [d] *faciet judicium.* Tempora enim ignorantiæ nostræ despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus, ut omnes ubique pœnitentiam agant: quoniam statuit diem, quo judicet de orbe terrarum in æquitate, in viro, cui constituit fidem præstare, suscitans eum de mortuis. *Ista ecclesiasticorum dogmatum doctrina: & omnis qui contraria ei sapit, anathema sit.*

1 Cor. 15.

Ibidem.

Act. 17.

Et postquam lectæ sunt blasphemiæ Theodori Mopsuesteni, & impium ejus symbolum, sancta [e] synodus exclamavit: Hoc symbolum satanas composuit. Anathema ei qui hoc symbolum composuit. Hoc symbolum Ephesina prima synodus una cum auctore ejus anathematizavit. Unum tantummodo fidei symbolum scimus, quod Nicæni sancti patres exposuerunt & tradiderunt. Hoc & sanctæ tres synodi tradiderunt: in hoc omnes baptizati sumus, & nos in hoc baptizamus. Anathema Theodoro Mopsuesteno. Iste evangelia reprobavit, iste dispensationem injuriavit. Anathema illis qui non anathematizant eum. Defensores ejus, Judæi sunt: sequaces ejus, pagani sunt. [f] Multis annis imperatorem: Orthodoxum imperatorem multis annis: Christianum imperatorem multis annis. Et hoc bonum tibi [g] servabatur. Zizania tu ejecisti: [h] Ecclesias tu emundasti. Theodorum Mopsuestenum omnes anathematizamus. Theodorum & conscripta ejus omnes anathematizamus.

Et post [i] acclamationes sancta synodus dixit: Multitudo lectarum blasphemiarum, quas contra magnum Deum & salvatorem nostrum Jesum Christum, [k] imo magis contra suam animam Theodorus Mopsuestenus evomuit, justam ejus facit condemnationem. Unde oportebat quidem nos nihil aliud expectantes, & per [l] synodum sententiam anathemati [m] subjicere. Verumtamen licet manifesta sint, quæ sancti patres, & leges imperiales, & [n] historiæ conscriptores contra eum dixerunt, tamen quia oportet in examinatione quæ contra eum [o] provenit, nihil prætermitti subtilitatis, alio die etiam cetera audiamus. [p]

COLLATIO QUINTA.

IMperii domini Justiniani perpetui Augusti anno XXVII. post consulatum Basilii viri clarissimi anno XII. die * [q] VIII. Idus Majas, * indictione I. considentibus in secretario * venerabilibus episcopis hujus regiæ civitatis,

Eutychio sanctissimo patriarcha regiæ Constantinopolis novæ Romæ,

Apollinario sanctissimo archiepiscopo Alexandrinæ magnæ civitatis,

Domnino sanctissimo patriarcha Theopolitanæ magnæ civitatis,

Stephano religiosissimo episcopo Raphiæ,

Georgio religiosissimo episcopo Tiberiadis, * *& ceteris ut supra collatione I.*

* *Lege* III. Idus, *nam Diodorus archidiaconus paulo infra dicit Theodori blasphemias lectas fuisse anterior die, qui erat* IV. *Idus, ut initio præcedentis collationis ponitur.*

* die XVI. Kal. Junias.

* venerabilis episcopis.

Diodorus archidiaconus & primicerius reverendissimorum notariorum dixit: Scit vestra sancta synodus, quod anteriore die lectis blasphemiis Theodori Mopsuesteni, interlocutionem fecistis, ostendentem quidem impietatem ipsius Theodori & ejus conscriptorum, jubentem autem altero die recitari quæ de ipso sancti patres dixerunt, & imperialibus legibus & historicis conscriptis continentur. Quoniam igitur hæc præ manibus habemus, suggerimus ad quod placuerit. Sancta synodus dixit: Ea quæ jam gesta sunt recitentur. Quo facto sancta synodus dixit: Sicut & antea interlocuti sumus, recitentur ea quæ contra Theodorum Mopsuestenum & ejus blasphemias sancti patres scripserunt, & quæ imperialibus legibus & historicis conscriptis continentur. Et cum suscepisset * Theodorus reverendissimus diaconus & notarius, recitavit.

* qui supra Diodorus.

Sanctæ memoriæ Cyrilli ex primo libro eorum quæ [r] contra Theodorum scripsit.

BALUZII NOTÆ.

a Idem codex; *& qualis cælestis, tales & cælesti.*
b Idem codex: *Et quoniam modo.* c Idem codex, *apparente et cum.* d Veteres libri, *faciat.*
e Paris. *synodus dixit & exclamavit.* f Idem codex: *Multos annos Imperatori, Orthodoxo Imperatori multis annis. Christiano Imperatori multos annos.* g Idem codex, *servatur.*
h Idem codex, *& Ecclesiam tu mundasti.* i Veteres libri, *exclamationes.*
k Veteres libri & edit. *Immo.* l Iidem libri, *synodicum.* m Paris. *eum subjicere.*
n Veteres libri, *historiarum.* o Iidem libri, *procedit.* p Explicit confessus quartus. Incipit confessus quintus.
q Veteres libri, XVI. *Kal. Junias.* Recte. Nam & quarta sessio habita est IV. vel III. Idus Majas, & sexta XIV. Kal. Junias. Itaque evanescit editorum Romanorum conjectura, qui ex verbis Diodori Archidiaconi, quæ referuntur post recitationem nominum, collegerunt hanc sessionem fuisse celebratam III. Idus Majas. Anteriorem diem dixit Diodorus illam qua habita fuerat postremi sessio, non vero diem quæ proxime antecesserat eam qua conventus quintus agebatur. Quod si quis clamet istam explicationem subsistere non posse, & verba Diodori necessario referenda esse ad diem quæ secuta est post habitam sessionem quartam, quia Episcopi in fine ejusdem quartæ sessionis ajunt alio die etiam cetera audienda quæ contra Theodorum Mopsuestenum proponuntur, huic ego oppono eosdem Episcopos in fine istius quintæ sessionis decernentes ut alio die de reliquo capitulo, id est, de epistola Ibæ ad Marim Persam, quæstio proponatur. At enim si *alio die* in fine actionis quartæ necessario exigit ut sequenti statim die quinta celebretur, necesse est ut in fine quintæ habeat eandem significationem, quod impossibile est, si quinta dicatur habita III. Idus Majas, cum constet sextam fuisse celebratam XIV. Kal. Junias. Alius igitur dies, ut revertar ad id unde digressus sum, significat simpliciter proximum conventum. Sequuntur nomina Episcoporum ut supra diximus in initiis aliarum collationum. Et post aliquanta ponuntur excerpta ex libris Theodori, quibus subjiciuntur refutationes sancti Cyrilli Episcopi Alexandrini.
r Codex Paris. addit, *adversus verba Theodori.*

A

THEODORUS.

Si quis velit [a] *abusive & Filium Dei Deum Verbum filium David nominare, propter Dei Verbi templum quod ex David est, nominet, & illum qui est ex semine David, filium Dei, gratia non natura appellet, naturales patres non ignorans, neque ordinem subvertens: neque eum qui incorporalis est, etiam corpus dicens; & ante sæcula ex Deo, & ex David, & passum, & impassibile; corpus, non est incorporale; quod est deorsum, non est desursum: quod est ante sæcula, non est ex semine David: quod passum est, non est impassibile: nec enim ista ad eumdem intellectum obvertuntur:* [b] *quæ sunt corporis, non sunt Dei Verbi: & quæ sunt Dei Verbi, propria non habet corpus. Naturas confiteamur, &* [c] *dispensationes non abnegemus.*

[d] CYRILLUS.

Qui dicit oportere non abnegari dispensationes, humanitatis mysterium omnino eradicat. Præsumit enim dicere, quod neque factus est homo unigenitus Dei Verbum, neque ex semine apparuit sancti David: sed filiorum introducit aperte dualitatem, inæqualem naturam & falsam nomine. Hoc enim quod abusive dicitur, omnimodo ostendit utique quod [e] vere non est hoc quod dicitur: mutuatur enim alterius appellationem. Ergo si abusive Dei verbum vocatur homo, non est factus homo manifeste. Si abusive Filius & Deus ille qui ex semine est David, neque Deus neque Filius natura & veritate est. Falsa igitur in utroque hæc appellatio, & ipsa res esse merito intelligitur: uterque enim hoc nominatur, quod non est.

[f] *Ex eodem libro.* THEODORUS.

[g] *sapiunt* *Et convenit eos qui bene* [g] *aspiciunt, quandoquidem naturales patres quærimus, neque Deum verbum, David vel Abrahæ filium nominare, sed factorem: neque corpus ante sæcula ex patre, sed semen Abrahæ & David ex Maria natum. Et cum de naturalibus nativitatibus fit ratio, neque Mariæ filius Deus esse verbum* [h] *existimetur. Mortalis enim mortalem generat secundum naturam, & corpus, quod sibi simile est. Duas nativitates Deus verbum non sustinuit, unam quidem ante sæcula, alteram autem in ultimis temporibus: sed ex patre quidem natura genitus est, templum vero quod ex Maria natum est, ex ipso utero sibi fabricavit.*

CYRILLUS.

Deinde breve procedens, & quibusdam per medium interpositis iterum [i] dixit.

THEODORUS.

Cum vero de salutari dispensatione ratio movetur, & Deus vocetur homo: [k] *non quod hoc factus est, sed quod hoc assumpsit: & homo Deus, non tamquam incircumscriptibilis factus, nec ubique existens, corpus enim erat & post resurrectionem palpabile, & tale receptum est in cælum, & sic veniet sicut receptum est.*

CYRILLUS.

[l] Ecce plane & evidenter contra divinam quidem [m] fertur scripturam, reprobat vero Christi mysterium, & quasi increpat Deum verbum, quod propter nos exinanitionem pati voluit; & quod factus est homo, contristare videtur. Interimit enim omnino humanationem, & adversus ineffabilem sapientiam extollit se, pene dicens Judaice omnium nostrum salvatori Christo: *De bono opere non te lapidamus, sed de blasphemia, quod tu cum sis homo, facis te Deum.* Audiat igitur dicentem aperte: *Si igitur non facio opera patris mei,* [n] *ne mihi credite: si vero facio, licet mihi non credatis, operibus meis credite.* Cum enim sciret quod divina virtute & potestate utebatur, & cum apparuisset homo Dei verbum, abnegat ipsum esse Deum, & in homine magis habitasse dicit eum, ut Dei verbum nobis hominem ostenderet adorandum, & pura deitatis nominatione honoratum. Convictus igitur est ignorasse omnino virtutem mysterii Christi. Joan. 10. Ibidem.

[o] *Ex eodem libro.* THEODORUS.

Sed si caro, dicit, erat quæ crucifixa est, quomodo sol radios avertit, & tenebræ occupaverunt totam terram, & terræmotus, & petræ [p] *dirumpebantur, & mortui resurgebant?* [q] *Quid igitur dicunt & de tenebris in Ægypto factis sub tempore* [r] *Mosis: non in tribus horis, sed in tribus diebus?* [s] *Quid vero de aliis per* [t] *Mosen factis miraculis, & per Jesum Nave, qui solem stare fecit, qui sol sub rege* [u] *Ezechia & præter naturam retroversus est? & de Elisæi reliquiis, quæ mortuum resuscitaverunt? Si enim Deum verbum passum esse ostendunt, quæ in tempore crucis facta sunt, & propter hominem non concedant ea facta esse: & quæ sub tempore* [x] *Mosis propter genus Abrahæ, & quæ sub tempore Jesu Nave & Ezechiæ regis non erunt. Si vero illa propter Judæorum populum miracula facta sunt, multo magis quæ in cruce propter Dei verbi templum.* Matth. 27. Exod. 10. Josue 10. 4. Reg. 20. 4. Reg. 13.

CYRILLUS.

[y] *Stupefactum est cælum super hoc, & contremuit amplius vehementer, dicit dominus.* O intolerabilem malignitatem! O linguam loquentem Jer. 2.

BALUZII NOTÆ.

a Idem codex, *abusive filium.*
b Idem codex, *& quæ sunt corporis.* c Idem codex, *dispositiones.*
d Paris. *Item sancti Cyrilli.* e Veteres libri, *vero.* f Paris. *Ex eodem libro Theodori.*
g Idem codex, *sanium*, pro quo Labbeus reposuit in margine, *sapiunt.* h Idem codex, *æstimetur.*
i Idem codex, *dicit.* k Idem codex, *non hoc.* l Idem codex: *Cyrilli. Ecce plane.*
m Idem codex, *fatetur.* n Idem codex, *nec mihi.*
o Idem codex: *Theodori ex eodem libro.* p Veteres libri, *disrumpebantur.*
q Paris. *Quod si igitur dicant.* r Bellovac. *Moyse*, Paris. *Moysi.*
s Idem codex: *Quod vero.* t Veteres libri, *Moysen.* u Idem libri, *Ezechiæ.*
x Bellovac. *Mose* Paris. *Moyse.* y Paris. *Cyrilli. Stupefactum.* Sic etiam veteres editiones.

tem iniquitatem adversus Deum, & mentem in altitudinem cornu extollentem! [a] Parum esse tibi [b] videtur, affixum esse ligno dominum gloriæ? quem tu quidem neque Filium verum, neque Deum esse dicis; nos autem credimus, quod est vere Filius & Deus, creator & opifex omnium. Neque enim erat homo simpliciter, sed in specie humana, qui est ex Deo patre Deus verbum: non [c] translationem vel mutationem, quæ est in carne passus, unitus vero magis ei secundum fidem sacrarum litterarum. Iste [d] qui in carne passus, & suspensus in ligno est, miracula fecit in Ægypto, [e] in omnibus per sapientem Mosen suam gloriam [f] manifestans.

[g] *Ex eodem libro.* THEODORUS.

Gratia Filius, qui ex Maria est homo, natura vero Deus verbum. Quod vero est gratia, non natura est: & quod est natura, non gratia, non duo filii. Sufficiat corpori quod ex nobis est, secundum [h] *gratiam filiatio, gloria, immortalitas, quo templum Dei verbi factum est: non supra naturam* [i] *elevetur, & Deus verbum pro* [k] *debita a nobis gratiarum actione non injurietur. Et quæ est injuria? Componere ipsum cum corpore, & putare eum ad perfectam filiationem corporis indigere. Neque ipse Deus verbum vult seipsum filium David esse,* [l] *sed dominus: corpus vero vocari filium David, non solum non invidit, sed etiam propter hoc pervenit.*

[m] CYRILLUS.

Ergo quoniam quod est gratia, non natura, & quod est natura, non gratia; non sunt filii duo secundum tuam rationem. Qui gratia quidem & non natura Filius est, non est vere filius, superest autem, ut staret veræ filiationis gloria in eo qui est natura & non gratia, id est, in Deo verbo, qui est ex Deo patre. Expulsus est igitur, sicut dixi, esse & dici Filius Dei Christus Jesus, per quem & [n] salvificati sumus, mortem ejus annuntiantes, & confitentes resurrectionem. Verbum enim fidei quod prædicamus, ad istam nos confessionem [o] producit. Ergo in hominem fides est, & non in eum [p] qui & natura & vere Dei Filius est. Si enim [q] verum est, qui dicit gratia filiationem sortitum esse ipsum, multitudini filiorum connumerabitur, id est nobis, quibus superna gratia filiationem donat, *ad quam vocati sumus per Jesum Christum, qui ex semine David est secundum carnem.* Et certum te faciat [r] dicens divinus evangelista: *Qui vero acceperunt* [s] *eum,* [t] *dedit eis potestatem filios Dei fieri, credentibus in nomine ejus.* Deinde quomodo qui ab altero datam dignitatem filiationis sortitus est, & nobis ipsis donare non suam magis, sed acquisitam ei extrinsecus gratiam?

Et post pauca. Dedit seipsum in examinationem Filius, [x] & cum in omnibus esset perfectus, voluit pati humilitatem, & secundum carnem ex muliere sustinere nativitatem, & appellatus est filius Abrahæ & [u] David. Non miratus es tam bonum dispensationis artificium, magis vero reprehendis mysterium; injuriam esse dicens incarnationem unigeniti, [x] increpas consilium Dei & patris; inclamas vero etiam ipsum Filium, qui pati voluit propter te exinanitionem. Cum igitur audieris dicentem ad cælestem patrem & Deum. *Sacrificium & oblationem noluisti, holocausta & pro delicto non postulasti, corpus autem perfecisti mihi:* [z] *tum dixi: Ecce venio: in capite libri scriptum est de me, ut faciam voluntatem tuam Deus, volui;* non recta cogitare forsitan Filium de sua gloria [aa] dices. Elegit enim corporis perfectionem, & non alii magis factam, sed sibi secundum verba ipsius, *Corpus enim* [bb] *perfeciſti*, dicit: licet [cc] audieris Paulum dicentem de Deo Verbo: *Ergo quia filii participes sunt sanguinis & carnis, & ipse similiter particeps factus est eorumdem*, Et sic sapiens Joannes scribit: *Et Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*: surge contra eos clamans: *Non pro debita gratiarum actione* [dd] *a nobis injurietur, Deus Verbum non factus est caro, Deus verbum non particeps fuit vere sanguinis & carnis: similiter nobis non natus est secundum carnem ex muliere, non appellatus est filius David. Hoc enim, quod & nominari eum* [ee] *injurium est, & non secundum voluntatem* [ff] *ipsius, quomodo pati voluisset?* Sed nos, o sapiens, glorificare consuevimus Deum & Patrem, [gg] quie corpus perfecerit Filio: & ipsum vero dicimus Filium factum carnem, id est hominem, [hh] passum quidem esse propter nos exinanitionem, & nostræ paupertatis subisse humilitatem, permansisse vero & sic Deum, & Filium verum Dei & Patris. Quomodo igitur non voluit Filius nominari David, [ii] si humanatus est, & hoc non invitus?

[kk] Ex secundo libro Cyrilli, THEODORUS.

Quid est homo quod memor es ejus? aut filius hominis, quod visitas eum? *Considerabimus igitur, quis homo sit, de quo stupescit & miratur, quod unigenitus dignatus est ejus memoriam visitationemque facere. Sed quod quidem non dictum est de* [ll] *omni, in superioribus demonstratum*

Rom. 8.

[s] al. eam scil. gratiam. Hard

---

a Bellovac. & veteres edit. *Parvum*, Paris. *Parvulum*, b Paris. *videatur*,
c Idem codex, *translatione vel mutatione*. d Vox *in* deest in libro Parisiensi.
e Melius veteres libri, *per in omnibus septentem Moysen*, f Paris. *manifestavit*.
g Paris. *Theodori ex eodem libro. Gratia filius*. h Paris. *gratia filiationis*.
i Idem codex, *relevetur*. k Idem codex, *debita nobis*.
l Bellovac. *sed Dominum*, Paris. *sed Deum*. m *Cyrilli*, *Ergo quoniam*. Ita Parisiensis.
n Paris. *salvi facti*. o Veteres libri, *perducit*. p Parisiensis non habet conjunctionem.
q Veteres libri, *verus*. r Paris. *dixisse etiam angelis ista*. s Idem codex, *eam*.
t Idem codex, *sed eum*. u Postea idem codex addit, *non rapina arbitratus est*.
x Paris. *increpans*; & paulo post, *inclamans*. y Idem codex, *etiam pro delicto*.
z Idem codex, *tunc*. aa Veteres libri, *dicens*. bb Paris. *perfeciſti mihi*, *dicit*.
cc Idem codex, *audires*. dd *A nobis*. Deest in libro Parisiensi.
ee Veteres libri, *minimum*.
ff Paris. *ejus*. gg Idem codex, *qui corpus*. hh Veteres libri, *passum esse quidem*.
ii Male in Paris. *sed & invitans*. kk *Ejusdem Cyrilli ex secundo libro. Verba Theodori. Quid est homo quod memores*, Paris. ll Paris. *omnibus*.

BALUZII NOTÆ.

tum est : quod autem non de uno quolibet , & hoc certum est . Ut autem omnia prætermittamus , quod omnibus credibilius est , apostolicum testimonium excipiamus . Scribit igitur apostolus ad Hebræos , narrans de Christo , personamque suam non acceptabilem apud eos confirmans , ita dicit : Testificatus est vero alicubi quidam dicens : Quid est homo quod memor es ejus ? aut filius hominis , quod visitas eum ? Minorasti eum paulo minus ab angelis , gloria & honore coronasti eum , & constituisti eum supra opera manuum tuarum : omnia subjeciisti sub pedibus ejus: *Et cum testimonium dixisset , interpretans ipsum intulit : Subjiciendo autem omnia , nihil dimisit non subjectum . Modo autem nondum videmus omnia ei subjecta . Et quis homo est , docens nos , quoniam dubium erat a voce posita apud beatum David , intulit :* [a] *Paulo autem minus ab angelis minoratum videmus Jesum , propter passionem mortis gloria & honore coronatum . Si igitur ex evangeliis quidem erudimur , ad dominum dixisse beatum David omnia quæ sunt psalmi , & cetera , & quod memor es , & visitas , & minorasti , & subjecisti , ex apostolo vero Jesum esse discimus , de quo loquens David dicit , quod ejus memor est . & quòd eum visitavit , sed etiam quod omnia subjecit ei , cum paulo minus ab angelis minorasset eum , cessate vel vix aliquando a vestra impudentia , cognoscentes quod oportet . Videtis enim* [b] *hominum sceleratissimi , quanta naturarum est differentia , quod hic quidem stupefactus est , quia & memor esse hominis dignatur , & visitare eum , ceterorumque participem facere , quorum eum partioipem fecit : ille vero e contrario miratur , quod tantorum particeps esse supra suam naturam meruit : & hic quidem tamquam beneficium dans mirificatur , & magna præstans ,* [c] *& supra naturam ejus qui consequitur beneficium : ille vero tamquam beneficium consequens , & majora , quam est , ab eo suscipiens .*

Hebr. 2. Psal. 8.

[d] Cyrillus.

2. Petr. 3. Psal 140. Psal. 74.

Sobrii estote ebrii ex vino eorum , [e] declamet aliquis sic errantibus . *Impone homo tuæ linguæ ostium & seram : cessa cornu in altitudinem extollens , & loquens iniquitatem adversum Deum . Quousque insultas patienti Christo ?* In mente habe quod scriptum est a divino Paulo : *Sic vero peccantes in fratres , & percutientes eorum infirmam conscientiam , in Christum peccatis .* Et ut aliquid etiam ex propheticis loquar codicibus *: Justificata sunt Sodoma ex te , superasti paganorum verbositates , quas fecerunt contra Christum , stultitiam existimantes crucem ,* nihil esse ostendisti Judaicæ superbiæ crimina . Minorare præsumis , & quod ad te pertinet , detrahis ad infamiam eum qui supernas sedes concedet , & una cum [f] Deo & Patre eamdem sedem habet . Eum enim qui ex mortuis resurrexit , in sedibus deitatis sedere dicit sapientissimus Paulus . Dixit enim , *quod talem habemus principem sacerdotum , qui sedet in dextera sedis majestatis in excelsis , qui est super omnem principatum : & potestatem , & dominationem ,* [g] *& nomen , quod nominatur non solum in hoc sæculo , sed & in futuro . Flectitur enim ei omne genu , & omnis lingua confitetur , quod dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris .* Et quis est qui in his est tamquam Deus ? Iterum idem ipse explanavit , qui ejus mysteriorum sacerdos est . Dixit enim , *quod exinanivit seipsum ,* [h] *in similitudine hominis factus est , & in habitu inventus tamquam homo : & humiliavit seipsum factus obediens usque ad mortem ; mortem autem crucis .* Flectitur igitur omne genu cælestium & terrestrium & inferorum ei qui crucem sustinuit : quem puris & solis humanitatis mensuris injiciens adversarius , memoriam & visitationem meruisse dicit a Deo verbo , cum certe oportet scire & sapere , quod non alter Deus Verbum erat præter ipsum Filius separatim & per partem , [i] qui ex semine David , sicut dicit , homo : sed erat ipse ex Deo Patre Deus Verbum , factus secundum nos , homo videlicet , & non alium quemdam magis quam seipsum visitatione & memoria dignans .

Hebr. 8. Ephes. 1. Philip. 2. Ibidem.

[k] Et ex eodem libro. Theodorus.

Cessabunt jam ab impudente pugna ? desistent vero [l] *vana contentione erubescentes dictorum evidentiam ? Multos enim , dicit , filios in gloriam ducentem . Ecce igitur in ratione filiationis connumerans apostolus apparet assumptum hominem ceteris , non secundum quod* [m] *similiter illis filiationis particeps est* [n] *? sed secundum quod similiter* [n] *gratiam assumpsit filiationis , deitate sola naturalem filiationem* [o] *possidente . Certum enim est illud , quod filiationis gloria præter ceteros homines inest ei præcipue per unitatem quæ est ad illum . Unde & in ipsa voce significante Filium , similiter etiam ille comprehenditur . Sed sermocinantur ad nos : Si duo perfecta dicitis omni modo , & duos filios dicemus . Sed ecce & Filius dictus est in divina scriptura per seipsum ,* [p] *divinitate excepta , ceteris hominibus connumeratus , & non jam duos dicimus filios . Unde vero Filius in confessione est juste , quoniam naturarum divisio necessario debet permanere , & personæ unitio indissipabilis custodiri .*

Hebr. 2.

[q] Cyrillus.

Papæ insaniam ! Ignoravit omnifariam altitudinem mysterii Christi , qui ita frigidis & puerilibus verbis confisus est . Quod autem & prolati scripti virtutem minime intelligit , rectam vero semitam declinat , & transfertur iterum in sceleratam sibi propositam intentionem , statim docemus . Quod enim ante omnia studium ei est , purum nobis hominem velle demon-

---

BALUZII NOTÆ.

a Vox *minus* deest in exemplari Parisiensi.
b Bellovac. *o omnium hominum* . Confirmant hanc lectionem verba posita infra ubi hæc eadem repetuntur . Male in Parisiensi , *omnia in dominum* . c Conjunctio deest in codice Parisiensi .
d *Sancti Cyrilli . Sobrii estote* . Hic locus refertur rursum infra.
e Paris. *Adclamet* . Sic etiam infra. Sed melior videtur lectio pag. 84. ubi scriptum est *& clamet* .
f Paris. *Deo patre* . g Veteres libri , *& omne nomen* . h Paris. *in similitudinem* .
i Idem codex , *qui est ex semine* . k *Item ex eodem libro Theodori . Cessabunt ne jam* . Paris.
l Bellovac. *vana contentiones* . m Paris. *similitudinem* . n Est editio regia, quam confirmant vetera exemplaria . o Eadem vetera exemplaria , *possidentem* . p Eadem exemplaria, *deitate* .
q *Cyrilli Papæ . Insaniam ignoravit* . Ita codex Parisiensis.

monstrare confessorem Patri, & ab universa creatura tamquam Deum adorandum, ipse testis ingredietur. His enim qui secundum gratiam filii sunt, & humanæ multitudini connumerans eum, Verbi deitatem solam veræ filiationis gloriam habere contendit, pene etiam increpans eum qui propter nos exinanitionem pati voluit: vel forsitan etiam objiciens inhonestam suam dementiam discipulo dicenti: *Et Verbum caro factum est*. Sciendum igitur, quod licet unum alicubi dicat, & non magis duos filios, efficiens omnino esse Deum & Filium eum, qui sicut ipse dicit, de semine est David; ad solum refert Deum Verbum qui ex Deo Patre est, veræ filiationis gloriam. Hoc vero nihil aliud est, sicut dixi, quam non suscipere modum humanitatis: omnino autem interimere dispensationem, per quam & salvi facti sumus, & mortem & peccatum transivimus, & diabolicæ avaritiæ jugum deposuimus.

Joan. 1.

[a] Ex eodem libro. THEODORUS.

Nemo artificio interrogationum decipiatur. Flagitiosum enim est, deponere quidem tantam testium nubem, secundum quod apostolus dixit, astutis autem interrogationibus deceptos, adversariorum parti conjungi. Quæ vero sunt, quæ cum arte interrogant? Hominis genitrix Maria, an Dei genitrix? Et, Qui crucifixus est, utrum Deus, an homo? Sed istorum quidem certa est absolutio & ex his quæ prædiximus in responsis, quæ [b] ad interrogationes fuerunt: tamen vero dicatur, & jam nunc, quæ compendiose respondere oportet, ut nulla eis occasio astutiæ relinquatur. Cum igitur interrogant, Hominis genitrix, an Dei genitrix est Maria? dicatur a nobis, Utraque: unum quidem natura rei, alterum vero relatione. Hominis enim genitrix est naturaliter, quoniam homo erat in utero Mariæ, qui & inde processit: Dei autem genitrix, quoniam Deus erat in homine nato, non in eo circumscriptus secundum naturam, sed quod in eo est secundum affectum voluntatis. Itaque utraque quidem dici justum est, non autem secundum similem rationem. Nec enim sicut homo in utero ut esset suscepit initium, sic & Deus Verbum. Erat enim ante omnem creaturam. Itaque & utraque dici justum est, & utrumque eorum secundum propriam rationem. Idem autem [c] respondendum & si interrogant, Deus crucifixus est, an homo? quod utraque quidem, non autem secundum similem rationem. Nam hic quidem crucifixus est, [d] utpote & passionem suscipiens, & ligno affixus, & ab Judæis detentus: ille autem, [e] quod erat cum ipso secundum prædictam causam.

Hebr. 12.

[f] CYRILLUS.

Insuper autem his infert statim procedens, quod crucifixus homo erat habens Deum inhabitantem.

[g] *Iterum Cyrilli*. Quid dicis, o fortis? Dei genitrix erat sancta virgo, quod nato ex ipsa Deus inerat, habitans secundum solum affectum voluntatis? Istam esse [h] affirmas unitatem? Ergo cum etiam in nobisipsis mansionem faciat Deus existens Verbum, (inhabitat enim animabus sanctorum per sanctum Spiritum) confitearis ne secundum similem modum etiam nosipsos ad ipsum habere unitatem? [i] Ubi igitur miraculum mysterii Christi aspiciat aliquis? Nam quandoquidem creditur secundum nos homo fieri Deus Verbum, mirabile est vere mysterium, & miretur utique aliquis hoc merito & vehementer. Si autem in homine habitare dicatur secundum affectum voluntatis, aliam habet rationem res dispensationis. Meruimus enim, sicut dixit, ejusmodi gratiam, qui fide, quæ in ipsum est, splenduimus. Non enim aliquis utique dicat, quod non voluntarie inest nobis: magis vero voluntarie [k] sive secundum voluntatem insitam ei ad nos affectum fecerat. Sed nec a carne sanctæ virginis initium essentiæ habuisse dicimus Deum Verbum, qui consubstantialis est Patri: erat enim semper una cum eo subsistens: magis autem scimus secundum nos factum esse hominem. Itaque * juste Dei genitrix dicatur a nobis sancta virgo, quam hominis genitrix, cum certe secundum carnem Christum peperisset.

Sap. 7.

* tam juste

Et post alia. [l] Cum enim ad explanationem hoc propositum est, [m] quod est: *Cum* [n] *introducit primogenitum in orbem terrarum*, dicit: *Et adorent eum universi angeli Dei*, scribit iterum sic.

Hebr. 1. Psal. 96.

[o] THEODORUS.

*Quis est igitur qui in orbem terrarum introducitur, & dominationem ejus * P incipit, de qua ei & adorari ab angelis acquiritur? Nec enim insaniens aliquis dicat, Deum Verbum esse introductum, [q] qui omnia non extantia fecit, ineffabili ejus virtute donans eis ut essent.*

* for. accipit.

[r] CYRILLUS.

Insaniam igitur esse dicis, velle sapere recte, & in mente habere veram & rectam & inadulteratam fidem? cum certe plenos sermones insaniæ dicat aliquis esse, & valde merito, eos qui unigenitum Dei Verbum abnegant introductum esse a Deo & Patre in orbem terrarum cum factus est homo. Qui enim secundum naturam & differentiam aliis omnibus superior est, quoniam est creator eorum, & tantum eis substantialiter superior est, superpositus est, quantum est minor factura factore, ingressus est in orbem terrarum quando appellatus est pars ejus, secundum quod homo apparuit.

Et post pauca. Miror vero adversarium scripsisse, quod nunquam conjunctionem ad Deum Ver-

---

a *Theodori ex eodem libro. Nemo artificio*. Paris.
b Paris. *ad interrogationem*. c Veteres libri, *respondendum est &*.
d Conjunctio desideratur in codice Parisiensi. e Idem codex, *secundum quod erat*.
f *Cyrilli. Insuper autem*. Paris. g *Iterum sancti Cyrilli. Quid dicis*. Paris.
h Paris. *adfirmans*. i Idem codex: *Deinde ubi igitur*. k Paris. *si vere secundum*.
l Bellovac. *Cum enim ei*. m Paris. *quid est*. n Veteres libri, *introducat*.
o *Theodori. Quis est igitur*. Paris. p Paris. *accipit*. Hinc ergo confirmatur conjectura editorum Romanorum.
q Idem codex, *quoniam essentia*. r *Sancti Cyrilli. Insaniam igitur*. Paris.

BALUZII NOTÆ

Verbum [a] meruisset & Jesus, nisi prius immaculatus esset effectus per unctionem. Nam [b] quidem primum disjungit manifeste & discernit, aperte duos dicens filios. Deinde dicat, quando sicut ait immaculatus effectus est, & ad Deum Verbum conjunctionem meruit, utrum ex ipso utero, aut cum tricesimo anno esset. Pervenit quidem ad Jordanem, quæsivit vero etiam Joannis baptismum. Si quidem ex utero sanctus esset, quomodo dicit sanctum effici eum, & non magis esse? Quod enim dicitur fieri, [c] omnino necesse est intelligere quod non erat quod factum est. Sin autem erat sanctus semper, & hoc non in tempore factus est, quomodo dicit Spiritum super eum devolasse, & conjunctione dignum ipsum demonstrasse, & addidisse ei quod deerat? Et hoc enim in aliis suis posuit libris. Quid enim erat, quod omnino ad sanctificationem deerat ei ex ipso utero, magis vero & ante secundum carnem nativitatem sancto & immaculato, & sanctificanti creaturam? Cum igitur dicat, quod non utique meruisset Jesus conjunctionem ad Deum Verbum, nisi prius immaculatus effectus esset, plurimas simul accusationes [d] adversus sua scribit vaniloquia. Nam primum quidem indecenter dicit, meruisse: deinde disjungit in alterum separatim filium, qui ex semine est David, [e] quem ipsum solum separatim Jesum [f] nominare impudenter contendit. Ad hæc, immaculatum effici eum dicere, tamquam hoc aliquando non habentem, plurimam hoc habet [g] & blasphemiam. Unitus enim Deus Verbum ex ipso utero carni suæ, unus erat, [h] & sic & immaculatus filius, sanctus sanctorum, & de sua plenitudine spiritum dans non solum hominibus, sed etiam sursum, & in cœlo rationabilibus virtutibus.

Matth. 3.

[i] Et post pauca. THEODORUS.

Multifarie multisque modis olim Deus [k] locutus patribus in prophetis, in novissimis diebus his locutus est nobis in Filio, *Per Filium enim locutus est nobis: certum est vero, quod* [l] *de assumpto homine*. Cui enim dixit aliquando [m] angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? *Nullum, dicit,* [n] *participem fecit dignitatis Filii. Hoc enim quod dixit*, genui te, *quasi per hoc participationem filiationis dedit: omnino vero aperte nullam habens ad Deum Verbum communionem, apparet hoc quod dictum est.*

Citat hunc locum Leontius l. 3 apud Canis. om. 4. Antiq. lect. p. 93. Hard. Hebr. 1. Ibidem.

[o] CYRILLUS.

Certe & in allocutionibus, quas fecit [p] ad baptizandos, iterum dixit idem Theodorus: *Hoc vero non ex nobisipsis invenimus testimonium, sed ex divina edocti sumus scriptura, quoniam & beatus Paulus ita dicit*: Ex quibus Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus, *non quod* [q] *ex Judæis & secundum carnem est, qui super omnia Deus est: sed hoc quidem* [r] *ad significandam humanam naturam dixit, quam ab Israelitico genere esse sciebat illud autem ad ostendendam divinam naturam, quam supra omnia & omnibus dominantem sciebat: O surdi audite, & cæci videte*, acclamavit aliquis sanctorum eis qui fuerunt ex sanguine Israel. Ego autem arbitror, & valde merito, hoc aptum esse non habentibus, vel non volentibus recte intelligere Christi mysterium. Nam obcæcavit quidem Deus sæculi istius intelligentias infidelium & intelligibile in mente & in corde non habentes merito erraverunt. Si vero quidam sunt illuminati, magis vero etiam doctoribus connumerati, qui similibus morbis nescio quomodo detenti sunt, quid aliud eis aliquis acclamet, quam hoc quod a Deo dictum est per unum sanctorum prophetarum, *Quod* [s] *laqueus facti estis speculæ in visitatione, & sicut retia extensa in statumine, quam qui venantur, confixerunt?* Qui enim quamplurimam utilitatem subjectis magis facere debent, isti fuerunt & laqueus, & rete, & scandali occasio, & petaurum inferni. Et ista dico miratus valde, & videre non potens ad quid respicit intentio adversarii. Nam confessus est quidem evidenter, quod per Filium locutus est nobis Deus & Pater: esse vero istum dicit assumptum hominem, [t] nullam habente Deo Verbo ad hoc dictum communionem. Quomodo igitur non omnibus manifesta est adversus beatum Paulum calumnia, magis vero ipsius veritatis accusatio? nec enim sic intellexit Spiritum sanctum habens apostolus. Iterum vero [u] derivat dogmatum rectitudinem ad suam [x] placentiam adversarius.

Rom. 9

Isai. 42.

2. Cor. 4.

Osee 5.

EX LIBELLIS PORRECTIS A presbyteris & [y] diaconis, qui transmissi sunt ab episcopis & clericis & monachis, & ceteris magnæ Armeniæ & Persidis, & aliis gentibus, [z] *Proclo sanctissimo episcopo Constantinopolitanæ civitatis.*

FUit aliquis [aa] pestifer homo, magis autem [bb] fera, hominis habens formam diabolicam mentito nomine Theodorus, qui schema & nomen episcopi habuit, in angulo & ignobili loco orbis terrarum latitans, in Mopsuesteno secundæ Ciliciæ vili oppido, vere quidem & principaliter a Paulo Samosateno descendens, licet Photino & ceteris hæresiarchis in libro de incarnatione domini nostri Jesu Christi, in toto suo proposito ipsis verbis inveniatur, usus, & si quid pejus. Iste per machinationem & audaciam & errorem diaboli vole-

---

BALUZII NOTÆ.

a Veteres libri non habent conjunctionem. b Veteres libri, *primum quidem*.
c Paris. *omni malo*. d Bellovac. *adv. sua*. Paris. *adv. eum*. e Idem codex, *quem ipsum separatim*.
f Veteres libri, *nominari imprudenter*. g Conjunctio deest in vetustis exemplaribus.
h Paris. *& sic immac.* i *Et post pauca Theodori. Multifarie*. Paris. k Paris. *loquens*.
l Idem codex, *de id adsumpto*. m *Angelorum*. Deest in eodem libro.
n Idem codex, *angelorum participem*. o *Sancti Cyrilli. Certe in allocutionibus*. Ita idem codex.
p Vide supra pag. 923. hujus tomi. q Paris. *Judæis secundum*.
r Veteres libri, *significandum*. f Paris. *laqueos factetis inspicula*.
t Veteres libri, *nullam habentem*. u Male in Paris. *deridebat*.
x Infra in epistola Rabbulæ, *ad populi placentiam*. y Paris. *Diacenibus*.
z Veteres libri, *Proculo*. aa Idem libri, *pestis*. Ita etiam in epistola tertia Pelagii II. ad Episcopos Istriæ.
bb Veteres libri, *fera hominis, habens*. Sic etiam in codice epistolarum Pelagii II.

volebat omnes homines acuta sua sicut [a] colubri lingua, & veneno quod sub lingua aspidis est, deperire. Et interim quidem retinebatur suo latibulo, timens potestatem eorum qui a magno Deo & salvatore nostro Jesu Christo acceperunt calcare supra colubros, & scorpios, & omnes vires inimici: dico autem sanctos apostolos, & qui consequenter ab his susceperunt, & martyres, & confessores, & episcopos, & ceteros sanctos. Invento autem, nescio quomodo, tempore, cœpit repere, & extra fines suos, fiduciam gerens & in [b] paroecia ad eum non pertinente, tamquam eruditus sermocinator, & in Antiochia Syriæ in ecclesia alloquens, sic dixit: *Homo Jesus*. Quid est enim homo, quod memor es ejus? [c] *Apostolus, autem de Jesu dictum fuisse hoc, dixit*: Eum enim, qui paulo minus ad angelis minoratus est, videmus, *inquit*, Jesum. *Quid ergo?* [d] *Homo Jesus similiter omnibus hominibus, nullam habens differentiam ad homines ejusdem generis, præter ea quæ gratia ei dedit: gratia autem data: naturam non immutat: sed post mortis destructionem* donavit ei Deus nomen supra omne nomen. *Qui donavit, Deus est, cui donavit, homo Jesus Christus, primitiæ resurgentium*. Est enim primogenitus ex mortuis. *Ascendit ergo, & ad dexteram Patris sedet, & est super omnia. O gratia, quæ super omnia data est Jesu. O gratia, quæ superavit omnium naturam. Qui est ejusdem mihi naturæ, super cœlum demonstratus est, in dextera Patris sedet, & dico ad eum: Non una natura mea & tua?* [e] *& tu quidem in cœlo, ego autem in passionibus: & tu quidem supra omnem principatum & potestatem, ego autem in cœno. Sed audiam ad ea, quod bene complacuit in me Patri*. Numquid dicit figmentum ei qui se finxit: Quare sic me fecisti? *Nihil habeo ad hoc quod dicam: sed mei fratres, qui ejusdem mihi matris filii sunt, dicunt mihi: Ne disjungas hominem & Deum, sed unum eumdemque dic hominem. Dico connaturalem mihi, dico Deum. Si dixero connaturalem Deo, dico: Quomodo homo & Deus unum? Numquid una natura hominis, & Dei, domini & servi, factoris & factura? Homo homini consubstantialis, Deus autem Deo consubstantialis. Quomodo ergo Deus* [f] *& homo unum per unitatem esse possunt? salvans, & qui salvatur? qui ante secula, & qui ex Maria apparuit? Sed vehementer doleo, quia mei fratres hæc mihi dicunt, ut loquar in ecclesia, qua non est possibile dicere bene sapientes*. Hæc ab impio Theodoro dicta posuerunt, & inferunt sic: Non qualemcumque autem tumultum ex impiissimis suis verbis ecclesiæ movens, cognitus est huc atque illuc a rectitudine dogmatum declinans: nec enim recta via ejus, qui perversus est. Unde multi clericorum [g] fiduciam habuerunt eum convincentes: & miserum, autem Nestorium moveri, & tædiose, quæ ab eo dicta sunt, susceptisse: & alia multa perturbatio a populo facta est ex dissonantibus Christianorum ecclesiæ verbis ejus, sicut continet epistola Joannis Antiochiæ ad Nestorium. Multo autem tempore scilicet perseverans Theodorus, persuasit multis & Nestorio, quod Christus Filius Dei vivi, qui de sancta virgine Maria natus est, non est qui ex Patre natus Deum verbum, consubstantialis genitori, sed homo pro quantitate suæ voluntatis ex Deo verbo cooperationem suscipiens, & non prius meritus conjunctionem Dei verbi, antequam immaculatus fieret, ut particeps fiat immaculationis, solius nominis filiationis & dominationis. *Quomodo enim*, inquit, *homo & Deus unum per unitatem esse potest? qui salvat, & qui salvatur? qui ante secula, & qui ex Maria apparuit? Dominus & servus? factor & factura?* [h] Ita & talia ipse Christi impugnator Theodorus ausus est dicere, & in suis conscriptis inseri fecit, fingens quasi contradicere Ario, & Eunomio, & Apollinario, & non penitus Deo verbo de substantia Dei patris genito dans aut secundum carnem de sancta virgine Maria nativitatem, aut aliud aliquid de incarnatione & humanatione: sed Jesu Christo, qui & unctus est, & participatur honorem, cujus particeps est propter ex Deo verbo & vero & consubstantiali Filio præparationem sibi factam, ut conversetur bene. [i] Persuaso autem impio Nestorio una cum aliis, gaudebat jam diabolus, quod per filium suum Theodorum persuasit multis & Nestorio errori servire. Non est autem contentus quorumdam in locis Syriæ perditione, sed volebat multo amplius terram comprehendere. Contigit autem istam ecclesiam viduam fieri, & nescimus ex quibus peccatis, aut quomodo obtinuit episcopatum Nestorius quorumdam circumventione non habentium nec ex Deo accipientium gratiam: [k] & potestate abutens, exultabat sua impietate superare auctorem suum Theodorum. Miseratus autem Deus ecclesias, suscitavit [l] multa contra eum, in quibus & humiles constituti, nihil prætermisimus usque ad mortem pro veritate certantes, sicut & in nostris contra Theodorum & scripta ejus libellis ad Alexandrinum religiosissimum episcopum Cyrillum [m] diximus, & in his quæ ad vestram dicimus beatitudinem: & petimus, postquam isti perlecti fuerint, & illos perlegere, quatenus fiat unitas vestra contra Theodorum, & sacrilega capitula & dogmata ejus, & eorum qui similia sapiunt vel docent: & sicut domino placuit condemnari manifeste & nominatim in Epheso ab universali synodo sacrilegum Nestorium, sic per vos etiam antea condemnatum sine nomine, sacrilegiorem in varia impietate Theodorum nominatim condemnari, & eos qui secundum impiissimam ejus expositionem hactenus in Syria & Cilicia sapiunt & docent.

Porrecta sunt autem & impia capitula ex Theodori codicibus sanctæ memoriæ Proclo ab Armeniis, quorum multa in antelatis continentur. Ad tales igitur libellos Armeniorum rescribens sanctæ memoriæ Proclus, inter alia dogmata, de Theodoro & ejus impietate dicit.

BALUZII NOTÆ.

a Veteres libri, *colubræ*. Sic etiam in epistola Pelagii. Epistola Pelagii, *parrœchiam ad eum non pertinentem*.
b Paris. *parochiam ad eum non pertinentem*. Epi-
c Vox *autem* deest in libro Parisiensi.
d Paris. *homo est Jesus Christus*.
e Supplendus hic locus ex codice Parisiensi, in quo sic habetur. *Et tu quidem in cœlo, ego autem in terra. Et tu quidem in dextera patris, ego autem in passionibus.*
f Veteres libri, *unus*. Sic etiam infra.
g Idem libri, *tunc fiduciam*.
h Paris. *Ista & alia*.
i Idem codex, *persuasit*.
k Idem codex, *ut potestate abutentes*.
l Melius in Paris. *multos*.
m Idem codex, *direximus*.

PROCLI SANCTÆ MEMORIÆ [a] *A tomo ad Armenios ſcripto.*

Habetur integer Gr. & Lat. in tomo III. con. poſt conc. Epheſinum.

FUgiamus turbulentos & [b] cœnoſos fallaciæ rivos, [c] ſectas Deum impugnantes : dico Arii furorem dividentem individuam trinitatem, Eunomii audaciam [d] circumcludentem ſcientia incomprehenſibilem naturam, Macedonii rabiem ſeparantem a deitate inſeparabiliter procedentem [e] Spiritum, & novam iſtam & recentem blaſphemiam, quæ [f] Judæorum multo amplius blaſphemiam ſuperat. Nam illi quidem eum qui eſt Filius, denegant, fraudantes ramo radicem : iſti vero ei qui eſt alterum introducunt, detrahentes ſinceram naturam, utpote multa generantem. Dicamus ergo cum Paulo : *Chriſtus eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum*. Nam Judæum & paganum per baptiſma in unum novum creavit hominem, virtute uniens converſatione diſtantia. Terreantur condemnatione novæ impietatis inventores : ſiquidem ea quæ diſtant, [g] in conſonantiam unita ſunt : qui autem univit, in dualitatem, quantum ad ipſos, diviſus eſt.

Eph. 2.

Idem ſanctus Proclus in eodem tomo ad Armenios ſcripto, adverſus eumdem impium Theodorum.

Iſta autem ad veſtram direximus caritatem, ex veſtris invitati libellis, quos ad nos tranſmiſiſtis, dicentes quosdam peſtiferos & monſtriloquos homines invaſiſſe provinciam veſtram, volentes per [h] malitioſa conſcripta & objectiones faiſæ ſcientiæ, pervertere ſimplicem & [*] ſine machinatione orthodoxæ fidei pulcritudinem. Sed quæ ſunt beati Pauli, [i] iterum dico vobis : *Videte ne quis ſit qui vos decipiat per philoſophiam & [k] inanem fallaciam, ſecundum traditionem vani conſilii hominum, & non ſecundum Chriſtum. Fundamentum enim aliud ponere nemo poteſt* [l] *præter poſitum*, [m] *quod eſt Chriſtus Jeſus*.

[*] infucatam.

Coloſſ. 2.

1. Cor. 3.

[n] SANCTI CYRILLI AD CLERICOS ET LAMPONEM PRESBYTERUM.

CUm apud [o] Æliam commorarer, vir aliquis ex his qui nobiliter militant in palatio, epiſtolam multorum verſuum & grandem obtulit mihi ſignatam, quam ſe dicebat accepiſſe ab Antiochenis orthodoxis. Subſcriptiones autem erant in ea plurimorum clericorum, & monachorum, & laicorum. Accuſabant autem orientales epiſcopos, quaſi tacentes [p] quidem Neſtorii nomen, [q] & diſſimulantes [r] eum averſari, tranſilientes autem ad Theodori codices de incarnatione factos, in quibus multo pejores Neſtorii blaſphemiis poſitæ ſunt. Pater enim fuit Neſtorii perfidiæ, & illius mala locutus, impius in his factus eſt in quibus modo eſt. Et ſcripſi quidem reverendiſſimo epiſcopo Antiocheno, ut Theodori impia dogmata in eccleſia nemo loquatur : accedens autem ad Alexandriam reverendiſſimus diaconus & archimandrita Maximus, plurima inclamavit [f] in orientales, [t] dicens orthodoxos nullum ibi locum habere, nec fiduciam loquendi de recta fide. Dixit vero, quod confingunt quidem confiteri ſymbolum expoſitum [u] Nicææ a ſanctis patribus, male autem illud interpretantur : & adhortatus eſt me omnem expoſitionem Nicænæ ſynodi interpretari plane, ut non ſubripiant quidam alia pro aliis exponentes, quod & feci. Habet igitur tomos, ut offerantur & piiſſimis reginis, & Chriſtianiſſimo & piiſſimo domino. Feci enim in membranis ſcribi tomum. Cum conſilio igitur ejus ſicut

Eſt in 3. part conc. Epheſ. cap. 43.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ Α'λεξανδρείας τοῖς κληρικοῖς, καὶ Λάμπωνι πρεσβυτέρῳ.

Ὡ'Σ διέξιδον ἐν τῇ Αἰλιέων, ἀνήρ τις τῶν ἐπισήμων στρατιωτῶν ἐν τῷ παλατίῳ ἐπιστολήν μοι πολύστιχον, καὶ μεγάλην προσημείωσιν ἐσφραγισμένην, ὡς λαβὼν αὐτὴν παρὰ τῶν ἐν Αντιοχείᾳ ὀρθοδόξων. Ὑπογραφαὶ δὲ ἦσαν ἐν αὐτῇ πολλῶν πάνυ καὶ κληρικῶν, καὶ μοναχῶν, καὶ λαϊκῶν. ἠτιῶντο δὲ τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἀνατολῆς, ὡς ἀποσιωπήσαντας μὲν δηθὲν τὸ Νεστορίου ὄνομα, καὶ προσποιουμένους αὐτὸν ἀποστρέφεσθαι, μεταπηδήσαντας δὲ ἐπὶ τὰ Θεοδώρου βιβλία τὰ περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως, ἐν οἷς πολλῷ χαλεπώτεραί τῶν Νεστορίου δυσφημιῶν εἰσι κείμεναι. πατὴρ γὰρ γέγονε τῆς Νεστορίου κακοδοξίας, καὶ τὰ αὐτῷ λαλήσας ὁ δυσσεβὴς ἐν τούτοις γέγονεν, ἐν οἷς νῦν ἐστι. καὶ ἔγραψα μὲν τῷ ἁγιωτάτῳ ἐπισκόπῳ τῆς Αντιοχέων, ὅτι τὰ Θεοδώρου δυσσεβῆ δόγματα μηδεὶς ἐν ἐκκλησίᾳ λαλείτω. ἀφικόμενον δὲ ἐν Α'λεξανδρείᾳ. ὁ ἁγιώτατος διάκονος καὶ ἀρχιμανδρίτης Μάξιμος πολλὰ κατεβόησε φάσκων, τοὺς ὀρθοδόξους μηδενὸς τόπον ἔχειν αὐτόθι, μηδὲ παῤῥησίαν τοῦ λαλεῖν τὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως. ἔφη δέ, ὅτι προσποιοῦνται μὲν ὁμολογεῖν τὸ σύμβολον τὸ ἐκτεθὲν ἐν τῇ Νικαίᾳ παρὰ τῶν πατέρων, παρερμηνεύουσι δὲ αὐτό, καὶ προέξεφέρεμε τὴν ἔκθεσιν πᾶσαν τῶν ἐν Νικαίᾳ ἐρμηνεῦσαι σαφῶς, ἵνα μὴ συναρπάζωσί τινας, ἕτερα ἀνθ' ἑτέρων ἐξηγούμενοι· ὃ δὴ κἀμὲ πέπραχα. ἐπιφέρεται τοίνυν τὰς τόμους, ὥστε προσεν-

Αὕτη ἐστὶν ἡ τοῦ ζήτημα τῆς ἐν Ε'φέσῳ Συνόδου Κ. 43.

BALUZII NOTÆ.

a Idem codex, *ex tomo*.
b In epiſtola Pelagii, *cænodoxos*.
c Pariſ. *ſectas Domini*. Epiſtola Pelagii, *ſectas Dei*.
d Pariſ. *circumcidentem*. Epiſtola Pelagii, *circumclaudentem*.
e Male in Pariſ. *ſpiritalia*.
f Veteres libri & epiſtola Pelagii, *Judaiſmum*.
g Pariſ. *conſonantia*; & paulo poſt, *dualitate*.
h Idem codex, *malitioſas conſcriptiones*.
i Idem codex : *Et iterum dico*.
k Veteres libri & edit. *novam*.
l Pariſ. *præter quod poſitum eſt*.
m Veteres libri, *qui eſt*.
n Hæc epiſtola extat in ſynodico adverſus Tragœdiam Irenæi.
o Veteres libri, *Heliam*. Sic etiam in epiſtola Pelagii.
p *Quidem*. Deeſt in codice Pariſienſi. Et fortaſſis *quidem* legendum eſt in ſynodico pro *prædem*.
q Pariſ. *& ſimulantes*.
r Idem codex, *eum adverſari*. Epiſtola Pelagii, *ei adverſari*.
ſ Particula *in* deeſt in antiquis libris.
t *Dicens*. Deeſt in Pariſienſi.
u Pariſ. *Niceæ*.

νεχθῆναι καὶ τῆς ἀλαθεσάταις δεσποίναις, καὶ τῷ φιλοχρίστῳ, καὶ ἀσεβεσάτῳ δεσπότῃ. πεποίηκα γὰρ ὧν δέρμασι χρέσθαι νόμον. μὴ σκέψεως τοίνυν αὐτῷ ὡς ἂν * ἔχειν συνίδοιτε, ἀλλὰ καίρως προσάγοιτε. δεῖ γὰρ ἡμᾶς πανταχόθεν ἐπαγωνίζεσθαι τῇ ὀρθῇ πίστει, καὶ τῷ ἐγγεγραμμένῳ κατὰ Χριστοῦ δυσσεβείαν, εἰς ὅσον οἷόν τε, πειρᾶσθαι ποιεῖν ἐκ μέσου.

* ὡς ἂν ἔχοι σωιζόντες, ἀλλ.

A bene habere perſpiciatis, opportune [a] * offerte. Oportet enim nos undique recta fide certare, & * exortam adverſus Chriſtum impietatem, quantum poſſibile eſt, e medio expellere feſtinare.

EJUSDEM SANCTI CYRILLI EPIST.

[b] AD ACACIUM EPISCOPUM MELITENÆ.

Scripſit vero eamdem ad Theodotum Ancyræ & ad Firmum Cæſareæ Cappadociæ.

NOn oportebat latere ſanctitatem tuam, aut forſitan & cognovit, quod omnes orientales religioſiſſimi epiſcopi in Antiochia convenerunt, cum tranſmiſiſſet eis tomum dominus meus ſanctiſſimus epiſcopus Proclus, bonorum plenum intellectuum, & rectorum dogmatum. Erat enim ratio multa & longa de diſpenſatione domini noſtri Jeſu Chriſti: ſuppoſuit vero etiam capitula quædam collecta a Theodori codicibus, quæ conſonantem Neſtorii perfidiis intellectum habent, & adhortatus eſt etiam illa anathematizare. Illi vero non paſſi ſunt, & ſcripſerunt ad me, quod ſi contigerit anathematizari ea quæ ſunt Theodori, perveniet omnimodo macula etiam ad ſanctos noſtros patres, Athanaſium dico, & Baſilium, & [c] Gregorios, & Theophilum, & ceteros. Nam ſcripſerunt & ipſi quædam conſonantia eis quæ ſunt Theodori. Et erat neceſſarium etiam me ad eos reſcribere, quæ & nota faciet tuæ ſanctitati religioſiſſimus epiſcopus Daniel, qui Alexandriæ inventus eſt, & ſingula eorum quæ mota ſunt, ſubtiliter cognoſcit.

EPISTOLA CYRILLI AD RABBULAM

EPISCOPUM EDESSÆ.

AD incomparabilem quamdam alacritatem & ad inexpugnabilem confidentiam noſtras excitat animas ſapientiſſimus Paulus ſic ſcribens: *Quis nos ſeparabit a caritate Chriſti? Tribulatio? an angustia? an perſecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius?* Nihil enim intolerabile eſt eis qui firmiter apud ſe ſtatuunt certamen fidei certare, curſum perficere, fidem ſervare, ut & incorruptionis [d] mereantur coronam. Sicut vero [e] ſolicitos optime gubernare, non in ſerenitate navigare, ſed in tempeſtate poſſe navem ſervare, probatiſſimos declarat: ſic etiam ſortitos eccleſiis præſidere, non omnimodo rerum ſerenitas claros demonſtrat; magis vero ſolertia in tribulationibus, & fortitudo, & patientia, & fortiter reſiſtere inſtabilibus hæreticorum ſermonibus.

Rom. 8.

1. Tim. 4.

Semper quidem tua [f] ſplenduit ſanctitas, præcipue autem modo, facta omnibus orientalibus columna & fundamentum veritatis, & ſicut quemdam peſtiferum expellens morbum, novæ & abominandæ hæreſeos Neſtorii blaſphemiam. Nam procedit quidem ex altera radice (illius dico qui de Cilicia erat) iſta impietas: arbitratus vero eſt, quod [g] tenebit orbem terrarum propter potentiam neſcio quomodo illi datam. Rapuit enim ſedem fortiſſimam, & factus eſt cibus draconi multa capita [h] habenti: [i] ſperavit vero etiam ipſe ſanctas Dei eccleſias devorare, & omnes apprehendere: & niſi nos ſalvaſſet Deus omnipotens, prævaluiſſet utique, quantum ad potentiam conatuum pertinet ejus, ſceleratæſque concurſiones illorum qui eum continent.

Theodorus Mopſueſtenus. Apoc. 12.

[k] EPISTOLA CYRILLI AD MONACHOS.

Clariſſimis & [l] deſideratiſſimis Anaſtaſio, Alexandro, Martiniano, Joanni, Paregorio preſbyteris, & Maximino diacono, & ceteris orthodoxis patribus monachorum, & eis qui vobiſcum ſolitariam vitam exercent, & in fide Dei confirmati ſunt, Cyrillus in domino [m] gaudere.

DEſiderium ſtudiumque, quod circa doctrinam veſtra caritas habet [n] etiamnum, non mediocriter collaudavi dignumque eſſe dico omni ratione. Nam divinas deſiderare doctrinas, ſacrorumque dogmatum ſolere defendere rectitudinem, quomodo non aliquis miretur? Hæc enim res vitæ infinitæ & beatæ proviſor eſt, & ſtudium quod in his eſt, non ſine mercede exiſtit.

Habetur G. Lat. in 3. parte conc. Epheſ. c. 3. * Imo 43.

Et poſt alia. Quoniam vero ſcripſit veſtra reverentia, quod [o] derivant quidam ad quod non convenit, vim verborum quæ in ſymbolo ſunt aut non intelligentes recte, aut diligentes quorumdam conſcripta, in reprobum ſenſum abducti, [p] ideo ſcripſiſtis, quod propter hoc oportet me de his ipſis ad vos facere doctrinam, & plane interpretari expoſitionibus fidei tenorem; arbitratus ſum oportere, quæ in mentem veniunt meam, breviter dicere. [q] Sequamur vero ubique ſanctorum patrum confeſſiones & dogmata, recte & indeclinabiliter diſcutiendo quæ ab eis dicta ſunt. Nam jam quidem & ſancta ſynodus Epheſi collecta Dei voluntate, contra Neſtorii perfidiam juſtam & ſubtilem ſententiam proferens, & aliorum vanilo-

a Idem codex, *offerentes*. b Ea epiſtola extat capite CCXII. *ſyncdii*. BALUZII NOTÆ.
c Pariſ. & ſynodicon, *Gregorium*. d Veteres libri, *mereant*. e Pariſ. *ſolitos*.
f Veteres libri, *ſplendidit*. g Pariſ. *tenuit*. h Idem codex, *habentis*. Bellovac. *habens*.
i Pariſ. *Paravit*. k Hic titulus non extat in antiquis exemplaribus.
l Veteres libri, *deſiderantiſſimis*. m Pariſ. *gaudere ſalute*. n Veteres libri, *etiam nunc*.
o Pariſ. *deridebant*. p Idem codex: *De hos*. q Bellovac, *ſequemur*, Pariſ. *ſequimur*.

niloquia, [a] quæ post ipsum erunt, aut ante ipsum fuerunt, æqualia sapientes ei, & dicere aut scribere præsumpserunt, cum illo condemnavit, similem eis condemnationem imponens. Consequens enim erat, uno semel propter tam profana vaniloquia inculpato, non contra unum magis pervenire, sed, ut sic dicam, contra omnem eorum sectam, sive calumniam quam fecerunt adversus pia ecclesiæ dogmata, duos colentes filios, & dividentes individuum, & crimen adscribentes cælo & terræ, tamquam homini servientibus. Adorat enim nobiscum supernorum spirituum sancta multitudo unum dominum Jesum Christum. Ne autem [b] tenor apud quosdam symboli ignoretur, quod in universis sanctis Dei ecclesiis & [c] tenet & prædicatur, sanctorum patrum dogmata sive expositiones gestis inserui ibi confectis, ut scirent legentes, quem [d] debet intelligi ad modum sanctorum patrum expositio, sive sincerum rectæ fidei symbolum. Arbitror caritatem vestram & legisse librum quem de his conscripsimus. Ipsum vero etiam nunc, sicut dixi, ipsis verbis apponens symbolum, ad hoc convertar Deo juvante, ut singula plane interpreter quæ in ipso posita sunt. Scripsisse enim scio prædicabilem Petrum: *Parati semper ad satisfactionem omni petenti vos rationem de spe quæ* [e] *in vobis est.* 1. Petr. 3.

[f] *EX EPISTOLA RABBULÆ BEATÆ memoriæ, scripta ad sanctum Cyrillum contra impium Theodorum.*

JAm vero quidam unitatem secundum subsistentiam omnibus modis [g] abdicant. Morbus enim aliquis [h] sublatens inveteravit orienti, immedicabilis modo vulneris depascens ecclesiæ corpus, [i] & plurimos quidem latens, apud autem quasi studiosos, & supercilia extollentes eruditione, latenter honoratus. [k] Episcopus enim quidam provinciæ Cilicum Theodorus, vir verisimilis dicendi, & potens persuadere, [l] alia quidem [m] super tribunali ecclesiæ statim dicebat ad populi placentiam, alios autem laqueos perditionis in scriptis ponebat, qui in [n] principiis quorumdam ejus codicum anathemate circumcludebat [o] inspicientem non manifestare aliis [p] scripta [q] ista. Primum exposuit, non esse vere [r] Dei genitricem sanctam virginem, tamquam Deo verbo non suscipiente secundum nos nativitatem. Hoc usque adhuc latens, ne tempore ampliore confirmatum fortius putaretur, secundum judicium Dei oblitus Nestorius novæ incisionis auctor publicavit. Sequitur autem hoc & quod est de humanatione: nec enim dicunt secundum subsistantiam, [s] vel secundum subsistentiam unitum esse Deo verbo hominem; sed bona voluntate quadam, tamquam divina natura non suscipiente alterum modum unitatis [t] propter non circumscriptibile. Iste & dominum nostrum Jesum Christum dixit non oportere adorare [u] sicut dominum, sed relatione Dei, honorari sicut imaginem quamdam; magis autem [x] manifestius secundum eos dicere, sicut instar aliquid relatione [y] assidentis dæmonis. Iste & carnem domini pronuntiavit nihil omnino prodesse, dissipans domini vocem, quæ est: *Caro nihil prodest*. Iste & [z] apostolum dicit non cognovisse Christum quod Deus erat, sed supra fidem quæ est in homine, ædificatam esse ecclesiam. De gehenna [aa] hic ratiocinationes eorum non [bb] est tutum per litteras significare. Isti sunt thesauri impietatis eorum, quibus jamdudum latenter fruebantur, & volunt, si possibile est, usque ad finem obumbrare [cc] timentes pias aures populi. Joan. 6. Matth. 16.

AB ECCLESIASTICA HISTORIA Hesychii presbyteri Hierosolymorum, de Theodoro.

ITa Photinum multis [dd] & aliis apud eos sæculis, Theodorus quidam præcipue imitatus est [ee]: malitiosus quidem loquendi, [ff] & lingua paratissimus, & ipse tamen instabilis voluntate, qui huc & illuc inclinans ferebatur. Clericatui enim Antiocheno a prima ætate connumeratus, & bene conversari pollicitus, ad sæculares libidines reversus, iterum [gg] delectabatur. In omnibus autem bonis imitabilis & beatus vir Joannes Constantinopolitanus episcopus scripsit epistolam, quæ usque adhuc in codicibus legitur, & a pejore ad meliorem pœnitentiam eum transferre prævaluit: & iterum bene conversari, iterum in clericatu esse cœpit, & Antiochia relicta in [hh] Tarsum transmigravit, ex qua in Mopsuestiam transiit, ordinatus [ii] in ea episcopus, nondum Deo volente manifestam impietatis illius prædicationem fieri. Prima autem elementa suæ doctrinæ ex Judaico vaniloquio incipiens, codicem in prophetiam psalmorum conscripsit, omnes de domino prædicationes abnegantem. Culpatus vero & periclitatus, contraria sibi dixit, non ex voluntate, sed compulsus omnium querimoniis, & codicem ipsum delere pollicitus, latenter conservabat Judaicæ impietatis viaticum. Igni enim sua commentaria simulans tradere, malitiose abscondere illecebram conabatur. Epist. ad Theodorum lapsum.

Tem-

BALUZII NOTÆ.

a Veteres libri, *qui post ipsum*. b Paris. *apud quosdam tenor*. c Idem codex, *tenetur*.
d Idem codex, *debent intelligi modum*. e Bellovac. *in nobis*.
f Paris. *Incipit epistola*, quod verum non est. g Male in eodem libro, *abdicantes*.
h Male in eodem libro, *subsistantis*. i Hinc emenda epistolam tertiam Pelagii II. ad Episcopos Istriæ, apud quem sic habet hic locus in veteri codice Colbertino qualem eum isthic exhibent gesta Concilii V.
k Segmentum istud refertur in synodico supra laudato cap. 200. l Paris. *aliqua*.
m Bellovac. *supra tribunali*, Paris. *supra tribunal*. n Paris. *principio*.
o Idem codex, *inspici omnia & volens manifestare*. p Veteres libri, *scripto*.
q Veteres libri: *Iste primus*. Sic etiam in synodico & in epistola Pelagii. r Paris. *quod*.
s *Vel secundum subsistentiam*. Hæc desunt in codice Bellovacensi. Recte, ut opinor. Videntur enim esse admonitio librarii dubitantis utra lectio esset melior, & lectori judicium integrum relinquentis.
t Paris. *propter quod*. u Paris. & epistola Pelagii, *sicut Deum*. x Idem codex, *manifestans*.
y Idem, *assidua*. z Veteres libri & epistola Pelagii, *Apostolos*. aa Veteres libri, *autem*.
bb Paris. *ut totum*. cc Idem codex, *& mentes*.
dd Paris. & epistola Pelagii, *secutis*; Bellovac. *secutus*. ee *Est*. Deest in Parisiensi.
ff Bellovac. *& linguam*. Epistola Pelagii, *& in lingua*. gg Paris. *desideria*.
hh Veteres libri, *Tarson*. Epistola Pelagii, *Tharso*. ii Paris. *in eam*, Bellovac. *in eum*.

Tempus quidem plurimum in exiguo loco [a] prava [b] loquens, qui esset merito, latebat. Quoniam vero loquens constitutus, vana solitus loqui; doctoris famam consecutus est, paucis quibusdam apud eum studentibus, qui veneno dictionum decipiebantur, calicem bibentes verbis quidem bene compositis coloratum, blasphemis vero intellectibus & veneno plenum. Senectute jam cana debilitatus, [c] sed minima pietatis scintilla, si qua forte in eo fuisset, inveterata, libros componere adversus domini Dei apparitionem præsumpsit, quorum multitudinem prætermittentes (nec enim fas est [d] impios revolvere sermones) unius in præsenti memoriam faciamus, Christum enim Jesum, generis nostri salvatorem & dominum, quem splendorem paternæ gloriæ & imaginem substantiæ Paulus vocat, ferre eum omnia dicens verbo suæ virtutis, qui purificationem nostrorum fecit peccatorum, & ad dexteram paternæ majestatis consedit, de quo ad [e] Colossenses scripsit epistolam, *quod in eo omnia sunt creata, quæ sunt & in cælis & in terra, visibilia & invisibilia, quod per eum & in eum creata sunt omnia, & ipse est ante omnia:* hunc non incarnatum Verbum, sicut evangelicis [f] vocibus edocti sumus, sed hominem per vitæ provectionem & passionum perfectionem conjunctum Deo Verbo scripsit stultus in omnibus, & hæc in mysticis sermonibus ausus est; & ille quidem talia. Sed & sequaces ejus extollebantur, de quibus dicere convenit, *dicentes se sapientes, stulti facti sunt: mutaverunt enim vere & isti gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem corruptibilis hominis*, Christum non sicut Deum incarnatum glorificantes, sed sicut unum similem nobis hominem injuriantes. Nos vero ad cetera orationis procedimus. Non enim multum tempus supervivens Theodorus, prædictis contra mysterium blasphemiis & novæ Jerusalem injuriam addidit, minorare & eam tamquam patriam incarnationis mysterii properans.

Hebr. 1.

Coloss. 1.

Rom. 1.

[g] *LEX DIVINÆ RECORDATIONIS Theodosii & Valentiniani.*

Habetur Gr. & Lat. in concilio Ephesino part. 3. c. 45.

DEbitam a nobis venerationem piissimæ doctrinæ reddentes, eos qui ausi sunt [h] contra Deum impie conscribere, debitæ condemnationi subjicere, & nominibus [i] dignis vocari oportere existimavimus. Justum igitur circumdare eos confusione suorum peccatorum, & in tali vocabulo permanere in æternum, quatenus nec vivi liberentur, [k] ut post mortem permaneant contempti & condemnati. Iterum igitur doctrina [l] Diodori & Theodori & Nestorii impiorum & pestiferorum visa est nobis abominanda esse: similiter autem & omnes qui sequuntur eorum errorem, & consentiunt eorum impietati, justum & ipsos eamdem nominationem mereri, & confusionem indui: ne, dum nominantur Christiani, ex ipso inveniantur decorati vocabulo, longe constituti a Christianorum proposito, & alienati a recta & immaculata fide. Quapropter per hanc nostram legem sancimus, eos qui in omni terra ubique inveniuntur impiissimo & instabili Nestorii & Theodori proposito consentientes, Simonianos a præsenti nominari. Oportet enim eos qui antea in divina doctrina creverunt, postea vero ad illorum impietatem inclinatos, [m] & illorum imitatos errorem, eadem nominatione Simonianos probari, ad similitudinem Arii per sanctionem divinæ recordationis mirabilis & prædicabilis Constantini, qui constituit Porphyrianos nominari Arianos: qui propter similitudinem impietatis, nominationem Porphyrii imposuit ei qui ausus est [n] & existimavit veram fidem humanorum potentia verborum circumscribere, & codices pestilentes & ineruditos ad memoriam relinquere posterorum. Nemo igitur audeat sacrilegos codices ab eis expositos, & maxime a Theodoro, & Nestorio, & contrarios veræ doctrinæ & expositioni venerabilium episcoporum qui Ephesi collecti sunt, legere, aut possidere, aut scribere. [o] Oportere enim eos codices cum omni diligentia requiri, & inventos publice coram omnibus comburi. Per hoc enim radix impietatis amputabitur, ne in posterum erroris semina generentur ad errorem simplicium, qui facile ad illius laqueos collabantur. Neque de cetero inveniatur prædictorum hominum memoria, vel alia appellatio præter Simonis: sed neque in loco, vel in domo, vel in vico, [p] aut agro, aut in civitate, vel in ejus suburbanis conventiculum eorum fiat, nec in manifesto, nec in occulto. Tales enim jubemus omni privari conventiculo viventes. Et hoc certum omnibus sit, quod si quis præterierit præsentem nostram sanctionem, & Theodoro & Nestorio assenserit, illorum socios [q] imitans, [r] ejus [s] per gladii ultionem [t] omnis substantia fisco addicetur. Tua igitur illustris eminentia præsentem a nobis expositam legem manifestam faciat per omnem terram habitantibus, & proponi per singulas civitates dignetur, quatenus per hujus legis recitationem cognoscant omnes qui in quacumque provincia sunt, quæ super his a nobis dispositæ sunt. Eamdem autem legem nostram Græcis & Latinis scripsimus verbis ad recitantium * felicitatem.

* *for.* facilitatem

[u] *LEX THEODOSII ET VALENTINIANI, piæ recordationis imperatorum, adversus Nestorium & Theodorum, & eos qui similia eis sapiunt.*

JAm prius quidem Nestorius, qui Constantinopolitanæ civitatis fuit episcopus, nova & monstrosa dogmata pertentans introducere sinceræ

---

a Paris. *proba.* b Veteres libri, *loquar.* c Paris. *& minima.*
d Idem codex, *impios ejus proferre.* e Veteres libri & epistola Pelagii, *Corinthios.*
f Paris. *verbis.* g Extat tom. IV. Inter gesta Concilii Ephesini ex alia interpretatione
h Male in editionibus epistolæ Pelagii, *contra Dominum*, ut alibi monuimus.
i Paris. *dignis votis episcopum vocari aut quod possumus subiri oportere existimavimus.*
k Veteres libri, *& post.* Sic etiam in epistola Pelagii.
l *Diodori & Theodori.* Hæc addita sunt diu post tempora Theodosii & Valentiniani.
m Bellovac. *& eorum.* n Paris. *existimaverit.* Non habet autem conjunctionem.
o Veteres libri: *Oportet.* p Idem libri, *aut in agro.* q Epistola Pelagii, *imitatur.*
r *Ejus.* Deest in eadem epistola. s Veteres libri & eadem epistola, *post gladii.*
t Epistola Pelagii, *omnis ejus substantia.*
u Paris. *Item alia lex Theodosii*, Vide supra in gestis Concilii Chalcedon.

BALUZII NOTÆ.

ceræ & orthodoxæ fidei Chriſtianorum, ejectus eſt a ſancta ſynodo quæ per ſanctionem imperialem ex omni orbe terrarum Epheſi congregata eſt: quæ eadem ſancta ſynodus ſimul etiam confirmavit expoſitam a Nicænis trecentis decem & octo epiſcopis orthodoxam fidem. Et nos corroborantes ea quæ pie decreta ſunt ab eodem ſancto concilio Epheſi congregato, generalem conſtitutionem protulimus, [a] condemnantem eumdem Neſtorium, eoſque qui ſimilia illi ſapiunt, ut non mereantur nominationem Chriſtianorum, ſed magis vocentur Simoniani, quoniam Simonis blaſphemiam dilexerunt: & ſtatuimus certas adverſus eos pœnas, quæ præſenti conſtitutione continentur. Sed nec habeat aliquis, aut legat, aut ſcribat, aut proferat Neſtorium, ſeu illius libros, vel codices omnino [b] nocibiles, vel ipſius Neſtorii, vel alterius, & maxime Neſtorii adverſus ſolos Chriſtianos conſcripta, aut Diodori, & Theodori, & Theodoreti conſcripta: ſed unuſquiſque habens tales codices, illos publice proferat, & in conſpectu omnium igni tradat. Et nemo eos qui talem ſectam colunt, vel illorum doctores, aut in civitate, aut in agro, aut in ſuburbano, ſuſcipiat, aut una cum eis conveniat. Quod ſi quicumque tale aliquid perpetraverit, publicatus perpetuo tradetur exilio: qui autem habet codices continentes abdicatam fidem Neſtorii & Theodori, vel illorum interpretationes, & allocutiones, [c] & traditiones, eiſdem [d] ſubjicientur ſuppliciis, licet [e] lumen aliorum videantur, quæ ab illis compoſita ſunt.

Et ſancti vero Theophilus Alexandrinus, & Gregorius [f] Niſſenus, ſuſceptis querimoniis adverſus Theodorum adhuc viventem, & adverſus impia ejus conſcripta, ſcripſerunt adverſus eum epiſtolas, quarum [g] pars eſt.

SANCTÆ MEMORIÆ THEOPHILI ad Porphyrium Antiochiæ epiſcopum.

QUod enim non patieris illos qui occaſione adventionis ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti præſumunt renovare Samoſateni Pauli dementiam, manifeſtum eſt, quoniam & qui in Nicæa convenerunt parres noſtri, [h] & iſtam ſectam cum Arianorum pravitate anathematizaverunt, [i] qui nec baptiſma ſequacium Pauli comprobaverunt, ſicut ſcriptæ ab eis definitiones continent. Et ipſe [k] hic beatæ memoriæ epiſcopus Athanaſius ultimam prædicti Pauli Samoſateni impietatem condemnavit in tomo quem dictavit.

[l] *Et poſt alia*: Quoniam autem accuſant quoſdam, tamquam ſcribentes ea quæ pertinent ad renovationem ſceleratæ ſectæ Pauli Samoſateni a patribus condemnati, [m] & propter hanc occaſionem * [n] commovendam porrexiſſe tuæ reverentiæ affirmans, [o] cujus exemplum litteris ad me directis a tua reverentia ſuppoſuiſti, inſpiciens tua bonitas una cum convenientibus religioſiſſimis epiſcopis ea quæ ab ipſis [p] oſtenduntur, (dicunt enim probationes habere ſe) ſi invenerit ſcripta contraria apoſtolicis dogmatibus, [q] dignetur apoſtolicum [r] amplecti zelum adverſus talia innovantes. Juſtum enim eſt, ea quæ impie ſcripta ſunt, pie amputari, [s] & nuſquam inemendabiles permanere eos qui qualiacumque incaute per [t] inſcientiam & vanam gloriam ſcribere præſumpſerunt.

Porrecta autem ſunt & ipſi ſanctæ memoriæ Theophilo impia capitula ex codicibus Theodori.

S. GREGORII AD THEOPHILUM.

QUi Apollinarii dogmata defendunt, per querimoniam, quam adverſus nos faciunt, ſua confirmare conantur, carnale Verbum, & dominum ſæculorum hominis filium, & [u] mortalem Filii deitatem conſtituentes. Proferunt enim quod aliqui quaſi catholicæ eccleſiæ exiſtentes, duos colunt filios in dogmate; unum quidem ſecundum naturam, alterum autem ſecundum adoptionem poſtea acquiſitam; neſcio a quo [x] talia audientes, & ad quam perſonam contendentes: nondum enim novi eum qui hæc ſubloquitur. Verumtamen quoniam hanc proponentes adverſus nos cauſam, per hoc quod videntur huic flagitioſo negotio repugnare, ſuas opiniones corroborant, bonum eſt tuam in Chriſto perfectionem, ſecundum quod in mente tibi * [y] injiciat ſanctus Spiritus, exſcindere occaſiones eorum qui quærunt adverſus nos occaſiones, & perſuadere eis qui iſta [z] calumnialiter adſcribunt Dei eccleſiæ, quod eſt dogma tale in Chriſtianis nullum, [aa] neque prædicatur.

* *for.* inliciet

[bb] EX HIS QUÆ THEODORITUS defendens Theodorum, contra Cyrillum ſcripſit, per quæ teſtimonium præbet idem Theodoritus, quod Theodori ſunt iſtæ impietates, contra quas ſanctæ memoriæ Cyrillus ſcripſit.

POſtea interpretationem accuſat octavi pſalmi, & [cc] inculcat hæc verba divini Theodori: Conſideremus igitur, qui eſt homo de quo ſtupeſcit & miratur quod unigenitus dignatus eſt ejus memoriam & viſitationem facere. Sed quod quidem

---

BALUZII NOTÆ.

a Pariſ. *condemnantes*.
b In codice epiſtolarum Pelagii II. ſcriptum eſt *omnino civiles*, mendoſe nimirum. Emendatio introduxit vocem *inutiles* pro *nocibiles*.
c Veteres libri, *vel traditiones*.
d Pariſ. *ſubiicietur*. In Concilio Chalcedon. *ſubjaceat*.
e Bellovac. *in men*, Pariſ. *in nom̃*. Legendum ergo, *in nomine*. Vide verſionem quæ extat *in* geſtis ſynodi Chalcedon.
f *Nyſſenus*. Deeſt in Pariſienſi.
g Veteres libri, *pars iſta eſt*.
h Conjunctio deeſt in codice Pariſienſi.
i *Qui*. Non extat in eodem libro.
k Veteres libri, *autem*. Sic etiam ſupra pag. 247. & infra pag. 254. & ſeq.
l Bellovac. *Et poſt pauca*.
m Pariſ. *ne propter*.
n Bellovac. *commovendum*, Pariſ. *commonendum*.
o Bellovac. *ejus*.
p Pariſ. *prætenduntur*.
q Idem codex, *indignetur*.
r Idem codex, *ſcientiam*.
s Pariſ. *ut nuſquam*.
t Idem libri, *initiat*.
u Bellovac. *immortalem*.
x Veteres libri, *tale*.
y Bellovac. *amplexa*, Pariſ. *amplexo*.
z Pariſ. *calumniabiliter*.
aa *Neque*. Deeſt in Pariſienſi.
bb Pariſ. *De his quæ Theodoretus*.
cc Veteres libri, *inculpat*. Epiſtola Pelagii, *accuſat*.

dem non dictum est de omni homine, in superioribus demonstratum est : quod autem nec de uno quolibet, [a] *& hoc dictum est.*

[b] Et post pauca, ejusdem [c] Theodori posuit memoratus Theodoritus sic habentia.

Cessate vel nunc vix aliquando a vestra impudentia, agnoscentes quod oportet. Videte enim [d] *omnium hominum sceleratissimi, quanta naturarum est differentia, quod iste quidem stupescit quia & memoriam facere hominis dignatur, & visitare eum & ceterorum participem facere, quorum participem jam fecit ipsum : ille autem e contrario miratur, quod tantorum particeps fieri super suam naturam meruit. Et ille quidem, utpote beneficium dans, mirificatur magna præstans, & super naturam beneficium accipientis : ille autem, ut post beneficium accipiens, & majora, quam est ipse dignus, accipiens.*

[e] Post hæc Theodoritus intulit ista.

Cum posuisset Cyrillus ex his quæ divinus Theodorus contra Apollinarium scripsit, statim injurias infert, & contumelias, & vituperationes : & dicit: Sobrii estote ebrii ex vino vestro. [f] Et clamet aliquis ita errantibus: *Impone homo tuæ linguæ ostium & seram: cessa cornu in altitudinem extollens, & loquens contra Deum iniquitatem.* Quo usque insultas contra patientem Christum? In mente habe scriptum a divino Paulo: [g] *Ita vero peccantes in fratres, & percutientes eorum ægrotantem conscientiam, in Christum peccatis.* Et ut aliquid [h] ex propheticis loquar codicibus: [i] *Justificata est Sodoma a te, superasti paganorum verbositates, quas fecerunt contra Christum, stultitiam existimantes crucem :* nihil esse ostendisti Judaicæ superbiæ crimina.

Et cum hæc posuisset verba Cyrilli contra Theodorum dicta Theodoritus, sic intulit.

Quid tibi zelum intantum inflammavit [k] *veritatis defensor, ut hanc & talem adversus eum pompam faceres, & paganis simul & Judæis & Sodomitanis ostenderes magis impium, & positas contra impios a divina scriptura voces adscriberes pietatis propugnatori? Nonne dominus Christus in sacris evangeliis in seipsum traxit David divinationem? Nonne pueris clamantibus*, Hosanna filio David, *ipse dixit Judæis : Non legistis*: Ab ore infantium & [l] lactentium perfeciti laudem? *Non divinus apostolus ex his* [m] *deductum verbum ei adaptavit & ceteri psalmi? Quid igitur novum dixit Theodorus, quod tantis eum blasphemiis lapidasti, jubens illi & frenare linguam, ipse percurrere istam* [n] *effrenatam dimisisti? Vide ne quis te callidiorem existimet his adversus Theodorum* [o] *uti injuriis, quod & ille Apollinarium, & qui ea quæ sunt illius sapiunt, sceleratissimos vocavit. Si hoc non est, quo absono dicto sicut crapulam,* [p] *quantas* [q] *hujusmodi adversus eum blasphemias effudisti? Quid autem novum præter veteres illos doctores* [r] *dixerit? Illorum enim unusquisque humanam naturam & visitatam, & assumptam, & unctam esse a sancto Spiritu, & crucifixam, & mortuam esse, & resurrexisse, & in cælos receptam esse, & sedem mereri quæ ad dexteram est, aperte & dilucide docuerunt. Tu vero cum ineffabilia, ut videtur, verba audisses, quæ Paulus audivit, magis* [s] *hic alia quædam & diviniora,* [t] *(alias vero nobis introducis præter Pauli doctrinas) sic Paulum* [u] *interpretaris, & dicis :* Sed erat ipsum ex Deo, Patre Verbum, factus certe [u] secundum hominem, & non alium quemdam, sed seipsum visitatione & memoria dignas. *Quid his verbis magis ridiculum? Cujus enim Deus Verbum visitationis indigeret?* At qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est æqualis esse Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens : & angelicam quidem naturam non assumpsit, semen autem Abraham assumpsit. *Merito igitur Theodorus dixit, eum qui accepit, visitare, assumptum esse. Ita autem & propheta docens, dominum quidem eum qui visitavit, vocat; hominem vero eum qui visitationem meruit.*

Psal. 140. Psal. 74. 2. Cor. 8. Ezech. 16. 1. Cor. 2. Matth. 22. Matth. 21. Psal. 8. Hebr. 2. 2. Cor. 12. Philip. 2. Hebr. 2.

EX EPISTOLA THEODORITI AD

[x] Hierenatum digamum, testimonium præbentis quod sub accusatione erat Theodorus, & dubitabatur de eo.

Quoniam vero inculpatis me, quod sanctum & beatum reliqui patrem Theodorum in connumeratione doctorum, necessarium existimavi & de hoc breviter dicere. Primum etenim, amantissimum mihi caput, multos & alios nobiles viros & nimis claros factos tacuimus. Deinde illud oportet considerare, quod qui accusatur, indubitabiles testes debet producere, quos neque accusatorum aliquis inculpare potest. Si autem a persecutoribus [y] *accusatos, qui accusatus est, ad testimonium vocet, nec ipse qui judex est, patiatur suscipere. Nam si laudes patrum conscribens, istum sanctum prætermisi, iniquum fecisse confiteor; & circa doctores ingratus fuisse. Si vero accusatus satisfactionem obtuli, & indubitabiles produxi testes, quid sine causa, qui horum nihil volunt videre, inculpant? Quomodo autem veneror virum, testis est qui a nobis pro illo codex conscriptus est, in quo adversus eum factam* [z] *inscriptionem dissolvimus, non timentes accusatorum potentiam, nec futuras contra nos insidias.*

Diodorus archidiaconus & primicerius reverentissimorum notariorum dixit: Quoniam quidam dicunt, quod sanctæ memoriæ Cyrillus laudavit Theodorum Mopsuestenum in quodam

---

a Veteres libri, *& hoc certum est*. Epistola Pelagii, *hoc certum est*.
b Paris. *Et post alia.* c Idem codex, *Theodori verba posuit*.
d Bellovac. *o omnium hominum*. Vide quæ dicta sunt supra ad paginam 240.
e Paris. *Et post hæc Theodoretus.* f Paris. *Adclamet*. Vide supra pag. 242.
g Veteres libri : *Ita autem.* h Iidem libri, *a propheticis.* i Iidem libri, *justificata sunt.*
k Iidem libri, *o veritatis.* l Iidem libri, *lactantium.* m Iidem libri, *deductus.*
n Paris. *exinfrænatam.* o Veteres libri, *ut.* p Bellovac. *quantam*, Paris. *quandam*.
q Paris. *ejusmodi*. Sic etiam legisse constat eum qui scripsit codicem Bellovacensem.
r Veteres libri, *autem.* s Iidem libri, *alias enim.* t Paris. *interpretari & dixisse vetat ipsum.*
u Bellovac. *secundum homo*, Paris. *secundum nos homo*.
x Bellovac. *Hierenacum*. Paris. *Irenæum*. Recte. Est enim Irenæus Comes, apertus Nestorii ac Theodoreti amicus, ab isto ordinatus Episcopus. Bigamus autem dicitur, quia post secundas nuptias factus fuerat Episcopus Tyriorum contra canones, ut docet Theodosii constitutio adversus eum lata.
y Bellovac. *accusatus*. Paris. *accusator est*. z Paris. *scriptionem*.

BALUZII NOTÆ.

dam ſuo [a] ſcripto, in quo [b] dicunt quod ſcriptum eſt : bono Theodoro : & ſuper hæc, quod & ſanctæ memoriæ Grogorius Nazianzenus litteris uſus eſt ad Theodorum Mopſueſtenum, laudans eum. Qui autem ita hæc dicunt, & hoc [c] adjiciunt, quod non oportet poſt mortem hæreticos anathematizari : [d] hoc hic & ad ſcientiam venit [e] ſancti veſtri concilii. [f] Ne quid eorum indiſcuſſum relinquatur, neceſſarium putavimus & hæc veſtræ ſanctitati ſuggerere.

Sancta ſynodus dixit : Quoniam proferunt quidam, quod ſcriptum eſt, bono Theodoro, recitentur tam quæ antea, quam quæ poſtea per [g] ſequentia dicta ſunt, ad perfectiorem rei ſcientiam. Et cum ſuſcepiſſet [h] Theodulus reverendiſſimus diaconus & notarius, recitavit.

EX SECUNDO LIBRO CYRILLI Epiſcopi Alexandriæ, de eo quod unus [i] eſt Chriſtus, contra Theodorum.

QUod tamen voluit impius Neſtorius [k] dogmata Theodori ſequi, non abſolutionem ei accuſationum facit ; [l] magis vero grandiorem adverſus eum * [m] in damnationem operabitur. Dum enim liceret ei ſanctorum patrum rectis verbis & immaculatis de deitate ſermonibus potiri, [n] præpoſuiſſe dignoſcitur veritati mendacium. Prætermiſit enim quæ illorum ſunt; magis vero elegit turpibus adhærere, & tam diſtortis [o] lætificare ſermonibus, [p] Hunc vero qui talem habet voluntatem & dementiam, in hoc deſiluiſſe inculpet aliquis, arbitror & valde merito. [q] Oportebat enim memoriam habere ſanctiſſimi Pauli, plane ſcribentis nobis: *Eſtote prudentes nummulariis: omnia probate, quod bonum eſt tenete : ab omni ſpecie mala* [r] *abſtinete vos*. Quod & agere ſoliti, nos & [s] ſolidorum probatores imitari feſtinantes, illa quidem quæ ſunt turpia & reproba dogmata reprobamus, ſuſcipimus vero & valde libenter omnia quæ reſplendent clara veritatis pulchritudine. Iterum vero nobis ratio [t] convertetur ad decentem ei & propoſitam viam. * Scriptum eſt igitur bono Theodoro adverſus hæreſim Arianorum & Eunomianorum viginti pene numero vel ampliores libri, nec non etiam alii, interpretantes evangelicos & apoſtolicos libros : quos quidem labores nollet aliquis increpare, magis autem [u] decreto ſtudium honoraret, ſi ineſſet eis dogmatum rectitudo. Si vero quidam extra deſtinatum ambulet, & rectam viam veritatis relinquens, per ſemitam eat diſtortam, ſimpliciorumque corda vulneret, adulteratorum eis injiciens intellectuum ſemina, tunc requieſcere non ſine damno erit eis qui populis præſident, mercedem vero habebunt & lucrum, ſi reſiſtant. Ergo quoniam in his libris ſive memorati viri conſcriptis quæ modo nominavimus, inventa ſunt quædam ultimæ impietatis plena, quomodo erat conſequens velle tacere ? Dividit enim individuum Chriſtum & pro uno Filio dualitatem colit a veritate excidentem, & quaſi falſis nominibus coloratam. Nam Deum Verbum, qui ex Deo Patre eſt, hominem vocari dicit, non tamen & hoc factum eſſe ſecundum veritatem ; hominem vero eum qui ex Maria eſt, ſicut dicit, quem & carnem aſtute nobis nominat in multis locis [x] Deum quidem dicit & Filium Dei, non autem hoc eſſe ſecundum veritatem.

Sancta ſynodus dixit : Oſtenderunt ea quæ recitata ſunt, quod arguens magis Theodorum & impia ejus conſcripta Cyrillus religioſæ memoriæ, non tamen laudem quamdam faciens de eo, hujuſmodi verbis uſus eſt. [y] Recitentur & epiſtolæ Gregorii ſanctæ memoriæ, [z] quas quidem dicunt ad Theodorum Mopſueſtenum ſcriptas eſſe.

Et cum ſuſcepiſſet idem reverendiſſimus [aa] diaconus & notarius * Theodorus, recitavit.

Theodorus Gregorius, commendans quoſdam adinvicem litigantes, & ſignificans quod tam ſub ſua, quam illius gubernatione ſunt : dicit autem ſic.

Quæ a dominis meis cariſſimis epiſcopis ſcripta ſunt ad tuam reverentiam, hæc etiam a nobis ad te ſcripta eſſe exiſtimans, da obſecro manum mulieribus, nec deſpicias eas tyrannicam violentiam patientes ſub viri potentia, contra quem interpellaverunt.

[bb] *Et poſt alia*. Duos qui in hac re [cc] graventur, cognoſco, id eſt, tuam reverentiam, & nos, ſi quod juſtum eſt, deſpiciatur. Sub amborum enim gubernatione ſunt qui judicantur, & timor eſt, ne veritas veriſimilibus verbis ſuperetur. Quapropter & judica, & pro noſtra infirmitate pugnare feſtina.

Iterum aliam epiſtolam proferunt, quaſi ad Theodorum Mopſueſtenum ſcriptam a prædicto ſancto Gregorio. Ex ipſa vero maxime convincuntur mentientes. Adhortatur enim magis Tyanenſem epiſcopum ad martyrum feſtivitatem pervenire, quæ in Arianzis, prædio ejuſdem ſancti Gregorii, celebratur in menſe, quem ipſe Cappadocum lingua Dathuſa nominat, Arianza vero prædium eſt ſub Nazianzo. Nazianzus autem videlicet ſub Tyanenſi civitate tunc erat. Habet autem epiſtola ſic :

Debes quidem nobis ut infirmis remedium, cum unum eſt a mandatis ægrotantium viſitatio. Debes autem etiam ſanctis martyribus annualem honorem, quem in tuis Arianzis ſolenniter celebramus die vigeſimo ſecundo noſtri menſis Dathuſæ : & non pauca eccleſiaſticorum communis indigent diſceptationis. Propter omnia igitur impigre pervenire digneris : licet enim nimius ſit labor, ſed æqualis eſt merces.

Alia epiſtola ad eumdem Theodorum ſcripta,

BALUZII NOTÆ.

a Idem codex, *ſuo conſcripto*. b Veteres libri, *dicit*, c Pariſ. *audiunt*,
d Veteres libri, *hæc autem &*. Vide quæ dicta ſunt ſupra ad pag. 248. & ſeq.
e Bellovac. *ſacri*. f Pariſ. *& ne quid*. g Idem libri, *ſequentiam*,
h Idem libri, *Theodolus*. i Vox *eſt* deeſt in codicibus manuſcriptis.
k Pariſ. *docma*. l Veteres libri, *unde magis vero*. m Mylius veteres libri, *inclamationem*.
n Veteres libri & edit. *propoſuiſſe*. o Pariſ. *lætificant*.
p Idem codex : *Unit vero qualem habet*. q Veteres libri : *Oportebat enim oportebat*.
r Idem libri, *vos abſtinete*. s Pariſ. *ſolidatorum*. t Idem codex, *convertatur*.
u Bellovac. *decreto detro ſtudium*, Pariſ. *decreto veſtro ſtudium*. x Pariſ. *Dominum quidem*.
y Idem codex : *Recitentur autem & epiſtola*. z Veteres libri, *quas quidam*.
aa Pariſ. *Theodulus diac. & notarius*. bb Idem codex : *Et poſt pauca*.
cc Veteres libri, *gravantur*.

* *for.* condemnationem.

* *al.* Diodorus. Greg. Nazianz. epiſt. 89. ad Theodor. Tyan.

a. *Theſſ.* 5.

* *for.* Scripti ſunt igitur a bono.

* Scriptum eſt. Igitur bono.

Epiſt. 50. ad eumdem.

pta, per quam rogat de pauperibus, & ptochotrophis suæ paræciæ, qui peccaverunt. Initium vero epistolæ sic est:

Epist 81. nobis

Audio te graviter ferre factas * vobis a monachis & pauperibus injurias.

Et in fine, Nunc puta omnes quidem ante pedes tuos cadere, & pauperes, & ptochotrophos, omnes vero monachos & virgines pro eis supplicantes: da omnibus pro his gratiam, quoniam profligati sunt satis, sicut certum est, ex quibus nos rogaverunt: & ante omnes da nobis, [a] qui pro his precamur. Et si tibi grave esse videtur * ab illis esse exhonoratum, multo pejus esse appareat, si te admonentes hæc nos non audiamur.

* nos ab illis esse exhonoratos.

Utuntur autem & alia epistola ejusdem sancti Gregorii ad eumdem Theodorum, habente laudes ejusdem Theodori. Ostenditur autem etiam ista magis ad Tyanensem [b] episcopum scripta, per quam meminit monasterii adhuc constituti in prædio, quod dicitur Pasa, sub Tyanensium positum civitate. Habet autem sic:

Deus te donavit ecclesiis ad gloriam nostram, [c] multorumque ad utilitatem, cum ita sis subtilis cautusque circa spiritalia, ut etiam nos facias cautiores, qui plus aliquid habere per ætatem putamur. Quoniam igitur voluisti participes nos spiritalis habere disceptationis, (dico autem propter juramentum, quod Georgius [d] Passenus jurasse apparet) quod placuit nobis, tuæ reverentiæ demonstremus, & cetera.

Et alia epistola ad eumdem, ex qua maxime ostenditur, quod ad episcopum Tyanensem omnes sunt scriptæ. Rogat enim eum dare episcopum Nazianzo, tamquam primum provinciæ. [e] Habet enim sic:

Epist. 88, *Habac.* 1.

Tempus est mihi dicere quod habet scriptura: *Ad quem clamabo, patiens iniquitatem? Quis porriget mihi manum tribulato?* in quem gravamen ecclesiæ perveniet, male sic habentis [f] & desolatæ? Obtestor coram Deo & electis angelis, quod non justa patitur grex Dei, sine pastore & sine visitatione constitutus propter nostram infirmitatem. Me enim morbus detinet, citiusque abduxit ecclesiæ, & nunc omnino ultima expirantem, & amplius contribulatum difficultatibus. Et si quidem aliud caput haberet provincia, ad illud clamare oportebat & testificari. [g] Tua vero superposita reverentia, ad te respicere necesse est. Procura tuam ecclesiam [h] per quemvis modum, nec eam despicias [i] indigna agentem. Ut enim alia prætermittam, qualia nunc advenientes Apollinaris sequaces aliqua quidem commiserunt, aliqua vero interminantur, a dominis meis presbyteris cognosces. Eulalio chorepiscopo & Eleusio, quos studiose ad tuam reverentiam direximus. Et hæc compescere non est nostræ ætatis & infirmitatis, sed tuæ solertiæ & virtutis: quoniam tibi cum aliis etiam prævalere Deus præbuit ad commune patrocinium ecclesiæ. Sin autem hæc dicens & scribens non audiar, quod reliquum est, solum hoc fiet, publice prædicare omnibus & notum constituere, [k] quoniam episcopo indiget ecclesia, ne a nostra infirmitate lædatur: vos autem hoc quod [l] sequetur, cognoscetis.

Et aliam epistolam scripsit ad eumdem Tyanensem episcopum, per quam inculpavit eos qui trahere eum volebant ad episcopatum Sasimorum, & maxime Helladium Cæsareæ: & cum multa de eo dixisset, rogat & de Bosphorio Doharon episcopo, qui ad Tyanensem tunc episcopum accusatus est, & judicabatur ad eum. Habet autem sic.

Addetur autem etiam illud literis, dominum meum religiosissimum comministrum Bosphorium, si quidem vestra [m] ex damnatione circa fidem invenerit malum, quod nec dicere fas est, ut relinquam longum tempus nostrumque testimonium, ipsi hoc judicate. Si vero paræciarum causa perfidiam illi inferunt, novumque crimen, ne criminationibus subtrahamini, neque fortiores eas veritate faciatis, obsecro, ne multis tristitiam injiciatis bene agere volentibus.

Et cum surrexisset Euphranta vir religiosissimus episcopus Tyanensis, dixit: Doceo vestram sanctam synodum, quæ & ante verba mea cognoscitis, quod sine causa semetipsos decipiunt qui putant quod Gregorius sanctæ memoriæ ad Theodorum Mopsuestenum scripsit recitatas epistolas. Ego enim, [n] ut & Tyanensis ecclesiæ episcopus constitutus, & ex ipsa ortus provincia, veritatem expono. Theodorus episcopus fuit in mea civitate [o] temporibus Gregorii sanctæ memoriæ. Prædicatur enim in sacris diptychis ita. Pro [p] Eupsychio, Anthemio, Ætherio, Deodato, Calliopio, Longino, [q] Theodoro. In illo autem tempore sub Tyanensi civitate erat & Dohara, & Nazianzus, usque ad tempora hujus pii [r] imperii. Piissimus autem imperator cum metropolitana jura dedisset civitati, quæ quondam quidem [s] Muciflos, nunc vero Justinianopolis nuncupatur, cum aliis civitatibus & Dohara & Nazianzum subjecit ei. Et Arianzus quidem prædium est unde ortus fuit idem sanctæ memoriæ Gregorius sub Nazianzo constitutus, in quo [t] prædio festivitatem adhortatus est facere beatum Theodorum: & mensis autem apud Cappadocas provinciali vocabulo Dathusa [u] adjicitur, cujus & ipsius una ex epistolis memoriam facit. Prædium autem, quod dicitur Pasa, in quo & monasterium positum est, cui tunc præsidebat Georgius monachus, quem epistola * [x] Pasinum vocat, duodecim * milliis Tyanensis distat metropoleos, & sub eadem civitate est usque hodie. Sed & Dohara civitas, sicut dixi, sub gubernatione ejusdem Tyanensis metropoleos tunc erat, & ordinationem episcoporum Tyanensis episcopus faciebat.

* *al.* Passenum. * milliaris.

a Paris. *qui hoc precamur.*
b Veteres libri, *Episcopum esse scripta.* c Parisiensis non habet vocem *ad.*
d Idem c dex, *Phasenus.* e Veteres libri: *Habet autem.*
f Bellovac. & *solutæ.* Paris. *absolutæ.* g Paris. *Tu autem.* h *per.* Deest in codicibus antiquis.
i Paris. *indigne*; id est, contra omnem ordinem. k Idem codex, *quod Episcopo.*
l Idem codex, *sequitur.* m Veteres libri, *examinatio.*
n *ut* &. Hæc desunt in libro Parisiensi. o Paris. *Ipse accepit epistolas Gregorii.*
p Idem codex *Epistio.* q Idem codex, & *Theodoro.* r Idem codex, *Imperatoris.*
s Idem codex, *dicebatur Muciffos.* t Bellovac. *prædio & festivitatem horatus.* Paris. *prædio & ad fest. hortatus.*
u Melius veteres libri, *dicitur.* x Paris. *Passinum.*

BALUZII NOTÆ.

bat. Unde & hortatur eumdem beatum Theodorum tamquam metropolitanum prædictarum civitatum, ipse jam senectute fatigatus, ordinare episcopum in Nazianzo pro se ipso. Secunda vero Cilicia, sub qua Mopsuestia constituta est, nullam communionem nec unquam habuit, nec habet ad secundam Cappadociam, aut ad prædia, [a] vel civitates ejus, cum media sit prima Cilicia, & [b] dividat Cappadociam [c] & secundam Ciliciam. Secundæ autem Ciliciæ pars Mopsuestia est. Nec possibile erat sanctæ memoriæ Gregorium pro gubernatione ecclesiarum secundæ Cappadociæ, & pro ordinatione episcoporum scribere episcopo oppidi, & ejus sub alia parœcia constituti, & sub metropolitano alio, ut nec jus creandi haberet [d] episcopum.

* Eusrata

His ita dictis ab * Euphranta reverendissimo episcopo metropolitano Tyanensi, surrexit & Theodosius reverendissimus episcopus civitatis, quæ olim quidem Muciſſos, [e] nunc vero Justinianopolis nuncupatur, & hæc dixit: Vere omnia docuit vestram sanctam synodum Euphranta [f] religiosissimus. Et ego enim hæc scio, qui & de illa provincia sum, & sub mea gubernatione modo est & Dohara & Nazianzus, sub qua & nullam communionem unquam habuit ad prædicta prædia vel civitates secunda Cilicia, vel ejus episcopi.

Sancta synodus dixit: Et ipsæ quidem per se epistolæ sancti Gregorii [g] demonstrant, quod ad Theodorum [h] religiosæ memoriæ Tyanensem episcopum, quæ secundæ Cappadociæ metropolis est, scriptæ sunt, non * tamen ad impium Theodorum Mopsuestenum. Adjectæ sunt autem & reverendissimorum episcoporum depositiones. De eo autem, quod oportet & post mortem hæreticos anathematizari, jam quidem aliqua lecta sunt: verumtamen & si quid aliud ad hoc pertinet, recitetur.

* for. autem

Diodorus archidiaconus & primicerius reverendissimorum notariorum dixit: Sunt nobis præ manibus quæ electa sunt ad præsentem quæstionem pertinentia, eo quod oportet hæreticos & post mortem condemnari.

Sancta synodus dixit: Recitentur. Et cum suscepisset Photinus reverendissimus diaconus & notarius, recitavit,

EX PRIMO LIBRO SANCTÆ memoriæ Cyrilli, de eo quod unus est Christus, contra Theodorum.

[i] SUnt enim, sunt qui redemptorem & dominum suum negant, & Filium quidem verum Dei Patris non dicunt eum esse, qui in ultimis sæculi temporibus ex muliere secundum carnem nativitatem propter nos sustinuit, apparuisse autem magis orbi terrarum Deum recentem & posterum, filiationis gloriam extrinsecus acquisitam habentem sicut & nos, & quasi quibusdam adulterinis gloriantem honoribus, ut jam anthropolatria & nihil aliud esset, & adoretur homo aliquis cum sancta trinitate tam a nobis, quam a sanctis angelis. Hæc quidam valde superbi, & magna sapientes in divinarum scripturarum scientia, suis scriptis inseruerunt: & sicut dicit omnium dominus per unum sanctorum prophetarum, *laqueum statuit ad* [k] *corrumpendos homines*. Quid enim aliud sit, quam laqueus & scandalum, lingua loquens distorta, & sacris literis abhorrentia, & traditioni sanctorum apostolorum & evangelistarum impudenter resistentia? Recusandum igitur eos, qui tam malis culpis obnoxii sunt, sive in vivis sunt, sive non. Ab illo enim quod nocet, recedere necessarium est; & non ad personam respicere, [l] sed id quod Deo placet, oportet considerare. *Psal. 56. 139. 140. 141.*

Quod sanctæ memoriæ Cyrillus apostolica verba secutus, quæ dicunt; *Hæreticum hominem post unam & secundam correptionem recusa, sciens quia perversus est ejusmodi, & peccat, & est a semetipso damnatus*, usus est verbo quod est: & recusandos nobis tales esse, sive in vivis sint, sive non. *Tit. 3.*

Sed etiam in epistola ad Martinianum & alios monachos scripta, idem sanctæ memoriæ Cyrillus ita dicit:

Nam jam quidem & sancta synodus [m] Ephesi collecta Dei voluntate, contra Nestorii perfidiam justam & subtilem sententiam proferens, & aliorum vaniloquia qui post ipsum erunt, aut ante ipsum fuerunt, æqualia sapientes ei, & dicere aut scribere præsumpserunt, cum illo condemnavit, similem eis condemnationem imponens. Consequens enim erat, uno semel propter tam profana vaniloquia inculpato, non contra unum magis pervenire, sed, ut sic dicam, contra omnem eorum sectam, sive calumniam quam fecerunt adversus pia ecclesiæ dogmata, duos colentes filios, & dividentes individuum, & crimen adscribentes cælo & terræ tamquam homini servientibus. Adorat enim nobiscum supernorum spirituum sancta multitudo [n] omnium dominum Jesum Christum. Habetur in conc. Ephes. p. 3. c. 43.

Et his recitatis, surrexit Sextilianus reverendissimus episcopus de Africana provincia, vicem agens Primosi religiosissimi episcopi Carthaginensis, & in medio stans, hæc dixit: Quoniam proposita sunt sancta evangelia, & oportet unumquemque ea quæ sunt suæ scientiæ, ad propositam quæstionem pertinentia, facere manifesta, doceo sanctum vestrum concilium, quod anterioribus temporibus in nostra provincia multi episcopi congregati, & quædam de diversis causis ad ecclesiasticum statum pertinentibus disponentes, statuerunt de episcopis defunctis, qui hæreticis suas facultates relinquunt, [o] ita ut post mortem anathemati subjiciantur. [p] Sunt vero etiam Augustini sanctæ memoriæ epistolæ dicentes, quod si qui in vita sua non recte sapuerunt, licet non condemnati fuissent adhuc viventes, ut demonstrato peccato, isti & post mortem anathemati

---

BALUZII NOTÆ

a Idem codex, *vel ad civitates*.
b Bellovac. *dividit*. c Veteres libri, *ad secundam*. d Idem libri, *Episcopi*, Sed Parisiensis addit *potestatem*. e Idem libri, *nunc autem*. f Paris *religiosissimus Episcopus. Ego autem hæc scio*.
g Idem codex, *demonstraverunt*. h Idem codex, *religiosissima*. i Idem codex: *Sunt enim qui*.
k Idem codex, *corrumpendum*. l Veteres libri, *sed ad quod Deo placet, Oportet considerare quod sancta*.
m Paris. *in Epheso*. n Veteres libri, *unum dominum*.
o Paris. *ita ut & post mortem*. Paris. *ita & ut post mortem*. p Veteres libri; *Sunt autem*.

ti subjiciantur. Et [a] si placet vobis, hæc ad lectionem porrigo.

Sancta synodus dixit: Recitentur. Et cum suscepisset idem diaconus & notarius [b] oblatam chartam recitavit.

Epist. 50. tom. 2.

Sancti Augustini ad Bonifacium comitem de quibusdam Donatistis accusantibus Cæcilianum episcopum, quod in vita sua codices Christianicos ad concremandum tradidit, qui propter hanc causam semetipsos separabant ab ecclesia; cujus principium sic habet:

[c] Laudo, & gratulor, & admiror, fili dilectissime Bonifaci, quod inter curas armorum & bellorum, vehementer desideras ea nosse quæ Dei sunt.

* Valde mihi gratum quod inter occupationes bellicas curam quoque religionis habere non negligas.

Et post alia. Et Cæcilianum nequaquam fuisse traditorem, sed a majoribus istorum falsis criminationibus & calumniosis accusationibus appetitum: non quia in eo ecclesiæ causa consistat, nullius enim iniquitas obsistit propositionibus Dei, nec potest alicujus perire criminibus hereditas Christi, quam ei donavit Pater, dicens: *Pete a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ*. [d] Tamen qui propter ipsum occasionem invenerunt schismatis perpetrandi, ostendendum est, purgatum fuisse in judicio episcopali, & innocentem pronuntiatum non solum ab episcopis judicibus, sed etiam ab ipso Constantino imperatore, apud quem calumniose ab istorum patribus accusatus est? ut agnoscant, [e] quam injuste ab ecclesia toto diffusa orbe [f] dividantur propter eum, cujus nullum unquam crimen non ipsi, non præcessores eorum ostendere potuerunt: quamvis (sicut etiam in memorata epistola diximus) etsi vera essent quæ [g] ab eis objecta sunt Cæciliano, & nobis possent aliquando monstrari; ipsum [h] jam mortuum anathematizaremus: sed tamen ecclesiam Christi, quæ non litigiosis opinionibus fingitur, sed divinis attestationibus comprobatur, propter quemlibet hominem relinquere non debemus.

Aut hæc ex alio Augustini libro accepta sunt, aut si ex hac epistola, non verba ipsius, sed sententia refertur.

Psal. 2.

Epist. 5.

Ejusdem sancti Augustini, ex gestis quæ apud Marcellinum virum clarissimum tribunum & notarium acta sunt, capitulo centesimo octogesimo septimo.

Collat. Carthagin. in cognit. 3. diei.

Augustinus episcopus ecclesiæ catholicæ dixit: Non si hominibus spes ponenda est ecclesiæ, si boni sunt: neque si mali sunt, judicanda est ecclesia Dei periisse. Sed tamen etiam ipsorum causam tamquam fratrum nostrorum suscipimus, & si nobis ostendi [i] potuerunt criminosi, hodie illos anathematizamus: non tamen propter illos ecclesiam a Deo promissam & exhibitam deserimus aut relinquimus.

In epist. de unitate ecclesiæ contra Potiliani

Ejusdem epistola ad catholicos. Si forte isti libri ita designant traditorem suum, sicut designavit dominus Judam, legant in eis nominatim & expresse vel Cæcilianum vel [k] ordinatores, eorumdem librorum fuisse traditores, & si non eos [l] anathematizavero, ipse [m] eum judicet tradidisse,

epistolam, cap. 3 t. 7. & habetur 24. q 4. 2. c. Sane

[a] futuros Lib. 3. c. 35.

Ejusdem ex opere adversus Cresconium grammaticum Donatistam, libro tertio.

Ego in ecclesia sum, cujus membra sunt illæ omnes ecclesiæ, quas ex laboribus apostolorum natas atque firmatas simul in literis canonicis novimus. [n] Earum communionem, quantum me adjuvat dominus, sive in Africa, sive ubicumque, non deseram. In hac communione si fuerint, quos nescio, traditores, cum eos demonstraveris, & carne & corde mortuos detestabor, nequaquam tamen a vivis in ejusdem ecclesiæ sanctæ unitate manentibus, [o] propter mortuos alienabor.

Et post pauca. Sed dicis licere mihi etiam [p] hodie de mortuis judicare, quia judicium non tantum de vivis, sed etiam de mortuis fieri potest. Ecce volo judicare, sed vos causam ipsam non vultis agere.

Cap. 39.

Et cum surrexisset Benignus episcopus Heracleæ Pelagoniæ, vicem agens Eliæ viri reverendissimi episcopi Thessalonicæ, ita dixit. Et quæ modo recitata sunt Augustini sanctæ memoriæ, conveniunt [q] statui tenenti ab initio in ecclesia. [r] Impium vero dogma jam [s] inculpatum & condemnatum est: & eos qui [s] tali dogmati obnoxii sunt, anathematizari vult ecclesiæ traditio, licet mortui essent. Ideo & sanctæ memoriæ Augustinus dicit: Quod si modo convinceretur Cæcilianus de his quæ inferunt ei, etiam post mortem eum anathematizo. Et hæc dicebat de Cæciliano episcopo Carthaginis, qui solus ex tota Africa pervenit ad Nicænum sanctum concilium. Sed etiam Valentinum, & Marcionem, & Basilidem a nulla synodo anathematizatos, tamen eo quod alienum pietatis erat dogma quod illi defendebant, etiam post mortem anathematizat [t] ecclesia Dei. Hoc vero etiam in Eunomium & Apollinarium [u] factum. Hanc vero ecclesiasticam traditionem custodiens & [x] Rambulas sanctæ memoriæ episcopus factus Edessenæ civitatis, qui in sacerdotibus explenduit, Theodorum istum Mopsuestenum etiam post mortem in ecclesia anathematizavit propter impia ejus conscripta, sicut testimonium præbet etiam epistola quæ ab Iba ad Marim hæreticum Persam scripta esse dicitur: nec non etiam illi qui cum Eusebio erant Nicomediæ episcopo, prius ea quæ sunt Arii sapientes, tunc vero consentientes fidei prædicatæ a sanctis patribus Nicææ congregatis, & subscribentes in ea, quoniam ad suum vomitum Arianicæ impietatis reversi sunt, alii quidem viventes, alii vero etiam post mortem anathematizati sunt, & [y] ex ecclesia Dei expulsi sunt

Epist. 50.

[s] id est, valde culpatum.

a Paris. *si placuerit*. b Idem codex, *de manibus ejus sublatam*.
c Veteres libri *Valde mihi gratum est quod inter occupationes bellicas curam quoque religionis habere non neglexisses*.
d Iidem libri: *Tamen quia*. e Iidem libri, *quia injuste*. f Iidem libri, *dividuntur*.
g *Ab eis*. Hæc desunt in codicibus calamo exaratis. h *jam*. Et istud quoque deest in antiquis codicibus.
i Legendum, *potuerint*, ut in antiquis codicibus & editionibus. Sic etiam in collatione tertia Carthag. c. 187.
k Paris. *ordinatores ejus eorumdem*. l Bellovac. *anathemavero*, Paris. *anathematizo*.
m Veteres libri, *eum ets*. Sic etiam apud Ivonem par. 14. cap. 62. & Gratianum 24. q. 2. c. 6. *Sane*.
n Veteres libri: *Eorum*. o *propter mortuos*. Hæc desunt in antiquis codicibus.
p *Hodie*. Et istud etiam deest in antiquis codicibus. q Paris. *in statutis*.
r Veteres libri: *Impium enim*. s Paris. *talia dogmata*, t Veteres libri, *Dei Ecclesia*.
u Paris. *factum est*. x Paris. *Rabbulas*.
y Bellovac. & *Ecclesia*. Paris. & *de Ecclesia*.

BALUZII NOTÆ.

sicut est a sancti Athanasii de hoc scriptis in historica narratione invenire. Maxime vero fidem eis imponit Constantinus piæ recordationis per suam [a] scriptionem ad Theodotum factam, significans per eam, quod & Eusebius & [b] Theognis, illisque consentientes ejecti sunt [c] de universali ecclesia, tamquam contraria Nicænæ sanctæ synodo sapientes, cujus pars fuerunt. Sed etiam Romanorum ecclesia ante paucos annos Dioscorum, qui fuit papa ejusdem ecclesiæ, & post mortem anathematizavit, cum nec in fidem peccasset: & hoc sciunt omnes [d] qui degunt [e] Romæ, & maxime qui in dignitatibus existunt, qui etiam [f] eidem Dioscoro communicatores permanserunt usque ad ejus mortem.

Non fuit papa, sed electus in schismate contra Bonifacium secundum.

Et postquam dixisset Benignus religiosissimus episcopus propositam depositionem, [g] surrexit Theodorus episcopus Cæsareæ Cappadociæ, Joannes episcopus [h] Nyssæ, Basilius episcopus novæ Justinianopoleos, quondam Camulianensium, & dixerunt. Jam quidem quam habet voluntatem sancta synodus vestra de Theodoro Mopsuesteno, fecistis manifestum, secundum [i] Deum decentem zelum excitati adversus eum, & quæ ille blasphemavit contra magnum Deum & salvatorem [k] nostrum Christum. Quoniam vero quidam diligentes Nestorii perfidiam, [l] idem vero est dicere Theodori insaniam, non recusant confingere quædam, & utuntur verbis tamquam in epistola positis scripta a sanctæ memoriæ Cyrillo ad Joannem Antiochiæ episcopum, pro hoc quod non oportet quasi Theodoro insultare, eo quod jam defunctus est, ut nihil eorum quæ ab eis dicuntur vestram lateat beatitudinem aut indiscussum permaneat, necessarium putavimus ista ad vos referre. [m] Nusquam vero talis epistola scripta est a sanctæ memoriæ Cyrillo, nec in ejus fertur codicibus, qualem divulgant illi: [n] Habet autem conficta epistola sic.

[o] *Inspexi literas, quibus in unum vestra religiositas congregata, tamquam ex communi concilii voluntate ad me usa est. Et de epistolæ quidem primordiis aliquid dicere, vel etiam* * *eloqui superfluum existimavi valde merito. Cum enim aspexissem tamquam, ut aliquis dicat, vos spiritu excitatos, & nimis obstupuissem, hoc quod necessarium est, facere festinavi. Quomodo enim non essem in mente habiturus tam mirandum solicitumque vestrum studium, addam autem etiam agonem quem universaliter suscepistis pro viro non* [p] *tantummodo mirabili, sed etiam maximam gloriam apud vos consecuto, Theodoro dico, inclamantibus quibusdam, sicut videtur, odium* [q] *adversum* * *habentibus, occasionemque facientibus impietatis, qua tenentur quædam prava capitula, sicut quidam dixerunt, de quibus etiam vestram reverentiam perturbaverunt, exigentes illorum abdicationem.* [r] *Hoc vero etiam nunc, sicut epistola significat vestra, ad regiam accedentes urbem perturbant, si forte eis contigerit persuadere* [s] *cum circumventione quorumdam, per formas imperiales anathemati subjici ea quæ ab eis proferuntur, ad criminandos eorum defensores. Et propter hoc, sicut mihi videtur & omni mentem habenti, non est fas contristari, vel graviter ferre eos qui recte sapiunt, sed etiam quam longissime relinquere ejusmodi habentes voluntatem, non dicam etiam in mente habere quod excogitaverunt, cum maxime* [t] *nec certa est persona, quam supponit querimoniæ capitulorum* [u] *convictio. Incerta autem constituta, etiam hi qui hoc egerunt, super incertum currentes, & aerem verberantes inveniuntur. Sed his prætermissis, illud dicam, quod convenit eos qui quocumque modo vel docere* [x] *produntur, vel scribere volunt, sinceræ mentis oculo intueri divinæ intellectum scripturæ, & ad ejus intentionem recte pergere, & sic suos sermones disponere in judicio, timentes ne forte aliter quam ut habet, e contrario docentes vel sapientes, minimi vocentur in regno cælorum: cujus desiderium eos qui ad hoc respiciunt, declinare compellit errores viæ, quæ ad illud regnum perducit, & ad illam beatam vitam festinare.* [y] *Dicam vero compendiose ad vos religiosissimos hoc, quod etiam ad reverendissimum episcopum Constantinopolitanæ civitatis Proclum, vestris literis satisfaciens, scripsi ipsis verbis sic: Quod prolata apud Ephesinam sanctam synodum expositione, tamquam a Theodoro exposita, sicut dicebant qui protulerunt, nihil sanum habente, reprobavit quidem eam sancta synodus tamquam perversis plenam intellectibus, condemnans autem eos qui ita sapiunt, dispensative nullam fecit viri mentionem, nec ipsum nominatim anathemati subjicit, nec vero alios propter dispensationem, sicut videtur, ne forte magnam existimationem viri, qua mirificatur, attendentes orientales, seipsos separarent a* [z] *conjunctione universalis ecclesiæ corporis, & in* [aa] *adderentur consortio odioso & execrando, & quamplurimis occasiones scandalorum generarent. Solet enim vulgus rumoribus quibuslibet cum plurima voluptate aures præstare, & dicto citius a competenti ratione recedere: sed juste audient, licet non volunt, auctores istorum: Latetis vosipsos, adversus cinerem tendentes arcus: non enim superest quia a vobis accusatur. Ac me nemo inculpet in ista verba prolatum; sed cedo existimantibus grave esse* [bb] *defunctis insultare, licet sæculares sint, quanto magis etiam eis qui in episcopatu a vita* [cc] *discesserunt? Prudentium enim est virorum, justissime cedere prænoscenti uniuscujusque voluntatem, & scienti qualis unusquisque nostrum fiet. Bene voleutes vos & orantes pro nobis conservet dominus, in omnibus religiosissimi.*

Et

* *scribere*

* *eum*

BALUZII NOTÆ.

a Paris. *rescriptionem*. b Veteres libri, *Theognius*. c Vox *de* deest in antiquis codicibus.
d Veteres libri, *qui hic degunt*, id est, Constantinopoli, quæ Roma dicebatur. e Bellovac. *Romam*.
f *eidem*. Deest in libro Parisiensi. g Idem liber, *surrexerunt*.
h Bellovac. *Nysæ*. ut fere solent codices antiqui. Paris. *Musæ*. i Bellov. *Deo*.
k Editiones Labbeana antiquiores habent, *nostrum Jesum Christum*. Sic etiam veteres libri.
l Veteres libri, *idem autem*. m Iidem libri: *Nusquam enim*. u Paris. *Habet autem illa*.
o Hujus epistolæ varia fragmenta ex alia versione refert Facundus lib. 3. cap. 6. & lib. 8. cap. 5. istius novæ collectionis. p Iidem libri, *tantummodo non mirabili*. q Paris. *ad virum*, Bellov. *ad verum*.
r Veteres libri, *Hoc autem*. Sic etiam Facundus. s Iidem libri, *tibi circumventione*.
t Paris. *non certa est*. u Bellov. *convictio*, Paris. *conjunctio*, Facundus, *redargutio*.
x Veteres libri, *producuntur*. y Veteres libri: *Dicam autem*.
z Paris. *communione*. aa Bellovac. *addantur*, Paris. *adduntur*.
bb Veteres libri, *defuncto*. Facundus, *defunctis*. cc Veteres libri, *decesserunt*.

Et ista quidem continet conficta epistola. Quis autem inspiciens eam, non statim inveniet alienam esse compositionem intellectuum & verborum, conferens ea cum aliis scriptis sanctæ memoriæ Cyrilli? Verumtamen, [a] aperte inde falsitas ejus ostenditur. Joannes enim Antiochiæ episcopus scripsit ad sanctæ memoriæ Cyrillum, dicens quædam de hoc, quod non oportet anathematizari neque Theodorum ipsum, neque conscripta ejus, tamquam convenientia dictis a sanctis patribus, & ad ea rescripsit sanctus Cyrillus, plane rejiciens Theodori conscripta, & increpans dicentes ista consonare illis quæ sancti patres exposuerunt: addens literis etiam hoc, quod non oportet Theodori scripta defendere tamquam consonantia in omnibus Nestorii vaniloquiis, & merito ejecta cum illis, utpote anathemate, quod adversus Nestorium factum est, procedente etiam adversus eos qui ante illum similia ei sapuerunt. Habet igitur sic epistola sancti Cyrilli ad Joannem rescripta.

Habetur in Concilio Ephesino part. 3. c. 44. *Tim.* 4.

NOn requievit draco apostata, pessima vere ac Deum impugnans bestia, nec cessabit unquam ab insita sibi pravitate: infinitam autem invidiam adversus sanctas ecclesias nutriens in seipso, linguas effrenatas sceleratorum & profanorum hominum, cauteriatam habentium conscientiam, excitare ausus est adversus dogmata veritatis. Sed captus ubique & victus est. Inefficacem enim ejus pravitatem, inceptorumque potentiam, omnium nostrum salvator Christus demonstravit.

Et post alia. Erat igitur necessarium, claram nos propterea ducere festivitatem, expulsa certe omni voce a quocumque dicta, quæ consonat Nestorii blasphemiis. Processit enim adversus omnes eadem sequentes, vel jam secutos, quod absolute nos vestra sanctitas dixit: Anathematizamus illos qui dicunt filios duos, & duos Christos. Unus enim, ut dictum est, prædicatur a nobis & vobis Christus & Filius & dominus, unigenitus Deus Verbum, *in similitudine hominum factus & in habitu inventus ut homo*, secundum vocem sapientissimi Pauli.

Philipp. 2.

Et iterum. [b] Culpabiles vero sectas Diodori & Theodori, & aliorum quorumdam, quos melius est non laudare, ne aliquid grave dicam, eo quod * sicut velit omnibus dejecti sunt a gloria Christi, ne quis divulget, rogamus, sanctis & orthodoxis nostris patribus, Athanasio, Basilio, [c] Gregoriis, & Theophilo, & aliis; ne quo modo scandali occasio res fieret quibusdam putantibus secundum veritatem sic sapere & docere eos, qui totius rectitudinis cultores fuerunt, & qui non Nestorii [d] solius blasphemiis codices repugnantes reliquerunt, sed etiam aliorum qui dogmata Nestorii ante eum sapuerunt & conscripserunt.

* plenis quodammodo velis adversus Christi gloriam feruntur.

Ista sunt quæ vere ad Joannem Antiochenum scripsit sanctus Cyrillus. Quod autem nihil eorum quæ in conficta epistola continentur scriptum est ab ipso, ostenditur etiam ex quibus scripsit ad Acacium Melitenæ episcopum, in quibus aperte narrat quæ ad Joannem rescripsit. Habent autem de hoc verba epistolæ sic; * iis quæ

REverendissimus & religiosissimus diaconus & archimandrita Maximus ad me pervenit, & talem virum aspexi, sicut oportebat in longo tempore desiderantem videre. [e] Vidi vero zelum [f] ejus & rectitudinem, & stimulum pietatis quem habebat in Christo. Contristatur vero ita, & plenum solicitudinis animum habet, ut & omnem laborem subire velit, quatenus Nestorii perfidiam a [g] patribus orientis radicitus perderet. [h] Perlegi vero epistolam tuæ sanctitatis, scriptam ad religiosissimum & reverendissimum episcopum Antiochiæ Joannem, plurimæ plenam confidentiæ simul & amoris Dei. Scripsi autem & ego tales epistolas ad ipsum: sed ut videtur, pejora vincunt. [i] Confingentes enim quæ Nestorii sunt odisse, alio iterum ea introducunt modo, quæ Theodori sunt admirantes, & certe æqualem, magis vero multo pejorem morbum impietatis habentia. Nec enim Theodorus Nestorii fuit discipulus, sed iste illius: & velut ex uno loquuntur ore, & unum malæ doctrinæ ex suo corde evomunt venenum. Scripserunt ergo ad me orientales, quod non oportet quæ Theodori sunt accusari, ne, sicut dicunt, & beati Athanasii, & Theophili, [k] & Basilii, & Gregorii dicta accusentur. Quæ enim locutus est Theodorus, eadem & illi. Ego vero [l] scribentes ista non sustinui, sed fiducialiter dixi: quod Theodorus quidem blasphemam habuit linguam, & calamum ministrantem ei: illi autem fuerunt totius orthodoxiæ doctores, & splenduerunt in ea. [m] Persuaserunt vero ita orientalibus, ut exclamationes fierent in ecclesiis a populis: Crescat fides Theodori: Sic credimus, sicut Theodorus; cum eum aliquando lapidassent in sua ecclesia ausum aliquid subloqui breve. Sed sicut doctor vult, sic sapit grex. Ego quidem nec cessavi increpans ea quæ scripserunt, nec cessabo. Quoniam vero oportebat & contradictiones scriptas esse apud eos, inspectis Theodori & Diodori libris, quos scripserunt non de incarnatione unigeniti, sed magis contra incarnationem, posui aliqua capitulorum, & quo potui modo contradixi eis, declarans ubique abominationis plenam esse sectam eorum.

Sed etiam ad Theodosium piæ recordationis imperatorem consonantia antelatis scribens, ita dicit.

Theodorus quidam fuit, & ante eum Diodorus: hic quidem Tarsi civitatis, ille vero Mopsuestiæ. Isti Nestorii impietatis patres fuerunt. In suis enim libris, quos composuerunt, immaniter blasphemaverunt contra Christum omnium nostrum salvatorem, nescientes ipsius mysterium. Voluit igitur impius Nestorius, quæ sunt illorum, in medium proferre, & expulsus est a Deo de sacra aula. [n] Cum vero anathemati subjecissent dicta Nestorii, aliqui orien-

---

a Paris. *inde aperte.* b Veteres libri; *Culpabiles autem.* c Veteres libri, *Gregorie.* d Bellovac. *soli*, Paris. *solis.* e Veteres libri: *Vidi autem.* f *ejus.* Deest in Parisiensi. g Veteres libri, *partibus.* h Idem libri: *Perlegit autem*, & paulo post, *magis autem.* i Bellovac. *Confingentes*, Paris. *Confinguntˉ.* k *& Basilii.* Ista exciderunt veteri librario qui scripsit exemplar Parisiense. l Paris. *scribentibus.* m Veteres libri: *Persuaserunt autem.* Et paulo post: *Quoniam autem.* n Veteres libri: *Cum autem.* Et paulo post, *Omne autem.* Et postea: *Habet autem.*

BALUZII NOTÆ.

orientis episcoporum alio modo iterum ea introducunt, admirantes scripta Theodori, & dicentes eum recta sapuisse & consonantia sanctis patribus nostris Athanasio & Gregorio & Basilio: mentiuntur vero contra sanctos viros: scripserunt enim quæ Theodori & Nestorii blasphemias impugnant. Quoniam igitur didici, quod & ad piissimas vestras aures quædam eorum referunt, rogo ut intactas & inviolatas animas vestras conservetis ab impietatibus Theodori & Diodori. Sicut enim jam dixi, Nestorius eorum verba locutus est, & propter hanc causam, ut impius condemnatus est ab universali synodo quæ collecta fuit in Epheso Dei voluntate.

Et ista quidem ad [a] convictionem epistolæ quæ a defensoribus Theodori falso composita est. Conantur autem etiam [b] illud aliquid malignum peragere. Circumcidunt enim verba quædam dicta a sancto Cyrillo contra Synusiastas, per quæ etiam ipsa volunt ostendere illum dicentem, quod non oportet defunctis insultare. Omne vero contrarium continent ea quæ ab ipso in eodem libro dicta sunt. Dicit enim quod sine causa quidem ferri adversus defunctos non oportet, nec inimicitiæ hoc esse videatur: dogmatica vero proposita quæstione, licet defuncti sint illi de quibus dicitur aliquid tale, non oportet tacere, sed convincere ea quæ male illi dixerunt. Habet vero ita pars quæ de hoc est.

Longa nobis modo elaborata est expositio, pro dogmatibus veritatis certare volentibus. Unum enim dominum Jesum Christum declarat ubique, qui ex Deo Patre divine processit Deus Verbum, humaniter autem & secundum carnem ex muliere. Nec aliquis dicat, mentem habens circumspicere singulas res scientem, quod talem non habentibus fidem immaniter sumus invecti, vocante ad hoc interdum quadam tristitia, quæ ad illos est quibus contradiximus. Habet enim [c] inde res ipsa [d] conjunctionem, nec ignavam satisfactionem. Nam illi quidem jam mortui sunt, & ab humanis rebus proficiscentes, ad aliam vitam migraverunt: insipientia vero est, omnino non viventibus, sed jam defunctis [e] inimicabiliter insultare. Quoniam vero dogmaticæ rectitudinis amatoribus dilecta est veritas, & vera dicere eos necessario decet, & [f] exercitatos esse, ut possint vana solentibus loqui resistere, arbitratus sum oportere, [g] innumerabili multitudine fratrum non mediocriter iniquitatem [h] passa, ex quibus scripserunt de omnium nostrum domino & salvatore Christo Diodorus Tarsis civitatis, & qui Mopsuestiæ fuit episcopus, eloquentissimus Theodorus, pauca quædam dicere ad ea quæ illi dixerunt, & sectæ amborum deformitatem legentibus, demonstrare.

Intentione igitur sancti Cyrilli, quæ in prolatis continetur, demonstrata, certum facimus, quod etiam alia utuntur epistola scripta ad sanctum Proclum ab eodem sanctæ memoriæ Cyrillo, quædam de anathemate Theodori continente. Coactus autem est [i] illa scribere ex litteris scriptis ab Joanne & aliis episcopis orientalibus pro Theodoro, cum exigerentur anathematizare capitula Theodori, directa ipsis a Proclo sanctæ memoriæ.

[k] Habet vero epistola ad sanctum Proclum a sanctæ memoriæ Cyrillo scripta sic.

VIx aliquando multisque sudoribus sanctitatis tuæ sanctique concilii apud Ephesum congregati, Nestorii vaniloquia rejecerunt ubique Dei ecclesiæ: nimium vero contristantur propter hoc quidam orientalium, non solum laicorum, sed etiam sacerdotum. Sicut enim diuturnæ passiones difficiliores ad medicandum existunt, vel forsitan etiam hoc omnino abnegant, [l] & anima ægrotans perversorum intellectuum & dogmatum [m] putredine, insanabilem habet passionem. Verumtamen Dei gratia, sive occasione, sive veritate unum Christum & loquuntur & prædicant, & impias Nestorii verbositates anathematizaverunt: & interim multa tranquillitas ibi est, & in fide quotidie confirmantur etiam illi qui aliquando dubitabant. [n] Nunc vero, sicut scripsit ad me dominus meus sanctissimus episcopus Antiochiæ Joannes, initium apud ipsos alterius tempestatis surrexit, & plurimus est timor, ne forsitan quidam instabiles ad priora revertantur. Dicunt enim quosdam ad magnam illam civitatem pervenisse, deinde interpellasse piissimos & Christianissimos imperatores, & postulasse per divinam eorum sanctionem anathematizari libros Theodori Mopsuesteni, ipsumque memoratum virum: magnum vero ejus nomen esse per orientem, & mirificari nimium conscripta ejus: & sicut dicunt, contristantur omnes, quod vir nobilis & defunctus in communione ecclesiarum, anathematizatur. Nunc vero quod in conscriptis ejus invenimus quædam nefarie dicta, & nimiæ plena blasphemiæ, nulli dubium est [o] recte sapientium. Sciat vero tua sanctitas; quod prolata apud sanctam synodum expositione ab eo composita, sicut dicebant qui protulerunt, nihil sanum habente, reprobavit quidem eam sancta synodus, utpote perversis plenam intellectibus, & Nestorianam impietatem quasi effluentem: [p] his vero condemnatis qui sic sapiunt, nullam viri memoriam fecerat dispensative, nec ipsum nominatim anathemati subjecit propter dispensationem, ne quidam ad existimationem viri respicientes, seipsos ab ecclesiis separent.

[q] *Et post alia*. Et per alium vero modum anathematizatis & ejectis Nestorii blasphemiis, una cum eis ejecta sunt & quæ illius sunt, plurimam habentia ad ista consonantiam. Et si quidem hoc agerent indubitanter per orientem, nullumque esset tumultum inde sperare, dicebam utique nullum esse impedimentum, nunc exigi eos etiam in scriptis hoc facere: si vero, sicut scribit dominus meus sanctissimus episcopus Antiochiæ Joannes, eligant utique magis comburi, quam aliquid ejusmodi

pera-

BALUZII NOTÆ.

a Male in Paris. *conjunctionem*. b Veteres libri, *aliud*. c *Inde*. Deest in exemplari Parisiensi.
d Bellovac. *conjunctionem*, Paris. *convictionem*. e Veteres libri, *inimicaliter*. Sic etiam supra.
f Bellovac. *exercitos*. g Paris. *innumerabilium*. h Idem codex, *passam*.
i Veteres libri, *illam*. k Veteres libri: *Habet autem*. l Paris. *ita & anima*.
m *Putredine*. Deest in Parisiensi, in quo etiam desideratur vox *habet*. n Veteres libri: *Nunc quod enim*,
o Iidem libri, *recta*. p Iidem libri, *his autem*,
q *Et post alia*. Hæc desunt in codice Parisiensi.

peragere ; quare flammam ſopitam reſuſcitamus, ſedatoſque tumultus non opportune commovemus, ne forſitan unquam ultima primis pejora inveniantur? Et hæc dico, vehementer quidem increpans quæ ſcripſit memoratus Theodorus, timens vero futuros a quibuſdam propter eam rem tumultus, ne forſitan aliquo modo ea quæ Neſtorii ſunt, lugere quidem coloratim incipiant, ſecundum illud quod alicubi a poeta dictum eſt apud Græcos, quod occaſione Patrocli ſuas calamitates unaquæque [a] lugebat.

Iſta omnia demonſtrantia intentionem quam habuit ſanctus Cyrillus de anathemate Theodori, relinquentes, illis utuntur ſolis, quæ propter diſpenſationem dicta ſunt, ut perfecte a Neſtoriano errore illos abduceret adhuc in eo detentos, & compeſceret tumultus, quos ab hæreticis [b] fore ſuſpicabantur. Proclus igitur ſanctæ memoriæ, acceptis a ſancto Cyrillo ſcriptis, acceptis vero etiam ab orientalibus plurimis deprecationibus, ut ne anathematizaretur Theodorus, nec impia ejus conſcripta, ſcribit adhortans eos vel Theodori blaſphemias anathematizare, & liberos ſeipſos tali ſuſpicione demonſtrare. Quoniam vero ejuſmodi diſpenſationem Cyrilli & Procli ſanctæ memoriæ non ſuſceperunt, [c] e contrario vero permanſerunt defendentes etiam ipſas blaſphemias Theodori, & dicentes eas conſonare ſcriptis a ſanctis patribus, videns ſanctus Cyrillus creſcentem impietatem, & inde ſimpliciorum læſionem timens, coactus eſt libros conſcribere adverſus Theodorum, & adverſus ejus blaſphemias, & poſt mortem ejuſdem Theodori & hæreticum & impium, & ſuper paganos & ſuper Judæos blaſphemum eum oſtendere his verbis:

Expavit cœlum propter hoc, & contremuit amplius vehementer, dicit dominus. O intolerabilem malignitatem! o linguam loquentem iniquitatem contra Deum, & mentem cornu in altitudinem extollentem. [d] Parum tibi eſſe videtur, affixum eſſe ligno dominum gloriæ, quem tu quidem neque Filium verum, neque [e] dominum eſſe dicis? Nos autem credimus, quod vere eſt [f] & Deus, creator & opifex omnium. Nec enim erat homo ſimpliciter, ſed in ſpecie humana ex Deo Patre Verbum, [g] non translationem, nec mutationem in carnem, paſſum, [h] magis vero unitum ei ſecundum fidem ſacrarum litterarum. Iſte qui carne paſſus eſt, & ſuſpenſus eſt in ligno, miracula [i] fecit in Ægypto, per ſapientem [k] Moſem ſuam gloriam manifeſtans.

Et iterum idem ſanctus Cyrillus adverſum Theodorum & ejus blaſphemias [l] tradit.

[m] Sobrii eſtote ebrii ex vino veſtro, [n] acclamet aliquis ſic errantibus. *Impone homo tuæ linguæ oſtium & ſeram: ceſſa cornu in altitudinem extollens, & loquens iniquitatem adverſus Deum.* Quouſque inſultas patienti Chriſto? In mente habe ſcriptum a divino Paulo: [o] *Sic vero peccantes in fratres, & percutientes eorum infirmam conſcientiam, in Chriſtum peccatis.* Et ut aliquid ex propheticis loquar codicibus, [p] *juſtificata eſt Sodoma ex te.* Superaſti paganorum verboſitates, quas contra Chriſtum fecerunt, ſtultitiam exiſtimantes crucem; [q] nihil eſſe oſtendiſti Judaicæ ſuperbiæ crimina. Minorare præſumis, & quod ad te pertinet, detrahis ad infamiam eum qui ſupernas ſedes [r] concedet, & una cum Patre & Deo eamdem ſedem habet. Illum enim, qui ex mortuis reſurrexit, in deitatis ſedibus ſedere inquit ſapientiſſimus Paulus.

1. Cor. 8.

Exech. 26.

1. Cor. 2.

Hebr. 1.

BET PROCLUS AUTEM SANCTÆ memoriæ adverſus Theodorum & ejus impietatem in tomo ad Armenios ita dicit. *

* Tomo III. Hoc teſtimonium Procli jam ſuperius poſitum eſt in hac ipſa Collatione quinta.

[s] FUgiamus turbulentos & cœnoſos fallaciæ rivos, Deum impugnantes dico ſectas; Arii inſaniam dividentem individuam trinitatem: Eunomii audaciam circumcludentem ſcientia inoccupabilem naturam: Macedonii rabiem ſeparantem a deitate inſeparabiliter procedentem Spiritum: & novam iſtam & vanam blaſphemiam, [t] quæ Judæorum plurimum vincit blaſphemiam. Illi enim eum qui eſt vere Filius reprobant, fraudantes ramo radicem: [u] Iſti vero ei qui eſt & alterum ſuperinducunt, divulgantes tamquam multa generantem incorruptibilem naturam. Dicamus igitur cum Paulo: *Chriſtus eſt pax noſtra, qui fecit utraque unum.* Judæum enim & paganum per baptiſma in unum novum hominem creavit, uniens virtute converſatione diſtantia. Horreant condemnationem factores novæ impietatis: ſiquidem diſtantia in conventionem unita ſunt: ille autem qui uniit, in dualitatem (quantum eſt in eis) diviſus eſt.

Ephes. 2.

Et iterum idem ex epiſtola ad Joannem Antiochenum epiſcopum, adverſus eaſdem blaſphemias Theodori ita dicit.

Multi inclamant hic religioſiſſimum epiſcopum Edeſſenorum Ibam, non ſolum clerici quidem Edeſſeni & monachi, ſed etiam primates & clari [x] militiæ, quibus rectæ fidei calidus zelus accenditur, quia tantum Neſtorii dementiam diligit, ut & quædam capitula, quæ ſuppoſita ſcripto a nobis ad Armenios tomo direxi tuæ reverentiæ, ſtulta ac profana conſtituta, & omni impietate plena, [y] transferret Syrorum voce, & tranſmitteret ubique, ut multis ſimpliciorum inconſiderato auditu [z] læſionem pernicioſorum ſuſcipientibus perſuaderet, ſicut abdicatum eſt Dei eccleſiæ. Quæ quando poſt lectionem cognoveris, feſtinare digneris cum omni alacritate eum compellere tomo quidem ſcripto ad Armenios ſubſcribere, [aa] vaniloquium vero, magis vero monſtrilo-

---

a Pariſ. *legebat.* b Pariſ. *forte.* c Veteres libri, *e contrario autem.* BALUZII NOTÆ.
d Pariſ. *Parvum.* Sic etiam ſupra. e Veteres libri, *neque Deum.*
f Pariſ. *filius & Deus.* g Pariſ. *non translatione nec mutatione.*
h Veteres libri, *magis autem.* i Pariſ. *egit.* k Veteres libri, *Moyſen.*
l Iidem libri veteres, *ita dicit.* m Eadem referuntur ſupra pag. 235.
n Veteres libri, *adclamet.* o Iidem libri: *Sic autem.* p Iidem libri, *juſtificata ſunt.* Vide in alio loco.
q Pariſ. *nihil oſtendiſtis.* r Bellovac. *condocet*, Pariſ. *conſedet.*
s Extat ſupra pag. 243. t Veteres libri, *quæ Judaiſmum plurimum vincit in blaſphemiam.*
u Iidem libri, *iſti autem.* x Pariſ. *militia.* y Belloyac. *transferret & Syrorum.*
z Pariſ. *lacerſione.* aa Veteres libri, *vaniloquium autem.*

loquium, vel, quod est verius dicere, Judaicam impietatem capitulorum illorum condemnantem, viva voce & sana manu anathematizare dementiam.

Et post pauca. Hic igitur est unus Filius unigenitus. [a] Sed non ita quidem perversa mente & cogitationis dementia istorum capitulorum genitores facti, impiorum abortivorum & sibi pernicioſorum patres apparuerunt. Deinde si memoratus comminister Ibas cognoscit ea quæ ad legentium & audientium destructionem evomita sunt capitula, sicut arbitror eum, cum sit prudens, & a pueritia [b] in divinis scripturis nutritus, abominari ea & reiicere, confidenti voce & non erubescenti fronte quod in anima sapit ostendat, omnia suppositia ad Armenios [c] epistolæ capitula reiiciens ac deculcans, ut pote diabolicæ insaniæ [d] constituta, * inventiones, & omnia anathemate digna judicans.

Dicant igitur, qui utuntur dictis sancti Cyrilli & Procli quæ de Theodoro scripta sunt, si non Judæis, aut paganis, aut Sodomitanis, & hæreticis connumeratur: imo magis eorum omnium impietatem magnitudine suarum blasphemiarum superans, & perversa mente & cogitationis dementia istarum blasphemiarum genitor factus, impiorum abortivorum, & sibi pernicioſorum pater apparens, & ad destructionem legentium & audientium [e] evomens ejusmodi blasphemias, anathemati subjectus est. Certum enim est, quod qui impius demonstratus est, omnimodo separatus est a Deo: sicut etiam ille qui anathematizatus tamquam impius separatus est. [f] Nihil enim aliud significat anathema, nisi a Deo separationem. Si vero & propter dispensationem aliquid patres dixerunt, ut [g] separarent aberrore Nestorii tunc defensores ejus, tamen quoniam nec susceperunt dicta illorum, & tempus quod dispensationis indigeret præteriit, jam ad perfectum venerunt, & scripserunt quæ superius dicta sunt, & post mortem ejus adversus eum & impia ejus conscripta: sicut etiam Paulus apostolus cum ad tempus [h] concessisset circumcisionem Hebræis, nec non etiam ipse circumcidisset propter dispensationem Timotheum; postea vero quod est perfectum docens, in epistola ad Galatas

Galat. 5. inquit: *Ecce ego Paulus dico vobis, quod si circumcidamini, Christus* [i] *vobis nihil prodest.* [k] *Testificor vero rursum omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est legis faciendæ. Evacuati estis a Christo, qui in lege justificamini: a gratia excidistis. Nos enim spiritu ex fide spem justitiæ expectamus. Nam in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium; sed*

Ibidem. *fides quæ per caritatem operatur.* Et iterum: *Ego vero fratres, si circumcisionem prædico, quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis. Utinam & abscindantur qui vos conturbant.*

Actor. 21. Et propter dispensationem iterum quamdam castificatus in templo una cum aliis, etiam statutas pro castificatione legales oblationes offerens, infirmisque condescendens, [l] iterum regit, dicens in epistola ad Colossenses: *Nemo ergo vos judicet in cibo aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum.* Et iterum: *Si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid adhuc tamquam viventes in mundo, decernitis? Ne tetigeris, neque gustaveris, neque contrectaveris: quæ sunt omnia* [m] *in corruptelam ipso usu, secundum præcepta & doctrinas hominum.* Per ista vero apostolus legalem dispositionem & quasi corporalia legis recusans, docet quod interdum dispensatio per congruum tempus prodest, & interdum efficit læsionem ad temporis qualitatem. Cum enim opus est ignorantes vel errantes docere, tunc maxima dispensationis utilitas est. Quando vero in doctrina perfectionis tempus est, tunc relinquentes patientiam, ad perfectionem dogmatum pervenimus. Verumtamen nihil prohibet, etiam per alia exempla persuadere defendentibus Theodorum, ejusque conscripta, quod nihil prodest impie agentibus, si contigerit quosdam vel ignorantia, vel præsumptione, vel etiam dispensatione quadam scripsisse aliquid pro eis. Nam Basilius sanctus quædam scripsit de Apollinario, sed non propter hoc eum [n] condemnatione liberavit. Sunt vero quæ Basilius ad Patrophilum episcopum [o] Megarum scripsit ista:

Non multum autem tempus in medio & profectio usque ad [p] Cilicas, & inde reditus, & statim literæ abdicationem habentes nostræ communionis. Causa vero [q] diruptionis, quod Apollinario scripsimus, & compresbyterum nostrum Diodorum habemus nobis communicantem. [r] Ego vero Apollinarium quidem inimicum nunquam existimavi, sed sunt pro quibus hominem * erubesco: non tamen sic mei- * veneror: ipsum homini conjunxi, ut illius crimina ipse suscipiam, cum habeo quædam etiam ego accusare eum, inspectis quibusdam conscriptis ejus. Epist 82. p. initium.

Et Athanasius diversas epistolas ad Apollinarium scribit, tamquam eadem in fide sapientem: & tamen postea libros integros etiam post mortem Apollinarii scripsit adversus eum, cognitis illius in scripto blasphemiis & nihil Apollinario proferunt, quæ ante ad illum, tamquam eadem in fide sapientem, scripta sunt. Sed etiam Leo sanctæ memoriæ papa antiquioris Romæ & suscepit Eutychem, & rescripsit, comprobans eum, & tamen postea condemnavit & anathematizavit eum, tamquam hæreticum. Et multos quidem etiam alios invenimus post mortem anathematizatos. Nec non etiam Origenem, & si ad tempora Theophili sanctæ memoriæ vel superius aliquis recurrerit, post mortem inveniet anathematizatum: quod etiam nunc in ipso fecit & vestra sanctitas, & Vigilius religiosissimus papa antiquioris Romæ. Præsumpserunt vero Theodori defensores etiam Joannis sanctæ memoriæ Origenes in hac synodo damnatus.

epi-

BALUZII NOTÆ.

a Paris. *sed non ita sicut quidam.* b Vox *in* desideratur in codicibus manu scriptis.
c *epistola*. Deest in Parisiensi.
d Paris. *constitutas inventiones.* e Idem codex, *ob omnes.* f Idem codex: *Nihil horum.* Sed legendum esse *enim* patet etiam ex libro sexto Capitular. cap. 427. ubi locus iste refertur.
g Veteres libri, *separent.* h Bellovac. *consensisset.* i Paris. *nihil vobis.*
k Veteres libri: *Testificor autem.* Et paulo post: *Ego autem.* Et rursum: *Per ista autem.*
l Paris. *ad perfectum iterum redit.* m Idem codex, *interruptibilia.*
n Idem codex, *a condemnatione.* o Idem codex, *Egarum.* p Idem codex, *Cilitias.*
q Veteres libri, *disruptionis.* r Idem libri: *Ego autem.* Et infra Paris. *Quod autem.*

episcopi Constantinopolitani literas proferre quasi ad Theodorum factas, laudes ejusdem Theodori continentes. Quod vero falsa ista sunt, testimonium præbent qui ecclesiasticas historias studiose scripserunt, aperte narrantes quod ad Theodorum Mopsuestenum, cum a solitaria vita excidisset, scripta est epistola ab Joanne multorum versuum & utilissima. Sed etiam Theodoritus ipse in sua ecclesiastica historia mentionem fecerat conversationis quam Joannes & Theodorus simul in monasterio exercuerunt : quod aperte demonstrat eadem epistola, a sæculari conversatione ad pudicam in monasterio vitam revocans eum. Sin autem & aliquis concedat ad ipsum Theodorum scriptam eam, * quod non est: sed certum est, quod Joannes, qui cum per totum suum pontificatum veritatis verbum recte tractasset, ignorans tales blasphemias conscripsisse Theodorum, ejusmodi ad illum literas fecerat. Et quod dicitur a quibusdam, quod in communicatione & pace ecclesiarum defunctus est Theodorus, mendacium est, & calumnia magis adversus ecclesiam. Ille enim in communicatione & pace ecclesiarum defunctus est, qui usque ad mortem recta ecclesiæ dogmata & servavit & prædicavit. Quod vero Theodorus non servavit neque prædicavit recta ecclesiæ dogmata, certum est etiam ex ejus blasphemiis. Verumtamen testimonium præbet etiam Gregorius [a] Nyssenus [b] defensoribus impietatis Apollinarii, [c] criminantibus ecclesiæ sacerdotes propter Theodorum Mopsuestenum, illiusque blasphemias proferentibus, in quibus aperte duos filios colens ostendebatur : dicit idem Gregorius in epistola ad Theophilum sic :

Lib. 5. c. ult.

Gregorius Nyssenus tom. 2. pag. 693. & 694.

[d] Apollinariorum dogmatum defensores per querimoniam, quæ contra nos est, conantur sua confirmare, carnale verbum, & dominum sæculorum hominis filium, & mortalem Filii deitatem facientes. Dicunt enim tamquam quibusdam in catholica ecclesia duos filios [e] colentibus in dogmate, unum quidem secundum naturam, alterum autem secundum adoptionem postea assumptum. Nescio a quo tale audierunt, & ad quam personam reluctantur. Nondum enim cognovi eum qui talia loqui ausus est. Verumtamen quoniam istam proponentes adversus nos causam, per hoc quod videntur tale flagitium impugnare, suas sectas confirmant, bonum est ut tua [f] in gratia perfectio, sicut tibi in mentem ducet Spiritus sanctus, [g] incidat occasiones, & persuadeat eis qui ista [h] calumnialiter applicant Dei ecclesiæ, quod nullum est ejusmodi dogma apud Christianos, nec prædicatur.

Gregorio igitur sancto clamante, apud Christianos nullum esse ejusmodi dogma colentium duos filios, [i] Theodoro autem hoc colente per tota sua conscripta, quomodo conantur dicere, in communione ecclesiarum talem impium & blasphemum mortuum esse, cum neque sancti patres susceperunt eos qui dixerunt aut scripserunt, quod consonantia Athanasio, & Basilio, & Gregoriis, & aliis impius Theodorus in suis libris exposuit? & merito. Qui enim talia scripserunt, aliena piæ doctrinæ [k] prædicatorum sanctorum patrum sapuerunt, sicut licet, volenti cum scriptis memoratorum sanctorum patrum [l] conferre ea quæ sunt Theodori, invenire. Ille enim nimiæ blasphemiæ sua conscripta adimplens, ad perniciem legentium & consentientium illius impietati edidit : isti vero maxima lumina [m] ecclesiæ, constituti super excelsa tecta suorum operum firmæ ædificationis, pietatem cum plurimis periculis & omni fiducia prædicaverunt. Decet igitur vestram sanctitatem ea quidem quæ [n] dicta sunt pro hæreticis aversari; traditionem autem ecclesiæ, quod certe facietis, in omnibus sequi, & ecclesiam liberare criminatione, quæ infertur ei propter Theodorum & ejus conscripta.

Diodorus archidiaconus & primicerius notariorum dixit: Præ manibus habemus & gesta quæ Mopsuestiæ confecta sunt apud religiosam synodum provinciæ secundæ Ciciliæ, ex quibus manifestatur, quod ex anterioribus temporibus nomen Theodori sacris diptychis ejectum est. Sancta synodus dixit: Recitentur. Et cum accepisset Theodulus reverendissimus diaconus & notarius, recitavit, [o]

EXEMPLUM SACRÆ EPISTOLÆ scriptæ ad beatissimum Joannem metropolitanum episcopum.

Epistola Justiniani imperatoris.

SIgnificamus tuæ sanctitati colligere omnes religiosissimos episcopos, qui de tua synodo sunt, & pervenire in Mopsuestenam civitatem & requisitionem subtilem facere convenientibus universis ibi constitutis senioribus hominibus, sive clericis, sive laicis, & discere ab ipsis, si cognoscunt tempus ex quo ablatum est nomen [p] Theodori a sacris diptychis. [q] Si vero non meminerint ex quo hoc factum est, confiteantur hoc ipsum, quod non cognoscunt insertum aut prædicatum in sanctis diptychis nomen Theodori, & proferantur vobis & ipsa diptycha, ut cognoscatis quis pro illo insertus est: & tales confessiones gestis recipientes, & vestris suggestionibus conjungentes, subscribat & tua sanctitas in ipsis, & ceteri religiosissimi episcopi : & sic dirigite unam quidem ad nos, alteram vero ad sanctissimum papam. Et hoc tamen manifestum fiat, & unusquisque eorum qui confitentur, dicant & manifestent quot est annorum : & vos vero in propriis confessionibus significate de prædicto capitulo, & quem pro Theodoro insertum inveniistis. Scripsimus autem & Marthanio viro magnifico pro hoc, ut sine ulla dilatione ista agerentur, & nobis mitterentur. Legi.

a Parisi. *Musenus*. b Idem codex, *Defensoribus enim*. c Idem codex, *criminans*.
d Idem codex: *Apollinarii*. e *Colentibus*. Deest in Parisiensi.
f Melius veteres libri, *in Christo*. g Paris. *indicat occasiones quærentium adversus nos occasiones*.
h Idem codex, *calumniabiliter*. i Idem codex, *si Theodoro autem*. k Paris. *prædictorum*.
l Idem codex, *conferentia*. m Idem codex, *in Ecclesia*. n Idem codex, *dictata*.
o Postea sequitur in antiquis libris & editionibus epistola synodi Mopsuestenæ ad Imperatorem Justinianum, quam editores Romani in alium locum transtulerunt, nimirum ad calcem gestorum ejusdem synodi. Sane si ordinem temporum attendimus, certum est epistolam ponendam esse post gesta. Verum ita constituendum est, in codice ex quo ea relecta sunt primo positam fuisse suggestionem ad Justinianum, eique conjunctam seriem gestorum missam ad eum fuisse, ut in fine epistolæ scriptum est. Quare reponenda illa est in eo loco quem occupabat ante editionem Romanam.
p Veteres libri, *Theodori sacris*. q Idem libri: *Si autem*. Et paulo post, *alteram autem*, & *vos autem*.

BALUZII NOTÆ

Datum decimo Kalendas Junias Constantinopoli, imperii domini nostri Justiniani [a] perpetuo Augusti anno vigesimo quarto, post consulatum Basilii viri clarissimi anno nono. *

* Christ. 550.

COSMÆ SANCTISSIMO *episcopo Mopsuestiæ.*

Altera Justiniani epistola.

* Justinianopolitanæ.

SIgnificamus tuæ sanctitati, quod jussimus Joanni beatissimo metropolitano * Anazarbenæ civitatis colligere omnes provinciæ episcopos, & pervenire in vestram civitatem, & subtilem inquisitionem facere convenientibus omnibus apud vos constitutis senioribus hominibus, sive clericis, sive laicis, & discere ab illis, si cognoscunt ex quo ablatum est nomen Theodori a sancti diptychis: [b] si vero non meminerint de tempore, & quando hoc ipsum factum est, & hoc ipsum confiteantur, quod non cognoscunt nomen Theodori in sanctis diptychis insertum, vel prædicatum ipsum in ecclesia. Oportet igitur proferri & ipsa sacra diptycha, ut omnes cognoscant religiosissimi episcopi, quo ordine nomina episcoporum in diptychis recitantur: & hoc ipsum manifestum vos facere per suggestionem vestram: & confessiones gestis intervenientibus recipientes, & vestris conjungentes suggestionibus, subscribite omnes collecti episcopi, & sic dirigite unam quidem ad nos, alteram vero ad sanctissimum papam. Et hoc vero fiat manifestum in confessionibus eorum, ut unusquisque dicat & manifestet, quot est annorum. Legi.

Datum undecimo Kalendas Junias Constantinopoli, imperii domini nostri Justiniani perpetuo Augusti anno vigesimoquarto, post consulatum Basilii viri clarissimi anno nono.

[c] SYNODUS MOPSUESTENA.

* vigesimo quatto, *ut in præcedent epistolis, & in mf. Jolyi.*

IMperii divini & piissimi nostri domini Flavii Justiniani perpetuo Augusti & imperatoris anno [d] vigesimotertio, post consulatum [e] Flavii Basilii viri clarissimi anno nono, ante xv. Kalendas [f] Junias, [g] mensis Junii 17. instantis 13. indictionis, in Mopsuestia colonia Christianissima præsidente in religiosissimo * secreto venerandi episcopi, Joanne religiosissimo & sanctissimo metropolitano, considentibus autem Thoma religiosissimo episcopo Ægææ civitatis, Stephano religiosissimo episcopo Castabaleæ civitatis, & Niceta religiosissimo episcopo Epiphaniorum; & Andrea religiosissimo episcopo Flaviadeorum, & Procopio religiosissimo episcopo [h] Irenopolitanorum, & Urbicio religiosissimo episcopo Alexandrini oppidi, & Antonino religiosissimo episcopo Roseorum, & Cosma religiosissimo episcopo Mopsuestiæ civitatis, nec non etiam Marthanio viro magnifico, comite domesticorum, & omnibus religiosissimis presbyteris, præsentibus autem & omnibus religiosissimis diaconis, & subdiaconis, lectoribus prædictæ Mopsuestenæ civitatis sanctissimæ ecclesiæ, insuper præsentibus [i] Eumolpio & Theodoro clarissimis comitibus, & Hypatio & Paulo clarissimis tribunis, [k] Eusebona clarissimo palatino, Paulo viro honesto defensore, & Stephano viro laudabili, & Paulo cognomine Neonis, aliisque laudabilibus habitatoribus ejusdem Mopsuestenæ civitatis, Julianus diaconus & notarius dixit: Piissima jussio sereniissimi & Christianissimi nostri domini ad vestram pervenit sanctitatem, quædam de Theodoro facto olim istius Mopsuestenæ civitatis episcopo, [l] dicens agere vosmetipsos & vestrum sanctum concilium: & [m] hanc Marthanius vir magnificus per metropolim degenti vestræ sanctitati transmisit, qua susceptæ, competentibus præceptis prompto animo finem imponere festinans, statim [n] usa literis ad omnes sanctissimos provinciæ episcopos, adhortando eos celeriter pervenire ad istam Mopsuestenam civitatem, & agere ea quæ pie jussa sunt. [o] Similia vero & ad Cosmam religiosissimum [p] hujus Mopsuestenæ optimæ civitatis episcopum scripta sunt ab ejus pietate. Cum ista igitur sic processissent, adsunt, sicut videtis, omnes sanctissimi provinciæ episcopi, nec non etiam Marthanius vir magnificus, & ipse ex divinis præceptis jussus ea quæ pie præcepta sunt ad effectum perducere. Adsunt nihilo minus ex vestra jussione & omnes religiosissimi clerici per istam civitatem sanctæ ecclesiæ, nec non etiam ejus defensor honestus vir, insuper & clarissimi istius possessores & laudabiles habitatores & illi quos seniores esse hujus defensor putans, manifestos nobis fecit. Habemus præ manibus utramque piam jussionem, & hoc ipsum per jussionem sanctitatis vestræ suggerimus.

* secretario

Anazarbus apud Evagrium Justinopolis est *Hard.*

* Hieropoleos.

Joannes per misericordiam Dei episcopus Justinianopolitanæ metropolis, & Thomas episcopus Ægon; & Stephanus episcopus Castabaleorum, & Nicetas episcopus Epiphaneorum, & Andreas episcopus Flaviadeorum, & Procopius episcopus * Irenopoleos, & Urbicius episcopus Alexandrini oppidi, & Antoninus episcopus Roseorum, & Cosmas episcopus Mopsuestiæ, dixerunt: Primum omnium semper studium facit Christianissimus noster & sereniissimus imperator circa Deum vigilantiam & inculpabilem venerationem. Cum igitur ad sanctarum ecclesiarum statum, quædam acciderit causa, solitam & Deo vere dilectam alacritatem ostendit. Et nos igitur piis & Deo placitis ab imperatore præceptis administrantes, omnia diligenter agamus quæ juste placita sunt ejus imperio. Divinis igitur in medium prolatis scripturis, & his quæ aguntur testimonium præbentibus, manifestæ fiant piissimæ jussiones sereniissimi imperatoris, & agendis anteponantur.

Et prolata sunt in medium sancta evangelia, & recitatæ & antepositæ sunt piissimæ jussiones.

Joan-

BALUZII NOTÆ.

a Legendum, *perpetui*. Sic etiam in sequenti epistola, & in gestis synodi Mopsuestenæ quæ sequuntur.
b Veteres libri: *Si autem*. Et postea, *alteram autem*. Et mox: *Et hoc autem*.
c Hunc titulum addidere Romani. Non extat etiam in antiquis editionibus, neque in antiquis exemplaribus.
d Veteres libri, XXIII. e *Flavii*. Deest in libro Parisiensi. f Veteres libri, *Julias*.
g Paris. *mensis Junii septimo decimo, instantis tertiæ decimæ Indictionis*.
h Veteres libri, *Hieronopolitanorum*. Sic etiam infra. i Paris. *cum eis etiam Olimpio*.
k Legendum, *& Eusebona clariss. palat. & Paulo*. Sic veteres libri & editiones.
l Bellovac. *edicens*, Paris. *& vicem*. m Paris. *hunc Marthanium virum magnificum*.
n Idem codex, *usa eis litteras*. o Veteres libri: *Similia autem*.
p Paris. *Episcopum hu. Mop. op. civitatis*.

Joannes misericordia Dei episcopus, & ceteri reverendissimi episcopi dixerunt: Illos ad [a] explananda & probanda capitula, quæ a piissimo imperatore exquisita sunt, productos reverendissimos viros, & ætate subtilem scientiam habentes, oportet sua explanare vocabula, & quem habendum sacerdotii gradum sortiti sunt. [b] Provectos igitur ætate reverendissimus ecclesiæ defensor ab aliis separet. [c] Eugenius diaconus & defensor Mopsuestenæ [d] sanctæ ecclesiæ dixit: Secundum interlocutionem vestræ sanctitatis provectos ætate reverendissimos presbyteros & [e] diaconos a ceteris separavi, & stant sicut videtis. Sanctissimi episcopi dixerunt: Agatur quod pronuntiatum est.

Martyrius dixit: Martyrius dicor, presbyter B sum istius sanctæ ecclesiæ. [f] Paulinus dixit: Paulinus dicor, presbyter sum istius sanctæ ecclesiæ. Stephanus dixit: Stephanus dicor, presbyter sum istius sanctissimæ ecclesiæ. Olympius dixit: Olympius dicor, presbyter sum istius sanctissimæ ecclesiæ. Joannes dixit, Joannes dicor, presbyter sum istius sanctæ ecclesiæ. Thomas dixit: Thomas dicor, presbyter sum istius sanctæ ecclesiæ. Theodorus dixit: Theodorus dicor, presbyter sum istius sanctæ ecclesiæ. Thomas dixit: Thomas dicor, presbyter sum istius sanctæ ecclesiæ. Eudoxius dixit: Eudoxius dicor, presbyter sum istius sanctæ ecclesiæ. Paulus dixit: Paulus dicor, presbyter sum istius sanctæ ecclesiæ. Theodorus dixit: Theodorus dicor: presbyter sum istius sanctæ ecclesiæ. [g] Paregorius dixit: Paregorius dicor, archidiaconus sum istius sanctæ ecclenæ. Joannes dixit: Joannes dicor, diaconus sum istius sanctæ ecclesiæ. Theodorus dixit: Theodorus dicor, diaconus sum in hac civitate natus. Paulus dixit: Paulus dicor diaconus sum in hac civitate natus. Joannes dixit: Joannes dicor; diaconus sum in hac civitate natus. Thomas dixit: Thomas dicor, diaconus sum in hac civitate natus.

Sanctissimi episcopi dixerunt: Idem ipsum agant & clarissimi possessores & laudabiles hujus habitatores, quos seniores istius civitatis honestus defensor demonstravit, & ab aliis seD parati, sua dicant vocabula & status.

Eumolpius dixit: Eumolpius dicor, comes sum, in hac civitate natus. Theodorus dixit: Theodorus dicor, comes sum in hac civitate natus. Eusebonas dixit: Eusebonas dicor, palatinus sum, in hac civitate natus. Stephanus dixit: Stephanus dicor, præfectianus sum, in hac civitate natus. Paulus dixit: Paulus dicor, cognomine Neonis, in hac civitate natus. Anatolius dixit: Anatolius dicor, principalis, [*] in hac civitate natus [h] Marinus dixit, Marinus dicor, in hac civitate natus. [i] Eustachius dixit: Eustachius dicor, cognomine Rhoda, in hac civitate natus. Anatholius dixit: Anatolius dicor, in hac civitate natus. Rufinus dixit: Rufinus dicor, architectus, in hac civitate natus. Comitas dixit: Comitas dicor, agens in rebus, & pater istius civitatis. Theodorus dixit, Theodorus dicor, agens in rebus, in hac civitate natus. Joannes dixit: Joannes dicor, [*] tabularius, in hac civitate natus. Addæus dixit: Addæus dicor, civis sum. Marcus dixit: Marcus dicor, præfectianus in hac civitate natus. Joannes dixit: Joannes dico [k] lecticiarius in hac civitate natus. Nicetas dixit: Nicetas dicor, tabularius sum, in hac civitate natus.

[*] tabularius

Sanctissimi episcopi dixerunt? Quoniam adest honestus hujus civitatis defensor, & quæ dicta sunt a nostris notariis audivit insuper [l] planius nos per suam doceat vocem, si seniores de his viris qui ab ipso in præsenti demonstrati sunt, non cognoscit per istam civitatem. Paulus præfectianus & defensor dixit: Jussus a vestra sanctitate, quos potui invenire vere seniores in laicis constitutos, clarissimos & honestissimos viros produxi, qui interrogati propositis scripturis de suo statu, manifestantes subtilius explanant & sua tempora, & quæ sciunt ipsi illi magis [*] pro semetipsis cognoscentes.

[*] per semetipsos.

Sanctissimi episcopi dixerunt: Reverendissimus sacrorum custos vasorum istius sanctissimæ ecclesiæ afferat ad considerationem nobis & recitationem hujus [m] [*] sacra [n] diptycha, in quibus sanctæ memoriæ sacerdotum istius optimæ civitatis scripta continentur vocabula. Joannes presbyter & cimiliarcha dixit. Secundum jussionem vestræ sanctitatis, inter sacra vasa quæ a me servantur, [o] habentes diptycha ista protuli, & ad recitationem porrigo. Habeo autem & alios duos membraneos quaterniones veteriores istis, quæ nunc sunt & recitantur, quos & ipsos protuli sicut videtis.

[*] nihil hic deest: intel. ligitur enim vox ecclesiæ.

Sanctissimi episcopi dixerunt: Ad auditum nostræ mediocritatis, sed etiam illorum qui ad testimonium producti sunt reverendissimi & clarissimi & honestissimi viri, recitentur sacra diptycha, quæ declarant sanctæ memoriæ [p] connumerationem sacerdotum istius Mopsuestenæ civitatis, ex quo immaculata & orthodoxa fides prædicatur, usque ad hunc sacerdotem qui in præsenti tertiadecima indictione defunctus est. Et recitati sunt, & habent sic: Pro requiescentibus episcopis, Protogene, Zosimo, Olympio, Cyrillo, Thoma, Bassiano, Joanne, Auxentio, Palatino, Jacobo, Zosimo, Theodoro, Symeone. [q] Ex alio diptycho: Pro requiescentibus episcopis, Protogene, Zosimo, Olympio, Cyrillo, Thoma, Bassiano, Joanne, Auxentio, Palatino, [r] Jacobo, Zosimo, Theodoro, Symeone. Et ex aliis diptychis: Pro requiescentibus episcopis, Protogene, Zosimo, Olympio, Cyrillo, Thoma,

a Parisiensis. *exemplanda.*
b Idem codex: *Provectos igitur ætate reverentissimi Ecclesiæ defensores ab aliis separent.*
c Paris. *Eugenius Diaconus Ecclesiæ & defensor.* Bellovac. & veteres edit. *Eugenius Diaconus & Ecclesiæ defensor.*
d Veteres libri, *sanctissimæ.* e Paris. *diacones*, Ita etiam paulo post ubi de Martyrio & Paulino.
f Parisiensis. *Paulus.*
g Idem codex, *Paragurius.* h Paris. *Martinus.*
i Idem codex, *Eustatius.* k Idem codex, *lecticianus.* l Idem codex, *plenius*,
m Postea editores Romani posuerunt asteriscum, ut ostenderent aliquid deesse in hoc loco, quod imitati sunt posteri. Tandem v. c. Philippus Labbeus heic in margine admonuit nihil deesse, intelligi enim vocem *Ecclesiæ*. Ego contra assentior editoribus Romanis, & fortassis reponendum esse *habens* pro *hujus*.
n Parisiensis vulgo habet *dypticia*.
o Bellovac. *habens*. p Paris. *commemorationem*. Vide pag. seq. q Paris. *Item ex alio dypticio.*
r Idem codex: *Jacobo, Zosimo, Theodoro, Simeone. Sanctissimi Episcopi dixerunt. Porrigantur etiam nobis.*

BALUZII NOTÆ.

ma, Basiano, Joanne, Auxentio, Palatino, Jacobo. Sanctissimi episcopi dixerunt: Porrigantur & nobis ad recitationem & considerationem quæ [a] manifeste facta sunt sacra diptycha, ut unusquisque [b] hostrum perlegat & inspiciat. [c] Oblata sunt sanctissimis episcopis. Sanctissimi episcopi dixerunt: Sunt etiam alia prolatis [d] veteriora apud tuam reverentiam? Joannes presbyter & cimiliarcha dixit: Ista habeo, domine, quæ & protuli. Sanctissimi episcopi dixerunt: Propositis divinis scripturis hoc ipsum explana. Joannes presbyter & cimiliarcha dixit: Per istam virtutem, non habeo alia diptycha istis * veteriora, sed omnia quæ habeo, protuli.

* veriora

Sanctissimi episcopi dixerunt: Cum ipsa causa quoniam ad animæ respicit salutem, & reverendissimus habitus vester adhortatur vos nihil [f] extra veritatem dicere, certum est quod multam curam subtilitatis facietis. [g] Ut vero omnis cogitatio prava foras rejiciatur ab his quæ aguntur, & venerabilibus vos oportet juramentis confirmare quæ dicturi estis. Sed unusquisque sanctas & inviolatas tangens scripturas, per ipsas fidem præbeat nihil extra ea quæ cum veritate cognoscit, in his quæ aguntur, dicere. [h] Ad eamdem vero juramenti fidem [i] respicientes, etiam suam ætatem explanent, & piissimi domini rerum jussionem sequentes, dicant si tempus sciunt & retinent, per quod Theodorus olim episcopus factus istius civitatis, sacrorum prædicatione diptychorum ejectus est, & quis illius in iisdem sacris diptychis locum supplevit.

[k] Martyrius presbyter dixit: Per istam virtutem quidquid scio, veritatem dicam. Sum annorum octoginta plus minus; habeo autem in clero ordinatus sexaginta [l] plus, * [m] neque scio, neque audivi, quod recitatus est Theodorus, olim factus [n] istius civitatis episcopus, in sacris diptychis; sed audivi, quod sanctus Cyrillus Alexandriæ magnæ civitatis episcopus factus, pro Theodoro taxatus est in diptychis, quibus inscripti sunt defuncti sanctissimi episcopi, & usque adhuc [o] ipse inscriptus est, & [p] prædicatur cum aliis episcopis. Episcopum enim in nostra civitate nomine Cyrillum neque scio, neque audivi factum. Qui autem nunc insertus est Theodorus, ante tres annos obiit, & de Galatia erat.

* & neque

[q] Paulinus presbyter dixit: Per istas sanctas scripturas, quod scio, cum veritate dico. Presbyter sum Mopsuestenæ sanctissimæ ecclesiæ, & sum annorum septuagintanovem: habeo autem quadragintanovem annos in clero, & neque scio, neque audivi Theodorum [r] veterem, qui fuit episcopus in ista civitate, prædicari in sacris diptychis sanctissimæ nostræ ecclesiæ, aut quando ablatum est nomen ipsius ex diptychis. [f] Audio vero cum diptycha leguntur in divino ministerio, nomen Cyrilli in [t] connumeratione requiescentium episcoporum. Factum vero episcopum Cyrillum in hac civitate neque scio, [u] neque audivi.

Stephanus presbyter dixit: Per istam virtutem, quidquid scio, cum veritate dico. Sexagintanovem annorum plus minusve sum: factus vero sum presbyter ante hos tres annos, & nullatenus scio vel audivi Theodorum, qui [x] olim in nostra civitate fuit episcopus, nominatum in sacris diptychis. Cognovi autem, ex quo [y] venerabili huic connumeror clero, quod illo adempto ex ipsis aliquando, Cyrillus Alexandrinæ civitatis episcopus in illius loco [z] insertus est sacris diptychis requiescentium episcoporum, qui usque nunc pro ipso prædicatur. [aa] Cyrillum vero factum nostræ civitatis episcopum neque scio, neque audivi. Theodorus vero qui inscriptus est [bb] sacris diptychis, ante tres annos defunctus est.

Olympius presbyter dixit: Per istas sanctas scripturas, quidquid scio, [cc] veritatem dico. Annorum sum sexagintaquinque, [dd] in clero vero [ee] connumeror quinquagintaquinque, & non scio inscriptum fuisse nomen Theodori sacris diptychis, [ff] qui antea fuit hic episcopus, neque audivi eum unquam numerari; audivi vero ab illis qui ante me erant, quod [gg] pro ipso insertus est sanctus Cyrillus, qui fuit Alexandrinæ civitatis episcopus. [hh] Quando vero ademptum est nomen Theodori, & insertus est pro ipso Cyrillus, non memini. Factum vero episcopum in ista civitate Cyrillum, nunquam audivi. Iste enim qui nunc nominatur Theodorus in diptychis, ille est qui ante tres annos defunctus est Galata.

Joannes presbyter dixit: Per istam virtutem, & Deum qui locutus est per istas scripturas, veritatem dico. Annorum sum sexaginta quinque plus minus, habeo vero in clero annos vigintiocto, & neque scio, nec cum essem laicus, nec postquam factus sum clericus, Theodorum, qui olim episcopus fuit istius civitatis, neque numerari in sacris diptychis, nec quando ejectus est: prædicari vero scio in diptychis in connumeratione requiescentium episcoporum nostræ civitatis sanctum Cyrillum archiepiscopum Alexandrinæ civitatis. Episcopum vero nomine Cyrillum non scio fuisse, [ii] nec audivi in nostra civitate. Ille enim qui nunc nominatur Theodorus in diptychis, ante tres annos obiit, & de Galatia erat.

Tho-

BALUZII NOTÆ.

a Legendum, *manifesta*. Error est editionis regiæ. b Paris. *nostrum ista perlegat*.
c Bellovac. *Et oblatu*. Paris. *Et porrecta*. d Ita etiam codex Bellovacensis. Male in Paris. *veriora*. Sic etiam paulo post. e Paris. *domini*. f Bellovac. *ex veritate*.
g Veteres libri: *Ut autem*. h Bellovac. *Ad eumdem autem*. i Paris. *inspitientes*.
k Vocabulum *Presbyter* deest in Bellovacensi. l Veteres libri, *annos*.
m Legendum, *& nescio*. Mendum est typographicum editionis Labbeanæ. *sublatum hic*.
n Paris. *Episcopus ipsi civitatis*. o Idem codex *præscriptis* tantum.
p Idem codex, *prædicatus*. q Idem codex: *Paulus*.
r In eode m libro scriptum est *verum* sed postea litera *m* expuncta est.
s Veteres libri: *Audio autem*. Et postea: *Factum autem*. Sic etiam paulo post.
t Paris *commemoratione*. Vide pag. superiori. u Idem codex, *nec audivi*.
x *Olim*. Deest in eodem libro. y Bellovac. *in venerabili*. z Paris. *susceptus*.
aa Veteres libri: *Cyrillum autem*. Et paulo post: *Theodorum autem*. bb Paris. *in sacris*.
cc Idem codex, *cum veritate*. dd Veteres libri, *in clero autem*. Et paulo post, *audivi autem*.
ee Idem libri, *connumeror annos quinquaginta*. ff Paris. *qui ante fuit Episcopus*.
gg Paris. *pro illo*. Sic etiam paulo post. hh Veteres libri: *Quando autem*. Et mox: *Factum autem*. Et postea, *habeo autem*, Deinde, *prædicari autem*, & *Episcopum autem*. ii Paris. *neque audivi*.

Thomas presbyter dixit : Per istas sanctas scripturas, & Deum qui locutus est [a] per ipsas, quidquid scio, veritatem dico. Sexaginta annorum sum, domine ; [b] habeo vero in clero, licet peccator sim, quinquagintaquinque annos; & non scio, neque audivi nomen veteris Theodori, qui hic episcopus fuit, prædicari in sacris diptychis, nec quando ablatus est, nec [c] qui ipsum ejecit. Audivi vero a senioribus, quod Cyrillus, qui fuit Alexandrinæ civitatis episcopus, insertus est sacris diptychis pro Theodoro in connumeratione episcoporum nostræ civitatis, qui & usque nunc prædicatur; Cyrillum autem episcopum fuisse hic, neque audivi, neque scio. Iste vero qui nunc nominatur cum mortuis episcopis, Theodorus de Galatia oriundus, ante tres annos defunctus est.

Theodorus presbyter dixit : Per istam virtutem, quidquid scio cum veritate dico. Sum annorum sexagintaduorum plus minus ; quinquaginta quinque autem annos habeo in venerabili clero istius sanctissimæ ecclesiæ, & nunquam audivi nomen Theodori veteris, [d] qui fuit hic episcopus, neque insertum esse sacris diptychis, neque recitari. Audivi vero ab antiquioribus, quod pro Theodoro insertus est sanctus Cyrillus episcopus Alexandriæ in requiescentibus episcopis. Cyrillum vero fuisse postræ ecclesiæ, neque scio, neque audivi. [e] Iste vero qui nunc insertus est diptychis Theodorus, Galata fuit, & ante tres annos defunctus est.

Thomas prssbyter dixit. Per istas sanctas scripturas, quidquid scio cum veritate dico. Sexaginta annorum sum plus minus; in clero autem quinquaginta annos habeo, & non scio, neque audivi insertum Theodorum, olim nostræ civitatis episcopum factum, neque audivi ipsum recitari cum requiescentibus sacerdotibus nostræ civitatis. Fuisse vero in nostra civitate episcopum nomine Cyrillum, neque scio, neque audivi per quodcumque tempus. Iste autem qui nunc recitatur Theodorus in sacris diptychis, ille est qui ante tres annos obiit, & de Galatia erat.

Eudoxius presbyter dixit : Per sanctas scripturas veritatem dico. Annos habeo in clero sanctissimæ ecclesiæ quadraginta duos ; sum autem annorum sexagintatrium, & nec cum essem laicus, nec clericus factus, [f] scio hic inscriptum esse aut prædicari in sacris diptychis Theodorum veterem, qui fuit hic episcopus, nec quando vel quis dejecit ipsum ex sacris diptychis, scio. [g] Audio vero prædicari in diptychis mortuorum episcoporum nostræ civitatis Cyrillum episcopum Alexandriæ. Episcopum enim fuisse in nostra civitate, nomine Cyrillum, neque audivi, neque scio. Iste vero qui prædicatur Theodorus in diptychis, qui ante tres annos obiit, de Galatia erat.

Paulus presbyter dixit : Per istam virtutem, quidquid scio, veritatem dico. [h] Quinquaginta octo annorum sum, domine ; habeo autem in clero viginti octo annos, & non scio Theodorum, qui olim fuit episcopus nostræ civitatis, prædicari in sacris diptychis, sed neque pro ipso [i] quemquam insertum scio. Theodorus vero, qui nunc recitatur, de Galatia erat, qui ante tres annos defunctus est.

Theodorus presbyter dixit. Per istam virtutem, quidquid scio cum veritate dico. Sum plus minus annorum quinquaginta duorum; ex quo autem clericus sum., viginti octo [k] anni sunt, & non scio neque audivi, nec cum laicus essem, nec ex quo clericus factus sum, Theodorum, qui olim fuit episcopus nostræ civitatis, recitari vel inscriptum esse sacris diptychis. [l] Audivi vero a senioribus, quod sanctus Cyrillus episcopus Alexandriæ ipse pro illo insertus est sacris diptychis morruorum episcoporum nostræ civitatis. Qui vero insertus est sacris diptychis Theodorus, ante tres annos [m] defunctus, qui fuit noster episcopus, de Galatia erat.

[n] Paregorius archidiaconus dixit: Per istam virtutem, veritatem dico. Annorum sum sexaginta sex : [o] habeo vero connumeratus venerabili clero annos viginti octo, & non scio nec cum laicus essem, [p] nec postquam factus sum clericus, insertum sacris diptychis nomen Theodori, qui [q] ante fuit hic episcopus, neque audivi ipsum recitari. Audivi vero a senioribus, quod pro ipso insertus est sanctus Cyrillus episcopus Alexandrinæ civitatis, qui & usque nunc prædicatur. Hic vero fuisse Cyrillum episcopum, neque scio, neque audivi. Qui vero nunc recitatur Theodorus in sacris diptychis, Galata erat, qui ante tres annos defunctus est.

Joannes diaconus dixit : Per istas sanctas scripturas, quidquid scio, cum veritate [r] doceo. Annorum sum quinquaginta octo, [s] habeo vero connumeratus venerabili clero annos quadraginta [t] octo, & non scio neque audivi insertum nomen Theodori sacris diptychis, qui antea hic fuit episcopus, nec prædicari ipsum. Audivi vero aliquando, quod pro ipso insertus est sanctus Cyrillus Alexandrinæ [u] civitatis, qui & usque nunc prædicatur: neque scio, neque audivi hic fuisse Cyrillum episcopum. Iste vero qui nunc recitatur Theodorus in sacris diptychis, Galata erat, qui ante tres annos defunctus est.

Thomas diaconus dixit : Per istas sanctas scripturas, veritatem dico. Quinquagintaquinque annorum sum, [x] quadragintanovem habeo in clero, & non scio, neque audivi inscriptum esse sacris diptychis vel recitari eum, qui olim fuit nostræ civitatis episcopus Theodorus. [y] Audivi vero a senioribus hominibus, quod bea-

---

a Idem codex, *in ipsas*. b Veteres libri, *habeo autem*. Et postea : *Audivi autem*.
c Paris. *quis eum*. Bellovac. *quis ipsum*. d Vox *hic* deest in Parisiensi.
e Veteres libri : *Iste autem*. Et infra : *Fuisse autem*.
f Paris. *scio aut inscriptum*. Bellovac. *scio autem scriptum*.
g Veteres libri : *Audio autem*. Et infra : *Iste autem*. h Paris. *quinquaginta autem*.
i Veteres libri, *quemdam*. k Paris. *sunt anni*. l Veteres libri : *Audivi autem*. Et postea : *Qui autem*.
m Paris. *defunctus est*. n Idem codex, *Paragorius*. o Veteres libri, *habeo autem*. Et infra : *Audivi autem*. Et mox : *Hic autem*. p Paris. *& postquam*. q Idem codex, *antea*.
r Idem codex, *dico*. s Veteres libri, *habeo autem*. Et paulo post : *Audivi autem* ; & *Iste autem*.
t Paris. *& nescio neque audivi*. u Veteres libri, *civitatis Episcopus*.
x Bellovac. *quadragima novem autem habeo*. Paris. *quadrag. no. autem habeo annos*.
y Veteres libri : *Audivi autem*. Et mox ; *Cyrillum autem*, & *Iste autem*, Infra : *habeo autem in clero*, & *scio autem*, & *Theodorus autem*.

BALUZII NOTÆ.

beatus Cyrillus pro ipso insertus est, Alexandrinæ civitatis pontifex, qui & usque nunc recitatur in sacris diptychis cum requiescentibus episcopis nostræ civitatis. Cyrillum vero episcopum fuisse in nostra civitate nescio, neque audivi. Iste vero qui nunc recitatur in sacris diptychis Theodorus, ante tres annos mortuus, de Galatia erat.

Joannes diaconus dixit: Per istas sanctas scripturas, veritatem dico: Annorum sum sexagintaquinque plus minus: habeo vero in clero quinquaginta annos, & non audivi unquam Theodorum, qui olim fuit episcopus nostræ civitatis, in sacris diptychis: nescio quando insertus est Cyrillus pro memorato Theodoro: scio vero prædicari in diptychis in connumeratione requiescentium episcoporum nostræ civitatis Cyrillum pontificem Alexandriæ, qui & usque nunc prædicatur. [a] Episcopum nomine Cyrillum nec scio, nec audivi nostræ civitatis fuisse. Theodorus vero qui nunc recitatur in sacris diptychis, ante tres annos [b] defunctus, de Galatia erat.

Paulus diaconus dixit: Per istam virtutem, quæ scio, dico cum veritate. Sum annorum quinquaginta sex plus minus; [c] habeo vero in clero connumeratus annos vigintitres, & nec cum laicus essem, nec postquam factus sum clericus, scio Theodorum veterem nostræ civitatis episcopum inscriptum esse sacris diptychis vel prædicari. Audivi vero, pro memorato Theodoro sanctum Cyrillum pontificem Alexandrinæ civitatis insertum esse, & prædicari in diptychis in connumeratione requiescentium episcoporum nostræ civitatis, & usque nunc recitari. Cyrillum vero nomine nostræ fuisse civitatis episcopum nescio, nec audivi. Iste vero qui nunc [d] recitatur in sacris diptychis Theodorus, ante tres annos defunctus, [e] de Galatia erat.

Sanctissimi episcopi dixerunt: Ista quidem quæ [f] reverendissimorum clericorum scientiæ & memoriæ sunt, [g] declarant [h] robur eorum quæ mota sunt: [i] supereſt vero, ut etiam præsentem rem testimonium consequatur eorum qui extra sacrum concilium sunt. [k] Singulatim igitur præsentes clarissimi & honestissimi & laudabiles viri introducti, qui etiam ætate priores demonstrati sunt, declarent tam vitæ tempus, quam ea quæcumque sciunt, propter causam quæ nunc movetur; per præsentia [l] divina & venerabilia evangelia prius confirmantes ea quæ [m] dicturi sunt.

Eumolpius comes dixit: Per istam virtutem, quidquid scio, veritatem dico. Sum annorum plus minus sexaginta: [n] cognovit vero vestra sanctitas, quod militabam ministrans divinis & maximis jussionibus, & cum perveniſſem ad istam civitatem, communicans in sancta ecclesia, nunquam audivi prædicari in sanctis diptychis nomen Theodori, qui fuit, sicut dicitur [o] a senioribus, episcopus hujus civitatis. Iste enim qui nunc recitatur Theodorus, de Galatia erat, qui ante tres annos defunctus est.

Theodorus comes dixit: Per istas sanctas scripturas, quidquid scio, cum veritate dico. Quadragintaquinque annorum sum [o] plus minus, & non scio nomen Theodori veteris, qui dicitur fuisse nostræ civitatis episcopus, recitari in sacris diptychis. [p] Theodorus vero [q] qui diptychis nunc inscriptus est & prædicatur cum mortuis episcopis, de Galatia erat, & ante tres annos defunctus est.

Eusebonas palatinus dixit; Per istam virtutem sanctorum evangeliorum, quidquid scio, cum veritate dico. Ex quo memini & convenio in sanctam ecclesiam, non scio nomen Theodori veteris, quem dicunt hujus civitatis episcopum fuisse, in sacris diptychis prædicatum: plus tamen sum annorum quinquaginta.

Stephanus præfectianus dixit. Per istas sanctas scripturas, quidquid scio, veritatem dico. Annorum sum sexaginta unius: nomen Theodori veteris episcopi Mopsuestenæ civitatis non audivi in sacris diptychis recitari. [r] Audio vero in connumeratione episcoporum nostræ civitatis prædicari Cyrillum, qui, sicut dicebant seniores, fuit episcopus Alexandriæ magnæ civitatis, qui & usque nunc cum requiescentibus episcopis nostræ Mopsuestenæ civitatis recitatur: quoniam simplicius magis quam curiosius accedens, divina & inviolata solitus sum mysteria suscipere. Ille enim qui nunc insertus est Theodorus, ante tres annos [s] defunctus, de Galatia erat.

Paulus Neonis dixit: Per istas sanctas scripturas, quidquid scio, [t] cum veritate [u] dico. Annorum sum septuaginta, & neque scio, neque audivi prædicari Theodorum veterem in sacris diptychis qui fuit episcopus nostræ civitatis, nec quando levatus est, vel quis pro illo insertus est scio; nisi istum [x] Theodorum de Galatia audio prædicari, qui ante tres annos defunctus est.

Anatolius principalis dixit: Per istam virtutem, veritatem dico. [y] sum annorum sexagintaquinque plus minusve, Theodorum veterem Antiochenum, nostræ civitatis episcopum nescio in sacris diptychis recitari, nisi Theodorum ante tres annos defunctum, qui de Galatia erat.

[z] Marinus præfectianus dixit: Per istas sanctas scripturas, quidquid scio, veritatem dico. Annorum sum sexagintatrium plus minusve, & non scio vel insertum esse, vel prædicari in sacris diptychis nomen Theodori veteris, qui fuit episcopus istius civitatis. [aa] Theodorus vero qui nunc recitatur [bb] de Galatia erat, & ante tres annos defunctus est.

Eu-

BALUZII NOTÆ.

a Idem libri: *Episcopum autem nomine.* b Paris. *defunctus est.* Sic etiam paulo post.
c Veteres libri, *habeo autem.* Et postea: *Audivi autem.* Tum, *Cyrillum autem.*
d Vox *in* deest in veteribus libris. e Veteres libri, *Galata erat.* f Idem libri, *reverentissimi.*
g Bellovac. *declarat*, Paris. *declarata.* h Veteres libri, *rubor*; nimirum pro *robur*, ut sæpe accidit in codicibus manu scriptis.
i Bellovac. *Supereſt autem.* Paris. neque *vero* habet neque *autem.*
k Veteres libri: *Singillatim.* l Paris. *divina venerabilis evangelii.* m Idem codex, *dicta.*
n Veteres libri: *Cognovit autem.* o Bellovac. *plus minusve.*
p Veteres libri: *Theodorus autem.* q Paris. *qui in diptycis nunc scriptus.*
r Veteres libri: *Audio autem.* s Paris. *defunctus est.* t Idem codex, *veritatem.*
u Bellovac. *doceo.* x Idem codex, *Theodorum Galatam.* y Paris. *Annorum jum.*
z Vox *præfectianus* deest in Parisiensi. aa Veteres libri: *Theodorus autem.*
bb Paris. *Galata erat.*

[a] Eustachius dixit: Per istam virtutem, quæ scio, cum veritate dico. Sum annorum septuaginta plus minusve, & [b] non scio Theodorum, qui olim episcopus fuit Mopsuestenæ civitatis, insertum esse vel prædicari in sacris diptychis nostræ sanctissimæ ecclesiæ. [c] Qui vero nunc recitatur in diptychis Theodorus, ante tres annos defunctus, de Galatia erat.

Anatolius dixit: Per istas sanctas scripturas, quidquid scio, cum veritate dico. Annorum sum septuaginta trium, & nescio vel traxatum in sacris diptychis sacrosanctæ ecclesiæ, vel [d] prædicatum Theodorum, veterem factum nostræ civitatis episcopum. [e] Qui nunc vero nominatur, Theodorus [f] est, qui ante tres annos defunctus est, [g] Galata.

Rufinus architectus dixit: Per istam virtutem, quidquid scio, cum veritate dico. Septuaginta annorum sum, & nec a parentibus meis audivi, nec scio, vel ex alio quodam audivi insertum esse vel prædicari in sacris diptychis nomen Theodori, qui olim [h] fuit hic episcopus. [i] Theodorus vero qui nunc prædicatur in sacris diptychis, ille est qui ante tres annos obiit.

Comitas agens in rebus, & pater civitatis, dixit: Per istas sanctas scripturas quidquid scio, veritatem dico. [k] Nescio nec audivi recitari nomen Theodori, qui olim fuit, sicut dicunt, episcopus nostræ civitatis. [l] Sum vero annorum [m] quadraginta.

Theodorus agens in rebus dixit: Per istam virtutem, quidquid scio, veritatem dico. Sum annorum quinquaginta, & non scio vel audivi insertum esse sacris diptychis nomen Theodori veteris, qui fuit in hac civitate, sicut dicunt, episcopus.

Joannes [n] tabulatarius dixit: Per istam virtutem sanctorum evangeliorum, quidquid scio, [o] veritatem dico. Sum annorum sexagintaseptem plus [p] minusve, & Theodorum veterem, qui fuit [q] episcopus nostræ civitatis, non scio recitari. [r] Iste vero qui nunc prædicatur Theodorus, [s] est de Galatia, qui ante tres annos mortuus est, qui fuit noster episcopus.

[t] Addæus dixit: Per istas sanctas scripturas, quidquid scio, cum veritate dico. Sum, domine, sexaginta annorum, & non scio nec audivi unquam prædicari in sacris diptychis nomen Theodori veteris, qui hic episcopus fuit. Ante tres autem annos defunctus est [u] Theodorus de Galatia, qui hic episcopus fuit, & ipse prædicatur cum aliis episcopis mortuis.

Marcus præfectianus dixit: Per istam virtutem sanctorum evangeliorum, quidquid scio, [x] cum veritate dico. Sum annorum quinquaginta quinque, & non scio, nec audivi in sacris diptychis recitari Theodorum veterem, qui hic episcopus fuit, nisi istum Theodorum Galatám, qui ante tres annos mortuus est.

Joannes lecticiarius dixit: Per istas sanctas scripturas, quidquid scio, [y] veritatem dico. Sum annorum septuaginta, & non scio, nec audivi prædicari in sacris diptychis nomen Theodori veteris, qui hic fuit episcopus, nisi istum Theodorum Galatam, qui ante tres annos mortuus est.

[z] Nicetas tabulatarius dixit: Per istam virtutem, quidquid scio, cum veritate dico. Sum annorum quinquaginta quatuor, & non scio, nec audivi nomen Theodori veteris in sacris diptychis recitari sanctissimæ nostræ ecclesiæ: sed qui nunc recitatur, Theodorus est, qui ante tres annos mortuus est episcopus.

Joannes misericordia Dei episcopus [aa] Justinianopolitanæ metropoleos, & Thomas episcopus Ægææ civitatis, & Stephanus episcopus Castabaleorum, & Nicetas episcopus Epiphaneorum, & Andreas episcopus Flaviadeorum, & Procopius episcopus [bb] Irenopolitanorum, & Urbicius episcopus Alexandriæ civitatis, & Antoninus episcopus Roseorum, & Cosmas episcopus Mopsuestiæ, dixerunt: Nec civitatem in alto positam tegere aliquis nec abscondere poterit, nec veritatis lumen obumbrare semper aliquis valet. Splendet enim dilucide rectæ & immaculatæ fidei lumen, & sub nulla hæreseos nube tenebris cooperitur, & nunc veritatis revelata est [cc] ratio, & valde evidenter declarata est, Theodorum veterem, qui per istam civitatem fuit episcopus, in antiquis temporibus extra prædicationem divini mysterii fuisse, [dd] & sacris diptychis ejectum esse: [ee] & pro illo [ff] vero alterum constitutum esse, & in illius vocabulum, inscriptum esse Cyrillum sanctæ memoriæ. [gg] Ista enim demonstravit plane & sine dubio testimonium, quod cum juramentis factum est, virorum religiosissimorum, & clarissimorum, & laudabilium, qui in præsenti in medio producti sunt. Sed etiam nos ipsi, sacra præ manibus gerentes diptycha eorum qui antecesserunt sanctorum hujus civitatis episcoporum, invenimus cum veritate, Theodori quidem veteris nullam penitus insertam esse memoriam, Cyrilli vero sanctæ memoriæ [hh] vocabulum insertum esse: [ii] & inadulterata esse sacra diptycha quæ prolata sunt, ex ipso consideravimus visu. Demonstrant vero evidenter, Cyrillum sanctæ memoriæ in alterius loco insertum esse, eo quod nullus [kk] per istam [ll] civitatem fuit pastor ejusdem vocabuli, secundum quod testimoniorum robur explanat. Manifestum vero & illud testium fecit assertio, [mm] Theodorum, qui in fine sacrorum dipty-

---

a Veteres libri & edit. *Eustathius*. b Paris. *non scio nomen Theodori*.
c Veteres libri: *Qui autem*. d Bellovac. *prædicandum*. e Veteres libri: *Qui nunc enim*.
f Vox *est* desideratur in codice Parisiensi. g Idem codex, *Galata erat*.
h Idem codex, *fuit Episcopus*. i Veteres libri: *Theodorus autem*.
k Idem libri, *nec scio*. l Idem libri: *Sunt autem*. m Paris. *quinquaginta*.
n Veteres libri, *tabularius*. Sic etiam infra. o Paris. *cum veritate*.
p Idem codex, *minus*. q Idem codex, *noc. civ. Episcopus*.
r Veteres libri: *Iste autem*.
s Idem libri, *est Galata*. t Bellovac. *Addæus civis dixit*.
u Veteres libri, *Theodorus Galata*. x Idem codex *veritatem* tantum.
y Paris. *cum veritate dico*. z Veteres libri, *Niceta*. Sic supra & infra Episcopus Epiphaneorum vocatur Niceta in antiquis exemplaribus. aa Bellovac. *Justinopolitanæ*. Sic etiam infra in subscriptionibus.
bb Idem codex, *Hirenopolitanorum*. Paris. *Hieronopolitanorum*.
cc Paris. *gratia*. dd Idem codex, *& a sacris*. ee Conjunctio irrepsit ex editione regia. Aliæ enim & veteres codices eam non habent.
ff Veteres libri, *autem*. Et infra: *Demonstrant autem*. Et postea: *Manifestum autem*. gg Paris. *Iste*. hh Idem codex, *scriptum*.
ii Idem codex, *in altera*. kk Idem codex, *superstans*.
ll Veteres libri, *sanctus*. mm Paris. *quod Theodorus*.

BALUZII NOTÆ.

ptychorum ſcriptus eſt, non eſſe illum veterem, ſed eum qui ante tres annos mortuus eſt, qui ex Galatia erat, quem & [a] nos noſtræ connumerationis fuiſſe [b] cognoſcimus. His igitur pro veritate demonſtratis, Chriſtianiſſimo & piiſſimo noſtro imperatori nota omnia, ſecundum quod placuit ejus Chriſtianæ ſerenitati, faciemus, & in omnibus ſanctiſſimo & beatiſſimo antiquioris Romæ papæ. [c] Sed & communi omnes voce cæleſtem ſupplicamus Deum: Salvum fac domine imperatorem, & exaudi eum in quacumque die te invocaverit.

Pſal. 19.

Joannes miſericordia Dei epiſcopus Juſtinianopolitanæ * metropoleos: apud me confecta ſunt ante poſita geſta, & ſubſcripſi.

* Ciliciæ II.

Thomas miſericordia Dei epiſcopus * Ægææ civitatis in conſpectu meo confecta ſunt ante poſita geſta, & ſubſcripſi.

* Alyæ

Stephanus miſericordia Dei epiſcopus Caſtabaleorum civitatis: coram me confecta ſunt ante poſita geſta, & ſubſcripſi.

Nicetas miſericordia Dei epiſcopus [d] Epiphaneorum civitatis: coram me confecta ſunt ante poſita geſta, & ſubſcripſi.

Andreas miſericordia Dei epiſcopus Flaviadeorum civitatis: coram me confecta ſunt ante poſita geſta, & ſubſcripſi.

* Procopius miſericordia Dei epiſcopus [e] Irenopolitanæ civitatis: coram me confecta ſunt ante poſita geſta, & ſubſcripſi.

Urbicius miſericordia Dei epiſcopus Alexandrini oppidi: coram me confecta ſunt ante poſita geſta, & ſubſcripſi.

Antoninus miſericordia Dei epiſcopus * Roſeorum civitatis: coram me confecta ſunt ante poſita geſta, & ſubſcripſi.

* Roſeanorum.

Coſmas miſericordia Dei epiſcopus Mopſueſtenæ civitatis: coram me confecta ſunt ante poſita geſta, & ſubſcripſi. [g]

PIISSIMO & CHRISTIANISSIMO noſtro principi, merito divinitus honorato, Flavio Juſtiniano Auguſto & Imperatori, Joannes, Thomas, Stephanus, Nicetas, Andreas, Procopius, Urbicius, [h] Antoninus & Coſmas humiles epiſcopi veſtræ ſecundæ Ciliciæ provinciæ.

SEmper quidem pro pietate ad Deum pertinente labores veſtræ Chriſtianitatis mirati ſumus, & mercedem vobis ſtudii, quod circa meliora & optima humanorum habetis, reddituram eſſe credimus cæleſtis regni participationem. Nihilo minus autem & nunc feſtinantiam, piiſſime, veſtram circa ſanctam univerſalis eccleſiæ pacem conſiderantes ex his quæ de Theodoro olim Mopſueſtenæ civitatis epiſcopo pie nobis directa ſunt a veſtra Chriſtianiſſima ſerenitate, ſuperlaudamus & miramur circa recta dogmata zelum, invictiſſime, tuum. Acceſſimus enim ad Mopſueſtenam civitatem univerſi qui per veſtram ſecundam Ciliciam ſacerdotium ſumus ſortiti, Marthanio viro magnifico [i] nobis ea quæ aguntur complente, cum hoc veſtra pietas juſſiſſet, & religioſiſſimos ejus clericos advocavimus, nec non etiam clariſſimos & laudabiles hujus habitatores, [k] electis ab ipſis his qui ætate provecti fuerunt, hoc quod juſte a [l] Chriſtianiſſimis vobis præceptum eſt, interrogabamus quando Theodorus prior ſacris diptychis ejectus eſt, ſed etiam quis loco illius [m] inſcriptus eſt. [n] Iſta vero eos dicere adhortabamur ſanctis & adorandis propoſitis evangeliis. Illi vero nobis fidem eorum quæ dicenda erant, per venerabilia juramenta affirmantes, & ætatem ſuam explanantes, ignorare dicebant ex quo Theodori vetuſti vocabulum ſacris diptychis deletum eſt. Cyrillus autem ſanctæ memoriæ Alexandrinæ magnæ civitatis pontifex in illius loco inſertus eſt. Iſtis conſonare etiam ipſa præ manibus habentes ſacra diptycha, teſte Deo, invenimus. Sanctæ enim memoriæ pontificum memoratæ Mopſueſtenæ civitatis nomina recitantes, Theodori quidem nullam memoriam inſertam eſſe reperimus, [o] Cyrillum vero una cum ſanctis, qui ad Deum ante abierunt, conſcriptum, cum nullus Cyrillus Mopſueſtenæ fuiſſet civitatis epiſcopus. In fine vero connumerationis Theodorum conſcriptum eſſe juniorem invenimus, qui ex Galatia ortus, unus noſtri factus concilii, ante tres annos defunctus eſt. Omnia igitur geſtis inſerentes, & humili huic ſuggeſtioni conjungentes, manifeſta ea quæ mota ſunt, vobis Chriſtianiſſimis fecimus, orantes magnum & ſalvatorem Deum, ut nobis & paci ſanctarum eccleſiarum te longævum & veſtram Chriſtianiſſimam ſerenitatem cuſtodiat.

Joannes miſericordia Dei epiſcopus veſtræ Juſtinianopolitanæ metropolis, ſubſcripſi.

Thomas miſericordia Dei epiſcopus veſtræ Ægææ civitatis, [p] ſuggerens ſubſcripſi.

[q] Stephanus miſericordia Dei epiſcopus Caſtabaleæ civitatis, referens ſubſcripſi.

Nicetas miſericordia Dei epiſcopus [r] Epiphaniæ civitatis, ſuggerens ſubſcripſi.

Andreas miſericordia Dei epiſcopus veſtræ Flaviadeæ civitatis, ſuggerens ſubſcripſi.

Procopius miſericordia Dei epiſcopus veſtræ [ſ] Irenopolitanæ civitatis, ſubſcripſi.

Urbicius miſericordia Dei epiſcopus veſtri Alexandrini oppidi, ſuggerens ſubſcripſi.

Antoninus miſericordia Dei epiſcopus veſtræ Roſeæ civitatis, ſuggerens ſubſcripſi.

Coſmas miſericordia Dei epiſcopus veſtræ Mopſueſtenæ civitatis, ſuggerens ſubſcripſi.

[t] *Facta eſt vero & ſuggeſtio ad ſanctiſſimum papam antiquioris Romæ Vigilium ab iiſdem epiſcopis, ita habens.*

DEcebat vere, cum [u] primam * [x] ſacerdotes dignitatem ſortiti eſtis, [y] ſanctiſſimi, ea quæ ad ſanctarum eccleſiarum ſtatum reſpiciunt,

* *for.* inter fac. In mſ. Joly cum primum face dotii dign tatem ſort ti eſtis, ſa ctiſſime.

RALUZII NOTÆ.

a *nos*. Deeſt in Bellovacenſi. b Pariſ. *cognovimus*. c Veteres libri: *Sed communi*.
d Bellovac. *Epiphanierum*. e Iſta ſubſcriptio deeſt in libro Pariſienſi. f Bellovac. *Hieronopolitanæ*.
g Poſtea ſequitur in vetuſtis exemplaribus relatio ad papam Vigilium.
h Bellovac. *Antonius*.
i Pariſ. *nobiſcum ea*. k Idem codex, *dilectis*; & paulo poſt, *fuerant*.
l Idem codex, *vobis Chriſtianiſſimis*. m Idem codex, *ſcriptus*.
n Veteres libri; *Iſta autem*. Et mox: *Illi autem*. Et poſtea: *In fine autem*. o Bellov. *Cyrillus autem*.
p Pariſ. *referens*. q Iſta ſubſcriptio deeſt in eodem libro Pariſienſi.
r Pariſ. *veſtræ Epiphaniæ*. ſ Veteres libri, *Hierenopolitanæ*.
t Bellovac. *Facta eſt autem*. Pariſ. *Facta autem*. u Pariſ. *primum*. x Veteres libri, *ſacerdotii*.
y Pariſ. *ſanctiſſime*.

ciunt, manifesta vestræ divinitus honoratæ beatitudini fieri. [a] Hoc bene & Christianissimus noster imperator considerans, & ad vestram scientiam quædam, quæ de Theodoro quondam Mopsuestenæ ecclesiæ episcopo mota sunt, jussit referri. Piissimis enim ad nos [b] literis usus, hortatus est ad Mopsuestenam civitatem convenire, quæ una secundæ Ciliciæ est, & cum subtilitate perscrutari quando Theodorus, qui olim prædictæ civitatis fuit episcopus, sacris diptychis ejectus est, & manifesta ea tam ejus tranquillitati, quam vestræ divinitus honoratæ facere beatitudini. Statim igitur Mopsuestiam accedentes, religiosissimum congregavimus clerum, & fidelem ejus populum, eligentes eos qui seniores sunt, qui & retinere forsitan [c] memoria possunt subtilitatem ejus quod quærebatur: & divina & adoranda eis proponentes evangelia, ut suspicionem sui testimonii emundarent, dicere invitavimus, si sciunt quo tempore Theodori antiqui nomen sacris ejectum est diptychis. [d] Illi vero multos annos, & suam excedentes memoriam esse juraverunt, ex quo nulla ejusdem Theodori memoria sacris diptychis infertur, Cyrillum autem religiosæ memoriæ Alexandrinæ civitatis pontificem in ejus loco [e] inscriptum esse: atque ex patribus suis audisse [f] asseruerunt. Sed eorum quæ dicebantur subtilitatem investigantes, & [g] per ipsa venimus sacra diptycha, & mortuorum episcoporum connumerationem [h] considerabamus: & Theodori quidem in antiquioribus temporibus nullam memoriam invenimus, in ipso vero fine sacrorum diptychorum Theodorus scriptus est, quem omnes nuper quidem mortuum esse dixerunt, ex Galatia vero ortum esse provincia. Hunc & nos omnes [i] nostri concilii partem factum, ante triennium mortuum esse [k] cognoscimus. Hæc ita habere, ipsa gesta vobis sanctissimis manifestent: quæ humili suggestioni conjungentes, ad scientiam vestram destinavimus. Sed petimus divinitus inspiratos vos religiosissimis & Deum [l] placentibus vestris orationibus non humiles suffulcire.

Et subscripserunt episcopi in ea.

Sancta synodus dixit: Sufficiunt quidem quæ dicta & prolata sunt, ecclesiasticam traditionem demonstrare, eo quod oportet hæreticos & post mortem anathematizari. [m] Et reliqua vero omnia quæ mota sunt, [n] ostendunt quemadmodum ex prolixis temporibus Theodorus Mopsuestenus propter impia sua conscripta & post mortem a catholica ecclesia ejectus est. Sed de his quidem sententiam paulo post manifestamus: nunc vero & quæ collecta sunt ex Theodoriti conscriptis contra rectam fidem expositis, & contra sanctæ memoriæ Cyrillum & duodecim ejus capitula, nec non pro Theodoro & Nestorio, & eorum blasphemiis, recitentur. Et cum suscepisset Photinus reverendissimus diaconus & notarius, recitavit.

EX HIS QUÆ A THEODORITO scripta sunt adversus duodecim capitula sancti Cyrilli.

Ex his quæ ad primum anathematismum scripsit.

CErtum igitur est ex prædictis, quod Dei forma non immutata in servi formam, sed manens quod erat, sumpsit servi formam. Si igitur non factus est caro Deus Verbum, sed carnem vivam & rationabilem recepit, [o] non ipse natura ex virgine natus est, [p] conceptus est, [q] complasmatus & formatus, & initium inde ut esset accipiens, qui ante sæcula est, & Deus est, & [r] apud ad Deum est, & cum Patre est, & cum Patre cognoscitur & adoratur: sed cum sibi templum in virginali utero complasmavit, cum illo erat qui complasmatus & conceptus & formatus & natus est. Quapropter & sanctam illam virginem Dei genitricem appellamus, non quod Deum natura genuit, sed quod hominem [s] Deo unitum, qui eum complasmavit. Habetur in concilio Ephesino, part. 3. c. 3.

Ejusdem Theodoriti ex his quæ sunt adversus anathematismum secundum.

Unum quidem Christum confitemur, divinis doctrinis apostolorum obedientes, & eumdem [t] per unitatem Deum & hominem nominamus: [u] unitatem vero quæ est secundum [u] subsistentiam, omnino ignoramus tamquam novam & alienigenam divinarum scripturarum, & patrum qui eas interpretati sunt.

Ejusdem ex his quæ sunt contra quartum anathematismum.

Cui igitur adscribamus hoc quod est: Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? *& hoc quod est:* Pater, si potest fieri, transeat calix iste a me. *& hoc quod est:* Pater salvum me fac ab ista hora. *& hoc quod est:* Horam illam nemo cognovit, neque Filius hominis: *& alia quæ humiliter ab ipso & a sacris apostolis de ipso dicta & scripta sunt? Cui esuritionem & sitim [x] applicemus? cui laborem & somnum? cui ignorantiam & formidinem? Quis est qui angelico indiguit auxilio? Si Dei verbi hæc sunt, quomodo ignoravit sapientia!* Marc. 27. Matth 26. Joan. 12. Marc. 13. Matth. 4. Joan. 4. Luc. 22.

Et post alia: [y] *Non erat Dei Verbi ignorantia, sed servi forma,* [z] *quæ tanta in illo tempore cognoscebat, quanta inhabitans deitas revelavit.*

a Idem codex: *Hoc vehementer.* b Idem codex, *litteris destinatis.*
c Bellovac. *possens.* d Veteres libri: *Illi autem.* Et infra, *in ipso autem.* Et postea, *ex Galatia autem.*
e Idem libri, *esse inscriptum.* f Parif. *se adserunt.* g Idem codex, *præscrutavimus.*
h Idem codex, *consideravimus.* i Veteres libri, *vestri.* k Parif. *cognovimus.*
l Veteres libri, *placantibus.* m Idem libri. *Et reliqua autem.* Et postea, *nunc autem.*
n Parif. *ostendere.*
o Bellov. *non ipsa.*
p Parif. *conceptus &.* Hanc lectionem confirmat interpretatio Marii Mercatoris. q Parif. addit *est.*
r *Deo.* Non extat in codice Parisiensi. Habetur tamen apud Mercatorem: quod argumento est codicem Parisiensem esse mutilum in hoc loco. s Veteres libri, *propter unitatem & Deum.*
t Idem libri, *unitatem autem.* u Idem libri, *substantiam.* x Parif. *aplicamus.*
y Bellovac. *Non ergo.* z Parif. *& quæ tanta.*

BALUZII NOTÆ.

Ejuſdem [a] ex iis quæ ſunt adverſus decimum anathematiſmum.

Quis eſt, qui laboribus virtutis perfectus eſt, & non natura perfectus exiſtens? Quis eſt, qui experimento cognovit [b] *obedientiam, & iſtam ignorans ante experimentum. Quis eſt, qui cum reverentia vixit, & cum* [c] *labore forti & lacrymis ſupplicationes obtulit, & ſalvum ſe facere non* [d] *potens, ſed obſecrans illum qui poterat ſalvum facere, & mortis liberationem poſtulans? Non Deus Verbum, qui immortalis eſt, qui impaſſibilis, qui* [e] *incorporalis.* Hebr 10.

Et poſt alia. *Sed id quod ex ſemine David ſumptum ab ipſo eſt, quod eſt mortale, quod eſt paſſibile, quod timet mortem, licet poſtea deſtruxerit mortis potentiam propter unitatem Dei* [f] *qui hoc recepit, quod per omnem ambulavit juſtitiam, & ad Joannem dixit*: Sine modo, ſic enim decet [g] nos implere omnem juſtitiam: *hoc ſummi ſacerdotii appellationem accepit ſecundum ordinem Melchiſedec, illud enim habebat naturæ infirmitatem.* Matth. 3.

Ejuſdem ex epiſtola quam ad monaſteria contra ſanctum Cyrillum ſcripſit.

Qui prope ſtant, derident noſtram pugnam, & noſtris fruuntur malis, & gaudent videntes nos a nobiſipſis conſumptos. [h] *Cauſa vero iſtorum ſunt, qui apoſtolicam corrumpere fidem contendunt, & evangelicis dogmatibus inſtabilem doctrinam imponere præſumunt, & impii Cyrilli capitula cum anathemate in regiam civitatem tranſmiſerunt ſuſcipientes, & ſuis ſcriptionibus, ut putaverunt, confirmantes, quæ manifeſte ex amara Apollinarii radice exorta ſunt: eamdem vero habent Arii & Eunomii blaſphemiam* [i] *quod ſi quis ſubtiliter perſpicere voluerit, nec ab inſania Valentini & Manæ & Marcionis aliena ſunt. Nam in primo quidem capitulo diſpenſationem pro nobis factam ejecit, non recepiſſe Deum Verbum naturam humanam,* [k] *ſed ipſum in carnem mutatum eſſe docens, & ſuſpicione & phantaſia ſalvatoris noſtri humanationem, ſed non vere factam eſſe dogmatizans.* [l] *Hæc vero ab impietate Marcionis & Manæ & Valentini generata ſunt. In ſecundo autem & tertio capitulo quaſi oblitus eorum quæ in principiis expoſuit, unitatem quæ eſt ſecundum ſubſiſtentiam introducit, & conventum per unitatem naturalem, temperationem quamdam & confuſionem per hæc nomina factam eſſe docens divinæ naturæ & ſervi formæ.* [m] *Hoc vero ab Apollinari hæretica inſania natum eſt.* [n] *In quarto vero capitulo evangelica-*

rum & apoſtolicarum vocum diviſionem abdicat, & non permittit ſecundum orthodoxorum patrum doctrinas, eas quidem quæ Deo conveniunt [o] *res in divina excipere natura, humiliores vero & humaniter dictas* [o] *recipi & applicari humanitati; & inde igitur eſt invenire bene ſapientes impietatis cognationem. Arius etenim & Eunomius craturam, & ex his quæ non ſunt, & ſervum unigenitum Dei Filium dicentes,* [p] *humana, quæ a domino Chriſto humaniter dicta ſunt, deitati ipſius applicare auſi ſunt, alienum paternæ ſubſtantiæ & diſſimilem inde eum oſtendere feſtinantes. Super hæc, ut compendioſe dicam, ipſam impaſſibilem & non mutabilem Chriſti deitatem; & pati, & crucifigi, & mori dicit. Hoc vero & Arii & Eunomii* [q] *ſuperat. Nec enim* [r] *hi, qui creaturam audent dicere creatorem omnium & opificem, in iſtam exceſſerunt impietatem. Blaſphemat vero & ſanctum Spiritum, non ex patre ipſum procedere dicens, ſecundum domini vocem, ſed ex Filio eſſe.* [s] *Et iſte vero Apollinarii ſeminum fructus eſt: propinquat vero & Macedonii malignæ culturæ. Tales ſunt Ægyptii* [t] *partes maligni: patris vero pejor progenies. Hæc cum oporteret vel abortiva facere in ipſa conceptione, aut ſtatim nata corrumpere eos quibus animarum medicina commiſſa eſt, utpote perniciosa, & noſtræ* [u] *naturæ læſiones, nutriunt magnanimi, & multo digna eſſe ſtudio judicant, ad perniciem tam ſuam quam aliorum, qui aures eis* [x] *patiuntur præſtare.* for. deeſt, inſaniam. partus

[y] Ex allocutione Theodoriti dicta adverſus ſanctum Cyrillum Chalcedone, ſtatim poſt Epheſinam primam ſynodum, cum ab Epheſo aſcendiſſet [z] ad Conſtantinopolim una cum orientalibus, pro Neſtorio quaſi injuſte condemnato.

Vides quomodo & differentiam naturarum ſcio, & unitatem non ſolvo, o nove Chriſti impugnator, [aa] *magis vero Dei impugnator? Hunc præſcripto conſilio & præſcientia Dei traditum capientes, per* [bb] *manum iniquorum affigentes interfeciſtis, quem Deus reſuſcitavit ex mortuis, ſolutis vinculis inferni.* Act. 2.

[cc] Ex alia allocutione dicta in eadem civitate contra ſanctæ memoriæ Cyrillum.

Numquid ſolvo unitatem, o nove hæretice, neque tu [dd] *confundis naturas? Dic inconfuſam unitatem, & ſuſcipio vocem. Sed quid dicis, quod una natura duæ naturæ factæ ſunt? Quis te hæc propheta erudiit: quis apoſtolorum primus, ſecundus, medius, ultimus, qui eſt poſt duodecim,*

Pau-

BALUZII NOTÆ.

a *ex iis quæ ſunt.* Hæc deſiderantur in antiquis exemplaribus & editionibus. Addita ergo ſunt a Romanis.
b Veteres libri, *obaudientiam.* c Melius veteres libri *clamore.*
d Pariſ. *poteſt.* e Veteres libri *incarporalis eſt.* f Pariſ. *qui hæc.*
g *nos.* Deeſt in veteribus libris. h Veteres libri: *Cauſa autem.* Et poſtea, *eandem autem.*
i Pariſ. *ita ut ſi quis.* k Pariſ. *at ipſum.*
l Idem codex: *quæ cauſe.* Legendum, *Hæc autem.* m Idem codex: *Hoc autem.*
n veteres libri: *In quarto autem.* Et poſtea. *humiliores autem.* Et mox: *Hoc autem.* Et paulo poſt: *Blaſphemat autem.* o Bellovac. *recepta*, Pariſ. *perfecte.*
p Veteres libri, *humilia.* q Surius & poſt eum editores Romani monuerunt in margine deeſſe in hoc loco vocem *inſaniam*: quam admonitionem retinuit Labbeus. Et tamen ille eam vocem reponere poterat in textu abſque ullo periculo; quandoquidem extat in codice Pariſienſi, quo is utebatur.
r Bellovac. *in qui.* Pariſ. *inquit.* s Veteres libri: *Et, iſte autem.* Item: *propinquat autem.*
t Pariſ. *partus*: quod confirmat conjecturam Surii. Bellov. *patres.* u *naturæ.* Deeſt in Pariſienſi.
x Bellovac. *aſpiciuntur.* y Pariſ. *Item ex allocutione.*
z Miſſi quidem fuerunt orientales Conſtantinopolim, ſed juſſi ſunt ſubſiſtere apud Chalcedonem.
aa Veteres libri, *magis autem.* bb Pariſ. *manus.* cc Idem codex: *Item ex alia.*
dd Veteres libri, *confundas.*

Paulus Barnabas? quis posterior illis doctor? [a] *Disce tuum doctorem. Hoc Asterius Arianus genuit, & Apollinarius tuus pater. Teipsum enim* [b] *filium illius constituisti: cujus dogmatum heres factus es, sis & appellationis heres merito.*

[c] Ejusdem ex allocutione scripta in eadem civitate pro Nestorio.

[d] *Christus nobis præcedat sermonem: Christus, propter quem terribiles Propontidis contemnitis fluctus, ut nostram vocem exaudiretis, imaginem putantes esse eam vocis vestri pastoris. Desideratis enim audire jucundos sibilos vestri pastoris, quem* [e] *compastores arundinibus occiderunt, sicut arbitrantur:* [f] *at Deus per prophetam clamat:* Pastores plurimi corruperunt vineas meas, contaminaverunt portionem meam, posuerunt portionem meam amabilem in desertum invium.

[g] EPISTOLA THEODORITI

Ad Episcopum Andream Samosatenum scripta ab Epheso.

AB Epheso scribens saluto tuam sanctitatem, quam beatifico quidem infirmitatis, [h] *amabilem vero Deo existimo, quoniam auditu, non experimento, cognovit mala quæ hic facta sunt, mala omnem rationis vim superantia, & historicam vincentia narrationem, continuisque lacrymis & perpetuis fletibus digna. Periclitatur enim ecclesiæ corpus* [i] *dirumpi,* [k] *magis id vero jam incisionem suscepit, nisi ille sapiens medicus divisa & putrefacta membra reficeret & conjungeret. Insanit iterum Ægyptus adversus Deum, &* [l] *bellat cum Mose & Aaron* [m] *& famulis ejus, & plurima pars Israel adversariis consensit, nimis vero pauci sunt sani, qui & pro pietate labores sponte sustinent. Deculcata sunt pietatis venerabilia. Illi qui depositi sunt sacerdotalia ministeria peragunt: & qui deposuerunt, domi sedent gementes. Illi qui cum depositis excommunicati sunt, depositos liberaverunt depositione, sicut arbitrati sunt. Talem ludunt synodum Ægyptii, & Palæstini, & Pontici, & Asiani & cum his occasus. Plurima enim pars orbis terrarum morbum suscepit. Quales mimi ridiculorum in tempore impietatis, sic pietatem* [n] *in comœdia deluserunt? Qualis vero comœdiæ scriptor talem unquam fabulam recitaverit? Qualis vero tragœdiæ poeta digne fletus eorum conscripserit? Tanta & talia Dei* [n] *ecclesiæ* [o] *mala insultaverunt: magis vero brevissimam particulam narravi eorum quæ præsumpta sunt.*

[p] EJUSDEM AD NESTORIUM

Post unitatem inter orientales & sanctissimum Cyrillum factam.

Domino meo reverendissimo, & religiosissimo, & sanctissimo patri episcopo Nestorio, Theodoritus in domino gaudere.

[q] *QUOD non urbana conversatione delector, nec sæculari curatione, nec gloria, nec altis sedibus sum alligatus, arbitror scire tuam sanctitatem. Licet enim & nihil aliud, ipsa tamen solitudo civitatis quam gubernare sortitus sum, sufficit* [r] *hanc me philosophiam docere. Non solum enim solitudinem, sed etiam plurimos habet rerum tumultus, qui possunt facere pigros etiam eos qui* [s] *valde eis gaudent. Nemo igitur* [t] *persuadeat tuæ sanctitati, quod ego episcopalem sedem cupiens,* [u] *cohibendo oculos meos, tamquam orthodoxas suscepi Ægyptiacas litteras. Ut enim cum ipsa veritate dicam, sæpius eas perlegi, & subtiliter discussi, & hæretica illas amaritudine* [x] *liberatas esse inveni, & timui quamdam maculam eis imponere: & certe in odio habens* [**] *quam alius quidam, patrem illarum, tamquam auctorem tumultuum existentem orbis terrarum: & spero nullas pœnas sustinere hujus gratia in die judicii, quoniam intentionem justus judex exquirit. His vero quæ adversus tuam sanctitatem injuste & contra leges facta sunt, nec si ambas manus meas aliquis* [y] *incidet, patiar consentire, divina videlicet gratia me adjuvante, & infirmitatem animæ supportante.* [z] *Et hoc certum etiam exigentibus per litteras feci, direxi vero etiam tuæ sanctitati quæ rescripsimus ad ea quæ scripsit nobis, ut cognoscas quod nullum nos tempus* [aa] *propter divinam virtutem mutavit: nec* [*] *multipedes vel versipelliones docuit, quorum hi quidem petas,* [bb] *illi folia per colorem imitantur. Universam fraternitatem, quæ tecum est, in domino ego & qui mecum sunt* [cc] *plurimum salutamus.*

Marius Mercator huic epistolæ hunc titulum apposuit, ut in Cod. Vat legitur: *Item epistolæ ejusdem sceleratissimi Theoderiti directa Nestorio, jam in exilio pro sua perfidia constituto; quæ satisfacit, non honoris amore, sed ipsa veritate compulsus, probasse dogma beati Cyrilli, quem vocat Ægyptium, in damnationem vero ejusdem Nestorii nullo modo prabere consensum.* Hard.

[**] Forte, *plusquam.* Hard.

[*] polypos & chamæleontas intelligit

[dd] THEODORITI

Ad Joannem episcopum Antiochiæ.

[ee] *QUONIAM sapienter gubernat Deus, & nostræ providens concordiæ, & populorum procurans salutem,* [ff] *congregare nos in unum præparavit, & consonantes sibi omnium ostendit voluntates. Communiter enim perlegentes Ægyptiacas litteras, & examinantes earum subtiliter*

BALUZII NOTÆ

a Paris. *discet unum.* b Idem codex *filius* tantum.
c Idem codex: *Item ejusdem.*
d Magna pars istius allocutionis seu sermonis extat in capite 36. synodici.
e Bellovac. *ad Deus.* Paris. *ad quas Deus.* Hanc lectionem confirmat interpretatio quam exhibet auctor synodici. f Paris. *Item epistola.* Extat in eodem synodico cap. 20.
g Veteres libri: *Amabilem autem.* Infra: *nimis autem.* Et postea: *Qualis autem.* & *magis autem.*
h Iidem libri, *disrumpi.* i Bellovac. *magis his autem.* Paris. *magis autem.*
k Bellovac. *bellati Moysi.* Paris. *bella Moysi.* l Conjunctio deest in antiquis codicibus & in synodico.
m Paris. *in Nichomedia.* Sed hæc lectio non est bona. n Veteres libri: *Ecclesia.*
o Paris. *emula:* quam lectionem esse falsam evincit vetus interpres synodici.
p Paris. *Item ejusdem.* q Hæc epistola habetur ex alia versione in capite 120. synodici.
r *hanc.* Deest in Parisiensi. s Paris. *eis valde.* t Veteres libri, *tuæ persuadeat.*
u Iidem libri, *conhibendo*, id est, connivendo. In synodico, *oculos claudens.* x Paris. *libratas.*
y Veteres libri, *incideret.* z Paris. *Hoc certum.* aa Paris. *præter.*
bb Idem codex, *illo vero folia pro colorem imitatur.* cc Veteres libri, *plurima.*
dd Extat Græce & Latine, cap. 95. synodici.
ee Legendum esse *Qui omnia* recte monet vir doctissimus Joannes Baptista Cotelerius. Codex Bellovacensis habet *Qm*, Paris. *Quia omnia.* Sinodicon, *qui omnia.* ff Veteres libri, *congregari.*

ſenſum, invenimus conſonantes dictis a nobis eas quæ inde directæ ſunt, & palam contrarias duodecim capitulis, quibus uſque ad præſens, ut alienis a pietate, repugnantes permanſimus. Nam illa quidem habebant, carnaliter carnem factum eſſe Dei Verbum & per [a] *ſubſiſtentiam unitatem, & conventum per unitatem, naturalem, & Deum Verbum primogenitum factum ex mortuis.* [b] *Abdicabant vero & vocum diviſionem quæ de domino factæ ſunt, & alia vero ad hæc habebant apoſtolicis* [c] *quidem aliena, hæreticorum vero germina zizaniorum. Quæ vero nunc directæ ſunt, evangelica generoſitate decorantur.*

[d] THEODORITI

Ad Joannem Archiepiſcopum Antiochiæ epiſtola ſcripta, cum mortuus eſſet Cyrillus archiepiſcopus Alexandriæ,

Hæc epiſtola non videtur eſſe Theodoriti, ſed potius ab hæreticis conficta, & vel eo falſitatis convincitur, quia Joannes Antiochenus obiit ante B. Cyrillum: nam extat ejus epiſtola ad Domnum Joannis ſucceſſorem, lecta in concilio Chalced. act. 14. qui Domnus ſuffectus fuit in locum prædicti Joannis jam defuncti ut habetur in ſeq. act.

SEro tandem & vix malus homo defunctus eſt. Boni enim & benigni ante tempus inde demigrant; mali vero in multo tempore vitam producunt. Et arbitror omnium diſpenſatorem bonorum providentem, celerius quam tempus eſt, humanis tribulationibus eos [e] *abducere, & tamquam victores liberare luctationibus, & in meliorem vitam tranſducere: quæ vita præmium propoſitum eſt his qui pro virtute luctantur, ſine & triſtitia & ſolicitudine libera.* [f] *Malitiæ vero amatores & operatores diutius concedit præſenti vita frui, ut aut ſatietatem caperent maliginitatis, & virtutem poſtea diſcerent, aut pœnas darent & in hoc ſæculo,* [g] *pro moleſtia ſuorum* [h] *morum longo tempore amaris & malis vitæ præſentis fluctibus* [i] *æſtuantes. Illum vero miſerum* [k] *nec ad ſimilitudinem aliorum dimiſit noſtrarum animarum gubernator diutius eorum potiri quæ videntur eſſe delectabilia: ſed creſcentem quotidie viri malignitatem ſciens & corpori eccleſiæ nocentem, quaſi quamdam peſtem amputavit, & abſtulit opprobrium a filiis Iſrael. Lætificavit quidem ſuperſtites illius diſceſſio: contriſtavit vero forſitan mortuos, & timor eſt ne prægravati ejus converſatione iterum ad nos remittant: vel illos diffugiat qui eum abducunt, ſicut ille tyrannus* * [l] *Cyni Ciliciam. Procurandum igitur eſt, & oportet tuam ſanctitatem maxime hanc ſuſcipere feſtinantiam, & jube-*

[c] Locus corruptus. *for.* ſcriptum erat, *Cyni-*

re cellegio [m] *mortuos abſportantium, lapidem aliquem maximum & graviſſimum ſepulcro imponere, ne iterum huc perveniret, & inſtabilem voluntatem iterum demonſtraret. Infernis nova dogmata afferat: ibi diu noctuque ſicut vult ſermocinetur. Non enim timemus* [n] *ne & illos divideret, adverſus pietatem publice alloquens, & morte circumdans naturam immortalem. Lapidabunt enim eum non ſolum qui divina eruditi ſunt, ſed etiam & Nemrod, & Pharao, & Sennacherib, & ſi quis eorum ſimilis eſt Dei impugnator. Sed enim ſine cauſa multa* [o] *loquar: ſilet enim miſer invitus.* Egreditur enim, *dicit*, ſpiritus ejus, & revertetur in pulverem ſuum: in illo die peribunt omnes cogitationes. [p] *Iſte vero & aliud habet ſilentium. Nudata enim illius facta alligant linguam, obſtruunt os, frenant ſenſum, ſilere faciunt, in terram inclinare cogunt. Ideo plango miſerum & ploro: nec enim puram mihi delectationem fecit mortis ejus nuntiatio, ſed dolore permixtam. Lætor enim & jucundor, ejuſmodi peſtilentia commune eccleſiæ videns liberatum:* [q] *contriſtor vero & ploro, cogitans quod nec requiem malorum miſerabilis* [r] *ſuſceperit, ſed majora & pejora pertentans defunctus eſt. Somniavit enim, ſicut dicunt, & regiam urbem perturbare, & piis iterum dogmatibus repugnare, & tuam ſanctitatem accuſare, utpote ea colentem. Sed* [ſ] *videt Deus, & non deſpexit: immiſit vero* * *fimum in os ejus, &* * φιμὸν, id eſt camum capiſtrum. *frenum in labia ejus, & avertit eum* [t] *in terra, ex qua ſumptus eſt. Fiat vero orationibus tuæ ſanctitatis, ut miſericordiam & veniam conſequatur, & vincat immenſa Dei clementia illius malignitatem. Rogo vero tuam ſanctitatem ſolvere nobis animæ tumultus. Plurimæ enim & diverſæ famæ cirumſonant,* [u] *& nos perturbant, communes calamitates annuntiantes. Quidam vero & tuam reverentiam proficiſci dicunt ad comitatum ſine* [x] *voluntate: & uſque nunc deſpiciebam, utpote falſa, iſta quæ divulgantur. Quoniam vero vidi* [y] *ſola eademque omnes dicentes, neceſſarium* [z] *exiſtimavi veritatem a tua diſcere ſanctitate, ut vel rideamus utpote falſa, aut ut vera merito lugeamus,*

Et

Genes. 10. & 11. Exod 5. 4. Reg. 19. Pſal. 145.

BALUZII NOTÆ.

a Pariſ. *ſubſtantiam*. Sic etiam in ſynodico. b Pariſ. *Abdicabant autem*. Et paulo poſt, *hæreticorum autem*. Et mox: *Quæ autem*, c Idem codex, *quidem ſeminibus aliena*. Ex quo confirmatur emendatio Cotelerii. Synodicon habet *dogmatibus*.

d Pariſ. *Item Theodoreti*. Hanc epiſtolam non eſſe Theodoreti monuerunt editores Romani, eo in primis argumento quod Joannes Antiochenus mortuus eſt ante Cyrillum Alexandrinum. Contra vir illuſtriſſimus Petrus de Marca Archiepiſcopus Pariſienſis contendit mendum irrepſiſſe in epiſtolæ inſcriptionem & pro nomine Joannis reſtituendum eſſe nomen Domni, qui Joanni ſucceſſit; præcipue cum ſtatim poſt epiſtolam recitetur fragmentum allocutionis quam Theodoretus Antiochiæ dixit præſente Domno. Immo ſuſpicatur in hac epiſtola non agi de Cyrillo, ſed de quodam potius epiſcopo Antiochenæ ſedi ſubdito, utpote de cujus tumulo ſtatuendi jus & auctoritas Joanni Antiocheno tribuatur. Conjecturam Marcæ de Domno amplexus eſt vir clariſſimus Joannes Garnerius in parte 2. operum Marii Mercatoris pag. 274.

e Pariſ. *adducere*. f Veteres libri: *Malitiæ autem*, Et infra, *contriſtavit autem*.

g Pariſ. *pro lætitia*. h *morum*. Deeſt in Pariſienſi.

i Idem codex, *ſtantibus*. k Bellovac. *& ad*.

l Bellovac. *cynicilitiani*. Pariſ. *cunicilutiani*. Editores Romani conjiciunt legendum eſſe *Cyniſcum*, argumento ſumto ex dialogo Luciani qui inſcribitur Tyrannus; quæ conjectura videtur eſſe certa. Legendum ergo, *Cyniſci Luciani*, Cyniſcus enim philoſophus fuit unus ex accuſatoribus Megapenthis tyranni, qui aufugere conatus eſt & ſe ab eorum manibus eripere qui illum ex vita abducere volebant. Vide Lucianum pag. 222. 224. editionis Pariſienſis anni 1615.

m Id eſt, copiatorum ſeu veſpillonum, ut Marca explicat. n Pariſ. *ne illos dividere & adverſus*.

o Veteres libri, *loquor*, p Pariſ. *Iſte autem*.

q Veteres libri, *Contriſtor autem*. Et poſtea, *immiſit autem*. Et mox: *Fiat autem*. &, *Rogo autem*. &, *Quidam autem*. r Pariſ. *ſuſcepit*. ſ Veteres libri, *vidit*. t Pariſ. *in terram*.

u Bellovac. *nos &*. Sic etiam habuiſſe archetypum puto ex quo deſcriptus eſt codex Pariſienſis.

x Pariſ. *voluntate ejus quæ nunc deſpiciebant*. y Bellovac. *ſolea*, Pariſ. *ſola ea*,

z Pariſ. *eſtimavi*,

dialogo Luciani, qui inſcribitur Tyrannus, in mſ. Jolyano legg. Cynici Luciani.

Et iterum post mortem beati Cyrilli idem Theodoritus [a] in allocutione dicta Antiochiæ, præsente Domno, insultans morti ejus, hæc dicit:

Nemo neminem jam cogit blasphemare. Ubi sunt dicentes, quod Deus est qui crucifixus est? Non crucifigitur Deus. Homo crucifixus est Jesus Christus, qui ex semine est David, filius Abrahæ. Homo est qui mortuus est, Jesus Christus: [b] *Deus vero Verbum resuscitavit suum templum.* [c] *Qui est ex David, sicut David est. Homo hominem generat: qui vero natura Filius Dei est, hic est Deus Verbum,* [d] *Christus vero est filius David, sed templum est Filii Dei. Non jam est contentio: Oriens & Ægyptus sub uno jugo est. Mortua est invidia, &* [e] *cum eo obruta est contentio: requiescant* [f] *Theopathitæ.*

Et iterum in alia allocutione sic dixit:

Palpavit Thomas eum qui resurrexit, & adoravit eum qui [g] *suscitavit.*

Sancta synodus dixit: Et ex his quæ Theodoritus impie conscripsit, miranda est subtilitas sancti Chalcedonensis concilii. Sciens enim ejus blasphemias, prius quidem multis sæpius [h] usa est contra eum exclamationibus: postea vero non aliter eum suscepisset, nisi prius anathematizasset Nestorium & ejus blasphemias, pro quibus antea scripsit defendens [i] eas. Cum itaque & quæ de his proposita sunt [k] finem acceperunt, alio die de reliquo capitulo nobis quæstio proponetur. [l]

COLLATIO SEXTA.

IMperii domini Justiniani perpetui Augusti anno XXVII, post consulatum Basilii viri clarissimi anno XII. [m] die XIV. Kalendas Junias, indictione I. considentibus in secretario [n] venerabilibus episcopis hujus regiæ civitatis,

Eutychio sanctissimo patriarcha regiæ Constantinopolis novæ Romæ,

Apollinario sanctissimo archiepiscopo Alexandrinæ magnæ civitatis,

no * Domnino sanctissimo patriarcha Theopolitanæ magnæ civitatis,

Stephano religiosissimo episcopo Raphiæ,

Georgio religiosissimo episcopo Tiberiadis, [o] *& ceteris ut supra Collatione I.*

Theodorus * Diodorus archidiaconus & primicerius reverendissimorum notariorum dixit: [p] Scit vestra sancta synodus, quod præcedenti die post quæstionem factam de Theodoriti conscriptis, promisistis alio die & quod superest examinare capitulum, id est, [q] epistolam quæ dicitur Ibæ. Hoc igitur ipsum suggerimus, ad quod placuerit.

Sancta synodus dixit: Quæ jam gesta sunt, relegantur. Quo facto, sancta synodus dixit:

Quoniam piissimus imperator his quæ ad nos scripsit, & hoc adjecit, quod vindicare quidam conantes epistolam quam Ibas scripsisse dicitur, præsumunt dicere susceptam eam esse a sancto Chalcedonensi concilio, verbis usi unius vel duorum religiosissimorum episcoporum, qui in eodem sancto concilio convenerunt, quasi pro eadem epistola dictis, cum alii omnes non ejusdem facti sint voluntatis; necessarium esse putamus, proposita quæstione, recitationem [r] ad Marim scriptæ epistolæ fieri. Et cum suscepisset [s] Theodorus [t] reverendissimus diaconus & notarius, recitavit.

[u] INTERPRETATIO EPISTOLÆ

Quæ dicitur ab Iba episcopo scripta esse ad Marim Persam.

[x] *COmpendiose vero sapientiæ tuæ lucidæ, quæ per pauca multa cognoscit, qualia ante hoc & nunc facta sunt, manifestare festinavimus:* [y] *scientes quod hæc tuæ reverentiæ scribentes, omnibus per tuum studium, qui ibi sunt, fuerint manifesta quæ a nobis scribuntur,* [z] *qui nullam immutationem a Deo datæ scripturæ acceperunt.* [aa] *Facio vero initium causæ ex verbis quæ & ipse cognoscis. Factum est certamen ex quo tua reverentia hic fuit, duobus hominibus istis, Nestorio & Cyrillo, & conscripserunt contra se verba nocibilia, quæ scandala erant audientibus. Nestorius enim dixit in suis libris, sicut & tua reverentia cognoscit,* [bb] *quod beata Maria Dei genitrix non est, ut putaretur pluribus de secta Pauli Samosateni esse, dicentis hominem purum esse Christum. Cyrillus vero volens verba Nestorii refutare, lubricavit, & inventus est cecidisse in dogma Apollinarii. Conscripsit enim & iste similiter illi, quod ipse Deus Verbum factus est homo, ut non sit differentia inter templum &* [cc] *inhabitantem in eo. Conscripsit enim duodecim capitula, quæ puto & tuam reverentiam cognovisse, quod una natura est deitatis & humanitatis domini nostri Jesu Christi,* [dd] *& quod non oportet, inquit,*

Concilium Chalced act. 10. Alia hujus epistolæ versio extat apud Facund. l. 9. c. 3.

---

a Extat etiam ex interpretatione Marii Mercatoris, parte 2. operum ejus pag. 276. Sed editio non congruit cum vetustis codicibus calamo exaratis. BALUZII NOTÆ.

b Veteres libri: *Deus autem.* Et postea: *Qui autem.*

c Paris. *qui ex semine est David, sicut David est homo hominem generat. Qui autem.*

d Veteres libri: *Christus autem.* e Iidem libri, *cum ea.*

f Bellovac. *Theopachitæ.* Paris. *theopasciteæ.* g Paris. *resuscitavit.*

h *usa est.* Deest in Parisiensi. i Bellovac. *ea.* Paris. *eam.*

k Paris. *finem autem acceperunt.* l Explicit consessus quintus. Incipit consessus sextus.

m Paris *die XVI. Kalendas.* n Paris. *venerabilis episcopi.*

o Postea sequuntur in codice Bellovacensi nomina omnium Episcoporum, ut in superioribus actionibus. In Parisiensi vero repetuntur tantum nomina Damiani, Benigni, Theodori, Andreæ, & Sextiliani; & post vocem *Carthaginis* additur, *vel universis religiosissimis Episcopis quorum vocabula in prima reperies sessione. Qui cum consedissent, Diodorus Archidiaconus.*

p Male in Paris. *Sicut vestra.* q Veteres libri, *de epistula.*

r Paris. *ad Mariam Persam scriptæ.* s Veteres libri, *Theodolus.*

t *reverendissimus.* Deest in Parisiensi.

u Codex Paris. *Epistola Ibæ Episcopi scripta ad Mariam Persam.* Vide tom. IV. in gestis Concilii Chalcedonensis.

x Veteres libri: *Compendiose autem.* y Iidem libri, *scientes quia.*

z Paris. *quia nullam.* Sic etiam apud Facundum.

aa Veteres libri: *Facto autem.* Et postea: *Cyrillus autem.* bb Iidem libri, *quia beata.*

cc Paris. *habitantem.* Sic etiam veteres editiones Concilii Chalcedonensis & codex Corbejensis.

dd Paris. *& quia non oportet.*

quit, dividere voces dictas, quas aut ipse dominus pro se dixit, aut evangelistæ de ipso. [a] Omni vero impietate ea plena sunt & antequam nos dicamus, sicut & tua sanctitas cognoscit. Quomodo enim possibile est accipi Verbum, quod ab initio est, pro templo quod ex Maria natum est? aut illud, Minorasti eum paulo minus ab angelis, de deitate unigeniti dictum fuisse? Ecclesia enim sic dicit, sicut & tua reverentia cognoscit, & ab initio edocta est, & firmata divina doctrina ex verbis beatissimorum patrum: Duæ naturæ, una virtus, una persona, quod est unus Filius dominus Jesus Christus. Propter hoc certamen victores & pii imperatores jusserunt primates episcoporum in Ephesinam civitatem congregari, & sub omnibus libros Nestorii & Cyrilli judicari. Antequam vero omnes episcopi, qui jussi sunt congregari, in Ephesum pervenirent, antecedens idem Cyrillus aures omnium veneno [b] obcæcanti oculos sapientium obtinuit: invenit vero [c] clausas ex odio contra Nestorium. Et antequam in synodum perveniret vir sanctissimus & reverendissimus archiepiscopus Joannes, de episcopatu Nestorium dejecerunt, judicio & [d] quæstione non facta. Post duos vero dies dejectionis ejus venimus in Ephesum: & cum didicissemus quod in dejectione Nestorii, quæ ab iis facta est, duodecim capitula conscripta a Cyrillo [e] contra constituta fidei veræ [f] proposuerunt & confirmaverunt, & eis consenserunt utpote veræ fidei consonantibus, omnes [g] orientis episcopi ipsum Cyrillum dejecerunt, [h] & contra alios episcopos qui consenserunt capitulis, excommunicationem statuerunt. Et post hanc confusionem unusquisque [i] in suam civitatem reversus est. [k] Nestorius vero, quoniam odio habebatur suæ civitati, & majoribus in ea constitutis, illuc reverti non potuit. Et mansit synodus orientalis non communicans episcopis communicantibus Cyrillo. Et propter hæc tribulatio
Matth. 13. multa inter eos facta est, & in certamine episcopi ad episcopos facti sunt, & populi ad populos, & quæ scripta sunt, opere impleta sunt [l] quod erunt inimici hominis domestici ejus. Et ex hoc [m] maleloquia multa contra nos facta sunt, tam paganorum quam hæreticorum, nec enim audebat aliquis [n] de civitate in civitatem, & a provincia in provinciam ire; [o] sed unusquisque proximum ut inimicum persequebatur. [p] Multi vero non habentes timorem Dei ante oculos, occasione zeli pro ecclesiis quam habebant inimicitiam occultam in corde suo, ad effectum perducere festinaverunt. Quorum unus ex ipsis est nostræ civitatis [q] tyrannus, quem & ipse non ignoras, qui occasione fidei non solum cum eo viventes persequitur, sed etiam eos qui dudum ad dominum abierunt. Qui unus ex ipsis est beatus Theodorus prædicator veritatis & doctor ecclesiæ, non solum in vita sua hæreticos percussit in vera suam fidem, sed etiam post mortem arma spiritalia in suis libris filiis ecclesiæ dereliquit, sicut & tua reverentia cum eo collocuta cognovit, & iis quæ ab eo conscripta sunt, credidit. Illum ausus est, qui omnia audet, in ecclesia manifeste anathematizare, qui propter zelum Dei non solum suam civitatem ab errore in veritatem convertit, sed etiam longe ægrotantes ecclesias erudivit sua doctrina. Et de codicibus autem ejus multa ubique investigatio facta est, [r] non quod fidei veræ alieni [s] fuerant (vidi enim quod illum viventem frequenter laudabat, & in codicibus ejus legebat) sed propter inimicitiam occultam, quam habebat ad eum, quoniam convicit eum manifeste in synodo. [t] Illis vero malis in- Judic. 19. & 21.
ter eos tenentibus, & uno quoque ut volebat, sicut scriptum est, eunte, deus noster adorandus qui semper sua clementia curat ecclesiam, excitavit fidelissimi & victoris imperatoris cor, mittere virum magnum & cognitum de suo palatio, qui compelleret virum religiosissimum & sanctissimum archiepiscopum orientis domnum Joannem conciliari Cyrillo; ab ipso enim episcopatu dejectus erat. Et postquam suscepit litteras imperatoris direxit sanctissimum & reverendissimum Paulum episcopum Emesæ, scribens per eum veram fidem, & mandans ei, quod si isti fidei consenserit Cyrillus, & anathematizaverit dicentes quod deitas passa est, & dicentes quod una natura est deitatis & humanitatis, ut ei communicet. Voluit autem dominus, semper curans pro sua ecclesia sanguine suo redempta, & cor Ægyptii mollire, ut sine vexatione fidei consentiret, [u] ut eam susciperet, & omnes extra eam credentes anathematizaret. Et cum communicassent invicem, certamen de medio ablatum est, & pax in ecclesia facta est, & non jam de cetero in ea [x] dissidium, sed pax sicut prius est. [y] Quæ vero sunt verba a viro sanctissimo & reverendissimo archiepiscopo Joanne scripta, & quæ rescripta suscepit a Cyrillo, ipsas epistolas huic, quæ ad tuam reverentiam scripta est, conjungens, direxi tuæ reverentiæ, ut legens cognoscas, & omnibus [z] patribus nostris pacem amantibus annunties, [aa] quod certamen jam cessavit, & medius paries ablatus
Deut. inimicitiæ, & qui inordinate contra viventes & mortuos irruerunt, in confusione sunt, satisfacientes pro suis culpis, & contraria priori suæ doctrinæ docentes. Non enim præsumit aliquis dicere, quod una est natura deitatis & humanitatis; sed confitentur in templum & inhabitantem in eo, qui est unus Filius Jesus Christus. Hæc vero scripsi tuæ reverentiæ ex multo affectu quem habeo ad te, confidens quod tua sanctitas noctu [bb] dieque in doctrina Dei teipsum exerces, ut & multis [cc] prodesse possis.

Sancta synodus dixit: Scimus Proclum religiosæ memoriæ literis usum esse ad Joannem reve-

BALUZII NOTÆ.

a Veteres libri: *Omni autem*. Et mox: *Antequam autem*. Deinde: *invenit autem*, &, *Post duos autem*.
b Paris. *obscæcans obscæcantis*. c Bellovac. *clausam*, Paris. *causam*.
d Paris. *inquisitione*. Ita etiam Facundus.
e Veteres libri, *contraria*. Sic etiam in Concilio Chalcedonensi. f Bellovac. *proposuerunt*.
g Paris. *orientales*. h Idem codex, *contra autem*. i Veteres libri, *in sua civitate*.
k Paris. *Nestorius autem*. l Veteres libri, *quia erunt*. m Paris. *mala eloquia*.
n Idem codex, *e civitate*. o Bellovac. *sed jam unusquisque*.
p Veteres libri: *Multi autem*.
q Id est, Rabbulas Episcopus Edessenus.
r Bellovac. *non quia*, Paris. *nam quia*. f Paris. *fuerunt*. t Veteres libri: *Istis autem*.
u Bellovac. *ut & eam*. Paris. *& ut eam*. x Veteres libri, *discidium*.
y Iidem libri: *Qui autem sunt*. Et infra: *Hæc autem*.
z Iidem libri, *fratribus nostris*. Sic etiam apud Facundum.
aa Veteres libri, *quia certamen*, bb Bellovac. *diuque*.
cc Veteres libri & edit. *prodesses* tantum. In Concilio Chalcedonensi, *ut multis sis utilis*. Facundus, *ut multis sis utilis*.

reverendissimæ memoriæ Antiochenum episcopum, in quibus scripsit, apud se accusatum esse Ibam eo quod Nestorii dogmata diligit, & quædam ex impiis Theodori capitulis in Syrorum transtulit linguam, & hæc [a] scripsit, & ubique transmisit. Relegatur igitur prædicta epistola, ad præsentem quæstionem respiciens. Et cum suscepisset Callonymus reverendissimus diaconus & notarius, recitavit.

EPISTOLA PROCLI EPISCOPI Constantinopolitani ad Joannem episcopum Antiochenum.

ARbitror te cognoscere, * religiosissime, [b] magis vero certe scio, non quamlibet a Deo colligere mercedem eos qui indormitabili mentis oculo ecclesiasticis invigilant necessitatibus, nocte dieque procurare & consulere quatenus bene quidem regatur omne, quantum populi familiariter [c] conjunctum est, & a reprobi zizaniis pura sit orthodoxa fides: [d] providentiam vero mereatur hoc, quod secundum præsumptionem interim adversariorum habeat morbum * ut & in eumdem sensum & obedientiam transferatur, maxime divina clamante scriptura: *Qui eduxit dignum ab indigno, sicut os meum erit*. Si enim negligere proximos labentes ad deteriora, & socordia præpositi rapinam factos [f] faucibus lupi voracis hominum, irrecusabilis damnationis experimentum [g] mi nitatur dormitanti, mercenarium, [h] non pastorem, desidiosum & dissolutum scriptura vocante: quomodo non per omnia justum est, studiosum [i] quidem in talibus persequi, [k] desidiosum vero in urgentibus effugitare? In eodem enim utraque similia ad vituperationem existunt, & irrecusabilia ad condemnationem, & hoc quod ex quibus aliquis ipse negligenter vivit, videntes adhortatur in æmulationem deteriorum, & quod peccantes in fidem & delinquentes in vitam, non statim corrigit, licet despiciens, extra tale supplicium non est constitutus. Ejusmodi vero exemplum non ex me refingo, sed ex divinis scripturis eruditus scribo. Heli ille ætate fatigatus, & in Silo perti nentia ad legem sacrificans, ipse quidem non operabatur quæ pueri audebant, cooperabatur vero illis, [l] postquam non prohibebat peccantes: quoniam secundum veram rationem, non [m] prohibere flagitia, [n] agenti cognatum est. Et iterum pueri actionibus [o] gradum injuriantes, indignos se, per quæ peccabant, sacerdotio demonstrantes, non solum eis quibus operabantur, cadebant, sed enim & ad peccandum alios evocabant, imaginem peccati sese æmulantibus proponentes. Propter quod pariter illatum est supplicium [p] & eis qui impia fecerunt, & ei qui non prohibuit. Patri enim ad virtutem nocuit socordia, filiis autem perniciem intulit inemendatio: & senex in juvenum tempestate naufragium passus est, pro quibus affectum non gubernavit increpatione. Ita oportet, religiosissime, eum qui sortitus est præesse populo, & tenere habenas sacerdotii, non solum procurare [q] quomodo ipse probus appareat, sed ut & hoc quod ab ipso dicitur, sit purum ab omni vituperatione. Hoc enim quod prius est, etsi mirandum, sed non tale, quale est hoc quod post illud dictum: [r] quanto illud quidem in unum [s] solum perficientem ea quæ ad virtutem pertinent concludit, [t] hoc vero multos providentia salvos faciens, per singulos pietatis induitur [u] confidentiam. Ad quid vero dico? Quod multi inclamant hic religiosissimum Edessenorum episcopum Ibam, non solum quidam clerici Edesseni & monachi, sed enim etiam primates & [x] clari militia, quibus rectæ fidei calidus zelus accenditur, [y] quod tantum diligit Nestorii insaniam, ut & quædam capitula, quæ suppositi scripto a nobis ad Armenios tomo, & direxi tuæ reverentiæ, quæ sunt stulta & profana, & omni plena impietate, transferret voce Syrorum, & transmitteret ubique, * & multis simplicio- * ut rum inconsiderato auditu læsionem pernicioso- rum suscipientibus, persuaderet sapere sicut [z] abdicatum est Dei ecclesiæ. Quæ quando per [aa] lectionem cognoveris, festinare digneris cum omni alacritate eum compellere, tomo quidem scripto ad Armenios subscribere, [bb] vaniloquium vero, magis vere monstriloquium, vel quod est verius dicere, Judaicam impietatem capitulorum illorum condemnantem, viva voce & [cc] salva manu anathematizare dementiam. * sana Flagitium enim est, virum non manifeste ostendi, qualis est. Siquidem enim capitulorum illorum, quod non credo, morbum habeat, defendat: si adest instabilibus cogitationibus fidei [dd] vel verborum tenor, quomodo duos dicit filios, unum quidem ante sæcula, [ee] alterum vero in ultimis? Vel quomodo Christus alter præter Deum Verbum? Vel quomodo super terram visum, [ff] & hominibus conversatum calumniatur purum aliquem, sicut unum ex coitu natis, sed non ipsum qui est sine principio & increabilis, *ad quem non æstimabitur alter*, secundum prophetam? Si enim & visus est carne, sed ille erat incarnatus, qui omni quidem principio superior, [gg] omni vero passione liber, omni vero translatione & immutatione alienus, qui ex Patre splenduit super sensum, & ex virgine ortus est super rationem, qui hoc quod est creabile, in deitate non admittit, & hoc quod est phantasiæ, in carne rejicit: qui secundum veritatem & Deus est

Græcus extus non stat.

Ista 85.

Reg. 2. Hic locus usque ad ea verba, *Hoc enim quod prius est*, extat Græce in Bibl. Regia Christianis Cod. fol. 39. Hard. tom. 5.

Reg. 4.

Ilud jam superius recitatum in Collat. V.

Baruch. 3.

---

a Bellovac. *scripsit ubique*. Paris. *scripta ubique*.
b Veteres libri, *magis autem*. c Vox *est* deest in libro Parisiensi.
d Veteres libri, *providentiam autem*. e Paris. *ut & id in eundem*.
f Veteres libri, *faucis*. g Bellovac. *minantur*.
h Veteres libri, *sed non pastorem*. i *quidem*. Deest in Parisiensi.
k Veteres libri, *desidiosum autem*. Et paulo post: *Ejusmodi autem*. & mox, *cooperabatur autem*.
l Paris. *per quam*. Bellovac. *per quæ*. m Veteres libri, *prohibendo*.
n Iidem libri, *agendi*. o Paris. *graduum*.
p Conjunctio deest in eodem codice Parisiensi. q *quomodo ipse*. Hæc desunt in eodem libro.
r Paris. *quam illud*. s Idem codex, *locum*.
t Veteres libri, *hoc autem*. Et mox: *Ad quid autem*. u Paris. *confidentias*.
x Bellovac. *cleri militiam*. y Veteres libri, *quia tantum*. z Bellovac. *addicatum*.
aa Paris. *post lectionem*. bb Veteres libri, *vaniloquium autem*. cc Paris. *sua manu*.
dd Parisiensis non habet *vel*. Bellovac. *velborum*. ee Veteres libri, *alterum autem*.
ff Bellovac. *& omnibus*. Paris. *& cum hominibus*.
gg Veteres libri, *omni autem*. Sic etiam paulo post.

BALUZII NOTÆ.

est & factus est homo, & illud quidem quod erat, permansit, [a] hoc vero quod factus est, [b] salvum fecit. Hic igitur est unus Filius unigenitus. Sed non ita quidam perversa mente & cogitationis dementia capitulorum istorum genitores facti, impiorum abortivorum & sibi pernicioſorum patres apparuerunt. Deinde si memoratus comminister Ibas cognoscit ea quæ ad destructionem legentium & audientium evomita sunt capitula, sicut & arbitror eum prudentem constitutum, & a pueritia divinis scripturis nutritum, abominari ea & rejicere, confidenti voce & non erubescente fronte quod in anima sapit ostendat, omnia subjecta ad Armenios epistolæ capitula abjiciens & calcans, utpote diabolicæ insaniæ inventiones constituta, & omnia anathemate digna esse judicans: ut de viro [c] hoc verum scientes qui hic sunt omnes, jam indiscretam confidenter cogitationem ad illum habeant. Nec enim oportet, religiosissime, sicut & ipse nobis [d] consenties, eos despicere qui sine causa lædentur, ad deteriora impetum habentes: sed plurimam facere ratione eorum qui scandalizantur, ut indiscretio extendatur in omnes [e] cum concordia, horrescentes maxime terribilissimam illam in evangeliis condemnationem, quæ pro uno humilium scandalizato [f] infertur audentibus vel despicientibus. Si enim beatus Paulus exempla bonorum operum sacerdotes esse legitime statuit, quomodo non magis fidei auctores & doctores, sine qua placere impossibile est? Nam aliæ [g] quædam virtutes, utpote ex moribus perfectionem accipientes, naturam habent ad emendationem [h] doctricem: fides vero sola, quæ est natura & ratione superior, utpote huic propinquans quod semper est & natura intelligibile & inoccupabile, deprehensione & omni virtute melior est, per hoc solum cedens caritati, quod qui creditur Deus, propter [i] solam caritatem homo factus est. Rogo igitur studium [k] adsit effectum. Cognosce enim, religiosissime, quod non alii cuidam gratificabitur memoratus episcopus Ibas, obsecundans præsenti epistolæ, quantum sibi ipsi. [l] Habebit enim non solum eos qui nunc de ipso dubitant, mirantes eum, [m] sed etiam sanctissimum nostrum patrem presbyterum & archimandritam Dalmatium nimium honorantem & mirantem, si videat sapientem ea quæ piæ fidei sunt. Modo enim, utpote super aliis eo vulgato, memoratus sanctissimus propter caritatem non mediocriter laceratur, quod [n] ii qui debent in divinioribus [o] prædicare, in adversis accusantur, sive zelo dicentium, sive invidia criminantium. Propter quod & Theodotum reverendissimum nostræ ecclesiæ diaconum ad tuam cum chartis reverentiam direxi, ut cognoscas, religiosissime, quod non contemptibilem, sed studiosam existimo causæ perfectionem.

Hic locus jam superius recitatus est Collat. V. *Hard.*

Matth. 18.

1. *Tim.* 4. & *Tit.* 2.

Hebr. 11.

Sancta synodus dixit: Omnibus manifestum esse putamus ex epistola a Proclo religiosæ memoriæ scripta, quod non libera est ab accusatione apud eum proposita ad Marim Persam epistola. [p] Nam Nestorium vindicat, & impii Theodori conscripta per omnia comprobat, quæ sanctæ memoriæ Proclus præcepit eum anathematizare, utpote [q] duo per hæc colentem. [r] Consequens vero & ceterorum examinationem procedere, quæ ad præsens capitulum pertinent.

Et cum [f] surrexisset Theodorus Cæsareæ Cappadociæ episcopus, Andreas Ephesi, Methius Heracleæ Thraciæ, [t] Eusebius Tyri, dixerunt: Commonemus vestram sanctitatem, subtiliter scientem, quod antequam sancta synodus Chalcedone congregaretur, multis vicibus dignoscitur Ibas accusatus propter impia [u] capitula & dogmata inserta epistolæ, quam ipse ad Marim Persam scripsisse dicitur. Et primo quidem aliqui clerici ecclesiæ Edessenæ civitatis & militantes, cum ad regiam urbem perveniſſent, interpellaverunt piæ recordationis Theodosium, & Proclum sanctæ memoriæ episcopum tunc Constantinopolitanæ urbis adversus eumdem Ibam, eo quod dicebatur Nestorii defendere impietatem, capitula impia Theodori transtulisse [x] lingua Syrorum, & ubique transmisisse: de quibus etiam scripsit sanctæ memoriæ Proclus, sicut cognovistis, ad Joannem episcopum Antiochiæ, ut compelleret Ibam recedere ab impietate Nestorii, capitulorumque Theodori, de qua accusabatur.

Cum vero a scriptis Procli religiosissimæ memoriæ nulla emendatio pro querimoniis accusatorum facta est, defuncto Joanne, interpellaverunt Domnum ejus successorem, iterum Ibam accusantes. [y] Quoniam vero non eos Domnus susceperisset, iterum iidem accusatores occupata regia urbe, de iisdem interpellaverunt memoratum piæ recordationis Theodosium, & Flavianum sanctæ memoriæ tunc episcopum Constantinopolitanæ urbis factum post Proclum sanctæ memoriæ. Et precibus susceptis, tam divinæ recordationis Theodosius, quam Flavianus sanctæ memoriæ, delegaverunt examinationem, de quibus Ibas accusabatur, Photio episcopo Tyri, & [z] Eutychio episcopo Berytiorum civitatis, & deputati sunt executores causæ ab imperatore quidem divinæ recordationis Theodosio, Damascius tribunus, imperialibus literis hoc ei permittentibus; a Flaviano vero sanctæ memoriæ, Eulogius diaconus Constantinopolitanæ sanctæ ecclesiæ, cum ejus literis factis ad Photium & Eustathium. Qui executores cum ad Tyrum perveniſſent, deduxerunt Ibam & ejus accusatores Photio & Eu-

* Cum

Act. X. Conc. Chalced.

BALUZII NOTÆ.

a Paris. *hoc autem*. Et postea, *fides autem*.
b Idem codex, *& salvum fecit*. c Idem codex, *et verum*.
d Idem codex: *consentiens*. Bellovac. *consentientes*.
e Bellovac. *cumcordia*. Parisiensis non habet vocem *cum*. f Paris. *aufertur*.
g Bellovac. *quidam*. Paris. *quide*. h Paris. *doctrinam*.
i Idem codex, *scolam caritatis*. k Bellovac. *adsit affectum*. Paris. *sit effectui*.
l Paris. *Habet*. m Paris. non habet *enim*. n Veteres libri, *ei qui*.
o Paris. *prædicari*.
p Idem codex: *Namque Nestorii impii*. Veteres libri, *impia*. In pagina seq. *capitula impia*.
q Idem libri, *duos filios*. r Veteres libri: *Consequens autem*.
f Paris. *surrexissent*. t Idem codex, *& Eusebius*. u Veteres libri, *& capitula*.
x Paris. *in linguam*. y Veteres libri: *Quoniam autem*, Et postea: *Impia autem epistola*.
z Paris. *Eustatio*, quod melius est.

Euſtathio epiſcopis. Accuſatores igitur Ibæ tam alias blaſphemias, quam impiam epiſtolam ad criminandum eumdem Ibam propoſuerunt, quæ ſuper aliis inſertis ei blaſphemiis, ſanctum quidem Cyrillum hæreticum vocat, & impia ejus duodecim capitula; primam vero Epheſinam ſanctam ſynodum reprobat, tamquam ſine examinatione & quæſtione Neſtorio ab ea condemnato: Ibas igitur propoſitam ſuper his accuſationem effugiens, [a] ſatisfaciens, inquit nihil ejuſmodi de ſancto Cyrillo dixiſſe poſtquam orientalibus unitus eſſet. Impia vero epiſtola per illa quæ in ea continentur, poſt unitatem ſcripta eſſe oſtenditur. Apparet igitur Ibas per hoc quod dicit, nihil adverſus Cyrillum poſt unitatem dixiſſe, abnegans epiſtolam. Photius vero & Euſtathius non [b] ejuſdem abnegatione contenti, perſpexerunt per ſuam definitionem Ibam ad Edeſſam pervenire, & manifeſte in eccleſia anathematizare Neſtorium, & impia ejus dogmata, quæ impia epiſtola vindicabat, & Epheſinam primam ſynodum ab eadem impia epiſtola reprobatam ſuſcipere, tamquam a ſancto Spiritu congregatam, & æqualem eam habere ſanctæ ſynodo trecentorum decem & octo ſanctorum patrum. Cum hæc ita judicata eſſent, & finem non ſuſcepiſſent, ſicut eſt invenire ex his quæ poſtea mota ſunt, ejicitur Ibas ab epiſcopatu, nec non etiam Domnus Antiochiæ epiſcopus, accuſati tamquam ſanctum Cyrillum & ab eo prædicatam rectam fidem injuriantes & reprobantes Et in loco quidem Domni ordinatur Maximus, in loco vero Ibæ Nonnus Edeſſenæ eccleſiæ a Maximo ordinatur. [c] Inde ſanctiſſimis epiſcopis in univerſalem ſanctam ſynodum Chalcedone convocatis, non vocatus eſt Ibas, ſed Nonnus in ſancta ſynodo conſedit ut Edeſſenæ eccleſiæ epiſcopus, qui etiam poſtea cum ſua Oſroena ſynodo ad Leonem piæ recordationis interrogantem de Chalcedonenſi concilio & aliis quibuſdam reſcribens, pars fuit eorum qui [d] encyclicas epiſtolas ſcripſerunt.

Habetur in 5. part. concil. Chalc. c. 35.

Poſt pronunciatam igitur de fide definitionem a ſancto Chalcedonenſi concilio, cauſa de Iba movetur, & priori [e] vice in his quæ contra eum movebantur, volens querimonias eorum de quibus accuſabatur evitare, ipſe quidem uſus eſt judicio Photii & Euſtathii, accuſator vero geſtis apud eos habitis, nec non impia epiſtola, etiam apud Chalcedonenſem ſynodum recitata. Iterum effugiens Ibas de ea accuſationem ſtatim poſtea recitatam, [f] nulla interlocutione de hoc facta, [g] ſubſapiens idem Ibas dixit: Jubeat veſtra clementia literas recitari clericorum Edeſſenæ civitatis, ut [h] cognoſceretis quod alienus ſum eorum quæ mihi inferuntur. Et utitur literis magis clericorum Edeſſenæ civitatis, ubique timens pro impia epiſtola accuſationem. Et quod veritatem docuimus, cognoſcit veſtra ſancta ſynodus, in memoria tenens etiam alia, & maxime geſta Chalcedone confecta. Mirari igitur eſt quomodo his ita ſubſecutis, & manifeſta impietate conſtituta quæ in epiſtola continetur, quam etiam ipſe Ibas * abnegavit, defendere iſtam aliqui conantur nomine ſancti Chalcedonenſis concilii, non tamquam pro illa curam habentes, ſed ſuam confirmantes impietatem. Aſtutia enim hæretica utentes, ex interlocutionibus de Iba factis in geſtis apud Chalcedonenſem ſanctam ſynodum habitis, una quidem ſive ſecunda utuntur, prolata quaſi pro epiſtola ad Marim Perſam ſcripta, tentant vero etiam alias [i] falſas interpretari. Neceſſarium igitur eſſe putavimus, veſtræ beatitudini etiam hæc ſcienti manifeſta facere quæ ad hoc pertinent: illo certo conſtituto, quod in conciliis non unius vel ſecundi interlocutionem attendere oportet, ſed hæc quæ communiter ab omnibus vel amplioribus definiuntur. Verum etiam ſi aliquis ſubtiliter requiſierit, & ea quæ ab uno vel ſecundo quaſi pro eadem epiſtola dicta ſunt planiſſimam in ipſis inveniet epiſtolæ ejectionem. Cum enim etiam ipſi comprobaſſent judicium Photii & Euſtathii, nihil aliud eſt quam condemnare impiam epiſtolam. Nam adverſus eam & quæ in ea continentur, pronuntiatum eſt Photii & Euſtathii judicium, per quod juſſus eſt Ibas ſuſcipere Epheſinam primam ſanctam ſynodum ab impia epiſtola reprobatam, & anathematizare auctorem malignæ impietatis Neſtorium & ſequaces ejus, [k] quæ defendebat eadem impia epiſtola. [l] Hoc vero judicium Photii & Euſtathii etiam omnes epiſcopi ſecuti, perſpexerunt ipſum anathematizare Neſtorium & impia ejus dogmata. Juvenalis vero Hieroſolymitanæ civitatis epiſcopus, ut de hæreſi pœnitentiam agentem Ibam, veniam & clementiam, maxime propter ſenectutem, meruiſſe interlocutus eſt, ſecundum eccleſiæ traditionem: quam interlocutionem ita aperte prolatam adverſus impiam epiſtolam, male inrerpretari non recuſaverunt ejus defenſores. * Thalaſſius Cæſarææ primæ Cappadociæ epiſcopus aperte oſtendit in ſua interlocutione, quod numquam ſuſcepiſſet Ibam niſi pollicitus eſſet anathematizare ea quæ ab accuſatoribus ejus in ſcriptis adverſum eum depoſita ſunt. [m] Certum vero eſt, quod accuſatores Ibæ epiſtolam protulerunt ad Marim Perſam ſcriptam, in ejus accuſationem. Joannes vero Sebaſtiæ epiſcopus, & Seleucus Amaſiæ, & Conſtantinus [n] Melitenæ, & Patricius Tyanenſium, & Petrus Gangrorum, & Atarbius Trapezuntenſium, vicem agens Dorothei Neocæſareæ, omnes metropolitani, [o] pariter ſimul interlocuti, eo quod abnegavit Ibas illa quæ ei inferebantur ad adverſariis ejus, quorum pars magna eſt epiſtola, perſpexerunt [p] ſuſcipi. Habet autem [q] interlocutio: Definitio religioſiſſimorum epiſcoporum Photii & Euſtathii innocentem oſtendit reverendiſſimum Ibam: ſimiliter vero & abnegatio ejus promptiores nos ad ſuſcipiendum eum conſtituit. Placet enim ſemper [r] Chriſti miſericordia. Si igitur

* *id eſt*, deteſtatus eſt,

* Talaſius vero

Conc. Chalc. act. 10.

a Veteres libri, *& ſatisfaciens.*
b Iidem libri, *ejuſmodi abnegatione.* c Veteres libri: *Unde ſanct.*
d Bellovac. & editiones regia antiquiores, *encyclias.* Pariſ. *in concilio encyclios.* Vide præfationem noſtram ad codicem encyclium. e Pariſ. *voce.*
f Veteres libri, *nullam interlocutionem.* g Iidem libri, *ſubripiens.* h Pariſ. *cognoſcatis.*
i Veteres libri, *falſo.* k Pariſ. *quot defendebat.* l Veteres libri, *Hoc autem.*
m Veteres libri: *Certum autem.* Et infra: *ſimiliter autem.* n Iidem libri, *Meletnæ.*
o Pariſ. *aperte ſimul interlocuti ſunt.* p Veteres libri, *ſuſcipi eum.*
q Pariſienſis addit *ſit.* Legendum, *ſic.* r Veteres libri, *Chriſto.*

BALUZII NOTÆ.

& Juvenalis tamquam ab aliqua hæresi pœni-
Thalassius tentiam agente Ibam suscipi perspexit, & Thalassius & nominati metropolitani tamquam in gestis apud Photium habitis abnegantem ea quæ ab adversariis ejus inferebantur, id est, prolatam ad accusationem ejus epistolam ad Marim Persam scriptam, & omnes religiosissimi episcopi perspexerunt eum anathematizare Nestorium, qui ab epistola defenditur: quomodo præsumunt istius defensores calumniari interlocutionem Eunomii, quasi partem quidem condemnantem epistolæ, partem autem comprobantem, cum tota epistola impietatis plena est? Unde & Ibas eam abnegavit, eo quod [a] dicit, quod post unitatem non invenior dixisse aliquid adversum sanctum Cyrillum: nec non etiam Photio & Eustathio ad ejusmodi abnegationem dicentibus, quod sufficit abnegatio hæreseos ad pietatem. Si vero aliquis concedat, prout illi dicunt, priora quidem epistolæ impia esse, ultima vero recta esse, nec sic epistola effugiet debitam sibi condemnationem. In omnibus enim hæresibus, licet contigerit quædam hæreticos recta dicere, non ideo impia condemnatione liberantur. Hic vero nullam partem epistolæ apparet Eunomius comprobasse contrarius enim utique per hoc ipsi sibi inveniretur, eadem collaudans & vituperans. Habet autem interlocutio Eunomii sic: Ex recitatis ostenditur reverendissimus Ibas innocens esse. De quibus enim visus est inculpari, tamquam maledixisset sancto Cyrillo, in posterioribus recte confessus recusavit illa de quibus inculpatus est. Unde & ego, si anathematizet Nestorium & Eutychem, & impia eorum dogmata, & consentiat eis quæ a religiosissimo episcopo Leone scripta sunt, & huic universali synodo, dignum esse episcopatu judico. Ex his Eunomius ostenditur, quod ejusmodi fecit interlocutionem, gesta apud Photium & Eustathium habita attendens, in quibus apparet Ibas confessus, quod ante unitionem quidem factam inter beatum Cyrillum & orientales, cum aliis ei maledixit: post unitionem vero non inveniuntur, sicut dicit dixisse aliquid adversus sanctum Cyrillum. Qui vero dicunt priora quidem epistolæ impia esse, [b] ultima esse recta, calumniatores demonstrantur. Posteriora enim inserta epistolæ, majori impietate plena sunt, sanctæ memoriæ Cyrillum & similia ei sapientes injuriantia, & omnino impiam sectam Nestorii vindicantia. Propter hæc enim omnes simul episcopi consonanter post factas interlocutiones exclamaverunt: Nestorium modo anathematizet: dogma ejus modo anathematizet. Et sic Ibas, Nestorio anathematizato & Eutyche, & impiis [c] eorum dogmatibus, nec non etiam anathematizatis omnibus non ita sapientibus sicut sapit sancta synodus, [d] susceptus est. Ostenditur igitur Ibas etiam inde, quod non solum abnegavit, sed etiam anathematizavit epistolam contrariam per omnia constitutam expositæ definitioni a sancto Calcedonensi concilio, sicut & vestra beatitudo per inquisitionem [e] inveniet.

Sancta synodus dixit: Scimus & nos hæc ita [f] subsecuta esse: tamen cautius æstimantes talia judicare ex his quæ in antecedentibus sanctis synodis disposita sunt, & scientes [g] quod in Ephesina prima sancta synodo de epistolis sancti Cyrilli, & in ipso Chalcedonensi concilio de epistola sanctæ memoriæ papæ Leonis quædam mota sunt, necessarium esse putavimus, ex his quæ in prædictis sanctis synodis gesta sunt, partes illas, quæ hæc continent, manifestari, ut pro ampliore subtilitate & inde [h] instructam sic propositorum disceptationem faciamus.

Et cum suscepisset Callonymus reverendissimus diaconus & [i] notarius, recitavit.

PARS GESTORUM QUÆ IN Act. 1. prima Ephesina sancta synodo habita sunt pro epistolis sanctæ memoriæ Cyrilli.

PEtrus presbyter Alexandriæ & primicerius notariorum notarius dixit: Habemus præ manibus sanctissimi & reverendissimi Cyrilli archiepiscopi epistolam scriptam ad reverendissimum Nestorium, suasionis, & admonitionis plenam, utpote non recte sapiente eo: quam si jusserit vestra sanctitas, legam. Acacius episcopus Melitenæ dixit: Quoniam religiosissimus & reverendissimus presbyter Petrus, principium sermonis faciens, ait missa esse quædam a reverendissimo & sanctissimo episcopo Cyrillo ad reverendissimum Nestorium, utpote non recta doctrina utentem, consequens est & hæc legi. Et prolata est epistola sanctæ memoriæ Cyrilli in Epheso, ita habens:

Reverendissimo & Dei cultori & consacerdoti Nestorio, Cyrillus in domino salutem.

[k] OBloquuntur quidam, sicut audio, de mea opinione apud tuam reverentiam, & hoc frequentius, conventus maxime nobilium observantes, ut puto delectare tuum æstimantes auditum, & inconsultas emittunt voces; læsi quidem nihil, convicti autem, & hoc utiliter; unus quidem quod [l] cæcos lædebat & pauperes, alter vero quod contra matrem tetendit gladium, [m] alius vero quod cum ancilla aurum furatus sit alienum, & hujusmodi semper habens opinionem, quam non optet aliquis contingere aliquibus etiam valde inimicis. Verumtamen non mihi multus de talibus sermo est, ut non ultra dominum & doctorem, neque super patres existentis in me brevitatis extendam mensuram. Non enim possibile est pravorum importunitates evitare, si [n] quoque modo quis eligat vivere. Sed illi quidem maledictione & amaritudine plenum habentes os, reddent omnium judici rationem: [o] convertar vero rursus ego ad hoc, quod me magis condecet, & [p] commonebo etiam nunc ut fratrem in Christo, doctrinæ verbum & fidei

Habetur in concilio Ephesino, part. 1. c. 8. & in Calced. act. 1. vid. supra.

Psal. 13.

BALUZII NOTÆ. a Bellovac. *addicit quia post.* b Veteres libri, *ultima autem recta.*
c Paris. *ejus.* d Veteres libri, *sic susceptus est.* e Paris. *invenis.*
f Idem codex, *subjecta*; & mox, *cautius satis æstim.* g Veteres libri, *quod & in.*
h Idem libri: *instructi.* i Paris. *notariorum.*
k Vide supra in Conciliis, Ephesino, & Chalced. l Veteres libri. *quia cæcos.*
m Idem libri, *alius autem.* n Veteres libri, *quo modo.* o Idem libri, *convertar autem.*
p Idem libri: *commemorabo.* Vide quæ alibi, ut supra, adnotata sunt a nobis.

dei sensum cum omni cautela facere ad populos: cogitare etiam, [a] quod scandalizare unum solum ex pusillis credentibus in Christum, intolerabilem habet indignationem: [b] si vero multitudo sunt [c] mœrentium, quomodo non omni arte necesse est, ut oporteat prudentius auferre scandala, & sanum fidei dilatare sermonem quærentibus veritatem? [d] Erit vero hoc & valde recte, si sanctorum patrum legentes libros, magni eos æstimare festinemus, & probantes nosmetipsos, si sumus in fide, secundum quod scriptum est, illorum rectis & irreprehensibilibus [e] sectis nostros intellectus optime conjungamus. Ait igitur sancta & magna synodus, ipsum [e] ex Deo Patre naturaliter genitum Filium unigenitum, ex Deo vero Deum verum, lumen de lumine, per quem omnia fecit pater, descendisse, incarnari, humanari, pati, resurgere tertia die, & ascendere ad cœlos. Hæc & nos sequi oportet verba & dogmata, cogitantes quid incarnari & humanari significet ex Deo verbum. Non enim dicimus, [f] quod Verbi natura conversa facta est caro, neque quod in totum hominem, qui ex anima & corpore, translata est: illud vero magis, quod carnem animatam anima rationabili uniens Verbum sibi secundum [g] subsistentiam, ineffabiliter & incomprehensibiliter factus est homo, & appellatus est filius hominis, non secundum voluntatem solam [h] aut complacitum, sed neque ut in assumptione personæ solius: [i] & quod differunt quidem quæ ad unitatem veram collatæ naturæ, [k] unus vero ex utrisque Christus & Filius, non quasi differentia naturarum ablata propter adunationem, perfecerunt vero magis nobis unum dominum & Christum & Filium deitatis & humanitatis per ineffabilem & [l] arcanum adunationis concursum. Sic etiam dicitur cum ante sæcula habeat essentiam, & genitus sit ex patre, nasci etiam secundum carnem ex muliere: non quasi divina ejus natura in sancta virgine initium ut esset acceperit, neque quod indiguerit necessario propter se secunda nativitate post eam quæ ex Patre est: (est enim fatuum simul & indoctum existentem ante omnia sæcula, & consempiternum patri, dicere opus habere ut esset secundum initium) quoniam vero propter nos & propter nostram salutem uniens sibi secundum subsistentiam humanitatem, processit ex muliere, ob hoc dicitur nasci carnaliter. Non enim primum homo natus est communis de sancta virgine, & sic descendit in eum Verbum: sed ex ipsa vulva [m] aduitam sustinuisse dicitur nativitatem carnalem, utpote suæ carnis nativitatem propriam faciens. Sic dicimus eum & pati & resurgere; non quasi quod Dei Verbum passum sit in sua natura, aut plagas, aut perforaturas clavorum, aut quæcumque alia vulnera, (impassibilis [n] enim deitas, [o] quod & incorporea est) sed quoniam quod factum est ejus proprium corpus, passum est, hæc iterum ipse dicitur pati pro nobis, erat enim impassibilis in corpore passibili. Secundum [p] eum vero modum & in moriendo intelligimus immortalem: etenim secundum naturam & incorruptibile, & vita, & vivificans est Dei Verbum. [q] Quoniam vero proprium ejus iterum corpus gratia Dei, secundum quod ait Paulus, pro omnibus gustavit mortem, dicitur ipse pati pro nobis mortem, non quasi quod in experimentum mortis venit, quod attinet ad ejus naturam, (* [r] stuporis enim est istud dicere aut sentire) sed sicut nuper dixi, caro ejus gustavit mortem. Sic & resurgente carne ejus, iterum [s] resurrectio ipsius dicitur: non quasi quod ceciderit in corruptionem, (absit) sed quia ejus iterum resurrexit corpus. Sic Christum unum & dominum confitemur, non quasi hominem coadorantes Verbo, [t] & non sectionis phantasia introducatur, cum dicitur, *con*, sed ut [u] unum eumdem adorantes, [x] quod non alienum est a Verbo corpus ejus, cum quo & ipsi [y] considet Patri; non ut duobus iterum considentibus filiis, sed ut uno secundum unitionem cum propria carne. Si autem secundum [z] subsistentiam unitionem vel quasi impossibilem aut indecoram recusamus, incidimus ut duos dicamus filios. Omnino enim necesse est distinguere & dicere, hominem quidem specialiter Filii vocatione honoratum, specialiter autem iterum Dei Verbum filiationis nomen & rem naturaliter habentem. Non ergo dividendus est in duos filios unus dominus Jesus Christus. Proderit autem nullo modo rectæ fidei rationi ita dicere, licet personarum unitionem divulgent quidam. Non enim dixit scriptura, [aa] quod Verbum hominis personam adunivit sibi, sed quia factum est caro. Quod vero *caro factum est Verbum*, nihil aliud est, nisi quod similiter nobis participavit sanguinem & carnem, propriumque corpus nostrum fecit, & processit homo ex muliere, non abjiciens esse Deus, & ex Deo nasci Patre, sed in assumptione carnis permanens quod erat. Hoc annuntiat ubique integræ fidei ratio: ita [bb] reperimus sanctos sapuisse patres: sic præsumpserunt Dei [cc] genitricem sanctam virginem, non quod Verbi natura aut deitatis ejus [dd] initium * esse [ee] accepta a sancta virgine, sed ut nato ex ipsa sancto corpore, animato etiam rationabiliter, cui & secundum subsistentiam adunitum Verbum, nasci dicitur secundum carnem. Hæc & nunc ex dilectione, quæ in Christo est, scribo, petens ut fratrem, & contestans coram Deo & electis angelis, hæc nobiscum & sapere & docere, ut custodiatur ecclesiarum [ff] pax, & con-

Matth. 13.

1. *Cor.* 13.

* instituti

Hebr. 2.

* insaniam

Joan. 1. Hebr. 2.

* ut esset, accepisset

a Iidem libri, *quia scandalizare*. b Iidem libri: *si autem multitudo sit*.
c Paris. *tanta credentium*. d Veteres libri: *Erit autem*. Et infra: *illud autem magis*.
e Paris. *ex Deo & patre*. f Veteres libri, *quia verbi*; & mox, *quia in totum*. Et postea, *quia carnem*. Deinde, *unus autem ex utrisque*. g Paris. *sibi subsistantiam*.
h Bellovac. *& complacitum*. i Veteres libri, *& quia differunt*.
k Iidem libri, *unus autem*. Et mox, *perfecerunt autem*. Et infra: *Quoniam autem*.
l Bellovac. *carnum*. Paris. *adsanum*. m Paris. *adunatam*.
n Legendum, *enim est deitas*. o Veteres libri, *quia &*.
p Bellovac. *eundem autem*. Paris. *autem* tantum. Legendum ergo, *eundem autem*.
q Veteres libri: *Quoniam autem*. r Paris. *Nefas est*. s Idem codex, *resurrecto ejus*.
t Veteres libri, *ut non sect.* u Legendum, *unum & eundem*.
x Veteres libri, *quia non alienum*. y Iidem libri, *consedit*. z Paris. *subsistantiam*.
aa Veteres libri, *quia verbum*. bb Bellovac. & veteres edit. *reperiemus*, Paris. *reperietur*.
cc Bellovac. *gen. dicere sanctam*. dd Veteres libri, *initium ut esset*. ee Paris. *accepit*
ff Male in Paris. *populus*.

BALUZII NOTÆ.

cordiæ & dilectionis vinculum [a] indiſruptum permaneat ſacerdotibus Dei.

Core. Epheſ. act. 1. & Chalc. act. 1. Cyrillus epiſcopus Alexandriæ dixit: Audivit ſancta & magna hæc ſynodus quæ ſcripſi reverendiſſimo Neſtorio, defendens rectam fidem. [b] Certus vero ſum, quod nullo modo egreſſus invenior a recta fidei ratione, aut prætergreſſus expoſitum a ſancta & magna ſynodo, quæ illo tempore in Nicæa congregata eſt, ſymbolum: & peto veſtram ſanctitatem dicere, utrum recte & irreprehenſibiliter, & conſonanter ſanctæ illi ſynodo talia ſcripſerim, an non.

Juvenalis epiſcopus Hieroſolymorum dixit: Perlecta ſancta fide quæ in Nicæa, & epiſtola ſanctiſſimi & reverendiſſimi epiſcopi Cyrilli, & quæ a ſancta ſynodo expoſita ſunt, conſona inveniuntur: & his piis dogmatibus conſentio, & hæc probo.

Firmus epiſcopus Cæſareæ Cappadociæ dixit: Compendioſe & capitulariter dicta a ſancta ſynodo, quæ in Nicæa eſt, exponens tua reverentia, ſubtiliter & ante pedes manifeſtam rem nobis & liquidiorem comprehenſionem expoſitæ fidei fecit, ut nihil ſit in dictis ambiguum, omnibus ſibi invicem conſonantibus & fidei [c] firmatæ. His igitur integre ſe habentibus & inconvertibiliter, & nullam innovationem inferentibus, [d] ego conſentio, [e] eamdem fidem a ſanctiſſimis epiſcopis meis patribus ſuſcipiens.

Memnon epiſcopus Epheſi metropoleos dixit: Fidei expoſitæ a ſanctis patribus trecentis decem & octo Nicææ congregatis, [f] conſona & epiſtola quæ lecta eſt ſanctiſſimi & reverendiſſimi patris Cyrilli continet, quibus conſentimus atque probamus, nihil minus invenientes neque diſſonans.

Et poſtquam dixerunt centum viginti quatuor epiſcopi conſonanter, in fine ita ſcriptum eſt: Et omnes qui ſupra ſcripti ſunt epiſcopi, eadem deponunt, & ſic credunt ſicut patres expoſuerunt, & epiſtola ſanctiſſimi archiepiſcopi Cyrilli ſcripta ad Neſtorium epiſcopum manifeſtat.

Palladius epiſcopus [g] Amaſeæ dixit: Conſequens eſt & epiſtolam reverendiſſimi Neſtorii relegi, cujus mentionem fecit in initio religioſiſſimus presbyter Petrus; ut cognoſcamus, ſi & illa conſonans eſt his quæ expoſita ſunt a ſanctis patribus in Nicæa. Et relecta eſt.

Venerabili & reverendiſſimo [h] comminiſtro Cyrillo, Neſtorius in domino ſalutem.

In concilio Epheſ. par. 1. [i] INiurias quidem, quæ contra nos ſunt, mirandarum tuarum litterarum, dimitto, utpote medecinali patientia dignas, dilata rerum ipſarum reſponſione uſque ad tempus idoneum. [k] Quod vero taciturnitatem non patitur, quaſi magnum ferat, ſi taceatur, periculum, hoc ut poſſibile eſt, non ad multiloquium tendens, compendioſam narrationem facere tentabo, obſcuræ & indigeſtæ loquacitatis cavens faſtidium. Incipiam vero a ſapientiſſimis tuæ dilectionis vocibus, ipſas iiſdem ſermonibus apponens. Quæ ſunt igitur admirandæ tuarum literarum doctrinæ voces? Sancta ([*] inquit) & magna ſynodus, ipſum ex Deo & Patre ſecundum naturam genitum Filium Unigenitum, ex Deo vero Deum verum, lumen de lumine, per quem omnia fecit Pater, deſcendiſſe, incarnari, humanari, pati, reſurgere. Hæc ſunt tuæ reverentiæ verba, & cognoſcis forte tua: audi vero & a nobis fraternam pro pietate admonitionem, [l] & quam magnus ille Paulus amato a ſe Timotheo conteſtatus eſt: [m] *Attende lectioni, conſolationi, doctrinæ: hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & audientes te.* Quid vero vult hoc quod dico, *Attende*? Quia ſanctorum [n] tranſitorie legens traditionem, venia dignam ignorantiam ignoraſti, eos paſſibilem dixiſſe arbitratus Patri conſempiternum Verbum. Inſpice autem, ſi placet dicta diligentius, & divinum illum reperies patrum chorum non conſubſtantialem deitatem paſſibilem dicentes, nec recens natam Patri conſempiternam, nec reſurrexiſſe eam quæ ſolutum templum ſuſcitavit. Et ſi mihi aures in [o] fraternam medelam præbueris, ipſas tibi ſanctorum patrum voces apponens, a calumnia quæ contra illos eſt, liberabo, & ab illa quæ contra divinas ſcripturas per illos eſt. Credo igitur & in dominum noſtrum Jeſum Chriſtum Filium ejus unigenitum. Conſidera quomodo dominus, & [p] Jeſus Chriſtus, & unigenitus, & Filius primum ponentes communia deitatis & humanitatis, ut fundamenta, nomina tunc humanationis & paſſionis & reſurrectionis ſuperædificant traditionem, ut [q] nominibus [r] natura utriuſque communibus, quibuſdam ſignificativis propoſitis, neque filiationis [s] proprietates ſecentur, [t] neque ea, quæ naturarum ſunt, in filiationis ſingularitate confuſionis exterminatione [u] periclitentur. In hoc enim eis eruditor Paulus factus eſt, qui humanationis divinæ mentionem faciens, & ea quæ paſſionis ſunt illaturus, prius ponens, Chriſtus, commune (ſicut paulo ante dixi) naturarum nomen, infert dictum utriſque condecens naturis. Quid enim dixit: *Hoc [x] ſapiatis in vobis, quod & in Chriſto Jeſu, qui cum in forma Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt eſſe [y] æqualis Deo: ſed* (ne per ſingula diſcurram) *obediens factus eſt uſque ad mortem, mortem autem crucis.* Quoniam enim memoriam mortis facturus erat, ne Deum Verbum ex hoc quiſquam paſſibile ſuſpicetur, ponit Chriſtum, tamquam impaſſibilis & paſſibilis ſubſtantiæ in ſingulari perſona appellationem ſignificativam, quatenus & impaſsibilis Chriſtus & paſſibilis ſine periculo vocetur; impaſſibilis qui-

[*] inquit

1. Tim. 4.

Philip. 2.

BALUZII NOTÆ.

a Idem codex, *indiſſolubile*.
b Veteres libri: *Certus autem ſum quia*. c Veteres libri, *firmata*. Sic etiam veteres editiones.
d Legendum, *& ego conſentio*. e Pariſ. *eandem gloriam*. f Pariſ. *conſona epiſtola*.
g Veteres libri & edit. *Amaſiæ*. h Pariſ. *comminiſtratori*. i Vide Conc. Epheſ. par. 1.
k Veteres libri: *Quod autem*. Et poſtea: *Incipiam autem*. Infra: *Quid autem vult*.
l Bellovac. *in qua*. m Codex Pariſienſis: *Attende lectionem, conſolationem, doctrinam*. Bellovac. & veteres editiones: *Attende lectionem, conſolationem doctrinæ*.
n Pariſ. *ex ſuperficie*. o Idem codex, *fraterna medela*. p Idem codex, *Jeſus & Chriſtus*.
q Bellovac. *omnibus*. r Pariſ. *non naturæ*.
s *proprietate ſecentur &c.* uſque *ſingularitate* deſunt in codice Pariſienſi.
t *neque ea quæ naturarum ſunt*. Bellovac. *neque naturam* tantum.
u Veteres libri, *periclitetur*. x Pariſ. *ſapiatur*. y Idem, *ſe æqualem*.

quidem deitate, passibilis autem corporis natura. Multa de hoc potens dicere, & primum quidem, [a] non nativitatem in dispensatione, sed humanationem sanctos illos patres commemorasse; promissionem breviloquii a me in principiis factam; refrenantem sentio sermonem, & ad secundum tuæ dilectionis pergentem capitulum: in quo naturarum quidem laudabam divisionem, secundum humanationis & deitatis rationem, & earum in unius personæ conjunctionem, [b] & Deum Verbum secunda ex muliere dicere non eguisse [c] nativitate, & passionis incapabilem profiteri deitatem. Orthodoxa enim, ut veritas habet, hæc hujusmodi sunt, & omnium hæresum malis sectis circa dominicas naturas contraria. [d] Reliqua vero si quidem aliquam sapientiam occultam inferebant legentium auribus incomprehensibilem, [e] tuæ est diligentiæ scire: mihi enim videbantur prima pervertere. In primis enim impassibilem prædicatum, & secundæ nativitatis incapabilem iterum passibilem & recens creatum nescio quo modo * intulit, quasi secundum naturam Deo Verbo accidentibus templi copulatione corruptis: aut parum aliquid hominibus putatur, quod sine peccato templum, & a divina inseparabile natura, pro peccatoribus nativitatem & mortem [f] sustinet: aut non * crediderit, quod dominica vox ad Judæos clamat: *Solvite templum hoc, & in tribus diebus suscitabo illud*: non, Solvite divinitatem meam, & in tribus diebus resurget. Iterum & hic latius volens dicere, promissionis meæ memoria [g] conticeo. Dicendum est tamen, [h] brevi sermone me utente ubique. Divina scriptura * [i] quandoque memoriam facit dominicæ dispensationis, nativitatem nobis aut passionem non deitatis, sed humanationis Christi tradidit, ut vocetur secundum scrupulosam appellationem sancta virgo Christi genitrix, non Dei genirrix. Et audi hæc evangeliis clamantibus: *Liber*, ait, *generationis Jesu Christi filii David, filii Abraham*. Et certum est, quia David filius Deus Verbum non erat. Accipe & illud, si placet, testimonium: *Jacob autem genuit Joseph virum Mariæ, ex qua natus est Jesus, qui dicitur Christus*. Considera iterum alteram attestantem nos vocem: *Jesu vero generatio ita est. Desponsata enim matre ejus Maria Joseph, inventa est in utero habens de Spiritu sancto*. Creaturam vero Spiritus quis utique unigeniti æstimabit deitatem? Quid oportet dicere, [k] quod *mater Jesu erat ibi*, & rursus: *Cum Maria matre Jesu*. &, *Quod in ea natum est, ex Spiritu sancto est*. &, *Accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum*. &, *De Filio ejus, qui factus est ex semine David secundum carnem*. & de passione rursus. [l] *Quod Deus suum Filium misit in similitudinem carnis peccati, & de peccato condemnavit peccatum in carne*. Et iterum: *Christus mortuus est pro peccatis nostris*. &, *Christo passo carne*. &, *Hoc non est deitas, sed corpus meum, quod pro vobis frangitur*: & mille aliis vocibus attestantibus hominum genus, non Filii putare deitatem recentem, aut passionis corpoieæ capabilem, sed conjunctam naturæ deitatis carnem. Unde & dominum David Christus semetipsum & filium nominat. *Quid enim*, ait, *vobis videtur de Christo? cujus [m] filius est? Dicunt ei: David. Respondit Jesus, & dixit eis: Quomodo ergo David in Spiritu dominum eum vocat, dicens: Dixit dominus domino meo, sede a dextris meis?* ut pote filius existens omnino David secundum carnem, secundum deitatem autem dominus. Esse quidem deitatis Filii corpus templum secundum summam quamdam & divinam unitam conjunctionem, ut quæ sunt corporis, deitas propria ducat, bonum est confiteri, & evangelicis traditionibus dignum. Nomini vero proprietatis adscribere & carnis proprietates, nativitatem dico, & passionem, & mortem, errantis est, frater, intelligentiæ secundum paganos, aut desipientis Apollinarii & Arii, & quæ sunt aliarum ægrotantium hæresum, [n] magis vero si quid est illis gravius. Necesse est enim [o] ejusmodi, qui proprietatis nomine attrahuntur, & lactationis consortem propter proprietatem Deum Verbum facere, & paulatim incrementi participem, & pavoris tempore passionis, auxilio etiam angelico indigentem. Et taceo circumcisionem, & sacrificium, & sudores, & esuritionem, quæ propter nos carni contigerunt, adorabilia contingentia. In deitate vero hæc false suscepta, & nobis tamquam calumniatoribus justæ condemnationis causa sunt. Hæ sunt sanctorum patrum traditiones, hæc divinarum scripturarum præcepta. Si quispiam & quæ sunt [p] misericordiæ divinæ, & quæ sunt auctoritatis divinæ, loquitur. *Hæc meditare, in his esto, ut tuus profectus manifestus sit omnibus*, Paulus ad omnes dicit. Quod vero pro scandalizatis curam geras, bene facis esse sollicitus, & gratulamur divinorum curam gerenti animæ tuæ, & de nobis solicitæ. Cognosce vero deceptum esse temetipsum ab eis qui hic a sancta synodo depositi sunt, utpote sapientes ea quæ Manichæorum sunt, aut certe [q] forsitan a dilectionis tuæ clericis. [r] Qui sunt enim ecclesiæ, quotidie proficiunt, & populorum tanta multitudo crescit per gratiam Christi, ut videntes multitudines, quæ sunt prophetæ clament: *Implebitur terra ad cognoscendum dominum, quasi aqua multa cooperire maria*. Principes vero incredibile gaudium habent, etiam quæ regni sunt, [s] illuminati dogmate. Et ut compendiose dicam, illa in omnibus hæresibus quæ contra Deum certant, & contra ecclesiæ recta dogmata, quotidie quis reperiet apud nos voce impleri: *Domus Saul ibat & infirmabatur, & domus David ibat & confortabatur*. Hæ a nobis, utpote a fratribus ad fratrem suasiones sunt. Si vero aliquis contendit, clamabit per nos ad hujusmodi Paulus:

Matth. 22.
Psal. 109.
Luc. 22.
1. Tim. 4.
Isai. 11.
2. Reg. 3.

BALUZII NOTÆ.

a Veteres libri, *quod non nativitatem*.
b Parisi. *& quod Deum verbum secunda ex muliere dicerent*. Bellovac. *& Deum ver. ses. ex mul. dicerent*.
c Veteres libri, *nativitatem*. d Idem libri: *Reliqua autem*. e Idem libri, *est tua*.
f Idem libri, *sustinuisset, aut non credi debeat dominica vox ad Judæos clamans*.
g Parisi. *contrahor*. Bellovac. *conticear*. h Bellovac. *brevem sermonis*.
i Apud veteres Latinos hæc vox eandem habebat significationem ac illa quam editiones vulgatæ habent in margine.
k Veteres libri, *quia mater*. l Veteres libri, *quia Deus suum*. m Idem libri, *est filius*.
n Idem libri, *magis autem*. Infra: *Cognosce autem*. o Veteres libri & edit. *hujusmodi*.
p *miserie. div. & quæ sunt*. Ista desiderantur in codice Parisiensi.
q Particula *a* deest in libris antiquis. r Veteres libri: *Quæ sunt*.
s Idem libri, *inluminatio*.

1. Cor. 11. lus: *Nos talem consuetudinem non habemus, nec* [a] *ecclesiæ Dei*. Omnem quæ tecum est in Christo fraternitatem ego & qui mecum sunt plurimum salutamus. Salvus & pro nobis orans permaneas, Domine honoratissime & Dei cultor.

Conc. Ephes. act. 1. Cyrillus episcopus Alexandriæ dixit: Quid videtur sanctæ & magnæ huic synodo de nuper lecta epistola? Putas videtur & ipsa consona esse definitæ fidei in synodo sanctorum patrum, qui illo tempore congregati sunt in Nicæa urbe, an non?

Juvenalis episcopus Hierosolymorum dixit: Nullo modo consona existit piæ fidei expositæ a sanctis patribus qui in Nicæa fuerunt: & [b] anathematizentur ita credentes; aliena enim hæc omnia existunt ab orthodoxa fide.

Flavianus episcopus Philippensium dixit: Quæ sunt in relecta epistola, simul omnia pugnantia existunt omnino, & aliena procul dubio ab exposita fide in Nicæa a sanctissimis patribus: & alienos esse a recta fide ita credentes judicamus.

Firmus episcopus Cæsareæ Cappadociæ dixit: Formam pietatis apponens in principiis epistolæ, procedente sermone nullo modo suum sensum obumbrare valens, nudum a velamine suum apposuit sensum, dissentientem a fide sanctorum patrum trecentorum decem & octo: & epistolæ sanctissimi episcopi Cyrilli contraria habentem.

Valerianus episcopus Iconii dixit: Omnibus conspicua est epistolæ [c] diversitas reverendissimi Nestorii, non solum fidei sanctorum patrum Nicææ, & [d] epistolæ reverendissimi & sanctissimi archiepiscopi Cyrilli dissonans, sed nec sibi conveniens.

Et cum interlocuti essent sequenter triginta tres episcopi, omnes episcopi simul clamaverunt: Qui non anathematizat Nestorium, anathema sit. Istum recta fides anathematizat: istum sancta synodus anathematizat. Qui communicat [e] Nestoriano, anathema sit. Omnes anathematizamus epistolam & dogmata Nestorii. Hæreticum Nestorium omnes anathematizamus. Communicantes Nestorio omnes anathematizamus. Impiam fidem Nestorii omnes anathematizamus, Impium dogma Nestorii omnes anathematizamus. Impium Nestorium omnes anathematizamus. Omnis mundus anathematizat impiam sectam Nestorii. Qui hunc non anathematizat, anathema sit. [f]

Ex Act. 1. Conc. Ephes. Juvenalis episcopus Hierosolymorum dixit: [g] Legantur & litteræ reverendissimi & sanctissimi archiepiscopi Romanorum Cælestini, quas destinavit de fide.

[h] EPIST. CÆLESTINI EPISC. ROMÆ AD NESTORIUM,

Dilectissimo fratri Nestorio, Cælestinus.

Habetur & Lat. in conc. Eph. part. 1. cap. * opinion

ALiquantis diebus vitæ nostræ, post nefandum & sæpe damnatum dogma Pelagii atque Cælestini, catholica fides quietem habuit, quando eos cum suæ * disputationis sequacibus telo unitæ sententiæ occidens orientsque percussit. Denique sanctæ recordationis Atticus, catholicæ magister fidei, & vere [i] beati Joannis etiam ad ista successor, eos ita persecutus est pro rege communi, ut his ne standi quidem illic copia præstaretur. Mansit nos post ejus exitum solicitudo vel maxima, cum successor suus utrum etiam in ejus fidem succederet, quæreremus; quia difficile est continuari quæ bona sunt: nam sibi sæpe alternis vicibus adversa succedunt. Habuimus tamen post hunc, a quo eramus continuo deserendi, sanctum [k] Sisinium, celebratum simplicitate & sanctitate collegam, eam fidem quam invenerat prædicantem. Legerat profecto simplex sanctitas, & sancta simplicitas, *timendum magis* : *quam alte sibi esse sapiendum*. Et alibi, *altiora scrutanda non esse*. Et iterum: *Si quis aliud prædicaverit, quam quod prædicavimus, anathema sit*. Hoc tamen exeunte de sæculo, cum se solicitudo nostra intantum, inquantum ei dominus permisit, extenderet, lætificavit animum nostrum venientium narratio nuntiorum, quam mox firmavit eorum, qui interfuerunt ordinationi tuæ, relatio collegarum; qui tibi testimonii tantum detulerunt, quantum ferri huic debuit, qui aliunde videbatur electus. [l] Tanta enim ante opinione vixisti, ut tuis te aliena civitas invideret: tanto nunc horrore vitaris, ut tui in aliis videant qualiter fuerint liberati. Dudum sumsimus tuas epistolas, quibus in angusto nihil potuimus dare responsi. Erat enim in Latinum sermo vertendus quod cum, licet sero, facimus, sancti fratris & coepiscopi mei Cyrilli probatissimi sacerdotis per filium meum Possidonium diaconum talia de te scripta suscepimus, quibus his qui de tua ordinatione retulerant, perisse suum testimonium doleremus. Bonis enim principiis tuis malus, quantum videmus, successit eventus: bonis, inquam, principiis, quæ apud nos ita celebrata fuerant, ut responsum dantes ad relationem fratrum, nos faceremus participes gaudiorum. Sed considerantes nunc & querelam prædicti fratris, & interpretatas tandem epistolas tuas, apertas blasphemias continentes, illud nobis apostolicum videmus esse dicendum: [m] *Vellem immutare vocem meam, quia confundor in vobis*: quinimo mutavi, nisi de [n] præcipitiis se revocet impius disputator. *Necesse est enim malum ex nobis ipsis*, sicut præcipitur,

1. Tim. 1. Rom. 12. Eccl. 1. Galat. 1. Galat. 4.

BALUZII NOTÆ.

a Paris. *Ecclesia Dei*.
b Bellovac. *anathematize*, Paris. *anathematizo*.
c Paris. *adversitas*.
d Idem codex, *sed & epistolæ*.
e Legendum, *Nestorio*. Mendum est typographicum editionis Labbanæ.
f Post ista veteres libri rursum ponunt has acclamationes. *Hunc recta fides anathematizat, hunc sancta synodus anathematizat. Qui communicat Nestorio, anathema sit*. Recte sane. Nam hæc ipsa repetuntur in gestis Concilii Ephesini.
g Paris. *Legantur litteræ reverentissimi Archiepiscopi*.
h Idem codex: *Incipit epistola Cælestini Episcopi urbis Romæ ad Nestorium*. Habetur in capite X. gestorum Concilii Ephesini.
i Veteres libri, *beato Joanni*. Sic etiam veteres editiones.
k Melius Paris. *Sisinnium*. Ita etiam veteres editiones.
l Vox *enim* deest in codicibus calamo exaratis.
m Veteres libri: *Vellem mutare*.
n Idem libri, *præcipiti*.

tur, *auferamus*. Legimus ergo epistolarum tenorem, & eos libros, quos illustri viro filio meo Antiocho reddente suscepimus, In his [a] quidem a nobis vestigatus, deprehensus & tentus [b] es, [c] quod multiloquio [d] utebaris, dum vera involvis obscuris ; rursus utraque confundens, vel confiteris negata, vel niteris negare confessa . Sed in epistolis tuis apertam non tam de fide nostra, quam de te tulisti sententiam, volens de Deo Verbo , aliter quam fides habet omnium , disputare . Ecce in quam de te vocamur sententiam : ecce quæ tuarum sunt beneficia novitatum : postquam ignoratus electus es , & cognitus accusaris . Jam nunc cum illo gentium doctore dicendum est: *Nam quid oremus , secundum quod oportet nescimus* . Nonne hæc [e] ecclesiæ illi verba conveniunt , quæ probatos sibi viros , non notitiam tuam , sed famam secuta, contempsit? Impositum est opinioni bene de te credentium . Quis enim intra ovile [f] velut rapacem lupum putaret abscondi ? Vox est ejusdem apostoli , [g] *oportet etiam hæreses esse , ut probati manifesti fiant* . Aperi aures tuas , & ejus ad Timotheum vel Titum dictos audito sermones. Quid his aliud [h] præcipit , quam ut novitates evitent vocum profanas ? Ad impietatem quippe ista proficiunt, quæ semper spinas & tribulos intulerunt. Timotheum certe etiam rogasse se dicit , ut Ephesi remanens denuntiaret quibusdam , ne quis aliter prædicaret. Ante oculos mihi Jeremiæ prophetæ verba sunt, *Horribilia*, inquit, *facta sunt super terram : prophetæ iniquitatem prophetant* . Hæc, dicas volo , quasi ignota [i] te transeunt , aut quasi nota contemnis ? Si quasi ignota te transeunt, non sit [k] pudori rectum discere , quando timori non fuit docere perversum. Si quasi nota contemnis , intellige te inescusabilem fore , [l] cum a te commissi tibi talenti quæsiverit ille rationem , qui per nos de hoc [m] sanctum fenus vel lucrum semper expectat. Aspice quæ pœna illum maneat, qui abscondit acceptum : qui integrum certe restituit quod accepit . Unde evidenter adverte, quod sit & quale periculum, nec hoc quod acceperis reddidisse. An tu domino nostro dicturus es: *Quos dedisti mihi custodivi* , cum sic scindi in partes audiamus ejus ecclesiam? Qua conscientia vivis, pene ab omnibus in hac civitate desertus? Optaveram eos tunc fuisse tam cautos, quam nunc sunt , cum sibi desiderant subveniri . Unde tibi in has quæstiones verba dirigere, quas sit blasphemum cogitasse ? Unde in populos hæc episcopo prædicare, quibus virginei partus reverentia saucietur ? Non debent veteris fidei puritatem blasphema in Deum verba turbare . Quis unquam non dignus est anathemate judicatus vel adjiciens vel [n] detrahens fidei ? Plene etenim [o] ac manifeste tradita ab apostolis nobis , nec augmentum nec imminutionem requirunt . Legimus [p] in nostris libris non addi debere, nec detrahi : magna quippe & addentem & detrahentem pœna constringit . Unde cauterium paramus & ferrum , [q] quod ultra non erunt fovenda vulnera, quæ merentur abscidi . Scimus certe, majora vitia majore semper dolore sanari. Inter multa , quæ a te impie prædicata , universalis recusat ecclesia , symbolo ab apostolis tradito plangimus hæc verba fuisse sublata, quæ nobis totius spem vitæ salutisque promittunt . Quod quare fiat , loquuntur epistolæ tuæ, de quibus nulla dubitatio est, quia eas ipse misisti: quas in manus nostras nolueramus venire , ne de tanti cogeremur scelerisgenere judicare . Omnium disputationum tuarum vias brevis earum sermo concluſit . Extendisti te latius , multis anfractibus circuisti, sero tamen diverso itinere perveniſti ad impium constitutum . Scimus quid [r] ille caverit , qui præcipit contentiones & pugnas legis esse vitandas: *Sunt enim*, inquit, *inutiles & vanæ* . Quod igitur vanum & inutile judicatur, nemo dubitet minime profuturum . Itaque quamvis jam frater Cyrillus secundis te epistolis suis asserat esse [s] convictum, intelligas volo , post primam & secundam illius & hanc correptionem nostram , quam constat esse jam tertiam , ab universitate collegii & conventu Christianorum te prorsus esse sejunctum , nisi mox quæ male dicta sunt corrigantur , nisi in eam viam redeas , quam se Christus esse testatur. Male in hunc arma desperatione movisti, qui te super familiam suam , velut fidelem prudentemque servum permiserat ante constitui. Periit tibi hujus vice officii beatitudo promissa : non solum non das cibum in tempore , verum etiam veneno interficis , quos ille suo sanguine & sua morte quæsivit. Venenum namque est sub tuis labiis, quæ maledictionis & amaritudinis plena videmus, cum contra eum qui suavis est, niteris disputare . Ubi est diligentia pastoralis ? *Pastor bonus animam suam ponit pro ovibus suis: mercenarius vero est , qui eas lupis dimittit & tradit* . Quid hic tu pastor acturus es , qui dominicum gregem pro lupis ipse [*] discerpis ? [t] Ad quænam grex sanctus septa confugiet , si intra ovilia ecclesiæ saucietur? [u] Quis futurus [x] est tuitione defensus, qui te patitur pro custode raptorem? Et *alias* , inquit dominus , *habeo oves , quæ non sunt* [y] *de hoc ovili ; & illas oportet me adducere* . Ille alias se promittit adducere ; tibi pereunt quas habebas : siquidem certum sit, [z] quoties ista contingunt, non oves pastoribus , sed magis ovibus perire pastores . *Et vocem* , inquit , *meam audient* . Quare ? *Ut fiat unus grex* . Ad illius vocem unus fit grex, ad tuam [aa] vero aut infigitur , aut fugatur. Durum est, ut in te de Actibus apostolorum beati Pauli verba conveniant :

Ego,

---

a Iidem libri, *quidem nobis*. Sic etiam veteres editiones.
b *es*. Deest in antiquis libris & editionibus. c Veteres libri & edit. *quodam multiloquio*.
d Paris. *labebaris*. e Bellovac. *illa*. f Veteres libri, *vellus*.
g Paris. *oportet enim*. h Veteres libri & edit. *præcepit*.
i Vox *te* deest in codicibus manu scriptis. k Veteres libri & edit. *pudoris*.
l Paris. *cum ante commissi tibi talentum quæsierit*. Bellov. *cum ante commissai tibi talentan quæsiverint*.
m Veteres libri, *sancto fœnore suo lucrum*.
n Paris. *retrahens*. Et paulo post idem codex & Bellovac. habent *retrahi* & *retrahentem*.
o Veteres libri, *& manifeste*. p Vox *in* deest in codicibus antiquis. Sic etiam veteres editiones.
q Veteres libri, *quia ultra*. r Paris. *illic habuerit qui præcepit*.
s Bellovac. *convectum*, Paris. *conventum*. t Veteres libri & edit. *Ad quæ jam*.
u Veteres libri: *Qua futurus*. x Paris. *es*. y Paris. *ex hoc*.
z Veteres libri, *quoties*. aa Iidem libri, *autem*.

BALUZII NOTÆ.

Act. 20. *Ego*, inquit, *scio, quia intrabunt post discessum meum lupi graves in vos, non parcentes gregi: & ex vobis ipsis exurgent homines loquentes perversa, ut abducant discipulos post se.* Hæc a te alii quam tibi dicta velimus: docenda enim tibi fuerant, non discenda quæ dicimus. Nam quis ferat doceri episcopum qualiter esse debeat Christianus? Diligenter aspice, in quam conditionem voceris, [a] incesseris, argueris, accusaris. Quid horum convenit [b] sacerdoti? Duris dura responsio: si tamen vicissitudo est, verbis [c] blasphema vindicare: An tibi a nobis [d] existimas esse parcendum, cum animæ tuæ ita ipse non parcas, ut omnibus velis & præteritis & præsentibus & futuris beneficium salutis auferre? Persequar plane boni domini mei fidelis servus inimicos, cum propheta asserat, eos odio se odisse perfecto. Moneor rursus altero loquente, ne parcam. Quem hic ego respiciam? cui honoris aliquid servem, quando agitur ut mihi totius spei meæ causa tollatur? Ipsius in evangelio verba sunt domini, quibus ait, *non sibi patrem, non matrem, non filios, non aliquam necessitudinem debere præponi.* Est enim talis frequenter pietas, ex qua nascatur impietas, cum vincente carnis affectu, caritati illi quæ Deus est, caritas præponitur corporalis. Ejus intuitu aliquibus sæpe deferimus: at cum in hunc tenditur qui est ipsa dilectio, necesse est nec illa serventur, quorum auctor vocatur ad causam. Expergiscere tandem; quia non sunt istæ dicendæ vigiliæ, quas non exhibes custodiæ, sed rapinæ. Dormire te volumus in hoc quod prædicas, & vigilare ad hoc quod impugnas. [e] Quid dico? [f] Levius certe ferremus, si in utroque dormires: nemo tibi perditus esset, nemo quæsitus, nullo animarum dispendio mœreret ecclesia, nullo compendio lætaretur, [g] satius ei esset, si hanc sponso suo ita ut susceperas, resignares. Sed quid multis immoror? Loquente architecto Paulo, frustra per te superædificatum aliquid quæro, in quo non inveni fundamentum. Audio vim maximam [h] catholice sentientes, quibus nos communicamus, clericos sustinere, ita ut his etiam civitas interdicta dicatur. Lætamur eos præmium confessionis acquirere, sed dolemus quod episcopo persequente. Beatus apostolus Paulus persecutorem prædicatore mutavit: nefas est maximum, prædicatorem persecutore mutatum [i] dicere. [k] Enumera retro hæreticos, qui hujusmodi quæstiones ecclesiis intulerunt. Quis unquam de hoc certamine victor [l] revertit? Habes certe tuæ civitatis exemplum. Paulus civis Samosatenus, occupata Antiochena ecclesia, cum aliqua prædicaret: collegit suorum seminum messem. Reliquos inventores malorum, ecclesiis occupatis, sententiæ censura semper non dispar ejecit. Hos quoque hæreticos, de quibus nos velut eorum quæ gesta sunt nescius, consulere voluisti, sedibus suis injusta dicentes expulit justa damnatio: quos illic inveniisse requiem, non putamus esse mirandum. Invenerunt enim impiam prædicationem, cujus comparatione se [m] æstiment innocentes. Hoc loco, quia opportunitas sermonis exposcit, tacere non possumus, quod stupemus. Legimus quam bene teneas originale peccatum, qualiter ipsam naturam [n] asseras debitricem, & eum debitum merito reddere, qui [o] descendit de genere debitoris. Quid tecum faciunt, qui sunt hæc negando damnati. Numquam sine suspicione ea quæ sibi sunt adversa conveniunt. Ejicerentur denique, si tibi quoque similiter displiçerent. Cur tamen nunc ea, quæ in hos tunc sunt acta, quæruntur, cum certum sit illinc ad nos a catholico tunc antistite Attico gesta directa? Cur non sanctæ memoriæ Sisinius ista quæsivit? quia utique sub decessore suo probaverat eos juste damnatos. Defleant infelices, spe se hominum fuisse deceptos, quibus jam potuit propter communionem sola pœnitentia subvenire. Ecce scire de his [p] incepisti, [q] si qua ante nescisti. Causam tuam magis modo, quam aliorum, catholica & festina deliberatione curato: quia convenienter dicimus: *Medice, cura te ipsum*, qui aliis desideras subvenire. Ægritudinis tuæ quæ qualitas non recipit aut præstari permittit inducias. Alexandrinæ ecclesiæ sacerdotis fidem & probavimus & probamus: & tu admonitus per eum, rursus [r] eadem senti nobiscum, si vis esse nobiscum: cui fratri si a te præbetur assensus, damnatis omnibus quæ hucusque sensisti, statim hæc volumus prædices, quæ ipsum videas prædicare. [s] Nos enim quod contra fas est, etiam sacerdotes volumus esse [t] correctos: quibus ut præmissa * conventione consulimus, ita in hos necesse est damnationis sententiam, si abutuntur nostra salubri admonitione, firmemus. Hoc tamen erit post damnationem pravi dogmatis plenum correctionis indicium, si revocentur omnes ad ecclesiam, qui propter Christum caput ejus videntur [u] excusi. Quod nisi fiat quod dicimus, [x] ejiciendus qui ejecit; quamvis in nostra communione [y] sint isti, in quos talis cognoscitur extitisse. Ad clerum quoque ecclesiæ Constantinopolitanæ, vel omnes qui censentur nomine Christiano, qualia necessitas exigit scripta direximus: ut si in perversæ disputationis obstinatione [z] persistes, neque hæc quæ frater Cyrillus nobiscum prædicat, [aa] prædicabis, a nostro collegio, cum quibus tibi non potest esse communio, te intelligant separatum; scituri, & exemplo jam cauti, qualiter animæ suæ decocto & maturo judicio debeant providere. Aperte igitur hanc nostram scias esse sententiam, ut nisi de [bb] Christo Deo nostro ea prædices, quæ & Romana,

Psal. 138. Deut 7. & 13. Matth. 10.

1. Joan. 4.

Luc. 4.

* correctione

1. Cor. 3.

Act. 6.

BALUZII NOTÆ.

a Bellovac. *arcesseris*, Paris. *arcersiris*. b Paris. *sacerdotio*.
c Idem codex, *blasphemiam*. d Idem codex, *æstimas*.
e *Quid dico?* Hæc desunt in antiquis libris & editionibus. f Paris. *In utroque te*.
g Veteres libri & edit. *satis*. h Idem libri: *catholicos*. i Paris. *eligere*.
k Veteres libri, *in numerum*. l Veteres libri & edit. *revertitur*.
m Idem libri & edit. *existiment*. n Bellovac. *adserueris*. Sic etiam veteres editiones.
o Veteres libri & edit. *descenderit*. p Paris. *incipis*. q Bellovac. *si ante*.
r Vox *eadem*, quam puto superfluam, deest in antiquis codicibus & editionibus.
s Veteres libri & edit. *nos & quod*. t Paris. *correptos*.
u Paris. *excludi*. *Revocentur omnes*. *Quod nisi*.
x Melius veteres libri, *eiciendus ejecit*. Sic etiam veteres editiones.
y Veteres libri, *sunt*. z Paris. *perfistis*. aa Veteres libri, *prædicaris*.
bb Veteres libri & edit. *Deo Christo*.

mana, & Alexandrina, & universalis ecclesia catholica tenet, sicut & sacrosancta Constantinopolitanæ urbis ecclesia ad te usque optime tenuit, & hanc perfidam novitatem, quæ hoc quod venerabilis scriptura conjungit, nititur separare, intra decimum diem a primo innotescentis tibi hujus conventionis die numerandum, aperta & scripta professione damnaveris, ab universalis te ecclesiæ catholicæ communione dejectum. Quam formam ad te nostri judicii per memoratum filium meum Possidonium diaconum cum omnibus chartis ad sanctum consacerdotem meum memoratæ Alexandrinæ urbis antistitem, qui ad nos [a] super hoc plenius retulit, destinavimus, ut agat vice nostra, quatenus statutum nostrum [b] & tibi [c] & universis fratribus innotescat: quia omnes debent nosse quod agitur, [d] quoties omnium causa tractatur.

Petrus presbyter Alexandriæ & primicerius notariorum dixit: His quæ lecta sunt consona rescripsit sanctitas reverendissimi episcopi nostri Cyrilli, quæ & præ manibus habemus, &, si jubet vestra reverentia, [e] legemus. Flavianus episcopus Philippensium dixit: Lecta & hæc inserantur gestis. Petrus presbyter & primicerius notariorum legit:

Reverendissimo & sanctissimo comministro Nestorio, Cyrillus & quæ convenit synodus Alexandriæ & Ægyptiaca diœcesis, in domino salutem.

SAlvatore nostro aperte dicente: *Qui diligit patrem aut matrem super me, non est me dignus: & qui diligit filium vel filiam super me, non est me dignus*: quid [e] patiemur nos, qui a tua reverentia exigimur te diligere super [h] Christum salvatorem omnium nostrum? [i] Quis nos in die judicii juvare poterit? aut quam inveniemus excusationem, qui silentium ita longum dileximus de factis a te contra ipsum blasphemiis? Et si quidem temetipsum solum læderes, talia sapiens & docens, minus utique curæ esset: quoniam vero omnem scandalizasti ecclesiam, & fermentum insolitæ hæreseos & extraneæ injecisti populis, & non ibi solummodo constitutis, [k] sed etiam his qui ubique sunt; (circumducti sunt etenim tuarum expositionum codices) quæ jam pro nostra taciturnitate sufficiet ratio? aut quomodo non necessarium est meminisse dicentis Christi: *Non putaveritis quia veni mittere pacem super terram: non veni mittere pacem, [l] sed gladium: veni enim dividere hominem contra patrem suum, & filiam contra matrem suam*. Cum enim fides læditur, valeat quidem, ut irrita & infirma, circa parentes reverentia; quiescat autem & quæ in filios & fratres est affectionis lex, & piis jam melior sit mors quam vita, ut [l] meliorem resurrectionem mereantur, secundum quod scriptum est. Ecce igitur una cum synodo quæ in magna Roma congregata est, [m] præsidente sanctissimo & reverendissimo fratre & comministro nostro Cælestino episcopo etiam tertia te hac contestamur epistola, adhortantes desistere a * pravis sic & distortis dogmatibus, quæ & sapis & doces: pro his autem eligere rectam fidem, quæ ecclesiis ab initio tradita est per sanctos apostolos & evangelistas, qui & perspectores & ministri Verbi facti sunt. Aut si hoc non egerit tua reverentia, secundum statutas inducias in literis memorati sanctissimi & reverendissimi comministri nostri Romanæ urbis episcopi Cælestini, cognosce teipsum nullam communionem habere nobiscum, neque locum aut verbum inter sacerdotes Dei & episcopos. Nec enim possibile est despicere non ecclesias sic perturbatas, & scandalizatos populos, & rectam fidem dispretam, & dissipatos a te greges, qui salvare debueras, si quidem esses secundum nos rectæ gloriæ amator, sanctorum patrum investigans pietatem. Omnibus autem a tua reverentia separatis propter fidem, vel depositis, tam clericis, quam laicis, communicatores sumus omnes. Nec enim justum est, illos qui recte sapere cognoverunt, tuis condemnari sententiis, quia bene facientes contradixerunt tibi. Hoc enim ipsum indicasti in epistola quæ scripta est a te ad magnæ Romæ sanctissimum episcopum nostrum Cælestinum. Non sufficiet autem tuæ reverentiæ confiteri solum fidei symbolum, quod expositum est illo tempore in sancto Spiritu a sancta & magna synodo tunc temporis congregata in Nicænorum civitate: (intellexisti enim & interpretatus es illud non recte, distorte autem magis, quamvis confiteaeris voce dictionem) sed enim consequens est in scriptis & cum jurejurando confiteri, quia & anathematizas quidem tua scelerata & abominanda dogmata, sapies autem & docebis ea quæ & nos omnes qui per occidentem & orientem episcopi, & doctores, & populis præsidentes sumus. Consensit autem & Romana sancta synodus, & nos omnes, ut recte habentibus & irreprehensibiliter epistolis ad tuam reverentiam scriptis ab Alexandrina ecclesia. Subjecimus autem his nostris literis quæ te oporteat sapere & docere, & a quibus [n] convenit abstinere. [o] Hæc enim catholicæ & apostolicæ ecclesiæ fides est, cui consentiunt omnes & qui in occidente sunt, & qui in oriente [p] orthodoxi episcopi.

Credimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium factorem. Et in unum dominum Jesum Christum Filium Dei, natum de Patre unigenitum, hoc est, [q] ex substantia Patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum, non factum, consubstantialem Patri; per quem omnia facta sunt, quæ in cœlo & in terra sunt. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus, & passus est, & resurrexit tertia die, & ascendit in cœlos,

* vanissimis & Luc. 1.

abetur Gr. f le Lat. in oncilio E- hes part. 1. . 26. latth. 10.

ncilium phesinum t. 1.

Matth. 10.

Hebr. 11.

a Veteres libri, *super hoc ipso*.
b Bellovac. *vel tibi*. Sic etiam veteres editiones.
c Veteres libri & edit. *vel universis*.
d Veteres libri, *quotiens*.
e Veteres libri & edit. *legimus*.
f Vide Concil. Ephes. p. 1. c. 26.
g Veteres libri, *patiamur*.
h *Christum*. Deest in antiquis libris & editionibus.
i Veteres libri: *Qui nos*.
k Iidem libri, *sed enim etiam*.
l Bellov. *memoriorem*.
m Paris. *præsidente et*.
n Veteres libri & edit. *abstinere convenit*.
o Iidem libri & editiones: *Hæc enim est cath. & apost. Eccl. fides, cui*
p *orthodoxi*. Deest in antiquis codicibus & editionibus.
q Veteres libri, *de substantia*.

BALUZII NOTÆ.

los, venturus judicare vivos & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos autem qui dicunt: Erat aliquando quando non erat, & priusquam nasceretur, non erat, & quia ex non extantibus factus est, aut ex alia substantia aut essentia, dicentes convertibilem esse aut mutabilem Filium Dei, eos anathematizat catholica & apostolica ecclesia. Sequentes autem ubique sanctorum patrum confessiones, quas fecerunt loquente in eis sancto Spiritu, & sensuum qui in eis sunt investigantes intentionem, tamquam regalem semitam ambulantes, dicimus quod ipse unigenitus Dei Verbum, qui ex ipsa natus est Patris substantia, [a] quia ex Deo vero Deus verus, lumen de lumine, per quem omnia facta sunt quæ in cœlo [b] & in terra, propter nostram salutem descendit, & semetipsum dedit in exinanitionem, & incarnatus est, & homo factus est, hoc est, carnem accepit de sancta virgine, & suam eam fecit ex utero, & secundum nos pertulit nativitatem, & processit homo ex muliere: non hoc quod erat amittens, sed quamvis factus est in assumptione carnis & sanguinis, [c] etiam sic mansit quod erat, Deus videlicet natura & veritate. Neque autem carnem dicimus in deitatis naturam esse conversam, neque in naturam carnis ineffabilem Dei Verbi translatam esse naturam; inconvertibilis enim est & immutabilis omnino, idem ipse semper manens, secundum scripturas. Cum videretur autem & infans, & pannis involutus adhuc, & in sinu genitricis virginis, & tunc omnem implebat creaturam ut Deus, & considebat genitori. Divinitas etenim sine quantitate & sine mensura est, & circumterminationem non [d] suscipit. Unitum autem esse carni secundum [e] subsistentiam confitentes Verbum, unum adoramus Filium & dominum Jesum Christum: neque per partem ponentes & dividentes hominem & Deum, utpote conjunctos sibi invicem dignitatis & auctoritatis unitione, (novitas enim vocis hoc est, & aliud nihil) neque Verbum quod ex Deo est specialiter Christum nominantes, & simili modo specialiter quasi Christum, alterum eum qui ex muliere est: sed unum solum scientes Christum, Verbum quod ex Deo Patre est, cum sua carne. Tunc enim humaniter junctus est nobiscum, ipse dans his qui digni sunt accipere Spiritum, *& non ad mensuram*, sicut dicit beatus evangelista Joannes, Sed neque illud dicimus, [f] quod habitavit [g] Deus Verbum quasi in homine quodam de sancta virgine nato, ut non deifer homo intelligatur Christus. Si enim & habitavit in nobis Deus Verbum, dictum est autem etiam in Christo *quod habitat omnis plenitudo deitatis corporaliter*: sed tamen [h] consideramus, quia [i] factus caro, non sicut in sanctis habitare dicitur, eodem modo & in eo factam esse habitationem pronuntiamus, sed unitus secundum naturam, & non in carnem mutatus, talem [k] fecit habitationem, qualem utique habere dicitur & hominis anima in suo corpore. Unus igitur Christus, & Filius, & dominus, non velut [l] conjunctione simpliciter habente homine ad Deum per unitatem dignitatis vel auctoritatis: [m] non enim æqualitas honoris unit naturas. Ecce enim Petrus & Joannes æquales quidem honore sibi sunt, eo quod & apostoli & sancti discipuli: verumtamen duo unus non sunt. Neque quidem secundum appositionem intelligimus modum conjunctionis: non sufficit enim hoc ad unitionem naturalem: neque quasi secundum participationem * servilem factam esse conjunctionem dicimus, sicut nos adhærentes domino, secundum quod scriptum est: *Unus Spiritus fumus ad eum*. Magis autem conjunctionis nomen recusamus, quia non potest significare unitionem: sed nec Deum [n] aut dominum Christi, Verbum quod ex Patre est, nominamus, ne iterum aperte incidamus in duo unum Christum, & Filium, & dominum, & blasphemiæ crimen incurramus, Deum & dominum sibi ipsum facientes. Unitum enim, sicut prædiximus, Dei Verbum carni secundum [o] subsistentiam, Deus quidem est omnium, dominatur autem universitati. Neque vero ipse sui servus est aut dominus: stultum enim est, magis autem & impium, [p] ita sapere vel dicere. Dixit enim Deum suum Patrem, cum sit Deus natura & de substantia ejus: sed non ignoravimus, quia cum esset Deus, & homo factus est sub Deo, secundum legem convenientem naturæ humanitatis. Ipse vero sui quomodo fieret Deus aut dominus? Ergo ut homo, & quantum pertinet ad hoc quod decet exinanitionis mensuras, sub Deo nobiscum semetipsum esse dicit. *Sic factus est & sub lege*, cum certe locutus esset ipse legem, & legislator existeret ut Deus. Recusamus autem dicere de Christo: Propter eum qui induit, eum qui indutus est veneror: propter invisibilem, adoro eum qui invisibilis est. Horribile est ad hoc etiam illud dicere, quod ille qui assumptus est, ei qui assumpsit, coappellatur Deus. [q] Qui enim dicit, incidit iterum in duos Christum, & hominem separatim ponit, & [r] Deum similiter. Denegat enim evidenter * unitatem, per quam non ut alter quidam alteri coadoratur, neque quidem coappellatur Deus: sed unus intelligitur Christus Jesus Filius unigenitus, una adoratione venerandus cum sua carne. Confitemur autem, quia ipse cui ex Deo Patre natus est Filius & Deus unigenitus, cum utique secundum suam naturam impassibilis esset, carne passus est pro nobis, secundum scripturas, & erat in crucifixo corpore, suæ carnis impassibiliter proprias faciens passiones. *Gratia autem Dei & pro omnibus gustavit mortem*, dans ei suum corpus, quamvis secundum naturam ipse sit vita & resurrectio. Ut enim ineffabili virtute calcans mortem, in prima sua carne fieret *primogenitus ex mortuis, & primitiæ dormientium*, & viam faceret etiam humanæ naturæ ad incorru-

Joan. 3.
Joan. 1.
Coloss. 2.
Joan. 20
Galat. 4.
Hebr. 2.
Coloss. 1.
1. Cor. 15.

BALUZII NOTÆ.

a Bellovac. *qui ex Deo*. b Idem codex, *& in terra sunt*. Sic etiam veteres editiones.
c Veteres libri & edit. *& sic*. d Bellov. & veteres edit. *suscepit*. e Veteres libri, *substantiam*.
f Paris. *quia habitavit*. Bellovac. *qui habitabit*. g Vox *Deus* deest in codice Bellovacensi.
h Bellovac. *considerantes*. i Idem codex, *factus est vero*.
k *fecit habitationem qualem*. Hæc desunt in exemplari Parisiensi. Bellovac. & veteres edit. *facit*.
l Veteres libri, *conjunctionem*. m *non enim æqual. hon. un. naturas*. Hæc desunt in Bellovacensi.
n *aut dominum*. Et istud quoque deest in eodem libro. o Bellovac. *substantiam*.
p Veteres libri, *sic sapere*. q Legendum: *Qui enim hoc dicit*. Mendum est typographicum editionis Labbeanæ. r Paris. *Christos & duos filios*.

ruptionis recurſum, gratia Dei, ſicut modo diximus, *pro omnibus guſtavit mortem*, tertio autem die reſurrexit, cum infernum [a] ſpoliaſſet. Unde licet dicatur per hominem facta reſurrectio mortuorum, ſed intelligimus hominem factum ex Deo Patre Verbum, & ſolutam eſſe per eum mortis poteſtatem. Veniet autem in tempore ut unus Filius & dominus in gloria Patris, ut judicet mundum ſecundum juſtitiam, ſicut ſcriptum eſt. Neceſſario vero & illud adjiciemus, annuntiantes enim ſecundum carnem mortem unigeniti Filii Dei, hoc eſt, Jeſu Chriſti, & ex mortuis reſurrectionem, & ad cælos aſcenſionem confitentes, * ſine ſanguine in eccleſiis * miniſterium celebramus. Accedimus etiam ita ad myſticas benedictiones, & ſanctificamur, participes facti tam ſanctæ carnis, quam venerabilis ſanguinis omnium noſtrum ſalvatoris Chriſti: & non ut carnem communem accipientes, (abſit) neque quidem ut viri ſanctificati & conjuncti Verbo ſecundum unitionem dignitatis, vel etiam quaſi inhabitationem divinam habentis, ſed ut vivificam vere, & ſuam ipſius Verbi. Vita enim exiſtens ſecundum naturam ut Deus, quoniam factus eſt unum cum ſua carne, vivificam eam oſtendit. Itaque licet ad nos dicat: *Amen, amen dico vobis: Niſi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem*: non ut hominis ſecundum nos unius [b] & hanc eſſe æſtimamus, (quomodo enim hominis caro vivifica erit ſecundum naturam ſuam?) ſed ut propriam vere factam ejus, qui propter nos & filius hominis factus & appellatus eſt. Evangelicas autem ſalvatoris noſtri voces nec ſubſiſtentiis duabus, neque quidem perſonis dividimus: (nec enim eſt duplex, unus & ſolus Chriſtus, licet ex duabus intelligatur & diverſis rebus in unitionem individuam coadunatus; ſicut certe & homo ex anima intelligitur & corpore, & non duplex magis, ſed unus ex utroque) ſed humanas etiam, & præterea divinas voces ab uno dictas eſſe [c] exiſtimamus, recte ſapientes. Quando enim [d] divine * dicitur de ipſo: *Qui videt me, videt & Patrem*: &, *Ego & Pater unum ſumus*. Divinam ejus & ineffabilem intelligimus naturam, ſecundum quam * ut unum eſt ad ſuum Patrem propter identitatem ſubſtantiæ, *imago etiam, & figura, & ſplendor gloriæ ejus*. Quando autem humanitatis menſuram non dedignans Judæos alloquitur: *Modo me quæritis interficere hominem, qui veritatem vobis locutus ſum*: iterum nihilo minus ipſum, qui in æqualitate & ſimilitudine eſt Patris, Deum Verbum & ex humanitatis ejus menſuris agnoſcimus. Si enim eſt neceſſarium credere, quia Deus exiſtens natura, factus eſt caro, ſive homo animatus anima rationali, qualem utique habeat rationem erubeſcere quoſdam in vocibus ejus, ſi factæ ſunt homini condecentes? Si enim recuſet homini decentia verba, quis eſt qui coegit eum fieri ſecundum nos hominem? Qui vero deſcendit propter nos in ſpontaneam exinanitionem, ob quam cauſam recuſaret exinanitioni convenientia verba? Uni igitur perſonæ omnes voces evangeliis [f] inſertæ applicandæ ſunt, id eſt, uni [g] ſubſiſtentiæ incarnati Verbi. *Dominus enim unus Jeſus Chriſtus*, ſecundum ſcripturas. Sin autem vocetur apoſtolus & princeps ſacerdotum confeſſionis noſtræ, utpote ſacrificans Deo & Patri fidei confeſſionem, quæ a nobis ipſi, & per ipſum Deo & Patri offertur, nec non & ſancto Spiritui: iterum ipſum eſſe dicimus ex Deo ſecundum naturam Filium unigenitum, & non homini attribuemus præter ipſum alteri ſacerdotii nomen & ipſam rem. *Factus eſt enim mediator Dei & hominum, & conciliator * in pace; ſemetipſum dedicans in odorem ſuavitatis Deo & Patri*. Nam & dicebat: *Sacrificium & oblationem noluiſti, holocautomata & de peccato* [h] *tibi non complacuerunt, corpus autem perfeciſti mihi, tunc dixi: Ecce venio, in capite libri ſcriptum eſt de me, facere Deus voluntatem tuam*. Obtulit enim pro nobis in odorem ſuavitatis ſuum corpus, & non magis pro ſeipſo. Qua enim indigeret oblatione vel ſacrificio pro ſe, ſuperior omni peccato exiſtens ut Deus? Si enim omnes peccaverunt, & * deeſt illis gloria Dei, ſecundum quod facti ſumus nos prompti [i] ad tranſgreſſionem, & * [k] informata eſt humana natura in peccato; ipſe vero non ita, & * vincimur ob hoc gloria ejus: quomodo jam erit ambiguum, quia immolatus eſt propter nos & pro nobis agnus verus? & dicere quia obtulit ſemetipſum pro ſe & pro nobis, nullo modo * excedit impietatis [l] crimine. Deliquit enim nullo modo, neque fecit peccatum. Qua ergo opus habuit oblatione, dum peccatum non eſſet, pro quo merito fieret? Cum autem dicit de Spiritu: *Ille me glorificabit*; intelligentes recte, non ut gloria indigentem alterius dicimus unum Chriſtum & Filium a ſancto Spiritu gloriam accipere, [m] quia nec potior eo eſt, nec ſupra eum Spiritus [n] ipſius. Quoniam autem ad demonſtrationem ſuæ divinitatis utebatur ſuo Spiritu magna operatione, glorificatus eſſe ab eo dicitur; veluti ſi quidam homo dicat de inſita ſibi fortitudine, forſan vel diſciplina qualibet, Quia glorificabunt me. Quamvis enim eſt in ſubſiſtentia ſpeciali Spiritus, & intelligitur ſeparatim ſecundum quod Spiritus eſt, & non eſt Filius; ſed tamen non eſt alienus [o] ab eo. Spiritus enim veritatis nominatur, & eſt Chriſtus veritas: & effunditur ab eo, ſicut & ex Deo & Patre. [p] Operatus igitur Spiritus & per manum ſanctorum apoſtolorum miracula poſt aſcenſum domini noſtri Jeſu Chriſti ad cælos, glorificavit eum. Creditus eſt enim quia Deus ſecundum naturam eſt, iterum ipſe operans per ſuum Spiritum. Propter hoc & dicebat: *De meo accipiet, & [q] nuntiabit vobis*. Et non dicimus, quod ex participatione ſapiens eſt Spiritus & potens: omnino enim perfectus eſt, & non [r] deeſt illi quodcumque bonum. Quoniam autem Patris virtutis & ſapientiæ, quæ eſt Filius, Spiritus eſt,

br. 2. Cor. 15. al. 97. 2 Cor. 11. incruentum ſacrificium θυσίαν. Joan. 6. * dicit de ſeipſo Joan 14. Joan. 14. Hebr. 1. 1. Cor. 8. 1. Tim. 2. Epheſ. 5. * pacis, Heb. 10. ex Pſal. 39. Rom. 3. * egent gratia * infirmata * eguimus ob hoc gratia * exors erit ab impietatis crimine. * exors erit impietatis. Iſa. 53. 1. Petr. 2. Joan. 16. Ibidem. Joan. 14. Joan 16.

a Pariſ. *expoltaſſet*. b Idem codex, & *hunc*. c Idem codex, *æſtimamus*. d Idem codex, *divinæ*. BALUZII NOTÆ.
e Veteres libri, & *unum*. f Veteres libri, *inſertas applicandum eſt*.
g Pariſ. *ſubſtantiæ*. h Veteres libri, *non tibi placuit*. Sed Bellovacenſis habet *complacuit*.
i Idem codex, *tranſgreſſiones*.
k Veteres libri, *infirmata*. Hinc ergo confirmatur conjectura appoſita in margine editionis Romanæ.
l *crimine*. Deeſt in Pariſienſi. In Bellovacenſi ſcriptum eſt *crimina*. m Pariſ. *qui ante potior eſt*.
n Idem codex, *ipſius eſt*. o Idem codex *ab eo ſpiritus. Spiritus*. p Veteres libri: *Operatus*.
q Pariſ. *adnun. tabit*. r Idem codex, *deeſt alio*.

est, [a] vere est sapientia & virtus. Quoniam vero Deum unitum carni secundum subsistentiam sancta virgo genuit carnaliter, ideo & Dei genitricem dicimus eam: non quia Verbi natura essentiæ suæ initium habeat ex carne *Joan 1.* (*erat enim in principio, & Deus erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*, & ipse est [b] cælorum factor consempiternus Patri, & omnium opifex) sed sicut jam prædiximus, quoniam secundum subsistentiam uniens sibi [c] humanam [d] naturam, & ex ipso utero nativitatem sustinuit carnalem: non quia indigebat necessario propter propriam naturam & generatione temporali, & in ultimis sæculi temporibus, sed ut ipsum essentiæ nostræ benedicat initium, & eo quod peperit eum mulier, cesset jam contra omne genus hominum maledictio, transmittens ad mortem terrena nostra corpora, & illud quod dictum est: *In tristitia paries filios*, *Genes. 4.* per ipsum destructum, verum ostenderet quod *Isai. 25. secundum LXX.* per prophetæ vocem dictum est: *Devoravit mors prævalens*; & iterum: *Abstulit Deus omnem lacrymam ab omni facie*, [e] Propter hanc *Ibidem.* causam dicimus eum dispensative & ipsas benedixisse nuptias, & venisse vocatum in Cana Galilææ una cum apostolis. Hæc sapere edocti sumus tam a sanctis apostolis, quam evangelistis, & ab omni divina scriptura, & ex beatissimorum patrum vera confessione. In his omnibus & tuam reverentiam consentire oportet [*] sine omni dolo. [f] Quæ vero necessario oportet anathematizare tuam reverentiam, subjecta sunt huic nostræ epistolæ.

[*] polliceri

[g] *Duodecim anathematismi Cyrilli.*

I.

SI quis non confitetur, Deum esse secundum veritatem Emmanuel, & propter hoc Dei genitricem sanctam virginem, (genuit enim carnaliter carnem factum verbum quod est ex Deo) anathema sit.

II.

Si quis non confitetur carni secundum subsistentiam unitum esse verbum quod est ex Deo Patre, & unum esse Christum cum sua carne, eumdem ipsum videlicet Deum simul & hominem, anathema sit.

III.

[*] subsistentias Si quis in uno Christo dividit [*] substantias post adunationem, sola jungens eas conjunctione quæ est secundum dignitatem vel auctoritatem, aut potentiam, & non magis [*] concursu secundum naturalem unitionem, anathema sit.

[*] esse concursum

IV.

[h] Si quis in personis duabus, seu subsistentiis dividit voces in evangelicis vel apostolicis scriptis de Christo a sanctis dictas, aut ab ipso de se, & quasdam quidem ut homini præter Deum Verbum intelligendo specialiter applicat, quasdam vero ut Deo decentes, soli Verbo qui est ex Deo Patre, adscribit, anathema sit.

V.

Si quis audet dicere hominem deiferum esse Christum, & non magis Deum esse secundum veritatem, ut unum natura Filium, secundum quod ipsum Verbum factum est caro, & communicavit, similiter nobis sanguini & *Hebr. 2.* carni, anathema sit.

VI.

Si quis dicit Deum aut dominum [i] Christum esse Verbum quod ex Deo Patre est, & non magis eumdem confitetur simul Deum & *Joan. 1.* hominem esse, utpote facto carne Verbo secundum scripturas, anathema sit.

VII.

Si quis ait tamquam hominem purum operationem suscepisse ex Deo Verbo Jesum, & geniti gloria circumdatum esse tamquam alterum præter Deum Verbum hominem existentem, anathema sit.

VIII.

Si quis audet dicere hominem receptum adorari oportere cum Deo Verbo, & glorificari, & coappellari ut alterum cum altero, (nam qui addit, Cum, manifeste ostendit alterum cum altero adorari) & non magis una adoratione honorificat Emmanuel, & unam ei glorificationem refert propter hoc, quod *Verbum fa-* *Joan. 1.* *ctum est caro*, anathema sit.

IX.

Si quis ait unum dominum Jesum Christum glorificatum esse [k] a Spiritu, quasi aliena virtute ab illo data utentem, & ab ipso accepisse ut posset operari contra spiritus immundos, & adimplere in hominibus deitatis miracula, & non magis ejus esse Spiritum dicit, per quem & operatus est deitatis miracula, anathema sit.

X.

Principem sacerdotum & apostolum confessionis nostræ factum esse Christum divina dicit scriptura: *Obtulit enim semetipsum pro nobis in odo-* *Ephes. 5.* *rem suavitatis Deo & Patri.* Si quis ergo principem sacerdotum & apostolum nobis factum esse dicit non ipsum Deum Verbum, quando factus est caro & secundum nos homo, sed ut alterum præter ipsum specialiter hominem ex muliere: [l] & si quis dicit & pro seipso obtulisse semetipsum oblationem, & non magis pro nobis solis, (nec enim indiguit oblatione qui nescit peccatum) anathema sit.

XI.

Si quis non confitetur domini carnem vivificam esse, & propriam ipsius Verbi quod est ex Deo Patre, sed ut altero quodam præter ipsum, conjuncto ei secundum dignitatem, sive ut solam divinam inhabitationem habente, non magis vivificam, sicut dixi, quia facta est caro propria Verbi quod omnia vivificare valet, anathema sit.

XII.

Si quis non confitetur Dei Verbum passum *Coloss. 1.* carne, & crucifixum esse carne, & mortem gustasse carne, factum etiam primogenitum ex mortuis secundum quod vita est, & vivificus ut Deus, anathema sit.

Et

BALUZII NOTÆ

a Idem codex, *est vere & sapientia.*
b Idem codex, *seculorum.* c Bellovac. *humanum.* Paris. *humano.*
d *naturam*, Deest in codicibus antiquis. e Veteres libri; *Propter hanc enim causam.*
f Iidem libri, *Quæ vero sunt necessario anathematizare.* g Titulus iste non habetur in libris antiquis.
h Veteres libri: *Si quis personis.* i Paris. *Christi.* k Veteres libri, *ab spiritu.*
l Iidem libri, *aut si quis dicit.*

Et collatione facta eorum quæ a sanctis patribus dicta sunt, & eorum quæ Cyrillus religiosæ memoriæ in prolatis duabus epistolis scripsit ad epistolam Nestorii, & testimonia ejusdem Nestorii prolata, & sic manifestata impietate Nestorii, facta est depositio ejus. Et hæc quidem est pars gestorum quæ Epheſi acta sunt. Pars autem gestorum quæ Chalcedone habita sunt de epistola sanctæ memoriæ Leonis, ita habet.

secunda [a] *Ex* * *tertia actione eorum quæ Chalcedone sunt acta.*

MAgnificentissimi & gloriosissimi judices & amplissimus senatus dixerunt: Priore conventu de damnatione beatæ memoriæ Flaviani & Eusebii religiosissimi episcopi inquisitio facta est, & omnibus nobis manifestum est constitutum, [b] quam juste & secundum consequentiam provenit examinatio; & ostensi sunt tunc crudeliter & non decenter damnati. Quæ nobis igitur visa sunt super hoc capitulo fieri oportere, tunc per interlocutiones vobis manifesta facta sunt. Nunc autem quærendum & judicandum, ut vera fides contineatur, pro qua maxime & concilium factum est. Scientes igitur quia & Deo rationem reddituri estis tam pro propriis animabus singuli vestrum, [c] quam pro nostris omnibus, qui & doceri quæ ad religionem pertinet recte desideramus, & omnem ambiguitatem auferri; ex omnium sanctorum patrum concordia & consensu, & consona expositione & doctrina, festinate sine ullo timore & gratia atque inimicitia fidem puram exponere, ita ut qui videntur non eadem [d] cum omnibus sapere, per veritatis agnitionem ad concordiam revocentur. Scire enim vos volumus, quia tam sacratissimus & piissimus orbis terræ dominus, quam nos, catholicam fidem a sanctis trecentis decem & octo, & a sanctis centum quinquaginta, nec non etiam & a ceteris sanctissimis & gloriosissimis patribus traditam custodimus, & secundum ipsa credimus.

Et recitato symbolo trecentorum decem & octo sanctorum patrum, [e] nec non expositione centum quinquaginta sanctorum patrum, & epistolis sanctæ memoriæ Cyrilli, oblata est legenda & epistola sanctæ memoriæ Leonis, quæ sic habet.

Dilectissimo fratri Flaviano Leo episcopus.

LEctis dilectionis tuæ litteris, quas miramur fuisse tam feras, & gestorum episcopalium ordine recensito, tandem quid apud vos scandali contigerit, atque contra integritatem fidei exortum fuisset, agnovimus: & quæ prius videbantur occulta, nunc nobis relata patuerunt. Quibus Eutyches, qui presbyteri nomine honorabilis videbatur, multum imprudens & nimis imperitus ostenditur: ut etiam de ipso dictum sit a propheta: *Noluit intelligere ut bene ageret: iniquitatem meditatus est in cubili suo.* Quid autem iniquius, quam impia sapere, & sapientioribus doctioribusque non credere? Sed in hanc insipientiam cadunt, qui cum ad cognoscendam veritatem aliquo impediuntur obscuro, non ad propheticas voces, non ad apostolicas litteras, nec ad evangelicas auctoritates, sed ad semetipsos recurrunt: & ideo magistri erroris existunt, quia veritatis discipuli non fuerunt. Quam enim eruditionem de sacris novi & veteris testamenti paginis acquisivit, qui nec ipsius quidem symboli initia comprehendit? & quod per totum mundum omnium [f] regeneratorum voce depromitur, istius adhuc senis corde non capitur? Nescius igitur quid deberet de Dei Verbi incarnatione sentire, nec volens ad promerendum [g] intelligentiæ lumen in sanctarum scriptutarum latitudine laborare, illam saltem communem & indiscretam confessionem solicito [h] apprehendisset auditu, [i] qua fidelium universitas profitetur credere se in Deum Patrem omnipotentem, & in Jesum Christum Filium ejus unicum, dominum nostrum, qui natus est de Spiritu sancto [k] ex Maria virgine, quibus tribus sententiis omnium fere hæreticorum machinæ destruuntur. Cum enim Deus & omnipotens & [l] æternus Pater creditur, consempiternus eidem Filius demonstratur, in nullo a Patre differens, quia de Deo Deus, de omnipotente omnipotens, de æterno natus est coæternus: non posterior tempore, non inferior potestate, non dissimilis gloria, non divisus essentia. Idem vero sempiterni genitoris unigenitus sempiternus, natus est de Spiritu sancto [m] ex Maria virgine. Quæ nativitatis temporalis illi nativitati divinæ & sempiternæ nihil minuit, nihil contulit, sed [n] totam se reparando homini, qui erat deceptus, impendit, ut & mortem vinceret, & diabolum, qui mortis habebat imperium, sua virtute destrueret. Non *Hebr. 2.* enim superare [o] nos possemus peccati & mortis auctorem, nisi naturam nostram ille susciperet, & suam faceret, quem nec peccatum contaminare, nec mors potuit detinere. Conceptus quippe est de Spiritu sancto intra uterum [p] matris virginis, quæ [q] ita illum salva virginitate edidit, quemadmodum salva virginitate concepit. Sed si de hoc Christianæ fidei fonte purissimo sincerum intellectum haurire non poterat, quia splendorem perspicuæ veritatis obcæcatione sibi propria tenebrarat, doctrinæ se evangelicæ subdidisset, dicente Matthæo: *Liber* *Matth. 1.* *generationis Jesu Christi, filii David, filii Abraham*, apostolicæ quoque prædicationis expetisset instructum, & legens in epistola ad Romanos: *Paulus servus Jesu Christi, vocatus apostolus, segregatus in evangelium Dei, quod ante promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem*; ad propheticas paginas piam solicitudinem contulisset, & * [r] inveniens promissio- * inveniſſet

---

a Vide præfationem nostram ad Concilium Chalcedonense cap. 6.
b Paris. *quam injuste.* c Veteres libri, *quam & pro nostris.* d Paris. *cum hominibus.*
e Idem codex, *necnon & expositione.* f Veteres libri & edit. *regenerandorum.*
g Veteres libri & edit. *lumen intelligentia.* h Idem libri & edit. *recepisset.*
i Veteres libri *quam.* k Hæc lectio irrepsit ex margine veterum editionum, quæ in textu habent & *Maria*; quam lectionem confirmant vetera exemplaria.
l *æternus.* Deest in eisdem antiquis exemplaribus & in gestis Concilii Chalcedonensis.
m Bellovac. & Paris. *de.* n Paris. *sed totum.*
o Vocem *nos* neque veteres libri agnoscunt neque veteres editiones.
p Veteres libri & edit. *virginis matris.* q Idem libri & edit. *illum ita.*
r Hæc lectio, quam omnes veteres libri confirmant, optima est, & caret suspicione falsitatis.

BALUZII NOTÆ

missionem Dei ad Abraham dicentis: *In se-*
Genes. 22. *mine tuo benedicentur omnes gentes*: ne de hujus seminis proprietate dubitaret, secutus fuisset apostolum dicentem: *Abrahæ dictæ sunt promissiones, & semini ejus*. Non dicit? Et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno, *Et*
Isai. 7. *semini tuo*, quod est Christus. Isaiæ quoque prædicationem interiore apprehendisset auditu dicentis: [a] * *Ecce in utero* [b] *concipiet, & pariet*
* Ecce virgo *Filium, & [c] vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod [d] est interpretatum. Nobiscum Deus*. Ejusdemque prophetæ fideliter verba legisset: *Puer*
Matth. 2. Isai. 9. *natus est nobis, [e] & Filius datus est nobis, cujus potestas super humeros ejus, & vocabunt nomen ejus, magni consilii angelus, admirabilis, consiliarius, Deus fortis, princeps pacis, pater futuri sæculi*. Nec [f] frustratorie loquens, ita verbum diceret carnem factum, ut editus utero virginis Christus, haberet formam hominis, & non haberet materni corporis veritatem. An forte ideo putavit dominum Jesum Christum non nostræ esse naturæ, quia missus ad beatam
Luc. 1. Mariam angelus ait: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi; ideoque & quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei*: ut quia conceptus virginis divini fuit operis, non de natura concipientis fuerit caro concepti? Sed non ita intelligenda est illa generatio singulariter mirabilis, & mirabiliter singularis, ut per novitatem creationis, proprietas remota sit generis. Fecunditatem enim virgini Spiritus sanctus dedit, veritas autem corporis sumpta de corpore est, & ædificante sibi sapientia domum, *Verbum caro fac-*
Prov. 9. Joan. 1. *tum est, & habitavit in nobis*, hoc est, in ea carne quam sumpsit ex homine, & quam Spiritu vitæ [g] rationalis animavit. Salva igitur proprietate utriusque naturæ, & in unam coeunte personam, suscepta est a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab æternitate [h] mortalitas: & ad resolvendum conditionis nostræ debitum, natura inviolabilis naturæ est unita passibili, ut quod nostris remediis congruebat,
1. Tim. 2. unus atque idem *mediator Dei & hominum homo Christus Jesus*, & mori posset ex uno, & mori non posset ex altero. Integra ego veri hominis perfectaque natura, verus natus est Deus: totus in suis, totus in nostris. Nostra autem dicimus, quæ in nobis ab initio creator condidit, & quæ reparanda suscepit. Nam illa quæ deceptor intulit, & homo deceptus admisit, nullum habuerunt in salvatore vestigium. Nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideo nostrorum fuit particeps delictorum. Assumpsit formam servi sine sorde peccati, humana augens, divina non minuens: quia exinanitio illa, qua se invisibilis visibilem præbuit, & creator ac dominus omnium rerum, unus voluit esse mortalium, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis. Proinde qui manens in forma Dei fecit hominem, [i] idem forma servi factus est homo. Tenet enim sine defectu proprietatem

A suam utraque natura: & sicut formam servi Dei forma non adimit; ita formam Dei servi forma non minuit. Nam quia gloriabatur diabolus hominem sua fraude deceptum, divinis caruisse muneribus, & immortalitatis dote nudatum, duram mortis subiisse sententiam, seque in malis suis quoddam de prævaricatoris consortio invenisse solatium; Deum quoque, justitiæ exigente ratione, erga hominem quem in tanto honore condiderat, propriam mutasse sententiam: opus fuit secreti dispensatione consilii, ut incommutabilis Deus, cujus voluntas non potest sua benignitate privari, primam [k] erga nos pietatis suæ dispositionem sacramento occultiore compleret,
B & homo diabolicæ iniquitatis versutia actus in culpam, contra Dei propositum non periret. Ingreditur ergo hæc mundi infirma Filius Dei, de cælesti sede descendens, & a paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine, quia invisibilis in suis, visibilis factus est in nostris: incomprehensibilis, voluit comprehendi: ante tempora manens, esse cœpit ex tempore: universitatis dominus, servilem formam, obumbrata majestatis suæ immensitate, suscepit: impassibilis Deus, non dedignatus est [l] esse homo passibilis; & immortalis mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate generatus, quia inviolata virginitas concupiscentiam [m] nescivit, car-
C nis materiam ministravit. Assumpta est igitur de matre domini natura, non culpa: nec in domino Jesu Christo ex utero virginis genito, quia nativitas est mirabilis, [n] ideo natura est dissimilis. Qui enim [o] verus est Deus, idem verus est homo: & nullum est in hac unitate mendacium, dum invicem sunt & humilitas hominis, & altitudo deitatis. Sicut enim Deus non mutatur miseratione, ita homo non consumitur dignitate. Agit enim utraque forma cum alterius communione quod proprium est; Verbo scilicet operante quod Verbi est, & carne exequente quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis: & sicut Verbum ab æqualitate paternæ
D gloriæ non [p] recessit, ita caro naturam nostri generis non reliquit. Unus enim idemque est ([q] quod sæpe dicendum est) vere Dei Filius, & vere hominis Filius: Deus per id, quod
Joan. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*: homo per id, quod *Verbum caro factum est, & habitavit in*
Ibidem. *nobis*. Deus per id, quod *omnia per ipsum fa-*
Galat. 4. *cta sunt & sine ipso factum est nihil*: homo per id, quod *factus est ex muliere, [r] factus est sub lege*. Nativitas carnis, manifestatio est humanæ naturæ: partus virginis, divinæ est virtutis indicium. Infantia parvuli, ostenditur humilitate cunarum: magnitudo altissimi, declaratur vocibus angelorum. Similis est rudimentis hominum, quem Herodes * impie mo-
* impius Matth. 2. litur occidere; sed dominus est omnium, quem Magi [s] gaudentes veniunt suppliciter adorare.

Jam

BALUZII NOTÆ.

a Legendum: *Ecce virgo in utero*. Mendum est typographicum editionis Labbeanæ.
b Bellovac. *accipit*; c Paris. *vocabitur*. d Idem codex, *interpretatur*.
e Conjunctio deest in codicibus calamo exaratis. f Paris. *frustratoria eloquentia*.
g Veteres libri & edit. *rationalis*. h Paris. *mors*. i Veteres libri non habent vocem *idem* in hoc loco.
k Paris. & veteres edit. *erga nos dispositionem pietatis suæ*. Sic etiam Bellovac, nisi quod habet *expositionem*.
l Veteres libri, *homo esse*. m Idem libri, *nescivit & carnis*.
n Bellovac. *ideo nostra natura est*. Parisiensis habet *nostri*. o Veteres libri & edit. *verus Deus*.
p Veteres libri & edit. *recedit*. q *quod sæpe dicendum est*. Hæc desunt in codice Parisiensi. Vide supra.
r Veteres libri, *factus sub lege*. s Veteres libri & edit. *gaudent suppliciter*. Vide supra.

Jam cum ad præcursoris sui Joannis baptis-
mum venit, ne lateret, quod carnis velamine
divinitas tegeretur, vox Patris de cælo into-
nans, dixit : *Hic est Filius meus dilectus, in*
Matth. 3. *quo mihi bene complacuit*. Quem itaque sicut
Matth. 4. hominem diabolica tentat astutia, eidem sicut
Mars. 11. Deo angelica famulantur officia. Esurire, siti-
Joan. 6. re, lassescere, atque dormire, evidenter hu-
Joan. 4. manum est: sed quinque panibus quinque mil-
lia hominum satiare, & largiri Samaritanæ
aquam vivam, cujus haustus bibenti præstet
ne ultra jam sitiat; supra dorsum maris plan-
tis non [a] subsidentibus ambulare, & elationes
Matth. 14. fluctuum increpata tempestate consternere, si-
ne ambiguitate divinum est. Sicut ergo, ut
Joan. 11. multa præteream, non ejusdem naturæ est fle-
re miserationis affectu amicum mortuum, &
eumdem, remoto quatriduanæ aggere sepultu-
ræ, ad vocis imperium excitare redivivum, [b]
aut in ligno pendere, & in noctem luce con-
versa omnia elementa tremefacere; aut clavis
transfixum esse, & paradisi portas fidei latro-
nis aperire: ita non ejusdem naturæ est, di-
Matth. 27. cere: *Ego & Pater unum sumus*; & dicere:
Luc. 23. *Pater major est*. Quamvis enim in domino Je-
su Christo, Dei & hominis una persona sit;
Joan 10. aliud tamen est unde in utroque communis
Joan. 14. est contumelia, aliud unde communis est glo-
ria. De nostro enim illi est minor Patre hu-
manitas, de Patre illi est æqualis cum Patre
divinitas. [c] Propter hanc unitatem personæ in
utraque natura intelligendam, & filius homi-
nis [d] legitur descendisse de cælo, cum Filius
Dei carnem de ea virgine de qua est natus
assumpserit. Et rursus, Filius Dei crucifixus
dicitur ac sepultus, cum hæc non in divinita-
te ipsa, qua unigenitus consempiternus & con-
substantialis est Patri, sed in naturæ humanæ
sit infirmitate perpessus. Unde unigenitum Fi-
lium Dei crucifixum & sepultum, omnes et-
iam in symbolo confitemur, secundum illud [e]
1. Cor. 2. apostoli dictum: *Si enim cognovissent, nunquam*
dominum majestatis crucifixissent. Cum autem
ipse dominus noster atque salvator fidem disci-
pulorum suis interrogationibus erudiret: [f]
Matth. 16. *Quem*, inquit, *dicunt homines esse filium homi-*
nis? cumque illi diversas aliorum opiniones re-
texuissent: *Vos*, ait, *quem me* [g] *esse dicitis?*
Me utique, qui sum filius hominis, & [h] quem
forma servi atque in veritate carnis aspicitis,
quem [i] *me esse dicitis?* [k] Ubi beatus Petrus
divinitus inspiratus, & confessione sua omni-
bus gentibus profuturus, *Tu es*, inquit, *Chri-*
Ibidem. *stus Filius Dei vivi*. Nec immerito beatus est
pronuntiatus a domino, & a principali petra
soliditatem & virtutis traxit & nominis, qui
per revelationem Patris eumdem & Dei Fi-
lium est confessus, & Christum, quia unum
horum sine alio receptum non proderat ad sa-
lutem: & æqualis erat periculi, dominum Je-
sum Christum aut Deum tantummodo sine
homine, aut sine Deo solum hominem credi-
disse. Post resurrectionem vero domini, quæ
utique veri corporis fuit, quia non aliter est
resuscitatus, quam qui fuerat crucifixus & mor-
tuus, quid aliud quadraginta dierum mora ge-
stum est, quam ut fidei nostræ integritas ab Act. 1. Joan 20.
omni caligine mundaretur? Colloquens enim
cum discipulis suis, & cohabitans atque con- Ibidem.
versens, & pertractari se diligenti curiosoque
contactu ab eis, quos dubietas perstringebat,
admittens, ideo & [l] clausis ad discipulos ja- Luc. 24.
nuis introibat: & flatu suo dabat Spiritum Joan. 20.
sanctum, & donato intelligentiæ lumine, [m] sa-
crarum scripturarum occulta pandebat: & rur-
sus idem vulnus lateris, fixuras clavorum, &
omnia recentissimæ passionis signa monstrabat,
dicens. [n] *Videte manus meas, & pedes, quia* Luc. 24.
ego ipse sum: palpate & videte, quia spiritus
carnem & ossa non habet, sicut me videtis ha-
bere: ut agnosceretur in eo proprietas divinæ
humanæque naturæ individua permanere, [o] &
ita sciremus Verbum non hoc esse quod car-
nem, & ut unum Dei Filium & Verbum con-
fiteremur & carnem. Quo fidei sacramento
Eutyches iste nimium æstimandus est vacuus,
qui naturam nostram in [p] unigenito Dei nec
per utilitatem mortalitatis, nec per gloriam
resurrectionis agnovit: nec sententiam beati
apostoli & evangelistæ Joannis expavit, dicen-
tis: *Omnis spiritus qui confitetur* [q] *Jesum in* Jesum Chri-
carne venisse, ex Deo est: & omnis spiritus qui stum in carne
[r] *solvit* [s] *Jesum, ex Deo non est, & hic est* [t]
antichristus. Quid autem est solvere Jesum,
nisi humanam ab eo separare naturam, & [t]
sacramentum fidei, per quod unum salvati su-
mus, impudentissimis vacuare figmentis? Ca-
ligans vero circa naturam corporis Christi, ne-
cesse est ut etiam in passione ejus eadem ob-
cæcatione desipiat. Nam si crucem domini non
putat falsam, & susceptum pro mundi salute
supplicium verum fuisse non dubitat, cujus
credit mortem, agnoscat & carnem: nec dis-
fiteatur nostri corporis hominem, quem co-
gnoscit fuisse passibilem; quoniam negatio ve-
ræ carnis, negatio est etiam corporeæ passio-
nis. Si ergo Christianam suscipit fidem, & a
prædicatione evangelii suum non avertit audi-
tum, videat quæ natura transfixa clavis pepen-
derit in crucis ligno, & aperto per militis lan-
ceam latere crucifixi, intelligat unde sanguis Joan. 19.
& aqua [u] effluxerint, ut ecclesia Dei & lava-
cro rigaretur & poculo. [x] Audiat & beatum 1. Petr. 1.
Petrum apostolum prædicantem, quod sanctifi-
catio Spiritus per aspersionem [y] fiat sanguinis
Christi. Nec transitorie legat ejusdem apostо-
li verba dicentis: *Scientes quod non corruptibi-* Ibidem.
libus argento [z] *vel auro redempti estis de vana*
ve-

BALUZII NOTÆ.

a Veteres libri, *demergentibus*. b Idem libri, *aut ligus*.
c Idem libri. *Propter hanc ergo unitatem*: d Paris. *intelligitur*.
e Idem codex, *Apostolicum*. f Veteres libri: *Quem me, inquit*. g Veteres libri & edit. *dicetis esse*.
h Legendum, *quem in forma*. Error est typographicus editionis Labbeanæ.
i Veteres libri, *esse me*. Sic etiam veteres editiones. k Paris. *Cui*.
l Veteres edit. *clausis ostiis ad discipulos introibat*. Sic etiam veteres libri, nisi quod Parisiensis legit *introivit*.
m Veteres libri, *sanctarum*.
n *Videte ma. me. & pe. quia ego ipse sum*. Hæc desunt in antiquis codicibus & editionibus.
o Conjunctio deest in antiquis codicibus. p Veteres libri, *unigenito Deo*.
q Legendum, *Jesum Christum in carne*. Mendum est typographicum editionis Labbeanæ.
r Veteres libri & edit. *solvit Jesum Christum*. Istud vero est editionis Romanæ.
t Bellovac. *antichristi*. t Vox *fidei* desideratur in codice Parisiensi.
u Veteres libri, *fluxerit*. x Veteres libri & hoc & in Concilio Chalcedonensi non habent conjunctionem.
y Paris. *fit*. Bellovac. mendose *sic*. z Veteres libri & edit. *& aure*.

vestra conversatione paterna traditionis, sed pretioso sanguine quasi agni Incontaminati & immaculati Jesu Christi. Beati quoque Joannis apostoli testimonio non resistat dicentis: [a] *Et sanguis* [b] *Jesu Filii Dei emundat nos ab omni peccato.* Et iterum: *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra.* [c] *Et quis est qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Jesus est Filius Dei? Hic est qui venit per aquam & sanguinem Jesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua & sanguine. Et Spiritus est qui testificatur quoniam Christus est veritas. Quia tres sunt qui testimonium dant, Spiritus, aqua, & sanguis: & hi tres unum sunt.* Spiritus utique sanctificationis, & sanguis redemptionis, & aqua baptismatis, quæ tria unum sunt, & individua manent, nihilque eorum a sui connexione sejungitur: quia catholica ecclesia hac fide vivit ac proficit, ut [d] in Christo Jesu nec sine vera divinitate humanitas, nec sine vera credatur humanitate divinitas. Cum autem ad interlocutionem examinis vestri Eutyches responderit, dicens: Confiteor ex duabus naturis fuisse dominum nostrum ante adunationem, [e] post adunationem vero unam naturam confiteor: miror tam absurdam, tamque perversam [f] ejus professionem nulla judicantium increpatione reprehendam, & sermonem nimis insipientem nimisque blasphemum ita omissum, quasi nihil quod offenderet, esset auditum, cum tam impie duarum naturarum ante incarnationem unigenitus Dei Filius fuisse dicatur, quam nefarie, postquam Verbum caro factum est, natura in eo singularis asseritur. Quod ne Eutyches ideo vel recte vel tolerabiliter æstimet dictum, quia nulla vestra est sententia confutatum, dilectionis tuæ diligentiam commonemus, frater carissime, ut si per inspirationem misericordiæ Dei ad satisfactionem causa [g] perducitur, imprudentia hominis imperiti etiam ab hac sensus sui * peste [h] per te purgetur. Qui quidem, sicut gestorum ordo patefecit, bene cœperat a sua persuasione discedere, cum vestra sententia coarctatus, profiteretur se dicere quod ante non dixerat, & ei fidei acquiescere, cujus prius fuisset alienus. Sed cum anathematizando impio dogmati [i] noluisse præbere consensum, intellexit eum fraternitas vestra in sua manere perfidia, dignumque esse qui judicium condemnationis exciperet. De quo si fideliter atque utiliter dolet, & quam recte mota sit episcopalis auctoritas, vel sero cognoscit, vel si ad satisfactionis plenitudinem omnia quæ ab eo male sunt sensa, viva voce & præsenti subscriptione damnaverit, non erit reprehensibilis erga correctum quantacumque miseratio: quia dominus noster verus & bonus pastor, *qui animam suam posuit pro ovibus suis, & qui venit animas hominum salvare, non perdere*, imitatores nos suæ vult esse pietatis, ut peccantes quidem justitia coerceat, conversos autem misericordia non repellat. Tunc enim demum fructuosissime fides vera defenditur, quando etiam a sectatoribus suis opinio falsa damnatur. Ad omnem vero causam pie ac fideliter exequendam, fratres nostros [k] Julianum episcopum, & Renatum presbyterum [l] tituli sancti Clementis, sed & filium meum Hilarium diaconum vice nostra direximus: quibus Dulcitium notarium nostrum, cujus fides nobis [m] est sæpe probata, sociavimus, [n] confidenter adfuturum divinitatis auxilium, ut is qui erraverat, damnata sensus sui pravitate solvetur.

1. Joan. 1. 2. Joan. 5.

macula

Joan. 10. Luc. 9

[o] *Ex eadem actione.*

Act. 2.

Atticus reverendissimus episcopus Nicopolitanæ civitatis dixit: Quoniam præstitit magnificentia vestra suarum aurium facilitatem cum patientia, precamur & inducias dari nobis, ut intra paucos dies tranquilla mente & [p] non turbato animo, quæ Deo placent: [q] a sanctis patribus ordinentur. Quoniam vero nunc domini nostri & sanctissimi patris & archiepiscopi Leonis, adornantis apostolicam sedem, lecta est epistola, oportet vero & beatæ memoriæ Cyrilli epistolam scriptam ad Nestorium (in qua jubet eum consentire duodecim capitulis) & hanc dari nobis, ut in tempore disceptationis parati inveniamur. Reverendissimi episcopi clamaverunt: Si jubetis dari nobis inducias, petimus patres perscrutari. Magnificentissimi judices & amplissimus senatus dixerunt: Differatur audientia usque ad quinque dies, ut inter hos conveniens vestra sanctitas ad sanctissimum archiepiscopum Anatolium, communiter de fide tractetis; ut qui dubitant, doceantur.

Ex quarta actione ejusdem sancti concilii.

Magnificentissimi & glorioissimi judices & amplissimus senatus dixerunt: Unusquisque reverendissimorum episcoporum hujus præsentis sancti concilii, quomodo credit per scripturam sine aliquo metu, Deum præ oculis habens, festinet exponere, sciens quia sacratissimus & piissimus [r] dominus noster secundum expositionem sanctorum patrum trecentorum decem & octo, & secundum expositionem sanctorum centum quinquaginta, qui post hæc collecti sunt, & [s] secundum canonicas epistolas & expositiones sanctorum patrum, Gregorii, Basilii, Hilarii, Athanasii, Ambrosii, & Cyrilli canonicas duas epistolas, quæ sunt in primo Ephesino publicatæ concilio atque infirmatæ, credit, nullo modo ab eorum fide [t] * accedens. Nam & reverendissimus archiepiscopus senioris Romæ Leo pro contentione quæ ab Eutyche infideliter contra catholicam religionem facta est, videtur ad reverendissimæ memoriæ Flavianum epistolam direxisse.

* recedens

Et

BALUZII NOTÆ.

a Veteres libri, *& sanguinis*. b Paris. *Jesu Christi filii*. c Veteres libri & editiones; *Quis est*.
d *in Christo Jesu*. Hæc addita sunt ab editoribus Romanis, cum neque in antiquis editionibus legantur neque in veteribus codicibus. e Veteres libri & edit. *post vero adunationem*.
f Vox *ejus* non habetur in antiquis codicibus. g Paris. *perducatur*.
h *per te*. Hæc desunt in antiquis codicibus & editionibus:
i Legendum, *noluisset*. Error est typographicus editionis Labbeanæ. k Veteres libri, *Julium*;
l *tituli sancti Clementis*. Hæc desunt in antiquis codicibus. m Veteres libri *esset* tantum.
n Legendum, *confidentes*. Et hic quoque error est editionis Labbeanæ: *hic emendatum*.
o Paris. *Item ex eadem actione*. p Paris. *inturbato*. q Idem codex, & *ea a sanctis*,
r Veteres libri & edit. *noster dominus*. s Vocem *secundum* veteres libri non habent in hoc loco,
t Legendum, *recedens*, Mendum est typographicum editionis Labbeanæ: *hic sublatum*;

Et post alia.

Glorioſiſſimi judices & ampliſſimus ſenatus dixerunt : Quoniam ſancta evangelia poſita a reverentia veſtra * perſpeximus, ſinguli reverendiſſimi epiſcopi qui convenerunt doceant ſi expoſitio trecentorum decem & octo ſanctorum patrum qui olim in Nicæa collecti ſunt, & poſt hæc centum quinquaginta qui in regia congregati ſunt civitate, conſonat epiſtolæ reverendiſſimi papæ Leonis.

perſpecimus

Anatolius reverendiſſimus epiſcopus regiæ [a] Conſtantinopolis dixit : Epiſtola ſanctiſſimi & apoſtolici archiepiſcopi Leonis conſonat ſymbolo trecentorum decem & octo ſanctorum patrum qui apud Nicæam, & centum quinquaginta qui apud Conſtantinopolim poſtea ſunt collecti, qui eamdem fidem confirmaverunt : [b] ſed & iis quæ in Epheſo ſub beatiſſimo & ſanctiſſimo Cyrillo geſta ſunt ab univerſali & ſancto concilio, quando maledictum Neſtorium condemnavit. Quapropter conſenſi, & eidem epiſtolæ libenter ſubſcripſi.

Paſchaſinus & Lucentius viri reverendiſſimi epiſcopi, & Bonifacius vir reverendiſſimus preſbyter, vicarii ſedis apoſtolicæ, per Paſchaſinum dixerunt : Manifeſtum eſt, nec poterit dubitari, unam fidem beatiſſimi papæ ſedis apoſtolicæ rectoris Leonis cum trecentorum decem & octo apud Nicæam patrum concordare, atque ſervari ; ſed & centum quinquaginta apud Conſtantinopolim congregatorum ſacerdotum, qui eamdem fidem firmaverunt : ſed & Cyrilli ſanctæ recordationis viri apud Epheſum (quando Neſtorius pro ſuo errore damnatus eſt) ſtatuta in nullo penitus diſcordare. Ideoque etiam beatiſſimi papæ Leonis epiſtola, quæ eamdem fidem expoſuiſſe pro erroris Eutychis cauſa dignoſcitur, uno ſenſu unoque ſpiritu videtur illi fidei eſſe conjuncta.

Maximus reverendiſſimus epiſcopus Antiochiæ Syriæ dixit : Concordat epiſtola ſanctiſſimi archiepiſcopi [c] regiæ Romæ Leonis expoſitionibus trecentorum decem & octo apud Nicæam ſanctorum patrum, & centum quinquaginta apud Conſtantinopolim novam Romam, & in Epheſo a [d] ſanctiſſimo Cyrillo expoſitæ fidei, & ſubſcripſi.

Stephanus reverendiſſimus Epiſcopus Epheſi dixit : Conſonat, & ſubſcripſi.

Diogenes reverendiſſimus epiſcopus Cyzici dixit : Conſonat, & ſubſcripſi.

Et cum omnes ſequenter eadem interlocuti eſſent, omnes reverendiſſimi epiſcopi clamaverunt : Omnes conſentimus, omnes confitemur, omnes ſimiliter credimus, omnes eadem ſapimus : ſic ſapimus, ſic credimus.

Sancta ſynodus dixit : Ex his quæ recitata ſunt, manifeſtum factum eſt, quomodo ſanctæ ſynodi ea quæ apud eas proferuntur, probare ſolent. Cum enim illi ſanctiſſimi viri qui recitatas epiſtolas ſcripſerunt, ſic ſplenduerunt, tamen epiſtolarum [e] earum comprobationem non ſimpliciter, nec ſine inquiſitione fecerunt, niſi per omnia cognoviſſent conſonare eas expoſitioni & doctrinæ ſanctorum patrum, ad quam & collatio facta eſt. Unde omnes qui in ſynodo fuerunt, una voce & conſonantia uſi ſunt. Hanc igitur regulam ſequentes, perſpicimus recitari definitionem pro fide expoſitam a ſancto Chalcedonenſi concilio. Et cum ſuſcepiſſet Stephanus reverendiſſimus diaconus & notarius & inſtrumentarius, recitavit.

SAncta & magna & univerſalis ſynodus, quæ ſecundum gratiam Dei & decretum piiſſimorum imperatorum Valentiniani & Marciani Auguſtorum, congregata eſt in Chalcedonenſi civitate, metropoli provinciæ Bithyniæ, in baſilica ſanctæ ac triumphatricis martyris Euphemiæ, ſtatuit, quæ ſubter comprehenſa ſunt. Concil. Chalc. act. 2.

Dominus & ſalvator noſter Jeſus Chriſtus, fidei [f] agnitione proprios confirmans diſcipulos, ait : *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis* : [g] ut nulla fidei diſſenſio inter proximos oriatur, ſed ex æquo veritatis prædicatio oſtendatur. Sed quia non deſinit malignus in ipſis pietatis ſeminibus zizania ſua inſerere, & novi quiddam adverſus veritatem ſemper excogitare ; idcirco dominus noſter humano generi [h] ſolite cupiens providere, piiſſimum hunc & fideliſſimum imperatorem erexit ad zelum : qui undique ſacerdotum pontifices ad ſe convocavit, ut gratia domini noſtri Jeſu Chriſti cooperante, omnem mendacii peſtilentiam ab ovibus Chriſti removeat, eaſque veritatis germinibus reficiat. Quod & communi decreto peregimus, erroris quidem ſectam abjicientes, & puram & rectam patrum fidem renovantes, trecentorum decem & octo patrum ſymbolum omnibus prædicantes : & [i] velut * patres alios centum quinquaginta huic piiſſimo titulo conſentientes notavimus, qui poſt hæc in ampliſſima urbe Conſtantinopolitana [k] convenientes, etiam ipſi eamdem fidem conſignaverunt. Statuimus igitur, ordinem & omnes fidei formulas cuſtodientes, [l] & nos ſanctæ etiam ſynodi dudum Epheſi factæ, cujus fuerunt auctores venerabilis memoriæ Cæleſtinus Romanæ urbis, & Cyrillus Alexandrinæ eccleſiæ ſacerdotes, ut præfulgeat quidem recta & inculpabilis fidei expoſitio trecentorum decem & octo ſanctorum ac beatiſſimorum patrum qui in Nicæa ſub Conſtantino piæ memoriæ imperatore convenerunt : obtinere autem & centum quinquaginta ſanctorum patrum qui in urbe Conſtantinopolitana convenerunt, decretum, ad peremptionem quidem ſectarum tunc pullulantium, confirmationem vero ipſius catholicæ atque apoſtolicæ noſtræ fidei. Joan. 14.

* horum domeſticos

[m] *Symbolum trecentorum decem & octo ſanctorum patrum qui in Nicæa convenerunt.*

CRedimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium

a Pariſ. *Conſtantinopolitanæ.* b Veteres libri, *ſed & in his.* c Pariſ. *regiæ urbis Romæ.* BALUZII NOTÆ.
d Bellovac. *ſanctiſſimo Epiſcopo Cyrillo.* e Veteres libri, *eorum.*
f Veteres libri, *agnitionem propriis confirmans diſcipulis.* g Pariſ. *ut ne ulla.*
h Veteres libri, *ſolito.* i Bellovac. *velut ſuos patres.* Pariſ. *velut ſuos fratres.*
k Veteres libri addunt, *centum quinquaginta.* l Pariſ. *& nos etiam ſanctæ.*
m Idem codex : *Incipit ſymbolum.* Ceterum iſtud & ſequens deſunt in codice Pariſ. cum parte quadam verborum quæ ſequuntur in ſynodo Chalcedonenſi, ex qua iſta deſcripta ſunt.

lium conditorem. Et in unum dominum Jesum Christum, Filium Dei, de Patre natum unigenitum, hoc est, de substantia Patris: Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero: natum, non factum, homousion Patri, hoc est, ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt quæ in cælo & quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus, & homo factus, passus est, & resurrexit tertio die, & ascendit in cælos, inde venturus judicare vivos & mortuos. Et in sanctum Spiritum. Eos autem qui dicunt, Erat aliquando quando non erat; & antequam nasceretur non erat, & quia ex non extantibus factus est, aut ex alia subsistentia vel substantia dicunt esse, aut convertibilem aut mutabilem Filium Dei, anathematizat catholica & apostolica Ecclesia.

Symbolum centum quinquaginta patrum.

CRedimus in unum Deum, Patrem omnipotentem, factorem [a] cæli ac terræ, visibilium omnium & invisibilium. Et in unum dominum nostrum Jesum Christum, Filium Dei unigenitum, ex Patre natum ante omnia sæcula; Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero: natum, non factum, homousion Patri, hoc est, ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt. Qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto [b] ex Maria virgine, homo factus, crucifixus est pro nobis sub Pontio Pilato, & sepultus, tertio die resurrexit, [c] ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Patris, iterum venturus est in gloria judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Et in Spiritum sanctum dominum & vivificatorem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio coadorandum & conglorificandum, qui locutus est per prophetas. In unam catholicam & apostolicam ecclesiam. Confitemur unum baptisma in remissionem peccatorum: expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam futuri sæculi. Amen.

Sufficeret quidem ad plenissimam pietatis agnitionem & confirmationem, sapientissimum hoc & salutare divinæ gratiæ symbolum. De Patre enim & Filio & Spiritu sancto doctrinam perfectam edocet, & incarnationem domini fideliter suscipientibus manifestat. Sed quoniam hi qui prædicationem veritatis destruere nituntur, quasdam per proprias hæreses vocum novitates parturiunt, (quidam enim dominicæ dispensationis mysterium pro nobis actum audentes corrumpere, & vocabulum [d] θεότοκος, quod est, Dei genitrix, in virgine denegantes, alii autem temperamentum confusionemque inducentes, & unam esse naturam carnis & deitatis insensate componentes, passibilem unigeniti divinam naturam tali confusione prodigiose divulgant) idcirco omnem adversus veritatem opponendam ab ipsis machinationem volens excludere hæc sancta & * magna universalis synodus, antiquam prædicationem immobilem docens, statuit præcipue trecentorum decem & octo sanctorum patrum fidem incontaminatam manere: & propter eos qui Spiritui sancto adversantur, patrum paulo posteriore tempore in urbe Constantinopolitana centum quinquaginta convenientium de substantia Spiritus sancti traditam doctrinam corroboravit, quam etiam illi omnibus insinuaverunt, non quod præcedentibus aliquid deesset adjicientes, sed de Spiritu sancto eorumdem intellectum adversus eos qui deitatis ejus dominationem nituntur adimere scripturarum testimoniis plenius manifestantes. Propter eos sane qui dispensationis mysterium tentant corrumpere, & purum hominem esse qui ex sancta virgine natus est, impudenter divulgant, beatissimi Cyrilli Alexandrinæ quondam ecclesiæ sacerdotis synodicas epistolas, tam ad Nestorium, quam ad ceteros per orientem, congruas suscepit, ad confutationem quidem Nestorianæ amentiæ, interpretationem vero eorum qui religioso zelo salutaris symboli cupiunt intellectum. Quibus & epistolam [f] sancti & beatissimi [g] primæ sedis archiepiscopi Leonis, scriptam ad Flavianum sanctæ recordationis archiepiscopum, ad perimendam Eutychis malignitatem, quæque magni Petri confessioni concordat, & communem quamdam * columnam paginam existentem contra eos qui male credunt, ad confirmationem catholicæ religionis evidenter subjunxit. Nam & eos qui in duos filios dispensationis dominicæ mysterium scindere moliuntur, execratur: & eos qui passibilem divinitatem unigeniti Filii audent asserere, de concilio sacerdotum [h] repellit: & eos qui [i] in duabus naturis Christi temperamentum vel confusionem argumentantur, aversatur, & qui cælestem aut alterius cujuscumque substantiæ existere formam servi quam ex nobis assumpsit insaniendo asserunt, procul abjicit: & eos qui duas quidem ante adunationem naturas domini [k] declarant, unam vero post adunationem confingunt, anathema facit. Consentientes igitur sanctis patribus, unum eumdemque Filium confiteri dominum nostrum Jesum Christum consona voce pariter edocemus, perfectum eumdem in divinitate perfectum eumdem in humanitate, Deum verum & hominem verum eumdem ex anima rationali & corpore, secundum divinitatem unius cum patre naturæ, secundum humanitatem eumdem unius naturæ nobiscum, per omnia similem nobis absque peccato: ante secula quidem ex Patre natum secundum divinitatem, in novissimis vero diebus eumdem propter nos [l] & nostram salutem ex Maria Virgine Dei genitrice secundum humanitatem, unum eumdemque Christum, Filium, dominum, unigetum, in duabus naturis inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter cognoscendum; in nullo naturarum differentias propter [m] humanitatem perimendas, magis autem salva utriusque naturæ proprietate, & in una persona unaque [n] subsistentia concurrente, non in duabus personis partiendum, vel dividendum; sed unum eumdemque Filium unigenitum, Deum Verbum,

BALUZII NOTÆ.

a Bellovac. *cæli & terræ.* b Idem codex, *& Maria.* c Idem codex, *ascendit in cælos.*
d Paris. *theotocos*, Bellovac. *theotocus.* e Paris. *magna & universalis.*
f Bellovac. *sancti ac beatissimæ.* Paris. *sanctæ ac beatissimæ.* g *primæ.* Deest in Parisiensi.
h Paris. *expellit.* i Veteres libri, *in duas naturas.* k Paris. *delirant.*
l Veteres libri, *& propter nostram.* m Paris. *unitatem.* n Veteres libri, *subsistentiam.*

bum, dominum Jesum Christum, sicut ab exordio prophetæ de eo, & ipse nos Jesus Christus erudivit, & patrum nobis tradidit symbolum. His itaque cum omni undique subtilitate & diligentia a nobis ordinatis, statuit sancta & universalis synodus, aliam fidem nulli licere proferre, aut scribere, aut componere, aut sapere, aut docere aliter. [a] Qui vero audent aut exponere aliam fidem, aut proferre, aut docere, aut tradere aliud symbolum volentibus converti ad scientiam veritatis ex gentibus, aut ex Judæis, vel hæreticis quibuscumque, si quidem episcopi aut clerici fuerint, alienos esse episcopos ab episcopatu, & clericos a clero; si vero monachi vel laici fuerint, anathema fieri.

Sancta synodus dixit: Nunc necessarium nobis esse videtur conferre epistolam quam Ibas scripsisse dicitur, cum definitione pro fide a Chalcedonensi concilio prolata, & insuper ad ea quæ ibi acta sunt, nec non etiam cum his quæ sancti patres scripserunt; considerare autem & quæ consonanter prædictæ epistolæ, [b] & Theodoro & Nestorio hæreticis expositæ sunt. Notarii dixerunt: Ea quæ pro his annotastis, præ manibus habemus. Sancta synodus dixit: Recitentur. Et cum accepisset Thomas reverendissimus diaconus & notarius, recitavit.

Chalcedonensis sancta synodus in definitione, quam de fide fecit, prædicat Deum Verbum [c] incarnatum [d] hominem factum esse, qui est dominus noster Jesus Christus, unus de sancta trinitate: epistola eos qui [e] Verbum Deum incarnatum & hominem factum esse dicunt, hæreticos & Apollinaristas vocat.

Sancta Chalcedonensis synodus Dei genitricem sanctam virginem Mariam prædicari: epistola autem sanctam virginem Mariam abnegat Dei genitricem esse. Dicit enim: *Quomodo possibile est accipi Deum Verbum, qui ab initio est, pro templo ex Maria nato, aut illud*, Minorasti eum paulominus ab angelis, *de deitate unigeniti?* [f] *Divina scriptura, & sancti patres, & doctores ecclesiæ, examinationem & minorationem Dei Verbi incarnati esse dicunt.*

Iterum Chalcedonensis sancta synodus in definitione quam pro fide exposuit, omnes sequi se dicit formas sancti Ephesini primi concilii, & Nestorium anathematizat: epistola autem injuriat Ephesinam primam sanctam synodum, & Nestorium defendit, tamquam sine examinatione & quæstione ab ea damnatum.

Chalcedonensis sancta synodus Cyrillum sanctæ memoriæ [g] & doctorem sibi adscribit, & suscipit synodicas ejus epistolas, quarum uni duodecim capitula supposita sunt, ex quibus Nestorius condemnatus est: epistola autem de Nestorio quidem, [h] qui tanta blasphemavit, & condemnatus est, dicit quod putatus est quibusdam de secta Pauli Samosateni esse, Cyrillum vero sanctæ memoriæ hæreticum vocat, & dicit de eo, quod lapsus est in Apollinarii dogma, eo quod dicit quod ipse Deus Verbum homo factus est: & cum impia vocasset duodecim capitula, dicit quod in eis unam naturam dixit Cyrillus deitatis & humanitatis domini nostri Jesu Christi, ut non sit differentia inter templum, & eum qui in templo habitat. Ex quibus manifeste ostenditur scriptor epistolæ, quod duas introducens personas, accusat sanctum Cyrillum, qui secutus est anteriores sanctos patres & doctores ecclesiæ, & duarum naturarum secundum subsistentiam unitatem edocuit; quod non unam naturam deitatis & humanitatis domini nostri Jesu Christi significat, sed quod Deus Verbum incarnatus, homo factus est. Qui enim impietatem Theodori & Nestorii insertam epistolæ vindicant, divisionem diligentes, & propter hoc duas personas introducentes, accusant unitatem, quæ secundum subsistentiam est. Hanc autem faciunt accusationem contra hujusmodi confessionem, quoniam divisionem [k] non suscipit: Certum etenim est quod unitas secundum subsistentiam, inconfusa & indivisa custodit ea quæ convenerunt, ex quibus ineffabilis unitio facta est.

Iterum impiæ scriptor epistolæ, volens secundum Theodori & Nestorii impietatem separatim Deo verbo, & separatim homini evangelicas & apostolicas voces dividere, accusat sanctæ memoriæ Cyrillum eo quod non secundum eorum insaniam per partes duabus personis voces dividit. Quod autem sanctæ memoriæ Cyrillus vocum quidem scit differentiam in uno domino nostro Jesu Christo Deo Verbo incarnato, non autem dividit eas per partes, & distribuit separatim Deo Verbo, & separatim homini, evidenter in suis expositionibus ita scribit: Vocum autem differentiam nullo modo interimimus, licet interdiximus dividere eas, ut Filio separatim Deo Verbo qui ex Patre est, & ut homini iterum separatim filio intelligendo, qui ex muliere est. Ex quibus ostenditur scriptor epistolæ hæreticus & calumniator. In explanet. 4. in 3. part.

Iterum Chalcedone congregati sancti patres consonanter in gestis apud eos habitis confitentur ita credere, sicut exposuit sanctæ memoriæ Cyrillus, & anathematizant eos qui ita non credunt: epistola de eo, & qui similia ei sapiunt, dicit quod in confusione & pœnitentia sunt, contraria priori suæ doctrinæ docentes.

Chalcedonense sanctum concilium in definitione quam de fide exposuit, anathematizat eos qui aliud symbolum, præter quod exposuerunt trecenti decem & octo sancti patres, componunt aut tradunt: epistola laudat Theodorum, qui super alias innumerabiles blasphemias ausus est & impium exponere symbolum, in quo aliud dicit Deum Verbum, & aliud Christum: & anathematizat idem Theodorus eos qui non secundum sceleratum quasi symbolum ipsius sapiunt, ut secundum insaniam ipsius omnes sanctos patres & doctores ecclesiæ condemnaret. Hoc autem impium Theodori symbolum in Ephesino primo concilio prolatum anathematizatum est cum suo scriptore. Luc. 4. Concil. Ephes. act. 1. Ibidem.

Iterum Chalcedonensis sancta synodus Dom-

a Iidem libri: *Qui autem.* b Paris. *a Theodoro & Theodoreto necnon & Nestorio.*
c Paris. *natum.* d Vetera exemplaria, *& hominem.* e Paris. *Deum verbum.*
f Bellovac. *Dicit enim divina scriptura.* Paris. *dici cum div. scriptura.*
g Paris. *patrem & doctorem.* h Idem codex, *quinta.* Bellovac. *quanta.*
i Paris. *Cyrillum autem.* k Veteres libri, *non suscepit.*

BALUZII NOTÆ.

num Antiochiæ episcopum, eo quod scripsit debere taceri duodecim capitula sanctæ memoriæ Cyrilli, & [a] post mortem condemnavit, cum confirmasset condemnationem ejus, & susceptisset Maximi ordinationem. Si igitur propter XII. capitula Domnus condemnatus est, quomodo dicere præsumunt quidam epistolam, quæ impia eadem XII. capitula dicit suscepta esse a sancto Chalcedonensi concilio?

Sancti patres & doctores ecclesiæ, quos secuta est sancta Chalcedonensis synodus differentiam deitatis & humanitatis significare volentes, duas dicentes naturas, unitatem earum secundum subsistentiam confitentur, quod est unus dominus Jesus Christus, Dei Verbum, incarnatus & homo factus: scriptor autem epistolæ dicens duas naturas, & unam virtutem, & unam personam, & unum Filium, & non confitens quod Deus Verbum incarnatus & homo factus est, (quod est duarum naturarum secundum subsistentiam unitas) cujus duas naturas dicit. Sed certum est, quod pro personis naturas ponit, & affectualem unitatem dicit secundum Theodorum & Nestorium impios, quos defendit & laudat scriptor epistolæ. Et isti enim duas personas, & duos Christos, & duos filios dicentes, suam impietatem obumbrare volentes, duas naturas & unum Filium dixerunt. Dicit enim impius Nestorius in epistola ad Alexandrum Hierapolitanum episcopum, eadem ea sapientem, hæc: *Oportet manere naturas in suis proprietatibus, & sic per mirabilem & omnem rationem excedentem unitatem, unam intelligi gloriam, & unum confiteri Filium.* Et iterum: *Non duas personas unam personam* [b] *facimus sed una appellatione Christi duas naturas simul significamus.* Theodorus autem, sicut prædiximus, affectualem unitatem dicens, & naturas pro personis sive subsistentiis accipiens, ita dicit in undecimo libro de incarnatione: *Ad hæc itaque sufficiunt quidem & quæ diximus, ubi & naturarum differentiam ostendimus, & personæ unitatem, & quod secundum naturas iste quidem beneficium accipit, ille autem beneficium dat, certa constituta unitate, ex qua indivise ab universa creatura honor impletur.* Oportet considerare, quod cum naturas dixisset, & ad personas pervenit, inferens quod iste quidem beneficium dat, ille autem beneficium accipit, per solum honorem duarum personarum unitatem dicens, sicut & Nestorius unum Filium secundum gloriam confitetur.

Quomodo autem & Nestorius duas dicit naturas, & quod pro personis eas accipit, [c] licet videtur unum dicere Filium, evidenter ex ejus blasphemiis demonstratur, quas sanctæ memoriæ Cyrillus contra eum in Epheso protulit, ita habentes: *Propter hoc & Christus* [d] *Deus Verbum nominatur, quoniam habet conjunctionem ad Christum perpetuam.* Et in aliis Nestorius dicit: *Propter eum qui induit, eum qui indutus est adoro; propter eum qui occultus est, eum qui apparet adoro. Inseparabilis ab eo qui apparet, Deus est: propter hoc ejus qui inseparabilis est, honorem non separo, separo naturas, sed* [e] *unio in adoratione.* Et iterum: [f] *Quoniam enim Filius homo est, & Deus (dicit) destinavit Filium suum, factum ex muliere: ut cum audieris factum ex muliere, deinde videris nomen appositum quod duas naturas significat, ut nativitatem ex Maria virgine, filium quidem voces, (Filium etenim Dei peperit & Christotocos virgo) sed quoniam Filius Dei duplex est secundum naturas, non genuit quidem Filium Dei, sed genuit humanitatem, quæ est Filius propter conjunctum ei Filium.* Theodorus autem in octavo de incarnatione libro, & ipse naturas pro personis accipiens, ita dicit: *Sicut & dominus de viro & muliere dicit, quod* jam non sunt duo, sed una caro: *dicamus & nos rationabiliter secundum unitatis rationem, quoniam non sunt duæ personæ, sed una, scilicet naturis discretis. Sicut enim ibi non nocet numero dualitatis unam dici carnem, (certum est enim secundum quid una dicitur) ita & hic non nocet naturarum differentiæ personæ unitas. Quando etenim naturas discernimus, perfectam naturam Dei Verbi dicimus, & perfectam personam, (nec enim sine persona est subsistentiam dicere) perfectam autem & hominis naturam, & personam similiter. Quando autem ad conjunctionem* [g] *respicimus unam personam tunc dicimus.*

Insuper epistola dicit, oportere confiteri in templum, & in eum qui in templo habitat, quod evidenter duas introducit personas. Sed & Nestorius iisdem [h] usus est verbis, ita [i] dicens, *Eamus igitur & naturas confitentes, & conjunctionem naturarum constringentes: & dignitatem quidem* [k] *dicentes unam & dominationem unam templi & qui in templo habitat, duas autem naturas.* [l] Et iterum dicit: *Dominus enim & templum est propter conjunctam ei dominationem.* Ex his autem Nestorii verbis & ex his [m] quæ in epistola continentur, manifestum est quod alium dicunt Christum, quem templum vocant, & alium Deum Verbum, quem dicunt habitare in [n] templo: & secundum eorum impietatem, affectualem dicentium unitatem, nulla sit differentia inter Christum & fideles homines, de quibus dixit apostolus: *Vos templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis.* 1. Cor. 3.

Quoniam vero & unam virtutem in duabus naturis dicit scriptor epistolæ, hoc & Theodorus & Nestorius [o] dicunt, quos laudat & defendit. Theodorus quidem in duodecimo libro ejusdem opusculi, ita dicens: *Ad hæc autem beatus apostolus respondens, conatur ostendere quomodo particeps est divini honoris, & quod eo fruitur, non propter suam naturam, sed propter inhabitantem virtutem.* Oportet & considerare, quod purum [p] hominem dicunt Christum, non propter suam honorandum naturam, sed propter in eo habitantem virtutem. Nestorium autem de dicto in evangelio, quod *simile est regnum cælorum homini regi*, Mat. 18. & 22. ita dicit; *Conjunctionis & dignitatis, & ad quod videtur potentiæ, & divinæ filiationis, & ipsius nominis Christi non est divisio, rationis autem dei-*

Concil. Ephes. act. 1. Ibidem. Galat. 4. Matth. 19.

BALUZII NOTÆ.

a Vide præfationem nostram ad Concilium Chalcedonense cap. 36. b Paris. *faciamus.*
c Veteres libri, *licet videatur.* d Paris. *Dei verbum.*
e Idem codex, *unio adorationem.* Sic etiam in gestis Concilii Ephesini. Bellovac. *unio adorationem.*
f Vide in ejusdem gestis. g Veteres libri, *respiciamus.* h Paris. *usus verbis.*
i Veteres libri, *dicit.* k Paris. *habentes unam.* l Veteres libri: *Et iterum idem dicit.*
m Veteres libri non habent vocem *in.* n Idem libri, *templum ut.* o Paris. *dicit.*
p Veteres libri, *dicit.*

deitatis & humanitatis est divisio. Hanc autem impietatem unitatis quæ secundum virtutem est, beatus Cyrillus interimens, ita dicit: Si quis dicit, per [a] conjunctionem secundum dignitatem, vel auctoritatem, vel potentiam sive virtutem, & non magis conventu, qui est secundum unitatem naturalem, unitionem factam esse, anathema sit. Hanc doctrinam [b] accepi a sanctis patribus, per quam condemnant eos qui non confitentur quod Deus Verbum carni animatæ anima rationabili & intellectuali secundum subsistentiam unitus est, sed dicunt unitatem factam esse secundum dignitatem & auctoritatem & virtutem. Una enim virtus & una gloria vel dignitas, non, sicut scriptor epistolæ & Theodorus & Nestorius impie exposuerunt, in diversis naturis dicitur, sed in diversis personis eumdem honorem & dignitatem & æqualitatem habentibus, quod in sancta trinitate confitemur.

Sancta synodus dixit: Ostendit manifeste facta collatio, quod contraria per omnia est epistola, quam Ibas scripsisse dicitur, definitioni quam pro recta fide sancta Chalcedonensis synodus pronuntiavit. Unde & procedentes omnes, exegerunt Ibam anathematizare Nestorium, quem vindicabat impia epistola, & [c] definitioni, pia ejus dogmata, & subscribere insuper inquam pro fide exposuerunt, ad refutanda [d] certe ea quæ prædicta epistola vindicat. Et hæc fecerunt, pro nullo habentes ea quæ ab uno vel duobus [e] pro eadem epistola dicta sunt, qui & ipsi ejusdem omnibus facti voluntatis, Ibam susceperunt, cum pœnitentiam egisset, & Nestorium anathematizasset, & subscripsisset definitioni ab eodem sancto concilio expositæ.

Omnes episcopi [f] exclamaverunt: Hæc omnes diximus: epistola hæretica est: epistolam quæ dicitur Ibæ omnes condemnamus. Istam omnes anathematizamus: epistola [g] aliena synodo est: epistola contraria definitioni est: Tota epistola hæretica est: Tota epistola blasphema est. [h] Qui hanc non anathematizat, hæreticus est: Qui istam susçipit, hæreticus est. Epistolam definitio sancti Chalcedonensis Concilii condemnavit. Qui eam susçipit, non confitetur Deum Verbum hominem factum esse. Qui eam susçipit, Cyrillum non susçipit. Definitio Chalcedonensis concilii epistolam, quæ Ibæ dicitur, ejecit. Unus Nestorius, unus Theodorus: Anathema Theodoro & Nestorio, & epistolæ quæ dicitur Ibæ. Qui epistolam susçipit, Cyrillum rejecit. Qui epistolam susçipit, Chalcedonenses sanctos patres rejicit. Chacedonensis synodi & Cyrilli æterna memoria: [i] Sanctarum quatuor synodorum æterna memoria. Qui non anathematizat epistolam, Chalcedonensem synodum injuriat. Multis annis imperatorem: Orthodoxum imperatorem multis annis.

Et post istas exclamationes sancta synodus dixit: Sufficiente quæstione, quæ pro tribus capitulis facta est, alio die quod agendum est considerabimus. [k]

COLLATIO SEPTIMA.

Editio Baluziana ex MS. Parisiensi.

IMperii Domini nostri Justiniani perpetui augusti anno XXVII. post consulatum Basilii viri clarissimi anno XII. die III. Non. Jun. Indictione prima, considentibus in secretario venerabilis episcopii hujus regiæ civitatis Eutytio sanctissimo Patriarcha regiæ Constantinopolis novæ Romæ, Apollinario sanctissimo Archiepiscopo Alexandrinæ magnæ civitatis, Domnino sanctissimo Patriarcha Theopolitanæ magnæ civitatis, Stephano religiosissimo episcopo Raphiæ, Georgio religiosissimo episcopo Tiberiadis, Damiano religiosissimo episcopo vicem agente Eustochii sanctissimi episcopi Hierosolymitani, Benigno religiosissimo episcopo Heracliæ Pelagoniæ vicem agente Heliæ beatissimi episcopi Thessalonicensis, Theodoro religiosissimo episcopo Cæsareæ primæ Cappadociæ provinciæ, Andrea religiosissimo episcopo Ephesi, Sextiliano religiosissimo episcopo Tunejensi vicem agente Primosi religiosissimi episcopi Carthaginis, & ceteris episcopis quorum nomina in prima sessione inveniuntur, Diodorus Diaconus & primicerius reverendissimorum Notariorum dixit. Superiore die collecta vestra sancta synodus quædam egit pro epistola

Editio Labbeana ex MC. Bellovacensi.

IMperii domini Justiniani perpetui [1] Augusti anno XXVII. post consulatum Basilii viri clarissimi anno XII. die * VII. Kalendas Junias indictione I. considentibus in secretario * venerabilibus episcopis hujus regiæ civitatis,

Eutychio sanctissimo patriarcha regiæ Constantinopolis novæ Romæ,

Appollinario sanctissimo archiepiscopo Alexandrinæ magnæ civitatis,

* Domnino sanctissimo patriarcha Theopolitanæ magnæ civitatis,

Stephano religiosissimo episcopo Raphiæ, &

Georgio religiosissimo episcopo Tiberiadis, *& ceteris ut supra collatione I.*

* Diodorus archidiaconus & primicerius notariorum dixit. Superiore die collecta vestra sancta synodus quædam egit de epistola, quæ dicitur Ibæ, & promisit altero die quæ agenda sunt examinare; & suggerimus ad hoc quod placuerit. Sancta synodus dixit: Quæ jam acta sunt, relegantur. Et relecta sunt. Et priusquam aliquid apud sanctam synodum ageretur. Constantinus glorioissimus quæstor sacri palatii, missus a piissimo imperatore, & ingressus ita dixit: Certum est vestræ beatitudini, quantum

* III.

* venerabilis epiſcopii.

* Domno.

* Theodorus.

---

a Idem libri, *conj. vel dignitatem*. b Paris. *accepimus*.

c In hoc loco omnia turbarunt typographi in editione Labbeana. Repone ergo: *insuper impia ejus dogmata, & subscribere definitioni quam pro fide exposuerunt*. Sic enim habent veteres libri & omnes editiones ante Labbeanam.

d Veteres libri, *certa*. e Idem libri, *de eadem*. f Paris. *clamaverunt*.

g Idem codex, *aliena a synodo*. h Veteres libri: *Qui hæc*.

i Idem libri, *sanctorum quatuor*. Sic etiam sæpe. k Explicit confessio sexta. Incipit septima.

l Multum diversa est editio istius confessionis in codice Parisiensi ab editionibus ac multo abundantior. Sunt autem illa quæ addantur magni momenti, ut cuivis statim patebit. Sic ergo habet.

BALUZII NOTÆ.

la quæ dicitur Ibæ, & promiſit altera die quæ agenda ſunt examinare. Et ſuggerimus ad quod placuerit.

Sancta ſynodus dixit. Quæ jam acta ſunt relegantur. Et relecta ſunt. Et priuſquam aliquid apud ſanctam ſynodum ageretur, Conſtantinus glorioſiſsimus Quæſtor ſacri palatii miſſus a piiſsimo Imperatore ingreſſus ita dixit. Certum eſt veſtræ beatitudini quantum ſemper ſtudium habuit invictiſſimus Imperator ut dubitatio quæ exorta eſt pro tribus capitulis finem accipiat, pro quibus vobis diſceptatio eſt & calumnia ex his facta, ut Dei Eccleſia liberetur, non ignorans veſtræ rectitudinem ſanctitatis, & quam pro iſtis capitulis voluntatem habetis, ſed ut etiam ſynodice de tribus capitulis ſententia proferatur. Ergo non intermiſit & Vigilium religioſiſſimum orthodoxe vobiſcum venire & congruum rectæ fidei tribus iſtis capitulis finem imponere. Ille vero multotiens quidem in ſcriptis ſecreto ſuam voluntatem manifeſtavit condemnans iſta capitula: quod & ſine ſcriptis ſæpius dixit coram piiſſimo Imperatore, præſentibus quidem glorioſiſſimis judicibus, præſentibus autem plurimis ex veſtro ſancto Concilio; & nunquam intermiſit anathematizans eos qui vindicant Theodorum Mopſueſtenum & epiſtolam quæ dicitur Ibæ & Theodoreti conſcripta contra rectam fidem & duodecim capitula ſancti Cyrilli. Communiter vero convenire & hoc cum veſtro ſancto Concilio facere hactenus diſtulit. Cum piiſſimus Dominus per ſuos judices, quorum ego ipſe pars fui, adhortatus ipſum communiter convenire vobiſcum & ea ſynodice quærere & fini tradere competenti, ſicut & factis inter vos & illum ſcriptis continetur, quod ſi hoc non voluerit, manifeſtam ſuam facere voluntatem ſi trium iſtorum capitulorum impietatem vindicat, ille vero convenire quidem hactenus diſtulit, ſicut & veſtræ ſanctitati cognitum eſt. Heſterna autem die deſtinavit Servum Dei reverendiſſimum Subdiaconum Romanæ Eccleſiæ; per quem ad ſe vocavit * Viliſarium & Cethegum glorioſiſſimos patricios, necnon & Juſtinum & Conſtantianum glorioſiſſimos Conſulares, & Theodorum & Benignum & Phocam religioſiſſimos Epiſcopos, utpote per eos aliquod reſponſum piiſſimo Imperatori miſſurus; qui & abierunt. Et paulo poſt reverſi ſuggeſſerunt piiſſimo Domino quod fuimus apud Vigilium religioſiſſimum Epiſcopum, & dixit ad nos quod propterea vos convocavimus quod ſcitis ea quæ in mediis iſtis diebus mota ſunt. Quoniam igitur feci chartam pro tribus capitulis quæ moventur ſcriptam ad piiſſimum Imperatorem, dignemini eam relegere & ad ejus ſerenitatem proferre. Nos autem cum hæc audiſſemus, & vidiſſemus chartam ad veſtram ſerenitatem ſcriptam, diximus ad ipſum quod nos chartam ad piiſſimum Imperatorem ſcriptam ſine juſſione ipſius ſuſcipere omnino non poſſumus. Habes autem Diacones reſponſales, per quos licet tibi eam deſtinare. Ille autem dixit ad nos, ut ſciatis quia ego chartam feci. Nos autem Epiſcopi reſpondimus ad ipſum: Si ſecundum quod ſcriptis placuit inter nos & veſtram beatitudinem & ſanctiſſimos Patriarchas & religioſiſſimos Epiſcopos, jubetis convenire & pro tribus capitulis diſceptare & formam cum omnibus dare rectæ fidei convenientem, ſicut

* al. *Beliſarium*. Hard

tum ſemper ſtudium * victor habuit imperator, ut finem contentio * a quibuſdam exorta de tribus capitulis, quæ nunc apud vos requiruntur, ſuſciperet, & calumnia pro his illata liberaretur ſancta Dei eccleſia: non tamquam ignorans in dogmatibus rectitudinem veſtræ ſanctitatis, & voluntatem, quam de his quæ moventur, habetis; ſed ut etiam ſynodice de his tribus capitulis * definitio conſtituatur. Et Vigilium vero religioſiſſimum adhortatus eſt una vobiſcum convenire, & iſtorum capitulorum quæſtioni rectæ fidei convenientem finem imponere. Ille vero ſæpius in ſcripturis ſuam manifeſtavit voluntatem, condemnans prædicta tria capitula, quod etiam & ſine ſcriptis ſæpius dixit coram piiſſimo domino præſentibus quidem glorioſiſſimis judicibus, præſentibus vero quamplurimis de veſtra ſancta ſynodo, & non intermiſit ſemper anathematizans * defenſores Theodori Mopſueſteni, & epiſtolam quæ dicitur Ibæ, & conſcripta Theodoriti, quæ adverſus rectam fidem & duodecim capitula ſancti Cyrilli expoſuit: communiter vero convenire invitatus, & hoc facere una cum veſtra ſancta ſynodo, & pollicitus eſt per ſeipſum facere & dare piiſſimo domino. Ut igitur etiam ea quæ ſæpius ab ipſo facta ſunt ad condemnationem trium capitulorum, vos audientes alacriores efficiamini de his formam celeriter proferre, direxit per me veſtræ ſanctitati condemnationem ab ipſo Vigilio religioſiſſimo prolatam adverſus Ruſticum & Sebaſtianum diaconos Romanæ ſanctæ eccleſiæ, & alios quoſdam, nec non etiam literas, alias quidem ad Valentinianum religioſiſſimum Scythiæ epiſcopum ab ipſo ſcriptas, alias vero ad Aurelianum religioſiſſimum, qui præſidet Arelati venerandæ eccleſiæ, quæ prima eſt ſanctarum Galliæ eccleſiarum, omnibus translatis ad Græcam linguam, ad faciliorem ſcientiam veſtræ ſanctitatis; per quas manifeſtum facit idem religioſiſſimus Vigilius, quod per totum tempus, eorumdem trium capitulorum impietatem averſatur. Et illud vero pars eſt eorum quæ permiſit mihi piiſſimus dominus veſtræ aſſerere beatitudini, quoniam illi qui iſtorum impietatem capitulorum applicare Dei eccleſiæ feſtinant, dicere tentaverunt ad piiſſimum dominum, quod decet ejus pietatem cuſtodire ſtatum eccleſiæ, qui tenuit ſub divinæ recordationis patre ſuo. Volens piiſſimus dominus oſtendere veſtræ beatitudini, qualem etiam ipſe divinæ recordationis pater ejus voluntatem habuit de his quæ nunc * propoſita ſunt, * ſacram epiſtolam ab illo ſcriptam ad Hypatium, tum magiſtrum militum orientis, direxit veſtræ beatitudini, ut cognoſcatis quod voluntatem a patre divinæ recordationis de his acceptam ſemper cuſtodit, verumtamen pro recta fide zelum multiplicavit. Cum enim ſuggeſſiſſent ab oriente quidam Juſtino piæ recordationis, quod clerici venerandæ eccleſiæ, Cyri, imaginem Theodoriti rhedæ impoſuerunt, & in prædictam civitatem pſallentes introduxerunt: Sergius vero tunc civitatis epiſcopus collectionem celebravit Theodori, & Diodori, & Theodoriti, & Neſtorii, tamquam unius ſanctorum martyrum: literis uſus eſt ad Hypatium magiſtrum militum tunc orientis, ut hoc requireret, & ad imperium referret. Et his ita habere demonſtratis, ejectus eſt ab epiſcopatu Sergius, & uſque ad mortem ita per-

* inviſtiſſimus diſcepta

* ſententia proferatur

* eos qui vindicant

* moventur divinum

man-

ſicut & ſancti Apoſtoli & ſancti patres & quatuor Concilia fecerunt communi quæſtione exorta, & caput & patrem & primos vos habemus. Si autem ad piiſſimum Imperatorem fecit chartam veſtra ſanctitas, habetis reſponſorios, ſicut dictum eſt, & per illos eam deſtinate. Et cum hæc a nobis audiſſet, miſit Servum-Dei Subdiaconum, qui expectat veſtræ ſerenitatis reſponſum. Et cum hæc pietas ejus audiſſet, & mandavit per prædictos religioſiſſimos & glorioſiſſimos viros memorato Subdiacono renuntiari Vigilio religioſiſſimo: quod nos quidem invitavimus eum convenire una cum beatiſſimis Patriarchis & ceteris religioſiſsimis Epiſcopis, & communiter cum ipſis de tribus iſtis capitulis tam examinare quam judicare. Cum autem hoc recuſaſti, dicis vero quædam ſolus ſcripſiſſe per te de his tribus capitulis, ſiquidem condemnaſti ea conſonanter his quæ jam facta ante ſunt, habemus multa talia ſcripta quæ feciſti, & altero non indigemus. Si autem aliquid contrarium his quæ jam ante facta ſunt in præſenti feciſti, tu te ipſum per tua ſcripta condemnas a rectis deſiſtens dogmatibus & impietatem defendens. Et quomodo a te habemus talem chartam ſuſcipere? Et hoc dato reſponſo a piiſſimo Imperatore per eumdem Diaconum a ſe ſcriptam chartam jam non deſtinavit. Et hæc omnia certa ſine ſcriptis facta ſunt & veſtræ beatitudini. Propter hoc igitur neceſſarium eſſe putavit, priuſquam finis perfectus a vobis tribus capitulis imponeretur, chartas quaſdam veſtro ſancto manifeſtare Concilio, quas & ab initio ſcribens ad vos deſtinare promiſit, & eas præ manibus habemus; quarum una quidem ad piiſſimum Imperatorem manu Vigilii religioſiſſimi ſcripta eſt; alia vero ad piæ recordationis Theodoram Dominam noſtram facta, alterius quidem ſcripta manu, ſubſcripta autem ab eodem religioſiſſimo viro; in quibus utriſque manifeſte eſt invenire impiorum iſtorum capitulorum condemnationem. Eſt autem & depoſitio quam fecit in Ruſticum ſuum cognatum & Sebaſtianum Diaconos Romanæ ſanctæ Eccleſiæ & alios quoſdam, & aliæ inſuper epiſtolæ; alia quidem ad Valentinianum religioſiſſimum epiſcopum Scythiæ, alia autem ad Aurelianum religioſiſſimum Præſulem Arelatenſis Eccleſiæ, quæ prima eſt ſanctarum Eccleſiarum quæ in Gallia ſunt; per quas iterum manifeſtum fecit idem religioſiſſimus Vigilius quod in ea permanet voluntate de condemnatione capitulorum. Quoniam autem ſcit veſtra beatitudo quod & Judicatum idem vir religioſiſſimus (ad) Menam ſanctæ memoriæ hujus regiæ civitatis factum Archiepiſcopum deſtinavit manifeſte prædicta capitula condemnans, & verbis quibuſdam dubiis promittebat quidem eorum emendationem facere; * & mundo undique eorumdem capitulorum condemnatio ſit, dicebat autem non poſſe aliter hoc facere niſi recipiat quod feciſſet cum ad omnes judicatum directum fuiſſet Eccleſias, multis pro eo motis idem vir religioſiſſimus paratum ſe eſſe dicebat terribilia ſacramenta ſubire quod recipiens prædictum Judicatum, puram trium capitulorum faciet condemnationem. Quod ut piiſſimus Imperator licet difficiliter tulit, & alienum & non conveniens eſſe putabat ſacerdotes talia ſacramenta ſubire, tamen ex ejus inſtantia victus juramenta ſcriptis * ſuſcipere. Miſit ergo & iſtam chartulam ad veſtrum ſanctum Concilium, ut poſt inſinuationem * iterum mihi reddatur, apud quem ipſius pietas æſtimaverit cuſtodienda. Ne autem ea quæ hodie ſubſecuta ſunt veſtram latere beatitudinem poſſint, piiſſimus Imperator convocatis reverentiſſimis Epiſcopis occidentalibus necnon Clericis ejuſdem religioſiſſimi Vigilii, inſuper autem & Vincentio reverentiſſimo epiſcopo Claudiopolitano, miſit ad eos Cethegum glorioſiſſimum patricium & Petrum glorioſiſſimum patricium & magiſtrum officiorum & Patricium glorioſiſſimum patricium, & me ipſum una cum eis. Et omnibus præſentibus cognoverunt quidem ſua ſignacula eidem chartæ impoſita Vincentius religioſiſsimus & Servus-Dei reverendiſſimus Subdiaconus. Quibus diſruptis, lecta eſt ante omnes charta; & cognovit ſeriem Vincentius reverentiſſimus, & confeſſus eſt quod ipſe adminiſtravit negotio Subdiaconis Romanæ ſanctæ eccleſiæ tunc connumeratus. Et hoc autem juſſit mihi piiſſimus Imperator ad veſtram beatitudinem dicere; quoniam Vigilius religioſiſſimus & Clerici ejus frequenter ad piiſſimum Dominum dicebant quod decet ejus ſerenitatem ſtatum Eccleſiæ ſervare qui temporibus piæ recordationis patris ejus obtinebat. Volens piiſsimus Imperator oſtendere veſtræ beatitudini quam & piæ recordationis pater ejus de his * qui nunc moventur voluntatem * habeat, divinam epiſtolam ab illo ſcriptam ad Hypatium tunc magiſtrum militum orientis miſit veſtræ beatitudini, ut ex hac cognoſcatis quod piæ recordationis patris ſui voluntatem ſibi traditam non tantum hactenus cuſtodivit, ſed etiam zelum circa rectam fidem amplificavit. Cum enim quidam orientales ſuggeſſiſſent Juſtino piæ recordationis quod Clerici Cyrenſis venerabilis Eccleſiæ Theodoreti imaginem currui impoſuerunt & in prædictam civitatem pſallentes introduxerunt, & Sergius tunc temporis epiſcopus collectam celebravit Theodori & Diodori & Theodoreti & Neſtorii cujuſdam quaſi unus de ſanctis martyribus, litteras deſtinavit ad Hypatium magiſtrum militum tunc temporis orientis ut ea requirat & ſuggerat. Quo facto, ejectus quidem eſt ab epiſcopatu Sergius, & uſque ad mortem in tali manſit infamia, ſicut cognoſcunt omnes quidem Theopolitani Clerici, præſertim vero Dionyſius religioſiſſimus epiſcopus Seleucienſis eccleſiæ, & Hermiſigenes reverendiſſimus presbyter venerandæ eccleſiæ regiæ urbis, nec non etiam Heraclius reverendiſſimus presbyter Theopolitanæ ſanctiſſimæ eccleſiæ, ſcientes quod uſque ad mortem permanſit Sergius extra ſanctam eccleſiam, propter condemnationem de his contra illum tunc factam. Decet igitur veſtram ſanctam ſynodum, cum omnia cognoverit, mirari quidem piiſſimi domini patientiam, feſtinare vero celerem imponere cauſæ finem; ne per longiorem dilationem majus ſcandalum ſimplicioribus efficiatur, & permaneant hæretici ſemper ſanctiſſimæ eccleſiæ adſcribentes iſtorum impietatem capitulorum.

Sancta ſynodus dixit: Chartæ quatum glorioſiſſimus quæſtor mentionem facit, recitentur.

Et cum ſuſcepiſſet Diodorus archidiaconus & primicerius reverendiſſimorum notariorum, recitavit.

* Locus corruptus. Forte, *& in mundo ubique*. Hard.

* Forte, *ſuſcepit* Hard.

* Forte, *iterum illi reddatur*. Hard.

* Lege, *quæ*. Hard.

* Lege, *habebat*. Hard.

epiſco-

episcopus Seleuciæ sanctæ Ecclesiæ & Hermisigenes reverentissimus presbyter sanctæ Ecclesiæ hujus regiæ urbis & Heraclius vir reverentissimus presbyter Theopolitanæ sanctæ Ecclesiæ, quod usque ad mortem Sergius permansit sacerdotio ejectus propter condemnationem tunc temporis contra eum factam. Decet igitur vestram sanctam synodum omnia cognoscentem mirari quidem pietatem * Domini, festinare autem celerem causæ finem imponere, ne per * longiores scandalum simplicioribus augeretur, & permaneant hæretici diutius istorum capitulorum impietatem sanctæ Dei Ecclesiæ applicantes, sed audire chartas a piissimo destinatas Imperatore, ne quid vos lateret ex his quæ de isto negotio adsecuta sunt.

Justiniani Imperatoris. *Hard.*

* Lege, *Longiores moras*. Hard.

Sancta synodus dixit. Chartæ quorum glorioſissimus Quæstor mentionem fecit recitentur. Et cum suscepisset Diodorus Archidiaconus & primicerius reverentissimorum Notariorum recitavit.

Hæ dicuntur epistolæ Vigilii ad Justinianum & Theodoram supra, & in Concil. VI. Act. 3. *Hard.*

In nomine patris & filii & spiritus sancti. Vigilius episcopus sanctæ Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ scribens manu mea totam hanc chartam dico, nos semper per virtutem sanctæ trinitatis hæretici nunquam fuimus neque sumus. Jura vero quæ a Deo donata sunt sedi meæ exigo. Hoc ergo ne faciat existimare vestram pietatem quia hæreticos defendo, Ecce enim satisfaciens vestro invicto imperio, anathematizans epistolam Ibæ quæ dicitur ad Marim Persam missa, anathematizans & dogmata Theodoreti, * anathematizans Theodorum qui fuit episcopus Mopsuestiæ, sicut alienum semper illum fuisse ab Ecclesiis & sanctorum patrum adversarium, qui non confitetur incarnatum Deum Verbum, id est, Christum, esse unam subsistentiam & unam personam & * unam operationem, anathematizamus. Et si quis dicit alium passum & alium miracula facientem, & non confitetur unius ejusdemque miracula atque passiones quas voluntarie perpessus est * carni quæ est nobis consubstantialis, quod Græce dicitur homousion, animata anima rationabili & intelligibili, hunc anathematizat & sancta nostra Ecclesia & nos ipsi.

* Adde ex seq Epistola, *subscripsi in hac charta.*

* Adjectam hic a falsario, *unam operationem* questi sunt legati sedis Apostolicæ in Conc. VI. *Hard.*

* Lege, *Carne*, Hard.

Item ex alia charta recitatum est.

In nomine patris & filii & spiritus sancti. Nos semper per virtutem sanctæ trinitatis hæretici numquam fuimus aliquando neque sumus, absit, sed ex infantia & Christiani & orthodoxi & fuimus & sumus. Jura vero quæ a Deo donata sunt nostræ sedi neque concessi neque concedo; sed quamdiu vivo, quæ justa sunt jura sedis meæ exigo. Hoc ergo ne faciat æstimare pietatem vestram quia hæreticos defendo. Ecce enim ad satisfactionem vestro invicto imperio subscripsi in hac charta, anathematizans & epistolam Ibæ quæ dicitur ad Marim Persam directa, anathematizans vero & dogmata Theodoreti, anathematizans autem & Theodorum qui fuit episcopus Mopsuestiæ, sicut alienum semper Ecclesiæ & sanctorum. Et eos qui non confitentur incarnatum Deum verbum id est Christum esse * subsistentiam & unam personam & * unam ejus operationem anathematizamus. Et si quis dicit alium passum & alium qui miracula fecit, & non confitetur unius ejusdemque miracula sive passiones quas voluntarie passus carne nostræ consubstantiali, id est homousion, animata anima rationabili & intellectuali, talem anathematizat & sancta nostra Ecclesia & nos, juvante Christo Domino nostro. Vigilius episcopus sanctæ Ecclesiæ catholicæ urbis Romæ huic chartulæ a me factæ subscripsi, legens quæ supra scripta sunt consensi, & anathematizans subscripsi.

* Lege, *esse unam subsistentiam.* Hard

* Et hic *unam operationem* a Monothelitis insertam fuisse dictum est in Concilio VI. *Hard.*

Item ex alia charta recitatum est.

VIGILIUS EPISCOPUS RUSTICO & Sebastiano.

Vigilii epistola.

Diu vobis, Rustice & Sebastiane, canonibus & decessorum nostrorum congruentem ultionem inferre pro apostolica moderatione distulimus: sed quia doctoris gentium in cordis vestri duritia (quod a nobis [a] cum nimia tristitia dicitur) verba videmus impleta, quibus ait: *Nescitis quia patientia Dei ad pœnitentiam vos adducit? tu autem secundum duritiam tuam & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ*: [b] ut excessus vestros ex plurimis paucos interim, inquantum possumus, designemus, venientibus nobis hic in regiam civitatem, tu Rustice, dum aliqua nobis ignorantibus legeres, quæ hominem loci tui omnino legere non decebat, & plura committere dicereris, quæ etiam nostram, si te non prohibuissemus (quod absit) opinionem atque animam lædere [c] potuisset: dicente quoque de te nobis aliqua Paulo diacono, etiam te præsente, sicut oportuit, & pro affinitate, qua nobis a germano, quem dileximus, jungebaris, & pro eo quod nos te ad Leviticum provexeramus officium, frequenter & secrete paterna monuimus caritate, ut si ea quæ de te dicebantur, ex aliqua parte cognosceres, a talibus temperares, ne, quia Dei causam indiscussam non pateremur qualibet ratione relinquere, canonicum per nos in te judicium proveniret. Tu autem non solum admonitionem nostram audire malevolo spiritu noluisti, sed etiam, sicut scriptum est, *Argue sapientem, & adamabit te: stultum, & odio habebit te.* Et iterum: *Noluit intelligere ut bene ageret; iniquitatem meditatus est in cubili suo*: ad hoc malitia tua perducta est, ut nostra admonitione contempta, in odium potius prosilires, & occasionem quæreres, quatenus causa capitulorum, id est, de dictis Theodori Mopsuesteni ejusque persona, sed & epistola quæ ab Iba ad Marim Persam perhibetur scripta, nec non & dictorum [d] Theodoriti, quæ contra rectam fidem & epistolam beatæ recordationis Cyrilli synodicam ad Nestorium cum duodecim capitulis, quam & sancta synodus Ephesina prima suscepit, & beata Chalcedonensis synodus, ad

Rom 2.

Prov. 9.

Psal. 35.

con-

BALUZII NOTÆ.

a Paris. *commodica*. b Veteres libri, *& ut excessus*. c Veteres libri, *potuissent*.
d Idem libri, *Theodoreti*.

convincendas Neſtorii veſanias in definitione fidei legitur poſuiſſe, quæ te etiam [a] inſtante certum eſt flagitata, ita ut filiis noſtris Sapato & Paulo [b] diaconis, ſed & Surgentio notariorum primicerio clamitates dicens, non ſolum nomen & ſcripta Theodori Mopſueſteni a nobis debere damnari, ſed & territorium [c] ejus ipſum ubi poſitus eſt, & ſi oſſa ejus evulſa quiſquam de ſepultura ejiceret, & cum eodem territorio incenderet, gratanter acciperes. Et cum neceſſe eſſet, ut negotium quod fuerat in judicio noſtro perductum, te etiam quam maxime inter alios [d] tam ſacrati ordinis, quam ſequentis [e] conſentiente, ſententia finiretur, quod conſtat effectum, & quid de eodem judicato feceris, quomodo etiam in palatio ut fratri noſtro [f] Mennæ, ad quem ſcripſeramus, celeriter traderetur inſtiteris, nulli habetur incertum, ita ut filio noſtro Surgentio primicerio petenti ſchedam ipſam judicati noſtri, ut apud ſe pro loco ſecundum conſuetudinem retineret, per multos dies dare penitus noluiſſes, donec exemplaria per plurimos ſacerdotes ac laicos, ſed & per glorioſum virum [g] Tyrannum magiſtrum militum, alioſque laicos in Africana provincia deſtinares, quod in eccleſia noſtra a diacono nunquam factum eſt, ac nobis etiam neſcientibus, ejus exemplaria deſtinares. Nam & ſabbato ſancto, quo ipſum, te, ſicut præfati ſumus, imminente, protulimus judicatum, [h] in eccleſiam ſeſſum proceſſiſſe, & communicaſſe, & officium tuum impleſſe cognoſceris. Nam & eodem die revertens ab eccleſia, coepiſcopo noſtro, quantum perhibet, Juliano hoc diceres, quia melius fieri non potuit, quam quod factum eſt judicatum, & hortareris ut Deus oraretur, [i] neque quod factum eſt, tolleretur. Quod etiam ſuccedente dominico die paſchæ ſimiliter effeciſti, & diu in eadem perdurando ſententia, alios, ut judicatum noſtrum libenti animo ſequerentur, nihilo minus hortabaris. Nam dum Antiochenæ eccleſiæ apocriſiariis ejuſdem judicati exemplaria nos dare petentibus differremus, [k] ſed hoc magis juſtum eſſe prædictis apocriſiariis diceremus, ut a fratre noſtro Menna potius exemplaria peterent, ad quem a nobis videbatur fuiſſe prolatum, tu autem publica voce depoſceres, dicens dominum Leonem ita de epiſtola ſua diverſis exemplaria deſtinaſſe, nos facere debere ſimiliter aſſerendo, quia metueres, niſi univerſitas judicati noſtri exemplaria de ſcrinio noſtro [l] edita teneret, qualibet ratione poſtea forſitan celaretur. Nam dum occaſionem euntis ad Siciliam reperiſſes, & judicatum noſtrum laudeſque ejus, ubi etiam filii noſtri diaconus primiceriuſque tecum manifeſtum eſt ſubſcripſiſſe, filiis noſtris Pelagio diacono aliiſque dirigere voluiſſes pro cautela, ne ab aliquo inveniri forſitan potuiſſet, nobis etiam ignorantibus, in [m] membrana conſcriptum, & in brevitate quadruplicatum, literis ſcriptum minutiſſimis deſtinaſti.

Nam & Vincentio ſecundæ regionis ſubdiacono, iterum a nobis poſtea ad Siciliam directo, per eum filio noſtro Pelagio diacono ſimiliter ſcripſiſti: ſed quia ita memoratus ſubdiaconus proſpere navigavit, ut illum qui in membrana [n] ſcripta portaverat, præcedere potuiſſet, quantum nobis retulit, ea quæ in membrana ſcripſeras, Pelagius diaconus ipſo præſente percepit. Ergo dum & te præ omnibus imminente prolatum fuerit judicatum, & tanta in ejus indicati laude ſuccenſus per multum tempus ſcripſeris, feceriſve ut numquam te crederemus ab hac poſſe rectitudine deviare, immutatum te ſubito poſt hæc quadam animi levitate, vulgante opinione comperimus, & cum adverſariis eccleſiæ, [o] qui contra judicati noſtri ſeriem nitebantur, & a nobis ſunt per judicati ipſius tenorem a communione ſuſpenſi, ſecrete tractare: & dum filius noſter [p] Paulus diaconus [q] ad Italiam diſcedere voluiſſet, poſteaquam & ad eum pervenit, quod ſcandalum eccleſiæ in communione adhuc noſtra poſitus, ſecrete & hic, & in [r] Africana provincia, ubi antea defendendo & laudando judicatum noſtrum, ejus exemplaria deſtinaſtis, facere nitebaris, tunc tibi cœpit inſiſtere & dicere, ut ſi verum eſſet, [s] producere debuiſſes; quod tu convictus, celare minime potuiſti. Tunc vero memoratus nobis cœpit imminere diaconus, ut aut corrigere te ab his quæ illicite faciebat, ſub noſtra præſentia clericorumque promitteres, aut certe petitionem adverſum te, & varietatem tuam atque fallaciam ab eo factam, quam & præ manibus gerebat, debuiſſemus accipere: ad hoc es propria voluntate perductus, ut tactis evangeliis ſacramenta præſtares, & verba tua a [t] notario ſcripta in noſtro teneantur ſcrinio, quibus inter alia legeris promiſiſſe te nunquam a noſtro penitus obſequio diſceſſurum. Poſteaquam vero pejor te Sebaſtianus, pro ſolo ſcandalo faciendo, ſicut & initia ipſius venientis in Conſtantinopolim monſtraverunt, & exitus pejor edocuit, noſcitur adveniſſe, ita ut mox tui immemor ſacramenti, conjurationem inter vos contra ſtatuta canonum, nobis ignorantibus, facientes, in apertum uterque prorumperetis ſcandalum. Sed ut tua, Sebaſtiane, non inquantum ſunt, ſed inquantum referre poſſumus, mala quæ feceris diverſi cognoſcant, & juſte te, nam magis tarde, canonicam advertant ſubiiſſe ſententiam, ad tuæ ordinationis veniamus initia. Abſentibus filiis noſtris [u] diaconis Anatolio atque Stephano, a nobis poſtulaſti, ut ad tempus pro implendo officio, abſentium loco diaconum te interim faceremus. Quod ideo tibi ad præſens ſperanti conceſſimus, quia ante ordinationem tuam cautionem nobis propria voluntate legeris emiſiſſe, quam & teſtibus roboraſti, & tactis evangeliis juramentum corporaliter præſtitiſti, ut quidquid tibi a nobis pro eccleſiaſtica utilitate fuiſſet injunctum, fideliter & ſine aliqua fraude

BALUZII NOTÆ.

a Pariſ. *adſtante*. b Idem codex, *diaconibus*. Bellovac. *diaconus*.
c *ejus*. Deeſt in Pariſienſi. d *tam*. Deeſt in eodem libro. e Veteres libri, *conſentientibus*.
f Veteres libri & edit. *Mena*. g Bellovac. *Tyrannium*, Pariſ. *Turranium*.
h Veteres libri, *in Eccleſia nobiſcum*.
i Pariſ. *ne quod factum*. Hinc confirmatur conjectura appoſita in margine editionis Romanæ.
k Pariſ. *& hoc magis*. l Bellovac. *editaon teneret*. Pariſ. *edita non teneret*.
m Veteres libri, *membrano*. Sic etiam paulo poſt. n Pariſ. *ſcriptum*. o Bellovac. *quia contra*.
p Veteres libri & edit. *Diaconus Paulus*. q Pariſ. *ab Italia*.
r Veteres libri, *Africanam provinciam*. s Pariſ. *prodere*. t Idem codex, *notariis*.
u Veteres libri, *Diaconibus Pelagio, Anatolio, atque Stephano*.

for. ne quod

compleres, officium vero [a] locumque diaconi sine aliquo vitio, sine aliqua superbia, sine aliquo neglectu num, donec reverterentur diaconi memorati, [b] aut quanto te tempore in Levitarum voluissemus [c] ordinatione ministrare, cum omni humilitate & studio sine neglectu modis omnibus impleturum: in eadem cautione rursus adjiciens, quod si de his omnibus quæ cum sacramento, tactis corporaliter evangeliis, promisisti, aliquid minus impleres, tunc a sancta communione esses suspensus; ita ut si a die excessus tui intra annum pœnitentiæ noluisses colla submittere, tu tibi anathema manu propria scribendo dixisti. Tunc ergo ad præsens factus es sub ea quam sperabas & pollicitus fueras conditione diaconus. Postea vero ut a nobis ad Dalmatiarum patrimonium mittereris, summis precibus postulasti. Quod nos securi, quia talem feceras cautionem, animo libenti concessimus. Qui dum in [d] Salonitanam urbem pro ordinatione patrimonii advenisses, quantum ad nos postea est plurimorum relatione perductum, illicitis te & a sede apostolica prohibitis ordinationibus miscuisti, & quos Honorius, tunc prædictæ civitatis episcopus, contra consuetudinem Romanæ vel suæ ecclesiæ, sedis apostolicæ constituta sacris ordinibus [e] applicaverat, non solum prohibere penitus noluisti, sed nec nobis ex hac causa vel scripto referre, [f] vel quando Thessalonicæ nobis occurreras, memor conscientiæ tuæ, ne verbo quidem suggerere voluisti, & cum illis, tamquam cum legitimo & rationabili ordine factis, cupiditatis spiritu acquievisti procedere, & eorum socius es communionis venalitate repertus. [g] Iterum Thessalonica ad Dalmatias patrimonii regendi causa remissus es, ex qua provincia frequenti te auctoritate monuimus, ut non ante discederes, nisi omnes secundum pollicitationem tuam tam de Dalmatiarum patrimonio, quam de Prævalitano colligeres pensiones.

Sed tu omnia prætermittens, ad Constantinopolitanam urbem pro solo faciendo venire scandalo festinasti, quantum & sequens exitus declaravit. Relegens tamen constituti nostri seriem, quam de præfatis capitulis ad Mennam hujus civitatis antistitem dedisse relegimus, in conspectu diaconorum, subdiaconorumque, vel universorum clericorum, publica voce [h] laudabas, ut de cælo judicatum nostrum ordinatum atque prolatum omnibus, sicut præfati sumus, clericis loquereris. Dicta vero Theodori Mopsuesteni asserebas te in Roma urbe inter aliquos codices inveniisse, quæ confirmabas omni execratione & blasphemiis esse completa. Hæc dicendo, in nostro obsequio, & in ecclesia publice & in * Placidias * officium diaconatus implebas. Nativitatis Christi Dei domini & salvatoris nostri secundum carnem præterito anno dies advenit: vocavimus te, quia ad nos, quæ supra meminimus te fecisse in Dalmatiis, de recenti pervenerunt: & sicut oportuit, diximus tibi, si cum illis qui contra sedis apostolicæ constituta in sacratis sunt applicati ordinibus, processisti, aut eorum te communioni, sicut dicitur, sociasti, necesse nobis est, ut si nos Deus ad nostram dignatur ecclesiam revocare, [i] quæramus ista, & veritatem manifestius cognoscentes, secundum canones vindicemus. Tu vero conscientiæ tuæ reatu perterritus, quia contra apostolica feceras constituta, occasionem tibi discedendi dissimulans requirebas. Nam cum te pro certo [k] mandata cum Joanne episcopo, & Surgentio primicerio, atque Saturnino consulario nostro ad Mennam fratrem nostrum hujus civitatis antistitem misissemus, reversus in Placidias, multis præsentibus & officium [l] diaconi tu & Rusticus ex more complestis, & quando clementissimus princeps dominus filius noster, ut alia die ad ecclesiam procedere deberemus, referendarium destinavit, ut ei promitteremus, cum aliis [m] diaconis & clericis nos tu & Rusticus [n] fuistis hortati. Nam & ad refectionem pariter in nostra mensa ambo fuisse simili ratione probabimini. Sed sicut Judas, postquam bucellam accepit, de traditione domini cogitavit, ita & vos [o] noctis horis pro concitando scandalo ecclesiæ discessistis. Nos autem alio die mandantes vobis, ut aut procederetis locum diaconi ex more complentes, aut a communione vos cognosceretis fuisse suspensos: tu vero Sebastiane his quos inter alios miseramus, fratribus nostris Joanni & Juliano [p] episcopos hoc, quantum renuntiaverunt, dixisti. Ego judicatum quod papa protulit sequor, si tamen [q] in illos vindicat qui contra judicatum faciunt. Nam & simili eis, quantum perhibent, ratione dixisti, intantum ut diceres [r] ibi veniisse [s] Lampridium & Felicem monachos, qui nostrum judicatum suscipere noluerunt, & mandasse vos eis: Non vos possumus videre, quia vos aliam causam habetis, & nos aliam. Postea vero ad hoc nequitia vestra pervenit, ut excommunicatis communicare contra canones superbo præsumeretis Spiritu, id est, memoratis vel aliis, quos pro hoc quod contra judicatum nostrum scripserant, per ejusdem judicati seriem constabat jam a nobis communione suspensos: cui judicato, sicut supra meminimus, vos acquievisse & consensisse & communicasse, catholica probavit ecclesia. Unde constat vos secundum regulas canonum juste damnari. Definiunt enim canones: [t] Si quis excommunicatus ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit.

[u] Item placuit universo concilio, ut qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, sive episcopus, sive quilibet clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationis judicetur protulisse sententiam. Adjecistis etiam

* a Galla Placidia Augusta dictam volunt basilicam.

Joan. 13.

Apud Balsam. est canon. 32. concilii Carthagin. & in corpore canonum Dionysii Exigui 29. sed pri-

BALUZII NOTÆ.

a Paris. *locumque diaconatus*.
b Vox *te* deest in codicibus manuscriptis.
c Bellovac. *ordinationem*, Paris. *ordinem*.
d Veteres libri, *Salonitana urbe*.
e Iidem libri, *applicuerat*.
f Iidem libri, *vel quomodo*.
g Iidem libri: *Iterum de Thessalonica*.
h Paris. *clamabas*.
i Paris. *quaramus si ista*.
k Veteres libri, *mandato*.
l Paris. *diaconii*.
m Veteres libri, *diaconibus*.
n Iidem libri, *fuissetis*.
o Paris. *nocturnis*.
p Legendum, *Episcopis*. Error est typographicus editionis Labbeanæ.
q Bellovac. *in illis*, Paris. *in illius*.
r Veteres libri, *venisse ibi*.
s Veteres libri & edit. *Lampredium*.
t Vide addit. IV. Capitular. cap. 34.
u Vide lib. V. Capitular. cap. 30. & lib. VIII. cap. 26.

iam execranda ſuperbia, quæ nec leguntur, nec ſine ſui pontificis juſſione aliquando ordinis veſtri homines præſumpſerunt, auctoritatem vobis prædicationis contra omnem conſuetudinem vel canones vindicare, Epheſinæ primæ ſynodi impugnationem & exprobrationem, ſed & [a] * beati recordationis Cyrilli; blaſphemias quoque [b] contra Jeſum dominum noſtrum dictas ſimili defendentes inſania, & per omnes provincias fallaciter ſcribentes, non aliquid commiſiſſe, quod reperiatur adverſum definitioni ſanctæ Chalcedonenſis ſynodi, quæ præcedentium ſe trium, id eſt, Nicænæ, Conſtantinopolitanæ, atque Epheſinæ primæ concordat fidei ſynodorum. Ita ergo cunctorum animos, qui veſtram malitiam neſcierunt, ſed tamquam a Romanis [c] diaconis ſuſcipientes ſcripta, ſimpliciter crediderunt, ad tantum ſcelus operatio fallaciæ veſtræ pervenit, ut humanus ſanguis in aliquibus locis intra eccleſiam (quod dici nefas eſt) funderetur: & omnem legem eccleſiaſticam ſuperbo ſpiritu conculcare voluiſtis, ſanctarum quoque regularum conſequentiam injuriis affeciſtis, impia & quæ non ſunt licita per univerſas contra nos provincias fallaciter indicando. Nuper etiam malis veſtris addentes pejora prioribus, domnum Leonem prædeceſſorem noſtrum in Theodori Mopſueſteni dictis quæ contra rectam fidem legitur ſcripſiſſe, conſenſum præbuiſſe atque firmaſſe, dato ſcripto ad Chriſtianiſſimum principem dominum filium noſtrum, auſi fuiſtis adſtruere. Abſit ergo quemlibet credere Chriſtianum, quod aliquid tale, [d] quod contra rectam fidem a quolibet inveniatur ſcriptum, illius tanti præſulis ſanctitas [e] ſuſcepiſſet, quippe qui in univerſis epiſtolis ſuis & Neſtorium, & Eutychen, vel eis ſimilia ſapientes, pari legitur ſententia condemnaſſe. In quo memorato ſcripto, etiam contra divinas ſcripturas, non ſolum pontificibus multis, ſed etiam (quod dici nefas eſt) ipſi quoque principi ſacrilegas injurias irrogare tentaſtis, [f] quatenus ignorantem Chriſtianum populum diabolica amplius deciperetis aſtutia. [g] Hæc ergo ſuſtinentes [h] per multa temporis ſpatia, patientia ſacerdotali reſecare diſtulimus, credentes vos forſitan * reſipiſci, & ab illicitis temperare. Sed quia ſemel & ſecundo adhortatione noſtra per fratres noſtros epiſcopos, id eſt, Joannem Marſicanum, & Julianum Cingulanum, vel Sapatum filium noſtrum atque [i] diaconum, nec non & per glorioſum virum patricium Gethegum, & religioſum virum item filium noſtrum Senatorem, alioſque filios noſtros commoniti noluiſtis audire, & neque ad eccleſiam, neque ad nos reverti, ſicut omnia facitis, voluiſtis [k] deteſtanda ſuperbia: & ideo neceſſe nobis eſt in vobis canonice vindicare, ne videamur divinarum ſcripturarum interpretationibus ſubjacere. Scriptum eſt enim: *Videbam furem, & [l] ſimul currebas cum eo: & cum adulteris portionem tuam ponebas*; & ipſe dominus ac ſalvator noſter dicit: *Quod ſi oculus tuus dexter ſcandalizat te, erue eum, & projice abs te. Expedit enim tibi ut pereat unum membrum tuum, quam totum corpus mittatur in [m] gehennam*. Et quoniam iſte intellectus magis de officiis eccleſiarum, vel proximis non recte agentibus, & ſcandala in eccleſiis mittentibus ſano ſenſu debet aptari, ſicut & alibi nos admonet, dicens: *Oportet venire ſcandala, ſed væ illi per quem veniunt*. Et beatus apoſtolus ſimili prædicat ratione: *Utinam & abſcindantur qui vos conturbant*. Et iterum ſancta ſcriptura nos commonet, dicens: *Ejice peſtilentem de concilio, & exiet cum eo jurgium*. Oportet ergo nos jam poſt tantas admonitiones [n] in vobis, Ruſtice & Sebaſtiane, per auctoritatem beati Petri, cujus nos dominus ſibi voluit vice ſervire, regulariter vindicare, propterea ne ſi jam diutius differamus, omnis eccleſiaſticus ordo ſolvatur. Ideoque quod a nobis cum gemitu, ſed cum beati Petri auctoritate dicendum eſt, pro ſupraſcriptis exceſſibus alienos vos a [o] diaconi eſſe honore decernimus, & omni miniſterio officii Levitici, prædictum vobis honorem auferentes, penitus ſubmovemus, nullam ulterius licentiam habentes, ut ex Levitico nomine aut gradu aliquid facere præſumatis, vel ſub nomine diaconorum ſcribendo, iterum Dei conturbetis eccleſiam: quippe qui ex apoſtolica auctoritate & patrum regulis, contra quas multa ſpiritu ſuperbo atque irreligioſo feciſtis, vos olim dignos damnatione præſenti auctoritate deponimus. Et ut univerſi nos hæc pro loco, in quo nos Deus eſſe voluit, & auctoritate beati Petri apoſtoli recte feciſſe cognoſcant, canonum conſtituta poſuimus, quæ ſancta Chalcedonenſis ſynodus apud ſe relecta laudavit. Aetius archidiaconus relegit: Si quis presbyter aut diaconus, ſuum contemnens epiſcopum, a communione ſemetipſum ſuſpendit eccleſiæ, & ſecretius collectam facit, & altare conſtituit, & noluit evocanti epiſcopo conſentire, & noluerit eidem acquieſcere, neque obedire & prius & ſecundo vocanti: hunc omnino damnari, nec unquam hunc curationem mereri, nec recipere eum poſſe honorem. Si autem permanſerit turbas faciens & ſeditiones eccleſiæ, per extraneam poteſtatem tamquam ſeditioſum debere comprimi. (Omnes reverendiſſimi epiſcopi clamaverunt: Hæc juſta regula, hæc regula patrum.) Pariter ſtatuentes, ut ſi nobis viventibus, ſicut optamus, ſub humilitate & manſuetudine canonice pœnitentes, matrem recognoveritis eccleſiam, [p] competenter a nobis venia concedatur. Si vero (quod non optamus) ſub regulari pœnitentia ad matrem eccleſiam conſueta diſtuleritis redire ſuperbia, conciliorum in vobis, quorum regulas poſuimus, cenſura ſervetur, ut nullus poſt [q] tranſitum noſtrum, quod ex beati Petri, cujus locum, licet immeriti, gerimus, auctoritate proferimus, canonum regulas exequentes, in eccleſiaſtico gra-

Canon 5. concilii Antioc. lectus in Chalced. act. 4.

Matth. 5.

Matth. 18.

Galat. 5.

Prov. 22.

a Legendum, *beatæ*: Error typographicus, *hic ſublatus*. b Veteres libri, *contra Chriſtum*.
c Iidem libri, *diaconibus*. d Vox *quod* deeſt in codicibus antiquis. e Veteres libri, *ſuſcepiſſe*.
f Pariſ. *quaſi*. g Bellovac. *Hæc enim ergo*.
h Pariſ. *diu & per multis temporibus ſpatia*. Bellovac. *debet* (quod eſt effictum ex *diu &*) *per multa temporibus ſpatia*.
i Pariſ. *diaconem*. k Veteres libri, *decertanda*.
l Pariſ. *concurrebas*. m Veteres libri, *gehenna*. n Iidem libri, *jam in vobis*.
o Iidem libri, *diaconis*. p Bellovac *competens*, Pariſ. *compatens*.
q Legendum, *poſt tranſitum noſtrum vos contra conſtitutum noſtrum*. Mendum eſt typographicum editionis Labbeanæ. Vox autem *vos* addita eſt ex antiquis exemplaribus.

BALUZII NOTÆ.

ia pars ſcicet: Si quis xcommuniatus, &c. ſt ſumma anonis. A Gratiano utem 11. 3 c. Placuit niverſo 9. ribuitur oncilio Aricano. l. beatæ

for. reſipi. ſcere

Pſal. 49.

gradu audeat revocare Joannem, Gerontium, Severinum, Importunum, Joannem atque Deus-dedit, quos conſtat veſtræ conjurationis & conſpirationis eſſe participes, quos nos [a] potentes bonos, militare eccleſiæ, cui Deo præſidemus auctore, noſtro tempore feceramus: tamen ut & ipſi poſſint & diverſi cognoſcere, de ſubdiaconorum & notariorum vel deſenſorum officio præſenti ſe ſententia noverint fuiſſe depoſitos, & nullum penitus in eccleſia noſtra gradum ulterius detinere; niſi forte, ſicut præfati ſumus, nobis in hac luce ſuperſtitibus, & ipſi pœnitentiæ canonicæ colla ſubmiſerint. Felicem etiam monachum Afrum, qui Gillitano monaſterio dicitur præfuiſſe, & levitate ſua atque inconſtantia congregationem ejusdem monaſterii per diverſa loca certum eſt diſperſiſſe, & veſtræ pravitatis incentor eſt, cum univerſis, qui eum vel vos, tam clerici vel monachi, quam laici, poſt præſentia interdicta in aliqua veſtra ſe ſocietate polluerint, aut conſenſum conſiliumque præbuerint, regularem in his, quæ item ſuperius legitur, conſtituimus manere ſententiam: quatenus in his remediis, ordine ſervato canonico, nullus præſumat pacem, quam dominus diligit, ulterius eccleſiæ perturbare. Præſentem autem ſententiam per Joannem Marſicanum, Zachæum [b] Syllacenum, Julianum Cingulanum, fratres & coepiſcopos noſtros, ſed & Sapatum atque Petrum filios noſtros diaconos, nec non & filium noſtrum Surgentium primicerium notariorum, atque Servum dei ſubdiaconum regionis primæ, nec non & Vincentium ſubdiaconum regionis ſecundæ, noſtræ, [c] cui præſidemus, eccleſiæ, vobis noſcimur tranſmiſiſſe.

ITEM EX ALIA CHARTA recitatum eſt.

Dilectiſſimo fratri Valentiniano epiſcopo de Tomis provinciæ Scythiæ, Vigilius.

Alia Vigilii epiſtola.

FRaternitatis tuæ relegentes ſcripta, pontificalem in vobis ſolicitudinem ineſſe gratanter accepimus: quia prophetica tibi poſſunt verba competenter aptari, quibus ait: *Salvabo gregem meum, & ſuſcitabo ſuper eum paſtorem qui paſcat eum, ſervum meum.* Oportet ergo caritatem tuam ea quoque domini noſtri verba ſectari, per quæ dixit: *Speculatorem te poſui domus Iſrael, & audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me:* & convocatos eos, quos ſcandalizari diverſis rumoribus retuliſti, inceſſanter hortari, ne per hos forſitan ſeducantur, qui ſub prætextu catholico, nequiſſimo ſpiritu ſimplicium Chriſtianorum corda fallacia ſua decipere moliuntur, & patris ſui diaboli conſuetudinem maligno ſectantes ſpiritu, eccleſiam tibi commiſſam diverſis mendacibus ſcriptis conturbare deſiderant, quibus apoſtolica lectio congruenter aptatur, dicens: *Rogo autem vos, fratres, ut obſervetis eos qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didiciſtis, faciunt; & declinate ab illis.* Et infra: *Et per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium.* Veſtra autem obedientia in omni loco divulgata eſt, quatenus fraternitatis veſtræ adhortatione ſæpe commoniti, nulla fideles eorum animos a rectitudine viæ, quæ Chriſtus eſt, qui ait: *Ego ſum via, & veritas, & vita*, qualibet maligna annuntiatione ſubmoveat: ſed ſi, quod non oportet, ab adverſariis conturbati, aliquid (quod Deus avertat) contra fidem factum forte formidant, cum manſuetudine, [d] quæ convenit Chriſtianis, prophetica verba ſectentur, dicentis: *Interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi; ſeniores tuos, & dicent tibi*, & alius propheta: *Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore ejus.* Et quoniam [e] Baſinianus illuſtris & magnificus vir, filius noſter, cum his qui pro actibus tuæ fraternitatis eccleſiæ in [f] Conſtantinopoli obſervant, pari ratione dixiſſe noſcuntur, etiam hoc Dei inimicos fuiſſe mentitos, quod * perſonæ epiſcoporum Ibæ atque Theodoriti in noſtro (quod abſit) fuiſſent judicato damnatæ: legant ergo quæ de cauſa, quæ hic mota eſt, ad fratrem noſtrum Mennam Conſtantinopolitanæ urbis epiſcopum ſcribentes legimus definiſſe, & tunc [g] cognoſcent nihil a nobis, Deo nos cuſtodiente, commiſſum, vel certe diſpoſitum, quod contra fidem prædicationemque venerandarum quatuor ſynodorum, quæ pro una eademque fide definita ſunt, id eſt, Nicænæ, Conſtantinopolitanæ, Epheſinæ primæ, & Chalcedonenſis reperiatur averſum; aut unius ex his, qui definitioni ſupraſcriptæ Chalcedonenſis fidei ſubſcripſerunt, tangant injuriam: vel quod deceſſorum [h] prædeceſſorumque noſtrorum inveniatur (quod abſit) conſtitutis forte contrarium: ſed in omnibus apoſtolicæ ſedis præſulum, & beatæ recordationis papæ Leonis, & [i] prædicatarum ſynodorum adverſariis [k] reſtitiſſe. Fraternitatem autem veſtram credimus non latere, inimicos fidei Chriſtianæ hoc ſemper ſæculari & reprobanda molitos aſtutia, ut evangeliſtas quatuor contraria ſibi (quod abſit) dixiſſe monſtrarent: quibus a ſanctis patribus per evangeliorum concordiæ libros eſt cæleſti ſapientia contradictum. Quod nunc quoque ſancti Chalcedonenſis concilii adverſarii (inter quos etiam Ruſticum & Sebaſtianum comperimus iſtius auctores ſcandali, quos olim pro meritis ſuis a ſacra communione ſuſpendimus, in quibus nos, ſi non reſipuerint celeriter, fraternitas tua cognoſcat canonicam ſententiam prolaturos) qui ſub prætextu falſæ defenſionis ſtudent, ut eamdem ſynodum contra prædictas tres ſynodos dixiſſe (quod abſit) oſtendant. Quibus hæc conantibus prophetæ dicta conſonanter aptantur, dicentis: *Vere mendacium operatus eſt ſtylus mendax ſcribarum.* Verbum domini noſtri projecerunt, & ſapientia nulla eſt in eis. *Docuerunt enim linguam ſuam loqui mendacium: ut inique agerent, laboraverunt.* Quibus, ſi non pœnituerint, veniet pſalmiſtæ invocata ſententia, dicentis: *Ut deſtruas inimicum & defenſorem.*

Ibidem.
Joan. 14.
Deut. 32.
Malach. 2.
Ezech. 34.
Ezech. 3.
Rom. 16.
Jer. 8.
Jer. 9.
Pſal. 8.

Gre-

BALUZII NOTÆ.

a Veteres libri, *putantes*.
b Bellovac. *Scillacenum*, Pariſ. *Squillacenum*.
c Pariſ. *cui Deo auctore præſidemus*.
d Pariſ. *quæ conv. Chriſtianos*. Sic etiam in Bellovac. niſi quod habet *quæ*.
e Pariſ. *Baſiltanus*.
f Veteres libri, *Conſtantinopolim*.
g Iidem libri, *cognoſcunt*.
h Veteres libri & edit. *præteſſorum*. Labbeus mutavit.
i Veteres libri, *prædictarum*.
k Iidem libri, *reſtituiſſe*.

Credimus enim catholicis ecclesiæ filiis ea quæ A interim, quantum pro temporis qualitate potuimus, relevare colloquio : quatenus modis omnibus confidatis, nihil nos penitus admisisse quod decessorum nostrorum constitutis, vel sanctæ, quæ una eademque est, fidei quatuor synodorum, id est, Nicænæ, Constantinopolitanæ, Ephesinæ primæ, atque Chalcedonensis, inveniatur (quod absit) esse contrarium, aut quod ad personarum injuriam pertineat, quæ definitioni ejusdem sanctæ fidei subscripserunt, vel sanctorum prædecessorum nostrorum Cælestini, Xysti, Leonis, aliorumque præcedentium atque sequentium definitis reperiatur adversum, sed a nobis omnibus prædictis synodis unam venerationem, unamque fidei credulitatem [k] indubitabiliter exhiberi : & eos qui omnes suprascriptas quatuor synodos in rectitudine fidei non sequuntur, vel unam ex ipsis vel omnes in fide [l] repravant, aut * repravare, aut injuriare, vel repudiare nituntur, abjicimus : sed & ea quæ in ejusdem sanctæ fidei injuriam verbo dicta vel reperiuntur scripta, anathematizanda execrandaque judicavimus, & constituimus judicanda : simili pœna plectentes etiam eos qui fidem beati Cyrilli, [m] quem sanctæ recordationis Leo prædecessor noster ad [n] prædecessores vestros aliosque datis probavit & laudavit scriptis, & Chalcedonensis veneranda [o] sancta synodus legitur protulisse, aliorumque patrum, quos apostolicæ sedis præsules susceperunt atque secuti sunt, execranda superbia impia vocaverunt. Fraternitas ergo tua, quem apostolicæ sedis per nos constat esse vicarium, universis episcopis innotescat, ut nullis aut falsis scriptis, aut mendacibus verbis, aut nuntiis qualibet ratione turbentur, sed potius primi apostolorum, sicut convenit, verba sectentur dicentis: *Adversarius vester diabolus, ut leo rugiens, circumit, quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide*, & quod P item doctor gentium dicit apostolus: *Rogo autem vos, fratres, ut observetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam quam vos didicistis faciunt, & declinate ab illis*: in domino confidentes, quia, sicut præfati sumus, ab apostolis fidem traditam, & a prædictis sanctis quatuor conciliis declaratam, & a decessoribus nostris & ab antedictis patribus prædicatam, atque inviolabiliter custoditam, sincera voluntate tenuimus, tenemus, venerati sumus, veneramur atque defendimus, & contra eam facientes apostolica auctoritate damnamus. Sed quanta possumus per filium nostrum Anastasium de his quæ gesta sunt breviter nos indicare necesse est, & cum nos dominus filius noster clementissimus imperator, sicut promisit, Deo (qui [q] cor ipsius tenet) juvante reverti præceperit, hominem, qui vobis ad singula subtiliter innotescat, Deo propitio destina-

reprobare

1. Petr. 5.

Rom 16.

hæc aliquis (quod non credimus) dubitare voluerit, hortamur, ut cum tuæ fraternitatis ordinationem ad nos venire [d] festinet, quatenus lucida admonitione cognoscat, omnia quæ decessorum nostrorum & antefatarum quatuor synodorum sunt de una eademque fide acta scriptaque temporibus, a nobis inviolabiliter fuisse servata. Qua ratione percepta, sublato, sicut oportet, de Christianissimis animis scandalo, pax Deo placita in ejus ecclesia illibata perduret. Hoc quoque fraternitatem tuam credimus adhortandam, ne ulterius prædictorum Rustici, & Sebastiani, aut illorum qui pravæ eorum præsumptionis probantur esse participes, scripta suscipiat: sed & universos ad tuam C pertinentes ordinationem commoneas, ne vel ipsi a prædictis relegant aliquid destinatum, vel falsitati eorum ulterius animum suæ credulitatis accommodent. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. [e] Datum xv. Kalendas Aprilis, imperii domini Justiniani perpetui Augusti anno * XXIII. post consulatum Basilii viri clarissimi anno * IX. per Joannem presbyterum & apocrisiarium, & ipse direxit eam per Maxentium hominem suum.

for. XXIV. X. (1)

ITEM EX ALIA CHARTA recitatum est.

[f] *Dilectissimo fratri Aureliano episcopo Arelatensi Vigilius.*

FRaternitatis vestræ litteras pridie [g] Idus Julias, Anastasio deferente, suscepimus & gratias referimus divinæ clementiæ, quia solicitudinem vestram in fidei causa, vel in nostræ opinione personæ, sacris [h] relegimus convenire mandatis, ut digne caritati tuæ verba Dei & convenienter aptentur, quibus ait: *Elegi te sacerdotem ex omnibus [i] ascendens ad altare meum, & portes coram me * nomen magnum cunctis diebus vitæ tuæ*. Necesse ergo nobis est caritatis vestræ solicitudinem brevi

1. Reg. 2.

* for. apud

---

a Iidem libri, *scripta Theodoriti*. b Paris. *alios sanctos*.
c Bellovac. *robore*. Paris. *honore robore*. d Paris. *festinent*, & paulo post *cognoscant*.
e Paris. *Data*.

BALUZII NOTÆ.

(1) Hæc adnotatio, forte XXIV. X. est omnino expungenda. Nam annus Justiniani XXIII. a Kalendis Aprilis anni Christi 749. inchoatus definit pridie Kal. Aprilis anni Christi 530. qui annus notatus formula *post Consulatum Basilii IX.* ac propterea anni Justiniani XXIII. postremi menses tres concurrunt cum tribus prioribus mensibus anni post Consulatum Basilii IX.

f Præter duos codices quibus utimur in recensendis gestis Concilii quinti, sequentem reperimus in vetustissimo codice MS. bibliothecæ regiæ & in codicibus 5034. & 5141. bibliothecæ Colbertinæ item vetustissimis. Hic legit Paris. *Dilectissimo fratri & coepiscopo Aureliano Arelatensi Vigilius*.

g Veteres libri, *Iduum Juniarum die*. h Parisiensis & regius, *legimus*.
i Veteres libri, *ut ascendas*. k Paris. *indubitanter*.
l Regius, Parisiensis, & Colbertini, *reprobant*. m Paris. *cujus*, Bellovac. *cui*.
n Veteres libri, *præcessores*. o *sancta*. Deest in omnibus antiquis codicibus.
p Veteres libri, *idem doctor*. q Paris. *cor ejus*.

namus. Quod ideo adhuc non fecimus, quia & hiemis asperitas, & Italiæ, quæ vos non latet, necessitas præpedivit: donec serenissimus princeps, sicut desiderat, [a] domino sibi [*] subveniat. Illud quoque credimus sperandum, ut quia scriptum est: *Frater fratrem adjuvans exaltabitur*; & sicut de credentibus in domino Actuum apostolicorum scriptura testatur, quia *erat credentibus in domino cor unum & anima una*; ut sit fraternitas vestra in hac quoque parte solicita, & glorioso filio nostro Childeberto regi, quem Christianitatis studio venerationem integram sedi apostolicæ, cui nos Deus præesse voluit, cognovimus exhibere, supplicare non desinas, quatenus in tanta rerum necessitate circa ecclesiam Dei solicitudinem, sicut & confidimus, Christiana devotione persolvat: ut quia Gothi cum rege suo in civitate Romana perhibentur ingressi, hoc eis dignetur scribere, ne se in ecclesiæ nostræ præjudicio, quippe velut alienæ legis, immiscеat, & aliquid faciat, aut fieri [b] qualibet ratione permittat, unde catholica possit ecclesia perturbari. Dignum enim est, & catholico, sicut est, regi conveniens, ut fidem & ecclesiam, in qua Deus illum voluit baptizari, omni debeat virtute defendere. Scriptum est enim: *Vivo ego, dicit dominus, quia glorificantes me glorificabo*. Festina ergo, frater carissime, ut in sanctæ fidei sinceritate persistens, ecclesiarum pacem, quæ vel a Deo [c] per meritum sacerdotii tibi commissa est, vel a nobis per apostolicam auctoritatem vicaria potestate mandatur, competenti solicitudine, Deo propitiante, custodias, & vicarium te sedis nostræ dignis Deo manifestes operibus. Deus te [d] conservet, frater carissime. [e] Datum III. Kalendas Majas, [f] imperii domini nostri Justiniani perpetui Augusti anno XXIV. post consulatum Basilii viri clarissimi anno [g] octavo, per hominem quem Anastasius direxit.

[*] Deesse videtur, juvante

[*] In mss Iolyano habetur auxiliante.

Prov. 18. Act. 4.

2. Reg. 2.

Item ex alia charta recitatum est.

Juravit beatissimus Papa Vigilius domino piissimo Imperatori, in præsentia nostra, id est, mei episcopi Cæsareæ Cappadociæ Theodori; & mei, Patricii Cethegi, per virtutem sanctorum clavorum, ex quibus crucifixus est Dominus Deus noster Jesus Christus, & per sancta quatuor evangelia, ita per istam virtutem sancti [h] freni, & per ista sancta quatuor evangelia; quod cum pietate vestra uno animo, una voluntate, hoc velle, hoc conari, ita agere, quantum possumus, ut ista tria capitula, id est, Theodorum Mopsuestenum cum scriptis suis, & epistolam quæ dicitur Ibæ, & conscripta Theodoreti contra orthodoxam fidem & contra duodecim capitula sancti Cyrilli dicta, condemnantur & anathematizentur; & nihil pro his capitulis, neque per me, neque per eos quibus credere possum, ex ordine clericatus, aut laicis, contra voluntatem pietatis vestræ aut agere, aut loqui, aut consilia dare secretius. Et si quis mihi aliquid contrarium dixerit, aut de istis capitulis, aut de fide, aut contra rempublicam, istum sine mortis periculo pietati vestræ manifestabo, & quæ mihi locutus est: ita ut propter locum meum personam meam non prodas: & me ista custodiente erga pietatem vestram, honorem meum in omnibus servare promisisti; sed & personam opinionemque meam custodire, & cum Dei adjutorio defendere; sed & privilegia ecclesiæ meæ servare. Sed & chartulæ istæ [*] nulli ostendantur, nihilominus promisistis. Promitto præterea, quod in ista causa trium capitulorum, quodcumque debet fieri communiter [*] tractamus: & quod utile nobis visum fuerit, hoc faciamus cum adjutorio Dei. Datum est hoc juramentum, quintodecimo die mensis Augusti, indictione XIII. Imperii domini nostri Justiniani anno XXIII. novies post Consulatum Basilii viri clarissimi. Ego Theodorus misericordia Dei episcopus Cæsareæ Cappadociæ, huic chartulæ juramenti testis subscripsi. Flavius Cethegus vir Patricius, huic chartulæ juramenti testis subscripsi.

[*] Forte, ac nulli.

[*] Forte, et tractamus.

Hactenus ex mss ante laudatis.

Item ex alia charta ita recitatum est.

Lecta sunt nobis gesta confecta apud Antiochenæ civitatis defensorem, quibus inferebantur testimonia militum significantium, ut compendiose dicamus, quod priusquam Sergius reverendissimus Cyrestenam civitatem accederet, quidam, id est, Andronicus presbyter & defensor, & Georgius diaconus, accipientes imaginem Theodoriti, qui undique inculpatur propter fidei errorem, [k] in currum eam imposuerunt, & in Cyrestenam civitatem introduxerunt, psallentes & ostendentes, quod ejusdem illi sectæ sunt: Sergius autem postea cum civitatem [l] accepisset, & collectionem celebravit ipsius Theodoriti, & Diodori, [m] & Theodori, nec non & Nestorii cujusdam, quem martyrem esse dixit, cum provincia nullum habeat martyrium huic appellationi conveniens. Evidenter igitur mirati sumus, primo quidem si latuerunt tuam eminentiam talia gesta in civitate confecta. Deinde si cum cognovisses, quod factum est, non sine dilatione quæstionem fecisti negotii, maxime [n] cum degere Sergius diceretur, & cum Paulo reverendissimo esse. Verum etiam lecta sunt nobis paulo post gesta confecta apud Cyrestenæ civitatis defensorem, quæ reverendissimi responsales Sergii reverendissimi [o] dixerunt, multorum voces continentia, quod nulla unquam nec prædicata est, nec facta est collectio in Nestorii cujusdam nomine. Super hæc autem gesta, & preces audivimus tam ipsius Sergii, quam reliquorum episcoporum Euphratensis provinciæ, qui repellunt ubique Nestorii nomen, & declinare quidem ejus sectam confitentur, consentire autem sanctis quatuor conciliis. [p] Sancimus igitur nihil subtilitatis vel studii eminentiam tuam relinquere, sed convocare quidem sine dilatione

Quæ sequuntur, ea nunc addita sunt ex mss Paris. Reg. & Colbert post editionem Steph. Baluzii.

[*] Vide Gregor. Turon. lib. 1 de gloria Martyrum, cap. 6.

BALUZII NOTÆ.

a Omnes libri veteres: *Domino sibi auxiliante subveniat*. Sic etiam habet editio Sirmondi.
b Paris. *aliqua*. c Veteres libri, *sacerdotii meritum*. d Regius & Colbertini, *incolumen custodiat*.
e Paris. *data*. f Regius & Colbertini, *imperante Domino Justiniano PP. Aug. anno* XXIIII.
g Parisiensis, Regius, & Colbertini, *anno nono*. h Bellovac. *in currus*: Paris. tantum.
i & *ostenditur*. Hæc desunt in libro Parisiensi. k Paris. *accessisse*.
l & *Theodori*. Et hæc quoque desunt in Parisiensi. m Veteres libri, *cum ibi degere*.
n Paris. *adduxerunt*. o Idem codex: *Sanctimus autem*,

ne Cyreſtenæ civitatis epiſcopum ibi degentem, ſicut audiyimus, trahere autem ad ſe milites etiam, qui teſtimonia in geſtis Antiochiæ confectis præſtitiſſe inveninntur de numero tertio [a] Stabiliſianorum, nec non etiam Audronicum & Georgium; qui ea quæ de imagine dicta ſunt feciſſe dicuntur, & ſingula cum ſubtilitate requirere, hoc eſt, ſi quod dicitur de imagine, factum eſt, & ſi pſalmum, cujus mentio geſtis Antiochiæ confectis inſerta eſt, pſallentes ad imaginis honorem præcedebant; & ſi Sergius reverendiſſimus cum hæc poſt [b] Antiochiæ confectis inſerta eſt, pſallentes ad imaginis honorem ea cognoviſſet, & clericos admiſit, & divinis eis communicavit myſteriis: & ſi collectionem Theodoriti & Theodori, & Diodori prædicari fecit, aut celebrari conceſſit, & ſi hoc idem factum eſt & in Neſtorii nomine: & omnem circumire viam tua magnitudo feſtinet, ut nihil ſubtilitatis poſsit latere. Ne autem eminentia tua noſtram tantummodo timeret indignationem, ſed etiam Dei iram, non piget nos & juramentum ei imponere in nomine domini & ſalvatoris Chriſti Dei noſtri, ad quem talia pertinent, ut ipſam veritatem undique requiras: & ſi quidem inveniantur milites per omnia falſa dixiſſe, & neque pro imagine, neque pro collectione vera dixiſſe, non tantum ea quæ in Neſtorium referuntur, ſed etiam illa quæ in Theodoritum & Theodorum & Diodorum, mox fortiſſimo numero ejiciantur, in quo militare noſcuntur, & omnibus tormentis eorum corpora [c] crucientur. Si autem veritatem in ſuis depoſitionibus dixerunt, ſive pro imagine, ſive pro collectione vel Neſtorii, vel aliorum trium, de omnibus nobis ſuggere, ut cognoſcere [d] poſsimus eos qui in veram & immaculatam, quam & nos colimus, fidem peccaverunt. Ne quid autem ex his quæ nobis lecta ſunt: tuam magnitudinem lateat, juſsimus eadem geſta, quæ Cyri confecta ſunt, & ad nos relata, nec non reſcripta eorum quæ Antiochiæ confecta ſunt, tibi tranſmitti, ut poſt confecta omnia quæ juſsimus, iterum nobis remittantur ipſa quæ in Cyro confecta ſunt. Pro hac etenim cauſa deſtinavimus Thomam devotiſsimum, agentem in rebus, & ſubadjuvam. Legi. [e] Datum VII. Idus Auguſti, Conſtantinopoli, Ruſtico viro clariſsimo conſule.

Sancta ſynodus dixit: Evidenter & nunc Deum placans intentio piiſſimi & tranquilliſſimi imperatoris oſtenſa eſt, [f] qui omnia ſemper fecit & facit, quæ ſanctam eccleſiam & recta dogmata conſervant: qui & modo recitatas chartas direxit, manifeſtantes & ipſas, quod nec latuit aliquem, alienam ab initio eſſe iſtorum capitulorum impietatis ſanctam Dei eccleſiam. Et Chriſtianiſſimus quidem imperator mercedem pro his habebit de Chriſto magno Deo, qui talia multiplicare ſolet: nos autem orationes quotidianas facientes pro ejus ſerenitate, pro tribus capitulis altero die, adjuvante Deo, ſynodicam ſententiam proferemus.

Conſtantinus glorioſiſſimus Quæſtor dixit: Dum interſum ſancto veſtro concilio, propter recitationem chartarum, quæ apud vos inſinuatæ ſunt, piiſſimus Imperator formam deſtinavit ad veſtram ſanctam ſynodum de Vigilii nomine, ne jam ſacris diptychis eccleſiæ inferatur, propter impietatem quam vindicavit: nec & recitetur vobis, & conſervetur, tam in eccleſiam hujus regiæ civitatis, quam in ceteras eccleſias, quæ & vobis & reliquis epiſcopis creditæ ſunt in republica a Deo ei commiſſa. Audientes autem formam, iterum cognoſcetis per eam, quantum ſereniſſimus Imperator unitatem ſanctarum eccleſiarum & puritatem ſanctorum myſteriorum procurat.

Sancta ſynodus dixit: Sacra forma competenter ſuſcepta recitetur. Et cum ſuſcepiſſet Stephanus diaconus, notarius, & inſtrumentarius, recitavit:

In nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti Imperator Cæſar Flavius Juſtinianus, Alamannicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vandalicus, Africanus, Pius, Felix, Inclytus, Victor, ac Triumphator ſemper Auguſtus, beatiſſimis archiepiſcopis & patriarchis, Eutychio Conſtantinopolitano, Apollinario Alexandrino, Domnino Theopolitano, Stephano, Georgio, & Damiano, religioſiſſimis epiſcopis, vicem agentibus Euſtochii beatiſſimi archiepiſcopi Hieroſolymitani & patriarchæ, & ceteris religioſiſſimis epiſcopis ex diverſis provinciis in hac regia civitate degentibus. Una Chriſtianis ſalus eſt puro corde & bona conſcientia & fide non ficta accedere ad communionem ſanctorum ſacramentorum. Ex hac etenim unuſquiſque remiſſionem ſperat peccatorum, participationem myſteriorum dignatus a ſacerdotibus recte Deum colentibus. Hæc ideo diximus, quoniam quidam Neſtorii impietatem colentes, applicare eam Dei eccleſiæ conantur per Theodorum Mopſueſtenum & impia ejus conſcripta; nec non per ea quæ impie conſcripſit Theodoretus, & contra rectam fidem & Epheſinam primam ſynodum, & contra ſanctum Cyrillum & duodecim ejus capitula; & pro defenſione Neſtorii & Theodori impiorum; & ſuper hæc & per impiam epiſtolam quam Ibas ad Marim Perſam ſcripſiſſe dicitur: quæ ſuper alias inſertas ei blaſphemias, eos qui confitentur Deum Verbum hominem factum eſſe hæreticos vocat, & Epheſinam primam ſynodum reprobat, tamquam ſine examinatione & quæſtione ab ea Neſtorio condemnato: & ſanctæ memoriæ Cyrillum hæreticum vocat, & impia duodecim ejus capitula dicit: Theodorum autem & Neſtorium hæreticos vindicat & laudat. Et jam quidem de hoc ex multo tempore quibuſdam motis, & veſtra religioſitas, & alii plures ſacerdotes iſtorum capitulorum impietatem alienam rectæ fidei eſſe vindicaſtis. Quando vero religioſiſsimus Papa antiquioris Romæ ad iſtam magnam civitatem pervenit, omnia iſta manifeſtata ſunt. Et cum hæc examinaſſet, & condemnavit, & ſatisfactionem in ſcriptis expoſuit, tam nobis quam piæ recordationis tunc conjungi noſtræ. Nec enim patiebamur, nec ab eo, nec ab alio quo-

quuntur, uſque ad Collat. VIII. in cod. mſ. D. Ioly Can. Pariſ. Non ſunt in Bellovac neque in edit. Surii, & Labbeana. aliiſve edidit Baluzius. Vide epiſt. Mich. Cerularii CP. epiſc. ad Petrum Antioch. apud Coteler. tom 1. Monum. Eccl. Græc, pag. 40. & epiſt. Petri Antioch. pag. 46. Sacra Juſtiniani Imperatoris ad ſynodum.

Adduntur iſta quæ ſe-

Extant hæ Vigilii literæ ſuperius in hac ipſa ſeſſione.

a Bellov. *Stapliſianorum*.

Antiochiæ confectis inſerta eſt, pſallentes ad imaginis honorem. Hæc deſunt in antiquis exemplaribus. Recte ſane. Huc enim in editione Suriana, quæ omnium prima eſt, translata ſunt ex præcedenti periodo per incuriam typographorum, ideoque delenda ſunt, Surianam editionem ſecuti ſunt editores Romani, qui ajunt ſe nullum vetus exemplar iſtius ſynodi habuiſſe. Itaque illi extra culpam ſunt. Non ita Labbeus, qui Pariſienſi codice utebatur. BALUZII NOTÆ

c Veteres libri, *cruciarentur*.

d Pariſ. *poterimus*, Bellovac. *potuerimus*.

e Pariſ. *Data*.

f Idem codex, *quia omnia*

quocumque, inviolatam communionem susci-
pere, qui non istam impietatem condemnat.
Sed & sacramenta terribilia in scriptis juravit,
ut in eadem permaneret voluntate, in con-
demnatione & anathemate prædictorum trium
capitulorum; & nullo modo vel tempore co-
naretur aliquid ad refutationem condemnatio-
nis prædictorum impiorum trium capitulorum.
Quod autem sine scriptis sæpius condemnavit
impia tria capitula, coram glorioſissimis judi-
cibus & religioſissimis episcopis, & plures ex
vobis qui conveniſtis cognoscunt; & hæc agens
permansit septem annos. Postea vero & scri-
pta inter vos & illum processerunt; in quibus
invicem confessi estis convenire, & synodice
prædictorum capitulorum facere condemnatio-
nem. Et postea invitatus tam a nobis, quam
a vestra religiosa synodo communiter quidem
convenire, recusavit. Contrarie autem factus
est suæ voluntatis, ea defendens, quæ Nesto-
rii & Theodori sequaces sapiunt. Præterea
ipse semetipsum alienum catholicæ ecclesiæ fe-
cit, defendens prædictorum capitulorum impie-
tatem, separans autem semetipsum a vestra
communione. His igitur ab eo factis alienum
Christianis judicavimus nomen ipsius sacris di-
ptychis recitari, ne eo modo inveniamur Ne-
storii & Theodori impietati communicantes.
Unde prius quidem sine scriptis hoc manife-
stum vobis fecimus: nunc vero & in scriptis
certum vobis facimus per nostros * præ ejus
nomen sacris diptychis non inferatur. Unita-
tem vero ad Apostolicam sedem & nos serva-
mus, & certum est quod & vos custodietis.
Nec enim Vigilii, nec cujuscumque alterius
ad pejora * transmutati & paci ecclesiarum no-
cere potest. Divinitas vos salvet per multos
annos, sancti ac religioſissimi patres. Data pri-
die Id. Jul. Chalcedona, imperante Domno
Justiniano PP. Augusto, anno vigesimo sepli-
mo post Consulatum Basilii viri clarissimi an-
no duodecimo.

* Forte, *præfectos, ut ejus &c.*

* Forte, *transmutatio paci,*

Sancta synodus dixit: Ea quæ nunc piissi-
mo Imperatori visa sunt, congrua sunt labo-
ribus, quos pro unitate sanctarum ecclesiarum
pertulit. Servemus itaque unitatem ad aposto-
licam sacrosanctæ ecclesiæ sedem antiquioris
Romæ, omnia secundum tenorem lectarum
apicum peragentes. De proposita vero quæstio-
ne quod jam promisimus procedat.

Explicit sessio septima. Incipit octava.

COLLATIO OCTAVA.

IMperii domini Justiniani perpetui Augusti
anno XXVII. post consulatum Basilii viri
clarissimi anno XII. die IV. Nonas Junias in-
dictione I. considentibus in secretario * vene-
rabilibus episcopis hujus regiæ civitatis,

Eutychio sanctissimo patriarcha regiæ Con-
stantinopolis novæ Romæ,

Apollinario sanctissimo archiepiscopo Ale-
xandrinæ magnæ civitatis,

* Domno

* Domnino sanctissimo patriarcha Theopoli-
tanæ magnæ civitatis,

Stephano religioſissimo episcopo Raphiæ, &
Georgio religioſissimo episcopo Tiberiadis,
& ceteris ut supra collatione I.

* Diodorus archidiaconus & primicerius re- * al. Th
verendissimorum notariorum dixit: Scit vestra rus.
sancta synodus, quod ante [b] aliquot dies in
diversis conventionibus acta sunt quædam apud
vos de Theodoro Mopsuesteno, & quæ impie
conscripsit Theodoritus, & impia epistola, quæ
dicitur Ibæ ad Marim Persam conscripta, &
quod in ultima actione promisit vestra sancta
synodus perfectam & synodicam sententiam im-
ponere his quæ examinantur. Quoniam igitur
ad hoc ipsum conveniſtis, suggerimus ad quod
placuerit. Sancta synodus dixit: Ea quæ de
propositis quæstionibus apud nos acta sunt ma-
nifestetur. Et post lectionem, cum suscepisset
Callonymus reverendissimus diaconus & nota-
rius sententiam, recitavit.

* Τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς ε'. συνόδου ἐκ τῆς ἡ. πράξεως κατὰ Θεοδώρου ἐπισκόπου Μοψουεστίας.

* Sententi
hujus sy
dicæ pa
ista prio
extat Gr
in Cod. R
mſ. 295
prius 102
olim aut
936. edit
Harduinu
in Appe
tom. 3.

Ἁγία συνοδος εἶπε. Τῷ μεγάλῳ Θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ κατὰ τὴν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις παραβολὴν πρὸς τὴν ἑκάστου δύναμιν τὰ τάλαντα διανείμαντι, καὶ τὴν ἐργασίαν τῶν ἐν καιρῷ τῷ δέοντι ἀπαιτοῦντι, εἰ ὁ πιστευθεὶς τὸ οἰκεῖον τάλαντον, καὶ φυλάξας ἀμείωτον, ἐφ' ᾧ οὐκ εἰργάσατο, καὶ ἐπλεόνασε τὸ πιστευθὲν καταδικάζεται· πόσῳ μείζονι, καὶ φοβερῷ κείματι ὑπόκειται ὁ μὴ τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀμελήσας, ἀλλὰ καὶ ἑτέροις σκανδάλου καὶ ταραχῆς γνώμων αἴτιος, προδήλως πᾶσι τοῖς ἀσεβέσι καθιστάμενος, ὡς ἥνικα περὶ πίστεως ὁ λόγος κινεῖται, ὃ μόνον ὡς ἀσεβὴς καταγινώσκεται, ἀλλὰ καὶ ὡς δυνάμενος καὶ κωλύσαι τὴν ἀσέβειαν, ἀμελήσας δὲ περὶ τῶν ἑτέρων διορθώσιν, καὶ ὑμεῖς τοίνυν ποιμαίνειν πιστευθέντες τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου, ἀλαβόμενοι τὸν κατάρατον τὴν ἀπειλουμένην τοῖς ἀμελοῦσι τὰ ἔργα κυρίου ποιῶσι· σπεύδωμεν ποιούμενοι τὸ καλὸν τῆς πίστεως σπέρμα διαφυλάξαι καθαρὸν, ἀπὸ πάσης τοῦ ἐχθροῦ ἐπισπειρομένων τῆς ἀσεβείας ζιζανίων.

* Magno Deo & salvatore nostro Jesu Chri- Sententia
sto, secundum parabolam in evangeliis di- synodi.
ctam, pro uniuscujusque viribus talenta distri- *Matth.* 25.
buente, & operam eorum opportuno tempore
exigente, si is qui creditum sibi unum talen-
tum sine diminutione servavit, eo quod non
operatus est, & amplificavit hoc quod sibi cre-
ditum est, condemnatur, [d] quanto majori &
* horribili judicio subjacet, qui non solum de
ipso neglexerit, sed etiam aliis scandali & per-
turbationis causam præbuerit? cum sit omni-
bus fidelibus manifestum, quod quando de fi-
de ratio [f] moveatur, non solum impius con-
demnatur, sed etiam ille qui potest quidem
prohibere impietatem, negligit vero aliorum
correptionem. Et nos igitur, quibus regere
ecclesiam domini creditum est, timentes ma-
ledi-

Jer. 48.

BALUZII NOTÆ.

a Parif. *venerabilis episcopi*. Sic etiam ferme Bellovacensis.
b Veteres libri, *aliquantos*.
c Fragmenta quædam istius sententiæ habentur apud Evagrium lib. I. cap. 38.
d Bellovac. *quantum*.
e Parif. *terribili*.
f Veteres libri, *movetur*.

ledictionem, quæ imminet his qui negligenter
matth. 13. opera domini faciunt, [a] festinamus bonum fidei semen purum conservare ab impietatis zizaniis, quæ ab inimico inseminantur. Quoniam igitur videbamus; quod Nestorii sequaces conati sunt per Theodorum impium, qui Mopsuestiæ fuit episcopus, & impia ejus conscripta, & insuper per ea quæ impie Theodoritus conscripsit, & per epistolam sceleratam, quæ ab Iba dicitur ad Marim Persam scripta esse, suam impietatem Dei ecclesiæ applicare, ideo ad eorum quæ movebantur [b] correctionem surreximus, & pro Dei voluntate, & jussione piissimi imperatoris vocati ad hanc regiam urbem convenimus.

Et quia [c] contingit Vigilium [d] religiosissimum, in hac regia urbe [e] degentem, omnibus interesse quæ his tribus capitulis [f] annotata sunt, & tam sine scriptis, quam in [g] scripturis ea sæpius condemnasse, postea tamen & consensit in scriptis [h] in concilio convenire, & disceptare una nobiscum de his tribus capitulis, ut definitio communiter ab omnibus nobis præbeatur fidei rectæ conveniens; piissimus imperator secundum quod inter nos placuit, tam ipsum quam nos hortatus est communiter convenire, eo quod sacerdotes decet communibus quæstionibus [i] * fidem communem imponere. Unde necessario petivimus ipsius reverentiam scriptas suas promissiones adimplere; nec enim justum esse amplius scandalum pro tribus istis capitulis crescere, & Dei ecclesiam conturbari. [k] Et pro his ad memoriam ejus perduximus magna illa apostolorum exempla, & patrum traditiones. Licet enim sancti Spiritus gratia & circa singulos apostolos abundaret, ut non indigerent alieno consilio ad ea quæ agenda erant; non tamen aliter voluerunt de eo quod movebatur, si oporteret gentes circumcidi, definire, priusquam communiter congregati divinarum scripturarum testimoniis unusquisque sua dicta confirmaverunt.

[i] Unde communiter de eo sententiam protulerunt, ad gentes [m] scribentes? *Visum est Spiritui sancto & nobis, nihil aliud imponere vobis oneris, [n] præterquam necessaria, ut abstineatis ab [o] immolatis simulacrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.*

Sed & sancti patres, qui per tempora in sanctis quatuor conciliis convenerunt, antiquis exemplis utentes, communiter de exortis hæresibus & quæstionibus disposuerunt, certo constituto, quod in communibus disceptationibus cum proponuntur quæ ex utraque parte discutienda sunt, veritatis lumen tenebras expellit mendacii.

[p] Nec enim potest in communibus de fide disceptationibus aliter veritas manifestari, cum unusquisque proximi adjutorio indiget, sicut in proverbiis dicit Salomon: *Frater fratri adjutorium præstans: exaltabitur sicut civitas munita: valet vero sicut regnum fundatum.* Et iterum in Ecclesiaste dicit: *Optimi duo quam unus, quibus est merces bona in labore [q] ipsorum.* Sed etiam ipse dominus dicit: *Amen dico vobis, [r] si duo ex vobis convenerint super terram, de omni re quamcumque [s] petierint, continget illis a Patre meo qui in cœlis est. Ubicumque enim fuerint duo aut tres collecti in nomine meo, ego cum eis sum in medio ipsorum.* [t] Cum autem sæpius & a nobis omnibus invitatus, & insuper gloriosissimis judicibus missis ad ipsum a piissimo imperatore, promisit per seipsum de iisdem tribus capitulis sententiam proferre: hujusmodi responso audito, apostoli nos admonitiones in corde habentes, quod *unusquisque pro se rationem reddet Deo*, timentes autem & judicium imminens eis qui vel unum ex minimis scandalizant, quanto magis imperatorem ita Christianissimum, & populos & ecclesias totas; & quod [u] dictum a Deo ad Paulum: *Ne timeas, sed loquere, & ne taceas, quoniam ego sum tecum, & nemo poterit nocere tibi*: congregati ante omnia compendiose confessi sumus fidem illam tenere, quam dominus noster Jesus Christus verus Deus tradidit sanctis suis apostolis, & per eos sanctis ecclesiis, & qui post illos fuerunt sancti patres & doctores ecclesiæ creditis sibi populis tradiderunt. Tenere autem & servare & prædicare sanctis ecclesiis confessi sumus hanc fidei confessionem, quam latius exposuerunt trecenti decem & octo sancti patres Nicææ congregati, qui sanctum mathema sive symbolum tradiderunt: insuper autem [x] & centum quinquaginta [y] in Constantinopoli collecti exposuerunt, qui eamdem fidei confessionem secuti sunt, & eam explanaverunt: & ducentorum sanctorum patrum prius Epheſi collectorum pro eadem fidem consensum: & quæ a sexcentis triginta Chalcedone congregatis definita sunt pro una eademque fide quam & ipsi secuti prædicaverunt. Eos autem qui pro tempore condemnati vel anathematizati a catholica ecclesia & prædictis quatuor conciliis sunt, confessi sumus condemnatos & anathematizatos habere. Cumque hæc ita confessi sumus, initium fecimus examinationis trium capitulorum, & proposuimus prius de Theodoro Mopsueste-

Prov. 18. Eccl. 4. Matth. 18.

Rom 14. Matth. 18. Act. 18.

i. finem

Act. 15.

a Paris. *festinemus*.
b Idem codex, *correptione*. c Veteres libri, *contingit*. d *religiosissimum*. Deest in Parisiensi.
e Idem codex, *degere & cum omnibus interesse debere & quæ de his tribus*. f Veteres libri, *mota*.
g Idem libri, *scriptis*. h Idem libri, *in concilium*.
i Legendum, *finem*. Error est typographicus editionis Labbeanæ, *hic emendatum*.
k Codex Parisiensis: *Cum autem sæpius & a nobis omnibus invitatus & insuper a gloriosissimis judicibus missis ad ipsum a piissimo Imperatore distulit tales petitiones & admonitiones audire & convenire, ad memoriam ejus perduximus &c.* l Bellovac. *Unde comm. omnes*. Paris. *Itaque comm. omnes*.
m Veteres libri: *scribentes & pronuntiando dicentes, Quod in unum nobis congregatis, visum est*.
n Idem libri, *præter quæ necessaria sunt*. o Paris. *immolatitiis*.
p Idem codex: *Nec enim potest aliquis in fidei causa universitati Ecclesiæ præjudicium facere, cum unusquisque proximi*.
q Idem codex, *ipsorum: quia si ceciderit unus, erigit eum socius ejus*. Et: *Væ illi uni cum ceciderit; & non est secundus qui eum erigat*. Et iterum: *Et si prævaluerit unus, duo resistunt ei*. Et: *Funiculus triplex non facile rumpitur. Sed etiam ipse Dominus*.
r Idem codex, *si duobus ex vobis convenerit*. s Idem codex, *petieritis, continget vobis*.
t Idem codex: *Cum autem & post hujusmodi exemplorum commemorationem distulit una nobiscum convenire, Apostoli admonitiones in corde habentes*.
u Idem codex, *dictum est a Deo*. x Idem codex, *& quæ centum*.
y Idem codex, *Constantinopolim*. Ceterum nullus veterum codicum habet præpositionem.

BALUZII NOTÆ.

no: & cum in medio prolatæ sunt blasphemiæ [a] codicibus insertæ, mirati sumus Dei in his patientiam, quod non divino igni statim incensa est lingua & mens quæ hæc eructavit: & nunquam [b] concessimus procedere lectorem prædictarum blasphemiarum, pro sola memoria illarum indignationem Dei timentes, (utpote unaquaque blasphemia magnitudine impietatis antecedentem superante, & mentem auditoribus funditus permovente) nisi eos qui talibus blasphemiis gloriantur videremus indigere confusione, per manifestationem earum eis inferenda: ut nos omnes zelo blasphemiarum contra Deum expositarum incensi & in medio lectionis & post ipsam inclamationes & anathematismos contra Theodorum [c] ut viventem & præsentem faceremus. Propitius sis, domine, dicentes; nec dæmones ausi sunt talia contra te loqui.

O intolerabilem linguam illam! o pravitatem viri! o altam illam manum, quam extendit contra creatorem suum, Scripturas scire miser ille pollicitus, non meminit Oseæ prophetæ dicentis: *Væ illis, quoniam exilierunt a me: famosi facti sunt, quia impii fuerunt in me, iniqua locuti sunt adversum me, & adversum me excogitantes, locuti sunt pessima. Ideo cadent in framea propter improbitatem linguæ suæ. Hic contemptus eorum in sinu eorum: quia transierunt testamentum meum, & adversus legem meam impie egerunt.* Istis Theodorus impius merito subjicitur. Prophetias enim, quæ de Christo sunt, rejiciens, festinavit dispensationis pro nostra salute magnum mysterium, quantum ad se pertinet, reprobare: fabulas tantummodo [d] ad risum propositas gentibus divina eloquia, multis modis conatus ostendere, & contempsit tam alias propheticas pronuntiationes contra impios factas, & quod dixit divinus Habacuc de his qui mendaciter docent: [e] *Væ qui adaquat proximum sibi eversione turbata, & inebriat eum, ut inspiciat speluncas eorum*: id est, tenebrosas & omnino a luce alienas doctrinas eorum.

Oseæ 7.

Oseæ 8.

Habac. 2, sec. 70.

Et quid oportet multa dicere? Liceat volentibus codices impii Theodori præ manibus accipere, vel quæ ex impiis codicibus ejus, gestis apud nos habitis inserta sunt, impia capitula, & invenire nimiam insaniam, [f] & nefanda illa quæ dixit. Ulterius enim procedere, & iterum memoria repetere nefanda illa veremur. Recitata nobis sunt & quædam a sanctis partibus contra illum, & omnes hæreticos superantem ejus insaniam conscripta, & insuper historiæ, & leges imperiales, illius impietatem ab initio divulgantes & quoniam post hæc omnia impietatis illius defensores, injuriis contra creatorem suum dictis gloriantes, dicebant non oportere eum post mortem anathematizare, licet cognosceremus ecclesiasticam de impiis traditionem, quod & post mortem hæretici anathematizantur; tamen necessarium putavimus & de hoc perscrutari, & fertur in gestis, quomodo diversi hæretici & post mortem anathematizati sunt; & per multa manifestatum est apud nos, quod qui hæc dicunt, nullam curam Dei [g] judicatorum faciunt, nec apostolicarum pronuntiationum, nec paternarum traditionum. Libenter utique interrogemus eos, quid dicant de domino, dicente de seipso: *Qui crediderit in eum, non judicatur: qui autem non crediderit in eum, jam judicatus est, quio non crediderit in nomine unigeniti Filii Dei.* & apostolo clamante: *Licet nos aut angelus de cælo evangelizaverit vobis præterquam evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit, præterquam quod accepistis, anathema sit.* Domino enim, quod jam judicatus est, dicente, & apostolo etiam angelos, si docerent præter quod evangelizati sumus, anathematizante, quomodo præsumunt dicere, qui omnia audent, de vivis tantummodo hæc dicta esse? Aut ignorant, magis autem scientes ignorare confingunt, quod judicium anathematis nihil aliud est nisi separatio a Deo? Quod impius licet non verbo ab aliquo suscepisset, tamen anathema re ipsa sibi infert, per suam impietatem semetipsum a vera vita separans. Quid autem dicunt & ad apostolum iterum dicentem: *Hæreticum hominem post unam & secundam correctionem evita; sciens quoniam perversus est hujusmodi homo, & peccat, & est a semetipso damnatus?* Quibus consonantia sanctæ memoriæ Cyrillus in libris quos contra Theodorum scripsit ita dicit: Evitandi sunt illi, qui tam pessimis culpis detinentur, sive [h] in vivis sunt, sive non. A nocente enim semper refugere necessarium est, & non ad personam magis respicere, sed ad hoc quod Deo placet. Et iterum idem sanctæ memoriæ Cyrillus, scribens ad Joannem episcopum Antiochiæ, & congregatam ibi synodum, de Theodoro utpote una cum Nestorio anathematizato, ita dicit: Erat igitur necessarium, [i] claram propterea ducere festivitatem, expulsa certe omni voce a quocumque dicta, quæ consonat Nestorii blasphemiis. Processit enim adversus omnes qui eadem sapiunt, vel sapuerunt aliquando, quod absolute nos & vestra sanctitas dixit; Anathematizamus illos qui dicunt filios duos, & duos Christos. Unus enim, ut dictum est, prædicatur a nobis & vobis Christus & Filius & dominus, [k] unigenitus ut homo, secundum vocem sapientissimi Pauli. Sed etiam in epistola ad Alexandrum & Martinianum, & Joannem, & Paregorium, & Maximum presbyteros & patres monachorum, & eos qui cum ipsis erant solitariam vitam exercentes, ita dicit: Jam quidem & sancta synodus Ephesi secundum Dei voluntatem congregata, contra Nestorianam perfidiam justa & subtili proiata sententia, & aliorum vaniloquia, qui vel postea futuri sunt, [l] vel jam fuerunt, [m] eadem illi sapientes, & dicere vel scribere tale aliquid præsumentes, una cum ipso condemnavit, æqualem condemnationem eis imponens. Consequens enim erat, uno semel pro suis tam profanis vaniloquiis condemnato, non contra unum tantum venire, sed

Collat. 5.

Joan. 3.

Galat. 1.

Tit. 3.

1. Cor. 8. 1. Tim. 2.

(ut

BALUZII NOTÆ.

a Idem codex, *codicibus ejus insertæ.* b Idem codex: *consensimus.*
c Idem codex, *& viventem,* d Idem codex, *ad jussum.* Male, ut opinor.
e Veteres libri; *O qui adaquat prox. sibi eversionem turbatam.* f Idem libri, *ejus qui talia dixit.*
g Idem libri, *judiciorum,* h Veteres libri, *in vivis sint.*
i Idem libri, *claram nos propterea.*
k Idem libri, *unigenitus Dei verbum in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo.*
l Bellovac. *vel etiam fuerunt.* m Paris. *eadem & illi,*

(ut ita dicam) contra omnem eorum hæresim, sive calumniam quam fecerunt contra [a] pia ecclesiæ dogmata, duos colentes filios, & dividentes individuum, & antropolatriæ crimen inferentes cælo & terræ. Adorat enim nobiscum supernorum spirituum sancta multitudo unum dominum Jesum Christum. Sed etiam Augustini religiosæ memoriæ, qui inter Africanos episcopos splenduit, diversæ epistolæ recitatæ sunt, significantes quod oportet hæreticos & post mortem anathematizari. Talem autem ecclesiasticam traditionem, & alii Africani reverendissimi episcopi servaverunt: sed & Romana sancta ecclesia quosdam episcopos & post mortem anathematizavit, licet pro fide in vita sua non essent accusati: & utrumque apud nos habita gesta significant. Sed quoniam evidentissime veritatem [b] impugnantes Theodori & [c] ipsius impietatis discipuli: quædam verba sanctæ memoriæ Cyrilli & Procli proferre conantur, quasi pro Theodoro scripta, opportunum est propositis aptare verba prophetæ dicentis. *Quia rectæ sunt viæ domini, & justi* [d] *ambulant in eis: impii autem infirmabuntur in eis.* Nam & isti male excipientes ea quæ bene & opportune a sanctis istis patribus scripta sunt, & excusantes excusationes in peccatis, hæc verba proferunt. Apparent enim patres non liberantes anathemate Theodorum, sed dispensative talibus quibusdam utentes verbis propter defensores Nestorii & ejus impietatis, [e] ut ab hujusmodi errore eos abstrahentes, ad perfectum deducerent, & docerent non solum discipulum impietatis Nestorium addicere, sed etiam doctorem ejus Theodorum. Itaque & in ipsis dispensationis verbis suam patres intentionem ostendunt de eo quod oportet anathematizari Theodorum, sicut per plurima in gestis apud nos habitis demonstratum est ex his quæ ad condemnationem Theodori & ejus impietatis Cyrillus & Proclus sanctæ memoriæ scripserunt. Et talem dispensationem in divina scriptura est invenire: [f] ad hoc & Paulus apostolus in principio prædicationis feciisse ostenditur, propter eos qui ex Hebræis erant, Timotheum circumcidens, ut per hanc dispensationem & condescensionem ad perfectum [g] eos deduceret. Unde postea interdicens circumcisionem, ad Galatas ita [h] scripsit: *Ecce ego Paulus dico vobis,* [i] *quod si circumcidamini, Christus vobis nihil prodest.* Invenimus autem & illud quod solent hæretici facere, & a Theodori defensoribus factum. [k] Quædam enim ex his quæ sancti patres scripserunt, circumcidentes, quædam vero falsa ex semetipsis componentes & confingentes, Cyrilli sanctæ memoriæ epistola conabantur, [l] quasi ex testimonio patrum, prædictum impium Theodorum anathemate liberare: in quibus & ipsis veritas demonstrata est, his quidem quæ circumcisa erant, per sequentiam anteriorum & posteriorum perlectis, mendacio autem falsitatis per collationem eorum quæ vera erant, per omnia convicto. In omnibus autem istis, qui talia vana loquuntur, secundum quod scriptum est, *confidunt falsis, & loquuntur vana: quia concipiunt dolorem, & pariunt iniquitatem, telam araneæ texentes.* His ita de Theodoro & ejus impietate discussis, pauca & ex his quæ impie a Theodorito conscripta sunt contra rectam fidem, & duodecim capitula sancti Cyrilli, & contra Ephesinam primam synodum, nec non quædam ad defensionem Theodori & Nestorii impiorum [m] ab eo conscripta, ad satisfactionem legentium in gestis apud nos confectis recitari & inseri perspeximus; ut sciant omnes, quod juste isti eiiciuntur & anathematizantur. Tertio loco epistola, quam dicitur Ibas ad Marim Persam scripsisse, ad examinationem proposita, necessarium esse perspeximus, & eam recitari. Statim igitur ex ipsa lectione impietas ei inserta omnibus [n] manifesta est. Et oporteret quidam, usque ad hoc quæstione facta, condemnationem & anathematismum prædictorum trium capitulorum facere: sed quia Theodori & Nestorii impiorum defensores alio modo machinabantur confirmare eorum personas & impietatem & dicebant istam impiam epistolam, quæ laudat & defendit Theodorum & Nestorium, & eorum impietatem, susceptam esse a sancto Chalcedonensi concilio; necessarium esse putavimus per omnia ostendere, liberam esse sanctam synodum ab impietate quæ in epistola continetur, eo quod qui talia dicunt non favore sancti concilii hoc faciunt, sed ut per ejus nomen suam impietatem confirmarent. Et ostendebatur in gestis quod & anterioribus temporibus accusatus est Ibas propter eamdem impietatem, quæ & in epistola continetur, primo quidem apud Proclum sanctæ memoriæ episcopum Constantinopolitanum, postea vero apud Theodosium piæ recordationis, & Flavianum, qui post Proclum episcopus ordinatus est, qui & causæ examinationem delegaverunt Photio episcopo Tyri, & Eustathio episcopo Berytorum civitatis. Postea vero inculpatus idem Ibas ab episcopatu dejectus est. His ita subsecutis, quomodo præsumunt aliqui dicere istam impiam epistolam susceptam esse a sancto Chalcedonensi concilio, [o] eamque per omnia secutum esse sanctum Chalcedonense concilium? Tamen ne [p] quæcumque remaneret occasio eis qui tales calumnias applicant sancto Chalcedonensi concilio, recitari perspeximus ea quæ apud sanctas synodos, Ephesinam primam & Chalcedonensem, pro epistolis sanctæ memoriæ Cyrilli, & religiosæ memoriæ papæ antiquioris Romæ Leonis mota sunt. Et cum ex his accepissemus, quod non aliter oportet suscipi quæ ab aliquo scribuntur, nisi prius rectæ fidei sanctorum patrum consonare demonstrentur; interlocuti sumus recitari & definitionem, quæ de fide exposita est a sancto Chalcedonensi concilio,

Isai. 56.

Collat. 3.

Collat. 6.

BALUZII NOTÆ.

a Bellovac. *piæ*, Paris. *impiæ*.
b Paris. *oppugnantes*. c Veteres libri: *illius*. d Paris. *ambulabunt*.
e Paris. *ut hujusmodi*. Bellovac. *& hujusmodi*. f Veteres libri, *& hoc & Paulus*.
g Paris. *deduceret eos*. h Veteres libri, *scribit*. i Idem libri, *quia si circumcidimini*.
k Bellovac. *quædam enim vero*. l *quasi*. Deest in Parisien. m Veteres libri, *ab eo conscriptis*.
n Legendum, *manifestata*. Mendum est typographicum editionis Labbeanæ.
o Veteres libri, *per omnia contraria constitutam his quæ de fide a præditis sanctis tribus synodis definita sunt, quas per omnia secutum est sanctum*.
p Veteres libri, *quacunque*.

cilio, ut conferantur quæ in epistola, & quæ [a] in definitione continentur. Quo facto demonstratum est contrariam per omnia epistolam esse his quæ in definitione continentur. Nam definitio quidem consonat his quæ judicata sunt pro una eademque fide tam a trecentis decem & octo sanctis patribus, quam a centum quinquaginta, & his qui prius Ephesi convenerunt: impia autem epistola illa continet quæ Theodorus & Nestorius hæretici blasphemaverunt, & defendit eos, & doctores sibi adscribit; sanctos autem [b] patres hæreticos vocat. Et illud autem omnibus facimus manifestum, quod nec patres interlocutionum unius vel secundi, quibus utuntur Theodori & Nestorii sequaces præterire sustinuimus, sed & istis, & aliis omnibus interlocutionibus in medio prolatis, & his quæ eis continentur consideratis, invenimus [c] * quod aliter passi sunt prædictum Ibam suscipere, priusquam exegissent eum Nestorium & impia ejus dogmata, quæ in epistola vindicantur, anathematizare. Et hoc fecerunt tam alii religiosi episcopi prædicti sancti concilii, quam illi duo, quorum interlocutionibus quidam uti conantur. Hoc enim & in Theodorito observaverunt, & exegerunt eum anathematizare ea pro quibus accusabatur. Si igitur Ibam non alio modo suscipere sustinuissent, nisi impietatem, quæ in epistola continetur, condemnasset, & subscripsisset definitioni quæ pro fide a sancto concilio data est, quomodo conantur dicere, susceptam esse impiam epistolam ab eodem sancto concilio? *Quæ enim*, ut vere dicamus, *participatio est justitiæ & [d] iniquitatis? & quæ societas est luci cum tenebris? quæ autem conventio est Christi [e] cum Belial? aut quæ pars est fideli cum infideli? quæ autem est commixtio templo Dei cum idolis?*

Repetitis igitur omnibus quæ apud nos acta sunt, iterum confitemur, quod suscipimus sanctas quatuor synodos, id est, Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, & Chalcedonensem, & quæ pro una eademque fide definierunt, prædicavimus & prædicamus. Eos autem qui hæc non suscipiunt, alienos catholicæ ecclesiæ judicamus. [f] Condemnamus autem & anathematizamus una cum omnibus aliis hæreticis qui condemnati & anathematizati sunt a prædictis sanctis quatuor conciliis, & a sancta catholica & apostolica ecclesia, & Theodorum qui Mopsuestiæ episcopus fuit, & impia ejus conscripta, & quæ impie Theodoritus conscripsit contra rectam fidem, & contra duodecim capitula sancti Cyrilli, & contra Ephesinam primam synodum, & quæ ad defensionem Theodori & Nestorii ab eo scripta sunt. Super hæc anathematizamus & impiam epistolam, quam dicitur Ibas ad Marim Persam scripsisse, quæ denegat Deum Verbum de sancta Dei genitrice & semper Virgine Maria incarnatum, hominem factum esse; & sanctæ memoriæ Cyrillum, qui recte docuit, tamquam hæreticum, & similiter Apollinario scribentem, criminatur; & inculpat quidem Ephesinam primam synodum, tamquam sine examinatione & quæstione Nestorio ab ea depositio, & duodecim sancti Cyrilli capitula impia & contraria rectæ fidei vocat; defendit autem Theodorum & Nestorium, & impia eorum dogmata & conscripta. Prædicta igitur tria capitula anathematizamus, id est, Theodorum impium Mopsuestenum cum nefandis ejus conscriptis, & quæ impie Theodoritus conscripsit, & impiam epistolam, quæ dicitur Ibæ, & defensores eorum, & qui scripserunt [g] vel scribunt ad defensionem eorum, vel recta ea dicere præsumunt, vel omnino impietatem eorum nomine sanctorum patrum, aut sancti Chalcedonensis concilii defenderunt, aut defendere conantur.

His ita cum omni subtilitate dispositis, in memoria tenentes promissiones de sancta ecclesia factas, [h] & qui dixit, quod *portæ inferni non prævalebunt adversus eam*, id est, hæreticorum mortiferæ linguæ; recordantes autem & quæ per [i] Oseam de ea prophetata sunt, in quibus dicit: *Et sponsabo te mihi in fide, & cognosces dominum:* hæreticorum quidem effrenatas linguas, & eorum impiissima conscripta, & eosdem ipsos hæreticos, qui usque ad mortem in sua impietate permanserunt, patri mendacii diabolo connumerantes, illis dicemus: *Ecce omnes vos ignem accenditis, & convalescere facitis flammam ignis: [k] ambulabitis in lumine ignis vestri, & per flammam [l] accenditis.* Nos autem mandatum habentes, per [m] doctrinam rectam exhortari populum, & loqui in cor Jerusalem, id est, Dei ecclesiam, merito seminare quidem in justitia festinamus, [n] vindemiantes fructum vitæ, & illuminantes nobisipsis lumen scientiæ, ex divinis scripturis, & patrum doctrina, necessarium esse putavimus capitulis comprehendere & prædicationem veritatis, & hæreticorum, necnon eorum impietatis condemnationem.

[a] quod non

2. Cor. 6.

Matth. 16.

Osee 2.

Isai. 50. Tit. 2. Isa. 40. Osee 2.

I.

2. Cor. 8

SI quis non confitetur Patris, & Filii, & Spiritus sancti, unam naturam sive substantiam, & unam virtutem & potestatem, trinitatem consubstantialem, unam deitatem in tribus subsistentiis sive personis adorandam, talis anathema sit.

ά.

Ἐΐ τις οὐχ ὁμολογεῖ πατρὸς, καὶ υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος μίαν φύσιν, ἤτοι οὐσίαν, μίαν τε δύναμιν, καὶ ἐξουσίαν, τριάδα ὁμοούσιον, μίαν θεότητα ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἤγουν προσώποις προσκυνουμένην· τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. Εἷς γὰρ Θεὸς καὶ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ εἷς κύριος

Anathematismi decreti quinta synodo.

BALUZII NOTÆ.

a Propositio deest in antiquis exemplaribus.
b Legendum, *partes*. Error est typographicus edjtionis Labbeanæ.
c Legendum, *quod non aliter*. Et hic quoque error est editionis Labbeanæ, *hic correctum*.
d Veteres libri, *iniquitati*. e Idem libri, *ad Belial*.
f Hanc partem referunt Evagrius lib. 4. cap. 38 & Apocrisiarii Gregorii IX. in definitione edita a Gerardo Vossio pag 49. g Paris. *vel qui scribunt*. h Veteres libri, *ejus qui dixit*.
i Idem libri. *Osee*. k Paris. *ambulantes*. l Idem codex, *accendistis*. Bellov. *accendetis*.
m Veteres libri, *rectam doctrinam*. n Paris. *vindemiantes autem fructum*.

ριῶ Ἰησοῦς Χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ τὸ πνεῦμα ἅγιον, ἐν ᾧ τὰ πάντα.

A Unus enim Deus & Pater, ex quo omnia; & unus dominus Jesus Christus, per quem omnia; & unus Spiritus sanctus, in quo omnia.

β'.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τῷ Θεῷ λόγῳ εἶναι τὰς δύο γεννήσεις, τὴν πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀχρόνως, καὶ ἀσωμάτως, τὴν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν, τοῦ αὐτοῦ καταβάντος ἐξ οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντος ἐκ τῆς ἁγίας ἐνδόξου θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ γεννηθέντος ἐξ αὐτῆς. ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

II.

Si quis non confitetur Dei verbi duas esse nativitates, unam quidem ante sæcula ex patre sine tempore incorporaliter, alteram vero in ultimis diebus ejusdem ipsius qui de cælis descendit, & incarnatus de sancta glorioſa Dei genitrice & semper virgine Maria, natus est ex ipsa, talis anathema sit.

γ'.

Εἴ τις λέγει ἄλλον εἶναι τῷ Θεῷ, τὸν θαυματουργήσαντα, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν τὸν παθόντα, ἢ τὸν Θεὸν λόγον συνεῖναι λέγει τῷ Χριστῷ γεγονότι ἐκ γυναικὸς, ἢ ἐν αὐτῷ εἶναι ὡς ἄλλον ἐν ἄλλῳ, ἀλλ' οὐχ ἕνα, καὶ τὸν αὐτὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, σαρκωθέντα καὶ ἀνθρωπήσαντα, καὶ τοῦ αὐτοῦ τά τε θαύματα, καὶ τὰ πάθη, ἅπερ ἑκουσίως ὑπέμεινε σαρκί· ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

B

III.

Si quis dicit, alium esse [a] Deum verbum qui miracula fecit, & alium Christum qui passus est, vel Deum verbum cum Christo esse [b] nascente de muliere, vel in ipso esse ut alterum in altero, & non unum eumdemque dominum nostrum Jesum Christum, Dei verbum incarnatum & hominem factum, & ejusdem [c] ipsius miracula, & passiones quas voluntarie carne sustinuit, talis anathema sit.

δ'.

Εἴ τις λέγει κατὰ χάριν, ἢ κατὰ ἐνέργειαν, ἢ κατὰ ἰσοτιμίαν, ἢ κατὰ αὐθεντίαν, ἢ ἀναφορὰν, ἢ σχέσιν, ἢ δυάμειν, τὴν σύνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς ἄνθρωπον γεγονέναι· ἢ κατὰ εὐδοκίαν, ὡς ἀρεσθέντος τοῦ Θεοῦ λόγου, τῷ ἀνθρώπῳ, ἀπὸ τοῦ δοκεῖν, καὶ καλῶς δόξαι αὐτῷ περὶ αὐτοῦ, καθὼς Θεόδωρος μαινόμενος λέγει· ἢ κατὰ ὁμωνυμίαν, καθ' ἣν οἱ Νεστοριανοὶ τὸν Θεὸν λόγον, * Ἰησοῦν, καὶ Χριστὸν καλοῦντες, καὶ τὸν ἄνθρωπον κεχωρισμένως * Χριστὸν, καὶ υἱὸν ὀνομάζοντες, καὶ δύο πρόσωπα προφανῶς λέγοντες, κατὰ μόνην τὴν προσηγορίαν, καὶ τιμὴν, καὶ ἀξίαν, καὶ προσκύνησιν, καὶ ἓν πρόσωπον, καὶ ἕνα Χριστὸν ὑποκρίνονται λέγειν. Ἀλλ' οὐχ ὁμολογεῖ τὴν σύνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς σάρκα ἐμψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ, καὶ νοερᾷ, κατὰ συνθέσιν, ἤγουν καθ' ὑπόστασιν γεγονέναι, καθὼς οἱ ἅγιοι πατέρες ἐδίδαξαν· καὶ ὅτι τοῦτο μίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν, ὅ ἐστιν ὁ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, εἷς τῆς ἁγίας τριάδος. ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. Πολυτρόπως γὰρ νοουμένης τῆς συνόσεως, οἱ μὲν τὴν ἀσέβειαν Ἀπολιναρίου, καὶ Εὐτυχοῦς ἀκολουθοῦντες, τῷ ἀφανισμῷ τῶν συνελθόντων προκείμενοι, τὴν κατὰ σύγχυσιν τὴν σύνωσιν πρεσβεύουσιν. οἱ δὲ τὰ Θεοδώρου, καὶ Νεστορίου φρονοῦντες, τῇ διαιρέσει χαίροντες, χεττικὴν τὴν σύνωσιν ἐπεισάγουσιν. ἡ μέντοι ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία ἑκατέρας αἱρέσεως τὴν ἀσέβειαν ἀποβαλλομένη, τὴν σύνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα, κατὰ συνθέσιν ὁμολογεῖ. ὅπερ ἐστὶ καθ' ὑπόστασιν. Ἡ γὰρ κατὰ συνθέσιν σύνωσις, ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου, ἡ μόνον ἀσύγχυτα τὰ συνελθόντα

C

D

E

IV.

Si quis dicit, secundum gratiam, vel secundum operationem, vel secundum dignitatem, vel secundum æqualitatem honoris, vel secundum auctoritatem, aut relationem, aut affectum, aut virturem, unitionem Dei verbi ad hominem factam esse, vel secundum bonam voluntatem, quasi quodplacuit Deo verbo homo, eo quod bene visum est ei de ipso, [d] sicut * Theodorus dicit: vel secundum homonymiam, per quam Nestoriani Deum verbum Filium & Christum vocantes, & hominem separatim Christum & Filium nominantes, & duas personas evidenter dicentes, per solam nominationem, & honorem, & dignitatem, & adorationem, unam personam, [e] unum Filium, & unum Christum confingunt dicere: sed non confitentur unitatem Dei verbi ad carnem animatam anima rationabili & intellectuali, secundum compositionem sive secundum subsistentiam factam esse, sicut sancti patres docuerunt, & ideo unam ejus subsistentiam compositam, qui est dominus noster Jesus Christus, unus de sancta trinitate, talis anathema sit. Cum enim multis modis unitas intelligitur, qui impietatem Apollinarii & Eutychetis sequuntur, interemptionem eorum quæ convenerunt colentes, unitionem secundum confusionem dicunt: Theodori autem & Nestorii sequaces, divisione gauden-

* Theodorus insanicus

---

a Bellovac. *Dei verbum.* b Idem codex, *nascenti.* Paris. *nascendi.*
c Veteres libri, *ipsius & miracula.*
d Legendum, *sicut Theodorus insanions dicit.* Et istud quoque mendum est typographicum editionis Labbeanæ, hic emendatum. e Legendum, *& unum filium.* Mendum est typographicum ejusdem editionis.

BALUZII NOTÆ.

dentes, affectualem unitatem introducunt. [a] Sancta Dei ecclesia utriusque perfidiæ impietatem reiiciens, unitionem Dei verbi ad carnem secundum compositionem confitetur, quod est secundum subsistentiam. Unitio enim per compositionem in mysterio Christi non solum inconfuse ea quæ convenerunt conservat, sed nec divisionem suscipit.

V.

Si quis unam subsistentiam domini nostri Jesu Christi sic intelligit, tamquam susceipientem plurimarum subsistentiarum significationem, & per hoc introducere conatur in mysterio Christi duas subsistentias, seu duas personas, & duarum personarum quas introducit, unam personam dicit secundum dignitatem, & honorem, & adorationem, sicut Theodorus & Nestorius insanientes conscripserunt, & calumniantur sanctam Chalcedonensem synodum [b] tamquam secundum istum impium intellectum unius subsistentiæ utentem vocabulo, sed non confitetur Dei verbum carni secundum subsistentiam unitum esse, & propter hoc unam ejus subsistentiam, seu unam personam, & sic & sanctum Chalcedonense concilium unam subsistentiam domini nostri Jesu Christi confessum esse, talis anathema sit. Nec enim adjectionem personæ vel subsistentiæ suscepit sancta Trinitas [c] ex incarnato uno de sancta Trinitate Deo verbo.

VI.

Si quis abusive [d] & non vere Dei genitricem dicit sanctam glorioſam semper virginem Mariam, vel secundum relationem, quasi homine puro nato, sed non Deo verbo incarnato & nato ex ipsa, referenda autem, sicut illi dicunt, hominis nativitate ad Deum verbum, eo quod cum homine erat nascente, & calumniatur sanctam Chalcedonensem synodum, tamquam secundum istum impium intellectum, quem Theodorus execrandus adinvenit, Dei genitricem virginem dicentem, vel qui hominis [e] genitricem vocat, aut Christotocon, [f] id est, Christi genitricem, tamquam si Christus Deus non esset, & non proprie & vere Dei genitricem ipsam confitetur, eo quod ipse qui ante sæcula ex patre natus est Deus verbum, in ultimis diebus ex ipsa incarnatus & natus est, & sic pie & sanctam Chalcedonensem synodum Dei genitricem eam esse confessam, talis anathema sit.

A θόντα δ᾽ αφυλάττει, ἀλλ᾽ ὐδὲ δ᾽αἱρισιν ἐπιδέχεται.

ε.

Εἴ τις τλὼ μίαν ὑπόσασιν τῦ κυ᾽ ἡμῶν Ιησῦ Χρισῦ ὅτως ἐκλαμβάνει, ὡς ἐπιδεχομένω πολλῶν ὑποσάσεων σημασίαν, & δ᾽α τότο εἰσάγειν ἐπιχειρεῖ ἐπὶ τῦ κατὰ Χρισὸν μυσηρίυ δύο ὑποσάσεις, ἤτοι δύο πρόσωπα, καὶ τῆ παρ᾽ αὐτῦ εἰσαγομένων δύο προσώπων, ὧν πρόσωπον λέγει κατὰ ἀξίαν, καὶ τιμὴν, καὶ προσκυνησιν, καθάπερ Θεόδωρ@, κ᾽ Νεσόρι@ μαινόμενοι συνεγράψαντο· κ᾽ συκοφαντεῖ τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι συνοδον, ὡς κατὰ τυτὸν τὴν ἀσεβῆ ἔννοιαν χρησαμένην τῷ τῆς μιᾶς ὑποσάσεως ῥήματι. Ἀλλὰ μὴ ὁμολογεῖ τὸν τῦ Θεῦ λόγον σαρκὶ καθ᾽ ὑπόσασιν σεσωθῆναι, κ᾽ δ᾽α τῦτο μίαν αὐτῦ τὴν ὑπόσασιν, ἤτοι ἓν πρόσωπον. ὅπως τε κ᾽ τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι συνοδον, μίαν ὑπόσασιν τῦ κυ᾽ ἡμῶν Ιησῦ Χρισῦ ὁμολογῆσαι. ὁ τοιῦτ@ ἀνάθεμα ἔσω. Οὔτε γὰρ προσθήκην προσώπυ, ἤγεν ὑποσάσεως ἐπεδέξατο ἡ ἁγία τριὰς, καὶ σαρκωθέντ@ τῦ υἱῦ τῆς ἁγίας Τριάδ@ Θεῦ λόγου.

ς.

Εἴ τις καταχρησικῶς, ἀλλ᾽ ὐκ ἀληθῶς Θεοτόκον λέγει τὴν ἁγίαν ἔνδοξον ἀειπάρθενον Μαρίαν· ἢ κατὰ ἀναφορὰν, ὡς ἀνθρώπυ ψιλῦ γενομένυ τ@, ἀλλ᾽ ὐχὶ τῦ Θεῦ λόγυ σαρκωθέντος, κ᾽ τῆς ἐξ αὐτῆς, ἀναφερομένης δὲ κατ᾽ ἐκείνυ τῆς τῦ ἀνθρώπυ γενήσεως ἐπὶ τὸν Θεὸν λόγον, ὡς συνόντα τῷ ἀνθρώπῳ γενομένῳ· κ᾽ συκοφαντεῖ τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, ὡς κατὰ ταὐτην τὴν ἀσεβεῖ ἐπινοηθεῖσαν παρὰ Θεοδώρυ ἔννοιαν, Θεοτόκον τὴν παρθένον εἰπῦσαν· ἢ εἴ τις ἀνθρωποτόκον αὐτὴν καλεῖ, ἢ χριστοτόκον, ὡς τῦ Χρισῦ μὴ ὄντ@ Θεῦ· ἀλλὰ μὴ κυρίως, κ᾽ κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκον αὐτὴν ὁμολογεῖ, δ᾽α τὸ, τὸν πρὸ τῶν αἰώνων ἐκ τῦ πατρὸς γενηθέντα Θεὸν λόγον, ἐπ᾽ ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐξ αὐτῆς σαρκωθῆναι, ὅπωτε ἀσεβῶς κ᾽ τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον Θεοτόκον αὐτὴν ὁμολογῆσαι, ὁ τοιῦτ@ ἀνάθεμα ἔσω.

ή.

BALUZII NOTÆ. a Veteres libri, *Sancta vero Dei.* b Veteres libri, *utpote secundum.* c Iidem libri, *& incarnato.* d Iidem libri, *sed non vere.* e Paris. *genitricem eam vocat* f *id est, Christi genitricem.* Hæc desunt in antiquis exemplaribus.

ζ'.

Εἴ τις ἐν δύο φύσεσι λέγων, μὴ ὡς ἐν θεότητι, καὶ ἀνθρωπότητι τὸν ἕνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν γνωρίζεσθαι ὁμολογεῖ, ἵνα διὰ τούτου σημάνῃ τινὰ διαφορὰν τῶν φύσεων, ἐξ ὧν ἀσυγχύτως ἡ ἄφραστος ἕνωσις γέγονεν· ὅτε τοῦ λόγου εἰς τὴν τῆς σαρκὸς μετακοινηθέντος φύσιν, ὅτε τῆς σαρκὸς πρὸς τὴν τοῦ λόγου φύσιν μεταχωρησάσης (μένει γὰρ ἑκάτερον ὅπερ ἐστὶ τῇ φύσει,) καὶ ὁμομυθίας τῆς ἑνώσεως καθ' ὑπόστασιν, ὑπόστασιν ἄλλως ἐπὶ διαιρέσει τῇ ἀνὰ μέρος. τὴν τοιαύτην λαμβάνει φωνὴν ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου· ἢ τὸν ἀριθμὸν τῶν φύσεων ὁμολογῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ τοῦ Θεοῦ λόγου σαρκωθέντος, μὴ τῇ θεωρίᾳ μόνῃ τὴν διαφορὰν τύπων λαμβάνει, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη, οὐκ ἀναιρουμένου διὰ τὴν ἕνωσιν, (εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν, καὶ δι' ἀμφοτέρων) ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ χέχρηται τῷ ἀριθμῷ, ὡς κεχωρισμένας καὶ ἰδιοϋποστάτους ἔχει τὰς φύσεις, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

VII.

Si quis in duabus naturis dicens, non ut in deitate & humanitate, unum dominum noſtrum Jeſum Chriſtum cognoſci confitetur, ut per hoc ſignificet differentiam naturarum, in quibus inconfuſe ineffabilis unitio facta eſt, neque Deo verbo in carnis naturam tranſmutato, neque carne in verbi naturam tranſducta, (manet enim utrumque hoc [a] quod eſt natura, etiam facta unitate ſecundum ſubſiſtentiam) ſed pro diviſione per partem, talem excipit vocem in myſterio Chriſti, vel numerum naturarum confitendo in eodem domino noſtro Jeſu Chriſto Deo verbo incarnato, non intellectu tantummodo differentiam excipit earum, ex quibus & compoſitus eſt, non interemptam propter unitatem, (unus enim ex utroque, & per unum utraque) ſed in hoc numero utitur, ut ſeparatim unaquaque natura ſuam habente ſubſiſtentiam, talis anathema ſit.

η'.

Εἴ τις ἐκ δύο φύσεων θεότητος, καὶ ἀνθρωπότητος ὁμολογῶν τὴν ἕνωσιν γεγονέναι, ἢ μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ λόγου σεσαρκωμένου λέγων, μὴ οὕτως αὐτὰ λαμβάνῃ καθάπερ καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ἐδίδαξαν, ὅτι ἐκ τῆς θείας φύσεως, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης τῆς ἑνώσεως καθ' ὑπόστασιν γεγονυίας, εἷς Χριστὸς ἀπετελέσθη. Ἀλλ' ἐκ τῶν τοιούτων φωνῶν μίαν φύσιν, ἤτοι οὐσίαν, θεότητος καὶ σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ εἰσάγειν ἐπιχειρεῖ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. Καθ' ὑπόστασιν γὰρ λέγοντες τὸν μονογενῆ λόγον ἡνῶσθαι, οὐκ ἀνάχυσίν τινα τὴν εἰς ἀλλήλας τῶν φύσεων πεποιῆσθαι φαμέν· μᾶλλον δὲ μένειν ἑκατέρας· ὅπερ ἐστὶν, ἡνῶσθαι σαρκικοῦμενον τὸν λόγον. Διὸ καὶ εἷς ἐστιν ὁ Χριστὸς, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ὁ αὐτὸς ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιος ἡμῖν ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ἐπίσης γὰρ καὶ τοὺς ἀνὰ μέρος διαιροῦντας, ἤτοι τέμνοντας, καὶ τοὺς συγχέοντας τὸ τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον τοῦ Χριστοῦ, ἀποστρέφεται, καὶ ἀναθεματίζει ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία.

VIII.

Si quis ex duabus naturis deitatis & humanitatis confitens unitatem factam eſſe, vel unam naturam Dei verbi incarnatam dicens, non ſic ea excipit ſicut patres docuerunt, quod ex divina natura & humana, unitione ſecundum ſubſiſtentiam facta, unus Chriſtus effectus eſt, ſed ex talibus vocibus unam naturam ſive ſubſtantiam deitatis & carnis Chriſti introducere conatur, talis anathema ſit. Secundum ſubſiſtentiam enim dicentes unigenitum Deum verbum carni unitum eſſe, non confuſionem aliquam naturarum in ſe invicem factam eſſe dicimus, ſed magis permanente utraque hoc quod eſt, unitum eſſe [b] carni Deum verbum intelligimus. Propter quod & unum eſt Chriſtus, Deus & homo, idem ipſe conſubſtantialis patri ſecundum deitatem, & conſubſtantialis nobis idem ipſe ſecundum humanitatem. Æqualiter enim & eos qui per partem dividunt vel incidunt, & eos qui confundunt divinæ diſpenſationis myſterium Chriſti, rejicit & anathematizat Dei eccleſia.

θ'.

Εἴ τις προσκυνεῖσθαι ἐν δυσὶ φύσεσι λέγει τὸν Χριστὸν, ἐξ ὧν δύο προσκυνήσεις εἰσάγονται, ἰδίᾳ τῷ Θεῷ λόγῳ, καὶ ἰδίᾳ τῷ ἀνθρώπῳ. ἢ εἴτις ἐπὶ ἀναιρέσει τῆς σαρκὸς, ἢ ἐπὶ συγχύσει τῆς θεότητος, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος, ἢ μίαν φύσιν, ἤγουν οὐσίαν τῶν συνελθόντων τετραθύμνος, ἤτοι προσκυνεῖ τὸν Χριστόν. ἀλλ' οὐχὶ μιᾷ προσκυνήσει τὸν Θεὸν λόγον σαρκω-

IX.

Si quis in duabus naturis adorari dicit Chriſtum, ex quo [c] duas adorationes introducunt, ſeparatim Deo verbo, & ſeparatim homini: vel ſi quis ad interemptionem vel ad confuſionem deitatis & humanitatis, [d] unam naturam ſive ſubſtantiam eorum quæ convenerunt [e] introducens, ſic Chriſtum adorant, ſed non

a Veteres libri, *quod eſt ſecundum naturam.*
b Pariſ. *carni Dei.*
c Veteres libri, *duæ ador. introducuntur.*
d Idem libri, *vel unam naturam.*
e Pariſ. *introducentes.*

BALUZII NOTÆ.

non una adoratione Deum verbum incarnatum cum propria ipsius carne adorat, sicut ab initio Dei ecclesiæ traditum est, talis anathema sit.

X.

Si quis non confitetur dominum nostrum Jesum Christum, qui crucifixus est carne, Deum esse verum, & dominum gloriæ, & unum de sancta trinitate, talis anathema sit.

XI.

Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarium, Nestorium, Eutychen, Origenem cum impiis eorum conscriptis, & alios omnes hæreticos qui condemnati & anathematizati sunt a sancta catholica & apostolica ecclesia, & a prædictis sanctis quatuor conciliis, & eos qui similia prædictis hæreticis sapuerunt vel sapiunt, & usque ad mortem in sua impietate permanserunt vel permanent, talis anathema sit.

XII.

Si quis defendit impium Theodorum Mopsuestenum, qui dixit alium esse Deum verbum, & alium Christum a passionibus animæ & desideriis carnis molestias patientem, & a deterioribus paulatim recedentem, & sic ex profectu operum melioratum, & a conversatione immaculatum factum, [a] & tamquam purum hominem baptizatum esse in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & per baptisma sancti Spiritus gratiam accepisse, & filiationem meruisse, & ad similitudinem imperialis imaginis in persona Dei verbi adorari, & post resurrectionem immutabilem cogitationibus & impeccabilem omnino factum fuisse. Et iterum dixit idem impius Theodorus, talem factam esse unitionem Dei verbi ad Christum, qualem dixit apostolus de viro & muliere: *Erunt duo in carne una.* Et super alias innumerabiles blasphemias ausus est dicere, quod post resurrectionem cum insufflasset dominus discipulis, & dixisset: *Accipite Spiritum Sanctum*, non dedit eis Spiritum sanctum, sed figuratim tantummodo insufflavit. Iste enim & confessionem, quam fecit Thomas cum [b] palpasset manus & latus domini post resurrectionem, dicens: *Dominus meus & Deus meus*, inquit non esse dictam a Thoma de Christo. Nec enim dicit Theodorus Deum esse Christum, sed ad miraculum resurrectionis stupefactum Thomam glorificasse Deum, qui Christum resuscitavit. Et, quod pejus est, etiam

Ephes. 5.

Joan. 20.

Ibidem.

A θέντα μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ σαρκὸς προσκυνεῖ, καθάπερ ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία παρέλαβεν ἐξ ἀρχῆς· ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ι'.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν ἐσταυρωμένον σαρκὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, εἶναι Θεὸν ἀληθινὸν, καὶ κύριον τῆς δόξης, καὶ ἕνα τῆς ἁγίας τριάδος. ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ια'.

Εἴ τις μὴ ἀναθεματίζει Ἄρειον, Εὐνόμιον, Μακεδονιον, Απολινάριον, Νεστόριον, Εὐτυ-
B χέα, καὶ Ὠριγένην, μετὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν συγγραμμάτων, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας αἱρετικοὺς, τοὺς κατακριθέντας, καὶ ἀναθεματισθέντας ὑπὸ τῆς ἁγίας καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν προειρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια τῶν προειρημένων αἱρετικῶν φρονήσαντας, ἢ φρονοῦντας, καὶ μέχρι τέλους τῇ οἰκείᾳ ἀσεβείᾳ ἐμμείναντας· ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

ιβ'.

Εἴ τις ἀντιποιεῖται Θεοδώρου τοῦ ἀσεβοῦς τοῦ Μοψουεστίας, τοῦ εἰπόντος ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν
C λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν ὑπὸ παθῶν ψυχῆς καὶ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν ἐνοχλούμενον, καὶ τῶν χειρόνων κατὰ μικρὸν χωριζόμενον, καὶ οὕτως ἐκ προκοπῆς ἔργων βελτιωθέντα, καὶ ἐκ πολιτείας ἄμωμον καταστάντα, ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον βαπτισθῆναι εἰς ὄνομα πατρὸς, καὶ υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος, καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβεῖν, καὶ υἱοθεσίας ἀξιωθῆναι· καὶ κατ' ἰσότητα βασιλικῆς εἰκόνος, εἰς πρόσωπον τοῦ Θεοῦ λόγου προσκυνεῖσθαι. καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἄτρεπτον ταῖς ἐννοίαις, καὶ ἀναμάρτητον παντελῶς γενέσθαι.
D Καὶ πάλιν εἰρηκότος τοῦ αὐτοῦ ἀσεβοῦς Θεοδώρου, τὴν ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς τὸν Χριστὸν, τοιαύτην γεγενῆσθαι, οἵαν ὁ ἀπόστολος ἐπὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. Καὶ πρὸς ταῖς ἄλλαις ἀναριθμήτοις αὐτοῦ βλασφημίαις, τολμήσαντες εἰπεῖν, ὅτι μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφυσήσας ὁ κύριος τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἰπών· λάβετε πνεῦμα ἅγιον, οὐ δέδωκεν αὐτοῖς πνεῦμα ἅγιον, ἀλλὰ σχήματι μόνον ἐνεφύσησε. Οὗτος δὲ καὶ τὴν ὁμολογίαν Θωμᾶ τὴν ἐπὶ τῇ ψηλαφήσει τῶν χειρῶν, καὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίου, μετὰ τὴν ἀνάστασιν, τὸ, ὁ κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου, εἶπε, μὴ εἰρῆσθαι
E περὶ τοῦ Χριστοῦ παρὰ τοῦ Θωμᾶ, ἀλλ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς ἀναστάσεως ἐκπλαγέντα, τὸν Θωμᾶν ὑμνῆσαι τὸν Θεὸν τὸν ἐγείραντα τὸν Χριστόν. Τὸ δὲ χεῖρον, καὶ ἐν τῇ τῶν πράξεων τῶν ἀποστόλων γενομένῃ παρ' αὐτοῦ δῆθεν ἑρμηνείᾳ, συγκρίνων ὁ αὐτὸς Θεόδωρος τὸν Χριστὸν Πλάτωνι, καὶ Μανιχαίῳ, καὶ Επικούρῳ, καὶ Μαρκίωνι, λέγει, ὅτι ὥσπερ ἐκείνων ἕκαστος εὑράμενος

BALUZII NOTÆ.

a Veteres libri, *ut tamq. purum.*

b Paris. *palparet.*

μῳ & οἰκεῖον δόγμα, τὸν αὐτῷ μαθητεύσαν- A in interpretatione, quam in Actus apo-
τας, πεποίηκε, καλεῖσθαι Πλατωνικὸς, καὶ Μα- stolorum scripsit Theodorus, similem fe-
νιχαίους, καὶ Ἐπικουρείους, καὶ Μαρκιωνιστὰς, τὸν cit Christum Platoni, & Manichæo, &
ὅμοιον τρόπον καὶ τὸν Χριστὸν δράματος δόγμα, Epicuro, & Marcioni, dicens: Quod si-
ἐξ αὐτοῦ χριστιανὸς καλεῖσθαι. Εἴ τις τοίνυν cut illorum unusquisque ex dogmate quod
ἀντιποιεῖται τῆς εἰρημένης ἀσεβεστάτης Θεοδώρου, invenit suos discipulos fecit vocari Pla-
καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, ἢ οἷς τούς τε εἰρημένους, καὶ ἄλλας ἀναριθμήτους βλασ- tonicos, & Manichæos, & Epicureos, &
φημίας ἐξέχεε κατὰ τοῦ μεγάλου Θεοῦ, καὶ σωτῆ- Marcionistas: simili modo & cum Christus
ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἀλλὰ μὴ ἀναθεματίζει dogma invenisset, ex ipso Christianos vo-
αὐτὸν, καὶ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα, καὶ cari. Si quis igitur defendit prædictum
πάντας τοὺς δεχομένους, ἢ καὶ ἐκδικοῦντας αὐτὸν, impium Theodorum, & impia ejus con-
ἢ λέγοντας ὀρθοδόξως αὐτὸν ἐκθέσθαι, καὶ τοὺς scripta, in quibus tam prædictas, quam
γράψαντας ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ B alias innumerabiles blasphemias effudit
συγγραμμάτων, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια φρονοῦντας, ἢ contra magnum Deum & [a] salvatorem
φρονήσαντάς ποτε, καὶ μέχρι τέλους ἐμμείναντας Jesum Christum, & non anathematizat
τῇ τοιαύτῃ αἱρέσει, ἀνάθεμα ἔστω. eum, & impia ejus conscripta, & omnes
qui suscipiunt vel defendunt eum, & di-
cunt orthodoxe eum exposuisse, & qui scri-
pserunt pro eo, & eadem illi sapuerunt,
[b] vel scribunt pro eo, vel impiis ejus con-
scriptis, & eos qui similia illi sapiunt, vel
aliquando sapuerunt, & usque ad mortem
permanserunt vel permanent in tali im-
pietate, talis anathema sit.

ιγ'. XIII.

Εἴ τις ἀντιποιεῖται τῶν ἀσεβῶν συγγραμμά- Si quis defendit impia Theodoriti con-
των Θεοδωρήτου, τῶν κατὰ τῆς ἀληθοῦς πίστεως, καὶ C scripta, quæ contra rectam fidem & con-
τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης, καὶ ἁγίας συνόδου, καὶ τοῦ tra primam Ephesinam sanctam Syno-
ἐν ἁγίοις Κυρίλλου, καὶ τῶν ιβ'. αὐτοῦ κεφα- dum, & sanctum Cyrillum & duodecim
λαίων, καὶ πάντων ὧν συνεγράψατο ὑπὲρ Θεο- ejus capitula exposuit, & omnia quæ con-
δώρου, καὶ Νεστορίου τῶν δυσεβῶν, καὶ ὑπὲρ ἄλ- scripsit pro Theodoro & Nestorio impiis,
λων τῶν τὰ αὐτὰ τοῖς προειρημένοις Θεοδώρῳ, & pro aliis qui eadem [c] prædictis Theo-
καὶ Νεστορίῳ φρονέντων, καὶ δεχομένων αὐτούς, καὶ doro & Nestorio sapuerunt, defendens
τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν, καὶ δι' αὐτῶν ἀσεβεῖς eos & eorum impietatem, & propter
καλεῖ τοὺς τῆς ἐκκλησίας διδασκάλους, τοὺς καθ' hoc impios vocans doctores ecclesiæ, qui
ὑπόστασιν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ λόγου φρονοῦντας. unitatem secundum subsistentiam Dei Ver-
καὶ εἴπερ οὐκ ἀναθεματίζει τὰ εἰρημένα ἀσεβῆ bi ad carnem confitentur, [d] & non ana-
συγγράμματα, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια τούτοις φρονή- thematizat ea, & eos qui similia eis sa-
σαντας, ἢ φρονοῦντας, καὶ πάντας δὲ τοὺς γράψαν- puerunt, vel sapiunt, insuper autem &
τας κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, ἢ τοῦ ἐν ἁγίοις D omnes qui scripserunt contra rectam fi-
Κυρίλλου, καὶ τῶν δώδεκα αὐτοῦ κεφαλαίων, ἕως ἐν dem, & sanctum Cyrillum & duodecim
τῇ τοιαύτῃ ἀσεβείᾳ τελευτήσαντας· ὁ τοιοῦτος ejus capitula, [e] usque ad mortem in ta-
ἀνάθεμα ἔστω. li impietate permanserunt, [f] talis ana-
thema sit.

ιδ'. XIV.

Εἴ τις ἀντιποιεῖται τῆς ἐπιστολῆς τῆς λεγο- Si quis defendit epistolam, quam di-
μένης παρὰ Ἴβα γεγράφθαι πρὸς Μάριν τὸν citur Ibas ad Marin Persam hæreticum
Πέρσην, τῆς ἀρνουμένης μὲν τὸν Θεὸν λόγον ἐκ τῆς scripsisse, [g] quæ abnegat quidem [h] Deum
ἁγίας θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας σαρκωθέν- Verbum de sancta Dei genitrice [i] sem-
τα, ἄνθρωπον γεγονέναι· λεγούσης δὲ ψιλὸν ἄν- per virgine Maria incarnatum, hominem
θρωπον ἐξ αὐτῆς γεγεννῆσθαι, ὃν ναὸν ἀποκαλεῖ. factum esse, dicit autem purum homi-
ὡς ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἄλλον τὸν E nem ex ipsa natum esse, quem templum
ἄνθρωπον· καὶ τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον τὸν ὀρ- vocat, ut alius sit Deus Verbum, &
θῶς τῆς χριστιανῶν πίστιν κηρύξαντα δυσφημήσης, alius homo, & sanctum Cyrillum, qui
ὡς αἱρετικὸν, καὶ ὁμοίως Ἀπολιναρίῳ τῷ rectam fidem Christianorum prædicavit,
tamquam hæreticum & similiter Apolli-

a Veteres libri, *salvatorem nostrum Jesum Christum, sed non anathematizat.*
b Bellovac. *vel qui scribuns.* Paris. *vel qui scripserunt.*
c Paris. *cum prædictis.* d Veteres libri, *sed non anathematizat.*
e Legendum, *& usque ad mortem.* Error est typographicus editionis Labbeanæ.
f Paris. *tales anathema sint.* g Idem codex, *qui abnegat.* h Bellovac. *Dei Verbum.*
i Veteres libri, *& semper virgines.*

BALUZII NOTÆ.

nario impio ſcripſiſſe criminatur, & inculpat primam Epheſinam ſanctam ſynodum tamquam ſine examinatione & quæſtione Neſtorium condemnantem, & duodecim capitula ſancti Cyrilli impia & contraria rectæ fidei vocat eadem impia epiſtola, & defendit Theodorum & Neſtorium, & impia eorum dogmata & conſcripta. Si quis igitur memoratam impiam epiſtolam defendit, [a] & non anathematizat eam, & defenſores ejus, & eos qui dicunt eam rectam eſſe, vel partem ejus, & eos qui ſcripſerunt vel ſcribunt pro ea, vel pro impietate quæ in ea continetur, & præſumunt eam defendere, vel inſertam ei impietatem nomine ſanctorum patrum, vel ſancti Chalcedonenſis concilii, in his uſque ad mortem permanent, talis anathema ſit.

A δυσσέβῆ γράψαντι· καὶ μεμφομένης τῷ ἐν Ἐφέσῳ πρώτῃ ἁγίαν σύνοδον, ὡς χωρὶς κρίσεως, καὶ ζητήσεως Νεστόριον καθελοῦσα. καὶ τὰ δώδεκα κεφάλαια τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ἀσεβῆ, καὶ ἐναντία τῇ ὀρθῇ πίστει ἀποκαλεῖ ἡ αὐτὴ ἀσεβὴς ἐπιστολή. καὶ ἐκδικεῖ Θεόδωρον, καὶ Νεστόριον καὶ τὰ ἀσεβῆ αὐτῶν δόγματα, καὶ συγγράμματα, εἴ τις τοίνυν τῆς εἰρημένης ἐπιστολῆς ἀντιποιεῖται, καὶ μὴ ἀναθεματίζει αὐτὴν, καὶ τοὺς ἀντιποιουμένους αὐτῆς, καὶ λέγοντας αὐτὴν ὀρθὴν εἶναι, ἢ μέρος αὐτῆς, καὶ γράψαντας, καὶ γράφοντας ὑπὲρ αὐτῆς, ἢ τῶν περιεχομένων αὐτῇ ἀσεβειῶν, καὶ τολμῶντας ταύτην ἐκδικεῖν, B ἢ τὰς περιεχομένας αὐτῇ ἀσεβείας ὀνόματι τῶν ἁγίων πατέρων, ἢ τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, καὶ τέτοις μέχρι τέλους ἐμμείναντας. ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Cum igitur hæc ita recte confeſſi ſumus, quæ tradita nobis ſunt tam a divinis ſcripturis, quam a ſanctorum patrum doctrina, & ab his quæ definita ſunt de una eademque fide a prædictis ſanctis quatuor conciliis, facta autem a nobis & condemnatione contra hæreticos & eorum impietatem, nec non etiam C contra eos qui defenderunt vel defendunt prædicta impia tria capitula, & permanſerunt in ſuo errore, vel qui permanent: ſi quis conatus fuerit contra hæc quæ pie diſpoſuimus, vel tradere, vel docere, vel ſcribere, ſi quidem epiſcopus, vel clericus ſit, iſte tamquam aliena a ſacerdotibus & ſtatu eccleſiaſtico faciens, denudabitur epiſcopatu vel clericatu: ſi autem monachus vel laicus ſit, anathematizabitur. [b]

Τούτων τοίνυν ὅπως ὁμολογηθέντων, ἃ καὶ παρελάβομεν ἐκ τῆς θείας γραφῆς, καὶ τῆς τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίας, καὶ ὧν ὡρισθέντων περὶ τῆς μιᾶς, καὶ τῆς αὐτῆς πίστεως παρὰ τῶν προειρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων· γενομένης δὲ καὶ παρ' ἡμῶν τῆς ἐπὶ τοῖς αἱρετικοῖς, καὶ τῆς αὐτῶν ἀσεβείας, πρός γε καὶ τῆς τῶν ἐκδικησάντων, ἢ ἐκδικούντων τὰ εἰρημένα ἅγια κεφάλαια, καὶ ἐναπομεινάντων, ἢ ἀπομενόντων τῇ οἰκείᾳ πλάνῃ, κατακρίσεως, εἴ τις ἐπιχειρήσοι ἐναντία τοῖς παρ' ἡμῶν ἀσεβῶς διατυπωθεῖσι παραδοῦναι, ἢ διδάξαι, ἢ γράψαι, εἰ μὲν ἐπίσκοπος εἴη, ἢ ἐν κλήρῳ ἀναφερόμενος, ὁ τοιοῦτος ἀλλότρια ἱερέων, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κατασάσεως πράττων, γυμνωθήσεται τῆς ἐπισκοπῆς, ἢ τοῦ κλήρου. εἰ δὲ μοναχὸς, ἢ λαϊκὸς, ἀναθεματισθήσεται.

Eutychius miſericordia Dei epiſcopus Con-D ſtantinopoleos novæ Romæ, decrevi quæ propoſita ſunt, & confitens ſic habere, ſicut omnia ſupra capitula & dogmata continent, & ſuſcipiens ſanctas quatuor ſynodos, id eſt, Nicænam, Conſtantinopolitanam, Epheſinam primam, & Chalcedonenſem, & quæ ab ipſis de una eademque fide definita ſunt, & in his omnibus permanens, ſicut ſupra ſcriptum eſt, condemno & anathematizo ſuper alios hæreticos & impia eorum conſcripta, Theodorum impium, qui fuit Mopſueſtiæ epiſcopus, una cum impiis ejus conſcriptis, & omnia quæ impie Theodoritus conſcripſit, ſicut prædictum eſt, & impiam epiſtolam quæ dicitur Ibæ, & qui ſimilia eis ſapuerunt, & ſapiunt, & ſubſcripſi.

Εὐτύχιος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης, ἐψηλαφησάμην τὰ προκείμενα, καὶ ὁμολογῶ ὅπως ἔχειν, ὡς πάντα τὰ προγεγραμμένα κεφάλαιά τε, καὶ δόγματα περιέχει, καὶ δεχόμενος τὰς ἁγίας τέσσαρας συνόδους, τουτέστι τὴν ἐν Νικαίᾳ, καὶ τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τὴν ἐν Ἐφέσῳ τὴν πρότερον, καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν περὶ τῆς μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πίστεως ὡρισθέντα, καὶ πᾶσι τούτοις ἐμμένων, καθὼς προγέγραπται, κατακρίνω, καὶ ἀναθεματίζω πρὸς τοῖς ἄλλοις αἱρετικοῖς, καὶ τοῖς ἀσεβέσιν αὐτοῦ συγγράμμασι, Θεόδωρον τὸν ἀσεβῆ τὸν Μοψυεστίας γενόμενον ἐπίσκοπον, μετὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων. καὶ πάντα τὰ ἀσεβῶς συγγραφέντα Θεοδωρίτῳ, καθὰ προείρηται. καὶ τὴν ἐπιστολὴν τὴν λεγομένην Ἴβα, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια τούτοις φρονήσαντας, ἢ φρονοῦντας. καὶ ὑπέγραψα.

Apo-

BALUZII NOTÆ.

a Iidem libri, *ſed non anathematizat*.

b In fine canonum, & ante ſubſcriptiones Epiſcoporum, codex Pariſienſis ita habet: *Explicit Concilium quintus. Incipiunt ſubſcriptiones Epiſcoporum*. In eo autem libro extant tantum ſubſcriptiones Eutychii, Apollinarii, Domini, Stephani, Georgii, Damiani, Benigni, Theodori, & Andreæ; & ſtatim additur: *Explicit ſynodus quinta*. At in Bellovacenſi extant integræ, quales habentur in antiquis editionibus & in Romana. Curatores editionis regiæ multa ſuſtulerunt, quia ſimilia ſunt ſuperioribus. Nos ergo varias quaſdam lectiones referemus ex codice Bellovacenſi.

Ἀπολλινάριος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας.

Δομνῖνος ἐλέῳ Θεοῦ ἐπίσκοπος τῆς Θεουπολιτῶν.

Ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν.

A Apollinarius misericordia Dei episcopus Alexandriæ, decrevi quæ proposita sunt, & confitens sic habere, sicut omnia supra capitula & dogmata continent, &c.

* Domninus misericordia Dei episcopus Theopolitanæ * civitatis, similiter. * Domnus Antiochiæ * Raphiæ

Stephanus misericordia Dei episcopus * Rapheotanæ civitatis, vicem agens Eustochii sanctissimi patriarchæ Hierosolymitanæ civitatis, una cum Georgio & Damiano religiosissimis episcopis, similiter.

Georgius misericordia Dei episcopus Tiberiadis, agens vicem Eustochii sanctissimi patriarchæ Hierosolymitanæ civitatis, una cum Stephano & Damiano religiosissimis episcopis, B similiter.

Sozusæ Damianus misericordia Dei episcopus * Sozytanæ civitatis, agens vicem Eustochii sanctissimi patriarchæ Hierosolymitanæ civitatis, una cum Stephano & Georgio religiosissimis episcopis, similiter.

Heraciiæ elagoniæ Benignus misericordia Dei episcopus * Heracleotanæ civitatis, quæ est primæ Macedoniæ, agens vicem Eliæ sanctissimi archiepiscopi Thessalonicensium civitatis, tam pro illo, quam etiam pro me, similiter.

Theodorus misericordia Dei episcopus Cæsareæ primæ Cappadociæ, similiter.

Andreas gratia Christi episcopus Ephesi, similiter.

C Sextilianus misericordia Dei episcopus ecclesiæ catholicæ Tunensis, agens vicem Primosi [a] archiepiscopi Charthaginis, totiusque concilii provinciæ proconsularis, tam pro illo vel illis, quam pro meipso, similiter.

Megethius gratia Dei episcopus sanctæ Dei catholicæ ecclesiæ civitatis Heracleæ Thraciæ, similiter.

Tabiæ Anastasius misericordia Dei episcopus * Tabianensium civitatis, agens vicem Dorothei religiosissimi episcopi Ancyranorum metropoleos, similiter.

Ilienſis Joannes misericordia Dei episcopus * Iliorum civitatis, agens vicem Euprepii episcopi Cyzicenorum metropoleos similiter.

Eusebius misericordia Dei episcopus Tyrio- D rum metropoleos, similiter.

Joannes humilis episcopus Nicomediensium metropoleos similiter.

Nicææ Stephanus [b] misericordia Dei episcopus * Nicænorum metropoleos, similiter.

Constantinus misericordia Dei episcopus sanctæ Dei ecclesiæ Chalcedonensium metropolitanæ civitatis, similiter.

Petrus misericordia Dei episcopus Tarsi metropolitanæ civitatis, similiter.

Cucuſorum Joannes misericordia Dei episcopus * Cucusenorum civitatis, agens vicem Palladii religiosissimi episcopi metropoleos, similiter.

Joannes misericordia Dei episcopus Cæsareæ E Palæstinæ, similiter.

Byzacii Pompejanus misericordia Dei episcopus * sanctæ ecclesiæ catholicæ civitatis Victorianæ, provinciæ Byzacenæ, similiter.

Amazonius gratia Christi episcopus Edessenorum metropolitanæ civitatis, similiter.

Alexander misericordia Dei episcopus * Gangrenorum metropoleos, similiter. * Gangrorum

Thomas misericordia Dei episcopus Apamenorum * metropolitanæ civitatis, simili- * Syriæ ter.

Euphrantas misericordia Dei episcopus Tyanensium metropoleos, similiter.

[c] Theodorus misericordia Dei episcopus Hierapolitanorum * apud Euphratem metropo- * Syriæ leos, similiter.

Bosphorius patientia Dei episcopus Neocæsarienſium metropoleos, similiter.

Joannes misericordia Dei episcopus Bostrenorum metropoleos, similiter.

Philippus misericordia Dei episcopus Myrensium metropoleos Lydiæ provinciæ, similiter.

Theodotus misericordia Dei episcopus Seleucienſium apud Isauros metropoleos, simi- C liter.

Julianus misericordia Dei episcopus * Sar- * Sardicenſis dianorum metropoleos Lydiæ provinciæ, similiter.

Theodorus misericordia Dei episcopus Gortynæ, quæ est metropolis Cretensium provinciæ, similiter.

Eustathius misericordia Dei episcopus Damasci metropolitanæ civitatis, similiter.

Theodosius misericordia Dei episcopus Rhodiorum metropoleos, similiter.

Theodorus misericordia Dei episcopus Antiochensium metropoleos [d] Pisidiæ provinciæ, similiter.

Eulogius misericordia Dei episcopus Pergenorum metropolitanæ civitatis Pamphyliæ provinciæ, similiter.

Cyriacus misericordia Dei episcopus * Amy- * Amidæ denorum metropoleos, similiter.

Severianus misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ civitatis Aphrodisiadis * Carensium * Cariæ provinciæ similiter.

Severus misericordia Dei episcopus Synnadensium metropoleos Phrygiæ [e] Salutaris provinciæ, similiter.

Petrus misericordia Dei episcopus * Sidetanorum metropoleos Pamphyliæ provinciæ, similiter. * Sidæ

Abrahamus misericordia Dei episcopus Sergiopoleos metropolitanæ civitatis, similiter.

Asignius misericordia Dei episcopus [f] Trajanopolitanorum civitatis, agens vicem Joannis religiosissimi episcopi Laodicensium metro-

BALUZII NOTÆ.

a Vetus codex: *Archiepiscopi Justinianæ Carthaginis.*
b Vetus codex: *Stephanus gratia Christi.*
c Vetus codex: *Theodorus mis. Dei nostri Episcopus Gorgitana.*
d *Prisidia provincia.* Deest in veteri libro.
e Vetus codex, *salutariæ.*
f Vetus codex, *Tranupolitanorum.*

poleos Phrygiæ Pacatianæ provinciæ, similiter.

Joannes gratia Christi episcopus Adrianopolitanorum metropoleos * [a] eminentiorum provinciæ similiter.

* Hæmimonti Thraciæ.

Joannes misericordia Dei episcopus Maronitanorum metropoleos * Rhodiæ provinciæ, similiter.

* Rhodopiæ

Theodosius misericordia Dei episcopus Justinianopolitanorum metropoleos secundæ [b] Cappadocum provinciæ, similiter.

Stephanus misericordia Dei episcopus Laodiceæ metropoleos * Theodorianorum provinciæ, similiter.

* sive Theodoriadis

* Auxanon misericordia Dei episcopus Hierapolitanorum * metropoleos, similiter.

* Auxianus
* Phrygiæ

Eustathius misericordia Dei episcopus Maximianopolitanorum metropoleos, similiter.

Paulus misericordia Dei episcopus * Æmorum metropoleos * Rhodopiæ provinciæ, similiter.

* Forte pro Æmi Hard.
* Rhodopes

Dometius misericordia Dei episcopus Chalcidensium civitatis, similiter.

Ætherius misericordia Dei episcopus Anaxarbensium, sive Justinianopolitanorum metropoleos, similiter.

Valerianus misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ civitatis Obbæ provinciæ * proconsularis, similiter.

* Africanæ

Dionysius misericordia Dei episcopus Seleuciæ * civitatis, similiter.

* primæ

Theodorus misericordia Dei episcopus Dryziparenorum metropoleos, similiter.

Severus misericordia Dei episcopus Pompejopolitanorum civitatis Paphlagoniæ provinciæ, similiter.

Georgius misericordia Dei episcopus novæ Justinianæ * Cypselitanorum civitatis, similiter.

* Cypselon

* [c] Crescus misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ Cuiculitanæ provinciæ Numidiæ, similiter.

* Crescionius

Romanus misericordia Dei episcopus Gabalorum, similiter.

Gregorius misericordia Dei episcopus Justinianopolitanorum civitatis magnæ [d] Armeniæ provinciæ similiter.

Joannes misericordia Dei episcopus Nysenorum civitatis, similiter.

Basilius misericordia Dei episcopus novæ Justinianæ * Camulianensium, similiter.

* Justinianopolis quondam Camulianorum.

Joannes misericordia Dei episcopus * Justinianopolitanorum, sive Barcusenæ civitatis, similiter.

* Justinopolis.

Sergius misericordia Dei episcopus novæ Justinianæ * secundæ Ægyptiorum, similiter.

* Cynon.

Christophorus misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ Arcadiopoleos Asianorum provinciæ, similiter.

Stephanus misericordia Dei episcopus Clysmatis, similiter.

Theodosius misericordia Dei episcopus Bybliorum civitatis similiter.

Leontius misericordia Dei episcopus Arcæ [e] Armeniæ similiter.

Joannes misericordia Dei episcopus Myrines provinciæ Asiæ, similiter.

Alexander episcopus Amphipoleos primæ Armeniæ, similiter.

Thomas gratia Christi episcopus sanctæ ecclesiæ Berissorum civitatis, similiter.

Theodorus misericordia Dei episcopus * Leontopoleos, similiter.

* Ægypti

Æmilianus misericordia Dei episcopus Antipyrgi civitatis, similiter.

Aristodemus misericordia Dei episcopus * Philomelensium civitatis, similiter.

* Philomeli

Thalelæus misericordia Dei episcopus Hadrianopolitanorum Pisidiæ provinciæ, similiter.

Theoctistus misericordia Dei episcopus * Erythrarum civitatis provinciæ Asiæ, similiter.

* Erythron

Diogenianus misericordia Dei episcopus Sozopolitanorum civitatis Pisidiæ provinciæ, similiter.

Bassus misericordia Dei episcopus Thamiatensis, similiter.

Anatolius misericordia Dei episcopus * Cymæorum civitatis provinciæ Asianæ, similiter.

* sep. Cym sive Cynæ.

Conon humilis episcopus [f] Magoedensium civitatis Pamphyliæ provinciæ, similiter.

Diogenes misericordia Dei episcopus Cratianorum civitatis, similiter.

Theoctistus humillimus episcopus Prusæ civitatis, similiter.

Georgius misericordia Dei episcopus [g] Ptolemaidis, similiter.

Elias misericordia Dei episcopus Diocletianopoleos, similiter.

Theonas misericordia Dei episcopus * Cussitanorum civitatis, similiter.

* Cyssen.

[h] Theodorus misericordia Dei episcopus Limyrensium civitatis Lyciæ provinciæ, similiter.

Zosimus misericordia Dei episcopus Antandrensium civitatis similiter.

Asyncretius misericordia Dei episcopus Aradiorum civitatis, similiter.

Stephanus misericordia Dei episcopus Botryenorum, similiter.

[i] Philippus humilis episcopus Phellitanorum civitatis similiter.

Menas misericordia Dei episcopus * Myriangeli, similiter.

* de Myriangelis.

Cyprianus misericordia Dei episcopus * Corycæotanorum civitatis, similiter.

* Coryci.

Restitutus misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ civitatis [k] Mileon provinciæ Numidiæ *, similiter.

* Africanæ

Thomas misericordia Dei episcopus [l] Constantinæ civitatis Osroenorum provinciæ, similiter.

Theodorus misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ Helenopoleos, similiter.

Severus misericordia Dei episcopus Taborum, similiter.

Theo-

BALUZII NOTÆ.

a Vetus codex, *emimontiorum*. Recte. Nam Hæmus erat mons in Thracia ubi constitutus erat limes utriusque imperii. Vide lib. 1. de concordia sacerdotii & imperii cap. 4.

b Vetus codex, *Cappadocia*.

c Vetus codex, *Crescens*.

d Vetus codex, *Armeniorum*.

e Vetus codex, *Armeniæ primæ similiter*.

f Vetus codex; *Magidensium*.

g Vetus codex, *Ptolomaidos*.

h *Theodorus misericordia Dei*, Vetus codex, *humilis*.

i Vetus codex: *Philippus misericordia Dei*,

k Vetus codex, *Miley*.

l Vetus codex, *Constantinorum*.

Theoctistus misericordia Dei episcopus Halicarnassensium civitatis Cariæ provinciæ, similiter.

Thomas misericordia Dei episcopus Circesii, similiter.

* Soterus misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ Aulonensium, similiter.

Gennadius misericordia Dei episcopus Zenopolitanorum civitatis Pamphiliæ provinciæ, similiter.

Cosmas humilis episcopus * Malleotanorum civitatis similiter.

Dionysius misericordia Dei episcopus Megarensium civitatis, similiter.

Callinicus misericordia domini Christi episcopus Opuntiorum civitatis, similiter.

Paschasius misericordia Christi episcopus sanctæ ecclesiæ Ægii civitatis, similiter.

[a] Erasmus misericordia Dei episcopus Cibyritanorum civitatis, similiter.

Sergius misericordia Dei episcopus Himereos, similiter.

Joannes misericordia Dei episcopus Neocæsareæ Euphratesiæ, similiter.

Thalalæus misericordia Dei episcopus Isindorum Pamphyliæ provinciæ, similiter.

Crescentius misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ municipii [b] Zatarensis provinciæ Numidiæ, similiter.

Anatolius humilis episcopus Sebastenorum civitatis, similiter.

Nonnus misericordia Dei episcopus * Dauron, similiter.

Stephanus misericordia Dei episcopus Balaneotanorum, similiter.

Victor misericordia Dei episcopus catholicæ ecclesiæ municipii Sinna provinciæ proconsularis, similiter.

Constantinus misericordia Dei episcopus Midaii, similiter.

Macarius misericordia Dei episcopus Prymnesiorum civitatis Phrygiæ Salutaris provinciæ similiter.

Megalus misericordia Dei episcopus Myrenorum civitatis Phrygiæ Salutaris provinciæ, similiter,

Genethlius misericordia Dei episcopus Dorylæi, similiter.

Crescitus misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ catholicæ civitatis Bossæ provinciæ proconsularis, similiter.

Nicetas misericordia Dei episcopus Epiphanensium civitatis secundæ Ciliciæ provinciæ, similiter.

Alexander misericordia Dei episcopus Dionysi civitatis, similiter.

Pelagius misericordia Dei episcopus Azanorum civitatis Provinciæ Phrygiæ Pacatianæ, similiter.

Hieron misericordia Dei episcopus Anastasiopolitanorum civitatis Phrygiæ Pacatianæ provinciæ, similiter.

Glaucus misericordia Dei episcopus Alionorum civitatis [c] Phrygiæ Pacatianæ provinciæ, similiter.

Procopius misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ * [d] Antenon Thebanæ civitatis, similiter.

Petrus misericordia Dei episcopus * Domitiopolitanorum civitatis Isauriæ provinciæ, similiter.

Joannes misericordia Dei episcopus * Colonensium, sive Theodoriadis civitatis, similiter.

Phronimus misericordia Dei episcopus * Sinnaitanorum Phrygiæ Pacatianæ provinciæ, similiter.

Uranius misericordia Dei episcopus * Trallenorum civitatis Lydiæ provinciæ, similiter.

Joannes misericordia Dei episcopus * [e] Cæsarenorum civitatis Lydiæ provinciæ, similiter.

Macedonius misericordia Dei episcopus novæ Justinianæ Bithyniæ provinciæ, similiter.

Ecdicius misericordia Dei episcopus Teni insulæ, similiter.

Eulogius misericordia Dei episcopus * [f] Dabon civitatis, similiter.

Theodorus misericordia Dei episcopus * Coradensium civitatis, similiter.

Elpidiphorus misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ Anastasiopoleos Cariæ provinciæ, similiter.

Cyrion misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ Dadimorum, similiter.

Theodorus misericordia Dei episcopus Laodicensium civitatis, similiter.

[g] Silas misericordia Dei episcopus Tiberiopoleos Pacatianæ provinciæ, similiter.

* Megas misericordia Dei episcopus Myrenorum * civitatis, agens vicem Diogenis religiosissimi episcopi Augustopolitanæ civitatis, similiter.

Theodorus misericordia Dei episcopus * Ingilon civitatis, similiter.

Julianus misericordia Dei episcopus civitatis Zeugmatis, similiter.

Dorymenes misericordia Dei episcopus civitatis Adraon Arabiæ provinciæ, similiter.

Joannes misericordia Dei episcopus Leri civitatis, similiter. [h]

Theodorus misericordia Dei episcopus Comanensium civitatis secundæ Armeniæ provinciæ, similiter.

Rufinus misericordia Dei episcopus * Sebastenorum metropoleos, similiter.

Conon misericordia Dei episcopus * Semneatanorum civitatis, similiter.

Cyriacus episcopus sanctæ ecclesiæ * Casatanorum civitatis, similiter.

Sisinnius misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ Præneti civitatis, similiter.

Julianus misericordia Dei episcopus * Batnon civitatis, similiter.

Anastasius misericordia Dei episcopus Rachlenorum civitatis, provinciæ Tyriorum, similiter.

Theodorus misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ Porthmi Græciæ provinciæ, similiter.

Paulus misericordia Dei episcopus sanctæ ecclesiæ Stectorii civitatis Pentapoliticæ regionis, Phrygiæ Salutaris provinciæ, similiter.

Ste-

---

* Malli

* Daufanorum.

* Antinoi Thebaidis.

* Dometiopolis.

* Coloniæ.

* Sinnaii.

* Trallienſis

* *sup.* Cerasuntis & in c. Iolyi.

* *sup.* Danaborum.

* Gargaron vel Cordeon

* Megalus

* Phrygiæ Salutaris

* Ingelon

* Lari

* Sebastiæ Armeniæ

* Semneon

* Casatorum seu Curatorum.

* Batthon

a Vetus codex, *Erasmus*. b Vetus codex, *Zattarensis*.
c Vox *Phrygiæ* deest in veteri libro. d Vetus codex, *Autenoi*. e Vetus codex, *Cerasenorum*.
f Vetus codex, *Danabon*. g Vetus codex, *Silias*.
h Post Joannem episcopum Liri vetus codex addit. *Theodorus misericordia Dei Episcopus clare Gangrensium civitatis similiter.*

BALUZII NOTÆ.

Stephanus miſericordia Dei epiſcopus Amaſenorum claræ metropoleos, ſimiliter.

* Adraſi Paulus miſericordia Dei epiſcopus * Adraſenorum civitatis, ſimiliter,

Evander humilis epiſcopus ſanctæ Dei eccleſiæ Gnidi civitatis, ſimiliter,

* Carpati Mennas peccator & humilis epiſcopus * Carpathiorum inſularum, ſimiliter.

Eleuſinius miſericordia Dei epiſcopus Trajanopolitanorum metropoleos Rhodopiæ provinciæ, ſimiliter.

Sabbatius miſericordia Dei epiſcopus Arcadiopoleos, ſimiliter,

Stephanus miſericordia Dei epiſcopus metropoleos Juſtinianæ novæ, ſive Daraſi, ſimiliter.

Stephanus miſericordia Dei epiſcopus Cherſonis, ſimiliter.

Cyprianus miſericordia Dei epiſcopus Adrianutheron civitatis, ſimiliter.

Joannes miſericordia Dei epiſcopus Apamenorum civitatis Piſidiæ provinciæ, ſimiliter.

Leontius miſericordia Dei epiſcopus Amadeſſenorum civitatis, ſimiliter.

Theodorus gratia Chriſti epiſcopus * Byzanorum metropoleos, ſimiliter. * Byzienorum.

Paulus miſericordia Dei epiſcopus Anchiali civitatis, ſimiliter,

Conon miſericordia Dei epiſcopus Adrianitanæ civitatis, ſimiliter. [a]

Ex Baluzio, & Harduino.

CANONES CONCILII V. ADVERSUS ORIGENEM,

Primo Græce editi a cl. viro Petro Lambecio ex veteri Codice MSS. bibliothecæ Imperatoriæ, addita interpretatione Latina Joannis Harduini Soc. Jeſu.

Sanctorum centum ſexaginta quinque Patrum Conſtantinopolitanæ ſanctæ quintæ ſynodi Canones XV.

ΤΩ͂Ν ΑΓΙΩΝ ΡΞΕ΄. ΠΑΤΕΡΩΝ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἁγίας πέμπτης Συνόδου κανόνες δεκαπέντε κατὰ Ὠριγένους.

I.

SI quis fabuloſam animarum præexiſtentiam, & quæ ex illa conſequitur monſtruoſam reſtitutionem aſſeruerit, anathema ſit.

α΄.

Εἴ τις τὴν μυθώδη προϋπαρξιν τῶν ψυχῶν, καὶ τὴν ταύτῃ ἑπομένην τερατώδη ἀποκατάστασιν προσβάλλει· ἀνάθεμα ἔστω.

II.

Si quis dixerit, omnium rationalium productionem fuiſſe mentes corporis & materiæ expertes, abſque nullo numero & nomine; adeo ut eorum omnium fuerit unitas identitate ſubſtantiæ, potentiæ, & virtutis, atque unione & cognitione erga Deum Verbum; ſatietatem autem illas cepiſſe divinæ contemplationis, & (*a*) in deterius converſas eſſe, pro eo ac una quæque propenſa fuerit in illud; & aſſumpſiſſe corpora ſubtiliora vel craſſiora, nec non accepiſſe nomen; eo quod ſicut nominum, ita & corporum differentiæ ſunt apud ſupernas virtutes: atque hinc factum eſſe, ut alii Cherubim, alii Seraphim, alii Principatus, & Poteſtates, vel Dominationes, vel Throni, & Angeli, & quotquot ſunt ordines cæleſtes, effecti fuerint ac vocati: anathema ſit.

β΄.

Εἴ τις λέγει, πάντων τῶν λογικῶν τὴν παραγωγὴν νόας ἀσωμάτους, καὶ αὐλους γεγονέναι ἴσα παντὰς ἀριθμῷ, καὶ ὀνόματος, ὡς ἑνάδα πάντων τούτων γεγένθαι τῇ ταυτότητι τῆς οὐσίας, καὶ δυνάμεως, καὶ ἐνεργείας, καὶ τῇ πρὸς τὸν Θεὸν Λόγον ἑνώσει τε, καὶ γνώσει· κόρον δὲ αὐτὸν λαβεῖν τῆς θείας θεωρίας, καὶ πρὸς τὸ χεῖρον ἐκπεσεῖν κατὰ τὴν ἑκάστου ἀναλογίαν τῆς ἐπὶ τοῦτο ῥοπῆς, καὶ εἰληφέναι σώματα λεπτομερέστερα, ἢ παχύτερα, καὶ ὄνομα κληρώσασθαι, διὰ τὸ, ὡς ὀνομάτων, οὕτω καὶ σωμάτων διαφορὰς εἶναι τῶν ἄνω δυνάμεων· καὶ ἐντεῦθεν, τοὺς μὲν Χερουβὶμ, τοὺς δὲ Σεραφὶμ, τοὺς δὲ Ἀρχὰς, καὶ Ἐξουσίας, ἢ Κυριότητας, ἢ Θρόνους καὶ Ἀγγέλους, καὶ ὅσα ἐστὶν ἐράνια τάγματα, γεγονέναι τε, καὶ ὀνομασθῆναι· ἀνάθεμα ἔστω.

III.

Si quis dixerit, ſolem, & lunam, & aſtra, ipſa quoque cum (*b*) ex eadem rationalium unitate eſſent, ex converſione in pejus facta eſſe id quod ſunt: anathema eſto.

γ΄.

Εἴ τις λέγει, τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ αὐτὰ τῆς αὐτῆς τῶν λογικῶν ἑνάδος ὄντα, ἐκ παραῤῥοπῆς τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον γεγονέναι τοῦτο, ὅπερ ἐστίν· ἀνάθεμα ἔστω.

IV.

Si quis dixerit, (*c*) rationalia refrigerata a divina caritate, craſſis corporibus, qualia ſunt noſtra, illigata fuiſſe & homines vocata, alia vero, cum ad ſummum ma-

δ΄.

Εἴ τις λέγει, τὰ λογικὰ τὰ τῆς θείας ἀγάπης ἀποψυγέντα, σώμασι παχυτέροις τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐνδυθῆναι, καὶ ἀνθρώπους ὀνομασθῆναι· τὰ δὲ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κακίας ἐληλακότα,

BALUZII NOTÆ

[a] Poſt ſubſcriptiones vetus codex habet. *Explicit. In hac ſynodo ſederunt Epiſcopi* CLXVI. Apud Surium CLXX. Neſcio autem cur hanc annotationem ſuſtulerint editores Romani, qui nullum vetus exemplar iſtius Concilii habuerunt. Ceterum veterum editionum lectionem confirmat titulus ſequentium canonum.

(*a*) Hunc locum ita melius reddit Salmon *Etude des Conciles* pag. 536. *In deterius converſas, facta ſecundum uniuſcujuſque capium in illud mutatione.*

(*b*) Hæc quoque ita vertenda cenſet Salmon: *Ipſa quoque cum in eadem rationalium unitate eſſent.*

(*c*) Et hæc præter ſic melius Salmon vertit: *Rationalia in quibus magis Dei amor refrixerit.*

κότα, ψυχροῖς, καὶ ζοφεροῖς ἐνδυθῆναι σώμασι, καὶ δαίμονας ἢ πνεύματικὰ τῆς πονηρίας εἶναι τε, καὶ καλεῖσθαι· ἀνάθεμα ἔστω.

ε'.

Εἴ τις λέγει, ἐξ Ἀγγελικῆς κατασάσεως, καὶ Ἀρχαγγελικῆς ψυχικὴν κατάστασιν γίνεσθαι, ἐκ δὲ ψυχῆς δαιμονιώδη, καὶ ἀνθρωπίνην, ἐκ δὲ ἀνθρωπίνης, Ἀγγέλους πάλιν, καὶ δαίμονας γίνεσθαι, καὶ ἕκαστον τάγμα τῶν οὐρανίων δυνάμεων, ἢ ὅλον ἐκ τῶν κάτω, ἢ ἐκ τῶν ἄνω, ἢ ἐκ τῶν ἄνω καὶ τῶν κάτω συνεστηκέναι· ἀνάθεμα ἔστω.

ς'.

Εἴ τις λέγει, διττὸν πεφυκέναι τὸ γένος τῶν δαιμόνων, συγκροτούμενον ἔκ τε ψυχῶν ἀνθρωπίνων, καὶ ἐκ κρειττόνων καταπιπτόντων εἰς τοῦτο πνευμάτων· ἕνα δὲ νοῦν ἐκ πάσης τῆς δηθὲν ἑνάδος τῶν λογικῶν ἀκίνητον μεῖναι τῆς θείας ἀγάπης, καὶ θεωρίας· ὃν Χριστὸν, καὶ Βασιλέα γεγονότα πάντων τῶν λογικῶν παραγαγεῖν πᾶσαν τινὰ σωματικὴν φύσιν, οὐρανόν τε, καὶ γῆν καὶ τὰ ἐν μέσῳ· καὶ ὅτι ὁ κόσμος πρεσβύτερα τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ στοιχεῖα ἔχων ἐνυπόστατα, ξηρὸν, ὑγρόν, θερμὸν, ψυχρόν· καὶ τινὰ ἰδέαν πρὸς ἣν ἀπετυπώθη ὅπως γέγονε, καὶ ὅτι οὐχ ἡ παναγία καὶ ὁμοούσιος Τριὰς ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, καὶ διὰ τοῦτό ἐστι γενητὸς, ἀλλ' ὁ νοῦς, ὃν φασι δημιουργικὸν, προϋπάρχων τοῦ κόσμου, καὶ τὸ εἶναι αὐτῷ τῷ κόσμῳ παρέχων, γενητὸν ἀνέδειξεν· ἀνάθεμα ἔστω.

ζ'.

Εἴ τις λέγει, Χριστὸν λεγόμενον ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχειν, καὶ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ἑνωθέντα τῷ Θεῷ Λόγῳ, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν κενῶσαι ἑαυτὸν πρὸς τὸ ἀνθρώπινον, ἐλεήσαντά τινὰ ὡς φασὶ συμβολικὴν πολυχεδῆ κατάπτωσιν τῶν τῆς αὐτῆς ἑνάδος, καὶ ἐπαναγαγεῖν αὐτὰς βουλόμενον δι' πάντων γενέσθαι, καὶ σώματα διάφορα μεταμφιάσασθαι, καὶ ὀνόματα κληρώσασθαι, πάντα πᾶσι γεγενημένον, ἐν Ἀγγέλοις Ἄγγελον, ἀλλὰ καὶ ἐν Δυνάμεσι, Δύναμιν, καὶ ἐν ἄλλοις τάγμασιν ἢ εἴδεσι τῶν λογικῶν ἁρμονίως ἑκάστοις μεταμορφοῦσθαι· εἶτα παραπλησίως ἡμῖν μετεσχηκέναι σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ γεγονέναι καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἄνθρωπον. καὶ μὴ ὁμολογεῖ, τὸν Θεὸν Λόγον κενωθῆναί τε καὶ ἐνανθρωπῆσαι· ἀνάθεμα ἔστω.

η'.

Εἴ τις μὴ λέγει, τὸν Θεὸν Λόγον τὸν ὁμοούσιον τῷ Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι τὸν σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, τὸν Υἱὸν τῆς ἁγίας Τριάδος, κυρίως Χριστὸν, ἀλλὰ καταχρηστικῶς, διὰ τὸν, ὡς φασι, κενώσαντα ἑαυτὸν νοῦν; ὡς σωπεμφθέντα αὐτῷ τῷ Θεῷ Λόγῳ, καὶ κυρίως λεγόμενον Χριστόν. ἀλλ' ἐκεῖνον διὰ τοῦτον Χριστὸν, καὶ τοῦτον διὰ ἐκεῖνον Θεόν· ἀνάθεμα ἔστω.

θ'.

Εἴ τις λέγει, ὅτι οὐχ' ὁ Λόγος τοῦ Θεοῦ σαρκωθεὶς σαρκὶ ἐμψυχωμένῃ, ψυχῇ λογικῇ καὶ νοερᾷ κατελήλυθεν εἰς τὸν ᾅδην, καὶ πάλιν εἰς τὸν οὐρανὸν ὁ αὐτὸς ἀναβέβηκεν, ἀλλ' ὁ παρ' αὐτοῖς λεγόμενος νοῦς, ὃν ἀσεβοῦντες λέγουσι κυρίως Χρι-

A litiæ pertigissent, frigidis tenebrosisque illigata esse corporibus; atque tum esse, tum appellari dæmones, sive spiritalia nequitiæ; anathema sit.

V.

Si quis dixerit, ex angelico & archangelico statu animalem statum fieri, ex animali autem dæmoniacum & humanum; ex humano vero angelos iterum dæmonesque fieri, & singulos ordines cælestium virtutum, vel cunctos ex inferioribus, vel ex superioribus, vel ex superioribus & inferioribus constitisse: anathema sit.

VI.

B Si quis dixerit duplex exstitisse dæmonum genus constans ex animabus hominum, & ex præstantioribus spiritibus ad hoc delapsis; unum autem animum ex omni utique rationalium unitate immotum mansisse in Dei caritate & contemplatione: qui Christus cum fuerit & rex omnium rationalium, universam prætergressus sit corpoream naturam, cælum & terram, quæque sunt intermedia: & quod mundus antiquiora ipsius exsistentia elementa habens in se subsistentia, siccitatem, humorem, calorem, frigus, & ideam, ad quam efformatus est, ita est factus, quodque sanctissima & consubstantialis Tri-
C nitas mundum non creaverit, & ideo sit genitus: sed mens, quam creatricem vocant, exsistens ante mundum, ipsique mundo exsistentiam largiens, genitum exhibuerit, anathema sit.

VII.

Si quis dixerit, Christum qui dicitur in forma Dei exsistere, & ante omnia sæcula Deo Verbo unitum, novissimis diebus exinaniviss semetipsum ad naturam humanam; misertum illius quæ facta est, ut ajunt, multiplex prolapsio eorum qui erant in eadem unitate: & cum vellet ipsos restituere, per omnes exstitisse, & diversa corpora induisse, & nomina sumpsisse,
D omnia omnibus factum: in Angelis Angelum, sed & in Virtutibus Virtutem, & in aliis ordinibus vel speciebus rationalium, congruenter singulis transformatum fuisse: postea similiter nobis communicasse carni & sanguini, & factum esse hominibus hominem: & non confitetur Deum Verbum exinanitum fuisse & hominem factum fuisse; anathema sit.

VIII.

Si quis non dixerit, Deum Verbum, consubstantialem Deo & Patri ac sancto Spiritui, incarnatum & hominem factum, unum ex sancta Trinitate, proprie Christum esse, sed abusive; propter Mentem,
E quæ, ut ajunt, exinanivit semetipsam: tamquam conjunctam ipsi Deo Verbo, & quæ proprie Christus dicitur; sed illum propter hunc Christum esse, & hunc propter illum esse Deum: anathema sit.

IX.

Si quis dixerit, quod non Verbum Dei incarnatum carne, animata anima rationali & intelligente, descendit ad inferos, & rursum in cælum idem ascendit: sed eum qui ab ipsis dicitur Mens, quem impie loquentes dicunt esse proprie Christum,

ſtum, factum cognitione Monadis : anathema ſit.

X.

Si quis dixerit, Domini corpus poſt reſurrectionem fuiſſe æthereum & figura ſphærica : & quod talia etiam reliquorum poſt reſurrectionem futura ſunt corpora : & quod ipſo Domino primum deponente proprium ſuum corpus, & omnibus ſimiliter, abibit in nihilum natura corporum : anathema ſit.

XI.

Si quis dixerit, quod futurum judicium ſignificat omnimodam corporum abolitionem : & quod finis confictæ fabulæ eſt natura expers materiæ : & quod in futuro nihil eorum erit quæ conſtant materia, ſed nuda & ſola mens : anathema ſit.

XII.

Si quis dixerit, quod uniuntur Deo Verbo per omnia ſimiliter cæleſtes Virtutes, & omnes homines, & diabolus, & ſpiritalia nequitiæ, ut ipſa Mens quæ dicitur ab ipſis Chriſtus, & quæ in forma Dei eſt, & exinanivit, ut ajunt, ſemetipſam : & quod finis erit regni : anathema ſit.

XIII.

Si quis dixerit, quod nulla re omnino Chriſtus diſcrepabit ab ulla rationabilium creaturarum, neque eſſentia, neque cognitione, neque poteſtate aut virtute ſupra univerſa : ſed futuros omnes a dextris Dei : quemadmodum qui ab illis dicitur Chriſtus, quemadmodum fuere in illa quam fabulantur præexſiſtentia : anathema ſit.

XIV.

Si quis dixerit, quod omnium rationabilium unitas una erit, hypoſtaſi & numero ſublatis una cum corporibus : & quod cognitionem rationalium ſequitur mundorum interitus, & depoſitio corporum, & nominum abrogatio : quod identitas futura eſt cognitionis, quemadmodum & hypoſtaſeon : & quod in fabuloſa reſtitutione futuræ ſunt ſolæ mentes nudæ, quemadmodum in illa quam delirantes fingunt præexſiſtentia fuerunt : anathema ſit.

XV.

Si quis dixerit, quod vita mentium eadem erit cum priore, quando nondum deſcenderant aut deciderant : ut principium ſit idem cum fine, & finis menſura principii ſit : anathema ſit.

A σὺν, τῇ τῆς μονάδ⊙ γνώσει πεποιημμένον. ἀνάθεμα ἔσω.

ί.

Εἴ τις λέγει, ὡς τὸ τῦ Κυρίυ ἐξ ἀναστάσεως σῶμα αἰθέριόν τε καὶ σφαιροειδὲς τῷ σχήματι, καὶ ὅτι τὰ τοιαῦτα καὶ τὰ τῶν λοιπῶν ἐξαναστάσεως ἔσαι σώματα· καὶ ὅτι αὐτὸς τῦ Κυρίυ πρῶτον ἀποτιθεμένυ τὸ ἴδιον αὐτῦ σῶμα, καὶ πάντων ὁμοίως εἰς τὸ ἀνύπαρκτον χωρήσει ἡ τῶν σωμάτων φύσις. ἀνάθεμα ἔσω.

ιά.

B Εἴ τις λέγει, ὅτι ἡ μέλλυσα κρίσις ἀναίρεσιν παντελῆ τῶν σωμάτων σημαίνει. καὶ ὅτι τέλ⊙ ἐστὶ τῦ μυθευομένυ ἡ ὕλ⊙ φύσις, καὶ ὐδὲν ἐν τῷ μέλλοντι τῶν τῆς ὕλης ὑπάρξει, ἀλλὰ γυμνὸς ὁ νῦς· ἀνάθεμα ἔσω.

ιβ.

Εἴ τις λέγει, ὅτι συνῆνται τῷ Θεῦ Λόγῳ ὅπως ἀπαραλλάκτως αἵ τε ἐπουράνιαι δυνάμεις, καὶ πάντες οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὁ διάβολ⊙, καὶ τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας, ὡς αὐτὸς ὁ νῦς ὁ λεγόμεν⊙ παρ' αὐτῶν Χριστὸς, καὶ ἐν μορφῇ Θεῦ ὑπάρχων, καὶ κενώσας ὡς φασιν ἑαυτὸν, καὶ πέρας ἔσεσθαι τῆς βασιλείας τῦ Χριστῦ· ἀνάθεμα ἔσω.

C

ιγ.

Εἴ τις λέγει, ὡς ὐδὲ μίαν παντελῶς ἕξει ὁ Χριστὸς πρὸς ὐδὲ σὺν τῇ λογικῶν διαφοράν, ὐδὲ τῇ ὐσίᾳ, ὐδὲ τῇ γνώσει, ὐδὲ τῇ ἐφ' ἅπαντα δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ, ἀλλὰ πάντες ἐκ δεξιῶν ἔσονται τῦ Θεῦ, καθάπερ ὁ παρ' αὐτοῖς Χριστὸς, ὡς καὶ ἐν ᾗ παρὰ αὐτῶν μυθολομένῃ προϋπάρξει ἐντυγχάνων· ἀνάθεμα ἔσω.

ιδ.

D Εἴ τις λέγει, ὅτι πάντων τῶν λογικῶν οὐσιῶν μία ἔσαι τῶν ὑποστάσεων καὶ τῶν ἀριθμῶν, συναναιρεμένων τοῖς σώμασι. Καὶ ὅτι τῇ γνώσει τῇ περὶ τῶν λογικῶν ἕπεται κόσμων τε φθορὰ καὶ σωμάτων ἀπόθεσις, καὶ ὀνομάτων αἵρεσις, ταυτότης ἔσαι τῆς γνώσεως καθάπερ καὶ τῶν ὑποστάσεων· καὶ ὅτι ἐν τῇ μυθολομένῃ ἀποκαταστάσει ἔσονται μόνοι γυμνοὶ, καθάπερ καὶ ἐν ᾗ παρ' αὐτῶν πλασμένῃ προϋπάρξει ἐτύγχανον, ἀνάθεμα ἔσω.

ιέ.

E Εἴ τις λέγει, ὅτι ἡ ἀγωγὴ τῶν νοῶν, ἡ αὐτὴ ἔσαι τῇ προτέρᾳ, ὅτε ὅπω ὑποβεβήκεσαν ἢ καταπεπτώκεισαν, ὡς τὴ ἀρχὴ τὴ αὐτὴ εἶναι τῷ τέλει, καὶ τὸ τέλ⊙ τῆς ἀρχῆς μέξον εἶναι· ἀνάθεμα ἔσω.

FRAGMENTA QUINTÆ SYNODI GRÆCE REPERTA, ET ALIA QUÆDAM ad eamdem ſynodum pertinentia.

Ἡ ἕκτη συνόδος, πράξει δ'. ἐν τῇ ἐπιστολῇ Ἀγάθωνος πάπα πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον βασιλέα.

Sexta ſynodus, Act. IV. in epiſtola Agathonis papæ ad Conſtantinum imperatorem.

Τοῦτο αὐτὸ καὶ ἡ ἁγία συνόδος ἡ ἐπὶ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης Ἰουστινιανοῦ τοῦ βασιλέως ἐν Κωνσταντινουπόλει συναθροισθεῖσα ἐν τῷ ἑβδόμῳ κεφαλαίῳ τῶν ὅρων κηρύττει. Εἴ τις ἐν δύο φύσεσι, λέγων, μὴ ὡς ἐν θεότητι καὶ ἀνθρωπότητι τὸν ἕνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν γνωρίζεσθαι ὁμολογεῖ, ἵνα διὰ τούτου σημάνῃ τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων, ἐξ ὧν ἀσυγχύτως ἡ ἄφραστος ἕνωσις γέγονεν, οὔτε τοῦ λόγου εἰς τὴν τῆς σαρκὸς μεταποιηθέντος φύσιν, οὔτε τῆς σαρκὸς πρὸς τὴν τοῦ λόγου φύσιν μεταχωρήσαντος· μένει γὰρ ἑκάτερον ὅπερ ἐστὶ τῇ φύσει, καὶ ὑφυφισμένης τῆς ἑνώσεως καθ' ὑπόστασιν. ἀλλ' ἐπὶ διαιρέσει τῇ ἀνὰ μέρος τὴν τοιαύτην λαμβάνει φωνὴν ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου· ἢ τὸν ἀριθμὸν τῶν φύσεων ὁμολογῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ λόγου σαρκωθέντος, μὴ τῇ θεωρίᾳ μόνον τὴν διαφορὰν τούτων λαμβάνει, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη, ἐκ ἀνῃρημένου διὰ τὴν ἕνωσιν· εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν, καὶ δι' ἑνὸς ἀμφότερα· ἀλλ' ἐπὶ τούτῳ κέχρηται τῷ ἀριθμῷ, ὡς κεχωρισμένας καὶ ἰδιούποστάτους εἶναι τὰς φύσεις· ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Hoc idem etiam & ſancta ſynodus, quæ ſub auguſtæ memoriæ Juſtiniano principe in Conſtantinopoli congregata eſt, in ſeptimo definitionum capitulo prædicat: Si quis in duabus naturis, dicens, in deitate videlicet & humanitate, unum dominum noſtrum Jeſum Chriſtum cognoſci non confitetur, ut per hoc ſignificet differentiam naturarum, ex quibus inconfuſa & ineffabilis unitas facta eſt, neque verbo in naturam carnis transfigurato, neque carne in verbi naturam translata (manet enim utrumque quod eſt ſecundum naturam & poſt factam unitionem ſecundum ſubſiſtentiam) ſed in diviſione per partem hujuſmodi ſuſcipit vocem in myſterio Chriſti: aut numerum naturarum confitens in uno eodemque domino noſtro Jeſu Chriſto, Deo verbo incarnato, non tantummodo contemplatione differentiam earum accipit, ex quibus & compoſitus eſt, non interemptam propter unitionem (unus enim ex utriſque, & per unum utraque) ſed propterea numero utitur, tamquam diviſas propriæ ſubſiſtentiæ conſiſtentes naturaliter; talis anathema ſit. *Coll. 3.*

Ἐν τῇ ε'. συνεδρίᾳ τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ συνόδου, φέρεται μέρος ἐπιστολῆς Εὐτυχίου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Βιγίλιον πάπαν· ὅπερ Βιγίλιος αὐτὸς ἀντεπιστέλλων Εὐτυχίῳ, τοῖς ἰδίοις ἐνέθηκε γράμμασιν. ἀνεγνώσθη δὲ ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη ἐν τῇ α'. τῆς ε'. συνόδου πράξει.

Concilium Florentinum ſeſſ. 5. habet partem epiſtolæ Eutychii epiſcopi CP. ad Vigilium papam, quam ipſe Vigilius eidem Eutychio reſcribens, ſuis literis inſeruit. Ea epiſtola lecta fuit in prima collatione quintæ ſynodi.

Διὰ τοῦτο σπουδάζοντες τῇ σωτηρίᾳ φυλάξαι, πρὸς τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν τῆς ὑμετέρας μακαριότητος φανερὸν ποιοῦμεν, ὅτι ἡμεῖς ἀεὶ ἐφυλάξαμεν καὶ φυλάττομεν τὴν πίστιν, τὴν ἐξ ἀρχῆς παραδοθεῖσαν ὑπὸ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ ἀποστόλοις, καὶ παρ' ἐκείνων ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ κηρυχθεῖσαν, καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων πατέρων σαφηνισθεῖσαν, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῶν ἐν ταῖς ἁγίαις τέτταρσι συνόδοις συνελθόντων, οἷς διὰ πάντων καὶ ἐν ἅπασιν ἀκολουθοῦμεν, καὶ δεχόμεθα· τυτέστι, τοὺς τριακοσίους ὀκτωκαίδεκα θεοφόρους πατέρας τοὺς ἐν Νικαίᾳ συνελθόντας, καὶ τὸ ἅγιον σύμβολον ἥτοι μάθημα τῆς πίστεως ἐκθεμένους, καὶ τὴν Ἀρείου μανίαν ἀναθεματίσαντας, καὶ τοὺς αὐτὴν φρονήσαντας, ἢ φρονοῦντας. δεχόμεθα δὲ καὶ τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίους πατέρας, οἵτινες τὸ αὐτὸ ἅγιον μάθημα ἐσαφήνισαν, καὶ τὰ περὶ τῆς θεότητος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐξήνωσαν, καὶ τὴν αἵρεσιν Μακεδονίου τοῦ πνευματομάχου, καὶ τὸν ἀσεβῆ Ἀπολ-

Ideo feſtinantes unitatem conſervare, ad apoſtolicam ſedem veſtræ beatitudinis manifeſtum facimus, quod nos ſemper & ſervavimus & ſervamus fidem ab initio traditam a magno Deo & ſalvatore noſtro Jeſu Chriſto ſanctis apoſtolis, & ab illis in omni mundo prædicatam, & a ſanctis patribus explanatam, & maxime ab his qui in ſanctis quatuor ſynodis congregati ſunt, quos per omnia & in omnibus amplectimur & ſuſcipimus: id eſt, trecentos decem & octo ſanctos patres qui Nicææ congregati ſunt, & ſanctum ſymbolum ſive mathema fidei expoſuerunt, & Arianam impietatem anathematizaverunt, & eos qui ſimilia eis ſapuerunt vel ſapiunt. Suſcipimus autem & centum quinquaginta ſanctos patres Conſtantinopoli congregatos, qui idem ſanctum mathema explanaverunt, & de deitate ſancti Spiritus diluciderunt, & hæreſim Macedonianam, ſanctum Spiritum impugnantem, & impium Apollinarium condemnaverunt, cum

his qui ſimilia illis ſapuerunt vel ſapiunt. Suſcipimus autem & ſanctos ducentos patres in Epheſina prima ſynodo congregatos, qui per omnia ſecuti ſunt idem ſanctum ſymbolum ſive mathema, & condemnaverunt Neſtorium impium, & impia ejus dogmata, & eos qui ſimilia ei aliquando ſapuerunt vel ſapiunt. Ad hæc autem ſuſcipimus & ſexcentos triginta ſanctos patres Chalcedone congregatos, qui etiam ipſi per omnia conſenſerunt prædictis tribus ſynodis, & ſecuti ſunt prædictum ſymbolum ſive mathema a trecentis decem & octo ſanctis patribus expoſitum, & a centum quinquaginta ſanctis patribus explanatum, & anathematizaverunt eos, qui aliud præter prædictum ſymbolum præſumunt docere, aut exponere, aut tradere ſanctis eccleſiis Dei.

A λινάριον κατέχριναν, μὴ τῶν τὰ αὐτὰ ἐκείνοις φρονούντων, ἢ φρονησάντων ποτέ· δεχόμεθα δὲ καὶ τοὺς διακοσίους ἁγίους πατέρας τοὺς ἐν τῇ κατ' Ἔφεσον πρώτῃ συνόδῳ ἀθροισθέντας, οἵτινες διὰ πάντων ἠκολούθησαν τῷ αὐτῷ ἁγίῳ συμβόλῳ ἤτοι μαθήματι, καὶ κατέχριναν Νεστόριον τὸν ἀσεβῆ, καὶ τὰ μυσαρὰ αὐτοῦ δόγματα, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια αὐτῷ ὁτεδήποτε φρονοῦντας ἢ φρονήσαντας. πρὸς δὲ τούτοις δεχόμεθα καὶ τοὺς ἑξακοσίους τριάκοντα ἁγίους πατέρας τοὺς ἐν Χαλκηδόνι συναθροισθέντας, οἵτινες καὶ αὐτοὶ διὰ πάντων συνήνεσαν ταῖς προρρηθείσαις τρισὶν ἁγίαις συνόδοις, καὶ ἠκολούθησαν τῷ προειρημένῳ συμβόλῳ ἤτοι μαθήματι, τῷ παρὰ τῶν τριακοσίων ὀκτωκαίδεκα θεοφόρων πατέρων ἐκτεθέντι, καὶ ἀπὸ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων πατέρων σαφηνισθέντι, καὶ ἀνεθεμάτισαν τοὺς ἕτερον παρὰ τὸ εἰρημένον σύμβολον τολμῶντας διδάσκειν, ἢ ἐκτίθεσθαι, ἢ παραδιδόναι ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις.

B

Evagrius ſcholaſticus lib. 4. hiſtor. eccleſ. c. 38. citat partem definitionis quintæ ſynodi.

Εὐάγριος σχολαστικὸς κεφ. λή. τοῦ δ'. βιβ. τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας, ἐκ τοῦ ὅρου τῆς πέμπτης συνόδου φέρει ταῦτα.

Magno Deo & ſalvatore noſtro Jeſu Chriſto ſecundum parabolam in evangeliis dictum.

Τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ κατὰ τὴν ἐν τοῖς εὐαγγελίοις παραβολήν.

Et poſt alia.

Καὶ μεθ' ἕτερα.

Condemnamus autem & anathematizamus una cum omnibus aliis hæreticis, qui condemnati & anathematizati ſunt a prædictis C ſanctis quatuor conciliis, & a ſancta catholica & apoſtolica eccleſia, & Theodorum, qui Mopſueſtiæ epiſcopus fuit, & impia ejus conſcripta; & quæ impie Theodoretus conſcripſit contra rectam fidem, & contra duodecim capitula ſancti Cyrilli, & contra Epheſinam primam ſynodum, & quæ in defenſionem Theodori & Neſtorii ab eo ſcripta ſunt. Super hæc anathematizamus & impiam epiſtolam, quam dicitur Ibas ad Marim Perſam ſcripſiſſe.

Καταχρίνομεν δὲ καὶ ἀναθεματίζομεν σὺν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αἱρετικοῖς τοῖς καταχριθεῖσι παρὰ τῶν εἰρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων, καὶ ἀπὸ τῆς ἁγίας καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ Θεόδωρον τὸν λεγόμενον ἐπίσκοπον Μοψουεστίας, καὶ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ συγγράμματα, καὶ τὰ ἀσεβῶς συγγραφέντα παρὰ Θεοδωρήτου κατὰ τε τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ ἁγίας πρώτης συνόδου, καὶ ὅσα ὑπὲρ συνηγορίας Θεοδώρου καὶ Νεστορίου αὐτῷ συγγέγραπται. καὶ πρὸς τούτοις ἀναθεματίζομεν καὶ τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολήν, τὴν λεγομένην παρὰ Ἴβα γεγράφθαι πρὸς Μάριν τὸν Πέρσην.

Ac deinde ſubdit Evagrius, quod iidem patres expoſuerunt quatuordecim capita de recta & irreprehenſibili fide.

Καὶ μετ' ὀλίγα· ἐξέθεντο τεσσαρα καὶ δέκα κεφάλαια περὶ τῆς ὀρθῆς καὶ ἀμωμήτου πίστεως.

D

Et paulo poſt ponit verba ex relatione concilii ad Juſtinianum imp. de damnatione Origenis.

Εἶτα προστίθησιν ἐκ τοῦ προσφωνητικοῦ τῆς συνόδου πρὸς Ἰουστινιανὸν τὸν βασιλέα περὶ τῆς καταχρίσεως Ὠριγένους ταῦτα.

Qui animum nobilitatis antiquæ participem tenes, imperator Chriſtianiſſime.

Τῆς ἄνωθεν εὐγενείας μετέχουσαν κεκτημένῳ τὴν ψυχὴν Χριστιανικώτατε βασιλεῦ.

Et poſt quædam.

Καὶ μεθ' ἕτερα.

Effugimus igitur, effugimus iſtam doctrinam; non enim agnovimus vocem alienorum, atque ut furem & latronem hunc vinculis anathematis firme conſtrictum extra eccleſiæ ſepta ejecimus.

Εφύγομεν τοίνυν, ἐφύγομεν ταύτην, οὐ γὰρ ἐγνωρίσαμεν τὴν ἀλλοτρίων τὴν φωνὴν, καὶ ὡς κλέπτην καὶ ὡς λῃστὴν τὸν τοιοῦτον τοῖς τοῦ ἀναθέματος δεσμοῖς ἀσφαλῶς περισφίξαντες, τῆς ἱερᾶς ἔξω περιβόλων ἀπεβαλόμεθα.

Et paulo poſt.

E

Καὶ μετ' ὀλίγα.

Vim autem eorum quæ a nobis geſta ſunt ex eorum lectione facile intelliges.

Τῶν δὲ παρ' ἡμῶν πεπραγμένων δύναμιν ἐκ τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀναγνώσεως εὐκόλως εἴσεσθε τὴν δύναμιν.

Ἐπὶ

A

Ἐπὶ τούτοις φέρει τὸ ε. τῆς τῶν Ὠριγενιστῶν αἱρέσεως δογματικὸν κεφάλαιον, τὸ μετὰ τῶν λοιπῶν ὁμοίως ἀποδοκιμασθέν.

Postremo refert quintum caput eorum dogmatum quæ ab Origenis sectatoribus defendebantur, quæ similiter a concilio damnata fuerunt.

Θεόδωρος ὁ Ἀσκιδᾶς ὁ Καππαδόκης εἶπεν· εἰ νῦν οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ μάρτυρες θαυματουργοῦσι, καὶ ἐν τῇ τοσαύτῃ τιμῇ ὑπάρχουσιν, ἐν τῇ ἀποκαταστάσει, εἰ μὴ ἴσοι γένοιντο τῷ Χριστῷ, ποία ἀποκατάστασις αὐτοῖς ἐστιν;

Theodorus Ascidas Cappadox dixit: Si jam apostoli & martyres miracula edunt, & in tanto honore sunt, in restitutione, nisi fiant Christo pares, quæ erit ipsis restitutio?

Ἀνηνέχθησαν αὐτοῖς Διδύμου, καὶ Εὐαγρίου, καὶ Θεοδώρου ἕτεραι πολλαὶ βλασφημίαι τοῖς μάλα σπουδαίως τὰ περὶ τούτων ἐκλεξαμένοις.

B

Oblatæ etiam sunt ab iis qui has res studiose admodum collegerunt, multæ aliæ blasphemiæ Didymi, Evagrii, & Theodori.

Ἐν τῇ συνόψει τῶν ἱστοριῶν Γεωργίου τοῦ Κεδρηνοῦ κατὰ τὸ κε. τῆς Ἰουστινιανοῦ βασιλείας ἔτος.

Georgius Cedrenus in compendio historiarum, anno 25. Justiniani imp.

Ἡμεῖς δὲ κατακρίνομεν καὶ ἀναθεματίζομεν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αἱρετικοῖς, τοῖς κατακριθεῖσι καὶ ἀναθεματισθεῖσιν ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων, καὶ Θεόδωρον γενόμενον ἐπίσκοπον Μοψουεστίας, καὶ τὰ δυσσεβῆ συγγράμματα αὐτοῦ. καὶ μέν τοι καὶ τὰ κακῶς παρὰ Θεοδωρίτου συγγραφέντα κατά τε τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης ἱερᾶς συνόδου, καὶ ὅσα ὑπὲρ συνηγορίας Θεοδώρου καὶ Νεστορίου αὐτῷ γέγραπται. πρὸς τούτοις ἀναθεματίζομεν καὶ τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν τὴν λεγομένην παρὰ Ἴβα γεγράφθαι πρὸς Μάριν τὸν Πέρσην, τὴν ἀρνουμένην τὸν Θεὸν λόγον ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου τῆς θεοτόκου Μαρίας σαρκωθέντα ἄνθρωπον γεγενῆσθαι, καὶ τὸν θεσπέσιον Κύριλλον ὡς αἱρετικὸν διαβάλλουσαν, καὶ μεμφομένην μὲν τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην ἁγίαν συνόδον, ὡς χωρὶς κρίσεως καὶ ζητήσεως τὸν Νεστόριον καθελοῦσαν, καὶ τὰ δώδεκα κεφάλαια τοῦ μακαρίου Κυρίλλου διαπτύουσαν, ἐκδικοῦσαν δὲ Νεστόριον καὶ Θεόδωρον, καὶ τὰ θεοσυγῆ αὐτῶν συγγράμματά τε καὶ δόγματα· διὸ δὴ τοίνην τὰς μὲν τῶν αἱρετικῶν τούτων καὶ πάντων ἀθυροστόμους γλώσσας, καὶ τὰς τούτων ἀσεβεστάτας συγγραφάς, αὐτούς τε τοὺς αἱρετικοὺς τοὺς μέχρι τέλους ἐμμείναντας τῇ οἰκείᾳ κακοδοξίᾳ καὶ πονηρίᾳ, μετὰ τοῦ πατρὸς τοῦ ψεύδους εἰκότως διαβόλου συναριθμοῦντες ἐροῦμεν· πορεύεσθε τῷ φωτὶ τοῦ πυρὸς ὑμῶν, καὶ τῇ φλογὶ ᾗ ἐξεκαύσατε.

Nos autem præter reliquos omnes hæreticos a dictis quatuor sanctis conciliis damnatos, atque ecclesia exclusos, damnamus etiam, atque proscribimus Theodorum, qui fuit Mopsuestiæ episcopus, ejusque impios libros: nec non ea quæ Theodoretus male scripsit contra veram fidem & duodecim S. Cyrilli capita, ac primam S. Ephesinam synodum, & pro defensione Theodori ac Nestorii. Præterea damnamus etiam impiam epistolam quam Ibas fertur scripsisse ad Marin Persam, quæ negat Verbum Dei ex sancta virgine deipara Maria incarnatum, hominem esse factum, & B. Cyrillum pro hæretico traducit: ac primam quidem Ephesinam sacram synodum reprehendit, ut quæ incognita causa Nestorium damnaverit: duodecim autem capitula sancti Cyrilli respuit, Nestorio & Theodoro, eorumque impiis scriptis & opinionibus patrocinatur. Quapropter effrenes hæreticorum istorum linguas, impiissimaque scripta, ipsosque ad extremum in falsis suis opinionibus ac malitia perseveranter, optimo jure patri mendaciorum diabolo annumerantes, dicemus: *Ambulate in lumine ignis vestri, & in flamma quam succendistis.* Collatio 8. Isa. 50.

Ἐμμανουὴλ ὁ Καλλέκας ἐν τῷ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος αὐτοῦ βιβλίῳ κεφ. κβ'.

Emmanuel Calleca lib. de Spiritu sancto cap. 22. & in editione Latina lib. 2. cap. 11.

Εἴ τις ἀντιποιεῖται τῶν ἀσεβῶν συγγραμμάτων Θεοδωρίτου, τῶν κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τοῦ Κυρίλλου, καὶ τῶν ιβ'. αὐτοῦ κεφαλαίων, τῶν τὰ αὐτὰ τοῖς προειρημένοις Θεοδώρῳ καὶ Νεστορίῳ φρονησάντων, ἐκδικῶν αὐτούς τε καὶ τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν, ἀλλὰ μὴ ἀναθεματίζει τὰ εἰρημένα ἀσεβῆ συγγράμματα. καὶ τοὺς τὰ ὅμοια αὐτοῖς φρονήσαντας ἢ φρονοῦντας, καὶ πάντας τοὺς γράψαντας κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου, καὶ τῶν ιβ'. αὐτοῦ κεφαλαίων, καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ ἀσεβείᾳ τελευτήσαντας, ἀνάθεμα ἔστω.

Si quis defendit impia Theodoriti conscripta, quæ contra rectam fidem, & Cyrillum, & duodecim ejus capitula exposuit, quæ eadem cum prædictis Theodoro & Nestorio sapuerunt, defendens eos, & eorum impietatem; & non anathematizat dicta impia conscripta, & eos qui similia sapuerunt vel sapiunt, & omnes qui scripserunt contra rectam fidem, & S. Cyrillum, & duodecim ejus capita, & usque ad mortem in tali impietate permanserunt, anathema sit. Anath. 23.

Idem cap. 30. & in Latina editione lib. 2. cap. 24.

Sequimur in omnibus ſanctos * & doctores ſanctæ Dei eccleſiæ, Athanaſium, Hilarium, Baſilium, Gregorium Theologum, Gregorium Nyſſenum, Ambroſium, Auguſtinum, Theophilum, Cyrillum, Joannem Conſtantinopolitanum, Leonem, Proclum, & omnia ab ipſis conſcripta de recta fide, atque in damnationem hæreticorum, recipimus.

* patres Collat. 3. ſub finem.

Idem cap. 32. & in Latina editione lib. 2. cap. 28.

Si quis defendit Theodorum Mopſueſtiæ, qui dixit alium eſſe Deum Verbum, & alium Chriſtum: qui inter alias innumeras ſuas blaſphemias auſus eſt dicere, quod poſt reſurrectionem, cum inſufflaſſet dominus diſcipulis, & dixiſſet, *Accipite Spiritum ſanctum*, non dedit ei Spiritum ſanctum, ſed figuratim tantum inſufflavit. Iis igitur qui ſimilia aliquando ſapuerunt, & uſque ad mortem permanſerunt in eadem impietate, anathema.

Anath. 12.

Joan 20.

CYRILLI AD ACACIUM epiſcopum Melitenæ.

REverendiſſimus & religioſiſſimus diaconus & archimandrita Maximus ad me pervenit, & talem virum aſpexi, ſicut oportebat in longo tempore deſiderantem videre, vidi vero zelum ejus, & rectitudinem, & ſtimulum pietatis quem habebat in Chriſto. Contriſtatur vero ita, & plenum ſollicitudinis animum habet, ut & omnem laborem ſubire velit, quatenus Neſtorii perfidiam a patribus orientis radicitus perderet. Perlegi vero epiſtolam tuæ ſanctitatis, ſcriptam ad religioſiſſimum & reverendiſſimum epiſcopum Antiochiæ Joannem, plurimæ plenam confidentiæ ſimul & amoris Dei. Scripſi autem & ego tales epiſtolas ad ipſum: ſed, ut videtur, pejora vincunt. Confingentes enim quæ Neſtorii ſunt odiſſe, alio iterum ea introducunt modo, quæ Theodori ſunt admirantes, & certe æqualem, magis vero multo pejorem morbum impietatis habentia. Nec enim Theodorus Neſtorii fuit diſcipulus, ſed iſte illius: & velut ex uno loquuntur ore, & unum malæ doctrinæ ex ſuo corde evomunt venenum. Scripſerunt ergo ad me orientales, quod non oportet quæ Theodori ſunt accuſari, ne ſicut dicunt, & beati Anaſtaſii, & Theophili, & Baſilii, & Gregorii dicta accuſentur. Quæ enim locutus eſt Theodorus, eadem & illi. Ego vero ſcribentes iſta non ſubſtinui, ſed fiducialiter dixi, quod Theodorus quidem blaſphemam habuit linguam, & calamum miniſtrantem ei: illi autem fuerunt totius orthodoxiæ doctores & ſplenduerunt in ea. Perſuaſerunt vero ita orientalibus, ut exclamationes fierent in eccleſiis a populis: creſcat fides Theodori; ſic credimus, ſicut Theodorus, cum eum aliquando lapidaſſent in ſua eccleſia, auſum

Ο' αὐτὸς ἐν τῷ λ'. κεφαλαίῳ τῶ αὐτῶ βιβλίω.

Ακολουθοῦμεν ἐν ἅπασι τοῖς ἁγίοις, καὶ διδασκάλοις τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, Αθανασίῳ, Ιλαρίῳ, Βασιλείῳ, Γρηγορίῳ τῷ Θεολόγῳ, Γρηγορίῳ τῷ Νύσσης, Αμβροσίῳ, Αὐγουστίνῳ, Θεοφίλῳ, Κυρίλλῳ, Ιωάννῃ τῷ Κωνσταντινουπόλεως, Λέοντι, Πρόκλῳ· καὶ πάντα τὰ παρ' αὐτῶν συγγραφέντα περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ πρὸς κατάκρισιν τῶν αἱρετικῶν, δεχόμεθα.

Ο' αὐτὸς ἐν τῷ λβ'. κεφαλαίῳ.

Εἴ τις ἀντιποιεῖται Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας, τοῦ εἰπόντος ἄλλον εἶναι τὸν Θεοῦ λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστόν. καὶ μετὰ τῶν ἄλλων ἀνοσιουργημάτων αὐτοῦ βλασφημιῶν τολμήσαντος εἰπεῖν, ὅτε μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἐμφυσήσας ὁ κύριος τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἰπών, λάβετε πνεῦμα ἅγιον, οὐκ ἔδωκεν αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀλλὰ σχήματι μόνῳ ἐνεφύσησεν. τοῖς οὖν τὰ αὐτὰ, καὶ τὰ ὅμοια αὐτοῖς φρονήσασι πώποτε, καὶ μέχρι τέλους ἐμμείνασι τῇ αὐτῇ ἀσεβείᾳ, ἀνάθεμα.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ Α'ΚΑΚΙΩ, Ε'ΠΙΣΚΟ'ΠΩ Μελιτηνῆς.

Ο' Εὐλαβέστατος, καὶ θεοφιλέστατος διάκονος, καὶ ἀρχιμανδρίτης Μάξιμος ἀφίκετο πρός με. καὶ ὄντα τοιοῦτον τὸν ἄνδρα τεθέαμαι, ὥσπερ ἦν εἰκὸς τὸν ἐν πολλῷ χρόνῳ ποθοῦντα ἰδεῖν. τεθέαμαι δὲ τόν τε ζῆλον αὐτοῦ, καὶ τὴν ὀρθότητα, καὶ τῆς εἰς Χριστὸν εὐσεβείας τὸ κέντρον. ἀλύει γὰρ ὅπως, ὑπὲρ τοῦ τὴν Νεστορίου κακοδοξίαν πρόρριζον ἐκ τῶν τῆς ἑῴας ἀπολέσθαι μερῶν. ὑπανέγνων δέ μοι καὶ ἧς σῆς ὁσιότητος ἐπιστολὴν γραφεῖσαν πρὸς τὸν θεοφιλέστατον ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννην, πολλῆς γέμουσαν παῤῥησίας ὁμοῦ, καὶ φιλοθεΐας. γέγραφα δὲ καὶ ἐγὼ τοιαύτας ἐπιστολὰς πρὸς αὐτόν. ἀλλ' ὡς ἔοικε, τὰ χείρω νικᾷ. ὑποπλαττόμενοι γὰρ τὰ Νεστορίου μισεῖν, ἑτέρῳ πάλιν αὖτὰ συγχροτοῦσι τρόπῳ, τὰ Θεοδώρου θαυμάζοντες, καίτοι τὴν ἴσην, μᾶλλον δὲ πολλῷ χείρονα νοσοῦντα δυσσέβειαν. ὁ γὰρ Θεόδωρος Νεστορίου γέγονε μαθητὴς, ἀλλ' ἕτος ἐκείνου, καὶ ἐξ ἑνὸς ὥσπερ λαλοῦσι στόματος, ἕνα τε τὸν τῆς κακοδοξίας ἐκ τῆς ἑαυτῶν καρδίας ἀναπτύουσιν ἰόν. * (Γεγράφασι γοῦν πρὸς μὲ οἱ ἐκ τῆς ἀνατολῆς, ὅτι ὁ χρὴ τὰ Θεοδώρου διαβάλλεσθαι, ἵνα μὴ, φασὶ, καὶ τὰ τοῦ μακαρίου Ἀθανασίου, καὶ Θεοφίλου, καὶ Βασιλείου, καὶ Γρηγορίου διαβληθῇ. ἃ γὰρ ἐλάλησε Θεόδωρος, ταῦτα κἀκεῖνοι.) ἐγὼ δὲ ταῦτα γραφόντων οὐκ ἠνεσχόμην, ἀλλ' ἔφην ἐν παῤῥησίᾳ, ὅτι Θεόδωρος μὲν δύσφημον ἔσχε καὶ γλῶσσαν, καὶ κάλαμον ὑπηρετοῦντα τούτῃ· οἱ δὲ γεγόνασιν ὀρθοδοξίας πάσης διδάσκαλοι, καὶ διέπρεψαν ἐν τούτοις. διέθηκαν δὲ ὅπως τὰς ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς. ὥστε καὶ ἐκβοήσεις γενέσθαι ἐν ἐκκλησίαις παρὰ τοῦ δήμου· αὐξέτω ἡ πίστις Θεοδώρου. ὅτω πιστεύομεν ὡς Θεόδωρος, λίθοις αὐτὸν βάλοντες ποτὲ ἐν τῇ παρ' αὐτοῖς ἐκκλησίᾳ, τολμήσαντά τι παραφθέγξασθαι βραχύ. ἀλλ' ὡς ὁ διδάσκαλος βέλτιον, ὅτω φρονεῖ

* Quæ anſulis inclusa ſunt, reperiuntur in alia epiſtola ejuſdem Cyrilli ad Acacium, quæ habetur ſupra in actis.

τὸ

τὸ ποίμνιον. ἐγὼ μὲν οὖν οὔτε ἐπαυσάμην ἐπιτιμῶν οἷς γεγράφασιν, οὔτε παύσομαι. ἐπειδὴ δὲ ἐχρῆν καὶ ἀντιλογίας ἐγγράφους εἶναι παρ' αὐτοῖς, ἐγκύψας τοῖς Θεοδώρου, καὶ Διοδώρου βιβλίοις, οἷς γεγράφασιν, οὐ περὶ τῆς σαρκώσεως μᾶλλον τοῦ μονογενοῦς, ἀλλὰ κατὰ τῆς σαρκώσεως, ἐπελεξάμην τινὰ τῶν κεφαλαίων. καὶ τὸν ἐνδεχόμενον τρόπον ἀντηνέχθην αὐτοῖς, ἀποφαίνων πανταχοῦ βδελυρίας οὖσαν μεστὴν τὴν δόξαν αὐτῶν. προτρέψαντος δέ με τοῦ μνημονευθέντος εὐλαβεστάτου διακόνου, καὶ ἀρχιμανδρίτου Μαξίμου διερμηνεῦσαι τὸ σύμβολον τῆς πίστεως, τὸ ἐκτεθὲν παρὰ τῶν ἁγίων τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων, καὶ πρὸς τοῦτο καθῆκα ἐμαυτόν. διαβεβαιοῦται γὰρ πανούργως τινὰς προσποιεῖσθαί τε, καὶ λέγειν αὐτὸ, καὶ ἀκολουθεῖν αὐτῷ, μὴ μὴν ἔτι καὶ ἐννοίας ἔχειν ὀρθὰς, ἀποφέρειν δὲ μᾶλλον τὰ ὀρθῶς τε, καὶ ἀπροσκλινῶς εἰρημένα πρὸς τὸ αὐτοῖς δοκοῦν. ἵνα δὲ μὴ ταῦτα λανθάνῃ τὴν σὴν ὁσιότητα, πεπόμφαμεν τὸ βιβλίον εἰς αὐτὸν τόμον. καὶ δὴ ἐντυχοῦσα καταξιωσάτω τὰς συνήθεις ὑπὲρ ἐμοῦ ποιεῖσθαι προσευχάς.

A aliquid subloqui breve. Sed sicut doctor vult, sic sapit grex. Ego quidem nec cessavi increpans ea quæ scripserunt; nec cessabo. Quoniam vero oportebat & contradictiones scriptas esse apud eos, inspectis Theodori & Diodori libris, quos scripserunt, non de incarnatione unigeniti, sed magis contra incarnationem, posui aliqua capitulorum, & quo potui modo contradixi eis, declarans ubique abominationis plenam esse sectam eorum. Cum autem me adhortatus esset memoratus religiosissimus diaconus & archimandrita Maximus, ut interpretarer fidei symbolum a sanctis patribus Nicææ congregatis expositum, ad B hoc me contuli: affirmat enim versute quosdam simulare hoc & dicere, & ipsum sequi, non tamen adhuc cogitationes rectas habere, imo potius ea quæ sunt recte & constanter dicta ad id quod sibi videtur detorquere, ne vero hæc ignoret tua sanctitas, librum misimus & tomum. Cum autem hæc legerit, solitas pro me preces fundere dignetur.

ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΠΡΟΚΛΩ, ΕΠΙΣΚΟΠΩ,

Κωνσταντινουπόλεως περὶ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας, αἰτοῦντος αὐτὸν, ὥστε μὴ συγχωρῆσαι ἀναθεματισθῆναι αὐτὸν, ὡς αἴτιον τοῦτο ταραχῆς γινόμενον.

CYRILLI AD PROCLUM

episcopum Constantinopolitanum de Theodoro Mopsuesteno petente ab ipso ne permitteret ipsum anathematizari quod hoc tumultus causa sit.

C

Μόλις ποτὲ, καὶ πολλοῖς ἱδρῶσι τῆς τε σῆς ὁσιότητος, καὶ τῆς ἁγίας συνόδου τῆς συναχθείσης κατὰ τὴν Ἐφεσίων, τὰς Νεστορίου κενοφωνίας ἀποβεβλήκασιν αἱ πανταχόσε τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαι. δυσφοροῦσι δὲ λίαν ἐπὶ τούτῳ τινὲς τῶν κατὰ τὴν ἑῴαν, οὐ λαϊκῶν μόνον, ἀλλὰ γὰρ καὶ τῶν τεταγμένων εἰς ἱερουργίαν. ὥσπερ γὰρ τὰ χρονιώτερα τῶν παθῶν δυσχερέστερά πως ἐστὶ πρὸς τὸ θεραπεῦσαι, ἢ τάχα που καὶ εἰς ἅπαν ἀρνεῖται τοῦτο· οὕτω καὶ ψυχὴ διεστραμμένων ἐννοιῶν, καὶ δογμάτων σηπεδόνι ἀῤῥωστήσασα, δυσαπόβλητον ἔχει τὸ πάθος. πλὴν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ, τὸν ἕνα Χριστὸν καὶ λαλοῦσι καὶ κηρύτουσι, καὶ τὰς Νεστορίου δυσσεβεῖς περιττολογίας ἀνεθεμάτισαν. καὶ τέως ἐν εὐδίᾳ πολλῇ τὰ αὐτόθι, καὶ τρέχουσιν εἰς τὸ ἀραρὸς ἐν πίστει καθ' ἡμέραν καὶ οἱ σαλευόμενοί ποτε. νυνὶ, δὲ, ὡς γέγραφε πρὸς μὲ ὁ κυριός μου ὁ θειότατος ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννης, ἀρχὴ παρ' αὐτοῖς ἑτέρου κλύδωνος ἐγήγερται. καὶ τάχα που πολὺ τὸ δέος, μὴ ἄρα πῶς τινες τῶν εὐπαραφόρων ὑπονοστήσειαν εἰς τὸ ἐν ἀρχαῖς. φασὶ γάρ τινας τὴν μεγάλην ἐκείνην πόλιν καταλαβεῖν, εἶτα προσελθεῖν τοῖς εὐσεβεστάτοις, καὶ φιλοχρίστοις βασιλεῦσιν, ἐξαιτῆσαί τε διὰ θεσπίσματος αὐτῶν ἱεροῦ τὰ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας ἀναθεματισθῆναι βιβλία, αὐτόν τε τὸν μνημονευθέντα ἄνδρα. πολὺ δὲ αὐτοῦ κατὰ τὴν ἑῴαν ὄνομα, καὶ θαυμάζονται λίαν αἱ συντάξεις αὐτοῦ, καὶ ὥς γέφασι, δυσφοροῦσιν ἅπαντες, ὡς ἀνδρὸς ἐπισήμου, καὶ τελευτήσαντος ἐν κοινωνίᾳ τῶν ἐκκλησιῶν. ἀναθεματιζομένου νυνί. ὅτι μὲν γὰρ ἐν τοῖς συντάγμασιν αὐτοῦ εὑρίσκομέν τινα ἐκτόπως εἰρημένα, καὶ ἀκράτου γέμοντα δυσφημίας οὐδενὶ τῶν ὀρθὰ φρονεῖν εἰωθότων ἀμφίβολον. ἴστω δὲ ἡ σὴ ὁσιότης, ὅτι παρενεχθείσης τῇ τῆς ἁγίᾳ συνόδῳ ἐκθέσεως παρ' αὐτοῦ συνταχθείσης, ὡς οἱ

VIx aliquando multisque sudoribus sanctitatis tuæ, sanctique concilii apud Ephesum congregati, Nestorii vaniloquia rejecerunt ubique Dei ecclesiæ: nimium vero contristantur propter hoc quidam orientalium, non solum laicorum, sed etiam sacerdotum. Sicut enim diuturnæ passiones difficiliores ad medicandum existunt, vel forsitan etiam hoc omnino abnegant: sic & anima ægrotans perversorum intellectuum & dogmatum putredine, insanabilem habet passionem. Verumtamen Dei gratia, sive occasione, sive veritate unum Christum & loquuntur & prædicant, & impias Nestorii verbositates anathematizaverunt: & interim multa tranquillitas ibi est; & in fide quotidie confirmantur etiam illi qui aliquando dubitabant. Nunc vero, sicut scripsit ad me dominus meus sanctissimus episcopus Antiochiæ Joannes, initium apud ipsos alterius tempestatis surrexit, & plurimus est timor, ne forsitan quidam instabiles ad priora revertantur. Dicunt enim quosdam ad magnam illam civitatem pervenisse, deinde interpellasse piissimos & Christianissimos imperatores, & postulasse per divinam eorum sanctionem anathematizari libros Theodori Mopsuesteni, ipsumque memoratum virum: magnum vero ejus nomen esse per orientem, & mirificari nimium conscripta ejus, & sicut dicunt, contristantur omnes, quod vir nobilis & defunctus in communione ecclesiarum, anathematizatur. Nunc vero quod in conscriptis ejus invenimus quædam nefarie dicta, & nimiæ plena blasphemiæ, nulli dubium est recte sapientium. Sciat vero tua sanctitas; quod prolata apud sanctam synodum expositione ab eo composita, sicut dicebant qui protulerunt,

runt, nihil ſanum habente, reprobavit quidem eam ſancta ſynodus utpote perverſis plenam intellectibus, & Neſtorianam impietatem quaſi effluentem: his vero condemnatis qui ſic ſapiunt, nullam viti memoriam fecerat diſpenſative, nec ipſum nominatim anathemati ſubjecit propter diſpenſationem, ne quidam ad exiſtimationem viri reſpicientes, ſe ſe ipſos ab eccleſiis ſeparārent. Diſpenſatio vero in his optima res eſt ſapiens. Si enim adhuc in vivis eſſet, & Neſtorii blaſphemiarum fautor, aut ſuffragari vellet iis quæ ſcripſit ipſe, anathema etiam in propria perſona ſubiiſſet. Quoniam vero ad Deum abiit, ſufficit, ut & ego puto, ea quæ abſurde ab ipſo ſcripta ſunt rejici ab iis qui recte ſentiunt, cum iis qui in ipſius libros incidunt, etiam ulterius progredi tumultuum occaſiones nonnunquam pariat. Et per alium vero modum anathematizatis & ejectis Neſtorii blaſphemiis, una cum eis ejecta ſunt & quæ illius ſunt, plurimam habentia ad iſta conſonantiam. Etſi quidem hoc agerent indubitanter per orientem, nullumque eſſet tumultum inde ſperare, dicebam utique nullum eſſe impedimentum, nunc exigi eos etiam in ſcriptis hoc facere: ſi vero ſicut ſcribit dominus meus ſanctiſſimus Epiſcopus Antiochiæ, Joannes eligant utique magis comburi, quam aliquid ejuſmodi peragere; quare flammam ſopitam reſuſcitamus, ſedatoſque tumultus non opportune commovemus, ne forſitan unquam ultima primis pejora inveniantur? Et hæc dico vehementer quidem increpans quæ ſcripſit memoratus Theodorus, timens vero futuros a quibuſdam propter eam rem tumultus, ne forſitan aliquo modo ea quæ Neſtorii ſunt, lugere quidem coloratim incipiant ſecundum illud quod alicubi a poeta dictum eſt apud Græcos, quod occaſione Patrocli ſuas calamitates una quæque lugebat. Si igitur hæc tuæ ſanctitati placent, indicare digneris, ut communibus literis mandentur. Poteſt enim etiam iis qui hæc petierunt, diſpenſatio rei enarrari, ipſiſque perſuaderi ut quieſcere malint, quam eccleſiis ſcandali occaſionem præbere. Miſi autem etiam exemplar eorum, quæ a domino meo ſanctiſſimo epiſcopo Joanne ad me ſcripta ſunt; quod cum legerit ſanctitas tua, accipiet omnino occaſionem ad ipſum argumentum.

A * προελόντες ἔφασκον, ὡδὶ ἐχέσης ὑγιές, κατεχιβδήλωσε μὴν αὐτὴν ἡ ἁγία σύνοδος, ὡς διεστραμμένων γέμουσαν ἐννοιῶν, καὶ τὴν Νεστορίου δυσσέβειαν οἱονεί πως πηγάζουσαν. κατακεκίνασε δὲ τοὺς ἕτω φρονοῦντας, οἰκονομικῶς ὐκ ἐμνημόνευσε τοῦ ἀνδρὸς, ὐδὲ αὐτὸν ὑπέθηκεν ὀνόμασι τῷ ἀναθεματισμῷ δι' οἰκονομίαν, ἵνα μή τινες τῇ ὑπολήψει τοῦ ἀνδρὸς προσεχηκότες, ἀποβάλωσιν ἑαυτοὺς τῆς ἐκκλησιῶν. ἡ δὲ ἐν τούτοις οἰκονομία ἄμεμπτόν τι χρῆμα, καὶ σοφόν. εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐν τοῖς ζῶσιν ἔτι, καὶ συνοπλίτης ἦν ταῖς Νεστορίου δυσφημίαις, ἢ συναγορεύειν ἤθελεν οἷς ἔγραφεν αὐτὸς, πέπονθεν ἂν καὶ τὸν εἰς ἴδιον πρόσωπον ἀναθεματισμόν. ἐπειδὴ δὲ ἀπεδήμησε πρὸς Θεὸν, ἀρκεῖ, καθάπερ ἐγὼ φημαι, τὰ ἐκτόπως αὐτῷ γεγραμμένα ἐκβάλλεσθαι παρὰ τῶν ὀρθῶς ἐχόντων τὰ δόξας, ὅτε ταῖς αὐτοῦ περιτυγχάνουσι βίβλοις· καὶ τὸ περαιτέρω χωρεῖν, θορύβων ἕνεκ' ὅτε τίκτει προφάσεις. καὶ καθ' ἕτερον δὲ τρόπον ἀναθεματισθεισῶν, καὶ ἐκβεβλημένων τῆς Νεστορίου δυσφημιῶν, συνεκβέβληται καὶ τὰ ἐκείνῃ πλείστων ἔχοντα πρὸς ταῦτα τὴν συγγένειαν. εἰ μὲν οὖν ἔδρων τοῦτο ἀμελλητὶ τῆς κατὰ τὴν ἐφαν τινες, καὶ ὐδεμίαν θόρυβον ἐντεῦθεν προσδοκᾶν, ἔφην ἄν, ὅτι τὸ λυπεῖν ὐδὲν ἀπαιτεῖσθαι νῦν τοῦτο καὶ ἐγγράφως αὐτούς. εἰ δὲ, ὡς γράφει ὁ κύριός μου ὁ ὁσιώτατος ἐπίσκοπος τῆς Ἀντιοχέων Ἰωάννης, ἕλοιντο ἂν μᾶλλον καίεσθαι πυρίκαυστοι, ἢ πρᾶξαί τι τοιοῦτον, ἵνατί φλόγα κατενεχθεῖσαν ἀναρριπίζομεν, καὶ παυσαμένους θορύβους ἀνασκαλεύομεν ὐκ ἀκαίρως, μήποτέ πως τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν πρώτων εὑρεθῇ; καὶ ταῦτά φημι σφόδρα μὲν ἐπιτιμῶν οἷς γέγραφεν ὁ μνημονευθεὶς Θεόδωρος, ὑφορώμενος δὲ τοὺς παρατίνων ἐσομένους ἐπὶ τῷ πράγματι θορύβους· μὴ ἄρα πως τὰ Νεστορίου θρηνεῖν ἄρξωνταί τινες κατεσκευασμένως κατ' ἐκεῖνό πως τὸ εἰρημένον τῷ παρ' Ἕλλησι ποιητῇ, Πάτροκλον πρόφασιν, σφῶν δ' αὐτῶν κήδε' ἑκάστῳ. ἂν τοίνυν συναρέσκῃ ταῦτα τῇ σῇ ὁσιότητι, μιμοῦσαι καταξίωσον, ἵνα καὶ κοινῷ γράμματι καταισαλῇ. δυνατὸν γὰρ καὶ τοῖς ταῦτα αἰτήσασι τὴν οἰκονομίαν ἀφηγήσασθαι τοῦ πράγματος, πεῖσαί τε αὐτοὺς ἡρεμεῖν ἐλέσθαι μᾶλλον, καὶ μὴ σκανδάλου πρόφασιν ταῖς ἐκκλησίαις γενέσθαι. πέπομφα δὲ καὶ τὸ ἴσον τῶν γραφέντων πρὸς ἐμὲ παρὰ τοῦ κυρίου μου τοῦ ὁσιωτάτου ἐπισκόπου Ἰωάννου. ᾧ καὶ ἐντυχοῦσα ἡ σὴ ὁσιότης, δέξεται πάντως * ὀφθαλμὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν.

* προελόντες

* ἴσ. decorum.

Iliados τ v. 303.

(1) EPISTOLA DECRETALIS VIGILII PAPÆ PRO CONFIRMATIONE QUINTÆ SYNODI OECUMENICÆ

Ex manuscripto codice bibliothecæ regiæ,

CUM INTERPRETATIONE LATINA ET DISSERTATIONE

Petri de Marca ordinarii in Regio consistorio consiliarii, & in supremo Navarræ senatu præsidis.

A

Τῷ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ Εὐτυχίῳ, Βιγίλιος.

Τὰ σκάνδαλα, ἅπερ ὁ τῆς ἀνθρωπίνης γλώσσης ἐχθρὸς τῷ σύμπαντι κόσμῳ διήγειρεν, ἑνὶ ἕκαστος ἀγνοεῖ. ὅπως ὡς τὸ οἰκεῖον βούλημα πρὸς τὸ ἀνεξέλεγκτον τηρῇ τῆς Θεοῦ ἐκκλησίαν ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ, διαχειμένην, ἕκαστον φαύλῃ σκοπῇ τυγχάνοντα, πληρῶσαι οὕτω δήποτε ζόφῳ σπουδάζοντα, οὐ μόνον ἐξ ὀνόματος ἰδίου, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἡμετέρου, καὶ ἐξ ἄλλων, διά τε λέγειν, ἢ τε γράφειν, διάφορα πλάσασθαι πεποίηκεν· εἰς τοσοῦτον, ὅτι ἡμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν, καὶ συνεπισκόπων ἡμῶν ἐν τῇ βασιλίδι πόλει διάγοντας, καὶ ἴσῳ σεβάσματι τὰς τέσσαρας συνόδους ἐκδικοῦντας, καὶ ἐν τῇ τῶν τεσσάρων τούτων συνόδων μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ πίστει ἀμώμως διατελοῦντας, τοῖς σοφίσμασι τῆς ὕπω πονηρᾶς παναρχίας, αὐτῶν ἐπεχείρησε διελεῖν. ὥστε ἡμᾶς τὰς ἐν μιᾷ πίστει ὁμόφρονας γενομένους, καὶ ὄντας, καταφρονήσαντας τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης εἰς διχόνοιαν ἀπαχθῆναι. Ἀλλ' ἐπειδὴ Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅς ἐστι φῶς ἀληθινόν, ὃν σκότος οὐ καταλαμβάνει, πάσης συγχύσεως τῆς ἡμῶν διανοίας ἀποκινηθείσης, πρὸς εἰρήνην τὴν οἰκουμένην ἀνεκαλέσατο, καὶ ἐκκλησίαν, ὥστε τὰ ὀφείλοντα διατυπωθῆναι παρ' ἡμῶν, ἀποκαλύπτοντος τοῦ κυρίου, καὶ τῆς ἀληθείας ἀνιχνευθείσης, σωτηρικῶς πληρωθῆναι· διὰ τοῦτο γινωσκέτω ὑμῶν σύμπασα ἀδελφότης, ὅτι περ τὰς τέσσαρας συνόδους, τουτέστι τὴν ἐν Νικαίᾳ, τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην, καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι σὺν αὐτοῖς ἡμῶν ἀδελφοῖς, ἐν πᾶσι καὶ δεχόμεθα, καὶ θεοφιλεῖ διανοίᾳ προσκυνοῦμεν, καὶ ὁμοψύχως φυλάττομεν. Καὶ οἵτινες δήποτε τὰς αὐτὰς ἁγίας συνόδους, ἐν πᾶσι τοῖς ὑπ' αὐτῶν περὶ τῆς ἁγίας πίστεως ὁρισθεῖσιν, οὐκ ἀκολουθοῦσι, τούτους ἀλλοτρίους τῆς συλλογῆς τῆς ἁγίας καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας κρίνομεν. Διὰ τοῦτο τὴν ὑμῶν ἀδελφότητα τὸ παρ' ἡμῶν γνώμενον εἰδέναι βουλόμενοι, τούτοις γράμμασι κατάδηλον αὐτῇ ποιοῦμεν. Ἐπειδὴ οἴδαμεν ἀμφιβολίαν εἶναι, ὁπόσα κεκίνηται περὶ τῶν τριῶν κεφαλαίων, τουτέστι περὶ Θεοδώρου τοῦ ποτε Μοψουεστίας ἐπισκόπου, καὶ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, ἃ μὴν ἀλλὰ καὶ τῶν τοῦ Θεοδωρίτου συγγραμμάτων, καὶ τῆς ἐπιστο-

Dilecto fratri Eutychio, Vigilius.

SCandala quæ humani generis inimicus in universo mundo excitavit, nullus ignorat: adeo ut unumquemque propositum suum ad subvertendam Dei ecclesiam per universum orbem diffusam, quocumque modo implere satagentem, non tantum suo nomine, sed etiam nostro, atque aliorum, diversa tum loquendo, tum scribendo, componere impulerit: in tantum ut nos ipsos una cum fratribus, & coepiscopis nostris, in urbe regia degentes, & æquali reverentia quatuor synodos vindicantes, & in una eademque quatuor illarum synodorum fide sincere persistentes, cavillationibus, versutiis & dolo malo ab iis dividere conatus fuerit; ita ut nosmetipsi qui ejusdem cum illis eramus, & sumus de fide sententiæ, insuper habita dilectione fraterna in discordiam abierimus. Sed quoniam Christus Deus noster, qui est lux vera, quem tenebræ non comprehendunt, omni confusione a mentibus nostris remota, universum orbem & ecclesiam ad pacem revocavit, ita ut quæ a nobis definiri debent, revelante domino, & veritate investigata salubriter impleta sint. Idcirco sciat vestrum universa fraternitas, quod quatuor synodos, hoc est Nicænam, Constantinopolitanam, Ephesinam primam, & Chalcedonensem, una cum iisdem fratribus nostris, in omnibus suscipimus, & devota mente veneramur, atque unanimiter servamus. Et si qui easdem sanctas synodos in omnibus quæ ab ipsis de sancta fide definita sunt non sequuntur, eos a cœtu sanctæ & catholicæ ecclesiæ, alienos judicamus. Quapropter desiderantes ea scire fraternitatem vestram quæ a nobis facta sunt, his nostris literis ipsi manifestum facimus. Quoniam nulli dubium est, quot quantaque mota sunt, ob tria capitula, hoc est de Theodoro olim Mopsuestiæ episcopo, ejusque scriptis, quin etiam de scriptis Theodoreti, & de epistola quæ dicitur scripta ab Iba ad Marim

(1) Hanc esse supposititiam epistolam probat R. P. Joan. Garnerius in notis ad Breviarium Liberati. *Harduinus*.

rim Perſam ; & quam diverſa de tribus illis capitulis dicta atque conſcripta ſunt , Ideo ſi in omni negotio ſapientiæ ratio poſtulat , ut id de quo quæritur retractetur ; neque pudori eſſe debet , cum ea quæ ab initio omiſſa , ſtudio deinde veritatis inveniuntur , in publicum eduntur ; quanto magis eccleſiaſticis diſceptationibus convenit , eamdem rationem in illis quoque obſervari ? Præcipue cum manifeſtum ſit patres noſtros , & maxime beatiſſimum Auguſtinum , qui in divinis ſcripturis claruit , Romanæ eloquentiæ magiſtrum, propria ſcripta retractaſſe , dictaque ſua correxiſſe , atque illa quæ omiſerat , ac deinde invenerat , addidiſſe . Nos quoque ſimiliter illis exemplis incitati , in controverſia trium capitulorum ſupra memoratorum , nunquam deſtitimus , quin inveſtigaremus , quid de prædictis tribus capitulis , in patrum noſtrorum literis verius inveniri poſſet . Unde patuit revera , dictis Theodori Mopſueſtiæ ſermonibus qui ubique redarguuntur , pleraque contraria rectæ fidei , & doctrinis ſanctorum patrum contineri : quare ipſi ſancti patres adverſus eum ſcribentes , tractatus ſuos ad ſanctæ eccleſiæ eruditionem reliquerunt . [1] Etenim inter ceteras ipſius blaſphemias aperte ipſum dixiſſe invenimus , alium eſſe Deum verbum , & alium Chriſtum , a paſſionibus animæ , & concupiſcentiis carnis vexatum , & paulatim a minoribus recedentem ad meliora per profectum operum perveniſſe , & converſatione irreprehenſibilem factum . Et ut nudum hominem baptizatum fuiſſe in nomine Patris , Filii , & Spiritus ſancti & per baptiſma gratiam ſancti Spiritus accepiſſe , & adoptionem promeritum . Et ad exemplum imaginis imperatoriæ , ob perſonam Dei verbi Chriſtum adorari . Et poſt reſurrectionem immutabilem cogitationibus , & omnino impeccabilem factum . Præterea , dixit eam unionem Dei verbi factam fuiſſe ad Chriſtum qualem apoſtolus dixit de viro , & muliere : *Erunt duo in carne una* . Et quod poſt reſurrectionem , cum inſufflaſſet dominus diſcipulis , & dixiſſet ; *Accipite Spiritum ſanctum* , non dedit illis Spiritum ſanctum . Similiter hoc quoque auſus eſt dicere , quod confeſſionem quam Thomas edidit , attrectans manus , & latus domini poſt reſurrectionem dicens : *Dominus meus* , & *Deus meus* , non ad Chriſtum retulit ; (neque enim Theodorus ait Chriſtum eſſe Deum) ſed propter miracula reſurrectionis ſtupentem Thomam laudaſſe Deum , eaque verba dixiſſe . Quod autem pejus eſt , in interpretatione quam ſcilicet ad apoſtolorum Acta idem Theodorus ſcripſit , ſimilem fecit Chriſtum Platoni , & Manichæo , & Epicuro , & Marcioni dicens , Quoniam ſicut illorum ſinguli ex proprio dogmate cujus auctores fuerunt , ſuos diſcipulos appellavere Platonicos . & Manichæos , & Epicureos , atque Marcioniſtas , eodem modo Chriſtus dogm-

λῆς τῆς λεγομένης παρ' Ἴβα γεγράφθαι πρὸς Μάρην τὸν Πέρσην· καὶ διάφορα περὶ τῶν αὐτῶν κεφαλαίων γεγράφηταί τε , καὶ γέγραπται· καὶ ὅτι τοῦτο , εἴγε ἐν παντὶ πράγματι ὁ τῆς σοφίας λόγος ἀπαιτεῖ τὸ ζητηθὲν ἀναψηλαφᾶσθαι , καὶ οὐκ αἰδὼς εἶναι ὀφείλει , ὥσπερ σπουδῆς τῆς ἀληθείας , τὸ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις μὴ παραλειφθὲν , ἀρεθὲν δὲ μὴ ταῦτα δημοσιεύθεσθαι , πόσῳ γε μᾶλλον ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ὑποθέσεσι τοῦτο ἁρμόζει φυλάττεσθαι ; Ὁπόπερ δῆλόν ἐστι τοὺς ἡμῶν πατέρας , καὶ μάλιστα τὸν μακαριώτατον Αὐγουστῖνον , τὸν ἐκλάμψαντα ἐν τοῖς θείοις λόγοις , τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀγλωττίας διδάσκαλον ἀναψηλαφῆσαίτε τοὺς οἰκείους λόγους , καὶ διορθώσασθαι τὰ αὐτῷ εἰρημένα , καὶ τὰ παραλειφθέντα , μὴ ταῦτα δὲ ἀρεθέντα προσθεικέναι. Καὶ ἡμεῖς ὁμοίως τοῖς τοιούτοις ὑποδείγμασι προσκείμενοι , ἐν τῇ ὑποθέσει τῶν μνημονευθέντων ξίων κεφαλαίων , οὐδέποτε ἀπέσημα δι' ἐρεύνης γινόμενοι , τί περὶ τῶν προειρημένων τριῶν κεφαλαίων , ἐν τοῖς τῶν ἡμετέρων γράμμασι δύνηται τὸ ἀληθέστερον ἀνευρίσκειν. ὅθεν φανερὸν γέγονε δι' ἀκριβοῦς ἀληθείας , ἐν τοῖς εἰρημένοις Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας λόγοις τοῖς πανταχοῦ συκοφαντουμένοις , τὰ ἐναντία τῇ ὀρθῇ πίστει , καὶ ταῖς διδασκαλίαις τῶν ἁγίων πατέρων πεπλέχθαι. ἀμέλει τοι καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες κατ' αὐτοῦ γράφοντες , ἰδίους λόγους πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἁγίας ἐκκλησίας καταλελοίπασι. Καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ βλασφημίαις φανερῶς αὐτὸν εἰρηκέναι ἀρίσκομεν , ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν λόγον , καὶ ἄλλον τὸ Χριστὸν , ὑπὸ τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν , καὶ τῶν τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν ἐνοχλούμενον , καὶ τῶν χειρόνων κατὰ μικρὸν ἀφιστάμενον πρὸς τὰ κρείττονα τῇ προκοπῇ τῶν ἔργων ἐλευθοῦσθαι , καὶ τῇ πολιτείᾳ ἄμωμον γενόμενον. καὶ ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον βαπτισθῆναι ἐν ὀνόματι πατρὸς , υἱοῦ , καὶ ἁγίου πνεύματος , καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰληφότι , καὶ υἱοθεσίας ἠξιῶσθαι· Καὶ κατ' ὁμοίωσιν βασιλικῆς εἰκόνος εἰς προσωπον τοῦ Θεοῦ λόγου τὸν Χριστὸν προσκυνεῖσθαι. καὶ μὴν τὴν ἀνάστασιν ἄπτεπτον ταῖς ἐννοίαις , καὶ παντελῶς ἀναμάρτητον γεγενῆσθαι. Πρὸς τούτοις εἶπε , ταύτην γεγενῆσθαι τὴν σύνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς τὸν Χριστὸν , ὁποίαν ὁ ἀπόστολος εἶπε περὶ τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός· ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· Καὶ ὅτι μὴν τὴν ἀνάστασιν ἐμφυσήσας ὁ κύριος τοῖς μαθηταῖς , καὶ εἰπών , λάβετε πνεῦμα ἅγιον , ὃ δέδωκε αὐτοῖς πνεῦμα ἅγιον. Ὁμοίως καὶ τοῦτο ἐπόλμησεν εἰπεῖν . ὅτι τὴν ὁμολογίαν ἣν Θωμᾶς ἐποιήσατο , ψηλαφήσας τὰς χεῖρας , καὶ τὴν πλευρὰν τοῦ κυρίου , μὴ τὴν ἀνάστασιν λέγων· ὁ κύριός μου , καὶ ὁ Θεός μου , μὴ εἰρῆσθαι τοῦ Θωμᾶ περὶ τοῦ Χριστοῦ , (οὐδὲ γὰρ λέγει Θεόδωρος Θεὸν εἶναι τὸν Χριστὸν ,) ἀλλὰ πρὸς τὰ θαύματα τῆς ἀναστάσεως ἐκπληχθέντα τὸν Θωμᾶν δοξάσαι τὸν Θεὸν , καὶ ταῦτα εἰρηκέναι. Τὸ δὲ χεῖρον , ἔτι μὴν καὶ ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ , ἣν δῆθεν ἐν ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων ἔγραψεν ὁ αὐτὸς Θεόδωρος , ὅμοιον ἐποιήσατο τὸν Χριστὸν Πλάτωνι , καὶ Μανιχαίῳ , καὶ Ἐπικούρῳ , καὶ Μαρκίωνι λέγων , ὅτι ὥσπερ ἕκαστος ἐκείνων ἐκ τῶν οἰκείων ὁ κρατοῦντο δόγματος , τοὺς οἰκείους μαθητὰς ἐκάλεσε Πλατωνικούς , καὶ Μανιχαίους , καὶ Ἐπι-

1. Cor. 6.

[1] Deſcripta hæc ſunt ex anathematiſmo XII. ſuperius poſito.

Επικυρείυς, καὶ Μαρκιωνιστὰς, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὁ Χριστὸς τὸ δόγμα εὑρηκὼς, ἐξ αὐτοῦ τοὺς Χριστιανοὺς ἐκάλεσεν. Διὰ ταῦτα τοίνυν σύμπασα γινωσκέτω ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, δικαίως ἡμᾶς, καὶ ἀνεπιλήπτως πρὸς τὰ περιεχόμενα ταύτῃ ἡμῶν τῇ διατυπώσει ἐληλυθέναι. Ὅθεν κατακρίνομεν, καὶ ἀναθεματίζομεν ὁμοίως τοῖς ἄλλοις πᾶσιν αἱρετικοῖς κατακριθεῖσι, καὶ ἀναθεματισθεῖσιν (ὥστε φανερόν ἐστιν) ἀπὸ τῶν προειρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων, καὶ ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ Θεόδωρον τόν ποτε Μοψυεστίας ἐπίσκοπον, καὶ τὰ τούτου ἀσεβῆ συγγράμματα, οὐδὲν ἧττον καὶ τὰ παρὰ Θεοδωρίτου συγγραφέντα κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου, καὶ κατὰ τῆς ἐν Εφέσῳ πρώτης συνόδου, καὶ τὰ πρὸς ἐκδίκησιν Θεοδώρου, καὶ Νεστορίου ὑπ' αὐτοῦ συγγραφέντα. Πρὸς τούτοις ἀναθεματίζομεν, καὶ κατακρίνομεν τὴν ἐπιστολὴν τὴν πρὸς Μάρην τὸν Πέρσην αἱρετικὸν, παρὰ Ἴβα γεγράφθαι λεγομένην, ἥτις τὸν Χριστὸν λόγον ἐκ τῆς ἁγίας θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας σαρκωθέντα, ἄνθρωπον γεγενῆσθαι ἀπαρνεῖται, ψιλὸν δὲ ἄνθρωπον ἐξ αὐτῆς γεννηθῆναι λέγει, ὃν ναὸν προσαγορεύει, ὥστε ἐκ τούτου ἄλλον νοεῖσθαι τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστόν. Καὶ ἅγιον δὲ Κύριλλον τῆς ὀρθῆς πίστεως διδάσκαλόν τε καὶ κήρυκα, ὡς αἱρετικὸν, καὶ ὅμοια Απολλιναρίου γράψαντα διαβάλλει. Καὶ καταγινώσκει τῆς ἐν Εφέσῳ πρώτης συνόδου, ὡς χωρὶς κρίσεώς τε, καὶ ζητήσεως τὸν Νεστόριον κατακρινάσης. καὶ τὰ δώδεκα κέφαλαια τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ἀσεβῆ, καὶ ἐναντία τῇ ὀρθῇ πίστει ἀποκαλεῖ ἡ αὐτὴ ἐπιστολή. ἐκδικεῖ δὲ Θεόδωρον, καὶ Νεστόριον, καὶ τὰ ἀσεβῆ αὐτῶν δόγματα, καὶ συγγράμματα. Τὰ προειρημένα τοίνυν τρία ἀσεβῆ κεφάλαια ἀναθεματίζομεν, καὶ κατακρίνομεν, τουτέστι τὸν ἀσεβῆ Θεόδωρον τὸν Μοψυεστίας, μετὰ τῶν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων. Καὶ ἅπερ ἀσεβῶς Θεοδώριτος συνεγράψατο, καὶ τὴν ἐπιστολὴν τὴν λεγομένην παρ' Ἴβα γεγράφθαι, ᾗ τινι αἱ εἰρημέναι ἀνωτέρω ἀθέμιτοι περιέχονται βλασφημίαι. Καὶ τὸν ὅν τινα δή ποτε, τὰ προειρημένα ἐν οἱῳδή ποτε χρόνῳ πιστεύοντα ὀφείλειν δεχθῆναι, ἢ ἐκδικασθῆναι, ἢ ἐπιχειροῦντά ποτε τὴν παροῦσαν κατάκρισιν ἀνατρέψαι, τῷ ὁμοίῳ ἀναθέματι ὑποβάλλομεν. Τοὺς δὲ, ὅσοι φυλάττοντες τὴν ὀρθὴν πίστιν ἀπὸ τῶν προειρημένων συνόδων κηρυχθεῖσαν, τὰ μνημονευθέντα τρία κεφάλαια κατέκριναν, ἤγουν κατακρίνουσιν, ἀδελφοὺς, καὶ συνιερεῖς ὁριζόμεθα. Ἅτινα δή ποτε εἴτε παρ' ἐμοῦ, εἴτε παρ' ἄλλων, πρὸς ἐκδίκησιν τῶν προειρημένων τριῶν κεφαλαίων γεγένηται, τῇ διατυπώσει τοῦ παρόντος ἡμῶν γράμματος καταργοῦμεν. πάσας γὰρ τὰς ἐμφερομένας ἀνωτέρω βλασφημίας, ἀπέστω τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἵνα τις εἴποι ὅτι αἱ προειρημέναι τέσσαρες σύνοδοι, ἢ μία ἐξ αὐτῶν ἐδέξατο, ἢ τοὺς ὅμοια φρονοῦντας, καὶ κατακολουθοῦντας. δηλοῦται ὄντως, ὅτι περ ἀπὸ τῶν μνημονευθέντων ἁγίων πατέρων, καὶ μάλιστα ἀπὸ τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, οὐδεὶς περὶ οὗ ὑποψία γέγονεν ἐδέχθη, εἰ μὴ ὃς ἀπεβάλετο τὰς ἀνωτέρω ἐμπεριεχομένας βλασφημίας, ἤγουν τὰ ὅμοια ταύταις, ἢ τὴν αἵρεσιν περὶ ἧς ὕποπτος γέγονεν, ἢ τὰς βλασφημίας ἀπηρνήσατο, καὶ κατέκρινε, περὶ ὧν ἐν ὑπονοίᾳ γέγονεν.

A inveniens, ex eo Christianos appellavit. * Propterea igitur agnoscat universa ecclesia catholica nos juste & irreprehensibiliter ad ea quæ hac nostra constitutione comprehenduntur devenisse. Unde condemnamus & anathematizamus, una cum aliis omnibus hæreticis, qui (ut manifestum est) damnati & anathematizati sunt a prædictis sanctis quatuor synodis, & ab ecclesia catholica, Theodorum olim Mopsuestiæ episcopum, & impia ejus scripta: nihilo minus ea quoque quæ a Theodoreto scripta sunt contra rectam fidem, & contra duodecim capitula sancti Cyrilli, & contra synodum Ephesinam primam, quæque ab eo scripta sunt pro defensione Theodori, & Nestorii. Præterea anathematizamus & condemnamus epistolam ad Marim Persam hæreticum, quæ ab Iba scripta dicitur: quæ Christum verbum ex sancta deipara & semper virgine Maria incarnatum, hominem factum fuisse negat, nudum vero hominem ex ea natum: quem templum vocat, ita ut ex hoc intelligitur alium esse Deum verbum, & alium Christum: Sanctum vero Cyrillum rectæ fidei magistrum, & præconem, ut hæreticum, & similia Apollinario scribentem calumniatur: & reprehendit primam Ephesinam synodum, quasi absque judicio, & inquisitione Nestorium damnaverit; tum capita duodecim S. Cyrilli impia, & rectæ fidei contraria appellat eadem epistola; defendit autem Theodorum, & Nestorium, & impia eorum dogmata atque scripta. Prædicta itaque tria impia capitula anathematizamus & condemnamus, scilicet impium Theodorum Mopsuestiæ, una cum impiis ejus scriptis. Et quæcumque impie Thodoretus scripsit: atque etiam epistolam quæ dicitur ab Iba scripta fuisse: qua superius dictæ profanæ blasphemiæ comprehenduntur. Quin enim quemcumque, qui crediderit, aliquo ullo tempore ea capitula debere suscipi, aut defendi, vel conatus fuerit hanc præsentem condemnationem subvertere, simili anathemati subjicimus. Quoscumque vero, qui rectam fidem servantes a dictis synodis prædicatam, memorata tria capitula condemnaverunt, vel etiam condemnant, fratres & consacerdotes esse definimus. Quæ vero aut a me, aut ab aliis ad defensionem prædictorum trium capitulorum facta sunt præsentis hujus scripti nostri definitione evacuamus. Absit enim ab ecclesia catholica, ut aliquis dicat omnes superius comprehensas blasphemias, a prædictis quatuor synodis, aut ab una ipsarum susceptas fuisse, vel eos qui similia sentiunt & sequuntur. Apertissimum autem est quod a memoratis sanctis patribus, & maxime a sancta synodo Chalcedonensi, nullus de quo aliqua esset suspicio admissus est, nisi qui rejecisset superius comprehensas blasphemias, aut illis similia, vel hæresim de qua fuit suspectus, vel blasphemias denegavisset & condemnasset, in quarum suspicionem venit.

* Descripta hæc sunt ex Collatione octava.

A

SUBSCRIPTIO.

DEus te servet incolumem frater honoratissime. Data ante sextum Idus Decembres, imperii domini nostri Justiniani æterni Augusti anno vigesimo septimo, post consulatum Basilii viri clarissimi, anno duodecimo. *

* Æræ christianæ 553.

(Τέλος βιβλίου, ἡ τῆς ἁγίας συνόδου τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συναχθείσης. Χριστὲ ὁ Θεὸς δόξασον. Ἀμήν.

ΥΠΟΓΡΑΦΗ.

Ὁ Θεός σε ὑγιῆ διαφυλάττοι ἀδελφὲ τιμιώτατε. Ἐδόθη πρὸ ἓξ εἰδῶν Δεκεμβρίων, βασιλείας τοῦ δεσπότου ἡμῶν Ἰουστινιανοῦ τοῦ αἰωνίου Αὐγούστου ἔτους εἰκοστοῦ ἑβδόμου, μετὰ τὸν ὑπατείαν Βασιλείου τοῦ λαμπροτάτου, ἔτους ιβ'.

Dissertationem P. de Marca postea concilii excudi nos suo loco exhibebimus.

DE VIGILII DECRETO PRO CONFIRMATIONE V. SYNODI,

Dissertatio Petri de Marca ordinarii in regio consistorio consiliarii, & in supremo Navarræ senatu præsidis. *

* Ac demum archiepiscopi Tolosani ac Parisiensis, viri eruditissimi.

COmmodum accidit nuper, ut quo tempore acta quintæ synodi œcumenicæ prælo regio excudebantur, obtulerit sese mihi fato quodam vetus collectio κρίσεων ex antiquis patribus & conciliis petitarum, a veteri theologo adversus Acephalos & Monothelitas hæreticos olim adornata. Volumen illud manuscriptum Græcum extat in bibliotheca regia; accurate descriptum a Leone Cinnomo, & ab eo repositum Constantinopoli in bibliotheca imperatoria, temporibus Michaelis Palæologi, anno mundi 6784. seu anno Christi 1276. Amanuensis vero testatur, a se transcriptum ex autographo, quod in veteri bibliotheca ecclesiæ Romanæ asservabatur, calamo exaratum, anno mundi 6267. seu anno Christi 753. Quod ideo annotavi, ut de manuscripti codicis antiquitate & fide nullus esset dubitandi locus. Inter cæteros vero laudabiles locos, ex quibus collectio illa compacta est, opportune incidi in excerpta aliquot ex antiquis actis quintæ synodi, scilicet in Eutychii epistolam ad Vigilium (cujus pars quædam Græce prolata est in concilio Florentino) & rescriptum Vigilii ad Eutychium (quæ extant Latine tantum in collatione prima illius synodi;) & in quatuordecim anathematismos editos ab eadem synodo, qui Latine tantum habentur in collatione VIII. Itaque ad commodum studiosorum antiquitatis ecclesiasticæ pertinere putavi, postquam injuria temporum nobis actorum Græcorum invidit exemplar, ut saltem his fragmentis Græcis non carerent: præcipue cum ex anathematismorum collatione cum editione Latina non leve adjumentum sibi comparare possint ad veram synodi sententiam indagandam, adversus Nestorianorum & Eutychianorum versutias.

Præterea vero exhibemus tibi, lector, epistolam Vigilii, quæ nondum in lucem prodiit, quæque auro contra æstimari debet, qua synodi quintæ gesta auctoritate sedis apostolicæ confirmantur. Ejus pretium illi soli norunt, quibus perspectum est, quantum plerique dignitati pontificiæ detrahant eo nomine, quod hæc quinta synodus vim & pondus œcumenicæ obtinuerit, licet renitentem Vigilium fuerit experta, qui maluit exilium pati, quam suffragio suo illius definitionem approbare. Contendit quidem illustrissimus annalium conditor ex Evagrio & cæteris auctoribus, confirmatam fuisse synodum a Vigilio, sed eam comprobationem in id tempus dilatam, quo Vigilius ab exilio solutus est, rogante Narsete duce, post liberatam a Gothis Italiam. Sed opus illi est æquo lectore, qui se conjecturis in re tanti momenti duci patiatur: cum econtra excipere soliti sint non solum novatores, sed etiam plerique eruditissimi viri, erraße Græcos scriptores, qui de consensu Vigilii loquuntur; quia constat ex Anastasio, pulsum in exilium a Justiniano cum aliquot episcopis, quod synodo refragaretur; unde revocatus est precibus Romanorum & Narsetis ducis, teste eodem Anastasio, qui tamen confirmationis illius omnino non meminit. Non me latet viros eruditos ex eo vim concilii generalis tribuere huic quintæ synodo, quod a Pelagio primo, & Gregorio magno, aliisque pontificibus sub nomine quintæ synodi post ceteras quatuor recensita fuerit. Quod tamen alii sic explicant, ut pontifices illos auctoritati tantæ synodi cessisse potius dicat, quam synodo auctoritatem addidisse.

II. Quæ a me dicta sunt eo animo, ut repertam in bibliotheca regia Vigilii epistolam commendem, quæ omnes illas difficultates superat; quæque iis verbis concepta est, quibus uti decebat sedis apostolicæ pontificem. Sane a Græcis ipsis tanti facta est ad robur quintæ synodi asserendum, ut eam in acta ejus synodi retulerint, & definitioni synodicæ subjunxerint, ut ostendatur inferius. Unde patet summa fide scriptum ab Evagrio, Vigilium consensisse synodo ἐγγράφως; epistolam enim illam inter acta synodi legerat. Hæc sunt Evagrii verba; Βιγίλιος μὲν οὖν ἐγγράφως συνεθέμενος, συνεδόκει τε αὐτὰ εἶναι. *Vigilius autem per literas consensit concilio, non tamen interesse voluit.* Ex iisdem actis sine dubio hauserunt Photius, Zonaras, Cedrenus, Euthymius, & Nicephorus, quod de Vigilii consensu tradunt. Cujus consensus meminit quoque sexta synodus in prosphonetico ad Constantinum Pogonatum imperatorem; ubi postquam retulit Eutychis damnationem a Leone I. decretam fuisse, & Marciano principe cum synodo Chalcedonensi susceptam, hæc verba subjunguntur; ὅτε καὶ μετὰ τοῦτο Βιγίλιος Ἰουστινιανῷ τῷ πανσεβεῖ συμπεφώνηκε, καὶ τὰ τῆς πέμπτης συνόδου, τὰ φυραδόντα καὶ λαθόντα τινῶν ἀναθεματίζων συντάγματα βλεφαρίσας πλησίασαι. Quæ sic reddit vetus interpres; *Sicut & Vigilius post hæc Justiniano pissimo consonuit, & quintum concilium constitutum est, ut eorum opuscula quæ latenter reperta sunt, repleta abominatione, anathematizarentur.* Quæ verba dupliciter explicari possunt. Vel hoc sensu, ut dicatur Vigilius in eo consensisse cum Justiniano, ut concilium indiceretur ad damnationem trium capitulorum; quamvis pontifex in contraria sententia perstiterit. Vel illo, ut omnino cum Justiniano consenserit tam in concilii indictione, quam in trium capitulorum damnatione. Quæ ultima explicatio necessaria est, ne si primæ hæreamus, alienum videantur a mente sua patres exemplum protulisse, & longe dispar ei quod superioribus verbis proposuerunt, de consensu Leonis, & Marciani, totiusque synodi.

Evagrius l. 4. cap. 34.

Sextæ synod. act. XVIII.

III. His addi potest eximium Pelagii II. testimonium ex epistola ad episcopos Istriæ, cujus adeo aperta sunt verba ut mirari subeat, quo ratione viros alioqui perspicacissimos fugerit tam expressa de Vigilio sententia. Etenim prolixis verbis ibi refertur, sedem apostolicam *per Vigilium* initio quidem probasse tria capitula, & pro eorum defensione diu laboraße, longoque tempore ad injurias usque certasse (quod de solo Vigilio intelligi potest) deinde cessisse, quando *veritas se patefecit*. Quæ verba ad epistolam Vigilii respiciunt, qui re diligentius tractata *veritatem sibi affulsisse*, seque tria capitula damnasse scribit, ut mox dicetur uberius.

Pelagii ep. ep. Ist. cap.

IV. Ceterum ut liquidius sententia hujus epistolæ intelligatur, simulque famæ & dignitati Vigilii consulatur, non alienum erit pauca de ipsius instituto in hac trium capitulorum controversia dicere. Tria illa capitula hæc erant. I. Ibæ episcopi Edesseni epistola ad Marim Persam. II. Theodori episcopi Mopsuesteni persona, & ejus scripta. III. Theodoreti disputationes adversus duodecim capita Cyrilli Alexandrini. Ex his tribus capitulis Acephali, propago quædam Eutychianorum, occasionem arripiebant non admittendi concilii Chalcedonensis, quasi Nestorium aliquo pacto foveret. Id ex eo colligebant, quod epistolam Ibæ synodus approbasset, quæ tamen Cyrillum carpebat in Theodori Mopsuesteni Nestorianæ hæreseos auctoris laudes efferebatur, & utebatur blasphemis Nestorii verbis, quem non servato judiciorum ordine damnatum quoque fuisse dicebat in synodo Ephesina. Tum vero quod Theodoreto in communionem suscepto, ejus tamen scripta adversus duodecim capita Cyrilli, quibus Nestorii hæresis proscribebatur, synodus Chalcedonensis non damnasset. Ex iisdem quoque capitibus Nestoriani hæresim

suam

cundus Hermanien. lib. 1. c. 2.

liberatus brev. c. ult.

fecundus lib. 4. cap. 4.

Pelagius I. epistola ad Childebertum regem Franc. Gregorius 2. c. 16. Pelag II. in epist. ad episcopos Istr. cap. 3.

L. 3. de concordia sacerdotii & imperii c. 23.

Facund. lib. 4. c. 3.

Theophanes in chronico.

suam instaurare nitebantur, prolatis ex Theodoro Mopsuesteno testimoniis, & ex Theodoreti adversus Cyrillum dissertationibus. Cum autem in id unum Justinianus incumberet, ut Acephalos, qui graves in Ægypto & in oriente motus excitabant, legibus suis infectaretur, Theodorus Cæsareæ Cappadociæ episcopus, Acephalorum fautor, & sectator Origenis a paucis annis proscripti, ad ultionem eorum quæ contra Origenem gesta erant, & ut imminens Acephalis periculum averteret, controversiam de tribus capitulis excitavit, ut ecclesiæ pacem perturbaret. Pro ea itaque qua valebat gratia apud principem pacis ecclesiasticæ alioqui studiosum, per cuniculos rem aggressus est. Spem Justiniano fecit ineundæ cum Acephalis concordiæ, si præter Theodoreti scripta adversus Cyrillum, epistola Ibæ Edesseni recitata in concilio Chalcedonensi, tamquam impia rejiceretur, & Theodorus quoque illa epistola laudatus, tamquam Nestorii parens damnaretur; cujus famæ Cæsareæ episcopus ex eo quoque infestus erat, quod Origenis deliramenta olim refutasset.

V. Justinianus utilitate publica, ut sibi quidem videbatur, excitatus, libello satis copioso tria illa capitula proscripsit, & ab episcopis orientis damnari procuravit. Enimvero, quia trium capitulorum negotium nullius synodi judicio erat præjudicatum, imo vero synodi Calchedonensis dignitatem aliquo pacto violare videbatur; orientis patriarchæ qui Justiniani decreto subscripserant, se vi adactos fuisse Stephano respondit Romanæ sedis professi sunt. Menas vero Constantinopolitanus episcopus eam conditionem adjecit, si hæc Romano episcopo non probarentur, suum sibi chirographum restitutum iri: quod sub jurisjurandi fide illi promissum est. Atque adeo Justinianus sentiens nihil in hoc negotio, quod ecclesiarum statum respiciebat, tentari utiliter posse sine sententia Romani pontificis, Vigilium Roma evocat. Pontificem Roma abeuntem ecclesia Romana, provinciæ quoque Africanæ, Sardiniæ, Hellados, & Illyrici obtestatæ sunt, teste Facundo, ne ullatenus novitati acquiesceret.

Antequam vero quid egerit in hac causa explicem, observandum est cum Pelagio & B. Gregorio, in hac controversia non disputatum fuisse de fide, sed de personis. Id testatur Pelagius I. in epistola ad Childebertum regem Francorum, qui tunc in oriente capitula quædam *extra fidem* agitata fuisse scribit. B. quoque Gregorius Hiberniæ episcopos monet, in ea synodo *de quibusdam solummodo personis actitatum*; vel ut Pelagii II. verbis utar, *nihil aliud, nisi de personis* actum. Quin etiam Vigilius in epistola quam edimus, disertissime annotavit, in hac controversia non disputatum fuisse de fide, sed de personis. Unde patet liberam fuisse aliter atque aliter in hoc negotio censendi facultatem, sine ulla Christianæ religionis injuria: ideoque Vigilium qui suam aliquoties mutavit sententiam, de sola levitatis vel metus suspicione pericliari. A qua suspicione tamen abesse tantum debet, ut potius singularis prudentiæ laudem ex iis quæ in hac causa gessit, consequi posse videatur.

VI Qui rerum ecclesiasticarum sunt periti, non ignorant, duobus modis olim versari solitos fuisse summos pontifices in quæstionibus propositis, quæ disciplinam respiciebant, vel summo jure, vel remisso. Huic temperamento & canonum remissioni locus erat, quando ob bonum unitatis, & pro resarcienda ecclesiæ pace, necessarium videbatur ea clementia uti. Eam clementiam Græci οἰκονομίαν vocant. Latini eorum exemplo dispensationem, ut alibi ostendi adductis veterum patrum & conciliorum testimoniis. Utroque agendi modo usus est in hac controversia Vigilius, nunc juris & canonum vigore, nunc eorum remissione, fidei & pacis ecclesiæ studiosissimum se præbens. Observatum quidem est ab eruditis, Vigilii quæ videbatur, inconstantiam, prudentiæ & maturo consilio esse tribuendam: sed non docuerunt eum agendi modum a canonica disciplina pependisse.

VII. Ac primo quidem nihil aliud ab eo expectandum erat statim post profectionem suam ex Urbe, quam ut votis occidentalium favendo, se vetustatis vindicem præstaret. Itaque literis ex itinere ad Menam datis, damnationem trium capitulorum reprehendit, & legatis ad Justinianum missis petivit, ut pateretur eam rescindi. Urbem deinde Constantinopolitanam ingressus octavo Calendas Februarii, anno 547. Menam & alios capitulorum damnatores, illos quoque qui damnatoribus communicabant, a communione suspendit: quam tamen illis post quinque menses restituit, Theodoræ Augustæ rogatu. Ratio potissima cur damnationi trium capitulorum refragaretur, hæc erat, quod existimaret nihil eorum quæ in synodo Chalcedonensi gesta erant, retractari posse, eo quod ea sit generalium synodorum auctoritas, ut de iis quæ illarum judicio semel ordinata & disposita sunt, iterum disceptari non debeat. Ea est enim retractationis significatio apud jurisconsultos, quam Græce ἀναθεώρησιν vocant, sive παλινῳδίαν. Itaque rei

judicatæ exceptione repellebat novandi studium. Addebat quoque Leonis papæ auctoritatem, qui conceptis verbis gesta synodi Chalcedonensis confirmando vetuerat, ne res in synodo definitæ ullo colore quæsito retractarentur. Deinde vero cum legibus principum retractatio adversus sententias præfectorum prætorio intra duos annos peragi deberet, hæc tamen trium capitulorum retractatio adversus synodum universalem totius orbis consensu firmatam, post centum annos urgeretur, ut conqueritur Facundus Hermianensis: illud superarat, ut doceretur, his capitulis judicio synodi Chalcedonensis provisum fuisse. Quod luculenter docet Vigilius in constituto, & uberius Facundus in libris ad Justinianum: neque tamen inde sequi, aliquid fidei contrarium a synodo admissum fuisse.

VIII. Ceterum etsi Vigilius nulla vi adigi posset ad subscriptionem, consensit tandem anno 548. ut in conventu LXX. episcoporum hæc causa Constantinopoli discuteretur: singulorumque suffragiis ad se scripto delatis, ipse *Judicatum* dedit ad Menam, quo tria capitula damnabat. Hoc fecit κατ' οἰκονομίαν, sive remissionem, & dispensationem canonicam, ad pacem tum orientalibus retinendam: Si quis id a me confictum putet, audiat Vigilium, qui pro se dicet in encyclica adversus Theodorum Cæsareensem: Primum quidem in eo quod pro scandalo refrenando condescendentes quorumdam animis, quos aliqua dispensatione credidimus temperandos; quia tu jam eos pluribus annis inquietissimus stimulator accenderas, quædam pro tempore existimavimus ordinanda, tali scilicet conditione, ut omni in posterum perturbatione sopita, nihil ultra nec verbo, nec literis quisquam facere ex eadem causa præsumeret. Eandem causam dispensationis prætendit clerus Romanus in epistola ad legatos Gallicanos; postea tamen tractatu habito, prædictus sanctus papa Vigilius, sub aliqua dispensatione, ipsam causam ordinaverit, solicite monendo, ne per occasionem aliquam supradicta synodus pateretur injuriam. Sed obtinere non potuit Vigilius ab Afris, Illyricianis, & Dalmatis episcopis, ut judicio suo cederent; quin potius ab ejus se communione suspenderunt. Ejus discessionis causas atrociore stylo persequitur Facundus in libello contra Mocianum scholasticum, & in epistola fidei catholicæ, ubi propterea Vigilius prævaricator dicitur. Egit itaque cum principe coram Mena patriarcha, pluribus episcopis & senatu, ut resciffis quæ in hac causa utrimque gesta fuerant, indiceretur synodus, in qua adessent Africanarum & Illyricianarum provinciarum episcopi, quorum, ut ipse loquitur, fuerat scandalizata fraternitas, ut quæ omnium suffragiis probarentur, cum pace ecclesiæ locum haberent.

IX. Evocanti autem principi episcopos ex Africa & Illyrico, cum ægre ac ne vix quidem pareretur, actum est anno 551. cum Vigilio, ut si nollent occidentales episcopi, ipse solus cum Græcis tria capitula damnaret. Renuente pontifice, edictum Justiniani de damnatione trium capitulorum, suasu Theodori Cæsareensis publice propositum est. Vigilius vero comminatus est Græcis episcopis communionis suæ suspensionem, si edicto consensum præberent: idemque professus est Dacius Mediolanensis episcopus. Quamobrem incenso ita Justiniano, Vigilius in basilicam sancti Petri in Hormisda confugit; unde per vim abducere conatus prætor, populi tumultu repellitur. Accepto tandem per imperatoris legatos sacramento, redit in domum Placidianam. Sed multis rursum injuriis affectus, & insidiis appetitus, noctu iterum sub natale Christi Chalcedonam abiit ad sanctam Euphemiam. Unde missis a Justiniano senatoribus, & seorsim semel atque iterum Petro referendario, evocari non potuit. Quin potius encyclicam de calamitatibus suis scribit, depositionisque sententiam in Theodorum Cæsareensem profert, & communionis suspensionem adversus Menam patriarcham Constantinopolitanum, anno 552. Hanc Vigilii constantiam is eventus secutus est, ut remotis edictis, discussionem trium capitulorum integram synodo futuræ relinqui consenserit imperator, atque Menas & Theodorus, & alii episcopi veniam a Vigilio petierint, ob injurias ejus beatitudini vel sedi factas, ut testantur eorum libelli inserti constituto Vigilii. Menæ mortuo successit Eutychius, qui statim fidei libellum Vigilio obtulit, mense Januarii, anno 553. & petivit ut communi tractatu controversiæ motæ definirentur. Rescripsit Vigilius sibi placere, ut discordia sopiatur, γενομένης κανονικῆς συνόδου, *habita synodo canonica*, in qua tractatus & disceptatio fieri possit cum unitis sibi fratribus. ἅμα τῆς ἕνωσιν ἡμῖν ἀδελφοῖς σύγχειν ποιούμεθα. Cupiebat Vigilius synodum in Italia fieri, sed refragante principe de loco, tamdem inter eos convenit ante diem paschæ, ut exæquato Latinæ linguæ episcoporum numero iis pontificibus Græcis, qui tunc Constantinopoli præsentes aderant, de tribus capitulis tractaretur, quemadmodum testatur Vigilius in constituto. Sed moræ impatiens princeps synodum coegit adversus pacta conventa, li-

Epistola Vigilii adversus Theodor.

Epistola cleri Romani ad legatos Gall.

Synopsis chronica adjuncta notis ad Facundum a V. Cl. P. Sirmondo.

Constitutum Vigilii.

Collatio 8. quintæ synodi.

teriſque ſuis datis ad patriarchas Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, Antiochenum, & vicarios Hieroſolymitani patriarchæ, & ceteros epiſcopos orientales qui erant in urbe, ad controverſiam de tribus capitulis aggrediendam hortatur. In quibus literis *judicati* olim a Vigilio editi mentionem injecit, ut de pontificis ſententia nullus videretur ambigendi locus; diſſimulata tamen illius *judicati* reſciſſione; & ceteris conditionibus cum Vigilio depactis.

X. Convenit ergo ſynodus quarto Nonas Maii, & illuſtri legatione Eutychii Conſtantinopolitani, & aliorum patriarcharum, atque ſexdecim metropolitanorum, Vigilium convenit, ab eo poſtulans, ut cauſam trium capitulorum cum ceteris epiſcopis diſceptare vellet, quemadmodum ſuis literis Eutychio pollicitus erat. Ille cauſatus valetudinem, in poſterum diem reſponſum diſtulit: quo pollicitus eſt manifeſtare, quod ei de tali conventu placuerit. Quibus verbis non ſignificat, quod viris eruditis perſuaſum eſt, ſcilicet ſe ſcriptis ſynodo ſatisfacturum; ſed potius indicat ſe conventum illum canonicæ ſynodi loco non habere, qua de re perendie ſit acturus. Hic locus eſt magni momenti ad ferendum de conſilio Vigilii certum iudicium. Viſerat præcipue ſynodi indictionem ad ſanandos occidentalium epiſcoporum animos, qui læſi fuerant illa diſpenſatione qua uſus erat ad conciliandos orientales. Ea conditio placuerat Juſtiniano, itaque conventus ſolorum orientalium cenſeri non poterat a Vigilio legitimum & univerſale concilium. Quare ſecunda vice aditus a legatis ſynodi, abſciſſe reſpondit, ſe tum illis convenire non poſſe, ut patet ex relatione a legatis ſynodo facta, quorum hæc ſunt verba: Ille vero reſpondit, non poſſe una nobiſcum convenire, eo quod plurimi hic quidem ſunt orientales epiſcopi, pauci vero cum eo: facere autem per ſemetipſum in ſcriptis ſententiam ſuam, & offerre piiſſimo domino. Contendebant econtra legati, conventum non eſſe differendum propter abſentiam occidentalium epiſcoporum; præcipue cum in aliis ſynodis œcumenicis vix duo aut tres occidentis epiſcopi interfuiſſent, nunc vero adeſſet ipſe Vigilius & aliquot Italiæ, Illyrici & Africæ ſacerdotes. Vigebat præterea illius reſcriptum, quo promiſerat Eutychio ſe cum fratribus unitis de hac re tractaturum; ſe autem cum illo communione jungi. Replicatio Vigilii non eſt actis inſerta, quæ tamen colligi poteſt ex rei geſtæ ſerie, quam numero ſuperiori annotavimus. Etenim legati diſſimulabant verba reſcripti; quibus ſe acturum ea de re in ſynodo canonica pollicebatur. Porro canonica ſynodus eſſe non poterat, quæ juxta morem in aliis ſynodis œcumenicis obſervatum, non conſtabat ex legatis omnium provinciarum eccleſiaſticarum. Neque eſſe quod objicerent, paucos ceteris conciliis interfuiſſe occidentales epiſcopos, cum ex actis ſynodicis conſtet illos geſſiſſe vices Romani pontificis & totius concilii diœceſeon occidentalium. Qui mos tanto ſtudioſius obſervari debebat in hac cauſa, quod de ſcandalo occidentalibus illato agendum erat; eaque eſſet Romanæ eccleſiæ conſuetudo, ut vocatis iis quorum intererat, offenſiones amoveret, quemadmodum docent Leonis I. epiſtolæ ad legatos in orientem miſſos. Et in hac cauſa ſæpe Vigilius profeſſus fuerat iis verbis, quæ cleri Romani epiſtola continentur; *Sine conſenſu omnium*, inquit Vigilius, *iſta quæ & ſynodum Chalcedonenſem in dubium venire faciunt, & ſcandalum fratribus meis generant, ſolus facere nullatenus acquieſcam*. Quare interpellatus iterum a patriciis, quos imperator delegarat, & ab epiſcopis nomine ſynodi ſpopondit, intra dierum aliquot ſpatium, quid ſibi de controverſia videretur, ad imperatorem ſcripto tranſmiſſurum. Non eſt ergo quod viri eruditi eam cauſam prætendant abſentiæ Vigilii, quod ſummi pontifices adeſſe non ſolerent in conciliis generalibus: cum vera cauſa petenda ſit ex eo, quod conventum imperfectum noluerit præſentia ſua œcumenicum reddere in offenſionem occidentalium. Inſtituit atque ſynodus cognitionem ſuam de tribus capitulis, quæ tamdem definitione ſua damnavit.

Collatione prima.

Collatione II. ſynod. V.

Leo 1 epiſt. ad legatos.

Epiſtola cleri Romani ad legatarios Gallicanos.

XI. Interim vero Vigilius intra viginti dierum inducias, quas ob ægritudinem petierat, conſtitutum ſuum ad Juſtinianum dedit, quo ſententiam ſuam de tribus capitulis copioſe explicavit. Theodori blaſphemias configit, ſed ejus nomini parcit, ad exemplum ſynodi Epheſinæ: ſuperfluum docet, & ad exprobrationem Theodoreti tendere, ſi ejus ſcripta adverſus Cyrillum damnentur, cum Cyrillus ipſe & ſynodus Chalcedonenſis nihil aliud ab eo exegerint, quam ut Neſtorio enathema diceret. De Ibæ epiſtola nihil retractandum poſt concilium Chalcedonenſe. Deinde prohibuit ne quis ordinis & gradus eccleſiaſtici aliter de tribus capitulis doceret, quam ipſe ſuo conſtituto exprimebat. Attamen animadverti eum non adjeciſſe anathema in eos qui contrariam opinionem tuerentur. Quod ab eo ſumma prudentia factum eſt, ut oſtenderet eam eſſe controverſiæ conditionem, quæ in utramque partem inflecti poſſet, ſi paci eccleſiaſticæ hac ratione conſuleretur. Non potuit aliter reſpondere interroganti Juſtiniano, qui ſententiam Vigilii requirebat, non autem agebat de diſpenſatione ad concordiam occidentalium & orientalium reſarciendam, quæ aliter obtineri non poterat, quam tractatu inito ſine contumelia occidentalium.

XII. Hic vero diſſimulare non poſſum, me longe abeſſe ab illuſtriſſimi cardinalis Baronii ſententia, qui putat conſtitutum Vigilii miſſum a Juſtiniano ad ſynodum: idque colligit, ex eo quod rationes in conſtituto prolatæ pro Ibæ epiſtola, diſcutiuntur & refelluntur in ſexta collatione. Ut vero aliter ſentiam, impellor potius amore veri, quam novatorum procacitate, qui ex hac narratione non leve argumentum trahi poſſe putant adverſus pontificiam auctoritatem, cujus ſcripta in ſynodo non ſolum diſcuti, ſed etiam refutari hinc probant, & definitionem illius decretis promulgatis contrariam cum anathemate proferri. Enimvero ſi conſtitutum lectum fuiſſet in ſynodo, illius recitatio relata fuiſſet in acta, quibus inſertæ ſunt minoris momenti lectiones. Argumenta autem illa pro Ibæ epiſtola, quæ diſcutiuntur collatione ſexta, nota erant & trita, utpote quæ a ſex vel ſeptem annis ſummo ſtudio contorquerentur ab adverſariis, etiam ſcriptis copioſiſſimis libris, quemadmodum factum eſt a Facundo Hermianenſi: ut neceſſe non ſit confugere ad conſtitutum Vigilii, quaſi inde illa excerpi neceſſarium omnino foret. Deinde promulgatio conſtituti aliena fuiſſet ab inſtituto & prudentia imperatoris, qui damnationi trium capitulorum cum totus incumberet, non debuit ſuis votis officere, Vigilii auctoritate prolata, quæ deſiderium illius improbaret. Imo vero ut facilius obtineret quem ſibi propoſuerat eventum, neu quis expectaret quid principi Vigilius reſpondiſſet, quemadmodum pollicitus erat ſe facturum, per Conſtantinum ſacri palatii quæſtorem Juſtinianus ſynodo ſuggeſſit, Vigilii mentem ſatis explicatam eſſe ex iis quæ ſæpius hac de re docuerat cum ſcriptis, tum viva voce. Et ut ſacrum conventum ad damnationem trium capitulorum animaret, literas ea de re a Vigilio perſcriptas ad Aurelianum Arelatenſem, & ad Valentinianum Scythiæ epiſcopum, & ſententiam ab eodem pontifice latam adverſus Ruſticum & Sebaſtianum diaconos ſuos trium capitulorum fautores, e Latina in Græcam linguam verſas, legendas exhiberi ab eodem quæſtore curavit. Hæc ſunt verba Conſtantini: *Communiter vero convenire invitatus* (i. Vigilius) *& hoc facere una cum ſancta veſtra ſynodo, polliceus eſt per ſemetipſum facere, & dare piiſſimo domino. Ut igitur etiam ea quæ ſæpius ab ipſo facta ſunt ad condemnationem trium capitulorum, vos audientes alacriores efficiamini de his formam celeriter proferre, direxit per me ſanctitati veſtræ condemnationem ab ipſo Vigilio religioſiſſimo prolatam*, &c. *omnibus tranſlatis ad Græcam linguam ad facilliorem ſcientiam veſtræ ſanctitatis.* Qui præjudicio Vigilii perlecto, patres alacriores effici ad condemnationem exiſtimabat, non adeo ſupinus erat, ut eorum impetum contraria ejuſdem pontificis definitione retardaret. Deinde vero locus agendi de conſtituto hic erat, cum pollicitationem Vigilii principi factam quæſtor recenſet. Sed adeo mentionem ejus non injecit, ut potius id omnino diſſimulet, ejuſque loco alia inſtrumenta ſubſtituat. Ait vero vir illuſtriſſimus, hac inſtrumentorum prolatione id tentaſſe Juſtinianum, ut Vigilium prævaricatione argueret, qui conſtituto aliter quam antea decernebat. Sed principis in eo conſilium aliunde melius deprehendi non poteſt, quam ex oratione quæſtoris, qui ad excitandos & provocandos patres auctoritatem Vigilii contra iſthæc capitula ſcripto profert, non autem in pontificis contumeliam. Sane ſi quis ordinem, qui in conciliis œcumenicis obtinebat, diligentius expendere vellit, quam longiſſime recedet ab illa opinione, qua dignitas ſedis apoſtolicæ violatur, necumque facile conſentiet adhibitum Vigilii nomen, ut gradus inde ad definitionem ſynodi contra capitula ſtrueretur. Prima enim ſemper fuit in ſynodis œcumenicis ſententia Romani pontificis, qua non expectata nihil decerni moris erat; quemadmodum ſervari ſolebat in ſenatuſconſultis ad orationem principum factis, ut dicam tomo II. de concordia ſacerdotii & imperii. Impræſentiarum ſolo Vigilii teſtimonio utar, qui ſibi jus illud in hac cauſa vindicabat. Promiſſa namque principi intra viginti dierum inducias ſua de hoc negotio definitione, Pelagium diaconum ad epiſcopos miſit, ut eos moneret, ne ante ſententiæ ſuæ promulgationem quidquam ea de re decernerent: *Antiquum & regularem cuſtodientes ordinem*, inquit, *ne ante noſtra hoc eſt, ſedis apoſtolicæ, cui per Dei gratiam præſidemus, promulgationem ſententiæ quidquam proferre tentarent, unde ſcandali rurſus, quæ ſopita fuerat, ortri poſſet occaſio.* Itaque Juſtinianus, ne prætermiſſa videretur in hoc negotio Vigilii auctoritas, conſtituturum quidem ſuppreſſit, ſed alias Vigilii priores ſententias, quæ annis ſuperioribus ab eo latæ erant αὐτοκρατικῶς, ſynodo exhibuit, ut in actis omnia

Annal. e ad an.

Collatio ſeptima

Conſtitut Vigilii

rtie

Collatione Octava, initio definiendis.

tite & solenniter gesta fuisse viderentur. Quare synodus quoque ipsa magnum decreti sui momentum in eo posuit, quod Vigilius tria capitula sæpius & scripto & sine scripto condemnasset; etsi conqueratur, quod conventui, licet illustri legatione invitatus, interesse noluerit, satiusque duxerit polliceri, se suam ipsius sententiam ad principem missurum. Cæterum an promissis steterit pontifex, omnino synodus reticuit, officio se suo satisfeciisse rata, si sententiis a Vigilio latis, & in judicio ex mandato principis exhibitis, inniteretur: præcipue cum de pontificis contrario voto solenniter & juxta cognitionum ordinem non constaret.

XIII. Cæterum id valde angebat Vigilium, quod restitutionem pacis occidentalium, quam unice expetebat, his Justiniani artibus pessum datam videret. Non solum enim numerus occidentalium episcoporum exæquatus non fuerat in synodo, secundum pacta conventa, de quibus egimus supra; sed etiam Vigilii decretum a principe retentum, in synodo promulgatum non fuerat; quod ad injoris scandali occasionem tendere, si tale quod accideret, Vigilius in constituto disertissime professus fuerat. Quare in ea rerum omnium perturbatione consensum suum præstare noluit episcoporum definitioni; ideoque a principe pulsus est in exilium una cum aliquot episcopis & clericis Synodo refragantibus, teste Anastasio. Contumeliæ enim illius apud Evagrium & cæteros scriptores Græcos altum est silentium. Nisi fortasse suspicari libeat, aliquam hujus diffidii cognitionem ad Michaelem Cerularium patriarcham Constantinopolitanum perveniisse, quæ supinæ cujusdam hallucinationis occasionem illi præbuit. Is enim circiter annum 1051. ut a se per summum scelus repudiatæ communionis Romanæ infamiam amoliretur, jam ab ipsis Vigilii temporibus, papæ nomen ex ecclesiasticis diptychis deletum fuisse scripsit, epistola data ad Petrum Antiochenum episcopum. Mos enim ille apud summas sedes invaluerat, ut papæ priore loco, deinde cæterorum patriarcharum nomina tabulis ecclesiasticis, quas diptycha vocabant, inscripta, in sacrificii ordine recitarentur, ad testandam universalis ecclesiæ communionem, a qua si quis illorum excideret, nomen ejus e diptychis expungebatur, ut, præter cætera, docent acerrimæ de nomine Joannis Chrysostomi restituendo, & Acacii expungendo contentiones. Sed Michaelis errorem statim Petrus castigavit. Ægre namque ferebat, consortium cum ecclesia Romana dissolvi; quod literis ordinationis suæ & fidei testibus ad Leonem IX. datis retinere conatus, desiderii sui compos evasit, ut patet ex Leonis responsione. Proferam autem ipsa Petri verba ex ejus epistola ad Michaelem, quæ habetur in codice manuscripto bibliothecæ regiæ, quoniam non solum quid de Vigilii negotio Petrus sentiret, sed tempus etiam docent, ex quo Græci patriarchæ nomen Romani pontificis e diptychis eraserunt; de quo deinde restituendo, ἡ ὀνόματος ἀναφορὰν dicebant, ad restaurandam ecclesiæ unitatem tantopere laboratum est, ut testantur Georgius Pachymeres, & Nicephorus Gregoras, qua de re alibi.

Anastasius in Vigilio.

Petrus Antiochenus in epist. ad Michaelem.

Περιέχεται τοῖς ἱεροῖς γράμμασι τῆς ἁγιωσύνης σε, φήμην τινὰ τοῖς ἐνηχηθῆναι ὡσὶν, ὡς τὸν πάπαν τοῖς ἱεροῖς ἀναφέρω διπτύχοις, τοῦτο αὐτὸ ποιοῦντων καὶ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν. καὶ ὡς ἐκ ἔδει τοσοῦτον ἀγνόημα ἀγνοῆσαι, καὶ μάλιστα πρὸ τῶν ἄλλων ἐμὲ, εἰδότα, ὅτι ἀπὸ τῆς ἁγίας ἕκτης οἰκουμενικῆς συνόδου, ἐπὶ τάδε τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἀναφορὰς ἐξεκόπη ὄνομα τοῦ πάπα, διὰ τὸ τὸν βασιλέα Βιγίλιον μὴ ἀπαντῆσαι κατὰ τὴν σύνοδον, μήτε μὴν ἀναθεματίσαι τὰ παρὰ τοῦ Θεοδωρήτου κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἁγίου Κυρίλλου γραφέντα· καὶ ἐκ τότε, καὶ μέχρι τοῦ νῦν, ἀποτμηθῆναι τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τὸν πάπαν. Mox: τὸ δὲ κατὰ Βιγίλιον, πόσῳ ἂν προσεπιμαρτυρεῖ ἀπροσεξίαν τῷ ἁγίῳ σε; εἰ γὰρ περὶ τῆς ῥητορικῆς μάθημα σοφιστικὸς ὁ ἀνὴρ, ὡς ἀκούομεν, ἀλλὰ νέος ὤν, ὅπου πεῖραν ἔχων ἱκανὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς. Ὁ Βιγίλιος γὰρ * περὶ πέμπτης ἐῶ, ἣ μὴν δὲ ἐπὶ τῆς ἕκτης

* σ. ἐπὶ

A συνόδου. διάστημα δὲ μεταξὺ τῆς δύο συνόδων ρκθ'. ἐστι. τὸν δὲ συνέβη πρὸς μικρὸν τῆς ἀναφορᾶς ἀποτμηθῆναι, διὰ τὸ διενεχθῆναι αὐτὸν πρὸς τὸν ἁγιώτατον πατριάρχην Μηνᾶν, καὶ καθαιρέσει τοῦτον ὑποβαλεῖν, ἕως ἂν καὶ πρὸς ἄλλης οἱ ἀρχιερεῖς εἰρηνεύσαντες κατηλλάγησαν. ἐπὶ δὲ τῆς ἕκτης ἁγίας συνόδου ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος πάπας Ἀγάθων, ἀνὴρ τίμιος καὶ τὰ θεῖα σοφός. καὶ ἀναγνῶθι τὰ περὶ τῆς ἕκτης συνόδου, ἥτις ἐπὶ ἔτει χιλιακῇ μὲν τὴν ὕψωσιν τοῦ τιμίου σταυροῦ ἀναγινώσκεσθαι. ἀρήσεις γὰρ τὸν εἰρηνικὸν Ἀγαθωναδίκλεος ὑπὸ τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου ἀναχηρυττόμενον. ἐπὶ δὲ τούτοις,

B κἀγὼ μάρτυς ἀπαράγραπτος, καὶ ἄλλοι σὺν ἐμοὶ τῆς τῶν ἐκκλησίας ἑλλογίμων πολλοὶ, ὅτι ἐπὶ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας κυρίου Ἰωάννου, ὁ πάπας τῆς Ῥώμης Ἰωάννην καὶ αὐτὸς ἀπαύων ἐν τοῖς ἱεροῖς διπτύχοις ἀνεφέρετο. καὶ ἐν Κωνσταντινουπόλει δὲ πρὸ χρόνων τεσσαράκοντα καὶ πέντε, ἄρον ἐπὶ τοῦ μακαριωτάτου πατριάρχου κυρίου Σεργίου τὸν δηλωθέντα πάπαν ἐν τῇ θείᾳ μυσταγωγίᾳ μετὰ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἀναφερόμενον. ὅπως δὲ ὕστερον ἡ αὐτοῦ ἀνεκάπη ἀναφορά. καὶ * ἦν αἰτίαν, ἀγνοῶ.

* Ie. δι ὃ

C *Sacris sanctitatis tuæ literis continetur, famam ad te perlatam, me in sacra diptycha papam retulisse, idemque præstitisse ceteros patriarchas. Quæ culpa a me, præter ceteros, abesse debuerat; quippe qui noverim, quod a temporibus sextæ synodi usque ad hanc ætatem, papæ nomen e diptychis excisum fuerit; quoniam Vigilius synodo interesse noluit, neque damnare quæ adversus rectam fidem & duodecim capita Cyrilli scripserat Theodoretus. Atque ex illo ad hoc usque, tempore, præcisum esse papam a * vestra sanctissima ecclesia.* Mox: *Quæ ad Vigilium spectant, quantam præ se ferunt religiosi chartophylacis tui ostentationem! Licet enim in rhetorica arte, ut ferunt, sit apprime versatus, attamen in hac ejus adolescentia nondum satis callet res Ecclesiasticas. Vigilii tempus refertur ad quintam, non autem ad sextam synodum. Intervallum autem duarum synodorum est centum & viginti novem annorum. Accidit autem, ut ad pauxillum temporis ab ejus recitatione abstineretur, ob dissidium ejus cum Menna sanctissimo patriarcha, quem ille suspensione mulctaverat, donec sacerdotes adinvicem in pacem redierunt. Papa autem erat sextæ synodi temporibus Agatho vir clarissimus & in rebus divinis excitatus. Lege vero quæ sextam synodum spectant, quæ quidem solet recitari die dominica post festum exaltationis venerabilis crucis. Etenim inveniet prædictum Agathonem a sancta illa synodo summis laudibus efferri. Præterea vero, ego sum testis omni exceptione major: plurimi quoque mecum e gremio ecclesiæ præstantes viri, quod sub beatissimo domino Joanne Antiocheno patriarcha, Joannes ejusdem nominis papa Romanus in sacris diptychis recitabatur. Quinetiam ante annos quadraginta quinque, cum ad urbem Constantinopolim accessissem sub beatissimo patriarcha domino Sergio, inveni prædictum papam una cum aliis patriarchis inter divina mysteria recitatum. Quomodo vero deinceps ejus recitatio præcisa fuerit? quamve ob causam, penitus ignoro.* Unde patet Sergium patriarcham, qui sedem Constantinopolitanam tenuit ab anno 997. usque ad annum 1017. communione junctum fuisse cum Joanne XIX seu mavis XVII. qui sedit ab anno 1003.

* nostra ex Gr. scribendum

D

E ad annum 1009. quemadmodum ex Petri epistola observavit quoque illustrissimus annalium conditor. Sed aliquot exinde annis effluxis, iterum discessere Græci ab ea unitate, quam Joannis illius sedulitas restauraverat. Diffidii hujus ultimi causam ignorare se, id est, justam sibi non videri, profitetur Petrus Antiochenus. Alioquin diffiteile non erat eam indicare, si quis repulsam expenderet, quam passi sunt legati ab Eustathio Constantinopolitano ad Joannem XVIII. missi, anno 1026. ut pontificis consensum ad universalis patriarchæ nomen episcopo Constantinopolitano concedendum ampliſſimis muneribus exambirent. *Quatenus ejus consensu liceret ecclesiam Constantinopolitanam in suo orbe, sicut Roma in universo, universalem dici & haberi*, ut loquitur Rodulphus Glaber.

Baron. in annal ad ann. 1009.

Glaber. l. 4. c. 1.

XIV.

XIV. Ceterum ut ad res Vigilii redeam, observandum est, synodi quintæ definitionem editam fuisse anno 553. quarto Nonas Junias, anno 27. imperii Justiniani, post consulatum Basilii anno 12. ut patet ex collatione octava; antevero sextum Idus Decembris ejusdem anni, id est, post sex menses a solutione synodi Vigilius decretalem epistolam dedit ad Eutychium, quia tria capitula condemnat; ita ut hinc perspicere liceát, brevem ejus fuisse in exilio moram. Est autem operæ pretium expendere, quænam ille verba in re adeo implicata adhibeat, quibus dignitatem suam tueri possit adversus synodum Constantinopolitanam, sine ulla principis & episcoporum offensa. Plane si verum amamus, omnino fateri necesse est, altas in mentibus hominum tunc temporis egisse radices traditam a majoribus sententiam de summa sedis apostolicæ auctoritate. Cum enim de ceteris synodis œcumenicis ea reverentia loqui soliti essent summi pontifices, ipseque adeo Vigilius in hoc decreto, scilicet ut se eas suscipere, amplecti, & devota mente venerari profiterentur; utpote quæ sedis apostolicæ suffragio & universalis ecclesiæ consensione firmatæ essent: hanc quintam synodum Vigilius ne quidem synodi nomine cohonestat: nempe illa ratione motus, quod ejus celebrationi, iis conditionibus quibus facta est, consensum non præbuisset, ut annotavimus numero X. Deinde vero, quod etsi vitium illius ex postfacto dissimulasset, a constituti sui promulgatione cessatum fuerat, ut monui. Quod vero ad rem ipsam attinet, ipse sua auctoritate, suoque decreto tria capitula damnat: quoscumque vero, qui jam illa condemnaverunt (his verbis synodum Constantinopolitanam significat) fidem a quatuor synodis prædicatam amplectentes, eos *fratres & consacerdotes esse definit*, id est, eos communioni suæ adjungit, eorumque sententiæ robur illud impertitur, quod ex consensione cum ipsius decreto trahere debent. Eamdem sententiam superioribus epistolæ verbis sic expresserat: *Quæ a nobis definiri debent, relevante domino, & investigata veritate, salubriter impleta sunt*, quasi diceret, hanc quæstionem licet ab episcopis discussam in synodo, & eorum suffragiis decisam, sedis apostolicæ decreto esse peremptorie definiendam. Unde hoc suum decretum *διατύπωσιν* appellat, ad principum exemplum.

XV. Itaque Græci, ne dubitari posset in posterum de quintæ synodi auctoritate, decretum istud Vigilii in acta retulerunt continenter post definitionem synodi: quemadmodum colligere licet, ex eo quod exscriptor antiquus ejus exempli, quod proferimus, hac epistola finem actis synodi impositum testatur. Verbum enim solenne librariis antiquis, quo finem operis designabant, nempe *τέλος*, vel *explicit*, quo utitur aliquando Hieronymus, amanuensis noster ex actis in suum excerptum sincere transcripsit. *Finis*, inquit, *octavi libri synodi Constantinopoli congregatæ*. Deinde vero lemma, seu titulus hujus epistolæ satis docet, præscripta esse in eodem codice acta synodi: *Vigilii epistola ad Eutychium καὶ πρὸς πᾶσαν τὴν προκειμένην ἁγίαν σύνοδον; Et ad præjacentem sanctam synodum*. Quare Photinus patriarcha Constantinopolitanus, licet infensissimus ecclesiæ Romanæ hostis, ab iis verbis temperare non potuit; quæ Vigilii auctoritatem in confirmanda hac synodo significant, satisque docent, post habitam synodum, pontificis decretum accessisse. Hæc sunt ejus verba: *παρῆν μὲν τῇ πόλει, οὐ παρῆν δὲ τῇ συνόδῳ· ὡς εἰ καὶ μὴ προθύμως εἰς τὴν συνδρομὴν τῆς ἱερᾶς ὁμηγύρεως κατέστη, ἀλλ' ὅμως τὴν κοινὴν τῶν πατέρων πίστιν ἐπεκύρου λιβέλλῳ. Aderat præsens in urbe, sed non intererat synodo: etsi vero non adeo prono animo esset erga sacri concilii cœtum, nihilo minus tamen communem patrum fidem libello confirmavit.* Eadem sententia refertur in vetustissimo codice manuscripto Arabico, in quo canonum collectio ad usum ecclesiæ Alexandrinæ continetur: quem penes se habet vir clarissimus Gilbertus Gaulminus libellorum supplicum magister, Arabicæ & ceterarum orientalium linguarum peritissimus. Collectionis hæc sunt verba: *Excommunicavit synodus & mortuos, quod antea non præstitum nisi in illos solos; factumque hoc patriarcha Romano sciente, qui & confirmavit, & scripto ad imperatorem dato fidem suam professus est.* Ejusdem viri diligentiæ hoc quoque testimonium debemus, quod ex codice manuscripto Arabico historiæ ecclesiasticæ Ibn Patric excerpsit & interpretatus est, & superiorem locum *Romanus patriarcha præsens synodo nec adivit, nec legatum misit, sed consensum præbuit, dictaque patrum suscepit.* Auctor iste Patric sæpius laudatur a Georgio Elmacin scriptore historiæ Saracenicæ, edito superioribus annis ab Erpennio.

Photius in libello synodi.

Collectio canonum manuscrip. Arabica.

XVI. Per istud Vigilii decretum quinta synodus velut universalis admissa est, non solum in oriente, sed etiam in occidente. Unde Pelagius I. Vigilii successor, universalis concilii nomen illi arrogat in epistola ad Narsem patricium & ducem Italiæ, agens de Liguribus, Veneticis & Istricis episcopis, qui a sedis apostolicæ communione discesserant ob illam synodum. *Si quid eos*, inquit, *de judicio universalis concilii, quod Constantinopoli per primam nuper elapsam indictionem actum est, forte movebat, ad sedem apostolicam, quemodo semper factum est, electis aliquibus de suis, qui dare & accipere rationem possent, dirigere debuerunt.* Eam synodum susceperunt quoque Pelagius II. & Gregorius M. Hic vero se illam quinti concilii nomine pariter cum ceteris quatuor venerari profitetur in epistola ad Joannem CP. ut taceam de ceteris summis pontificibus, & de sextæ synodi patribus, qui eam synodum æquali cum ceteris cultu & reverentia exceperunt. Neque est quod aliquis sibi persuadeat viris doctis ejus sæculi exosam fuisse, quod ejus mentionem nullam fecerit Cassiodorus in divinis institutionibus. Nos enim aliam hujus silentii rationem mox investigabimus, quæ ab aliis ex parte indicata est.

Peleg. I. ep. ad Narsem.

Gregorius lib. I. ep. 24.

XVII. Enimvero ne quis ambitiosum hoc Vigilii decretum existimaret, ipse rationes quæ se ad hanc sententiam impulerint, has assignat. Nempe quod offensiones & scandala quæ generis humani hostis per disputationem de tribus capitulis invexerat, jam sedata essent, paxque reddita esset ecclesiæ post illorum damnationem, & veritas affulsisset in his ambiguis controversiis. Unde colligere licet Illyricianarum & Africanarum provinciarum episcopos prioris sententiæ pœnituisse, & communicatis cum Vigilio consiliis, orientalium communionem amplexos: unde factum, ut deinceps inter schismaticos non recenseantur. In reliquo occidente Franci & Hispani communionem apostolicæ sedis retinuerunt: quemadmodum etiam Italiæ episcopi, postquam Thusci a Pelagio I. moniti statim in officium redierunt. Soli Istriæ, Venetiæ & Liguriæ episcopi, qui sub dominio Longobardorum degebant, pertinaci animo schisma foverunt usque ad Gregorii M. tempora, qui virus illud etiam apud Hibernos sanavit. Mentio pacis & scandalorum sedatorum injecta viam aperit dispensationi, quam hoc ultimo decreto renovat. Non enim abstinere possum, quin dispensationi hanc ultimam quoque definitionem Vigilii tribuam cum videam Leontium scholasticum qui hac ætate floruit, ea sola ratione quintæ synodi decretum fulcire, nempe quod latum sit *κατ' οἰκονομίαν*, ut ille ait, existimante Justiniano his capitulis damnatis, Acephalos, seu Hæsitantes unitatem ecclesiæ & synodum Chalcedonensem amplexuros. Verba Leontii hæc sunt actione VI. de sectis: *ὅτι κατ' οἰκονομίαν τινὰ τοῦτο ἐποίησεν Ἰουστινιανός. ἐπειδὴ γὰρ ἑώρα τοὺς Διακρινομένους διὰ τοῦτο ἀποστρεφομένους τὴν σύνοδον, ἐνόμισεν ὅτι ἐὰν ἀναθεματίσῃ αὐτοὺς, ποιεῖ δεχθῆναι τὴν σύνοδον. ἡγήσατο οὖν δύο τινὰς ἀναθεματίσαι, εἰ καὶ μὴ ἔδει αὐτοὺς ἀναθεματισθῆναι, ἵνα πάντων τὴν ἕνωσιν ποιήσῃ καὶ διὰ τοῦ ἀναθεματισμοῦ αὐτούς. καὶ ὅμως οὐδὲ οὕτως ἐδέξαντο οἱ Διακρινόμενοι τὴν σύνοδον. Secundum dispensationem quamdam hoc fecit Justinianus* (interpres male vertit, certo concilio) *Cum enim videret Hæsitantes propter hoc aversari synodum*, (Chalcedonensem) *existimavit, quod si anathematizaret illos*, (Theodorum & Ibam) *synodus reciperetur. Ideoque duos anathematizandos duxit*, (*quamquam eos minime anathematizatos oportuit*) *ut omnes ad unitatem redigeret. Hanc igitur ob causam illos anathemati subjecit. Verum ne sic quidem Hæsitantes synodum receperunt.*

XVIII. Ceterum Vigilius aliam quoque rationem hujus ultimi decreti assignat, nempe veritatis agnitionem, quæ sibi anxie & solicite perscrutanti veterum patrum scripta, tamdem affulserit. Pertinere autem ait ad officium probi & prudentis viri, a priore sententia discedere, postquam rei disceptatæ æquitas comperta fuerit: quod præcipue locum habere docet in controversiis ecclesiasticis, idque probat illustri beati Augustini exemplo, qui retractatis lucubrationibus suis, aliqua adjecit, aliqua vero emendavit. Iisdem vestigiis hæret Pelagius II. ut decretum Vigilii tueatur, in epistola illa prolixa ad episcopos Istriæ data, quæ a Gregorio M. chartis ecclesiasticis tunc operam dante sub Pelagio scripta est, teste Paulo diacono. Objiciebant Istriæ episcopi ad excusationem sui schismatis, in causæ principio sedem apostolicam per Vigilium papam damnationi trium capitulorum restitisse. Respondet Pelagius, Latinos homines & Græcitatis ignaros errorem tarde cognovisse; & subjungit: *Tanto eis celerius credi debuit, quanto eorum constantia, quousque verum cognoscerent, a certamine non quievit: quorum consensum certe fraternitas vestra despiceret, si ausu præcipiti priusquam verum cognoscerent, consensissent. At postquam diu ab eis laboratum est, & longo tempore ad injurias usque certatum, hinc vestra fraternitas penses, quia tot labores repente non relinquerent, nisi quæ vera sunt agnovissent.* Probat autem duobus exemplis eum esse divini consilii ordinem, ut sæpe veritatem commendet eorum opera, qui diu contra ipsam luctati sunt. Paulum contumacem adversus evangelium *fit suæ fidei prædicatorem fecit, ut cunctis quibus per illum fuerat prædicaturus, ostenderet, quia valde verum est Dei evangelium, quod & tanta duritia inclinata prædicaret.* Addit

Paulus diaconus lib. de gestis Longobard. cap 26 Pelag. II. epist. ad episc. Istriæ c. 7.

Cap. 8. ejusdem ep.

dit alterum Petri exemplum, qui reprehenſus a Paulo, quod gentes recens ad fidem converſas, ad Judaiſmi ceremonias impelleret, conſilium mutavit. Unde concludit: *Si igitur in trium capitulorum negotio aliud cum veritas quæreretur, aliud inventa veritate dictum eſt; cur mutatio ſententiæ hujus ſedi in crimine objicitur, quæ a cuncta eccleſia in ejus auctore veneratur? Non enim mutatio ſententiæ, ſed conſtantia ſenſus in culpa eſt. Quando ergo ad cognitionem recti intentio incommutabilis permanet, quid obſtat, ſi ignorantiam ſuam deſerens, verba permutet?*

XIX. Quærendum ſupereſt, cujus rei veritatem aſſecurus ſit Vigilius, quæ illum antea lateret. Id autem colligi poteſt ex illa epiſtola Pelagii II. collata cum verbis conſtituti Vigiliani. Quippe prima regula quæ in conſtituto ſigitur, hæc eſt: Nihil ex iis quæ quoquo modo diſpoſita ſunt in Concilio Chalcedonenſi, poſſe in quæſtionem deduci, ſeu retractari, cujus regulæ probatio petitur ex epiſtolis Leonis papæ ad Leonem imperatorem, & ex epiſtolis Simplicii ad Zenonem. Cap. 17. 18. E contrario Pelagius docet ſolam fidei cauſam, quæ definita eſt in concilio Chalcedonenſi, irretractabilem eſſe: certa vere omnia, quæ diſcuſſa ſunt in illa ſynodo, ad privata negotia, pertinere. Leonis teſtimonia interpretatur, & ex eo probat licentiam tribui, *ut quid illic, extra fidei cauſas, de perſonis geſtum eſt retractetur*. Cap. 19. Unde recte concludit, de Ibæ epiſtola, etſi probata fuiſſet in ſynodo Chalcedonenſi, iterum diſceptari poſſe. Secunda regula juxta conſtitutum hæc eſt, eos qui in communione & pace eccleſiæ mortui ſunt, poſt obitum non poſſe ſubjici anathemati. Quam regulam confirmat Vigilius allatis Leonis & Gelaſii teſtimoniis. Unde ſequebatur Theodorum poſt mortem damnari non poſſe. Pelagius vero docet ex Auguſtino, poſt mortem quoque eos recte damnari, qui hæreſim profeſſi ſunt, *cum culpa in fide perpetrata nec morte interveniente laxetur*. Cap. 9. Nempe ad exemplum perduellionis reorum, quorum memoria poſt mortem damnatur, & bona addicuntur fiſco, licet omnia crimina mortalitate extinguantur, ut loquitur Papinianus. Quod attinet ad Theodori dogmata, ea quidem in conſtituto, anathemate damnantur ut impia & blaſphema: ita tamen ut ibi ſignificetur, non omnino liquere, an revera Theodorus illi ſcripſerit. At vero in ultimo ſuo decreto Vigilius docet, ſibi tandem manifeſtiſſime patuiſſe, *διὰ καθαρᾶς ἀληθείας, liquida veritate*, Theodorum blaſphemiis quam plurimis libros ſuos fœdaviſſe.

XX. Ex epiſtolis Vigilii & Pelagii colligere licet unam & alteram regulam apprime utilem, omnibus diſceptationibus eccleſiaſticis valde accommodatam. Earum prima eſt. Fidei canonem mutari non poſſe, & quæſtiones dogmatum univerſalis ſynodi judicio ſemel ſopitas, iterum excitari non debere. *Regula quidem fidei*, Tertullianus de virginibus veland. c. 1. inquit Tertull. *una omnino eſt, ſola immobilis & irreformabilis*. II. In aliis cauſis extra fidem, id eſt in capitibus diſciplinæ, quæ verſantur non ſolum in facto, ſed etiam in jure, veritatem nunc latere, nunc aperiri: quæ cum ſeſe prodiderit, priores conſtitutiones immutandas, ſive a conciliis generalibus, ſive a ſummis pontificibus profectæ ſint. Quod non ſolum Vigilius profitetur in epiſtola noſtra, ſed etiam Pelagius Pelagii II. in epiſt. ad ep. Iſtriæ c. 19. II. *Specialis*, inquit, *ſynodalium conciliorum cauſa eſt fides. Quidquid ergo præter fidem agitur, Leone docente oſtenditur, quia nihil obſtat, ſi ad judicium revocetur*. Tertullianus quoque in eamdem ſententiam ait: Tertullianus de lib. *Hac lege fide manente, cetera jam diſciplinæ. & converſationis admittunt novitatem correctionis, operante ſcilicet & proficiente uſque in finem gratia Dei*. Ne quis vero excipiat a Tertulliano hæc annotata in odium Pſychicorum, quos ipſe vocat, ad aſſerendam novam paracleti ſui diſciplinam, confirmanda eſt regula a nobis poſita luculento B. Auguſtini teſtimonio. *Ipſa plenaria* (concilia) inquit, *ſæpe priora a poſterioribus emendantur, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clauſum erat, & cognoſcitur quod latebat ſine ullo typho ſacrilega ſuperbia, ſine ulla inflata cervice arrogantiæ, ſine ulla contentione livida invidiæ, cum ſancta humilitate, cum pace catholica, cum caritate Chriſtiana*. Judicia vero data in privatis negotiis a ſede apoſtolica, quin retractari poſſint, & ſi opus ſit emendari ab eadem ſede in concilio, ſive generali, ſive ſpeciali, dubitari non poteſt, ut alibi copioſe oſtendi. Auguſtin. lib 3. de bapt cap. 3.

XXI. Hic quæri non inelegante poteſt, cur hæc epiſtola deficiat in actis Latinis. Cujus rei hanc eſſe puto cauſam, quod acta Græca, ſtatim poſt damnata capitula, verſa ſunt in Latinam linguam, Vigilio tradita, ut deliberare poſſet de illorum approbatione vel rejectione. Nemini vero deinde curæ fuit, actis Latinis epiſtolam Vigilii adjicere cum ſatis videretur, ad exemplum ceterarum epiſtolarum pontificiarum, hanc regeſti Vigilii contineri: quorum tamen cum ſit facta jactura, iſtam quoque epiſtolam intercidere neceſſe fuit. Dubitari vero non debet, quin ſtatim interpretationem Latinam aggreſſus fuerit aliquis ubiuſque linguæ peritus, ad uſum Vigilii & occidentalis eccleſiæ; cum id in more poſitum fuiſſe doceant veteres interpretationes anathematiſmorum Epheſinæ ſynodi, & integræ Chalcedonenſis, atque ſextæ ſynodi. In hac vero cauſa omnino maturanda erat Latina interpretatio, ut poſſent acta Vigilio exhiberi, apud ſe deinde conſulturo, ut dixi, de trium capitulorum damnatione. Quare ſtatim atque collatio octava finem accepit, ubi trium capitulorum damnatio continetur, fine dubio acta ſynodi Latine verſa Vigilio tradita fuerunt. Sane interpretationem Latinam antiquam eſſe diſcimus, non ſolum ex actis concilii ſexti, ubi refertur, Latinum exemplar quintæ ſynodi ſervatum fuiſſe in patriarchio Conſtantinopolitano; ſed etiam ex Gregorio magno, qui exemplaria hujus ſynodi Latina ad Theodelindam Longobardorum reginam miſit. Sexta ſyn. act. XIV. Greg. lib. 3. ep. 4.

XXII. Ex eo autem quod antiqua conjicimus eſſe acta Latina quæ hodie extant, ſincera quoque illa præſtare debemus, omnemque ab eis impoſturæ & mutilationis ſuſpicionem amoliri, quam tamen viri eruditi probabiliter induxerunt, Impoſturam ſapere illis videtur epiſtola ad Joannem Antiochenum ſub Theodoreti nomine prolata in VI. collatione, quam ab Eutychiano aliquo nebulone actis intruſam putant, ut Cyrillum conviciis proſcinderet. Alienum enim eſſe ajunt a modeſtia Theodoreti, ut manibus Cyrilli defuncti ſe infeſtum exhibeat, cujus viventis concordiam & communionem una cum Joanne Antiocheno fuerat amplexus. Addunt ex chronico Nicephori patriarchæ, Joannem Antiochenum e vivis exemptum ante Cyrilli obitum, ita ut de hujus exceſſu Theodoretus Joanni gratulari non potuerit. Hoc argumento non ineleganter dici poteſt, mendum irrepſiſſe in epiſtolæ inſcriptionem, & pro *Joanne*, reſtituendum eſſe *Domnum* ſucceſſorem Joannis: præcipue cum ſtatim poſt epiſtolam recitetur fragmentum allocutionis, quam Theodoretus Antiochiæ dixit præſente Domno, in qua morti Cyrilli inſultans profitetur mortuam eſſe invidiam, obrutam contentionem, & orientem atque Ægyptum ſub uno jugo eſſe. Iniquiorem enim erga Cyrilli etiam fato functi memoriam ſemper ſe præbuit Theodoretus, quemadmodum diſcere licet ex ejus epiſtola ad Domnum Antiochenum quæ eſt Theodoretus ep. 112. cxii. inter editas, ait, *ceterarum diœceſeon epiſcopos ignorare inſitum duodecim capitibus* (Cyrilli) *venenum*. Quamvis illud quoque dici poſſe videatur, epiſtolam ad Joannem Antiochenum non accipiendam eſſe de Cyrillo: in quo lapſum eſſe oportet eum, qui juſſu quintæ ſynodi loca excerpſit ex Theodoreto, quæ in collatione ſexta recitata ſunt. De quodam potius epiſcopo Antiochenæ ſedi ſubdito Theodoretus loqui videtur, utpote de cujus tumulo ſtatuendi jus & auctoritatem Joanni Antiocheno tribuat. *Procurandum eſt*, inquit, *& oportet tuam ſanctitatem hanc ſuſcipere feſtinantiam, & jubere collegio mortuos aſportantium* (id eſt copiatis, ſeu veſpillonibus) *lapidem aliquem maximum & graviſſimum ſepulcro imponere, ne iterum huc perveniret.*

XXIII. Truncata vero & mutilata eſſe acta Latina ex eo probant eruditi, quod in eis nulla inſtituatur cognitio de cauſa Origenis, quam tamen in quinta ſynodo peractam fuiſſe conſtat. Ex antiquitate vero Latinæ interpretationis ducere oportet, cur in actis noſtris omiſſa ſit illa damnatio, quæ hoc ordine decreta eſt. Juſtinianus interim, dum Vigilius deliberat, an cedere, vel contendere malit ob tria capitula, edicto ſuo ſynodum interpellavit, ut Origenis ſectarios anathemate confoderet. Aditus fuerat princeps libello ſibi oblato, ab Eulogio, Conone, Cyriaco & Pancratio monachis, qui conquerebantur aliquos eſſe monachos Hieroſolymis, qui impios Origenis errores profiterentur. Ejus libelli exemplum literis ſuis ad ſynodum datis adjunxit: ſuum quoque ipſius edictum, quo nugas illas olim refutaverat, & a Vigilio anathema adverſus Origenem & blaſphema capitula ex operibus ejus excerpta impetrarat. Rogavit itaque ſynodum, ut non ſolum capitula illa iterum ſua auctoritate configeret, ſed eos etiam qui nunc, vel in poſterum eadem ſentirent. Damnatione Origenis ejuſque ſectatorum Didymi & Evagrii peracta, relatio ſeu ἀναφορὰ negotii mittitur ad imperatorem, ex qua verba aliquot excerpſit Evagrius. Hoc ordine, quæ ad Origenem ejuſque fautores pertinent, geſta fuiſſe patet ejuſdem Evagrii teſtimonio, qui diſerte annotavit, poſt trium capitulorum damnationem, cauſam Origeniſtarum diſcuſſam fuiſſe. Sed obiter caſtigandus eſt ejus interpres, qui recedens a ſententia auctoris, libellum oblatum ſcribit concilio a monachis: cum e contra Juſtinianus libelli (ſibi nempe oblati) exemplum tranmiſerit ad ſynodum, juxta morem in ſimili ſpecie obſervatum a Marciano in ſynodo Chalcedonenſi, & ab ipſo Juſtiniano in ſynodo ſub Menna. Ceterum cognitionem de Origene ſucceſſiſſe trium capitulorum cognitioni, ipſa ſeries actorum quintæ ſynodi aperte oſtendit. Convocata enim fuit propter negotium trium capitulorum, cujus diſcuſſio eſt ſtatim inſtituta & peracta octo collationibus, uno Edictum Juſt. ad Synodum de Origene. Evagr. lib. 4. cap. 37.

ſpi-

ſpiritu, nullo alio negotio interjecto, ita ut ne hiatus quidem aliquis inveniri poſſit, in quem cognitio de Origene conjici poſſit. Attamen illuſtriſſimus annalium conditor cenſuit prius de cauſa Origenis diſceptatum fuiſſe, quam de tribus capitulis; eo quod Cedrenus in narratione ſua eum ordinem tenuerit, ut priore loco Origenis damnationem recenſeret. Huic conjecturæ fovendæ addi poſſet illuſtre teſtimonium Sophronii patriarchæ Hieroſolymorum, qui floruit ante ſextam ſynodum. Ille namque in epiſtola ſynodica ad Sergium patriarcham Conſtantinopolitanum, relata in VI. ſynodo actione XI. profitetur ſe amplecti cum ceteris quatuor ſynodis quintam ſynodum œcumenicam, *quæ confirmat ſynodum Chalcedonenſem, & anathemati ὑπ' ἐκείνης πρὸς ἄλληλον πρωτοτύπως Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίνου. tollit vero & funditus abolet principaliter quidem inſanum Origenem & ejus deliramenta, & una cum eo Didymi & Evagrii impia dogmata.* μεθ' ἃς Μοψουεστίας ἐκτίθησι Θεόδωρον: *poſt illos vero condemnat Theodorum Mopſueſtenum*, & duo alia capitula. Sed neceſſario dicendum eſt Sophronium primo loco poſuiſſe Origenis damnationem, non quia is fuerit ordo cognitionis ſynodicæ, ut demonſtratum eſt, ſed quia gravior majoriſque momenti viſus illi fuerit hic articulus præ aliis tribus qui diſcuſſi ſunt in ſynodo. Qua ratione Conſtantinus quoque Pogonatus imperator in edicto lato pro confirmatione ſynodi, & Cyrillus Hieroſolymorum epiſcopus in excerpto manuſcripto de ſex ſynodis, Cedrenus & ceteri Græci ſcriptores eodem ordine recenſent Origenis damnationem, & ſectatorum ejus Didymi & Evagrii, quos Sophronius Ὠριγένους μυσηπάρχας vocat. Ea quoque ratione ſeptima ſynodus, omiſſis tribus capitulis, damnatum a V. ſynodo Origenem, Didymum & Evagrium memorat.

Edictum Conſtantini Pogonati act. XVIII. ſynod. VI. Cyrill. Hier. MS Cedren. Septima ſynodus act. VII.

XXIV. Enimvero in actis Latinis quintæ ſynodi, etſi obiter anathema jaciatur in Origenem in undecimo capitulo anathematiſmorum, plena cognitio, quæ illa de re inſtituta eſt, non recenſetur. Etenim deſunt literæ Juſtiniani ad ſynodum cum adjuncto libello monachorum, & ejuſdem principis edicto ad Vigilium, pro damnando Origene ejuſque ſectariis: quin etiam diſceptatio ſynodi ea de re habita, & relatio ad principem miſſa. Illuſtriſſimus Annalium ſcriptor exiſtimat acta Græca ab hæreticis Origeniſtis vitiata primum & mutilata fuiſſe, unde poſtea vitio illa infecta prodierit Latina interpretatio. Sed acta illa adeo abſunt a depravatione, ut ex eorum lectione Græci ſcriptores hauſerint quod ab iis ſolis Latini didicerunt, de Origenis, Didymi & Evagrii damnatione. Neque enim acta Latina, quæ initio delata fuerunt in occidentem, aliud omnino continebant, quam trium capitulorum damnationem, de quibus ſolis agunt uterque Pelagius I. & II. & Gregorius magnus, cum referunt decreta quintæ ſynodi. Alioqui de Origene ejuſque deliramentis non tacuiſſent, cum ex eo quinta ſynodus a ſchiſmaticis adeo pertinaciter exploſa, vehementer commendari potuiſſet. Sane beatus Gregorius in epiſtola ad Joannem CP. quando profitetur ſe quinque ſynodorum fidem amplecti, recenſens hæreſes a quatuor primis damnatas, & tria capitula a quinta ſynodo reprobata, non omiſiſſet damnationem Origenis, ſi ex actis Latinis illi ea de re conſtitiſſet. Quare Vigilius quoque de ſolis tribus capitulis, de quibus erat controverſia, decreto ſuo pronuntiavit. Ex iſta damnati Origenis in quinto concilio ignoratione profectum eſt, ut non ſolum a Caſſiodoro, ſed etiam a concilio Bracarenſi ſecundo, quod habitum eſt anno 572. quatuor primis œcumenicis conciliis recenſitis, omittatur hæc quinta ſynodus. Etenim cum illis auctoribus, de repudiatis ab ea tribus capitulis tantum conſtaret, (quæ privata negotia & perſonas quaſdam fato functas reſpiciebant, non vero fidem catholicam) non erat cur ſynodum quintam ceteris quatuor annecterent, quas ad profligationem hæreſeon in iis damnatarum proferebant, non autem, hiſtorico more, conciliorum in eccleſia habitorum enumerationem inſtituebant. Hinc factum quoque, ut Gregorius M. quintæ ſynodi alioqui vindex acerrimus, profiteatur ſe quatuor ſynodos æquali cum evangeliis veneratione proſequi; nempe ob veritatem dogmatum contra hæreſes

Pelagius ep. ad epiſc. Iſtriæ. Gregorius lib. 1. ep. 20. lib. 3. ep. 3. 4. & alibi.

Caſſiod. lib. 1. c. 11. Juſt. Inſt divin. lect. Concilium Bracar. II.

ab illis aſſertam: quæ pars dignitatis quintæ ſynodo, ſaltem in actis Latinis, deficiebat, ob prætereitionem Origenianæ damnationis. Eamdem ob cauſam ab eodem Gregorio, atque a ceteris ſummis pontificibus & conciliis omittitur ſynodus Sardicenſis, quia nullam novam hæreſim confodit, ſed perſonarum præcipue judiciis ſe immiſcuit.

XXV. Nunc operæ pretium eſt in eam rationem inquirere, qua impulſus Vigilius decretum ſuum ad tria capitula coercuit. Licet enim actis quæ illi tradita fuerant, cognitio habita de Origene non contineretur: attamen tempore hujus noſtri reſcripti ad Eutychium dati, quod ſex menſibus eſt poſterius concilio, judicium de Origene in ſynodo peractum, illi notum erat. Quare videtur ad ipſius officium pertinuiſſe, ne ſententiæ illius confirmationem prætermitteret. Attamen ne iſthæc prætereitio vitio verti poſſit, obſervandum eſt ante ſedecim annos, id eſt, anno 538. ad ſuggeſtionem Pelagii diaconi & apocriſiarii Romanæ eccleſiæ, Juſtinianum oratione ſua Origenem ejuſque blaſphemas nugas (jam olim ab Anaſtaſio epiſcopo Romano, & a Theophilo Alexandrino proſcriptas,) expunxiſſe, Mennamque CP. patriarcham hortatum fuiſſe, ut illas una cum epiſcopis in urbe regia degentibus ſubjiceret anathemati. Idem judicium miſſo edicto ſuo, a Vigilio papa, & ab aliis patriarchis expetivit & impetravit. Quod teſtatur Liberatus his verbis: *Jubente eo* (Juſtiniano, qui mollius loquitur; non enim uſurpat *jubendi* verbum, ſed *hortandi* πρωτρέποντος; inquit) *dicta eſt in Origenem, & illa capitula, anathematis damnatio, quam ſubſcribentes una cum Menna archiepiſcopo apud Conſtantinopolim reperti. Deinde directa eſt Vigilio Romano epiſcopo, Zoilo Alexandrino, Euphremio Antiocheno, & Petro Hieroſolymitano. Quibus eam accipientibus & ſubſcribentibus, Origenes damnatus eſt mortuus, qui vivens olim fuerat ante damnatus.* Non ſolus vero Liberatus Vigilii auctoritatem in damnando tunc Origene interceſſiſſe probat, ſed etiam Caſſiodorus: *Hunc* inquit, (Origenem) *licet tot patrum impugnet auctoritas, præſenti tamen tempore & a Vigilio beatiſſimo papa denuo conſtat eſſe damnatum.* Damnationem autem Vigilius decraverat, annotatione ſua ad edictum principis ſubſcripta, ut obſervavit Liberatus. Quare eleganter obſervavit Evagrius, Juſtinianum iis literis quas ad quintam ſynodum miſit pro damnando Origene, adjunxiſſe *quæ ad Vigilium ea de re miſſa erant*, id eſt, edictum quod ann. 538. princeps ad Vigilium miſerat, cuique, ut diximus, ſubſcriptum erat jam a Vigilio in Origenem anathema. Verba Evagrii hæc ſunt: *συζεύξαι τῇ πρὸς Βιγίλιον περὶ τούτου ἀπεσταλμένα.* In quorſum interpretatione lapſus eſt Latinus interpres, qui ea de literis a Vigilio ſcriptis interpretatus eſt. Etſi enim revera edictum Juſtiniani obſignatum ſuiſſet Vigilii ſubſcriptione, verba tamen Evagrii nihil aliud ſignificant, quam edictum ad Vigilium miſſum. Quod edictum intelligit quoque Juſtinianus, quando petit a quinta ſynodo, ut anathemate damnet blaſphemias deſcriptas *ἐν ὑποτεταγμένῃ ἐκθέσει in ſubjecta expoſitione.* Nec inutiliter ſane, cum Mennæ CP. ejuſque ſynodi, & ceterorum patriarcharum ſubſcriptiones, in totidem edicti ſui exemplis repoſitas in ſcriniis haberet princeps; unum illud edicti exemplum ſelegit, quod ad Vigilium miſſum, & ab eo ſubſcriptum fuerat. Probe enim noverat rerum in ſynodis gerendarum primam definitionem, vel earum deinde conſenſionem, & τὸν κῦρος a pontifice Romano expectari debere. Vigilio itaque auctore, licet abſente, Origenis errores confecti ſunt in quinta ſynodo. Itaque ſummus ille pontifex decreto ſuo ultimo, quod neceſſario de tribus capitulis ferre debebat, Origenem complexus non eſt, quod partes ſuas olim in eo damnando impleſſet, ejuſque auſpiciis quinta ſynodus de Origene decreviſſet. Non erat itaque quod denuo operam ſuam in id negotium conferret, de quo pronuntiare non erat neceſſe; quemadmodum ipſe ſignificat neceſſarium fuiſſe, ut controverſiam de tribus capitulis ſua auctoritate definiret, licet epiſcoporum Conſtantinopoli degentium ſuffragiis dirempta fuiſſet.

Liber. Brev. viarii c.

Caſſiod. In ſtit. divin lect. L. 1. c. Evagrius lib. 4. c. 3

PE-

PELAGII PAPÆ II. EPISTOLA

AD ELIAM AQUILEJENSEM

Et alios Iſtriæ epiſcopos ſchiſmaticos, qui damnationi trium capitulorum non conſentiebant.

Hujus epiſtolæ meminit B. Gregorius lib. 2. epiſtol. 36. ad epiſcopos Hiberniæ, quam librum appellat. Eam ab eodem B. Gregorio, cum adhuc eſſet diaconus, ſcriptam fuiſſe nomine Pelagii papæ, teſtatur Paulus Vvarnefridus lib. 3. de geſtis Longobardorum cap. 10. al. 20.

Dilectiſſimis fratribus, Eliæ, vel univerſis epiſcopis in Iſtriæ partibus conſtitutis, Pelagius epiſcopus.

1. Cor. 13. VIrtutum mater caritas, quæ redemptoris ſui lucris ſerviens, quæ nunquam ea quæ ſua ſunt quærit, deſiderio anhelanti me impulit dudum fraternitati veſtræ plena dulcedinis ſcripta tranſmittere, quæ disjuncta diu poſſint ſuo corpori Chriſti membra ſociare. In quibus plus precibus quam monitis loquens, affectu quo valui, exhortari curavi, ut quos aptos diſcutiendæ rationi præviderit, huc dilectio veſtra dirigeret, quatenus in trium capitulorum negotio, vel quæque aperta ſunt cognoſcerent, vel quæque forſan obſcura viderentur, hæc eis collatio pacificæ intentionis aperiret: tandem dilectionis veſtræ ſcripta ſuſcepi, quæ non rationis cauſas quærerent, ſed deliberata apud vos judicii ſententia imperarent. Hoc autem quod vos audere de veſtra ſapientia video, fateor, dolens miror; & quidem per epiſtolas exempla, ut puto, oſtendi humilitatis, amoris ſpecimen præbui. Sed dum nihil apud vos reperi udmonitionis meæ verba proficere, flens gemenſque cum propheta cogor exclamare: *Curavimus Babylonem, & non eſt ſanata.* Ignem quantum valui caritatis accendi, & tantæ ſciſſionis exurere rubiginem volui: ſed impletam prophetæ ſententiam peccatis exigentibus inveni, qui ait: *Fruſtra conflavit conflator, ſcoriæ ejus non ſunt conſumptæ.* Nulla in reſcriptis flamma caritatis aſpicitur, nullam vel poſt exemplum dulcedinem redolent in cunctis ſuis ſermonibus, nihil quod ad pacem perveniat, ſonat. Penſate, quæſo, hoc (quod dicere niſi ſingultu interrumpente non valeo) longo diviſionis uſu quanto mentis frigore fraternitas veſtra torpuerit, quæ nec confricta recaleſcit. Quid igitur inter hæc faciam, niſi ut pro vobis ad lacrymas vertar? Quia enim leo rugiens circuit quærens quem devoret, ſcio & vos ſtantes extra caulas ovium. * Non demptis fructibus palmites attendo, ſed abſciſſos a radice vitis aſpicio. Et ſudantes vos operarios cerno, ſed tamen laborare extra vineam non ignoro. Ecce urgente fine, cuncta vaſtantur, ad ſolitudinem terra redigitur, atque (ut ita dixerim) procella diluvii mundum ſubruit, & veſtra fraternitas arcam fugit, Cum Jeremia dicam: *Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lacrymarum:* & A rurſum: *Deducant oculi noſtri lacrymas, & palpebræ noſtræ defluant aquis*; dicam cum illo iterum: *Plorabo & requieſcam.* Quia enim quietem concordiæ in veſtro corde non invenio, feſſæ menti lacrymas ſterno. Quæ enim mei ſpiritus requies eſſe poteſt, ſi ab occulto hoſte inflictum vulnus mederi non poteſt? Ecce in cunctis mundi partibus ſancta & univerſalis eccleſia unitatis ſuæ radiis fulget, ſed tamen adhuc umbram veſtræ diviſionis ſuſtinet. Ubique in fidei ſtatu perdurat; ſed gaudere eam de ſua ſalute prohibet vulnus, quod de veſtra abſciſſione tolerat. Neque enim ſanum caput brachiis mœrentibus gaudet: nec ſe quaſi incolume eſſe pectus lætatur, cum B ſubjectorum viſcerum doloribus tangitur; tota namque corporis compago afficitur, ſi pars ejus vel extrema laceratur. Quidquid ergo eſt quod aliam pati ſentit, in ſe harmonia caritatis attrahit, Paulo atteſtante, qui ait: *Et ſi quid patitur unum membrum, compatiuntur cetera membra.* Nos itaque ſumus, qui veſtro dolore transfigimur, nos qui veſtris ſciſſionibus ſecamur. Tanto igitur damnis veſtris feſtina debemus conſolatione ſuccurrere, quanto ea per caritatem cogimur ut noſtra ſentire. Nam etſi differre forſitan volumus, ſupernæ increpationis voce terremur, quæ ignavos paſtores increpans dicit: *Quod fractum erat, non alligaſtis, & quod abjectum non reduxiſtis, & quod perditum non quæſiſtis.* Si differre volumus, indiſcretæ inventionis increpamur, qua per prophetam dominus dicit: *Numquid reſina non eſt in Galaad, aut medicus non eſt ibi? Quare ergo non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei?* Quid enim per reſinam, quæ fomentum ignis eſt, quæ & in ornamentum domus marmora diſſipata conjungit, niſi caritas deſignatur? quæ & in amore corda ſuccendit, & ut ſanctam eccleſiam unitatis ornamento componat, diſcordes hominum mentes per pacis in ſe ſtudium ligat? Quid per Galaad, quæ acervus teſtimonii interpretatur, niſi in ſcripturæ ſacræ altitudinem * innumera ſententiarum denſitas dicit? Quid per medici vocabulum, niſi unuſquiſque prædicator? Quid per non obductam filiæ cicatricem, niſi culpa plebis ante Dei oculos nuda monſtratur? Reſina ergo in Galaad defuiſſe convincitur, ſi pro oſtendenda veritate, cum tanta adſint ſcripturæ ſacræ teſtimonia, aſſociando vos ſanctæ eccleſiæ, nequaquam digne ardoris caritas exhibetur: & velut abſente medico cicatrix non obducitur, ſi exhortatione ceſſante, tantæ ſciſſionis culpa nullo velamine ſubſequentis pacis operitur. Sed jam tempus eſt, ipſa nos ſuſceptionum veſtrarum vulnera tangere, eiſque auctore Deo medicamina patefactæ veritatis adhibere.

Ibidem.

1. Cor. 12.

Ezech. 34.

Per ea quæ piæ memoriæ Juſtiniani principis temporibus acta ſunt, fraternitas veſtra ſuſ-

Jer. 51.

Jer. 6.

1. Petr. 5.

* devorandos.

Jer. 9.

picatur, ſanctam Chalcedonenſem ſynodum fuiſſe convulſam. Sed abſit hoc a Chriſtiano opere, a Chriſtiana cogitatione. In ipſa quippe Nicæna, Conſtantinopolitana, ac prima ſynodus Epheſina firmata eſt; & quiſquis illam partem aliqua convellere nititur, illas nimirum funditus, quæ per hanc firmatæ ſunt, deſtruere conatur. Cui ſuſpicioni in ſcriptis veſtris ex ſancti prædeceſſoris noſtri Leonis epiſtolis ac encycliis teſtimonia adjungitis, ut præfatam ſanctam Chalcedonenſem ſynodum illibatam debere obſervari monſtretur. Quæ quidem, fratres cariſſimi, ex paucis epiſtolis ſumpta permixto ordine confuſoque poſuiſtis, ut dum interjecta alia epiſtola, ad alia prioris epiſtolæ verba recurritur, quaſi ex multis epiſtolis prolata viderentur. Et valde miramur, cur fraternitas veſtra de tam (ſicut diximus) paucis epiſtolis non pauca ſumpſerit; cum conſtet quod de ſanctæ Chalcedonenſis ſynodi illibata veneratione & prædeceſſorum noſtrorum aſſertio innumera, & multorum patrum conſenſus in encycliis, quaſi quædam * ſe mundo, nobis infudit. Sed quia ſemper dictandi ordo tanta ſibimet connexione ſubjungitur, ut & præcedentia ſubſequentibus ſerviant, & ſubſequentia ex præcedentibus ſuſpendantur: eorum ſenſum quæ prolata ſunt, melius pandimus, ſi infra ſupraque legentes, vel quo tendant, vel unde pendeant, demonſtremus.

* *f.* ſumendo lux mundo ſen. s.

III. A dilectione igitur veſtra primum teſtimonium ſancti prædeceſſoris noſtri Leonis ponitur, quod in ejus epiſtola ultima continetur, quo ait: De rebus apud Nicæam & apud Chalcedonem ſicut Deo placuit definitis, nullum audemus inire tractatum, tamquam dubia vel infirma ſint, quæ tanta per Spiritum ſanctum fixit auctoritas. (Cui ſecundum teſtimonium ex ea epiſtola a vobis adjungitur, quod illic paulo ſuperius habetur, quo dicitur: Quia ſicut ſancte veraciterque dixiſtis, perfectio incrementum, & adjectionem plenitudo non recipit.) Interjectis autem duobus teſtimoniis de encycliis aſſumptis, præfati prædeceſſoris noſtri Leonis item ad Leonem principem ſcripto veſtro verba replicantur quibus dicitur: Legitimas divinitus inſpiratas conſtitutiones velle movere, non eſt pacifici hominis, ſed rebellis, dicente apoſtolo: *Verbis contendere, ad nihil eſt utile, niſi ad ſubverſionem audientium.* Nam ſi humanis perſuaſionibus ſemper diſceptare ſit liberum, nunquam deeſſe poterunt qui veritati audeant reſultare. (Et ejus rurſus ad eum: Non ſinas contra dexteræ omnipotentis Dei triumphos redivivis exurgere motibus extincta certamina.) Cujus adhuc teſtimonium poſt pauca ſubdidiſti: Nihil prorſus de bene compoſitis retractetur. Ultimum vero a vobis ponitur teſtimonium, quod in priori ejus epiſtola, de qua multa jam teſtimonia prolata fuerant, continetur, primum dicitur: Quæ jam patefacta ſunt quærere, quæ perfecta ſunt retractare, & quæ ſunt definita convellere, quid aliud eſt, quam de adeptis gratiam non referre, & ad interdictæ arboris cibum improbos appetitus mortiferæ cupiditatis extendere?) Hæc ſunt, fratres dilectiſſimi, quæ beati Leonis ad Leonem principem verba poſuiſtis; quæ videlicet ab eo pro cuſtodia illibatæ fidei, non autem pro cauſis epiſcoporum ſpecialibus, quæ apud Chalcedonem geſtæ ſunt, proferuntur. Nam quia pro ſolius fidei intemerata obſervatione dixerit, penſandum eſt in eadem epiſtola quid præmiſit; ait enim, ad eumdem principem loquens: Supra curam rerum temporalium religioſæ providentiæ famulatum divinis & æternis diſpoſitionibus perſeveranter impenditis, ut ſcilicet catholica fides, quæ humanum genus ſola vivificat, ſola ſanctificat, in una confeſſione permaneat; & diſſenſiones quæ de terrenarum opinionum varietate naſcuntur, a ſoliditate illius petræ, ſupra quam civitas Dei ædificatur, abigantur. (Si igitur fidem, fratres cariſſimi, in cunctis mundi partibus uno ac ſolido ſtatu vigere non cerneretis, convulſum quidquam de ſancta Chalcedonenſi ſynodo recte diceretis. At poſtquam nihil nunc aliud niſi de perſonis agitur, nihil de ſancta Chalcedonenſis ſynodi fide quæritis, auctoritatem patrum quaſi ſequendo declinati. Namque ut iiſdem beatus Leo oſtenderet, retractari quæ perfecta ſunt non deberi; qua hæc intentione dixiſſet, illico ſubdidit: Quia ad pacem univerſalis eccleſiæ, & ad cuſtodiam catholicæ fidei cura dignamini ſolicitiore * vivere.) Quid igitur cum prohiberet definita convelli, admonitionem protinus de cuſtodia catholicæ fidei ſubjunxit, & quia non hoc de retractandis cauſis ſpecialibus, ſed de ſola fidei profeſſione dixiſſet, indicavit? Illa namque nunc in veſtra quæſtione vertuntur, quæ

In ſuprad epiſt.

* reſpicere. Ibidem.

ipſe quoque prædeceſſor noſter beatus Leo dijudicat; dum non niſi ea quæ apud Chalcedonem de fide ſunt ſtatuta, confirmat. Ipſe quippe ad Anatolium Conſtantinopolitanæ urbis epiſcopum ſcribens, dum eum de quodam novo auſu corriperet, dicit: Ut ſanctam ſynodum ad extinguendam ſolum hæreſim, & ad confirmationem fidei catholicæ ſtudio Chriſtianiſſimi principis congregatam, in occaſionem ambitus trahas. (& rurſum: Ita abuti voluit concilio ſynodali, ut fratres in fidei tantummodo negotio convocatos, & * definitionis ejus cauſa, quæ erat curanda, pertractos, ad conſentiendum ſibi aut depravando traduceret, aut terrendo compelleret.) Qui ut nihil ſe omnimodo de Chalcedonenſi ſynodo ſuſcipere, niſi de ſola fide geſtum fuerat, demonſtraret, eidem ſynodo ſcribens: ait: Ut & fraterna univerſitas, & omnium fidelium corda cognoſcant, non ſolum per fratres, qui vicem meam executi ſunt, ſed etiam per approbationem geſtorum ſynodalium propriam vobiſcum iniſſe ſententiam, in ſola videlicet fidei cauſa, quod ſæpe dicendum eſt. (Qui ergo unit cum Chalcedonenſi ſynodo in ſola fidei cauſa convocata, cuncta quæ illic ſpecialiter geſta ſunt, ſe procul dubio extraneum demonſtrat. Hinc eſt rurſum quod cum præfato Anatolio de recipiendo Attico presbytero ſcribere, dicit: Ita ut Chalcedonenſis ſynodi definitionem de fide, cui etiam dilectio tua ſubſcribendo conſenſit, quam apoſtolicæ ſedis firmavit auctoritas, profiteatur ſe per omnia ſervaturum.) Qui Chalcedonenſis ſynodi definitionem dicens, Vigilanter etiam, De fide, non adderet, niſi cauſas, quæ illic ſpecialiter motæ fuerant, reprobaſſet (ſolam nihilominus exciperet) * quæ ei ſingulariter diſplicerent. At poſtquam nihil aliud ſynodi, niſi fidei definitionem recepit: quid eſt aliud, niſi quod cetera quæ illic ſpecialiter mota ſunt, refutavit? Neque enim ſi vellet, unam

Epiſt. 78.

Ibidem.

* definitionis ejus cauſa q. e. c. pertractos.

Epiſt. 61.

Epiſt. 77.

* Deeſſe hi quidpiam videtur. *Hard.*

tan-

Epiſt. 78. ad Leo. imp.

Ibidem.

1. *Tim.* 2.

Ead. ep. 78.

tantummodo causam præfati Anatolii reprehendere vereretur, qui hanc suo judicio non approbatam, & serenissimis principibus, & auctori ejus eidem Anatolio non est veritus scriptis discurrentibus indicare. Cum vero & de illa præfato Anatolio private loquitur, & rursum ad synodum scribens, quod de sola fide gestum fuerat, se recipere confitetur; constat quod & Anatolium de speciali criminis causa redarguit, & cuncta privata negotia, quæ mota in synodo fuerant, retractari concessit.

IV. Rursum in scripto vestro testimonium ac exemplum de encycliis ponitur, quod multi episcopi simul dicunt: Neque unum iota vel apicem possumus aut commovere, aut commutare eorum quæ apud Chalcedonem decreta sunt. (Cui aliud quoque testimonium quasi ex eadem epistola subjunxistis, quod videlicet Anatolii Constantinopolitanæ urbis episcopi esse non dubium est, quo ait: De Chalcedonensi vero sancta synodo dico, quoniam ipsum quærere omnino, aut revolvere aliquid eorum quæ ab ipsa finita sunt, hominum est insidiantium tantummodo ecclesiis, & universali Christi paci.) In quo revolvi & convelli prohibeat, ipse subjungat; ait enim: Quando apostolica quidem & paterna dogmata olim nobis tradita, in eo roborata sunt atque firmata. (Si igitur insidiantium est hominum apostolica dogmata & paterna convellere, qui eadem paterna & apostolica dogmata illibata recipiunt, constat procul dubio, quia insidiantes non sunt. Ejusdem namque synodi fidem intemeratam Deo auctore retinemus, & sic privata negotia quæ illic gesta sunt, cum sancto prædecessore nostro Leone præterimus, ut definitionem fidei illic prolatam, proposita etiam morte, reservemus. In præcedenti autem testimonio multorum simul episcoporum utrum dictator, an scriptor erraverit, ignoramus: neque enim in encycliis continetur, ut ipsi in scriptis vestris posuistis. Neque enim iota unum aut apicem possumus commovere aut violare eorum quæ ab ea recte sunt & inviolabiliter definita.) At longe est aliud, non posse commoveri ea quæ decreta sunt, & non posse commoveri ea quæ recte & inculpabiliter sunt decreta. Sciebant enim viri doctissimi, ea quæ illic gesta fuerant de causis specialibus, a prædecessore nostro Leone recepta omnimodo non fuisse: & idcirco cautissime scribunt, commoveri aut violari quæ recte ab ea & inculpabiliter definita sunt, non deberi; ne si cuncta confirmare se dicerent, sententiæ sæpe fati prædecessoris nostri Leonis obviarent. Unde & illic illico subjungunt: Ita sapiamus semper, sicut sapit apostolica Romanorum sedis ecclesia.)

V. Post hæc quoque exempla ejusdem prædecessoris nostri Leonis ad Basilium episcopum testimonium posuistis, quo ait: Obsecro dilectionem tuam, ut Chalcedonensis synodi definitionibus in nullo animum relaxetis: & quæ ex divina sunt inspiratione compositæ, nulla patiamini novitate temerari (& rursum: ut autem possit hæc exhortatio ad omnium fratrum & coepiscoporum notitiam pervenire, diligenter vestræ fraternitatis cura perspiciat, quia (quod sæpe dicendum est) tota religio Christiana turbatur, si quidquam de his quæ apud Chalcedonem constituta sunt, convellatur.) Sed utrum de causis quarumdam personarum specialibus, an de sanctæ fidei definitione asserat, inquiratur ipse quid superius dicat; ait enim: Hæc scripta direxi, quibus dilectionem vestram credidi commonendam, ut sceleratis ausibus sancta constantia resistatis, ne in quoquam nostra communis fides aut trepida inveniatur, aut tepida. (Qui igitur admonitionem servandæ fidei præmisit, ubi custodiri synodum voluit, indicavit. Si autem in hujus epistolæ sermonibus ambigimus, eum ex aliis suis epistolis quo sensu hæc dixerit, requiramus. Marciano namque Augusto scripta sua pro eadem synodo dirigens, ait: Ad gloriam vestram & ad Constantinopolitanum antistitem scripta direxi, quæ evidenter ostenderent, me, quæ de fide catholica in prædicta synodo definita fuerant, approbare.) Qui si cunctas & speciales causas ejusdem synodi recepit, cur ea se approbare quæ de catholica fide in prædicta synodo definita sunt, specialiter asserit? Rursum quoque præfato principi scribens: Quia omnibus modis obediendum est * potestati vestræ & religiosissimæ voluntati, constitutionibus synodalibus, quæ mihi de confirmatione fidei catholicæ placuerunt libens adjeci sententiam meam. (Si ergo confirmationem fidei catholicæ sibi placuisse, eique sententiam adjecisse adstruit; in his, in quibus confirmatio fidei non fuit, constat quia sententiam non adjecit.

Epist. 59.

Ead. epist. * pierati.

Adhuc autem ex ejusdem beati Leonis epistola testimonium scriptis vestris inseritis, quæ ad Basilium dicit: Pie nobis & constanter * * utendum est, nedum talium disputatio admittitur, eorum quæ divinitus definita sunt, auctoritati derogetur.) & infra: Nec enim * aliquam disceptationem plene definita revocanda sunt, ne ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere, quæ manifestum est per omnia propheticis & evangelicis atque apostolicis auctoritatibus consonare. (Quæ autem vel superius definita divinitus, vel inferius plene definita asserat, ex ipsa vel ex aliis ejus epistolis vestra fraternitas pensat: in quibus nunquam specialia gesta commemorari, sed sola quæ de fide sunt prolata confirmat. Unde in his quoque verbis vigilanter * * imprimitur, & quæ plene definita dixerit * attenditur, cum dicit: Ne de his ipsis videamur ambigere, quæ manifestum est per omnia propheticis & evangelicis atque apostolicis auctoritatibus consonare.) Pensate quæso, fratres carissimi, si scripta Theodori propheticis & evangelicis atque apostolicis auctoritatibus consonant, quæ redemptorem nostrum iniquis ausibus dominum negant. Pensate si illa epistola propheticis & evangelicis atque apostolicis auctoritatibus consonare videatur, in qua & hostis ecclesiæ Nestorius defenditur, & defensor ecclesiæ Cyrillus accusatur. Pensate si illa Theodoriti scripta propheticis, evangelicis atque apostolicis auctoritatibus consonant, quæ prius contra rectam fidem edita, ipse postmodum conversus damnat. Extremum quoque sæpe fati Leonis ad Aetium presbyterum testimonium ponitis, quo ait: Ne patiatur sopitarum rerum certamen afferri, quarum retractator non nisi sacrilegus invenitur. (Quod de quibus rebus adstruat, ad eumdem Aetium scribens ipse manifestat, dicens: Nihil ab apostolicis unquam potero sentire diversum, nec a mea

VI.

* f. vivendum

* f ad aliquam.

* * f. exprimitur.

* f. ostenditur.

Non extat hæc epistola.

Neque hæc ad huc extat.

a mea ipſe deviare ſententia ; & quod ſancto Spiritu revelante confeſſus ſum, quodque mecum totius ſynodi profeſſione prædicante patefeci, aliqua varietate commutem : cum facilius mihi ſit quibuslibet & ſuppliciis ab hoc mundo auferri, quam ab ea quam generaliter credidi, profeſſione mutari .) Si ergo cuncta res quæ retractari non debet, ſola eſt profeſſio fidei ; ille retractator rerum erit ſacrilegus, qui profeſſioni ejus fuerit diverſus. Nam quod idem beatus Leo ſolam in ſynodo profeſſionem fidei ſummo ardore cuſtodiat, innumeris epiſtolis demonſtrat, ex quibus pauca breviter perſtringimus, ut in eis certior facta veſtra fraternitas colligat quam multa taceamus. Hinc eſt enim quod Marcianum Auguſtum ſcripto ſuo alloquitur, dicens: Fratri Epiſt. 59. autem meo Juliano epiſcopo noverit veſtra clementia hoc me proprie delegaſſe, ut quidquid illic ad cuſtodiam fidei pertinere probaverit, meo nomine veſtræ fiducialiter ſuggerat poteſtati. (Hinc eſt quod Pulcheriæ Auguſtæ ſcribens, ait; Quod vero piiſſimus imperator ad omnes epiſcopos qui Chalcedonenſi Epiſt. 60. ſynodo interfuerunt, voluit me ſcripta dirigere, quibus ea quæ illic de fidei regula ſunt definita firmarem, libenter implevi.) Hinc eſt quod Juliano epiſcopo ſcribens, dicit: Quod neceſſarium credidit clementiſſimus imperator, libenter implevi, ut ad omnes fratres qui Chalcedonenſi ſynodo interfuerunt, ſcripta dirigerem, quibus placuiſſe mihi quæ a ſanctis fratribus noſtris de regnia fidei confirmata ſunt, demonſtrarem. (Hinc eſt quod Pulcheriæ Epiſt. 58. Auguſtæ iterum ſcribens, ait: Circa fratrem autem meum veneratorem veſtrum Julianum epiſcopum quantum debeat credere veſtra dignatio, apoſtolicæ ſedis æſtimate judicio, cum in cauſa fidei, cui glorioſa pietas veſtra famulatur, vicem ipſi meam eatenus delegarim, ut ab ea quæ vobis debetur obſervantia non recedens, me pietati veſtræ præſentare non deſinat.) Cauſam quippe fidei memorans, nequaquam, Eatenus, diceret, niſi quidquid extra fidem ageretur, ex ſynodo excludi voluiſſet.

VII. Rurſum per epiſtolam veſtram dicitur, a ſede apoſtolica vos doctos, atque ab ſcrinio ſanctæ eccleſiæ, cui Deo auctore præſumus, confirmatos, ne huic rei quæ ſub piæ memoriæ Juſtiniano principe geſta eſt, conſentire debeatis: atque hanc opitulationem excuſationi veſtræ adjungitis dicentes, quod in cauſæ principio & ſedes apoſtolica per Vigilium papam, & omnes Latinarum provinciarum principes damnationi trium capitulorum fortiter reſtiterunt. In quibus verbis attendimus, quod res quæ provocare vos ad conſenſum debuit, a conſenſu vos ipſa divellit. Latini quippe homines & Græcitatis ignari, dum linguam neſciunt, errorem tarde cognoverunt : & tanto eis celerius credi debuit, quanto eorum conſtantia, quouſque verum cognoſcerent, a certamine non quievit ; quorum conſenſum * certe fraternitas veſtra * recte deſpiceret, ſi auſu præcipiti, priuſquam verum cognoſcerent, conſenſiſſent : at poſtquam diu ab eis laboratum eſt, & longo tempore ad injurias uſque certatum, hinc veſtra fraternitas penſet, quia tot labores repente non relinquerent, niſi quæ vera ſint agnoviſſent. Quid enim divini conſilii fuiſſe credimus, fratres, quod diu Saulum omnipotens Deus repugnatorem ſuæ fidei eſſe permiſit, & ſic eum ſuæ fidei prædicatorem fecit, niſi ut cunctis, quibus per illum fuerat prædicaturus, oſtenderet, quia valde verum eſt Dei evangelium, quod & tanta duritia inclinata prædicaret : ut dum ea anditores ejus quæ ab illo contra fideles geſta recolerent, repente eum ad fidem verſum non ſine evidenti ratione ſentirent ? Unde ipſe quoque dum prædicationem ſuam debere facile ab infidelibus recipi, domino diceret, ait : *Domine ipſi ſciunt quia ego eram concludens in carcere, & cædens per ſynagogas eos qui credebant in te.* Act. 22. Et cum Galatas, relicta evangelii regula, in Judaiſmi conſpiceret errorem declinaſſe, ſuam eis priorem contra evangelium duritiam retulit, & ab intentione perfidiæ eorum mentes retorſit, dicens: *Auditis converſationem meam aliquando in Judaiſmo, quoniam ſupra modum perſequebar eccleſiam Dei, & expugnabam illam; & proficiebam in Judaiſmo ſupra multos coætaneos meos in genere meo, abundantius æmulator exiſtens paternarum mearum traditionum. Cum autem placuit ei qui me ſegregavit de utero matris meæ, & vocavit per gratiam ſuam, ut revelaret Filium ſuum in me, ut evangelizarem illum in gentibus ; continuo non acquievi carni & ſanguini.* Ecce, fratres cariſſimi, Paulus egregius doctor, quia diu veritati reſtitit, inde ad confirmanda corda audientium in ejuſdem prædicatione veritatis adjutorium ſumpſit : oſtendens profecto, quia fidem, cui tanto prius labore reſtiterat, poſtmodum ſine magnæ rationis certitudine non tenebat.

VIII. Debet ergo perpendere veſtra dilectio, quia prædeceſſorum noſtrorum in hac cauſa conſenſus tanto poſt inanis non fuit, quanto prius duris contradictionum laboribus inſudavit. Sed his inſuper factum Petri, qui & Paulum ſuperat, veſtra fraternitas ad memoriam reducat. Diu quippe reſtitit, ne ad fidem gentes ſancta eccleſia ſine circumciſione reciperet, diu ſe a converſarum gentium communione ſubtraxit, Paulo atteſtante, qui ait: *Cum veniſſet Antiochiam, in faciem ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat. Prius enim quam venirent quidam ab Jacobo, cum gentibus edebat: cum autem veniſſent, ſubtrahebat ſe, timens eos qui ex circumciſione erant.* Et paulo poſt : *Et cum vidiſſem quod non recte ambularet ad veritatem evangelii, dixi Petro coram omnibus: Si tu cum Judæus ſis, gentiliter & non Judaice vivis, quomodo gentes cogis judaizare?* Qui tamen ab eodem Paulo poſtmodum ratione ſuſcepta, dum quoſdam conſpiceret qui gentiles ad eccleſiam venientes pondere ſervandæ circumciſionis onerarent, dicit : *Cur tentatis Deum, imponentes jugum cervicibus diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus?* Act. 15. Nunquid fratres lectiſſimi, Petro apoſtolorum principi ſibi diſſimilia docenti debuit ad hæc verba reſponderi ? Hæc quæ dicis, audire non poſſumus, quia aliud ante prædicaſti ? Si igitur in trium capitulorum negotio, aliud cum veritas quæreretur, aliud autem inventa veritate, dictum eſt : cur mutatio ſententiæ huic ſedi in crimine objicitur, quæ a cuncta eccleſia humiliter in ejus auctore veneratur ? Non enim mutatio ſententiæ, ſed inconſtantia ſenſus in culpa eſt. Quando ergo ad cognitionem recti, intentio incommutabilis permaneat ; quid obſtat,

obstat, si ignorantiam suam deserens, verba permutet? De ipso quoque auctore omnium Deo scriptura attestante cognoscimus, quia
c. mutat, dum consilium non * manet, sæpe sententiam mutat; neque enim inopinatus ei proventus accesserat, cum de eo quem ipse ungi præceperat, dicebat: *Pœnitet me Saulem unxisse*
Reg. 15. *regem in Israel.* Hoc quippe se facturum etiam tunc præscivit, cum eum quasi approbando prætulit: nec ad pœnitentiam quasi inopinatus dolor accessit; sed tamen pœnitere se insinuat, quia non mutato consilio, ea quæ dudum dixerat de illo verba permutat.

IX. In his autem testimoniis quæ ex epistolis Leonis prædecessoris nostri posuistis, præmisistis dicentes: Doctrina vestræ reverendæ sedis est per beatum Leonem, successoresque ejus, unde pauca commemorare præsumpsimus, mortuum ab hominibus damnari nullatenus oportere; (& tamen nulla ejus testimonia subdidistis, quibus hanc sententiam firmaretis. Etenim quæ a vobis subjuncta sunt, retractationem fidei fieri prohibent, non autem damnari infideles mortuos contradicunt. Sed neque hoc beatum Leonem prædecessorem nostrum quodam loco dixisse meminimus. Quis autem nesciat, quod in nullo sibi ejusdem Leonis & beati Augustini prædicatio contradicat? Ipse namque ad Bonifacium comitem scribens: ait:
pist. 90. p. coll. 3. Si vera essent quæ ab eis objecta sunt Cæciliano, & nobis possent aliquando monstrari, ipsum jam mortuum anathematizaremus. Sed tamen ecclesiam Christi, quæ non litigiosis opinionibus fingitur, sed divinis attestationibus comprobatur, propter quemlibet hominem relinquere non debemus.) Ecce mirabilis prædicator & scissionem ecclesiæ propter hominem vetat, & si qua perversa deprehendat, eum quem publice defendebat Cæcilianum, se etiam post mortem anathematizare non abnegat: quia videlicet tunc viventibus vere consulatur, cum culpa in fide perpetrata nec morte interveniente laxetur. Si vero hoc faciendum, dicere fortasse præsumimus, hoc procul dubio facimus, quod fieri vetamus. Theodorum quippe mortuum sancta synodus prima
n. 6. Ephesina damnavit. Nam cum ab ejus discipulis dictatum ab illo symbolum eadem synodo fuisset prolatum, illico illic a sanctis patribus cum auctore damnatum est. Et quidem ipsi sancti patres in eadem synodo residentes ad dominum jam recepti sunt, postquam Theodorum damnavere; & si damnari mortuum non debuisse dicimus, procul dubio mortuos accusamus, & incipimus committere, quod nitimur prohibere. Sed cur diu & quæ nostis loquimur? Ejusdem Theodori ex libris illius
Locus f cor. ipsus. dicta replicemus. * Et si Jesum dominum ac Deum nostrum, qui post mortem vivere, imo
Forte, inpiciamus, si esum. lard) quia vivere creditur, post mortem Theodorus postposita dubitatione damnavit; neque enim nostra fides patitur, ut qui tot blasphemiis redemptori nostro hostis extitit, a vobis ulterius defendatur. Ipse quippe contra Apollinarem in libro tertio loquens ait:

X. *Quomodo igitur tu, cui super omnes maxime*
up. coll. 4. *decet mentium regimen, illum qui ex virgine natus est, Deum esse, & ex Deo consubstantialem Patri existimari dicis, nisi forte sancto Spiritui illius creationem imputare non jubes? Sed quis est Deus, & ex Deo, & consubstantialis Patri? Is idem qui ex virgine natus erat, (o miran-*

dum!) & qui per Spiritum sanctum secundum divinas scripturas plasmatus est, & confectionem in muliebri accepit ventre? Inerat forsitan, quia mox quam plasmatus est, & ut templum Dei esset accepit; non tamen existimandum nobis est Deum de virgine natum esse. Et post pauca: *Nec secundum tuam vocem pronuntiandum est, omnino ex virgine natum Deum esse, & ex Deo, consubstantialem patri.* Et post pauca: *Si igitur cum carne eum natum esse dicunt, quod autem natum est, Deus & ex Deo, & consubstantialis Patri est, necesse est & hoc carnem dicere, quod si non hoc caro est, quoniam nec Deus, nec ex Deo, nec consubstantialis Patri, sed ex semine David, & consubstantialis ei cujus semen est; non id quod natum est ex virgine, Deus, & ex Deo, & consubstantialis Patri.*

Et post pauca: *Non Deus Verbum ex Maria natus est: natus autem est ex Maria, qui ex semine est David: non Deus Verbum ex muliere natus est.* Et iterum: *Quod dictum est enim* Matth. 4. Ducebatur a Spiritu, *aperte hoc significat, quod ab eo regebatur, ab eo ad * voluntatem propositorum confortabatur; ab eo ad hæc quæ oportebat ducebatur, ab eo quod decebat docebatur, ab eo cogitationibus roborabatur, ut ad tantum certamen sufficeret, sicut & beatus Paulus dicit:* Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, hi sunt filii Dei. * virtutem

Idem cujus supra: *Dicant igitur nobis omnium* Rom. 8. *sapientissimi, si pro sensu domino Jesu Christo qui est secundum carnem, divinitas facta esset, sicut dicunt; quid sancti Spiritus cooperatione ad hæc Christus indigebat? Nec enim unigeniti divinitas Spiritu indigebat ad justificationem, Spiritu indigebat ad vincendum diabolum, Spiritu indigebat ad operanda miracula; Spiritu indigebat, ut doceretur ea quæ decebat peragere; Spiritu indigebat ut immaculatus appareret.*

Et post pauca: *Ac si dicat Jesus: Ego quidem, quem videtis, nihil quidem facere possum secundum meam naturam, cum homo sim, operor autem, quia* in me manens pater omnia facit. *Quoniam enim &* ego in patre, & pater Joan. 14. in me, *Deus autem Verbum unigenitus Dei in me est, certum est quod & Pater cum ipso in me manet, & opera facit. Et non est mirandum de Christo hæc existimari, cum evidenter ipse de ceteris hominibus dicat:* Qui diligit me, Ibidem. meum verbum observet: & pater diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud ipsum faciemus. Et iterum: *Sciebat subtiliter, ut notam quidem faceret gentibus pietatem, pateretur autem laborantium infirmitates, & sic ad effectum suam voluntatem educeret: & justificabatur inde, & immaculatus ostendebatur, sive reparatione *, sive custodia meliorum, sive etiam paulatim ad meliora profectibus.* * pejorum.

Et post pauca ejusdem Theodori ex commento secundum Joannem: *Dicit ad Thomam:* Joan. 20. *Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & porrige manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus, sed fidelis. Quoniam, dicit, non credis, & tactum solum sufficere tibi ad credendum putas, (hæc enim dicens non me latuisti) tange manu, & cape experimentum, & disce credere, & non diffidere. Thomas quidem cum sic credidisset,* dominus meus & Deus meus, *dicit, non ipsum dominum & Deum dicens (non enim resurrectionis scientia docebat & Deum esse eum qui surrexit) sed quasi pro miraculo facto Deum collaudat.* Ejusdem

Theo-

Theodori ex commento quod est in Actus apost. libro primo: *Ille autem dixit, oportere pœnitentiam agentes eos pro crucis in iniquitate, & agnoscentes salvatorem & dominum, & omnium auctorem bonorum Jesum Christum, quoniam per ista pervenit & assumptus est divina natura, in* * *Spiritu quidem fidem suscipere, & ejus discipulos fieri ante omnia ad baptisma accedentes, quod & ipse tradidit nobis,* * *reformationem quidem habens inspirationis futurorum, in nomine autem celebrandum Patris & Filii & sancti Spiritus. Hoc enim quod est:* Et baptizetur unusquisque in nomine Jesu Christi, *non hoc dicit, ut vocationem quæ in nomine Patris & Filii & sancti Spiritus est, relinquentes, Jesum Christum in baptismate vocet: sed quale est hoc, quod in Moyse baptizati sunt in nube & in mari, ut diceret quia sub nube & in mari Ægyptiorum separati sunt, liberati eorum servitute, ut Moysis leges attenderent; tale est, & baptizetur unusquisque in nomine Jesu Christi: ut cum ad ipsum accessissent tanquam salvatorem, & omnium bonorum auctorem, & doctorem veritatis, ab ipso utpote auctore bonorum & doctore veritatis, vocarentur, sicut omnibus hominibus quamcumque sectam sequentibus consuetudo est ab ipso dogmatis inventore vocari, ut Platonici, & Epicurei, & Manichæi, & Marcionistæ, &* * *quidem tales dicuntur. Eodem enim modo & nos nominari Christianos judicaverunt apostoli.*

Ejusdem Theodori in libris de incarnatione: *Plus inquietabatur dominus, & certamen majus habebat ad animæ passiones, quam corporis; & meliori animo libidines vincebat, mediante deitate ad perfectionem. Unde & dominus ad hæc maxime instituere videtur certamen:*

Item ejusdem in libro contra Synusiastas, vel Apollinaristas: *Sed si caro erat*, inquit, *crucifixa, quomodo sol radios avertit, & tenebræ occupaverunt terram omnem, & terræ motus, & petræ scissæ sunt, & mortui surrexerunt? Quid igitur dicant & de tenebris in Ægypto factis temporibus Moysis non per tres horas, sed per tres dies? Quid autem propter alia per Moysem facta miracula, & quæ per Jesum Nave, qui solem stare fecit, qui sol temporibus Ezechiæ regis & contra naturam retroversus est: & de Elisæi reliquiis, quæ mortuum suscitaverunt?* Ejusdem ex libro octavo de incarnatione: *Manifestum autem est quod unitas convenit: per eam enim collectæ naturæ, unam personam secundum unitatem effecerunt. Sicut enim de viro & muliere dicitur*, quod jam non sunt duo, sed una caro; *dicamus & nos rationabiliter secundum unitatis rationem, quod non sunt duæ personæ, sed una, scilicet naturis discretis.*

Et post pauca: *Quomodo igitur homo & Deus unum per unitatem esse potest? qui vivificat, & qui vivificatur; qui salvificat, & qui salvificatur; qui ante sæcula est, & qui ex Maria apparuit?* Ejusdem ex interpretatione symboli trecentorum decem & octo patrum: *Sed Christum quidem secundum assumptam servi formam, eum autem qui eam assumpsit, super omnia nominans Deum; intulit tamen hoc secundum conjunctionem, ut per significationem nominum, naturarum manifestam divisionem faciat. Nemo igitur, neque eum qui secundum carnem ex Judæis est, dicat* * *Deum: nec iterum Deum qui est super omnia, secundum carnem ex Judæis.*

Item ex commento epistolæ ad Hebræos: *Jesum enim dicit a Nazareth*, quem unxit Deus Spiritu sancto & virtute: *qui autem de Spiritu unctus est, omnimodo aliquid inde assumpsit. Quis autem furens dicat, de Spiritu aliquid assumpsisse divinam naturam?* Et iterum: *Certus quidem & ipse, Filium Dei se non secundum divinitatis dicens nativitatem, sed secundum quod domesticus Dei erat: per quod filii Dei, per* * *voluntatem domestici Deo constituti homines, interim vocabantur.*

Hæc de innumeris pauca prætulimus, ut quasi per foramen angustum, quam nimium barathrum intus lateret, monstraremus. Ecce quales plus quam decem millia librorum Theodorus scripsisse perhibetur. Pensate quæso, si non tanto acriora tormenta promeruit, quanto pluriora conscripsit. Sed hæc illius dicta quæ prolata sunt, utrum ejus sint, fortasse dubitatur. Patrum, si placet, scripta proferamus: ita apud vos libros ejus; quos de perfidia illius testes deduximus, deductis insuper testibus affirmemus. Armeniæ quippe episcopi Proclo Constantinopolitanæ urbis episcopo libellos contra Theodorum porrigentes, dicunt: Fuit autem aliquis * pestis homo, magis autem fera, hominis habens formam diabolicam, mentito nomine Theodorus, qui schema & nomen episcopi habuit, in angulo & ignobili loco orbis terrarum latitans, in Mopsuesteno Ciliciæ secundæ vili oppido, vere quidem & principaliter a Paulo Samosateno descendens, licet Photino & ceteris hæresiarchis in libro de incarnatione domini nostri Jesu Christi, in toto suo proposito ipsis verbis inveniatur usus, & si quid pejus. Iste per machinationem & audaciam & errorem diaboli volebat omnes homines acuta sua sicut colubri lingua, & veneno quod sub lingua aspidis est, deperire. Et interim quidem retinebatur suo latibulo, timens potestatem eorum qui a magno Deo & salvatore nostro Jesu Christo potestatem acceperunt calcare super colubros & scorpios, & omnes virtutes inimici: dico autem sanctos apostolos, & qui consequenter ab his susceperunt, martyres & confessores & episcopos & ceteros sanctos. Invento autem, nescio quomodo, tempore, cœpit repere & extra fines suos, fiduciam gerens & in parochiam ad eum non pertinentem, tamquam eruditus sermocinator, & in Antiochia Syriæ in ecclesia alloquens, sic dixit: *Homo Jesus, quid est enim homo quod memor es ejus? Apostolus autem, de Jesu dictum fuisse hoc, dixit.* Eum enim qui paulo minus ab angelis minoratus est, vidimus, *inquit*, Jesum. *Quid ergo? Homo Jesus similiter omnibus hominibus, nullam habens differentiam ad homines ejusdem generis, præter ea quæ gratia ei dedit.* Quibus Proclus Constantinopolitanæ urbis episcopus rescribens: ait: Fugiamus turbulentos & cœnosos fallaciæ rivos, * septa Dei impugnantes: dico Arii furorem dividentem individuam Trinitatem, Eunomii audaciam circumcludentem scientia incomprehensibilem naturam, Macedonii rabiem separantem a deitate inseparabiliter procedentem Spiritum, & novam istam blasphemiam quæ Judaismi multo amplius superat blasphemiam, introducentes, nam illi quidem * cum filium negant, fraudant ramo radicem; isti vero eum qui est negantes, alterum introducunt, detrahentes sinceram naturam. (Rursus de hujus errore Joannes quoque Antiochenæ ecclesiæ antistes ait: Multo autem tempore per-

* *ipsum*

* *præformationem q. h. sperationis. Act. 2.*

1. *Cor. 10.*

* *si quidem*

Matt 27.

Exod. 10.

Josue 10. 4. Reg. 20. 4. Reg. 13.

Genes. 2. & Matth. 19.

* *al. Dominum; nec no iterum Dominum. Act. 10.*

XI.

* *pestifer Sup. coll.*

Luc. 10.

Psal. 8. Hebr. 2.

Supra Coll. V. Conc. V.

* *sectas Deum.*

* *Eum qui est filius de negant, fraudantes ramo radicem, Isti vero ei qui est alterum Habetur in libello clericorum Armeni ad Proclum CP. supra citat. 5.*

re perſeverans Theodorus, perſuaſit multis & Neſtorio, quod Chriſtus filius Dei vivi, qui de ſancta virgine Maria natus eſt, non eſt qui ex Patre natus eſt Deus Verbum conſubſtantialis genitori, ſed homo pro qualitate ſuæ voluntatis ex Deo Verbo cooperationem ſuſcipiens.) Rurſus de ejus errore Cyrillus ad Lamponem presbyterum ſcribens, ait: Cum apud Æliam commorarer, vir aliquis ex his qui nobiliter militant in palatio, epiſtolam multorum verſuum & grandem obtulit mihi ſignatam, quam ſe dicebat accepiſſe ab Antiochenis orthodoxis; ſubſcriptiones autem erant in ea plurimorum clericorum & monachorum & laicorum. Accuſabant autem orientales epiſcopos, quaſi tacentes quidem Neſtorii nomen, & diſſimulantes ei adverſari, tranſeuntes autem ad Theodori codices de incarnatione factos, in quibus multo pejores * nefariæ blaſphemiæ poſitæ ſunt: pater enim fuit Neſtorii perfidi, qui & illius mala locutus, impius & in his factus eſt. (Rurſum de errore illius idem Cyrillus Alexandrinæ urbis epiſcopus ad Acacium Melitenæ urbis epiſcopum ſcribens, ait: Non oportebat latere ſanctitatem veſtram, aut forſitan cognovit, quod omnes orientales religioſiſſimi epiſcopi in Antiochia convenerunt, cum tranſmiſiſſet eis tomum dominus meus ſanctiſſimus Proclus bonorum plenum intellectuum & rectorum dogmatum. Erat enim ei ratio multa & longa de diſpenſatione domini noſtri Jeſu Chriſti. Suppoſuit vero capitula quædam collecta e Theodori codicibus, quæ conſonantem Neſtorii perfidiis intellectum habent, & adhortatus eſt eos etiam illa anathematizare.

* Neſtorii blaſphemiis

XII. Rabbula.

Rurſus de errore illius * Edeſſenæ eccleſiæ antiſtes ad beatum Cyrillum ſcribens, ait: Jam vero quidam unitatem ſecundum ſubſiſtentiam omnibus modis abdicant. Morbus enim aliquis ſublatens inveteravit orienti, immedicabilis modo vulneris depaſcens eccleſiæ corpus, apud aliquos quaſi ſtudioſos, & ſupercilia extollentes eruditione, latenter honoratus. Epiſcopus enim quidam provinciæ Ciliciæ Theodorus, vir veriſimilis dicendi, & potens ſuadere, alia quidem ſupra tribunali * de eccleſiæ ſtatu dicebat ad populi placentiam, alios autem laqueos * in ſcriptis ponebat, qui in principiis quorumdam ejus codicum anathemate circumcludebat inſpicientem non manifeſtare aliis ſcripta. Iſte primus expoſuit, non eſſe vere Dei genitricem ſanctam virginem, tamquam Deo Verbo non ſuſcipientem ſecundum nos nativitatem. (Et poſt pauca: Nec enim dicunt, ſecundum ſubſtantiam, vel ſecundum ſubſiſtentiam unitum eſſe Deo Verbo hominem, ſed bona voluntate quadam, tamquam divina natura non ſuſcipiente alterum modum unitatis propter non circumſcriptibilem. Iſte dixit dominum noſtrum Jeſum Chriſtum non oportere adorari ſicut dominum, ſed relatione Dei honorari ſicut imaginem quamdam: magis autem manifeſtius ſecundum eos dicere, ſicut, inſtar aliquid relatione aſſidentis dæmonis. Iſte & carnem domini pronuntiavit nihil omnino prodeſſe, diſſipans domini vocem, quæ eſt: *Caro nihil prodeſt*. Iſte & apoſtolos dicit non cognoviſſe Chriſtum quod Deus erat; ſed ſupra fidem quæ eſt in homine ædificatam eſſe eccleſiam.)

eccleſia ſtatu in perditionis

Joan. 6. Matth. 16.

XIII. Rurſum de errore illius Heſychius Hieroſolymorum presbyter, eccleſiaſticæ hiſtoriæ ſcriptor, ait: Ita Photinum multis ante eos ſæculis Theodorus quidam præcipue imitatus eſt, malitioſus quidem loquendi, & lingua paratiſſimus, & ipſe tamen inſtabili voluntate, qui huc & illuc inclinans ferebatur. Clericatui enim Antiocheno a prima ætate connumeratus, & bene converſari pollicitus, ad ſæculares libidines reverſus iterum delectabatur. In omnibus autem bonis imitabilis & beatus vir Joannes Conſtantinopolitanus epiſcopus ſcripſit epiſtolam, quæ uſque adhuc in codicibus legitur, & a pejore ad meliorem pœnitentiam eum transferre prævaluit: & iterum bene converſari, iterum in clericatu eſſe cœpit. Et Antiochia relicta, in Tarſum tranſmigravit, ex qua in Mopſueſtiam tranſiit, ordinatus in ea epiſcopus, nondum Deo volente manifeſtam impietatis illius prædicationem fieri. Prima autem elementa ſuæ doctrinæ ex Judaico vaniloquio incipiens, codicem in prophetiam pſalmorum conſcripſit, omnes de domino ** prædicationes abnegantem: culpatus vero & periclitatus, contraria ſibi dixit, non ex voluntate ſed compulſus omnium querimoniis: & codicem ipſum delere pollicitus, latenter conſervabat Judaicæ impietatis viaticum. (Et poſt pauca: Chriſtum enim Jeſum generis noſtri ſalvatorem & dominum (quem ſplendorem paternæ gloriæ & imaginem ſubſtantiæ Paulus vocat, ferre eum omnia dicens verbo ſuæ virtutis, qui purificationem noſtrorum fecit peccatorum, & ad dexteram paternæ majeſtatis conſedit; de quo ad Coloſſenſes ſcripſit epiſtola: *Quod in eo omnia creata ſunt, quæ ſunt in cælis & in terris, viſibilia & inviſibilia: quod per eum creata ſunt omnia*.) hunc non incarnatum Verbum, ſicut evangelicis vocibus edocti ſumus, ſed hominem per vitæ provectionem & paſſionum perfectionem conjunctum Deo Verbo, ſcripſit ſtultus in omnibus. Et hæc in myſticis ſermonibus auſus eſt.

** f. prædictiones.

Hebr. 1.

Coloſſ. 1

XIV. Contra errores ejuſdem Theodori, piæ recordationis Theodoſius & Valentinianus legem promulgantes, inquiunt: Debitam a nobis venerationem piiſſimæ doctrinæ reddemes, eos qui auſi ſunt contra Deum impie conſcribere, debitæ condemnationi ſubiicere, & nominibus dignis vocari oportere exiſtimavimus. Juſtum igitur circumdari eos confuſione ſuorum peccatorum, & in tali vocabulo permanere in æternum: quatenus nec vivi liberentur, & poſt mortem permaneant contempti. Igitur doctrina Theodori & Neſtorii impiorum & peſtiferorum viſa eſt nobis abominanda eſſe: ſimiliter autem & omnes qui ſequuntur eorum errorem, & conſentiunt eorum impietati, juſtum eſt ipſos eamdem nominationem mereri, & confuſionem indui, ut non Chriſtiani, ſed Neſtoriani nominentur: ne, dum nominantur Chriſtiani, ex ipſo inveniantur decorati vocabulo, longe conſtituti a Chriſtianorum propoſito, & alienati a recta & immaculata fide.) Et poſt pauca: Si quis præterierit præſentem noſtram ſanctionem, & Theodoro & Neſtorio aſſenſerit, & illorum ſocios imitatus fuerit, poſt gladii ultionem omnis ejus ſubſtantia fiſco addicatur. (Rurſum contra errores illius, piæ recordationis Theodoſius &

Va-

Valentinianus legem promulgantes, inquiunt : Nemo habeat, aut legat, aut ſcribat, aut proferat Neſtorium, ſeu illius libros, vel codices omnino * inutiles ; vel ipſius Neſtorii, vel alterius, & maxime Neſtorii adverſus ſolos Chriſtianos conſcripta, aut Theodori : ſed unuſquiſque habens tales codices, publice illos proferat, & in conſpectu omnium igni tradat.)

* nocibiles

XV. Et ſi adhuc fortaſſe poſt tot prolatas patrum contra illum ſententias veſtra fraternitas dubitat, Theodoreti libros legat, in quibus dum contra Cyrillum Alexandrinæ urbis antiſtitem eum defendere nititur, verius accuſat, dicens : *Interpretationem Cyrillus accuſat octavi pſalmi, & arguit hæc verba divini Theodori : Conſideremus igitur, quis eſt homo, de quo ſtupeſcit & miratur quod unigenitus dignatus eſt ejus memoriam & viſitationem facere. Sed quod quidem non dictum eſt de omni homine, in ſuperioribus demonſtratum eſt ; quod autem * de uno quolibet, & hoc certum eſt.* Deductas itaque tot teſtibus blaſphemias has ejus eſſe quis dubitat? Et tantis blaſphemiis illius cognitis, eum damnatum jure quis neget?

Pſal. 8.

* al. *nec*

XVI. Diſcuſſo ergo primo de Theodori damnatione capitulo, nunc ad dicta epiſtolæ * Theodoreti indaganda tranſeamus, cujus tota ſeries ſi ſolerter aſpicitur, ſanctæ Chalcedonenſi ſynodo quam ſit adverſa penſatur. In geſtis namque ejuſdem ſynodi & ſcriptis Leonis Cyrillus prædicatur : in epiſtola vero illa * Theodoreti Cyrillus in Apollinaris dogma corruens reprobatur ; ſcriptum quippe in ea eſt : *Cyrillus autem libros Neſtorii volens deſtruere, lapſus eſt & inventus eſt in Apollinaris dogma cadens.* In geſtis Neſtorius ut redemptoris noſtri adverſarius jure damnatus oſtenditur : verbis vero epiſtolæ damnatus injuſte memoratur. Sic quippe in ea dicitur : *Antequam in ſynodo adveniret reverendiſſimus ac ſanctiſſimus archiepiſcopus Joannes, Neſtorium ex epiſcopatu depoſuerunt, judicio & inquiſitione non facta.* In geſtis ſynodi in Dei & domini noſtri una perſona duas naturas Cyrillus confeſſus oſtenditur : in verbis epiſtolæ unam naturam tradere dicitur, atque ab hoc ſenſu correptus vix reſipuiſſe narratur. In geſtis ſynodi anathematizatus Neſtorius etiam poſt mortem dicitur : in verbis vero epiſtolæ etiam poſt depoſitionem ſuam, pro ſolo civium ſuorum odio ad civitatem ſuam non rediſſe perhibetur. Sic quippe illic ſcriptum eſt : *Neſtorius autem quia in ſuæ erat odio civitatis, & virorum qui in ea ſunt maximorum, illuc reverti non potuit.* In geſtis ac definitionibus ſynodi unus Filius Jeſus Chriſtus dicitur : at juxta doctrinam Theodori atque Neſtorii Deus tacetur. Et in geſtis ſynodi nuſquam Theodorus veritatis doctor dicitur : in verbis vero epiſtolæ idem, cujus blaſphemias ſupra protulimus, veritatis doctor clamatur : qui nimirum ſi vera dixit, falſa erunt quæ de veritate ſynodus protulit. Quiſquis igitur qui epiſtolam quæ Ibæ dicitur, oſtendere quod ſit de ſynodo nititur ; quid aliud quam geſta ejuſdem ſynodi deſtruere conatur? Si enim ſibimetipſis diverſa ſunt, nulla procul dubio auctoritate ſubſiſtent : quia quæ ſe impugnando deſtruunt, alios ædificare non poſſunt : ſi ſibimetipſis diverſa ſunt, nulla firmitate convaleſcunt, domino atteſtante qui ait : *Regnum in ſe diviſum non ſtabit.* Sed abſit hoc, abſit ab illo venerando concilio, ut ſibimet contraria ſapiat ; & vel ſuperiora ſubſequentibus diſcordia præferat, vel inferiora præcedentibus impugnatura ſubjungat. Sancta enim fides, quæ uno illic ſpiritu accepta eſt, uno ſenſu credita, una eſt & * fide prædicata. Idcirco in cunctis mundi partibus forma noſtræ profeſſionis facta eſt, quia in precantium vocibus ſibimet ipſa diſſimilis non eſt.

Luc. 11.

* f. voce.

XVII. Sed cur tantummodo ſanctam Chalcedonenſem ſynodum convelli dicimus, ſi auctoritatem huic epiſtolæ reprobemus? Quæ nimirum ſi vera creditur, etiam tota ſanctæ Epheſinæ ſynodi fides ac reverentia diſſipatur. Hæc quippe ait, quod in ea Cyrillus præmiorum medicamine ſapientum oculos excæcavit. Quid ergo illic de veritate certum dicitur, ubi ipſa veritas ſacerdotibus vendita eſſe perhibetur? Sed quis hoc dicere, quis hoc conſentiat patienter audire? Reprobetur ergo una epiſtola mentiens, ne utraque ſancta ſynodus tantæ falſitatis crimen ſuſtineat. Veſtræ fidei fundamentum tenemus, ne poſtquam ſancta prima Epheſina ſynodus quaſi venalis arguitur, Chalcedonenſis etiam (quod abſit) culpa varietatis notetur : quæ ut in verbis ſuis quantæ ſit concordiæ clareat, neceſſe eſt ut veſtra fraternitas ubi ſit completa cognoſcat. Omnes namque novimus, quod in ſynodo nunquam canones, niſi peractis definitionibus fidei, niſi perfectis ſynodalibus geſtis habeantur, ut ſervato ordine cum prius ſynodus ad fidem corda ædificet, tunc per regulas canonum mores eccleſiæ actuſque componat. Vigilanti ergo cura reſpicite, quæ in ſexta illius actione ſanctæ fidei profeſſio conſummatur : moxque in ſeptima ad inſtitutionem jam fidelium regula canonum figitur. Ulterioribus vero actionibus nihil de cauſa fidei, ſed ſola negotia privata verſantur. Quod cum reſponſales veſtri ita eſſe ambigerent, curæ nobis fuit ex prolatis multis hoc codicibus demonſtrare. Nos tamen hac de re nunquam dubitari poſſe credidimus, quia & eadem ſeries ſic ſe inſinuat, ut credi aliter contradicat.

XVIII. Primum quidem, quia (ſicut dictum eſt) dum definita fidei regula in actione ſexta oſtenditur, ordo cauſæ indicat, ut in actione ſubjuncta canonum forma ſequeretur. Secundum vero eſt, quia & in actionis ſextæ terminum jam canonum norma prælibatur, dum illic a principe venerabilibus epiſcopis dicitur : Aliqua ſunt capitula, quæ ad honorem veſtræ reverentiæ vobis reſervavimus, juſtum exiſtimantes, hæc a vobis regulariter * per ſingula ſynodum firmari, &c. Prælibatione itaque ſextæ actionis oſtenditur, quia jure conſtitutiones canonum non niſi in ſeptima continentur. Quid enim ſupererat quod perfecta fidei profeſſione fieret, niſi ut quorumdam fidelium actiones illicitas ſancta ſynodus poſitis regulis judicaret? Quamvis ſi ſolerter aſpicimus, canonum regulas poſitas non, ſicut putatur, in ſeptima, ſed intextas ſextæ actioni invenimus. Nam cum in eiſdem conſtitutionibus ſanciendis non dies, non imperium ponitur, non qui reſiderent, deſcribuntur : procul dubio cum non conſueto exordio cœptæ ſunt, quia præcedenti actioni ſubnexæ ſunt demonſtratur. Quia vero in actione ſexta fidei cauſa perficitur, ipſa epiſcoporum

* potius ſynodum formari.

* *Leg.* omnino Ibæ, *cujus ſunt verba quæ mox afferuntur ſupra collat.* 6.

rum omnium generali ſubſcriptione declaratur. Nam qui poſt ſubſcripſerunt ſententiam, cuncta quæ de fide agenda fuerant, finita teſtati ſunt. Unde & in cauſis poſt ſpecialibus, nudis tantummodo verbis loquuntur, atque ea quæ decernentes dixerant, nulla ſuppoſita ſubſcriptione firmaverunt. * Quæ reverendiſſimi epiſcopi ita in actione ſexta omnia quæ de fide agenda fuerant, cognoſcebant; ut, ſicut illic ſcriptum eſt, clamarent: Supplicamus, dimitte nos: pie imperator, dimitte nos: (quodque non pro fide, ſed pro ſpecialibus cauſis detenti ſunt, principali illic reſponſione monſtratur, cum dicitur: Sacratiſſimus & piiſſimus dominus noſter Marcianus Auguſtus ad ſanctam ſynodum dixit: Laboraſtis multo ſpatio fatigationem perpeſſi: ſuſtinet autem tres aut quatuor dies adhuc, & præſentibus magnificentiſſimis judicibus noſtris, ſingula quæcumque vultis movere, competens adepturi * ſolatium.) Qui igitur ad ſingula quæque vellent motura retenti ſunt, * licet quia nequaquam ultra actionis ſextæ terminum pro fidei cauſa * reſtiterunt.

* *f.* Qui

* *al* auxilium.
* *f.* liquet
* remanſerunt.

Sed cur de his extenſa ratione agimus, qui tanta prædeceſſoris noſtri beati Leonis auctoritate fulcimur? Ipſe namque, ſicut multa ſuperius epiſtolarum ejus atteſtatione docuimus, geſta multiplicia cauſarum ſpecialium reprobando, auctoritatem ſynodi in ſola fidei definitione conſtrinxit. Hinc eſt enim, quod peracta ſynodo cunctas nobis ſuſpicionum nebulas tergens, aperte ad Maximum Antiochenæ ſedis antiſtitem ſcribit, dicens. Si quid ſane ab his fratribus, quos ad ſanctam ſynodum vice mea miſi, præter id quod ad cauſam fidei pertinebat, geſtum eſſe perhibetur, nullus erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantum ab apoſtolica ſede ſunt directi, ut exciſis hæreſibus, catholicæ eſſent fidei defenſores. Quidquid enim præter ſpeciales cauſas ſynodalium conciliorum ad examen epiſcopale defertur, poteſt aliquam dijudicandi habere rationem. (Sed ſolent nonnulli dicere, hæc eum pro Anatolii Conſtantinopolitanæ urbis epiſcopi præſumptione dixiſſe: qui ſi & res geſtas, & ea quæ nunc protulimus epiſtolæ verba conſiderant; ſuſpicari protinus falſa ceſſant. Namque cum prædictus Conſtantinopolitanæ urbis epiſcopus novum aliquid conaretur arripere, conſtat illic ei legatos ſedis apoſtolicæ cum ſumma auctoritatis libertate reſtitiſſe. Quod & factum in ſynodo legitur, & ejuſdem ſynodi ad præfatum prædeceſſorem noſtrum epiſtolis approbatur. A ſæpe fato autem eodem prædeceſſore noſtro ad Maximum, ſicut prædiximus, novimus ſcriptum: Si quid ſane ab his fratribus, quos ad ſanctam ſynodum vice mea miſi, præter id quod ad cauſam fidei pertinebat, geſtum eſſe perhibetur, nullius erit penitus firmitatis: quia ad hoc tantum ſunt ab apoſtolica ſede directi, ut exciſis hæreſibus, catholicæ eſſent fidei defenſores.) Si ergo de Anatolii cauſa loquens, hoc quod a vicariis ſuis actum in ſynodo fuerant, redarguit; nimirum quia contradixerant, reprehendit. Et quis hæc vel ſtultus ſentiat? dum conſtat quod hac de re beatus Leo Anatolio conquerenti, multa in vicariorum ſuorum, quia contradixerant, laude reſcribat: cujus epiſtolæ nunc idcirco verba non ponimus, ne volumen hoc immoderatius extendamus. Cum vero & ſubiicitur:

Epiſt. 62.

Act. 16.

Epiſt. 53.

Quidquid enim præter ſpeciales cauſas ſynodalium conciliorum ad examen epiſcopale defertur, poteſt aliquam dijudicandi habere rationem: (aperte nobis licentia tribuitur, ut quidquid illic extra fidei cauſas de perſonis geſtum eſt, retractetur. Specialis quippe ſynodalium conciliorum cauſa eſt fides. Quidquid ergo præter fidem agitur, Leone docente, oſtenditur, quia nihil obſtat, ſi ad judicium revocetur. Quia vero & apud eoſdem epiſcopos qui in Chalcedone reſederunt, in veneratione ſynodus nonniſi uſque ad fidei definitionem fuit, per hoc aperte oſtenditur, quod plerique Græci antiquiores codices continere ſynodum nonniſi in ſex actionibus ſubjunctis canonibus demonſtrantur, ut omnino cetera quæ privato ſtudio fuerant mota, non habeant. Unde & encyclia hæc ita eſſe teſtantur. Nam Leone Auguſto Alypius epiſcopus Cæſareæ Cappadociæ ſcribens, ait: His itaque ſic ſe habentibus, veſtræ pietati ſignifico, quia ea quidem quæ particulariter examinata ſunt, * & quæ geſta a ſanctis epiſcopis in Chalcedonenſi civitate collectis, non legi: neque enim a ſanctæ memoriæ tunc epiſcopo Thalaſſio, qui interfuit ſancto concilio, aliquid huc amplius eſt allatum ex his quæ geſta noſcuntur: ſed tantummodo definitionem expoſitam ab illo ſancto concilio, ab eo delatam inſpexi.) Atteſtante ergo Alypio epiſcopo perdocemur, quia præter cauſam fidei nihil de ſynodo in veneratione Thalaſſius tenuit qui illic & præter cauſam fidei epiſcoporum negotiis privatis interfuit. Si igitur in actione ſexta profeſſio fidei conſummatur, moxque canonum regula figitur; ſi beatus Leo negotiis, quæ illic private mota ſunt, contradicit; ſi hoc quod ultra fidem geſtum eſt, nec is qui fecit Thalaſſius tenuit: cur nos hæreticam epiſtolam retractaſſe reprehendimur, qui hac in re cunctorum nos præcedentium auctoritate roboramur? Et quamvis ab eadem epiſtola alienum ſe Ibas reſpondeat; quamvis quia approbata ſit, aut difficulter, aut nullatenus demonſtretur: licenter tamen unuſquiſque eam reprehenderet, etiamſi epiſcopi in eodem concilio reſidentes ſuis illam ſubſcriptionibus approbaſſent: quia poſtquam, beato Leone ſcribente, jus retractandi & dijudicandi conceditur, etiam ſi qua eſſe poterat eorum qui interfuerant, in privatis negotiis auctoritas, vacuatur.

In 3. part. Chalced. Conc. c. 50.

* atque

Diſcuſſo itaque ſecundo capitulo, tertium ſupereſt: quod tanto debemus in brevitate conſtringere: quanto & vos nobis hac in re non credimus reſultare. Neque enim Theodoreti omnia ſcripta damnamus, ſed ſola quæ contra duodecim Cyrilli capitula, ſola quæ contra rectam fidem aliquando ſcripſiſſe monſtratur; quæ tamen & ipſe damnaſſe cognoſcitur, qui in ſancta Chalcedonenſi ſynodo vera confeſſus invenitur. Nam quomodo poſt errorem recte ſapiat, & ea quæ prius ſcripſerat, & ea quæ in Chalcedonenſi ſynodo ab illo ſunt geſta, manifeſtant. Ipſe namque Neſtorio ſcribens, ait: *In his quæ in tuam venerationem injuſte atque inique prolata ſunt, nec ſi mihi quis utraraque manum abſciderit, potero præbere conſenſum.* Aemerio quoque Nicomediæ epiſcopo ſcribens, ait: *Damnationi venerandi & ſanctiſſimi epiſcopi Neſtorii quæ facta dicitur, non debemus præbere conſenſum.* (Ad Alexandrum quoque Hierapolitanum epiſcopum

XX.

Collat. 3. Alias, *Himerio*. Eſt epiſt. 51. ſynodici.

pum ſcribens, ait: *Et ante tuæ ſanctitati prædixi, quaſi domini mei venerabilis & ſanctiſſimi epiſcopi Neſtorii fuerit dogma damnatum, nec ego cum his qui faciunt communicabo.*) Ad Alexandrum (1) vero Syriæ Palæſtinorum præſulem ſcribens, ait: *Exiſtimo pra omnibus maxime ſatisfactum eſſe domino meo ſanctiſſimo ac venerando Joanni epiſcopo, quod nullatenus acquieſcam in damnatione domini mei ſanctiſſimi & venerandi Neſtorii epiſcopi præbere conſenſum, quæ in Tharſo & in Epheſo facta eſt.* (Qui poſtmodum tamen cum reſiſtentium certamine a ſancto Chalcedonenſi concilio admiſſus, aperte anathema in Neſtorium protulit; ſeque orthodoxum, ipſo hæretico reprobato, monſtravit. Dudum namque ſanctæ eccleſiæ diverſa ſentiens, & contra beati Cyrilli duodecim capitula ſcribens, ait: *Sanctam virginem* Θεοτόκον, *id eſt, Dei genitricem vocamus, non quod Deum peperit* * *per naturam, ſed quod hominem ediderit conjunctum Deo, quem ipſe formavit.*) Et poſt pauca: *Si naturalis conjunctio facta eſt formæ Dei & formæ ſervi, invenietur legislator neceſſitatibus legis ſerviens.* (Et rurſum: *Nomine communicationis nitentes, ut unum quidem Filium adoramus, & eum qui aſſumpſit, & eum qui aſſumptus eſt; differentiam tamen cognoſcimus naturarum.* * *Theophoron autem dicere portans vel dominum indutus hominem Chriſtum, ut a multis ſanctis patribus dictum eſt, non recuſamus.* * Et poſt alia: *Confiderate*, inquit, *apoſtolum & pontificem confeſſionis noſtræ Jeſum fidelem ei qui fecit illum, ſicut & Moyſes in omni domo ſua. Facturam autem eum quis eſſe dixerit recta ſentiens, increatum & cum patre coæternum* * *& addam, verum? ſed eum qui eſt ex ſemine David, qui liber ab omni peccato pontifex noſter fuit, & victimam ipſe ſe pro nobis obtulit Deo, habens in ſe certe Dei Verbum adunatum ſibi, inſeparabiliterque conjunctum.*) Et rurſum, ut eum quaſi oſtenderet ad divinitatem per incrementa creviſſe, in eodem opere ſubjungit, dicens: *Ait angelus virgini*: Spiritus ſanctus ſuperveniet in te, & virtus altiſſimi obumbrabit tibi; ideoque quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei. *Conſiderate hic etiam, quia cuncta humanitus dicuntur: Erit*, inquit, *magnus, non dixit, eſt: & filius Altiſſimi vocabitur, non dixit vocatur: & dabit ei dominus ſedem David patris ſui, non dixit, habet, ſed dabit ei dominus: & regnabit, non dixit, regnat: & ſuper quos? ſuper domum Jacob: non dixit, ſuper angelos & archangelos.*) Rurſum in eodem libro ſecundo ait: Jeſus autem plenus Spiritu ſancto regreſſus eſt a Jordane. *& iterum*: Regreſſus eſt Jeſus in virtute Spiritus in Galilæam: *non Dei verbum cooperatione, vel auxilio eguiſſe Spiritus ſancti arbitreris, ſed viſibile templum variis ſancti Spiritus donationibus fruebatur.* (Et poſt alia: Jeſus Chriſtus, *inquit*, heri & hodie, ipſe & in ſæcula. *Quomodo igitur, ſapientiſſimi, debemus advertere, quomodo idem ipſe heri & hodie & in ſæcula, & temporaliter & æternus, & in tempore & ſuper tempora: nam ſi æternus eſt, temporalis non eſt, & ſi in tempore eſt, ſuper tempus non eſt.* Et rurſum in domino Deo noſtro Jeſu Chriſto deitatis & humanitatis quaſi unitatem adſtruens, ait: *Naturas diſcernimus Dei verbi: naturam integram dicimus, & perſonam ſine dubitatione perfectam: nec enim ſine perſona fas eſt aſſeverare ſubſtantiam: perfectam quoque humanam naturam cum ſua perſona ſimiliter confitemur. Cum vero ad conjunctionem reſpicimus, tunc demum unam perſonam merito nuncupamus.*) Quis hæc, fratres cariſſimi, plena omni impietate non videat? A quibus tamen conſtat, quod ſe poſtmodum ipſe correxit, qui in ſancta Chalcedonenſi ſynodo Neſtorium anathematizare conſenſit. Quis non videat quanta temeritate plenum ſit. Theodoreti ſcripta ſuperbiendo defendere quæ eumdem ipſum conſtat, recta poſt profitendo, damnaſſe? Dum vero ejus & perſonam recipimus, & ea quæ dudum latuerant * pravæ ſcripturæ probamus, in nullo a ſanctæ ſynodi actione deviamus: quia ſola ejus hæretica ſcripta reſpuentes, & cum ſynodo adhuc Neſtorium inſequimur, & cum ſynodo Theodoretum profitentem recta, veneramur. Alia vero ſcripta illius non ſolum recipimus, ſed eis etiam contra adverſarios utimur. Nam cum Theodorus canticum canticorum vellet exponere, & non ad commenta, ſed potius ad deliramenta laboraret: per hunc librum Æthiopiſſæ reginæ blanditum fuiſſe, profeſſus eſt, quod Theodoretus reprehendens, nomen quidem ejuſdem Theodori ſupprimit, ſed tamen veſaniam patefecit. Ejuſdem namque libri commenta conſcribens, ait: Audio plures canticum canticorum detrahentes, & non credentes, ſpiritalem eſſe librum, fabulas autem quaſdam aniculares per veſaniam texentes componere, & præſumere, dicentes; quia ſapiens Salomon ad ſeipſum & filiam Pharaonis hunc librum conſcripſit. Quomodo ergo nulla ſcripta ejuſdem Theodoreti recipimus, qui illum etiam contra Theodorum, aſſertorem veritatis invenimus? Hæc ad ſcripta veſtra reſpondemus.

Sed opportunum valde judicamus, ut ea quæ XVI.
ſine ſcripto a reſponſalibus veſtris audivimus, breviter verba replicemus. Dixerunt enim, Theodorum a Joanne Antiochenæ urbis epiſcopo mira per epiſtolam atteſtatione laudatum: quod verum nos nullo modo credimus. Si tamen & tale aliquid fortaſſe reperitur, plus fidei primæ Epheſinæ ſynodo, plus Cyrilli libris, plus Heſychii, quam aliis quæ innoteſcere nunc uſque nequiverunt epiſtolis commodamus. Debemus tamen accedere, etiam concedentes aliquid dicere. Ita ergo ut reſponſales veſtri aſſerunt, eſſe ſentiamus. Vos ſcitis, fratres dilectiſſimi, quod res quæ dubietati ſubjacet, in partem ſemper eſt interpretanda meliorem. Quid itaque obſtat, ſi dum de ejus errore occultum adhuc & dubium fuit, ab uno patre laudatus eſt; & innoteſcente poſt perfidia, pene omnium magnorum patrum ſententiis velut immanis beſtia quaſi crebreſcentibus jaculis eſt confoſſus? An non & malos a bonis aliquando laudatos novimus, nec tamen eiſdem laudibus defenſos? Quid namque in hæreſiarchis Origene deterius, & quid in hiſtoriographis inveniri Euſebio honorabilius poteſt? Et quis noſtrum neſciat in libris ſuis quan-

* *natura*, In 3. part. concil. Epheſ. ad 3. anathem.

Ad Anath. 5. * Στορέον *id eſt, deiferum hominem dicere, ut a multis.* *Hebr.* 3. Ad Anathem. 10. * *Deum Verbum.*

Luc. 1.

Luc. 4. 41 1. *Ibid. v.* 14.

(1) Eſt epiſtola 66. Synodici Caſinenſis a Baluzio editi. At Alexander Hierapolitanus in Syria Euphratenſia epiſcopus fuit, non in Palæſtina. Error fortaſſe librarii. *Harduinus.*

In proœm.

* *f.* prava ſcripta reprobamus.

Sup. coll. 4.

quantis Origenem Eusebius præconiis attollat? Sed quia sancta ecclesia suorum fidelium corda benignius, quam verba districtius pensat: & plus in hæreticis sensum proprium, quam testatio Eusebii absolvere potuit: nec rursum Eusebium laudati Origenis culpa damnavit. An non & Gregorius Nyssæ urbis episcopus cum canticum canticorum exponit, magis Origenem laudibus præfert? An non & Hieronymus nostræ ecclesiæ presbyter, & singularis Hebræi sermonis interpres, tanto erga Originem favore intenditur, ut pene discipulus ejus esse videatur? Sed quia plus causa quam verba pensanda sunt, nec istis sua benignitas nocuit, nec illum a reatu proprio favor alienæ attestationis excusavit.

XXII. Cogor post hæc, fratres carissimi, dolens cum Paulo dicere: *Testimonium perhibeo vobis quod æmulationem Dei habetis, sed non secundum scientiam*: cujus erga unitatem sanctæ ecclesiæ dum viscera caritatis aspicio, discordes vos intolerabilius ingemisco. Pensate, quæso, quo ardore sanctæ unitatis anhelabat cum Philippensibus diceret: *Si qua consolatio in Christo, si quod solatium caritatis, si qua societatis spes, si qua viscera & miserationes, implete gaudium meum, ut idem sapientes, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes*. Qui igitur unanimitatem locuturus, tot & tales inquisitiones præmisit: quantum esset hujus virtutis meritum, non explendo, sed inquirendo monstravit. At contra quam sit malum discordiæ, loquens Corinthiis ostendit; ait enim: *Significatum est mihi de vobis, fratres mei, ab his qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos: hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit, ego sum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Christi*. Quod cum quanta animadversione loquatur, agnoscimus, si subjunctæ increpationis verba pensamus, ait enim: *Divisus est Christus? numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?* Considerate igitur, fratres mei, & dum Deo adhuc expectante, omni incerto vitæ fine permittimur, vigilanti cura perpendite, quia illam scissionem sanctæ ecclesiæ pro Theodoro facere fraternitas vestra non metuat, quam pro se vel profiteri Paulus expavit. Cur non ad memoriam pro unitate servanda beati Augustini dictum reducitur? qui dum de unico baptismate loqueretur, idcirco Cyprianum martyrem, qui de iterando baptismate scripserat, defunctum perhibuit, quia licet pravum quid senserit, nunquam tamen se a totius ecclesiæ communione suspendit. Sic igitur permanere in sanctitate * servante constat, fratres dilectissimi, quia dum vos ab ecclesiæ unitate disjungitis, omne virtutis meritum perdidistis, etiam si recte teneatis; scriptum quippe est: *Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit dominum*.

Rom. 10. Thil. 2. 1. Cor. 3. Ibidem. Augusti. lib. de unico baptis. Hic deest aliquid. Hebr. 12.

XXIII. Multa locuti sumus, quia & ad multa ratiocinando respondimus. Et cum testimonia ex patrum dictis innumera suppeterent, perpauca posuimus: videlicet cupientes ut scripta nostra in causis singulis narratio breviata succingeret, ne fortasse tædium legenti generarent. Unum tamen quod jam superius diximus, non tædet si etiam crebro replicemus: Quia fidem sanctæ Chalcedonensis synodi illibatam per omnia Deo auctore servamus, ejusque definitiones, sicut Ephesinæ primæ, Constantinopolitanæ, ac Nicænæ synodi irretractabiles nunc usque tenuimus, vel morte proposita irretractabiles custodimus. Vestra igitur dilectio communionem fidelium orthodoxorum fratrum non fugiat, ne præsentis vocis nostræ adjutorium si audire neglexerit, contra se in testimonium vertat. Nos autem ad dominum post verba recurrimus, eumque quantum possumus fletibus exoramus, ut hoc quod vobis ad sequendam concordiam a nobis dicitur, ipse in vestris mentibus manu intimæ inspirationis operetur.

B. GREGORIUS IN EPISTOLA AD Joannem episcopum CP. de quinta synodo hæc habet.

PRæterea, quia *corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*: sicut sancti evangelii quatuor libros, sic quatuor concilia suscipere & venerari me fateor: Nicænum scilicet, in quo perversum Arii dogma destruitur: Constantinopolitanum quoque, in quo Eunomii & Macedonii error convincitur: Ephesinum etiam primum, in quo Nestorii impietas judicatur: Chalcedonense vero, in quo Eutychis, Dioscorique pravitas reprobatur, tota devotione complector, integerrima approbatione custodio: quia in his velut in quadrato lapide, sanctæ fidei structura consurgit, & cujuslibet vitæ atque actionis norma consistit. Quisquis eorum soliditatem non tenet, etiam si lapis esse cernitur, tamen extra ædificium jacet. Quintum quoque concilium pariter veneror, in quo epistola quæ Ibæ dicitur, erroris plena, reprobatur: Et Theodorus personam mediatoris Dei & hominum in duabus subsistentiis separans, ad impietatis perfidiam cecidisse convincitur. Scripta quoque Theodoriti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur. Cunctas vero, quas præfata veneranda concilia personas respuunt, respuo: quas venerantur, amplector: quia dum universali sunt consensu constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere quos ligant, aut religare quos solvunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Quisquis vero prædictarum synodorum fidem tenet, pax ei sit a Deo Patre per Jesum Christum Filium ejus. Lib. 1. ep. 24. Rom. 10.

EJUSDEM EPISTOLA AD episcopos Hiberniæ, de causa trium capitulorum.

SCripta vestra summa cum gratulatione suscepi: sed erit in me uberior valde lætitia, si mihi vestra contigerit reversione gaudere. Prima itaque epistolæ vestræ frons gravem vos pati persecutionem innotuit. Quæ quidem pertecutio dum non rationabiliter sustinetur, nequaquam proficit ad salutem. Nam nulli fas est retributionem præmiorum expectare * pro culpa. Debetis enim scire, sicut beatus Cyprianus ait, quia martyrem non facit pœna, sed causa. Dum igitur ita sit, incongruum nimis est de ea vos, quam dicitis, persecutione gloriari, per quam vos constat ad æterna præmia minime provehi. Reducat ergo caritatem vestram tamdem integritas fidei ad matrem, quæ vos generavit, ecclesiam; nulla vos animorum intentio a concordiæ uni- Lib. 2. ep. 36. * per culpam.

tate dissociet, nulla persuasio repetendo vos a recto itinere defatiget. Nam in synodo, in qua de tribus capitulis actum est, aperte liquet, nihil de fide convulsum esse, vel aliquatenus immutatum, sed sicut scitis, de quibusdam illic solummodo personis est actitatum: quarum una, cujus scripta evidenter a rectitudine catholicæ fidei deviabant, non injuste damnata est. Quod autem scribitis, quia ex illo tempore inter alias provincias maxime flagellatur Italia, non hoc ad ejus debetis intorquere opprobrium, quoniam scriptum est: *Quem diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit.* Si igitur ita est ut dicitis, ex eo tempore magis dilecta est apud Deum, & modis omnibus approbata, ex quo domini sui meruit sustinere flagella. Quia vero non ita sit, quemadmodum vos in ejus insultatione affirmare conamini, rationem attendite. Postquam recordandæ memoriæ Vigilius papa in urbe regia constitutus, contra Theodoram tunc Augustam & Acephalos damnationis promulgavit sententiam: tunc Romana urbs ab hostibus addicta & captivata est. Ergo bonam causam habuerunt Acephali, & injuste damnati sunt, post quorum damnationem talia contigerunt? Absit. Hoc enim nec vestrum quempiam, nec alios qui catholicæ fidei mysteriis instituti sunt, vel dicere, vel aliquomodo confiteri convenit. His denique cognitis, ab hac quandoque jam deliberatione recedite. Ut igitur de tribus capitulis animis vestris ablata dubietate possit satisfactio abundanter infundi, librum quem ex hac re sanctæ memoriæ decessor meus Pelagius papa scripserat, vobis utile judicavi transmittere. Quem si depositio voluntariæ defensionis studio, puro vigilantique corde sæpius volueritis relegere, eum vos per omnia secuturos, & ad unitatem nostram nihilominus reversuros esse confido. Porro autem si post hujus libri lectionem in ea, qua estis, volueritis deliberatione persistere, sine dubio non rationi operam, sed obstinationi vos dare monstratis. Unde iterum habita * locutione caritatem vestram admoneo, ut quoniam Deo suffragante fidei nostræ integritas in causa trium capitulorum inviolata permansit, mentis tumore depositio, tanto citius ad matrem vestram, quæ filios suos expectat & invitat, ecclesiam redeatis, quanto vos ab ea quotidie expectari cognoscitis.

Hebr. 32.

* compassione.

Alibi quoque idem Beatus Gregorius meminit quintæ synodi, & trium capitulorum, ut libr. 3. *epistol.* 2. 3. 4. 37. *libr.* 5. *epistol.* 64. *& libr.* 7. *epistol.* 53.

VIGILII PAPÆ CONSTITUTUM

Pro Damnatione trium capitulorum, editum anno Christi DLIV.

DEFINITIO FIDEI SANCTI CHALCEDONENSIS CONCILII.

Baluzius edidit ex codice 4064. bibliothecæ Colbertinæ. *Conc. Chalced. act.* 5.

AEtius Archidiaconus Constantinopolis novæ Romæ dixit. Sancta & magna & universalis synodus quæ secundum Dei gratiam & sanctionem piissimorum Christianissimorumque Imperatorum nostrorum Valentiniani & Martiani Augustorum congregata apud Chalcedonam metropolim Bithiniæ provinciæ in martyrio sanctæ & venerabilis martyris Euphimiæ definivit subteradnexa.

„ Dominus noster & salvator Christus notitiam fidei confirmans discipulis suis ait, Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis; ne ullus a proximo suo dissonet in doctrina pietatis, sed æqualiter prædicationem veritatis ostendat. Sed quoniam non quiescit nequissimus per sua zizania insurgens sationibus pietatis inspergere, & novi aliquid contra veritatem semper inveniens, ob hoc consuete Dominus noster providens humano generi, pium hunc & fidelissimum principem ad zelum fidei suscitavit, & undique sacerdotii principes ad se convocavit, quatenus gratia Domini omnium nostrum, Christo operante, ab ovibus Christi omnem pestem quidem mendacii submoveret, germinibus autem veritatis pingues efficeret. Quod quidem & fecimus, communi decreto dogmata fugantes erroris, integram patrum renovantes fidem, trecentorum decem & octo symbolum in omnibus prædicantes, & tamquam domesticos, qui pietatis hujus compositionem receperunt, patres adscribentes qui postea apud magnam Constantinopolim convenerunt centum quinquaginta, qui & ipsi eandem fidem subsignaverunt. Definimus igitur ordinem & omnes formas fidei conservantes, nos quæque apud Ephesum olim facta est sancta synodus, cujus præsides fuerunt sanctæ memoriæ Cælestinus Romanæ urbis antistes & Cyrillus Alexandrinæ Ecclesiæ, præfulgere quidem rectæ & immaculatæ fidei expositionem trecentorum decem & octo sanctorum & beatissimorum patrum apud Nicæam sub piæ recordationis Constantino principe congregatorum, obtinere autem etiam centum quinquaginta sanctorum patrum apud Constantinopolim definita ad interemptionem quidem tunc exortarum hæreseon, confirmationem vero ejusdem catholicæ nostræ fidei.

„ Symbolum apud Nicæam trecentorum decem & octo. Credimus in unum Deum patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & invisibilium, & in unum Dominum Jesum Christum filium Dei unigenitum, qui natus est ex patre ante omnia secula, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, consubstantialem patri, per quem omnia facta sunt, qui propter nos homines & propter salutem nostram descendit & incarnatus est atque humanatus est & passus est, & resurrexit tertia die, & ascendit in cælos, venturus judi-

„ care

„ care vivos & mortuos, & in ſpiritum ſanctum. Eos autem qui dicunt, Erat aliquando quando non erat, & prius quam naſceretur non erat, & quia ex non exſtantibus factus eſt, aut ex alia ſubſiſtentia vel ſubſtantia, dicentes eſſe aut convertibilem aut mutabilem filium Dei, hos anathematizat catholica & apoſtolica Eccleſia.

„ Item etiam centum quinquaginta ſanctorum patrum qui Conſtantinopolim congregati ſunt. Credimus in unum Deum patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium & inviſibilium, & in unum Dominum Jeſum Chriſtum filium Dei unigenitum, natum ex patre ante omnia ſecula, Deum verum de Deo vero, natum, non factum, conſubſtantialem patri, per quem omnia facta ſunt, qui propter nos homines & ſalutem noſtram deſcendit & incarnatus eſt de ſpiritu ſancto & Maria virgine, & humanatus, & crucifixus eſt pro nobis ſub Pontio Pilato, & ſepultus eſt, & reſurrexit tertia die, aſcendit in cœlos, & ſedit ad dexteram patris, iterum venturus cum gloria judicare vivos & mortuos cujus regni non erit finis, & in ſpiritum ſanctum dominum & vivificantem, ex patre procedentem, cum patre & filio coadorandum & glorificandum, qui locutus eſt per ſanctos prophetas, & in unam catholicam & apoſtolicam Eccleſiam. Confitemur unum baptiſma, & remiſſionem peccatorum. Speramus reſurrectionem mortuorum, vitam futuri ſeculi. Amen.

„ Sufficeret quidem ad plenam cognitionem pietatis & confirmationem ſapiens hoc & ſalutare divinæ gratiæ ſymbolum. De patre enim & filio & ſancto ſpiritu perfectionem docet, & Domini humanationem fideliter accipientibus repræſentat. Sed quoniam hi qui veritatis reprobare prædicationem conantur per proprias hæreſes novas voces genuerunt, hi quidem myſterium quod pro nobis eſt Domini diſpenſationis corrumpere præſumentes, & Dei genitricis vocem de virgine Maria dicere renuentes, alii vero confuſionem permixtionemque introducentes, & unam eſſe naturam carnis & deitatis ſtulte confingentes, & paſſibilem unigeniti divinam naturam per confuſionem portentuoſe dicentes, ob hoc illis omnem machinationem contra fidem volens claudere „ præſens nunc ſancta & magna atque univerſalis ſynodus, prædicationem hanc ab initio inconcuſſam docens, definivit principaliter trecentorum decem & octo ſanctorum patrum fidem manere intentabilem. Et propter illos quidem qui adverſum ſanctum ſpiritum pugnant poſteriori tempore a patribus apud Conſtantinopolim CL. congregatis, de ſubſtantia ſpiritus traditam doctrinam corroborat, quam illi omnibus notam fecerunt, non quaſi quod aliquid eſſet minus in præcedentibus inferentes; ſed de ſpiritu ſancto intellectum eorum adverſus eos qui dominationem ejus reſpuere tentaverunt, ſcripturarum teſtimoniis declarantes. „ Propter illos vero qui myſterium diſpenſationis corrumpere moliuntur, & purum hominem eſſe qui ex ſancta virgine Maria natus eſt impudenter * delirantes, epiſtolas „ beati Cyrilli Alexandrinæ Eccleſiæ Præſulis „ ſynodicas ad Neſtorium & ad alios per orientem congruas exiſtentes ſuſcepit ad convincendas Neſtorii veſanias, interpretationem vero eorum qui ſalutaris ſymboli pio zelo noſſe deſiderant, quibus etiam epiſtolam magnam & ſenioris urbis præſulis beatiſſimi & ſanctiſſimi Archiepiſcopi Leonis, quæ ſcripta eſt ad ſanctæ memoriæ Archiepiſcopum Flavianum ad perimendam Eutychis malam intelligentiam, utpote & magni illius Petri confeſſioni congruentem, & communem quandam columnam nobis adverſus prava dogmata exiſtentem, ad confirmationem rectorum dogmatum utique intellectum coaptavit. His namque qui in duos filios diſpenſationis divinæ myſterium diſcerpere nituntur obſiſtit; & illos qui paſſibilem deitatem unigeniti auſi ſunt dicere, a ſacro cœtu expellit. Et his qui in duabus naturis Chriſti temperamentum aut confuſionem exquirunt reſiſtit. Et eos qui cœleſtem aut alterius alicujus eſſe ſubſtantiæ dicunt quam ex nobis adſumpſit ſervi formam, ut dementes abigit. Et qui duas quidem ante unitionem naturas Domini fabulantur, unam vero poſt unitionem confingunt, condemnat. Sequenter igitur ſanctos patres unum eundemque confiteri filium & Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum conſonantes omnes docemus, eundem perfectum in deitate, eundem perfectum in humanitate, Deum vere & hominem vere, eundem ex anima rationali & corpore, conſubſtantialem patri ſecundum deitatem, conſubſtantialem nobis eundem ſecundum humanitatem, per omnia nobis ſimilem abſque peccato, ante ſecula quidem de patre genitum ſecundum deitatem, in noviſſimis autem diebus eundem propter nos & propter ſalutem noſtram ex Maria virgine Dei genitrice ſecundum humanitatem, unum eundemque Chriſtum filium Dominum unigenitum, in duabus naturis, inconfuſe, immutabiliter, indiviſe, inſeparabiliter agnoſcendum, nuſquam ſublata differentia naturarum propter unitionem, magiſque ſalva proprietate utriuſque naturæ, & in unam perſonam atque ſubſiſtentiam concurrentem, non in duas perſonas partitum atque diviſum, ſed unum & eundem filium unigenitum Deum verbum Dominum Jeſum Chriſtum, ſicut ante prophetæ de eo & ipſe nos „ Jeſus Chriſtus erudivit, & patrum nobis ſymbolum tradidit. His igitur cum omni undique ſcrupuloſitate & diligentia a nobis diſpoſitis, definivit ſancta & univerſalis ſynodus alteram fidem nulli licere proferre vel conſcribere aut componere aut ſentire aut docere aliter. Eos autem qui auſi ſunt componere fidem alteram aut proferre aut docere aut tradere alterum ſymbolum, volentibus vel ex gentilitate ad agnitionem veritatis, vel ex Judæis, vel ex hæreſi quacunque converti, hos, ſi Epiſcopi fuerint aut Clerici, alienos eſſe Epiſcopos ab epiſcopatu & Clericos a Clero; ſi vero monachi aut laici fuerint, anathematizari.

„ Dilectiſſimo fratri Flaviano Leo. Lectis dilectionis tuæ litteris, quas miramur fuiſſe tam ſeras, & geſtorum epiſcopalium ordine recenſito, tandem quid apud vos ſcandali contra integritatem fidei exortum fuiſ-

„ ſet

„ ſet agnovimus, & quæ prius videbantur occulta nunc nobis referata patuerunt, quibus „ Eutyches, qui presbyterii nomen honorabilis videbatur, multum imprudens & nimis „ imperitus oſtenditur; ut jam de ipſo dictum ſit a propheta: *Noluit intelligere ut bene ageret, iniquitatem meditatus eſt in cubili ſuo*. Quid autem iniquius quam impia ſapere & ſapientioribus doctoribuſque non cedere? Sed in hanc inſipientiam cadunt qui cum ad cognoſcendam veritatem aliquo impediuntur obſcuro, non ad propheticas voces, non ad apoſtolicas litteras, nec ad evangelicas auctoritates, ſed ad ſemetipſos recurrunt; & ideo magiſtri erroris exiſtunt, quia veritatis diſcipuli non fuerunt. *Et cetera quæ in eadem epiſtola uſque ad finem continentur*. Data Idus Junias Aſterio & Protogene Conſulibus.

I. Poſteaquam beati Chalcedonenſis Concilii expoſitionem vel beati Leonis epiſtolam de ſancta & orthodoxa fide poſuimus, quæ una eademque eſt trium præcedentium ſynodorum, id eſt, Nicænæ, Conſtantinopolitanæ, atque Epheſinæ primæ, & Deo juvante in ea nos omni ſinceræ mentis devotione perſiſtere fraternitas veſtra & univerſalis cognoſcit Eccleſia, neceſſarium valde credimus, pro ejus ſervanda per omnia reverentia, de ſupraſcriptis trium capitulorum quæſtionibus diligenter debere nos cuncta diſcutere & cauta promulgatione ſententiæ definire. Arbitramur ergo eſſe conveniens primum, ſicut propoſuimus, quid de epiſtola quæ ab Iba ad Marim Perſam ſcripta dicitur, apertiſſima demonſtratione declarare. Dum igitur Ibas epiſcopus improbe a Samuhelo, Mara, aliiſque ſuis clericis impetitus, & pro gravi, tamquam impugnatæ ab eo ſanctæ fidei, crimine epiſtola ad Marim Perſam ei ab eiſdem accuſatoribus fuiſſet oppoſita, necnon a Photio & Euſtathio epiſcopis fuiſſet abſolutus, quibus tunc a Theodoſio piæ recordationis principe fuerat delegata cognitio; ac poſtea pro iiſdem a quibus fuerat purgatus criminibus, per nefaria illa geſta Epheſini ſecundi Concilii, abſens falſorum reſponſis teſtium quam maxime eandem ad Marim epiſtolam ejus eſſe adſerentium fuiſſet addictus, veniens ad ſanctam Chalcedonenſem ſynodum hæc pro ſua purgatione legitur adlegaſſe. De ſynodo Chalcedonenſi in actione de Iba epiſcopo habita poſt alia ita. *Ingreſſus Ibas reverentiſſimus Edeſſenæ civitatis Epiſcopus dixit. Injuſtitiam ab Eutyche & falſa figmenta perpeſſus, abſens a quadraginta manſionibus, & condemnatus, hic adveni impetrare clementiam, & adii ſacrum & immortalem verticem, & juſſit veſtra magnificentia cum ſancta hac & univerſali ſynodo quæ adverſum me ſunt geſta perquirere. Deprecor igitur vos ut cognoſcatis quia falſam accuſationem pertuli & calumniam a quibuſdam clericis. Jubete ergo ea quæ judicata ſunt a Photio & Euſtathio reverentiſſimis Epiſcopis relegi. Uranius enim Epiſcopus Hemeriorum pro gratia Eutyches omnia agens præparavit quoſdam clericos accuſare me, & judicium ſibi prædictiſque tranſmitti. Et inventus ſum innocens a blaſphemiis quæ mihi inlatæ ſunt, & judicatum datum eſt a præfatis reverentiſſimis Epiſcopis accuſationes quidem adverſum me per calumniam factas arguens, teſtificans autem me eſſe catholicam. Jubete omnia quæ per abſentiam meam in Epheſo geſta ſunt evacuari & juſtitiam mihi ſervari, qui ſum in nullo culpabilis, & reddi mihi epiſcopatum pariter & Eccleſiam. Nam & omnes clerici Edeſſeni, per quos ſcripſerunt præfatis Epiſcopis, teſtantur me eſſe catholicum, & alienus ſum a nefariis blaſphemiis quæ mihi inferuntur*; & cetera. Item ex ejuſdem ſynodi actione undecima. *Ingreſſus Ibas prædictus reverentiſſimus vir dixit. Deprecor magnificentiam veſtram & hanc univerſalem ſanctam ſynodum. Eutyches adverſum me pro fide quædam falſa confixit, nec me in ſancta ſynodo introire permiſit*. Et poſt alia. *Ob hoc etenim, ſicut jam edocui, adii ſacrum & immortalem verticem, & juſſit veſtram magnificentiam & ſanctam ſynodum audire quæ adverſum me geſta ſunt. Et cognoviſtis ex decreto quia in nullo culpabilis ſum repertus*.

II. Claret igitur ab ipſo initio quo Ibas Edeſſenæ civitatis Epiſcopus ſanctam Chalcedonenſem ſynodum monſtratur ingreſſus, epiſtolam quæ ad Marim Perſam ab eo ſcripta compingitur, quia ſua fuerit denegaſſe, adeo ut apertiſſime fateatur in ſecundi illius Epheſini Concilii nefarii geſtis injuſtitiam ſe ab Eutyche & falſa figmenta perpeſſum. Conſtat autem in eadem ſecunda Epheſina audientia adverſus abſentem prædictum Epiſcopum hoc quam maxime flagitatum, ut reſponſis teſtium jampridem productorum accuſatores ejus nitentur oſtendere Ibam Epiſcopum eam quæ ad Marim Perſam ſcripta fuerat epiſtolam ſuam fuiſſe confeſſum. Ex qua cauſa apparet eum, ſicut ipſe queritur, injuſta ſententia fuiſſe damnatum. Quod quia Iba Epiſcopus falſis figmentis falſaque accuſatione & per calumniam adverſum ſe in ſecundo Epheſino pravo judicio aſſerit concionatum, evidentiſſime declaratur a ſæpedicto Iba Epiſcopo memoratam ad Marim Perſam ſcriptam epiſtolam quia ſua fuerat denegatam. Huc accedit quod illius Concilii nefariis geſtis ipſa a reſponſorum teſtium ab adverſariis Epiſcopi Ibæ prælatio, quibus epiſtolam ejus fuiſſe falſo nitebantur oſtendere, nihil aliud indicat niſi quia in memoratorum Photii & Euſtathii judicio eſſe ejuſdem Ibæ Epiſcopi probari non potuit. Nam ſi probata illic eſſet, geſtis potius apud Photium & Euſtathium habitis in Epheſina ſecunda ſynodo accuſatores quam teſtibus uterentur. Non enim de manifeſtis ſed de incertis rebus producendorum teſtium neceſſitas inrogatur. Unde juſtiſſime Ibas Epiſcopus agens apud ſanctum Chalcedonenſe Concilium, falſos eoſdem teſtes redarguens, ſe abſente in ſecunda Epheſina per figmenta potius quam per veritatem accuſationem perpeſſum eſſe conqueritur; quippe qui noverat ſe in judicio præfatorum Epiſcoporum Photii & Euſtathii nulla ab eiſdem accuſatoribus obfectione convictum; contraque ad demonſtrandam plenius innocentiam ſuam, Photii atque Euſtathii Epiſcoporum judicatum relegi poſtulavit, in quorum judicio dum ab accuſatoribus libellus fuiſſet oblatus ita: *Nos equidem optabamus omne tempus vitæ ſine litigio vivere. Quoniam autem ea quæ audacter geſta ſunt adverſus noſtram Eccleſiam & ſanctiſſimam patrum noſtrorum fidem a venerabili Epiſcopo noſtro Iba injuſtitiæ proxima impulerunt nos ad hanc accuſationem deſcendere*; & reliqua. Dumque ab eiſdem cognitoribus per interlocutionem decretum

Act. 9.

* Forte, ei fingitur. Hard.

* Veritas prolatio. Hard.

* Forte, dudum H Act. 10.

fuiſſet ut a generali accuſatione deſcendentes, ſingillatim ex ſcripto accuſatores quæ adverſus Ibam Epiſcopum dicerent capitula deſignarent, nihil aliud, quantum ad fidei cauſas pertinet, id eſt, quod patrum fidem, ut accuſatores dixerant, impugnare videretur, niſi hoc tantummodo ab eis accuſatio ſcriptis oblata noſcitur continere quia beatum Cyrillum appellat hæreticum, & ob hoc Neſtorianus eſſe monſtratur. Ita enim dicit: *Quia Neſtorianus eſt, & beatum Cyrillum Epiſcopum hæreticum appellat*; quod in ſe maxime quæ ad Marim Perſam ſcripta legitur certum eſt epiſtolam continere. Quodque ſtatim judices pro gravi hæreſeos dictum pondere ſe ſuſcepiſſe ſua interlocutione teſtati ſunt dicentes ita: *Quando objurgatio capitulum ſequitur, animæ periculum ferens, ſuperfluum judicamus inquiſitionem fieri ceterorum. Quæ igitur manifeſte indicta ſunt & canonibus & legibus, & ſunt aperte odioſa Deum timentibus, hæc eligite primitus & his inſtate. Videtur autem nobis hæc eſſe integra, primo quidem recte eſſe fidei oportere qui ſacerdotio fungitur, & ita eſſe totius luxuriæ liberum*; & cetera.

III. Quis ergo dubitet ex eo judices capitulum ad animæ periculum pertinere dixiſſe & ex eo cenſendum non recte fidei ſacerdotem qui beatum Cyrillum appellavit hæreticum, cum nihil aliud in accuſatione ante hanc interlocutionem propoſitam de cauſis ad fidem pertinentibus dictum ſit niſi quia Neſtorianus eſt & beatum Cyrillum appellavit hæreticum. Ex quo ſatis apertum eſt epiſtolam ad Marim Perſam ſcriptam, quæ beati Cyrilli dogmata, quibus non conſentientem Neſtorium conſtat eſſe damnatum, definiendo rectæ fidei eſſe contraria, beatum Cyrillum appelláret hæreticum, ab adverſariis Ibæ Epiſcopi, quia ejuſdem Ibæ fuerit, nullo modo comprobatam, nec eundem Ibam quia ejus fuerit fuiſſe confeſſum. Quoniam ſi apud præfatos judices ab Iba factam doceri potuiſſet epiſtolam, nunquam eorum ſententia Ibas meruiſſet abſolvi, cum tantæ interlocutionis ſuæ pondere fidei prius cauſam quæri magnopere voluerunt, quam in beatiſſimo Cyrillo, qui ab Iba nominatus dicebatur hæreticus, æſtimaverunt fuiſſe graviſſima. Nam & ſubſequens conſtituti textus his convenire quæ dicta ſunt per ſua loca ſubteradnexa evidenter oſtenditur. Ad petitionem namque Ibæ, Photii atque Euſtathii Epiſcoporum in memorato ſancto Chalcedonenſi Concilio relecta ſerie judicati, hæc poſt aliqua prædictos judices, dum de accuſationis adverſus Ibam Epiſcopum inſtitutæ ordine loquerentur, in ſua claret dixiſſe ſententia, quæ ita ſe habent: *His ergo dantibus capitula quædam & rogantibus ut horum fieret ſubtilis inquiſitio, incumbentes nos capitulis, & invenientes in his immiſſionem quandam adverſus Ibam reverentiſſimum Epiſcopum, quaſi non recte ſaperet, ſed alia præter piam doctrinam doceret, neceſſarie ex hoc prius inquiſitionem cum magna diligentia facere ſumus impulſi. Præcepimus etenim accuſatoribus dici quæ eſſent quæ ab Epiſcopo Iba dicerentur, ſicut ipſi dicebant, pii dogmatis aliena. Dixerunt eorum ipſorum quædam. Et cum multa mota fuiſſent quæ in actis inſerta ſunt.* Et poſt pauca iidem judices ita dixerunt: *& conſiliis pietatem ubique præponentes & inquirentes præparavimus reverentiſſimum Ibam Epiſcopum quod & ipſe ad ſatisfactionem eorum quæ * levi dicta fuerant ſapuit, ex ſcripto dare quid ſentit vel ſapit de pia noſtra fide; quod & fecit. Ex abundantia autem prædictus reverentiſſimus vir promiſit & in ſuæ eloqui civitatis Eccleſia & manifeſte anathematizare malignæ impietatis principem Neſtorium & eos qui ſicut ille ſapiunt, & qui vel libris vel codicibus ejus utuntur. Confeſſus eſt autem ſic ſe credere ſicut continent litteræ quæ venerant inter reverentiſſimæ & ſanctiſſimæ memoriæ Joannem magnæ Antiochenæ civitatis Epiſcopum & Cyrillum maximæ Alexandrinorum civitatis Epiſcopum, quibus miniſtravit beatæ memoriæ Paulus Emeſinorum civitatis Epiſcopus, ex quibus univerſalis conſenſus efficitur. Conſentire autem & in omnibus quæ nuper geſta ſunt a ſancta ſynodo quæ convenit in regia & Chriſtiana Conſtantinopoli civitate, habere autem omnia quæ placuerunt in Epheſino metropolitano Concilio quod a ſancto ſpiritu movebatur, æqua autem huic judicare qui in Nicæa ſunt conſtituta, & nullam differentiam arbitrari ejus ad aliam. Et nimis ejus ſanctitatem laudavimus quod prone ſapuerit curare eos qui vel ſuſpicione vel alio quoquo modo ejus læderent opinionem doctrinæ*; & cetera.

* Forte, de fide. Hard.

IV. Conſtituti igitur quod a viris venerabilibus Photio & Euſtathio prolatum eſt tenore perpenſo, in quo dicitur *dantibus capitula accuſatoribus*, quæ utique dari, ſicut ſuperius legitur, niſi ſcripto minime potuerunt, inventam illic immiſſionem adverſus Ibam Epiſcopum factam quod alia præter piam doctrinam faceret vel doceret, nihil aliud pronuntiaſſe judices clarum eſt, negotio, ut ipſi memorant, ſubtiliter inquiſito, quam per immiſſionis figmenta calumnioſe adverſus Ibam Epiſcopum accuſationem eſſe propoſitam, non ſtudio veritatis. Et quid eſt quod in capitulis ſcripto porrectis accuſatores contra Epiſcopum Ibam de fidei cauſa detulerant niſi quod Neſtorianus eſſet, beatum Cyrillum hæreticum nominando, quem in Apollinaris incidiſſe hæreſim & hæreticam conſcripſiſſe epiſtolam, quæ ad Marim Perſam ſcripta perhibetur, adfirmat? Unde clarum eſt Ibæ Epiſcopi eandem epiſtolam non fuiſſe, cum ei per immiſſionis falſitatem quod eadem epiſtola continet judices teſtentur objectum, quem memorati ſuperius conſtituti locum quæſtioni Epiſcopi Ibæ manifeſtum eſt convenire, per quam in ſancto ac reverendo Chalcedonenſi Concilio Uranium Epiſcopum queritur pro Eutychis agentem gratia quoſdam Clericos qui ſuæ accuſationi inſiſterent præparaſſe. Ex quo ſatis apparet ipſam immiſſionem ſua ſententia Photium & Euſtathium judices tacito immittentis nomine laceraſſe, quam Ibas Epiſcopus palam in ſancta Chalcedonenſi ſynodo expreſſo concinnatoris vocabulo denotavit. Non eſt igitur ambiguum hoc quod ad criminandum beatum Cyrillum, & pro hæreſi ſchiſmate Ibæ conſtat objectum, idque epiſtolam continere, manifeſtum eſt ab accuſatoribus immiſſionis calliditate confictum & accuſati negatione & judicium definitione fuiſſe monſtratum.

V. Adicitur quoque ejuſdem pagina conſtituti quod ad ſatisfactionem eorum quæ ab accuſatoribus * levi dicta fuerant ſapuit Ibas Epiſcopus ex ſcripto dare quid ſentit vel ſapit de pia fide. Unde apparet conſequenter Ibæ

* Forte, de fide. Hard.

Epi-

Episcopi accusatores notari per omnia falsitatis, qui inconsulto simultatis calore lapsi, leviter potius quam vere criminati fuisse Ibam monstrantur Episcopum, adeo ut adversus ea quæ tenor epistolæ ad Marim Persam scriptæ in obtrectationem beati Cyrilli & duodecim capitulorum ejus adservit, & eadem accusatorum levitate atque falsitate objecta Ibas dixisse convinci non potuit, ex scripto insuper idem Ibas quid de pia fide sentiret ostenderet, tamquam puritati suæ sufficere non judicans quod convinci aliquid contra rectam fidem dixisse non potuit, nisi etiam ipsam fidem qualiter semper retinuisset animo sua sententia publicaret. Quod vel judicibus vel ipsi Ibæ Episcopo necessarium minime fuerat, si supradicta epistola & ejus esse & orthodoxo sensu dictata potuisset ostendi. Quapropter diligenter adtendendum est quod dicitur ad satisfactionem eorum quæ levi dicta fuerant prone sapuisse Ibam Episcopum ex scripto ostendere quid de pia fide sentiret. Evidenter etenim clarum est ita epistolæ ad Marim textum pio dogmati inveniri contrarium ut quamvis levitate accusantium quam rerum veritate Ibæ Episcopo firmetur objecta, tamen ne vel hoc quod falsæ ipsius dicta fuerat, ejus catholicæ fidei derogaret, prone sapuit contra illius impietatem quid de pia fide sentiret ostenderet. Neque enim de orthodoxæ fidei sinceritate quid sapiebat necessarium esset scripto depromeret, nisi in illa epistola quæ ei objecta fuerat clareret perfidiæ macula quam vitabat. Constat igitur & ejus non esse epistolam quæ levitate accusantium objecta firmatur, & fidei rectæ adversariam; contra cujus objectionem ex scripto recta fides opponitur. Rursus consequenter & evidentius ad Ibæ Episcopi purgationem in eodem adstruitur * judicatum quod Ibas Episcopus ex abundanti promisisse memoratur manifeste *anathematizare malignæ impietatis principem Nestorium, & eos qui sicut ille sapiunt, vel qui libris aut codicibus ejus utuntur, habere autem se omnia quæ placuerant in Ephesino Concilio quod a sancto spiritu movebatur, nihilque a Nicæno * differre Concilio*. Porro autem epistola quæ ad Marim Persam scripta relegitur, non solum non habere quæ in Ephesino primo Concilio gesta sunt, sed etiam gravi execratione respuisse & condemnasse monstratur: quippe cum & Nestorium judicio & inquisitione non facta memoret esse damnatum, & beatum Cyrillum in Apollinaris hæresim incidisse, & ei similia scripsisse * pertinacia sacrilego errore definiat, & duodecim beati Cyrilli capitula omni impietate plena & rectæ fidei contraria nuncupasset. Unde evidentissime declaratur quia ex professione Ibæ Episcopi, per quam ex abundanti, ut attestantur judices, universa quæ in Ephesino primo Concilio gesta sunt servare & recipere profitetur, quia ejus fuerit epistolam denegatam. Nam si ejus esse constitisset epistolam, in qua, ut dictum est, Ephesina prima synodus impugnatur, non dicerent judices Ibam Episcopum ex abundanti inter alia promisisse habere omnia quæ placuerunt in Ephesino primo Concilio, sed pro correctione potius declaranda dicerent necessarie coactum prædictum Episcopum illa recipere quæ ab eo quidem per epistolam fuerant improbata. Non enim ex abundanti professus Ibas diceretur Episcopus, si ipsa rerum necessitate cogente, ut appareret orthodoxus, fateretur. Cui etiam dilucidæ rationi consequenter quæ inferius continentur ejusdem judicati verba proficiunt quibus dicitur: *Ita enim ejus sanctitatem laudavimus quod prone sapuerit curare eos qui vel suspicione vel quoquo modo ejus læderent opinionem doctrinæ*; & cetera. Ex quibus verbis apertissime claret ex abundanti hoc quoque Ibam episcopum fuisse professum per quod non veritas, quæ de eo probata non fuerat, sed etiam suspicio, si potuisset accedere, purgaretur. Cum autem epistola ad Marim Persam scripta non ea quæ quandam suspicionem facerent, sed apertissima & manifesta Ephesinæ primæ synodi & duodecim capitulorum beati Cyrilli legatur crimina continere, nemini venit in dubium quin Ibæ episcopi minime probata fuisset epistola, qui ex abundanti etiam de suspicionibus liber ostensus est. Et quomodo de veritate reprehensibilis facti argui poterit qui de suspicione quoque reddi voluit alienus? Act. 10.

VI. His igitur ita se habentibus congruenter & una eademque suadente justitia, etiam Legatorum sedis apostolicæ interlocutio prolata subsequitur, qua ex decreto proprio Photii atque Eustathii venerabilium episcoporum, tam de his quæ ex scripto accusatores dederunt, quam de his quæ inter gesta locuti sunt, id est ab omni accusatione inculpabilem & liberum Ibam fateretur episcopum reperiri, & id tantummodo postulat, ut utrum sententiam suam Photius atque Eustathius venerabiles viri cognoscerent, sua professione signarent. Ita enim se habet. *Paschasinus & reliqui Episcopi per presbyterum apostolicæ sedis dixerunt. Sanctissimi Episcopi qui decreto proprio & inculpabilem & omni accusatione liberum Ibam reverentissimum declararunt, si propriam sententiam recognoscunt edicant. Photius reverentissimus Episcopus Tyri dixit: Etiam nostrum est decretum. Eustathius reverentissimus Episcopus Beryti dixit: Mea est subscriptio*; & reliqua. Ex qua inquisitione cum tantummodo de recognoscenda sententia judices monuissent, nihil de qualitate sententiæ dubitantes, immo etiam quia per eam Ibas episcopus liber ab omni accusatione inventus sit adprobantes, dilucide aperteque monstratur decreto venerabilium Photii atque Eustathii episcoporum etiam Legatorum apostolicæ sedis indubitabilem accessisse consensum, quia, sicut dictum est, ab omni accusatione liber Ibas extitisset Episcopus. Relecto itaque Photii atque Eustathii Episcoporum, quod pro se Ibas Episcopus protulit, judicato & ab eisdem judicibus, sicut supra dictum est, repetita professione recognito, cum in subsequentem diem de persona ejusdem Ibæ Episcopi fuisset cognitio prolata, rursus ingressus Ibas episcopus hæc legitur fuisse conquestus. *Deprecor magnificentiam vestram & hanc universalem sanctam synodum. Eutyches adversum me pro fide quædam falsa confinxit, nec me in sancta synodo introire permisit; per quadraginta mansiones invicem per diversos ordines direxit me; viginti & amplius carceres mutavi, tamquam non esset carcer in Antiochia, in ordine comitianorum dicentibus mihi quia damnatus es. Si vivetur ergo magnificentiæ vestræ & sanctæ vestræ synodo quæ sine judicio in absentia mea adversum me gesta sunt infringere, in vestra erit potestate. Ob hoc etenim, sicut jam edocui, adii sacrum & immortalem* Act. 9. Act. 10.

* Forte, judicato. Hard.

* Forte, differres. Hard.

* Forte, pertinaci, ac sacrilego. Hard.

lem verticem, & juſſit veſtram magnificentiam & ſanctam ſynodum audire quæ adverſum me geſta ſunt, & cognoviſtis ex decreto quia in nullo culpabilis ſum repertus.

VII. His ergo in querelam deductis claret Ibam Epiſcopum apertiſſimis deplorationibus * alligare quod in ſecretario ſuperiore conqueſtus eſt ea quæ in ſceleratis illis geſtis Epheſinæ ſecundæ ſynodi adverſus eum de fide geſta ſunt ab Eutyche fuiſſe * confecta; ubi, ſicut jam ſuperius dictum eſt, per introducta contra abſentem reſponſa teſtium, maxime epiſtolam ad Marim Perſam ejuſdem fuiſſe docere conati ſunt. Quam epiſtolam in hoc loco duplici modo ab Iba Epiſcopo, ſicut & ſuperius aſſertum eſt, denegatam evidenter apparet. Primo quod accuſatoribus ejus ipſa productio teſtium niſi contra negantem neceſſaria non fuiſſe convincitur. Nemo enim contra illum teſtium reſponſis indiget quem viderit quod ab eo factum arguit confiteri. Quam negationem ſuam Ibas Epiſcopus evidentius ex formidine accuſatoris oſtendit dicens: *nec me in ſynodo intrare permiſit*. Ita enim contra ſe falſos teſtes eum præparaſſe teſtatur; ut cum ſuam adverſarii ſtudio profligatam queratur abſentiam, confirmet ſe præſentem non potuiſſe convinci. Deinde quod in ſancto ac reverendo Chalcedonenſi Concilio præſens Ibas Epiſcopus, dum ea quæ adverſus eum in Epheſina ſecunda * teſtatus aliiſque modis geſta ſunt *, ficta conqueritur epiſtolam quam ejus eſſe illic reſponſis teſtium dictum falſe fuerat * alienaſſe proculdubio profitetur. Unde & competenter ſequitur quia ſancti illic in Chalcedona reſidentes judices ex decreto Photii atque Euſtathii in nullo eum cognoverint culpabilem, apertiſſime profitentes quod ea quæ de fide adverſus eum accuſatores tam in libello apud Photium & Euſtathium Epiſcopos oblato, in quo dixerunt eum plurima contra fidem patrum dicere, quam in capitulis ex ſcripto datis, in quibus dixerunt, *Neſtorianus eſt, & beatum Cyrillum appellat hæreticum*, necnon & in his ſunt dicentes eum publice adlocutum, *Non invideo Chriſto facto Deo: in quantum enim factus eſt, & ego*. Quam accuſationem videlicet eorum & in quibus eum Neſtorianum eſſe & beatum Cyrillum hæreticum appellaſſe dixerunt, falſe adverſus ſe ab accuſatoribus fuerint intimata, & ita quoque venerabilium Photii atque Euſtathii Epiſcoporum quia leviter falſe dicta ſint conſtitutum, adeo ut ex eodem decreto ab omni accuſatione liber & in nullo inventus culpabilis diceretur. Quod cum ita ſit, evidenter oſtenditur epiſtolam ad Marim Perſam ſcriptam, quæ duodecim beati Cyrilii capitula omni impietate plena & rectæ fidei dicit eſſe contraria, & Neſtorium judicio & inquiſitione non facta damnatum, nullo modo quia Ibæ fuerit approbatum; quippe cum ipſe de ſe apertiſſime fateatur quod ea quæ de fide adverſus ſe accuſatores dixerint, falſe dixiſſent; cum ſi aut ipſe ſuam eſſe epiſtolam fateretur, aut ab accuſatoribus aliqua fuiſſet probatione convictus, non utique Photii atque Euſtathii Epiſcoporum judicio, in quorum examine hæc fuerunt * flagitate, abſolutiſſime cenſeretur. Quod leviter ac falſe ac per immiſſionem quandam ab accuſatoribus ſuis Ibas Epiſcopus fuerit impetitus neceſſitate, & Neſtorium anathematizaverit, & omnia quæ in Epheſino primo placuerunt Concilio ſe habere tamquam ea quæ in Nicæa acta ſunt voluntaria profeſſione teſtatus ſit; quæ utique ab epiſtola quæ ad Marim Perſam ſcripta dicitur excuſatio Neſtorio conſtat eſſe rejecta. Propter quod nulli venit in dubium quod ea quæ adverſus nos falſe dici aſſerimus, neque a nobis dicta, neque a nobis facta eſſe omnino diſfateamur, & quæ ex abundanti recepiſſe adſtruimur, & antea tenuiſſe firmemur.

VIII. Ad hujus quoque indubitabiliter oſtendendæ negationis * augmentum, commode ſequentium geſtorum ordo connectitur. Cum enim quidam jam in ſancta Chalcedonenſi ſynodo abſolutioni Ibæ Epiſcopi vocem curaſſent contradictionis opponere, & ingredi ejus accuſatores judices præcepiſſent, ingreſſus Theophilus Diaconus cum aliis, dum interrogaretur utrum accuſaturus Ibam veniſſet Epiſcopum, ita reſpondit: *Accuſatores manifeſti ſunt, & hic non ſunt. Ego Diaconus ſum, & ſcio violentiam civitatis. Et ſi accuſo, teſtes non adſunt, & denegat*. Quæ accuſatoris reſponſio manifeſtat quod ita ea quæ apud Photium & Euſtathium Epiſcopos objecta ſunt denegaverit Ibas Epiſcopus ut in Chalcedonenſi ſynodo, cum ipſa idem a ſe objicienda noſſet, ab Iba Epiſcopo deneganda confirmet. Unde quorundam valde eſt ſtupenda contentio, qui epiſtolam ad Marim Perſam ſcriptam, ab accuſatoribus pro magno crimine objectam, & in Chalcedonenſi ſynodo ex geſtis apud Photium atque Euſtathium Epiſcopos habitis rurſus ad convincendum, ut putabant, Ibam Epiſcopum proferendam, eundem Ibam Epiſcopum quia ſua fuerit mentiuntur eſſe confeſſum; cum, (ut) ſupra dictum eſt, accuſatores ipſius præcedentes negationes ejus experti ea, quæ a ſe ex memoratis geſtis objicienda noverant, certiſſime negaturum eſſe teſtentur. In tantum enim in illo Photii atque Euſtathii Epiſcoporum judicio Ibam Epiſcoporum conſcientiæ ſuæ virtute * ſubnexum ſciebant ea quæ ab accuſatoribus propoſita fuerant denegaſſe ut in ſancto Chalcedonenſi Concilio etiam ipſis Photio atque Euſtathio præſentibus, quorum pridem judicio res fuerat agitata, confirment denuo negaturum. Nunquam enim accuſator iiſdem rurſus in cognitione ſedentibus Ibam Epiſcopum diceret negaturum, ſi apud eos in priore judicio ſciret jam fuiſſe confeſſum. Poſt hæc cum interlocutio judicum in Chalcedona reſidentium quæreret ab accuſatoribus Ibæ Epiſcopi utrum ſcriptas probationes præbere de re aliqua potuiſſent, Theophilus Diaconus dixit: *Habeo monumenta quæ ſuper hæc geſta ſunt in Beryto, & quæ in Epheſo*; & cetera.

IX. Animadvertendum eſt igitur quod nihil aliud contra Ibam Epiſcopum adverſarii ejus quod in Chalcedonenſi proferrent ſynodo ſe habere dixerunt niſi ea quæ apud Photium & Euſtathium Epiſcopos & poſtea in Epheſina ſecunda de eo ſunt habita monumenta. Ex quo apparet non ſibi eos judicaſſe ſufficere, immo contra ſe futurum potius æſtimaſſe, ſi ea tantummodo quæ apud memoratos Photium & Euſtathium Epiſcopos adverſus Ibam Epiſcopum geſta ſunt legerentur, in quibus neque teſtibus neque ſua monſtrabatur confeſſione convictus, niſi & ea proferre quæ nefarie in ſecunda Epheſina ſynodo acta ſunt poſciſſent, in quibus illis falſitatibus uterentur

orte, *alle-*
. Hard.

orte, *con-*
. Hard.

d.

Forte, *re-*
ius. Hard.
Forte, *fi-*
m. Hard.
alienam a

id.

id.

agitata
bid.

* argumentum.

Act. 20.

* Forte, *ſubnixum*. Hard.

Act. 10.

qui Ibam Epiſcopum epiſtolam quæ ad Marim Perſam ſcripta eſt mendaciter ſuam eſſe dixerunt confeſſum. Certum eſt igitur nullum adverſus Ibam probationis, ut putabant, habuiſſe ejus adverſarios documentum, niſi hoc ſolummodo quod in illa non dicenda ſynodo adverſum ſe Ibas Epiſcopus per ſui abſentiam adſtruit fuiſſe confictum, quod in ſancta Chalcedonenſi ſynodo reſidentes judices rei veritate permoti ſunt, interlocutionis juſtitia ſubmoverunt, interrogantes Thalaſſium atque Euſebium Epiſcopos, qui tunc in ſecunda Epheſina cum aliis adfuerunt, utrum eorum audientiam præſens Ibas fuiſſet expertus. Qui dixe-
Act. 10. runt: *Non aderat*. Qua reſponſione cognita, Orientales & Pontici Epiſcopi in Chalcedonenſi Concilio clamaverunt: *Abſentem nullus addicit*. Quorum interlocutio ita prolata ea quæ adverſus Ibam Epiſcopum in ſecunda Epheſina geſta ſunt evidenter evacuat, ad illorum, id eſt, Photii & Euſtathii, conſequenter omne remittens acta negotium, quorum jam ſententia Ibam Epiſcopum noverant abſolutum. Quod in ſequentibus evidentiore judicium interlocutione ſignatur, qui geſta nefaria ſecundæ Epheſinæ ſynodi contra Ibam Epiſcopum pro execratione atque mendacio ſui habita relegi vetuerunt. Nam ut apertius manifeſtetur intelligi Ibam Epiſcopum univerſa quæ ab adverſariis in judicio Photii atque Euſtathii Epiſcoporum objecta fuerant, & nunc in ſancto Chalcedonenſi Concilio ex geſtis quæ Theophilus proferebat objicienda erant, indubitabiliter denegaſſe, interrogatio judicum in Chalcedona reſidentium, vel reſponſio Photii Epiſcopi ſine cujuſquam ambiguitatis patefecit obſtaculo;
Ibid. quæ ita ſe habent: *Magnificentiſſimi & glorioſiſſimi judices dixerunt. Ibas igitur reverentiſſimus a ſuis accuſatoribus eſt convictus? Photius reverentiſſimus Epiſcopus dixit: Non*, & cetera. Quid hac probatione clarius, quid evidentius dici poteſt quam ut ea quæ accuſator propoſiturus negaturum Ibam confirmavit Epiſcopum? Hæc quoque ipſe Photius judex, apud quem pridem geſtum fuerat confitens quia non convictus eſſet Ibas Epiſcopus, eum proculdubio quæ objecta ſunt negaſſe teſtetur? Quam negationem maxime ad epiſtolam quæ ad Marim Perſam ſcripta legitur pertinere ſequentium declarat ordo geſtorum. Nam cum ad documentum eorum quæ in judicio Photii & Euſtathii ex ſcripto dederant, id eſt, quia Neſtorianus eſſet, & beatum Cyrillum appellaſſet hæreticum, blaſphemias illas protuliſſent quas ſe putabant teſtibus probaturos, id eſt, *Non*
Act. 10. *invideo Chriſto Deo facto*, & reprobatis teſtibus nihil ex his oſtendere potuiſſent, ad illa quæ pridem ex ſcripto dederant redeuntes, hoc quod epiſtola ad Marim Perſam ſcripta continet objecerunt, id eſt, quia beatæ memoriæ Cyrillum & duodecim ejus capitula appellaſſet hæretica. Cui patri Photius atque Euſtathius judices, ſicut ſuperius ipſi profeſſi ſunt, diligentius incumbentes, modo ab eodem Iba Epiſcopo perſcrutantes, modo probationes ab accuſatoribus exigentes, utrum aliquid poſt unitatem Eccleſiarum factam in obtrectatione beati Cyrilli a ſæpedicto Iba Epiſcopo dictum ſit, vehementer & ſagaciſſime quæſiverunt. Adverſum quæ Ibas reſpondens epiſcopus omnibus exceptionibus ſuis eam quæ ad Marim Perſam ſcripta legitur impugnavit epiſtolam, aſſerendo quia poſt unitatem & pacem inter beatum Cyrillum & orientales factam in nullo beato Cyrillo derogaſſet.

X. Porro autem ſæpedicta ad Marim Perſam ſcripta epiſtola jam poſt unitatem pacemque Eccleſiis reſtitutam & beatum Cyrillum incidiſſe in Apollinaris hæreſem eique ſimilia conſcripſiſſe confirmat, & duodecim ejus capitula aſſerit rectæ fidei eſſe contraria, Neſtorium autem * judicium & inquiſitione non facta damnatum. Quod ſcriptor epiſtolæ non per ſuum aut alicujus alterius intelligentiæ eveniſſe dicit errorem ut beatus Cyrillus conſcripſiſſe hæretica dogmata putaretur; ſed ita in ea pravitate idem confictor epiſtolæ permanens, illa orthodoxa beati Cyrilli dogmata hæretica videretur adſtruere, ut ab eis potius beatum Cyrillum veluti abnegantem quæ prave conſcripſerat aſſerat receſſiſſe. Quæ omnia Ibæ Epiſcopi profeſſioni quare ab adverſariorum objectione tuetur eſſe contraria quicunque pio ac recto corde legit intelligit. Neque enim ipſi judices ſi quod vel levi derogatione poſt unitatem dictum ſit, exquirentes Ibam Epiſcopum, ſi ejus eſſe tam aperte blaſphemantem epiſtolam comprobaſſent, paterentur ſine ultione tranſire aut dicerent non eſſe convictum. Quæ autem beati Cyrilli major injuria poteſt vel exquiri vel fieri quam dogmata ejus, quæ in Epheſina prima expoſuit, hæretica definire, per quorum orthodoxam prædicationem vivus ac mortuus omnibus venerabilis & reverendus exiſtit; quæ dogmata beati Cyrilli dum per epiſtolam ad Marim Perſam ſcriptam poſteaquam adunati ſunt beatæ memoriæ Cyrillus & Johannes Antiochenæ civitatis Epiſcopi, conſtet profana voce omnimodis impugnare, quis ſana mente poſſit advertere Ibam negantem quia poſt umtatem aliquid adverſum beatum Cyrillum dixerit epiſtolam non negaſſe, quæ poſt illam unitionem ejus dogmata definit eſſe hæretica. Niſi forte aliquis ita ab humani ſenſus ratione diſcedat, ut credat Ibam nihil de beato Cyrillo dixiſſe contrarium, ſi eum hæretica conſcripſiſſe teſtetur, & circa ejus perſonam arbitretur eundem Ibam ſervaſſe reverentiam; ſi ſanctam doctrinam, qua reverendus eſt omnibus, accuſavit. Atque ideo ſi ſingularis beati Cyrilli injuria eſt ejus damnaſſe doctrinam, & hæreſeos aperta videtur profeſſio prædicationi derogare catholicæ, ſi Ibæ probaretur epiſtola, in qua utraque manifeſtum eſt contineri, nunquam Ibas Epiſcopus, utrumque negando, ex utroque meruiſſet abſolvi. Huc accedit quod luce clarius demonſtratur nullum etiam tempus inveniri poſſe, neque ante adunationem, neque poſt unitionem beati Cyrilli cum orientalibus factam, quo eadem epiſtola ab Iba Epiſcopo ſcripta doceatur. Nam ipſius tenor epiſtolæ evidenter oſtendit quia poſt unitatem pacemque Eccleſiis reformatam in derogatione beati Cyrilli ejuſque dogmatum facta ſit, Ibas vero poſt adunationem beati Cyrilli cum orientalibus factam nihil ſe tale aliquid dixiſſe teſtetur. Conſtat neque ante adunationem, quia hoc in ejuſdem epiſtolæ tenore non legitur, neque poſt adunationem, quia hoc Ibas ſua profeſſione denegat, ab eodem Iba memoratam epiſtolam fuiſſe conſcriptam.

* ſine judicio

XI. Et ut nulli prorſus habeatur ambiguum in eadem negatione qua cœperat Ibam Epiſcopum perſtitiſſe, & hoc ex præſentis Ibæ

ver-

verbis judices ita ſenſiſſe, & accuſatores eam tamquam negautem voluiſſe, nec prævaluiſſe convincere, ipſius neceſſe eſt interlocutionis judicum & proſecutionis accuſatorum, quæ in ſancta Chalcedonenſi ſynodo ex geſtis Photii & Euſtathii releguntur, verba penſemus, quæ ita ſe habent. *Reverentiſſimi Epiſcopi*, id eſt, Photius & Euſtathius, *dixerunt: Si poſt mortem beati Cyrilli reverentiſſimus Ibas Epiſcopus eum viſus eſt hæreticum nominaſſe, & hæreticum habuiſſe, monſtrate. Maras dixit: Probamus:* Quod proculdubio neque judices adhuc probari quærerent, neque accuſatores repromitterent probaturos, ſi hoc Ibas Epiſcopus non negaſſet. Licet ea quæ ſuperius in geſtis apud Photium & Euſtathium habitis eorumque judicato ad negationem Ibæ Epiſcopi demonſtrandam multimode ex interlocutionibus judicum & accuſatorum proſecutionibus ipſiuſque Ibæ exceptionibus claruerunt abunde ſufficerent, tamenetſi minus aliquid in Photii atque Euſtathii Epiſcoporum judicio legeretur expreſſum, ea quæ in Chalcedonenſi ſynodo continetur Ibæ Epiſcopi negantis epiſtolam ſatisfaceret ſola profeſſio. Lecta enim ex geſtis apud Photium & Euſtathium habitis epiſtola ad Marim Perſam ſcripta, confeſtim Ibas vocem negantis oppoſuit dicens: *Jubeat veſtra clementia relegi litteras Clericorum Edeſſenorum, ut cognoſcatis quia & ab his quæ mihi inlata ſunt alienus exiſto, & violentiam ſum perpeſſus.* Ubi primum diligenter eſt attendendum quod poſt lectum ad Marim Perſam ſcriptæ epiſtolæ textum, eandem epiſtolam judices in Chalcedona reſidentes ſuo probantur omiſiſſe ſilentio, quippe quam noverant totiens jam accuſati negationibus refutatam. Nam ſi vidiſſent in ea eſſe aliquid quod Ibæ Epiſcopi abſolutioni proficeret, mox ejus lectione permoti decernerent fruſtra accuſatores ex geſtis Photii & Euſtathii Epiſcoporum pro crimine hæreſeos illa producere, quibus e contrario Ibas Epiſcopus oſtendebatur orthodoxus, poſtremo nec jubeberent ſuis interlocutionibus Edeſſenorum epiſtolam recenſeri, quam contra eam quæ ad Marim Perſam ſcripta dicitur Ibas Epiſcopus pro ſe relegi poſtulavit, ſi per eam quam accuſator protulerat laudabile potius & non magis vituperabile accuſati meritum monſtrabatur. Quid quod ipſe Ibas Epiſcopus, relecta eadem ad Marim Perſam epiſtola, non ejus adſumpſit defendere qualitatem, nec ſuæ fidei rectitudinem ex ejuſdem epiſtolæ profeſſione monſtrare. Continuo etenim, ſi ſuam eſſe *aut recta non eſſe dogmata contineret, contra ſuos accuſatores inſurgeret dicens: Cæco corde me impetunt, ut ea mihi pro hæreſeos crimine objiciant unde poſſum orthodoxus comprobari. Immo ſe oſtenderunt hæreticos, qui epiſtolam cujus dictatio catholicam fidem adſtruit, hæreticam criminantur. Verum Ibas Epiſcopus ſciens nec ſuam eſſe epiſtolam & per omnia piis dogmatibus inimicam, adverſus eam magis illam Edeſſenorum epiſtolam, quæ eum nihil aliquando contra catholicam fidem dixiſſe adteſtabatur, oppoſuit, illud ſecutus quod ſupra ingreſſus ſanctum Chalcedonenſe Concilium allegavit dicens: *Nam & omnes Edeſſeni Clerici, per quos memoratis Epiſcopis ſcripſerunt, teſtantur me eſſe catholicum.* In tantum jam tunc in Photii & Euſtathii judicio & poſtea in ſancta Chalcedonenſi ſynodo objectam ſibi ad Marim Perſam epiſtolam negans ſuam, orthodoxæ fidei ſciit eſſe contrariam ut propriæ fidei documentum non de iſtius textu, ſed de Edeſſenorum Clericorum atteſtatione requireret.

XII. Si igitur judices non ſolum nihil ex ea æſtimantes accuſati Ibæ Epiſcopi juvari negotium, immo videntes abſolute contrariam aliam quam pro ſui purgatione accuſatus *eſt petiit, ſtatuerunt ſuis interlocutionibus relegendam, & ipſe accuſatus Ibas Epiſcopus, non illam ad Marim Perſam defendendo, immo potius ejus refutandæ cauſa illam Edeſſenorum relegi poſtulavit, conſtat eam quæ ad Marim Perſam ſcripta eſt interlocutione judicum & profeſſione Ibæ Epiſcopi quia ejus fuerit abnegatam, & quia ſceleſta dogmata contineat adprobatum: Ergo Ibas Epiſcopus innocentis animi ſui fervore permotus, evidentioris negationis etiam in Chalcedonenſi ſynodo feſtinans adicere documentum, relegendas Edeſſenorum litteras ex geſtis * idem apud Photium & Euſtathium habitis, quæ adverſarius ejus protulerat, poſtulavit: quorum geſtorum hanc partem, ſicut in conſequentibus demonſtratur, ex induſtria accuſator omiſerat, qua Ibam evidentius noverat adjuvari. Deinde quid ipſa verba Ibæ lucide adſtruant intuendum. Proſequitur enim, ut ſupra meminimus, ita: *Jubeat veſtra clementia relegi litteras Clericorum Edeſſenorum, ut cognoſcatis quia & ab his quæ mihi inlata ſunt alienus exiſto & violentiam ſum perpeſſus.* Quibus verbis apertiſſime declaratur quod quia e veſtigio poſt lectam epiſtolam ad Marim Perſam adſtruit Ibas Epiſcopus alienum ſe & ab his quæ ſibi inferuntur exiſtere & violentiam ſe perpeſſum, atque ob hoc Edeſſenorum debere relegi litteras Clericorum, evidenter, tamquam manu ipſam epiſtolæ ad Marim Perſam oſtenderet lectionem, a cujus ſe purgari crimine feſtinaret, dixit, *& ab his quæ mihi inferuntur alienus exiſto*, oſtendens & ab aliis quæ præcedenti loco ei objecta ſunt & ab epiſtola ad Marim Perſam ſcripta, quæ ſtatim relecta fuerat, alienum ſe per omnia demonſtrari. Ubi illud quoque quod ſupra ingreſſus Ibas Epiſcopus ſanctam Chalcedonenſem ſynodum graviſſime legitur fuiſſe conqueſtus a falſis ſe in ſecunda Epheſina accuſationibus impetitum, in Concilium ingredi non fuiſſe permiſſum, viginti autem plus carceres permutaſſe, nunc poſt lectionem epiſtolæ non omiſit adjungere; ut appareat illud quod, ſicut dictum eſt, ingreſſus ſanctam Chalcedonenſem ſynodum, de injuſtitia in ſecunda Epheſina ſibi inlata conqueritur, ad hujus cauſam epiſtolæ pertinere; poſt cujus lectionem adſtruens alienum ſe ab his quæ ſibi inferuntur exiſtere, violentiam quam ab Eutyche eſt perpeſſus adjunxit. Lecta itaque, ut Ibas petiit, ex geſtis Photii atque Euſtathii judicum, ad quos utique directa fuerat Edeſſenorum epiſtola clericorum, qui eam ut Photius & Euſtathius in geſtis innecterent petiverunt, quæ geſta ab adverſariis Ibæ epiſcopi in Chalcedonenſi ſynodo ſunt prolata, ob quam cauſam ejuſdem epiſtolæ deſiderata ſit lectio, ipſius verbis agnoſcitur, quæ ita ſe habent. *A multis atque diverſis de Phynicia ad nos venientibus cognovimus ea quæ ab his qui inſurrexerunt in ſanctiſſimum & reverentiſſimum Epiſcopum noſtrum Ibam geſta ſunt, perterriti in eo quod dictum eſt,* (*Tran-*

* expetiit

* ibidem

Act. 10.

Ibid.

Act. 10.

*ſcendunt enim & illos qui ſine Deo ſunt, & infideles & hæretici & Judæi & pagani quæ dicta ſunt nobis, quia nobis præſentibus dixiſſet idem reverentiſſimus Epiſcopus: Non invideo Chriſto Deo facto, quoniam & ego, ſi volo, poſſum fieri ſecundum illum) omnes nos, quos dicunt audiſſe ea quæ dicunt, manifeſtum facimus veſtræ reverentiæ coram Dei clementia quia neque ab eo neque ab illo alio tale dictum aliquando audivimus, neque in aures noſtras ingreſſum eſt tale aliquid aliquando, anathematizantes nos ipſos & terribili gehennæ noſmetipſos obnoxios facientes ſi novimus aliquid tale dictum ab eo aut aliquid aliud contrarium catholicæ fidei. Si enim aliquo tali dicto paſſi fuiſſemus communicare ei qui dixit aut Miſſas cum eo tenere, ultimo ſupplicio fuiſſemus obnoxii, tamquam communicantes tali * errori*; & cetera.

* Coelerius legit, horrore. Hard.

XIII. Quibus ita ſe habentibus evidenter oſtenditur omnia in quibus ab accuſatoribus tam ex ſcripto libellis oblatis quam deinceps inter geſta loquentibus Ibas dixiſſe arguebatur Epiſcopus, quia Ibas Epiſcopus non dixerit, Edeſſenos Clericos fuiſſe teſtatos. Nam cum dicant ſe non noſſe quod vel tale dictum, id eſt, *Non invideo Chriſto facto Deo*, vel huic ſimile, hoc eſt, quod ex quacunque parte Neſtorii videatur dogmatibus convenire, vel aliud aliquid rectæ fidei contrarium dixerit Ibas Epiſcopus; apertiſſime clarum eſt quod & ab his quæ epiſtola ad Marim Perſam ſcripta continet Ibam Epiſcopum ſua atteſtatione purgaverint. Cum enim ſæpedicta epiſtola, dicendo beatum Cyrillum in Apollinaris hæreſim incidiſſe & ei ſimilia conſcripſiſſe, ejuſque duodecim capitula omni impietate plena & rectæ fidei contraria, Neſtoriumque judicio & inquiſitione non facta damnatum, non ſolum videatur aliqui contra rectam fidem dicere, verum etiam ipſam rectam fidem impugnando reſpuere, Edeſſeni vero Clerici nihil Ibam Epiſcopum ſuum rectæ fidei contrarium dixiſſe teſtentur, conſtat ex atteſtatione Edeſſeni cleri memoratam quæ ad Marim Perſam ſcripta legitur fuiſſe epiſtolam confutatam. Quid e veſtigio Theophilus accuſator fuerit proſecutus, diligentius oportet attendi: qui non hanc Edeſſenorum velut ſuperfluam aut ad epiſtolæ ad Marim Perſam ſcriptæ ſubverſiones nihil judicans profuturam, credidit omittendam, ſed magnopere tota mentis intentione aſſerere niſus eſt has Edeſſenorum litteras Clericorum eſſe falſatas, ex eo ſcilicet valde permotus quod nihil contrarium catholicæ fidei Ibam dixiſſe teſtati ſunt. Quo dicto videns continuo illam epiſtolam ad Marim Perſam ſcriptam, quæ contra rectam fidem apertiſſime loquitur, impugnatam, iſtam Edeſſenorum epiſtolam voluit arguere falſitatis, per quam videbat omnes objectiones ſuas fuiſſe convictas. Cui rei adſtruendæ proficit ſubſequens ordo geſtorum. Dum enim Theophilus adverſarius Ibæ, ſicut jam ſupra, ita & in hoc loco quæri ex geſtis in Epheſina ſecunda habitis quæ nitebatur aſtruere popoſciſſet ab omni Epiſcoporum Concilio in Chalcedona reſidentium, geſta in ſecunda Epheſina habita ſunt prohibita recenſeri. Ex qua prohibitione conſtat adſertionem Ibæ Epiſcopi comprobatam, qua ſe per calumniam & falſis figmentis ab Eutyche perhibuit impetitum; ubi mendacibus productis teſtibus quia epiſtolam ad Marim Perſam ſcriptam ſua eſſe Albas * eſſe dixerit conſtat eſſe confictum. In his autem patrum interlocutionibus quæ de evacuanda Epheſina ſecunda ſynodo ſunt prolatæ nihil aliud præter Domni depoſitionem & ordinationem Maximi certum eſt eſſe firmatum. Domnum vero pro nullo alio crimine niſi quod beati Cyrilli duodecim capitula prohibuerat prædicari clarum eſt fuiſſe damnatum. Unde * manifeſtatione & evidenti veritate conſtat, ſi epiſtolam ad Marim Perſam, quæ duodecim capitula beati Cyrilli eſſe definit hæretica, ipſumque beatum Cyrillum Apollinari ſimilia conſcripſiſſe, ſancti patres in Chalcedona reſidentes Ibæ Epiſcopi eundem fuiſſe * quoquo modo reperiſſent, eum nullatenus in gradiori ejuſdem cauſæ crimine abſolvendum eſſe decernerent, qui Domni Antiocheni Epiſcopi damnationem de ſola tantummodo eorundem duodecim capitulorum prædicatione prohibita factam convelli non paſſi ſunt, & ordinationem Maximi firmaverunt. Quomodo enim ipſi iidem judices in uno eodemque negotio Ibam & Domnum ab Epheſina ſecunda ſynodo condemnatos ſua interlocutione Ibam abſolvi decernerent, Domnum paterentur manere damnatum, niſi eum quem abſolvi decreverunt approbaſſent in eodem crimine non teneri? Nam cum apud ſanctam Chalcedonenſem ſynodum tam execrabilis obtrectatio beati Cyrilli & duodecim capitulorum ejus fuerit ut pro eis etiam in reproba Epheſina ſecunda ſynodo addictum Domnum paterentur manere damnatum, quanta apud memoratam ſanctam Chalcedonenſem ſynodum innocentia Ibæ Epiſcopi claruit ut eum in ejuſdem Epheſinæ ſecundæ nefario examine pro eodem adjudicatum crimine definiret abſolvi. In qua cauſa nunquam innocens claruiſſet, ſi illa ad Marim Perſam ſceleſta epiſtola ejuſdem Ibæ Epiſcopi potuiſſet oſtendi.

* epiſcopus

* manifeſta ratione.

* Forte, addenda vox *cauſam*. Hard.

XIV. Tractatis igitur omnibus & dilucida ratione diſſertis per quæ tam ex geſtis apud Photium & Euſtathium Epiſcopos habitis quam ex eorum judicato aliiſque pluribus modis evidenter apparuit quod epiſtolam ad Marim Perſam ſcriptam ſuam per omnia negaverit Ibas Epiſcopus, nunquamque potuerit ex ejuſdem objectione convinci, reſtat ut veritate ſimili declaremus quemadmodum a ſenſu vel definitione ſive profeſſionibus venerabilium patrum in Chalcedona reſidentium ſæpedicta epiſtola ad Marim Perſam ſcripta aliena videatur exiſtere & eorum ſententiis obviare. Quod ut omnium reddatur ſenſibus manifeſtum, primitus inſpicere nos oportet quid patres noſtri in Chalcedonenſi ſynodo reſidentes in prædicatione receptioneque beatæ recordationis prædeceſſoris noſtri Papæ Leonis epiſtolæ vel in explanatione ſanctæ fidei ſint profeſſi, & pia tenendum doctrina tradiderit; ut his inſpectis, quantum ab eorum definitione traditioneque epiſtola ad Marim Perſam ſcripta diſſonet ex his atque contraria demonſtretur, & ob hoc appareat eam patrum noſtrorum ſententiis nullo modo comprobatam. In actione quarta ſynodi Chalcedonenſis, dum poſt lectam beatæ recordationis Papæ Leonis epiſtolam patres noſtri de confirmatione ejuſdem epiſtolæ loquerentur, ita dixerunt. *Anatolius reverentiſſimus Epiſcopus regiæ Conſtantinopolis dixit: Epiſtola ſanctiſſimi & apoſtolici Archiepiſcopi Leonis conſonat ſymbolo trecentorum decem & octo ſanctorum patrum* Act. 4.

qui

qui apud Nicæam & centum quinquaginta qui apud Constantinopolim postea sunt collecti, qui eandem fidem confirmaverunt, sed & his quæ in Ephesino sub beatissimo & sanctissimo Cyrillo gesta sunt ab universali & sancto Concilio quando maledictum Nestorium damnavit. Quapropter consensi, & eidem epistolæ libenter subscripsi. Paschasinus & Lucentius viri reverentissimi Episcopi & Bonifacius presbyter, vicarii sedis apostolicæ per Paschasinum dixerunt. Manifestum est nec poterit dubitari unam fidem beatissimi Papæ sedis Apostolicæ rectoris cum trecentorum decem & octo apud Nicæam patrum concordare atque servari, sed & centum quinquaginta apud Constantinopolim congregatorum sacerdotum, qui eandem fidem firmaverunt, sed & Cyrilli sanctæ recordationis viri apud Ephesinum, quando Nestorius pro suo errore damnatus est, statuto in nullo penitus discordare; ideoque etiam beatissimi Papæ epistola, quæ illam fidem exposuisse pro erroris Eutyches causa dignoscitur, uno sensu unoque spiritu videtur illi fidei esse conjuncta. Maximus reverentissimus Episcopus Antiochiæ Syriæ dixit. Concordat epistola sanctissimi Archiepiscopi regiæ Romæ Leonis expositionibus trecentorum decem & octo apud Nicæam sanctorum patrum & centum quinquaginta apud Constantinopolim novam Romam & in Epheso a sanctissimo Cyrillo Episcopo expositæ fidei; & subscripsi. Et post reliquos similia interloquentes Episcopi Illyriciani triginta duo ex charta dictaverunt notis per Sozontem Episcopum Philippon ita : *Sanctorum patrum trecentorum decem & octo fidem, quæ est salus nostra, & servamus, & cum ipsa vitam nostram complere oramus; & centum quinquaginta * ante dicta fide consonant, & servantes perexequimur & omnia quæ acta sunt & decreta in prima Ephesina synodo, cujus præsides fuerunt beatissimus Cœlestinus apostolicæ sedis princeps & beatissimus Cyrillus magnæ civitatis Alexandriæ, & * orthodoxorum esse sanctum patrem nostrum Archiepiscopum Leonem cognovimus.* Sed & reliqui Episcopi similia sunt professi.

XV. His ergo se ita habentibus, nulli venit in dubium quin patres nostri ita a se venerabiliter crederent suscipi beati Leonis epistolam, si eam cum Nicænæ Constantinopolitanæ synodorum, tum etiam beati Cyrilli in Ephesina prima expositis assererent convenire doctrinis. Et si illa tanti Pontificis & tanta orthodoxæ fidei luce præfulgens epistola his exigit comparationibus approbari, quomodo illam ad Marim Persam epistolam, quæ specialiter Ephesinam primam synodum respuit & beati Cyrilli exposita dogmata definivit hæretica, ab iisdem patribus credatur orthodoxa nominari, cum illa condemnet quorum conlatione tanti Pontificis, ut dictum est, meruit doctrina laudari? Nam & universalis synodi Chalcedonensis adclamatio * una fuisse utriusque, id est, beati Leonis & beati Cyrilli, fidem atque doctrinam evidentissime comprobavit ita dicens : *Pie & vere Leo docuit. Cyrillus ita docuit. Cyrilli æterna memoria. Leo & Cyrillus similiter docuerunt. Anathema qui sic non credit.* Unde fit ut illa epistola ad Marim Persam non solum non suscepta, verum etiam anathematizata monstretur, dum dogmata Cyrilli in Ephesina prima exposita appellat hæretica; quæ qui non sequitur, anathematis ex sententia sanctæ Chalcedonensis synodi pœna damnatur. Huc accedit ejusdem venerandæ Chalcedonensis synodi etiam fidei exclamatione sententis, quæ ad locum ita se habet. *Definimus igitur ordinem & omnes formas fidei conservantes nosque quæ apud Ephesum facta est sancta synodus, cujus præsides fuerunt sanctæ memoriæ Cœlestinus Romanæ urbis antistes & Cyrillus Alexandrinæ Ecclesiæ, præfulgere quidem rectæ & immaculatæ fidei expositionem trecentorum decem & octo sanctorum & beatissimorum patrum apud Nicæam sub piæ recordationis Constantino principe congregatorum, obtinere autem etiam centum quinquaginta sanctorum patrum apud Constantinopolim definita, ad interruptionem quidem exortarum hæreseon, confirmationem vero ejusdem catholicæ nostræ fidei. Symbolum apud Nicæam trecentorum decem & octo.* Et post alia. *Propter illos vero qui mysterium dispensationis corrumpere moliuntur, & purum hominem esse qui ex sancta virgine Maria natus est impudenter delirantes, beati Cyrilli Alexandrinæ Ecclesiæ præsulis synodicas ad Nestorium & ad alios per orientem congruas existentes suscipit ad convincendas Nestorii vesanias:* & reliqua.

XVI. Ecce omnium fidelium sensibus patet quod sancti patres nostri in Chalcedona residentes, cum jam de catholicæ fidei explanatione censerent, ordinem & omnes formas fidei quæ in Ephesina prima, cui beatæ memoriæ Cœlestinus & beatus Cyrillus Alexandrinus Episcopus præsederunt, habitæ sunt, sicut Nicæni atque Constantinopolitani * communi circumspectionem se servare professi sunt, illorum definita suam proculdubio fidem esse testantes. Per quod apparet omne quicquid ab ordine vel formis in Ephesino primo Concilio habitis discrepat, eisdemque monstratur esse contrarium, beatorum Chalcedonensium quoque patrum ** impugnare sententiis. Porro autem epistola ad Marim Persam scripta, dicendo beatum Cyrillum hæreticum ejusque duodecim capitula impia & fidei rectæ contraria Nestoriumque judicio & inquisitione non facta damnatum, omni ordini atque omnibus formis in Ephesina prima synodo habitis manifestatur esse contraria. Unde fit ut valde demonstretur absurdum eorum decretis illam putari epistolam esse susceptam quæ apertissime ipsorum impugnat de fide judicium, ut per hoc non solum præcedentes patres sed semetipsos, quod vel dici nefas est, aliqua videantur contrarietate destruere. Nam hujusmodi omnia quæ in derogatione Ephesini primi Concilii dicta sunt vel dicenda erant, etiam in hac quam de fide sancti patres Chalcedonensis synodi protulerunt explanatione fuisse damnata ex his quæ subsequuntur evidentissimæ veritatis luce conspicitur, quæ ita se habent. *His igitur cum omni undique scrupulositate & diligentia a nobis dispositis, definit sancta & universalis synodus alteram fidem nulli licere proferre vel conscribere aut componere aut sentire aut docere aliter. Eos autem qui ausi sunt componere fidem alteram aut proferre aut docere aut tradere alterum symbolum volentibus vel ex gentilitate ad agnitionem veritatis vel ex Judæis vel ex hæresi quacunque converti, hos, si Episcopi fuerint aut clerici, alienos esse Episcopos ab episcopatu & clericos a clero; si vero laici aut monachi fuerint, anathematizari.* Cum ergo dixerint patres nostri ordinem & omnes formas fidei Ephesini primi Concilii se servare, & nulli licere alteram fidem proferre, conscribere, vel sentire seu tradere aut aliter docere, omnes-

Act. 5.

Act 5.

Ibid.

* Forte, *Concilii*. Hard.

** Pro, *impugnari*. Hard.

v. 4.

Forte, an. dicta fidei. ard.

Forte, ordonum. ard.

Forte, unam. ard.

v. 2.

omnesque qui præsumunt talia esse damnatos, epistolam vero ad Marim Persam scriptam impugnantem per omnia beati Cyrilli expositam in Ephesina prima doctrinam non solum aliter sed & contrarie non dubitemus adstruere, constat synodali judicio ejusdem damnationis sententiam comprehensam, ac propterea ab eis a quibus epistola ad Marim Persam apertissime prædamnata legitur, multo magis clarum est non fuisse susceptam.

XVII. Nec quemquam debet permovere fidelium quod quidam subripiendo nituntur adstruere quædam in hac epistola ad Marim ita dicta, & quasi his quæ bene dicunt possint convenientia demonstrari; cum hæreticorum consuetudo sit venena sua fucatis celare sermonibus & verba præmittere quæ quasi orthodoxis videantur professionibus consonare, & reservare * indulgentia malignos aditus per quos eorum pestilentia intromittatur erroris, sicut de eis propheta testatur: *Mollierunt sermones suos super oleum, & ipsi sunt jacula*; & iterum: *Quoniam in multis erant mecum*. De quibus etiam & doctor gentium dicit apostolus: *Habentes formam pietatis, virtutem autem ejus abnegantes*. Neque enim Nestorio prodest duas naturas & unum filium confiteri, quamvis & orthodoxis sit communis ista professio, cum idem Nestorius duarum naturarum unam subsistentiam, quod est proprium orthodoxorum, dicere recusans, fraudulenter se duas naturas & unum filium dixisse evidenter aperiat. Unde quia antedicta epistola ad Marim Persam per hoc tam manifestum malum quod de beato Cyrillo & de patribus qui primo in Ephesino convenerunt adseruit, non dubitatur quid ejus scriptor defendendo Nestorio aut prava ejus recipienda doctrina senserit, qui de ejusdem Nestorii damnatoribus vel sanctis eorum dogmatibus tam impia & nefanda conscripsit, aperta veritate fit cognitum eandem ad Marim Persam epistolam Nestoriani sensus fraude atque perversitate conscriptam. Et ideo quamvis hoc solum ad reverentiam sanctæ Chalcedonensis synodi conservandam & ad hæreticorum excludendas insidias, qui ad Marim Persam epistolam a nostris adprobatam patribus mentiuntur, videatur satis superque sufficere quod de eadem suscipienda patres nostros nullo modo judicare potuisse multipliciter superius disserta testantur, quibus ab ipso initio quo Ibas episcopus sanctam Chalcedonensem synodum videtur ingressus, violentiam & falsas criminationes in secunda Ephesina queritur fuisse perpessus, ex gestis Photii & Eustathii eorumque judicato Ibæ claruit epistolam non fuisse. Quod post lectum ex gestis Photii & Eustathii ejusdem epistolæ in Chalcedonensi Concilio textum manifestissime ostendit negantis quoque Ibæ professio ad excludendam illam ad Marim aliam Edessenorum pro se relegi postulantis. Quod Theophili inimici Ibæ Episcopi deserti suffragio veritatis demonstrat nihilominus evidenti ratione suffragium, qui non illam ad Marim Persam quam objecerat præsumpsit adstruere, sed illam potius quam pro se Ibas Episcopus relegi popposcerat, & se incompetenter tamen nisus est arguere falsitatis. Quod ipsorum patrum nostrorum in Chalcedona residentium Domnum in eodem accusatum negotio * permittentes manere damnatum Ibamque absolvendum patefecit absque ambiguitate sententia

* Hic mendosus codex videtur. Hard. *Psal.* 54. 22. *Ps.* 54. 19. 2. *Tim.* 3. 5.

* Forte, *permittentium*. Hard.

quod idem ejusdem venerandi Chalcedonensis synodi evidentius multipliciter decretis ostenditur, * dicentes suam fidem esse quam illa ad Marim impugnat epistola, * & hoc eam eorum damnatam fuisse judicio quorum fingitur interlocutione suscepta.

* Pro *dicentis*. Hard.

* Forte, *per hoc*. Hard.

XVIII. Quamvis igitur & ex suprascripta luce veritatis indubitanter appareat nulla nos necessitate constringi quærere ex cujus epistolæ textu aliqui patrum Chalcedona residentium suis interlocutionibus Ibam Episcopum pronuntiaverint apparuisse catholicum, quod nobis valde sufficiat evidentissime demonstratum quod de epistola ad Marim Persam scripta nullum tale potuerint proferre judicium. Hoc enim nobis sufficienter contra hæreticorum machinas suffragatur, qui volunt hanc ad Marim Persam epistolam a sancto Chalcedonensi synodo videri susceptam, quod non solum docuimus non videri susceptam, verum etiam a patribus nostris omni modo refutatam fuisse monstravimus, quippe qui eam inter hostes suæ rectæ fidei evidentissime prolata sententia damnaverunt. Ergo quia, ut diximus, contra adversarios sanctæ Chalcedonensis synodi, utrum susceptа an non susceptа vere possit ostendi, videtur nobis fuisse negotium, & illis susceptam supervacue suspicantibus, nos ex ipsis etiam patrum vocibus potius declaravimus improbatam, non est necessarium nos cogi dicere de qua epistola patres nostri in illis suis interlocutionibus senserint, tum nobis abunde sufficiat * quod de ista unde vertatur causa non senserint, tamen inspectis singulorum patrum interlocutionibus & superiori quam differuimus rectitudini coaptatis, hoc quoque de qua epistola locuti sunt facile piam sectantibus intelligentiam poterit apparere. Ubi primum omnium nobis est diligenter atque sagaciter intuendum quod patrum nostrorum uno sensu unaque mente de absolutione Ibæ Episcopi consonæ fuerint prolatæ sententiæ dicentium quod idem Ibas Episcopus ab omnibus quæ ei ab accusatoribus objecta sunt sit * obnoxius adprobatus. Legatorum enim sedis apostolicæ interlocutio in prima sui parte ita se habet. *Relectis chartis agnovimus ex sententia reverentissimorum Episcoporum Ibam reverentissimum innoxium adprobari*; quam evidenter ab Anatolio Constantinopolitano Episcopo interlocutio prolata subsequitur exprimens quod ab his quæ in eum accusatores intulerunt innocens fuisset inventus. Sic enim dicit. *Reverentissimorum Episcoporum & judicum fides ac lectio omnium quæ sunt subsecuta demonstrant innoxium Ibam reverentissimum ab his quæ in eum accusatores intulerant*. Cui planius adhuc superiorum sensum adstruens Maximi Antiocheni sententia consequenter adjungitur ita se habens. *Ex his quæ modo relecta sunt manifestum est quia ab omnibus ei inlatis reverentissimus Ibas innocens est repertus*.

* Forte, *quæ licet ista*. Hard.

* innoxius.

Act 10.

Ibid.

XIX. Oportet igitur intueri quemadmodum interlocutionem trium istorum primum locum tenentium judicum * adiciendam & reprobandam ad Marim Persam epistolam sententia, etsi diverso prolata ore, uno tamen spiritu dictata conveniat. Quid est enim quod dicitur per Photii & Eustathii constitutum & ex relectis chartis Ibam innoxium ab omnibus quæ ei accusatores intulerunt adprobari nisi quia epistola illa in obtrectationem doctrinæ beati Cyrilli & in defensionem Nestorii, ipsius, ut ita dicam,

* ad abiciendam.

dicam, orthodoxæ fidei nitens fundamenta subvertere, ab adversariis, sicut revera est, pro magno crimine Ibæ objecta Episcopo, ab eodem aliena reperta suprascriptorum, ut dictum est, trium patrum decretis evidentissime reprobatur. Neque enim ab omnibus quæ ab accusatoribus ei inlata sunt juste pronuntiari innocens videbitur si epistolam ad Marim Persam, quæ maxima pars est criminum, immo in qua omnia ei objecta crimina continentur, his interlocutionibus non probetur excluſa. Et ideo quoniam certum est, si ejus doceretur epistola, quod innocens pronuntiari non possit, constat, quia innocens pronuntiatus est, ejus epistolam non fuisse. His igitur interlocutionibus quia maxime ad excludendam atque refutandam ad Marim Persam epistolam convenienti sensu atque studio pro absolutione Ibæ Episcopi sint prolatæ apertissime demonstratis, consequens est ut ceterorum patrum idem sentientium definitiones pari veritate debeamus inspicere, tacitis paulisper reverentissimorum Juvenalis atque Eunomii Episcoporum interlocutionibus; quas licet ex alia parte, ipsi tamen sensui convenire suo loco monstravimus. Itaque Thalassius Cæsareæ Cappadociæ Episcopus sic dicit. *Reverentissimis Episcopis Photio & Eustathio comprobantibus Ibæ negotium, & non adjudicantibus eum, horum opinione suasus & ego volo haberi eum in sacerdotio, sicut & sanctissimis præsulibus visum est, quia maxime gestis susceptis ut anathematizaret illa quæ ejus accusatores adversus eum deposuerant ex scripto.* Cui fidelium & perspicuæ veritatis amatori non clareat omnem quam de abnegata vel refutata ad Marim Persam epistola superius reddidimus rationem & præcedentium patrum interlocutionibus convenire monstravimus, hac quoque reverentissimi Thalassii prolata sententia plene ac breviter explicari. Cum enim dicit Photii & Eustathii comprobantium Ibæ negotium & non adjudicantium eum sequi sententiam, & consequenter adjungit quod ipse Ibas Episcopus ad innocentiæ suæ cumulum quæ ei sunt ab accusatoribus ex scripto objecta damnaverit, indubitanter ostendit ita & in Chalcedonensis sy nodi examine & in illo Photii & Eustathii judicio ab illius epistolæ ad Marim Persam crimine alienam Ibæ dictationem atque conscientiam fuisse repertam, ut illic omnia, non solum adversariis non probantibus, aut Iba Episcopo denegante, verum etiam damnante, fuerint improbata. Unde constat epistolam ad Marim Persam illa quæ accusatores objecerant crimina continentem non solum patrum in Chalcedona residentum judicio, sed ipsius Ibæ sententia, sicut Photii atque Eustathii constituto edocti memorati patres adfirmant, fuisse damnatam. Eusebii quoque Ancyræ, Stephani Ephesi, Diogenis Cyzici, & Romani Myrorum Lyciæ, quamvis diversis locis, uno tamen sensu prolatæ sententiæ superiorum judicum decreta confirmant. Nam alii Photii & Eustathii faciendo judicati memoriam, alii ex damnatione Nestorii ejusque hæresis Ibæ Episcopi innocentiam comprobantes, epistolam ad Marim Persam, quæ excusat Nestorium & beatum Cyrillum appellat hæreticum, ad Ibam Episcopum non solum non adtenuisse, verum etiam ab eo damnatam esse testantur. Joannes Episcopus Sebastiæ, Seleucus Episcopus Amasiæ, Constantinus Episcopus Melitinæ, Patricius Episcopus Tyanorum, Petrus Episcopus Gangrorum, & Artanius Episcopus Trapezontis similiter consenserunt ita dicentes. *Definitio reverentissimorum Episcoporum Photii & Act. 10.*
Eustathii demonstrat innoxium reverentissimum Ibam. Similiter autem & ejus abnegatio facit nos in eo quod receperit proniores. Qua interlocutione memoratorum sacerdotum evidenter apparet per hæc duo Ibam Episcopum de his quibus accusatus est innoxium esse repertum, id est, ex definitione Photii atque Eustathii Episcoporum & ex sua abnegatione. Porro definitione Photii & Eustathii declaratur quia licet falsæ ab accusatoribus fuerit impetitus, tamen ad satisfactionem vel falsæ objectorum prone sapuerit ex scripto quid de recta fide senserit profiteri, & ex abundanti anathematizaverit Nestorium, & habere se dixerit omnia quæ in Ephesino primo Concilio placuerunt. Deinde quia ejus quoque abnegatio, per quam se etiam in Chalcedonensi Concilio post lectionem ad Marim Persam epistolæ, quæ ejusdem Ibæ Episcopi apertissimæ & piæ confessioni contraria est, ab his quæ sibi inlata sunt existere perhibuit alienum, proniores efficeret animos judicantum ut crederent quia spretis & refutatis quæ ab eo negata sunt, illa tantum & antea habuerit quæ se habuisse & recepisse professus est. Quibus ita monstratis, clarum est epistolam ad Marim Persam omnibus quæ se recepisse Ibas dixit contrariam existentem, & illa potius quæ anathematizavit Ibas Episcopus defendentem, nullatenus ab Iba Episcopo fuisse dictatam.

XX. Nam ut omnibus fieret manifestum quod Ibas negando ea quæ ab accusatoribus inlata sunt, illa quæ de pia fide confessus est reddiderit certiora, ita interlocutio dicit. *Et abnegatio ejus fecit nos in eo quod receperit proniores.* Ac si diceret. Ex eo credibilius quæ de pia est fide professus accipimus quod illa quæ ei objecta fuerant abnegavit, ut non velut objectorum veritate victus, tamquam ex necessitate corrigens, quid de pia fide sentiret ostenderet, sed objectorum magis negatione purgatus, ita & antea sensisse quemadmodum sentire professus est crederetur. Sicut enim facti confessio nocentem vel in præteritum facere potuit, ita non victa negatio reddidit etiam de præteritis innocentem. Cui negationi, per quam Ibas Episcopus epistolam ad Marim Persam ostenditur refutasse, Eunomii atque Juvenalis Episcoporum interlocutio competenter aptatur. Quas interlocutiones primitus consonare Deo juvante monstrandum est, deinde docendum quemadmodum epistolam ab Iba negatam esse confirment, quæ ita se habent: *Juvenalis reverentissimus Episcopus Hierosolymitanus dixit: Qui convertuntur, hos scripta divina suscipi jubent. Quapropter & ab hæreticis revertentes suscipimus. Unde & prævideo reverentissimum Ibam mereri clementiam, quia & senex est, & ut habeat episcopatus gradum, esse catholicum. Eunomius Episcopus Nicomediæ dixit: Jam quidem ex his quæ relecta sunt innoxius adprobatus est venerabilis Ibas. In quibus etenim dicendo male culpare visus est beatissimum Cyrillum, in postremis recte confessus, illa quæ culpaverat refutavit. Unde & ego anathematizantem eum* Act. 10. Ibid.
Nestorium & Eutychen & impia eorum dogmata, & consentientem his quæ a sanctissimo Archiepiscopo Leone scripta sunt & ab hac universali synodo,

nodo, dignum esse episcopatu decerno. Antea ergo nobis inspicienda est Eunomii interlocutio, quæ planius Ibæ Episcopi intellectum adserens, quid ex ea re etiam Episcopus Juvenalis sensit exponit. Dicens enim ex his quæ relecta sunt Ibam innoxium comprobatum, Photii & Eustathii sicut & superiores patres comprobat sine ambiguitate judicium, ut his verbis etiam negationem Ibæ Episcopi & pro eodem Iba attestationem Edessenorum epistolæ clericorum comprehendere videatur. Pro qua re gestorum apud Photium & Eustathium habitorum ordinem competenter attendens, nequis in aliquorum animis adversus Ibam Episcopum ex hoc scrupulus remaneret quod aliquando ante unitionem aliter intelligens beati Cyrilli doctrinæ fuerat oblocutus, necessarie purgat quod correcta Ibas intelligentia sua, beati Cyrilli orthodoxa dogmata suscipiens, & ea recta esse confessus, prioris intelligentiæ, quam ante unitionem Ecclesiarum habuit, refutavit errorem, ostendens evidentissime ab Iba Episcopo quod ejus fuerit quæ ad Marim Persam legitur epistola denegatum. Cum enim adprobet ab his quæ ante unitionem Ecclesiarum Ibas de beato Cyrillo dixerat recedentem, post unitatem quia se recte habeant fuisse confessum, epistola autem ad Marim Persam post unitatem scripta beati Cyrilli dicta esse hæretica mentiatur, ipsumque in Apollinaris hæresim incidisse confingat, certum est hanc ab Iba etiam præsentis interlocutionis testimonio denegatam. Cui sensui Juvenalis Episcopi convenit sine ambiguitate sententia; quæ cum adstruit Ibam orthodoxum extitisse, ostendit ab eo epistolam quæ ad Marim Persam scripta est denegatam, quippe tamquam rectis dogmatibus inimicam, & Photii atque Eustathii ceterorum decretis conveniens adprobat judicatum. Cum vero conversum dicit debere suscipi, Eunomii interlocutioni congruens, de beati Cyrilli dogmatibus, de quibus ante unionem aliter senserat, eum jam post recte sicut oportuit sentientem ad congruæ intelligentiæ sensum adprobat esse conversum. Per quod, sicut multipliciter jam ostensum est, constat illam epistolam quæ post unitionem contraria loquitur Ibæ Episcopi non fuisse.

XXI. Quamvis igitur idonee sufficienterque tam ex supra memoratis omnibus adsertionibus quam ex interlocutionibus patrum in Chalcedona residentum de Ibæ Episcopi absolutione sibi per omnia consonantibus fuerit demonstratum quia epistola ad Marim Persam rectis inimica dogmatibus & ejusdem Ibæ professioni contraria, ab eodem fuerit abnegata, & patrum multimode refutata judicio, & per hoc clareat a nullo ex eodem patrum numero potuisse suscipi, quam & ipse cui objecta est negando a se repulit, & ubique eorundem patrum de pia fide sententia prolata damnavit, tamen ex abundanti intelligere adjacet de qua epistola Legatorum sedis apostolicæ vel Maximi Antiocheni sensisse interlocutio videatur, & ut illud quod fidelium decet sensibus inhærere, nihil in patrum decretis inveniri contrarium demonstremus. Apertissime creditur de epistola Edessenorum clericorum, quam Ibas Episcopus pro se relegi postulavit, patres nostros in suis fecisse interlocutionibus mentionem. Quam utique Edessenorum clericorum epistolam ex illa parte gestorum apud Photium & ustathium habitorum, quam callide ac fraudulenter adversarius ejus omiserat, relegi festinavit, ut illam ad Marim, quæ ex ipsis * idem gestis contra eum relecta fuerat, confutaret, per quam supradictam ad Marim Persam epistolam quia Ibas Episcopus rectam fidem impugnaverit, & beati Cyrilli dogmata in Ephesina prima synodo tradita omni impietate plena & rectæ fidei dixerit esse contraria, adversarii ostendere nitebantur. Unde necesse fuit illam quæ dirigentibus Edessenis clericis Photio & Eustathio Episcopis jam pridem tradita fuerat, & in eorum recensita judicio, ipsisque gestis inserta, ad sui purgationem Ibas in Chalcedonensi quoque synodo relegi precaretur, quæ inter cetera ita dicit. *Anathematizantes nos ipsos, & terribilis gehennæ nosmetipsos obnoxios facientes, si novimus aliquid tale dictum ab eo aut aliquid aliud contrarium catholicæ fidei. Si enim aliquo tali dicto passi fuissemus communicare ei qui dixit aut Missas cum eo tenere, ultimo supplicio fuissemus obnoxii, tamquam communicantes tali errori;* & cetera. Ut per hoc quod asserunt Edesseni clerici nihil eum tale vel aliquid aliud orthodoxæ fidei dixisse contrarium, illa omnia quæ rectæ fidei contraria ad Marim Persam epistola continebat, & ab adversariis ad impugnationem Ibæ Episcopi quia ab eo dicta fuerint fingebantur * excludere, & negationem suam idem Ibas Episcopus in qua paulo ante dixerat *quia & ab his quæ mihi inlata sunt alienus existo*, apertissime confirmaret.

* Item.

Act. 10.

* Forte excluderent Hard.

XXII. Hanc ergo Edessenorum clericorum Legati apostolicæ sedis ante oculos habentes epistolam, dum prius ex lectione chartarum & ex judicato Photii & Eustathii Episcoporum dixissent Ibam innoxium comprobatum, secuti sunt dicentes: *Relecta enim ejus epistola agnovimus eum esse catholicum*; ut primum ex ipso rerum (apud Photium & Eustathium) gestarum ordine de ea, id est, Edessenorum, quæ apud eos postremo loco relecta monstratur epistola, suis credantur interlocutionibus censuisse. Quod autem ejus, id est, Ibæ Episcopi, eam significasse videntur epistolam * signante magis hanc ipsius appellando quam pro se relegi petiit, illam potius ad Marim Persam, quæ contra eum prolata est, ostendunt ipsius non fuisse, illo loquendi modo quo indubitanter omnes homines & de aliis & de se uti solent, ut eorum documenta, chartæ, epistolæ dicantur qui eis pro se utuntur, & quorum ostenduntur prodesse negotiis. Quam enim illi sanctissimi cognitores potius Ibæ, quem absolvebant, esse epistolam judicarent, illam ad Marim Persam, quam pro magnis criminibus quæ in ea epistola continentur ad Ibam impugnandum objecerant adversarii ejus, an illam Edessenorum, quæ eum ab omnibus purgat objectis; illam ad Marim epistolam, quam objectam sibi ipse Ibas, sicut multipliciter ostensum est, abnegavit, an illam Edessenorum, quam ad illius epistolæ ad Marim impugnationem & pro suæ orthodoxæ fidei adprobatione relegeretur exegit; illam ad Marim Persam, quæ eum, si ipsius probaretur, rectam fidem impugnasse adstruit, an illam Edessenorum, quæ eum contra catholicam fidem nihil dixisse testatur; illam ad Marim Persam, post cujus lectionem statis Ibas Episcopus intulit quia & ab his quæ sibi inlata essent alie-

Act. 10.

* Forte signantur Hard.

nus

nus exisſteret, an illam Edeſſenorum, per quam Theophilus adverſarius ejus cognoſcens ſe fuiſſe convictum, eum falſitatis crimine nitebatur infringere. Ergo illa ad Marim Perſam accuſatoris potius, qui eam protulit nec probavit, quam Ibæ, qui eam negavit, eſſe juſtiſſime ab omnibus vel æſtimata eſt vel æſtimari debet epiſtola. Nunc illud nihilominus eſt ſagacius intuendum, per quam potiſſimum orthodoxus Ibas Epiſcopus a vicariis ſedis apoſtolicæ fuerit judicatus, per illam ad Marim Perſam, quæ cum apertiſſime Epheſinæ primæ * & beati Cyrilli fidei ibi expoſitæ, quam Chalcedonenſe Concilium firmat ac ſequitur, contradicit, ſcriptorem ſuum oſtendit hæreticum, an per iſtam Edeſſenorum, quæ nihil Ibam Epiſcopum catholicæ fidei contrarium nunquam dixiſſe ſub terribilis jurisjurandi & anathematis interpoſitione confirmans, ab adverſariorum objectione purgatum pronuntiari fecit orthodoxum; per illam ad Marim Perſam, quam inter eos qui non credunt ſicut in Epheſina prima ſynodo Cyrillus expoſuit, ſancta Chalcedonenſis ſynodus anathematis pœna percuſſit, an per illam Edeſſenorum, quæ eorundem patrum judicio conſonans, eis magni qui aliquid contra fidem catholicam dicentibus communicant infligit anathema. Quæ omnia etiam interlocutioni Maximi Antiocheni Epiſcopi convenire eadem quæ differta eſt veritate perſpicitur; qui reſcriptum epiſtolæ nominando, non de illa ad Marim Perſam, ſed de Edeſſenorum clericorum epiſtola ſenſiſſe monſtratur. Quomodo enim de epiſtola ad Marim Perſam, a qua primam Epheſinam ſynodum & beati Cyrilli illic prædicatam certum eſt impugnari doctrinam, aliquid memoratus Maximus orthodoxum dixiſſe putandus eſt, qui, ſicut ſupra plene jam diximus, dum de recipienda beatæ recordationis Papæ Leonis epiſtola cenſeretur, eam ob hoc recipiendam ſtatuit quia beati Cyrilli in Epheſo expoſitæ fidei conveniret, dicendo ita: *Concordat epiſtola ſanctiſſimi Archiepiſcopi regiæ Romæ Leonis expoſitionibus trecentorum decem & octo apud Nicæam ſanctorum patrum & centum quinquaginta apud Conſtantinopolim novam Romam & in Epheſo a ſanctiſſimo Cyrillo Epiſcopo expoſitæ fidei, & ſubſcripſi.* Quis igitur ſic a totius humanitatis ratione ſepoſitus invenitur ut credat hunc ſacerdotem in cauſa vel definitione fidei ita ſibi extitiſſe contrarium ut qui tam præclari Pontificis atque doctoris, id eſt, beati Leonis, epiſtolam aperte pia dogmata continentem beati Cyrilli quæ in Epheſo eſt expoſita comparando doctrinæ judicavit orthodoxam, illius e contrario epiſtolæ orthodoxum diceret eſſe ſcriptum, quod hæretica voce ipſa beati Cyrilli dogmata molitur evertere? Cum ergo impoſſibile ſit videri unum eundemque judicem in definitione fidei aut reſpuiſſe quod ſibi placuit aut idem ſibi dicere placuiſſe quod reſpuit, neceſſe eſt ut omnibus clareat non eum de illa epiſtola ad Marim Perſam, ſed de iſta potius Edeſſenorum, quæ poſterius lecta eſt, quia ſit ejus orthodoxa declarata dictatio cenſuiſſe.

XXIII. Nec * aliquid moveat illud quod in eadem interlocutione memoratur reſcriptum epiſtolæ quod prolatum eſt ab eo qui ejus adverſarius exiſtit, ut ex his verbis, ſicut inimici orthodoxæ fidei ad impugnandam primam Epheſinam ſynodum adſtrui cupiunt, quaſi de illa quæ ad Marim Perſam legitur epiſtola, quam contra Ibam Epiſcopum in Photii & Euſtathii judicio ejus adverſarii protulerunt, intelligatur ita Maximum Antiochenum Epiſcopum judicaſſe. Quod longe ab ejuſdem Maximi eſſe ſenſibus alienum ſuperius idonea & multiplici ratione probavimus. Nam illud quod ab adverſario ejus ſcriptum prolatum * nomina de iſta Edeſſenorum clericorum dictum eſſe non dubium eſt. Cum enim nihil aliud Theophilus adverſarius Ibæ Epiſcopi contra eum in Chalcedonenſi ſynodo niſi geſta apud Photium & Euſtathium habita protuliſſet, & eam partem geſtorum, ut evidenter apparet, in qua continebatur Edeſſenorum epiſtola clericorum malevole ſupprimens, illam tantum per quam gravari putabat Ibam Epiſcopum * fuiſſe recitari, tunc Ibas Epiſcopus, ut cum evidentius conſtaret, * ex ipſis quæ ab eodem adverſario prolatæ fuerant chartis, illam partem ab eo fraudulenter omiſſam relegi petiit per quam illa epiſtola quæ adverſus eum lecta fuerat probatur excluſa, ut per hoc quod ipſe adverſarius Theophilus protulerat convinci efficacius monſtraretur. Unde & Maximus Epiſcopus vim idoneæ probationis exprimens, poſt relectam Edeſſenorum epiſtolam clericorum ex his chartis quas adverſarius protulerat oſtenſum Ibam pronuntiavit orthodoxum. Ut autem plenius contentioſi hæreticorum animi ſuperentur, diverſis modis oſtenditur hanc Edeſſenorum epiſtolam non velut novam in Chalcedonenſi Concilio ab Iba prolatam, ſed olim Photio & Euſtathio Epiſcopis contraditam & eorum geſtis inſertam. Primo enim ex eo quod tempore judicii ad eos data legitur, eis ad quos directa eſt tradita nullo modo dubitatur; quippe cum in eorum judicio per eam Ibas ad purgationem eorum quæ objecta fuerant indiguerit adjuvari. Deinde quod in eadem epiſtola petiſſe a memoratis Photio & Euſtathio impenſius Edeſſeni clerici releguntur ut ſuis eam curarent geſtis inſerere; quod fieri nihilominus & ipſe judicii ordo poſcebat. Quæ ita geſta non ſolum veritas præſentis ratiocinationis oſtendit, ſed & ipſius Ibæ teſtatur ſuperius & in Chalcedonenſi ſynodo & in Photii atque Euſtathii examine deprompta profeſſio. Siquidem ſanctum Chalcedonenſe Concilium Epiſcopus Ibas ingreſſus, dum ſe adſerit abſolutum Photii & Euſtathii conſtituto, ita dicit. *Nam & omnes clerici Edeſſeni, per quos ſcripſerunt præfatis Epiſcopis, teſtantur me eſſe catholicum*: oſtendens utique ad eos ſcriptum & in illorum jam judicio Edeſſenorum clericorum reſcripto ſe ab objectis omnibus abſolutum & catholicum declaratum. Deinde dum in illa parte geſtorum apud Photium & Euſtathium habitorum, quam, ut dictum eſt, contra eum adverſarii relegi petiverunt, tres teſtes quos in Photii & Euſtathii judicio adverſus eum adverſarii producere nitebantur, memoratus Epiſcopus reproba s, ita dixit. *Eſt clerus noſter * plurimus nominum ducentorum aut plurimum. Neque enim retineo numerum. Omnes clerici teſtati ſunt ſive orthodoxus ſim ſive hæreticus, & per confeſſiones ſcriptas, quæ & directæ ſunt ſanctiſſimo Epiſcopo Domno, & ad veſtram reverentiam ſcripſerunt. Si conſonat tantorum teſtimonium clericorum tribus, ſicut dicit ipſe, teſtibus qui cum ipſis venerunt ad accuſandum in Conſtantinopolim, & nunc cum ipſis exiſtunt, veſtrum eſt judicare.* Exquo

Adde Synodo. Hard.

* Forte, nominat. Hard.

* feciſſet. Aliquid deeſt. Hard.

Act. 10.

Act. 4.

Act. 9.

* plus minus Act. 10.

* aliquem

evidenter apparet ita eum in ipso Photii & Eustathii judicio ad confutandos testes ab adversario producendos clericorum Edessenorum epistolæ feciſſe memoriam ut & eam judicibus jam traditam demonstraret, & ex cognito iisdem judicibus totius Edesseni cleri rescripto, paucorum clericorum exigeret non debere testificationes admitti. Unde minime dubitatur per illam partem gestorum fuisse ab adversariis ex studio prætermissam in qua Edessenorum clericorum pro Iba litteræ tenebantur insertæ, & Ibam necessarie hanc ipsam Edessenorum epistolam ex ea parte quæ suppressa fuerat relegi postulasse, ac propterea Episcopum Maximum pronuntiasse ex relecto rescripto de gestis ab adversario prolatis ipsius rescripti epistolæ; id est, Edessenorum, dictationem orthodoxam declaratam. Omissam vero ab adversariis illam gestorum partem qua Ibas Episcopus ab objectis evidentius purgabatur, & aliis modis ostenditur. Nam in eadem Photii atque Eustathii sententia, qua referunt universa quæ ab Iba Episcopo in suo fuerint acta judicio, continetur quod prone sapuerit Ibas Episcopus ex scripto dare quid de pia fide sentiret, & ex abundanti anathematizaverit Nestorium, & ea se in suæ promiserit eloqui civitatis Ecclesia, & alia quæ ejusdem judicati tenore monstrantur. Quæ omnia pars illa gestorum pro adversariorum Ibæ Episcopi voto in Chalcedonensi synodo relecta non continet. Gesta tamen in Photii atque Eustathii judicio esse eorum sententia declaratur. Per quod constat sine dubio eas partes ab adversariis malitiose suppressas quas scribant Ibæ Episcopo amplius profuturas. Nam ut hæc apud Photium & Eustathium Episcopos actis inserta fuisse minime dubitetur, Thalassii Episcopi Cæsareæ Cappadociæ in Chalcedona residentis manifestat absque ambiguitate sententia, quæ post alia ita dicit. *Quia maxime gestis suscepit ut anathematizaret illa quæ ejus accusatores adversus eum deposuerant ex scripto.* Quod utique quia in parte illa gestorum quæ adversariis Ibæ desiderantibus recensita est non legitur, manifestum est ex his quæ Photius & Eustathius in suo judicio gesta referunt, quæ actis inserta fuerint, memoratum Episcopum Thalassium cognovisse. Et ideo omni veritatis luce probatum est ita & illam partem gestorum in qua Edessenorum clericorum continebatur epistola, ab adversariis fuisse suppressam, sicut & hæc pars, ne relegeretur, omissa est: quæ non ex illa parte quam adversarii relegi voluerunt, sed ex Photii atque Eustathii Episcoporum, quæ apud eos acta sint, sententia declaratur.

Act. 19.

XXIV. Igitur indubitanter apparet ex illis gestis quæ ab adversariis prolata quidem sunt, sed studiose pro parte suppressa, Edessenorum epistolam Ibam Episcopum pro se relegi poposcisse, & de ejus epistolæ rescripto, quod ab adversario prolatum sit, Maximum Antiochenum Episcopum sua interlocutione dixisse. Cujus autem epistolæ orthodoxa potuit pronuntiari dictatio valde est superius adprobatum, & ex hoc manifestius apparebit quia in præcedenti prosecutione sua Ibas ex Edessenorum rescripto se adseruit orthodoxum comprobari. Unde consequenter orthodoxa dictatio ejusdem Edessenorum epistolæ dicta est, per quam & ipse se orthodoxum petiit a judicibus æstimari, & eorum sententia est declaratus orthodoxus. Cedat itaque impudentia perversorum tam Eutychianæ hæreseos quam Nestorianæ sequacium, qui hæretica fraude nituntur suadere quod quilibet in Chalcedonensi synodo residens de illa ad Marim Persam epistola totius impietatis plena aliquid orthodoxum dicere vel sentire potuerit. Cum enim Ibas Episcopus in principio pro sanctæ Chalcedonensis synodi examen ingressus est, ita fuerit prosecutus, dicendo se per clericorum Edessenorum adtestationem æstimatum fuisse vel æstimari debere catholicum, idem apud Photium & Eustathium Episcopos ad purgationem suam adstruit oportere sufficere quod adtestati sint Edesseni clerici per confessiones suas, quas ad eosdem Episcopos scripserunt, se esse catholicum. Rursus in eadem defensione permanens, post illius ad Marim Persam epistolæ lectionem, * Edessenorum clericorum pro se relegi, cujus sæpe mentionem fecerat, epistolam postulasset, quis tam lucidæ veritatis impugnator existat qui non ex istius Edessenorum epistolæ textu, per quam ipse accusatus Ibas * æstimari poposcit orthodoxum, a patribus orthodoxam dictationem, & eundem Ibam catholicum pronuntiatum fuisse cognoscat, sed illius epistolæ ad Marim Persam dictationem putet orthodoxam judicatam, quæ ei & pro crimine hæreseos objecta est, & si ejus probata fuisset, hæreticus potuit judicari?

* rum

* Forte, æstimari se. Hard.

XXV. Itaque anathematizamus atque damnamus suprascriptam epistolam quam ad Marim Persam hæreticum scripsisse Ibas confingitur, quæ Deum de sancta Dei genetrice & semper Virgine Maria incarnatum & hominem factum esse abnegat, sed purum hominem ex ipsa natum esse dicit, quem templum appellat, ut ex hoc alius Deus verbum & alius Christus intelligatur, & sanctum Cyrillum, qui rectæ fidei doctor & prædicator extitit, ut hæreticum & similia Apollinari scribentem criminatur, & culpat primam Ephesinam synodum tamquam sine examinatione & inquisitione Nestorium condemnaverit, & duodecim capitula sancti Cyrilli impia & contraria recta fidei vocat eadem epistola, defendit autem Theodorum & Nestorium & impia eorum dogmata & conscripta. Prædictam igitur epistolam ad Marim Persam anathematizamus atque damnamus, in qua nefandæ superius designatæ blasphemiæ continentur. Et quicunque ea quoquo tempore crediderit accipienda vel defendenda, aut conatus fuerit aliquando præsentem damnationem resolvere, pari anathemate condemnamus. Eos autem qui memoratam epistolam ad Marim Persam designatas superius blasphemias continentem a sancta Chalcedonensi synodo a præsenti tempore, innotescente sibi nostri serie constituti, contenderent esse suscepta, vel a quocunque eorundem patrum in Chalcedona residentum orthodoxam pronuntiatam nituntur adstruere, pari anathematis pœna percellimus; quoniam non solum sancto ac reverendo Chalcedonensi Concilio inrogare moliuntur injuriam, verum etiam incentores ac renovatores se sopiti scandali profitentur, per quod universalis rursus concuti possit Ecclesia; ut doctoris gentium Apostoli juste videantur feriri sententia, quæ dicit: *Utinam & abscidantur qui vos conturbant.*

Galat. 5. 12

XXVI. Expletis quæ de sopienda primi capituli quæstione, id est, de epistola ad Marim Persam, differenda vel definienda erant, necesse

ceſſe nobis eſt quid de Theodoro Mompſueſteno ejuſque dictis eccleſiaſticæ unitatis ratio vel fidei a ſanctis patribus traditæ cautela fieri exigit expedire. Perpendimus itaque quod hujus quoque quæſtionis exordium ex hæreticorum cœnoſo fonte manaverit. Cum enim Neſtoriani ante plures annos non valerent impia ejus dogmata ſub ipſius damnati Neſtorii nomine quorundam ſenſibus decipiendis inſerere, proferendi. hinc * proferenti erroris ſui opportunitatem exquiſitis fraudibus invenerunt ut ex Theodori Mompſueſteni libris, quem jactant in pace Eccleſiæ defeciſſe, impia rurſus Neſtorii dogmata blaſphemiis immanioribus innovata introducere niterentur. Quorum venena diuturnis temporibus occulte ſerpentia, nunc aperta profeſſione manantia, noſtros & Chriſtianiſſimi principis omniumque orthodoxorum animos permoverunt attendentium non eſſe ulterius differenda remedia ubi, per patientiam diſſimulatione nutrita, tam magni mali videtur creviſſe pernicies. Hoc enim memoratos Neſtorianos publice & inceſſanter adſtruere nulli venit in dubium, dicentes: Nos patrem non tam Neſtorium quam Mompſueſtenum Theodorum veneramur, ejuſque libros tota noſtræ devotione mentis amplectimur; nec erit quiſquam qui nobis obſiſtere *, cum dogma noſtrum ſic antiqui doctoris Theodori ubique vulgatis codicibus adſtruatur. Quorum Neſtorianorum vocibus nonnullus ineruditi vulgi numerus cotidianis diebus prava ſeductione decipitur. Cum ergo conſtet amplius per defuncti Theodori nomen atque conſcripta Neſtorianæ hæreſis errorem populis intromitti quam vivus potuit inferre Neſtorius, non tam negligentiæ quam * conhibentiæ diſcrimen nos credidimus incurſuros; * ſi tamen neceſſariæ correctionis, quam periclitantis Eccleſiæ diſpenſatio flagitat, differri ulterius remedia pateremur. Neque enim, ut quidam inaniter diffamabant, Theodori ejuſque dictorum poterit excuſationi proficere quod in epiſtola ad Marim Perſam nomen Theodori vel ſcripta ejus videntur copioſe laudari, cum & præcedenti adſertione multipliciter fuerit demonſtratum eandem epiſtolam, ſicut a nobis, ita & a ſanctis patribus in Chalcedona reſidentibus juſte damnatam, & hoc potius ad malorum Theodori demonſtrationem abunde ſufficiat quod illic nomen ſcriptaque ejus laudata ſunt ubi beatus Cyrillus & Epheſina prima ſynodus impugnatur. Quæ cum ita ſint, non tamen deſtitimus per fideliores interpretes ſcripta ejuſdem Theodori perſcrutari, quamvis nobis & ante utcunque fuerint publicata. Ex quo nunc perclaruit lucidiſſima veritate prædicti Theodori Mompſueſteni libro contraria recta fidei & ſanctorum patrum continere doctrinis. Unde & ſancti patres contra eum ſcribentes, ſuos libros ad inſtructionem ſanctæ Eccleſiæ reliquerunt. Nam inter alias blaſphemias evidenter eum dixiſſe comperimus alium eſſe Deum verbum & alium Chriſtum a paſſionibus animæ & deſideriis carnis moleſtias patientem, & a deterioribus paulatim recedentem, ad meliora profectu operum perveniſſe, & converſatione immaculatum factum, & tamquam purum hominem baptizatum eſſe in nomine patris & filii & ſpiritus ſancti, & per baptiſmum gratiam ſancti ſpiritus accepiſſe, & adfiliationem meruiſſe, & ad imperialis imaginis ſimilitudinem in perſona

valeat.

Forſe, *conniventia rimen* Hard. * Forte, *i tam neceſſaria*. Hard.

Deſcripta hæc ſunt ex anathematiſmo XII. ſuperius poſito.

A Dei verbi Chriſtum adorari, & poſt reſurrectionem immutabilem cogitationibus & omnino impeccabilem factum. Dixit etiam talem factam eſſe unitionem Dei verbi ad Chriſtum qualem Apoſtolus dixit de viro & muliere, *Erunt duo in carne una*, & quod poſt reſurrectionem, cum inſufflaſſet Dominus in diſcipulis & dixiſſet, *Accipite ſpiritum ſanctum*, non dedit eis ſpiritum ſanctum. Hoc quoque auſus eſt dicere, quia confeſſionem quam fecit Thomas cum palpaſſet manus & latus Domini poſt reſurrectionem, dicens, *Dominus meus & Deus meus*, non eſſe dictam a Thoma de Chriſto, (Nec enim dicit Theodorus Deum eſſe Chriſtum) ſed ad miraculum reſurrectionis ſtupefactum Thomam glorificaſſe Deum & iſta dixiſſe. Et quod pejus eſt, etiam in interpretatione quam in actibus Apoſtolorum ſcripſit idem Theodorus, ſimilem fecit Chriſtum Platoni & Manichæo & Epicuro & Marcioni, dicens quod ſicut illorum unuſquiſque ex dogmate quod invenit ſuos diſcipulos fecit vocari Platonicos & Manichæos & Epicureos & Marcioniſtas, ſimili modo & cum Chriſtus dogma inveniſſet, ex ipſo Chriſtianos vocari. Quarum blaſphemiarum ex libris Theodori Mompſueſteni perverſitate reperta evidenter apparet falſiſſime quoſdam foventes dicta Theodori opinari quod memoratus Theodorus non fuerit in ſua vita damnatus, cum perſpectis prædeceſſoris noſtri beatæ recordationis Damaſi ſynodalibus conſtitutis, quæ poſt Nicænum Concilium de ſpiritu ſancto tractantibus & convenientibus in urbe Roma catholicis Epiſcopis & beatæ recordationis Ambroſio Mediolanenſis civitatis antiſtite ſunt edita longe ante quam Theodorus * Mompſueſtinæ officium epiſcopatus adſumeret, inveniremus pleniſſime definitum eos qui duos filios adfirmant, unum ante ſecula, & alterum poſt adſumptionem carnis ex virgine, ſicut ſuperius Theodorum adſeruiſſe monſtratum eſt, anathematis pœna percuſſos. Ubi non ſolum illi qui eodem tempore ipſius erant hæreſis ſectatores, verum etiam illi qui ſuccedentibus temporibus eundem ſequerentur errorem, ejuſdem anathematis vinculis reperiuntur adſtricti. Cui damnationi Theodorum quoque Mompſueſtiæ neceſſe eſt fuiſſe ſubjectum, qui prædamnatæ hæreſis ſectator & prædicator effectus eſt. Neque enim aliter eos quos nunc in Arrianam vel in aliam quamlibet hæreſem reperimus implicatos, jam anathematis pœna damnatos accipimus niſi quia in prædamnatis quos ſectantur erroribus inveniuntur ipſi quoque damnati. Nec illud omittendum eſſe perſpicimus, quod hi qui in ſuis libris ac diſputationibus duos filios credi docent, negent tamen ſe duos filios profiteri, cum eis nihil profit hoc vacuis negare ſermonibus quod doloſe per ſua dogmata, libris etiam convincuntur adſtruere. Sic etenim Neſtorius, ut ſuperius jam diximus, duas naturas, unum filium ſe ſimulans confiteri, & alterum eſſe qui ex Deo patre natus eſt, alterum qui ex virgine matre progenitus, in ſuis diſputationibus omni fraudis intentione ſuadere perſiſtens, non potuit debitæ pœnam damnationis effugere, nec eum liberare valuit illa unius filii doloſa profeſſio, cujus aliud convincebatur continere doctrina: quia perverſitatis hujuſmodi ſectatores ſe ipſis puniuntur auctoribus; qui quod

* Mompſueſtiæ.

erubescunt profiteri, docere non desinunt, & quæ loquenda negant, legenda * non scribunt.

* Recta Cotelerius emendat *conferibunt*.

XXVII. Pro his igitur omnibus Ecclesia universalis agnoscat cujus utilitati, ne Christi Dei nostri plebs amplius seducatur, nostra servit intentio. Quam utilitatem per Theodori nomen atque scripta lædi supra meminimus juste nos & sine aliqua reprehensione ad ea quæ præsenti auctoritate statuimus descendisse. Et ideo condemnamus & anathematizamus similiter ut alios omnes hæreticos quos condemnatos & anathematizatos constat a sanctis quatuor Conciliis & a catholica Ecclesia, & Theodorum, qui quondam Mompsuestiæ Episcopus fuit, & ejus impia conscripta nihilominus, & quæ Theodoritus conscripsit contra rectam fidem & contra duodecim sancti Cyrilli capitula & contra primam synodum Ephesinam, & quæ ad defensionem Theodori & Nestorii ab eo scripta sunt: quia * pro ecclesiasticæ utilitatis causa poposcit etiam memorata Theodoriti scripta damnari, eo quod sæpedicti Nestoriani sub ejus Episcopi nomine, qui a beatæ recordationis Leone Papa & a sancta Chalcedonensi synodo legitur fuisse susceptus, eadem scripta ad adstruendi sui erroris videntur adhibere suffragium, non aspicientes quod non solum sancti patres in Chalcedona congregati, damnato Nestorio cum suis dogmatibus, & ista damnaverint, sed etiam ipse Episcopus Theodoritus omnia dicta quæ beati Cyrilli in Ephesina prima expositis videbantur contraire dogmatibus, in sancta Chalcedonensi synodo aperta professione respuerit, & susceperit definitionem sancti Chalcedonensis Concilii, in qua beati Cyrilli in Ephesina prima expositam manifestum est prædicari doctrinam. Et ita, sicut omne concilium sanctæ Chalcedonensis synodi interlocutum est, ab eadem synodo constat fuisse susceptum. Propter quod clarum est nihil * nobis nos per hanc damnationem statuere, sed ea anathematizasse quæ & sancta Chalcedonensis synodus respuit, & ipse quoque Theodoritus Episcopus illic sua professione damnavit.

* Forte delendum pro, Hard.

* novi

VXVIII. Prædicta igitur tria impia capitula anathematizamus atque damnamus, id est, epistolam quæ dicitur Ibæ ad Marim Persam, in qua nefandæ superius designatæ blasphemiæ continentur, & impium Theodorum Mopsuestenum cum nefandis ejus conscriptis, & quæ impie Theodoritus conscripsit. Et quicunque ea quoquo tempore crediderit accipienda vel deferenda, aut conatus fuerit aliquando præsentem damnationem resolvere, pari anathemate condemnamus. Eos autem qui conservantes rectam fidem prædictis quatuor synodis prædicatam, memorata tria capitula damnaverunt vel damnant, fratres & consacerdotes habemus. Quæcunque vero sive meo nomine sive quorumlibet pro defensione memoratorum trium capitulorum prolata fuerint vel ubicunque reperta, præsentis nostri plenissimi constituti auctoritate vacuamus. Quas omnes designatas blasphemias absit ab universali Ecclesia ut quisquam prædictas quatuor synodos vel unam ex eis adserat suscepisse vel eos qui talia sapuerunt atque secuti sunt, cum constet a sanctis memoratis patribus, & maxime a sancto Chalcedonensi Concilio, nullum de quo fuit suspicio fuisse susceptum nisi qui superius designatas blasphemias vel his similia aut hæresim de qua suspectus fuit respuit, aut blasphemias de quibus de eo dubitatum est abnegavit atque damnavit. Et ideo eos qui memoratam epistolam ad Marim Persam designatas superius blasphemias continentem a sancta Chalcedonensi synodo a præsenti tempore, innotescente sibi hujus nostri serie constituti, adserere voluerint esse susceptam, vel a quocunque eorundem patrum in Chalcedona residentum orthodoxam pronuntiatam nituntur adstruere, pari anathematis pœna percellimus; quoniam non solum sancto ac reverendo Chalcedonensi Concilio inrogare moliuntur injuriam, verum etiam incentores se ac renovatores sopiti scandali profitentur, per quod universalis rursus concuti possit Ecclesia; ut doctoris * Apostoli juste videantur feriri sententia, qua dicit: *Utinam & abscidantur qui vos conturbant*. Et post subscriptiones.

* Lege ut supra, *doctoris gentium Apostoli*. Hard.

Data VII. Kalendarum Martiarum, imperante Domino Justiniano perpetuo Augusto anno XXVII. & post consulatum Basilii V. C. anno XIII. Constantinopolim.

JUSTINIANI IMPERATORIS

ANNO CHRISTI 545.

LIBER ADVERSUS ORIGENEM.

ANNO CHRISTI 545.

Tractatus piissimi imperatoris Justiniani, missus ad Mennam sanctissimum & beatissimum archiepiscopum felicis urbis & patriarcham, adversus impium Origenem, & nefarias ejus sententias.

Hujus epistolæ (sic enim appellat ipse Justinianus in fine) meminit Liberatus cap. 23. illam dictatam fuisse instante Pelagio R.E. diacono, & apocrisiaria, ac postmodum Vigilio pontifice approbatam.

NObis semper studio fuit, atque etiam nunc est, rectam & irreprehensibilem Christianorum fidem, statumque sanctissimæ Dei catholicæ & apostolicæ ecclesiæ, perturbationum expertem usquequaque custodiri. Hæc nobis prima & antiquissima cura est: per quam & nobis in præsenti sæculo imperium a Deo traditum esse & conservari credidimus, & reipublicæ nostræ inimicos subdi, & sæculo futuro mi-

Ut quidam colligitur ex vita S. Sabæ cap. 85. pag. 363. Hard.

Λόγῳ τῆ δσεβεστάτῃ ἡμῶν βασιλέως Ἰουστινιανῆ, καταπεμφθεὶς πρὸς Μιωᾶν τὸν ἁγιώτατον, καὶ μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον τῆς δδαίμονος πόλεως καὶ πατριάρχην, κατὰ Ωριγένους τῆ δυσεβῆ, καὶ τῆ ἀνοσίων αὐτῆ δογμάτων.

ΗΜῖν μὲν ἀεὶ σπουδὴ γέγονέ τε, καὶ ἔστιτὸ τὴν ὀρθὴν, καὶ ἀμώμητον πίστιν τῆ Χριστιανῶν, καὶ τὴν κατάστασιν τῆς ἁγιωτάτης τῆ Θεῆ καθολικῆς, καὶ ἀποστολ. ἐκκλ. ἀτάραχον δι' ἁπάντων φυλάττεσθαι, καὶ ταύτην παρέτι τῆ ἄλλων τὴν φρονιδα τιθέμεθα. δι' ἧς καὶ τὴν ἐν τῷ παρόντι κόσμῳ βασιλείαν ἡμῖν ἀπὸ Θεῆ παραδεδόσθαι, καὶ φυλάττεσθαι πε-

πεπιστεύκαμεν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἡμετέρας πολιτείας ὑποτάττεσθαι· δι' ἧς καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι ἔλεος ἐνώπιον τῆς αὐτοῦ ἀγαθότητος εὑρεῖν ἐλπίζομεν. εἰ καὶ τὰ μάλιστα γὰρ ὁ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους πολέμιος διαφόρους ἐφευρίσκει προφάσεις, δι' ὧν σπουδάζει ἐπιβουλεύειν ταῖς τῶν ἀνθρώπων ψυχαῖς, ἀλλ' οὖν ἡ τοῦ Θεοῦ φιλανθρωπία τὴν ἐκείνου καταργοῦσα πονηρίαν, καὶ τοὺς ἐναντίους διελέγχουσα οὐ συγχωρεῖ τὴν ἰδίαν καταβλάπτεσθαι, ἢ σκορπίζεσθαι ποίμνην. ταῦτα δὲ ἡμῖν εἴρηται, ἐπείπερ ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὥς τινες μὴ ἔχοντες κατὰ νοῦν τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, μηδὲ τὴν τῶν ὀρθῶν δογμάτων διάκρισιν ἐπιστάμενοι. δι' ἧς πᾶς ὁ γινώσκων τὴν ἀλήθειαν σώζεται, καταλείψαντες τὰς θείας γραφὰς, καὶ τοὺς ἁγίους πατέρας, οὓς ἡ καθολικὴ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία διδασκάλους ἔχει, καὶ δι' ὧν πᾶσα μὲν πανταχοῦ αἵρεσις ἀπελήλαται, ἡ δὲ ὀρθόδοξος πίστις σεσαφήνισται, [1] Ὠριγένους τε καὶ τῶν Ἑλληνικῶν, καὶ Ἀρειανικῶν, καὶ Μανιχαϊκῶν αὐτοῦ δογμάτων ἀντιποιοῦνται, δι' ὧν ἐκεῖνος εἰς βόθρον ἐνέπεσεν. οἱ δὲ τοιοῦτοι πῶς δύνανται Χριστιανοῖς συναριθμεῖσθαι προσώπου ἀντιποιούμενοι, τὰ Ἑλλήνων, καὶ Μανιχαίων, καὶ Ἀρειανῶν, καὶ τῶν ἄλλων αἱρετικῶν σπουδάσαντος παραδοῦναι; ὅστις πρὸ πάντων εἰς αὐτὴν τὴν ἁγίαν, καὶ ὁμοούσιον τριάδα βλασφημήσας ἐτόλμησεν εἰπεῖν τὸν μὲν πατέρα μείζονα εἶναι τοῦ υἱοῦ, τὸν δὲ υἱὸν τοῦ ἁγίου πνεύματος, τὸ δὲ ἅγιον πνεῦμα τῶν ἄλλων πνευμάτων. προστέθειται δὲ καὶ τοῦτο τῇ ἑαυτοῦ ἀσεβείᾳ εἰπὼν, μηδὲ τὸν υἱὸν δύνασθαι τὸν πατέρα ἰδεῖν, μηδὲ τὸ ἅγιον πνεῦμα τὸν υἱόν· ὡς ὅτι ὁ υἱὸς καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίσματα εἰσί. καὶ ὅπερ ἡμεῖς ἐσμὲν πρὸς τὸν υἱὸν, τοῦτο ὁ υἱός ἐστι πρὸς τὸν πατέρα. προστίθησι δὲ ταῖς ἑαυτοῦ βλασφημίαις καὶ τοῦτο ἐν τῷ περὶ ἀρχῶν αὐτοῦ πρώτῳ λόγῳ ἐπ' αὐτῆς λέξεως εἰπὼν οὕτως· Ἐν τῇ ἐπινουμένῃ ἀρχῇ τοσοῦτον ἀριθμὸν τῷ βουλήματι αὐτοῦ ὑποστῆσαι τὸν Θεὸν νοερῶν οὐσιῶν, ὅσον ἠδύνατο διαρκέσαι· πεπερασμένην γὰρ εἶναι καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ λεκτέον· καὶ μὴ προφάσει εὐφημίας τὴν περιγραφὴν αὐτῆς περιαιρετέον· ἐὰν γὰρ ᾖ ἄπειρος ἡ θεία δύναμις, ἀνάγκη αὐτὴν μηδὲ ἑαυτὴν νοεῖν· τῇ γὰρ φύσει τὸ ἄπειρον ἀπερίληπτον, πεποίηκε τοίνυν τοσαῦτα, ὧν ἐδύνατο περιδράξασθαι, καὶ ἔχειν αὐτὰ ὑπὸ χεῖρας, καὶ συγκροτεῖν ὑπὸ τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν· ὥσπερ καὶ τοσαύτην ὕλην κατεσκεύασεν, ὅσην ἠδύνατο κατακοσμῆσαι. Ποίαν ταύτης μείζονα βλασφημίαν κατὰ Θεοῦ προενεγκεῖν Ὠριγένης ἠδύνατο; ὁ καὶ ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος βαθμοὺς ἐπινοήσας, πολυθεΐαν καὶ ἐντεῦθεν εἰσάγειν βουλόμενος, καὶ αὐτὴν δὲ Θεοῦ τὴν δύναμιν περιγραπτὴν εἶναι τερατευόμενος; κἀκεῖνο δὲ τὸ πάσης δυσεβείας ἀνάμεστον τῆς αὐτοῦ ἐστι μυθολογίας τὸ λέγειν, ὅτι πάντα τὰ γένη, καὶ τὰ εἴδη συναΐδια ἐστι τῷ Θεῷ· καὶ ὅτι τῶν λογικῶν τὰ ἁμαρτήσαντα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκπεσόντα τῆς ἐν ᾗ ἦσαν καταστάσεως, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων τιμωρίας χάριν σώμασιν ἐνεβλήθη· καὶ καθαιρόμενα πάλιν ἀνάγον-

A sericordiam in conspectu ejus bonitatis nos adepturos speramus. Nam & si humani generis hostis varias occasiones comminiscitur, quibus hominum animas studet lædere: Dei tamen humanitas, illius improbitatem & malitiam frangens atque evacuans, adversariosque redarguens, gregem suum damnum accipere aut dissipari non permittit. Hæc autem a nobis ideo dicta sunt, quod ad nos allatum est, nonnullos Dei timorem in animo non habentes, nec rectæ doctrinæ discrimen tenentes, quo salvatur quicumque veritatem cognoscit; relictis divinis scripturis, sanctisque patribus quos catholica Dei ec-
B clesia doctores habet, per quos omnis ubique hæresis expulsa est, fides vero orthodoxa declarata; Origenem, ejusque dogmata, paganorum & Arianorum & Manichæorum erroribus affinia asserere: per quæ ille in foveam incidit. Qui ejusmodi sunt, quomodo possunt in Christianis numerari, eum tuentes hominem, qui ea quæ pagani, Manichæi, Ariani, aliique hæretici sentiunt, tradere studuit? Qui ante omnia in ipsam sanctam & consubstantialem Trinitatem blasphemias ausus est dicere: Patrem majorem esse Filio, Filium sancto Spiritu, sanctum Spiritum aliis spiritibus. Porro hoc ad impietatem
C suam addidit, ut diceret, nec posse Filium Patrem videre, nec Spiritum sanctum Filium: ipsum Filium & Spiritum sanctum creaturas esse: quodque nos sumus ad Filium, Filium esse ad Patrem. Ad suas autem blasphemias hoc quoque adjunxit in primo sermone Peri archon, his verbis, sic dicens: *In illo, quod mente apprehenditur principio, tantum numerum voluntate sua intelligibilium substantiarum constituit Deus, quanto poterat sufficere; dicendum enim finitam esse Dei potentiam: nec, sub obtentu laudis ac bonorum verborum, tollenda ejus circumscriptio est; etenim si infinita sit divina potentia, necesse est eam ne seipsam quidem intelligere: natura enim*
D *infinitum comprehendi non potest. Tanta igitur fecit, quanta poterat apprehendere, & sub providentia sua continere; quemadmodum & tantam materiam apparavit, quantam regere, distinguere, ac exornare poterat.* An ullam maiorem potuisset Origenes in Deum blasphemiam proferre? qui & in sancta Trinitate gradus excogitans, inde vult multitudinem deorum inducere, ac ipsam Dei potentiam circumscriptam esse monstrose asserit. Hoc vero omni impietate plenum, ejus fabulositatis est dicere, omnia genera speciesque coæternas esse Deo: quodque rationabilia quæ peccarunt, ac propterea de statu suo exciderunt, pro suorum peccatorum proportione, supplicii causa in corpora injecta sunt, ac expurgata, rursum efferuntur in pri-

(1) Describitur hic locus, sed multis subinde prætermissis, in Reg. cod. ms. 2935. præfixo hoc titulo: Ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ πέμπτη συνόδος γέγονεν ἐπὶ Ἰουστίνου (pro Ἰουστινιανοῦ) τοῦ βασιλέως, ἥτις ἀνεθεμάτισε τὸν Ὠριγένην καὶ τὰ αὐτοῦ δυσεβῆ συγγράμματα, καὶ ἀλλόκοτα δόγματα Εὐαγρίου καὶ Διδύμου τὰ Ὠριγένους φρονοῦντες. Ἐκ τοῦ δ'. βιβλίου τῶν πρακτικῶν τῆς ἁγίας πέμπτης συνόδου, ἐκ τοῦ λόγου τοῦ εὐσεβεστάτου ἡμῶν βασιλέως Ἰουστινιανοῦ πρὸς Μηνᾶν τὸν μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον εὐδαίμονος πόλεως. Ὠριγένους τε λέγει καὶ τῶν ἑλληνικῶν καὶ Μανιχαϊκῶν αὐτοῦ δογμάτων, &c. Manuscriptus non est annorum amplius 100. *Hard.*

pristinum statum, omni deposita malitia & corporibus: iterumque ac tertium, & compluries diversis ad pœnam iniiciuntur corporibus. Ponit porro diversos constitisse & constare mundos, tum præteritos, tum futuros. Ecquisnam adeo fatuus est, ut hæc audiens, animo non exhorrescat propter summam impietatem? Quis non execretur insanum Origenem, qui hujusmodi finxerit ac scriptis mandarit in Deum blasphemias? quas, ut omnibus Christianis interdictas, manifestaque habentes impietatis argumenta, supervacaneum duximus refutatione dignari. Quare si hæretici omnes, ob unius forsitan aut alterius dogmatis perversitatem, e sanctissima ecclesia sunt ejecti, subditique anathemati cum suis dogmatibus: quis prorsus Christianorum sustinebit Origenem ejusque prava scripta tueri, qui tot blasphemias dixerit, omnibusque fere hæreticis tantam exitii ac blasphemiæ materiem præbuerit, ac idcirco pridem a sanctis patribus anathemati subjectus sit una cum sceleratis ejus dogmatibus? Nam quamvis concedat quis, Deo repugnantem Origenem e recta doctrina (quod & apud alios hæreticos invenitur) aliquid expressisse in improbis suis scriptis: ea ipsius propria non est, sed sanctæ Dei ecclesiæ; atque hoc ipsum malitiose in simpliciorum fraudem molitus est. Nam in paganorum commentis enutritus, eaque propagare in animo habens, divinas se utique scripturas interpretari simulavit: ut hoc modo nefariam doctrinam suam sacrarum literarum monumentis maligne admiscens, paganicum & Manichæum errorem suum atque Arianam vesaniam induceret, eosque qui sacram scripturam non accurate percepissent, inescare posset. Quid enim aliud exposuit Origenes, quam Platonis, qui paganorum insaniam dilatarat, doctrinam; aut a quo alio Arius mutuatus, propria venena concinnavit? qui in exitium animæ suæ in sancta & consubstantiali Trinitate gradus excogitavit. An hic a Manichæo abest, qui animas hominum dicit propter peccata corporibus ad supplicium immitti? quique primum quidem mentes & sanctas virtutes fuisse asserat, deinde contemplationis divinæ satietatem cepisse, ac in deterius conversas, idcirco a Dei amore refrixisse, indeque Græco nomine appellatas ψυχάς, & supplicii causa corporibus esse inditas; quod vel solum ad perfectam ejus damnationem satis erat, cum a paganorum ortum sit impietate. Cum enim dixerit Deus: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*: ex ejus vanis sermonibus invenitur, solum corpus absque anima ad imaginem & similitudinem Dei factum esse, si omnino præexistebat anima, & facto corpore, in id injecta est, aut in id, tanquam in vas, immissa. Ac necesse erit omnino dicere, ipsum Deum opificem hominis, corpus esse, utpote qui corpus ad imaginem & similitudinem suam fecerit. Quomodo autem corpus, imago incorporei esse possit? Quamobrem absit, ut his Christiani assentiantur. Si vero juxta Origenis blas-

Genes. 1.

A τα εν ἦ πρότερον ἦσαν καταστάσει, παντελῶς τὴν κακίαν ἀποτιθέμενα καὶ τὰ σώματα· καὶ πάλιν ἐκ δευτέρου, καὶ τρίτου, καὶ πλεονάκις διαφόροις ἐμβάλλονται σώμασι πρὸς τιμωρίαν. ὑποτίθεται δὲ καὶ διαφόρους κόσμους συστῆναί τε, καὶ συνίστασθαι, τοῦτο μὲν παρελθόντας, τοῦτο δὲ μέλλοντας· καὶ τίς οὕτως ἐστὶν ἠλίθιος, ὅς τις τῶν τοιούτων ἀκούων οὐ φρίξει τὴν διάνοιαν διὰ τὴν τῆς ἀσεβείας ὑπερβολήν; τίς δὲ οὐκ ἂν βδελύξηται τὸν μανέντα Ὠριγένην, τοιαύτας πλασάμενόν τε, καὶ ἐγγράφως ἐκθέμενον κατὰ Θεοῦ βλασφημίας; ἅστινας ὡς πᾶσι Χριστιανοῖς ἀπηγορευμένας, καὶ προφανῆ τῆς δυσσεβείας ἐχούσας τὸν ἔλεγχον, περισσὸν ἐνομίσαμεν ἀντιῤῥήσεως ἀξιῶσαι· εἰ

B τοίνυν ἅπαντες αἱρετικοὶ ἐπὶ ἑνὸς τυχὸν, ἢ δευτέρου δόγματος παραστροπῇ ἐκβέβληνται τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, ὑποβληθέντες ἀναθέματι μετὰ τῶν ἰδίων δογμάτων, τίς ὅλως Χριστιανῶν ἀνέξεται αὐτοῦ Ὠριγένους τε, καὶ τῶν πονηρῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων ἀντιποιεῖσθαι τοῦ τοσαύτας μὲν εἰρηκότος βλασφημίας, πᾶσι δὲ σχεδὸν αἱρετικοῖς τοσαύτην ὕλην ἀπωλείας, καὶ βλασφημίας παρασχομένου, καὶ διὰ τοῦτο καὶ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἔκπαλαι ὑπὸ ἀνάθεμα γενομένου μετὰ τῶν μυσαρῶν αὐτοῦ δογμάτων; εἰ γὰρ καὶ δοίη τις τὸν θεομάχον Ὠριγένην, ὅπερ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις αἱρετικοῖς εὑρίσκεται,* ἀναμαξαι τινὰ τοῖς πονηροῖς αὐτοῦ συγγράμμασιν ἐκ τῶν ὀρθῶν δογμάτων,

C ταῦτα οὐκ ἴδια ἐκείνου καθέστηκεν, ἀλλὰ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ὑπάρχει. καὶ τοῦτο δὲ αὐτὸ κακούργως ἐκεῖνος καὶ πρὸς ἀπάτην τῶν ἁπλουστέρων ἐμηχανήσατο. ταῖς γὰρ τῶν Ἑλλήνων μυθολογίαις ἐντραφεὶς, καὶ ταύτας ἐπεκτεῖναι βουλόμενος ἐσχηματίσατο τὰς θείας δῆθεν ἑρμηνεύειν γραφὰς, ἵνα τούτῳ τῷ τρόπῳ τὰ μυσαρὰ αὐτοῦ δόγματα τοῖς τῶν θείων γραφῶν ὑπομνήμασιν ἀναμίξας, κακοήθως τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ Μανιχαϊκὴν αὐτοῦ πλάνην, καὶ Ἀρειανικὴν μανίαν εἰσαγάγη, καὶ τοὺς μὴ ἠκριβωμένους τὰ τῆς θείας γραφῆς δυνηθῇ δελεάσαι. τί γὰρ ἕτερον παρὰ τὰ τῷ Πλάτωνι εἰρημένα τῷ τὴν Ἑλληνικὴν μανίαν πλατύναντι Ὠριγένης ἐξέθετο; ἢ παρα-

D τινος ἑτέρου Ἄρειος λαβὼν τὴν οἰκείαν συνεγράψατο νόσον; ὁ πρὸς ὄλεθρον τῆς ἑαυτοῦ ψυχῆς εἰς τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον τριάδα βαθμοὺς ἐπινοήσας; ἐν τίνι δὲ οὗτος τοῦ Μανιχαίου ἀπολιμπάνεται, ὁ λέγων τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς δι' ἁμαρτίας τοῖς σώμασι τιμωρίας χάριν ἐμβληθῆναι; ὡς δὴ πρῶτον μὲν νόας οὔσας, καὶ ἁγίας δυνάμεις, ἔπειτα κόρον λαβούσας τῆς θείας θεωρίας, καὶ πρὸς τὸ χεῖρον τραπείσας, καὶ διὰ τοῦτο τῆς Θεοῦ ἀγάπης ἀποψυγείσας, καὶ ἐντεῦθεν ψυχὰς ὀνομασθείσας, καὶ τιμωρίας χάριν τοῖς σώμασιν ἐμβληθείσας· ὅπερ καὶ μόνον ἱκανὸν ἦν εἰς τελείαν αὐτοῦ κατάκρισιν, οἷα τῆς Ἑλληνικῆς ὑπάρχον δυσσεβείας. τοῦ γὰρ Θεοῦ εἰπόντος· ποιήσωμεν ἄνθρωπον

E κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν, εὑρίσκεται κατὰ τοὺς ἐκείνου ματαίους λόγους σῶμα μόνον δίχα ψυχῆς κατ' εἰκόνα, καὶ ὁμοίωσιν γενόμενον τοῦ Θεοῦ, ἐὰν ὅλως προϋπῆρχε ψυχὴ, καὶ μετὰ τὸ γενέσθαι τὸ σῶμα ἐνεβλήθη; ἢ κατηγγίσθη ἐν αὐτῷ. καὶ ἀνάγκη πᾶσα τοῦ λέγειν, καὶ αὐτὸν τὸν Θεὸν τὸν τοῦ ἀνθρώπου δημιουργὸν σῶμα ὑπάρχειν, ὡς τὸ σῶμα κατ' εἰκόνα, καὶ ὁμοίωσιν ἰδίαν ποιησάμενον. πῶς δὲ δύναται εἰκὼν εἶναι τοῦ ἀσωμάτου τὸ σῶμα; διὸ μὴ γένοιτο τούτοις Χριστιανοὺς συνθέσθαι. εἰ δὲ κατὰ τὴν Ὠρι-

γένους

* ἴσ. ἐναμ-
ξαι; ἢ, ἀ-
μίξαι

γένους βλασφημίαν προϋπῆρχον αἱ ψυχαὶ, καὶ διὰ τὸ ἁμαρτῆσαι αὐτὰς τιμωρίας χάριν εἰς τὰ σώματα κατεπέμφθησαν, ἵνα παιδευθεῖσαι σωφρονήσωσιν, ἐχρῆν αὐτὰς μηκέτι ἁμαρτάνειν· εἰ γὰρ πρὸς κόλασιν τῇ ψυχῇ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐδόθη τὸ σῶμα, ὥστε αὐτὴν ὀδυνωμένην παιδευθῆναι πρὸς τὸ τιμᾶν τὸν Θεὸν, πῶς συνεργεῖ καὶ συναγωνίζεται αὐτῇ τὸ σῶμα πρὸς τὸ ἁμαρτάνειν, ὁ τοῖς κολαζομένοις * γίνεται. δεσμοὶ γὰρ, καὶ φυλακαὶ, καὶ πέδαις, καὶ συντόμως εἰπεῖν, τὰ τοιαῦτα ἐφεκτικὰ τοῦ ἀδικεῖν, καὶ τοῦ ἁμαρτάνειν τοῖς κολαζομένοις γίνονται. οὐ γὰρ ὅπως ὁ ἁμαρτήσας πλέον ἁμάρτῃ, συνεργὸς αὐτῷ πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ὁ δεσμὸς δίδοται, ἀλλ' ὅπως παύσηται τοῦ ἁμαρτάνειν διὰ τῶν δεσμῶν βασανιζόμενος. πρόδηλον τοίνυν, ὅτι οὐ διὰ σωφρονισμὸν προλαβουσῶν ἁμαρτιῶν τοῖς σώμασιν ἐνεβλήθησαν αἱ ψυχαὶ κατὰ τοὺς ἐκείνων λήρους, ἀλλὰ κατὰ ταυτὸν ὁ Θεὸς τό, τε σῶμα, τήν τε ψυχὴν, τουτέστι τέλειον τὸν ἄνθρωπον ἐδημιούργησεν. ὅθεν τῶν διὰ τοῦ σώματος ἡμῖν πεπραγμένων, εἴτε ἀγαθῶν, εἴτε φαύλων τὴν ἀνταπόδοσιν ἀναμένομεν. τοῦτο γὰρ ἡμῖν παραδίδωσιν καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος Παῦλος, λέγων. ὅτι πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε φαῦλον. Προσέχειν τοίνυν δεῖ τοῖς τοῦ ἀποστόλου ῥήμασιν, ὅτι οὐκ εἶπε κομίζεσθαι δεῖν τὸν κρινόμενον πρὸς ἃ ἔπραξε πρὸ τοῦ σώματος. εἰ δὲ ἐπὶ μόνοις τοῖς διὰ τοῦ σώματος κολάζεται ἄνθρωπος παρὰ τοῦ κρίνοντος τὴν γῆν, ἢ τῆς δεούσης ἀξιοῦται τιμῆς, μνήμη δὲ οὐδεμία προγενεστέρων ἁμαρτημάτων, δῆλον ὅτι οὐ προϋπάρχουσι τῶν σωμάτων αἱ ψυχαί· εἰ γὰρ προϋπῆρχον, εἶπεν ἂν ὁ ἀπόστολος, ὥσπερ τὰ διὰ τοῦ σώματος, οὕτω καὶ τὰ πρὸ τοῦ σώματος. ὅτι δὲ αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαὶ νοεραί τε, καὶ λογικαὶ τυγχάνουσι, τῶν ὁμολογουμένων ἐστίν· ὅπερ οὐδὲ τοὺς Ὠριγένους ἀντιποιουμένους νομίζομεν ἀπαρνεῖσθαι. εἰπάτωσαν τοίνυν οἱ τὰ Ὠριγένους φρονοῦντες· αἱ ψυχαὶ αὐτῶν, εἴγε ἄρα καθὼς λέγουσι, προϋπῆρχον τῶν σωμάτων, πρὶν ἢ ἐν τοῖς σώμασιν εἰσέλθωσιν, ἐν ποίᾳ τάξει ὑπῆρχον, ἢ τί διεπράττοντο; ἐχρῆν γὰρ αὐτὰς εἰδέναι πῶ ἦσαν, εἰ προῆσαν, καὶ πῶς ἐνταῦθα παρεγένοντο. εἰ δὲ τοῦτο αὐτοῖς ἀμήχανόν ἐστι λέγειν, ὡς τῆς ἀληθείας μὴ οὔσης, δῆλον ὅτι μῦθοι τὰ κατ' αὐτοὺς ὑπάρχουσιν. ἴσως δὲ ἐροῦσιν, ὅτι μετὰ τὸ εἰσελθεῖν τὰς ψυχὰς ἐν τοῖς σώμασι, τότε δύνανται διακρίνειν τε, καὶ γινώσκειν τὰ πραττόμενα παρ' αὐτῶν· εἰ δὲ τοῦτο εἴπωσιν, εὑρίσκεται τὸ σῶμα κατὰ τοὺς αὐτῶν ματαίους λόγους τιμιώτερον τῆς ψυχῆς, οἷα χαριζόμενον αὐτῇ τὸ νοεράντε, καὶ λογικὴν γενέσθαι. ἀλλὰ τὸ λέγειν τοῦτο πάσης ἐστὶν ἀνοίας, καὶ ἀτοπίας μεστόν. διατί δὲ ὅλως, εἴπερ ὡς λέγουσι προϋπῆρχεν ἡ ψυχὴ, μαθήσεώς τινος, ἢ διδαχῆς δέεται ἐν τῷ σώματι γενομένη, κατὰ μικρὸν εἰσαγομένη, καὶ προκόπτουσα εἰς τὰ μείζονά τε, καὶ τελειότερα; εἰ γὰρ προῆν, καὶ ἐγίνωσκεν ἂν τὰ συμφέροντα μηδεμιᾶς μαθήσεως δεομένη, καὶ ὡς ἐν γνώσει τυγχάνουσα διωρθοῦτο ταῖς ἐπιμελείαις. καὶ εἰ τὸ πταῖσμα ἐγίνωσκεν, οὐκ ἐδιδάσκετο ὡς προεπισταμένη· εἰ δὲ διδάσκεται ὡς ἀγνοοῦσα, οὐ προήδει· εἰ δὲ οὐ προήδει, οὐ προῆν, ἀλλὰ δῆλον, ὅτι οὐ προῆν. τῆς γὰρ γενέσεως ἡμῶν αἴτιός ἐστι μόνος ὁ Θεὸς, ὅς τις καθὼς οὐκ ὄντας ἡμᾶς ἐποίησεν, οὕτω καὶ γενομένους σώζει τῇ ἰδίᾳ * χειρὶ, ἐὰν ἄξιοι, καὶ ἐπιτήδειοι φανῶ-

A phemiam, animæ præexistebant, ac in pœnam peccatorum suorum in corpora demissæ sunt, ut emendatæ resipiscerent, eas oportebat amplius non peccare. Nam si corpus datum est animæ in supplicium propter peccata, ut doloribus emendaretur ad honorificandum Deum, quomodo corpus eam adjuvat & corroborat ad peccandum, quod iis qui pœna afficiuntur non evenit? Vincula enim, carceres, compedes, ac, ut breviter dicam, omnia ejusmodi, iniquitates & peccata eorum cohibent, qui jam pœnas luunt. Nec ut qui peccarit, amplius peccet, vincula ei adduntur quæ ad peccandum adjuvent; sed B ut vinculorum cruciatu peccare desistat. Quare perspicuum est, non ad superiorum peccatorum castigationem, ut illi nugantur, corporibus immissas esse animas: sed simul Deum & corpus & animam, id est, perfectum hominem, fabricatum esse. Itaque eorum quæ per corpus a nobis gesta sunt, sive bonorum sive malorum, retributionem expectamus; hoc enim nobis tradit & divinus apostolus Paulus dicens: *Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque ea quæ per corpus prout gessit sive bonum sive malum*. Attendenda ergo sunt apostoli verba; nec enim dixit, oportere recipere eum qui judicatur, prout C gessit ante corpus. Si vero ob ea sola quæ per corpus homo gessit, ab eo qui terram judicat, vel pœna afficitur, vel merito præmio; nullaque mentio fit ante admissorum peccatorum: perspicuum est, animas ante corpora non esse. Si enim præexisterent, dixisset apostolus, gesta tum per corpus, tum ante corpus. Animas vero hominum intelligentia & ratione uti, in confesso est; quod ne eos quidem negare putamus, qui tuentur Origenem. Dicant igitur qui cum Origene sentiunt: animæ ipsorum (si quidem, ut asseverant, ante corpora fuerunt) priusquam D in ipsa ingrederentur, quo in ordine erant, aut quid agebant? Oportuit enim eas, si ante erant, scire, quo loco essent, aut quomodo huc advenissent; sin hoc nulla ratione possunt dicere (nam id verum non est) apertum est eos fabulas dicere. At fortasse dicant, animas postquam corpora ingressæ sunt, tum discernere posse & cognoscere quæ a se geruntur. Si hoc dicent, ex eorum inani disputatione efficietur, ut corpus plus pretii atque honoris, quam anima, habeat; quod ei in beneficii loco det intelligentiam & rationem; atqui hoc asserere, plenum dementiæ est atque absurditatis. Cur vero si anima, ut ajunt, ante fuit quam E corpus, disciplina indiget, postquam in corpus venit, paulatimque instituitur, & ad meliora perfectioraque progreditur? Nam si ante existeret, utilia utique cognosceret, nec ulla egeret doctrina, nec, utpote in cognitione versans, cura & diligentia erudiretur; ac si, quid sit offendere, sciebat, non edoceretur quod antea scivisset: jam vero si docetur, ut in ignoratione versans, prius non sciebat; si non prius scivit, ante non fuit. At liquet eam antea non fuisse. Ortus enim nostri Deus solus in causa est; qui ut nos, cum non esse-

1. Cor. 5.

eſſemus, fecit: ſic natos, gratia manuque propria tuetur ac ſalvat, ſi digni atque idonei perhibeamur. Nam Deus qui dixit: *Faciamus hominem ad imaginem noſtram & ſimilitudinem*, utraque ſimul fecit, id eſt, corpus plaſmavit, & animam intelligentem & rationalem creavit. Simul enim & effinxit corpus, & animam condidit, perfectum hominem exhibens; neque enim homo corpus eſt ſine anima, nec anima ſine corpore. Si autem anima præexiſtebat, ut delirat Origenes, cujus rei gratia ſanctiſſimus propheta Zacharias dixit: *Fingens ſpiritum hominis in eo?* Si enim prius erat, magis dicere oportuit, Infundens tamquam in vas, vel demittens ſpiritum hominis in eo. Jam vero cum dicit propheta, *fingens*, oſtendit, ut corpus, ſic animam non præexiſtentia Deum propria virtute ac bonitate feciſſe. Quod igitur homo, ſicut dictum eſt, ad imaginem & ſimilitudinem Dei ſit factus, dignatuſque inſpiratione divina; inde perſpicuum eſt, non ſolum intelligentem & rationalem animam, ſed etiam immortalem eſſe creatam: ut omnibus iis quæ in terra facta ſunt imperaret. Hoc eſt enim quod a Theologo Gregorio de anima dictum eſt, a Deo eſſe, & divinam, ac ſupernæ nobilitatis participem: non, ut nonnulli autumant, ac dicunt, divinæ ſubſtantiæ animam eſſe: ſed ut inſpiratione Dei factam, gratiamque nactam ab eo, ut intelligens eſſet, & rationalis, & immortalis, nec una cum corpore moreretur, ſicut irrationabilia animalia, ſed per gratiam particeps eſſet ſupernæ nobilitatis, id eſt, immortalitatis. His teſtimonium perhibet ſanctus Joannes Conſtantinopoleos patriarcha in undecimo ſermone in creationem; ſic enim ait: *Et inſufflavit*, inquit, *in faciem ejus ſpiritum vitæ, & fuit homo in animam viventem*. Hic nonnulli imperiti homines, propriis cogitationibus moti, ac nihil Deo decens in mente habentes, nec condeſcenſionem verborum reputantes, dicere audent e Dei ſubſtantia eſſe animam. O inſaniam, o dementiam.) Atque hæc quidem pater de argumento propoſito. Conſidera autem de aliis omnibus in terra factis dixiſſe Deum, *fiat*, & *producat terra & factum eſt*; de homine autem dicit: *Faciamus hominem*: nec ſolum, *Faciamus*, ſed, *ad imaginem & ſimilitudinem noſtram*; *& ſumens pulverem de terra, propriis manibus hominem finxit, & inſufflavit in faciem ejus ſpiritum vitæ, & factus eſt homo in animam viventem*. Ex his igitur perſpici poteſt, ut Deus hominem fecerit honorabiliorem ac pretioſiorem aliis omnibus, quæ in terra ſunt, creaturis; alia quidem omnia fecit verbo: dixit, & facta ſunt: hominem vero ſicuti dictum eſt, propriis ipſe manibus juxta divinam ſcripturam fecit; quæcumque autem ab eo in terra facta ſunt, ſubdidit homini, qui ſexto factus eſt die: ut omnibus terrenis creaturis jam factis, ac ipſi præparatis, dominaretur, ipſe plaſmatoris ſui obediens imperio. Hoc & nos docet ſanctus Theologus Gregorius in oratione in novam dominicam; ſic enim dicit: Ita aliquid primum in diebus numeratur, & ſecundum, & tertium, ac deinceps, uſque ad ſeptimum diem, quo

Geneſ. 2.

Zach. 12.

Homil. 13. in Geneſ. 2.

Ibid.

Orat. XLIII.

μὴν. ὁ Θεὸς γὰρ εἰπὼν· ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ ὁμοίωσιν, ἀμφότερα κατὰ ταυτὸν ἐδημιούργησε, τυτέστι σωμάτε πλάσας, καὶ ψυχὴν νοερὰν καὶ λογικὴν δημιουργήσας· ἅμα γὰρ σῶμα ἔπλασεν ὁ Θεὸς, καὶ τῇ ψυχῇ ἐδημιούργησε τέλειον τὸν ἄνθρωπον ἀποτελέσας· οὐδὲ γὰρ σῶμα χωρὶς ψυχῆς, οὐδὲ ψυχὴ χωρὶς σώματος ἄνθρωπος· εἰδὲ προϋπῆρχεν ἡ ψυχὴ, καθὼς Ὠριγένης λήρει, τίνος εἵνεκεν ὁ ἁγιώτατος προφήτης Ζαχαρίας εἶπε. πλάσσων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ; εἰ γὰρ προῆν, ἔδει μᾶλλον εἰπεῖν, καταγγίζων, ἢ καταπέμπων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ. ναὶ δὲ λέγων ὁ προφήτης, πλάσσων, δείκνυσιν, ὅτι ὥσπερ τὸ σῶμα, ἕτω καὶ τῇ ψυχῇ ἃ προϋπῆρχεν ἐποίησεν ὁ Θεὸς τῇ ἰδίᾳ δυνάμει αὐτοῦ, καὶ ἀγαθότητι. καθὼς ἔν εἴρηται, τὸ κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ Θεοῦ γενέσθαι τὸν ἄνθρωπον, ἐκ τοῦ θείου ἐμφυσήματος ἀξιωθῆναι, δηλοῖ μὴ μόνον νοερὰν, καὶ λογικὴν, ἀλλὰ καὶ ἀθάνατον τῇ ψυχῇ δημιουργηθῆναι πρὸς τὸ ἄρχειν πάντων τῶν ἐπὶ γῆς ποιημάτων· τοῦτο γάρ ἐστι καὶ τὸ εἰρημένον τῷ θεολόγῳ Γρηγορίῳ περὶ τῆς ψυχῆς, τῇ ἐκ Θεοῦ καὶ θείαν καὶ τῆς ἄνωθεν εὐγενείας μετέχουσαν. οὐχ ὥς τινες φανταζόμενοι λέγουσι τῆς θείας οὐσίας ὑπάρχουσαν τῇ ψυχῇ. ἀλλ' ὡς διὰ τοῦ ἐμφυσήματος τοῦ Θεοῦ γνωμένην, καὶ χάρισμα παρ' αὐτοῦ λαβοῦσαν τὸ νοερὰν, καὶ λογικὴν, καὶ ἀθάνατον εἶναι, καὶ μὴ συναποθνήσκειν τῷ σώματι, καθ' ὁμοιότητα τῶν ἀλόγων ζώων, ἀλλὰ κατὰ χάριν μετέχειν τῆς ἄνωθεν εὐγνωμείας, τυτέστιν ἀθανασίας. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης ἐν τῷ ενδεκάτῳ λόγῳ τῷ εἰς τὴν κτίσιν, λέγει γὰρ ἔτως· καὶ ἐνεφύσησε, φησὶν, εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν, ἐνταῦθα τινὲς τῶν ἀγνωμόνων ἐξ οἰκείων λογισμῶν κινούμενοι, καὶ οὐδὲν θεοπρεπὲς ἐννοοῦντες, ὅτε τὴν συγκατάβασιν τῶν ῥημάτων λογιζόμενοι λέγειν ἐπιχειροῦσιν, ὅτι ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ οὐσίας ἐστὶν ἡ ψυχή. ὢ τῆς μανίας, ὢ τῆς παραφροσύνης. καὶ ταῦτα μὲν ὁ πατὴρ περὶ τῶν προκειμένων. σκόπει δὲ, ὅτι περὶ μὲν τῶν ἄλλων ἁπάντων ἐπὶ γῆς ποιημάτων εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω, καὶ ἐξαγαγέτω ἡ γῆ, καὶ ἐγένετο. περὶ δὲ τοῦ ἀνθρώπου λέγει· ποιήσωμεν ἄνθρωπον, καὶ οὐ μόνον ποιήσωμεν, ἀλλὰ κατ' εἰκόνα ἡμετέραν, καὶ ὁμοίωσιν· καὶ λαβὼν χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς ταῖς ἰδίαις χερσὶν ἔπλασε τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν· σκόπει τοίνυν ἐστὶν ἰδεῖν, πῶς ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον τιμιώτερον ἐποίησε τῶν ἄλλων ἁπάντων τῶν ἐπὶ γῆς κτισμάτων. τὰ μὲν οὖν ἄλλα πάντα λόγῳ εἶπε, καὶ ἐγένοντο· τὸν δέγε ἄνθρωπον, καθὼς εἴρηται, αὐτὸς ταῖς ἰδίαις χερσὶ, κατὰ τὴν θείαν Γραφὴν, ἐδημιούργησε· πάντα δὲ τὰ γνώμενα ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπέταξε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ γνωμένῳ ἐν τῇ ἕκτῃ ἡμέρᾳ, ἵνα πάντων τῶν ἐπὶ τῆς Γῆς κτισμάτων ἤδη προγεγονότων, καὶ ἑτοιμασθέντων αὐτῷ δεσπόζῃ, αὐτὸς ὑπὸ τοῦ πλάσαντος δεσποζόμενος, τοῦτο δὲ ἡμᾶς διδάσκει καὶ ὁ ἐν ἁγίοις θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὴν νέαν κυριακὴν, λέγων. ἕτι τι πρῶτον ἐν ἡμέραις ἀριθμεῖται, καὶ δεύτερον, καὶ τρίτον, καὶ τὰ ἑξῆς, ἄχρι τῆς

ἑβδό-

ἑβδόμης καὶ καταπαυσίμου τῶν ἔργων ἡμέρας· αἷς καταμερίζεται τὰ γινόμενα λόγοις ἀῤῥήτοις τασσόμενα, καὶ οὐκ ἀθρόως ἀναδιδόμενα τῷ πάντα δυνατῷ λόγῳ. οὗ καὶ τὸ νοῆσαι μόνον, καὶ εἰπεῖν, ἔργον ἐστὶ παριστάμενον. εἰ δὲ τελευταῖος ὁ ἄνθρωπος ἀνεδείχθη, καὶ ταῦτα χειρὶ Θεοῦ καὶ εἰκόνι τετιμημένος, θαυμαστὸν οὐδέν· ἔδει γὰρ ὥσπερ βασιλεῖ προϋποστῆναι τὰ βασίλεια, καὶ οὕτως εἰσαχθῆναι τὸν βασιλέα, πᾶσιν ἤδη δορυφορούμενον. Εἰ τοίνυν κατὰ τὴν τοῦ θεολόγου Γρηγορίου διδασκαλίαν τελευταῖος ὁ ἄνθρωπος ἀνεδείχθη, καὶ ταῦτα χειρὶ Θεοῦ, καὶ εἰκόνι τετιμημένος, καὶ πάντα παρὰ τοῦ Θεοῦ αὐτῷ προητοιμάσθη, καὶ ὥσπερ βασιλεῖ προϋφίσταται τὰ βασίλεια, καὶ οὕτως εἰσήχθη παρᾶ Θεοῦ ὡς βασιλεὺς πᾶσιν ἤδη δορυφορούμενος, πῶς λέγουσιν οἱ κατὰ τὸν Ὠριγένην παραφρονοῦντες, ὅτι προϋπάρχουσαι αἱ ψυχαὶ δι' ἁμαρτίας ἐν σώμασι καταπέμποντας, ὀφείλουσαι δίκας ὑπέχειν τῶν πρώην ἡμαρτημένων; τὸ ἔμπαλιν γὰρ ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος, καὶ ὕστερον πάντων λέγει τὸν ἄνθρωπον γεγενῆσθαι, καὶ τιμηθῆναι ὑπὸ Θεοῦ, καὶ βασιλεύειν τῶν ἐπὶ γῆς πάντων. ὅπερ τιμωρίας μὲν οὐκ ἔστι, πάσης δὲ τὸ ἐναντίον προνοίας, καὶ εὐεργεσίας ἔνδειξις ὑπάρχει. Σύμφωνα δὲ τοῖς τοῦ θεολόγου Γρηγορίου, καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης ἡμᾶς διδάσκει ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ λόγῳ τῷ εἰς τὴν κτίσιν, λέγων οὕτως· ἀλλ' ἴσως εἴποι τις ἄν· καὶ τίνος ἕνεκεν εἰ τιμιώτερον ἡ ψυχὴ τοῦ σώματος, τὸ ἔλαττον πρῶτον δημιουργεῖται, καὶ τότε τὸ μεῖζον, καὶ ὑπερέχον; οὐχ ὁρᾶς ἀγαπητὲ, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς κτίσεως τὸ αὐτὸ τοῦτο γεγονεν; ὥσπερ γὰρ ὁ οὐρανὸς, καὶ ἡγῆ, καὶ ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη, καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐδημιουργήθη, καὶ μετὰ ταῦτα πάντα ὁ ἄνθρωπος ὁ τούτων πάντων τὴν ἀρχὴν μέλλων ἐγχειρίζεσθαι, τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐν αὐτῇ τῇ διαπλάσει τοῦ ἀνθρώπου, πρότερον τὸ σῶμα πλάττεται, καὶ τότε ἡ ψυχὴ ἡ τιμιωτέρα. ὃν γὰρ τρόπον τὰ ἄλογα τὰ εἰς ὑπηρεσίαν μέλλοντα εἶναι χρήσιμα πρὸ τοῦ ἀνθρώπου δημιουργεῖται, ἵνα ἑτοίμην ἔχῃ τὴν ὑπηρεσίαν ὁ μέλλων τῆς τούτων χρείας ἀπολαύειν, οὕτω καὶ τὸ σῶμα πρὸ τῆς ψυχῆς δημιουργεῖται, ἵνα ἐπειδὰν κατὰ τὴν ἀπόῤῥητον αὐτοῦ σοφίαν ἡ ψυχὴ παραχθῇ, ἔχει τὰς οἰκείας ἐνεργείας ἐπιδείκνυσθαι διὰ τῆς τοῦ σώματος κινήσεως. καὶ ταῦτα μὲν ὅσον ἐπιδεῖξαι τοῖς ἀκροωμένοις ὅτι τὰ αὐτὰ τοῖς ἁγίοις πατράσι φθεγγόμεθα, πανταχοῦ τὴν τῶν ψυχῶν προϋπαρξιν ἀναιροῦσι· πάλιν δὲ τῆς ἁγίας λεγούσης γραφῆς περὶ τοῦ Ἀδὰμ, καὶ τῆς Εὔας· εὐλόγησεν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, καὶ εἶπεν· αὐξάνεσθε, καὶ πληθύνεσθε, καὶ πληρώσατε τὴν γῆν, καὶ κατακυριεύσατε αὐτῆς. πῶς ἄρα εἰ προϋπῆρχον αἱ ψυχαὶ τῶν σωμάτων, ἔμελλε κατὰ τὴν θείαν πρόσταξιν αὐξάνεσθαι τὰ πραϋπάρχοντα κατὰ τοὺς ἐκείνων μύθους; καὶ πῶς εἶχεν ὁ Θεὸς εὐλογῆσαι τὰς ψυχὰς ταῖς ἁμαρτίαις ἤδη ὑποπεσούσας εἰς τὸ αὐξηθῆναί τε, καὶ πληθυνθῆναι; ἁμαρτήσασαι γὰρ αἱ ψυχαὶ κατάρας μᾶλλον, ἤπερ εὐλογίας, ἐτύγχανον ἄξιαι. εἰ δὲ προϋπῆρχον αἱ ψυχαὶ ἐν ἑτέρᾳ τάξει ὑπάρχουσαι κατὰ τοὺς Ὠριγένους μύθους, διὰ τί μόνον Ἀδὰμ ἔπλασεν ὁ Θεός; ἆρα μόνον ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀδὰμ τότε ἦν ἁμαρτήσασα; καὶ διὰ τοῦτο ἓν σῶμα ἔπλασεν ὁ Θεός; εἰ γὰρ ἦσαν πρὸ τούτου καὶ ἄλλαι ψυχαὶ, ἔδει καὶ

A requies fuit ab operibus; quibus dispertiuntur ea quæ fiunt, ineffabili ratione disposita, nec confertim edita a Verbo rerum omnium potente: cujus & cogitare, & dicere rem ipsam est præstare. Quod si postremus homo designatus est, idque manu Dei, & imagine honoratus: nihil mirum; ei enim tamquam regi oportuit prius regiam aulam subsistere, ac deinde regem judici, omnium jam quasi satellitio stipatum ac munitum.) Quamobrem, si ex Gregorii Theologi doctrina, ultimus homo est designatus, idque Dei manu, & imagine honoratus, ac omnia a Deo illi præparata sunt, eique tamquam regi prius subsunt palatia,
B sicque a Deo introductus est, omnium jam stipatus obsequio: quomodo dicunt, qui juxta Origenem desipiunt, præexistentes animas, propter peccata in corpora demitti, prius commissa luituras? Contra enim sanctus Gregorius & postremum omnium hominem factum esse dicit, & a Deo honoratum, & iis omnibus quæ in terra sunt, dominari: quod sane pœnæ non est, sed singularis providentiæ ac beneficii significatio. Theologo porro Gregorio consentit sancti Joannis Constantinopoleos patriarchæ doctrina in undecimo sermone de creatione, sic enim dicit: At fortasse dicat aliquis: Cur, si anima pre- *Hom. XIII. in Genes.*
C tiosior est corpore, quod inferius est prius fit, ac demum quod majus est ac nobilius? An non vides, dilecte, in ipsa creatione idem hoc factum esse: quemadmodum enim cœlum, & terra, & sol, & luna, ceteraque omnia fabricata sunt, ac postremum homo, cui eorum omnium imperium mandandum fuerat: sic in plasmatione hominis, primum formatur corpus, tum anima, quæ honorabilior est. Nam ut expertia rationis, quæ ad utilitatem & obsequium parabantur, ante hominem extitere, ut parata ministeria haberet, qui eorum commodis frui debebat: ita & corpus ante animam fabricatum est, ut cum
D juxta occultam Dei sapientiam anima induceretur, propria officia posset motu corporis exequi.) Atque hæc satis ad ostendendum audientibus, nos ubique eadem sentire ac dicere, quæ patres, qui animarum præexistentiam tollunt. Præterea, cum sancta scriptura de Adam atque Eva dicat: *Benedixit eos Deus, & dixit, Crescite, & multiplicamini, & replete terram, & dominamini ei*: quomodo, si animæ antiquiores fuere corporibus, futurum fuit, ut secundum divinum imperium crescerent ac multiplicarentur, quæ ante, juxta eorum fabulas erant? & quomodo habebat Deus benedicere animas jam in peccata lapsas, ad
E crescendum & multiplicandum? Animæ enim peccatis contaminatæ, maledictione potius quam benedictione dignæ erant. At si animæ præexistebant, & juxta Origenis fabulas, in alio erant ordine: quamobrem solum Adam plasmavit Deus? an vero Adam anima tum sola peccarat, ac propterea unum corpus a Deo fabricatum? Si enim antea aliæ animæ fuerunt, alia corpora simul fabricari oportuit, quæ susciperent animas. Et quomodo peccatrix, ut eorum est ratio, anima supplicii causa in corpus conjecta, in paradiso deliciarum a

Deo posita est ? Nam si ut pœnas dependeret in corpus esset missa, non in illo paradiso, sed in supplicii loco collocaretur. Tantopere vero dilexit hominem Deus, quem post omnes creaturas fabricaverat, ut cum ille transgressus esset datum sibi præceptum, ac idcirco e paradiso esset expulsus; crescente hominum genere, gliscente peccato, quod cogitatio hominis ad deteriora pravo studio incumberet, figmentum suum Deus, utpote bonus, non neglexit, sed multis modis reprehendit & castigavit, sicuti sancta scriptura significat. Postquam vero ob graviores morbos majore medicina indiguimus; ipsum unigenitum Dei Verbum, unus, id est, una persona sanctæ Trinitatis, propter benignitatem suam homo fit, manens Deus, nec divina sua substantia in humanam conversa, nec humana in divinam mutata; unusque est ac idem in utraque natura, in iisque inconfuse atque indivise cognoscitur. Manens enim quod erat, factum est quod non erat: mortemque nobis debitam ex transgressionis damnatione, in propria carne suscipiens, æterna nos morte liberavit, *primitiæ dormientium factus, ac primogenitus resurgens ex mortuis, consuscitavit & consedere fecit in cœlestibus*: quemadmodum nos docet traditio apostolica. Quamvis enim a principio humana natura propter inobedientiam privata paradiso est: tamen, ut est dictum, *unigenitus Dei Filius propter multam caritatem suam qua dilexit nos*, naturam nostram sibi uniens indivise secundum subsistentiam in utero sanctæ gloriosæ Dei genitricis semper virginis Mariæ, majori nos dignatus est gratia, donans nobis regnum cœlorum. Atque his testimonium perhibet sanctus Joannes Constantinopoleos patriarcha in sermone de ascensione, sic dicens: Qui terra indigni extiteramus, hodie in cœlum elevati sumus: qui ne inferiore quidem imperio fueramus digni, ad regnum supernum conscendimus, supergressi cœlos, regiumque solium adepti. Natura, propter quam Cherubim paradisum custodiebant, ipsa supra Cherubim hodie sedet.) Quamobrem demonstratum est, animas, non, ut Origenes nugatur, in cœlis prius fuisse, ac deinde in corpora missas, ut perpetratorum peccatorum pœnas exolverent: sed contra, in terra fabricatam universam naturam humanam, id est, corpus atque animam, bonitate, ac dignatione divina cœlos adeptam esse: ut qui homines mandatum Dei custodirent ac implerent, angelorum in cœlis conversatione digni haberentur, quos in terra imitari per confessionem in Deum jussi sumus. Nam cum vellet Deus propter inenarrabilem humanitatem suam, sicut in cœlis a sanctis virtutibus glorificatur, ita & in terra glorificari ab hominibus, fabricatus est hominem, al-

x. Cor. 15. Coloss. 1. Ephes. 2.

Ephes. 2.

Tom. 3. oper. ejus.

Genes. 3.

ἄλλα σώματι ἅμα πλασθῆναι ὑποδεχόμενα τὰς ψυχάς. πῶς δὲ ἡ ἁμαρτησασα κατὰ τὸν αὐτὸν λόγον ψυχὴ καὶ ὀφλὰ λιμωρίαν εἰς σῶμα βληθεῖσα, εἰς τὸν παράδεισον τῆς ζυφῆς παρὰ τὸ κυρίου ἐτέθη; εἰ γὰρ ὀφλὰ τιμωρίαν σώματι ἐνεβλήθη, ἐκ τοῦ παραδείσου τῆς ζυφῆς, ἀλλ' ἐν κολάσεως ἂν ἀπετίθετο τόπῳ· τοσοῦτον δὲ ὁ Θεὸς ἠγάπησε τὸν ἄνθρωπον, ὃν μὴ πάντα τὰ δημιουργήματα ἔπλασεν, ὅτι καὶ μὴ τὸ παραβῆναι αὐτὸν τιμὴ δοθεῖσαν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐντολὴ, καὶ ὀφλὰ τοῦτο ἐκβληθῆναι τοῦ παραδείσου, αὐξανομένου τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων, καὶ πληθυνομένης τῆς ἁμαρτίας διὰ τὸ ἐγκεῖσθαι τὴν διάνοιαν τῶν ἀνθρώπων ἐπιμελῶς ἐπὶ τὰ χείρονα, ὁ περιεῖδεν ὁ Θεὸς ὡς ἀγαθὸς τὸ ἴδιον πλάσμα, ἀλλὰ ὀφαφόροις ἐνεθέτησε τρόποις τοῖς ἀπὸ τῆς ἁγίας δηλουμένοις γραφῆς· ἐπειδὴ δὲ ἐπιδεινοτέροις τοῖς ἄρρωστήμασι μείζονος ἐδεόμεθα καὶ τῆς * ἰατρείας, αὐτὸς ὁ μονογενὴς τοῦ Θεοῦ λόγος, ὁ εἷς, τουτέστι τὸ ἓν πρόσωπον τῆς ἁγίας τριάδος, ὀφὰ τὴν ἑαυτοῦ φιλανθρωπίαν ἄνθρωπος γίνεται μὴν Θεὸς, μηδὲ τὴν θείαν αὐτοῦ ὑσίαν ἀλλοιώσας εἰς τὴν ἀνθρωπίνην, μηδὲ τὴν ἀνθρωπίνην αὐτοῦ ὑσίαν εἰς τὴν θείαν μεταβαλών. Ὃ ἔστιν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς ἐν ἑκατέραις ταῖς φύσεσιν ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως γνωριζόμενος. μένας γὰρ ὅπερ ἦν, γέγονεν ὅπερ οὐκ ἦν. καὶ τὸν ὀφειλόμενον θάνατον παρ' ἡμῶν ἐκ τῆς ὀφὰ τὴν παράβασιν κατακρίσεως, ἐν τῇ ἰδίᾳ σαρκὶ ἀναδεξάμενος, ἠλευθέρωσεν ἡμᾶς τοῦ αἰωνίου θανάτου, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων γενόμενος, καὶ πρωτότοκος ἀναστὰς ἐκ νεκρῶν σωτηρίαν καὶ σωτεκάθισεν ἡμᾶς ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, καθὼς ἡμᾶς διδάσκει ἡ ἀποστολικὴ παράδοσις. εἰ γὰρ καὶ τὴν ἀρχὴν ἡ ἀνθρωπίνη φύσις διὰ τὴν παρακοὴν ἐστερήθη τοῦ παραδείσου, ἀλλ' ὅμως ὡς εἴρηται, ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ, ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς, τὴν ἡμετέραν φύσιν ἐνώσας ἑαυτῷ ἀδιαστάτως καθ' ὑπόστασιν, ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς ἁγίας ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μείζονος ἡμᾶς ἠξίωσε χάριτος, τὴν ἐν οὐρανοῖς βασιλείαν ἡμῖν χαρισάμενος. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἰωάννης ὁ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχης ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὴν ἀνάληψιν, λέγων οὕτως· ἡμεῖς οἱ τῆς γῆς ἀνάξιοι φανέντες, σήμερον εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνήχθημεν· οἱ μηδὲ τῆς κάτω ἀρχῆς ὄντες ἄξιοι, πρὸς τὴν βασιλείαν ἀνέβημεν τὴν ἄνω, ὑπερέβημεν τοὺς οὐρανοὺς, ἐπελαβόμεθα τοῦ θρόνου τοῦ βασιλικοῦ· καὶ ἡ φύσις, ἣν ἐφύλαττε τὸν παράδεισον τὰ Χερουβὶμ, αὐτὴ ἐπάνω τῶν Χερουβὶμ κάθηται σήμερον. ἀποδέδεικται τοίνυν, ὅτι οὐχ ὡς Ὠριγενὴς ληρεῖ, ἐν οὐρανοῖς αἱ ψυχαὶ προϋπάρχουσαι, ἔπειτα ἁμαρτήσασαι κατεπέμφθησαν τιμωρίας χάριν εἰς τὰ σώματα. ἀλλ' ἐκ τῶν ἐναντίων ἐπὶ γῆς δημιουργηθεῖσα ὅλη ἡ τοῦ ἀνθρώπου φύσις, τουτέστι σώματος καὶ ψυχῆς διὰ τῆς ἐπικαλλύσης τοῦ Θεοῦ ἀγαθότητος τῆς ἐν οὐρανοῖς ἠξίωται βασιλείας. ὥστε ἵνα ἀνθρώπους τοὺς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ φυλάττοντάς τε, καὶ πληροῦντας, ἀξιοῦσθαι τῆς ἐν οὐρανοῖς τῶν ἀγγέλων συνδιαγωγῆς· ὃς ἐν τῇ γῇ διὰ τῆς πρὸς Θεὸν ὁμολογίας μιμεῖσθαι προσετάχθημεν. βουλόμενος γὰρ ὁ Θεὸς διὰ τὴν ἄφραστον αὐτοῦ φιλανθρωπίαν, ὃν τρόπον ἐν οὐρανοῖς ὑπὸ τῶν ἁγίων δυνάμεων δοξάζεται, οὕτω καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων δοξάζεσθαι, ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπον, δεύτερον ἄγγελον ἐπὶ τῆς γῆς, ὡς ἂν πληρωθῇ τὰ πάντα δόξης Θεοῦ. ὅθεν καὶ ὁ κύριος παραδιδοὺς ὅπως ὀφείλωσι προσ-

* θεραπείαν

σὺ-

σάρχεσθαι λέγει. πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου, γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

Σύμφωνα δὲ τοῖς παρ' ἡμῶν εἰρημένοις καὶ ὁ ἐν ἁγίοις θεολόγος Γρηγόριος ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὸ ἅγιον πάσχα διδάσκει, λέγων ὅπως. τοῦτο δὴ βουληθεὶς ὁ τεχνίτης ἐπιδείξασθαι λόγος, καὶ ζῶον ἓν ἐξ ἀμφοτέρων, ὁρατῆς τε λέγω καὶ ἀοράτου φύσεως, δημιουργεῖ τὸν ἄνθρωπον· παρὰ μὲν τῆς ὕλης λαβὼν τὸ σῶμα ἤδη προϋποσάσης, παρ' ἑαυτοῦ δὲ ζωὴν ἐνθείς, ὃ δὴ ψυχὴν νοεράν, καὶ εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος, οἷόν τινα κόσμον ἕτερον ἐν μικρῷ μέγαν ἐπὶ τῆς γῆς ἵσησιν, ἄγγελον ἄλλον προσκυνητὴν μικτὸν, ἐποπτὴν τῆς ὁρατῆς κτίσεως, μύστην τῆς νοουμένης, βασιλέα τῶν ἐπὶ γῆς, βασιλευόμενον ἄνωθεν. προσέχες τοίνυν, ὅτι λέγων ὁ πατὴρ, ἐξ ἀμφοτέρων ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, προσέθηκεν, ὅτι τὸ μὲν σῶμα ἐξ ὕλης ἤδη προϋποσάσης ἔλαβε, ψυχὴν δὲ ἐνθεὶς οὐδὲ προϋπάρχειν εἶπεν, οὐδὲ ἔκ τινος προϋπαρχούσης οὐσίας γεγονέναι, ἀλλ' ὅτι παρ' ἑαυτοῦ ὁ Θεὸς ἐνέθηκε ψυχὴν ζωὴν, ὃ δὴ ψυχὴν νοεράν καὶ εἰκόνα Θεοῦ οἶδεν ὁ λόγος. καὶ τὸ εἰπεῖν δὲ τὸν πατέρα, ὅτι βασιλέα ἐπὶ τῆς γῆς ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον ὁ Θεὸς βασιλευόμενον ἄνωθεν, ἀναιρεῖ τὸ λέγειν, ὡς ἅμα κόλασιν ἐνεβλήθησαν αἱ ψυχαὶ τοῖς σώμασι, τὸ γὰρ βασιλεύειν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὑπὸ Θεῷ μόνῳ βασιλεύεσθαι, οὐ τιμωρίας, ἀλλὰ μεγάλης ἐστὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δωρεᾶς.

Πρὸς τούτοις δὲ κἀκεῖνο εἰπεῖν ἀναγκαῖον ἡγούμεθα πρὸς τοὺς ψυχὴν προϋπάρξιν λέγοντας, ὅτι εἴπερ ἀληθὲς ἦν τὸ προϋπάρχειν τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων, ἐγίνωσκον ἂν καὶ ἐμέμνηντο ὅ, τι ἔπραττον πρὸ τοῦ εἰσελθεῖν ἐν τοῖς σώμασιν, ὥσπερ καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν ἐπίστανται, καὶ γινώσκουσι τὰ πραχθέντα αὐταῖς ἐν τοῖς σώμασιν. ἀποδείξομεν δὲ τὸ γινώσκειν τὴν ψυχὴν μετὰ τὴν ἐντεῦθεν ἀποβίωσιν τὰ ἑαυτῇ πεπραγμένα, ἐξ αὐτῆς τῆς τοῦ εὐαγγελίου ῥημάτων, λέγει γὰρ ὁ δεσπότης ἡμῶν καὶ σωτὴρ Χριστὸς ἐν τῷ κατὰ Λουκᾶν εὐαγγελίῳ εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Λαζάρου, καὶ τοῦ πλουσίου, τοιοῦτο. ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο εἰς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ ἡλκωμένος, καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἀπέλειχον ἐρχόμενοι τὰ ἕλκη αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον Ἀβραάμ. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη. καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ· καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε· πάτερ Ἀβραὰμ ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου, ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ. εἶπε δὲ Ἀβραάμ. μνήσθητι τέκνον, ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου, ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ αὐτὸς παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι.

terum angelum in terris: ut Dei gloria omnia complerentur. Itaque dominus tradens quomodo sit orandum, dicit: *Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum, fiat voluntas tua sicut in cœlo & in terra.*

Cum his porro quæ a nobis dicta sunt, conveniunt quæ sanctus theologus Gregorius docet in sermone de sancto paschate: sic enim dicit. Cum hanc rem Verbum artifex demonstrare vellet, etiam animal unum ex utrisque, natura videlicet visibili atque invisibili, hominem fabricatur; sumptoque corpore e materia quæ ante subsistebat, ac a seipso vitam indens, (quod utique animam intelligentem & imaginem Dei esse ratio novit,) veluti quemdam alterum mundum, in parvo magnum constituit in terra, alium angelum, promiscuum adoratorem, contemplatorem visibilis naturæ, studiosumque ejus quæ sola mente comprehenditur: eorum quæ in terra sunt, imperatorem superno obtemperantem imperio.) Quare attendendum est, patrem hunc, cum diceret, Deum ex utrisque fecisse hominem, addidisse, e prius subsistente materia corpus sumptum: non dixisse vero, prius extitisse animam, nec ex ulla substantia natam quæ ante existerent: sed Deum per seipsum vitam indidisse, quod animam esse intelligentem, & Dei imaginem, novit ratio. Quod autem dicit pater, Deum fecisse hominem imperatorem in terra, superno obstrictum imperio, everrit eorum assertionem, qui ad pœnam animas immissas corporibus dicunt. Nam in terra regnare, soliusque Dei teneri imperio, non in supplicii loco ducendum est, sed in magno beneficio ac munere Dei. Orat. 42. quæ est 2. de pascha.

Ad hæc illud nobis necessario dicendum existimamus in eos qui præexistentiam asserunt: Si verum esset, prius esse animas quam corpora, cognoscerent ac recordarentur quæ ante gessissent quam in corpora venirent; quemadmodum post obitum sciunt ac norunt quæ in corporibus egere. Demonstrabimus autem, animam post discessum e vita cognoscere quæ gessit, ex ipsis evangelii verbis; hæc enim dicit dominus noster & salvator Christus in evangelio secundum Lucam in periocha Lazari & divitis: *Homo quidam erat dives, & induebatur purpura & byssо, & epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens satiari de micis quæ cadebant de mensa divitis: sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus. Factum est autem, ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & dives, & sepultus est. Et in inferno elevans oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, & ipse Lazarum in sinu ejus: & ipse clamans dixit: Pater Abraham, miserere mei, & mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti sui in aquam, & refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti tu bona tua in vita tua, & Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos & vos magnum chaos firmatum est: ut hi qui velint transire ad vos, non possint, nec e inde huc transmeare. Et ait: Rogo ergo te pater,* Luc. 19.

ut mittas eum in domum patris mei; habeo enim quinque fratres: ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum.) Quamobrem pudeat eos, qui tuentur Origenem vel ex sancti evangelii verbis. Si enim ante animæ quam corpora fuissent, cognoscerent ea quæ ante corpus fecissent, quemadmodum post migrationem e vita reminiscuntur ea quæ in corpore gesserunt; hoc enim e verbis sancti evangelii didicimus.

Quod autem & sancti patres, sequentes inspiratas divinitus scripturas, talem doctrinam condemnarunt, una cum Origene qui hæc commentus est, jam quidem ex iis quæ illi dixerunt, aperte ostendimus: nihilo tamen secius & ex insequentibus patrum testimoniis sumus demonstraturi. Ac primum sanctum Petrum, qui episcopus Alexandriæ & martyr fuit, proponemus, testimonium nostris his sermonibus perhibentem.

S. Petri episcopi Alexandriæ & martyris, ex primo sermone, quod nec præextitit anima, nec, cum peccasset, propterea in corpus missa est: Duximus quædam de primo e terra terreno homine proponenda, ut demonstretur unum & eundem eodem in tempore esse factum: quamvis particulariter nonnumquam interior & exterior homo dicatur. Nam etsi, secundum salutarem sermonem, qui interiora fecit, exteriora quoque fecit: tamen semel & eodem tempore, id est, eadem die, cum dixit Deus: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram*; ex quo perspicuum est, non ex congressu, quasi aliquid aliud antecesserit, & ex alio loco convenerit, factum esse. Nam si congressus fuit, quamobrem descriptum est quod jam factum fuerat? Et post alia. Itaque non recipitur, ante corpora in cælo peccare animas, quæ prorsus ne ante corpora quidem substiterunt; hæc enim doctrina a paganorum philosophia est, quæ peregrina est, & ab iis aliena, qui pie in Christo volunt vivere.

Ejusdem ex mystagogia quam fecit ad ecclesiam, cum martyrii coronam suscepturus esset: Propterea obsecro, vigilate. Afflictionem enim rursum adituri estis. Scitis quod subierit pericula qui me enutrivit pater meus & episcopus Theonas, ab iis qui in idola insanirent: in cujus ego sedem successi, utinam etiam in mores; scitis ut magnus se gesserit Dionysius, qui se e locis in loca abdebat, cum insuper Sabellius affligeret. Quid porro dicam Heraclam & Demetrium beatos episcopos? quales tentationes sustinuerunt ab insano Origene, cum ipse dissidia in ecclesia sereret, quæ ad hanc usque diem ei turbas excitant?) An igitur potest aliquis bene sentientium iis adversari, quæ in Origenem dicta sunt a sancto martyre & episcopo Alexandriæ Petro? qui egregium pro Christo certamen suscipiens, non solum Origenem, sceleratamque ejus doctrinam abdicavit, sed etiam testificatur, sanctos, qui ante ipsum fuerant, patres multas sustinuisse tentationes ab illius dementia.

A καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ ὑμῶν μέγα χάσμα ἐστήρικται. ὅπως οἱ θέλοντε διαβῆναι ἐντεῦθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνωνται, μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν. εἶπε δέ· ἐρωτῷ οὖν σε πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου· ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ εἰσέλθωσιν εἰ τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου. Αἰσχυνθήτωσαν οὖν οἱ Ὠριγένους ἀντιποιούμενοι καὶ ἐκ τῶν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ῥημάτων. εἰ γὰρ προϋπῆρχον αἱ ψυχαὶ τῶν σωμάτων, ἐγίνωσκον ἂν καὶ τὰ πρὸ τοῦ σώματος αὐταῖς πραχθέντα, καθάπερ καὶ μετὰ τὴν ἀποβίωσιν μέμνηνται, τῶν διὰ τοῦ σώματος αὐταῖς πεπραγμένων. τοῦτο γὰρ ἐκ τῶν ῥήσεων τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἐδιδάχθημεν.

B Ὅτι δὲ ταῖς θεοπνεύστοις γραφαῖς ἀκολουθοῦντες οἱ ἅγιοι πατέρες τὰ τοιαῦτα κατέκριναν δόγματα, σὺν Ὠριγένει τῷ ταῦτα μυθολογήσαντι, ἐξ αὐτῶν τῶν εἰρημένων τοῖς ἁγίοις πατράσι καὶ ἤδη μὲν σαφῶς ἀπεδείξαμεν, οὐδὲν δὲ ἧττον καὶ διὰ τῶν ἐφεξῆς μαρτυριῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἀποδείξομεν, καὶ πρῶτον τὸν ἅγιον Πέτρον ἐπίσκ. Ἀλεξανδρείας γενόμενον καὶ μάρτυρα παραθησόμεθα, τοῖς τοιούτοις ἡμῶν μαρτυροῦντα λόγοις.

Τοῦ ἁγίου Πέτρου ἐπισκόπου καὶ μάρτυρος τῆς μεγαλοπόλεως Ἀλεξανδρείας, ἐκ τοῦ πρώτου λόγου, περὶ τοῦ μηδὲ προϋπάρχειν τὴν ψυχὴν μηδὲ ἁμαρτήσασαν, διὰ τοῦτο εἰς σῶμα βληθῆναι. Ηγούμεθα τὰ περὶ τοῦ πρώτου ἐκ τῆς γῆς χοϊκοῦ γεγενημένου ἀνθρώπου παρα-
C θέσθαι, πρὸς τὸ δεῖξαι ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ γενόμενον, κἂν μερικῶς ποτε ὁ ἔσω καὶ ἔξω λέγηται ἄνθρωπος. εἰ γὰρ καὶ κατὰ τὸν σωτήριον λόγον, ὁ ποιήσας τὰ ἔσωθεν, καὶ τὰ ἔξωθεν ἐποίησεν, ἀλλ' οὖν γε ἐφάπαξ, καὶ ἐν ἑνὶ καιρῷ, τουτέστι τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ὅτε εἶπεν ὁ Θεὸς, ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν ἡμετέραν. ὡς ἐκ τούτου εὔδηλον εἶναι, ὅτι οὐκ ἀπὸ συνόδου, ὡς προόντος τινὸς ἑτέρου, καὶ ἀφ' ἑτέρου τόπου συνεληλυθότος, γεγένηται. εἰ γὰρ σύνοδος ἦν, τίνος ἕνεκεν καὶ τὸ πεποιημένον ἀνεγράφη; καὶ μεθ' ἕτερα. ὥστε οὐκ ἐνδέχεται πρὸ σωμάτων οὐρανῷ ἁμαρτάνων ψυχὰς, μηδὲ ὅλως πρὸ σωμάτων ὑποστάσας. τὸ γὰρ μάθημα τοῦτο τῆς Ελ-
D ληνικῆς ἐστι φιλοσοφίας, ξένης, καὶ ἀλλοτρίας οὔσης τῶν ἐν Χριστῷ εὐσεβῶς θελόντων ζῆν.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς μυσταγωγίας, ἧς ἐποιήσατο πρὸς τὴν ἐκκλησίαν, μέλλων τὸν τοῦ μαρτυρίου στέφανον ἀναδέχεσθαι. Διὰ τοῦτο παρακαλῶ, γρηγορεῖτε, ὅτι εἰς θλίψιν πάλιν μέλλετε εἰσελθεῖν. οἴδατε πόσους κινδύνους ὑπέμεινεν ὁ ἀναθρέψας με πατήρ μου, καὶ ἐπίσκοπος Θεονᾶς ἀπὸ μαινομένων εἰς τὰ εἴδωλα. οὗ καὶ τὸν θρόνον διεδεξάμην, εἴθε δὲ καὶ τὸν τρόπον, ὡς δὲ καὶ ὁ μέγας Διονύσιος κατακρυπτόμενος ἀπὸ τόπων εἰς τόπους, καὶ πρὸς τούτῳ καὶ Σαβελλίου θλίβοντος. τί δὲ εἴπω Ηρακλᾶν, καὶ Δημήτριον τοὺς μακαρίους ἐπισ-
E κόπους, οἵους πειρασμοὺς ὑπέστησαν ὑπὸ τοῦ μανέντος Ὠριγένους, καὶ αὐτοῦ σχίσματα βάλλοντος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τὰ ἕως σήμερον ταραχὰς αὐτῇ ἐγείραντα; Πῶς τοίνυν δύναταί τις τῶν εὖ φρονούντων ἐναντιοῦσθαι τοῖς κατὰ Ὠριγένους εἰρημένοις παρὰ τοῦ ἁγίου μάρτυρος καὶ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Πέτρου; ὅς τις τὸν καλὸν ὑπὲρ Χριστοῦ ἀναδεξάμενος ἀγῶνα, οὐ μόνον ἀπεκήρυξεν Ὠριγένην, καὶ τὰ μυσαρὰ αὐτοῦ δόγματα, ἀλλὰ καὶ μαρτυρεῖ, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ ἅγιοι πατέρες πολλοὺς ὑπέμειναν πειρασμοὺς ἀπὸ τῆς ἐκείνου φρενοβλαβείας.

Εἶπε

Εἶπε δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Αθανάσιος, ἐπίσκοπος καὶ αὐτὸς Αλεξανδρείας γεγόμενος, ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὸν βίον τοῦ μακαρίου Αντωνίου, ταῦτα· πῶς δὲ χλευάζειν ἡμᾶς τολμᾶτε λέγοντας, τὸ Χριστὸν ἄνθρωπον πεφανερῶσθαι· ὅπου γε ὑμεῖς ἐκ τοῦ νοῦ τὴν ψυχὴν εἶναι ὁρίζοντες, φάσκετε πεπλανῆσθαι αὐτὴν, καὶ πεπτωκέναι ἀπὸ τῆς ἀψῖδος τοῦ οὐρανοῦ εἰς σῶμα; Δεῖ προσέχειν τοὺς ἀκροωμένους, ὅτι ὁ ἐν ἁγίοις Αθανάσιος σαφῶς ἐναντιοῦται τοῖς λέγουσι προϋπάρχειν τὸ νοῦν, καὶ ἐκ τούτου γεγυμνῶσθαι τὴν ψυχὴν ἁμαρτήσασαν, καὶ πεπτωκυῖαν ἀπὸ τῆς ἀψῖδος τοῦ οὐρανοῦ εἰς σῶμα. A

Dixit quoque ſanctus Athanaſius, qui & ipſe epiſcopus fuit Alexandriæ, in ſermone de beati Antonii vita: Quomodo nos irridere auderis, qui dicimus Chriſtum hominem manifeſtatum eſſe? cum & vos de mente animam eſſe definientes, eam erraſſe dicatis, ac de apſide cæli in corpus ceciditſe?) Attendant qui audiunt, ſanctum Athanaſium iis aperte adverſari, qui mentem præexiſtere dicunt, & ex ea animam ortam, quæ peccato ſe contaminavit, ac e cæli convexo in corpus decidiſſe. Ex Athanaſio in vita S. Antonii n. 74.

Τῆ αὐτῆ ἁγίᾳ Αθανασίᾳ ἐκ τοῦ κατὰ Αρειανῶν δευτέρου λόγου. Πᾶσα ἡ φαινομένη κτίσις ἐν ἓξ ἡμέραις γέγονε, καὶ τῇ μὲν πρώτῃ τὸ φῶς, ὅπερ ἐκάλεσεν ἡμέραν. Τῇ δὲ δευτέρᾳ τὸ στερέωμα. καὶ τῇ τρίτῃ συναγαγὼν τὰ ὕδατα, ἔδειξε τὴν ξηρὰν, καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ ποικίλους προήγαγε καρπούς, καὶ τῇ τετάρτῃ πεποίηκε τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ πάντα τὸν τῆς ἀστέρων χορόν· τῇ δὲ πέμπτῃ τῆς ἐν τῇ θαλάττῃ ζώων, καὶ τῆς ἐν τῷ ἀέρι πετεινῶν τὴν γένεσιν ἔκτισε· τῇ δὲ ἕκτῃ τετράποδα ἐπὶ τῆς γῆς πεποίηκε, καὶ λοιπὸν τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος. τάτε ἀόρατα αὖθις ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοήμονα καθορᾶται. καὶ ὅτε τὸ φῶς ὡς ἡ νύξ, ὅτε ὁ ἥλιος ὡς ἡ σελήνη, ὅτε τὰ ἄλογα ὡς ὁ λογικὸς ἄνθρωπός ἐστιν, ὅτε ἄγγελοι ὡς οἱ θρόνοι, ὅτε ὅτοι ὡς αἱ ἐξουσίαι· ἀλλὰ πάντα μὲν ἐστι κτίσματα, ἕκαστον δὲ τῆς γενομένων κατὰ γένος τῇ ἰδίᾳ οὐσίᾳ ὡς γέγονεν, ἐστὶ καὶ μένει. Ιδοὺ καὶ ὁ ἅγιος Αθανάσιος παραδίδωσιν, ὅτι μετὰ πάντα τὰ κτίσματα ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον τὸν ἐκ σώματος, καὶ ψυχῆς νοερᾶς, καὶ λογικῆς. οὐ γὰρ εἶπε τὸ σῶμα μετὰ πάντα γενέσθαι, ἵνα προϋπάρχουσα ἡ ψυχὴ εἰσέλθῃ ἐν αὐτῷ. ἀλλ' εἶπε μετὰ πάντα τὰ κτίσματα τὸν ἄνθρωπον γεγυμνῶσθαι, τὸν ἐκ ψυχῆς λογικῆς, καὶ σώματος. δεικνὺς ὅτι ἀμφότερα, τετέσι σώματε καὶ ψυχὴν ὁ Θεὸς κατὰ ταυτὸν ἐδημιούργησεν. B C D

Ejuſdem S. Athanaſii e ſermone ſecundo contra Arianos: Omnis creatura aſpectabilis in ſex diebus facta eſt: ac primo quidem die lux, quam vocavit diem: ſecundo autem firmamentum: tertio, collectis aquis oſtendit aridam, varioſque in ea produxit fructus: quarto, fecit ſolem & lunam, omnemque ſtellarum chorum; quinto, maris natatilium, aeriſque volatilium generationem condidit: ſexto, fecit in terra quadrupedes, ac demum hominem, qui ex anima rationali eſt & corpore. *Ac inviſibilia ejus a creatura mundi, per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur*; & neque lux eſt ut nox, neque ſol ut luna, neque angeli ſicut throni, neque hi ut poteſtates: ſed creaturæ quidem omnes ſunt, unumquodque autem eorum quæ orta ſunt, ſecundum genus in propria ſubſtantia, ut factum eſt, perſiſtit ac manet.) Ecce ſanctus quoque Athanaſius tradit, poſt omnes creaturas Deum feciſſe hominem ex corpore & anima intelligente ac rationali. Neque enim dixit, corpus poſt omnia factum eſſe, ut præexiſtens anima in id ingrederetur: ſed dixit, poſt omnes creaturas hominem eſſe factum, qui ex anima rationali eſt & corpore: oſtendens, utraque, id eſt, corpus & animam Deum ſimul fabricatum eſſe. Orat. 2. cont. Arianos, longe poſt princ. Rom. 1.

Επειδὴ δὲ καὶ τοῦτο μετὰ τῆς ἄλλων Ωριγένους βλασφημιῶν εἴρηται· ὅτι ἡ τοῦ κυρίου ψυχὴ προϋπῆρχε, καὶ ταύτην ὁ Θεὸς λόγος ἥνωτο πρὸ τῆς ἐκ παρθένου σαρκώσεως· καὶ τὴν τοιαύτην ἀναιρῶν ληρῳδίαν αὐτὸς ὁ ἐν ἁγίοις Αθανάσιος ἐν τῇ πρὸς Επίκτητον ἐπιστολῇ, λέγει τάδε. εἰκότως καταγνώσονται ἑαυτῆς πάντες οἱ νομίζοντες πρὸ τῆς Μαρίας εἶναι τὴν ἐξ αὐτῆς σάρκα, καὶ πρὸ ταύτης ἐσχηκέναι ψυχὴν ἀνθρωπίνην τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἐν αὐτῇ πρὸ τῆς ἐπιδημίας ἀεὶ γεγυμνῶσθαι· Εἰ τοίνυν κατὰ τὰ εἰρημένα τῷ ἐν ἁγίοις Αθανασίῳ, ἡ ψυχὴ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ τὰ κατὰ πάντα ὁμοιωθεῖσα ἡμῖν χωρὶς ἁμαρτίας, ἦν προϋπῆρχε τῆς ἐν σαρκὶ αὐτοῦ ἐπιδημίας, ποίας ἂν εἴη μανίας τὸ λέγειν, τὰς ἄλλας τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς προϋπάρχειν τῶν σωμάτων; E

Quoniam autem Origenes ad ceteras blaſphemias hoc adjunxit, domini animam prius extitiſſe, eique Deum Verbum eſſe unitum antequam e virgine incarnaretur: hoc etiam deliramentum evertens ipſe ſanctus Athanaſius in epiſtola ad Epictetum, ſic dicit: Merito ſeſe damnabunt omnes, qui exiſtimant ante Mariam eſſe carnem, quæ ex ea eſt; ac ante eam, habuiſſe animam humanam Deum Verbum, ac in ea ante adventum tum ſemper fuiſſe.) Quare ſi ex iis quæ a ſancto Athanaſio dicta ſunt, anima domini noſtri Jeſu Chriſti, qui per omnia nobis ſimilis factus eſt abſque peccato, non fuit ante ejus in carne adventum: qualis inſaniæ eſt, dicere alias hominum animas ante corpora eſſe?

Ακόσμῳ δὲ πρὸς τούτοις καὶ τῷ ἐν ἁγίοις Βασιλείῳ ἐν τῷ λόγῳ εἰς τό· ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεόν· λέγοντος ὕτως· ὅρα μὴ ποτέ σε παραχρήσηται τὸ ὁμώνυμον τῆς φωνῆς· πῶς γὰρ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ ἀνθρώπινος λόγος, τῷ ἀνθρώπῳ κάπω λαβόντος τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως; πρὸ ἀνθρώπου θηρία, πρὸ ἀνθρώπου κτήνη, τὰ

Audiamus præterea S. Baſilium in ſermone in illud, In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, ita dicentem: Vide ne quando te vocis ambiguitas fallat; quomodo enim in principio erat humana ratio, cum homo poſtremo principium generationis acceperit? Ante hominem fuere beſtiæ, ante hominem jumenta: reptilia, Homil. 16.

tum

tum terreſtria, tum aquatilia : volatilia cæli, ſtellæ, ſol, luna: herbæ, terra, mare, cætum. Ecce pater aperte nobis denuntiat, ne Origenis fabulis de animarum præexiſtentia inducamur. Docet enim nos, in principio fuiſse humanam rationem, id eſt, animam: ſed aperte clamat, omnibus Dei creaturis ortum hominibus poſteriorem eſse. Si ergo creaturæ omnes ante hominem, quomodo prius animæ fuerunt? Pater enim non ante corpus, ſed ante hominem, qui eſt anima & corpus, dicit omnia fuiſse; ex quo oſtenditur, ſimul utrumque fabricatum eſse.

Cap. 28. Dicit etiam ſanctus Gregorius epiſcopus Nyſsæ, in diſputatione de homine: Ac fortaſse alienum non eſt a diſputationis noſtræ propoſito id expendere, quod in eccleſiis de anima & corpore controverſum eſt. Nonnullis enim qui ante nos fuerunt, qui tractatum de principiis edidere, placet animas veluti quemdam populum in propria urbe ante ſubſtitiſse: atque ibi propoſita eſse exempla tum virtutis, tum malitiæ: eamque animam, quæ in virtute atque honeſtate permanſerit, congreſsum & conflictationem corporis minime experiri: ſi vero a boni participatione defluxerit, hanc in vitam delabi, ſicque eſse in corpore. Alii attendentes ex Moyſe condendi hominis ordinem, animam corpore poſteriorem tempore eſse dicunt: quandoquidem primum Deus limum e terra ſumens, finxit hominem, ac eum deinde inſpiratione animavit.) Ac paulo poſt: Qui primam rationem tuentur, & animarum: quaſi civitatem antiquiorem vita corporea aſserunt, non mihi videntur carere paganorum fabulis, quæ de animarum ex aliis in alia corpora migratione proditæ ſunt. Si quis enim ſubtiliter examinet, comperiet huc neceſsario rationem eorum devolvi. Ajunt, quemdam e ſectæ ſuæ ſapientibus dixiſse, & virum fuiſse ſe, & muliebre corpus induiſse, & ſubvolaſse cum avibus, & fuiſse arbuſculam, & aquatilem vitam ſortitum. Non longe, meo quidem judicio, a vero diſcedit, qui hæc de ſe affirmat. Vere enim, vel ranarum aut graculorum garrulo ſtrepitu, vel irrationabilitate piſcium, vel arborum inſenſibilitate ejuſmodi diſciplina digna eſt, quæ tot res permeare unam animam dicat. Harum autem ineptiarum hæc cauſa eſt, quod præexiſtere animas opinabantur. Conſequenter enim talis doctrinæ principium ad affinia & adjuncta progrediens, hucuſque commenta ſua propagat. Nam ſi per vitia animus a ſublimiori vita abſtructus, homo fit, ac ſi in confeſso eſt, vitam corpoream paſſionibus magis obnoxiam eſse, quam æternam atque incorpoream, neceſse eſt animam in hac vita degentem, in qua plures facultates ad peccandum ſuppetunt, in pluribus verſari vitiis, magiſque paſſionibus affici. Animæ autem humanæ paſſio, ſimilitudo eſt ad irrationabilia. Huic ergo vitæ devincta anima, in beſtiarum naturam delabetur, ac ſemel vitia ingreſsa, inque irrationabilitate verſans, nullum finem ad malitiam progrediendi faciet. Ubi enim malitia ſiſtitur, ſuccedit impetus ad virtutem; at-

A ἑρπετὰ, ὅσα χερσαῖα ⁊ ὕδρα, τὰ πετεινὰ τῦ οὐρανῦ, ἀστέρες, ἥλιος, σελήνη, βοτάνη, γῆ, θάλασσα, οὐρανός. Ἰδὲ ὁ πατὴρ σαφῶς ἡμῖν προαγορδέει, μὴ σωαπαχθῆναι τοῖς τῦ Ὠριγένους μύθοις περὶ τῆς τῶν ψυχῶν προϋπάρξεως. ὁ διδάσκει γὰρ ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ τὸν ἀνθρώπινον λόγον, τυτέστι τὴν ψυχὴν, ἀλλὰ διαῤῥήδην βοᾷ, ὅτι ἡ ἀνθρώπυ γένεσις ὑστέρα ἐστὶ πάντων τῶν τῦ Θεῦ κτισμάτων. εἰ τοίνυν πάντα τὰ κτίσματα πρὸ τῦ ἀνθρώπυ, πῶς προϋπῆρχον αἱ ψυχαί; ὁ γὰρ πατὴρ οὐ πρὸ τῦ σώματος, ἀλλὰ πρὸ τῦ ἀνθρώπυ, ὅπερ ἐστὶ ψυχή τε, ⁊ σῶμα, εἶπε τὰ πάντα γεγονῆναι. ⁊ ἐκ τύτυ δεικνυται ἅμα ἑκάτερον δημιυργηθῆναι.

B Λέγει δὲ ⁊ ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐν τῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον πραγματείᾳ· τάχα γὰρ ὐκ ἔξω τῆς προκειμένης ἡμῖν πραγματείας ἐστὶ, τὸ διεξετάσαι τὸ ἀμφιβαλλόμενον τοῖς ἐκκλησίαις περὶ ψυχῆς τε ⁊ σώματος. τισὶ μὲν γὰρ δοκεῖ τῶν πρὸ ἡμῶν, οἷς ὁ περὶ τῶν ἀρχῶν ἐπραγματεύθη λόγος, καθάπερ τινὰ δῆμον ἐν ἰδίᾳ πόλει τὰς ψυχὰς προϋφεσάναι λέγειν· προκεῖσθαι δὲ κἀκεῖ τὰ τῆς κακίας, ⁊ τῆς ἀρετῆς ὑπο δείγματα· ⁊ παραμένσαν μὲν ἐν τῷ καλῷ τῇ ψυχῇ τῆς πρὸς τὸ σῶμα συμπλοκῆς μὴ εἶναι *ἀπείρασον· εἰ δὲ ἀπορῥυῇ τῆς τῦ ἀγαθῦ μετυσίας, πρὸς τὸν τῇδε βίον καταλιθαίνειν, ⁊ ὕπως ἐν σώματι γίνεσθαι· ἕτεροι δὲ τῇ κατὰ τὸν Μωϋσέα τάξει τῆς κατασκευῆς τῦ ἀνθρώπυ προσέχοντες, δευτέραν εἶναι τῇ ψυχῇ τῶ σώματος κατὰ τὸν χρόνον φασίν. ἐπειδὴ πρῶτον λαβὼν ὁ Θεὸς χῦν ἀπὸ τῆς γῆς τὸν ἄνθρωπον ἔπλασεν, εἶθ' ὕπως ἐνέψυχωσε δι' τῦ ἐμφυσήματος. Καὶ μετ' ὀλίγα· Οἱ τῷ προτέρῳ παεισάμενοι λόγῳ, ⁊ πρεσβυτέραν τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς τὴν πολιτείαν τῶν ψυχῶν δογματίζοντες, ἔμοι δοκῦσι τῶν Ἑλληνικῶν καθαρδεῖν τῶν περὶ τῆς *μετεμψυχώσεως μεμυθολογημένων. εἰ γάρ τις ἀκριβῶς ἐξετάσειε, πρὸς τῦτο κατὰ πᾶσαν ἀνάγκην τὸν λόγον αὐτοῖς διρήσει κατασυρόμενον. φασί τινα τῶν παρ' ἐκείνοις σοφῶν εἰρηκέναι, ὅτι ⁊ ἀνὴρ γέγονε, ⁊ γυναικὸς σῶμα μετημφιάσατο, ⁊ μετ' ὀρνέων ἀνέπτη, ⁊ θάμνοις ἐφοίτα, ⁊ τὸν ὄνυδρον ἔλαχε βίον. ὃ πόῤῥω τῆς ἀληθείας κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν φερόμενος ὁ περὶ ἑαυτῦ τυῦτα λέγων. ὄντως γὰρ βατράχων τινῶν, ἢ κολοιῶν φλυαρίας, ἢ ἀλογίας ἰχθύων, ἢ δρυῶν ἀναισθησίας ἄξια τὰ τοιαῦτα δόγματα, τὸ μίαν ψυχὴν λέγειν διὰ τοσύτων ἐλθεῖν. τῆς δὲ τοιαύτης ἀτοπίας αὕτη ἐστὶν ἡ αἰτία, τὸ προϋφεσάναι τὰς ψυχὰς οἴεσθαι· δι' ἀκολύθυ γὰρ ἡ ἀρχὴ τῦ τοιύτυ δόγματος ἐπὶ τὸ προσεχές τε, ⁊ παρακείμενον τὸν λόγον προάγυσα, μέχρι τύτυ περατθήσεσθαι διέξεισιν. εἰ γὰρ διά τινος κακίας ἀποσπασθεῖσα τῆς ὑψηλοτέρας ἡ ψυχὴ πολιτείας ἄνθρωπος γίνεται, ἐμπαθέστερος δὲ πάντως ὁ ἐν σαρκὶ βίος ὡμολόγηται παρὰ τὸν τῆς ἀϊδίων, ⁊ ἀσωμάτων, ἀνάγκη πᾶσα τὴν ἐν τῷ τοιύτῳ γινομένῳ βίῳ, ἐν ᾧ ⁊ πλείως αἱ πρὸς τὸ ἁμαρτάνειν εἰσὶν ἀφορμαὶ, ἐν πλείονί τε κακίᾳ γίνεσθαι, ⁊ ἐμπαθέστερον διατεθῆναι· ἀνθρωπίνης δὲ ψυχῆς πάθος ἡ πρὸς τὸ ἄλογόν ἐστιν ὁμοίωσις· τύτῳ δὲ προσοικειωθεῖσαν αὐτὴν εἰς κτηνώδη φύσιν μετῤῥυῆναι· ἅπαξ δὲ διὰ κακίας

ὁδὸς

ὀδεύουσαν, μηδὲ ἐν ἀλόγῳ γενομένην τῆς ἐπὶ τὸ κακὸν προόδου λήξειν ποτέ. ἡ γὰρ τοῦ κακοῦ στάσις, ἀρχὴ τῆς κατ' ἀρετὴν ἐστιν ὁρμῆς. ἀρετὴ δὲ ἐν ἀλόγοις οὐκ ἔστιν. οὐκοῦν ἀεὶ πρὸς τὸ χεῖρον ἐξ ἀνάγκης ἀλλοιωθήσεται, πάντοτε πρὸς τὸ χεῖρον, καὶ ἀτιμότερον προϊοῦσα, καὶ ἀεὶ τὸ χεῖρον τῆς ἐν ᾗ ἐστι φύσεως ἐξευρίσκουσα· ὥσπερ δὲ τοῦ λογικοῦ τὸ αἰσθητὸν ὑποβέβηκεν, οὕτω καὶ ἀπὸ τούτου ἐπὶ τὸ ἀναίσθητον μετάπτωσις γίνεται. ἀλλὰ μέχρι τούτου προϊὼν ὁ λόγος αὐτοῖς, καὶ ἔξω τῆς ἀληθείας φέρεται, ἀλλά γε διά τινος ἀκολουθίας ἄτοπον ἐξ ἀτόπου μεταλαμβάνει. τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἤδη διὰ τῶν ἀσυναρτήτων αὐτοῖς τὸ δόγμα μυθοποιεῖται. ἡ μὲν ἀκολουθία παντελῆ διαφθορὰν τῆς ψυχῆς ὑποδείκνυσιν. ἡ γὰρ ἅπαξ τῆς ὑψηλῆς πολιτείας ἀπολισθήσασα, ἐν οὐδενὶ μέτρῳ κακίας σῆναι δυνήσεται· ἀλλὰ διὰ τῆς πρὸς τὰ πάθη χέσεως ἀπὸ μὲν τοῦ λογικοῦ πρὸς τὸ ἄλογον μεταβήσεται, ἀπ' ἐκείνου δὲ πρὸς τὴν τῶν φυτῶν ἀναισθησίαν μετατεθήσεται, τῷ δὲ ἀναισθήτῳ πως τὸ ἄψυχον, τούτῳ δὲ τὸ ἀνύπαρκτον ἕπεται. ὥστε διόλου διὰ τῆς ἀκολουθίας πρὸς τὸ μὴ ὂν αὐτοῖς ἡ ψυχὴ μεταχωρήσει. οὐκοῦν ἀμήχανος αὐτῇ πάλιν ἔσται ἡ πρὸς τὸ κρεῖττον ἐπάνοδος. ἀλλὰ μὴν ἐκ θάμνου ἐπὶ τὸν ἄνθρωπον τὴν ψυχὴν ἐπανάγουσιν. οὐκοῦν προτιμοτέραν τὴν ἐν θάμνῳ ζωὴν τῆς ἀσωμάτου διαγωγῆς ἐκ τούτων ἀποδεικνύουσιν. δέδεικται γὰρ ὅτι πρὸς τὸ χεῖρον γινομένη ἡ πρόοδος τῆς ψυχῆς, πρὸς τὸ κατώτερον κατὰ τὸ εἰκὸς ὑποβήσεται. ὑποβέβηκε δὲ τὴν ἀναίσθητον φύσιν τὸ ἄψυχον, εἰς ὃ δὶ ἀκολουθίας ἡ ἀρχὴ τοῦ δόγματος αὐτῶν τὴν ψυχὴν ἄγει. ἀλλ' ἐπειδὴ τοῦτο οὐ βούλονται, ἢ τῷ ἀναίσθητῳ τὴν ψυχὴν κατακλείουσιν, ἢ εἴπερ ἐντεῦθεν ἐπὶ τὸν ἀνθρώπινον αὐτὴν ἐπανάγοιεν βίον, προτιμότερον, καθὼς εἴρηται, τὸν ξυλώδη βίον τῆς πρώτης ἀποδείξουσι καταστάσεως· εἴπερ ἐκεῖθεν μὲν ἡ πρὸς κακίαν κατάπτωσις γέγονεν, ἐντεῦθεν δὲ ἡ πρὸς ἀρετὴν ἐπάνοδος γίνεται. οὐκοῦν ἀκέφαλός τις, καὶ ἀτελὴς ὁ τοιοῦτος διελέγχεται λόγος, ὁ τὰς ψυχὰς ἐφ' ἑαυτῶν πρὸ τῆς ἐν σαρκὶ ζωῆς βιοτεύειν κατασκευάζων, καὶ διὰ κακίαν ἐνδεδέσθαι τοῖς σώμασι. προδήλου τοίνυν οὔσης τῆς τοῦ πατρὸς διδασκαλίας, καὶ ἀποκηρυττούσης τὸ λέγειν προϋπάρχειν τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων. ἀκούσωμεν καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Θεοφίλου τοῦ ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας, ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ γραφέντος πρός τινας μοναχοὺς τὰ Ὠριγένους φρονοῦντας, λέγοντος τάδε· Οὐκοῦν ἀναθεματίζοντες τὸν Ὠριγένην, καὶ τοὺς ἄλλους αἱρετικοὺς, ὥσπερ ἡμεῖς, καὶ ὁ τῆς Ῥωμαίων ἁγίας ἐκκλησίας ἐπίσκοπος Ἀναστάσιος, ἐκ παλαιοτέρων ἀγωνισμάτων ἔνδοξος στρατηγὸς ἐπισήμου λαοῦ χειροτονηθεὶς, ᾧ καὶ πᾶσα τῶν μακαρίων κατὰ τὴν δύσιν ἐπισκόπων ἕπεται σύνοδος, ἀποδεχομένη τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας τὴν κατὰ τοῦ ἀσεβοῦς ψῆφον.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τοὺς ἐν τῇ Σκήτει ἁγίους, διὰ τοὺς ἐγκαλοῦντας τὴν τῶν δογμάτων Ὠριγένους καθαίρεσιν, Ἐτόλμησάν τινες εἰπεῖν διδάσκαλον εἶναι τῆς ἐκκλησίας Ὠριγένην. ἆρα πρέπον τῶν τοιούτων ἀνέχεσθαι; εἰ διδάσκαλός ἐστι τῆς ἐκκλησίας Ὠριγένης, μεγαλοφρονοῦσιν Ἀρειανοί τε, καὶ Εὐνομιανοὶ, καὶ Ἕλληνες· οἱ μὲν εἰς τὸν υἱὸν καὶ εἰς τὸ πνεῦμα βλασφημοῦντες, οἱ δὲ μετὰ

A qui virtus in irrationabilibus nulla est; in deterius ergo necessario mutabitur, assidue ad pejora turpioraque progrediens, ejusque naturæ, in qua est, deteriora quæque semper comminiscens. Porro quemadmodum rationabili sensibile subjacet, sic & ab hoc ad insensibile fit prolapsio. Quamobrem huc ratio eorum evadens, a veritate aberrat, & per quamdam consequentiam ex absurdis ad absurda se confert. Exinde eorum doctrina per ea quæ inter se non cohærent, fabulose procedit. Consequentia vero ipsa ostendit omnimodam animæ corruptelam. Quæ enim semel a sublimi vita decidit, nullum modum statuit malitiæ B suæ; sed propter passionum consuetudinem atque habitum a rationabili ad irrationabile deveniet, indeque in stirpium insensibilitatem mutabitur; insensibili autem inanimum est consequens, inanimo id quod non subsistit. Itaque penitus ex hac consequentia, anima ipsis ad non ens tandem concedet. Sic nullam facultatem habitura est ad meliora redeundi. Verum enimvero ad hominem e frutice animam reducunt; igitur præstantiorem demonstrant esse vitam in frutice, quam incorpoream vitam. Jam enim ostensum est, progressum animæ in deteriora, atque idcirco in inferiora esse; subjacet autem insensibili naturæ inanima- C tum: quo per consequentiam principium eorum doctrinæ animam redigit. Sed quoniam hoc nolunt, aut insensibili animam concludunt, aut, si inde ad humanam vitam eam reducunt, eam vitam quæ in stirpe ducatur, ut dictum est, ostendunt antecellere primo animarum statui: si quidem inde ad malitiam fuit prolapsio, hinc vero ad virtutem est reditus. Quamobrem illa ratio convincitur esse sine capite, & sine fine, que vivere animas separatas ante corpoream vitam asseverat, ac propter flagitia corporibus esse devictas.) hæc Nyssenus. Cum igitur aperta sit patris hujus doctrina, damnetque eos qui dicant, animas ante cor- D pora fuisse: audiamus & sanctum Theophilum episcopum Alexandriæ, e sermone ad quosdam monachos scripto, qui Origeni assentirentur: sic enim dicit: Quare anathematizantes Origenem, ceterosque hæreticos, exemplo nostro, & Anastasii sanctæ Romanæ ecclesiæ episcopi, qui ex veteribus certaminibus clarus nobilissimi populi dux creatus est, quem & universa beatorum occidentis episcoporum sequitur synodus, quæ accepit ac probavit Alexandrinorum ecclesiæ sententiam in impium latam.)

E

Ejusdem de epistola ad sanctos qui in Sceti erant, propter eos qui incusarent damnationem Origenis doctrinæ: Dicere nonnulli ausi sunt, Origenem ecclesiæ esse doctorem. An hi, obsecro, ferendi sunt? Si ecclesiæ doctor est Origenes, magnos sibi spiritus sumunt Ariani, & Eunomiani, & pagani: illi in Filium ac Spiritum blasphemantes; hi similiter, atque illi, impii, nec non resurrectionem mortuorum deridentes.)

Ex

Ex his perſpicuum eſt, eum qui ſanctos patres ſequitur, non dubitare, quin ii qui cum Origene ſentiunt, paganorum errorem, Arianorumque inſaniam ſequantur.

τοῦ δυσεβεῖν ὁμοίως αὐτοῖς, καὶ τὴν ἀνάστασιν τῶν νεκρῶν χλευάζοντες. Σαφὲς τοίνυν ἐκ τῶν εἰρημένων γέγονεν, ὅτι περ ὁ τοῖς ἁγίοις πάτρασιν ἀκολουθῶν οὐκ ἀμφιβάλλει, ὡς οἱ τὰ Ὠριγένους φρονοῦντες τῇ Ἑλληνικῇ πλάνῃ, καὶ Ἀρειανικῇ ἀκολουθοῦσι μανίᾳ.

Hæc quoque ſanctus Cyrillus dicit Alexandriæ epiſcopus, in epiſtola ad monachos qui in Phuà, in eos qui affirmant, corporum reſurrectionem non eſſe: Ajunt igitur, eſſe apud vos qui negent humanorum corporum reſurrectionem: quæ pars confeſſionis noſtræ eſt, quam fecimus ſalutare adeuntes baptiſma. Fidem enim profitentes, adjungimus credere nos & carnis reſurrectionem. Si hoc tollimus, nec credimus Chriſtum reſurrexiſſe a mortuis, ut nos ſibi conreſuſcitaret, claudicantem habemus fidem, ac a via regia deflectentes, pravum iter ſequimur. Hujuſmodi autem improba opinio ab Origenis dementia eſt: quem & patres noſtri, ut veri depravatorem, abdicaverunt & anathematizaverunt. Non enim ſenſit ut Chriſtianus, ſed paganorum ſecutus ineptias & nugas, in errorem incidit. Hinc autem ei contigit morbi principium. Aſſeverat animas ante corpora eſſe, & a ſanctimonia abductas fuiſſe in cupiditates ac nequitiam, deſciviſſeque a Deo, a quo hanc ob cauſam damnatæ ſunt, & corpori obſtrictæ, ſuntque in carne tamquam in carcere.)

Λέγει δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐπίσκοπος Ἀλεξανδρείας ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τοὺς ἐν Φουᾶ μοναχοὺς, κατὰ τῶν λεγόντων μὴ εἶναι ἀνάστασιν τῶν σωμάτων, τάδε· φασὶ τοίνυν τῶν ὑμῖν τινας ἀρνεῖσθαι τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων τὴν ἀνάστασιν, ὅπερ ἐστὶ μέρος τῆς ὁμολογίας ἡμῶν, ἧς ποιούμεθα προσιόντες τῷ σωτηρίῳ βαπτίσματι. ὁμολογοῦντες γὰρ τὴν πίστιν, προσεπάγομεν, ὅτι πιστεύομεν καὶ εἰς σαρκὸς ἀνάστασιν. εἰ δ' ἀναιροῦμεν τοῦτο, καὶ οὐ πιστεύομεν ὅτι ὁ Χριστὸς ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, ἵνα ἡμᾶς ἑαυτῷ συναναστήσῃ, χωλεύσαν ἔχομεν τὴν πίστιν, καὶ τὴν βασιλικὴν ἀφέντες ὁδὸν, σκαδίζομεν τὴν διεστραμμένην. ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη κακοδοξία τῆς Ὠριγένους φρενοβλαβείας· ὃν καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν ὡς ὄντα πλάνον τὴν ἀλήθειαν ἀπεκήρυξαν, καὶ ἀνεθεμάτισαν. οὐ γὰρ ἐφρόνησεν ὡς Χριστιανὸς, ἀλλὰ ταῖς Ἑλλήνων ἀκολουθήσας φλυαρίαις πεπλάνηται. ἡ δὲ ἀρχὴ τοῦ νοσήματος ἐντεῦθεν αὐτῷ συμβέβηκε. φησὶ γὰρ ὅτι προϋπάρχουσιν αἱ ψυχαὶ τῶν σωμάτων, καὶ ἀπὸ ἁγιασμοῦ παρληλύθησαν εἰς ἐπιθυμίας πονηρὰς, καὶ ἀπέσησαν Θεοῦ. καὶ διὰ ταύτης οὖν τῆς αἰτίας κατεδίκασεν αὐτὰς, καὶ ἐσωμάτωσεν, καί εἰσιν ὡς ἐν δεσμωτηρίῳ ἐν σαρκί.

Ejuſdem ex epiſtola ſcripta ad eos qui in Phua erant, monachos: Eccleſia vero ſcripturis obſequens a Deo inſpiratis, nec animam novit ante corpora fuiſſe, nec ante ea peccaſſe. Quomodo enim quæ non ſubſiſtebat, peccare potuit? At nos affirmamus, univerſitatis opificem corpus e terra finxiſſe, idque animaſſe intelligente anima, & hæc eſt hominis ſtructura. Et poſt alia: Animam hominis nec ob præterita, ut ajunt, flagitia atque ſcelera eſſe damnatam, nec in hunc demiſſam mundum, ſapientiſſimus Paulus fidem facit, ita ſcribens: *Omnes eum nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, ut referat unuſquiſque ea quæ per corpus, prout geſſit, ſive bonum, ſive malum*. Cur ergo propter ſola propria corporis manifeſtari nos oportere ait, nec potius propter ea etiam quæ ante corpus, ſi animam ante fuiſſe norat, & ante peccaſſe? Si vero ob ea ſola quæ in corpore geſſimus, adducimur in judicium, non utique habemus antiquius corpore peccatum: nam omnino ante id non conſtitit hominis anima. Hoc porro planum facit & legalis literæ vis. Si enim, ut dicit errabundus Origenes, ob ſuperiora commiſſa in ſupplicii ac pœnæ loco anima corpus accepit; quamobrem flagitioſis ac ſceleratis mortem comminata eſt? Magis enim oportuerat, bonos ac juſtos viros mortem oppetere, ut vinculis & ſupplicio liberarentur: vivere contra ſceleſtos ac nefarios, ut pœna afficerentur, nec ulla vinculorum eſſet liberatio.)

2. Cor. 5.

Τῷ αὐτῷ ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τῆς πρὸς τοὺς ἐν Φουᾶ μοναχούς. Ἡ δὲ ἐκκλησία ταῖς θεοπνεύστοις ἑπομένη γραφαῖς, οὐκ οἶδε τὰς ψυχὰς προϋπάρχουσαν τοῦ σώματος, ἀλλ' οὐδὲ προαμαρτήσασαν πρὸ αὐτοῦ· πῶς γὰρ ἡ μὴ ὑφεστῶσα καὶ ἁμαρτεῖν ἠδύνατο; φαμὲν δὲ, ὅτι ἔπλασε μὲν ὁ τῶν ὅλων δημιουργὸς τὸ σῶμα ἐκ γῆς, ἐψύχωσε δὲ αὐτὸ ψυχῇ νοερᾷ. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ τοῦ ἀνθρώπου κατασκευή. καὶ μετ' ἕτερα. Ὅτι οὐκ ἐκ προγεγενημένων, ὥς φασιν, ἁμαρτημάτων καταδεδίκασαι ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ, καὶ εἰς τοῦτον κατεπέμφθη τὸν κόσμον, πιστώσεται γράφων καὶ ὁ πάνσοφος Παῦλος· τοὺς γὰρ πάντας ἡμᾶς δεῖ φανερωθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ, ἵνα κομίσηται ἕκαστος τὰ διὰ τοῦ σώματος πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε φαῦλον. διὰ τί γὰρ μόνα τὰ διὰ τοῦ σώματος φανερωθήσεσθαί φησι, καὶ οὐχὶ δὴ μᾶλλον καὶ τὰ πρὸ τοῦ σώματος, εἴπερ ἤδει προοῦσαν, καὶ προαμαρτήσασαν τῇ ψυχῇ; εἰ δὲ ἐπὶ μόνοις κρινόμεθα τοῖς διὰ τοῦ σώματος, οὐκ ἔχομεν δηλονότι προγεγενημένην τοῦ σώματος ἁμαρτίαν. ἡ γὰρ ὑφεστηκυῖα ὅλως ἡ τοῦ ἀνθρώπου ψυχὴ πρὸ αὐτοῦ, πληροφορεῖ δὲ πρὸς τοῦτο ἡμᾶς καὶ ἡ τοῦ νομικοῦ γράμματος δύναμις. εἰ γὰρ, ὥς φησιν ὁ πεπλανημένος Ὠριγένης, ἐκ τῶν προγεγενημένων ἁμαρτημάτων λόγῳ κολάσεως, ἤτοι τιμωρίας ἐδέξατο τὸ σῶμα ἡ ψυχὴ, διὰ ποίαν αἰτίαν ἠπείλησε θάνατον τοῖς ἁμαρτάνουσιν; ἔδει γὰρ μᾶλλον τοὺς δικαίους ἀποθνήσκειν, ἵνα ἀπαλλάττωνται τῶν δεσμῶν, καὶ τῆς τιμωρίας, ζῆν δὲ τοὺς ἀλιτηρίους, ἵνα κολάζωνται μὴ ἀπαλλαττόμενοι τῶν δεσμῶν.

Ex expoſitione ſynodicæ epiſtolæ epiſco-

Ἐκ τῆς ἐκτεθείσης ὑπὸ τῶν κατ' Αἴγυπτον, καὶ Ἀλε-

Ἀλεξάνδρειαν ἐπισκόπων συνοδικῆς ἐπιστολῆς κατὰ τῆς Ὠριγένους δογμάτων. Οὗτος τοίνυν ὁ προκείμενος Ὠριγένης, καθάπερ τὸ τῆς ἐρημώσεως βδέλυγμα ἐν μέσῳ τῆς ἀληθοῦς ἐκκλησίας γεγένηται. καὶ πρεσβύτερος χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῆς κανονικῆς τε, καὶ μιᾶς χειρὸς ἀληθινῆς, εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦ πρεσβυτέρου φιλόπονος, καὶ μόνον, καθάπερ καὶ τὸ τῆς ἀποστολῆς εἶχεν ὁ κλέπτης, καὶ προδότης Ἰούδας. ἀρξαμένου γὰρ αὐτοῦ βλασφήμους ὁμιλίας ὁμιλεῖν, ὁ κατ' ἐκεῖνο μακαρίτης Ἡράκλας ὁ ἐπίσκοπος, ὡς ἀροτὴρ, καὶ ἀμπελουργὸς φιλαλήθης τοῦ τῆς ἐκκλησίας χωρίου τυγχάνων, ἐκ μέσου τοῦ καλοῦ σίτου τοῦτον ἐξέτιλεν, ὡς τὸ προνηρὸν ζιζάνιον ὄντα ἀληθῶς. καὶ μετ' ὀλίγα. ἐκπεσὼν δὲ ἐπὶ τοῦ γῆινου ἐρανόθεν ὡς ἀστραπὴ, καθάπερ ὁ τούτου πατὴρ ὁ διάβολος, θυμοῦ πολλοῦ, καὶ δεινοῦ κατὰ τῆς ἀληθείας, ἐπὶ τὸν καλούμενον Παλαιστίνιον χώραν ἔπλευσε· καὶ καθίσας ἐν τῇ Καισαρέων μητροπόλει, κἀκεῖθεν τὸ πρόσωπεῖον ἀποκαλύψας ὅλον ἐξ ὅλου τοῦ καλύμματος, καθάπερ ὁ ἰχθὺς ἡ σηπία πάρεστι καλυμμένη, ὅπερ αὐτοῦ καθ' ἡδονὴν ἐτύγχανε, σκοτεινόν τε, καὶ μέλανα βίον ἰὸν ἐξεμέσας, ἐκεῖσε ἐγγράφως ἀπετυπώσατο, καὶ καθάπερ Ἰουδαϊκὸς κάπηλος προχρήματι ἀγαθοῦ πικρὸν γλυκὺ κατέμιξε. τί γὰρ ὁ κακομήχανος, καὶ μανιώδης λέγει; ἦν, φησὶ, πρὸ σώματος ἡ ψυχὴ ἐν ἐρανοῖς πρᾶσα· κἀκεῖσε, φησὶν, ἁμαρτήσασαν ἐν φυλακῇ κατήγαγε, τετάχθαι ἐν τῷ σώματι κατέπεμψεν, εἰς καθαρισμὸν, φησὶ, καὶ σωφρονισμὸν τῆς ἐν ἐρανοῖς αὐτῇ γεγονυμένων ἁμαρτημάτων· πρῶτον εἶδεν ἅδης ὁ ἀσεβέστατος μυθολογεῖ, καὶ μάχεσθαι τῇ ἀληθείᾳ θέλει. καὶ μετ' ὀλίγα. Εἰ δὲ πρόλαβε ἡ ψυχὴ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, καὶ προημάρτηκεν ἐκεῖσε, καθὼς Ὠριγένης ὁ μαινώδης, καὶ θεομάχος ἔφησεν, ἔδει μὴ λέγειν τὸν ἁγιώτατον προφήτην· καὶ πλάσαν πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ· ἀλλὰ μᾶλλον· καταγγίζων πνεῦμα ἀνθρώπου ἐν αὐτῷ, ἴσως τάχα καταπέμπων. νῦν δὲ μὴ τοῦτο λέγων, ἀλλὰ πλάσας ἐν αὐτῷ, δείκνυσι τοῦτον λύκον ὄντα βαρύτατον, ἐνδεδυμένον ἔξωθεν πρὸς ἀπάτην ἀπωλείας τὰ κώδια. ὡς οὐρανόθεν γὰρ ὁ ἐπίληπτος, καὶ τὰ ἐκεῖσε διατετυπωμένα ἐπισάμενος προφανῶς, οὐ μόνον προοῦσαν, ἀλλὰ καὶ προημαρτηκέναι τὴν ψυχὴν λέγει. ἀποδέδεικται τοίνυν διά τε τῆς θείας γραφῆς, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων, ὅτι οὐδὲ τῇ τῶν Χριστιανῶν ἀληθινῇ πίστει, οὐδὲ τῷ ὀρθῷ λόγῳ συμβαίνουσιν αἱ τῶν αἱρετικῶν περὶ προϋπάρξεως ψυχῶν φαντασίαι.

Καὶ τοῦτο δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν Ὠριγένους παρίησιν ἄνοιαν, τὸ λέγειν τὸν οὐρανὸν, καὶ τὸν ἥλιον, καὶ τὴν σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ τὰ ὕδατα τὰ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν ἔμψυχα, καὶ λογικάς τινας εἶναι δυνάμεις. ταῦτα δὲ σαφῶς ἀπαγορεύει καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος ἐν τῷ ἕκτῳ λόγῳ τοῦ ὑπομνήματος τῆς ἑξαημέρου, λέγων κατὰ τῆς Ὠριγένους δογμάτων οὕτως· ἡμῖν δὲ καὶ πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐστὶ τις λόγος περὶ τῶν διακεκριμένων ὑδάτων, οἳ προφάσει ἀναγωγῆς, καὶ νοημάτων δήθεν ὑψηλοτέρων, εἰς ἀλληγορίαν κατέφυγον, δυνάμεις λέγοντες πνευματικὰς, καὶ ἀσωμάτους τροπικῶς ἐκ τῶν ὑδάτων σημαίνεσθαι·

A porum Ægypti atque Alexandriæ adversus Origenis doctrinam: Hic ergo, de quo agitur, Origenes veluti abominationis desolatio in medio veræ ecclesiæ extitit: ac presbyter ordinatus a canonica, ab una, a vera manu, dignitatem presbyteri nudam ac solam habuit, quemadmodum & apostolatus habuit honorem fur ac proditor Judas. Is enim cum cœpisset blasphemas homilias habere, * Heraclas beatæ memoriæ tum episcopus, ut studiosus veritatis, arator ac vinitor ecclesiastici agri, eum e medio pulcræ ac lætæ segetis evulsit, quod re vera e malo zizanio esset.) Ac paulo post: Quare B hic e cælo in terram decidens, tamquam fulgur, sicut & ejus pater diabolus, multæ atrocisque iracundiæ contra veritatem spirans, in Palæstinam regionem navigavit; moratusque in Cæsareensium metropoli, cum personam, quam sibi induerat, deposuisset, seque aperuisset, veluti piscis qui sepia apud quosdam appellatur, significans quod sibi voluptati erat, ac tenebricosum atque atrum vitæ venenum evomens, illic scriptis expressit, & sicuti caupo Judaicus, boni specie ac simulatione, dulci amarum miscuit: Quid enim ille prave moliens atque insaniens dicit? Erat, inquit, anima ante corpus, & præexistebat in C cælis: eamque, cum ibi peccasset, in custodiam immersit Deus, id est, in corpus demisit: ad purgationem, inquit, & castigationem admissorum in cælis criminum. Hinc primum impiissimus protinus fabulatur, veritatemque oppugnare studet.) Ac paulo post: Si ante fuit anima in cælis, ibique prius deliquit, ut male sanus Origenes Deoque repugnans dixit, non oportuit dicere sanctissimum prophetam: *Et fingens spiritum hominis in ipso*: sed potius, Demergens, quasi in utrem, spiritum hominis in ipso: vel fortasse, Demittens. Jam vero cum hoc non dicat, sed *Fingens in ipso*, ostendit hunc lupum gravissimum D esse, indutum extrinsecus ovis pelle ad deceptionem perditionis. Quasi enim de cælo veniens, ibique constituta aperte sciens, non solum vecors præextitisse, sed prius etiam peccasse animam dicit.) Quare demonstratum est tum e divina scriptura, tum e sanctis patribus, nec veræ Christianorum fidei, nec rectæ rationi convenire hæreticorum de animarum præexistentia imaginationes.

* Demetrii episcopi Alexandrini successor.

Zach. 14.

Præterea hoc quoque Origenis demonstrat amentiam, quod affirmat cælum, & E solem, & lunam, & stellas, & aquas quæ super cælos sunt, animata esse, & quasdam esse virtutes ratione utentes. Hæc vero aperte refellit sanctus Basilius in tertio sermone commentariorum in Hexaemeron, sic contra Origenis doctrinam disputans: Nobis porro de separatis aquis dicendum est & ad eos qui ab ecclesia exciderunt, qui sub obtentu sensus anagogici, & sublimiorum videlicet sententiarum, ad allegoriam confugerunt, & aserunt, virtutes quasdam spirituales & incorporeas tropice ab aquis significari: ac sursum quidem in firmamento

Prope finem.

manſiſſe meliores, deorſum vero in terreſtribus ſilveſtribuſque locis deteriores perſtitiſſe; ac idcirco ajunt, aquas quæ ſupra cœlos ſunt, laudare dominum, id eſt, bonas virtutes, quæ dignæ ſunt propter potioris partis puritatem, decentem laudem reddere creatori: aquas vero, quæ ſubter cœlos ſunt, ſpiritualia eſſe nequitiæ, quæ e naturali ſublimitate in malitiæ profundum deciderunt: eaque ut turbulenta & ſeditioſa, paſſionumque tumultibus fluctuantia, maria appellari, propter facilem mutationem atque inſtabilitatem voluntariorum motuum. At nos hujuſmodi rationes, tamquam confuſa ſomnia, & aniles fabulas, repudiemus, aquam eſſe cogitemus, ſeparationemque a firmamento factam accipiamus ſecundum redditam rationem. Ac ſi quando ad communis univerſorum domini glorificationem *aquæ quæ ſuper cœlos ſunt* aſſumuntur, non propterea eas ducamus eſſe naturam ratione utentem. Nec enim cœli idcirco animati ſunt, *quod enarrant gloriam Dei:* nec firmamentum animal eſt præditum ſenſu, quoniam opera manuum ejus annuntiat.) Hæc Baſilius. Attendendum porro eſt auditoribus, patrem illo modo loquendi uſum: Sermo quidam nobis eſt ad eos qui ſunt ab eccleſia; de Origene diſſerere a Dei gratia & ſancta Dei eccleſia expulſo, ejuſque ſequacibus, non enim dixit: Ad eos qui ſunt in eccleſia, ſed, ſermo quidam nobis eſt ad eos qui ſunt ab eccleſia; & per illud quidem quod dicit, nobis, eccleſiæ homines ſignificavit: per illud autem, Qui ſunt ab eccleſia, dejectos ab ipſa denotavit.

Pſalm 148.

Pſalm. 18.

Unum autem ac ſolum impio Origeni ſtudium fuit, paganorum errorem confirmare, & imbecilliorum animis zizania inſerere. Quamobrem hoc quoque riſu ſane dignum, ab eo tamen dictum, de hominum ex mortuis reſurrectione, adjungere decrevimus. Affirmavit, in reſurrectione corpora hominum orbiculata ſuſcitari. O dementiam atque inſcitiam hominis inſani, & paganorum diſciplinæ explicatoris; qui mente cæcutiens, ſtudenſque Chriſtianorum fidei miſcere fabulas, ipſam Chriſtianorum ſpem ac ſalutem, hoc eſt, promiſſam nobis reſurrectionem nixus eſt contumelia violare, ne reſurrectionem quidem domini reveritus. *Reſurgens enim dominus ex mortuis, & primitiæ dormientium factus*, diſcipulis viſus eſt, eiſque oſtendit foramina manuum ac pedum, & plagam lateris: & poſt reſurrectionem comedit, non ut cibo indigens, ſed ut eo modo reſuſcitati corporis naturam confirmaret. Et quidem cum dominus aſcenderet, angelus ad diſcipulos dixit: *Hic Jeſus qui aſſumptus eſt a vobis in cœlum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum*. Quod ſi, ut inſanit Origenes, orbiculatum erat corpus domini, quomodo potuit demonſtrare manuum ac pedum foramina, aut lateris plagam? aut quomodo comedere potuit, aut omnino a diſcipulis agnoſci? Et quoniam modo ſanctorum corpora, quæ poſt domini reſurrectionem ſurrexerunt, & in ſancta civitate apparuerunt, potuere ab aliis agnoſci, ſi quidem in alia erant ſi-

Joan. 20.

Act. 1.

Matth. 27.

Α κ) ἄνω μὴ ἐπὶ τοῦ στερεώματος μεμῦηκέναι τὰς κρείττους, κάτω δὲ ἐν τοῖς περιγείοις, κ) ὑλικοῖς τόποις προσαπομεῖναι τὰς πονηράς. διὰ τοῦτο δέ φασι, κ) τὰ ἐπάνω τῶν οὐρανῶν ὕδατα αἰνεῖν τὸν κύριον, τυτέστι τὰς ἀγαθὰς δυνάμεις, ἀξίας οὔσας διὰ καθαρότητα τοῦ ἡγεμονικοῦ τὸν πρέποντα τὰ αἶνον ἀποδιδόναι τῷ κτίσαντι· τὰ δὲ ὑποκάτω τῶν οὐρανῶν ὕδατα πνευματικὰ εἶναι τῆς πονηρίας, ἀφ' οὗ τοῦ κατὰ φύσιν ὕψους εἰς τὸ τῆς κακίας βάθος καταπεσόντα· ἅπερ ὡς ταραχώδη ὄντα κ) σασιαστικὰ, κ) τοῖς θορύβοις τῶν παθῶν κυμαινόμενα, θαλάσσας ὀνομάζεσθαι, διὰ τὸ ἀμετάβλητον, κ) ἄστατον, τῶν κατὰ προαίρεσιν κινημάτων. τοὺς δὲ Β τοιούτους λόγους ὡς ὀνειράτων συγχύσεις, κ) γραώδεις μύθους, ἀποπεμψάμενοι τὸ ὕδωρ, νοήσωμεν, ὕδωρ κ) τῷ διακρίσαι τὸ ὑπὸ τὸ στερέωμα κατὰ τὴν ἀποδοθεῖσαν αἰτίαν δεξώμεθα, κἂν εἰς δοξολογίαν ποτὲ τοῦ κοινοῦ τῶν ὅλων δεσπότου τὰ ὑπεράνω τῆς θρανῶν παραλαμβάνηται ὕδατα, ὡ λογικὰ αὐτὰ φύσιν παρὰ τοῦτο τιθέμεθα. ὅτε γὰρ οἱ θρανοὶ ἔμψυχοι, ἐπειδὴ διηγοῦνται δόξαν Θεοῦ, ἀδὲ τὸ στερέωμα ζῶον αἰσθητὸν, ἐπειδὴ ἀναγγέλλει ποίησιν τῆς χειρῶν αὐτοῦ. δεῖ δὲ προσέχειν τοὺς ἀκροατὰς, ὅτι τῷ εἰπεῖν τὸν πατέρα, πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐστί τις ἡμῖν λόγος, περὶ Ὠριγένους διαλέγεται, τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος, κ) τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας ἀπελαθέντος, κ) τῆς C ὁμοφρόνων ἐκείνῳ, ἀ γὰρ εἶπε, πρὸς τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἡμῖν ἐστί τις λόγος, κ) διὰ μὲν τοῦ εἰπεῖν, ἡμῖν, τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἐδήλωσε· διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν, τοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας, τοὺς ταύτης ἀποπεσόντας ἐσήμανεν.

Ἓν δὲ κ) μόνον τῷ δυσεβεῖ Ὠριγένει σπόδασμα γέγονε, τὸ τὴν Ἑλληνικὴν πλάνην κρατῦναι, κ) ταῖς τῆς σαθροτέρων ψυχαῖς ζιζάνια ἐγκατασπεῖραι. διὸ κἀκεῖνο τὸ γέλοιον μὲν ἄξιον, παρ' αὐτοῦ δὲ ὅμως εἰρημένον, περὶ τῆς τῶν ἀνθρώπων ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως προτεῖναι σωρεύσωμεν. λέγει γὰρ, ὅτι ἐν τῇ ἀναστάσει σφαιροειδῆ ἐγείρονται τὰ σώματα τῶν ἀνθρώπων. ὦ τῆς ἀνοίας, κ) ἀμαθείας τοῦ φρενοβλαβοῦς τούτου, κ) τῆς Ἑλληνικῶν δογμάτων ἐξηγητοῦ· ὅστις τυφλώττων τὴν διάνοιαν, κ) τῇ τῆς Χριστιανῶν πίστει μύθους ἐπιμίξαι σπεύδασας, αὐτοῦ τοῦ τῆς Χριστιανῶν ἐλπίδατε, κ) σωτηρίαν, τυτέστι τοῦ ἐπηγγελμένου ἡμῖν· ἀνάστασιν ἐσπόδασεν ἐνυβρίσαι, μηδὲ τοῦ τοῦ κυρίου ἀνάστασιν ἐξεπόμενος. ἐγερθεὶς γὰρ ὁ κύριος ἐκ νεκρῶν, κ) ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων γενόμενος, τοῖς μαθηταῖς ὤφθη, κ) ἔδειξεν αὐτοῖς κ) τὰς διαβήσεις τῶν χειρῶν, κ) τῶν ποδῶν, κ) τοῦ πλευροῦ τῆς πλευρᾶς· κ) ἔφαγε μὲν τοῦ Ε ἀνάστασιν, οὐχ ὡς ἐσθίειν δεόμενος, ἀλλ' ἵνα τῷ τρόπῳ τούτῳ τοῦ ἀναστάντος σώματος φύσιν πιστώσηται· ἀμέλει τοι, κ) ἀναλαμβανομένου τοῦ κυρίου, ἃ ἄγγελος πρὸς τοὺς μαθητὰς ἔλεγεν· ὅτος ὁ Ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν θρανὸν, ὅτος ἐλεύσεται, ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν θρανόν. εἰ δὲ καθὼς Ὠριγένης μαίνεται, σφαιροειδὲς ἦν τὸ σῶμα τοῦ κυρίου, πῶς εἶχε δεῖξαι τοὺς τῶν χειρῶν, κ) ποδῶν διαβήσεις, ἢ τὴν πληγὴν τῆς πλευρᾶς; ἢ πῶς φαγεῖν ἠδύ-

νατο,

νατο, ἢ ὅλως ὑπὸ τῶν μαθητῶν γνωσθῆναι; πῶς δὲ καὶ τὰ τῶν ἁγίων σώματα μὴ τὴν τοῦ κυρίου ἀνάστασιν ἐγερθέντα, καὶ ὀφθέντα ἐν τῇ ἁγίᾳ πόλει, δυνατὸν ἦν παρὰ τῶν ἄλλων γνωσθῆναι, εἴπερ ἐν ἄλλῳ σχήματι ἦν, παρ' ὅπερ ἐτύγχανον ἐν τῇ ζωῇ; ἐν τῇ πέρα τοίνυν τῆς πίστεως * ἐκ ἐστεγμένος ἁμῆς. ἐστεγμένος ἁμῆς. ἀλλὰ τοιαύτης καὶ τούτων πολλῷ χείρους βλασφημίας ὁ δυσσεβὴς Ὠριγένης ἐκθέμενος, εἰκότως ἐν τῷ καιρῷ τοῦ μαρτυρίου τὸν μὲν Χριστὸν ἀπηρνήσατο, τὴν δὲ παρ' αὐτοῦ εἰσαγομένην Ἑλληνικὴν πολυθεΐαν προσεκυνήσε. καὶ τοῦτο δὲ κατὰ θεοῦ γέγονε προνοίαν, ἵνα μὴ ἀντὶ μάρτυρος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δεχθῇ, καὶ ἐντεῦθεν τὴν ποίμνην τοῦ Χριστοῦ βλάβην προσγένηται. εἰ γάρ τινές εἰσι καὶ νῦν ὁμολογοῦντες μὲν τὸ ἐκείνου πτῶμα, ἀντιποιούμενοι δὲ τῆς αὐτοῦ, πῶς ἂν ἔμελλον τὰ αὐτοῦ ὡς μάρτυρος, καὶ παρὸς ἐκδικεῖν, εἴπερ σωφρόνει αὐτὸν μὴ προσκυνήσαντα τοῖς εἰδώλοις τελειωθῆναι; οὐδεὶς γὰρ τῆς ἀληθείας ἀντεχόμενος ἐκπίπτει τοῦ Θεοῦ, ἢ ἐγκαταλιμπάνεται ὑπ' αὐτοῦ, κατὰ τὸ εἰρημένον τῇ θείᾳ γραφῇ. ἐμβλέψατε εἰς ἀρχαίας γλυφὰς, καὶ ἴδετε, τίς ἐπίσθησε τῷ κυρίῳ, καὶ ἐγκατελείφθη; ἢ τίς ἤλπισεν εἰς αὐτὸν, καὶ ὑπερεῖδεν αὐτόν; Ὠριγένης δὲ ὁ δυσσεβὴς τὰς ἑαυτοῦ βλασφημίας οὐ μέχρις ἑαυτοῦ ἔστησεν, ἀλλὰ διὰ τῶν ἰδίων συγγραμμάτων καὶ εἰς πολλοὺς ἑτέρους τὴν οἰκείαν πλάνην παρέπεμψεν. ὥστε πάνυ ἐπ' αὐτῷ ἁρμοδίαν εἶναι τὴν τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Παύλου φωνὴν λέγουσαν· ὅτι τινῶν μὲν αἱ ἁμαρτίαι προδηλοί εἰσι προάγουσαι εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν· ἡ γὰρ διδαχὴ τῆς πλάνης αὐτοῦ ἐν ταῖς τῶν σωθροτέρων ἔρριψε ψυχαῖς, δίδωσιν ἀκολουθεῖν αὐτῷ τοὺς ἐξ ἀρχῆς ὑπ' αὐτοῦ γνωμένας ἁμαρτίας. Ὡς γὰρ οὐκ ἐξαρκέσης τοῖς τὰ Ὠριγένους δοξάζουσι τῆς περὶ προϋπάρξεως τῶν ψυχῶν ἀσεβείας, καὶ τῶν ἄλλων αὐτοῦ ματαιολογιῶν, καὶ τῶν περὶ τῆς ἁγίας τριάδος βλασφημιῶν, καὶ τοῦτο τῇ οἰκείᾳ προσιθέασι πλάνῃ ἐκ τῶν ἐκείνου διεσταλμένων ὁδηγημένοι λόγων, τὸ λέγειν, ὅτι πάντων ἀσεβῶν ἀνθρώπων, καὶ πρός γε δαιμόνων ἡ κόλασις πέρας ἔχει. καὶ ἀποκατασταθήσονται ἀσεβεῖς τε, καὶ δαίμονες εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν τάξιν. ταῦτα δὲ λέγοντες, ῥᾳθύμους μὲν ποιοῦσι τοὺς ἀνθρώπους περὶ τὸ πληροῦν τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, τῆς σωτηρίας, καὶ τεθλιμμένης ὁδοῦ αὐτοὺς ἀποξένοντες, καὶ πρὸς τὴν πλατεῖαν, καὶ εὐρύχωρον ἀποπλανῶντες· ἐναντιοῦνται δὲ καθάπαξ καὶ τοῖς παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λεγομένοις. αὐτὸς γὰρ ἐν τῷ ἁγίῳ εὐαγγελίῳ διδάσκει, ὡς οἱ μὲν ἀσεβεῖς ἀπελεύσονται εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. καὶ πάλιν λέγει τοῖς μὲν ἐκ δεξιῶν· δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. τοῖς δὲ ἐξ εὐωνύμων· πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. φανερῶς ἓν τῷ κυρίῳ διὰ τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀπεφάτιστον τήν τε κόλασιν, τήν τε βασιλείαν ἐπαγγελλομένου, προδηλοι καθεστήκασιν ὅτοι * τοὺς Ὠριγένους μύθους προτιμῶντες τῶν τοῦ κυρίου ἀποφάσεων· ὅπου γε κἀκεῖθεν αὐτῶν ἡ ἄνοια διελέγχεται. εἰ γάρ τις κατὰ τὸν ἐκείνου

A gura, atque fuerant in vita? In fidei ergo petra nullo modo ſtabilitus, ſed hujuſmodi, atque his multo atrociores blaſphemias impius Origenes cum edidiſſet, nihil mirum eſt, eum in ipſo martyrii articulo Chriſtum abnegaſſe, cultamque a paganis deorum multitudinem, quam ipſe inducit, adoraſſe. Atque id Dei providentia factum eſt, ne in eccleſia pro martyre acciperetur, atque inde gregi Chriſti inferretur aliquid detrimenti. Nam ſi etiam nunc ſunt qui de ejus quidem ruina confiteantur, doctrinam vero aſſerant, an non eam tamquam martyris ac patris erant defenſuri, ſi contigiſſet eum, nulla idolis exhibita adoratione, conſummari? Nemo enim veritatis retinens excidit a B Deo, ab eoque deſeritur, juxta quod dicit divina ſcriptura: *Reſpicite filii nationes hominum, & ſcietis quia nullus ſperavit in domino, & confuſus eſt.* Quis enim permanſit in mandatis ejus, & derelictus eſt? aut quis invocavit eum, & deſpexit illum?) Impius autem Origenes blaſphemias ſuas non ſeipſo tenus ſtatuit, ſed propriis ſcriptis in multos alios ſuum errorem tranſmiſit, ut in eum valde conveniat ſancti apoſtoli Pauli vox, quæ dicit: *Quorumdam hominum peccata manifeſta ſunt, præcedentia ad judicium: quoſdam autem & ſubſequuntur.* Nam ejus erroris ſucceſſio in infirmiorum irrepens animas, facit ut eum ſequantur quæ a principio com- C miſſa ab ipſo peccata ſunt. Eccl. 2. 2. Tim. 5.

Quaſi enim iis qui Origenis placita ſequuntur, non ſatis ſit de præexiſtentia animarum impietas, ceteraque ejus vaniloquentia, blaſphemiæque de ſancta Trinitate: hoc quoque proprio errori adjungunt, ducem & auctorem habentes perverſam ejus diſciplinam, ut dicant, omnium impiorum hominum, ac præterea dæmonum pœnam finem habituram eſſe, reſtitutumque iri tum impios homines, tum dæmones in priſtinum ordinem ſuum. Hæc cum dicunt ignavos homines efficiunt in Dei præceptis exequendis, eos avertentes ab anguſta & arcta via, & in latæ ac ſpatioſæ errorem inducentes. Omnino autem adverſantur magni Dei & D ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti dictis; ipſe enim in ſancto evangelio docet, impios quidem ituros in æternum ſupplicium, juſtos vero in æternam vitam: rurſuſque dicit iis qui a dextris ſunt: *Venite benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi*, iis vero qui a ſiniſtris: *Ite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.* Cum igitur aperte dominus in ſancto evangelio indefinens & ſupplicium & regnum denuntiet perſpicuum eſt, hos Origenis deliramenta ſententiis domini anteferre. Ex hoc quoque illorum amentia redarguitur. Si quis enim juxta illius nugas ponat ſupplicium deſitu- E rum, neceſſe eſt hunc & promiſſæ juſtis vitæ æternæ ſtatuere finem: æque enim in utroque æternum ponitur. Si autem & pœna & fruitio gloriæ habent finem, cur incarnatio fuit domini noſtri Jeſu Chriſti? cur crucifixio, & mors, & ſepultura, & reſurrectio domini? quod commodum iis, qui bonum certamen certaverunt, & pro Chriſto martyrium ſubierunt, ſi & dæmones & homines impii eumdem, quem ſancti, ordi- Matth. 25 Ibidem.

nem redintegratione habituri ſunt? Verum hoc in eorum capita vertatur, qui hæc fabulantur. Nam Chriſti verba in fidelium mentibus inconcuſſa manent, atque in ipſa rerum veritate.

Αλήρες ὑπόδοιτο πέρας ἔχειν τιὶ κόλασιν, ἀνάγκη τὸν τοιῦτον ϗ τῇ ἐπηγγελμοίῃ τοῖς δικαίοις αἰωνίῳ ζωῇ τέλ© ἐπιθεῖναι. ἐξίσης γὰρ ἐπ' ἀμφοτέρων τὸ αἰώνιον κεῖται· ϗ εἴπερ πέρας ἔχει κόλασίς τε, ϗ ἀπόλωσις, διατὶ ἡ ἀναθρώπησις τῦ κυρίυ ἡμῶν Ιησῦ Χριςῦ; διατὶ δὲ ϗ ἡ σαύρωσις, ϗ ὁ θάνατος, ϗ ἡ ταφὴ, ϗ ἡ ἀνάςασις τῦ κυρίυ, ποῖον δὲ ὄφελ© τοῖς τὸν καλὸν ἀγῶνα ἀγωνισαμοίοις, ϗ ὑπὲρ Χριςοῦ μαρτυρήσασιν, εἰ μέλλοιςν δαίμονές τε, ϗ ἀσεβεῖς τιὶ αὐτὴν τοῖς ἁγίοις τάξιν διὰ τῆς ἀποκατας άσεως λαμβάνειν; ἀλλὰ ϗ ταῦτα μοὶ ἐπὶ τὰς ἐκείνων βαπείη κεφαλὰς τῶν ταῦτα μυθολογέντων. οἱ γὰρ τῦ Χριςῦ λόγοι διαμοίνσιν ἀσάλδοτοι ἐν ταῖς τῶν πιςῶν ψυχαῖς, ϗ ἐν αὐτῇ τῇ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ.

Qui porro Origenis improbam opinionem tuentur, firma hæc argumenta fugientes, ſuumque conantes tegere errorem, quædam ſanctorum patrum dicta male excipientes, praveque ex ſententia ſua interpretantes, proprio morbo accommodant; quod etiam in divinis faciunt ſcripturis. Nos autem ex ipſis ſanctis patribus oſtendemus, inanes ac futiles eorum rationes eſſe. Hæc igitur ſcribit ſanctus Gregorius Theologus in apologetica oratione: Nobis vero, quibus periclitatur ſalus animæ beatæ atque immortalis, quæque ſempiternam aditura eſt vel pœnam, vel laudem, propter malitiam aut virtutem, quanti faciendum eſt hoc certamen, aut quanta ſcientia opus eſt? Et poſt pauca: Qua falſa defenſione, qua perſuaſione artificioſa, quonam commento veritatem oppugnante circumvenietur jus, ac falletur rectum judicium, quod omnibus omnia in ſtatera ponit, facta, dicta, cogitationeſque omnes, ac nequiter commiſſa melioribus repenſat, ut vincat quod propendet, ſententiaque ſecundum plura dicatur, quam nulla excipiat provocatio, non ſuperior judex, non defenſio aliorum factorum, non oleum vel a prudentibus virginibus ſumptum, vel ab iis qui deficientibus lampadibus vendant, non pœnitentia divitis qui flamma cruciatur, ſuorumque neceſſariorum quærat emendationem, non ad mutationem præfinita dies: ſed certum ac ſtabile jus, & formidoloſum, & ultimum, & æquius juſtiuſque, quam quantus eſt terror, quinimo propter juſtitiam terribile cum throni ponuntur, & antiquus dierum ſedet, & libri aperiuntur, & fluvius igneus trahitur, & lux ante ipſum, & tenebræ paratæ: & eunt qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ, quæ nunc in Chriſto abſconditur, poſtmodum vero cum eo apparet: qui vero mala egerunt, in reſurrectionem judicii; quod qui non credunt, jam adjudicati damnatique ſunt a Verbo, quod eos judicavit; ac alios quidem lux ineffabilis excipit, & ſanctæ regnantiſque Trinitatis gratia, apertius puriuſque effulgentis, ac totam ſe toti menti inſerentis: quod utique ſolum regnum cælorum eſſe duco: alios vero una cum aliis malis tormentum, vel potius ante alia projectum eſſe a Deo, & conſcientiæ turpitudo ac verecundia nullum finem habens.)

In apolog. de fuga ſua longe poſt princ.

Habetur in orat. 15. de plaga grandinis.

Matth. 25.

Luc. 16.

Dan. 7.

Joan. 5. Coloſ. 3.

Οἱ δὲ τιὶ Ωριγόνυς ἐκδικοῦντες κακοδοξίαν, φεύγοτες τοὺς περὶ τύτων ἀῤῥαγεῖς ἐλέγχυς, ϗ συγκρύπτειν τιὶ ἑαυτῶν πλάνίμ βυλόμυοι, τινὰς ῥήσεις ἐκ τῶν ἁγίων πατέρων κακῶς ἐκλαμβάνοντες, ϗ πρὸς τὸν ἴδιον νοῦν παρερμίωδοντες, τῇ οἰκείᾳ προσαρμόζυσι νόσῳ· ὅπερ ποιῦσι ϗ ἐπὶ τῶν θείων γραφῶν. ἡμεῖς δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν ἁγίων πατέρων ἀποδείξομεν ματαίυς εἶναι ϗ τὺς τοιύτυς αὐτῶν λόγυς. λέγει τοίνυν ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόρι© ὁ θεολόγος ἐν τῷ ἀπολογητικῷ λόγῳ τάδε· ἡμῖν δὲ, οἷς τὸ κινδυνωδόμυόν ἐςι σωτηρία ψυχῆς τῆς μακαρίας τε, ϗ ἀθανάτυ, ϗ ἀθανάτα κολαοθησομοίνης, ἢ ἐπαινεθησομοίνης διὰ κακίαν, ἢ ἀρετιὶ, πόσαν χρὴ δοκεῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα, ϗ ὅσης δεῖ τῆς ἐπισήμης; ϗ μετ' ὀλίγα· τίς ψυδὴς ἀπολογία; ποία πιθανότης σ᾽τεχν©; τίς ἐπίνοια κατὰ τῆς ἀληθείας παραλογιεῖται τὸ δικασήριον, ϗ κλέψει τιὶ ὀρθιὶ κρίσιν τοῖς πᾶσι πάντα ἐν ζυγῷ τιθεῖσαν, ϗ πρᾶξιν, ϗ λόγον, ϗ διανόημα, ϗ ἀντισηκῦσαν τοῖς πονηροῖς τὸ βελτίονα, ἵνα τὸ ῥέπον νικήσῃ, ϗ μ᾽ τῷ πλείον© ἡ ψῆφ© γένηται; μεθ' ἑνὸ ἐκ ἔφεσις, ἢ κειτὴς ὑψηλότερ©, ἐκ ἀπολογία δι' ἔργων δευτέρων, ἐκ ἔλαιον παρὰ τῶν φρονίμων παρθένων, ἢ τῶν πωλύντων ἐκλειπύσαις λαμπάσιν, ἢ μεταμέλεια πλυσία φλογὶ τηκομένη, ϗ τοῖς οἰκείοις ἐπιζητῦντος διόρθωσιν, ἢ προθεσμία μεταποιήσεως· ἀλλὰ ϗ μόνιμον, ϗ φοβερὸν, ϗ τελευταῖον τὸ κειτήριον, ϗ δίκαιον πλέον ἢ ὅσον ἐπίφοβον, μᾶλλον δὲ διὰ τῦτο ϗ φοβερώτερον, ὅτι δίκαιον· ἰδίκα θρόνοι τίθενται, ϗ παλαιὸς ἡμερῶν προκαθέζεται, ϗ βίβλοι ἀνοίγονται, ϗ ποταμὸς πυρὸς ἕλκεται, ϗ τὸ φῶς ἕμπροσθεν, ϗ τὸ σκότος ἡτοιμασμοίον· ϗ παραδίδονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάςασιν ζωῆς τῆς ἐν Χριςῷ νικ κρυπτομοίης, ϗ ὕςερον αὐτῷ συμφανερυμοίης· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάςασιν κρίσεως· ἰδ᾽ ἤδη παρὰ τῦ κρίναντος αὐτὺς λόγυ οἱ μὴ πισδόντες κατεκρίθησαν. ϗ τὺς μὲν τὸ ἄφραςον φῶς διαδέχεται, ϗ ἡ τῆς ἁγίας, ϗ βασιλικῆς τριάδος χάρις ἐκλαμπύσης ἐνότερόν τε, ϗ καθαρώτερον, ϗ ὅλης ὅλῳ νοὶ μιγνυμοίης· ἰδ᾽ δὲ ϗ μόνιν ὑρανῶν βασιλείαν ἐγὼ τίθημι· τοῖς δὲ μ᾽ τῶν ἄλλων ἐνός ανος, μᾶλλον δὲ πρὸ τῶν ἄλλων τὸ ἀπερρίφθαι Θεῦ, ϗ ἡ ἐν τῷ σωειδότι αἰχμὴ πέρας ἐκ ἔχυσα.

Qui porro Origenis improbam opinionem tuentur, firma hæc argumenta fugientes, ſuumque conantes tegere errorem, quædam ſanctorum patrum dicta male excipientes, praveque ex ſententia ſua interpretantes, proprio morbo accommodant; quod etiam in divinis faciunt ſcripturis. Nos autem ex ipſis ſanctis patribus oſtendemus, inanes ac futiles eorum rationes eſſe. Hæc igitur ſcribit ſanctus Gregorius Theologus in apologetica oratione: Nobis vero, quibus periclitatur ſalus animæ beatæ atque immortalis, quæque ſempiternam aditura eſt vel pœnam, vel laudem, propter malitiam aut virtutem, quanti faciendum eſt hoc certamen, aut quanta ſcientia opus eſt? Et poſt pauca: Qua falſa defenſione, qua perſuaſione artificioſa, quonam commento veritatem oppugnante circumvenietur jus, ac falletur rectum judicium, quod omnibus omnia in ſtatera ponit, facta, dicta, cogitationeſque omnes, ac nequiter commiſſa melioribus repenſat, ut vincat quod propendet, ſententiaque ſecundum plura dicatur, quam nulla excipiat provocatio, non ſuperior judex, non defenſio aliorum factorum, non oleum vel a prudentibus virginibus ſumptum, vel ab iis qui deficientibus lampadibus vendant, non pœnitentia divitis qui flamma cruciatur, ſuorumque neceſſariorum quærat emendationem, non ad mutationem præfinita dies: ſed certum ac ſtabile jus, & formidoloſum, & ultimum, & æquius juſtiuſque, quam quantus eſt terror, quinimo propter juſtitiam terribile cum throni ponuntur, & antiquus dierum ſedet, & libri aperiuntur, & fluvius igneus trahitur, & lux ante ipſum, & tenebræ paratæ: & eunt qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ, quæ nunc in Chriſto abſconditur, poſtmodum vero cum eo apparet: qui vero mala egerunt, in reſurrectionem judicii; quod qui non credunt, jam adjudicati damnatique ſunt a Verbo, quod eos judicavit; ac alios quidem lux ineffabilis excipit, & ſanctæ regnantiſque Trinitatis gratia, apertius puriuſque effulgentis, ac totam ſe toti menti inſerentis: quod utique ſolum regnum cælorum eſſe duco: alios vero una cum aliis malis tormentum, vel potius ante alia projectum eſſe a Deo, & conſcientiæ turpitudo ac verecundia nullum finem habens.)

In regulis brevioribus interrog. 267 Luc. 12.

Baſilii epiſcopi Cæſareæ Cappadociæ, ex ejus libro regularum. Interrogatio. Si tum dicit, *Vapulabit multis*, tum *paucis*: quo pacto quidam dicunt, nullum finem ſupplicii fore iis qui pœna afficiuntur? Reſponſio. Quæ ambigua ſunt, ac videntur obſcure eſſe dicta in quibuſdam locis divinitus intæ ſcripturæ, alibi ab aliis quæ confeſſa

Βασιλείυ ἐπισκόπυ Καισαρείας Καππαδοκίας, ἐκ τῦ κανονικῦ αὐτῦ βιβλίυ. ἐρώτησις. Εἰ ὅπυ μὲν λέγει, δαρήσεται πολλὰ, ὅπυ δὲ ὀλίγα, πῶς λέγυσί τινες μὴ εἶναι τέλος τῆς κολάσεως τοῖς κολαζομοίοις; Ἀπόκρισις. τὰ ἀμφίβολα, ϗ ἐπικεκαλυμμοίως εἰρῆθαι δοκῦντα ἐν τισι τόποις τῆς θεοπνεύς υ γραφῆς, ὑπὸ τῶν ἄλλων ἐν ἄλλοις ὁμολογυ-

λογημένων σαφηνίζεται. τῆ ἓν καιρῷ ἀποφηναμένῳ, ὅτι ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. ποτὲ δὲ ἐκπέμποντα ἡμᾶς εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. καὶ ἄλλοτε ὀνομάζοντος γέενναν πυρὸς, καὶ ἐπιφέροντος· ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται· καὶ ἔτι πάλαι διὰ τοῦ προφήτου περί τινων προειρηκότος, ὅτι ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβεσθήσεται· τούτων καὶ τοιούτων πολλάκις ἐκ τῆς θεοπνεύστου γραφῆς λεγομένων, ἵν' καὶ τοῦτο τῆς μεθοδείας τοῦ διαβόλου, τὸ τοὺς πολλοὺς τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ ἐπιλαθομένους τούτων, καὶ τοσούτων τοῦ κυρίου ἀποφάσεων, τέλος κατατολμᾷν κολάσεων τῆς ἁμαρτίας εἰς τὸ μέλλον ἑαυτοῖς ὑπογράφειν· εἰ γὰρ τῆς αἰωνίου κολάσεως ἔσαι ποτὲ τέλος, ἔξει πάντως καὶ ἡ αἰωνίου ζωὴ τέλος. εἰ δὲ ἐπὶ τῆς ζωῆς οὐκ ὄντως, νοοῦσαι τὸ ῥηθὲν καταδεχόμεθα, ποῖον ἔχει λόγον τῇ κολάσει τῇ αἰωνίῳ τέλος διδόναι; ἡ γὰρ τοῦ αἰωνίου προθήκη ἐφ' ἑκατέρων ἐπίσης κεῖται. ἀπελεύσονται γὰρ, φησὶν, οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ προσεπτικοῦ εἰς τὸ βάπτισμα λόγος· ὀλίγα πρόσκαιρον ἁμαρτίας ἡδονὴν ἀθάνατα βασανίζομαι· διὰ ἡδονὴν σαρκὸς τῷ αἰωνίῳ πυρὶ παραδίδομαι· Τοῦ * ἐν ἁγίοις Ἰωάννου ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἐκ τῆς πρὸς Θεόδωρον τὸν μοναχὸν πρώτης ἐπιστολῆς· Ταῦτα ἐννόει διόλου, καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ πυρός· ποταμὸς γὰρ πυρὸς εἵλκε πρὸ προσώπου αὐτοῦ. οὐκ ἔστιν ἐκείνῳ παραδοθῆναι τῷ πυρὶ προσδοκῆσαι κολάσεως τέλος. ἀλλ' αἱ μὲν ἄτοποι τοῦ βίου ἡδοναὶ τῆς σκιᾶς, καὶ ὀνείρατων διαφέρουσιν ὀλίγῳ· πρόσκαιρος γὰρ τελειωθῆναι τὰ τῆς ἁμαρτίας, σβέννυται τὰ τῆς ἡδονῆς· αἱ δὲ ὑπὲρ τούτων κολάσεις πέρας οὐκ ἔχουσιν. Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ ὑπομνήματος τῆς πρὸς Κορινθίους πρώτης ἐπιστολῆς. Οὐ μικρὸν ἡμῖν τὸ προκείμενον ζήτημα ἐντεῦθεν, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς σφόδρα ἀναγκαίων· ἅπαντες ζητοῦσιν ἄνθρωποι, εἰ τέλος ἔχει τὸ τῆς γεέννης πῦρ. ὅτι μὲν γὰρ οὐκ ἔχει, ὁ Χριστὸς ἀπεφήνατο εἰπών. τὸ πῦρ αὐτῶν οὐ σβεσθήσεται, καὶ ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτήσει· καὶ ὁ Παῦλος δὲ δείκνυς αὐτὸν ἀθάνατον, φησίν· οἱ ἁμαρτάνοντες δίκην τίσουσιν ὀλέθριον αἰώνιον, τῆς τοίνυν θείας γραφῆς, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων σαφῶς ἡμᾶς ἐκδιδασκόντων μὴ εἶναι τέλος κολάσεως τῶν ἀσεβῶν, καὶ τῶν ὑπ' ἐκείνων θεραπευομένων δαιμόνων, ποίαν ἀποκατάστασιν οἱ τὰ Ὠριγένους φρονοῦντες φαντάζονται, ἐν ᾧ πέρας αἱ τιμωρίαι οὐκ ἔχουσιν· ἡ γὰρ ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ὥσπερ τοῖς δικαίοις ἀπέλευστον κηρύσσει τὴν αἰώνιον ζωὴν, οὕτω καὶ τοῖς ἀσεβέσιν ἀπέλευστον τὴν κόλασιν παραδίδωσι. καὶ ταῦτα μὲν ἐν τούτοις. ἡμεῖς δὲ ὀλίγα μὲν ἐκ πολλῶν τῆ τε θείᾳ γραφῇ, τοῖς τε ἁγίοις πατράσιν εἰρημένων παραγαγεῖν σπουδάσαμεν, πρὸς τὸ ἐλέγξαι τὴν τῶν Ὠριγενιστῶν δυσσέβειαν.

Βουλόμενοι δὲ πᾶν σκάνδαλον τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἀπελάσαι, πρὸς τὸ μηδένα ῥύπον ἐν αὐτῇ καταλειφθῆναι, καὶ ἀκολουθοῦντες ταῖς θείαις γραφαῖς, τοῖς τε ἁγίοις πατράσι τοῖς τὸν αὐτὸν

A & aperta ſunt, declarantur. Cum ergo dominus pronuntiarit, *Ibunt hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam*; & alicubi mittat nos in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus: atque alias nominet gehennam ignis, & adjungat: *Ubi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur*: ac rurſus per prophetam de quibuſdam prædixerit: *Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur*: cum hæc atque hujuſmodi ſæpe a divinitus inſpirata ſcriptura proponantur, unum hoc quoque eſt diaboli artis & aſtutiæ, ut multi homines, veluti obliti talium tantarumque domini ſententiarum, finem ſibi audeant pœnarum peccati in poſterum adumbrare. Nam ſi æterni ſupplicii quandoque finis eſt futurus, omnino habebit & vita æterna finem; ſin in vita non ſic evangelici dicti ſenſum accipimus, quæ ratio eſt, ſupplicio æterno finem ſtatuere? Æterni enim adjunctio pariter in utroque ponitur: *Ibunt enim*, inquit, *hi in ſupplicium æternum, juſti autem in vitam æternam*. Ejuſdem e ſermone adhortatorio ad ſanctum baptiſma: Propter brevem ac temporariam peccati voluptatem ſempiterna crucior pœna: propter voluptatem carnis, æterno igni addicor.) Sancti Joannis epiſcopi Conſtantinopoleos e prima ad Theodorum monachum epiſtola: Hæc in mente jugiter habeas, & fluvium ignis: *Fluvius enim igneus rapiduſque egrediebatur a facie ejus*. Non eſt quod quiſquam ei deditus igni, ſuppliciі finem expectet. Verum improbæ ſæculi hujus voluptates ab umbris ſomniiſque nihil differunt; priuſquam enim peccatum ad finem pervenerit, extinguitur voluptas; ſuppliciorum vero, quæ pro flagitiis ſuſcipiuntur, nullus eſt finis. (Ejuſdem ex commentariis in primam ad Corinthios epiſtolam: Non levis nobis hinc propoſita quæſtio eſt, ſed de rebus valde neceſſariis. Quærunt omnes homines, ignis gehennæ ſitne finem habiturus: non habiturum pronuntiavit dominus, cum diceret: *Ignis eorum non extinguetur, & vermis eorum non morietur*. Paulus vero eum perennem oſtendens ait: *Peccatores pœnas dabunt in interitu æternas*.) Quare cum divina nos ſcriptura, ſanctique patres edoceant, nullum finem eſſe impiorum ſupplicii, dæmonumque qui ab illis coluntur: quam reſtitutionem imaginantur, qui cum Origene ſentiunt, ubi ſuppliciorum nullus eſt exitus? Sancta enim Chriſti eccleſia, quemadmodum juſtis indefinentem prædicat vitam æternam, ita impios perpetuo ſupplicia manere tradit. Atque hæc quidem in his. Nos porro paucis e multas divinæ ſcripturæ ſanctorumque patrum auctoritatibus afferendas eſſe perſpeximus, ad confutandam Origeniſtarum impietatem.

Matth. 25.

Marc. 9.

Iſa. 66.

Matth. 25.

Dan. 7.

Hom. 9. in cap. 3. epiſt. 1. ad Cor.

Marc. 9.

2. Theſſ. 1.

Cum autem velimus omne ſcandalum a ſanctiſſima eccleſia propulſare, ut nulla in ea macula relinquatur; obſequentes divinis ſcripturis, ſanctiſque patribus qui ipſum Origenem ac hujuſmodi ſceleratam impiamque

que ejus doctrinam profligarunt, ac jure anathemati subjecerunt, hanc epistolam ad tuam beatitudinem dedimus, qua eam hortamur, ut omnium qui in hac regia urbe nunc degunt, sanctissimorum episcoporum conventum habeat, ac Deo amabilissimorum præfectorum sanctis, quæ hic sunt, monasteriis, faciatque ut omnes in scriptis præfatum impium ac Deo repugnantem Origenem, qui & Adamantius, quippe presbyter fuit sanctissimæ ecclesiæ Alexandriæ, ac ejus nefaria impiaque dogmata, capitulaque omnia quæ inferius ponuntur, omnimodis anathematizent: exemplaque dimittas eorum quæ a beatitudine tua ob hanc causam gesta fuerint, ad alios omnes sanctissimos episcopos, præfectosque venerabilium monasteriorum: ut & ipsi subscriptione propria anathematizent Origenem, scelestaque ejus dogmata, cum omnibus qui declarabuntur, hæreticis. In posterum autem, ne aliter ordinentur episcopi, aut monasteriorum præfecti, nisi prius cum aliis omnibus hæreticis, qui de more in editis libellis anathematizantur, id est, Sabellio, Ario, Apollinario, Nestorio, Eutyche, Dioscoro, Timotheo Æluro, & Petro Moggo, & Anthimo Trapezuntis, Theodosio Alexandriæ, Petro qui fuit Antiochiæ, & Petro qui Apameæ, & Severo olim Antiochiæ, prædictum etiam Origenem, qui paganorum Arianorumque insania laboravit, una cum execrabilibus impiisque ejus dogmatibus anathematizent. Omnibus enim prædicendum est, ne omnino quisquam audeat talem hæreticum, aut ejus expositiones defendere, sed eas unusquisque ex toto animo & tota cogitatione oderit & aversetur, & anathematizet, ut a Christiana traditione alienas, & simpliciorum animabus gravem afferentes luem ac pestem.

Hæc porro eadem scripsimus non solum ad sanctitatem tuam, sed etiam ad sanctissimum & beatissimum papam senioris Romæ & patriarcham Vigilium, & ad ceteros omnes sanctissimos episcopos & patriarchas, id est, Alexandriæ, Theopoleos, & Hierosolymorum, ut & hi huic rei prospiciant, & hæc finem adipiscantur. Cum vero cupiamus, omnes Christianos cognoscere scripta Origenis prorsus a vera Christianorum fide aliena esse, ex multis immensisque ejus blasphemiis paucas ad verbum apponendas esse censuimus. Sic autem habent.

Quod minor sit Filius Patre, & Spiritus Filio, e primo libro periarchon.

Quod Deus quidem & pater omnia continens, ad unumquodque entium pervenit, esse unicuique impertiens de suo; * [1] esse

A Ὠριγένην, καὶ τὰ τοιαῦτα μυσαρὰ καὶ ἀσεβῆ αὐτοῦ δόγματα ἐκβαλοῦσί τε, καὶ δικαίως ἀναθέματι ὑποβαλοῦσι, τὴν παροῦσαν ἡμῶν ἐπιστολὴν πρὸς τὴν σὴν ποιούμεθα μακαριότητα, δι' ἧς προτρέπομεν αὐτὴν συναγαγεῖν ἅπαντας τοὺς ἐνδημοῦντας κατὰ ταύτην τὴν βασιλίδα πόλιν ὁσιωτάτους ἐπισκόπους, καὶ τοὺς θεοφιλεστάτους τῶν ἐνταῦθα εὐαγῶν μοναστηρίων ἡγουμένους· καὶ παρασκευάσαι πάντας ἐγγράφως τὸν εἰρημένον δυσσεβῆ τε, καὶ θεομάχον Ὠριγένην, τὸν καὶ Ἀδαμάντιον, πρεσβύτερον γενόμενον τῆς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας, καὶ τὰ αὐτοῦ μυσαρὰ, καὶ ἀσεβῆ δόγματα, καὶ τὰ ὑποτεταγμένα πάντα κεφάλαια πᾶσι B τρόποις ἀναθεματίσαι. ἐκπέμψαι δὲ καὶ τὰ ἴσα τῶν παρὰ τῆς σῆς μακαριότητος ταύτης ἕνεκα τῆς αἰτίας πραττομένων, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας ἁγιωτάτους ἐπισκόπους, καὶ τῶν εὐαγῶν μοναστηρίων ἡγουμένους. ἐφ' ᾧτε καὶ αὐτοὺς δι' οἰκοίας ὑπογραφῆς ἀναθεματίσαι Ὠριγένην, καὶ τὰ μυσαρὰ αὐτοῦ δόγματα, μετὰ πάντων τῶν δηλωθησομένων αἱρετικῶν· τοῦ λοιποῦ δὲ μὴ ἄλλως ἐπισκόπους χειροτονεῖσθαι, ἢ μοναστηρίων ἡγουμένους, εἰ μήποτε πρότερον μετὰ τῶν ἄλλων ἁπάντων αἱρετικῶν τῶν ἐξ ἔθους ἐν τοῖς γινομένοις λιβέλλοις ἀναθεματιζομένων, τουτέστι Σαβελλίου, Ἀρείου, Ἀπολλιναρίου, Νεστορίου, Εὐτυχοῦς, Διοσκόρου, Τιμοθέου τοῦ Αἰ- C λούρου, καὶ Πέτρου τοῦ Μογγοῦ, καὶ Ἀνθίμου Τραπεζοῦντος, Θεοδοσίου τοῦ Ἀλεξανδρέως, Πέτρου τοῦ πρώην Ἀντιοχείας, καὶ Πέτρου τοῦ Ἀπαμείας, καὶ Σεβήρου τοῦ ποτε Ἀντιοχείας, καὶ τὸν εἰρημένον Ὠριγένην τὸν τὴν Ἑλληνικὴν, καὶ Ἀρειανικὴν μανίαν νοσήσαντα, μετὰ τῶν αὐτοῦ μυσαρῶν, καὶ ἀσεβῶν δογμάτων ἀναθεματίσωσι· δεῖ γὰρ ἅπασι προαγορεῦσαι τοῦ μηδένα τολμᾶν παντελῶς ἀντιποιεῖσθαι τοῦ τοιούτου αἱρετικοῦ, ἢ τῶν αὐτοῦ ἐκθέσεων. ἀλλὰ ταύτας ἕκαστον ἐκ πάσης ψυχῆς, καὶ πάσης διανοίας μισεῖν τε καὶ ἀποστρέφεσθαι, καὶ ἀναθεματίζειν, οἷα τῆς Χριστιανικῆς παραδόσεως ἀλλοτρίας καθεστώσας, καὶ ταῖς τῶν ἁπλουστέρων ψυχαῖς μεγά- D λην ἐργαζομένας λύμην.

Ταῦτα δὲ αὐτὰ γεγραφήκαμεν οὐ μόνον πρὸς τὴν σὴν ἁγιωσύνην, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸν ἁγιώτατον, καὶ μακαριώτατον πάπαν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ πατριάρχην Βιγίλιον, καὶ τοὺς λοιποὺς ἅπαντας, ἁγιωτάτους ἐπισκόπους καὶ πατριάρχας, τουτέστιν Ἀλεξανδρείας, Θεουπόλεως, καὶ Ἱεροσολύμων. ὥστε καὶ αὐτοὺς πρόνοιαν θέσθαι τῷ ἔργῳ, καὶ πέρατι ταῦτα παραδοθῆναι. βουλόμενοι δὲ πάντας τοὺς Χριστιανοὺς γνῶναι, ὡς τὰ Ὠριγένους συγγεραμμένα παντελῶς ἀλλότρια τῆς ἀληθοῦς τῶν Χριστιανῶν τυγχάνει πίστεως, συνείδομεν ἐκ τῶν πολλῶν αὐ- E τοῦ καὶ ἀμέτρων βλασφημιῶν ὀλίγας ἐπ' αὐτῆς λέξεως παραθεῖναι. ἔχουσι δὲ οὕτως.

Ὅτι ἥττων ὁ υἱὸς τοῦ πατρὸς, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ, ἐκ τοῦ πρώτου λόγου τοῦ περὶ ἀρχῶν βιβλίου.

Ὅτι ὁ μὲν Θεὸς καὶ πατὴρ συνέχων τὰ πάντα φθάνει εἰς ἕκαστον τῶν ὄντων, μεταδιδοὺς ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ ἰδίου τὸ εἶναι. * ᾧ γάρ ἐστιν ἔλαττον. ὡς δὲ Θεοῦ

* *Locus obscurus, & corruptus etiam in Græco; forte sic restituendus.*

* ἴσ. ὧν γ[illegible] ἐστιν. ἐλά[illegible] τον δὲ παρ[illegible]

1 Legendum est, *omnibus* ex lib. 1. Pariarchon c. 3. Sic reliqua quæ ex Origene hic afferuntur, in Græco quoque, qui ex Latino expressus est, sunt corrigenda. *Harduinus.*

παρὰ τὸν πατέρα ὁ υἱὸς φθάνων ἐπὶ μόνα τὰ λογικὰ, δεύτερος γάρ ἐστι τοῦ πατρός· ἔτι δὲ ἧττον τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ μόνους τοὺς ἁγίους διῆκνέμηνον. ὥστε κατὰ τοῦτο μείζων ἡ δυνάμις τοῦ πατρὸς παρὰ τὸν υἱὸν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. πλείων δὲ ἡ τοῦ υἱοῦ παρὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον· καὶ πάλιν διαφέρουσα μᾶλλον τοῦ ἁγίου πνεύματος ἡ δυνάμις παρὰ τὰ ἄλλα ἅγια.

A enim est minus: quod verum Patrem Filius ad sola rationabilia pervenit; est enim secundus a Patre: adhuc etiam minor est Spiritus sanctus, ad solos sanctos perveniens. Ita ex hoc major est potestas Patris præ Filio & Spiritu sancto: ampliorque Filii præ Spiritu sancto, ac rursum præstantior sancti Spiritus potestas præ aliis entibus sanctis.

Ipse enim est minus; quod verum Patrem Filius ad sola rationabilia perveniens.

Ὅτι πεπερασμένη ἐστὶν ἡ τοῦ Θεοῦ, καὶ πατρὸς δυνάμις, ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου τοῦ αὐτοῦ βιβλίου.

Quod finita est Dei & Patris potestas, e secundo libro ejusdem voluminis.

Πεπερασμένην γὰρ εἶναι καὶ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ λεκτέον, καὶ ὑ προφάσει εὐφημίας τὴν περιγραφὴν αὐτῆς περιαιρετέον. καὶ μετ' ὀλίγα. τοίνυν πεποίηκε * γὰρ τοσαῦτα, ὅσων ἠδυνάτο περιδράξασθαι, καὶ ἔχειν ὑπὸ χεῖρα, καὶ συγκρατεῖν ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν. ὥσπερ καὶ τοσαύτην ὕλην κατεσκεύασεν, ὅσην ἠδυνάτο διακοσμῆσαι.

B Finitam enim esse & potestatem Dei dicendum: nec, prætextu laudis, circumscriptio ejus tollenda est. *Et paulo post:* Tanta enim fecit, quanta sub manum comprehendere & habere poterat, & continere sub providentia sua: quemadmodum & tantam constituxit materiam, quantam administrare & exornare poterat.

τοίνυν

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ τετάρτου λόγου τοῦ αὐτοῦ βιβλίου.

Ejusdem ex quarto libro ejusdem voluminis.

Μηδεὶς δὲ προσκοπτέτω τῷ λόγῳ, εἰ μέτρα ἐπιτίθεμεν καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ δυνάμει. ἄπειρα γὰρ περιλαβεῖν τῇ φύσει ἀδύνατον τυγχάνει. ἅπαξ δὲ πεπερασμένων ὄντων, ὧν περιδράττεται αὐτὸς ὁ Θεὸς, ἀνάγκη ὅρον εἶναι μέχρι πόσων πεπερασμένων διαρκεῖ.

C Nemo autem sermone offendatur, si modum statuimus Dei etiam potestati. Infinita enim complecti, natura impossibile est, nam cum semel finita sint quæ Deus ipse comprehendit, necesse est terminum esse, ad quot usque finita ipse sufficiat.

Ὅτι κτίσμα, καὶ γλυπτὸς ὁ υἱὸς, ἐκ τοῦ αὐτοῦ δ'. λόγου.

Quod creatura & factus Filius est, ex eodem libro.

Οὗτος δὲ ὁ υἱὸς ἐκ θελήματος τοῦ πατρὸς γλυνηθεὶς, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, καὶ ἀπαύγασμα τῆς δόξης αὐτοῦ, χαρακτήρ τε τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, πρωτότοκος πάσης κτίσεως, κτίσμα, σοφία. αὐτὴ γὰρ ἡ σοφία φησίν· ὁ Θεὸς ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ.

Hic Filius de voluntate Patris generatus, *qui est imago Dei invisibilis, & splendor gloriæ ejus, & figura substantiæ ejus, primogenitus omnis creaturæ, creatura, sapientia.* Ipsa enim Sapientia dicit: *Dominus creavit me initium viarum suarum in opera ipsius.*

Coloss. 1. *Hebr.* 1. 1. *Cor.* 8. *Prov.* 9.

Ὅτι καὶ περιέχεται μετὰ τῶν ἄλλων κτισμάτων ὁ υἱὸς ὑπὸ τοῦ πατρὸς· καὶ κατὰ πάντα μείζων ἐστὶν ὁ πατὴρ τοῦ υἱοῦ, καὶ ἀόρατος αὐτῷ τυγχάνει, ἐκ τοῦ αὐτοῦ περὶ ἀρχῶν δ'. λόγου.

D *Quod Filius cum reliquis creaturis a Patre contineatur, & Pater per omnia sit Filio major, cui sit etiam invisibilis, ex eodem periarchon libro quarto.*

Εἰ δὲ ὁ πατὴρ ἐμπεριέχει τὰ πάντα, τῶν δὲ πάντων τε ἐστὶν ὁ υἱὸς, δῆλον ὅτι καὶ τὸν υἱόν. ἄλλος δέ τις ζητήσει, εἰ ἀληθὲς τὸ ὁμοίως τὸν Θεὸν ὑφ' ἑαυτοῦ γινώσκεσθαι, τῷ γινώσκεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τοῦ μονογενοῦς, καὶ ἀποφαίνεται, ὅτι τὸ εἰρημένον· ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με μείζων μού ἐστιν, ἐν πᾶσιν ἀληθές. ὥστε ἐν τῷ νοεῖν ὁ πατὴρ, μειζόνως καὶ τρανοτέρως καὶ πληρεστέρως νοεῖται ὑφ' ἑαυτοῦ, ἢ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ.

Si vero Pater omnia continet, & Filius est ex omnium numero, liquet ipsum etiam contineri. Quærat alius quispiam, num verum sit æque Deum a se ipso cognosci, atque ab unigenito; asseretque verum esse in omnibus dictum illud: *Qui misit me Pater, major me est.* Quare intelligendo etiam Pater, amplius, clarius, perfectiusque a seipso intelligitur, quam a Filio.

Joan. 10. & 14.

Ἐκ τοῦ πρώτου λόγου τοῦ αὐτοῦ βιβλίου·

Ex primo ejusdem libri volumine.

E

Γινόμενοι τοίνυν ἡμεῖς κατ' εἰκόνα, τὸν υἱὸν πρωτότυπον ὡς ἀληθείαν ἔχομεν τῶν ἐν ἡμῖν καλῶν τύπων. αὐτὸς δὲ ὁ υἱὸς ὅπερ ἡμεῖς ἐσμὲν πρὸς αὐτὸν, τοιοῦτός ἐστι πρὸς τὸν πατέρα, ἀληθείαν τυγχάνοντα.

Itaque nos facti ad imaginem habemus Filium, utpote veritatem, pulcrarum in nobis formationum exemplar. Quod porro nos sumus ad ipsum Filium, est ipse ad Patrem, qui veritas est.

Τοῦ αὐτοῦ ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Ejusdem ex eodem libro.

Οὕτω τοίνυν ἡγοῦμαι καὶ ἐπὶ τοῦ σωτῆρος καλῶς ἂν λεχθήσεσθαι, ὅτι εἰκὼν ἀγαθότητος τοῦ

Ita igitur censeo de salvatore etiam commode dici posse, quod sit Dei bonitatis ima-

imago, non autem ipsa bonitas, fortassis etiam Filius bonus, sed non simpliciter bonus. Et quemadmodum Dei invisibilis est imago, & propterea Deus, non tamen is, de quo Christus ipse ait: *Ut cognoscant te solum verum Deum*: ita bonitatis imago, non tamen ut Pater incommutabiliter.

Joan. 17.

A Θεοῦ ἐστιν, ἀλλ' οὐκ αὐτοαγαθόν. καὶ πίχα καὶ υἱὸς ἀγαθὸς, ἀλλ' οὐχ ὡς ἁπλῶς ἀγαθός. καὶ ὥσπερ εἰκὼν ἐστι τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου, καὶ κατὰ τοῦτο Θεὸς, ἀλλ' οὐ περὶ οὗ λέγει αὐτὸς ὁ Χριστὸς, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεόν· ἕτως εἰκὼν ἀγαθότητος, ἀλλ' οὐχ ὡς ὁ πατὴρ ἀπαραλλάκτως ἀγαθός.

Quod Filium cum Spiritu sancto creaturam vocans, annumeraverit aliis creaturis; idcirco ministratoria vocaverit ipsos animalia, ex quarto Periarchon libro.

Quod igitur quæcumque alia res præter Patrem ac Deum universorum, creata est, eadem consequentia suademur. *Et post pauca*: Ajebat autem Hebræus, duo illa seraphim apud Isaiam sex alas habentia, clamantia alterum ad alterum, & dicentia: *Sanctus, sanctus, sanctus, dominus Deus sabaoth*, esse Dei unigenitum, & Spiritum sanctum. Nos autem arbitramur, illud etiam quod habetur in cantico Habacuc: *In medio duorum animalium cognosceris*, referendum esse in Christum & Spiritum sanctum.

Jer. 6.

Habac. 3.

Ο'τι μὴ τοῦ υἱοῦ καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα κτίσμα εἰπὼν, σωνεῖθμησε τοῖς ἄλλοις κτίσμασι, διὸ καὶ λειτουργικὰ αὐτὰ ζῶα καλεῖ. ἐκ τοῦ δ'. λόγου τοῦ περὶ ἀρχῶν βιβλίου.

Ο'τι μὲν οὖν πᾶν, ὅ, τί ποτε παρὰ τὸν πατέρα καὶ Θεὸν τῶν * ἄλλων ἡμῶν ἐστιν, ἐκ τῆς αὐτῆς ἀκολουθίας πειθόμεθα. καὶ μετά τινα· ἔλεγε δὲ ὁ Ἑβραῖος τὰ ἐν τῷ Ησαΐᾳ δύο σεραφὶμ ἑξαπτέρυγα, κεκραγότα ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον, καὶ λέγοντα· ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος κύριος σαβαὼθ, τὸν μονογενῆ εἶναι τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. ἡμεῖς δὲ οἰόμεθα. ὅτι καὶ ἐν τῇ ᾠδῇ Ἀμβακούμ, ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ, περὶ Χριστοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος.

* ἄλλων

Ex secundo libro Periarchon, Quod purum hominem dominum vocet.

Idcirco & homo factus est Christus, suo merito hoc sortitus, ut propheta testatur, inquiens: *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem; propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ participibus tuis.* Decebat siquidem illum, qui nunquam ab unigenito separatus est, coexistere unigenito, & una cum ipso conglorificari.

Prov. 44.

Ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου τοῦ περὶ ἀρχῶν βιβλίου, ὅτι ἄνθρωπον ψιλὸν λέγει τὸν κύριον.

Διὰ τοῦτο καὶ ἄνθρωπος γέγονε Χριστὸς, ἐξ ἀνδραγαθήματος τούτου τυχών, ὡς μαρτυρεῖ ὁ προφήτης λέγων· ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ Θεὸς, ὁ Θεός σου ἔλεον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου· ἔπρεπε δὲ * τοῦ μηδέποτε κεχωρισμένου τοῦ μονογενοῦς συγχρηματίσαι τῷ μονογενεῖ, καὶ συνδοξασθῆναι αὐτῷ·

* τὸν μηδέποτε κεχωρισμένον.

Quod creaturæ coæternæ sint Deo, ex primo libro Periarchon.

Qui vero absurdum non sit, ut Deus ex non habente aliquid eorum quæ sibi conveniunt, fiat habens? Quoniam igitur nunquam non fuit omnipotens, æterna hæc esse decet, propter quæ omnipotens est. Erant igitur semper ipsius dominio subjecta, ipso utentia principe.

Ο'τι συναΐδια * τοῦ Θεοῦ τὰ κτίσματα, ἐκ τοῦ πρώτου λόγου τοῦ περὶ ἀρχῶν βιβλίου.

* τῷ θεῷ

Πῶς δὲ οὐκ ἄτοπον τὸ μὴ ἔχοντά τι τῶν πρεπόντων αὐτῷ τὸν Θεὸν, εἰς τὸ ἔχειν ἐληλυθέναι; ἐπεὶ δὲ οὐκ ἔσιν ὅτε παντοκράτωρ οὐκ ἦν, ἀεὶ εἶναι δεῖ πᾶσι, δι' ἃ παντοκράτωρ ἐστί. καὶ ἀεὶ ἦν ὑπ' αὐτοῦ κρατούμενα, ἄρχοντι αὐτῷ χρώμενα.

Ex eodem libro.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Genera omnia & species semper erant: non ita de singularibus differentibus numero dixerit quispiam. Verumtamen utrimque declarantur, Deum non fecisse creandi initium *, cum aliquando fuerit in otio.

Πάντα τὰ γένη καὶ τὰ εἴδη ἀεὶ ἦν· * ἄλλος δέ τις ἐρεῖ καὶ τὸ καθ' ἕν ἀεὶ θμᾶ· πλὴν ἑκάτερος * δηλοῦντες, ὅτι οὐκ ἦρξατο ὁ Θεὸς δημιουργεῖν ἀργήσας ποτέ.

* ἀλλ' ὁ δέ τις

* τοῦ δηλοῦντος

* Quasi aliquando fuerit otiosus Vide Pagan. Gaudentium cap. 25.

De animarum præexistentia, ex primo libro Periarchon.

Περὶ τῆς προϋπάρξεως τῶν ψυχῶν, ἐκ τοῦ πρώτου λόγου περὶ ἀρχῶν, βιβλίου.

Ex propria culpa minime sibi vigilanter attendentium fiunt citius aut serius delapsiones, idque vel ad longiora tempora, vel ad breviora; quod judicium diurnum propter hanc causam bonis aut malis uniuscujusque motionibus dignam commensuret retributionem. Hic quidem in futura mundi dispositione habebit ordinem angelicum, aut virtutem principatus, aut potestatem in aliquos, aut thronum regno subditorum, aut dominationem in servos. Qui vero non mul-

Ἐξ ἰδίας αἰτίας τῶν μὴ προσεχόντων ἑαυτοῖς ἀγρύπνως γίνονται τάχιον ἢ βραδίον * μεταπτώσεις. καὶ ἐπὶ πλεῖον ἢ ἐπ' ἔλαττον. ὡς ἀπὸ ταύτης τῆς αἰτίας κρίσει θεία συμπαραμεξόμενα τοῖς ἑκάστου βελτίοσιν, ἢ χείροσι κινήμασι καὶ τὸ κατ' ἀξίαν· ὁ μὲν τις ἕξει ἐν τῇ ἐσομένῃ διακοσμήσει τάξιν ἀγγελικὴν, ἢ δύναμιν ἀρχικὴν, ἢ ἐξουσίαν τὴν ἐπί τινων, ἢ θρόνον τῶν ἐπιβασιλευομένων, ἢ κυριότητα τὴν κατὰ δούλων. οἱ δὲ ὑποπεσόντες, τὴν ἐπὶ τοῖς ἐρημένοις οἰκονομίαν τε

* μεταπτώσεις.

καὶ

καὶ βοήθειαν ἕξουσι. καὶ ὅπως κατὰ μὲν τὸ πλεῖσον ἀπὸ τῶν ὑπὸ τὰς ἀρχὰς, καὶ ἐξουσίας, καὶ τοὺς θρόνους, καὶ τὰς κυριότητας· τύχα δὲ ἐν ὅτε καὶ ἀντ' αὐτῶν συνήσεται τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος ἐν τῷ καθ' ἕνα κόσμῳ.

tum exciderunt, habebunt, quam diximus, œconomiam, & adjumentum. Atque ita ut plurimum ex iis, qui sunt sub principatibus, & potestatibus, & thronis, & dominationibus, forte etiam aliquando loco ipsorum constituetur genus humanum uno in mundo.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, ὅτι εἰ μεταβάλλοιεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον οἱ δαίμονες, συμπληρώσουσί ποτε ἀνθρωπότητα.

Ex eodem libro, Quod si dæmones mutentur in melius, naturam aliquando complebunt humanam.

Οἶμαι δὲ δύνασθαι ἀπὸ τῶν ὑποτεταγμένων τοῖς χείροσιν, ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις, καὶ κοσμοκράτορσι καθ' ἕκαστον κόσμον, ἢ * τινὰς κόσμους ἑνὸς τύχοντος διεργετουμένους, καὶ βουλησομένους ἐξ αὐτῶν μεταβαλεῖν, συμπληρώσειν ποτὲ ἀνθρωπότητα.

* ἴσ. τινῶν κόσμων ἑνός

Puto autem posse ex iis qui subditi sunt pejoribus, principatibus, & potestatibus, mundique rectoribus per singulos mundos, aut mentes alicujus mundi citius beneficium accipientes, volentesque in posterum ab ipsis mutari, complere aliquando genus humanum.

Περὶ τῆς τῶν ἄνωθεν εἰς σῶμα καταγωγῆς.

De eo qui desuper factus est in corpus delapsu.

Οὕτω δὴ ποικιλωτάτου κόσμου τυγχάνοντος, καὶ τοσαύτου διάφορα λογικὰ περιέχοντος, τί ἄλλο χρὴ λέγειν αἴτιον γεγονέναι τοῦ ὑποστῆναι αὐτὸν, ἢ τὸ ποικίλον τῆς ἀποπτώσεως τῶν οὐχ ὁμοίως τῆς ἑνάδος ἀπορρεόντων; καὶ τὸν ἔνυδρον ἔνθ' ὅτε αἱρεῖται βίον ἡ ψυχή.

Ita cum mundus ex summa constet varietate, tantamque ratione utentium contineat differentiam, quid aliud dicendum est fuisse causæ ut subsistat, quam varios delabendi modos eorum, qui non similiter defluunt ab unitate? Et aquaticam nonnunquam anima eligit vitam.

Ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου τοῦ περὶ ἀρχῶν βιβλίου.

Ex secundo Peri archon libro.

Ἡ ψυχὴ ἀπορρέουσα τοῦ καλοῦ, καὶ τῇ κακίᾳ προσκλινομένη, καὶ ἐπὶ πλεῖον ἐν ταύτῃ γινομένη, εἰ μὴ ὑποστρέφοι, ὑπὸ τῆς ἀνοίας ἀποκτίννυται, καὶ ὑπὸ τῆς πονηρίας ἀποθηριοῦται. καὶ μετ' ὀλίγα. καὶ αἱρεῖται πρὸς τὸ ἀλογωθῆναι, καὶ τὸν σίνδρον, ἵν' ὕπως εἴπω, βίον· καὶ τύχα κατ' ἀξίαν τῆς ἐπὶ πλεῖον * πτώσεως τῆς κακίας ἐνδύεται * σώματα ἃ δεῖ * τοιάδε ζῷα ἄλογα.

* ἐκπτώσεως
* σώμα
* ἴσ. ὕδατος

Anima defluens a bono, & vergens ad nequitiam, diutiusque ipsam amplectens, nisi se ab insipientia reducat, transit ad jumenta, atque ob pravitatem efferatur. *Et paulo post.* Eligitque ut bruteſcat, vitam etiam, ut ita dicam, aquatilem. Et forte pro merito majoris ad vitiositatem prolapsionis induit corpora aquatica talis bruti animalis.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου, ὅτι ἔσαι τελεία ἡ τῶν σωμάτων ἀπόθεσις.

Ex eodem libro, Quod erit perfecta corporum depositio.

Εἰ δὲ τὰ * ὑποτεταγμένα τῷ Χριστῷ ὑποταγήσεται ἐπὶ τέλει καὶ τῷ Θεῷ, πάντες ἀποθήσονται τὰ σώματα· καὶ οἶμαι ὅτε τότε εἰς τὸ μὴ ὂν ἔσαι ἀνάλυσις, τῆς τῶν σωμάτων φύσεως ὑποσησομένης δεύτερον, ἐὰν πάλιν λογικὰ ὑποκαταβῇ.

* ὑποτεταγέντα

Quod si subjecta Christo tamdem subjicientur & Deo, corpora deponentur ab omnibus: arbitrorque futuram tunc in non ens resolutionem; natura corporum rursus esse inceptura, si ratione utentia iterum descendant. 1. Cor. 15.

Ἐκ τοῦ τρίτου λόγου τοῦ αὐτοῦ βιβλίου, περὶ τοῦ αὐτοῦ.

Ex tertio ejusdem tractatus libro, de eodem.

Λεγομένου τοῦ Θεοῦ πάντα γίνεσθαι ἐν πᾶσιν, ὥσπερ οὐ δυνάμεθα κακίαν καταλιπεῖν, ὅτε Θεὸς πάντα γίνεται ἐν πᾶσιν, οὐδὲ ἄλογα ζῶα, ἵνα μὴ καὶ ἐν κακίᾳ ὁ Θεὸς γίνηται, καὶ ἐν ἀλόγοις ζῴοις. ἀλλ' οὐδὲ ἄψυχα, ἵνα μὴ καὶ ἐν αὐτοῖς ὁ Θεὸς, ὅτε πάντα γίνεται, ὅπως οὐδὲ σώματα, ἃ τινα τῇ ἰδίᾳ φύσει ἄψυχα εἰσίν.

Cum Deus dicatur fieri omnia in omnibus; quemadmodum non possumus deserere nequitiam, ita neque Deus fit omnia in omnibus, neque quod sunt bruta; ne Deus fiat quod nequitia est, & quod bruta: sed neque quod inanimata sunt; ne cum fit omnia Deus: fiat etiam quod ipsa: ita neque quod corpora, quæ propria ipsorum natura inanima sunt. *Ibidem.*

Ἐκ τοῦ δευτέρου λόγου τοῦ περὶ ἀρχῶν βιβλίου.

Ex secundo Periarchon libro.

Παρὰ τοῦ ἀποστόμωσαν καὶ τοῦ ψύξιν τοῦ ἀπὸ τοῦ ζῆν τῷ πνεύματι, γέγονεν ἡ νῦν λεγομένη ψυχή, ὅσα καὶ δεκτικὴ τῆς ἐπανόδου τῆς ἐφ' ὅπερ ἦν ἐν ἀρχῇ, ὅπερ νομίζω λέγεσθαι ὑπὸ τοῦ

Ex eo quod decidit & refrixit, passa scilicet Græce vocatam psyxin a spiritali vita, facta est quæ nunc anima, Græce spyche: quæ reditum quoque in id quod ab initio fuit, admittit. Quod a Propheta significari

arbitror, dum ait: *Revertere anima mea in*
Pſal. 114. *requiem tuam*, ut totum hoc ſit mens. Mens igitur facta eſt anima, anima vero recte factis integrata fit mens.

Ex eodem libro, de eodem.

Luc. 19. Quemadmodum ad ſalvandum quod perierat, venit Salvator; idque quod perierat, ubi ſalvum eſt, non dicitur amplius periiſſe: ita anima quam ſalvare venit, ut ſalvaret quod perierat, non eſt amplius anima jam ſalvata, neque dici poteſt periiſſe quod prius dici poterat. Expendendum adhuc. Si quemadmodum quod periit, fuit aliquando res quæ non perierit, & erit aliquando, cum non erit res quæ perierit; ita & anima non fuerit olim anima, & erit quando non erit anima.

Ex quarto libro.

Neceſſe eſt non præexiſtentem eſſe corporum naturam, ſed per intervalla ſubſiſtere propter aliquos caſus, ambientium res, quæ ratione utuntur, corporibus indigentes: facta vero emendatione perfecta iterum hæc reſolvi in nihilum, ita ut hoc fiat ſemper.

Ex primo ejuſdem libri volumine, Quod ſol & luna & ſtellæ animata ſunt.

Quod porro ſolis anima antiquior ſit alligatione ipſius ad corpus, concluſum jam eſt ex comparatione hominis ad ipſum: verum & e ſcripturis arbitror poſſe hoc demonſtrari.

Ex eodem libro.

Phil. 1. *Præſtat diſſolvi, & eſſe cum Chriſto*: multo enim hoc melius. Sol quoque hoc ipſum, puto, dixerit; Præſtat diſſolvi, & eſſe cum Chriſto: multo enim hoc melius.
Ibidem. Ceterum Paulus quidem, *Sed manere*, inquit, *in carne magis neceſſarium propter vos*; Sol vero dixerit: Sed permanere in hoc cœleſti corpore magis neceſſarium eſt propter revelationem filiorum Dei. Hæc eadem de luna, ceteriſque ſtellis dicendum.

Ex quarto ejuſdem libri volumine, Quod pro dæmonibus etiam oportet Chriſtum crucifigi, idque ſæpenumero per ſæcula futura.

Atqui ſi vel de paſſione ipſa quæſtionem quis moveat, audacter profecto videbitur circa loca cæleſtia, id quærere. Verum ſi in cæleſtibus ſunt ſpiritualia nequitiæ, ſicut certe hic non erubeſcimus fateri crucifixum ad demolienda, quæ patiendo demolitus eſt; ita ibi quoque ſimile fieri concedentes, & reliqua uſque ad totius ſæculi conſummationem nihil formidabimus.

προφήτᾳ ἐν τῷ· ἐπίστρεψον ψυχή μου εἰς τὴν ἀνάπαυσίν σου, ὥστε, ὅλον τοῦτο εἶναι νοῦς· * πῶς ἐν γέγονε ψυχή, καὶ ψυχὴ καταρθωθεῖσα γίνεται νοῦς.

* *Leg.* νοῦς ἢ

Ἐκ τῆς αὐτῆς λόγου περὶ τῆς αὐτῆς

Ὥσπερ σῶσαι τὸ ἀπολωλὸς ἦλθεν ὁ σωτὴρ, ὅτε μέντοι σώζεται τὸ ἀπολωλὸς, ἐκέτι ἐστὶν ἀπολωλὸς, οὕτως καὶ σῶσαι ἦλθε ψυχὴν, ὡς σῶσαι τὸ ἀπολωλὸς, ἐκέτι μένει ψυχὴ, ἡ σωθῶσα ψυχὴ, ὅτε τὸ ἀπολωλὸς ἀπολωλός. ἔτι βασανιστέον. εἰ ὥσπερ τὸ ἀπολωλὸς καὶ ὅτε οὐκ ἀπολώλει, καὶ ἔσαι ποτὲ ὅτε οὐκ ἔσαι ἀπολωλός. οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ὅτε οὐκ ἦν ψυχὴ, καὶ ἔσαι ὅτε οὐκ ἔσαι ψυχή.

Ἐκ τοῦ τετάρτου λόγου.

Ἀνάγκη μὴ προϋπαρχεῖν τινὰ τῆς σωμάτων φύσιν, ἀλλὰ ἐκ διαλειμμάτων ὑφίσασθαι διάτινα συμπτώματι γινόμενα περὶ τὰ λογικὰ, δεόμενα σωμάτων· καὶ πάλιν τῆς ἐπανορθώσεως τελείως γινομένης εἰς τὸ μὴ εἶναι ἀναλύεσθαι τοῦτο, ὥστε τοῦτο ἀεὶ γίνεσθαι.

Ἐκ τοῦ πρώτου λόγου τοῦ αὐτοῦ βιβλίου, ὅτι ἔμψυχος ὁ ἥλιος, καὶ ἡ σελήνη, καὶ οἱ ἀστέρες.

Ὅτι δὲ πρεσβυτέρα ἡ ψυχὴ τοῦ ἡλίου τῆς συνδέσεως αὐτοῦ τῆς εἰς τὸ σῶμα, μὴ τὸ συλλογίσασθαι ἐκ συγκρίσεως ἀνθρώπου τοῦ πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐντεῦθεν ἀπὸ τῶν γραφῶν οἶμαι ἀποδεῖξαι δύνασθαι.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Κάλλιον ἀναλύσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι, πολλῷ γὰρ μᾶλλον κρεῖσσον· νομίζω γὰρ ὅτι λέγοι ἂν ὁ ἥλιος, κάλλιον ἀναλύσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι· πολλῷ γὰρ μᾶλλον κρεῖσσον. καὶ ὁ μὲν Παῦλος· ἀλλὰ τὸ ἐπιμένειν τῇ σαρκὶ ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς. ὁ δὲ ἥλιος, τὸ ἐπιμένειν τῷ ἐθερίῳ τούτῳ σώματι ἀναγκαιότερον διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ. τὰ δὲ αὐτὰ καὶ περὶ σελήνης, καὶ περὶ τῶν λοιπῶν ἀστέρων λεκτέον.

Ἐκ τοῦ τετάρτου λόγου τοῦ αὐτοῦ βιβλίου, ὅτι καὶ ὑπὲρ δαιμόνων δεῖ τὸν Χριστὸν σταυρωθῆναι, καὶ πολλάκις τοῦτο εἰς τοὺς ἐσομένους αἰῶνας·

Ἀλλὰ κἂν μέχρι τοῦ πάθους τις ζητήσῃ, τολμηρὸν δόξει ποιεῖν περὶ * τὸν οὐράνιον τόπον αὐτὸ· ζητῶ. ἀλλ' εἰ ἔστι πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς οὐρανίοις, ἆρα εἰ ὥσπερ ἐνθάδε οὐκ αἰδούμεθα σταυρούμενον ὁμολογεῖν ἐπὶ καθαιρέσει, ὃν καθεῖλε διὰ τοῦ πεπονθέναι, οὕτω κἀκεῖ τὸ παραπλήσιον διδόντες γίνεσθαι καὶ τὰ ἑξῆς ἕως [1] τῆς συντελείας τοῦ παντὸς αἰῶνος, οὐ φοβηθησόμεθα.

* *Leg.* τῶν οὐρανίων τόπων

Ἐκ

---

1 Sunt qui hic legi velint, ἐπὶ τῆς συντελείας: ſed nihil mutandum. *Harduinus.*

A

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ λόγου.

Τίς νοῦν ἔχων ὁρίσεται πρώτην καὶ δευτέραν καὶ τρίτην ἡμέραν, ἑσπέραν τε καὶ πρωΐαν χωρὶς ἡλίου γεγονέναι, καὶ σελήνης, καὶ ἀστέρων;

Τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων, καὶ πᾶσι δήλων γιγνομένων τῶν παρὰ Ὠριγένους εἰρημένων βλασφημιῶν, προσήκει τὸν ἐπ' αὐτῷ ἀναθεματισμὸν οὕτως γίνεσθαι.

Εἴ τις λέγει, ἢ ἔχει προϋπάρχειν τὰς τῶν ἀνθρώπων ψυχὰς, οἷα πρώην νόας οὔσας καὶ ἁγίας δυνάμεις· κόρον δὲ λαβούσας τῆς θείας θεωρίας, καὶ πρὸς τὸ χεῖρον ἔκπεσούσας, καὶ διὰ τοῦτο ἀποψυγείσας μὲν τῆς τοῦ Θεοῦ ἀγάπης, ἐντεῦθεν δὲ ψυχὰς ὀνομασθείσας, καὶ τιμωρίας χάριν εἰς σώματα καταπεφθείσας, ἀνάθεμα.

Εἴ τις λέγει, ἢ ἔχει, τὸν τοῦ κυρίου ψυχὸν προϋπάρχειν, καὶ ἑνωμένον γεγονέναι τῷ Θεῷ λόγῳ πρὸ τῆς ἐκ παρθένου σαρκώσεώς τε, καὶ γεννήσεως, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις λέγει, ἢ ἔχει, πρῶτον πεπλάσθαι τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ μήτρᾳ τῆς ἁγίας παρθένου, καὶ μετὰ ταῦτα συνῆφθαι αὐτῷ τὸν Θεὸν λόγον, καὶ τὸν ψυχὸν ὡς προϋπάρξασαν, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις λέγει, ἢ ἔχει, πᾶσι τοῖς ἐπουρανίοις τάγμασιν ὁμοιωθῆναι τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, γενόμενον τοῖς Χερουβὶμ Χερουβὶμ, καὶ τοῖς Σεραφὶμ Σεραφὶμ, καὶ πάσαις ἀπλῶς ταῖς ἄνω δυνάμεσιν ὁμοιωθέντα, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις λέγει, ἢ ἔχει, ἐν τῇ ἀναστάσει σφαιροειδῆ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐγείρεσθαι σώματα, καὶ οὐχ ὁμολογεῖ ὀρθίους ἡμᾶς ἐγείρεσθαι, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις λέγει, οὐρανὸν καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ ἀστέρας καὶ ὕδατα τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν ἐμψύχους καὶ * ὑλικὰς εἶναί τινας δυνάμεις, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις λέγει, ἢ ἔχει, ὅτι ὁ δεσπότης Χριστὸς ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι σωρωθήσεται ὑπὲρ δαιμόνων, καθὰ καὶ ὑπὲρ ἀνθρώπων, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις λέγει, ἢ ἔχει, ἢ πεπερασμένην εἶναι τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, καὶ τοσαῦτα αὐτὸν δεδημιουργῆσαι, ὅσον περιδράξασθαι, ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις λέγει, ἢ ἔχει, πρόσκαιρον εἶναι τὴν τῶν δαιμόνων, καὶ ἀσεβῶν ἀνθρώπων κόλασιν, καὶ τέλος κατά τινα χρόνον αὐτὴν ἔξειν, ἢ ἔσεσθαι ἀποκατάστασιν γενέσθαι δαιμόνων, ἢ ἀσεβῶν ἀνθρώπων, ἀνάθεμα ἔστω.

Ἀνάθεμα καὶ Ὠριγένει τῷ καὶ Ἀδαμαντίῳ τῷ ταῦτα ἐκθεμένῳ μετὰ τῶν μυσαρῶν αὐτοῦ καὶ ἐπακταράτων συναγωγῶν τε δογμάτων, καὶ παντὶ προσώπῳ φρονοῦντι ταῦτα, ἢ ἐκδικοῦντι, ἢ * κατά τι παντελῶς ἐν οἱῳδήποτε χρόνῳ τούτων ἀντιποιεῖσθαι τολμῶντι.

Ex eodem libro.

Quis ſana mente ſtatuat primum, & ſecundum, & tertium diem, veſpereque & mane fuiſſe ſine ſole, luna, & ſtellis?

His igitur ita ſe habentibus, factiſque omnibus palam Origenis blaſphemiis, anathematiſmum in ipſum ſic fieri convenit.

I. Si quis dicit aut ſentit, præexiſtere hominum animas, utpote quæ antea mentes fuerint & ſanctæ virtutes, ſatietatemque cepiſſe divinæ contemplationis, & in deterius converſas eſſe, atque idcirco refrixiſſe a Dei caritate, & inde ψυχάς, Græce, id eſt, animas eſſe nuncupatas, demiſſaſque eſſe in corpora ſupplicii cauſa: anathema ſit.

II. Si quis dicit aut ſentit, domini animam prius extitiſſe, atque unitam fuiſſe Deo Verbo ante incarnationem & generationem ex vergine: anathema ſit.

III. Si quis dicit aut ſentit, primum conformatum eſſe corpus domini noſtri Jeſu Chriſti in utero beatæ virginis, ac poſtea unitum ei eſſe Deum Verbum, & animam, utpote quæ ante fuiſſet: anathema ſit.

IV. Si quis dicit aut ſentit, omnibus cæleſtibus ordinibus aſſimilatum eſſe Deum Verbum, cherubimque factum eſſe ipſis cherubim, & ſeraphim ipſis ſeraphim, ac omnibus plane ſupernis virtutibus ſimilem eſſe factum: anathema ſit.

V. Si quis dicit aut ſentit, in reſurrectione corpora hominum orbiculata ſuſcitari, nec confitetur nos ſuſcitari rectos: anathema ſit.

VI. Si quis dicit cœlum, & ſolem, & lunam, & ſtellas, & aquas quæ ſuper cœlos ſunt, animatas & * materiales eſſe quaſdam virtutes: anathema ſit.

* ratione prædictas.

VII. Si quis dicit aut ſentit, dominum Chriſtum in futuro ſæculo crucifixum iri pro dæmonibus, ſicuti & pro hominibus: anathema ſit.

VIII. Si quis dicit aut ſentit, vel finitam eſſe Dei poteſtatem, vel eum tanta feciſſe, quanta comprehendere potuit, anathema ſit.

IX. Si quis dicit aut ſentit, ad tempus eſſe dæmonum & impiorum hominum ſupplicium, ejuſque finem aliquando futurum, ſive reſtitutionem & redintegrationem fore dæmonum aut impiorum hominum: anathema ſit.

Anathema & Origeni, qui & Adamantius, qui hæc expoſuit una cum nefaria atque execrabili ſceleſtaque ejus doctrina, & cuivis qui ea ſentiat, aut defendat, aut ullo modo prorſus quocumque tempore tueri præſumat.

Γράμμα τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ πρὸς τὴν ἁγίαν συνοδον περὶ Ὠριγένους, καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ.

[1] *Literæ Juſtiniani imperatoris ad ſanctam ſynodum C. P. de Origene & ſectatoribus ejus.*

Ex Georgio Cedreno ad annum XXV. Juſtiniani imperatoris.

Σπουδὴ γέγονεν ἡμῖν, καὶ ἔστιν ἀτάραχον τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν διαφυλάττεσθαι, ὡς δίκαιον· καὶ τὰ ὁπωσοῦν ἀναφυόμενα τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει ἐναντία κατακρίνεσθαι.

STudium noſtrum fuit & eſt, ſanctam Dei & apoſtolicam eccleſiam a turbis ſecuram cuſtodire, prout par eſt: & ea quæ quocumque modo contra orthodoxam fidem enaſcuntur, condemnare.

1 Pertinent hæ literæ ad ſynodum a Menna celebratam cir. an. Ch. 543.

Cum ergo compertum habeamus, esse Hierosolymis quosdam nimirum monachos, qui Pythagoræ, Platonis, Origenisque Adamantii impios errores sectentur ac doceant; existimavimus curam & inquisitionem de iis adhibendam, ne ii tandem paganicis & Manichaicis suis imposturis multos perdant. Dicunt enim (ut de multis pauca commemoremus) mentes fuisse prorsus & numeri & nominis expertes: omniaque rationalia unum esse identitate substantiæ & operationis, & virtute apud Deum Verbum per unitionem & cognitionem. Has vero mentes, ubi susceperint juxta uniuscujusque captum satietatem divinæ dilectionis & contemplationis, per mutationem ipsarum in deterius, vel crassiora, vel tenuiora corpora induere & nomina sortiri, ac inde cælestes & administras substitisse virtutes. Imo & solem, & lunam, & stellas, utpote quæ & ipsa in rationabilium unitate sint, ex mutatione in deterius facta, hoc esse cœpisse quod sunt. Ea vero rationabilia, in quibus magis Dei amor refrixerit, ψυχὰς, hoc est, animas nuncupari, & crassioribus, qualia nostra sunt corpora, immitti. Quæ autem ad extremum perversitatis venerint, ea frigidis ac caliginosi inseri corporibus, & dæmones fieri & nuncupari; ac proinde ex angelico quidem statu fieri animalem, ex animali vero dæmoniacum & humanum. Unam autem dumtaxat mentem, ex tota unitate rationalium, imperturbatam perstitisse, & immotam a dilectione divina & contemplatione, eamque fuisse Christum regem, Deum & hominem. Affirmant etiam, corpora penitus interire: ipso domino primum, deinde reliquis omnibus suum corpus abjicientibus: & quod rursum omnes redeuntes ad ipsam veritatem, mentes fiunt juxta illud esse quod prius habebant: ac videlicet ipsum etiam diabolum restituendum esse, & reliquos dæmones in ipsam unitatem, atque impios & nefarios homines una cum divinis ac Deo plenis viris, cælestibusque virtutibus; eodemque modo, quo & Christus, cum Deo esse uniendos, sicuti & prius uniti erant, atque adeo Christum plane nihil a reliquis ratione præditis differre, neque substantia, neque cognitione, neque virtute, neque operatione. Pythagoras etenim principium omnium rerum, unitatem esse dixit: & rursum Pythagoras & Plato multitudinem quamdam animarum incorporearum esse dicentes, dicunt etiam, quod si in peccatum aliquod inciderint, in pœnam demittuntur in corpora. Quocirca Plato corpus appellavit δέμας (hoc est vinculum) & σῆμα, (hoc est, sepulcrum,) eo quod anima in ipso corpore quasi vincta & sepulta sit; deinde de futuro judicio & retributione animarum rursus inquit: Anima illius qui una cum sapientiæ studio puerorum amore & flagitiosa vita se polluit, per tres millenarias circuitiones pœnas luet: & sic recuperatis alis * post annorum millia educitur & abit: reliquæ vero cum ex hac vita discesserint, aliæ quidem sub terra in judicii locum delatæ pœnas simul & rationem dabunt: aliæ in cælestem quemdam locum per judicium elatæ, felicitate fruentur pro vitæ

* Plato in Phædro post tria annorum millia.

A Ἐπεὶ τοίνυν διέγνωσαι ἡμῖν, ὥς τινες ἐν Ἱεροσολύμοις εἰσὶ μοναχοὶ δήπουθεν, Πυθαγόρᾳ, καὶ Πλάτωνι, καὶ Ὠριγένει τῷ Ἀδαμαντίῳ, καὶ τῇ τούτων δυσεβείᾳ, καὶ πλάνῃ κατακολουθοῦντες, καὶ διδάσκοντες, δεῖν, ᾠήθημεν φροντίδα, καὶ ζήτησιν ποιήσασθαι περὶ τούτων, ἵνα μὴ τέλεον διὰ τῆς Ἑλληνικῆς, καὶ Μανιχαϊκῆς ἀπάτης αὐτῶν πολλοὺς ἀπολέσωσι. λέγουσι γὰρ, ἵνα ἐκ τῶν πολλῶν ὀλίγα μνημονεύσωμεν, ὅτι νόες ἦσαν δίχα παντὸς ἀριθμοῦ τε καὶ ὀνόματος, ὡς ἑνάδα πάντων εἶναι τῶν λογικῶν τῇ ταυτότητι τῆς οὐσίας καὶ ἐνεργείας, καὶ τῇ δυνάμει τῇ πρὸς τὸν Θεὸν λόγον ἑνώσει τε, καὶ γνώσει. καὶ ὡς κόρον αὐτῶν λαμβα-
B νόντων τῆς θείας ἀγάπης καὶ θεωρίας κατὰ ἀναλογίαν, ἐπὶ τὸ χεῖρον τῆς ἑκάστου τροπῆς λεπτομερέστερα, ἢ καὶ παχύτερα σώματα ἀμφιάσασθαι, καὶ ὀνόματα κληρώσασθαι. κἀντεῦθεν τὰς οὐρανίους, καὶ λειτουργικὰς ὑποστῆναι δυνάμεις. ἀλλὰ μὴν καὶ ἥλιον, καὶ σελήνην, καὶ τοὺς ἀστέρας, καὶ αὐτὰ τῆς αὐτῆς τῶν λογικῶν ἑνάδος ὄντα, ἐκ τῆς ἐπὶ τὰ χείρω τροπῆς τοῦτο γεγονέναι, ὅπερ εἰσί. τὰ δὲ ἐπὶ πλεῖον τῆς θείας ἀγάπης ἀποψυγέντα λογικά· ψυχὰς ὀνομασθῆναι, καὶ σώμασι παχυτέροις τοῖς καθ' ἡμᾶς ἐμβληθῆναι. τὰ δὲ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κακίας ἐληλακότα, ψυχροῖς καὶ ζοφεροῖς ἐνδεθῆναι σώμασι, καὶ δαίμονας ὀνομασθῆναι γενό-
C μενα. καὶ ὅτι ἐξ ἀγγελικῆς μὲν καταστάσεως ψυχικὴ γίνεται κατάστασις, ἐκ δὲ τῆς ψιχικῆς δαιμονιώδης τε, καὶ ἀνθρωπίνη. ἕνα δὲ μόνον νοῦν ἐκ πάσης τῆς ἑνάδος τῶν λογικῶν ἀκλόνητον μεῖναι καὶ ἀκίνητον τῆς θείας ἀγάπης καὶ θεωρίας, ὃς καὶ Χριστὸς βασιλεὺς Θεός, καὶ ἄνθρωπος, γεγονέναι. καὶ ὅτι παντελής ἐστι τῶν σωμάτων ἀναίρεσις, αὐτοῦ τοῦ κυρίου πρώτου ἀποτιθεμένου τὸ ἴδιον σῶμα, καὶ τῶν λοιπῶν ἁπάντων· καὶ ὅτι ἀνακομίζονται πάλιν ἅπαντες εἰς τὴν αὐτὴν ἑνάδα, καὶ γίνονται νόες, καθὰ καὶ ἐν ᾗ προϋπάρξει ἐτύγχανον· ἀποκαθισταμένου δηλονότι καὶ αὐτοῦ τοῦ διαβόλου καὶ τῶν λοιπῶν δαιμόνων εἰς τὴν αὐτὴν ἑνάδα, καὶ τῶν ἀσεβῶν καὶ
D ἀθέων ἀνθρώπων μετὰ τῶν θείων καὶ θεοφόρων ἀνδρῶν, καὶ τῶν οὐρανίων δυνάμεων· καὶ τὴν αὐτὴν ἐξόντων ἕνωσιν πρὸς τὸν Θεὸν, ὁποίαν ἔχει καὶ ὁ Χριστὸς, καθὼς καὶ προϋπῆρχον, ὡς μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν τῷ Χριστῷ πρὸς τὰ λοιπὰ λογικὰ, παντελῶς, οὔτε τῇ οὐσίᾳ, οὔτε τῇ γνώσει, οὔτε τῇ δυνάμει, οὔτε τῇ ἐνεργείᾳ. ὁ γάρ τοι Πυθαγόρας ἀρχὴν τῶν πάντων ἔφησεν εἶναι τὴν μονάδα. καὶ πάλιν Πυθαγόρας καὶ Πλάτων δῆμόν τινα ψυχῶν ἀσωμάτων εἰπόντες, καὶ τὰς ἁμαρτάδι τινι περιπεσούσας, τιμωρίας χάριν εἰς σώματα καταπέμπεσθαι λέγουσιν. ὅθεν ὁ Πλάτων δέμας τὸ σῶμα, καὶ σῆμα ἐκάλεσεν, ὡς οἱονεὶ τῆς ψυχῆς ἐν τούτῳ δεδεμέ-
E νης, καὶ τεθαμμένης. εἶτα περὶ τῆς ἐσομένης κρίσεως καὶ ἀνταποδόσεως τῶν ψυχῶν αὖθις φησίν· ἡ μὲν παιδεραστήσαντος, καὶ * κακῶς βιώσαντος μετὰ φιλοσοφίας ψυχὴ τρίτῃ περιόδῳ τῇ χιλιετεῖ ἐᾶται κολασθῆναι, καὶ οὕτω πτερωθεῖσα τῷ τριχιλιοστῷ ἔτει ἐκβάλλεται καὶ ἀπέρχεται. αἱ δὲ ἄλλαι ὁπόταν τόνδε τὸν βίον τελέσωσιν, αἱ μὲν εἰς τὰ ὑπὸ γῆς δικαιωτήρια ἐλθοῦσαι δίκην ἅμα καὶ λόγον τίσουσιν, αἱ δὲ εἰς οὐράνιόν τινα τόπον κουφισθεῖσαι ὑπὸ τῆς δίκης διάξουσιν ἀξίως, καθὼς ἐβίωσαν. οὗ τὴν ἀτο-

* ἀδέλαι

ἀτοπίαν τῦ λόγυ, καταμαθεῖν ῥάδιον. τίς γὰρ αὐτὸν ἐδίδαξε τὰς τῶν ἐτῶν περιόδυς καὶ χιλιάδας; ἢ ὅτι χιλίων διεληλυθότων ἐτῶν, τότε τὰς ψυχὰς ἑκάστη εἰς τὸν ἴδιον τόπον ἀπέρχεται; τὰ δὲ μεταξὺ τούτων ὧδε τοῖς ἄγαν ἀσελγεστάτοις ἥρμοττε λέγειν, μήτοι γε φιλοσόφῳ τοιούτῳ. τοῖς γὰρ τὴν ἀκραιφνῆ πολιτείαν κατωρθωκόσι, τὰς ἀκολάσυς καὶ παιδερασὰς συνέζευξε, καὶ τούτυς κἀκείνυς τῶν αὐτῶν ἔφησεν ἀπολαύεσθαι. Πυθαγόρας τοίνυν, καὶ Πλάτων, καὶ Πλωτῖνος, καὶ οἱ τῆς ἐκείνων συμμορίας, ἀθανάτυς εἶναι τὰς ψυχὰς συνομολογήσαντες, προϋπάρχειν ταύτας ἔφησαν τῶν σωμάτων, καὶ δῆμον εἶναι ψυχῶν, καὶ τὰς πλημμελήσας εἰς σώματα καταπίπτειν, ὡς ἔφην. καὶ τὰς μὲν * πικρὰς εἰς πονηρός. τὰς δὲ ἁρπακτικὰς εἰς λύκυς· τὰς δὲ δολερὰς εἰς ἀλώπεκας· τὰς δὲ θηλυμανεῖς εἰς ἵππυς. ἡ δὲ ἐκκλησία τοῖς θείοις ἑπομένη λόγοις, φάσκει τὴν ψυχὴν συνδημιουργηθῆναι τῷ σώματι, καὶ ἅ τὸ μὲν πρότερον, τὸ δὲ ὕστερον κατὰ τὴν Ὠριγένυς φρενοβλάβειαν. ὅθεν ταῦτα γῶν τὰ πονηρὰ, καὶ ὀλέθρια δόγματα, μᾶλλον δὲ ληρήματα, προτρέπομαι τὰς ὁσιωτάτας ὑμᾶς, εἰς ἓν συναγομένυς, ἐπιμελῶς ἐντυχεῖν τῇ ὑποτεταγμένῃ ἐκθέσει, καὶ ἕκαστον τῶν αὐτῆ κεφαλαίων κατακρῖναί τε, καὶ ἀναθεματίσαι μετὰ τῦ δυσεβῦς Ὠριγένυς καὶ πάντων τῶν τὰ ταυτὰ φρονούντων, ἢ φρονησόντων εἰς τέλος.

meritis. Est autem in promptu hujus sententiæ absurditatem perspicere. Quis enim eum docuit millenarias istas annorum conversiones, & quod * post millium annorum decursum unaquæque anima ad suum perveniat locum? Quæ vero his interserit, ne a procacibus ipsis quamvis libidinosis, congruum esset dici, ne dum a tali ac tanto philosopho: quippe eos qui vitam puritate plenam ad extremum usque duxerunt, cum intemperantibus & puerorum amatoribus conjunxit, eisdem bonis utrosque frui dixit. Pythagoras ergo, & Plato, & Plotinus, aliique horum sectatores, qui unico consensu animas immortales esse fatentur: eas corporibus priores affirmant, & esse quamdam animarum multitudinem, & quæ delinquunt, in corpora demitti, ut dixi, & pigrorum quidem animas abire in asinos, rapacium vero in lupos, dolosorum in vulpes, mulierum amore fruentium in equos. Sed ecclesia divinis adstipulans scripturis, animam una cum corpore creatam affirmat, non alterum altero prius, ut vecordi Origeni visum est. Propter has igitur nefarias & pernicioſas opiniones, imo potius nugas, vos hortamur, o sanctissimi patres, ut in unum collecti, subjectam expositionem diligenter perlegatis, & singula ejus capita damnetis, & anathematizetis una cum Origene omnes qui idem sentiunt, aut sentient ad fidem.

* Plato post trium millium annorum decursum.

Plato *ibid.*

ΟΜΟΛΟΓΙΑ ΠΙΣΤΕΩΣ
Ἰυστινιανῦ Αὐτοκράτορος
κατὰ τῶν Ξ΄ κεφαλαίων.

Ἐν ὀνόματι Θεῦ καὶ πατρός, καὶ τῦ μονογενῦς αὐτῦ υἱῦ Ἰησῦ Χριστῦ τῦ κυρίυ ἡμῶν, καὶ τῦ ἁγίυ πνεύματος. Αὐτοκράτωρ Καίσαρ Φλάβιος Ἰυστινιανὸς, Ἀλαμανικὸς, Γοτθικὸς, Φραγγικὸς, Γερμανικὸς, Ἀντικὸς, Ἀλανικὸς, Οὐανδαλικὸς, ἀφρικανὸς, Εὐσεβὴς, Εὐτυχὴς, Κλεινὸς, νικητὴς, Τροπαιοῦχος, ἀεισέβαστος, Αὔγυστος, ἅπαντι τῷ πληρώματι τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας.

Ant. Constus in cod. mendat *axjcus a ge Lazarum sive eleborum. Verum nihil mutandum.*

Εἰδότες ὡς οὐδὲν οὕτω θεραπεύει τὸν φιλάνθρωπον Θεὸν, ὡς τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν πάντας τοὺς Χριστιανὺς περὶ τὴν ὀρθὴν καὶ ἀμώμητον πίστιν, καὶ μὴ εἶναι σχίσματα ἐν τῇ ἁγίᾳ τῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ· ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα πᾶσαν προφάσιν ἀναιρῦντες τοῖς σκανδαλιζομένοις, ἢ σκανδαλίζυσι τὴν τῆς ὀρθῆς πίστεως ὁμολογίαν, τὴν ἐν τῇ ἁγίᾳ τῦ Θεῦ ἐκκλησίᾳ κηρυττομένην, φανερὰν διὰ τῦ παρόντος ἰδίκτου ποιήσασθαι, πρὸς τὸ καὶ τὰς τὴν ὀρθὴν πίστιν ὁμολογῦντας ἐν βεβαίῳ ταύτην φυλάττειν, καὶ τὰς πρὸς ταύτην φιλονεικῦντας, μανθάνοντας τὴν ἀλήθειαν, σπεύδασαι σώζεσθαι τῇ ἁγίᾳ τῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ.

CONFESSIO RECTÆ FIDEI
JUSTINIANI IMPERATORIS
adversus tria capitula.

* *In nomine Dei Patris, & unigeniti ipsius Filii Jesu Christi domini nostri, & sancti Spiritus. Imperator Cæsar Christi amans, Justinianus, Alamanicus, Gothicus, Francicus, Germanicus, Anticus, Alanicus, Vvandalicus, Africanus, pius, felix, inclytus, victor, triumphator, semper venerabilis, Augustus, universo cœtui catholicæ & apostolicæ ecclesiæ.*

* *In cod. Bobierii:* Edictum plissimi imperatoris Justiniani rectæ fidei confessionem continens & refutationem hæresium quæ adversantur catholicæ Dei ecclesiæ. *At pag. 794. Chronici Alexandrini, ut vocant, a Radero nostro editi.* Πρόγραμμα ἤτοι διδασκαλία καὶ ἔκθεσις ἀκριβὴς περὶ τῆς ἀμωμήτου καὶ ὀρθοδόξου πίστεως ἡμῶν τῶν χριστιανῶν. ubi & alia versio a sequente distincta.

Scientes quod nihil aliud sic potest misericordem Deum placare, quam ut omnes Christiani unum idemque sapiant in recta & immaculata fide, nec sint dissensiones in sancta Dei ecclesia: necessarium putavimus, omnem occasionem interimentes eis qui scandalizantur, vel qui scandalizant, rectæ fidei confessionem, quæ in sancta Dei ecclesia prædicatur, præsenti edicto facere manifestam: ut & illi qui rectam fidem confitentur, firmiter eam custodiant: & illi qui adversus eam contendunt, discentes veritatem, festinent semetipsos unire sanctæ Dei ecclesiæ.

Con-

1 Est hæc versio veteris Interpretis, quam ex MS. Cod. Colbertino emendatiorem edidit vir clarus Ducangius. Græce primùs edidit Leuclavius ex Chronico Alexandrino, tunc nondum edito. *Harduinus.*

Confitemur igitur credere in Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, Trinitatem conſubſtantialem, unam deitatem, ſive naturam & ſubſtantiam & virtutem & poteſtatem in tribus ſubſiſtentiis ſive perſonis adorantes, in quibus baptizati ſumus, in quas credimus, in quibus confeſſionem dedimus, proprietates quidem ſeparantes, deitatem autem unientes. Unitatem enim in Trinitate, & Trinitatem in unitate adoramus, mirabilem habentem & diviſionem & unitionem; unitatem quidem, ſecundum rationem ſubſtantiæ ſeu deitatis: Trinitatem autem, ſecundum proprietates, vel ſubſiſtentias, ſive perſonas. Dividitur enim ſine diviſione (ut ſic dicamus) & conjungitur diviſe. Unum enim eſt deitas in tribus, & tria unum, in quibus deitas eſt: aut (ut ſubtilius dicamus) ipſa tria eſt deitas, * quæ tria Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus ſanctus, cum unaquæque perſona ſolum intelligitur, mente ſeparante inſeparabilia, & tria * unus Deus, cum ſimul intelliguntur propter eamdem virtutem, eamdemque naturam: quoniam oportet & unum Deum confiteri, & tres ſubſiſtentias prædicare, ſeu tres perſonas, & unamquamque cum ſua proprietate. Et unitatem confitentes, confuſionem non facimus ſecundum Sabellium, dicentem, Trinitatem unam eſſe perſonam * trinomium eumdem Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum: nec dividentes proprietates, alienamus a Dei Patris ſubſtantia Filium & Spiritum ſanctum, ſecundum Arii furorem, in tres diverſas naturas incidentes deitatem. Unus igitur Deus Pater, ex quo omnia: & unus unigenitus Filius, per quem omnia: & unus Spiritus ſanctus, in quo omnia.

* trinonimen
* trinonymum.

Confitemur autem ipſum unigenitum Filium Dei, Deum Verbum, ante ſæcula & ſine tempore ex Patre natum, non factum, in ultimis diebus propter nos & propter noſtram ſalutem deſcendiſſe de cælis, & incarnatum eſſe ex Spiritu ſancto, & ſancta glorioſa Dei genitrice ſemper virgine Maria, & natum ex ipſa, qui eſt dominus Jeſus Chriſtus, unus de ſancta Trinitate, conſubſtantialis Deo Patri ſecundum deitatem, & conſubſtantialis nobis idem ipſe ſecundum humanitatem, paſſibilis carne, impaſſibilis idem ipſe deitate. Non enim alius quidam eſt præter Deum Verbum, qui paſſionem & mortem ſuſcepit: ſed ipſe impaſſibilis & ſempiternus Deus Verbum generationem carnis humanæ ſuſtinere dignatus, implevit omnia. Ideo non alium Deum verbum eſſe qui miracula operatus eſt, & alium Chriſtum qui paſſus eſt, cognoſcimus: ſed unum eundemque dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Dei verbum incarnatum, & hominem factum, & ejuſdem ipſius miracula & paſſiones, quas carne voluntarie ſuſtinuit, confitemur. Non enim homo aliquis pro nobis ſemetipſum dedit, ſed ipſe Deus verbum ſuum corpus pro nobis dedit, ne in hominem fides & ſpes noſtra ſit, ſed in ipſum Deum verbum noſtram fidem habeamus. Et Deum igitur eum confitentes, non abnegamus ipſum eſſe & hominem: & hominem dicentes eum, non abnegamus ipſum eſſe & Deum. Si enim Deus tantummodo

Ὁμολογοῦμεν τοίνυν πιστεύειν εἰς πατέρα, καὶ υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιον, μίαν θεότητα, ἤτοι φύσιν καὶ οὐσίαν ἢ δυνάμιν καὶ ἐξουσίαν ἐν τρισὶν ὑποστάσεσιν, ἤτοι προσώποις δοξάζοντες, εἰς ἃ βεβαπτίσμεθα, εἰς ἃ πεπιστεύκαμεν, καὶ οἷς σωτηρίγμεθα, τὰς μὲν ἰδιότητας χωρίζοντες, ἑνοιοῦντες δὲ τῇ θεότητι. μονάδα γὰρ ἐν τριάδι, καὶ τριάδα ἐν μονάδι προσκυνοῦμεν, παράδοξον ἔχουσαν τὴν διαίρεσιν καὶ τὴν ἕνωσιν· μονάδα μὲν κατὰ τὸν τῆς οὐσίας ἤγουν θεότητος λόγον· τριάδα δὲ κατὰ τὰς ἰδιότητας, ἤγουν ὑποστάσεις, ἤτοι πρόσωπα, διαιρεῖται γὰρ ἀδιαιρέτως, ἵν' οὕτως εἴπωμεν, καὶ σωλάπτεται διηρημένως, ἔν γὰρ ἐν τρισὶν ἡ θεότης, καὶ τὰ τρία ἕν, ἐν οἷς ἡ θεότης· ἢ τόγε ἀκριβέστερον εἰπεῖν, ἃ ἡ θεότης, θεὸν ἕκαστον, ἂν θεωρῆται μόνον τῷ νῷ χωρίζοντος τὰ ἀχώριστα. Θεὸν τὰ τρία μετ' ἀλλήλων νοούμενα τῷ ταυτῷ τῆς * κινήσεως καὶ τῆς φύσεως· ἐπειδὴ χρὴ καὶ τὸν ἕνα Θεὸν ὁμολογεῖν, καὶ τὰς τρεῖς ὑποστάσεις κηρύττειν, ἤγουν τρία πρόσωπα, καὶ ἑκάστου μὴ τῆς ἰδιότητος. καὶ ὅτε τῇ ἑνώσει * σύγχυσιν ἐργαζόμεθα κατὰ Σαβέλλιον, ἓν πρόσωπον τεμώνυμον λέγοντα τὴν τριάδα, τὸν αὐτὸν πατέρα, καὶ υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, ὅτε διαιροῦντες * ἀλλοτριοῦμεν τῆς τοῦ Θεοῦ πατρὸς οὐσίας τὸν υἱὸν, καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, κατὰ τὴν Ἀρείου μανίαν. εἰς τρεῖς διαφόρους οὐσίας κατατέμνοντες τὴν θεότητα. εἷς τοίνυν Θεὸς ὁ πατήρ. ἐξ οὗ τὰ πάντα· καὶ εἷς υἱὸς μονογενὴς, δι' οὗ τὰ πάντα· καὶ ἓν πνεῦμα ἅγιον, ἐν ᾧ τὰ πάντα.

* ἴσ. δυνάμεως
* ἴσ. ὁμολογοῦντες.
* ἴσ. τὰς διότητας

Ὁμολογοῦμεν δὲ αὐτὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ, Θεὸν λόγον, τὸν πρὸ αἰώνων καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν δι' ἡμᾶς, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ πνεύματος ἁγίου, καὶ τῆς ἁγίας ἐνδόξου θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ γεννηθέντα ἐξ αὐτῆς, ὅς ἐστι κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς εἷς τῆς ἁγίας τριάδος, ὁμοούσιος τῷ θεῷ καὶ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιος ἡμῖν ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, παθητὸς σαρκὶ, ἀπαθὴς ὁ αὐτὸς θεότητι. οὔτε γὰρ ἕτερός τίς ἐστι παρὰ τὸν Θεὸν λόγον ὁ τὸ πάθος, καὶ τὸν θάνατον ἀναδεδεγμένος· ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἀπαθὴς καὶ ἀίδιος τοῦ Θεοῦ λόγος γεννήσεως σαρκὸς ἀνθρωπίνης ἀναχόμενος, τὰ πάντα πεπλήρωκε. διὸ οὐκ ἄλλον τὸν Θεὸν λόγον τὸν θαυματουργήσαντα, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν τὸν παθόντα ἐπιστάμεθα. ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, καὶ τοῖς αὐτοῖς γε θαύμασι, καὶ τὰ πάθη, ἅπερ ἑκουσίως ὑπέμεινε σαρκὶ, ὁμολογοῦμεν, ὅτε γὰρ ἄνθρωπός τις ὑπὲρ ἡμῶν ἑαυτὸν δέδωκεν, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεὸς λόγος τὸ ἴδιον σῶμα δέδωκεν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα μὴ εἰς ἄνθρωπον ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν ᾖ, ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν λόγον τὴν ἡμετέραν πίστιν ἔχωμεν. καὶ Θεὸν τοίνυν αὐτὸν ὁμολογοῦντες οὐκ ἀθετοῦμεν τὸ εἶναι αὐτὸν καὶ ἄνθρωπον· καὶ ἄνθρωπον λέγοντες αὐτὸν, οὐκ ἀρνούμεθα τὸ εἶ-

ναι αὐτὸν καὶ Θεόν. εἰ γὰρ Θεὸς μόνον ἦν, πῶς ἔπαχε; πῶς ἐσαρκῶτο; ἢ ἀπαθὴς ἦν; ἀλλότρια γὰρ ταῦτα Θεοῦ. εἰ δὲ ἄνθρωπος μόνον, πῶς διὰ τὰ πάθη ἐνίκα; πῶς ἔσωζε; πῶς ἐζωοποίει; ταῦτα γὰρ ὑπὲρ ἄνθρωπον ἦν. νῦν δὲ ὁ αὐτὸς πάσχει, καὶ σώζει, καὶ διὰ τοῦ πάθους νικᾷ, ὁ αὐτὸς Θεὸς, ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος τὸ σωτήριον, ὅτως ἓν ἑκάτερον, ὡς μόνον. ὅθεν ἐξ ἑκατέρας φύσεως, τὴν ἐκ θεότητος, καὶ ἀνθρωπότητος ἕνα Χριστὸν συνθετον λέγοντες, σύγχυσιν τῇ ἑνώσει οὐκ ἐπεισάγομεν. καὶ ἐν ἑκατέρᾳ δὲ φύσει, τελείαν ἐν θεότητι, καὶ ἀνθρωπότητι τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα γινώσκοντες, διαίρεσιν μίαν τινὰ * ἀμερῆ, ἢ τομὴν οὐκ ἐπιφέρομεν τῇ μιᾷ αὐτοῦ ὑποστάσει· τὴν δὲ διαφορὰν τῆς φύσεως, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη, σημαίνομεν, οὐκ ἀναιρημένην διὰ τὴν ἕνωσιν, ἐπειδὴ ἑκατέρα φύσις ἐστὶν ἐν αὐτῷ. συνθέσεως γὰρ ὁμολογουμένης, καὶ τὰ μέρη ἐν τῷ ὅλῳ ὑπάρχει, καὶ τὸ ὅλον ἐν τοῖς μέρεσι γινώσκεται. ὅτε γὰρ ἡ θεία φύσις εἰς τὴν ἀνθρωπίνην μετεβλήθη, ὅτε δὲ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις εἰς τὴν θείαν ἐτράπη· νοουμένης δὲ μᾶλλον, καὶ ὑπαρχούσης ἑκατέρας ἐν τῇ τῆς ἰδίας φύσεως ὄρῳ τε, καὶ λόγῳ πεπραγθαι φαμὲν τὴν ἕνωσιν καθ' ὑπόστασιν. ἡ δὲ καθ' ὑπόστασιν ἕνωσις δηλοῖ, ὅτι ὁ Θεὸς λόγος, τελείαν ἡ μία ὑπόστασις ἐκ τῶν τελείων τῆς θεότητος ὑποστάσεων, ὁ προϋποστάντι ἀνθρώπῳ ἑνώθη, ἀλλ' ἐν τῇ γαστρὶ τῆς ἁγίας παρθένου ἐδημιούργησεν ἑαυτῷ ἐξ αὐτῆς ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ καὶ νοερᾷ, ὅπερ ἐστὶ φύσις ἀνθρωπίνη· ταύτην δὲ τὴν καθ' ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα ἕνωσιν διδάσκων ἡμᾶς καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος, λέγει· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών. διὰ γὰρ τοῦ εἰπεῖν· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, τὴν τοῦ λόγου ὑπόστασιν ὑπάρχουσαν ἔδειξεν ἐν οὐσίᾳ Θεοῦ. διὰ δὲ τοῦ εἰπεῖν· μορφὴν δούλου ἔλαβεν, οὐσίαν ἀνθρώπου, καὶ οὐκ ὑποστάσει, ἤτοι προσώπῳ σύνθηναι τὸν Θεὸν λόγον ἐσήμανεν. ὅτε γὰρ εἶπε, τὸν ἐν μορφῇ δούλου ὑπάρχοντα ἔλαβεν, ἵνα μὴ προϋποστάντι ἀνθρώπῳ ἑνωθῆναι δείξῃ τὸν λόγον, καθὼς Θεόδωρος, καὶ Νεστόριος ἀσεβοῦντες ἐβλασφήμησαν, σχετικὴν τὴν ἕνωσιν λέγοντες. ἡμεῖς δὲ τῇ θείᾳ γραφῇ, καὶ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἑπόμενοι ὁμολογοῦμεν, ὅτι ὁ Θεὸς λογος σὰρξ ἐγένετο, ὅπερ ἐστὶ καθ' ὑπόστασιν ἑαυτῷ ἑνῶσαι φύσιν ἀνθρωπίνην. διὸ καὶ εἷς ὑπάρχει ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ἐν ἑαυτῷ ἔχων τὸ τέλειον τῆς θείκης φύσεως, καὶ τὸ τέλειον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως· καὶ ἔστι μονογενὴς μὲν λόγος ὡς ἐκ Θεοῦ πατρὸς γεννηθείς, καὶ πρωτότοκος δὲ ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς ὁ αὐτὸς, ὅτε γέγονεν ἄνθρωπος· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ Θεοῦ υἱὸς ἀνθρώπου γέγονε. καὶ μένας ὅπερ ἦν, οὐ μεταβαλὼν ὅπερ γέγονεν· ὅθεν καὶ δύο γεννήσεις τοῦ αὐτοῦ μονογενοῦς Θεοῦ λόγου ὁμολογοῦμεν. τὴν μὲν πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς ἀσωμάτως, τὴν δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τοῦ αὐτοῦ ἐκ τῆς ἁγίας ἐνδόξου θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας σαρκωθέντος, καὶ ἐνανθρωπήσαντος. ὁ

esset, quomodo patiebatur? quomodo crucifigebatur & moriebatur? Aliena enim ista sunt Deo. Sin autem homo solum, quomodo per passionem vincebat? quomodo salvos faciebat? quomodo vivificabat? Hæc enim supra hominis naturam erant. Nunc autem idem ipse patitur, & salvos facit, & per passionem vincit, idem ipse Deus, ipse homo * utrumque tamquam unum, utrumque tanquam solum. Unde ex utraque natura, id est, ea deitate & humanitate unum Christum compositum dicentes, confusionem unitioni non introducimus. Et in utraque autem natura, id est, in divinitate & humanitate, unum dominum nostrum Jesum Christum Dei verbum incarnatum, & hominem factum cognoscentes, divisionem quidem per partes, vel incisionem non inferimus uni ejus subsistentiæ: differentiam autem naturarum, ex quibus compositus est, significamus, non interemptam propter * unitatem, quoniam utraque natura in ipso est. Cum enim compositionem dicamus, necesse est confiteri & partes in toto esse, & totum in partibus cognosci. Nec enim divina natura in humanam transmutata est, nec humana natura in divinam conversa est. Magis autem intelligitur, quod utraque in proprietate & ratione suæ naturæ manente, facta est * unitas secundum subsistentiam. Unitas autem secundum subsistentiam significat, quod Deum Verbum, id est, una subsistentia ex tribus deitatis subsistentiis, non ante plasmato homini unitus est, sed in utero sanctæ Virginis creavit sibi ex ipsa in sua subsistentia carnem animatam anima rationali & intellectuali, quod est natura humana. Hanc autem secundum subsistentiam * unitatem Dei Verbi ad carnem docens nos & divinus apostolus, dicit: *Qui cum in forma Dei esset non rapinam arbitratus est, æqualem se se esse Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens.* Per hoc enim quod dixit: *Qui cum in forma Dei esset*, Verbi subsistentiam in natura Dei esse ostendit: per hoc autem quod dixit: *Formam servi accepit*, naturæ hominis, & non subsistentiæ sive personæ, unitum esse Deum Verbum significavit. Nec enim dixit, quod cum qui in forma servi erat, accepit? ne ante plasmato homini unitum esse Deum Verbum ostenderet, sicut Theodorus & Nestorius impii blasphamaverunt, affectualem dicentes unitatem. Nos autem sequentes divinas scripturas & sanctos patres, confitemur quod Deus Verbum caro factus est, quod est secundum subsistentiam sibi unire naturam humanam: ideo & unus est dominus noster Jesus Christus, habens in semetipso perfectionem divinæ naturæ, & perfectionem naturæ humanæ. Et est unigenitus quidem Verbum, utpote ex Deo Patre natus, & primogenitus autem in multis fratribus: idem ipse cum factus est homo (Filius enim Dei, filius hominis factus est) & manens quod erat, non transmutavit quod factus est. Unde & duas nativitates ejusdem ipsius unigeniti Dei Verbi confitemur: ante sæcula quidem ex Patre incorporaliter nati, in ultimis autem diebus ejusdem ipsius incarnati & * nati de sancta glorioſa Dei genitrice & semper virgine Maria. Qui enim

de

* Ita. ἀνὰ μέρος,

* simul utrumque, ita unum utrumque ut unicus.

* unitionem.

* unitio

* unitionem *Philipp.* 2.

* humanitati *Græc.*

de patre ſplenduit ſupra intellectum, ex matre ortus eſt ſupra * rationem. Et cum Deus verus eſſet, factus eſt vere homo. Ideo proprie & vere Dei genitricem ſanctam glorioſam & ſempre virginem Mariam confitemur: non quia Deus Verbum initium ex ipſa accepit, ſed quod in ultimis diebus unigenitus Deus Verbum, qui ante ſæcula erat, incarnatus ex ipſa, immutabiliter homo factus eſt: & cum inviſibilis in ſuis eſſet, viſibilis factus eſt in noſtris: & cum impaſſibilis Deus eſſet, non dedignatus eſt paſſibilis eſſe homo; & immortalis, mortis legibus ſubjacere. Iſtum, qui in Bethlehem de ſemine David notus eſt ſecundum carnem, & ſimilis factus hominibus, & crucifixus eſt pro hominibus ſub Pontio Pilato, prædicaverunt ſancti apoſtoli ipſum eſſe Deum, ipſum hominem; ipſum filium Dei, ipſum filium hominis; ipſum de cœlo, ipſum de terra; ipſum impaſſibilem, ipſum paſſibilem. Deus enim Verbum, qui natus eſt deſurſum ex Patre ineffabiliter, inenarrabiliter, incomprehenſibiliter, ſempiterne, ipſe in tempore naſcitur deorſum de virgine Maria, ut illi qui deorſum prius nati ſunt, deſurſum ſecundum naſcerentur, id eſt, ex Deo. Ipſe igitur matrem tantummodo habet ſuper terram, & nos tantummodo patrem habemus in cœlo. Cum enim accepiſſet mortalem patrem hominum Adam, dedit hominibus ſuum patrem immortalem, ſecundum hoc quod dicitur: *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. Unde & mortem ſecundum carnem guſtat Filius Dei, propter carnalem ſuum patrem, ut filii hominis, vitæ ejus participes fierent, propter ſuum ſecundum ſpiritum Patrem Deum. Ipſe igitur ſecundum naturam filius eſt Dei, nos autem ſecundum gratiam: & iterum ipſe ſecundum diſpenſationem & propter nos filius fuit Adam, nos autem ſecundum naturam ſumus filii Adam. Pater enim eſt ejus Deus ſecundum naturam, noſter autem ſecundum gratiam. Et Deus ei fuit ſecundum diſpenſationem, eo quod homo factus eſt: noſter autem ſecundum naturam dominus eſt & Deus. Et ideo Deus Verbum, qui eſt Filius Dei Patris, unicus carni, factus eſt caro, ut homines uniti ſpiritui, fierent unus ſpiritus. Ipſe igitur verus Filius Dei omnes nos indutus eſt, ut omnes induamur unum Deum. Et eſt etiam poſt incarnationem unus de ſancta Trinitate, unigenitus Filius Dei dominus noſter Jeſus Chriſtus, compoſitus ex utraque natura. Compoſitum autem Chriſtum confitemur, ſanctorum patrum doctrinam ſequentes. In myſterio enim Chriſti unitas ſecundum compoſitionem, confuſionem & diviſionem rejicit, & ſervat quidem utriuſque naturæ propietatem; unam autem ſubſiſtentiam ſeu perſonam Dei Verbi & cum carne oſtendit, & eſt unus idemque perfectus in deitate, & perfectus in humanitate, non tamquam in duabus ſubſiſtentiis ſive perſonis, ſed in divina natura & humana cognoſcendus, ut unus ſit in utraque, perfectus Deus & perfectus homo, idem ipſe dominus Jeſus Chriſtus, unus de ſancta Trinitate conglorificandus Patri & ſancto Spiritui. Nec enim quartæ perſonæ adjectionem ſuſcepit ſancta Trinitas & in-

* oratione.

Joa. 1.

γὰρ ἐκ πατρὸς ἐκλάμψας ὑπὲρ ἔννοιαν, ἐκ μητρὸς ἀνέτειλεν ὑπὲρ λόγον. καὶ ὢν Θεὸς ἀληθὴς ἄνθρωπος γέγονεν ἀληθῶς. διὰ τοῦτο κυρίως, καὶ κατὰ ἀλήθειαν θεοτόκον τὴν ἁγίαν ἔνδοξον, καὶ ἀειπάρθενον Μαρίαν ὁμολογοῦμεν. ὅτι ὡς τοῦ Θεοῦ λόγου τὴν ἀρχὴν ἐξ αὐτῆς λαβόντος, ἀλλ' ὅτι ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ὁ πρὸ τῶν αἰώνων μονογενὴς Θεὸς λόγος σαρκωθεὶς ἐξ αὐτῆς ἀτρέπτως ἐνανθρώπησε· καὶ ἀόρατος ὢν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ, ὁρατὸς γέγονεν ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν· καὶ ἀπαθὴς ὢν Θεὸς οὐκ ἀπηξίωσε παθητὸς εἶναι ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἀθάνατος, νόμοις ὑποκεῖσθαι θανάτου. τοῦτον τὸν ἐν Βηθλεὲμ γεννηθέντα ἐκ σπέρματος Δαυὶδ κατὰ σάρκα, ὁμοιωθέντα ἀνθρώποις, καὶ σταυρωθέντα ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου, ἐκήρυξαν οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι αὐτὸν εἶναι Θεὸν, αὐτὸν ἄνθρωπον, αὐτὸν υἱὸν ἀνθρώπου, αὐτὸν ἐξ οὐρανοῦ, αὐτὸν ἀπὸ γῆς, αὐτὸν ἀπαθῆ, αὐτὸν παθητόν. ὁ γὰρ γεννηθεὶς ἄνωθεν ἐκ τοῦ πατρὸς λόγος ἀῤῥήτως, ἀφράστως, ἀκαταλήπτως, ἀϊδίως αὐτὸς ἐν χρόνῳ γίνεται κάτωθεν ἐκ παρθένου Μαρίας, ἵνα οἱ κάτωθεν πρότερον γεννηθέντες, ἄνωθεν ἐκ δευτέρου γεννηθῶσι, τουτέστιν ἐκ Θεοῦ. αὐτὸς οὖν μητέρα μόνον ἔχει ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἡμεῖς πατέρα μόνον ἔχομεν ἐν οὐρανῷ. λαβὼν γὰρ τὸν θνητὸν πατέρα τῶν ἀνθρώπων τὸν Ἀδὰμ, ἔδωκε τοῖς ἀνθρώποις τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ἀθάνατον κατὰ τὸ λεγόμενον· δέδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι. ὅθεν καὶ θανάτου κατὰ σάρκα μεταλαμβάνει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ διὰ τὸν σαρκικὸν αὐτοῦ πατέρα, ἵνα οἱ υἱοὶ τοῦ ἀνθρώπου τῆς ζωῆς αὐτοῦ μεταλάβωσι διὰ τὸν κατὰ πνεῦμα αὐτῶν πατέρα τὸν Θεόν. αὐτὸς οὖν κατὰ φύσιν υἱός ἐστι τοῦ Θεοῦ, ἡμεῖς κατὰ χάριν. καὶ πάλιν αὐτὸς κατ' οἰκονομίαν καὶ δι' ἡμᾶς υἱὸς γέγονε τοῦ Ἀδὰμ, ἡμεῖς δὲ κατὰ φύσιν ἐσμὲν υἱοὶ τοῦ Ἀδάμ. πατὴρ γὰρ αὐτοῦ ἐστιν ὁ Θεὸς κατὰ φύσιν, ἡμῶν δὲ κατὰ Χάριν. καὶ Θεὸς αὐτοῦ γέγονε κατ' οἰκονομίαν, διότι ἄνθρωπος, ἡμῶν δὲ κατὰ φύσιν δεσπότης ἐστὶ καὶ Θεός. καὶ διὰ τοῦτο ὁ λόγος, ὃς ἐστιν υἱὸς τοῦ Θεοῦ πατρὸς, ἑνωθεὶς σαρκὶ γέγονε σὰρξ, ἵνα οἱ ἄνθρωποι ἑνωθέντες τῷ πνεύματι, γένωνται εἷς πνεῦμα. αὐτὸς ἐν ὁ ἀληθινὸς υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοὺς πάντας ἡμᾶς φορεῖ, ἵνα οἱ πάντες εἷς φορέσωμεν Θεόν· καὶ ἔστι καὶ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν εἷς τῆς ἁγίας τριάδος ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, σωζόμενος ἐξ ἑκατέρας φύσεως. σωζόμενον δὲ τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦμεν τῇ τῶν ἁγίων πατέρων ἀκολουθοῦντες διδασκαλίᾳ. ἐπὶ γὰρ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου ἡ κατὰ σύνθεσιν ἕνωσις τὴν σύγχυσιν καὶ διαίρεσιν ἀποβάλλεται· καὶ φυλάττει μὲν τὴν ἑκατέρας φύσεως ἰδιότητα, μίαν δὲ ὑπόστασιν, ἤτοι πρόσωπον τοῦ Θεοῦ λόγου καὶ μετὰ τῆς σαρκὸς δείκνυσι, καὶ ἔστιν εἷς καὶ ὁ αὐτὸς τέλειος ἐν θεότητι. καὶ τέλειος ἐν ἀνθρωπότητι, οὐχ ὡς δύσιν ὑφεστάσεσιν ἤτοι προσώποις, ἀλλ' ἐν θείᾳ φύσει καὶ ἀνθρωπίνῃ γνωριζόμενος· ἵνα εἷς ἡ καθ' ἑκατέρα, τέλειος Θεὸς, καὶ τέλειος ἄνθρωπος, ὁ αὐτὸς ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ εἷς τῆς ἁγίας τριάδος συνδοξαζόμενος τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. ὅτε γὰρ τετάρτου προσώπου προσθήκην ἐπεδέξατο ἡ ἁγία τριὰς καὶ σαρκω-

κωθέντος τῦ ἑνὸς τῆς ἁγίας τριάδος Θεῦ λόγυ. Ταύτην οὖν καλὴν παραδεδομένην, ἣν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων εἰλήφαμεν, φυλάττομεν, ἐν ᾗ ζῶμεν καὶ πολιτευόμεθα, καὶ ἣν σωτήριον λαβόντες, εἰς πατέρα, καὶ Χριστὸν τὸν υἱὸν τῦ Θεῦ τὸν ζῶντος. καὶ ἅγιον πνεῦμα ὁμολογίαν.

Ταῦτα οὕτως ὁμολογοῦντες πρὸς τοῖς ἄλλοις τῶν ἁγίων Κυρίλλυ περὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως διδασκαλίαις, καὶ τὸ εἰρημένον παρ' αὐτῶ, μίαν φύσιν τῦ Θεῦ λόγυ σεσαρκωμένην, δεχόμενοι ὁμολογοῦμεν, ὅτι ἐκ τῆς θείας φύσεως, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης εἷς Χριστὸς ἀπετελέσθη, καὶ οὐ μία φύσις, καθώς τινες κακῶς τινὰ λέξιν ἐκλαμβάνοντες λέγειν ἐπιχειροῦσιν. ἀμέλει τοι καὶ αὐτὸς ὁ πατὴρ, ὁσάκις μίαν φύσιν εἶπε τῦ λόγυ σεσαρκωμένην, ἐπὶ τούτυ τῇ τῆς φύσεως ὀνόματι ἀντὶ ὑποστάσεως ἐχρήσατο. καὶ ἐν οἷς λόγοις εἶπε ταύτην τινὰ λέξιν, ἐν τοῖς ἑφεξῆς ὡς ἐπὶ τὸν πλεῖσον ἐπήγαγε, ποτὲ μὲν υἱὸν, ποτὲ δὲ λόγον ἢ μονογενῆ· ὅπερ ἐ φύσεως, ἀλλ' ὑποστάσεως ἦτοι προσώπυ ἐστὶ δηλωτικά. ἡ τοίνυν ὑπόστασις τῦ λόγυ σαρκωθεῖσα οὐ μίαν φύσιν, ἀλλ' ἕνα Χριστὸν συνῆθετον ἀπετέλεσε τὸν αὐτὸν Θεὸν δὲ καὶ ἄνθρωπον· Θεὸν δὲ καὶ ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν ὁμολογοῦντας, μίαν φύσιν ἤτοι οὐσίαν ἐπ' αὐτῷ λέγειν ἀσεβές· ἀδιώατον γὰρ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησῦν Χριστὸν κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν, ἤτοι οὐσίαν, καὶ πρὸ αἰώνων εἶναι, καὶ ἐν χρόνῳ, ἢ ἀπαθῆ, καὶ παθητὸν, ὅπερ ἐπὶ τῆς μιᾶς αὐτῦ ὑποστάσεως ἤτοι προσώπυ ὀρθῶς ὁμολογοῦμεν. ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν εἰρημένων τῦ αὐτῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλυ ἀποδείξομεν τὴν περὶ τῆς εἰρημένης λέξεως σαφεστάτην αὐτῦ διδασκαλίαν· ἐν γὰρ τῇ πρώτῃ πρὸς Σούκενσον ἐπιστολῇ εἰπὼν μίαν φύσιν τῦ λόγυ σεσαρκωμένην, ἐπήγαγεν· ἐκὼν ὅσον μὲν ἦκεν εἰς ἔννοιαν, εἰς γε μόνον τὸ ὁρᾶν τοῖς τῆς ψυχῆς ὄμμασι, δύο τὰς φύσεις εἶναί φαμεν τὰς ἑνωθείσας, ἕνα δὲ υἱὸν καὶ Χριστὸν καὶ κύριον τὸν τῦ Θεῦ πατρὸς λόγον ἀνθρωπήσαντα, καὶ σεσαρκωμένον· διὰ τούτων δὲ ὁ πατὴρ τὸν τρόπον τῆς ἀνθρωπήσεως παρασῆσαι βούλομαι, καὶ τὸ ἀδιαίρετον καὶ ἀσύγχυτον φυλάττων, καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν συνελθουσῶν φύσεων ἔδειξε, καὶ ἕνα Χριστὸν ἐκήρυξεν, ἀλλ' οὐχὶ μίαν φύσιν θεότητος καὶ σαρκός. καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ πρὸς τὸν αὐτὸν Σούκενσον ἐπιστολῇ τὰ παραπλήσια διδάσκων * γράφει ἔτως· εἰ μὲν γὰρ μίαν εἰπόντες τὴν τῦ λόγυ φύσιν σεσιγήκαμεν, οὐκ ἐπενεγκόντες τὸ, σεσαρκωμένην· ἀλλ' οἷον ἔξω θέντες τὴν οἰκονομίαν, ἣν αὐτοῖς τάχα που καὶ οὐκ ἀπίθανον ὁ λόγος προσποιεμένοις ἐρωτᾶν, ποῦ τὸ τέλειον ἐν ἀνθρωπότητι. ἢ τὸ, πῶς ὑφέστηκεν ἡ καθ' ἡμᾶς οὐσία; ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ἐν ἀνθρωπότητι τελειότης, καὶ τῆς καθ' ἡμᾶς οὐσίας ἡ δήλωσις εἰσκεκόμισται διὰ τῦ λέγειν, σεσαρκωμένην, παυσάμενοι καλαμίνην ῥάβδον ἑαυτοῖς ὑποσήσαντες. τῦ γὰρ ἐκβάλλοντος τὴν οἰκονομίαν, καὶ ἀρνεμένυ τὴν σάρκωσιν ἦν τὸ ἐγκαλεῖσθαι δικαίως ἀφαιρεμένυ τὸν υἱὸν τῆς τελείας ἀνθρωπότητος. εἰ δὲ ὡς ἔφην. ἐν τῷ σεσαρκῶσθαι λέγειν αὐτὸν, σαφὴς ἐστὶ καὶ ἀναμφίβολος ὁμολογία τῦ, ὅτι γέγονεν ἄνθρωπος, οὐδὲν ἔτι

carnato uno de ſancta Trinitate Deo Verbo. Iſtam igitur bonam traditionem, quam a ſanctis patribus accepimus, cuſtodimus, in qua vivimus & converſamur, & quam, ab hac vita proficiſcentes, oramus nobiſcum habere, quæ eſt in Patrem & Chriſtum Filium Dei vivi, & ſanctum Spiritum confeſſio.

Hæc ita confitentes ſuper alias ſancti Cyrilli de fide recta doctrinas, & hoc quod dictum eſt ab ipſo, unam naturam Dei verbi incarnatam, ſuſcipientes, confitemur quod ex divina natura & humana unus Chriſtus effectus eſt, & non in una natura, prout quidem male intelligentes dictionem, conantur dicere. Unde & ipſe pater, quoties unam naturam dixit verbi incarnatam, in hoc naturæ nomine pro ſubſiſtentia uſus eſt. Et in quibus libris dixit hanc dictionem, in ſequentibus ſæpius intulit, * & quando Filium, & quando verbum, aut unigenitum, quæ non naturam, ſed ſubſiſtentiam ſeu perſonam ſignificent. Subſiſtentia igitur verbi incarnata non unam naturam, ſed unum Chriſtum compoſitum effecit, eumdem ipſum Deum & hominem. Eos autem qui Chriſtum Deum & hominem confitentur, unam naturam ſive ſubſtantiam ipſius dicere, impium eſt. Impoſſibile enim eſt, dominum noſtrum Jeſum Chriſtum ſecundum unam eamdemque naturam ſeu ſubſtantiam & ante ſæcula eſſe, & in tempore, aut impaſſibilem & paſſibilem: quod in una ſubſiſtentia ſive perſona ejus recte confitemur. Ex ipſis autem dictis ejuſdem ſancti Cyrilli oſtendemus de memorata dictione manifeſtam ipſius doctrinam. In prima enim ad Succeſſum epiſtola, cum dixiſſet, unam naturam Dei verbi incarnatam, ſtatim intulit: Ergo quantum quidem ad intellectum pertinet, & ad videndum tantummodo oculis animæ, quemadmodum incarnatus eſt unigenitus, duas naturas unitas eſſe dicimus, unum autem filium, & Chriſtum, & dominum, Dei Patris verbum incarnatum, & hominem factum.) Per iſta autem pater modum incarnationis volens manifeſtare, & indiviſam & inconfuſam cuſtodiens unitionem, & numerum naturarum quæ convenerunt demonſtravit, & unum Chriſtum prædicavit, & non unam naturam deitatis & carnis. Et in ſecunda ad eumdem Succeſſum epiſtola ſimilia docens, ita ſcribit: Nam ſiquidem unam dicentes verbi naturam tacuiſſemus, non inferentes, Incarnatam, ſed quaſi extra ponentes diſpenſationem; erat illis forſitan & veriſimilis ratio confingentibus interrogare, ubi perfectio in humanitate, vel quomodo * ſubſiſtit humana noſtra ſubſtantia? Quoniam autem & perfectio in humanitate, & noſtræ ſubſtantiæ demonſtratio introducta eſt, dicendo, Incarnatum; ceſſent arundineam virgam ſibi ſupponentes. Ejicientem enim diſpenſationem, & abnegantem incarnationem, oportebat juſte accuſari, auferentem a Filio perfectam humanitatem. Sin autem (ut dixi) incarnatum eſſe dicendo ipſum, manifeſta eſt & indubitabilis confeſſio, quod factus eſt homo; nihil jam prohibet intelligere, quia cum unus ſit & ſolus filius Chriſtus, idem ipſe Deus eſt & homo, ſicut in deitate perfectus, ita & in humanitate perfectus. Rectiſſime autem &

aliquando quidem Filium, aliquando vero verbum, Eſt quando Filium, eſt quando verbum.

Poſt concil. Epheſ.

* In editione Romana; quam nos forte in appendicem Tomi III. conjiciemus cum ſequen.

Ibidem.

* ſubſiſtit.

nimis prudenter tua perfectio de salutari pas- A
sione rationem exponit, non ipsum unigenitum Filium Dei, secundum quod intelligitur & est Deus, passum esse in sua natura quæ sunt corporis affirmans, magis autem passum esse terrena natura. Oportet enim necessario utraque servari uni & vero Filio, & non pati secundum deitatem, & dici passum esse eumdem ipsum secundum humanitatem: ipsius enim passa est caro.) Et in tertiodecimo capite scholiorum idem S. Cyrillus similiter rejiciens eos, qui duos filios introducunt, & eos qui unam dicunt naturam deitatis & carnis Christi, ita scribit; Non discernendum unum dominum Jesum Christum in hominem separatim, & B
in Deum separatim; sed unum eumdemque dominum Jesum Christum dicimus, naturarum scientes differentiam, & inconfusas eas sibi invicem conservantes.) Si igitur (prout docet nos sanctus Cyrillus) unus est dominus noster Jesus Christus, perfectus in deitate, & perfectus idem ipse in humanitate, & non est passus divina natura, sed terrena, scit autem & naturarum differentiam, & quod inconfusæ sibi invicem in una subsistentia conservantur: certum est, quod eumdem ipsum in divina natura & in humana dicit pater cognosci, & utramque naturam in ipso esse, ex quibus & compositus est. Et non aliquis sic insaniat, ut C
arbitretur eos recte sapere, qui dicunt unam esse naturam sive substantiam carnis & deitatis Christi, eamdem & divinam & terrenam, passibilem & impassibilem.

Quoniam autem & alio modo quidam ostendere conantur, unam esse naturam deitatis & humanitatis Christi, exemplum hominis proponentes, & dicentes, quod sicut ex diversis naturis, anima & corpore consistens homo, una natura dicitur, sic & ex duabus naturis deitatis & humanitatis Christum dicentes, debemus unam ipsius dicere D
naturam: illud ad eos dicemus, quod homo quidem licet ex diversis constet, id est, anima & corpore, tamen ideo una natura dicitur, quoniam de omnibus subsistentiis sive personis, quæ sub eadem specie referuntur, communiter prædicatur. Licet enim unaquæque subsistentia sive persona, sicut Petrus & Paulus, proprietatibus a se invicem separentur, sed tamen non natura dividuntur: ambo enim hominem: & iterum, nec anima sine corpore, nec corpus sine anima homo est, sed ex eo quod non erat, ad hoc quod est, ex anima & corpore creatus est. Unaquæque autem creatura licet ex diversis constet, sed tamen unam illam habe- E
re dicitur naturam, secundum quam a Deo creata est. Christus autem non sic: nec enim unam naturam sive substantiam significat, quæ communiter de plurimis subsistentiis sive personis prædicatur, sicut homo. Si enim hoc esset, multi Christi invenirentur * in quibus communitas unius naturæ prædicabitur; quod & dicere impium est. Sed neque ab initio ex deitate & humanitate sicut homo ex anima & corpore, Christus creatus est, ut hoc sit natura Christi:

* de

κωλύει νοεῖν, ὡς εἷς ὑπάρχων καὶ μόνος υἱὸς ὁ Χριστὸς, ὁ αὐτὸς Θεός ἐστι καὶ ἄνθρωπος, ὥσπερ ἐν θεότητι τέλειος, ἔτι καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τέλειος, ὀρθότατα δὲ καὶ πάνυ σωστῶς ἡ σὴ τελειότης τὸν περὶ τοῦ σωτηρίου πάθους ἐκτέθειται λόγον, οὐχ αὐτὸν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καθὸ νοεῖται καὶ ἔστι Θεὸς, παθεῖν εἰς ἰδίαν φύσιν τὰ σώματος ἰσχυριζομένη, παθεῖν δὲ μᾶλλον τῇ χοϊκῇ φύσει. δεῖ γὰρ ἀναγκαίως ἀμφότερα σώζεσθαι τῷ ἑνὶ καὶ κατὰ ἀλήθειαν υἱῷ, τὸ καὶ μὴ πάσχειν θεϊκῶς, καὶ τὸ λέγεσθαι παθεῖν ἀνθρωπίνως. ἦ αὐτοῦ γὰρ πέπονθε σάρξ. Καὶ ἐν τῷ ἑπτακαιδεκάτῳ δὲ κεφαλαίῳ τῶν σχολίων ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος ὁμοίως ἀποβαλλόμενος τούς τε δύο υἱοὺς εἰσάγοντας, τούς τε μίαν φύσιν λέγοντας θεότητος καὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ, γράφει οὕτως. Οὐ διορισέον οὖν ἄρα τὸν ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν εἰς ἄνθρωπον ἰδικῶς, καὶ εἰς Θεὸν ἰδικῶς, ἀλλ' ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν Ἰησοῦν Χριστὸν κύριόν φαμεν, τὴν τῶν φύσεων εἰδότες διαφοράν, ἣ ἀσυγχύτως ἀλλήλαις τηροῦντες αὐτάς. εἰ τοίνυν, καθὼς διδάσκει ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος, εἷς ἐστιν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, τέλειος ἐν θεότητι, καὶ τέλειος ὁ αὐτὸς ἐν ἀνθρωπότητι. καὶ οὐκ ἔπαθε τῇ θείᾳ φύσει, ἀλλὰ τῇ χοϊκῇ φύσει, οἶδε δὲ καὶ τὴν τῶν φύσεων διαφοράν, καὶ τὸ ἀσυγχύτους αὐτὰς ἀλλήλαις ἐν μιᾷ ὑποστάσει φυλάττεσθαι, δῆλον ὅτι τὸν αὐτὸν ἐν τῇ θείᾳ φύσει, καὶ τῇ ἀνθρωπίνῃ λέγει ὁ πατὴρ γνωρίζεσθαι, καὶ ἑκατέραν φύσιν ἐν αὐτῷ εἶναι, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη, καὶ οὐκ ἄν τις ἔτι μανείη, ὡς ὀρθῶς νομίσαι φρονεῖν τοὺς λέγοντας μίαν εἶναι φύσιν, ἤτοι οὐσίαν σαρκὸς καὶ θεότητος τοῦ Χριστοῦ, τὴν αὐτὴν θείαν, καὶ χοϊκὴν, παθητὴν, καὶ ἀπαθῆ.

Ἐπειδὴ δὲ ἕτερόθεν κατασκευάζειν ἐπιχειροῦσί τινες τὸ μίαν εἶναι φύσιν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, τὸ τοῦ ἀνθρώπου παράδειγμα προβαλλόμενοι, καὶ λέγοντες, ὥσπερ ἐξ ἑτεροφυῶν ψυχῆς, καὶ σώματος συνεστῶς ὁ ἄνθρωπος μία φύσις λέγεται, οὕτω καὶ ἐκ δύο φύσεων, θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, τὸν Χριστὸν λέγοντες. ὀφείλομεν μίαν φύσιν ἐπ' αὐτῷ λέγειν· ἐκεῖνο πρὸς αὐτοὺς ἐροῦμεν, ὅτι ὁ μὲν ἄνθρωπος καὶ ἐκ διαφόρων συνέστηκε, ταῖς ψυχῆς καὶ σώματος, ὅμως διὰ τοῦτο μία φύσις λέγεται, ἐπειδὴ κοινῶς κατὰ πασῶν τῶν ὑποστάσεων, ἤγουν προσώπων τῶν ὑπὸ τὸ αὐτὸ εἶδος ἀναλομβάνων κατηγορεῖται. εἰ καὶ τι μάλιστα γὰρ ἑκάστη ὑπόστασις, ἤτοι πρόσωπον, οἷον Πέτρος, καὶ Παῦλος, τοῖς ἰδιώμασιν ἀπ' ἀλλήλων διαχωρίζονται, ἀλλ' ὅμως οὐ τῇ φύσει διαιροῦνται· ἀμφότεροι γὰρ ἄνθρωποι· καὶ πάλιν οὔτε ψυχὴ χωρὶς σώματος, οὔτε σῶμα χωρὶς ψυχῆς * ἀνθρωπότητος, ἀλλ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἐδημιουργήθη. πᾶν δὲ κτίσμα, εἰ καὶ ἐκ διαφόρων συνέστηκεν, ἀλλ' ὃν μίαν ἐκείνην ἔχειν λέγεται φύσιν, καθ' ἣν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐδημιουργήθη. ὁ δὲ Χριστὸς οὐχ οὕτως· οὔτε γὰρ μίαν φύσιν, ἤγουν οὐσίαν δηλοῖ κοινῶς κατὰ πολλῶν ὑποστάσεων, ἤτοι προσώπων κατηγορούμενον, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος· εἰ γὰρ τοῦτο ἦν, πολλοὶ Χριστοὶ ἀνευρεθήσονται, καθ' ὧν τὸ κοινὸν τῆς φύσεως κατηγορῆται, ὅπερ καὶ λέγειν ἐστὶν ἀσεβές. ἀλλ' ὅτε ἀπ' ἀρχῆς ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, ὥσπερ ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς καὶ σώ-

* ἀνθρωπότητος ἐστιν.

σώματος, ὁ Χριστὸς ἐδημιουργήθη, ἵνα τοῦτο ἦ φύσις Χριστοῦ· ἀλλὰ Θεὸς ὢν πρὸ αἰώνων ὁ λόγος, καὶ τῆς αὐτῆς φύσεως, ἤτοι οὐσίας ὑπάρχων τῷ πατρὶ, καὶ δημιουργὸς ἁπάντων, ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἀνθρώπου φύσιν καθ' ὑπόστασιν σώσας ἑαυτῷ, γέγονεν ἄνθρωπος, μὴ ἐκστὰς τοῦ εἶναι Θεός.

Ἔστιν οὖν ὁ Χριστὸς μία ὑπόστασις, ἤτοι πρόσωπον, καὶ ἔχει τὸ τέλειον ἐν ἑαυτῷ τῆς τε θείας καὶ ἀκτίστου φύσεως, καὶ τὸ τέλειον τῆς ἀνθρωπίνης καὶ κτιστῆς φύσεως. πῶς οὖν, ἐν ᾧ δύο φύσεις γνωρίζονται, ἄκτιστος καὶ κτιστὴ, ἐπὶ τούτου μίαν φύσιν ἤτοι οὐσίαν λέγεσθαι δυνατόν; εἰ γὰρ καὶ μία ὑπόστασις ἤτοι πρόσωπον ὁ Χριστὸς, ἀλλ' ὁμοούσιος τῷ πατρὶ Θεῷ, καὶ ὁμοούσιος ἡμῖν ὁ αὐτὸς, ἀμφὶ κατὰ μίαν καὶ τὴν αὐτὴν φύσιν, ἤτοι οὐσίαν· εἰ δὲ μία φύσις, ἤτοι οὐσία ἦν Χριστὸς, ἢ ἄσαρκος ὢν μόνῳ τῷ Θεῷ καὶ * πνεύματί ἐστιν ὁμοούσιος, ἐπειδὴ μία τῆς θεότητος οὐσία, ἤτοι φύσις· ἢ φιλὸς ὢν ἄνθρωπος, μόνοις ἡμῖν ἐστιν ὁμοούσιος, ἐπειδὴ μία φύσις τῆς ἀνθρωπότητος· ἢ ἑκατέρα ἐκατέρα φύσις * ἑτεροφυὴς ἐστιν. ἀπετέλεσε παρὰ τὰς συνελθούσας, καὶ κατ' αὐτὰς ἂπερ Θεὸς ἔμεινεν, ἅπερ ἄνθρωπος γέγονεν ὁ Χριστός· καὶ διὰ τοῦτο ἅπερ τῷ πατρὶ, ἅπερ ἡμῖν ἐστιν ὁ αὐτὸς ὁμοούσιος. τὸ δὲ οὕτω φρονεῖν πάσης πεπλήρωται ἀσεβείας. καὶ ταῦτα λέγομεν οὐκ ἀγνοοῦντες, ὅτι καί τινες τῶν ἁγίων πατέρων τῷ τὸ ἀνθρώπου ὑποδείγματι ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου ἐχρήσαντο· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν, ἵνα δείξωσιν, ὅτι καθάπερ ὁ ἄνθρωπος ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος εἷς ἀποτελεῖται, καὶ οὐκ εἰς δύο ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὁ Χριστὸς ἐκ θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος συνετεθεὶς εἷς ἐστι, καὶ οὐκ εἰς δύο Χριστούς, ἢ δύο υἱοὺς μεριζέσθω. ὅτοι δὲ τῷ τοῦ ἀνθρώπου ὑποδείγματι κέχρηνται, ἵνα μίαν φύσιν ἤτοι οὐσίαν θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ εἰσάγωσιν, ὅπερ ἀπεδείξαμεν ἀλλότριον εἶναι τῆς εὐσεβείας. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐλεγχόμενοι, ὡς παρὰ τὴν ὀρθὴν τῶν πατέρων διδασκαλίαν ἀναπλάττουσιν ἐν ἑαυτοῖς μίαν φύσιν, ἤτοι οὐσίαν θεότητος καὶ σαρκὸς, ἐφ' ἕτερα μεταβαίνουσι λέγοντες, μὴ δεῖν ἀριθμὸν φύσεων ἐπὶ Χριστοῦ λέγειν, ὡς τοῦ ἀριθμοῦ διαίρεσιν εἰσάγοντος. ἴσασιν τοίνυν ὅτι ὁ ἀριθμὸς ὅταν μὲν ἐπὶ διαφόρων προσώπων, ἢ ὑποστάσεων λέγεται, τῶν πραγμάτων αὐτῶν τὴν ἀνὰ μέρος ἔχει διαίρεσιν. οἷον ὡς ἐπὶ δύο ἢ πλειόνων ἀνθρώπων· ὅταν δὲ ἐπὶ ἡνωμένων πραγμάτων, τῇ καθ' ἑνὸς μόνῳ λόγῳ καὶ θεωρίᾳ, οὐ μὴν αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἔχει τὴν διαίρεσιν, οἷον ἐπὶ μιᾶς ὑποστάσεως ἀνθρώπου ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συνεστώσης, δύο γὰρ καὶ ἐνταῦθα φύσεις θεωροῦνται, ἑτέρα μὲν τῆς ψυχῆς, καὶ ἑτέρα τοῦ σώματος· καὶ ὅμως οὐ διὰ τοῦτο εἰς δύο ἀνθρώπους διαιρεῖται, ἀλλ' ἕνα ἴσμεν τὸν ἄνθρωπον, καὶ μίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόστασιν. καὶ ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν τοίνυν μυστηρίου τῆς ἑνώσεως γεγομένης, εἰ καὶ διάφορα θεωρεῖται τὰ ἑνωθέντα, ἀλλ' οὐ πραγματικῶς, καὶ ἀνὰ μέρος ἀλλήλων διίστανται τὰ ἐξ ὧν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς συνετέθη· τῇ μὲν τοι διαφορὰν κατανοοῦντες, καὶ ταύτην σημαίνειν βουλόμενοι, τὸν ἀριθμὸν παραλαμβάνομεν, καὶ δύο τὰς ἐν Χριστῷ φύσεις εἶναί φαμεν, καὶ οὐ διὰ τοῦτο ὁ εἷς Χριστὸς εἰς δύο Χριστούς, ἢ δύο υἱοὺς διαιρεῖται· καὶ μαρ-

sed cum Deus esset ante sæcula verbum, & esset ejusdem naturæ sive substantiæ cum Patre, & creator omnium, in ultimis diebus hominis naturam secundum subsistentiam sibi uniens, factus est homo manens Deus.

Est igitur Christus una subsistentia, sive persona, & habet in semetipso perfectionem divinæ & increabilis naturæ, & perfectionem humanæ & creabilis naturæ. Quomodo igitur, in quo duæ naturæ cognoscuntur, increabilis, & creabilis, in eo unam naturam sive substantiam dici possibile est? Licet enim una susistentia sive persona Christus sit, sed consubstantialis Deo Patri, & consubstantialis nobis idem ipse est, non tamen secundum unam eamdemque naturam, seu substantiam. Sin autem una natura sive substantia esset Christus, aut sine carne est, & soli Deo * Patri consubstantialis, quoniam una deitatis substantia sive natura est: aut purus homo existens, nobis est solum consubstantialis, quoniam una natura humanitatis est: aut immutata utraque natura alteram effecit naturam, præter eas quæ convenerunt, & secundum illos neque Deus mansit, neque homo factus est Christus; & ideo neque Patri, neque nobis idem ipse consubstantialis est. Sic autem sapere omni plenum est impietate. Et ista dicimus, non ignorantes quod & quidam sanctorum patrum hominis exemplo in mysterio Christi * usi sunt: sed illi quidem ut ostenderent, quod sicut homo ex anima & corpore unus efficitur, & non duo homines, sic & Christus ex deitate & humanitate compositus, unus est, non in duos Christos vel in duos filios dividendus. Isti autem hominis exemplo utuntur, ut unam naturam sive substantiam deitatis & humanitatis Christi introducant: quod demonstravimus alienum esse pietatis. Sed cum per hæc convincuntur, quod præter rectam patrum doctrinam sibi confingunt unam naturam seu substantiam deitatis & carnis, ad alia transeunt, dicentes non oportere numerum naturarum in Christo dicere, utpote numero divisionem introducente. Sciant igitur, quod numerus quando in diversis personis, sive subsistentiis dicitur, rerum ipsarum per partes habet divisionem, sicut in duobus vel etiam pluribus hominibus: quando autem in rebus unitis, tunc * verbo solo & intellectu, non tamen ipsarum rerum habet divisionem, sicut in una subsistentia hominis ex anima & corpore constituta. Duæ enim & hic naturæ intelliguntur, altera animæ, & altera corporis: & tamen non propter hoc in duos homines dividitur, sed unum scimus hominem esse, & unam subsistentiam ejus. Et in mysterio igitur Christi facta unitione, licet diversa intelligantur quæ unita sunt, sed non ipsa re & per partes a se invicem separantur ea, ex quibus dominus noster Jesus Christus compositus est, differentiam tamen considerantes & hanc significare volentes, numerum assumimus, & duas in Christo naturas esse dicimus: nec ideo unus Christus in duos Christos, vel in duos filios dividitur. Et testimonium præstat nostris dictis sanctus Gregorius Theologus,

* & Spiritus Græc.

* S. Athanasius in symbolo quod ejus nomine inscribitur.

* ratione sola.

ſcribens in primo libro ad Cledonium ſic: Si quis introducit duos filios, unum quidem ex Deo & patre, ſecundum autem ex matre, ſed non unum eumdemque, ex adoptione cadat, quæ promiſſa eſt credentibus recte. Naturæ enim duæ, Deus homo, quomodo & anima & corpus: non autem duo filii, nec dii duo. Nec enim hi duo, homines, licet Paulus ſic appellaverit quod eſt intus hominis, & quod eſt extrinſecus: & ut compendioſe dicamus, aliud quidem & aliud ea ex quibus ſalvator eſt, cum non idem ſit inviſibile & viſibile, & hoc quod ſine tempore eſt, & hoc quod ſub tempore: non autem alius & alius: abſit.

1. Cor. 4.

Ecce per hæc evidenter docet ſanctus Gregorius, quod in myſterio Chriſti ille quidem qui in perſonis numerum dicit, ut impius condemnatur: ille autem qui in naturis, ex quibus unus Chriſtus compoſitus eſt, numerum accipit, recte confitetur, utpote differentiam quidem naturarum quæ convenerunt, per hoc ſignificans: diviſionem autem, quæ per partem eſt, nullo modo faciens. Sicut enim altera natura eſt animæ, & altera corporis, & tamen unus ſecundum compoſitionem homo efficitur, & non duo homines: ſic & in Chriſto licet duæ intelligantur naturæ, altera quidem deitatis, altera vero humanitatis, ſed non propter hoc duo Chriſti, aut duo filii introducuntur. Ergo qui numerum naturarum quæ in Chriſto ſunt, ſecundum prædictum modum dicere recuſant, manifeſti ſunt differentiam naturarum abnegantes, & confuſionem introducentes diſpenſationi. Si vero differentiam confitentur, neceſſe eſt omnimodo ad eam ſignificandam, & numerum dicere naturarum quæ ſine confuſione in unam ſubſiſtentiam convenerunt. Ubi enim differentia ſervatur, ibi omni modo & numerus ſequitur. Ad confirmanda autem ea quæ diximus, ſanctorum patrum teſtimonio utentes, oſtendemus eos dicere, quod in * uno domino noſtro Jeſu Chriſto rationes quidem dividuntur ſecundum differentiam naturarum deitatis & humanitatis ex quibus & compoſitus eſt, & numerum in hoc aſſumunt, non tamen ipſa re & per partes naturarum faciunt diviſionem in duas ſubſiſtentias ſive perſonas.

* myſterio Chriſti Græc.

Dicit enim ſanctus Cyrillus in Levitici interpretatione, ſic: Totum in his iterum circumſpice aperte ſalvatoris noſtri myſterium, & emundationem quæ per ſanctum baptiſma fit. Duas enim aviculas ſumi jubet vivas & mundas, ut intelligas per volatilia cæleſtem hominem ſimul & Deum, in duas naturas, quantum pertinet ad rationem unicuique convenientem, dividendum. Deus enim Verbum, quæ ex Deo Patre eſt, ſplenduit in carne quia ex muliere eſt, verumtamen non partiendum; unus enim ex utriſque Chriſtus.) Et iterum idem ſanctus Cyrillus in ſecunda ad Succeſſum epiſtola ita dicit: Sed ignoraverunt, quod quæ per ſolum intellectum dividi ſolent, non hæc neceſſario etiam in alteritatem, quæ eſt per partes, omnimodo & ſpecialiter a ſe invicem ſeparabuntur.) Sed & ſanctus Baſilius in quarto libro contra Eu-

Levit. 14.

Α τυρεῖ τοῖς παρ' ἡμῶν εἰρημένοις ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐν τῷ πρὸς Κλεδόνιον πρώτῳ λόγῳ γράφων ὅτι· εἴτις εἰσάγει δύο υἱούς, εἶα μὴ τὸν ἐκ τοῦ Θεοῦ καὶ πατρός, δεύτερον δὲ ἐκ τῆς μητρός, ἀλλ' οὐχὶ εἶα καὶ τὸν αὐτόν, τῆς υἱοθεσίας ἐκπέσοι τῆς ἐπηγγελμένης τοῖς ὀρθῶς πιστεύσι. φύσεις μὲν γὰρ δύο, Θεὸς καὶ ἄνθρωπος, ἐπεὶ καὶ ψυχὴ καὶ σῶμα· υἱοὶ δὲ οὐ δύο, οὐδὲ θεοί. οὐδὲ γὰρ ἔνταῦθα δύο ἄνθρωποι· εἰ καὶ οὕτως ὁ Παῦλος τὸ ἔντὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ τὸ ἐκτὸς προσηγόρευσε· καὶ εἰ δεῖ σωτήριως εἰπεῖν, ἄλλο μὲν καὶ ἄλλο τὰ ἐξ ὧν ὁ σωτὴρ, εἴπερ μὴ ταυτὸν τὸ ἀόρατον τῷ ὁρατῷ, καὶ τὸ ἀχρονον τῷ ὑπὸ χρόνον, οὐκ ἄλλος δὲ καὶ ἄλλος, μὴ γένοιτο.

Β

Ἰδοὺ διὰ τούτων σαφῶς διδάσκει ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος, ὅτι ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου ὁ μὲν ἐπὶ προσώπων τὸν ἀριθμὸν λέγων, ὡς ἀσεβὴς κατακρίνεται· ὁ δὲ ἐπὶ τῆς φύσεων, ἐξ ὧν ὁ εἷς σωτὴρ Χριστὸς, τοῦτον παραλαμβάνων ὀρθῶς ὁμολογεῖ· ὡς τῇ μὲν διαφορᾷ τῆς συνελθουσῶν φύσεων διὰ τούτου σημαίνων, διαίρεσιν δὲ τῷ ἀνὰ μέρος κατ' οὐδέν τρόπον ποιούμενος. ὥσπερ γὰρ ἑτέρα φύσις τῆς ψυχῆς, καὶ ἑτέρα σώματος, καὶ ὅμως εἰς κατὰ συνθεσιν ἄνθρωπος ἀποτελεῖται, καὶ οὐ δύο· οὕτω καὶ ἐν Χριστῷ εἰ καὶ δύο φύσεις θεωροῦνται. ἑτέρα μὲν τῆς θεότητος, C ἑτέρα δὲ τῆς ἀνθρωπότητος, ἀλλ' οὐ διὰ τοῦτο δύο Χριστοί, ἢ δύο υἱοὶ εἰσάγονται. ὥστε τὸν ἀριθμὸν τῆς ἐν Χριστῷ φύσεων κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον παραιτούμενοι λέγειν, δῆλοί εἰσι τῇ διαφορᾷ τούτων ἀρνούμενοι, καὶ συγχυσιν ἐπεισάγοντες τῇ οἰκονομίᾳ. εἰ δὲ τῇ διαφορᾷ ὁμολογοῦσιν, ἀναγκη πάντως ἐπὶ ταύτῃ καὶ τὸν ἀριθμὸν τῆς ἀσυγχύτως συνελθουσῶν φύσεων εἰς μίαν ὑπόστασιν λέγειν αὐτούς. ὅπου γὰρ διαφορὰ φυλάττεται, ταύτῃ πάντως καὶ ἀριθμὸς ἕπεται. εἰς στάσιν δὲ τῆς παρ' ἡμῶν εἰρηνικῶν τῆς ἁγίων πατέρων μαρτυρίᾳ χρώμενοι, δείξομεν αὐτοὺς λέγειν, ὅτι ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου οἱ μὲν λόγοι διαιροῦνται D κατὰ τῇ διαφορᾷ τῆς φύσεων, θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος, ἐξ ὧν καὶ συνεστὼς, καὶ τὸν ἀριθμὸν ἐπὶ τούτῳ παραλαμβάνουσιν, οὐ μὴν πραγματικῶς ἀνὰ μέρος τῇ τῆς φύσεων ποιοῦνται διαίρεσιν εἰς δύο ὑποστάσεις, ἤτοι δύο πρόσωπα.

Λέγει γὰρ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Λευιτικοῦ οὕτως· ὅλον δὴ πάλιν ἐν τούτοις περιάθρει σαφῶς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τὸ μυστήριον, καὶ τὸν διὰ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος καθαρισμόν. δύο μὲν γὰρ ὀρνίθια ληφθῆναι κελεύει ζῶντα καὶ καθαρὰ, ἵνα νοήσῃς διὰ τῶν πετεινῶν τὸν οὐράνιον ἄνθρωπόν τε ὁμοῦ καὶ Θεὸν εἰς δύο φύσεις, ὅσον ἦκεν εἰς E τὸν ἑκάστῳ πρέποντα λόγον, διαιρούμενον· λόγος γὰρ ἦν ὁ ἐκ Θεοῦ πατρὸς ἀναλάμψας ἐν σαρκὶ τῇ ἐκ γυναικὸς, πλὴν οὐ μεριζόμενος· εἷς γὰρ ἐξ ἀμφοῖν ὁ Χριστός· καὶ πάλιν ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς Σέκουνδον δευτέρᾳ ἐπιστολῇ γράφει ὅτι· ἀλλ' ἠγνόησαν, ὅτι ὅσα κατὰ μόνην τὴν θεωρίαν διαιρεῖσθαι φιλεῖ, τοῦτο οὐ πάντως καὶ εἰς ἑτερότητα τῇ ἀνὰ μέρος ὁλοτρόπως καὶ ἰδικῶς ἀποφοιτήσειεν ἂν ἀπ' ἀλλήλων, καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος ἐν τῷ τετάρτῳ κατ' Εὐνο-

νομίᾳ λόγῳ ἑρμηνεύων τὸ· κύριος ἔκτισέ με, καὶ πρὸ πάντων βουνῶν γεννᾷ με· γράφει ὅτως. Ληπτέον ἂν τὸ μὲν, ἐγέννησεν, ἐπὶ τοῦ Θεοῦ υἱοῦ· τὸ δὲ ἔκτισεν, ἐπὶ τοῦ τιμίου μορφὴν τοῦ δούλου λαβόντος. Ἐν πᾶσι δὲ τούτοις οὐ δύο λέγομεν, Θεὸν ἰδίᾳ, καὶ ἄνθρωπον ἰδίᾳ· εἷς γὰρ ἦν· ἀλλὰ κατ' ἐπίνοιαν τιμῶ ἑκάστου φύσιν λογιζόμενοι. καὶ ὁ ἐν ἁγίοις δὲ Γρηγόριος ὁ θεολόγος ἐν τῷ περὶ υἱοῦ δευτέρῳ λόγῳ διδάσκων ἡμᾶς, ὅπως δεῖ τὰς ἐν τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ φύσεις κατ' ἐπίνοιαν διακρίνειν. γράφει ὅτως. ἡνίκα αἱ φύσεις διέστηκαν ταῖς ἐπινοίαις, συνδιαιρεῖται καὶ τὰ ὀνόματα. Παῦλος λέγοντος ἄκουσον· ἵνα ὁ Θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁ πατὴρ τῆς δόξης· Χριστοῦ μὲν Θεὸς, τῆς δὲ δόξης πατήρ. εἰ γὰρ καὶ τὸ συναμφότερον ἕν, ἀλλ' οὐ τῇ φύσει, τῇ δὲ συνόδῳ. καὶ ὁ ἐν ἁγίοις δὲ Γρηγόριος ὁ Νύσσης ἐπίσκοπος ἐν τῷ κατ' Εὐνομίου τετάρτῳ λόγῳ ταὐτὰ ἡμᾶς διδάσκων, γράφει ὅτως· καὶ ὡς ἂν μή τις τῇ ἀκηράτῳ φύσει τὸ κατὰ τὸν σαρκὸς πάθος προσείποιτο, δι' ἑτέρων ἑρμηνεύεται πλάνῃ, μεσίτην αὐτὸν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου, Θεὸν καὶ ἄνθρωπον αὐτὸν ὀνομάζων, ἵνα ἐκ τοῦ τὰ δύο περὶ τοῦ λέγεσθαι τὸ προσφορὸν νοοῖτο περὶ ἑκάτερον, περὶ μὲν τὸ θεῖον ἡ ἀπάθεια, περὶ δὲ τὸ ἀνθρώπινον ἡ κατὰ τὸ πάθος οἰκονομία. τῆς ἓν ἐπινοίας διαιρέσεως τὸ κατὰ φιλανθρωπίαν μὲν ἰώμενον, τῷ δὲ λόγῳ διακρινόμενον, ὅταν μὲν τὸ ὑπερκείμενον, καὶ ὑπερέχον πάντα νῦν κηρύσσῃ, τοῖς ὑψηλοτέροις κέχρηται τῶν ὀνομάτων, ἐπὶ πάντων Θεὸν, καὶ μέγαν Θεὸν, καὶ δυνάμεν Θεοῦ, καὶ σοφίαν, καὶ τὰ τοιαῦτα καλῶν. ὅταν δὲ τῷ ἀναγκαίως διὰ τὸ ἡμέτερον ἀσθενὲς συμπαραληφθεῖσαν τῶν παθημάτων πεῖραν περιγράφῃ τῷ λόγῳ, ἐκ τοῦ ἡμετέρου κατονομάζει τὸ συναμφότερον, ἄνθρωπον αὐτὸν προσαγορεύων, οὐ κοινοποιῶν πρὸς τὴν λοιπὴν φύσιν διὰ τῆς φωνῆς τὸν δηλούμενον, ἀλλ' ὥστε περὶ ἑκάτερον τὸ εὐσεβὲς φυλαχθῆναι.

Τούτων ὅτως ἀποδεδειγμένων διὰ τῶν τῶν πατέρων διδασκαλίας, παυσάσθωσαν οἱ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων πρόφασιν τῆς οἰκείας πλάνης ποιούμενοι, καὶ τῷ διὰ τοῦτο τιμῶ διαφορὰν ἀρνεῖσθαι, σύγχυσιν εἰσάγειν ἐπιχειροῦντες. πῶς γὰρ οὐκ ἀναγκαῖος ὁ ἀριθμὸς, ᾧ ἐπὶ σημασίᾳ τῆς διαφορᾶς τῶν τιθεμένων εἰς μίαν ὑπόστασιν φύσεων, καὶ οὐκ ἐπὶ τῇ ἀνὰ μέρος διαιρέσει αὐτῶν, οἱ πατέρες ἐχρήσαντο; ἀποδεδειγμένου πάντως πανταχόθεν, ὡς ἀσεβές ἐστι τὸ λέγειν, μίαν φύσιν, ἤτοι οὐσίαν θεότητος καὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ, κἀκεῖνο ἐρροῦμεν, ὡς οὐδὲ καθὸ μίαν ὑπόστασιν λέγομεν τῆς θεότητος, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, ὅπω δυνατὸν καὶ μίαν φύσιν λέγειν Χριστοῦ. ἐπειδὴ μὴ ταυτὸν φύσις τε καὶ ὑπόστασις. πάντες γὰρ οἱ ἅγιοι πατέρες συμφώνως ἡμᾶς διδάσκουσιν, ἄλλο εἶναι φύσιν ἤτοι οὐσίαν, καὶ μορφὴν, καὶ ἄλλο ὑπόστασιν ἤτοι πρόσωπον. Καὶ τὴν μὲν φύσιν, ἤτοι οὐσίαν καὶ μορφὴν τὸ κοινὸν σημαίνειν. τὴν δὲ ὑπόστασιν ἤτοι πρόσωπον, τὸ ἰδικόν· εἰ δὲ φήσωσί τινες, ὅτι ὥσπερ μία ὑπόστασις συνθετος εἴρηται ἐπὶ Χριστοῦ, ὅτω δεῖ καὶ μίαν φύσιν σύνθετον λέγειν, ἀποδείξομεν καὶ τοῦτο ἀλλόξιον εἶναι τῆς εὐσεβείας. μίαν γὰρ φύσιν θεότητος, ἤτοι οὐ-

Lacunam suppl. ex chr. Alex.

Anomium, interpretans hoc quod eſt: *Dominus creavit me, & ante omnes colles genuit me*: ita ſcribit: Intelligendum hoc quidem quod dicit, *creavit*, de eo qui formam ſervi accepit. In his autem omnibus non duo dicimus, Deum ſeparatim, & hominem ſeparatim, unus enim erat: ſed ſecundum intellectum, utriuſque naturam exiſtimantes.) Sed & ſanctus Gregorius Theologus in libro ſecundo de Filio, docens nos quomodo in domino noſtro Jeſu Chriſto oportet naturas quæ in eo ſunt, ſecundum intellectum diſcernere, ita ſcribit: Cum naturæ intellectu diſtant, ſimul dividuntur etiam nomina, Paulum dicentem audi: *Ut Deus domini noſtri Jeſu Chriſti, pater gloriæ*: Chriſti quidem Deus, gloriæ autem pater. Nam etſi utrumque unum eſt, tamen non natura, ſed conventu. Et ſanctus autem Gregorius * Nyſſenus in quarto libro contra Eunomium, eadem nos docens, ita ſcribit: Et ne aliquis incorruptibili naturæ crucis paſſionem applicaret, per alia manifeſtius talem emendat errorem, mediatorem ipſum Dei & hominum, & hominem & Deum ipſum nominans: ut cum duo de uno dicantur, congruum intelligatur circa utrumque, circa deitatem quidem impaſſibilitas, circa humanitatem autem diſpenſatio paſſionis. Intellectu igitur dividente hoc quod per miſericordiam quidem unitum eſt, ratione autem diſcernitur, cum hoc quidem, quod ſuperpoſitum eſt & ſupereminens omnem ſenſum, prædicat, altioribus utitur nominibus, ſuper omnia Deum, & magnum Deum, & virtutem Dei, & ſapientiam, & talia vocans: cum autem paſſionum experimentum neceſſario propter noſtram infirmitatem acceptum, verbis ſignificat, ex noſtro nominans utrumque hominem ipſum appellat, non communicans per vocem ad ceteram naturam eum qui ſignificatur, ſed ut circa utrumque pietas conſervetur.)

Prov. 9.

Epheſ. 1.

* Epiſcopus Nyſſæ.

1. Tim. 2.

Rom 10. Tit. 2. 1. Cor. 1.

His ita demonſtratis per ſanctorum patrum doctrinam, ceſſent qui numerum naturarum quæ in Chriſto ſunt, occaſionem ſui erroris faciunt, & * earum differentiam numeri recuſatione negando, confuſionem introducere conantur. Quomodo enim non eſt neceſſarius numerus, quo, ad ſignificandam differentiam naturarum quæ in unam ſubſiſtentiam unitæ ſunt, & non ad diviſionem per partes earum, uſi ſunt patres? Demonſtratio igitur undique, quod impium eſt dicere unam naturam ſive ſubſtantiam deitatis & carnis Chriſti, & illud dicimus, quia nec ſecundum quod unam ſubſiſtentiam dicimus deitatis & humanitatis Chriſti, ſic poſſibile eſt & unam naturam Chriſti dicere: quoniam non idem eſt natura & ſubſiſtentia. Omnes enim ſancti patres conſonanter nos docent, aliud eſſe naturam ſive ſubſtantiam & formam: & aliud ſubſiſtentiam ſive perſonam: & naturam quidem vel ſubſtantiam & formam, & hoc quod eſt commune, ſignificare; ſubſiſtentiam autem ſive perſonam, hoc quod eſt ſpeciale. Sin vero dixerint quidam, quod ſicut una ſubſiſtentia compoſita dicitur Chriſti, ſic oportet & unam naturam compoſitam dicere:

* ob id differentiam negando, Græc.

oſten-

ostendemus & hoc alienum esse a pietate . Unam enim naturam sive substantiam deitatis dicentes, tres ipsius * confitemur subsistentias, in unaquaque subsistentia eamdem naturam sive substantiam cognoscentes. Et recte ex tribus subsistentiis unam subsistentiam verbi ad carnem compositam esse dicimus. Nemo enim unquam ausus est in catholica ecclesia dicere, quod sicut tres subsistentiæ, sic & tres naturæ sunt sanctæ Trinitatis: ut possibile sit dicere, unam naturam ex tribus naturis compositam esse ad carnem. Tres enim naturas in sancta Trinitate solus Arius ausus dicere, tamquam blasphemus condemnatus est. Ideo igitur secundum rectam rationem, duarum naturarum dicimus unitionem, & unam subsistentiam: quoniam Dei Filius, cum esset secundum subsistentiam alter præter Patrem, eamdem autem naturam habens Patris, in sua subsistentia plasmavit sibi carnem animatam anima rationali & intellectuali: quod significat, humanæ naturæ unitum esse Deum verbum, & non subsistentiæ seu personæ cujusdam. Est igitur Deus verbum & incarnatus, una subsistentia in utraque natura cognoscendus; in divina, in qua erat, prout dictum est: *Qui cum in forma Dei esset*; & in humana secundum hoc quod est *in similitudinem hominum factus*. Et ideo * rectius dicat aliquis unam subsistentiam Dei verbi compositam, quam unam naturam compositam: quoniam cum per se absolute natura dicitur, non adjecta ei speciali cujusdam persona, infinitum, & non subsistens aliquid significat: infinitum autem ad nihil potest componi. Sin autem aliquis & post tales rationes ad contentionem solam respiciens, opponere conatur, dicens quod secundum redditam naturæ rationem oportet & humanam naturam Christi suam subsistentiam seu personam propriam habere: manifestus est talis, quod ante subsistenti homini unitum esse dicit Deum verbum, & affectualem factam esse unitatem. Duæ enim subsistentiæ seu personæ secundum subsistentiam uniri non possunt. Qui igitur hæc dicit, Dei potentiam verbis humanæ sapientiæ evacuare festinans, ignorat magnum pietatis mysterium, quod corde quidem creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Neque enim humana Christi natura per se absolute unquam dicitur, sed nec suam subsistentiam seu personam habuit: sed in subsistentia Dei verbi, natura humana * initium ut esset, habuit: unde ipsum Deum Verbum immutabiliter hominem factum esse confitemur, & non in hominem quemdam venisse; & ejusdem Dei verbi incarnati esse nativitatem ex virgine, & propter hoc Dei genitricem sanctam gloriosam semper virginem Mariam esse. Ideo & ante incarnationem Dei verbi, & post ejus incarnationem, tres subsistentias dicimus Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Non enim sancta Trinitas quartæ subsistentiæ vel personæ adjectionem suscepit. Ex his igitur omnibus convincuntur qui dicunt, ante unitionem duas naturas esse, quod ante * plasmatum dicunt hominem, & sic unitum esse Deo Verbo, secundum insaniam Theodori & Nestorii impiorum.

* glorificamus *Græc.*

Philip. 2. Ibidem.

* pie *Græc.*

* initium existentiæ accepit. *Græc.*

* subsistentiem.

σίαν λέγοντες, ἓξ εἰς ἐπ' αὐτῆς δοξάζομεν ὑποστάσεις ἐν ἑκάστῃ ὑποστάσει τὴν αὐτὴν φύσιν, ἤτοι οὐσίαν γνωρίζοντες· καὶ ἀσεβῶς ἐκ τῶν ἓξ ὑποστάσεων μίαν ὑπόστασιν τὴν τοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα σωτεθεῖσθαί φαμεν. οὐδεὶς γάρ ποτε ἐτόλμησεν ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ εἰπεῖν, ὅτι ὥσπερ ἓξ εἰσὶ ὑποστάσεις, οὕτω καὶ ἓξ εἰσὶ φύσεις εἰσὶ τῆς ἁγίας τριάδος, ὥστε καὶ δύνασθαι λέγειν μίαν φύσιν ἐκ τῶν ἓξ φύσεων σωτεθεῖσθαι πρὸς σάρκα· ἓξ γὰρ φύσεις ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος μόνος Ἄρειος τολμήσας εἰπεῖν ὡς βλάσφημος κατεκρίθη. διὰ τοῦτο τοίνυν κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον δύο φύσεων σύνωσιν λέγομεν, καὶ μίαν ὑπόστασιν. ἐπειδὴ ὁ τοῦ Θεοῦ υἱὸς κατὰ τὴν ὑπόστασιν ἕτερος ὢν παρὰ τὸν πατέρα, τῆς αὐτῆς δὲ φύσεως ὢν τῷ πατρί, ἐν τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει ἐδημιούργησεν ἑαυτῷ σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ καὶ νοερᾷ, ὅπερ δηλοῖ ἀνθρωπίνῃ φύσει σωθῆναι τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, καὶ οὐχ ὑποστάσει ἤτοι προσώπῳ τοῦ δέ τινος· ἔστι τοίνυν ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος καὶ σαρκωθεὶς μία ὑπόστασις ἐν ἑκατέρᾳ φύσει γνωριζόμενος, ἐν δὲ τῇ θείᾳ, ἐν ᾗ ὑπῆρχε κατὰ τό· ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, καὶ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ κατὰ τό· ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος. καὶ διὰ τοῦτο ἀσεβῶς εἴποι τις ἂν μίαν ὑπόστασιν τοῦ Θεοῦ λόγου σύνθετον, ἥπερ μίαν φύσιν σύνθετον· ἐπειδὴ ὅτε καθ' ἑαυτὸν ἁπλῶς φύσις λέγεται, μὴ προσκειμένου ταύτῃ ἰδικοῦ τινος προσώπου, ἀόριστόν τι, καὶ ἀνυπόστατον δηλοῖ· τὸ δὲ ἀόριστον πρὸς οὐδὲν συντεθεῖσθαι δύναται. εἰ δέ τις καὶ μὴν τοὺς τοιούτους λόγους πρὸς φιλονεικίαν μόνον ὁρῶν, ἀντιθεῖναι ἐπιχειρήσει λέγων, ὅτι κατὰ τὸν ἀποδοθέντα τῆς φύσεως λόγον χρὴ καὶ τὸν ἀνθρωπίνου φύσιν τοῦ Χριστοῦ ἰδίαν ὑπόστασιν, ἤτοι πρόσωπον ἴδιον ἔχειν, προδηλός ἐστιν ὁ τοιοῦτος, ὅτι προϋποστάντι ἀνθρώπῳ ἐνωθῆναι λέγει τὸν λόγον, καὶ χετικὴν γεγονέναι τὴν ἕνωσιν. δύο γὰρ ὑποστάσεων, ἤτοι προσώπων καθ' ὑπόστασιν γενέσθαι ἕνωσιν ἀδύνατον. ὥστε ὁ ταῦτα λέγων τὸ δυνατὸν τοῦ Θεοῦ λόγοις ἀνθρωπίνης σοφίας κενῶσαι σπεύδων, ἀγνοεῖ τὸ μέγα τῆς εὐσεβείας μυστήριον, ὅπερ καρδίᾳ μὲν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν· οὔτε γὰρ ἡ ἀνθρωπίνη φύσις τοῦ Χριστοῦ ἁπλῶς ποτε λέγεται, ἀλλ' οὔτε ἰδίαν ὑπόστασιν, ἤτοι πρόσωπον ἔχειν, ἀλλ' ἐν τῇ ὑποστάσει τοῦ λόγου τὴν ἀρχὴν τῆς ὑπάρξεως ἔλαβεν. ὅθεν αὐτὸν τὸν Θεὸν λόγον ἀῤῥέπτως ἄνθρωπον γεγονέναι ὁμολογοῦμεν, καὶ οὐκ εἰς ἄνθρωπόν τινα αὐτὸν ἐληλυθέναι· καὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ λόγου σαρκωθέντος τὴν ἐκ παρθένου γένησιν εἶναι, καὶ διὰ τοῦτο θεοτόκον εἶναι τὴν ἁγίαν ἔνδοξον ἀειπάρθενον Μαρίαν. διὰ τοῦτο καὶ πρὸ τῆς σαρκώσεως τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ μὴν τὴν αὐτοῦ σάρκωσιν ἓξ ὑποστάσεις λέγομεν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος, τῆς ἁγίας τριάδος τετάρτης ὑποστάσεως, ἤτοι προσώπου προσθήκην μὴ ἐπιδεξαμένης. ἐκ τούτων τοίνυν πάντων διελέγχονται οἱ λέγοντες πρὸ τῆς ἑνώσεως δύο φύσεις, ὡς προϋποστάντα λέγουσιν ἄνθρωπον, καὶ οὕτως ἑνωθῆναι τῷ Θεῷ λόγῳ κατὰ τὴν μανίαν Θεοδώρου, καὶ Νεστορίου τοῦ ἀσεβοῦς· οἱ δὲ λέγοντες μὴ χρῆναι λέγειν μὲν τὴν ἕνωσιν δύο φύσεις ἐπὶ Χριστοῦ, ἀλλὰ μίαν φύσιν, σύγχυσιν, καὶ φαντασίαν * εἰσάγοντες κατὰ Ἀπολιναρίου, καὶ Εὐτυχέα

* εἰσάγοντες

χέα τὸς ἀσεβεῖς. ἀλλ' ὅτι μὲν ταῦτα. οἱ δὲ ἅγιοι πατέρες μετὰ τὴν τοῦ λόγου ἐνανθρώπησιν θεωρήσαντες τὰ ἐξ ὧν ὁ Χριστὸς, καὶ ὅτι ἀσύγχυτοι μεμφήκασιν αἱ φύσεις, ὀρθότατα τὰς δύο φύσεις τήν τε θείαν, καὶ ἀνθρωπίνην ἐν τῷ Χριστῷ εἶναι εἰρήκασιν. οὔτε γὰρ πρὸ τῆς ἐνανθρωπήσεως δύο φύσεις ἦσαν τοῦ κυρίου, οὐδὲ μετὰ τὴν ἐνανθρώπησιν αἱ δύο μία γεγόνασιν, εἰ καὶ ἐν μιᾷ ὑποστάσει γνωρίζονται.

A Qui autem dicunt, quod non oportet post unitatem duas naturas in Christo, sed unam dicere, confusionem & phantasiam introducunt secundum Apollinarium & Eutychen impios. Sed isti quidem hæc. Sancti vero patres, post Dei verbi incarnationem considerantes ea, ex quibus Christus est, & quod inconfusæ manserunt naturæ, rectissime duas naturas, divinam & humanam, in Christo esse dixerunt. Nec enim ante incarnationem duæ naturæ erant domini, nec post incarnationem duæ naturæ una factæ sunt, licet in una subsistentia cognoscantur.

Ταῦτα δὲ καὶ ἐκ τῆς θείων γραφῶν, καὶ ἐκ τῆς τῶν πατέρων διδασκαλίας διδαχθέντες πρὸς ἀνατροπὴν τῶν συγχεόντων, καὶ τεμνόντων τὸ τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον, εἰκότως ἐγράψαμεν, καὶ οὐ τῷ σαφηνίζειν τὰ ἐξ ὧν ἐστι, καὶ ἐν οἷς γνωρίζεται ὁ Χριστὸς, σύγχυσιν ἢ διαίρεσιν τῇ θείᾳ οἰκονομίᾳ εἰσαγομεν. ἀμέλει δοξολογίαν καὶ τὸν τῆς ἑνώσεως λόγον προφέροντες ἕνα Χριστὸν, καὶ υἱὸν καὶ κύριον τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον σεσαρκωμένον, καὶ ἀνθρωπήσαντα ὁμολογοῦμεν, καὶ προσκυνοῦμεν σὺν τῷ πατρὶ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι. Τούτων οὕτως ὑπὸ τῆς τοῦ Θεοῦ καθολικῆς ἐκκλησίας ὁμολογουμένων, γινώσκειν βουλόμεθα πάντας τοὺς Χριστιανοὺς, ὅτι ὥσπερ ἕνα Θεὸν καὶ κύριον ἔχομεν, οὕτω καὶ μίαν πίστιν. εἷς γάρ ἐστιν ὅρος πίστεως, τὸ ὁμολογεῖν καὶ ὀρθῶς δοξάζειν πατέρα, καὶ Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἅγιον πνεῦμα. ταύτην τὴν ὁμολογίαν φυλάττομεν, εἰς ἣν καὶ ἐβαπτίσθημεν, δωρηθεῖσαν μὲν παρὰ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, παρ' αὐτῶν δὲ κηρυχθεῖσαν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ. οἱ δὲ τριακόσιοι δέκα καὶ ὀκτὼ πατέρες ἅγιοι οἱ συναχθέντες ἐν Νικαίᾳ κατὰ Ἀρείου, καὶ τοῦτον μετὰ τῆς αὐτοῦ ἀσεβείας καταδικάσαντες, τὴν αὐτὴν ὁμολογίαν, ἢ σύμβολον καὶ μάθημα τῆς πίστεως παραδεδώκασι τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ· καὶ μετ' ἐκείνους οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα ἅγιοι πατέρες οἱ συναχθέντες ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ Μακεδονίου τοῦ πνευματομάχου, καὶ Μάγνου τοῦ Ἀπολιναριστοῦ, καὶ τούτους καταδικάσαντες μετὰ τῆς αὐτῶν ἀσεβείας, ἀκολουθοῦντές τε κατὰ πάντα τῷ αὐτῷ ἁγίῳ συμβόλῳ τὸ παρὰ τῶν τριακοσίων δεκαοκτὼ ἁγίων πατέρων παραδοθέντι, ἐτράνωσαν τὰ περὶ τῆς θεότητος τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ἔτι δὲ καὶ οἱ ἐν Ἐφέσῳ συναχθέντες τὸ πρότερον ἅγιοι πατέρες κατὰ Νεστορίου τοῦ δυσσεβοῦς, καὶ οἱ ἐν Χαλκηδόνι ἅγιοι πατέρες κατὰ Εὐτυχοῦς τοῦ δυσσεβοῦς, ἀκολουθήσαντες κατὰ πάντα τῷ εἰρημένῳ ἁγίῳ συμβόλῳ, ἤτοι μαθήματι τῆς πίστεως, κατεδίκασαν τοὺς προωρισμένους αἱρετικοὺς μετὰ τῆς αὐτῶν ἀσεβείας, καὶ τοὺς ὁμοίως αὐτοῖς φρονήσαντας, ἢ καὶ φρονοῦντας. καὶ πρὸς τούτοις ἀνεθεμάτισαν τοὺς ἕτερον ὅρον πίστεως ἤτοι σύμβολον, καὶ μάθημα παραδιδόντας τοῖς προσιοῦσι τῷ ἁγίῳ βαπτίσματι, ἢ ἐξ οἱασδήποτε αἱρέσεως ἐπιστρέφουσι παρὰ τὸν παραδοθέντα, ὡς εἴρηται, ὑπὸ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων, καὶ πανωθέντα ὑπὸ τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα ἁγίων πατέρων. Τούτων οὕτως ἐχόντων συνείδομεν καὶ κεφάλαια ὑποτάξαι τήν τε τῆς πίστεως ὀρθὴν ὁμολογίαν ἐν συντόμῳ, τήν τε τῶν αἱρετικῶν κατάκρισιν περιέχοντα.

Hæc autem & ex divinis scripturis, & patrum doctrina edocti, ad refutandos eos B qui confundunt & dividunt divinæ dispensationis mysterium, merito scripsimus, & non eo quod declaramus ea, ex quibus est, & in quibus cognoscitur Christus, confusionem vel divisionem divinæ dispensationi facimus. Itaque glorificationem & unitionis rationem proferentes, unum Christum & Filium & dominum, verbum Dei incarnatum & hominem factum confitemur, & adoramus cum Patre & Spiritu sancto. Hæc ita cum * universali Dei ecclesia confitentes, scire volumus omnes Christianos, quod sicut unum Deum & dominum habemus, ita & unam fidem. Una enim definitio fidei est, confiteri & recte glorificare Patrem, & Christum filium Dei, & Spiritum C sanctum. Istam confessionem conservamus, in qua & baptizati sumus donatam quidem a magno Deo & salvatore nostro Jesu Christo sanctis suis discipulis & apostolis, ab eis autem prædicatam in toto mundo. Trecenti autem decem & octo sancti patres collecti in Nicæa adversus Arium, illo cum sua impietate condemnato, eamdem confessionem, id est, sanctum mathema & symbolum fidei tradiderunt sanctæ Dei ecclesiæ; & post illos, centum quinquaginta sancti patres Constantinopoli collecti adversus Macedonium sancto Spiritui repugnantem, & Magnum Apollinaristam, illis condemnatis cum sua perfidia, secuti per omnia idem sanctum symbolum traditum a trecentis decem & octo sanctis patribus, explanaverunt D quæ sunt de deitate sancti Spiritus. Insuper *Act. 5.* autem & qui in Epheso prius collecti sunt sancti patres adversus Nestorium impium, & qui in Chalcedone convenerunt sancti patres adversus Eutychem impium, secuti per omnia prædictum sanctum symbolum sive mathema fidei, condemnaverunt prædictos hæreticos una cum eorum impietate, & hos qui similia illis sapuerunt, vel sapiunt. Et super hæc anathamatizaverunt eos, qui aliam definitionem fidei, sive symbolum, sive mathema tradunt accedentibus ad sanctum baptisma, vel ex quacumque E hæresi conversis, præter traditum (sicut dictum est) a trecentis decem & octo sanctis patribus, & explanatum a centum quinquaginta sanctis patribus. His ita se habentibus, perspeximus & capitula supponere, quibus tam rectæ fidei compendiosa confessio, quam hæreticorum condemnatio continetur.

* universalis D. e. confiteatur. *Græc.* Atque ita M.S. codex Bohemii.

ἅγιον L.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ πατέρα, καὶ υἱὸν, καὶ ἅγιον πνεῦμα, τριάδα ὁμοούσιον, μίαν θεότητα, ἤγουν φύσιν καὶ οὐσίαν, μίαν τε δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐν τρι-

Si quis non confitetur Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, & Trinitatem consubstantialem, unam deitatem, seu naturam, & sub-

& ſubſtantiam, & unam virtutem & poteſtatem in tribus ſubſiſtentiis ſeu perſonis adorandam, talis anathema ſit.

II. Si quis non confitetur eum, qui ante ſæcula & ſine tempore ex Patre natus eſt, Deum Verbum in ultimis diebus deſcendiſſe de cælis, & incarnatum eſſe de ſancta glorioſa Dei genitrice & ſemper virgine Maria, & hominem factum, natum eſſe ex ipſa, propter hoc ejuſdem Dei Verbi duas eſſe nativitates, eam quæ eſt in ultimis diebus ſecundum carnem, talis anathema ſit.

III. Si quis dicit alium eſſe Deum Verbum qui miracula operatus eſt, & alium Chriſtum qui paſſus eſt, aut dicit Deum Verbum cum Chriſto eſſe naſcente ex muliere, vel in ipſo eſſe tamquam alterum in altero, ſed non unum eumdemque dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Deum Verbum incarnatum & hominem factum, & ejuſdem ipſius miracula & paſſiones, quas carne ſponte ſuſtinuit, talis anathema ſit.

IV. Si quis dicit, ſecundum gratiam, vel ſecundum operationem, vel ſecundum dignitatem, vel ſecundum æqualitatem honoris, vel ſecundum auctoritatem, vel relationem, vel affectum, vel virtutem, unitionem Dei Verbi ad hominem factam eſſe, vel ſecundum homonymiam, per quam Neſtoriani & Deum Verbum vocantes Chriſtum, & hominem ſeparatim Chriſtum nominantes, ſolo vocabulo unum Chriſtum dicunt: aut ſi quis per bonam voluntatem dicit unitionem factam eſſe, ſicut Theodorus hæreticus ipſis verbis dicit, quaſi placuit Deo Verbo homo, eo quod bene viſum eſt ei de ipſo, ſed non ſecundum ſubſiſtentiam Dei Verbi ad carnem animatum anima rationali & intellectuali unitionem confitetur, & ideo unam ejus ſubſiſtentiam compoſitam eſſe, talis anathema ſit.

V. Si quis per relationem, aut abuſive, Dei genitricem dicit ſanctam glorioſam ſemper virginem Mariam, aut hominis genitricem, aut Chriſtotocon, tamquam Chriſto Deo non exiſtente, ſed non proprie & vere Dei genitricem ipſam confitetur, eo quod ipſe qui ante ſæcula ex Patre natus eſt Deus Verbum, in ultimis diebus ex ipſa incarnatus & natus eſt, talis anathema ſit.

Conſer anathematiſmos ſuperius poſitos *Hard.*

VI. Si quis non confitetur dominum noſtrum Jeſum Chriſtum qui carne crucifixus eſt, Deum eſſe verum, & dominum gloriæ, & unum de ſancta Trinitate, talis anathema ſit.

VII. Si quis in duabus naturis dicens non tamquam in Deitate & humanitate unum dominum noſtrum Jeſum Chriſtum, Deum Verbum incarnatum confitetur, nec ad ſignificandam differentiam naturarum, ex quibus compoſitus eſt, ſed pro diviſione per partem, talem excipit vocem in myſterio Chriſti, quaſi ſeparatim unaquaque natura ſuam habente ſubſiſtentiam ſicut Theodorus & Neſtorius blaſphemaverunt, talis anathema ſit.

VIII. Si quis in uno domino Jeſu Chriſto, hoc eſt, Deo verbo incarnato, numerum confitens naturarum, non intellectu differentiam earum, ex quibus & compoſitus eſt, excipit, utpote non interemptam propter unitatem, ſed pro diviſione per partem numero utitur, talis anathema ſit.

σὺν ὑποσάσεσιν, ἤγουν προσώποις προσκυνουμένῳ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν πρὸ αἰώνων, καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ πατρὸς γεγεννῆσθαι Θεοῦ λόγον ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν * σαρκωθέντα ἐκ τῆς ἁγίας * Θεοτόκου καὶ ἀεὶ παρθένου Μαρίας, καὶ ἄνθρωπον γεγονότα ἐξ αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ λόγου εἶναι τὰς δύο γεννήσεις, τήν τε πρὸ αἰώνων ἀσωμάτως, καὶ τὴν ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν κατὰ σάρκα, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω. * κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν L. * ἐνδέχου L.

Εἴ τις λέγει ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν λόγον τὸν θαυματουργήσαντα, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν τὸν παθόντα· ἢ τὸν Θεὸν λόγον συνεῖναι τῷ Χριστῷ λέγει γενομένῳ ἐκ γυναικὸς, ἢ ἐν αὐτῷ εἶναι ὡς ἄλλον ἐν ἄλλῳ, ἀλλ' οὐχὶ ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, καὶ τοῦ αὐτοῦ τὰ θαύματα καὶ τὰ πάθη, ἅπερ ἑκουσίως ὑπέμεινε σαρκὶ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις λέγει κατὰ χάριν, ἢ κατ' ἐνέργειαν, ἢ κατ' ἀξίαν, ἢ κατ' ἰσοτιμίαν, ἢ κατ' αὐθεντίαν, ἢ ἀναφορὰν, ἢ σχέσιν, ἢ δύναμιν, τὴν ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς ἄνθρωπον γεγενῆσθαι, ἢ καθ' ὁμωνυμίαν, καθ' ἣν οἱ Νεστοριανοὶ καὶ τὸν Θεὸν λόγον Χριστὸν καλοῦντες, καὶ τὸν ἄνθρωπον κεχωρισμένως Χριστὸν ὀνομάζοντες κατὰ μόνην τιμὴν προσηγορίαν ἕνα Χριστὸν λέγουσιν· ἢ εἴ τις λέγει κατ' εὐδοκίαν τιμῇ ἕνωσιν γεγενῆσθαι, καθὼς Θεόδωρος ὁ αἱρετικὸς αὐτοῖς λέξεσι λέγει, ὡς ἀρεσθέντος τοῦ θεοῦ λόγου τῷ ἀνθρώπῳ ἀπὸ τοῦ εὖ καὶ καλὰ δοξαι αὐτῷ περὶ αὐτοῦ, οὐχὶ καθ' ὑπόσασιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα ἐψυχωμένην ψυχῇ λογικῇ καὶ νοερᾷ τὴν ἕνωσιν ὁμολογεῖ, καὶ διὰ τοῦτο μίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόσασιν σύνθετον, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις κατὰ ἀναφορὰν, ἢ καταχρηστικῶς θεοτόκον λέγει τὴν ἁγίαν ἔνδοξον ἀειπάρθενον Μαρίαν, ἢ ἀνθρωποτόκον, ἢ Χριστοτόκον, ὡς τοῦ Χριστοῦ μὴ ὄντος Θεοῦ, ἀλλὰ μὴ κυρίως καὶ κατ' ἀλήθειαν θεοτόκον αὐτὴν ὁμολογεῖ, διὰ τὸ τὸν πρὸ αἰώνων ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα Θεὸν λόγον ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν ἐξ αὐτῆς σαρκωθῆναι καὶ γεννηθῆναι, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις οὐχ ὁμολογεῖ τὸν ἐσταυρωμένον σαρκὶ κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν Θεὸν εἶναι ἀληθινὸν, καὶ κύριον τῆς δόξης, καὶ ἕνα τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις ἐν δυσὶ φύσεσι λέγων μὴ ὡς ἐν θεότητι, καὶ ἐν ἀνθρωπότητι τὸν ἕνα κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον σαρκωθέντα ὁμολογεῖ, μηδὲ ἐπὶ τῷ σημαίνειν τὴν διαφορὰν τῶν φύσεων, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη, ἀλλ' ἐπὶ διαιρέσει τῇ ἀνὰ μέρος τὴν τοιαύτην λαμβάνει φωνὴν ἐπὶ τοῦ κατὰ Χριστὸν μυστηρίου· ὡς κεχωρισμένας καὶ ἰδιοϋποστάτους εἶναι τὰς φύσεις, καθὼς Θεόδωρος καὶ Νεστόριος βλασφημοῦσιν, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ τις ἐπὶ τοῦ ἑνὸς κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τουτέστι τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ λόγου τὸν ἀριθμὸν τῶν φύσεων ὁμολογῶν μὴ τῇ θεωρίᾳ τῇ διαφορὰν τούτων, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη, λαμβάνει, ὡς ταύτης ἐκ ἀνηρημένης διὰ τὴν ἕνωσιν, ἀλλ' ἐπὶ διαιρέσει τῇ ἀνὰ μέρος τῷ ἀριθμῷ κέχρηται, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

Εἴ

Εἴ τις λέγων, μίαν φύσιν τοῦ Θεοῦ λόγου σεσαρκωμένην, οὐχ οὕτως αὐτὸ ἐκλαμβάνει, ὡς ὅτι ἐκ τῆς θείας φύσεως, καὶ τῆς ἀνθρωπίνης εἰς Χριστὸς ἀπετελέσθη ὁμοούσιος τῇ πατρὶ κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιος ἡμῖν ὁ αὐτὸς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀλλ' ὅτι τῆς θεότητος, καὶ τῆς σαρκὸς τοῦ Χριστοῦ μία φύσις, ἤτοι οὐσία ἀπετελέσθη, κατὰ τὴν Ἀπολιναρίου, καὶ Εὐτυχοῦς κακοπιστίαν, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα ἔστω.

A Si quis dicens unam naturam Dei verbi incarnatam, non sic hoc intelligit, quod ex divina natura & humana unus Christus effectus est, consubstantialis Patri secundum deitatem, & consubstantialis nobis idem ipse secundum humanitatem, sed quod deitatis & carnis Christi una natura sive substantia effecta est secundum Apollinarii, & Eutychetis perfidiam, talis anathema sit. IX.

Ἐπίσης γὰρ καὶ τοὺς ἀνὰ μέρος διαιροῦντας, ἤτοι τέμνοντας, καὶ τοὺς συγχέοντας τὸ τῆς θείας οἰκονομίας μυστήριον τοῦ Χριστοῦ ἀποσείεται, καὶ ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ ἐκκλησία.

Æqualiter enim & eos qui per partem incidunt vel dividunt, & eos qui confundunt divinæ dispensationis mysterium Christi, rejicit & condemnat universalis Dei ecclesia. X.

Εἴ τις μὴ ἀναθεματίζει Ἄρειον, Εὐνόμιον, Μακεδόνιον, Ἀπολινάριον, Νεσόριον, Εὐτυχέα, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια τούτοις φρονοῦντας, ἢ φρονήσαντας, ἀνάθεμα ἔστω.

B Si quis non anathematizat Arium, Eunomium, Macedonium, Apollinarium, Nestorium, Eutychem, & eos qui similia ei sapuerunt vel sapiunt, talis anathema sit.

Εἴ τις ἀντιποιεῖται Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας τοῦ εἰπόντος, ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν, ὑπὸ παθῶν ψυχῆς καὶ τῇ τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν ἐνοχλούμενον, καὶ ἐκ προκοπῆς ἔργων βελτιωθέντα, καὶ βαπτισθέντα εἰς ὄνομα πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος, καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος λαβεῖν, καὶ υἱοθεσίας ἀξιωθῆναι, καὶ κατ' ἰσότητα βασιλικῆς εἰκόνος εἰς πρόσωπον τοῦ Θεοῦ λόγου προσκυνούμενον, καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἄτρεπτον ταῖς ἐννοίαις, καὶ ἀναμάρτητον παντελῶς γεγονέναι· καὶ πάλιν εἰρηκότος τὴν ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς τὸν Χριστὸν τοιαύτην γεγονέναι, οἵαν εἶπεν ὁ ἀπόστολος ἐπὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικός· ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν. καὶ πρὸς τοῖς ἄλλαις ἀναριθμήτοις αὐτοῦ βλασφημίαις τολμήσαντος εἰπεῖν, ὅτι μὴ τὴν ἀνάστασιν ἐμφυσήσας ὁ κύριος τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἰπών· λάβετε πνεῦμα ἅγιον, ὃ δέδωκεν αὐτοῖς πνεῦμα ἅγιον, ἀλλὰ χήματι μόνον ἐνεφύσησεν· ὅτος δὲ καὶ τὴν ὁμολογίαν Θωμᾶ, τὴν ἐπὶ τῷ ψηλαφήσει τῶν χειρῶν, καὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίου μὴ τὴν ἀνάστασιν, λέγων τό· ὁ κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου, εἶπε μὴ εἰρῆσθαι περὶ τοῦ Χριστοῦ παρὰ τοῦ Θωμᾶ, οὐδὲ γὰρ εἶναι λέγει τὸν κύριον Θεὸν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς ἀναστάσεως ἐκπλαγῆτα τὸν Θωμᾶν ὑμνῆσαι τὸν Θεὸν τὸν ἐγείραντα τὸν Χριστόν. τὸ δὲ χεῖρον, ὅτι καὶ ἐν τῇ τῶν πράξεων τῶν ἀποστόλων γενομένῃ παρ' αὐτοῦ δηθὲν ἑρμηνείᾳ συγχέων ὁ αὐτὸς Θεόδωρος τὸν Χριστὸν Πλάτωνι, καὶ Μανιχαίῳ, καὶ Ἐπικούρῳ, καὶ Μαρκίωνι, λέγει, ὅτι ὥσπερ ἐκείνων ἕκαστος ἁρπάσας οἰκεῖον δόγμα τοὺς αὐτῷ μαθητεύσαντας πεποίηκε καλεῖσθαι Πλατωνικοὺς, καὶ Μανιχαίους, καὶ Ἐπικουρείους, καὶ Μαρκιωνιστὰς, τὸν ὅμοιον τρόπον καὶ τοῦ Χριστοῦ ἁρπάσαντος τὸ δόγμα, ἐξ αὐτοῦ τοὺς Χριστιανοὺς καλεῖσθαι. Εἴ τις τοίνυν ἀντιποιεῖται Θεοδώρου τοῦ τὰ τοιαῦτα βλασφημήσαντος, ἀλλὰ μὴ ἀναθεματίζει αὐτὸν, καὶ τὰ αὐτοῦ συγγράμματα, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια αὐτῷ φρονοῦντας, ἢ φρονήσαντας, ἀνάθεμα ἔστω.

C Si quis defendit Theodorum Mopsuestenum, qui dixit alium esse Deum verbum, & alium Christum a passionibus animæ & desideriis carnis molestias patientem, & ex profectu operum melioratum, & baptizatum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & per baptisma gratiam sancti Spiritus accepisse, & affiliationem meruisse, & ad similitudinem imperialis imaginis in personam Dei verbi * adorari, & post resurrectionem immutabilem cogitationibus, & impeccabilem omnino factum fuisse: & iterum dixit talem factam esse unitionem Dei verbi ad Christum, qualem dixit apostolus de viro & muliere: *Erunt duo in carne una*: & super alias suas innumerabiles blasphemias ausus est dicere, quod post resurrectionem cum insufflasset dominus discipulis suis, & dixisset: *Accipite spiritum sanctum*: non dedit eis Spiritum sanctum, sed figuratim tantummodo insufflavit: * sed & confessionem, quam fecit Thomas cum palpasset manus & latus domini post resurrectionem, dicens: *Dominus meus & Deus meus*, inquit non esse dictam a Thoma de Christo, (nec enim dixit Theodorus Deum esse Christum) sed ad miraculum resurrectionis stupefactum Thomam glorificasse Deum, qui Christum resuscitavit: & quod pejus est, etiam in interpretatione quam in Actus apostolorum scripsit Theodorus, similem fecit Christum Platoni, & Manichæo, & Epicuro, & Marcioni, dicens quod sicut illorum unusquisque ex dogmate quod invenit, suos discipulos fecit vocari Platonicos, & Manichæos, & Epicureos, & Marcionistas, simili modo & cum Christus dogma inveniſſet, ex ipso Christianos vocari. Si quis igitur defendit eumdem Theodorum, qui talia blasphemavit, & non anathematizat eum, & ejus conscripta, & eos qui similia illi sapuerunt, vel sapiunt, talis anathema sit. XI. Hæc totidem verbis superius extant p. ..... * adoratum. Ephes. 5. Joan. 20. * Hic autem etiam Gr. Ibidem.

Εἴ τις ἀντιποιεῖται τῶν συγγραμμάτων Θεοδωρίτου, ἅπερ ἐξέθετο ὑπὲρ Νεστορίου τοῦ αἱρετικοῦ, καὶ κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης ἁγίας συνόδου, καὶ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου, καὶ τῶν ιβ'. αὐτοῦ κεφαλαίων, ἐν οἷς ἀσεβέσι συγγράμμασι κεχρημένον λέγει τὴν ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς

Si quis defendit conscripta Theodoreti, quæ exposuit pro Nestorio hæretico adversus rectam fidem, & Ephesinam primam sanctam synodum, & S. Cyrillum, & duodecim ejus capitula, in quibus sceleratis conscriptis idem Theodoretus affectualem dicit unitatem Dei verbi ad hominem quem- XII.

dam, de quo blaſphemans dixit, quod pal-
pavit Thomas eum qui reſurrexit, & ado-
ravit eum qui reſuſcitavit; & propter hoc
impios vocat doctores eccleſiæ, qui unitatem
ſecundum ſubſiſtentiam Dei verbi ad carnem
confitentur; & ſuper hæc Dei genitricem
abnegat ſanctam & glorioſam ſemper virgi-
nem Mariam. Si quis igitur memorata con-
ſcripta Theodoreti defendit, & non anathe-
matizat ea, talis anathema ſit. Propter ta-
les enim blaſphemias ab epiſcopatu dejectus
eſt, & poſtea in ſancto Chalcedonenſi con-
cilio compulſus eſt omnia contraria memo-
ratis ſuis conſcriptis facere, & rectam fidem
confiteri.

Si quis defendit impiam epiſtolam, quam
ad Marim Perſam hæreticum Ibas ſcripſiſſe
dicitur, quæ abnegat Deum verbum homi-
nem factum eſſe, & dicit non Deum ver-
bum ex virgine incarnatum, natum eſſe, ſed
purum hominem ex ipſa eſſe natum, quem
templum vocat, ut alius ſit Deus verbum,
& alius homo: & ſuper hæc injuriat Ephe-
ſinam primam ſynodum, quaſi ſine inquiſi-
tione & examinatione ab ipſa Neſtorio con-
demnato, & ſanctum Cyrillum vocat hære-
ticum, & duodecim ejus capitula impia di-
cit, Neſtorium autem & Theodorum cum
impiis eorum conſcriptis collaudat & defen-
dit. Si quis igitur, ſicut dictum eſt, eam-
dem ipſam epiſtolam vindicat, vel rectam
eſſe dicit ipſam vel partem ipſius, ſed non
anathematizat eam, anathema ſit.

Tali ergo impia epiſtola juſte anathemati-
zata propter inſertas ei blaſphemias, Theo-
dori & Neſtorii impiorum ſequaces conan-
tur dicere, ſuſceptam eſſe eam a ſancto
Chalcedonenſi concilio. Hoc autem dicunt,
ſanctam quidem Chalcedonenſem ſynodum
* a Photio & Euſtathio. calumniantes, nomine autem ejus * feſtinan-
tes debita condemnatione liberari Theodo-
rum, & Neſtorium, & impiam epiſtolam,
pro qua Ibas ſæpius, accuſatus, non eſt au-
ſus eam ſuam dicere propter inſertas ei blaſ-
phemias. Et hæc demonſtrabimus ex his,
quæ diverſe de iſta cauſa mota ſunt. In his
enim quæ * apud Photium & Euſtathium
Tyri acta ſunt, cum accuſaretur prædictus
Ibas de injuriis S. Cyrilli, manifeſte con-
feſſus eſt, poſt unitatem orientalium, quæ
ad ſanctæ memoriæ Cyrillum facta eſt, ni-
hil injurioſum de eo dixiſſe. Epiſtola au-
tem plena prædictis blaſphemiis, pro quibus
accuſabatur Ibas, multas contra S. Cyrillum
injurias continens, facta eſſe oſtenditur poſt
unitatem ad orientales factam, ex quo de-
monſtratur Ibas eam abnegaſſe. Unde præ-
* unionem Con. Chalc. act. 10. dicti Photius & Euſtathius ſatisfacientes ac-
cuſatoribus in ſcriptis definierunt, prædictum
Ibam omnia contraria epiſtolæ peragere, ſi-
cut judicium ab eis de hoc datum ſignifi-
cat. Sed cum Ibas non adimpleſſet ea quæ
illi judicaverunt, ejectus eſt ab epiſcopatu
propter blaſphemias prædictæ epiſtolæ, &
Nonnus pro illo ordinatus eſt, qui & con-
ſedit in ſancto Chalcedonenſi concilio. De
eiſdem igitur etiam Chalcedone accuſatus
memoratus Ibas, poſt lectionem impiæ epi-
ſtolæ non eſt auſus eam ſuam eſſe confite-

A τὸν τινα ἄνθρωπον· περὶ οὗ βλασφημῶν λέγει, ὅτι
ἐψηλάφησε Θωμᾶς τὸν ἀναστάντα, καὶ προσεκύνησε
τὸν ἐγερθέντα, καὶ διὰ τοῦτο ἀσεβεῖς καλεῖ τοὺς τῆς
ἐκκλησίας διδασκάλους, τοὺς καθ' ὑπόστασιν τὴν
ἕνωσιν τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα ὁμολογοῦντας·
καὶ πρὸς τούτοις θεοτόκον ἀπαρνεῖται τὴν ἁγίαν ἔνδο-
ξον ἀειπάρθενον Μαρίαν. Εἴ τις τοίνυν τὰ εἰρη-
μένα συγγράμματα Θεοδωρήτου ἐπαινεῖ, ἀλλὰ μὴ
ἀναθεματίζει αὐτά, ἀνάθεμα ἔστω· διὰ ταύτας
γὰρ τὰς βλασφημίας τῆς ἐπισκοπῆς ἐξεβλήθη,
καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Χαλκηδό-
νι συναθροισθείσῃ, πάντα τὰ ἐναντία τοῖς μνημονευθεῖ-
σιν αὐτοῦ συγγράμμασι ποιῆσαι, καὶ τὴν ὀρθὴν πί-
B στιν ὁμολογῆσαι.

Εἴ τις ἀντιποιεῖται τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς τῆς
λεγομένης παρὰ Ἴβα γεγράφθαι πρὸς Μάριν τὸ
Περσην τὸν αἱρετικόν, τῆς ἀρνουμένης τὸν Θεὸν λό-
γον ἄνθρωπον γεγονέναι, καὶ λεγούσης μὴ τὸν
Θεὸν λόγον ἐκ τῆς παρθένου σαρκωθέντα γεννηθῆ-
ναι, ἀλλὰ ψιλὸν ἄνθρωπον ἐξ αὐτῆς γεννηθῆναι,
ὃν ναὸν ἀποκαλεῖ, ὡς ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν λόγον,
καὶ ἄλλον τὸν ἄνθρωπον. πρὸς τούτοις δὲ ἐνυβριζούσης
τῇ ἐν Ἐφέσῳ πρώτῃ συνόδῳ, ὡς χωρὶς ζητή-
σεως καὶ κρίσεως Νεστόριον κατεδικασάσης, καὶ τὸν
ἐν ἁγίοις Κύριλλον αἱρετικὸν ἀποκαλούσης, καὶ ἀσε-
βῆ τὰ ιβ'. αὐτοῦ κεφάλαια. Νεστόριον δὲ καὶ Θεόδω-
C ρον μετὰ τῆς αὐτοῦ ἀσεβῶν συγγραμμάτων ἐπαινούσης,
καὶ ἐκδικούσης. εἴ τις τοίνυν τῇ εἰρημένῃ
ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ ἐκδικεῖ, ἢ ὀρθὴν αὐτὴν εἶναι
λέγει, ἢ μέρος αὐτῆς, ἀλλὰ μὴ ἀναθεματίζει
αὐτὴν, ἀνάθεμα ἔστω.

Τῆς τοιαύτης τοίνυν ἐπιστολῆς δικαίως ἀναθε-
ματισθείσης διὰ τὰς περιεχομένας ἐν αὐτῇ βλασφη-
μίας, οἱ τὰ Νεστορίου, ἢ Θεοδώρου ἀσεβῶς φρονοῦν-
τες ἐπιχειροῦσι λέγειν, ταύτην δεδέχθαι παρὰ τῆς
ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, τοῦτο δὲ λέγουσι τὴν
μὲν ἁγίαν συνόδον συκοφαντοῦντες, τῷ δὲ ταύτης
προχείματι σπεύδοντες τῆς ὀφειλομένης κατακρί-
σεως ἐλευθερῶσαι Θεόδωρον, καὶ Νεστόριον, καὶ τὴν
D ἀσεβῆ ἐπιστολήν, περὶ ἧς Ἴβας πολλάκις κατηγο-
ρηθεὶς οὐκ ἐτόλμησεν οἰκειώσασθαι διὰ τὰς περιεχο-
μένας ἐν αὐτῇ βλασφημίας. καὶ ταῦτα ἀποδείξο-
μεν ἐκ τῆς διαφόρως περὶ τούτου κεχινημένων. ἐν
γὰρ τοῖς παρὰ Φωτίῳ, καὶ Εὐστα θίῳ πεπραγμέ-
νοις ἐν Τύρῳ κατηγορούμενος ὁ προλεχθεὶς Ἴβας
περὶ τῆς ὕβρεων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου φανερῶς κα-
τέθετο, μετὰ τὴν σύνοδον τῆς ἀνατολικῶν πρὸς τὸν
ἐν ἁγίοις Κύριλλον μηδὲν ὕβρεως ἐχόμενον εἰρη-
κέναι περὶ αὐτοῦ· ἡ δὲ ἐπιστολὴ ἡ πεπληρωμένη
τῆς εἰρημένων βλασφημιῶν, ἐφ' αἷς κατηγορεῖται
Ἴβας, πολλὰς κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου περιέ-
χουσα παρίστησιν, ὅτι μετὰ τὴν σύνοδον τὴν πρὸς
E τοὺς ἀνατολικοὺς γέγονεν, ἐξ οὗ δείκνυται Ἴβας
ἀπαρνησάμενος ταύτην. ὅθεν οἱ μνημονευθέντες
Φώτιος, καὶ Εὐστάθιος διὰ τὴν τῆς ἐγκαλούντων
πληροφορίαν ἐγγράφως διετύπωσαν, τὸν εἰρημένον
Ἴβαν πάντα τὰ ἐναντία τῇ ἐπιστολῇ πεπράξαι, κα-
θὼς ἡ περὶ τούτου δοθεῖσα παρ' αὐτῆς ἐπίκρισις
δείκνυσιν. ἀλλὰ μὴ πληρώσας Ἴβας τὰ παρ' ἐκείνων
ἐπικριθέντα ἐξεβλήθη τῆς ἐπισκοπῆς διὰ τὰς βλασ-
φημίας τῆς εἰρημένης ἐπιστολῆς, καὶ Νόννος ἀντ'
αὐτοῦ ἐχειροτονήθη, ὃς καὶ συνεκαθέσθη τῇ ἁγίᾳ
ἐν

ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ. περὶ τῆς αὐτῶν τοίνυν τῆς ἐν Χαλκηδόνι κατηγορηθεὶς ὁ μνημονευθεὶς Ἴβας μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς οὐκ ἐτόλμησε ταύτῃ οἰκειώσασθαι, ἀλλ' ἀθυς αὐτοῖς λέξεσιν ἐπήγαγεν, ὅτι ἀλλόξιός εἰμι τῆς ἐπαγομένων μοι. ὅθεν ἡ ἁγία συνοδος, μὴ ἀρκεσθεῖσα τῇ ἀρνήσει Ἴβα τῇ ἐπὶ τῇ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ συνώθησεν αὐτὸν τἀναντία ταύτῃ πράξαι, τοῦτέστι τῇ ἐν αὐτῇ ἀθετουμένῃ πίστιν ὀρθῇ ὁμολογῆσαι, καὶ τὴν ἁγίαν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην συνοδον δέξασθαι, καὶ τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον πατέρα καὶ διδάσκαλον ἐπιγράψασθαι, τὰ ἐν τῇ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ ὑβριζόμενα· καὶ Νεστόριον καὶ τὸ ἀσεβὲς αὐτοῦ δόγμα ἀναθεματίσαι. ἅπερ ἡ ἀσεβὴς ἐπιστολὴ ἐπαινεῖ καὶ ἐκδικεῖ. εἰ τοίνυν καὶ αὐτὸς Ἴβας διαφόρως κατηγορηθεὶς περὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς, οὐκ ἐτόλμησεν αὐτῇ οἰκειώσασθαι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἁγία ἐν Χαλκηδόνι συνοδος πάντα τὰ ἐναντία ταύτης παρεσκεύασεν αὐτὸν πρᾶξαι, πῶς εἶχεν ἡ αὐτὴ ἁγία συνοδος τῇ εἰρημένῃ ἐπιστολῇ δέξασθαι, καὶ τῷ κείμενῃ τῆς περιεχομένης αὐτῇ ἀσεβείας ὑποπεσεῖν, ἀφ' ἧς Ἴβαν ἐλευθερῶσαι ἐσπούδασεν; ἐπειδὴ δὲ πᾶσας ὑπερβαίνοντες τὰς περιεχομένας τῇ ἐπιστολῇ βλασφημίας οἱ αἱρετικοί, τοῦτο μόνον ἐξ αὐτῆς προφέρουσι τὸ πρὸς ἀπάτην τῆς ἁπλουστέρων παρὰ τῷ τὴν ἐπιστολὴν γράψαντος εἰρημένον, τοῦτέστι δύο φύσεις, μίαν δυνάμιν, ἓν πρόσωπον, ἀποδείξομεν αὐτόν, καὶ ἐν τούτῳ τὴν ἰδίαν ἀσέβειαν παραμιγνύντα. τίνος γὰρ ἂν λέγοι δύο φύσεις, καὶ ἓν πρόσωπον ὁ ἀπαρνούμενος τὸν Θεοῦ λόγον σαρκωθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας ἐνδόξου θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ τεχθῆναι ἐξ αὐτῆς; ἀλλὰ πρόδηλον ὡς ἑκάτερα φύσει ἴδιον πρόσωπον ἀπονέμει, καθὼς Θεόδωρος, καὶ Νεστόριος ἐν τοῖς ἰδίοις λόγοις βλασφημοῦντες ἐξέθεντο, ὃς καὶ ἐκδικεῖ ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν μετὰ τῆς αὐτῆς ἀσεβείας. ἐκεῖνοι γὰρ φανερῶς λέγουσι δύο πρόσωπα τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ τοῦ Χριστοῦ, ὃν ψιλὸν ἄνθρωπον ἀποκαλοῦσι. κατὰ σχετικὴν δὲ συναφειαν, καὶ τὴν αὐτὴν ἀξίαν τε, καὶ τιμὴν ἓν πρόσωπον ἀναφαίνεσθαι λέγουσιν. ἀλλὰ καὶ τῆς δύο φύσεων μίαν δυνάμιν, ἤτοι δυνασείαν λέγων ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν φανερός ἐστιν, ὡς καὶ ἐν τούτῳ ἀκολουθεῖ τοῖς εἰρημένοις αἱρετικοῖς, Θεοδώρῳ μὲν λέγοντι ἐν τοῖς περὶ ἐνανθρωπήσεως αὐτοῦ διαφόροις λόγοις ἀσεβῶς ἐκτεθεῖσι, Νεστορίῳ δὲ ἐν πολλοῖς συγγράμμασι, μάλισα δὲ ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ γραφείσῃ πρὸς Ἀλέξανδρον τὸν αἱρετικὸν Ἱεραπολίτην, ὅτι τῆς δύο φύσεων μία ἐστὶν αὐθεντία, καὶ μία δυνάμις, ἤτοι δυνασεία, καὶ ἓν πρόσωπον κατὰ μίαν ἀξίαν, καὶ τὴν αὐτὴν τιμήν. ἀφ' ὧν ἀποδείκνυται ὁ τὴν ἐπιστολὴν γράψας κατὰ τὴν ἐκείνων κακοδοξίαν ἀντὶ προσώπων τῇ τῆς φύσεων προσηγορίᾳ χρησάμενος. μία γὰρ αὐθεντία, καὶ μία δυνάμις ἤτοι δυνασεία, καὶ μία ἀξία, καὶ ἡ αὐτὴ τιμὴ οὐκ ἐπὶ διαφόρων φύσεων, ἀλλ' ἐπὶ διαφόρων προσώπων καὶ τῆς αὐτῆς οὐσίας λέγεται, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἁγίας τριάδος ὁμολογοῦμεν. ὅθεν καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ἀνεθεμάτισαν τοὺς κατ' αὐθεντίαν, ἢ δυνάμιν, ἤτοι δυνασείαν, ἢ ἀξίαν, ἢ ἰσοτιμίαν λέγοντας τὸν Θεὸν λόγον τῷ Χριστῷ ἡνῶσθαι, ὃν ψιλὸν ἄνθρωπον οἱ ἀπὸ Θεοδώρου, καὶ Νεστορίου καλοῦσιν, ἀλλ' οὐχὶ καθ' ὑπόστασιν τὴν τοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα ἑνωχωμένην ψυχῇ λογικῇ καὶ νοερᾷ τὴν ἕνωσιν γεγενῆσθαι ὁμολογοῦντας.

A ri, sed statim ipsis verbis intulit, alienum se esse eorum quæ ei inferebantur. Unde sancta synodus, cum ei non sufficeret abnegatio Ibæ, quæ facta est de impia epistola, compulit eum contraria ei peragere, id est, reprobatam in ea rectam fidem confiteri, & Ephesinam primam sanctam synodum suscipere, & sanctum Cyrillum patrem & doctorem adscribere quæ in eadem impia epistola injuriantur, & Nestorium, impiumque ejus dogma anathematizare, quæ & impia epistola defendit & collaudat. Si igitur & ipse Ibas propter impiam epistolam sæpius accusatus, non est ausus eam suam dicere, sed etiam Chalcedonense sanctum concilium B omnia ei contraria compulit eum peragere: quomodo eadem sancta synodus memoratam epistolam susciperet, & condemnationi impietatis quæ in ea continetur, sese subiiceret, a qua Ibam liberare festinavit? Quoniam autem omnes blasphemias epistolæ prætermittentes hæretici, hoc solum ex ipsa proferunt, quod ad decipiendos simpliciores scriptor epistolæ dixit, hoc est, duas naturas, unam virtutem, unam personam; demonstrabimus quod ipse etiam in hoc suam commiscuit impietatem. Cujus enim diceret duas naturas & unam personam, qui abnegat Deum verbum incarnatum de sancta & glorioſa Dei genitrice & semper virgine Ma- C ria, & natum esse ex ipsa? Sed certum est, quod unicuique naturæ suam personam attribuit, sicut Theodorus & Nestorius in suis libris blasphemantes exposuerunt, quos defendit scriptor epistolæ cum eorum impietate. Illi enim aperte dicentes duas personas Dei Verbi, & Christi, quem purum hominem vocant, per affectualem conjunctionem, & per eamdem dignitatem & honorem unam personam apparere dicunt: sed & duarum naturarum unam virtutem sive potentiam dicens scriptor epistolæ, manifestus est quod & in hoc memoratos hæreticos sequitur, Theodorum quidem dicentem in diversis libris de incarnatione impie expositis, Nesto- D rium autem in multis quidem scriptis, & maxime in epistola scripta ad Alexandrum Hierapolitanum hæreticum, quod duarum naturarum una est auctoritas, & una virtus, sive potentia, & una persona * per dignitatem eumdemque honorem: ex quo ostenditur, qui scripsit epistolam, secundum illorum perfidiam pro personis usus vocabulo naturarum. Una enim auctoritas, & una virtus sive potentia, & una dignitas & idem honor, non in diversis naturis, sed in diversis personis ejusdem substantiæ dicitur, quod in sancta Trinitate confitemur. Unde & sancti patres anathematizaverunt eos, qui per auctoritatem, aut virtutem, sive poten- E tiam, aut dignitatem, aut æqualitatem honoris, dicunt Deum verbum unitum esse Christo; quem purum hominem vocant Theodori & Nestorii sequaces, sed non secundum subsistentiam Dei verbi ad carnem animatum anima rationali & intellectuali, unitatem factam esse confitentur.

* secundum unam.

Et hæc quidem sufficiebant ad convincendam impietatem eorum, qui sceleratam epistolam vindicant: tamen & in fine scriptor ejusdem epistolæ ostendit suam perfidiam, dicendo quod oportet credere in templum, & in eum qui habitat in templo: per quæ aperte duas introducit personas. Sed & istam impietatem a Theodoro & Nestorio scriptor epistolæ edoctus est. Catholica autem ecclesia talem condemnans perfidiam, non in templum, & in eum qui habitat in templo, sed in unum dominum nostrum Jesum Christum, Dei verbum incarnatum & hominem factum confiteri & credere tradit. Nihil autem mirandum est, si vocabulo naturarum usus est scriptor illius impiæ epistolæ. Solent enim hæretici, ut simpliciores decipiant, vocibus quidem uti quæ ab orthodoxis pie dicuntur, rectum autem earum intellectum & expositionem ad suam impietatem transferre: quoniam *autem eædem voces, quando bene exponuntur & intelliguntur, cum pietate sunt; quando autem male ab hæreticis intelliguntur & proferuntur, impietatem habent. Itaque Nestorium duas quidem naturas & unam personam dicentem, non confitentem autem earum unitatem secundum subsistentiam, Ephesina prima synodus, cujus auctores erant Cælestinus & Cyrillus sanctæ memoriæ, non suscepit, sed condemnavit. Nos autem sanctorum patrum doctrinam per omnia sequentes, & unitatem duarum naturarum, ex quibus dominus noster Jesus Christus unus sanctæ Trinitatis, Deus verbum incarnatus, compositus est, & quod earum differentia non interempta est propter unitatem, in superioribus apertius demonstravimus. Et sufficiebant quidem quæ prædiximus, satisfacere eis qui nolunt contendere. Sed quoniam illi, qui semel ad impietatem declinaverunt, & alia proponere conantur, necessario nos & tales eorum occasiones vanas ostendemus. Dicunt enim non oportere vituperare impiam epistolam, eo quod in aliquantis fertur codicibus. Sed si hoc aliquis secundum eorum dementiam sufficiat, oportet & Nestorium & Eutychem susci pi, quoniam plurima & de his in gestis continentur quæ apud synodum acta sunt. Sed nemo sapiens dictis eorum animum intendet. Quæ enim de hæreticis proferuntur in synodis & pars gestorum fiunt, non ad liberationem inseruntur, sed ad majorem condemnationem eorum, & qui eis similia sapiunt. *Quamvis autem exemplaria impiæ epistolæ quæ circumferuntur, in aliquibus codicibus, ut dictum est, inserta sint, tamen in authenticis in quibus sanctissimi episcopi subscripserunt, nullatenus inveniuntur.) Oportet autem etiam illud attendere eos qui veritatem perscrutantur, quod forsitan in conciliis quædam a certis ibi convenientibus dicuntur, aut per favorem, aut per contrarietatem, aut per ignorantiam. Nemo autem attendit ea quæ per partem a quibusdam dicuntur: sed sola illa, quæ ab omnibus communi consensu definiuntur. Si enim aliquis secundum illos voluerit attendere ejusmodi contrarietates, unaquæque synodus invenietur semetipsam destruens. Propter hæc igitur oportebat eos, si sanctum concilium recte susciperent, non tales blas-

* interdum

* hæc absunt a MS. Bohieriano, & apud Leunclavium.

Καὶ ἦρκει μὲν ταῦτα πρὸς τὸ διελέγξαι τὴν ἀσέβειαν τῶν ἐκδικούντων τὴν μυσαρὰν ἐκείνην ἐπιστολήν. πλὴν ὅμως καὶ πρὸς τῷ τέλει τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς ὁ ταύτην γράψας τὴν ἰδίαν δείκνυσι κακοδοξίαν λέγων, ὅτι δεῖ πιστεύειν εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς τὸν οἰκοῦντα ἐν τῷ ναῷ, ἃ ἐν οἷς φανερῶς δύο εἰσάγει πρόσωπα. ἀλλὰ καὶ ταύτην τὴν ἀσέβειαν ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν παρὰ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου ἐδιδάχθη. ἡ μέντοι καθολικὴ ἐκκλησία τὴν τοιαύτην κακοδοξίαν κατακρίνουσα οὐκ εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς τὸν οἰκοῦντα ἐν τῷ ναῷ, ἀλλ' εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον σαρκωθέντα, καὶ ἀνθρωπήσαντα ὁμολογεῖν, καὶ πιστεύειν παραδίδωσιν. οὐδὲν δὲ θαυμαστόν, εἰ τῇ τῶν φύσεων ὀνομασίᾳ ἐχρήσατο ὁ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνην ἐπιστολὴν γράψας· ἔθος γὰρ τοῖς αἱρετικοῖς πρὸς ἀπάτην τῶν ἁπλουστέρων ταῖς παρὰ τῶν ὀρθοδόξων εὐσεβῶς λεγομέναις φωναῖς κεχρῆσθαι, καὶ τὴν εὐσεβῆ τούτων σύνοιάν τε, καὶ ἐξήγησιν πρὸς τὴν οἰκείαν μετατίθεσθαι ἀσέβειαν· ἐπειδή ἐστιν ὅτε αἱ αὐταὶ φωναὶ καλῶς μὲν ἐξηγούμεναι, καὶ νοούμεναι μετὰ τῆς εὐσεβείας εἰσί, κακῶς δὲ παρὰ τῶν αἱρετικῶν ἑρμηνευόμεναι, καὶ προφερόμεναι τὸ ἀσεβὲς ἔχουσιν· ἀμέλει Νεστόριον εἰπόντα μὲν δύο φύσεις, καὶ ἓν πρόσωπον, μὴ ὁμολογοῦντα δὲ τούτων τὴν καθ' ὑπόστασιν σύνοδον ἢ τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην ἁγίαν σύνοδον, ἧς ἐξῆρχον Κελεστῖνος, καὶ Κύριλλος οἱ τῆς ὁσίας τῇ μνήμῃ ὁ προσεδέξατο, ἀλλὰ κατεδίκασεν. ἡμεῖς δὲ τῇ τῶν ἁγίων πατέρων διδασκαλίᾳ διὰ πάντων ἀκολουθοῦντες, καὶ τὴν τῶν δύο φύσεων σύνοδον, ἐξ ὧν ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὁ εἷς τῆς ἁγίας Τριάδος, ὁ Θεὸς λόγος σαρκωθεὶς συνετέθη, καὶ τὴν τούτων διαφορὰν οὐκ ἀνῃρημένην διὰ τὴν σύνοδον ἀνωτέρω σαφέστερον ἀπεδείξαμεν. καὶ ἦρκει μὲν τὰ παρ' ἡμῶν εἰρημένα πληροφορῆσαι τοὺς μὴ βουλομένους φιλονεικεῖν. ἀλλ' ἐπειδὴ πρὸς ἀσέβειαν ἅπαξ ἐκκλίναντες καὶ ἑτέροις ἐπιχειροῦσιν, ἀναγκαίως ἡμεῖς καὶ τὰς τοιαύτας αὐτῶν προφάσεις ματαίας ἀποδείξομεν. φασὶ γὰρ μὴ δεῖν ὑπὸ μέμψιν φέρεσθαι τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν διὰ τὸ φέρεσθαι ἔνιοις βιβλίοις. ἀλλ' εἰ τοῦτό τις κατὰ τινῶν αὐτῶν ἄνοιαν προσδέξεται, δεῖ καὶ Εὐτυχέα, καὶ Νεστόριον δέχεσθαι, ἐπειδὴ πολλὰ καὶ περὶ τούτων τοῖς ἐν τῇ συνόδῳ πεπραγμένοις ἐμφέρεται. ἀλλ' οὐδεὶς τῶν ἀφρονούντων τοῖς παρ' αὐτῶν λεγομένοις προσέχει τὸν νοῦν. τὰ γὰρ περὶ τῶν αἱρετικῶν ἐν ταῖς συνόδοις προφερόμενα, καὶ μέρος τῶν ὑπομνημάτων γινόμενα οὐκ ἐπὶ τῷ ἐλευθερωθῆναι, ἀλλ' εἰς ἔλεγχον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ μείζονι κατακρίσει αὐτῶν τε, καὶ τῶν ὁμοίων αὐτοῖς φρονούντων παραλαμβάνεται. εἰ καὶ ὅτι τὰ τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς φερόμενα ὑπομνήματα οὐ τισὶ μὲν βιβλίοις, ὡς εἴρηται, ἐντέτακται, ἐν δὲ τοῖς αὐθεντικοῖς, ἐν οἷς ὑπέγραψαν οἱ ὁσιώτατοι ἐπίσκοποι, οὐδαμῶς εὕρηται. πλὴν καὶ ἐκείνῳ δεῖ προσέχειν τοὺς τὴν ἀλήθειαν ἐρευνῶντας· ὅτι πολλάκις τινὰ ἐν ταῖς συνόδοις παρά τινων ἐν αὐταῖς διορισμοῖων λέγεται ἢ κατὰ προσπάθειαν, ἢ κατ' ἐναντίωσιν, ἢ κατ' ἄγνοιαν, οὐδεὶς δὲ προσέχει τοῖς κατὰ μέρος παρά τινων λεγομένοις, ἀλλὰ μόνοις τοῖς κατὰ κοινὴν συναίνεσιν παρὰ πάντων ὁριζομένοις. εἰ γὰρ κατ' ἐκείνους βλη-

λησθείητις προσέχειν ταῖς τοιαύταις ἐναντιώσεσιν, ἑκάστη συνόδος διέσχεται ἑαυτὴν ἀναξέπυσα. διὰ ταῦτα τοίνυν ἔδει αὐτὸς, εἴπερ ὀρθῶς ἐδέχοντο τὴν ἁγίαν συνόδον, μὴ τοιαύτας αὐτῇ μέμψεις περιάπτειν, ἀλλὰ ἀκολουθῆσαι τοῖς διδασκάλοις τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα τῷ ἁγίοις Ἀθανασίῳ τῷ γενομένῳ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ, καὶ πολλοὺς καὶ μεγάλους ἀγῶνας ἀναδεξαμένῳ ὑπὲρ τῆς τῶν Χριστιανῶν πίστεως ὀρθῆς κατὰ πάσης αἱρέσεως, καὶ μάλιστα τῶν ἀσεβεστάτων Ἀρειανῶν· τῶν γὰρ αὐτῶν Ἀρειανῶν πρὸς ἀπάτην τῶν λαῶν εἰς τὴν ἑαυτῶν μερίδα ἐπισπωμένων Διονύσιον, πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὸν ἁγίοις Ἀθανασίῳ τῆς Ἀλεξανδρείας γενόμενον ἐπίσκοπον, καὶ λεγόντων, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ Διονύσιος τὰ ὅμοια αὐτοῖς ἐφρόνησεν, Ἀθανάσιος ὁ μέγας τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλος πολλοῖς τρόποις ἐγγράφως ἀπέδειξε, τὴν ὀρθὴν πίστιν Διονύσιος ἐξ ἀρχῆς κηρύξαι, καὶ μηδαμῶς ἐπικοινωνῆσαι τῇ τῶν Ἀρειανῶν ἀσεβείᾳ. ὅτοι δὲ τὰ τῶν αἱρετικῶν φρονοῦντες τὴν οἰκείαν ἀσέβειαν ταύτῃ περιάπτειν σπουδάζουσιν. ὁποῖον δέ ἐστι κατάκριμα, καὶ ποία ἐπίκειται ἀρὰ τοῖς εἰς πατέρας ἁμαρτάνουσι, διδάσκει ἡμᾶς καὶ ἡ θεία Γραφή. εἰ γὰρ Χὰμ ὁ υἱὸς τοῦ Νῶε θεασάμενος γυμνὸν τὸν ἴδιον πατέρα, καὶ μὴ καλύψας τὴν τοῦ πατρὸς σωματικὴν γύμνωσιν, ἐξελθὼν ἐπήγγειλε ταύτην τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ ἐκεῖνοι ἱματίῳ ταύτην περιεσκέπασαν, αὐτὸς δὲ Χὰμ καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ γενηθέντες ὑπὸ κατάραν γεγόνασιν, οἱ δὲ σκεπάσαντες εὐλογίας μεγάλης ἠξιώθησαν· πολλῷ μᾶλλον ὅτοι μείζονος καὶ ἔτι πλείονος κατακρίσεως εἰσιν ἄξιοι, οἱ τὴν μηδαμῶς προσοῦσαν ἀτιμίαν τῇ συνόδῳ συνδάζοντες διὰ τῆς ἀσεβείας τῆς ἐπιστολῆς καὶ Θεοδώρου περιάπτειν αὐτῇ. ἀλλ' ὑ διὰ τοῦτο ἡ ἀσεβὴς ἐπιστολὴ, ἢ οἱ ταύτης ἀντιποιούμενοι ἐκφεύξονται τὴν ἐπὶ τῇ αὐτῇ ἀσεβείᾳ κατάκρισιν. ἀλλ' ὑδὲ Θεόδωρος ὁ Ἑλληνίσας τε, καὶ Ἰουδαίους καὶ πάντας αἱρετικοὺς τῇ ἀσεβείᾳ ὑπερβαλλόμενος. ὅτος γὰρ πρὸς ταῖς ἄλλαις αὐτοῦ βλασφημίαις οὐκ ἠρκέσθη τῷ πρὸς τὴν ἰδίαν πλάνην παρερμηνεῦσαι τὸ σύμβολον τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων, ἀλλὰ καὶ περιφρονήσας τούτου ἕτερον σύμβολον ἐξέθετο πάσης ἀσεβείας πεπληρωμένον, ἐν ᾧ ἀναθεματίσαι τοὺς ἑτέρως φρονοῦντας, ἢ παραδιδόντας ἐτόλμησεν· ὥστε ὅσον κατὰ τὴν ἐκείνων μανίαν πάντας τοὺς ἁγίους ἀποσόλους, καὶ πατέρας κατακεκρίσθαι· τοῦτο δὲ τὸ ἀσεβὲς Θεοδώρου σύμβολον καὶ ἐν τῇ κατ' Ἔφεσον πρώτῃ συνόδῳ προκομισθὲν, καὶ ἐν Χαλκηδόνι ἀναγνωσθὲν ὑφ' ἑκατέρας συνόδου μετὰ τοῦ ἑκθεμένου τῆς δεκαμήνου αὐτὸ κατεγνώσθη.

Ἐπειδή τινες τὸν ὑπὲρ Θεοδώρου λόγον ποιούμενοι προφερομένων τῆς ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων διὰ τὴν ἐννοῦσαν αὐτοῖς βλασφημίαν προσποιοῦντι μὲν λέγειν, ὅτι ἀσεβῆ ταῦτα τυγχάνει, αὐτὸν δὲ τὸν τοιαύτην ἀσέβειαν ἐξεμέσαντα παραιτοῦνται ἀναθεματίζειν, θαυμάζομεν τὴν τούτων ἄνοιαν, ὅτι τῇ θείᾳ παλμῷσιν ἐναντιοῦσθαι Γραφῇ φανερῶς λεγούσῃ, ὅτι ὁμοίως μισητὰ Θεῷ καὶ ὁ ἀσεβῶν καὶ ἡ ἀσέβεια αὐτοῦ. καὶ γὰρ τὸ πραχθὲν σὺν τῷ δράσαντι κολασθήσεται. εἰ δὲ ὁμοίως τῇ αὐτοῦ ἀσεβείᾳ μισητὸς Θεῷ καὶ ὁ ἀσεβῶν, πρό-

phemias ei applicare, sed sequi doctores catholicæ ecclesiæ, & maxime sanctum Athanasium, qui fuit Alexandriæ episcopus, & plurimos & magnos labores susceptit pro recta Christianorum fide adversus omnem hæresin, & maxime contra impiissimos Arianos. Ipsis enim Arianis ad decipiendos populos suo errori conjungentibus Dionysium, qui * ante multos annos Athanasii fuit Alexandriæ episcopus, & dicentibus quod & ipse Dionysius similia eis sapuit, Athanasius magnus ecclesiæ Doctor multis modis ostendit in scriptis, rectam fidem Dionysium ab initio prædicasse, nulloque modo participem Arianæ impietatis fuisse. Isti autem hæretica sapientes, suam impietatem eidem synodo applicare festinant. Qualis autem est condemnatio, & qualis imminet maledictio eis qui in patres peccant, docet nos & divina scriptura. Si enim Cham filius Noe cum vidisset nudum suum patrem, quoniam non cooperuit patris corporalem nuditatem, sed egressus nuntiavit eam fratribus, & illi vestimento eam cooperuerunt, ipse quidem Cham, & illi qui ex ipso nati sunt, sub maledictione facti sunt; qui autem cooperuerunt, magnam benedictionem meruerunt, multo magis isti majore & ampliore condemnatione digni sunt, qui ad synodum minime pertinentem infamiam, festinant per impietatem epistolæ, & Theodori, eidem sanctæ synodo applicare. Sed non ideo impia epistola, vel defendentes eam, condemnationem suæ impietatis effugient: sed neque Theodorus, qui Paganos & Judæos, & omnes hæreticos impietate superat. Impio enim Theodoro non suffecit super alias ejus blasphemias ad suum errorem male interpretari symbolum trecentorum decem & octo sanctorum patrum: sed etiam contempto eo, aliud symbolum exposuit omni impietate plenum, in quo anathematizare ausus est eos, qui aliter sapiunt vel tradunt, ut quantum ad illius insaniam pertinet, omnes sancti apostoli & patres condemnarentur. Hoc autem Theodori impium symbolum & in Ephesina prima synodo prolatum, & in Chalcedonensi recitatum, ab utraque synodo cum ejus expositore, & eis qui illud susciplunt, condemnatum est.

* multis annis ante Athanasium.

Genes. 9.

Quoniam autem quidam, verba pro Theodoro facientes, cum proferuntur impia ejus conscripta, propter insertam eis blasphemiam confingunt quidem dicere quod impia sunt, ipsum autem qui talem impietatem evomuit, recusant anathematizare: miramur eorum dementiam, quod divinæ scripturæ contraria agunt, evidenter dicenti, quia *æqualiter horribilia sunt apud Deum impius & impietas ejus*. Actio enim cum * auctore punietur: Si autem similiter impietati horribilis est Deo & ille qui impie agit, certe separatus est talis a Deo, & anathemati juste subjicitur.

Sap. 14.

* actore.

citur. Anathema enim nihil aliud significat, niſi a Deo ſeparationem, ſicut in veteri & novo teſtamento judicium de anathemate ſignificat. Quod autem & dominus eos qui non permanent in verbo veritatis ipſius, ſeparatos eſſe ab eccleſia dicit, in evangelio ſecundum Joannem Judæos alloquens, ſic ait: *Omnis qui facit peccatum, ſervus eſt peccati. Servus autem non manet in domo in æternum; filius autem permanet in æternum.* Quod autem, quam dominus nominat domum, divina ſcriptura eccleſiam Dei vivi vocat, apoſtolus teſtatur in epiſtola prima ad Timotheum.

Joan. 8.

2. Tim. 3.

Si vero quidam dicunt, non oportere Theodorum poſt mortem anathematizari, ſciant qui talem hæreticum defendunt, quod omnis hæreticus uſque ad finem vitæ in ſuo errore permanens, juſte perpetuo anathemati & poſt mortem ſubjicitur. Et hoc in multis hæreticis & antiquioribus & propioribus factum eſt, id eſt, Valentino, Baſilide, Marcione, Cerintho, Manichæo, Eunomio, & Bonoſo. Hoc autem idem & in Theodoro factum eſt, & in vita accuſato, & poſt mortem anathematizato a ſanctis patribus, quibus ſi credere noluerint ut hæretici ejus defenſores, vel impiæ epiſtolæ, quam ipſi defendunt, credant. Quæ licet Theodorum collaudet, manifeſte tamen dicit, quod in eccleſia a ſanctis patribus anathematizatus eſt, & ex illo plurima inquiſitio facta eſt de ejus conſcriptis, utpote plenis impietate. Hoc autem tunc faciebant catholicæ eccleſiæ doctores, ne ſimpliciores legentes illius impia conſcripta, a recta fide declinarent. Quod autem impii, licet non in vita in ſuam perſonam anathema ſuſceperint, tamen & poſt mortem anathematizentur a catholica eccleſia, oſtenditur a ſanctis ſynodis. Nicæna enim ſynodus eos qui * impii Arii ſectam colunt, ſine nomine anathematizavit. Quæ autem Conſtantinopoli congregata eſt, impiam Macedonii hæreſim ſimiliter condemnavit: ſed tamen ſancta Dei eccleſia & poſt mortem Arium & Macedonium nominatim anathematizat. Cum autem ex multis probationibus convincuntur, quod ſupervacue & impie agunt qui Theodorum & impietatem ejus defendunt, ad aliam vanam occaſionem confugiunt, dicentes non oportere eum anathematizari eo quod in communicatione eccleſiarum mortuus eſt. Oportebat autem ſcire eos, quod illi moriuntur in communicatione eccleſiarum, qui commune pietatis dogma, quod in univerſali eccleſia prædicatur, uſque ad finem ſervaverunt. Iſte autem uſque ad mortem in ſua permanens impietate, ab omni eccleſia ejectus eſt. Itaque & omnis plenitudo Mopſueſtenæ eccleſiæ, in qua epiſcopus dicitur fuiſſe, * cum inveniſſet quod Paganis & Judæis & Sodomitanis a ſanctis patribus connumeratus eſt, deleverunt ipſi ex illo a ſacris eccleſiæ diptychis ejus nomen, ſicut geſta de hoc in eadem civitate apud concilium epiſcoporum illius provinciæ confecta oſtendunt. Miramur igitur Theodori ſequaces, qui eum & impie-

* impiam

* propter blaſphemies, ob quas Paganis.

δηλον ὡς ὁ τοιοῦτος χεχώρισται τοῦ Θεοῦ, καὶ τῷ ἀναθέματι δικαίως ὑποβάλλεται. τὸ γὰρ ἀνάθεμα ἑδοκεῖ ἕτερον συμαίνει, ἢ τὸν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ χωρισμόν, ὡς ἐν τῇ παλαιᾷ, καὶ ἡμῖν διαθήκῃ τὸ περὶ τοῦ ἀναθέματος κρίμα δηλοῖ. ὅτι δὲ ὁ κύριος τοὺς μὴ ὄντας ἐν τῷ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ λόγῳ, κεχωρισμένους εἶναι λέγει τῆς ἐκκλησίας ἐν τῷ κατὰ Ἰωάννην διαγγελίῳ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διαλεγόμενος ἔτω φησί. πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας. ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα, ὁ δὲ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι δὲ τὴν παρὰ τοῦ κυρίου ὠνομασμένην οἰκίαν ἡ θεία γραφὴ ἐκκλησίαν Θεοῦ ζῶντος καλεῖ, ὁ ἀπόστολος μαρτυρεῖ ἐν τῇ πρὸς Τιμόθεον πρώτῃ ἐπιστολῇ.

B Εἰ δὲ λέγουσί τινες μὴ δεῖν Θεόδωρον μετὰ θάνατον ἀναθεματίζεσθαι, ἴσασιν οἱ τὸν τοιοῦτον αἱρετικὸν ἐκδικοῦντες, ὡς πᾶς αἱρετικὸς μέχρι τέλους τῇ ἀκεία πλάνῃ ἐμμένας δικαιότερον διηνεκεῖ ἀναθεματισμῷ καὶ μετὰ θάνατον ὑποβάλλεται. καὶ τοῦτο ἐπὶ πολλοῖς γέγονεν αἱρετικοῖς ἀρχαιοτέροις τε καὶ τοῖς ἐγγυτέρω· τυτέστι Βαλεντίνῳ, Βασιλείδῃ, Μαρκίωνι, Κηρίνθῳ, Μανιχαίῳ, Εὐνομίῳ, καὶ Βονόσῳ. τοῦτο δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ Θεοδώρῳ γέγονε καὶ ἐν ζωῇ κατηγορηθέντι, καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματισθέντι ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων. οἷς εἰ μὴ θέλουσι πείθεσθαι ὡς αἱρετικοὶ οἱ τούτῳ ἀντιποιούμενοι, τῇ γῶν παρ' αὐτῶν ἐκδικουμένῃ ἀσεβεῖ ἐπι-
C στολῇ πιστωσάτωσαν, ἥτις εἰ καὶ τὰ μάλιστα Θεόδωρον ἐκδικεῖ, ὅμως φανερῶς λέγει, ὅτι καὶ ἐπὶ ἐκκλησίας παρ' ἁγίων πατέρων ἀνεθεματίσθη, καὶ ἐξ ἐκείνου πολλὴ ζήτησις γέγονε περὶ τῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων, ὡς ἀσεβείας δηλονότι πεπληρωμένων· τοῦτο δὲ ἐποίουν τηνικαῦτα οἱ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἐφ' ᾧ μὴ τοὺς ἁπλουστέρους ἐντυγχάνοντας τοῖς ἐκείνου ἀσεβέσι συγγράμμασι τῆς ὀρθῆς παραβῆναι πίστεως. ὅτι δὲ οἱ ἀσεβεῖς εἰ καὶ μὴ κατὰ πρόσωπον μὲν ἐν ζωῇ δέξωνται ἀναθεματισμόν,
D ὅμως καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματίζονται ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, δείκνυται ἐκ τῶν ἁγίων συνόδων. ἡ μὲν γὰρ ἐν Νικαίᾳ τοὺς τὸ ἀσεβὲς Ἀρείου φρόνημα προσδέχοντας ἀνωνύμως ἀνεθεμάτισεν. ἡ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν Μακεδονίου ἀσεβεστάτην αἵρεσιν ὁμοίως ἀνεθεμάτισεν· ἀλλ' ὅμως ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία καὶ μετὰ θάνατον Ἀρειον, καὶ Μακεδόνιον ὀνομαστὶ ἀναθεματίζει. ἐκ πολλῶν δὲ τῶν ἀποδείξεων ἐλεγχόμενοι, ὡς ἀσεβῶσι διακονῆς οἱ Θεοδώρου καὶ τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ ἀντιποιούμενοι, ἐφ' ἑτέραν ματαίαν πρόφασιν
E καταφεύγουσι λέγοντες, μὴ δεῖν αὐτὸν ἀναθεματίζεσθαι διὰ τὸ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἐκκλησιῶν τετελευτηκέναι. ἔδει δὲ αὐτοὺς εἰδέναι, ὡς ἐκεῖνοι τελευτῶσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ τὸ κοινὸν τῆς ἀσεβείας δόγμα τὸ ἐπὶ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κηρυττόμενον μέχρι τέλους * φυλαξάμενοι. ὅστις δὲ τῇ οἰκείᾳ ἐντελευτήσας ἀσεβείᾳ ἀπὸ πάσης ἐκκλησίας ἐξεβλήθη. ἀμέλει τοι καὶ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς ἐν Μοψουεστίᾳ ἐκκλησίας, ἐν ᾗ λέγεται ἐπίσκοπος γεγονέναι, διὰ τὰς βλασφημίας, δι' ἃς περ Ἕλληνί τε, καὶ Ἰουδαίοις, καὶ * Σοδομίταις παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων συνηριθμήθη, ἀπήλειψαν ἐξ ἐκείνου τῶν ἱερῶν τῆς ἐκ-

* propter blaſphemias, ob quas Paganis.

κλη-

χλησίας διπτύχων τὴν τότε προσηγορίαν, ὡς τὰ περὶ τότε συσάντα κατὰ τὴν αὐτὴν πόλιν παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας ὑπομνήματα δείκνυσι. Θαυμάζομεν τοίνυν τοὺς ἐκδικοῦντας Θεόδωρον, οἰκειούμενοι αὐτόν τε καὶ τὴν αὐτὴν ἀσέβειαν, ὅπου γε ἡ ἐκκλησία, ἐν ᾗ γέγονεν ἐπίσκοπος, ὡς αἱρετικὸν ἐκ πολλῶν ἤδη χρόνων αὐτὸν ἀπεβάλετο. ὅτι δὲ ἐπὶ καταισχύνῃ οἰκείᾳ τὴν τοιαύτην προβάλλονται πρόφασιν οἱ Θεόδωρον ἐκδικοῦντες, ἔξεστι γνῶναι καὶ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἐπὶ Ἰούδᾳ γεγραμμένου φοβεροῦ κρίματος. ἐκεῖνος γὰρ νομίσας λανθάνειν τὸν τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων γινώσκοντα, ἐκοινώνησε τῶν μυστηρίων τοῖς ἀποστόλοις, ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτὸν ὠφέλησε, καὶ ἡ μετὰ κατακρίσεως κοινωνία. ἀλλ' οὐδὲ καὶ τὸ μετὰ θάνατον αὐτοῦ δώδεκα ὀνομαθῆναι τοὺς μαθητὰς, ὥς φησιν Ἰωάννης ὁ εὐαγγελιστὴς λέγων. Θωμᾶς δὲ ὁ λεγόμενος Δίδυμος, εἷς τῶν δώδεκα, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν, ὅτε ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς· ἢ ἐξαίρει τὸν Ἰούδαν τῆς κατακρίσεως, ἢ συναριθμεῖσθαι ποιεῖ τοῖς ἀποστόλοις. ἀμέλει τοι μετὰ τὴν τοῦ κυρίου ἀνάληψιν οἱ ἀπόστολοι δι' οἰκείας ψήφου τὸν αὐτὸν Ἰούδαν καὶ μετὰ θάνατον κατεδίκασαν, καὶ ἕτερον ἀντεισήγαγον. ὅτι δὲ ματαίαν προφασιν προβάλλονται λέγοντες, μὴ δεῖν τοὺς τελευτῶντας αἱρετικοὺς ἀναθεματίζεσθαι, καὶ ἐξ αὐτῶν τῶν τοῦ κυρίου ῥημάτων ἀποδείξομεν. τοὺς γὰρ ἀσεβεῖς καὶ ἔτι ζῶντας νεκροὺς ὀνομάζει λέγων· ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς αὐτῶν νεκρούς· ὥσπερ οὖν καὶ τοὺς δικαίους τελευτήσαντας ζῶντας ἀποκαλεῖ. λέγει γὰρ περὶ Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, ὅτι ὁ Θεὸς οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων. εἰ τοίνυν κατὰ τοὺς ἐκείνων λόγους οὐ χρὴ τοὺς αἱρετικοὺς τελευτῶντας ἀναθεματίζεσθαι, οὐδὲ ζῶντες αἱρετικοὶ ἀναθεματισθήσονται, οὓς νεκροὺς ὁ κύριος ἀποκαλεῖ, διὰ τὸ ἀποχεχωρισμένους εἶναι αὐτοῦ εἰπόντος· ἐγώ εἰμι ἡ ζωή· καὶ κατ' αὐτοὺς λοιπὸν οὔτε ζῶντες, ἔτε τελευτῶντες αἱρετικοὶ ἀναθεματισθήσονται· καὶ μάτην κατ' ἐκείνους ἡ ἀποστολικὴ διδασκαλία παραδέδωκεν ἀναθεματίζεσθαι τοὺς παραδιδόντας παρ' ὃ παρελάβομεν· μάτην αἱ ἅγιαι σύνοδοι τοὺς αἱρετικοὺς κατέκριναν· μάτην καὶ οἱ ἄλλοι ἅγιοι πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας τοὺς αἱρετικοὺς ἀνεθεμάτισαν. μέμψονται δὲ καὶ Ἱερεμίᾳ τῷ προφήτῃ λέγοντι· ἐπικατάρατος ὁ ποιῶν τὰ ἔργα τοῦ κυρίου ἀμελῶς. καὶ Δαυὶδ τῷ προφήτῃ εἰπόντι· ἐπικατάρατοι οἱ ἐκκλίνοντες ἀπὸ τῶν ἐντολῶν σου· καὶ σωτόμως εἰπεῖν, πάσῃ τῇ θείᾳ γραφῇ πολλαχοῦ τὰς τοιαύτας κατακρίσεις ἐπαγούσῃ τοῖς ἀσεβέσιν. εἰ δὲ οἱ ἀμελῶς ποιοῦντες τὰ ἔργα κυρίου, καὶ ἁμαρτάνοντες περὶ τὰς αὐτοῦ ἐντολὰς, τοιαύταις κατακρίσεσιν ὑποβάλλονται, πόσῳ μᾶλλον Θεόδωρος ὁ ἀσεβὴς, ὁ τοιαῦτα κατ' αὐτοῦ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ βλασφημήσας, δικαιότερον κατακέκριται, καὶ ἀναθεματίζεται.

Καὶ ἤρκει μὲν τοῦτο πρὸς τοῖς παρατεθείσαις ἀνωτέρω τε, καὶ ἐν ἑτέροις ἡμῶν λόγοις ἀποδείξεσι, περὶ τοῦ δεῖν καὶ μετὰ τελευτὴν τοὺς αἱρετικοὺς κατακρίνεσθαι, καταισχύνειν τοὺς Θεοδώρου μεταποιουμένους, καὶ * παύειν τῆς τοιαύτης ἀσεβείας. διὰ δὲ τὸ ἐμφιλονείκως τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν, καὶ τὸ πλέον ἐροῦμεν· ὅτι τινὲς τῶν συναχθέντων ἐν τῇ κατὰ Νίκαιαν ἁγίᾳ συνόδῳ, καὶ ὑπογράψαντες τῷ

A tatem ejus tamquam ſuam defendunt, cum eccleſia, in qua fuit epiſcopus, utpote hæreticum ex multis temporibus eum ejecerit. Quod autem ad condemnationem ſuam talem * occaſionem proponunt defenſores Theodori, ſcire licet & ex ipſo adverſus Judam facto tremendo judicio. Ille enim cum putaſſet latere eum qui occulta hominum cognoſcit, ſacramentis communicavit cum apoſtolis: ſed tamen nihil ei profuit quod cum dolo communicavit. Sed licet poſt mortem ejus duodecim nominati ſint diſcipuli, ſicut Joannes evangeliſta dicit: *Thomas autem*, *qui Didymus dicebatur, unus ex duodecim, non erat cum ipſis quando venit Jeſus*: tamen hoc

B non liberat Judam a condemnatione, aut connumerari facit apoſtolis. Unde poſt aſcenſionem domini, apoſtoli per ſuam ſententiam eumdem Judam etiam poſt mortem condemnaverunt, & alium pro illo introduxerunt. Quod autem vanam occaſionem proponunt, dicentes non oportere hæreticos mortuos anathematizari, & ex ipſis domini verbis oſtendemus. Impios enim & adhuc vivos, mortuos nominat, dicens: *Dimitte mortuos ſepellire mortuos ſuos:* ſicut juſtos & jam defunctos, vivos nominat. Dicit enim de Abraham & Iſaac & Jacob, quod Deus non eſt Deus mortuorum, ſed viventium. Si ergo ſecundum verba illorum non opor-

C tet hæreticos mortuos anathematizari, nec viri hæretici anathematizabuntur, quos dominus mortuos vocat, quia ſeparati ſunt ab ipſo qui dixit: *Ego ſum vita*, & ſecundum eos jam nec vivi, nec mortui hæretici anathematizabuntur; & ſine cauſa, ſecundum illos, apoſtolica doctrina tradit anathematizari eos, qui tradunt præter quod accepimus: ſine cauſa ſanctæ ſynodi hæreticos condemnaverunt, ſine cauſa & alii ſancti patres & doctores eccleſiæ hæreticos anathematizaverunt. Inculpent autem & Jeremiam

D prophetam dicentem: *Execrandus qui opera domini facit negligenter*; & David prophetam dicentem: *Execrandi qui declinant a mandatis tuis*; & ut compendioſe dicamus, omnem divinam ſcripturam in diverſis locis tales condemnationes impiis inferentem. Sin autem illi qui negligenter opera Dei faciunt, & peccant in mandatis ejus, talibus condemnationibus ſubjiciuntur: quanto magis impius Theodorus, qui talia adverſus ipſum magnum Deum & ſalvatorem noſtrum Jeſum Chriſtum blaſphemavit, juſte condemnatus eſt & anathematizatus?

E

Et hæc quidem ſufficiebant, * ſuper memoratas & aliis noſtris libris inſertas probationes, quas protulimus, oſtendentes, quod oportet etiam poſt mortem hæreticos condemnari, confundere eos qui Theodorum defendunt, & compeſcere a tali impietate. Quoniam autem contentioſe in iiſdem permanent, etiam quod eſt amplius, dicimus quia quidam ex ipſis qui in Nicæna ſancta

ſyno-

Joan. 20.

Act. 1.

Matth. 8.

Matth. 22.

Joan. 11 & 14.

Galat. 1.

Jer. 48.

Pſal. 118.

* prætextum

* ſuperius.

synodo convenerunt, & expositæ ab ea fidei definitioni vel symbolo subscripserunt, quoniam postea contraria sapientes apparuerunt, alii quidem vivi, alii autem post mortem anathematizati sunt a Damaso sanctæ memoriæ papa antiquioris Romæ, & ab universali Sardicensi synodo, prout testatur sanctus Athanasius. Sed & Chalcedonensis sancta synodus Domnum Antiochiæ factum episcopum, post mortem condemnavit, quod solum ausus est scribere, oportere taceri duodecim capitula sancti Cyrilli.

Quoniam autem Theodori defensores heretici, omni propositione & conatu excidentes, præsumunt dicere ad deceptionem ignorantium, quod sanctæ memoriæ Cyrillus in aliqua parte epistolæ illum collaudavit; ex multis ostenditur, quod non convenit eorum conamen dictis a S. Cyrillo in diversis ejus libris contra impium Theodorum; in quibus magis impium omnibus aliis hæreticis eum ostendens, deinde non sustinens plurimas & maximas ejus blasphemias contra magnum Deum & salvatorem nostrum Jesum Christum dictas, exclamavit, ita dicens: Expavit cælum super hoc, & horruit amplius vehementer, dicit dominus. O in-
Sup. collat. 5. tolerabilem malignitatem, o linguam loquentem iniquitatem contra Deum, & in altitudinem cornu extollentem. (Et iterum: Impone homo tuæ linguæ ostium & seram, cessa cornu in altitudinem extollens, & loquens iniquitatem adversus Deum. Quousque insultas patienti Christo? In mente habe scriptum a divino Paulo: *Sic autem peccantes in fratres, & percutientes eorum infirmam conscientiam, in Christum peccatis.* Et ut aliquid etiam ex propheticis loquar
Exech. 16. 2. Cor. 3. codicibus: *Justificata est Sodoma ex te*, superasti Paganorum verbositates, quas contra Christum fecerunt, stultitiam existimantes crucem, nihil esse ostendisti Judaicæ superbiæ crimina.) His igitur ad condemnationem Theodori sic a sancto Cyrillo dictis, licet aliquis concedat, secundum illorum verba sanctum Cyrillum aliquid pro Theodoro dixisse, neque hoc liberat illum a condemnatione. Invenimus enim, quod multi sanctorum patrum quosdam hæreticos collaudaverunt, sicut & sancti Damasus & Athana-
* sanctæ memoriæ. sius & Basilius Apollinarium, & * sanctus Leo Eutychen: & tamen cognita eorum impietate, non propter hoc evaserunt hæretici condemnationem & anathema, quod postea contra eorum personam & impietatem factum est. Tantus autem est furor defendentium Theodorum, quia præsumunt adversus Gregorium theologum, & Joannem Constantinopolitanum mentiri, dicentes epistolas ad eumdem Theodorum plenas laudis eos
Sup collat. 5. direxisse: quod falsum est. Gregorius enim, cum in Constantinopoli pro veritate laborans, conversis per eum ab Ariana insania ad Catholicam fidem populis, ad suam patriam reversus est, epistolas quas hæretici dolose proferunt; non ad Theodorum Mopsuestenum scripsit, sed ad Theodorum episcopum Tyanensem, quæ est secundæ Cappadociæ metropolis. Ejusdem autem provinciæ sunt & Nazianzus civitas, cujus fuerat episcopus idem sanctæ memoriæ Gregorius,

ἐκπεσόντι παρ' αὐτῆς ὅρῳ, ἤτοι συμβόλῳ τῆς πίστεως, ἐπειδὴ μετὰ ταῦτα ἐναντία φρονήσαντες ἐφάνησαν, δίμοιροι ζῶντες, οἱ δὲ μετὰ θάνατον ἀνεθεματίσθησαν παρὰ * Δαμάσου τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ τῆς ἐν Σαρδικῇ συνόδου, καθὰ μαρτυρεῖ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος. ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία σύνοδος Δόμνον τὸν Ἀντιοχείας γνόμβμον ἐπισκοπον μετὰ θάνατον κατεδίκασε, τολμήσαντα μόνον γράψαι, δεῖν παρασιωπηθῆναι τὰ δώδεκα κεφάλαια τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Θεοδώρου ἀντιποιούμβοι αἱρετικοὶ πάσης * προτάσεως καὶ ἐγχειρήσεως ἐκπεπτωκότες ἐπεχείρησαν λέγειν πρὸς ἀπάτην τῶν ἀγνοούντων, ὡς ὁ τῆς ὁσίας μνήμης Κυρίλλος ἐν τινι μέρει ἐπιστολῆς τοῦτον ἐπῄνεσεν· ἐκ πολλῶν ἀποδείκνυται, ὅτι οὐ συμβαίνει τὰ αὐτῶν ἐγχείρημα τοῖς ἐρημαίοις παρὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ἐν διαφόροις αὐτοῦ λόγοις κατὰ τοῦ δυσεβοῦς Θεοδώρου, ἐν οἷς ἀσεβέστερον αὐτὸν πάντων τῶν ἄλλων αἱρετικῶν ἀποδείξας εἶναι, οὐκ ἐλεγχὼν τὸ πλῆθός τε, καὶ τὸ μέγεθος τῶν αὐτοῦ βλασφημιῶν τῶν εἰρημένων κατὰ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπεφθέγξατο ὅπως εἰπών. ἔκστηθι ὁ οὐρανὸς ἐπὶ τούτῳ, καὶ ἐφριξον ἐπὶ πλεῖον σφόδρα, λέγει κυρίου. ὦ τῆς ἀπορρήτου σκαιότητος, ὦ γλώσσης λαλούσης ἀδικίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ κέρας αἰρούσης. καὶ πάλιν· ἐπίθες ἄνθρωπε τῇ σαυτοῦ γλώττῃ θύραν καὶ μοχλόν. φαῦσαι τὸ κέρας εἰς ὕψος ἐπαίρων, καὶ λαλῶν ἀδικίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ. μέχρι τίνος ἐπιπηδᾷς ἀνεξικακοῦντι Χριστῷ; εἰς νοῦν ἔχε τὸ γεγραμμένον παρὰ τοῦ θεσπεσίου Παύλου. ὅπω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφούς, καὶ πλήττοντες αὐτῶν ἀσθενοῦσαν τὴν συνείδησιν εἰς Χριστὸν ἁμαρτάνετε. καὶ ἵνα τι καὶ ἐκ προφητικῶν φθέγξωμαι βιβλίων, ἐδικαιώθη Σοδόμα ἐκ σοῦ. νενίκηκας τὰς τῶν Ἑλλήνων ἀθυροστομίας, ἃς ἐποιήσαντο κατὰ Χριστοῦ, μωρίαν ἡγούμβοι τὸν σταυρὸν. ὅτε δὲ ὄντα διέδειξας τὰ τῆς Ἰουδαϊκῆς, ἀφροσύνης ἐγκλήματα. τούτων τοίνυν ὅπως ἐπὶ κατακείσεται τῷ ἀσεβοῦς Θεοδώρου ὑπὸ τῶν ἐν ἁγίοις Κυρίλλου εἰρημβύων, εἰ καὶ δοίητις κατὰ τὰς ἐκείνων λόγους τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον εἰρηκέναί τι ὑπὲρ Θεοδώρου, οὐδὲ τοῦτο ἐξαιρεῖται αὐτὸν τῆς κατακρίσεως. δείσκομβν γὰρ, ὡς πολλοὶ τῶν ἁγίων πατέρων τινὰς τῶν αἱρετικῶν ἀπεδέξαντο, ὥσπερ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Δάμασος, καὶ Ἀθανάσιος, καὶ Βασίλειος Ἀπολιναρίου, καὶ Λέων δὲ ὁ τῆς ἁγίας μνήμης Εὐτυχέα. καὶ ὅμως ἐπειδὴ φανερὰ γέγονεν ἡ τούτων ἀσέβεια, οὐκ ἐξέφυγον δι' αὐτὴν τοιαύτην ἀποδοχὴν αἱρετικοὶ τὴν μετὰ ταῦτα εἰς οἰκεῖον πρόσωπον καὶ τὴν αὐτῶν ἀσέβειαν γνομβμένην κατάκρισίν τε καὶ ἀναθεματισμόν. τοσαύτη δέ ἐστιν ἡ μανία τῶν Θεοδώρου ἐκδικούντων, ὅτι τολμῶσι καταψεύδεσθαι καὶ Γρηγορίου τοῦ θεολόγου, καὶ Ἰωάννου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἐπιστολὰς πρὸς αὐτὸν Θεόδωρον ἀποστειλάντων πεπληρωμβύας ἐπαίνου· ὅπερ ψεῦδος ἐστὶ μεσόν. Γρηγόριος μὲν γὰρ, ὅτε ὑπὲρ τῆς ἀληθείας ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγωνισάμβος, καὶ τοὺς λαοὺς ἀπὸ τῆς τῶν Ἀρειανῶν πλάνης εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἐπιστρέψας εἰς τὴν οἰκείαν ἐπανῆλθε καθέδραν, τὰς παρὰ τῶν αἱρετικῶν κακέργως προφερομε-

μῶν ἐπιστολὰς ὁ πρὸς Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας ἔγραψεν, ἀλλὰ πρὸς Θεόδωρον ἐπίσκοπον Τυάνων, ἥτις ἐστὶ τῆς δευτέρας Καππαδόκων μητροπόλεως. τῆς δὲ αὐτῆς χώρας ἐστὶν ἡ Ναζιανζός, ἧς γέγονεν ἐπίσκοπος ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Γρηγόριος, καὶ Ἀριανζὸς τὸ χωρίον, ὅθεν ὥρμητο. τοῦτο γὰρ καὶ αὐταὶ σαφῶς δηλοῦσιν αἱ ἐπιστολαί, μεμνημέναι * ἐθνῶν, καὶ συνόδων, καὶ τοῦ αὐτοῦ χωρίου Ἀριανζοῦ, καὶ ἑτέρων χωρίων τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, καὶ μονῶν τῇ ἐπιχωρίῳ διαλέκτῳ Καππαδόκων ὠνομασμένων, καὶ Βοσπορίου ἐπισκόπου ὑπ' αὐτὸν τελοῦντος Κολωνίας τῆς πόλεως, καὶ ἑτέρων ἐπισκόπων, καὶ χωρεπισκόπων, καὶ μοναστηρίων ὑπὸ τὸν αὐτὸν τελούντων Θεόδωρον μνημονεύσαι, ὧν καὶ μέχρι νῦν σώζεται τὰ ὀνόματα. ποία δὲ μετουσία Καππαδόκαις πρὸς τοὺς τῆς δευτέρας Κιλικίας ἢ τότε ἡ νῦν ὑπάρχει, διαμεμερισμένης τῆς τοιαύτης ἐπαρχιῶν τούτων διοικήσεως; ἢ ποίους ἐπισκόπους ὑφ' ἑαυτὸν ἔχειν ἠδύνατο ὁ Μοψουεστίας ἐπίσκοπος, αὐτὸς ὑπὸ τὸν τῆς αὐτῆς δευτέρας Κιλικίας μητροπολίτην τελῶν; Ἰωάννης δὲ ὁ Κωνσταντινουπόλεως ἔγραψεν ἐπιστολὴν πρὸς Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας, οὐκ ἐπαίνων δέ, ἀλλὰ μέμψεων καὶ ἐπιτιμήσεων ὄσαν μεστὴν, ὡς ἐκπεσόντος αὐτοῦ τῆς θεοσεβείας. σωσασκήσας γὰρ αὐτῷ τὸν μονήρη βίον ἐν ταὐτῷ καὶ τῷ αὐτῷ μοναστηρίῳ, τῆς ἐκεῖσε συνοδαγωγῆς ἀναμιμνήσκει αὐτόν. καὶ ταῦτα μαρτυρεῖ Σωζόμενος, καὶ Ἡσύχιος, καὶ Σωκράτης, καὶ Θεοδώρητος ὁ πολλὰς ὑπὲρ Θεοδώρου λόγους τε καὶ ἐπαίνους ἐκτείνας. εἰ δὲ προφέρουσι μαρτυρίας Ἰωάννου τοῦ Ἀντιοχείας καὶ τῆς ὑπ' αὐτὸν ἀνατολικῆς συνόδου, ὑπὲρ Θεοδώρου καὶ τῆς αὐτοῦ ἀσεβείας γνωμένης, ἀνάγκη αὐτοὺς καὶκεῖνα δέξασθαι, ἅπερ ὅσον τόγε ἐπ' αὐτοῖς εἰς κατάκρισιν τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου, καὶ ἀθέτησιν τῆς ὀρθῆς πίστεως οἱ περὶ Ἰωάννην ἐτόλμησαν· καὶ ἅπερ ἔγραψαν, Νεστόριον καὶ τὴν αὐτοῦ κακοδοξίαν ἐπὶ πλεῖστον χρόνον ἐκδικοῦντες. καὶ τοῦτο δείκνυται ἐκ διαφόρων αὐτῶν λόγων τε καὶ ἐπιστολῶν πρὸς Θεοδόσιον τὸν τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, καὶ ἑτέρους διαφόρους γραφεισῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν ὕστερον· ἵνα δὲ μηδὲν τῆς ἀκριβείας παραλείψωμεν, ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα μνησθῆναι καὶ τῶν γραφέντων παρὰ Αὐγουστίνου τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης ἐπισκόπου ἐν Ἀφρικῇ χωρισμοῦ. ζητήσεως γάρ τινος περὶ Καικιλιανοῦ μετὰ θάνατον αὐτοῦ κινηθείσης, ὡς τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως παραξαπατώσης παραδόσεως, καί τινων τότε χάριν χωρισάντων ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, γράφει πρὸς Βονιφάτιον ὁ αὐτὸς τῆς ὁσίας μνήμης Αὐγουστῖνος, ὡς οὐκ ἔδει τινὰς διὰ τοῦτο χωρίσαι ἑαυτοὺς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. εἰ γὰρ ἀληθῆ ὑπῆρχε τὰ ἐπαγόμενα Καικιλιανῷ, καὶ ἐφανερώθη ἐναντία φρονήσας τῆς καθολικῆς κατηχήσεως, καὶ μετὰ θάνατον ἂν τοῦτον ἀναθέματι ὑπέβαλον. ἀλλὰ καὶ κανὼν τῆς ἁγίας ἐν Ἀφρικῇ συνόδου διαγορεύει τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς τοῦ οἰκείαν ἢ ἐν διαθήκῃ, ἢ ἐξ ἀδιαθέτου αἱρετικῷ παραπέμποντας χρῆσαι καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματίζεσθαι. πρὸς τούτοις δὲ ἅπασι, τίς ἀγνοεῖ τὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης γνωσθέντα κατὰ Διοσκόρου; ὃς οὐδὲν ἐπὶ πίστιν ἡμαρτηκὼς, διὰ μόνην ἐκκλησια-

& Arianzus prædium, unde ortus fuerat. Hoc enim & ipsæ epistolæ aperte significant, memoriam facientes consuetudinum & collectionum, & ejusdem prædii Arianzi, & aliorum prædiorum ejusdem provinciæ, & mensis vernacula lingua Cappadocum nominati, & * Bosphorii episcopi sub eodem Theodoro constituti, qui tunc temporis Coloniæ civitatis ejusdem provinciæ episcopus erat, & aliorum episcoporum, & chorepiscoporum, & monasteriorum, quæ sub Theodori jurisdictione erant, quorum usque nunc eadem nomina servantur. Qualis porro communio Cappadocibus ad secundam Ciliciam, vel tunc, vel modo divisa earum provinciarum gubernatione? Et quos episcopos sub se habere poterat Mopsuestenus episcopus, cum ipse sub metropolitano secundæ Ciliciæ constitutus esset? Joannes autem Constantinopolitanus scripsit quidem epistolam ad Theodorum Mopsuestenum, non tamen laudibus, sed querimoniis & increpationibus plenam, utpote illo * a bona conversatione fapso. Quoniam enim cum eo monachicam vitam in uno eodemque monasterio exercuit, conversationis ibi factæ eum admonuit: & pro his testimonium præbent Sozomenus, & Hesychius, & Socrates, & Theodoretus, qui multas pro Theodoro orationes & laudes fecit. Si autem testimonia proferunt Joannis Antiocheni, & orientalis concilii sub eo constituti, facta pro Theodoro, & ejus impietate, necesse est eos, & illa suscipere, quæ (quantum ad illos pertinet) ad condemnationem sancti Cyrilli, & reprobationem rectæ fidei fecerunt Joannes & qui cum illo erant, nec non etiam quæ scripserunt, Nestorium & ejus perfidiam diutius defendentes. Et hoc ostenditur ex diversis eorum libris & epistolis, quas ad Theodosium piæ recordationis, & ad alios diversos scripserunt.

* Bosphori.

* pietate

Et hæc quidem sic se habent. Ut autem nihil subtilitatis prætermittamus, necessarium putavimus memorare etiam illa, quæ ab Augusto sanctæ memoriæ Africano episcopo scripta sunt. Quæstione enim aliqua post mortem Cæciliani de eo mota, quod ab ecclesiastica traditione declinasse dicebatur, & propter hoc quibusdam a catholica ecclesia separatis, scribit ad Bonifacium idem sanctus Augustinus, quod non oportebat, aliquos ideo separare sese a catholica ecclesia. Si enim vera essent ea quæ Cæciliano inferebantur, & manifestatus esset contrarium aliquid ecclesiastico statui sapuisse, etiam post mortem eum anathemati subjicerem. Sed & regula sanctæ synodi Africanæ statuit, episcopos, qui suas facultates in testamento, vel ex intestato hæretico relinquunt, oportere & post mortem anathematizari. Super hæc autem omnia, quis ignorat ea, quæ nostris temporibus in ecclesia antiquioris Romæ contra Dioscorum acta sunt? Qui cum nihil in fidem peccasset, tamen propter solum ecclesiasticum ordinem post mortem ab eadem sancta ecclesia Romana anathematizatus est. Si igitur nihil in fidem peccantes epi-

episcopi, propter solum ecclesiasticum ordinem, & propter causam pecuniariam anathemati & post mortem subiiciuntur: quanto magis Theodorus, qui in ipsum Deum peccavit? Quantum autem ad insipientiam dicentium, non oportere anathematizari post mortem eos, qui in sua impietate mortui sunt: oportebat nec eos, qui injuste condemnati sunt patres post mortem revocari, quale contigit in Joanne sanctæ recordationis episcopo Constantinopolitanæ civitatis, ab universali ecclesia post mortem revocato, & in Flaviano sanctæ memoriæ & ipso episcopo Constantinopolitanæ civitatis, injuste quidem in vita condemnato, juste autem post mortem revocato tam a sanctæ memoriæ papa Leone, quam a sancta Chalcedonensi synodo. Ex hoc autem contingit secundum illorum verba, hæreticos quidem sanctis patribus connumerari, utpote liberatos debita eis condemnatione, sanctos autem patres injuste condemnatos, hæreticis conjungi, utpote non soluta contra eos facta iniqua damnatione. Omnibus autem magis * credendus est doctor dominus & Deus noster Jesus Christus, de se dicens: *Sic enim dilexit Deus mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam. Non enim misit Deus Filium suum in mundum ut judicet mundum, sed ut salvetur mundus per ipsum. Qui credit in eum, non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus est, quia non credit in nomine unigeniti Filii Dei.* Et Spiritus autem sanctus per prophetam David dicit, impios non resurrecturos in judicio. Tali igitur domini sententia prolata adversus omnem impium, & nihil discernente inter vivos & mortuos hæreticos, quomodo audent resistere tali sententiæ, & eos qui semel impie egerunt, & propter hoc jam a domino condemnati sunt, dicere, non oportere post mortem condemnari? Et divinus * autem apostolus, qui Christum in semetipso habet loquentem, non solum adversus homines, sed etiam adversus angelos talem protulit sententiam, dicens in epistola ad Galatas: *Sed licet nos aut angelus de cœlo evangelizaverit præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit.* Et quis ita impius est, ut præsumat dicere, quod Theodori impia scripta, vel pars eorum, tradita est aliquando sanctæ Dei ecclesiæ, & non statim, qui ausus est aliquid tale loqui, anathemati subjectus est a sanctis patribus?

* fide dignus.

Psal. 2.

* etiam

Galat. 1.

Si quis igitur post ejusmodi rectam confessionem, & hæreticorum condemnationem, salvo manente pio intellectu, de nominibus vel syllabis vel dictionibus contendens, separat se a sancta Dei ecclesia, tamquam non in rebus, sed in nominibus solis & dictionibus posita nobis pietate: talis utpote dissensionibus gaudens, rationem pro semetipso, & pro deceptis & decipiendis ab eo, reddet

σιχλὼ κατάσασιν μετὰ θάνατον παρ' αὐτῆς τῆς κατὰ Ῥώμλω ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἀνεθεματίσθη. εἰ τοίνυν οἱ μηδεὶ εἰς πίσιν πταίσαντες ἐπίσκοποι διὰ κατάσασιν ἐκκλησιασικλὼ, καὶ διὰ χρηματικλὼ αἰτίαν ἀναθέματι καὶ μετὰ θάνατον ὑποβάλλονται, πόσῳ μᾶλλον Θεόδωρος ὁ εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἀσεβήσας; ὅσον δὲ πρὸς τλὼ ἄνοιαν τῶν λεγόντων, μὴ δεῖν ἀναθεματίζεσθαι μετὰ θάνατον τὸς ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀσεβείᾳ τελευτήσαντας, ὃ δεῖ μηδὲ τὸς ἀδίκως κατακεκριθότας πατέρας μετὰ θάνατον ἀνακαλεῖσθαι, ὅπερ συμβέβηκε καὶ ἐπὶ Ἰωάννη τῷ ἐν ὁσίᾳ τῇ μνήμῃ ἐπισκόπῳ γενομβίῳ Κωνσαντινοπόλεως ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας μετὰ θάνατον ἀνακληθότι. καὶ ἐπὶ Φλαυιανῷ τῷ τῆς ὁσίας μνήμης καὶ αὐτῷ Κωνσαντινοπόλεως γβομβίῳ ἐπισκόπῳ, ἀδίκως μὴ ἐν ζωῇ κατακεκριθότι, δικαίως δὲ μετὰ θάνατον ἀνακληθότι ὑπό τε τοῦ τῆς ὁσίας μνήμης Πάπα Λέοντος, καὶ τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας σωόδυ. ἐντεῦθεν δὲ συμβαίνει κατὰ τὸς ἐκείνων λόγυς, τὸς μὲν αἱρετικοὺς τοῖς ἁγίοις πατράσι σωαριθμεῖσθαι, οἷα ἐλευθέρυς ἀφιεμβύυς τῆς ὀφειλομβύης αὐτοῖς κατακρίσεως· τὸς δὲ ἁγίυς πατέρας ἀδίκως καταδικασθέντας τοῖς αἱρετικοῖς σωάπτεσθαι, οἷα μὴ λυομβύης τῆς ἐπ' αὐτοῖς ἀδίκυ καταγίσεως. ἀξιοπιστότερος δὲ πάντων ἐστὶ διδάσκαλος ὁ κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς περὶ ἑαυτῦ λέγων· οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτῦ τὸν μονογβῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεβων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόλυται, ἀλλ' ἔχῃ ζωλὼ αἰώνιον. οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτῦ. ὁ πιστεβων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεβων εἰς αὐτὸν ἤδη κέκριται, ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τῦ μονογβῦς υἱῦ τῦ Θεῦ. καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ τῦ προφήτυ Δαυὶδ λέγει, τὸς ἀσεβεῖς μὴ ἀναστήσεσθαι ἐν κρίσει. τῆς οὖν τοιαύτης τῦ κυρίυ ἀποφάσεως ἐξενεχθείσης κατὰ παντὸς ἀσεβῦς, καὶ μηδὲν διασελλούσης μεταξὺ ζώντων καὶ νεκρῶν αἱρετικῶν, πῶς τολμῶσιν ἀντιπίπτειν τῇ τοιαύτῃ ἀποφάσει, καὶ τὸς ἅπαξ ἀσεβήσαντας, καὶ διὰ τοῦτο ἤδη ὑπὸ τοῦ κυρίυ κατακεκριμβύυς λέγειν, μὴ δεῖν μετὰ θάνατον κατακρίνεσθαι; καὶ ὁ θεῖος δὲ ἀπόστολος τὸν Χριστὸν ἔχων ἐν ἑαυτῷ λαλοιῦτα, οὐ μόνον κατὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ κατ' ἀγγέλων τλὼ τοιαύτλω ἐπήγαγεν ἀπόφασιν, εἰπὼν ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Γαλάτας· ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς, ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίσηται ὑμᾶς παρ' ὃ εὐαγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω. ὡς προειρήκαμβ, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω· εἴ τις ὑμᾶς εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω. καὶ τίς οὕτως ἀσεβὴς, ὡς τολμῆσαι εἰπεῖν, ὡς τὰ παρὰ Θεοδώρυ ἀσεβῶς συγγραφέντα, ἢ μέρος αὐτῆς παρεδόθη ποτὲ τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' οὐκ εὐθὺς ὁ τολμήσας τί τοιοῦτον παραφθέξασθαι ἀναθέματι καθυπεβλήθη παρὰ τῆς ἁγίων πατέρων;

Εἴ τις τοίνυν μετὰ τλὼ τοιαύτλω ὀρθλὼ ὁμολογίαν καὶ κατάκρισιν τῆς αἱρετικῆς, τῆς εὐσεβοῦς ἐννοίας σωζομβύης περὶ ὀνομάτων, ἢ συλλαβῶν, ἢ λέξεων ζυγομαχῶν, χωρίζει ἑαυτὸν τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, ὥσπερ ἐν ὀνόμασι μόνοις καὶ λέξεσι κειμβύης ἡμῖν τῆς εὐσεβείας, ἀλλ' οὐκ ἐν πράγμασιν, ὁ τοιοῦτος ὡς τοῖς σχίσμασι χαίρων λόγον ὑφέξει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἀπατω-

τωμβίων, ἢ ἀπατηθησομένων τῷ μεγάλῳ Θεῷ καὶ σωτῆρι ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Ἀμήν.

A magno Deo & salvatori nostro Jesu Christo in die judicii. Amen.

Τύπος τοῦ βασιλέως Ἰουστινιανοῦ πρὸς τὴν ἁγίαν σύνοδον περὶ Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας καὶ τῶν λοιπῶν,

Justiniani imperatoris ad sanctam synodum epistola de Theodoro Mopsuesteno & reliquis.

ΣΠουδὴ μὲν γέγονεν ἀεὶ τοῖς ὀρθοδόξοις, καὶ εὐσεβῶς πρωτοβασιλεύσασι τοῖς ἡμετέροις πατράσι, τὰς κατὰ καιρὸν ἀναφυομένας αἱρέσεις διὰ συνόδων ὁσιωτάτων ἱερέων ἐκκόπτειν, καὶ τῆς ὀρθῆς πίστεως καθαρῶς κηρυττομένης ἐν εἰρήνῃ τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν διαφυλάττειν· διόπερ καὶ Κωνσταντῖνος ὁ μέγας Ἀρείου βλασφημοῦντος καὶ λέγοντος, μὴ εἶναι τὸν υἱὸν ὁμοούσιον τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, ἀλλὰ κτίσμα καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεγονέναι, συναγαγὼν ἐν Νικαίᾳ τοὺς τριακοσίους δέκα καὶ ὀκτὼ πατέρας, καὶ αὐτὸς ἐκεῖ παραγενόμενος, καὶ τοῦ Ἀρείου κατοδικασθέντος καὶ ἀναθεματισθέντος, ἐσπούδασε τὴν ὀρθόδοξον κρατῦναι πίστιν. δι' ἧς ὁμολογήσαντες οἱ θεῖοι πατέρες ὁμοούσιον εἶναι τὸν υἱὸν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ, ἀλλὰ μὴ κτίσμα καὶ ἐξ οὐκ ὄντων γεγονέναι, μέχρι νῦν * ᾄδεται. καὶ Θεοδόσιος δὲ ὁ πρεσβύτερος, Μακεδονίου ἀρνουμένου τὴν θεότητα τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ Ἀπολιναρίου τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ βλασφημοῦντος εἰς τὴν οἰκονομίαν τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ φάσκοντος, νῦν ἀνθρώπινον μὲν εἰληφέναι τὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, ἀλλὰ σαρκὶ ἐνωθῆναι ψυχὴν ἄλογον ἔχουσαν, συναγαγὼν ἐν Κωνσταντινουπόλει τοὺς ρν'. πατέρας καὶ μετασχὼν καὶ αὐτὸς τῆς συνόδου, καὶ τῶν εἰρημένων καθαιρεθέντων, καὶ ἀναθεματισθέντων αἱρετικῶν, μετὰ καὶ τῶν ἀσεβῶν αὐτῶν δογμάτων καὶ ὁμοφρόνων, παρεσκεύασε τὴν ὀρθόδοξον πίστιν κηρύττεσθαι. καὶ Θεοδόσιος δὲ ὁ νέος τοὺς ἀσεβοῦς Νεστορίου λέγοντος, ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστόν· καὶ τὸν μὲν φύσει υἱὸν τοῦ Θεοῦ καὶ πατρὸς, τὸν δὲ χάριτι υἱὸν ἀσεβῶς εἰσάγοντος, καὶ τὴν ἁγίαν Μαρίαν εἶναι θεοτόκον ἀρνουμένου, συναγαγὼν τὴν πρότερον ἐν Ἐφέσῳ τῶν ὁσιωτάτων ἁγίων πατέρων σύνοδον, καὶ ἀποστείλας ἄρχοντας ὀφείλοντας παρεῖναι τῇ συνόδῳ, προσέταξε καὶ τὸν Νεστόριον παραγενέσθαι, καὶ κρίσιν ὑπ' αὐτῆς γενέσθαι. ἃ δὴ γενομένης ἀκριβοῦς ἐξετάσεως κατεδίκασαν Νεστόριον, ἀναθεματίσαντες σὺν τοῖς ὁμόφροσιν αὐτοῦ. τούτων δὲ οὕτω προελθόντων, ἐπανασάντες Κυρίλλῳ τῷ πανοσιωτάτῳ οἱ τῆς ἐξαγίου Νεστορίου μερίδος, ἐσπούδασαν, τό γε ἐπ' αὐτοῖς, ἀναιρεῖσθαι τὴν κατὰ Νεστορίου γενομένην κρίσιν. ἀλλ' ἔν γε Θεοδόσιος ὁ βασιλεὺς ἀντιλαμβανόμενος τῆς ὄντως ὀρθῆς κατὰ Νεστορίου καὶ τῶν πονηρῶν αὐτοῦ δογμάτων κεκριμένης, παρεσκεύασε κρατεῖν * γνησίως τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην κρίσιν. καὶ γὰρ πρὸς τούτοις καὶ ἄλλα τινὰ κατὰ τοῦ θείου Κυρίλλου καταφλυαρησάντων, γράφει πρὸς τὸν βασιλέα Κύριλλος τοιαῦτα· ἐπειδήπερ ἐπυθόμην, ὦ εὐσεβέστατε βασιλεῦ, τῶν φιλολογεῖν εἰωθότων τινὰς ἀγρίων σφηκῶν δίκην περιβομβεῖν, καὶ μοχθηρούς ἐρεύγεσθαι κατ' ἐμοῦ λόγους, ὡς ἐξ οὐρανοῦ κατακομισθὲν, καὶ οὐκ ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου λέγοντος τὸ θεῖον σῶμα Χριστοῦ, καὶ μύθους καὶ δύο υἱοὺς

Habetur sup. in coll. 1. paucis mutatis.

* supra p. 210.

* Ὑπ. ᾄδονται.

SEmper quidem studium fuit orthodoxis & piis imperatoribus patribus nostris, pro tempore exortas hæreses per congregationem religiosissimorum sacerdotum amputare, & recta fide sincere prædicata, in pace sanctam Dei ecclesiam custodire. Quapropter & Constantinus magnus Ario blasphemante & dicente, Filium non esse consubstantialem Deo & Patri, sed creaturam, & ex non extantibus factum esse, congregavit Nicææ trecentos decem & octo patres, & cum ipse concilio interfuisset, damnato & anathematizato Ario rectam fidem confirmare studuit: per quam divini illi patres confitentes Filium consubstantialem esse Deo & Patri, non vero creaturam & ex non extantibus factum, usque ad hodiernum diem canitur. Theodosius autem senior, Macedonio negante deitatem sancti spiritus, & Apollinario ejus discipulo blasphemante incarnati Dei Verbi dispensationem, & dicente, Dei Verbum non assumpsisse mentem humanam, sed carni animam rationalem habenti fuisse unitum, congregatis in Constantinopolitana urbe centum quinquaginta patribus, ac ipse particeps concilii effectus, damnatis & anathemate perculsis prædictis hæreticis una cum impiis eorum dogmatibus ac sectatoribus, curam adhibuit ut recta fides prædicaretur. Theodosius vero junior, impio Nestorio dicente alium esse Deum Verbum, & alium Christum; ac Verbum quidem natura esse Filium Dei & Patris, Christum vero tantum ex gratia Filium impie introducente, & sanctam Mariam Dei genitricem esse negante; congregavit priorem Ephesinam synodum ducentorum sanctorum patrum, & directis principibus qui deberent concilio interesse, jussit & ipsum Nestorium adesse, & judicium de eo fieri: diligentique examinatione facta, damnarunt & anathematizarunt Nestorium una cum sectatoribus ejus. His autem ita subsecutis, cum insurrexissent contra sanctissimum Cyrillum sectatores impii Nestorii, conati sunt (quantum in ipsis fuit) rescindere sententiam contra Nestorium latam. Sed Theodosius imperator, defendens ea quæ ita recte contra Nestorium & impia ejus dogmata fuerant judicata, damnationis sententiam in eum factam, ratam haberi curavit. Insuper autem cum & quædam alia crimina divino Cyrillo apud imperatorem nugaciter impingerent, ad imperatorem Cyrillus in hanc sententiam scripsit: Postquam mihi, piissime imperator, renuntiatum est, quosdam garrulos instar vesparum ferarum susurris suis aures tuas personare, & maledicta in me eructare, nugantes me asserere Christi divinum corpus cœlo delatum, & non de sancta virgine assumptum; itemque duos filios de sententia Nestorii confiteri: existimavi debere me adversus ipsos pauca in hanc sententiam dicere: O fatui, & nul-

* Latinus interpres legit, τῶν Hard. βεβαίων

lius rei nisi calumniandi dignari, quomodo in hanc deveniſtis ſententiam, tantumque inſaniæ concepiſtis? Omnino enim oportebat hoc vos perſpicuè ſentire, totam fere noſtram de fide diſputationem inde ortam, quod nos ſanctam Mariam deiparam eſſe contendimus. Atqui ſi, ut illi dicunt, nos corpus Chriſti divinum cœlitus veniſſe, non ex ipſa natum dicimus, quomodo deipara dici poterit? Quem enim peperit, ſi hoc verum non eſt, quod ſecundum carnem pepererit Emmanuelem? Rideantur ergo, qui hæc & talia de me blaterant. Non enim mentitur ſanctus Iſaias, cum ita vaticinatur: *Ecce virgo in utero habebit, & pariet filium, & vocabunt eum Emmanuel, quod eſt, nobiſcum Deus.* Et haud dubie verum dixit Gabriel archangelus ita Mariam alloquens: *Ne timeas Maria, inveniſti enim gratiam apud Deum, Ecce concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen ejus Jeſum: Ipſe enim ſalvum faciet populum ſuum a peccatis eorum.* Cum autem dominum noſtrum Jeſum Chriſtum dicimus deſuper de cœlo veniſſe, non eo ſenſu dicimus, quaſi putemus eum ſanctam ſuam carnem de cœlo detuliſſe: ſed ſequimur ſanctum Paulum, qui ita ait: *Primus homo de terra terrenus: ſecundus, dominus e cœlo.* Imitamur etiam & ipſum dominum dicentem: *Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo filius hominis.* At vero quod ad carnem attinet, natus eſt, ſicut diximus, ex beata virgine, Sed quoniam verbum Dei de cœlo deſcendens, *ſeipſum exinanivit, formam ſervi aſſumendo*, filiuſque hominis extitit, cum tamen idem permaneret qui antea fuerat, ſcilicet Deus, (eſt enim immutabilis, & nulli alterationi obnoxiæ naturæ) cum jam unus intelligatur eſſe cum propria carne, dicitur de cœlo veniſſe. Et nominatur etiam homo de cœlo, cum ſit perfectus in deitate, idemque perfectus in humanitate: intelligiturque una eſſe perſona. Unus enim eſt dominus Jeſus Chriſtus, tametſi naturarum diſcrimen non ignoretur, ex quibus ineffabilem illam dicimus factam unitionem. Fatemur itaque verbum, unigenitum Dei Filium, Deum eſſe perfectum, & perfectum hominem corpore & anima ratione prædita conſtantem: quod ad deitatem attinet, ex Patre natum ante ſæcula, eumdem autem ultimis temporibus propter nos & propter noſtram ſalutem ex Maria virgine ſecundum humanitatem: conſubſtantialem Patri ſecundum divinitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundum humanitatem. Duarum enim naturarum facta eſt unio. Inde eſt, quod unum Chriſtum, unum Filium, unum dominum confitemur, atque etiam ſanctam virginem vere fuiſſe deiparam, ideo quod Deus verbum carnem induit & homo factus eſt, atque in ipſa conceptione ſibi univit templum, quod ex ipſa aſſumebat. Si placet, exempli loco accipiamus noſtrum ipſorum compoſitionem, quatenus homines ſumus. Conſtamus nimirum anima & corpore. Ac videmus duas naturas, aliam corporis, aliam animæ; hominem vero, ex utriſque unitione facta, unum: neque compoſitio ex duabus naturis efficit, ut pro uno homines duos cogitemus; ſed unum (ut dixi) intelligimus hominem ex

Iſa. 17.

Luc. 1.

Matth. 1.

1. Cor. 15.

Joan. 3.

κατὰ Νεσόριον ὁμολογεῖν ἡμᾶς κατεφλυάρησαν, δεῖν ὠήθημεν ὀλίγα περὶ τούτου πρὸς αὐτοὺς εἰπεῖν ὅτως· ὦ ἀνόητοι καὶ μόνον εἰδότες συκοφαντεῖν, πῶς εἰς τοῦτο παρήχθητε γνώμης, καὶ τοσαύτῳ νοσοῦντες μανίαν; ἐδείσαφῶς συνοεῖν, ὅτι σχεδὸν ἅπας ἡμῖν ὁ ὑπὲρ τῆς πίστεως ἀγὼν σωσεχερότητο ὀλιγοστιεμμύοις, ὅτι θεοτόκος ἐστὶν ἡ ἁγία Μαρία. ἀλλ' ἐπείπερ ἐξ οὐρανοῦ, καὶ οὐκ ἐξ αὐτῆς γεγεννῆσθαι τὸ θεῖον σῶμα τοῦ Χριστοῦ λέγομεν, ὡς φασι, πῶς ἂν νοοῖτο θεοτόκος; τίνα γὰρ ὅλως τέτοκεν, εἰ μή ἐστιν ἀληθὲς, ὅτι γεγέννηκε κατὰ σάρκα τὸν Ἐμμανουήλ; γελάσθωσαν τοίνυν οἱ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα κατ' ἐμοῦ πεφλυαρηκότες. ὁ γὰρ ψαλμῳδὸς λέγων ὁ μακάριος Ἡσαΐας· ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι, μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός, ἀληθῶς, δὲ πάντως καὶ ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ πρὸς τὴν παρθένον εἰπών· μὴ φοβοῦ Μαρία, εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ Θεῷ· καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξεις υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν, αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν· ὅταν δὲ λέγωμεν, ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, οὐχ ὡς ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ κατενεχθείσης τῆς ἁγίας αὐτοῦ σαρκὸς τοῦτο φαμὲν, ἀλλ' ὡς ἐπόμενοι τῷ ἱερῷ Παύλῳ φάσκοντι· ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς χοϊκὸς, ὁ δεύτερος ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ. μεμνήμεθα δὲ καὶ αὐτοῦ τοῦ κυρίου λέγοντος· οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καίτοι γεγέννηται κατὰ σάρκα, ὡς εἴρηται, ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου, ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνωθεν ἐξ οὐρανοῦ καταφοιτήσας Θεὸς λόγος κεκένωκεν ἑαυτὸν, μορφὴν δούλου λαβὼν, καὶ κεχρηματικεν ἄνθρωπος υἱὸς μὴ τοῦ μεῖναι ὃ ἦν, τουτέστι Θεός· ἄτρεπτος γὰρ καὶ ἀναλλοίωτος κατὰ φύσιν ἐστὶν· ὡς εἰς ἤδη νοούμενος μὴ τῆς ἰδίας σαρκὸς, ἐξ οὐρανοῦ λέγεται κατελθεῖν, ὠνόμασαι δὲ καὶ ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ, τέλειος ὢν ἐν θεότητι, καὶ τέλειος ὁ αὐτὸς καὶ ἄνθρωπότητι, καὶ ὡς ἐν σοὶ προσώπῳ νοούμενος. εἷς γὰρ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς, κἂν ἡ τῶν φύσεων διαφορὰ μὴ ἀγνοῆται, ἐξ ὧν τὴν ἀπόῤῥητον σύνωσίν φαμεν πεποιῆχθαι. τοιγαροῦν ὁμολογοῦμεν τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ λόγον, Θεὸν τέλειον, καὶ ἄνθρωπον τέλειον, ἐκ ψυχῆς λογικῆς καὶ σώματος, πρὸ αἰώνων μὲν ἐκ τοῦ πατρὸς γεννηθέντα κατὰ τὴν θεότητα, ἐπ' ἐσχάτων δὲ τῶν ἡμερῶν τὸν αὐτὸν δι' ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν ἐκ Μαρίας τῆς παρθένου κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα· ὁμοούσιον τῷ πατρὶ τὸν αὐτὸν κατὰ τὴν θεότητα, καὶ ὁμοούσιον ἡμῖν κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα. δύο γὰρ φύσεων ἕνωσις γέγονεν· ὅθεν ἕνα Χριστὸν, ἕνα υἱὸν, ἕνα κύριον ὁμολογοῦμεν. καὶ τὴν ἁγίαν παρθένον ἀληθῶς θεοτόκον, διὰ τὸ τὸν Θεὸν λόγον σαρκωθῆναι, καὶ ἐνανθρωπῆσαι, καὶ ἐξ αὐτῆς συλλήψεως ἑνῶσαι αὐτῷ τὸν ἐξ αὐτῆς ληφθέντα ναόν, καὶ, εἰ δοκεῖ, δεξώμεθα εἰς παράδειγμα τὴν καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς σύνθεσιν, καθ' ἣν ἐσμὲν ἄνθρωποι. συνιστάμεθα γὰρ ἐκ ψυχῆς, καὶ σώματος, καὶ ὁρῶμεν φύσεις δύο, ἑτέραν μὲν τοῦ σώματος, ἑτέραν δὲ τῆς ψυχῆς. ἀλλ' εἷς ἐξ ἀμφοῖν καθ' ἕνωσιν ἄνθρωπος, καὶ οὐχὶ τῷ ἐκ δύο φύσεων συνιστάθαι, δύο ἀνθρώπους τὸν

ἕνα

ἕνα νοεῖσθαι παρασκεύαζει. ἀλλ' ἕνα τὸν ἄνθρωπον κατὰ σύνθεσιν, ὡς ἔφην, τὸν ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος. ἐὰν γὰρ ἀνέλωμεν τὸ, ὅτι ἐκ δύο καὶ διαφόρων φύσεων ὁ εἷς καὶ μόνος ἐστὶ Χριστός, ἀδιάσπαστος ὢν μηδαμοῦ τῇ ἑνώσει, ἐροῦσιν οἱ δὲ ἐναντίας· εἰ μία φύσις τὸ ὅλον, πῶς ἐνηνθρώπησεν; ἢ ποίαν ἰδίαν ἐποιήσατο σάρκα; τοὺς δὲ λέγοντας, ὅτι κρᾶσις, ἢ σύγχυσις, ἢ φυρμὸς ἐγένετο τοῦ Θεοῦ λόγου πρὸς τὴν σάρκα, καταξιωσάτω σε ἡ θεοσέβεια προδήλως ἐπισομίζειν. μετὰ δὲ ταῦτα Κυρίλλου τελευτήσαντος, ἐπιφύεταί τις καὶ ἀρχιμανδείτης Εὐτυχὴς ὀνομαζόμενος, καὶ ἀποσπᾷ κατέπιν αὐτῷ μέρος οὐκ ὀλίγον τοῦ λαοῦ, κυρῶν τὰ Νεστορίου καὶ τὸ αὐτοῦ πονηρὸν δόγμα, φάσκων μὴ εἶναι τὴν σάρκα τοῦ κυρίου ἡμῶν ὁμοούσιον· καὶ δὴ πάλιν μετ' ὀλίγον διαβολικῆς ἰσχυσάσης χειρὸς, ἑτέρα σύνοδος ἐν Ἐφέσῳ ληστρικὴ, καὶ οὐκ ὀσία γίνεται, παραπεμθέντος ἐκεῖσε καὶ Φλαυιανοῦ Κωνσταντινουπόλεως, τὴν πᾶσαν οὐσίαν Διοσκόρου Ἀλεξανδρείας ἔχοντος. καὶ φονεύεται μὲν Φλαυιανὸς ὁ θεῖος ὑπερμαχῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, ἀναιρεῖται δὲ ἡ ἐν Ἐφέσῳ πρώτη σύνοδος, ὑπογραψάντων φονικῇ βίᾳ τινῶν ἐπισκόπων, ἐξ ὧν ὑπῆρχε Βασίλειος ὁ Σελευκείας. κἀντεῦθεν τῆς τε Νεστορίου καὶ Διοσκόρου καὶ Εὐτυχοῦς δημοσιευομένων πονηρῶν δογμάτων, καὶ πολλῆς ταραχῆς γενομένης, μάλιστα ἐν τῇ ἀνατολῇ, φονεύεται Προτέριος ὁ μέγας ἱερεὺς, καὶ ἕτεροι πλεῖστοι. τούτων δὴ οὕτως ἐχόντων, ἀνίσταται θεόθεν Μαρκιανὸς ὁ βασιλεὺς, καὶ συναγαγὼν ἐν Χαλκηδόνι τὴν χιλιοστὴν πατέρων σύνοδον, παρόντων Διοσκόρου, καὶ Εὐτυχοῦς, καὶ αὐτὸς ἐπορεύθη. καὶ κατεδικάζονται μὲν Διόσκορος καὶ Εὐτυχὴς, καὶ Νεστόριος πάλιν ἀναθεματίζεται· Θεοδώριτον δὲ, καὶ Ἴβαν, καὶ Βασίλειον Σελευκείας ἐδέξαντο καθυπογράψαντας, καὶ τῆς ληστρικῆς συνόδου ἀναστατωθείσης καὶ ἀναθεματισθείσης, εἰς μίαν συμφωνίαν ἤγαγον πάντας οἱ θεῖοι πατέρες. τούτων δὲ τῶν τεσσάρων συνόδων οὕτω γενομένων καὶ ἐπιβεβαιωθεισῶν, καὶ κρατυσῶν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, οἱ τὰ Νεστορίου φρονοῦντες ἐσπούδασαν αὖθις τὴν αἵρεσιν αὐτῶν κρατῦναι διὰ τῆς Θεοδώρου τοῦ Μοψουεστίας ἀφορμῆς, πολλῷ χείρονα τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Νεστορίου βλασφημήσαντος. ὅθεν τοίνυν καὶ ἡμεῖς ἀκολουθοῦντες τοῖς ἡμετέροις πατράσι, καὶ βουλόμενοι τὴν ὀρθὴν πίστιν ἀλώβητον διαφυλάττεσθαι, προτρέπομεν καὶ τούτου τὰς βλασφημίας διεξετάσαντας, κατ' αὐτοῦ καὶ τῶν ὁμοφρόνων αὐτοῦ ἀποφαίνεσθαι. πρὸς γὰρ ταῖς ἄλλαις ἀναριθμήτοις αὐτοῦ δυσφημίαις εἰς Χριστὸν τὸν Θεὸν ἡμῶν ἐξεμέσαις, ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν ἀπὸ τῆς τῆς ψυχῆς παθῶν, καὶ τῆς τῆς σαρκὸς ἐπιθυμιῶν ἐνοχλούμενον, καὶ τῆς χειρόνων κατὰ μικρὸν ἀφιστάμενον πρὸς τὰ κρείττονα τῇ προκοπῇ τῆς ἔργων ἐληλυθέναι, καὶ τῇ ἀείσῃ πολιτείᾳ γενόμενον ἄμωμον. καὶ ὡς ψιλὸν ἄνθρωπον ἐν ὀνόματι πατρὸς, καὶ υἱοῦ, καὶ ἁγίου πνεύματος βαπτισθῆναι, καὶ διὰ τοῦ βαπτίσματος τὴν χάριν, τοῦ ἁγίου πνεύματος εἰληφέναι, καὶ υἱοθεσίας ἠξιῶσθαι, καὶ καθ' ὁμοίωσιν βασιλικῆς εἰκόνος εἰς πρόσωπον τοῦ Θεοῦ λόγου τὸν Χριστὸν προσκυνεῖσθαι, καὶ μηδαμοῦ τὴν ἀνάστασιν ἄξεπτον ταῖς ἐννοίαις καὶ ἀναμάρτητον γεγενῆσθαι. καὶ πρὸς τούτοις εἶπε, τοιαύ-

anima & corpore compositum. Si enim hoc tollamus, ex duabus & differentibus naturis unum & indivulsum Christum ab unitione existere, dicent adversarii: Si una natura totius Christi est, quomodo potuit humanam naturam induere, aut quam carnem sibi propriam adscisscere? Eos autem qui dicunt contemperationem, confusionem aut mixtionem naturarum verbi Dei cum carne factam; palam iis ora obturare tua pietas dignetur,) Post hæc autem Cyrillo mortuo, emersit monachus quidam & archimandrita, nomine Eutyches. Hic non exiguam populi partem sibi adjunxit, Nestorii sectam & impium ejus dogma approbans, ac dicens carnem domini non esse consubstantialem nobis. Et rursum quidem non multo post diabolica manu prævalente, aliud Ephesi concilium latronum, & nequaquam sanctum cogitur; misso ad id etiam Flaviano Constantinopolitano, cum penes Dioscorum Alexandrinæ episcopum summa rerum ibi esset. Divinus autem Flavianus defendens orthodoxam fidem, occiditur: priori vero Ephesinæ synodo auctoritas abrogatur, subscribentibus quibusdam episcopis lethali vi compulsis, inter quos fuit etiam Basilius Seleuciæ episcopus. Hinc cum publice docerentur Nestorii, Dioscori & Eutychis pernicioſa dogmata, magnique præsertim in oriente existerent tumultus, occisi sunt Proterius sacerdos magnus, & alii plurimi. Eo rerum statu Marcianus divinitus creatur imperator; qui coacto Chalcedone sexcentorum triginta patrum concilio, præsentibus Dioscoro & Eutyche, in eo una cum ipsis interfuit: ibique damnantur quidem Dioscorus & Eutyches, & iterum Nestorius anathematizatur: Theodoretus autem, Ibas & Basilius Seleuciæ episcopus recepti sunt, cum tamen * priori concilio subscripsissent. Et ita abolitis prædatoriæ synodi actis & damnatis, concordia a sanctis patribus inter omnes conciliata est. His quatuor conciliis sic actis, & confirmatis, & auctoritatem in ecclesia Dei obtinentibus, Nestorii sequaces denuo suam hæresim confirmaverunt opera Theodori Mopsuesteni, qui multo pejora, quam Nestorius ejus discipulus, blasphemavit. Nos igitur sequentes sanctos patres nostros, & volentes rectam fidem sine ulla macula conservare, horramur vos, ut hujus quoque blasphemias examinantes, de eo sectatoribus ejus sententiam feratis. Nam præter innumera alia, quæ impie in Christum Deum nostrum maledicta evomuit, id quoque protulit, alium esse Deum verbum, alium Christum, qui animi perturbationibus & carnis cupiditatibus molestiam ipsi exhibentibus, paulatim a deterioribus desistens, factorum profectu in melius evaserit, inculpataque optimæ vitæ ratione usus sit. Qui, ut purus homo, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizatus, per baptismum gratiam Spiritus sancti consecutus, adoptione sit dignatus: & ad similitudinem regiæ imaginis Christus in persona verbi Dei adoratus, post resurrectionem animo constanti, & peccatorum vacuo fuerit. Præterea pronuntiavit, eam fuisse verbi cum Christo unitionem, quæ est ab apostolo dicta viri

cum

* Lege *prius*, ut infra. *Hard.*

* errat interpres, ut dicetur in notis.

1. Cor. 6. cum muliere: *Et erunt duo in una carne*. Ad hæc vos hortor, ut ea etiam examinetis, quæ a Theodoreto & Iba male ſcripta ſunt contra prius Epheſinum ſanctum concilium, contraque eos eodem modo ſententiam feratis.

τλω γεγενῆθαι τλὺ ἕνωσιν τῦ Θεῦ λόγυ πρὸς τὸν Χριςόν, ὁποίαν ὁ ἀπόςολος ἔφη περὶ τῦ ἀνδρὸς κ τῆς γυναικός· ἔςονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ἔτι δὲ προτρέπομαι ὑμᾶς ἐξετύσαι κ τὰ κακῶς γραφέντα παρὰ Θεοδωρίτυ κ Ἴβα κατὰ Ἰῆς ἐν Εφέσῳ πρώτης ἁγίας συνόδυ, κ ὁμοίως τὰ κατ' αὐτῦ ἀποφλύαθαι.

Patres his rurſum accurate conſideratis, reſponderunt. Chalcedonenſe ſacrum concilium Theodoretum & Ibam graviter verbis inſectatum, non alia conditione in gratiam recepit, quam ut prius ſua damnarent mala ſcripta, & Theodorum ac Neſtorium. Nos autem præter reliquos omnes hæreticos a dictis quatuor ſanctis conciliis damnatos, atque eccleſia excluſos, damnamus etiam, atque proſcribimus Theodorum qui fuit Mopſueſtiæ epiſcopus, ejuſque impios libros: nec non ea quæ Theodoretus male ſcripſit contra veram fidem, & duodecim ſancti Cyrilli capita, ac primam ſanctam Epheſinam ſynodum, & pro defenſione Theodori ac Neſtorii. Præterea damnamus etiam epiſtolam, quam Ibas fertur ſcripſiſſe ad Marim Perſam, quæ negat verbum Dei ex ſancta virgine deipara Maria incarnatum hominem eſſe factum, & divum Cyrillum pro hæretico traducit; ac primam quidem Epheſinam ſacram ſynodum reprehendit, ut quæ incognita cauſa Neſtorium damnaverit: duodecim autem capitula ſancti Cyrilli conſpuit, Neſtorio vero & Theodoro, eorumque impiis ſcriptis & opinionibus patrocinatur. Quapropter effrenes hæreticorum iſtorum linguas, impiiſſimaque ſcripta, ipſoſque ad extremum in falſis ſuis opinionibus ac malitia perſeverantes, optimo jure patri mendaciorum diabolo annumerantes, dicemus: *Vadite in lumine ignis veſtri, & in flamma quam concepiſtis.*

Isai. 50.

Καὶ ταῦτα πάλιν ὡσαύτως οἱ θεῖοι πατέρες πολυπραγμονήσαντες ἀπεκρίθησαν· ἡ μὲν ἐν Χαλκηδόνι θεία σύνοδος Θεοδωρίτυ κ Ἴβα πολλὰ καταβοήσασα, ἐκ ἄλλως αὐτὸς ἐδέξατο, εἰ μὴ πρότερον ἀνεθεμάτισαν τὰ ἴδια πονηρὰ συγγράμματα, κ Θεόδωρον κ Νεςόριον. ἡμεῖς δὲ κατακρίνομεν κ ἀναθεματίζομεν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἅπασιν αἱρετικοῖς τοῖς κατακριθεῖσι κ ἀναθεματισθεῖσιν ὑπὸ τῶν εἰρημένων ἁγίων τεσσάρων συνόδων, καὶ Θεόδωρον ςενόμενον ἐπίσκ. Μοψυεςίας, καὶ τὰ δυσεβῆ συγγράμματα αὐτῦ. κ μήτοι κ τὰ κακῶς παρὰ Θεοδωρίτυ συγγραφέντα κατά τε τῆς ὀρθῆς πίςεως κ τῶν δώδεκα κεφαλ. τῶν ἐν ἁγίοις Κυρίλλυ, κ τῆς ἐν Εφέσῳ πρώτης ἱερᾶς συνόδ. κ ὅσα ὑπὲρ συνηγορείας Θεοδώρυ καὶ Νεςορ. αὐτῶν γέγραπται. πρὸς τύτοις ἀναθεματίζομεν κ τλὺ ἀσεβῆ ἐπιςολλὺ τλὺ λεγομένην παρὰ Ἴβα γεγράφθαι πρὸς Μάριν τὸν Πέρσην, τλὺ ἀρνυμένην τὸν Θεὸν λόγον ἐκ τῆς ἁγίας παρθένυ τῆς Θεοτόκυ Μαρίας σαρκωθέντα ἄνθρωπον γεγενῆθαι, κ τὸν θεσπέσιον Κύριλλον ὡς αἱρετικὸν διαβάλλυσαν, κ μεμφομένην μὲν τλὺ ἐν Εφέσῳ πρώτην ἁγίαν σύνοδον, ὡς χωρὶς κρίσεως κ ζητήσεως τὸν Νεςόριον καθελῦσαν, κ τὰ δώδεκα κεφάλαια τῦ μακαρίυ Κυρίλλυ διαπτύσαν, ἐκδικῦσαν δὲ Θεόδωρον κ Νεςόριον, κ τὰ θεοσυγῆ αὐτῶν συγγράμματά τε κ δόγματα. διὸ δὴ τοίνυν τὰς μὲν τῶν αἱρετικῶν τύτων, & πάντων ἀθυροςόμυς γλώσσας, κ τὰς τύτων ἀσεβεςάτας συγγραφὰς, αὐτύς τε τὺς αἱρετικὺς τὺς μέχρι τέλους ἐμμενάντας τῇ οἰκείᾳ κακοδοξίᾳ κ πονηρίᾳ, μετὰ τῦ πατρὸς τῦ ψεύδυς εἰκότως διαβόλυ συναριθμῆντες ἐρῦμεν· πορεύεσθε τῷ φωτὶ τῦ πυρὸς ὑμῶν, κ τῇ φλογὶ, ᾗ ἐξεκαύσατε.

JUSTI-

☞ JUSTINIANI IMPERATORIS EPISTOLA, GRÆCE, ET LATINE,

Adversus nonnullos, impium Theodorum, atque iniqua ejus dogmata, & Epistolam Ibæ dictam, nec non Theodoriti libros contra Catholicam fidem, scriptis propugnantes.

Nunc primum ex antiquissimo Codice Biblioth. Mediceæ eruit, & recensuit

Ang. Mar. Bandinius I. U. D., Laurentianæ Basilicæ Canonicus, ibidemque S. C. M. Regius Bibliothecarius.

Ἔσον ἐπιστολῆς ἀντιγραφείσης παρὰ τῦ ἀσεβεστάτυ, κ) χειστιανικωτάτυ Βασιλέως Ἰυστινιανῦ πρόσινας γράψαντας κ) ἐκδικήσαντας Θεόδωρον τὸν δυσεβῆ, κ) τὰ αὐτῦ πονηρὰ δόγματα, κ) τὴν λεγομένην Ἴβα ἐπιστολήν, κ) τὰ συγγράμματα Θεοδωρήτυ τὰ κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως γεγραμμένα.

Exemplar Epistolæ a piissimo, atque Christianissimo Imperatore Justiniano perscriptæ adversus nonnullos, impium Theodorum, atque iniqua ejus dogmata, & Epistolam Ibæ dictam, nec non Theodoriti libros contra catholicam fidem, scriptis propugnantes. (*)

Ex Codice Bibliothecæ Mediceæ ad D. Laur. Sec. XI. Plut. VII n. p. 286.

Γράμματα ὑμῶν ἐδεξάμεθα, ἅπερ ἀναγνόντες ἐθαυμάσαμεν, ὑμᾶς μὴ ἐννοήσαντας τὴν τῦ κυρίυ διδασκαλίαν λέγοντος „ Μάθετε ἀπ' ἐμῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, κ) ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ „ ἀλλ' εἰς τοσῦτον ὑπερηφανείας ἀρθέντας, ὡς πάντας τὺς ἱερεῖς τῆς τῦ θεῦ ἐκκλησίας ἐξουδενῶσαι, κ) μόνυς ὑμᾶς αὐτὺς ἐκ πάντων δικαιῶσαι, καθάπερ ἐκεῖνος ὁ Φαρισαῖος, ὃς οὐδὲ τὸν τελώνην κατακείμενος ἐδικαιώθη· κ) ἐνόσω ἠλπίζωμεν ὑμᾶς, ὅμοια τοῖς λοιποῖς ἱερεῦσι φρονεῖν, ἤρεμεν παρ' ἐλπίδας ἐκεῖνα ὑμᾶς ἐκδικοῦντας τὰ κ) τῷ Θεῷ, κ) τῇ ὀρθῇ πίστει ἐναντιώμενα· κ) ὅμως τοιαύτην ἀσέβειαν ἐκδικοῦντες, ἴσως ὑμᾶς αὐτὺς εἶναι τοῖς ἀποστόλοις ὑπολάβετε λέγοντες, μὴ ὀφείλειν τινὰ ὡς ἀγροίκυς ὑμᾶς ὀνειδίζειν· ἐπειδὴ κ) ὁ Θεὸς ἀγροίκοις προσέταξεν κηρύττειν τὸ Εὐαγγέλιον· κ) ἡμεῖς μὲν εἰ κ) ἀγροίκυς, ὡς λέγετε ὑμᾶς ἐκαλέσαμεν· ὁρᾶτε ὅπως εἴπωμεν. Ἐπειδὴ ἀγνοοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν τε κ) παράδοσιν κ) τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, τοιαύτην ἀσέβειαν ἐκδικεῖτε· τὺς ἀποστόλυς δὲ, ὃς ὑμεῖς ἀγροίκους καλεῖτε, ὁ Θεὸς ἐπελέξατο ἑαυτῷ, κ) τῷ ἰδίου πνεύματος κ) χάριτος κ) Σοφίας ἐπλήρωσε, κ) ὅπως αὐτὺς ἀπέστειλεν, ἵνα τὰ ἔθνη τὴν τὸν Θεὸν ἀγνοοῦντα πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ὁδὸν ὁδηγήσωσιν· ὅθεν κ) αὐτοῖς μόνοις τοῖς ἀποστόλοις εἶπεν „ ὑμεῖς ἐστὲ τὸ φῶς τῦ κόσμυ „ φανεροὶ τοίνυν ἐστὲ, καθάπερ ὁ ἀπόστολος εἶπεν, μὴ νοοῦντες, μήτε ἃ λέγετε, μήτε περί τινων διαβεβαιῦσθε· ὅτι ἐτολμήσατε κ) τοῖς ἀποστόλοις ἑαυτὺς ἐξισῶσαι, κ) τὺς παῤῥιάρχας κ) πάντας τὺς ἱερεῖς ἐνυβρίσαι. Τοσῦτον δὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστα-

Litteras vestras accepimus, quas cum legeremus, vehementer mirati sumus, vos minime ad eam Dominicam institutionem advertentes animum, qua dictum est: *Discite a me quia mitis sum, & humilis corde*, in id fastigii esse sublatos, ut nihili faciendos universos Ecclesiæ Dei Antistites judicetis, vos autem solum præcæteris justitiam consequutos esse arbitremini; ejus proterea Pharisæi similes, *qui justificatus non est, quod publicanum condemnasset iniquitatis*. Cumque vos haud ab cæteris Sacerdotibus dissimilia sapienter sentire speraremus, inopinato invenimus, dogmata a vobis cum Deo rectaque fide ejus pugnantia sustineri, simulque ejusmodi impietatem omni conatu defendentes, id vobis præsidio sumere, quod Apostolis pares vos esse jactetis, neque fas esse, ut a quopiam imperitiæ, atque ruditatis reprehendamini, propterea quod Deum etiam ipse rudibus, atque agrestibus hominibus mandaverit Evangelii sui prædicationem. Ac nos quidem, quum agrestes vos nominaremus, ea usi sumus loquendi ratione, propterea quod Ecclesiasticas regulas atque traditiones negligentes, ipsiusque orthodoxæ Fidei imperiti, eam impietatem propugnaretis. Apostolos namque, quos vobis agrestes appellare libuit sibi prælegit Deus, Spirituque suo, atque sapientia replevit, eaque ratione præparatos misit, ut gentibus, quæ ignorant Deum, duces essent ad semitam veritatis. Itaque Apostolis ipsis unice dictum est: *Vos estis lux Mundi*, lucidi ergo estote, quemadmodum ipsis iterum subiectum est a Domino: *Nolite cogitare, neque quid loquamini, neque qua de re laturi sitis*

Matth. 11. v. 29.

Luc. 18. v. 14.

Matth. 5. 14.

Matth. 10. 29.

(*) Quæ quidem Epistola, quum omnibus adhuc ignota latuerit, plurimumque rei Ecclesiasticæ promovendæ conferat, nunc addita Latina versione, quam eleganter confecit Clariss. Dominicanæ Familiæ Monachus Jo. Dominicus Stratico, in lucem prodit, ex recensione V. Cl. Angeli Mar. Bandini. I. U. D. & Cæsarei Mediceæ Bibliothecæ Præfecti.

sitis testimonium. Ausi estis vos estis metipsos Apostolis comparare, omnesque Sacerdotes injuria lacessere non estis veriti, atque adeo a vobis neglectæ sunt Ecclesiasticæ sanctiones, ut id moliri, per summam audaciam, instituerit, quod nulla umquam Christianæ religionis ætate fieri a quopiam tentatum est. Beatissimis videlicet Patriarchis mutuam traditionem omni tempore inviolatam vicissim custodientibus, nemo umquam, nisi qui palam hæretica vesania captus esset, Ecclesiam schismate divisit, quod vos impresentiarum, ut fieret, curavistis. Cui quidem malo quod patrare aggressi estis, ut ipsi medeamur, vehementi flagramus desiderio, qui nimirum opere, ac scriptis id unum contendimus, ut resipiscatis. Jam vero, quum in hanc sententiam scripseritis, a nobis diligenter curatum esse, ut tria hæc Capitula, Theodorus scilicet cum scriptis suis, Epistola quæ Ibæ dicitur, Theoditique pariter scripta condemnarentur, hoc animo, ut voluntati nostræ fieret satis, quod incredibili cupiditate incenderemur, ut ab Catholica separarentur Ecclesia: cognoscite, id minime a nobis eorum caussa factum fuisse; sed primo quidem quod graviter commoti essemus eorum capitulorum impietate, post autem, quia non defuerant, qui suppresso Nestorii nomine, Nestorii tamen studentes partibus, erroneam ejus fidem inducere niterentur, Ecclesiæque tribuere non vererentur eorum capitum impietatem.

Quamquam igitur Capitulorum iniquitas manifesto pateret, tamen nihilo secius Ecclesiæ Dei antistites in unum congregatos interrogavimus quid de his decernerent esse sentiendum; qui cum perspicuo testimonio ostendere vellent ejusmodi errores, neque Ecclesiæ probari, neque ullo umquam tempore probatos esse; eam impietatem initio a Sanctis Patribus prædamnatam suo omnes suffragio rursus proscripserunt. Qui porro ob trium Capitulorum defensionem, ab Ecclesia divisi sunt, ii tacent omnino, plane namque intelligunt, minime posse hæc ab eo, qui Christianus nominetur defendi, ceterum aperte Sanctæ Chalcedonensi Synodo adversantur, quæ Fidei doctrinam definivit in Nestorii, Eutichetis errorumque ab ipsis invectorum condemnationem. Qui vero rectis Ecclesiæ dogmatibus adversantur, omni contentione nituntur, ut præfata tria iniqua capita, ceu ab Ecclesia Dei admissa sustineri judicentur, ut hac videlicet ratione, simpliciores decipiant, populusque Christianus schismate dividatur. Itaque quum duo potissimum (si omnia, quæ impiis illis litteris continentur, contrahantur in pauca) scripseritis: alterum nempe, recte inibi contra Apollinarium disputatum esse, alterum vero, Epistolæ Scriptorem, & si videatur S. Cyrillum principio injuria lacessere, hanc tamen irrogatæ ab se injuriæ labem circa finem depulisse, qua propter operæ pretium esse, ut impia ea epistola Catholica esse judicetur: hoc primum pro certo habetote, vos neque verborum contextum, neque sententiarum vim illius impiæ epistolæ percepisse. Non enim adversus Apollinarem concludit, sed Sanctum Cyrillum ipsum Apollinaristis adnumerat, atque tantum abest,

A σιν ὐκ ἐφυλάξατε· ὅτι τὸ ὂν μηδενὶ χρόνῳ γενόμενον ὑπὸ Χριστιανῶν ἐτολμήσατε ποιῆσαι. Πάντων γὰρ τῶν μακαριωτάτων πατριαρχῶν τὴν πρὸς ἀλλήλους σῴωσιν ἐχόντων ὐδεὶς ἑαυτὸν τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐχώρισεν, εἰ μὴ φανερῶς αἱρετικὴ μανία κατεῖχετο. Ὅπερ ὑμεῖς ἐπὶ τῷ παρόντι ποιεῖν ἐσπουδάσατε. ἀλλ' εἰ καὶ τοῦτο γέγονεν παρ' ὑμῶν· ὅμως ἡμεῖς ὐ παυόμεθα πᾶν, ὅ, τι ἂν πρὸς ἐπανόρθωσιν ὑμετέραν καὶ ποιοῦντες, καὶ γράφοντες. Ἐπειδὴ τοίνυν ἐγράψατε λέγοντες, δεῖ τοῦτο ἡμᾶς σπουδὴ ποιήσασθαι τὰ ἅγια τοῦτο κεφάλαια κατοδικασθῆναι, τουτέστι Θεόδωρον μετὰ τῶν οἰκείων συγγραμμάτων, καὶ τὴν λεγομένην Ἴβα ἐπιστολὴν, καὶ τὰ Θεοδωρίτου συγγράματα, ἵνα τὸ θέλημα πληρωθῇ τῶν ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, ἑαυτοὺς χωρισάντων, γινώσκετε, ὅτι ἡμεῖς ὐ δι' ἐκείνους ἐποιήσαμεν τοῦτο, ἀλλὰ πρῶτον μὲν διὰ τὴν ἀσέβειαν τῶν προειρημένων κεφαλαίων· ἔπειτα δὲ, ὅτι τινὲς τὸ Νεστορίου ὄνομα σιωπῶν προσποιούμενοι διὰ τῶν προειρημένων, αὐτὸν Νεστόριον, καὶ τὴν κακοδοξίαν αὐτοῦ εἰσαγαγεῖν ἐπιχείρουν τὴν ἀσέβειαν τῶν κεφαλαίων τούτων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ προσάπτοντες.

Θεόδωρος γρ. Θεοδωρίτε

Νεστορίου

B

C

Διατοῦτο ἡμεῖς, εἰ καὶ φανερὰ ἦν ἡ τῶν αὐτῶν κεφαλαίων ἀσέβεια, ὅμως ἠρωτήσαμεν τοὺς ἱερεῖς τῆς τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίας, τί περὶ τούτων φρονοῦσιν· οἵτινες δεῖξαι βουλόμενοι, ὅτι τὴν παῦλον ἀσέβειαν ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ὐδὲ ἔχε ποτὲ, ὐδὲ ἔχει, κατεδίκασαν καὶ αὐτοὶ τὴν ταυτὴν δυσσέβειαν, ἐξαρχῆς ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων κατοδικασμένην· ὐδὲ γὰρ οἱ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας κεχωρισμένοι περὶ τούτων τῶν κεφαλαίων λόγον τινὰ ποιοῦνται, εἰδότες ὅτι τοῦτο ὐδεὶς δυνατὸν χρισιανὸς προσηγορίαν ἔχων ἐκδικεῖν, ἀλλὰ τῷ ὅρῳ ἐναντιοῦνται τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, τῷ περὶ τῆς πίστεως προσπεχθέντι πρὸς κατάχρησιν Νεστορίου, καὶ Εὐτυχοῦς, καὶ τῆς αὐτῶν ἀσεβείας. Οἱ γὰρ τοῖς ὀρθοῖς τῆς ἐκκλησίας ἐναντιούμενοι δόγμασιν, ἐπιθυμοῦσιν μᾶλλον τὰ μνημονευθέντα ἀσεβῆ κεφάλαια, ἐκδικεῖν τὴν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, ἵνα διὰ ταύτης τῆς προφάσεως τοὺς ἁπλουστέρους ἀπατήσωσι, καὶ τὸν Χριστιανὸν λαὸν τῆς ἐκκλησίας χωρήσωσιν. Ἐπειδὴ δὲ ἐγράψατε δύο εἰ δὴ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνην περιέχειν ἐπιστολὴν, τὸ μὲν, ὅτι ὀρθῶς ὡς λέγεται κατὰ Ἀπολιναρίου ἠγωνίσατο, ἕτερον δὲ, ὅτι καὶν εἰ ἔδοξεν ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον διασύρειν, ὅμως τοῦτον τὸν σπίλον τῆς ὕβρεως ἐν τῷ τῆ ἐπιστολῆς ἀνέξεψε τέλει, καὶ διατοῦτο λέγεται, ὀφείλειν τὴν αὐτὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν ὀρθόδοξον κεῖνεσθαι· δῆλοι καθεστήκατε, ὅτι ὅτε τὸ ὕφος, ὅτε τὴν διυάμιν ἔγνωτε τῆς αὐτῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς, κατὰ Ἀπολιναρίου γὰρ ὐδὲν περιέχει, ἀλλ' αὐτὸν τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον Ἀπολιναριαστὴν καλεῖ· ἐν ὐδὲ ἐν τῷ τέλει ἡ αὐτὴ ἀσεβὴς ἐπιστολὴ ἀνέξεψε τὰ κατὰ τοῦ αὐτοῦ ἐν ἁγίοις εἰρημένα Κυρίλλου, μᾶλλον μὲν ὂν τὰ χείρονα κατ' αὐτοῦ ἐν τοῖς τελευταίοις εἶπεν. προϊόντες δὲ ὅμως καὶ πᾶσαν

Ἀπολινάριος

Κύριλλον

τὴν

τὴν ἀσέβειαν τῆς λεγομένης Ἴβα ἐπιστολῆς, καὶ τὴν ματαιότητα τῶν κεφαλαίων, ὧν περ ἐπέμψατε, ἀποδείξωμεν. Πάντων γὰρ ἀναγνωσθέντων τῶν παρ' ὑμῶν γεγραμμένων σφόδρα ἐλυπήθημεν, ὅτι εἰς τοιαύτην ἀνεπέσατε πλάνην· ἄνθρωποι ἐξ ἐκείνης ὄντες τῆς χώρας, ὅπου ἀεὶ πρὸ ὑμῶν ἡ ὀρθὴ πίστις ἀμώμητος ἐφυλάχθη. Ὅθεν ἀναγκαῖον ἐνομίσαμεν εἶναι καὶ πρὸς τὰ ῥηθέντα ὑμῶν κεφάλαια ἀντιγράψαι, καὶ παραινέσαι ὑμῖν ταύτης τῆς ἀσεβείας, καὶ τῆς ἀσεβοῦς ὑμῶν διδασκάλου ἀποστῆναι, τῆς τὰ προειρημένα κεφάλαια συγγραψαμένης. Ἀπατῆσαι γὰρ θέλων ὑμᾶς ῥήματά τινα προήγαγεν ἐκ τῶν θείων γραφῶν· ἅ τινα νοήσας κακῶς προσαρμῶσαι ῥήμασί τισι τῆς προειρημένης ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς ἐπεχείρησεν· ὅπερ οἱ αἱρετικοὶ πάντες ποιοῦσι, ῥήματά τινα τῶν θείων γραφῶν παρερμηνεύοντες, καὶ πρὸς τὴν διεστραμμένην ἑαυτῶν μεταφέροντες ἔννοιαν· καὶ δοκεῖ ἡμῖν ὁ ἀσεβὴς ὑμῶν διδάσκαλος, ἢ μὴ ἀνεγνωκέναι τὴν ἀνώνυμον ἐκείνην ἐπιστολήν, ἢ ἀνεγνωκέναι μὲν κακῶς καὶ ῥήματά τινα ταύτης προαγαγεῖν, τὰ πλείονα δὲ καὶ χείρονα σιωπῆσαι. Λεγούσης γὰρ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς περὶ τοῦ μακαρίου Κυρίλλου, καὶ τοῦ ἀσεβοῦς Νεστορίου· ὅτι ἑκάτεροι κατ' ἀλλήλων βλασφήμους λόγους ἔγραψαν, καὶ ὅτι Νεστόριος μὲν ἔλεγεν, τὴν μακαρίαν Μαρίαν μὴ εἶναι Θεοτόκον, ὡς νομισθῆναι τοῖς πολλοῖς ἐκ τῆς Παύλου τοῦ Σαμοσατέως αἱρέσεως εἶναι· Κύριλλος δὲ βλασφημοῦντος τοὺς Νεστορίου ἀναιρεῖν λόγους, ὥλισθεν καὶ ἐνέπεσεν εἰς τὸ Ἀπολιναρίου δόγμα. Φανερόν ἐστιν, ὅτι ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν τῇ Νεστορίου μανίᾳ κεκρατημένος δείκνυται· ὃς αὐτὸν μὲν Νεστόριον ἀρνούμενον Θεοτόκον εἶναι τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν, μέχρι μόνης τῆς τινῶν ὑποψίας ἐληλυθέναι φησίν, οὐ μὴν αἱρετικὸν ἐκ τούτου φανῆναι. τὸν δὲ ἁγίοις δὲ Κύριλλον τὸν τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλον, εἰς τὸ Ἀπολιναρίου δόγμα ὀλισθῆσαι διϊσχυρίζεται καὶ πεσεῖν. Διότι εἶπεν αὐτὸν τὸν Θεοῦ λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἀνθρωπῆσαι· καὶ ταῦτα μὲν τὰ ῥήματα παραλέλοιπεν, ὡς εἰρήκαμεν ὁ διδάσκαλος ὑμῶν, γινώσκων ὅτι ὁ λέγων τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον ὀλισθῆσαι καὶ πεσεῖν, καὶ αἱρετικὸς καλῶν τοὺς τούτου λόγους, πᾶσαν καταδικάζει τὴν ἐκκλησίαν, τὴν πατέρα καὶ διδάσκαλον εἰκότως Κύριλλον ἔχουσαν. Πῶς δὲ ἂν ἔφεξε λέγων, ὡς ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος αἱρετικός ἐστιν, ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς λόγος ἄνθρωπος γέγονε, καὶ ὅτι οὕτω λέγων διαφορὰν τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν αὐτῷ οὐκ ὁμολογεῖ. Διὰ τούτων γὰρ τῆς λόγων οὐ μόνον τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον μέμφεται, ἀλλὰ καὶ τὸν εὐαγγελιστὴν τὸν λέγοντα, ὅτι ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ πάντας τοὺς προφήτας τὴν διὰ σαρκὸς ἐπιδημίαν αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λόγου κηρύξαντος, καὶ μάλιστα Ἱερεμίαν τὸν λέγοντα „ οὕτως ὁ Θεὸς ἡμῶν „ οὐ λογισθήσεται ἕτερος πρὸς αὐτόν. μετὰ τοῦτο „ ἐπὶ τῆς γῆς ὤφθη, καὶ τοῖς ἀνθρώποις „ συναναστράφη „ καὶ πάλιν Ἡσαΐαν λέγοντα „ „ τὸ παιδίον Θεὸν ἰσχυρόν. „ καὶ πρὸ τούτων τὸν ἀπόστολον Παῦλον λέγοντα ἐν τῇ πρὸς Ἐφεσίους ἐπιστολῇ, „ ὁ καταβὰς αὐτός ἐστι, καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω „ πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ

Παῦλος ὁ Σαμοσατεύς.

Ἡσαΐ. 9. 6.

A ut circa ejus finem, quidpiam ex iis, quæ adversus Sanctum Cyrillum, pronunciata sunt, revocatione castigetur; ut circa extremum potius ejus Scriptor in Cyrillum deterius debacchatus esse videatur. Quamobrem id ipsum principio, simulque universam hujus, quæ Ibæ nuncupatur epistolæ impietatem, eorumque, quæ ad nos misistis capitum insaniam argumentis ostendemus. Cum enim ea omnia, quæ scripsistis, legissemus, gravissimo affecti sumus dolore, vos ejus Urbis Cives, in qua semper ad hæc usque tempora unice servata fuit recta Fides, in tantum errorem esse prolapsos. Quapropter necessarium esse existimavimus adB versus prædicta capitula ad vos scribere, atque de eorum impietate vos ipsos admonere, ut ab iniquo Præceptore vestro, qui ea monumentis mandavit litterarum, recedatis. Etenim quam is sibi proposuisset in animo vos in deceptionem inducere, nonnullas ex Divinis litteris sententias hausit, quibus in pravam significationem contortis, impiæ illius epistolæ opiniones nonnullas confirmare aggressus est, quemadmodum hæreticis fuit semper in more positum, quædam Divinarum litterarum testimonia pervertere, atque in contrariam intelligentiam detorquere. Itaque vel Præceptorem vestrum, minime Anonymam eam epistolam perlegisse exC istimamus, vel mala admodum fide, nonnulla legisse quidem ipsum, reliqua vero, quæ multo deteriora essent, silentio præteriisse. Quum enim in ea Epistola de Beato Cyrillo atque impio Nestorio narretur, proscidisse eos sese invicem conviciis: atque affirmasse Nestorium minime Deiparam esse Beatam Virginem, ut ipsam nominari permultis ex Pauli Samosateni hæresi placebat: Cyrillum contra, qui Nestorii errorem refutare niteretur lapsum pariter esse, inque Apollinarii dogmata descendisse: luce clarius est Epistolæ ejusdem Scriptorem Nestoriana dementia præoccupatum agnosci, qui Nestorium Sanctam Mariam Virginem D Deiparam fateri detrectantem, suspicionis tantum adversus se locum quibusdam tribuisse; minime vero exinde hæreticum demonstrari contendat: Cyrillum autem Sanctum Ecclesiæ Doctorem in Apollinarii hæresim incidisse diserte tradat, propterea quod ipsum Deum Verbum incarnatum esse dixerit, atque assumpsisse humanitatem. Hæc autem verba, ut superius animadvertimus præteriit Præceptor vester, plane perspiciens, eum qui Cyrillum lapsum esse in hæresim tradat, contendatque hereticas ipsum defendisse sententias, in universam Ecclesiam damE nationis ferre judicium, quum universa scilicet Cyrillum, ut Patrem colat, atque Doctorem. Ceterum qui fieri potuit, ut non exhorresceret hæreticum dicens Cyrillum, propterea quod Deum Verbum hominem factum esse docuerit: indeque consequi subjungens, ab Cyrillo hæc docente discrimen inter templum, in eoque inhabitantem non admitti? Hac quippe ajendi ratione non Sanctum Cyrillum criminatur, sed Evangelistam, *verbum carnem factum esse* diserte pro- Joh. 1. 14.
nunciantem, sed Prophetas omnes, qui Verbi Dei adventum per carnem prædixerunt, Hieremiam potissimum dicentem: *Hic Deus*

Baruch 3. v. 16. & 38. Isaia 9. 6.

noſter: alius adverſus eum non æſtimabitur: poſt hæc in terris apparuit, & cum hominibus converſatus eſt, atque Iſaiam ajentem ſimiliter: *Puer, Deus fortis:* ſed apoſtolum præceteris Paulum, cujus hæc eſt in Epiſtola ſua ad Epheſios ſententia: *Qui deſcendit,*

Ad Eph. 4. 9.

ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cœlos, ut impleret omnia. Si igitur deſipienti Doctori veſtro aſſentiri velimus, Prophetas, Evangeliſtas, Apoſtolos hereſeos accuſabimus, qui Dei verbum dixerint hominem factum eſſe, quaſi his loquendi modis admiſerint converſionem Divinitatis in humanitatem. Verum qui Deum Verbum hominem factum eſſe non confitentur, iidem manifeſte Chriſtum purum hominem faciunt, per gratiam tantum Filii Dei nomine decoratum, quemadmodum erronea Neſtorii, Theodorique Magiſtri ipſius ſententia conſtituitur.

τὰ πάντα. „ Καὶ γὰρ ὡς ἐκεῖνος ὑμῶν ὁ διδάσκαλος παραφρονῶν λέγει, μέμψεως εἰσὶν ἄξιοι, καὶ οἱ προφῆται, καὶ οἱ εὐαγγελισταὶ, καὶ οἱ ἀπόστολοι λέγοντες, ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς λόγος ἐνηνθρώπησεν, ὡς διὰ τούτων τῶν ῥημάτων ξοπλὴ τῆς θεότητος εἰς τὴν ἀνθρωπότητα λέγοντες γεγονῆναι. οἱ δὲ αὐτὸν τὸν Θεὸν λόγον ἐνανθρωπῆσαι μὴ ὁμολογοῦντες, φανεροί εἰσι τὸν Χριστὸν ψιλὸν ἄνθρωπον εἶναι, καὶ κατὰ χάριν υἱὸν Θεοῦ ὀνομάζεσθαι λέγοντες, ὡς ἡ κακοδοξία Νεστορίου καὶ Θεοδώρου τοῦ διδασκάλου αὐτοῦ λέγει.

Divinæ namque litteræ, atque his inhærentes Sancti Eccleſiæ Patres ipſum Deum Verbum inviſibile, corporis expers, lumen de lumine, ante ſecula, & tempora ex Patre genitum, hoc idem adveniſſe, & incarnatum eſſe, & hominem factum eſſe diſertiſſime confitentur. Sanctus enim Gregorius in Sermone de Theophaniis, ſeu de Chriſti Nativitate hæc habet. „ Ipſum Dei inviſibile Verbum ille ſæculis antiquior, ille incomprehenſibilis, ille incorporeus, illud lumen ex lumine, ex principio principium, fons vitæ & immortalitatis, illa Archetypi expreſſio; illud immotum ſigillum; illa per omnia ſimilis imago, ille Patris terminus, & ratio, ille inquam ad imaginem ſuam ſe confert, & carnem ob carnem gerit, & animæ intellectuali propter animam meam jungitur, ut ſimile per ſimile repurget, atque humana omnia, excepto peccato, ſuſcipit, conceptus quidem ex Virgine, animo, & corpore a Spiritu præpurgata, nam & Nativitatem honore affici, & Virginitatem præferri oportebat. “ Simili prorſus modo Athanaſius ediſſerit in ea Oratione quæ adverſus Arianos eſt, de Spiritu Sancto. „ Ille inquit, qui ſurſum in Cælis ex Patre genitus erat ineffabiliter, inexplicabiliter, immutabiliter, eterne: ipſe in terris deorſum genitus eſt in tempore ex Virgine Maria. “ Baſilius pariter octavo libri ad Amphilochium capite ſic ſcribit. „ Neque enim cælum ac terra, immenſaque maria, nec animantia, vel in aquis, vel in terris degentia, nec plantæ, nec Aſtra, nec aer, nec horæ, nec multiplex univerſi ornatus excellentiam potentiæ illius nobis perinde commendant, atque quod Deus incomprehenſibilis ſic per carnem conflictatus eſt, ut ipſa Divinitas nihil pateretur, quo nobis ſua morte largiretur immortalitatem. “ Sanctus etiam Auguſtinus Aphricanæ cujuſdam Civitatis Epiſcopus, in expoſitione Symboli differit in hunc modum: „ Protulit tibi Habacuc Propheta de Chriſto teſtimonium, Domine inquiens audivi auditionem tuam, & timui, intellexi opera tua Deus, & expavi. Quænam opera Dei hic admiratus expavit? Num Mundi creationem? Nequaquam. Cur autem expaverit, accipe. In medio, inquit duorum animalium cognoſcentur opera tua, Deus, quoniam tu Deus Verbum caro factum in medio duorum animalium innoteſces. Qualiſquum

Greg. Serm. de Nat Domini Tſ. 38. circa med. T. 1. Edit. Par. 1609. pag. 620.

Cap. 7. T. 2. Ed. Pariſ. 1618. Pag. 359.

Αἱ γὰρ θεῖαι γραφαὶ, καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ταύταις ἀκολουθοῦντες, αὐτὸν τὸν Θεὸν λόγον τὸν ἀόρατον, τὸν ἀσώματον, τὸν ἐκ τοῦ φωτὸς φῶς, τὸν πρὸ αἰώνων, καὶ ἀχρόνως ἐκ τοῦ πατρὸς γεγενῆσθαι αὐτὸν καταλθεῖν, καὶ σαρκωθῆναι, καὶ ἐνανθρωπῆσαι λέγουσιν. Καὶ ὁ μὲν ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὰ Θεοφάνια ὅτω λέγει „ Αὐτὸς ὁ τοῦ Θεοῦ λόγος, ὁ προαιώνιος, ὁ ἀόρατος, ὁ ἀπερίληπτος, ὁ ἀσώματος, ἡ ἐκ τῆς ἀρχῆς ἀρχὴ, τὸ ἐκ τοῦ φωτὸς φῶς, ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθανασίας „ τὸ ἐκμαγεῖον τοῦ ἀρχετύπου, ἡ μὴ κινεμένη „ σφραγὶς, ἡ ἀπαράλακτος εἰκὼν, ὁ τοῦ πατρὸς ὅρος καὶ λόγος ἐπὶ τὴν ἰδίαν εἰκόνα „ χωρεῖ καὶ σάρκα φορεῖ διὰ τὴν σάρκα, καὶ ψυχὴ νοερὰ διὰ τὴν ἐμὴν ψυχὴν μίγνυται, τῷ „ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἀναλαθαίρων, καὶ πάντα γίνεται πλὴν τῆς ἁμαρτίας ἄνθρωπος, κυη„ θεὶς ἐκ τῆς παρθένου καὶ ψυχὴν καὶ σάρκα „ προκαθαρθείσης τῷ πνεύματι. ἔδει γὰρ καὶ γήνησιν τιμηθῆναι, καὶ παρθενίαν προτιμη„ θῆναι. „ Τὰ παραπλήσια δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος ἐν τῷ περὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος λόγῳ κατὰ Ἀρειανῶν ὅτω λέγει. „ Ὁ γνηθεὶς ἄνωθεν ἐκ τοῦ πατρὸς ἀῤῥήτως, ἀφράστως, „ ἀκαταλήπτως, ἀϊδίως, αὐτὸς ἐν χρόνῳ γίνεται κάτωθεν ἐκ τῆς παρθένου Μαρίας. „ Καὶ πάλιν ὁ ἐν ἁγίοις Βασίλειος πρὸς Ἀμφιλόχιον γράφων ἐν τῷ ὀγδόῳ κεφαλαίῳ ὅτως εἶπεν. „ Οὐ γὰρ τοσοῦτον οὐρανὸς, καὶ γῆ, καὶ „ τὰ μεγέθη τῆς πελαγοῦς, καὶ τὰ ἐν ὕδασι διαιτώ„ μενα, καὶ τὰ χερσαῖα τῆς ζώων, καὶ φυτὰ, καὶ „ ἀέρες, καὶ ἀὴρ, καὶ ὧραι, καὶ ἡ ποικίλη τοῦ παντὸς διακόσμησις τὸ ὑπερέχον τῆς ἰσχύος σωίζησιν, ὅσον τὸ δυνηθῆναι τὸν Θεὸν τὸν ἀχώρητον ἀναθῶς διὰ σαρκὸς συμπλακῆναι τῷ „ θανάτῳ, ἵνα ἡμῖν τῷ ἰδίῳ πάθει τὴν ἀπάθειαν χαρίσηται. „ Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Αὐγουστῖνος ἐπίσκοπος ἐκ τῆς τῆς Ἀφρῶν χώρας ἐν τῇ περὶ τοῦ συμβόλου ἐκθέσει ταῦτα λέγει. „ Εἰπὲ καὶ σὺ Ἀμβακοὺμ προφῆτα μαρτυ„ ρίαν περὶ τοῦ Χριστοῦ. Κύριε, φησίν, εἰσεκήκοα τὴν ἀκοήν σου, καὶ ἐφοβήθην· κατενόησα „ τὰ ἔργα σου, ὁ Θεὸς, καὶ ἐξέστην. „ Ποῖα ἔργα τοῦ Θεοῦ ὅτος θαυμάσας ἐξέστην· μή τι τὴν κτίσιν τοῦ κόσμου, μὴ γένοιτο, ἀλλ' ἄκυσον πρόσει ἐξέστη. „ Ἐν μέσῳ, φησὶ, δύο ζώων γνωθήση τὰ ἔργα σου· Ὅτι σὺ ὁ Θεὸς λόγος „ σάρξ

Γρηγόριος Θεολόγος τοῦ λόγου εἰς τὰ Θεοφάνια.

Ἀθανάσιος ἐκ τοῦ λόγου τοῦ περὶ ἁγίου πνεύματος κατὰ Ἀρειανῶν.

Βασίλειος πρὸς Ἀμφιλόχιον.

Αὐγουστῖνος ἐκ τῆς περὶ τοῦ συμβόλου ἐκθέσεως

„ σαρξ ἐγλύσ· ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ.
„ τίς ὢν μέχει τινος κατίδης. ἐκπῆναι με πε-
Λέων πάπας ἐκ τῆς πρὸς Φλαυιανὸν ἐπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως ἐπιστολῆς. „ ποίηκας, ὅτι ὁ λόγος, δι' ὃ τὰ πάντα
„ ἐγλύφετο ἐν φάτνῃ ἐτέχθης. „ Τὰ ὅμοια δὲ καὶ ὁ
ἐν ἁγίοις Λέων πάπας Ρώμης ἐν τῇ πρὸς Φλα-
υιανὸν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως ἐπι-
στολῇ ὅτως εἶπεν. „ Ὁ ἀπαθὴς Θεὸς οὐκ ἀπη-
„ ξίωσε παθητὸς εἶναι ἄνθρωπος, καὶ ὁ ἀθά-
„ νατος νόμοις ὑποκεῖσθαι θανάτου. „

Καὶ ταῦτα μὲν αἵ τε θεῖαι γραφαὶ, καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες εἰρήκασιν· ὅσον δὲ πρὸς τοὺς ὑμετέρους λόγους κατηγορίας εἰσὶν ἄξιοι, ὡς σύγχυσιν τῆς σαρκὸς, καὶ τῆς θεότητος εἰσάγοντες. Ἐπειδὴ αὐτὸν τὸ Θεὸν λόγον ἄνθρωπον γεγονέναι εἰρήκασιν· ἐπότε καὶ τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον λέγοντα αὐτὸν τὸν Θεὸν λόγον ἄνθρωπον γενέσθαι σύγχυσιν εἰσάγειν διὰ τούτων τῶν ῥημάτων εἰρήκατε. ὅτε δὲ ὁ τλὴ ἐπισολὴν γράψας τῇ Θεοδώρου κατεχόμενος μανίᾳ ἠρνήσατο τὸν Θεὸν λόγον ἄνθρωπον γεγονέναι. ἐξ αὐτῶν δείξομεν τῶν κατὰ Ἀπολιναρίου τοῦ ἀσεβοῦς τῷ αὐτῷ αἱρετικῷ Θεοδώρῳ γραφέντων. Ἐν γὰρ τῷ τετάρτῳ λόγῳ γράφει ὅτως. „ Δεδωκέναι σοί τινας τῶν ἡμετέρων εἶπας τὰ οὐκ ἄν ποτε δοθέντα παρά τινος τῶν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀντέχεσθαι δόξης ἐσπουδακότων. Ἐπληθυνόμεθα γὰρ εἰ τὸν Θεὸν λόγον ὁμολογοῦσιν ἄνθρωπον γεγονέναι εἰπὼν ἐπήγαγες ἐδίδοσαν. Καὶ τίς ἂν ἔχων νοῦν ἄνθρωπον εἶπει τὸν Θεὸν γεγονέναι λόγον, ὡς ὑμεῖς φατέ; εἰμὴ ἆρα τὴν αὐτὴν ὑμῖν πρότερον νοσήσειν ἄνοιαν. ἡμεῖς γὰρ εἰληφέναι ἄνθρωπον τὸν Θεὸν λόγον, καὶ σφόδρα φαμὲν γεγονέναι δὲ ἄνθρωπον καθ' ὑμᾶς, οὐκ ἂν ποτε εἰπεῖν ἀναχοίμεθα.

Ἀποδειχθέντος τοίνυν ὑπὸ τῶν εἰρημένων Θεοδώρῳ σύμφωνον εἶναι τλὴ ἀσέβειαν τῆς ἐπισολῆς τῇ αἱρετικῇ ἐκείνῃ μανίᾳ, πῶς ὁ δικαίως πᾶς τλὴ ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν σαρκωθέντα καὶ ἀνθρωπήσαντα Θεὸν λόγον, ὁμοίως Θεόδωρον, καὶ τὴν εἰρημένην ἀσεβῆ ἐπισολὴν καταδικάσει; Ἐπειδὴ δὲ ἐπαινεῖτε τλὴ ἀσεβῆ ἐπισολὴν περιέχουσαν, ὅτι ὁ λέγων αὐτὸν τὸν Θεὸν λόγον σαρκωθῆναι καὶ ἀνθρωπίσαι τλὴ διαφορὰν ἀναιρεῖ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν τῷ ναῷ, γινώσκετε, ὅτι διαφορὰν μὲν τῆς φύσεων, ἐξ ὧν ὁ εἷς Χριστὸς ὁ κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν συνετέθη, ὀρθῶς ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία κηρύττει· διαφορὰν δὲ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν αὐτῷ, οὐδεὶς τῶν ἁγίων πατέρων ἐδίδαξεν, ἀλλὰ μόνοι οἱ ἀσεβεῖς Νεστόριος καὶ Θεόδωρος εἰρήκασι, δύο ἐντεῦθεν πρόσωπα εἰσάγειν βουλόμενοι. Κἂν γὰρ αἱ θεῖαι γραφαὶ, καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες τῇ τοῦ ναοῦ ὀνομασίᾳ κέχρηνται, ἀλλὰ τὸ σῶμα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ σημαίνοντες τοῦτο λέγουσι, καθὼς εἶπεν ὁ εὐαγγελιστὴς. „ αὐτὸς δὲ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ
„ σώματος αὐτοῦ. „ Οὐδεὶς γὰρ τοῦ υἱοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ διαφορὰν πρὸς ἑαυτὸν εἶναί φησιν, ὡς ἄλλον ἐν ἄλλῳ εἶναι, ἀλλὰ τῶν φύσεων μόνον, ἐξ ὧν ὁ εἷς Χριστὸς ἀσυγχύτως καὶ ἀδιαιρέτως ἀπετελέσθη.

„ esses, usque quo descendisti! obstupefacere me fecisti, quoniam Verbum, per quem facta sunt omnia in Præsepe natus es.“ Horum similia Sanctus Leo Romanus Pontifex habet in Epistola ad Flavianum Archiepiscopum Constantinopolitanum. „ Impassibilis, inquit, Deus non dedignatus est esse homo passibilis, & immortalis mortis legibus subjacere.“ Init. cap. 4. Pag. 307. Go: Par. 1614.

In hanc igitur sententiam Divinæ litteræ, Sanctique Patres loquuntur vestra scilicet sententia castigandi, tamquam carnis, Divinitatisque confusionem inducentes, quam ipsi quoque Dei Verbum hominem factum esse diserte pronuncient, eadem prorsus ratione, qua Cyrillum ajentem, ipsum Dei Verbum hominem factum esse quasi confusionis hoc ajendi modo invectorem, traduxisti. Ceterum Epistolæ illius auctorem Theodori deliramentis captum negasse Deum Verbum hominem factum esse fateri, ex his manifeste concluſimus, quæ ab ipso ad hæreticum Theodorum contra impium Apollinarium scripta sunt. Hæc quippe in quarto Sermone scribit. „ Dixisti quosdam ex „ nostris nonnulla sentire, quæ numquam „ iis probata sunt, qui Ecclesiasticis dog„ matibus adhærere student. Quum enim „ ab iis scisciti essemus, num Dei Ver„ bum hominem factum esse fatentur, af„ firmans protulere responsum. Quis autem „ meriti compos Deum verbum factum esse „ dixerit, ut a vobis proponi solet, nisi qui „ primum dementiæ vestræ morbo sit affec„ tus? Nos porro Deum hominem assum„ psisse constanter fatemur, ceterum homi„ nem factum esse, quemadmodum expri„ mere nobis consuetum est, nulla ratione „ dici toleramus.“

Quum itaque ex iis, quæ ad Theodorum scribit ostendat cum hujusce deliramentis Epistolæ impietatem egregie convenire, quomodo non quisque justus, cujus sit in Dei Verbo incarnato homineque facto locata spes, Theodorum, unaque impiam simul Epistolam condemnabit? Quum autem id vehementer probetis, quod in exsecrabili ea Epistola traditur, doctrinam nimirum, qua Verbum Deus incarnatus homoque factus dicitur discrimen inter templum, atque in templo inhabitantem sustollere, cognoscite, naturarum diversitatem, ex quibus unicus Christus Deus, atque Salvator noster constituitur, recte ab Sancta Dei Ecclesia prædicari, ceterum templi hoc, atque in ipso inhabitantis discrimen a nemine umquam Sanctorum Patrum fuisse propositum, sed ab impiis solum Theodoro, atque Nestorio excogitatum, quod duas exinde personas inducere decrevissent. Quod si quandoque Divinæ litteræ, sanctique Ecclesiæ Patres hac quoque templi translatitia usi sunt appellatione, id tamen, ut significarent tantum Unigeniti Filii Dei corpus adhibuere, eo prorsus modo, quo de ipso inquit Evangelista. *Ipse autem loquebatur de templo corporis sui.* Nemo porro hæc in unica Christi persona invexit discrimina, quasi alia in alia sit, verum distinctionem tantum naturarum admiserunt, ex quibus unus Christus perficitur, non commixtionem passus, neque divisionem. Joh. 2. v 21

Vos itaque illius Epistolæ impietatem defendentes, qua Deum Verbum hominem factum esse negatur, manifesto duplicis in Christo admissæ personæ redarguimini, atque hoc modo de Christo, tamquam puro homine deliria docentes, in eamdem de ipso sententiam loquimini, qua de credentibus dictum est ab Apostolo: *quoniam templum* 1. Cor. 3. 16. *Dei estis vos, & Dei Spiritus inhabitat in vobis*; ita ut, si erroris vestri habenda sit ratio, nullum jam supersit nos homines inter, Christumque discrimen juxta id, quod Theodorus hæreticus illius Epistolæ scriptoris Magister in tertio adversus Apollinarium sermone, Christum de se ipso loquentem introducens hoc modo, inepte commentus est: „ Ego quidem, quem prospicitis nihil In fragm. rel. in Conc. Constantinopolit. 2. T. 3. Coll. Labb. p. 17. „ facere possum secundum meam naturam, „ quum homo sim: operor autem, quoniam in me manens Pater cuncta operatur: enim vero, inquit, & ego in Patre, „ & Pater in me, Deus autem Verbum „ unigenitum in me est: certum est, quod „ & Pater cum ipso in me manet, & opera facit. Et non est mirandum de Christo hæc existimari, quum evidenter ipse Joh. 14. 23. „ de ceteris hominibus dicat: *qui diligit me* „ *sermonem meum servabit, & Pater meus* „ *diliget eum, & ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus*. Si enim apud „ quemque ejusmodi hominum, & Pater „ & Filius mansionem faciunt, quid mirum „ si in Domino secundum carnem Christo, „ ambo simul putarentur manere communionem eorum secundum substantiam, „ communionem quoque mansionis fortasse „ suscipiente? " His igitur in hunc modum ab impio Theodoro propositis, mirum esse minime debet, quod a Deo excidens impietati desipientiam adjunxerit, quemadmodum de impiis prophetica Isaiæ præfert Isaiæ 32. 6. sententia: *Vir insipiens stulta loquetur, & cor ejus fatua cogitabit*. Quisquis enim Patrem, & Filium sic in Christo, quemadmodum & in reliquis hominibus manere affirmat Deumque Verbum Christum incarnatum, hominemque factum esse non confitetur, quomodo potest Christum ipsum secundum carnem nominare? Sancti quippe Patres Christum Deum Verbum esse incarnatum, atque hominem factum confitentes, si quidpiam de ipso humile proferunt, recte id secundum carnem ei convenire subjiciunt. Ceterum æquum videbatur Theodori propugnatores vel hac exuperanti blasphemia commotos ab ipsius impietate recedere: attamen, ut ipsorum refellatur impudentia, reliquas quoque ejus Blasphemias proferemus in medium, quibus duplicem Christi personam inducit. Insimulans itaque eos, qui Deum Verbum ante secula genitum, in novissimo hominem factum esse profitentur, in quarto contra Apollinarium libro hæc scribit. „ Hoc quod ante secula „ erat, in novissimis dicit factum esse temporibus, utpote quibusdam hoc confitentibus, cum nemo ex his qui pietatis curam habent istum se patiatur morbum „ habere dementiæ, ut dicat, eum qui est „ ante secula, in novissimo factum esse. " Et post pauca subdit. „ Vestras igitur leges sequentes, & a tua sapientia constitu-

Stultus stulta loquetur, & cor ejus faciet iniquitatem.

Καὶ ὑμεῖς τοίνυν τὴν τῆς ἐπιστολῆς ἐκ δικῆν τες ἀσέβειαν, τῆς ἀνομίας αὐτὸν τὸν Θεὸν λόγον ἄνθρωπον γεγονῆναι, προδήλοι καθεστήκατε δύο πρόσωπα εἰσαγοντες, καὶ ταῦτα νοοῦντες περὶ τοῦ Χριστοῦ ὡς ψιλοῦ ἀνθρώπου· ὅπερ ὁ ἀπόστολος εἶπεν διὰ τοὺς πιστοὺς „ ὅτι ὑμεῖς ναὸς Θεοῦ ἐστε, „ καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν· „ ὡς κατὰ τὴν ὑμετέραν πλάνην μηδεμίαν εἶναι διαφορὰν μεταξὺ ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τοῦ Χριστοῦ, καθὰ καὶ αὐτὸς Θεόδωρος ὁ αἱρετικὸς, ὁ διδάσκαλος τοῦ γράψαντος τὴν ἐπιστολὴν, ἐν τῷ τρίτῳ κατὰ Ἀπολιναρίου λόγῳ παραφρονῶν ταῦτα ὡς ἐκ προσώπου τοῦ Χριστοῦ λέγει. Ἐγὼ μὲν, ὃν ὁρᾶτε δύναμαι μὲν οὐδὲν ποιεῖν οὐδὲν κατὰ τὴν οἰκείαν φύσιν ἅτε ἄνθρωπος ὤν. ἐργάζομαι δὲ, ἐπειδὴ ἐν ἐμοὶ μένων ὁ πατὴρ ἅπαντα ποιεῖ. Ἐπειδὴ γὰρ ἐγώτέ, φησιν, ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ, Θεὸς δὲ λόγος ἐν ἐμοὶ ὁ τοῦ Θεοῦ μονογενὴς, δῆλον, ὅτι καὶ πατὴρ φησὶν αὐτῷ, ἐν ἐμοί τε μένων, καὶ τὰ ἔργα ποιῶν· καὶ θαυμαστόν γε οὐδὲν ἐστὶ τοῦ Χριστοῦ τοῦτο νομίζειν, σαφῶς αὐτοῦ περὶ τῶν λοιπῶν λεγόντος ἀνθρώπων· ὁ ἀγαπῶν με τὸν λόγον μου τηρήσει· καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν. Εἰ γὰρ παρ' ἑκάστῳ τῶν τοιούτων ὅ,τε πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς τὴν μονὴν ποιοῦνται, τί θαυμαστὸν, εἰ ἐν τῷ κατὰ σάρκα δεσπότῃ Χριστῷ ἄμφω κατὰ ταυτὸν νομίζοιντο μένειν τῆς κατὰ τὴν οὐσίαν κοινωνίας προσιεμένης, ὡς εἰκὸς, καὶ τὴν τῆς μονῆς κοινωνίαν.

Τούτων τοίνυν οὕτω παρὰ τοῦ δυσεβοῦς Θεοδώρου εἰρημένων, ἆ θαυμαστὸν, εἴπερ ὁ ἐκπεσὼν τοῦ Θεοῦ τῇ ἀσεβείᾳ συνεζευγμένην ἔχει καὶ μωρίαν, καθὼς περὶ τῶν ἀσεβῶν ὁ προφήτης Ἡσαΐας λέγει „ Ὁ μωρὸς μωρὰ λαλήσει, καὶ „ ἡ καρδία αὐτοῦ μάταια νοήσει. „ Ὁ γὰρ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν οὕτω μένειν ἐν τῷ Χριστῷ, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἀνθρώποις διϊσχυριζόμενος, καὶ μὴ ὁμολογῶν τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Θεὸν λόγον σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, πῶς λέγει Χριστὸν κατὰ σάρκα; Οἱ γὰρ ἅγιοι πατέρες ὁμολογοῦντες τὸν Χριστὸν εἶναι τὸν Θεὸν λόγον σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα, ὅτ' ἄν τι περὶ αὐτοῦ ταπεινὸν λέγωσιν, ὀρθῶς ἐπάγουσι τὸ κατὰ σάρκα. ἀλλ' εἰ καὶ προσῆκεν ἴσως τὸν Θεόδωρον ἐκδικοῦντας, καὶ ἐκ ταύτης αὐτοῦ τῆς καθ' ὑπερβολὴν βλασφημίας τοῦτο τοῦτο ἐκκλίναι δυσέβειαν· ἀλλ' ὅμως διὰ τοῦτων ἀναίδειαν, καὶ ἄλλας αὐτοῦ βλασφημίας προαγάγωμεν, δι' ὧν δύο εἰσάγει πρόσωπα.

Μεμφόμενος γὰρ τοὺς λέγοντας, ὅτι ὁ Θεὸς λόγος ὁ πρὸ αἰώνων γέγονεν ἐπ' ἐσχάτων ἀνθρωπος, οὕτω λέγει ἐν τῷ κατὰ Ἀπολιναρίου τετάρτῳ λόγῳ.

Θεόδωρος ὁ ἐν τῷ τρίτῳ κατὰ Ἀπολιναρίου λόγῳ.

Θεόδωρος ὁ ἐν τῷ τετάρτῳ κατὰ Ἀπολιναρίου λόγῳ.

Ὁ πρὸ αἰώνων, φησὶν, γέγονεν ἐπ' ἐσχάτων· πάλιν ὥσινων δεδωκότων, καὶ τοῦτο λέγων οὐδένος ἂν τῇ δυσεβείᾳ ἑσπερδακότων ταύτῃ ἑλομένῳ νοσῆσαι τὴν ἄνοιαν. ὡς τε τὸν πρὸ αἰώνων εἰπεῖν ἐπ' ἐσχάτων γεγονῆναι. καὶ μετ' ἔτερα. Οὐκοῦν τοῖς ὑμετέροις ἑπόμενοι νόμοις, καὶ τὴν ὑπὸ τῆς σῆς ἀγχινοίας νομοθετουμένην ἀντισροφὴν, μᾶλλον δὲ κατισροφὴν δεξάμενοι, φέρε δὴ πάντα εἰς ταυτὸν συγχέωμεν, καὶ μηδεμίαν λοιπὸν

ἔσω

ἔσω διάκρισις, μὴ Θεῦ μορφῆς, μὴ δούλου μορφῆς, μὴ ναῦ ληφθείτω, μὴ τῦ οἰκήντω ἐν τῷ ναῷ, μὴ τῦ λυθείτω, μὴ τῦ ἐγείραντω, μὴ τῦ τελειθείτω ἐν πάθεσι. μὴ τῦ τελιώσαντω, μὴ τῦ μνημονδθείτος, μὴ τῦ μνημονδίσαντος, μὴ τῦ ἐπισκεφθείτος, μὴ τῦ ἐπισκεψαμένου, μὴ τῦ βραχὺ παρ' ἀγγέλους ἐλαττωθείτος, μὴ τῦ ἐλαττώσαντος, μὴ τῦ δοξῃ καὶ τιμῇ στεφανωθείτος, μὴ τῦ στεφάνωσαντος, μὴ τῦ καταστάντος ἐπὶ τὰ ἔργα τῆς χειρῶν τῦ Θεῦ, μὴ τῦ καταστήσαντος, μὴ τῦ λαβόντος αὐτὰ ἐν ὑποταγῇ, μὴ τῦ δόντος τῷ ὑποταγέντι.

Ἐκ τούτων τοίνυν τῆς ἀσεβῶν Θεοδώρου ῥημάτων, καὶ τῆς ὅλως αὐτῦ προφανοῦς βλασφημίας ἐρυθριάσωσιν οἱ ἀντιποιούμενοι αὐτῦτε καὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς. Τὸ γὰρ ἀναιδῶς καὶ πολλάκις ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστὸν λέγειν αὐτὸν, καὶ τὸν μὲν εὐεργετοῦντα, τὸν δὲ εὐεργετούμενον, καὶ τὸν μὲν σώσαντα, τὸν δὲ σωθέντα, φανερῶς ἀρνεῖται τὴν διὰ τῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησῦ Χριστῦ προσγινομένην ἡμῖν σωτηρίαν. Ὁ γὰρ παρ' ἄλλου εὐεργεσίαν λαβὼν, ἤτοι σωθεὶς, ἑτέρως πῶς δύναται σώζειν; Οἱ τοίνυν τὸν ταῦτα βλασφημήσαντα ἐκδικοῦντες, τίνος οἴονται σῶμα καὶ αἷμα λαμβάνειν, τῦ εὐεργετηθέντος, ἢ τῦ εὐεργετήσαντος; ἀλλ' εἰ μὲν τῦ εὐεργετήσαντος Θεῦ λόγου, πῶς τοῦτο λέγουσιν μὴ ὁμολογοῦντες αὐτὸν σαρκωθῆναι, καὶ ἐν ἀνθρώποις; εἰ δὲ τοῦ εὐεργετηθέντος, ματαία αὐτῶν ἡ ἐλπὶς ἀνθρωπολατρείαν προσβαλόντων, ὅτι ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα.

Ἡμεῖς δὲ πάντες οἱ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τὸν Θεὸν λόγον σαρκωθέντα, καὶ ἐνανθρωπήσαντα, ἕνα τε ὄντα τῆς ἁγίας Τριάδος ὁμολογοῦντες, αὐτῦ καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὸ αἷμα δεχόμεθα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον, καθὼς καὶ αὐτὸς ὁ κύριος λέγει· „ Ὁ τρώγων „ μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει „ ζωὴν αἰώνιον, κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχά„ τῃ ἡμέρᾳ· ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶ„ σις, καὶ τὸ αἷμα μου ἀληθῶς ἐστι πόσις. Ὁ „ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, „ ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. καθὼς ἀπέστει„ λέν με ὁ ζῶν πατήρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πα„ τέρα, καὶ ὁ τρώγων με κἀκεῖνος ζήσει δι' ἐμέ. „ Καὶ ταῦτα μὲν οὕτω καὶ πιστεύομεν, καὶ ὁμολογοῦμεν.

Πόσα δὲ ψεύδη ἐστὶν κἀκεῖνο μέσον, ὅπερ τῇ μνημονδθείσῃ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ περιέχεται περὶ τῆς δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου; Συκοφαντεῖ γὰρ αὐτὸν, ὡς μίαν φύσιν τῆς Θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ ἐν τούτοις λέγοντα τοῖς κεφαλαίοις, καὶ διατοῦτο πάσης ἀσεβείας πεπληρῶσθαι τὰ αὐτὰ κεφάλαια λέγει. ὅπερ ὁ ὑμέτερος διδάσκαλος πανούργως ἑρμηνεῦσαι λέ-

„ tam obversionem, imo magis subversio„ nem suscipientes, age simul omnia con„ fundamus, & nulla jam sit discrepatio, „ nec Dei formæ, nec servi formæ, nec „ templi sumpti, nec ejus qui in templo „ habitavit, nec ejus qui solutus est, nec „ ejus, qui suscitavit, nec ejus, qui per„ fectus est in passionibus, nec ejus qui per„ fecit, nec ejus qui memoriam meritus „ est, nec ejus, qui memor factus est, nec „ ejus qui visitatus est, nec ejus qui visita„ vit, nec ejus, qui paulo minus ab An„ gelis minoratus est, nec ejus qui mino„ ravit, nec ejus, qui gloria, & honore co„ ronatus est, nec ejus, qui coronavit, nec „ ejus, qui constitutus est super opera ma„ nuum Dei, nec ejus, qui constituit, nec „ ejus qui ad sublevationem hæc accepit, „ nec ejus, qui dedit sublevationem. " Ex quibus impiis Theodori verbis, prophanoque blasphemiarum genere effectum est, ut pudore afficerentur omnes, qui ipsi, impiæque illi Epistolæ adversabantur. Namque crebro, & impudenter aliud esse Dei verbum inquiens, alium autem Christum, alium qui beneficium suscepit, alium qui contulit, alium qui salvat, alium qui salvatur, aperte salutem inficiatur partam nobis per magnum Deum, & Salvatorem nostrum Jesum Christum. Quomodo enim salvos facere potest reliquos, is, qui non secus ac ceteri beneficium percepit salutis, atque salvatus est? Cujusnam igitur corpus & sanguinem sumere se existimant, qui hæc blasphemantem defendunt? Ejus ne qui beneficium contulit, an ejus qui suscepit? Quod si Verbi Dei beneficium conferentis capere se Sacramenta responderint, quomodo id dicant, quum ipsum incarnatum, & hominem factum esse minime confiteantur? Sin autem ejus, cui beneficium collatum est dixerint, stulta est ergo eorum spes, qui hominem cultu venerantur *quoniam creaturam super Creatore adoraverunt*. *Sapient. 13. 5.*

Nos autem omnes, qui Catholicæ Ecclesiæ sumus, Dei Verbum incarnatum, & hominem factum unum ex Sanctæ Trinitatis personis esse confitentes, corpus ejus, & Sanguinem sumimus in remissionem peccatorum, & in vitam æternam: quemadmodum docuit nos ipse Dominus dicens: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die: caro enim mea vere est cibus, & sanguis meus est potus: qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem in me manet, & ego in eo*. Sicut misit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem, & qui manducat me & ipse vivet propter me. Atque hæc quidem credimus, & confitemur. *Joh. 6. 54. seqq.*

Quanti quoque mendacii plenum est id, quod in memorata impia Epistola, de duodecim Sancti Cyrilli capitibus continetur! Calumniatur namque Cyrillum ipsum, quod unam divinitatis, humanitatisque naturam in Christo, in præfatis capitibus admiserit, indeque scatere ea capita concludit omni iniquitate, quod ipsum callide ab Præceptore vestro expositum est, dicente, non ut ipsi injuria fieret ea vocata fuisse universæ impie-

impietatis plena, ſed quoniam ibi unicam esse docetur Divinitatis, humanitatisque naturam. Id autem putidum est, patensque mendacium. Nullibi enim demonstratur, Cyrillum, neque in ea epistola quæ duodecim capitula complectitur, neque in eorum capitum aliquo, neque in ceteris quibuslibet libris suis unicam Divinitatis, humanitatisque naturam dixisse, quum contra diserte doceat, unicam esse in Christo Divinitatis, humanitatisque hypostasim sive personam, quod Sancta Dei profitetur Ecclesia, universique Patres perpetuo docuere, anathema in eos dicentes, qui unicam Divinitatis, humanitatisque naturam esse in Christo dicerent, aliud quippe natura est, aliud hypostasis sive persona. Natura videlicet communiter, atque generice de quavis persona prædicatur, persona autem, sine hypostasi exprimit proprietatem, quamobrem una persona minime in altera consideratur. Quoniam autem in improba ea Epistola de duodecim Sancti Cyrilli capitibus dicitur, ipsa esse iniquitatis plena, id quam falsum sit ex ipsa epistolæ serie pervestigare licebit illaque perquirere, in quibus duodecim ea capita affirmat cum recta Fide pugnare. Quum autem inpia ea Epistola quæ Ibæ dicitur, negati appellationum discriminis Sanctum Cyrillum accuset, sciatis, circa hoc ipsum quoque non modo epistolæ illius Scriptorem, verum Magistrum quoque vestrum esse mentitum. Enimvero quocumque in Sermone suo Sanctus Cyrillus de Jesu Christo Domino nostro sermonem instituit, appellationum sive denominationum discrimen hoc docet, & sublimes quidem dicendi rationes ipsi secundum Divinitatem, humiles autem, & demissas secundum humanitatem convenire, omnes tamen ex uno, atque de uno incarnato Deo verbo prædicari. Vetat autem Cyrillus ne ejusmodi denominationes alii, & alii personæ divisim tribuantur. Vos autem proculdubio duplici sejunctim personæ ejusmodi appellationes tribuere volentes, Cyrillum ideo appellationum discrimina sustulisse calumniamini. Quum enim circa hoc quoque vos in errorem inducere sibi proposuisset in animo Magister vester, itaque commentus esset eam quæ Ibæ dicitur epistolam adversus Apollinarii impietatem fuisse perscriptam, expedire proindeque, ut orthodoxa judicaretur, animadvertatis oportet, eo quoque loci mentitum pariter esse: non enim, ut superius indicavimus, adversus Apollinarium scripta est. Ceterum, etiamsi, ut nobis placet, id ipsum pro vero, concedatur, non propterea ipsa immunis censenda erit ab condemnationis judicio; non enim ideo hæreticus quispiam fit orthodoxus, propterea quod adversus alium hæreticum disputaverit. Namque Arrius etiam adversus Sabellium differuit, & adversus Arrium Apollinarius, & Eutiches contra Nestorium, & quamquam diversis potissimum erroribus adhærerent universi, nemo tamen ex ipsis, mutuarum ejusmodi concertationum caussa, orthodoxus est habitus, sed omnes pari omnino ratione ab Ecclesia condemnantur. Ex hoc porro perspicuum est, memoratæ Epistolæ scriptorem duplicem personam inducere, quod dixerit. „ Quomodo

A γων, μὴ διὰ τὰ δώδεκα κεφάλαια ἐν τῇ ἐπιστολῇ εἰρῆσθαι. ὅτι ταῦτα πάσης ἀσεβείας πεπλήρωντει, ἀλλ' ὅτι εἴρηται μίαν εἶναι φύσιν θεότητος, καὶ ἀνθρωπότητος. ὅπερ προφανὲς ψεῦδός ἐστιν.

Ὁ γὰρ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ὅτε ἐν τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ συγγράμμασιν, ὅτε ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἤ τινι τὰ δώδεκα κεφάλαια ὑπέτεθηκται, ἀλλ' οὐδὲ ἐν αὐτοῖς τοῖς κεφαλαίοις μίαν φύσιν θεότητος, καὶ ἀνθρωπότητος δέδεικται εἰρηκὼς, ἀλλὰ μίαν ὑπόστασιν, ἤτοι πρόσωπον τῆς θεότητος, καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ εἶναι διδάσκει. ὅπερ καὶ ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία κηρύττει, καὶ πάντες οἱ πατέρες ἐδίδαξαν, ἀναθεματίζοντες τοὺς μίαν φύσιν τῆς θεότητος καὶ τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ λέγοντας. ἄλλο γάρ ἐστι φύσις, καὶ ἄλλο ὑπόσα-
B σις, ἤτοι πρόσωπον. καὶ ἡ μὲν φύσις τὸ κοινῶς καὶ γενικῶς κατὰ πάντων προσώπων κατηγορούμενον σημαίνει, ἡ ὑπόστασις δὲ, ἤτοι πρόσωπον τὸ ἰδικὸν δείκνυσι· πρόσωπον γὰρ ἐν ἄλλῳ προσώπῳ οὐκ ἐπιθεωρεῖται. Ὅτι δὲ ἡ μυσαρὰ ἐπιστολὴ περὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου λέγει, ὡς πάσης ἀσεβείας πεπλήρωται, ἔξεστιν ὑμῖν ἐκ τῆς ἐφεξῆς τῆς αὐτῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς τοῦτο μαθεῖν. ἐν οἷς φανερῶς εἶπον τὰ αὐτὰ δώδεκα κεφάλαια ἐναντία εἶναι τῇ ὀρθῇ πίστει. Ἐπειδὴ δὲ μέμφεται ἡ αὐτὴ ἀσεβὴς ἐπιστολὴ ἡ λεγομένη Ἴβα τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον, ὡς φωνῶν διαφορὰν ἀπαρνούμενον, γινώσκετε, ὅτι καὶ ἐν Γβας.
C τούτῳ καὶ ὁ γράψας τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν, καὶ ὁ ὑμέτερος διδάσκαλος ψεύδεται. Ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς ἰδίοις λόγοις ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος, περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διδάσκων, φωνῶν λέγει διαφοράν, καὶ τὰς μὲν ὑψηλὰς κατὰ τὴν θεότητα αὐτοῦ, τὰς δὲ ταπεινὰς κατὰ τὴν ἀνθρωπότητα αὐτοῦ, πάσας δὲ ὅμως ἐξ ἑνὸς, καὶ περὶ ἑνὸς, καὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ λόγου σεσαρκωμένου εἰρῆσθαι. Ἀναγορεύει δὲ ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος, ἄλλῳ καὶ ἄλλῳ προσώπῳ διανέμεσθαι ταύτας. Ἀλλὰ ἀναμφιβόλως ὑμεῖς δύο προσώποις διανέμειν θέλοντες τὰς φωνὰς, διατεῖνε λέγεται τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον φωνῶν διαφορὰν
D ἀπαρνήσασθαι. Ἐπειδὴ δὲ βελόμενος ὑμᾶς ἀπατῆσαι καὶ ἐν τούτῳ ὁ διδάσκαλος ὑμῶν εἶπον, τῷ αὐτῷ ἀσεβῆ ἐπιστολῷ τῷ λεγομένῃ Ἴβα τῆς Ἀπολιναρίου ἀσεβείας καταγράφειν, καὶ διατεῖνε ὀφείλειν αὐτῷ ὀρθόδοξον νομίζεσθαι, εἰδέναι ὑμᾶς χρὴ, ὅτι καὶ ἐν τούτῳ ἐψεύσατο· ὅτε γὰρ κατὰ Ἀπολιναρίου, καθάπερ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, γέγραπται· ὅμως δὲ εἰ καὶ καθ' ὑμᾶς τοῦτο ἦν ἀληθὲς, ὡς διατοῦτο ἠλαττέρου τῆς κατακρίσεως ἡ αὐτὴ ἐπιστολή. κἂν γάρ τις αἱρετικὸς κατὰ αἱρετικοῦ, ὡς διατοῦτο αὐτὸς ὀρθόδοξος δείκνυται.
E Καὶ Ἄρειος γὰρ κατὰ Σαβελλίου εἶπεν, καὶ Ἄρειος. Σαβέλλιος. Ἀπολινάριος κατὰ Ἀρείου, καὶ Εὐτυχὴς κατὰ Νεστορίου. καὶ κἂν τὰ μάλιστα διαφόρῳ πλάνῃ πάντες οὗτοι κατεῖχοντο, ὅμως οὐδεὶς αὐτῶν ἐκ τῆς τοιαύτης ἀντιῤῥήσεως ὀρθόδοξος κρίνεται, ἀλλ' ὁμοίως πάντες ἀπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας καταδικάζονται. καὶ ἐκ τούτου δὲ φανερός ἐστιν ὁ τῷ μνημονευθεῖσαν ἀσεβῆ γράψας ἐπιστολὴν δύο πρόσωπα εἰσάγων, ὅτι εἶπεν, πῶς δυνατὸν ληφθῆναι τὸν ἐν ἀρχῇ λόγον ἐπὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐκ Μα-

ρίας

εἰας γεγενῆσθαι τὸν: διʼ ὧν ῥημάτων δείκνυται φανερῶς, ὅτι οὐ τὸν Θεὸν λόγον σαρκωθῆναι, καὶ τεχθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας λέγει, ἀλλὰ ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν Χριστὸν ὃν ναὸν ἀποκαλεῖ. Ὅτι δὲ καὶ ταύτῃ τῇ ἀσεβείᾳ ἐκ τῆς Θεοδώρου διδασκαλίας ἔλαβεν ὁ τὴν μυσαρὰν ἐκείνῃ γράψας ἐπιστολήν, δῆλον ἐξ ὧν ἐν τῷ τρίτῳ λόγῳ κατὰ Ἀπολιναρίου τοῦ αἱρετικοῦ ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Θεόδωρος ἔγραψεν λέγων οὕτως, Ἀλλʼ ὅγε Θεὸς καὶ ἐκ Θεοῦ καὶ ὁμοούσιος τῷ πατρί, τῷ αὐτὸς ἐκ τῆς παρθένου γεννηθέντι, ὦ θαυμάσιε, καὶ ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος κατὰ τὰς θείας διαπλασθέντι γραφάς, καὶ τὴν γε σύλληψιν ἐπὶ τῆς γυναικείας δεξαμένῃ γαστρὸς, ἐννῆν, ὡς εἰκός. Ἐπειδὴ ἅμα τῷ διαπλασθῆναι, καὶ τὸ εἶναι Θεοῦ ναὸς εἰλήφει, οὐ μὴν τὸν Θεὸν γεγεννῆσθαι ἡγητέον ἡμῖν ἐκ τῆς παρθένου, εἰ μὴ ἄρα ταυτὸν ἡγητέον ἡμῖν τοτὲ γεννηθὲν καὶ τὸ ἐν τῷ γεννηθέντι τὸν ναὸν καὶ τὸν ἐν τῷ ναῷ Θεὸν λόγον· οὐ μὴν οὐδὲ κατὰ τὴν σὴν φωνὴν ἀποφαντέον πάντη τὸν ἐκ τῆς παρθένου γεννηθέντα Θεὸν εἶναι ἐκ Θεοῦ ὁμοούσιον τῷ πατρί. Εἰ γὰρ οὐκ ἄνθρωπός ἐστιν, ὡς φῂς ἀναληφθεὶς ὁ γεννηθεὶς ἐκ τῆς παρθένου Θεὸς δὲ σαρκωθεὶς, πῶς ὁ γεννηθεὶς Θεὸς ἐκ Θεοῦ, καὶ ὁμοούσιος λέγοιτο ἂν τῷ πατρὶ τῆς σαρκὸς οὐ δυναμένης ταύτῃ προσιέσθαι τὴν φωνήν; Ἔστιν μὲν γὰρ ἀνόητον τὸ τὸν Θεὸν ἐκ τῆς παρθένου γεννῆσθαι λέγειν. τοῦτο γὰρ οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν, ἢ ἐκ σπέρματος αὐτὸν λέγειν Δαβὶδ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς παρθένου τετεχμένον, καὶ ἐν αὐτῇ διαπεπλασμένον· ἐπείγε τὸ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, καὶ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς παρθένου συσὰν ἐν τῇ μητρώᾳ γαστρὶ, καὶ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος διαπλασθὲν δυνάμει γεγενῆσθαι φαμὲν ἐκ τῆς παρθένου.

Οὕτω τοίνυν βλασφημοῦντος Θεοδώρου, καὶ πολλάκις διαβεβαιουμένου μὴ δυνατὸν εἶναι τὸν Θεὸν καὶ ἐκ Θεοῦ καὶ ὁμοούσιον τῷ πατρὶ, σαρκωθῆναι καὶ τεχθῆναι ἐκ τῆς παρθένου, ἐπειδὴ οὐδὲ ἡ σὰρξ ὁμοούσιός ἐστι τῷ πατρὶ, πῶς οὐκ ἐρυθριῶσιν οἱ τὸν τοιοῦτον αἱρετικὸν ἐκδικοῦντες; ὅστις τοῦτο μὲν ταῖς θείαις γραφαῖς, τοῦτο δὲ καὶ ταῖς ἁγίοις πατράσιν ἐναντία μυσαρῶς ἐξέθετο, ὁπόθεν δῆλον πᾶσι καθέστηκεν ὡς ἀπαρχῆς ἐξ ἧπερ ὁ Θεὸς τὴν ἐκκλησίαν ἐθεμελίωσεν ἐν τῇ ὀρθῇ ὁμολογίᾳ· πάντες οἱ τοῦ Θεοῦ ἱερεῖς ἐκήρυξαν τὸν Θεὸν λόγον τὸν ἐκ Θεοῦ σαρκωθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου παρθένου Μαρίας σαρκὶ ἐψυχωμένῃ ψυχῇ λογικῇ καὶ νοερᾷ, καὶ ἀνθρωπῆσαι καὶ ἐξ αὐτῆς τεχθῆναι· καὶ ὅπως διδάσκοντες, οὐδὲ τροπὴν τῆς θεότητος εἰς σάρκα εἰσήγαγον, οὐδὲ δι᾽ τὴν σάρκα ὁμοούσιον αὐτὸν εἶναι τῷ πατρὶ ἀπηρνήσαντο, καθὼς Θεόδωρος λῆρεῖ· ἀλλʼ οὕτω καὶ τὸν αὐτὸν κύριον καὶ Θεὸν ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, κατὰ μὲν τὴν θεότητα ὁμοούσιον εἶναι τῷ πατρὶ, κατὰ δὲ τὴν ἀνθρωπότητα τὸν αὐτὸν ὁμοούσιον ἡμῖν εἶναι ἐδίδαξαν.

Πάλιν δὲ ἐν τῷ προλεχθέντι λόγῳ ὁ δυσσεβὴς Θεόδωρος βλασφημῶν καὶ ταῦτα λέγει· Ἀλλʼ οὐχ ἡ θεία φύσις ἐκ παρθένου γεγένηται· γε-

A „ fieri poteſt, ut Verbum ab initio de tem-
„ plo acceperit, quod ex Maria genitum
„ eſt? “ Quibus verbis exprimit evidenter,
ſe minime confiteri Verbum Deum incar-
natum eſſe, ac de Sancta Virgine natum,
ſed purum hominem Chriſtum quem tem-
pli vocabulo deſignat. Conſtabit pariter di-
lucide, hanc quoque impietatem ab improbo Epiſtolæ Scriptore hauſtam eſſe ex Theodori doctrina, ſi cum iis quæ Theodorus ipſe in tertio adverſus hereticum Apollinarium libro ſcribit, conferatur. „ At enim,
„ inquit, Deus, & ex Deo conſubſtantialis
„ patri, & is idem, qui ex Virgine natus
„ erat, o mirande, & qui per Spiritum San-
B „ ctum, ſecundum Divinas Scripturas plaſ-
„ matus eſt & in muliebri ventre accepit
„ conſtitionem. Inerat forſitan, quia mox,
„ ut plaſmatus eſt, & ut templum Dei eſ-
„ ſet accepit, non tamen exiſtimandum eſt
„ Deum ex Virgine natum eſſe, niſi forte
„ idem exiſtimandum nobis eſt, & quod
„ natum eſt, & quod eſt in nato templo,
„ & qui in templo eſt Deus Verbum, non
„ tamen, nec ſecundum tuam vocem pro-
„ nunciandum eſt omnino, ex Virgines
„ Deum natum eſſe, & ex Deo conſub-
„ ſtantialem Patri. Nam ſi non homo eſt,
„ ſicut dicis, aſſumptus, qui natus eſt ex
„ Virgine, Deus vero incarnatus, quomo-
C „ do qui natus eſt Deus ex Deo, & con-
„ ſubſtantialis dicitur Patri, carne non po-
„ tente hanc vocem ſuſcipere? Nam eſt qui-
„ dem dementia dicere Deum ex Virgine
„ natum eſſe. Hoc enim nihil aliud eſt,
„ quam ex ſemine eum dicere David, &
„ de ſubſtantia Virginis genitum, & in ipſa
„ plaſmatum, quia quod ex ſemine David,
„ & de ſubſtantia Virginis eſt in materno
„ Ventre conſtitit, & Sancti Spiritus plaſma-
„ tum virtute, natum fuiſſe dicimus ex
„ Virgine. “

Sic itaque blaſphemante Theodoro, atque ſæpe ſæpius argumentis decertante minime fieri poſſe Deum de Deo, Patrique conſub-
D ſtantialem incarnari, & ex Virgine naſci, quum caro Patri conſubſtantialis eſſe non poſſit, quomodo pudore maximo ejus hæretici patroni non afficiuntur, qui hoc ſacris litteris contrarium, id cum Sanctorum Patrum traditione pugnans invexerit, in quibus ſcilicet certiſſimum eſt unicuique, Deum ab initio Eccleſiam ſuam in recta confeſſione conſtituiſſe? Univerſi enim Dei ſacerdotes prædicarunt Deum Verbum, Deum de Deo, ex Sancta atque glorioſa Maria Virgine natum, & incarnatum eſſe, carnemque anima rationali & intellectuali vivificatam aſſumpſiſſe, & hominem factum eſſe, atque de ipſa Virgine natum: idque doceu-
E tes neque converſionem Divinitatis in humanitatem invexerunt, neque ipſum ſecundum carnem Patri conſubſtantialem eſſe commenti ſunt, prout Theodorus ineptit, ſed unicum, & eundem Dominum, & Deum noſtrum Jeſum Chriſtum, ſecundum Divinitatem Patri conſubſtantialem eſſe, nobis autem ſecundum humanitatem eſſe conſubſtantialem docuerunt.

Rurſus autem impius Theodorus in præfato ſermone hæc quoque blaſphemat. „ Non
„ autem Divina natura ex Virgine nata eſt,
„ ſed

„ ſed natus eſt ex Virgine, qui ex ſubſtan-
„ tia Virginis conſtat: non Deus Verbum
„ ex Maria natus eſt: natus eſt autem ex
„ Maria, qui ex ſemine eſt David. Non
„ Deus Verbum ex muliere natus eſt, ſed
„ natus eſt ex muliere, qui ex virtute Spi-
„ ritus ſancti plaſmatus eſt in ea: non ex
„ Matre natus eſt conſubſtantialis Patri, ſi-
„ ne Matre enim eſt, ſecundum Beati Pauli
„ vocem, ſed qui in poſterioribus tempori-
„ bus in materno ventre ſancti Spiritus vir-
„ tute plaſmatus eſt, ſine Patre propterea
„ dictus. “ Hæc impius Theodorus pervertens doctrinam Apoſtoli in Epiſtola ad Hebræos de Chriſto Domino dicentis: *Primo quidem interpretatus eſt Rex juſtitiæ: deinde vero etiam Rex Salem, quod eſt Rex pacis, ſine Patre, ad Hebr. 7. 3. ſine Matre, ſine genealogia, neque initium dierum habens, neque vivendi finem.* Quum enim Apoſtolus de uno eodemque dicat, *ſine Patre, ſine Matre, ſine genealogia, neque initium dierum habens, neque vivendi finem*; impius ipſe Theodorus alterum ſine Patre ab altero ſine Matre diſcernit. Ceterum ex Sanctorum quoque Patrum doctrina ejuſmodi deſipientium impietas demonſtratur. Sanctus enim Gregorius Nazianzi Epiſcopus in eo Sermone qui de Sanctis Theophaniis, ſive de Chriſti Nativitate inſcribitur, hæc habet. „ Quis eum, qui a principio eſt non ado-
„ ret? quis noviſſimum non laudet, ac ce-
„ lebret? Solventur iterum tenebræ, rurſum
„ creatur lux; iterum tenebris vexatur Egy-
„ ptus, rurſus Iſrael per columnam illumi-
„ natur. Populus qui in tenebris ſedet, ma-
„ gnam cognitionis lucem inſpiciat, vetera
„ præterierunt, ecce facta ſunt omnia no-
„ va: Littera cedit, ſpiritus ſuperat, um-
„ bræ prætereunt: veritas ingreditur; Mel-
„ chiſedech colligitur, qui ſine Matre erat,
„ ſine Patre fit, prius quidem ſine Matre,
„ poſt autem ſine Patre. Naturæ leges ob-
„ vertuntur, ſupremum Mundum impleri
„ oportet: Chriſtus jubet, ne obſiſtamus. “ Horum ſimilia habet S. Proclus Conſtantinopolitanus epiſcopus in Sermone ſuo de S. Deipara. „ Qui natura, inquit, impaſſibi-
„ lis eſt, factus eſt per calamitates, multis
„ ſubjectus paſſionibus: non ex progreſſu fa-
„ ctus eſt Deus, quominus Chriſtus fieret,
„ ſed per miſericordiam Deus factus eſt ho-
„ mo, in quem credimus; non hominem
„ Deificatum prædicamus, ſed Deum incar-
„ natum confitemur: ancillam ſuam ſibi Ma-
„ trem delegit, qui Natura ſine Matre eſt,
„ & diſpenſatione ſine Patre. Quomodo
„ enim ipſe, juxta Pauli ſententiam ſine
„ Patre & ſine Matre eſt: Si purus homo
„ non ſine Matre; Matrem enim habet;
„ ſin autem nudus Deus non ſine Patre,
„ Patrem quippe habet: eſt itaque idem
„ ipſe Matris expers, ut creator, carens
„ autem Patre, ut creatura. “ Sanctus etiam Auguſtinus in Sermone de expoſitione Symboli hæc habet. „ Credimus in Filium ejus
„ Jeſum Chriſtum natum de Spiritu ſancto,
„ & ex Maria Virgine. Cur infidelis hanc
„ nativitatem perturbas? Ne credas vel ſo-
„ lum hominem eſſe qui natus eſt, vel ſi
„ Deus homo erat, deinceps naſci voluiſſe:
„ nam quemadmodum ipſe voluit, ſic na-
„ tus eſt, Illud potius mirare, quod Ver-

A γεγέννηται δὲ ἐκ τῆς παρθένου ὁ ἐκ τῆς οὐσίας τῆς παρθένου συσάς. οὐχ ὁ Θεὸς λόγος ἐκ Μαρίας γεγέννηται· γεγέννηται δὲ ἐκ Μαρίας ὁ ἐκ σπέρματος Δαβίδ. οὐχ ὁ Θεὸς λόγος ἐκγυναικὸς γεγέννηται· γεγέννηται δὲ ἐκ γυναικὸς ὁ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος δυνάμει διαπλασθεὶς ἐν αὐτῇ. οὐκ ἐκ μήτρας τέτεκται ὁ ὁμοούσιος τῷ πατρί. ἀμήτωρ γὰρ ἔτος κατὰ τὴν τοῦ μακαρίου Παύλου φωνήν. ἀλλ' ὁ ἐν ὑστέροις καιροῖς ἐν τῇ μήτρᾳ γαστρὶ τῇ τοῦ ἁγίου πνεύματος δυνάμει διαπλασθεὶς, ἅτε καὶ ἀπάτωρ διατέτο λεγόμενος. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἀσεβὴς Θεόδωρος παραλογιζόμενος τὸν περὶ τέτε διδασκαλίαν τοῦ ἀποστόλου λέγοντος ἐν τῇ πρὸς Ἑβραίους ἐπιστολῇ περὶ τοῦ κυρίου ὅτως.
B „ Πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενος βασιλεὺς δικαιο-
„ σύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὅ ἐστι
„ βασιλεὺς εἰρήνης, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεα-
„ λόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέ-
„ λος ἔχων. „ Τοῦ γὰρ ἀποστόλου περὶ οὗ ὁ λόγος, καὶ τοῦ αὐτοῦ εἰπόντος, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος, μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν, μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ὁ δυσσεβὴς Θεόδωρος ἄλλον λέγει ἀπάτορα, καὶ ἄλλον ἀμήτορα· ἀλλὰ διελέγξομεν αὐτὴν τὴν οὕτω φρονούντων ἀσέβειαν, καὶ ἐκ τῶν τῆς ἁγίων πατέρων διδασκαλίας. Λέγει γάρ ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ Ναζιανζοῦ ἐπίσκοπος ἐν τῷ
C περὶ τῆς Θεοφανίων λόγῳ οὕτως „ Τίς οὐ προσκυ-
„ νεῖ τὴν ἀπαρχῆς; τίς οὐ δοξάζει τὴν τελευταῖον;
„ πάλιν τὸ σκότος λύεται, πάλιν τὸ φῶς ὑφίσα-
„ ται, πάλιν Αἴγυπτος σκότῳ κολάζεται, πά-
„ λιν Ἰσραὴλ σύλῳ φωτίζεται. ὁ λαὸς ὁ καθή-
„ μενος ἐν σκότει τῆς ἀγνοίας, ἰδέτω φῶς μέ-
„ γα τῆς ἐπιγνώσεως. τὰ ἀρχαῖα παρῆλθε, καὶ
„ γέγονε τὰ πάντα καινά, τὸ γράμμα ὑποχωρεῖ,
„ τὸ πνεῦμα παρρησιάζεται· αἱ σκιαὶ παραβέ-
„ χασιν, ἡ ἀλήθεια ἐπεισέρχεται· ὁ Μελχισε-
„ δὲκ σωζόμενος· ὁ ἀμήτωρ, ἀπάτωρ γίνεται,
„ ἀμήτωρ τὸ πρότερον, ἀπάτωρ τὸ δεύτερον· νό-
D „ μοι φύσεως καταλύονται. πληρωθῆναι δεῖ τὸν
„ ἄνωκόσμον· Χριστὸς κελεύει. μὴ ἀντιλέγωμεν.
„ Πρὸς τέτοις δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Πρόκλος ὁ ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ λόγῳ τῷ εἰς τὸ Θεοτόκον ὅτω λέγει „ Ὁ ὢν κατὰ φύσιν
„ ἀπαθὴς, γέγονε δι' οἶκτον πολυπαθής· οὐκ ἐκ
„ προκοπῆς γέγονε Θεὸς ὁ Χριστὸς μὴ γένοιτο,
„ ἀλλὰ δι' οἶκτον γέγονεν ἄνθρωπος ὁ Θεὸς,
„ ᾧ πιστεύομεν· οὐκ ἄνθρωπον ἀποθεωθέντα κη-
„ ρύττομεν, ἀλλὰ Θεὸν σαρκωθέντα ὁμολογοῦμεν.
„ τοῦ οἰκείαν δέλτον ἐπεγράψατο μητέρα ὁ κατ'
„ οὐσίαν ἀμήτωρ, ὁ κατ' οἰκονομίαν ἀπάτωρ· ἐπεὶ
„ πῶς ὁ αὐτὸς κατὰ Παῦλον ἀμήτωρ καὶ ἀπάτωρ,
„ εἰ ψιλὸς ἄνθρωπος, οὐκ ἀμήτωρ, ἔχει γὰρ μη-
„ τέρα, εἰ γυμνὸς Θεός· οὐκ ἀπάτωρ, ἔχει γὰρ
E „ πατέρα· νῦν δὲ ὁ αὐτὸς ἀμήτωρ ὡς πλάσης,
„ ἀπάτωρ, ὡ πλάσμα, „ Καὶ ὁ ἐν ἁγίοις δὲ
Αὐγεστῖνος ἐν τῷ περὶ τῆς ἐκθέσεως τοῦ συμ-
βόλου λόγῳ ὅτως λέγει „ Πιστεύομεν εἰς τὸν υἱὸν
„ αὐτοῦ Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν γεννηθέντα ἐκ πνεύ-
„ ματος ἁγίου, καὶ τῆς παρθένου Μαρίας. Διατί
„ ταύτῃ τῇ γεννήσει, ὦ ἄπιστε, ἐκπλήττεις;
„ μὴ πίστευε εἰ μόνον ἄνθρωπος ἦν ὁ γεννηθείς·
„ εἰ δὲ Θεὸς ἄνθρωπος ἦν ἐξῆς ἠθέλησεν γενέ-
γενήθη·

„ νήθη· ἐπειδὴ ὡς ἠθέλησεν ἐγεννήθη· ἐκεῖνο
„ θαύμασον μᾶλλον, ὅτι ὁ λόγος ἔλαβεν σάρ-
„ κα, καὶ οὐκ ἐξάπη εἰς σάρκα· ὅτι μένων Θεὸς
„ γέγονεν ἀνθρωπος· πλὴν τί θαυμάζεις ὅτι
„ ἡ γεννήσασα, τὸν ἴδιον ἐμήνησεν κτίσιν,
„ ὅτι τὸ ποίημα τὸν ποιητὴν ἐμήνησεν· ὅπως ἡ
„ βουλήθη ὁ υἱὸς γεννηθῆναι ταπεινὸς, ἵνα
„ ἐν αὐτῇ τῇ ταπεινώσει ἐπιδείξηται τὴν μεγα-
„ λειότητα. „

A „ bum caro factum est, & non est conver-
„ sum in carnem, quodque manens Deus,
„ factus est homo. Sed quid mirare, eam
„ quæ genuit proprium genuisse factorem,
„ creaturamque suum creatorem protulisse?
„ Sic voluit altissimus humilis nasci, ut
„ suam in ipsa humilitate magnificentiam
„ ostenderet. “

Καὶ ταῦτα μὲν οἱ ἅγιοι πατέρες. Ὅτι δὲ καὶ αἱ θεῖαι γραφαὶ, αἷς ἠκολούθησαν οἱ ἅγιοι πατέρες, αὐτὸν τὸν Θεοῦ λόγον σαρκωθῆναι καὶ τεχθῆναι ἐκ τῆς ἁγίας παρθένου Μαρίας, καὶ ἀνθρωπῆσαι διδάσκουσι δῆλον ὑπάρχει. Λέγει γὰρ πρῶτον ὁ προφήτης Ἡσαΐας „ Ἰδοὺ ἡ παρθένος
„ ἐν γαστρὶ ἕξει καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ
„ ὄνομα αὐτῷ Ἐμμανουὴλ. ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. „ Εἶτα καὶ Δαβὶδ ὁ προφήτης λέγει ἐν τῷ ἑκατοστῷ ἕκτῳ Ψαλμῷ.
„ Ἀπέστειλεν τὸν λόγον αὐτοῦ, καὶ ἰάσατο αὐτούς·
„ καὶ ἐρρύσατο αὐτοὺς ἐκ τῶν διαφθορῶν αὐτῶν. „
Ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος οὕτω λέγει „ Ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τῶν ἡμερῶν,
„ ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενον
„ ἐκ γυναικὸς γενόμενον ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς
„ ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν
„ ἀπολάβωμεν. „ Τούτων τοίνυν οὕτως ἐχόντων, τίς οὕτω μαίνεται, ὥστε τολμῆσαι εἰπεῖν, ὅτι ἀνθρωπος ἦν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, χρὴ εἶναι ἀπεσάλη ἵνα γένηται ἐκ γυναικὸς, καὶ ὑπὸ νόμον; Οἱ ἄνθρωποι γὰρ πρὸ τῆς τοῦ λόγου σαρκώσεως ὑπὸ νόμον ἦσαν· ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεὸς λόγος ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ μὴ ὢν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' αὐτὸς δεδωκὼς τὸν νόμον, ἀπεσάλη παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐκ γυναικὸς γενόμενος γέγονεν ὑπὸ νόμον, ἵνα ἡμᾶς τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, καὶ τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν.

Et hæc quidem a SS. Patribus disputantur. Sed haud perspicuum est minus Divinas litteras, quas secuti sunt Sancti Ecclesiæ Patres idipsum docere, nimirum Deum verbum incarnatum, & ex Sancta Maria Virgine natum, & hominem factum esse. Ac primo Isaias Propheta; *Ecce*, inquit, *Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel*, quod est interpretatum, nobiscum Deus. Rursus David Propheta Psalmo centesimo sexto canit: *Misit verbum suum, & sanavit eos, & eripuit eos de interitionibus eorum*. Apostolus pariter Paulus *Quando autem*, inquit, *venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex Muliere factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem Filiorum reciperemus*. Quæ quum ita se habeant, quis adeo desipiet, ut dicere audeat hominem quempiam in cælis fuisse, ipsumque missum esse, ut ex muliere atque sub Lege nasceretur? Etenim homines quidem ante Incarnationem sub Lege erant: at ipse Deus Verbum Unigenitus Dei filius, qui non subjiciebatur Legi, sed erat ipse Legislator missus est a Patre, & factus ex muliere, factus est sub Lege, ut nos qui sub lege eramus redimeret, ut adoptionem Filiorum reciperemus.

Εἰ τοίνυν, ὡς ὁ γράψας τὴν ἀσεβῆ ἐκείνην ἐπιστολὴν, καὶ ὁ αἱρετικὸς Θεόδωρος μαίνονται, οὐκ ἦν ἀληθῶς καὶ κυρίως υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ τεχθεὶς ἐκ γυναικὸς, πῶς ἠδύνατο ἡμῖν υἱοθεσίας δωρήσασθαι; Πρὸς τούτοις περιέχεται ἐν τῇ αὐτῇ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ, ὅτι τὸ, ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους, οὐκ ἔστι δυνατὸν περὶ τῆς θεότητος τοῦ μονογενοῦς ῥηθῆναι· ὅπερ καὶ ὑμεῖς, ὡς ὀρθῶς ῥηθὲν προτεθήκατε λέγοντες, ὅτι περὶ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ οὐχὶ περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου τοῦ σαρκωθέντος τοῦτο δύναται λέγεσθαι. Ὅτι δὲ καὶ ταύτην τὴν ἀσέβειαν παρὰ Θεοδώρου τοῦ αἱρετικοῦ διδαχθεὶς ὁ τὴν ἐπιστολὴν γράψας τὰ τοιαῦτα ἐβλασφήμησεν, φανερὸν ποιήσωμεν ἐκ τῆς τῷ αὐτῷ Θεοδώρῳ εἰρημένων ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ τῷ κατὰ τὸ Ἀπολιναρίου. Ἔχει δὲ οὕτως „ τὸν δὲ ἄνθρωπον, περὶ οὗ ταῦτά φησιν ὁ προφήτης, σαφῶς ὁ μακάριος δηλοῖ Παῦλος, τὸν ὑπὸ τοῦ μονογενοῦς εἰλημμένον ἄνθρωπον εἶναι· εἰρηκὼς γὰρ, ὅτι διεμαρτύρατο δέ πού τις λέγων, Τί ἐστιν ἄνθρωπος, ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν; ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύτι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτὸν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου· πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ. ἐπάγει, τὸν δὲ βρα-

Θεόδωρος ἐν τῷ τετάρτῳ κατὰ Ἀπολιναρίου λόγῳ.

Si itaque is qui ex muliere natus est, vere excellenterque non foret Dei filius, quemadmodum impiæ illius Epistolæ scriptor, hæreticusque Theodorus inepte contendunt, quomodo potuisset nobis filiorum adoptionem elargiri? Præterea in exsecrabili ea Epistola continetur, illud Psalmi, *minuisti eum paulo minus ab Angelis*, minime affirmari posse de Unigeniti Divinitate dictum esse, quod vos, ceu Catholice pronunciatum pariter proposuistis, ajentes homini, non autem Verbo incarnato id tribui posse. Hanc autem similiter impietatem ab hæretico Theodoro edoctum Epistolæ Scriptorem ejusmodi protulisse blasphemiam, perspicuum a nobis fiet ex iis, quæ ipsemet Theodorus differit in quarto adversus Apollinarium libro. „ Hominem, inquit, de quo Propheta loquitur, manifeste Beatus indicat Paulus, „ eum esse, qui ab Unigenito assumptus „ est, inquiens testimonium de ipso esse „ prolatum ab eo, qui dixit: *Quid est homo quod memor es ejus, aut filius hominis, quia consideras eum? Minuisti eum paulo minus ab Angelis, gloria, & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum, omnia subjecisti sub pedibus ejus*, sic pergit: *Minoratum vero paulominus ab Angelis videmus Jesum propter* ad Hebr. 2. 9.
„ *passio-*

„ *passionem mortis gloria , & honore corona-* A χύτι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμϑον βλέπωμϑν Ἰη-
„ *tum* : evidenter declarans Jesum eum ho- σῦν, διὰ τὸ πάθημα τῦ θανάτυ δόξῃ, καὶ τι-
minem esse, de quo Sanctus loquitur David μῇ ἐστεφανωμϑον. σαφῶς δεικνὺς ὅτι Ἰησοῦς ἄν-
stupore affectus , quod Divinæ quam habe- ϑρωπ@ , περὶ ὃ ὁ μακάριός φησι Δαβὶδ ἐκ-
bat naturæ ibi mentio facta esset ; & quod πληττόμϑν@ ὅτι ἡ ϑεία φύσις ἰδ ἔχε τότε αὐ-
propria ipsum dignatus esset visitatione: *mi-* τῦ ποιήσαϑαι μνήμιν· καὶ δὴ καὶ ἐπισκέψεως
noratum vero paulo minus ab Angelis , quia ἀξιώσασα οἰκείας· βραχύ μέ τι παρὰ τὺς ἀγ-
mortem erat gustaturus , gloria porro , & γέλυς αὐτὸν ἠλάττωσαι τὸ γεύσαϑαι ποιῆσαι
honore circumdari , ita ut Dominus etiam θανάτυ . δόξῃ δὲ αὐτὸν καὶ τιμῇ πᾶσι περιβα-
constitueretur universorum , ob suam cum λεῖν· ὥς τε καὶ κύριον ἀποφῆναι τῆς ἁπάντων
ipso conjunctionem . Et iterum in expo- διὰ τῆς πρὸς ἑαυτὸν σωαφείας. Καὶ πάλιν ἐν
sitione octavi Psalmi de eodem prolati impius τῇ ἑρμηνείᾳ τῦ ὀγδόυ Ψαλμῦ περὶ τῦ αὐτῦ
idem Theodorus hæc habet . „ Ideo ergo ῥητῦ ὁ αὐτὸς ἀσεβὴς Θεόδωρ@ οὕτω λέγει· Θεόδωρος ἐν
„ differentiam quidem Dei verbi, & ab ipso τῇ ἑρμηνείᾳ τῦ ἡ. Ψαλμ.
„ recepti hominis tantam nobis ostendit hic
„ Psalmus . Divisa vero hæc in novo Te- B Διὰ τοῦτο τοίνυν τὴν μὲν διαφορὰν τοῦτε Θεοῦ λό-
„ stamento reperiuntur, Domino quidem in γυ, καὶ τοῦ ἀναληφϑέντος ἀνϑρώπυ, τοσαύτην
„ se accipiente primordia Psalmi, in quibus ἡμῖν δείκνυσιν ὁ Ψαλμός· διειλημμένα δὲ ταῦτα
„ factorem eum dicit esse Creaturæ, & ele- ἐν τῇ καινῇ διαθήκῃ ὁρίσκεται, τὰ μὲν κυρίυ
„ vatum habere super Cælos magnificen- ἐφ' ἑαυτὸν λαμβάνοντος τὰ πρότερα τῦ Ψαλμοῦ.
„ tiam, & mirificari in omni terra . Apo- ἐν οἷς ποιητήν τε αὐτὸν εἶναί φησι τῆς κτίσεως,
„ stolo autem reliqua , quæ de homine καὶ ἐπηρμένον ἔχειν ὑπεράνω τῆς οὐρανῶν τὴν με-
„ sunt , qui beneficium meritus est , de Je- γαλοπρέπειαν, καὶ τεθαυμάσωϑαι ἐν πάσῃ τῇ
„ su accipiente, quomodo non manifestum, γῇ· τῦ δὲ ἀποστόλυ τὰ δεύτερα τὰ περὶ τῦ ἀν-
„ quod alterum quidem Divina Scriptura ϑρώπυ τῆς τοσαύτης διηγήσεως καταξιωϑέντ@
„ decet , evidenter est Deum Verbum , al- ἐπὶ τοῦ Ἰησοῦ λαμβάνοντος, πῶς οὐ πρόδηλον,
„ terum vero hominem , & multam eorum ὅτι ἕτερον μὲν ἡμᾶς ἡ ϑεία γραφὴ διδάσκει σα-
„ nobis esse ostendit differentiam. Nam iste φῶς εἶναι τὸν Θεὸν λόγον, ἕτερον δὲ τὸν ἄνϑρω-
„ quidem memorat , ille autem memoriam πον. πολλήν τε αὐτῆς οὖσαν δείκνυσιν ἡμῖν τὴν
„ commeretur ; iste quidem visitat , alter διαφοράν. Ὁ μὲν γὰρ μνημονδίει, ὁ δὲ τῆς μνή-
„ autem visitationem eam commeretur, bea- C μης καταξιοῦται· καὶ ὁ μὲν ἐπισκέπτεται , ὁ δὲ
„ tusque dicitur ; & iste quidem beneficium καὶ ταύτης καταξιούμεν@ μακαρίζεται, καὶ ὁ μὲν
„ dando minuit paulo minus ab Angelis , διεργετῆς ἐλαττοῖ βραχύτι παρ' ἀγγέλυς, ὁ δὲ
„ ille autem & per talem minutionem be- διεργετεῖται, καὶ ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ ἐλαττώσει· καὶ ὁ
„ neficium accepit ; & iste quidem gloria , μὲν δόξῃ καὶ τιμῇ στεφανοῖ· ὁ δὲ στεφανοῦται, καὶ
„ & honore coronat , alter autem corona- ἐπὶ τούτοις μακαρίζεται. καὶ ὁ μὲν κατέσησεν αὐ-
„ tur, & propterea beatus dicitur ; & iste τὸν ἐπὶ πάντα τὰ ἔργα τῆς χειρῶν αὐτοῦ , καὶ
„ quidem constituit ipsum super omnia ope- πάντα ὑπέτιξεν ὑποκάτω τῆς ποδῶν αὐτοῦ, ὁ δὲ
„ ra manuum ejus , omniaque subiecit sub κατηξιώϑη τῦ δεσπόζειν τύτων , ὧν πρότερον οὐκ
„ pedibus ejus, alter autem meritus est do- εἶχεν ἴδιὰ ἐξυσίαν.
„ minari eis , quorum antea non habebat
„ potestatem . " Hactenus impius Theodo- Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἀσεβὴς Θεόδωρος, καὶ ἡ μυ-
rus, similiter atque execrabilis epistola blas- σαρὰ ἐκείνη ἐπιστολὴ βλασφημῦσι φανερῶς λέ-
phemans aperte alium Dei Verbum esse , γοντες ἄλλον εἶναι τὸν Θεὸν λόγον, καὶ ἄλλον τὸν
alium vero Christum , quos vos sequuti , Χριστόν, οἷς καὶ ὑμεῖς ἀκολυϑῆντες γεγραφήκατε,
pariter scripsistis locum illum : *Minuisti eum* D *paulo minus ab Angelis* de homine , minime ὅτι τὸ , ἠλάτπωσας αὐτὸν βραχύτι παρ' ἀγγέλυς,
autem de Deo Verbo Incarnato esse prola- περὶ ἀνϑρώπυ, ἃ οὐ περὶ τῦ σαρκωϑέντος Θεῦ
tum . Oportebat autem , ut intelligeretis λόγυ εἴρηται· καί τοι ἐχρὴν ὑμᾶς νοεῖν, ὅτι πᾶς
omnem hominem Angelis esse minorem , ἄνϑρωπ@ ἐλάττων ἐστὶν τῆς ἀγγέλων, ἀλλὰ τῦ-
sed id de Unigenito Deo Verbo dictum esse, το εἴρηται διὰ τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Θεὸς
qui Deus existens dignatus est homo fieri , γὰρ ὢν ἠξίωσεν ἄνϑρωπ@ γενέσϑαι τῇ ἡμετέ-
nostram sibi conjungens infirmitatem, quod ρᾳ συγκατιβαίνων ἀσϑενείᾳ· ὅπερ καὶ ὁ ἀπόστολος
docet ipse Apostolus dicens: *Minoratum pau-* ἡμᾶς διδάσκει λέγων „ τὸν δὲ βραχύτι παρ' ἀγ- Α' πότολ@
lo minus ab Angelis videmus Jesum per pas- „ γέλυς ἠλαττωμϑον βλέπωμϑν Ἰησοῦν διὰ τὸ
sionem mortis gloria , & honore coronatum . Si „ πάθημα τῦ θανάτυ δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανω-
itaque , ut vestra est sententia , alius est „ μϑον. „ Εἰ τοίνυν, ὡς ὑμεῖς λέγετε, ἄλλος
Jesus paulominus ab Angelis minoratus , ἐστὶν Ἰησοῦς ὁ βραχύτι παρ' ἀγγέλυς ἠλαττω-
alius autem Deus Verbum non minoratum, μϑὶς@, καὶ ἄλλ@ ὁ τοῦ Θεοῦ λόγ@ ὁ μὴ ἐλατ-
procul dubio purus homo est , qui passio- τωϑεὶς, ἀναμφιβόλως ὁ Χριστὸς ψιλός ἐστιν ἄν-
nem sustinuit , Christus , mendaxque adeo E ϑρωπ@ ὁ τὸ πάθος ὑπομείνας, ὥστε καϑ' ὑμᾶς
1. *Cor.* 2. 8. fit a vobis Apostolus dicens : *Si cognovissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent*. Quis enim Dominus est gloriæ nisi Deus Verbum incarnatum , quem Judæi Deum esse negantes increpabant : *cur tu homo cum sis,* *Joa.* 10. 33. *facis te ipsum Deum* ? Quod ipsum etiam præceptor vester Judæos impia ea interpretatione secutus, pariter commentus est.

καὶ τὸν ἀπόστολον ψεύδεσϑαι λέγοντα „ Εἰ γὰρ ἔγ-
„ νωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρω-
„ σαν. „ Τίς γάρ ἐστιν ὁ κύριος τῆς δόξης, εἰ
μὴ ὁ Θεὸς λόγ@ ὁ σαρκωϑείς; ὃν οἱ Ἰυδαῖοι
Θεὸν εἶναι ἀγνοοῦντες ἔλεγον „ διατὶ σὺ ἄνϑρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν Θεόν. „ Ὅπερ καὶ ὁ ὑμέ-

τερος

τερος διδάσκαλος διὰ τῆς πονηρᾶς ταύτης ἑρμηνείας τοῖς Ἰουδαίοις μᾶλλον ἀκολουθήσας, καὶ-
ναντι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐλάλησεν.

Πρὸς δὲ βεβαίωσιν τῆς ὑμετέρων λόγων προ- A
σεθήκατε τοῖς κεφαλαίοις ὑμῶν λέγοντες τὸ εἰρη-
μένον παρὰ τοῦ ἀποστόλου „ ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ
„ ὑπάρχων ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λα-
„ βών „ σωάδειν τῇ ὑμετέρᾳ ἑρμηνείᾳ, καὶ μὴ
περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου σαρκωθέντος, ἀλλὰ περὶ ἀν-
θρώπου μόνου εἰρῆσθαι. Ἀλλ' εἰ καὶ ὑμεῖς τῇ τῆς
αἱρετικῆς καὶ ἐν τούτῳ ἀκολουθοῦντες πλάνῃ, περὶ
ἀνθρώπου τὸν ἀπόστολον εἰρηκέναι διαβεβαιοῦσθαι,
ὅτι ἐκένωσεν ἑαυτὸν, ὅμως πᾶσι τοῖς ὀρθοδόξοις
δῆλόν ἐστιν, ὁ ἀπόστολος αὐτὸν τὸν Θεὸν λόγον
ἑαυτὸν κενῶσαί φησιν. ἐπειδὴ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρ-
χων, τυτέστιν ἐν τῇ θείᾳ φύσει, ἠξίωσεν μορ-
φὴν δούλου λαβεῖν· ἡ δὲ μορφὴ τοῦ δούλου τὴν B
ἀνθρωπίνην φύσιν σημαίνει, ἣν ἐν τῇ γαστρὶ τῆς
παρθένου, καὶ ἐξ αὐτῆς τῇ ἰδίᾳ ὑποστάσει ὁ Θεὸς
λόγος ἔκτισεν. καὶ οὐ προσλαβόμενος ἀνθρώ-
πῳ ἐνώθη, καθάπερ ἡ Νεστορίου καὶ Θεοδώρου πα-
ραδέδωκεν ἀσέβεια τοῖς ἀκολουθοῦσιν αὐτοῖς. Νε-
στόριος μὲν γὰρ λέγει, ὅτι ὁ Θεὸς λόγος συν-
ῆλθε τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐκ Μαρίας τεχθέντι
„ Θεόδωρος δὲ λέγει „ ὡς εἰκὸς τῷ τεχ-
θέντι.

Ὅτι δὲ περὶ τοῦ Θεοῦ λόγου τοῦ σαρκωθέντος
εἴρηται τὸ, ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγ-
γέλους, καὶ ἐκένωσεν ἑαυτὸν μορφὴν δούλου λα-
βών, καὶ ἐξ ἄλλων ῥημάτων τοῦ ἀποστόλου διδασκό- C
μεθα οὕτω λέγοντος „ Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν
„ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ἡμᾶς ἐπ-
„ τώχευσεν πλούσιος ὤν, ἵνα ἡμεῖς τῇ ἐκείνου
„ πτωχείᾳ πλουτήσωμεν. „ Τίς τοίνυν τολμή-
σει λέγειν, ὅτι ἄνθρωπος πλούσιος ἦν, καὶ
ἐπτώχευσεν, ἵνα ἡμᾶς πλουτήσει; Ἐπειδὴ δὲ λέ-
γετε, ὅτι εἴ τις εἴπῃ περὶ τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ
λόγου τὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ὅτι αὐτὸς ἠλατ-
τώθη, ἢ ἐκενώθη, ξοπὴν τῆς θείας φύσεως
ποιεῖ, κατὰ τὴν Ἀπολιναρίου ἀσέβειαν, ἢ παθη-
τὴν εἰσάγει τὴν θεότητα κατὰ τὴν Ἀρείου μα-
νίαν, ἁρμόζει πρὸς ὑμᾶς τὸν εὐαγγελικὸν ἐκεῖ- D
νον λόγον ἐρεῖν „ πλανᾶσθε μὴ εἰδότες τὰς γρα-
„ φὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ ἐπισάμενοι „
Τί γὰρ εἰπεῖν ἔχετε περὶ τοῦ ῥηθέντος ὑπὸ τοῦ
κυρίου „ ὅτι οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ
„ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀν-
„ θρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ. „ Μὴ ἄνθρωπον
λέγετε καταβεβηκέναι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλὰ πρό-
δηλον, ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς λόγος ἐκένωσεν ἑαυ-
τὸν ἐκ τῶν οὐρανῶν κατελθὼν, καὶ σαρκωθεὶς ἀπὸ
τῆς ἁγίας θεοτόκου, καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, καὶ
ἐνανθρωπήσας, καὶ τεχθεὶς ἐξ αὐτῆς, καὶ ὁ κατα-
βὰς αὐτός ἐστιν καὶ ὁ ἀναβάς, καὶ αὐτοῦ λέγεται ἡ
ἐλάττωσις, καὶ ἡ κένωσις διὰ τὴν κατάβασιν. E

Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἐν ἄλλῳ τόπῳ εἶπεν ὁ κύριος
ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις, „ ὅτι ὁ πατήρ μου μεί-
„ ζων μού ἐστι „ μὴ ἄρα ἄνθρωπόν τινα περὶ
αὐτοῦ τούτου εἰρῆσθαι νομίζετε, καὶ οὐχὶ τὸν Θεὸν
λόγον τὸν ἐνανθρωπήσαντα, ἀλλὰ φανερόν ἐστιν,
ὅτι ὁ εἰπὼν, ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστὶν, αὐτὸς
εἶπεν, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν. ἀλλ' ἐν μὲν
τῷ εἰπεῖν, ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἓν ἐσμεν, τὴν ἰσό-

Ut vero ſententias prædictas argumentis confirmaretis, dictum illud Apoſtoli capitibus veſtris propoſuiſtis: *qui cum in forma Dei eſſet, exinanivit ſemetipſum formam ſervi accipiens*; egregie cum expoſitione veſtra convenire, ac non de Verbo Deo incarnato, ſed de puro homine ſolum ibi eſſe ſermonem. Ac quamquam vos circa id etiam ſectati hæreticorum errorem, de homine contendatis loquutum eſſe Apoſtolum dicentem, quod ſemetipſum exinanivit, nihilo tamen ſecius, exploratum catholicis omnibus eſt, Apoſtolum de ipſo Deo verbo ſui ipſius exinanitionem docere. Quoniam quum in forma Dei eſſet in Divina ſcilicet natura dignatus eſt formam ſervi accipere: forma porro ſervi humanam naturam ſignificat, quam ex Virgineo utero, atque ex propria ſubſiſtentia. Deus Verbum ſibi perfecit: & non prius plaſmato homini extrinſecus adjecit, quemadmodum impia Neſtorii Theodorique diſciplina traditum eſt. Inquit enim Neſtorius Dei verbum eſſe ſimul cum eo homine qui ex Maria editus eſt: Theodorus autem, quod ei ex Maria edito inerat, ut ſimile, pronunciavit. *Philipp. 2. 7.*

Quod autem de Deo Verbo incarnato dictum ſit illud „ Minuiſti eum paulo minus „ ab Angelis, atque, exinanivit ſemetipſum „ formam ſervi accipiens " alio Apoſtoli „ loco docemur de ipſo dicentis " Cognoſcite gratiam Domini noſtri Jeſu Chriſti, quoniam quum dives eſſet propter nos egenus factus eſt, ut nos ejus inopia divites eſſemus. Quis autem dicere audeat hominem divitem fuiſſe, & egenum factum eſſe, ut nos locupletaret. Quumque rurſus dicatis, eum qui de Incarnato Deo Verbo, Unigenitoque Dei Filio affirmet minoratum eſſe ipſum, atque exinanitum converſionem Divinæ Naturæ inducere juxta Apollinarii impietatem, vel ſecundum Arrii errorem Divinitatem paſſibilem facere, egregie adverſus vos quadrat Evangelica ſententia dictus. *Erratis neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei.* Quid enim vobis ſuperierit, ut dicatis, de eo quod dictum eſt a Domino; *nemo aſcendit in Cælum, niſi qui deſcendit de Cælo, filius hominis qui eſt in cælo.* Non hominem dicit de Cælo deſcendiſſe, ſed evidentiſſime adſtruit Deum Verbum eum eſſe, qui ſemetipſum exinanivit, qui deſcendit de Cælo, & incarnatus eſt ex Sancta Deipara ſemperque Virgine Maria, & homo factus eſt, & ex ipſa natus, & is qui deſcendit ille idem eſt, qui aſcendit, cui ob deſcenſionem exinanitio, minoratioque tribuuntur. *2. ad Cor. 8. 9.* *Matth. 22. 29.* *Joh. 3. 13.*

Dicente etiam alibi quoque Domino in Evangeliis. *Pater major me eſt*, ne cogitetis ibi hominem quempiam, non autem Deum hominem factum eo modo de ſe fuiſſe locutum. Evidentiſſimum quippe eſt, eumdem ipſum qui dixit *Pater major me eſt*: dixiſſe pariter: *Ego & Pater unum ſumus.* Quo enim loci ait: *ego & Pater unum ſumus*, æqualitatem Divinæ Naturæ, quam *Joh. 14. 29.* *Ibidem. 10. 30.*

cum Patre habet, designat: quo autem illud: *Pater major me est*: profert, minorationem suam propter nos, sua dispensatione, factam ostendit. Utrumque scilicet, æqualitas, atque minoratio, de uno atque eodem Domino nostro Jesu Christo, hoc est de incarnato Dei Verbo, dictum est.

Atque Arriani, quidem erronea opinatione ex ejusmodi loquendi demissis modis filium Patri consubstantialem esse inficiantur, ajuntque propterea esse ipsum Patre minorem: vos autem fateri renuentes, humilia hæc dicta de incarnato Dei Verbo esse intelligenda, novam invehitis in Trinitate personam, Theodori, Nestoriique probantes impietatem: nos vero humiles, haud secus atque sublimes sententias de uno eodemque Deo Verbo incarnato, ac Domino nostro Jesu Christo exponentes, confusionem, divisionemque pariter vitamus naturarum, ex quibus unicam Dei, ac Domini nostri Jesu Christi constitui subsistentiam confitemur, neque quartam inducimus personam Sanctæ Trinitati.

Verum Sancti quoque Patres, atque Ecclesiæ Doctores, Sacras exponentes litteras, eum locum: minuisti eum paulo minus ab Angelis: juxta ea quæ superius disputata sunt de Unigenito Deo verbo incarnato dictum esse docuerunt. Sanctus enim Cyrillus in Epistola ad Basilidem hæc habet. „ Quomodo igitur Angelis est minoratus, qui „ ab ipsis adoratur? Sed evidens est hæc „ causa. Sedet enim in humanitatis conditione, & corpore mortali quod assumpserat, sibique fecerat proprium: in eo volens passus est, & suprema gloria propter passionem coronatur, quod per ipsam „ aboleverit mortem, & instulerit corruptionem existens ipse vita, & incorruptio. Quando itaque Jesum nominat, & „ ipsum Angelis esse minoratum dicit, non „ ibi hominem seorsim, & singulariter acceptum intelligimus, sed ipsum Filium „ Dei Unigenitum secundum dispensationem Sancti angelis dignitate cedentem, „ quia secundum veritatem factus est homo, qui ab eorum eminentia est minoratus. Sublimitas enim Sanctorum Angelorum est extra carnem esse mortique minime subiici, quam ipse, voluntaria exinanitione, suscepit, & qui parum ab Angelis minuitur, propter humanitatis scilicet conditionem, in sublimitate Deitatis „ existens ab ipsis adoratur, & in Thronis „ sedet, circa quos stant Angeli, glorificantes semper, ipsumque Dominum virtutum incessanter proclamantes: “ De eadem rursus sua exinanitione ad incarnatum Deum Verbum pertinente constat ex eodem Cyrillo in Libro adversus confutationes Theodoreti, quas ipse fecit contra quartum ejus capitulum. „ Quod parva, inquit, sint omnia humana Verbo ex Deo „ nato absque more, quin hæream dixero. „ Quæso autem cujusdam esse putetur exinanitio, & quis hanc voluntarie tulerit. „ Itaque, si, quemadmodum alii dicunt, „ forma servi, uti quod est ex semine David; quomodo vel quo quæso exinanitum

A τητα, ἢν αὐτὸς ἔχει πρὸς τὸν πατέρα κατὰ τὴν θείαν φύσιν δηλοῖ. ἐν δὲ τῷ λέγειν τὸν αὐτὸν, ὁ πατήρ μου μείζων μου ἐστὶν, τὴν δι' ἡμᾶς οἰκονομικῶς γενομένην ἐλάττωσιν δηλοῖ. ἑκάτερον δὲ, καὶ ἡ ἰσότης, καὶ ἡ ἐλάττωσις περὶ ἑνὸς, καὶ τοῦ αὐτοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τουτέστιν τοῦ Θεοῦ λόγου τοῦ σαρκωθέντος λέγεται.

Καὶ Ἀρειανοὶ μὲν πονηρᾷ διανοίᾳ ἐκ τῶν ταπεινῶν ῥημάτων ὁμοούσιον εἶναι τῷ πατρὶ τὸν υἱὸν ἀρνοῦνται, καὶ διατοῦτο ἐλάττονα αὐτὸν εἶναι διαβεβαιοῦνται· ὑμεῖς δὲ μὴ θέλοντες περὶ τοῦ σαρκωθέντος Θεοῦ λόγου τὰ ταπεινὰ δέξασθαι, ἄλλο B πρόσωπον τῇ τριάδι εἰσάγεται κατὰ τὴν Θεοδώρου καὶ Νεστορίου δυσσέβειαν. Ἀλλ' ἡμεῖς καὶ τὰ ὑψηλὰ, καὶ τὰ ταπεινὰ περὶ ἑνὸς, καὶ τοῦ αὐτοῦ Θεοῦ λόγου τοῦ σαρκωθέντος, τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγοντες, οὔτε σύγχυσιν, οὔτε διαίρεσιν τῶν φύσεων εἰσάγομεν, ἐξ ὧν τὴν μίαν συνθετον ὑπόστασιν τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ὁμολογοῦμεν, οὔτε δὲ τέταρτον πρόσωπον ἐπεισάγομεν τῇ ἁγίᾳ τριάδι.

Ὅτι δὲ περὶ τοῦ μονογενοῦς Θεοῦ λόγου σαρκωθέντος καθὰ προείρηται τὸ ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους γέγραπται, καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες καὶ διδάσκαλοι τῆς ἐκκλησίας, οἱ τὰς ἁγίας C γραφὰς ἑρμηνεύσαντες, ἐδίδαξαν ἡμᾶς· καὶ ὁ ἐν ἁγίοις μὲν Κύριλλος ἐν τῇ πρὸς τὴν βασιλίδα ἐπιστολῇ οὕτως εἶπεν „ Πῶς οὖν ἠλάττωται παρὰ τοὺς ἀγγέλους ὁ παρ' αὐτῶν προσκυνούμενος; ἀλλὰ ἔστι σαφὴς ἡ πρόφασις. καθείκετο „ γὰρ ἐν τοῖς τῆς ἀνθρωπότητος μέτροις· καὶ „ τὸ ἀποθνήσκειν πεφυκὸς σῶμα λαβὼν, ἴδιόν τε „ αὐτὸ ποιησάμενος, ἐν αὐτῷ πέπονθεν ἑκὼν. καὶ „ ταῖς ἀνωτάτω δόξαις στεφανοῦται διὰ τὸ πάθος, „ ὡς δι' αὐτοῦ καταργήσας τὸν θάνατον, καὶ ἄπρακτον ἀποφήνας τὴν φθοραν· ἅτε δὴ καὶ „ ὑπάρχων ἀφθαρσία καὶ ζωὴ. Ὅτι ἂν οὖν Ἰησοῦν ὀνομάζῃ, καὶ ἠλαττῶσθαι λέγοι παρὰ τοὺς „ ἀγγέλους αὐτὸν, οὐκ ἄνθρωπον ἀναμέρος καὶ ἰδικῶς, ἀλλ' αὐτὸν νοοῦμεν τὸν μονογενῆ παραχωροῦντα τὸ προὔχειν οἰκονομικῶς τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις. ὅτι κατὰ ἀλήθειαν γέγονεν ἄνθρωπος „ ὁ τῆς ἐκείνων ὑπεροχῆς ἠττώμενος· τὰ δὲ τῆς „ ὑπεροχῆς τοῖς ἁγίοις ἀγγέλοις, ὅτι καὶ ἔξω „ σαρκὸς καὶ τοῦ τεθνᾶναι κρείττους εἰσὶν, γεγονότος ἐν τούτοις τοῦ υἱοῦ διὰ τὴν ἑκούσιον κένωσιν. Ἀλλ' ὁ βραχὺ παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένος διὰ τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μέτρον ἐν ὑπεροχῇ θεότητος ὢν προσκυνεῖται παρ' αὐτῶν, καὶ „ ἐνίδρυται θώκοις οὓς περιεισᾶσιν ἐκεῖνοι δοξολογοῦντες ἀεὶ, καὶ τῶν δυνάμεων αὐτὸν ὀνομάζοντες κύριον· „ Ὅτι δὲ καὶ ἡ κένωσις αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ λόγου σαρκωθέντος ἐστὶν, ὁ αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐν τοῖς πρὸς τὰς ἀντιρρήσεις Θεοδωρίτου γραφεῖσιν, ἃς ἐποιήσατο ὁ αὐτὸς Θεοδώριτος κατὰ τοῦ τετάρτου αὐτοῦ κεφαλαίου οὕτως λέγει „ Ὅτι μὲν σμικρὰ τῷ ἐκ τοῦ Θεοῦ φύντι „ λόγῳ πάντα ἐστὶ τὰ ἀνθρώπινα φαίην ἂν ὄκνου „ δίχα παντὸς. ζητῶ δὲ τὴν κένωσιν τίνος ἂν „ γενέσθαι νοοῖτο· καὶ τίς ὁ τοῦτο παθὼν ἑκουσίως, „ εἰ μὲν γὰρ ὡς αὐτοὶ φασὶν, ἡ τοῦ δούλου μορ-

Κύριλλος τῇ πρὸς Βασιλίδας ἐπιστολῇ.

Κύριλλος ἐν τοῖς πρὸς τὰς ἀντιρρήσεις Θεοδωρίτου γραφεῖσιν.

„ φή,

„ φη, ἤτοι, τὸ ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, πῶς ἠτί- A
„ να κεκένωται ξόανον εἰ προσελήφθη παρὰ Θεοῦ.
„ εἰδὲ αὐτὸς ὁ ἐν μορφῇ τῇ ἰσότητι τῇ Θεοῦ καὶ
„ παρὸς ὑπάρχων λόγ@, ἑαυτὸν κενῶσαι λέγε-
„ ται, πῶς δὴ πάλιν ἥλίνα ξόανον κεκένωται, εἰ
„ παραιτοῖτο τὴν κένωσιν· κένωσις δὲ τῷ Θεῷ
„ λόγῳ παθεῖν ἐκ εἰδότι τὴν ξοπλὴν. τὸ δρά-
„ σαι τι καὶ εἰπεῖν ἴδιον ἀνθρωπίνων δι' τὴν πρὸς
„ σάρκα συνοδον οἰκονομικὴν „. Καὶ πάλιν ὁ
αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλ@ ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ κατὰ Νεστοριανῶν ὅτω λέγει „ Ἆρ' οὖν ὁ θεσπέσιος
„ Παῦλος πεφανέρωκε τὸς ἡγιασμένους δι' τῆς
„ πίστεως ἀναργέσατα λέγων περὶ τοῦ μονογενοῦς.
„ ὅτι πλούσι@ ὢν ἐπτώχευσεν δι' ἡμᾶς, μὴ B
„ γένοιτο· ἀληθεύει γὰρ πάντως τῆς ἀληθείας
„ ὁ κήρυξ. ἀλλὰ γάρ τίς ὁ πλούσιός ἐστιν, καὶ τί-
„ να ξόανον ἐπτώχευσεν; ἐασανιζέτω καὶ νῦν ὁ
„ λόγ@ ἡμῖν. εἰ μὴ γὰρ καθ' ἃ καὶ φρονεῖν καὶ
„ λέγειν αὐτοὶ πεθαρσήκασιν ἄνθρωπος ἀνελήφ-
„ θη παρὰ τοῦ Θεοῦ, πῶς ἐπτώχευσεν ὁ ἀναλη-
„ φθεὶς καὶ τοῖς ὑπὲρ ὑσιν ἀξιώμασιν ἐκλελαμ-
„ πρυσμένο@ „ Δεδόξασαι γάρ, ἢ εἰ μὴ τοῦτο
ἐστὶν ἀληθὲς δι' βεβλήσαιτιε παρ' αὐτῶ ἡ ἀνάλη-
ψις ὡς κατακομίσασα πρὸς τὸ μεῖον· καὶ πρός γε
τὸ δυσκλεέστερον τὸ τῆς ἀνθρωπότητος μέξον. „
„ ἄλλῳ δὲ φρονεῖν ἀπηχές. ἐκ ἦν ὑκ ἐπτώχευ-
„ σεν ὁ ἀναληφθεὶς· λείπεται τοίνυν εἰπεῖν, C
„ ὅτι γέγονεν ἐν πτωχίᾳ τῇ καθ' ἡμᾶς ὁ πλού-
„ σι@ ὡς Θεός. „

Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόρι@ ὁ Θεολόγ@ ἐν τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῆς Θεοφανίων ὅτω λέγει „ προελθὼν δὲ Θεὸς μετὰ τῆς προσ-
„ λήψεως· τὸ ἐκ δύο τῶν ἐναντίων σαρκὸς καὶ
„ πνεύματος ὤν· τὸ μὲν ἐθέωσε, τὸ δὲ ἐθεώ-
„ θη. ὦ τῆς καινῆς μίξεως, ὦ τῆς παραδόξου
„ χράσεως. ὁ ὢν γίνεται, καὶ ὁ ἄκτιστ@ κτίζε-
„ ται, καὶ ὁ ἀχώρητος χωρεῖται διὰ μέσης ψυχῆς
„ νοερᾶς μεσιτευούσης θεότητι, καὶ σαρκὸς παχύ-
„ τητι, καὶ ὁ πλουτίζων πτωχεύει. πτωχεύει γὰρ
„ τὴν ἐμὴν κάθαρσιν, ἵν' ἐγὼ πλουτήσω τῆς αὐ- D
„ τοῦ θεότητος, καὶ ὁ πλήρης κενοῦται· κενοῦται
„ γὰρ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐπιμικρόν, ἵν' ἐγὼ τῆς
„ ἐκείνου μεταλάβω πληρώσεως. „

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Ἀθανάσιος ἑρμηνεύων τὸ τοῦ ἀποστόλου ῥητὸ λέγοντος, ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων ἐκένωσεν ἑαυτὸν, μορφὴν δούλου λαβών, ὅλως λέγει „ Τί τούτου λαμπρότερον καὶ ἀποδεικτι-
„ κώτερον γένοιτο ἄν, ἢ γὰρ ἐξ ἐλαττόνων βελ-
„ τίων γέγονεν, ἀλλὰ μᾶλλον Θεὸς ὑπάρχων,
„ τὴν δούλου μορφὴν ἔλαβεν, καὶ ἐν τῷ λαβεῖν
„ οὐκ ἐβελτιώθη, ἀλλ' ἐταπείνωσεν ἑαυτόν. „
Καὶ μετ' ὀλίγον „ Τί δὲ τοῦτό ἐστιν, ἢ τὸν ἐν
„ μορφῇ Θεοῦ ὄντα, καὶ ἀγενοῦς παρὸς υἱὸν τα-
„ πεινῶσαι ἑαυτὸν, καὶ δοῦλον ἀνθ' ἡμῶν καὶ ὑπὲρ
„ ἡμῶν γενέσθαι; „ καὶ μετ' ὀλίγον „ Ὁ γὰρ
λόγος σὰρξ ἐγένετο, ἢ λέγεται, ὅτι ὁ τοιοῦ-
„ τος ἄνθρωπος ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἐπουράνιος, διὰ τὸ
„ ἐξ οὐρανοῦ καταβεβηκέναι τὸν λόγον. „

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Γρηγόριος ὁ ἐπίσκοπος Νύσσης κατὰ Εὐνομίου ἐν τῷ ἕκτῳ λόγῳ ὅτως λέγει „ Ταῦτα περὶ τὸν ἐσταυρωμένον ἡμεῖς πε-
„ πιστεύκαμεν· καὶ διατοῦτο ὑπερυψοῦντες κατὰ τὸ

ἁγιος ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ κατὰ Νεστοριανῶν

Γρηγόριος ὁ Θεολόγος ἐν τῷ περὶ τῆς Θεοφανίων λόγου.

Ἀθανάσιος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τῆς τοῦ Ἀποστόλου Ἐπιστολῆς...

Γρηγόριος ὁ ἐπίσκοπος Νύσσης ἐν τῷ τρίτῳ κατὰ Εὐνομίου λόγῳ.

„ est, si a Deo assumptum est. Si autem
„ ipsum Verbum, quod in forma, & æqua-
„ litate Dei Patris existit, se ipsum exina-
„ nivisse dicitur; quomodo, vel quo pacto
„ exinanitum est, si refutavit exinanitio-
„ nem? Exinanitio autem Deo Verbo ver-
„ sionem pati nescio est facere, ac dicere
„ quiddam humanum propter dispensativum
„ ad carnem conventum. " Iterum Sanctus Cyrillus in eodem libro contra Nestorianos hæc habet. Numquid igitur Divinus Paulus fide sanctificatos seduxit, perspicue de Unigenito dicens: quum esset dives, egenus propter nos effectus est? Absit. „ Vera nam-
„ que omnino loquitur veritatis præco. Quis
„ enim est dives, & quomodo factus est
„ egenus? Siquidem quemadmodum senti-
„ re, ac proloqui ausi sunt quidam; homo
„ assumptus est a Deo, quomodo pauper factus
„ est derogabitur is qui assumptus est, digni-
„ tatibus super naturam effulgens: nam glo-
„ rificatus est: vel si hoc nequaquam verum
„ est ab eis assumptioni, quod eum ad
„ ignobiliorem, atque minorem deduxerit
„ humanitatis mensuram: id porro absur-
„ dum est cogitare. Non igitur egenus fa-
„ ctus est assumptus: reliquum est ergo ut
„ dicamus in paupertate nostra factum esse
„ eum, qui tamquam Deus, dives erat. "

Similiter S. Gregorius Theologus in Sermone de Christi Natali hæc habet. „ Pro-
„ gressus autem Deus cum humanitate, unum
„ ex duobus inter se contrariis, carne ni-
„ mirum & Spiritu, quorum alterum deifi-
„ cavit, alterum deificatum est. O novam
„ mixtionem! o admirandam temperatio-
„ nem! Qui est, fit, qui creatus non est,
„ creatur, qui nullo loco contineri potest,
„ per interventum animæ spiritualis, inter
„ Divinitatem, & carnis crassitiem medius
„ continetur. Qui locupletes alios ditat,
„ paupertate afficitur, carnis enim meæ pau-
„ pertatem sumit, ut ego Divinitatis illius
„ divitias consequar. Et qui plenus est, exi-
„ nanitur, sua enim gloria ad breve tem-
„ pus exinanitur, ut ego plenitudinis ipsius
„ particeps efficiar. "

Sed Sanctus etiam Athanasius exponens ea Apostoli verba: *qui cum in forma Dei esset, exinanivit semetipsum, formam servi accipiens:* hæc scribit: „ Quid hoc clarius
„ aut probatius esse poterit? Non enim ex
„ deteriore, melior factus est, sed potius,
„ quum Deus esset, servi speciem assum-
„ psit, neque in assumendo melioratus est,
„ sed humiliavit semetipsum. " Et post E
pauca. „ Quid hoc est autem, quam eum,
„ qui in forma Dei cum esset nobilisque
„ Patris filius humiliasse semetipsum, &
„ servum, pro nobis factum esse: Rur-
„ susque post pauca. Verbum enim caro
„ factum est, diciturque propterea hic ho-
„ mo de cælo celestis, quia Verbum ipsum
„ de cælo descendit. "

Sanctus pariter Gregorius Nissænus in tertio adversus Eunomium libro differit in hunc modum: „ Hæc ipsi de Crucifixo
„ credidimus: itaque juxta propriæ virtutis
„ men-

„ menſuram ipſum extollere non ceſſamus: A
„ quod ſcilicet ob ineffabilem, inacceſſibi-
„ lemque magnificentiam ſuam indiviſus a
„ Patre etiam, & a Spiritu ſancto ad no-
„ ſtræ infirmitatis communionem advenire
„ potuerit: illi autem, id argumentum eſſe
„ naturæ extraneitatis Filii a Patre conſti-
„ tuunt: apparuiſſe nimirum ajentes Domi-
„ num per carnem, & Crucem, ita ut Pa-
„ terna natura in impaſſibilitate promanen-
„ te, nullaque ratione paſſionem commu-
„ nionem ſuſcipere potenti, Filius, transfor-
„ matu in humiliorem natura, per car-
„ nem, & mortem minime incapax paſſio-
„ nis advenerit. „ Et poſt alia, ſubdit.
„ Idcirco enim, & Domini gloriæ Crux B
„ dicitur, & omnis lingua Dominum Je-
„ ſum Chriſtum in gloria Dei Patris eſſe
„ confitetur. Namque ſi cetera etiam eo-
„ dem modo dividere oporteat, quis ſit il-
„ le qui mortuus eſt proſpiciemus, quis,
„ qui mortem diſſolverit; & quid renova-
„ tum, quid autem exinanitum. Exinani-
„ tur quippe Divinitas, ut humanitatis ſu-
„ ſcipiendæ capax fiat; humanitas autem
„ propter commixtionem Divinitatis Divina
„ affecta renovatur.

„ ἡμέτερον τῆς δυνάμεως μέγεθος ἐκ ἀπολήγο-
„ μεν, ὅτι ὁ μηδαμοῦ χωρητὸς διὰ τὴν ἄφραστον
„ αὐτοῦ καὶ ἀπερίοπτον μεγαλειότητα, πλὴν ἑαυτῷ
„ καὶ τῷ πατρὶ, καὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ, ἕως
„ καὶ πρὸς κοινωνίαν τῆς ἀνθρωπείας ἡμῶν κατελ-
„ θεῖν ἠδυνήθη· οἱ δὲ ταύτην ἀπόδειξιν τῆς
„ κατὰ τὴν φύσιν ἀλλοτριότητος τοῦ υἱοῦ πρὸς τὸν
„ πατέρα ποιοῦνται, τὸ διὰ σαρκὸς καὶ σαρκὸς φα-
„ νερωθῆναι τὸν κύριον· ὡς τῆς μὲν τοῦ πατρὸς
„ φύσεως καθαρῶς ἐν ἀπαθείᾳ διαμενούσης, καὶ
„ μηδαμοῦ ἔχοντι πρὸς τὸ πάθος κοινωνίαν ἀνα-
„ δέξασθαι δυναμένης, τοῦ δὲ υἱοῦ διὰ τὸ πρὸς τὸ
„ ταπεινότερον παρηλλάχθαι τὴν φύσιν, πρὸς σαρ-
„ κός τε καὶ θανάτου πεῖραν ἐκ ἀδυνατοῦντος ἐλ-
„ θεῖν „ C μεθ' ἕτερα „ Διατοῦτο γὰρ καὶ τοῦ
„ κυρίου τῆς δόξης ὁ σωτὴρ λέγεται, καὶ πᾶσα
„ γλῶσσα ἐξομολογεῖται, ὅτι κύριος Ἰησοῦς Χρι-
„ στὸς εἰς δόξαν Θεοῦ πατρός. Εἰ δὲ χρὴ καὶ τὰ
„ λοιπὰ κατὰ τὸν αὐτὸν διελεῖν τρόπον, σκεψό-
„ μεθα τί τὸ ἀποθνήσκον, καὶ τί τὸ κατα-
„ λῦον τὸν θάνατον, καὶ τί τὸ ἀναστημούμε-
„ νον, καὶ τί τὸ κοινούμενον· κοινοῦται μὲν γὰρ
„ ἡ θεότης, ἵνα χωρητὴ τῇ ἀνθρωπίνῃ γέ-
„ νηται φύσει. ἀναστημοῦται δὲ τὸ ἀνθρώπινον
„ διὰ τῆς πρὸς τὸ θεῖον ἀνακράσεως θεῖον γι-
„ νόμενον. „

Atque hæc nos quidem ex Sanctorum Pa- C
trum doctrina propoſuimus, ut ea percipientes intelligatis, ea quæ conſtituta a vobis ſunt, ea ipſa ab Arianis, atque Neſtorianis adverſus Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum impie ſuſtineri. Arriani ſcilicet Filium Creaturam eſſe atque extraneum a Paterna ſubſtantia demonſtrare conati, paſſionem ejus, ceteraque humilia ſoli tribuunt Divinitati: Neſtoriani contra qui duos invehere filios nitantur, ſeparatim Deum Verbum, ſeparatimque purum hominem profitentur, quæque ad humilitatem pertinent paſſionis ſolo homini adjudicanda eſſe decernunt. Verum non hæc a Sanctis Patribus docemur: neque enim ex his quæ demiſſe dicta ſunt D
Divinitatis Filii converſionem admittunt, quemadmodum neque ex ſublimibus Divinitatem dividunt ab humanitate, ſed de uno, eodemque Deo Verbo incarnato, hominemque facto tam ſublimia, quam humilia dicta eſſe tradiderunt.

Quum autem in veſtris iisdem capitibus hoc adjeceritis etiam, ex eadem hauſtum Epiſtola, recte ibi duas naturas, unicam autem perſonam, unicam poteſtatem dici, circa idipſum quoque illius ſcriptoris impietatem operæpretium erit detegere. Qui enim non confitetur Deum Verbum incarnatum ex Maria Virgine, & hominem factum eſſe, E
cujuſnam dicit duas eſſe naturas? Sed patet ipſum duas naturas loco perſonam admittere, Neſtorii, Theodorique ſenſu, quos ſummis laudibus execrabilis ea extollit epiſtola. Si enim unicam perſonam, unicumque Filium indicare videtur epiſtola, hac loquendi ratione uſi ſunt Neſtorius etiam, & Theodorus, ajentes Chriſtum purum hominem ſuperhabere Dei Verbi perſonam, habereque Dei Verbi honorem, atque dignitatem, gratiamque adoptionis præterea, atque ejus loco adorari; quamobrem ſe unicum Filium,

Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τῆς διδασκαλίας τῶν ἁγίων
πατέρων τεθήκαμεν, ἵνα ταῦτα καταγοοῦντες γνοίη-
τε ὡς τὰ παρ' ὑμῶν προτεθειμένα, καὶ Ἀρειανοί, καὶ Νεσοριανοὶ κατὰ τοῦ κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ λέγουσιν ἀσεβῶς. Οἱ μὲν γὰρ
Ἀρειανοὶ σπεδάζοντες τὸν υἱὸν κτίσμα, καὶ ἀλ-
λότριον τῆς πατρικῆς οὐσίας ἀποδεῖξαι, καὶ τὸ πά-
θος, καὶ τὰ ἄλλα τὰ ταπεινὰ τῇ θεότητι αὐτοῦ
μόνῃ ἐπάγουσιν. οἱ δὲ Νεσοριανοὶ δύο υἱοὺς εἰσά-
γειν βουλόμενοι, κεχωρισμένως λέγουσι τὸν Θεὸν
λόγον, καὶ κεχωρισμένως τὸν Χριστὸν ψιλὸν ἄν-
θρωπον, καὶ μόνῳ τῷ ἀνθρώπῳ τὰ ταπεινὰ ἀπο-
νέμουσιν. Ἀλλ' οὐχ οὕτως οἱ ἅγιοι πατέρες διδά-
σκουσιν. οὐδὲ γὰρ διὰ τὰ ταπεινὰ ῥοπὴν λέγου-
σιν τῆς τοῦ υἱοῦ θεότητος, οὐδὲ διὰ τὰ ὑψηλὰ
διαιροῦσι τὴν ἀνθρωπότητα τῆς θεότητος, ἀλλὰ
τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ αὐτοῦ μονογενοῦς Θεοῦ λόγου σε-
σαρκωμένου, καὶ ἐνανθρωπήσαντος, καὶ τὰ ὑψηλὰ,
καὶ τὰ ταπεινὰ εἶναι παραδιδόασιν.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ὑμετέροις ἐντεθήκατε κεφαλαίοις ἐκ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς, ὅτι καλῶς εἴρηται δύο φύσεις, μίαν ὑπόστασιν, ἓν πρόσωπον, καὶ ἐν τούτῳ τὴν πονηρίαν τοῦ γράψαντος τὴν ἐπιστολὴν διελέγξωμεν. Ὁ γὰρ μὴ ὁμολογῶν, ὅτι αὐτὸς ὁ Θεὸς λόγος σαρκωθεὶς ἐκ τῆς παρθένου ἐνηνθρώπησεν, τίνα τὰς δύο φύσεις λέγει; Ἀλλὰ πρόδηλον, ὅτι ἀντὶ προσώπου τὰς δύο φύσεις λαμβάνει, κατὰ Νεστόριον, καὶ Θεόδωρον, οὓς ἐπαινεῖ ἡ ἀσεβὴς αὐτὴ ἐπιστολή. Εἰ γὰρ καὶ ἓν πρόσωπον, καὶ ἕνα υἱὸν δοκεῖ λέγειν ἡ ἐπιστολή. τοῦτο καὶ Θεοδώρου καὶ Νεστορίου καὶ λέγουσιν, τὸν Χριστὸν ἄνθρωπον μόνον λέγοντες ἐπέχειν τὸ πρόσωπον τοῦ Θεοῦ λόγου, ἔχειν τὴν ἀξίαν καὶ τὴν τιμὴν τοῦ Θεοῦ λόγου, καὶ τὴν χάριν τῆς υἱοθεσίας, καὶ εἰς τύπον αὐτοῦ προσκυνεῖσθαι, καὶ διατοῦτο ἑνοποιοῦντες λέγειν

ἕνα

σῶα υἱὸν καὶ ἓν πρόσωπον τοῦ λόγου, καὶ τὸν Χριστόν, * κοινωνοῦντα μόνῳ τῷ ὀνόματι τῆς υἱότητος. τοῦτο δὲ δείκνυται φανερῶς ἐκ τῶν λεγομένων τὴν ἐπιστολὴν τῆς δύο φύσεων μίαν ἐξουσίαν, ὡς καὶ ὑμεῖς ἐγράψατε. μία γὰρ ἐξουσία οὐκ ἐπὶ διαφόρων φύσεων, ἀλλ' ἐπὶ διαφόρων λέγεται προσώπων, ὅπερ ἐπὶ τῆς ἁγίας Τριάδος ὁμολογοῦμεν. Ὅθεν καὶ οἱ ἅγιοι πατέρες ἀνεθεμάτισαν τοὺς λέγοντας κατὰ δύναμιν, ἢ ἀξίαν, ἢ αὐθεντίαν, ἢ σχέσιν, ἢ τιμὴν ἑνῶσθαι τῷ λόγῳ τὸν ἄνθρωπον, καὶ μὴ ὁμολογοῦντας καθ' ὑπόστασιν τὴν δύο φύσεων τὴν ἕνωσιν γεγονέναι. Ὅπως δὲ καὶ τοῦτο ὀρθῶς εἰρημένον τοῖς ἁγίοις πατράσι περὶ διαφορᾶς τῆς δύο φύσεων, οἱ τὰ Νεστορίου δοξάζοντες, ὧν τῆς ἀπιστίας ἀρχηγός ἐστι Θεόδωρος, ἀσεβῶς ἐκλαμβάνουσι, τὰς φύσεις ἀντὶ προσώπων λέγοντες, καὶ προσώπων κατὰ σχέσιν ἕνωσιν πρεσβεύοντες, ἓν πρόσωπον ὑποκεῖνται λέγειν, αὐτὸς ὁ ἀσεβὴς Θεόδωρος δείκνυσιν ἐν τῷ τετάρτῳ λόγῳ τῆς κατὰ Ἀπολιναρίου τοῦ αἱρετικοῦ γράφων ὕστως. Αὐτάρκως δὴ τὸ διάφορον τῆς φύσεων ἡμῖν ὑποδείκνυσι διὰ τούτων· εἴ γε τὸ μὴ ἐκπλήττεται, ὡς δι' ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας ἐλόμενον, μνήμην τε καὶ ἐπίσκεψιν ποιήσασθαι τοῦ ὕστως ἀτελοῦς. τὸν δὲ μακαρισὸν ἡγεῖται ὡς τοιούτων ἠξιωμένων. Ἀλλὰ γὰρ ὕπω μὴν τὴν διαίρεσιν τῆς φύσεων ποιεῖται, καὶ μὴν καὶ τὴν διαφορὰν τῆς τε τοῦ λαβόντος φύσεως, καὶ τῆς τοῦ ληφθέντος ἡμῖν ὑποδείκνυσιν ἡ θεία γραφή. φροντίζουσα δὲ τοῦ καὶ τὴν ἕνωσιν ἡμῖν ὑποδεικνῦναι, ἢ τῷ ληφθέντι προσγέγονεν, λέγει πολλάκις καθ' ἕνωσιν τὰ ἑκάτερα τῆς φύσεων ἰδιαζόντως πρὸς ὄντα, ὡς ἂν τὴν πρὸς τὸν λαβόντα ἕνωσιν τοῦ ληφθέντος ἡμῖν παραδηλώσειεν, ὅσατε τούτῳ ἐκ τῆς πρὸς ἐκεῖνον γέγονεν σωφρείας. Ἀποδείξαντες οὖν τὸν δυσεβῆ Θεόδωρον τὰς φύσεις ἀντὶ προσώπων λέγοντα, ἔτι μείζονα προαγάγωμεν αὐτοῦ βλασφημίαν διελέγχουσαν αὐτόν, ποίαν λέγει τὴν ἕνωσιν πρὸς κατάκρισιν τῶν ἐκδικούντων αὐτόν· Ἐν γὰρ τῷ περὶ ἀνθρωπήσεως ὀγδόῳ λόγῳ ὕτω λέγει. Πρόδηλον δὲ ὡς τὸ τῆς ἑνώσεως ἐφαρμόζει· διὰ γὰρ τούτης σωαχθεῖσαι αἱ φύσεις, ἓν πρόσωπον κατὰ τὴν ἕνωσιν ἀπετέλεσεν· ὥστε ὅπερ ὁ κύριος ἐπί τε τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός φησιν. ὥς τε οὐκέτι εἰσὶν δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία, εὔσοιμεν ἂν καὶ ἡμεῖς εἰκότως κατὰ τὸν τῆς ἑνώσεως λόγον, ὥστε οὐκέτι εἰσὶν δύο πρόσωπα, ἀλλ' ἕν, δηλονότι τῆς φύσεων διακεκριμένων. Ὥσπερ γὰρ ἐκεῖ οὐ λυμαίνεται τῷ ἀριθμῷ τῆς δυάδος τὸ μίαν λέγεσθαι τὴν σάρκα. πρόδηλον γὰρ καθὸ μία λέγεται, οὕτως καὶ ἐνταῦθα οὐ λυμαίνεται τὴν τῆς φύσεων διαφορὰν τοῦ προσώπου ἡ ἕνωσις. Ὅταν μὲν γὰρ τὰς φύσεις διακρίνωμεν, τελείαν τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ λόγου φαμέν, καὶ τέλειον τὸ πρόσωπον. οὐδὲ γὰρ ἀπρόσωπόν ἐστιν ὑπόστασιν εἰπεῖν, τελείαν δὲ καὶ τὴν τοῦ ἀνθρώπου φύσιν, καὶ τὸ πρόσωπον ὁμοίως· Ὅταν μέντοι ἐπὶ τὴν σωφρείαν εἰδωμεν, ἓν πρόσωπον τότε φαμέν. Ταῦτα ἡμεῖς, εἰ καὶ φεικτὸν ἐστι λέγειν χριστιανοῖς, ὅμως ὀφλὰ τὴν μανίαν τῶν ἐκδικούντων Θεόδωρον, καὶ τὴν ἀσεβῆ ἐκείνου

A unicamque Christi personam dicere simulant, solo convenientes filiationis nomine, quod manifeste ex sententiarum modo, quod in Epistola adhibetur, colligitur, quo dicitur duplicis naturæ unicam esse potestatem, quemadmodum pariter vos ipsi scripsistis. Unica nempe potestas non de diversis naturis, sed de diversis personis dicitur, quod etiam in Sancta Trinitate agnoscimus, atque confitemur. Quamobrem SS. Patres anathema dixerunt iis qui affirmarent hominem Deo Verbo unitum esse secundum potentiam, vel potestatem, vel habitum vel dignitatem; neque unionem factam esse in duplicis naturæ unica subsistentia faterentur. Quemad- B modum quod pariter recte dictum a Sanctis Patribus est de duplicis naturæ discrimine, id Nestorii sectatores, Theodoro infidelitatis duce, sibi assumunt, naturas loco personarum nominantes, & personarum habitualem unionem venerantes, ut unam simulent personam se dicere. Impius ipse id ostendit Theodorus, in quarto adversus Apollinarium hæreticum sermone hæc scribens. „ Satis „ profecto nobis naturarum discrimen osten- „ ditur, per hæc quæ proposita sunt, siqui- „ dem hoc concluditur, tamquam per beni- „ gnitatis superabundantiam institutum esse „ ut sic sumpti hominis memoria & visita- „ tio fieret, beatissimum porro existimatur, C „ veluti talium caussa dignationum. Id ipsum „ autem naturarum distinctionem ostendit, „ quod quidem sumentis sumptique naturæ „ discrimen Divina ipsa nobis ostendit Scri- „ ptura. Indicare quippe eam unitatem vo- „ lens, quæ ad id quod sumptum est perti- „ net, elicit per unitatem, sive unionem „ utraque naturas sibi feciſſe proprias; ita „ ut, æque ejus qui erat, atque sumpsit ac „ ejus qui sumptus est nobis ostenderit uni- „ tatem, quæ ex facta cum ipso conjunctio- „ ne processit. “

Quum itaque demonstratum luculenter sit, impium Theodorum naturæ nomen pro persona usurpasse, deteriorem adhuc ejus blasphemiam proferemus in medium, qua D docet, quid ipse unitatis nomine intelligat, ut plenius condemnemur ejus patrocinatores. In octavo igitur Sermone de Incarnatione hæc scribit. „ Constat autem quid unitate „ importetur: per hanc enim coalescentes „ naturæ unicam personam unitate perfi- „ ciunt; ita ut, quemadmodum de masculo, & fœmina Dominus inquit eos non „ jam duos, sed unam carnem esse; simili- „ ter etiam, unitatis rationes non jam duæ, „ sed unica sit persona, constante semper „ distinctione naturarum. Quemadmodum „ enim ibi numeri non tollitur duplicitas, „ quod una caro dicatur, liquet enim quem- E „ admodum una dicatur, eodem pariter mo- „ do minime naturæ aufertur discrimen, „ unitas ipsa personæ. Quum porro natu- „ ras discernimus, perfectam Dei Verbi na- „ turam profitemur, perfectamque personam; „ non enim hypostasis dici absque persona „ potest perfectam pariter humanam natu- „ ram personamque similiter. Quum autem „ in harum copulationem sive conjunctio- „ nem animum intendimus, unicam tunc „ esse personam prædicamus. “ Hæc nos,

quam-

quamquam dictu Christianis horribilia, producere in medium coacti sumus ex Theodori, impiæque epistolæ Patronorum insania, propitium nobis Deum fieri postulantes, quibus tamen demonstratum est universa Theodoriana impietate execrabilem eam epistolam esse refertam.

Et hæc quidem omnia respondimus ad ea quæ in vestro capitulorum libro continebantur, quibus impiam præfatam epistolam vindicare nitebamini, pravasque propterea Theodori, Nestoriique instaurare sententias, quorum præfata epistola commendat impietatem. Quoniam vero permulta in memorata impia epistola ad Marim hæreticum scripta preteriistis, neque ausi estis ea vestris capitibus inferere, ne forte ex iis etiam Christianus populus, quanta a vobis propugnaretur impietas intelligeret, necessarium esse judicavimus, hæc quoque paucis ostendere. In ea enim epistolæ parte, quæ prætermissa a vobis est, habetur: „ Cyrillum aures omnium Episcoporum in Ephesum convenientium veneno obcæcanti omnium oculos obtinuisse sapientium; inveniisse autem modum ex odio in Nestorium præconcepto: atque nulla instituta disquisitione & judicio Nestorium ab eadem Ephesina Synodo, sede sua fuisse deturbatum. " Pariter in eadem Epistola habetur; „ duodecim ea capitula ab Cyrillo conscripta, quamquam cum recta fide pugnarent, ab Ephesinæ Synodi Episcopis proposita fuisse atque confirmata, illisque eos tamquam veræ fidei consonantibus consensisse; atque Nestorium, propterea quod odio haberetur ab Civitate sua, primariisque Civibus ejus, illuc minime potuisse reverti. " Atque hoc modo nefarie illius epistolæ scriptor, non modo hæreticos tuetur, ac laudat, sed Catholicos etiam nominare non veretur. De Beato namque Rabula Edessenorum Episcopo, eximiæ pietatis Antistite, cujus ad sepulcrum ad hæc usque tempora mirabilia patrantur, hoc modo in impia illa sua Epistola scribit. „ Tyrannus nostræ civitatis, quem tu etiam ipse non ignoras, qui occasione fidei, non solum cum eo viventes persequitur, sed etiam eos, qui dudum ad Dominum abierunt. Quorum unus est Beatus Theodorus Prædicator veritatis, & Doctor Ecclesiæ, qui non solum vivens hæreticos per propriam fidem percussit, sed etiam post mortem arma spiritalia in libris suis dereliquit Ecclesiæ Filiis, sicut & tua reverentia, cum eo collocuta cognovit, & his quæ ab eo scripta sunt præbuit Fidem. Hunc ausus est, qui omnia audet ab Ecclesia anathematizare. " Rursusque in Sancti Cyrilli contumeliam, hæc ipsa in execrabili ea epistola continentur. „ Cor Ægypti emollitum est, & sine vexatione, rectæ fidei assentitus est: & inordinate contra vivos, & mortuos irruentes in confusione sunt, satisfacientes pro delictis suis & contraria priori suæ doctrinæ docentes, & quod, oporteat confiteri in templum, atque inhabitantem in eo. " Atque hæc quidem in memorata epistola sparsim intricata, manifeste vobis ob oculos ponere conati sumus,

Extat in Actis Conc. Constantinop. II. Coll. 5. apud Labb.

ἐπισολὴ προαγαγεῖν ἰδιαγκάθημεν, ἵλεων τὸν Θεὸν ἡμῖν παρακαλοῦντες γενέσθαι, δι' ὧν πάντων ἀποδέδειχται, ὅτι πάσης τῆς Θεοδώρου ἀσεβείας μεστή ἐστιν ἡ κατάρατος ἐκείνη ἐπιστολή.

Καὶ ταῦτα μὲν ἅπαντα ἀπεκρινάμεθα πρὸς τὰ τῷ ὑμετέρῳ κεφαλαιογραφίῳ περιεχόμενα, δι' ὧν ἐσπουδάσατε ἱλεὼ ἀσεβῆ ἐκείνην ἐπιστολὴν ἐκδικῆσαι, καὶ διὰ τούτων τὸν Θεοδώρου καὶ Νεστορίου κακοδοξίαν ἀνανεώσασθαι, ὧν τὴν ἀσέβειαν ἡ αὐτὴ ἐπιστολὴ ἐπαινεῖ. Ἐπειδὴ δὲ πολλὰ τῆς μνημονευθείσης ἐπιστολῆς τῆς πρὸς Μάριν τὸν αἱρετικὸν γεγραμμένης παραλελοίπατε, καὶ οὐκ ἐτολμήσατε ταῦτα τοῖς ὑμετέροις κεφαλαίοις ἐνθεῖναι, ἵνα μὴ καὶ ἐκ τούτων τὴν ἐξ ὑμῶν ἐκδικουμένην ἀσέβειαν ὁ παρ' ὑμῖν τῆς Χριστιανῶν μάθῃ λαός, ἀναγκαῖον ἐνομίσαμεν εἶναι καὶ ταῦτα ὀλίγα βραχέων φανερῶσαι. περιέχεται γὰρ τοῖς παρ' ὑμῶν παραλελειμμένοις ῥήμασι τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς. Ὅτι Κυρίλλου τὰς ἀκοὰς πάντων τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐν τῇ κατ' Ἔφεσον συνόδῳ συνελθόντων, τῷ φαρμάκῳ τῷ πηρῶντι τὰς ὀφθαλμὰς τῶν σοφῶν κατέσχεν, εἶδον δὲ ἀφορμὴν ἐκ τοῦ κατὰ Νεστορίου μίσους, καὶ ὅτι καθεῖλε τῆς ἐπισκοπῆς Νεστόριον ἡ ἐν Ἐφέσῳ συνόδου, κρίσεως καὶ ζητήσεως μὴ γενομένης. Καὶ πάλιν ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ περιέχεται. Ὅτι τὰ δώδεκα κεφάλαια τὰ παρὰ Κυρίλλου γραφέντα, ἐναντία ὄντα τῆς ὀρθῆς πίστεως, προέθηκαν οἱ ἐν Ἐφέσῳ συναχθέντες ἐπίσκοποι, καὶ ἐβεβαίωσαν, καὶ συνιέσαν αὐτοῖς, ὡς τῇ ὀρθῇ πίστει συναδουσιν· καὶ ὅτι Νεστόριος ἐπειδὴ ἐμισεῖτο ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει, καὶ παρὰ τῶν πρώτων αὐτῆς, ὑποστρέψαι ἐκεῖ οὐκ ἠδυνήθη. Καὶ διὰ πάντων ὁ γράψας τὴν αὐτὴν ἀσεβῆ ἐπιστολήν, οὐ μόνον τοὺς αἱρετικοὺς ἐκδικεῖ καὶ ἐπαινεῖ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ὀρθοδόξους λέγει. Περὶ γὰρ τοῦ μακαρίου Ῥαββύλα τοῦ Ἐδέσης ἐπισκόπου, ἀνδρὸς ἐν ἐπισκόποις ἐπισήμου, ὃς τὸ μνῆμα θαύματα ποιεῖ μέχρι τῆς σήμερον. ὅπως φησὶν ἐν τῇ αὐτῇ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ. Ὅτι ὁ τύραννος τῆς ἡμετέρας πόλεως, ὃν οὐδὲ αὐτὸς ἀγνοεῖς, προφάσει τῆς πίστεως οὐ μόνον τοὺς συζῶντας αὐτῷ διώκει, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἤδη πάλαι πρὸς τὸν κύριον ἀπελθόντας ὧν εἷς ἐστιν ὁ μακάριος Θεόδωρος ὁ κήρυξ τῆς ἀληθείας, καὶ διδάσκαλος τῆς ἐκκλησίας, ὃς οὐ μόνον ἐν τῇ οἰκείᾳ ζωῇ τοὺς αἱρετικοὺς ἐκολάφισεν διὰ τῆς οἰκείας πίστεως ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον ὅλα πνευματικὰ τοῖς ἰδίοις βιβλίοις τοῖς τῆς ἐκκλησίας τέκνοις κατέλειψεν, ὡς καὶ ἡ σὴ ἀγάπη μετ' αὐτοῦ λαλήσασα γινώσκει, καὶ ἐκ τῶν παρ' αὐτοῦ συγγραφέντων ἐπίσταται· τοῦτον ἐτόλμησεν ὁ πάντα τολμῶν ἐπ' ἐκκλησίας φανερῶς ἀναθεματίσαι. Καὶ πάλιν περιέχεται τῇ αὐτῇ ἀσεβεῖ ἐπιστολῇ πρὸς ὕβριν τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου. Ὅτι ἡ καρδία τοῦ Αἰγυπτίου ἐμαλάχθη, καὶ χωρὶς σκύλσεως τῇ ὀρθῇ πίστει συνήνεσε. καὶ ὅτι ἀτάκτως κατὰ τῶν ζώντων, καὶ τῶν τελευτησάντων ὁρμήσαντες, ἐν αἰσχύνῃ εἰσὶν ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἀπολογούμενοι πταισμάτων, καὶ ἐναντία τῇ πρώτῃ αὐτῶν διδασκαλίᾳ διδάσκοντες, καὶ ὅτι χρὴ ὁμολογεῖν εἰς τὸν ναὸν, καὶ εἰς τὸν ἐνοικοῦντα ἐν αὐτῷ· Καὶ ταῦτα μὲν ἐγκείμενα τῇ μνημονευθείσῃ

Ῥάββυλα τοῦ Ἐδέσης ἐπίσκ.

μονᾳδείσῃ ἐπιστολῇ φανερὰ ὑμῖν ἐσπουδάσαμεν καταστῆσαι, ἵνα κἂν οὕτως ὀψὲ, ποτὲ τὰ ὀρθὰ ἐπιλεγόμενοι ἀναχωρήσητε ταύτης τῆς κακοδόξας.

Τοσαύτη δέ ἐστιν ἡ τῆς μυσαρᾶς ἐπιστολῆς ἀσέβεια, ὅτι οὐδὲ ὑμεῖς ἐτολμήσατε πάντα, ὡς εἴρηται, τὰ περιεχόμενα αὐτῆς τοῖς παρ' ὑμῶν πεμφθεῖσιν δεφαλαίοις συνθεῖναι, εἰ μὴ κἰοα ἐξ αὐτῆς διεσταλμένη ἐννοίᾳ ἑρμηνεύειν ἐπειράθητε. Τίς γὰρ χειστιανοῖς δώσεται συναριθμεῖσθαι μὴ λέγων ἀσεβῆ τὴν ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ τοιαῦτα καὶ τοσαῦτα περιέχονται βλασφημίαι; Ὁ γὰρ τὴν ἐπιστολὴν ἐκδικῶν τὸν ἅγιον Κύριλλον αἱρετικὸν καλοῦσαν, καὶ τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην σύνοδον ἐκβάλλουσαν, φανερῶς Νεστόριον καὶ τὴν αὐτοῦ ἀσέβειαν δέχεται, οὗ ἡ αὐτὴ ἐπιστολὴ λέγει δίχα κρίσεως καὶ ζητήσεως κατεδικασθῆναι, καὶ οὐ διὰ τὰ δόγματα, ἀλλὰ διὰ τὸ μῖσος τῆς πολιτῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὴ ὑποστρέψαι· καὶ οὐ μόνον εἰς τοῦτο ἁμαρτάνει ὁ τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν ἐκδικῶν, ἀλλὰ καὶ Κελεστῖνον τὸν Πάπαν καταδικάζει τὸν εἰπόντα περὶ Κυρίλλου, ὅτι ἡ πίστις Κυρίλλου, ἡμετέρα πίστις ἐστίν· καὶ ὁ τὰ δώδεκα κεφάλαια τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου, ἐναντία τῇ ὀρθῇ πίστει λέγων ὑπάρχειν, οὐ μόνον αὐτὸν τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον, καὶ τὸν ἐν μακαρίᾳ τῇ μνήμῃ Κελεστῖνον, καὶ τὴν πρώτην ἐν Ἐφέσῳ συνοδον καταχρίνει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐν Χαλκηδόνι συνοδον καταδικάζει, τὸν πατέρα, καὶ διδάσκαλον ἴδιον Κύριλλον ἐπιγραψαμένην· ὅποτε καὶ Λέοντα τὸν ἐν ἁγίοις πάπαν Ῥώμης ὁμοίως καταδικάζει, ὃς πρὸς τὴν ἐν Χαλκηδόνι συνοδον γράφων, εἶπεν περὶ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου „ Οἱ ὅροι οἱ προσκείμενοι „ κατὰ Νεστορίου παρὰ Κυρίλλου τοῦ τῆς ἁγίας „ μνήμης ἐν βεβαίῳ μνείωσαν. „

Πάσης δὲ ἀσεβείας πεπληρωμένη ἡ μυσαρὰ ἐπιστολὴ, οὐ μόνον τῆς ἀληθοῦς ἀποκρύψαι οὐκ ἴσχυσεν, ὅτι ἀπὸ ὀρθοδόξων καὶ ἁγίων ἀνδρῶν Θεόδωρος ἐπ' ἐκκλησίας καὶ μετὰ θάνατον ἀνεθεματίσθη, ὃν ἀσεβῆ Θεόδωρον διδάσκαλον τῆς ἐκκλησίας, καὶ κήρυκα τῆς ἀληθείας καλεῖ ἡ αὐτὴ ἀσεβὴς ἐπιστολὴ, τὸν ὑπὲρ πάντας τοὺς αἱρετικοὺς βλασφημήσαντα. Ὅτινος τῆς βλασφημιῶν μέρος ἐλάχιστον δι' ἑτέρας ὑμῖν ἐπιστολῆς ἐπ' αὐτῆς ὑμῖν τῆς ῥημάτων ἤδη ἐφανερώσαμεν ἀποδείξαντες, καὶ τί οἱ ἅγιοι πατέρες, Κυρίλλος, καὶ Πρόκλος, καὶ Ῥαββυλᾶς κατὰ Θεοδώρου, καὶ τῆς ἀσεβῶν αὐτοῦ λόγων ἔγραψαν, κατακρίναντες αὐτὸν μετὰ τῆς αὐτῆς ἀσεβείας. Τοιαῦται γὰρ αἱ Θεοδώρου βλασφημίαι εἰσὶν, ὅτι οὐδὲ ὑμεῖς ἐτολμήσατε ταύτας ἐκδικῆσαι, εἰ μὴ τὸν ἐκθέμενον αὐτὰς ἐκδικεῖται, φανερῶς οὕτως, ὅτι οὐδεὶς τὰ κακὰ κατακρίνων, τὸν ἐκθέμενον αὐτὰ ἐκδικεῖ, πλὴν εἰ μὴ ἐκεῖνον τὸν μετανοήσαντα, καὶ τῆς ἰδίας ἀποσάντα πλάνης, καὶ ταῦτα καταδικάσαντα. Ταῖς δὲ ἄλλαις ὕβρεσι ταῖς ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ῥηθείσαις προσκειται κἀκεῖνο, ὅτι ἀναισχυντος αὐτὸς ἐν ἁγίοις Κύριλλός ἐστι, καὶ ὅτι μεταμεληθεὶς ἐναντία τῇ πρώτῃ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ ἐξέθετο· ἐξ ὧν ὁ τὴν ἐπιστολὴν ἐκείνην γράψας δείκνυται πάσης ἀνοίας μεστός. Πᾶ

κλεστῖνος ὁ Πάπας.

ἁγίων Πάπας ὁ τῆς πρὸς τὸν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἐπιστολῆς.

Aut, etsi sero, quandoque tamen, recta cogitantes ab pravis iis opinationibus, erroribusque discedatis.

Tanta porro sceleratæ illius Epistolæ est impietas, ut neque vos ipsi ausi sitis, ut dicitur, universa, quæ ipsa complectitur, in capitibus quæ misistis, proponere, quamquam nonnulla perversa explicatione interpretari tentaveritis. Quis enim Christianis erit adnumerandus, qui eam impiam non dicat, quæ tot tantasque continet blasphemias? Quisquis enim ejus epistolæ defensionem suscipit in qua S. Cyrillus hæreticus appellatur, primaque Ephesina reiicitur Synodus, hic manifeste stat a Nestorii partibus, ejusque adhæret impietati, quem ipsa epistola inquisitione, judicioque bis damnatum fuisse fatetur quidem, sed non dogmatum caussa, verum civium odio ad Ecclesiam non esse reversum: atque non peccati reus est modo ob hanc caussam, qui ejus epistolæ tuetur partes, verum quia Cælestinum quoque Papam condemnat, de Cyrillo dicentem Cyrilli fidem, nostram Fidem esse. Ac pariter, qui duodecim ea Sancti Cyrilli capita cum recta Fide pugnare contendit, is non Sanctum Cyrillum modo atque Beatæ memoriæ Cælestinum, primamque Ephesinam Synodum damnat, sed adversus quoque Sanctum Chalcedonense Concilium judicium fert quod Cyrillum scriptis Patrem esse sibi atque Doctorem declaravit; atque insuper adversus Sanctum Leonem Romanorum Pontificem, qui ad Chalcedonense Concilium scribens de duodecim sancti Cyrilli capitibus hæc habet. „ Definitiones adversus Nestorium ab sanctæ recordationis Cyrillo propositæ in tuto perstiterunt. “

Quamquam vero omnis plena sit iniquitatis exsecrabilis ea Epistola, unam tamen minime celare potuit veritatem, Theodoro scilicet post mortem etiam a piis, orthodoxisque hominibus fuisse dictum Anathema, & ab Ecclesia rejectum esse, quem Theodorum omnium, qui hactenus exstitere, hæreticorum blasphemum, impia illa Epistola Ecclesiæ Magistrum vocat, præconemque veritatis, cujus blasphemiarum exiguam partem altera jam vobis Epistola exposuimus: verbis namque SS. Cyrilli, Procli, ac Rabuli, quid ipsi contra Theodorum scripserint, ostendimus, atque quemadmodum eum, impiamque ejus doctrinam, atque iniquitatem condemnaverint. Ejusmodi autem sunt Theodori blasphemiæ, ut neque vos ipsi, qui Theodorum eas proponentem tuemini, illas propugnare ausi sitis: quum tamen constet a nemine, qui impietatem judicio suo proscripserit, defendi posse ejusdem impietatis patronum, nisi is fortasse ab errore recesserit primum, atque resipuerit, atque illa condemnaverit, quæ olim impie docuisset. Ad cæteras autem contumelias adversus Sanctum Cyrillum ea in Epistola jactatas adiicitur etiam, turpiter egisse Cyrillum, adeo ut eorum pœnitens, quæ docuisset pridem adversam illis doctrinam proposuerit. Exinde vero Epistolæ Scriptor

insanissimus esse proditur. Quo namque loci doctrinam adstruxit Cyrillus cum sua priore pugnantem? quo pœnituit? vel quomodo fieri potuit, ut a Sancta Chalcedonensi Synodo Sanctis Patribus adnumeraretur, si, quemadmodum narrat epistola, prioris eum suæ doctrinæ pœnituisset? Qui enim ab errore revertitur ad sanitatem non inter doctores adscribitur, sed veluti ab errore conversus.

Hoc denique modo Epistolam scriptor concludit: „ Confiteri, ac credere oportet „ in templum, & eum qui in templo inha„ bitat. " Quo ex loco, quantum ad impietatem Epistolæ spectat, ejusque patronos, universa subvertitur recta Fides. Catholica quippe Ecclesia unicum Dominum Jesum Christum Filium Dei Unigenitum confitetur, neque uspiam docet credendum esse in templum, ejusque inhabitatorem, aut hæc confiteri oportere, quemadmodum ad sancti baptismatis gratiam admissis tradit, ut confiteantur & credant in unum Deum Patrem omnipotentem, & in unum Dominum Jesum Christum Filium Dei unigenitum, & in Spiritum sanctum, non in duos Filios, vel in duos Christos, prout Epistola ad Marim Persam diserte statuit esse credendum templi, atque in ipso inhabitantis fide proposita, quo fit ut quarta sanctæ Trinitatis persona constituatur.

Demonstratum est itaque his omnibus, præfatæ exsecrabilis Epistolæ patronos, atque laudatores ab orthodoxa Fide omnino alienos esse judicatos. Ceterum, quia Sanctum Cyrillum idcirco ab Orientalibus esse receptum dicitis, propterea quod sua illa Capita interpretatus sit, minime miramur, vos in vestris ad nos missis Capitibus similiter esse deceptos, quum videlicet acta quoque prioris Ephesinæ synodi ignorare videamini: Namque sanctus Cælestinus, & prima Ephesina synodus, & S. Leo, & ipsum quoque S. Chalcedonense Concilium, ea S. Cyrilli Capitula exceperunt, suoque suffragio confirmaverunt, nullamque eorum expositionem unquam quæsivere. Explicatio enim adhibita est non Catholicorum gratia, sed propter hæreticos, qui Nestorii partibus addicti memorata Capita oppugnabant. Ut enim vos ipsi fatemini, neque Sancta Evangelia, neque Apostolus, nec reliquæ Divinæ litteræ perciperentur satis, nisi essent a Sanctis Patribus interpretatæ. Ceterum in vos ipsos argumenta confusionis congeritis ajentes tunc ab Orientis Nestorii propugnatoribus receptum esse Cyrillum, quum sua Capitula exposuisset. Contra namque Apostolica Romana Sedes, atque Cyrillus in suam communionem admiserunt Episcopos, qui in Nestorium sententiam dixerant, ejusque impietatem condemnaverant. Itaque sanctus ipse Romanus Pontifex Xystus, cum Concilio suo ad S. Cyrillum scribens, laboresque ab eo pro Ecclesiæ unitate susceptos laudans inter cætera hæc habet. „ Ad nos „ reversi sunt fratres, ad nos inquam, qui „ morbum communi studio persequentes ani„ marum curavimus sanitatem. " Et post pauca. „ Exulta frater charissime, & ad nos „ recollectis fratribus victor exulta. Quære„ bat Ecclesia, quos recepit. Nam si nemi-

A γὰρ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος ἐναντία τῇ πρώτῃ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ ἐξέθετο, ἢ μετενόησεν; ἢ πῶς ὁ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία συνόδος πατέρα τοῦτον ἐνεγράφετο, εἰ μετεμελήθη, καθὰ τῇ ἐπιστολῇ περιέχεται; Ὁ γὰρ μετανοῶν καὶ τοῖς διδασκάλοις συναριθμεῖται, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πλάνης ἀποστρέψας δεκτός ἐστί.

Τέλος δὲ ἦστο αὐτῆς ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐποιήσατο λέγων „ Ὅτι δεῖ ὁμολογεῖν εἰς τὸν ναὸν, καὶ εἰς τὸν ἐνοικοῦντα ἐν τῷ ναῷ. „ Ἐκ τούτων δὲ ὅσον ἦκεν εἰς τὴν ἀσέβειαν τῆς ἐπιστολῆς, καὶ τοὺς ἐκδικοῦντας αὐτὴν, πᾶσα ἡ ὀρ-B θὴ πίστις ἀναξέπεται. Ἡ γὰρ καθολικὴ ἐκκλησία οἶδε κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν μονογενῆ υἱὸν τοῦ Θεοῦ ὁμολογεῖ, καὶ οὐχὶ εἰς τὸν ναὸν καὶ εἰς τὸν ἐνοικοῦντα ἐν τῷ ναῷ πιστεύειν, ἢ ὁμολογεῖν δεδάσκει. ὅθεν καὶ τοῖς τὸ ἁγίου ἀξιωμένοις βαπτίσματος παραδίδοται ὁμολογεῖν καὶ πιστεύειν εἰς ἕνα πατέρα παντοκράτορα, καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ, καὶ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα, ὃ μὴ εἰς δύο υἱοὺς, ἢ δύο Χριστοὺς ὥσπερ ἡ πρὸς Μάριν τὸν Πέρσαν ἐπιστολὴ δηλοῖ, λέγουσα χρῆναι ὁμολογεῖν εἰς τὸν ναὸν, καὶ εἰς τὸν C ἐνοικοῦντα ἐν τῷ ναῷ, καὶ ἐκ τούτου τέταρτον πρόσωπον τῇ ἁγίᾳ Τριάδι ἐπεισάγουσα.

Ἐκ τούτων τοίνυν ἁπάντων δέδεικται, ὅτι ἀλλότριός ἐστι τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ὁ τὴν προειρημένην ἀσεβῆ ἐπιστολὴν ἐπαινῶν, ἢ ἐκδικῶν. Ἐπειδὴ δὲ λέγετε, ὡς ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος δέχεται παρὰ τῶν ἀνατολικῶν ἐδέχθη, ὅτι τὰ ἴδια κεφάλαια ἐρμηνεύσας, θαυμάζομεν ὑμᾶς, ὅτι καὶ ἐν τοῖς πεμφθεῖσι παρ' ὑμῶν κεφαλαίοις ὅπως ἠπατήθητε, οἱ καὶ αὐτὰ τὰ ἐν τῇ κατ' Ἔφεσον πρώτῃ συνόδῳ γεγραμμένα ἠγνοηκότες. Καὶ γὰρ καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κελεστῖνος, καὶ ἡ ἐν Ἐφέσῳ πρώτη σύνοδος, καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Λέων, καὶ ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία σύνοδος αὐτὰ D καθ' αὐτὰ τὰ κεφάλαια τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καὶ ἐδέξαντο, καὶ ἐβεβαίωσαν, καὶ ὐδεμίαν τούτων ἑρμηνείαν ἐζήτησαν· ἡ γὰρ ἑρμηνεία οὐ διὰ τοὺς ὀρθοδόξους ἐγένετο, ἀλλὰ διὰ τοὺς αἱρετικοὺς, οἱ Νεστόριον ἐκδεξάμενοι, τοῖς μνημονευθεῖσι κεφαλαίοις ἀντέλεγον. Ὡς γὰρ ὑμεῖς λέγετε, ὅτε τὰ ἅγια εὐαγγέλια, ὅτε ὁ ἀπόστολος, ὅτε αἱ λοιπαὶ θεῖαι γραφαὶ δεκταὶ εἰσιν, εἰ μὴ ὅτι οἱ ἅγιοι πατέρες ταύτας ἑρμήνευσαν. Ἐρυθριᾷν δὲ ὀφείλετε λέγοντες, ὅτι οἱ ἀνατολικοὶ οἱ Νεστόριον ἐκδικοῦντες ἐδέξαντο τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον τὰ ἴδια κεφάλαια ἑρμηνεύσαντα. ἐκ τοῦ ἐναντίου γὰρ ἡ ἀποστολικὴ καθέδρα Ῥώμης, καὶ Κύριλλος ὁ ἐν ἁγίοις τοὺς ἀνατολικοὺς ἐπισκόπους καταχειραντας Νεστόριον, καὶ τὴν αὐτοῦ ἀσέβειαν, εἰς κοινωνίαν ἐδέξαντο ὡς καὶ ὁ ἐν ἁγίοις πάσας Ῥώμης Ξύστος γράφων μετὰ τῆς ἰδίας συνόδου πρὸς τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον, καὶ τοὺς καμάτους ἐπαινῶν τοὺς αὐτοῦ τοὺς ὑπὲρ τῆς ἑνώσεως γενομένους μεταξὺ ἄλλων ὅπως εἶπεν „ Ἐπα- πρὸς τὸν
„ νῆλθον πρὸς ἡμᾶς, οἱ ἀδελφοὶ, πρὸς ἡμᾶς φη- ἁγίοις Κ
„ μὶ, οἱ τὴν νόσον κοινῇ σπουδῇ ἀποδιώξαντες ελλος.
„ τῆς τῶν ψυχῶν ἐφροντίσαμεν θεραπείας. „
Καὶ πάλιν „ Εὐφραίνου, ἀδελφὲ ἀγαπητὲ, καὶ „

πρὸς

„ πρὸς ἡμᾶς ἐπὶ σωαχθέντων τῶν ἀδελφῶν γι- A
„ κήτης ἀγαλλιῶ. Ἐζήτει ἡ ἐκκλησία ὃς ἀπέλα-
„ βεν. Εἰ γὰρ μηδένα τῶν μικρῶν ἀπολέσθαι
„ θέλομεν, πόσῳ μᾶλλον δεῖ χαίρειν ἡμᾶς ἐπὶ
ἀνέγνωμεν. „ τῇ ὑγιείᾳ τῶν ἡγεμόνων; * ἀνέγνωμεν πόσην
„ χαρὰν παρέχειν ἓν πρόβατον ἀνακομισθὲν, καὶ
„ τοῦτο ἐννοεῖν ὀφείλομεν, πόσον ἔπαινον ἔχει το-
„ σούτους ποιμένας συγκαλέσασθαι. ἐν ἑκάστῳ ἀ-
„ γέλαι θεωροῦνται, οὐχ ἑνὸς ἐνταῦθα τὸ πρᾶγ-
„ μα ζητεῖται, ὁσάκις πράττεται περὶ τῆς ὑ-
„ γιείας τῶν πολλῶν. „ Καὶ πάλιν „ Χαίρω-
„ μεν ἐπὶ τῷ καλεῖσθαι τὸν τῆς Ἀντιοχέων ἐκ-
„ κλησίας ἱερέα παρὰ τῆς σῆς ἁγιωσύνης ἤδη
„ νῦν ἀλαβέσατον ἄνδρα καὶ κύριον· καὶ εἰκότως B
„ καλεῖται κύριος, ἐπειδὴ τὸν κοινὸν κύριον ἐπέ-
„ γνω, ὃς τὸ τῆς σαρκώσεως αὐτοῦ μυστήριον ὀρ-
„ θοδόξῳ φωνῇ μεθ' ἡμῶν ὁμολογεῖ. „ Καὶ
πάλιν „ Εὐκταῖαί εἰσι διὰ παντὸς αἱ θλίψεις
„ τῷ τὴν πίστιν κηρύσσοντι. Καὶ γὰρ τούτοις μὴ
„ μαχαιρισμοῦ πλούσιος μισθὸς ἐν τοῖς οὐρανοῖς
„ ἡτοίμασαι, οἷς ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης ὕβρεις,
„ διωγμοὺς, καὶ πᾶν κακὸν προσέταχται ὑπομένειν.
„ Τὸ πέμειγας τὸ ψεῦδος, ἵνα νικήσαι ποιήσῃς
„ τὴν ἀλήθειαν. καὶ διατοῦτο νῦν κατεπανίσασθαι
„ χρὴ τὸ ψεῦδος, ἐπειδὴ μηδεὶς ἀπώλετο τῇ
„ ἀληθείᾳ. „ Καὶ πάλιν „ Ταῦτι πρὸς τὴν σὴν ἀγλαΐαν ἡ μετ' ἐμὲ ἁγία ἀδελφότης ἀν-
„ τέγραψεν ἀποδεχομένη τὰς σὰς ἐν ἅπασι, καὶ βεβαιοῦσα καμάτους, οἵτινες βαρεῖς, ἢ πικροὶ ὑ
„ γεγόνασιν, Ἐπειδὴ ὑπὲρ ἐκείνης κατεβλήθησαν, ὃ τινος τὸ ἐλαφρὸν φορτίον, καὶ τὸν χρηστὸν
„ ζυγὸν βασάζομεν. „

Καὶ ταῦτα μὲν ὁ ἐν ἁγίοις Ξύστος πρὸς τὸν C Hec ad S. Cyrillum de Orientalibus S.
ἐν ἁγίοις Κύριλλον περὶ τῆς ἀνατολικῶν ἔγρα- Xystus; sed quum stulte admodum protu-
ψεν. Ἐπειδὴ δὲ ἀσυνέτως καὶ τοῦτο εἰρήκατε, leritis pariter, ea Epistolæ quæ ad Marim
ὅτι βλάπτει τὴν ὑπόληψιν τῆς ἁγίας ἐν Χαλ- Persam inscribitur damnatione lædi sancti
κηδόνι συνόδου ἡ κατάκρισις τῆς ἀσεβοῦς πρὸς Μά- Chalcedonensis Concilii definitionem, quæ-
κάριν. ριν ἐπιστολῆς, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς, ποίῳ λόγῳ τοῦτο rimus, qua tandem ratione commoti id scri-
ὑπεμείνατε γράφειν. Μὴ ἄρα νομίζετε τὴν ἔκ- bere sustinueritis? Non itaque putetis, san-
θεσιν τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, ὅμοιόν tæ Chalcedonensis synodi doctrinam quid-
τι τῆς ἀσεβοῦς περιέχειν ἐπιστολῆς; ἀλλὰ μὴ γέ- piam eorum quæ in impia Epistola conti-
νοιτο χριστιανὸν τοῦτο εἰπεῖν. Κατανοήσατε γάρ, nentur simile complecti; id enim dicere
ὅτι πάντα τὰ ἐν τῇ ἀσεβεῖ ἐκείνῃ ἐπιστολῇ, καὶ Christianum non est. Quinimmo scitote ea
τοῖς Θεοδώρου συγγράμμασι περιεχόμενα, ἐναν- omnia, quæ in eadem Epistola, Theodori-
τία εἰσὶ τῷ ὅρῳ τῆς κατὰ Χαλκηδόνα συνόδου que Libris habentur, cum sanctæ Fidei de-
τῷ περὶ τῆς πίστεως δεδομένῳ. Θεόδωρος γὰρ, D finitione, a Chalcedonensi Concilio tradita,
καὶ ἡ ἐπιστολὴ ἄλλον λέγουσιν εἶναι τὸν Θεοῦ λό- omnino pugnare. Epistola enim, ac Theo-
γον, καὶ ἄλλον τὸν Χριστόν. ἡ δὲ ἁγία κατὰ Χαλ- dorus alium esse Deum Verbum, alium
κηδόνα σύνοδος ἕνα λέγει τὸν κύριον ἡμῶν Ἰη- Christum statuunt: sancta autem Chalcedo-
σοῦν Χριστὸν τὸν Θεὸν λόγον σαρκωθέντα, καὶ ἀξιό- nensis synodus, unicum agnoscit Dominum
πιστως ἐνανθρωπήσαντα. Ἡ ἐπιστολὴ, καὶ Θεόδωρος nostrum Jesum Christum Deum Verbum
οὐχ ὁμολογοῦσι τὸν Θεὸν λόγον σεσαρκωθῆναι ἐκ incarnatum, ac absque sui mutatione homi-
τῆς ἁγίας ἐνδόξου Θεοτόκου, καὶ ἀεὶ παρθένου Μα- nem factum. Epistola, atque Theodorus Dei
ρίας, καὶ τεχθῆναι ἐξ αὐτῆς, καὶ διατοῦτο ἀρνοῦν- Verbum ex sancta atque glorioſa Deipara,
ται Θεοτόκον εἶναι τὴν ἁγίαν παρθένον Μαρίαν· ac semper Virgine Maria carnem assumpsis-
οἱ δὲ ἅγιοι πατέρες οἱ ἐν Χαλκηδόνι συνελθόν- se, ac ex ipsa natum esse non confitentur,
τες συνοδικῶς, Θεοτόκον εἶναι τὴν ἁγίαν παρ- quare etiam sanctissimam Virginem Mariam
θένον Μαρίαν ὁμολόγησαν. Θεόδωρος ὁ ἀσεβὴς, E inficiantur Deiparam esse: sancti vero Pa-
καὶ ἡ ἀνώνυμος ἐπιστολὴ δύο πρόσωπα λέγοντες tres in Chalcedonensi Concilio congregati
κατὰ σχετικὴν ἕνωσιν ἓν πρόσωπον ἀναπλάττουσιν. Sanctissimam Mariam Deiparam confessi sunt.
ἡ συνόδος δὲ τῆς δύο φύσεων τὴν καθ' ὑπόστασιν Impius Theodorus, atque Anonyma epis-
ἕνωσιν λέγουσα, ἓν κηρύττει πρόσωπον, ἤτοι μίαν la duas admittentes personas, unicam tamen
ὑπόστασιν Χριστοῦ τοῦ μονογενοῦς Θεοῦ λόγου. Πάλιν personam per habitualem unionem profiteri
ἡ ἀσεβὴς ἐκείνη ἐπιστολὴ καταδικάζει τὴν ἐν Ἐ- se simulant: synodus autem duplici naturæ
φέσῳ πρώτην συνόδον, καὶ τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλ- hypostaticam esse unionem affirmans unicam
personam prædicat, sive potius unicam sub-
sistentiam Christi Unigeniti Filii Dei. Rur-
sus ea Epistola priorem Ephesinam synodum, ac sanctum Cyrillum damnat, cujus etiam Capitula impia vocat: Nestorium au-

tem, & Theodorum vindicat, ac laudat: Chalcedonensis vero synodus in omnibus Ephesinam priorem synodum sequitur, Cyrillum Patris, Doctorisque titulis ornat, synodicamque illius Epistolam, cui duodecim ea subnexa sunt Capitula, confirmat, Nestorium damnat; atque ad hæc Judaicum symbolum a Theodoro consarcinatum, quod olim etiam in prima Ephesina synodo damnatum fuerat, & post ea quæ superius recensuimus in eadem sancta Chalcedonensi synodo prolatum fuerat, similiter exsecratur, atque cum Auctore suo anathematizat.

Hæc itaque definitionibus sanctæ Chalcedonensis synodi constituta sunt, nec obscurum quidpiam prolocuta est circa fidem synodus, verum ubique, & in omnibus eam sectata est confessionem Fidei, a Domino benigne concessam per Apostolos suos quam sancti ipsi prædicarunt Apostoli, quam sancti trecenti octodecim Patres Dei Ecclesiæ tradiderunt, quam centum & quinquaginta Patres itidem de Spiritus sancti Divinitate dogmata declarantes confirmaverunt. Hanc sequuti sunt sancti Patres Ephesum convenientes primum: hanc amplexa est sancta Chalcedonis synodus, quæ anathemate feriit, quicumque aliud symbolum traderet, sive fidei expositionem, præter eam, quæ ab sanctis trecentis, & octodecim Patribus tradita est.

Quæ quum ita se habeant, sero tandem cognoscite, uter rectius sanctam Chalcedonensem tueatur synodum; is ne qui eam præsatos SS. Patres fideliter sequutam, recte universa definiisse contendit, an is, qui ei tribuere nititur impios loquendi modos hæreticorum? Fieri namque minime potest, ut qui puras primæ Ephesinæ synodi sanctiones, catholicasque voces admittunt, quique SS.PP. Cælestinum, Cyrillum, Leonem, ac Chalcedonensis Synodi definitionem recipiunt, ii scelestam quoque ad Marim Epistolam, cum iis, quæ percensuimus, omnino pugnantem admittant. Quis enim Ecclesiæ Magistros, atque contraria docentes vel orthodoxos simul, atque hæreticos, vel condemnatos una cum condemnantibus valeat amplecti? Ceterum, ut plenius ea quæ a Theodoreto, & Iba turbata sunt intelligatis, hæc alia quoque vobis exponere operæ pretium existimavimus.

Noveritis itaque, quod quum diversis temporibus accusatus esset Ibas apud piissimæ recordationis Regem Theodosium, ob Nestorianam, Theodorianamque impietatem in sua ea Epistola contentam, ac propter contumelias in sanctum Cyrillum, ejusque Capitula prolatas, & apud Proclum sanctum Constantinopoluos Archiepiscopum, atque apud complures Antiochiæ Archiepiscopos; novissime autem ab eodem Rege, ac Flaviano, qui Proclo in Constantinopolitana Sede successor suffectus fuit, judicio adversus eumdem Ibam ferendo Photius Tyri, & Eustathius Beryti Episcopi delecti sunt: a quibus de fide sua reprehensus Ibas, deque injuriis in sanctum Cyrillum jactatis, quum sibi defensionis daretur locus, negavit

A λον, καὶ ἀσεβῆ τὰ αὐτοῦ κεφάλαια ὀνομάζει. Νεστόριον δὲ καὶ Θεόδωρον ἐκδικεῖ καὶ ἐπαινεῖ· ἡ δὲ ἐν Χαλκηδόνι συνόδος διὰ πάντων ἀκολουθεῖ τῇ αὐτῇ πρώτῃ ἐν Ἐφέσῳ συνόδῳ, καὶ πατέρα καὶ διδάσκαλον Κύριλλον ἐπιγράφεται, καὶ τὴν συνοδικὴν αὐτοῦ ἐπιστολὴν, ἐν ᾗ τὰ δώδεκα κεφάλαια ὑποτέτακται, βεβαιοῖ, Νεστόριον δὲ τὸν ἀσεβῆ κατακρίνει, καὶ πρὸς τούτοις τὸ Ἰουδαϊκὸν σύμβολον τὸ ὑπὸ Θεοδώρου συμπεπλασμένον, τὸ καὶ ἐν τῇ κατ' Ἔφεσον πρώτῃ συνόδῳ κατακριθὲν, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ μετὰ ταῦτα προκομισθὲν μετὰ τοῦ γράψαντος αὐτὸ παραπλησίως καταδικάζει.

B Ταῦτα δὲ ἐν τοῖς ὁρισθεῖσιν ἡ ἁγία ἐν Χαλκηδόνι συνόδος ἐξέθετο, οὐ καινίζουσά τι περὶ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, ἀλλὰ διὰ πάντων ἀκολουθῆσα τῇ ὁμολογίᾳ τῆς πίστεως, ἣν ὁ κύριος διὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων ἐδωρήσατο, καὶ οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι ἐκήρυξαν, καὶ οἱ τριακόσιοι δέκα καὶ ὀκτὼ ἅγιοι πατέρες παραδεδώκασι τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα πατέρες ἐβεβαίωσαν, σαφηνίσαντες περὶ τῆς θεότητος τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ταύτῃ δὲ καὶ οἱ ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρώην συναχθέντες ἅγιοι πατέρες ἠκολούθησαν. ἡ δὲ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία σύνοδος καὶ ἀνεθεμάτισε τοὺς ἕτερον σύμβολον, ἢ ἔκθεσιν πίστεως παραδιδόντας, παρὰ C τὸ ὑπὸ τῶν τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ ἁγίων πατέρων παραδοθέν.

Οὕτως τοίνυν τῆς ἀληθείας ἐχούσης, ὀψὲ γοῦν κατανοήσατε, τίς ὀρθῶς τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον ἐκδικεῖ; πότερον ὁ δεικνύων, ὅτι τοῖς εἰρημένοις ἁγίοις πατράσιν ἀκολουθήσασα πάντα ὀρθῶς ἐξέθετο, ἢ ὁ τοὺς ἀσεβεῖς τῶν αἱρετικῶν λόγους προσάπτειν σπουδάζων αὐτῇ; Τοὺς γὰρ καθαρᾷ συνειδήσει, καὶ ὀρθῷ σκοπῷ δεχομένους τὴν ἐν Ἐφέσῳ πρώτην σύνοδον, καὶ τοὺς ἁγίους πατέρας Κελεστῖνον, Κύριλλον, καὶ Λέοντα, καὶ τὸν ὅρον τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, ἀδύνατόν ἐστιν δέχεσθαι μετὰ τούτων καὶ τὴν πρὸς Μάριν μυσαρὰν D ἐπιστολὴν τὴν κατὰ πάντα τούτοις ἐναντιουμένην. Τίς γὰρ τοὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοὺς τὰ ἐναντία διδάσκοντας, ἢ τοὺς ὀρθοδόξους, καὶ τοὺς αἱρετικοὺς, ἢ τοὺς καταδικάσαντας, καὶ τοὺς κατακριθέντας ὁμοῦ δύναται δέξασθαι; Ἵνα δὲ τελειώτερον τὰ διὰ Ἴβαν, καὶ Θεοδώριτον κεκινημένα γνῶτε, ἀναγκαῖον ἐνομίσαμεν καὶ ταῦτα ὑμῖν φανερῶσαι.

Γινώσκετε τοίνυν, ὅτι κατὰ διαφόρους καιροὺς διὰ τὴν ἀσέβειαν Θεοδώρου καὶ Νεστορίου τὴν τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ περιεχομένην, καὶ διὰ τὰς ὕβρεις τὰς κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καὶ τῶν αὐτοῦ κεφαλαίων λεχθείσας, κατηγορηθέντος Ἴβα παρὰ E Θεοδοσίῳ τῷ τῆς εὐσεβοῦς * λήξεως βασιλεῖ, καὶ παρὰ Πρόκλῳ τῷ ἐν ἁγίοις ἀρχιεπισκόπῳ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ παρὰ διαφόροις Ἀντιοχείας ἀρχιεπισκόποις, τελευταῖον παρὰ τοῦ αὐτοῦ βασιλέως, καὶ Φλαυιανοῦ μετὰ Πρόκλον τοῦ ἐν ἁγίοις ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως γενομένου, ἀπενεμήθη ἡ κινουμένη δίκη κατὰ τοῦ αὐτοῦ Ἴβα, Φωτίῳ ἐπισκόπῳ Τύρου, καὶ Εὐσταθίῳ ἐπισκόπῳ Βηρυτοῦ, παρ' οἷς περί τε πίστεως κατηγορήθη ὁ αὐτὸς Ἴβας, καὶ περὶ ὕβρεων κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις

Κυ-

Μάριν.

Θεοδόσιος ... ριλεύς. * vel λέξ... Πρόκλος ... σταντίν. ... κιεπ..

Φλαυιανὸν ... Κονσταντι... ἀρκιεπ.

Φώτιος Τ... ἐπίσκ..

Εὐσταθίῳ ... Βηρυτοῦ ἐπίσκ...

Κυρίλλε γραμμάτων. ἐκεῖνο δὲ ἀπολογούμενον ἀπεκείνατο, μηδὲν ὑβριστὸν μετὰ τὴν σύνοδον τὴν γραμμάτων μεταξὺ τῆς Ἀνατολικῶν, καὶ τῶν σὺν ἁγίοις Κυρίλλου εἰπεῖν, ἢ γράψαι κατ' αὐτοῦ. ἡ δὲ μυσαρὰ αὕτη ἐπιστολὴ ἡ προκομισθεῖσα παρὰ τῆς κατηγόρων αὐτοῦ δηλοῖ, ὅτι μετὰ τὴν σύνοδον γέγραπται.

Δείκνυται τοίνυν Ἴβας ἐκ τῆς οἰκείας κατα-
θέσεως τὴν μνημονευθεῖσαν ἐπιστολὴν ἀπαρνού-
μενος. ὅθεν οἱ προειρημένοι ἐπίσκοποι ὁρῶντες
τὴν ἀσέβειαν τῆς ἐπιστολῆς, εἰ καὶ Ἴβας οὐχ ὁμολό-
γησεν ταύτην ἰδίαν εἶναι, ὅμως ψῆφον ἐξήνεγ-
καν, διὰ πάντων ἐναντίαν τῇ ἀσεβείᾳ τῇ ἐν τῇ αὐτῇ
ἐπιστολῇ περιεχομένῃ. Διετύπωσαν γὰρ ὥς τε Ἴβαν
ἀναθεματίσαι μετὰ Νεστόριον, καὶ τὰ ἀσεβῆ αὐτοῦ
δόγματα, καὶ τοὺς ἐκδικοῦντας αὐτὸν, ἅπερ ἡ ἀσε-
βὴς ἐπιστολὴ ἐξεδίκει· δέξασθαι δὲ ἐπίσης τῆς
τριακοσίων δεκαοκτὼ ἁγίων πατέρων, καὶ τὴν ἐν
Ἐφέσῳ πρώτην συνόδου, ὡς ἀπὸ ἁγίου πνεύμα-
τος συναχθεῖσαν, καθ' ὁμοιότητα τῆς τριακοσίων
δεκαοκτὼ ἁγίων πατέρων, μεθ' ὧν τινα ἐν Ἐφέσῳ σύ-
νοδον μετ' αὐτοῦ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου καὶ τῆς
δώδεκα αὐτοῦ κεφαλαίων ἐνυβρίζει ἡ αὐτὴ ἀσεβὴς
ἐπιστολή.

Τὰ τοίνυν παρὰ τῶν δικασῶν κεκριμένα μὴ
πληρώσας Ἴβας τῆς ἐπισκοπῆς καθηρέθη, καὶ
μετὰ ταῦτα συνήχθη ἡ ἐν Χαλκηδόνι ἁγία συνό-
δος, ἐν ᾗ οὐδὲ ἐκλήθη Ἴβας, οὐδὲ ὡς ἐπίσκο-
πος παρεγένετο, Νόννου ἤδη εἰς τόπον αὐτοῦ
χειροτονηθέντος, τοῦ καὶ κληθέντος ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐν
Χαλκηδόνι συνόδῳ. Ἀλλὰ μετὰ τὸν ὅρον τὸν περὶ
τῆς πίστεως δεδομένον εἰσελθὼν ὁ μνημονευθεὶς
Ἴβας, ᾔτησεν τὴν περὶ αὐτοῦ ὑπόθεσιν ζητηθῆ-
ναι, δι' οὗ τῆς ἐπισκοπῆς καθηρέθη, καὶ προε-
κόμισεν τὴν προειρημένην ψῆφον Φωτίου, καὶ Εὐ-
σταθίου· ἧς ἀναγνωσθείσης, εἰσελθόντες καὶ οἱ τό-
τε κατήγοροι προεκόμισαν τὰ ἐν Τύρῳ πεπραγ-
μένα, ἐν οἷς περιείχετο ἡ αὐτὴ ἀσεβὴς ἐπιστολή.
ἧς ἀναγνωσθείσης, εἰδὼς Ἴβας, ὡς εἰ ὁμολογή-
σοι ταύτην ἰδίαν εἶναι, διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῆς
καταδικάζετο, ἐγκόψας τὴν τῶν πεπραγμένων ἀνά-
γνωσιν, ἔτως εἶπεν. Κελεύσατε ἀναγνῶναι τὰ γράμ-
ματα τῆς κληρικῶν Ἐδέσης, ἵνα ἐξ αὐτῆς μά-
θητε, ὅτι ἀλλότριός εἰμι τῶν ἐπαχθέντων μοι.
Καὶ ἀναγνωσθέντων αὐτῆς καταμηνύσαντες οἱ ἐπί-
σκοποι τὴν ψῆφον Φωτίου καὶ Εὐσταθίου, καὶ τὴν
κατὰ Ἴβα γραμμάτων κατηγορίαν, ἀπήτησαν αὐ-
τὸν τὰ παρὰ Φωτίου καὶ Εὐσταθίου κεκριμένα πλη-
ρῶσαι, καὶ δέξασθαι τὸν ὅρον, ὃν ἡ αὐτὴ ἁγία
συνόδος ἐξεφώνησεν, καὶ ὑπογράψαι ἐν αὐτῷ,
δι' ὃ καὶ τὴν πρώτην ἐν Ἐφέσῳ σύνοδον, καὶ τὸν
ἐν ἁγίοις Κυρίλλον, καὶ τὴν αὐτοῦ διδασκαλίαν
ἐδέξατο. ἅπερ ἅπαντα, ὡς εἰρήκαμεν, ἡ μυσαρὰ
ἐκείνη ἐνυβρίζει ἐπιστολή. δι' ὧν ἀποδείκνυται
πᾶσι ταῦτα τὴν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι συνόδον
ἐπὶ κατακρίσει καὶ ἀναιρέσει τῆς ἀσεβοῦς ἐκείνης
ἐπιστολῆς Ἴβαν παρασκευάσαι ποιῆσαι. Θαυμά-
ζομεν τοίνυν ὑμᾶς, ὅτι τὴν μυσαρὰν ἐκείνην ἐ-
πιστολὴν ἐκδικεῖτε, ἣν οὐδὲ αὐτὸς Ἴβας, ἢ ἐν
Τύρῳ, ἢ καὶ μετὰ ταῦτα ἐν τῇ ἁγίᾳ κατὰ Χαλ-
κηδόνα συνόδῳ ἐτόλμησεν ἰδίαν εἰπεῖν, ἢ ἐκδικῆ-
σαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς γράμμασι τῆς κληρικῶν Ἐδέ-

A quidpiam ab se in sanctum Cyrillum contumelioſe dictum, vel ſcriptum eſſe, poſt reconciliationem inter Orientales, ſanctumque Cyrillum ipſum conſtitutam: verum criminoſa ea Epiſtola ab accuſatoribus producta palam eam poſt reconciliationem, conſcriptam fuſe demonſtratum eſt.

Ibas igitur, ex ſuamet eadem depoſitione memoratam Epiſtolam omnino repudiaſſe cognoſcitur: quamobrem prælaudati Epiſcopi impietatem Epiſtolæ conſiderantes, etiamſi Ibas eam ab ſe editam eſſe minime confiteretur, par per omnia ſuffragium protulere adverſus impietatem, quam Epiſtola com-
B plectebatur. Cenſuerunt quippe ab Iba anathematizari Neſtorium cum impiis dogmatibus ſuis, quæ in iniqua Epiſtola colligebantur, excipi autem trecentorum, atque octodecim Patrum fidem oportere, prioremque Epheſinam ſynodum ceu in Spiritu ſancto congregatam, eodem modo atque eam, quæ ex trecentis iisdem atque octodecim ſanctis Patribus conſtitit, quam Epheſinam ſynodum, una cum ſancto Cyrillo, duodecimque Capitulis ejus ea impia Epiſtola contumeliis laceſſebat.

Quum porro ab Iba minime perficerentur ea, quæ fuerant ab Judicibus conſtituta,
C ipſe ab Epiſcopatu dejectus eſt, atque interea ſancta Chalcedonenſis ſynodus coacta, ad quam neque vocatus eſt Ibas, neque ut Epiſcopus interfuit, Nonno jam in ejus locum per manuum impoſitionem ſubrogato, qui etiam ad ſanctam eamdem Chalcedonis ſynodum advocatus fuerat. Perfectis autem iis quæ circa Fidem conſtituenda fuerant, adveniens Ibas poſtulavit, de ſubſtitutione ſibi facta cauſſam agitari, qua ab Epiſcopatu dejiciebatur, præfatumque Photii Euſtathiique ſuffragium in medium protulit; quod quum legeretur, advenientes pariter accuſatores ejus, acta Tyri produxerunt, in quibus etiam impia ea Epiſtola continebatur.
D Hac legi ſimiliter cœpta, cognoſcens Ibas ob ejus impietatem condemnandum ſe omnino fore, ſi ſuam eſſe fateretur, actorum interpellans lectionem, ſic locutus eſt: Clericorum Edeſſenorum litteras legi jubete, ut, quam alienus ab iis ſim, quorum inſimulor, cognoſcatis. Quum hæc pariter lecta eſſent; conſiderantes Epiſcopi Photii, Euſtathiique ſuffragium, atque inſtitutam adverſus Ibam accuſationem, conſtituere rurſus ab ipſo impleri oportere, quæ Photius, atque Euſtathius judicaverant, ac ſuſcipi definitionem, quam ipſa ſancta Synodus conclamavit, ipſique ſubſcribi, qua quidem definitione, &
E primam Epheſinam ſynodum, & ſanctum Cyrillum complexa fuerat, ejuſque doctrinam, quæ omnia, ut animadvertimus, in nefaria ea Epiſtola ludibriis contemnebantur. His autem manifeſte docemur, ſanctam ipſam Chalcedonenſem ſynodum diſpoſuiſſe, ut ea omnia ab Iba fierent, ad impiæ ſæpius memoratæ Epiſtolæ everſionem, atque condemnationem. Miramur igitur vos adhuc iniquæ ei Epiſtolæ patrocinari, quam neque Ibas ipſe, vel Tyri, vel poſt ea, quæ ibi acta ſunt, in ſancta Chalcedonenſi ſynodo ſuam auſus eſt appellare, neque ſuſtinere,

quin

quin potius Cleri Edeſſeni litteris, Photii- A que, atque Euſtatii ſuffragio uſus eſt, ut inſtitutam adverſum ſe, ob impiam illam Epiſtolam, declinaret accuſationem.

Ad cetera porro omnia peſſime a vobis expoſita adjeciſtis etiam, ut Eunomii divulgationem de Iba factam mendaci intelligentia perverteretis, adfirmantes eam Eunomii divulgationem ſuper impia ea Epiſtola inſtitutam eſſe. Fertur enim hæc in ipſa contineri: quod quum in priore Epiſtolæ parte Ibas ſanctum Cyrillum injuriis proſcidiſſet, ciroa finem tamen ſe ipſum corrigendo emendaverit: quum tamen manifeſtum ſit Eunomii eam declamationem minime ad impiam eam Epiſtolam pertinere, ſed de ſubroga- B tione, quæ Tyri Ibæ facta fuerat per Photium, & Euſtathium in ea ſermonem inſtitui. In actis enim apud ipſos manifeſte faſſus eſt Ibas, quemadmodum etiam ſuperius indicavimus, ſe ante hæc cum reliquis Orientis Epiſcopis ſanctum Cyrillum injuriis affeciſſe, quum ſcilicet ipſorum ejuſque diſpar eſſet ſententia: poſt autem, unione inter ipſos perfecta, nihil omnino ab ſe injurioſum in ſanctum Cyrillum fuiſſe prolatum; ex qua Ibæ confeſſione, Eunomius Ibam primum in ſanctum Cyrillum injurias congerentem reperiens, poſt autem reſipiſcentem, ajentemque abs ſe nihil omnino, poſt conſtitutam unionem, adverſus ſanctum Cy- C rillum fuiſſe prolatum, memoratam perfecit declamationem. Nemini porro dubium eſſe poteſt, indicatam impiam Epiſtolam Ibæ tributam, ab initio ad extremum omni iniquitate, atque in ſanctum Cyrillum contumelia ſcatere, neque cauſſæ quidpiam eſt, ut credatur, Eunomium priores epiſtolæ partes, tamquam pravas traduxiſſe, reliquas vero, quæ pejores ſunt, laudibus efferre voluiſſe. Nemo enim cordatus probat eum, qui unius ejuſdemque, ac ſimilis rei ſimul laudator ſit, idemque vituperator. Quiſquis igitur Eunomii declamationem non ad Ibæ ſubrogationem Tyri factam ſpectare, verum ad impiæ memoratæ epiſtolæ . . . . pertine- D re, quiſquis, inquam, id dicere audet, is minime veritati obſequitur, verum, veluti hæreticus Patribus injuriam afferre nititur.

Atque id etiam mirati ſumus, quod ſcribere veriti minime ſitis. Sancti Cyrilli capita obſcura eſſe, eamque impiam epiſtolam, tamquam, Spiritu ſancto adflante, clareſcentem laudaveritis. Manifeſtum eſt ſiquidem, verba hæc non Spiritus ſancti virtute, ſed maligni ſpiritus impetu a vobis eſſe prolata: quum Patres, Eccleſiæque magiſtros obſcuritatis redargueritis, epiſtolæ autem illius malitiam, blaſphemiaſque laudibus extuleritis: quamobrem recte convenit vobis, cæteriſque omnibus ſimilia de ſanctis Eccleſiæ E Patribus ſentientibus, illud a Petro Apoſtolo de iis dictum, qui epiſtolas ſancti Pauli perverſe intelligebant: *quod has indocti, atque inſtabiles depravant, ut & cæteras ſcripturas, ad ſuam ipſorum perditionem*. Sic itaque vobis etiam prave intelligentibus ea quæ ab eccleſiæ Magiſtris tradita ſunt, atque ex Divinis litteris hauſta obſcura eſſe videntur. Atque hæc quidem de Iba, atque impia illa epiſtola in aliquibus libris perſcrutata reperiuntur.

σης, καὶ τῇ ψήφῳ Φωτίου καὶ Εὐσταθίου ἐχρήσατο πρὸς τὸ ἀποφυγεῖν τὴν περὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς κατ' αὐτοῦ γρομμένην κατηγορίαν.

Πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασι τοῖς κακῶς παρ Εὐνόμιος ὑμῶν ἑρμηνευθεῖσι, καὶ τὴν Εὐνομίου διαλαλιὰν τὴν περὶ Ἴβα γρομμένην πρὸς Ψευδῆ ἔννοιαν μετηγάγετε, διαβεβαιούμενοι τὴν διαλαλιὰν Εὐνομίου ὑπὲρ τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς γεγενῆσθαι. Λέγεται γὰρ περιέχειν τὴν αὐτὴν διαλαλιὰν, ὅτι ἐν τοῖς ἀνωτέροις τῆς ἐπιστολῆς ἐβρίσας Ἴβας τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον, ἐν τοῖς τελευταίοις ἑαυτὸν ἐπανορθώσατο· ὁπότε δῆλόν ἐστι τὴν Εὐνομίου διαλαλιὰν, οὐ περὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐκείνης ἐπιστολῆς, ἀλλὰ περὶ τῆς κατασθέσεως Ἴβα τῆς ἐν Τύρῳ γρομμένης παρὰ Φωτίῳ καὶ Εὐσταθίῳ εἰρῆσθαι· Ἐν γὰρ τοῖς παρ' αὐτοῖς πεπραγμένοις φανερῶς Ἴβας ὡμολόγησεν, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, πρὸ τούτου μηδὲ τῶν ἄλλων ἀνατολικῶν ἐπισκόπων ἐβρίσαι τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον, ὅτε μεταξὺ αὐτῶν διεχόνοια ἦν· μετὰ δὲ τὴν ἕνωσιν τὴν μεταξὺ αὐτῶν γρομμένην, μηδὲν ὑβριστικὸν εἰπεῖν κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου· ἐξ ἧς ὁμολογίας δείσκων Εὐνόμιος Ἴβαν πρῶτον μὲν ὑβρίσαντα τὸν ἐν ἁγίοις Κύριλλον, μετὰ ταῦτα δὲ ἀπολογούμενον, καὶ λέγοντα, ὅτι μετὰ τὴν σύνοδον ὕβρισε κατὰ τοῦ ἐν ἁγίοις εἶπε Κυρίλλου, τὴν μνημονευθεῖσαν ἐποίησεν διαλαλιάν. Ὅτι δὲ ἡ προειρημένη ἀσεβὴς ἐπιστολή, ἡ λεγομένη Ἴβα, πάσης ἀσεβείας, καὶ τῆς κατὰ Κυρίλλου ὕβρεων ἀπὸ ἀρχῆς ἕως τέλους πεπλήρωται, οὐδεὶ ἀμφιβάλλεται· ἀλλ' οὐδὲ ἔχει λόγον τὸ πιστεῦσαι, ὅτι Εὐνόμιος τὰ πρῶτα μὲν διέβαλε τῆς ἐπιστολῆς, ὡς κακὰ, τὰ τελευταῖα δὲ χείρονα ὄντα ἐπῄνεσεν. Οὐδεὶς γὰρ φρονῶν ἀποδέχεται τὸν ἐπὶ σφόδρα καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα ὁμοῦ τὸν αὐτὸν ἐπαινοῦντα καὶ ψέγοντα. Εἴ τις τοίνυν τολμήσει λέγειν μὴ τῇ Ἴβα κατασθέσει τῇ ἐν Τύρῳ γρομμένῃ, ἀλλὰ τῷ ὕφει συγκεῖσθαι τῆς μνημονευθείσης ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς, τοῦ τῆς ἀληθείας ἀκολουθίαν ὑ φυλάττει, ἀλλ' ὡς αἱρετικὸς ὕβρεως τοῖς πάλαι πρόσαπτειν σπουδάζει,

Καὶ εἰς τοῦτο δὲ ἐθαυμάσαμεν, ὅτι γράψαι ὑπεμείνατε, τὰ κεφάλαια μὲν τοῦ ἐν ἁγίοις Κυρίλλου σκοτεινὰ εἶναι· τοῦ δὲ ἀσεβοῦς ἐπιστολοῦ, ὡς τοῦ ἁγίου πνεύματος μεσάζοντος ἀποδεχθεῖσαν ἐπῃνέσατε· καὶ φανερόν ἐστιν, ὅτι ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἐξ ἁγίου πνεύματος, ἀλλ' ἐξ ἐνεργείας τοῦ πονηροῦ πνεύματος προηγάγετε· ὅτι τοὺς μὲν πατέρας καὶ διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας σκοτεινοὺς ἐκαλέσατε, τὴν δὲ κακοδοξίαν τῆς ἐπιστολῆς μετὰ βλασφημίας ἐπῃνέσατε· ὅθεν καλῶς ἁρμόζει καὶ ὑμῖν, καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰ παραπλήσια ὑμῖν περὶ τῶν ἁγίων πατέρων φρονοῦσι, τὸ παρὰ τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ ἀποστόλου ῥηθὲν περὶ τῶν κακῶς νοούντων τὰς ἐπιστολὰς τοῦ ἁγίου Παύλου „ ὅτι ταῦτα οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλώσουσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώλειαν. „ Οὕτω τοίνυν καὶ ὑμῖν κακῶς νοοῦσι σκοτειναὶ εἶναι δοκεῖ τὰ παρὰ τῶν τῆς ἐκκλησίας διδασκάλων, καὶ τῶν θείων γραφῶν ἐκτεθειμένα. Καὶ ταῦτα μὲν τὰ περὶ Ἴβα, καὶ τῆς ἀσεβοῦς ἐκείνης ἐπιστολῆς ὕτω παρακολουθήσαντα ἔν τισι βιβλίοις εὑρίσκονται.

2. Petr. 3. 16. στρεβ

Εἰ-

Εἰδέναι δὲ ὑμᾶς χρὴ, ὅτι τὰ πεπραγμένα, ἐν οἷς ἡ ἀσεβὴς ἐκείνη ἐπιστολὴ περιέχεται, οὐχ ὑποτέτακται τοῖς αὐθεντικοῖς, οἷς οἱ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν, ὧν καὶ τὰ ἰσότυπα αὐθεντικὰ, εἴτε τῇ ἁγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ Ῥώμης, καὶ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἐν τῷ θείῳ ἡμῶν παλατίῳ παραδεδώκασιν. Ἐπεὶ τοίνυν δείκνυται παντα-
A χόθεν πάσης ἀσεβείας πεπληρωμένη ἡ αὐτὴ ἀσεβὴς ἐπιστολὴ, καὶ ἐναντία ὅσα τοῖς ὁρισθεῖσιν ὑπὸ τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, οἱ ταύτην λέγοντες δεδέχθαι ὑπὸ τῆς ἁγίας ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, οὐ μόνον τὴν οἰκείαν κακοδοξίαν σπουδάζουσιν ἐκδικεῖν, ἀλλὰ καὶ ὕβριν τῇ αὐτῇ ἁγίᾳ
B συνόδῳ προσάπτειν. Τὰ γὰρ δεχθέντα καὶ βεβαιωθέντα παρὰ τῆς μνημονευθείσης ἁγίας συνόδου, ὀνομασὶ ἐν τῷ παρ' αὐτῆς δεδομένῳ περὶ τῆς πίστεως ὅρῳ περιέχεται.

Γινώσκων δὲ ὑμᾶς θέλομεν, ὅτι καὶ Θεοδώριτος, ἐπειδὴ κατὰ τῶν δώδεκα κεφαλαίων τῶν ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ἔγραψε, Νεστόριον, καὶ τὴν αὐτοῦ κακοδοξίαν ἐκδικῶν, μὴ τὸν ὅρον τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας συνόδου συνοθήθη, πρῶτον μὲν ἀναθεματίσαι Νεστόριον, καὶ τὴν ἀσέβειαν τὴν αὐτοῦ, καὶ ὁμολογῆσαι Θεοτόκον τὴν ἁγίαν καὶ ἔνδοξον ἀειπάρθενον Μαρίαν, καὶ ὅτως ἐδέχθη. Οὕτω καὶ Ἴβας καὶ Θεοδώριτος οὐχ ὡς διδάσκαλοι, καὶ
C πατέρες, ἀλλ' ὡς μετανοοῦντες, καὶ ἀναθεματίζοντες τὴν κακοδοξίαν, ὑπὲρ ἧς κατηγορήθησαν, καὶ δεξάμενοι τὸν ὅρον τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, καὶ ὑπογράψαντες ἐν αὐτῷ, ἐδέχθησαν. ἐπειδὴ ἔθος ἐστὶν ἐν τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ ἅπαντας τοὺς αἱρετικοὺς τῆς οἰκείας πλάνης ἀναχωροῦντας, καὶ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἐπανιόντας πίστιν, δέχθαι εἰς κοινωνίαν, καὶ μὴν ὡς διδασκάλους τοῖς παροῦσι συναριθμεῖσθαι. Οὕτω καὶ τοὺς ἄλλους ἀνατολικοὺς ἐπισκόπους, οἵτινες Νεστόριον ἐκδικοῦντες ἀντεῖπον τῇ πρώτῃ ἐν Ἐφέσῳ συνόδῳ, καὶ τῷ ἐν ἁγίοις Κυρίλλῳ, ἐπειδὴ μὴ ταῦτα Νεστόριον, καὶ τὴν κακοδοξίαν ἀνεθεμάτισαν τῷ αὐτοῦ, ἐδέξατο ὁ κατὰ Ῥώμην ἀποστολικὸς θρόνος, καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Κύριλλος, καὶ δέδεκται καὶ ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία
D δέχεται αὐτούς.

Καὶ τοῦτο δὲ ὑμᾶς εἰδέναι θέλομεν, ὅτι οὐ μόνον Ἴβας, καὶ Θεοδώριτος διὰ τὸ ἀντεῖπεῖν τοῖς δώδεκα κεφαλαίοις τοῖς ἐν ἁγίοις Κυρίλλου ἐξεβλήθησαν τῆς ἐπισκοπῆς, ἀλλὰ καὶ Δόμνος ὁ Ἀντιοχείας ἀρχιεπίσκοπος διατοῦτο κατεδικάσθη, ὡς γράψας ὀφείλειν μόνον σιωπηθῆναι τὰ αὐτὰ δώδεκα κεφάλαια· ἵν τινα κατάκρισιν κατὰ Δόμνου ποιήσωμεν, καὶ μὴ θάνατον αὐτοῦ ἡ ἐν Χαλκηδόνι σύνοδος ἐδέξατό τε καὶ ἐβεβαίωσεν. Ὅτι δὲ τοῦτο ἀληθές ἐστι, καὶ αὐτὸς Θεοδώριτος πρὸς Ἰωάννην τὸν Γερμανικίας ἐπίσκοπον μαρτυρεῖ γράφων ὅτως. Τί δήποτε καὶ προφανῶς ψεύδονται, καὶ φασὶ μηδεμίαν γεγενῆσθαι περὶ δόγμα κινοτομίαν; διὰ ποίους φόνους καὶ γονατείας ἐξηλάθην ἐγώ; ὁ δεῖνα τίνας μοιχείας ἐτόλμησε; ποίους ὁ δεῖνα διώρυξε τάφους; δῆλόν ἐστι καὶ τοῖς βαρβάροις· παρακαλῶ ὡς δογμάτων χάριν κἀμὲ καὶ τοὺς ἄλλους ἐξήλασαν. Καὶ γὰρ τὸν κύριον Δόμνον, ὡς τὰ κεφάλαια μὴ δεξάμενον καθεῖλαν οἱ θεόλτιστοι πανεύφημα τοῦτο καλέσαντες· καὶ ἐμμέ-

Namque operæ pretium est, ut sciatis, acta ea, in quibus impia illa continetur epistola, minime complecti in authenticis iis, quibus Episcopi subscripserunt, quorum authentica exemplaria in sanctissima Romana Ecclesia, & in Constantinopolitica, atque etiam in sacro nostro Palatio servata sunt. Quoniam igitur undique manifestum est, impiam eam epistolam omni iniquitate refertam esse, sanctisque sacræ Chalcedonensis synodi definitionibus adversari, reliquum est, ut qui dixerint ipsam in sancta Chalcedonensi synodo contineri, ii non modo propriam tutari malitiam omni conatu eniti censeantur; verum insignem quoque sancto Concilio faciant injuriam. Quæcumque enim approbata, atque confirmata a memorata sancta Synodo sunt, ea omnia nominatim in Fidei definitione ab ipsa tradita continentur.

Volumus autem vobis simul constare, Theoditum quoque, postquam adversus duodecim sancti Cyrilli capita calamum perstrinxisset, Nestorium, ejusque pravitatem defendentem, post sanctæ synodi definitionem id habuisse in mandatis, primo quidem ut anathematizaret Nestorium, sanctamque, & glorioſam semper Virginem Mariam Deiparam confiteretur, & idipsum exequutus est. Quare Ibas pariter, atque Theodoritus, non veluti Magistri, aut Patres, sed ut pœnitentes, & pernicioſas sententias detestantes, de quibus fuerant accusati, atque definitionem Chalcedonensis synodi amplexi, ipsique subscribentes, in ea recepti sunt; quum in Ecclesia Catholica sit in more positum, hæreticos, qui proprium exsecrentur errorem ad orthodoxamque Fidem revertantur, susci pi in communionem, non autem veluti Magistros Patribus connumerari. Itaque alios etiam Orientales Episcopos, quorum quidam a Nestorii partibus stantes, priori Ephesinæ synodo, sanctoque Cyrillo contradixerant, quum postea anathema dixissent Nestorio, perversæque ipsius sententiæ, Apostolica Romana Sedes, sanctusque Cyrillus in communionem receperunt, atque propterea ab sancta Dei Ecclesia susceptiintelliguntur.

Id autem a vobis etiam animadverti cupimus, non Ibam tantum, & Theodoritum ob oppugnata duodecim ea sancti Cyrilli Capita fuisse ab Episcopatu dejectos, verum Domnum quoque Antiochensem Archiepiscopum condemnationis subjisse judicium, propterea quod scripsisset, expedire ut duodecim ea Capita silentio premerentur; quod judicium in Domnum institutum, synodus Chalcedonensis, eo quoque e vivis sublato, probavit, atque confirmavit. Hæc porro verissima esse, atque ita, quemadmodum a nobis exposita sunt, se habere ipsemet Theoditus testatur in Epistola ad Joannem Germaniciæ Episcopum hæc scribens. Quid enim prophani mentiuntur, ac dicunt, nullam circa dogmata novam factam esse sectionem; propter quas cædes igitur, sive prætigia expulsus ego sum? quasnam mœchias perpetravit quispiam? quænam quis sepulchra pervertit? sed notum ipsis quoque Barbaris est, atque perspicuum, me cæteroſque, dogmatum causa fuisse dejectos. „ Enim vero Domi-

„ minum, etiam Domnum, tamquam capi- A
„ tula non admittentem expulerunt, ea omni
„ laude digna, optimi illi vocantes, ſeque
„ in his permanſuros profitentes. Me autem
„ qui ipſorum conſtitutiones legerem, ut
„ hæreſeos principem divulgarunt. " Ex quibus aperte colligitur ob ſancti Cyrilli Capita adverſus Neſtorium propoſita, & Domnum, & Theodoretum ipſum, & Ibam, & nonnullos præterea deturbatos ſedibus ſuis fuiſſe, ac Theodoretum quidem & Ibam reſipiſcentes, atque memorata Capitula probantes, ac reliqua omnia, quorum cauſſa ſuis pulſi ſedibus fuerant, a ſancta Chalcedonenſi ſynodo fuiſſe receptos: minime vero eos, qui non reſipuerant: Domni vero B
condemnationem etiam poſt mortem ejus fuiſſe confirmatam.

Quum autem ſcripſeritis pariter exſecrari a vobis eas Theodori blaſphemias, quas ad vos ipſi transmiſimus, cujuſcumque illæ ſint: Theodoro porro anathema dicere dubitetis, quod jam ipſe ſit in Eccleſiarum, ut dicitur, communione præmortuus: ſcitote eum qui dixerit minime Theodorum anathematizari licere, ſed Epiſcopis eſſe adnumerandum, ob eam cauſſam, quod, ut aſſeruiſtis, in Eccleſiæ communione deceſſerit, eum pariter & Judam poſſe in Apoſtolorum numerum adſciſcere, qui latens, & notus ſolum perſcrutanti humana ſecreta Deo, fuit C
ab ipſo cum ceteris Diſcipulis ad communionem admiſſus; nam juxta id quod ſentire hæc ajentes videntur, digni reprehenſione ſunt Apoſtoli quoque, qui poſt mortem ejus, ſuffragio adverſus ipſum lato, eum condemnaverunt aliumque in locum ejus ſubſtituerunt. Præterea, quum nomen ipſius in Sanctis Evangeliis legatur inter ceteros Apoſtolos, non tamen idcirco, vel ut Apoſtolus recipitur, vel exinde anathematis judicio potuit liberari. Sic igitur habete, eum in Eccleſiarum communione decedere, qui fidem Catholicam ad mortem uſque illibatam cuſtodierit.

D

Enim vero, ſi Manichæus quiſpiam, vel Arianus, ſive Neſtorianus, vel Eutychianus, aut alius cujuſcumque generis hæreticus vel Græcorum inſania captus, Eccleſiæ communicans vixerit, atque hoc modo deceſſerit, poſt mortem autem vel ex ſcriptis ejus, vel alia quavis ratione hæreticus fuiſſe deprehendatur, nihil tamen Catholica Fides detrimenti capit, neque ipſe propterea a condemnatione liberatur, quod in Eccleſiarum pace dicatur deceſſiſſe: ac revera nequaquam interitus hæreticos a condemnationis judicio, quod perverſa eorum commerita eſt opinatio, liberat, quinimmo potius vel ob hoc ipſum, quod vivente non reſipue- E
rint, juſtius condemnantur.

Multis autem id ipſum confirmari poteſt exemplis, hæreticos videlicet, qui dum viverent, ad ſanitatem reverſi non ſunt, poſt mortem fuiſſe condemnatos. Eunomius enim, & Apollinarius, & Bonoſus, ac ſuperioribus temporibus Valentinus, Baſilides, Marcion, & Cerinthus, aliique permulti, qui anathematibus dum viverent, ſubjecti non fuerant, poſt mortem damnati ſunt, atque ab Eccleſia Catholica anathematizantur,

ναειν τούτοις ὁμολογήσαντες. Ἐγὼ γὰρ αὐτῆς τὰς καταθέσεις ἀνέγνων, ἐμὲ δὲ ὡς τῆς αἱρέσεως ἔξαρχον ἀπεκήρυξαν. Ἐκ τούτων τοίνυν δείκνυται, ὅτι διὰ τὰ κεφάλαια τὰ ἐν ἁγίοις Κυρίλλῳ τὰ κατὰ Νεσορίου προτεθέντα, καὶ Δόμνον, καὶ αὐτὸν Θεοδώρητον, καὶ Ἴβαν, καὶ ἄλλους τινὲς ἐξεβλήθησαν. Θεοδώρητον μὲν, καὶ Ἴβαν μεταμεληθέντας, καὶ δεξαμένους τὰ μνημονευθέντα κεφάλαια, καὶ τὰ ἄλλα, δι' ἃ ἐξεβλήθησαν, ἡ ἁγία συνοδος ἐν Χαλκηδόνι ἐδέξατο· οἱ ἄλλοι δὲ οἱ μὴ μεταμεληθέντες οὐκ ἐδέχθησαν· ἡ δὲ Δόμνου κατάκρισις καὶ μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἐβεβαιώθη.

Ἐπειδὴ δὲ ἐγράψατε, ὅτι τὰς Θεοδώρου βλασφημίας τὰς παρ' ἡμῶν πεμφθείσας ὑμῖν ἀναθεματίζετε, εἴτινος ἂν ὦσιν, αὐτὸν δὲ Θεόδωρον ἡμφεβάλετε ἀναθεματίσαι διὰ τὸ ἤδη προτεθνάναι αὐτὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, ὡς λέγεται, τῆς ἐκκλησιῶν, γινώσκετε, οἱ λέγοντες μὴ ἐξὸν εἶναι Θεόδωρον ἀναθεματίζεσθαι, ἀλλὰ τοῖς ἐπισκόποις συναριθμεῖσθαι, ἐπειδὴ ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καθὼς εἰρήκατε, τῆς ἐκκλησίας ἐτελεύτησεν, ὀφείλουσιν καὶ Ἰούδαν τοῖς ἀποστόλοις * συναριθμεῖν τὸν ὡς ἐνόμισεν λαθόντα τὸν γινώσκοντα τὰ κρυπτὰ τῆς ἀνθρώπων Θεὸν, καὶ μετὰ τῆς ἄλλων μαθητῆς κοινωνίαν δεξάμενον ἀπ' αὐτοῦ. ὅσον γὰρ ἦκεν εἰς τοὺς ταῦτα λέγοντας, μέμψεως εἰσὶν ἄξιοι καὶ οἱ ἀπόστολοι οἱ μετὰ τὸν αὐτοῦ θάνατον ψῆφον κατ' αὐτοῦ προσαγαγόντες, κατακρίναντες αὐτὸν, καὶ εἰς τόπον αὐτοῦ ἄλλον ἀντεισαγάγοντες. Καὶ πάλιν ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἁγίοις εὐαγγελίοις τὸ ὄνομα αὐτοῦ μεταξὺ τῆς ἄλλων ἀποστόλων ἀναγινώσκεται, μὴ ἄρα ἐκ τούτου ἢ ὡς ἀποστόλου δέχεται, ἢ τῆς καταχρίσεως τοῦ ἀναθέματος ὤφειλεν ἐλευθερωθῆναι. Κατανοεῖτε τοίνυν, ὅτι ἐκεῖνος τελευτᾷ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἐκκλησιῶν, ὁ τῷ ὀρθοδοξον πίστιν μέχρι πέρατος τῆς οἰκείας ζωῆς φυλάξας.

Καὶ γὰρ εἰ καὶ Μανιχαῖος, ἢ Ἀρειανὸς, ἢ Νεσοριανὸς, ἢ Εὐτυχιανιστὴς, ἢ ἄλλος οἱοσδήν αἱρετικὸς, ἢ Ἑλληνικῇ μανίᾳ κρατούμενος λάθῃ κοινωνῶν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ οὕτω τελευτήσῃ, καὶ μετὰ θάνατον ἢ ἐκ τῆς συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἢ καθ' ἕτερον τρόπον αἱρετικὸς εἶναι φανῇ, ὅμως οὐκ ἐκ τούτου ἡ ὀρθόδοξος βλάπτεται πίστις, ἢ ἐκεῖνος ἐλευθεροῦται τῆς κατακρίσεως, εἰ * ἐν τῇ εἰρήνῃ τῆς ἐκκλησιῶν λέγεται τελευτῆσαι· καὶ ὅλως οὐδένα τῆς αἱρετικῶν θάνατος ἐκ τῆς περὶ τῆς κακοδοξίας αὐτοῦ κατακρίσεως ἐλευθεροῖ. μᾶλλον μὲν οὖν ὀφείλετο καταδικάζειν, ὅτι ζῶν οὐ μετεμελήθη.

Ὅτι δὲ οἱ αἱρετικοὶ οἱ ἐν τῇ ζωῇ αὐτῆς μὴ μεταμεληθέντες, καὶ μετὰ θάνατον κατεκρίθησαν, ἐκ πολλῶν δείκνυται· καὶ Εὐνόμιος γὰρ, καὶ Ἀπολιναρίου, καὶ Βόνωσος, καὶ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων Οὐαλεντῖνος, Βασιλείδης, Μαρκίων, καὶ Κήρινθος, καὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐν τῇ οἰκείᾳ ζωῇ μὴ ἀναθεματισθέντες, μετὰ θάνατον κατεκρίθησαν, καὶ ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀναθεματίζονται, ἐπειδὴ ἐν τῇ οἰκείᾳ πλάνῃ ἐτελεύτησαν ὥσπερ

Εὐνόμιος
Ἀπολιναρίου
Βόνωσος
Οὐαλεντῖνος
Βασιλείδης
Μαρκίων
Κήρινθος

* Ita vid
tur in C
P. 307.

* In Cod

περ οἱ ἐν τῇ ἰδίᾳ ζωῇ ἀδίκως καταχριθέντες, μὴ θάνατον ὑπὸ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀνεκλήθησαν, τετέσιν Ἰωάννης, καὶ Φλαυιανὸς οἱ ἐν ἁγίοις ἀρχιεπίσκοποι Κωνσαντινοπόλεως· κατὰ γὰρ τὴν ὑμετέραν ἔννοιαν χρὴ τοὺς αἱρετικοὺς ἐν τῇ οἰκείᾳ πλάνῃ τελευτήσαντας ἐλευθεροῦσθαι, τοὺς δὲ ὀρθοδόξους τοὺς ἀδίκως κατακριθέντας, μὴ ἀνακαλεῖσθαι μὴ τὸν θάνατον· ὅπερ πάσης ἀσεβείας πεπλήρωται.

A propterea quod in ſuis erroribus vita functi ſunt, quemadmodum e contra ii, qui injuſte damnationis paſſi fuerant judicium Flavianus videlicet atque Joannes, Sancti Conſtantinopoleos Archiepiſcopi, poſt mortem ſunt ab ipſa Catholica Eccleſia reſtituti. Veſtro porro judicio hæreticos qui propriis inhærentes erroribus deceſſerint, damnatione liberari opus eſt: Catholicos autem injuſte judicatos minime poſt mortem revocari ad Eccleſiæ pacem, quod quanta plenum ſit iniquitate, vix dici poteſt.

Ὅτι δὲ ἐκκλησιαστική ἐστι παράδοσις τοὺς αἱρετικοὺς καὶ μὴ θάνατον καταδικάζεσθαι, καὶ ἀναθεματίζεσθαι, φανερὸν μὲν ἐκ τούτων ἐποιησάμην· πλὴν ὅμως καὶ ἐκ τῶν διατάξεων τῶν ἁγίων ἀποστόλων τοῦτο δείκνυται· λέγοντες γὰρ προσήκειν ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν τελευτόντων ἐλεημοσύνας παρέχεσθαι, ὅτως ἐπάγουσι. „ Ταῦτα δὲ περὶ τῶν ὁσίων „ λέγομεν· περὶ δὲ τῶν ἀσεβῶν, ἐὰν τὰ τοῦ „ κόσμου ὅλα πολήσῃ, οὐδὲν ὀνήσει αὐτόν· ᾧ γὰρ „ περιόντι ἐναντίον ἦν τὸ θεῖον, δῆλον, ὅτι καὶ „ μετασάντι. „ Ὁπότε τοίνυν οἱ ἀπόστολοι περὶ τῶν ἀσεβῶν ὅπως διετύπωσαν, τίς εἴποι χρῆναι μὴ θάνατον τοὺς αἱρετικούς, ἢ αὐτὸν μάλιστα Θεόδωρον τῆς κατακρίσεως τοῦ ἀναθέματος ἐλευθεροῦσθαι, ὄντινα οἱ ἅγιοι πατέρες ὡς χείρονα Ἰουδαίων, καὶ Ἑλλήνων, καὶ Σοδομητῶν, καὶ πάντων τῶν αἱρετικῶν βλασφημήσαντα, τούτοις συνηρίθμησαν, καὶ μὴ τῆς αὐτοῦ ἀσεβείας κατέχρηναν;

B Quibus exemplis perſpicue oſtendimus, Eccleſiæ eſſe traditione ſancitum hæreticos poſt mortem quoque judicari poſſe, atque anathematibus condemnari. Ceterum ulterius adhuc idipſum ex ſanctorum Apoſtolorum Conſtitutionibus demonſtratur validius: quo namque loci conſtituunt utiles eſſe pro mortuorum requie eleemoſynarum oblationes, ſic proſequuntur „ Id autem de piis „ hominibus dicimus: de impiis enim etiam „ ſi univerſa mundi ſubſtantia pro ipſis pauperibus diſtribueretur, non eis quidquam „ proderit: cui enim ſuperſtiti divina adverſabantur, certum eſt etiam amoto non „ eſſe profutura. Apoſtolis igitur hoc modo circa pios, qui deceſſerint homines, definientibus, quis ſtatuere audeat, hæreticos poſt mortem, potiſſimum vero Theodorum C ipſum a condemnatione liberos eſſe oportere, quem ſancti Patres, veluti Judæis, Græcis atque Sodomitis deterius blaſphemantem, ipſis connumerarunt, atque una cum impietate ſua condemnaverunt?

Ὅτι δὲ καὶ μὴ θάνατον τοὺς αἱρετικούς, ὡς προείπομεν ἀναθεματίζεσθαι δεῖ, καὶ ὁ ἐν ἁγίοις Αὐγουστῖνος ἐπίσκοπος ἐκ τῆς τῆς Ἀφρῶν χώρας ὅπως λέγει ἐν τῇ ἐπιστολῇ τῇ πρὸς Βονιφάτιον γεγραμμένῃ· „ Ὁπότε κἂν ἀληθῆ ἦ δυνατὸν „ δειχθῆναι τὰ παρ' αὐτῶν ἀντιπεθέντα Κεκιλιανῷ, „ καὶ ὑμῖν, καὶ ἀποθανόντα ἂν αὐτὸν ἀναθεματίζομεν· ἀλλ' ὅμως τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, ἥτις οὐ ταῖς ἐν φιλονείκοις δόξαις „ μεταβάλλεται, ἀλλὰ ταῖς θείαις μαρτυρίαις D „ βεβαιοῦται, δι' οἷον δήποτε ἄνθρωπον κατα„ λειπεῖν οὐκ ὀφείλομεν. „

Ceterum hæreticos poſt mortem quoque, ut ſuperius conſtituimus, eſſe damnandos, ſanctus etiam Auguſtinus Africanæ cujuſdam Urbis Epiſcopus in Epiſtola ad Bonifacium diſerte tradit „ Quamvis, inquit, & ſi vera „ eſſent, quæ ab eis objecta ſunt Cæciliano „ & nobis poſſent aliquando monſtrari, „ ipſum jam mortuum anathematizaremus: „ ſed tamen Eccleſiam Chriſti, quæ non „ litigioſis opinionibus fingitur, ſed divinis „ atteſtationibus comprobatur, propter quem„ libet hominem relinquere minime debe„ mus. “ T. 2. Opp. Ed Plantin. Ep. 50. pag 60.

Καὶ τοῦτο μὲν ὁ ἐν ἁγίοις Αὐγουστῖνος. Ὅμως οὐ μόνον τοὺς εἰς πίστιν ἁμαρτάνοντας μὴ θάνατον οἱ ἅγιοι πατέρες ἀναθεματίζουσιν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτῶν βουλήσει, ἢ ἐξ ἀδιαθέτου αἱρετικοῖς συγγενέσιν, ἢ ἐξωτικοῖς καταλιμπάνοντας. Τῆς γὰρ ἐν Ἀφρικῇ συνόδου ἀγδοηκοστὸς πρῶτος κανὼν ὅπως λέγει. „ Πάλιν ἠρέσθη, εἴτις ἐπίσκοπος κληρο„ νόμους ἐξωτικοὺς τῆς ἰδίας συγγενείας, ἢ αἱρε„ τικοὺς, κἂν ἰδίους συγγενεῖς, ἢ Ἕλληνας προτι„ μήσει τῆς ἐκκλησίας, καὶ μὴ θάνατον ἀνα„ θεματίζεσθω, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μετεξέτω τῶν „ τοῦ Θεοῦ ἱερέων μὴ ἀναγινωσκέσθω, καὶ ὅ„ δὲ ἐξαιρεῖται τῆς κατακρίσεως, εἰ ἀδιάθετος „ τελευτήσει· ἐπειδὴ ἐχρῆν αὐτὸν ἐπίσκοπον γε„ νόμενον μηδαμῶς ἀναβάλεσθαι τὴν τῆς ἰδίας „ ὑσίας διοίκησιν, ἁρμοδίαν τῷ οἰκείῳ ἐπαγγέλ„ ματι. „ Εἰ τοίνυν, καθὼς ὁ ἐκκλησιαστικὸς ὥρισε κανὼν, ὑπὲρ ἰδίας οἱ ἐπίσκοποι περιουσίας μὴ ὀρθῶς διοικηθείσης, καὶ μὴ θάνατον ἀναθε-

Hæc Auguſtinus. Similiter autem non modo permultos, qui adverſus fidem erraverant, mortuos anathematizavit Eccleſia, & ſancti Patres, ſed Epiſcopos etiam, qui vel in ultima ſua voluntate, vel ab inteſtato hæreticis conſanguineis, vel etiam extraneis ſua bona reliquiſſent. Octuageſimus enim primus Africanæ ſynodi Canon hæc habet „ Item conſtitutum eſt, ut ſi quis „ Epiſcopus hæredes extraneos a conſanguini„ tate ſua, vel hæreticos etiam conſan„ guineos, aut Paganos Eccleſiæ prætule„ rit, etiam poſt mortem ei dicatur anathe„ ma, & nomen ejus inter ſacerdotes Dei „ non computetur; nec excuſationis illi lo„ cus ſit, quod inteſtatus deceſſerit: quia „ utique debuit factus Epiſcopus, rei ſuæ „ ordinationem congruam ſuæ profeſſioni „ nequaquam in aliud tempus differre. “ Si itaque, quemadmodum Eccleſiaſtico eo Canone definitum eſt, poſt mortem quoque anathemate feriunt Epiſcopi ob divitias ipſas haud recte diſtributas, quanto juſtius ex- In Cod. Can. African. apud Labbeum T. 1. p. 907. Can. 81.

communicationi ſubjiciendi erunt, qui in Deum ipſum peccaverunt, dicente Scriptura: *Si homo in hominem peccaverit, erit qui pro ipſo oret; ſi autem in Deum deliquerit, quis orabit pro eo?*

Quum autem oſtenderimus fuiſse præteritis temporibus a ſanctis Eccleſiæ Patribus lege ſancitum, poſt mortem etiam, eos qui vel contra fidem, vel adverſus Eccleſiæ Canones erraverint, anathematizari oportere: neceſsarium pariter eſse proſpicimus, ea quoque, quæ noſtra hac ætate facta ſunt omnibus manifeſta conſtituere, ut omnis tollatur contradictio, quæ a profanorum hæreticorum, ipſorumque impietatis patrocinatoribus poſſit excitari. Laurentium namque, & Dioſcorum, qui diverſis temporibus Apoſtolici throni ſanctitatem ſubripuerant, quamquam nihil in fide peccaſsent, ob idipſum tamen, quod per ambages Epiſcopatum ſuſcipere conati fuerant, vita jam functos Apoſtolica judicavit ſedes, atque condemnavit.

Verum quum in veſtris Litteris id etiam adieceritis: ſi quis hæreticum anathematizaverit, & in ipſum ſententiam ferens, *omnes quoque cum ipſo ſentientes*, adiunxerit, eum illos omnes complecti, qui quavis ratione id ipſum, quod damnatur, probaverint: itaque quum Paullum Samoſatenſem, & Photium, & Neſtorium, & Bonoſum condemnaveritis, minime opus eſse, ut Theodorum quoque eadem cum ipſis ſentientem nominatim condemnetis: ſcitote primo quidem illos ſuppreſſo nomine anathematizari, qui hæreſum auctores ſunt in errore ſequuti, ceteros autem minime deceperunt. At vero hæreſum duces, & magiſtros Eccleſia nominatim anathematizat. Theodorus porro non modo Neſtorii Magiſter exſtitit, verum etiam impiis ſcriptis ſuis permultos induxit in errorem. Etenim quemadmodum recti Eccleſiæ Doctores ex propriis doctrinis agnoſcuntur, atque propter ipſas commendantur, ita e contra, perverſarum ſententiarum Auctores ex propriis ipſorum litteris redarguuntur, atque anathematizantur. Quum igitur Theodorus & hæreſiarches exſtiterit & innumeras prope blaſphemias in ſuis libris protulerit, nihil vobis ſupereſt cauſſæ cur anathema in ipſum dicere detrectetis.

Circa Fidei vero expoſitionem, quam veſtris Litteris inſeruiſtis, etſi multa ſint, de quibus nobis vobiſcum eſſet conquerendum, nihilo tamen minus id totum, ignorantiæ, ſimplicitatique condonari oportere exiſtimavimus. Alicubi namque verſate ſcripſiſtis: alicubi verbis uſi eſtis, neque in ſacris Litteris, neque a ſanctis Eccleſiæ Patribus umquam adhibitis: alibi Eccleſiæ Doctores ipſos, juxta quod vobis viſum eſt, condemnaſtis, atque adhuc quemdam ad orthodoxam fidem omnino pertinentem ſilentio præteriiſtis. Quapropter oportet vos, juxta ſanctorum Patrum admonitionem, vel ſcientes loqui, vel ſi ignari eſtis, tacere, atque ab doctis, & ſcientibus erudiri.

Jam vero quum ſcripſeritis, quemadmodum Ægyptiis reſpondere debeamus, miramur quidem, vos ſcilicet qui impiam eam

ματίζονται, πόσῳ μᾶλλον ἀναθεματίζεσθαι ὤφειλον οἱ εἰς αὐτὸν τὸν Θεὸν ἁμαρτάνοντες, τῆς ἁγίας γραφῆς λεγούσης. „ Ἐὰν ἄνθρωπος εἰς ἄνθρω- Ἐκ τῆς γραφῆς.
„ πον ἁμαρτῇ, καὶ προσεύξονται περὶ αὐτοῦ· εἰ δὲ
„ εἰς Θεόν τις ἁμαρτῇ, τίς προσεύξεται περὶ αὐ-
τοῦ; „

Ἀποδείξαντες δὲ, ὅτι ἐν τοῖς προλαβοῦσι χρόνοις ὡρίσθη παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων χρεὼν καὶ μετὰ θάνατον ἀναθεματίζεσθαι τοὺς εἴτε εἰς πίστιν, εἴτε εἰς κανόνας ἁμαρτήσαντας, ἀναγκαῖον εἶναι συνειδομεν καὶ τὰ ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις γενόμενα πᾶσι δῆλα κατεστῆσαι πρὸς ἀναίρεσιν πάσης ἀφορμῆς τῶν τὰς προφανεῖς αἱρετικὰς, καὶ τῶν τούτων ἀσέβειαν ἐκδικούντων. Λαυρεντίου γὰρ, Λαυρέντιος Διόσκορος
καὶ Διόσκορον, τοὺς ἐν διαφόροις χρόνοις τῷ τῆς ἀποστολικῆς θρόνῳ ἱερωσύνῃ ὑφαρπάσαντας, εἰ καὶ μὴ εἰς πίστιν ἥμαρτον, ἀλλ' ὧν ἐπειδὴ κατὰ περιδρομὴν ἐσπούδασαν τῆς ἐπισκοπῆς ἐπιλαβέσθαι, μετὰ θάνατον ὁ ἀποστολικὸς θρόνος κατέκρινε, καὶ ἀνεθεμάτισεν.

Ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο τοῖς ὑμετέροις προσεθήκατε γράμμασιν, ὅτι ἐάν τις τὸν αἱρεσιάρχην ἀναθεματίσῃ, καὶ εἴπῃ κατακρίνων, καὶ τοὺς τὰ ὅμοια φρονοῦντας αὐτῷ, συμπεριλαμβάνει πάντας τοὺς ὅτε δήποτε ταῦτα φρονήσαντας· καὶ διατοῦτο ἐπειδὴ Παῦλον τὸν Σαμοσατέα, καὶ Φώτιον, καὶ Βόνωσον, Παῦλος Σαμοσατεύς
καὶ Νεστόριον ἀναθεματίζετε, ἐκ ὀφείλετε καὶ Θεό- Φώτιος.
δωρον τὸν τὰ ὅμοια ἐκείνοις φρονήσαντα ὀνόματι Βόνωσος.
ἀναθεματίσαι. γινώσκετε, ὅτι πρῶτον μὲν ἐκείνοι Νεστόριος
δίχα ὀνόματος ἀναθεματίζονται οἱ κατὰ πλάνην Θεόδωρος
ἀκολουθήσαντες τοῖς αἱρεσιάρχαις, ὑμᾶς δὲ οἱ ἄλλους ἀπατήσαντες. Τοὺς γὰρ ἀρχηγοὺς τῶν αἱρέσεων καὶ ὀνόματι ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ἀναθεματίζει· Θεόδωρος δὲ ὁ μόνον διδάσκαλος τῆς Νεστορίου δυσσεβείας, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς δι' ὧν ἀσεβῶν αὐτοῦ συγγραμμάτων ἠπάτησεν. Ὥσπερ γὰρ οἱ ὀρθοὶ τῆς ἐκκλησίας διδάσκαλοι διὰ τῶν οἰκείων ἐκθέσεων γνωρίζονται, καὶ ἐπαινοῦνται, οὕτω καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου πάντες οἱ τῆς κακοδοξίας ἀρχηγοὶ διὰ τῶν ἰδίων ἀσεβῶν συγγραμμάτων ἐλέγχονται, καὶ ἀναθεματίζονται. Ὁπότε πίνυν Θεόδωρος καὶ αἱρεσιάρχης γέγονε, καὶ ἀναριθμήτους βλασφημίας ἐν τοῖς οἰκείοις βιβλίοις ἐξήμεσεν, ἐδεμίαν ἔχετε δικαίαν ἀφορμὴν πρὸς τὸ παραιτήσασθαι τὸν κατ' αὐτοῦ ἀναθεματισμόν.

Περὶ δὲ τῆς ἐκθέσεως τῆς πίστεως, ἣν τοῖς ὑμετέροις γράμμασιν ἐνεθήκατε, εἰ καὶ πολλὰ ἔχομεν μέμψασθαι, ἀλλ' ἓν ὅπως διὰ τὴν ὑμετέραν ἄγνοιαν, καὶ ἁπλότητα τοῦτο παραλειπεῖν πέως δεῖν ἐνομίσαμεν, οὕτισι γὰρ ἀνασφαλῶς ἐγράψατε. Οὐ τισι ῥήματι τεθήκατε, μηδὲ ταῖς θείαις γραφαῖς, μηδὲ τοῖς ἁγίοις πατράσιν ἐγνωσμένα· ἐν ἄλλοις δὲ τοὺς διδασκάλους τῆς ἐκκλησίας τοὺς εἰς ὑμᾶς ἦκον κατεδικάσατε. πρὸς τούτοις δὲ καί τινα εἰς τὴν ὀρθόδοξον συντείνοντα πίστιν παρελείψατε. Ὅθεν χρὴ ὑμᾶς κατὰ τὴν παραίνεσιν τῶν ἁγίων πατέρων ἢ γινώσκοντας λαλεῖν, ἢ ἀγνοοῦντας σιωπᾶν, καὶ ἀπὸ τῶν ἐπισταμένων διδάσκεσθαι.

Ἐπειδὴ δὲ ἐγράψατε ἡμῖν, πῶς ὀφείλομεν τοῖς Αἰγυπτίοις ἀποκρίνασθαι, θαυμάζομεν ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀσεβῆ ἐπιστολὴν ἐκείνην καὶ Θεόδωρον,

καὶ

καὶ Νεστόριον, καὶ τὴν κακοδοξίαν τῶν αὐτῶν ἐκδεχόντες, ἡμῖν παραινεῖν ἐπιχειρεῖτε, τί ὀφείλομεν ἄλλον ἐναντίοις τῆς ἐκκλησίας ἀποκρίνασθαι. Εἰ γάρ τις τοῖς παρ' ὑμῶν γραφεῖσι συνιστᾷ, οὐδὲν ἕτερον παραινέσει τοῖς Αἰγυπτίοις, ἢ Θεόδωρον, καὶ Νεστόριον τοὺς αἱρετικοὺς δέξασθαι, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους πατέρας καταδικάσαι, τοὺς καταχρίναντας ἐκείνους τε καὶ τὴν αὐτῶν ἀπιστίαν, καὶ πρὸς τούτοις ἐξ ἑτέρας πλάνης εἰς ἄλλην ἐμπεσεῖν, ὥστε ἡμῖν ἐγράψατε ἀποκρίνασθαι τοῖς ἐναντίοις τῆς ἐκκλησίας, καλὴν καὶ ὀρθόδοξον εἶναι τὴν μυσαρὰν ἐκείνην ἐπιστολήν.

A Epistolam, Theodorum, Nestorium, perversasque eorum sententias defenderitis, nunc commonere nos instituisse, quid sit a nobis, aliis Ecclesiæ hostibus respondendum. Siquidem si ea, quæ scripta a vobis sunt, quis consideraverit, nihil aliud Ægyptios hortabitur, quam ut Nestorium Theodorumque hæreticos suscipiant, universosque sanctos Patres rejiciant, qui ipsos, eorumque infidelitatem condemnaverunt: atque adeo ex uno in alium incidant errorem; quum ad nos scribentes ut hostibus Ecclesiæ responderemus abominabilem eam Epistolam orthodoxam appellare non dubitaveritis.

Σπουδάσατε τοίνυν πρῶτον μὲν ὑμᾶς αὐτοὺς διορθώσασθαι, καὶ ὕστερον ἄλλους διδάξαι. Εἴ τις γὰρ ἢ Θεοδώρου, ἢ τὴν λεγομένην Ἴβα ἐπιστολήν, ἢ τὰ Θεοδωρήτου συγγράμματα τὰ κατὰ τῆς ὀρθῆς πίστεως ἐκτεθέντα ἐλόιτο, τοῖς αἱρετικοῖς ἑαυτὸν συναριθμῶν, ἀλλότριον ἑαυτὸν ποιεῖ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. Ἧς κεφαλή ἐστιν ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ κύριος καὶ Θεὸς ἡμῶν Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὃ τινος ὑμᾶς αὐτοὺς χωρίζετε τῆς ἀσεβοῦς ἐπιστολῆς, καὶ Θεοδώρου ἐκδικοῦντες· καὶ διατοῦτο προσῆκόν ἐστιν ὑμᾶς τῆς ἀσεβείας τῆς ἐπιστολῆς, καὶ τοῦ ἐκδικεῖν Θεόδωρον τὸν ὕπουργον αἱρετικὸν ἀπέχεσθαι. Εἰ γὰρ ὁ ἅγιος ἀπόστολος Παῦλος κωλύει, τοῦτο μὲν ἐκ τοῦ ἰδίου ὀνόματος, τοῦτο δὲ ἐκ τῶν λοιπῶν ἀποστόλων καλεῖσθαί τινα, καὶ ἐπιτιμᾷ τοῖς λέγουσιν, ἐγὼ μὲν ..... Οὐκ ὀλίγα ἐλλείπουσι.

B Nitimini itaque primum vosmetipsos corrigere, post autem ceteros docere: si quis enim vel Theodorum, vel dictam Ibæ Epistolam, vel Theodoreti scripta adversus rectam Fidem proposita defendit, hereticis is adnumeratur, & ab Ecclesia Catholica alienus efficitur; cujus caput est Unigenitus Dei Filius, Deus & Dominus noster Jesus Christus, ab cujus Ecclesia impia ea Epistola separatur, & Theodori patrocinatores. Itaque expedit vobis ab impie illius Epistolæ, Theodorique defensione cessare. Si enim Paulus Apostolus prohibet aliquid suo, aliquid ceterorum Apostolorum nomine vocari, eosque objurgat, qui dicebant: „ Ego „ sum Pauli, ego autem Cephæ, &c. “

C

Pauca desiderantur.

IN [a] CONCILIUM

ANNO CHRISTI 553.

[b] CONSTANTINOPOLITANUM Universale sive [c] œcumenicum [d] quintum & [e] approbatum, in quo [f] centum sexaginta quinque episcopi, [g] Theodorum Mopsuestenum quondam episcopum, [h] epistolam Ibæ & [i] scripta Theodoreti Cyrensis adversus Cyrillum, ([k] quæ sunt tria illa capitula damnationis, quorum gratia hæc synodus congregata fuit,) & [l] Origenem cum suis erroribus & sectariis Origenistis [m] condemnaverunt [n] anno post consulatum Basilii duodecimo, post natum Christum salvatorem nostrum 553. sub pontificatu Vigilii, & imperio Justiniani.

D

Notæ Severini Binii.

[a] *Concilium.*) Hanc synodum Vigilius papa auctoritate pontificia indixit: Justinianus opera, studio, ac favore suo eamdem congregavit. Cum enim imperator limites imperii prætergressus, ad uniendos ecclesiæ catholicæ Eutychianos & Acephalos, hortatu Theodori episcopi Cæsareæ Cappadociæ, de trium capitulorum damnatione edictum (de quo supra) promulgasset: Vigilius vero edicenti obstitisset, utriusque consensu tandem constitutum fuit, ut sublato edicto, controversiæ decisio ad universalis concilii congregationem suspenderetur. Quod cum imperator prout conventum erat, præstitisset, auctoritate Vigilii hanc synodum convocavit. Qui cum experientia didicerat, oppugnatores trium capitulorum & defensores concilii, (quos synoditas vocant) nequaquam suo edicto obtemperaturos; nisi illud episcoporum decreto atque auctoritate pontificia confirmaretur, indefesso haud dubie studio ac labore curavit, ut ex Vigilii papæ sententia synodus œcumenica peragereretur. Incitabat eumdem imperatorem magna illa fiducia, qua sibi pollicebatur fore, ut editum a se de tribus capitulis decretum patres concilii sua sententia corroborarent, atque ita omni tergiversandi causa ac ratione sublata, occulti Eutychiani & Severiani (qui a defensoribus concilii Hæsitantes nominabantur) Chalcedonense concilium facilius reciperent, & ad unionem ecclesiæ catholicæ rediret. Piis hisce Justiniani votis ac desideriis Vigilius papa non potuit non consentire. Sed cum imperator propositi tenacissimus suam de tribus capitulis damnandis sententiam pluribus episcoporum suffragiis confirmari optaret, neque aliter id futurum esse speraret, quam si in oriente conventus episcoporum celebraretur, atque ad illud orientales tantum episcopi, quos in suam sententiam fere omnes pertraxerat, accerserentur, ideo nullum ex occidente episcopum ad synodum invitavit; sed illos duntaxat orientis antistites vocavit, qui vel acerrimi Theodori * Mopsuesteni propugnatores erant, vel quos ille beneficiis devinxerat. Hoc factum imperatoris turpissimum Vigilius papa acerrime reprehendit. Et quamquam ob controversiam illam, cujus gratia universus fere orbis occidentalis ab orientali ecclesia divisus erat, non alibi quam in Sicilia, vel in aliqua alia occidentali civitate conveniri debere pontifex allegaret; tamen hac in re voluntati imperatoris, ejusque sententiæ lubens acceſſit; quando imperator ad avertendum schismatis periculum (quod, nisi Itali & Africani episcopi vocarentur, inde certo oriturum prædicebatur,) Vigilio acquievit, parisque numeri episcopos ex oriente & occidente convocavit. Imperator interea, dum vocati ex occidente exspectabantur, edictum suum de tribus capitulis a se ante conscriptum & promulgatum, ad pontificem Vigilium misit, ut suam de iisdem capitulis sententiam scripto proferret. Hac occasione pontifex, post impetratas viginti dierum inducias, quantumvis ab ægra corporis valetudine nondum convaluisset, constitutum illud conscripsit, & ad imperatorem remisit, eo tempore, quo hujus concilii quinta collatio sive sessio celebrata fuit.

E

Constitutum Vigilii e bibliotheca Vaticana per annales Baronii acceptum, epistolis Vigilii papæ supra subjunxi. Id feciſſe non erit ingratum spero: maxime cum ex actis concilii non obscure colligatur, ipsum collatione sexta in consessu episcoporum recitatum fuisse. Acta concilii quæ in hunc diem edita reperiuntur, alibi mendosa sunt, alibi commentitiis scriptis aucta: atque etiam pluribus in locis mutilata extant. Leges illæ Theodosii imperatoris adversus Nestorium prolatæ, quæ recitantur quinta collatione, in codice Theodosiano, atque in actis concilii Ephesini, longe aliter se habent. Sexta collatione duo aut plura mendacia de Ibæ epistola, Chalcedonensi concilio plane contraria leguntur; illaque

ANNO CHRISTI 553.

* imo, Cæsareensis in Capp.

Qui qualesve episcopi ab Imperatore convocati.

Constitutum Vigilii.

Acta concilii mendosa: & commentitiis scriptis aucta.

illaque verba: *Qui eſt dominus noſter Jeſus Chriſtus unus de ſancta Trinitate*, de quibus Eutychiani ſub Hormiſda papa diu altercati fuerunt, textui Chalcedonenſis concilii ſuperaddita inveniuntur. Quibus ſane impoſturis tota fere collatio ſexta in magnam ſuſpicionem fraudis, doli ac ſurreptionis inducitur. Epiſtola illa, quæ ſub nomine Theodoreti ad Joannem Antiochenum de obitu Cyrilli gaudentis, recitata dicitur, nequiſſimi & ſceleſtiſſimi alicujus nebulonis Eutychiani commentum eſt, adeoque ſurreptitiæ hujus concilii actis intruſa. Nam ante obitum Cyrilli, Joannem Antiochenum epiſcopum ex humanis ſublatum; & in locum ejuſdem Domnum ſuffectum fuiſſe; chronicon Nicephori, aliique qui ſucceſſiones patriarcharum Antiochiæ & Alexandriæ deſcripſerunt; illa denique epiſtola quam ſanctus Cyrillus ad Domnum Antiochenum epiſcopum, & Joannis ſucceſſorem ſcripſit, evidenter atteſtantur; Quomodo igitur Theodoretus de obitu Cyrilli ad Joannem ſcripſiſſe potuit? Decurtationem & mutilationem actorum indicant illa fragmenta, quæ in fine hujus ſynodi ſubjungi curavimus: quodque vel nulla levis tantum mentio reperiatur de condemnatis erroribus Origenis, quos cum Origene, ejuſque ſectariis Didymo & Evagrio, hac ſynodo condemnatos eſſe teſtantur acta ſeptimæ ſynodi actione prima, Nicephor. lib. 17. cap. 27.

Acta concilii mutilata.

Hæc ab Origeniſtis illis, qui huic ſynodo præfuerunt, & quorum ſumma apud imperatorem auctoritas erat, furtim ablata fuiſſe, nemo eſt qui dubitare poſſit. Origeniſtarum patronus erat Theodorus epiſcopus Cæſareæ Cappadociæ, horum omnium malorum primus concinnator; qui ut aliquo prætextu pacis futuræ concilii Chalcedonenſis capitula damnarentur, doloſe ſuaſerat imperatori, ut de tribus capitulis damnandis edictum proponeret. Quis neget eumdem Theodorum abſtuliſſe ab actis hujus concilii, quæ ſuæ cauſæ adverſabantur? Accedit quod & Eutychius Conſtantinopolitanus epiſcopus, hujus concilii præſes, in non levem ſuſpicionem Origeniſmi induci poſſit, cum ſecundum errores Origenis illud aliquando ſenſiſſe certum ſit: Non cum eadem carne, atque membris iiſdem corpus noſtrum reſurrecturum; licet redargutus poſtea a S. Gregorio, tunc diacono apocriſiario Romanæ eccleſiæ, eo errore abdicaro, catholice obierit. Poſt hæc tempora, hanc eamdem ſynodum a Monothelitis corruptam fuiſſe duplici argumento convincitur ex actis ſextæ ſynodi; quibus refertur primum, quod Monothelitæ epiſtolam quamdam ſub Mennæ Conſtantinopolitani epiſcopi nomine, ad Vigilium papam conſcriptam, de unica in Chriſto voluntate ediderint, eamque divulgarint ſub titulo quintæ ſynodi, quaſi ex actis ejuſdem ſynodi deprompta foret: ad quam ſtropham detegendam, legati ſedis apoſtolicæ in ſexta ſynodo oſtenderunt, actis hujus quinti concilii œcumenici tres quaterniones (dolo ac fraude Monothelitarum haud dubie) recens annexos eſſe. Rurſus vero dum in prædicta ſexta ſynodo legererur actio ſeptima quintæ ſynodi inventæ ſunt in ea duæ ſuperadditæ epiſtolæ, Vigilii papæ nomine inſcriptæ; quarum altera ad Juſtinianum imperatorem, altera ad Theodoram Auguſtam data habetur: quibus Vigilius papa aſſereret, unam eſſe in Chriſto operationem. Hæc Monothelitæ ſine dubio affinxerant ſanctiſſimo pontifici, ut unius operationis in Chriſto unicum eſſe principium oſtenderent. Commentitias atque ſuppoſitas fuiſſe hujuſmodi epiſtolas iidem legati ſedis apoſtolicæ manifeſte probarunt. Hanc ob cauſam legati ſupradicti, cum prædictas impoſturas hæreticorum detexiſſent, actione 14. ejuſdem ſexti concilii anathema dixerunt in eos, qui quoquomodo quintam ſynodum corruperunt. Quibus igitur latrociniis, furtis ac corruptelis hæc ſancta ſynodus diverſis hæreticis diverſorum temporum expoſita, quas jacturas, quæve naufragia perpeſſa fuerit, nemo non videt. Eo tempore, quo Vigilius papa hanc ſynodum approbavit & confirmavit, acta ſynodalia hujus concilii, inter alia ſcripta authentica collocata fuerunt; quæ ſi poſteri & ſucceſſores diligenter conſervaſſent, non foret opus corruptam hanc & mutilatam a Græcis accipere.

Eutychius Conſtant. epiſcopus.

Acta hujus concilii a Monothelitis corrupta.

Germana exemplaria hujus concilii an S. Gregorius viderit.

Germana exemplaria quintæ ſynodi, vidit & cognovit ſanctus Gregorius, qui libro duodecimo epiſtola ſeptima ſcribit, ſe eadem miſiſſe ad Theodolindam Longobardorum reginam, ejuſque filium Adulovvaldum, renuentem aliquando ea de cauſa eccleſiæ catholicæ communicare, ideo quod accepiſſet, ex eadem ſynodo derogari ſcriptis ſancti Leonis papæ, quæ univerſa eccleſia pro ſacroſanctis & authenticis toto orbe terrarum recepiſſet. Hæc ex Baronii annalibus anno potiſſimum 553.

Locus concilii.

b *Conſtantinopolitanum.*) Hoc concilium Conſtantinopoli, quæ initio ſingularum collationum urbs regia nominatur, celebratum eſſe, ipſa acta concilii atteſtantur. Vigilius pontifex in Sicilia, vel in alia quadam civitate Italiæ maritima, eam celebrari optaverat, ideo, quod ob promulgatum de tribus capitulis edictum imperatoris, Africani atque occidentales epiſcopi, maxima ex parte ſeſe ab orientalibus ſegregaſſent, atque ita gravioris ſchiſmatis periculum metuendum foret, ſi non hujus controverſiæ ſynodali deciſioni ipſi quoque magno numero intereſſent. Quæ occaſione pontifex poſtea imperatori de loco ſeligendo conſenſerit, paulo ante, verbo *concilium* ſupra enarravi. Hæc ex conſtituto Vigilii ad Juſtinianum, *&c.*

An fuerit concilium œcumenicum.

c *Œcumenicum.*) Univerſale & œcumenicum fuiſſe hoc concilium, quo Origenes cum Theodoro Mopſueſteno alliſve aliorum ſcriptis condemnatus fuit, primum manifeſte atteſtatur concilium Nicænum II. actione 1. hiſce verbis: *Itaque cum ſancta univerſalis quinta ſynodus Conſtantinopoli eſſet congregata, communi & generali anathemate rejecti ſunt Origenes & Theodorus epiſcopus Mopſueſtiæ*, &c. Secundo idem probatur apertiſſimo teſtimonio Guilielmi Tyrii de bello ſacro libro 14. can. 14. ubi hæc ſcribit: *Tempore prædicti principis* (* Juſtini) *congregata eſt ſynodus generalis apud Conſtantinopolim tempore domini Vigilii papæ, Eutychii Conſtantinopolitani*, &c. *ſuper tribus capitulis*, &c. quæ extant in fine epiſtolarum Vigilii papæ.

* Juſtiniani

Præſes concilii quis fuerit.

Præſedit huic concilio non Menna, ut falſo docet Calvinus, ſed Eutychius Mennæ ſucceſſor; qui tamen ſcripta ad Vigilium epiſtola profeſſus eſt, præſidanciam non ſibi, ſed Vigilio pontifici jure deberi, ſi concilio intereſſe vellet. *Petimus*, inquit Eutychius prædicta epiſtola ad Vigilium, *præſidente nobis veſtra beatitudine de tribus capitulis quari & conferri*. Unde Zonaras in vita Juſtiniani: *Sub hoc*, inquit, *quintum concilium eſt coactum centum ſexaginta quinque epiſcoporum, quorum princeps fuit Vigilius papa Romanus*. Huic concilio Vigilius pontifex, neque per ſe, neque per legatos interfuit: contradixit eidem, quando ſine capite membra coirent: dum ageretur non conſenſit, abſolutumque non ſtatim, prout moris erat, rarum habuit: tamen ipſum nomen, titulum & auctoritatem œcumenici concilii obtinuit, quando ipſius Vigilii & ſucceſſurum Romanorum pontificum ſententia approbatum fuit. Ut aliqua ſynodus, cui nec per legatos, nec per ſeipſum pontifex interfuit, ſed potius adverſatus fuit, titulum œcumenicæ obtineret, quando id fieri Romanus pontifex volebat, novum non eſt. Supra enim tomo primo, in notis concilii Conſtantinopolitani primi ſub Damaſo notavit, quod illud concilium ſub Theodoſio celebratum fuerit repugnante Damaſo, qui illud Romæ celebrandum indixerat: ſed cum poſtea pontifex conſentiret, factum eſt concilium œcumenicum, quod initio non legitime congregatum erat. Baronius anno 553. num. 224.

Qua auctoritate cœperit eſſe œcumenicum, quod initio illegitime congregatum fuerat.

d *Quintum.*) Alibi Conſtantinopolitanum ſecundum nominatur non minus vere. Ex ſupradictis enim conſtat, nullam aliam ſynodum Conſtantinopoli ante hæc tempora celebratam œcumenicæ titulum & nomen obtinuiſſe unquam, quam illam quæ celebrata eſt ſub Damaſo anno domini 381. Quæ ſi Conſtantinopolitana univerſalis prima fuerit, hanc ſine dubio ſecundam eſſe, fateri oportet. Illam ſub Agapeto & Menna Conſtantinopoli habitam ſynodum, vitioſe & mendoſe œcumenicam vocari, ſupra non uno in loco annotavi.

Concilium hoc approbatum fuiſſe probatur.

e *Approbatum.*) Pelagium ſancti Gregorii anteceſſorem hanc ſynodum approbaſſe, patet ex illo libro, quem teſte Gregorio lib. 2. epiſt. 36. conſcripſit adverſus ſchiſmaticos illos, qui repudiantes hoc concilium tamquam Chalcedonenſi contrarium, ſe ab unitate eccleſiæ ſeparaverant. Quod Theodorus Cæſareæ Cappadociæ epiſcopus futurum promiſerat, ut Eutychiani illi hæretici, qui dicebantur *Haſitantes*, condemnatis tribus capitulis, ſacroſanctum Chalcedonenſe concilium reciperent, poſt hujus finem non eſt impetratum; ſed potius graviſſimum malum eccleſiæ ſuperadditum fuit: nam cum defenſores trium capitulorum una cum Vigilio pontifice decreto concilii non acquieſcerent, univerſa eccleſia catholica ſchiſmate dilacerata fuit; & quod pejus eſt, imperator excitavit perſecutionem, qua Vigilium conſtituto ſuo inhærentem, Victorem Africanum, alioſve conſentientes (teſte Liberato & Anaſtaſio) vel depoſuit, vel in exilium ablegavit.

S. Gregorius hanc ſynodum approbavit.

De probatione autem hujus quintæ ſynodi S. Greg. lib. 1. epiſt. 24. ad Joannem Conſtantinopolitanum epiſcopum hæc habet: *Quintum quoque concilium pariter veneror; in quo Theodorus perſonam mediatoris Dei & hominum in duabus ſubſiſtentiis ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe convincitur: & in quo ſcripta quoque Theodoreti, per quæ beati Cyrilli fides reprehenditur auſu dementiæ prolata reperiuntur. Cunctas vero, quas præfata veneranda concilia prorſus reſpuunt, reſpue: quas venerantur, complector: quia dum univerſali conſenſu ſunt conſtituta, ſe & non illa deſtruit, quiſquis præſumit aut ſolvere quos religant; aut ligare quos ſolvunt. Quiſquis vero aliud ſapit, anathema ſit. Quiſquis vero prædictarum ſynodorum fidem tenet, pax ei ſit a Deo Patre per Jeſum Chriſtum Filium ejus, qui cum eo vivit & regnat conſubſtantialiter Deus, in unitate ſpiritus ſancti, per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.*

Hæc

Hæc Gregorius. Quod vero nihil contra Chalcedonense concilium hic definitum fuerit, teſtatur idem Gregorius epiſtola 4. lib. 3. epiſt. 10. lib. 2. epiſt. 53. lib. 7. At non Gregorius tantum cum prædeceſſoribus Romanis pontificibus; ſed ſucceſſores omnes hanc quintam ſynodum receperunt & confirmarunt. Conſtat id de Leone ſecundo, qui ad Conſtantinum imperatorem ſcribens, eamdem ſynodum confirmavit per epiſtolam illam, quæ in ſexta ſynodo recitatur.

Præſtitit idem Hadrianus papa in epiſtola ad Nectarium data. Omnes denique ſynodi œcumenicæ poſt hanc celebratæ, eamdem pro univerſali ſynodo cognoverunt, receperunt, atque approbaverunt; adeo ut nihil penitus ſuperſit, quod auctoritatem hujus ſacroſancti concilii dubiam aut ſuſpectam reddere poſſit. Vigilio pontifice ſynodum confirmatam & approbatam fuiſſe nemo dubitat: quo tempore autem, quove modo eam approbaverit Vigilius, controvertitur. Per literas eum ſynodo conſenſiſſe ſcribunt Evagrius lib. 4. cap. 37. Necephorus lib. 17. cap. 27. & 28. Cedrenus, Zonaras & Photius libello de ſeptem ſynodis, aliive plures. Contra vero manifeſtum eſt ex præcedentibus, quod tempore concilii Vigilius papa conſtitutum ſuum de tribus capitulis comprobandis ad imperatorem & ſynodum tranſmiſerit, in quo ſynodali ſententiæ de condemnandis tribus capitulis plane contradicebat. Conſtat item ex iiſdem, quæ ſupra dixi, quod poſt finem concilii Juſtinianus imperator Vigilium alioſque orthodoxos antiſtites in exilium relegaverit; quia damnationem trium capitulorum, ceteraque ſynodalia decreta non reciperent. Quod ſi verum eſt, non video, quomodo dicant prædicti ſcriptores, Vigilium per literas ſynodo conſenſum præbuiſſe, cum nullam relegandi cauſam habuiſſet imperator, ſi pontifex concilii ſententiam approbaſſet, eique per ſcriptum ſuum non contradixiſſet. Itaque vorius eſſe exiſtimo, quod Vigilius tum demum obrogato quod prius pro defenſione trium capitulorum fecerat conſtituto, hanc ſynodum ſuo decreto, ſuaque auctoritate pontificia confirmaverit, quando vendicara per Narſetem a Gothis Italia, anno primo poſt abſolutum concilium œcumenicum ab exilio ſolutus, ab imperatore acerrimo, trium capitulorum hoſte & impugnatore, muneribus, donis, ac privilegiis ornatus, in Italiam redire permiſſus fuit.

Ne quis vero novator hæreticus ex hoc facto Vigilii ſedi apoſtolicæ vel ſuſpicionem hæreſeos, vel crimen prævaricationis objicere poſſit, ideo quod Vigilius ſemel ſuo conſtituto tria capitula defenderit, quæ poſtea ad concilii & imperatoris ſententiam accedens, viciſſim condemnavit; quodque ille ante exilium ſynodum oppugnarit atque rejecerit, quam ſolutus ab exilio approbavit, & œcumenicam deinceps cenſeri voluit; Ne quis, inquam, hac de cauſa Vigilio, ſedique apoſtolicæ, vel errorem, vel turpitudinis maculam impingere poſſit, ſciendum eſt in his diſceptationibus, teſte S. Greg. lib. 3. ep. 37. de tribus capitulis non fuiſſe quæſtionem ullam de fide; ſed tantummodo de perſonis; quæ pro diverſitate circumſtantiarum citra periculum hæreſeos, vel etiam ullius alterius criminis, quandoque negari poterat.

Cum igitur ante concilium in Africana occidentali eccleſia ſchiſma ortum fuiſſet, ideo quod Vigilius papa ad ſententiam imperatoris acceſſiſſet; ſchiſmatis, ſacrilegii & ſcandali evitandi gratia, opus erat ut pro defenſione trium capitulorum conſtitutum ederet, cujus virtute occidentales eccleſiæ unirentur, contemptuſque concilii Chalchedonenſis, quem impugnatores trium capitulorum per dolum & fraudem intendebant, evitaretur; denique etiam univerſa eccleſia hoc exemplo diſceret neminem in vera fide defunctum poſt mortem condemnari debere. Cum vero poſt finem hujus v. concilii graviori damno eccleſia afficeretur, imperator contradicentes ſynodali decreto perſequeretur, totuſque oriens a Romana atque occidentali eccleſia dividendus ac ſeparandus metueretur, ſi non Romanus pontifex v. ſynodum approbaret; Vigilius pontifex in cauſa, quæ nihil præjudicii orthodoxæ fidei afferre poterat, novis emergentibus cauſis, jure meritoque priorem ſententiam mutavit, decretum ſynodale de condemnandis tribus capitulis approbavit, quodque antea ediderant conſtitutum pro defenſione trium capitulorum a ſe promulgatum revocavit atque irritum reddidit. Prudens & pius pontifex hac in re pudenter eſt imitatus S. Paulum, qui quantumvis antea de abroganda circumciſione ſuffragium ſuum tuliſſet, poſtmodum tamen nova cauſa oborta Timotheum circumcidit; novique ſcandali periculo emergente, Petro ad tempus diſſimulanti in faciem reſtitit. Hæc ſynodus non minoris auctoritatis eſt, quam præcedentes quatuor œcumenicæ; ut patet auctoritate S. Gregorii locis ſupra allegatis. Quod vero ſancti patres dum agunt de conciliis, hanc v. ſynodum non eodem præconio eademque fiducia laudant, ex ea cauſa accidiſſe videtur, quod in ea nihil de fide, ſed tantum de perſonis actum fuerit; in quatuor autem ſuperioribus œcumenicis conciliis tractatum ſit de divinitate Filii Dei, & Spiritus ſancti, atque de incarnatione verbi, quæ ſunt præcipua fidei Chriſtianæ dogmata. Baronius anno 553. numero 223. & ſequentibus. Item anno 554. numero 4. anno 555. numero 11. anno 556. numero 2. & 4. anno 557. numero 2.

f *Centum ſexaginta quinque epiſcopi.*) Huic concilio interfuiſſe & ſubſcripſiſſe centum ſexaginta quinque epiſcopos teſtantur acta concilii. Zonaras in vita Juſtiniani verbis ſupra memoratis, Nicephor. lib. 17. cap. 9. & ſequentibus, aliique plures. Omnes patriarchæ præter Romanum pontificem, vel ipſi in perſona propria, vel per ſuos legatos concilio interfuerunt. Ex horum numero Eutychius Conſtantinopolitanus epiſcopus concilio, jure fortaſſe ſibi delegato, præſedit: eo enim ſcripto, quo Vigilium ad concilium invitarat, profitetur, illud munus ſoli Romano pontifici conceſſum fuiſſe. Vide Bellarminum libro primo de concil. capite quinto & decimonono. Numerus epiſcoporum.

g *Theodorum Mopſueſtenum.*) Theodorus Mopſueſtenus olim epiſcopus, deſerto monachiſmo, luxuriæ ſordibus ſe totum immerſerat. Ex quibus cum illum ſanctus Joannes Chryſoſtomus illa epiſtola, quæ ad Theodorum lapſum ſcripta reperitur, extrahere non potuiſſet, in pernicioſam hæreſim prolapſus, quaternitatem in divinis, aliaſque nefandas blaſphemias, quæ in edicto Juſtiniani & conſtituto Vigilii ſupra recenſeptur, introduxit. Idem quoque Neſtorii fautores agnoſcunt; ſed addunt illum (ut videre eſt ex epiſtola Joannis Antiocheni ad Neſtorium, quæ extat in actis concilii Epheſini) palinodiam recantaſſe. Quod ſane tuto credi poſſet, niſi Juſtinianus imperator in ſuo edicto illum in ſua impietate uſque ad obitum permanſiſſe teſtaretur. Ex ſchola hujus Theodori prodierunt Neſtorius & Joannes Antiochenus epiſcopus, quorum pernicioſo faſtu omnis clades orientalis eccleſiæ oborta fuerat. Neſandiſſimum hæreticum Theodoretus & Sozomenus laudarunt adeo, ut hac de cauſa uterque magnam nominis ſui jacturam paſſus fuerit. Theodoretus hujus rei gratia, etiam poſtquam in Chalcedonenſi concilio ad pœnitentiam & communionem eccleſiæ receptus fuiſſet, ab Eutychianis & Hæſitantibus hæreticis de hæreſi Neſtoriana accuſatus fuit; ejuſque adeo ſtudioſus extitit, ut a multis creditum fuerit, illum ab hoc Theodoro ſibi nomen Theodoreti impoſuiſſe. *Sozomenum ejuſque hiſtoriam* (inquit S. Gregorius lib. 6. epiſt. 95.) *ſedes apoſtolica recipere recuſat, quonim multa mentitur, & Theodorum Mopſueſtiæ nimium laudat, atque ad diem obitus ſui magnum doctorem eccleſiæ fuiſſe perhibet.* Ex edicto Juſtini imperatoris, quod recitatur ſupra collatione ſeptima, aperte conſtat, quod ob devictos Eutychianos non tantum catholici, ſed etiam Neſtoriani triumphum egerint, poſtque Theodoreti imaginem glorioſe in urbem introductam, hujus Theodori, ſicut etiam Diodori Tarſenſis, atque Neſtorii memoriam ſolenni cultu celebrarint. Quando edicto imperatoris Theodoſii anno Chriſti 435. ſancitum fuiſſet, ut quotquot invenirentur libri Neſtorianorum, igne cremarentur, Neſtoriani libros Theodori ubique legendos expoſuerunt; & quo latius ejuſdem volumina ſpargerentur, in Armenorum, Syrorum atque Perſarum linguam transferri curarunt, atque ut viderentur catholici, pro defenſione duarum naturarum in Chriſti perſona, contra Eunomium & Apollinarem inſcripti fuerunt. Horum occaſione habitum eſt concilium Armeniæ, de quo vide quæ notavi ſupra tomo 1. concil. ſub pontificatu Sixti III. Hæc ſcripta Theodori non tantum a Joanne Antiocheno, ſed etiam edicto imperatoris, ſcriptoque Cyrilli, ac denique Chalcedonenſis concilii decreto approbata fuiſſe, ſcribit Liberatus in breviario cap. 10. Verum nimis impudenter & incaute, ut infra in notis ad Liberatum aperte demonſtrabo. Idem Theodorus ſymbolum ediderat, quod Epheſinum & Chalcedonenſe concilia jure meritoque condemnarunt. *Cum multa opuſcula contra Origenem edidiſſet*, inquit Liberatus in breviario cap. 24. *Theodorus Cæſareæ Cappadociæ epiſcopus, acerrimus Origenis defenſor, ſectæ Acephalus, illi hanc controverſiam movit.* Et quantumvis jam diu mortuus fuiſſet, in hoc tamen deduxit judicium, quo eum ob ſexaginta errores in conſtituto Vigilii recenſitos, jure excommunicatum fuiſſe, pontificalis & ſynodalis ſententia declaravit. Vide notas concilii Mopſueſteni ſupra, Baronium anno 427. 428. & 435. Poſſevinum in apparatu ſacro, verbo, *Theod. Mopſueſt.* Theodorus Mopſueſtenus deſcribitur.

h *Epiſtolam Iba.*) Ibas Edeſſæ epiſcopus in Syria, una cum aliis orientalibus Syriæ epiſcopis ſtetit pro Neſtorio cum Joanne epiſcopo Antiocheno contra ſanctum Cyrillum Alexandrinum, uſque ad tempus illud, cum per Paulum Emeſenum res inter Joannem & Cyrillum compoſitæ fuerunt. Poſt initam vero pacem & concordiam, poſtque declarationem capitulorum ſancti Cyrilli, cum eodem tamquam vere catholico communicavit. Apud acta concilii Chalcedonenſis aperte profitetur, Ibas deſcribitur

retur, se usque ad reconciliationem, Cyrilli hostem perstitisse, eundemque hæreticum appellasse; cumque eodem tum demum communicasse, quando capitulis suis per scriptum declaratis, Joanni Antiocheno cæterisque orientalibus reconciliatus fuit.

Epistola Ibæ quæ & qualis.

Hic Nestorianismi accusatus, non tantum a Tyrio & Berytensi, verum etiam in Chalcedonensi concilio ab adversariorum calumnia juste meritoque absolutus fuit, quem conciliabulum Ephesinum per calumnias condemnatum episcopatu amoverat. Epistola ejusdem Ibæ, quæ in hoc judicium vocata, quæque hic & supra in Chalcedonensi concilio actione 10. recitata habetur, inter Joannem & sanctum Cyrillum usque ad reconciliationem res gestas describit. Inter alia laudes Theodori Mopsuesteni, & vituperia sancti Cyrilli continet. Dum Ibas Nestorianismi in prædictis tribus conciliis accusaretur, provocarum est ad hanc epistolam, qua Nestorianus esse convinceretur, qui Theodorum Nestorii magistrum tantopere commendavit, eumque e Rabula Edesseno episcopo injuste damnarum fuisse allegavit. Ibas illam a se scriptam quidem agnovit; sed post initam pacem & concordiam inter Cyrillum & Joannem, se nunc longe aliter sentire professus fuit. Quod cum ille præstitisset, patres concilii eum, quantumvis epistolam hæreticam, multisque calumniis refertam scripsisset, justo judicio ab adversariorum calumnia absolverunt, atque ad

Ibas Chalcedonens. concilii sententia juste absolutus.

communionem ecclesiæ receperunt. Et merito. Si enim ecclesia juste ad pœnitentiam & communionem admisit Joannem Antiochenum episcopum, quamquam pro Theodoro ejusque laudibus, teste Liberato cap. 13. tres ebistolas, unam ad Theodosium, alteram ad Cyrillum, & tertiam ad Proclum Constantinopolitanum scripsisset: item si citra ullam reprehensionem patres concilii Chalcedonensis ad unionem ecclesiæ admiserunt Theodoretum, qui pluribus scriptis Theodorum Mopsuestenum lavit, & capitula sancti Cyrilli impugnavit; quis Ibam resipiscentem, priora scripta sua revocantem, Nestorio anathema dicentem reprehendat, & ab ingressu ecclesiæ separet, ideo quod aliquando Theodorum laudarit, & Cyrillum oderit. Cum priori controversia de

Qua occasione epistola Ibæ hic condemnata sit.

fide Ibæ episcopi plane sopita, viciſſim his temporibus Nestoriani epistola Ibæ abuterentur, falsoque asserierent, eam a patribus concilii Chalcedonensis receptam esse, ac proinde ab iisdem probata videri ea omnia, quæ hac epistola continentur: denique cum hac occasione fieret, ut Chalcedonense concilium, quasi hoc blasphemam Ibæ epistolam susciperet & comprobaret, a pluribus contemneretur, necessum erat, ut synodali judicio decerneretur, impiam & hæreticam esse epistolam, quantumvis scriptor ejusdem epistolæ catholicus esset, & contra calumniam adversariorum crimen hæreseos illi impingentium, sententia Chalchedonensis concilii antehac munitus atque defensus fuisset. Qui impia contenta epistolæ a prædicto Chalcedonensi concilio accepta & approbata fuisse asserunt, sacrosanctam synodum œcumenicam summa injuria afficiunt, ut dixi supra in notis ejusdem concilii, verbo *approbatum*. Ne mireris quomodo (quod factum fuisse acta Chalcedonensis concilii testantur,) ex impia & hæretica epistola scriptor atque auctor epistolæ catholicus esse colligi & probari potuerit; velim scias, quod Ibas epistolam hanc immediate post concordiam & pacem inter sanctum Cyrillum & Joannem Antiochenum initam scripserit, seque paci eidem consentire ex eo ostenderit, quod de restituta concordia in eadem Deo gratias ageret.

Quomodo ex impia epistola cognitum fuerit, Ibam catholicum esse.

Hinc, inquam, legati sedis apostolicæ manifeste cognoverunt atque interlocuti fuerunt, quod Ibas catholicus sit, Nestorium condemnarit, primique Ephesini concilii decreta recepevit; cum ea conditione inter Joannem Antiochenum & Cyrillum transactum fuisset, ut Nestorium, ejusque errores, utraque pars condemnaret, atque decreta sancti Ephesini concilii profiteretur. Hac eadem de causa Eunomius Constantinopolitanus episcopus præses hujus concilii, dum legeretur prædicta Ibæ epistola, dicebat ipsam in principio apparere hæreticam, in fine vero inventam esse catholicam. Ibas hanc epistolam scripsit post unionem pacemque factam anno domini 432. sub pontificatu Sixti tertii, ut ibidem annotavi. Acta collationis sextæ non uno in loco manifeste indicant, quod Ibas contra se productam epistolam non agnoverit, dum in Tyrio, Berytensi & Chalcedonensi concilio hæreseos accusabatur. Idem sensit sanctus Gregorius lib. 7. epist. 53. qua conatur demonstrare hanc epistolam ab Iba non fuisse conscriptam. Epiphanius contra Gregorium disputans actione sexta concilii Nicæni II. idem confirmat. Verum hæc sententia actis Berytensibus, quæ recitantur actione decima in concilio Chalcedonensi, manifeste repugnat. Nam ibidem expresse indicatur, quod Ibas epistolam suam esse agnoverit, quodque negatis criminibus, quæ sibi objiciebantur, ad lectionem epistolæ suæ patres concilii Chalcedonensis invitaverit, ipsique legati sedis apostolicæ, aliique episcopi subscriptione sua idem professi fuerint.

Ibas quando hanc epistolam scripserit.

Ibas hanc epistolam a se conscriptam agnovit.

Apud acta quintæ synodi aliosque patres supra allegatos contrarium inveniri, non est mirum, cum certissimis argumentis supra probatum sit, ejus concilii acta pluribus in locis dolo hæreticorum corrupta, depravata, mutilata, scriptisque commentitiis aucta fuisse. Hæc exemplaria Gregorius accepisse potuit, qui corruptis actis fidem adhibens, sua auctoritate & exemplo Epiphanium aliosque scriptores in eumdem errorem induxit. Vide Baronium anno 448. numero 71 72. 75. & 76. anno 553. numero 211. & sequentibus: item ea quæ dixit supra in notis conciliorum Tyrii & Berytensis sub Leone, & in notis concilii Chalcedonensis verbo *approbatum*. Refellitur objectio

i *Scripta Theodoreti*.) De Theodoreti absolutione, vide quæ dixi in notis concilii Chalcedonensis sessione octava. Scripta Theodoreti adversus Cyrillum supra in actis hujus concilii reperiuntur. Epistolam illam, quæ sub nomine Theodoreti ad Joannem Antiochenum post obitum Cyrilli ibidem reperitur, commentitiam esse, dixi supra verbo *concilium*. Si plura requiris, vide Baronium anno 432. numero 79. & seqq. Item anno 444. numero 13. & 16. Epistola Theodoreti nomine conficta.

k *Quæ sunt tria illa capitula damnationis*, &c.) Vir quidam eruditus, a veraci majorum sententia discedens, novam de tribus capitulis iniit rationem, quippe qui hæc, illa tria reputavit esse capitula, quorum diserta mentio fit in epistola a Joanne Romano pontifice ad Avienum & alios senatores conscripta his verbis: *Justinianus siquidem imperator filius* (*ut ejus epistolæ tenore cognovistis*) *de hit tribus quæstionibus orta certamina fuisse significavit: Utrum unus ex Trinitate Christus & Deus noster dici possit, hoc est, una de tribus personis sanctæ Trinitatis sancta persona; An Deus Christus carne pertulerit impassibili deitate: an proprie & veraciter mater domini & Dei nostri Jesu Christi Maria semper virgo debeat appellari. Probavimus in his catholicam imperatoris fidem*, &c. Habet eadem Justinianus imperator in fidei professione ad ipsum Joannem Romanum pontificem, quæ excusa est supra. Opinio nova & falsa tribus capitulis confictata.

Hanc novam de tribus capitulis opinionem, a veritate plurimum aberrare, eo argumento facile convincitur; quod contentio hæc de tribus capitulis oborta, agitata fuerit inter solos catholicos: qui sive tria capitula impugnarent, sive defenderent, id pro auctoritate Chalcedonensis concilii conservanda se facere profitebantur; ut videre est apud edictum Justiniani, acta quintæ synodi, & Liberatum diaconum in breviario. De tribus illis novis capitulis nemo catholicorum umquam dubitavit. Verbum carni unitum, unam esse personam sanctissimæ Trinitatis, quæ secundum humanam naturam vere mortem subiit, nemo unquam negavit. Sanctissimam virginem Mariam, vere proprieque Dei matrem appellandam esse, nemo catholicorum unquam in dubium vocavit. Quamobrem nulla ratione defendi potest, quod capitula a Joanne pontifice prædicto loco allegata, sint illa tria, de quibus tante cum periculo schismatis inter catholicos disceptatum fuit. Accedit, quod hæc controversia omnium consensu mota fuerit tempore Vigilii papæ. Unde necessario consequitur, tria illa capitula, quæ a Joanne papa recitantur in epistola ad senatores, longe diversa esse ab illis, quæ sub pontificatu Vigilii ab aliis catholicis impugnata; a nonnullis etiam orthodoxam fidem profitentibus defensa fuerunt. Vide Baronium anno 547. numero 28. & 29. Impugnatio prima. Secunda

l *Origenem cum suis erroribus & sectatoribus Origenistis*.) Quis & qualis Origenes, qui fuerint ejusdem errores & sectarii, & cognosces ex edicto Justiniani, quod extat supra inter epistolas Vigilii; item ex iis quæ notavi supra tom. 1. in vitam Urbani, & in concilium Alexandrinum sub Anastasio I. Si quis plura requirat, legat annales Baronii tomo 2. & quinto. Item quæ de Origene ejusque scriptis edidit Possevinus in apparatu sacro, verbo *Origenes*. In hoc concilio de Origene ejusque scriptis primo loco actum fuisse, colligitur ex synodalibus actis. Origenistarum fraude ac dolo contigit, ea omnia in actis quintæ synodi desiderari, quæ contra Origenem ejusque sectarios gesta fuerunt. Vide quæ dixi supra verbo *concilium*. Origenes ejusque errores qui?

m *Condemnaverunt*.) Quod qua ratione, quave forma processus observati contigerit, singulatim recensebo. Prima collationis acta quæ?

Prima sessione, dum Kalendis Maii sine capite membra convenissent, ac nonnulli episcopi ad synodum venire rogassent, confidentibus omnibus, Theodorus silentiarius Justiniani imperatoris libellum attulit; in quo ille indicabat, qua occasione tria capitula damnari procurasset. Postquam hunc libellum in synodali consessu, una cum fidei professione Eutychii Constantinopolitani episcopi, cumque ea ex epistola Vigilii, quam ad eumdem reddiderat, recitari audivissent, deputati sunt septemdecim metropolitani, qui cum tribus patriarchis, Vigilium pontificem honorifice atque convenienter prærogativæ sedis apostolicæ ad synodum invitarent. Qua citatione peracta, ad synodum reversi retulerunt, Vigilium

gilium corporis ægritudinem causam absentiæ suæ prætexuisse: quidve de tribus capitulis ipse sentiret, a se scripto quodam publico edendum. His enarratis, secunda citatio ejusdem Vigilii iisdem episcopis & patriarchis commissa fuit.

Secunda collatione Octavo Idus Majas convenerunt episcopi illi, qui missi fuerant ad secundo citandum Vigilium, retulerunt pontificem respondisse, se ad concilium non esse venturum, ideo quod perpauci occidentalium episcoporum adessent: suam vero de proposita quæstione sententiam se ad imperatorem quamprimum fieri posset missurum esse. Cum illi una cum patriciis & exconsulibus ab imperatore ablegatis urgerent, ad agendum de proposita quæstione episcopos præsentes sufficere, Vigilius papa petivit inducias, quibus suam de tribus capitulis sententiam depromeret. Interea sex alios episcopos Constantinopoli præsentes ad synodalem conventum invitarunt; qui quod a concilio abesset Vigilius papa, accedere recusarunt.

Tertia collatione 7. Idus Majas habita, post emissam fidei catholicæ professionem, decernitur de tribus capitulis hisce, nimirum de Theodoro Mopsuesteno, de epistola Ibæ, deque scriptis Theodoreti adversus Cyrillum, proximo episcoporum consessu tractandum esse.

Cum itaque quartam collationem habituri quarto Idus Majas iterum episcopi convenissent, mandarunt recitari horrendas blasphemias Theodori Mopsuesteni, quodque idem ediderat impium fidei symbolum.

Quinta collatione, quæ fortasse vel tertio, vel pridie (nequaquam vero, ut habent excusa exemplaria mendose, octavo) Idus Majas celebrata fuit. In hac primum ea quæ SS. patres adversus Theodorum scripserunt, quæve leges imperatorum adversus eum sanctæ fuerunt; insuper etiam quæ Hesychius presbyter Hierosolymitanus nobilisque historicus, de eodem conscripsit: sicut etiam illa omnia, quæ pro Theodoro defendendo quispiam vel dicto vel scripto edidisset, in medium adducta fuerunt.

Sextilianus Africanæ ecclesiæ legatus auctoritate sancti Augustini, atque exemplo sancti Leonis ostendit, aliquem post obitum condemnari posse. Post hæc, acta synodi Mopsuestenæ, de quibus supra, recitata fuerunt, ut scilicet probaretur ipsum Theodorum olim ex diptychis ecclesiæ abrasum esse, & in locum ejus Cyrillum Alexandrinum suffectum fuisse. A Theodoro deinde factus est transitus ad scripta Theodoreti illa, quæ orthodoxæ fidei contrariabantur, quibusque is in defunctum Cyrillum invehebatur. His recitatis laudatum est sacrosanctum concilium Chalcedonense, quod non prius Theodoretum ad communionem suscepisset, quam ille Nestorium condemnasset. Oblatum fuisse concilio hac collatione constitutum Vigilii, quod supra epistolis Vigilii subjunximus, indicant acta sextæ collationis, quibus non obscure significatur, idem constitutum in sexto illo patrum consessu, recitatum fuisse, &c.

Decimoquarto Kalendas Junias habita est sexta collatio, in qua post recitatam Ibæ epistolam, epistola Procli illi contraria in medium allata fuit; ut ex hac convincerent, Ibam post pacem ecclesiæ in Nestorianismo perseveravisse: postea judicium de ipso Beryti habitum, breviter est repetitum. Inde vero additum de interlocutionibus episcoporum, quæ in causa Ibæ descripta reperiuntur in concilio Chalcedonensi. Quibus auditis, epistola Ibæ tamquam hæretica a patribus est condemnata: in quem finem etiam postea acta prima Ephesini concilii, sancti Leonis papæ epistolam ad Flavianum fideique professionem illam, quæ in actis Chalcedonensis concilii extat, relegi jusserunt. Quibus dum comparassent prædictam Ibæ epistolam, iterum eamdem, velut in multis hæreticam, communi consensu omnes condemnarunt, atque in Nestorium, & ejusdem magistrum Theodorum Mopsuestenum, iteratam anathematis sententiam pronuntiarunt.

Ad septimum Kalendas Junii iidem qui supra orientales episcopi septimam collationem habituri ad synodum convenerunt. Ad suggestionem quæstoris imperatorii lectæ epistolæ Vigilii illæ, quas ad Rusticum & Sebastianum ecclesiæ Romanæ diaconos, Valentinianum Tomitanæ ecclesiæ antistitem in Scythia, & Aurelianum Arelatensem episcopum scripsit; procuravit id imperator ea intentione, ut posset arguere Vigilium prævaricationis, quasi antea tria capitula condemnasset, quæ postea defendebat. His peractis, ex actis Antiochenis recitatum fuit quod Nestoriani sibi Theodoretum tamquam suum vendicarent, ejusque imaginem curru impositam, cum triumpho & psalmorum canticis, in civitatem Cyri solenni ritu introduxerunt. Acta VII collationis.

Octava & ultima collatio celebrata legitur quarto Nonas Junii, in qua recitata est sententia contra Theodorum Mopsuestenum, Ibæ epistolam, & Theodoreti scripta adversus Cyrillum. Ad finem sententiæ appositi sunt anathematismi contra Nestorii & Eutychetis hæreses & adversus tria capitula. Post hæc omnia, subsecuta est centum sexaginta quinque episcoporum subscriptio. Acta collationis VIII.

11. *Anno post consulatum Basilii* 12.) Ita acta concilii. In principio singularum collationum adjunxi annum Christi 553. qui in fastis emendatoribus cum prædicto anno 12. post consulatum Basilii coincidit. Quo tempore hæc synodus celebrata fuerit.

Post consulatum Basilii inscribitur hic annus: quia 47. novella constitutione Justiniani jam ante 15. vel 16. annos constitutum fuerat, ut per annos imperatoris tempora posteriora denotarentur. Justinianus id fecisse putatur, ut immoderatas illas tolleret expensas, quas in consulatus ingressu ab ipsis consulibus fieri moris erat. Marcianus Augustus edicto prohibuerat, ne consules in populum pecunias spargerent, quæ tamquam missilia colligerentur: Cui edicto cum paulatim non modo pareretur, sed potius insanus gloriæ appetitus altius sese extolleret, novella constitutione 105. prohibuit Justinianus, ne consules aurum effunderent, spargendi autem argentum liberam potestatem haberent. Sed cum neque his limitibus humana superbia coarctari vellet, dubium non est, quin hac occasione Justinianus imperator ampliſſimam & antiquissimam consulatus dignitatem paulatim e senatu & temporum notis proscripserit. Cur Justinianus nota consulari tempora signari prohibuerit.

CONSTANTINOPOLITANA QUINTA, OECUMENICA

Ex libello synodico.

Ἰουστινιανὸς δὲ ὁ βασιλεὺς, θεωρῶν ὁ φιλόχριστος τῶν κακοδόξων πολλὴν ἀναῤῥιπιζομένην σκοτόμαιναν, συνόδον ἁγίαν καὶ οἰκουμενικὴν πέμπτην ἐν Κωνσταντινουπόλει προτεθῆναι ἐθέσπισεν· ἥσπερ ἐξῆρχον οἱ πατριάρχαι προκαθεζόμενοι· Εὐτυχίου Κωνσταντινουπόλεως· καὶ Ἀλεξανδρείας, ὁ μέγας Ἀπολιναρίου· Δόμνου, Ἀντιοχείας· καὶ βασιλεὺς Ἰουστινιανὸς ὁ φιλόχριστος· Βιγιλίου δὲ Ῥώμης παρὼν ὐ συνήδρασε· διὰ τὸ μὴ σύνοδα, ἀλλὰ χάριν τῆς ἐπιδρομῆς Γοτθων, καταλαβεῖν τὸ Βυζάντιον· ἅ τις θεία καὶ ἱερὰ συνόδου τὰ Ὠριγένια δόγματα, καὶ τὰ Θεοδώρου Μοψουεστίας συγγράμματα, καὶ τὰ Θεοδωρήτου καὶ Ἴβα, κατὰ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας τοῦ μακαρίου, ἀναθέματι καθυπέβαλε πρέποντι.

JUstinianus vero imperator Christi amans, cum videret male sentientium caliginem vehementer exsuscitari, synodum sanctam & œcumenicam quintam Constantinopoli congregari præcepit: cui præfuerunt patriarchæ præsidentes, Eutychius Constantinopolitanus, magnus Apollinarius Alexandrinus, Domnus Antiochenus, & Christi-amans imperator Justinianus. * Vigilii autem Romani locum-tenens præsens non una confedit: propterea quod non synodi, sed incursionis Gotthorum causa, Byzantium appulisset. Quæ quidem divina & sancta synodus, Origenica dogmata, & Theodori Mopsuesteni, ut & Theodoreti & Ibæ adversus beatum Cyrillum Alexandrinum scripta, decenti anathemati subjecit. * Vigilius autem Romanus quamquam CP. præsens.

EADEM

EADEM QUINTA SYN. EX PHOTIO.

SAnctum & œcumenicum quintum concilium magnam Constantini civitatem, sacrum sibi templum consecravit, centum sexaginta quinque episcoporum præsentia & concursu confirmatum, quibus præfuerunt Mennas primum, deinde Eutychius, qui ex successione ipsius regiæ civitatis archiepiscopalis rexerunt clavos, & Vigilius Romæ episcopus, (qui in civitate quidem erat, sed concilio non aderat: & quamvis ad sacri cœtus conventum promptus non esset, communem tamen patrum fidem libello comprobavit) & Apollinaris Alexandriæ, Domnusque Antiochiæ archiepiscopi, & Dydimus, & Evagrius, Eustochii Hierosolymorum episcopi vicem gerentes. Tunc autem & Justinianus optimus imperator Romanum imperium obtinebat, & decretis favebat ecclesiasticis. Hoc igitur sanctum œcumenicumque concilium, nefaria Nestorii dogmata iterum pullulantia penitus evulsit cum ipso satore zizaniorum, Theodorumque ac Diodorum, quorum hic Tarsi erat episcopus, ille autem Mopsuestiæ: qui cum Nestorii prius hæresim parturirent, eam denique scriptis etiam ediderunt, mentisque suæ tanquam partus quosdam adulterinos, horrendosque reliquerunt. Præterea damnarunt & anathemate confoderunt Origenem, & Dydimum, & Evagrium veteres fidelium morbos, qui sane homines Græcorum fabulas in Dei ecclesiam inferre conati fuerant. Docuerunt enim isti, animas ante corpora extitisse, & unam animam in plura ingredi corpora; quæ quidem opinio impia est, & execranda, vere solis ipsorum animis digna. Æterni quoque supplicii finem fore dixerunt. Hoc autem nihil aliud est, nisi homines ad omnia peccata atque interitum adhortari. Præterea dæmonibus pristinam dignitatem reddiderunt. Reversuros enim ad sublimem illam gloriam fingunt, ex qua deciderunt. Adhæc resurrectura cum animis corpora negarunt. Nudas enim animas, & corporis expertes, resurrecturas. Quam autem appellent resurrectionem non video. Siquidem resurrectio est illius, quod cadit, aut casurum est, non autem illius, quod semper manet, & non corrumpitur, qualis est anima. Nec animadvertunt homines miseri, quantum nugis suis in justum judicem crimen conferant. Summam enim illius injustitiam esse testantur qui corpora simul cum animis in virtutum studiis laborantia præmiorum privet societate: contraque corporibus, quæ simul cum animis peccaverunt, impunitatem concedat, atque ita sociis corporibus exclusis, animas duplici vel supplicio vel præmio afficiat. Non solum autem hæc maledicta, sed etiam illam quæ paulo ante extiterat hæresim Anthymo Trapezuntio qui Eutychis opinionem fovebat, & Severo, Petroque Apameensi & Zoara auctoribus, cum reliqua illa scelerata atque multiplici ipsorum manu, sacer hic patrum chorus sustulit, anathemateque damnavit, hujus sancti operis duce potissimum Agapeto Romæ pontifice, adjuvantibus & collaborantibus illustribus episcopis, inter quos

A Ἡ δὲ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ πέμπτη συνοδος τὴν ἑαυτῆς ἱερὸν ἡ Κωνσταντίνου μεγαλόπολις ἀφιέρωτο, πέντε δὲ καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν θεοφόρων πατέρων παρουσίᾳ καὶ συνδρομῇ ἐκρατυνέτο. ὧν ἡγοῦντο καὶ προέλαμπον Μηνᾶς μὲν τῆς ἀρχῆς, εἶτα καὶ Εὐτύχιος τῆς αὐτῆς βασιλίδος ἐκ διαδοχῆς τὰς ἀρχιερατικὰς πηδαλιουχήσαντες οἴακας· καὶ Βιγίλιος τῆς Ῥώμης τῆς ἱερὰν λαχὼν ἐφορείαν, παρὼν μὲν τῇ πόλει, ἀπὼν δὲ τῇ συνόδῳ, ὡς εἰ καὶ μὴ προθυμος εἰς τὴν συνδρομὴν τῆς ἱερᾶς ὁμηγύρεως κατέστη. ἀλλ' ὅδεν ἔλαττον ὅμως τῆς κοινῆς τῶν πατέρων πίστιν ἐπεκύρωσε λιβέλλῳ· σὺν οἷς Ἀπολινάριός τε Ἀλεξανδρείας, καὶ Δόμνος ὁ Ἀντιοχείας τῷ ἀρχιερατικῷ ἀξιώματι κεκοσμημένοι· καὶ δὴ καὶ Δίδυμος, καὶ Εὐάγριος Εὐσοχίου τοῦ Ἱεροσολύμων ἀρχιερέως τὸν τόπον ἀναπληροῦντες. τῆς δὲ καὶ ὁ Ἰουστινιανὸς ὁ κρατίστος ἐν βασιλεῦσι, τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς τὰς φροντίδας ἐνεχειρίζετο, καὶ τῷ ἐκκλησιαστικῷ σωφρόνει φρονήματι. αὕτη τοιγαροῦν ἡ ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ συνοδος Νεστορίου πάλιν τὰ μιαρὰ παραφυόμενα δόγματα εἰς τὸ παντελὲς ἐξεθέρισεν ἅμα αὐτῷ ἐκείνῳ τῷ σπορεῖ τῶν ζιζανίων, μεθ' ὧν Θεόδωρον καὶ Διόδωρον, ὧν ὁ μὲν Ταρσοῦ πόλεως, ὁ δὲ Μοψουεστίας ἐπισκόπησαν. οἱ Νεστορίου πρότερον τῆς τοιαύτης ὠδίνοντες αἱρέσεως, καὶ ἔγγραφον ἀπολελοίπασι τῆς νόθης ὀλιγοΐας τὰ νόθα καὶ ἔκφυλα κυήματα. ἔτι δὲ κατεδίκασαν καὶ ἀνεθεμάτισαν Ὠριγένην, Δίδυμον, Εὐάγριον παλαιὰ τῶν πιστῶν ἀῤῥωστήματα, ἄνδρας τε ἑλληνικὴν μυθολογίαν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίᾳ παρεισενεγκεῖν φιλονεικήσαντας. προϋπάρχειν τε γὰρ ἔφασαν τὰς ψυχὰς τῶν σωμάτων ἐληρῴδησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῇ αὐτῇ ἐπενδύεσθαι, δόγμα μιαρὸν καὶ κατάπτυστον, καὶ μόνον ὡς ἀληθῶς ἐκείνων τῶν ψυχῶν ἄξιον, καὶ τέλος δὲ τῆς ἀπελθούσης κολάσεως ἐψηφίζοντο. ἄλλη τοῦτο παράκλησις πρὸς ἁμαρτίαν πᾶσαν καὶ ἀπώλειαν, καὶ τοῖς πονηροῖς δαίμοσι τὸ ἄξιωμα ἐχαρίζοντο, ἐπαναδραμεῖν ἑαυτοὺς εἰς τὴν ἄνωθεν δόξαν, ἐξ ἧς ἐξέπεσον ἀναπλάττοντες. ἔτι δὲ ὅδε τὰ σώματα ταῖς ψυχαῖς ἐβούλοντο σωανίσασθαι, γυμνὰς δὲ αὐτὰς τῶν σωμάτων ἀνιέναι· οὐκ οἶδ' ὅτι καλοῦντες ἀνάστασιν, ἥπερ τοῦ πεπτωκότος καὶ πεσόντος ἡ ἀνάστασις, οὐχὶ δὲ τοῦ ἀεὶ ἑστῶτος, ἐν ἀφθαρσίᾳ διαμένοντος, οἷόν περ ἐστὶν ἡ ψυχή. ὅδε τοῦτο δυσωπηθέντες οἱ ἄθλιοι ἠλίθιον οἷον ἀδίκημα διὰ ὧν ληροῦσι, τῷ δικαίῳ κριτῇ κατηγοροῦσι. πῶς γὰρ οὐκ ἐλάττω ἀδικίαν αὐτοῦ καταμαρτυροῦσι· τὰ μὲν σωαθλήσοντα σώματα ταῖς ψυχαῖς ἐν τοῖς κατ' ἀρετὴν πόνοις τῆς κοινῆς ἐπάθλων ἀποστερεῖν αὐτὸν βλασφημοῦντες· τὰ δ' αὖ πάλιν συνεξαμαρτοῦντα τῆς κοινῆς αἰτίας καὶ πράξεως ἀνεπιτίμητα καταλιμπάνειν, μόνας δὲ τὰς ψυχὰς χωρὶς τῆς διαπραξαμένων σωμάτων ἢ διπλοῦν εἰσπράττειν τιμωρίαν, ἢ διπλῆς ἀξίων μισθαποδοσίας. ὃ μόνον δὲ ταύτας τὰς δυσφημίας ὁ ἱερὸς οὗτος τῆς πατέρων χορὸς ἀπεκήρυξεν, ἀλλὰ καὶ πρό γε τούτων ὃ πολλῷ ἔμπρο-

σθεν

θεν χρόνῳ καθεῖλε καὶ ἀνεθεμάτισεν Ανθιμόν τε τὸν Τραπεζούντιον τὸ Εὐτυχοῦς ὑποθάλποντα φρόνημα, καὶ Σεβῆρον, Πέτρον τε τὸν Απαμείας, καὶ Ζωόραν, καὶ πᾶσαν τὴν πονηρὰν ἐκείνην καὶ πολυκέφαλον διασπορὰν καὶ συμμορίαν. Αγαπητοῦ μὲν μάλιστα τοῦ Ρώμης, τῆς εὐαγοῦς προκατάρξαντος πράξεως, συμψήφων δὲ καὶ συνεργῶν ἀναφανέντων περιωνύμων ἀρχιερέων. ὧν ὁ μὲν Εφραίμιος ὁ κλεινὸς, τοῦ Αντιόχου δὲ οὗτος, τῶν Ιεροσολύμων δὲ Πέτρος ὁ ἱερὸς ἐπεσκόπευε. τούτους οὖν ἅπαντας τὸ θεῖον τῶν ἀρχιερέων συνάθροισμα ἐκκηρυξαντές τε καὶ ἀποβαλλόμενοι, τὰ ἀπλανῆ καὶ θεῖα τῆς ἁγίας καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας ἔκρα ταίωσέ τε, καὶ ἐπεκύρωσε δόγματα. καὶ τὰ μὲν τῆς οἰκουμενικῆς πέμπτης συνόδου ἐν τούτοις.

A fuit inclytus Antiochiæ antistes Ephremius, & Petrus antistes Hierosolymorum. Divinus igitur ille cœtus episcoporum, his omnibus damnatis atque rejectis, vera divinaque catholicæ atque apostolicæ ecclesiæ decreta sanxit & confirmavit. Ac quintum quidem concilium his continetur.

EADEM QUINTA SYN. EX NILO.

Ἡ Ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ πέμπτη σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπὶ τῆς βασιλείας Ιουστινιανοῦ, συγκροτηθεῖσα ὑπὸ ἑκατὸν ἑξήκοντα ἁγίων πατέρων κατὰ Ωριγένους τοῦ παράφρονος. ἡγοῦντο δὲ τῆς συνόδου Βιγίλιος πάπας Ρώμης, Εὐτύχιος Κωνσταντινουπόλεως, Απολινάριος Αλεξανδρείας, Δόμνος Αντιοχείας, καὶ Δαμιανὸς Ιεροσολύμων. ἦν δὲ ἀπὸ κτίσεως κόσμου ἔτη σμέ. ἀπὸ δὲ Χριστοῦ ἔτη φμέ. ἀπὸ πέμπτης ἕως, τῆς ἕκτης, ἔτη ἑκατὸν δύο.

B Sancta & œcumenica quinta synodus habita est Constantinopoli imperante Justiniano, congregata a centum sexaginta sanctis patribus adversus insanientem Origenem: Præerant synodo Vigilius papa Romæ, Eutychius Constantinopolis, Apollinaris Alexandriæ, Domnus Antiochiæ, & Damianus Hierosolymorum. Erat annus mundi 6045. Christi vero 545. A quinta usque ad sextam sunt anni 102.

EADEM QUINTA EX ANONYMO.

Απέχει ἡ ε. ἀπὸ τῆς δ. ἔτη ξή.

Distat quinta synodus a quarta annis 68.

Ἡ Δὲ ε. ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος γέγονεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὑπὸ Ιουστινιανοῦ τοῦ πάλαι βασιλέως, καὶ Βηγιλίου πάπα Ρώμης, καὶ Εὐτυχίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. ὑπῆρχον δὲ ἑκατὸν ἑξήκοντα πέντε ἅγιοι πατέρες. ἥ τις ἁγία σύνοδος ἐπεκύρωσε μὲν τὴν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, καὶ ὡς ὀρθόδοξα αὐτῆς πάντα τὰ σωτήρια ἐκράτησε δόγματα, τὰς αὐτῆς αἱρέσεις ἀναθεματίσασα. ἀπεβάλετο δὲ καὶ ἀνεθεμάτισεν ἡ ἁγία σύνοδος ἐν πρωτοτύπῳ μὲν Ωριγένην τὸν παράφρονα, καὶ πάντα αὐτοῦ τὰ ἀσεβῆ δόγματα καὶ συγγράμματα, Εὐάγριόν τε καὶ Δίδυμον, ὡς συμμύστας τούτου καὶ σύμφρονας καὶ ἑλληνικοῖς ἐμφορουμένους δόγμασι. καὶ γὰρ καὶ αὐτὰ τὰ σώματα ἃ νῦν περικείμεθα ἀνοήτως εἶπον μὴ ἀναστήσεσθαι ὑπὸ Θεοῦ, μήτε εἶναι, καὶ ἐν σαρκὶ μὴ πλασθῆναι τὸν Αδὰμ, καὶ τέλος εἶναι τῆς κολάσεως, καὶ δαιμόνων εἰς τὸ ἀρχαῖον κατάστασιν, οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ ἄλλα τινὰ παράτισιν ἐν τῷ κρυπτῷ κατεχόμενα τελείως οὐκ ἐθριαμβεύθησαν ἐπὶ συνόδῳ, εἰ καί τινες τῶν ἁγίων πατέρων εἶχον αὐτά. καὶ γὰρ προγενέστεροι τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου οἱ τρεῖς ὑπῆρχον αὐτοὶ αἱρετικοί. ὁπηνίκα δὲ πολὺν λαὸν τὰ τοιαῦτα πονηρὰ ἐξηπάτησαν βλαστήματα, τηνικαῦτα καὶ αὐτὴ ἡ ἁγία σύνοδος συναθροισθεῖσα τούτους τε καὶ τοὺς ὁμόφρονας αὐτοῖς, καὶ τὰς αὐτῶν βλασφημίας ἀνεθεμάτισεν. ἔτι δὲ καὶ τὸν Μοψουεστίας Θεόδωρον τὸν Νεστόριου διδάσκαλον σὺν τοῖς αὐτοῦ βλασφήμοις συντάγμασι ὡς μυσαρὸν ἐκρίπτει ζιζάνιον, καὶ τοῦ Θεοδωρίτου τὰ κακῶς γεγονότα κατὰ τοῦ τῆς εὐσεβείας προμάχου Κυρίλλου, καὶ δυσσεβῶς ἐκτεθέντα συγγράμματα, καὶ ὅσα κατὰ τῆς ἐν Εφέσῳ ἁγίας α. συνόδου, καὶ τῆς ὀρθῆς ἡμῶν κατηγόρει πίστεως Νεστορίῳ τῷ δυσσεβεῖ χαριζόμενος.

C Quinta sancta & œcumenica synodus habita est Constantinopoli sub Justiniano seniore imperatore, & Vigilio papa Romæ, & Eutychio patriarcha Constantinopolis: interfuerunt centum sexaginta quinque patres. Quæ synodus Chalcedonensem confirmavit, & ut orthodoxa retinuit omnia ejus salutaria dogmata, & hæreses ab illa damnatas anathematizavit. Rejecit quoque & anathematizavit sancta illa synodus imprimis Origenem dementem, & omnia ejus impia dogmata ac scripta, tum Evagrium & Didymum, ut symmystas ejus, ac sequaces, & paganorum dogmatibus scaturientes. Nam & illa corpora quæ nunc gestamus de-
D menter dixerunt non excitatum iri a Deo, nec esse, & in carne formatum non esse Adamum, & finem esse suppliciorum, ac dæmonum in priorem statum restitutionem. Nec ea tantum, sed & alia quædam præter hæc, quæ quasi arcana celabantur, non omnino traducta sunt in synodo, etiam si quidam SS. patrum ea haberent, nam & antiquiores hac sancta synodo fuerunt illi tres hæretici. Ubi vero populum ingentem deceperunt hi perversi frutices, tunc & sancta synodus illa congregata illos ac sequaces cum suis blasphemiis anathematizavit. Præterea Mopsuestiæ episcopum Theodorum Nestorii præceptorem cum suis blasphemis
E scriptis, ut impurum lolium abjecit, & quæ Theodoritus perperam adversus pietatis propugnatorem Cyrillum ac impie ediderat, & quæcumque adversus primam Ephesinam sanctam synodum, ac sinceram fidem nostram calumniatus fuerat impio Nestorio gratificans.

a CONCILIUM HIEROSOLYMITANUM,

In quo quinta œcumenica ſynodus approbata fuit, anno domini DLIII. ſub pontificatu Vigilii.

a *Concilium*.) Acta hujus concilii extant, atque ſummatim deſcribuntur actione prima concilii Nicæni II. his verbis: *Præterea imperator noſter Dei amantiſſimus acta ſynodi* (quintæ) *Hieroſolymam miſit: in qua civitate, coacto epiſcoporum conventu, quotquot erant Palæſtinorum epiſcopi, manibus & pedibus & ore ſententiam & ſtatutum ſynodi confirmarunt; niſi quod Alexander epiſcopus Abyles contrarium ſenſit. Quamobrem epiſcopatu exutus, Byzantium ſe recipit, & terræmotu abſorptus eſt & defoſſus*, &c. Vide Baronium ann. 553. num. 248.

a CONCILIUM AQUILEJENSE CONTRA QUINTAM

Synodum coactum anno domini DLIII.

a *Concilium*.) Cum occidentales epiſcopi interpretarentur damnationem trium capitulorum in quinta ſynodo factam, contigiſſe in odium Chalcedonenſis concilii, facto concilio Aquilejenſi (in locis enim imperii id per edictum Juſtiniani, defenſores trium capitulorum perſequentis, non licebat) quintam ſynodum reſpuendam eſſe decreverunt, ſeque ab unione eccleſiæ catholicæ ſegregarunt, atque in eodem ſchiſmate uſque ad tempora Sergii papæ per annos fere centum perſevera-
B runt. Hæc breviter & ſummatim deſcribit Beda libro de ſex ætatibus, his verbis: *Synodus Aquilejæ facta ob imperitiam fidei quintum univerſale concilium ſuſcipere diffidit, donec ſalutaribus beati papæ Sergii monitis inſtructa, & ipſa huic cum ceteris eccleſiis annuere conſentit*. De hac eadem ſynodo in vita Sergii hæc Platina: *Eccleſiam Aquilejenſem, quintam ſynodum non omnino approbantem, ad ſanitatem doctrina & auctoritate ſua tandem perduxit*. Vide Baronium anno 553. num. 222.

a BREVIARIUM CAUSSÆ NESTORIANORUM

Et Eutychianorum, collectum a ſancto Liberato archidiacono eccleſiæ Carthaginenſis regionis ſextæ.

TITULI CAPITUM

I. *Proœmium*.
II. *De Paulo Samoſateno, & quod auctor ſit Neſtorianæ hæreſis*.
* *Eutychianæ*. III. *De Apollinario, & quod auctor ſit* * *Neſtorianæ hæreſis*.
IV. *De Neſtorii ordinatione, & ejus hæreſi*.
V. *De ſynodo Epheſina prima, & Neſtorii damnatione*.
VI. *De diſcordia Cyrilli Alexandrini & Joannis Antiocheni*.
VII. *De ordinatione Maximiani Conſtantinopolitani epiſcopi*.
VIII. *De pace Cyrilli & Joannis*.
IX. *De Cyrilli epiſtolis pro orientalibus epiſcopis ſcriptis*.
X. *De Neſtorianorum ſcandalo & monachis Arianorum*.
* *f. archimandrita*. XI. *De Eutyche presbytero &* * *Egumeno, & ejus hæreſi, ejuſque damnatione*.
* *Hegumeni*. XII. *De ſynodo Epheſina ſecunda, & Flaviani* * *morte*.
XIII. *De ſynodo Chalcedonenſi, & damnatione Dioſcori*.
XIV. *De exilio Dioſcori, & ordinatione Proterii Alexandrini epiſcopi*
C XV. *De ordinatione Timothei Æluri, & morte Proterii*.
XVI. *De ordinatione Timothei catholici, & Petri hæretici*.
XVII. *De ordinatione Joannis catholici, & damnatione Acacii*.
XVIII. *De epiſcopis Alexandrinis*.
XIX. *De Severo, Juliano, ac Macedonio*.
XX. *De Gajano, & Theodoſio*.
XXI. *De Agapeto papa, & Anthimo Conſtantinopolitano epiſcopo*.
XXII. *De Silverio & Vigilio*.
D XXIII. *De Paulo Alexandrino epiſcopo, & monachis Hieroſolymorum*.
XXIV. *De Pelagio & Theodoro Cappadociæ*.

PROOEMIUM.

I.

PEregrinationis neceſſitatibus defatigatus, & aliquatenus feriatus animo a curis temporalibus, duarum, hoc eſt, Neſtorianorum & Eutychianorum, ex eccleſiaſtica hiſtoria nuper de Græco in Latinum translata, & ex geſtis ſynodalibus, vel ſanctorum patrum epiſtolis hoc breviarium collegi nectens temporum curri-

curricula illa quæ in Græco Alexandriæ scripto accepi, vel graviſſimorum hominum didici narratione fideli. Quod faciens pro mea eruditione & reſponſione contra falſiloquos utrarumque partium ſectatores, qui conſueto ſtudio aliter loquuntur de ſuis auctoribus, quam veritas habet, libenter offero catholicis fratribus acta ipſarum hæreſum, & legere volentibus.

CAPUT II.

De Paulo Samoſateno, & quod auctor ſit Neſtorianæ hæreſis.

IGitur Neſtoriani dogmatis auctor, ut multi volunt, Paulus agnoſcitur Samoſatenus epiſcopus, qui ſecutus doctrinam antiquorum hæreticorum, dominum noſtrum Jeſum Chriſtum purum hominem aſſeruit natum & paſſum; De ſancta vero & ſumme beata Trinitate, ut Græci tradunt, Sabellii ſententiam ſecutus eſt. Et propterea dicunt Nicænum ſtatuiſſe concilium, Paulianos omnino baptizandos, ponentes differentiam inter Pauli Neſtoriique doctrinam, eo quod Neſtorius * confundens exiſtentiam divinitatis Filii Dei, Chriſtum purum hominem * tradidit conceptum atque formatum & poſtea in Deum provectum, hoc eſt, hominem deificatum, & non Verbum carnem factum, & habitaſſe in nobis, quod prædicat evangelium, & catholica confitetur eccleſia, negat. Propterea in epitoma chronicorum * Lucentius hoc ponit, & dicit: *Felice & Tauro conſulibus, Neſtorius Conſtantinopolitanus epiſcopus novum eccleſiis molitur errorem inducere, prædicans Chriſtum * hominem tantum, non etiam Deum natum, eique divinitatem collatam eſſe pro merito dicit.* * Socrates vero in libro eccleſiaſticæ hiſtoriæ dirimit Neſtorium a Paulo, eorumque differentiam ſic ponit: Apparet, inquit, Neſtorium ignoraſſe lectiones antiquorum. Quapropter, ut dixi, in ſermone ſolo moratus eſt. Et non ſolum * ſermonem examini dedit, ſed etiam omnino Deum eſſe, qui natus eſt, denegavit. Nos autem fatemur, quoniam qui de Sancta virgine natus eſt, & crucifixus eſt, dominus eſt gloriæ, ſicut dicit apoſtolus: *Si enim cognoviſſent, nunquam dominum gloriæ crucifixiſſent.* Porro Neſtorius dicit: Noli gloriari Judæe, non crucifixiſti Deum; tamquam ipſe dominus gloriæ, idem non ſit Deus. Nam quia purum hominem non dicit Chriſtum, ſicut Photinus & Paulus Samoſatenus, etiam homiliæ, quas fecit, oſtendunt. Nuſquam enim Dei Verbi ſubſiſtentiam perimit, ſed ubique eum ſubſiſtere confitetur & habere ſubſiſtentiam; & non ſicut Photinus & Paulus Samoſatenus, ejus ſubſiſtentiam perimentes. Hæc Socrates de Paulo & Neſtorio: cujus teſtimonio utens, ſequar quid alia reſpondeat lectio. Ignarus Neſtorius expoſitionem ſanctorum patrum prædicantium Dei Filium unitione naturæ ſuæ in perſonam ſuſcepiſſe hominem, quam non habet cum patre communem, propter individuam & inſeparabilem patris & filii naturam, beatam Mariam noluit dicere Dei genitricem, ne patri quoque nativitatem applicaret: ignorans demens, quoniam pater & filius natura unum ſunt, diſcreti perſonis: quoniam qui genuit, non eſt genitus, neque qui genitus eſt, generavit. Hoc ignorantes Neſtoriani, quaſi nodoſam & indiſſolubilem nobis hactenus proponunt quæſtionem, impudenter objicientes patrem cum filio natum, ſi beatam Mariam θεοτοκον confiteamur. Verum his ita ſe de Neſtorio habentibus, cœptum opus percurramus.

* confitens

* credidit

Joan. 1.

Leontius

* Imo potius Proſper Aquitanus, cujus hæc ſunt verba; vide p. 50 Tomi 2 bibliothecæ novæ mſſ. librorum.

* cujus &c.

* ex Maria Niceph. lib. 14. cap. 32.

* eum

1. Cor. 2.

CAPUT III.

De Apollinario, & quod auctor ſit Neſtorianæ hæreſis.

POſt damnationem Pauli Samoſateni, una temporis generatione tranſacta, Apollinaris Laodicenus epiſcopus de incarnatione domini, Arianorum blaſphemiam ſecutus, aſſerens contraria Paulo, carnem & omnipotens Dei Verbum unius eſſe prædicavit ſubſtantiæ, contentioſiſſime aſſeverans Verbum carnem factum, vel aliquid Verbi in carnem fuiſſe converſum atque mutatum, non autem carnem de Maria virgine ſumptam atque ſuſceptam, ut abſque peccato conſubſtantialis nobis & per omnia ſimilis agnoſcatur Chriſtus, ſicut ait apoſtolus. Theodoritus epiſcopus in eccleſiaſtica hiſtoria Apollinarem & ejus hæreſim ſic notat: Apollinaris (inquit) Laodicenus epiſcopus, dum pietatis indueret vultum, & apoſtolica ſe fingeret dogmata conſervare, poſt paululum manifeſtus hoſtis apparuit. De divina namque natura adulterinis rationibus utebatur, gradus quoſdam dignitatum generans, & ſacramentum diſpenſationis imperfectum explanare præſumens, animamque rationalem, qua corpus reſurgit, privatam ſalute confirmans. Si enim animam non aſſumpſit, ſecundum illius rationem, Deus Verbum, neque medicinam animæ tribuit, neque honorem dedit, ſed corpus quidem terrenum ab inviſibilibus virtutibus adoratur, anima vero ſecundum imaginem facta, in inferiore permanſit, contumeliis induta peccati. Qui etiam plurima ſuper hæc veſanus aſſeruit. Aliquando enim pariter confitebatur & ipſe ex ſancta virgine aſſumptam carnem: aliquando vero, eam cum Deo Verbo cælitus deſcendiſſe: aliquando, eum ipſum carnem factum, & ſumpſiſſe nihil ex nobis: aliaſque plurimas & inanes fabulas ſacris opinionibus copulabat, quas in præſenti dicere ſuperfluum judicavit. Talia quidem ille dicens, non ſolum ſuos peſte complevit, ſed etiam quoſdam noſtrorum fecit hujuſmodi lepræ participes. Poſt paucum vero tempus, dum ſuum viderent opprobrium & eccleſiæ claritatem, pene cuncti reverſi ſunt. Non tamen priorem depoſuere languorem, ſed magis * plurimos conſtantiam latenter ſauciaverunt. Ex hac ergo radice in eccleſiis germinavit una carnis deitatiſque natura, & ut divinitati unigeniti paſſio copuletur, & alia quæcumque populis ſacerdotibus certamina genuerunt. Et poſt pauca: Verum Apollinaris præſulatu nudatus, novitatem doctrinæ ſuæ aperta impudentia in eccleſia prædicabat, ducem ſemetipſum oſtendens hæreſeos. Quapropter apparet ex omnibus ſuperius dictis atque prolatis, a Paulo Neſtorianos fuiſſe propagatos, & ab Apollinari unius naturæ prædicatores, ut ſunt Acephali & Eutychiani. Cujus dictis & epiſtolis reſpondebat eo tempore Dioſcorus Tarſenſis Epiſcopus, deinde Gregorius Nazianzenus, Baſilius & Theodorus Mopſue-

Lib. 5. cap. 3.

* f. plurimorum.

Mopsuestenus, probabiliter ostendentes ex divinis testimoniis duarum proprietate naturarum in una Christi persona, sicut ipsa probant eorum volumina. Sequimur jam nunc, utrarumque hæresum auctoritatibus demonstratis, earum acta * narrarem, sicut præfatio pollicetur.

* *f.* narrare.

CAPUT IV.

De Nestorii ordinatione, & ejus hæresi.

POst Apollinaris damnationem & depositionem aliquantis temporibus evolutis, mortuo Sisinnio, qui post obitum beati Attici Constantinopolitanæ ecclesiæ præsulatum susceperat, visum est imperatoribus, nullum ordinare de Constantinopolitana ecclesia pontificem, sed ab Antiochia Syriæ, unde prius illa ecclesia Joannem susceperat, aliquem advenam accersire, & episcopum facere. Et sicut Socrates in ecclesiastica narrat historia: Erat quidam presbyter Antiochiæ nomine Nestorius, genere Germaniciensis, boni eloquii, quem quasi utilem ad docendum Constantinopolim principes evocaverunt. Et transactis tribus mensibus, ab Antiochia venit Nestorius, qui castitate inter plurimos præcipuus habebatur. Quibus autem moribus institutus fuerit, sapientes a prima ejus homilia cognoverant. Erat cum eo & Anastasius presbyter pariter destinatus, quem nimis honorabat, & consiliarium habebat in causis suis. Ordinato ergo Nestorio die primo mensis Aprilis, consulatu Felicis & Tauri, * Anastasius coram ecclesia docens: Dei, inquit, genitricem Mariam nullus dicere præsumat, quoniam Maria homo fuit, & Deum ab homine generari nimis est impossibile. Quod cum pariter audissent plurimi clericorum & laicorum, multum conturbati sunt. Didicerant enim antiquitus, Deum confiteri Christum & nullatenus per dispensationem hominem a Deo separatum credebant. Tumultu ergo facto in ecclesia, Nestorius volens firmare Anastasii sermonem, eo quod eum honoraret, tamquam blasphemum noluit arguere, sed frequenter hoc coram ecclesia docebat, & agitabat hanc quæstionem cum contentionibus, abnegans Dei genitricis confessionem. Unde divisio nata est in ecclesia, & concussionem magnam orbi terrarum tepidissimi tractatus Nestorii concitaverunt. Sed eo non emendante, Constantinopolitana ecclesia erat in scandalo, & velut in nocturna lite repleta omni confusione, sociorum & hostium nulla erat agnitio, diversis nunc his, nunc aliis consentientibus, & verba propria mutantibus, quoniam Nestorius in ea erat opinione, quod omnino purum hominem diceret Christum, introducens in ecclesiam Pauli * & Photini doctrinam. Quod audiens Cyrillus Alexandrinus episcopus, cui tunc dabatur primatus de talibus agendi, venerunt ad eum aliqui de populo Constantinopolitano non communicantes Nestorio, & suggesserunt ei quæ Constantinopoli acta fuerant. Direxit ergo Nestorio epistolam Cyrillus; cujus est principium: Venerabiles filii ac fide digni: persuadens ei, ut si in plebe lapsus fuerat sermo, in tractatibus corrigeretur, ut Dei puerperam diceret sanctam virginem, id est, Θεοτόκον, ut totius orbis offensio conquiesceret. Jam enim quaternionem expositionum ejus per Antiochum quemdam illustrem papam Cœlestinus acceperat, dogmaque ipsius Nestorii manu ejus subscriptum & ab eo directum legerat atque tractaverat, totusque oriens ex ejus scriptis jam cognitum habebat. Sed Nestorio emendare nolente, rursus quoque Cyrillus secundam ad eum direxit epistolam, cujus est principium: Obloquuntur de me quidam apud tuam fraternitatem: qua ei & incarnationis Christi plenam reddit rationem, rogans eum, ut cum eo illa sentiret, ut ecclesiarum pax perstaret incolumis, & sacerdotibus indiscissa concordia permaneret. Ad hæc autem Nestorius contrariam scribens Cyrillo epistolam, cujus principium est: Injurias quidem, quæ contra nos sunt, mirandarum tuarum literarum. Verumtamen beatam Mariam Θεοτόκον noluit dicere, nec suum emendavit errorem. Joannes quoque Antiochenus direxit Nestorio epistolam, cujus est principium: Meam intentionem circa tuam reverentiam: per quam eum hortatus est, ne se repelleret bonum sibi futurum consiliarium, dum eum dicere piget, beatam virginem Dei genitricem, quod sancti patres docuerunt & scripserunt. In qua epistola meminit Theodori Mopsuesteni, ostendens ei retractationis exemplum, quomodo ille dum tractat, tumultu facto, surgens fortissimus, vir sine confusione suam sententiam retractavit, & quæ parum prodesse ignorantibus videbantur, velociter ad utilitatem correxit ecclesiæ. Sed hanc Nestorius contemnens, civitati suæ odibilis factus est. Cyrillus vero per Possidonium diaconum suum retulit de eo papæ Cælestino, & quid Constantinopoli ageretur, ei per epistolam suam allegavit. Idem Cyrillus tertiam Nestorio synodicam direxit epistolam, in qua & duodecim capitula contra ejus dogma dictavit & inseruit. Et est principium: Dicente domino: *Qui amat patrem suum, aut matrem suam plus quam me, non est me dignus.* Cujus exemplar epistolæ perveniens ad Joannem Antiochenum, offensus est in ipsius Cyrilli capitulis: putavit enim eum, dum immoderate occurrerent Nestorio, in sectam Apollinaris incidisse. Mandavit ergo Andreæ & Theodorito episcopis concilii sui, ut scripto responderent contra ipsa duodecim capitula, tamquam Apollinaris dogma instaurantia. Cognoscens itaque Nestorius, quod Cyrillus non pateretur ecclesiam sic esse in perturbationibus, & populos in scandalo, subripuit pio principi Theodosio, ut sacram ad eum dirigeret, & a sua eum persecutione compesceret. Et scripsit quidem ad eum sacram imperator, arguens eum tamquam inquietum & scandala sectantem, qui sine consortio sacerdotum ageret atque scriberet.

* Anno Christi 428.

* Samosateni.

Matt. 10.

CAPUT V.

De synodo Ephesina prima, & Nestorii damnatione.

ET post hæc scripsit aliam sacram ad universos episcopos, ut Ephesum convenirent, & conferrent de Nestorii libris, & Cyrilli judicium. Scripsit imperator sacram & beato Augustino Hipponensi episcopo per Ebagnium magistrianum, ut ipsi concilio præstaret sui præsentiam. Qui Ebagnius veniens Chartaginem magnam audivit a Capreolo ipsius urbis

urbis antistite, beatum Augustinum ex hoc mundo migrasse ad dominum, acceptisque ab eo ad imperatorem literis loquentibus de obitu beati Augustini, Constantinopolim, unde venerat, rediit. Porro Capreolus archiepiscopus propter impetus Vandalorum Africanas regiones obsidentium, universale non valens congregare concilium, *Vessulam diaconum suum misit Ephesum ad concilium legatum. Cœlestinus vero papa Romanus scripsit Nestorio increpationis epistolam cum exhortatione & vituperatione, quia errare non debuerit, ad cujus ordinationem gavisus est. Et est ejus principium: Aliquantis diebus vitæ nostræ: tribuens ei decem dierum spatium, hoc est, a prima die acceptionis ipsius epistolæ, usque in ultimam diem: ut si minime Nestorius emendaret expositiones suas, & revocaret ad ecclesiam, qui propter Christum, qui est caput ejus, ab eo fuerant expulsi, cognosceret se ab ejus collegio & omnium sanctorum episcoporum consortio esse separatum: insinuans ei, dedisse vicem suam in concilio Cyrillo per epistolam suam, cujus principium est: Tristitiæ nostræ, sanctitatis vestræ literæ: qua Cyrillum admonuit, ut si per illos decem dies doctrinam suam minime Nestorius emendaret, disponeret eum a communi corpore removendum, & providendum illi ecclesiæ, eadem de re pariter scripsit Joanni Antiocheno, Rufo Thessalonicensi, Juvenali Hierosolymitano, & Flaviano Philippensi, archiepiscopis. Scripsit & ad clerum Constantinopolitanum, admonens eos contra doctrinam Nestorii fortiter stare, ejusque persecutiones patienter ferre, quæ fructus afferunt coronarum: scientes, ab eo excommunicatos vel dejectos in apostolicæ sedis permanere communione. Continuo autem post paschalem festivitatem Nestorius cum maxima multitudine venit Ephesum, & invenit plurimos episcopos collectos. Porro Cyrillus Alexandrinus modicum retardatus, circa Pentecosten occurrit, & Juvenalis Hierosolymorum. Sed Joanne Antiocheno remorante, quæstionem movebant præsentes episcopi de beata Maria Dei genitrice: Cyrillus autem deflorationes quasdam librorum Nestorii faciebat, eum perturbare volens. Erat enim (ut dicitur) ejus inimicus. Et cum plurimi Deum confiterentur Jesum Christum; Ego (inquit Nestorius) qui fuit duorum vel trium mensium, nunquam confiteor Deum: qua gratia ter mundus sum a sanguine vestro, & ammodo ad vos non venio. Et his dictis, cum reliquis congregabatur episcopis, qui ejus sententiam sequebantur. * Præsens ergo episcopi in duos ordines sunt divisi. Porro Cyrillus cum suis habens vices sedis apostolicæ, concilio evocato ducentorum episcoporum, Nestorium vocaverunt. At ille venire noluit, differens usque in præsentiam Joannis Antiocheni. Scripserat enim ipse Joannes de itinere Cyrillo, positus in sexta mansione festinationem suam & itineris labores, animalium ruinas, & episcoporum qui secum erant, necessitates insinuans. Qui vero circa Cyrillum erant episcopi, homilias Nestorii, quas de hac quæstione protulerat, sæpius relegentes, priusquam orientis concilium & aliquarum provinciarum episcopi ipsi concilio conjuncti, ad synodum occurrerent, judicantes Nestorium tamquam blasphemantem Dei Filium, damnaverunt. Hoc facto circa Nestorium, Joannes & episcopi qui cum eo erant, alterum concilium apud se facientes, damnaverunt Cyrillum, & cum eo Memnonem Ephesiorum episcopum.

* essulam

* f. Præsentes.

CAPUT VI.

De discordia Cyrilli Alexandrini & Joannis Antiocheni.

POst biduum vero venit Joannes Antiochenus: & cognoscens ita acta, quæ supra diximus, & post hæc quæ gesta fuerant in damnatione Nestorii, & illa XII. capitula Cyrilli in ipso concilio suscepta & confirmata, indignabatur valde contra Cyrillum, tamquam seditionis auctorem, quod ferventissime Nestorii fecisset damnationem. Qui autem cum Joanne convenerant episcopi, id est, Alexander Apameæ, Joannes Damasci, Asianus Seleuciæ, Alexander Hierapoleos, Himerius Nicomediæ, Helladius Tarsi, Maximus Anazarbi, & ceteri numero 34. qui tunc cum eo Ephesi occurrerant, querebantur de Cyrillo, dicentes: secundum jussionem principum, cur non sunt expectati aliarum provinciarum episcopi, ut quomodo judicavit de libris Nestorii, & de Cyrilli dictis concilium judicaret? Congregatis ergo illis Ephesi, Joannes contra Cyrillum & Memnonem ita invectus est: Orabamus quidem secundum regulas sanctorum patrum, & secundum literas piissimorum & Christianorum imperatorum nostrorum cum pace fieri synodum. Quoniam autem audacia & seditione & hæretico sensu utentes, soli consedistis, nobis propinquantibus secundum literas piissimorum imperatorum nostrorum, & omni turba sanctam synodum implestis, ut ne requirerentur capitula quæ conveniunt Apollinaris & Arii & Eunomii perfidiæ & impietati, neque expectastis præsentiam sanctorum episcoporum, qui undique a piissimis imperatoribus convocati sunt, cum magnificentissimus comes Candidianus in scriptis & sine scriptis præcepisset vobis, nihil tale præsumere, sed expectare commune omnium sanctorum episcoporum concilium: ideo scitote, quod depositi estis & alieni ab episcopatu, tu Cyrille Alexandrine episcope, & tu Memnon hujus civitatis, & omni ecclesiastico ministerio alieni, utpote universæ seditionis & iniquitatis auctores, qui, ut regulæ patrum & imperiales sanctiones decalcarentur, causam dedistis. Ceteri autem omnes, qui consensistis seditiosis, agentes contra leges & adversus sanctiones imperiales, excommunicati estis, donec agnoscentes proprium delictum, pœnitentiam agatis, & fidem sanctorum patrum qui in Nicæa congregati sunt, suscipiatis, nihil aliud novum introducentes; & anathematizetis hæretica capitula, quæ a Cyrillo Alexandrino episcopo exposita sunt contra evangelicam & apostolicam doctrinam; & sequamini literas piissimorum & Christianissimorum imperatorum nostrorum, quæ jubent quæri, & subtiliter de fide cum pace examinationem fieri. Hanc interlocutionem suam Joannes & qui cum eo erant, adversus Cyrillum & Memnonem Ephesi publice proponentes, utrorumque damnationem literis suis imperatori insinuaverunt, quarum est principium: Pietas vestra præfulgens ad beneficium orbis terrarum. Post hæc advenerunt ab Hesperia

ad

ad concilium legati papæ Cœleſtini Arcadius & * Præjectus epiſcopi & Philippus eccleſiæ Romanæ presbyter. Quibus reſidentibus, Cyrillus & Memnon obtulerunt libellos in concilio, conteſtationem deponentes adverſus Joannem Antiochenum, & qui cum eo erant, epiſcopos, ut evocarentur, & redderent cauſas depoſitionis ſuæ. Vocati ergo a concilio per Danielem Coloniæ ſecundæ Cappadociæ, & Commodum Tripolis Lydiæ, & Timotheum Helleſponti, epiſcopos, una cum Muſonio notario, cum anagnoſtico, per interannuntiantem diaconum, tale acceperunt reſponſum: Neque vos mittatis ad nos, neque nos ad vos, quoniam de vobis reſponſum principis expectamus. Igitur Cyrillus cum * Memnone, volentes ſe ulciſci, Joannem damnaverunt, & omnes qui cum eo convenerant, & multa mala pari faſtu utrique Epheſi pertulerunt. Porro imperator per Joannem comitem ſacram ſcripſit omni concilio, & ad locum, dicens: Neſtorii, Cyrilli, & Memnonis damnationem ſuſcipimus: alia vero quæ apud vos geſta ſunt, reprehendimus Chriſtianam fidem rectitudinemque cuſtodientes, quam ex patribus progenitoribuſque ſuſcepimus. Sed euntibus de concilio ſeptem & ſeptem epiſcopis, ſatisfecere imperatori, quia magnum & univerſale concilium omnia regulariter agens, damnavit Neſtorium. His agnitis, juſſit eos imperator eccleſiam ingredi, & pro Neſtorio alium ordinare epiſcopum. Et poſt hæc juſſit omnes epiſcopos abire, unumquemque in propriam regionem: Et ita Joannes cum ſuis Antiochiam profectus eſt, ubi colligens plurimos epiſcopos, damnavit iterum Cyrillum, cum jam eſſet Alexandriæ. Et ſicut Socrates dicit, cognoſcens Neſtorius per contentionem ad quamdam perniciem perveniſſe partes, Dei genitricem Mariam vocabat, dicens: Dicatur etiam Dei genitrix, & ea quæ fecerunt triſtitiam, conquieſcant. Sed nullus eum ex pœnitentia talia dicentem ſuſcepit. Quapropter hactenus damnatus, & in exilium Oaſin miſſus eſt. Poſt damnationem autem ejus dura Conſtantinopoli turba contra eccleſiam mota eſt, diviſuſque eſt populus propter tepidum ejus, ſicut dictum eſt, tractatum, Clerici vero communi decreto eum anathematizaverunt.

* Projectus.

* Juvenale.

Eccleſiaſt. hiſt. lib. 7. cap. 33.

CAPUT VII.

De ordinatione Maximiani Conſtantinopolitani epiſcopi.

His ita provenientibus, de electione epiſcopi rurſus quæſtio exorta eſt. Multi enim Philippum quærebant presbyterum, qui a beato Joanne cognomento Chryſoſtomo diaconus fuerat ordinatus, multaque conſcripſerat volumina contra imperatorem Julianum apoſtatam. Alii vero Proclum presbyterum quærebant, quem ad Cyzicum Siſinnius epiſcopum ordinaverat. Qui priuſquam Cyzicum proficiſceretur, præcedentes cives ejuſdem civitatis, Dalmatium monachum ſibimet ordinaverunt epiſcopum, quoniam Attico præceſſori Siſinnii ſoli hoc præſtitum videbatur. Sed proceribus palatii, ut fieret, diſplicuit, quod quidem poſtea factum eſt. Manebat enim Proclus non habens eccleſiam propriam, quia tamen in doctrina eccleſiaſtica Conſtantinopoli valde florebat. Cumque quatuor tranſiſſent menſes poſt Neſtorii damnationem Maximianus ordinatur epiſcopus, vita quidem monachus, ordine vero presbyter conſtans quidem in fide vera, idiota autem ſermone, & ſub quiete vivere potius eligebat.

CAPUT VIII.

De pace Cyrilli & Joannis.

Poſt paululum vero videns imperator Cyrilli & Joannis permanſiſſe diſcordiam, intolerabilem judicabat eorum diſſenſionem. Et vocans tunc ad ſe Maximianum epiſcopum, & alios plurimos Conſtantinopoli repertos epiſcopos, quomodo tolleretur eccleſiarum diſſenſio, cogitabat. At illi dixerunt, quia non aliter hoc fieri poſſet, niſi prius iretur, & præferretur unius fidei vinculum, & Joannes Antiochenus epiſcopus anathematizaret Neſtorium, & improbata dogmata ejus. Et gaviſo valde ſuper hoc imperatore, miſſus eſt hoc ipſum agere Ariſtolaus tribunus ſacram principis deferens Joanni & Cyrillo, in qua comminatus eſt utriſque Nicomediam exilium, niſi pacem haberent adinvicem. Scripſerunt autem & epiſcopi e Conſtantinopoli Cyrillo, quia: amicitiarum modum & pacem eccleſiarum ſanctarum non aliter fieri conveniret, niſi omnia quia ab eo in cauſa ſcripta ſunt, epiſtolis & tomis & libris evacuerentur. Cyrillo vero hoc facere importabile viſum eſt. Verum Joannes Antiochenus imperatori mandavit: Propter illa ipſius capitula fidem meam Cyrillo dirigam, quam ſi ſuſcipiens ſubſcripſerit, communicabo ei: alioqui pacificus cum eo eſſe non potero. Et congregans iterum Joannes apud Antiochiam concilium, dictavit fidem ita ſe habentem: Confitemur dominum noſtrum Jeſum Criſtum Filium Dei unigenitum, Deum perfectum, & hominem perfectum ex anima rationali & corpore: ante ſæcula quidem ex patre natum ſecundum divinitatem, in fine vero dierum eumdem propter nos & propter noſtram ſalutem de Maria virgine ſecundum humanitatem: & conſubſtantialem nobis ſecundum divinitatem, & conſubſtantialem nobis ſecundum humanitatem. Duarum enim naturarum unitio facta eſt, propter quod unum Chriſtum, unum Filium, unum dominum confitemur. Secundum hunc inconfuſe unitionis intellectum, confitemur ſanctam virginem Dei genitricem. Propter quod Deus Verbum incarnatum eſt homo factus. Et ex ipſa conceptione univit ſibi templum, quod ex ipſa ſuſcepit. Evangelicas vero atque apoſtolicas de domino voces ſcimus deiloquos viros quaſdam quidem conjungentes, tamquam in una perſona, quaſdam dividentes, tamquam in duabus naturis, & diviniores quidem atque altiores, ſecundum divinitatem Chriſti; humiliores autem, ſecundum humanitatem ejus tradentes. In iſto ergo modo hanc fidei regulam interponens Joannes epiſtolæ ſuæ, cujus eſt principium: * Dudum per ſanctionem piiſſimorum principum: quam tradidit Paulo epiſcopo Emeſeno, & direxit Alexandriam Cyrillo. In quam urbem veniens Paulus, & gratiſſime a Cyrillo ſuſceptus eſt, & ſine difficultate vel contentione (ut a multis putabatur) memoratam fidem orientalium ſuſcepit epi-

episcoporum. Tunc Paulus dominico die fecit sermonem in populo, præsente Cyrillo, & exposuit capitulum de evangelio Joannis: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*. Conspice (inquit) Joannem duas naturas prædicantem, & unum filium. Aliud enim habitaculum, & aliud qui habitat. Aliud enim templum, & aliud, qui habitat, Deus. Intendite eis quæ dicta sunt, rogo. Non dixit, alter & alter, tamquam in duabus personis, aut in duobus Christis, aut in duobus filiis: sed aliud & aliud, ut in duabus naturis. Quando ergo dixit, *& habitavit in nobis*, & prædicavit duas naturas: tunc addidit, *& vidimus gloriam ejus, gloriam tamquam unigeniti a patre, plenum gratia & veritate*. Et in sequentibus fidem, quam Cyrillo portaverat, differebat, aperte prædicans duas in domino Christo naturas in una persona. Et clamante populo; Bene venisti orthodoxe: mox Cyrillus similia tractavit, & inter cetera ait: Quid de his clarius dici potest? Qua indigent hæc explanatione? Apte nos docuit, quia aliud quidem est qui inhabitat, & aliud qui inhabitatur. Et aliud natura humana, aliud divina. Et concludens sermonem, ad confirmationem eorum quæ a Paulo dicta sunt: Conspice (inquit) Joannem duas naturas prædicantem, & unum Christum: duas naturas unigeniti, & unam personam. Et quando dixit: *Et habitavit in nobis*, & prædicavit duas naturas: tunc addidit hæc: *Et vidimus gloriam ejus, gloriam tamquam unigeniti a patre, plenum gratia, & veritate*. Hæc Cirillus Paulo præsente tractavit, & Alexandrinam docuit ecclesiam, ita de Christo credere, sicut Paulo dudum tractante dicerat. Post hæc Cyrillus fidem epistolæ, quam a Paulo suscepit, epistolæ suæ interponens, cujus principium est: Lætentur cæli & exultet terra: satisfaciens aliquorum rumoribus, qui de illo habiti sunt, quoniam non assereret, de cælo corpus Christum sumpsisse, neque fermentationem aut commixtionem sensérit naturarum ejus, & scripsit & subscripsit præfatam fidem, & orientalibus direxit episcopis. Ascendens ergo Antiochiam Paulus, obtulit Joanni archiepiscopo & omni concilio ejus, epistolam Cyrilli. Qui, ut cognoverunt eum suscepisse fidem a se directam, & in ejus subscripsisse confirmationem, pacem cum eo & ejus fecerunt concilio, damnantes Nestorium, & suscipientes Maximianum, qui pro illo factus fuerat episcopus, dubitantibus adhuc ex eis aliquibus Cyrillo communicare: putantibus eum errasse, & postea veritatem agnovisse, & culpantibus Joannem, cur ab eo non expetierit capitulorum ejus damnationem. Ex altera autem parte quidam de palatio, per Eulogium presbyterum & apocrisiarium Alexandrinæ ecclesiæ, culpaverunt Cyrillum, cur suscepérit ab orientalibus episcopis duarum confessionem naturarum, quod Nestorius dixit & docuit. Sed & Valeriano Iconii, & Acacio Melitenensi, episcopis, hoc ipsum de Cyrillo videbatur.

CAPUT XI.

De Cyrilli epistolis pro orientalibus scriptis.

SCripsit ergo eis Cyrillus in defensionem orientalium episcoporum, & pro duabus unius Christi naturis. Et superfluum non esse reor interponere aliqua huic operi ex ipsis epistolis, ad confusionem Alexandrinorum Phantasiastarum vel Corrupticolarum, gloriantium de Cyrillo tamquam de patre atque auctore suo. Commonet ergo Eulogium presbyterum suum Cyrillus, & dicit: Reprehendunt quidam expositionem, quam fecerunt orientales, & dicunt: Cur duas naturas nominantibus eis, passus est audire, aut etiam laudavit Alexandrinus episcopus? Alii vero dicunt idem dixisse Nestorium. Dicunt & illum sic sapere, surrepentes nescientibus subtilitatem. Oportet enim culpantibus nos illa dicere, quia non omnia quæ dicunt hæretici, fugere aut refutare decet. Multa enim confitentur, sicut & nos confitemur. Velut Ariani, quando dicunt patrem, qui creator est omnium & dominus, numquid propter hoc fugere consequens est hujusmodi confessiones? Sic in Nestorio, licet duas personas * asserat significans diversitatem carnis & Verbi: (altera enim Verbi natura, altera carnis est) sed tamen nequaquam unitatem confitetur nobiscum. Nos autem unientes hæc, unum Christum, unum Filium, eumdem unum Deum confitemur. Et iterum: Nestorius itaque in suis expositionibus simulat se dicere, unus filius, unus dominus: sed refert filiationem ad solum Dei Verbum. Cum autem venerit ad dispensationem, rursus alium dominum, qui ex muliere est, seorsum hominem dicit, copulatum dignitate, æquo honore, quia habet copulationem ad Christum. Quomodo non apertum est, duos eum dicere Christos, si Christus ad Christum habet conjunctionem, alter ad alterum? Qui vero ex oriente sunt, nihil tale dicunt: voces autem dividunt solum. Dividunt autem secundum hunc modum, ut alias quidem Deo decibiles esse dicant, alias autem humanas, alias autem communes factas, tamquam habentes simul & quod Christo Deo decibile est, & quod humanum, verumtamen dictas ab uno eodemque Christo. Et non sicut Nestorius alias quidem Deo Verbo seorsum tribuit, alias autem ei qui ex muliere est, tamquam alteri filio. Item Acacio Melitenensi episcopo scribens inter alia sic dicit: Nestorius enim Christum seorsum nominari dicit Dei Verbum, habere autem conjunctionem ad Christum continuam. Putas ergo, non duos Christos apertissime dicit? Orientales vero Christum unum & filium, & Deum, & dominum confitentur se adorare, eumdem ex patre secundum divinitatem, & eumdem ex sancta virgine secundum humanitatem. Duarum namque naturarum unitionem factam dicunt, tamen unum Christum, unum Filium, unum dominum confitentur aperte factum. Et in sequentibus concordans aliquatenus tomo papæ Leonis Cyrillus, sic dicit: Sunt aliquæ vocum maxime Deo decibiles, aliquæ vero sic rursus hominem condecentes. Aliæ autem quemdam ordinem obtinent, ostendentes Filium Deum existentem & hominem simul. Et idem: Quando enim Philippo dicit: *Tanto tempore vobiscum sum, & non cognovistis me? Philippe, non credis quia ego in Patre, & Pater in me est? Qui videt me, videt & Patrem:* Et, *Ego & Pater unum sumus:* Deo decentissimam affirmamus vocem. Quando vero Judaicum increpat populum, illud dicens; *Si filii Abrahæ essetis, opera utique Abrahæ faceretis: nunc autem quæritis me interficere hominem,*

* asseverat.

Joan. 14.

Joan. 10.

Joan. 8.

minem, qui veritatem vobis locutus sum ; hoc Abraham non fecit: homini decenter hæc dicta dicimus. Hujus epistolæ sequentia duarum naturarum probabilem continent expositionem ; cujus tamen pro hujus operis compendio omnia ponere intermisimus necessaria documenta. Valeriano autem Iconii ita rescripsit. Universi orientales episcopi simul cum domino meo religiosissimo Antiochenorum episcopo Joanne, per scriptam manifestamque conditionem clarum constituere universis, quoniam pollutas quidem Nestorii novitates condemnant, anathematizantque nobiscum, & nullatenus eas unquam sermone dignantur, sed evangelica & apostolica sequuntur dogmata, & patrum confessionem nullo modo non contristant. Confessi sunt enim & ipsi nobiscum, quia Dei genitrix sit sancta virgo; & non addiderunt, quia Christi genitrix sit, sicut inquiunt, qui Nestorii infelices & respuendas opinatiunculas curant, sed inquiunt palam, unum esse Christum & Filium, & Deum ex Deo, ex patre ante omne sæculum ineffabiliter genitum Dei verbum, in ultimis vero temporibus hunc ipsum etiam ex muliere secundum carnem : ita ut idem ipse sit simul Deus & homo, perfectus in deitate & perfectus in humanitate idem ipse, & unam esse personam, nullo modo dividentes in duos filios, aut Christos, aut dominos. Si ergo quidam mentientes dicunt alia quædam præter hæc sapere illos, non eis credatur, sed sicut impostores & fallaces secundum patrem suum diabolum projiciantur, ut non perturbent eos qui recte ambulare desiderant. Si vero & epistolas sibimet componentes quidam circumferunt, velut ex persona clarorum virorum, minime oportet præsumere de his. Qui enim semel scripto confessi sunt fidem, quomodo poterant alteram scribere, velut ex pœnitentia revocati, ut recte sapere non velint? Alloquere fraternitatem quæ apud te est. Te, qui nobiscum sunt, in domino salutant. In hac conclusione epistolæ suæ, in qua dicit Cyrillus. Si vero epistola sibimet componentes quidam circumferunt, &c. probat Hypatius Ephesinorum episcopus in collatione quam contra Acephalos suscepit jussione Justiniani principis, medio Strategio comite sacrarum largitionum in palatii loco, qui dicitur Hepta, contra Cyrillum epistolæ hic fecisse mentionem scriptæ ad Marim Persam, quem neque Cyrillus condemnandum judicavit, neque Nestorianum esse in ipsa sua notavit epistola. Et hæc sunt : quæ Cyrillus scripsit in defensionem orientalium episcoporum pro duabus unius Christi naturis. Quam quicumque tunc minime receperunt, hos esse puto auctores Acephalorum, qui neque Cyrillum habent caput, neque quem sequantur ostendunt. Tunc & Evoptius Ptolemaidis Pentapoleos regionis episcopus, accipiens exemplar litterarum Theodoriti, qui scripserat contra duodecim capitula Cyrilli, direxit illud Cyrillo, ut responderet ad ea, & sua capitula exponeret. Quod gratissime suscipiens Cyrillus, fecit interpretationem capitulorum suorum, duodecim addens expositiones, quo videretur plenam pro eis reddere retionem. Itaque Cyrillo suscipiente & defendente fidem orientalium episcoporum, & sua capitula exponente, pax & unitas ecclesiis reddita est. In qua pace gaudente ecclesia, inimicus pacis, æmulus unitatis, non quievit adversus eam movere vasa sua, & superseminare zizania.

CAPUT X.

De Nestorianorum scandalo, & monachis Armeniæ.

NEstorii namque sectatores, videntes libros illius blasphemos non posse proferri in publicum, eo quod synodo Ephesina anathematizante, fuerunt condemnati, & imperiali lege prohibitum fuerat, ne quis eos legere auderet aut defendere; tunc cœperunt Diodori Tarsensis & Theodori Mopsuestenæ civitatis episcopi, & aliorum episcoporum, qui contra Eunomium & Apollinarem unius naturæ assertores, libros composuerant duas in Christo ostendentes naturas in una persona, (quod Nestorius sic non dixerat) circumferre volumina : & simplicissimos quosque decipere cupientes, ajebant non sapuisse nova Nestorium, sed antiquorum patrum prosecutum fuisse doctrinam : & in tantum studii gesserunt, ut ipsa eorum volumina malitiose in Syrorum linguam & Armeniorum atque Persarum transferrent. Sed hæc ubi agnoverunt Acacius Melitenensis, & Rabula Edessæ civitatis episcopus, (de quo Ibas successor ejus in epistola sua dicit: hunc præsumpsit, qui omnia præsumit, aperte in ecclesia sua anathematizare : scilicet de Theodoro Mopsuesteno superius loquens) scripserunt Armeniæ episcopis, ne Theodori Mopsuesteni libros susciperent, tamquam hæretici & auctoris dogmatis Nestoriani, insimulantibus episcopis Ciliciæ Rabulam & Acacium, quod hoc non ex caritate, sed ex æmulatione atque contentione fecissent. Congregati sunt ergo in unum venerabiles Armeniæ episcopi, & miserunt duos presbyteros Leontium & Aberium ad Proclum Constantinopolitanum episcopum, secundum morem, cum libellis suis & uno volumine Theodori Mopsuesteni, scire volentes, utrum doctrina Theodori, an Rabulæ & Acacii, vera esse probaretur. Itaque Proclus accipiens Armeniæ episcoporum libellos, & illud Theodori volumen, diligentius utraque examinans, tomum Armeniis scripsit & destinavit. In quo posuit ad interimendas Nestorianorum versutias, qui duas in Christo inducunt personas, unum de Trinitate incarnatum : quem & direxit Joanni Antiocheno per Theodorum diaconum suum, continentem subter capitula ab hæreticis prolata ; expetens ab eo pro communi fide servanda, ut cum suo concilio eum susciperent & subscriberent. Joannes autem & qui cum eo erant congregati episcopi, legentes tomum, & ejus laudantes compositionem, subscripserunt in eo, & Proclo transmiserunt. Hunc & Chalcedonensis synodus per relationem suam, quam Marciano imperatori direxit, ad probandum, non tantum gestis synodalibus, verum etiam epistolis fidem constare, inter sanctorum patrum epistolas suscepit & confirmavit. Scripsit autem idem Proclus epistolam ipsi Joanni, cui & tomum suum direxerat, in qua dicit : Dicentes autem iterum passibilem Deum, id est, Christum, confitemur eum non esse passum, quod est, sed quod factum est, id est, propria carne: & ita prædicantes, nullo modo fallimur, quoniam quidem & unum ex Trinitate

Libri hæreticorum non legendi.

Post xvi. ad Chalced. concilii sequitur hæc relatio.

tate secundum carnem crucifixum fatemur, & divinitatem passibilem minime blasphemantes.

Sed Basilius quidam diaconus, sumens tomum Procli, quem Armeniis scripserat, Alexandriam venit, & Armeniorum libellos suis libellis annectens, obtulit Cyrillo ejusdem urbis antistiti. Quibus (ut ferunt rumores) permotus Cyrillus, quatuor libros scripsit, tres adversus Diodorum & Theodorum, quasi Nestoriani dogmatis auctores, & alium de incarnatione librum. In quibus continentur antiquorum patrum incorrupta testimonia, id est, Felicis papæ Romani, Dionysii Areopagitæ Corinthiorum episcopi, & Gregorii mirabilis θαυματουργοῦ cognominati. Et licet in eis libris Theodori dicta laudentur contra Arianos edita, ipsum tamen magistrum Nestorii fuisse contendunt. Contra quos catholici veritatis defensores sic Acephalis responderunt, illos libros non esse Cyrilli, quoniam testimoniis, quæ contra mortuos posuisse in eis dicitur, contra viventem Nestorium non est usus, neque in synodo, neque in aliquibus epistolis. Unde dicunt illos nec dictasse Cyrillum, nec edidisse libros. Itaque Basilius diaconus Constantinopolim veniens libellos composuit, & archiepiscopo Proclo porrexit, associans cuncta quæ antehac Cyrillo archiepiscopo obtulerat. Proclus vero jam destinaverat tomum suum Armeniis, in quo tomo nullam facit de Theodoro reprehensionis mentionem. Quod cognoscens Basilius scripsit libellum, in quo docuit libros Theodori vitandos, sicut Arii & Eunomii blasphemias. Quod quidem prudentibus inconvenienter eum scripsisse apparet, quoniam Arius & Eunomius unam in Christo degenerem patris substantiam prædicaverunt: Theodorus autem (ut ipsi accusant) duas e contrario docuit in Christo naturas. Post hæc autem occasione accepta, surrexerunt quidam monachi ab Armenia Apollinaris sectatores, duo vel tria (sicut refert Joannes Antiochenus in epistola sua) portantes excerpta capitula (ut dicebant) de libris Theodori Mopsuesteni, vel aliorum sanctorum patrum, qui in illo tempore (sicut diximus) contra Apollinarem scripserant. Et intrantes regiam civitatem, & multorum sordidantes auditum, calliditate sua omnia perturbabant. Deinde circumeuntes totius orientis civitates & universa monasteria, damnanda esse cum auctoribus clamabant, accusantes ea Nestoriano sensu fuisse conscripta. Quia si Nestorius juste damnatus est, damnentur & ista, dicebant, cum suis auctoribus. Et hæc agebant, firmare volentes ea quæ Apollinaris sunt, qui per unam naturam Christum nobis consubstantialem non exposuit. Qui quorumdam utentes patrocinio, terrebant * nimis clericos, populos & monachos, qui vitam sectabantur quietam. Tunc Joannes Antiochenus synodo congregata, tres pro Theodoro Mopsuesteno dictavit epistolas. Et unam quidem direxit Theodosio imperatori, aliam autem Cyrillo Alexandrino, & tertiam Proclo Constantinopolitano episcopo, laudans in eis Theodorum, & ejus exponens sapientiam. Ad hæc autem imperator dirigens sacram Joanni, derogatores illos Theodori contra salutem propriam venire judicavit. Cyrillus autem rescripto suo Theodorum præferens, tale de accusatoribus ejus tulit judicium, eo quod dogmate veritati contrario uterentur; in-

terponens de symbolo in concilio sibi oblato * tesseradecadas factas a Charisio presbytero. Nihilo minus & Proclus per Maximum diaconum suum ipsi Joanni rescribens, cujus essent illa capitula, quæ Theodori dicebantur, quæsivit. Qui pro ejus excusatione ignorare se dixit. Verumtamen duas memorati Joannis epistolas, id est, primam & tertiam, laudes Theodori Mopsuesteni continentes, Chalcedonensis synodus per relationem suam Marciano imperatori directam, cum tomo Procli (quem ad Armenios direxit) & aliis sanctorum patrum epistolis, suscepit & confirmavit. His ergo sopitis atque transactis, mortuo Cyrillo tricesimo & secundo episcopatus sui anno, ordinatus est episcopus Alexandriæ Dioscorus, qui fuit quidem archidiaconus ejusdem Cyrilli. Qui neque uxorem, neque filios habuit: quem narrat opinio, civium suorum majorem habuisse dilectionem. Siquidem opprimens Cyrilli heredes, & per calumnias, multas ab eis auferens pecunias, dedit eas sine fenore artopolis & cauponibus civitatis, ut mundissimum panem & pretiosissimum vinum viliori pretio populis exhiberent. Joanne autem archiepiscopo defuncto, Antiochenæ ecclesiæ Domnus ordinatur archiepiscopus.

Sed & Proclo defuncto, ecclesiæ Constantinopolitanæ Flavianus sortitus est sedem. Ipso vero tempore Ibam Edessenum episcopum quidam presbyteri & diaconi suis libellis quasi Nestorianum accusaverunt Domno archiepiscopo, eo quod alloquens clerum, dixisset: Non invideo Christo, quia Deus factus est, quoniam si volo ego & fio. Qui cum ascendissent Antiochiam, eos Ibas excommunicavit. Sed superveniente festivitate quadragesimæ ascensionis, jussi sunt a Domno excommunicatione absolvi, sub ea conditione, ut Antiochia non exirent, alioquin a suo deponerentur ordine.

Sed quidam eorum archiepiscopi Domni præcepta contemnentes, profecti ad comitatum, sacros apices meruerunt ad Photium, Eustathium & Uranium episcopos, ut in Beryto audirentur. Fuerunt autem cum iis Eulogius diaconus Constantinopolitanus, & Damascius vir spectabilis tribunus & notarius. Quod cum agnitum fuisset, illos clericos Constantinopolim perrexisse, damnati sunt a Domno & ejus concilio. Et post hæc Ibas Beryto ad audientiam occurrit. Cui cum accusatores (sicut gesta demonstrant) nihil probare potuissent, supervenit relatio & postulatio clericorum Edessenorum, flagitantium pro ecclesia episcopi sui præsentiam, in qua sibi arrogaverunt omnes pœnas horribilis gehennæ, si meminissent tale aliquid dictum in illo tractatu, de quo Ibas accusabatur, & judicibus non manifestassent. Quamobrem fecerunt judices accusatores ipsos cum suo episcopo in secretario communicare, simulque pacificos dimiserunt.

CAPUT XI.

*De Eutyche presbytero & * Egameno, & ejus hæresi, ejusque damnatione.*

HIs temporibus Eutyches quidam presbyter & archimandrita præsidens Constantinopoli celeberrimo monasterio, urgente satana, prædicabat dominum nostrum Jesum

* τεσσαρεσκαιδεκατείας,

Post act. XVI. hujus conc habetur hæc relatio.

* f. archimandritæ, * imo potius Hegumeno, ἡγουμένου.

Christum consubstantialem nobis non esse secundum carnem, sed de cœlo corpus habuisse. Rursusque varians, dicebat ante adunationem duas in Christo fuisse naturas, post adunationem vero una factam esse. Quem audiens talia docentem & prædicantem Eusebius episcopus Dorylenæ civitatis provinciæ Phrygiæ Salutariæ, cum esset orthodoxus, & purus etiam amicus, prohibuit eum talia sapere & docere. Sed pertinaciter Eutyche audire nolente, retulit Eusebius causam ad Flavianum Constantinopolitanum episcopum. Qui & ingressus est ejus concilium, quod collectum fuerat pro Florentio Sardeorum metropolita viro adversus episcopos sub eo constitutos Joannem & Cossinium: & data forma de aliquibus causis eorum, libellos obtulit Eusebius Flaviano & omni concilio, conjurans omnes advenire adversus Eutychem presbyterum, ut sub eorum præsentia convinceretur ab eo, hæretici dogmata sapere & docere. His Flavianus episcopus auditis, per Joannem presbyterum & defensorem, & Andream diaconum, Eutychem ad concilium suum venire præcepit. Quibus euntibus ad se, tale Eutyches reddidit responsum: hoc apud se esse decretum, ut nunquam egrederetur a sua fraternitate, sed tamquam in sepulchro degeret in monasterio. Secundo vero conventu postulavit Eusebius duas Cyrilli synodicas recitari epistolas: unam quam Nestorio direxerat, cujus principium est: Obloquuntur me quidam apud tuam fraternitatem: & alteram ab eo Joanni Antiocheno directam, cujus est principium: Lætentur cæli & exultet terra: quas & synodus Chalcedonensis postea suscepit. Quod cum fuisset factum, Eutyches rursus per Mamam & Theophilum presbyteros scripto vocatus est ad concilium. Qui ad eum minime ingressi, audierunt ab ejus monachis quod ægrotaret, & ideo eum videre non possent. Ingressi sunt tamen ad eum postea, & obtulerunt ei synodicam chartam. Quibus iterum dedit responsum: Ego definitum apud me habeo, extra mortis necessitatem non egredi monasterium. Sed hanc chartam manu mea scriptam accipite, & synodo offerte. Et post hæc recusante illo, renuntiaverunt concilio ejus excusationem. Eutyches direxit tomos per monasteria cum suis dogmatibus ad abbates, ut subscriberent ea. * Innotuit hoc concilio Eusebius episcopus. Et rursus. Flavianus una cum suo concilio per Memnonem presbyterum, & Epiphanium & Germanum diaconos, scripto eum tertia vocaverunt vocatione. Quibus cum idemtidem Eutyches de infirmitate excusaret, compellentibus tamen eis qui missi fuerant, petiit unius septimæ dilationem, ut post septem numerum dierum audientiæ occurreret. Qui refugiens ad imperatorem Theodosium, impetravit ab eo (ut fertur) per Chrysaphium eunuchum, quem Eutyches susceperat de sacro baptismate, ut cum patricio Florentio & magno silentiario concilium illud Flaviani ingrederetur. Timere enim se dicebat Flaviani calumnias. Postquam ire secum meruit magnum silentiarium cum imperatoris scripto, accepit & officium excubitorum & chlamydatorum, & venit ad concilium. In quod ingressus recitavit, qui cum ipso erat, magnus silentiarius in synodo imperatoris mandatum, ita se habens: Si pacem cogitamus sanctarum ecclesiarum, & catholicæ fidei custodiri volumus rectam & Deo inspirante prædicatam fidem a * parentibus nostris, qui in Nicæa congregati sunt, trecentorum decem & octo episcoporum, & ab his qui Ephesi interfuerunt damnationi Nestorii: hoc ergo volumus, ne scandalum in prædicta catholica fide immittatur. Et quoniam scimus magnificentissimum Florentium patricium esse fidelem & probatum & recta fide, volumus eum interesse audientiæ synodi, quoniam sermo de fide est. Et superveniente patricio Florentio, & eo sedente, flagitabant episcopi ab Eutyche, ut confiteretur dominum nostrum Jesum Christum consubstantialem nobis secundum carnem in duarum naturarum unitione. At ille libellum suum legi petebat, & credere se dicebat secundum Nicæni concilii fidem. Interrogante autem patricio Florentio Eutychen, si diceret Christum, qui ex virgine est, consubstantialem nobis, duasque in eo unitas naturas: qui confiteri se quidem hæc ante adunationem, post adunationem autem unam se confiteri dicebat. Et dicente ad eum synodo: Oportet te hoc confiteri, & anathematizare omne dogma huic fidei contrarium: respondit, non se dixisse hoc prius, sed posse se dicere, quia ipsi dicebant: sequi se tamen patres ajebat, quoniam in scripturis hoc non invenerat explanatum, nec patres ita dixisse. Surgens autem sancta synodus, anathematizavit eum. Cui identidem patricius Florentius dixit: Qui non confitetur duas in Christo naturas, non credit recte. Ille autem dixit legem se habere sancti Cyrilli & Athanasii, qui ex duabus quidem naturis dixerunt ante adunationem, post adunationem autem & incarnationem non duas naturas, sed unam. Surgens autem sancta synodus iterum, anathematizavit eum. Venerabilis vero Flavianus, quoniam Valentini & Apollinaris hæreticorum errore Eutyches ægrotasset, expolians eum honore presbyterii, anathematizavit atque damnavit, & conclusis gestis, in ejus damnationem concilium subscripsit. Quibus gestis jungens epistolam suam venerabilis Flavianus, Leoni papæ direxit, & quid in concilio gestum fuerat, allegavit fideliter. Et Eutyches de sua damnatione papæ Leoni scribens, posuit edicta apud Constantinopolim, & injustitiam se fuisse passum, populum contestatus est. Leo vero direxit Flaviano tomum, sanam incarnationis Christi doctrinam continentem, & mirifice perimentem Eutychetis assertiones, cujus principium est post proœmium: Lectis dilectionis tuæ literis. Eutyches vero obtulit preces imperatori, questus de falsitate gestorum, quasi aliqua a notariis superaddita fuissent, aliqua vero dicta, nec gestis inserta. Et postulavit, ut sub præsentia Thalassii episcopi & Florentii patricii rursus in palatio Flaviano occurrente, ipsum congregaretur concilium, & ex interrogatione personarum veritas panderetur.

Annuit imperator fieri, & easdem preces manu sua ita subscripsit: Deponant apud reverendissimos episcopos, non solum qui dudum convenerunt, verum etiam & apud reverendissimum Thalassium, ut omnibus his præsentibus, quæ supplicatio loquitur, negotii veritas inquiratur. Cumque concilium congregaretur, Eutyches absens factus, ad vicem suam misit Constantinum diaconum ad concilium, ut pro eo respondens examinantibus judicibus, gesto-

Vide act. 1. Chalced. concilii.

* sanctis tribus.

* id est, Indicavit.

In ep. Le 10.

gestorum falsitas reprehenderetur. Sed discussis gestis, instantibus notariis cum episcopis Deum timentibus, cum Eutycheti aliqui faverent pro tempore, nihil falsitatis inveniri potuit: sed hoc tantum actum est, ut apud magistrum officiorum gesta conficerentur de falsitate notariorum, astantibus aliquibus laicis de officio principis, qui interfuerant gestis ipsis tempore concilii. Postea expetivit imperator a Flaviano fidei ejus confessionem manu ejus scriptam & subscriptam. Scripsit ergo Flavianus fidem suam manu propria, & imperatori in hoc themate direxit: Flavianus episcopus Constantinopolitanus, amatori Christi imperatori nostri Theodosio salutem: Nihil ita convenit sacerdoti Dei, & dogmatibus erudito divinis, quam paratum esse ad satisfactionem omni petenti rationem de spe quæ in nobis est & gratia. *Non enim erubesco evangelium Dei. Virtus enim Dei est ad salutem omni credenti.* Quia ergo & nos misericordia regis omnium Christi Dei sacerdotium tale sortiti sumus, sapimus recte & inculpabiliter, semper scripturas divinas sequentes, expositionem sanctorum patrum qui in Nicæa convenerunt, & centum quinquaginta qui hic congregati sunt, & qui in Epheso sub sanctæ memoriæ Cyrillo, qui fuit Alexandrinorum episcopus: & prædicamus Dominum nostrum Jesum Christum, ante sæcula quidem ex Deo patre sine principio natum secundum divinitatem, in novissimis autem diebus eumdem propter nos & propter nostram salutem ex Maria virgine secundum humanitatem. Ex duabus utique naturis confitentes Christum post incarnationem ex sancta virgine, & humanatum, in una substantia & in una persona, unum Christum, unum Filium, unum Dominum confitemur. Et unam quidem Dei Verbi naturam, incarnatam tamen & inhumanatam dicere non negamus, eo quod ex ambabus unus atque idem sit dominus noster Jesus Christus. Eos vero, qui aut duos filios, aut duas subsistentias, aut duas personas annuntiant, & non unum eumdemque dominum nostrum Jesum Christum Filium Dei vivi prædicant, anathematizamus, & alienos esse ab ecclesiis judicamus. Et ante omnes Nestorium impium anathematizamus, & sapientes quæ ejus sunt, & loquentes ea: & abscindantur hujusmodi a filiorum adoptione promissa recte credentibus. Et subscriptio: Domine Jesu Christe adjuva nos. Et iterum: Hæc scripsi manu mea ad satisfactionem vestræ potestatis, ut confundantur calumniam facientes nostræ simplici conversationi.

1. Petr. 3. m. 2.

CAPUT XII.

De synodo Ephesina secunda, & Flaviani morte.

POstquam ergo nihil probatum est notariis de falsitate gestorum, Eutyches petit Dioscorum Alexandrinum episcopum, ut quæreret quæ de illo acta sunt: & causam examinaret. Agebat apud principem, universalem fieri synodum, ut probaretur judicium Flaviani. Scripsit ergo Dioscorus Theodosio imperatori, quia aliam fieri synodum generalem oportet; & ut fieret, persuasit Eutyches. Annuit imperator. Et dirigens sacram Dioscoro in Alexandriam, præcepit, ut cum decem metropolitanis episcopis, quos voluisset, ipse eligeret, & veniret Ephesum; & congregato universali concilio, Eutychetis causam discuteret: jubens Barsumam archimandritam interesse concilio, & vices agere omnium monachorum orientales episcopos accusantium. Theodoritum vero Cyri episcopum adesse concilio interdixit, & in sua civitate permanere eum jussit. Jam enim Ibam Edessenum episcopum, ne synodo adesset, per filium suum, quem superius dixi, Chrysaphium, in multas mansiones Eutyches relegarat exilio. Et fit Ephesi generale concilium, ad quod convenerunt Flavianus quidem & Eutyches, tamquam judicandi, Juvenalis & Thalassius & omnes illi metropolitani episcopi cum suis conciliis, & judices Constantinopolitani concilii, qui Eutychen judicaverant. Dioscorus vero secum habebat fortissimos milites reipublicæ cum monachis Barsumæ. Et sedentibus in basilica Dei genitricis Mariæ illis episcopis, ecclesiæ Romanæ diaconi vices habentes papæ Leonis, assidere non passi sunt, eo quod non fuerit data præsessio sanctæ sedi eorum. Insuper etiam, quod non lecta fuerat ad Flavianum epistola in Eutychetis damnatione a papa Leone scripta, & occultata fuerat epistola ejus per supra memoratos legatos ad ipsam synodum directa. Et est ejus principium: Religiosa clementissimi principis fides: Cumque Flavianus judicaretur a synodo propter Eutychetis damnationem, Dioscorus libellum, quem Eutychec manu sua portabat, jussit suscipi & recitari. Et cum recitaretur, surgens Dioscorus, & stans in suppedaneo sedis suæ, dicebat concilio: Optima Eutychetis fides concordat fidei trecentorum decem & octo sanctorum patrum, & recte credit Eutyches, fratres. Tunc synodus jussione Dioscori Ibam Edessenum damnavit ut absentem, multis nescientibus episcopis quid de illo actum fuisset. Et tertio vocatum, tamquam contemptorem & non occurrentem ad sanctum concilium, damnavit absentem. Clamabatur autem, quoniam testimonium contra eum perhibebatur ab adversariis, tamquam dixisset: Non invideo Christo facto Deo, quoniam si volo, & ego fio. Et quasi dixisset. Hodie Christus factus est Deus, & alia hujusmodi, & propter epistolam ad Marim ab Iba directam. Iterum synodus auctore Dioscoro Theodoritum episcopum Cyri damnavit absentem, & nec egressum de sua civitate, propter illa quæ scripsit contra duodecim anathemata Cyrilli, & propter epistolam missam ab eo clericis & monachis & laicis contra primam Ephesi synodum ante ecclesiæ pacem. Ad hæc damnavit quoque memorata synodus Eusebium episcopum Dorylæi, eo quod dixerit duarum naturarum perfectarum Christum. Et cum eo damnavit similiter Flavianum Constantinopolitanum episcopum, quasi male damnantem Eutychem, & quia dixerit, in duabus naturis cognosci Christum. Quare surgentes quidam venerabiles episcopi, tenuerunt genua Dioscori, & rogabant, ne Flavianus innocens damnaretur: qui nec diu petere potuerunt metu militum & monachorum stantium cum gladiis & fustibus. Deposuit quoque & Savinianum episcopum * Perrhensium. Post omnes autem & Domnum Antiochenum remanentem ab orthodoxorum depositione, quia particeps factus Dioscori in depositione orthodoxorum & Eutychetis absolutione. Depositus est autem dolo Dioscori sic. Postquam consensit in omnibus Dioscoro, da-

A De hoc act. 10. Chalc. concilii

Epist. 14. Leonis.

Et habetur in proœmio concil. Chalced.

De hoc act. 14. Concil. Chalc.

* Parensium.

act. 1. Chalc. oncil.

tis in medio ejus epistolis, quas ad ipsum Dioscorum Antiochenus Domnus contra duodecim Cyrilli capitula scripserat, eo quod essent obscura, damnavit ægrotum & absentem illa die. Hæc ergo synodo decernente, & restituente Eutychi presbyterii dignitatem & ministerii præsulatum, Flavianus quidem & Eusebius custodiæ mancipantur. Porro locum obtinentes papæ Leonis omnibus quæ sunt gesta, contradixerant: Flavianus autem, contra se prolata sententia, per ejus legatos sedem apostolicam appellavit libello. Et hunc terminum illa synodus habuit. His ergo omnibus malis a Dioscoro perpetratis, cæsus Flavianus, & multis injuriis affectus, dolore plagarum migravit ad dominum. Ordinatusque est pro eo Anatolius diaconus, qui fuit Constantinopoli apocrisarius Dioscori; & pro Domno Antiocheno ordinatus est Maximus, & pro Iba Nonnus, & pro Saviniano Athanasius, pro Theodorito autem & Eusebio nullus ordinatus est. Soluto ergo illo concilio, & ad suas sedes reversis episcopis, scissio facta est inter eos, qualis antea numquam contigerat. Ægyptii, Thraces & Palæstini episcopi Dioscorum sequebantur: orientales, Pontici & Asiani, sanctæ memoriæ Flavianum.

De hoc circa finem act. 1. Chalc. conc.

Quod schisma permansit usque ab obitum Theodosii principis. Sed quærenti plenius scire latrocinia Dioscori in ipsa synodo pertractata, prima actio synodi Chalcedonensis, in qua nec nominandi Ephesini secundi concilii recitata sunt acta & gestis inserta, legenti omnia pleniſſime innotescit. Nam nos ista nuper Alexandriæ de Græco in Latinum translata suscepimus. Porro legati sedis apostolicæ ab ipso concilio fugientes, retulerunt papæ Leoni iniquitates Dioscori, quomodo Dioscorus vi magis quam justitia in illa egerit synodo.

In cujus gesta timore episcopi subscripserunt in Eutychetis absolutionem, & orthodoxorum episcoporum depositionem, hæresim non recipientium; & quomodo omnibus gestis ejus contradixerunt. * Quo secutus Theodoritus episcopus papæ suggessit, quanta mala pertulerit ex insidiis Dioscori, rogans ut celerius tali cassæ subveniretur per alium conventum episcoporum, ne hæretica Eutychetis dogmata permanerent a Dioscoro confirmata. Sed fortissimus Leo audiens legatorum suorum suggestionem, & Theodoriti querelas suscipiens, literis suis Theodosium Imperatorem & Pulcheriam Augustam petit, ut fieret intra Italiam generale concilium, & aboleretur error fidei per violentiam Dioscori factus. Valentinianum autem imperatorem & Eudoxiam uxorem ejus, ad memoriam beati Petri, cum multis episcoporum genibus provolutus, Romanus pontifex deprecatus est, ut imperatorem Theodosium hortarentur aliam fieri synodum, ad retractandum illa quæ a Dioscoro male acta atque perpetrata fuerant in damnatione Flaviani episcopi, & orthodoxorum depositione. Eis scribentibus & petentibus rescripsit Theodosius imperator, Flavianum læsibilis novitatis reum, dignum mortis debitum suscepisse; & ideo omnis pax & concordia in ecclesia regnaret, principe contentionis sacro judicio humanis rebus ablato. Illos vero qui depositi fuerant, indignos sacerdotio fuisse: & qui digni judicati sunt, a synodo esse susceptos. Hæc de Flaviano Theodosius Arcadii principis filius, nepos imperatoris Theodosii majoris, cujus temporibus omnia hæc scandala contigisse nascuntur.

* f. Quos.

CAPUT XIII.

De synodo Chalcedonensi, & de damnatione Dioscori.

SED eo defuncto, cum Marcianus imperii culmen fuisset adeptus, pro illa papæ & principum Romanorum petitione universale concilium in Nicæa congregari jussit: ubi occurrentibus sexcentis triginta episcopis, & eis sedentibus, legati papæ Leonis Marcianum petierunt, ut sui præsentiam præstaret concilio: alioquin ipso absente, ipsi ad concilium non occurrerent. Et ita jussit imperator synodum transferri Chalcedonam, ut de proximo ad concilium veniens, eorum impleret petitionem. Formidabant autem aliqui episcoporum, ne ab Eutychianis tumultus a Constantinopoli de vicino nasceretur. Sed imperatore promittente, nullum audere tale aliquid pertentare, apud Chalcedonam synodus sedit. Igitur perspectis iis, quæ in secunda synodo Ephesina gesta sunt coram sacro senatu, & Constantino & Beroniciano a secretis, & omni universali concilio, cum Paschasino & Lucentio episcopis, & Bonifacio presbytero, locum tenentibus Leonis papæ Romani, & Anatolio Constantinopolitano, præsente Dioscoro & omnibus metropolitanis episcopis, ut quæreretur depositio & mors Flaviani, & depositio orthodoxorum episcoporum, qui pro fide depositi sunt.

Et prima quidem sessione, recitante Beroniciano gesta nefandi concilii Ephesini secundi, in quibus continebantur de Eutyche Constantinopoli acta, lecta sunt etiam & gesta synodi Ephesinæ primæ, in qua Nestorius a Cyrillo damnatus est, & gestis inserta: & omnibus rite discussis, clamantibus episcopis: Anathema Nestorio, anathema Eutychi, anathema qui dividit, anathema qui confundit: iniquitas Dioscori relata & manifestata est de Flaviani morte, & de episcoporum orthodoxorum depositione. Et ita soluto primo conventu, secundo secretario interloquentibus judicibus, ut cum omnium episcoporum deliberatione fides tractaretur & confirmaretur, lectæ sunt duæ epistolæ Cyrilli, quæ in concilio Flaviani (sicut diximus) gestis Constantinopoli continentur. Lectus est tomus papæ Leonis ad memoratum Flavianum contra dogma Eutychis directus. Et dubitantibus Illyricianis & Palæstinis episcopis sanctis in aliquibus locis ejus, Theodoritus episcopus, & Aetius archidiaconus Constantinopolitanus, ex dictis & epistolis ejus similia Cyrillum scripsisse docuerunt. Et clamantibus Ægyptiis & Illyricianis episcopis: Omnes peccavimus, omnes veniam petimus; dilatio dierum quinque concessa est, ut cum omni deliberatione fides tractaretur & confirmaretur. Et ita secundo conventu soluto, tertio quoque secretario libellos obtulit Eusebius Dorylæi episcopus adversus Dioscorum, & synodo questus est de sua & piæ memoriæ Flaviani depositione, & de consensu ejusdem Dioscori in dogma Eutychis, & ut vocaretur ab eis, & ab eo convinceretur de his accusationibus. Sed quæsitum est, si veniſſet Dioscorus, & inventus non est. Ad quem directi sunt episcopi Constantinus Bostrensis, & Atticus Zelen-

lenſis, & Acacius Ariarathirenſis, & Himerius lector & notarius, ut eum ſcripto convenirent, ut ad concilium occurreret. Quibus Dioſcorus reſpondit: Cuſtodior ego. Si permittunt me deſcendere, dicant magiſtriani. Ego enim paratus ſum venire, ſed prohibeor. Hæc ſcripto mandavit concilio Dioſcorus. Sed adveniens adjutor magiſtri officiorum, dedit ei facultatem ut libere ad concilium occurreret. Rurſuſque ad eum directi ſunt Pergamius, Cecropius & Rufinus epiſcopi, ut ſcripto eum convenirent, ne ad concilium venire contemneret, ſed magis ſatisfaceret concilio de his quæ ab Euſebio dicebantur. At ille reſpondit eis: Judicent de his judices & ſervatores, ego ægritudine gravatus, ad concilium venire non poſſum. Et tertio vocatus eſt ad concilium per Francionem, Julianum & Joannem epiſcopos, cum Palladio notario, ut verbis ejus ſcriptis, intimarent concilio, quid Dioſcorus remandaret: ſed in hac tertia vocatione, inepta Dioſcorus reſponſione venire differens, concilium damnationis in eum protulit ſententiam, quæ miſſa eſt pio imperatori, ſubſcribentibus in ea epiſcopis. Depoſitus ab epiſcopatu Dioſcorus ſeptimo ordinationis ſuæ anno. Clericis vero Alexandrinis mandavit concilium, jam eum non putare epiſcopum eſſe, ſed omnino cognoſcerent, eum de gradu ſuo eſſe dejectum,

Sed & aliquibus putantibus Dioſcorum recuperare poſſe epiſcopatum, propoſitum eſt edictum, & omnibus manifeſtatum eſt, Dioſcorum irrecuperabiliter honore fuiſſe abjectum. Quarto autem ſecretario interloquentibus judicibus, ſimili ſententiæ, qua Dioſcorus judicatus eſt, hos epiſcopos ſubjacere, Juvenalem Hieroſolymitanorum, Thalaſſium Cæſareæ Cappadociæ, Euſebium Ancyræ Galatiæ, Euſtathium Beryti, & Baſilium Seleuciæ Iſauriæ, qui poteſtatem habuerunt, & principes fuerunt tunc Epheſini latrocinii, ut alieni ab epiſcopatu fierent. Et poſt hæc quinque dierum dilatione facta, ut unuſquiſque epiſcopus quomodo crederet, ſcripto proferret, & ut eligeret Anatolius epiſcopus certos & idoneos ad tractandum epiſcopos, & deliberaretur regula fidei, & firmaretur. Firmata eſt autem fides Nicæni concilii, & Conſtantinopolitani, & Epheſini primi, & epiſtola Leonis papæ, quæ & ab omnibus ſubſcripta cognoſcitur. Rurſus interloquentibus judicibus & Juvenale & Thalaſſio, Euſebio, Baſilio & Euſtathio epiſcopis, quid concilio videatur, acclamavit omne concilium: Dioſcorum Deus depoſuit, homicidam Deus depoſuit. Et intercedente pro eis concilio quia conſenſerant in ſubſcriptione ſupra memoratæ papæ Leonis epiſtolæ, & ne majus iterum naſceretur ſchiſma, juſſi ſunt in concilio permanere. Poſt hæc duodecim epiſcopi Ægyptii libellos obtulerunt fidei cum illuſione. Sed judicante concilio, ut Eutychen anathematizarent, & ſubſcriberent tomo papæ Leonis, dixerunt illi, hoc non ſe facere poſſe, donec ordinaretur Alexandrinus epiſcopus, ut cum ejus juſſione ſine ſuo periculo hoc implerent, & pro multitudine Ægyptiorum epiſcoporum ſolos ſe facere non poſſe. Et decretum eſt, ut datis ab eis fidejuſſoribus ſacramento præſtito, expectarent ordinationem Alexandrini epiſcopi, & conſentirent, & ſubſcriberent ad omnia ſynodalia inſtituta. Hoc de archimandritis & monachis aliquibus ſimiliter excuſantibus, in concilio ordinatum eſt, ut dilationem acciperent. Et ita quarto ſecretario peracto, quinta ſeſſione hoc actum eſt, tractantibus cum epiſcopis & judicibus, ut fides confirmaretur, & ex tractatu Anatolii Conſtantinopolitani epiſcopi, & omnium epiſcoporum metropolitanorum, dictatum eſt fidei ſymbolum cum definitione, & ab omnibus confirmatum eſt. Et legente illud Aetio archidiacono, acclamatum eſt ab omni ſynodo: Hæc patrum fides Cyrilli & Leonis: multos annos imperatoribus. Et petiverunt rurſus acclamare, ut mox ab omnibus metropolitanis & toto concilio ſine dilatione ſubſcriberetur. Sed intermiſſum eſt a judicibus, ut primum principi legeretur,

Et cum hoc fieret, ſoluta eſt ſynodus. Sexto autem ſecretario adveniens Marcianus imperator ad concilium cum judicibus & ſacro ſenatu, allocutionis verba fecit in concilio, & inter alia dixit, ſe ad confirmandam fidem, non ad potentiam oſtendendam, exemplo Conſtantini, ſynodum intraſſe. Unde abjecta omni pravitate & avaritia, quorumdam amputatis erroribus, in perpetuum, quæ a vobis ordinata fuerint, reſerventur. Et recitata fidei definitione, & ab omni concilio ſine aliqua dubitazione, & ab omnibus ſubſcripta eſt. Septimo quoque ſecretario tres actæ ſunt cauſæ, propter quod tres ejus computantur actiones. Prima eſt, qua firmata ſunt quæ convenerunt inter Maximum Antiochenum & Juvenalem Hieroſolymitanum epiſcopos, ut duæ Phœnices & Arabia dependerent ſedi Antiochenæ, Hieroſolymitanæ vero tres Palæſtinæ provinciæ. Alia quoque celebrata eſt actio, in qua Theodoritus epiſcopus Cyri, quem Dioſcorus expulerat, orthodoxus judicatus eſt, & dignus ſede ſua. Tertia vero actio eſt, ubi cauſa Ibæ Edeſſeni epiſcopi, qui ſimiliter fuit per violentiam Dioſcori ab epiſcopatu depoſitus, legitur eſſe diſcuſſa, in alterum diem finali dilata ſententia. Octavo autem ſecretario, decima actione, eadem cauſa finita eſt, ubi & relata ſunt geſta apud Photium & Euſtathium atque Uranium in Tyro ac Beryto celebrata, in quibus continentur & illa, quæ apud Theodoſium imperatorem ſuper ejus fuerant negotio acta.

Sed & geſta apud Domnum epiſcopum Antiochiæ prius habita, nec non & ipſius Ibæ epiſtola ad Marim Perſam ſcripta, in eadem actione decima orthodoxa pronuntiata monſtratur. Ex ejus tenore dignus judicatus eſt Ibas epiſcopatum ſuamque eccleſiam recipere. In qua actione id etiam invenitur decretum, ut quod ſub Dioſcoro in Epheſo congregatum eſt, nec vocaretur concilium, atque ut peteretur ab imperatore, ut hoc ipſe lege ſanciret. Nono quoque ſecretario acta eſt actio, ubi Baſſianus, qui ad civitatem Evazenſium epiſcopus ordinatus eſt, & eccleſiæ incubuerat Epheſinæ; & Stephanus, qui & ipſe male ordinatus prædictum Baſſianum de Epheſo expulerat; judicati ſunt modo removendi, & ut alius ipſi eccleſiæ ordinaretur. Sed quia fuit aliquorum diverſa ſententia, cauſæ terminus in ſequentem dilatus eſt actionem. Decimo ergo ſecretario eadem cauſa finita eſt, & omnium concordi ſententia uterque judicatus eſt amovendus. Alia vero cauſa eſt, Eunomii

Nico-

Nicomedienſis atque Anaſtaſii Nicæni altercationem continens, ſuper civitatem Baſilinopolim, quis eorum illic ordinaret epiſcopum. Et interdictum eſt, ne hoc Nicænus aliquando præſumeret. Undecimo ſecretario duæ actæ ſunt actiones. Prima, in qua eccleſiæ Parenſium redditus eſt Savinianus epiſcopus, quem Dioſcorus expulerat, & Athanaſium fecerat illo reſtitui. Qui pro criminibus objectis, cum ſæpe devocatus ad judicium non occurreret, & epiſcopatui renuntiaret, a Domno Antiocheno fuerat ante damnatus.

Et alia, in qua poſt diſceſſum judicum & ſenatorum & legatorum apoſtolicæ ſedis, regulæ conſtitutæ ſunt eccleſiaſticæ, & quædam privilegia deputata Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, uſurpante ſibi hoc Anatolio ejuſdem urbis epiſcopo, occaſione accepta ex Dioſcori damnatione. Quod alia die cognoſcentes legati papæ Leonis, (quæ eſt ultima & duodecima dies concilii) petiverunt ut rurſus cum judicibus ad concilium convenirent. Quibus requirentibus a concilio, quid pridie fuerit ordinatum, lectis geſtis cognoverunt, quid Anatolius conſentiente concilio egerat & obtinuerat. Quibus ejus præſumptioni contradicentibus, a judicibus & epiſcopis omnibus illa contradictio ſuſcepta non eſt. Et licet ſedes apoſtolica nunc uſque contradicat, quod a ſynodo firmatum eſt, imperatoris patrocinio permanet quodam modo.

Vide hinc epiſtolam S. Leonis I. papæ.

CAPUT XIV.

De exilio Dioſcori, & ordinatione Proterii Alexandrini Epiſcopi.

EXpleto ergo magno & venerabili Chalcedonenſi concilio in duodecim ſecretariis & ſedecim actionibus, Dioſcorus quidem exulare in Gangrena civitate præceptus eſt. Reverſi ſunt autem Alexandriam qui cum eo venerant epiſcopi & clerici, Athanaſius Buſirios epiſcopus, & Neſtorius Phlagoneos, & Auxonius Sebennytenſis, & Macarius Cabaſenenſis, qui conſederant in Chalcedone, & anathematizaverunt Eutychen & ejus dogma, cum Dioſcori damnatione, epiſtolæ papæ Leonis ſubſcribentes, ut cum omnium civium voluntate eligerent ordinandum epiſcopum: ſacris ob hoc litteris præcedentibus ad Theodorum tunc auguſtalem. Collecti ſunt ergo nobiles civitatis, ut eum qui eſſet vita & ſermone pontificatu dignus, eligerent. Hoc enim & imperialibus ſanctionibus jubebatur. Cum ſuper hoc multa dubitatio proceſſiſſet, volentibus civibus neminem penitus ordinare, ne adulteri viderentur, (Dioſcoro quippe vivente) noviſſime in Proterium univerſorum ſententia declinavit, utique cui & Dioſcorus commendavit eccleſiam, qui & eum archipresbyterum fecerat. Ordinatus ergo Proterius, præſentibus ſupra memoratis epiſcopis, qui in ſynodo (ſicut dictum eſt) ſubſcripſerant, inthronizatur.

CAPUT XV.

De ordinatione Timothei Æluri, & de morte Proterii.

INthronizato autem eo, diviſio & diſciſſio populi orta eſt, eo quod viveret Dioſcorus, & eſſet in exilio. Multa ergo pericula Proterius paſſus eſt, ita ut militari pro cuſtodia indigeret auxilio plurimo tempore ſui pontificatus, & uſque ad mortem Marciani imperatoris, inimicorum manus valuit evadere.

Sed Timotheus quidam cognomento Ælurus, & Petrus Moggus diaconus, qui de ordinatione fuerunt Dioſcori, ab Alexandrina eccleſia ſe ſeparaverunt, nolentes communicare Proterio. Quos cum Proterius epiſcopus ad miniſterium proprium revocare non poſſet, utroſque damnavit. At illi captata morte Marciani imperatoris, collectis turbis hæreticorum qui Dioſcorum ſequebantur, ordinato epiſcopo Timotheo Æluro, veniunt Alexandriam. Et ante triduum paſchæ, quo cœna domini celebratur, ab ipſis turbis concluditur in eccleſia ſanctæ memoriæ Proterius, quo ſe timore contulerat. Ibique eadem die in baptiſterio occiditur, laniatur, ejicitur, & funus ejus incenditur, ſparguntur & cineres ejus in ventos. Ab iſto ergo Timotheo duo epiſcopi Alexandriæ cœperunt eſſe. Et dum eccleſias tenuiſſent ſolverunt eam quam habebant unitatem, expulſis ab eis plurimis epiſcopis orthodoxis, qui ſub evangeliſtæ erant ſede beatiſſimi Marci. Interea Leo ſumit imperium, ad quem tanti facinoris catholicorum querela pervenit, aſcendentibus ad imperialem civitatem cum * cleris aliquantis Alexandrinæ eccleſiæ epiſcopis, qui erant a Thimotheo ſedibus ſuis pulſi. Supplicationes ab eis oblatæ ſunt Leoni imperatori, quatenus mors vindicaretur Proterii & expelleretur epiſcopali ſede Timotheus Ælurus, tamquam non legaliter inſtitutus.

* *f.* clericis

Hæc quidem egerunt epiſcopi & clerici ſynodi Chalcedonenſis defenſores, ſed a parte Timothei quidam Epiſcopi & Clerici Timothei aſcendentes, functi legatione pro Timotheo Æluro, dederunt & ipſi petitiones imperatori, contra ſynodum ſæpe facientes, ut eadem Chalcedonenſis ſynodus tolleretur. Et contra, illi a parte Proterii vindictam ſceleris poſtulabant. Et ambarum partium ſupplicationes imperator legens, & conſiderans nimis eſſe grave vexari tanto itinere ſacerdotes, quorum aut ætas, aut infirmitas, aut paupertas hunc laborem ſubire prohibebat, impoſſibile judicavit eos congregari, ſed ſcripſit ſingularum civitatum epiſcopis de utroque negotio, conſulens quid fieri oporteret vel de ordinatione Timothei, vel de terminis ſynodi Chalcedonenſis: & direxit per totum orientem magiſtrianos. Mittit & Anatolius epiſcopus Aſclepiadem diaconum ſuum: per quos omnes illi epiſcopi, qui Chalcedone fuerant congregati, quid Alexandriæ geſtum fuit agnoſcerent. Qui reſcribunt Chalcedonenſem ſynodum uſque ad ſanguinem vindicandam, eo quod non alteram fidem teneret, quam ſynodus Nicæna conſtituit. Timotheum vero non ſolum inter epiſcopos non haberi, ſed etiam Chriſtiana appellatione privari. Et hæ epiſtolæ vel relationes epiſcoporum omnium in uno

codi-

codicis corpore vocarunt encyclicæ. Quo facto, scripsit imperator Leo duci Alexandriæ Stilæ, ut pelleret quidem ab episcopatu modis omnibus Timotheum, inthronizaret autem alium decreto populi, qui synodum vindicaret.

CAPUT XVI.

De ordinatione Timothei catholici, & Petri hæretici.

JUssione susceptа, dux Stila fecit quæ fuerant imperata. Et exilio relegatur Timotheus Ælurus Chersonam arcta custodia, & fit pro Proterio Timotheus cognomento Salophaciolus sive Asbus. Hic Timotheus catholicorum episcopus, vixit quidem sine seditione quiete in Alexandrina ecclesia omni tempore Leonis, & omni tempore Zenonis, donec Basiliscus arriperet tyrannidem, Zenone in Isauriam fugiente. Et cum Basiliscus tenuisset imperium, scripsit universo orbi sanctionem suam, quam appellavit encycliam contra Chalcedonense concilium. Tunc enim Basiliſco reddente episcopatum Timotheo Æluro, & hæreticis sedibus suis restitutis, fugit Timotheus catholicus Canopi castellum, & in monasterio latuit: Petrus hæreticus iterum se cum Timotheo junxit, cum quo fuerat ante damnatus. Postquam ergo imperator Zenon reversus est ad imperium, Timotheus Ælurus metuens zelum quem habebat circa Chalcedonense concilium, optavit sibimet mortem. Et istud perseveranter orans, ab humana vita hausto veneno solutus est.

Dicunt vero sequaces ejus, præsciſſe eum diem mortis suæ. Et revera, quia se veneno parabat interficere, sciebat. Post cujus obitum ordinaverunt sibi hæretici episcopum Petrum, cognomento Moggum, qui vocatus est Blesus, qui fuerat archidiaconus. Morabatur autem tunc Timotheus catholicus (ut dictum est) in Canopo castello. Et cognoscens Zenon imperator calliditatem hæreticorum, scripsit Anthemio augustali, ut Petrum quidem sacerdotio privaret, Timotheum vero in episcopatum reduceret, & auctores inthronizati Petri puniret. Anthemius vero accepta imperiali jussione, expulit sacerdotio Petrum tanquam adulterum, & contra leges ecclesiæ catholicæ factum, & in episcopalem sedem Timotheum Salophaciolum revocavit. Qui episcopatu recepto, misit quosdam clericos, gratias agens imperatori.

Cum quibus erat Joannes ex œconomo presbyter factus Tabennesiotis, cognomento Talaja, & Gennadius episcopus * inferioris Hermopolis, sanguine proximus Salophacioli, quem expulerat quidem episcopatu Ælurus, restituit vero Salophaciolus. Cumque hi qui fuerant missi, gratias egissent imperatori, Gennadius quidem ibi remansit, ut cum aliis responsa faceret archiepiscopi.

Porro Joannes ex œconomo amicus factus est Ello magistro, qui cum reliquis descendit Alexandriam. Factusque est iterum œconomus, habens causas omnium ecclesiarum. Qui multa & preciosa xenia direxit Ello magistro, despiciens Gennadium parentem * archiepiscopi, & præsulem Acacium Constantinopolitanum. Interea scribit ad papam Simplicium Timothæus, rogans & dicens, Petrum illum Moggum in diaconatu esse damnatum, nunc etiam Christiana societate remotum.

Idemque scribens imperatori, ut eumdem Petrum longius in exilium dirigeret, quia latitabat Alexandriæ, & insidiabatur ecclesiæ. Scripsit autem papa Simplicius Acacio episcopo, ut imperatori suggereret, eo quod juste Timotheus postulasset. Sed quoniam idem Timotheus sic mitissimus erat in episcopatu, ut etiam a suis communicatoribus accusaretur imperatori tamquam nimis remissus & circa hæreticos placidus, ita ut ei scriberet imperator, ut neque collectas, neque baptismata sineret hæreticos celebrare, ille tamen mansuete agebat. Dum ergo tali modo gubernaret episcopatum, amabant eum Alexandrini, & clamabant ei in plateis & in ecclesiis: Vel si non tibi communicamus, tamen amamus te. Post breve vero tempus moritur Timotheus Salophaciolus anno episcopatus sui vicesimotertio, mense sexto. Obiit autem sine molestia.

CAPUT XVII.

De ordinatione Joannis catholici, & damnatione Acacii.

ORdinatur autem a communicatoribus ejus episcopis & clericis & monachis, qui ejus noverant fidem & gubernationem, Joannes ex œconomo, cognomento Talaja. Eodem tempore imperante Zenone, Simplicius Romanæ præsidebat ecclesiæ, Constantinopolitanæ autem Acacius. Porro hæretici (ut jam dictum est) Petrum latenter instituerant, quem jussit Zenon imperator expelli, tanquam hæreticum & adulterum. De quo etiam Acacius synodicam Romano papæ misit epistolam, petens, ne etiam adulterum & hæreticum in episcopali dignitate reciperet. Verum Joannes Talaja de ordinatione sua neglexit per suos synodicas literas Acacio episcopo Constantinopolitano destinare. Habens enim amicum Ellum supradictum magistrum, ei de sua quidem ordinatione scripsit: scribens etiam principi, quatenus per Ellum magistrum omnis ejus causa disponeretur, putans eum Constantinopoli permanere. Mandavit ergo magistriano literas synodicas, delegans ei omnia cum illius facere voluntate. Contingit autem tunc Ellum magistrum ab imperatore Zenone mitti in Antiochiam, ut teneret Leontium, qui illic ab exercitu cum voto Veriniæ Augustæ fuerat ordinatus. Cumque magistrianus, qui fuerat ab Joanne missus, non inveniſſet Ellum magistrum, neque Acacio, neque imperatori literas obtulit, sed perrexit Antiochiam. Post hæc Acacius audiens de ordinatione Joannis, & contristatus, quia synodicas epistolas non direxisset, & una faciens cum Gennadio episcopo parente beati Timothei, volentes ei nocere, trahebant apud Zenonem, & accusabant eum, habentes adjutores patronos Petri Moggi, quasi opportunus episcopatui non esset Joannes, eo quod vivente Timotheo catholico tractavit exire de ecclesia, & ab ipso suaderetur idem Timotheus suscipere Dioscorum in diptychis post mortem, Petrum autem amabilem in populo, & posse eum in communionem populum congregare. Occurrerent quidam a Petro, volentes quasi fieri unitatem. Quos jucundissime suscepit Acacius, & imperatori

ajoris, undum alced. ncil.

nguine ximum, xime di-

ratori præsentavit, & persua sit ei, ut scriberet Apollonio augustali, & du ti Pergamio, ut Joannem ab Alexandrina sede, quasi eam contra suum jusjurandum, quod in regia civitate dedit, arripuisset, * & cooperaretur Petro Moggo, ut * remaneret in sede. Nec tamen prius hoc faceret, nisi susciperet * henoticon principis, & synodicas destinaret epistolas Constantinopolitano Acacio, & Simplicio Romano, & ceteris archiepiscopis. Acacius vero, promittente Petro facere unitatem, nec adhuc implente legitime, nomen ejus in diptychis recitari permisit, tamquam jam Alexandrini præsulis in sede positi. Joannes Talaja judicatur a Zenone ab episcopatu pelli. Acacius auxilio patronorum Petri persuasit Zenoni, ut fieret henoticon: ad cujus perlationem seu professionem suscepit communicantes sibi clericos Petri hæreticos & laicos inventos Constantinopoli. Communicavit etiam & Petrus Moggus his qui descenderunt cum henotico, & Acacio synodicam scripsit epistolam & ab eo recepit. Henoticon vero Zenonis, quod Latine dicere possumus unitivum, hujusmodi est.

* remearet ad sedem
* deest expelleret, aut aliquid tale.
* id est, unitionis conciliatorium.

CAPUT XVIII.

De episcopis Alexandrinis.

Vide Niceph. lib. 16. cap. 22.

IMperator Cæsar Zenon, pius, victor, triumphator, maximus, semper Augustus, universis episcopis sanctis, & populis per Alexandriam, Ægyptum, Libyam, & Pentapolim. Principium & statum, virtutemque & scutum inexpugnabile nostri scientes imperii, solam rectam veramque fidem, quam adventu divino exposuerunt soli qui in Nicæa congregati sunt 318. sancti patres, firmaverunt autem & qui Constantinopolim convenerunt centum quinquaginta similiter sancti patres, noctibus ac diebus, oratione & studio & legibus nitimur multiplicari per eam sanctam catholicam & apostolicam ecclesiam, incorruptam, & sine obitu matrem nostrorum sceptrorum. In pace vero & concordia, quæ circa Deum est, pios populos perseverantes, acceptabiles pro nostro imperio supplicationes offerre, cum sanctissimis archiepiscopis & Dei cultoribus clericis & archimandritis. Magno enim Deo & salvatore nostro Jesu Christo ex sancta virgine Dei genitrice Maria incarnato & nato, ex concordia glorificationem atque culturam laudante, pariterque suscipiente, hostium quidem generationes conterentur, omnes autem inclinabunt post Deum suam potestati nostræ cervicem. Pax autem & bona quæ ex ea sunt, aeris temperantia, & fructuum ubertas, sed & alia hominibus utilia largientur. Cum sic ergo immaculata fides & nos & Romanam servet rempublicam, supplicationes nobis oblatæ sunt a Deo amantissimis archimandritis & eremitis, & aliis reverendis viris, supplicantibus unitatem sanctissimæ ecclesiæ, ut copulentur membra membris, quæ bonitatis inimicus ex longis retro temporibus separare conatus est, sciens, quia adverius totum ecclesiæ corpus exercendo bella devincitur, & ex hoc evenisse, generationes innumeras in tantis annis vita privatas, alias quidem lavacro regenerationis fraudatas obisse, alias sacra communione nequaquam participantes, ad discessum inevitabilem hominum fuisse deductas, necesque præsumptas decies millies, & sanguinum redundantia pollutam non solum terram, sed etiam ipsum aerem. Hæc quis non optet ad bona transformare? Propterea cognoscere vos studuimus, quia & nos, & ubique sanctissimæ orthodoxorum ecclesiæ alterum symbolum, aut mathema, aut terminum fidei, aut fidem citra prædictum sanctum symbolum 318. patrum, quod etiam firmaverunt memorati centum quinquaginta sancti patres, neque habuimus, neque habemus, neque habebimus, neque habentem scimus: & si quis habuerit, alienum eum existimamtis. Hoc enim solum nostrum (sicut diximus) imperium salvare confidimus. Sed & omnes populi, qui salutare baptisma promerentur, hoc solum percipientes baptizantur.

Quod secuti sunt omnes sancti patres qui Ephesi convenerunt, quique deposuerunt impium Nestorium cum Eutyche. Contraria sapientes anathematizamus, suscipientes & duodecim capitula, quæ dicuntur facta a Deo amabilis memoriæ Cyrillo, qui Alexandrinorum catholicæ ecclesiæ archiepiscopus fuit. Confitemur autem unigenitum Dei filium & Deum, qui secundum veritatem inhumanatus est, dominum nostrum Jesum consubstantialem patri secundum divinitatem, & consubstantialem nobis secundum humanitatem, eumdem qui descendit, & incarnatus est ex Spiritu sancto & Maria Dei genitrice virgine, unum existere filium, & non duos. Unius enim esse dicimus unigeniti filii Dei & miracula & passiones, quas sponte carne perpessus est. Eos autem qui dividunt, aut confundunt, aut phantasiam introducunt, omnino non recipimus, quoniam sine peccato ex Dei genitrice secundum veritatem incarnatio augmentum filii non fecit. Mansit enim Trinitas & incarnato uno de Trinitate Deo Verbo. Scientes itaque quod neque sanctissimæ ubique orthodoxæ ecclesiæ, neque harum præsules Deo amantissimi sacerdotes, neque nostrum imperium, symbolum aut terminum fidei citra prædictum sanctum mathema receperunt; aut recipiunt, unite vosmetipsos, nihil dubitantes. Hæc enim scripsimus, non innovantes fidem, sed vobis satisfacientes. Omnem vero, qui aliud quidquam sapuit, aut sapit, aut nunc, aut aliquando, aut in Chalcedona, aut in quacumque synodo anathematizamus, præcipue vero prædictos Nestorium & Eutychen, & quæ eorum sunt sapientes. Copulamini ergo spirituali matri ecclesiæ, eadem sapientes nobiscum, in eadem positi communione, secundum prædictum unum & solum fidei terminum eorumdem sanctorum patrum. Sanctissima namque mater nostra ecclesia tamquam que genuit vos, filios expectat amplecti ex longo post tempore, dulcemque vocem vestram concupiscit audire. Cogitate si quidem vosmetipsos. Hæc enim facientes, & salvatoris nostri domini propitiationem ad vos attrahetis: & a nostro imperio laudabimini.

His ita gestis, episcopus quidem Antiochiæ suscepit synodicam Joannis Talajæ, quam per magistrianum miserat cum Ello magistro. Imperator autem putans quod Joannes episcopus non sane saperet de consilio Chalcedonensi, sed omnia simulate ageret, consilio Acacii scripsit litteras Pergamio duci & Apollonio augustali, ut pellerent quidem Joannem Talajam,

jam, inthronizarent autem Petrum ſuſcipientem henoticon, & clericos Timothei catholici, & quam tranſmiſit ſynodicam Acacio & Simplicio Romano. Deſcenderunt ergo Alexandriam abbas Amon & qui cum illo erant, pro Petro deferentes apices imperiales. Et quidem Petrus inthronizatur ab omnibus. Scriptum eſt ab imperatore, ut conſentientes ſuſciperent eos qui erant a parte Timothei catholici. Joannes autem Talaja ejectus de ſede Alexandrina propter Petrum Moggum, profectus eſt Antiochiam, ut videret Ellum magiſtrum. Cui cum narraſſet quæ ſibi evenerant, ejus conſilio ingreſſus eſt ad Calendionem Antiochenum patriarcham. Et ſumptis ab eo interceſſionis ſynodicis literis, Romanum pontificem Simplicium appellavit, ſicut & beatus fecit Athanaſius, & ſuaſit ſcribere pro ſe Acacio Conſtantinopolitano epiſcopo. Et quidem ad hoc Simplicius præparati animi & voluntatis fuit. Acacius vero ſuſceptis epiſtolis, ſimpliciter reſcripſit ei, quia Joannem quidem Alexandriæ ignoraret epiſcopum, Petrum vero Moggum ſuſcepiſſet in communionem in Zenonis principis unitivo, & quod hoc citra ejus geſſiſſet ſententiam propter unitatem eccleſiarum, principis juſſione. Simplicius vero ſuſcipiens hujuſmodi literas, contriſtatur adverſus Acacium, eique reſcribit, quod non bene fecerit, contra ſententiam apoſtolicæ ſedis ad communionem hæreticum hominem ſuſcipiens. Oportebat enim communi decreto damnatum, tamquam adulterum, communi concilio a damnatione liberari.

Ad hæc autem, qui non ſufficeret Petro, confiteri communicatorem ſe eſſe eccleſiæ catholicæ ſecundum edictum, ſed oporteret eum ſecundum terminum Chalcedonenſis concilii, & ſecundum epiſtolam papæ Leonis, eccleſiæ amplecti communionem. Unum enim duorum neceſſario agere deberet, aut ſuadere Petro, pure ſuſcipere terminum ſynodi, aut removere ſe ab ejus communione. Sed cum ad Acacium hæc ſcripta veniſſent, & deliberaret, quid eum oporteret reſcribere, papa Simplicius defunctus eſt, & ordinatur Felix Romanæ præſul eccleſiæ.

Joannes vero Talaja habens epiſcopi dignitatem remanſit Romæ: cui papa Nolanam dedit eccleſiam, quæ eſt in Campaniæ regione, in qua plurimos reſidens annos, in pace defunctus eſt. Igitur Petrus Moggus ab abbate Amone, & Joanne epiſcopo Magileos, & ab abbatibus monachorum inferioris Ægypti bella paſſus, & ſeditione ei in Cæſarea baſilica (ut dicitur) facta, anathematizavit ſynodum Chalcedonenſem & tomum papæ Leonis. Et hæc fecit, cum jam ſcripſiſſet Acacio & Simplicio, quia communicator eorum eſſet & ſanctæ ſynodi. Et his ita geſtis, abſceſſerunt quidam a Petri communione, & Romam nuntiaverunt papæ Romano; unde reſcriptum eſt Acacio, & obedire noluit. Addidit Acacius, quod de alio Petro Antiocheno hæretico ſcripſerat Petrum apud Conſtantinopolim monaſterium gubernaſſe, & hoc propter crimina derelicto, Antiochiam refugiſſe, ubi pulſo Martyrio epiſcopo, per viliſſimum populum & hæreticum ſedem illius occupaſſet, continuoque damnatum ab epiſcopis & Leonis imperio Samum deportatum. Qui fugiens, rediſſe dicitur Conſtantinopolim, & dediſſe fidem, ſe per viliſſimas turbas nihil audere, ſed (ſicut ſuperius dictum eſt) Baſiliſci temporibus a Timotheo illo damnato, qui Conſtantinopolim venerat, Antiochiam miſſus eſt epiſcopatum tenere. Quo facto, idem Petrus Joannem ordinat Apamenis epiſcopum, a quibus non receptus, rediit Antiochiam, & Petrum epiſcopatus ſui pellit auctorem, & invadit ejus eccleſiam, cum quo ſimul damnatus eſt. Iterum Acacius direxit Romam literas, petens ab apoſtolica ſede, ut ſi ad eamdem forte confugerint, ne ipſo quidem digni habeantur aſpectu: & ſi jam indulgentiam aliquam impetraſſent, irritam eſſe debere. Quid multa? Ipſum Joannem, quem Acacius cum Petro damnaverat, Tyriorum miſit eccleſiæ præſidere: ſed & Petrum Alexandrinum anathematizantem ſynodum Chalcedonenſem & tomum papæ Leonis, qui ſublato nomine Proterii & Timothei catholici de diptychis, Dioſcori & Timothei Æluri nomina ſcripſit, qui ejuſdem Timothei catholici corpus de terra levavit, & foras projecit; qui inter epiſcopos catholicos ſepultus fuerat: miris eum laudibus perſecutus eſt Acacius, de quo ſe tanta crimina antea memineratretuliſſe.

Et cum per quinque annos ſæpius fuiſſet admonitus Acacius, ut de ſtatu Alexandrinæ eccleſiæ ſancti papæ ſolicitudinem relevaret, nihil unquam reſpondere dignatus eſt. Quoniam vero tot epiſtolæ, quæ vel ad Acacium a papa vel ad imperatorem miſſæ ſunt, nihil penitus profecerunt: ex deliberatione Vitalis & Miſenus epiſcopi in legatione directi ſunt, ut quæ ſuperius dicta ſunt, allegarent, & Petrus, ſicut antea, de Alexandrina eccleſia pelleretur. Itum eſt Conſtantinopolim, & ſupradicti epiſcopi in cuſtodiam ſunt redacti, chartis ſublatis, ne catholicis, quibus ſcriptum fuerat, redderentur. Quos iterum Acacius poſt hæc de cuſtodia ejiciens, ſecum fecit procedere, ut quaſi confirmato Petri ſacerdotio dimitterentur. Redeunt aliquando legati, ſed præceſſerant monachi, qui eos graviter de proditione arguebant. Auditi cominus, & convicti ex ipſis literis quas detulerunt, a locis propriis ſunt remoti. Felix defenſor eccleſiæ, qui cum legatis directus fuerat, impediente infirmitate, cum ipſis pergere non potuit. Sed poſtquam Vitalis & Miſenus a cuſtodia Conſtantinopoli ſunt egreſſi, perrexit cum chartis eccleſiaſticis Conſtantinopolim. Paſſuſque eſt & ipſe ſublatis chartis, graviſſimam cuſtodiam. Ubi ergo ad plenum detectus eſt Acacius hæreticus, papa Felix in literis ſuis ſynodicis ad Acacium ſic poſuit: Peccaſti, ne adjicias, & de prioribus ſupplica. Suſceptis his Acacius literis perſeverat, neque recedens a communione Petri, neque ſuadens ei palam ſuſcipere Chalcedonenſe concilium & tomum papæ Leonis. Hæc cognoſcens papa Felix, damnationis ſcripturam miſit Acacio per * Totum defenſorem, cujus eſt principium: Multarum tranſgreſſionum reperiris obnoxius. Et datis Acacio hujuſmodi literis, eas non ſuſcepit, patrocinio fultus imperatoris, ita ut cogerentur qui eas detulerunt, per quemdam monachum Achimetenſem ipſam chartam damnationis, dum ingrederetur ad celebranda ſacra, ſuſpendere in ejus pallio, & diſcedere. Qui tamen uſque ad mortem, patrocinante imperatore, remanſit ſacrificans. His ergo provenientibus,

* Totum epiſtola hæc ſupra habetur inter epiſtolas Felicis IV.

& Acacio permanente in Petri communione, ſeparavit ſe quidem ſedes apoſtolica a Conſtantinopolitana. Eo ſiquidem tempore Ellus conjunctus Leontio in Antiochia, expugnatur a Valameriacis, & qui cum eis erant juncti. Et Leontius quidem perimitur, Ellus autem in caſtellum Papyrii fugit. Interea Calendion archiepiſcopus Antiochenus deponitur. Accuſatur in aperto, tamquam indevotus principi, mittens populum in rebellionem cum Ello: latenter autem, quia ſe non ſuſpenderet & a Felicis papæ & Joannis communione. Porro Petrus de propriis civitatibus catholicos expulit ſacerdotes, ex quibus nonnulli apud Conſtantinopolim perſecutionem graviſſimam pertulerunt. Scandalizabat autem imperator & illos qui a patre Nephalii abbatis erant, & qui circa Joannem epiſcopum Hegumenum monaſterii Diolchon: & agens contra ipſum Joannem, præpoſituram ei abſtulit, & eam tradidit monaſterio abbatis Amonis: ſed permanſit in epiſcopatu ſcribens Acacio, quia eſſet ſynodi communicator, & fallens Alexandrinos, quia non communicaret ſynodo; ita ut quidam communicatorum ejus clerici, monachi & laici cognoſcentes ejus fallaciam, ſeparaverint ſe ab ejus communione. Et extra collectas facientes, non paſſi ſunt nomini ejus communicare, & eorum qui poſt eum epiſcopatum habuerunt Alexandrinum, eo quod nomen Petri haberent in diptychis. Huic populo a Paleſtina quidam diaconus nomine Eſajas ordinatus eſt epiſcopus, & Alexandriam miſſus eſt: ſed ab omnibus non receptus. Ab illo ergo Eſajani ſunt in Ægypto. In iſtis poſita eccleſia, moritur Acacius, & ordinatur poſt eum Flavitas presbyter, qui fuit a ſancta Tecla, qui non conſenſit ſine Romano epiſcopo inthronizari, ſed tranſmiſit ſynodicam papæ Romano Felici. Qui modico vivens tempore, moritur, non accipiens epiſtolam ipſius: & factus eſt Euphemius epiſcopus genere Alexandrinus, qui & ſuſcepit a papa Romano ſcripta. Et mortuo Zenone, poſt aliquod tempus expulſus eſt ab Anaſtaſio. Et hæc quidem Conſtantinopoli contigerunt. Non poſt multum tempus moritur & Petrus Moggus Alexandriæ, & poſt eum in ea ſede ordinatur Athanaſius, qui & ipſe in edicto Conſtantinopolitanæ, & Antiochenæ, & Hieroſolymitanæ communicavit eccleſiæ. Cumque ſcandalizarentur & ipſi populi, eo quod nomen Petri haberet in diptychis aſcenderunt quidam & adverſantium & communicantium ei, ad imperatorem Anaſtaſium: & dum haberent contra principem contentionem, aliis quidem proponentibus anathematizari ſynodum, & ita communicare: aliis vero pacatis in unitivo edicto adjici ea, quæ ſatisfacerent his qui communicaverant Petro: conſiderans imperator quod ſi adjectionem edicto faceret, tumultum moveret eccleſiæ, & anathematizari ſynodum eſſet impoſſibile; perſuaſit eis, ſufficere unitivum edictum, ut communicarent adinvicem ſibi, ſicut & ceteri eccleſiarum epiſcopi. Et cum non obedirent hoc agere, nihil impetrantes dimiſit. Sic enim Athanaſio hæretico tempus epiſcopatus ſui complente, poſt eum ordinatur Alexandrinus epiſcopus Joannes cognomento Mela, qui & ipſe ſecutus Petrum & Athanaſium præceſſores, & in edicto unitivo communicavit aliis ſedibus, id eſt, Conſtantinopolitanæ, & Antiochenæ, & Hieroſolymitanæ. In A cujus præſulatu, dum Alexandrina eccleſia diviſionem habuiſſet Dioſcoritarum propter Petrum Moggum, quaſi communicaſſet ſynodo, etiam ipſe defunctus eſt tempore Macedonii Conſtantinopolitani epiſcopi. Poſt quem ordinatus eſt Alexandriæ Joannes *Machiota, qui etiam ipſe ſuos priores ſecutus eſt, ſuſcipiens quidem unitivum Zenonis edictum, non autem Chalcedonenſe concilium, & epiſtolam papæ Leonis tamquam non communicaret Flaviano Antiocheno & Eliæ Hieroſolymorum epiſcopis, & Timotheo Conſtantinopolitano. Dicebat enim imperfecte edictum ſe habere, nec ad unitatem ſufficere, quod non in anathemate ſynodi fuiſſet factum. Deinde cum B ei imperator Anaſtaſius ſcripſiſſet, ut uniretur Conſtantinopolitano epiſcopo; hæc reſcripſit, quia non ſufficeret ei ad perfectam unitatem, eo quod non anathematizaret ſynodum. Et tamen etiam ita ſapiens, ſeparatos habuit Dioſcoritas, non ſuſcipientes Petrum Moggum. Mortuo Joanne Alexandriæ, ordinatur Dioſcorus junior ſub quo interfectus eſt a populo Theodoſius auguſtalis filius Calliopi. Hic enim Dioſcorus, proponente Ipſocrate ſcholaſtico acta facere ante defenſorem in ejectione ſynodi, henoticon ſuſcipere in damnationem ſynodi, unitivum ſuſcepit edictum, ſicut ipſa oſtendunt geſta, quæ apud defenſorem civitatis coram eo confecta ſunt. In quibus teſtatus C eſt, in expulſione ſynodi ſe ſuſcipere edictum. Unde cum ſatisfactum fuiſſet his qui propter Petrum Moggum extra illam eccleſiam communicabant, uniti ſunt ei. Nam uſque ad iſtum Dioſcorum, in diviſione erat Alexandrina eccleſia.

*Niciota.

CAPUT XIX.

De Severo, ac Juliano, ac Macedonio.

HOC tempore Macedonius Conſtantinopolitanus epiſcopus ab Imperatore Anaſtaſio dicitur expulſus, tamquam evangelia falſaſſet, & maxime illud apoſtoli dictum: *Quia* 1. *Tim.* 3. *apparuit in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu*. D Hunc enim mutaſſe ubi habet (ὃς) id eſt, qui, monoſyllabum Græcum, litera mutata, * in * vertiſſe, & feciſſe (ὅς) id eſt, ut eſſet Deus, apparuit per carnem. Tamquam Neſtorianus ergo culpatus, expellitur per Severum monachum. Is enim Severus cum ſederet prius in monaſterio, non ſuſcipiebat Zenonis edictum, nec Petrum Moggum. Deinde ſedens in abbatis Romani & Mamæ, qui poſt eum præfuit, monaſterio, exinde miſſus eſt permanere Conſtantinopoli apocriſarius, & inter eos qui Petri Moggi erant. Dumque objiceretur ei, quomodo prius anathematizabas Petrum? dicebat, quia Petrum anathe- E matizavi Apamenum. Hic Severus apud Conſtantinopolim ſynodo derogabat, & affirmabat, quia, ea anathematizata, omnes communicarent, ita ut ab hoc ſcriberet & ipſi Flaviano, ſicut ejus ſignificabatur epiſtolis, & ad Maronam lectorem, & Eleuſinum, & Eutychium epiſcopos, & ad Oecumenium ſcholaſticum Iſauriæ. Fertur autem expoſitio ejus, quæ ab eo dicta eſt in inthroniſmo, in qua & unitivum ſuſcepit Zenonis, & anathematizat Chalcedonenſe concilium, & communicare ſe confitetur Alexandrino & Conſtantinopoli-

Hic Severus auctor eſt ſectæ Acephalorum.

politano. Erant autem tunc Conſtantinopoli Timotheus, Alexandriæ vero Joannes * Machiota. Et tamen dum talis eſſet, valuit damnare Macedonium, & expellere ab Antiochena ſede Flavianum. Sed ipſe potitus eſt epiſcopatu ejus pluſquam quinque annis: ſed & vexabatur in epiſcopatu, tamquam anathematizaret quidem ſynodum, nominaret autem epiſcopos ſynodi. Cujus expulſio ita contigiſſe dignoſcitur. Mortuo imperatore Anaſtaſio, & Juſtino facto imperatore, Severus a Vitaliano magiſtro militum viro religioſo & orthodoxo accuſatur, quod deſpiceret imperatoris juſſionem, & ſynodum non ſuſciperet. Juſtinus imperator miſit magiſtrianum, ut Severus Conſtantinopolim adduceretur, & redderet cauſam tractatuum ſuorum, quos fecerat contra ſynodum. Jam enim ab ipſo pio imperatore Julianus Halicarnaſſeus epiſcopus pro eadem ſancta ſynodo, eo quod eam non reciperet, pulſus fuerat ſede. Quod ſciens Severus, & prævidens quid ſibi immineret clam, nocte deſcendit Seleuciam, & navim conſcendens, fugit Alexandriam, ad quam civitatem & Julianus fugerat. Ordinatuſque eſt pro eo archiepiſcopus Antiochiæ Paulus orthodoxus, ſuſcipiens Chalcedonenſem ſynodum. Eo tempore Alexandriæ mortuo Dioſcoro juniore, Timotheus eccleſiæ ipſius ſuſceperat epiſcopatum, a quo gratiſſime ſuſcepti Severus & Julianus ſedebant ad * laborem. Sub iſto Timotheo, de corruptibili & incorruptibili apud ipſam eccleſiam quæſtio mota eſt hoc modo. Requiſivit quidam monachus Severum, quid oporteret dicere corpus domini noſtri Jeſu Chriſti, corruptibile, an incorruptibile. Ille reſpondit ei, ſanctos patres corruptibile illud dixiſſe. Hoc audientes quidam Alexandrinorum, cum requiſiſſent Julianum in alio loco ſedentem, quid & ipſe diceret de eadem quæſtione: ille dixit, ſanctos patres contraria dicere. Horum itaque ſinguli ſtatuere reſponſum proprium volentes, ſcripſerunt libros adverſus alterutrum. Qui venientes in multitudinem civitatis, eccleſiam illam diviſerunt: & alios quidem fecerunt Corrupticolas appellari: verum incorruptibilis aſſertores, Phantaſiaſtas. Timotheus vero magis ſententiam Severi ſecutus eſt. Cui cum diceret Themiſtius diaconus ejus: Si corpus Chriſti corruptibile eſt, debemus eum dicere & aliqua ignoraſſe, ſicut de Lazaro.

* Niciota.

* Labranum.

* Corrupticolæ. Phantaſiaſtæ.

Hoc Timotheus negavit dicendum. A cujus communione Themiſtius deſciſcens, ſchiſma fecit. Et ab ipſo dicti ſunt in Ægypto Themiſtiani.

CAPUT XX.

De Gajano & Theodoſio.

DUM hæc Alexandriæ aguntur, defuncto Bonifacio papa Romano, Joannes cognomento Mercurius ſedis apoſtolicæ ſuſcepit præſulatum. Ad quem miſſi ſunt ab imperatore Juſtiniano Hypatius Epheſiorum epiſcopus, & Demetrius a Philippis, conſulere ſedem apoſtolicam contra legatos * Acumicorum, Cyrum & Eulogium, negantes eſſe confitendum beatam Mariam vere & proprie Dei genitricem, & unum de Trinitate incarnatum & carne paſſum. Sed papa Joannes, nobis ibi poſitis, hoc confitendum epiſtola ſuâ firmavit, & imperatori direxit. A cujus communione diſcedentes Romæ quidam monachi, * Acymicorum legatos ſecuti ſunt, & uſque nunc hanc de Chriſto confeſſionem non ſuſcipiunt. Ea tempeſtate mortuo Epiphanio Conſtantinopolitano epiſcopo, Theodora Auguſta Anthimum tranſtulit in eamdem ſedem qui fuit epiſcopus civitatis Trapezuntis regionis Ponti, latenter Chalcedonenſe concilium non ſuſcipientem. Verum defuncto Timotheo Alexandrino epiſcopo, ſtudio & permiſſione Calotychii cubicularii partis Theodoræ Auguſtæ, Theodoſius ordinatur. Qui licet haberet cleri decretum, contradicere volentibus non permiſit certamen populi. Monachorum quos non habuit, * pro Gajano fuerunt. Conſuetudo quidem eſt Alexandriæ, illum qui defuncto ſuccedit, excubias ſuper defuncti corpus agere, manumque dexteram ejus capiti ſuo imponere, & ſepulto manibus ſuis, accipere collo ſuo beati Marci pallium, & tunc legitime ſedere. Dum hæc Theodoſius pertentat, cognoverunt populi & monaſteria quid eſſet factum veſpere in epiſcopio ſtudio Calotychii & judicum, id eſt Ariſtomachi ducis & Dioſcori auguſtalis. Mox Theodoſium perſecuti ſunt, & expulerunt, ne colligeret funus Timothei. Inthronizaverunt autem Gajanum, qui fuit tunc archiepiſcopus ex parte aſſertorum incorruptibilitatis. Habens autem conſentaneos aliquantos ex clero, & poſſeſſores civitatis & corporatos, & milites & nobiles, & omnem provinciam, permanſit Gajanus in epiſcopatu dies centum tres. Poſt hæc a judicibus pulſus abſceſſit. Et poſt menſes duos Narſes cubicularius miſſus ab Auguſta Theodora, Theodoſium quidem inthronizavit, porro Gajanum miſit in exilium. Qui adductus Carthaginem magnam, & inde quaſi Sardiniam directus, quid de eo contigit, ignoratur. Manſit autem Theodoſius in ſede annum unum & menſes quatuor, paucis ei communicantibus. Plurimi enim communicabant ad nomen Gajani. Populi autem pugnaverunt pro Gajano multis diebus. Qui cæſi a militibus, majorem ſui partem amiſerunt. Sed & militum major cecidit numerus. Vincebatur autem Narſes non armis, ſed civitatis concordia. De ſuperioribus domorum jactabant mulieres ſuper milites quidquid manibus occurriſſet. At ille igne vidit, quod ferro non potuit. Diviſa eſt uſque nunc illa civitas hoc ſchiſmate, ut Gajanitæ & Theodoſiani in ea vocentur, id eſt, Phantaſiaſtæ & Corrupticolæ. Noviſſime Theodoſius de ſede diſceſſit, non ferens ſeditiones & bella, quæ contra eum exercebantur a populo. Miſſus eſt Conſtantinopolim cum honore, eo quod ita Auguſtæ ſcripta præciperent. Quo illo veniente, promittebat Auguſta imperatori, quoniam poſſet Theodoſius Chalcedonenſem ſuſcipere ſynodum: ſed perſiſtente & nolente eo, cum ejus voluntate foras civitatem regiam ſexto milliario in exilium miſſus eſt, juxta baſilicam Ariſphocæ, in via quæ ducit ad Stomapontem. Vivitque uſque nunc.

* Acymicorum.

CAPUT XXI.

De Agapeto papa, & Anthimo Constantinopolitano episcopo.

VErum mortuo Joanne Mercurio, Agapetus archidiaconus Romanæ ecclesiæ papa ordinatur, in regulis ecclesiasticis apprime eruditus. Quo tempore Theodatus rex Gothorum scribens ipsi papæ & senatui Romano, interminatur, non solum senatores, sed & uxores & filios filiasque eorum gladio se interemptum, nisi egissent apud imperatorem, ut destinatum exercitum suum de Italia submoveret. Sed papa pro eadem causa legatione suscepta, Constantinopolim profectus est. Et primum quidem honorifice suscipiens directos sibi ab imperatore, sprevit tamen animo præsentiam, eumque ad salutandum suscipere noluit. Deinde viso principe, causam agebat legationis suscepte. Imperator autem pro multis fisci expensis ab Italia destinatum exercitum avertere nolens, supplicationes papæ noluit audire. At ille quod * summum fuit, Christi legatione fungebatur. Denique petentibus principibus, ut Anthimum papa in salutatione & communione susciperet, ille fieri inquit posse, si se libello probaret orthodoxum, & ad cathedram suam reverteretur. Impossibile esse ajebat, translatitium hominem in illa sede permanere. Augusta vero clam promittente munera multa, & rursus papæ minas intentante, in hoc papa perstitit, ne ejus audiret petitionem. Anthimus vero videns se sede pulsum, pallium quod habuit, imperatoribus reddidit, & discessit, ubi eum Augusta suo patrocinio tueretur. Tunc papa principis favore Mennam pro eo ordinavit antistitem, consecrans eum manu sua in basilica sanctæ Mariæ. Fuit iste Mennas præpositus xenodochii majoris, quod vocatur Samson, genere Alexandrinus, suscipiens Chalcedonensem synodum.

* suum,

CAPUT XXII.

De Silverio & Vigilio.

HIS peractis, constituens papa apud imperatorem apocrisarium ecclesiæ suæ Pelagium diaconum suum, dum in Italiam reverti disponit, Constantinopoli obiit. De cujus decessu audiens Romana civitas, Silverium subdiaconum, Hormisdæ quondam papæ filium, elegit ordinandum. Augusta vero vocans Vigilium Agapeti diaconum, profiteri sibi secreto ab eo flagitavit, ut si papa fieret, tolleret synodum, & scriberet Theodosio, Anthimo & Severo, & per epistolam suam eorum firmaret fidem; promittens dare ei præceptum ad Belisarium, ut papa ordinaretur, & dari centenaria septem. Lubenter ergo suscepit Vigilius promissum ejus amore episcopatus & auri. Et facta professione Romam profectus est: ubi veniens, invenit Silverium papam ordinatum. Quin & Ravennæ reperit Belisarium in eadem urbe sedentem, eamque obtinentem. Cui tradens præceptum Augustæ, promisit ei duo auri centenaria, si Silverio remoto, ordinaretur ipse pro eo. Belisarius vero Romam reversus, evocans Silverium ad palatium, intentabat ei calumniam, quasi Gothis scripsisset, ut Romam introirent. Fertur autem Marcum quemdam scholasticum, & Julianum quemdam prætorianum fictas de nomine Silverii composuisse literas regi Gothorum scriptas, ex quibus convinceretur Silverius Romanam velle perdere civitatem. Secreto autem Belisarius & ejus conjunx persuadebant Silverio implere præceptum Augustæ, ut tolleretur Chalcedonensis synodus, & per epistolam suam hæreticorum firmaret fidem. Qui mox de palatio egressus, quid de eo fieret, consiliariis suis locutus est. Et veniens contulit se in basilicam beatæ Mariæ Sabinæ, ibique manebat, ubi & directus est ad eum Photis filius Antoninæ patriciæ, ut præstito sacramento, invitaret eum venire ad palatium. Qui autem Silverio adstabant, persuadebant ei, ne Græcorum crederet juramentis. Ille tamen exiit, & ad palatium venit. Et illa quidem die pro juramento ad ecclesiam redire permissus est. Ad quem rursus mandavit Belisarius, ut ad palatium veniret. Qui de ecclesia exire nolebat, dolos sibi præparatos agnoscens. Sed postea orans, & causam suam domino condemnans, exiit, & ad palatium venit. Qui solus ingressus, a suis ulterius non est visus. Et alia die Belisarius convocatis presbyteris & diaconibus & clericis omnibus, mandavit eis, ut alium sibi papam eligerent. Quibus dubitantibus, & nonnullis ridentibus, favore Belisarii ordinatus est Vigilius. Silverius autem in exilium missus est in civitatem provinciæ Lyciæ, quæ Patara dicitur. Post ordinationem ergo suam compellebatur Vigilius a Belisario implere promissionem suam, quam Augustæ promiserat, & ut sibi redderet duo auri centenaria promissa. Vigilius autem timore Romanorum, & avaritia patrocinante, nolebat sponsiones suas implere. Sed Silverio veniente Pataram, venerabilis episcopus civitatis venit ad imperatorem, & judicium Dei contestatus est de tantæ sedis episcopi expulsione, multos esse dicens in hoc mundo reges, & non esse unum, sicut ille * papa est super ecclesiam mundi totius, a sua sede expulsus. Quem audiens imperator, revocari Romam Silverium jussit, & de literis illis judicium fieri, ut si probaretur, ab ipso fuisse scriptas, in quacumque civitate episcopus degeret: si autem falsæ fuissent probatæ, restitueretur sedi suæ. Pelagius vero currens cum voluntate Augustæ, volebat irritum facere imperatoris præceptum, ne Silverius Romam reverteretur: sed prævalente imperatoris jussione, Silverius ad Italiam reductus est. Cujus adventu territus Vigilius, ne sede pelleretur, Belisario mandavit: Trade mihi Silverium; alioqui non possum facere quod a me exigis. Ita Silverius traditus est duobus Vigilii defensoribus & servis ejus. Qui in Palmariam insulam adductus, sub eorum custodia defecit inedia.

* Unus papa super ecclesiam mundi totius.

Vigilius autem per Antoninam Belisarii conjugem implens professionem suam, quam Augustæ fecerat, talem scripsit epistolam.

Dominis & Christis Vigilius.

Scio quidem, quia ad sanctitatem vestram antea fidei meæ credulitas, Deo adjuvante, pervenit. Sed quia modo glorioſa filia mea patricia Antonina Christianissima desideria mea fecit impleri, quod fraternitati vestræ præsentia scripta transmitterem: salutans ergo vos gra-

gratia, qua nos Deo noſtro Chriſto ſalvatori conjungimur, & eam fidem quam tenetis, Deo adjuvante, & tenuiſſe & tenere ſignifico, ſciens, quia illud inter nos prædicamus & legimus, ut & anima una ſit & cor unum in Deo. * Profectus mei, qui veſter eſt, Deo adjuvante, vobis gaudia maturavit ex meo animo, ſciens fraternitatem veſtram quæ optat, & libenter amplecti. Oportet ergo ut hæc quæ vobis ſcribo, nullus agnoſcat: ſed magis tamquam ſuſpectum hic me ſapientia veſtra ante alios exiſtimet habere, ut facilius poſſim hæc quæ cœpit, operari & perficere. *Et ſubſcriptio:* Orate pro nobis Deum, mihi, fratres, in Chriſto domino noſtro caritate conjuncti.

* Profectus *Aff.* 4.

Sub hac epiſtola Vigilius fidem ſuam ſcripſit, in qua duas in Chriſto damnavit naturas: & reſolvens tomum papæ Leonis, ſic dixit: Non duas Chriſtum naturas confitemur, ſed ex duabus naturis compoſitum unum filium, unum Chriſtum, unum dominum. Et iterum: Qui dicit in Chriſto duas formas, unaquaque agente cum ſua communione; & non confitetur unam perſonam, unam eſſentiam, anathema ſit. Qui dicit, quia hic quidem miracula faciebat, hoc vero paſſionibus ſuccumbebat: & non confitetur miracula & paſſiones unius ejuſdemque, quas ſponte ſua ſuſtinuit carne nobis conſubſtantiali, anathema ſit. Qui dicit, quod Chriſtus velut homo miſericordia dignatus eſt; & non dicit ipſum Deum Verbum & crucifixum eſſe, ut miſereatur nobis, anathema ſit. Anathematizamus ergo Paulum Samoſatenum, Dioſcorum, Theodorum & Theodoritum, & omnes qui eorum ſtatuta coluerunt, vel colunt. Et hæc Vigilius ſcribens hæreticis occulte, permanſit ſedens. In quo impletum eſt illud teſtimonium, quod Salomon in proverbiis dicit: *Edent viæ ſuæ fructus, & conſiliis ſuis ſaturabuntur.* Ab ipſa hæreſi afflictus Vigilius, nec coronatus, qualem vitæ terminum ſuſcepit, notum eſt omnibus. Sed redeamus ad cauſam Alexandrinorum.

CAPUT XXIII.

De Paulo Alexandrino archiepiſcopo, & monachis Hieroſolymorum.

POſtquam ergo Theodoſius Alexandrinus in exilium miſſus eſt, Paulus quidam unus abbatum Tabennenſium monachorum ad Alexandrinam ſedem ordinatur epiſcopus, Pelagio interveniente apocriſario Romano, plane orthodoxus, ſuſcipiens Chalcedonenſem ſynodum. Ordinatus eſt a Menna Conſtantinopoli præſente eodem Pelagio reſponſario Vigilii, & apocriſariis Euphræmii Antiocheni, & apocriſariis Petri Hieroſolymorum. Severus autem Antiochenus jam fuerat condemnatus, & Anthimus Conſtantinopolitanus ab Agapeto papa Romano, & Menna Conſtantinopolitano, * & libellis datis adverſus eos imperatori Juſtiniano a præſulibus monaſteriorum, præſulibus primæ & ſecundæ Syriæ, & præſulibus monaſteriorum Hieroſolymorum & eremi. Hoc ergo modo unitas facta eſt eccleſiarum, anno * decimo imperii glorioſi Juſtiniani Auguſti. Iſte Paulus ſpretus erat * Conſtantinopoli, ut dicitur, ab aliquibus monachis ſuis, & venerat Conſtantinopolim pro ſe agere apud imperatorem. Qui divino nutu cathedram vacantem inveniens, meruit per Pelagium diaconum Alexandriæ epiſcopatum. Accepitque ab imperatore poteſtatem ſuper ordinationem ducum & tribunorum, ut removeret hæreticos, & pro eis orthodoxos ordinaret. Per illos enim populi invaleſcebant. Qui Alexandriam deſcendens, timore ſui ſuaque induſtria omnem civitatem & omnia monaſteria adduxerat ſuſcipere Chalcedonenſem ſynodum, niſi interventu diaboli talis emergeret cauſa. Cogitante Paulo epiſcopo removere Eliam magiſtrum militum, Pſojus quidam diaconus & œconomus eccleſiæ, amicus Eliæ, per portitores literarum velociſſimos pedeſtres, quos Ægyptii Simacos vocant, omnia molimina Pauli Eliæ ſcribebat. Contigit autem Paulum invenire literas ejus Ægyptiace ſcriptas, & legere: & timens quod de Proterio contigerat, ſolicitus de eo factus eſt, & cœpit Pſojum compellere, facere rationes eccleſiæ. Quem tradidit judici, & imperatori de eo retulit. Eo tempore apud Alexandriam Rhodo erat auguſtalis, qui eum accipiens cuſtodiendum uſque ad imperatoris præceptum, conſilio cujuſdam prioris civitatis, nomine Arſenii, acceptis muneribus, inſcio (ut fertur) epiſcopo, clam nocte totis viribus eum magno cruciatu occidit. Cujus filii & affines imperatorem interpellantes, ſuggeſſerant ei, qua vi eorum parens debitum mortis perſolviſſet. Quod audiens imperator, vocavit Liberium, & fecit auguſtalem, miſitque eum Alexandriam, inquirere cauſam. Ad quam urbem Liberius cum veniſſet, Rhodonem ad ſe venire juſſit, & ab eo requirebat, quomodo occidiſſet diaconum. Ille vero reſpondit, juſſione epiſcopi factum fuiſſe: habere ſe imperatoris delegationem ajebat, ut quidquid juberet epiſcopus, modis omnibus impleret.

Sed negante Paulo epiſcopo, & ſe neſcire clamitante, prior ille civitatis Arſenius, homicidii illius auctor inventus, morte mulctatus eſt. Porro epiſcopo Paulo Gazam in exilium miſſo, Rhodo cum geſtis de eo actis directus eſt Conſtantinopolim. Cujus geſta cum intra palatium legerentur principi juſſit eum ab ſcurrone duci, & foras regiam civitatem occidi. Et poſt hæc miſit imperator Pelagium diaconum & apocriſarium primæ ſedis Romanæ Antiochiam cum ſacris ſuis, quibus præcepit, ut cum Euphræmio ejuſdem urbis epiſcopo & Petrus Hieroſolymita, & Hypatius Epheſinus venirent Gazam, & Paulo epiſcopo auferrent pallium, eumque deponerent. Pelagius ergo profectus Antiochiam, & inde Hieroſolymam, cum memoratis patriarchis & aliquantis epiſcopis venit Gazam. Et auferentes Paulo pallium, depoſuerunt eum, & ordinaverunt pro illo Zoilum, quem poſtea imperator depoſuit, & Apollinarem ordinavit, qui nunc eſt præſul ipſius Alexandrinæ eccleſiæ. Sed redeunte Pelagio Conſtantinopolim, monachi quidam ab Hieroſolymis, per quos Pelagius in Gazam tranſitum habuit venerunt ad eum in comitatus, portantes capitula de libris Origenis excerpta, volentes agere apud imperatorem, ut Origenes damnaretur cum illis capitulis. Igitur Pelagius æmulus exiſtens Theodoro Cæſareæ Cappadociæ epiſcopo volens ei nocere, eo quod eſſet Origenis defenſor, una cum Menna archiepiſcopo Conſtantinopolitano, flagita-

* Vide ſupra concilium CP. ſub Menna.

* Chriſti 536.

* mendum irrepſiſſe arbitror.

gitabat a principe, ut juberet fieri, quod illi monachi ſupplicabant, ut Origenes damnaretur, ipſaque capitula talia docentia. Annuit imperator facillime, gaudens ſe de talibus cauſis judicium ferre. Jubente eo, dictata eſt in Origenem & illa capitula anathematis damnatio; quam ſubſcribentes una cum Menna archiepiſcopo apud Conſtantinopolim reperti, deinde directa eſt Vigilio Romano epiſcopo, Zoilo Alexandrino, Euphræmio Antiocheno, & Petro Hieroſolymitano: Quibus eam accipientibus & ſubſcribentibus, Origenes damnatus eſt mortuus, qui vivens olim fuerat ante damnatus.

CAPUT XXIV.

De Pelagio & Theodoro.

ET reſerato aditu adverſariis eccleſiæ, ut mortuus damnaretur, Theodorus Cæſareæ Cappadociæ epiſcopus, dilectus & familiaris principum, ſecta Acephalus, Origenis autem defenſor acerrimus, & Pelagio æmulus, cognoſcens Origenem fuiſſe damnatum, dolore damnationis ejus, ad eccleſiæ conturbationem, damnationem molitus eſt in Theodorum Mopſueſtenum, eo quod Theodorus multa opuſcula edidiſſet contra Origenem, exoſuſque & accuſabilis haberetur ab Origeniſtis, & maxime quod ſynodus Chalcedonenſis (ſicut probatur) laudes ejus ſuſceperit in tribus epiſtolis. Cujus damnationem memoratus Theodorus tali machinatione perfecit. Scribente principe contra Acephalos in defenſionem ſynodi Chalcedonenſis, accedens idem Theodorus Cappadox una cum ſuis ſatellitibus, qui ſub nomine catholico Acephalis * ſtudebant, cum Theodoræ Auguſtæ favore imperatori ſuggeſſit, ſcribendi laborem non eum debere pati, quando compendio poſſet Acephalos omnes ad ſuam communionem adducere. Siquidem illi (inquit) hoc offenduntur in ſynodo Chalcedonenſi, quod laudes ſuſceperit Theodori Mopſueſteni epiſcopi, epiſtolamque Ibæ, quæ per omnia Neſtoriana eſſe cognoſcitur, ſynodus ipſa judicio ſuo pronuntiaverit orthodoxam. Qui Theodorus ſi cum dictis ſuis & hac epiſtola anathematizetur, tamquam retractata ſynodus atque purgata, ſuſcipietur ab eis per omnia & in omnibus, & ſine pietatis veſtræ labore eccleſiæ catholicæ ſociati, gaudente univerſali eccleſia, clementiæ veſtræ laus erit ſempiterna. Hæc audiens imperator, & dolum doloſorum minime proſpiciens, ſuggeſtionem eorum libenter accepit, & hoc ſe facere promptiſſime ſpopondit.

Sed rurſus illi callida fraude rogaverunt eum, ut dictaret librum in damnationem trium capitulorum: quo libro ejus edito, & toti mundo manifeſtato, dum emendare princeps erubeſcit, irrevocabili cauſa fieret. Sciebant enim principem ſolita pietate, ſcandalo emergente, ſententiam ſuam poſſe corrigere, ſeſeque ad periculum pervenire. Annuit eis princeps, & hoc ſe lætus implere promiſit. Et relinquens operis ſui ſtudium unum in damnationem trium capitulorum condidit librum, pro delictis noſtris, nobis omnibus notiſſimum. Cetera vero quæ ſubſequenter in epiſcopis & catholica eccleſia ab eodem principe facta ſunt, quomodo conſentientes epiſcopi in trium damnationem capitulorum, muneribus ditabantur, vel non conſentientes depoſiti, in exilium miſſi ſunt, vel aliqua fuga latitantes, in auguſtiis felicem exitum ſuſceperunt, quoniam nota ſunt omnibus, puto nunc a me ſilenda. Illud liquere omnibus, credo, per Pelagium diaconum, & Theodorum Cæſareæ Cappadociæ epiſcopum, hoc ſcandalum in eccleſiam fuiſſe ingreſſum. Quod etiam publice ipſe Theodorus clamitavit, ſe & Pelagium vivos incendendos, per quos hoc ſcandalum introivit inmundum.

NOTÆ SEVERINI BINII.

* favebant.

a. *Breviarium Liberati diaconi.*) Liberatus Carthaginenſis eccleſiæ diaconus is eſt, quem patres concilii Carthaginenſis anno domini 535. tempore Reparati epiſcopi Carthaginenſis, legationis munere fungentem, cum ſynodali epiſtola Romam miſerunt ad Joannem papam ejus nominis ſecundum. Ante hæc tempora vivente adhuc prædicto Joanne ſe Romæ fuiſſe indicat ipſe cap. 20. Unde quia prædictam epiſtolam Romam attulit poſt obitum Joannis II. ut patet ex reſponſoria Agapeti ad concilium Carthaginenſe reſcripta, neceſſum eſt fateri, ipſum tempore Joannis papæ duabus diverſis vicibus Romam veniſſe, quarum priore Joannes adhuc vivebat, poſteriore jam paulo ante adventum Liberati ex hac vita migraverat. Fuiſſe Liberatum unum ex claſſe illorum, qui tria capitula defendentes, pro Theodoro Mopſueſteno, licet non pro erroribus ei adſcriptis, etiam apologiam & defenſionem ſcripſerunt, ipſe non obſcure indicat capp. 3. 10. & 24. Liberatus quis.

Breviarium hoc de cauſa Neſtoriana & Eutychiana conſcriptum, ex eccleſiaſtica hiſtoria e Græco in Latinum translata, & ex geſtis ſynodalibus, atque etiam ex epiſtolis ſanctorum patrum deſumptum eſſe, ipſe Liberatus ſcribit in præfatione hujus opuſculi. Hiſtoriam capitis decimi incaute nimis ab aliquo Neſtoriano neſcio quo magna ex parte mutuatus eſſe videtur: tum quod orthodoxos monachos Armeniæ, Theodori Mopſueſteni ſcripta inſectantes, pro more Neſtorianorum Apollinariſtas nominet; tum etiam quod Theodorum Mopſueſtenum a ſancto Cyrillo laudatum, & a ſacroſancto Chalcedonenſi concilio cum laude receptum fuiſſe ſcribat. Quæ ſingula non modo non ſunt vera, ſed etiam ipſis ſcriptis Cyrilli de expoſitione Nicæni ſymboli, ipſique (quo ſe refert Liberatus) relationi ſynodicæ Chalcedonenſis Concilii ad Marcianum factæ, plane ſunt contraria.

In hiſtoria capitis vigeſimi ſecundi, dum Ravennam pro Neapoli a Beliſario captam fuiſſe ſcribit, lapſus eſt memoria. Vix enim quinto anno belli Gothici potitus eſt Ravenna Beliſarius, ut patet ex Procopio. Epiſtolam quam eodem cap. 22. ſub nomine Vigilii recitat Liberatus, non a Vigilio, ſed ab aliquo Eutychiano imperito ejus nomine ſuppoſitam eſſe, in primis acta ſextæ ſynodi act. 15. teſtantur his verbis: *Anathema libro, qui dicitur Menna ad Vigilium, & qui eum finxerunt ſive ſcripſerunt: anathema libellis, qui dicuntur facti fuiſſe a Vigilio ad Juſtinianum & Theodorum divæ memoriæ.* Hos inſcriptio epiſtolæ dominos vocat. Secundo poteſt de impoſtura argui, quod eadem epiſtola, præter conſuetum ſcribentis morem, ad dominos ſimul, & ad patres habeatur inſcripta. Etenim cum Vigilius expulſo Silverio ſe tamquam Romanum pontificem geſſerit, improbabile videtur, ut ipſos imperatores (cujus nullum extitit prædeceſſorum exemplum) patres appellarit, quos potius filios nominari priſtino more receptum fuit. Vel ſi dicas, ſcriptam ad epiſcopos; quis eſt iſte mos novus & plane inuſitatus, ut Romanus pontifex coepiſcopos appellet patres & dominos? vel ſi legas, Fratres, certe procul abhorret, ut eoſdem etiam dominos nominaverit. Tertio in eadem epiſtola auctor contraria ſimul jungens, a ſeipſo diſcrepat. Etenim, quomodo cum Eutychete & Dioſcoro negat in Chriſto duas naturas, & paulo inferius una cum aliis anathema Dioſcoro infert? Hæc cum ſibi invicem adverſentur, augent, ut dixi, impoſturæ ſuſpicionem. Quarto, ſi hanc epiſtolam vere ſcripſit Vigilius, cur ex ea non eſt conventus, cum poſtea cum Theodora Auguſta de Anthimi reſtitutione Conſtantinopoli eſt altercatus? Cur hæc ſcripta non ſunt eidem exprobrata, cum a Theodoro Cæſarienſi, & Menna Conſtantinopolitano exagitatus, eoſdem excommunication. ſubjecit? Cur non id factum eſt ab imperatore Juſtiniano, cum in ipſum furore accenſus, etiam vi contra eumdem agendum eſſe putavit? Cur idem tacuit quinta ſynodus, in eumdem pontificem accedere renuentem, nonnihil commota? Quare cum hæc omnia publice ſint ventilata, & publicis actis excepta, commentitiam eſſe apparet hanc epiſtolam Vigilii nomine ſcri- De epiſtola Vigilii, cenſura.

ſcriptam, cujus ne verbo quidem uſquam mentio habetur. Denique cum omnium ſchiſmaticorum ſcelera ſuperet ſcelus Vigilii illud, quo cum hæreticis pacto inito, dataque pecunia per laicum hominem, primæ ſedis antiſtitem Silverium vi expulit, expoliatumque ſacerdotalibus indumentis procul in exilium ejecit, & ſententia imperatoris reſtitutum in inſulam relegavit, atque ibidem morte occumbere coegit: non deberet alicui mirum videri, ſi homo perditus alienæ ſedis emptor & violentus invaſor, lupus, fur & latro, non per verum oſtium ingreſſus, pſeudoepiſcopus & quaſi antichriſtus, vivente adhuc legitimo paſtore & epiſcopo, ad ſchiſma perniciosiſſimam hæreſim addidiſſet. Videant ergo novatores hæretici, quam præpropere de apoſtolica ſede devicta, atque per hæreſim contaminata triumphent. Vigilius pontifex hujus epiſtolæ ſcriptor non extitit, fidem A nullo unquam tempore negavit; & ſi quid contra exteriorem fidei profeſſionem, hoc tempore Silverio pontifice vero atque legitimo in exilium relegato adhuc vivente, egiſſet, crimen & peccatum Vigilii adhuc pſeudopapæ, ſedi apoſtolicæ nihil præjudicii afferre potuiſſet, ut ſupra in notis ad vitam ejuſdem Vigilii pluribus annotavi. Calumnia hæreticorum refutatur.

Hæc ſunt, lector amice, quæ illuſtriſſimi cardinales Baronius & Bellarminus in breviario Liberati caute legenda eſſe, diverſis in locis annotarunt & admonuerunt. Quæ cum ſcitu admodum neceſſaria eſſe videantur, pergratum fore putavi, ſi paulo prolixius quam præſtitum eſt a Poſſevino in apparatu ſacro, hæc omnia annotarem: quæque a diverſis hac de re ſcripta ſunt, in hunc unum locum congererem.

ANNO CHRISTI 554.

CONCILIUM ARELATENSE V.

ANNO CHRISTI 554.

SUB SAPAUDO EPISCOPO.

Die III. Kalendas Julias celebratum, anno Chriſti DLIV. Vigilii papæ ultimo, Childeberti regis XLIII.

TITULI CANONUM.

I. *Ut oblatæ altaris ab epiſcopis provinciæ ad formam Arelatenſis eccleſiæ offerantur.*
II. *Ut monaſteria ei ſubſint epiſcopo, in cujus territorio ſita ſunt.*
III. *Abbati longius a monaſterio, ſine epiſcopi permiſſione, vagari non licet.*
IV. *Ut presbyter diaconum vel ſubdiaconum deponere non præſumat.*
V. *Ut monaſteria puellarum ſub cura ſint epiſcoporum; & abbatiſſis nihil liceat contra regulam.*
VI. *Ut clericis facultates, quas ab epiſcopo in uſum accipiunt, deteriorare non liceat.*
VII. *Ut epiſcopus alienum clericum, ſine epiſcopi ſui epiſtola, non ordinet.*

PRÆFATIO.

HAnc ſuper omnia curam decet eſſe pontificis, ut de eccleſiabus Deo juvante ſibi commiſſis, tamquam de propria quam regit, cura ſolicitud neque indeſinenter invigilet: ut frequentius aggregatis epiſcopis, ſtatuta Canonum ſæpius relegendo, in eorum animis caritate interveniente commendent, ut quod ſtatutum eſt irreprehenſibiliter debeat cuſtodiri; & ſi quid forſitan ſtatuendum cauſa ſuggeſſerit, unanimiter obſervanda decernant. Itaque eum in Arelatenſi urbe epiſcoporum fuiſſet ſynodus aggregata pro neceſſariis rebus, rationabile eſſe credidimus, antiquis canonibus non derogantes, pauca tamen pro eorum ordinatu, Deo adjutore, ſubjungere: quibus hoc roboris magis eſſe credidimus, quod a plurimis caritate interveniente conſentientibus, prona voluntate firmatum eſt.

CANONES.

I.

Ut oblatæ quæ in ſancto offeruntur altario, a comprovincialibus epiſcopis non aliter niſi ad formam Arelatenſis offerantur eccleſiæ. Quod ſi aliter aliquis facere præſumpſerit, tamdiu ſit a B communione, vel a caritate fratrum ſecluſus, quamdiu ipſum cœtus ſynodalis receperit.

II.

Ut monaſteria, vel monachorum diſciplina, ad eum pertineant epiſcopum, in cujus ſunt territorio conſtituta.

III.

Ut abbatibus longius a monaſterio vagari ſine epiſcopi ſui permiſſione non liceat. Quod ſi fecerint, juxta antiquos canones ab epiſcopo ſuo regulariter corC rigantur.

IV.

Ut presbyter diaconum vel ſubdiaconum de ordine deponere neſcio epiſcopo ſuo non præſumat. Quod ſi fecerit, illi in officio vel communione recipiantur, & ille anno integro a communione privatus, officium implere penitus non præſumat.

V.

Ut epiſcopi de puellarum monaſteriis, quæ in ſua civitate conſtituta ſunt, cuD ram gerant: nec abbatiſſæ ejus monaſterii aliquid liceat contra regulam facere.

VI.

Ut clericis non liceat facultates, quas ab epiſcopo in uſu accipiunt, deteriorare. Quod ſi fecerint, ſi junior fuerit, diſciplina corrigatur: ſi vero ſenior, ut necator pauperum habeatur.

VII.

Ut epiſcopus alterius clericum in gradum, ſine epiſtola epiſcopi ſui, provehere non præſumat. Quod ſi præſumpſerit, ille qui ordinatus fuerit, ab hono E re quem acceperit, remotus, quod ei commiſſum eſt agere non præſumat; & is qui eum ſciens ordinaverit, tribus menſibus communione privetur.

SUB-

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Sapaudus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Arelatensis, constitutionem nostram relegi & subscripsi. Not. sub die tertio Kalendas Julias, anno XLIII. regni domini nostri Childeberti regis, indictione tertia.

Simplicius episcopus ecclesiæ Sanesiensis subscripsi.

In Christi nomine Antonius episcopus ecclesiæ Avennicæ subscripsi.

In Christi nomine Hilarius episcopus ecclesiæ Diniensis subscripsi.

Clentinus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Aptensis subscripsi.

Prætextatus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Cavellicæ subscripsi.

* Ecclesiæ Antipolitanæ, ut quidem volunt nonnulli. Eusebius in Dei nomine episcopus * subscripsi.

Magnus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Cemelensis constitutioni subscripsi.

Avolus in Christi nomine episcopus Ecclesiæ Aquensis subscripsi.

* Spectatus In Christi nomine * Expectatus episcopus ecclesiæ Forojulienſis subscripsi.

Matthæus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Arausicæ subscripsi.

* Vincensi, In Christi nomine Cyminianus presbyter, missus a domno meo Deuterio * episcopo subscripsi.

* Vappincensi. Honoratus in Christi nomine presbyter, missus a domno meo Vellesio * episcopo, subscripsi.

* Glanatensi. Benenatus in Christi nomine missus a domno meo Batilio * episcopo, subscripsi.

Severus presbyter in Christi nomine ecclesiæ Telonensi, missus a domno meo Palladio episcopo, subscripsi.

A Quindius in Christi nomine archidiaconus, missus a domno meo Theodosio * episcopo, subscripsi. * Vasionensi

Liberius in Christi nomine archidiaconus, missus a domno meo Emeterio episcopo, subscripsi.

Claudianus in Christi nomine diaconus, missus a domno meo Emeterio episcopo, subscripsi.

Cyprianus in Christi nomine diaconus, missus a domno meo Avolo episcopo, subscripsi.

NOTÆ JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Concilium Arelatense V.*) Synodi hujus, quam nunc primum in lucem damus, canonem III. ex collectione, B opinor, aliqua profert Gratianus 18. qu. 3. *Monasteria*. Integram enim synodum si nactus fuisset, aliorum etiam ejus canonum auctoritate usus esset, vetustissimi auctoris exemplo, qui in collectione Divionensi, & tertium eumdem, & alios quoque canones inseruit, LV. v. ac VII. De hac eadem synodo vetus index episcoporum, qui canones in synodis ediderunt: *Canones Arelatenses firmaverunt episcopi* XIX. *Sapaudus Arelatensis, Simplicius, Hilarius, cum ceteris*. Nam huic episcopi subscribunt numero XIX. & in his illi ipsi quos nominatim designat.

2 *Anno* XLIII. *Childeberti*.) Cadit hic annus, juxta æram nostram, in annum Christi quem præfiximus. Nam si ad annum DXI. quo iniisse facimus Childeberto, XLIII. annos adjicias, exurgit annus DLIV. Sed cum mense Junio ejus anni non cohæret, quæ ex codice Lugdunensi annotata est, indictio III. sed II. cujus adhuc reliqui erant duo menses, priusquam III. inchoaretur. Quare tertia pro secunda posita hoc loco videtur, sicut in concilio III. Aurelianensi, ut ante dictum est, indictio secunda pro prima. Alioqui non solum cum nostro, sed cum suo etiam DXLIX. cum celebratum est concilium V. Aurelianense, Octobri mense, ut idem codex habet, indictio erat XIII. & Childeberti annus XXXVIII. sequitur ut Junio mense anni DLIV. & Childeberti annus fuerit XLVIII. & indictio II. non III.

3 *Tertio Kal.*) In manuscripto legi potius videtur XIII. *Kalendas*.

DE SYNODIS IN ORIGENISTAS

DISSERTATIO.

Ex Mauri Suppl. pag. 426.

QUamquam studio & doctrina Clarissimorum Virorum in eximiis dissertationibus, quas de V. Synodo scripsere, multa huc usque turbida & confusa in apertam jam lucem extracta sunt; quædam tamen supersunt quæ viros alias acutissimos fugerunt, eademque nos brevi hac dissertatione non minori ac superiora illa luce illustraturos confidimus. Sunt vero hæc synodorum acta in eadem Origenis causa melius nostra opera distincta ac dispositа; sunt novæ quædam synodi, quæ ad huc latuerunt, extrusæ; sunt tandem documenta quæ uni concilio per errorem tributa, alteri debentur. Id autem plane conficietur, postquam totam turbarum in Palæstina agitatarum ab Origenistis historiam ex fide E coævi scriptoris Cyrilli Scythopolitani, qui res gestas S. Sabæ Abbatis literis tradidit, brevi compendio exposuero. Post S. Sabæ obitum, qui anno Christi 531. accidit, Origenistæ Palæstinæ monachi bellum adversus orthodoxam fidem, jam non sibi ultra ex validissimo adversario metuentes, palam invehere cœperunt, brevique adeo invaluerunt viribus, ut Lauris & monasteriis subjectis majori Lauræ, cui ad id usque S. Sabas præfuerat, ad se tractis, vires & arma in ipsam majorem Lauram converterint. Id equidem tunc inani successu tentatum est; sed non sine spe melioris deinde fortunæ: ea interim relicta, ad corripienda reliqua Cœnobia per Palæstinam universam excurrerunt. Ita dilatata per eas regiones hæresi, factionis illius principes Domitianus & Leontius Constantinopolim venerunt, ubi simulatæ pietatis illecebris Justinianum ad se trahentes, principis favore ille quidem Galatiæ, hic vero Cappadociæ episcopatum involavit.

Ita res constitutæ per Palæstinam usque ad obitum Melitæ, qui post decessum S. Sabæ res Lauræ illius curaverat, perseverarunt; cui tandem decedenti anno 536. successor datus est Gelasius monachus si quis alius orthodoxus. Tunc novi ab Origenistis tumultus; cum enim Antipatri Bostrensis episcopi librum, olim ab eo scriptum adversus apologiam Eusebii Cæsarienſis pro Origene, palam legendum in ecclesia curasset, ea lectione offensi quidam coitiones secretas primum, dein publicas in virum orthodoxum fecerunt. Malo huic resistendum aperta vi sanctissimi Lauræ illius monachi arbitrati, hæreticos expulerunt e Cœnobio.

nobio. Rixæ hinc & pugnæ, reſiſtentibus illis ne Origeniſtæ pervaderent in Lauram, his perrumpere in clauſtra nitentibus. Accidit inter hæc, ut epiſcopi plures in Palæſtina ad ſynodum conveniſſent, Paulum Alexandriæ epiſcopum e ſede ſua depulſari. Abrogationem hanc Pauli in annum 543. circiter referendam cenſent eruditi, anticipandam tamen aliquanto, ex iis quæ mox dixero conſtabit. Hac ſumpta occaſione Origeniſtæ *Euſebii Papæ* authoritate (quis iſte ſit Euſebius, Presbyter ne inſignis, an Epiſcopus, quod poſtremum Cotelerius in notis ad Cyrillum maluit, incertum) coegerunt Gelaſium ut in Lauram reciperentur. Vix ingreſſi orthodoxos ejus Cœnobii patres qua injuriis, qua inſectationibus vexandos cœperunt; quod illi non ultra tolerare valentes, dilapſi ſunt Antiochiam ad Euphræmium patriarcham, quem de omnibus certiorem fecerunt, ſimulque Origeniſtarum blaſphemias traditis libris expoſuerunt. Ille, ut erat orthodoxæ fidei ſtudioſus, *ſtrenue aſſurgit*, ait Cyrillus, *ac publico ſynodico Origenis dogmata anathematis* ſubjicit. En novum in Origeniſtas concilium Antiochiæ, ut opinor, habitum, de quo tamen nos inferius. Offenſi ea cenſura Origeniſtæ Palæſtini inſtabant apud Petrum Hieroſolymæ patriarcham, ut Euphræmii nomen e ſacris dypticis tolleret. Tunc Sophronius & Gelaſius Orthodoxæ partis principes monachi libellum Origeniſtis oppoſitum eidem archiepiſcopo ſtatim obtulerunt, poſcentes ne quid injuriæ in Euphræmium irrogaretur. Hunc *libellum ubi accepit Archiepiſcopus*, ait Cyrillus, *miſit ad Imperatorem, cum literis ſuis, quibus innovationes Origeniſtarum refellebat. Eo libello accepto imperator edictum adverſus Origenis decreta edidit. Edicto Menas Conſtantinopolitanus patriarcha ſubſcripſit una cum ſynodo ſua.* Hæc eſt ſynodus illa Conſtantinopolitana, quam conciliorum Collector Venetus cum Valeſio & Garnerio cum anno 543. componit. In multis tamen erraſſe viros illos doctos inferius demonſtrabo.

Magis magiſque ea condemnatione exacerbati Origeniſtæ, quibus animum addebat Theodorus quidam cognomento Abſcidas, Cæſareæ in Cappadocia epiſcopus, qui Conſtantinopoli agens, cum ſe in animum imperatoris clam inſinuaſſet, omnia pro arbitrio agebat, in Orthodoxos Palæſtinæ Monachos impotenter debacchari cœperunt. Orthodoxi patienter diu adverſarios ferre; dein Gelaſium abbatem ſuum mittendum Conſtantinopolim judicarunt. Venit ille, ſed omnes ad imperatorem aditus ſibi ab adverſariis obſtructos ſentiens, inanis rediit. In itinere *cum ad Amorium perveniſſet*, ait Cyrillus, *obiit menſe octobri indictione nona*, ideſt anno 545. Eo ſublato, turbandi, miſcendi & aggrediendi omnia hæreticis poteſtas facta eſt; Maximæ Lauræ, quæ S. Sabæ cœnobium erat, Georgius Origeniſta abbas datus eſt. Verum eo poſt ſeptem menſes defuncto, anno ſcilicet 546. res ad Orthodoxos rediit, qui Caſſianum præfecerunt, eidemque poſt menſes decem, ideſt anno 547. decedenti, Conon aſceta fidei & morum ſanctimonia inſignis ſucceſſit. Auctо ſub eo Origeniſtarum furore nova iterum Monachorum profectio Conſtantinopolim facta eſt, Conone abbate ejuſdem legationis principe & authore. Magna quidem & tunc paſſi ſunt Monachi illi, ſed tandem e vivis ſublato Petro Hieroſolymæ patriarcha & intruſo ab Origeniſtis Macario, factionis ſuæ homine, Imperator rei indignitate commotus hæreticum abrogavit. Tunc vero *Conon abbas & ſocii*, ait Cyrillus, *opportunitate temporis accepta, quæ ad ipſos pertinebant imperatori nota fecerunt, libellum ei tradiderunt, univerſam Origeniſtarum impietatem manifeſtarunt ..... Piiſſimus imperator tum Euſtochium* (virum Catholicum) *Patriarcham Hieroſolymæ fieri ſanxit, tum œcumenicam ſynodum agi mandavit*, ſynodum nempe quintam œcumenicam anno 553. celebratam. Tum proſequitur Cyrillus, narrans in quinta illa ſynodo ſententiam dictam fuiſſe in Origenem & Theodorum Mopſueſtenum, eorum dogmatibus abjectis & refutatis. Hujus ſynodi acta Hieroſolymam miſſa ab imperatore, omnes Palæſtinæ epiſcopi manu & ore confirmarunt, nec diu poſt Origeniſtarum monachorum plures ad eccleſiæ fidem rediiſſe addit; reliquos vero ſolum coactos vertiſſe, atque ita pacatam provinciam anno ab obitu S. Sabæ vigeſimo tertio, ideſt Chriſti 554. quieviſſe.

Ex hac narrationis ſerie nonnulla ſunt in rem præſentem deducenda. Ac primo quidem occurrit ſynodus Gazæ in Palæſtina celebrata ad Paulum Alexandriæ præſulem exauctorandum. Ac de ſynodo quidem in Palæſtina habita perſpicua ſunt verba Cyrilli. *Adfuerunt in Palæſtina Euphræmius Antiochiæ patriarcha, & Papa Euſebius propter Pauli Alexandriæ epiſcopi ejectionem, ad quem Papam Euſebium Hieroſolymam profectum poſt ſolutam ſynodum &c.* Gazæ vero habitam deduco ex Liberato in Breviario cap. 23. ſcribente. *Miſit imperator Pelagium diaconum & apocriſarium primæ Sedis Romanæ Antiochiam cum ſacris ſuis, quibus præcepit ut cum Euphræmio ejuſdem urbis epiſcopo & Petrus Hieroſolymita & Hypatius Epheſius venirent Gazam & Paulo epiſcopo* (Alexandriæ de quo hic agit Liberatus) *pallium auferrent, eumque deponerent. Pelagius ergo cum memoratis patriarchis & aliquantis epiſcopis venit Gazam, & auferentes Paulo pallium, depoſuerunt eum, & ordinaverunt pro illo Zoilum.* De anno nihil habeo certi, quod proferam, cum Alexandrinorum præſulum chronologia ejus temporis impleta ſit, teſte Pagio in critica Baronii ad A. 537. 5. Cum tamen ab accuratiſſimis omnibus chronologis Pauli depoſitio & Zoili aſſumptio anno Chriſti 543. aſſignetur, ideo ab illis duplici tantum anno diſcrepandum aſſumo. Cujus opinionis meæ ratio inde petitur, quod ex Cyrillo conſtet poſt ſynodum de Pauli abdicatione celebratam Origeniſtas prævaluiſſe in Catholicos, eoſque e majori Laura expuliſſe, pulſos vero Antiochiam profectos ab Euphræmio ſynodicam impetraſſe contra Origeniſtas, qua ſynodica Hieroſolymam delata Origeniſtas Euphræmii nomen e ſacris tabulis deleri clamitaſſe: his vero oppoſitum a Catholicis libellum, quo Conſtantinopolim a patriarcha tranſmiſſo Juſtiniani edictum in Origeniſtas prodiiſſe, quod Menna patriarcha in ſynodo Conſtantinopolitana probavit. Hæc ſynodus eſt Conſtantinopolitana anno 543. habita. Quis vero non ſtatim intellexerit tam multa hæc uno eodemque anno geri nequaquam potuiſſe, ſed vel integrum biennium exegiſſe? Stet ergo ſynodum Gazenſem, de qua ſilent

Synodus Gazenſis anni 541.

ſilent Collectores, ad annum 541. conveniſſe.

Concilium Antiochenum anni 543.

Ex eadem rerum geſtarum narratione deduco, Antiochenum concilium, cujus ſynodica Origenis dogmata cenſura inuſta ſunt, ad annum 542. commode referri poſſe. Hujus pariter ſynodi mentio nulla a Collectoribus.

Conſtantinopolitanum anni 543.

Succedit ordine concilium Conſtantinopolitanum ſub Menna anni 543. cujus in hiſtoria ab omnibus huc uſque ſcriptoribus nonnihil peccatum eſt. Scriptos de erratis Origeniſtarum libellos Palæſtinæ Monachi Imperatori bis porrexerunt; ſemel quidem Gelaſius & Sophronius, quorum nomine inſcriptus libellus, & Petro archiepiſcopo Hieroſolymæ oblatus, tranſmiſſus eſt ad Juſtinianum, a quo & edictum adverſus Origeniſtas & ſynodum a Menna celebratum anno 543. impetravit Iterum vero a Conone & ſociis non diſſimilis libellus datus eſt Imperatori, qua occaſione ſynodus V. generalis anno 553. indicta eſt. Non ſatis duos hoſce libellos diſtinguentes ſcriptores multipliciter lapſi ſunt, rati concilio Conſtantinopoli celebrando anno 543. cauſam dediſſe Cononis & ſociorum libellum; cum re ipſa libello alteri Sophronii & Gelaſii id tribuendum fuerit. Cum vero notaverint ab Evagrio lib. 4. cap. 38. Cononis libellum cum Synodi V. hiſtoria conjungi, duas, tempore valde diſſitas hiſtorias, perperam ab eo confundi arbitrati ſunt. Re tamen vera quod arguatur in Evagrio nihil eſt, niſi hoc forte unicum, quod prioris libelli a Sophronio & Gelaſio ſcripti non meminerit. Quid ſit vero edictum illud Juſtiniani in Origeniſtas, me profecto latet; niſi edicti nomine indicari opinemur epiſtolam Juſtiniani ad concilii hujus patres, quos in damnandis Origenis dogmatibus præit. Hæc epiſtola in editis loco non ſuo reponitur, adjuncta eſt enim cæteris documentis ad Synodum V. pertinentibus. Quoad annum denique Conſtantinopolitani hujus concilii, quo recedam ab anno 543. cui a Chronologis aſſignatur, nihil occurrit; quamquam id melius ex mea chronologia quam ex aliorum calculo evinci poteſt. Si enim admiſerimus, cum reliquis vulgo Chronologis, Zoilum anno 541. Alexandrinam cathedram aſcendiſſe; cum ab ejus exordio uſque ad concilium hoc biennium ſaltem fluxerit, ut ſupra demonſtratum eſt; ex eo calculo ad annum 543. duceremur. Illud inſuper conſtat ex Cyrillo, ſynodum hanc annum 545. aliquandiu præceſſiſſe, cum anno illo 545. Gelaſius abbas deceſſerit; qui ſane monachus poſt concilium Conſtantinopolitanum ſat temporis habuit, ut non pauca ageret, de quibus nos in ſuperioribus.

ANNO CHRISTI 555.

VITA EPISTOLÆ, ET DECRETA PELAGII PAPÆ I.

Ex Libro Pontificali.

ANNO CHRISTI 555.

Dantur variantes ex cod. Lucenſi 490.

[a] PElagius natione Romanus, ex parte Joanne Vicariano, [b] ſedit annos * undecim, menſes decem, dies octodecim. Et [c] dum non eſſent epiſcopi qui eum ordinarent, inventi ſunt duo epiſcopi, Joannes de Peruſio, & Bonus de Ferentino, & Andreas preſbyter de Oſtia; & ordinaverunt eum pontificem. Tunc enim non erant in clero, (*a*) qui eum poſſent promovere. Et multitudo religioſorum, ſapientium & nobilium, ſubduxerant ſe a communione ejus, dicentes, quia in morte Vigilii papæ ſe immiſcuit, ut tantis pœnis affligeretur. Eodem tempore Narſes & Pelagius papa, conſilio inito, data litania (*b*) a ſancto Pancratio cum hymnis & canticis ſpiritalibus, venerunt ad ſanctum Petrum apoſtolum. Qui Pelagius tenens evangelia & crucem domini ſuper caput ſuum, in ambonem aſcendit. Et ſic ſatisfecit cuncto populo (*c*) & plebi, quia nullum malum peregiſſet contra Vigilium.

Item adjecit Pelagius papa, & dixit: Peto, ut petitionem meam confirmetis, ut ſi quis ille eſt, qui promovendus eſt in ſancta eccleſia, ab oſtiario uſque ad gradum epiſcopatus, neque per aurum, neque per aliquas promiſſiones proficiat: (vos enim omnes ſcitis, quia hoc ſimoniacum eſt) ſed ſi quis ille eſt doctus in opere Dei, bonam vitam habens, non per dationem, ſed per bonam converſationem, (*d*) jubemus eum uſque ad primum gradum venire. Eodem tempore (*e*) eccleſiæ rebus (*f*) præfecit Valentinum notarium ſuum timentem Deum, & reſtitui fecit omnia vaſa aurea & argentea, & pallia per omnes eccleſias. Eodem tempore initiata eſt baſilica apoſtolorum Philippi & Jacobi. Quæ dum initiaretur fabricari, [d] mortuus eſt, & ſepultus in baſilica beati Petri apoſtoli (*g*) ſexto Nonas Martias. Hic fecit ordinationes duas per menſem Decembrium, presbyteros viginti ſex., diacones novem, epiſcopos per diverſa loca numero quadraginta novem. Et ceſſavit epiſcopatus menſes (*h*) tres, dies vigintiquinque.

* in cod. Hard an. 4. cetera conſentiunt.

Litaniarum & proceſſionum uſus.

Notæ Severini Binii.

a *Pelagius*.) Anno Chriſti redemptoris 555. qui eſt vigeſimus nonus imperii Juſtiniani, ejuſdem Juſtiniani imperatoris promotione, in locum Vigilii ſubrogatus eſt Pelagius archidiaconus, qui ob imminentem jacturam catholicæ fidei, vel ignominiam Chalcedonenſis concilii evitandam, quintam ſynodum approbavit. Quare cum occidentales epiſcopi majore ſciſſura dividerentur, per literas aliquoties a ſe fruſtra monitos per Narſetem compelli curavit. Pelagius approbat V. Concilium.

Hujus temporibus Franci, cum plurimas regiones Italiæ depopulati fuiſſent, a Juſtiniano debellati, atque Roma-

(a) Cod. Luc. *qui poterant promoveri. Monaſteria & multitudo religioſorum.*
(b) *Ad Sanctum Pancratium.* (c) *& plebi* deeſt. (d) *jubemus eum* deeſt.
(e) *eccleſiæ rebus* deeſt. (f) *poſuit.* (g) *ſexto nonas Martias* deeſt. (h) *duos.*

* Hoc falsissimum.

Romano imperio * subacti leguntur apud Agathiam, Hadrianus papa in epistola ad Carolum Magnum de imaginibus, de Pelagio hæc scribit: *Multo amplius vero ejus sanctissimi successores domnus Pelagius & domnus Joannes, miræ magnitudinis ecclesiam apostolorum a solo ædificantes, historias diversas tam in musivo, quam in variis coloribus cum sacris pingentes imaginibus, & nunc usque hactenus a nobis veneran-ur.* Hanc ecclesiam Pelagius incœpit, Joannes vero successor ejus perfecit, atque titulo sanctorum Philippi & Jacobi eamdem consecravit, juxta versum, quem teste Baronio antiqua monumenta Vaticanæ basilicæ a Manlio collecta habent: *Pelagius cœpit, complevit papa Joannes.*

Quamdiu sederit.

b *Sedit annos undecim, menses decem, dies octodecim.*) Anastasii commentarius, qui teste Baronio scriptus habetur in bibliotheca Vaticana, habet Pelagium sedisse annos quatuor, menses decem, & dies octodecim? ita Baronius anno 559. num. 1.

Quomodo ordinatus fuerit.

c *Dum non essent episcopi qui eum ordinarent.*) Cum Pelagius quintam synodum approbasset, tantopere omnes occidentales episcopos offendit, ut non potuerit sufficientes reperire antistites, a quibus secundum constitutionem apostolicam ordinaretur: adeoque necessum fuerit jussu Pelagii, presbyterum Ostiensem (quod nunquam antea acciderat) loco episcopi munus illud obire.

d *Mortuus est*, &c.) Ex antiquis Vaticanæ basilicæ monumentis, quæ Manlius collegit, epitaphium Pelagio papæ inscriptum hoc recitatur.

Epiphanium Pelagii papæ I.

Terrenum corpus claudant hæc forte sepulchra,
Nil sancti meritis derogatura viri.
Vivit in arce poli cœlesti luce beatus,
Vivit & hic cunctis per pia facta locis.
Surgere judicio certus, dextramque tenentem
Angelica partem se rapiente manu.
Virtutum numeret titulos ecclesia Dei,
*Quos ventura * ut sæcula ferre queant.*
Rector apostolicæ fidei, veneranda retexit
Dogmata, quæ clare constituere patres.
Eloquio curans errorum sebismate lapsos,
Ut veram teneant corda placata fidem.
Sacravit multos divina lege ministros,
Nil pretio faciens immaculata manus.
Captivos redimens, miseris succurrere promptus
Pauperibus, numquam parta negare sibi.
Tristia participans, læti moderator opimus,
Alterius gemitus credidit esse suos.

Additur eodem loco: *Hic requievit Pelagius papa, qui sedit annos quatuor, menses decem, dies decem & octo. Depositus quarto Nonas Martii.* Hæc ex Baron. anno 559.

* Impostoris audaciam multa arguunt.

* I. AD VIGILIUM EPISCOPUM,

Patrem & Filium unum esse Deum probat.

Pelagius episcopus Vigilio episcopo salutem.

* S. Leo ep. 35.

GAUDEO fidei devotione, * quod religiosum studium & divinum officium dignanter impendis, & maxime quod fidei inimicos æmularis, apostolicæ sedis quærens exempla. Didici sane tam per latorem literarum tuarum, quam & per literas tuas, quod sint quidam penes vos, qui dicentes garriunt, * quaIthacius ad Varimadum c. 2. liter Pater & Filius unus potest esse Deus, cum præter Patrem alius non sit Deus, qui dicatur ingenitus atque invisibilis. Hi sane, si scirent donum Dei, & veræ fidei regulas intelligerent, nequaquam talia mussitarent. Sed quia non habentes mundum cor, quo videre secreta Dei, & intelligere mysteria valeant divina, mundanda sunt prius corda eorum per pœnitentiam, ut intelligere postmodum & capere lumen veritatis possint: quibus tamen, ad eorum ac multorum illuminationem, corrigendo talium errorem, apostolica auctoritate respondendum est ita: Quomodo vos Patrem & Filium unum profiteri non vultis? Eos enim nos unum & verum Deum a prophetis & apostolis ostendimus prædicatum, a quibus etiam Spiritum sanctum credimus non esse discretum, Isa. 45. Isaia propheta dicente: *Ego sum Deus, & non* A *est alius præter me.* Et: *Per memetipsum juro, quia exivit ex ore meo veritas, & sermo meus non * avertitur, quia mihi inclinabitur omne genu,* * revertetur. *& omnis lingua jurabit per dominum, dicens: Justitia & gloria ad eum veniet.* Et ut hoc in testimonio Patrem simul & Filium cognoscas fuisse, Paulum audi dicentem: *Ut in nomine* (inquit) *Jesu omne genu flectatur cœlestium,* Philip. 2. *terrestrium, & infernorum: & omnis lingua confiteatur, quia dominus Jesus Christus in gloria est Dei patris omnibus.* Quod si iste Filius minor est Patre suo, ergo minorata est gloria Patris in Filio. Et ubi est quod in Salomone scriptura loquitur dicens: *Sicut etiam in conspectu eorum* (inquit) *magnificatus es in no-* Eccl. 36. B *bis, ita in conspectu nostro magnificaberis in illis, ut cognoscant te, sicut & nos cognovimus, quoniam non est Deus præter te, domine?* Diligenter attende, & agnosce Filium esse, qui magnificabitur in judicio, dum venerit vivos & mortuos judicare.

Item Isaias: *Audite domus Jacob, & residuum* Isai. 46. *domus Israel, qui egredimini ex utero meo, & erudimini a puero usque ad senectutem. Ab initio ego sum, & quousque senescatis, ego sum. Ego vos feci, & ego sustineo. Ego remittam, & ego suscipiam, dicit dominus.* Et iterum: *Ego sum* Ibidem. *dominus Deus, & præter me non est alius Deus, annuntians novissima priusquam fiant, & statim consummata sunt* Item alibi: *Audi me, Jacob* Isa. 44. C *& Israel, quem ego feci. Ego sum dominus Deus tuus, & non est alius præter me.* Item alibi: *Ego sum dominus Deus tuus, primus, & ego novissimus, & in ea quæ Juperventura sunt in novissimo, ego sum.* Item alibi: *Ego sum Deus* Psal. 42. *qui te creavi, qui te adjuvi, & communivi dextera mea.* Et unitatem patris & filii assignans, loquitur dicens: *Ego testis vester, dicit dominus* Isa. 43. *Deus, & puer meus, tu quem ego elegi; ut sciatis & credatis quia ego sum. Ante me non fuit alius Deus, & post me non erit.* Unum hæreticæ elige e duobus: Aut fatere patrem & filium unum Deum; aut si solum patrem Deum esse contendis, ergo tibi dominus Jesus Christus Dei filius non erit Deus, quia scriptum D est: *Ante me non fuit alius Deus, & post me* Isa. 44. *non erit.* Si secundum te ita est, cur apostolus talia prædicat, & eumdem filium, Deum super omnia benedictum insinuat? *Quorum patres* (inquit) *ex quibus Christus secundum car-* Rom. 9. *nem, qui est super omnia Deus benedictus in sæcula.* Item Isajas dicit: *dominus Deus Israel,* Isai. 43. *qui liberavit eum de Ægypto. Ego sum primus, & ego post hæc, & præter me non est Deus, sicut ego sum, qui stet & vocet & præparet mihi, ex quo hominem feci in sæculo.* Item alibi: *In te est Deus, & nesciebamus: Deus, & non est alius Deus præter te. Tu enim es Deus, &* Isai. 45. *nesciebamus Deus Israel salvator.* Unus Deus non sunt pater & filius? Quis est hic Deus, E in quo esse dicitur Deus, præter quem alium Deum non esse propheta sæpe numero singulari protestatur? Et Jeremias: *Hic Deus noster,* Baruch. 3. *ait, & non applicabitur alter ad eum, qui invenit omnem scientiæ viam & dedit eam Jacob puero suo, & Israel dilecto suo. Post hæc in terris visus est, & inter homines conversatus est.* Et in Salomone: *Miserere nobis, Deum om-* Eccl. 36. *nium, & ostende nobis lumen miserationis, & immitte timorem tuum super gentes quæ non exquisierunt te, ut cognoscant, quia non est alius Deus nisi tu.* Item ibi: *Domine Deus Israel,* Deuter. 4.

non

3. Reg. 8. *non est tibi similis in cælo sursum, neque in terra deorsum.* Et psalm. 17. *Quoniam quis Deus præter Dominum, aut quis Deus præter Deum nostrum?* Et in Genesi: *Et pluit dominus a domino ignem & sulfur super Sodomam & Gomorrham, & evertit civitates illas.* Si solus pater Deus est, qui pluit ignem & sulfur a domino, ut supradictas civitates everteret, quæso respondeat. Et in Deuteronomio: *Dominus solus deducebat eos, & non fuit cum illis Deus alienus.* Et Paulus apostolus: *Verus Deus, qui justificat circumcisionem ex fide, & præputium per fidem.* Et ad Corinthios: *Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi.* Et iterum: *Non est Deus nisi unus.* Et ad Galatas: *Mediator autem unius non est; Deus autem unus est.* Et unitatem patris & filii & spiritus sancti monstrans, Ephesiis scribens ita confirmat: *Sufferentes invicem in caritate, soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus.* Si enim prædicti hæretici unitatem fidei voluerint simplici corde recipere, ex hoc jam testimonio in uno spiritu possunt simul patris & filii unitatem conditcere. Patrem igitur (ut ipse se dicunt invenisse in divinis literis) genitum proprie positum nec legere possunt penitus, nec probare. Sed quia idipsum fides exigit Christiana, absque ulla dubitatione ingenitus creditur qui tamen secundum seriem scripturarum, in filio a se genito visus esse monstratur. * Apostolus vero Paulus missionem filii Dei in spiritu sancto longe ante conspiciens, Romanæ ecclesiæ scribens, hæc testatus est, dicens: *Quod enim impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium suum misit in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnavit peccatum in carne, ut justitia legis impleretur.* Cernisne, quoniam filius non secundum deitatem a patre missus est, sed secundum carnem, quam clementer & pie pro nobis assumere non dedignatus est? Nam quod semetipsum, exinanita majestatis suæ potentia, idem se filius miserit, apostolus contestatur, dicens: *Semetipsum exinanivit, formam servi accipiens. Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Et Isajas: *Non legatus, neque angelus, sed ipse dominus veniet, & salvabit eos.* Item ibi: *Palam apparui non quærentibus me.* Et in Jeremia: *Dereliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, & veni, & factus sum illis in opprobrium.* Et in Michæa: *Ecce dominus veniet, & commovebuntur montes sub eo.* Et in Zacharia: *Gaude & exulta filia Sion, quia ecce ego venio, & commorabor in medio tui, dicit dominus:* Et apostolus ad Timotheum: *Fidelis sermo & omni acceptione dignus, quia Jesus Christus venit in hunc mundum peccatores salvos facere.* Et Malachias: *Ecce subito veniet in templum suum dominus quem vos quæritis, & angelus testamenti quem vos vultis.* Et in Evangelio: *Non veni vocare justos, sed peccatores in pœnitentiam.* Item: *Quid vobis, & quid tibi Jesu filii Dei? venisti ante tempus perdere nos?* Idem ibi: *Venit filius hominis quærere, & salvum facere quod perierat.* Ibi item: *Ego veni, ut vitam habeant, & abundantius habeant.* Item ibi: *Nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis, qui est in cœlo.* Numquid in his tantis ac talibus testimoniis, quibus se filius Dei a semetipso venisse, dum manifestum est, eum qui carnem nostram dignanter assumpsit, voluntarie, & non ab alio missum, advenisse? Nam qui in Patre manens, ubique potentia sua consistit qui in Patre mitteretur, omnino non habuit. Scimus enim quoniam nulla pars cœlorum ac terræ a conspectu patris excipitur, ubi secundum eos a patre filius mitteretur. Interim vero * det operam (quam fieri potest) tua dilectio, ut omnibus ecclesiæ filiis innotescat, quid contra impium sensum evangelicam doctrinam & apostolicam prædicemus: quia licet plene, quæ semper fuisset atque esset catholicorum sententia, scripserimus, tamen nunc quoque ad confirmandas omnium mentes non parum exhortationis addimus. Memor enim sum, me sub illius nomine ecclesiæ præsidere, cujus a domino Jesu Christo est glorificata confessio, & cujus fides omnes quidem hæreses destruit, sed maxime impietatem præsentis erroris expugnat. Et intelligo, aliter mihi non licere quam ut omnes conatus meos ei causæ, in qua universalis ecclesiæ salus infestatur, impendam. Ne autem aliqua negligentiæ occasione scripta nostra ad vos non potuerint pervenire, exemplaria eorumdem nunc mittenda credimus, ut nullo modo fidei quam defendimus, prædicatio vestræ doctrinæ notitiæ subtrahatur. Data quinto Nonas Maii, a Joanne & * Narsete viris clarissimis consulibus.

* S. Leo ep. 32.

Matth. 16.

* Meadax consulum ad. notatio.

* Ejusdem Ithacii c. 3.

Rom. 8.

Phil. 2.

Isai. 33. Isai. 65 Rom. 10. Jer. 12.

Mich. 1. Zach. 2.

1. Tim. 1.

Malach. 3.

Matth. 9.

Marc. 2. Marc. 1. Luc. 19. Joan. 10. Joan. 3.

NOTA.

a *Joanne & Narsete.*) Nota * consularis in fine addita hanc epistolam de fide suspectam reddit. Cum vetera quæque monumenta signata ubique reperiantur post Basilii consulatum toties repetitum, plane significatur, nullum alium interea consulem esse creatum. Apud Cassiodorum reperitur consulatus Basilii vicies repetitus. Quod si Narsetis, vel aliorum consulatus post Basilii consulatum fastis interpositus fuisset, certe non ab illo ultimo consulatu Basilii tot anni post ejus consulatum inscripti reperirentur, sed post consulatum Narsetis & Joannis.

* Plura poterat ex Baronio mutuari Binius, sed veritus est ut in Mercatoris sui impostoras incurreret.

II. AD NARSETEM.

Hortatur, ut legatis auxilium prestet ad episcopos ecclesiæ perturbatores corrigendos.

Pelagius, Narsæ patricio & duci in Italia.

QUali nos de gloriæ vestræ studiis judicio gratulemur, non solum vestram, sed multorum ac pene omnium credimus habere notitiam: & idcirco nunc de his quæ vobis præsentibus ibi fieri stupemus, fiducialiter apud gloriam vestram duximus conquerendum. Thracius siquidem atque Maximilianus nomina tantum episcoporum habentes, & ecclesiasticam ibi unitatem perturbare dicuntur, & omnes ecclesiasticas res suis usibus applicare: intantum, ut contra unum eorum, id est, Maximilianum, usque ad nos per tam longum iter, necessitate compellente, quidam infatigabiliter venientes, preces offerrent.

Ansel. lib. 12. cap. 46 Polyc. ibid.

Ob quam causam Petrum presbyterum sedis nostræ, sed & Projectum notarium ad eadem loca duximus destinandos, ut ea quæ canonicis statutis a prædictis pseudoepiscopis compererint commissa, vel digna debeant ibi ultione compescere, vel eosdem ad nos usque perduce-

ducere. Et ideo salutantes paterno affectu gloriam vestram, petimus, ut præfatis, qui a nostra sede directi sunt, in omnibus præbeatis auxilium: nec putetis alicujus esse peccati, si hujusmodi homines comprimuntur. Hoc enim & divinæ & * humanæ leges statuerunt, ut ab ecclesiæ unitate divisi, & ejus pacem iniquissime perturbantes, a sæcularibus etiam potestatibus comprimantur. Nec quidquam majus est, unde Deo sacrificium possitis offerre, quam si id ordinetis, ut hi qui in suam & aliorum perniciem debacchantur, competenti debeant vigore compesci.

* al. mundanæ.

III. AD EUMDEM.

Monet ut schismaticos coerceat.

NOn vos hominum vaniloquia retardent dicentium; quia persecutionem ecclesia faciat; dum vel ea quæ committuntur, reprimit, vel animarum salutem requirit. Errant hujusmodi rumoris fabulatores. Non persequitur, nisi qui ad malum cogit. Qui vero malum vel factum jam punit, vel prohibet ne fiat; non persequitur iste, sed diligit. Nam si, ut illi putant, nemo nec reprimendus a malo, nec retrahendus a malo ad bonum est; humanas & divinas leges necesse est evacuari, quæ & malis pœnam, & bonis præmia justitia suadente constituunt. Malum autem schisma esse, & per exteras etiam potestates hujusmodi homines debere opprimi, & canonicæ scripturæ auctoritas, & paternarum regularum nos veritas docet. Quisquis ergo ab apostolicis divisus est sedibus, in schismate eum esse non dubium est? & contra universalem ecclesiam altare conatur erigere. Sed quid de talibus insertus Chalcedonensi synodo canon statuat, gloria vestra consideret, ubi post alia sic dicit: Qui a communione seipsum suspendit, & collectam facit, & altare constituit; & noluerit vocanti episcopo consentire, & noluerit eidem acquiescere, neque obedire primo & secundum vocanti, hunc omnino damnari, nec unquam vel orationem mereri, nec recipere eum posse honorem. Si enim permanserit turbas faciens & seditiones ecclesiæ, per exteram potestatem tamquam seditiosum comprimi. Et beatus Augustinus de talibus dicit: Multa etiam cum invitis benigna quadam asperitate plectendis agenda sunt, quorum potius utilitati consulendum est, quam voluntati. Nam in corripiendo filio, quantumvis aspere, nunquam paternus amor amittitur: fit tamen, quod nollet, ut doleat, qui etiam invitus videtur dolore sanandus. Ecce videtis, quemadmodum tanti testimonio patris non persequatur coercendo talia, sed diligat emendando tales semper ecclesia. Facite ergo etiam vos, quod scientes intentionem Christianitatis vestræ frequenter hortamur; & dare operam, ut talia fieri ultra non liceat, sed etiam (quod vobis facillimum esse non dubito) hi qui talia præsumpserunt, ad piissimum principem sub digna custodia dirigantur. Recolere enim debet cellitudo vestra, quid per vos Deus fecerit tempore illo, quo Istriam & Venetias tyranno Totila possidente, Francis etiam cuncta vastantibus, non ante tamen Mediolanensem episcopum fieri permisistis, nisi clementissimum principem exinde retulisse tis: & quid fieri debuisset, ejus iterum scriptis recognovissetis, & inter ubique ferventes hostes, Ravennam tamen & his qui ordinabatur, & is qui ordinaturus erat, providentia culminis vestri deducti sunt: De Liguribus, atque Veneticis, & Istriis episcopis quid dicam? quos idonea est excellentia vestra & ratione & potestate reprimere, & dimittitis eos in contemptum apostolicarum sedium de sua rusticitate gloriari: cum, si quid eos de judicio universalis synodi, quod Constantinopoli per primam nuper elapsam indictionem actum est, forte movebat, ad sedem apostolicam (quomodo semper factum est) electis aliquibus de suis, qui dare & accipere rationem possent, dirigere debuerunt; & non clausis oculis corpus Christi Dei nostri, hoc est, sanctam ecclesiam lacerare. Nolite ergo dubitare hujusmodi homines principali vel judiciali auctoritate comprimere: quia regulæ patrum hoc specialiter constituerunt, ut si qua ecclesiastici officii persona, cui subjectus est, restiterit, vel seorsum collegerit, aut aliud altare erexerit, seu schisma fecerit; iste communicetur atque damnetur. Quod si forte & hoc contempserit, & permanserit divisiones & schisma faciendo; per potestates publicas opprimatur. Ecce domine, quod animus vester forte timidus est, ne persequi videaris, de patrum vobis auctoritate hæc breviter dirigenda curavit: cum mille alia exempla & constitutiones sint, quibus evidenter agnoscitur: ut facientes scissuras in sancta ecclesia, non solum exiliis, sed etiam proscriptione rerum & dura custodia per publicas potestates debeant coerceri.

Poly. lib. 7. tit. 5. Ans. lib. 12. c. 45. Ivo p. 10. c. 95.

11. q. 9. Si quis presb. Actio 17. in op. archimandritarum ad ipsum concil. Antioch. canon 5.

Enchir. c. 72.

IV. AD NARSEN PATRICIUM.

Ut schismaticos, a quibus fuerat injuste communione interdictus, reprimat.

Pelagius, Narsæ patricio.

RElegentes literas excellentiæ vestræ, de injuria quidem, quam vobis iniquorum hominum præsumptio ingessit, valde doluimus. Sed quia scimus occulto Dei judicio animam vestram, etsi per aliorum iniquitatem & superbiam, & a contaminatione schismatis custoditam; egimus omnipotenti Deo gratias, qui etiam de malis hominum actibus bona operari consuevit. Nec enim sine illius providentia factum esse credendum est, ut insensati & perversi homines ad hoc usque prosilirent, ut suam divisionem catholicam esse credentes ecclesiam, a sua vos pollutione prohiberent. Sic enim per misericordiam Dei etiam nescientibus illis hoc factum est, ut a schismaticorum factione eruti, catholicæ, quam diligitis, servari vos contigisset ecclesiæ. Quamvis igitur vestra per illorum scelus utilitas facta sit; nolite tamen impunitam præsumptionem iniquorum hominum grassari permittere. Si enim hoc quod in vestram gloriam præsumpserunt, non fuerit vindicta compressum; quod in minoribus non valeant puniri, ambigi ultra non debet. Exercete igitur in talibus debitam auctoritatem, & ne eis amplius talia committendi spiritus crescat, vestris coercitionibus reprimantur. Ad hoc siquidem Dei nutu etiam contra vos talia præsumpserunt, ut alia vobis corrigentibus, ab eodem scelere alios possitis,

Ansel. lib. 12. cap. 47. Polyc. ibid.

Deo

Deo propitiante, munire. Quales autem sint qui ecclesiam fugiunt, Eufrasii vos scelera (quæ amplius occulta Deus esse noluit) evidenter informant: qui in homicidio quidem nec hominis necessitudinem, nec fratris caritatem, nec sacerdotii reverentiam cogitavit. Incestuoso autem adulterio etiam ipsius vindictæ abstulit modum: quia, si adulterium punias, non remanet in quo vindicetur incestus. Si incestuoso ingeras pœnam, inultum crimen adulterii remanebit. Ecce de quo collegio sunt, qui quantum ad superbiam suam, injuriam vobis inferre moliti sunt; & quantum ad providentiam Dei, impollutos vos ecclesiæ servaverunt. Auferte tales ab ista provincia, utimini oblata vobis a Deo opprimendi perfidos occasiones. Quod tunc plenius fieri poterit, si auctores scelerum ad clementissimum principem dirigantur: & maxime ecclesiæ Aquilejensi invasor; qui * & in schismate, & in eo maledictus, nec honorem episcopi poterit retinere, nec meritum.

* *f.* est.

AD EPISTOLAM III. ET IV. PELAGII I. AD NARSETEM

ANIMADVERSIO CRITICA.

Anno 555. Ex Suppl. Mansi tom. I. pag. 429.

QUemadmodum V. Cl. Antonius Pagi in Critica Baronii epistolam X. Pelagii I. ad Childebertum ex duplici fragmento duarum plane diversarum epistolarum consertam esse animadvertit; ita plane & hoc idem aliis ejusdem Pelagii epistolis accidisse non dubito. Geminæ ad Narsetem epistolæ, illa nempe quæ num. V. & altera quæ num. III. apud Labbeum leguntur, unam eandemque continuatam epistolam exhibent in fragmento, quod Holstenius vulgavit, legiturque in Collectione Veneto-Labbeana tom. VI. & Valeriano Patricio inscribitur: quod sane fragmentum primo quidem totam epistolam quintam ad Narsetem reddit, cui unica serie succenturiata est epistola III. Nec sane geminæ illæ epistolæ argumentum habent diversum, neque altera ab altera sejungi commode possent.

V. AD NARSEN PATRICIUM.

Monet ut Aquilejensem & Mediolanensem episcopos ad principem sub custodia dirigat.

Pelagius, Narsæ patricio.

Anfel. lib. 12. c. 4 Polyc. lib. 2. tit. 13.

ISTud est, quod a vobis poposcimus, & nunc iterum postulamus, ut Paulinum Aquilejensem pseudoepiscopum, & illum Mediolanensem episcopum ad clementissimum principem sub digna custodia dirigatis; ut & iste qui episcopus esse nullatenus potest, quia contra omnem canonicam consuetudinem factus est, alios ultra non perdat; & ille qui contra morem antiquum eum ordinare præsumpsit, canonum vindictæ subjaceat. Nec licuit alicui aliquando, nec licebit particularem synodum congregare: sed quoties aliqua de universali synodo aliquibus dubitatio nascitur, ad recipiendam de eo quod non intelligunt, rationem, aut sponte ii qui salutem animæ suæ desiderant, ad apostolicam sedem pro recipienda ratione conveniant; aut si forte (sicut de talibus scriptum est, *Peccator cum venerit in profundum malorum, contemnit*) ita obstinati & contumaces extiterint, ut doceri non velint; eos ab eisdem apostolicis sedibus aut attrahi ad salutem quoquo modo necesse est, aut (ne aliorum perditio esse possint) secundum canones per sæculares comprimi potestates.

Prov. 18.

VI. AD EPISCOPOS TUSCIÆ.

IPSOS OB SCHISMA REPREHENDIT.

Dilectissimis fratribus Gaudentio, Maximiliano, Gerontio, Justo, Terentio, Vitali & Laurentio per Tusciam Annonariam, Pelagius.

Tusciæ episcopi a Pelagio papa ob schisma reprehensi.

DIrectam a vobis relationem, defensore ecclesiæ nostræ Jordane deferente, suscipientes, satis mirati sumus, ita vos apostolicæ auctoritatis oblitos, ut divisionem vestram ab universali ecclesia meo etiam volueritis (quod absit) consensu firmari; & quos decuit populatrem ignorantiam sacerdotali doctrina comprimere, in contumeliam sedis apostolicæ, plebis velle sequi judicium. Nec ista dicentes, injuriam nostram dolemus, quibus donante domino propositum est in mansuetudine supportantes omnia fraternæ pacis vinculo custodire: sed (sicut diximus) divisionem vestram a generali ecclesia, quam tolerabiliter ferre non potero, vehementer stupeo. Cum enim beatissimus Augustinus dominicæ sententiæ memor, qua fundamentum ecclesiæ in apostolicis sedibus collocavit, in schismate esse dicat, quicumque se a præsulis earumdem sedium auctoritate vel communione suspenderit; nec aliam manifestet esse ecclesiam, nisi quæ in pontificibus apostolicarum sedium est solidata radicibus: quomodo vos ab universi orbis communione separatos esse non creditis, si mei, inter sacra mysteria secundum consuetudinem, nominis memoriam reticetis, in quo, licet indigno, apostolicæ sedis per successionem episcopatus præsenti tempore videtis consistere firmitatem?

Sed ne apud vos forte, vel apud greges qui vobis commissi sunt, de fide nostra aliqua possit remanere suspicio: hoc dilectionem vestram certissime nosse desidero, me illam, donante domino, custodire fidem, quam sacra apostolorum doctrina constituit, quam Nicænæ synodi firmavit auctoritas, quam Constantinopolitanæ, Ephesinæ primæ, & Chalcedonensis, sanctarum synodorum explanavere sententiæ, nec quidquam de præfatarum synodorum definitionibus vel imminuisse me aliquid, vel auxisse, aut in aliquo permutasse: sed omnia, Deo propitio, quæ ab illis de fidei puritate conscripta sunt, inviolabiliter custodire: ana-

the-

thematis nihilo minus judicio ſubdens, quiſquis ad ſupraſcriptarum quatuor ſynodorum fidem, vel ad beatiſſimi Leonis præſulis apoſtolicæ ſedis tomum, aliqua ex parte vel infirmandum quoquo modo, vel in dubium (quod abſit) deducendum aliquando conſenſerit. Hac igitur dilectio veſtra fidei noſtræ profeſſione munita, ignorantiam hominum (ſicut ſacerdotes decet) in ſpiritu manſuetudinis edocere feſtinet, & a prava intentione modis omnibus revocare, atque unitati eccleſiæ reddere. Quod ſi quis forte etiam poſt hæc aliquem ſibi ſupereſſe credit ſcrupulum, ab inſano tumultu deſinens, ad nos magis venire feſtinet: ut ex his quæ dubitat, rationabili ſatisfactione percepta, lætus, Deo propitio, cognita veritate, univerſali reformetur eccleſiæ. Nos enim (ſecundum apoſtolicam ſententiam) parati ſumus *ad ſatisfactionem omni poſcenti nos rationem de ea, quæ in nobis eſt, fide:* quia in nullo nos a ſanctis patribus, cuſtodiente nos divina gratia, cognovimus deviaſſe. Dominus vos incolumes cuſtodiat, fratres cariſſimi. Dat. 15. Kalend. Mart. anno 15. poſt conſulatum Baſilii viri clariſſimi.

1. Petr. 3.

VII. AD UNIVERSUM POPULUM DEI,

De fide catholica.

Pelagius epiſcopus univerſo populo Dei.

VAS electionis beatiſſimus Paulus apoſtolus, cum de Judæis in Chriſto nec dum credentibus loqueretur, zelum eos Dei habere profeſſus eſt, ſed ne ex hoc ſine culpa eſſe crederentur, conſequenter adjecit: *Sed non ſecundum ſcientiam:* ut eos neceſſarie per doctrinam a Deo ſibi creditam oſtenderet emendandos. Quod teſtimonium noſtro etiam tempori convenire, caritas veſtra non ambigit: quia etſi zelum Dei in quorumdam mentibus eſſe deprehendimus in hoc tamen, quod ſuſpicionibus quibuſdam ſine notitia veritatis ſe concuſſerunt atque concutiunt, & quod ſe a viſceribus unicæ matris eccleſiæ nefaria animoſitate diſcerpunt, ſine ſcientia eos eſſe non dubium eſt. Et * poſſemus quidem totius cauſæ rationem ad ſedandos rumores hominum, divina nobis cooperante miſericordia, fiducialiter explicare; nihilque contra fidem patrum, contraque quatuor ſynodorum firmitatem ullatenus eſſe * tentandum, lucidiſſimis approbationibus demonſtrare; magiſque id actum, ut memoratarum ſynodorum firmitas contra omnes inimicos immobili ſoliditate conſiſteret. Sed quia hoc his, qui lacte potius quam ſolido cibo nutriendi ſunt, neceſſarium eſſe non duximus, ut (ſicut memoratus doctor gentium dicit) inter perfectos loquenda ſit ſapientia: hoc interim quod etiam parvulis abunde ſufficiat, ad notitiam omnium deferendum eſſe perſpeximus. Id autem eſt, ut fidem meam annexa ſubter profeſſione definiam, in qua, Deo propitio, & rectæ me apoſtolorum doctrinæ & patrum inhærere veſtigiis evidenter appareat: ut per vos, qui zelum Dei etiam cum ſcientia poſſidetis, ceteris innoteſcat, quos operante domini noſtri gratia, non ſine veſtra mercede ab irrationabili diviſionis ſuæ malo confidimus liberandos.

Rom. 10.

* poſſumus.

* tentatum.

2. Cor. 6.

De ſanctis vero quatuor conciliis, id eſt, Nicæno trecentorum decem & octo, Conſtantinopolitano centum quinquaginta, Epheſino primo ducentorum, ſed & de Chalcedonenſi ſexcentorum triginta, ita me protegente divina miſericordia ſenſiſſe, & uſque ad terminum vitæ meæ ſentire toto animo & tota virtute profiteor, ut eas in ſanctæ fidei defenſione, & damnationibus hæreſum atque hæreticorum, utpote ſancto firmatas Spiritu, omnimoda devotione cuſtodiam: quarum firmitatem, quia univerſalis eccleſiæ firmitas eſt, ita me tueri ac defendere profiteor, ſicut eas deceſſores meos defendiſſe non dubium eſt: in quibus illum maxime & ſequi & imitari deſidero, quem Chalcedonenſis ſynodi auctorem novimus extitiſſe; qui ſuo congruens nomini, ejus ſe membrum, qui de tribu Juda leo extitit, vivaciſſima fidei ſolicitudine evidenter oſtendit. Similem igitur ſupraſcriptis ſynodis reverentiam me ſemper exhibiturum eſſe confido, & quicumque ab iiſdem quatuor conciliis abſoluti ſunt, me eſſe orthodoxos habiturum, nec unquam in vita mea, Deo nos in omnibus protegente, aliquid de ſanctæ & veræ prædicationis eorum auctoritate minuere.

S. Leo.

Sed & canones, quos ſedes apoſtolica ſuſcepit, ſequor & veneror, & Deo adjuvante defendo, neque vel de hac profeſſione reticere aut diſcedere aliquando promitto. Epiſtolas etiam beatæ recordationis papæ Cæleſtini, Sixti, & præ omnibus beati Leonis, nec non etiam ſucceſſorum ejus, Hilarii, Simplicii, Felicis, Gelaſii, Anaſtaſii, Symmachi, Hormiſdæ, Joannis, Felicis, Bonifacii, Joannis alterius, & Agapeti, pro defenſione fidei catholicæ, & pro firmitate ſupraſcriptarum quatuor ſynodorum, & contra hæreticos, tam ad principes, quam ad epiſcopos, vel quoslibet alios per orientem & Illyricum atque Dardaniam, aliaſque provincias diverſis temporibus miſſas, inviolabiliter, adjuvante Chriſto domino noſtro, me cuſtodire profiteor; & omnes quos ipſi damnaverunt, habere damnatos; & quos ipſi receperunt, præcipue venerabiles epiſcopos Theodoritum & Ibam, me inter orthodoxos venerari.

Hæc eſt igitur fides mea & ſpes mea, quæ in me dono miſericordiæ Dei eſt: pro qua maxime paratos nos eſſe debere, * beatus Petrus ad reſpondendum omni poſcenti nos rationem. Cum hac profeſſione me vivere opto, cum ipſa ante tribunal Chriſti aſſiſtere: per hanc a peccatis meis abſolvi me credo, & ad dexteram gloriæ divina miſericordia deportandum. Quicumque autem aliud ſenſerit, crediderit, prædicaverit, hunc anathematizat ſancta & univerſalis eccleſia Dei. Deus vos incolumes cuſtodiat, filii dilectiſſimi. Amen.

1. Petr. 3.

ADMONITIO JACOBI SIRMONDI, S. J.

De ordine ſequentium epiſtolarum.

Quo nunc ordine a nobis digeſtæ ſunt, hunc ipſum exhibent codices antiqui, Pithœanus & Lirinenſis, atque Arelatenſis adeo ille, unde primum deſcriptæ, & ad Baronium cardinalem miſſæ, in lucem prodierunt. Sed ſummo viro, ut ordinem interpolaret, fecit corrupta in antigrapho quod acceperat, ejus epiſtolæ ſubſcriptio, ubi anno XV. ſcriptum fuerat, pro anno XVI. Baſilii quod mendum veterum eorumdem librorum ope ſuſtulimus.

VIII.

VIII. AD SAPAUDUM EPISCOPUM ARELATENSEM.

Salutatoria priusquam a Sapaudo literas acciperet.

Dilectissimo fratri Sapaudo Pelagius.

QUÆ nobiscum omnipotentis Dei gratia fuerit operata, ad caritatem tuam credimus fuisse perlatum; pro qua re ad nos destinari convenerat, ut visitatione communi magno invicem gaudio frueremur. Nos tamen fraternæ memores caritatis, præsentium portitorum occasione reperta, officium fraternæ salutationis impendimus, optantes ut alterna in timore domini caritate viventes, mutuo frequenter refoveamur alloquio. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. Data IV. Nonarum Juliarum, anno XV. post * consulatum Basilii viri clarissimi.

* An. Christi 556.

IX. AD EUNDEM.

Modeste laudes rejicit, quibus illum Sapaudus in literis suis ornarat.

Dilectissimo fratri Sapaudo Pelagius.

FRaternitatis vestræ grata nobis colloquia Felice viro honesto deferente suscepimus; quibus recensitis, communi domino ac Deo nostro insufficientes gratias egimus, quia dilectionis tuæ incolumitatem, quæ nobis est desiderabilis, eorum testificatione cognovimus. Ea autem quæ in nostris laudibus facundia oris vestri disseruit, quamquam vos congruentem vobis rem feciſse manifestum sit, nos tamen nihil nostrum ex omnibus quæ dicta sunt agnoscentes, verecundiam magis incurrimus, illud doctissimi viri ad animum producentes, qui dixit: Sicut vera laus ornat, sic falsa castigat. Multum enim vitæ nostræ ac morum verba caritatis vestræ mensuras excedunt. Optamus tamen, ut sanctorum omnium precibus & vestris orationibus faciat nos Deus tales existere, quales vos esse ex bona voluntate pinxistis. Atque ideo salutantes debito caritatis affectu, indicamus nos, inventa ante hoc parvum tempus occasione quorumdam de provincia vestra Romam venientium, tanto amoris vestri fervore fuisse succensos, ut impatienter ferremus hujusmodi opportunitatem silentio præterire. Scribentes namque glorioſissimo communi filio Childeberto regi, etiam ad caritatem tuam literas, quales sub brevitate temporis potuimus dictare, transmisimus. Quædam autem nobis, sicut scripsistis, proprio ore literarum vestrarum in compendio portitor intimavit, quæ nos non mediocriter permoverunt, admirantes nimirum qua ratione tam nova res fuerit usurpata: & necesse habemus soliciti esse, ut si quis venerit, non facile nobis, tamquam ignaris, subripere aliquid videatur. Melius tamen fraternitas tua faciet, si cognoscens illos, quos suspicamini ad nos esse venturos, etiam vos personam instructam ex omni parte dirigatis, quæ eis possit obsistere: quia cum epistola vestra nihil de causa contineat, si hic qui nobis modo ex voluntate vestra verbo suggessit, tunc apud nos nequeat inveniri, videbimur nos accusatoris officium suscepisse. Quod si a tua caritate persona dirigitur, nostrum est, & pro affectu quem vobis impendimus, & pro rei gestæ novitate, salva æquitate, competentem illi quem dilectio tua miserit, præbere favorem. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. Data decimo sexto Kalendas Octobris, anno XV. post consulatum Basilii viri clarissimi.

X. AD CHILDEBERTUM REGEM.

Anathema dicit iis, qui de fide aliter sentiunt, quam in epistolis Leonis, & in concilio Chalcedonensi continetur. Reliquias sanctorum mittit per Hominem-bonum subdiaconem.

Domino filio glorioſissimo atque præcellentissimo Childeberto regi Pelagius episcopus.

RUfinus vir magnificus, legatus excellentiæ vestræ, nobis dixit, quod & in provinciis Galliarum quidam semina scandalorum sparserunt, dicendo quid contra fidem catholicam, quod dominus non patiatur, admissum. Et quamvis a transitu divæ memoriæ Theodoræ Augustæ nullas de fide quæstiones ecclesia Dei in partibus orientis Deo miserante formidet, sed quædam capitula extra fidem fuerint agitata, de quibus longum est ut epistolari possint complecti sermone: hoc breviter, secundum admonitionem præfati magnifici viri Rufini, ad sanandum animum vestrum, vel omnium fratrum & coepiscoporum nostrorum in Galliæ regionibus consistentium, faciendum esse prospeximus: dicentes anathematizare nos, & alienos ab æternæ vitæ præmiis judicare, quicumque ab illa fide, quam beatæ recordationis papa Leo in suis epistolis prædicavit, & quam Chalcedonense concilium, sequens eumdem præsulem, edita definitione suscepit, in una syllaba, aut in uno verbo, vel in sensu, erravit aliquando, aut declinavit vel declinaverit aliquando. Quibus se ita habentibus, non attendat celsitudo vestra, nec fratres nostri episcopi, fabulas eorum hominum qui scandalis delectantur: quoniam hæc ipsa ita contigerunt, ut cum pater vester clementissimus imperator omnes hæreses, quæ Constantinopoli episcopos suos & ecclesias, cum magnis reditibus & vasorum diversitate, usque ad tempora imperii ejus habuerunt, everterit, & sublatis basilicis eorum atque reditibus, omnibusque aliis rebus, catholicis tradiderit. Hi ergo qui in ipsis erroribus remanserunt, conglobati sunt in unum, & agunt vehementer, qualiter ecclesiam catholicam scindant atque perturbent. Nam & huc in Italiam, quamdiu nos in Constantinopoli fuimus, de nomine nostro chartas mittebant, dicendo quasi nos dixerimus fidem catholicam fuisse corruptam. Nunc vero etiam contra nos afferunt huc chartas tacitis nominibus, ut nesciatur quis eas misit. Sed sic faciunt Christiani qui in Constantinopoli sunt, dum eos constet non esse Christianos. Maxime tamen Nestorianæ hæresis homines, pro eo quod Nestorius duas naturas in Christo separatas quidem & divisas adstruxerit, fraudulenter moliuntur dicere non longe ab intellectu esse Chalcedonensis synodi & papæ Leonis, dum

Neſtorium pro eo quod diviſas duas naturas aſſereret, ipſo dogmate beati papæ Leonis conſtat eſſe damnatum. Hæc breviter inſinuanda eſſe excellentiæ veſtræ curavimus, ut ille ardor fidei veſtræ, & unitatis amor, non alicujus perverſi hominis fabulas, aut chartas ſuperfluas permittat attendi: quia & hic ſimplices aliquos epiſcopos, & neſcientes prima elementa fidei, ſolicitaverunt, ut nec rationem ipſam intelligant, nec diſcernant quantum ſit bonum a fide catholica non errare; ſed ſi qua ſunt alia, quibus crimen ab hæreticis patitur ſancta eccleſia, refutare. Quis enim patiatur, ut Neſtorii, vel ſectatorum ejus blaſphemias, pro eo quod duas naturas in Chriſto ſeparatas, id eſt diviſas eſſe adſtruxerit, catholicæ fidei exiſtimet concordare? Ut autem nos diu tribulationes Conſtantinopoli pateremur, illa res fecit, quam breviter ſuperius tetigimus: quoniam vivente Auguſta, quidquid in eccleſiaſticis cauſis movebatur, ſuſpectum habuimus. Nam pater veſter clementiſſimus imperator, & beati papæ Leonis dogma, & Chalcedonenſis ſynodi fidem nullo modo unquam patitur violari. Reliquias vero tam beatorum apoſtolorum, quam ſanctorum martyrum, jam quidem per ſervos Dei monaſterii Lirinenſis direximus. Sed & nunc quas legati veſtri popoſcerunt, nos miſiſſe ſignamus, deputantes Hominem-bonum ſubdiaconum ex clero eccleſiæ noſtræ, a quo uſque ad fratrem & coepiſcopum noſtrum Sapaudum jubente domino deferantur. Data III. Idus Decembres, anno XV. poſt conſulatum Baſilii viri clariſſimi, per Rufinum legatum. *

* Anno Chriſti 556.

SUBSCRIPTIO.

Pelagius miſericordia Dei epiſcopus eccleſiæ catholicæ urbis Romæ, exemplari epiſtolæ noſtræ ſubſcripſi.

Observatio P. Antonii Pagi ad Annum Chriſti 556. n. 7. 8.

Epiſtola Pelagii ad Childebertum regem 3. Id. Decemb. anni 556. ſcripta ex duabus aliis, quarum altera ad Childebertum, altera ad Juſtinianum a Vigilio data fuerat, conſarcinata eſt. Hæc duarum epiſtolarum ad Childebertum ſc. & ad Juſtinianum conſarcinatio, nemini huc uſque obſervata, quæ tamen non videtur in dubium revocanda. Finis enim & initium Epiſtolæ, quæ ad Childebertum regem ſcripta ſupponitur, ſpectat ad Gallias & ad Francorum regem, qui, ut liquet ex alia Pelagii epiſtola, Rufinum Romam ad Pelagium Papam miſerat: qui poſtulavit ut Pontifex vel Childeberto ſignificaret, ſe per omnia B Leonis ſcriptis aſſentiri, vel propriis verbis: confeſſionem ſuæ fidei ad eumdem deſtinaret. Id conſtat ex alia Pelagii ad Childebertum regem epiſtola, in qua Pontifex ait: *Venient Rufinus vir magnificus, legatus excellentiæ veſtræ confidenter a nobis, ut decuit, poſtulavit, quatenus vobis aut beatæ recordationis Papæ Leonis tomum a nobis per omnia conſervari ſignificare debuiſſemus, aut propriis verbis noſtræ confeſſionem fidei deſtinare.* Hujuſmodi petitionis ratio hæc fuit quod ſemina ſcandalorum in Provinciis Galliarum a quibuſdam ſpargebantur, quaſi quid contra fidem Catholicam in quinta Synodo generali peractum eſſet. Quare *Pelagius* Literis hoc anno ad Childebertum *tertio Idus Decembres* miſſis, illam petitionem implevit, & anathema dixit iis, qui de fide aliter ſentiebant, quam in Epiſtolis Sancti Leonis, & in Concilio Chalcedonenſi continebatur. Artifex Epiſtolæ, de qua agitur, refert priorem ejus partem ad *Childebertum*, ab initio uſque ad hæc verba: *Quoniam hæc ipſa ita contigerunt*, ſicuti & poſteriorem ab his verbis: *Reliquias vero tam Beatorum Apoſtolorum, quam Sanctorum Martyrum, jam quidem per ſervos Dei Monaſterii Lirinenſis direximus, & cetera uſque in finem.* Reliqua omnia in Epiſtola ad Childebertum contenta deſumpſit conſarcinator ex aliquibus Literis a Vigilio Papa ad Juſtinianum Imp. datis. Nam hæc verba v. g. nonniſi ad Imperatorem Conſtantinopolitanum ſcripta ſunt: *Hæc ipſa ita contigerunt, ut cum Pater veſter Clementiſſimus Imperator omnes hæreſes, qua Conſtantinopoli Epiſcopos ſuos & Eccleſias, cum magnis redditibus & vaſorum diverſi ate uſque ad tempora Imperii ejus habuerunt, everterit, & ſublatis Baſilicis eorum atque redditibus, omnibuſque aliis rebus Catholicis tradiderit:* Certum eſt autem *Juſtinum* Seniorem hæreticorum Baſilicas Orthodoxis tradidiſſe, & Juſtinianum ejus filium adoptivum fuiſſe; cum contra *Clodoveus Magnus* Childeberti pater, nec appellatus eſt Imperator, præſertim a Pontificibus Romanis; neque aliquis Francorum Rex hæreticorum Eccleſias Conſtantinopoli evertere potuit. Ad hæc Auctor illius Epiſtolæ infra oſtendit, Imperatorem, quem alloquitur, alium non eſſe, quam Juſtinianum: *Ut autem nos diu tribulationes Conſtantinopoli pateremur, illa res fecit, quam breviter ſuperius tetigimus: quoniam vivente Auguſta* (nempe Theodora, quam jam in eadem Epiſtola nominarat) *quidquid in Eccleſiaſticis cauſis movebatur, ſuſpectum habuimus. Nam Pater veſter Clementiſſimus Imperator, & Beati Papæ Leonis dogma, & Chalcedonenſis Synodi fidem nullo modo unquam patitur violari.* Ubi loco *patitur*, legendum, *paſſus eſt*. Mitto alia in ea Epiſtola memorata, quæ dici non potuere ab alio Pontifice Romano, quam a *Vigilio* poſt ſuum Conſtantinopoli in Siciliam reditum. Denique inter partes tres, quibus Epiſtola illa conſuta, nulla connexio eſt, ut legenti patet.

XI. AD SAPAUDUM EPISCOPUM ARELATENSEM.

Commendat illi reditum Hominis-boni ſubdiaconi, atque ut Placido patri ſuo ſuggerat de comparandis, Romamque mittendis veſtibus, quæ in pauperes erogentur.

Dilectiſſimo fratri Sapaudo Pelagius.

QUia legati filii noſtri glorioſiſſimi regis Childeberti, beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, & aliorum ſanctorum martyrum reliquias popoſcerunt, neceſſe habuimus Hominem-bonum ſubdiaconum de clero noſtro dirigere, qui eas uſque ad fraternitatem tuam cum reverentia deportaret. Et ideo ſalutantes hortamur, ut quæſita occaſione, ſive navi, ſive terreno, cum talibus perſonis, de quibus nulla periculi poſſit eſſe ſuſpicio, ad nos eum juvante domino remittatis. Ea autem, quæ pro honore caritatis tuæ a nobis ſupradicti legati popoſciſſe noſcuntur, parati ſumus Deo juvante concedere. Sed niſi literas tuas per te acceperimus, ſicut etiam deceſſores noſtri poſtulantibus tuis deceſſoribus præſtiterunt, ſuperfluum judicavimus ultro tranſmittere. Sed mox ad nos, juvante domino, unum de clero tuo cum literis direxeris, ſi dominus voluerit, & ſi vixerimus, promittimus nos eſſe facturos. Præterea hortamur, viro magnificentiſſimo filio noſtro, patricio Placido genitori tuo dicas, ut quod de penſionibus poſſeſſionum eccleſiæ noſtræ collectum eſt, aut per ſuum hominem, aut per harum nobis dignetur dirigere portitorem: quia Italiæ prædia ita deſolata ſunt, ut ad recuperationem eorum nemo ſufficiat. Et ſi poſſibile eſt, ut nobis de ipſis ſolidis ſaga tomentacia, quæ pauperibus erogari poſſint, & tunicas albas, aut cucullas, vel colobia, aut ſi quæ aliæ ſpecies in provincia fiunt, quæ pauperibus, ut diximus, erogari debeant, nobis exinde facite comparari, & opportunitate navis inventa dirigite, ut maximas fraternitati tuæ gratias referamus, dum in hujuſmodi ſolicitudinem noſtram providentia carita-

ritatis tuæ relevari contigerit. Hortamur etiam, ut Anastasium fratrem Pauli defensoris ecclesiæ ad nos faciatis occurrere. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. Data XIX. Kalendas Januarias, anno XV. post consulatum Basilii viri clarissimi.

XII. AD SAPAUDUM ARELATENSEM.

Vices illi suas in Gallia delegat, palliique usum impertitur.

Dilectissimo fratri Sapaudo Pelagius.

MAjorum nostrorum, operante Dei misericordia, cupientes inhærere vestigiis, & eorum actus divino juvamine in omnibus imitari, caritati tuæ per universam Galliam sanctæ sedis apostolicæ, cui divina gratia præsidemus, vices injungimus. Hoc enim antiquitatis memoria docet, hoc etiam Romana testantur scrinia a sanctis patribus & decessoribus nostris tuis decessoribus esse concessum: ut illius stabilis petræ sempiterna soliditas, supra quam dominus salvator noster propriam fundavit ecclesiam a solis ortu usque ad occasum, primatus sui apicem successorum suorum auctoritate, tam per se, quam per vicarios suos, firmiter obtineret. *Nos autem*, sicut dicit beatus apostolus, *non in immensum gloriamur, sed secundum mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus mensuram pertingendi usque ad vos. Nec enim quasi non pertingentes superexcedimus nos.* Sic ergo participata solicitudine sanctam Dei universalem ecclesiam nostri per Dei gratiam rexere majores. Hinc est quod & nos fraternitati tuæ hujusmodi curas injungimus, ut sedis nostræ vicarius institutus, ad instar nostrum in Galliarum partibus primi sacerdotis locum obtineas, & quidquid ad gubernationem vel dispensationem ecclesiastici status gerendum est, servatis patrum regulis, & sedis apostolicæ constitutis, divini judicii consideratione dispenses; talemque te in custodiendis canonibus sancta conversatione demonstres, qualem tanti loci decet esse vicarium: memor sententiæ beati Pauli apostoli, qua Timotheum discipulum solicite magister informat dicens: *Testor coram Deo & Christo Jesu, & electis angelis ejus, ut hæc custodias sine præjudicio, nil faciens in aliam partem declinando.* Ut erogetur, carissime frater, auctoritas pontificis, & pastoris mansuetudo, per nos tibi locum vicarii, sicut & decessoribus tuis, noveris gratiæ largitate concessum. Quia licet apud Deum non sit acceptio personarum, tuam tamen caritatem etiam carnali generatione constat esse præclaram. Et ideo convenit, ut quanto in te dominus multiplicia bona largitus est, tanto in sacerdotalibus actibus probitatem morum exhibeas clariorem. Scriptum est enim: *Cui commendaverunt multum, plus petent ab eo.* Usum quoque pallii tibi alacriter affectioseque concedimus, pariter etiam pallium dirigentes, ut in tanti loci fastigio constitutus, præclaro quoque habitu decoreris: sciturus omnibus ecclesiastici gradus hominibus, nullam haberi licentiam, sine formata tuæ caritatis, ex quacumque Galliarum parte longiores petere regiones; ne prohibita præsumentes ipsi se proprio videantur privare officio. Hæc igitur per Flavianum diaconum, & Nestorium subdiaconum ecclesiæ tuæ, per quos epistolas tuas accepimus, scribenda esse curavimus. In quorum etiam conversatione laudabile tuæ caritatis agnovimus institutum. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. Data III. Nonas Februarii, anno XVI. post consulatum Basilii viri clarissimi.

2. Tim. 2.

Luc. 12.

XIII. AD CHILDEBERTUM REGEM.

Significat se vices suas & pallii usum Sapaudo concessisse, quem regi commendat.

Domino filio merito glorioſissimo atque præcellentissimo Childeberto regi Pelagius.

EXcellentiæ vestræ literas, post illas quas legati vestri detulerunt, etiam per eos quos frater & coepiscopus noster Sapaudus ad nos direxit, reverenter accepimus, & salutis vestræ, quæ nobis semper optanda est, cognoscentes indicia, gratias divinæ pietati retulimus, exorantes clementiam ejus, ut vos largiflua pietate sua servet incolumes. Literas autem nostras præfato consacerdoti nostro Sapaudo secundum petitionem vestram direximus, usum pallii pariter concedentes: quia in scrinio ecclesiastico hujuscemodi exempla reperimus, quibus ostenditur Arelatensibus episcopis a sanctæ recordationis decessoribus nostris hæc fuisse collata. Propterea salutantes cultu regalibus insulis debito, postulamus ut ita eum atque ecclesiam ejus gratia excellentiæ vestræ tueatur ac foveat, ne quem per vices nostras augeri propitiante Deo postulastis, in aliqua parte cuiquam Gallicanorum sacerdotum, vel cujuslibet ordinis ecclesiastici personæ, quod non oportet, contemptibilis habeatur; & in eo auctoritati sanctæ sedis apostolicæ, & genio vestro, qui pro eo suffragatores acceditis, quod absit, videatur in aliquo derogari. Perincolumem excellentiam vestram Deus noster custodiat, domine fili glorioſissime atque præcellentissime.

XIV. AD CHILDEBERTUM REGEM.

De Sapaudo Arelatensi, qui contra sedis suæ privilegium alterius episcopi judicium subire jussus fuerat.

Domino filio glorioſissimo atque præcellentissimo Childeberto regi Pelagius.

CUM celsitudini vestræ multa dona misericordia divina contulerit, * pro amore tamen, quem ecclesiæ ejus sinceriter exhibetis, fecit vos multis regnantibus clariores: quoniam inter alias regni vestri curas pro tranquillitate sanctæ ecclesiæ præcipuam solicitudinem vos certum est exhibere. Quæ cum ita sint, miramur, quia quantum nobis præsentium portitorum suggestio patefecit, passi estis subripi vobis, Sapaudum fratrem & coepiscopum nostrum, Arelatensis civitatis antistitem, cujus ecclesia in regionibus Gallicanis primatus privilegio & sedis apostolicæ vicibus decoratur, ad petitionem episcopi ab ipso ordinati, in judicium sequentis civitatis episcopi, quod nulla ecclesiastica lege vel ratione conceditur, judicandum juberetis occurrere; ut ipso de conculcato loci sui præjudicio conque-

* *Nicol. 2. epist. 8. ad Mic. imper. Græcorum.*

rente, illum qui usurpavit necesse sit de illi- A
Hincmarus ep. VI. c. 15. cita præsumptione culpari. Pro quibus, Christianitatis vestræ confidentia freti, paterno studio postulamus, ut si quid tale factum est, congrua satisfactione celeriter amputetur, nec ullum sui exemplum in perturbatione ecclesiarum, quas vobis Deus credidit, relinquere concedatur. Et hujusmodi causis solicitam vos in reliquo decet exhibere cautelam, ne quid contra ecclesiasticas regulas petentibus concedatis: quia, quod bene cognitum est religiosæ menti vestræ, non aliter Deo nostro recte potest regalis devotio famulari, nisi providentia ejus ecclesiasticorum ordinum servetur integritas. Incolumitatem excellentiæ vestræ Deus nostor custodiat, domine fili gloriosissime at- B que præcellentissime.

XV. AD SAPAUDUM ARELATENSEM.

De epistola sua, quam de fide catholica ad regem ante scripsit. Commendat Romanos, qui hostium metu eo confugerunt; iterumque de vestibus in urbem mittendis.

Dilectissimo fratri Sapaudo Pelagius.

TAnta nobis est circa personam tuæ fraternitatis affectio, ut nullas occasiones transire silentio patiamur. Denique veniente illuc Petro urbis negotiatore, præsentia curavimus C ad fraternitatem tuam scripta dirigere, desiderantes ut de incolumitate quoque vicissim datis opportunitatibus agnoscamus. Atque ideo salutantes fraterno caritatis amore, indicamus propitiante domino circa nos omnia prospere geri. Et hortamur, ut si epistola, quam per diaconum atque subdiaconum fraternitatis tuæ ad excellentissimum filium nostrum Childebertum regem direximus, in qua de institutis beatissimorum patrum nostrorum fidem catholicam nostro per Dei gratiam sermone deprompsimus, tam ipsi gloriossimo regi, quam caritati tuæ, vel aliis fratribus coepiscopis nostris placuit, rescripta tuæ caritatis celerius agnoscamus. Præterea commendamus speciali- D ter dilectioni tuæ Romanos, qui hostilitatis metu confugerunt, ut solatium fraternitatis tuæ, & continentiam, qualem peregrinatio eorum poscit, inveniant; quos etiam filio nostro magnificentissimo viro patricio Placido, genitori tuo, ex nostra persona volumus commendari: ut in sua continentia recognoscant, quantum apud caritatem tuam eis commendatio nostra profuerit. Sed & illud ad commemorationem tuæ fraternitatis adducimus, ut sicut jampridem scripsimus, vestes quæ pauperibus erogentur, id est, cucullas, & tunicas, atque saga, de eo quod pro pensionibus ecclesiasticarum possessionum nobis domnus filius noster Placidus directurus erat, comparari faciatis, & ad portum Romanum, Deo propitiante, dirige; quatenus solicitudinem nostram ex parte aliqua relevetis: quia tanta egestas & nuditas in civitate ista est, ut sine dolore & angustia cordis nostri homines, quos honesto loco natos idoneos noveramus, non possimus adspicere. Deus te incolumem custodiat, frater carissime. Data Idibus Aprilis, anno XVI. post consulatum Basilii viri clarissimi.

XVI. AD CHILDEBERTUM REGEM.

Mittit confessionem fidei suæ, monetque ut caveat ne qua in Galliis per hæreticos excitari discidia sinat.

Domino filio glorioſissimo atque præcellentissimo Childeberto regi Pelagius episcopus.

HUmani generis Salvator ac Dominus discipulos suos docens, ait: *Non est voluntas Patris vestri qui in cœlis est, ut unus saltem pereat de pusillis;* de quibus nec scandalizari quemquam sine magni asserit compa- Matth. 18. ratione supplicii. Cum igitur etiam de pusillis ista forma præcepti sit, quanto nobis stu- 25. q. 1. Sadio ac labore satagendum est, ut pro auferendo suspicionis scandalo obsequium confessionis nostræ regibus ministremus; quibus nos etiam subditos esse sanctæ scripturæ præcipiunt? Veniens etenim Rufinus vir magnificus, legatus excellentiæ vestræ, confidenter a nobis, ut decuit, postulavit, quatenus vobis aut beatæ recordationis papæ Leonis tomum a nobis per omnia conservari significare debuissemus, aut propriis verbis nostræ confessionem fidei destinare. Et primam quidem petitionis ejus partem, quia facilior fuit, mox ut dixit, implevimus; meque in omnibus præ- C dicti præsulis tomum pro catholicæ fidei assertione conscriptum, Deo propitio, custodire, manus nostræ ad vos professione signavimus. Ut autem nullius deinceps, quod absit, suspicionis resideret occasio, etiam illam aliam partem, quam memoratus vir illustris Rufinus admonuit, facere mutavi; scilicet propriis verbis confessionem fidei quam tenemus, exponens. Definitiones quoque de eadem catholica fide, quæ in quatuor sanctis conciliis statutæ sunt, sed & memorati pontificis, quas universalis semper tenuit ac tenet ecclesia, nos cum Dei auxilio tenere atque defendere, præsenti ad excellentiam vestram colloquio intimandum necessario judicavi.

FIDES PAPÆ PELAGII.

Credo igitur in unum Deum, Patrem, & Matth. 28. Filium, & Spiritum sanctum: Patrem scilicet omnipotentem, sempiternum, ingenitum: Filium vero ex ejusdem Patris substantia vel natura genitum ante omne omnino vel temporis, vel cujusquam initium, de omnipotente omnipotentem, æqualem, consempiternum & consubstantialem genitori. Spiritum quoque sanctum omnipotentem, utrique, Patri scilicet ac Filio æqualem, consempiternum atque consubstantialem; qui ex patre intemporaliter procedens, patris est filiique Spiritus. Hoc est E tres personas, sive tres subsistentias unius essentiæ, sive naturæ, unius virtutis, unius operationis, unius beatitudinis, atque unius potestatis; ut trina sit unitas, & una sit Trinitas, juxta vocis dominicæ veritatem, dicentis: *Ite; docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* In nomine, inquit, non nominibus, ut & unum Deum per indistinctum divinæ essentiæ nomen ostenderet, & personarum discretionem suis demonstratam proprietatibus edoceret: quia dum tribus unum deitatis nomen est, æqualitas ostenditur

ditur perſonarum; & rurſus æqualitas perſonarum nihil extraneum, nihil accedens in eis permittit intelligi: ita ut & unuſquiſque eorum verus perfectuſque ſit Deus; videlicet ex plenitudine divinitatis nihil minus in ſingulis, nihil amplius intelligatur in tribus. Ex hac autem ſancta, & beatiſſima, atque conſubſtantiali Trinitate, credo atque confiteor unam perſonam, id eſt, filium Dei pro ſalute humani generis noviſſimis temporibus deſcendiſſe de cœlo, nec patriam ſedem, nec mundi gubernacula relinquentem; & ſancto Spiritu ſuperveniente in beata virgine Maria, atque obumbrante ei virtute altiſſimi, eumdem verbum ac filium Dei in utero ejuſdem ſanctæ virginis Mariæ clementer ingreſſum, & de carne ejus ſibi uniſſe carnem anima rationali & intellectuali animatam: nec ante creatam eſſe carnem, & poſtea ſuperveniſſe filium Dei; *Prov. 9.* ſed, ſicut ſcriptum eſt, ſapientia ædificante ſibi domum, mox carnem in utero virginis, mox verbi Dei carnem factam, exindeque ſine ulla permutatione aut converſione verbi carniſque naturæ, verbum ac filium Dei factum hominem unum in utraque natura, divina ſcilicet & humana, Chriſtum Jeſum Deum verum, eumdemque verum hominem proceſſiſſe, id eſt, natum eſſe, ſervata integritate maternæ virginitatis: quia ſic eum virgo permanens genuit, quemadmodum virgo concepit. Propter quod eamdem beatam virginem Mariam Dei genitricem veriſſime confitemur: peperit enim incarnatum Dei verbum. Eſt ergo unus atque idem Jeſus Chriſtus verus filius Dei, & idem ipſe verus filius hominis perfectus in deitate, & idem ipſe perfectus in humanitate; utpote totus in ſuis, & idem ipſe totus in noſtris: ſic per ſecundam nativitatem ſumens ex homine matre quod non erat, ut non deſiſteret eſſe quod per primam, qua ex patre natus eſt, erat. Propter quod eum ex duabus, & in duabus, manentibus indiviſis inconfuſiſque credimus eſſe naturis. Indiviſis quidem, quia & poſt aſſumptionem naturæ noſtræ unus Chriſtus filius Dei permanſit & permanet: inconfuſis autem, quia ſic in unam perſonam atque ſubſiſtentiam adunatas credimus eſſe naturas, ut utriuſque proprietate ſervata, neutra converteretur in alteram. Ac propterea, ſicut ſæpe diximus, unum eumdemque Chriſtum eſſe verum filium Dei, & eumdem ipſum verum filium hominis confitemur, conſubſtantialem patri ſecundum deitatem, conſubſtantialem nobis eumdem ſecundum humanitatem; per omnia nobis ſimilem abſque peccato: paſſibilem carne, eumdem ipſum impaſſibilem deitate. Quem ſub Pontio Pilato ſponte pro ſalute noſtra paſſum eſſe carne confitemur, crucifixum carne, mortuum carne, reſurrexiſſe tertia die glorificata & incorruptibili eadem carne, & converſatum poſt reſurrectionem cum diſcipulis ſuis, ac multis modis evidenter eis oſtendiſſe ſui corporis veritatem; & quadrageſimo die videntibus eiſdem diſcipulis aſcendiſſe in cœlos; ſedere etiam ad dexteram Patris. Quem credo & confiteor, ſecundum teſtificationem angelorum, ſicut aſcendit in cœlos, ita venturum judicare vivos & mortuos. Omnes enim homines ab Adam uſque ad conſummationem ſæculi natos & mortuos, cum ipſo Adam ejuſque uxore, qui non ex aliis parentibus nati ſunt, ſed alter de terra, altera autem de coſta viri, creati ſunt, tunc reſurrecturos eſſe confiteor, & adſtare ante tribunal Chriſti, ut recipiat unuſquiſque propria corporis, prout geſſit, ſive bona, ſive mala: & juſtos quidem per largiſſimam gratiam Dei, ut pote vaſa miſericordiæ in gloriam præparata, æternæ vitæ præmiis donaturum, in ſocietate videlicet angelorum, abſque ullo jam lapſus ſui metu ſine fine victuros: iniquos autem arbitrio voluntatis propriæ vaſa iræ apta in interitum permanentes, qui viam domini aut non agnoverunt, aut cognitam diverſis capti prævaricationibus reliquerunt, in pœnis æterni, atque inextinguibilis ignis, ut ſine fine ardeant, juſtiſſimo judicio traditurum. *2. Petr. 3.*

Hæc eſt igitur fides mea & ſpes mea, quæ in me dono miſericordiæ Dei eſt: pro qua maxime paratos eſſe debere beatus Petrus apoſtolus præcipit ad reſpondendum omni poſcenti nos rationem. Nunc convenit excellentiam veſtram pro fervore ejuſdem fidei, quam vos in corde habere gaudemus, peculiarem curam per univerſas Galliæ veſtræ regiones impendere, ne illic ſcandala ſeminantes, ſicut in partibus iſtis facere conabantur, frontis ſuæ procacitate impellente diſcurrant, & alios fratres & coepiſcopos noſtros, vel creditas eis plebes, ad diſſenſiones exagitent: quia dum rectæ fidei non ſint, dolore oppreſſionis ſuæ, ut ſe ad nutrienda ſcandala catholicis familiares efficiant, etiam rectam fidem ſe ſimulant vindicare, maxime apud eos qui fraudes ipſorum & dolos ignorant. Sed Deus, qui gloriam veſtram contra inimicos pacis eccleſiaſticæ miſericorditer hoc tempore præparavit, præſtet vos ita ſolicitos & circumſpectos exiſtere, ut non prævaleant intra ſata ſanctæ eccleſiæ in illis partibus loliorum ſuorum ſemina maligna jactare. Perincolumem excellentiam veſtram Deus noſter cuſtodiat, domine fili glorioſiſſime atque præcellentiſſime.

EJUSDEM PELAGII PAPÆ I. EPISTOLÆ

Seu potius Fragmenta Lucæ Holſtenii ſtudio primum e tenebris vindicata.

Pelagius Joanni Patricio caburtario inter cetera.

PUdenda, ita ut dicam, rapina in diviſione eſt non conſecratus, ſed execratus epiſcopus. Si enim ipſum nomen conſecrationis rationabili ac vivaci intellectu diſcutimus, is qui cum univerſali detrectat conſecrari eccleſia, conſecratus dici vel eſſe nulla ratione poterit. Conſecrare enim eſt ſimul ſacrare. Sed ab eccleſiæ viſceribus diviſus, & ab apoſtolicis ſedibus ſeparatus execrat ipſe potius, & non conſecrat. Jure ergo execratus tantum non conſecratus poterit dici, quem ſimul ſacrare in unitate conjunctis membris non agnoſcit eccleſia. Videamus tamen utrum vel ipſarum conſuetudinem partium in ſua ordinatione conſervaverint. Nempe is mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate vel difficultate itineris ab apoſtolico oneroſum illis fuerat ordinari, ipſi ſe invicem Mediolanenſis & Aquilejenſis ordinare epiſcopi debuiſſent: ita tamen ut in ea civitate, in qua erat ordinandus epiſcopus, alterius civitatis pontifex occurrere debuiſſet; ut & ordinandi electio a præſenti ordinatore, ex conſenſu *XXIV. q. I. 33.*

ſenſu univerſalis, cui præficiendus erat eccleſiæ, melius ac facilius potuiſſet agnoſci; & in ſua qui ad epiſcopatum provehendus erat, nec tamen ordinatori ſuo ſubdendus fuerat, ordinaretur eccleſia. Noli catholicam ſemper mentem aliqua ſchiſmaticorum communione polluere. Unum Chriſti corpus, unam conſtat eſſe eccleſiam. Diviſum ab unitate altare veritatem Chriſti corpori non poteſt congregare; toleranda ſunt in compage corporis poſitorum etiam illa nonnunquam vitia quæ pro unitate interdum parcentes reſecare non poſſumus. *Joan. 15. 2.* Quia & evangelicum agricolam, minus afferentem fructum, palmitem, ſi tamen in vite maneat, purgare poſſe noſter ſalvator edocuit: abſciſſum autem a vite palmitem niſi igni ad comburendum aptum eſſe non poſſe, ejuſdem cæleſtis magiſtri veritate didicimus. Noli ergo *Ibid.* eorum qui igni apti ſunt, non conſecrationi, ſed execrationibus conſentire. Nec exiſtimes illos vel eſſe vel dici eccleſiam poſſe. Etenim cum, ſicut diximus, eccleſia una ſit, cui in *Cant. 6.* canticis canticorum dicitur: *Una eſt columba mea*: nullam aliam eſſe conſtat niſi quæ in apoſtolica eſt radice fundata: a quibus ipſam fidem in univerſo propagatam orbe non poteſt dubitari. Quod vobis licet notiſſimum omnino ſit, beati tamen Auguſtini teſtimonio comprobemus. Audite quid in quodam opere ſuo præclariſſimus doctor dicat eccleſiæ; ait enim: *Quod ſi nullo modo recte dici poteſt eccleſia, in qua ſchiſma eſt; reſtat, ut quoniam eccleſia nulla eſſe non poteſt, ea ſit quam in ſedis apoſtolicæ per ſucceſſiones, epiſcoporum radice conſtitutam, nullorum hominum malitia, etiamſi nota excludi non poſſit, ſed pro ratione temporis toleranda judicetur, ullo modo valeat extinguere.*

Idem Pelagius Viatori & Pancratio illuſtribus, inter cetera.

XXVI. q. 1. 34. A Schiſmaticorum ſacrificiis, potius autem ſacrilegiis abſtinere debetis. Schiſma ſi quidem ipſum, quod Græcum nomen eſt, ſciſſuram ſonat. Sed in unitate ſciſſura eſſe non poteſt. Non ergo unitati communicant, qui ſchiſmaticis communicant. Partes ſibi ipſi fecerunt, & ab eo quod unum eſt, ut apoſtoli *Epiſt Judæ v. 9.* Judæi jam verbis loquar, *ſemetipſos ſegregantes, ſpiritum non habent.* Quibus omnibus illud efficitur, ut quia in unitate unum non ſunt, ut quia in parte eſſe voluerunt, ut quia ſpiritum non habent corporis Chriſti, ſacrificium habere non poſſint. Non autem nobis nunc illa quæſtio eſt, utrum tolerare malos, ſed utrum debeamus ſchiſmaticis ſociari. Si etiam ipſi, licet in ſuo ſenſu abundantes, intra materna tamen poſiti viſcera quærerent veritatem, a nobis repellendi non erant, donec apud eos ratione duce rei veritas claruiſſet. Sed quia ſe ab univerſali eccleſia diviſerunt, ſicut beatus Auguſtinus ait, omnis catholicus ſecurus eam partem deteſtatur, cui eccleſiam univerſalem apoſtolicis ſedibus roboratam non communicare cognoſcit. Nec enim levigat crimen eorum, magis vero auget, quod eos diu reſtitiſſet dixiſtis, ne apoſtolicis communicantes ſedibus in ſua communione reciperent. In hoc enim dum & illi culpandi ſunt, qui communicare talibus voluerunt, multo magis tamen illi execrandi ſunt, qui non ſolum in ſacerdotibus communionem apoſtolicarum ſedium, verum etiam in ipſis laicis ſpreverunt. Sed nec illud eis prodeſt quod eos in eiſdem literis vel ignorantia rationis, vel ſimplicitate intellectus ſui a noſtra ſe communione ſuſpendiſſe perhibetis. Idipſum enim magis eſt, propter quod ſchiſmatici ſunt: quia non eos diverſa ſentiendi judicium, ſed quædam apud ſe delata, ſibi tamen incognita metuentes, & contra apoſtolicam ſedem temere credentes peſſima diviſit opinio. Quod ſchiſma ſpecialiter eſſe beatus denuntiat Auguſtinus dicens de talibus; *Qui adverſum auctoritatem illarum eccleſiarum, quæ apoſtolicas ſedes & epiſtolas accipere meruerunt, temere credit, immaniſſimum ſchiſmatis crimen a ſe propulſare non poterit.* Ad ſummam, aut illos eccleſiam eſſe creditis, & cum duæ eccleſiæ eſſe non poſſint, nos, quod abſit, ſchiſmaticos judicabitis: aut ſi veram in apoſtolicis ſedibus eſſe conſtat eccleſiam; & illos ab unitate diviſos cognoſcite, & communionis quæſtionem eſſe ſublatam, quam veram niſi in unitate conſtat eſſe non poſſe. Noli ergo, quaſi nulla ſchiſmaticorum atque eccleſiæ differentia ſit, velle indifferenter utrorumque ſacrificiis ſociari. Non eſt Chriſti corpus, quod ſchiſmaticus conficit, ſi veritate duce dirigimur. Nec enim diviſum eſſe Chriſtum poterit quiſquam ſine apoſtoli reprobatione confingere. Unam, ut ſæpe dictum eſt, quæ Chriſti corpus eſt, conſtat eſſe eccleſiam, quæ in duo, vel in plura dividi non poteſt. Simul enim cum ab ea quiſque receſſerit, eſſe deſiſtit eccleſia. Unum Hieruſalem templum eſt: idolis neceſſe eſt ut *1. Cor. 2. 13.* immolet, qui ſemetipſum diviſerit.

Idem Pelagius Valeriano patricio inter cetera.

ISTud eſt quod a vobis popoſcimus, & nunc iterum poſtulamus, ut Paulinum Aquilejenſem pſeudoepiſcopum, & illum Mediolanenſem epiſcopum ad clementiſſimum principem ſub digna cuſtodia dirigatis, & iſte qui epiſcopus eſſe nullatenus poteſt, quia contra omnem canonicam conſuetudinem factus eſt, alios ultra non perdat, & ille qui contra morem antiquum eum ordinare præſumpſit, debitæ canonibus vindictæ ſubjaceat. Sed nec licuit aliquando nec licebit particularem ſynodum ad dijudicandum generalem ſynodum congregari. Sed * quotiens aliqua de univerſali ſynodo aliquibus dubitatio naſcitur, ad recipiendam de eo quod non intelligunt rationem, aut ſponte hi qui ſalutem animæ ſuæ deſiderant ad apoſtolicas ſedes pro recipienda ratione conveniant, aut ſi forte; ſicut de talibus dictum eſt, *peccator cum venerit in profundum malorum contemnit*, ita obſtinati & contumaces extiterint, ut doceri non velint, eos ab eiſdem apoſtolicis ſedibus aut attrahi ad ſalutem quoquomodo neceſſe eſt, aut ne aliorum perditio eſſe poſſint ſecundum canones per ſeculares opprimi poteſtates. Nec in hac parte *XXIII. q. 5. 49.* vos hominum vaniloquia retardent dicentium, quia perſecutionem eccleſia faciat, dum vel ea quæ committuntur reprimit, vel animarum ſalutem requirit. Errant hujuſmodi rumoris fabulatores. * Non perſequitur niſi qui ad malum cogit. Qui vero malum vel factum jam punit, vel prohibet ne fiat, non perſequitur iſte, ſed diligit. Nam ſi, ut illi putant, nemo nec reprimendus a malo ad bonum eſt, huma-

* Ivo p. 4. cap. 239.

Prov. 18. 3.

* Ivo par. 10 cap. 95.

humanas & divinas leges neceſſe eſt evacuari; quæ & malis pœnam & bonis præmia juſtitia ſuadente conſtituunt. Malum autem ſchiſma eſſe, & per exteras etiam poteſtates hujuſmodi homines debere opprimi, & canonicæ ſcripturæ auctoritas, & paternarum regularum nos ve itas docet. Quiſquis ergo ab apoſtolicis diviſus eſt ſedibus, in ſchiſmate eum eſſe non dubium eſt, & contra univerſalem eccleſiam
ſt. 2v. canon altare conatur erigere. Sed quid de talibus inſ. 5. fertus Chalcedonenſi ſynodo canon ſtatuat, gloria veſtra conſideret, ubi poſt alia ſic dicit: Qui a communione ſe ipſum ſuſpendit, & collectam facit, & altare conſtituit, & noluerit vocanti epiſcopo conſentire, & noluerit eidem acquieſcere, neque obedire primo & ſecundo vocanti, hunc omnino damnari, nec unquam vel orationem mereri, nec recipere eum poſſe honorem. Si enim permanſerit turbas, & ſeditiones eccleſiæ, per exteram poteſtatem tanquam ſeditioſum comprimi. Et beatus Auguſtinus de talibus dicit; *Multa etiam cum invitis benigna quadam aſperitate plectendis agenda ſunt; quorum potius utilitati conſulendum eſt, quam voluntati. Nam in corripiendo filio quantumvis aſpere, nunquam paternus amor amittitur: ſit tamen quod nollet, ut doleat, qui etiam invitus videtur dolore ſanandus.* Ecce videtis quemadmodum tanti teſtimonio patris non perſequatur coercendo talia, ſed diligat emendando tales ſemper eccleſia. Facite ergo etiam vos, quod ſcientes intentionem chriſtianitatis veſtræ frequenter hortamur; & date operam ut talia fieri ultra non liceat: ſed etiam, quod vobis non facillimum eſſe non dubito, hi qui talia præſumpſerunt ad piiſſimum principem ſub digna cuſtodia dirigantur. Recolere enim debet celſitudo veſtra, quid per vos Deus fecerit tempore illo quo Iſtriam & Venetias tyranno Totila poſſidente, Francis etiam cuncta vaſtantibus, non ante tamen Mediolanenſem epiſcopum fieri permiſiſtis, niſi ad clementiſſimum principem exinde retuliſſetis; & quid fieri debuiſſet, ejus iterum ſcriptis recognoviſſetis, & inter ubique ferventes hoſtes, Ravennam tamen, & is qui ordinabatur & is qui ordinaturus erat, providentia culminis veſtri deducti ſunt.

Pelagius Cethego patricio.

l. 28. c. 13. QUod de ordinando eccleſiæ Catanenſi epiſcopo ſalubris electione judicii fieri deſideraſtis, agnovimus; confeſtim ſequenti die eum juxta morem diſcutientes, tertio quo venit die epiſcopum conſecrare curavimus. Simili quidem modo & de Syracuſanæ urbis antiſtite optaveramus in ipſo initio gloriæ veſtræ deſideriis obedire, niſi nos multiplex ratio ipſius non paucis temporibus ordinationem differre ſacerdotii coegiſſet; ob hoc quod vel perſonæ qualitas, & ſicut vos melius noſtis, vel ſuperſtes uxor, aut filii per quos eccleſiaſtica ſolet periclitari ſubſtantia, noſtros animos diutius ab ejus ordinatione ſuſpenderent. Et quantum ad cautelam humanam pertinet, integro pene anno diſtulimus; opinantes quod melius Syracuſanorum provenire electio potuiſſet. Sed quia in voluntatis ſuæ propoſito irrevocabiliter perſtiterunt, & nullus eſt alius in eadem repertus eccleſia, niſi longioribus adhuc temporum differretur ſpatiis, ne paulo a olius inſanirent, ſicut filii noſtri magnifici viri prætoris teſtificatione didicimus, inter hujuſmodi ambiguitates illud conſultius judicavimus faciendum, ut congrua providentia, cauſam, propter quam principalis conſtitutio habentes filios & uxores ad epiſcopatus prohibet ordinem promovere, ſalva diſpoſitione concilii muniremus. Qua de re ſummo ſtudio ab eodem priuſquam a nobis eum contingeret ordinari, hujuſmodi exegimus cautionem, per quam & ſuam fateretur quantula eſſet præſentis temporis habita rerum deſcriptione ſubſtantiam, & nihil unquam per ſe, aut per filios, aut per uxorem, ſive per quamlibet propinquam, aut domeſticam, vel extraneam forte perſonam, de rebus uſurparet eccleſiæ; & univerſa ſui epiſcopatus quæſita tempore eccleſiæ dominio ſociaret; nihil ultra id, quod modo deſcriptum eſt, filiis ſuis vel heredibus relicturus.

Pelagius Eleutherio epiſcopo.

MAximus diaconus eccleſiæ dilectionis tuæ nobis ſuggeſſit, in fundo qui appellatur Pancellus, oratorium ſe pro ſua devotione fundaſſe, quod in honore beatæ Cantianæ martyris deſiderat conſecrare. Et ideo, frater cariſſime, ſi in tua diœceſi memorata conſtructio jure conſiſtit, & nullum corpus ibidem conſtat humatum, percepta prius donatione legitima vel poſſeſſione illa & illa, præſtantes liberos a fiſcalibus titulis ſolidos tot, geſtiſque municipalibus allegatis, prædictum oratorium abſque miſſis publicis ſolenniter conſecrabis; ita tamen ut in eodem loco nec futuris temporis baptiſterium conſtruatur, nec presbyterum conſtituas cardinalem: ſed quotiens miſſas ibi fieri forte maluerit, a dilectione tua presbyterum noverit poſtulandum, quatenus nihil tale a quolibet alio ſacerdote ullatenus præſumatur. *C. Deuſd. l. 3. c. 10.*

Pelagius Aſterio epiſcopo.

VIndimius abbas petitorii nobis inſinuatione ſuggeſſit, quod habetur in ſubditis, juxta muros civitatis Salernitanæ intra monaſterium ſuum oratorium ſe pro ſua devotione fundaſſe, quod in honore beatorum martyrum Chryſanthi & Dariæ deſiderat conſecrari. Et ideo, ſi nullum corpus ibidem conſtat humatum, prædictum monaſterium abſque miſſis conſecrabis; ita tamen ut ſi fundator prædictus miſſas ibidem fieri forte maluerit, a dilectione tua presbyterum noverit poſtulandum. *lb. c. 198.*

Pelagius Viventio Neapolitano, Gemino Puteolano, & Conſtantio Miſenati epiſcopis, poſt cetera.

ET ideo caritati veſtræ præſentium decretorum tenore mandamus, ut exequente Conſtantino ſedis noſtræ defenſore, clerum vel cives eccleſiæ Pariſienſis, & e diverſo eccleſiæ Vulturninæ, vel Vici Feniculenſis ad veſtrum faciatis convenire judicium, & ex ſcripto ſententiam coram partibus deferatis; antedicto ſedis noſtræ defenſore modis omnibus exequente, ut quæ ſtatuta fuerint effectui mancipentur. *lb. c. 112.*

Pela-

A

Pelagius Benegesto defensori, post pauca.

Ibid. c. 113. tit. 9. 1. PRopter quod experientiæ tuæ præsenti auctoritate mandamus, ut quibus in causis quælibet ecclesiastici officii persona loco petitoris existit quemdam laicum pulsatura, apud provinciæ judicem suas proponere non desinat actiones. In his vero negotiis, in quibus ecclesiastici officii persona pulsatur, totius summoto pulsationis obstaculo ad episcopi vel episcoporum in loco ubi quæstio vertitur constitutorum occurrat indifferenter examen; nullis causæ dictionem frustrationibus declinando: quatenus omne negotii meritum de sola veritate sua, solisque legibus disceptatum, cleri B proveniente sententia terminetur. Annitente quoque executione tua, ut quæ statui contigerint, effectui mancipentur: nulla ad nos de cujusquam ecclesiastici pulsati contumacia deinceps querimonia reditura, per quam non solum contumaces excessus, verum tua quoque negligentia sit plectenda.

Pelagius Joanni comiti patrimonii, post cetera.

Ib. c. 114. GLoria igitur vestra secundum bonitatis consuetum morem, filio nostro Luminoso presbytero solatia in præfato itinere, quibus tute ad destinatum locum pervenire valeat, C subministret. Sed & commendare eum dignemini illic hominibus vestris, ut etiam ibi vestris fultus auxiliis, injuncti sibi negotii facilius possit terminum recipere.

Pelagius Anilano comiti, post pauca.

Ibid. c. 115. adde XXIII. q. 5. 44. PEtrum filium nostrum apostolicæ sedis presbyterum ad corrigenda ea quæ in quæstionem veniunt duximus dirigendum; faciliorem omnium causarum futurum esse judicantes exitum, si illum ab apostolica contigisset publice sede transmitti, qui & rei merito, & pro caritatis vinculo potestatis publicæ juvaretur auxiliis. Sic enim & canonum & legum D statuta nos admonent, ut & doceantur humiles, & superborum spiritus comprimantur. Quia nonnunquam mentibus desperatis & doctrina sine potestate contemnitur, & dominantis vim habere creditur potestas sine ratione doctrinæ. Huic autem, ut possint ea quæ jussa sunt facilius domino adjuvante compleri, Projectum notarium sedis nostræ adjungendum esse credidimus, ut participato consilio, quæ rationabilia sunt exequi non morentur. Salutantes igitur paternæ caritatis alloquio, ut prædictis in omnibus quæ vel ad ecclesiasticam unitatem, vel ad correptionem excessuum pertinent, feratis auxilium postulamus.

Pelagius Elpidio Catanensi episcopo, inter cetera.

Ib. c. 116. SIcut unumquemque clericorum tuorum ecclesiasticis utilitatibus vel dispositionibus dilectionis tuæ pro eadem ecclesia usque ad justitiæ legumque rationem procedentibus fideliter obedire prospexeris, ita dilectionis tuæ effectu continuas secundum fidem diligentiamque suam uniuscujusque merita prosequendo.

Pelagius Laurentio episcopo Centumcellensi.

PRincipali devotissimorum militum, qui illic in civitate Centumcellensi consistunt, *Dist. 63. c. 28.* relatione ad nos directa sacram insinuant se clementissimi principis impetrasse, quæ eis presbyterum, diaconum, & subdiaconum fieri debere præcepit. Ideo hortamur dilectionem tuam, ut personas ipsas videas, & diligenter inquiras, ne aliquid contra canones commisisse: & si eos inculpabiles repereris, & vitæ ipsorum laudabile testimonium videris, veniente mediana septimana paschæ, si dominus voluerit, & si vixerimus, unumquemque per officia, quæ prædiximus, promovere non differas. Caveat sibi presbyter ille nunquam se sine nostri & tui nominis recitatione sacra mysteria celebrare.

FRAGMENTA EPISTOLARUM PELAGII I.

Ex Collectione Deusdedit.

Pelagius Melleo subdiacono, inter cetera.

NOtariorum sedis nostræ insinuatione didicimus, nullius indictionis a tempore, quo tibi primum ecclesiæ patrimonium constat esse commissum, usque hactenus ratiocinia sunt decisa, & ea sint necessario dispungenda, ut quid ecclesiasticis utilitatibus debeatur, vel quid a quoquam usurpatum sit, fidei inspectione cognoscere valeamus; & tu, vel heredes tui in futuro tempore securitate plenaria communiti, nullas possitis inquietudines sustinere. *Afferunt Ballerini in Dissert. prav. ad tom. III. Oper. S. Leonis Magni pag. CCCVI.*

Pelagius Mauro episcopo Prænestino, inter cetera.

DIdicimus de patrimonio Hilviade annis quidem de prima, secunda, & tertia indictionibus Ampliato quondam presbytero, & Stephano diacono vices pontificis in urbe R. agentibus, quod exegisti fide media persolvisse. De quarta vero indictione secundum ordinationem filii nostri viri religiosi Narsæ sacri palatii filiis nostris Dulcitio, Felici atque Joanni presbyteris, quod exactum fuerat, intulisse. Supervenientibus vero nobis & per Dei gratiam ordinatis intulisti de eodem quarta indictione. *Et infra.* Ideoque supplicante dilectione tua ex omnibus suprascriptis præteritis VI. indictionibus fraternitatem tuam hac securitate credidimus muniendam, ut nulla caritati tuæ in posterum a quolibet calumnia moveatur.

E

Pelagius Narsæ patricio Anagnosticon, inter cetera.

BEne noverit excellentia vestra nos habentibus dumtaxat hominibus, & nullam nec necessitatem parentibus res dare pauperum nulla ratione præsumere: quia neque hoc vobis placere novimus, neque hoc nostro esse officio conveniens judicamus.

Pela-

Pelagius Boœtio præfecto prætorio Africæ, inter cetera.

ROmana, cui Deo auctore præsidemus, ecclesia, post continuam XXV. & eo amplius annorum vastationem bellicam in Italiæ regionibus accidentem, & pene adhuc minime discedentem non aliunde nisi de peregrinis insulis aut locis clero pauperibusque, etsi non sufficiens, vel exiguum tamen stipendium consequitur.

Pelagius Juliano episcopo Cingulano.

COnstat dilectionem tuam intulisse rationibus ecclesiæ ex præstatione massarum, sive fundorum per Picenum ultra XI. positorum, quod curæ commissum est, de indictione VII. filio nostro Anastasio argentario, & arcario ecclesiæ nostræ auri solidos D. Notavi die III. Kal. Augusti post consulatum Basilii viri clarissimi.

Pelagius Dulcitio defensori, post quædam.

PRæterea rationes nobis nescio quas Græcorum more fucatas de VI. indictionis pensionibus direxisti, suggerens te per L. solidos, & pro aliis LX. a diacono Varino, & nescio quo alio casas recolegisse. Et cum tibi cotidie hinc & inde accrescant prædia, tu nobis de pensionibus angustias generas. Non tibi sufficit, quod te a notariis, & aliis diversis officiis ..... vix te liberare potuimus &c.

Pelagius Vito defensori, inter cetera.

IDeoque præsenti tibi jussione mandamus, ut curam ipsis patrimonii peragere non omittas; sciens quod nos a te jam, & reliquam VI. indictionem, & omnes singularum deinceps indictionum a VII. exigemus pensiones ut secundum morem & emittas in scrinio cautionem, & brevem ejusdem patrimonii possis accipere.

Pelagius Melleo Subdiacono.

Ivo par. 8. cap. 55. DUlcitia, ecclesiæ nostræ famula, Tarpejana massa consistens, hujusmodi querelam suam nostris sensibus intimavit, dicens, quod postea quam eam, marito suo defuncto, contigit viduari, Celerinus quidam nomine, ex ancilla (ut perhibetur) ecclesiæ procreatus, diversis blandiciis atque suasionibus præfatæ mulieris animos inclinando in suo curasset afficere consortio, ex qua etiam filium procreasset. Nunc autem post conjunctionis suæ non parvum tempus, quippe jam nato & educato filio, nullis (ut perhibetur) rationabilibus causis extantibus, eandem mulierem deseruisse, atque in eam prosiluisse contumaciam, ut ad declinandam servitutem debitam, curialis sibi nomen audeat usurpare; qui & primam in ecclesiæ possessione genitam ex colonis ecclesiæ habuisse memoretur uxorem, ex cujus peculio quemdam agellum dicitur hactenus detinere: sed & alia non pauca in suo fertur habuisse peculio. Quapropter experientia tua, præsentis jussionis vigore suscepto, eodem desento Clarentio causæ totius veritatem diligente agnoscens, quæ de memorati persona seu rebus ecclesiastica requirit utilitas, exequatur; & si eum de ecclesiæ ancilla genitum, vel alio modo legitimo juri ecclesiæ constat ecclesiæ obnoxium reperire cum omnibus rebus sui in massam ecclesiæ festinet revocare; & ei præfatam mulierem, quam sibi ipse adscivit, in consortium sociare, nullatenus habituro de cetero eam relinquendi licentiam.

CHILDEBERTI REGIS CONSTITUTIO, SIVE CONSTITUTIONIS

QUÆ SUPERSUNT CAPITA DUO

De abolendis reliquiis idololatriæ, & de sacrorum dierum festivitatibus caste celebrandis.

Epistola clementissimi & beati regis nostri Childeberti data per ecclesias sacerdotum, vel omni populo.

Ex Labbei Appendice tomi V.

CRedimus hoc, Deo propitio, & ad nostram mercedem, & ad salutem populi pertinere, si populus Christianus relicta idolorum cultura, Deo, cui integram promisimus fidem, in quantum inspirare dignatus fuerit, pure deservire debeamus. Et quia necesse est, ut plebs, quæ Sacerdotis præceptum non ita, ut oportet, custodit, nostro etiam corrigatur imperio: hanc chartam generaliter per omnia loca decrevimus mittendam, præcipientes, ut quicumque admoniti de agro, ubicumque fuerint simulacra constructa, vel idola dæmonibus dedicata ab hominibus, facto non statim abjecerint, vel sacerdotibus hæc destruentibus prohibuerint, datis fidejussoribus non aliter discedant, nisi in nostris obtutibus præsententur. Qualiter in sacrilegos Dei injuria vindicetur, nostrum est pertractandum. Et quia fides nostra, ut verbum de altario a sacerdote faciente, quodcumque de evangelio, prophetis, vel apostolo fuerit adnunciatum, in quantum Deus dat intellectum: ad nos querimonia processit multa sacrilegia in populo fieri, unde Deus lædatur, & populus per peccatum declinet ad mortem; noctes pervigiles cum ebrietate, scurrilitate, vel canticis, etiam in ipsis sacris diebus, pascha, natale Domini, & reliquis festivitatibus, vel adveniente die Dominico dansatrices per villas ambulare. Hæc omnia, unde Deus agnoscitur lædi, nullatenus fieri permittimus. Quicumque post commonitionem sacerdotum, vel nostrum præceptum, sacrilegia ista perpetrare præsumpserit: si servilis persona est, centum ictus flagellorum ut suscipiat jubemus; si vero ingenuus, aut honoratior fortasse persona est, districta inclusione digna. Sunt hi autem in pœnitentiam redigendi, ut qui salubria, & a mortis periculo revocantia audire verba contemnunt, cruciatus saltem corporis, eos ad desiderandam mentis valeat reducere sanitatem.

Dansatrices, hoc est saltatrices, verbo illo sæculo, & hodie in Gallia usitato, inquit Holstenius.

[a] CONCILIUM [b] PARISIENSE [c] II. [ω]

IN DOMO ECCLESIÆ,

[d] IN CAUSA SAFFARACI EPISCOPI

Childeberto rege evocante celebratum, ſub annum Chriſti DLV. [e] Pelagii papæ I. Childeberti ejuſdem regis XLIV.

DECRETUM SYNODI.

CUm in urbem Pariſios ad invitationem domini regis glorioſiſſimi Childeberti veniſſemus, & in unum poſiti, quæ ad eccleſiaſticum ordinem, vel fidei catholicæ auctoritatem pertinent, Chriſto adjuvante, quæ erant neceſſaria tractaremus; & ex hoc magis pro ordinanda eccleſia memoratæ urbis ejus nos dignatio jugiter admoneret, ut unde ſacerdotem, ſicut deflendum eſt, manifeſta ſiquidem culpa dejecerat, qualiter reparari dominici gregis paſtor providus debuiſſet, pontificalis convenientia declararet. Ob hoc in domo eccleſiæ unanimiter reſidentes, geſta, in quibus quondam diſcuſſio Saffaraci epiſcopi habita fuerat, B nobis poſtulavimus recenſeri. Quæ per ordinem relegentes, cum veniſſemus ad locum, ubi ejus confeſſio de crimine tenebatur, quam præſentibus ſanctis ac venerabilibus viris epiſcopis Medovecho, Leubeno, vel Leubachario abbate, Hiculfo presbytero, Æterno archidiacono, nec non & Caſtricio diacono profeſſus fuerat memoratus quondam epiſcopus Saffaracus; ipſos denuo interrogantes, ſupraſcripti confeſſionem nobis denuo ore proprio retulerunt. Quod etiam facinus nec non & epiſcopus Ardaricus a memorati Saffaraci ore ſe etiam veridica aſſertione audiſſe perdocuit. Et Conc. Arelat V. Can. 12. quia tanti ac tales viri, quos interfuiſſe diſcuſſioni veridica docet ſcripta relatio, quæque re- C vera dicta vel agnita ſunt, geſtis teneatur inſcriptum ſanctorum antiſtitum & laudabilium virorum, quos ſtudioſiſſime indagaſſe oſtendit conſcripta diſcuſſio: tantæ eorum diſcuſſioni unanimiter præbentes aſſenſum, placere nobis quod eum in monaſterio duxerunt, præſentibus etiam decretis unanimiter profitemur. Et quia ſine dubio culpas ejus eſſe capitales canonum auctoritate monſtratur; utique confeſſionem propriæ linguæ dejectioni ipſe ſe fecit obnoxium. Igitur tam apertiſſima confeſſione ſecundum ſententiam canonum, quæ de hujuſcemodi tranſgreſſione in Aurelianenſi ſynodo nuper habita ſunt decreta, a metropolitano, cui redigendi actio vel ordinatio de com- D provincialibus ejus eccleſiæ manet, in memorata urbe ſcripta ſerventur, ac regulariter peragantur; ut diſciplinæ modus maneat, & qui tanto ordini præſunt, adjuvante Chriſto, bonæ vitæ auctoritate viventes, quem ſecundum ordinem ſacrum poſſit is ordinare, provideat, ut nec falſa objecto culpæ maculet innocentes, & illi qui * inviti & comprobati in culpa fuerint, in nulla diſtrictione habeantur immunes. * inventi, ex cod. Vat.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

[f] Sapaudus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Arelatenſis ſubſcripſi.

Eſychius epiſcopus eccleſiæ Viennenſis ſubſcripſi.

Nicetius epiſcopus eccleſiæ Trevericæ ſubſcripſi.

Probianus epiſcopus eccleſiæ Bituricæ ſubſcripſi.

Conſtitutus epiſcopus eccleſiæ Senonicæ ſubſcripſi.

Leontius epiſcopus eccleſiæ Burdigalenſis ſubſcripſi.

(ε) Sinidius epiſcopus ..... ſubſcripſi.

Placidus epiſcopus eccleſiæ Matiſcenſis ſubſcripſi.

Firminus epiſcopus eccleſiæ Uceticæ ſubſcripſi.

Agricola epiſcopus eccleſiæ Cabilonenſis ſubſcripſi.

Tetricus epiſcopus eccleſiæ Lingonicæ ſubſcripſi.

Avolus epiſcopus eccleſiæ Aquenſis ſubſcripſi.

Clematius epiſcopus eccleſiæ Carpentoratenſis ſubſcripſi.

Velleſius epiſcopus eccleſiæ Vappincenſis ſubſcripſi.

Lucretius epiſcopus eccleſiæ Deenſis ſubſcripſi.

Aridius epiſcopus eccleſiæ Novernenſis ſubſcripſi.

Clementinus epiſcopus eccleſiæ Aptenſis ſubſcripſi.

Prætextatus epiſcopus eccleſiæ Cavellicæ ſubſcripſi.

Agreſtius epiſcopus eccleſiæ Turonicæ ſubſcripſi.

* Medovechus epiſcopus eccleſiæ Meldenſis ſubſcripſi. * Modoveus.

* Leubinus epiſcopus eccleſiæ Carnotenſis ſubſcripſi. * Leobinus.

Expectatus epiſcopus eccleſiæ Forojulienſis ſubſcripſi.

Mat-

ω In vetuſto Codice MS. Pariſ. Collegii Soc. Jeſu, cujus in fronte indiculus Conciliorum eſt, de Pariſienſi Concilio ſic legitur: *Concilium Pariſianum XVII. Epiſcoporum in quo ſtatuti ſunt canones novem, quorum auctor maxime Sabaudus Arelatenſis Epiſcopus exſtitit.* Unum igitur idemque cenſuit, qui hanc ſcripſit adnotatiuncu-lam, eſſe Concilium, quod hic in duo dividitur, in Pariſienſe II. & III. *Harduinus*. Hoc Concilium anno Chriſti 551. aliigat Cointius ad eum annum num. 5.

(ε) Forte qui *Quinidius* in Concilio Arelatenſi V. ſupra. *Harduinus*.

Matthæus episcopus ecclesiæ Arausicæ subscripsi.

Tetradius episcopus ecclesiæ Vesoncensis subscripsi.

Vincentius episcopus ecclesiæ Belicensis subscripsi.

Megetius episcopus ecclesiæ ..... subscripsi.

Syagrius episcopus ecclesiæ ..... subscripsi.

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Circa annum Christi* DLV.) Præponi debere proximæ synodo Parisiensi, cui postponi antea solebat, ex eo recte judicatum est, quod hæc tum habita sit, cum Parisiis post Saffaraci exauctorationem nondum datus esset novus episcopus: in altera vero subscribit Germanus episcopus tertius a Saffaraco, cui nempe post Libanium successit; non, quod alii tradunt, post Eusebium Syrum. Eusebius enim multis post annis, defuncto Ragnemodo Germani successore, cathedram tenuit, ut est apud Gregorium Turonensem lib. 10. cap. 26. Priorem præterea synodum hanc altera fuisse argumento est, quod in hac subscribat Leubinus episcopus Carnotensis, in altera Caletricus ejus successor. Ceterum nulla hic certa est nota, unde synodi annum deprehendere liceat, ideo conjectura usi sumus.

2 *Subscriptiones.*) In antiquis exemplaribus, quæ vidimus, aut aberant subscriptiones, aut in his sola erant sine civitatibus nomina episcoporum. Ordinem ergo episcoporum, rejecta serie alphabetica, restituimus ex codice Bellovacensi: nomina civitatum retinuimus quæ in vulgatis erant, adjectis nonnullis, quæ ex proximis synodis minime dubia videbantur. Quod vero Syagrium, qui postremo loco subscribit, Æduorum episcopum appellabant, id tamquam falsum expunximus. Syagrium enim Augustodunensem Æduorum episcopum longo post intervallo creatum fuisse, cum Germanus Parisiorum esset episcopus, constat ex Fortunato in vita sancti Germani capite 65. Quare Syagrius hic Gratianopolitanus potius videtur, qui Lugdunensi II. concilio post duodecim annos per vicarium interfuit.

Notæ Severini Binii.

Saffaracus Paris. episc. depositus.

a *Concilium.*) In hac synodo Saffaracus Parisiensis episcopus iste, cujus nomen Aurelianensi quinto concilio subscriptum reperitur, de gravissimo crimine accusatus, propriaque confessione convictus, jure meritoque secundum sacrorum canonum constitutiones episcopatu amotus, in monasterium detruditur, atque in ejus locum, teste Aimoino, Eusebius subrogatur.

b *Parisiense.*) De urbe Parisiorum ex reverendi domini Georgii Braunii theatro urbium hæc summatim desumpsimus. *Lutetia vulgo* Paris, *ad fluvium Sequanam sita, caput est totius Galliæ, sedes regia, frequens & populosa, una ex maximis totius Europæ.*

*In hac urbe florent omnes scientiæ. Collegium habet Sorbonicum in quo theologia præ omnibus aliis locis viget. Continet parlamentum totius mundi celeberrimum, in * quatuor cameras distinctum; quarum prima habet quatuor præsides & triginta consiliarios: secunda totidem præsides, & octodecim consiliarios; & sic de aliis. Sumpsit nomen a luto. Nomen autem Parisiorum a Paride filio Priami regis Trojæ, qui civitatem hanc ædificare cœpit, deductum videtur. Postea aucta est a Julio Cæsare, unde & Julia vocatur. Universitas erecta est a Carolo magno anno* 791. Hæc ex Braunii theatro. Abrahamus Ortelius in suo theatro geographico, *Lucotecia*, inquit, *Parisiorum urbs est in Gallia, quam Cæsar & Marcellinus Lutetiam vocant. Primaria urbs regni est, amplitudine & civium frequentia excellens. Regia sede, academia & emporio gaudet. Ab Yso quodam conditam, & Parisium dictam nugatur Sigebertus Gemblacensis.* Hæc Ortelius.

Parisiensis urbis brevis descriptio.

* Multa ab eo tempore jam sunt mutata: pleraque alia incerta aut falsa.

c *Secundum.*) Anterioribus editionibus hanc synodum Parisiensi tertiæ postpositam invenies; ego illi anteponendam esse putavi, ideo quod Germanus, post Saffaracum secundus Parisiensis Episcopus, posteriori concilio Parisiensi interfuisse & subscripsisse inveniatur, quodque ex actis hujus synodi necessario colligatur, hanc aliquot annis celebratam fuisse ante illam quæ infra sub Joanne collocatur. Si enim tempore concilii Parisiensis tertii, eidem ecclesiæ Parisiensi præsidebat Germanus episcopus, qui post Eusebium Saffaraco successerat, inconvenienter admodum hoc concilium, quo Saffaracus episcopatu amotus fuit, illi, in quo præsens erat Germanus Saffaraci successor, hactenus postpositum fuit. Aurelianensi quinto concilio hanc synodum tempore posteriorem fuisse, aperte testantur ipsa acta concilii, in quibus Aurelianensis quintæ synodi expresse mentio reperitur.

d *In causa Saffaraci.*) Vide quæ dixi supra verbo concilium.

Tempus Concilii.

e *Pelagii papæ I.*) Hanc synodum ad tempora Pelagii primi referendam esse opinor, ideo quod Aurelianensi quinto posterior, & Parisiensi tertio prior, cum Pelagii temporibus coinciderit. Nam Aurelianensis quinta synodus celebrata fuit circa finem Vigilii: Parisiensis tertia habita est initio pontificatus Joannis tertii, ut infra patebit. Unde necessario infertur hanc Parisiensem secundam ad tempora Pelagii primi referendam esse. Quoto anno Pelagii præcise habita fuerit, nullo certo judicio constare potest. Vide Baron. anno 559. num. 15.

f *Sabaudus.*) Plures epistolas Pelagii ad hunc scriptas supra inseruimus ex codice Arelatensi. In Concilio Matisconensi secundo, cui subscripsisse legitur, nominatur. De aliorum subscriptorum plurium nominibus supra dixi plura in notis conciliorum Aurelianensium & Arvernensis. Et quod ibi de ordine subscribentium dictum est, idem hic sentiendum esse scias.

CONCILIUM INCERTI LOCI IN MINORE BRITANNIA.

In quo Maclavus Venetensis episcopus excommunicatus est anno Dom. circiter DLV.

Ex Labbei Appendice tomi V.

Gregorius Tur. lib. IV. *historiæ, cap.* 4. Chanao, *inquit*, Britannorum comes, volens Maclivum fratrem interficere, comprehensum atque catenis oneratum in carcere retinebat: qui per Felicem Namneticum episcopum a morte liberatus est. Post hæc juravit fratri suo, ut ei fidelis esset: sed nescio quo casu sacramentum irrumpere voluit. Quod Chanao sentiens, iterum eum persequebatur. At ille ..... Veneticam urbem expetit, ibique tonsuratus, & episcopus ordinatus est. Mortuo autem Chanaone hic apostatavit, & demissis capillis uxorem, quam post clericatum reliquerat, cum regno fratris simul accepit: sed ab episcopis excommunicatus est. Cujus qualis fuerit interitus, sequenter scribemus.

ANNO CHRISTI 557.

[a] CONCILIUM PARISIENSE [b] III.

ANNO CHRISTI 557.

PRO VARIIS DIVERSARUM ECCLESIARUM UTILITATIBUS CELEBRATUM,

[a] c Joannis papæ III. tempore, *ut notat Binius, sed falso.*

[b] Circa annum Christi DLVII. * Pelagii papæ III. Childeberti regi XLIV.

TITULI CANONUM.

I. *Nemo res ecclesiarum pervadat, aut competat, aut retineat.*
II. *Nemo res episcopi proprias pervadere, competere, aut confiscare præsumat.*
III. *Ne episcopus alterius episcopi res competat, aut retineat.*
IV. *De illicitis & incestis conjunctionibus.*
V. *Ne quis sacratas virgines, aut religionem professas rapiat, vel competat.*
VI. *Nullus res alienas, nullus viduam vel filiam alterius competat, aut rapiat.*
VII. *Nemo excommunicatus ab aliis colligatur.*
VIII. *De ordinatione episcoporum.*
IX. *De famulatu & ministerio servorum degenerum.*
X. *Ut canones hi ab episcopis absentibus, quibus oblati fuerint, subscribantur.*

PRÆFATIO.

ADmonet pontifices temporum qualitas, & improbæ necessitatis præcavenda conditio, ut non solum rerum præsentium, sed & futurorum quoque utilitas congrua provisione tractetur; quatenus quos custodiæ ordinatio, ac pro amore divino solicitudinis cura constringit, & prævidisse sequentia, & opportune vigilasse probentur. Et quia sibi sacerdotes in hoc maxime consulunt, si importunorum voluntatibus obviasse noscantur; conjuncti in unum, Christo opitulante, Parisius pro utilitatibus ecclesiarum, unde non leviter rationem sumus quandoque reddituri, in quantum divina pietas virtutem dare dignata est; tentavimus salubri consideratione prospicere, nec dum periculosa abusione ordinatio superna negligitur, in nobis aliorum crimina vindicentur.

CANONES.

I.

Lib. 6. c. 322. * Placita omnibus nobis &c.

[1] Itaque placuit, ac omnibus nobis convenit observare, ut quia nonnulli memores sui per quaslibet scripturas, [2] pro captu animi, de facultatibus suis ecclesiis aliquid contulisse probantur, quod a diversis Deum minus timentibus eatenus mortifera calliditate tenetur, ut aliorum oblatio illis pertineat ad ruinam nec intueri corde possint diem judicii, dum nimiæ cupiditatis delectantur ardore. [3] Quicumque ergo immemor interitus sui, res ecclesiæ, ut supra dixi-

A mus delegatas injuste possidens, præsumpserit retinere, & veritate comperta, res Dei servis ejus dissimulaverit reformare, ab omnibus ecclesiis segregatus, a sancta communione habeatur extraneus: nec aliud mereatur habere remedium, nisi cum culpam propriam rerum emendatione purgaverit. Indigne enim ad altare domini properare permittitur, qui res ecclesiasticas & audet rapere, & injuste possidere iniqua defensione perdurat. Necatores enim pauperum judicandi sunt, qui eorum taliter B alimenta subtraxerint. Sacerdotalis tamen debet esse provisio, ut vindictam admonitio manifesta præcedat, ut res usurpatas injuste qui abstulit, adhibita æquitate restituat. Quod si neglexerit, & necessitas compulerit, postea prædonem sacerdotalis districtio maturata percellat. [4] Neque quisquam per interregna res Dei defensare nitatur: quia Dei potentia cunctorum regnorum terminos singulari dominatione concludit. Quod si præsumpserit, & ipsius offensam, & prædictæ damnationis periculum sustineC bit. Competitoribus etiam hujusmodi frenos districtionis imponimus, qui facultates ecclesiæ, sub specie largitatis regiæ, improba subreptione pervaserint. Sera namque de his rebus pœnitudine commovemur, cum jam anteactis temporibus contra hujusmodi personas, canonum suffulti præsidio, se sacerdotes domini erigere debuissent; ne mansuetudo indulgentiæ ad similia perpetranda improborum audaciam adhuc quotidie provocaret: sed nunc tarde injuriarum mole depressi, damnis quoque doD minicis compellentibus excitamur. Quod si is qui res Dei competit, in aliis, quam ubi res agitur, maxime solet territoriis commorari, sacerdotem loci ipsius ubi habitat, episcopus de hujusmodi pravitate contemptus, neglecta persona, literis mox reddat instructum. Tunc antistes, ipsius fratris anxietate comperta, aut * persuasorem admonitione corrigat, aut canonica districtione condemnet. [5] Accidit etiam, ut temporibus discor-

* *for.* pervasorem ita habet cod. Vat.

discordiæ, [7] sub permissione bonæ memoriæ domni Chlodovei regis, res ecclesiarum aliqui competissent, ipsasque res, improvisa morte collapsi, propriis heredibus reliquissent. Placet & hos quoque, nisi res Dei, admoniti a pontifice, agnita veritate reddiderint, similiter a sanctæ communionis participatione suspendi: quoniam res Dei, quæ auctores eorum maturata morte credendæ sunt peremisse, non debent filii ulterius possidere. Iniquum esse censemus, ut potius custodes chartarum, per quas aliquid ecclesiis a fidelibus personis legitur derelictum, quam defensores rerum creditarum, ut præceptum est, judicemur.

II.

Et quia episcoporum res propriæ ecclesiarum res esse noscuntur, si in eorum facultatibus simili fuerit crudelitate grassatum, pervasores rerum memoratarum canonum districtione feriet vindicta, dum corrigit: ut qui non moribus propriis, ac nulla conscientiæ castigatione corripitur, saltem regulæ obtundatur aculeis. Perpetuo enim anathemate feriatur, qui res ecclesiæ confiscare, aut competere, aut pervadere periculosa infestatione præsumpserit.

III.

Et quia exempla boni operis a pontificibus debent primum, Christo opitulante, procedere, nullus episcopus res competat alienas: aut si competitas, aut a se, aut ab auctore suo, forte quis possidet, domino proprietatis possessionem propriam, absque præjudicio liberalitatis regiæ integra reformatione restituat: ut quia Deus dona reprobat iniquorum, non ad judicium suum ecclesiæ res exteras derelinquat.

IV.

Convenit etiam universis fratribus, ut non solum præsentium rerum actus, sed & animarum quoque debeant præparare remedia. [d] Nullus ergo illicita conjugia contra præceptum domini sortiri præsumat; id est, fratris relictam, nec novercam suam relictamque patrui, vel sororem uxoris suæ sibi audeat sociare: neque avunculi quoque relictæ, neque nurus suæ, vel materteræ conjugio potiatur. Pari etiam conditione a conjugio amitæ, privignæ, ac filiæ privignæ, conjunctionibus privignæ abstineri.

V.

Sacratarum etiam virginum neque per raptum, neque per competitiones aliquas quisquam conjugia sortiatur. Similiter de earum erit conjunctionibus abstinendum, (& hi qui eas rapere aut competere voluerint, a communione sunt removendi) quæ vestium commutatione tam viduæ, quam puellæ religionem, pœnitentiam; aut virginitatem publica fuerint declaratione professæ. Quod si contra interdicta qnis venerit, & sacerdotem suum audire neglexerit, & in præsenti a communione catholicæ ecclesiæ habeatur extraneus, & in perpetuum anathemate feriatur.

VI.

Et quia utilium rerum cœpit causa tractari, hoc universitas præcavere quoque debet, tam sacerdotes quam principes, omnisque populus, ut [e] nullus res alienas competere a regis audeat potestate. Nullus viduam, neque filiam alterius, extra voluntatem parentum, aut rapere præsumat, aut regis beneficio æstimet postulandam. Quod si fecerit similiter ab ecclesiæ communione semotus, anathematis damnatione plectatur. 36. quæst. 2. Nullus neque viduam.

VII.

Et quia universis sacerdotibus ita convenit, ut si qui de eis a communione ecclesiæ, pro contempu canonum, aut persuasione rerum ecclesiasticarum, aliquem fortasse suspenderit, a nullo penitus episcopo recipi præsumatur. Quod si factum fuerit, is qui eum contra interdicta receperit, & a fratrum suorum erit concordia separatus, & æterni judicis in futurum, ut confidimus, iracundiam sustinebit.

VIII. Ivo part. v. cap. 123.

Et quia in aliquibus rebus consuetudo prisca negligitur, ac decreta canonum violantur, placuit ut juxta antiquam consuetudinem canonum decreta serventur. [f] Nullus civibus invitis ordinetur episcopus, nisi quem populi; & clericorum electio plenissima quæsierit voluntate; non principis imperio, neque per quamlibet conditionem, contra metropolis voluntatem, vel episcoporum comprovincialium, ingeratur. Quod si per ordinationem regiam honoris istius culmen pervadere aliquis nimia temeritate præsumpserit, a comprovincialibus loci ipsius episcopus recipi nullatenus mereatur, quem indebite ordinatum agnoscunt. Si quis de comprovincialibus recipere contra interdicta præsumpserit, sit a fratribus omnibus segregatus, & ab ipsorum omnium caritate semotus. Nam de anteactis ordinationibus pontificum ita convenit, ut conjuncti metropolitanus cum suis comprovincialibus episcopis, vel quos vicinos episcopos eligere voluerit, in loco ubi convenerit, juxta antiqua statuta canonum, Die LXIII. Si per ordinationem.

omnia

omnia communi consilio & sententia decernantur.

IX.

De generibus servis, qui sepulchris defunctorum pro qualitate ipsius ministerii deputantur, hoc placuit observari, ut sub qua ab auctoribus fuerint conditione dimissi, sive heredibus, sive ecclesiis pro defensione fuerint deputati, voluntas defuncti circa eos in omnibus debeat observari. Quod si ecclesia eos de fisci functionibus in omni parte defenderit, ecclesiæ tam illi, quam posteri eorum, defensione in omnibus potiantur, & occursum impendant.

X.

Et quia huic definitioni cuncti fratrum interesse minime potuerunt, hoc omnis congregatio sacerdotum, Christo propitiante, decrevit, ut constitutio præsens quantis oblata fuerit, subscriptionibus eorum debeat roborari, quatenus in hoc, quod universis observandum est, universitas debeat consentire.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Probianus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Bituricæ, consensi & subscripsi.

[g] Prætextatus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Rotomagensis, consensi & subscripsi.

[h] Leontius in Christi nomine episcopus consensi & subscripsi.

[i] Germanus peccator episcopus consensi & subscripsi.

[k] Euphronius peccator episcopus consensi & subscripsi.

[l] Felix peccator episcopus consensi & subscripsi.

Domitianus peccator episcopus consensi & subscripsi.

Chardacius peccator episcopus consensi & subscripsi.

Gonothigernus peccator episcopus ecclesiæ Silvanectensis consensi & subscripsi.

[m] Paternus peccator episcopus consensi & subscripsi.

(*) Lascivus peccator episcopus consensi & subscripsi.

[n] Chaletricus peccator episcopus ecclesiæ Carnotensis consensi & subscripsi.

Edibius peccator episcopus consensi & subscripsi.

[o] Sampson peccator episcopus consensi & subscripsi.

Ferrocinctus in Christi nomine episcopus consensi & subscripsi.

NOTÆ JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Circa annum Christi* DLVII.) Alii ad annum DLIX. referre malunt, quia Euphronium episcopum Turonensem, qui in synodo interfuit, non ante hunc annum cathedram adeptum putant; in quo sane falluntur. Nam cum annus XII. Sigeberti regis, ut concilii Parisiensis IV. epocha docebit, congruat anno Christi DLXXIII. sequitur annum Euphronii septimum, qui cum secundo Sigeberti a Gregorio Turonensi comparatur lib. 1. de miraculis S. Martini cap. 32. respondere anno Christi non DLXVI. ut illis visum, sed DLXIII. Euphronium proinde triennio, quam volunt, sedere prius cœ isse, id est anno DLVI. Quare nihil obstat nomen Euphronii, quo minus anno DLVII. habitam synodum dicere liceat, tametsi quo prorsus anno sit habita, non liquet.

2 *Itaque placuit.*) Pars canonis hujus aliquanto interdum castigatior legitur in capitularibus l. 6. c. 322. *Placuit nobis, & ab omnibus observari convenit.* Codex Bellovac. & Pithœanus, *ac omnibus convenit.* In concilio II. Turonensi, ubi canon idem reperitur, can. XXVI. *ac omnibus modis convenit.* Canon 1.

3 *Pro captu animi.*) In capitulario, *pro remedio animæ suæ.*

4 *Quicumque ergo immemor.*) Rectius ibidem copulantur ista cum superioribus, tamquam connexa, & ab illis pendentia hoc modo: *delectantur ardore: quicumque immemor* &c.

5 *Neque quisquam per interregna.*) Ibidem, *per regna.*

6 *Accidit etiam ut temporibus.*) Quidam libri: *Accedit etiam quod temporibus.*

7 *Subscriptione.*) Codices nonnulli habent *sine permissione.* Pithœanus vero & Bellovacensis *supra promissionem*, ut vulgati.

8 *Subscriptiones.*) in his seriem episcoporum restituimus ex duobus manuscriptis: sed in his nomina civitatum, præterquam in primo, expressa non erant: in reliquis omissæ omnino subscriptiones.

9 *Paternus.*) Recte conjiciunt, qui hunc esse putant episcopum Abtincensem, a Childeberto rege, ut est in ejus vitæ historia, designatum. Ac si huic synodo interfuit Paternus Abrincensis, errare illos necesse est, qui hunc eumdem faciunt cum Paterno Venetensi quem ante annos fere centum floruisse docuit concilium Veneticum.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Concilium.*) Causam habiti concilii ipsi patres sua præfatiuncula satis manifeste indicant. Cum enim in Gallia inter Childebertum atque Clotharium Francorum reges & fratres & germanos, ob divisionem bonorum Theodebaldi regis defuncti, ingens civile bellum (quod prolixe describit Agathias lib. 2.) anno domini 556. tempore Pelagii primi exortum fuisset, ejusque occasione accidisset, ut non tantum adversantium bona, atque jura & beneficia ecclesiæ a regibus obtinerent illi, qui ea ab episcopis impetrare non poterant: necessarium erat, ut Galliæ episcopi sacro conventu indicto, avaritiam cum sacrilegio & ambitione conjunctam coercerent. Interfuerunt episcopi quindecim, omnes fere sanctitate celeberrimi, ut infra annotabimus. Constituti fuerunt canones novem virtute pollentes, quibus regum eorumque ministrorum atque aliorum sibi nimium attribuentium temeritatem usurpatam repressserunt: ex quibus non solum illi qui illis temporibus vixerunt, sed & novatores nostri temporis exagitantur. Causa conc quæ. Episcopi q les inter rint.

b *Tertium.*) Ita placuit nominare, propter illud concilium, quod tecenter huic editioni insertum est supra sub pontificatu Liberii papæ. Cui tertiu nominetu Quo temp habitum

c *Joannis papæ tertii.*) Ex eo quod Euphronius Turonensis episcopus huic concilio interfuerit & subscripserit, evidenter concluditur, hanc synodum non sub Pelagii, sed Joannis tertii pontificatu celebratam fuisse. Nam cum septimus Euphronii, & secundus Sigeberti regis Franc. teste Gregorio lib. 1. miracul. S. Mart. cap. 32. coincidant; ipsius vero Sigeberti regnum an. domini * 565. inchoatum fuerit: necessum est fateri, quod Euphronius non ante annum domini 559. Turonensis ecclesiæ episcopatum acceperit, & quod consequenter hoc Parisiense concilium III. cui prædictus Euphronius interfuit & subscripsit, non ante hunc annum Christi 559. (qui est primus Joannis papæ tertii, & trigesimus tertius Justiniani) celebratum fuerit. Errant igitur, qui ante biennium sub Pelagio hanc synodum congregatam fuisse hactenus asseruerunt. Quoto anno pontificatus Joannis allegata synodus præcise ac definite convenerit, non satis liquide constare potest. * Hæc do refutantu Sirmondo pag. supe

d *Nullus ergo illicita conjugia*, &c.) Huic canoni statuendo occasionem dedisse videtur Clotharius rex Francorum, qui sororem defunctæ conjugis uxorem duxerat, suoque exemplo gentem sibi subditam ad incestuosa conjugia ineunda commoverat. Qua de re Gregorius Turonensis lib. 4. cap. 9. hæc scribit, *Regnum ejus* (Theodebaldi nimirum) *Clotharii rex accepit, copulans Vuldetradam uxorem ejus fratri suo: sed increpatus a sacerdotibus reliquit eam*, &c. Refert idem Gregorius lib. 4. cap. 3. eumdem Clotharium duas sibi in matrimonium conjunxisse sorores, ex quibus septem filias suscepit. Ut hi frutices mali, in Gallia exoriri cœpti, mature succiderentur, hac sacra falce opus erat. Canon 4. Qua occasio hæc con tuta fuerit Canon 6. Occasio hu canonis qu Explicatur canon.

e *Nullus res alienas.*) Cum his temporibus inter sanctos episcopos Gallicanos vigeret ecclesiastica disciplina, contigit ut pravi homines a rege impetrare conaren-

narentur, quod ab episcopis scirent prohiberi. Unde etiam fiebat, ut non tantum bona, verum etiam quam optarent sibi conjugem, favore regis peterent. Ne igitur rex plus æquo sibi sumeret, temeritas illius hoc sacerdotali robore reprimenda erat. Quod dicitur; *Nullus viduam neque filiam alterius, extra voluntatem parentum, aut rapere præsumat*, &c. intelliges eo modo quo dixi supra tom. 1. in notis ad epistolam Evaristi, ubi ad longum annotavi, qua ratione consensus parentum ad matrimonium requiratur.

f *Nullus civibus invitis ordinetur episcopus.*) Hæc patres constituerunt adversus reges Galliæ, qui, ut infra dicam in concilio Santonensi, contra canones arrogabant sibi jus præficiendi episcopos ecclesiis illis, quæ suis pastoribus destitutæ fuerant.

g *Prætextatus.*) Hic interfuit concilio Aurelianensi quinto, Parisiensi tertio, & Turonensi secundo. In Matisconensi recitavit orationes. In concilio Parisiensi quarto, de quo infra sub Benedicto, a Chilperico accusatur furti, crimenque quod non fecerat, confessus, in carcerem, & deinde in exilium ejectus fuit. Tandem odio perfide Fredegundis, quam velut alteram Jezabelem reprehenderat, ab impio sicario accepit vulnus, ex quo vir sanctus constantissime defunctus, inter martyres referri promeruit. Plura de hoc infra in concilio Parisiensi V. sub Pelagio II.

h *Leontius.*) Burdigalensis episcopus, de quo plura dicemus in concilio Santonensi infra sequente.

i *Germanus.*) Episcopus Parisiensis, qui Eusebio post Saffaracum episcopatu amotum, in sede Parisiensi successerat. Ipsum ex abbate monasterii S. Symphoriani, prophetiis præcedentibus, electum fuisse ideo, quod sanctitate vitæ, dignis moribus, & miraculorum editione polleret, tradit Fortunatus Pictavensis episcopus apud Surium die 28. Maii. Eumdem eleganti carmine descripsit idem Venantius. Quantum sud eodem episcopo Childebertus rex Francorum pietate emicuerit, testatur in primis ipsa basilica, quam in honorem S. Vincentii extruxit; ejusdemque admirabiles eleemosynæ, quas hortatu S. Germani rex munificentissime in pauperes erogavit V. quæ de sancto Germano scribit Venantius Fortunatus lib. 1. carm.

k *Euphronius.*) Turonensis ecclesiæ episcopus is est, ad quem extant duæ epist. Venantii, & carmen quo eum mirifice laudat.

l *Felix, Domitianus*, &c.) Hæc sunt nomina illorum episcoporum, qui scripserunt epistolam ad sanctam Radegundem reginam de servanda institutione monastica, quam miro ardore animi susceperat, & cum regiis aliisque nobilissimis virginibus Pictavi excolebat. Extat epistola infra inter Gregorii epist. lib. 9. c. 39. Discant ex ea hæretici, ipsique ex monachis apostatæ, virgines Deo dicatas non esse ex monasteriis abducendas.

m *Paternus.*) Abrigensis episcopus sanctitate conspicuus extitit, quem catholica ecclesia tabulis ecclesiasticis adscriptum annua memoria celebr. 16. Apr. Res ab eo præclare gestæ extant apud Sur. tom. 2. die 6. Aprilis. Extat ad eumdem Venantii Fortunati epigramma lib. 3. carminum, his versibus comprehensum.

Nominis auspicio fulgent tua facta, Paterne,
Munere qui proprio te facis esse patrem.
Servitii nostri non immemor, omnia præstas,
Et tibi devotis das pia vota libens.
Ut bene distribuas, modo qui tam promptus haberis,
Unde magis præstes, amplificentur opes.

n *Chaletricus.*) Hunc Fortunatus lib. 4. carminum Chalectericum Carnotensis civitatis episcopum nominat, ejusque egregias virtutes cum sanctitate conjunctas insigni admodum & prolixiore epitaphio exornat.

o *Samson.*) Minoris Britanniæ episcopus sanctissimus, cujus memoria perpetua in ecclesia recolitur vigesima octava Julii. Vide Baronium anno 559. numero 18. & seqq.

CANONES

Concilii Parisiensis nomine inscripti a Gratiano aliisque collectoribus.

Ex Paris. cap. 22.

EPiscopus non constituat presbyteros aut diaconos alteri subjectos episcopo, nisi forte cum consilio & voluntate ipsius. Si quis autem tale aliquid agere tentaverit, irrita sit ejus ordinatio, & ipse coerceatur a synodo.

Ex Paris. cap. 38.

Nulla ratione clerici aut sacerdotes habendi sunt, qui sub nullius episcopi disciplina & providentia gubernantur. Tales enim acefalos id-est sine capite prisca ecclesiæ consuetudo nuncupavit. Id. l. 2. cap. 229. Ivo p. 6. cap. 301.

Ex Paris. cap. 2.

Ut nemo a sacro fonte aliquem suscipiat, nisi orationem Dominicam, & symbolum juxta linguam suam, & intellectum teneat, & coram presbytero decantetur; & ut intelligant omnes pactum, quod cum Deo pepigerunt. Id. l. 4. c. 26.

Ex Paris. cap. 6.

Si quis homicidium sponte commiserit, & non violento resistens, sed vim faciens innocentem, & simpliciter gradientem interfecerit, usque ad finem vitæ suæ graviter pœniteat; sic tamen ut si pœnitentiam bene egerit in exitu ejus communionis ei viaticum non negatur. Id. l. 6. c. 14. Ivo p. 10. cap. 243.

Ex Paris. cap. 10.

Ut nullus judicum neque presbyterum neque diaconum aut clericum ullum, aut juniores ecclesiæ sine scientia pontificis per se aut ejus vicarium distringat, aut condemnare præsumat. Quod si fecerit ab ecclesia, cui injurium irrogare dinoscitur, tandiu sit sequestratus quousque reatum suum agnoscat, & emendet. Id. l. 6. c. 22.

Ex Paris. cap. 4.

Maritis sane etiam ex suspicione uxorem accusare permissum est, & ipsi plus ceteris de adulterio accusare possint & defendere. Id. l. 6. c. 37.

Ex Paris.

Ut secundum canonicam auctoritatem & constitutionem imp. Ludovici de agro ecclesiastico & manso & mancipiis, quæ ipse suis capitulis constituit, vel si quilibet pro loco sepulturæ aliquid largitus fuerit ecclesiæ, neque de decimis & oblationibus fidelium cuiquam presbytero aliquem censum persolvere cogat, nec quisquam cujuslibet ordinis vel dignitatis exinde quidquam subtrahat, aut redhibitionem quamcumque exigat temporalem. Quod si fecerit communione usque ad satisfactionem privetur, & regia potestate dare cogatur. Ivo p. 3. c. 175

Ex concil. Paris. tempore Ludovici.

De illicita excommunicatione lex Justiniani catholici imperatoris, quam probat & servat ecclesia catholica constitutione 118. cap. CDLI. decrevit ut nemo episcopus, nemo presbyter, excommunicet aliquem, antequam causa probetur propter quam ecclesiastici canones hoc fieri jubent. Si quis autem adversus ea aliquem excommunicaverit, ille quidem qui excommunicatus est majoris sacerdotis, authoritate ad gratiam sanctæ communionis redeat. Is autem qui non legitime excommunicavit, Ivo p. 14. c. 21.

in

in tantum tempus abſtineat a ſacra communione, quantum majori ſacerdoti viſum fuerit: ut id quod injuſte fecit ipſe juſte patiatur. Et hinc S. Gregorius ad Joannem epiſcopum injuſte excommunicantem inter cetera ſcripſit, dicens: caſſatis prius, atque ad nihilum redactis prædictæ ſententiæ tuæ decretis, ex beati Petri apoſtolorum principis authoritate, decernimus XXX. dierum ſpatio ſacra te communione privatum, ab omnipotenti Deo tanti exceſſus veniam cum ſumma pœnitentia ac lacrymis exorare. Quod ſi hanc ſententiam noſtram te cognoverimus impleſſe remiſſius, non jam tantum injuſtitiam, ſed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoſcas juvante domino, ſeverius puniendam: quia nemo præpropere, vel præpoſtere ſcilicet non commonitus neque conventus, eſt judicandus. De conventione hujuſmodi patratoris manifeſtorum criminum lex dicit: Quicumque tribus auctoritatibus judicis conventus, vel tribus edictis fuerit ad judicem provocatus, aut uno pro omnibus peremptorio, ideſt quod cauſam extinguit, fuerit evocatus, & præſentiam ſuam apud eum Judicem a quo ei denunciatum eſt exhibere noluerit, adverſus ei quaſi in contumacem judicari poteſt: quinimmo nec retractari per appellationem negotia poſſunt, quoties in contumacem fuerit judicatum. Et hanc ſententiam de tribus auctoritatibus conventis ex evangelica veritate Cœleſtinus ad Neſtorium ſcribens, & Epheſina ſynodus de eodem decernens, & beatus Gregorius ad Joannem ſcribens combrobant. De peremptorio autem ſcripto, Aphricanum concilium monſtrat de Creſconio, ut ſi conventus reſipiſcere detractaverit, ſuo contemptu & contumacia faciente, authoritate judiciaria protinus excludatur. Et item beatus Gregorius de ſententia contumacem ſcribens ad Maximum præſumptorem Salonitanum epiſcopum dicit: Hortamur ut ad nos venire omni poſtpoſita excuſatione feſtines, quatenus ſervata juſtitia hæc de quibus accuſaris, & cognoſcere & finire ſecundum canonica inſtituta Chriſto revelante, poſſimus. Ita autem fac ut ad veniendum amplius jam moras non ingeras, ne ipſa te magis abſentia obnoxium his quæ dicuntur aſſignet, & nos in te hæc res non ſolum propter dicta crimina, quæ purgare ſubterfugis, ſed etiam propter inobedientiæ culpam durius ſcilicet ut incontumacem cogat ex concilio ferre judicium.

IN SUPERIORES CANONES

Jo: D. Mansi notæ.

Hos ſingulos canones diſciplinam ſub Ludovico Pio vel ſaltem ſæculo IX. vigentem præferre nemo non agnoſcit. Quare ad aliquod concilium eo facile ſæculo Pariſiis habitum forte referendi ſunt, niſi malueris inſcriptionem mendoſe poſitam ſuſpicari. Profecto canon *ſecundum canonicam* 23. q. 8. eſt totidem verbis canon 63. concilii Meldenſis an. 845. ut etiam correctores Romani notarunt.

Can. *Nulla ratione*) verbis tantum non re diſcrepat a can. 22. concilii Moguntini anni 813. ut in decreto a Pithœis editum adnotatum eſt. Verum totidem verbis legitur in can. XVII. Concilii Ticinenſis anni 850. Ex quo diſco in Burchardo male legitur Pariſien. pro Papienſ

Can. *Ut nemo a ſacro fonte*) non verbis quidem, ſed reipſa convenit cum capitulo III. inter capitularia Caroli Magni a P. Martene vulgata, & in hac collectione ſuo loco referenda.

Can. *Epiſcopus non conſtituat*) non diſſimilis eſt canoni VI. capitularium Caroli Magni vulgatorum ad Martene. *Nulli liceat alterius clericum recipere, nec ordinare in aliquo gradu ſine dimiſſoria ſui epiſcopi, de cujus parochia exiſtit.* Idem vero canon II. cap. 62. ex Concil. Remenſi laudatur a Burchardo.

Can. *De illicita*) habere quædam ipſis verbis legenda in can. X. concilii Piſtenſis ſub Ludovico II. anno 869. habiti, cetera Ivonis interpolationi deberi Cl. Bernardus cenſet. Vix tamen impetrari ex me poſſum ut credam ea quæ ibi leguntur ex Juſtiniani novella 123. cap. 2. Ivoni deberi, cum probe ſciam morem ætate Caroli Magni obtinuiſſe ut Juſtiniani leges in capitularia transferrentur. Vide ſæpe laudatum Caroli Magni capitulare a Martene editum tit. de *Alode* can. 2.

Can. *Ut nullus Judicum*) totidem verbis legitur in can. XXI. tit. XI. Canonum Iſaacii Lingoneſis.

SYNODUS AQUILEJENSIS

ANNO CHRISTI 558.

Anno Chriſti circiter DLVIII. celebrata.

ANNO CHRIST 558.

Ex P. Pagi ad an. Ch. 558. n 9.

PAulinus, qui a Mediolanenſi Epiſcopo Epiſcopus Aquilejenſis illegitime ordinatus fuit, ut liquet ex epiſtola V. Pelagii Papæ Narſeti inſcripta, ſicuti legitur in vulgatis editionibus Conciliorum, vel Valeriano Patricio, ut habet collectio Romana Holſtenii pag. 227. hoc circiter anno Synodum celebravit, qua Tria Capitula defendit. Obiit enim Paulinus, teſte Paulo Diacono lib. 2. de geſtis Langobard. cap. 25. Alboino Liguriam invadente, *Inditione ingrediente tertia*, duodecimo Sacerdotii ſui anno; ideoque anno D. LXIX. aut inſequenti. Hoc itaque vel ſuperiori anno ordinatus Paulinus ab Epiſcopo Mediolanenſi, ut notat Bollandus ad diem VIII. Februarii in vita S. Honorati Epiſcopi Mediolanenſis. De ea Synodo loquitur Pelagius Papa in citata epiſtola, ubi ait: *Sed nec licuit aliquando, nec licebit particularem Synodum congregare*. Petit autem, ut Paulinus ad Juſtinianum Byzantium captivus mittatur, quod tamen factum non eſt. Baronius hanc Synodum Aquilejenſem cum alia in eadem urbe celebrata, cujus meminit Beda in libro de Sex. Ætat. anno 7. imperii Tiberii Apſimari confundit, ut apud eum videre eſt anno 553. n. 221. Verum hæ duæ diverſæ ſunt ſynodi. De poſteriori ſuo loco agetur: hujus vero, cujus obſcura mentio in laudata tantum epiſtola Pelagii, cauſa etiam obſcura; exiſtimant enim aliqui eam tantum Aquilejenſis Epiſcopi conſervandi cauſa coactam eſſe, & ita explicandum Pelagium.

VITA

VITA EPISTOLÆ, ET DECRETA JOANNIS PAPÆ III.

Ex Libro Pontificali.

Dantur variantes ex cod. Luc. 490.

[a] JOannes natione Romanus de patre Anastasio (*a*) illustri, [b] sedit annos * duodecim, menses undecim, dies viginti sex. Hic (*b*) ampliavit & restauravit cœmeteria sanctorum martyrum. Hic constituit ut oblationes & amulæ, vel luminaria in eadem cœmeteria per omnes dominicas de Lateranis ministrarentur. Hic perfecit ecclesiam sanctorum Philippi & Jacobi, & dedicavit eam.

* eadem in c. H.

Eodem tempore * Eruli in (*c*) Tursiam exierunt, & levaverunt sibi regem (*d*) Sindual, & premebant cunctam Italiam. At egressus Narses ad eum, (*e*) interfecit regem, & omnem gentem Erulorum sibi subjugavit. Deinde venit Amingus dux Francorum, & Bucellinus; & simili modo ipsi premebant Italiam. Sed auxiliante domino & ipsi a Narsete interfecti sunt. Erat ergo tota Italia gaudens. [d] Tunc Romani invidia ducti suggesserunt (*f*) Justino & Sophiæ, * quia expediret Romanos Gothis servire, quam Græcis, ubi Narses eunuchus imperat, & servitio nos subjicit, & piissimus (*g*) imperator hæc ignorat. Aut libera nos de manu ejus (*h*) & civitatem Romanam, aut certe gentibus deserviemus. Quo audito, Narses dixit: Si mala feci Romanis; male inveniam. Tunc egressus Narses de Roma, venit in Campaniam, & scripsit genti Longobardorum, ut venirent, & possiderent Italiam. Ut cognovit Joannes papa, quia suggestionem suam ad imperatorem contra Narsetem missent, festinus venit Neapolim, cæpitque eum Joannes papa rogare, ut reverteretur Romam. Tunc Narses dixit ei: Dic sanctissime papa, quid mali feci Romanis? Vadam ad pedes ejus qui me misit, ut cognoscat omnis Italia, quomodo totis viribus laboravi pro ea.

* *f.* Heruli in Tusciam.

* *f.* quia magis.

Respondit Joannes papa, dicens: Citius ego vadam, quam tu de hac terra egressus fueris. Reversus est ergo Narses cum Joanne sanctissimo papa. Tunc sanctissimus papa retinuit se in cœmeterio sanctorum Tiburtii & Valeriani, & habitavit ibi multum temporis, ut etiam episcopos ibi consecraret. Narses vero ingressus Romam, post (*i*) non multum temporis mortuus est. Cujus corpus positum est in locello plumbeo, & reductum est cum omnibus divitiis ejus Constantinopolim. Eodem tempore Joannes papa & ipse mortuus est, & sepultus in basilica beati Petri apostoli, (*k*) tertio Idus Julias. Hic fecit ordinationes duas per mensem Decembrium, presbyteros (*l*) 38. diacones 13. episcopos per diversa loca numero 61. Et cessavit episcopatus (*m*) menses, dies tres.

Notæ Severini Binii.

[a] *Joannes*.) Vigesima septima mensis Junii, anno Christi redemptoris 559. qui est Justiniani imperatoris 33. in locum Pelagii subrogatus fuit Joannes hujus nominis papa tertius, postquam sedes apostolica tribus mensibus & viginti quinque diebus pastore orbata & viduata fuisset. His temporibus Theodomirus, post filium suum in transportatione reliquiarum sancti Martini miraculose sanatum, ab Arianismo ad fidem catholicam est conversus. Gens Pictorum, in Britannia insula commorantium, per sanctum Columbanum ad fidem Christi perducta fuit. Beda de gestis Angelicis libro tertio capite quarto. Belisarius anno tertio pontificatus Joannis in suspicionem conjurationis adductus, a Justiniano imperatore, omnium scriptorum testimonio, in ordinem redactus fuit; eamque suæ impietatis pœnam incurrit, de qua supra dixi in notis ad vitam Silverii, quem ille innocentem injuste relegaverat. Post obitum Childeberti regis, Clotharius germanus illius frater regnum accepit; ejectisque filiabus Childeberti, solus totius Francici regni monarchia potitus fuit. Hic cum Parisios venisset, ibique repente in morbum incidisset, ideo quod S. Germanum ejus civitatis episcopum contempsisset, per ejusdem S. Germani contactum miraculose sanitatem recuperavit. Fortunatus in vita S. Germani apud Surium, &c.

Joannes quando papa factus.

Ad fidem conversi plures,

Belisarii miseria.

Clotharius Galliæ monarcha miraculose sanatus.

Rex compluribus delictis obnoxius, ob incestas nuptias a Nicetio Trevirensi, quem relegaverat, sæpe monitus & excommunicatus, obiit. Defuncto illo, quatuor illius filii, nempe Charibertus, Chilpericus, Guntheramus & Sigebertus regnum viciſſim inter se partiti fuerunt, anno post natum Christum 565. postque obitum Clodovei regis 51.

Galliæ regnum in quatuor partes dividitur.

Justinianus imperator, qui se divinis rebus plus nimio immiscuit, quique pontificium munus inferendis legibus ecclesiasticis, iisque exigendis, & in relegandis episcopis, sibi arroganter assumpsit, cum hæreticis velamento pacis & concordiæ familiarius quam oportebat, agere consuevit, a Theodoro illo nequissimo Cæsareæ Cappadociæ archiepiscopo Origenista & occulto Eutychiano, in errorem Aphthardocitarum sive Incorruptibilium justo Dei vindicis permissu inductus, & specioso Incorruptibilis nomine deceptus, execrabilem & detestabilem hæresim in ecclesiam induxit, eorumque, quibuscum liberius vivebat, venena pestilentissima imbibit. Resistentem suæ sententiæ Eutychium Constantinopolitanum episcopum exiliis mulctavit: cumque *Anastasii*, inquit Nicephorus libro decimo septimo capite trigesimo primo, *sacerdotumque ejus, qui eodem cum illo ardore flagrabant, exitii bellum dictaret, vi sibili ictus plaga ex hac vita excessit*. Quando nimirum annis triginta octo & mensibus 8. imperium administrasset.

*imo 561. aut 562. Justinianus in hæresin incorruptibilium lapsus est.

Corruptiolæ sive Severiani, & Aphthardocitæ sive Incorruptibiles, qui erant duarum Eutychianarum sectarum diversi sectarii, his temporibus inter se confligebant. Corruptiolæ affirmabant (quod hæreticum est) Christum habuisse carnem corruptibilem & passionibus ex necessitate obnoxiam, ut nequaquam se ab his liberum reddere potuerit. Aphthardocitæ contra docebant

Corruptiolarum hæresis quæ.

(a) *Cod. Luc.* inlustrio (b) amavit. (c) Tassiam. (d) Sinduald.
(e) interfectus est rex. (f) Justiniano. (g) princeps noster hæc.
(h) aut certe & civitatem. (i) non *deest*. (k) tertio idus Julias *deest*.
(l) XXXIX. (m) menses X. dies tres, sub die XIII. mensis Julii.

Christi carnem (quod non minus erroneum est) sua natura incorruptibilem & passionum expertem fuisse ; tamen quando volebat , eam passionibus subjicere potuisse . Hæresis Incorruptibilium quæ. Horum de incorruptione venenosam sententiam Justinianus non tantum imbibit , sed etiam inconsulta sententia episcoporum , edicto publico , ut refert Evagrius lib. 4. cap. 38. stabilivit & confirmavit ; ita ut exilii pœnam incurreret , quisquis contra suam hac da re opinionem sentiret . Nullo metu exilii aut mortis prohibente , Anastasius Antiochiæ episcopus edicto imperatoris contradixit . Justinianus eum sine dubio gravi pœna relegationis puniviſſet , nisi ultione divina percussus , in proposito suo exequendo morte præventus fuisset . Facti hujus turpissimi illum in extremis pœnituisse , atque Eutychium , quem relegaverat , ab exilio revocari mandasse , non citra probabilitatem a plurimis asseritur ex eo , quod sanctus Gregorius papa una cum patribus sextæ synodi , aliisque pluribus eum nominet imperatorem piæ memoriæ, quando illius alibi mentionem facit . Ut ut sit , non immerito respuit ecclesia illa Justiniani scripta & constitutiones , quas de usuris , ecclesiis , personisque ecclesiasticis arroganter nimis edidit . Suidas tradit illum literarum imperitum ac plane analphabetum fuisse . Quod si verum est , affirmari debet , quod sicut Triboniani fuerunt leges civiles , ita etiam Theodori Cæsariensis fuerint illa scripta atque edicta de fide , quæ sub nomine Justiniani vulgata leguntur . Justinus ex sorore Justiniani nepos , prout illi Eutychius episcopus ante triennium prædixerat , defuncto Justiniano successit : insignia imperii non prius accepit , quam ad templum progressus pias preces fudisset . A patriarcha Joanne benedictus , coronatus , & in solio collocatus , absolutis acclamationibus ad populum orationem habuit , ante cujus initium frontem signo crucis obsignavit . De fide catholica edictum edidit . Quæ sane maxima laude digna forent , si non admodum in voluptatibus obscœnis voluptatus , illicita conjugia constitutione sua approbasset , justumque matrimonium communi conjugum consensu dissolvi posse , lege sancita edixisset . Denique , si non pecuniæ ardenter appetens , etiam ipsa sacerdotia plebeiis hominibus venalia exposuisset . Evagrius lib. 3. cap. 1. De Justino refert Cedrenus , quod cum apud rebelles subditos scriptis non proficeret , ad populum libere dixerit , si præceptis suis parere nollent , alium sibi suo arbitrio imperatorem deligerent . *Ego enim* , (illum dixisse ait) *contumacibus , injustis & aliena volentibus imperare nolo* . Addit unius refractarii graviore & acerbiore supplicio effectum fuisse , ut ubique in summa pace viveretur , atque intra trigesimum diem neque actor ullus esset , neque reus injuriarum.

Justinianus orthodoxos persequitur . Justinianus an respuerit . Quæ scripta Justiniani rejiciantur . An fuerit analphabetus . Justini imperatoris quale exordium . Justini vitia & virtutes quæ.

Anno pontificatus Joannis nono , qui est Christi 568. Alboinus rex Longobardorum e Pannonia (quam , ex Scandinavia insula progressus , per suos occupatam quadraginta duobus annis obtinuerat) primus in Italiam magnis viribus potens ingreditur . Per conjugium Clothosindæ Clotharii filiæ , quam , teste Gregorio , in uxorem duxerat , quatuor reges Francorum sibi confœderavit , ita ut aliorum etiam barbarorum auxilia adeptus , Romanis effectus fuerit formidabilis . Post vastatam Venetam provinciam , captasque prope universas Liguriæ civitates (justo enim Dei judicio primum feris barbaris consumendi traduntur schismatici Aquilejensis provinciæ illi , quos tam multis literis Pelagius papa ad ecclesiæ unionem invitaverat) præter eas quæ in littore maris sitæ sunt , insidiis Rosimundæ uxoris interficitur , cum tres annos & sex menses in Italia regnasset . Successit post Alboinum Clephis , tenuitque regnum Italiæ anno uno & mensibus quinque. Ita Dei permissu feri barbari Italiam invadere cœperunt , ut ejus dominio orientales imperatores , quibusvis barbaris adversus Romanos truculentiores , paulatim exueret ; sicque tandem fieret , ut excussa Græcorum tyrannide , & vendicata a Francis cum urbe Italia , eadem magna ex parte Romano pontifici cederet . Paulus diaconus de gestis Longobardorum lib. 2. cap. 10. & seqq.

Quo tempore Longobardi Italiam primum ingressi fuerint . Alboinus rex Longobardorum occiditur .

b *Sedit annos* 12. &c.) Annis tredecim atque diebus quatuordecim pontificatum tenuisse indicant ea tempora , quibus hoc munus Apostolicum administrare cœpit & desiit . Tertio Idus Julii defunctum esse fatetur Anastasius . Si ergo vigesima septima Junii post interregnum trium mensium & 25. dierum , pontificatum adeptus fuit anno Christi 559. ut supra dixi , necessario affirmari debet , quod qui ad mensem Julium anni 572. supervixit , per annos tredecim & dies duodecim seuem pontificiam obtinuerit.

Joan. papa III. quandiu sederit .

c *Deinde venit Amingus dux Francorum , & Bucellinus* , &c.) Hæc teste Agathia lib. 4. contigerunt anno vigesimo nono Justiniani Imperatoris, anno domini 555. sub pontificatu Vigilii , & Theodobaldo Francorum rege . Errat itaque Anastasius , qui hanc historiam ad tempora Joannis papæ III. hic refert . Vide Baronium anno 555. num. 12. & 15.

Anastasii error.

d *Tunc Romani* , &c.) Ad historiam istam Anastasii Paulus diaconus libri 2. capite 5. de gestis Longobardorum addit , Narsetem Romanorum invidiam incurrisse , quia multum auri & argenti , aliarumque rerum divitias acquisivisset . In reliquis fere conveniunt ; nisi quod Paulus diaconus historiam hanc paulo prolixius recenseat . Utriusque historiam tamquam fabulosam & plane commentitiam refellit Baronius anno 567. numer. 11. & seqq. ubi auctore Corippo grammatico Africano ostendit , Narsetem ante annum 567. quo Longobardi ex Pannonia in Italiam irruere cœperunt , Constantinopolim revocatum , magnumque honorem consecutum fuisse . Deinde idem eo argumento convincit , quod ipsi scripto proprio fatentur mortui cadaver cum honore Constantinopolim translatum esse . Quod si verum est , ipsi Narsetem ab Italia proditionis crimine immunem reddunt , suamque hac de re enarrationem in mendaciorum textrina contexta esse , propria confessione revelant . Nam si Narses , quod referunt illi , Longobardos in Italiam evocavit , pro sceleris magnitudine , non modo tanto honore & triumpho spoliandus fuerat , sed potius exhumandus , combustisque cineribus plane foras ejiciendus erat . Si dicas ipsum Narsetem ab imperatore iterum in Italiam esse missum cum eodem munere præfecturæ ; repugnant omnes scriptores , qui unanimi consensu fatentur , Longinum in locum Narsetis subrogatum fuisse . Explosa igitur fabulosa utriusque hac enarratione de proditione Narsetis , ejusque obitu & translatione , cum Græcis scriptoribus asseramus , ipsum honorifice Constantinopolim esse reversum , substitutoque illi Longino successore , mirifice cultum , ibidem usque ad obitum permansisse , & sumptuosa ædificia erexisse . Hæc ex Cedreno , Corippo , aliisque scriptoribus , Baronius ann. 567. & 568. numer. 3. & sequentibus.

Fabula est Longobardos a Narsete in Italiam evocatos esse . Refellitur objectio .

* EPISTOLA JOANNIS PAPÆ III.* AD EPISCOPOS GERMANIÆ. & Galliæ.

* Adulterinam unusquisque docti censent , nec ipse Baronius præeunte ausus est refragari Binius

I. *Primum chorepiscopos quosdam temerarios olim jam damnatos arguit , quod nimium sibi sumerent auctoritatis in impositione manuum.*

II. *Deinde monstrat Clementem I. post beatum Petrum sedem apostolicam rexisse , idque tradente sibi ipso Petro.*

III. *Tertio tradit , quanta cura atque solicitudo illi subeunda sit , qui gregem Christi pascat.*

Joannes episcopus universis per Germaniæ & Galliæ provincias constitutis , in domino salutem.

OPtaveram * siquidem , carissimi , pro nostri caritate collegii , omnes domini sacerdotes in una devotione persistere , nec quemquam prohibita gratia aut favore sacerdotum sectari , aut a via recta discedere . Et quamquam credamus * , dilectionem vestram ad omne opus bonum esse * paratam , ut tamen efficacior fiat congruum nobis visum est , literis sedis apostolicæ (ut antecessorum quoque nostrorum vestigia imitemur) vos monere , præcepta divina & apostolicæ sedis instituta viriliter peragere , & prohibita non tangere , sed cavere : nec cuiquam liceat unquam doctrinam patrum deserere * , & sacerdotali honore gaudere.

* S. Leo ep. 48.

* Idem ep. 46.

* devotam

* Idem. ep. 44.

I.

Perlatum est ad sedem apostolicam emersisse , & denuo revivisscere prohibitum & funditus extirpatum tam a sancto Damaso , quam a sancto * Leone , viris apostolicis , atque ab universis synodali auctoritate episcopis , reprehensibilem atque oppido inolitum usum , eo quod quidam chorepiscopi (qui & a prædictorum antecessorum sanctorum apostolicorum patribus & viris apostolicis , & ab ipsis , sive a nobis sunt pro-

* epist. 88. Soli episcopi sunt ministri sacramenti confirmationis , quam hic vocat manuum impositionem .

prohibiti, sicut eorum hactenus testantur decreta) ultra modum * suum progredientes, donum sancti spiritus per impositionem manuum tradant, & alia, quæ * solum pontificibus debentur, contra fas peragant: præsertim cum nullus ex septuaginta discipulis, quorum speciem in ecclesia gerunt *, legatur donum Spiritus sancti per manus impositionem tradidisse. Quod autem solis apostolis, eorumque successoribus proprii sit officii tradere Spiritum sanctum, liber actuum apostolorum docet. In concilio vero Cæsareensi ita de chorepiscopis habetur scriptum: Chorepiscopi quoque ad exemplum & formam septuaginta videntur esse; ut comministri autem, propter studium quod erga pauperes exhibent, honorentur. Si enim meliores sanctioresque sanctis apostolis * esse putatis, facite quæ illi non fecerunt, & superextollite vos illis. Si vero ejusdem ordinis estis, & æquiparare vos vultis illis, nolite ea agere, quæ illi non egerunt: sed imitamini, prout melius potestis, exempla & vestigia eorum. Illi autem, præcipiente domino, illisque denuntiante, ut illi & successores eorum tantummodo per manus impositionem traderent Spiritum sanctum, nulli unquam ex septuaginta tradere Spiritum sanctum per manus impositionem permiserunt, eis (quorum typum, ut prædictum est, chorepiscopi, antequam prohibiti essent, gerebant in ecclesia) scientes illicitum fore, dantes successoribus eorum exemplum, ne unquam talia præsumerent. Unde in actibus apostolorum scriptum est: *Cum audissent apostoli qui erant Hierosolymis, quia recepit Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem. Qui cum venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum sanctum. Nec dum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Non ergo (ut jam dictum est) aliquem ex septuaginta, licet pauci essent apostoli, ad hoc opus perficiendum direxerunt, sed Petrum & Joannem apostolos per manus impositionem tradere Spiritum sanctum miserunt: quorum vicem episcopi in ecclesia gerunt, & non chorepiscopi *, qui septuaginta discipulorum formam ante prohibitionem eorum gerebant. Quod illi non fecerunt, vos facere nolite, ne dissimiles eis, & indigni eorum successione & ministerio esse videamini: quia (ut ait dominus in evangelio) *qui non est mecum, adversum me est: & qui non colligit mecum, dispergit.*

* Conc. Parisiense VI. lib. 2. c. 17.

* Innoc. ep. ad Decentium.

Act. 8. Neocæs. concil. cap. 13.

* nos.

Chorepiscopi typum gerunt in ecclesia 70. discipulorum.

Act. 8.

* Nicol. I. in ep. ad Rudolphum Bitur. arch.

Luc. 11.

I I.

Si autem Petrus princeps apostolorum adjutores sibi adscivit Linum & Cletum, non tamen potestatem pontificii, aut ligandi, aut solvendi eis normam tradidit, sed successori suo sancto Clementi, qui sedem apostolicam post eum, & potestatem pontificalem, tradente sibi beato Petro, tenere promeruit. Linus vero & Cletus ministrabant exteriora, princeps autem apostolorum Petrus verbo & orationi insistebat: quæ non incongrue ad traditionem Spiritus sancti per manus impositionem pertinent. Unde & in actibus apostolorum scriptum habetur: *Non est æquum, nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis.* Quapropter septuaginta electi sunt discipuli, qui exteriora peragerent, ipsi vero apostoli verbo & orationi insisterent; inde & in evangelio secundum Lucam * scriptum est ita: *Post hæc autem designavit dominus & alios septuaginta duos, & misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem & locum, quo erat ipse venturus. Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Ite. Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta; & neminem per viam salutaveritis. In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos revertetur. In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua. Nolite transire de domo in domum. Et in quamcumque civitatem intraveritis, & susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis, & curate infirmos qui in illa sunt, & dicite illis: Appropinquabit in vos regnum Dei. In quamcumque autem civitatem intraveritis, & non receperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite: Etiam pulverem qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vos. Tamen hoc scitote, quia appropinquabit regnum Dei. Dico vobis, quia Sodomis in illa die remissius erit quam illi civitati.* Et in Matthæo evangelista est: *Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos; & ad reges & præsides ducemini propter me, in testimonium illis & gentibus. Cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filii in parentes, & morte eos afficient. Et eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Linum namque & Cletum nihil legitur unquam ex pontificali ministerio egisse potestative: sed quantum eis a beato Petro præcipiebatur, tantum solummodo agebant. Nam & in canone legitur Nicæno: Episcopum namque convenit maxime quidem ab omnibus qui sunt in provincia, episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem; a tribus tamen omnimodis in idipsum convenientibus, & absentibus quoque pari modo decernentibus, & per scripta consentientibus, tunc ordinatio celebretur. Firmitas autem eorum quæ gerentur per unamquamque provinciam, metropolitano tribuatur episcopo. Omnia quoque maxima concilia affirmant, eum non esse episcopum, qui minus quam a tribus episcopis, auctoritate etiam metropolitani, fuerit factus episcopus. Ideoque illos quos chorepiscopos vocatis, quia ab uno (ut audivimus) fiunt episcopo, episcopos non esse, nec aliquid de pontificali privilegio agere debere, perspicuum est. Quoniam si nomen non habent, quomodo officium possunt * habere? Si ergo episcopi non sunt, & presbyteri (quorum vicem gerunt, quia ad exemplum & formam septuaginta olim fiebant) esse despiciunt, quid erunt? Profecto

* habetur Luc. 10.

Matth. 10.

Nicæni concilii Can. 4.

Episcopus non est qui a minori numero, quam a tribus episcopis consecratur.

* facere.

fecto quod ratione caret, aut nihil, aut parum prorsus est. Si quis de his amplius, & quod fieri non debeant, voluerit scire, legat prædictorum apostolicorum decreta, & ibi reperiet. De quibus aliqua & hic inserere, dignum duximus.

Damasi scilicet & Leonis.

III.

* Damasi papæ epistola v. imo impostoris Mercatoris ineptus centro.

Si domini desideramus esse discipuli, ipsius imitemur vestigia, ut de nobis dicatur: *Ego sum pastor bonus, & agnosco oves meas, & voco eas nominatim, & cognoscunt me meæ*; & reliqua. Et iterum, monente dominicæ vocis imperio, quo beatissimus apostolus Petrus trina repetitione mysticæ sanctionis imbuitur, ut Christi oves, * qui Christum amat, diligenter & cum magna cura pascat, quoniam ipsius sanctæ sedis (cui per abundantiam divinæ gratiæ præsumus) * ipsius amore & reverentia cohortamur, ut tantæ superstitionis, quæ nullius (ut sæpe dictum est) fulcitur auctoritate, periculum (quantum possumus) declinemus, ne beati magistri nostri Petri summi apostoli dilectio, qua se amatorem Dei esse testatus est, vana inveniatur in nobis: quoniam omnis negligenter pascens toties commendatum sibi dominicum gregem, convincitur summum non amare pastorem, nec ejus velle se discipulum fieri, cujus exempla negligit imitari. Nam * gratia prorsus major acquiritur, si de commissis ovibus lucrum offerat domino solicitudo pastoris. Nam & beatum * Jacob, qui pro uxoribus diu servierat, dixisse meminimus: *Viginti annis fui tecum oves tuæ & capræ steriles non fuerunt: arietes gregis tui non comedi, nec captum a bestia ostendi tibi: ego damnum omne reddebam, & quidquid furto perierat, a me exigebas. Die noctuque æstu urebar & gelu, fugiebat somnus ab oculis meis*. Si igitur sic laborat & vigilat, qui pascit oves Laban, quanto labore, quantisque vigiliis debet intendere, qui pascit oves Dei? Sed in his omnibus ipse nos instruat, qui pro suis dedit ovibus animam, & adjuvet nos, ut de his qui nobis commissi sunt, fructum * multiplicem, ac mensuram superefluentem ad æterna gaudia reportare concedat: tantusque * vos beati Petri apostolorum principis amor accendat, ut in ovili ipsius, cui omnes creaturæ sunt traditæ, omnes taliter errantes, & illicita atque prohibita præsumentes, sanctis vestris studiis summo redintegrare cum desiderio festinetis, * qualiter animæ precioso Christi sanguine redemptæ, eorum non depereant deceptione. Restat etiam, quod per ostium hi nequaquam subintrarunt, quia non habebant ostium per quod ingrederentur: quia (ut dictum est) si nec episcopi sunt, & plusquam presbyteri esse ambiunt, per quod ostium intrabunt? cum hi tantum duo ordines in ecclesia legantur, nec amplius ad pastorale officium aliquod patet ostium, per quod pastor intret. Audite fratres non me, sed ipsam veritatem dicentem: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro*, & reliqua. Cum * etiam egregius prædicator dicat: *Fundamentum aliud nemo potest ponere præter id quod positum est*: prædicta duo fundamenta in ecclesia tantummodo posita inveniantur, quidquid amplius in his positum invenitur, stare nullatenus poterit. Et ideo cum omnibus suis fundamentis, actionibus atque radicibus ut evellatur, necesse est, ita ut amplius nec pullulare, nec germinare valeat. Non ergo generet, & non faciat vobis, fratres, toties repetita locutio fastidium: quia summa necessitas est sæpius prohiberi quod toties illicite usurpatur: & quoniam veritas sæpius * exagitata, magis splendescit in lucem; & quod toties repetendo admonetur, minus usurpatur. Super his enim multa jam ab antecessoribus nostris dicta sunt: a quibus ipsi, sicut nunc a nobis, ita olim ab ipsis damnati & prohibiti sunt: ideo sæpius repetentes, omnes monemus, ut vitentur hujusmodi, & a talibus se abstineant, qui noluerint una cum eis a sacerdotali ministerio, ut rebelles, fieri alieni. Quod demum probare poterimus, si tales extirpare, & non eis favere, decertaveritis; & ita in postmodum de tali re querela cessabit: quia contumeliæ * studio * fit, quidquid interdictum toties usurpatur. Omnia hæc decretalia, & cunctorum decessorum nostrum constituta, quæ de ecclesiasticis * ordinibus & canonum promulgata sunt disciplinis, ita vobis & omnibus episcopis, ac cunctis generaliter sacerdotibus custodiri debere mandamus, ut si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit denegari: quoniam * occurreret veritas, si falsitas displiceret. Et merito nos, qui summa ecclesiæ tenere debemus gubernacula, causa respicit; si silentio faveamus errori. * Data * XIV. Kalendas Augusti, * Justino sexto & Narsete viris clarissimis consulibus. *

* Innoc. 1. ep. 7.

* Zosim. ep. 1. c. 2. * appetitur.

* S. Leo ep. 1. cap. 5.

* Cælest. 1. ep. 1. c. 1. * Hactenus e. lacinius Isidori sub persona Damasi delitescentis * XIII. * Justiniano ita c. Just. * Falsa consulum nota

* S. Greg. ep. 43 lib. VIII.

* Idem ep. 48. lib. VIII.

* multiplicet.

* S Greg. ep. 97. lib. VII.

* S. Greg. ep. 48. lib. VII.

Notæ Severini Binii.

a *Epistola*.) Hanc epistolam ab aliquo impostore sub nomine Joannis papæ tertii post obitum illius suppositam fuisse, multis argumentis ostendi potest. Primo, quod sub consulatu Justini sexto decimo quarto Kalendas Augusti, anno septimo Justini, & 572. Christi scripta fuisse reperiatur, quo tempore Joannes papa jam in vivis esse desierat. Secundo, quod nota consulari insignita sit, qua his temporibus epistolæ pontificiæ consignari desierant. Tertio, quod in ea scribatur, Linum & Clerum fuisse tantum chorepiscopos; quo tamen omnis pene antiquitas scriptorum optimorum, ut in notis ad vitas eorumdem pontificum diximus, pro veris pontificibus agnovit. Taceo quod nomen chorepiscoporum, de quorum munere integra epistola scripta est, in Gallia & Germania plane abolitum fuerit. Hoc unum dun-taxat sanctissimi pontificis scriptum * commentitium, germanis ejusdem epistolis deperditis, extare, vehementer est dolendum. Vide Baronium anno 572. num. 3.

* Hanc epistolam commentitiam esse probatur.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Joannes a Bosco monachus ord. Cælestinorum editor bibliothecæ Floriacensis cœnobii O. B. vulgavit perbrevem Joannis III. papæ epistolam ad Edaldum Viennæ antistitem, quæ sic se habet:

Joannes episcopus Edaldo Viennensi, archiepiscopo.

De officiis missarum, de quibus in literis vestris requisistis, sciat caritas vestra quia varie apud diversas ecclesias fiant; aliter enim Alexandrina ecclesia, aliter Hierosolymitana, aliter Ephesina, aliter Romana facit: cujus morem & instituta debet servare ecclesia tua, quæ fundamentum sancti habitus ab illa sumpsit. Venerabilis pallii usum per S. presbyterum vestrum Felicem tibi destinavimus nolentes te privari antiquo B. Petri munere: simul mittentes de capillis S. Pauli, ut esset ecclesiæ

* Ab inficete plagiario qu sub Isidori larva delitescit, mercesque sua imperitis obtrudit & obcæcatis scriptoribus.

vestræ

vestræ illius intercessione solatium, per cujus discipulum suscepit primum religionis honorem. *Et alia manu*. Benedictio apostolorum vos ab imbre malignorum defendat.

[1]CLOTHARII REGIS CONSTITUTIO GENERALIS.

[a] Clotharius. ** Chlodacharius rex Francorum [2] omnibus agentibus.*

USus est clementiæ principalis, necessitatem provincialium vel subjectorum sibi * populorum provida solicitus mente tractare, & pro quiete eorum quæcumque juste sunt observanda indita in titulis constitutione conscribere: quibus quantum plus fuerit justitiæ atque integritatis impensum, tantum pronius amor devotionis incumbit. Ideoque per hanc generalem auctoritatem præcipientes jubemus, ut in omnibus causis antiqui juris * norma servetur, & nulla sententia a quolibet judicum vim firmitatis obtineat, quæ modum legis atque æquitatis excedit. In parentum ergo successionibus quidquid legibus decernitur, observetur, omnibus contra impetrandi aliquid licentia derogata: quæ si quolibet ordine impetrata fuerit vel obtenta, a judicibus repudiata, inanis habeatur & vacua. Si quis in aliquo ordine fuerit accusatus, non condemnetur penitus inauditus: sed si in crimine accusatur, & habita discussione fuerit fortasse convictus, pro modo criminis sententiam excipiat ultionis. Inter Romanos negotia causarum Romanis legibus præcipimus terminari. Si quis auctoritatem nostram subreptitie contra legem elicuerit fallendo principem, non valebit. Si judex aliquem contra legem injuste damnaverit, in nostri absentia ab episcopis castigetur; ut quod perpere judicavit, * versatim melius discussione habita emendare procuret. Nullus per auctoritatem nostram matrimonium viduæ, vel puellæ, sine ipsarum voluntate præsumat experere; neque per suggestiones subreptitias rapiantur injuste. Sanctimoniales nullos sibi in conjugium audeat sociare. Ut auctoritates cum justitia & lege competente in omnibus habeant stabilem firmitatem, nec subsequentibus auctoritatibus contra legem elicitis vacuentur: Ut oblationes defunctorum ecclesiis deputatæ nullorum competitionibus auferantur, præsenti constitutione præstamus. Agraria, pascuaria, vel decimas porcorum, ecclesiæ pro fidei nostræ devotione concedimus: ita ut actor aut decimator in rebus ecclesiæ nullus accedat, ecclesiæ vel clericis nullam requirant agentes publici functionem, qui avi, vel genitoris, [3] aut germani nostri immunitatem meruerunt. Quæcumque ecclesiæ vel clericis, aut quibuslibet personis, a gloriosæ memoriæ præfatis principibus munificentiæ largitate collata sunt, omni firmitate perdurent. Quidquid ecclesia, clerici, vel provinciales nostri, intercedente tamen justo possessionis initio, per triginta annos inconcusso jure possediſſe probantur, in eorum ditione res possessa permaneat: nec actio tantis ævi spatiis sepulta ulterius contra legum ordinem sub aliqua repetitione consurgat, possessione in possessoris jure sine dubio permanente. Provideat ergo strenuitas universorum judicum, ut præceptionem hanc sub omni observatione custodiant: nec quidquam alium agere aut judicare, quam ut hæc præceptio secundum legum Romanarum seriem continet, vel sexus quarumdam gentium justa antiqui juris constitutione olim vixisse dignoscitur, sub aliqua temeritate præsumant.

[a] omnium

[b] formé.

[b] Forte, *vel statim*. Hard.

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Clotharii regis constitutio*.) Duo hujus constitutionis exemplaria vidimus: unum e monasterio Corbejensi, quod in editione nostra secuti sumus: alterum e bibliotheca Tiliana quod fuerat olim monasterii Corbionensis, id est, Blesensis sancti Launomari.

2 *Omnibus agentibus*.) Tilianus, *omnibus comitibus*. item paulo post *sibi omnium populorum*, & rursus, *quæcumque justa sunt*: & infra, *incumbent*. item, *& inanis habeatur*.

3 *Aut germanam nostri*.) Hæc absunt a Tiliano. Ambigi autem hoc loco jure queat, si ad Clotharium I. referatur constitutio, quemnam avum suum vocet, qui clericis immunitatem concesserit: si ad Clotharium II. ecquem dicat germanum.

* Delenda esse verba illa Sirmondum alias monuimus. Vide Annotata.

SUFETULENSE CONCILIUM IN AFRICA,

Ante annum 570. celebratum.

Ante annum 570. Ex Mansi suppl. p. 441.

SUfetulensis concilii ex una Ferrandi, qui circa annum 570. florebat, breviatione canonum noti, canonem unicum ex eodem libello can. 2. decerptum dedit Baluzius, ex quo in novam Veneto-Labbeanam conciliorum collectionem tom. III. pag. 461. transivit. Alterum ejus canonem exhibet Crescònii Afri libellus de concordia canonum, non quidem ut in editis comparet, sed uti est in codice MS. annorum circiter sexcentorum Bibliothecæ Canonicorum Cathedralis Lucensis, in quo collectioni cuidam canonum libellus ille præmittitur absque authoris nomine sub titulo *concordia canonum*. Ita enim codex ille canonem IV. repræsentat.

IV. Ut Neophiti non ordinentur; Concil. Antioch. tit. II. Conc. Laudic. tit. III. Concil. Sardic. tit. XIII. ex decretis Papæ Leonis tit. XXXIII. Concil. Sufetolensi tit. XV.

Illud Sufetolensi *in editis deest*.

SY-

ANNO CHRISTI 560.

SYNODUS LANDAVENSIS I.

ANNO CHRISTI 560.

CIRCITER ANNUM DOMINI DLX.

Ab Oudoceo tertio Landavensi episcopo convocata.

Qua Mouricus rex Glamorganiæ ob perfidam Cynetu interfectionem excommunicatur.

Ex tomo I. Concil Britan. Spelmani.

MOuricus rex & Cynetu convenerunt insimul Landaviæ, & præsente Oudoceo episcopo juraverunt antepositis reliquiis sanctorum, ut firmam pacem inter se tenerent. Facta juratione, post intervallum occidit rex Mouricus dolo Cynetu, & postea episcopus Oudoceus convocavit omnes clericos ab ostio Taratyrin Guy usque ad Tyvi cum tribus abbatibus suis, Consen abbate Carbani vallis, Catgen abbate Ildute, Sulgen abbate Docguinni, & plena synodo excommunicavit regem Mouricum propter homicidium ab eo perpetratum, & propter pactum factum præsentia sua & super altare Petri apostoli & sanctorum Dubricii & Teliavi, transgressum: & ita inclinando cruces ad terram simul & patriam, dimisit sine baptismo, & communio Christiana maledixit regem cum progenie, confirmante synodo & dicente: Fiant dies ejus pauci, & fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua. Et remansit rex cum tanta regione sua spatio duorum annorum, & eo amplius, sub eadem excommunicatione.

Post hæc rex non putuit tam diu durantem excommunicationem tantam amplius sustinere, videns perditionem animæ suæ, & damnationem regni, veniam requisivit apud sanctum Oudoceum Landaviæ, & effusis lacrymis cum inclinato capite, & coram tribus abbatibus, Oudoceus episcopus imposuit ei jugum pœnitentiæ ad modum qualitatis & quantitatis, commendans ei ut tribus modis emendaret apud Deum & ecclesiam Landaviæ, videlicet jejunio, & oratione, & eleemosynis.

Rex Mouricus accepto jugo pœnitentiæ, dedit quatuor villas pro redemptione animæ suæ, & pro anima Cynetu, ecclesiæ Landaviæ, & in manu Oudocei episcopi & omnibus suis successoribus, cum tota sua libertate, & ab omni servitio liberas in perpetuo, & cum tota communione per patriam suam manentibus in his terris, in campo & in silva, in pascuis & in aqua. Prima, Riugraenauc, II. Nantavan, III. est in qua occisus est Cynetu, ultra Nadavan: IIII. trans Nadavan, ubi filius regis mœchatus est, a palude Elleti usque Nadavan, id est, ulla Gudberdh. De illis quatuor, viginti quatuor modii terrarum.

De clericis testes sunt, Oudoceus episcopus, Consen abbas Carbani vallis, Catgan abbas Ilduti, Sulgen abbas Docunni, &c. De laicis, Mouric rex cum filio suo Frioc, & nepote Morrant filio Athruis, &c.

SYNODUS LANDAVENSIS II.

AB OUDOCEO PRÆDICTO,

Tertio Landaviæ Episcopo, ad Podum Carbani vallis conciliata, in Morcanti regis absolutionem.

Ex eadem collectione.

INsinuandum est quod sanctus Oudoceus cum sua congregatione, & Concen abbas sancti Catoci, & Sulgen abbas Docunni, & Congen abbas Ilduti, cum omni sua congregatione, & Morcant rex, & Frioc patruus suus, venerunt omnes ad Podum S. Ilduti, & ambo Morcant rex & Frioc, præsentibus illis omnibus super altare S. Ilduti antepositis sanctis reliquiis, juraverunt ita ut simul firmam pacem inter se sine dolo tenerent. Et ita tali conventione, ut si unus alterum occideret, aut ei dolum inferret, nullo se alio modo redimeret, auro nec argento, sed regnum suum quietum clamaret, & vitam suam totam duceret in peregrinationem. Post multum vero temporis, suadente diabolo, occidit rex Morcant Frioc patruum suum dolo: & eo occiso, venit rex Morcant ad Oudoceum episcopum, veniam requirens de perjurio facto, simul cum homicidio perpetrato, ad ecclesiam Landaviam.

Et audita ejus petitione, mandavit episcopus Oudoceus propter abbates trium congregationum suarum, Concen abbatem Catoci, Sulgen abbatem Docunni, Congen abbatem Ilduti, cum suis clericis congregatis in unum in sancta synodo, omnibus ab ostio Taratyrin Guy usque ad ostium Tivi. Et venit rex cum senioribus Morcannuc obviam illis ad Podum Carbani vallis, ad recipiendum judicium de malefacto suo cum summa satisfactione.

Et plena synodus, præsentia Oudocei episcopi, judicavit propter orbitatem regni, ne fieret sine protegente clypeo domini naturalis, peregrinationem illius jejuniis & orationibus & eleemosynis redimere, simul cum homicidio perjurium expurgare. Et rex Morcant assensu seniorum Morcannuc posuit manum suam super quatuor evangelia & reliquias sanctorum, tenente illa Oudoceo; & promittit in primis se emendaturum de prædicto facinore sicut prædictum est, jejunio & oratione & eleemosyna: & insuper promittit se nunquam tale quid amplius facturum, & se in omnibus regalem justitiam misericorditer acturum. Juncta ei pœnitentia ad modum facinoris, & ad illius qualitatem, quantitatem, potentiam; & data sibi communione Christiana, * ablata prius sibi ab episcopo Oudoceo, clamavit tres

* Forta, oblata. Hard.

con-

congregationes Catoci, Ilduti, Docunni, liberas ab omni regali servitio, Deo & sanctis Teliavo, Dubricio, Oudoceo, & omnibus successoribus suis; & ita cum omni sua dignitate & privilegio SS. Dubricii, Teliavi, in perpetua consecratione ecclesiæ Landaviæ, & utrem melis, & lebetem ferream, quæ ecclesia S. Ilduti regi debebat reddere, quietam rex Morcant clamavit, &c.

SYNODUS LANDAVENSIS III.

SUB EUDOCEO TERTIO

Landavensi episcopo, ab ostio Guy usque ad ostium Tivi, Landaviæ congregata.

Qua Guidnerth fratrem in causa regni interficiens, excommunicatus est.

SCitote carissimi fratres, quod in tempore Oudocei episcopi diabolica admonitione occidit Guidnerth fratrem suum Merchion causa contentionis regni, & perpetrato homicidio fratricida excommunicatus est a beato Oudoceo, & a synodo congregata ab ostio Guy usque ad ostium Tivi Landaviæ, & ita remansit depositis crucibus ad terram simul, & cymbalis versis tribus annis sub eadem excommunicatione, & ex toto, sine aliqua Christianorum communione. Finitis tribus annis requisivit veniam apud beatum Oudoceum; & data ei venia, misit eum in peregrinationem usque ad archiepiscopum Dolensem in Cornugalliam, propter veterrimam amicitiam & cognitionem quam sancti patres habuerunt antecessores sui inter se, S. Teliaus, *viz*, & S. Samson archiepiscopus primus Dolensis civitatis. Et propter aliam causam, eo quod ipse Guidnerth, & Britones, & archiepiscopus illius terræ essent unius linguæ & unius nationis, quamvis dividerentur spatio terrarum; & tanto melius poterat renuntiare scelus suum, & indulgentiam requirere, cognito suo sermone.

Post hæc data sibi remissione cum sigillatis literis, redit ante caput anni ad patriam & ad beatum Oudoceum. Et quia nondum secerat annum quem promiserat in exulatu, neque finierat, noluit illum absolvere, sed potius in eadem fieret excommunicatione, non servato ab eo primo jugo pœnitentiæ: manente eo in eadem prævaricatione & excommunicatione, ante finem anni S. Oudoceus famosissimæ vitæ episcopus Landaviæ transivit ad dominum. Cui successit Berthguinus Landaviæ, quem Morcant rex simul & Guidnerth requisierunt apud Landaviam cum multis senioribus Morcannuc, uno ore deprecantes episcopum, videntes cruces adhuc depositas ad terram, simul & reliquias cum cymbalis super Guidnerth, ut veniam daret Guidnerth fratricidæ, & ut solveret excommunicationem, elevando cruces de terra & reliquias sanctorum.

Post hæc Guidnerth promittens emendationem vitæ suæ amplius in jejunio & oratione & eleemosyna, fusis lacrymis cum magna devotione, absolutus est de episcopo, & juncta sibi pœnitentia plenaria ad modum culpæ. Postmodum Guidnerth memor divini sermonis, *sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna peccatum*; donavit Deo & SS. Dubricio, Teliau & Oudoceo, & in manu Berthguini episcopi, & omnibus successoribus suis ecclesiæ Landaviæ Lann, Catguala, Tye, cum omni sua tellure, cum silva, & cum maritimis, & cum omni sua libertate sine ullo censu homini terreno, nisi ecclesiæ Landaviæ & pastoribus ejus, & cum refugio suo in perpetuo. De clericis testes sunt, &c.

Eccl. 4. 33.

EX LIBELLO SYNODICO

[1] SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA HÆRETICA.

Ἀλλ' ὦ τῶν ἐνέδρων τῦ διαβόλυ. πρὸς ἃ καὶ οἷα καθ' ἑκάστην καθ' ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων ἐπεγειρόμενος. μετὰ γὰρ χρόνυς τινὰς Ἰυλιανῦ τῦ Ἁλικαρνασέως οἱ ἀντεχόμενοι τῆς αἱρέσεως, Ἰυστινιανὸν τὸν βασιλέα ὑποδέξαντες πείθυσιν, ὡς ἄρα καὶ παντελῶς ἄφθαρτον εἶναι τὸ σῶμα τῦ κυρίυ ἡμῶν Ἰησῦ Χριστῦ καὶ Θεῦ διαβεβαιύμενοι. δι' ἣν αἰτίαν αἱρετικὴν σωδὸν ποιησάμενος, μὴ πειθόμενον

SED o insidias Diaboli! ad quæ & quanta quotidie contra nos homines insurgit? Post aliquantum enim temporis, ii qui Juliani Halicarnassei hæresim tuebantur, imperatori seducto persuadent, e cælo & omnino corruptionis expers esse corpus domini nostri Jesu Christi. Convocata igitur hæretica synodo, celebrem illum Eutychium, qui ipsis non assentiebatur,

1 Hæc Synodus, qua Juliani Halicarnassæi hæresim approbare conatus fuit Imp. Justinianus, ac Eutychium Patriarcham CP. in Synodum comparere recusantem, hæresique subscribere renuentem in exilium ablegandum curavit, habita fuit initio anni Christi 565. ut probat Pagius ad annum Christi 563. n. 2. & 3. Ad annum pariter 565. referenda est Nicetii epistola ad Justinianum, de qua consule Pagium ad ann. 565. num. 2.

tur, in Amasiam exulatum ablegat: & Joannem Antiochenum scholasticum, qui impietati illi astipulabatur, in solium ecclesiæ Byzantinæ collocat.

A αὐτῆς Εὐτύχιον τὸν ἀοίδιμον, εἰς Ἀμάσειαν κατακρίνει ἐξόριστον· καὶ Ἰωάννην Ἀντιοχέα σχολαστικὸν, τῷ θρόνῳ τῆς Βυζαντίων ἐκκλησίας ἀντικαθίστησι, τῇ ἀσεβείᾳ συνθέμενον.

Huic porro tanquam antidotum veneno præsentissimo opponere licebit ex eodem libello synodico concilium.

[1] ANTIOCHENUM ANASTASII MAGNI.

DOmno etiam Antiochiæ mortuo, Anastasius magnus in id solium evehitur: qui Apollinarii Alexandrini divina sapientia præditi fidelis adjutor fuit. Is divina & sancta synodo instituta, eos qui sacræ Chalcedonensi synodo resisterent, anathemati subjecit.

ΔΟΜΝΟΥ τοίνυν ἐν Ἀντιοχείᾳ τελευτήσαντος, Ἀνασάσιος ὁ μέγας ἐν τῷ θρόνῳ ἀνάγεται· Ἀπολιναρίῳ τῷ θεοσόφῳ Ἀλεξανδρείας δεξιὸς παρασάτης γενόμενος. Ὅσις θείαν καὶ ἱερὰν συνοδον B ποιησάμενος, τοὺς ἀνθισαμένους τῇ ἁγίᾳ ἐν Χαλκηδόνι συνόδῳ ἀναθέματι καθυπέβαλεν.

NICETII EPISCOPI TREVIRENSIS EPISTOLÆ.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE IN EPIST. SEQUENTEM.

Quæ fuerit hæresis in quam lapsus est Justinianus imperator plures docent e coævis scriptoribus, nec opus est singula illorum testimonia proferre in medium. Synodum vero coactam fuisse ad firmandum illud impium dogma discimus ex libello synodico.

EPISTOLA I. NICETII EPISCOPI

TREVIRORUM AD JUSTINIANUM imperatorem.

In hæresim lapsum revocat ab errore.

Domino semper suo Justiniano imperatori, Nicetius cum suis humilis, sed misericordia domini episcopus.

IN novissimis temporibus jam ut sermo evangelicus prædixit, prospicimus; & cum tempus nostrum semper sit paratum, tamen finem, ut scriptura denuntiavit, venire sentimus. Sed beatus ille homo, quem, cum venerit Christus, D invenerit ipsum vigilantem. Sol convertitur in tenebras ab oriente, id est, ab alto, hoc est a vita sancta. In integro mundo splendebas ut sol, & cum omnes inde domini rectores ecclesiæ * cuncti * consilii ipsius gauderemus, devulgante fama ex lapsu vestro, quem nunquam pervenire debuimus, contristati & humiliati usque in terra sumus. Dulcis noster Justiniane, quis te sic decepit, quis ut talia prosequereris, suasit? Quis, ut Christum purum hominem fatereris, docuit? Quis ut in Judæ consortium te transcriberes, circumvenit? Quis ut illum qui dixit, *Ego a Patre exivi, & veni in hunc mundum*, per circumcisionem, per baptismum, per passionem, ut cresceret, te docuit? E Quis ut qui cor miserum non habebas ante, repente oppressit? Quis ut patres, quos venerari debuistis, ad cædes, ad diversas cruces mitteres, provocavit? Quis ut illa, propter quæ Christus crucifixus est, & apostoli omnes pertulerunt, destrueres, provocavit? Quis ut quod jam semel, bis, & tertio ab omnibus rectoribus ecclesiæ condemnatum fuerat, vel adorares, commonuit? Nestorii & Eutychis, ut dixi-

* consilii.

mus, jam anathematizata quotiens atque quotiens secta, ut te ipse interimeres, quis imperavit? Ille, ille, qui Adam, ut contingeret arborem vitæ, suasit, qui studio suo mortem adinvenit, circumvenit: qui Judam, cum Christum purum hominem fecit, & pro homine tradidit, in ignem, quem præparavit Deus diabolo & angelis ejus, misit. Dulcis, & dulcis noster Justiniane, rememorare quæ promisisti cum baptizatus es, quid per singula te credere dixisti. Unum Filium manentem in duabus substantiis, cum Patre & Spiritu sancto, non duos Christos testatus es. Cum excessisti, quid fecisti? quid tibi præparasti? Discute, & bene te prospice, & vide si non in loco perditionis te obligasti. Adhuc si vis, vivis: si vis, revertendo gaudes. *Convertimini*, inquit, *ad me, & convertar ad vos*. Patres a quibus benedictionem expectare debuisti, in exilium transmisisti. Tum cum in ultima ætate tua componere & conjungere te ad redemptorem tuum debuisti, ipse te, non alter, sed tu, & te & tuos decepisti. Cum Lactantius, ut dicit, presbyter loca sancta per Gallias propter domini misericordiam visitaret, ante nos apparuit, quæ legis deprecavimus, & per Jesum Christum redemptorem nostrum conjuravimus. Ergo literis præsentibus Deum nostrum conjuramus insuper, contestamur, ut & tu revertaris, & quantos perire suasisti in horrenda persecutione, revertere provoces. Quod si non feceris, sit judex ille inter nos & te, sed quanto citius, cui tu honores tulisti, & purum hominem fecisti. Cum legisti, *Ego & Pater unum sumus*: sed talis Pater, qualis & Filius, quia ita Pater ut Filius, quoniam verum est, quomodo ad circumcisionem veniendo, ad baptismum, ad martyrium, meliorare probatur, qui Deus & creator omnium esse convincitur? Festina, festina, sed protinus.

Zach. 1, 3.

Joan. 10.

Nam

1 Hoc Antiochenum Concilium circa idem tempus congregatum videtur.

Nam si te sic ultimus dies invenerit, qualis nunc hodie appares, descendes ad inferiora terræ, & ad partes vulpium eris. Lætetur sancta ecclesia de regressu suo, quia vehementer luget de excessu tuo. Gaudere nos in ultimo sæculo positos facias, quos lugere post lætitiam de perditione tua fecisti. Ne dicas vel in corde tuo, Feci, feci, vici, vici. Victus es & vinctus, sed inde, unde filius diaboli, & inimicus justitiæ. Nam notum tibi sit, quod tota Italia, integra Africa, Hispania, vel Gallia cuncta, nomen tuum, cum de perditione tua plorant, anathematizant. Et si non quæ docuisti destruxeris, & publica voce clamaveris: Erravi, erravi, peccavi, anathema Nestorius, anathema Eutyches: cum ipsis te ad supplicia sempiterna tradidisti. Salutamus plurimum, conjurantes per Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, per illum qui in uno trinus apparet, & in tribus unus agnoscitur, ut te de horrenda secta, & abominabili persecutione semoveas, & illos qui te suadente in ipsam crediderunt, ad meliorem viam venire studeas.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

In collocandis epistolis Nicetii conjectura usi sumus. Priorem enim, quod Justiniani hæresim commemoret, in quam extrema demum ætate lapsus est, in eum annum contulimus, qui Justiniani obitum antecessit. Alteri vero, quæ ad Chlodosuindam Clotarii regis filiam scripta est, cum hanc & post Clotharii mortem, filiis in Gallia regnantibus, id est, post annum Christi DLXI. & ante Italicam Alboini expeditionem, quæ anno DLXVIII. mortua jam Chlodosuinda suscepta est, scriptam fuisse constaret, annum adscripsimus, qui ab utriusque temporis meta paribus fere distat intervallis.

EPISTOLA II. NICETII EPISCOPI

Trevirorum ad Chlodosuindam * Reginam Longobardorum.

Hortatur ut Alboinum regem maritum suum ad fidem catholicam adducat.

Dominæ clementissimæ in Christo filiæ, Chlodosuindæ reginæ Nicetius peccator.

CUM legatos vestros per Francorum reges, germanos tuos, ire conspicimus, de prosperitate vestra soliciti sumus. Sed illa inde audimus, quod quam semper sonare etiam & sonare confitemur, quam magna, quam alta, quam laudabilis, quam utilis, quam humana vel magnifica, quomodo de pauperibus solicita, quomodo de religione astuta, quomodo in cuncto populo pia conversatione splendida. Ille hoc concedat, qui tibi spiritum sapientiæ & intellectus jam dedit. Gaudemus ex hoc, gaudere nos Christus faciat de Alboino rege, quem habes, & de felicitate sua triumphare. Stupentes sumus, cum gentes illum tremunt, cum reges venerationem impendunt, cum potestates sine cessatione laudant, cum etiam ipse imperator suis ipsum præponit, quod animæ remedium non festinus requirit. Scriptum legimus: *Quærite primum regnum Dei, & omnia apponentur.* Qui sic quemadmodum ille fulget fama, miror quod de regno Dei & animæ suæ salute nihil investigare studet, sed illos recipit, illis acquiescit, qui potius animam in gehennam perdunt, quam ad viam salutis adducant. Duos deos esse prædicant, alium in deitate Patrem, alterum in deitate, sed pro creatura, Filium; cum scriptura dicat: *Ego sum salvator, & non est altus præter me.* Te domina Chlodosuinda, per tremendum diem judicii conjuro, ut hanc epistolam & bene legas, & bene illi & frequenter exponere studeas, & ut ipsum interroges, qui est salvator? Patrem dicunt esse salvatorem, an Filium? Quomodo duos esse, cum unus est, & alius non est, denuntiant? Si dicent Filium; ergo Pater salvator non est: & si dixerint Patrem; ergo Filius non est salvator, quia salvare, qui salvator non est, nullum potest. Si dixerint, Duo sunt salvatores, istud scriptum nusquam invenient, nisi, *Ego & Pater unum sumus:* hoc est, Pater in Filio & cum Filio, & Filius in Patre & cum Patre. Deus præ magnitudine videri ab oculo humano non potest, qui tantum grandis, tantum fulgens, tantum etiam igneus est. Legimus, *In circuitu cæli & terræ tabernaculum ejus;* quod etiam præ ista magnitudine & splendore ab homine videri non potest: expressit de se, quem semper habuit apud se, qui latibulum sibi de carne fecit, & ideo scriptura dicit: *Posuit tenebras latibulum suum.* Ideoque in evangelio ait verbum Dei, quod Joannes dicit, quia, *in principio erat, verbum caro factum est,* & quod de Maria erat, sic illuc ad se junxit, ut esset unum. Et per scripturam dixit: *Ex Sion species decoris ejus:* hoc est, homo in Deo transibit. In evangeliis ipse dixit: *Ego ex Patre exivi, & veni in hunc mundum.* In quadragesimo septimo Psalmo dixit: *Distribuite gradus ejus.* Ejus dixit, non eorum; quoniam unus esse, sed nec solus apertissime scitur. *Ut enarretis in progenie altera:* nam in die resurrectionis nec narrare, nec apparere poterit, qui Trinitatem in unitate non crediderit. Et pro eo omnis militia angelorum per singulos dies clamat, *Sanctus, Sanctus, Sanctus, dominus Deus sabaoth.* Non tres sancti, sed ter sanctum dixit dominum Deum sabaoth. Sanctus Pater, sanctus Filius, sanctus Spiritus. Unus sanctus, sicut unus dominus. Unde & Joannes evangelista dixit; *Ipse est qui est, & qui erat, & qui venturus est salvator.* Si per nomina ivero, gradus esse videntur. Cum patrem audis, nomine major esse videtur: & ideo dixit; *Pater major me est:* sed nomine tantum: in deitate autem, evidentissime per Christum & per apostolos ejus unus esse agnoscitur. Quia ipse cum a discipulo interrogaretur: *Domine, ostende nobis Patrem:* & ille: *Me vides, & de Patre interrogas?* Vides quia in Trinitate invocatur, & in una deitate esse invenitur. Cum Patrem audis, sine Filio esse non credas: cum audis Filium, cum Patre esse non dubites. Nec dubites tres in personis, nam unus in deitate esse agnoscitur, & ideo ad discipulos suos dixit: *Ite, baptizate in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* In nomine dixit, non in nominibus, quia unam deitatem dixit, non tres. Spiritus autem sanctus separari non potest, quoniam unde esse scitur gratia Dei, inde donum Dei esse cognoscitur. Ab ipso spirant bona omnia, sicut apostolus dixit: *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Et hinc propheta dixit: *Tu so-*

Isa. 45.

Joan. 10.

Psal. 17.

Ibid.

Psal. 49.

Joan. 16.

Psal. 47.

Isa. 6.

Joan. 1.

Joan. 14.

Ibidem.

Matth. 28

Rom. 11.

Psal. 12.

Jesus 5. *lus altissimus*. Sed solus altissimus in omni terra salvator. Jesu Nave ipsum consepexit, & ideo dixit : *Noster es, an adversariorum ?* Ille autem respondens ait : *Ego sum qui sum, & alius præter me non est*. Abraham qui dicitur amicus Dei, & probatur, tres vidit, & unum credidit. Cum tres adorat, Trinitatem, sicut dixi, commemorat : cum unum in domum intrare deprecatur, unam potestatem esse denuntiat. Nam Moysi quotiens atque quotiens dixit, *Ego sum qui sum, & alius præter me non est* ? Quid nos ire per singula necesse est ? Ad duodecim discipulos quos habuit, veniamus, quia ipsi Gothi hodie ipsis venerationem impendunt, & reliquias eorum furtim tollunt : sed nihil ibi habent, quia fidem eorum annullare præsumunt. Quid est quod in basilicis eorum corpora ipsorum hodie venerantur, non ingrediuntur ? Quid est quod nihil ibidem præsumere audent, nisi furtive, ut canes a foris, animas decipiunt, cum illos suos fideles rex Alboinus sibi demittat, & ad domini Petri, & Pauli, Joannis, vel reliquorum sanctorum limina perducat, ut ibidem missas facere si audent, deliberent ; sed non audent, quia domini Petri discipuli non apparent, & contrarii Christi esse probantur : quia quæ per crucem ipse redemit, destruere infelices inveniuntur. Hio si jubet ad dominum Martinum per festivitatem suam, quam undecima die facit November, ipsos mittat ; & ibi si audent aliquid præsumant, ubi cæcos hodie illuminari conspicimus, ubi surdos auditum, & mutos sanitatem recipere. Nam quid dicam de leprosis, aut de aliis quamplurimis, qui quantacumque debilitate percussi sunt, ibidem per singulos annos alii & alii sanantur ? Fortasse dicunt, confingunt vel cæcos, qui cæci a nativitate esse videntur. Quid dicam, cum inde illuminatos conspicimus, & ad propria, Deo miserante, sanos reverti videmus ? Nam quid dicam adhuc de domino Germano, Hilario, vel Lupo episcopis ? ubi tanta mirabilia hodie apparent, quantum nec dicere verbis valeo : ubi tribulantes, id est, dæmonia habentes, in aera suspensi torquentur, & dominos quos dixi esse confitentur ? Numquid in ecclesiis eorum sic faciunt ? Non faciunt, quia Deum & dominos sanctos ibi habitare non sentiunt. Dæmon dæmonem non exorcizat. Nam ubi sancti habitant, dæmon vagari non dimittitur, ideo fit ut locus ubi Deus est, ostendatur. Quid de domino Remigio & domino Medardo episcopis, quos tu, credo, vidisti ? Non possumus tanta exponere, quanta mirabilia per illos Deum videmus facere. Audisti ab avia tua, domina bonæ memoriæ * Rodhilde, qualiter in Franciam venerit, quomodo dominum Chlodoveum ad legem catholicam adduxerit ; & cum esset homo astutissimus, noluit acquiescere, antequam vera agnosceret. Cum ista quæ supra dixi, probata cognovit, humilis ad domini Martini limina cecidit, & baptizari se sine mora permisit. Qui baptizatus quanta in hæreticos, Alaricum vel Gundobaldum reges, fecerit, audisti ; qualia bona ipse vel filii ejus in sæculo possederunt, non ignoratis. Talis ornatus, talis vir, qualis Alboinus rex esse dicitur, talis fama, quem mundus sic præponit, quare non convertitur, aut quare tardus ad requirendam viam salutis apparet ? Deus bone, qui es sanctorum gloria & omnium salus, tu te in illum mitte. Et tu domina Chlodsuinda, cum verbum facis, solatium tribue, ut omnes de tali stella, de tali gemma sic gaudemus, qualiter Deo placere possimus. Saluto tantum quantum valeo : deprecor ut otiosa non sis : incessanter clama, incessanter canta. Audisti dictum : *Salvabitur vir infidelis per mulierem fidelem*. Nam scias, prima salus, prima remissio est, qui converti fecerit peccatorem ab errore suo. Vigila, vigila, quia Deum propitium habes, rogo ut sic agas, ut & gentem Longobardorum fortem super inimicos facias, & nos de salute tua vel viri tui gaudere concedas.

* Clotilde Clodovei uxore.

1. Cor. 7.

THEIMENSE CONCILIUM II.

ARMENIORUM HÆRETICORUM

Ex Mansi suppl. p. 441.

Anno circiter 562. habitum.

Anno 562. Referunt nonnulli, Joannem Chapieghinum Catholicum Armenorum (quem cœpisse notat Galanus tom. I. pag. 105. anno 551.) in urbe Thevim celebrasse concilium, ejusque authoritate confirmasse in Trisagio additionem illam : *qui crucifixus est pro nobis*. Hæc Galanus in Conciliat. Eccl. Armen. cum Rom. tom. I. pag. 105.

CON-

[a] CONCILIUM [b] BRACARENSE II. [1]

ANNO CHRISTI 563.

[c] ANNO III. ARIAMIRI REGIS

ANNO CHRISTI 563.

Celebratum die Kalendarum Majarum.

[d] CUM Galliciæ provinciæ episcopi, Lucretius, Andreas, Martinus, Cottus, * Ildericus, Lucentius, Timotheus, Maliosus, ex præcepto præfati glorioſissimi Ariamiri regis in metropolitana ejusdem provinciæ Bracarensis ecclesia convenissent; considentibus simul episcopis, præsentibus quoque presbyteris, adstantibusque ministris, vel universo clero, Lucretius memoratæ metropolitanæ ecclesiæ episcopus dixit.

* Gildericus.

Diu est, sanctissimi fratres, quod secundum instituta venerabilium canonum, & decreta catholicæ & apostolicæ disciplinæ, desiderabamus sacerdotalem inter nos fieri debere conventum; * qui non solum ecclesiasticis regulis & ordinibus * opportunus est, sed etiam stabilem semper efficit caritatis fraternæ concordiam: dum congregati simul in nomine domini sacerdotes ea inter se salutifera collatione requirunt, quæ secundum doctrinam apostolicam, unitatem spiritus in vinculo pacis obtineant. Nunc igitur, quoniam optatum nobis hujus congregationis diem glorioſissimus atque piissimus filius noster, aspirante sibi domino, regali præcepto concessit, * & simul positi * considemus, prius si placet, de * statutis fidei catholicæ perquiramus: tunc deinde sanctorum patrum instituta, recensitis canonibus, innotescant: postremo quædam etiam, quæ ad obsequium Dei, vel officium pertinent clericale, diligentius pertractentur: ut si qua fortasse per ignorantiæ desidiam, vel per longi temporis incuriam, aut varia inter nos habentur, aut dubia, ad unam, sicut decet, rationis aut veritatis formulam revocentur.

* quia * opportunum.

Eph. 4.

* ut * consideremus * statu

Omnes episcopi dixerunt: Prosecutio tuæ beatitudinis justa est: ea namque de causa convenimus, ut aliqua nobis ecclesiasticæ constructionis utilitas commodetur.

Lucretius episcopus dixit: Prius ergo de statutis fidei, sicut superius dictum est, conferamus. Nam licet jam olim * Priscillianæ hæresis contagio in Hispaniarum provinciis detecta sit & damnata; ne quis tamen aut per ignorantiam, aut aliquibus, ut assolet, scripturis deceptus apocryphis, aliqua adhuc ipsius erroris pestilentia sit infectus, manifestius ignaris hominibus declaretur, qui in ipsa extremitate mundi, & ultimis hujus provinciæ regionibus constituti, aut exiguam, aut pene nullam rectæ eruditionis notitiam contigerunt. Credo autem vestræ beatitudinis fraternitatem nosse, quia eo tempore, quo in his regionibus nefandissima Priscillianæ sectæ venena serpebant, beatissimus papa urbis Romæ Leo, qui quadragesimus fere extitit apostoli Petri successor, per [f] Turibium notarium sedis suæ, ad synodum Galliciæ, contra impiam Priscilliani sectam, scripta sua direxit. Cujus etiam præcepto Tarraconenses & Carthaginenses episcopi, Lusitani quoque & Bætici, facto inter se concilio, regulam fidei contra Priscillianam hæresim cum aliquibus capitulis conscribentes, ad Balconium tunc hujus Bracarensis ecclesiæ præsulem direxerunt. Unde, quia & ipsum præscriptæ fidei exemplar cum suis capitulis præ manibus hic habemus, pro instructione ignorantium, si vestræ placet reverentiæ, recitetur.

Vide concil. Toletan. II. epist. Montani episcop. ad Theoribium. Nam de illo hic fit mentio. De hac regula fidei vide quæ notata sunt in primo Toletano. De his in concil. 1. Tol. post descriptionem xx. cap ejusdem conc.

Omnes episcopi dixerunt: Valde necessaria horum capitulorum est lectio: ut dum simplicioribus quibusque pristina sanctorum patrum statuta panduntur, abominata jam olim a sede beatissimi Petri apostoli, & damnata * * Priscillianæ. Priscilliani hæresis figmenta cognoscant.

Lectum est exemplar fidei cum capitulis suis: quæ ne prolixitatem facerent, his gestis minime sunt inserta.

Post lectionem capitulorum, omnes episcopi dixerunt: * Licet horum capitulorum lectio necessaria recensita sit, tamen evidentius & simplicius ea quæ sunt execrabilia, ita * * præpositis etiam capitulis modo declarentur, ut qui minus est eruditus, intelligat; & sic sub anathematis sententia explosa jam olim Priscilliani erroris figmenta damnentur. Ut quisquis clericus, vel monachus, sive laicus, tale aliquid sentire adhuc vel defendere fuerit deprehensus, tamquam vere putre membrum continuo de corpore abscindatur catholicæ ecclesiæ: * ne aut societas ejus maculam suæ pravitatis rectæ credentibus ingerat, aut amplius de permixtione talium aliquod orthodoxis reputetur opprobrium.

* licet lectio necessarie recensita sit. * * positis.

* ne aut societatis aut pravitatis ejus macula. ta recte credentibus de permixtione.

Proposita contra Priscillianam hæresim capitula, & relecta, continentur hæc.

I.

Si quis Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum non confitetur tres personas unius substantiæ, & virtutis, ac potestatis, sicut catholica & apostolica ecclesia docet, sed unam tantum dicit & solitariam esse personam; ita ut ipse sit Pater, qui Filius, ipse etiam sit paracletus Spiritus, sicut Sabellius & Priscillianus dixerunt, anathema sit.

II.

Si quis extra sanctam Trinitatem alia nescio quæ divinitatis nomina introducit; dicens, quod * in ipsa divinitate sit Trinitas Tri-

* ipsa divinitas, sicut sit Trinitas, sicut

[1] Concilium hoc Bracarense primum appellat Isidorus, & vetus Collectio Canonum Collegii Parisiensis Soc. Jesu. Alii postea appellavere secundum, rati genuinum censeri illud posse, quod Bernardus de Brito edidit, nosque ex ipso. *Harduinus.*

nitatis, ſicut Gnoſtici & Priſcilliani dixerunt, A anathema ſit.

III.

Si quis Filium * Dei dominum noſtrum, antequam ex virgine naſceretur, non fuiſſe, ſicut Paulus Samoſatenus & Photinus & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

* Forte addendum *dixit*. Hard.

IV.

Si quis natalem Chriſti ſecundum carnem non bene honorat, ſed honorare ſe ſimulat, jejunans in eodem die, & in dominico; quia Chriſtum in vera hominis natura natum eſſe non credit, ſicut Cerdon, Marcion, Manichæus & * Priſcillianus, anathema ſit.

* Priſcillianus dixerunt.

V.

Si quis animas humanas, vel angelos, ex B Dei credit ſubſtantia extitiſſe, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

VI.

Si quis animas humanas dicit prius in cœleſti habitatione peccaſſe, & pro hoc in corpora humana, in terram dejectas, ſicut Priſcillianus dixit, anathema ſit.

VII.

Si quis dicit, diabolum non fuiſſe prius bonum angelum a Deo factum, nec Dei opificium fuiſſe naturam ejus; ſed dicit, eum * ex chao & tenebris emerſiſſe, nec aliquem ſui habere auctorem, ſed ipſum * eſſe principium atque ſubſtantiam mali, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

* ex tenebris * a ſe principium.

VIII.

Si quis credit, quia aliquantas in mundo creaturas diabolus fecit, & tonitrua, & fulgura, & tempeſtates, & ſiccitates ipſe diabolus ſua auctoritate faciat, ſicut Priſcillianus dixit, anathema ſit.

IX.

Si quis animas & corpora humana * fatalibus ſtellis credit aſtringi, ſicut pagani & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

* fatali ſigno credit

X.

Si qui duodecim * ſigna, quæ mathematici obſervare ſolent, per ſingula animæ vel corporis membra diſpoſita credunt, & nominibus patriarcharum adſcripta dicunt, ſicut Priſcil- D lianus dixit, anathema ſit.

* ſigna de ſideribus, quæ

XI.

Si quis conjugia humana damnat, & procreationem naſcentium perhorreſcit, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

XII.

Si quis plaſmationem humani corporis diaboli dicit eſſe figmentum, & conceptiones in uteris matrum operibus dicit dæmonum figurari; propter quod & reſurrectionem carnis non credit, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt; anathema ſit.

XIII.

Si quis dicit creationem univerſæ carnis, E non opificium Dei, ſed * malignorum eſſe angelorum, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

* malorum

XIV.

Si quis immundos putat cibos carnium, * quos Deus in uſus hominum dedit; & non propter afflictionem corporis, ſed quaſi immunditiam putans, ita abſtineat ab eis, ut nec olera cocta cum carnibus præguſtet, ſicut Manichæus & Priſcillianus dixerunt, anathema ſit.

* quas

XV.

Si quis clericorum vel monachorum præter matrem, aut germanam, vel thiam, * vel proximam ſibi conſanguineam junguntur, aliaſque aliquas adoptivas feminas ſecum retinent, & cum ipſis cohabitant, ſicut Priſcilliani ſecta docuit, anathema ſit.

Concil. Eliber. can. 2. & conc. Tol. can. 23.

* vel etiam quæ proxime conſanguinitate junguntur,

XVI.

Si quis quinta feria paſchali, quæ * eſt cœna domini, hora legitima, poſt nonam jejunus in eccleſia miſſas non tenet, ſed ſecundum ſectam Priſcilliani, feſtivitatem ipſius diei, ab hora tertia, per miſſas defunctorum, ſoluto jejunio colit, anathema ſit.

* vocatur

XVII.

Si quis ſcripturas, quas Priſcillianus ſecundum ſuum depravavit errorem, vel tractatus Dictinii (quos ipſe Dictinius antequam converteretur, ſcripſit, vel quæcumque hæreticorum ſub nomine patriarcharum, prophetarum, vel apoſtolorum, * ſuo errori conſona * confinxerunt) legit, & impia eorum figmenta ſequitur, aut defendit, anathema ſit.

* & ſuo confinxit.

Propoſitis his capitulis, & relectis, Lucretius epiſcopus dixit.

Quoniam ea quæ a catholicis * abominanda ſunt & damnanda, manifeſtius & apertius etiam ignorantibus declarata ſunt, neceſſarium poſt hoc arbitror, ſi veſtræ fraternitati videtur, ut inſtituta nobis ſanctorum patrum, recenſitis antiquis canonibus, innoteſcant. Quæ etſi non omnia, certe vel pauca quædam, quæ ad inſtructionem clericalis diſciplinæ pertinent, relegantur. C

* abominata ſunt & damnata.

Omnes epiſcopi dixerunt: Placet * quod dictum eſt, & congrua res eſt, ut quibus fortaſſe per incuriam abolita ſunt eccleſiaſtica conſtituta, audiant ſanctorum canonum regulam, & obſervent.

* hoc edictum, &

Relecti ex codice coram concilio tam generalium ſynodorum canones, quam localium.

Poſt quorum lectionem Lucretius epiſcopus dixit: Ecce ex ipſa canonum lectione agnoſcat ſancta fraternitas veſtra, non ſolum in generalibus conciliis, ſed etiam in localibus congregatos ſimul ſacerdotes, uno conſenſu ea quæ eccleſiaſtico conveniebant ordini ſtatuiſſe, & ſecundum quod uniuſcujuſque rei * exhibebat ratio, proſpexiſſe; ſequentes ſententiam doctrinæ apoſtolicæ dicentis: *Probate quæ bona ſunt, & tenete*. Si ergo placet caritati veſtræ, quia ſunt aliqua eccleſiaſticæ inſtitutionis obſequia, quæ in hujus præſertim extremitate provinciæ, non per contentionem (quod abſit) ſed magis, ſicut præfati ſumus, * per incuriam aut per ignorantiam variantur, conſtituamus quædam inter nos capitula; ut quæ non uno modo tenentur a nobis, ad unam omnimodo formulam revocentur.

* expetebat.

1. *Theſſ.* 5.

* fiunt per incuriam, aut per ignorantiam, conſtituamus.

Omnes epiſcopi dixerunt: Neceſſarium, & valde hoc utile arbitramur, ut ea quæ apud unumquemque noſtrum varia & inordinata conſuetudine retinentur, unito inter nos, per gratiam, * quo per concordiam celebrentur, officio. Et idcirco ſi quid illud eſt magnum vel parvum, in * quibus variari videmur, ad unam, ſicut dictum eſt, formulam præfixis rationabiliter capitulis * revocentur. Præcipue cum & de ceteris quibuſdam cauſis inſtructionem apud nos ſedis apoſtolicæ habeamus, quæ ad * interrogationem quondam venerandæ memoriæ præ-

* & concordi celebrantur officio.

* quo

* revocetur.

* interrogationes ſuas

prædeceſſoris tui * Profuturi, ab ipſa beatiſſimi Petri cathedra directa eſt.

Lucretius epiſcopus dixit: Recte veſtra fraternitas pro auctoritate ſedis apoſtolicæ * reminiſcita eſt: quæ licet eodem tempore innotuerit, quo directa eſt, tamen pro firmitate teſtimonii, & inſtructione multorum, ſi veſtræ unanimitati complacet quia præ manibus eſt, coram his omnibus relegatur.

Omnes epiſcopi dixerunt: Juſtum eſt, ut quia mentio ipſius auctoritatis eſt habita, quæ ſit ejus doctrina, a circumſtantibus audiatur.

Relecta eſt auctoritas ſedis apoſtolicæ ad quondam Profuturum directa epiſcopum, quæ propter prolixitatem his geſtis minime eſt inſerta. Poſt cujus lectionem Lucretius epiſcopus dixit:

Manifeſtius patet, apoſtolicam nobis opitulari doctrinam. Et ideo ſicut fraternitas veſtra prædixit, ſi quid per ignorantiam apud quoſdam * varium habeatur, ad uniformem concordiæ regulam, præſcriptis inter nos capitulis, * adjungatur.

Propoſita ſunt igitur capitula & relecta, quæ continent hæc.

* Profuturi pendentia ab ipſa beati Petri accepit cathedra.
* recordata eſt, *al.* terminata.
* variat,
* aſtringatur.

CAPITULA.

I.

Placuit omnibus communi conſenſu, ut unus atque idem pſallendi ordo in matutinis vel veſpertinis officiis teneatur; & non diverſæ, ac privatæ, neque monaſteriorum conſuetudines * cum eccleſiaſtica regula ſint permixtæ.

Diſtin. 20. Placuit omnibus, & conc. Tol. IV. c. 2.
* contra eccleſiaſticas regulas ſint permiſtæ.

II.

Item placuit, ut per ſolennium dierum vigilias vel miſſas, omnes eaſdem & non diverſas lectiones in eccleſia legant.

III.

Item placuit, ut non aliter epiſcopi, & aliter presbyteri populum, ſed uno modo ſalutent, dicentes: [s] Dominus ſit vobiſcum: ſicut in libro Ruth legitur; & ut reſpondeatur a populo: Et cum ſpiritu tuo; ſicut & ab ipſis apoſtolis traditum omnis retinet oriens, & non ſicut Priſcilliana pravitas permutavit.

Ruth. 2.

IV.

Item placuit, ut eodem ordine miſſæ celebrentur ab omnibus, * quem Profuturus quondam hujus metropolitanæ eccleſiæ epiſcopus ab ipſa apoſtolicæ ſedis auctoritate ſuſcepit ſcriptum.

* quomodo

V.

Item placuit, ut nullus eum baptizandi ordinem prætermittat, quem & antea tenuit metropolitana Bracarenſis eccleſia, & pro amputanda aliquorum dubietate, prædictus Profuturus epiſcopus ſcriptum ſibi & directum a ſede beatiſſimi apoſtoli Petri ſuſcepit.

VI.

Item placuit, ut conſervato metropolitani epiſcopi primatu, ceteri epiſcoporum, ſecundum ſuæ ordinationis tempus alius alio ſedendi deferat locum.

VII.

Item placuit, ut de rebus eccleſiaſticis tres æquæ fiant portiones; id eſt, epiſcopi una, alia clericorum, tertia in * recuperatione vel in luminariis eccleſiæ: de qua parte ſive archipresbyter, ſive archidiaconus, illam adminiſtrans, epiſcopo faciat rationem.

* reparatione.

VIII.

Item placuit, ut nullus epiſcopus clericum alterius ordinare præſumat, ſicut & antiqui canones vetuerunt; niſi forte ſignata ipſius epiſcopi ſcripta ſuſceperit.

Vide quæ diximus conc. Tol. XIII. c. 11.

IX.

Item placuit, ut quia in aliquantis hujus provinciæ eccleſiis diacones abſconſis infra tunicam utuntur orariis, ita ut nihil differre a ſubdiacono videantur, de cetero ſuperpoſito ſcapulæ (ſicut decet) utantur orario.

X.

Item placuit, ut non liceat cuilibet ex lectoribus ſacra altaris vaſa portare, niſi his qui ab epiſcopo ſubdiaconi fuerint ordinati.

3. diſtinct. Non liceat cuilibet.

XI.

Item placuit, ut lectores in eccleſia, in habitu ſeculari * ornati, non pſallant, neque [h] granos gentili ritu dimittant.

* MS. *ornati*. *Hard.*

XII.

Item placuit, * ut extra pſalmos, vel canonicarum ſcripturarum novi & veteris teſtamenti, nihil poetice compoſitum in eccleſia pſallatur; ſicut & [i] ſancti præcipiunt canones.

* ut veteris teſtamenti nihil poetice compoſitum. Hoc Auguſtinus epiſt. 119. in Donatiſtis improbat.

XIII.

Item placuit, ut intra [k] ſanctuarium altaris ingredi ad communicandum non liceat laicis, viris vel mulieribus, niſi tantum clericis; ſicut & [l] antiquis canonibus ſtatutum eſt.

XIV.

Item placuit, ut quicumque in clero [m] cibo carnium non utuntur, pro amputanda ſuſpicione Priſcillianæ hæreſis, vel olera cocta cum carnibus tantum præguſtare cogantur. Quod ſi contempſerint, ſecundum quod de his talibus ſancti patres antiquitus ſtatuerunt, neceſſe eſt, eos, pro ſuſpicione hæreſis hujus, officio, excommunicatos, omnibus modis removeri.

XV.

Item placuit, ut hi qui pro hæreſi, aut pro crimine aliquo excommunicantur;

tur, nullus ei communicare præſumat, ſicut & antiqua canonum continent ſtatuta: quæ ſi quis ſpernit, voluntarie ſeipſum * alienæ damnationi tradet.

* alienum a communione facit.

XVI.

23. q. 5. Placuit ut hi qui.

Item placuit, ut hi qui ſibiipſis aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut ſuſpendium, vel quolibet modo * violentiam inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat, neque cum pſalmis ad ſepulturam eorum cadavera deducantur. multi enim ſibi hoc per ignorantiam * uſurpaverunt. Similiter & de his * placuit, [n] qui pro ſuis ſceleribus puniuntur.

* violentia

* uſurpant.

* placuit fieri

XVII.

Item placuit, ut [o] catechumenis ſine redemptione baptiſmi defunctis, ſimili modo, neque oblationis commemoratio, neque pſallendi impendatur officium: nam & hoc per ignorantiam uſurpatum eſt.

XVIII.

Item placuit, ut corpora defunctorum nullo modo * in baſilica ſanctorum ſe pellantur; ſed ſi neceſſe eſt, [p] deforis circa murum baſilicæ uſque adeo non abhorret. [q] Nam ſi firmiſſimum hoc privilegium uſque nunc * manet civitates, ut nullo modo intra ambitus murorum cujuslibet defuncti corpus humetur, quanto magis hoc venerabilium martyrum debet reverentia * obtinere?

* intra baſilicam ſepeliantur; Burch. lib. 33. cap. 157. Ivo p. 3. c. 220.

* retinent, *alias* amplius retinent Galliæ civitates.

* obtineri.

XIX.

Item placuit, ſi quis presbyter, poſt hoc interdictum, auſus fuerit [r] chriſma benedicere, aut eccleſiam, aut altarium conſecrare, a ſuo officio deponatur: nam & antiqui hoc canones vetuerunt.

XX.

Item placuit, ut ex laico ad gradum ſacerdotii ante nemo veniat, niſi prius anno integro in officio * lectorati vel ſubdiaconati diſciplinam eccleſiaſticam diſcat: & ſic per ſingulos gradus prædictus ad ſacerdotium veniat. Nam ſatis reprehenſibile eſt, ut qui necdum didicit, jam docere præſumat; dum & antiquis hoc patrum inſtitutionibus interdictum ſit.

* lectorum vel diaconatus.

XXI.

Item placuit, ut ſi quid ex collatione fidelium, aut per commemorationem defunctorum offertur, apud unum clericorum fideliter colligatur, & conſtituto tempore, aut ſemel, aut bis in anno, inter omnes clericos dividatur: nam non modica ex ipſa inæqualitate diſeordia generatur, ſi unuſquiſque in ſua ſeptimana quod oblatum fuerit, ſibi defendat.

XXII.

Item placuit, ut quæcumque præcepta antiquorum canonum modo in concilio recitata ſunt, nullus audeat præterire. Si quis autem quaſi contumax tranſgreditur, ille neceſſe eſt ut de ſuo degradetur officio.

Relectis capitulis, Lucretius epiſcopus dixit: Quia opitulante nobis domino, ea quæ ad firmitatem catholicæ & orthodoxæ fidei, vel quæ ad officium ordinis eccleſiaſtici pertinebant, unanimi (ſicut oportebat) collatione decrevimus; reſtat nunc, ut ex omnibus his quæ * fidei gratia ſalubriter ſtatuta ſunt, propriam unuſquiſque noſtrum ſtudeat docere atque informare diœceſim. Si quis autem ex nobis in parochiis ſuis, poſt agnita hujus concilii ſtatuta aut clericum, aut monachum ſanæ huic doctrinæ reſiſtentem invenerit, aut in aliquo adhuc Priſcillianæ ſectæ errore latitare perſenſerit, & non continuo illum excommunicatum & anathematizatum ab eccleſia foras ejecerit; ita ut cum hujuſmodi homine nec cibum aliquis fidelium ſumere, nec communicare præſumat; noverit ſe is, qui talem receperit, & fraternæ eſſe excommunicationi obnoxium, & divinæ procul dubio ſententiæ reum.

* Dei

Omnes epiſcopi dixerunt: Quæcumque a nobis * per Dei gratiam communi conſenſu decreta ſunt, pervigili neceſſe eſt ut cum omni ſolicitudine obſerventur. Quæ ut ſtabilem placitæ conſtitutionis obtineant firmitatem, propria unuſquiſque his geſtis manu ſua ſubſcribat. Et poſt epiſcoporum ſubſcriptio ſubſecuta eſt.

* nnito per Dei.

[a] Lucretius epiſcopus ſubſcripſi.
* Ildericus epiſcopus ſubſcripſi.
[x] Andreas epiſcopus ſubſcripſi.
[y] Lucentius epiſcopus ſubſcripſi.
[z] Martinus epiſcopus ſubſcripſi.
Timotheus epiſcopus ſubſcripſi.
[aa] Cottus epiſcopus ſubſcripſi.
Malioſus epiſcopus ſubſcripſi.

* Gildericus

Notæ Severini Binii.

ex Garsia.

a *Concilium.*) Dum Juſtinianus imperator in oriente a catholica fide deficiens orthodoxos inſequitur, prout ſupra in notis ad vitam Joannis tertii recenſui, admirabili divina providentia contigit, in occidente Theodomirum, qui fuerat hæreticus, ad fidem Chriſtianam converti, cujus hortatu orthodoxi epiſcopi congregati, habitis conciliis, hæreſes omnes cum ſuis auctoribus condemnarent.

Hoc concilium idem princeps celebrari curavit anno tertio regni ſui. Ante omnia in eo ſecundum præſcriptum ſedis apoſtolicæ damnata eſt hæreſis Priſcillianiſtarum, & aliorum hæreticorum errores. Baronius ann. 563. n. 14. & 15.

b *Bracarenſe.*) Sic dictum a Bracara, quæ eſt totius Gallæciæ civitas metropolis non procul a Minio fluvio. Ptolem. lib. 2. cap. 6. Bracaros inter Gallæcos enumerat, eorumque metropolim Bracaram Auguſtam vocat. Plinius lib. 3. cap. 3. Bracari ſunt populi Hiſpaniæ Tarraconenſis. Vide Abrahamum Ortelium.

Locus concilii.

c *Anno tertio Ariamiri.*) Sic omnes codices manuſcripti conſtanter habent, & excuſi. Verum hiſtorici noſtri, Theodomirum, non Ariamirum regem Suevorum congregaſſe hoc concilium affirmant: de cujus mirabili ab errore & impietate Ariana converſione agit Gre-

Theodomirus an Ariamirus concilium convocaverit.

Gregorius Turonenſis lib. 5. cap. 11. & 37. ſed exiſtimo, idem eſſe Ariamirum & Theodomirum. Veſæus aliter: ſecundum Bracarenſe tempore Theodomiri coactum exiſtimat: primum vero anno Theudis tertio, 536. domini: ſed in re dubia editis & omnibus codicibus manuſcriptis demere fidem non auſim. *Hæc Garſias. Adde.* Illuſtriſſimus cardinalis Baronius a Garſia diſſentit primum in tempore, nam auctore Garſia celebratum fuit hoc concilium anno domini noſtri Jeſu Chriſti 561. æra 599. Ex ſententia autem Baronii illud habitum fuiſſe ponitur anno Chriſti nati 563. cum quo annus tertius Theodomiri coincidit. Secundo diſcrepat ab eodem Garſia, quod exiſtimet hanc ſynodum ſub Theodomiro, non autem ſub Ariamiro per errorem in acta concilii illapſum ſit. Commune, inquit, fuiſſe reperitur tam patri quam filio, ut Miro uterque nominaretur: ſed pater Theodo, Ariæ filio prænomen fuiſſe cognoſcitur. Et licet apud Gregorium Turonenſem idem qui Theodomirus, Charraricus etiam nuncupatus inveniatur: eumdem tamen eſſe cum ipſo Mironis parente, ex eodem auctore probatur. Hæc Baronius anno 560. n. 6. iterum ann. 563.

d *Cum Gallæciæ.*) in provincia Gallæciæ duos contineri metropolitas, patet * ex ſecundo Bracar, nimirum Bracarenſem, & Lucenſem.

e *Priſcilliane hæreſis contagio.*) Damnata fuit hæreſis Priſcilliani concilio nationali Hiſpaniæ, ubi capitula contra eum ſunt edita, tranſmiſſaque ad Balconium Bracaræ epiſcopum. De hac re vide Severum in hiſtoria, Iſidorum lib. 8. etymolog. cap. de hæreſibus, & quæ diximus ſupra. *Garſias.*

f *Turibium.*) Quomodo Turibius Aſturicenſis epiſcopus hoc loco appelletur notarius S. Leonis, dixi ſupra in notis ad epiſt. Leonis 93.

g *Dominus vobiſcum.*) Salutatio hæc ſacerdotis ad populum antiquiſſima eſt, ab apoſtoliſque fluxit; ejus meminit ſanctus Dionyſius de eccleſiaſt. hierarch. & Soter papa apud Gratianum de conſecrat. diſt. 1. Can. Hoc quoque: & Burchard. lib. 3. cap. 34. Ivo parte 2. cap. 127. Alcuinus lib. de divinis officiis, cap. de celebratione miſſæ, Hugo de ſacramentis. Et Petrus Damianus librum inſcripſit, *Dominus vobiſcum*; qui floruit anno domini 1050. Neque in hoc capite rejicitur pontificalis epiſcopaliſque ſalutatio, *Pax vobis*, quæ antiquiſſima etiam eſt, & ſolis epiſcopis tributa: eaque forma uſi ſunt ſanctus Jacobus & Baſilius in liturgiis, & D. Ambroſius lib. de dignitate ſacerdotali cap. 5. & Chryſoſtomus homil. 3. ad Coloſſ. ſed adverſus Priſcilliani figmentum, qui uſum ſalutandi in miſſa permutavit, decernitur, epiſcopum poſſe uti etiam ſacerdotali ſalutatione. Nam in miſſis privatis, & in ſolemnioribus prima vice epiſcopus ſalutat hac forma: *Pax vobis:* poſtea dicitur: *Dominus vobiſcum*; ſicuti ſacerdos: quod Priſcillianus negabat, affirmans eſſe, *Pax vobis*, tantum ab epiſcopo dicendum ſemper, a ſacerdote vero, *Dominus vobiſcum. Hæc Garſias, & ſequentia.*

h *Neque granos gentilt ritu demittant.*) Excuſi, gradus: lego granos, ut eſt in manuſcripto. De iis Iſidorus lib. 19. etymolog. cap. 23. *Nonnullæ etiam gentes non ſolum in veſtibus, ſed & in corpore aliqua ſibi pria quaſi inſignia vendicant; ut videmus cirros Germanorum, granos & cinnabar Gothorum.* Exiſtimo eſſe genus laicæ veſtis * oblongæ. Hodie gramalla murice tincta magiſtrorum Barcinonis inſigne eſt. Apud eoſdem populos dicitur etiam gramalla, genus veſtis luctuoſæ, pullæ: quæ a Caſtellanis loba de luto dicitur, cum capirote.

i *Sancti præcipiunt canones.*) Sic enim concilio Laodic. cap. 59. ſtatutum eſt, ut in eccleſia non legantur niſi volumina novi & xeteris teſtamenti, nihilque a plebe editum: & Carthag. III. cap. 23. & 47. *Sub nomine divinarum ſcripturarum nulla preces vel orationes legantur, niſi ſint in ſynodo approbatæ, vel a prudentibus tractatæ.* Milevitano cap. 12. legi permittuntur martyrum paſſiones, cum eorum anniverſariæ dies celebrantur: & Carthag. III. cap. 47. doctorum orthodoxorum hymni: Tolet. IV. c. 13.

k *Sanctuarium altaris.*) Sanctuarium, velum intelligitur, quo diſtinguebatur locus altaris, & tegebatur, ne omni populo eſſet conſpicuus, hoc conſtat ex Gregorio in epiſt. 30. ad conſtantiam Auguſt. lib. 3. Vocatur & Brandeum; ex quo, cum a S. Leone papa forcipibus incideretur, ſanguis effluxit, alibi appellatur lamen.

l *Antiquit canonibus.*) Sacerdotibus & Levitis datur communio ante altare, clero in choro, populo extra chorum. Id conſtat ex concilio Toletano IV. cap. 18. Hinc a locorum diviſione vocatur laica communio, & peregrina, & ſacerdotalis. De qua re diximus conc. Ilerd. cap. 16. Laodic. cap. 19. ſic legitur: *Solis autem miniſtris altaris liceat ingredi ad altare, & ibidem communicare.*

m *Cibo carnium non utuntur.*) Carnibus veſci noluerunt Euſtathiani, eo quod immundas ducerent: ideoque in Concilio Gangrenſi damnati ſunt. De hac re etiam decretum eſt can. 14. Concilii Ancyrani, iiſdem pene verbis. *Qui in clero ſunt, presbyteros, vel diaconos a carnibus abſtinentes, viſum eſt eas attingere, & ſic, ſi velint, ab eis abſtinere: ſi autem nolint olera, quæ cum carnibus apponuntur, concedere, & canoni non cedant ab ordine ceſſare.* Eſum carnis Euſtachiani abominantur, quare.

n *Qui pro ſuis ſceleribus puniuntur.*) Contrarium videtur decernere concilium Aurelianenſe II. cap. 14. his verbis: *Oblationem defunctorum, qui in aliquo crimine fuerint interempti, recipi debere cenſemus, ſi tamen non ipſi ſibi mortem probentur propriis manibus intuliſſe.* Cap. 16.

o *Catechumenis.*) Catechumenus is eſt qui audiens a patribus appellatur: nam de fide, quæ ex auditu eſt, teſte Paulo, inſtruebatur. Auguſtinus lib. de fide & operibus cap. 6. Inſtituebantur autem catechumeni ab epiſcopo & ſacerdotibus. Nicolaus papa. Triburienſe cap. 6. Iſidorus lib. 2. de offic. eccleſ. cap. 20. Cap 17. Catechumenus quis.

p *Deforis circa murum.*) Idem ſtatuit concilium Triburienſe cap. 17. de laicis, ut non in eccleſia, ſed in communi cæmeterio ſeu dormitorio ſepeliantur: additur tamen: *Nemo enim in eccleſia ſepeliantur: niſi forte talis ſit perſona ſacerdotis, aut cujuslibet juſti hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo ſuo corpori defuncto locum acquiſivit.* Concilium Moguntinum cap. 52. excipit epiſcopos, abbates, & dignos presbyteros. Pelagius II. ſic ſtatuit, ut inter alia ejus decreta legi in libro manuſcripto bibliothecæ divi Laurentii: *Item placuit, ut corpora defunctorum nullo modo intra baſilicam ſepeliantur; ſed ſi neceſſe eſt, foris circa murum baſilicæ.* Hunc morem antiqui Chriſtiani religioſe ſervarunt, ut in capellis, aut in muro eccleſiæ, & non intra eccleſiam humarentur, quamvis eſſent proceres & principes viri: ut obſervatum eſt in multis baſilicis Hiſpaniæ. Nunc vero tanta omnes homines ambitio & faſtus cepit, ut lacera corpora, trunci artus, putres formæ, prope Chriſti Dei veri ſacramentum, adhibitis marmoreis imaginibus, ſuperbe collocentur. Superbiam & luxum inanem damnamus, non pietatem; modumque profanis ſepulturis adhibendum ſuademus. Vide quæ ſupra notavimus in calce concilii Valentini. Cap. 18. Defunctorum corpora olim in eccleſiis ſepelire illicitum fuit.

In ſepeliendis vero ſanctorum martyrum corporibus alia erat ratio & conditio. Nam in illis condiendis, & in templis ſtruendis ad eorum cultum, effuſæ erant impenſæ Chriſtianorum; ut auctor eſt Tertullianus in apologet., & Prudentius, & Gregorius Nyſſenus in oratione de funere Meletii, & Nazianzenus epiſtola 13. ad Sophronium.

q *Nam ſi firmiſſimum hoc.*) Duodecim tabularum lege interdictum erat intra urbem mortuos ſepeliri: unde in viis ſepeliebantur Romani.

r *Chriſma.*) Nullus presbyter chriſma poteſt conficere, ut ſtatuit Silveſter papa actione prima Concilii Romani cap. 5. & II. Carthaginenſe cap. 2. & III. Carthaginenſe cap. 36. & primum Toletanum cap. 20. & in epiſtola Montani ad Theoribium; id enim munus ſolius epiſcopi eſt. Innocentius papa epiſtola quinta. Eſtque Cyprianus auctor, id a Chriſti ſalvatoris domini noſtri facto emanaſſe, in opuſculo de unctione ſchiſmaris, & aliis ſacramentis. Cap. 19. Quis miniſter chriſmatis conſecrandi.

s *Aut altarium.*) Presbyter non debet conſecrare altare: nam id etiam epiſcopo reſervatum eſt. Concil. Agathen. cap. 43. Vide etiam concilium II. Hiſpalenſe cap. 7. De eo etiam Felix papa IV. in epiſt. decretal. cap. 1. & concilium Toletanum VIII. cap. 7. & Vvormatienſe cap. 8. A quo altaria conſecrari debeant.

t *Semel aut bis.*) Hæc diviſio erat oblationum. Idem dicitur II. Bracarenſi cap. 6. At I. Aurelianenſi cap. 16. dimidia pars aſſignatur clero, dimidia epiſcopo: & cap. 13. dicitur, tertiam partem eſſe epiſcopi, clericorum vero duas alteras. Vide decretum Damaſi papæ apud Gratianum 10. quæſt. 1. Hanc conſuetudinem: & concilium IV. Toletanum cap. 32. Cap. 21. Diviſio oblationum.

u *Lucretius.*) Fuit epiſcopus primæ ſedis Bracaræ eccleſiæ, ſucceſſit Profuturo, & præceſſit Martinum ejuſdem eccleſiæ epiſcopum.

x *Andreas.*) Fuit Irienſis.

y *Lucentius.*) Conimbricenſis.

z *Martinus.*) De ſancto Martino epiſcopo Dumienſi hæc accipe; Fuit enim Dumienſis monaſterii epiſcopus, de quo ſic Iſidorus libello de viris illuſtribus: *Martinus Dumienſis monaſterii ſanctiſſimus pontifex ex orientis partibus navigans Galliciam venit; ibique converſis ab Ariana impietate ad fidem catholicam Svevorum populis, regulam fidei & ſanctæ religionis conſtituit, eccleſiaſticos informavit, monaſteria condidit, coptoſaque præcepta pia inſtitutionis compoſuit. Cujus equidem ego ipſe legi librum de differentiis quatuor virtutum, & aliud volumen epiſtolarum; in quibus hortatur ad vitæ emendationem & converſationem fidei, orationis inſtantiam, eleemoſynarum diſtributionem, & ſuper omnia cultum virtutum omnium & pietatem. Floruit regnante Theodorico re-* Martinus Dumienſis quis.

ge

quod nos poſtea vocabimus tertium.

Cap. 3. Dominus vobiſcum, eſt ſacerdotalis ſalutatio.

Caput II. Granus quid

errant Garſias Biniuſque: nam S. Iſidorus granos a veſte ſeparat. videntur potius ad capillos pertinuiſſe.

Cap 12. Quid in eccleſia legi debeat.

Cap. 13. Sanctuarium altaris quid

Cap. 13. Communio atriplici loco tripliciter nominata.

Cap. 14.

ge Svevorum, temporibus illis quibus Justinianus in republica, & Athanagildus in Hispaniis imperium tenuere. De eo etiam in concilio Toletano X. Construxit primo ecclesiam Dumiensem, deinde est pontifex Bracarensis factus, qui scripsit de differentiis virtutum ad Mironem, & epistolas varias, & tractatum de castigatione rusticorum: in compendium contraxit concilia orientalia, & Nitigesio episcopo Lucensi metropolitano misit.

Scripta Martini Dumensis quæ.

ad *Cottus*.) Empuritanæ ecclesiæ, ut ex subscriptionibus secundæ synodi Bracarensis constat. *Hæc omnia Garsias.*

Seriem Svevorum in Gallæcia regum, sub quibus Bracarensia concilia habita sunt, ex Garsiæ Loaisæ commentariis, ne quid deesse videretur, adjecerat Græco-Latinæ suæ editioni Binius. Verum eam utpote minus necessariam prætermisit regius collector, in cujus partes concessimus contenti monuisse lectorem.

Observatio P. Antonii Pagi

ad annum Christi 560. n. 3. & 4. & ad an. 563. n. 4.

Tertio Regni Theodemiri anno primum concilium Bracarense celebratum, sed quo Christi anno non satis compertum. Garsias Loaisa in notis ad illud Concilium existimat coactum fuisse an. 561. æra 599. Baronius autumavit tertium Theodemiri annum in ejusdem concilii titulo expressum, coincidere cum anno 563. Bollandus denique ad diem 20. Martii in vita S. Martini Dumiensis asserit Concilium I. Bracarense recte a Garsia anno Ch. 561. consignatum. Verum hæc opinio contrarium habet Gregorium Turonensem S. Martino Dumiensi coævum, qui lib. 5. cap. 37. scribit hunc sanctum Præsulem, cujus opera Svevorum conversio facta, & hujus occasione ipse ad Præsulatum evectus, *impletis in Sacerdotio illo minus triginta annis*, ideoque anno Childeberti Austrasiarum regis quinto, anno sc. 580. ad Deum migrasse. Inde enim consequens est S. Martinum, qui Concilio Bracarensi subscripsit, jam ab anno 549. aut insequenti episcopum Dumiensem renuntiatum esse, eoque circiter anno Concilium Bracarense I. habitum: cum dubitandum non videatur, quin initio conversionis Regis Gallæciæ Episcopi convenerint ad Regulam fidei & sanctæ religionis constituendam, ac Ecclesiasticos infirmandos.

Nihilominus quia Gregorius in referendis iis, quæ extra Gallias gesta sunt, non raro fallitur, existimo a Garsia Scriptore Hispano non recedendum. Observavi enim, Innocentio III. Ecclesiam Romanam administrante, ventilatam fuisse caussam, quæ jam agitata fuerat, sub diversis judicibus inter Compostellanam & Bracarensem Ecclesiam super quatuor Episcopatibus, videlicet Conimbricensi, Lamecensi, Visensi, & Egitaniensi, & in Epistola Innocentii ad Petrum Compostellanum Episcopum, recitata tomo V. Conc. pag. 611. (Editionis Labbeanæ Parisiensis) qua hanc litem dirimit, asseri, *a primo Bracarensi Concilio usque ad Emeritense Concilium* fluxisse *spatium* 107. *annorum*. Quare cum Concilium Emeritense congregatum fuerit die 8. Iduum Novembris anni 666. apparet Concilium Bracarense an. Ch. 560. pertinere.

Porro hoc est inter Concilia Bracaræ ordine primum, non vero secundum, ut male in editione Labbeana Conciliorum, & passim a recentioribus appellatur. In Epistola enim Innocentii III. Papæ ad Petrum Compostellanum Archiepiscopum mox citata, primum Concilium Bracarense vocatur illud, quod Theodemiro regnante congregatum est: *Porro secundum Bracarense Concilium non præcessit Bracarensis Synodus nisi prima*, inquit Innocentius loquens de Synodis, quæ semper I. & II. Bracarenses appellatæ fuere. Præterea Loaisa in notis ad Concilium Bracarense II. ait Theodemirum æra 607. congregasse Concilium Lucense, seque inveniisse scriptum: *Ego Theodemirus rex cognomento etiam Mirus Gallæciæ totius provinciæ rex &c.* Et infra: *His itaque determinationibus, seu definitionibus a me Nitigio nutu Dei Lucensis sedis episcopo diligentissime exquisitis, per antiquorum virorum scientiam seu scripturarum seriem vetustarum, studiosissime prius peractam Bracarensem Synodum secundam ibidem in diebus gloriosissimi Mironis regis sub æra* 610. *in præsentia ipsius regis, & omium Catholicorum Magnatum totius Galleciæ*. Quod si Concilium Bracarense æra 610. seu anno Ch. 572. indictum, secundum ordine sit, Concilium Bracarense sub Theodemiro rege habitum nonnisi primum appellari potest. Loquitur Loaisa de duobus instrumentis a se visis, quæ diversis annis scripta fuere, & ex priori discimus Theodemirum fuisse etiam Mirum appellatum. Ipso initio Concilii Bracarensis I. legitur: *Anno III. Ariamiri regis celebratum die Kalendarum Majarum*: & in Præfatione ejusdem Concilii dicitur, Episcopos convenisse ex præcepto præfati gloriosissimi Ariamiri regis, ubi Ariamirus alius non est quam Mirus, seu Theodemirus.

CONCILIUM SANTONENSE I.

IN QUO HERACLIUS PRESBYTER EPISCOPUS SANTONENSIS

Creatus est, remoto Emerio, qui Clotharii regis imperio contra canones fuerat ordinatus, sub annum Christi DLXIII. [1] Joannis III. papæ IV. Chariberti regis II.

Synodi hujus auctor fuit Leontius metropolitanus Burdigalensis cum episcopis comprovincialibus. Justa autem depellendi ab episcopatu Emerii caussa videbatur, quod is non a clero & populo electus, sed regis voluntate cathedram adeptus, ac sine metropolitani consensu fuerat ordinatus; quorum utrumque contra ecclesiasticam disciplinam in proxima nuper Synodo Parisiensi confirmatam actum fuisse dubium non erat. Attamen Chariberto regi Clotharii patris decretum retineri placuit. Quare & Heraclium a synodo electum male accepit, & Emerium restitui jussit, multa etiam episcopis synodi auctoribus imposita; ut Gregorius Turonensis docet libro quarto historiæ Francorum cap. 26. Apud urbem, *inquit*, Santonicam [b] Leontius, congregatis provinciæ suæ episcopis, Emerium ab episcopatu depulit, asserens non canonice fuisse hoc honore donatum. Decretum enim regis Clotharii habuerat, ut absque metropolitani consilio benediceretur, qui non erat præsens. Quo ejecto, consensum facere in Heraclium tunc Burdigalensis ecclesiæ presbyterum, quod regi Chariberto, subscriptum propriis manibus, per nuncupatum presbyterum transmiserunt. Qui veniens Turonos, rem gestam beato Euphronio pandit, deprecans hoc ut consensum subscribere dignaretur. Quod vir Dei manifeste respuit. Igitur postquam presbyter Parisiacæ urbis portas ingressus, regis præsentiam adiit, hæc effatus est: Salve rex gloriose: sedes enim apostolica eminentiæ tuæ salutem mittit uberrimam. Cui ille: Numquid, ait, Turonicam adiisti urbem, ut papæ

1 Cum hoc Concilium statim ab obitu Clotharii regis celebratum fuerit, revocandum illud ad an. Chr. 562. *Pelagius ad an. Chr.* 566. *n.* 8.

pæ illius nobis salutem deferas? Pater, inquit presbyter, Leontius tuus cum comprovincialibus episcopis salutem tibi mittit, indicans Æmilium, (sic enim vocitare consuevit Emerium ab infantia sua) ejectum ab episcopatu, pro eo quod prætermissa canonum sanctione, urbis Santonicæ episcopatum ambivit. Ideoque consensum ad te direxerunt, ut alius in ejus locum substituatur; quo fiat ut dum transgressores canonum regulariter arguuntur, regni vestri potentia ævis prolixioribus propagetur. Hoc eo dicente, frendens rex eum a suis conspectibus extrahi jussit, & plaustro spinis suppleto imponi desuper, & in exilium protrudi præcepit, dicens: Putasne quod non est super quisquam de filiis Clotharii regis, qui patris facta custodiat, quod hi episcopum, quem ejus voluntas elegit, absque nostro judicio projecerunt? Et statim directis viris religiosis, episcopum in loco restituit: dirigens etiam quosdam de camerariis suis, qui exactis a Leontio episcopo mille aureis, reliquos juxta possibilitatem condemnarent episcopos. Et sic patris est ultus injuriam.

A

B

ab episcopatu depulit, asserens non canonice fuisse hoc bonore donatum. Decretum enim regis Clotharii habuerat, ut absque metropolitani consilio benedicereiur, qui non erat præsens. Quo ejecto, consilium fecerunt in Heraclium Burdigalensis ecclesiæ presbyterum: quod regi Chariberto, subscriptum propriis manibus, per nuncupatum presbyterum transmiserunt. Qui veniens Turonos, rem gestam beato Euphronio pandit, deprecans hoc, ut consensum subscribere dignaretur. Quod vir Dei manifeste respuit. Igitur postquam presbyter Parisiacæ urbis portas ingressus, regis præsentiam adiit, hæc effatus est: Salve rex gloriose: sedes enim apostolica (ita Turonensis & Burdigalensis ecclesiæ nominantur, non quod ab apostolis fuerint institutæ, sed quod apostolica auctoritas per pallium a sede Petri concessa, illis inesset) *eminentiæ tuæ salutem mittit uberrimam. Cui ille: Numquid Turonicam adisti urbem, ut papæ illius nobis salutem deferas? Pater* (inquit presbyter) *Leontius tuus cum comprovincialibus episcopis salutem tibi mittit indicans Æmilium* (sic enim vocitare consuevit Emerium ab infantia sua) *ejectum ab episcopatu, pro eo quod prætermissa canonum sanctione, urbis Santonicæ episcopatum ambivit: ideoque consensum ad te direxerunt, ut alius in locum ejus substituatur: quo fiat, ut dum transgressores canonum regulariter arguuntur, regni vestri potentia ævis prolixioribus propagetur. Hoc eo dicente, frementis rex eum a suis conspectibus extrahi jussit, & plaustro spinis suppleto imponi desuper, & in exilium protrudi præcepit, dicens: Putasne, quod non est super quisquam de filiis Clotharii regis, qui patris facta custodiat, quod hi episcopum, quem voluntas regis elegit absque nostro judicio projecerunt? & statim electis viris religiosis, episcopum loco restituit.* Permansisse Emerium deinceps in Santonensi episcopatu, eumdemque reconciliatum fuisse Leontio, ex his quæ scribit Venantius Fortunatus in carmine de basilica sancti Bibiani, intelligi potest. Emerius pœnitentiam egit.

Notæ Severini Binii.

Causa & acta concilii.

a *Concilium.*) Cum in concilio Parisiensi tertio supra constitutum fuisset, ad episcopatum admittendum esse, non quem regis auctoritas absque canonica electione intrusisset, sed quem clerus elegisset, & episcopi provinciales una cum metropolitano probassent: Leontius Burdigalensis episcopus, collecto collegarum suorum concilio Santonis, post alia decreta Emerium episcopum Santonensem a Clothario rege eo modo in episcopatum regia auctoritate intrusum, sede privavit. Quod cum Chariberto regi nuntiatum esset, ira fremens nuntium presbyterum a suis conspectibus extrahi jussit, & plaustro spinis suppleto imponi desuper, & in exilium protrudi præcepit; convocatoque aliorum religiosorum conventu, Emerium vi iterum intrusit. Rem in concilio gestam prolixius describit Gregorius Turonensis lib. 4. cap. 26. his verbis: *Apud urbem Santonicam Leontius, congregatis provinciæ suæ episcopis, Emerium*

C

Clotharii factum crudele.

b *Leontius.*) Hic Leontius XII. numeratur a Fortunato Burdigalensis episcopus; qui nobilissimo genere ortus, divitiisque pollens, & egregiis animi virtutibus exornatus, conjugatus licet, invitus ad ejus ecclesiæ episcopatum assumptus fuit. Nomen conjugis fuerat Placidina, ex imperatorio stemmate procreata: quæ optimis composita moribus, & si a sancto viro suo corpore divisa foret, bonis tamen operibus ipsi comes individua inhæsit. Archima * soror Placidinæ, & uxor Apollinaris, etiam indulsit viro suo, ut episcopus crearetur, ipsaque divinis templis erigendis vacaret. Gregorius Turonensis de gloria martyrum cap. 65. Fortunatus lib. 2. carm. in laud. Leontii. Baron. ann. 566. n. 19. & 20. Leontius Burdigalensis episcopus.

* Alcima, de qua nos in notis.

ANNO CHRISTI 567.

a CONCILIUM b LUGDUNENSE II.

ANNO CHRISTI 567.

GUNTRAMNI REGIS JUSSU

In ipsius regno celebratum, * anno Christi DLXVII. indictione XV. Joannis III. papæ anno VIII. Chariberti, Gutramni, Chilperici & Sigeberti fratrum regum VI.

* anno Christi DLXX. *ut notat Binius*, * sed falso.

TITULI CANONUM.

I. *De controversiis episcoporum per metropolitanos componendis.*
II. *Ut ratæ sint donationes episcoporum & clericorum, ecclesiæ vel aliis factæ.*
III. *De iis qui aliquos per vim & nefas captivos tenent, excommunicandis, nisi restituant.*
IV. *Ut ab uno episcopo excommunicatus, ab omnibus episcopis excommunicatus habeatur.*
V. *Ut quæ ab episcopo alicui in usum aut proprietatem donata sunt, ab ejus successoribus non auferantur.*
VI. *De litaniis prima Novembris hebdomada in omni ecclesia celebrandis.*

D

PRÆFATIO.

CUM in nomine domini in Lugdunensi urbe ad synodale concilium venissemus, tam pro renovandis sanctorum patrum institutis, quæ præsentis temporis necessario fecit opportunitas iterari, quam his quæ assurgentibus undecumque querelarum materiis, recentis definitionis ordo poposcit institui, tractantes quid saluti populi utilius competeret, vel quid ecclesiasticus ordo observaret.

E

CANONES.

I.

Primo in loco unitatem sacerdotum, quam & dominus diligit, & scriptura commendat, & concordia caritatis exposcit,

poſcit, convenit ab omnibus cuſtodiri; ita ut in omni tractatu vel definitione, uno ſpiritu, una ſententia, ſacerdotum conſtantia perſeveret. Et ſi quid inter fratres, id eſt coepiſcopos noſtros, contentionis ortum fuerit: ſi de una provincia ſunt, metropolitani cum comprovincialibus ſuis judicio ſint contenti. Si vero diverſæ provinciæ duo fuerint ſacerdotes, inter quos aliqua diſceptatio oriatur, convenientibus in unum metropolitanis ipſorum, omnis eorum actio illorum judicio terminetur; ita ut ſi unus ex epiſcopis ab alio epiſcopo, aut a quacumque perſona inique fuerit aggravatus, communi fratrum ſtudio cum Dei ſolatio defenſetur. Quod ſi quis ſe ab hac conditione quacumque calliditate ſubtraxerit, tribus menſibus ſe a caritate fratrum noverit eſſe ſequeſtratum.

II.

Secundo loco, quia multæ tergiverſationes infidelium eccleſiam quærunt collatis privare donariis, id convenit inviolabiliter obſervari, ut teſtamenta, quæ epiſcopi, presbyteri, ſeu inferioris ordinis clerici, vel donationes, aut quæcumque inſtrumenta propria voluntate confecerint, quibus aliquid eccleſiæ, aut quibuſcumque conferre videantur, omni ſtabilitate ſubſiſtant. Id ſpecialiter ſtatuentes, ut etiamſi quorumcumque religioſorum voluntas, aut neceſſitate, aut ſimplicitate, aliquid a legum ſæcularium ordine viſa fuerit diſcrepare, voluntas tamen defunctorum debeat inconcuſſa manere, & in omnibus Deo propitio cuſtodiri. De quibus rebus ſi quis animæ ſuæ contemptor aliquid alienare præſumpſerit, uſque ad emendationis ſuæ, vel reſtitutionis rei ablatæ tempus, a conſortio eccleſiaſtico, vel omnium Chriſtianorum convivio habeatur alienus.

III.

Et quia peccatis facientibus multi in perniciem animæ ſuæ ita conati ſunt, aut conantur aſſurgere, ut animas longa temporis quiete ſine ulla ſtatus ſui competitione viventes; nunc improba proditione atque traditione, aut captivaverint, aut captivare conentur, ſi juxta præceptum domini regis emendare diſtulerint; quouſque hos quos abduxerunt, in loco in quo longum tempus quiete vixerint, reſtaurare debeant, eccleſiæ communione priventur.

IV.

11. q. 3. Si quis a proprio.

Illud etiam quod ſancti patres ſalubriter ordinarunt, placuit iterari, ut ſi quicumque epiſcopus pro reatu aliquo quemquam a communione ſuſpenderit, apud omnes ſacerdotes eatenus a communiones habeatur alienus, uſquequo ejus judicio debeat recipi, a quo meruerat pro reatu ſuo a caritate eccleſiæ ſequeſtrari.

V.

Et quia multa ſunt eccleſiæ membra, quæ diverſo genere, pro vitæ ſuæ qualitate, vel diſcretione ſacerdotali, aut oblectari convenit, aut diſtringi, illud cenſuimus ſtatuendum, ut quaſcumque munificentias clericis aut ſervientibus, ſive de rebus eccleſiæ in uſum, aut de propriis in proprietatem, præcedentes dederint ſacerdotes, ſubſequentes pontifices nullatenus auferre præſumant. Si quid tamen culpæ extiterit, pro qualitate perſonarum, vel regula canonum præcedentium, in perſona habeatur, non in facultate diſtrictio.

VI.

Placuit etiam univerſis fratribus, ut in prima hebdomada noni menſis, hoc eſt, ante diem dominicam, quæ prima in ipſo menſe illuxerit, litaniæ, ſicut ante aſcenſionem domini ſancti patres fieri decreverunt, deinceps ab omnibus eccleſiis, ſeu parochiis celebrentur.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Philippus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Viennenſis, conſtitutionibus noſtris ſubſcripſi.

Nicetius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Lugdunenſis, conſtitutionibus noſtris ſubſcripſi.

Agricola in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Cabilonenſis, conſtitutionibus noſtris ſubſcripſi.

Vincentius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Belicenſis, conſtitutionibus noſtris ſubſcripſi.

Syagrius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Æduorum, conſtitutionibus noſtris ſubſcripſi.

Æoladius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Nervenenſis, ſubſcripſi.

Salonius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Genavenſis, ſubſcripſi.

Chelidonius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Matiſcenſis, ſubſcripſi.

Valeſius presbyter directus a domino meo Syagrio epiſcopo eccleſiæ Gratianopolitanæ, ſubſcripſi.

Vincentius presbyter directus a domino meo Lucretio epiſcopo eccleſiæ Deenſis, ſubſcripſi.

Euſebius presbyter directus a domino meo Victore epiſcopo eccleſiæ Tricaſtinorum, ſubſcripſi.

Piolus presbyter directus a domino meo Tetrico epiſcopo eccleſiæ Lingonicæ, ſubſcripſi.

Cæſarius presbyter directus a domino meo Tetradio epiſcopo eccleſiæ Veſoncenſis, ſubſcripſi.

Abſtemius diaconus directus a domino meo Maximo epiſcopo eccleſiæ Valentinæ, ſubſcripſi.

No-

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

t *Indictione* xv.) In vulgatis editionibus appoſita eſt temporis nota, *Anno* vi. *regni gloriosiſſimi Guntramni regis, indictione* iii. quam notam competere putant anno Chriſti DLXX. Et vero de indictione certum eſt eo Chriſti anno tertiam fuiſſe. At Guntramni & fratrum ejus annus hic erat non ſextus, ſed nonus. In ſynodo enim IV. Pariſienſi annus xii. Sigeberti & fratrum ejus comparatur cum indictione vi. quæ fuit anno Chriſti DLXXXIII. Quare nono illorum anno tertia fuit indictio, & ſexto eorumdem anno, cum habitum dicitur hoc concilium, indictio fuit non iii. ſed xv. anno Chriſti DLXVII. Sic ergo ex conjectura correximus, cum exemplaribus antiquis in hac ſynodo careremus.

2 *Secundo loco.*) Et canonem hunc, & alios ex hac ſynodo uſurparunt collectiones antiquæ, Andegavenſis, Divionenſis, &c.

Notæ Severini Binii.

a *Concilium.*) Ad evitandum ſcandalum, quod a quibuſdam malæ vitæ epiſcopis eccleſiæ Lugdunenſi illatum fuerat, per ſe ſuoſque legatos quatuordecim epiſcopi convenerunt, ſtatueruntque ſex dumtaxat canones, quibus eccleſiaſticæ paci atque indemnitati conſulitur. Quænam autem fuerint iſta allegata ſcandala, ex Gregorio Turonenſi accipe.

Lugdunum Galliæ deſcribitur. * Munacio Planco ſunt & alia hîc & alibi ex Theatro illo parum certa, imo & falſiſſima.

b *Lugdunenſe.*) Sic dictum a Lugduno, de quo hæc in theatro urbium, *Lugdunum, vulgo*, Lyon, *ante Chriſti nativitatem anno* 23. *a* * *Numantio Plamitio Romano proconſule ſub Cæſare Auguſto exſtructum. Urbs ſita in monte; ubi fluvius Arar miſcetur Rhodano, atque ad mare tendit. Fuit antiquitus ſcholæ Latina valde celebris, hodie emporium Galliæ celeberrimum. Dion ſcribit, hanc urbem olim, (prout videre eſt in antiquis marmoribus & numiſmatibus,) Lugudunum; poſtea triſyllabicûs, ſicus apud Tacitum & Plinium reperitur, Lugdunum vocatam fuiſſe: Paradinus in ſua Lugdunenſi hiſtoria, quam Gallica linguæ edidit, docet a Livio & Plutarcho* Inſulam; *in vetuſtis inſcriptionibus* civitatem Sequanorum, *a Sidonio* Rhodanuſiam; *in hiſtoria S. Lupi archiepiſcopi Lugdunenſis* Ararium *nominati; haud dubie a Rhodano & Arare fluminibus eam interfluentibus. Gregorius Turonenſis lib.* i. *tradit eam quoque* nobiliſſimam *nominari, ex eo quod martyrum ſanguine illuſtrata fuerit. Plutarchi libellus de fluminibus & montibus ſcribit, civitatem* Lugdolum *vocatam, & montem cui inſidet,* Lugdunum; *hiſtoriamque fabuloſam, & rationes frivolas adduxit. Plinius in epiſtolis hanc urbem ornamentum provinciarum dicit. De hujus origine, nominiſque ratione, lege hiſtoriola, ſeu potius fabellam apud Plutarchum de montibus in voce* Araris. Hæc ex theatro urbium & geographia Ortelii.

DE SALONIO ET SAGITTARIO

Epiſcopis, qui in eadem ſynodo Lugdunenſi ob diverſa ſcelera damnati, epiſcopatuſque honore privati ſunt.

Ex Gregorio Turonenſi lib. v. *hiſtoriæ cap.* xxi. [1]

COntra Salonium, *inquit*, Sagittariumque epiſcopos tumultus exoritur. Ni enim a A ſancto Nicetio Lugdunenſi epiſcopo educati, diaconatus officium ſunt ſortiti: hujuſque tempore Salonius Ebredunenſis urbis, Sagittarius Vapingenſis eccleſiæ ſacerdotes ſtatuuntur. Sed aſſumpto epiſcopatu, in proprium relati arbitrium, cœperunt in pervaſionibus, cædibus, homicidiis, adulteriis, diverſiſque in ſceleribus inſano furore graſſari: ita ut quodam tempore celebrante Victore Tricaſtinorum epiſcopo ſolennitatem natalitii ſui, emiſſa cohorte, cum gladiis & ſagittis irruerent ſuper eum, venienteſque ſciderunt veſtimenta ejus, miniſtros ceciderunt, vaſa & omnia ad apparatum prandii auferentes, relinquentes epiſcopum cum grandi contumelia. Quod cum rex Guntramnus B comperiſſet, congregari ſynodum ad urbem Lugdunenſem juſſit, conjunctique epiſcopi cum patriarcha Nicetio beato, diſcuſſis cauſis invenerunt eos de his ſceleribus, de quibus accuſabantur, valde convictos: præceperuntque ut qui talia commiſerant, epiſcopatus honore privarentur. At illi, cum adhuc propitium ſibi regem noſſent, ad eum accedunt, deplorantes ſe injuſte remotos; ſibique tradi licentiam, ut ad papam urbis Romanæ accedere debeant. Rex vero annuens petitionibus eorum, datis epiſtolis eos abire permiſit. Qui accedentes coram papa Joanne, exponunt ſe nullius rationis exiſtentibus cauſis dimotos. Ille vero epiſtolas ad regem dirigit, in quibus locis ſuis C eoſdem reſtitui jubet. Quod rex ſine mora, caſtigatis prius illis verbis multis, implevit. Sed nulla, quod eſt pejus, fuit emendatio ſubſecuta. Tamen Victoris epiſcopi pacem petierunt, traditis hominibus quos in ſeditionem direxerant. Sed ille recordatus præcepti dominici, non debere reddi inimicis mala pro malis, nihil his mali faciens, liberos abire permiſit. Unde in poſterum a communione ſuſpenſus eſt, pro eo quod publice accuſans, clam inimicis peperciſſet abſque * conſilio [2], quibus accuſaverat, fratrum. Sed per favorem regis iterum in communionem revocatus eſt. *Hactenus Gregorius, qui & alia poſt hæc de iiſdem epiſcopis multa ſubjicit, quæ propterea omittimus, quod ad ſynodum Lugdunenſem non pertineant. Quo autem pacto examinata iterum ac diſcuſſa horum cauſa fuerit in altera ſynodo Cabilonenſi, ſuo infra loco videbimus.* D

* concilio

[a] CONCILIUM TURONENSE II.

[b] IN CAUSA ECCLESIASTICÆ

Diſciplinæ reformandæ, in baſilica ſancti Martini celebratum, ſub die xv. Kalendas Decembris, [i c] anno Chriſti DLXVII. Joannis III. papæ anno VIII. Chariberti regis VI.

TITULI CANONUM

I. *De ſynodo bis per ſingulos annos, aut ſemel convocanda.*

II. *De pace inter epiſcopos conſervanda.*

III. *De compoſitione corporis dominici ſuper altario.*

IV. *Ne laici in eccleſia clericis miſceantur.*

1 Nuperi editores Gregorii Turonenſis admonent hoc caput deeſſe in MSS. Corbejen. Bellovac. & Colbertino; extare in Caſinenſi, & aliis. *Harduinus.*

2 In nupera editione legitur, *abſque conſilio fratrum, quos accuſaverat*: minus recte, ut videtur. *Harduinus.*

v. *Ut unaquæque civitas pauperes suos alat.*
vi. *Ut epistolia sedi dent episcopi.*
vii. *De remotione abbatum, vel archipresbyterorum, sine consilio ab episcopis non facienda.*
viii. *Ut episcopus ei quem alter episcopus excommunicavit, non communicet.*
ix. *Ut in Britannia, sine consensu metropolitani, vel comprovincialium, episcopi non ordinentur.*
x. *Ut nullus clericus extraneam mulierem domi habeat.*
xi. *Ut episcopus nullam ignaviam ad distringendum habeat; & si necesse fuerit, ab aliis adjuvetur episcopis.*
xii. *Ut episcopus conjugem habeat ut sororem, & nullam de se suspicionem præbeat.*
xiii. *Ut episcopus qui conjugem non habet, extraneas mulieres domi non habeat.*
xiv. *Ne duo clerici aut monachi in uno stratu recumbant; & ut monachi omnes in communi schola jaceant.*
xv. *De monachis qui conjugia ineunt, excommunicandis, & auxilio judicis separandis.*
xvi. *Ne mulier septa monasterii introire permittatur.*
xvii. *De observatione jejuniorum monachis obeunda.*
xviii. *De observatione psallendi.*
xix. *De archipresbyteris, & aliis clericis conjugatis, qua cautela segregati ab uxoribus vivere debeant.*
xx. *De virginibus, & reliquis castitatem professis, vel viduis, quæ post mutatam vestem conjugio copulatæ sunt.*
xxi. *De adulterinis vel incestuosis conjunctionibus.*
xxii. *De Kalendis Januarii, & cathedra sancti Petri.*
xxiii. *De hymnis recipiendis.*
xxiv. *De iis qui per discordias regum res ecclesiarum aut sacerdotum competunt.*
xxv. *De pervasoribus, seu retentoribus rerum ecclesiasticarum.*
xxvi. *De judicibus aut potentibus, qui pauperes opprimunt.*
xxvii. *Ne de ordinationibus clericorum præmia exigant episcopi.*

PRÆFATIO.

Ecclesiasticæ disciplinæ debet esse suffragium congregatio sacerdotum: nec aliud erit suæ solicitudinis tam peculiare scribere, quam quod ad fundamentum religionis proficere recognoverit, operari non cesset; ut cum pastoralis cautela propagatur in ovilis custodia, paucorum veneranda decreta sint salutis publicæ documenta. Et quoniam quod omitti non decet, oportet implere; præsertim cum cujus ad animarum intellectualium, de quibus Deo cura est, forma processit, ejus traditionis lex ad pontifices emanavit: necesse est vigilantissime providere repulso torpore, ut quidquid ab antiquis patribus statutum de tramite canonico, quarumdam personarum temeritate cernitur imminutum, revocandum est in statum pristinum, ut possint male admissa corrigi, & non admittenda damnari. Magna est enim in ipsa severitate pietas, per quam tollitur peccandi facultas. Nam ubi insana libertas generat vulnera, sacerdotalis districtio dat A medelam. Quapropter Christo auspice, in Turonica civitate concilio concordante, juxta conniventiam glorioſissimi domini Chariberti regis annuentis, coadunati pro pace & instructione ecclesiæ, opportunum credidimus subter annexa decreta conficere, & subscriptionibus propriis roborare, ut retundantur noxia, propagentur optata: ne taciturnitate silentii vitiosorum criminum nutriri videretur licentia, non abscindi; & quæ opportuna erant pro qualitate temporis adjici, non putarentur negligi, sed procurentur impleri.

CANONES.

I.

Placuit itaque sancto concilio, interposita virtute domini Martini, in sancta basilica sua conscribi, ut bis ad synodum annis singulis metropolitanus & comprovinciales sui, in locum quem deliberatio metropolitani elegerit, Deo propitiante, conveniant; aut si necessitas, sicut hactenus, inevitabilis præpedierit, vel semel in anno, sine cujuslibet excusatione personæ, id est regiæ vel privatæ, sine cujuscumque utilitatis obstaculo, præter infirmitatis certissimæ labore præventum, nullius occasione velaminis, habeat unusquisque concursum: sed sicut dictum est, neque per impedimentum ordinationis regiæ, neque sub occasione utilitatis, aut causæ propriæ, debeat a concilio separari, apostolo prædicante: *Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius?* & reliqua. Non debet spiritali operi etiam regalis præferri præceptio, cum primum in ecclesia sit mandatum: *Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua.* Unde non debet præcepto domini persona cujuslibet hominis anteponi, neque debet terrenæ conditionis actio vel persona terrere, quos Christus spe crucis armavit. Si quis episcoporum, ut superius dictum est, ad synodum venire distulerit, usque ad majorem synodum a metropolitano & comprovincialibus maneat excommunicatus: nec ei ex alia provincia ullus episcopus interea communicare præsumat. Ipse enim suæ divisionis præparat instrumenta, qui cum suis fratribus in membris ecclesiæ non concordat.

Rom. 8.

Deut. 6.

II.

Item decernitur propter illud cœleste mandatum, *Pacem meam do vobis*, ut pontificalis affectus inter sacerdotes inviolabiliter conservetur. Verum si pro peccatis, ut assolet, ex causa livor emerserit, ut pendente certamine sibi invi-

Joan. 14.

cem

cem reconciliari non possint, electis ab A utraque parte fratribus, id est presbyteris, præponderante dulcedine litis jacula finiant, & vota pacis acquirant. Nam qua fronte festucam de alterius oculo velit eruere, qui in suo trabem non respicit imminentem? aut quid in aliis arguat, a quo magis vitii fons inundat? Si quis autem ab utraque parte, ut dictum est, electis presbyteris atque mediantibus fratribus, hoc est, suis membris, reconciliari neglexerit, cum ad synodum venerit, non solum reatum coram coepiscopis se cognoscat incurrere, B verum etiam congruæ pœnitentiæ intelligat vindictam subire. Opportunum namque est illum animadversione succumbere, qui intelligendo peccavit, & quod docere debuit, in seipso neglexit.

III.

in & sub abunt ab cod. Vat. [c] Ut corpus domini in altari, [2] non * *in* imaginario ordine, sed *sub* crucis titulo componatur.

IV.

[3] Ut laici secus altare, quo sancta mysteria celebrantur, inter clericos tam C ad vigilias, quam ad missas, stare penitus non præsumant: sed pars illa, quæ a cancellis versus altare dividitur, choris tantum psallentium pateat clericorum. Ad orandum vero & communicandum, laicis & feminis, sicut mos est, pateant sancta sanctorum.

V.

Ut unaquæque civitas pauperes & egenos incolas alimentis congruentibus pascat secundum vires, ut tam vicani presbyteri, quam cives omnes, suum pauperem pascant: quo fiet ut ipsi pauperes per civitates alias non vagentur. D

VI.

Ut nullus clericorum, vel laicorum, præter episcopos, epistolia facere præsumat.

VII.

Concil. Aurel. I. can. 13. Ut episcopus nec abbatem, nec archipresbyterum, sine omnium suorum compresbyterorum & abbatum consilio, de loco suo præsumat ejicere, neque per præmia alium ordinare, nisi facto concilio tam abbatum quam presbyterorum suorum, quem culpa aut negligentia ejicit, cum omnium presbyterorum consilio refutetur. E

VIII.

Quicumque episcopus illum, quem alter episcopus excommunicatum habet, postquam fuerit de ipsius excommunicatione commonitus, communicare præsumpserit, usque ad synodum excommunicatus habeatur.

IX.

Adjicimus etiam, ne quis Britannum, aut Romanum, in Armorico, sine metropolitani aut comprovincialium voluntate vel literis, episcopum ordinare præsumat. Quod si quis contraire tentaverit, sententiam in anterioribus canonibus prolatam observet, & a nostra caritate usque ad majorem synodum se cognoscat remotum & excommunicatum: quia merito a caritate nostra, vel nostris ecclesiis segregantur, qui patrum statuta contemnunt.

X.

De familiaribus mulierum licet crebrius sit in canonibus replicatum, attamen necesse est, ut si secta virgulta, quæ male pullulaverant, redeant, rursus fidei falce succidantur, & jam radicitus eruantur. Nullus ergo deinceps clericorum, pro occasione necessitatis, aut causa ordinandæ domus, extraneam mulierem in domo sua habere præsumat. Et cum jubeamur victum aut vestitum artificiolo quærere, & manibus propriis laborare, quid opus est in domo serpentem includere pro veste, quæ multiformem vestem non propterea deponit ut nudetur, sed [3] ut se, dum renovatur, ostendat clariorem? Nullus ergo clericorum, non episcopus, non presbyter, non diaconus, non subdiaconus, quasi sanctimonialem, aut viduam, vel ancillam propriam, pro conservatione rerum in domo sua stabilire præsumat; quæ & ipsa extranea est, dum non est mater, aut soror, aut filia: quæ etiam pronior propinquabit ad culpam, dum dignoscitur subjecta dominatui. Si quis episcopus, aut presbyter, seu diaconus, aut subdiaconus, de hac re statuta patrum, vel nostra, temerare præsumpserit, excommunicetur.

XI.

Si quis episcopus ad distringendum eos qui in hac facilitate perdurant, negligens apparuerit, sicut in ipsa sancta basilica est publice recitatum, ex consensu communi atque totius populi, sententiam prædecessorum canonum se incurrere omnino cognoscat: sic tamen, ut tam metropolitanus suis comprovincialibus, quam comprovinciales metropolitano suo, si resistere aut contemnere episcopum clerici sui præsumpserint, dent omnino solatium. Et quia dixit sancta scriptura, *Frater fratrem adjuvans exaltabitur*; quicumque pro causa Dei fratri suo solatium commonitus dare distulerit, usque ad synodum removeatur. Nam si episcopus se contemni sentiens, fratres suos in solatium suum non com- Prov. 18.

commonuerit, ipſe ſciat qualiter reddat domino rationem.

XII.

Epiſcopus conjugem ut ſororem habeat, & ita ſancta converſatione gubernet domum omnem, tam eccleſiaſticam, quam propriam, ut nulla de eo ſuſpicio quaqua ratione conſurgat. Et licet, Deo propitio, clericorum ſuorum teſtimonio caſtus vivat, quia cum illo tam in cella, quam ubicumque fuerit, ſui habitent, eumque presbyteri & diaconi, vel deinceps clericorum turba juniorum, Deo auctore, conſervent: ſic tamen, propter zelotem Deum noſtrum, tam longe abſint manſionis propinquitate diviſi, ut nec hi qui ad ſpem recuperandam clericorum fervitute nutriuntur, famularum propinqua contagione polluantur.

XIII.

Epiſcopum epiſcopam non habentem nulla ſequatur turba mulierum, licet ſalvetur vir per mulierem fidelem, ſicut & mulier per virum fidelem, ut apoſtolus ait. Nam ubi talis cuſtodia neceſſaria non eſt, quid neceſſe eſt, ut miſeria proſequatur, unde fama conſurgat? Habeant miniſtri eccleſiæ, utique clerici qui epiſcopo ſerviunt, & eum cuſtodire debent, licentiam extraneas mulieres de frequentia cohabitationis ejicere.

1. Cor. 7.

XIV.

Et ne occaſio famam laceret honeſtatis, quia aliqui laici, dum diverſa perpetrant adulteria, hoc quod de ſe ſciunt, in aliis ſuſpicantur, ſicut ait Seneca, peſſimum in eo vitium eſſe, qui in id quo inſanit, ceteros putat furere. Ut ergo ipſe ſiniſtræ exiſtimationis aditus amputetur, nullus ſacerdotum ac monachorum colligere alium in lecto ſuo præſumat. Nec liceat monachis cellulas habere * communes, ubi * aut bini maneant, aut peculiares * reponi poſſint: ſed ſchola labore communi conſtruatur, ubi omnes jaceant, aut abbate, aut præpoſito gubernante, ut dum duo vel tres vicifſim legant & excubent, alii conſolentur: ut non ſolum ſit cuſtodia corporum, ſed & ſurgat prolectione aſſidua profectus animarum.

* aut * dele illam particulam * ubi ſingulares reponi.

XV.

Si qui in monaſterio converſi ſunt, aut converti voluerint, nullatenus exinde habeant licentiam evagandi, nec, quod abſit, ullus eorum conjugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere. Nam ſi, ut ſupra dictum eſt, uxorem duxerit, excommunicetur, & de uxoris male ſociatæ conſortio, etiam judicis auxilio ſeparetur. Quod ſi judex ad hoc ſolatium dare noluerit, excommunicetur. Qui infelix monachus tali conjunctione fœdatus, ſi per cujuſcumque patrocinium ſe conatus fuerit defenſare, & is qui in hac pertinacitate perdurat, & illi qui eum exceperint ad defenſandum, ab eccleſia ſegregentur, donec revertatur ad ſepta monaſterii, & indictam ab abbate, quamdiu ei præceptum fuerit, agat pœnitentiam, & poſt ſatisfactionem revertatur ad gratiam.

XVI.

Ut mulier intra ſepta monaſterii nullatenus introire permittatur. Si abbas in hac parte, aut præpoſitus negligens apparuerit, qui eam viderit, & non ſtatim ejecerit, excommunicetur.

XVII.

De jejuniis vero antiqua a monachis inſtituta ſerventur, ut de paſcha uſque ad quinquageſimam, exceptis rogationibus, omni die fratribus prandium præparetur: poſt quinquageſimam tota hebdomade ex aſſe jejunent. Poſtea uſque ad Kalendas Auguſti ter in ſeptimana jejunent, ſecunda, quarta & ſexta die, exceptis his qui aliqua infirmitate conſtricti ſunt. In Auguſto, quia quotidie miſſæ ſanctorum ſunt, prandium habeant. In Septembri toto, & Octobri, & Novembri, ſicut prius dictum eſt, ter in ſeptimana. De Decembri uſque ad natale domini, omni die jejunent. Et quia inter natale domini & epiphania omni die feſtivitates ſunt, itemque prandebunt. Excipitur triduum illud, quo ad calcandam gentilium conſuetudinem, patres noſtri ſtatuerunt privatas in kalendis Januarii fieri litanias, ut in eccleſiis pſallatur, & hora octava in ipſis kalendis circumciſionis miſſa Deo propitio celebretur. Poſt epiphania vero uſque ad quadrageſimam ter in ſeptimana jejunent.

XVIII.

Itemque pro reverentia domini Martini, vel cultu ac virtute, id ſtatuimus obſervandum, ut tam in ipſa baſilica ſancta, quam in eccleſiis noſtris, iſte pſallendi ordo ſervetur. Ut in diebus feſtis ad matutinum ſex antiphonæ binis pſalmis explicentur: toto Auguſto manicationes fiant, quia feſtivitates ſunt & miſſæ ſanctorum: Septembri ſeptem antiphonæ explicentur binis pſalmis: Octobri octo ternis pſalmis: Novembri novem ternis pſalmis: Decembri decem ternis pſalmis: Januario & Februario itidem uſque ad paſcha. Sed ut poſſibilitas habet, qui facit amplius pro ſe, &

qui

qui minus, ut potuerit. Supereſt ut vel duodecim pſalmi expediantur ad matutinum: quia patrum ſtatuta præceperunt, ut ad ſextam ſex pſalmi dicantur cum alleluja, & ad duodecimam duodecim, itemque cum alleluja; quod etiam angelo oſtendente didicerunt. Si ad duodecimam duodecim pſalmi, cur ad matutinum non itemque vel duodecim explicentur? Quicumque minus quam duodecim pſalmos ad matutinum dixerit, jejunet uſque ad veſperam, panem cum aqua manducet, & non illi ſit altera in illa die ulla refectio. Et qui hoc facere contempſerit, una hebdomada panem cum aqua manducet, & jejunet omni die uſque ad veſperam.

XIX.

Archipresbyteri vicani, & diaconi, & ſubdiaconi, non quidem omnes, ſed plures in hac ſuſpicione tenentur a populo, quod cum conjugibus ſuis maneant. Pro qua re hoc placuit obſervare, ut quotieſcumque archipresbyter, ſeu in vico manſerit, ſeu ad villam ſuam ambulaverit, unus lector canonicorum ſuorum, aut certus aliquis de numero clericorum cum illo ambulet: & in cella, ubi ille jacet, lectum habeat pro teſtimonio. Septem tamen inter ſubdiaconos & lectores, vel laicos habeat conceſſos, qui viciſſim ſeptimanas cum illo facere omnino procurent: & qui diſtulerit, fuſtigetur. Et ſi in hoc presbyter negligens inventus fuerit, quod non hoc ſic implere contendat, triginta diebus communione privetur, donec pœnitentiam agat, & ſic revertatur ad gratiam. Reliqui presbyteri, & diaconi, & ſubdiaconi vicani hoc ſtudio ſe cuſtodiant, ut mancipiola ſua ibi maneant, ubi uxores ſuæ: illi tamen ſegregatim ſolitarii in cella jaceant, & orent, & dormiant: Nam qui uxores non habent, in parte de mancipiolis ſuis habeant cellulas ſegregatim, ubi & ipſi itidem & orent ſegregati, & dormiant. Nam ſi inventus fuerit prebyter cum ſua presbytera, aut diaconus cum ſua diaconiſſa, aut ſubdiaconus cum ſua ſubdiaconiſſa, annum integrum excommunicatus habeatur, & depoſitus ab omni officio clericali, inter laicos ſo obſervare cognoſcat: eo tamen permiſſo, ut inter lectores in pſallentium choro colligatur. Illi vero archipresbyteri, qui talem cautelam ſuper juniores ſuos habere noluerint, & non eos habuerint ſtudio diſtringendi, ab epiſcopo ſuo in civitate retrudantur in cellam, ibique menſe integro panem cum aqua manducent, & pœnitentiam agant pro ſibi credito clero: quia nulli clericorum, * juxta ſententiam canonum, cum conjuge ſua manere permittitur. Et quia hæreſis Nicolaitarum per Nicolai facilitatem ſurrexit, ubi legitur iſta hæreſis presbyterorum a quo presbytero primum ſurrexerit? etiam quod nullus potuit æſtimare, quod auderet ille qui corpus domini conſecrat, talia perpetrare, niſi tempore noviſſimo pro peccatis noſtris illa ſurrexerunt. Si illi diaconi ſententia epiſcoporum damnati ſunt, & hæretici reputati; ac ſi tales diaconi illi ſubjacent maledictoni, quos patrum ſtatuta pro hac cauſa damnarunt: quid illi infelices presbyteri, qui tali ſunt peccato ſubjecti, ut alios trahant in præceps ſecum, qui eos tali ordine vivere cernunt; & qui deberent eſſe forma præcepti, ipſi inveniantur norma peccati? Rectius ut caput morbidum, ſi curari non poteſt, amputetur, quam grex per eumdem inficiatur. Talis ergo ſacerdos & paſtor non debet a populo venerari, ſed renui, qui non formam diſciplinæ, ſed vitii docet, dum ſeipſum non corrigit.

* Aurel. v. 2. & infin. alii.

XX.

Et quia in ſententia papæ Innocentii ad Victricium epiſcopum Rothomagenſem lata, legitur ſcriptum de virginibus quæ Chriſto ſpiritaliter nupſerunt, & velari a ſacerdote meruerunt, ſi poſtea nupſerint, quod vix etiam ad agendam pœnitentiam mereantur accedere; quia ſic dicit: *Si enim de omnibus hæc ratio cuſtoditur, ut quæcumque vivente viro alteri nupſerit, habeatur adultera; quanto magis & illa damnanda eſt, quæ ante immortali ſponſo ſe conjunxerat, & poſtea ad humanas nuptias tranſmigravit?* Et adjecit: *Hæ vero quæ necdum ſacro velamine tectæ ſunt, tamen in propoſito virginali ſemper ſe manere ſimulaverunt, licet velatæ non ſint, ſi poſtea nupſerint, bis agenda aliquanto tempore pœnitentia eſt, quia ſponſio earum a Deo tenebatur. Nam ſi inter homines ſolet bonæ fidei contractus nulla ratione diſſolvi, quanto magis iſta pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, ſolvi ſine vindicta non debet?* Poſt hoc de viduis adjunxit. *Nam ſi Paulus apoſtolus, ſi quæ a propoſito viduitatis diſceſſerunt, dixit eas habere damnationem, ubi ait Quia primam fidem irritam fecerunt*, &c. Quis ſacerdotum contra decreta talia, quæ a ſede apoſtolica proceſſerunt, agere præſumat? vel quis quod pejus eſt, contra ſententiam, quam vas electionis Paulus apoſtolus Spiritu ſancto miniſtrante promulgavit, aliud conſcribere ulla ratione præſumat, cum dicat ipſe per Spiritum ſanctum: Qui prædicaverit præter id quod prædicavi, anathema

17. q. 1. Quæ Chriſto.

Cap. 14.

Cap. 13. 27. q. 1. Hæ vero.

Galat. 1.

thema sit? Et quorum auctorum valere possit prædicatio, nisi quos sedes apostolica semper aut intromisit, aut apocryphos fecit, & patres nostri hoc semper custodierunt, quod eorum præcepit auctoritas? Nos ergo hoc sequentes, quod vel apostolus Paulus, vel papa Innocentius statuit, in canonibus nostris inserentes, statuamus observandum, ut nullus sacratam Deo virginem, quæ in honorem Christi vestem mutavit, aut rapere, aut competere, aut sibi conjugem sociare præsumat: quia etiam lex Romana constituit, ut quicumque sacratam Deo virginem, vel viduam fortasse rapuerit, si postea eis de conjunctione convenerit, capitis sententia feriantur. Item: *Si quis non dicam rapere, sed attentare matrimonii jungendi causa sacram virginem ausus fuerit, capitis sententia feriatur.* Cum etiam in chronicis habeatur de virginibus gentilium tempore, quæ se deæ Vesthæ sacraverant, postmisso proposito, & corrupta virginali gratia, legali sententia vivas in terra fuisse defossas. Si profana colentes tali sunt sententia condemnatæ, quanto magis quæ in honorem redemptoris sui se veste mutaverint, & perseverare noluerint, utique gravem debent expectare sententiam? Sicut in Arelatensi synodo habetur insertum: *De puellis quæ se voverunt Deo, & præclari nomini decore floruerunt, si post vigesimum quintum præsertim ætatis suæ annum ad terrenas nuptias sponte transierunt, id custodiendum esse decrevimus, ut cum his quibus se alligaverunt, communione priventur, ita ut eis postulantibus pœnitentia non negetur, cujus pœnitentiæ communio multo tempore differatur.* Cum etiam id in antiquis Milevitanis canonibus fuerit statutum: *Item placuit, ut quicumque episcoporum necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cum vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si aliquo etiam mortis scrupulo periculoso compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velaverit virginem, seu velavit intra viginti quinque annos ætatis, non ei obsit concilium, quod de istorum annorum numero constitutum est.* Nos vero quos lex perimi jubet, si cupiunt audire præconem, volumus ut convertantur ad vitam. Nam perimendi sunt oris gladio, & a communione privandi, si relicta sibi decreta seniorum observare noluerint, & pastorem suum audire despexerint, & esse separati noluerint. Qui ergo in hac pertinacia durare voluerint, & plus in volutabro malæ conversationis permanere, quam se de vetito conjugio separare, perenni excommunicatione damnentur. Et quicumque episcoporum, aut presbyterorum, vel diaconorum, aut subdiaconorum, eos communicare præsumpserit, usque ad synodum ab omnibus episcopis excommunicatus habeatur. Et excludatur excusationis adinventio, quam modo aliquæ dicere meditantur, quod propterea se veste mutaverint, ne eas inferiores personæ macularent: cum non solum domini gloriosæ memoriæ Childebertus & Clotharius reges constitutionem legum de hac re custodierint & servaverint, quam nunc dominus Charibertus rex successor eorum præcepto suo roboravit, ut nullus ullam puellam absque parentum voluntate trahere aut accipere præsumeret. Quæcumque ergo timet violentiam, & non vult habere maritum, refugiat ad ecclesiam, donec propinqui possint eam principis imperio, aut sacerdotis vel ecclesiæ beneficio liberare & defensare, ac condigno sociare marito. Nam quæ se veste mutaverit, absque dolo in eo proposito quod disposuit, perseverare procuret. Illud vero quod aliqui dicunt; vidua quæ benedicta non fuit, quare non debet maritum accipere? cum omnes sciant quod nunquam in canonicis libris legitur benedictio vidualis: quia solum propositum illi sufficere debet, sicut in Epaonensibus canonibus a papa Avito, vel omnibus episcopis conscriptum est: *Viduarum consecrationem, quas diaconas vocant, ab omni regione nostra penitus abrogamus.* Et expressius decretum est in synodo Arelatensi: *Professas viduas, si in incontinentia perstiterint, cum raptoribus esse damnandas.* In prophetis legitur, quia de alienigenis contra interdicta Dei Hebræi sortiti uxores, populum Dei a gentibus superatum post prædicante propheta, quia dimisere uxore & filios, & separaverunt se ab illicitis conjugiis, statim victoriam fuisse secutam. Quicumque ergo de laicis ingenuus cum talibus excommunicatis communicare præsumpserit, excommunicatum se esse cognoscat.

L. 1. cod. Theod. De raptu vel matr.

Cod. cod. l. 2.

Concil. Arel. II. c 32.

Concil. Epaon. c. 21.

Conc. Arel. II. c. 46.

Concil. Milev. c. 26.

XXI.

[d] De incestis vero conjunctionibus censuimus statuta canonum vetera non irrumpi. Satis enim facimus, si in hac parte statuta prisca servemus. Sed propterea fuit iterare necessarium, quia dicunt plures quasi illud per prædecessorum negligentiam sacerdotum illis non fuisset apertum. Sed revera mentiuntur, cum sciamus tales ac tantos viros nullatenus huic negligentiæ subjacuisse, sed hoc quod scripturæ sanctæ testantur, assidue prædicasse. Propterea placuit etiam

de

de voluminibus librorum pauca perſtrin-
gere, & canonibus inſerere [1], ut excepta lectio de aliis libris in unum, recitetur ad populum. Sic enim dominus locutus eſt: *Cuſtodite leges meas atque judicia, quæ faciens homo vivet in eis. Ego dominus. Turpitudinem patris tui, & turpitudinem matris tuæ non diſcooperies: mater tua eſt, non revelabis turpitudinem ejus. Turpitudinem uxoris patris tui non diſcooperies: turpitudo enim patris tui eſt. Turpitudinem ſororis tuæ ex patre, ſive ex matre, quæ domi vel foris genita eſt, non revelabis. Turpitudinem filiæ filii tui, vel neptis ex filia, non revelabis, quia turpitudo tua eſt. Turpitudinem filiæ uxoris patris tui, quam peperit patri tuo, & eſt ſoror tua, non revelabis. Turpitudinem ſororis patris tui non diſcooperies, quia caro eſt patris tui. Turpitudinem ſororis matris tuæ non revelabis, eo quod ſit caro matris tuæ. Turpitudinem patris tui non revelabis, nec accedes ad uxorem ejus, quia tibi affinitate conjungitur. Turpitudinem nurus tuæ non revelabis, quia uxor filii tui eſt, nec diſcooperies ignominiam ejus. Turpitudinem uxoris fratris tui non revelabis, quia turpitudo fratris tui eſt. Turpitudinem ſororis tuæ & filiæ ejus non revelabis. Filiam filiæ ejus, & filiam filiæ illius non ſumes, ut reveles ignominiam ejus, quia caro illius ſunt, & talis coitus inceſtus eſt. Sororem uxoris tuæ in pellicatum illius non accipies, nec revelabis turpitudinem ejus. Cum uxore proximi tui non coibis, nec ſeminis commixtione maculaberis. Maledictus homo qui faciet ſculptile & conflatile, abominationem domino, opus manuum artificum, ponetque illud in abſcondito, & reſpondebit omnis populus, & dicat: Amen. Maledictus qui non honorat patrem ſuum, & matrem ſuam; & dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui transfert terminos proximi ſui; & dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui errare facit cæcum in itinere; & dicat omnis populus: Amen. Maledictus qui pervertit judicium advenæ, pupilli ac viduæ, & dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum uxore patris ſui, & revelat operimentum lectuli ejus; & dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum ſorore ſua, filia patris ſui, ſive matris ſuæ; & dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui dormit cum ſocru ſua; & dicet omnis populus: Amen. Maledictus qui clam percuſſerit proximum ſuum; & dicet omnis populus: Amen.* Itemque ait ſacra ſententia legum, quæ in hac explanatione omni homini, tam docto quam indocto aperta eſt, ut quiſquis aut ſororis, aut fratris filiam, aut certe * gradu conſobrinam, aut fratris uxorem, ſceleratis ſibi nuptiis junxerit, huic pœnæ ſubjaceat,

ut de tali conſortio ſeparetur; & reliqua. Item alia: Quæcumque mulier ſororis ſuæ maritum poſt mortem illius acceperit, vel ſi quis ex viris mortua uxore ſororem ejus aliis nuptiis ſibi conjunxerit, noverit tali conſortio ſe eſſe notabilem. In ſynodo Aurelianenſi, quam invictiſſimus rex Clodoveus fieri ſupplicavit, ſic decretum eſt: *Ne ſuperſtes frater eorum defuncti fratris præſumat aſcendere, neve ſibi quiſquam amiſſæ uxoris ſororem audeat ſociare: quod ſi fecerint, eccleſiaſtica diſtrictione feriantur.* In Epaonenſibus canonibus a papa Avito, vel reliquis, epiſcopis, conſtitutum eſt: *Inceſtis conjunctionibus nihil prorſus veniæ reſervamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. Inceſtos vero, nec ullo conjugii nomine prævalendos, præter illos, quos vel nominare funeſtum eſt, hos eſſe eenſuimus. Ut ſi quis relictam fratris, quæ pene prius ſoror extiterat, carnali conjunctione violaverit, ſi quis inſuper germanam uxoris ſuæ acceperit: ſi quis novercam duxerit: ſi quis conſobrinæ ſobrinæve ſe ſociet, ab eccleſia ſegregetur. Quod ut a præſenti tempore prohibemus, ita ea quæ ſunt anterius inſtituta non ſolvimus. Si quis relictæ avunculi miſceatur aut patrui, vel privignæ concubitu polluatur. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii facultatem.* In canonibus etiam Avernenſibus a beatiſſimis patribus ſic habetur inſertum: *Si quis relictam fratris, ſororem uxoris, privignam, conſobrinam, ſobrinamve, vel relictam patrui vel avunculi, carnalis contagii crediderit conſortio violandam, & auſu ſacrilego auctoritatem divinæ legis ac jura naturæ perruperit, & cui caritatis ac pii affectus ſolatia exhibere debuerat, ſuorum hoſtis ac pudicitiæ expugnator, vim inferre tentaverit, apoſtolicæ conſtitutionis ſententia feriatur; & quamdiu in tanto verſatur ſcelere, a Chriſtiano cœtu atque convivio, & eccleſiæ communione privabitur.* Nos hoc quod patres noſtri ſtatuerunt, in omnibus roboramus: quia præcepto domini, apoſtolo prædicante, docemur, ut a nobis filii noſtri ſeveritate potius corrigantur, quam ignava tepiditate ad perpetranda graviora laxentur, ubi ait: *Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in caritate & ſpiritu manſuetudinis?* Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes; ita ut uxorem patris ſui aliquis habeat. Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrum qui opus hoc fecerit. Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, jam judicavi ut præſens, eum qui ſic operatus eſt, in nomine domini noſtri Jeſu Chriſti. Ergo quia dixit apoſtolus: *Imitatores mei eſto-*

Cod. eod. l. 4.

Conc. Aurel. I. c. 18.

Concil. Epaon. c. 30.

Conc Arvern. c. 12.

1. Cor. 4.

1. Cor. 11.

te, sicut & ego Christi; non nos præsumptiosos existimet homo, si sequentes apostolum, quemquam ab ecclesia segregamus, donec reminiscatur, & revertatur ad vitam, quam per dominum Jesum Christum & baptismum meruit habere perpetuam, ne jam peccato faciente, ac diabolo persuadente, perdat & baptismi gratiam & vitam æternam.

XXII.

* Autiss. Enimvero quoniam cognovimus nonnullos inveniri sequipedas erroris antiqui qui kalendas Januarii colunt, cum Janus homo gentilis fuerit: rex quidem, sed Deus esse non potuit. Quisquis ergo unum Deum Patrem regnantem cum Filio & Spiritu sancto credit, certe hic non potest integer Christianus dici, qui aliqua de gentilitate custodit. Sunt etiam qui in festivitate cathedræ domni Petri apostoli [5] cibos mortuis offerunt, & post missas redeuntes ad domos proprias, ad gentilium revertuntur errores, & post corpus domini, sacras dæmoni escas accipiunt. Contestamur illam solicitudinem tam pastores quam presbyteros gerere, ut quemcumque in hac fatuitate persistere viderint, vel ad nescio quas petras, aut arbores, aut ad fontes, designata loca gentilium, perpetrare quæ ad ecclesiæ rationem non pertinent, eos ab ecclesia sancta auctoritate repellant, nec participare sancto altario permittant, qui gentilium observationes custodiunt. Quid enim dæmonibus cum Christo commune, cum magis sumendo judicium delicta videatur addere quam purgare?

XXIII.

Licet hymnos Ambrosianos habeamus in canone; tamen quoniam reliquorum sunt aliqui qui digni sunt forma cantari, volumus libenter amplecti eos præterea, quorum auctorum nomina fuerint in limine prænotata: quoniam quæ fide constiterint, dicendi ratione non obstant.

XXIV.

Illud quoque quamquam priorum canonum sit auctoritate præfixum, [f] quod dum inter se sæviunt domini nostri, ac malorum hominum stimulo concitantur, & alter alterius res rapida cupiditate pervadit, ne ista caduca actione, qua * jura inter se aguntur, ecclesiastica *rura contingere aut contaminare præsumant, inviolabiliter observandum censemus, ut quicumque tam ecclesiæ quam episcopi res proprias, quæ & ipsæ ecclesiæ noscuntur esse, quas pontifex actoribus ecclesiæ dignoscitur assignasse, vel abbatum, aut monasteriorum, sive presbyterorum, quaquam temeritate pervadente, competere, vel confiscare præsumpserit, tunc reservato correctionis loco adhuc a presbytero ejusdem ecclesiæ, cujus inter est, pervasorem convenit admoneri: & si restitutionem distulerit, adhuc quasi filius ab omnibus fratribus ad reddendum missis epistolis compellatur. Quod si pertinaciter in pervasione perstiterit, & se tollere post tertiam commonitionem [6] de re illa, aut ecclesiæ, aut propria noluerit, convenit ut omnes omnino una conniventia, simul cum nostris abbatibus ac presbyteris, vel clero, qui stipendiis ex ipso alimento pascuntur, quia arma nobis non sunt alia, auxiliante Christo, circumsepto clericali choro, necatori pauperum, qui res pervadit ecclesiæ, psalmus CVIII. dicatur, ut veniat super eum illa maledictio quæ super Judam venit, qui dum loculos faceret, subtrahebat pauperum alimenta: [8] ut [7] non solum excommunicatus, sed etiam anathematizatus moriatur, & cælesti gladio feriatur, qui in despectu Dei, & ecclesiæ, & pontificum, in hac pervasione præsumit assurgere. Illud etiam annecti placuit, ut qui de fratribus ad dandum solatium venire pro certa infirmitatis necessitate non potuerit, abbates & presbyteros in vice sua transmittat. Qui si præter certam infirmitatis excusationem commonitus, aut venire, aut transmittere noluerit, remotum se a fratrum caritate esse cognoscat. Nam, quod quidem non credimus, si quis contra decreta nostra tali temeratori communicare præsumpserit, in se causam excommunicationis transformet, & cum eodem se a caritate omnium sacerdotum cognoscat esse remotum.

XXV.

Placet itaque, ac omnibus modis convenit observare, ut quia nonnulli memores sui per quaslibet scripturas pro captu animi de facultatibus suis ecclesiis aliquid contulisse probantur, quod a diversis Deum minus timentibus, eatenus mortifera caliditate tenetur, ut aliorum oblatio illis pertineat ad ruinam; nec intueri corde possint diem judicii, dum nimiæ cupiditatis delectantur ardore. Quicumque ergo immemor interitus sui, res ecclesiis, ut supra diximus, delegatas injuste possidens præsumpserit retinere, & veritate comperta res Dei servis ejus dissimulaverit reformare, ab omnibus ecclesiis segregatus, a sancta communione habeatur extraneus: nec aliud mereatur habere remedium, nisi cum culpam propriam rerum emendatione

tit. c. 1. con Paris.

ne purgaverit. Indigne enim ad altare A domini properare permittitur, qui res eccleſiaſticas & audet rapere, & injuſte poſſidere iniqua defenſione perdurat. Necatores enim pauperum judicandi ſunt, qui eorum taliter alimenta ſubtraxerint. Sacerdotalis tamen debet eſſe proviſio, ut vindictam admonitio manifeſta præcedat, ut res uſurpatas injuſte qui abſtulit, adhibita æquitate reſtituat. Quod ſi neglexerit, & neceſſitas compulerit, poſt ea prædonem ſacerdotalis diſtrictio maturata percellat. Neque quiſquam per interregna res Dei nitatur defenſare: B qui Dei potentia cunctorum regnorum terminos ſingulari dominatione concludit.

XXVI.

Ut judices aut potentes qui pauperes opprimunt, ſi commoniti a pontifice ſuo ſe non emendaverint, excommunicentur.

XXVII.

Nullus epiſcoporum de ordinationibus clericorum præmia præſumat exigere, quia non ſolum ſacrilegum, ſed & hæreticum eſt, ſicut [g] in dogmatibus eccleſiaſticis habetur inſertum, ad ordinandum clericum per ambitionem, ad imaginem Simonis magi, pecuniam offerre ſacerdoti; quia dicitur: *Gratis accepiſtis, gratis date*. Et cum talis ſit qui gratiam Dei a ſacerdote æſtimat pretio comparari, qualis ille qui vendit, uterque uſque ad ſynodum ab eccleſia ſegregetur. Cauta eſt enim in ſalutem proviſio ad effugiendam culpam delicti, aditum delinquendi repellere.

Iennadius in lib. de Dogm. eccleſ. c. 72.

Matth. 10.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Euphronius Turonicæ civitatis epiſcopus has conſtitutiones noſtras relegi & ſubſcripſi. Notavi ſub die xv. Kalendas Decembris anno VI. regni domini noſtri Chariberti glorioſiſſimi regis.

[h] Prætextatus, etſi peccator, in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Rothomagenſis, hunc conſenſum noſtrum ſecundum patrum ſtatuta relegi, conſenſi, & ſubſcripſi, ſub die xv. Kalendas Decembris, Turonus.

Germanus peccator epiſcopus eccleſiæ Pariſiacæ conſenſi & ſubſcripſi.

Felix peccator epiſcopus eccleſiæ Namneticæ conſenſi & ſubſcripſi.

Chaletricus peccator epiſcopus eccleſiæ Carnotenſis conſenſi & ſubſcripſi. E

Domitianus peccator epiſcopus eccleſiæ Andegavenſis conſenſi & ſubſcripſi.

Victorius peccator epiſcopus eccleſiæ Rhedonicæ conſenſi & ſubſcripſi.

Domnulus peccator epiſcopus eccleſiæ Cenomanenſis conſenſi & ſubſcripſi.

Leudebaudis peccator epiſcopus eccleſiæ Sagenſis conſenſi & ſubſcripſi.

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Anno Chriſti* DLXVII.) Ex iis quæ proxime dicta ſunt in ſynodo Lugdunenſi, ſtatuendum eſt Clotharii filios regnare cœpiſſe anno Chriſti DLXII. Hinc autem ſequitur concilium Turonenſe, quod, ut ejus ſubſcriptio teſtatur, ſexto Chariberti regis anno, menſe Novembri celebratum eſt, ad annum Chriſti DLXVII. referri neceſſario debere.

2 *Non in imaginario.*) Codex Bellovacenſis & collectio Bonævallis, omiſſis præpoſitionibus, *non imaginario ordine, ſed crucis titulo componatur.*

3 *Ut ſe, dum renovatur, oſtendat clariorem.*) Codex Bonævallis: *ut ſe gratiorem, dum renovatur, oſtendat.* Can. 1.

4 *Ut excepta lectio.*) Codex Bellovacenſis, *ut ſcarpſa lectio.* Sic & alibi collectio Andegavenſis: *Scarpſum de epiſtola Leonis ad Ruſticum.* Can. 10.

5 *Cibos mortuis offerunt.*) Codex Bellovacenſis, * *intrinitas mortuis offerunt.* Can 21. * F. intritas.

6 *De re illa aut eccleſia.*) Idem Codex, *de reticula eccleſia.* Can. 22.

7 *Non ſolum excommunicatus, ſed & anathematizatus.*) Bellovacenſis; *non ſolum excommunis, ſed etiam anathema moriatur*, & ſupra identidem, *excommunis.* Can. 24.

8 *In dogmatibus eccleſiaſticis.*) Tituli hujuſce libellum intelligit a Gennadio, ut ferunt, ſcriptum preſbytero Maſſilienſi; in cujus capite 35. quod nunc eſt in vulgatis editionibus 72. eorum genera enumerans, qui clerici ordinari non debent, ultimo demum loco, *nec illum*, ait, *qui per ambitionem ad imaginem Simonis magis pecuniam offert.* Can. 27.

Notæ Severini Binii.

a *Concilium.*) Cum multorum temeritate ſacri canones in Gallia proculcarentur, ſanctiſſimi patres Galliæ C ex adverſo conſurgentes, pro muro ſe domui Iſrael oppoſuere, atque viginti octo canones antehac conſtitutos, ſtabili firmitate corroborarunt, quibus eccleſiaſtica diſciplina collapſa reſurgeret, priſtinoque nitore ſplendeſceret. Octo tantum epiſcopi huic concilio interfuiſſe leguntur, ex quibus ſanctitate celebres ſunt quatuor hi. Prætextatus Rothomagenſis, Germanus Pariſienſis, Domitianus Catalaunenſis, & Domnulus Cenomanenſis: Series epiſcoporum intercifa & minime integra eſſe videtur, ex eo quod ſanctus Euphronius, hoc tempore Turonenſis epiſcopus, neque * per ſe, neque per vicarium ſubſcripſiſſe reperiatur. Causa concilii. Numerus epiſcoporum & canonum. * Binii fuerunt mutili codices.

b *In cauſa.* &c.) Hac de cauſa patres concilii conveniſſe indicat ipſa præfatiuncula actis ſynodalibus præfixa. Tempus concilii.

Anno Chriſti.) Anno ſexto Chariberti regis hanc ſynodum celebratam fuiſſe, habent acta concilii circa finem. Cum igitur auctoritate Gregorii Turonenſis lib. 4. cap. 21. hiſtoriæ Francorum aperte conſtet, quod D poſt obitum Clotharii regis (qui contingit anno 51. * 561. poſt mortem Clodovei, poſtque natum Chriſtum * 565.) Franciæ regnum inter quatuor ejus filios hoſce, Charibertum, Chilpericum, Gunteramnum & Sigebertum, diviſum fuerit, concedere oportet annum ſextum Chariberti cum * 570. Chriſti nati concurrere, eodemque * 567. tempore hanc ſynodum celebratam eſſe. Succeſſores Clotharii qui.

c *Ut Corpus domini in altari*, &c.) Prohibetur ne corpus domini inter ſacras imagines ſuper altari poni ſolitas ponatur, ſed potius collocetur ſub ipſa cruce, quæ in meditullio ipſius altaris poni conſuevit. His temporibus corpus domini intra columbam argenteam conſervabatur. Legitur enim in actis ſancti Baſilii, quæ Amphilochii nomine inſcripta habentur, iſto ſæculo ſacram euchariſtiam intra columbas argenteas repoſitam fuiſſe. Has a Severo furtim ſublatas fuiſſe, monachi Antiocheni in libello, quem quintæ ſynodo obtulerunt, conqueruntur. Hic aſſervandi modus a ſynodo prohibitus eſſe videtur, dum præcipit, ne in ordine imaginario collocetur. Probabile eſt quod occaſione illius prohibitionis Felix epiſcopus Bituricenſis, * cujus nomen huic ſynodo ſubſcriptum eſt, ad ſacratiſſimam euchariſtiam aſſervandam, curaverit fieri inſtar turris vas aureum perelegans illud, quod Venantius Fortunatus celebravit & deſcripſit ſubſequente epigrammate, cui talem inſcriptionem præfixit. Can. 3. corpus domini in eccleſia conſervari ſolitum. * errat, confundit Bit. cum Namn.

Ad Felicem Bituricenſem, in turrim ejus.

Quam bene juncta decent ſacrato corporis agni
Margaritum ingens aurea dona ferant!
Cedant chryſolithis Salomonia vaſa metallis,
Iſta placere magis ars facit atque fides.
Qua data Chriſto tibi Felicis munere ſic ſint.
Qualia tunc tribuit de grege paſtor Abel.
Et cujus tu corda vides, pietate coæquas,
Par vidua meritо qua dedit ære duo.

Felix Bituricenſis euchariſtiam in turri aurea aſſervavit.

Hæc Venantius de Felicis aurea turri. Commendatur a ſancto Hieronymo epiſtola quarta ſanctus Exuperius Toloſanus epiſcopus, qui tempore exundantium barbarorum, ne iſtiuſmodi aurea ſacra vaſa illorum rapinæ cederent, ipſa in uſum pauperum conflarat, caniſtro vimineo & vitreo calice corpus domini portans. Non niſi de aſſervata in eccleſia euchariſtia intelligi poteſt illud execrandum ſcelus Donatiſtarum, quod ab Optato breviter deſcribitur his verbis: *Juſſerunt euchariſtiam canibus fundi, non ſine ſigno divini judicii; nam iidem canes accenſi rabie ipſos dominos ſuos, quaſi latrones ſancti corporis reos, dente vindice tamquam ignotos & inimicos laniaverunt.* Cyrillus Alexandrinus redarguit hunc primum emergentem errorem illorum, qui putabant euchariſtiam in ſequentem diem non eſſe ſervandam. Nam ad Caloſyrium epiſcopum Arſomotem ſcribens, ſic ait: *Porro alios etiam eſſe audio, qui myſticam benedictionem nihil ad ſanctificationem proficere dicant, ſi quid ex ea fiat reliqui in alium diem. Inſaniunt vero qui hæc aſſerunt: neque enim alteratur Chriſtus, neque ſanctum ejus corpus immutatur; ſed benedictionis vis & facultas vivificans gratia perpetuo in ipſo exiſtit.* Videant & cognoſcant ex his novatores hæretici, novam non eſſe, quod extra ſumptionem, in eccleſia catholica ſacroſanctum corpus Chriſti in altari aſſervetur.

Cap. 21. Chariberti inceſtus cauſa hic canon eſt conſtitutus.

d *De inceſtis vero conjunctionibus.*) Sanctiſſimi patres hujus concilii hunc canonem ſtatuiſſe videntur ad corrigendum ipſum regem Charibertum inceſtus crimine labefactatum; utpote qui Marcoveſam conjugis ſuæ Meroflendis ſororem ſibi nefarie copulaſſet. Sed cum hujus canonis auctoritate apud eum nihil aut parum effectum fuiſſet, ſanctus Germanus Pariſienſis epiſcopus eumdem excommunicavit, cum ad pœnitentiam agendam monitus, peccare non deſiſteret. *Poſt hæc*, inquit Gregorius Turonenſis lib. 4. cap. 26. hiſt. Franc. *Marcoveſam Meroflendis ſcilicet ſororem conjugio copulavit; pro qua re a ſancto Germano epiſcopo excommunicatus eſt uterque: ſed cum eam rex relinquere nollet, primum illa percuſſa judicio Dei obiit: nec multo poſt & ipſe rex poſt eam deceſſit Charibertus.* Hæc de inceſtu regis Chariberti Gregorius.

Cap. 23. Occaſio canonis.

e *Quoniam reliquorum ſunt aliqui, qui digni ſunt forma cantari.*) Hujus canonis ſanciendi cauſam dediſſe videntur hymni illi, quos Venantius Fortunatus haud pridem de cruce cecinerat, quique ab eccleſia recepti, hactenus pie ſancteque concini conſueverunt.

Cap. 24. Cauſa legis.

f *Quod dum inter ſe ſæviunt domini noſtri.*) His verbis inſinuatur, qua occaſione hæc conſtitutio, de bonis eccleſiæ non invadendis, hic repetita fuerit: nimirum, quod cum regis ærarium frequentia bellorum civilium evacuatum eſſet, milites invaſerint bona eccleſiæ, atque inde ſibiipſis ſtipendia perſolverint.

Pœna ſacrilegorum.

g *Ut non ſolum excommunicatus, ſed etiam anathematizatus moriatur.*) Hoc loco patres concilii temporalem pœnam imprecantur direptoribus bonorum eccleſiaſticorum. Ea pœna ſacrilegum puniri Deo gratum fuiſſe, plura exempla declarant. De quodam diacono, qui relicta eccleſia fiſco ſe publice junxerat, narrat Gregorius Turonenſis libro de gloria martyrum capite 17. quod cum is aliquando uſurpaſſet de gregibus ſub nomine martyris Juliani, & inclamantibus paſtoribus eos eſſe ſancti martyris Juliani, & ille irridens reſpondiſſet, *putaſne quia Julianus comedit arietes?* poſt multos dies cum non religione, ſed caſu tranſiens ante ſepulchrum beati martyris ibi obdormiſſet, tanta ardenti febre corriperetur, ut clamaret ſe incendi per martyrem, & crimen confiteretur: cumque deprecaretur quanta maxima poſſet voce, jactari ſuper ſe aquam, tamquam de fornace, ita fumus egrediebatur de corpore. Interea miſeri artus combuſti in nigredinem convertuntur: unde tantus procedebat fœtor ut tolerari vix poſſet: atque ita ſpiritum exhalavit. De rege Chariberto narrat idem Gregorius lib. 1. de miraculis S. Martini quod cum loco ſacro, qui fuerat in honorem ſancti Martini confecratus, ſtabulum erexiſſet, omnium equorum illuc introductorum jacturam fecerit; monituſque reddere, quod injuſte occupabat, reſponderit: *Sive juſte, ſive injuſte reddi debeat, me regnante hanc baſilicam non habebit.* Quo ſacrilegio cum haud dubie divinum numen graviſſime offendiſſet, paulo poſt regno ſimul & vita juſſu Dei vindicis exutus fuit.

Chariberri ſacrilegium.

h *Prætextatus.*) De Prætextato, Germano, Felice, Domitiano & Domnulo hic ſubſcriptis epiſcopis, vide quæ dixi ſupra, &c.

a

EPISTOLA EPISCOPORUM PROVINCIÆ TURONICÆ.

AD PLEBEM MISSA POST ſynodum ſupraſcriptam.

Hortantur ut imminentem cladem avertere ſtudeant: ideoque nuptialia vota differant, rerum omnium decimas perſolvant, cum inimicis redeant in gratiam; mancipiorum etiam decimas offerant, & qui mancipiis carent, pro ſingulis filiis ſingulos dent tremiſſes; inceſtas denique conjunctiones diſſolvant.

B POntificalis eſt ordinis, ad ſuam ſolicitudinem infatigabiliter revocare, quidquid ad correctionem populorum, imo magis filiorum ſpiritualium, quantum eſt fas intelligere, cognoverit pertinere; & non, quod abſit, cum ſuo periculo alienæ ſpei per ſuam negligentiam facere detrimentum, ſi quod ad generalis ſalutis ſpectat compendium, ſedulo neceſſe eſt providere tractatu. Denique paſtor cum lupo videtur conniventiam facere, ſi permittit rapere, cum poſſit obſtare: præſertim cum ſermone prophetico animæ commiſſæ plebis requirantur ad ſingula de manibus ſacerdotis. Unde quantæ culpæ teneatur reatu dominan- *Ezech. 3.*
C te ſubjectus, qui ceſſat alicui peculum ſanitatis porrigere, quod cum non dederit alteri, ſe facit extingui, & in ſe vindictam videtur excipere, de qua crimen alter admiſit, cum vix quiſque ſufficiat ſua flendo facta purgare? Sed ne alieni facinoris teneamur adſtricti, ecce oris noſtri buccina ad aures omnium perſonamus: neque ſe deinceps excuſabit non monitum, qui quod ſequi debeat tam verbis, quam literis edocetur. Sed ſicut nos inceſſabiliter dicere, ita vos decet libenter audire: ut nec nos ſemen in ſpinoſam ſegetem videamur effundere, nec vos patiamini ſterilis agri culpa damnari: ſed commune ſit gaudium, quod a nobis panditur, & a vobis impletur;
D ut cum dominus univerſæ meſſis advenerit, & terra de fecunditate, & mereatur agricola gloriari de fruge. Itaque, filii cariſſimi, qui eſtis partus divinæ gratiæ, beatæ fructus eccleſiæ, regeneratio baptiſmi, poſſeſſio cæli, membra Chriſti, redhibitio regni, veſtra palma, nobis corona, ſalubri admonitione opportunum duximus admonere, quoniam peccatorum noſtrorum in præcipiti mole creſcente, videtur cladis graviſſimæ neceſſitas imminere, nec alibi refugium invenire, niſi ad illius præcepta recurrere, qui vitam noſtram ſua morte voluit reparare: ut ſi qui ex vobis ſunt in ſponſali pactione devincti, nec adhuc in matrimonii fœdere copulati, nuptiarum ſua-
E rum etſi definitum jam tempus ſit, licet apoſtolo vota nuptialia permittente; nos tamen conſilium dantes hortamur, ut juſto moderamine debeant ad præſens differre, duplici conditione compulſi, ut aut ira domini per caſtimoniam corporis, & ſinceritatem cordis, oratione aſſidua valeat mitigari; & cum tranquillitas obtineri meruerit, tunc ſine ſuſpicione interitus poſſint vota celebrari feſtiva: aut certe ſi hoc illi de nobis placuerit qui condidit, ut quoſcumque juſſerit, de corpore cogantur migrare, vel ſit juſtæ ſolationis cautela,

la, ut anima de sæculo non abripiatur im- A
munda, nec gravior esse incipiat mors futura, quam erat præsenti de funere, si postmodum pro crimine non pœna sæviret; nam istud admitteretur facillime, si nos post casum requies invitaret. Illud vero instantissime commonemus, ut Abrahæ documenta sequentes, decimas ex omni facultate non pigeat Deo pro reliquis, quæ possidetis, conservandis offerre: ne sibi ipse inopiam generet, qui parva non tribuit, ut plura retentet; & quod dicendum est verius, suum persolvat pretium, ne se trahi videat peccato dominante captivum: quia certe ulterius mercatorem suæ ereptionis non invenit, qui hic redemptori resistit, cujus vox satis intonat dicens: B
Eleemosyna extinguit peccatum. Item: *Date eleemosynam, & omnia vobis munda erunt.* Quare autem illi de suis non offeras, quod cum dare videris, non amittas? Faciat se unusquisque de rebus alienis gratuitum, ne cum nihil habeat proprium, nec alium præparet inimicum. Ergo si quis in Abrahæ conlocari vult gremio, ejusdem non repugnet exemplo: & solvat eleemosynæ pretium, quisquis optat regnare cum Christo. Illud etiam repetita voce monentes hortamur, ut si quis alterius caritatis offensam (quod absit) incurrit, odium vice mutua relaxantes, in amplexu veræ concordiæ festinent jam celerrime convenire. Quid enim in vacuum dimitti sibi peccatum C
desiderat, qui inimici delicta dimittere non exoptat; cum prima sit eleemosyna non quærere de peccante vindictam, sed contra reddere beneficia pro querela? Et licet superius dictum sit, ad exemplum Abrahæ decimas offerri debere: attamen propter cladem quæ imminet, hortamur, ut etiam unusquisque de suis mancipiis decimas persolvere non recusset: quia dicitur in illa infirmitate ad divisionem nescio quam venire personas, quasi novem auferat, decimam ut relinquat. Unde satis congruet cum mercede animæ unum solvere, ut novem non possit amittere, quam cum peccati crimine & reliquos perdere, & D
quem dare noluit, non habere. Quod si mancipia non sint, & fuerint aliqui habentes binos aut ternos filios, per unumquemque singulos tremisses in episcopi manu contradat, aut quem suo loco pontifex elegerit, assignare non dilatet, quod possit in captivorum redemptionem conferri: ut cum sic agitur, & præsentis iræ remotio, & merces proficiat in futuro. Si quis vero incesta se conjunctione visi sunt copulasse, in quantum ratio admittit, hortamur etiam, & pro salute vestra rogamus, ut juxta canonum statuta usque ad majorem synodum separentur: ne si voluntate implere distulerint, cælesti (quod absit) facere incipiant ultione. Quæ congrua monita, sicut decet, ab spiritualibus filiis admo- E
nemus in omnibus recipi salubriter & impleri: quatenus qui ad bonum opus mentis devote respicit, ipse quod rogatur recenset.

In Christi nomine Euphronius episcopus plurimum saluto.

In Christi nomine Felix episcopus plurimum saluto.

In Christi nomine Domitianus episcopus plurimum saluto.

In Christi nomine Domnolus episcopus plurimum saluto.

Genes. 14.

Psal. 3.

Luc. 11.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Epistola episcoporum.*) Nunc primum edita ex aliquot manuscriptis, sed mendosis. Pertinere autem ad synodum Turonensem argumento sunt episcopi, qui subscribunt.

1 EPISTOLA SANCTÆ RADEGUNDIS

AD EPISCOPOS.

Hanc initio institutæ congregationis suæ, pro ejus tutela & stabilitate scripsit, concilioque Turonensi confirmandam absens obtulit.

Dominis sanctis, & apostolica sede dignissimis in Christo patribus, omnibus episcopis Radegundis peccatrix.

COngruæ provisionis tunc roboraliter ad effectum tendit exordium, cum generalibus patribus, medicis, ac pastoribus, ovilis sibi commissi causa auribus traditur, eorumque sensibus commendatur, quorum participatio de caritate consilium, de potestate suffragium, de oratione ministrare poterit interventum. Et quoniam olim vinclis laicalibus absoluta, divina providente & inspirante clementia, ad religionis normam visa sum voluntarie duce Christo translata; ac pronæ mentis studio cogitans etiam de aliarum profectibus, ut annuente domino mea desideria efficerentur reliquis profutura, instituente atque remunerante præcellentissimo domno rege Clothario, monasterium puellarum Pictava urbe constitui, conditumque, quantum mihi munificentia regalis est largita, facta donatione dotavi. Insuper congregationi per me Christo præstante collectæ regulam, 2 sub qua sancta Cæsaria deguit, quam solicitudo beati Cæsarii antistitis Arelatensis ex institutione sanctorum patrum convenienter collegit, adscivi. Cui consentientibus beatissimis & hujus civitatis, & reliquis pontificibus, electione etiam nostræ congregationis, domnam & sororem meam Agnetem, quam ab ineunte ætate loco filiæ colui & eduxi, abbatissam institui, ac me post Deum ejus ordinationi regulariter obedituram commisi. Cuique formam apostolicam observantes, tam ego, quam sorores, de substantia terrena quæ possidere videamur, factis chartis tradidimus, metu Ananiæ & Sapphiræ, in monasterio positæ nihil proprium reservantes. Sed quoniam incerta sunt humanæ conditionis momenta vel tempora, quippe mundo in finem currente, cum aliqui magis propriæ quam divinæ cupiant voluntati servire, zelo ducta Dei, hanc suggestionis meæ paginam heredibus apostolatus vestri in Christi nomine superstes porrigo vel devota; & quia præsens non valui, quasi vestris provoluta vestigiis, epistolæ vicarietate prosternor: conjurans per Patrem & Filium & Spiritum sanctum, ac diem tremendi judicii, (sic repræsentatos vos nos tyrannus oppugnet, sed legitimus rex coronet) ut si casu post meum obitum quæcumque persona, vel loci ejusdem pontifex, seu potestas principis, vel alius aliquis, quod nec fieri credimus, congregationem vel suasu malevolo, vel impulsu judiciario perturbare tentaverit: aut regulam frangere, seu abbatissam alteram, quam sororem meam Agnetem, quam beatissimi

Greg. Tur. lib. 9. c. 42.

simi Germani, præsentibus suis fratribus, benedictio consecravit; aut ipsa congregatio, quod fieri non potest, habita murmuratione mutare contenderit; vel quasdam dominationes in monasterio, vel rebus monasterii, quæcumque persona, vel pontifex loci, præter quas antecessores episcopi, aut alii me superstite habuerunt, novo privilegio quicumque affectare voluerit, aut extra regulam exinde regredi quis tentaverit, seu de rebus, quas in me præcellentissimus domnus Clotharius, vel præcellentissimi domni reges filii sui contulerunt, & ego ex ejus præceptionis permissu monasterio tradidi possidendum, & per auctoritates præcellentissimorum domnorum regum Chariberti, Guntramni, Chilperici, & Sigeberti, cum sacramentali interpositione, & suarum manuum subscriptionibus obtinui confirmari: aut ex iis quæ alii pro animarum suarum remedio, vel sorores ibidem de rebus propriis contulerunt, aliquis princeps, aut pontifex, aut potens, aut de sororibus cujuslibet parsona, aut minuere, aut sibimet ad proprietatem revocare sacrilego voto contenderit: ita vestram sanctitatem, successorumque vestrorum post Deum pro mea supplicatione, & Christi voluntate, offendens incurrat, ut sicut prædo & spoliator pauperum extra gratiam vestram habeatur, & nunquam de nostra regula, vel de rebus monasterii obsistentibus vobis imminuere valeat aliquid, aut mutare. Hoc etiam deprecans, ut cum Deus prædictam domnam sororem nostram Agnetem de sæculo migrare voluerit, illa in loco ejus abbatissa de nostra congregatione debeat ordinari, quæ Deo & ipsi placuerit, custodiens regulam, & nihil de proposito sanctitatis imminuat, & nunquam propria, aut cujuscumque voluntas hoc præcipiat. Quod si, quod absit, contra Dei mandatum, & auctoritatem regum, aliquis de supra scriptis conditionibus, vobis coram domino & sanctis ejus precabiliter commendatis, agere, aut de persona, aut substantia minuere voluerit, aut memoratæ sorori meæ Agneti abbatissæ molestias aliquas inferre tentaverit, Dei & sanctæ crucis, & beatæ Mariæ incurrat judicium, & beatos confessores Hilarium & Martinum, quibus post Deum sorores meas tradidi defendendas, ipsos habeat contradictores & persecutores. Te quoque, beate pontifex, successoresque vestros conjuro & deprecor, ut vos, quos patronos in causa Dei diligenter adsciscо, si quis, quod absit, extiterit, qui contra hæc aliquid moliri tentaverit, pro repellendo & confutando Dei hoste non pigeat ad regem, ad quem eo tempore locus iste respexerit, vel ad Pictavam civitatem, pro re vobis ante dominum commendata percurrere, & contra aliorum injustitiam executores & defensores justitiæ elaborare, ut tale nefas nullomodo suis admitti temporibus rex patiatur catholicus, nec convelli permittat, quod Dei, & mea, & regum ipsorum voluntate firmatum est. Simul etiam principes, quos Deus pro gubernatione populi post decessum meum super esse præceperit, conjuro per regem cujus regni non erit finis, & ad cujus nutum regna consistunt, qui eis donavit ipsum vivere vel regnare, ut monasterium quod ex permissu & solatio domnorum regum, patris vel avi eorum, construxisse visa sum, & ordinasse regulariter vel dotasse, sub sua tuitione & sermone una cum Agnete abbatissa jubeant A gubernare, & a nullo neque supradictam abbatissam nostram, neque aliquid ad nostrum monasterium pertinens, molestari aut inquietari, vel exinde imminui, aut aliquid mutari permittant: sed magis pro Dei intuitu, una cum domnis episcopis, ipsi me supplicante coram redemptore gentium, sicut eis commendo, defensari jubeant & muniri: ut in cujus honore Dei famulas protegunt, cum defensore pauperum, & sponso virginum perpetualiter æterno socientur regno. Illud quoque vos sanctos pontifices, & præcellentissimos domnos reges, & universum populum Christianum conjuro per fidem catholicam, in qua baptizati estis, & ecclesias conservatis, ut in basilica, B quam in sanctæ Mariæ dominicæ genitricis honorem cœpimus ædificare, ubi etiam multæ sorores nostræ conditæ sunt in requie, sive perfecta, sive imperfecta, cum me Deus de hac luce migrare præceperit, corpusculum meum ibi debeat sepeliri. Quod si quis aliud inde voluerit, aut fieri tentaverit, obtinente cruce Christi, & beata Maria, divinam ultionem incurrat: & vobis intercurrentibus, in loco ipsius basilicæ merear cum sororum congregatione obtinere loculum sepulturæ. Et ut hæc supplicatio mea, quam manu propria subscripsi, in universalis ecclesiæ archivo servetur, effusis cum lacrymis deprecor: quatenus si contra improbos aliquos necessitas exegerit, ut C vestra defensione soror mea Agnes abbatissa, vel congregatio ejus, succurri sibi poposcerint, vestræ misericordiæ pia consolatio opem pastorali solicitudine subministret: nec de me destitutas se proclament, quibus Deus præsidium vestræ gratiæ præparavit. Illud vobis in omnibus ante oculos revocantes, per ipsum qui de cruce glorioſa virginem suam genitricem beato Joanni apostolo commendavit, ut qualiter ab illo completum est domini mandatum, sic sit apud vos, indigna & humilis domnis meis ecclesiæ patribus & viris apostolicis quod commendo: quod cum dignanter servaveritis depositum, meritis participes, cujus impletis mandatum, apostolicum digne re- D paretis exemplum.

SUBSCRIPTIO.

Ego Radegundis peccatrix huic institutioni a me factæ manu propria subscripsi.

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Epistola sanctæ Radegundis.*) Non video quod tempus huic epistolæ aptius congruat, quam concilii II. Turonensis. Cum enim scripta sit ad episcopos illos ipsos, (quod ex illorum rescripto patet) qui concilio Turonensi adfuerunt, verisimile est tum ad eos missam, cum una essent in eo Concilio congregati. Qui hanc in longiora tempora differunt, & post annos 20. paulo ante E obitum a sancta Radegunde scriptam volunt, præterquam quod a Gregorio Turonensi refelluntur, qui initio institutæ ab ea congregationis editam docet lib. 9. cap. 39. hoc etiam non animadvertunt, Euphronium episcopum (ut de ceteris qui una rescribunt nihil dicam) ea tempora non attigisse, totoque amplius decennio sanctæ Radegundis obitum prævertisse.

2 *Sub qua sancta Cæsaria degnit.*) Soror sancti Cæsarii; aut certe junior altera, si *degit* legas. Duæ siquidem ejusdem nominis & muneris Cæsariæ fuerunt. Una sancti Cæsarii germana, quam Cæsarius frater condito a se monasterio abbatissam præfecit, eique regulam, sub qua cum suis viveret, instituit. Posterior altera, quæ priori, superstite adhuc Cæsario defunctæ, in abbatissæ munere successit, ut auctor est Cyprianus

in

in vita sancti Cæsarii, quam Cæsariæ hujus rogatu composuit. Ab hac eadem Radegundis regulam Cæsarii, quam monasterio suo traderet, expetiit.

DECRETUM EPISCOPORUM,

QUOD SUSCEPTA BEATÆ RADEGUNDIS epistola conscripserunt.

Dominæ beatissimæ, & in Christo ecclesiæ filiæ Radegundi, Euphronius, Prætextatus, Germanus, Felix, Domitiannus, Victorius, & Domnolus, episcopi.

rogor. Tur. l. 9. cap. 39

SOlicita sunt jugiter circa genus humanum immensæ divinitatis provisura remedia, nec ab assidulitate beneficiorum suorum quocumque loco vel tempore videntur aliquando sejuncta; cum pius rerum arbiter tales in hereditate culturæ ecclesiasticæ personas ubique disseminat, quibus agrum ejus intenta operatione fidei rastro colentibus, ad felicem centeni numeri reditum divina temperie Christi seges valeat pervenire. Tantum igitur benignitatis ejus se passim dispensatio profutura diffundit, ut illud nusquam deneget, quod prodesse multis agnoscit: quarum personarum exemplo sanctissimo, cum judicaturus advenerit, habeat in plurimis quod coronet. Itaque cum ipso catholicæ religionis exortu cœpissent Gallicanis in finibus venerandæ fidei primordia respirare, & adhuc ad paucorum notitiam tunc ineffabilia perveniissent Trinitatis dominicæ sacramenta; ne quid hic minus acquireret, quam in orbis circulo prædicantibus apostolis obtineret, beatum Martinum peregrina de stirpe ad inluminationem patriæ dignatus est dirigere misericordia consulente. Qui licet apostolorum tempore non fuerit, tamen apostolicam gratiam non effugit. Nam quod defuit in ordine, suppletum est in mercede: quoniam sequens gradus illi nihil subtrahit, qui meritis antecellit. Hujus quoque, reverentissima filia, in vobis gratulantur rediviva surgere supernæ dilectionis exempla propitiatione divina. Nam declinante tempore sæculi vetustate, vestri sensus certamine fides revirescit in flore; & quod veterno tepuerat algore senectæ, tandem ferventis animi rursus incalescit ardore. Sed cum pene eadem veneritis ex parte, qua B. Martinum huc didicimus accessisse; non est mirum si illum imitari videaris in opere, quem tibi ducem credimus itineris extitisse: ut cujus es secuta vestigia, felici voto compleas & exempla; & beatissimum virum in tantum tibi facias esse socium, in quantum partem refugis habere de mundo. Cujus opinionis radio præmicante, ita reddis audientium pectora cœlesti fulgore suffusa ut passim provocati puellarum animi, divini ignis scintilla succensi, raptim festinent avide in caritate Christi fonte vestri pectoris inrigari; & relictis parentibus te sibi magis eligant, quam matrem. Fecit hoc gratia, non natura. Igitur hujus studii vota videntes, gratias clementiæ supernæ referimus, qui voluntates hominum suæ facit voluntati connecti; quoniam confidimus, quas apud vos jubet colligi, suo vult complexu servari. Et quia quasdam comperimus, divinitate propitia, de nostris territoriis ad institutionem vestræ regulæ desiderabiliter convolasse, inspicientes etiam vestræ petitionis epistolam libenter a nobis exceptam, hoc Christo auctore & remediatore firmamus, ut licet omnes æqualiter quæ ibi conveniunt, in domini caritate mansuræ, debeant inviolabiliter custodire, quod videntur libenti semel animo suscepisse: quoniam contaminari non debet Christo fides cœlo teste promissa, ubi non leve scelus est templum Dei, quod absit, pollui, ut ab eo possit ira succedente disperdi. Tamen specialiter definimus, si qua, sicut dictum est, de locis sacerdotaliter nostræ gubernationi domino providente commissis, in Pictava civitate vestro monasterio meruerit sociari, secundum beatæ memoriæ domni Cæsarii Arelatensis episcopi constituta, nulli sit ulterius discedendi licentia, quæ, sicut continet regula, voluntate prodita videtur ingressa: ne unius turpi dedecore ducatur in crimen, quod apud omnes emicat in honore. Et ideo si (quod avertat Deus) aliqua insanæ mentis inlicitatione succensa, ad tanti opprobrii maculam præcipitare suam voluerit disciplinam, gloriam & coronam, ut inimici consilio, sicut Eva ejecta de paradiso, per qualemcumque locum de claustris ipsius monasterii, imo de cœli regno, exire pertulerit, mergenda & conculcanda vili platearum in luto, separata a communione nostra, diri anathematis vulnere feriatur. Ita ut si fortassis, Christo relicto, homini voluerit nubere, diabolo captivante, non solum ipsa quæ refugit, sed etiam ille qui ei conjunctus est, turpis adulter, & potius sacrilegus quam maritus, vel quisquis, ut hoc fieret, venenum magis quam consilium ministravit, simili ultione, sicut de illa dictum est, cœlesti judicio nobis optantibus percellatur: donec separatione facta per competentem execrandi criminis pœnitentiam, a loco, quo egressa fuerat, recipi meruit & adnecti. Adjicientes etiam, ut eorum qui nobis quandoque successuri sunt sacerdotes, similis condemnationis teneantur adstrictæ reatu: & si, quod non credimus, aliquid ipsi voluerint aliter, quam nostra deliberatio continet, relaxare, noverint se nobiscum æterno definiente judice causaturos: quia communis est salutis instructio, si quod Christo promittitur, inviolabiliter observetur. Quod nostræ determinationis decretum, pro firmitatis intuitu, propriæ manus subscriptione credidimus roborandum perpetualiter a nobis Christo auspice * duraturum. (*)

* al. *servaturum* Hard.

CON-

ANNO CHRISTI 569.

CONCILIUM APUD LUCUM

a A THEODOMIRO PRINCIPE.

ANNO CHRISTI 569.

Habitum æra DCVII.

TEmpore Suevorum, ſub æra 607. die Kalendarum Januarii, Theodomirus, princeps idem Suevorum, concilium in civitate Luco fieri præcepit, ad confirmandam fidem catholicam, vel pro diverſis eccleſiæ cauſis. Poſtquam peregerunt quidquid ſe concilio ingerebat, direxit idem rex epiſtolam ſuam ad epiſcopos qui ibidem erant congregati, continentem hæc:

CUpio, ſanctiſſimi patres, ut provida utilitate decernatis in provincia regni noſtri, quia in toſa Gallæciæ regione ſpatioſæ ſatis diœceſes a paucis epiſcopis tenentur; ita ut aliquantæ eccleſiæ per ſingulos annos vix poſſint a ſuo epiſcopo viſitari: inſuper tantæ provinciæ unus tantummodo metropolitanus epiſcopus eſt, & de extremis quibuſque parochiis longum eſt ſingulis annis ad concilium convenire.

DUm hanc epiſtolam epiſcopi legerunt, elegerunt in ſynodo, ut ſedes Lucenſis eſſet metropolitana, ſicut & Bracara: quia ibi erat terminus de confinitimis epiſcopis, & ad ipſum locum Lucenſem grandis ſemper erat conjunctio Suevorum: etiam in ipſo concilio alias ſedes elegerunt, ubi epiſcopi ordinarentur. Sicque poſt hæc pro unaquaque cathedra diœceſes & parochias diviſerunt, ne inter epiſcopos contentio aliquatenus fieret; id eſt:

Ad cathedram Bracarenſis eccleſiæ, quæ in vicino ſunt, Centumcellas, Coetos, Lenetos, Aquaſte, Milia, Ciliolis ad poſtam, Ailio, Carandonis, Tavis, Ciliotao, Getanio, Oculis, Cerecis, Petroneto, Equirie ad Saltum: item pagi, Pannonias, Ledera, Vergancia, Aſtiaſtico, Tureco, Cuneco, Cherobio, Bereſe, Palanticio, Celo, Supelegio, & Seneſquio.

Ad ſedem Portugalenſem in Caſtronovo, eccleſias quæ in vicino ſunt, Villa nova, Betaonia, Viſea, Mentuno, Torebia, Baubaſte, Benzoaſte, Lumbo, Neſcis, Flapolet, Curmiano, Caguesto, Leporeto, Melga, Tangobia, Villagomedea, Tauvaſe. Item pagi, Labrencio, Aliobio, Vallacia, Truculo, Cepis, Flandolas, & Palentiaca. II.

Ad Lameco, Lamecum, Tuentica, Atavoca, Cantabiano, Omnia, & Camianos. III.

III. V. & VI. conciliis Toletanis ſubſcribit Servus Dei epiſcopus Calabrienſis.

Ad Conimbrienſem, Conebrei, Eminio, Lutbine, Inſula, Antunane, & Portucale caſtrum antiquum. IV.

Ad Veſenſe, Veſeo, Roodomiro, Submontio, Subverbeno, Coſonia, Ovellione, Totela, & Caliabrica, quæ apud Gothos poſtea ſedes fuit. V.

Ad Dumio † familia ſervorum. VI.

* Sic vocat monaſterium Dumienſe.

A Ad Egitanienſem, tota Egitania, Mene, Cipio, & Francos. VII.

Ad Lucenſem, Luco civitas cum adjacentia ſua, quam tenent comites. XI. una cum Cairoga, Lemos, & Cavarcos. VIII.

In Iracio Overenſi eſt *Ad ſedem Dumienſem familiæ regiæ* (Unde hic legas *familia Suevorum* Hard.)

Ad Aurenſem, Palla, Auna, Verugio, Bebalos, Ceporos, Tennes, Pinca, Saſſavio, Verecanoe, Senabia, & Calapages majores. IX.

Ad Aſturienſem, Aſtorica, Legio, Bergido, Petra, Speranti, Comanea, Ventoſa, Maurellos ſuperiorum & inferiorum, Senuire, Francelloe, & Perficoe. X.

Ad Irienſem, Mortacio, Salinienſe, Centenoe, Celonoe, Medienſie, Peſtamarcos. XI.

B Ad Tudenſem eccleſias in vicino, Turedo, Tabolela, Locoparre, Aureas, Tabulela, Longetude, Carifiano, Martiliana, Turonio, Celeſſantes, Turvea. Item pagi: Auxone, Sacria, Erbilone, Gauda, Obinia, & Corteſe. XII.

Ad ſedem Britonnorum, eccleſiæ quæ ſunt intro Britonnes, una cum monaſterio Maximi: & quæ in Aſturiis ſunt. XIII.

NOTÆ GARSIÆ LOAISÆ.

a *A Theodomiro.*) Is fuit ſeptimus rex Suevorum, qui in Gallæcia imperium obtinuit, hoc ordine: Hermericus, Rechila, Recciarius, Maldra, Frumarius, Remiſmundus; qui hæreſi infectus eſt cum univerſa Sue C vorum gente; & eadem labes per annos fere centum eſt propagata, uſque ad Theodomirum, ſive Ariamirum, catholicum & optimum principem, qui totam gentem ſancti Martini epiſcopi Dumienſis, poſtea Bracarenſis, ſtudio & labore ad veram ſinceramque eccleſiæ catholicæ fidem reduxit: reſque eccleſiaſticæ, inſtitutaque jam fere antiquata, mirum in modum amplificata, auctaque ſunt. Idem indixit hoc concilium Lucenſe: ad quod, & ad Nitigeſium Lucenſem ſanctus Martinus Dumienſis tranſmiſit opuſculum orientalium conciliorum, quod magno ſtudio in compendium reduxerat. *Hæc Garſias:* a cujus ſententia diſcrepat Baronius in annalibus; tum quod Theodomirum Ariamiri patrem ſuiſſe recte ſentiat, tum etiam quod opuſculum illud orientalium conciliorum ad Lucenſem II. ſynodum a ſancto Martino Dumienſi tranſmiſſum fuiſſe non male exiſtimet. Vide quæ dicam infra in notis concilii Lucenſis II. De hoc concilio Lucenſi ſic ſcribit Joannes Vaſæus libro chronicorum Hiſpaniæ, tomo poſteriori, anno domini 564. *Hoc concilium Lucenſe circa hunc* D *annum celebratum eſt Kalendis Januariis ſub Theodomiro rege Suevorum; ſub quo & Bracarenſe, ad confirmandam fidem catholicam, & conſtituendum eccleſiæ ſtatum. In eo concilio eccleſiæ Bracarenſi metropolitanæ, & aliis Gallæciæ cathedralibus ſui cuique fines aſſignati ſunt, quos ne excederent. Ex archivo eccleſiæ Bracarenſis, ubi pro Nitigeſio Lucenſi epiſcopo, legitur Netigio. Meminit hujus rei Lucas Tudenſis in rege Vvamba, & dicit, Adaulphum epiſcopum Legionenſem huic interfuiſſe concilio.* Hæc ex annalibus Vaſæi.

De Theodomiro rege, Garſiæ & Baronii diverſæ ſententiæ.

Hæc ſequentia omnia uſque ad finem ſunt Joannis Garſiæ.

Ego vero accepi hoc Lucenſe concilium a D. Joanne Ruizio epiſcopo meritiſſimo Lucenſi, ſtudio ſapientiæ & religione claro, qui illud mihi deſcripſit ex codice manuſcripto eccleſiæ Lucenſis perantiquo.

Hæreo in exordio concilii, an legendum ſit: *Tempore Suevorum ſub æra* 600. *ſeptimo die Kalendarum*, an, *ſub æra* 667. *die Kalendarum Januarii:* & quamvis mihi prior lectio magis placeat, tamen poſteriorem, propter auctoritatem Ambroſii * Mori & Joannis Vaſæi, ſequor.

* an Morales

Po-

1 His adde, ſi lubet, quæ ſunt poſtea ſubſecuta, ex eodem Gregorio Turon. lib. 6. cap. 41 *Harduinus.*

Ponuntur in hoc concilio XIII. sedes provinciæ Galleciæ: Bracara prima sedes, Portucal, Lameco, Conimbrica, Veseo, Dumio, Egitania, Luco prima sedes, Auria, Astùria, Iria, Tude, Britona.

Opportunus hic se offert locus ad differendum de divisione sedium episcopatuum Hispaniæ, de qua multa scripta sunt ab historicis nostris: & in re ita obscura, & fere jam antiquata, nihil consultius faciendum existimavi, quam ipsos fontes veteres & reconditos, ex quibus illi rem hanc hauserunt, emendatos & puros edere; ut ex libris manuscriptis ecclesiæ Toletanæ & D. Laurentii correctioribus & vetustioribus elicere potui, & ex codice ecclesiæ Ovetensis, qui inscribitur Itacius.

Est in bibliotheca ecclesiæ Toletanæ processus quidam & acta in causa ecclesiæ Valentinæ, nam quum primum expugnabatur a Jacobo Aragonum rege, strenuo Maurorum domitore, & in deditionem venit, primas Toletanus ad suam jurisdictionem jure antiquo pertinere dicebat. In quibus actis hæc habentur.

Aniles fabulas narrat hic Garsias ineptasque errasIberiarum. Quod vel ex Narbona constat cujus sub Constantino quumquam tributa fuit Hispaniæ.

Cæsar Constantinus * imperii sui quarto anno, cum esset in Hispania, convocatis ejus episcopis, totam provinciam in sex archiepiscopatus partitus est, decrevitque omnes peculiaribus diœcesibus & finibus contineri.

Prima sedes est Narbo, secunda Tarraco, tertia Bracara, quarta est Spalis, quinta Emerita, sexta Toletum, quæ habet sibi subdita hæc oppida: Oretum, hoc est Calana; Baedra, hoc est Baeça; Mentesa, hoc est Jaen; Acci, hoc est Guadix; Virgi, hoc est Almeria; Bagastri, hoc est Albarracin, aut Bilvestre; Illici, hoc est Elche; Setabis, hoc est Xativa; Denia, Valeria prope Quoncam; Secobria, id est Sogorbe; Arcobrica, hoc est Arcos; Complutum, hoc est Guadalaxara, sive Alcala; Segoncia, hoc est Siguenca; Oxoma, hoc est Osma; Secobia, hoc est, Segovia, & Palencia.

Et infra. Postmodum quatuor libros Arabicos in judicio nobis exhibitos inspeximus, & fecimus legi in libris illis per unum Judæum & Saracenum: & ipse legentes in dictis libris, scilicet in libro Rasis, qui multos libros fecerat de physica, ut Saracenus dicebat: & in libro Abiba Cacahabi, qui peritus fuerat in lege eorum: & in duobus aliis libris, quorum auctores non erant: dixerunt nobis, quod in dictis libris continebatur, quod inter sex divisiones dictas, factas a Constantino imperatore in Hispania, erat civitas Valentia sub civitate Toleto. *Hæc ibi.*

In codice Hispalensi divi Laurentii, qui anno domini 962. scriptus est, sic invenio.

DIVISIO PROVINCIARUM HISPANIÆ,

ET EARUM SEDIUM.

PROVINCIA GALLÆCIÆ.

Barcara metropolis.	Dumio.
Portucale.	Aurienſe.
Conimbria.	Tude.
Eguitania.	Luco.
Veſeo.	Ira.
Lameco.	Britona.
Vetiça.	Aſtorica.

PROVINCIA GALLIÆ.

Narbona metropolis.	Luteba.
Caucoliberi.	Magalona.
Carcaſſona.	Nemis.
Biterris.	Enemaſo.
Agatha.	Elena.

PROVINCIA LUSITANIÆ.

Emerita metropolis.	Avela.
Salmantica.	Exonoba.
Elbora.	Oliſibona.
Caurio.	

PROVINCIA CARTHAGINIS.

Toleto metropolis.	Dianio.
Compluto.	Setabi.
Segontia.	Carthago.

Oxoma.	Baſti.
Palentia.	Menteſa.
Valeria.	Acci.
Oreto.	Biacia.
Valentia.	

PROVINCIA BÆTICÆ.

Spalis metropolis.	Egabro.
Italica.	Eliberi.
Elipa.	Malacha.
Aſtigis.	Aſidona.
Corduba.	

PROVINCIA TARRACONENSIS.

Tarracona metropolis.	Elerda.
Dertoſa.	Barcinona.
Cæſarauguſta.	Egara.
Tyraſona.	Auſona.
Calaguris.	Gerunda.
Auca.	Impurias.
Pampilona.	Orgello.
Oſca.	

In concilio Emeritenſi, canone VIII. *dicitur Reccesuinthum regem provinciæ Luſitaniæ terminos epiſcopis & parochis diviſiſſe, & juxta priſcorum canonum ſententias in antiquam formam reduxiſſe. Ibique Egitania ad provinciam Luſitaniæ eſt attributa.*

In codice manuſcripto literis Gothicis eccleſiæ Ovetenſis in principio ſic ſcriptum eſt.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI, INCIBIT NUMERUS ſedium Hiſpanienſium: & uniuſcujuſque provinciæ ſedes ſuo metropolitano ſubſcriptæ, uſque in Rhodanum amnem, id eſt.

METROPOLI TOLETO SUBDITÆ.

Oreto.	Baſti.
Beatia.	Urgi.
Menteſa.	Bagaſtri.
Acci.	Illici.
Setabis.	Compluto.
Dianium.	Segontia.
Valeria.	Oxoma.
Valentia.	Secobia.
Secobriga.	Palentia.
Arcabrica.	

Sub uno viginti.

METROPOLI SPALI SUBDITÆ.

Italica.	Aſtigi.
Aſidona.	Corduba.
Elepla.	Egabro.
Malaga.	Tuccis.
Elberris.	

Sub uno decem.

MERITÆ METROPOLI SUBDITÆ.

Merita.	Lamego.
Pace.	Caliabria.
Olixibona.	Cauria.
Exonoba.	Elbora.
Egitania.	Abela.
Conimbria.	Salmantica.
Viſeo.	Numantia, id eſt, Zamora.

Sub uno tredecim.

BRACARÆ METROPOLI SUBDITÆ.

Bracara.	Iria.
Dumio.	Lugo.
Portucale.	Britonia.
Tude.	Aſtorica.
Auria.	

Sub uno novem.

TARRACONÆ METROPOLI SUBDITÆ.

Tarracona.	Gerunda.
Barcinona.	Empurias.
Egara.	Auſona.
Urgello.	Oſca.
Lerita.	Pampilona.
Iłoſa.	Calaforra.
Tortoſa.	Tiraſona.
Cæſarauguſta.	Auca.

Sub uno quindecim.

NARBONA METROPOLIS.

Narbona.	Biterris.
Agatha.	Carcaſſona.
Magalona.	Toloſa.
Nemauſo.	Elna.
Luteba.	

Sub uno novem.

Et ſub uno ſedes Hiſpanienſes, abſque provincia Tingitania uſque ad mare oceani, qui eas circumdat, ſedes 82. exceptis Legione & Oveto, quæ nulli unquam metropoli fuerunt ſubditæ.

Diviſio terminorum diœceſium & parochiarum Hiſpaniæ a Vvamba rege facta, ex libris manuſcriptis eccleſiæ Toletanæ, & eccleſiæ Ovetenſis, cujus titulus eſt Itacius; in quo hiſtoria regum Vandalorum & Alanorum in Gallæcia, & poſtea Suevorum, & demum Gothorum, ſcribitur.

ÆRA DCCIV. poſt Receſuindum Vvamba rex Gothorum regnum novem annos obtinuit. Hic Toleto ea hora qua unctus eſt in regem, cum quadam evaporatione viſa eſt apis a cunctis qui aderant, ex capite ejus exire & ad cælos volare. Hoc ſignum factum eſt a domino, ut futuras victorias nuntiaret de inimicis per eum; & dulcedinem pacis quam habuit erga ſuos. Aſtures & Vaſcones in finibus Cantabriæ crebro rebellantes edomuit, & ſuo imperio ſubjugavit: civitatem quæ Cartua vocabatur, & Pampilonem ampliavit, quam Vvambæ Lunam vocavit: provinciam quoque Galliæ, quæ Hiſpania citerior dicitur, ſibi rebellantem, multis agminibus Francorum interceptis, ſubjugavit, & Paulum perfidum Galliæ tyrannum cepit, eique oculos evellere præcepit; & ad urbem Toletanam cum triumpho magno reverſus, diſcordeſque pontifices, eo quod alii aliorum parochias invadebant, ad concordiam ſtuduit revocare. Fecit & chronicas regum priorum coram ſe legere, ut facilius poſſet terminos parochiarum dividere, ſicut antiquitas denotaret, & exigeret juris cenſura, & jura propria quælibet eccleſia poſſideret, ſicut ſubjecta denotat ſcriptura.

Concedimus & confirmamus, quod, ſicut Gundericus, Genſericus, Hunericus, Guntamundus, Iſoris & Guimel, reges Vandalorum civitatem Lucum ſucceſſive dotaverunt, teneat pacifice & quiete terminos, qui inferius ſubſcribentur.

Totas Aſturias per Pyrenæos montes, & per flumen magnum Ove, & per totum litus maris Oceani uſque Biſcajam, per Summumroſtrum, & per Summumcabrium, per portas de ſancta Agatha, per Poçaſalem, per Limbam de Folios, una cum campo Erbolio, Gordon uſque ad illam arborem de Quadros, per Rivulum de Humana, Lunam, Vandabiam, uſque ad Pyrenæos montes, Cyanzam villam, Quexidam, per Conjaquelam, Montoſam uſque ad flumen Urbetum in Gallæcia, Suernam, Vallem longam, Veram, Flamoſam, totam Sarriam, Paramum uſque ad flumen Mineum. Totam Lemos, Vinyſo, Veroſmo, & Semmanorum, & Frojam uſque ad flumen Silum. Totam Lumiam, cum eccleſiis de Petrajo, quæ ædificatæ ſunt, vel fuerit, inter Aronyum flumen & Silum. A termino montis Buron, & per aquam Zore, uſque in fundum Arnoyi, & per ipſum * diſcuſſum uſque in flumen Mineum, Jueza uſque Portelam de Vanati, & eccleſias de Sallaz, inter Arnoyum & Silum, cum eccleſiis de Barcoſo, Caſtellam, Cunſancam, Barnantes, & Avion, Aſmam, Carabam, Amancam, ſicut dictam eccleſiam Lucenſem reges Vandali dotaverunt. *

Legio, quam condiderunt Romanæ legiones, quæ antiquitus Flos fuit vocata, & per Romanum papam gaudet perpetua libertate, & * extat ſedes regia, atque alicui metropoli nunquam fuit ſubdita, teneat per ſuos terminos antiquos ſicut eam dotaverunt Hermericus, Rechila, Recciarius, Maldra, Frumarius, Remiſmundus, Theodomundus, Suevorum reges, & Theodomirus.

Legio teneat per Pyrenæos montes, & per Pennam rubeam, una cum Medialevaca, Cervera, Petras nigras. Anion uſque ad flumen Carrionem, per villam Sernam, per Rivulum ſiccum, uſque ad villam Ardegam. Per Ceresinos, uſque in caſtrum Pepi. Per villam Manam uſque in arborem de Quadros.

* Supra fines terræ Gallæciæ, tria caſtella, Turtures, Datineus, Caſtellatum, & Naviam.

Legio civitas ſacerdotalis & regia & Lucus, quam Vandali ædificaverunt in Aſturiis, teneant per ſuos terminos antiquos, ſicut eis diviſit rex Theodomirus. Hæ nulli ſubdantur archiepiſcopo vel primati.

Sedes etiam Portucaliæ permaneat in ſua diviſione ſicut ei diviſit rex Theodomirus, cum his etiam quæ nos ei adjecimus.

Bracara metropolis teneat Centumcellas: Gentis millia, Laineto, Giliolis, Adoneſte, Aportis, Aylo, Ceutendonis, Laubis, Cilioto, Letania, Ceresis, Petroneyo, Equiſis ad ſaltum. Item pagi, Panojas, Leta, Bregantia, Aſtiatigo, Tarego, Aunego, Metrobio, Bereſe, Palamtuſico, Celo, & Senequumio, ſub uno XXX.

Ad ſedem Dumienſem familia regia.

Egitanienſis teneat totam Egitaniam, Mene, Cipio, & Francos.

Por-

Itacius de L co Auſtru intelligit.

diſcurſum

* *Itacius a dit*: & di xerunt on nes: Plac nobis omn bus.

* Infra

Hanc hiſtori generalis Hiſpaniæ vocat Luce nam.

In divisione Theodomiri supra dicitur: *Ad Dumio familia servorum*, quam hic vocat regiam; intelligit de monachis qui Deo serviunt: & ei servire, regnare est

Portugalensis teneat in Castronovo ecclesias quæ in vicino sunt, scilicet, Villanova, Betaonia, Vesea, Menturio, Torebia, Bramaste, Pongoaste, Lumbo, Nestis, Napoli, Curmano, Magneto, Leporeto, Melga, Tangobria, Villagomedi, Tanuatta. Item pagi, Lambrencio, Aliobrio, Valericia, Turlango, Ceris, & Mendolis, & Palentia. Sub uno XXV.

Lamecum teneat ipsum Lamegum, Tuencia, Arauca, Cantabriania, Omnia, & Ceminus. Sub uno VI.

Conimbrienſis ſedes tencat ipsam Conimbriam, Eminio, Selio, Bime, Insula, Astrucione, & Portugalliæ castrum antiquum. Sub uno VII.

Idem supra in concilio Lucensi.

Vescensis teneat ipsum Veseo, Rodomiro, Submoncia, Suberbeno, Osania, Ovellione, Turella, Goleja, & * Caliabria, quæ apud Gothos postea sedes fuit. Sub uno VII.

* Caliabrica, *Itacius*.

Irienſis teneat ipsam Iriam, de Issum usque Cusancaro, & * de Caldas de rege usque in oram maris oceani.

* de Caldes de ære.

Lucensis teneat ipsam civitatem cum adjacentibus suis, cum Cantoquia, Somes, Carabarcos, Montenigro, Parraga, Latra, * Azamana, Segios, Triavada, Pogonti, Salvatera, Monteroso, Doira, Deça, Colea. Sub uno XVI.

* Azumara, *Itacius*.

Aurienſis teneat Vesugio, Ruvale, Teporos, Sedisos, Pincia, Casavio, Verenganos, Sanabria, & Calabazas majores. Sub uno X.

Astoricensis teneat ipsam Astoricam, Legionem super Urbico, Beriso, Petra Speranti, Antiribis, Caldelas, Marellos superiorem & inferiorem, Senure, Frogelos, & Pericos. Sub uno XI.

Britonacensis teneat ecclesias quæ in vicino sunt intra Britones, una cum Monasterio Maximi usque in flumen Ouæ.

Tudensis teneat ipsam Tudem cum ecclesiis quæ in vicino sunt, Torelo, Torobera, Ludo, Patre, Agnove, Sagria, Erbilione, Aureas, Langetue, Carasino, Toruca. Item pagi, Cauda Ouinia, & Cartasse. Sub uno XV.

Toleto metropoli subjaceant hæ sedes.

Oretum hæc teneat: de Galla usque * Eciga, de Betra usque Campaniam.

* Pinta, *Itacius*.

Beatia.

Mentesa hæc teneat: de Eciga usque Securam, de Lila usque Pulixena.

Acci hæc teneat: de Secura usque Montaneam, de Arcatel usque Carachuel.

Basti hæc teneat: de Montanea usque Egestam, de Rauca usque * Fusitam.

* Rusitam.

Urgi hæc teneat: de Egesta usque Carthaginem, de Gastri usque Mundam.

Bigastrum hæc teneat: de Pugilla usque Nisdomiam, de Serta usque * in Babam.

* Lambam.

Illici hæc teneat: per terminos Bigastri & Setabis, & Denia.

Setabis hæc teneat: de Custo usque ad Moletam, de Togola usque ad Intam.

Denia hæc teneat: de Sosa usque in Intam, de Silva usque Gil.

Valentia teneat de Silva usque Musuetum, de mari usque Alpont.

Valeria hæc teneat: de Alpont usque in Terrabelam, de Stizerola usque Ninar.

Secobrica hæc teneat: de Tarabella usque Obviam, de Toga usque Brecam.

Arcabrica hæc teneat: de Alcont usque ad Obviam, de Mora usque * Bastram.

* Lustriam

Complutum hæc teneat: de Alcont usque ad Cortem, de Gusia usque ad Costem.

Segontia hæc teneat: de Coste usque Fuscam, de Godol usque Pinam.

Oxoma hæc teneat: de Fusca usque Arlanzon, quomodo currit in camino sancti Petri, qui vadit ad sanctum Jacobum, de Garafe usque Hermitas.

Secobia hæc teneat: de * Almet usque Mambellam, de Montel usque Vasodoto.

* Alhomet.

Palentia hæc teneat: de Mambella usque Caltam, de Valbona usque Fortosam. *

* In Iracio est: Hæ sunt sedes xx. divisæ episcopales de Toleto a mari usque in caminum sancti Petri, qui vadit ad sanctum Jacobum.

Tarraconensi metropoli subjaceant hæ sedes.

Barcinona hæc teneat: de Mina usque Pagellam, de Usa usque Bordel.

* Egara hæc teneat: de Bordel usque Paladera de Montesa usque Portellam.

* Exata.

Gerunda hæc teneat: de Palada usque Justamate; de Alosa usque Pinnas.

Empuriæ hæc teneant: de Justamate usque Bercam, de Ventosa usque Gilvam.

Ausona hæc teneat: de Borga usque Auratam, de Bulga usque Mentiam.

Urgela hæc teneat: de Aurata usque Nasonam, de Murela usque Valam.

Lerita hæc teneat: de Nasona usque ad fontem Salam, de Lora usque Matam.

Ilstosa hæc teneat: de Font Salla usque Portellam, de Morale usque Tormellam.

Tortosa hæc teneat: de Portella usque Deniam, de Tormoga usque Catenam.

Cæsaraugusta hæc teneat: de * Moovia usque Splanam, de Ribas montes usque Gordoto.

* Denia

Osca hæc teneat: de Splana usque Cobello, de Speflem usque Riberam.

Pampilona hæc teneat: de Cobello usque Mustelam, de Lotica usque Tallam, de Mustela usque Nampiam, de Sparga usque Ostrual.

Calaforta hæc teneat: de Nampia usque Spargam, de Mustela usque Lacalam.

Tirasona hæc teneat: de Sparga usque Platenam, de Altomonte usque Millesam.

Auca hæc teneat: de Planta usque Amayam, de Villainferno usque Pedem Moram.

Insulæ Baleares, Majoricam, Minoricam, Formenteram, Usericam.

Spali metropolitanæ subjaceant hæ sedes.

Italica hæc teneat: de Ulea usque Busam, de Asa usque Jamolam.

Asidona hæc teneat: de Busa usque ad Senam, de Lotesa usque viam latam.

Elepla hæc teneat: de Sena usque Datam, de Abila usque Cortelam.

Malaca hæc teneat: de Data usque Malexeam, de Temia usque sedes campo.

* Eliberis hæc teneat: de * Maleoca usque Sotellam, de Almica usque Sedille.

* Elberti

* Maleoca, pro Malaloca forte hodie, Mælagon.

Astigi hæc teneat: de Sotella usque Parietem de Luca usque Raucam.

Corduba hæc teneat: de Pariete usque ad Ubetam, de la Galla usque Ranam.

Egabro hæc teneat: de Ubeta usque ad Malam Sayam, de Gasta usque Suetam.

Tucci hæc teneat: Malasaya usque ad Balagar, de Gigara usque Calonam.

Bracaræ metropoli ſubjaceant hæ ſedes.

Dumio hæc teneat : de Duma uſque Albiam, de Rianteca uſque Adaſam.

Purtucale hæc teneat : de Ibdia uſque Lobolam, de Olmos uſque Solam.

Tude hæc teneat : de Loſola uſque Lagunam, de Monte albo uſque Feroſam.

Auria hæc teneat : de Iſo uſque Silum, de Vereganos uſque Calabaças majores.

Iria hæc teneat : de Iſo uſque Cuſacam, * de Caldas de ære uſque in oram marit Oceani. * de Caldas de rege.

Luco hæc teneat : de Lagula uſque Buſſam; de Monte Soto uſque Quintanam.

Britonia : de Buſſa uſque Torrentes, de Octoba uſque Tobellam & uſque ad Ouem.

Aſtorica hæc teneat : per oram vallis Carcer, & per fluvios, Humaria ſcilicet, & Ubigo, per Berco & Tavara.

Emeritæ metropoli ſubjaceant hæ ſedes.

Pace hæc teneat : de Balagar uſque ad Crocam, ad Montem de Olla uſque Marabal.

Oliſibona hæc teneat : de Darca uſque Ambiam, de Olla uſque Matam.

Elbora hæc teneat : de Sotobra uſque Petram, de Rucella uſque Paratam.

* Exonoba hæc teneat : de Ambia uſque Salam, de ipſa uſque Turrem. * Oxonoba.

Egeditania hæc teneat : de Sala uſque Navam, de Sena uſque Muriellam.

Conimbria hæc teneat : de Nava uſque Bergam, de Torrente uſque Loram.

Veſeum hæc teneat : de Borga uſque Sortam, de Bonnella uſque Ventoſam.

Lamecum hæc teneat : de Sorta uſque Petram, de Tara uſque Ortoſam.

Caliabria hæc teneat : de Sorta uſque Albeniam, de Soto uſque Faram.

Salmantica hæc teneat : de Albenia uſque Sotobram, de Ruſſa uſque Siberam.

Numantia hæc teneat : de Pennagodiſſe uſque ad Tormem ſuper illos Balneos, de Valde de Rege uſque Dorium, de Villalalle uſque Oterum de Fumus ; ſecus Rivulum ſiccum uſque Breto, de Tavara uſque Dorium.

Abula hæc teneat : de Petra ulque Villam, de Viaſto uſque Torrero.

Cauria hæc teneat : de Villa uſque * Tagum, de Aſa uſque Pumar. * Dorium.

Narbonæ metropoli ſubjaceant hæ ſedes.

Beterris hæc teneat : de Staleth uſque Barcinona, de Macai uſque Ribafora.

Agatha hæc teneat : de Nuſa uſque Ribertam, de Gallar uſque Mirlam.

Magalona hæc teneat : de Nuſa uſque Ribogar, de Caſtello millia uſque Angoram.

Nemauſo hæc teneat : de Buſa uſque Angoram, de Caſtello uſque Sambiam.

Luteba hæc teneat : de Samba uſque Rabaval, de Anges uſque montem Rufum.

Carcaſſona hæc teneat : de monte Rufo uſque Angeram, de Angoſa uſque Montana.

Ema hæc teneat : de Angera uſque Roſinolam, de Lateroſa uſque Lamuſam.

Hæ ſunt ſedes harum duarum Hiſpaniarum octoginta, ſub dominio Gothorum, tam archiepiſcopales, per quas nobis miniſtratur verbum Dei, quæ a Romano pontifice accipiunt communionem catholicæ veritatis ; ut ſecundum traditionem & doctrinam ſanctorum patrum, animas ſibi commiſſas valeant gubernare. Hæc igitur noſtra inſtitutio, quæ aſſenſu omnium archiepiſcoporum, & epiſcoporum dictarum ſedium, auctore Deo, facta eſt, firma permaneat in æternum. Hæc omnia ſupraſcripta legit glorioſus rex Vvamba in concilio Toletano, ubi omnes archiepiſcopi & epiſcopi convenerant ; quæ ſcriptione omnium confirmata ſunt, Quiriaco Toletano archiepiſcopo primatiæ dignitate & fide catholica conſiſtente.

Statutum eſt præterea in dicto concilio, ut omnes clerici viverent ſecundum regulam ſanctiſſimi patris Iſidori, prout continetur in libro ejuſdem de honeſtate clericorum. Et quicumque archiepiſcopus, epiſcopus, abbas clauſtralis, vel ſæcularis, pro dignitate, vel ordine, aut aliquo eccleſiaſtico beneficio, minam daret regi, ſive aliquæ aliæ perſonæ ; ille excommunicatione perpetui anathematis innodetur.

Erat ulterius ſcriptum in dicto codice manuſcripto.

Diviſio provinciarum ſecundum Plinium lib. 3. cap. 3. Hiſpaniæ citerioris : & dividitur in ſeptem conventus. Primus Carthaginenſis, ſecundus Tarraconenſis, tertius Cæſarauguſtanus, quartus Clunienſis, quintus Aſturienſis, ſextus Lucenſis, ſeptimus Bracarenſis.

In Carthaginenſi conveniunt populi quadraginta duo, exceptis inſularum incolis. Ex colonia Accitana Gemellenſes & Libiſoſona cognomine Foroauguſtana : quibus duobus jus Italiæ datum. Ex colonia Salarienſi oppidani Latii veteris Caſtalorienſes, qui Cæſari Venales appellantur. Setabitani, qui Auguſtani Valerienſes, ſtipendiariorum celeberrimi. Babarrenſes, Baſtitani Conſaburenſes, Dianenſes, Celeſtani, Iloricitani, Lamnitani, Menteſani, qui & Oritani ; Mentiſani, qui & * Baſtuli Baſtriali ; Oretani, qui & Germani cognominatur, caputque Celtiberiæ, Segobrienſes, Carpetani, Toletani Tago flumini impoſiti, dein Beacienſes & Urgilienſes. * Baſtuli

Diviſio provinciarum ſecundum imperatorem, hoc modo : * Cæſar Conſtantinus anno 4. imperii ſui, ſex archiepiſcopos, ut dividerent Hiſpaniam in ſex partes ſeu provincias, juſſit, ita quod unuſquiſque haberet terminos ſuos, quos nullo modo qui excedere attentaret. * Fabula a Sirmondo & Labbeo exſibilata. *Hard.*

Narbonæ ſubſint, Piteus, Toloſa, Cazlora, Albi, Magalona, Nemis, Carcaſſona.

Bracaræ ſubſint, Dumia, Portucal, Tude, Auria, Iria, Luco, Britona, Aſtorica.

Tarraconæ Barcinona, Egara, Gerunda, Empuriæ, Auſona, Lerita, Idoſa, Tortoſa, Cæſarauguſta, Oſca, Pampilona, Calaforra, Tyraſona, Auca.

Toleto ſubſint, Secobia, Arcabrica, Segoncia, Valentia, Urgi, Bagaſtri, Diania, Segorve, Complutum, Oxoma, Valeria, Oretum, Sativa, Beacia, Illici, Menteſa, Acci, Baſta, Palentia.

Meridæ ſubſint, Pace, Oxonoba, Oliſipone, Egitania, Caliabria, Lamego, Viſeo, Selmantica, Coria, Elbora, Abela, Numantia.

Spali ſubſint, Italica, Aſidona, Elepla, Mala-

Malaga, Elberris, Astigi, Corduba, Egabro, Tucci.

DIVISIO PROVINCIARUM

Hispaniarum secundum regem Vvambam, facta tempore Quirici primatis & archiepiscopi Toletani. Cum inter prælatos Hispaniarum magna fuisset exorta discordia, eo quod unusquisque invaderet terminos diœcesanos, rex Vvamba synodum celebrari præcepit Toleti, convocatis & congregatis archiepiscopis & suffraganeis suis. Præsentato in medio numero civitatum & diœcesum, taliter diffinitur ibidem.

PRovinciæ Carthaginensis, vel Carpetaniæ metropolis, regia urbs Toletum.

Toleto subsint, Oretum, Beacia, Mentesa, Acci, Astigi, Urgum, vel Almeria, Bagastri, Illici, Setabia, Denia, Valentia, Valeria, Segobria, Arcabrica, Iplicea, Segontia, Oxoma, Segobia, Palentia.

Tarraconæ subsint Barcinona, Gerunda, Egara, Empurias, Ausona, Urgelo, Ilerda, Ictosa, Tortosa, Cæsaraugusta, Osca, Pampilona, Auca, Calagurra, Tyrasona.

Narbonæ subsint Caucolibium, vel Tolosa, Carcassona, Biterris, Agatha, Luteba, Magalona, Neumasum, Elena, vel Elna.

Spali subsint Italica, vel Italia, Astigis, Corduba, Egabra, Tucci, Eliberi, vel Eliberis, Asidona, & Malaga.

Emeritæ subsint Pace, Olisbona, Oxonoba, Egitania, Callabria, Viseo, Lamego, Cauria, Salmantica, Abela, Elbora.

Bracaræ subsint Dumium, Festabole, vel Portucale, Tude, Auria, Luco, Astorica, Iria, vel Uria, Ouetum, vel Britonia, exempta a Gallæciæ Bracara.

Acta sunt hæc Toleto in concilio generali, omnibus una voce dicentibus; Placet: præsentibus ac subscribentibus invicto ac sereniſſimo rege Vvamba, & Quirico archiepiscopo Toletano, Hispaniarum primate, ceterisque archiepiscopis, cum suis suffraganeis diœcesum prædictarum, in ecclesia sanctæ Leocadiæ, æra DCCX. per manum Petri de sancta Leocadia. Vixit autem plus hic rex Vvamba annis quinque, & mortuus est.

Hæc omnia exscripta sunt ex codice antiquo ecclesiæ Toletanæ & ex codice Ouetensi qui dicitur Iracius, & a me, ut potui, melius emendata. Placuit etiam addere aliam divisionem inter Oxomensem & Aucensem episcopos, in concilio provinciali factum, regnante Adefonso sexto, & præsidente Richardo legato sedis apostolicæ, & Bernardo Toletano: quam ex archivis ecclesiæ Burgensis habui.

Divisio Oxomensis & Aucensis episcopatuum.

ANno ab incarnatione domini millesimo octogesimo octavo, æra MCXXVI. regnante gloriosissimo Adefonso imperatore in Toleto, Legione, Gallæcia, Castella, & Nagara, facta est synodus in ecclesia sanctæ Mariæ de Fusellis, apud castrum Montloy, præsidente domino Richardo vicario sanctæ Dei Romanæ ecclesiæ, præsente cum eo domino Bernardo archiepiscopo Toletano, & archiepiscopo domino Petro Aquensi, residentibus cunctis episcopis regni ipsius gloriosissimi regis, videlicet Dumiensi episcopo Gundisalvo, Aderico Tudensi episcopo, Arriano Ouetensi episcopo, Osmundo Asturicensi episcopo, Raimundo Palentino episcopo, Petro Legionensi episcopo, nec non electis in ministerium episcopis, Petro in ecclesia beati Jacobi, Martino in ecclesia Coimbriensi, Sigefredo in ecclesia Nagarensi, Petro in ecclesia Oriensi; præsentibus itidem abbatibus, Fortunio in monasterio Exiliensi, Vincentio in monasterio Ansilance, Didaco in monasterio sancti Facundi; electis etiam in abbatia Reginensi, Joanne in monasterio Oriensi, Petro in cœnobio sancti Petri Caradignæ; cum consilio & consensu supradicti catholici regis, & episcoporum, abbatum, principum, & procerum ipsius regni, nec non totius concilii, facta est divisio inter Oxomensem & Aucensem episcoparum, qui noviter Burgis translatus est. Et quia Oxomensis episcopatus prius a Saracenis invasus, quotidie per misericordiam Dei redintegratur, quoniam confinia eorum, & termini incerti habebantur, & quia jugis contentio erat inter Bernardum Toletanum archiepiscopum, ad quem Oxomensis ecclesia metropolitano jure pertinet, & Gomizonem Aucensem, seu Burgensem episcopum, assentiente videlicet utraque parte visum est, saniori consilio, sic determinare parochias eorum, ut a fine Canatanazor, & de Muriello, & Argança, & castri quod dicitur Messella, & castri quod dicitur Espega, & a villis quæ dicuntur Congosto & Buezo, & sicut aqua ipsa currit & labitur in Arandam, aqua quæ discurrit per Cluniam, & pertransit ipsam Cluniam, usque ad Peñam de Aranda, donec labitur in fluvium Dorium, & omnes villæ ex hac parte fluminis Araudæ, in quibus currit Sayo de Clunia, nec non trans fluvium Dorium castrum Materiolum, & Vociquellas, & usque ad civitatem Septem publicensem, & quidquid ultra continetur, decerneretur esse Oxomensis ecclesiæ: illa vero quæ citra sunt terminum prænotatum, versus septemtrionalem plagam, Aucensis ecclesia jure perpetuo possideat. Sane si quis archiepiscopus, episcopus, rex, comes, princeps, aut aliqua potestas, seu quælibet ecclesiastica sæcularisve persona definitionis hujus paginam pertinaci audacia violare, vel in aliquo infirmare tentaverit, reum se de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & domini redemptoris nostri Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine cum tinistris deputatus, districtæ ultioni subjaceat.

SUBSCRIPTIONES.

Ego Adefonsus, divina præordinante gratia, Hispaniarum rex supra notatam divisionem fieri volui, manuque propria firmavi.

Ego Richardus sanctæ Dei Romanæ ecclesiæ vicarius huic concilio præsidens laudo, manuque propria confirmo.

Ego Bernardus Toletanus archiepiscopus, finium Oxomensis ecclesiæ defensor, & investigator, suprascriptam divisionem laudo, manuque propria corroboro.

Ego Petrus Aquensis archiepiscopus confirmo.

Ego Gomesianus Burgensis episcopus confirmo.

Ego Gundisalvus Dumiensis episcopus confirmo.

Ego Adericus Tudensis episcopus confirmo.

Ego Arrianus Ouetensis episcopus confirmo.

Ego Osmundus Astoricensis episcopus confirmo.

Ego

Ego Raimundus Palentinus confirmo.
Ego Petrus Legionenſis epiſcopus confirmo.
Ego Petrus in eccleſia beati Jacobi electus confirmo.
Ego Martinus in eccleſia Conimbrienſi electus confirmo.
Ego Sigefredus in eccleſia Nagarenſi electus confirmo.
Ego Petrus in eccleſia Orienſi electus confirmo.
Ego Fortunio Exilienſis abbas confirmo.
Ego Vincentius ſancti Petri Aſilicenſis abbas confirmo.
Ego Didacus monaſterii ſancti Facundi abbas confirmo. Silos.
Ego Joannes in monaſterio Onienſi electus confirmo. Sahagun. Omnia. Cardenua.
Ego Petrus in monaſterio ſancti Petri Caradignæ electus confirmo.
Ego Garſias Nagarenſis comes confirmo.
Ego Petrus comes de Carrion confirmo.
Ego Ferdinandus comes confirmo.
Ego Martinus comes confirmo.
Ego Rodericus Ordoñez princeps confirmo.
Ego Gundiſalvus Nuñez princeps confirmo.
Ego Rodericus Gonſaluez princeps confirmo.
Ego Alvarus Diaz princeps confirmo.
Ego Lope Sanchez princeps confirmo.
Ego Didacus Sanchez princeps confirmo.
Ego Bermudo Rodriguez princeps confirmo.
Ego Petrus Alvarez princeps confirmo.

Ad exactiorem harum diviſionum intelligentiam, nomina antiqua cum jneotericis epiſcopatuum Hiſpaniæ & Galliæ Narbonenſis conjunxi, ſecutus in hac interpretatione ſedium diviſionem codicum manuſcriptorum ſuperius poſitam. Provinciam vero Carthaginis primo enodare conſtitui, propter ejus dignitatem, brevitati ſtudens potius quam labori prolixæ inquiſitionis.

Provincia Chartaginis.

1 Toletum, hodie *Toledo*. Plinius: *Caput Carpetaniæ Toletani, Tago flumini impoſiti*. Unde Livio Carpetanorum urbs, colonia Romanorum, ut ex numis conſtat: inſignis religionis cultu metropolis, & Hiſpaniæ primas.

2 Complutum, hodie *Halcala de Henares*, martyrio Juſti & Paſtoris conſpicua. Prudentius.

Sanguinem Juſti, cui Paſtor hæret,
Ferculum duplex geminumque donum
Ferre Complutum gremio juvabit,
Membra duerum.

Eſt nunc ſub Toletano præſule, illuſtriſque omnium bonarum artium academia, & doctiſſimorum hominum magiſtra.

3 Oxoma, Oroſio; Plinio Uxama, & Ptolemæo Οξαμα in Arevacis: hodie *Oſma*; ruina potius cognita, quam antiqua majeſtate: eccleſia cathedralis in vicum translata, qui *el Burgo de Oſma* dicitur. Alii ſcribunt Uxſama per s. Florus lib. 3. cap. 1. Auxima, epiſcopus eſt Toletano ſuffraganeus.

4 Palentia, hodie *Palencia*; epiſcopatus inſignis, ſuffraganeus præſulis Toletani: ſcribitur duplici ll. apud Ptolemæum & Appianum.

5 Valeria, civitas antiqua prope Quoncam, a Mauris deſtructa, impoſita fluvio Guadiela. Poſtea cum rex Adefonſus nonus Quoncam munitiſſimum caſtellum Mauris eripuiſſet, novemque menſium obſidione expugnaſſet, urbem in eo ædificavit, & cathedram epiſcopalem pleniſſimam poſuit, attribuitque ei auctoritate Lucii III. pontificis maximi, Valerienſem & Arcabricenſem antiquas ſedes, Joanne Jannez primo in ea confirmato epiſcopo. Extat nunc puſillus pagus, qui Arcas dicitur, quem quidam Arcabricam veterem exiſtimant. De quonca Rodericus Toletan. lib. 7. c. 26. eſt Toletano ſuffraganea.

6 Segontia: nunc *Seguenca*. Per V. & T. habet Livius, & Plinius, Sagunria, ponitque eam in Arevacis cum Uxama, recte: nam parum utraque diſtat. Antonius inter Cæſarauguſtam & Complutum ponit. De Segontia in Bætica alia eſt ratio. Epiſcopus eſt in A ſpiritualibus & temporalibus urbis dominus, ſuffraganeus Toletano.

7 Secobia, nunc *Segovia*: Sic etiam Plinius, eſtque in Arevacis aquæ ductu, lanificio, & populi frequentia inſignis, Toletano ſuffraganeus.

8 Arcabrica: fuit olim epiſcopalis ſedes, nunc prope Quoncam, tenue magnæ quondam urbis veſtigium, *Arcas* vocatur: fuitque, ut diximus, Quonquenſi epiſcopatui ab Adefonſo nono olim unita, ſub Lucio III. pontifice maximo, ut ex ejus diplomate conſtat, quod in Archivo Quonquenſis eccleſiæ aſſervatur. Aliud eſt Arcobrica & Arcobricenſes apud Plinium, Methymnæ pagus. Quam Antoninus inter Segontiam & Bilbilim ponit Arcobricam, ea eſt, quæ nunc Arcos in itinere Hortæ, in finibus Aragoniæ diſtat a Quonca viginti & quinque leucas Hiſpaniæ: Arcas vero tantum duas vel tres.

9 Oretum; unde Oretani, quos Plinius inter ſtipendiarios connumerat; *Oretani*, inquit, *qui Germani cognominantur*. Strabo & Ptolemæus in Tarraconenſi B Hiſpania collocant, Ambroſio de Morales rude ſolum prope Almagro & Granatulam, aliis *Calatrata*. Hæc nunc epiſcopo caret, ſed habet cœnobium inſigne religionis militiæ Calatravæ ſub regula ſancti Benedicti.

10 Valentia, nunc *Valencia*, Conteſtanorum in Hiſpania Tarraconenſi urbs eſt Ptolemæo; Plinius, *Valentio*, inquit, *Colonia* II. P. M. *a mari remota*. Romam ante vocatam ſcribit Beutherus. Hæc a Mauris capta, per multos annos in ſervitute jacuit, donec tandem a Cidio Roderico Bihar expugnata, Chriſtiano cultui reſtituitur; ſed eodem vita functo, iterum in poteſtatem Saracenorum devenit, uſque dum Jaimus inclytus Aragonum rex ſecundo eam recepit, & in ipſa præſulem Jaimum de Ferrara de ſancto Martino conſtituit. Hæc ſummorum pontificum altrix ab Innocentio VIII. ad petitionem Roderici Borgiæ epiſcopi cardinalis Valentini, & demum pontificis maximi in metropolitanam fuit erecta, anno 1492. eidemque ſuffragauei Majoricenſis & Carthaginenſis epiſcopi dati. Sunt & C alia ejuſdem nominis parva oppida in Hiſpania, in quibus epiſcopalis ſedes nunquam fuit.

11 Dianio, *Denia* hodie, apud Plinium Dianium & Lucentum Latinorum ſtipendiarium: Lucentum hodie *Lucbenia* prope Valentiam, ſicut Dianium in maris ora verſus occidentem; caretque epiſcopo, & eſt in Valentina diœceſi. Florianus ſcribit idem eſſe cum Ferrariæ promontorio Melæ; quod veriſimile eſt; nam, ut Strabo ait, bonæ ibi fiunt fecturæ ferri.

12 Setabis, hodie *Xativa*. Scribitur fere cum diphthongo Sætabis, prope Valentiam. Epiſcopo caret. Inde Sætabitani, apud Plinium, qui Auguſtani, hanc Silius Italicus in lib. 3. in arce excelſa ſitam indicat.

13 Carthago, hodie *Carthagena*: portum habet inſignem & multarum navium atque triremium capacem. Plinius: *Tarraco Scipionum opus; ſicut Carthago Pœnorum*. Iſidorus lib. 15. originum: *Afri ſub Annibale maritima Hiſpaniæ occupantes, Carthaginem Spartariam conſtruxerunt, quæ a Romanis capta & colonia facta, nomen etiam provinciæ dedit: nunc autem a Gothis ſubverſa, atque in deſolationem redacta eſt*. Hæc D Iſidorus. Habet epiſcopum, Toletano præſuli ſuffraganeum; antiqua Gothorum ſedes, ab eaque tota Toletana provincia Carthaginenſis fuit cognominata. Carthaginem Silius Italicus lib. 3. Teucro fundatori tribuit:

Dat Carthago viros Teucro fundata vetuſto.

Fuit conventus unus ex ſeptem, qui a Plinio memorantur. Vetus inſcriptio ibidem inventa:

IMP. CÆSARI ÆLIO. HADRIANO. ANTONINO. AUG. PIO. PP. COS. IV. PONT. MAX. TRIB. POTEST. CONVENTUS. CARTHAG. CURANTE. POSTUMIO. CLARANO. FLAMINE.

14 Baſti. Inde Baſtiani & Baſtitania, cum B. ſcribo; hodie *Baça* in colonia Salarienſi. Plinius inter ſtipendiarios celeberrimos Baſtitanos connumerat, caret E epiſcopo, eſtque in diœceſi Accitania, quamvis archiepiſcopus Toletanus juris aliquid in ea habeat. Qua de re vide quæ Alvarus Gomezius ſcribit in Ximenio.

15 Menteſa. De hac quod affirmem nihil certi habeo, & noſtri hiſtorici in varias diſtrahuntur ſententias. Vide longam & eruditam commemorationem, quam Hiſpano idiomate Ambroſius Morales hac ipſa de re edidit. Cui, cum ob ipſius ſingularem doctrinam, tum ob noſtram in Complutenſi olim academia amicitiam initam, ſubens acquieſco. A Mauris ita hæc urbs penitus deſtructa fuit, ut hinc nullum divinandi certi aliquid veſtigium relictum ſit. Plinio Oretani, Baſtuli, & Menteſani, iidem ſunt lib. 3. cap. 3. *Menteſani*, inquit, *qui & Oretani. Menteſani, qui & Baſtuli*. Baſtulos ponit Ptolemæus in Hiſpania Bætica ad fretum Gaditanum, quos etiam Pœnos vocat. Nam te-

ſte

ſte Plinio lib. 3. cap. 1. & Pomponio Mela lib. 2. cap. 6. ab utraque freti parte Pœni habitarunt, ad quod alluſiſſe videri poteſt Horatius, ubi ait.

Latius regnes, avidum domando
Spiritum, quam ſi Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

16 Acci, hodie *Guadix*, Arabico idiomate; inde Accitanus. Epiſcopum habet Granatenſi archiepiſcopo ſuffraganeum. In hac civitate ſanctus Torquatus, Pauli apoſtoli diſcipulus, prima Chriſtianæ religionis fundamenta jecit; & Camerinus tempore Conſtantini magni concilio Eliberitano interfuit.

17 Beatia, hodie *Baeça*. Alii ſcribunt Biacia, antiqui Beatia. Inde epiſcopus Beatienſis, ut habent concilia. Ptolemæus Beatiam ponit in Oretanis, eo loco, quo Livius libro 29. ponit Lapides Atros in Auſetanis, ut Glareano placuit, inter Illiturgim & Mentefam; ubi Aſdrubal caſtra habebat, eſtque in epiſcopatu Gienienſi verſus ſeptentrionem. Beatiam autem per T, afferendam eſſe conſtat ex antiqua lapidis inſcriptione.

Q. VALERIO. POSTHUMO. BEATIANO. Q. VALERII. CASTULI. F. QUI VIXIT. ANN. XXXII. ANTONIA. AUR. EX. TESTAM. B. M. P.

Lego, *Antonia Aurelia*.

In vetuſtiori partitione Carthaginenſis metropolis, non plures his XVII. eccleſiæ erant attributæ, poſtea aliæ ſunt adjectæ, ut ex conciliis & recentioribus diviſionibus colligimus; ut ſunt quæ ſequuntur.

Segobrica: hodie *Soborge*, in regno Valentiæ. Inde epiſcopus Segobricenſis, ſuffraganeus archiepiſcopi Valentini. Sunt qui legunt ex nummo, Sigobrica; Ambroſius aliter. Hoc certum, epiſcopum Segobricenſem ſub Toleto fuiſſe. Unde in antiqua diviſione, inter alios ſuffraganeos ponitur Segorbe, & in concilio Toletano, ſub Gundemaro rege, jam tunc adjecta Toletano præſuli; nam ibi primo ſubſcribit Poſcatius epiſcopus Segobricenſis.

Caſtulo, hodie *Cazlona*, in Bætica prope urbem Beatiam. Plinius Caſtulonenſes Cæſarii Venales vocari ait. Silius Italicus & ipſe Hiſpanus lib. 3.

Fulget præcipuis Parnaſia Caſtulo ſignis.

Livius de bello Punico: *Caſtulo urbs valida & nobilis Hiſpaniæ, adeo conjuncta ſocietate & amicitia Pœnis, ut inde uxor Annibali eſſet.* Idem Plutarch. in vita Sertorii. In antiquo lapide cum aſpiratione ſcribitur.

VALERIÆ CIPATINÆ TACCITANÆ SACRUM COLONIÆ PATRICIÆ CORDUBENSIS FLAMINICÆ COLONIÆ AUG. GEMELLA TUCCITANÆ FLAMINICÆ SIVE SACERDOTI MUNICIP. CHASTULONENSIS.

Epiſcopum non habet.

Bigaſtrum. In concilio Toletano, in quo tantum epiſcopi ſuffraganei Toletani præſulis convenerunt, ſubſcribit Bigitinus epiſcopus Bigaſtrenſis. Erat prope Illicem & novam Carthaginem, ut ex diviſione Vvambæ patet, non habet epiſcopum, neque locum nunc certum. Aliis Bilveſtre in finibus Portugalliæ, oppidum ditionis Rui Velazquez avunculi Infantium de Lara, ex hiſtoria antiqua.

Illicis. Hanc Plinius prope Carthaginem novam ponit. *Prope flumen Tader*, ait, *colonia immunis Illicis, unde Illicitanus ſinus*. Idem Mela. Nonnulli ex noſtratibus Alicante portum maris Mediterranei, alii Elche oppidum nobile prope Carthaginem, non procul a mari, exiſtimant. Verum cum Plinius Illicem prope flumen Tader collocet, hæreo hac in re; præſertim cum Florianus & Naugerius Tader flumen Seguram eſſe dicant. Et forte ea fuit Illicis, quæ nunc Origuela ſupra Seguram poſita prope oram maris. Nunc habet epiſcopum ſuffraganeum archiepiſcopatus Valentini, a Carthaginenſi diœceſi his temporibus disjunctum auctoritate Pauli IV. pontificis maximi.

Aſtigi, hodie *Ecija*. Mela urbium de mediterraneis hanc clariſſimam in Bætica appellat, cum Hiſpali & Corduba. Nunc caret epiſcopo, eſtque in diœceſi Hiſpalenſi. Hanc coloniam fuiſſe, & Auguſtam Firmam cognominatam, ſcribit Plinius.

Elotona. In concilio Toletano ſub Gundemaro rege æra 648. quod coactum fuit ex ſolis epiſcopis provinciæ Carthaginis ſubſcribit Sanabilis eccleſiæ Elotonæ epiſcopus; forte Eliocrotæ, ſicut in Eliberitano ſubſcribit Succeſſus Eliocrotæ epiſcopus. Eliocrota in itinerario Antonini ponitur a Carthagine Spartaria vigintiquinque millibus paſſuum diſtans, forte everſa a Gothis, ſicut Iſidorus Carthaginem fuiſſe tradit. Sunt tamen qui dicant eſſe Lorcam ſupra Carthaginem, ſeptemtrionem verſus. Et fortaſſis epiſcopus qui hic ſubſcribit, aliunde fuit, & vel exul, vel negotiorum cauſa, Gothorum curiam ſequens, concilio huic interfuit, nam tales in conciliis admittebantur, ſervato loco & voce.

Provincia Gallæciæ.

1 Bracara metropolis, hodie *Braga*. A Plinio ponitur conventus civitatum viginti quatuor, vocatur Auguſta Bracarum. Habet nunc archiepiſcopum & ſuffraganeos.

2 Portucale, hodie *el Puerto*, ad oſtium Durii fluvii ſita in ora maris Oceani, habet amplum portum; Cale ab Antonino appellatur; ſicque adjecta voce portu, nunc Portucale. Feſtabole quoque appellabatur. Cale autem appellatio multarum civitatum, ut eſt in Campania, Flaminia, & in Gallia. Vide Servium ad illud 7. Æneidos,

Quique Cales linquunt. Habet epiſcopum.

3 Conimbria, nunc *Coimbra* in Luſitania. Alii ſcribunt Conimbrica; alii ex marmorum inſcriptionibus, Conimbriga. Reſendius & Barrerius Luſitani docti putant nominis alluſione decepti. Coimbra nunc epiſcopatum habet, & inſignem academiam ſupra Mondega fluvium ſitam.

4 Egitania, vel rectius, ut antiqua monumenta habent, Ingæditania, & Igæditani, ut in veteri pontis Alcantaræ inſcriptione eſt; nunc vicus obſcurus *Eidania* dictus Epiſcopalis ſedes in Guardiam translata eſt. In concilio Emeritenſi Igædita in provincia Luſitaniæ ponitur, canone octavo.

2 Veſeo, ſive Viſeus, nunc *Viſeo* in Luſitania. Ptolemæus in Hiſpania Tarraconenſi Viſontium collocat. Quem locum Varrerius Luſitanus in chorographia a Viſeo multis leucis diſtare erudite docet. Hodie & ſedis epiſcopalis antiquam dignitatem & nomen retinet, parum a fluvio Mondega verſus ſeptemtrionem diſtans.

6 Lameco, vel Lameca, nunc *Lamego*, in Luſitania ad Durium amnem ſita, ſedem epiſcopalem habet.

7 Vectica, a Vectonibus, qui Plinio, Livio & Cæſari Hiſpaniæ populi ſunt in Extremaduræ tractu. Ptolemæo etiam Vettones Luſitaniæ populi, quorum meminere Appianus, Strabo, Plinius, Prudentius, & alii. Vide Reſendium in epiſtola ad Vaſæum ſcripta. Prudentius Emeritam coloniam Vertoniæ appellat lib. Περὶ στεφάνων de martyrio ſanctæ Eulaliæ.

Nunc locus Emerita eſt tumulo,
Clara colonia Vettoniæ;
Quam memorabilis amnis Ana
Præterit, & viridante rapax
Gurgite mœnia pulcra lavat.

8 Dumio, monaſterium prope Bracaram ſingularis obſervantiæ, in Hiſpania a Martino ædificatum, & cujus ipſe fuit primus abbas epiſcopus, & in ejus honorem in epiſcopalem ſedem erectum. Hodie templum extat miræ antiquitatis, de quo abunde ab hiſtoricis noſtris ſcriptum. Attribuitur ei tantum familia regia, hoc eſt regimen ſanctorum monachorum, nam ipſi ſunt ex regia familia, & alibi dicitur familia ſervorum, qui Chriſto regi ſummo dicati, ſtudium omne in cultu religionis & pietatis collocant.

9 Auria: hodie *Orenſe* ad amnem Minium ſita. Inde Aurienſis epiſcopus: agnoſcit nunc pro metropolitano Compoſtellanum archiepiſcopum.

10 Tude: hodie *Tuy*, epiſcopalis ſedes Compoſtellano ſuffraganea, ad Minium ſita, prope litus maris Oceani, ubi confluit Ana fluvius. Ab Antonino inter Bracaram & Aſtoricam collocatur: forte hæc quam Silius Italicus lib. 3. Ætolam Tyden appellat.

11 Luco: hodie *Lugo*, olim Suevorum tempore ſedes metropolitana, poſt Bracaram. Nunc epiſcopatum habet agnoſcentem metropolitanum Compoſtellæ. Apud Plinium, Lucenſis conventus populorum eſt XVI.

12 Iria: hodie *el Padron*, in regno Gallæciæ, ubi cum primo corpus D. Jacobi quieviſſet, poſtea Compoſtellam translatum eſt. In Iria autem dicitur verbum Dei primum annuntiaſſe. Epiſcopalis ſedes Compoſtellam traducta, ad altiorem dignitatem ob honorem ſanctiſſimi apoſtoli erecta, pietate & devotione Alfonſi Caſti Legionenſis regis.

13 Britonia, vel *Britania*, vel *Britania*, ſeu *Britonium*. Tempore Alfonſi Caſti Legionenſis, anno Domini 873. in conſecratione eccleſiæ Compoſtellanæ ab ipſo magnifice ædificatæ, inter alios decem & ſeptem epiſcopos interfuit Theodorindus epiſcopus Britonienſis. Sunt qui dicunt, eſſe *Mondonnedo* in Gallæcia vel prope eam. Alii, ut Vaſæus, ex ſententia Reſendii, civitatem in Portugallia Interamni, prope Viamam, quæ dicitur *de Camigna*, cujus etiam nunc veſtigia extare

Reſen-

Resendius affirmat. Verum in antiquo codice manuscripto in divisione episcopatuum legitur: *Ovetum, hoc est, Britonia, exempta a Gallæcia Bracara*. In IV. Tolet. subscribit Metopius Britanienſis episcopus, & in VII. & VIII. Tolet. Sona seu Sonanus, & in III. Bracarensi, Bela Britanienſis episcopus. Nunc exempta nullum Hispaniæ recognoscit archiepiscopum. Habuit aliquando concessione Joannis VIII. pontificis maximi jus metropolitanum.

14 Asturica: *Astorga* hodie. Plinius in transmontanis eam ponit, & ait esse urbem magnificam, hodie dignitatem retinet episcopalem; insignior sacerdotum copia, quam civium multitudine: sequitur Compostellæ metropolim. In antiqua partitione ecclesiarum Hispaniæ, quam in Alveldensi codice videre licet in provincia Gallæcia non ponuntur plures quam hæ quatuordecim. Verum ex divisione Vvambæ, & conciliorum provincialium subscriptionibus, additur Caladonia, seu Caladunum, quæ Callaicorum Bracarorum urbs est apud Ptolæmæum; & ab Antonino ponitur inter Asturicam & Bracaram.

Provincia Lusitaniæ.

1 Emerita metropolis: dicta *Emerita* Augusta a militibus emeritis Augusti, ut Isidorus habet lib 15. cap. 1. originum: nunc *Merida*, Anæ fluvio impositа, omnique auctoritate expoliata atque destructa, nihil præter ruinas & magnæ antiquitatis vestigia retinet; estque militiæ divi Jacobi in spiritualibus attributa, nullum episcopum agnoscens. Jus autem metropolitanum in Compostellanam ecclesiam translatum a Callisto II. papa maximo est. Ex hac urbe diva Eulia martyr fuit, de qua Prudentius in ipsius hymno.

Carmine nobilis Eulalia.
Mortis & indole nobilior:
Emeritam sacra virgo suam,
Cujus ab ubere progenita est,
Ossibus ornat, amore colit.

2 Avela, nunc *Avila*: forte scribendum Abella. Est ejusdem nominis urbs in Aprutio, & altera in Campania. De posteriori Ambrosius Leo, cujus est patria, tres libros composuit; sicque dictam affirmat a Græca voce ἄελλα, eo quod ventorum flatibus sit valde obnoxia. Quæ nominis ratio & nostræ Abellæ valde quadrat, quippe quæ & ipsa immoderatis ventis valde vexetur. Episcopum habet Compostellano archiepiscopo suffraganeum.

3 Salmatica, hodie *Salamanca*, urbs omnium literarum gymnasio & frequentia, antiquaque nobilitate civium admodum clara. Episcopum habet Compostellano suffraganeum.

4 Elbora. Hujus fere nominis quinque sunt oppida in Hispania. Ebora ab Antonino Liberalitas Julia appellatur: a Mela Ebora alia, castellum in litore maris, in sinu Gaditano: alia in magno promontorio in Lusitania. Idem Strabo & Stephanus. Ebora est apud Ptolemæum in Turdulis in Bætica, sed interius, versus mediterranea. Hanc Strabo & Plinius Eburam Cerealem nominant. Ebura alia ab Ebora, est etiam apud Ptolemæum in Lusitania. Ebora in Heditanis. Concilia manuscripta habent Elbora, & episcopus Elborensis. Resendius Lusitanus, & Quebedius Toletanæ ecclesiæ portionarius de hac re contendunt: alter Eboram in Lusitania, alter Talaveram in regno Toletano, nobile oppidum, Elboram esse affirmant. Scripsit de Eboræ in Lusitania antiquitate & dignitate atque nobilitate Resendius eruditum commentarium: quæ archiepiscopum habet. Talabrica sine episcopo, sub ditione archiepiscopi Toletani est, de qua Marianus noster lib. 4. cap. 13.

5 Curio, hodie *Cauria* Lusitaniæ oppidum Ptolomæo. Caurienses apud Plinium. Episcopum habet Compostellano subditum.

6 Pace. Nostri quidam non mali auctores pacem Juliam & pacem Augustam distinguunt; ut pax Augusta sit, quæ nunc *Badajoz*, quæ habet episcopalem sedem, posita ad Anam fluvium, Compostellanæ suffraganea; & inde Pacensis colonia, & Pacensis conventus, apud Plinium. Pax autem Julia, quæ hodie *Beja* in Lusitania, cujus meminit Ptolemæus: & in ea etiam nunc extant hujus rei nota argumenta; ut colligitur ex inscriptionibus ipsius, atque ruinis: distat octo leucis a *Badajoz*.

7 Exonoba. Plinius: *A flumine Ana*, inquit, *litori Oceani opidum Assonoba Lusitanis cognominatum*. Plinius in Lusitaniæ cuneo ponit Myrtilem, Balsam, & Ossonobam, quæ nunc *Stombar*; alii *Sylvis* putant; utraque est juxta maris oram. Verum Sylvis episcopum habet, cui Ossobonensis ecclesia antiqua est subdita: Stombar vero in ejus est diœcesi.

8 Olisibona. Olyssippo est apud Plinium & Melam, pro Ulyssippo. Plinius lib. 4. cap. 21. *A Tago, in ora Olyssippo, æquarum e Favonio vento conceptu nobilis: estque Tagi ostium, amnis aurum gemmasque generantis*. Apud Ptolemæum ὄλισς ἐπινειον. Hanc Plinius tradit postea Felicitatem Juliam dictam. Nunc *Lisboa* archiepiscopum habet, & est caput regni Lusitaniæ, & mercium peregrinarum receptaculum celebre. De ea Isidorus sic ait; *Ulyssippona ab Ulysse condita & nuncupata*, quo loco sicut historiographi dicunt, cælum a terra, & maria distinguuntur a terris. Qui locus desumptus est ex Plinio lib. 4. 20. *Olyssippo enim*, inquit, *ab oppido terras, maria, cælum, discerminans*. In divisione Vvambæ adjectæ sunt Lusitaniæ metropoli aliæ ecclesiæ ex Bracarensi metropoli, de quibus in concilio Emeritensi diximus; nimirum Egitania, Conimbria, Veseum, Lamecum, quas Bracarensi metropoli codex manuscriptus attribuit. Verum alias duas ponit Vvamba, nimirum Caliabriam & Numantiam. Inter Lusitaniam & Gallæciam provincias, graves lites atque continuæ interceserunt frequenter de numero episcopatuum, ut constat ex concilio Emeritensi, & ex epistola summi pontificis, quam eidem adjunximus. Unde non mirum si in partitione Vvambæ adjectæ sunt metropoli Lusitaniæ Egitania, Conimbria, Veseum, Lamecum; in hac vero quam ex codice manuscripto posuimus, Bracarensi metropoli adjudicatur. Quin & in partitione Vvambæ alii duo episcopatus provinciæ Lusitaniæ adduntur; scilicet, Caliabria & Numantia, de quibus dicemus.

Caliabria. Hanc hodie dicunt esse *Montanger*. In sexto & septimo concilio Toletano subscribit Servus dei episcopus Caliabriensis, & non Colimbriensis.

Numantia. Plinius lib. 4. cap. 20. de ea sic ait: *Durius amnis ex maximis Hispaniæ, ortus in Pelendonibus, & juxta Numantiam*. Contendunt multi ex nostris docti ex loco Plinii, Numantiam esse Soriam; alii contra, esse *Zamoram*; utraque nobilis urbs. Soria est in episcopatu Oxomensi. Zamora episcopum habet ex primis Hispaniæ. Verum cum Soria non distet ab ortu Durii, sic distinguo locum Plinii: *Durius amnis ex maximis Hispaniæ, ortus in Pelendonibus, & juxta Numantiam lapsus, deinde per Arevacos*, &c. & lib. 3. cap. 3. *Pelendones Celtiberorum quatuor e populis, quorum Numantini fuere, clari. Unde Numantini sunt inter Pelendones, ubi est ortus Durii*. Mela in Tarraconensi eam collocat; *in Tarraconensi*, inquit, *clarissimi fuerunt Palentia & Numantia*. Zamora, Pœnum nomen Alfonso VI. oratore, Callisto II. Romano pontifice, circa annum domini 1119. in episcopatum erecta; civitas nobilis, Durio imposita, Compostellano suffraganea.

Provincia Bæticæ.

1 Spalis metropolis. Sicque constanter Gothi scribunt, ut Spania. Verum Romani, Hispalis. Nunc *Sevilla*, metropolis insignis, urbsque opulentissima auri & argenti, merciumque Indicarum. A Mela dicitur clarissima in Bætica. Plinius; *Hispalis colonia cognomine Romulensis*. Idemque unum ex quatuor conventibus juridicis Hispalensem esse dicit. Isidorus nomen ejus deducit a situ, eo quod in solo palustri, suffixis in profundo palis, locata sit.

2 Italica. Hodie non extat. Conspiciantur tantum ejus ruinæ prope Hispalim; appellatur Hispalis vetus, ab Hispali sex passuum millibus dissita. Plinius in conventu Hispalensi eam collocat, vocatque Ilipam cognomento Italicam. Onuphrius inter colonias Romanas connumerat ex loco Gellii, cap. 13. lib. 16.

3 Elipa: apud Plinium est *Ilipa* Italica, in conventu Hispalensi quæ vocatur major a Ptolemæo, & Ilipula minor, cum simplici, aut geminato, L, in conventu Astigitano. Et existimo diminutivum esse ab Elipa. Inde episcopus Elipensis frequenter in conciliis nostris subscribit. Dicunt esse hodie *Nebla*, alii aliter. Non habet cathedram episcopalem.

4 Astigis: hodie *Ecija*. A Mela in Bætica ponitur Astigi, Hispalis, & Corduba. A Plinio, ut diximus, & conventus juridicus & colonia Astigitana, cognomine Augusta firma, appellatur. Non habet episcopum, sed est in diœcesi Hispalensi.

5 Corduba & Cordoba. Plinius: *Et dextra Corduba colonia patricia cognominata, inde primum navigabili Bæti*. Hodie episcopum habet ex primis Hispaniæ, Urbs nobilitate & multitudine civium insignis, & archiepiscopo Toletano suffraganea.

6 Egabro. Sunt qui scribunt Egabro. Hodie *Cabra*, ubi situs est Baucade episcopus Egabriensis, milliaribus sex & viginti a Corduba dissita. Plinius in Bætica Bæream ponit; pro quo in emendationibus Jacobi Dalecampii Ubeba repositum. Verum Morales legendum existimat Egabro. Non habet nunc sedem episcopalem. Gratianus 16. quæst. 3. cap. primum actione, Ægasen-

brensem urbem nominat : & in codice Gregoriano, Agabrensis scribitur, ex concilio Hispalensi II. cap. 1.

7 Eliberi, hodie * *Granada*: de ea diximus in concilio Eliberitano. Cauco Illiberis ad provinciam Narbonensem spectabat, nunc per syncopen *Coltbre*; hæc vero ad Bæticam & Hispalensem: est metropolis magna urbs, Maurorum imperio & divitiis olim conspicua, nunc Christiana pietate & religionis cultu clarior.

* errat, ut pluribus, Mendoza, tom. 1. pag. 1010. D. aliique & nos in synopsi.

8 Malaca: hodie *Malega*. Episcopum habet suffraganeum archiepiscopo Hispalensi.

9 Asidonia, Plinius, Asido quæ Cæsariano. Hodie *Medina Sidonia*. Inde episcopus Asidonensis in conciliis subscribit. Nunc non habet episcopum.

10 Tucci in divisione Vvambæ ponitur. Hodie est *Martos*. Non habet episcopum. Tuccitanus episcopus in conciliis antiquis subscribit. Scribendum cum duplici cc. Augustam Gemellam Plinius cognominari dicit, & in veteri marmore: Gemella Tuccitana, & in alio: Respublica Tuccillanorum.

IMP. CÆSARI. M. AURELIO ANTONINO AUG. DIVI SEPTIMII. SEVERI PII PERTINACIS. AUG. ARABICI. ADIABENICI. PARTHICI. MAXIMI; PACATORIS ORBIS FILIO. DD. RESPUBLICA TUCCILLANORUM.

Est etiam Tucci vetus apud eumdem Plin. Bastetaniæ vergentis ad mare.

Provincia Tarraconensis.

1 Tarracona metropolis. Plinius eam ponit in regione Cossetia; forte legendum, Sedetania, *Flumen*, inquit, *Subi*, *colonia Tarraco*. Scipionum opus. Alii Tarracon scribunt. Hanc Prudentius genitricem piorum appellat hymno die 18. martyribus Cæsarauguſtanis: ab ea pars una Hispaniæ, Tarraconensis appellata. In lapide antiquo est; COL. I. V. TARRACO. Colonia immunis, vel, Julia Victrix Tarraco Archiepiscopum habet, qui de primatu olim cum Toletano contendit.

2 Dertosa, hodie *Tortosa*. Plinius inter Tarraconenses connumerat Detrusanos. Est hæc urbs ad Iberum fluvium prope mare, nobilis in primis. Habet episcopum Tarraconensi suffraganeum.

Cæsarauguſta. Apud Ptolemæum Cæsarea Augusta Hodie *Saragoça*, de ea sic Plinius, *Cæsarauguſta colonia immunis, amne Ibero affusa, ubi oppidum ante vocabatur Salduba, regionis Sedetaniæ*. In veteri inscriptione, COL. CÆSAREA AUG. SALDURA. De ea sic Prudentius hymno decem & octo martyribus Cæsarauguſtanis.

Tu decem sanctos revehes & octo,
Cæsarauguſta studiosa Christi,
Verticem flavis oleis revincta,
Pacis honore.

4 Tyrassona. Apud Plinium Turiaso & Turonenses. Hodie *Tarazona*. Episcopum habet suffraganeum archiepiscopo Cæsarauguſtano.

5 Calaguris. Plinius; *Calaguritanos*, ait, *qui Fibularenses cognominantur*. Hodie *Calahorra*; vocabatur prius Calaguris Nascica, & postea a Julio Cæsare Calaguris Julia. Episcopum habet archiepiscopo Burgensi suffraganeum. Est urbs celeberrima cive M. Fabio Quintiliano, & Prudentio, ut ipse inquit, *Nos Vasco Iberus dividit*. Habet duas sedes cathedrales, nimirum Calaguritanam, & D. Dominicum de la Calçada, & duas collegiatas, Locronium & Victoriam.

6 Auca sive Oca nunc non extat. Olim enim in vastatione Hispaniæ a Mauris est dirupta, verum iterum ab ipsis erecta, pietate Urraccæ & Elviræ feminarum regio sanguine Ferdinandi primi procreatarum, ad oppidum Gamonal sub invocatione divæ Mariæ, anno 1074. translata & erecta, & episcopo Simeoni data est, Cidio Ruderico Diez confirmante. Demum Alfonsus sextus rex Hispaniarum, Ferdinandi magni filius, urbe Burgensi jam ædificata, a Gamonal, ad ejus amplificationem, Aucensem ecclesiam Burgos transtulit, concessa regia episcopo Simeoni, & in basilica Laurentii cathedra collocata, anno D. 1075. multis attributis oppidis, villis & prædiis. Quin & regio decreto sanxit, ut in Castella esset honorabilior omnibus aliis, clericisque in ea degentibus majorem & ampliorem dignitatem inter ceteros totius regni habere conceſſit, (adeo antiqui illi reges ad pietatem fuere propensi.) Quam erectionem & translationem Urbanus secundus diplomate apostolico confirmavit, eximitque eam ab omni metropolitano, cum antea Tarraconensi subdita fuisset, eamque immediate Romanæ sedi subjecit, Bernardo Toletano archiepiscopo refragante. In templo D. Laurentii mansit, usque dum Mauricius anno domini 1222. ea specie & forma augusta, quæ nunc est, alterum extruxit, quod Alfonsus Burgensis turribus mire opere ædificatis exornavit. Francisco Pacieco episcopo viro optimo & prudenti a Philippo secundo id flagitante, Archiepiscopali hæc sedes dignitate aucta est, Gregorio XIII. Romano pontifice, attributis illi suffraganeis duobus, Pampilonensi & Calaguritano.

7 Pampilona, opus Pompeii, ut D. Hieronymus est auctor *ad Vigilantium*. Hodie *Pamplona*, a rege Vvamba instaurata, & Vvambæ luna appellata. Apud Plinium inter fœderatos ponuntur Pompælonenses & inde Pompælon. Est hodie caput regni Navarræ, habet conventum juridicum, & episcopum suffraganeum archiepiscopo Burgensi. Martuam olim vocatam sunt qui dicunt.

Osca, Ilergetum, in Tarraconensi provincia urbs. Etosia, a Paterculo dicitur, ubi Sertorium interemptum scribit. Hodie *Huesca*. Hoscenses sunt apud Cæsarem lib. 1. de bello civili, & Plinium. Habet nunc episcopum Cæsarauguſtano suffraganeum.

9 Ilerda. Plinius, *Ilerdenses Surdaonum gentis, juxta quos Sicoris fluvius*, sic apud Cæsarem lib. 1. de bello civili. Hodie *Lerida*, & fluvius *Segre*, supra quem est imposita. Episcopum habet & gymnasium litterarum universale Cathaloniæ gentis.

10 Barcinona. Plinio est Barcino, sic enim ait, *In ora autem colonia Barcino, cognomine Faventia*. In Galbæ numo sic est scriptum. COL. BARCINO. FAVENTIA. Urbs est ampliſſima, caput Cathalomæ, ad mare mediterraneum. Episcopum habet suffraganeum Tarraconensi.

11 Egara. Extat concilium Egarense antiquum. In IV. Toletano subscribit Eugenius Egarensis episcopus; in XIII. & XVI. Joannes. Verba concilii Egarensis hæc sunt, *Convenientes in unum episcopi provinciæ Tarraconensis in locum Egara*. In episcopatuum limitibus in manuscripto invenio Exaram non Egaram appellatam, forte *Gea de los Cavalleros* * prope Cæsarauguſtam.

* errat. vide infra conc. Egarense ad annum 614.

12 Ausona. Apud Ptolemæum est Ausa. Hinc Ausetani, hodie *Vich*, Episcopus Ausonensis est in subscriptionibus conciliorum. Episcopum habet suffraganeum archiepiscopo Tarraconensi.

13 Gerunda, hodie *Girona*. Apud Plinium Gerundenses. Urbs nota in Cathalonia, episcopum habet Tarraconensi archiepiscopo suffraganeum.

14 Empurias, Emporiæ. Plinius; *Opus Phocensium*, est nunc Tarraconensis provinciæ, urbs maritima vulgo *Ampurias*. Episcopum habet suffraganeum Tarraconensi archiepiscopo. In subscriptionibus conciliorum est, Empuritanæ episcopus.

15 Orgello sive Orgellum, aut Urgella, hodie *Urgel*. Episcopum habet suffraganeum Cæsarauguſtano archiepiscopo.

Provincia Galliæ.

1 Narbona. Narbonensis provincia, Bracata ante dicta, qui Celtæ sunt. Hodie *Languedoc*, *Provence*, & *Dauphiné* continet. Dicebatur postea & * Gothica, quia a Gothis possessa; sub Hispanorum erat ditione, & sub primate Toletano.

* pars ejus dumtaxat, non tota.

2 Caucoliberi, seu Caucoliberis, Hispaniæ versus Galliam limites. Hodie * *Colioure*. Episcopum non habet, verum attributa est Elenensi episcopo. In subscriptionibus conciliorum pro Caucoliberi ponitur Liberitanus. Est alia Eliberis in Bætica, nomine & situ longe ab hac distans, ut ostendimus in concilio Eliberitano.

* Gallis *Colioure*.

3 Carcassona. Olim Carcassum, aut Carcasio, Galliæ Narbonensis opidum apud Plinium. Hodie *Carcassone*. Episcopum habet.

4 Biterris, sive Bituris, * Vasconum urbs.

* Gravissimus error.

5 Agatha Galliæ Narbonensis insula & urbs est, ut placet Elinio, Straboni, & Ptolemæo: nunc *Agde*: appellatur etiam civitas nigra. Sunt qui Agatham Montem Pessulum esse volunt. Sed hæc in continente est; ubi Ptolemæus quoque Agatham habet.

6 Luteva. Inde Lutevani, qui & Foroneronienses. Plinio, Galliæ Narbonensis populi sunt. Hos Pinetus *Lodeve* vertit in suo Plinio Gallico. In libro provinciarum legitur: *Lutuvenſium civitas, id est Lutava castrum*. In subscriptionibus conciliorum Luthonensis episcopus.

7 Magalona. In libro notitiarum est, *Magalonenſium civitas Montis Pessulani*, olim sedes episcopalis, nunc domus tantum cum templo; in mediis stagnis sita, suffraganea Narbonensi archiepiscopo, ut ex multis subscriptionibus conciliorum constat.

8 Nemaso, sive * Nemasus. Apud Ausonium in descriptione Burdigalæ Nemasus Colonia Augusta. Nemausius legit Goltzius ex veteri inscriptione. Hodie *Nismes*. Libellus extat de ejus urbis antiquitatibus idiomate Gallico. In concil. III. Toletano subscribit Nemausensis episcopus.

* Nemausus

* errat

Elena. Hellenes urbs * Callaicorum in Hiſpania Tarraconenſi, eſt apud Strabonem. Hodie *Elna* Quam dicunt Helenam Conſtantini magni matrem, vel Conſtantem in honorem aviæ condidiſſe. Ubi etiam mortuus eſt Conſtans, ut poſt D. Hieronymum ſcribunt Eutropius & Oroſius. Dignitatem epiſcopalem retinet, Tarraconenſi archiepiſcopo ſuffraganea.

Atque hæc quidem de ſedibus epiſcoporum antiquis delibavimus, ut nota ſint nomina urbium vetera & neoterica lectori, eorumque ſitus; intelliganturque inſcriptiones conciliorum, & cui ſedi primæ quiſque epiſcopus ſubjacebat.

In concilio Eliberitano aliæ veterum urbium ſubſcriptiones ſunt, de quibus & hæc adjicienda duximus, propter concilii illius antiquitatem.

Acci. Inde Felix Accitanus, qui ſubſcribit. De hac vide quæ annotavimus.

Corduba. Ex hac Oſius ille Cordubenſis; vide ſupra.

Spalis: ſupra.

Tucci, urbs Turdulorum in Bætica, quam Plinius Auguſtam Gemellam cognominari ait. In veteri marmore eſt, Gemella Tuccitania, & Colonia Auguſta Gemella. Eſt apud Plinium altera Tucci vetus in Baſtitania, vergens ad mare; quibuſdam eſt Almeria, aliis Murcia: vide quid dicat de ea Reſendius.

Epagra. Inde Sanagius Epagrenſis, forte hic epiſcopus fuit Græcus & cauſa fidei relegatus. Nomen certe Sanagii Græcam originem ſapere videtur. Epagris autem inſula eſt Ægæi maris prima inter Cycladas, teſte Callimacho, qui eam Laſiam, Nonagriam, Hydruſſam & Epagrin dictam affirmat. Hæc eadem Andros eſt. In alio codice eſt, Bigerrenſis, & Bigertenſis. Bigerra, eſt Bogarra hodie prope Alcaraz, in montibus Securæ. Ptolemæus eam ponit in Baſtitanis, unde non eſt Bejar quæ eſt in Luſitania, aut Vettonia.

Vide quid ſcribat Vaſæus de Legione VII. Germanica, ex ſententia ſua & Reſendii Luſitanii, tom. poſt. chron

Caſtulo: ſupra. Hinc Secundinus Caſtulonenſis.

Menteſa: ſupra. Hinc Pardus Menteſanus.

Eliberis: ſupra. Hinc Flavius Eliberitanus.

Corſica ſive Corſis. Inde Conantius Corſicanus, maris mediterranei inſula, Genuenſibus hodie parens. Terapne ab Ovidio appellatur. In alio codice manuſcripto, Urcitanus. De Urci dicimus ſupra.

Legio. Inde Decentius Legionenſis. Hæc eſt Legio ſeptima Germanica ſive Gemina in Tarraconenſi Hiſpania juxta Aſtures a Ptolemæo ponitur. Hodie *Leon*, caput regni, & dignitate epiſcopali celebris a temporibus Gothorum, tantum apoſtolicæ ſedi ſubjecta, & metropolitanum nullum Hiſpaniæ epiſcopum agnoſcens.

Toletum. Inde Meletanus ſupra.

Salaria. Inde Januarius epiſcopus de Salaria, colonia in Tarraconenſi Hipania, unde in veteri inſcriptione. COL. JUL. SALASIENSIS, nunc prope Cazorlam. Eſt & alia Salaria in Oretanis.

Aſſonoba. Inde Vincentius Aſſonobenſis. De ea ſupra.

Elbora, vel Ebora. Inde Quintianus Elborenſis ſupra.

Eliocrota, in Antonino manuſcripto eſt Eliocrota. Inde Succeſſus epiſcopus de Eliocrota: fuit olim ſedes epiſcopalis, dicitur nunc *Lorca*. Habuit templum D. Patricio dicatum, in quo erat epiſcopalis cathedra, quæ in Carthaginenſem abiit. Meminit Eliocrotæ Antoninus, & XXV. millia paſſuum a Carthagine Spartaria ponit.

Baſta. Inde Eutychianus Baſtitanus epiſcopus, de qua ſupra.

Malaca. Inde Patricius Malacitanus. De hac ſupra.

In monaſterio Paraſſes, in quo antiquitus vita canonicorum regularium ſancte floruit, nunc obſervantia D. Hieronymi, dum Philippus II. ibi moratur, incidi in librum manuſcriptum in pelle pergamineæ, in quo ſcriptum eſt.

Iſtæ ſunt interpretationes civitatum in Hiſpania, quarum fuerunt nomina mutata tempore Saracenorum.

Iſpalis, id eſt,	*Sevilla.*
Aſſidona,	*Sidonia.*
Eliberi,	*Granada.*
Aſtigi,	*Berga, quæ nunc Ecija.*
Egabro,	*Capta, quæ nunc Cepta.*
Tuccis,	*Xerez.*
Pace,	*Bocalgaze, quæ nunc Badajos.*
Exonoba,	*Seduma.*
Aguitania,	*Lucena.*
Calliabria,	*Montanges.*
Oreto,	*Calatrava.*
Beacia,	*Baeça.*
Menteſa,	*Jaen.*
Acepridani,	*Guadix.*
Baſti,	*Baza.*
Urci,	*Almeria.*
Acarta.	*Bagaſtri.* Hic jacet Tieſtis epiſcopus Bergaræ.
Illia,	*Belſa.*
Setabis,	*Xativa.*
Valeria,	*Valentia.*
Compluto,	*Guadalfajara.*

Urci, quo modo *Almeria* vocatur; inde verſus:

Inſiſtens operi venit Indalecius Urci,
Quæ poſt mutata fuit Almeria vocata.

CONCILIUM [a] BRACARENSE [b] III. [*]

ANNO CHRISTI 572.

SUB MIRONE SVEVORUM REGE,

ANNO CHRISTI 572.

* Quin potius II.

Anno domini DLXXII. poſt obitum Joannis Papæ III. tempore interregni pontificii celebratum.

TITULI CAPITULORUM.

I. *Ut epiſcopus ambulet per diœceſim ſuam, & ante triginta dies paſchæ catechumeni doceantur ſymbolum.*

II. *Ut epiſcopus per diœceſim ambulans, duos ſolidos tantum accipiat, neque tertiam partem de oblationibus quærat: & clerici non agantur more ſervili.*

III. *Ut epiſcopus in ordinatione clericorum commodum nullum accipiat.*

IV. *Ut pro chriſma epiſcopus nihil accipiat.*

V. *Ut pro conſtitutione baſilicæ epiſcopus nihil exigat.*

VI. *Ut qui oratorium pro quæſtu ſuo in terra propria fecerit, non conſecretur.*

VII. *Ut de baptizatis nullum * accipiat præmium.*

VIII. *Ut qui clericum accuſaverit, & id non probaverit, excommunicetur.*

IX. *Ut per ſingulos annos a metropolitano epiſcopo paſcha pronuntietur.*

X. *Ut presbyter poſt cibum non teneat miſſam pro mortuis.*

Innocent. III. in epiſt ad Compoſtellanum archiepiſcopum de concilio Bracarenſi III. inquit, *De quo non dubitatur quin ſit authenticum* Martinus erat Bracarenſis antiquior Lucenſi, unde primum locum obtinebat. Is etiam I. concilio interfuit, nondum epiſcopus Bracarenſis.

* l. *accipiatur.*

Nitigiſius vero erat epiſcopus Lucenſis, unde ſecundum dicendi tenuit locum.

REgnante domino noſtro Jeſu Chriſto, currente æra 610. [c] anno ſecundo regis [d] * Mironis: * die Kalendarum Juniarum, * cum Gallæciæ provinciæ epiſcopi, tam ex Bracarenſi, quam ex Lucenſi ſynodo, [e] cum ſuis metropolitanis, præcepto præfati regis ſimul in * metropolitana * Bracarenſi, epiſcopi conveniſſent, id eſt, Martinus * Nitigiſius, Remiſol, Andreas, * Lucretius, * Adorius, * Vvittimer, Sardinarius, Viator, * Avila; Polemius, Maylocus; conſidentibus his ſimul epiſcopis, atque

* Ariamiri, * die 18 Kalendarum Januariarum. * *alias* Kal. Majarum. * Bracarenſi eccleſia conveniſſent. * Nitigis Lucentius, * Adoricus, * Vectimer. * Anila,

que universo clero præsente, Martinus Bracarensis sedis episcopus dixit; Inspiratione hoc Dei credimus proveniſſe, sanctissimi fratres, ut per ordinationem domini glorioſissimi filii nostri regis, ex utroque concilio conveniremus in unum, ut non solum de visione * alterutra gratulemur, sed etiam ea quæ ad ordinationem & disciplinam ecclesiasticam pertinent, pariter conloquamur. Scriptum est enim in * evangeliis, dicente domino: *Ubicumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ero in medio eorum.* Nitigisius ecclesiæ Lucensis episcopus dixit: Nec aliud potest credi, nisi ea quæ ad utilitatem nostram pertinent animarum, divina inspiratione & inchoari & perfici * posse. Et ideo unanimes, atque idipsum in domino sentientes, quæcumque ad instructionem nostram pertinent, in medium prolatam desideramus agnoscere.

Martinus episcopus dixit: Arbitramur vestram beatitudinem recordari, quia cum primum in ecclesia Bracarensi episcoporum concilium congregatum est, post multa quæ ad concordiam recte fidei fuerant roborata, aliqua etiam quæ regularem sanctorum canonum continent discretionem, firmavimus; quorum utilitas ut possit evidentius in memoriam revocari, ipsa (si vobis placet) epistola in vestra præsentia relegatur.

Omnes episcopi dixerunt: Oportet * omnibus modis, ut in omnium auribus qui hic * adstant, recitetur. Recitatis ergo capitulis, quæ ne prolixitatem facerent, his gestis minime sunt inserta, Martinus episcopus dixit: Hæc ergo quæ modo sunt recitata, quæ nobis tunc aut varia, aut dubia, aut inordinata sunt visa, auxiliante Deo, directa sunt, & suam * immobiliter obtinent firmitatem: quæ autem tunc in memoriam non venerunt, aut onerosum fuit in primo illo concilio multa simul ingerere, necessarium videtur modo ad notitiam sanctæ vestræ caritatis deferri, in eo specialiter prospectu, ut spirituali ventilata examine purgentur. Sancti enim patres ac præcessores nostri, aut generales synodos undique * collecti, pro unitate rectæ fidei fecerunt; sicut in Nicæa contra Arium trecenti decem & octo, & in Constantinopoli contra Macedonium centum quinquaginta, & in Epheso contra Nestorium ducenti, & in Chalcedone contra Eutychen sexcenti triginta: aut certe speciales synodos per suas unusquisque provincias, pro * secandis contentionibus, vel emendandis aliquorum negligentiis collegerunt; & prout eventus culparum aut qualiscumque excessus exegit, per singulas quoque diffinitas canonum sententias, mediante inter eos Dei spiritu, conscripserunt: quas oportet nos * legere, & intelligere, & tenere. Et quia, opitulante Christi gratia, de unitate & rectitudine fidei in hac provincia nihil est dubium, * illud nobis specialius est agendum, ut si quid fortasse extra apostolicam disciplinam per ignorantiam, aut per negligentiam, reprehensibile invenitur in nobis, recurrentes ad testimonia sacrarum scripturarum, vel antiquorum canonum instituta, adhibito communi consensu omnia quæ displicuerint, rationabili judicio corrigamus. Et primum, si placet, relectis beati apostoli Petri præceptis, quæ pro regula sacerdotum in sua epistola evidenter adscripsit, quidquid non eodem tenore, sicut principeps apostolorum edocuit, agi videtur a nobis, sine ulla cunctatione ad emendationem ducere festinemus; ne fortasse dum aliis prædicamus, ipsi reprobi effecti, divino illo condemnemur eloquio dicente: *Tu vero odisti disciplinam & projeceisti sermones meos post te.* Ps. 49. Omnes episcopi dixerunt: Cupimus memoratam apostoli Petri epistolam ad locum ipsum, ubi sacerdotes docet, audire. Tunc allato libro, hæc ex eadem epistola recitata sunt: *Seniores obsecro consenior, pascite qui est in vobis gregem Dei; providentes non coacte, sed spontanee, secundum Deum neque turpis lucri gratia, sed voluntarie; nec ut dominantes in cleris, sed * forma facti * gregis ex animo: ut cum apparuerit princeps pastorum, recipiatis immarcescibilem gloriæ coronam.* 1. Pet. 5. His relectis, omnes episcopi dixerunt: Cognitis his quæ ex epistola B. Petri apostoli recitata sunt, desideramus, auxiliante Dei gratia, divinis obedire præceptis, & apostolicæ epistolæ quæ nobis recitata est, * in omnibus formulam imitari: ne forte in aliquibus inordinate ambulantes, divino (quod absit) judicio condemnemur; sed ut sanctorum patrum vestigia subsequentes, in ipsorum requie mereamur esse participes, & immarcescibilem illam gloriæ coronam, quæ repromissa est, cum ipsis * accipere mereamur. Ob hoc ergo tuam simul omnes deposcimus caritatem, ut has omnes causas singulis capitulis breviter comprehensas, * qualiter corrigi debeant, his gestis subter annectas: quæ cum studiosius relecta, & in notitiam omnium nostrum evidenter fuerint perducta, propria unusquisque manu pro eorum emendatione & confirmatione subscribat; ut non solum nobis, sed etiam successoribus nostris, hæc ad perfectionem episcopalis officii decreta proficiant.

* formæ gregi. Et est apud apostolum *Percipietis*, Apud Petrum, *Percipiatis*, Exc.

* in his omnibus

* percipere

* vel qualiter

CANONES.

I.

D Placuit omnibus episcopis, atque convenit, ut per singulas ecclesias episcopi * per diœceses ambulantes, primum discutiant clericos, quomodo ordinem baptismi teneant, vel missarum, & * quæcumque officia in ecclesia peraguntur. Et si recte quidem invenerint, Deo gratias agant: si autem minime, docere * debeant ignarios & hoc modis omnibus præcipere, ut sicut antiqui canones jubent, ante viginti dies baptismi, ad purgationem exorcismi catechumeni currant: in quibus viginti diebus omnino E catechumeni symbolum, quod est, Credo in Deum Patrem omnipotentem, specialiter doceantur. Postquam ergo in his suos clericos discusserint, vel docuerint episcopi, alia die, convocata plebe ipsius ecclesiæ, doceant illos, ut errores fugiant idolorum, vel diversa crimina (id est) homicidium, adulterium, perjurium, falsum testimonium, & reliqua peccata mortifera; aut quod no-

10. q. 1. Placuit omnibus episc. Burch. ca. 75. lib. 1. Ivo p. 1. ca. 75. & p. 5. cap. 192. De conf. distinct. 4. Ante viginti dies.

* & per diœceses euntes, & qualiter quæcumque peragant. * debent

alterutrum

evangelio, *Matth.* 18.

* oportere.

* omnimode * assistunt * superioris concilii, quæ

* inviolabiliter

* colligi

* resecandis

* relegere,

* modo 1. *Cor.* 9.

lunt sibi fieri, non faciant alteri: & ut credant resurrectionem omnium hominum, & diem judicii; in quo unusquisque secundum sua opera recepturus est. Et sic postea episcopus de ecclesia illa proficiscatur ad aliam.

II.

Conc Toletanum viii. c. 4 & in c. Car. Calvi apud Tolosam c. 4. vide Gratianum X. q. 3.

Placuit *, ut nullus episcoporum, cum * per diœceses suas ambulant, præter honorem cathedræ suæ, id est, duos solidos, aliquid aliud per ecclesias tollat: neque tertiam partem ex quacumque oblatione populi in ecclesiis parochialibus * requiret; sed illa tertia pars pro luminariis ecclesiæ, vel recuperatione servetur, & singulis annis episcopo inde ratio fiat. Nam si tertiam partem illam episcopus tollat, g lumen * & sacra sustulit ecclesiæ. Similiter & ut parochiales clerici, servili more in aliquibus operibus, episcopis servire non cogantur; quia scriptum est: *Neque ut dominantes in * clero.*

* facta sibi usurpet, sed ecclesiæ reparationi servetur, & in singulis annis episcopo ratio fiat.

* facta tecta.

1. Petr. 5.

* cleris.

III.

Placuit, ut de ordinationibus clericorum episcopi munera nulla suscipiant, sed, sicut scriptum est, quod gratis donante Deo accipiunt, gratis dent. Et non aliquo pretio gratia Dei & impositio manuum venumdetur: quia h antiqua definitio patrum ita de ecclesiasticis ordinationibus statuit, dicens: Anathema sit danti, & accipienti. Propterea, quia aliquanti multis sceleribus * obruti, sancto altario indigne ministrantes, non hoc testimonio bonorum actuum, sed profusione munerum obtinent: oportet ergo non per gratiam munerum, sed per diligentem prius discussionem, deinde per multorum testimonium, clericos ordinare.

*obnoxii,

IV.

2. qu. 1. Placuit, ut nullus. Materia chrismatis est balsamum cum oleo. Ita Gregorius papa exponens illud Cantici: *Botrus Cypri. Aet.* 1

Placuit, ut modicum balsami, quod benedictum pro baptismi sacramento per ecclesias datur, quia * singuli tremisses pro ipso exigi solent, nihil ulterius i exigatur: ne forte quod pro salute animarum per invocationem sancti Spiritus consecratur, ficut Simon magus donum Dei pecunia * emere, ita non venumdare damnabiliter videamur.

* singulis

* voluit emere,

V.

Placuit, ut quoties ab aliquo fidelium ad consecrandas ecclesias episcopi invitantur, non quasi ex debito munus aliquod a fundatore requirant; * sed si ipsi quidem aliquid ex suo voto obtulerint, non respuatur. Si vero aut paupertas illum, aut necessitas retinet, nihil exigatur ab illo. Hoc tantum unusquisque episcoporum meminerit ut non prius dedicet * ecclesiam aut basilicam, * nisi antea dotem basilicæ, & obsequium ipsius per * donationem chartulæ confirmatum accipiat; nam non levis est ista temeritas, si sine luminariis, sive sine * sustentatione eorum qui ibidem servituri sunt, tamquam domus privata, ita consecretur ecclesia.

* sed ipse fundator siquidem aliquid ex voto suo obtulerit.

* ecclesiam, nisi.

* ordinationem

* subsistanti subsistentatione.

VI.

De consecr. distinct. 1. quis basilicam.

Placuit, ut si quis basilicam non pro devotione fidei, sed pro quæstu cupiditatis ædificat, ut quidquid ibidem de oblatione populi colligitur, medium cum clericis dividat: eo quod basilicam in terra sua ipse * condiderit; quod in aliquibus locis usque modo dicitur fieri. Hoc ergo de cetero observari debet, ut nullus episcoporum tam abominabili voto consentiat, ut basilicam, quæ non pro sanctorum patrocinio, sed magis ** tributaria conditione est condita, audeat consecrare.

* quæstus causa condiderit.

** sub tributaria

VII.

2. qu. 1. Placuit, ut unusquisque decr Ivon. p. 1. c. 74.

Placeat, ut unusquisque episcopus per ecclesias suas hoc præcipiat, ut hi qui infantes suos ad baptismum offerunt, * si quid voluntarie pro suo offerunt voto, suscipiatur ab eis; si vero per necessitatem paupertati aliquid non debent quod offerant, nullum illis pignus violenter tollatur a clericis. Nam multi pauperes hoc timentes, filios suos a baptismo retrahunt. * Quod si forte dum differunt, sine gratia baptismi de hac vita recesserint; necesse est, ut ab illis eorum perditio requiratur, quorum * expolia pertimescentes, a baptismi se gratia retraxerunt.

* An liceat sponte oblatum reciperi in administratione sacramentorum, diximus conc. 12. c. 8.

* Qui si forte dum differuntur.

* spolia

VIII.

2. qu. 5. Placuit, ut si quis aliquem Bureh. l. 2. c. 202. Ivo p. 6. c. 276.

Placuit, ut si quis clericorum aliquem in accusatione fornicationis impetit, secundum præceptum Pauli apostoli, duo vel tria testimonia requirantur ab illo; quod si non potuerit datis testimoniis approbare quæ dixit, * excommunicationem accusator excipiat.

IX.

De consecr. distinct. 3. Placuit, ut postquam. De paschali celebritate diximus conc Tol. x. c. 2.

Placuit, ut postquam omnia in concilio sacerdotum fuerint ordinata, illud omnibus modis observetur, ut * superventurum ipsius anni pascha, quoto Kalendarum die, vel quota luna debet suscipi, a metropolitano episcopo * nuntietur. Quod ceteri episcopi, vel reliquus clerus, breviculo subnotantes, unusquisque in sua ecclesia, adveniente natalis die domini, astanti populo, post lectionem evangelicam nuntient, ut introitum quadragesimæ nullus ignoret: in cujus principio convenientes in unum vicinæ ecclesiæ, per triduum cum psalmis per sanctorum basilicas ambulantes, celebrent litanias. Tertio autem die, cele-

* superventuri

* intimetur.

Sic institutum est concil. Tol. v. c. 1. & Tol. vi. c. 2.

celebratis hora nona sive decima missis, dimisso populo, præcipiant quadragesimæ servare jejunia, & mediante quadragesima, ex diebus viginti baptizandos infantes ad exorcismi purgationem offerre.

corrupto

X.

Placuit, ut quia per stultitiam præsumpti nuper erroris, aut certe ex veteris Priscillianæ adhuc hæresis fœtore,* corruptos cognovimus quosdam presbyteros in hujus præsumptionis audacia detineri, ut * in [1] missa mortuorum etiam post acceptum merum, oblationem ausi sunt consecrare; ideoque hoc præfixe evidentis sententiæ admonitione servetur, ut si quis presbyter post hoc edictum nostrum amplius in hac vesania fuerit deprehensus, id est, ut non jejunus, sed quocumque jam cibo perceptо, oblationem * consecraverit, continuo ab officio suo privatus, a proprio deponatur episcopo.

missas mortuorum

De missa a jejunis celebranda diximus concil Tol. VII. c. 2.

consecraverit in altari, continuo. ita

His * itaque gestis, placuit omnibus pro confirmanda horum observantia, propria unumquemque manu subscribere; * eo placito facto, ut si quis horum capitulorum terminum transgressus, ad inordinatas consuetudines reverti voluerit, totius concilii * increpatione correptus, * severissimam sibi de sui ordinis inclinatione noverit imminere sententiam.

eorum placitorum.

excommunicatione verissimam

SUBSCRIPTIONES.

[m] Martinus Bracarensis metropolitanæ ecclesiæ episcopus, his gestis subscripsi.

Remitol Visensis ecclesiæ episcopus, his gestis subscripsi.

Lucentius Conimbricensis

* Lucetius Conimbriensis episcopus, his gestis subscripsi.

Adoricus

* Adorius Egitanæ ecclesiæ episcopus, his gestis subscripsi.

Sardinarius Lamecensis ecclesiæ episcopus, his gestis subscripsi.

Viator Magnetensis ecclesiæ episcopus, his gestis subscripsi.

ITEM EX SYNODO LUCENSI.

Nitigis ucensis metropolitanæ ccclesiæ

[n] * Nitigisius Lucensis ecclesiæ episcopus, his gestis subscripsi.

Andreas Irienſis ecclesiæ episcopus, his gestis subscripsi.

Victimer Caurienſis

* Vvitimer * Aurienſis ecclesiæ episcopus, his gestis subscripsi.

Anila

* Avila Iudensis ecclesiæ episcopus, his gestis subscripsi.

Asturicensis

Polemius * Asturiensis ecclesiæ episcopus, his gestis subscripsi.

Britinorum

Mailoc * Britonensis ecclesiæ episcopus, his gestis subscripsi.

NOTÆ SEVERINI BINII.

EX GARSIA.

a *Concilium.*) In hoc concilio statuti sunt canones decem ad ecclesiasticam disciplinam pertinentes. Observandum, in hac enumeratis quatuor œcumenicis conciliis, quintam synodum omitti, quod in illis de fide, in hac de personis dumtaxat actum fuerit. Vide quæ dixi supra in notis quintæ synodi verbo *approbatum*. Baronius anno 572. n. 13.

b *Bracarense.*) Ad ea quæ supra dixi de hac urbe, adde quæ sequuntur *Augusta Bracarum*, inquit Ortelius, *Plinio: Bracar Augusta Ptolemæo, citerioris Hispaniæ urbs est, quæ hodie Braga, Ambrosio Morali. Pro Bracar apud Ptolemæum Brecar scribendum suspicor, cum gentis illius caput sit, quam Strabo & Ptolemæus Brecarios nominant.*

De tempore concilii.

c *Anno secundo.*) Dicitur in excusis, hoc concilium sub Honorio papa I. fuisse coactum, sed perperam; cum ex æræ supputatione constet, Honorium primum, septuagesimum nonum a Petro Romanam sedem rexisse, anno domini 623. temporibus Sisebuti regis: concilium vero Bracarense II. anno domini 572. fuit gestum, forte sub Joanne III. temporibus Leovegildi Gothorum regis. Neque etiam provinciale fuit stricte, cum a duobus metropolitanis totius provinciæ Galliæciæ fuerit celebratum. *Garsias.*

Forte sub Joanne III. legendum.

d *Mironis.*) Idem Theodomirus qui æra 607. congregavit concilium Lucense, sic enim invenio scriptum: *Ego Theodomirus rex, cognomento etiam Mirus, Galliciæ totius provinciæ rex*, &c. & infra. *His itaque determinationibus, seu definitionibus, a me Nitigio nutu Dei Lucensis sedis episcopo diligentissime exquisitis, per antiquorum virorum scientiam, seu scripturarum seriem vetustarum, studiosissime prius peractam Bracarensem synodum secundam ibidem in diebus gloriosissimi domini Mironis regis, sub æra* DCX. *in præsentia hujus regis & omnium catholicorum magnatum totius Galliciæ.* Hæc ibi. Unde constat Theodomirum & Mironem eumdem esse regem, qui huic synodo interfuit. *Garsias.*

Sub quo rege Suevorum Bracar. III. concilium habitum sit.

Hanc synodum celebratam esse anno secundo Ariamiri regis, qui cum æra 610. Christique nati 572. coincidit, acta concilii aperte testantur. Hæc tempora Theodomirus ante biennium defunctus attingere non potuit: utpote qui, teste Ambrosio Morali, non nisi decem annis regnaverit, quorum primum cœpit anno Christi 560. ultimum anno ejusdem Christi domini nostri 570. complevit, consecutus heredem & successorem regni illum filium, quem sancti Gregorii Turonensis auctoritate per sancti Martini reliquias miraculose a morbo curatum supra recensui. Cum itaque hæc synodos celebrata fuerit æra 610. quam Theodomirus rex æra 608. defunctus attigisse non potuit, nullo pacto defendi potest quod ait Garsias, eumdem Theodomirum utrumque Bracarense concilium convocasse. In constitutionem regiam, cujus auctoritate Garsias nititur, mendum irrepsisse probat Baronius anno 572. num. 12. Hæc synodus mense Decembri prædicti anni celebrata, post Joannem mense Julio defunctum, habita fuit tempore interregni pontificii.

Acta Lucensis primæ synodi.

e *Cum suis metropolitanis.*) Ecclesia Lucensis facta est metropolitana, ut supra diximus, æra 609. in concilio Lucensi tempore Theodomiri regis Suevorum celebrato. De quo Ambrosius Morales diligens nostrarum rerum indagator, post Vasæum lib. II. chronici generalis cap. 59. affirmat se in tabulis archivi ecclesiæ Lucensis legisse sic scriptum: *Tempore Suevorum sub æra* DCVII. *die Kalendarum Januarii, Theodomirus princeps Suevorum concilium in civitate Lucensi fieri præcepit, ad confirmandam fidem catholicam, vel pro diversis ecclesiæ causis. In eo*, inquit, *concilio facta est metropolitana Lucensis ecclesia*; ecclesiæ tamen Bracarensi subjecta. Oppositum lego in concilio Lucensi. Hinc est quod ecclesia Bracarensis hac ratione innixa, primatus Hispaniæ nomen sibi arroget. *Garsias.*

Cap. 1. Catechumenus quis.

f. *Catechumeni symbolum.*) Sic concilium Laodicense cap. 46. *Baptizatos oportet fidei symbolum discere, & quinta feria ultima septimanæ, vel episcopo, vel presbytero reddere.* Idem concilio VI. generali, cap. 78. Gregorius papa lib. 3. epistola quarta. Et nomen suum dabant quadraginta dies, vel eo amplius ante, & exorcismis, quotidianisque orationibus & jejuniis expiabantur, ut illa apostolica in illis impleretur præceptio: *Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio*, 1. ad Corinth. 5. Id. constat ex epistola Siricii papæ ad Himerium episcopum Tarraconensem, & Cælestini papæ primi ad episcopos Galliæciæ, cap. 12. Et cum ventum erat ad baptismi gratiam suscipiendam, illud reddebant. Ambrosius libro secundo de sacramentis, cap. 7.

Inter-

Interrogatus es, inquit, *Credis in Deum Patrem omnipotentem? & dixisti; Credo, & mentitus es?* Idem Hieronymus in 2. cap. Proverbiorum, & Augustinus libro de fide & operibus cap. 12. & his antiquior sanctus Dionysius Areopagita, de ecclesiastica hierarchia cap. ultimo. *Garsias.*

Cap 2. Usus luminarium in ecclesia antiquus.

g *Lumen & sacra.*) Lumen & luminaria ecclesiæ, ab origine nascentis ecclesiæ, semper fidelibus magno in honore ad cultum Dei habita, ingentique cura observata. Unde narrat Eusebius lib. 6. cap. 7. & Nicephorus lib. 5. cap. 9. quod cum oleum deesset luminaribus in die solenni vigiliarum paschæ in ecclesia Hierosolymitana, Narcissus Hierosolymitanus episcopus aquam imperavit deferri, eamque benedixit, & infundi lampadibus: *tunc*, ait Eusebius, *repente, miro & saculis inaudito genere virtutis, natura aquæ in olei pinguedinem versa, splendorem luminum etiam solito reddidit clariorem.* Simile miraculum commemorat Gregorius lib. 1. dialogorum cap. 5. & lib. 3. cap. 30. lampades immisso divinitus lumine accensas fuisse. *Garsias.*

Cap. 3. Ordines gratis conferendi.

h *Antiqua definitio.*) Gratis ordines esse conferendos, ne Spiritui Sancto contumelia irrogetur, dum ejus donum precio temporali æstimatur & traditur, (vile enim est omne quod in humanam æstimationem cadit) id docuit primo Hormisda papa in epistola ad episcopos Hispaniæ cap. 2. & concilium Aurelianense II. cap. 3. & II. Turonense cap. 28. & Toletanum IV. cap. 18. & VIII. Toletanum cap 3. & Tolet. XI. cap. 8. & 9. novissime sancta & universalis synodus Tridentina sess. 21. cap. 1. *Garsias.*

Cap. 4.

i *Exigatur.*) Chrisma ut gratis detur, statutum est ab Eugenio II. papa cap. 20. & Alexandro papa III. cap. 10. & in conc. Cabilonensi, tempore Caroli magni, cap. 16. *Garsias.*

Cap. 5. Ad consecrandam ecclesiam duo necessaria. Dos ecclesiæ.

k *Nisi antea dotem basilicæ.*) Post extructam basilicam, duo ex antiquis decretis ecclesiæ sunt necessaria ad rem divinam in ea agendam: unum est dos, alterum consecratio. Dos opus est, ut sacerdotum victui & vestitui aptius consuleretur, eorumque rationibus provideretur. In concilio Tolet. III. cap. 15. *Episcopis interdicitur ecclesiam consecrare, nisi prius dotem chartula confirmatam habuerint.* Sanctus Chrys. hom. in acta 5. *Quasi*, inquit, *ducta uxore, vel sponsa, vel data virgine, sic erga ecclesiam affectus sis: dotem inscribe illi; ita tibi benedictionis prædium multiplicabitur.* De cons. dist. 1. cap. Nemo & can. Cum sicut formulam hujus chartæ legi in archivis ecclesiæ Toletanæ, in dote quam ei inscripsit Adefonsus sextus rex liberali munificentia. *Ego rex* (inquit) *Adefonsus constituo chartam dotis beatæ Mariæ virgini, & omnibus sacerdotibus caste & pie vitam agentibus*, &c. Consecratio vero ecclesiæ ab apostolis fluxit: ipsi a domino eam acceperunt, & nobis tradiderunt. Clemens epistola secunda ad Jacobum fratrem domini, & epistola 3. & canon. ecclesiast. 16. q. 7. & canon. Ecclesias, & omnes, de consecr. distinct. 1. Athanasius ab Arianis accusatus, quod synaxem in ecclesia nondum consecrata celebrasset, ipse respondit in epistola ad Constantinum imperatorem, frequentia populi & necessitate, & periculi metu coactum fuisse. *Garsias.*

Consecratio ecclesiæ quid.

Cap. 10. Oratio pro defunctis antiqua.

l *Missa mortuorum.*) Pro vivis & defunctis esse missas celebrandas, antiquus ecclesiæ catholicæ retinet mos, ut Gregorii II. papæ epistola octava constat, & ex concilio Tribur. sub Arnulfo imperatore cap. 15. & ex concilio Toletano XVII. & ex Augustino lib. de cura pro mortuis agenda capite primo & quarto, & lib. de civitate Dei 20. cap. 9. & in enchiridio, cap. 100. & ex Chrysostomo sermone tertio in epistolam ad Philippenses, & ex Cypriano martyre libro primo epist. 9. & concilio Cabilonensi cap. 39. *Garsias.*

m *Martinus.*) Marrinus ex Dumiensi abbate creatus est episcopus Bracarensis. Erat metropolitanus, & antiquior Nitigisio Lucensi, qui erat etiam metropolitanus, nam, ut diximus, in provincia Gallæciæ duo metropolitæ continebantur. Successit Martinus Lucretio, Remisol Visensis, Lucentius, & non Lucretius Conimbrigensis, Adorius Egitaniæ, Sardinarius Lamecensis, Viator Magnetensis. *Garsias.*

n *Nitigisius.*) Nitigisius primæ sedis Lucensis ecclesiæ episcopus, Andreas Irensis, qui subscribit in primo Bracarensi; Vvitimer Aurensis, Avila Tudensis, Polemius Asturicensis, Mailoc Britonensis. Hinc colliges in provincia Gallæciæ fuisse duodecim cathedrales sedes, nimirum. *Ita Garsias.*

In Bracarensi metropoli.	In Lucensi.
Viseo.	Iria.
Conimbria.	Auria.
Egitania.	Tude.
Lameco.	Asturica.
Magneto.	Britona.

Hæ omnes civitates, extincto Suevorum imperio, ad Bracaram sunt redactæ sub Gothis. *Idem Garsias.*

FRAGMENTA QUÆ CITANTUR

EX CONCILIIS BRACARENSIBUS, & in eis non extant, per Garsiam Loaisam.

EX CONCILIO BRACARENSI.

CAPUT III.

HOC omnimodis præcipimus, & antiqui canones præcipiunt, ut ante baptismum, viginti dies ad purgationem exorcismi catechumeni veniant, & in illis viginti diebus juxta canonicum præceptum & erudiantur & consecrentur. Burch. lib. c. 8.

EX CONCILIO BRACARENSI,

CAPUT XXII.

Si in alicujus presbyteri parochia infideles aut faculas incenderint, aut arbores, aut fontes, aut saxa venerantur; si hoc eruere neglexerit, * sacrilegium se fecisse cognoscat: præsumptor aut hortator rei ipsius, si admonitus hoc emendare neglexerit, communione privetur. Burch. lib. 1 cap. 21. Conc. Ar latense 11. c. 23.

EX CONCILIO BRACARENSI.

CAPUT XXXI.

Quicumque presbyter de jure tituli sui quolibet modo aurum, argentum vel gemmas, vestes quoque si sunt, vel si accesserint aliqua mobilia ad ornamenta divina, aliquid in perpetuum alienare tentaverit, donator, alienator, ac venditor honoris suis amissione mulctetur. Burch. lib. cap. 180.

EX EODEM.

CAPUT LXXX.

Si quis ballationes ante ecclesias sanctorum fecerit, seu qui faciem suam transformave it in habitu muliebri, & mulier in habitu viri, emendatione pollicita tres annos pœniteat. Burch. lib. 10 cap. 39.

EX CONCILIO BRACARENSI III.

CAPUT VIII.

Quicumque sub hoc neglectu res divinas laborare distulerit, speciali placito distringendus est; ut si de rebus vel augmentis ecclesiæ quæstum laboribus suis proprie auxit, & ex hoc ecclesiasticis rebus aut neglectum laboris exhibuit, aut minorationem vel perditionem induxit, quidquid in rebus ecclesiæ minuit, ille restituat, ex cujus rebus atque suffragiis suos convictus fuerit ampliasse labores. Quod si aliquid pro utilitatibus ecclesiæ, aut substantiæ expendit, aut dispendii vel perditionis quippiam pertulerit; si hoc comprobare potuerit, totum illi a rebus ecclesiæ ejusdem reformabitur, pro cujus utilitate id expendisse probatur. Si vero de rebus ecclesiæ tantummodo aliqua acquisisse noscuntur, & ad nomen ecclesiæ instrumenta componere, nec aliquibus poterunt illa donare. Gratianus 12. q. 4.

CON-

[a] CONCILIUM LUCENSE II.

ANNO DOMINI DLXXII. CELEBRATUM

Post obitum Joannis III. tempore interregni pontificii.

Duo Lucenſia concilia habita fuerunt.

[a] *Concilium*.) Hoc concilium Lucenſe II. (ut videre eſt ex conſtitutione regis, quæ eſt apud Ambroſium Moralem lib. 11. c. 26.) habitum fuit æra 610. anno ſecundo Ariamiri regis, paulo poſt quam Bracarenſe ſecundum abſolutum fuiſſet. Ab illo ergo Lucenſi diverſum eſſe apparet, quod celebratum eſt ſub Theodomiro parente, æra 607. In conſtitutione regis, quæ prædicto loco apud Moralem habetur, Theodomirus hanc ſynodum convocaſſe legitur; ſed mendoſe. Canones antiquorum conciliorum auctore ſancto Martino Dumienſe & Bracarenſe epiſcopo collecti, ad hanc Lucenſem ſynodum miſſi fuerunt. Baron. an. 572. nu. 10. 11. 12. item an. 469. num. 2.

[1] CAPITULA COLLECTA A MARTINO EPISCOPO BRACARENSI.

OBSERVATIO GARSIÆ LOAISÆ.

ex Dumienſis cœnobii abbate.

Martinus Bracarenſis epiſcopus * capitula edidit ſynodorum Græcarum, quæ citantur a Gratiano, cap. *Propter eccleſiaſt.* diſt. 18. Erat Græcus, & hæc capitula Græca Latina fecit, & vocatur liber capitulorum Martini. Hic cum eſſet Græcus ad utilitatem eccleſiarum Hiſpaniæ, hæc capitula Græca Latina fecit, & alia quædam ex Latinis addidit, & a Græcis aliqua detraxit, ut eſt in cap. *Propter eccleſiaſt.* quod deſumptum eſt ex concil. Antioch. c. 20. Alia etiam ex Toletanis conciliis poſuit Græcus homo, & ad mores noſtrorum hominum Græcos ritus ſancte & prudenter accommodavit.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Appendix Tomi primi Bibliothecæ juris canonici veteris opera & ſtudio CC. VV. Guillelmi Voelli theologi ac ſocii Sorbonici & Henrici Juſtelli Chriſtophori filii anno evangelicæ lucis 1661. apud Ludovicum Billaine in hac urbe Pariſienſi edita complectitur Martini Bracarenſis epiſcopi collectionem orientalium canonum, aſcriptis ad margines tum variis lectionibus, tum canonibus conciliorum, ex quibus capitula quæque ab auctore non indicatis fontibus deprompta fuerant, cura & labore V. C. Joannis Doujatii Toloſani, anteceſſoris Pariſienſis & ſacrorum canonum profeſſoris regii; una cum Creſconii epiſcopi Africani altero opere antehac non edito, quod canones conciliorum & decreta pontificum expandit, ex codice mſ. Bibliothecæ collegii noſtri Claromontani ſoc. Jeſu. Nos ne actum agamus, neve in coacervandis collectionibus canonum (quod ab inſtituto noſtro alienum ſemper judicavi) diutius, quam par ſit, immoremur, eo lectores juris canonici veteris ſtudioſos amandare cogimur, paucis dumtaxat annotatis, quæ Garſianam & Binianam editiones locupletare nonnihil poterunt.

(*a*) *Canones ex orientalibus antiquorum Patrum ſynodis a Ven. Martino Epiſcopo, & ab omni Bracarenſi ſynodo excerpti, vel emendati, ubi clericorum & laicorum ſeorſum ſententias reſtauravit, & quod tranſlatores a græco in latinum obſcurius dixerunt, vel ſcriptorum ignavia depravaverat, ſimplicius, & emendatius omnia uno hoc continentur in loco, ut de quo capitulo aliquid ſcire voluerit.*

INCIPIT PRÆFATIO.

epiſcopus erat Lucenſis metropolitanus. f. ſuſpiciendo.

Domino beatiſſimo, atque apoſtolicæ ſedis honore * *ſuſcipiendo in Chriſto fratri,* * *Nitigeſio epiſcopo, vel univerſo concilio Lucenſis eccleſiæ, Martinus* * *epiſcopus.*

Nitigi coepiſcopo & univerſo. epiſcopus ſalutem.

SAncti canones, qui in partibus orientis ab antiquis patribus conſtituti ſunt, Græco prius ſermone conſcripti ſunt; poſtea autem ſuccedenti tempore, Latina in lingua translati ſunt. Et quia difficile eſt, ut ſimplicius aliquid ex alia lingua transferatur in alteram, ſimulque & illud accidit, ut in tantis temporibus ſcriptores, aut non intelligentes, aut dormitantes, multa prætermittant, & propterea in ipſos canones aliqua apud ſimpliciores videantur obſcura; ideoque viſum eſt, ut cum omni diligentia, & ea quæ per tranſlatores obſcurius dicta ſunt, & ea quæ per ſcriptores ſunt immutata, ſimplicius & emendatius * reſtaurarem: * hoc ſimul obſervans, ut illa quæ ad epiſcopos, vel univerſum pertinent clerum, una parte conſcripta ſint, ſimiliter & quæ ad laicos pertinent, ſimul ſint adunata: ut de quo capitulo aliquis ſcire voluerit, poſſit celerius invenire.

* reſtaurem, al. *id primum obſervans*, Hard.

TITU-

---

1 Extant in compilatione Iſidori; & in perampla collectione Canonum mſ. Collegii Pariſ. Soc. Jeſu *Concilium Martini Papæ* appellantur. *Hard.*

(*a*) Hunc titulum reperi in Cod. MS. Vaticano Palatino 575. ſæculo, ut judico, XII. conſcripto, ex quo etiam variantes pauculas excerpſi quas hic ſuo loco ſubjiciam. *Manſi.*

TITULI CAPITULORUM.

I. *De electione episcopi.*
II. *De ordinatione episcopi.*
III. *De evacuanda ordinatione, quæ absente metropolitano fuerit facta.*
IV. *De primatu metropolitani.*
V. *De eo qui per ambitionem de inferiori civitate ad majorem transire vult.*
VI. *De non mutanda parochia.*
VII. *De præsumptione alienæ diœcesis.*
VIII. *De non constituendo episcopo successore.*
IX. *De irruptione vacantis ecclesiæ.*
X. *De episcopo per necessitatem * vagante.* * vcante
XI. *De contemptore episcopo.*
XII. *De seditioso episcopo.*
XIII. *De * dissensione judicii,* * dissensionibus.
XIV. *De præsumptione episcopi in rebus ecclesiæ.*
XV. *De rebus ecclesiasticis gubernandis.*
XVI. *De rebus ecclesiæ dispensandis.*
XVII. *De his qui de * ministerio ecclesiæ aliquid vendiderint.* * ex vasis ministerii
XVIII. *De synodo facienda.*
XIX. *De episcopo qui * noluerit venire ad synodum.* * distulerit.
XX. *De legitima ætate ordinandi presbyteros.*
XXI. *De eunuchis qui ab aliis fiunt, qui sibi ipsis naturalia abscindatur.*
XXII. *De neophytis.*
XXIII. *De pœnitente non admittendo ad clerum.*
XXIV. *De his qui * indiscussi aut presbyteri aut diacones ordinati sunt.* * sine discussione
XXV. *De presbyteris aut diaconibus, qui post ordinationem denotantur.*
XXVI. *De his qui viduas aut dimissas ducunt.*
XXVII. *De fornicatoribus clericis.*
XXVIII. *De his quorum uxores mœchantur.*
XXIX. *De viduis clericorum.*
XXX. *De filia episcopi, vel presbyteri, quæ fuerit devota, & peccaverit.*
XXXI. *De devota peccante, vel quæ se maritarit.*
XXXII. *De subintroductis adoptivis mulieribus.*
XXXIII. *De non recipiendis clericis, & de infirmandi ordinatione ejus qui sine consensu episcopi sui ab alio episcopo ordinatus est.*
XXXIV. *De clericis desertoribus.*
XXXV. *De importunis clericis.*
XXXVI. *De purganda opinione hæresis.*
XXXVII. *De clericis excommunicatis.*
XXXVIII. *De presbyteris, ut in secundis nuptiis non vadant.*
XXXIX. *De his qui ad diaconum eliguntur.*
XL. *De eo, quod non licet diaconum * non jussum sedere.* * ante presbyterum.
XLI. *De eo, quod non liceat quemlibet, ut ministeria * tangat.* * sacra mysteria : *alias* vasa dominica.
XLII. *Ut mulieres in sacrario non intrent.*
XLIII. *Si lector alterius viduam duxerit.*
XLIV. *Si subdiaconus secundam duxerit uxorem.*
XLV. *Ut non ascendat in pulpitum nisi lector.*
XLVI. *De * conditionalibus non ordinandis, nisi cum consensu patronorum.* * his qui servili conditione obligantur.
XLVII. *De non suscipiendis servis alienis.*
XLVIII. *De non celebrandis natalibus martyrum in quadragesima.*
XLIX. *Non suscipi debere infantes ad baptismum, nisi ante tres septimanas paschæ.*
L. *De non solvendo jejunio in quinta feria paschæ.*
LI. *De chrisma conficienda.*
LII. *Non liceat presbytero, præsente episcopo, chrismare.*
LIII. *Quod non licet presbytero ante episcopum in baptisterio introire.*
LIV. *De prægnantibus baptizandis.*
LV. *Qui in altario offerre oportet.*
LVI. *De presbyteris forasticis.*
LVII. *De non jejunando die dominica, nec genuflectendo, similiter, ut in quinquagesima.*
LVIII. *De præguſtandis carnibus, & non execrandis.*
LIX. *De eo, quod non licet sacerdotibus vel clericis * incantaturas, & contrarias ligaturas, facere.* * incantatorias ligaturas
LX. *De eo, quod non liceat sacerdotibus vel clericis spectaculis interesse.*
LXI. *De eo, quod non liceat convivia facere de confertis.*
LXII. *De usuris vel negotiorum lucris.*
LXIII. *De clericis, qui ad matutinum vel vespertinum * officium non conveniunt.* * quotidianum
LXIV. *De eo, quod non liceat clericos dominico ab ecclesia absentari.*
LXV. *De eo, quod non liceat clericos ante horam tertiam prandere.*
LXVI. *De attondenda coma clericorum, vel habitu * ordinato.* * ornato
LXVII. *De eo, quod non liceat psalmos poeticos in ecclesia dicere, vel libros apocryphos legere.*
LXVIII. *De eo, quod non liceat super monumenta mortuorum Missam * tenere.* * Missas teneri.

TITULI CAPITULORUM

Ad laicos pertinentium.

LXIX. *De eo, quod non liceat Christianis prandia ad monumenta portare.*
LXX. *De eo, quod non liceat clericis, sive laicis catholicis, ab hæreticis eulogias accipere, aut cum ipsis vel schismaticis orare.*
LXXI. * *De eo, quod non liceat Christianis observationes diversas attendere.* * De his qui fortilegos in domum suam introducunt.
LXXII. *De eo, quod non liceat Christianis tenere traditiones gentilium, & observare lunæ & stellarum cursus.*
LXXIII. * *De eo, quod non liceat Kalendas observare.* * Ne Christiani diem hilarum agant.
LXXIV. *De eo, quod non liceat herbas medicinales cum aliqua observatione colligere.*
LXXV. *De eo, quod non liceat mulieres Christianas in lanificiis aliquid * observare.* * vanitatem
LXXVI. *De * adulteris.* * adulteriis
LXXVII. *De mulieribus fornicariis & abortum * facientibus.* * abortivum
LXXVII. *De homicidio voluntario, vel non voluntario.*
LXXIX. *De muliere quæ duos fratres conjugio, vel viro qui duas sorores habuerit.*
LXXX. *De his qui * nuptiis inruunt.* * nuptias iteraverint.
LXXXI. *De his qui se animalibus commiscuerunt.*
LXXXII. *De his qui usque ad finem vitæ in peccatis perdurant, & in exitu communionem * accipiunt.* * petunt
LXXXIII. *De his qui intrantes ecclesiam ; per * nimiam luxuriam sacramento se abstinent.* * suam incontinentiam : *alias* propter luxuriam.
LXXXIV. *De excommunicatis.*

CA-

CANONES

I.

Laod. 12. 13.

Non liceat populo electionem * facere, qui ad sacerdotium * provocantur; sed judicium sit episcoporum; ut ipsi eum qui ordinandus est, probent, si in sermone, & fide, & in spirituali vita edoctus est.

* *al.* facere eorum, qui * promoventur.

II.

Nicæn. 4.

Dist. 63. cap. Non licet & dist. 24. Episcopus. & dist. 64. c. Episcopum. Burch lib. 1. cap. 10. Ivo p. 5. c. 64. ex Nicæn. conc. c. 4.

Episcopum oportet maxime quidem ab omni concilio constitui; sed si hoc aut pro necessitate, aut pro * longinquitate itineris, difficile fuerit, ex omnibus tres * colligantur, & omnium præsentium, vel absentium subscriptiones teneantur, & sic postea ordinatio fiat. Hujus autem rei potestas in omni provincia ad metropolitanum pertineat episcopum.

* longitudine.

* *al.* eligantur.

III.

Antioch. 19.

Dist. 65. c. Non debet, ex conc. Antioch. can. 19.

Non debet ordinari episcopus absque consilio & * præsentia metropolitani episcopi. Adesse autem oportet omnes qui sunt in provincia sacerdotes, quos per suam debet epistolam convocare. Et si quidem omnes occurrerint, melius: si autem hoc difficile fuerit, ad * pluriores oportet occurrere. Qui autem non venerint, præsentiam sui per suas epistolas faciant: & sic omnium facto consensu, ordinationem episcopi fieri oporteat. Si autem aliter, præter quod a nobis terminatum est, fuerit factum, talem ordinationem nihil prævalere decernimus. Si autem secundum canones ordinatio episcopi fuerit facta, & aliquis * contra, sua malitia in aliquo contraxerit, plurimorum consensus obtineat.

* plures

* cum sua

IV.

Antioch. 9.

9. q. 3. Per singulas provincias.

Per singulas provincias oportet episcopum cognoscere primatum metropolitani episcopi; & curam suscipere, nihil autem agere reliquos episcopos præter eum, secundum quod antiquitus a patribus nostris constitutum continetur in canone. Propter quod & metropolitanus * nihil sibi præsumptive assumat absque consilio ceterorum.

* nihil præsumptione.

V.

Nicæn. 15.

* particeps alicujus ambitionis.

Si quis * in parte alicujus fuerit ambitiosior inventus, sive episcopus, sive presbyter, vel diaconus, de inferiori civitate non transeat ad majorem. Quod si quis contra hæc magni concilii constituta importunus extiterit, omnimodis evacuetur hujusmodi factum; & suæ iterum restauretur ecclesiæ, cujus episcopus, aut presbyter, aut diaconus prius fuerit constitutus.

VI.

Antioch. 21.

Episcopum a propria parochia non liceat transire in aliam, neque sua sponte introire, neque invitatus, neque ab episcopo coactus; sed permaneat in loco, in quo a Deo est ordinatus, & in eam quam sortivit ecclesiam secundum antiquum canonum institutum.

VII.

Antioch. 13.

* scripturam

Si quis episcopus non per * scripta metropolitani episcopi, aut qui cum eo sunt, rogatus, de alia provincia in aliam venerit, sed ** præsumptive irruens, ad ordinationem & constitutionem clericorum, qui ad illum non pertinent, importunus existat, vacua sint & inania, quæ ab eo fuerint ordinata. Ipse autem * digna excommunicatione censeatur, & * abominetur a sancto concilio.

** al. *præsumptione*.

* *f* dignus * *al.* alienetur.

VIII.

Antioch. 23.

8. q. 1. Burchar. lib. 1 c. 187. Ivo p. 5. c. 303.

Episcopum non liceat ante finem vitæ alium in loco suo constituere successorem. Si quis autem hoc usurpare tentaverit, talis constitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet, nisi cum consilio & judicatu episcoporum, qui post exitum præcessoris potestatem habent, quem dignum * elegerint.

* successorem

IX.

Antioch. 16.

Dist 92. c. Si quis episcopus vacans.

Si quis episcopus vacans in ecclesiam non habentem episcopum, * subripiens populos, sine consilio integri ordinis, inruerit; etiamsi populus, quem seduxit, desideret illum; alienum eum ab ecclesia esse oportet. Integrum autem & perfectum concilium dicimus illud, in quo metropolitanus episcopus fuerit.

* subrepens populo

X.

Antioch. 18.

Si quis episcopus ordinatus, * pro contemptione populi, aut pro aliqua alia ratione, & non pro sua culpa, in parochia quæ ei fuerit data, * non (*a*) læsit, hunc oportet honorem sacerdotum tantummodo contingere; & de rebus ecclesiæ, (*b*) in qua convenit, nihil sibi præsumat. Sustineat autem quid de eo sanctum concilium judicare voluerit.

* per contemtionem, populi. * *al.* non ierit

XI.

Antioch. 17.

Si quis episcopus ab episcopis ordinatus (*c*) noluit agere sacerdotium, neque consenserit in sibi commissa ecclesia ambulare, statim ** talem excommunicari oportet. Quod si coactus contempserit, sanctum concilium, quod placet, * de eodem terminet.

** al *ipsum*

* de eo determiner

XII.

Ancyr. 18.

Si quis episcopus ordinatus fuerit, & non vult ipsam parochiam suscipere, in qua nominatus est, sed alibi vult ordinare, & vim facit, & seditiones concitat contra eos qui illum ordinaverunt, hunc ab honore oportet removeri. Si autem in pristino honore presbyterii vult stare, non * vitetur, ut gradum quem habuit, retineat. Quod si reluctatus fuerit, etiam de * honore presbyteri, ab honore proprio deponatur.

* al. *vetetur*.

* al. *ab honore presbyterii*,

XIII.

Antioch. 14.

6. q. 4. Si quis episcopus in. Ubi dicitur, & in aliis: ex concil. Martini papæ.

Si quis episcopus in * aliquibus judicatur, & viderit ipsos episcopos qui in * provincia sunt, inter se in judicio discrepare; ut alii videantur eum qui judicatur, justificare, alii condemnare; pro definitione hujus dissensionis, hoc placuit sancto concilio, ut de vicina provincia alter metropolitanus convocetur episcopus, ut per eum confirmetur, quod secundum rectum (*d*) placuerit.

* aliquibus causationibus. * provincia sua sunt,

XIV.

Carthag. IV. 32. & *V.* 4.

10. q. 3. Si quis episcopus nulla Burch. lib. 1. c. 215. & lib. 3. c. 181. Ivo. 3. cap. 192. & 242. & p. 5. c. 329.

Si quis episcopus nulla ecclesiasticæ rationis necessitate compulsus, * insicio clero, aut ubi forte non est presbyter, de rebus ecclesiasticis aliquid præsumpserit vendere, res ipsas ecclesiæ propriæ restaurare cogatur, & in judicio episcoporum dejiciatur * auditus, & tam-

* in suo * auditus & convictus,

(*a*) Cod. Vat. *egerit*.
(*b*) *Conventi in quam sibi nihil præsumat, sustineatur* (*subsistentetur*) *aut quid de eo &c.*
(*c*) *Placuerit canonem.* (*d*) *voluerit agere &c.*

tamquam furti aut latrocinii reus a suo privetur honore.

XV. *Antioch.* 24. & 4.

Quæ sunt ecclesiæ, conservari cum omni diligentia & bona conscientia & fide Dei, qui omnia videt & judicat, gubernari ergo oportet cum judicio & potestate episcopi, cui etiam omnis populus & congregatio commissa est animarum. Manifesta autem debent esse quæ ad ecclesiam pertinent, in conscientia eorum qui circa episcopos sunt (*a*) presbyteros & diaconos, ut hi omnes sciant quæ sunt ecclesiæ propria: (*b*) hi, si episcopo contigerit transitus, nihil eos latere possit ex his quæ ad ecclesiam pertinent, ut nullo modo possint minui & perire. Neque res propriæ episcopi debent importunitatem pro rebus ecclesiæ pati. Dignum revera, & justum est apud Deum & homines, ut ea quæ episcopi propria sunt, cui voluerit, derelinquat, & neque ecclesiam perpeti damnum, neque episcopum pro rebus ecclesiæ condemnari, * aut post ejus obitum in causas quæ ad eum non pertinent, aut in maledictum incidere.

12. qu. 1. C. manifesta, ex can. Antioch.

* al. *Ne post ejus obitum in causas incidant, qui ad eum pertinent, nec ipsum maledictum incidere videntur.*

XVI. *Antioch.* 25.

Episcopus habeat potestatem in rebus ecclesiæ ut dispenset necessitatem habentibus cum omni reverentia & timore Dei: participare etiam eum oportet quæ necessaria sunt; si tamen ipse, aut qui cum eo sunt fratres, indiguerint * aliquid; ut necessitatem nullo modo patiantur, secundum sanctum apostolum dicentem: *Victu & tegumento, his contenti * sumus*. Si autem res ecclesiasticas episcopi in suas voluntates usurpare voluerint, & * lucra ecclesiæ, vel fructus agrorum, non cum presbyterorum, vel diaconorum consilio * intaminaverint, aut fratribus, vel filiis, vel quibuscumque propinquis suis dederint potestatem, ut per eos latenter res lædantur ecclesiæ, hos oportet obnoxios esse concilio. * Similiter id, si episcopus, vel qui cum eo sunt presbyteri aut diaconi accusentur, ut quæ ex reditu, vel ex quolibet * actu ecclesiæ veniunt, in suo sinu colligunt, & pauperes fraudant, & fame confiuntur, hos corripi oportet, secundum quod ordinatum fuerit a sancto concilio.

* al. *aliquo.* 1. Tim. 6.

* al. *simus.*

* loca

* contaminaverit,

* Sin autem

* Hæc vox in simili significatione usurpatur 2. qu. 2. Vulteranæ. Vide notam Gregorianam Dist. 50. Si quis Ivo p. 3. c. 113. Burch. lib. 3. c. 179.

XVII. *Ancyr.* 15.

Si quis presbyter aut diaconus inventus fuerit aliquid (*c*) de * vasis ministerii ecclesiæ venumdasse; quia sacrilegium commisit, placuit eum in ordinatione ecclesiastica non haberi; in judicio tamen episcopi dimittendum esse, sive dignus sit, sive indignus, in suo recipi * gradu: * quia simul toties pro hoc ipso, quod de sacrosancto altario intaminaverint, id cum episcopi potestate dimissum est.

* eleemosynis.

* ut debeat gradu:

* al. *quia multoties.*

XVIII. *Antioch.* 20.

Propter ecclesiasticas curas, & altercationum solutiones, bene placuit, per singulas provincias bis in anno concilium fieri, convocante metropolitano episcopo omnes provinciæ episcopos; ita ut in his conciliis (*d*) prodeant omnes presbyteri, diaconi, (*e*) vel hi quorum in concilio causæ examinatæ ad justum judicium prodantur. Et qui manifeste episcopi vel presbyteri aut diaconi inventi fuerint in offensa, secundum rationem excommunicentur, quamdiu communi consensu de his placuit * dare sententiam. Nulli autem episcopo liceat propria apud semetipsum concilia facere, præter eos * qui sunt metropolis (*f*) creditæ.

Habetur distinct. 28. ca. Propter ecclesiasticas.

* al. *date.*

* * al. *quibus metropoles sunt creditæ f.* ecclesiæ.

XIX. *Laodic.* 40.

(*g*) Non liceat ad concilium convocatos episcopos * continere, sed ire, & ea quæ ad utilitatem ecclesiæ vel ceterorum pertinent, aut docere, si novit; aut doceri, si nescit. Nam si extra ægritudinem contemserit ire, reus erit fraterni concilii.

* contemnere

XX. *Neocæs.* 11.

Si quis triginta ætatis suæ non impleverit annos, nullo modo presbyter ordinetur, etsi * valde sit dignus: quia ipse dominus tricesimo anno baptizatus est, & sic cœpit docere. Oportet ergo eum qui ordinandus est, usque ad hanc ætatem legitimam * conservari.

Affertur distinct. 78. ca. Si quis tri ginta. Tribuit Bonifacio papæ, verum ex Neocæsarien. si can. 11.

* al. *laude. Luc.* 3.

* al. *reservari.* Distinct. 55. c. Si quis pro ægritudine. Ivo p. 6. c. 374.

XXI. *Nicæn.* 1.

Si quis pro causa ægritudinis naturalia a medicis habuerit secta, similiter & qui a barbaris, aut a dominis stultis fuerint castrati, & moribus digni fuerint visi, hos canon admittit ad clericatus officium promoveri. Si quis autem sanus non per disciplinam religionis & abstinentiæ, sed per abscissionem plasmati a Deo corporis, existimans a se posse carnales concupiscentias amputari, castraverit se, non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quod si jam ante * fuerat promotus ad clerum, prohibitus a suo ministerio deponatur.

* al. *fuerit.*

XXII. *Nicæn.* 11.

(*h*) * Qui nuper baptizati fuerint, jam ætate legitima, non continuo liceat eos ad ecclesiasticum ordinem promoveri: quia oportet illum prius doceri quod possit docere, (*i*) quo multo tempore baptismum possit probare: ut bene probatus veniat ad clerum, secundum præceptum apostoli dicentis: *Non neophytum, ne in superbiam elatus, in judicium incidat & laqueum diaboli*. Si succedenti tempore in aliquo gravi peccato a duobus vel tribus testibus fuerit convictus, depositus de gradu suo cesset a clero. Si quis contra hanc regulam facere præsumpserit: quasi contrarius magni concilii, projiciatur a clero.

* al. *Neophytus si baptizatus fuerit jam ætate &c.*

c. Tim. 6.

XXIII. *Tolet. l.* 2.

* Pœnitens tantum, si necessitas aut usus exegerit: inter ostiarios prius deputetur, vel inter lectores, ita ut evangelia vel (*k*) epistolam non legat. Si qui autem ante ordinati sunt, inter subdiaconos habeantur: ita ut manum non imponant, aut sacra non contingant. * Ex pœnitente enim dicimus, (*l*) ideo quod post baptismum pro homicidio, aut pro diversis criminibus, aut gravissimis peccatis, publicam pœnitentiam (*m*) gerens, divino fuerit reconciliatus altario.

* al. *Eupœnitens.*

* al. *apostolum.*

* al. *Eupœnitentem vero.*

XXIV. *Nicæn.* 9.

Si quis presbyter aut diaconus sine aliqua exa-

Dist. 25. c. Si quis presbyter.

(*a*) *Presbyteri, & Diaconi* (*b*) *aut si episcopo* (*c*) *de ministeriis.*
(*d*) *procedant.*
(*e*) *vel hi qui conciliorum causas examinantes ad justum judicium perducantur, & sic qui manifeste &c.*
(*f*) *crediti.* (*g*) *ad concilium convocatus episcopus non debet contemnere, sed ire &c.*
(*h*) *Neofitus si baptizatus fuerit jam ætate &c.* (*i*) *Et multo tempore post baptismum probari.*
(*k*) *Apostolum.* (*l*) *de eo qui* (*m*) *sub cilicio gerens.*

examinatione ordinati sunt, aut certe cum discuterentur, criminosa peccata sua * (a) celaverunt, & post ordinationem ab aliis sunt detecti; abjiciantur a clero. Similiter & de universo ordine cleri servetur. Nam hoc sibi, quod irreprehensibile est, sancta & catholica defendit ecclesia.

* confessi sunt, *alias legebatur* confessi non sunt.

XXV. *Neocæs. 9. 10.*

16. qu. 1. c. Si quis presbyter. Burch. l. 2. c. 48. Ivo p. 6. c. 149.

Si quis presbyter ante ordinationem peccaverit, & post ordinationem confessus fuerit, qui antea erravit, non offerat; sed tantum pro religione nomen presbyteri portet. (b) Similiter & de diaconibus servandum est, ut si ipse confessus fuerit, ordinem subdiaconatus accipiat.

* *In alia editione hæc inserta sunt.* Sin autem non ipse confessus, sed ab alio publice fuerit convictus, nec hoc ipsum habeat, ut nomen presbyteri portet. Similiter, &c.

XXVI. *Apost. 18.*

Si quis viduam aut ab alio dimissam duxerit, non admittatur ad clerum; aut si obrepserit, rejiciatur: similiter si homicidii, aut facto, aut præcepto, aut consilio, aut * (c) assensione post baptismum conscius fuerit, & per aliquam subreptionem ad clericatum venerit, dejiciatur, & in finem vitæ suæ communionem (d) non recipiat.

* defensione est apud Gratianum: verum Gregoriana nota videtur probare hanc lectionem, & concilium Tribur. c. 11. Hieronym. epist. 128. ad Fabiolam, sic interpretatur viduam, ejectam & meretricem: Vidua, inquit, est, cujus maritus est mortuus, ejecta est, quæ a marito vivente projicitur: meretrix, quæ multorum libidini patet. Dist. 34. c. Si laici: & dicitur, ex concilio Martini papæ.

XXVII. *Neocæs. 1.*

Si quis presbyter aut diaconus fuerit fornicatus aut mœchatus, projiciatur, & agat pœnitentiam.

XXVIII. *Neocæs. 8.*

Si alicujus (e) * laici uxor in adulterio fuerit deprehensa, hic talis ad ministerium ecclesiasticum nullo modo adducatur. Si autem post ordinationem, alicujus clerici uxor adultera fuerit, dimittat eam: si autem cum ipsa voluerit permanere, a ministerio alienus sit.

* religiosa cum ea convivium sumat, numquam communicet; * (f) tantum ei sacramenta subveniant.

XXIX. *Tolet. I. 18.*

* Si qua vidua episcopi vel presbyteri aut diaconi maritum acceperit, nullus clericus, nul-

Dist. 28 Si qua vidua.

XXX. *Tolet. I. 19.*

* Si devota fuerit, & maritum duxerit; si eam pater vel mater in affectum receperint, a communione habeantur alieni. Pater vero causas in concilio se noverit præstaturum; mulier vero non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit pœnitentiam. Si autem vivente eo recesserit & pœnituerit, communionem in * ultimo vitæ deficiens accipiat.

* religiosa persona tamen * al. *Si Deo devota.* * al. *ultimo, scilicet vitæ.*

XXXI. *Tolet. I. 16.*

Devotam peccantem non recipiendam in ecclesia, nisi peccare desierit, & desinens egerit aptam pœnitentiam decem annis; & recipiat communionem. Prius autem quam in ecclesia admittatur ad orationem, ad nullius convivium Christianæ mulieris accedat. Quod si admissa fuerit, etiam ea quæ illam receperit, habeatur abstenta. Corruptorem etiam par pœna constringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam, nisi adhuc vivente ipso marito, caste vixerit, aut (g) post ipse de hac vita discesserit.

Bracar. I. 15.

XXXII. *Nicæn. 3.*

Nullus episcopus, neque presbyter, neque diaconus, neque omnino aliquis ex clero licentiam habeat intromittendi ad se quasi adoptivam aliquam mulierem, quasi in loco * filiæ, aut (b) matris, nisi forte sororem veram ex germanitate, aut sororem vel matris vel patris, & illas solas personas quæ ab omni mala suspicione alienæ sunt. Similiter & religiosis feminis laicorum alienorum familiaritatem & consortium prohibemus, & eorum qui nec in Dei timore subjecti sunt, nec continentiæ retinent disciplinam.

* filiæ, aut sororis, aut matris,

XXXIII. *Nicæn. 16.*

Si quis in contemptu positus presbyter vel diaconus, vel quicumque ex clero recesserit ab ecclesia, nullo modo in alia suscipiatur ecclesia, sed omnimodo compellatur, ut ad suam revertatur ecclesiam: si autem permanserit in superbia, & reverti noluerit, excommunicetur & projiciatur. Si quis autem episcopus ausus fuerit in * sua ecclesia ordinare, non consentiente episcopo suo a quo recessit, ordinatio ejus vacua deputetur.

* al. cum in sua eccl. ordinare.

XXXIV. *Antioch. 3.*

Si quis presbyter aut diaconus, aut aliquis de clero, propriam ecclesiam derelinquens, ad alteram ecclesiam vadit, & ibi multo tempore demoratur, omnino numquam ministret in clero: & si admonuerit eum episcopus suus, ut ad suam redeat parochiam, & redire noluerit, ubi est, ibi de suo officio deponatur; ita ut nunquam * in suo revertatur gradu propter dissolutionis peccatum. Si autem episcopus alter illum susceperit, qui de reatu ejus est conscius, oportet ipsum episcopum sine increpatione in communi concilio non admitti, ut ecclesiasticum canonem ultra non solvat.

Antioch. 3.

* al. *in suum revertatur gradum.*

XXXV. *Antioch. 12.*

Si quis episcopus, presbyter aut diaconus excommunicatus, in concilio injuste se quæritur condemnatum, ad majus episcoporum concilium revertatur; & eorum inquisitionem & judicium expectans, si quas se justas causas habere putat, exponat. Si autem contempserit, & * (i) importans se palatio, aures principium inquietare voluerit, hic ad nullam veniam poterit pervenire, neque spem futuræ reconciliationis habebit.

22. q. 4. Si quis episcopus.

* importunans *alias* importunus palatio.

XXXVI. *Nicæn. 8.*

Si quis episcopus, sive alicujus episcopi presbyter aut diaconus in alicujus hæresis opinionem offenderit, & ob hanc causam fuerit excommunicatus; nullus episcopus eum in communionem recipiat, nisi prius in communi concilio, porrecto fidei suæ libello, satisfaciat omnibus, & ita liberam teneat suam purgationem. Hoc idem & de fidelibus laicis sit decretum, si in * aliquam hæresis opinionem fuerint nominati.

1. q. 7. Si quis episcopus. Leonis decr 14.

* aliqua hæresis opinione

XXXVII. *Antioch. 4.*

Si quis episcopus in concilio excommunicatus fuerit, sive presbyter, sive * diaconus, facere oblationem, vel matutinum, vel vespertinum sacrificium, quasi in officio suo agere sicut prius non liceat ei, nec in alio concilio spem reconciliationis habere, nec ultra * re-

11. qu. 3. Si quis episcopus in. ex. can. 5 conc. Antioch. * diaconus a suo episcopo, & post excommunicationem præsumpsis-

(a) deest *celaverunt*
(b) Post hæc verba additur in eodem codice: *si autem non ipse confessus fuerit sed ab alio publice convictus non hoc ipso habeat potestatem ut nomen presbyteri portet; similiter &c.*
(c) *dissentione.* (d) deest *non.* (e) deest *laici*
(f) *morienti tantum ei* (g) *postquam* (b) *aut matris, aut sororis*
(i) *importunans.*

colligi ; sed etiam eos qui ei communicaverint, omnes ab ecclesia respui, maxime eos, qui sciebant eum esse (*a*) deletum. Si autem permanserit turbans & concitans ecclesiam, per * forasticam potestatem oportet eum sicut seditionarium ab omni plebe expelli.

XXXVIII. *Neocæs.* 7.

Presbyterum ad secundas nuptias convivam fieri non oportet, * propterea quod hi qui ad secundas nuptias veniunt, pœnitentiam postulant. Quomodo potest presbyter esse, qui propter convivium interest tali conjugio?

XXXIX. *Ancyr.* 10.

* Si quis ad ministerium diaconatus eligitur, si contestatus fuerit pro accipiendo matrimonio & dixerit non posse in castitate permanere, hic non ordinetur. Quod si in ordinatione tacuerit, & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desideraverit, alienus sit a ministerio, & vacet a clero.

XL. *Laod.* 20.

Non licet diaconum ante presbyterum sedere, nisi cum jussione presbyteri.

XLI. *Bracar. I.* 28.

Non licet quemlibet ministeria tangere, nisi subdiacono aut acolyto * in secretario tangere vasa dominica.

XLII. *Laod.* 44.

Non liceat mulieres (*b*) in sacrario ingredi.

XLIII. *Tolet. I.* 3.

Lector si viduam alterius * uxorem acceperit, * in lectoratu permaneat: aut si forte necessitas sit, subdiaconus fiat, nihil autem supra: similiter & si bigamus fuerit.

XLIV. *Tolet. I.* 4.

Si subdiaconus secundam duxerit uxorem, inter lectores vel ostiarios habeatur; ita ut apostolum non legat.

XLV. *Laod.* 15.

Lon liceat in pulpito psallere, aut legere, nisi qui ab episcopo lector est ordinatus.

XLVI. *Tolet. I.* 10.

Si quis obligatus * tributo servili, vel aliqua conditione, vel patrocinio cujuslibet domus, non est ordinandus clericus, nisi * probandæ vitæ fuerit, & patroni * concessus accesserit.

XLVII. *Gangr.* 3.

Si quis servum alienum causa religioms doceat contemnere dominum suum, & recedere a servitio ejus, durissime in omnibus arguatur.

XLVIII. *Laod. I.* 3.

Non liceat in quadragesima natales martyrum celebrare, sed tantum sabbato & dominico pro commemoratione eorum oblatione offerri: sed nec natalitia, neque nuptias liceat in quadragesima celebrare.

XLIX. *Laod.* 45. & 46.

Non liceat ante duas septimanas paschæ, sed ante tres ad baptismum suscipere aliquem. Oportet autem in ipsis diebus, ut hi qui baptizandi sunt, symbolum discant, & quinta feria novissimæ septimanæ * episcopo vel presbytero reddant.

L. *Laod.* 50.

Non liceat * quinta feria novissimæ septimanæ jejunium solvere, & omnem exhonorare quadragesimam, sed sincere abstinentes totam quadragesimam * perexire.

LI. *Tolet. I.* 20.

Omni tempore episcopis liceat chrisma conficere, & per suas diœceses destinare; ita ut ad dirigendum chrisma diaconus aut subdiaconus ante diem paschæ de singulis ecclesiis ad episcopum destinentur.

LII. *Tolet. I.* 20.

Presbyter, præsente episcopo, non signet infantes, nisi forte ab episcopo fuerit illi præceptum.

LIII. *Laod.* 56.

Non liceat presbytero * prius ab episcopo in baptisterium introire, sed cum episcopo; nisi forte aut absens fuerit, aut ægrotus.

LIV. *Neocæs.* 6.

Si qua mulier prægnans desideraverit gratiam baptismi percipere, quando voluerit, habeat potestatem: nam nihil in hoc participat mater infanti qui nascitur, propterea quod * unicuique propria posse voluntas in confessione monstretur.

LV. *Carth. III.* 24.

Non oportet aliud (*c*) in * sanctuario offerri, præter panem & vinum & aquam, quæ in typo Christi benedicuntur: quia dum in cruce penderet, de corpore ejus effluxit sanguis & aqua: hæc tria unum sunt in Christo Jesu; hæc hostia & oblatio Dei in odorem suavitatis.

LVI. *Neocæs.* 3.

Forasticis presbyteris, præsente episcopo vel presbytero civitatis, offerre non liceat, nec ministrare in populo, nisi forte illis absentibus.

LVII. *Gangr.* 18. & *Nic.* 20.

* Si quis presbyter propter publicam pœnitentiam a sacerdote acceptam, aut aliqua necessitate, die dominica pro quadam religione jejunaverit, sicut Manichæi, anathema sit. Similiter & quod ab apostolis traditum canon tenet antiquus, placuit, tam per omnes dominicas quam per omnes dies paschæ usque ad quinquagesimam, non prostrati, nec humiliati, sed erecto vultu ad dominum orationum fungamur officio: quia in his diebus gaudium resurrectionis dominicæ celebramus.

LVIII. *Ancyr.* 13.

Si quis non pro abstinentia, sed pro execratione escarum, abstinet, placuit sancto concilio, ut præguștet; & sic si vult, abstineat: si autem spernit, ita ut olera cocta cum carnibus non deguștet, iste non obediens, neque suspicionem hæresis a se removens, deponatur de ordine clericatus.

LIX. *Laod.* 36.

Non liceat clericis incantatores esse, & ligaturas facere, quod est conligatio animarum. Si quis hæc facit, de ecclesia projiciatur.

LX. *Laod.* 54.

Non liceat sacerdotibus vel clericis aliqua spectacula in nuptiis vel in convivio spectare: sed oportet, antequam ingrediantur ipsa spectacula, surgere, & recedere inde.

LXI. *Laod.* 55.

Non liceat sacerdotibus vel clericis, sed nec religiosis laicis, convivia facere de confertis.

LXII. *Nicæn.* 17.

Si quis oblitus timorem domini, & sanctam scripturam quæ dicit: *Pecuniam suam non dedit ad usuram:* post hanc cognitionem * magni

---

(*a*) *dejectum.* (*b*) *in secretarium.* (*c*) *in sacro altario.*

---

tit. sive episcop. ille, aut presbyter, aut diaconus facere oblationem
* reconciliari:
* dejectum.
* forinfecam *Gratianus.*
* In canone concilii Antioch. est διὰ τῆς ἐξουσίας quod Dionysius vertit, *per potestates exteras.*
forastici can. 56.
* al. *Quod si hi qui ad secundas nuptias veniunt, pœnitentiam postulant, quomodo presbyter ille potest esse &c.*
* al *Diaconus qui eligitur.*
Dist. 24. c. Non liceat cuilibet.
* al. *in secretarium.*
Dist 34 c. Lector.
* al. *in uxorem.*
* al. *in lectoris statu.*
Dist 34 c. Si subdiaconus.
Dist. 29. c. Non liceat in pulpito.
Dist. 53. Si quis obligatus est tributo.
* *al.* est tributo.
* *al* probatæ
* consensus 17. qu. 4 Si quis servum alienum
Burch l 8. c. 25. Ivo p. 7. c. 43. 33 q. 4. Non licet Burch lib. 13. cap. 20. Ivo p. 4. cap. 34.
De consecr. dist. 4. Non licet ante.
* al. *hoc episcopo.*
De consecr. dist. 3. Non liceat quinta.
* al *in quinta*
* *al.* peragere.
De consecr. dist. 4. ca. Omni tempore.
Dist. 95. c. presbyter.
* al. *prius episcopo.*
De consecr. dist. 4. Si qui mulier prægnans.
* al. *uniuscujusque.*
De consecr. dist. 2 Non oportet. sacramento
Alio nomine presbyteri uria, ut dicitur dist. 93. c. presbyteri uris,
Dist. 30. c. Si quis presbyter.
Burc lib. 13. cap. 20 Ivo par 4. c. 52.
* Citat Burchardus & Ivo similem cano em ex conc Turon. his verbis: Si quis propter publicam pœnitentiam a sacerdote acceptam, aut pro aliqua necessitate.
Ifid. I. orig. 8. c. de Magis: Incantatores (inquit) dicti sunt, qui artem verbis peragunt
Dist. 44. c. Non liceat sacerdotes. 14 q Si quis oblitus.
Psal. 14.
* Nicænum intelligit, ex cujus can 17.

gni concilii feneraverit, & centesimas exege- A rit, aut ex quolibet negotio turpia lucra quæsierit, aut per diversas species vini vel frugis, vel cujuslibet rei, emendo & vendendo * incrementa susceperit, depositus de gradu suo, alienus habeatur a clero.

LXIII. *Tolet. I.* 5.

Si quis presbyter vel diaconus, vel quilibet clericus ecclesiæ deputatus, si intra civitatem fuerit, aut in quolibet loco, in quo ecclesia est; & ad quotidianum psallendi sacrificium matutinis vel vespertinis horis ad ecclesiam non convenit, deponatur a clero; si tamen castigatus, veniam ab episcopo per satisfactionem noluerit promereri.

LXIV. *Agath.* 64. B

Non liceat quemlibet clericum die dominico ab ecclesia absentem esse, sed missarum solennibus (*a*) interesse.

LXV. *Carth.* 12.

Non oportet clericos vel laicos religiosos ante sacram horam diei tertiam inire convivia, neque aliquando clericos, nisi hymno dicto, edere panem; & post cibos gratias auctori Deo deferre.

LXVI. *Carth. IV.* 44. & 45.

Non oportet clericos comam nutrire, & sic ministrare, sed attonso capite, patentibus auribus; & secundum Aaron, talarem vestem induere, ut sint in habitu * ordinato.

LXVII. *Laod.* 59. C

Non oportet psalmos compositos & vulgares in ecclesia dicere, neque libros qui sunt extra canonem, legere, nisi solos canonicos novi & veteris testamenti.

LXVIII. *Lib. 6. Capitular. n.* 19.

Non oportet clericos ignaros & præsumptores super monumenta * in campo ministeria portare, aut distribuere sacramenta; sed aut in ecclesia, aut in basilica, ubi martyrum reliquiæ sunt depositæ, ibi pro defunctis oblationem offerre.

CAPITULA AD LAICOS PERTINENTIA.

LXIX. *Arel. III.* 5. D

Non liceat Christianis prandia ad defunctorum sepulchra deferre, & sacrificare (*b*) de re mortuorum.

LXX. *Laod.* 32. 38.

Non liceat clericis, vel laicis catholicis, ab hæreticis eulogias accipere, quia maledictiones sunt magis, quam benedictiones: neque licet aut cum hæreticis, aut cum schismaticis orare.

LXXI. *Ancyr.* 23.

Si quis paganorum consuetudinem sequens, divinos & sortilegos in domo sua introduxerit, quasi ut malum foras mittant, aut maleficia inveniant, vel lustrationes paganorum faciant; quinque annis pœnitentiam * agant. E

LXXII. *Bracar.* 20.

Non liceat Christianis tenere traditiones gentilium, & observare vel colere elementa, aut lunæ aut stellarum cursum, aut inanem signorum fallaciam, pro domo (*c*) facienda. Scriptum est enim: *Omnia quæ facitis, aut in verbo, aut in opere, omnia in nomine domini nostri Jesu Christi facite, gratias agentes Deo.*

LXXIII. *Laod.* 39.

Non liceat iniquas observationes agere Kalendarum, & otiis vacare gentilibus, neque lauro aut viriditate arborum cingere domos. Omnis hæc observatio paganismi est.

LXXIV. *Bracar.* 21.

Non licet in collectione herbarum quæ medicinales sunt, aliquas observationes aut incantationes attendere nisi tantum cum symbolo divino, aut oratione dominica, aut tantum, Deus creator omnium, & dominus honoretur.

LXXV. *Bracar.* 11.

Non liceat mulieres Christianas aliquam vanitatem in suis lanificiis observare, sed Deum invocent adjutorem, qui eis sapientiam texendi donavit.

LXXVI. *Ancyr.* 19.

Si cujus uxor adulterium fecerit, aut vir in alienam uxorem inruerit, septem annis pœnitentiam agat.

LXXVII. *Ancyr.* 19.

Si qua mulier fornicaverit, & infantem qui exinde fuerit natus, occiderit; & quæ studuerit abortum facere, & quod conceptum est necare; certe, ut non concipiat, elaborat, sive ex adulterio, sive ex legitimo conjugio; has tales mulieres (*d*) nec in morte recipere communionem priores canones decreverunt. Nos tamen pro misericordia, sive tales mulieres, sive conscias scelerum ipsarum, decem annis agere pœnitentiam judicamus.

LXXVIII. *Ancyr.* 21.

Si quis voluntarie homicidium fecerit, ad januam ecclesiæ catholicæ semper subjaceat, & communionem in exitu vitæ suæ recipiat. Si autem non voluntarie, sed casu aliquod homicidium fuerit factum, prior canon septem annis agi pœnitentiam jussit, secundus canon quinque mandavit.

LXXIX. *Neocæs.* 11.

Si qua mulier duos fratres, aut si quis vir duas sorores habuerit, a communione abstineantur usque ad mortem autem eis communio pro misericordia detur. Si autem supervixerint communione accepta, & de infirmitate convaluerint, agant plenam pœnitentiam tempore constituto.

LXXX. *Neocæs.* 3.

Si quis multis nuptiis fuerit copulatus, pœnitentiam agat: conversatio autem & fides pœnitentis compendiat tempus.

LXXXI. *Ancyr.* 16.

Si quis ante viginti annos in cujuslibet animalis * commistionem peccaverit, quindecim annis in humilitate subjaceat ad ecclesiæ januam; & post hos aliis quinque annis in orationis tantum communione receptus pœnitentiam agat, & sic gratiam sacramenti suscipiat. Interrogentur autem alii de eo, qualem vitam in pœnitentia egerit; & sic communionis misericordiam consequatur. Si quis autem post viginti annos habens uxorem huic peccato inruerit, viginti quinque annos * humilitate subjaceat, & quinque annis orationibus tantum com-

tandas, vel conjugia sociandæ. *Coloss.* 3. 26. q. 7. Non licet. Burch. l. 10. c. 15. Ivo part. 11. c. 42. Tur. II. 22. 26 q 5 Non liceat Bur. l. 20. c. 20 Ivo p. 11. c. 47. Dist. 50 c. Si quis voluntar. Ivo p. 2. can. 46.

Dist. 50. c. Si quis voluntarie. Ivo p. 10. c. 39.

32. qu. 7. Si quis fuerit. Bur. l. 9. c 63. Ivo part. 8. 199.

* al. *commixtione*.

* *f.* in humilitate. *al.* humilitati

(*a*) *interesse, & jejunio.* (*b*) *de mortuorum*
(*c*) *facienda vel segete sua, vel arbore plantanda, vel conjugia sociandæ. Post scriptum &c.*
(*d*) deest *nec*.

communicans, postea recipiat sacramentum. Quod si & hanc mensuram aliquis transgressus fuerit, sacramentum * in exitu consequatur: oportet enim tales inter dæmoniosos (*a*) * ordinare.

* nec in exitu
* al. *orare*.

LXXXII. *Nicæn.* 13.

16. qu. 6. Si quis de corpore.

Si quis de corpore exiens novissimum & necessarium communionis viaticum expetit, non ei denegetur. Quod si in desperatione positus, post perceptam communionem iterum sanus fuerit factus, tantum * orationis particeps sit: * nam non accipiat sacramentum, donec constitutum pœnitentiæ impleat tempus. Qui ergo in exitu mortis sunt, & desiderant accipere sacramentum, cum consideratione & probatione episcopi accipere * debeant.

* orationi
* sacramentum vero non accipiat.
* debent

LXXXIII. *Antioch.* 2.

De consecr. dist. 2. Si quis intrat.

Si quis intrat ecclesiam Dei, & sacras * scripturas non audit, & pro luxuria sua avertit A se a communione sacramenti, & in observandis mysteriis declinat constitutam regulam disciplinæ, istum talem projiciendum de ecclesia catholica esse decernimus, donec pœnitentiam agat, & ostendat fructum pœnitentiæ suæ; ut possit * communionem percepta indulgentia promereri.

* scripturas audit
* commu- ne perce- indulgen- tiam pro- reri. G- ce est.

LXXXIV. *Antioch.* 10.

Non liceat communicare excommunicatis, neque in domos eorum introire; neque orare cum eis; neque liceat (*b*) ut in alia ecclesia segregentur. Si autem aliquis episcopus aut presbyter, aut diaconus, aut quilibet ecclesiasticus excommunicato communicaverit, B quasi perturbans omnem disciplinam ecclesiasticam, excommunicetur.

* *Finis capitulorum S. Martini Bracarensis episcopi ex orientalium synodis collectorum.*

VITA EPISTOLÆ, ET DECRETA BENEDICTI PAPÆ I.

Ex Libro Pontificali.

Dantur variantes ex Cod. Luc. 490.
* eadem habet cod. ms. Hardysil.

[a] BEnedictus natione Romanus ex patre Bonifacio, [b] sedit annos * quatuor, mensem unum, (*c*) dies viginti octo. (*d*) [c] Ejusdem tempore gens Longobardorum invasit totam Italiam, simulque & fames nimia, ut etiam multitudo castrorum se traderet Longobardis, ut temperare posset inopiam famis. Quod dum cognovisset (*e*) Justinus piissimus imperator, quia Roma periclitaretur fame (*f*) & mortalitate, misit in Ægyptum, & oneravit naves frumento, & transmisit Romam. Et sic misertus est Deus Italiæ. In istis laboribus & afflictionibus positus (*g*) sanctissimus Benedictus papa mortuus est. Qui sepultus est in basilica beati Petri apostoli secretario, (*h*) pridie Kalendas Augusti. Hic fecit ordinationem unam per mensem decembrem, presbyteros quindecim, diacones tres, episcopos per diversa loca numero viginti unum. Et cessavit episcopatus menses tres, dies decem (*i*).

NOTÆ SEVERINI BINII.

Benedictus papa factus quando. Longobardorum persecutio.

a *Benedictus.*) Cum Romana sedes ob tumultus bellicos vacasset menses decem & tres dies, Benedictus, quem Græci Bonosum nominant, creatus est pontifex D decimosexto Maii, anno Christi redemptoris 573. Hujus tempore Longobardi maxima ex parte idolorum cultores, ecclesiam dira persecutione vexarunt, loca sacra effossis sanctorum martyrum sepulcris profanarunt, ædificia in suburbiis Romæ diruerunt, sanctum Cerbonium episcopum cum suis clericis in exilium fugarunt; octoginta rusticos, quorum quadraginta immolatitias carnes comedere, alii caput capræ adorare recusabant, supplicio mortis affecerunt. Hac persecutione ea miracula contigerunt, quæ in libris dialogorum recensentur apud eumdem Gregorium de sancto Cerbonio episcopo, Sanctulo, aliisque presbyteris. Justinus imperator Anastasium Antiochenum, ob quædam crimina illi objecta depositum, relegavit. Qua re cum magnam apud Deum offensam merito incurrisset, omnia illi deinceps in pejus ruere cœperunt. Persæ magna strage exercitum ejus prostraverunt. Cujus rei nuntium dum ad ipsum imperatorem perlatum esset, mente abalienatus fuit, dilucidis interdum intervallis ad modicum dumtaxat temporis spatium resipiscens. Ad hoc malo corporis liberatus est, quando ad conciliandum sibi divinum numen templum extruxit Dei genitrici Mariæ, quæ ei tantum sanctitatis præstitit, ut dilucido intervallo potius, cunctis recte dispositis, statum reipublicæ in tuto collocaret. Ex miscell. hist.

Justini imperatoris res gestæ.

C

b *Sedit annos tres.*) Annis quatuor, mense uno & viginti octo diebus sedem pontificiam tenuit. Obiit enim anno redemptoris nostri 577. pridie Kalendas Augusti.

Benedictus quamdiu sederit.

c *Ejusdem tempore gens Longobardorum.*) Quo tempore Longobardi in Italiam venerint, supra dixi in notis ad vitam Joannis. Hæc Anastasii fortasse intelligenda sunt de eorumdem grassatione illa, quam sanctus Gregorius inter sævas ecclesiæ persecutiones annumerat.

EPI-

(*a*) *orare*. (*b*) *cum eis in alia ecclesia segregatis*.
(*c*) *dies viginti novem* (*d*) *eodem* (*e*) *Justinianus imperator, quia &c.*
(*f*) *& mortalitate* deest (*g*) *his diebus sanctissimus &c.*
(*h*) deest *pridie Kalendas Augusti* (*i*) addit *sub die XXX. Mensis Julii*.

ANNO CHRISTI 573.

*EPISTOLA BENEDICTI PAPÆI.

AD DAVID EPISCOPUM.

* Falsa & commentitia ad eodem Mercatore farrago.

Probat ex sacris literis, summam Trinitatem unitatem esse.

Reverendissimo fratri episcopo David, Benedictus salutem in domino,

RESPONDERE literis vestris plenius cogitavi: sed cum hoc meditarer, tantus me dolor tetigit, ut magis * flere quam aliquid dicere, delectatus sim. Sed ne funditus remaneret, pauca vobis rescribere curavi, ad potiora vos tempora congrue invitans. Quod autem literæ tuæ testes sunt, quosdam intra provinciam Bæticam esse, qui dicerent, neminem veraciter posse probare, Trinitatem unitatem fieri, cum neque tres unum, neque unum in tribus posset quemquam proprie approbare; quas ob causas, dilectissime fili, consulta tibi apostolicæ sedis misimus, ut aut his eos ad rectam fidem converti facias, aut ab ecclesia antequam pestis hæc latius divulgetur, repellas. His (frater) scripturarum testimoniis * unitatem Trinitatis agnosce, & desine Arianorum pravitatem sequi, ut ab eadem possis peccatorum indulgentiam promereri. Isaia propheta dicente: *Vide dominum sabaoth sedentem super thronum excelsum, & seraphim stabant in circuitu ejus: sex alæ uni, & sex alæ alteri, Duabus velabant faciem ejus, duabus autem velabant pedes ejus, & duabus volabant. Et clamabant ad alterutrum, dicentes. Sanctus, sanctus, sanctus; dominus Deus sabaoth.* Si Trinitas non est, quare tertio, sanctus, dixerunt? Et si unitas non est, quare sub trina repetitione unum Deum ac dominum intimarunt? Si Trinitas non est, cur in Geneseos dicitur: *Dixit Deus, fecit Deus, & benedixit Deus?* Si vero unitas non est, quare tertio dixit, Deus, & non deos pluraliter commendavit? Et si Trinitas non est, quare in Exodo dictum est tertio: *Domine, domine, domine, miserator & misericors?* Si unitas non est, quare dum tertio diceret, domine, postea miserator singulariter dixit, & non miseratores, ut plures ostenderet, intimavit? Si Trinitas non est, cur Abraham ad ilicem Mambre sedens, tribusque occurrens, uni *domine*, dixit; & non (ut viderat) tribus salutationis obsequium reddidit? Si unitas non est, quare cum Mosi, *Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob*, tertio diceret, unitatem extendens, *Hoc mihi nomen est*, dixit; & non, Hæc sunt nostra nomina, designavit? Si Trinitas non est, quare David tertio dixit: *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus?* Si unitas non est, quare cum, *Deus*, tertio nominasset, *benedicat*, & non, benedicant, adjunxit? Si Trinitas non est, cur Isaias denuo dixit: *Domine Deus sabaoth, Deus Israel, qui sedes super cherubim?* Si unitas non est, quare: *qui sedes*, dixit & non, qui sedetis, * & adjunxit? Si Trinitas non est, quare in regnorum libro dicitur, *Domine Deus omnipotens, Deus Israel, sermones tui fideles sunt?* Si unitas non est, quare *tui*, dicitur, & non, vestri, potius intimetur? Si Trinitas non est, cur in psalmo 58. cantatur: *Domine Deus virtutum, Deus Israel, intende ad visitandas omnes gentes?* Si unitas non est, quare *intende* posuit, & non, intendite, ut prædicatus est, intimavit? Si Trinitas non est, quare in Apocalypsi tertio dixit: *Sanctus, sanctus, sanctus, dominus Deus omnipotens, qui est, & qui erat?* Si unitas non est, quare non, qui sunt, pluraliter, sed, *qui erat*, designavit? Si Trinitas non est, quare in Deuteronomio dictum est: *Dominus Deus tuus, Deus misericors est, & audiet vocem tuam?* Si unitas non est, quare *audiet* posuit, & non audient, intimavit? Si Trinitas non est, quare in Jesu Nave dicitur libro: *Dominus Deus deorum est?* Si unitas non est, quare *est*, dixit, & non, sunt, more locutionis induxit? Si Trinitas non est; quare Elias orando, *domine, domine, domine Deus Israel, ostende quia tu es Deus meus*, dixit? Si unitas non est, quare, *ostende*, & non ostendite, posuit? Si Trinitas non est, cur Mardochæus orando, *domine, domine Deus omnipotens, omnia in potestate tua sunt*, dixit? Si unitas non est, quare *in tua* posuit, & non, in vestra, signavit? Si Trinitas non est, cur etiam Judith orando dixit: *domine Deus omnium virtutum, respice in orationem meam?* Si unitas non est, quare, *respice*, posuit, & non, respicite, designavit? Si Trinitas non est, quare in Jeremia dicitur, *dominus Deus vester Deus verax est?* Si unitas non est, quare, *verax est*, dixit, & non, veraces, potius intimavit? Si Trinitas non est, quare in Apocalypsi scriptum est: *Dominus Deus & spiritus prophetarum misit angelum suum, ostendere servis suis quæ oportet fieri cito?* Si unitas non est, quare cum Patrem & Filium & Spiritum nominasse, *misit dominus*, dixit, & non, miserunt, sub prætextu trium personarum & nominum introduxit? Si Trinitas non est, quare in Deuteronomio dicitur; *Dominus Deus vester hic est, Deus?* Si unitas non est, quare, *Hic est*, dixit, & non, hi sunt, plurali numero designavit? Si Trinitas non est, quare in eodem dicitur libro: *Dominus Deus tuus, Deus magnus & potens est?* Si unitas non est, quare, *magnus & potens*, & non pluraliter nominatur? Si Trinitas non est, cur Tobias filium suum cum in Rages civitatem cum Raphaele angelo mitteret, benedicens eos, ita dixisse docetur: *Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Jacob, ipse impleat benedictionem suam in vobis?* Si unitas non est, quare, *ipse impleat*, dixit, & non ipsi impleant, intimavit? Postremo, si Trinitas non est, quare dominus discipulos suos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti universas gentes misit baptizare? Si unitas non est, quare *in nomine*, dixit, & non, in nominibus, præcipiendo perdocuit? Si Trinitas non est, quare apostolus Paulus ait: *Ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia?* Si unitas non est quare, *ex ipso*, posuit, & non, ex ipsis, adstruxit? Si enim certo certius volueris unitatem Trinitatis agnoscere, a sæpe dicto doctore gentium apostolo poteris universa condiscere, & sequi catholicam fidem, & Arianorum pravitatem respuere. *Gratia domini nostri Jesu Christi*, inquit, *& caritas Dei, & communicatio sancti Spiritus. Ipsa est Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Quomodo autem in Trinitate unum sunt? quia natura atque * ab invicem separari non possunt. * Ceterum, frater carissime, quæ tua continebant scripta, ex subjectis sententiis maxime

ANNO CHRISTI 573.

* S. Greg. ep. 41. l. 1.

* Ithacius adv. Varimadum c. 1.

Isa. 6.

Genes. 1.

Exod 34.

Genes. 18.

Exod. 3.

Psalm. 96.

Isa. 37.

* abstruxit? 2. Reg. 7. & 3. Reg. 8.

Deuter. 4.

Josue 2. & Deut. 30. 3. Reg. 18.

Esther. 13.

Judith. 9.

Jerem. 10.

Deut. 10.

Ibidem.

Matth. 28.

Rom. 11. 9.

2. Cor. 13.

* Hactenus verba Ithacii.

* Hincm. Dial. de

ſtatu eccleſiæ circa ex Philone maximo legatorum a Judæis Caio imp. directorum.

xime omnia poteris colligere. Neceſſe eſt *, frater cariſſime, adeſſe divinum, ubi humanum ceſſat auxilium. Et ut juxta apoſtolum Paulum dicamus, licet verba replicemus, quæ ipſe Timotheo ſcribit dicens: *Eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum eſt veritatis. Et manifeſte magnum eſt pietatis ſacramentum, quod manifeſtatum eſt in carne, juſtificatum eſt in ſpiritu, apparuit angelis, prædicatum eſt in gentibus, creditum eſt in mundo, aſſumptum eſt in gloria. Spiritus autem manifeſte dicit, quia in noviſſimis temporibus diſcedent quidam a fide, attendentes ſpiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum in hypocriſi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium ſuam conſcientiam, prohibentium nubere, abſtinere a cibis quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione, fidelibus, & his qui cognoverunt veritatem, quia omnis creatura Dei bona eſt, & nihil rejiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem. Hæc proponens fratribus, bonus eris miniſter Chriſti Jeſu, enutritus verbo fidei & bonæ doctrinæ, quam aſſecutus es. Ineptas autem & inanes fabulas devita, & exerce teipſum ad pie-*

1. Tim. 3.

tatem. Nam corporalis exercitatio ad modicum utilis eſt. Pietas autem ad omnia utilis eſt, promiſſionem habens vitæ quæ nunc eſt, & futuræ. Fidelis ſermo & omni acceptione dignus. In hoc enim laboramus & maledicimur, quia ſperamus in Deum vivum, qui eſt ſalvator omnium hominum, maximeque fidelium. Præcipe hæc & doce. Nemo adoleſcentiam tuam contemnat, ſed exemplum eſto fidelium in verbo, in converſatione, in caritate, in fide, in caſtitate. Dum venio, attende lectioni, exhortationi, doctrinæ. Noli negligere gratiam quæ in te eſt, quæ data eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manuum presbyterii. Hæc meditare, in his eſto, ut profectus tuus manifeſtus ſit omnibus. Attende tibi & doctrinæ, inſta in illis. Hoc enim faciens, & teipſum ſalvum facies, & eos qui te audiunt. Fame enim nimis affligitur populus Romanus, qua clade atque alii anxietatibus vexatus longam epiſtolam minime ſcribere valui. Tempore congruo denuo (ſi neceſſe fuerit) mitte, & ea quæ deſideraveris, ſume. Deus te incolumem cuſtodiat, frater cariſſime. Amen. Data quarto Nonas Aprilis, * Juſtino * & Libio viris clariſſimis conſulibus.

* Juſtiniano Menda conſulum adnotat.

Joannis Dominici Mansi

In fragmentum epiſtolæ Benedicti Cenſura.

Lengiuſculum fragmentum epiſtolæ Benedicti papæ ex Gratiani palea ad can. 18. ca. XXVII. q. II. hic exhibeo ab omnibus quidem ceu apocryphum rejectum, ſed dubito, an merito. Quamquam enim ſuſpicionis ſuæ titulus ipſe, ut in editis legitur, meteri poteſt, ambiguum eſt tamen, num ſincerus Gratiani codex eumdem præferat, qui in editis apparet. Gratianus enim editus epiſtolam hanc datam præfert *Patriarchæ Gradenſi*, qui ſane patriarcha Benedicti I. ætate auditi nondum cœperat. Verum in meo Decreti codice, quod ſæculo ipſo Gratiani, vel initio ſuccedentis ſcriptum non inani conjectura ſuſpicor, ita lego. *Benedictus ſervus ſervorum Dei N. ſalutem.* In margine vero alia, ut ſuſpicor, ſed æque antiqua manu additum eſt: *Graduenſi patriarchæ, & Dominico ejus ſuffraganeo.* Lectio iſta præcipuum argumentum adverſus ſinceritatem hujus epiſtolæ enervat. Verum adhuc perſeverat ſuſpicio, in eo quod Benedictus *ſervum ſervorum Dei* ſeſe appellat, quem ſane titulum cœpiſſe ajunt, a S. Gregorio. At cum teſtis ejus inſtitutionis a S. Gregorio cœptæ Joannes diaconus afferatur ſcriptor multo recentior ætate S. Gregorii unica ejus auctoritas tanti æſtimanda non eſt, ut validum ex ea argumentum contra illam deducatur. Utcumque res habeat ſeſe, cum ex Gratiano minime conſtet cuinam Benedicto tribuenda epiſtola ſit, alterius fortaſſe Benedicti ſcriptum erit ſincerum. Ex eodem meo codice variantes in infima pagella dabo; ceteræ, quæ ad marginem adſcriptæ ſunt Romanis Decreti correctoribus debentur.

PALEA.

BENEDICTUS Servus ſervorum Dei (*) Grandenſi patriarchæ ſalutem &c.

LEx divinæ conſtitutionis apoſtolicam cathedram * totius poſuit orbis terrarum (*a*) magiſtram, ut quidquid ubique locorum dubitatur, ab ea ratio ejuſdem requiratur. Affatus eſt autem nos ſuis literis ejusdem cathedræ ſeſſorem, ac percunctatus eſt quidam veſtras * nomine Joannes, pro connubio filiæ ſuæ ſuperſtitis: cujus ſoror defuncta cuidam juveni, Stephano nomine, ſimplicibus verbis fuerat deſponſata, & antequam ad nuptias perveniret, morte præventa: utrum ſcilicet cum eodem juvene poſſit matrimonium celebrari ſuperſtitis filiæ, nec ne. Namque teſtatus hujus rei rationem apud vos haberi ambiguam. Quam Deo docente reddimus his verbis certiſſimam. Protoplaſtus ille, radix & origo (*b*) noſtro detractam ſibi coſtam in mulierem videns formatam, prophetico ſpiritu inter alia protulit: * Propter hoc relinquet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una, Quibus verbis innotuit non aliter virum & mulierem poſſe fieri unam carnem, niſi carnali copula ſibi cohæreant. Qui ergo nequaquam miſtus eſt extraneæ mulieri fœdere nuptiali; quo pacto per nuda ſponſionis verba poſſunt una caro fieri, nullatenus valemus intueri. Propinquitas enim ſanguinis (*c*) verbis dicitur non verbis efficitur ſed neque oſculum parit propinquitatem, * quod nullam facit ſanguinis commixtionem. Quoniam vero ita prorſus ſeſe habet res Joannis iſtius, ut velit ſecundam filiam illis nuptiis copulare, cui primam jam decreverat deſponſare; cenſura apoſtolici magiſtratus mandamus hoc abſque ullius criminis vitio poſſe fieri, ſi utriuſque partis ſederit voluntati. Nam cur prohibeatur, quod * prohibendum nunquam ſanctam ſcriptura declarat? Sed neque mundanæ leges connumeratis perſonis, quæ inter ſe nuptias (*d*) non contrahunt, de hujuſmodi aliquid dicunt. Ne ergo abnegetis, quod negandum nulla ratione * docetis.

* al. ſedem

* al. vir.

* Gen. 2.

* al. quia

* al. prohibendum.

* al. monetis.

CON-

(*) De hoc titulo ut eſt in codice Lucenſi, ſuperius dixi. Deeſt vero in eodem codice vox *palea*.
(*a*) Cod. Luc. *Magiſtratum* (*b*) *noſtra* (*c*) *non verbis efficitur; ſed neque oſculum*
(*d*) deeſt *non*, & ſequitur; *contrahunt de re hujuſmodi.*

[a] CONCILIUM [b] PARISIENSE IV.

IN QUO PAPPOLI EPISCOPI

Carnotensis causſa ſuſcepta eſt adverſus Promotum, qui in caſtro Dunenſi epiſcopus fuerat conſtitutus, celebratum in ſancti Petri baſilica, ſub die [2] III. Idus Septembris, (1) indictione IV. anno Chriſti DLXXIII. Benedicti papæ I. Chilperici & fratrum regum XII.

TENOR SUGGESTIONIS LIBELLI SYNODO OBLATI A PAPPOLO EPISCOPO.

Domnis ſemper ſuis, atque apoſtolica dignitate colendis, omnibus epiſcopis qui in ſancta ſynodo nunc Pariſiis convenerunt, Pappolus Carnotinæ civitatis epiſcopus humilis veſter.

[3] ITa nos canonica inſtitutio admonet, ut quotiens aliquæ exortæ fuerit in eccleſia cauſæ, ſynodali hoc conventu debeat publicari. Ideo, piiſſimi domini, in veſtræ pietatis notitia hæc quæ contra nos geſta ſunt, per præſentis libelli noſtri tenorem ſtuduimus deferendum. Ergo cum me ante aliquod temporis clericorum vel civium Carnotinæ civitatis voluntas per conſenſum, cum conniventia etiam metropolitani mei fieri epiſcopum elegiſſet, quod annuente domino factum eſt, poſt aliquot dies, quidam ex ipſius civitatis Carnotinæ territorio presbyter, nomine Promotus, qui reliquerat ſine literis anteceſſoris mei cellulam ſuam; inlicita præſumptione parochiam meam cui vocabulum eſt Duno, quaſi ſub nomine epiſcopatus viſus eſt pervaſiſſe. Etiam & facultaticulam eccleſiæ, cui præeſſe videor, quantum in ipſo pago eſſe conſtat, neſcio per cujus ordinationem, ſimili conditione pervaſit. Pro qua re ſupplex veſter ſanctitati veſtræ ſuggero, & per Spiritum ſanctum, qui in vobis habitat, & diem judicii futurum, & per remiſſionem peccatorum, vobis domnis meis conjuro, ut hoc ita, qualiter vobis fieri non vultis, emendari jubeatis: quatenus nec per callidam præſumptionem quis audeat in poſtmodum per tumorem ſuperbiæ ſimilia perpetrare & ſimultas eccleſiæ, veſtro ſtudio & ordinatione, jam Chriſto propitio conquieſcat.

Cujus ſuggeſtione ſynodus ſancta, ſpirituali favore & canonico ritu reſpondens, hæc contra temerarios ſcripſit oblata.

CONSTITUTIO SYNODI AD ÆGIDIUM EPISCOPUM

A

Rhemenſem, qui Promotum in Dunenſi caſtro epiſcopum temere conſecrarat.

Domino ſuo, atque beatiſſimo & meritis apoſtolico fratri, Ægidio epiſcopo, Philippus, Sapaudus, Priſcus, Conſtitutus, Laban, Felix, [3] Clementinus, Syagrius, Optatus, Gallomagnus, Salonius, Quinidius, item Salonius, Sagittarius, Promotus, Geneſius, Polemius, Aunacharius, Heſychius, Palladius, Silveſter, Victor, Pappolus, Claudianus, Heraclius, Tetradius, Licerius, Leudobaudis & Deſiderius, epiſcopi, nec non Launoveus presbyter.

[4] DUm pro cauſis publicis, privatorumque querelis Pariſiis moraremur, vir Apoſtolicus frater noſter domnus Pappolus epiſcopus mediocritati noſtræ detulit in querelam, in caſtro Dunenſi, parochia denique Carnotina, quod caſtrum nec ad territorium civitatis veſtræ, nec ad veſtram provinciam manifeſtum eſt pertinere, a vobis contra omnem rationem & contra canonicam diſciplinam epiſcopum conſecratum. Et licet ſecundum priſca beatiſſimorum patrum decreta potuit hujuſmodi exceſſus in veſtra injuria acerbius coerceri; ſed nos caritatis jura ſervantes, beatitudini veſtræ indicamus, ut presbyterum ipſum, nomine Promotum, qui omiſſa ſeveritate canonica a vobis dicitur tam temere conſecratus, ut juſte debeat de gradus ipſius dignitate deponi, ſicut canonum conſtituta ſanxerunt, ad vos evocetis, vel vobiſcum retineatis, ut injuriam nec eccleſiæ, nec ſacerdoti ſuo ulterius debeat inrogare. Et quia a fratre veſtro domno Germano epiſcopo, ad petitionem domni Conſtituti metropolitani, ut ad ſynodum venire deberet, eſt præſentanea invitatione communitus; quod quoque domnum Conſtitutum, & domnum Germanum conſtat in ſynodum retuliſſe, & ad ſynodum venire diſtulit. Idcirco noverit beatitudo veſtra, hoc apud univerſum præſenti tempore concilium conſtitutum, ut ſi memoratus presbyter, aut propria contumacia, aut cujuſcumque poteſtatis aſſentatione, in prædicta Dunenſi eccleſia præſumpſerit ſub hujus ſubrepti honoris argumentatione ulterius reſidere, vel

B C D

1 Hinc quidam colligunt in Gallia indictiones cœpiſſe tantum octavo Kal. Octobres. *Harduinus.*
2 Primus edidit Sirmondus ex MS. Cod. Corbejenſi. *Harduinus.*
3 Addendi videntur ex ſubſcriptionibus, *Germanus*, *Lucretius*, *Felix*. Harduinus.
4 Vide Gregorium Turon. lib. 7. cap. 17. *Hard.*

res ecclesiæ ipsius amplius usurpare, aut altaria benedicere, infantes confirmare, vel ordinationes per quascumque parochias facere, aut episcopo suo fratri vestro domno Pappolo resistere prava intentione præsumpserit, ab omni cœtu episcoporum, vel a communionis consortio, perpetuo anathemate feriatur: & frater noster domnus Pappolus episcopus, vel ecclesia Carnotina, parochias quas hucusque habuit sub sua ordinatione, debeat auxiliante domino gubernare. Statuentes etiam, ut quicumque de populo illo benedictionem memorati Promoti presbyteri, post hoc edictum manifestatum vel publicatum, aut expetierit, aut accipere contentus fuerit, a communionis consortio, vel ab ecclesiæ liminibus arceatur. Data constitutio die III. Iduum Septembrium, anno XII. regum domnorum nostrorum, indictione VI. Parisiis.

SUBSCRIPTIONES.

Philippus in Christi nomine Viennensis ecclesiæ episcopus hanc constitutionem nostram subscripsi.

Sapaudus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Arelatensis hanc constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Priscus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Lugdunensis constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Constitutus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Senonicæ constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Laban peccator ecclesiæ Eloranæ consensi.

Felix in Christi nomine episcopus ecclesiæ Biturice constitutionem nostram subscripsi.

Germanus peccator, etsi indignus, in Christi nomine episcopus ecclesiæ Parisiacæ, constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Lucretius, ac si peccator, in Christi nomine episcopus ecclesiæ Deensis constitutionem nostram subscripsi.

Item Felix, ac si peccator, in Christi nomine episcopus ecclesiæ Namneticæ constitutionem nostram subscripsi.

Clementinus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Aptensis constitutionem nostram subscripsi.

Syagrius in Christi nomine Æduorum episcopus constitutionem nostram subscripsi.

Optatus in Christi nomine Antipolitanæ ecclesiæ episcopus constitutionem nostram subscripsi.

Gallomagnus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Trecassinæ constitutionem nostram subscripsi.

Salonius in Christi nomine episcopus civitatis Genavensium constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Quinidius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Vasensis constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Item Salonius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Ebredunensis constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Sagittarius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Vappicensis constitutionem nostram subscripsi.

Promotus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Glannatinæ constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Genesius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Sagestericæ constitutionem nostram subscripsi.

Polemius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Agennensis constitutionem nostram subscripsi.

Aunacharius in Dei nomine episcopus ecclesiæ Autisiodorensis constitutionem nostram subscripsi.

Hesychius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Gratianopolitanæ constitutionem nostram subscripsi.

Palladius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Sanctonicæ constitutionem nostram subscripsi.

Silvester in Christi nomine episcopus civitatis ecclesiæ Vesontiensis constitutionem nostram subscripsi.

Victor in Christi nomine episcopus ecclesiæ Tricastinæ constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Pappolus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Lingonicæ constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Claudianus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Regensis constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Heraclius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Dinensis constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Tetradius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Vendasensis constitutionem nostram subscripsi.

Licerius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Eloronensis constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Leudobaudis peccator ecclesiæ Sagensis subscripsi.

Desiderius episcopus ecclesiæ Telonensis constitutionem nostram relegi & subscripsi.

Leunoueus presbyter, in vicem Ricomeri Aurelianorum episcopus constitutionem nostram subscripsi.

Subscripta constitutio in basilica domni Petri, in dictione suprascripta, Parisiis.

EPISTOLA SYNODI EJUSDEM AD SIGEBERTUM REGEM,

Ut Promoti causam non defendat.

Domino glorioſiſſimo, atque ſanctæ eccleſiæ catholicæ filio, Sigeberto regi, Sapaudus, Philippus, Priſcus, Conſtitutus, Laban, Felix, item Felix, Germanus, Lucretius, Clementinus, Syagrius, Gallomagnus, Optatus, Salonius, item Salonius, Quinidius, Promotus, Silveſter, Geneſius, Polemius, Palladius, Victor, Sagittarius, Aunacharius, Heſychius, Claudianus, Deſiderius, Heraclius, Tetradius, Pappolus, Licerius, & Leudobaudis, epiſcopi.

QUantum ineffabili gaudio ſynodali concilio nuntiatur, quandoquidem a catholico principe res nova pro dilectione Christi concipitur; tantum lamentabile execrandumque cenſetur, cum in eccleſia ſancta contra Deum, & contra canonum diſciplinam diſſenſio generatur. Nuper etenim non abſque conniventia gloriæ veſtræ, ſicut credimus, evocati

cati Parisius venientes, novam inauditamque ordinationem in castro Dunensi, parochia denique Carnotina, factam fuisse cognovimus. Quam rem licet vix credere possumus cum consensu gloriæ vestræ fieri potuisse; tamen si cujuscumque prava suggestione præventi, in hac tam obscœna & ecclesiæ universæ contraria consensistis, ab hujusmodi scandali defensione sinceritatis vestræ conscientiam expietis: quia satius est, ut ille qui ambitionis instinctu rem tam nefariam dolosa ambitione competit, per satisfactionem pœnitentiæ reatum suum abluere compellatur, quam vestra puritas (quod avertat divinitas) hujus facinoris contagione maculetur. Et quia nobis necesse fuit, ut juxta canonum constituta personæ temeritatis deberet præsumptio coerceri; ideo salutis obsequium digno in Christo officiositatis & reverentiæ cultu præbentes, poscimus, ut vos, quos Deus & culmine præcipuos, & sinceritate præclaros esse præcepit, non quocumque, aut quorumcumque temerato concilio ad defensanda hujusmodi scandala misceatis; quia Deum sufficit nosse, vos nequaquam penitus velle contra vos divinam iracundiam promoveri. Annis multis gloriam regni vestri potentia divina cum omni felicitate conservet, domne gloriosissime, & præcellentissime domne.

SUBSCRIPTIONES.

Venerator vester Sapaudus episcopus salutare præsumo.

Humilis vester Philippus reverenter audeo salutare.

Humilis vester Priscus reverenter audeo salutare.

Humilis vester Constitutus reverenter salutare præsumo.

Laban peccator salutare præsumo.

Humilis vester Felix audeo salutare.

Item Felix humilis vester audeo salutare.

Germanus peccator, proprius vester, etsi præsumptiosus, audeo salutare, & supplico, ut non despicias suggestionem sacerdotum.

Lucretius venerator vester humiliter saluto.

Clementinus venerator vester humiliter saluto.

Syagrius humilis vester reverenter salutare præsumo.

Gallomagnus humilis vester reverenter salutare præsumo.

Optatus humilis vester reverenter saluto.

Salonius vester reverenter saluto.

Item Salonius humilis vester debita reverentia salutare præsumo.

Quinidius humilis vester saluto.

Promotus humilis vester servienter saluto.

Silvester humilis vester reverenter saluto.

Genesius humilis vester reverenter saluto.

Polemius peccator, & humilis vester, reverenter saluto.

Palladius peccator reverenter saluto.

Victor peccator reverenter salutare præsumo.

Sagittarius humilis vester reverenter saluto.

Aunacharius humilis vester reverenter saluto.

Hesychius cliens & humilis vester reverenter audeo salutare.

Claudianus episcopus humilis vester salutare præsumo.

Desiderius episcopus humilis vester salutare præsumo.

Pappolus humilis vester salutare præsumo.

Heraclius peccator humilis vester salutare præsumo.

Tetradius peccator reverenter salutare præsumo.

Licerius peccator reverenter saluto.

Leudobaudis peccator subscripsi.

Data epistola sub die III. Iduum Septembrium, anno XII. regnum domnorum nostrorum, Parisius.

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Concilium Parisiense.*) Id ipsum videtur, cujus a Gregorio Turonensi lib. 4. cap. 41. fit mentio his verbis: *Cum autem*, inquit, *contentio inter Guntramnum & Sigebertum reges verteretur, Guntramnus rex apud Parisios omnes episcopos regni sui congregat, ut inter utrosque, quid veritas haberet, ediserent*, &c.

2 III. *Idus Septembris, indictione* VI.) Anno Christi 573. Indictionum olim apud Romanos, & apud Gallos, diversum fuit exordium. Romani enim cum reliqua Italia, sicut & Græci, novas indictiones inchoabant a Calendis Septembris, quod in Gregorii magni, Joannis VIII. & Gregorii VII. epistolis observare est. Verbi gratia, Gregorii VII. epistola 19. lib. 1. Rodulfo Duci Suevia data dicitur *Capua Kalendis Septembris, indictione incipiente* 12. & apud Paulum diaconum de gestis Longobardorum capite 25. *Alboinus Italiam ingressus indictione ingrediente* 3. *tertio Nonas Septembris*. Galli vero priscam & veram, ut fama est, indictionum originem retinentes, earum exordium ducebant ex die 8. Kalendas Octobris. Unde in capitularibus Caroli Calvi, coronatus is dicitur Metis in regno Lotharii 5. Idus Septembris, anno Christi 869. indictione 2. nondum mutata scilicet indictione, quæ alioqui numeranda erat 3. si ex Kalendis Septembris Romano more fuisset inchoata. Eodemque modo Ludovici Balbi erat diploma pro Hugone abbate sancti Martini Trecis anno 878. Nonis Septembris, indictione 11. non 12. Sic igitur & hoc loco, indictio 6. quæ Idus Septembres antecedit, more Gallico intelligenda est, non nova, sed cujus pauci adhuc restabant dies, usque ad 8. Kalendas Octobris, anno Christi 573. Alioqui si ad methodum Romanum examinetur indictio, congruet sextæ initium anno 572. Verum hic regum annus erit non 12. ut est in synodi subscriptione, sed 11.

3. *Anno* 12. *regum nostrorum.*) Clotharii regis filiorum, Gunthamni, Chilperici, & Sigeberti, Chariberto fratrum maximo jam defuncto. Horum regni annum 12. congruere anno Christi 573. ex indictione 6. nota proxima ostensum est. Idem ex Sigeberti quoque regis annis conficitur, quem Gregorius Turonensis lib. 4. extremo scribit obiisse anno regni 14. ejusque successorem Childebertum filium die natalis coronatum tradit lib. 5. cap. 1. Christi autem annum hunc fuisse 575. ex aliis ejusdem Gregorii locis liquido comprobatur: tum quod cap. 16. ejusdem libri anno Childeberti secundo pascha narrat die 16. Kalendas Majas celebratum, quod sine dubio congruit anno 577. tum quod libro 6. cap. 25. idem auctor est, anno Childeberti octavo, pridie Kalendas Februarias diem incidisse dominicum, quod perinde congruit anno 583. Quare si, ut his patet, anno Christi 585. regni istorum decimus quartus labebatur, reliquum est, ut duodecimum eorum annum anno 573. competere, regnique eorum exordium ex anno 562. cœpisse statuamus, ut dictum est.

4 *Tenor suggestionis.*) In vetere libro scriptum *suggessionis*, atque ita etiam in epistola synodi Arvernicæ ad Theodobertum regem: *Deo placente suggessione consulimus*, & in concilio V. Aurelianensi capite 7. *plurimorum suggessione comperimus*.

Notæ Severini Binii.

a *Concilium.*) Cum in Gallia bellum civile recrudesceret, Guntramnus rex procreaverat ut Parisiis concilium celebraretur; si forte per sanctissimos episcopos res absque bello componi posset. Verum ubi semel res armis agi cœpta fuit, ecclesiasticæ leges omnino silue- Clades Galliæ sub Chilperico illata.
runt. Ait Gregorius de gestis Francorum lib. 4. cap. 47. & 48. his temporibus accidisse, ut Chilpericus per filium suum Theodobertum Turonensibus, Pictavensibus, atque aliarum civitatum ecclesiis magnam cladem intu-

intulerit. Hanc ille paucis perstringens, sic ait ; *Vastat, evertit, ecclesias incendit, ministeria detrahit, clericos interficit, monasteria virorum dejicit, puellas deludit, & cuncta devastat : fuitque illo tempore pejor in ecclesiis gemitus, quam tempore persecutoris Diocletiani.* Vide Baronium anno 576.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. J.

Ad idem concilium Parisiense IV. spectare haud dubie noscuntur, quæ refert Gregorius Turonensis antistes cap. 42. libri IV. Historiæ Francorum in hæc verba : *Cum autem contentio inter Guntbramnum* (res ipsa legendum monet, *Chilpericum*) *& Sigibertum reges verteretur, Guntbramnus rex apud Parisios omnes episcopos regni sui congregat, ut inter utrosque quid veritas haberent, edicerent. Sed ut bellum civile in majore pernicitate cresceret, eos audire peccatis facientibus distulerunt.*

EPISTOLA SANCTI GERMANI

EPISCOPI PARISIORUM AD BRUNICHILDEM REGINAM

Ut Sigebertum regem revocet a concilio belli, quod fratri suo inferebat.

Dominæ clementissimæ atque præcellentissimæ, & nobis semper piissimæ dominæ, & in Christo sanctæ ecclesiæ filiæ, Brunechildi reginæ Germanus peccator.

QUia caritas congaudet veritati, & omnia sustinet, & nunquam excidit ; propterea ex contribulato corde, & ex intima animi dilectione audemus vobis suggerere. Quia eo tempore, quando minor erat numerus populi Christiani, & cum Dei auxilio licebat residere quietum, cum apostolis dicebam : *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* 2. Cor. 6. Nunc e contrario tam funestos & luctuosos ante oculos habentes dies, flenter dicimus : Ecce dies tribulationis & perditionis nostræ adveniunt : Væ nobis, quia peccavimus. Si nos istæ non conterruissent amaritudines & tribulationes, & corpori exhibuissent infirmitatem, pei nosmetipsos vestræ debuimus occurrere pietati. Quia si fas dici est, singulariter & vestri dilectionem in nostro gestamus pectore, & unice de vestra præsentia spiritali desiderio sitientes, sicut cultores & peculiares filii Dei, ambientissime vos vivere atque proficere in omnibus pie optamus. Sed quicumque hominem in anima diligit, si minus oculis carnalibus eum valet intueri, quæ ad animæ & corporis prosperitatem pertinent & salutem, omnibus literario officio reticere non debet. Vulgi verba iterantes, quæ nos maxime terrent, vestræ pietati in notitiam deponimus, quæ ita disseminata loquentium ore detrahunt, quasi vestro voto, concilio & instigatione dominus gloriosissimus Sigebertus rex tam ardue hanc velit perdere regionem. Non propterea hæc dicimus, quasi a nobis credatur : sed supplicamus, ut nulla occasio tribuatur dicendi, unde vobis tam maximum & periculosum generetur blasphemium. Licet hæc regio jam caruisse felicitate, & perditionis nostræ concludamus terminum : sed de misericordia non desperabamus divina, adhuc ultionis suspendendi manum, dum emendationis expectatur remedium, si non dominaretur intentio, quæ mortem operatur ; cupiditas, quæ radix est omnium malorum ; iracundia, quæ sensum aufert prudentiæ. Salvator noster perspiciens suæ passionis imminere tempus, dixit : *Væ homini per quem scandalum venit.* Matth. 8. Quod ore proprio detestatus est, impune non posse manere credimus ; omnibus clamamus, omnes conscientiæ suæ cogitationes & actiones considerent, & caveant ne cum Juda proditore hujus condemnationis sortiantur judicium. Deo sufficit nosse, optabam aut pro ipsis mori, ut illi viverent ; aut ante eorum interitum quocumque casu vitam finire, ut nec eorum, nec regionis cerneremus interitum. Sed alter ab alterutro excusatione utitur & nullus ex ipsis ante oculos Dei ponit judicium : neque aliquid Dei reservat potestati judicandum, nec credunt se jam sub Dei esse notitia. Quia a nullo audiri meremur, vobis & ideo supplicamus : quia si illi regnum perdiderint, nec vos, nec filii vestri magnum possidebitis triumphum. Ad hoc vos hæc regio suscepisse gratuletur, ut per vos salutem, non interitum, percipere videatur. In hoc populi restinguitis verba, si mitigatis furorem, si Dei facitis expectare judicium. In veritate suggero, si meam humilem despicitis supplicationem, adhuc de votorum vestrorum gaudemus plenitudine. Propterea hæc dolens scribo, quia video qualiter præcipitantur & reges & populi, ut Dei incurrant offensam. Ita legimus : Quicumque in brachii sui fortitudine speravit, antea confusionem quam victoriam promeruit. Quicumque adminiculo gentis sibi adjuvari posse confidit, antea periculum mortis quam salutem promeruit. Quicumque propter copiam auri & argenti elevatur in superbiam, antea desolationis opprobrium sustinebit, quam suæ cupiditatis consuluisset aviditati. Ipse judex æternus nunc judicat, perpetuam judiciariam possidet potestatem : non corrumpitur præmiis, aut adspicit ad vota impiorum, sed considerat cogitationes cordium, & reddet unicuique secundum opera sua. Inhonesta victoria est fratrem vincere, domesticas domos humiliare, & possessionem a parentibus constructam evertere. Contra semetipsos pugnant, suamque felicitatem exterminant ; de sua perditione gaudet accelerans inimicus. Qua fide, & ex quo animo, qua devotione hæc scribimus, Deo sufficit nosse, ut vobis bona futura præparetis, & nos cum Deo absolutos esse vel paululum sentiamus. Sed quia sacerdotibus præceptum est, *Ut tuba exalta vocem tuam, & annuntia populo meo opera eorum :* Isai. 5. ergo piissima domina intelligite mysterium, & cavete exemplum. In principio duobus fratribus commissus erat mundus. Unus ex ipsis Cain fratricidium perpetravit, & usque septuplum punitionis sententiam suscepit. Genes. 4. Joseph fratres sui per invidiam vendiderunt, & postea servituti Genes. 37.

ipsius

Reg. 18. Reg. 13. ipsius subjugati sunt. Saul sanctum David per invidiam nitebatur occidere, ipse postea in eum misericordiam exercuit. Absalon fratrem interfecit, patrem e regno voluit removere; & qualem suscepit interitum, nulli habetur incognitum. Præcipue quoque David propheta dicente: *Quoniam qui nequiter agunt, exterminabuntur: qui vero expectant dominum, ipsi hæreditabunt terram*. Apostolus clamat: *Qui odit fratrem suum, homicida est, & in tenebris ambulat, & nescit quo vadat*. Salvator denuntiat: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur. Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis*. Ubi est pax & caritas, ibidem est Dei pietas. Legimus per Esther reginam populo fuisse concessam salutem. In hac parte & vestram ostendite prudentiam, & fidei vestræ salubritatem atque perfectionem; ut & dominum regem a Dei revocetis offensa, & populum a parte sua vivere liceat quietum, donec judex æternus consuetam discernat justitiam. Quia evidentissime omnibus patet, * quia caritatem fraternam postponit, despicit consortium, non acquiescit veritati, omnes prophetæ contra ipsum loquuntur, omnes apostoli ipsum detestantur, & Deus omnipotens ipse quod constituit, judicabit. Præmisso salutationis obsequio supplicamus, ut latorem præsentium servum vestrum Gundulfum commendatum habeatis, & quæ per eumdem verbo mandamus, absque hæsitatione credentes recipiatis, & implere non despiciatis, & elaboretis qualiter de vestra salute nobis gaudia præparetis. Illud petimus, ut per vestræ pietatis rescriptum ex omnibus jucundari mereamur.

Psal. 56. Joan. 3. Matth. 5. Joan. 14.

* Forte, *quia qui*. Hard.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Epistola S. Germani ad Brunichildem*.) Scriptam conjicimus quo tempore Sigebertus bellum adversus Chilpericum fratrem comparabat, de quo Gregorius Turonensis post synodi superioris mentionem agit lib. 4. cap. 44.

CONVENTUS LUGDUNENSIS

ANNO CHRISTI 575.

Episcoporum & procerum anno Dom. DLXXV. habitus.

Ex Labbei Appendice tom. V.

NArrat Gregorius Turon. lib. 5. histor. c. 5. Petrum diaconum fratrem suum falso insimulatum cædis Silvestri, qui Lingonensis episcopus electus fuerat, Lugduni coram multis episcopis & proceribus, se sacramento purgasse. Quæ accidisse ait cap. sequenti, eo anno quo regnare Childebertus cœpit, mortuo Sigeberto, qui annus est Christi DLXXV.

SELEUCIENSE, NESTORIANORUM CONCILIUM

Pro ecclesiastica disciplina, ab Ezechiele eorum patriarcha anno Chosroæ regis 45. Christi 576. celebratum.

Ex Suppl. Mansi tom. I. pag. 441.

ANno Chosroæ quadragesimo quinto, ait Elias in Nomocanone Arabico apud Assemanum tom. III. pag. 439. *mense Februario, cum Mar-Ezechiel Catholicus esset, Moduinæ* (Seleuciæ) *congregati metropolitæ & episcopi Catholicum rogarunt, ut fidem legesque Apostolorum patrumque occidentalium ipsis rursus ponere & confirmare dignaretur, quemadmodum prædecessores ejus Catholici facere consuevissent*. Hæc Elias. Chosroa anno 531. post diem 19. Februarii regnare cœpit; quare annus regis illius XLV. in annum 576. incidit. Canones in eo concilio sanciti sunt XXXIX. quorum primus est adversus Messalianos, qui Eucharistiam, jejunium, & psalmodiam contemnebant, fornicationem licitam esse ajebant, præmia denique bonorum operum pœnasque scelerum negabant. Tertius decimus, non licere Metropolitis, absente patriarcha, vel episcopo eorum ecclesias ingredi, neque episcopis ecclesiam Metropolitani. Decimus quartus, ut patriarchæ nomen in omnibus reliquarum sedium ecclesiis proclametur. Decimus quintus, ut quarto quoque anno ante jejunium quadragesimale Metropolitani & episcopi apud patriarcham congregentur. Decimus sextus, ut mense septembri quolibet anno Synodus episcoporum fiat apud metropolitanum. Decimus octavus & decimus nonus, ut patriarcha metropolitanum, metropolitanus episcopos suæ provinciæ ordinet; episcopi autem a metropolitanis ordinati, patriarcham accedant, ut ab eo perficiantur seu confirmentur; quod & Mar-Abas decreverat in synodo canone 37. Si vero patriarcha vel metropolitanus aliis ordinationem committere voluerint, patentes eorum literæ super caput ordinandi ponantur. Vigesimus tertius, ut episcoporum vel metropolitani electio ultra quatuor menses non differatur. Vigesimus octavus, ut nisi ad certam ecclesiam nemo ordinetur. Trigesimus quartus, ut nemo ope ethnicorum vel laicorum, ad ecclesiasticos gradus ascendat. Trigesimus quintus, ut ecclesias & monasteria absque sufficienti dote nemo extruat, extructa nequaquam consecrentur. Trigesimus octavus, ut presbyteri civitatis præcedant presbyteris pagorum. Trigesimus nonus & postremus, ut episcopi & presbyteri provinciæ patriarchalis præcedant episcopis & presbyteris aliarum provinciarum, ita tamen ut primus in unaquaque provincia cum primo, secundus cum secundo comparetur, & sic de reliquis.

Ex Asseman. Biblioth. Orient. tom. III. par. II. p. clxxxxxi.

CON-

ANNO CHRISTI 577.

CONCILIUM PARISIENSE V.

ANNO CHRISTI 577.

IN QUO PRÆTEXTATI EPISCOPI

Rothomagensis cauſſa, Chilperico rege accuſante, diſcuſſa eſt, anno Chriſti DLXXVII. Benedicti papæ V. Chilperici ejuſdem regis XVI.

INſenſus jam antea Prætextato Rothomagenſi episcopo rex Chilpericus, quod Merovechum ipsius filium cum Brunichilde regina, post Sigeberti mortem matrimonio copulasset, cum alio etiam nomine delatus fuisset, hominem accersit, detinuitque, quoad in publica synodi audientia examinaretur. Convenere igitur Parisiis in S. Petri basilica episcopi XLV. *Quid porro actum in hoc conventu, & quo pacto circumventus Prætextatus, ad falsam confessionem inductus, atque in exilium a rege sit ejectus, exponit his verbis Gregorius Turonensis lib. 5. historiæ cap.* 19. Audiens, *inquit*, Chilpericus, quod Prætextatus Rothomagenſis epiſcopus contra utilitatem ſuam populis munera daret, eum ad ſe arceſſiri præcepit. Quo diſcuſſo reperit cum eodem res Brunichildis reginæ commendatas: ipſiſque ablatis, eum in exilio uſque ad ſacerdotalem audientiam retineri præcepit. Conjuncto autem concilio exhibitus eſt. Erant autem epiſcopi qui advenerant apud Pariſios in baſilica S. Petri apoſtoli, Cui rex ait: Quid tibi viſum eſt, o epiſcope, ut inimicum meum Merovechum, qui filius eſſe debuerat, cum amita ſua, id eſt patrui ſui uxore, conjungeres? An ignarus eras quæ pro hac cauſa canonum ſtatuta ſanxiſſent? Etiam non hic ſolum exceſſiſſe probaris, ſed etiam cum illo egiſti datis muneribus, ut ego interficerer: hoſtem autem filium patri feciſti, ſeduxiſti pecunia plebem, ut nullus mecum fidem habitam cuſtodiret: voluiſtique regnum meum in manu alterius tradere. Hæc eo dicente, infremuit multitudo Francorum, voluitque oſtia baſilicæ irrumpere, quaſi ut extractum ſacerdotem lapidibus urgeret: ſed rex hoc prohibuit fieri.

Prætextatus accuſatus a rege, ſuam cauſam agit.

Cumque Prætextatus epiſcopus ea quæ rex dixerat, facta negaret, advenerunt falſi teſtes, qui oſtendebant ſpecies aliquas, dicentes: Hæc & hæc nobis dediſti, ut Merovecho fidem promittere deberemus. Ad hæc ille dicebat: Verum enim dicitis, vos a me ſæpius muneratos: ſed non hæc cauſſa extitit, ut rex ejiceretur a regno. Nam & cum vos mihi & equos optimos, & res alias præberetis, numquid poteram aliud facere, niſi & ego vos ſimili forte remunerarem?

Aetii archidiaconi inſtigatio.

Recedente vero rege ad metatum ſuum, nos collecti in unum ſedebamus in ſecretario baſilicæ B. Petri. Confabulantibuſque nobis, ſubito advenit Aetius archidiaconus Pariſiacæ eccleſiæ, ſalutatiſque nobis ait: Audite me, o ſacerdotes domini, qui in unum collecti eſtis. Aut enim hoc tempore exaltabitis nomen veſtrum, & bonæ famæ gratia refulgebitis: aut certe nullus vos ammodo pro Dei ſacerdotibus eſt habiturus, ſi perſonas veſtras ſagaciter non erigitis, aut fratrem perire permittitis. Hæc eo dicente, nullus ſacerdotum ei quidquam reſpondit. Timebant enim reginæ furorem, cujus inſtinctu hæc agebantur. Quibus intentis, & ora digito comprimentibus, ego ajo: Attenti eſtote, quæſo, ſermonibus meis, o ſanctiſſimi ſacerdotes Dei, & præſertim vos, qui familiariores eſſe regi videmini: adhibete ei concilium ſanctum atque ſacerdotale, ne exardeſcens in miniſtrum Dei, pereat ab ira ejus, & regnum perdat & gloriam. Hæc me dicente, ſilebant omnes. Illis vero ſilentibus, adjeci: Mementote, domini mei ſacerdotes, verbi prophetici quod ait: *Si viderit ſpeculator iniquitatem hominis, & non dixerit, reus erit animæ pereuntis.* Ergo nolite ſilere, ſed prædicate, & ponite ante oculos regis peccata ejus, ne forte ei aliquid mali contingat, & vos rei ſitis pro anima ejus. An ignoratis quid novo geſtum fuerit tempore? quomodo apprehenſum Sigiſmundum Clodomeris retruſit in carcerem; dixitque ei Avitus Dei ſacerdos: Ne injicias manum in eum, & cum Burgundiam petieris, victoriam obtinebis. Ille vero abnuens quæ ei a ſacerdote dicta fuerant, abiit, ipſumque cum uxore & filiis interemit, petiitque Burgundiam: ibique oppreſſus, & ab exercitu interemptus eſt. Quid Maximus imperator? nonne cum beatum Martinum compuliſſet communicare cuidam homicidæ epiſcopo, & ille, quo facilius addictos morti liberaret, regi impio conſenſiſſet, proſequente regis æterni judicio, ab imperio depulſus Maximus, morte peſſima condemnatus eſt? Hæc me dicente, non reſpondit ullus quidquam, ſed erant omnes intenti, ſtupentes.

Ezech. 33.

Duo tamen adulatores ex ipſis (quod de epiſcopis dici dolendum eſt) nuntiaverunt regi dicentes, quia nullum inimicum majorem in ſuis cauſſis quam me haberet. Illico unus ex aulicis curſu rapido ad me repræſentandum dirigitur. Cumque veniſſem, ſtabat rex juxta tabernaculum ex ramis factum, & ad dexteram ejus Bertheramnus epiſcopus, ad lævam vero Ragnemodus ſtabat; & erat ante eos ſcamnum pane deſuper plenum cum diverſis ferculis. Viſoque me rex ait: O epiſcope, juſtitiam cunctis largiri debes, & ecce ego juſtitiam a te non accipio: ſed ut video, conſentis iniquitati, & impletur in te proverbium illud, quod corvus oculum corvi non eruit. Ad hæc ego: Si quis de nobis, o rex, juſtitiæ tramitem tranſcendere voluerit, a te corrigi poteſt: ſi vero tu exceſſeris, qui te corripiet? Loquimur enim tibi; ſed ſi volueris, audis; ſi autem nolueris, quis te condemnabit, niſi is qui ſe pronuntiavit eſſe juſtitiam? Ad hæc ille, ut erat ab adulatoribus contra me accenſus, ait; Cum omnibus enim inveni juſtitiam, & tecum invenire non poſſum. Sed ſcio quid faciam, ut noteris in populis, & injuſtum te eſſe omnibus perpateſcat. Convocabo enim populum Turonicum, & di-

& dicam eis: Vociferamini contra Gregorium, quod sit injustus, & nulli hominum justitiam præstet. Illi quoque hæc clamantibus respondebo: Ego qui rex sum, justitiam cum eodem invenire non possum: & vos qui minores estis, invenietis? Ad hæc ego: Quod sim injustus, tu nescis: scit ille conscientiam meam, cui occulta cordis sunt manifesta. Quod vero falso clamore populus te insultante vociferatur, nil est, quia sciunt omnes hæc a te emissa. Ideoque non ego, sed potius in acclamatione notaberis. Sed quid plura? Habes legem & canones; hæc te diligenter rimari oportet: & tunc quæ præceperint, & non observaveris, noveris tibi Dei judicium imminere. At ille quasi me demulcens, quod dolose faciens putabat me non intelligere, conversus ad juscellum quod coram erat positum, ait: Propter te hæc juscella paravi, in quibus nihil aliud præter volatilia & parumper ciceris continetur. Ad hæc ego cognoscens adulationes ejus dixi: Noster cibus esse debet facere voluntatem Dei, & non deliciis delectari, ut ea quæ præcipit nullo casu prætermittamus. Tu vero, qui alios de justitia culpas, pollicere prius, quod legem & canones non omittas; & tunc credimus quod justitiam prosequaris. Ille vero porrecta dextera juravit per omnipotentem Deum, quod ea quæ lex & canones edocebant, nullo prætermitteret pacto. Post hæc accepto pane, hausto etiam vino, discessi.

Tentatur Gregorius a Fredegunde regina.

Ea vero nocte decantari nocturnalibus hymnis, ostium mansionis nostræ gravibus audio verberibus cogi: missoque puero nuntios Fredegundis reginæ adstare cognosco. Quibus introductis, salutationem reginæ suscipio. Deinde precantur pueri, ut in ejus causis contrarius non existam: simulque ducentas argenti promittunt libras, si Prætextatus me impugnante opprimeretur. Dicebat enim: Jam omnium episcoporum promissionem habemus, tantum tu adversus non incedas. Quibus ego: Si mihi mille libras auri argentique donetis, numquid aliud facere possum, nisi quod dominus agi præcepit? Unum tantum polliceor, quod ea quæ ceteri secundum canonum statuta consenserint, sequar: & illi non intelligentes quæ dicebam, gratias agentes discesserunt. Mane facto autem, aliqui de episcopis ad me venerunt, simile mandatum ferentes: quibus ego similia respondi.

Actio Parisiensis synodi secundæ.

Convenientibus autem nobis in basilica sancti Petri mane rex adfuit, dixitque: Episcopus enim in furtis deprehensus ab episcopali officio ut avellatur, canonum auctoritas sanxit. Nobis quoque respondentibus, quis ille sacerdos esset, cui furti crimen irrogaretur, respondit rex: Vidistis enim species quas nobis furto abstulit. Ostenderat enim nobis ante diem tertiam rex duo volucra speciebus & diversis ornamentis referta, quæ appreciabantur amplius quam tria millia solidorum. Sed & sacculum cum numismatis auri pondere tenentem quasi millia duo. Hæc enim dicebat rex ab episcopo fuisse furata. Qui respondit: Recolere vos credo, discedente ab urbe Rothomagensi Brunichilde regina quod venerim ad vos: dixique vobis quia res ejus, id est, quinque sarcinas commendatas haberem; & frequentius advenire ejus ad me, ut ea rederem: & nolui sine concilio vestro. Tu autem dixisti mihi: O rex, ejice hæc a te, & revertantur ad mulierem res suæ, ne inimicitia inter me & Childebertum nepotem meum pro his rebus debeat pullulare. Reversus ergo ad urbem, unum volucrum tradidi pueris: non enim valebant amplius ferre. Reversi iterum requirebant alia. Iterum consului magnificentiam vestram. Tu autem præcepisti dicens; Ejice, ejice hæc a te, o sacerdos, ne faciat scandalum hæc causa. Iterum tradidi eis duo ex his: duo autem alia remanserunt mecum. Tu autem quid nunc calumniaris, & me furti arguis, cum hæc causa non ad furtum, sed ad custodiam debeat deputari? Ad hæc rex. Si hoc depositum penes te habebatur ad custodiendum, cur solvisti unum ex his, & limbum aureis contextum filiis in partes dissecasti, & dedisti per viros qui me a regno dejicerent? Prætextatus episcopus respondit: Jam dixi tibi superius, quia munera eorum acceperam: ideoque cum non haberem de præsenti quod darem, hic præsumpsi, & eis vicissitudinem munerum tribui. Proprium mihi esse videbatur, quod filio meo Merovecho erat, quem de lavacro regenerationis excepi. Videns autem rex Chilpericus quod eum his calumniis superare nequiret, attonitus valde, ac conscientia confusus, discessit a nobis; vocavitque quosdam de adulatoribus suis, & ait: Victum me verbis episcopi fateor, & vera esse quæ dicit, scio: quid nunc faciam ut reginæ de eo voluntas adimpleatur? Et ait: Ite, & accedentes ad eum dicite, quasi consilium ex vobismetipsis dantes: Nosti quod sit rex Chilpericus pius atque compunctus, & cito flectatur ad misericordiam: humiliare sub eo, & dicito ab eo objecta, a te perpetrata fuisse: tunc nos prostrati omnes coram pedibus ejus, dare tibi veniam impetramus. His seductus Prætextatus episcopus pollicitus est se ita facturum.

Mane autem facto convenimus ad consuetum locum, advenienque rex ait ad episcopum: Si munera pro muneribus his hominibus es largitus, cur sacramenta postulasti, ut fidem Merovecho servarent? Respondit episcopus. Petii, fateor, amicitias eorum haberi cum eo: & non solum hominem, sed, si fas fuisset, angelum de cœlo evocassem, qui esset adjutor ejus. Filius enim mihi erat, ut sæpe dixi, spiritalis ex lavacro. Cumque hæc altercatio altius tolleretur, Prætextatus episcopus prostratus solo ait: Peccavi in cœlum & coram te, o rex misericordissime, ego sum homicida nefandus: ego te interficere volui, & filium tuum in solio tuo erigere. Hæc eo dicente, prosternitur rex coram pedibus sacerdotum, dicens: Audite, o piissimi sacerdotes, reum crimen execrabile confitentem. Cumque nos flentes regem elevaslemus a solo, jussit eum basilicam egredi. Ipse vero ad metatum discessit, transmittens librum canonum, in quo erat quaternio novus adnexus, habens canones quasi apostolicos continentes hæc: Episcopus in homicidio, adulterio & perjurio deprehensus, a sacerdotio divellatur. His ita lectis, cum Prætextatus staret studens, Bertheramnus episcopus ait: Audio, o frater & coepiscope, quia regis gratiam non habes, ideoque nec nostra caritate uti poteris, priusquam regis indulgentiam merearis. His ita gestis, petiit rex, ut aut tunica ejus

scin-

ſcinderetur, aut centeſimus octavus pſalmus, A qui maledictiones Iſcharioticas continet, ſuper caput ejus recitaretur: aut certe judicium contra eum ſcriberetur, ne in perpetuum communicaret. Quibus conditionibus ego reſtiti, juxta promiſſum regis, ut nihil extra canones gereretur. Tunc Prætextatus a noſtris oculis raptus in cuſtodiam poſitus eſt. De qua fugere tentans nocte, graviſſime cæſus, in inſulam maris, quod adjacet civitati Conſtantinæ, in exilium eſt detruſus.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

Cauſa concilii. 1 *Concilium in cauſa Prætextati.*) Anno 2. Childeberti celebratum fuiſſe auctor eſt idem Gregorius libr. 4. cap. 44. proinde Chriſti anno 577. adſcripſimus, quia Childeberti anni exurgunt, ut dictum eſt, ex fine anni 575. Verno tempore habitum & alia indicant, & Gregorius ipſe, qui ſynodi hujus narrationem pene conjungit cum mentione paſchatis, de quo fuit illo anno controverſia. Sed cum epiſcopos adfuiſſe dicat quinque & quadraginta, tres dumtaxat nominantur, in quibus Aguemodus Pariſienſis, qui ſancto Germano ſuperiore anno ſucceſſerat.

Nota Severini Binii.

a *Concilium.*) Cum Meroveus major natu Chilperici filius Brunichildem Sigeberti regis ac patrui ſui relictam uxorem (quam Chilpericus apud Rothomagum exulare juſſerat) ſibi in matrimonium copulaſſet, patrem Chilpericum acerrime offendit, & ad arma contra filium capeſſenda commovit. Hic victum & captum prælio filium tonſurari & presbyterum ordinari curavit. Poſt aliquot tempora veſte ſæculari indutus inde fugiens, ad baſilicam Sancti Martini profugit; ibique communionem a Gregorio per minas, (quod dolendum eſt in viro alioquin ſanctiſſimo) excuculiatus apoſtata extorſit. Ut e baſilica ejiceretur filius apoſtata, rex Chilpericus a Gregorio poſtulavit; ſed non ſui exauditus, propterea quod confugientes ad eccleſiam ab ea per vim non ſint ejiciendi. Interea Meroveus præſidio eccleſiæ non diutius confidens, ab ea fugit, & ad Bru- B nichildem reginam pervenit. Factum filii turpiſſimum, inſtantia reginæ Fredegundis datum eſt crimini Prætextato Rothomagenſi epiſcopo; quaſi is cum filio rebelli & inceſtuoſo contra regem rebellaſſet. Cum accuſatus de objectis calumniis ſe plene purgaſſet, dolo tandem regis inductus eſt, ut ſe reum profiteretur, & peteret veniam, quam rex ſua clementia daturus eſſet. Damnatus juxta propriam confeſſionem, in exilium actus eſt. Acta concilii extant apud Gregorium Turonenſem lib. 5. hiſtor. Franc. cap. 18.

VITA EPISTOLÆ, ET DECRETA PELAGII PAPÆ II.

Ex Libro Pontificali.

Dantur variantes ex codice Luc. 490.

PELAGIUS [a] natione Romanus ex patre (*a*) Vinigildo, [b] ſedit annos decem, menſes duos, dies decem. Hic ordinatur (*b*) abſque juſſione principis, eo quod Longobardi obſiderent civitatem Romanam, & multa vaſtatio ab eis in Italia fieret. Eodem tempore tantæ pluviæ fuerunt, ut omnes dicerent, quia aquæ diluviæ ſuperinundarent. Et talis clades fuit, C qualem a ſæculo nullus meminit fuiſſe. Eodem tempore inveſtivit corpus B. Petri apoſtoli tabulis argenteis deauratis. Hic domum ſuam xenodochium fecit pauperum ſenum. Hic fecit cœmeterium beati Hermetis martyris. [c] Hic fecit ſupra corpus beati Laurentii martyris baſilicam a fundamento conſtructam, & tabulis argenteis exornavit ſepulcrum ejus. Qui mortuus eſt, & ſepultus ad beatum Petrum apoſtolum (*c*) ſexto Idus Februarias. Hic fecit ordinationes duas per menſem Decembrem, (*d*) presbyteros 82. diacones 8. epiſcopos per diverſa loca numero 48. ceſſavit epiſcopatus (*e*) menſes 6. dies 25.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

In fine cod. mſ. v. c. Claudii Hardyi ſenatoris Pariſienſis eruditiſſimi quo hactenus uſi ſumus hæc habentur: *A beato Petro uſque nunc fiunt anni* CCCCXLIV. *& menſes* VI. *exceptis intervallis epiſcopatuum. Finis.* Unde manifeſtiſſime arguitur Anaſtaſium bibliothecarium non omnes vitas ſcripſiſſe Romanorum pontificum, qui a Damaſi papæ ætate ad ſua tempora floruerunt, ſed ex variis hinc inde coagmentaſſe univerſam illam, quæ ſub ejus nomine apparet, collectionem.

Notæ Severini Binii.

a *Pelagius.*) Poſt vacationem trium menſium & undecim dierum, undecima Novembris anni 577. poſt Chriſtum natum, ſublegitur Pelagius junior ejus nominis ſecundus Romanus pontifex, patre Vinigildo, &, ut putatur ex nomine, Gothico potius quam Romano genere. Pontificatus illius incidit in calamitoſa tempora, quibus Longobardi Italiam vaſtabant, atque occidentalis eccleſia, propter quintam ſynodum a ſede apoſtolica approbatam, diro ſchiſmate uſque ad Hibernos diviſa erat. His conſulturus pontifex ſanctiſſimus, conſilio & auxilio ſancti Gregorii ſucceſſoris ſui librum edidit pro quinta ſynodo, quam defendens ait, tria capitula jure meritoque condemnata eſſe. Meminit hujus libelli ſanctus Gregorius in epiſtola ad Hibernos, quem infra inter epiſtolas Pelagii nunc primum ex annalibus Baronii in lucem emittimus: de quo plura vide infra in notis ibidem. Hujus temporibus a Joanne ſacræ Romanæ eccleſiæ presbytero erectum eſt oratorium D apud thermas Agrippinas, quod ſervis Dei, monachis nimirum, inſerviret, illudque reditibus locupletavit, ſcripto de his omnibus teſtamento: quod cum Pelagio papæ tradidiſſet, ex hac vita migravit. Gregorius ſucceſſor Pelagii mutata voluntate teſtatoris in eodem ſacras virgines collocavit ſub cura religioſæ fœminæ Bonæ abbatiſſæ. Extant de his omnibus ipſius ſancti Gregorii

Pelagius q tempore pontificat adeptus.

Pelagii lib adverſus ſchiſmatic cos.

(*a*) *Unigeldo.* (*b*) Codex habet aliquid eraſum, poſt quæ legitur, *cepto juſſione principis,*
(*c*) *Sexto Idus Februarias* deeſt. (*d*) *presbyteros* XXVIII. *Diacones* VII. &c.
(*e*) *menſes* III. *dies* XXV. *ſub die* VII. *menſis Februarii ind.* V.

Romanus pontifex arbiter testamentorum.

gorii epist. libro 7. Unde intelligis Romanum pontificem testamentorum ad pias causas conditorum arbitrum esse, ita ut in alium æque pium usum illa mutare possit, si id ratio persuadeat. Justinus imperator precibus sanctæ Mariæ virginis mentis sanitati restitutus, designato successore Tiberio, post exactos imperii annos sexdecim mensesque novem cum dimidio, ex hac vita recessit. Tiberius antequam coronaretur, loca sancta obivit, Sophiæ uxoris Justini insidias Dei auxilio evasit, & dum insidiantem bonis omnibus spoliasset, eamdem in ordinem redegit. Unde factum sine dubio quod non tantum contra hostes, sed etiam adversus iteratam Sophiæ conjurationem cum Justiniano Justini cognato initam, præclare triumpharit. Hic cum ægrotantem Eutychium Constantinopolitanum episcopum, Constantinopoli benedictionem ab eo percepturus, invisisset, intellexit se post quatuor menses ex hac vita avocandum. Quarto mense adveniente in morbum incidens, Mauritium civili & castrensi militia clarum, catholica quoque religione & virtutibus illustrem; Cæsarem creat, dataque illi uxore filia Constantina, imperium eidem pro dote assignavit. Mense Augusto anni 586. Tiberius imperator piissimus magno dolore bonorum omnium ab imperio inquieto, prout in somnis viderat, ad pacatum cæleste regnum transiit. Mauritius imperium adeptus, per literas ad Theodorum archimandritam datas rogavit pro se orari, ut imperium in pace tueri, & ab hostibus defendere posset.

Obitus Justini imperatoris cui Tiberius successit.

Mors Tiberii & subrogatio Mauritii imperatoris qualis?

b *Sedit annos decem, menses duos, dies decem.*) Anno Christi 590. sexto Idus Februarii defunctum esse Pelagium, cum sedisset annos 12. menses 2. & dies 27. constat ex initio pontificatus S. Gregorii, qui postquam sedes apostolica 6. mensibus & 25. diebus pastore vacasset, III. Nonas Septembris anno 5. Mauritii imperatoris, qui est Christi redemptoris 590. Pelagio in pontificatu successit. Manifesto igitur errore labuntur qui depravatum Anastasii textum secuti, huic pontifici annos dumtaxat decem, menses 2. & dies 10. attribuunt. Et quidem majore errore decipiuntur qui obitum Pelagii, & creationem Gregorii, vel in sequentem annum rejiciunt, vel diverso anno contigisse scribunt. Longius vero hac in re aberrat Beda, qui de gestis Angl. libro 1. cap. 23. creationem Gregorii collocat sub anno decimo Mauritii imperatoris, quam anno quinto ejusdem imperatoris inchoante indictione nona contigisse ipsiusmet Gregorii testificatione constat, principio libri 2. epistolarum, ubi pontificatus sui annum secundum numerat Mauritii imperatoris annum septimum. Vide Baron. 590. num. 2.

Pelagius quamdiu sederit?

Errores de initio pontificatus sancti Gregorii & obitu Pelagii.

c *Hic fecit supra corpus beati Laurentii martyris.*) Cum sancti Laurentii corpus ab operariis quæreretur, miranda atque pavenda illa contigerunt quæ sanctus Gregorius libio 3. epistola 30. enarrat his verbis: *Sancta memoria decessor meus itidem ad corpus sancti Laurentii martyris quædam meliorare desiderans, dum nescitur ubi venerabile corpus ejus esset collocatum; & effoditur exquirendo, subito sepulcrum ejus ignoranter apertum est, & it qui præsentes erant atque laborabant monachi & manserunt, qui corpus ejusdem martyris viderunt, quod quidem minime tangere præsumpserunt, omnes intra decem dies defuncti sunt, ita ut nullus superesse potuisset, qui sanctum & justum corpus illius viderat.* Hæc Gregorius de inventione corporis sancti Laurentii.

Quæ miracula contigerint in translatione sancti Laurentii.

* I. AD BENIGNUM ARCHIEPISCOPUM.

Reprobat episcoporum de una ad aliam ecclesiam transitus, ecclesiæ utilitate id non expostulante.

Dilectissimo F. Benigno archiep. Pelagius episcopus.

* Quia hæc sit ex suppositis Isidori mercibus nemo umquam dubitabit in legendis veterum monumentis exercitatus.

LECTIS fraternitatis tuæ literis, * vigorem fidei tuæ, quem dudum noveramus, agnovimus, congratulantes dilectioni tuæ, quod ad custodiendum gregem Christi pastoralem curam vigilanter impendis, & pro tibi subditis solicitus existis. Ad nostram enim lætitiam & benefacta * perveniunt: & si aliqua secus, quam oportet, provenerint, non modico nos mœrore conturbant. Magnam enim * gratulationem divina concedit gratia, quando tribuit inter nos & salutaris disciplinæ normam literis * conferre, & provenire ad pacificorum studia facit præoptata. Exigit ergo * dilectio tua consulta sedis apostolicæ, si licitum foret A episcopum transire, aut mutare de civitate ad civitatem, dum quidam canones (ut tibi videtur) hoc fieri prohibeant. Significasti etiam literis tuis, quemdam fratrem, nomine & actu Dei Servum, causa utilitatis mutare te velle in locum & civitatem defuncti, licet quidam dicant hoc fieri non licere, * nisi consensum apostolicæ sedis habuisses. Quapropter scias, frater dilectissime, aliud esse causam necessitatis & utilitatis, & aliud causam præsumptionis & propriæ voluntatis. Non ergo mutat sedem, qui non mutat mentem, id est, qui non causa avaritiæ, aut dominationis, aut propriæ voluntatis, vel suæ electionis migrat de civitate ad civitatem, sed causa necessitatis aut utilitatis mutatur. Nam & plurimorum utilitas unius utilitati aut voluntati præferenda est. Aliud est enim mutare, & aliud mutari: sicut aliud ministrare, & aliud ministrari. Unde dominus in evangelio loquitur, dicens: *Non veni ministrari, sed ministrare.* Quod enim in canonibus legitur, non debere episcopum de civitate * ad civitatem transire, vel transferri, non de his dicitur, qui aut vi expulsi, aut necessitate coacti, aut auctoritate majorum hoc agunt: sed de his, qui avaritiæ ardore inflammati, sponte sua prosiliunt, & potius ambitioni, quam utilitati ecclesiæ servire, & ut dominationem agant, insistere cupiunt. Unde & in subjectis canonibus continetur: Si aliquis * extiterit temerarius, qui forsitan excusationem afferat, quod populi literas acceperit, & ideo migravit, dum manifestum sit, præmio & mercede paucos, qui sinceram fidem non habent, potuisse corrumpi, ut clamarent in ecclesia, & ipsum petere viderentur, omnino has fraudes removendas esse censemus. His verbis & aliis multis exemplis liquet non de his dicere (ut paulo superius prælibatum est) qui pulsi, ut non recepti a civibus, vel a quibuscumque, aut necessitate cogente, vel auctoritate majorum transeunt de civitate ad civitatem: sed de his qui sponte prosiliunt, aut temeritatis, aut ambitionis causa hoc faciunt. Nam aliud est sponte transire, & aliud est coacte aut necessitate venire. Unde non isti mutant civitates, sed mutantur: quia non sponte sed coacte hoc agunt. Quis enim unquam audet dicere, sanctum Petrum apostolorum principem non bene egisse, quando mutavit sedem de Antiochia in Romam? Aut quis eum negat ob id sanctum non esse, aut meritum unquam apostolatus tam in cœlis, quam in terris perdidisse? Aut quis negat sanctos non esse multos alios episcopos, qui de civitatibus ad civitates translati sunt, aut meritum pontificatus perdidisse: quorum nomina si cœperim enumerare, antedies pertransiret, quam hæc omnia * perscribere possem, & prolixior erit epistola, quam necesse sit? Aut quis unquam potest approbare, sanctum non esse Alexandrum qui Hierosolymam * de altera civitate translatus est? aut sanctum Gregorium Nazianzenum, qui in Nazianzo constitutus est? aut sanctum Proclum, qui de Cyzico translatus, & Constantinopolim inthronizatus est? Non ergo bene intelligunt ecclesiasticas regulas, qui hoc negant causa utilitatis aut necessitatis fieri non posse, quoties communis utilitas aut necessitas persuaserit. Nullus enim ex his, aut ex aliis, qui meliori consilio mu-

* etiamsi

Matth. 20. Concil. Antioch. Can. 21.

Bar. anno 590. n. 7. atque ex eo Binius hæc ediderant tanquam X. Pelagii ep. ejusve fragmentum.

* Conc. Sard. c. 2.

4

* al. *scribi possent.*

* Soc. VII. c. 36.

* S. Leo ep. 3.

* S. Cæleſt. ep. 2.

* Conc. Tolet. 2.

* al. *proferre.*

* Hoſius

taverunt civitates necessitate quadam, vel utilitate ecclesiastica, aut laica communione carere reperimus, nec ullatenus unquam fieri debet. Sententia vero * quæ in Antiocheno concilio habetur, ut episcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam, tota, atque omnes * eadem sententiæ de ea re vim superius comprehensam retinent, & nihil prætaxato modo translationibus episcoporum actis aut agendis nocent, sed magis robur eis ac domini salvatoris quæ omnes canonicos superexaltat libros, auctoritatem præstant. Tales autem quæstiones magis ex invidia quam ex caritate aut utilitate nasci videntur, cum ipsa per se veritas dicat: *Si vos persecuti fuerint in unam civitatem, fugite in aliam*, & reliqua. Huic ergo sententiæ nullus catholicorum usquam contradicere potest, quæ non alterius, sed ipsius proprio domini ore prolata, & firmata esse dignoscitur. Cui si aliquis contradixerit, non solum extorris, sed etiam anathematizatus ab ecclesia pellatur. * Et dominus in evangelio alias dicit: *Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam*. Si eos dominus beatos dicit, qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quis eos damnare potest? Et si ipse de civitate ad civitatem propter persecutionem fugere præcipit, quis eos detrahere, aut damnare propterea audet vel potest, quod verbis dominicis obtemperant? Profecto is qui contradicit aut resistit, seipsum damnat, quia ori domini contumax & inobediens existit. Unde & ipsa per se veritas dicit: *Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare vos non creditis mibi? Qui ex Deo est, verba Dei audit, Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis*. Omnino oportet Deo obedire plus quam hominibus. Et idcirco quod Deo obedimus, & de civitate ad civitatem (ipso præcipiente) persecutionis causa, id est, necessitatis aut utilitatis transimus, damnandi sumus? Non omnino, sed potius venerandi atque portandi, quoniam ne ipsis episcopis hoc imputari potest. Qui his resistit, profecto Dei ordinationi resistit, & est infideli deterior; quia melius est non cognoscere viam veritatis, quam post agnitionem retrorsum abire. Nam & ipse dominus de loco ad locum secessit, id est, transivit, Judæis illum quærentibus. Fugiens ille quærentes & persequentes se, dedit nobis exemplum fugere nos persequentes, & de civitate ad civitatem transire, dicens: *Si vos persecuti fuerint in civitate ista, fugite in aliam*, & cetera his similia. Nam si fugere, * malum est: persequi, multo deterius. Hic quidem ne moriatur, absconditur; hic autem persequitur, ut occidat: & ut fugiatur, præcipitur: quia qui quærit occidere prævaricatur legem, & magis fugiendi præbet occasionem. Si fugam improperant persequentes, erubescant potius semetipsos, & quiescant insidiari, & quiescent continuo fugientes. Nemo enim mitem fugit aliquando sed magis ferocem simul & callidum. Omnis enim qui gemebat, & vexabatur a Saul, fugiebat & veniebat ad David. Si ergo piissimus atque justissimus David sciret peccatum esse, persecutionem fugientes, & transeuntes de loco ad locum, & de civitate ad civitatem, tales nequaquam reciperet, nec secum teneret, nec in aliis civitatibus eos collocaret. Qui enim persequuntur domini episcopos, eosque de civitatibus ad civitates transire compellunt, non eos tantum persequuntur, quantum dominum nostrum Jesum Christum, cujus legatione funguntur. Nec ipsi in hoc peccant episcopi, quoniam non sponte, sed coacte hoc agunt; sed illi a quibus persequuntur: nec ipsis episcopis hoc imputari potest, sed illis qui eos hoc agere cogunt. Sanctus enim protomartyr Stephanus lapidabatur, sed Jesus suscipiebat plagas, * Ideoque unicuique prævidendum est ne aliquem injuste persequatur, judicet, vel puniat, ne Jesum persequatur, judicet, & puniat. Qui autem negant misericordiam faciendam fugientibus, ac necessitatem patientibus, ipsum Christum negant, qui est misericordia, & veritas, & omnibus necessitatem patientibus subvenire jubet. Pauca sunt, frater, quæ asserui: sed quanta ex his pendeant, tua providentia poteris æstimare. Quare hanc annituntur malevoli * irrumpere misericordiam? Cur illudere vanis intentionibus felicitatem? Excusationem jam non habet furor iste in credentibus: nec interest quibus itineribus ad mundi principem currat, qui a benevolentia fratrum descisci, aut necessitatem patientibus misericordiam negat. Negat misericordiam necessitatem patientibus, qui populis indigentibus divinis mysteriis, & non habentibus proprium episcopum qui eos instruat, causa utilitatis atque necessitatis, ex alia civitate (licet minor sit) in eam, quæ non habet episcopum, doctiorem vel utiliorem, meliori consilio, non sponte transeuntem, sed majorum exhortatione mutare, aut episcopum ejectum & persecutionem patientem, causa utilitatis aut necessitatis inthronizari non permittit. Apud * veteres enim, sine ulla differentia de una civitate ad alteram migrabat episcopus, dum utilitas aut necessitas evocaret. Quapropter ipsam etiam regulam huic epistolæ placuit inseri, ut monstretur, eos mentitos esse, qui episcopum non posse inthronizari dixerunt. Unde & in canonibus legitur ita; *Si quis episcopus ordinatus, ad parochiam in qua ordinatus est, minime proficiscitur, non sua culpa, sed aut populo respuente, aut propter aliam quamlibet causam necessitate factam, hunc honore ministerioque participare, nec tamen misceri rebus ecclesiæ, in qua collectas celebrat, sed sustinere quoque quod provinciæ synodus suo judicio terminaverit, decernimus*. Huic regulæ contradicere nullus potest, quæ etiam causa utilitatis aut necessitatis inthronizari episcopum jubet, & mutari ac transire eum de civitate ad aliam civitatem non proprium habentem episcopum sinit. Pingues hostias * litat diabolo, qui his resistere nititur, aut misericordiam & utilitatem ecclesiæ jam dictis negat, id est, & episcopis & populis. In vanum ergo contra simplices, qui hæc olim dicentes agere prohibuerunt, tendicula deinceps parabunt, cum his & aliis armati adminiculis, noverint quid super his sit agendum, & quid vitandum. Nimis enim * armatus est, qui illa, quæ adversarius misericordiæ, utilitatis atque concordiæ ministrat, tela contemnit. Sufficit ergo contra omnia jacula jurgiorum fidei nuda oppositio. Scio te non ignorare, frater, memoratas canonum sententias atque evangelicas sanctiones, novas non esse, sed nostro eas assensui mancipari. Cur his contradicentes, & emigrationes episcoporum utilitatis & neces-

* Can. 21.

Matth. 10.

* Huc usque Bar. & Binius, quæ jam sublata fuerunt in edit. regia

Matth. 5.

Joan 8.

Act. 5.

Matth. 10.

* Hist. Trip. c. 22. lib VI. ex Apologia S. Ath. pro fuga sua.

1. Reg. 22.

* Hadr. co cap. 66.

* Ennodius in apologi pro Symma cho papa

* Hist. Trip cap 8. lib XII. ex So crate lib.

VII. c 6. An tiochen. conc. can 18

* Ennodius jam citatus

* Idem En nodius ibi dem.

necessitatis causa fieri prohibentes, ut sæpe dictum est, & avaritiæ aut temeritatis, in perniciem sacerdotum ac populorum, lædunt sacerdotale consilium? Cur lacerant sententiam, in qua, inspirante Christo, oracula superna patuerunt, & inter Deum & homines interpres extitit lingua pontificum? Illa enim cœli curia variarum dotibus aucta curulium, & multo redemptoris nostri auro ostroque decorata, nihil in illa decisione auctore se protulit, sed per humanæ linguæ ministerium divino militavit imperio. Intellexit non esse suum, quidquid impulsa constituit: nihil quoque habet in illa sententia, nisi unde de sola devotione gratuletur. Nam dum profanis memoratorum verbis creditur, & suæ vesaniæ inscitiam produnt, & livorem. Quis hic locus erroris, ubi congruentia pari ductu exempli & historiæ verba concurrunt? Nec diversum est ab intellectu catholico & lectionibus, quod profertur. Nam non bene nodus in scirpo quæritur, dum involvit nebula prædicatæ lucis auctores. Fœda quoque a nitore domini sui obligatione dissolvitur, qui statutis cælestibus minus mera fide dependit officia. Talium ergo dictiones vel prohibitiones indignæ etiam fiunt memoratu. Profunda est ergo nimis imperitia eorum, *& sepulcrum patens guttur eorum, quia linguis suis dolose agunt.* Non est enim in ore eorum rectum, interiora eorum insidiæ, densis cor * eorum vepribus suffocatur, & interna vitia aliis certant ascribere. Nobilitatem ergo dat facinoribus, qui in talibus ventilationem ipsorum in exemplum sumit, aut ad aures posteras digna relatione transmittit. Tibi autem non sit cura talium quæstionum, sed sequere sententiam B. Pauli apostoli, qui monet per discipulum cunctos, & clamat, dicens: *Inanes quæstiones devita.* Inanes, namque (juxta apostolum) quæstiones semper devita, & age quod meliori consilio, non avaritiæ vel temeritatis, sed utilitatis & necessitatis (ut sæpe dictum est) causa faciendum utiliter perspexeris. Quapropter, carissime, his apostolicis fultus auctoritatibus, muta episcopum causa necessitatis aut utilitatis, super quo consulere nos voluisti: & alios fratres nostros, quibus hoc faciendum necessitas aut utilitas compulerit, agere doce: quia hoc quod tibi soli scribimus, generaliter omnibus tenere mandamus. Quia sicut potestatem habemus episcopos & sacerdotes regulariter titulare & ordinare, ita (ut prædictum est) cauſſam necessitatis aut utilitatis habes & mutare, ac de titulo ad titulum translatare, * licet de minori ad majorem urbem mutandus sit. Hoc tamen summopere prævidendum est, ne causa arrogantiæ aut avaritiæ unquam fiat: quia hi a prædictis canonibus damnantur, non illi qui necessitate aut utilitate, majorum consilio, & sana ac pura & Deo placita intentione hoc faciunt. Tu, frater, semper *sectare justitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam & mansuetudinem. Certa etiam bonum certamen fidei, & apprehende vitam æternam, in qua vocatus es* *: quoniam *spiritus timentium dominum, quæritur ab illo, & in respectu illius benedicitur. Spes enim illorum in salvantem illos, & oculi Dei in diligentes se. Qui timet dominum, nihil trepidabit, & non pavebit, quoniam ipse est spes ejus. Timentis dominum beata est anima, ad quem respicit, & quis est fortitudo ejus? Oculi domini super timentes eum: protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegmen ardoris, & umbraculum meridiani, & prædicatio offensionis, & adjutorium casus, exaltans animam, & illuminans oculos, dans sanitatem, & vitam, & benedictionem. Immolantis ex iniquo oblatio est maculata, & non sunt beneplacitæ subsannationes injustorum, Dominus solus sustinentibus se in vita veritatis & justitiæ. Dona iniquorum non probat altissimus, nec respicit in oblationibus injustorum, nec in multitudine sacrificiorum eorum propitiabitur peccatis. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui. Panis egentium vita pauperum est: qui defraudat illum, homo sanguinis est: qui aufert in sudore panem, & sudanti cibos, quasi qui occidit proximum suum. Qui effundit sanguinem, & qui facit fraudem mercenario, fratres sunt. Unus ædificans, & unus destruens; quid prodest illis nisi labor? unus orans, unus maledicens; cujus vocem audiet Deus? Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio ipsius? Sic homo qui jejunat in peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se? Orationem illius quis audiet? Qui conservat legem, multiplicat orationem. Sacrificium salutare est attendere mandatis, & discedere ab omni iniquitate: & propitiatio, litare sacrificium super injustitias: & deprecatio pro peccatis, recedere ab injustitia. Retribuit gratiam, qui offert similaginem: & qui facit misericordiam, offert sacrificium. Beneplacitum est domino recedere ab iniquitate: & deprecatio, recedere ab injustitia. Non apparebis ante conspectum Dei vacuus. Hæc enim omnia propter mandatum domini fiunt. Oblatio justi impinguat altare, & odor suavitatis est in conspectu altissimi. Sacrificium justi acceptum est, & memoriam ejus non oblivisetur dominus. Bono animo gloriam redde Deo, & non minuas primitias frugum tuarum. In omni dato fac hilarem vultum tuum, & in exaltatione sanctifica decimas tuas. Da altissimo secundum datum ejus, & in oculo bono adinventionem fac manuum tuarum: quoniam dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi. Noli offerre munera prava: non enim suscipiet illa. Et noli inspicere sacrificium injustum, quoniam dominus judex est, & non est apud illum gloria personæ. Non accipiet dominus personam in pauperem, & precationem læsi exaudiet. Non despiciet preces pupilli: nec viduam, si effundat loquelam gemitus. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam descendunt, & exclamatio ejus super deducentem eas? A maxilla enim ascendunt usque ad cœlum, & dominus exauditor non delectabitur in illis. Qui adorat Deum, in oblectatione suscipietur, & precatio illius usque ad nubes propinquabit. Oratio humiliantis se, nubes penetrabit: & donec propinquet, non consolabitur. Et non discedet, donec aspiciat altissimus: & dominus non elongabit, sed judicabit injustos, & faciet judicium, & fortissimus non habebit in illis patientiam, ut contribulet dorsum ipsorum, & gentibus reddat vindictam, donec tollat plenitudinem superborum, & sceptra iniquorum contribulet, donec reddat omnibus secundum actus suos, & secundum opera Adæ, & secundum præsumptionem illius, donec judicet judicium plebis suæ, & oblectabit justos misericordia sua.* Deus autem (frater carissime) impleat desiderium, & mi-

Psalm. 5. interprete S. Hier.

* Verba sunt ejusdem Ennodii.

1. Tim. 4.

* transferre, ita &c. Just.

2. Tim. 6.

* Hanc ex capitibus Eccles. 34. & 35. lacinian non legi in c. Just.

Ecclesiast. 35.

& ministerium tibi divinitus collatum, secundum divitias suas in gloria in Christo Jesu domino nostro. Deo autem & Patri nostro gloria in sæcula sæculorum. Amen. Data 13. die Aug. mensis, indictione quartadecima.

Anno domini 581.

* II. AD EPISCOPOS ITALIÆ.

* Hæc quoque adulterina est.

Episcopos summo in honore esse habendos, nec posse a quolibet accusari.

Dilectissimis atque clarissimis fratribus universis episcopis, & cunctis specialiter per Campaniæ & Italiæ provincias militantibus Domino, Pelagius salutem.

SOlicitudinem omnium ecclesiarum (juxta apostolum) circumferentes, * divinæ circa nos gratiæ memores esse debemus, quod nos per dignationis suæ dominus misericordiam ad hoc fastigium sacerdotale provexit, ut mandatis ipsius inhærentes, in quadam sacerdotum ejus specula constituti prohibeamus illicita, & sequenda * doceamus. *Omnes*, carissimi, *qui volunt in Christo pie vivere*, necesse est, ut * ab impiis & dissimilibus patiantur opprobria, & despiciantur tamquam stulti & insani, qui ideo præsentia bona perdunt, ut invisibilia ac sibi profutura acquirant. Sed hæc despectio & irrisio in ipsos retorquebitur, dum & abundantia eorum in egestatem, & superbia eorum transierit in confusionem. Justo enim judicio * datur plerumque potestas peccatoribus, qua sanctos ejus persequantur, ut qui spiritu Dei juvantur & aguntur, fiant per laborum exercitia clariores. Et quamquam, fratres, hæc ita se habeant, non tamen sunt consentiendi, sed reprobandi, qui prælatos suos reprehendunt, vel accusant. Unde canonica sanctorum patrum statuta, * ne columnæ sanctæ ecclesiæ vacillent, sequentes ac roborantes, omnes infames, cunctosque suspectos vel inimicos, & eos qui non sunt eorum gentis, vel quorum fides, vita & libertas nescitur, & qui non sunt bonæ conversationis, vel quorum vita est accusabilis, ab omni accusatione episcorum funditus submovemus. Similiter & omnes, quos divinæ leges mortuos appellant, submovendos esse ab eadem accusatione, & publicæ pœnitentiæ submittendos judicamus. Neque dum ecclesiæ alicujus episcopi, aut possessiones, vel res ab æmulis ejus, vel a quibuscumque aliis non sua sponte detinentur, aliquid illi debet, aut potest a quoquam ante redintegrationem omnium rerum suarum objici: sed prius illi legibus redintegranda sunt omnia, & postea tempore a patribus præfinito sunt negotia ventilanda. Refutandi sunt etiam raptores, fures, sacrilegi, adulteri, & horum similes. Manifestum est enim, quod semper tales magis discordiam quam pacem sectantur. Nullus quoque monachus talia unquam arripiat, nec sæcularia aut ecclesiastica negotia perturbare præsumat: quia mortua in talibus vox est eorum. Immobiles enim dominus suos summos semper vult manere prædicatores, & non a quibusdam temerari, sed sibi libere & quiete famulari. * Unde & ipse ait: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei. Et qui vos contristat, me contristat.* Et, *qui fecerit injuriam, recipiet quod iniquè gessit.* Et alibi: *Qui vos recipit: me recipit*; &, *qui vos sper-*

* Acacius Ep. CP. ep. ad Simplicium papam.

* Hilarii papæ ep. ad Afcanium Ep. Tarraconensem 2. *Tim.* 3.

* Prosperi sent. 32. ex S Aug. in ps. 122.

* Ejusdem sent. 23. ex S. Aug. in ps. 118.

* Quæ sequuntur usque ad Prosperi sententias ex adulterinis superiorum pontificum epistolis desumpta sunt ab inepto conlarcinatore. Quam vero dissimilis finis hujus epistolæ a principio!

* reliqua absunt a c. Just. *Zach* 2 *Colos.* 3. *Matth.* 10. *Luc.* 10.

nit, *me spernit*. Ita quoque & a plebibus vel ceteris generaliter omnibus sunt timendi & ferendi atque venerandi pastores & prædicatores ecclesiæ, ut sub * exercitatione bonæ voluntatis sustineantur temporalia, sperentur æterna. Auget enim merita virtutis, qui propositum non violat, sed auget, religionis. Caritas vero semper * hominem innovat. Et sicut malignitas veteres, ita dilectio novos facit. Fides eorum, qui Deum visuri sunt, * quod non videt, credit. Nam si videt, non est fides. Credenti colligitur meritum, videnti redditur præmium. Tunc pretiosum * pastoris diadema est, quando suasioni ejus grex ecclesiasticus, dum ad probitatem graditur, non repugnat. Ille sine fuco monitorem & veridico ore diligit, qui ejus instituta sectatur. Præbent hominibus, naturæ institutiones, & monita responsum. Redit ad mortales vicissitudo clamosæ solicitudinis, quia unusquisque prout gesserit recipiet. Nam perit, quod linguæ acceperunt, frustra * beneficium, nisi legitime cœptum fuerit negotium, & canonice peractum. De fiducia enim partium nostrarum mittitur, quod apostolica mandat auctoritas. Vos tantummodo præsules Christi, benignitatem vestram, salva * aurium animorumque æquitate, & bona voluntate semper præstate. Nam adversus impetus juvare, peregrinantem reducere post intervalla, est justitia. Libat enim domino prospera, qui ab afflictis pellit * adversa. Statutus, venerandi præsules, sudoribus fructus est, cum judicio purissime reddendus, ut in utroque congruus nitor, nec suscipientem devenustet, * si indigno auctore provenerit; nec, si conferatur immerito, maculet largientem. Sit semper adversus pravos & impios, atque servorum Dei persecutores, libera vox, & oris gladio feriantur, & redarguantur. Persequantur & repellantur, confundantur & advertantur, nec lædendi pie viventes ullam habeant facultatem. Plerumque periculis * plena sunt; quæ videntur esse tutissima. Vide, quantis laborent tales insidiis: ideo absconditum esse non licet, quod audimus. Jam latebat nostra persecutio manifesta: misericordia est, circa persecutores & facinorosos servata districtio. Ergo sopori quietem tribuite: cœlestium mandatorum hostem quoque depellite, ne candida conversatio vobiscum habitantium fusca supervenientis contagione violetur. Ante enim providenda sunt remedia, quam morbus increscat. Sanctorum quoque apostolorum & reliquorum sacerdotum petamus exercitum, & prædictorum persecutorum ora claudamus. Sæculi * conversatio legum metu retinetur: ecclesiastica quoque custodia regularum frenis servatur & regitur. Deus, carissime, semper procul avertat * invidiam. Vos ergo armamini (juxta apostolum) gladio spiritus, quod est verbum Dei, & apostolicæ auctoritatis clypeo, ut ecclesiasticæ fecunditatis jura nulla sævientis procellæ possint * impulsione subverti. Nullo unquam præjudicio gravate quemquam, sed inspicite semper quæ regularum testimonio declarantur. Superest, salute prælata, ut ad gaudia semper fratrum devote properetis, quia divina beneficia gradibus semper accedunt, & quibus bona conferunt, meliora pollicentur. Semper enim incrementis ad culmen ascenditur, ubi supernus favor præstat exordium.

* Prosp. s. 34. ex A. in ps. 12[illegible]

* Ejusdem sent. 273.

* Ejusdem sent. 362.

* Ennodius in dict. in cip. Epis[illegible]

* Idem ep. 22. lib. 7.

* Idem di[illegible] 21.

* Conc. To[illegible] let. VIII. c. 2.

* Ex eodem Ennodio dict. 21.

* Ex eodem in vita Antonii monachi.

* Idem ep. 13. l. V.

* Idem ep. 14. ejusdem libri. *Ephes.* 6.

* Idem Ennodius ibidem.

Deus

Deus omnipotens indulta semper custodiat, augeatque * successibus profutura. Omnia enim vestra semper, fratres, in caritate fiant. Et detrahentibus nolite detrahere * quoniam detrahentibus detrahere non est bonum, ne ad ea quæ scripta sunt, commoti minime certamen faciamus. Non debemus omnino timere opprobrium hominum, neque eorum * exprobrationibus vinci, quoniam hoc nobis dominus jubet per Isaiam prophetam, dicens: *Audite me, qui scitis judicium, populus meus, in quorum cordibus lex mea est: Nolite timere opprobrium hominum, & blasphemias eorum ne timeatis*, considerantes quod in psalmo scriptum est: *Nonne Deus requiret ista? ipse enim novit occulta cordis, & cogitationes talium hominum, quoniam vanæ sunt. Vana autem locutus est unusquisque ad proximum suum: labia dolosa, in corde & corde locuti sunt mala. Sed dispердat dominus universa labia dolosa, & linguam magniloquam. Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus, labia nostra a nobis sunt, quis noster dominus est?* Nam si hæc in memoria retinerent, minime ad tantam profilirent iniquitatem. Non enim * per probabilem & paternam doctrinam hoc faciunt, sed ut suam exerceant in servos Dei vindictam. Scriptum est namque: *Via stulti recta in oculis ejus.* Et *sunt viæ, quæ videntur homini justæ, novissima autem earum deducunt ad mortem.* Nos enim qui hæc patimur, judicio Dei hæc reservare debemus, *qui reddet unicuique juxta opera sua.* Qui etiam per ministros suos intonuit, dicens: *Mihi vindictam ego retribuam.* Vos enim in recta fide ac pura, in bona voluntate succurrite vicissim, nec aliquis a supplemento fratris subtrahat manum: quoniam *in hoc* (ait dominus) *cognoscent omnes, quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis adinvicem.* Data Kalendis Decembris indictione xv.

em ep. 19. V. or. 6. eus dedit ralitanus ful. 4. nc. Later. 649. artinus papa con- t. 3. ejus- n conci- , 52. m. 43. m. 93. m. 11. dem Mart. idem. . 12. . 14. rb. 16. . 22. m. 53. o domi 582. Joan. diac. ori vitæ ti Gre- rii.

Nota Severini Binii.

a *Epistola.*) Cum bello Longobardorum, quo universa Italia flagrabat, adhuc vigente, cultus episcopis deferri solitus nonnihil diminutus esse videretur, persuasique bellorum tempore jura silere, bonis ecclesiæ non parcerent; hanc decretalem epistolam de accusationibus ac judiciis episcoporum pontifex conscribere debuit. Ea in primis de causa, quod frequenter eveniret, ut cum episcopi bona ecclesiarum a laicis usurpata repetebant, atque in usum pristinum vindicare studebant, in se illorum linguas provocarent, qui ne quod abstulerant redderent, criminosis primum omnium episcopos accusationibus impetebant. Baron. anno 582. num. 8.

III. AD GREGORIUM DIACONUM.

Ut ab imperatore auxilium contra Longobardos sibi impetret.

Pelagius episcopus dilecto filio Gregorio diacono.

OMnia quidem quæ necessaria fuerunt, per Honoratum notarium tibi curavimus indicare; quem cum fratre, & coepiscopo Sebastiano ad dilectionem tuam direximus, ut quia illis in partibus ad Ravennam usque nunc cum viro glorioso domino Decio Patricio fuit; ipse sua relatione te de omnibus studeat informare: vel si qua necessaria judicaveris, possis domino imperatori suggerere. Quia tantæ calamitates ac tribulationes nobis a perfidia Longobardorum illatæ sunt, contra suum proprium jusjurandum, ut nullus possit ad referendum sufficere. Prædictum autem fratrem Sebastianum quomodo susceperimus, vel in quali apud nos, te suggerente, fuerit caritate, ipsius poteris relatione cognoscere; qui etiam promisit nobis necessitates vel pericula totius Italiæ piissimo domino imperatori suggerere. Loquimini ergo, & tractate pariter, quomodo nostris possitis celeriter subvenire periculis: quia ita hic coangustata est respublica, ut nisi Deus piissimi in corde principis inspiraverit, ut insitam sibi misericordiam suis famulis largiatur, & super illam diacoposin, vel unum magistrum militum, & unum ducem dignetur concedere, in omni fumus angustia destituti: quia maxime partes Romanæ omni præsidio vacuatæ videntur. Et Exarchus scribit, nullum nobis posse remedium facere: quippe qui nec ad illas partes custodiendas se testatur posse sufficere. Imperet ergo illi Deus nostris velociter periculis subvenire, antequam nefandissimæ gentis exercitus loca, quæ adhuc a republica detinentur, Deo sibi contrario, quod absit, prævaleant occupare. Presbyterum * autem ad nos, Deo adjuvante, retransmittere festina: quia & in monasterio tuo, & in opere, cui eum præposuimus, necessarius esse omnino cognoscitur. Data IV. Nonas Octobris, indictione III.

* Maximianum, *de quo S. Gregor. dial. lib. 3. c. 36*

Anno domini 584.

IV. AD AUNACHARIUM EPISCOPUM AUTISIODORENSEM.

Regum Francorum fidem orthodoxam commendat, hortaturque ut illis suadeat, ne cum Longobardis fœdus habeant, & de reliquiis quas mittit.

Dilectissimo fratri Aunario Pelagius urbis Romæ episcopus.

LAudanda tuæ caritatis vota relegimus, quibus te, nisi gentilis motus obsisteret, ad nos venire voluisse significas. Licet enim spiritaliter, & simul & unum semper simus in domino, verumtamen etiam præsentias corporales & antiquiores patres, & ipsos quæsisse invenimus apostolos. Sed dum tua desideria, causasque quibus obstareris exponeres, mirati sumus minus te illud quod ipsis obviaret excusationibus attendisse. Si enim mundo venerabilem judicatis hanc urbem, si ad pacem sedis apostolicæ cunctarum regere moderamina ecclesiarum prædicatis; cur non & tribulationes nostras, & temporales angustias caritatis compassione gemiscitis? scientes divino per apostolum nobis ore mandari, ut nos invicem diligamus, ut onera invicem nostra portemus; ut quotiens fratrum quicumque uritur, nos uramur: dum pene in conspectu vestro tantus sanguis innocentium sit effusus, ita sacra violentur altaria, ita catholicæ fidei ab idololatris insultetur. Novimus & vos, quod temporalia ista flagella sint & ad probationem, sicut de cæleste confidimus miseratione, proficiant; & proximum, sicut a vobis scribitur, dominus noster de tribulatione det gaudium: quia qui nequiter agunt exterminabuntur, & inimici Dei mox ut exaltabuntur, sicut fumus deficient, & generaliter peribunt gentes de terra ejus. Propter quod vos decuerat, qui illic catholicæ membra estis ecclesiæ,

Rom. 13. Gal. 6.

Psalm. 36.

cleſiæ, uni corpori unius capitis gubernatione conjuncta, omnibus quibus viribus valeretis, paci quietique noſtræ pro ipſa ſancti Spiritus unitate concurrere. Nec enim credimus otioſum, nec ſine magna divinæ providentiæ admiratione diſpoſitum, quod veſtri reges Romano imperio in orthodoxæ fidei confeſſione ſunt ſimiles; niſi ut huic urbi, ex qua fuerat oriunda, vel univerſæ Italiæ finitimos, adjutoreſque præſtaret. Cavete igitur, cariſſime frater, ne dum regibus veſtris juvandi nos virtus ſit data divinitus, caritatis veſtræ circa nos levitas arguatur: qui illis & in fide, & in conſiliis, veſtro ſacerdotio ſic devotis, ſuadere talia, aut negligitis, aut differtis. Sacras autem reliquias, quas & tua caritas, & glorioſiſſimus filius noſter petiit dirigendas, cum cohærenti ſibi ſanctificatione tranſmiſimus. Propter quod nihilo minus admonemus, ut quorum virtutem quæritis, eorum templa a pollutione gentium liberari, in quantum vobis eſt poſſibile, feſtinetis: & veſtris regibus inſtantiſſime ſuadeatis, quatenus ab amicitiis & conjunctione nefandiſſimi hoſtis, Longobardorum, ſalubri ſe proviſione ſegregare feſtinent? ne dum illorum vindictæ tempus advenerit, ſicut & celere fieri divina miſeratione confidimus, eorum etiam illi inveniantur eſſe
Rom. 1. participes: quia ſcriptum eſt, *Non ſolum qui ea faciunt? ſed etiam qui conſentiunt facientibus puniendos*. Deus te incolumem cuſtodiat, cariſſime frater. Datum III. Nonas Octobres, imperante domno Tiberio Conſtantinopoli Auguſto, anno VII.

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Epiſtola.*) Caſtiganda inſcriptio, ut legitur *Pelagii papæ II. epiſtola*. Autiſiodorenſis epiſcopi verum & antiquum nomen Aunacharius, pro quo interdum *Aunacharius*, & *Aunaarius*, & *Aunarius*, ut hoc loco, ſicut ex Chlotatharii factum Clotarius.

Alteram Pelagii hujuſce papæ ad Aunarium epiſtolam paulo poſt exhibebimus ex pag. 420. Tomi I. bibliothecæ noſtræ novæ mſſ. librorum.

V. QUÆ EST PRIMA AD ELIAM ET EPISCOPOS ISTRIÆ.

Dilectiſſimis fratribus Eliæ aliiſque epiſcopis, univerſis filiis in eccleſiæ Iſtriæ partibus, conſtitutis, Pelagius epiſcopus ſanctæ eccleſiæ catholicæ urbis Romæ.

QUod ad dilectionem veſtram, fratres, filiique cariſſimi, noſtra tardius ſcripta dirigimus, non malevolæ voluntatis, aut diſſimulationis vel negligentiæ fuiſſe credatur, ſed ſicut noſtis, temporalis qualitas & hoſtilis neceſſitas hactenus impedivit. Nam ſicut ait
Iſa. 49. dominus per prophetam: *Numquid obliviſcitur mulier filium uteri ſui?* Non ergo credatur nos viſcerum noſtrorum diviſionem non cum gravi fletu ac gemitu doluiſſe: ſed utinam, cariſſimi, illuminet dominus oculos cordis veſtri, ut noſtri cordis gemitus pro vobis videre poſſitis. *Quis enim*, ſicut ait beatus apo-
2. Cor. 11. ſtolus, *infirmatur, & ego non infirmor? quis*
1. Cor. 12. *ſcandalizatur, & ego non uror?* & alibi: *Quia patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra*. Poſtea ergo quam Deus omnipotens pro felicitate Chriſtianorum principum per labores atque ſolicitudinem filii noſtri excellentiſſimi Smaragdi exarchi & chartularii ſacri palatii pacem nobis interim vel quietem donare dignatus eſt, cum omni ſolicitudine feſtinamus præſentia ad vos ſcripta dirigere, hortantes & obſecrantes, ne in diviſione eccleſiæ ulterius quiſquam ſtudeat permanere. Nos enim ſecundum evangelicam vocem ſtudemus fraternitati ac dilectioni veſtræ, in quantum fragilitas noſtra ſufficit, quæ nobis juſſa ſunt, cum ſinceritate cordis humiliter exhibere. Noſtis enim in evangelio dominum proclamantem: *Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te Patrem, ut non deficiat fides tua, & tu converſus confirma fratres tuos.* Luc. 22.

Conſiderate, cariſſimi, quia veritas mentiri non potuit, nec fides Petri in æternum quaſſari poterit vel mutari: nam cum omnes diſcipulos diabolus ad excribrandum popoſcerit, pro ſolo Petro ſe dominus rogaſſe teſtatur, & ab eo voluit ceteros confirmari: cui etiam pro majori dilectione quam præ ceteris domino exhibebat, paſcendarum ovium ſolicitudo commiſſa eſt: cui & claves regni cælorum tra- Matth. 16.
didit; & ſuper quem eccleſiam ſuam ædificaturum eſſe promiſit, nec portas inferni adverſus eam prævalere teſtatus eſt. Sed quia inimicus humani generis uſque in finem ſæculi non quieſcit in domini eccleſiam bono ſemini ſuperſeminare zizania: ideoque ne forte quiſquam maligno ſtudio aliqua de fidei noſtræ integritate diaboli inſtigatione fingere præſumpſerit & argumentari, & ex hoc veſtri fortaſſe videantur animi perturbari, neceſſarium judicavimus per præſentem epiſtolam noſtram, & ad viſcera vos matris eccleſiæ ut reverti debeatis, cum lacrymis exhortari, & de fidei noſtræ integritate vobis ſatisfactionem noſtram mittere: quatenus nulla poſſit in cordibus veſtris de nobis remanere ſuſpicio, ut in divini tremendique judicii die de taciturnitate mea reus inveniri non poſſim.

Nos enim illam fidem prædictam tenemus, & cum omni puritate conſcientiæ uſque ad ſanguinis effuſionem defendimus, quæ ab apoſtolis tradita, & per ſucceſſores eorum inviolabiliter cuſtodita, reverenda Nicæna ſynodus trecentorum decem & octo patrum ſuſcepit atque * reliquit in ſymbolum, ſed & Conſtan- * redegit
tinopolitana centum & quinquaginta patrum ſub piæ memoriæ Theodoſio ſeniore principe factum; etiam Epheſina prima, cui præſedit beatæ recordationis prædeceſſor noſter Cæleſtinus Romanæ urbis antiſtes, & Cyrillus Alexandrinæ epiſcopus; ſed & Chalcedonenſis ſexcentorum triginta patrum, quæ ſub piæ memoriæ Marciano imperatore convenit: cuique ſanctæ recordationis papa Leo per legatos vicarios ſuos præſedit; & ut diverſarum hæreſum damnanda exigebat adverſitas, eamdem fidem uno eodemque ſenſu * clamanter latius ediderunt. * clamante
Sed & epiſtolam prædicti beatæ memoriæ Leonis ad Flavianum Conſtantinopolitanum epiſcopum datam, quæ & tomus appellatur, per omnia veneramur, tenemus, defendimus, atque ſecundum ejus tenorem, adjuvante domino, prædicamus. Et ſicut prædeceſſor noſter ſæpe dictus beatæ memoriæ papa Leo ſynodum Chalcedonenſem ſuſcepit atque firmavit, ita & nos per omnia, operante divina gratia, veneramur; cuſtodimus, atque defendimus.

Si quis autem contra hanc fidem aut ſapit,

pit, aut credit, aut docere præsumit, secundum eorumdem patrum sententiam, damnatum atque anathematizatum se esse cognoscat. Non ergo patiamini falsis suspicionibus aut rumoribus denuo agitari, & in divisione ecclesiæ malorum hominum persuasionibus (quod avertat dominus) remanere. Quid enim vos a sanctæ ecclesiæ unitate dividitis? quando nihil novi, nihil (quod absit) contrarium in dicta ecclesia prædicari cognoscitis vel teneri? Sed unam eamdemque fidem, quæ ab apostolis tradita, & a sanctis patribus & prædictis quatuor synodis explanata atque confirmata dignoscitur, sinceriſſime teneri atque defendi modis omnibus comprobatur. Ubi ergo de fidei firmitate nulla vobis poterit quæstio vel suspicio generari, in unitate fidei, atque in sinu sanctæ matris catholicæ atque apostolicæ ecclesiæ permanere. Si quid forte causæ est, unde vestri scandalizati animi videantur: manentes in unitatis caritate, eligite de fratribus ac filiis nostris, quos ad nos, *inquirendo de quibus movemini, transmittere debeatis: & parati sumus secundum præceptionem apostolicam, & cum caritate eos suscipere, & cum humilitate ad placita satisfactionis reddere rationem: & sine aliquo impedimento cum omni dilectione, quando reverti voluerint, voluntate sinceriſſima relegare.

Audiamus autem doctorem gentium clamantem: *Sicut accepistis Christum Jesum dominum, in ipso ambulate, radicati & superædificati in ipso, & confirmati in fide, sicut didicistis, abundantes in gratiarum actione. Videte ne quis vos decipiat per philosophiam & inanem fallaciam, nec ad contentionem aut superfluas quæstiones vestra ulterius studia convertantur.* Vocem ejusdem apostoli cum humilitate cordis attendite: sic enim scribens ad Timotheum ait: *Stultas autem & sine disciplina quæstiones devita, sciens quia generant lites; servum autem domini non oportet litigare*; & iterum ad Corinthios: *Si quis autem videtur inter vos contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque ecclesia Dei*; & iterum post alia: *Non est Deus dissensionis, sed pacis.*

Considerate ergo, quia quicumque in pace & unitate ecclesiæ non fuerit, dominum habere non poterit. Item ad Galatas scribens ait: *Qui ex fide sunt, hi sunt filii Abrahæ.* Providens autem scriptura, quia ex fide justificat gentes Deus, prænuntiavit Abrahæ, *quia benedicentur in te omnes gentes.* Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham. Quam ergo excusationem apud dominum post præsentem satisfactionem nostram habere ulterius potestis, quando nulla vobis de fidei nostræ sinceritate & puritate contraria suspicio remanebit? Audite potestatem & commonentem eumdem apostolum: *Nolite seduci, corrumpunt mores bonos colloquia mala.* Non ergo circumveniamur a satana, non enim ignoramus cogitationem ejus. Cum dilectione ergo fraterna & humilitate Deo placita, si cujus forte animi scandalizari videntur in aliquo, manens in unitatis caritate, perquirat atque cognoscat. Nam sicut beatus Jacobus apostolus ait: *Ubi zelus & contentio, ibi & inconstantia & omne opus pravum*; & iterum doctor gentium: *Quis vos impedivit caritati non obedire: persuasio hæc non est ex eo qui vocavit vos: modicum fermentum totam massam corrumpit*; & alibi: *Ego confido in domino, quod nihil aliud sapiatis: qui autem conturbat vos, portabit judicium quicumque est ille*; & in subsequenti ait: *Utinam abscindantur qui vos conturbant.* Et rursum admonens dicit: *Quod si invicem mordetis, & comeditis, videte ne ab invicem consumamini*; & iterum: *Si spiritu vivimus, spiritu & ambulemus: non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes. Alter alterius onera portemus, & sic adimplebimus legem Christi*; & alibi idem apostolus ait: *Flecto genua mea ad dominum Patrem domini nostri Jesu Christi, ex quo omnis paternitas in cœlis & in terra nominatur, ut det vobis secundum divitias gloriæ suæ virtutem, corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem, habitare Christum per fidem in cordibus vestris, in caritate radicati & fundati, ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis.* Et post alia: *Obsecro itaque vos ego vinctus in domino, ut digne ambuletis in vocatione qua vocati estis, cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia supportantes invicem in caritate, soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus & Pater omnium, qui super omnia, & per omnia, & in omnibus nobis.* Et dum tales exhortationes apostolicas habeamus, quis nos separabit a caritate, quæ est in Christo Jesu domino nostro? Si enim cum humilitate & fletu diligenter intendimus; consideramus & intelligimus quod ille sit insidiator noster, de quo dictum est: *Quia adversarius vester diabolus, sicut leo rugiens circuit quærens quem devoret:* cui secundum ejusdem apostoli exhortationem, cum omni nos concordia & unitate in fortitudine fidei resistere atque obviare necesse est. Exemplo enim omnes didicimus, carissimi fratres ac filii, quanta mala quantaque flagella divisionem ecclesiæ fuerint subsecuta. Unde in ipsius misericordia, licet indigni, confidimus, quia si ecclesiam suam adunare atque pacificare concesserit, omnia a nobis quæ pro delictis nostris suscepimus flagella, celerius removentur, & unitas ac firmitas pacis ecclesiæ pacem nobis & temporalem obtinet & æternam.

Tantummodo rogamus, & obsecramus, & per divinum vos tremendumque Dei judicium obtestamur, ubi sibi nullus hominum poterit argumentis vel excusationibus subvenire; ne ulterius per vos Dei dividatur ecclesia, sed hereditatem domini communi possideamus & teneamus studio. Quæ autem sit ejus hereditas, ipsius verba quæ ad discipulos dicta sunt audiamus: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis*; & iterum: *In hoc cognoscent omnes quia mei estis discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem. Idipsum autem*, sicut ait vas electionis, *dicamus omnes, & non sint in vobis schismata, simus autem perfecti in eodem sensu & in eadem scientia*, ut in sinum matris ecclesiæ congregati efficiamur unus grex, & unius Christi pastoris custodia ab omnibus externis internisque hostis insidiis ejus protectione atque defensione servemur illæsi. Hæc autem ad vos direximus per fratrem & coepiscopum nostrum Redemptum & Quodvultdeum abbatem monasterii majoris basilicæ beati Petri apostoli, quos vestra dilectio & complaci-

Ibidem. Ibidem. Ibidem. Ephes. 3. Ephes. 5. 1. Pet. 5. Joan. 14. Joan. 13. 1. Cor. 1.

ta Deo caritate ſuſcipiat, & ad nos cum unitatis veſtræ gaudio ſine mora reverti dimittat: quatenus cognoſcentes dilectionem atque obedientiam caritatis veſtræ, cum ſanctis angelis communiter atque veraciter dicere mereamur: *Gloria in altiſſimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Luc. 2.

Notæ Severini Binii.

a *Epiſtola.*) Cum innotuiſſet Pelagio Romano pontifici Mauricium imperatorem poſt Tiberium coronatum, teſte ſancto Gregorio in epiſtola ad Eulogium & Joannem Conſtantinopolitanum, novum (prout fieri conſueverat) diaconum cardinalem apocriſiarium nomine Laurentium ad eum miſit. Gregorius igitur tempore Tiberii illo munere bene functus, magniſque muneribus ſacrarum reliquiarum, brachio nimirum S. Andræ, & capite S. Lucæ evangeliſtæ donatus, poſt obitum Tiberii Romam rediit, ibique juſſu Pelagii adverſus ingruentes ob tria capitula ſchiſmaticos ſtylum exercuit. Eorum omnium caput fuit Paulinus Aquilejenſis antiſtes, poſteaque ejus ſucceſſor, inde vero Severus. De his epiſtolis Diaconus lib. 3. cap. 10. de geſtis Longobard. hæc ſcribit: *Pelagius papa Eliæ Aquilejenſi epiſcopo nolenti tria capitula Chalcedonenſis ſynodi ſuſcipere* (potius nolenti trium capitulorum damnationem in quinta ſynodo factam approbare & ratam habere) *epiſtolam ſatis utilem miſit, quam beatus Gregorius cum adhuc eſſet diaconus ſcripſit.* Hæc epiſtola ſancti Pelagii a Gregorio adhuc diacono conſcripta, ejuſdem plane generis eſt cujus erat illa beati Leonis decima ad Flavianum ſcripta; quæ cum epiſtolæ nomine ſcripta eſſet, ob ſui amplitudinem atque tractatum tomus dicebatur. Nam & ipſa Pelagii epiſtola ab ipſo ſancto Gregorio liber eſt nuncupata, de quo ad Hiberniæ epiſcopos dum ſcribit epiſtola 36. lib. 2. hæc habet: *Ut igitur de tribus capitulis, animis veſtris ablata dubietate, poſſit ſatisfactio abundanter infundi; librum quem de hac re ſancta memoriæ deceſſor meus Pelagius papa ſcripſerat, vobis utile judicavi tranſmittere: quem ſi poſito voluntariæ defenſionis ſtudio puro vigilantique corde volueritis relegere, eum vos per omnia ſecuturos, & ad unitatem noſtram reverſuros nihilo minus eſſe confido.* Quantæ autem eſſet efficaciæ liber iſte, ex his quæ mox idem Gregorius ſubdit intelligere poſſumus, ubi ait: *Porro ſi poſt hujus libri lectionem in ea quæ eſtis voluerittis deliberatione perſiſtere ſine dubio non rationi operam, ſed obſtinationi vos dare monſtratis.* Hanc epiſtolam illuſtriſſimus cardinalis Baronius una cum duabus ſequentibus ejuſdem Pelagii a Nicolao Fabro Pariſienſi viro doctiſſimo accepit.

Cum abhibitum ſatis bene præparatum pharmacum animis ſchiſmaticorum male affectis nihil prodeſſet, imitatus Pelagium I. adverſus ipſos Smaragdum Italiæ exarchum Ravennæ degentem exagitavit: qui haud impigre eoſdem coercere aggreſſus eſt, nec ceſſavit, quouſque depaſcentem eccleſiam morbum ex iis regionibus, teſte Diacono lib. 3. cap. 21. penitus auferret.

VI. QUÆ EST SECUNDA AD EPISCOPOS Istriæ.

Dilectiſſimis fratribus Eliæ vel aliis epiſcopis Iſtriæ Pelagius epiſcopus.

Dilectionis veſtræ per eos quos direxiſtis ſcripta ſuſcepimus, relectiſque his, gravi ſumus mœrore & dolore perculſi; cum neque his quæ nos vobis ſcripſimus reſpondiſtis, neque, ut fraternam decuerat caritatem, fidei noſtræ ſatisfactione ſuſcepta ad unitatem eccleſiæ revertendi obedientiam commodaſtis; poſtremo nec eos aliter qui venerunt dirigere pertuliſtis, ut apertiſſimam lucidiſſimamque ſatisfactionem ſe paterentur accipere: ſed ſcripto nobis quaſi capitulare, vel interdictum potius oſtenderunt, nihil injunctum ſibi a vobis aliud afferentes, niſi ut veſtræ tantummodo eſſent portatores epiſtolæ. In qua tamen nullam rationis ſatisfactionem quæſiſſe vos legitur, ſed velut judicatum quid nobis expreſſiſſet, quod quam pravum ſit, quam injuſtum, A patrumque regulis inimicum, ſi volueritis ad cognitionem veritatis accedere, ſplendidiſſime cum divino auxilio poteſtis addiſcere. Unde nos cum propheta lacrymabiliter convenit exclamare: *Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui a bonis, & dolor cordis mei renovatus eſt.* Psalm. Renovatus eſt dolor cordis noſtri, quando diuturnæ diviſionis ſcandalum minime tanto fidei fulgore ſuperatur, maxime quia pravorum hominum perſuaſione decepti, ſcripta nobis diverſis infecta contagiis direxiſtis: & quod in epiſtolis patrum quædam teſtimonia non incongrua ſolum, ſed nec ad cauſam pertinentia tentaſtis inſerere: ita ut nec ordinem teſtimoniorum, qui in ipſis epiſtolis patrum, ſervaretis: quippe ut quod ſcriptum nomine alterius fuerat, alterius nominis titulo promeretur. In quo evidenter dictum vobis apoſtolicum conſtat aptari: *Neſcientes neque de quibus dicent neque de quibus affirmant.* 1. Tim.

Quod quidem non veſtræ malitiæ vel calliditati credimus adſcribendum: ſed veneno hoſtis maligniſſimi perſpicimus exquiſitum: qui zizania ſeminare per vaſa iræ uſque in finem ſæculi, in Dei eccleſia non quieſcit. Ex quo intelligimus, fraternitatem veſtram epiſtolas, de quibus poſuiſtis teſtimonia, non legiſſe: neque enim ſi vobis eorum ſcriptura conſtaret, illa quæ apertiſſime pro fidei tantummodo cauſa ſunt poſita, aliis congruere fingeretis, propter quod ab errore diviſionis, in quem falſis opinionibus incidiſtis, hortor & opto vos celerius revocari, & *non* (ſicut ſcriptum eſt) *jugum cum infidelibus ducere*, ſed illi iterum jugo manſueta colla ſubmittere, de quo ipſe dominus dicit: *Jugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve eſt*: quod nullo modo poterit quis vel ferre vel diſcere, niſi eidem jugo caritatis vinculis fuerit ſubjugatus, ipſi oneri per dilectionem quippe ut ſpiritali ſarcinæ mentes, humeros, vireſque ſubdiderit. Sicut namque animoſitas abſciſſionis intellectum facit per ſuperbiam colligare, ita recuperatæ caritatis humilitas mentes in unitate fidei perſeveranter ad cognitionem veritatis illuminat. 2. Cor. 6. Matth. 11.

Propter quod præſentium portatoribus quos fraternitas veſtra direxit, & ex codicibus & ex antiquis * polypticis ſcrinii ſanctæ ſedis apoſtolicæ relecta ſunt aliqua, quibus evidenter apparet, nihil eorum quæ in veſtra poſuiſtis epiſtola cauſa trium capitulorum convenire ullatenus, aut veriſimiliter coaptari. Ideoque neceſſe eſt, vos omnes epiſtolas ſynodales ſolicite vigilanterque percurrere, ut evidentius agnoſcatis, quia ſancti patres nihil aliud de Chalcedonenſi ſynodo in ſuis epiſtolis firmaverunt, niſi ut inviolabilis fidei definitio ſervaretur. Nam ad eamdem ſynodum confirmandam beatæ recordationis prædeceſſor noſter papa Leo ſcribens, inter alia ſic ait: *Ne ergo per malignos interpretes dubitabile videatur, utrum quæ in ſynodo Chalcedonenſi per unanimitatem veſtram de fide ſtatuta ſunt approbarim, hæc ad omnes fratres & coepiſcopos noſtros, qui prædicto concilio interfuerunt, ſcripta direxi, quæ glorioſiſſimus & clementiſſimus princeps, ſicut popoſci, in notitiam veſtram mittere pro catholicæ fidei amore dignabitur: ut & fraterna univerſitas & omnium fidelium corda cognoſcunt, me non ſolum per fratres qui vicem meam executi ſunt, ſed etiam per probationem geſtorum ſynodalium, propriam vobiſcum muniſ-* * polypticis

ſa

se sententiam : in sola videlicet fidei causa, (*quod sæpe dicendum*) *propter quam generale concilium, & ex præcepto Christianissimorum principum, & ex consensu apostolicæ sedis, placuit congregari.* *

Hæc usque verba S. Leonis.

Sed ne forte animis vestris aliqua adhuc videatur quæstio aut dubietas remanere, apertius quæ ad Maximum Antiochenæ ecclesiæ antistitem scripserit pariter curavimus indicare. Post plurima itaque sic ait: *Si* * *quid sane ab his fratribus, quos ad sanctam synodum vice mea misi, præter id quod ad causam fidei pertinebat, gestum esse perhibetur ; nullius erit firmitatis : quia ad hoc tantum ab apostolica sede directi sunt, ut excisis hæresibus, catholicæ essent fidei defensores. Quidquid enim præter speciales causas synodalium conciliorum ad examen episcopale defertur, potest dijudicandi habere rationem ; &c.* Ecce, sicut superius dictum est, cognoscitis, fratres carissimi, nihil aliud sæpefatum prædecessorem nostrum, quam ea quæ de fidei firmitate definita sunt, confirmasse, quod pene in omnibus epistolis ejus, si volueritis, plenius potestis cognoscere. Nam privatæ causæ, quæ illic post definitionem fidei actæ sunt, non solum minime confirmavit, sed & retractari atque dijudicari concessit. In encycliis vero (quod est episcopalium collectio literarum, ex quibus aliqua in scriptis vestris testimonia incongrue similiter posuistis) unde mota sit causa, vel quid piæ ricordationis Leo imperator per universas provincias sacerdotibus scripserit consulendo, aut qualiter ab ipsis responsa susceperit, nobis quoque tacentibus, eorum lectione valebitis plenius informari : ut nulla de cetero in vestris cordibus malignæ excogitatio pravitatis locum subreptionis inveniat. Nos enim propter prolixitatem hujus epistolæ ordinem causæ ipsius declinavimus indicare. Nam si cum studio caritatis, quæ a nobis scribuntur, cum timore domini solicite vigilanterque relegetis : facile sentietis, quantum sit periculum pro superfluis quæstionibus, & hæreticorum defensione capitulorum, tamdiu ab universali ecclesia segregari.

Nolite ergo amore jactantiæ, quæ superbiæ semper est proxima, in obstinationis vitio permanere : quando in die judicii nullus vestrum excusare se valeat : & neque Theodorus Mopsuestenus, neque Ibæ epistola, quæ ab adversariis est prolata, ante tribunal tanti judicis vobis valeat subvenire. Doctori itaque gentium pareamus, qui in prima ad Corinthios epistola dicit : *Æmulamini charismata meliora, & adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.* Quæ ergo majora sint, & a se demonstranda promittat, ex ipsius voce audiamus intentius. *Si linguis hominum loquar & angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum sicut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiam, & noverim omnia mysteria, & si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, & si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ut ardeat, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest* ; & iterum : *Fides, spes, caritas, tria hæc, major autem his caritas.* Quam igitur ante dominum poteritis habere fiduciam, quando nullum scandalum generari vobis de fidei nostræ integritate cernentes, tantis temporibus per superfluas quæstiones ab ecclesia Dei, quæ una est, & a fraterna caritate vos dividi duratis. Ubi namque sit ecclesia constituta, licet ipsius domini voce in sancto evangelio sit apertum, quid tamen beatus Augustinus ejusdem dominicæ memor sententiæ definierit, audiamus. In his namque, ait, esse Dei ecclesiam constitutam, qui sedibus apostolicis per successionem præsulum præsidere noscuntur. Et quicumque ab earumdem sedium se communione vel auctoritate suspenderit, esse in schismate demonstratur. Et post alia. Positus foris, etiamsi pro Christi nomine mortuus fueris, inter membra Christi *. Patere pro Christo, hærens corpori, pugna pro capite. Sed & beatus Cyprianus egregius martyr in libro quem de unitatis nomine titulavit, inter alia sic dicit : Exordium ab unitate proficiscitur : & primatus Petro datur, ut una Christi ecclesia & cathedra monstretur : & pastores sunt omnes, sed grex unus ostenditur, qui ab apostolis unanimi consensione pascatur. Et post pauca : Hanc ecclesiæ unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit ? Qui cathedram Petri, super quam ecclesia fundata est, deserit, & resistit, in ecclesia se esse confidit ? Item post alia : Ad pacis præmium pervenire non possunt, quia pacem domini discordiæ furore ruperunt.

* non numeraberis.

Item ex eodem libro sic ait : Ad sacrificium cum dissensione venientes revocat ab altari, & jubet prius concordare cum fratre, tunc cum pace redeuntes domino munus offerre : quia nec ad Cain munera respexit Deus : neque enim habere dominum pacatum poterat, qui cum fratre pacem per zeli discordiam non habebat. Quam sibi igitur pacem promittunt inimici fratrum ? Quæ sacrificia celebrare se credunt æmuli sacerdotum ? Secum esse Christum cum collecti fuerint opinantur, hi qui extra ecclesiam colliguntur ? Tales etiam si occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur. Inexpiabilis & gravis culpa discordiæ nec passione purgatur. Esse martyr non potest, qui in ecclesia non est : ad regnum pervenire non poterit, qui eam quæ regnatura est dereliquit. Et post alia : Cum Deo manere non possunt, qui esse in ecclesia Dei unanimiter noluerunt : ardeant licet flammis & ignibus traditi, vel objecti bestiis animas suas ponant : non erit illa fidei corona, sed pœna perfidiæ : nec religiosæ virtutis exitus gloriosus, sed desperationis interitus : occidi talis potest, coronari non potest.

Matth. 5.

Genes. 4.

Cor. 12.

Ibid. 13.

Ibidem.

Item ejusdem : An esse sibi cum Christo videtur, qui adversus sacerdotes Christi facit ? qui se a cleri ejus & plebis societate secernit ? Arma ille contra Deum portat, contra Dei dispositionem repugnat : hostis altaris adversus sacrificium Christi rebellis, pro fide perfidus, pro religione sacrilegus, inobsequens servus, filius impius, frater inimicus, contemptis episcopis & Dei sacerdotibus derelictis, constituere audet aliud altare. Item cujus supra : Pejus schismatis crimen est, quam quod hi qui sacrificaverunt : qui tamen in pœnitentia criminis constituti dominum plebis satisfactionibus deprecantur. Hic ecclesia quæritur & rogatur, illic ecclesiæ repugnatur. Hic potest necessitas fuisse, illic voluntas tenetur in scelere. Hic qui lapsus est, sibi tantum nocuit, illic qui hæresim vel schisma facere conatur,

multos secum trahendo decepit. Hic animæ unius est damnum, illic periculum plurimorum. Certe se peccasse hic intelligit & plangit, ille tumens in peccato suo, & ipsis sibi delictis placens, a matre filios segregat, oves a pastore solicitat, Dei sacramenta disturbat, & cum lapsus semel peccaverit, ille quotidie peccat. Postremo lapsus martyrium postmodum consecutus potest regni promissa percipere: ille si extra ecclesiam fuerit occisus, ad ecclesiæ non potest præmia pervenire.

Item qui supra: Quod si in scripturis sanctis frequenter & ubique disciplina præcipitur, & fundamentum religionis a fidei observatione ac timore proficiscitur, quid cupidius appetere, quid magis velle ac tenere nos convenit, quam ut radicibus fortius fixis, & domiciliis nostris super petræ robustæ mole solidatis, inconcussi ad procellas ac turbines sæculi stemus, ut ad Dei munera per divina præcepta venire possimus?

Et ideo hortamur dilectionem vestram, & & obsecramus, ut tam terribilia patrum testimonia cognoscentes, nullo modo patiamini ulterius in divisione ecclesiæ persistere; sed in viscera sanctæ matris catholicæ atque apostoli- * ecclerate cæ regredi tota mentis intentione * celerate: ut radicati in caritate unitatis atque fundati *Psal. 132.* dicere mereamur: *Ecce quam bonum & quam jucundum, habitare fratres in unum*: veraciter *Psal. 125.* exclamantes: *Repletum est gaudio os nostrum, & lingua nostra exultatione*. Quibus breviore quidem stylo, abundanti tamen caritate responsis, & de fraternitatis vestræ mentibus, & de divinæ misericordiæ virtute confidimus, vos sanctæ citius reformari indubitanter ecclesiæ. Si tamen pro nostris adhuc delictis aliquid inimicus animarum vobis obstinationis (quod absit) aut dubietatis intulerit, secundum quod interlocutio nostra gestorum apud nos habitorum suprema complectitur, & sicut excellentissimo domino filio nostro Smaragdo exarcho Italiæ supplicare curavimus: instructas huc ad nos personas, quibus facilius reddenda recipiendaque sit ratio, mittere festinate, ut nulla deinceps consensus vestri dubietas supersit, aut tarditas, si eis satisfactio plena reddatur. Vel si pro longinquitate locorum, vel temporum qualitate pavescitis, illic Ravennæ fiat congregatio sacerdotum, quo nos etiam qui loco nostro intersint, divinitate propitia, dirigemus, a quibus satisfactionem plenissimam capiatis; ne amplius animæ simplices divisæ a sancta ecclesia pro superfluis quæstionibus tam longa obstinatione remaneant, nec per vos, quos dominici gregis decet esse pastores, oves a septis ecclesiasticis evagantes rapacis lupi dentibus consumantur.

VII. QUÆ EST TERTIA AD ELIAM ET EPISCOPOS ISTRIÆ.

Dilectissimis fratribus Eliæ, vel universis episcopis in Istriæ partibus constitutis, Pelagius episcopus.

Liber Pelagii II. seu epistola contra schismata Istriæ.

VIrtutum mater caritas, quæ redemptoris sui lucris serviens, quæ nunquam ea quæ sua sunt quærit. *Extat supra in fragmentis synodi quintæ generalis Constantinopolitanæ II. Vide supra quæ retulimus, & sequentia.*

VIII. AD JOANNEM EPISCOP. CONST.

Eum arguit, qui universalis episcopi nomen sibi vendicabat, qua de causa generalem synodum convocaverat.

Dilectissimis fratribus universis episcopis, qui illicita vocatione Joannis Constantinopolitani episcopi ad synodum Constantinopolim convenerunt, Pelagius.

MAnifesto (sicut optavimus) per gratiam Dei * lumine evangelicæ veritatis, ab universali ecclesia, perniciosissimi erroris nocte depulsa, ineffabiliter gaudemus in domino: sed non modico contristamur mœrore, quia ea, quæ olim calcata fuerant, & funditus damnata, nec unquam fieri debuerant, redivivis radicibus germinant atque pullulant. Et quoniam multa, quæ pœnitudinem possunt * generare, proveniunt; necesse est ea cassare quæ contra ordinem & omnem auctoritatem facta esse noscuntur. Unde, fratres, rejecta penitus audacia, quæ contra apostolicam sedem, & contra ipsam domini salvatoris vocem, qua dictum est: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo ecclesiam meam*, sumpta est disputandi contra domini præcepta, vana errantium corda conquiescant, nec liceat defendi, * quod non * liceat agere. Relatum est ergo ad apostolicam sedem, Joannem Constantinopolitanum episcopum universalem se * subscribere, vosque ex hac sua præsumptione ad synodum * convocare generalem, cum generalium synodorum convocandi auctoritas apostolicæ sedi beati Petri singulari privilegio sit tradita, & nulla unquam synodus rata legatur quæ apostolica auctoritate non fuerit fulta. Quapropter, quidquid in prædicto vestro conventiculo (quia synodus taliter præsumpta esse non potuit) statuistis, ex auctoritate sancti Petri apostolorum principis, & domini salvatoris voce, qua beato Petro potestatem ligandi atque solvendi ipse salvator dedit, quæ etiam potestas in successoribus ejus indubitanter transivit, præcipio omnia quæ ibi statuistis, & vana, & cassata esse, ita ut deinceps nunquam appareant, nec ventilentur. Etenim ipse salvator B. Apostolo Petro tamquam ipsa per se veritas loquitur, dicens: *Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque solveris super terram, erunt soluta & in cælo.* Multis denuo apostolicis & canonicis atque ecclesiasticis instruimur regulis, * non debere absque sententia Romani pontificis concilia celebrari: quapropter (ut jam dictum est) recte non concilium sed vestrum conventiculum vel conciliabulum cassatur: & quidquid in eo actum est, irritum habetur ac vacuum. Vos quoque deinceps, ut nullius hortatu talia præsumatis, si apostolicæ sedis communione carere non vultis. Modo vero ideo suspenditur ultio, ut locum * possit habere correctio. Prædecessores vero Joannis, & ipse Joannes, non semel, sed sæpissime epistolas atque libellos propria manu subscriptos sanctis antecessoribus nostris miserunt, quibus coram Deo protestati sunt, nihil unquam proterve contra apostolicam sedem agere, nec de illius aut aliorum privilegiis quidquam usurpare: qui hactenus in archivo sanctæ Romanæ ecclesiæ sub sigil-

* Neque ha a subdolis Isidori me cibus fas e sejungere. Vera enim periit, in cu jus locum hæc confict est, ut illu aliaque do ceat.

* S. Leo ep 53.

* Idem ep. 47.

Matth. 16.

* Idem Leo ep. eadem. licet agi scribere

* convocasse

Matth. 16.

* Socr. IV. 8. & 13. Soz. III. 9.

* S. Leo ep. eadem 47.

sigillis ac chirographis eorum roborati habentur integri. In ipsis enim epistolis vel libellis, anathematis vinculo se & successores eorum constrinxerunt, si unquam aliquid contra eos præsumpsissent, aut contra apostolicam, vel ullius alterius episcopi sedem, quidquam adversi quoquo modo essent moliti. Idcirco eos non est necesse excommunicare, aut anathematizare; quia ipsi anathematis vinculo, propriis manibus professiones suas suaque scripta roborando, constrinxerunt. Sciat se tamen & ipse Joannes, nisi errorem suum cito correxerit, a nobis excommunicandum fore, & apostolicæ sedis atque omnium sanctorum episcoporum communione carere. Universalitatis quoque nomen, quod sibi illicite usurpavit, nolite attendere, nec vocatione ejus ad synodum, absque auctoritate sedis apostolicæ, unquam venite, si apostolicæ sedis & ceterorum episcoporum communione vultis frui. Nullus enim patriarcharum * hoc tam profano vocabulo unquam utatur: quia si * summus patriarcha universalis dicitur, patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed absit * a fidelis cujusquam mente, hoc sibi vel velle quempiam arripere, unde honorem fratrum suorum imminuere ex quantulacumque parte videatur. Quapropter caritas vestra neminem unquam suis in epistolis universalem nominet, ne sibi debitum subtrahat, cum alteri honorem offert indebitum. *Adversarius namque noster diabolus*, qui contra humiles sæviens, *sicut leo rugiens circuit quærens quem devoret*, non jam, ut cernimus, caulas * circuit, sed ita valide in quibusdam ecclesiæ necessariis membris dentem figit, ut nulli sit dubium, quia nisi unanimiter, favente domino cunctorum provida pastorum turba concurrat, omne, quod absit, citius ovile dilaniet. Perpenditis, fratres carissimi, quid e vicino subsequatur, cum & in sacerdotibus erumpunt tam perversa primordia. Quia enim juxta est * ille de quo scriptum est: *Ipse est rex super universos filios superbiæ* (quod non sine gravi dolore dicere compellor, dum frater & coepiscopus noster Joannes mandata dominica, & apostolica præcepta, regulasque patrum despiciens, eum per elationem præcurrere conatur in nomine) vestræ beatitudini indicet omnipotens Deus, quam gravi considerationis hujus gemitu torqueor, quod ille quondam mihi notissimus, ille omnibus dilectus, ille qui eleemosynis, orationibus, atque jejuniis videbatur occupatus, & ex eo quo fœtebat cinere, ex ea quam prætendebat humilitate jactantiam tantam sumpsit, ita ut universa sibi tentet adscribere, & omnia, quæ soli uni capiti cohærent, videlicet Christo, per electionem pompatici sermonis ejusdem Christi sibi studeat membra subjugare. Nec mirum, quod ille tentator, qui initium omnis peccati scit esse superbiam, & tunc ea in primo homine ante omnia usus est, & nunc eam in quibusdam hominibus ponit in fine virtutum: & qui aliquatenus bonis vitæ studiis videbantur crudelissimas manus ejus effugere, eis in ipsis metis boni operis, & in ipsa quodammodo apponat perfectionis conclusione tendiculum. Unde magnopere orandum est, & omnipotens Deus assiduis precibus implorandus, ut hunc a mente illius avertat errorem, hoc ab unitate atque humilitate ecclesiæ malum superbiæ & confusionis amoveat, & fa-

sententia S. Greg. papæ ep. 36. lib. IV. unus editio Romana addit: hoc abst.

1. Pet. 5.

Idem Greg. ibidem.

illi ob. 41.

vente Deo, omnibus viribus concurrendum atque providendum, ne in unius veneno sermonis, viventia in Christi corpore membra moriantur. Si enim dici hoc licenter permittitur, honor patriarcharum omnium negatur: & fortasse is in errore perit, qui universalis dicitur, & nullus jam episcopus remansisse in statu veritatis invenitur. Oportet ergo, ut constanter ac sine præjudicio servetis, sicut accepistis, ecclesias, & nihil sibi in vobis hæc tentatio diabolicæ usurpationis adscribat. State fortes, state securi, scripta quæ universalis nominis falsitate condemnata sunt, nec dare unquam, nec accipere præsumatis. Omnes episcopos curæ vestræ subjectos ab hujus adulationis inquinatione prohibete, ut universa vos ecclesia patriarchas non solum in bonis operibus, sed etiam in veritatis auctoritate cognoscat. Si qua autem forsitan adversa subsequantur, unanimiter persistentes, etiam moriendo debemus ostendere, quia in damno generalitatis nostrum specialiter aliquid non amamus. Dicamus cum Paulo: *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum*. Audiamus quod primus omnium apostolorum dicit: *Si quid patimini propter justitiam, beati eritis*. Mihi enim credite, quia honorem quem pro prædicanda susceptimus veritate, si necessitatis causa exigat, securius pro eadem veritate relinquimus, quam tenemus. * Orate fratres, ut honor ecclesiasticus nostris diebus non evacuetur: nec unquam Romana sedes, quæ (instituente domino) caput est omnium ecclesiarum, privilegiis suis usquam careat aut expolietur. *Confidimus autem de vobis, carissimi, meliora atque viciniora * saluti: quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque instantia, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia* (magistro gentium docente) *poterit nos separare a caritate domini nostri Jesu Christi, & quæ in ipso est, recta fide. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem.*

Philipp. 1.

2. Pet. 3.

* Huc usque S Greg. verba interpolata aut corrup. a. Romana sedes caput omnium ecclesiarum.

* edit Rom. salutis.

Hebr. 5. Rem 8.

* Vide Martini I. encyclicam posi conc. Later. 849.

Hebr. 10.

Patientia enim nobis necessaria est ad colluctationes adversariorum, quatenus fidem intemeratam usque in finem conservantes, repromissionem percipiamus, quam repromisit his qui legitime certare deproperant. *Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est veniet, & non tardabit. Ecce enim judex ante januam assistit*, coronas hilariter promittens his qui pro eo passionibus submittuntur. *Quod si quis se subtraxerit, non placebit animæ meæ; sed cadet de promissione propter negationem. Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem animæ. Propter quod assumite arma Dei, ut possitis resistere in die malo adversus omnes inimicos sanctæ Dei ecclesiæ & vestros, & induite loricam justitiæ, calceati pedes in præparationem evangelii pacis, in omnibus assumentes scutum fidei, in quo possitis omnia jacula nequissimi ignea extinguere: & galeam salutis accipite, & gladium Spiritus, quod est Verbum Dei, per omnem orationem & obsecrationem radicati & fundati in solatio fratrum pro Christo Jesu domino nostro.*

Abac. 2. juncta 10.

Jac. 5.

Hebr. 10.

Ephes. 6.

Sed & nunc, fratres, commendamus vos omnes domino, & verbo gratiæ ejus, qui potest perficere & dare hereditatem vobis cum omnibus sanctis. Ipse autem Deus pacis & consolationis det vobis idipsum sapere in alterutrum,

Act. 20.

Rom. 15.

ut vobis invicem ſuccurratis, & non ſitis diviſi, ut unanimes, uno ore & uno corde honorificemus eum in concordiam & conſolationem fratrum, qui potens eſt confirmare vos ſecundum evangelium ejus, & juxta revelationem myſterii æternis temporibus taciti, quibus vobis futurorum gaudiorum largienda ſunt munera. Summopere etiam conſiderare debetis, quod hi qui fratribus invident, eoſque damnare aut perdere cupiunt, * per ſe & ſua dogmata deſtruuntur. Dicit enim dominus: *Omne regnum in ſe diviſum non ſtabit: & omnis ſcientia & lex adverſum ſe diviſa, non ſtabit*. Ideoque neceſſe eſt, ut concorditer ſalubres ſuſcipiatis * hortatus, & nihil per contentionem agentes, ſed ad omne ſtudium devotionis unanimes divinis & apoſtolicis conſtitutionibus pareatis, & in nullo patiamini providentiſſima canonum decreta violari, quatenus & Nicænorum canonum conſtituta, & quæ a nobis, vel a prædeceſſoribus noſtris ſunt provide & ſalubriter decreta, intemerata permaneant in futuro; & in Apocalypſi dominus per Joannem loquitur dicens: *Nolite timere, ego ſum primus & noviſſimus, & vivus, & fui mortuus, & ecce ſum vivens in ſæcula ſæculorum*. Et: *Habeo claves mortis & inferni*. Et paulo poſt: *Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod eſt in paradiſo Dei mei*. * Et idem: *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ*. Et iterum: *Qui vicerit, & cuſtodierit uſque in finem opera mea, dabo ei poteſtatem ſuper gentes, & reget illas in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringentur*. Item idem: *Ecce ſto ad oſtium, & pulſo. Si quis audierit vocem meam, & aperuerit mihi januam, introibo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipſe mecum. Qui vicerit, dabo ei ſedere mecum in throno meo, ſicut & ego vici, & conſedi cum Patre meo in throno ejus*. Vos fratres, ſi non vultis cum eo damnari (quia *non ſolum, qui faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus, rei ſunt*) hortamini eum, & monete recedere a præfatis illicitis, & memor ſit unde exciderit, & agat pœnitentiam, & prima opera faciat. Sin minus, non mea loquar verba, ſed ipſa domini ſalvatoris, quæ per prædictum Joannem in jam dicto libro locutus eſt, replicans, ajo: *Veniam & movebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pœnitentiam egeris*. Ipſe enim magis tenet doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere ſcandalum coram filiis Iſrael, ſicut iſte docet vos ſcandalizare ſanctam matrem eccleſiam, & univerſum cœtum tam ſacerdotum, quam religioſorum Chriſtianorum atque fidelium. Unde & in ſupradicto libro continetur ita: (ſemper enim potius vos verbis domini ſalvatoris ferire & inſtrui cupio, quam meis, licet & ipſa apoſtolicæ auctoritatis ſint ponderibus plena.) *Novi opera tua noviſſima plura prioribus. Sed habeo adverſus te * pauca, quia permittis mulierem Jezabel, quæ ſe dicit prophetem, docere, & ſeducere ſervos meos, fornicari & manducare de idolothytis. Et dedi illi tempus, ut pœnitentiam agevet, & non vult pœnitere a fornicatione ſua. Ecce ego mitto eam in lectum, & qui mœchantur cum ea, in tribulationem maximam, niſi pœnitentiam egerint ab operibus ſuis, & filios ejus interficiam in morte. Et ſcient omnes eccleſiæ, quia ego ſum ſcrutans corda & renes, & dabo unicuique veſtrum ſecundum opera veſtra*. Hæc, fratres, valde cavenda ſunt, &

Rom. 16.

Matth. 12.

* per ſe ſua dogmata deſtruunt.

* S. Leo ep. 87.

Apoc. 1.

Apoc. 2.

* Edit. Rom. item

Apoc. 3.

Rom. 1.

Apoc. 2.

Ibidem.

* In Edit. R. deeſt *pauca*

præcepta domini, atque ſanctæ ſedis apoſtolicæ, quæ vice domini ſalvatoris legatione fungitur, monita fideliter amplectenda & peragenda. De cetero, fratres, ſuper provinciæ cauſa * unde ſedem apoſtolicam dudum conſulere voluiſtis, videtur nobis ſufficienter tractatum a ſanctis prædeceſſoribus noſtris. Sed quia denuo noſtram mediocritatem de eadem re interrogare dignum duxiſtis; ſcitote, certam provinciam eſſe, quæ habet decem vel undecim civitates, & unum regem, & totidem minores poteſtates ſub ſe, & unum epiſcopum, alioſque ſuffragatores decem, vel undecim epiſcopos judices, ad quorum judicium omnes cauſæ epiſcoporum, & reliquorum ſacerdotum, ac civitatum cauſæ referantur, ut ab his omnibus juſte conſona voce diſcernantur, niſi ad majorem auctoritatem fuerit ab his, qui judicandi ſunt, appellatum. Unde non oportet ut degradetur, vel dehonoretur unaquæque provincia, ſed apud ſemetipſam habeat judices, ſacerdotes, & epiſcopos ſingulos videlicet juxta ordines ſuos. Et quicumque cauſam habuerit, a ſuis judicibus * judicetur, & non ab alienis, id eſt, a ſuæ juſtis judicibus provinciæ, & non ab externis, niſi (ut jam prælibatum eſt) a judicatis fuerit appellatum. Si vero in qualibet provincia ortæ fuerint quæſtiones, & inter ipſius provinciæ epiſcopos diſcrepare cœperit ratio, atque inter ipſos diſſidentes non conveniat, ad majorem tunc ſedem referantur. Et ſi illæ facile & juſte non diſcernuntur, ubi fuerit ſynodus regulariter congregata, canonice & juſte judicentur. Majores vero & difficiles * quæſtiones, (ut ſancta ſynodus ſtatuit, & beata conſuetudo exigit) ad ſedem apoſtolicam ſemper referantur. Ceterum ſanctorum patrum ſtatuta ſequentes, ſynodali auctoritate omnes qui adverſus * patres armantur, ut patrum invaſores & mactatores, infames eſſe cenſemus: quoniam ea vulnera, quæ fomentis non ſanantur, * ferro abſcindi vel curari neceſſe eſt. Unde, fratres, ceſſent injuſtæ æmulationes, ceſſent inſidiæ, ceſſent falſæ criminationes, ne infirmus quiſquam, propter quem Chriſtus mortuus eſt, talibus laceretur inſidiis: ne ovis, pretio Chriſti redempta, lupinis a fratre ſaucietur morſibus. Merito ergo cauſa nos * reſpicit, ſi talibus favere cœperimus. Corripiantur ſemper talia, nec illis, qui hæc exercere conantur, aut patribus vel fratribus inſidiantur, libere loqui concedatur, aut pro voluntate ſermo proferri permittatur. Liquet omnino quod conniveant illis qui talia eos loqui permittunt: quoniam occurreret veritas, ſi falſitas & calumnia diſpliceret vel odium. Deſinat igitur falſitas inceſſere veritatem: deſinat ſuſpicio, quæ juſte repellitur, inſidiari: deſinat odium & inimicitia perſequi patres vel fratres: deſinat conſpiratio, quæ ab omnibus eſt repudianda, infeſtare magiſtros. Horum igitur vitiorum auctores vel patratores, non ſunt in accuſatione pontificum recipiendi, ſed penitus repellendi: quoniam jubent canonica decreta patrum, ut accuſatio vel teſtimonium eorum qui odio quoslibet inſequuntur, vel qui inimici aut ſuſpecti habentur, nullo modo recipiantur. Quorum ſtatuta & nos firmantes, eadem omnibus inviolabiliter futuris temporibus tenere cenſemus. Quidquid autem ſuper hac cauſſa patres noſtri decernendum du-

* Hinc 55. c.

* Hadr. I. 10. & 1 cod. Th lib. IX. conſt. 16.

* Innoc. 2.

* Procl CP. ep Domnu Ant * Concil Rom. v Symma

* S. Cæl ep 2.

xere

xere dignum, ut condecet, neceſſe eſt, cum labefactari vel infirmari cœperit, apoſtolica denuo auctoritate firmari ac renovari, fratribuſque dari. Data Kalendis Martii * anno domini 587. indictione quinta.

* In Edit. R. deeſt anni adſcriptio, & recte.

Nota Severini Binii.

a *Epiſtola.*) Hæc eſt illa epiſtola Pelagii, qua Pelagius teſte ſancto Gregorio, ſynodi Conſtantinopolitanæ omnia acta, præterquam abſolutionem Gregorii Antiocheni epiſcopi, caſſavit & reprobavit: præcipue vero illud decretum, quo Joannes Conſtantinopolitanus epiſcopus nomen œcumenici ſibi arroganter uſurpaverat. Qua de re vide quæ infra dicam in notis allegatæ ſynodi Conſtantinopolitanæ. Ridiculum eſt quod ex hac epiſtola novantes hæretici primatum eccleſiæ impugnent, cum hinc potius undecim validiſſima argumenta colligi poſſint, quibus Romani pontificis primatus firmiſſime corroboratur. Vide Baron. ann. 587. numer. 7. & 13. 14. & 15.

IX. AD EPISCOPOS GERMANIÆ ET GALLIÆ.

* Neque hæc ab Iſidori ſtylo diſcrepat.

Novem præfationes, inter miſſarum ſolennia decantandæ, a Romana eccleſia recipi.

*Pelagius Romanæ eccleſiæ & apoſtolicæ ſedis epiſcopus univerſis Germaniarum ac Galliarum * regionum epiſcopis.*

* S. Leo ep. 88.

CUm in Dei nomine in Romana eccleſia ſynodum epiſcoporum ſive ceterorum conſacerdotum Dei fidelium congregatam habuiſſemus, & de eccleſiaſticis ſtatutis, ut ſunt ab apoſtolis & ſanctis patribus tradita, diligentius tractaremus; ſupervenere literæ veſtræ, & ut magnæ eſſent auctoritatis, etiam vivæ voces præceſſerunt, rogantes, ut ordinem præfationum, quem ſancta Romana eccleſia hactenus haberet, noſtris literis vobis remandaremus. Tunc de veſtra voluntate & ſtudio tam bono multum gaviſi ſumus, & ſacrum ordinem Romanum, ſacraque conſtituta noſtrorum anteceſſorum ſolerter relegentes, invenimus has novem præfationes in ſacro catalogo tantummodo recipiendas, quas longa retro veritas in Romana eccleſia hactenus ſervavit: unam in albis paſchalibus, aliam de aſcenſione domini, tertiam de pentecoſte, quartam de natali domini, quintam de apparitione domini, ſextam de apoſtolis, ſeptimam de ſancta trinitate, octavam de cruce, nonam in jejunio & quadrageſima tantummodo dicendam. Has præfationes tenet & cuſtodit ſancta Romana eccleſia. Has tenendas vobis mandamus.

Nota Severini Binii.

a *Ordinem præfationum.*) De præfationibus meminere concilium Milevit. cap. 12. & Africanum cap 70. earum novem, de quibus hic, auctor proditur Gelaſius libro pontificali. Decimam de beata virgine edidit Urbanus ſecundus, in concilio Placentiæ habito, ut ait Gratianus ad d. 70. & alii.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Tomo 1. bibliothecæ novæ mſſ. librorum exhibuimus numquam antehac pubblicatam epiſcoporum Autiſſiodorenſium hiſtoriam cujus cap. XIX. hæc de Aunario, ſive Annachario habentur inter cetera: *Extant quoque epiſtolæ Pelagii papæ ad eumdem beatiſſimum pontificem, quarum unam nimia vetuſtate fuſcatam ab authentcis librorum nequaquam pleniter extrahere valuimus.* (hæc forte eſt quam ſupra edidimus ordine tertiam) *alteram vero huic operi inſerendam dignum duximus.*

Plura ab eodem Aunario ſanctiſſime inſtituta circa rogationes, litanias, vigiliaſque deinde recitat: tum de ſynodo, quam poſtea integram repræſentabimus hæc ſubjicit: Denique congregavit venerabilem ſynodum in urbe Autiſſiodorenſi, ubi plurima pertractans de ſalute populi ſibi commiſſi, neceſſaria quæque & valde utilia in 44. capitulis perſtrinxit &c.

Exemplar literarum Pelagii papæ urbis Romæ ad Aunarium Autiſſiodorenſem epiſcopum.

Dilectiſſimo fratri Aunario Pelagius.

QUantum Deo placitos ſedis apoſtolicæ veneratione vos redditis, tanto commodatior illi, cujus ſedes eſt, ſit veſtræ fiducia caritatis; nec aliter unam ſolamque Dei confitemur eccleſiam, niſi omnes ad petram ſuper quam fundata eſt fides catholica conſtruamur: propter quod dilectionis tuæ deſideriis ſucceſſit effectus, & celeritas facilis; quia eorum ſanctuaria quæruntur, a quibus principibus ſumpſit prædicatio veritatis exordium. Quod vero in veſtris regionibus abundare indicatis eccleſias novas, gratulanter ſuſcipimus, tamen ſi ſcienter expetere ſtudium propheticæ vocis amplecteris, quærite faciem ejus ſemper. Quantum namque humanis intellectibus incarnationis domini noſtri veritas aperitur, tanto amplius & honoratur & colitur. Sicut autem vos cupitis Deo noſtris orationibus commendari, vos etiam noſtris neceſſitatibus & anguſtiis, quibus inceſſabiliter oneramur, interceſſionis continuum ferte ſolatium orantes, & quibuſcumque valetis viribus id agentes, quatenus ſicut prædicationi ſedis apoſtolicæ conſonatis, ita ejus paci veſtra impetratio congaudeat & quieti. Deus te incolumem cuſtodiat, frater cariſſime. Datum pridie Kalend. Novembrium imperante domino Mauricio Tiberio imper. Auguſto anno quinto indictione quinta.

DECRETA PELAGII.

EX GRATIANO QUÆ SECUNDO TRIBUUNTUR.

Pelagius papa Antoninæ patriciæ, & Deciæ.

DE præſentium portitore, quod defenſor factus non eſt, nulla vobis animi moleſtia ſit: quia vere ſatis amariſſimum habeo de iſto propoſito ad * illud officium homines deduci, in quo nullo modo quæ a monachis Deo promiſſa ſunt, valeant adimpleri. Omnimoda enim eſt illius habitus, & iſtius officii diverſitas. Illic enim quies, oratio, labor manuum; at hic cauſarum cognitio, conventiones, actus, publica litigia, & quæcumque vel eccleſiaſtica inſtituta, vel ſupplicantium neceſſitas poſſit. Faciat autem Deus, ut tales ſint hi, qui vel a nobis in iſto habitu nutriuntur, vel in monaſteriis creſcunt, ut provecta ætate, & vita probata non ad litigiorum officia, ſed ad ſacerdotium valeant promoveri.

16. qu. 1. De præſentium. Ivo p. 7. cap. 23.

* *al.* aliud

Pelagius papa Florentino epiſcopo. Qui poſt mortem, &c.

FRaternitatis tuæ relatione ſuſcepta, ejus latorem ſecundas quidem nuptias, expertum non fuiſſe didicimus; caſtitatem tamen * eum priori

Diſt. 34. Fraternitatis. Anſ. l. 7. c. 68 al. 73. Poly. lib. 2. tit. 1.

* *al.* cum

priori non ſervaſſe, conjugio deſignaſti. Et quamvis multa ſint quæ in hujuſmodi caſibus obſervari canonice jubeat ſublimitatis * auctoritas: tamen quia defectus noſtrorum temporum, quibus non ſolum merita, ſed corpora ipſa hominum defecerunt, diſtrictionis illius non patitur in omnibus manere cenſuram, & ætas iſtius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ ſuſpicionem auferre dignoſcitur; ut ad diaconatum poſſit provehi, temporum, ut dictum eſt, condeſcendentes defectui conceſſiſſe nos noveris. *& infra.* * Miſcenam vero ancillam ejus, de qua poſt tranſitum uxoris filios habere confeſſus eſt, jubemus, ut tua diſpoſitione cuiquam monaſterio continentium profeſſura tradatur.

* *al.* ſubtilitatis.

* *al.* Miclnam

Pelagius papa clero Catinenſi. Qui in epiſcopum eligitur, &c.

8. q. 3. Talia Anſ. l. 6. c. 40. Polyc. l. 2. tit. 3.

TAlia quidem jamdudum ad fratrem & coepiſcopum noſtrum Eucarpum de viſitatione Carmenſis eccleſiæ ſcripta direximus, ut in eis judicium noſtrum potuiſſetis agnoſcere. Verumtamen, quia quoſdam ibi non ſana intentione, ſed pravis ſtudiis diſſenſiones ſuſcitare, veſtra etiam relatione cognovimus, qui ſcientes ſe ad epiſcopatum nec ætate, nec ſcientia, nec vitæ meritis poſſe perduci, ad hoc tantummodo inquietare eccleſiam volunt, ut ſibi de his, quæ ex ipſa præſumpta ſunt, impunitatem futurus promittat epiſcopus, & fiat rapinæ ſecuritas, epiſcopatus ambitio; hoc etiam vos duximus commonendos, ut decretum in Elpidium diaconum factum, & ſubſcriptum ab omnibus, quos veſtra relatio deſignavit, ad nos cum prædicti viſitatoris epiſtola, & cum eodem diacono maturetis, Deo propitiante, perducere. *& poſt pauca.* Cum igitur huc filius noſter magnificus vir Leo prætor veniſſet, retulit nobis de ſingulis quæ ibi mota ſunt, & quomodo vota prope totius civitatis in Elpidio diacono concordarent. Unde quia de memorati viri teſtimonio dubitare omnino non poſſumus; idcirco, ſicut dictum eſt, Elpidium diaconum ad nos facite properare: nec expectetis ulterius, ut admonitio ad eum noſtra debeat * deſtinari. Quem tamen hoc per veſtram dilectionem in præſenti juſſione ſpecialiter admonemus, ne cui ſe aliquid dare, vel daturum eſſe promittat: ſed neque de eccleſiaſticis præteritis cauſis aliquam ſecuritatem cuiquam audeat facere, ſive promittere, aut quaſi factus epiſcopus ea quæ direpta ſunt non repetat, ſed apud eos, a quibus direpta ſunt, permanere libere patiatur: ſciens, quod ſi tale aliquid fecit, vel fecerit, nec a nobis omnino permittitur valere ipſa promiſſio, & cum judicii noſtri, quod de ipſo habuimus, damno, paſtoralis conſecrationis ordinem promereri non poterit.

* *al.* iterari *Emendatus eſt hic locus ex Anſelmo & Polycarpo.*

Pelagius papa Creſconio illuſtri. De exactionibus epiſcoporum.

ILlud te volumus modis omnibus cuſtodire, ne qui epiſcoporum Siciliæ de parochiis ad ſe pertinentibus nomine cathedratici amplius quam duos ſolidos præſumant accipere, neque compellere presbyteros, aut clerum parochiarum ſuarum ſupra vires ſuas eis convivia præparare.

10. q. 3. Illo Ivo p. 3. 136.

Pelagius papa Benegeſto defenſori. Ante judicem civilem clerici non accuſentur.

EXperientiæ tuæ præſenti auctoritate mandamus, ut in cauſis, in quibus quælibet eccleſiaſtici officii perſona loco petitoris exiſtit, quemquam laicum pulſatura apud ſuæ provinciæ judicem ſuas proponere actiones non deſerat. * In iis vero negotiis, in quibus eccleſiaſtici officii perſona pulſatur, totius ſubmoto pulſationis obſtaculo, ad epiſcopi, vel presbyterorum in loco, ubi quæſtio vertitur, conſtitutorum occurrat indifferenter examen.

11. q. 1. Experientiæ.

* Tex. eſt pro hoc l. 1. & l. crim. C. jur om. in & l. fi. C. in rem a non del.

Item Sergio cancellario.

SI * quiſquam clericus, ſive inferioris, ſive potioris gradus petitor exiſtat, & contra laicam perſonam ſuas dirigat actiones; iſte modis omnibus non alibi, quam apud provinciæ judicem negotium ſuum dicturus occurrat. Si quis autem laicus clericum cujuſcumque gradus duxerit eſſe pulſandum, ad epiſcoporum judicium in eadem civitate vel territorio conſtitutorum proponat eas quas ſe habere exiſtimat actiones. Quem ordinem legibus per omnia convenientem, atque conſentaneum demonſtrari illa regula manifeſtat, quæ præcepit actorem forum ſemper ſequi pulſati. Clericis vero pulſatis in epiſcopali judicio forum competere, principalium quoque ſanctionum deſignat auctoritas.

* *al.* Idem Sup. 3. q. neminem.

☞ PELAGII II. EPISTOLARUM FRAGMENTA.

Ex Suppl. Manſi pag. 443. Hæc cum ſequentibus extant apud Baluzium Miſcell. to. V. pag. 467.

SYnodorum congregandarum auctoritas Apoſtolicæ Sedi privata commiſſa eſt poteſtate, nec ullam ſynodum generalem ratam eſſe legimus, quæ ejus non fuerit auctoritate congregata vel fulta. Hæc auctoritas teſtatur canonica, hæc hiſtoria eccleſiaſtica roborat, hæc ſancti patres confirmant.

PELAGIUS EUCARPO

Epiſcopo Meſſanenſi.

CAritatem illam, qua dilectionem tuam ſemper amavimus, omnia ſuperare ſecundum Apoſtolum credimus, & nullum ſanctitati tuæ laborem pro eccleſiaſtico ſtatu oneroſum exiſtere. Scit fraternitas tua, quia pro peccatis noſtris omnes quæ ſua quærunt, non quæ Jeſu Chriſti: Hæc ideo prælibavimus, quia tibi rurſus * Catinenſis eccleſiæ viſitationem injungimus, cujus epiſcopus de hac luce tranſiſſe ſuſcepta cleri relatione didicimus. (Impoſſibile eſt enim ut nos in provincia illa dumtaxat in Syracuſanis partibus alii cuilibet cauſas, quæ ad Deum pertinent, committamus, niſi forte talem per te Deus nunc in Catinenſi eligere voluerit, de cujus conſcientia

* Can. Catinenſis di. 61. Cod. meus; Catheniſis; ubique.

tia possimus esse securi, ut a te labores istos paululum removere possimus) Mox ergo dilectio tua ad supradictam Catinensem ecclesiam pergat, & hominem de clero, qui nec uxorem habeat, nec filios, nec crimen aliquod canonibus inimicum, eligi cum auxilio Dei compellat atque suadeat, & statim eum ad urbem Romam cum decreto & testificatione relationis tuæ transmitte.

NOTÆ IN HANC EPISTOLAM.

Hujus epistolæ fragmentum refert etiam Gratianus loco in margine indicato, ex quo dedi periodum illam interjectam, quam uncis distinxi, quæque apud Baluzium desideratur.

IDEM.

FRaternitatis tuæ relatione susceptа, ejus latorem secundas quidem nuptias expertum non fuisse didicimus, castitatem tamen eum priori non servasse conjugio designasti. Et quamvis multa sint quæ in hujusmodi casibus observari jubeat subtilitatis auctoritas, tamen quia defectus temporum nostrorum, quibus non solum merita sed corpora ipsa hominum defecerunt, districtionis illius non patitur in omnibus manere censuram, & ætas istius, de quo agitur, futuræ incontinentiæ suspicionem auferre dignoscitur, ut diaconatus possit ordinem provehi, temporum condescendentes, ut dictum est, defectui, concessisse nos noveris; ita tamen, ut de moribus & vita vel actu ipsius tu in die judicii ante tribunal illud terribile reddas communi Domino rationem: quia sic præterita præ angustia temporis mitigamus, ut caute atque sollicite futuris excessibus obviemus. Propter quod jubemus Micinam ancillam, de qua se post uxoris transitum habere confessus est filios, neque cum ipso manere liceat, & quicumque *monasterio continentiam professura, tua dispositione tradatur, ut meliori sorte ad quod promovetur officium sub bonæ possit famæ merito ministrare, nec atiqua opinionis ejus maculandæ relinquatur occasio. *Gratianus Dist.* 34. *cap. Fraternitatis.*

*cuicumque in meo codice.

PELAGII II.

DECRETA ex Gratiano aliisque.

ADMONITIO COLLECTORIS.

Pelagii Papæ II. decreta quædam ex Gratiano Labbeus dedit, sed ita collecta ut nonnulla omiserit. Ne quid ergo ad plenam eorumdem decretorum collectionem desit, quæ illius diligentiam fugerunt, supplenda hic assumpsi.

PELAGIUS PAPA

Clero Narniensi.

QUia frater & coepiscopus noster Joannes, ecclesiasticæ utilitatis studio suadente, & naturæ suæ simplicitate laudabili consideratione tractata, ob hoc quod se in gerenda patrimonii gubernandi cura, vel in disciplina ecclesiastica conservanda minime fatetur idoneum; Constituti presbyteri ad hæc explenda sibi exposcit adhiberi personam: ut ea, quæ sunt necessaria, competenti disponente solicitudine fiant, nihil indecens fieri, vel inutile permittatur. Ideoque præsenti vobis jussione præcipimus, ut servata primo in loco episcopo memorato reverentia, quam vos * convenit inculpabilite exhibere, in omnibus, quæ ad divini cultus obsequium pertinent, vel quæ ecclesiasticæ utilitatis peragere cura suaserit, præbeatis obedientiam Constituto * competentem, in nullo dispositionibus ejus spiritu contumaci resultantes, (f. reluctantes) immo, competenti vigilantiæ vestræ studio, quæ pro ecclesiastica utilitate gerenda Constitutus monuerit, adimplentes; ut his ita dispositis, & consueta vobis stipendia ministrentur, & quæcumque in præfatæ ecclesiæ patrimonio, vel de rebus ad eam pertinentibus repetendis sunt necessaria, compleantur.

Can. quia frater VII. q I.

* Cod. Vat. nos.

* *Constituto* abest a Cod. Vat. ubique.

NOTA IN HOC FRAGMENTUM.

Fragmentum istud sub Pelagii papæ nomine edidit Gratianus; nec indicat an primi, vel secundi Pelagii. Secundo tamen ideo tribuendum censeo, quod sub priori Pelagio Narnienfibus præerat Juvenalis II. ut ex tabulis Ughellii discimus.

PELAGIUS PAPA II.

* *Oplioni* * *defensori.*

NUllam potestatem de cætero, nullam licentiam monachis relinquimus pro arbitrio suo aut abbatem expellere aut sibimet alios ordinare, quia nulla authoritas remanebit abbati, si Monachorum potestati cœperit subjacere, ut de cætero fideliter * & studiose universa quæ ad divini cultus reverentiam vel ad utilitatem ejusdem * monasterii pertinent, abbatis sollicitudo ad quem potestas tota pertinere convenit, debeat adimplere. *Gratian. XVIII. q. 2. cap. Nullam.*

* *Deest* II. in editis, sed supplet Cod. meus MS.

* *al.* Apollonio.

* Vat. Cod. *disereste.*

* Deest in Vatic.

ANNO CHRISTI 578.

[a] CONCILIUM [b] AUTISIODORENSE.

ANN CHRI 578

SYNODUS

Ab Aunachario episcopo Autisiodorensi, cum diœcesis suæ abbatibus, & presbyteris celebrata ic sub annum Christi DLXXVIII. id est, Pelagii II. papæ I. Chilperici regis XVII.

TITULI CANONUM.

I. *De Kalendis Januariis.*
II. *Ut quadragesimæ initium in epiphania nuntietur.*
III. *Ut vota & vigiliæ in ecclesia exolvantur.*
IV. *Ut auguria & sortilegia non fiant.*
V. *Vigiliæ S. Martini interdictæ.*
VI. *Ut chrisma a media quadragesima petatur.*
VII. *De synodis presbyterorum, & abbatum.*
VIII. *Quod mulsum in altari offerre non liceat.*
IX. *Ne chori & cantica puellarum, nec convivia in ecclesia permittantur.*
X. *Ne in altari ubi episcopus missas dixit, presbyter illa die missas dicat.*
XI. *De vigiliis paschæ, natalis, & aliarum solennitatum.*
XII. *Ne mortuis eucharistia detur, nec osculum: & ne velo vel palla involvantur.*
XIII. *Ut diaconus pallis scapulas non involvat.*
XIV. *Ne quis in baptisterio sepeliatur.*
XV. *Ne mortuus supra mortuum mittatur.*
XVI. *De observatione diei dominicæ.*
XVII. *De iis qui sibi mortem consciscunt.*
XVIII. *Ut baptismus extra paschа nisi moribundis non conferatur.*
XIX. *Ut missæ a jejunis clericis celebrentur & audiantur.*
XX. *Ut archipresbyter de clericorum adulteriis episcopo, vel archidiacono denuntiet.*
XXI. *Ut clerici coniugati ab uxoribus abstineant.*
XXII. *Relictæ clerici post ejus mortem alteri nubere non licet.*
XXIII. *De pœna abbatis qui monachi peccata non emendat, aut denuntiat.*
XXIV. *Abbati aut monacho ad nuptias ire non licet.*
XXV. *Abbati aut monacho filios de baptismo habere non licet.*
XXVI. *De pœna abbatis qui mulierem in monasterium ingredi permiserit.*
XXVII. *Novercam in uxorem accipere non licet.*
XXVIII. *Nec privignam ducere.*
XXIX. *Nec cognatam.*
XXX. *Nec duas sorores.*
XXXI. *Nec consobrinam, aut sobrinam.*
XXXII. *Nec relictam avunculi.*
XXXIII. *Ut presbyteri & diaconi reorum supplicia non spectent.*
XXXIV. *Ut presbyter judicio capitis non interfit.*
XXXV. *Ut clericus clericum ad judicem sæcularem non trahat.*
XXXVI. *Ut mulier eucharistiam nuda manu non accipiat.*
XXXVII. *Ne mulier pallas dominicas contrectet.*
XXXVIII. *Ut nullus cum excommunicato communicet.*
XXXIX. *Ut qui cum excommunicato communicat simili sententiæ subjaceat.*
XL. *Ne presbyter inter epulas cantet, aut saltet.*
XLI. *Presbytero, vel diacono accusare non licet.*
XLII. *Ut mulier sine dominicali non communicet.*
XLIII. *De pœna judicis qui clericum sine episcopi voluntate distrinxerit.*
XLIV. *De pœna laici qui archipresbyteri admonitionem contemnit.*
XLV. *De observatione horum canonum.*

CANONES.

I.

NOn liceat Kalendis Januarii [1] vetula, aut cervolo facere, vel stenas diabolicas observare: sed in ipsa die sic omnia beneficia tribuantur, sicut & reliquis diebus.

II.

Ut omnes presbyteri ante epiphaniam missos suos dirigant, qui eis de principio quadragesimæ nuntient, & in ipsa epiphania ad populum indicent.

III.

Non licet compensos in domibus propriis, nec pervigilias in festivitatibus sanctorum facere; nec inter sentes, aut [3] ad arbores sacrivos, vel ad fontes vota exolvere: sed quicumque votum habuerit, in ecclesia vigilet, & matriculæ ipsum votum, aut pauperibus reddat: nec * sculptilia aut pede, aut homine lineo fieri penitus præsumat. * subtili

IV.

Non liceat ad sortilegos, vel ad auguria respicere, [4] non ad caragios, nec ad sortes, quas sanctorum vocant, vel quas de ligno, aut de pane faciunt, aspicere: sed quæcumque homo facere vult, omnia in nomine domini faciat.

V.

Omnino & inter supradictas conditiones, pervigilias, quas in honore domni Martini observant, omnimodis prohibete.

VI.

Ut a media quadragesima presbyteri chrisma petant: & si quis infirmitate detentus venire non potuerit, ad archidia-

diaconum ſuum, vel [s] archiſubdiaconum tranſmittat, ſed cum chriſmario & linteo, ſicut reliquiæ ſanctorum deportari ſolent.

VII.

Ut medio Majo omnes presbyteri ad ſynodum in civitatem veniant, & Kalendis Novembris omnes abbates ad concilium conveniant.

VIII.

Non licet in altario in ſacrificio divino mellitum, quod mulſum appellant, nec ullum aliud poculum: extra vinum cum aqua mixtum, offerre: quia ad grande reatum & peccatum pertinet presbytero illi, quicumque aliud poculum, extra vinum, in conſecrationem ſanguinis Chriſti offerre præſumpſerit.

IX.

Non licet in eccleſia choros ſæcularium, vel puellarum cantica exercere, nec convivia in eccleſia præparare, quia ſcriptum eſt: *Domus mea, domus orationis vocabitur.*

X.

Non licet ſuper uno altario in una die duas miſſas dicere: nec altario ubi epiſcopus miſſas dixerit, ut presbyter in illa die miſſas dicat.

XI.

Non licet in vigilia paſchæ ante horam ſecundam noctis vigilias perexplere, quia in illa nocte non licet poſt mediam noctem bibere, * nec in natali domini, nec in reliquis ſolennitatibus.

XII.

Non licet mortuis, nec euchariſtiam, nec oſculum tradi, nec velo vel pallis corpora eorum involvi.

XIII.

Non licet diacono, velo vel palla ſcapulas ſuas involvi.

XIV.

Non licet in baptiſterio corpora ſepeliri.

XV.

Non licet mortuum ſuper mortuum mitti.

XVI.

Non licet die dominico boves jungere, vel alia opera exercere, niſi pro cauſis conſtitutis.

XVII.

Quicumque ſe propria voluntate * in aquam jactaverit, aut collum ligaverit, aut de arbore præcipitaverit, aut ferro percuſſerit, aut qualibet occaſione voluntariæ ſe morti tradiderit, iſtorum oblatio non recipiatur.

XVIII.

Non licet abſque paſchæ ſolennitate ullo tempore baptizare, niſi illos quibus mors vicina eſt, quos grabatarios dicunt. Quod ſi quis in alio pago, contumacia faciente, poſt interdictum hoc infantes ſuos ad baptiſmum detulerit in eccleſias noſtras, non recipiantur uſque ad ſatisfactionem. Et quicumqne preſbyter ipſos extra noſtrum permiſſum recipere præſumpſerit, tribus menſibus a communione eccleſiæ ſequeſtratus ſit.

XIX.

Non licet presbytero, aut diacono, aut ſubdiacono, poſt acceptum cibum vel poculum miſſas tractare, aut in eccleſia dum miſſæ dicuntur ſtare.

XX.

Quod ſi presbyter, quod nefas eſt dicere, aut diaconus, aut ſubdiaconus, poſt acceptam benedictionem, infantes procreaverit, aut adulterium commiſerit, & archipresbyter hoc epiſcopo aut archidiacono non innotuerit ſi ſcit, integro anno non communicet, illi vero qui hoc commiſerint deponantur.

XXI.

Non licet presbytero, poſt acceptam benedictionem, in uno lecto cum preſbytera ſua dormire, nec in peccato carnali miſceri, nec diacono, aut ſubdiacono.

XXII.

Non licet relictæ presbyteri, nec relictæ diaconi, nec ſubdiaconi, poſt ejus mortem maritum accipere.

XXIII.

Si monachus in monaſterio adulterium commiſerit, aut peculiare habere præſumpſerit, aut furtum fecerit, & hoc abbas per ſe non emendaverit, aut epiſcopo, aut archidiacono non innotuerit, ad pœnitentiam agendam in alio monaſterio retrudatur.

XXIV.

Non licet abbati, nec monacho, ad nuptias ambulare.

De conſec. diſt. 4. Non licet abbati.

XXV.

Non licet abbati filios de baptiſmo habere, nec monachis commatres habere.

XXVI.

Quod ſi quis abbas mulierem in monaſterio ſuo ingredi permiſerit, aut feſtivitates aliquas ibi * ſpectare præceperit, tribus menſibus in alio monaſterio retrudatur, pane & aqua contentus.

* expectare.

XXVII.

Non licet ut aliquis ſuam novercam accipiat uxorem.

XXVIII.

Non licet ut filiam uxoris ſuæ quis accipiat.

XXIX.

Non licet ut relictam fratris ſui quis in matrimonium ducat.

XXX.

Non licet duas ſorores, ſi una mortua fuerit, alteram in conjugium accipere.

XXXI.

Non licet conſobrinam, hoc eſt quæ de duobus fratribus, aut de duabus ſororibus procreatur, in conjugium accipere: nec qui de ipſis nati fuerint, in conjugio ſocientur.

XXXII.

Non licet ut nepos avunculi uxorem accipiat.

XXXIII.

Non licet presbytero, nec diacono, ad trepalium, ubi rei torquentur, ſtare.

XXXIV.

Non licet presbytero in judicio illo ſtare, unde homo ad mortem tradatur.

XXXV.

Non licet presbytero, aut diacono, vel cuiquam clericorum, de qualibet cauſa conclericum ſuum ad judicem ſæcularem trahere.

XXXVI.

Non licet mulieri nuda manu euchariſtiam accipere.

XXXVII.

Non licet mulieri manum ſuam ad pallam dominicam mittere.

XXXVIII.

Non licet cum excommunicato communicare, nec cum eo cibum ſumere.

XXXIX.

Si quis presbyter, aut quilibet de clero, aut de populo, excommunicatum abſque voluntate ipſius, qui eum excommunicavit, ſciens receperit, aut cum illo panem manducaverit, vel colloquium habere decreverit, ſimili ſententiæ ſubjacebit.

XL.

Non licet presbytero inter epulas cantare vel ſaltare.

XLI.

Non licet presbytero, nec diacono, quemquam inſcribere; ſed in vice ſua, ſi cauſam habuerit, aut fratrem, aut quemcumque ſæcularem roget.

XLII.

[e] Ut unaquæque mulier, quando communicat, dominicalem ſuum habeat. Quod ſi qua non habuerit, uſque in alium diem dominicum non communicet.

XLIII.

Quicumque judex, aut ſæcularis, preſbytero, aut diacono, aut cuilicet de clero, aut de junioribus, abſque voluntate epiſcopi, aut archidiaconi, vel archipresbyteri, injuriam inferre præſumpſerit, anno ab omnium Chriſtianorum conſortio habeatur extraneus.

XLIV.

Si quis ex ſæcularibus inſtitutionem aut admonitionem archipresbyteri ſui, contumacia faciente, audire diſtulerit, tandiu a liminibus ſanctæ eccleſiæ habeatur extraneus, quamdiu tam ſalubrem inſtitutionem adimplere non ſtuduerit. Inſuper & mulctam, quam glorioſiſſimus dominus rex præcepto ſuo inſtituit, ſuſtineat.

XLV.

Si quis hanc definitionem, quam ex auctoritate canonica communi conſenſu, & convenientia conſcripſimus ac inſtituimus, tam ad clerum, quam ad populum commonendum, vel ad id quod conſtitutum eſt conſervandum, negligens inventus fuerit, & ob hoc obſervare diſtulerit, aut eos qui ipſum audire neglexerint celaverit aut ſuppreſſerit, & in notitiam epiſcopi non depoſuerit, anno a conſortio fratrum, vel ab omnium Chriſtianorum communione habeatur extraneus.

SUBSCRIPTIONES.

Aunacharius in Dei nomine epiſcopus conſtitutionem hanc * ſubſcripſi. * confirm. &
Vinobaudis * abbas ſubſcripſi. * Vvineb dus
Baudonius * abbas ſubſcripſi. * Baudo- veus.
Francolus * abbas ſubſcripſi. * Franul fus.
Cæſarius abbas ſubſcripſi. *
Deſideratus abbas ſubſcripſi.
Amandus abbas ſubſcripſi.
Tegredus abbas ſubſcripſi.
Vigilius presbyter ſubſcripſi.
Gregorius presbyter * ſubſcripſi. * abbas.
Claudius presbyter ſubſcripſi.
Anianus * presbyter ſubſcripſi. * Ananias
Saupandus presbyter ſubſcripſi.
Theodulfus presbyter ſubſcripſi.
Ruricius presbyter ſubſcripſi.
Niobaudis presbyter ſubſcripſi.
Antonius presbyter ſubſcripſi.
Sevardus presbyter ſubſcripſi.
Addo presbyter ſubſcripſi.
Sindulfus presbyter ſubſcripſi.
Audovius * presbyter ſubſcripſi. * Audove
Medardus presbyter ſubſcripſi.
Badericus presbyter ſubſcripſi.
Syagrius presbyter ſubſcripſi.
Friobaudis presbyter ſubſcripſi.
Eominus presbyter ſubſcripſi.
Elladius presbyter ſubſcripſi.
Theodemodus presbyter ſubſcripſi.
Launovius presbyter ſubſcripſi.
Leonaſtis presbyter ſubſcripſi.
Medardus presbyter ſubſcripſi per diaconum Leudegiſilum.
Eunius presbyter ſubſcripſi.
Filmatius presbyter ſubſcripſi.
Nonnovius presbyter ſubſcripſi.
Ballomeris presbyter ſubſcripſi.

Ro-

Romacharius presbyter subscripsi.
Medardus presbyter subscripsi.
Audila presbyter subscripsi.
Genulfus presbyter subscripsi.
Syagrius presbyter subscripsi.
Sindulfus presbyter subscripsi.
Vinobaudis presbyter subscripsi.
Barbario diaconus subscripsi.
Leudegisilus diaconus pro Medardo subscripsi.

In hac synodo fuerunt congregati episcopus unus, abbates septem, presbyteri 34., diaconi, qui in vice presbyterorum subscripserunt, tres tantum.

NOTÆ JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Sub annum Christi* DLXXXVIII.) In synodo Autisiodorensi nihil est quod tempus denotet, præter nomen Aunacharii episcopi qui præfuit. Nos, quia verisimile videbatur sub initia episcopatus habitam fuisse, satius duximus paulo post concilium IV. Parisiense, cui interfuerat, collocare, quam ad annum Christi 590. quod nonnullis placuit, rejicere. Absurdius autem illi faciunt, qui anno 614. collocant, cum exploratum sit Aunacharium vitam ad ea usque tempora non produxisse.

2 *Vetula aut cervolo facere.*) Quidam libri *vecola*, alii *vacola*, aut *vecolo*, legunt. Lectio nostra auctorem habet sanctum Eligium in sermone ad omnem plebem: *Nemo in Kalendis Januarii nefanda & ridiculosa, vetulas aut cervolos, vel joculicos faciat.* Extat hic sermo in appendice tomi 9. operum sancti Augustini tract. 20. sine nomine auctoris: revera autem est sancti Eligii episcopi Noviomensis veterum exemplarium consensu, & Audoeni testimonio in vita sancti Eligii. Hanc autem lectionem confirmat, simulque quid sit vetula aut cervolo facere docet vetus pœnitentiale in codice Andegavensi. *Si quis*, inquit, *in Kalendis Januariis in cervulo & in vetula vadet, tribus annis pœniteat, quia hoc damonum est.* Utrobique porro *vetula* prisco more scriptum pro *vitula*.

3 *Ad arbores sacrivos.*) Sanctus Eligius in eodem sermone: *Arbores, quas sacrivos vocant, succidite: pedum similitudines; quas per bivios ponunt, fieri vetate, & ubi inveneritis igne cremate.*

4 *Non ad caragios.*) Vulgati *characteres*; sed *caragios* habent omnes antiqui, Tilianus, Bellovacensis ac Pithœanus. Item & S. Eligius: *Non caragios promittentes, qua explere non valent, non divinos, non sortilegos*: &c. *consulere præsumatis*, & S. Augustinus sermone 241. de tempore.

5 *Archisubdiaconum.*) Pithœanus, *Subarchidiaconum*.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Concilium.*) Ad ecclesiasticam disciplinam nec non monasticam observantiam retinendam, in hoc concilio sanciti reperiuntur quadraginta quinque canones; quorum nonnulli etsi in usu esse desierint, antiquitatis tamen indices remanserunt. Concilium fuit non provinciale, sed diœcesanum dumtaxat, cui solus Aunacharius ejusdem civitatis episcopus cum abbatibus & presbyteris ejusdem diœcesis præfuit. Plura ex iis, quæ in Matisconensi II. concilio statuta fuerant, cuique ipse Aunacharius interfuit, & sexto loco subscripsit, pariter hic repetita esse reperiuntur. — Caussa & acta concilii quæ? — Concilium diœcesanum

b *Autisiodorense.*) Autisiodorum, inquit Ortelius, *urbs est in Burgundionibus, vino, quod inde nomen habet, plurimum nobilitata. Hodie* Auxerre *dicitur* * *secundum quosdam*: ita Hortelius; aliis est civitas Galliæ Lugdunensis juxta * Sequanam sita, quæ a Ptolemæo Autricum dicitur: meminit ejus Antoninus in Itinerario. — Locus concilii. * Hoc certissimum. * Icaunam.

c *Anno domini*,) Paulo post concilium Matisconense II. hanc synodum habitam fuisse hoc indicio colligitur, quod Aunacharius utrique interfuerit, quæque illo Matisconensi secundo communi patrum consensu sancita fuerant, hac synodo diœcesana suis subditis intimaverit. — Tempus.

d *Non licet*, &c. *vigilias in festivitatibus sanctorum facere.*) Prohibentur vigiliæ quæ cum quadam superstitione quam admixtam habebant, in privatis domibus fieri consueverant. Cum enim immediate ante dixisset; *Non licet conventus in domibus propriis facere*, subjunxerunt, *nec vigilias in festivitatibus sanctorum.* Et paulo post: *sed quicumque votum habuerit, in ecclesia vigilet.* Ita intelligenda sunt, quæ de superstitiosa vigiliarum observatione canone quinto habentur. Hæc expositio confirmatur eo argumento, quod patres concilii Matisconensis secundi, quemlibet diem dominicum præcedentibus nocturnis vigiliis a fidelibus celebrari constituerint. Quod decretum provincialis concilii, cum ipse Aunacharius Autisiodorensis episcopus sua præsentia & subscriptione confirmaverit, non est probabile, ut per hoc diœcesanum concilium illi constitutioni aliquid derogatum voluerit, cum præsertim canone undecimo hujus concilii, de vigiliis paschæ religiose servandis sanctissimam constitutionem ediderit. Quam frequens fuerit hoc tempore usus vigiliarum in Gallia, ex canone primo concilii Matisconensis II. satis liquido apparet. — Cap. 3. Quæ vigiliæ prohibeantur.

e *Ut unaquaque mulier, quando communicat, dominicalem suum habeat.*) Quid per *dominicalem* intelligi debeat, accipe ex sancto Augustino, qui de hoc agit sermone centesimo quinquagesimo secundo de tempore, ubi ait; *Omnes viri, quando communicare desiderant, lavent manus, & omnes mulieres nitida exhibeant linteamina, ubi corpus Christi accipiant*, &c. — Can. 42. Dominicale quid? * errare hic videtur Binius, ut in nostris Annotatis observabimus

SYNODUS ALEXANDRINA EUTYCHIANORUM

Ad discutiendam Synodicam Petri Antiocheni patriarchæ recens electi.

A Damiano Alexandrino, Eutychianorum patriarcha, indicta, anno Græcorum 889. Christi 578.

Ex Manst suppl. pag. 449.

SEverus *Mokaffæus Asmoneorum episcopus in historia Arabica Patriarcharum Alexandriæ, apud Assemanum Biblioth. Orient. tom. II. pag. 71. concilii hujus historiam ita describit*: Quum autem pater patriarcha Theophilus ad Dominum migrasset, congregati Antiocheni virum quemdam de ecclesia sacerdotem, Petrum nomine, in patriarcham elegerunt. Erat is gravi corde, obtusa mente, perturbatis operibus, rectæ fidei adversarius &c. De unitate autem inter duas sedes scripsit Petrus epistolam synodicam ad Patrem Damianum patriarcham, ut consuetudo ferebat: quam quum ille accepisset, lætatus est, & episcoporum concilium indixit. Quum vero contentos in ea sermones examinaret, deprehendit Petrum in confessione sanctæ Trinitatis offendisse. Qua igitur pollebat sapientia atque mansuetudine, conatus est prædictum Petrum ab errore revocare, ne divideretur ecclesia, neve unitas, quæ inter duas sedes viguerat, scinderetur. Scripsit autem ad eum sermonem, quo omnium hæreticorum catalogum recensens, traditam a Severo patriarcha doctrinam exponebat, ut quæ quidem esset recta fides cognosceret, mentem vero suam a præconcepta falsa opinione avocaret. Nam Petrus, extranea sapientia usus, affirmabat, non oportere Trinitatis mentionem fieri, quum tamen omnes ecclesiæ doctores, & sapientissimus Cyrillus, quique ipsum usque ad hujus patris Damiani tempora subsequuti sunt, oppositum constanter doceant, sacrosanctam Trinitatem in libris suis expresse confitentes, tres esse personas, & unam naturam, unam Deitatem creatricem, in qua nihil creatum, quæque in personis distincta sit,

una in ſubſtantia &c. Hæc & ſimilia ſcripſit Damianus patriarcha ad Petrum patriarcham Antiochiæ. At ille inſtar aſpidis ſurdæ & obturantis aures ſuas, ne audiat vocem incantantis, & tanquam ægrotus, qui præſcriptum a medico pharmacum averſatur, ab erronea ſua cogitatione haudquaquam recedens, lingua, quæ præcideretur, digna, ajebat, non oportere Trinitatem nominare; indiviſibilem enim Trinitatem dividebat. Quamobrem Ægyptios inter & Orientales diſſenſio nata eſt, manſeruntque ſic diſcordes viginti annos, donec miſertus Deus populi ſui, cujus curam ſemper gerit, refractarii illius vitam præcidit, eumque ex hoc ſæculo ſuſtulit. *Hæc Severus Eutychianus ſcriptor.*

Verum recta ſenſiſſe Petrum, & Damianum vicissim prava, liquet ex ejuſdem Petri libro adverſus Damianum, cujus excerpta ex Syriaco Vaticano codice exhibet Aſſemanus ibidem pag. 78. Arguitur enim in eo Damianus, quod perſonas & proprietates in divinis unum idemque eſſe affirmaverit, nimirum innaſcibilitatem, generationem, ut vocant, paſſivam, & proceſſionem a perſona Patris & Filii & Spiritus Sancti nullo modo diſtingui. Quem ejus errorem Petrus valide refutat. Alexandrini ergo conciliabuli ſententia a fide & veritate plane abſona, Petrum, cum Catholicis ea in re ſentientem, hæreſis damnavit. Concilii vero tempus indicat Petri ad Patriarchatum aſſumptio, quam cum anno Græcorum 889. qui Chriſti eſt 578. Dionyſius in chronico apud Aſſemanum pag. 69. componit.

☞ ÆGYPTIACA forte ALEXANDRINA SYNODUS EUTYCHIANORUM

In cauſa Pauli patriarchæ Antiocheni Jacobitæ, a Jacobo Ediſſeno epiſcopo anno Græcorum 889. Chriſti 578. celebrata.

Anno eodem. Ex eodem.

PAulus cognomento *Beth-Uchame*, Alexandrinus genere, Jacobitarum Antiocheno patriarchatu potitus, cum Byzantii ageret, orthodoxam fidem amplexus eſt. Mox in Syriam reverſus ſupplicem libellum Jacobo obtulit, ut in communionem Monophyſitarum reciperetur. Jacobus Monderi filii Arethæ precibus exoratus, Paulum Catholicam religionem ejurantem admiſit. Verum Alexandrinorum metu, qui ſchiſma inter Syros & Ægyptios moliebantur, coacta Synodo ſententiam depoſitionis in Paulum tulit: quumque in cœnobium Romani, quod in Ægypti finibus ſitum eſt, unacum ſyncellis ſuis Sergio & Juliano cæteriſque epiſcopis & archimandritis Syris abiiſſet, ut patriarcham in locum Pauli crearet, obiit die 30. Junii anni Græcorum 889. Hæc Aſſemanus ex Abulpharagio in Chronico inedito Patriarcharum Antiochiæ Jacobitarum. De cujus in hac hiſtoria narranda ſinceritate certi ſumus ex teſtimonio Timothei presbyteri Conſtantinopolitani in Libello de receptione hæreticorum, vulgato a Cotelerio Veter. Græcorum Monument. tom. III. pag. 397. cujus hæc ſunt verba. *Paulinianiſtæ, a Paulo vocati, qui communicavit quidem cum Eccleſia Catholica, ſed poſtea, apoſtata factus, reverſus eſt ad hæreſim acephalorum. Eum tamen Theodoſiani non admiſerunt, quod vel brevi tempore communicaſſet cum eccleſia.*

CONCILIUM CABILLONENSE

ANNO CHRISTI 579.

ANNO CHRISTI 579.

GUNTRAMNI REGIS JUSSU CONVOCATUM

Adverſus Salonium Ebredunenſem, & Sagittarium Vapincenſem epiſcopos, qui iterato judicio in hac ſynodo ab epiſcopatu dejecti, atque in cuſtodiam retruſi ſunt, anno Chriſti DLXXIX. Pelagii II. papæ ſecundo, Guntramni & Chilperici regum XVIII.

Ex P. Jacobo Sirmondo.

HI jam pridem damnati, ut dictum eſt, & honore ſpoliati fuerant in ſynodo II. Lugdunenſi, ſed Joannis papæ interventu ſedibus ſuis poſtmodum reſtituti. Nunc ergo, cum ad ingenium, & priſtina ſcelera rediiſſent, ac majeſtatis præterea crimine inſimularentur, in hoc iterum concilio epiſcopatu dejecti, atque in ſancti Marcelli baſilicam ſub cuſtodia detruſi ſunt. Rem paucis explicat Gregorius Turonenſis, addens illos hinc etiam fuga lapſos eſſe, alioſque tandem in eorum civitatibus epiſcopos ſubrogatos. Sic enim ſcribit lib. 5. hiſtoriæ cap. 38. Anno quarto Childeberti, qui fuit decimus octavus Guntheramni & Chilperici regum, apud Cabillonum civitatem ſynodus acta eſt ex juſſu principis Guntheramni: diſcuſſiſque diverſis cauſis, contra Salonium & Sagittarium epiſcopos iteratur illa antiqua calamitas. Objiciuntur eis crimina, & non ſolum de adulteriis, verum etiam de homicidiis accuſantur. Sed hæc per pœnitentiam purgari cenſentes epiſcopi, illud eſt additum, quod eſſent rei majeſtatis, & patriæ proditores. Qua de cauſa ab epiſcopatu diſcincti, in baſilicam ſancti Marcelli ſub cuſtodia detruduntur. Ex qua per fugam lapſi diſceſſerunt, per diverſa vagantes, donec in civitatibus eorum alii ſubrogati ſunt.

Os-

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Ad hoc aliudve concilium Cabillone sub rege Guntramno celebratum pertinere arbitror quæ in veteri quadam narrantur historia, quam inter schedas R. P. Jacobi Sirmondi reperi:

Auctoritas quod ex antiquo Morinensis ecclesia Viennensi metropoli subdita fuit.

IN diebus præcellentissimi regis Guntramni, mulier quædam, Tygris nomine, ex territorio Mauriginense orta, oppido, quod nominatur Volacis, nobiliter nata & sacris literis educata, quæ curam sacerdotum & peregrinorum adventantium non parvipendebat : sed eo, ut facultas ministrabat, hospitalitatem & indigentibus victui necessaria impendere curabat. Habebat autem sibi sociam sororem, Pimeniam nomine, quæ conjugi sociata fuerat : sed in viduitate devota permanebat jam dictæ sorori in omnibus obsequiis divinis, quorum erant opera in jejuniis, vigiliis, & orationibus, & loca sanctorum visitare nocte ac die indesinenter & sollicite studioseque curabant.

Accidit bonorum virorum Monachorum religiosa facultas ex Hierosolymæ partibus Scotiam pergere. Hi nutu Dei ad has famulas Dei hospitalitatis gratia persistentes, ibique tribus diebus remorantes & de servitio Dei inter se gratulantes, in vigiliis seu jejuniis perseverabant ; a quibus illa audivit venerabilis Tygris de beato Joanne Baptista, cujus reliquias anxia quærebat, quod membra illius fuissent humata in civitate Samaria, quæ nunc Sebaste vocatur, ac tempore præcedente Alexandriam missa caputque ejus Phœnice perlatum. His instructa Dei famula dedit operam usque ad inventionem venerabilium pignorum, & secundum quod desiderium habebat in veneratione beati Joannis Baptistæ in Morienna ecclesiam ædificare disposuit.

Audiens autem glorioſus Guntramnus rex de reliquiis beati Joannis & de miraculis quæ ibi dominus ostenderat, legatos suos Moriennam direxit, qui ecclesiam inibi fabricarent cum circumjacentibus episcopis & comitibus, ubi reliquias beati Joannis Baptistæ reponeret eamque perfectam episcopo Viennensi, ad cujus diœcesim pertinebat locus, sancto Isychio * sacrare præcepit.

Synodum vero postmodum in civitate Cabillonis congregare sanctorum episcoporum fecit, & ibidem sanctum Felmasium episcopum Morigennæ ab episcopo Viennensi ordinatum primum constituit, & civitati Viennensi ipsam Moriennam ecclesiam cum consensu episcoporum subjectam fecit. Ad quam ecclesiam Morigennensem, ubi beati Joannis Baptistæ reliquias posuerat, * Seusiam civitatem jamdudum ab Italis acceptam cum omnibus pagensibus ipsius loci subjectam fecit, & consensu etiam Romani pontificis Viennensi ecclesiæ jure perenni episcopum civitatis & vici Maurigennæ subditum esse decrevit.

* Hoc factum inter annum 562. quo regnare cœpit Guntramnus & 567. quo jam obierat Hesychius.

* Secusium seu Segusionem.

Quæ si vere narrantur, tria quatuorve ex iis necesse est sequi. I. a S. Isychio sive Hesychio Viennensi Metropolitano, qui conciliis Aurelianensi V. Arvenensi II. anno 549. & Parisiensi V. anno 555. subscripsit dedicatam esse Mauriennensem ecclesiam medio tempore inter an. 562. quo cum fratribus regnum auspicatus est Guntramnus & 567. quo Philippus Hesychii successor Lugdunensi II. præfuit. II. incertum a quo Viennensi episcopo ordinatus fuerit Felmasius, qui successorem habuit Æconium sive Hiconium, cujus mentio in conciliis Matisconensibus I. & II. annis 581. & 585. celebratis, & apud Fredegarium scholasticum in chronico atque Aimoinum lib. III. Historiæ cap. 90. III. falsum esse quod ajunt anno 341. sub Julio papa Romano concilio interfuisse Lucianum Maurianensem episcopum & anno 452. vixisse Voconium ejusdem sedis antistitem. IV. denique Filinasium illum qui anno 813. collocatur videri primum illum quem mox didicimus jussu Gunthamni Mauriennensibus fuisse præfixum præsulem.

CONCILIUM SANCTONENSE

IN QUO NANTINUS COMES ENGOLISMENSIS

Ab Heraclio episcopo excommunicatus, in gratiam ab eodem, synodi rogatu, receptus est, eodem, ut videtur, Christi anno DLXXIX.

P. Jacobo Sirmondo.

REM *altius repetit Gregorius Turonensis libro* 5. *historiæ cap.* 27. *Narrat enim Nantinum, ut Magnacharii avunculi sui, quondam comitis, postea episcopi Engolismensis, veneno extincti necem ulciscereturi inter cetera, quæ contumelioſe ac violenter admiserat, etiam presbytero, ut confessionem ab eo eliceret, tormentis vitam eripuisse : atque hac de causa ab Heraclio, qui Magnachario in episcopatu post Frontonium unius anni pontificem successerat, ecclesiæ foribus prohibitum. Tum de synodo subjicit quæ sequuntur*. Convenientibus, *inquit*, apud Santonas sacerdotibus, deprecabatur Nantinus, ut pacem episcopi mereretur, promittens se omnes ecclesiæ res, quas sine ratione abstulerat, redditurum, atque humilem exhibere se sacerdoti. At ille fratrum jussioni obaudire procurans, cuncta quæ petebantur indulsit. Causam tamen presbyteri omnipotenti Deo commendans, comitem in caritate recepit, *& cetera, quibus Nantini ejusdem iteratam excommunicationem, infelicemque exitum describit*.

CONCILIUM GRADENSE,

QUO, PRÆSENTE LAURENTIO PRESBYTERO

Sedis Apoſtolicæ Legato, Metropolitana Sedes Aquilejenſis Gradum translata eſt, Conciliique Chalcedonenſis defenſio confirmata.

Ex Danduli MS. Chronico edidit Ughellus tom. 5. Ital. ſacræ in Aquilejenſibus; extatque MS. tam in Biblioth. Barberina n. 247. quam in Vaticana n. 3922. Nos cum vetuſto Danduli Chronico MS. contulimus, & emendatius repræſentamus.

IN nomine Domini noſtri Jeſu Chriſti ſummi æterni Dei noſtri. Imperatore Domino noſtro Sereniſſimo Tiberio Conſtantino Auguſto anno imperii ejus V. eodem conſule ſub die III. Nonarum Novembrium Indictione XIII. Cum in civitate Gradenſi Helias Epiſcopus ſanctæ ejuſdem novæ Aquilejenſis Eccleſiæ, una cum Martiano, Leoniano, Petro, Vindemio, Virgilio, Joanne, Chariſſimo, Patricio, & reliquis epiſcopis, & Sacerdotibus, quorum nomina ſubſcriptiones propriæ manifeſtant, in Concilium conveniſſent, & in nova baſilica ſanctæ venerabilis martyris Euphemiæ conſediſſent, ſedentibus quoque presbyteris plurimis, aſtantibus Diaconibus, propoſitis in medio ſacroſanctæ Eccleſiæ Evangeliis, Helias primæ ſedis Epiſcopus dixit: Ineffabilia ſunt opera Domini noſtri Jeſu Chriſti, quibus miſericordia & benignitate fragilitatem noſtram ſuſtentare dignatur, ſanctiſſimi fratres. Nam inter angores, quibus eccleſia Domini circumquaque depreſſa ſuſpirat, & gentium ferociſſimas clades, quæ miſeræ noſtræ provinciæ reliquias quatere, ac devaſtare non ceſſant, fateor me non præter ſpem, ſed vel ut verius dixerim ſupra ſpem meam ad hunc venerabilem cœtum veſtram invitaſſe ſanctiſſimam caritatem. Angebar enim, ne quid undecumque votis communibus obſtitiſſet; verum quia, ut præfatus ſum, Jeſus Chriſtus verus Deus, & Dominus noſter, ſupra quem credidimus & ſperavimus, præſtitit, ut veſtra nunc in illo præſentia perfruamur, dignum duxi, cariſſimi fratres, manſuetudini veſtræ commemorare, quod ut prælibavimus, intervenientibus malis noſtris quotidie hoſtile perpatimur flagellum. Jam pridem ab Attila Hunnorum rege Aquileja civitas noſtra funditus eſt deſtructa, & poſtea Gothorum incurſu, & ceterorum barbarorum quaſſata, vix reſpirat, etiam nunc Longobardorum nefandæ gentis flagella ſuſtinere non valens. Si ergo conſenſu beatiſſimi Apoſtolicæ ſedis Papæ Pelagii, cui jam ante communem noſtram deſcripſimus neceſſitatem, veſtræ ſanctitati placeat hanc civitatem Gradenſem noſtram confirmare perpetuo Metropolim, novamque eam vocare Aquilejam? Sancta Synodus dixit: Quæ veſtra propoſuit Beatitudo, omnes pari confirmamus aſſenſu. Si veſtræ ſanctitati placeat, beatiſſimi Papæ Vigilii privilegium pro hac ipſa intentione ab ipſo tranſmiſſum, in medio recitandum deferatur. Laurentius presbyter Legatus Apoſtolicæ ſedis repræſentavit privilegium, quod ſuſcipiens Epiphanius notarius, in medio ſtans, recitavit privilegium Gradenſis Eccleſiæ.

Pelagius ſanctæ Eccleſiæ catholicæ urbis Romæ epiſcopus Heliæ Aquilejenſi Patriarchæ &c.

COndecuit Apoſtolica moderamina pia religione petentibus benevola compaſſione ſuccurrere, & poſcentium (1) *animis ab hac re devotione impertiri aſſenſum. Et hoc enim lucri potiſſimum a conditore omnium proculdubio promerebimur, ſi venerabilia loca, opportuno tranſmutata tempore, noſtro fuerint ſtudio ad meliorem ſine dubio ſtatum producta. Igitur quia petiſti a nobis per miſſa tuæ venerandæ fraternitatis brevia, conſentientibus in eis Suffraganeis tibi epiſcopis, quatenus Gradenſe caſtrum totius Venetiæ fieri, & Iſtriæ metropolim, ad regendam ſanctam eccleſiam, atque cum timore Dei diſpenſandam, miſſa præceptione concedere deberemus. Quapropter veſtri compatientes mœroris neceſſitudinem, imo etiam rabiem furentium perpendentes Longobardorum, inclinati precibus veſtris, per hujus præcepti ſeriem ſupraſcriptum caſtrum Gradenſe totius Venetiæ fieri cum omnibus veſtræ eccleſiæ pertinentibus, etiam Iſtriæ metropolim perpetuo confirmamus. Statuentes ea propter Apoſtolica auctoritate, ſub interminatione futuri judicii, nulli licere noſtrorum ſucceſſorum, vel alii cuilibet hæc, quæ a nobis decreta ſunt, in quoquam deſtruere, aut convellere, quæ potius firma ſtabilitate inconvulſa manere definimus, atque ſub anathematis vinculo perpetuis temporibus obſervanda. Quamobrem hortor te ſemper relevare oppreſſos, ſemper corripere inquietos, ut zizania dominicam non poſſint ſuffocare meſſem. Gratia Domini noſtri Jeſu Chriſti, & omnis caritas Dei ſit ſemper vobiſcum. Data XII. Kalendas Maii imperante Tiberio Conſtantino Cæſare Auguſto.*

Quo perlecto univerſi epiſcopi voce compari clamarunt: Exaudi Chriſte, Pelagio vitam: omnes uno conſenſu ſanctiſſimi Pelagii præceptionem, & veſtram ſequimur confirmantes ſententiam. Obſervandam enim Apoſtolicam auctoritatem decernimus hanc Gradenſem civitatem veſtram metropolim perpetuis temporibus eſſe. Quicumque vero confirmationis hoc noſtræ violare decretum præſumpſerit, anathema. Sancta ſynodus ter affirmavit; fiat, fiat, fiat.

Helias primæ ſedis epiſcopus dixit: ſi veſtræ Beatitudini placet, recitentur etiam neceſ-

(1) *Cod. Ambroſ.* animis in hac devote, aurem perpendere attentum.

ceſſariæ cauſæ ad eccleſiæ ſtatum pertinentes, pro quibus veſtram unanimem Sanctitatem ad nos uſque ſimiliter fatigari rogitavimus. Sed ut magis diſpoſitionum noſtrarum, determinata jam ſedis hujus quæſtione, rite conſtent ordiri primordia, recitetur Deo gubernante nobis primum fides ſanctorum Patrum, quæ cunctis actionibus noſtris deinceps ſecuturis velut immobile fundamentum exiſtat de fide catholica ſanctorum Patrum. Sancta ſynodus reſpondit: juſtiſſimum eſt recitari, quod utiliſſime provenit audiri. Epiphanius notarius ex codice ſynodali recitavit.

Sancta, magna, & univerſalis ſynodus quæ ſecundum Dei gratiam, & ſanctionem piiſſimorum chriſtianiſſimorum Imperatorum noſtrorum Valentiniani & Martiani congregata eſt apud Chalcedoniam Metropolim Bythiniæ in atrio ſanctæ venerabilis Euphemiæ, definivit ſubter annexa. Dominus noſter & Salvator Chriſtus notitiam fidei confirmans, diſcipulis ſuis ait: Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis, ne ullus a proximo ſuo diſſonam doctrinam pietatis oſtendat. Quoniam vero non quieſcit nequiſſimus ſuam zizaniam ſpargere, novi aliquod contra veritatem ſemper inveniens, ob hoc conſuete Dominus noſter providens humano generi, piiſſimum & fideliſſimum principem ad zelum fidei ſuſcitavit. Qui undique Sacerdotum principes ad ſe convocavit, quatenus gratia Domini feliciter impetrata, ab ovibus Chriſti dogma quidem mendacii ſubmoveret, germen autem pietatis, & veritatis pingue efficeret. Quod quidem & fecimus communi decreto dogmatum fugantes errorem; integram vero Patrum revocantes fidem CCCXVIII. Patrum ſymbolum prædicantes, & tamquam domeſticos, quod pietatis hujus compoſitionem receperunt, Patres aſcribentes, qui poſtea apud Conſtantinopolim convenerunt CL. qui & ipſi eamdem fidem ſubſignaverunt. Definimus igitur ordinem, & omnes formam fidei conſervamus nos quoque. Apud Epheſum olim facta eſt ſancta ſynodus, in cujus congregatione Præſules fuerunt ſanctæ memoriæ Cœleſtinus Romanæ urbis Antiſtes, & Cyrillus Alexandrinæ Eccleſiæ Præſul. Egere quidem rectæ, & immaculatæ fidei expoſitionem CCCXVIII. Patrum apud Nicæam ſimul cum piæ recordationis Conſtantino principe congregatorum: obtinuère autem etiam CL. Sanctorum Patrum apud Conſtantinopolim definitam ad interemptionem tunc exortarum hæreſum, confirmationem vero ejuſdem catholicæ noſtræ fidei apud Nicæam CCCXVIII. Patrum.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cœli & terræ, viſibilium omnium, & inviſibilium; & in unum Dominum Jeſum Chriſtum filium Dei unigenitum, qui natus eſt ex patre ante omnia ſæcula. Deum verum de Deo vero, genitum, non factum, conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, atque humanatus eſt, & paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, & aſcendit in cœlum venturus judicare vivos & mortuos; & in Spiritum ſanctum. Eos autem, qui dicunt: erat aliquando, quando non erat; & prius quam naſceretur, non erat, & quia ex inde extantibus factum eſt, aut ex alia ſubſiſtentia dicentes eſſe, aut convertibilem, aut mutabilem filium Dei, hos anathematizat catholica & apoſtolica Dei Eccleſia.

Helias ſanctæ eccleſiæ Aquilejenſis Epiſcopus his geſtis ſubſcripſi.

Laurentius Presbyter Apoſtolicæ ſedis Legatos his geſtis ſubſcripſi.

Marcianus Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Opitergenſis his geſtis ſubſcripſi.

* Leonianus Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Tibornienſis his geſtis ſubſcripſi. * al. Leomanus. * al. Tiburicenſis.

Petrus Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Altinatis his geſtis ſubſcripſi.

Vindemius Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Cenetenſis his geſtis ſubſcripſi. * al. Ceſenſis.

Virgilius Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Patavinæ his geſtis ſubſcripſi.

Joannes Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ [1] Celejanæ, his geſtis ſubſcripſi.

Clariſſimus Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Concordienſis his geſtis ſubſcripſi.

* Patricius Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Æmonienſis his geſtis ſubſcripſi. * al. Petrus

Adrianus Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Polenſis his geſtis ſubſcripſi.

[2] Maxentius Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Julienſis his geſtis ſubſcripſi. * al. Velienſis.

Severus Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Trieſtinæ his geſtis ſubſcripſi.

Solatius Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Veronenſis his geſtis ſubſcripſi.

Joannes Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Parentinæ his geſtis ſubſcripſi.

Aaron Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Avoriciénſis his geſtis ſubſcripſi. * al. Aventionſis.

Marcianus presbyter locum faciens viri beatiſſimi Ingenuini Epiſcopi ſanctæ eccleſiæ ſecundæ Rhæciæ his geſtis ſubſcripſi.

Agnellus Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Tridentinæ his geſtis ſubſcripſi.

[3] Virgilius Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ * Scaravicenſis ſuperveniens in ſancta ſynodo his geſtis mihi relectis ſubſcripſi. * al. Caravacienſis.

Laurentius presbyter ſuperveniens in ſancta ſynodo locum faciens viri beatiſſimi Fonteſi Epiſcopi ſanctæ eccleſiæ Feltrinæ his geſtis mihi relectis ſubſcripſi.

Marcianus Epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Patenatis ſuperveniens in ſancta ſynodo his geſtis mihi relectis ſubſcripſi.

Laurentius Presbyter ſuper ſtatutis Deo gratias agens ſubſcripſi.

* Emarus Presbyter ſuper ſtatutis Deo gratias agens ſubſcripſi. * al. Emerius.

Sergius Presbyter ſuper ſtatutis Deo gratias agens ſubſcripſi.

Dorotheus Presbyter ſuper ſtatutis Deo gratias agens ſubſcripſi.

Laurentius Presbyter ſuper ſtatutis Deo gratias agens ſubſcripſi.

Albinus Presbyter ſuper ſtatutis Deo gratias agens ſubſcripſi.

Mar-

---

1 Celitanæ legendum arbitror, etenim Concordia ab Attila everſa, hujus urbis Epiſcopus Celinam ſe contulit De hoc oppido agit pluribus Cluverius lib. 1. Ital. antiq. cap. 16. *Noris Diſſ. de V Syn. §. 4.*

2 Maxentius erat Epiſcopus Julii Carnici. *Julienſes Carnorum* Plinio dicti l. 3. c. 19. nunc *Zuglio* dicitur tribus m. p. ſupra Tolmetium oppidum. *Noris.*

3 Vigilius Scaravacienſis in Pannonia Epiſcopus fuit; hinc puto legendum *Scarabantienſis*, quæ urbs non procul a Danubio prope lacum ſita erat, & in Norico ponitur a Plinio. *Noris.*

Leo Presbyter ſuper ſtatutis Deo gratias agens ſubſcripſi.

Martianus presbyter ſuper ſtatutis Deo gratias agens ſubſcripſi.

Severinus presbyter ſuper ſtatutis Deo gratias agens ſubſcripſi.

Luciſſus presbyter ſuper ſtatutis Deo gratias agens ſubſcripſi.

Caſtus presbyter ſuper ſtatutis Deo gratias agens ſubſcripſi.

Provincialis presbyter ſuper ſtatutis Deo gratias agens ſubſcripſi.

Observatio P. Antonii Pagi

ad An. Chr. 579. n. 12. & ſeqq.

Univerſa Italia, ut narrat Em. Card. Noriſius in Diſſert. de ſynodo V. cap. 9. §. 4. Synodum V. receperat, ſolique Tranſpadani, Iſtri, ac Veneti, eidem eo ſecurius refragabantur, quo ſub Longobardorum Imperio vivebant. Quare pro tribus Capitulis acerrime adverſus Romanos Pontifices diu pugnarunt. Paulinus Archiepiſcopus Aquilejenſis, quem literis ad Narſetem datis Pelagius I. inſecutus fuerat, capta a Longobardis Aquileja, ſacram omnem ſupellectilem in Gradi inſula, prope urbem in æſtuariis ſita, ſervandam curarat, illoque mortuo, atque Probino ejus ſucceſſore intra annum extincto, Helias Archiepiſcopus renunciatus fuerat. Qui cum Aquilejæ inter Chriſtianæ rei inſenſiſſimos hoſtes haud tuto ſe degere poſſe animadverteret, Pelagium II. rogavit, ut Metropolitana ſedes Aquilejenſis Gradum transferretur, ubi templum martyri Euphemiæ ædificarat. Pelagius, tum ut initio Pontificatus Schiſmaticorum principem collatis beneficiis erga ſedem Apoſtolicam reverentiorem faceret, tum quod ſub Romano imperio viventem ad obedientiam facilius revocari poſſe intelligeret, Heliæ precibus annuit, delegavitque Laurentium presbyterum, qui cum literis pontificiis ſynodo provinciæ ea de cauſa celebrandæ ſuo nomine adeſſet.

Coacta eſt ſynodus apud Gradum die 3. Novembris anno 579. Lecta in eo epiſtola Pelagii II. qua Caſtrum Gradenſe totius Venetiæ ac Iſtriæ Metropolim confirmat. In fine Epiphanius juſſus Patrum decreta legere, ſtatim definitio fidei ſynodi Chalcedonenſis lecta eſt; Antiſtites enim pro ſynodo illa mordicus ſtabant. Præter Heliam Eccleſiæ Aquilejenſis Epiſcopum, & Laurentium presbyterum Apoſtolicæ ſedis Legatum ſynodo ſubſcripſere Epiſcopi decem & octo Aquilejenſi Metropolitæ ſubjecti, cujus ampliſſima erat juriſdictio, cum a Pannonia ſecunda uſque ad Abduam in Inſubria extenderetur. Continebat enim Rhætium II. cujus metropolis Sabio, ubi erat Epiſcopus ſanctus Ingenuinus, huic ſynodo ſubſcriptus: Noricum, cujus primaria urbs erat Tiburnia ad Dravum, ut patet ex vita S. Severini Noricorum apoſtoli, cujus urbis Leonianus Epiſcopus erat, actiſque ſubſcripſit. Denique complectebatur Iſtria, Forum-Julii, ac Venetiam, quæ provinciæ uno Iſtriæ nomine id temporis, ac in ſexta ſynodo vulgo appellabantur.

Ceterum in hac ſynodo contra V. concilium Schiſmatici epiſcopi iterum jurarunt vano eo prætextu, ne ſynodus Chalcedonenſis læderetur. In laudata enim Danduli hiſtoria legitur eos epiſcopos, *demonſtrata ſynodo Chalcedonenſi*, ſubſcripſiſſe; & in Chronico Aquilejenſi a Cardinali Noriſio laudato habetur: *In qua ſynodo quidquid de Chalcedonenſi concilio dubitabatur, pulſa dubitatione confirmatum eſt*. Quare eo beneficio ſchiſmaticis collato nihil Pelagio peractum eſt. Ex illa autem ſedis translatione factum, ut Metropolitæ promiſcue Aquilejenſes, vel Gradenſes dicerentur. Ita S. Gregorius M. Severum Heliæ ſucceſſorem epiſcopum Aquilejenſem dixit lib. 1. epiſt. 16. Gradenſem vero lib. XI. ep. 38. Quæ omnia Eminentiſſ. Card. Noriſio citato obſervata, qui de epiſcopis huic ſynodo præſentibus varia lectu digna e tenebris eruit. Cumque nulla hujus ſynodi Gradenſis nec in annalibus eccleſiaſticis, nec in Conciliorum collectione mentio habeatur, in ſuturа ejuſdem editione prætermittenda non erit. *Hactenus Pagius*. Pergit autem Dandulus de eadem ſynodo hæc diſſerere. *Helias itaque de Aquilejenſi epiſcopo factus nova Aquilejæ Patriarcha, exiſtente ſynodo, corpora SS. Hilarii, Tatiani, ac Quirini martyris in eccleſia S. Euphemiæ, quam ipſe conſtruxerat, dignißime collocavit. Similiter SS. Canſii, Cantiani, & Cantianillæ membra in eccleſia S. Joannis Evangeliſtæ hic Pontifex cum honore repoſuit. Sanctarum vero Virginum Euphemiæ, Dorotheæ, Theclæ, & Eraſmæ oſſa in eccleſia S. Mariæ ſolemniter tumulavit. Corpora etiam XLII. martyrum in eccleſia S. Vitalis devotiſſime recondidit. Hæc omnia, quæ in ſynodo facta ſunt, Tiberio Auguſto patefacta, imperiali decreto confirmata ſunt.*

AD SYNODUM GRADENSEM

Anno 579. habitam

CENSURA.

Anno 579. Ex Manſi Suppl. pag. 451.

Gradenſem hanc ſynodum commentitiam eſſe multis adductis argumentis probat P. de Rubeis in Diſſert. de Schiſmate Aquilejenſi excuſa Venet. anno 1732. Id autem evincit, primo, quod ejus acta a variis, ex antiquis codicibus deſcripta inter ſe non parum diſcrepent. Secundo, quod tam multos epiſcopos Gradum convenißet in ea temporum difficultate, credi vix poſſit. Inſuper Pelagius II. pontifex electus anno præcedenti 585. ſe ad id uſque eadem temporum difficultate impeditum fuiſſe ſcribit, ne ad epiſcopos illos epiſtolam dirigeret. *Quod ad dilectionem veſtram noſtra tardius ſcripta dirigamus . . . . . temporalis qualitas, & hoſtilis neceſſitas hactenus impedivit*. Ex quibus pontificis verbis recte demonſtrat Rubeus, nunquam antehac a pontifice ad Eliam literas datas fuiſſe. Quorſum igitur in actis ejuſdem concilii, diu ante celebrati, recitetur ejuſdem pontificis epiſtola ad eundem Eliam pro conſtitutione Gradenſis Metropolis? Expendit pariter Rubeus veterum omnium puta Pauli diaconi, & ejuſdem Pelagii II. in ſuis ad Eliam epiſtolis ſilentium, tum de hoc concilio, cum de conſtituta in eo Gradenſi metropoli. Inſuper in Mantuano concilio habito anno 827. cum cauſa agitaretur de translatione ſedis Aquilejenſis Gradum juſſi ſunt Gradenſes vetuſta ſua documenta proferre. Cum produxiſſent, *reperta ſunt* (verba ſunt ſynodi) *exemplaria nullius manu roborata eſſe*. Inter hæc autem documenta erant etiam acta ſynodi Gradenſis, ut ibidem legitur. Tunc autem prima ſynodi Gradenſis mentio, antehac ignoti, occurrit. Vide reliqua apud eundem de Rubeis cap. 8. 9. qui ſane ægre admodum fert eam fuiſſe impoſtoris audaciam, ut ſynodo Schiſmaticorum, a ſe confictæ, & ad Schiſmatis confirmationem, Sedis apoſtolicæ Legatum ſubſcribentem induxerit.

[a] CONCILIUM [b] BRENNACENSE

ANNO CHRISTI 580.

IN CAUSA GREGORII EPISCOPI TURONENSIS,

ANNO CHRISTI 580.

Quem Leudaſtes comes falſo apud Chilpericum regem accuſarat, anno Chriſti DLXXX. Pelagii II. papæ III. Chilperici ejuſdem regis XIX.

Ex P. Sirmondo.

Accuſarat Gregorium Leudaſtes, quaſi is de Fredegunde regina obtrectans, eam cum Berthcramno epiſcopo conſueſſe dixiſſet. Qua de cauſa cum ſynodum in Brennaco villa Chilpericus indixiſſet, Gregorius, qui hoc a ſe dictum inficiabatur, ſacramento ſe purgavit: Leudaſtes, qui calumniæ ſibi conſcius fugam inierat, publica excommunicatione multatus eſt. Gregorius ipſe lib. 5. hiſtoriæ Francorum poſt alia quæ de Leudaſtis in ſe odio & inſidiis præmittit, de ſynodo in hæc verba ſcribit cap. 49. Igitur rex, *inquit*, accerſitis regni ſui epiſcopis cauſam diligenter juſſit exquiri. Congregati apud Brennacum villam epiſcopi in unam domum reſidere juſſi ſunt. Dehinc adveniente rege, data omnibus ſalutatione, ac benedictione accepta recedit. Tunc Berthcramnus Burdigalenſis civitatis epiſcopus, cui hoc cum regina crimen impactum fuerat, cauſam proponit, meque interpellat, dicens a me ſibi reginæ crimen objectum. Negavi ego in veritate hæc locutum: & audiſſe quidem hæc alios; nam non excogitaſſe. Nam extra domum rumor in populo magnus erat dicentium, cur hæc ſuper ſacerdotem Dei objiciuntur? cur alia rex proſequitur? numquid potuit epiſcopus talia dicere vel de ſervo? Heu, heu, domine Deus, largire auxilium ſervo tuo. Rex autem dicebat: Crimen uxoris meæ meum habetur opprobrium. Si ergo cenſetis, ut ſuper epiſcopum teſtes adhibeantur, ecce adſunt. Certe ſi videtur ut hæc non fiant, & in fidem epiſcopi committantur, dicite, libenter audiam quæ jubetis. Mirati ſunt omnes regis prudentiam vel patientiam ſimul. Tunc cunctis dicentibus: Non poteſt perſona inferior ſuper ſacerdotem credi, reſtitit ad hoc cauſſa, ut dictis miſſis in tribus altaribus me de his verbis exuerem ſacramento. Et licet canonibus eſſent contraria, pro cauſſa tamen regis impleta ſunt. Sed nec hoc ſileo, quod Rigunthis regina, condolens doloribus meis, jejunium cum omni domo ſua celebravit, quouſque puer nuntiaret me omnia ſic impleſſe, ut fuerant inſtituta. Igitur regreſſi ſacerdotes ad regem ajunt: Impleta ſunt omnia ab epiſcopo quæ imperata ſunt, o rex: quid nunc ad te, niſi ut cum Berthcramno accuſatore fratris communione priveris? Et ille: Non, inquit, ego niſi audita narravi. Quærentibus illis quis hæc dixerit, reſpondit ſe hæc a Leudaſte audiſſe. Ille autem ſecundum infirmitatem vel concilii, vel propoſitionis ſuæ, jam fugam inierat. Tunc placuit omnibus ſacerdotibus, ut ſator ſcandali, inficiator reginæ, accuſator epiſcopi, ab omnibus arceretur eccleſiis, eo quod ſe ab audientia ſubtraxiſſet. Unde & epiſtolam ſubſcriptam aliis epiſcopis, qui non adfuerant, tranſmiſerunt. Et ſic unuſquiſque in locum ſuum regreſſus eſt.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Cauſſa concilii.

Acta concilii.

[a] *Concilium.*) Cum Leudaſtes præfectus ſive comes Turonenſis injuſte admodum ſe geſſiſſet, eccleſiiſque plurima damna intuliſſet, ideoque opera ſancti Gregorii Turonenſis præfectura ejuſdem urbis amotus fuiſſet, adverſus eum hanc vindictam paravit. Conſpirans cum quodam Riculpho Turonenſi presbytero, cui epiſcopatum Gregorii promiſerat, apud regem illum accuſavit dicens per Gregorium diffamatam eſſe Fredegundem reginam, quaſi ipſa cum Berthcramno Burdigalenſi epiſcopo commiſceri conſueviſſet, & ad calumniam facilius comprobandam Plationem archidiaconum & Gallienum ejuſdem eccleſiæ æque diaconum produxit, qui de injuria reginæ illata teſtarentur. Interea Gregorius, uſque ad futurum conventum epiſcoporum in villa Brennaco colligendum, juſſus eſt cuſtodiri. Facto autem patrum conventu, dum ſe Gregorius per juramentum debite purgaſſet, reconciliatus eſt regi Chilperico. Leudaſtes autem accuſator ab audientia ſe ſubtraxit, eſtque ab omnibus eccleſiis excommunicatus. Riculphus a morte per Gregorium ereptus, cui per ſententiam judicis addictus fuerat, in tormentis confeſſus eſt, quidquid in ſanctum Gregorium inter ſe & Leudaſten malitioſe excogitatum fuerat. Totam rei geſtæ ſeriem ſummatim recenſet ipſe Gregorius Turon. lib. 5. hiſt. Franc. cap. 47. 48. & 49. Venantius Fortunatus Fredegundem, de tanto crimine ſacrilegii injuſte & innocenter diffamatam, inſigni carmine celebravit; ut quæ cum ignominia ad judicium fuerat deducta, majore cum laude & virtutis ornamento iſthinc abduceretur. De ſeipſo ſcribit S. Gregorius lib. 6. hiſt. Franc. cap. 5. quod qui ad regem reus majeſtatis advenerat, a regia majeſtate non niſi maximo affectus honore receſſerit, ut pote a quo non niſi epiſcopali benedictione regi impertita dimitti potuerit. Vide plura apud Baron. anno 583. n. 15.

ANNO CHRISTI (ω) 581.

CONCILIUM [b] MATISCONENSE I. ANNO CHRISTI 581.

GUNTHRAMNI REGIS EVOCATIONE

Congregatum die kalendarum Novembrium, indictione xv. id eſt, anno Chriſti DLXXXI. * Pelagii II. papæ v. Guntramni ejuſdem, & Chilperici regum (ε) XXI.

* Pelagii II. papæ VIII. *ut putat Binius, Sed fallitur.*

TITULI CANONUM.

I. *Ut clerici cum extraneis feminis non habitent.*
II. *Ne clerici aut laici puellarum monaſteria ingredi, vel cum illis colloqui temere præſumant.*
III. *Ut mulier cubiculum epiſcopi, niſi cum teſtibus, non ingrediatur.*
IV. *Ut qui oblationes fidelium defunctorum retinent, excommunicentur.*
V. *Ut clerici habitu decenti utantur.*
VI. *Ut archiepiſcopus miſſas ſine pallio non dicat.*
VII. *Ne judex ſæcularis clericum extra cauſſam criminalem diſtringat.*
VIII. *Ne clericus ullum clericum trahat ad judicem ſæcularem.*
IX. *Ut a feſto ſancti Martini ad natalem domini ſecunda, quarta, & ſexta feria jejunetur, & canones legantur.*
X. *Ut clerici dies feriatos celebrent cum epiſcopo.*
XI. *Ut honoratiores clerici, qui ad priſtinas uxores redierint, dignitate priventur.*
XII. *Ut puellæ Deo devotæ, quæ poſtea nupſerint, uſque ad exitum vitæ cum adulteris ſuis excommunicentur.*
XIII. *Ne Judæi judices ſint, vel telonarii inter Chriſtianos.*
XIV. *Ut Judæi a cœna domini ad ſecundam feriam paſchæ non vagentur: & ut clericis honorem impendant.*
XV. *Ut Judæorum conviviis Chriſtiani non participent.*
XVI. *Ut nullus Chriſtianus Judæo deinceps ſerviat, & ut mancipia quæ nunc ſunt, redimantur.*
XVII. *De his qui alios ad perjurium ſeu falſum teſtimonium ſolicitant, & iis qui illis conſentiunt.*
XVIII. *De illis qui innocentes accuſant.*
XIX. *De Agnete Monacha.*

PRÆFATIO.

[2] CUm * ex evocatione glorioſiſſimi domni Gunthramni regis, tam pro cauſſis, publicis quam pro neceſſitatibus pauperum, in urbe Matiſconenſi noſtra mediocritas convenisſet; primo in loco viſum nobis eſt, ut in nomine domini, non tam nova, quam priſca patrum ſtatuta ſancientes, id ipſum conſtituamus quod titulis præſentibus in canonibus * legitur inſertum.

* ad injunctionem.

* al. *legeretur* Hard.

* CANONES.

* C. Lugd. vocat Conſtituta quæ in ſyn. Matiſconenſi conſcripta ſunt.

A

I.

Ideoque definitum eſt, ut epiſcopi, vel presbyteri, atque diaconi, ita ſanctæ conſcientiæ luce reſplendeant, ut effugiant improbitatem actuum, maledicorum obloquia, ac teſtimonium in ſe divinum implere contendant, quod dominus ait: *Sic luceat * lux veſtra coram hominibus, ut videant veſtra bona opera, & magnificent Patrem veſtrum qui eſt in cœlis.* Igitur auctoritate canonica, atque manſura in ævum conſtitutione ſancimus, ut fugiatur ab his extranearum mulierum culpanda libertas, & tantum cum avia, matre, & ſorore, vel nepte, ſi neceſſitas * fuerit, habitent.

Matth. 16. * lumen veſtrum

B

* tulerit.

II.

Ut nullus epiſcopus, presbyter, diaconus, clericus, vel quicumque ſæcularis, in monaſteriis puellarum, niſi probatæ vitæ, & ætatis provectæ, præter utilitatem, aut quamcumque reparationem monaſterii, ad quaſcumque earum neceſſitates habitare, aut ſecretas collocutiones habere præſumant: [3] nec * extra ſalutatorium, aut oratorium ulterius ingredi permittantur. Præcipue Judæi, non pro quorumcumque negotiorum occaſione puellis intra monaſterium Deo dicatis aliquid ſecretius colloqui, aut familiaritatem, vel moras ibi habere præſumant.

C

* intra

III.

Ut nulla mulier in cubiculum epiſcopi abſque duobus presbyteris, aut certe diaconis, ingredi permittatur.

D

IV.

Ut qui oblationes fidelium defunctorum, quæ eccleſiis conferuntur, retinent, veluti retentatores eccleſiæ, aut egentium necatores, ab eccleſiæ liminibus arceantur.

V.

(ω) Edidit P. Jacobus Sirmodus Soc. Jeſu collatis MSS. Lugd. & Bellovac. Item collectionibus Andegavenſi, & Divionenſi. Nos contulimus cum MS. Collegii Pariſienſis Soc. Jeſu, annorum 800. & amplius, ut eruditi cenſent. *Harduinus.*

(ε) Ita Lugd. MS. At in Bellov. XXII. Sirmondus emendat XX. In Pariſ. nulla adnotatio temporis eſt, ſive in titulo, ſive in fine. *Harduinus.*

V.

[d] Ut nullus clericus ſagum, aut veſtimenta vel calceamenta ſæcularia, niſi quæ religionem deceant, induere præſumat. Quod ſi poſt hanc definitionem clericus, cum indecenti veſte, aut cum armis inventus fuerit, * a ſeniore ita coerceatur, ut triginta dierum incluſione detentus, aqua tantum & [4] modico pane diebus ſingulis ſuſtentetur.

* ſenioribus

VI.

Ut archiepiſcopus ſine pallio miſſas dicere non præſumat.

VII.

Ut nullus clericus de qualibet cauſa* extra diſcuſſionem epiſcopi ſui, a ſæculari judicio injuriam patiatur, aut cuſtodiæ deputetur. Quod ſi quicumque judex cujuſcumque clericum, abſque cauſa criminali, id eſt, homicidio, furto, aut maleficio, hoc facere fortaſſe præſumpſerit, quamdiu epiſcopo loci illius viſum fuerit, ab eccleſiæ liminibus arceatur.

* judice

VIII.

Ut nullus clericus ad judicem ſecularem quemcumque alium fratrem de clericis accuſare, aut ad cauſam dicendam trahere quocumque modo præſumat, ſed omne negotium clericorum, aut in epiſcopi ſui, aut in [5] presbyterorum, vel archidiaconi præſentia finiatur. Quod ſi quicumque clericus hoc implere diſtulerit, ſi (μ) junior fuerit, uno minus de quadraginta ictus accipiat; ſin certe honoratior, triginta dierum concluſione multetur.

IX.

11. q. 1. Nullus clericus

[e] Ut a feria S. Martini uſque ad natale domini, ſecunda, quarta, & ſexta ſabbati jejunetur, & ſacrificia quadrageſimali debeant ordine celebrari. In quibus diebus canones legendos eſſe ſpeciali definitione ſancimus, ut nullus ſe fateatur per ignorantiam deliquiſſe.

X.

Ut presbyteri, diaconi, vel quolibet ordine [6] clerici, epiſcopo ſuo obedienti devotione ſubjaceant, & non alibi dies feriatos, niſi in obſequio illius liceat tenere, aut celebrare. Quod ſi quis per quamcumque contumaciam, aut per cujuſcumque patrocinium, hoc facere fortaſſe diſtulerit, ab officio regradetur.

XI.

Arvern. 15.

Epiſcopi, presbyteri, vel univerſi honoratiores clerici, cum ſublimi dignitatis apice ſublimantur, actibus omnino renuntient ſæculi, & [7] ſacro electi miniſterio, repudient carnale conſortium, ac permixtionis priſtinæ contubernium permutent germanitatis affectu. Et quiſquis ille eſt, divino munere benedictione percepta, uxori prius ſuæ frater illico efficiatur ex conjuge. Eos vero quos reperimus ardore libidinis inflammatos, abjecto religionis cingulo, ad vomitum priſtinum & inhibita rurſus conjugia repetiſſe, atque inceſti quodammodo crimine clarum decus ſacerdotii violaſſe, quod nati etiam filii prodiderunt. Quod quiſquis * feciſſe cognoſcitur, omni in perpetuum, quam admiſſo jam crimine perdidit, dignitate privabitur.

* al. *facere præſumpſerit.* Hard.

XII.

De puellis vero quæ ſe Deo voverint, & [8] præclaræ decore ætatis ad terrenas nuptias tranſierint, id cuſtodiendum eſse decrevimus, ut ſi qua puella voluntarie, aut parentibus ſuis rogantibus, religionem profeſsa, vel benedictionem fuerit conſecuta, & poſtea ad conjugium, aut illecebras ſæculi, quod potius ſtuprum eſt quam conjugium judicandum, tranſgredi præſumpſerit, uſque ad exitum, cum ipſo qui ſe hujuſmodi conſortio miſcuerit, communione privetur. Quod ſi ſe pœnitentia ducti ſequeſtraverint, quamdiu epiſcopo loci illius viſum fuerit, a communionis gratia ſuſpendantur, ita tamen, ut propter infirmitatem, aut ſubitaneum tranſitum, viaticum illis miſerationis intuitu non negetur.

XIII.

Ivo part. 12. cap. 18.

Ne Judæi Chriſtianis populis judices deputentur, aut telonarii eſse permittantur, per quod illis, quod Deus avertat, Chriſtiani videantur eſse ſubjecti.

XIV.

[f] Ut Judæis a cœna domini uſque ad primum paſcha, ſecundum edictum bonæ recordationis domni Childeberti regis, per plateas aut forum, quaſi inſultationis cauſa deambulandi licentia denegetur, & ut reverentiam cunctis ſacerdotibus domini, vel clericis impendant; nec ante ſacerdotes confeſsum, niſi ordinati, habere præſumant. Qui hoc facere fortaſse præſumpſerit, a judicibus locorum, prout perſona fuerit, diſtringatur.

XV.

Ut nullus Chriſtianus Judæorum conviviis participare præſumat. Quod ſi facere quicumque, quod nefas eſt dici, clericus aut ſæcularis præſumpſerit, ab omnium Chriſtianorum conſortio ſe no-

(μ) Inferior ſubdiaconatu Clericus. Vide Hieron. Bignonii Notas in Marculfi formulam III. libri I. *Hard.*

* coercendum verit * compescendum, quisquis eorum impietatibus fuerat inquinatus.

XVI.

Et licet quid de Christianis, qui aut captivitatis incursu, aut quibuscumque fraudibus Judæurum servitio implicantur, debeat observari, non solum canonicis statutis, sed & legum beneficio pridem fuerit constitutum: tamen quia nunc ita quorumdam querela exorta est, quosdam Judæos, per civitates aut municipia consistentes, in tantam insolentiam & proterviam prorupisse, ut nec reclamantes Christianos liceat vel pretio de eorum servitute absolvi. Idcirco * præsenti concilio, Deo auctore, sancimus, ut nullus Christianus Judæos deinceps debeat deservire; sed datis pro quolibet bono mancipio XII. solidis, ipsum mancipium quicumque Christianus, seu ad ingenuitatem, seu ad servitium, licentiam habeat redimendi: quia nefas est, ut quos Christus dominus sanguinis sui effusione redemit, persecutorum vinculis maneant irretiti. Quod si acquiescere his quæ statuimus quicumque Judæus noluerit, quamdiu ad pecuniam constitutam venire distulerit, liceat mancipio ipsi cum Christianis, ubicumque voluerit, habitare. [9] Illud etiam specialiter sancientes, quod si qui Judæus Christianum mancipium ad errorem Judaicum convictus fuerit persuasisse, ut ipso mancipio careat, & legendi damnatione plectatur.

Dist. 54. Præsenti concilio, & c. 3. de Judæis, Saracenis, & eorum servis.

XVII.

Id etiam pari conniventia placuit (quia in universo populo [10] multi peccatis involuti esse dicuntur, qui ambitionis instinctu sunt perjuriis irretiti) ut * si quis convictus fuerit alios ad falsum testimonium vel perjurium attraxisse, aut quacumque corruptione solicitasse, ipse quidem usque ad exitum non communicet: hi vero qui ei in perjurio consensisse probantur, post ab omni sunt testimonio prohibendi, & secundum legem infamia notabuntur.

22. q. 5. Si quis convictus.

XVIII.

De his vero qui innocentes [11] aut principi, aut judicibus accusare convicti fuerint, si clericus honoratior fuerit, ab officii sui ordine regradetur: si vero sæcularis communione privetur, donec malum, quod admisit, per publicam pœnitentiam digna satisfactione componat.

XIX.

Can. 12. hujus concilii. Et licet priori titulo legatur definitum, quid de puellis, quæ se divinis cultibus, aut parentum, aut sua voluntate dicaverint, debeat observari; tamen quia monacha nomine Agnes, quæ de monasterii septis fuga ante aliquot annos discesserat, in eodem est monasterio revocata; & dicitur, instigante diabolo, agellos vel quascumque res ad se pertinentes, aliquibus potentibus velle donare, dummodo per eorum patrocinium se possit de intra monasterii sui septa subtrahere, & voluptatibus sæculi clandestina vel singulari habitatione vacare: ideo præsenti constitutione sancimus, ut tam illa, quam quæcumque alia monacha, quæ sub hac argumentatione se de religionis habitu ad illecebras sæculi subtrahere, aut res suas pro tam iniquæ deliberationis causa quibuscumque dare censuerit, tam illa quæ hoc dare voluerit, quam illi quicumque hoc acceperint, ne, quod Deus avertat, ambitionis instinctu religionis videatur regula vitiari, tamdiu sint a communionis gratia sequestrati, quamdiu res ipsas eis, a quibus has acceperant, digna pœnitentiæ satisfactione restituant.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Priscus in Dei nomine episcopus ecclesiæ Lugdunensis constitutionibus nostris subscripsi.

Evantius peccator episcopus ecclesiæ Viennensis constitutionibus nostris subscripsi. (*)

Artemius episcopus ecclesiæ Senonicæ constitutionibus nostris subscripsi.

[12] Remedius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Biturice constitutionibus nostris subscripsi.

Gallomagnus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Tricassinæ constitutionibus nostris subscripsi.

Silvester in Christi nomine episcopus ecclesiæ Vesontiensis constitutionibus nostris subscripsi.

Syagrius episcopus Æduorum constitutionibus nostris subscripsi.

[13] Aunacharius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Autisiodorensis constitutionibus nostris subscripsi.

[14] Hesychius episcopus ecclesiæ Gratianopolitanæ constitutionibus nostris subscripsi.

Victor episcopus ecclesiæ Tricastinæ constitutionibus nostris subscripsi.

Heraclius episcopus ecclesiæ Dinienſis constitutionibus nostris subscripsi.

* Ragnoaldus episcopus ecclesiæ Valentinæ constitutionibus nostris subscripsi. * Paris. Ragnoaldus. E

Namatius episcopus ecclesiæ Aurelianensis constitutionibus nostris subscripsi.

Eusebius episcopus ecclesiæ Matisconensis constitutionibus nostris subscripsi.

* Agricola episcopus ecclesiæ Nevernensis constitutionibus nostris subscripsi. * Paris. Agricola. E

Mum-

(*) In quibusdam codicibus MSS. post Evantium, inseruntur hi duo, qui non sunt in Parisiensi nostro, aliisque: *Prætextatus Episcopus Ecclesiæ Rothomagensis subscripsi. Berechrannus Episcopus Ecclesiæ Burdigalensis subscripsi.* Harduinus.

Mummolus episcopus ecclesiæ Lingonicæ A constitutionibus nostris subscripsi.

Flavius episcopus ecclesiæ Cabillonensis constitutionibus nostris subscripsi.

Hiconius episcopus ecclesiæ Mauriennatis constitutionibus nostris subscripsi.

Pappus episcopus ecclesiæ Aptensis constitutionibus nostris subscripsi.

Artemius episcopus ecclesiæ Vasensis constitutionibus nostris subscripsi.

Marcianus episcopus ecclesiæ Tarantasiæ constitutionibus nostris subscripsi.

Explicit synodus Matisconensis, quæ fuit facta anno 21. regni domini nostri Gunthramni regis die Kalendarum Novembrium indictione (v) 15.

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Anno Christi* DXXCI.) Editionis Venetæ auctores concilium hoc anno 576. habitum notarunt: quia nimirum huic anno congruere putabant annum Gunthramni 12. quem in fine synodi adscriptum legerant. In editione Colonienſi collocatum est in anno 582. atque hunc annum Gunthramni fuisse volunt decimum octavum. Ceterum indictio 15. de qua libri omnes consentiunt, utrosque refellit, mense Novembri designans annum Christi 581. Quare hoc anno celebratum fuisse statuendum est. Verum is annus ab obitu Clotharii tantum erat 20. Legendum igitur anno regum 20. pro eo quod in vulgatis scriptum fuerat 12. & in codice Bellovacensi anno 22.

2 *Cum ex evocatione.*) Codex Lugdunensis, *Cum ad injunctionem glor. domni regis*, expuncto nomine Gunthramni.

Can. 2. 3 *Nec extra salutatorium.*) Ita Lugdunensis. At Bellovacensis, collectio Andegavensis, & Divionensis, ut vulgati *nec intra salutatorium, aut oratorium ingredi*. Item paulo superius collectio Andegavensis, *propter utilitatem* legit reliqui *prater*.

Can. 5. 4 *Modico pane.*) Lugdunensis, *modici panis usu*. Bellovacensis, *modici panis portiuncula*.

Can. 8. 5 *Presbyterorum vel archidiaconi.*) Bellovacensis, *presbyterorum cum archidiacono*, apud Gratianum, *cum archidiaconi presentia*.

Can. 10. 6 *Clerici episcopo suo.*) Lugdunensis. At Bellovacensis & collectio Divionensis, *clerici ita episcopo suo obedientia devotione subjaceant, ut non alibi*, sicut in vulgatis.

Can. 11. 7 *Sacro electi ministerio.*) Lugdunensis: *ad sacrum electi ministerium*, & infra, *qui fecisse cognoscitur*: idem Lugdunensis, *quisquis facere presumpserit*.

Can. 12. 8 *Pra lara decore ætatis.*) Lugdunensis, *præclari decoris ætate*.

Can. 16. 9 *Illud etiam specialiter.*) Hoc membrum adjectum est ex codice Lugdunensi, agnoscunturque ab Agobardo, de Judaicis superstitionibus pag. 69. Porro in eodem codice distinguitur a superioribus, & numeratur canon 17. atque ita in universum sunt canones 20. quot nimirum in hac synodo conditos fuisse testis est Ado Viennensis in chronico.

Can. 17. 10 *Multi peccatis involuti.*) Lugdunensis & Bellovacensis, *multis pro peccatis esse d.*

Can. 18. 11 *Aut principi, aut judicibus.*) Ita Lugdunensis, In Bellovacensi, *apud principes aut judices*. Appendix ad finem, *donec malum*, &c. addita ex codice Lugdunensi.

12 *Remedius Biturica.*) Ita Lugdunensis & Bellovacensis Agobardus etiam pag. 68. & concilium Meldense can. 73. At Gregorius Turonensis libro 6. cap. 39. Ado in chronico, & quidam libri hoc loco Remigium vocant. Cognata quippe sunt nomina, & alterum pro altero sæpissime usurpatur. Quin & Rhemensis ipse Remigius interdum Remedius a quibusdam appellatur, ut a Fredegario in appendice ad Gregorium.

13 *Aunacharius ecclesia Autisiodorensis.*) In codice Bellovacensi, *ecclesia Autrica*, quod idem est.

14 *Hesychius Gratianop.*) Codex Lugdunensis, *Esychius*; Bellovacensis, *Yficius*; vulgati, *Esitius*: eademque varietas in aliis conciliis, quibus interfuit.

15 *Anno 21. regni.*) Codex Bellovacensis, *anno 22. regni*, vulgati autem, *anno 12.* Legendum opinor *anno 20.*

Notæ Severini Binii.

a *Concilium.*) Hoc concilium hortatu Gunthramni regis celebratum esse, acta indicant. Ad mores ecclesiæ reformandos ac præcipue Judæorum petulantiam coercendam in eo viginti canones constitutos fuisse, scripsit Ado Viennensis episcopus in chronico his verbis: *Post Philippum Evantius vir sanctus episcopus Vienna levatus est. Hic cum sancto Prisco & Artemio Senonico & Remigio Bituricensi & cum aliis sanctis episcopis viginti capitula ecclesiastica perfecte roboravit, quibus consensit quoquo Syagrius Æduensis episcopus vir summæ sanctitatis.* Ex his viginti capitulis, quorum Ado mentionem facit, in actis concilii novemdecim dumtaxat reperiuntur. Causa concilii.

B b *Matisconense.*) Sic dictum a Matiscona, quæ est civitas Æduorum in Gallia ad Ararim sita. De qua hæc Hadrianus in suo theatro. *Matisconа, vulgo* Mascon, *sita est apud Ararim fluvium recto & longo tractu. Quamplurima damna passa est ab Attila, Francis Burgundiam impugnantibus, altisque quamplurimis. Ultimo restituta est sub Philippo Augusto anno salutis 1222. cum generosioris animi cives orti sunt urbem novis mœnibus concludere, & adversus prædonum incursiones vallo & propugnaculis munire: sex tunc constituerunt portas, & oppidum oratoriis publicis decenter ornarunt. Inter quæ divorum Petri & Pauli ecclesia & curia, quæ pridem extra urbem sita erat; ut urbis murorum veteres ruinæ declarant, qua inter hanc ecclesiam & sancti Vincentii cœnobium a divo Nicetio condita visuntur. Sed ipsis a Lothario eversis, divi Petri & Pauli ecclesia diverso loco restaurata fuit, atque apud eam canonici regulares collocati. Nec longe ab his prætbodochium & cœmeterium publicum. Quod autem divi Petri cœnobium natura & opere munitum erat, & Carolus Burgundiorum dux canonicorum fidem suspectam habebat, jussit illud deleri, eoque facto canonici receperunt se ad eam urbis ecclesiam, quæ ipsorum alioqui juris, ab iisdem etiam nunc tenetur. Erat & alia ecclesia primi atque sanctioris instituti canonicorum, quos regulares vocant, divi Stephani titulo, in colle extra urbem sita, quæ a Lothario eversa in Judæorum postea usu fuit, ex quo & hodie pons eo pertinens Judæorum vocatur. Sed exactis Gallia Judæis illa ecclesia parœcica & curialis facta est, ecclesia autem cathedralis primo dicata fuit sub nominibus apostolorum Petri & Bartholomæi, & martyrum Gervasii & Protasii. Sed Gallia Rex Childebertus ejus nominis primus, qui erat pietatis affectu erga Vincentium martyrem, reconditis ibi ejus reliquiis, multis eam Ecclesiam beneficiis auxit: quo evenit ut cum populi quo que affectio ad regis pietatem accederet, appellaretur hæc divi Vincentii ecclesia. Sed pulcherrimum apud Matisconios ædificium est Dominicanorum cœnobium, quo loco ante comitum erat palatium a sancto Ludovico extructum. Quod cœnobium Hugonotica rabie anno 1561. & rursus* C *anno 1566. vastatum fuit, quod idem Minoritarum cœnobio, judiciali foro, & collegio, & carceribus, & omnibus fere urbis ecclesiis accidit.* Hæc de Matisconа Hadrianus. Matisconа quæ & quælis civitas.

c *Pelagii II. anno 8.*) In fine actorum concilii scribitur, hanc synodum anno duodecimo Gunthramni regis celebratam esse; sed mendose & depravate. Nam si (ut ibi legitur) decima quinta indictione habita fuerit, non duodecimo, sed decimo octavo Gunthramni regis, eam celebratam esse dicere oportet. Nec est quod quis eam revocet ad præcedentis indictionis periodi itidem decimamquintam indictionem: nam illis temporibus Nicetius præerat ecclesiæ Lugdunensi: hoc autem tempore & indictione regebat eam ecclesiam Priscus, qui huic synodo subscriptus infra invenitur. Tempus concilii.

d *Ut nullus clericus sagum*, &c.) Hoc canone sustulerunt pravum illum usum clericorum, qui factione Saloniі & Sagittarii episcoporum, de quibus supra in notis concilii Cabillonensis, irrepserat. Can. 6.

E e *Ut feria sancti Martini*, &c.) Hujusmodi jejunia in Galliis a sancto Perpetuo Turonensi episcopo primum instituta fuisse, docet Gregorius ejusdem ecclesiæ antistes libro 10. hist. Franc. cap. 31. ubi inter alia jejunia *a depositione*, inquit, *sancti Martini usque ad natalem domini, terna in septimana jejunia*. Fluxit inde ut nonnulli fidelium integrum tempus adventus, quod natalem domini diem præcedit, jejunio continuato transigerent. Can. 9.

f *Ut Judæis a cena domini*, &c.) Vide quæ hac de re notavimus supra can. 28. concilii Aurelianensis III. Can. 14.

CA-

(v) Coinsius in Annalibus ad an. 583. n. 12. putat Indictionem istam additamentum esse neoterici alicujus, cum annos Franci tunc non distinguerent per Indictiones. *Harduinus.*

CANONES.

Matiſconenſium Conciliorum ex Burchardi Cod. MS. aliiſque additi.

Can. I. *Burch. lib. XVI. Cap.* 35.

Ex Manſi Supplem to. I. pag. 445.

PLacuit & ſacro conventui, ut teſtes ad teſtimonium dicendum principi non conducantur, & ut qui optimi, & fideliores in teſtimonium aſſumantur, ut is, contra quem teſtimoniare debent, nullam eis infamiam poſſit inferre, & ut nullus teſtimonium dicat niſi jejunus.

Can. III. *Ex Burch. Lib. III. Cap.* 188.

Recitatur inter canones Cone Rothomag. incerti temporis ex Ivone p. 2. c. 69. Sed antiquior Ivone Burchar. Matiſconenſi adſcribit.

In hoc ſacro Concilio decretum eſt, ut unuſquiſque presbyter in ſua plebe publice annuntiet, & ſi aliqua femina clanculo corrupta conceperit, nequaquam Diabolo cohortante filium, aut filiam ſuam interficiat; ſed quocumque prævalet ingenio ante januam Eccleſiæ partum deportari, ibique poni faciat, ut coram Sacerdote in craſtinum delatus, ab aliquo fideli ſuſcipiatur, & tali ex cauſa homicidii reatum, & quod majus eſt, parricidium evadat; nam qui filium aut filiam interficit, parricida omnino declaratur.

Can. V. *Burch. Lib. XVII. Cap.* 14.

Simile quid habes in Triburienſi anni 895. can. 44.

Item judicatum eſt, quemdam ſtupraſſe quandam fœminam, quam poſtea frater ejus accepit uxorem. Statuerunt eum, qui ſtupravit, & a ſe ſtuprata fratri celavit, quia geminatum peccatum pœnitentia diſtrictiori caſtigandum, conjugium tale diſſolvi oportere, & mulieri quidem nunquam dari poteſtatem nubendi. Illi autem conjugium indulgere, ſed cum pœnitentia.

Can. X. *Burch. Lib. IX. Cap.* 18.

Si ſervum, & ancillam dominorum amborum (f. conſenſus) in matrimonium conjunxerit, poſtea liberato ſervo, vel ancilla, non poteſt redimi qui in ſervitio eſt, ideo matrimonia non ſolvuntur.

Ex Concilio Matiſconenſi Cap. VII.

Ut de rebus Eccleſiarum, quæ ab eis per triginta annorum ſpatium poſſeſſæ ſunt ſine ulla interpellatione, teſtimonium non recipiatur, ſed eo modo contineantur ſicut res ad fiſcum Dominicum pertinentes contineri ſolent. Burc. Lib. cap. 348.

Ex Concilio Matiſconenſi Cap. IV.

A S. Synodo decretum eſt, & imperialis auctoritas denuntiat, ne commutationes rerum, vel mancipiorum eccleſiaſticorum quælibet perſona ſine licentia, & conſenſu regio præſumat facere. Idem Lib. cap. 260.

Ex Matiſconenſi Concilio Cap. IV.

A Sancta Synodo decretum eſt, & imperialis authoritas denunciat ut commutationes rerum vel mancipiorum eccleſiaſticorum, quælibet perſona ſine licentia & conſenſu religionis præſumat. Ivo p. 3. c. 233.

Ex Matiſconenſi Conc. Cap. 6.

In hoc ſancto Concilio decretum eſt ut unuſquiſque presbyter in ſua plebe annunciet ut ſi aliqua fœmina clanculo corrupta conceperit nequaquam filium, aut filiam ſuam interficiat, ſed quocunque prævalet ingenio ante januas eccleſiæ partum deportari, ibique poni faciat, coram ſacerdote in craſtinum delatus ab aliquo fideli ſuſcipiatur & enutriatur, & tali ex cauſa homicidii reatum, & quod majus eſt parricidium evadat. Nam qui filium aut filiam interficit parricida omnino deſtinetur. Ivo p. 3. c. 232.

Ex Concilio Matiſconenſi Cap. L.

In Synodo Matiſconenſi decretum eſt, ut in omnibus diebus Dominicis, aliiſque feſtivitatibus ab omnibus oblatio, qui ad Miſſam convenerint utriuſque ſexus, offeratur in Eccleſia. Singuli ſingulas oblationes offerentes. Finita Miſſa a Presbytero oblationes accipiant. Burc. Lib. cap. 32. aliquid affine in tyc. II. C. IV.

☞ SYNODUS TOLETANA ARIANORUM

Anno 581. vel 582. celebrata.

nno 581. el 582. Suppl. Mansi pag. 51.

Synodi hujus, in collectionibus hucusque omissæ, meminit Joannes Biclariensis in chronico ad annum XII. Leovigildi, quem cum Tiberii anno IV. conjungit his verbis. Leovigildus Rex in urbem Toletanam synodum episcoporum sectæ Arianæ congregat, & antiquam hæresim (*rebaptizantium*) novello errore emendat, dicens, de Romana Religione ad nostram catholicam (*Arianam*) fidem venientes non debere baptizari, sed tantummodo per manus impositionem pollui (f. ablui) & gloriam Patri per Filium in Spiritu Sancto dare (f. dari). Per hanc ergo seductionem plurimi nostrorum cupiditate potius impulsi in Arianorum dogma declinant. *Hanc synodi Arianæ sententiam novum errorem appellat Biclariensis, sive quod ex fine pravo seducendi Catholicos id statuerint Ariani; sive quod ex falso quodam principio dogma illud deduxerint. Sive tandem censura illa configit, non quidem decretum de non innovando baptismate erga eos, qui e catholicis ad Arianos desciverint; sed novum errorem appellat innovationem illam in doxologia:* Gloria Patri per Filium in Spiritu Sancto. *In hac vero synodo libellum quendam scriptum his verbis produnt Patres concilii Toletani III. anno 589. celebrati:* Quicunque libellum detestabilem, duodecimo anno Leovigildi regis a nobis editum, in quo continetur Romanorum ad hæresim Arianam traductio, in quo gloria Patri per Filium in Spiritu Sancto male a nobis instituta continetur; hunc libellum si quis pro vero habuerit, anathema sit in æternum.

ANNO CHRISTI 583.

CONCILIUM LUGDUNENSE III.

SUB GUNTHRAMNO REGE ANNO REGNI

Ejus XXII. mense Majo celebratum, id est [1] anno Christi DXXCII. Pelagii II. papæ VI. Chilperici regis XXII. *

Anno Christi 587. ut Bi- ius pucat; ed fallitur. x editione irmondi.

TITULI CANONUM.

I. *Ut episcopi, presbyteri, & diaconi, extraneas feminas domi non habeant: & qui conjugati ordinantur, ab uxoribus sequestrentur.*
II. *De epistolis captivorum caute examinandis & conscribendis.*
III. *De puellis quæ a monasterio recedunt.*
IV. *De incestis conjunctionibus.*
V. *Ut episcopi natale domini, & pascha extra ecclesiam suam non celebrent.*
VI. *De leprosis cujusque civitatis & territorii, ut episcopi eorum curam gerant.*

CANONES.

I.

Multa quidem anterioribus temporibus venerabilium patrum sanxit auctoritas: nunc tamen, quia crescente Deo propitio fide, oportet in clero vel populo catholico meliora salubri pontificum consilio renovari; idcirco beatissimorum patrum statuta reminiscentes, hujus tituli definitione sancimus, ut nullum clericum, ab ordine sancto antistitis usque ad subdiaconi gradum, mulierem, præter matrem, amitam, & sororem, in hospitio suo habere liceat. Placuit etiam, ut si quicumque uxoribus juncti ad diaconatus, aut presbyteratus ordinem quoquomodo pervenerint, non solum lecto, sed etiam frequentatione quotidiana debeant de uxoribus suis sequestrari. Quod si, quod Deus avertat, de eorum familiari contubernio post acceptam benedictionem infans natus paruerit, ab officii gradu priventur.

II.

[2] Id etiam [3] de epistolis placuit captivorum, ut ita sint sancti pontifices cauti, ut in servitio pontificibus consistentibus, qui eorum manu vel subscriptione agnoscat epistolæ aut quælibet insinuationum literæ dari debeant, quatenus de subscriptionibus nulla ratione possit Deo propitio dubitari: & epistola commendationis pro necessitate cujuspiam promulgata, dies datarum, & pretia constituta, vel necessitates captivorum, quos cum epistolis dirigunt, ibidem inserantur.

III.

Puellæ vero quæ conniventia parentum suorum se voluntarie dedicaverint, & intra monasterium puellarum conclusionem elegerint, & se de eodem monasterio quacumque animi levitate, aut vilitate corporis, extra captivitatis incursum, voluntate sua subtraxerint: & de

de conversatione religiosa cujuscumque vocationis spiritu sæculi delectationis elegerint, quousque in monasterium unde egressæ sunt revertantur, a communionis gratia segregentur; viaticum tamen illis miserationis intuitu præbeatur.

IV.

De incestis vero conjunctionibus hoc placuit custodiri, quod prisca canonum statuta sanxerunt.

V.

Ut nullus episcoporum natalem domini, aut Pascha, alibi nisi ad ecclesiam suam, præter infirmitatis incursum, aut ordinem regium, celebrare præsumat.

VI.

[3] Placuit etiam universo concilio, ut uniuscujusque civitatis leprosi, qui intra territorium civitatis ipsius aut nascuntur, aut videntur consistere, ab episcopo ecclesiæ ipsius sufficientia alimenta, & necessaria vestimenta accipiant, ut illis per alias civitates vagandi licentia denegetur.

SUBSCRIPTIONES.

Priscus in Christi nomine episcopus ecclesiæ Lugdunensis constitutionibus nostris subscripsi.

Evantius in Christi nomine episcopus ecclesiæ Viennensis constitutionibus nostris subscripsi.

Syagrius episcopus Æduorum constitutionibus nostris subscripsi.

Hesychius episcopus ecclesiæ Gratianopolitanæ subscripsi.

Ragnoaldus episcopus ecclesiæ Valentinæ subscripsi.

Eusebius episcopus ecclesiæ Matiscensis subscripsi.

Agricola episcopus ecclesiæ Nevernensis subscripsi.

Flavius episcopus ecclesiæ Cabillonensis subscripsi.

Et missi episcoporum, qui hos canones subscripserunt, duodecim.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Anno Christi* DXXCIII.) Meminit Gregorius Turon. lib. 6. capite 1. Synodi apud Lugdunum convocatæ anno sexto Childeberti regis, hoc est anno Christi 581. Verum is annus erat Gunthramni tantum 20. hujus vero nostræ inscriptio annum denotat 22. Sic enim habet: *Synodus habita in civitate Lugdunensi anno 22. regni gloriosissimi domini Gunthramni regis.* Annus autem Gunthramni 22. juxta æram nostram congruit anno Christi 583. At qui Clotharii obitum serius constituunt, concilium hoc rejiciunt in annum 586. alii in annum subsequentem.

2 *Id etiam de epistolis.*) Locus est mendosus, cui Can. 2. veterum exemplarium inopia mederi non licuit.

3 *Placuit etiam universo concilio.*) Citatur hic canon Can. 6. in antiquis collectionibus Andegavensi & Divionensi, titulo *De viduis, pupillis, & pauperibus.*

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Gregorii Turonensis ex citato capite 1. libri VI. historiæ Francorum non fuerant omittenda verba, ex quibus non modo ante biennium, hoc est an. Christi 581. celebratum fuisse Lugduni concilium Gunthramni regis 20. Childeberti 6. discimus, sed etiam Cabillonum ad Ararim fluvium, ubi tum regia sedes erat, fuisse maximam saltem partem translatum. *Apud Lugdunum synodus episcoporum conjungitur diversarum causarum altercationes incidens, negligentioresque judicio damnans. Synodus ad regem revertitur, multa de fuga Mummoli Ducis*, (quia regno Gunthramni fuga delapsus intra mutorum Avennicorum sive Avenionensium munitionem se concluserat) *nonnulla de discordiis* (Regum procerumque Francorum) *tractans.* Hæc ille. His lib. 33. cap. 44. *Hæc tempore synodus apud Lugdunum*, adde Aimoini verba, *congregata multos episcoporum negligenter agentium coercuit.*

Notæ Severini Binii.

a *Concilium.*) In hoc concilio ad disciplinam ecclesiæ reformandam anteriorum conciliorum constitutiones confirmatæ sunt. Ex viginti episcopis duodecim per suos vicarios interfuerunt & subscripserunt. Qui sint Evantius & Syagrius, dixi supra in notis concilii Matiscoenensis I. ex Adonis Viennensis chronico.

b *Anno Christi* 587.) Cum hoc enim anno vigesimus secundus regni Gunthramni coincidit: ut patet ex iis quæ supra diversis in locis hac de re notata fuerunt.

c *De epistolis captivorum.*) Literæ captivorum sunt, Can. 2. quas pro redemptione captivorum episcopi scribere solebant. Baron. anno 142. numero 9.

CONVENTUS GENERALIS ROTHOMAGI

ANNO CHRISTI 584.

Adstante Chilperico Rege anno 584.

Ex Bessin Concil. Rothomag.

ILlius extat authenticum in archivo S. Luciani Beluacensis, in hæc verba: *Per hanc nostri decreti paginam decernimus atque roboramus, ut ecclesia in honore S. Petri Apostolorum principis, & Luciani martiris, ubi ipse sanctus in corpore requiescit, quæ est prope muros Bellouacæ urbis, nostræ liberalitatis magnificentia reædificetur, & ut famulatui omnipotentis Domini aptetur, atque cœnobitæ Deo famulantes ibi congregentur &c.* Actum Rothomagi in generali conventu III. nonas Maii Chilperici regni anno XXII.

Observatio.

Chilperici regni annus 22. est omnino æræ Christianæ 584. cum non multo post confossus interierit. Hinc itaque expungendus annus 606. ¦ etenim Franci annos non a Christi incarnatione, aut nativitate, sed ab incepto regum singulorum regno sub prima illorum stirpe computabant, uti apud Gregorium Turon. & alios videre est, maxime apud Mabillonium de re diplomat. lib. 2. cap. 26. Indictionis autem usum, in diplomatibus quidem Francicis ante initium sæculi noni fere nullum; in rebus historicis rarum admodum fuisse; at in actis Conciliorum aliisque monumentis locum habuisse nonnumquam, sexto etiam sæculo, docet idem Mabillonius l. 2. c. 24. Hujusce diplomatis veritati adstipulatur Ivo apud Belvacos primum Abbas, deinde apud Carnutes Episcopus epist. 180.

Cæterum ex hocce Rothomagensi conventu aliud nihil

nos-

modo supereſt ad rem noſtram. In illis ut plurimum conventibus mixtis, poſteaquam Pontifices cum aliis magnatibus regni negotia definierant, ſeorſim inter ſeſe, vel nonnumquam toto approbante conſeſſu eccleſiaſtica tractabant: eo nimirum modo quo deinceps Pipini, Caroli M. aliorumque Galliæ regum edita ſunt Capitularia; de quo ſemel monuiſſe ſufficiat. Vide Thomaſin. Eccleſ. diſcipl. part. 2. lib. 3. cap. 47. & 55. edit. Latinæ; editionis vero Gallicæ tom. 2. part. 2. lib. 3. c. 47. & tom. 3. pag. 339. & 650.

[a] CONCILIUM VALENTINUM II.

SYNODUS HABITA IN URBE VALENTINA

al. Julii Anno Chriſti 589. *ut Binius putat, ſed fallitur.* ex editione Sirmondi.

[1] x. Kalendas * Junii, anno XXIII. regni glorioſiſſimi domini Guntheramni regis, indictione II., id eſt, * [2] anno Chriſti DLXXXIV. Pelagii II. papæ VII. Chilperici regis XXIII.

Confirmatur a ſynodo quæcumque Guntramnus rex, ipſiuſque uxor, & filiæ, in diverſas eccleſias, vel alia pia loca contulerant.

CUm in urbe Valentina, juxta imperium glorioſiſſimi Guntheramni regis, noſtra mediocritas pro diverſis pauperum querimoniis conveniſſet, id primo auctore Deo decrevimus ſanciendum, quod pro ſalute regis, & animæ ſuæ ſalvatione, vel religionis ſtatu cenſuimus opportunum. Id eſt, ut quia prædictus rex per virum illuſtrem Aſclepiodotum referendarium datis ad ſanctam ſynodum epiſtolis ſuis injunxit, ut quodcumque tam ipſe, quam bonæ memoriæ jugalis ſua Auſtrechildis regina, vel filiæ eorum, Deo ſacratæ puellæ, id eſt, bonæ memoriæ Clodebergis, vel Clodehildis, locis ſanctis contuliſſent, aut adhuc conferre decreverint, auctoritate apoſtolica deberet ſancta ſynodus præſenti titulo manuum ſuarum ſubſcriptione firmare; & quia tam laudabili devotioni, non ſolum ſacerdotalem, ſed etiam divinam credimus poſſe conniventiam conſpirare; ideirco præſenti conſtitutione unanimi conſenſu, Deo medio, ſynodus ſancta decrevit, ut ſi quid baſilicæ ſancti Marcelli, vel ſancti Symphroniani, vel quibuſcumque locis vel ſervientibus Deo per quaſcumque auctoritates, vel ſcripturarum epiſtolas, præfatus dominus rex, vel ſupra nuncupata jugalis ſua, & filiæ eorum, ſive in miniſterio altariorum, ſive in quibuſcumque ſpeciebus, quæ ad divinum cultum pertinere noſcuntur, contuliſſe, vel adhuc conferre voluerint, neque epiſcopi locorum, neque poteſtas regia quocumque tempore ſucceſſura, de eorum voluntate quidquam minorare, aut auferre præſumat. Quod ſi quis hoc quocumque tempore temerare, aut auferre præſumpſerit, celuti necator pauperum, anathemate perpetui judicii divini plectatur, & veluti ſacrilegii perpetrator criminis ſui reus, ſupplicii æterni teneatur obnoxius.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

[3] Sapaudus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Arelatenſis ſubſcripſi.

Priſcus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Lugdunenſis ſubſcripſi.

Evantius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Viennenſis ſubſcripſi.

Iſitius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Gratianopolitanæ ſubſcripſi.

Ragnoaldus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Valentinæ ſubſcripſi.

Trapidius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Arauſicæ ſubſcripſi.

Euſebius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Matiſcenſis ſubſcripſi.

Flavius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Cabillonenſis ſubſcripſi.

Pappus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Aptenſis ſubſcripſi.

Urbicus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Regenſis ſubſcripſi.

Aridius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Vappicenſis ſubſcripſi.

Artemius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Vaſenſis ſubſcripſi.

Martianus in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Tarantaſienſis ſubſcripſi.

Pologronius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Sigeſtaricæ ſubſcripſi.

Euſebius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Tricaſtinæ ſubſcripſi.

Cariato in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Genauenſis ſubſcripſi.

Boetius in Chriſti nomine epiſcopus eccleſiæ Carpentoratenſis ſubſcripſi.

NOTÆ JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 X. *Kalendas Junii.*) Legendum *Julii*, & mox pro anno 23. vulgati habent anno 24.

2 *Anno Chriſti* DLXXXIV.) Huic prorſus anno congruit menſis Junius indictione 2. quam ſynodi præfert inſcriptio. Ceterum hic annus Guntramni regis, juxta æram Gregorii & noſtram, fuit tantum 23. Quare ita potius ſcriptum videtur, quam 24. ut eſt in vulgata inſcriptione. Alii contra mendum eſſe conjiciunt, non in annis Guntramni, ſed in nota indictionis, eamque 7. fuiſſe volunt non 2. & quia Guntramni annum 24. congruere putant cum anno Chriſti 589. in eum annum ſynodum Valentinam conjiciunt.

3 *Sapaudus Arelatenſis.*) Sapaudum & Evantium epiſcopos, qui hoc loco ſubſcribunt, anno 11. Childeberti, hoc eſt anno Chriſti 586. diem obiiſſe notat Gregorius Turon. lib. 8. cap. 39. Aberrant ergo, qui ſynodum hanc triennio poſt habitam decernunt, ut dictum eſt.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Quid in hoc concilio geſtum.

a *Concilium.*) In hoc concilio nihil aliud factum invenitur, quam quod ad inſtantiam regis Guntramni, donationes, quas ob pias cauſas, ninutum in uſus pauperum & eccleſiæ ipſe ejuſque poſteri contulerant, vel collaturi eſſent, privilegiis & immunitatibus eccleſiaſticis donata fuerint.

b *Anno Chriſti* 589.) Celebratum eſt hoc concilium X. Kalendas Julias in fine anni 24. regis Guntramni: adeoque anno Chriſti 589. Nam 24. annus Guntramni incipit circa Septembrem, anno Chriſti 588. & finitur anno domini noſtri Jeſu Chriſti 589. menſe eodem.

Unde patet, emendandum esse illud quod in titulo inscriptum habetur, indictione secunda. Nam cum anno 25. Guntramni regis indictio septima coincidit, non secunda.

SENTENTIA

[1] VERANI EPISCOPI CABELLICÆ

In aliqua hujus temporis synodo dicta.

De castitate sacerdotum.

VEranus episcopus dixit: Quis præsidentem sacris altaribus, atque ad ipsa sancta sanctorum honoris privilegio venientem indignissimis carnalium voluptatum contaminari illecebris patiatur; ac sub ipso conjugalis licentiæ nomine acquiescat quempiam clericorum, & sacerdotis agere officium, & mariti implere personam: cum purificatis corporis atque animi moribus multa cogitatione perpendendum, quam idoneus esset is, qui ad celebranda mysteriorum loca non solum pro suis, verum etiam pro alienis peccatis intercessurus accedit. Incongruum siquidem mihi videtur, de conjugali toro aliquem consurgentem altariorum septa penetrare. Ipsi utique illuminati & docti de Spiritu sancto optime nostis, oblaturum spiritalis sacrificii victimas quali oporteat igne flagrare. Si enim in lege veteri, ubidum evangelicæ perfectionis auctoritas præfulgeat, sancto David, cum fugæ necessitate premeretur, sacerdos Sadoch non prius panes propositionis tradidit, quam se & pueros suos jam die tertio mundos esse a mulieribus fateretur; quis immaculatas agni carnes ad salutem mundi præstitas post passionum inquinamenta, vel etiam audeat consecrare? Beatus Paulus apostolus in veritate nos contestatur dicens: Probet se unusquisque ministrorum, & sic panem illum præsumat offerre. Notum vobis est, circa loca beatitudinis vestræ, sub magnorum patrum disciplina, monachorum congregationes esse non parvas, unde ad supplenda clericorum officia in promptu est viros bonos assumi. Utilior est enim in ecclesia paucorum bonorum electa probatio, quam erraticæ multitudinis præsentia conglobata: ac plus ædificationis afferunt rara virtutis exempla, quam popularis licentiæ abundans & incorrecta præsumptio. 1. Cor. 11

NOTÆ JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Verani episcopi Cabellicæ.*) Satis apparet hanc sententiam in synodo aliqua dictam a Verano episcopo. Sed cujus sedis fuerit episcopus, codex sancti Germani unde excerpta est, non exprimit. Cum hoc loco intexeretur, veniebat in mentem Veranus Cabellicensis episcopus, qui proximæ synodo Matisconensi II. subscribit. Nunc vero aptius tribui posse videtur Verano Lugdunensi, ad quem extant Hilarii papæ epistolæ, ab eoque tum dicta, cum in synodo provinciales suos affaretur.

AD SYNODUM VALENTINAM

Adnotatio.

Ex Mansi suppl. pag. 453.

SYnodo huic adfuisse episcopos XL. non immerito ex Fredegarii chronico deduceremus. Narrat enim ille Guntheramum Regem anno regni sui XXIV. synodum episcoporum XL. convocasse, & in ea *Monasterii S. Marcelli institutionem* firmasse. Porro ex ejus synodi actis, largitiones ab eo rege Basilicæ S. Marcelli factas a concilii patribus ratas confirmatasque constat.

ANNO CHRISTI 585.

[a] CONCILIUM MATISCONENSE II.

ANNO CHRISTI 585.

GUNTRAMNI REGIS JUSSU,

[b] Anno regni ejus XXIV. celebratum, id est [a] * [c] anno Christi DLXXXV. Pelagii II. papæ VIII. [a] Clotharii junioris regis II.

* Anno Christi 588. ut *Binius putat* [b] *sed falso.* Ex editione Sirmondi.

TITULI CANONUM.

I. *De intermisso diei dominicæ cultu restituendo.*
II. *De Paschate per sex dies festos agendo.*
III. *De baptismo in Paschate celebrando.*
IV. *De oblationibus in omnibus dominicis diebus populo faciendis.*
V. *De decimis a populo clericis antiquo more solvendis.*
VI. *De missis non nisi a jejunis celebrandis.*
VII. *De libertorum causis ab episcopis judicandis.*
VIII. *De reis ab ecclesia non extrahendis.*
IX. *De episcopis ad sæcularia judicia non trahendis.*
X. *De clericis coram episcopis conveniendis.*
XI. *De hospitalitate servanda.*
XII. *De viduis & pupillis, non nisi coram episcopis judicandis.*
XIII. *De canibus & accipitribus ab episcopis non alendis.*
XIV. *De violentia potentum in miseros coercenda.*
XV. *De honore clericis honoratioribus a sæcularibus exhibendo, adeo ut clerico pedestri eques obviam sæcularis ad terram desiliat.*
XVI. *De uxoribus clericorum, ne post eorum mortem ineant secunda matrimonia.*
XVII. *De alieno sepulturæ jure non usurpando.*
XVIII. *De incestuosis copulationibus vitandis.*

XIX.

XIX. *De clericis, ne forum criminale frequentent, nec reorum neci interfint.*
XX. *De concilio tertio quoque anno celebrando.*

PRÆFATIO.

RESidentibus Priſco, Evantio, Prætextato, Bertechranno, Artemio, Sulpitio metropolitanis epiſcopis, cum omnibus conſacerdotibus eorum, [d] Priſcus epiſcopus patriarcha dixit: Gratias agimus domino Deo noſtro, fratres & conſacerdotes mei, qui nos in hoc die congregans, alterna nos fecit ſoſpitate gaudere. Ceteri epiſcopi metropolitani reſpondetunt: Gaudemus, frater ſanctiſſime, quod omnes epiſcopi, qui in regno * glorioſi domini Guntrami regis epiſcopali honore funguntur, in uno ſe conſpiciunt coadunati concilio. Propterea indeſinenter omnes nos orare oportet, ut Dei omnipotentis majeſtas, & regis noſtri incolumitatem ſolita pietate conſervet, & nos omnes, qui membra ſumus uno ſub noſtro capite Chriſto coadunati, illa nos operari concedat, quæ ſerenitati ac majeſtati ejus rite complaceant. Univerſi epiſcopi dixerunt; Congratulamur & nos, patres ſanctiſſimi, qui per intervalla temporum ſeparati, hodie noſcimur, poſt tot temporum curricula, fraterna dilectione corporaliter jungi: ideoque petimus, ut quæ tractanda ſunt, vobis præcipientibus, celeriter pertractentur, ne nos ſævæ hyemis procelloſa tempeſtas a ſedibus propriis, quia longe ſunt, longitudine ſua arceat. Metropolitani omnes dixerunt: Deo auxiliante, communi deliberatione ſingula quæ neceſſaria ſunt a nobis definientur. Hoc univerſæ fraternitati veſtræ ſuademus, ut ea quæ Spiritu ſancto dictante per ora omnium * noſtrorum terminata fuerint, per omnes eccleſias innoteſcant, ut unuſquiſque quid obſervare debeat, ſine aliqua excuſatione condiſcat. Quoniam nos individua trinitas, quemadmodum ſpiritu, corpore quoque in uno copulavit conventu, debemus ſapienti conſilio omnibus ſubvenire, ne forte taciturnitas noſtra & nobis præjudicium divinitatis afferat, & ſubjectos in tentationem inducat.

glorioſiſſimi

Forte no rum. Hard.

CANONES.

I.

VIdimus enim populum Chriſtianum temerario more diem dominicam contemptui tradere, & ſicut in privatis diebus operibus continuis indulgere. Propterea per hanc ſynodalem noſtram epiſtolam decernimus, ut unuſquiſque noſtrum in ſacroſanctis eccleſiis admoneat ſibi ſubditam plebem. Et ſi quidem admonitioni cenſenſum præbuerint, ſuis proderunt utilitatibus: ſin autem, ſubjacebunt pœnis a nobis divinitus definitis. Omnes itaque Chriſtiani, qui non incaſſum hoc nomine fruimini, noſtræ admonitioni aurem accommodate, ſcientes quoniam noſtræ eſt auctoritatis utilitati veſtræ proſpicere, & a malis operibus coercere. Cuſtodite diem dominicam, quæ nos denuo peperit, & a peccatis omnibus liberavit. Nullus veſtrum litium fomitibus vacet: nullus cauſarum actiones exerceat: nemo ſibi talem neceſſitatem exhibeat, quæ jugum cervicibus juvencorum imponere cogat. Eſtote omnes in hymnis & laudibus Dei animo corporeque intenti. Si quis veſtrum proximam habet eccleſiam, properet ad eamdem, & ibi dominico die ſemetipſum precibus lacrymiſque afficiat. Sint oculi, manuſque veſtræ toto illo die ad Deum expanſæ. Ipſe eſt enim dies requietionis perpetuus: ipſe nobis per ſeptimæ diei umbram inſinuatus noſcitur in lege, & prophetis. Juſtum igitur eſt, ut hanc diem unanimiter celebremus, per quam facti ſumus quod non fuimus: fuimus enim ante ſervi peccati, ſed per eam facti ſumus * ſervi juſtitiæ. Exhibeamus domino liberam ſervitutem, cujus nos novimus pietate de ergaſtulis liberatos erroris. Non quia hoc dominus noſter a nobis expetit, ut corporali abſtinentia diem dominicam celebremus: ſed quærit obedientiam, per quam nos calcatis terrenis actibus ad cælum uſque miſericorditer provehat. Si quis itaque veſtrum hanc ſalubrem exhortationem parvi penderit, aut contemptui tradiderit, ſciat ſe pro qualitatis merito principaliter a Deo puniri, & deinceps ſacerdotali quoque iræ implacabiliter ſubjacere. Si cauſidicus fuerit, irreparabiliter cauſam omittet: ſi ruſticus aut ſervus, gravioribus fuſtium ictibus verberabitur: ſi clericus aut monachus, menſibus ſex a conſortio ſuſpendetur fratrum. Hæc namque omnia & placabilem erga nos Dei animum reddunt, & plagas morborum vel * ſterilitatem amovent atque repellunt. Noctem quoque ipſam, quæ nos inſpiratæ luci inacceſſibili reddit, ſpiritualibus exigamus excubiis; nec dormiamus in ea, quem admodum dormitant qui nomine tenus Chriſtiani eſſe noſcuntur, ſed oremus & vigilemus operibus ſacris, ut digni habeamur in regno heredes fieri ſalvatoris.

* filii

* ſterilitatum

II.

Paſcha itaque noſtrum, in quo ſummus ſacerdos & pontifex pro noſtris delictis nullam habens [3] obnoxietatem peccati immolatus eſt, debemus omnes feſtiviſſime colere, & ſedulæ obſervationis ſinceritate in omnibus venerari: ut illis ſanctiſſimis ſex diebus nullus ſervile opus audeat facere; ſed omnes ſimul coadunati, hymnis paſchalibus * indulgentes, perſeverationis noſtræ præſentiam quotidianis ſacrificii oſtenda-

* intendentes.

mus, laudantes creatorem ac regeneratorem noſtrum veſpere, mane, & metidie.

III.

Relatione quorumdam fratrum noſtrorum comperimus, Chriſtianos non obſervantes legitimum diem baptiſmi, pene per ſingulos dies ac natales martyrum, filios ſuos baptizare, ita ut vix duos vel tres reperiantur in ſancto paſcha, qui per aquam & Spiritum ſanctum regnarentur. Idcirco cenſemus, ut ex hoc tempore nullus eorum permittatur talia perpetrare, præter illos quos infirmitas nimia, aut dies extremus compellit filiis ſuis baptiſmum percipere. Ideoque præſentibus admonitionibus a ſuis erroribus vel ignorantia revocati, omnes omnino a die quadrageſima cum infantibus ſuis ad eccleſiam obſervare præcipimus, ut impoſitionem manuum certis diebus adepti, & ſacri olei liquore peruncti, legitimi diei feſtivitate fruantur, & ſacro baptiſmate regenerentur: quo poſſint & honoribus, ſi vita comes fuerit, ſacerdotalibus fungi, & ſingularis celebrationis ſolennitate frui.

IV.

Reſidentibus nobis in ſancto concilio, cognovimus quoſdam Chriſtianos, [4] relicto fratrum cœtu a mandato Dei aliquibus locis deviaſſe, ita ut nullus eorum legitimo obſecundationis parere velit officio deitatis, dum ſacris altaribus nullam admovent hoſtiam. Propterea decernimus ut omnibus dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis quam vini; ut per has immolationes, & peccatorum ſuorum faſcibus careant, & cum Abel, vel ceteris juſtis offerentibus, promereantur eſſe conſortes. Omnes autem qui definitiones noſtras per inobedientiam evacuare contendunt, anathemate percellantur.

V.

Omnes igitur reliquas fidei ſanctæ catholicæ cauſas, quas temporis longitudine cognovimus deterioratas fuiſſe, oportet nos ad ſtatum priſtinum revocare; ne * nobis ſimus adverſarii, dum ea, quæ cognoſcimus ad noſtri ordinis qualitatem pertinere, aut non corrigimus, aut quod nefas eſt, ſilentio præterimus. Leges itaque divinæ, conſulentes ſacerdotibus ac miniſtris eccleſiarum, pro hæreditatis portione omni populo præceperunt decimas fructuum ſuorum locis ſacris præſtare, ut nullo labore impediti, horis legitimis ſpiritalibus poſſint vacare miniſteriis. Quas leges Chriſtianorum congeries longis temporibus cuſtodivit intemeratas; nunc autem paulatim prævaricatores legum pene Chriſtiani omnes oſtenduntur, dum ea quæ divinitus ſancita ſunt adimplere negligunt. Unde ſtatuimus ac decernimus, ut mos antiquus a fidelibus reparetur; & decimas eccleſiaſticis famulantibus ceremoniis populus omnis inferat, quas ſacerdotes aut in pauperum uſum, aut in captivorum redemptionem prærogantes, ſuis orationibus pacem populo ac ſalutem impetrent. Si quis autem contumax noſtris ſtatutis ſaluberrimis fuerit, a membris eccleſiæ omni tempore ſeparetur.

VI.

Item decernimus, ut nullus presbyter confertus cibo, aut crapulatus vino, ſacrificia contrectare, aut miſſas privatis feſtiſque diebus concelebrare præſumat. Injuſtum eſt enim, ut ſpiritali alimento corporale præponatur: ſed ſi quis hoc attentare curaverit, dignitatem amittat honoris. Jam enim de tali cauſa & in conciliis Africanis definitum eſt. Quam definitionem noſtro quoque dignum duximus ſociare decreto: Et ad locum. *Ut ſacramenta altaris non niſi a jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniverſario, quo cœna domini celebratur.* Quæcumque reliquiæ ſacrificiorum poſt peractam miſſam in ſacrario ſuperſederint, quarta vel ſexta feria innocentes ab illo cujus intereſt, ad eccleſiam adducantur, & indicto eis jejunio, eaſdem reliquias conſperſas vino percipiant.

Concilium Africanum cap. 8. conſecr. d. 1. Sacram ta altari

VII.

Quæ dum poſtea univerſo cœtui ſecundum conſuetudinem recitata innoteſcerent, Prætextatus & Pappulus viri beatiſſimi dixerunt: Decernat itaque, & de miſeris libertis veſtræ auctoritatis vigor inſignis, qui ideo plus a judicibus affliguntur, quia ſacris ſunt commendati eccleſiis: ut ſi quas quiſpiam dixerit contra eos actiones habere, non audeat eos magiſtratui contradere; ſed in epiſcopi tantum judicio, in cujus præſentia litem conteſtans, quæ ſunt juſtitiæ ac veritatis audiat. Indignum eſt enim, ut hi qui in ſacroſancta eccleſia jure noſcuntur legitimo manumiſſi, aut per epiſtolam, aut per teſtamentum aut per longinquitatem temporis libertatis jure fruuntur, a quolibet injuſtiſſime inquietentur. Univerſa ſacerdotalis congregatio dixit: Juſtum eſt, ut contra calumniatorum omnium verſutias defendantur, qui patrocinium immortalis eccleſiæ concupiſcunt. Et quicumque a nobis de libertis latum decretum ſuperbiæ

auſu

* nos

ausu prævaricare tentaverit, irreparabili damnationis suæ sententia feriatur. Sed si placuerit episcopo * ordinarium judicem, aut quemlibet alium sæcularem, in audientiam eorum accersiri, cum libuerit fiat, & nullus alius audeat causas pertractare libertorum, nisi episcopus cujus interest, aut is cui idem audiendum tradiderit.

* secum

VIII.

Item Christianæ religionis negotia pertractantes comperimus, quosdam pseudochristianos [c] de sacrosanctis ecclesiis, suæ religionis oblitos, fugitivos subtrahere. Ideoque vim illatam nequaquam inultam relinquentes, censemus pro Dei timore, ut quicumque culpa compellente, aut potentum importunia non sustinens, suæ gremium matris ecclesiæ petierit, usque in præsentiam sacerdotis in eodem loco inconcusse permaneat: nulli permittentes, quolibet dignitatis gradu functo, fugitivo etiam in locis sacris violentiam inferre. Si enim mundani principes suis legibus censuerunt, ut quicumque ad eorum statuas fugerit, illæsus habeatur; quanto magis hi permanere debent indemnati, qui patrocinia immortalis regni & cælestis adepti sunt? Si tamen aliquo facto tenentur obnoxii, qui ad ecclesiam sunt a fuga versi, coram sacerdote culpæ eorum innotescant, & ipse consultum ferat, qualiter Dei habitaculum per subtractionem non violetur illorum.

IX.

Licet * reverendissimi canones, atque sacratissimæ leges, de episcopali audientia in ipso bene Christianitatis principio sententiam protulerint: tamen quoniam eadem postposita, humana in sacerdotes Dei grassatur temeritas; ita ut eos de atriis venerabilium ecclesiarum violenter abstractos, ergastulis publicis addicant: censemus ut episcopum nullus sæcularium fascibus præditus, jure suo contumaciter & perperam agens, de sancta ecclesia, cui præest, trahere audeat. Sed si quid contentionis adversus episcopum potentior persona habuerit, pergat ad metropolitanum episcopum, & ei causas alleget, & ipsius sit potestatis honorabiliter episcopum, de quo agitur, evocare, ut in ejus præsentia accusatori respondeat, & oppositas sibi actiones extricet. Quod si talis fuerit immanitas causæ, ut eam solus metropolitanus definire non valeat, advocet secum unum vel duos coepiscopos. Quod si & ipsis dubietas fuerit, conciliabulum definito die vel tempore instituant, in quo universa rite collecta fraternitas coepiscopi sui causas discutiat, & pro merito aut justificet, aut culpet. Nefas est enim, ut illius manibus episcopus, aut jussione, de ecclesia trahatur, pro quo semper Deum exorat, & cui, invocato nomine domini, ad salvationem corporis animæque eucharistiam sæpe porrexit. Hoc enim decretum a nobis præfixum qui fuerit audacter transgressus, tam ipse quam omnes qui ei consenserint, usque ad generale concilium anathemate de ecclesia separentur.

* Sirmond. *reverentissimi*. Hard.

X.

Quod de episcopis censuimus, obtinet & in clero, ut neque presbyter, neque diaconus, neque subdiaconus de ecclesiis trahantur, aut injuriam aliquam inscio episcopo eorum patiantur: sed quidquid quis adversus eos habuerit, in notitiam episcopi proprii perducat; & ipse causam justitia præeunte discutiens, animo clericos accusantis satisfaciat.

XI.

Sectatores nos hospitalitatis esse non solum dominus Jesus admonet, cum se dicit in hospite receptum fuisse, sed etiam ejus apostolus, omnibus pene suis præceptis. Propterea, beatissimi fratres, unumquemque nostrum oportet non solum semetipsum ad hoc opus hortari, sed etiam omnium fidelium mentes, ut possint apud Deum misericordiæ operibus pro nostris peccatis intercedere, & nos ei [6] per puram hospitalitatem reconciliare. Si quis ergo nostrum non admonuerit, aut exemplum exhortationis suæ ipse prius opere non comprobarit, indignationem procul dubio incurret domini majestatis. Prædicetur hoc nostræ mediocritatis statutum in auribus omnium Christianorum.

XII.

Quid autem scriptura divina de viduis & pupillis præcipiat, nobis clam non est. Ideoque, quoniam provisioni nostræ, Deo auctore, causæ principaliter viduarum & pupillorum sunt commissæ, pervenit ad nos, quod a judicibus crudelius pro levissimis causis, veluti defensore carentes, irremediabiliter affligantur. Ob quam causam decernimus, ut judices non prius viduas & pupillos conveniant, quam episcopo nuntiarint, cujus sub velamine degunt. Quod si episcopus præsens non fuerit, archidiacono vel presbytero cuidam ejus, ut pariter sedentes, communi deliberatione causis eorum terminos figant, ita juste ac recte, ut deinceps de talibus antedictæ personæ [7] non conquassentur. Quod si is qui judex est, aut impetitor, eis aut injuriam aliquam ingesserit; aut

defi-

definitionem tanti concilii tranſgreſſus fuerit, a communione ſuſpendatur. Quibus igitur magnarum rerum cauſſæ commiſſæ ſunt, nec minimarum dignum eſt cauſſas parvipendere perſonarum. Solent enim & minima paulatim deſpecta in magnum malum trahere.

XIII.

Propterea tractatis omnibus quæ divinæ legis, vel humani juris fuerunt, & ad finem uſque perductis, putavimus congruum eſſe, de carnibus etiam vel accipitribus aliqua ſtatuere. Volumus igitur quod epiſcopalis domus, quæ ad hoc Deo favente inſtituta eſt, ut ſine perſonarum acceptione omnes in hoſpitalitate recipiat, canes non habeat: ne forte hi qui in ea miſeriarum ſuarum levamen habere confidunt, dum infeſtorum canum morſibus laniantur, detrimentum verſa vice ſuorum ſuſtineant corporum. Cuſtodienda eſt igitur epiſcopalis habitatio hymnis, non latratibus, operibus bonis, non morſibus venenoſis. Ubi igitur Dei eſt aſſiduitas cantilenæ, monſtrum eſt & dedecoris nota, canes ibi vel accipitres habitare.

XIV.

Ex interpellatione quorumdam cognovimus, quod calcatis canonibus & legibus, hi qui lateri regis adhærent, vel aliqui qui potentia ſæculari inflantur, res alienas competere, & nullis exertis actionibus, aut convictionibus prærogatis, miſeros non ſolum de agris, ſed etiam de domibus propriis exulare. Idcirco in remedium conſulentes decernimus, ut deinceps hujus mali licentiam quiſpiam non habeat; ſed ſecundum canonum atque legum tenorem cauſarum ſuarum actionem proponat; ut nullus miſerorum rebus ſuis per vim, aut aſſentationem quamlibet defraudetur. Illi autem qui contra diſpoſitum non ſolum noſtrum, ſed etiam antiquorum patrum & regum, venire tentaverint, procelloſi anathematis ultione plectantur.

XV.

Et quia ordinationi ſacerdotum, annuente Deo, congruit de omnibus diſponere, & cauſis ſingulis honeſtum terminum dare, ut per hos reverentiſſimos canones, & præteritorum canonum viror, ac florida germina maturis fructibus eniteſcant; ſtatuimus ut [8] ſi quis ſæcularium quempiam clericorum honoratorum in itinere obvium habuerit, uſque ad inferiorem gradum honoris veneranter, ſicut condecet Chriſtianum, illi colla ſubdat, per cujus officia & obſequia fideliſſima Chriſtianitatis jura promeruit. Et ſi quidem ille ſæcularis equo vehitur, clericuſque ſimiliter, ſæcularis galerum de capite auferat, & clerico ſinceræ ſalutationis munus adhibeat. Si vero clericus pedes graditur, & ſæcularis vehitur equo ſublimis, illico ad terram defluat, & debitum honorem prædicto clerico ſinceræ caritatis exhibeat: ut Deus, qui vera caritas eſt, in utriſque lætetur, & dilectioni ſuæ utrumque adſciſcat. Qui vero hæc, quæ Spiritu ſancto dictante ſancita ſunt, tranſgredi voluerit, ab eccleſia, quam in ſuis miniſtris dehonorat, quamdiu epiſcopus illius eccleſiæ voluerit, ſuſpendatur.

XVI.

Illud quoque rectum nobis viſum eſt diſponere, ut quæ uxor ſubdiaconi, vel exorciſtæ, vel acolythi fuerat, mortuo illo, ſecundo ſe non audeat ſociare matrimonio. Quod ſi fecerit, ſeparetur, & in cœnobiis puellarum Dei tradatur, & ibidem uſque ad exitum vitæ ſuæ permaneat.

XVII.

Comperimus multos necdum marcidatis mortuorum membris ſepulcra reſerare, & mortuos ſuos ſuper imponere, vel aliorum, quod nefas eſt, mortuis ſuis religioſa loca uſurpare, ſine voluntate ſcilicet domini ſepulcrorum. Ideoque ſtatuimus, ut nullus deinceps hoc peragat. Quod ſi factum fuerit, ſecundum [9] legum decreta ſuperimpoſita corpora de eiſdem tumulis rejactentur.

XVIII.

Inceſtam copulationem, in qua nec conjunx, nec nuptiæ rectæ appellari leges ſanxerunt, catholica omnino deteſtatur atque abominatur eccleſia: & gravioribus pœnis eos afficere promittit, qui nativitatis ſuæ gradus libidinoſo ardore contemnentes * in merda, quod nefas eſt, ſua, ut ſues teterrimi convolvuntur.

* al. *in o*
quod nefa
eſt, ſuo. H

XIX.

Cognovimus etiam quoſdam clericorum infrunitos ad forales reorum ſententias frequenter accedere. Propterea prohibitionis eorum acceſſus hunc canonem protulimus, definientes ut ad locum examinationis reorum nullus clericorum accedat; neque interſit atrio ſauciolo, ubi pro reatus ſui qualitate quiſpiam interficiendus eſt: Si tamen nunc aliquis eorum definita contemnens illuc acceſſerit, aut interfuerit, defraudatus honeſti honoris ſtola, illis gregibus examinatorum ſocietur, quos divinis prætulit * myſteriis.

* miniſte

XX.

XX.

Universæ fraternitatis deliberatione ac definitione complacuit, ut antiquorum patrum juribus in omnibus custoditis, ad synodum post trieterium tempus omnes conveniant: ut de alterna principaliter sospitate exhilarati, causas exurgentes tam divinæ religionis, quam humanæ necessitatis, discutiant, & omnibus justum æquumque finem imponant. Et hoc adimplere solicitudinis sit metropolitani Lugdunensis episcopi, una cum dispositione magnifici principis nostri, prius definientis locum mediterraneum, ad quem omnes episcopi sine labore alacres congregentur. Et si aliquis eorum contumax fuerit, aut excusationem falsæ necessitatis, quare non interfuit, invenerit; & postea publicatum fuerit quod inepta erat ejus excusatio, volumus ut usque ad concilium universale a communione & caritate fraterna maneat alienus.

[10] SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Priscus episcopus ecclesiæ Lugdunensis subscripsi.

Evantius episcopus ecclesiæ Viennensis subscripsi.

Prætextatus episcopus ecclesiæ Rothomagensis subscripsi.

Bertechramnus episcopus ecclesiæ Burdigalensis subscripsi.

Artemius episcopus ecclesiæ Senonicæ subscripsi.

Sulpitius episcopus ecclesiæ Biturice subscripsi.

Syagrius episcopus ecclesiæ Æduorum subscripsi.

Faustus episcopus ecclesiæ Auscíorum subscripsi.

Orestes episcopus ecclesiæ Vasaticæ subscripsi.

Aunacharius episcopus ecclesiæ Autisiodorensis subscripsi.

Esitius episcopus ecclesiæ Gratianopolitanæ subscripsi.

Silvester episcopus ecclesiæ Vesontiensis subscripsi.

Theodorus episcopus ecclesiæ Massilienſis subscripsi.

Fereolus episcopus ecclesiæ Lemovicinæ subscripsi.

Palladius episcopus ecclesiæ Santonicæ subscripsi.

Ragnoaldus episcopus ecclesiæ Valentinæ subscripsi.

Pappolus episcopus ecclesiæ Carnotinæ subscripsi.

Heraclius episcopus ecclesiæ Dinienſis subscripsi.

Eusebius episcopus ecclesiæ Matiscensis subscripsi.

Namatius episcopus ecclesiæ Aurelianensis subscripsi.

Agricola episcopus ecclesiæ Nevernensis subscripsi.

Ragnemodus episcopus ecclesiæ Parisiorum subscripsi.

Mummolus episcopus ecclesiæ Lingonicæ subscripsi.

[11] Marius episcopus ecclesiæ Aventicæ subscripsi.

Trapetius episcopus ecclesiæ Arausicæ subscripsi.

Flavius episcopus ecclesiæ Cabillonensis subscripsi.

Veranus episcopus ecclesiæ Cabellicarum subscripsi.

Antidius episcopus ecclesiæ Agennensis subscripsi.

Carterius episcopus ecclesiæ Petrocoricæ subscripsi.

[12] Rusticus episcopus ecclesiæ Vicojulienſis subscripsi.

[13] Savinus episcopus ecclesiæ Benarnensium subscripsi.

Rufinus episcopus ecclesiæ Convenicæ subscripsi.

[14] Nicasius episcopus ecclesiæ Aquilimensium subscripsi.

Baudigisilus episcopus ecclesiæ Cenomannorum subscripsi.

Cariatto episcopus ecclesiæ Genavensis subscripsi.

Lucerius episcopus ecclesiæ Eloronensium subscripsi.

Amelius episcopus ecclesiæ Bigorritanæ subscripsi.

Ursicinus episcopus ecclesiæ Cadurcinæ subscripsi.

Urbicus episcopus ecclesiæ Regensis subscripsi.

Aredius episcopus ecclesiæ Vappicensis subscripsi.

Emeritus episcopus ecclesiæ Ebredunensis subscripsi.

Hiconius episcopus ecclesiæ Mauriennatis subscripsi.

Agræcius episcopus ecclesiæ Clannatinæ subscripsi.

Item [15] *missi episcoporum qui in ea synodo subscripserunt.*

Sapaudi episcopi ab Arelato.
Optati episcopi ab Antipoli.
Deuterii episcopi a Ventio.
Desiderii episcopi a Telone.
Pientii episcopi ab Aquis.
Pauli episcopi a Dea.
Laban episcopi ab Elusa.
Magnulfi episcopi a Tolosa.
Pologronii episcopi a Segesterico.
Martiani episcopi a Tarantasia.
Artemii episcopi a Vasione.
Boetii episcopi a Carpentorato.
Pappi episcopi ab Apta.
Eusebii episcopi ecclesiæ Tricastinorum.
Catulini episcopi a Nicia.
Heliodori episcopi a Sedunis.
Joannis episcopi ab Avenione.
Vigilii episcopi a Senetio.
Agræcii * a Tricassibus.
Felicis a Belica.

* Ecc. Tricassinæ.

Item

Item [16] *episcopi qui in ea synodo fuerunt non habentes sedes.*

Froniminus episcopus. Promotus episcopus. (ω) Faustianus episcopus.

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

Anno Christi DXXCV.) Annum regis testatur vulgata inscriptio, quæ cum verbis synodi perperam antea copulabatur: extat autem & in codice Bellovacensi: *Synodus habita in civitate Matisconensi anno 23. regni gloriosissimi Guntramni regis*: eundemque Guntramni annum, ac diem quoque synodo indictam X. Kalendas Novembres, habet Gregorius Turon. lib. 8. cap. 1. & 7. synodi vero acta quædam exponit cap. 20. Nec dubium quin Gregorii calculo & nostro Christi annus is fuerit 585. vel argumento, quod jam supra observavimus, diei dominicæ, quæ biennio ante, ut Gregorius idem narrat lib. 6. cap. 21. pridie Kalendas Februarias incidens annum arguebat 583. Quare falli eos necesse est, qui synodum hanc in annum 588. vel in sequentem rejiciunt.

2 *Clotarii junioris anno* 11.) Chilperici regis filii, qui defuncto patri superiore anno successerat. Quare aut primus desinens Clotarii annus hic erat, aut secundus inchoans.

Can. 1.

3 *Obnoxietatem.*) Legendum *obnoxiationem*, ut vulgati. Ita enim codex Bellovacensis & collectio Divionensis.

Can. 4.

4 *Relicto fratrum cœtu a mand.*) Bellov. *relatu fratrum a mand.* Item paulo post, *altaris oblatio*, Bellovac. & Divionen. *aris oblatio*. Item, *& cum Abel vel ceteris juste offer. promereantur*. Bellov. & Divionen. *& Abel vel ceteris justis offer. mereantur*. & mox: *omnis autem*, &c. *contendat*, *anathemate percellatur*.

Can. 9.

5 *Si aliquid contentionis.*) Bellov. *si aliquas intentiones*, & paulo post, *actiones extricet*. Bellov. *actiones exerceat*.

Can. 11.

6 *Per puram hospitalitatem.*) Bellov. *per ipsam hospitalitatem*.

Can. 12.

7 *Non conquassentur.*) Divion. *non quassentur*. Andegav. *non causentur*.

Can. 15.

8 *Si Quis sæcularium quempiam.*) Bellovac. *si quis sæcularium honoratorum in itinere obviam habuerit aliquem ecclesiasticorum graduum usque ad*, &c.

Can. 17.

9 *Legum decreta.*) Bellovac. *legum auctoritatem*.

10 *Subscriptiones.*) In ordinem alphabeticum de more digestæ fuerant in vulgatis, & quinque episcopi prætermissi, quos ex codice Bellovacensi restituimus, multis passim, quæ in aliis corrupta erant, emendatis.

11 *Marius ecclesiæ Aventicæ.*) Apud Aventicum, Helvetiorum coloniam, sedes olim fuit episcopalis, inde postea Lausanam ab hoc ipso, ut ferunt, Mario translata, Childeberti regis temporibus.

12 *Rusticus Vicojulienſis.*) Id est Aturensis, a Vico Julio Aturensium in Novempopulonia. Meminit autem Rustici hujus Vicojulensis episcopi Gregorius Turon. lib. 7. cap. 31.

13 *Savinus Benarnensium.*) Qui hodie Lascarenses episcopi appellantur, hi olim de gentis nomine Benarnenses dicti, ut *Galactorius de Benarno* in synodo Agathensi. Male ergo in vulgatis *Vivariensium* scriptum est pro *Benarnensium*.

14 *Nicasius Aquilimensium.*) Ita vetus exemplar, non ut in vulgatis, Auxitanæ. Auscensis enim, sive Auxitanus episcopus erat Faustus, qui jam supra nominatus est: hic vero Nicasius episcopus Engolismensis, de quo Gregorius lib. 9. cap. 41.

15 *Missi episcoporum.*) Vulgata editio pro episcopis 18. quorum vicarii synodo subscripsisse dicuntur, episcopos habet 20. duobus adjectis, Agrœcio Tricassino, & Felice Felicensi, qui prætermitti minime debent.

16 *Episcopi non habentes sedes.*) Ex his Froniminus episcopus fuerat Agathensis, sed a Gothis dejectus sedem hoc tempore non habebat: postea successit Deuterio Vencensi, ut est apud Gregorium libro 9. capite 24. Promotus vero ille est, quem in Dunensi castro non rite consecratum synodus IV. Parisiensis abstinere jussit. Faustianus in hoc ipso concilio remotus est ab episcopatu Aquensi, ad quem ordinatus fuerat a Berterranno Burdigalensi, & aliis, ut Gregorius idem narrat lib. 7. cap. 31. & lib. 8. cap. 20.

Nota Severini Binii.

a *Concilio.*) Hæc synodus convocata est jussu regis Guntramni; qui cum magno dolore videret statum regni sui quotidie in pejus vergere, seque contra Gothos aliquoties infeliciter pugnasse, malorum fontem altius inquirens, solos episcopos hac in re culpandos esse animadvertit: utpote qui populum corruptis suis moribus Dei vindicis iram in se provocantem, evangelicis, ut par erat, doctrinis non instituerent. Quare in eosdem nonnihil commotus, omnes metropolitanos in sua provincia positos, cum reliquis omnibus episcopis sibi subditis convenire voluit, ut synodo generali congregati, definirent & statuerent, quidquid ad mores ecclesiæ universæ reformandos necessarium esse ipsi judicarent. Causſa co lil.

Hæc synodus generalis appellatur, quia in ea omnes metropolitani episcopi, quotquot erant in regno Guntramni convenerunt.

Ad hanc synodum referendum est quod Gregorius Turonensis lib. 8. cap. 12. hist. Franc. scribit de Theodoro Massilienſi episcopo sanctissimo: quem sæcularis judex a se antea satis exagitatum, *ad præsentiam regis Guntramni*, inquit Gregorius prædicto loco, *direxit, ut scilicet ad synodum, quæ Matisconе futura erat, quasi ab episcopis damnandus, adesset.*

Præter ea quæ in actis concilii habentur, in hac synodo circa diversorum episcoporum causas & judicia illa contigerunt, de quibus ita Greg. lib. 8. cap. 20. *Interim dies advenit: & episcopi ex jussu regis Guntramni apud Matisconensem urbem collecti sunt. Faustianus autem qui ex jussu Gundebaldi, Aquensis urbis fuerat episcopus ordinatus, ea conditione removetur, ut eum Bertbramnus, Oresteſque sive Palladius, qui eum benedixerant, vicibus pascerent, centenosque ei aureos annis singulis ministrarent. Nicetius autem ex laico, qui primus Chilperico regi præceptum elicuerat, in ipsa urbe episcopatum adeptus est. Ursicinus autem Cadurcensis episcopus excommunicatur, pro eo quod Gundebaldum excepisse public confessus est, accepto ejusmodi placito, ut pœnitentiam tribus annis ageret, neque capillum neque barbam tonderet, vino & carnibus abstineret: missas celebrare, clericos ordinare, ecclesias chrismaque benedicere non præsumeret, eulogias dare penitus non auderet: utilitas tamen ecclesiæ, per ejus ordinationem, sicut solita erat, omnino exerceretur.* Et paulo post: *Prætextatus vero Rothomagensis episcopus, orationes quas in exilio positus scripsit, coram episcopis recitavit: quibusdam quidem placuerunt, a quibusdam vero, quia artem secutus minime fuerat, reprehendebantur: stylus autem* Quæ in concilio ſta.

per

(ω) Aquensis nimirum, de quo, ut & de hac synodo vide Gregor. Turon. lib. 8. hist. Franc. c. 20. ex quo hæc describimus, quæ sequuntur. *Interim dies advenit: & episcopi ex jussu regis Guntramni apud Matisconensem urbem collecti sunt. Faustianus autem qui ex jussu Gunaebaldi Aquensis urbis fuerat Episcopus ordinatus, ea conditione removetur, ut eum Bertchramnus, Oresteſque sive Palladius, qui eum benedixerant, vicibus pascerent, centenosque ei aureos annis singulis ministrarent. Nicetius autem ex laico, qui primus Chilperico regi præceptum elicuerat, in ipsa urbe episcopatum adeptus est. Ursicinus autem Cadurcensis episcopus excommunicatur pro eo quod Gundebaldum excepisse publice confessus est: accepto ejusmodi placito, ut pœnitentiam tribus annis ageret, neque capillum, neque barbam tonderet, vino & carnibus abstineret: missas celebrare, clericos ordinare, Ecclesias, chrismaque benedicere non præsumeret, eulogias dare penitus non auderet: utilitas tamen ecclesiæ, per ejus ordinationem, sicut solita erat omnino exerceretur: Extitit enim in hac synodo quidam ex episcopis, qui dicebat mulierem, hominem non posse vocari. Sed tamen ab episcopis, ratione accepta quievit: eo quod sacer veteris testamenti liber doceat, quod in principio, Deo hominem creante, ait: Masculum & feminam creavit eos, vocavitque nomen eorum Adam, quod est homo terrenus: sic itaque vocans mulierem seu virum: utrumque enim hominem dixit. Sed & Dominus Jesus ob hoc vocitatur filius hominis, quod sit filius Virginis, id est, mulieris. Multisque & aliis testimoniis hac causſa convicta quievit. Prætextatus vero Rotomagensis Episcopus, orationes, quas in exilio positus scalpsit, coram episcopis recitavit. Quæ quibusdam quidem placuerunt, a quibusdam vero, quia artem secutus minime fuerat reprehendebantur. Stilus autem per loca ecclesiasticus & rationabilis erat. Cædes autem magna tunc inter famulos Prisci episcopi & Leudegisili Ducis fuit. Priscus tamen episcopus ad comendam pacem multum pecuniæ obtulit.* Hactenus Gregorius. *Hard.*

per loca ecclesiasticus & rationabilis erat. Hactenus de rebus in concilio gestis Gregorius.

Episcopi 62. concilio interfuerunt in propria persona: per legatos nonnulli præsto fuere: ex his sanctitate celebres sunt, Priscus, Evantius, Prætextatus, Theodorus, Sulpitius, Veranus, aliique plures.

b *Anno regni ejus* 24.) celebrata est enim hæc synodus, ut ex præcedentibus patet, in fine anni 588. quo 24. Guntramni regis numerari incipit.

c *Anno Christi* 588.) Qui cum initio vigesimi quarti anni regis Guntramni coincidit. Fuisse autem hanc synodum initio anni 24. Guntramni celebratam, testantur acta concilii. Ex Gregorio Turonensi lib. 8. cap. 7. constat indictam fuisse ad XI. Kalendas Novembris, quo Palladius & Bertechramnus episcopi præsto esse jussi erant.

d *Priscus episcopus patriarcha*.) Cum Venetiarum, Istriæ, atque Liguriæ episcopi essent in schismate, de quo supra in epistolis Pelagii prima & secunda, Paulinusque Aquilejensis his omnibus præmineret, placuit iisdem schismaticis, qui ab ecclesia Romana desciverant, eumdem Paulinum, teste Paulo diacono lib. 2. de gest. Longobard. cap. 12. patriarcham nominare, quem sibi loco summi pontificis supremum antistitem constituerant. Et quamquam in Italia hactenus nemo præter Romanum pontificem apud veteres ejusmodi titulo insignitus fuisse legatur; temporibus tamen hisce prædictum nomen frequenter usurpatum reperitur pro archiepiscopo; nimirum ut qui sub se alios haberet episcopos, sicut dictus esset archiepiscopus, ita pariter ex vocis significatione princeps patrum, & Græco nomine patriarcha nominaretur. Sunt de his plura exempla: Gregorius enim Turon. lib. 5. cap. 20. histor. Franc. sanctum Nicetium archiepiscopum Lugdunensem patriarcham appellat. Ita hic Priscus ejusdem ecclesiæ Lugdunensis archidiaconus, patriarcha vocatur. Apud Victorem & Gregorium invenies, quod primarios suos episcopos, Ariani patriarchas appellare consueverint. Et quia hoc nomen olim apostolicarum tantum sedium nomen erat, cum amplissima dignitate conjunctum, etiam hæretici patriarcham nominare consueverunt illum quem erroris sui principem sequebantur. Baron. anno 570. n. 10. & 11.

e *De sacrosanctis ecclesiis*.) Ad hæc iterum sancienda patres inducti fuisse videntur, ob diversos casus, quos diversis in locis accidisse diximus supra in notis concilii Parisiensis sub Benedicto I. Movebantur exemplis recentibus, quæ etiam circa hæc tempora hujus concilii acciderant Turonis in atrio ecclesiæ sancti Martini, quæque contigerant apud Agennensem civitatem in basilica sancti Vincentii martyris, de quibus videatur Gregorius libro 6. hist. cap. 21. & 22. & lib. 7. capite 28. & 29.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Viri perquam eruditi, ac præ ceteris V. C. Hadrianus Valesius libro 13. Rerum Francicarum censent pertinere ad hanc Matisconensem alteram synodum, quæ Fredegarius scholasticus capite primi libri ultimi chronici, eumdem de more secutus Aimoinus cap. 81. lib. 3. referunt.

Guntramnus rex Francorum cum jam annos 23. Burgundiæ regnum bonitate plenus feliciter regeret & cum sacerdotibus utique ut sacerdos se ostenderet &c. Anno igitur 24. regni sui divino amore tactus ecclesiam B. Marcelli, ubi ipse pretiosus requiescit in corpore, quæ in suburbano quidem Cabillonensi, sed tamen in Segonum est territorio, mirifice & sollerter ædificare jussit: ibique monachos congregans monasterium condidit, ipsamque ecclesiam rebus plurimis ditavit. Synodum quadraginta episcoporum fieri præcepit, & ad instar institutionis monasterii sanctorum Agaunensium, quæ temporibus Sigismundi regis ab Avito & ceteris episcopis, ipso jubente principe, fuerat firmata: idemque & hujus synodi conjunctione monasterii sancti Marcelli Guntramnus institutionem firmandam curavit.

PRÆCEPTIO
GLORIOSISSIMI REGIS GUNTRAMNI

AD EPISCOPOS ET JUDICES REGNI SUI, post synodum suprascriptam edita, de observando die dominico, & aliis.

Gunthramnus rex Francorum omnibus pontificibus, ac universis sacerdotibus, & cunctis judicibus in regione nostra constitutis.

PER hoc supernæ majestatis auctorem, cujus universa reguntur imperio, placari credimus, si in populo nostro justitiæ jura servamus: & ille pius pater & dominus, qui humanæ fragilitatis substantiam suo semper adjuvare consuevit auxilio, melius dignabitur cunctorum necessitatibus quæ sunt opportuna concedere, quos cognoscit præceptorum suorum monita custodire. Dum pro regni ergo nostri stabilitate, & salvatione regionis, vel populi solicitudine attentius pertractaremus; agnovimus infra regni nostri spatia universa scelera, quæ canonibus & legibus pro divino timore puniri consuerant, suadente adversario boni operis perpetrari: & ex hoc procul dubio indignatione cælesti, per diversas sæculi tempestates, homines ac pecora, aut morbo consumi censentur, aut gladio, dum divina judicia non timentur: atque ita fit, ut admittendo illicita per ignorantiam multi depereant, & non solum præsentem vitam celerius cogantur amittere, sed & inferni supplicia sustinere. Ad vos ergo, sacrosancti pontifices, quibus divina clementia potestatis paternæ concessit officium, in primis nostræ serenitatis sermo dirigitur, sperantis quod ita populum vobis providentia divina commissum frequenti prædicatione studeatis corrigere, & pastorali studio gubernare, quatenus dum universi diligendo justitiam conversatione præcipua cum omni honestate studuerint vivere melius, cuncta rerum adversitate remota, cælesti beneficio concedatur tranquillitas temporum, & congrua salvatio populorum. Et licet absque nostra admonitione ad vos specialiter prædicandi causa pertineat; attamen reliquorum peccatis vos omnino credimus esse participes, si filiorum vestrorum culpas non assidua objurgatione corrigitis, sed silentio præteritis. Nam nec nos, quibus facultatem regnandi superni regis commisit auctoritas, iram ejus evadere possumus, si de subjecto populo solicitudinem non habemus. Idcirco hujus decreti ac definitionis generalis vigore decernimus, ut in omnibus diebus dominicis, in quibus sanctæ resurrectionis mysterium veneramur, vel in quibuscumque reliquis solennitatibus, quando ex more ad veneranda templorum oracula universæ plebis coniunctio devotionis congregatur studio, præter victum quem præparari convenit, ab omni corporali opere suspendantur, nec ulla causarum præcipue jurgia moveantur: sed vos, apostolici pontifices, jungentes vobiscum consacerdotes vestros, & filios seniores ecclesiæ, ac judices locorum, quoscumque agnoscitis quod vitæ qualitas honesta commendat, ita universam populi multitudinem constanti, vel Deo placita jugiter prædicatione corrigite, ut & bene viventes mysticus

sticus adhortationis sermo mulceat, & excedentes ad viam recti itineris correctio pastoralis adducat: quatenus omnes unanimi deliberatione laudabiliter studeant vivere, vel æquitatem & justitiam conservare; qualiter ab omni peccatorum fæce liberos suos sancta suscipiat ecclesia Christianos. Enimvero quicumque sacerdotum, aut sæcularium, intentione mortifera perdurantes, crebrius admoniti, emendare neglexerint, alios canonica severitas corrigat, alios legalis pœna percellat: quoniam nec innocentes potest reddere collata securitas liberos, nisi culparum probatio punierit criminosos; nec minor est pietas protervos conterere, quam relevare compressos. Convenit ergo, ut justitiæ & æquitatis in omnibus vigore servato, distringat legalis ultio judicum, quos non corrigit canonica prædicatio sacerdotum: quo fiat ut dum præterita resecantur scelera, nullus audeat perpetrare futura, & ita universos excedentes pro disciplinæ tenore servando correctionis frena constringant, ut in universa regione nostra pacis & concordiæ jura proficiant. Cuncti itaque judices justa, sicut Deo placet, studeant dare judicia. Nam non dubium est, quod acrius illos condemnabit sententia nostri judicii, a quibus non tenetur æquitas judicandi. Non vicarios, aut quoscumque de latere suo per regionem sibi commissam instituere vel destinare præsumant, qui, quod absit, malis operibus consentiendo, venalitatem exerceant, aut iniqua quibuscumque spolia inferre præsumant. Clericorum transgressiones cum adversario instigante contigerint, quatenus illis pro divino amore reverentia major impenditur, tantum convenit ut acrius resecentur: quoniam si sancti pastores, aut instituti judices, quod nefas est, subjectorum suorum scelera potius occultare, quam resecare tentaverint, se ex hoc amplius reos esse vel noxios non ignorant. Cuncta ergo quæ hujus edicti tenore decrevimus, perpetualiter volumus custodiri, quia in sancta synodo Matisconensi hæc omnia, sicut nostis, studuimus definire, quæ præsenti auctoritate vulgamus. Subscriptio domni Gunthramni regis, Perrunas. Data sub die IV. Idus Novembris anno XXIV. regni suprascripti regis.

Nota Severini Binii.

Præceptio glorioſiſſimi regis Guntramni.) Post peractam synodum Matisconensem II. rex Guntramnus hanc sanctionem ad episcopos atque judices scriptam edidit: qua (ut decet religiosissimum principem) eosdem hortatur episcopos, verbi in primis prædicationi invigilare, suumque ut officium non per vicarios, sed per seipsos expleant. Utinam omnes Christiani principes, hujus regis exemplo, ad populi mores corrigendos, atque ad judices emendandos se convertant, dum peste, penuria, bello, aliisque calamitatibus affliguntur.

GUNTRAMNI REGIS ADLOCUTIO,

QUANDO IN AUDIENTIA PUBLICA CONVOCATIS episcopis, & optimatibus, discussi sunt duces qui rem bellicam male administrarant anno Christi DXXCV.

*Bello quod Guntramnus adversus Hispanos Ingundis * filiæ causa destinarat, cum exercitum in Septimaniam præmisisset, milites soluta disciplina, quacumque iter erat, cædibus & rapinis, ac sacrorum etiam locorum direptionibus omnia populati sunt. Quo factum, ut non modo nihil promoverint, verum etiam in reditu, cum per eadem loca regrederentur, partim fame ob rerum inopiam, partim seditionibus perierint supra quinque millia.* Quibus reversis, *ait Gregorius Turonensis lib. 8. cap. 30.* magna Guntramnum regem amaritudo cordis obsedit. Duces vero supradicti exercitus ad basilicam sancti Symphoriani martyris expetierunt. Veniente itaque rege ad ejus solemnitatem, repræsentati sunt sub conditione audientiæ in postmodum futuræ. Postea vero, quatuor convocatis episcopis, nec non & majoribus natu laicorum, duces discutere cœpit dicens: Qualiter nos hoc tempore victoriam obtinere possumus, qui ea quæ patres nostri consecuti sunt non custodimus? Illi vero ecclesias ædificantes, in Deum spem omnem ponentes, martyres honorantes, sacerdotes venerantes, victorias obtinuerunt, gentesque adversas divino opitulante adjutorio, in ense & parma sæpius subdiderunt. Nos vero non solum Deum non metuimus, verum etiam sacra ejus vastamus, ministros interficimus, ipsa quoque sanctorum pignora in ridiculo discerpimus ac vastamus. Non enim potest obtineri victoria, ubi talia perpetrantur. Ideo manus nostræ sunt invalidæ: ensis tepescit, nec clypeus nos, ut erat solitus, defendit ac protegit. Ergo si hoc meæ culpæ adscribitur, jam id Deus capiti meo restituat. Certe si vos regalia jussa contemnitis, & ea quæ præcipio implere differtis, jam debet securis capiti vestro submergi. Erit enim documentum omni exercitui, cum unus de prioribus fuerit interfectus. Verumtamen jam experiri debemus, quid agi oporteat. Si quis justitiam sequi destinat, jam sequatur: si quis contemnit, jam ultio publica cervici ejus immineat. Satius est enim, ut pauci contumaces pereant, quam ira Dei super omnem regionem dependat innoxiam. Hæc rege dicente respondent duces: Bonitatis tuæ magnanimitas, rex optime, enarrari facile non potest, qui timor tibi in Deum sit, qui amor in ecclesias, quæ reverentia in sacerdotes, quæ pietas in pauperes, quæve dispensatio in egenos. Sed quia omnia, quæ gloria vestra profert, recta veraque esse censentur, quid faciemus quod populus omnis in vitium est dilapsus, omnemque hominem agere quæ sunt iniqua delectat? Nullus regem metuit, nullus ducem, nullus comitem reveretur: & si fortassis alicui ista displicent, & ea pro longanimitate vitæ vestræ emendare conatur, statim seditio in populo, statim tumultus exoritur; & in tantum unusquisque contra seniorem sæva intentione grassatur, ut vix se credat evadere, si tandem silere nequiverit. Ad hæc rex ait: Si quis sequitur justitiam, vivat: si quis legem mandatumque nostrum respuit, jam pereat, ne nos diutius hoc blasphemium prosequatur.

* fuit Sigeberti fratris ejus filia

CONCILIUM GUBENSE IN MESOPOTAMIA EUTYCHIANORUM

In causa Probi Sophistæ, & Joannis Archimandritæ, Eutychianum dogma pervertentium.

A Petro juniore Antiochenorum Eutychianorum patriarcha, circa annum 585. celebratum.

: Mansi. uppl. pag. 53.

Guba oppidum est in Mesopotamia ad Euphratis ripam, ubi Jacobitarum patriarchas sedem suam habuisse circa annum Christi 700. ex orientalium monumentis Assemanus demonstrat. Ibi locorum coactum est Monophysitarum Antiochenorum concilium, cujus historiam latius describit Dionysius I. patriarcha Jacobitarum in historia ecclesiastica, ejusque excerpta hinc inde Assemanus in Biblioth. Clement. Vatic. protulit. Cum vero Petrus anno Græcorum 902. Christi 591. obierit, hinc habiti concilii tempus circa annum 585. non inepte assignatum est. Ita ergo Dionysius.

EX ECCLESIASTICA HISTORIA DIONYSII PATRIARCHÆ.

De Probi & Joannis Abbatis apostasia a fide.

SOphista quidam, Stephanus nomine, erat in urbe Alexandrinorum. Hic ajebat, post rationem unitionis non oportere dici, quod remaneat distinctio significationis naturalis earum rerum, ex quibus est Christus. Quumque pluribus hac de causa a Damiano Papa Alexandriæ admoneretur, ut ab hujusmodi opinione recederet, non tamen acquievit, sed multo magis contendebat, & majori cum petulantia turbas excitans, sententiam suam stabilire conabatur, ratus, fieri non posse, ut diversitas significationis naturalis rerum earum, ex quibus est Christus, remaneat, absque naturarum divisione & numero. Quocirca propter suam amentiam, & quia sacris doctoribus contraria sentiebat, juste a Damiano cæterisque veritatis amatoribus damnatus rejectusque fuit. Per idem tempus accidit, ut Mar Petrus patriarcha pro eorum qui Pauli sectatores erant, negotio, Alexandriam, sicut ipse retulit, se conferret. Sequuti sunt Petrum, præter cæteros, etiam Probus & Joannes Barbur Archimandrita, utpote qui eruditi in primis erant, & summa eloquentia præditi. Quum vero sophistæ illius notitiam habuissent, doctrinæque ejus rationem comperissent; hominem Probus, edito libello, confutare constituit, in quo opinionem quidem ejus rejiciebat; insciticæ vero eumdem arguens, ostendebat ipsum sanctis Patribus adversari.

Verum quum res ibi præter ipsorum sententiam accidisset, nec votum suum ambo, Probus scilicet & Joannes archimandrita, assequi potuissent, (episcopatum enim ambiebant) eorum sese partibus adjunxere, qui inimicitias cum patriarcha exercebant, & in id summo studio incubuerunt, ut sermonem cum sophista illo miscerent, etsi patriarcha Mar Petrus pluribus eos exhortatus fuerat, ut hominis commercium devitarent: prænoverat enim illorum mentem ad ejus amplexandam sectam proclivem esse. At illi, monita ejus sperantes, in Ægypto permansere Sophistæ sermonibus capti, & statim eorum, quæ adversus ipsum scripserant, immemores, in turpem illius sententiam uterque transiit; & Probus quidem palam & absque ambagibus; Archimandrita vero clam ad tempus.

Probus itaque Alexandriæ moras cum Sophista ac reliquis veritatis hostibus ducens, turbas plurimas data opera excitabat, & qua sermonibus, qua scriptis epistolis, id impudenter stabilire satagebat, quod antea ad terram dejecerat. Archimandrita vero utroque, ut ajunt, pede claudicans, huc & illuc ferebatur, mentemque mutabat, prout eos sentire videbat, quos obvios haberet, excusans se, rationemque adducens, cur aliorum dementiam rejiceret. Quum autem Probus a Damiano pulsus in orientem se contulisset, doctrinam Sophistæ summo studio ubique disseminabat. Quare tum propter ipsius animi volubilitatem, tum propter mentis ejus perversitatem ab ecclesia segregatus depositusque fuit, Archimandrita ipso sententiæ in eum latæ consentiente, eumque specie tenus damnante. Et quidem Probus Archimandrita una cum reliquis enixe deprecabatur, ut edita pro suo errore apologia, in communione fidelium permaneret: ille vero noluit. Horum tamen omnium immemor Archimandrita, promissorum etiam oblitus, quibus se patriarchæ de Probo penitus deserendo obstrinxerat, haudquaquam ipsum deseruit, sed fideles, & monachos, qui intra ovile erant, perturbare cœpit, quasi injuste Probus segregatus fuisset, & ut patriarchæ animum precibus minisve expugnaret, quo latam sententiam revocaret; totis autem viribus in id incumbebat, ut Probum ipsum, turpemque Sophistæ opinionem in sanctam ecclesiam induceret: Demum quum nihil aut deprecando, aut perturbando profeciisset, sententiæ Probi atque Sophistæ patrocinium palam suscepit, scripsitque libellum apologeticum, quem coram episcoporum synodo legi, & responsum sibi ab eadem per litteras dari rogabat.

Congregata est igitur ejus causa synodus in Guba Baraja, ad quam & Archimandrita evocatus fuit. Venit ille, & Probum secum adduxit, ut sibi in synodo præsidio esset. Verum

synodus Probum admittere noluit, utpote qui jam depositus fuerat, & ab ecclesia segregatus. Contra Archimandrita contendebat, ut is secum ingrederetur. Cui synodus: *Si vis*, inquit, *ut Probus tecum ingrediatur, libellum uterque facite, in quo unius, ejusdemque opinionis ac voluntatis vos esse testemini: tunc vero ille tecum in synodo admittetur. Sin autem ab ejus sententia recedis, tu solus ingredere, rationem ejus, quod a te requiretur, redditurus.* Quibus verbis, quum vix tandem Joannes acquievisset, ingressus est, & ad pacis osculum a patriarcha & synodo libenter admissus. At lecto coram synodo, quem is scripserat, libello, deprehenderunt hominem Sophistæ & Probi doctrina impietateque imbutum esse. Quare postquam pluribus eum adhortati essent, ut a proposito recederet, nec ille obtemperare vellet, (credibile est enim eum a Probo subornatum fuisse) sententiam damnationis in eum tulere, & ab omni sacerdotali munere remotum, a fidelium etiam communione segregarunt ipsum cum Probo, cæterisque qui eum sequerentur, aut eis adhærerent, vel cum ipsis communicarent.

Et statim ipse Mar Petrus patriarcha, nomine totius synodi, epistolam, hoc est, librum conscripsit, in quo Sophistæ quidem & Probi opinionem confutabat; Doctorum vero testimoniis ostendebat, reipsa existere & remanere differentiam naturarum ex quibus est Christus, etiam post rationem unitionis, absque numero tamen & sine divisione earumdem naturarum. Misit autem hunc librum ad cuncta monasteria & ecclesias fidelium ditionis orientalis, hoc est, totius Syriæ, cui præerat.

Tunc Archimandrita & Probus segregatos se ab universa orthodoxorum ecclesia cernentes, relicta Sophistæ opinione, pro qua tam acre certamen subierant, Chalcedonensis synodi fidem amplexi sunt, & ad Anastasium Antiochiæ patriarcham profecti, ei adhæserunt, & ab eodem suscepti fuere. Mox Archimandrita e suo monasterio ejectus, in aliud cœnobium perrexit, quod Sancti Eustathii in Artach dicebatur, ubi ipsum sibi in abbatem & rectorem monachi illi constituerunt. Atque ita res eorum se habuit, donec Mar Petrus in vivis esse desiit. Complures vero eorumdem causa, & integra etiam regionis Antiochenæ oppida a vera fide (*hæresi scilicet Monophysitarum*) defecerunt, & ad Chalcedonensium partes transiere.

Petro autem defuncto, resumptis illi viribus, rogant Anastasium Antiochiæ patriarcham, ut ex cunctis cœnobiis Antiochiam convocari jubeat, quibuscum ipsi disceptarent, ostenderentque, novam a Mar Petro ejusque asseclis excogitatam fuisse fidem, quum differentiam quidem physicæ significationis naturarum, ex quibus est Christus, confiterentur; numerum vero earumdem naturarum negarent. Collecti igitur ex eorum consilio monachi, & in urbem Antiochenorum per vim adducti, sex integros menses ibidem detenti fuere: ubi Probus quidem & Joannes Archimandrita disputationes plurimas cum ipsis habuerunt, tomis octo adversus eos editis: illi vero totidem tomis ad eorum objecta respondentes, ex ipsorummet libellis sermonibusque eos convicere, & præsertim Probum, arguentes eos inconstantiæ, mendacii, & volubilitatis, & quod tempori sese accommodarent.

CONVENTUS APUD ANDELAUM, QUANDO INTER GUNTRAMNUM

ANNO CHRISTI 587.

ANNO CHRISTI 587.

Et Childebertum reges, episcoporum procerumque consilio pax firmata, mutuique fœderis pactio conscripta est anno Christi DLXXXVII.

De hoc conventu & fœdere scribit Gregorius Turonensis libro 7. histor. cap. 11. *Rex*, inquit, *Guntramnus, cum nepote suo ac regnis*, id est cum Childeberto rege, & cum Brunichilde matre, ac Faileuba uxore Childeberti, *pacem firmavit, & conscriptis pactionibus regressus est unusquisque in civitatem suam.* Pactionis vero exemplar profert idem cap. 20. quo loco illam Childeberti legatis a Guntramno prolatam ac relegi jussam narrat.

EXEMPLAR PACTIONIS.

CUm in Christi nomine præcellentissimi domini Guntheramnus & Childebertus, reges, & gloriosissima domina Brunichildis regina, Andelaum caritatis studio convenissent, ut omnia quæ undecumque inter ipsos scandalum poterant generare, pleniori consilio definirent; id inter eos, mediantibus sacerdotibus atque proceribus, Deo medio, caritatis studio sedit, complacuit, atque convenit, ut quamdiu eos Deus omnipotens in præsenti sæculo superesse voluerit, fidem & caritatem puram & simplicem sibi debeant conservare. Similiter quia domnus Guntheramnus, juxta pactionem, quam cum bonæ memoriæ domno Sigiberto inierat, integram portionem, quæ est de regno Chariberti, illis fuerat consecutus, sibi diceret in integrum redhiberi; & pars domni Childeberti, ea quæ pater suus possederat, ad se vellet ex omnibus revocare: id inter ipsos constat fixa deliberatione finitum, ut in illam tertiam portionem de Parisiensi civitate cum terminis & populo suo, quæ ad domnum Sigibertum de regno Chariberti conscripta pactione pervenerat, cum castellis Duno & Vindocino, & quidquid de pago Stampensi, vel Carnoteno, in pervio illo antefatus rex cum terminis & populo suo perceperat, in jure & dominatione domini Guntheramni, cum eo quod superstite domno Sigiberto de regno Chariberti antea tenuit, debeant perpetualiter permanere: pari conditione civitates * Meldonenses, & duas portiones de Silvanectis, Turonos, Pictavos, Abrincatas, Vicum Julienſem, cum Consorannis, Lapur-

* Civitatem Maldensem

purdo, & Albige, domnus Childebertus rex cum terminis, a præsenti die suæ vindicet potestati. Ea igitur conditione servata, ut quem Deus de ipsis regibus superstitem esse præceperit, regnum illius, qui absque filiis de præsentis sæculi luce migraverit, ad se in integritatem perpetuo debeat revocare, & posteris suis domino auxiliante relinquere. Illud specialiter placuit per omnia inviolabiliter conservari, ut quidquid domnus Guntheramnus rex filiæ suæ Clotildi contulit, aut adhuc Deo propitiante contulerit, in omnibus rebus atque corporibus, tam in civitatibus, quam agris vel reditibus, in jure & dominatione ipsius debeat permanere, & si quid de agris fiscalibus, vel speciebus atque præsidio, pro arbitrii sui voluntate facere, aut cuiquam conferre voluerit, in perpetuo auxiliante domino conservetur; neque a quocumque ullo unquam tempore convellatur: & sub tuitione ac defensione domni Childeberti, cum his omnibus quæ ipsam transitus genitoris sui invenerit possidentem, sub omni honore & dignitate secura debeat possidere. Pari conditione repromittit domnus Guntheramnus rex, ut si, ut habet humana fragilitas, quod divina pietas non permittat, nec ille videre desiderat, contigerit domnum Childebertum eo superstite de hac luce migrare, filios suos Theodobertum & Theodoricum regem, vel si adhuc alios ipsi Deus dare voluerit, ut pius pater sub sua tuitione & defensione recipiat: ita ut regnum patris eorum sub omni soliditate possideant, & genitricem domni Childeberti, domnam Brunichildem reginam, vel filiam ejus Clodosvindam, germanam domni Childeberti regis, quamdiu intra regionem Francorum fuerit, vel ejus reginam Faileubam, tamquam sororem bonam, & filias in sua tuitione & defensione, spiritali dilectione recipiat, & sub omni honore & dignitate cum omnibus rebus earum, cum civitatibus, agris, reditibus, vel cunctis titulis, & omni corpore facultatis, tam quod præsenti videntur tempore possidere, quam quod adhuc Christo præsule juste potuerint augmentare, sub omni securitate & quiete possideant: ut si quid de agris fiscalibus, vel speciebus atque præsidio, pro arbitrii sui voluntate facere, aut cuiquam conferre voluerint, fixa stabilitate in perpetuo conservetur, nec a quibuscumque voluntas illarum ullo tempore convellatur. De civitatibus vero, hoc est Burdegala, Lemovica, Cadurco, Benarno, & Begorra, quas Gailesuindam germanam domnæ Brunichildis tam in dote, quam in morganegiba, hoc est matutinali dono in Franciam venientem certum est acquisisse; quas etiam per judicium glorioſissimi domni Guntheramni regis, vel Francorum, superstitibus Chilperico & Sigiberto regibus, domna Brunichildis noscitur acquisisse; ita convenit, ut Cadurcam civitatem, cum terminis & cuncto populo suo, domna Brunichildis de præsenti in sua proprietate percipiat: reliquas vero civitates ex hac conditione superius nominatas, domnus Guntheramnus dum advivit possideat; ita ut quandoque post ejus transitum, in dominationem domnæ Brunichildis, heredumque suorum cum omni soliditate Deo propitiante revertantur; nec superstite domno Guntheramno, neque a domna Brunichilde, neque a filio suo Childeberto rege, filiisque suis, quolibet ingenio vel tempore repetantur. Simili modo convenit, ut Silvanectum domnus Childebertus in integritate teneat, & quantum tertia domni Guntheramni exinde debita competit, de tertia domni Childeberti, quæ est in Rossontensi, domni Guntheramni partibus compensetur. Similiter convenit, ut secundum pactiones inter domnum Guntheramnum, & bonæ memoriæ domnum Sigibertum initas, leudes illi qui domno Guntheramno post transitum domni Clotarii sacramenta primitus præbuerunt, etsi postea convincuntur se in parte alia tradidisse, de locis, ubi commanere videntur, convenit ut debeant removeri. Similiter & qui post transitum domni Clotarii convincuntur domno Sigiberto sacramenta primitus præbuisse, & se in aliam partem transtulerunt, modo simili removeantur. Similiter quidquid antefati reges ecclesiis aut fidelibus suis contulerint, aut adhuc conferre cum justitia, Deo propitiante, voluerint, stabiliter conservetur: & quidquid unicuique fidelium in utriusque regno per legem & justitiam redhibetur, nullum ei præjudicium pariatur: sed liceat res debitas possidere atque recipere. Et si aliquid cuicumque per interregna sine culpa sublatum est, audientia habita restauretur. Et de eo quod per munificentiam præcedentium regum unusquisque usque ad transitum glorioſæ memoriæ domni Clotarii regis possedit, cum securitate possideat. Et quod exinde fidelibus personis ablatum est, de præsenti recipiat. Et quia inter præfatos reges pura & simplex est in Dei nomine concordia illigata, convenit ut in utroque regno utriusque fidelibus, tam pro causis publicis, quam privatis, quicumque voluerit ambulare, pervium nullis temporibus denegetur. Similiter convenit, ut nullus alterius leudes nec solicitet, nec venientes excipiat. Quod si forsitan pro aliqua amissione partem alteram crediderit expetendam, juxta æqualitatem culpæ excusati reddantur. Hoc etiam huic addi placuit actioni, ut si qua pars præsentia statuta sub quacumque calliditate tempore quocumque transcenderit, omnia beneficia, tam repromissa, quam in præsenti collata amittat, & illi proficiat qui inviolabiliter omnia suprascripta servaverit: & sit de sacramentorum obligatione in omnibus absoluta. His itaque omnibus definitis, jurant partes per Dei omnipotentis nomen, & inseparabilem trinitatem, vel divina omnia, ac tremendum diem judicii, se omnia quæ superius scripta sunt absque ullo dolo malo, vel fraudis ingenio, inviolabiliter servaturos. Facta pactio sub die quarto Kalendas Decembris, anno vicesimo sexto regni domni Guntheramni regis, domni Childeberti vero duodecimo anno.

Nota Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Conventus apud* * *Andelaum.*) Vetus nomen retinet oppidum in pago Lingonensi, cujus situm indicat Predegarius: *Anno*, inquit, XVII. *regni Theodorici Lingonas mense Majo exercitus adunatur: dirigensque per Andelaum, Nasio castro capto, Tullum civitatem pervenit.*

* *Audelot sous Monteclair* vulgo dicitur inter Lingonicam & Tullensem urbes.

CONVENTUS SEU CONCILIUM EPISCOPORUM IN HISPANIA

Utriusque communionis Arianæ & Catholicæ,

Jussu Recaredi regis coeuntium, ut de fide tractarent anno 587.

Ex Suppl. Mansi pag. 448.

ANno 587. *fatis functo Leouvigildo Hispaniarum rege, filius ejus Recaredus, ad quem imperii summa devoluta fuit, nihil habuit antiquius, quam ut rectam fidem agnosceret, agnitamque amplecteretur.* Eo concilio, *ait S. Gregorius Turonensis Hist. Franc. lib. 9. cap. 15.* convocatis episcopis religionis suæ (Arianis) *in hanc sententiam est loquutus.* Cur inter vos & Sacerdotes illos, qui se Catholicos dicunt, jugiter scandalum propagatur? & cum illi per fidem suam signa multa ostendant, vos nil tale agere potestis? Qua de re convenite, quæso, simul, & discussis utriusque partis credulitatibus, quæ vera sunt cognoscamus: & tunc aut accepta illi a vobis ratione, ea credant, quæ dicitis, aut certe vos ab illis veritatem agnoscentes, quæ prædicaverint, vos credatis. Quod cum factum fuisset, congregatis utriusque partis episcopis, proposuerunt hæretici illa, quæ sæpius ab ipsis dicta jam scripsimus. (*Verba sunt Gregorii Turonensis.*) Similiter responderunt episcopi nostræ religionis ea, de quibus hæreticorum partem plerumque victam libris superioribus demonstravimus: & præsertim cum Rex diceret, quod nullum signum sanctitatis super infirmos ab hæreticorum ostenderetur episcopis, ac in memoria replicaret, qualiter tempore genitoris sui, episcopus, qui se jactabat per fidem non rectam cæcis restituere lumen, tacto cæco & cæcitati perpetuæ damnato, discessisset confusus, quod nos in libro miraculorum plenius declaravimus: vocavit ad se seorsum sacerdotes Dei, quibus perscrutatis, cognovit unum Deum sub distinctione coli personarum trium, id est Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: nec minorem Filium Patre Spirituque Sancto, neque Spiritum Sanctum minorem Patre vel Filio, sed in una æqualitate atque omnipotentia hanc Trinitatem verum Deum fateri. Tunc intelligens veritatem Richaredus, postposita altercatione, se Catholicæ legi subdidit, & accepto signaculo beatæ crucis cum chrismatis unctione credidit Dominum Jesum Christum Filium Dei æqualem Patri, cum Spiritu Sancto regnantem in sæcula sæculorum. Amen.

Porro conventum hunc diversum plane esse a Toletano concilio ex eo constat, quod tempore Toletani concilii Recaredus catholicam fidem jam profitebatur, congregavitque Patres, non quidem ut de fide deliberaret, sed ut jam Catholicus cum illis de religione stabilienda, moribusque reformandis ageret. Concilium insuper Toletanum æra 627. ideſt in anno 589. in ipsis concilii actis signatur; conventum vero hunc ad annum 587. Gregorius Turonensis & Abbas Biclarienſis referunt. Hic ergo conventus, quem per incuriam omiserunt conciliorum Collectores inter illustriora antiquitatis ecclesiasticæ monumenta nunc primum reponitur.

[a] SYNODUS CONSTANTINOPOLITANA

IN CAUSSA GREGORII ANTIOCHENI

Episcopi celebrata anno domini DXXXVII.

Qua occasione habita.

[a] *Synodus Constantinopolitana.*) Hæc synodus habita fuit ista occasione: Gregorius Antiochenus episcopus invidia præfectorum & totius populi *accusabatur*, inquit Evagrius libro 6. cap. 7. *cum propria sorore alteri viro in matrimonium data rem habuisse, prosperumque civitatis statum non semel, sed sæpius labefactasse.* De quo crimine cum se purgasset: & ad concilium provocasset, provectus est Constantinopolim, ut ibidem se purgaret. Caussa cognita, *post multas & graves contentiones*, inquit prædicto loco Evagrius, *secundum Gregorium sententia promulgata est.* Hæc est illa causa, cujus prætextu S. Gregorius multis in locis ait Joannem Constantinopolitanum episcopum synodum fecisse, in qua se universalem episcopum appellaret. Verba S. Gregorii libro 4. indict. 13. epist. 36. ad Eulogium hæc sunt: *Ante annos octo sanctæ memoriæ Pelagii deceſſoris mei tempore frater & coepiscopus noster Joannes in Constantinopolitana urbe, ex causa alia occasionem quærens, synodum fecit, in qua se universalem appellare conatus est. Quod mox idem deceſſor meus ut agnovit, directis literis ex auctoritate sancti Petri apostoli, ejusdem synodi acta cassavit: quarum videlicet epistolarum sanctitati vestræ exemplaria studui destinare.* Sintne acta hujus synodi a Pelagio ex parte, vel omnino reprobata, idem S. Gregorius declarat his verbis: *Cognoscat fraternitas vestra Joannem Constantinopolitanum in synodo superbum ac pestiferum œcumenicon, hoc est, universalis sibi vocabulum usurpasse. Quod beatæ recordationis Pelagius deceſſor noster &c.*

Gregorius absolvitur a calumnia accusatorum.

Joannes Constantinopolitanus episcopus se universalem nominat.

Acta co ex parte probata

Observatio P. Antonii Pagii

ad An. Chr. 588. n. 5. & seqq.

ocha hujus ynodi.

Hanc Synodum, neque anno superiori, neque anno DLXXXIX. ut voluit Valesius citatus, sed currenti congregatam, Evagrius, qui Constantinop. tunc erat, indubitatam fidem facit. Narratis enim in Synodo gestis, ait: *Inde igitur Gregorius ad suam Sedem reversus est, quo tempore exercitus Romani in Oriente tumultuabantur, & Philippicus circa Urbes Berœam & Chalcidem moras agebat. Post autem ejus reditum, quatuor mensibus elapsis, anno Urbis Antiochiæ sexcentesimo tricesimo septimo, post annum unum ad sexagesimum ab ultimo terræ motu, postremo die mensis Hyperberetæi*, (id est Octobris,) *dum ego virginem sponsam acciperem, tertia circiter noctis hora, terræ motus cum fragore & sonitu struens totam Urbem concussit* Baronius anno superiori num. XXIII. Evagrii verba hoc modo refert: *Anno LXI. post terræ motum, qui proximus ante in ea Civitate extitisset; cum ipse Asterius Gregorii inimicus pridie Kalendas Octobris teneram virginem in uxorem duceret*. Verum, ut videre est in versione Valesiana, Evagrius, non *pridie Kalendas Octob.* sed *pridie Kalendas Novemb.* seu quod idem est, *postremo die mensis Hyperberetæi* habet. Præterea Evagrius non dicit, *Asterium* virginem uxorem duxisse, sed de semetipso loquitur, jamque lib. 4. cap. 28. se priorem uxorem morbo pestilenti amisisse narraverat. Qui uterque error ab Em. Card. Norisio animadversus in Dissert. 3. de Anno & Epochis Syro-Macedonum cap. 6. ubi pluribus de annis Antiochenis ab Evagrio usurpatis, de anno Synodi Constantinopolitanæ, & de annis belli Persici usque ad annum DLXXXIX. gesti accurate disserit.

o hoc anno on potest emoveri.

Evagrius incipit annum Antiochenum a Kalendis Septembris, ideoque in ejus sententia annus Antiochenus DCXXXVII. Kalendis Septemb. hujus Christi anni initium sumpsit, & terræ motus, de quo loquitur Evagrius, ultima die mensis Octobris, Antiochiam concussit. Quare Synodus Constantinopolitana, quæ quatuor & amplius mensibus ante illum terræ motum absoluta fuerat, a currenti anno removeri nullo modo potest. Ultimus terræ motus Antiochenus die XXIX. mensis Novembris anni Christi 528. acciderat, ideoque recte Evagrius prodit, post illum effluxisse annos LXI. refellitque Valesium loco citato, ubi gravi errore scribit, annos Antiochenos a mense Dio, seu Novembri nostro proficisci, ideoque hunc terræ motum, & Synodum Constantinopolit. ad annum sequentem pertinere.

Hanc celebrem Synodum *Joannes Jejunator* Patriarcha Constantinopolit. non tam ut *Gregorii Antiocheni* caussam discuteret, indixit, quam ut sibi Synodali Decreto Episcopi *Oecumenici* seu *Universalis* titulum confirmaret. At, inquit Baronius citatus num. II. Sanctus Gregorius Papa lib. 4. Indict. 13. Epist. 36. scribens ad Eulogium Episc. Alexandrinum affirmat, *ante annos octo* Joannes in Constantinop. Urbe Synodum fecisse, & ab anno DLXXXVII. ad DXCV. Indict. 13. notatum, anni octo interjiciuntur. Verum sæpius jam observavi, Antiquos annos Julianos, eosque utrimque incompletos, plerumque pro integris numerasse; quod & a Divo Gregorio in ea Epistola præstitum. Octo itaque anni illi Valesii quidem opinionem evertunt, nostræ vero minime officiunt. Producit præterea Baronius Epistolam, quæ dicitur post hanc Synodum scripta a Pelagio II. ad Joannem Constantinopolitanum, *Kalendis Martii, Indict. V.* quæ Indictio mense Martio præcedentis Christi anni decurrebat. Verum ea tanquam supposititia ab omnibus Viris doctis hodie rejicitur: tum quia e Procli, Cælestini, Leonis, Innocentii, Gregorii, & Martini I. Scriptis consarcinata est, tum quia stylus a reliquis Pelagii II. Epistolis abhorret, & Isidori lineamenta refert. Epistola igitur quam Divus Gregorius ad Joannem Episcopum Constantinopolit. a Pelagio II. datam docet, periit, & ea quam Baronius integram recitat, commentitia est.

Contrariæ Sententiæ refelluntur.

ANNO CHRISTI 588.

CONCILIUM ARVERNENSE

ANNO CHRISTI 588.

DE PAROCHIIS CADURCINIS

repetenti episcopo Ruthenensi adjudicatis, sub annum Christi DLXXXVIII. hoc est regum Guntramni XXVII. Childeberti XIII. Clotarii junioris IV.

Synodus hæc apud urbem Arvernam celebrata est a Sulpitio metropolitano Bituricensi cum suis provincialibus, in quorum numero censebantur Ruthenensis & Cadurcinus episcopi, cum reliquis Aquitaniæ primæ. Quæ autem convocandæ synodi occasio, quodque illius de orta inter utrumque antistitem controversia judicium fuerit, apud Gregorium Turonensem legere est lib. VI. *historiæ cap.* XXXVIII. Theodosius, *inquit*, Ruthenorum episcopus obiit, & Innocentius Gabalitanorum comes eligitur ad episcopatum, opitulante Brunichilde regina. Sed assumpto episcopatu, confestim Ursicinum Cadurcinæ urbis episcopum lacessere cœpit, dicens, quia diœceses Ruthenæ ecclesiæ debitas retineret. Unde factum est, ut diuturna intentione glisscente, post aliquot annos conjunctus metropolitanus cum suis provincialibus apud urbem Arvernam residens judicium emanaret, scilicet ut parochia, quas numquam Ruthena ecclesia tenuisse recolebatur, reciperet, quod ita factum est. *Et capite sequenti*. Remigius Biturigum episcopus obiit. Post hæc Sulpitius in ipsa urbe ad sacerdotium Guntheramno rege favente præeligitur. Hic synodum illam, cujus supra meminimus, pro parochiis Cadurcinis fieri commonuit.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Verum hanc synodum, ut alias monui, rectius forte ad annum Christi 585. aut sequentem revocaveris: Cave sis tamen lector antiquitatis Gallicanæ diligens sectator ab hallucinatione non toleranda recentiorum illorum συνεδογράφων (Baillium intellige sis, ejusque, sed tacito ubique nomine, exscriptorem Rivesium) qui nuper, concilium illud a Sulpitio Bituricensi metropolitano celebratum, ad Hormisdæ papæ tempora adeoque ad annum Christi 520. revocarunt, cum nec Childebertus Sigeberti regis filius Austrasiorum rex natus esset, nec Sulpitius hujusce nominis primus Bituricenses nostros, nec Ursicinus Cadurcinos, nec Innocentius regeret Ruthenenses.

Sunt quoque qui memorent anno Christi 588. celebratum fuisse in Alpibus Maritimis Ebredunense concilium, cujus acta canonesve aliquos, si nanciscí licuerit, lectoribus in nostra appendice repræsentabimus. Sufficiat hoc loco illius feciſſe mentionem. Verum illos deceptos arbitror quod in Historia Pedemontana Ludovici ab Ecclesia pag. 7. legerint in conciliis circa annum domini 588. in Francia celebratis nominari Emeritum præsulem Ebredunensem, Agrecium Glandatensem, Catulinum Nicensem, Deuterium Vencionensem, Vigilium Sanitiensem & Aredium Dinensem. Vide supra Matisconense II.

SYNO-

☞ SYNODUS PERSICA NESTORIANORUM

Qua varia dogmatum capita definiuntur,

Jesujabio Patriarcha præside, anno Hormisdæ regis VIII. Christi 588. celebrata.

Ex Assemani Bibl. Orient. to. III. par. II. pag. CLXXXIII Ex Mansi Suppl. pag. 457.

IN hac synodo canones XXX. sanciti, quorum primus ut *recipiatur fides Nicæna, & canones Apostolorum, & reliquorum Patrum, utque Arii & Macedonii hæresis circa Trinitatem repudietur, nec non Eutychetis & Manetis aliorumque circa humanitatem Christi.* Secundus, quod *commentaria Theodori* (Mopsuesteni) *commentatoris sequenda sunt, ejusque libris standum: qui vero iis contradixerit, alia scripta amplexus, anathema sit: quemadmodum fecit Hananu Adjabenus, qui eum impugnavit, Joannem Chrysostomum sequutus.* Octavus *adversus presbyteros & monachos vagos, qui jejunium, orationem, & Eucharistiæ perceptionem contemnebant, feminas secum ducentes: utque nec viri in monialium monasteria, neque feminæ in cœnobia virorum ingrediantur.* Nonus, *quod non licet diebus dominicis ecclesias Catholicas, ubi divina officia celebrantur, derelinquere, & monasteria religionis causa adire; sed hæc diebus ferialibus, si placet, adeunda sunt.* Vigesimus octavus, *de potestate patriarchæ in metropolitas, & metropolitæ in episcopos, deque eorum electione.* Vigesimus nonus, *de synodis metropolitanorum apud patriarcham, & episcoporum apud metropolitanum: & quod Simeon Nisibis & Gregorius Gandisaporis metropolitæ, qui ad concilium venire detrectaverant, nisi intra illius anni spatium mandatis obtemperarent, sententiam depositionis incurrant.*

INCERTI LOCI IN GALLIA,

Concilium ann. DLXXXVIII.

In quo de multis criminibus quæsitum, ac præcipue de cæde Prætextati Rothomag. episcopi.

Ex Labbei Appendice tom. V.

Celebratum esse hoc concilium, nusquam legimus: indictum autem esse a Guntramno rege, ad Kalend. Jun. anno Childeberti regis XIII. qui est Christi DLXXXVIII. habemus ex Gregorii Turonensis histor. lib. 9. cap. 20. cujus hæc verba: Eo anno quoque XIII. regis Childeberti, cum ad occursum ejus usque ad Metensem urbem properassemus, jussi sumus ad Guntheramnum regem in legationem accedere: quem apud urbem Cabillonensem reperimus. *Tum multis interjectis, addit Gregorius suum regisque de convocando concilio colloquium. Sic ergo prior Gregorius:* Indicasti Childeberto nepoti vestro, ut omnes regni sui episcopi in unum convenirent: quia multa sunt quæ debeant indagari. Sed juxta consuetudinem canonum placebat gloriosissimo nepoti vestro, ut unusquisque metropolitanus cum provincialibus suis conjungeretur, & tunc quæ irrationabiliter in regione propria fiebant, sanctione sacerdotali emendarentur. Quæ enim causa extat, & quæ erit ista necessitas, ut tanti debeant in unum conjungi Domini sacerdotes? Ecclesiæ fides periculo ullo non quatitur, hæresis nova non surgit. Et ille. Sunt multa, inquit, quæ debeant discerni, quæ injuste gesta sunt: tam de incestis, quam de ipsis quæ inter nos aguntur causis, debet esse discussio. Sed præcipue illa Dei causa extat omnibus major, ut inquirere debeatis, cur Prætextatus episcopus gladio in ecclesia fuerit interemptus. Sed & de iis, qui pro luxuria accusantur, debet esse discussio: ut aut victi sanctione sacerdotali debeant emendari; aut certe, si innocentes inveniuntur, publice error criminis auferatur. Tunc jussit ut in Calendis mensis * quarti hæc synodus prolongaretur.

* Id. Julii.

CONCILIUM TOLETANUM III.

SUB PELAGIO II.

ANNO CHRISTI 589.

ANNO CHRISTI 589.

Anno domini DLXXXIX. celebratum.

In quo Gothi in Hiſpania abjurata Arianæ hæreſeos perfidia orthodoxam fidem profitentur.

[1] IN nomine domini noſtri Jeſu Chriſti, anno quarto regnante glorioſiſſimo [2] domino Reccaredo rege, die octavo Iduum Majarum, æra DCXXVII. hæc ſancta ſynodus habita eſt in civitate regia Toletana ab epiſcopis totius Hiſpaniæ, vel Galliæ, qui infra ſcripti ſunt.

Cum pro fidei ſuæ ſinceritate idem glorioſiſſimus princeps * omnis regiminis ſui pontifices in unum convenire mandaſſet, ut tam de ejus converſione, quam de gentis Gothicæ innovatione in domino exultarent, & divinæ dignationi pro tanto munere gratias agerent, ſanctiſſimus idem princeps ſic venerandum concilium alloquitur, dicens.

Non [3] incognitum reor eſſe vobis, reverendiſſimi ſacerdotes, quod propter inſtaurandam diſciplinæ eccleſiaſticæ formam ad noſtræ vos ſerenitatis præſentiam evocaverim. Et quia decurſis retro temporibus hæreſis imminens, in tota eccleſia catholica agere ſynodica negotia denegavit; Deus, qui placuit per nos ejuſdem hæreſis obicem depellere admonuit inſtituta de more eccleſiaſtica reparare. Ergo ſit vobis jucunditatis, ſit gaudii, quod mos canonicus proſpectu Dei, per noſtram gloriam, ad paternos reducitur terminos. Prius tamen admoneo pariter, & exhortor, jejuniis vos & vigiliis atque orationibus operam dare; ut ordo canonicus, quem a ſacerdotalibus ſenſibus (*b*) detraxerat longa ac diutina oblivio, * quo ætas noſtra ſe neſcire fatetur, divino vobis rurſus dono pateſiant. Adhæc autem gratias Deo agentes & religioſiſſimo principi univerſo concilio in laudibus acclamante, triduanum eſt exinde prædicatum jejunium. Sed cum die octavo Iduum Majarum in unum (*c*) agmen Dei ſacerdotes adeſſent, & oratione præmiſſa unuſquiſque ſacerdotum competenti loco reſediſſet, ecce in medio illorum adfuit ſereniſſimus princeps, ſeque cum Dei ſacerdotibus orationi communicans, divino deinceps flamine plenus, ſic ad loquendum exorſus eſt, dicens: Non credimus veſtram latere ſanctitatem, quanto tempore in errore Arianorum laboraſſet Hiſpania, & non multos poſt deceſſum genitoris noſtri dies quibus nos veſtra beatitudo fidei ſanctæ catholicæ cognovit eſſe ſociatos, credimus generaliter magnum, & æternum gaudium habuiſſe. Et ideo, venerandi patres, ad hanc vos peragendam (*d*) congregari juſſimus ſynodum, ut de omnibus nuper advenientibus ad Chriſtum, ipſi æternas Deo gratias deferatis. Quidquid vero verbis apud ſacerdotium veſtrum nobis agendum erat de fide atque (*e*) ſpe noſtra, (*f*) quæ gerimus in (*g*) hunc tomum conſcripta atque * allegata * noteſcimus. Relegatur enim in medio veſtri, & judicio ſynodali examinatus, per omne * ſucceſſivum tempus gloria noſtra ejuſdem fidei teſtimonio decorata clareſcat. Suſceptus eſt autem ab omnibus Dei ſacerdotibus, offerente rege, ſacroſanctæ fidei tomus, & pronuntiante notario clara voce recenſitus eſt ita.

Quamvis dominus Deus omnipotens pro utilitatibus populorum, regni nos culmen ſubire tribuerit, & moderamen gentium non paucarum regiæ noſtræ curæ commiſerit, meminimus tamen nos mortalium conditione conſtringi, nec poſſe felicitatem futuræ beatitudinis aliter promereri, niſi nos cultui veræ fidei deputemus, & conditori noſtro [4] ſaltim confeſſione, qua dignus ipſe eſt, placeamus. Pro qua re quanto ſubditorum gloria regali * excellimus, tanto providi eſſe debemus in his, quæ ad Deum ſunt, vel noſtram ſpem augere, vel gentibus a Deo nobis * creditis conſulere. Ceterum, quid pro tantis beneficiorum * collationibus omnipotentiæ divinæ valemus tribuere, quando omnia ipſius * ſunt, niſi ut in eum tota devotione credamus? Quemadmodum per ſcripturas ſacras ſeipſum intelligi voluit, & credi præcepit, id eſt, ut confiteamur eſſe Patrem, qui genuerit ex ſua ſubſtantia Filium ſibi coæqualem & coæternum; non tamen ut ipſe idem ſit, * natus, & genitor; ſed perſona alius ſit Pater, qui genuit, alius ſit Filius, qui fuerit generatus; unius tamen uterque ſubſtantiæ * divinitate ſubſiſtat. Pater ex quo ſit Filius, ipſe vero ex nullo ſit alio; Filius qui debeat Patrem, ſed ſine initio, & ſine diminutione, in ea, quia Patri coæqualis, & coæternus eſt, divinitate ſubſiſtat. Spiritus æque ſanctus confitendus a nobis, & prædicandus eſt a Patre & a Filio procedere, & cum Patre & Filio unius eſſe ſubſtantiæ; tertiam vero in trinitate Spiritus ſancti eſſe perſonam, qui tamen communem habeat cum Patre

egendum Galliæ non Galliciæ, ut in quibuſdam, quia Gallia Narbonenſis in regno Gothorum continebatur.

non integra ſed Septimaniæ dumtaxat. omnes regni.

quæ, al. quem, al. quæque.

* alligata innote ſcimus. * nota fecimus

* ſucciduum.

* extolli mur.

* præſtitis. * conſolationibus.

* ſint, ut bonorum noſtrorum nihil egeat, niſi

* natus ingenitus

* in divinitate

1 Contulit Harduinus cum MSS. Collegii Pariſ. Soc. Jeſu, ſed ejus lectio omnino convenit cum Labbeana, paucis exceptis, quæ adnotabimus. Plurimas affert e Codicibus Hiſpanis variantes lectiones Em. Aguirre; quas huc transferre, & injucundum, & parum utile exiſtimavimus.

2 Hard. ex MSS. *atque pitiſſimo & Deo fideliſſimo.* 3 Hard. *Ignotum.*

4 Hard. *ſalutis.*

(*a*) Collatum eſt a me poſtremo cum Cod. Vallicellano ſignato D. 18. ex quo Variantes quæ in Labbeo non extant ſubdo. *Manſi.* (*b*) *Deſtruxerat.* (*c*) *cœtum.*

(*d*) *congregandos credimus.* (*e*) *Hiſpaniæ noſtræ.* (*f*) *quam regimus.*

(*g*) *in hac domo.*

Patre & Filio divinitatis essentiam. Hæc enim sancta trinitas unus est Deus, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, cujus bonitate * omnis licet bona sit condita * creatura, per assumptam tamen a Filio humani habitus formam, a damnata progenie reformamur ad beatitudinem pristinam. Sed sicut veræ salutis indicium est, trinitatem in unitate, & unitatem in trinitate sentire, ita erit consummatio justitiæ, si eamdem fidem intra universalem ecclesiam teneamus, & * apostolica monita in apostolico positi fundamento servemus. Vos tamen Dei sacerdotes meminisse oportet, quantis hucusque ecclesia Dei catholica per (*a*) Hispanias adversæ partis molestiis laboraverit: & catholici * constantem fidei suæ tenerent ac defenderent veritatem, & * hæreses pertinaciori animositate * propriam niterentur vindicare perfidiam. Me quoque, ut re ipsa conspicitis, calore fidei accensum, in eo dominus excitavit, ut depulsa obstinatione infidelitatis, & discordiæ submoto furore, populum qui sub nomine religionis famulabatur errori, ad cognitionem fidei & ecclesiæ catholicæ consortium revocarem. Adest enim omnis gens Gothorum inclyta & fere omnium gentium * gemina virilitate * opinata; quæ licet suorum pravitate doctorum a fidei hactenus vel unitate ecclesiæ fuerit catholicæ segregata; * toto nunc tamen * mecum * assensu concordans ejus ecclesiæ communioni participatur, quæ diversarum gentium multitudinem materno sinu suscipit, & caritatis uberibus nutrit, de qua propheta canente dicitur; *Domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus*. Nec enim Gothorum sola conversio ad cumulum nostræ mercedis accessit; quinimo & Suevorum gentis infinita multitudo, quam præsidio cælesti nostro regno subjecimus, alieno licet vitio in hæresim deductam, nostro tamen ad veritatis originem studio revocavimus. Proinde, sanctissimi patres, has nobilissimas gentes, quæ lucris per nos dominicis applicatæ sunt, quasi sanctum & placabile sacrificium, per vestras manus æterno Deo offero. Erit enim mihi immarcescibilis corona, vel gaudium in retributione justorum, si hi populi, qui nostra ad unitatem ecclesiæ solertia * transcurrerunt, fundati in eadem, & stabiliti permaneant. Sicut enim divino nutu nostræ curæ fuit, hos populos ad unitatem Christi ecclesiæ pertrahere, ita sit vestræ docibilitatis, catholicis eos dogmatibus instituere; quo in toto cognitione veritatis instructi, noverint ex solido errorem hæresis pernicioſæ respuere, & veræ fidei tramitem ex caritate retinere, vel catholicæ ecclesiæ communionem desiderio avidiori amplecti. Ceterum sicut facile ad veniam perveniſſe confido, quod nescia hucusque tam clarissima erraverit gens: ita gravius esse non dubito, si agnitam veritatem dubio corde teneat, atque a patenti lumine (quod absit) oculos suos avertat. Unde valde perneceſſarium esse prospexi, vestram in unum convenire beatitudinem, habens sententiæ dominicæ fidem, qua dicit: *Ubi fuerunt duo, vel tres collecti in nomine meo, * ibi ero in medio eorum*. Credo enim beatam sanctæ trinitatis divinitatem huic sancto interesse concilio; & ideo tamquam ante conspectum Dei ita in medio vestri fidem meam protuli; conscius admodum sententiæ divinæ dicentis: *Non celavi misericordiam tuam, & veritatem tuam a congregatione * multa*: vel apostolum Paulum Timotheo discipulo præcipientem audivi: *Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in qua vocatus es & confessus bonam confessionem coram multis testibus*. Vera est enim redemptoris nostri ex evangelio sententia; qua confitentem se coram hominibus, confiteri dicit coram Patre, & negantem se, esse negaturum. Expedit enim nobis id ore proprio profiteri, quod corde credimus, secundum cæleste mandatum, quo dicitur: *Corde creditur ad justitiam, * oris autem confessio fit ad salutem*. Proinde sicut anathematizo Arium cum omnibus dogmatibus & complicibus suis, qui unigenitum Dei Filium a paterna degenerem * asseverat esse substantiam, nec a Patre gentium, sed ex nihilo dicebat esse creatum, vel omnia concilia malignantium quæ adversus sanctam synodum Nicænam extiterunt, [b] ita in honorem * & in laudem, fidem sanctam Nicæni observo & (*b*) honoro concilii, quam contra eumdem rectæ fidei pestem Arium trecentorum decem & octo sancta episcopalis scripsit synodus. Amplector itaque & teneo fidem centum quinquaginta episcoporum Constantinopoli congregatorum, quæ Macedonium, Spiritum sancti substantiam minorantem, * a Patris & Filii unitatem & essentia segregantem, jugulo veritatis interemit. Primæ quoque Ephesinæ synodi fidem, quæ adversus Nestorium ejusque doctrinam (*c*) relata est, credo pariter & honoro: similiter & Chalcedonensis concilii fidem, quam plenam sanctitate & eruditione adversus Eutychen & Dioscorum protulit, cum omni ecclesia catholica reverenter * suscipio. Omnium quoque orthodoxorum venerabilium sacerdotum concilia, quæ a suprascriptis quatuor sanctis synodis fidei puritate non dissonant, pari veneratione observo. Properet ergo reverentia vestra fidem hanc nostram canonicis applicare monimentis, & ab episcopis vel religiosis, aut gentis nostræ primoribus solerter fidem, quam in ecclesia catholica crediderunt, audire. Quam * rem notatam, & apicibus, vel eorum subscriptionibus roboratam, futuris olim temporibus in testimonium Dei atque * hominum reservate; ut hæ gentes, * quas in Dei nomine regia potestate præcellimus, & quæ, * deterso antiquo errore, per * unctionem sacrosancti chrismatis, vel manus impositionem paracletum intra Dei ecclesiam * præceperunt Spiritum, quem unum, & æqualem cum Patre & Filio (*d*) confitentes, ejusque dono in sinu ecclesiæ sanctæ catholicæ collocatæ sunt. Si eorum aliqui hanc rectam & sanctam confessionem nostram minime credere voluerint, iram Dei cum anathemate æterno percipiant, & de interitu suo, fidelibus gaudium, infidelibus sint in exemplum. Huic vero confessioni meæ, sanctarum (*e*) supra scripturarum * conciliorum constitutiones conte-

xui,

* hominis * natura

* apostolicam, unitatem in

* constanter

* hæretici

* propriæ niterentur perfidiæ.

* genuina * illustrata,

* tota * meo assensui * assensione

Isa. 56.

* transcurrerunt.

*Matth. 18. * ibi sum, & sic textus Græcus, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν*

Psal. 19. * multorum

1. Tim. 3. Matth. 10. Marc. 8. Luc. 9.

Rom. 10. ore.

* asserebat

* & laude Dei,

* Et Patri Filii unitatem & essentiam segregantem,

* Et suscipio & suscipi

* renovatis apicibus,

* * omnium de illum quarum relicto

* percepe-runt.

* & concilium con

(*a*) Hanc periocham ita exhibet Vallicel. *Dum & catholicæ constanter fidei suæ tenerent ac defenderent veritatem; & hæretici pertinaciori propriæ niterentur perfidiæ.* (*b*) *amplector.*
(*c*) *prolata.* (*d*) *contestamur.* (*e*) Deest *supra*. Mansi.

curionibus consentiens cortex.

xui, & testimonio divino, tota cordis simplicitate subscripsi.

Fides a sancto Nicæno concilio edita.

c Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium visibilium & invisibilium * creatorem, * conditorem, & in unum dominum Jesum Christum Filium Dei, de Patre natum unigenitum, hoc est de substantia Patris: Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero: natum non factum, homousion Patri, hoc est ejusdem cum Patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, quæ in cælo & quæ in terris; qui propter * nos & per nostram salutem descendit, & incarnatus est, homo factus, passus est, & resurrexit tertia die, & ascendit in cælos: inde venturus est judicare vivos & mortuos: & in Spiritum sanctum: Eos autem qui dicunt: Erat quando non erat, & antequam nascerentur non erat, & quia ex nullis extantibus factus est, aut ex (*a*) * aliqua substantia vel * natura dicunt esse mutabilem, & convertibilem Filium Dei, anathematizat catholica & apostolica ecclesia.

* nos homines

* alia substantia
* substantia fuisse, aut creatum, aut mutationi alternationive obnoxium, eos anathemate fetit sancta ecclesia catholica & apostolica.

d *Fides sancta, quam exposuerunt* CL. *patres Constantinopolitani concilii, consona magnæ Nicænæ synodo.*

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, factorem cæli & terræ, visibilium omnium & invisibilium conditorem; & in unum dominum Jesum Christum Filium Dei * unigenitum, ex Patre natum ante omnia sæcula, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero: natum non factum, homousion Patri, hoc est, ejusdem substantiæ cum Patre, per quem omnia facta sunt quæ in cælo & quæ in terra. Qui propter * nos & propter nostram salutem * descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria Virgine, homo factus, passus est sub (*b*) Pilato, sepultus, tertia die resurrexit, ascendit in cælos, sedet ad dexteram Patris, iterum venturus in gloria, judicare vivos & mortuos, cujus regni non erit finis. Credimus & in Spiritum sanctum, dominum & vivificatorem, ex Patre (*c*) & Filio procedentem, cum Patre & Filio * adotandum, & glorificandum, qui locutus est per prophetas: unam catholicam atque apostolicam ecclesiam. Confitemur unum baptisma in remissionem peccatorum: expectamus resurrectionem mortuorum, & vitam (*d*) sæculi. Amen.

* ex Patre unig.

* nos homines & nostram
* descendit de cælis, & inhumanatus est, & crucifixus est pro nobis sub

* coadorandum, & conglorificandum.

Tractatus Chalcedonensis concilii.

* Suffecerat quidem ad plenissimam pietatis agnitionem, & confirmationem, * cautissimum, hoc (*e*) est, salutare divinæ gratiæ symbolum; de Patre enim, & Filio, & Spiritu sancto doctrinam perfectam edocet, & incarnationem dominicam (*f*) fideliter suscipientibus manifestat. Sed quoniam hi qui prædicationem veritatis (*g*) destruere nituntur, quasdam propriæ hæreseos novitates parturiunt; (quidam enim * ministerium pro nobis actum divinæ dispensationis audent corrumpere, & vocem illam (*b*) divini partus factam ad virginem denegant: alii temperamentum confusionemque inducentes, & unam esse naturam carnis & deitatis insensate componentes, passibilem unigeniti divinam naturam tali confusione prodigiose divulgant) idcirco omnem adversus veritatem opponendam ab ipsis machinationem volens excludere sancta & magna universalis synodus: * antiquam prædicationem immobilem docens, statuit præcipue trecentorum decem & octo sanctorum patrum fidem incontaminatam manere; & propter eos qui Spiritui sancto adversantur, centum quinquaginta patrum paulo posteriori tempore in urbe Constantinopolitana convenientium de substantia Spiritus sancti traditam doctrinam corroborat, quam etiam illi omnibus insinuaverunt: non quod in præcedentibus aliquid deesset, sed adjicientes de Spiritu sancto eorumdem intellectum, adversus eos qui deitatis ejus dominationem nituntur * adimere, scripturarum testimoniis plenius manifestantes. Propter eos sane qui dispensationis mysterium tentant corrumpere, & purum hominem esse qui ex sancta virgine Maria natus est, impudenter divulgant, beatissimi quondam Cyrilli Alexandrinæ ecclesiæ sacerdotis synodicas epistolas tam ad Nestorium, quam ad ceteros per orientem congruas, & sibi consentientes suscepit, ad confutationem quidem Nestorianæ amentiæ, interpretationem vero eorum, qui religioso zelo salutaris symboli cupiunt intellectum. Quibus epistolam sancti ac beatissimi primæ sedis archiepiscopi Leonis, scriptam ad Flavianum sanctæ recordationis archiepiscopum, ad perimendam Eutychetis malignitatem, atque magni Petri confessioni concordantem, & communem quamdam (*i*) * columnam existentem, contra eos qui recte non glorificant, ad confirmationem catholicæ religionis evidenter subjunxit. Nam eos, qui in duos filios dispensationis dominicæ mysterium scindere moliuntur, execratur (*k*) & eos, qui passibilem divinitatem unigeniti Filii audent asserere, de concilio sacerdotum repellit: & eis qui in duas naturas Christi * temperamentum, vel confusionem argumentantur, adversatur: & qui cælestem, aut alterius cujuscumque substantiam existere formam servi, quam pro nobis sumpsit, insaniendo asserunt, procul abjicit: & eos, qui duas quidem ante adunationem naturas domini delirant, unam vero post adunationem confingunt, anathema facit. Consentientes igitur sanctis patribus, unum dominum nostrum, eumdemque Filium confiteri dominum Jesum Christum consona voce pariter edocemur: perfectum eumdem in divinitate, perfectum eumdem in humanitate; Deum verum, & hominem verum eumdem ex anima rationali

* Sufficeret
* sanctissimum,

* hanc præd.

* demergere,

* pugnam consistentem

* mixtionem,

(*a*) Ita hæc periodus legitur in Vallicel. *aut ex alia substantia dicunt esse convertibilem.*
(*b*) *Pontio Pilato.* (*c*) Deest *& Filio.* (*d*) *futuri sæculi.*
(*e*) Deest *est.* (*f*) *fidem.* (*g*) *obstruere.*
(*b*) *divinam, hi partem factam* &c. (*i*) *paginam.*
(*k*) *& eos* &c. *repellit.* Deest totum.

nali & corpore; secundum divinitatem, unius cum Patre naturæ; secundum humanitatem, eumdem unius naturæ nobiscum, per omnia similem nobis, absque peccato; ante sæcula quidem ex patre natum, secundum divinitatem; in novissimis vero (a) diebus propter nos & propter salutem nostram, * ex Maria Virgine Dei genitrice, secundum humanitatem hominem factum; unum eumdemque Christum filium Dei unigenitum in duas naturas inconfuse, immutabiliter, indivise, inseparabiliter cognoscendo, in nullo naturarum differentias propter unitatem perimendas; magis autem salva utriusque naturæ proprietate, & in una coeunte persona, uno quoque statu concurrente; non in duabus personis partiendum, vel dividendum, sed unum eumdemque Filium, unigenitum (b) Deum Verbum, dominum Jesum Christum, sicut ab exordio prophetæ de eo, & ipse nos erudivit, & patrum nobis tradidit symbolum. His itaque cum omni undique subtilitate & diligentia a nobis ordinatis, statuit sancta & universalis synodus, aliam fidem nulli licere * proferre; aut * scribere, aut credere, aut * sapere, aut docere aliter. Qui autem audent aut exponere aliam fidem, aut proferre, aut tradere aliud symbolum, volentibus converti ad scientiam veritatis, ex Gentibus, ex Judæis, vel hæreticis quibuscumque, siquidem aut episcopi, aut clerici fuerint, alienos esse episcopos ab episcopatu, & clericos a clero; si vero monachi vel laici fuerint, anathema fieri.

* hominem factum hunc unum eumdemque Christum, Filium, dominum unigenitum

* profiteri, * docere aut dicere aliter * tradere

Ego Reccaredus rex fidem hanc sanctam, & veram confessionem, quam unam per totum orbem catholica confitetur ecclesia, corde retinens, ore affirmans, mea dextera, Deo protegente, subscripsi.

Ego * Baddo, gloriosa regina, hanc fidem, quam credidi, & suscepi, mea manu de toto corde subscripsi.

* Badda, * Badda, pia uxor Reccaredi regis, filia, ut tradunt historici quidam Hispani, Arturi regis Britanniæ.

Tunc acclamatum est in laudibus Dei, & in favore principis ab universo * clero.

* concilio.

Gloria Deo Patri, & Filio, & Spiritui sancto, cui cura est pacem & unitatem ecclesiæ suæ sanctæ catholicæ providere.

Gloria Deo nostro Jesu Christo, qui pretio sanguinis sui ecclesiam catholicam ex omnibus gentibus congregavit.

Gloria Deo nostro Jesu Christo, qui tam illustrem gentem unitati veræ fidei copulavit, & unum gregem & unum pastorem instituit.

Cui a Deo æternum meritum, nisi vero catholico Reccaredo regi?

Cui a Deo æterna corona, nisi vero orthodoxo Reccaredo regi?

Cui præsens gloria, & æterna, nisi vero amatori Dei Reccaredo regi?

Ipse novarum plebium in ecclesia catholica conquisitor,

Ipse (c) mereatur veraciter apostolicum meritum, qui apostolicum implevit officium.

Ipse sit Deo & hominibus amabilis, qui tam mirabiliter Deum glorificavit in terris, præstante domino nostro Jesu Christo, qui cum Deo Patre vivit, & regnat in unitate Spiritus sancti, in sæcula sæculorum. Amen.

IN NOMINE DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI,

Fidei confessio episcoporum, presbyterorum, vel primorum Gothicæ gentis, qui infra subscripserunt.

Præcipiente autem universo venerabili concilio, atque jubente, unus episcoporum catholicorum ad episcopos & religiosos, vel majores natu, ex hæresi Ariana conversos, ejusmodi allocutione exorsus est, dicens:

Officii nostri cura, & (d) felicissimi atque gloriosissimi principis admonitione propellimur, diligenter a vestra caritate perquirere, vel quid damnetis in hæresi, aut quid intra Dei (e) catholicam credatis ecclesiam. Nam sicut dicente psalmista didicimus: * *Incipite domino in confessione*; optimum est, vestræque saluti conveniens palam confiteri, quod creditis; & sub auditu universorum anathematizare, quod respuitis. Tunc prorsus optime poteritis evangelicæ atque apostolicæ fidei participes fieri, eamdem catholicam fidem ex confessione catholica incipiatis, vel propria subscriptione firmetis; & sicuti Deo jam de bona consensione cogniti estis conscientia, ita & * vos proximos fidei sanctæ adstipulationem monstretis. Eo itaque fiet, ut & vos Christi esse corporis membra significetis, & nostra exiguitas nihil dubium, nihil infidum unquam de vestra suspicetur fraternitate; dum patuerit, vos pestem perfidiæ Arianæ cum omnibus dogmatibus, regulis, officiis, communione, codicibus prædamnare, vel detestandæ hæreseos expoliati contagione, innovati quodammodo intra Dei ecclesiam * splendidi habitu, veræ fidei clareatis.

* Psal. 146.

* proximos fidei sanctæ adstipulatione

* splendido

Tunc episcopi omnes una cum clericis suis, primoresque gentis Gothicæ pari consensione dixerunt:

Licet hoc quod paternitas atque fraternitas vestra a nobis cupit audire, vel fieri, jam olim conversionis nostræ tempore egerimus, quando secuti dominum nostrum glorioſissimum Reccaredum regem ad Dei ecclesiam transivimus, & perfidiam Arianam cum omnibus * superstitionibus suis anathematizavimus pariter & abjecimus: nunc vero propter caritatem & devotionem, quam vel Deo, vel ecclesiæ sanctæ catholicæ meminimus nos debere, non tantum hæc eadem quæ petitis promptissime agere properamus, sed & quæ adhuc congrua fidei esse conspicitis, nobis de caritate persuadete! Vos etenim ita semel rectæ fidei amor in eam devotionem advexit, ut omne quod nobis verius fraternitas vestra patefecit, teneamus, & liberali fateamur confessione.

* superstitionibus

* nos

I.

Omnis ergo qui fidem & communionem ab Ario venientem, & hucusque a nobis retentam, adhuc tenere desiderat,

(a) *diebus eundem.* (b) *Deum verum.* Mansi. (c) *mercetur.* (d) *& fidelissimi.* (e) *sanctam catholicam.*

rat, & de tota cordis intentione non damnat, anathema sit.

II.

Quicumque Filium Dei dominum nostrum Jesum Christum negaverit a paterna substantia sine initio genitum, & æqualem Patri esse, vel consubstantialem, anathema sit,

III.

Quicumque Spiritum sanctum non credit, aut non crediderit a Patre & Filio procedere, eumque non dixerit coæternum esse Patri & Filio, & (a) coæqualem, anathema sit.

IV.

Quicumque in Patre, & Filio, & Spiritu sancto, & personas non distinguit, & unius (b) Dei unitatis substantiam non cognoscit, anathema sit.

V.

Quicumque Filium Dei dominum nostrum Jesum Christum, & Spiritum sanctum * esse Patre minores asseruerit, & gradibus separaverit, creaturamque esse dixerit, anathema sit.

* juxta deitatem esse Patre minorem,

VI.

Quicumque Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum unius substantiæ, omnipotentiæ, æternitatis esse non credit, anathema sit.

VII.

Quicumque nescire Filium Dei, quæ Deus Pater sciat, dixerit, anathema sit.

VIII.

Quicumque initium Filio Dei, & Spiritui sancto deputaverit, anathema sit.

IX.

Quicumque Filium Dei, secundum divinitatem suam visibilem aut passibilem ausus fuerit * profiteri, anathema sit.

* proferre

X.

Quicumque Spiritum sanctum sicut Patrem & Filium verum Deum omnipotentem esse non crediderit, anathema sit.

XI.

Quicumque aliam fidem & communionem catholicam, * præter ecclesiasticam universalem, esse crediderit, (illam dicimus ecclesiam, quæ Nicæni, Constantinopolitani, & primi Ephesini, & Chalcedonensis concilii decreta tenet pariter & honorat) anathema sit.

* præterquam in ecclesia universali,

XII.

Quicumque Patrem, & Filium & Spiritum sanctum honore & gloria & divinitate separat & disjungit, anathema sit.

XIII.

Quicumque Filium Dei & Spiritum sanctum cum Patre non crediderit esse glorificandos & honorandos, anathema sit.

XIV.

Quicumque non dixerit: (c) Gloria & honor Patri, & Filio, & Spiritui sancto, anathema sit.

XV.

Quicumque rebaptizandi sacrilegum opus bonum esse credit aut crediderit, agit aut egerit, anathema sit.

XVI.

Quicumque libellum detestabilem duodecimo anno * Leovegeldi regis a nobis editum, in quo continetur Romanorum ad hæresim Arianam traductio, & in quo gloria Patri, per Filium, in Spiritu sancto (d) male a nobis instituta continetur, hunc libellum si quis pro vero habuerit, anathema sit in æternum.

* Leonigildi, al. Leuvigildi

XVII.

(e) Quicumque Ariminense concilium non ex toto corde respuerit & damnaverit, anathema sit.

XVIII.

Confitemur enim nos ex hæresi Ariana toto corde, tota anima, & de tota mente nostra ad ecclesiam catholicam fuisse conversos. Nulli dubium est, nos nostrosque decessores erasse in hæresi Ariana, & fidem evangelicam atque apostolicam nunc intra ecclesiam catholicam didicisse. Proinde fidem sanctam, quam præfatus religiosissimus dominus noster patefecit in medio concilii, & manu sua subscripsit, hanc & nos tenemus, hanc confitemur pariter, & suspicimus, hanc in populis prædicare atque docere * promittimus. Hæc est vera fides, quam omnis ecclesia Dei per totum mundum tenet, catholica esse creditur & probatur. Cui hæc fides non placet, aut non placuerit, sit anathema, maranata, in * adventum domini nostri Jesu Christi.

* permittimus,

* adventu

XIX.

Qui fidem spernit Nicæni concilii, anathema sit.

XX.

(a) *coessentialem.* (b) *Divinitatis.* Mansi.
(c) Deest: *& honor.* (d) *cum alia a nobis* &c.
(e) Deest totus iste canon, sed ejus loco ponitur: *Quicumque criminis nostri Concilium non ex toto corde* &c. ut in edito.

XX.

Qui fidem concilii Conſtantinopolitani centum quinquaginta epiſcoporum veram non dixerit, anathema ſit.

XXI.

Qui fidem Epheſinæ ſynodi primæ & Chalcedonenſis non tenet, & ea non delectatur, anathema ſit.

XXII.

Qui concilia omnia epiſcoporum orthodoxorum * conſona conciliis Nicæno, Conſtantinopolitano, primo Epheſino, & Chalcedonenſi non recipit, anathema ſit.

* Conciliorum Nicæni, Conſtant. &c.

XXIII.

Proinde & damnationem hanc * perfidiæ & communicationis Arianæ, & omnium conciliorum hæreſim Arianam foventium, cum anathemate eorum propria manu ſubſcripſimus. Conſtitutiones vero ſanctorum conciliorum Nicæni, Conſtantinopolitani, Epheſini, vel Chalcedonenſis, quas gratiſſima aure audivimus, & * confeſſione noſtra veras eſſe probavimus, de toto corde, & de tota anima, & de tota mente noſtra ſubſcripſimus. Nihil ad cognitionem veritatis lucidius arbitrantes, quam quæ ſupradictorum conciliorum continent auctoritates. De trinitate autem & unitate Patris, Filii, & Spiritus ſancti, nihil his verius, nihil lucidius unquam poteſt vel poterit demonſtrari. De myſterio incarnationis unigeniti Filii Dei, per ſalute humani generis, quo & vera probatur humanæ naturæ ſine peccati contagione ſuſceptio, * & permanet incorruptæ in eo divinitatis plenitudo, cum ex natura (a) utraque non deperit, & una fit ex utraque domini noſtri Jeſu Chriſti perſona, ſatis plene in his conciliis probatur patefieri veritate, & a nobis creditur omni remota dubitatione.

* fidei & communionis

* conſenſione

* permanentis incorruptæ, * ut una ſit

* Quicumque hanc fidem ſanctam depravare, corrumpere, mutare tentaverit, aut ab eadem fide, vel communione catholica, quam nuper ſumus, Deo miſerante, adepti, egredi, ſeparari, vel diſſociari voluerint, ſint Deo & univerſo mundo crimine infidelitatis in æternum obnoxii. Floreat autem eccleſia ſancta catholica per omnem mundum pacatiſſime, & emineat doctrina, ſanctitate & poteſtate. Si qui intra eam fuerint, crediderint, communicaverint, hi audiant ad dexteram Patris poſiti: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum eſt a conſtitutione mundi.* Si qui autem ab ea receſſerint; ejuſque (b) deſtruxerint fidem, & communionem reſpuerint; hi * audient ex ore divino in die judicii: *Diſcedite a me maledicti (c) neſcio vos: ite in ignem æternum, qui præparatus eſt diabolo & angelis ejus.* Sint ergo damnata in cœlo & in terra, quæcumque per hanc catholicam fidem damnantur; ſint accepta in cælo & in terra, quæcumque * in hanc fidem accipiuntur: regnante domino noſtro Jeſu Chriſto, cui, cum Patre & Spiritu ſancto, eſt gloria in ſæcula ſæculorum.

* Si quis unquam

Matth. 25.

* audiant. Ibidem.

* per

Fides a ſancto Nicæno concilio edita.

Credimus in unum Deum Patrem, &c. *ut ſupra pag.* 982

Sancta fides quam expoſuerunt centum quinquaginta patres concilii Conſtantinopolitani, conſona magnæ Nicænæ ſynodo.

Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, &c. *ut ſupra pag.* 982.

Sancta fides quam expoſuerunt tractatus Chalcedonenſis concilii.

Suffecerat quidem ad pleniſſimam pietatis agnitionem & confirmationem, & cautiſſimum, hoc eſt, ſalutare divinæ gratiæ ſymbolum, &c. *ut ſupra pag.* 962.

(d) *Ugnus in Chriſti nomine epiſcopus anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, fidem hanc ſanctam catholicam, quam in eccleſiam catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde ſubſcripſi.*

Erat Barcenſis ecclæ epiſcopus. Eſt Valentiæ epiſcopus.

Murila in Chriſti nomine (e) epiſcopus anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, fidem hanc ſanctam catholicam, quam in eccleſiam catholicam veniens credidi, manu mea, & toto corde ſubſcripſi.

(f) *Ubiligiſculus in Chriſti nomine epiſcopus anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, fidem hanc ſanctam catholicam, quam in eccleſiam catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde ſubſcripſi.*

* Ubiligi Valentiæ eccleſiæ ſcopus.

(g) * *Sumila in Chriſti nomine (h) civitatis Veſenſis epiſcopus anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, fidem hanc ſanctam catholicam, quam in eccleſiam catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde ſubſcripſi.*

* Sunnil

* *Gardingus in Chriſti nomine (i) civitatis * Tudenſis epiſcopus anathematizans hæreſis Arianæ dogmata ſuperius damnata, fidem hanc ſanctam catholicam, quam in eccleſiam catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde ſubſcripſi.*

* Cardin * Tudeſa

* Be-

(a) *uterque.* (b) *detraxerint.* (c) Deeſt: *neſcio vos: ite.* Manſi.
(d) Cod. Vall. *Anaſtaſius.* (e) Deeſt *epiſcopus.* (f) *Williſiſcus.*
(g) *Sunnila.* (h) Deeſt *Civit. Veſenſis.* (i) Deeſt *civitatis Tudenſis.*

* *Becila in Christi nomine* (*a*) *civitatis Lucensis episcopus anathematizans hæresis Arianæ dogmata superius damnata, hanc sanctam catholicam fidem, quam in ecclesiam catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde subscripsi.*

* *Argiovittus in Christi nomine civitatis Portugalensis episcopus anathematizans hæresis Arianæ dogmata superius damnata, fidem hanc catholicam, quam in ecclesiam catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde* * *subscripsi.*

* *Fruisclus in Christi nomine civitatis Dertosanæ episcopus anathematizans hæresis Arianæ dogmata superius damnata, fidem hanc sanctam catholicam, quam in ecclesiam catholicam veniens credidi, manu mea de toto corde subscripsi.*

Similiter & reliqui presbyteri & diaconi, ex hæresi Ariana conversi, subscripserunt.

(*b*) [1] *Signum* * *quo signarunt viri illustres.*

Fonsa vir illustris anathematizans subscripsi.

* Aguila vir illustris anathematizans subscripsi.

*(*c*) Eila vir illustris anathematizans subscripsi. [2]

Similiter & omnes seniores Gothorum subscripserunt.

Post confessionem igitur & subscriptionem omnium episcoporum & totius gentis Gothicæ seniorum, gloriosissimus dominus noster Reccaredus rex pro reparandis simul & confirmandis disciplinæ ecclesiasticæ moribus, Dei sacerdotes taliter affatus est dicens: Regia cura usque in eum modum protendi debet, & dirigi, quo possit veritatis & scientiæ capere rationem. Nam sicut in rebus humanis glorioſius eminet potestas regia, ita & prospiciendæ commoditati * provinciarum major debet esse providentia. Ac nunc, beatissimi sacerdotes, non in eis tantummodo rebus diffundimus solertiam nostram, quibus populi sub nostro regimine positi pacatissime gubernentur & vivant, sed etiam in adjutorio Christi extendimus nos ad ea quæ sunt cælestia cogitare, & quæ populos fideles efficiunt, satagimus non nescire. Ceterum si totis nitendum est viribus humanis moribus modum ponere, & insolentium rabiem regia potestate frenare, si * qui etiam & paci propagandæ opem debemus impendere, multum magis est adhibenda solicitudo desiderare & cogitare divina, inhiare ad sublimia, & ab errore retractis populis veritatem eis * serena luce ostendere. Sic enim agit, [3] qui multiplici * (*d*) honore a Deo remunerari potest: sic enim audit, qui super id quod ei committitur auget, dum illi dicitur: *Quid supererogaris, ego cum rediero reddam tibi.* Ergo quia jam fidei nostræ & confessionis formam plena serie vestra beatitudo recensuit, simulque & sacerdotum nostrorumque procerum fides atque confessio * caritati vestræ præpatuit, hoc adhuc necessarium pro firmitate catholicæ fidei nostra Deo supplex instituere decrevit auctoritas, ut propter roborandam gentis nostræ novellam conversionem, omnes Hispaniarum & * Galliæ ecclesiæ hanc regulam servent, ut omni sacrificii tempore ante communicationem corporis Christi (*e*) vel sanguinis juxta orientalium * patrum morem unanimiter clara voce sacratissimum fidei recenseant [m] symbolum: ut primum populi quam credulitatem teneant fateantur; & sic corda fide purificata ad Christi corpus & sanguinem percipiendum exhibeant. Dum enim constitutio hæc fuerit perenniter conservata in Dei ecclesia, & fidelium ex solido corroboratur credulitas, & perfidia infidelium confutata, ad id quod repetitum sæpius recognoscit, facillime inclinatur. Nec se quisquam jam de ignorantia fidei excusabit a culpa, quando universorum ore cognoscit, quid catholica teneat & credat ecclesia. Omnibus ergo capitulis, quæ adhuc per vestram sanctitatem regulis ecclesiasticis adjicienda sunt, hoc pro fidei sanctæ reverentia & firmitate proponite, quod de proferendo symbolo nostra Deo * dicente decrevit serenitas. De cetero autem pro inhibendis insolentium moribus, mea vobis consentiente clementia, sententiis * terminata * districtioribus; & firmiori disciplina, quæ facienda non sunt, prohibete; & ea quæ fieri debent, immobili constitutione firmate.

* sanctitati

* Gallicæ

* partium

* docente

* terminate
* districtioris & firmioris disciplinæ;

TITULI CAPITULORUM. (*f*)

I. *De observatione priorum canonum.*

II. *De symbolo proferendo a populo in ecclesia.*

III. *Ut episcopo non liceat rem alienare ecclesiæ.*

IV. *Ut episcopo liceat* [4] *unam de parochianis ecclesiis monasterium facere.*

V. *Ut episcopis, presbyteris, diaconibus ex hæresi venientibus, jam non liceat misceri uxoribus, vel quod hi qui semper catholici fuerunt, in cellulis suis cum mulieribus extraneis non morentur.*

VI. *Quod liberti ab episcopis, vel ab aliis facti, & ecclesiis commendati, permanere debeant liberi.*

VII. *Quod lectio in omnibus sacerdotalibus mensis legi debet.*

VIII. [5] *Quod de clero, ex familiis fisci nullus unquam postulet a rege; & qui acceperit, irrita talis donatio maneat.*

IX. *De ecclesiis ab hæresi translatis, ut ad episcopos*

---

1 Hard. *Signum Gussini viri illustris proceris.*
2 Harduinus ex MSS. addit. *Flavius vir illustris anathematizans subscripsi.*
3 Hard. ex MSS. *qui multipliciter se a Deo remunerari intendit.*
4 Isidorus legit, *unam ex parochiis basilicam monasterium facere.*
5 Isidorus, *Ut clerici de familia fisci a principe non donentur.*
(*a*) Deest *civitatis Lucensis*, sicut & reliqua nomina sedium episcopalium.
(*b*) *Signum Gusini viri illustris.*
(*c*) *Bila.* Post hunc additur; *Ellavi vir illuster anathematizans subscripsi.*
(*d*) *bono* & mox pro *potest est*: *confidit.* (*e*) *& sanguinis.*
(*f*) Hæc lemmata sub novo titulo in Vallicellano dantur, tanquam si ad novum aliud Concilium pertinerent. Porro & novam quæ est in Codice inscriptionem & titulos capitulorum cum sint ab editis diversi mox subdam.

* pertineant.

*ſcopos in quorum ſunt parochiis * permaneant.*

X. De viduis, quæque voverint, continentiam teneant, & quæque nubere elegerint, quibus voluerint nubant: æque & de virginibus.

XI. Quod pœnitentes, ſecundum modum antiquorum canonum, agere pœnitentiam debeant.

XII. Quod qui voluerint pœnitentiam agere, prius tondeantur, ut habitum mutent.

XIII. Quod non liceat duos clericos in forum cauſſare.

XIV. Ut Judæis uxores vel concubinas Chriſtianas habere, ſive comparare mancipia Chriſtiana, & judaizare non liceat, vel publica officia peragere.

XV. Quod manere debeat firmum, ſi ſervi fiſci eccleſias fecerint, eaſque peculio ſuo ditaverint.

XVI. Quod idololatriæ cultura a ſacerdotibus, vel a judicibus exquirenda eſt, atque exterminanda.

XVII. Quod qui filios ſuos necaverit, a ſacerdotibus vel a judicibus diſtringatur.

*XVIII. Quod ſemel in anno ad concilium ſacerdotes & judices, atque [1] actores * patrimonii noſtri debeant convenire.*

* patr. fiscalis.

XIX. Quod eccleſiarum omnium dos ad epiſcopi ordinationem debeat pertinere.

XX. Quod ſacerdotes moderanter agere debent per parochias.

XXI. Quod ſervi eccleſiæ, ſive clericorum, non debeant a judicibus vel ab actoribus in aliqua angaria fatigari.

XXII. Quod religioſorum corpora cum hymnis & canticis tantum deferenda ſunt ad ſepulchra.

* allemandia, al. gallemanchiæ,

*XXIII. Quod * [2] vallemantiæ, & turpes cantici prohibendi ſunt a ſanctorum ſolemnitatibus.*

TITULUS

Subſequentibus canonibus præfixus. In codic. Vallicellano ſign. D. 18. cum ſubjecta canonum tabula.

Incipit ſynodus in Toletana urbe habita LXVIII. epiſcoporum.

I. Ut conciliorum ſtatuta, & præſulum Romanorum decreta cuſtodiantur.

II. Ut in omnibus eccleſiis die Dominica ſymbolum recitetur.

III. Ne quis ex neceſſitate rem eccleſiæ alienet.

IV. Ut liceat epiſcopo unam ex parochiis baſilicam monaſterium facere.

V. Ut ſacerdotes & levitæ cum uxoribus ſuis non vivant libidinoſa ſocietate.

VI. Ut ſervus eccleſiæ ab epiſcopo manumiſſus ſe a patrocinio eccleſiæ numquam recedat; & ut liberti aliorum ab epiſcopo defendantur.

VII. Ut ad menſam epiſcopi ſcripturæ divinæ legantur.

VIII. Ut clericus de familia fiſci a principe non donetur.

IX. Ut eccleſiæ Arianorum ad epiſcopum, in cujus pertineant.

X. Ut viduis pro caſtitate violentiam nullus inferat; & ut mulier invita virum non ducat.

XI. Ut potens pœnitentiam agat.

XII. De his qui pœnitentiam poſcunt, ſi vir prius tondatur; ſi femina prius habitum mutet.

XIII. Ut clerici, qui ſæculares judices appetunt, excommunicentur.

XIV. De Judæis.

XV. Ut ſervi fiſci, qui eccleſias conſtruunt, dotem faciant.

XVI. Ut epiſcopi cum judicibus idola deſtruant; & ut dominus idololatriam ſervis probibeat.

XVII. Ut epiſcopi cum judicibus necatores filiorum acriori diſciplina corripiant.

XVIII. Ut ſemel in anno ſynodus fiat; ut judices exactiones fiſci (ſic) præſentes ſint.

XIX. Ut eccleſia cum rebus ejus ad epiſcopi ordinationem pertineat.

XX. Ut epiſcopi angarias vel indictiones in diœceſim non imponant.

XXI. Ut non liceat judicibus clericos vel ſervos eccleſiæ in ſuis augeriis occupare.

XXII. Ut religioſa corpora pſallendo tantum deducantur.

XXIII. Ut in ſanctorum natalitiis ballimatiæ probibeantur.

CAPITULA.

I.

POST damnationem hæreſis Arianæ, & Dei ſanctæ catholicæ expoſitionem, hoc ſanctum præcipit concilium, ut quia in nonnullis vel hæreſis vel gentilitatis * neceſſitatibus per Hiſpaniarum eccleſias canonicus prætermiſſus eſt ordo, dum & licentia abundaret tranſgrediendi, & diſciplinæ optio negaretur: dumque omnis exceſſus hæreſis foveretur patrocinio, ut * abundantiam mali temperet diſtrictio diſciplinæ; pace eccleſiæ Chriſti miſericordia reparata, omne quod priſcorum canonum auctoritas prohibet, ſit reſurgente diſciplina inhibitum, & agatur omne quod præcipit fieri: maneant in ſuo vigore conciliorum omnium conſtituta, ſimul & ſynodicæ ſanctorum præſulum Romanorum epiſtolæ. Nullus deinceps ad promerendos honores eccleſiaſticos contra * vetita canonum aſpiret indignus: nihil ex hoc fiat, quod ſancti patres Spiritu Dei pleni ſanxerunt debere non fieri: & qui præſumſerit, ſeveritate priorum canonum diſtringatur.

* neceſſitat

* abundant mali temp ris, pro abeſſet d ſtrictio di plinæ. A nunc pace

* Canonu ſtatuta

II.

Pro reverentia ſanctiſſimæ fidei, & pro-

* Galliæci H. e. prop Suevos

1 Hard. ex MSS. *actores fiſci preſentes ſint.*

2 Iſidorus, *ballematbiæ.*

propter corroborandas hominum invali- A das mentes, conſultu piiſſimi & glorioſiſſimi domini noſtri Reccaredi regis, ſancta conſtituit ſynodus, ut per omnes eccleſias (*a*) Hiſpaniæ, * vel Galliæ, ſecundum formam orientalium eccleſiarum, concilii Conſtantinopolitani, hoc eſt, centum quinquaginta epiſcoporum ſymbolum fidei recitetur: ut priuſquam dominica dicatur oratio, voce clara a populo * decantetur; quo & fides vera manifeſtum teſtimonium habeat, & ad Chriſti corpus & ſanguinem prælibandum pectora populorum fide purificata B accedant.

* Hard. Col. leſt. t. 3. *Apud Iſidorum hic canon ſecundus multo eſt auctior, in hunc modum:*

Pro reverentia & exaltatione ſanctiſſimæ atque intemeratiſſimæ Chriſti fidei, propter corroborandas & fulciendas hominum invalidas mentes, quæ frequenter partim ignorantiæ vitio (quo naturaliter ab ipſis vitæ auſpiciis naſcimur obtenebrati) a via veritatis aberrare ſolent; partim educationis infelici corruptela depravate nonnumquam quod recta ratio monet, & naturalis docet inſtinctus, & ſequi veritatis C puritas exhortatur, non ſine gravi animæ diſpendio deſpicatur. Hinc ubi anima rationalis, nobile Dei plaſma, & egregium artificium, ſanctiſſimæ Trinitatis habens in ſe veſtigia, ad ſui creatoris amorem per veram intelligentiam deberet elevari, ignorantiæ tenebris obvoluta, ad hæreſis pravitatem deflexa, ſui creatoris verum cultum deſerit, diis alienis inſerviens. His igitur incommodis occurrendi cauſſa, ut erroris nubes longe repellantur, & veritatis ac unicæ fidei ſplendor illuceat, hominumque mentibus puritatis & viæ infallibilis pulcritudo inſeratur, per quam totus animæ affectus in Deum ſuum elevetur, & illius rapta deſiderio prudenti indagine oculorum acies D ad lumen veritatis inextinguibile, quæ Deus eſt, prorſus convertat: ſine cujus obtentu nihil aliud agit mens quam cœcutire, quam aberrare, quam a felicitatis ſcopo dimoveri: conſultu piiſſimi & glorioſiſſimi Reccaredi regis, conſtituit ſynodus &c. *ut ſup.*

III.

Hæc ſancta ſynodus nulli epiſcoporum licentiam tribuit res alienare eccleſiæ, quoniam & antiquioribus canonibus prohibetur. Si quid vero quod utilitatem non gravet eccleſiæ, pro ſuffragio monachorum, vel (*b*) eccleſiis ad ſuam parochiam * pertinentibus dederunt, firmum maneat. Peregrinorum vero vel clericorum * & egenorum neceſſitati, ſalvo jure eccleſiæ præſtare permittantur, pro tempore quo potuerint.

IV.

Si epiſcopus unam de * parochianis * 12. quæſt. 1. Si epiſcopus. Decr. Ivo p. 3. c. 168. eccleſiis ſuis monaſterium dicare voluerit, ut in ea monachorum regulariter congregatio vivat, hoc de conſenſu concilii ſui habeat licentiam faciendi; qui etiamſi de rebus eccleſiæ pro eorum ſubſtantia aliquid, quod detrimentum eccleſiæ non exhibet, eidem loco donaverint, ſit ſtabile. Rei enim bonæ ſtatuendæ ſanctum concilium dat aſſenſum.

* parœcianis patrocinantis

V.

o Compertum eſt a ſancto concilio, epiſcopos, presbyteros, & diaconos venientes ex * hæreſi, carnali (*c*) adhuc deſiderio uxoribus copulari. Ne ergo de cetero fiat, hoc præcipitur, quod & prioribus canonibus * terminatur, ut non liceat eis vivere libidinoſa ſocietate; ſed manente inter eos * fide conjugali, communem utilitatem habeant, & non ſub uno conclavi maneant: & certe ſi ſuffragatur virtus, in aliam domum ſuam uxorem faciat habitare; ut caſtitas & apud Deum & homines habeat teſtimonium * bonum. Si quis vero poſt hanc conventionem obſcœne cum uxore elegerit vivere, * ut lector habeatur. Qui vero ſemper ſub canone eccleſiaſtico jacuerunt, ſi contra veterum imperata in ſuis cellulis, mulierum, quæ (*d*) infamem ſuſpicionem poſſunt generare, conſortium habuerint, illi canonice quidem diſtringantur, mulieres vero ipſæ ab epiſcopis venumdentur, & pretium ipſum pauperibus erogetur.

* hæreſi carnali, adhuc uxoribus copulari continetur,

* lege.

* verum

* ut nec lector. *al.* ut neglector

VI.

De libertis autem * id Dei præci- 12. q. 2. de libertis. piunt ſacerdotes, ut ſi qui ab epiſcopis facti ſunt ſecundum modum quo canones antiqui dant licentiam, ſint liberi; & tamen a patrocinio eccleſiæ tam ipſi, quam ab eis progeniti non recedant. Ab aliis quoque libertati traditi, & eccleſiis commendati, * patrocinio (*e*) epiſcopali regantur, a principe hoc epiſcopus poſtulet.

* hoc præcipit S. ſynodus, ut ſi qui presbyteri vel diaconi ab epiſcopis. * patrocinio epiſcopi colligantur, & ne cuiquam donentur, hoc a principe epiſcopus.

VII.

Pro reverentia Dei ſacerdotum, id E univerſa ſancta conſtituit ſynodus; ut quia ſolent crebro menſis otioſæ fabulæ interponi, in omni ſacerdotali convivio lectio ſcripturarum divinarum miſceatur. Per hoc enim & animæ edificantur ad bonum, & bufalæ non neceſſariæ * prohibentur.

Dist. 44. Pro reverentia Burch. lib. 2. c. 169. Ivo p. 6. c. 260. Raba 1. pœn. c. 281.

* Eadem dist. c. Quomodo autem. Vide de ordine in convivlis ſacerdotum ſervando: & in conc. Brac. 2. in decretis Martini c. 62. * reprobantur.

VIII.

(*a*) Cod. Vallic. *Galliæ vel Gallectæ.*
(*b*) Cod. Vallic. *vel eccleſiarum* & paulo poſt habet *pertinentium.*
(*c*) *duêtæ.* (*d*) *infamiæ.*
(*e*) *Epiſcopi litigantur, & ne cuiquam donentur, a principe ſi hoc epiſcopus.*

VIII.

* Jubente * Innuente atque consentiente domino piissimo Reccaredo rege, id præcipit sacerdotale concilium, P ut * clericorum ex familia fisci, nullus audeat 9 a principe donatos expetere; sed reddito capitis sui tributo ecclesiæ Dei, cui sunt alligati, usque dum vivent, regulariter administrent.

* clericos

IX.

Decreto hujus concilii hoc statuitur, ut ecclesiæ quæ fuerunt in hæresi Ariana, nunc autem sunt catholicæ, ad episcopos cum suis rebus pertineant, ad quos parochiæ ipsæ, in quibus ecclesiæ ipsæ fundatæ sunt, pertinere videntur.

X.

92. q. 2. Hoc sanctum confir. Burch. l. 8. c. 44. Decr. Ivo. p. 7. c. 62. & p. 8. c. 19. Pro consultu castitatis, quod maxime hortamento concilii proficere debet, annuente domino nostro glorioſissimo Reccaredo rege, hoc sanctum affirmat concilium, ut viduæ, quibus placuerit * tenere castitatem, nulla vi ad nuptias iterandas venire cogantur. Quod si priusquam profiteantur continentiam, nubere elegerint, illis nubant, quos propria voluntate elegerint habere maritos. Similis conditio & de virginibus habeatur * ne citra voluntatem parentum vel suam cogantur maritos accipere. Si quis vero propositum castitatis viduæ vel virginis impedierit, a * sancta communione, & a liminibus ecclesiæ habeatur extraneus.

* teneant castitatem, & nulla vidua ad nuptias iterandas vi venire cogatur, profiteri Ivo. p 8. cap. 18.

* nec extra

* sæculari

XI.

Quoniam comperimus per quasdam Hispaniarum ecclesias, non secundum canonem, sed fœdissime pro suis peccatis homines agere pœnitentiam, ut quotiensumque peccare libuerit, totiens a presbytero reconciliari expostulent; & ideo pro coercenda tam execrabili præsumptione, id a sancto concilio jubetur, ut secundum formam canonum antiquorum dentur pœnitentiæ, hoc est, ut prius eum, quem sui pœnitet facti, a communione suspensum, faciat inter reliquos pœnitentes ad manus impositionem crebro recurrere; expleto autem satisfactionis tempore, sicuti sacerdotalis contemplatio probaverit, eum communioni restituat. Hi vero qui ad * priora vitia, vel infra pœnitentiæ tempus, vel post reconciliationem relabuntur, secundum priorum canonum severitatem damnentur.

XII.

Ivo. p. 15. cap. 19. Quicumque ab episcopo vel a presbytero, sanus, vel infirmus, pœnitentiam postulat, id ante omnia episcopus observet, vel presbyter, ut si vir est, sive sanus, sive infirmus, prius eum * tondeat, & sic pœnitentiam ei tradat; si vero mulier fuerit, non accipiat pœnitentiam, nisi prius * mutaverit habitum: sæpius enim laicis tribuendo desidiose pœnitentiam, ad lamentanda rursus facinora post acceptam pœnitentiam relabuntur.

* tondeat in cinere cilicio h tum m re faciat aut ve fuerit, mut.

XIII.

11. quæst. In olita præsump Diuturna indisciplinatio, & licentiæ inolita præsumptio usque eo illicitis ausibus aditum patefecit, ut clerici concle- ricos, suo * neglecto pontifice, ad judicia publica pertrahant, proinde statuimus hoc de cetero non præsumi: sed si quis hoc facere præsumpserit, & caussam perdat, & a communione efficiatur extraneus.

* relicto

XIV.

(a) Suggerente concilio, id glorioſissimus dominus noster canonibus inferendum præcipit, ut Judæis non liceat Christianas habere uxores vel concubinas, neque mancipia Christiana comparare in usus proprios: sed & si qui filii ex tali * conjugio nati sunt, assumendos esse ad baptismum. Nulla officia publica eos opus est agere, per quæ eis occasio tribuatur pœnam Christianis inferre. Si qui vero Christiani ab eis Judaico ritu sunt maculati, vel etiam circumcisi, non reddito pretio, ad libertatem & religionem redeant Christianam.

* consortii Dist. 6 Nulla offi publica.

XV.

Si qui r ex servis fiscalibus ecclesias fortasse construxerint, easque de sua paupertate ditaverint, * hoc procuret episcopus prece sua, auctoritate * regia confirmari.

* has

* glorioſi principis

XVI.

Quoniam pene per omnem Hispaniam sive * Galliam idololatriæ sacrilegium inolevit, hoc, cum consensu glorioſissimi principis, sancta synodus ordinavit, ut omnis sacerdos in loco suo una cum judice territorii sacrilegium memoratum studioſe perquirat, & exterminare inventum non differat: * homines vero qui ad talem errorem concurrunt, * * (b) salvo discrimine animæ, * qua potuerint animadversione coerceant. Quod si neglexerint, sciant se * utique excommunicationis periculum esse subituros. Si qui vero domini extirpare hoc malum a possessione sua neglexerint, vel familiæ suæ prohibere noluerint, ab

* Gallicia

* omnes

* * sine

* quæ

* utrique

(a) In Vallicell, iste canon incipit: *Dominus noster* &c. (b) *sævo*.

ab episcopo & ipsi a communione pellantur.

XVII.

Cum multæ querelæ ad aures sancti concilii conferrentur, inter cetera tantæ crudelitatis est opus nuntiatum, quantum (a) ferre consedentium aures sacerdotum non possent; ut in quibusdam Hispaniæ partibus filios suos parentes interimant, fornicationis avidi, nescii pietatis. Quibus si tædium est filios * numerosos agere, prius seipsos debent castigare a fornicatione: nam dum caussa propagandæ prolis sortiuntur conjugia, hi & parricidio, & fornicationi tenentur obnoxii, qui * fetus necando proprios, docent se, non pro filiis, sed pro libidine * sociari. Proinde tantum nefas ad cognitionem gloriosissimi domini nostri Reccaredi regis perlatum est; cujus gloria dignata est judicibus earumdem partium imperare, ut * hoc horrendum facinus diligenter cum sacerdote * perquirant, & adhibita severitate prohibeant. Ergo & sacerdotes locorum hæc sancta synodus dolentius convenit, ut idem scelus cum judices curiosius quærant, & sine capitali vindicta acriori disciplina prohibeant.

numerosius augere

filios

uxores ducere.

amovendum tantum facinus procurent, al. requirant.

XVIII.

Præcipit hæc sancta & * veneranda synodus, ut stante priorum auctoritate canonum, quæ bis in anno præcipit congregari concilia, consulta itineris longitudine, & paupertate ecclesiarum Hispaniæ, semel in anno in locum quem metropolitanus elegerit episcopi congregentur: judices vero locorum, vel actores fiscalium patrimoniorum, ex decreto gloriosissimi domini * nostri simul cum sacerdotali concilio, * autumnali tempore, die kalendarum Novembrium in unum conveniant: ut * discant, quam pie & juste cum populis agere debeant, ne * in angariis, aut in operationibus superfluis, sive privatum (b) honorent, sive fiscalem gravent. Sunt enim * prospectores episcopi secundum regiam admonitionem qualiter judices cum populis agant: ita ut ipsos præmonitos corrigant, aut insolentias eorum (c) auditibus principis innotescant. Quod si correptos emendare nequiverint, & ab ecclesia, & a communione suspendant. A sacerdote vero & a senioribus deliberetur, * quod provincia sine suo detrimento præstare debeat judicium; concilium autem non solvatur, nisi locum prius elegerint, quo succedente tempore iterum ad concilium veniatur: ut jam non necesse habeat metropolitanus episcopus pro congregando concilio literas destinare, si in priori concilio tempus omnibus denuntietur, & locus.

Decr. Ivo. p. 4. c. 244. universalis

nostri Reccaredi regis aut vernali tempore, aut die kal. cum Dei sacerdotibus constituti injustis vectigalibus & immoderatis exactionibus ipsos premant, sed potius per miserationem compatientes, a gravaminibus defendant, ut bonos populi tutores facere decet, nec in angariis. prospectatores quid per provincias in suo detrimento præstare debeant judices, si ad concilium non venerint, concilium vero.

XIX.

Multi contra canonum constituta sic ecclesias, quas ædificaverint, postulant consecrari, ut dotem, quam ei ecclesiæ contulerint, censeant ad episcopi ordinationem non pertinere: * quod factum & in præteritum displicet, & in futuro (d) prohibetur, sed omnia secundum constitutionem antiquam ad episcopi ordinationem & potestatem pertineant.

10. q. 1. Sic quidam Burch l. 3. c. 10. Ivo p. 3. c. 23.

* quod factum & taliter in præterito corrigatur, ut in futuro non fiat prohibeatur.

XX.

Multorum querela hanc constitutionem exegit; quia cognovimus episcopos per parochias suas non sacerdotaliter deservire, sed crudeliter * desævire: & dum scriptum sit: *Forma estote gregi, neque dominantes in clero*, exactiones diœcesi suæ, vel damna infligunt. Ideoque (excepto quod veterum (e) constitutiones a parochis habere jubent episcopos) * alia, quæ huc usque præsumpta sunt, denegentur; hoc est, neque in angariis (f) presbyteros, & diaconos, neque in aliquibus fatigent indictionibus; ne (g) videantur in ecclesia Dei exactores potius, quam Dei pontifices nominari. Hi vero clerici, tam locales, quam diœcesani, qui sese ab episcopo gravari cognoverint, querelas suas ad metropolitanum deferre non differant: qui metropolitanus non moretur hujusmodi * præsumptiones directe coercere.

10. q. 3. Quia cognovimus Decr. Ivo. part. 3. c. 137.

* agere, deservire. 1. Pet. 5.

* ut talia quæ illis

* præsumptiones avertere.

XXI.

Quoniam cognovimus per multas civitates ecclesiarum * servos, & episcoporum, vel omnium clericorum, a judicibus vel actoribus publicis diversis angariis * fatigari, omne concilium a pietate domini nostri poposcit, ut tales deinceps ausus inhibeat: sed servi suprascriptorum officiorum, in eorum usibus, vel ecclesiæ laborent. Si quis vero judicum, aut actorum, clericum aut servum clerici, vel ecclesiæ in publicis ac privatis negotiis occupare voluerit, a communione ecclesiastica (cui impedimentum facit) efficiatur extraneus.

12. qu. 2. Ecclesiarum. Ivo p. 3. c. 138.

* colonos, libertos, servos.

* fatigari dolemus, propter quod omne concilium

XXII.

Religiosorum omnium corpora, qui divi-

(a) *capere*. (b) *onerent*.
(c) *auditoribus principibus*. (d) *prohibeantur*.
(e) Vallic. *institutiones*. (f) *presbyteri vel diaconi*, & mox habet *fatigentur*.
(g) *videamur*.

13. qu. 2. Qui divina. Vide quæ annotata sunt in concilio Valentino c. 4. de mortuorum exequiis.

divina vocatione ab hac vita recedunt, cum psalmis tantummodo, psallentium vocibus debere ad sepulcra * deferri. Nam funebre carmen quod vulgo defunctis cantari solet, vel pectoribus se, proximos, aut familias cædere, omnino prohibemus. Sufficiat autem quod in spe resurrectionis, Christianorum corporibus famulatus divinorum impenditur canticorum. Prohibet enim nos apostolus (*a*) lugere defunctos, dicens: *De dormientibus autem nolo vos contristari, sicut & ceteri, qui spem non habent.* Et dominus non flevit Lazarum mortuum, sed ad hujus vitæ ærumnas ploravit resuscitandum. * Si enim potest hoc episcopus * Christianorum omnium prohibere, agere non moretur. A religiosis tamen omnino aliter fieri non debere censemus. Sic enim * aumerentur Christianorum per omnem mundum * (*b*) humare oportet corpora defunctorum.

* deferre sufficiat.

1. Thess. 4. Joan. 11.

* sic enim post hoc Christianus omnes.

* aumerentur reliquiæ defunctorum.

XXIII.

De consecr. dist. 3. Irreligiosa consuetudo est

Exterminanda omnino est irreligiosa consuetudo, quam vulgus per sanctorum solennitates agere consuevit; ut populi, qui debent officia divina attendere, * saltationibus & turpibus invigilent canticis; non solum sibi nocentes, sed & religiosorum officiis perstrepentes. Hoc etenim, ut ab omni Hispania depellatur, sacerdotum & judicum a concilio sancto (*c*) curæ committatur.

* saltat turp invig. canti ea non solum mala cantantes, sed & religiosorum.

EDICTUM REGIS

DE CONFIRMATIONE CONCILII.

Gloriosissimus & piissimus dominus noster Reccaredus rex.

[1] UNiversorum sub regni nostri potestate consistentium amatores nos suos divina faciens veritas, nostris principaliter sensibus inspiravit, ut caussa instaurandæ fidei ac disciplinæ ecclesiasticæ, episcopos omnes Hispaniæ nostro præsentandos culmini juberemus. Præcedenti autem diligenti & cauta deliberatione, sive quæ * ad fidem conveniunt, seu quæ ad morum correctionem respiciunt: cum enim sensus maturitate & intelligentiæ gravitate constant esse digesta, nostra proinde auctoritas id omnibus hominibus ad regnum nostrum pertinentibus jubet, ut si qua definita sunt in hoc sancto concilio, habito in urbe Toletana, anno regni nostri feliciter quarto, nulli contemnere liceat, nullus præterire præsumat: capitula enim, quæ nostris sensibus placita & disciplinæ congrua, a præsenti conscripta sunt synodo, in omni auctoritate, sive clericorum, sive laicorum (*d*) sive quorumcumque omnium observentur & maneant. Id est,

* pro fide vota faciunt.

1. *De observatione priorum canonum.*
11. *De symbolo proferendo a populis in ecclesia*, &c. ut supra pag. 993.

Has omnes constitutiones ecclesiasticas, quas summatim, breviterque perstrinximus (licut plenius in canone continentur) manere perenni stabilitate sancimus. Si quis vero clericus, aut laicus harum sanctionum * obediens esse noluerit; si episcopus, presbyter, diaconus, aut clericus fuerit, ab omni concilio excommunicationi subjaceat: si vero laicus fuerit, & honestioris loci persona est: medietatem facultatum suarum amittat, fisci juribus profuturam: si vero inferioris loci persona est, amissione rerum suarum mulctatus in exilio deputetur.

* obediens observator esse noluerit, superbo fronte majorum statuti repugnans: si episcopus.

SUBSCRIPTIONES.

Flavius Reccaredus rex hanc deliberationem, quam cum sancta definivimus synodo, confirmans subscripsi.

[2] * Massona in Christi nomine ecclesiæ catholicæ Emeritensis metropolitanus episcopus provinciæ Lusitaniæ, his constitutionibus, quibus in urbe Toletana interfui, annuens subscripsi (*e*).

* Massone

* Euphemius in Christi nomine ecclesiæ catholicæ Toletanæ metropolitanus episcopus provinciæ * Carpentiæ, his constitutionibus, quibus in urbe Toletana interfui, annuens, subscripsi.

* Pro Carthaginensis, ut collegii rex Gundemarus in epistola missa episcopis provinciæ Carthaginensis, vide locum: est enim Carpetania pars provinciæ Carthaginensis non ipsa provincia.

Lander in Christi nomine ecclesiæ Spalensis metropolitanus provinciæ Bæticæ, his constitutionibus, quibus in urbe Toletana interfui, annuens subscripsi.

* Migetius in Christi nomine Narbonensis metropolitanus episcopus Galliæ provinciæ, in his constitutionibus, quibus in urbe Toletana interfui, annuens subscripsi.

Pantardus in Christi nomine ecclesiæ catholicæ Bracarensis metropolitanus episcopus Galliciæ provinciæ, his constitutionibus, quibus in urbe Toletana interfui, annuens, tam pro me quam pro fratre meo * Nigisio episcopo de civitate Luci, subscripsi.

* Micetius

* Nitigiosio, al Nitigisio. Nitigesius, qui in II. Bracarensi subscripsit, ut metropolitanus Luci.

Ugnus in Christi nomine Barcinonensis episcopus his constitutionibus, quibus interfui, annuens subscripsi.

Maurila in Christi nomine Valentinæ ecclesiæ episcopus, in his constitutionibus, quibus interfui, annuens subscripsi.

* Andonius in Christi nomine ecclesiæ Oretanæ episcopus his constitutionibus quibus interfui, annuens subscripsi.

* Addonus

* Sedatus in Christi nomine Beterrensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Sedatus

Palmatius in Christi nomine ecclesiæ Pacensis episcopus subscripsi.

Joannes in Christi nomine Mentesanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Mutto

---

1 Hard. ex MS. *Universis sub regimine nostræ potestatis consistentibus. Amatores nos sui divina &c.*
2 Apud Isidorum solus hic cum rege subscribit Episcopus.
(*a*) *nostros lugere.* (*b*) *humari.*
(*c*) *committitur.* (*d*) Deest: *sive quorumcumque.*
(*e*) Desunt in Vallicell. sequentes episcopi sed additur: *similiter alii Episcopi, idest LXVIII. subscripserunt.*

Mutto Setabitanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Petrus Ossonobensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Stephanus * Tyrassonensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Gabinus Oscensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Neusila Tudentis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Paulus Olysipponensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Sophronius * Egarensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Joannes Dumiensis monasterii episcopus subscripsi.

* Benenatus [1] Egabrensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Joannes Elnensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Polybius Ilerdensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Proculus Segobrensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Ermaricus * Laniobrensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Simplicius Cæsaraugustanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Constantinus Portugalensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Simplicius Urgelitanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Asterius * Aucensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Agapius Cordubensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Stephanus Eliberitanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Petrus * Arcavicensis Celtiberiæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Viligisclus ecclesiæ Valentinæ episcopus subscripsi.

Joannes Velensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Sumila Vesensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Philippus Lamecensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Aquilinus * Ausonensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Dominicus Irensis episcopus ecclesiæ subscripsi.

Sergius Carcassonensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Basilius * Ilipensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Leuterius * Salmanticensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Eulalius Italicensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Julianus Dertosanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Froisclus item ibi, episcopus subscripsi.

* Theudorus Bastitanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Petrus * Illiberitanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Becilla Lucensis ecclesiæ piscopus subscripsi.

Petrus Segobienses ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Gardingus Tudensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Higridius * Agathensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Argiovitus Portucalensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Lilliolus * Accitanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Celsinus Valentinæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Theudericus Castulonensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Belatus Tuccitanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Protogenes * Sagontinæ * ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Muminius Calagorritanæ ecclesiæ episcopus subscripsi.

Alicius Gerundensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Possidonius * Eminiensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

* Talassius Astoricensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Agrippinus civitatis * Lutubensis provinciæ Galliæ episcopus subscripsi.

Lilliolus * Pampilonensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Jaquintus * Gaurensis ecclesiæ episcopus subscripsi.

Galanus archipresbyter Empuritanæ ecclesiæ, agens vicem domini mei Fructuosi episcopi, subscripsi.

Servandus diaconus ecclesiæ Astigitanæ, agens vicem domini mei Pegasii episcopi, subscripsi.

Hildemirus archipresbyter Aurensis ecclesiæ, agens vicem domini mei Lupati episcopi, subscripsi.

Genesius archidiaconus ecclesiæ * Magalonensis, agens vicem domini mei * Boetii episcopi, subscripsi.

Valerianus archidiaconus ecclesiæ * Nemasensis, agens vicem domini mei * Pelagii episcopi, subscripsi.

Observatio Philippi Labbe, S. J.

Inter Lilliolum & Jaquintum hæc inseruntur in c. mss. optimæ notæ viri clarissimi Claudii Hardy senatoris Parisiensis.

Commundus in Christi nomine episcopus Egedensis ecclesiæ subscripsi.

Lilliolus in Christi nomine episcopus Acritanæ ecclesiæ subscripsi.

Deinde post Jaquintum: Stephanus in Christi nomine presbyter vicem agens Artemi metropolitani Taraconensis episcopi subscripsi.

Gaianus vicem agens Fructuosi episcopi Imporitani.

HOMILIA SANCTI LEANDRI

EPISCOPI IN LAUDEM ECCLESIÆ,

Ob conversionem gentis, post concilium & confirmationem canonum edita.

FEstivitatem hanc omnium esse solenniorem festivitatum, novitas ipsa significat. Quoniam

[1] Hard. *Benenatus Elnensis &c. Joannes Egabrensis &c.*

* Theodorus.
* Eliberitanæ. * Hardensius.
* Gigridius.
* Tigridius.
* Argemucius
* Acciana.
* Theudorus.
* Velatus.
* Seguntinensis.
* Secontiæ.
* Mumius.
* Eminensis
* Talasius.
* Lutedensis.
* Pompelonensis.
* Gaurionensis.

Genesius hic postea ejusdem ecclesiæ episcopus creatur, ut patet ex concilio Toletano sub Reccaredi anno 12. coacto.

* Molabonensis
* Boiti, * Masensis. * Paladi f. Palladii.

niam ſicut nova eſt converſio tantarum plebium cauſſa, & nobiliora ſunt ſolito eccleſiæ gaudia: nam multas ſolennitates per anni diſcurſum celebrat eccleſia, in quibus tametſi habet gaudia conſueta, nova vero ſicut in hac non habet. Aliter enim gaudet de rebus ſemper poſſeſſis, aliter de lucris magnis his nuper inventis. Pro qua re & nos majoribus gaudiis elevamur, quia repente novos eccleſiam parturiſſe populos intuemur: & quorum aſperitatem quondam gemebamus, de eorum nunc gaudemus credulitate: Ergo materia gaudii noſtri tribulationis præteritæ occaſio fuit. Gemebamus dum gravaremur, dum exprobaremur; ſed gemitus illi id egerunt, ut hi, qui per infidelitatem nobis erant ſarcina, fierent noſtra per ſuam converſionem corona. Hoc enim gratulative profert in pſalmis eccleſia dicens: *In tribulatione dilataſti me*: & Sara dum ſæpe a regibus concupiſcitur, nec maculam pudicitiæ ſentit, & Abraham cauſſa pulchritudinis ſuæ divitem facit: ab ipſis enim regibus Abraham ditatur, a quibus Sara concupiſcitur. Condigne ergo eccleſia catholica gentes, quas ſimul ſenſerit fidei ſuæ decore, ad ſui eas ſponſi, hoc eſt, Chriſti lucra tranſducit, & per ea regna ſuum virum divitem reddit, per quæ ſe inquietari perſenſerit: ſic enim dum ex initio laceſſitur, vel invidentium dentibus mordetur, dum premitur, eruditur; & dum infeſtatur, dilatatur. Quoniam patientia ſua æmulatores ſuos aut ſuperat aut lucratur: Dicit enim ad eam divinus ſermo: *Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu autem ſupergreſſa es univerſas*. Si non mirum quod hæreſes filiæ dicuntur, ſed attendendum quod loco ſpinarum ponuntur: filiæ ſunt, eo quod ex ſemine Chriſtiano generantur; ſpinæ ſunt, eo quod foris a Dei paradiſo, hoc eſt, extra catholicam eccleſiam nutriuntur: & hoc non * lectura ſenſus noſtri, ſed ſcripturæ divinæ auctoritate probatur, dicente Salomone: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias*. Ergo ne magnum vobis videretur quod hæreſes direxit filias, continuo eas * numerat eſſe ſpinas; hæreſes, inquam, aut in aliquem angulum mundi, aut in unam gentem inveniuntur verſari. Eccleſia vero catholica, ſicut per totum mundum tenditur ita, & omnium gentium ſocietate conſtituitur. Recte ergo hæreſes in cavernis, quibus latent, congregant ex parte divitias: eccleſia autem catholica in * ſpeculo totius mundi locupleta ſupergreditur univerſi. Exulta ergo, & lætare eccleſia Dei, gaude, & conſurge unum corpus Chriſti, induere fortitudine, & jubila exultatione: quoniam tui mœrores in gaudium ſunt mutati, triſtitiæ habitum in amictum lætitiæ verſum eſt. Ecce repente oblita ſterilitatis & paupertatis tuæ, uno partu populos innumeros genuiſti Chriſto tuo. Nam diſpendiis tuis proficis, tuoque damno ſubcreſcis: tantus denique eſt ſponſus tuus, cujus imperio regeris, ut dum te patiatur deprædari ad modicum, rurſum prædam tuam ad te reducat, & hoſtes tuos tibi conquirat. Sic autem agricola, ſic piſcator, dum lucra attendit futura, quæ ſeminat, & quæ amodo inceſſerit, non imputat damna. Tu proinde jam ne fleas, ne lugeas, temporaliter quoſdam receſſiſſe a te, quos cernis cum magnis lucris rediiſſe ad te. Exulta ergo fidei confidentia, & tui capitis merito, fide eſto robuſta; dum quæ recolis olim repromiſſa, nunc cernis fuiſſe completa. Ait enim in evangelio ipſa veritas: *Oportebat Chriſtum mori pro gente, & non tantum pro gente ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum*. Tu profecto in Pſalmis proclamas, odientibus pacem dicens: *Magnificate dominum mecum, & exaltemus nomen ejus in unum*; & rurſum: *in conveniendo populos in unum, & regna ut ſerviant domino*.

Quam dulcis ſit caritas, quam delectabilis unitas non neſciens per prophetica vaticinia, per evangelica oracula, per apoſtolica documenta, non niſi connexionem gentium prædicas, non niſi unitatem populorum ſuſpiras, non niſi pacis, & caritatis bona diſſeminas. Lætare ergo in domino, eo quod non ſis fraudata deſiderio tuo: nam quos tanto tempore, gemitu teſte, & oratione continua concepiſti, nunc poſt glaciem, poſt hiemem, poſt duritiam frigoris, poſt auſteritatem nivis; velut jucunditatem agrorum, frugem, & lætos * verni flores, vel arridentes vinearum ſtipitibus palmites, repente in gaudio peperiſti. Ergo fratres tota caritate animi exultemus in domino, & jubilemus Deo ſalutari noſtro. Hoc de cetero per ea, quæ jam ſublata ſunt, ea, quæ adhuc expectantur implenda, vera eſſe credamus. Quæ enim præfata ſunt, domino dicente: *Alias oves habeo, quæ non ſunt ex hoc ovili, & illas oportet * me adducere, ut fit unus grex, & unus paſtor*: ecce contuemur fuiſſe completa. Pro qua re non dubitemus totum mundum poſſe in Chriſto credere, atque ad unam eccleſiam convenire. Quoniam rurſus ipſo teſtificante didicimus in evangelio: *Et prædicabitur* (inquit) *hoc evangelium regni in univerſo orbe, in teſtimonium omnibus gentibus*; & *tunc* (inquit) *veniet conſummatio*. Si ergo remanſit pars aliqua mundi, vel gens barbara, quam fides non iradiaverit Chriſti, profecto creditura, atque in unam eccleſiam eſſe venturam nullo modo dubitemus, ſi ea, quæ dominus dixit, vera eſſe putamus. Ergo fratres repoſita eſt loco malignitatis bonitas, & errori occurrit veritas: ut quia ſuperbia linguarum diverſitate ab unione gentes ſeparaverat, eas rurſus gremio germinatis colligeret caritas: & quemadmodum unus poſſeſſor eſt totius mundi dominus, * ita ut poſſeſſionis ejus eſſet unum cor, & animus unus: *Pete a me* (ait) *& dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & poſſeſſionem tuam terminos terræ*: propterea & ex uno homine propagatum eſt omne hominum genus, ut qui ex uno illo procederent, unum ſaperent, unitatem quærerent, & diligerent. Ordo ergo naturalis expoſcit, ut qui ex uno homine trahunt originem, mutuam teneant caritatem; nec diſſentiant a fidei veritate, qui non diſjunguntur naturali propagine. Hæreſes vero, & diviſiones e fonte manant vitiorum; unde quiſquis ad lenitatem venit, ex vitio ad naturam redit: quia ſicut naturæ eſt fieri ex pluribus * unitatem, ſic eſt vitii, fraternitatis declinare dulcedinem. Erigamur ergo tota mente, in gaudio; ut quia gentes ſtudio decertandi perierant, ſibimet in amicitiam Chriſtus unam eccleſiam procuraret, in qua eas rurſus reduceret concordia caritatis. De hac profecto eccleſia vaticinatur propheta, dicens: *Domus mea domus orationis vocabitur omnibus gentibus*; & iterum: *Erit* (inquit) *in noviſſimis diebus præpara-*

Pſal. 4. Geneſ. 26.

* conjectura.

Cant. 11.

* nominat

* ſpecula

Joan. 11.

Pſalm. 33.

Pſalm. 101.

* forte veri aut temporis verni

Joan. 10.

* ad me

Matth. 24.

* ita, &

Pſalm. 2.

* forte ad unitatem,

Iſa. 2. Ibidem.

paratus mons domus domini in vertice montium, A *& elevabitur ſuper colles, & fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi, & dicent: Venite aſcendamus ad montem domini, & ad domum Dei Jacob*. Mons enim Chriſtus eſt, & domus Dei Jacob, una eccleſia eſt ejus, ad quam, & gentium concurſum, & populorum pronuntiat confluere conventum: de qua rurſum in alio loco dicit propheta: *Surge, illuminare Jeruſalem, quia venit lumen tuum, & gloria domini ſuper te orta eſt: & ambulabunt* (ait) *gentes in lumine tuo, & reges in ſplendore ortus tui. Leva in circuitum oculos tuos, & vide: omnes iſti congregati ſunt, & venerunt tibi: & ædificabunt* (inquit) *filii peregrinorum muros tuos, & reges eorum miniſtrabunt tibi*. B Qui, ut noteſceret quæ ventura eſſent genti, vel populo, quæ ab unius eccleſiæ communione recidiſſent, ſecutus eſt: *gens enim, & regnum, quod non ſervierit tibi, peribit*. Alio denique loco ſimiliter ait: *Ecce gentem, quam neſciebas, vocabis; & gentes, quæ non cognoverunt te, ad te current*. Unus enim eſt Chriſtus dominus, cujus eſt una per totum mundum eccleſia, ſancta poſſeſſio: ille igitur caput, & iſta corpus, de quibus in principio Geneſis dicitur: *Erunt duo in carne una*: quod apoſtolus in Chriſto intelligit & in eccleſia. Dum ergo ex omnibus gentibus unam vult Chriſtus habere eccleſiam, quicumque extraneus eſt ab ea, licet Chriſti nomine nuncupetur, Chriſti tamen corporis compage non continetur. Hæreſis enim, quæ reſpuit catholicæ eccleſiæ unitatem, eo quod adulterino amore diligat Chriſtum, non uxoris, ſed concubinæ obtinet locum. Quoniam revera duos dicit ſcriptura eſſe in carne una; videlicet Chriſtum, & eccleſiam: quo locum meretrix nullum invenit tertium. *Una eſt enim* (ait Chriſtus) *amica mea, una eſt ſponſa mea, una eſt genetricis ſuæ filia*. De quo item eadem eccleſia pronuntiat, dicens? *Ego dilecto meo; & dilectus meus mihi*. Quærant nunc hæreſes, a quo conſtuprentur, vel cujus ſint proſtibulum factæ: quoniam ab immaculato toro receſſerunt Chriſti; a quo quanto pre- D tioſam eſſe novimus copulam caritatis, tanto Deum hac celebritate laudemus; quod gentes, pro quibus ſanguis fuſus unigeniti fui, non paſſus eſt extra unum ovile diaboli dentibus devorari. Lugeat igitur veternoſus prædo ſuam prædam amiſiſſe, quia impletum videmus, quod propheta vaticinante audivimus. *Equidem* (inquit) *hæc captivitas a forti * tollitur, & quod ablatum fuerat a robuſto, * ſalvatur*: parietem enim diſcordiæ, quem fabricaverat diabolus, pax Chriſti deſtruxit; & domus, quæ diviſione in mutuam certabat cædem, uno jam Chriſto lapide angulari conjungitur. Dicamus ergo omnes: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ vo-* E *luntatis*. Nullum enim præmium caritati compenſatur. Inde omni gaudio præponitur, quia & caritas facta eſt, quæ omnium virtutum obtinet principatum. Supereſt autem, ut unanimiter unum omnes regnum effecti, tam pro ſtabilitate regni terreni, quam felicitate regni cœleſtis, Deum precibus adeamus; ut regnum, & gens, quæ Chriſtum glorificavit in terris, glorificetur ab illo non ſolum in terris, ſed etiam in cœlis. Amen.

Notæ Severini Binii et Garsiæ.

a *Concilium*.) Habitum eſt hoc concilium æra 627. ut habent codices manuſcripti ſub Reccaredo rege, Pelagio II. papa, & Euphemio primæ ſedis Toletanæ epiſcopo. De Reccaredo rege piiſſimo Iſidorus in chronico Gothorum æra 635. & Rodericus Toletanus lib. 2. hiſt. Hiſpan. cap. 15. & Gregor. mag. lib. 1. epiſtolarum, epiſt. 41. ad Leandrum in qua de hac Gothorum converſione agitur. Exterminata eſt hæreſis Ariana in eo, qua gens Gothica per 213. annos infecta fuerat. *Hæc Garſias*. Quid de tempore hujus concilii & de initio Reccaredi regis ſenſerit Baronius anno domini 591. dicam in notis concilii Narbonenſis.

b *Item in honorem*.) De quatuor conciliis Gelaſius papa in decreto de ſcripturis apocryphis, & Gregor. magn. epiſt. libro 1. epiſtola 24. & libro 2. epiſtola 49, & Iſidorus lib. 6. etymol. cap. 16. & Nicephor. libro 15. cap. 13.

c *Credimus in unum Deum*.) Hæc eſt formula fidei in ſancto concilio Nicæno edita, in qua formanda Oſius Cordubenſis epiſcopus, totum laborioſæ inquiſitionis pondus ſuſtinuit: eam tradit Athanaſius in epiſtola ad Jovinianum imperatorem de fide, his verbis: *Credimus in unum Deum Patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inviſibilium creatorem, & in dominum Jeſum Chriſtum, Filium Dei, natum ex Patre, & unigenitum, hoc eſt, ex ſubſtantia Patris; Deum ex Deo, lumen de lumine, Deum verum ex Deo vero; genitum, non factum, & conſubſtantialem Patri, per quem omnia facta ſunt, tam in cælis quam in terra; qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus eſt, paſſus eſt, & reſurrexit tertia die: & aſcendit in cælos, venturus inde ad judicandos vivos & mortuos, & in Spiritum ſanctum*.

Hæc eſt regula Nicænæ fidei. Quod vero ſequitur: C *Eos autem qui dicunt: Erat quando non erat*, &c. anathematiſmi ſunt, decreti adverſus impiam Arii ſententiam, ut radicitus eccleſiæ gladio hæreſis jugulata, tota rueret. Neque mirum, Athanaſium in aliquibus verbis a noſtra verſione diſcrepare: nam ſymbolum Nicænum, Latinum eſt factum diverſis interpretibus; & ita apud Athanaſium, & Baſilium, epiſtola 78. & ſynodum Chalcedonenſem idem eſt ſenſus, ſed ſermo diſcrepans. Cum vero dicit: *& in ſpiritum ſanctum*, ſubintelligitur vox prima, *Credimus*, ut adnotavit Epiphanius hæreſi 74. prope finem, & Athanaſius eadem epiſtola. Neque amplius de Spiritus ſancti natura & functione patres dixerunt, quia tunc temporis de ea re nulla controverſia mota eſt ut Baſilius animadvertit epiſtola 78. & Hieron. epiſtola 65.

d *Fides ſancta*.) Hoc eſt ſymbolum concilii Conſtantinopolitani a centum quinquaginta patribus celebrati adverſus Eunomium, Photinum, & Macedonium, in quo aliqua explicata ſunt, & poſita in ſymbolo, quæ in Nicæno non erant; ut eſt illud quod ad per- D ſonam Spiritus ſancti ſpectat: *Credimus in Spiritum ſanctum, dominum, & vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit*, &c. Neque exiſtimo, ut alii, poſtea hæc verba, *Ex Patre Filioque*, addita in ſynodo Romana, ſed in ipſa prima ſymboli formatione fuiſſe poſita, ut conſtat ex D. Hieron. in ſymbolo, & ex lib. 9. tripart. hiſt. cap. 16. & ex concilio Florentino.

e *Incipite*.) Sic Auguſtinus in enarratione in pſalmum 146. legit: Græce eſt ἐξάρξατε: quæ vox utrumque ſignificat; Præcinite, & incipite. Vulgata editio habet, *Præcinite domino*.

f *Gloria & honor*.) In confeſſione epiſcoporum, concilium Toletanum quartum cap. 15. & 23. ſic habet; *Statuimus, ut in fine pſalmorum non gloria Patri, ſed gloria & honor Patri dicatur*. De qua re ſcribit D. Hieronymus ad Damaſum, ſi ejus eſt epiſtola, vel potius adulterina. Niceph. Calliſt. lib. 3. cap. 8. Caſſianus de inſtitutis cœnob. libro 2. cap. 9. Hymnum glorificationis, hoc eſt, Gloria Patri & Filio, & Spiritui ſancto, ab apoſtolorum inſtituto fluxiſſe auctor E eſt D. Baſilius lib. de Spiritu ſancto, cap. 7. 27. & 29. eo tempore, quo ab apoſtolis promulgatum eſt evangelium, ab eiſdem accini cœptum, cum juſſu domini ſacrum baptiſma in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ſit fidelibus collatum. In concilio Nicæno adjectum adverſus Arianos; Sicut erat in principio, & nunc, & ſemper, & in ſæcula ſæculorum. Amen. Id conſtat ex concilio Vaſenſi, can. 3. his verbis; *Et quia non ſolum in ſede apoſtolica, ſed etiam per totum orientem, & totam Africam, vel Italiam, propter hæreticorum aſtutiam, qui Dei Filium non ſemper cum Patre fuiſſe, ſed a tempore capiſſe blaſphemant, in omnibus clauſulis, poſt gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto, Sicut erat in principio, & nunc & ſemper, & in ſæcula ſæculorum, Amen, dicatur; & jam nos in*

uni-

universis ecclesiis nostris hoc ita dicendum esse decernimus.

g *Cautissimum.*) Excusi, *sanctissimum*, & *salutare*, *divinum*, verum bene Gothici, ut constat ex Evagrio libro 2. histor. eccles.

h *Communem quamdam columnam.*) Unus excusus *paginam*, alii *scopum*, vel *columnam*; quæ lectio aliis antiquis translationibus confirmatur, atque ipsis Græci textus verbis: Κοινὴ τινα σκόπὸν ὑπάρχουσαν.

i *Perfectum eumdem.*) Excusus, *pariter perfectum eundem in deitate Deum*, & *hominem verum*, &c. Recte vero Gothici nostri libri; Grece enim apud Evagrium est; Τέλειον τὸν ἐν θεότητι, Καὶ τέλειον τὸν αὐτὸν ἐν ἀνθρωπότητι θεὸν ἀληθῶς, &c.

k *Et patrum nobis.*) Excusi minus; & *nobis tradidit symbolum.* Græce est; καὶ τὸ τῶν πατέρων ἡμῖν παραδέδωκε σύμβολον.

l *Illam dicimus ecclesiam.*) Habet duas singulares notiones ecclesia catholica, apostolica, Romana, quibus dignoscitur, & secernitur a conventiculis clandestinis hæreticorum; prima est continua successio pontificum Romanorum a Petro usque ad Clementem; qui pie & sancte hodie magna cum sui nominis laude regit Petri naviculam. Nam verbum illud Christi inane esse non potest; *Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua*; non enim deficiet in personis, in quibus regimen ecclesiæ est; neque in doctrina veræ, & indubitabilis fidei. Id Augustinus perpendens dicebat cap. 4. contra epistolam Manichæi; *Multa sunt alia quæ in ejus gremio me justissime tenent; tenet consensio populorum atque gentium; tenet auctoritas miraculis inchoata, spe nutrita, caritate aucta, vetustate firmata; tenet ab ipsa sede Petri apostoli, cui pascendas oves post resurrectionem dominus commendavit, usque ad præsentem episcopatum, successio sacerdotum; tenet postremo ipsum catholici nomen, quod non sine causa inter tam multas hæreses sic ista ecclesia sola obtinuit.* Secunda notio, est fides eadem in conciliis œcumenicis & universalibus continenter stabilita & propagata; & hoc est esse catholicam ecclesiam, ut Vincentius Lirinensis doctissime adnotavit; quia in nomine, *Catholica*, complectuntur universitas, antiquitas, & consensio. Idem Lactantius lib. 4. cap. 30. & Augustinus supra. Et recte hic dicitur; Illam dicimus ecclesiam, quæ Nicæni, Constantinopolitani, & primi Ephesini, & Chalcedonensis concilii decreta tenet pariter & honorat. Nos similiter possumus dicere; Illam dicimus ecclesiam, quæ decreta sancti concilii Tridentini universalis, œcumenici tenet pariter & honorat.

m *Symbolum.*) Isidorus libro 6. etymol. capite 18. *Symbolum*, inquit, *per linguam Græcam, signum, vel cognitio interpretatur. Discessuri enim apostoli ad evangelizandum in gentibus hoc sibi prædicationis signum, vel indicium posuerunt. Continet enim confessionem trinitatis, & unitatem ecclesiæ, & omne Christiani nominis sacramentum. Quod symbolum fidei & spei nostræ non scribitur in chartis, & atramento, sed in tabulis cordis carnalibus.* Adde hæc ex aliis. Symbolum annulus dictus, eo quod sit nota & signum, ex Plinio libro 33. capite primo. *Quod prisci ungulum* (loquitur de annulo) *vocabant postea & Græci & nostri symbolum.* Dicitur etiam collatio a συμβάλλω, id est, confero, hoc est, quod plures in unum conferunt. Dionysius Areop. in ecclesiast. hierarch. Augustinus de tempore, sermone 2. dominicæ in ramis palmarum. Cassianus lib. 6. de incarnatione capite 3. & sanctus Clemens epistola 1. ad Jacobum fratrem domini, Rufinus in expositione symboli. Etiam civitatum pacta, & conventa symbola dicta, eo quod in pactis & conventis tesseris quibusdam utebantur, quæ loco tabularum, & syngrapharum erant, & illis jus dicebatur; Hispani vocant *sefial*, quod idem est quod symbolum, ne in contractu partes retrocedant. Recte igitur apostoli & Christiani homines signum, quod Paulus signaculum dixit, & quod inter eos collatum & statutum erat, ad Christi domini nostri fidem in universo orbe prædicandam symbolum appellarunt. Symbolum vero Nicænum publice occentu sacerdotum in sacris solennibus recitatum fuit, ut tradit Theodorus Lect. collectaneorum biblioth. Timotheus, inquit, (erat enim Constantinopolitanus episcopus) ab amicis rogatus symbolum fidei trecentorum decem & octo patrum per singulas synaxes dici curavit, ad reprehensionem Macedonii, quasi ille symbolum hoc non receperit. Cum autem semel tantum in anno, in parasceve scilicet dominicæ passionis, tempore quo episcopus catechizabat, recitatum esset, &c. Hæc Theodorus. Rupertus Tungren. de Can. observantia propositione ultima est auctor a Marco pontifice symbolum alta voce dici jussum post evangelium, a Damaso papa solennibus diebus symbolum Constantinopolitanum ad missam ejus institutione decantatum.

Cap. 4. n *Monachorum.*) Nomen monachi recens, professio antiqua, & ab initio nascentis ecclesiæ instituta & sancte culta: adde quod Philo scribit de Essenis, & Dionysius Areop. & Aug. in Joan. tract. 97. Monasteria, & xenodochia postea sunt appellata novis nominibus, res autem ipsæ ante sua nomina erant.

o *Compertum est a sancto concilio.*) Ex hoc canone Cap. 5. evidenter colligitur, quod his temporibus neque in Sicilia, neque etiam in Hispania subdiaconis continentia adhuc imperata fuerit: cum hoc loco sacerdotes tantum atque diaconi absque uxoribus caste vivere admoneantur. Refert S. Greg. epist. 42. lib. 1. quam scripsit ad Petrum subdiaconum Siciliæ, quod anno 591. indiction. 9. in Sicilia constitutum fuerit, ut subdiaconi cum uxoribus ante subdiaconatum sibi conjunctis permanerent, moreque Romanæ ecclesiæ continentiam servarent, etsi usus conjugii eis antea concessus fuerit. Quando sancto Gregorio durum & incompetens videretur, cujus sententia constitutum fuit, ne quis deinceps subdiaconus ordinaretur, nisi qui se caste victurum promiserit. Vide prædictam epistolam Gregorii ad Petrum subdiaconum.

p *Ut Clericorum ex familia fisci.*) Familiam fisci appellat conventum eorum qui res ecclesiæ curabant, & fiscum ecclesiæ regebant. Greg. lib. 1. regist. epist. 42. vocat ex familia ecclesiastica sacerdotes, vel familiam fisci vocat servos fisco addictos. Fiscus unde originem trahat sunt qui dubitent: de eo sic Isidorus l. 20. origin. cap. 9. ait: *Fiscus saccus est publicus, unde & fiscellæ & fiscinæ dicuntur: hunc habent exactores, & in eo mittunt debitum publicum, quod redditur regibus.* Erat enim, ut ex multis legibus constat, fiscus, ut inquit Isidorus, vas quoddam rusticum, capax, contextum, sparteum, quo recipiebantur pecuniæ, & deferebantur. Varro 4. de lingua Latina ait fiscinam dici a ferendo, cui affinis est fiscus; & ideo accipitur continens pro contento, scilicet fiscus pro pecunia quæ fiscis continetur. Quidam existimarunt ærarium dici pecuniam publicam, fiscum vero principis peculiarem. Plin. in panegyr. Trajan. sic ait: *At fortasse non eadem severitate fiscum, qua ærarium cohibes; imo tanto majore, quanto tibi plus licere de tuo, quam de publico credis.*

Cap. 8.

Alii aliunde trahunt originem fisci, a nomine Græco φίσος, vel φύσκη, quod idem est, ex Hesychio, quod uterus, vel intestinum crassum; cujus natura est in perfectis animalibus, ut latitudine sua contineat cibum immissum: & ideo continuo non egemus alimenti submini-stratione: cujus similitudinem retinet fiscus in republica, ut instar uteri pecunias recipiat, & paulatim eroget, ad ejus conservationem, & amplificationem.

q *A principe donatos.*) Donati sunt servi, & ecclesiis commendati, & dati, ut illis inserviant: inde nomen donatorum adhunc in cœnobiis monachorum durat.

r *Ex servis fiscalibus.*) Fiscales res dicuntur, quæ Cap. 15. fisci patrimonio sunt quasi propriæ, & privatæ principis, ut diximus supra leg. 2. §. Hoc interdictum, ne quid in loco publico. Unde dicitur servus fiscalis qui erat ex fisco regis, id constat ex confirmatione concilii. Cap. 17.

s *Fornicationis avidi.*) Idem in concilio Ilerdensi c. 2. Primus hujus nefandi parricidii auctor fuit Plato, ut Theodoretus affirmat oratione 9. de legibus.

t *Subscriptiones.*) Subscribunt in hoc concilio nationali episcopi septuaginta octo, nimirum Massona ecclesiæ Emeritensis, qui successit Liberio in Eliberitano, Euphemius Toletanæ, qui Montano II. Toletano, Leander Hispalensis, qui Sabino in Eliberitano, Migetius Narbonensis, Pantardus Bracarens. qui Martino Bracar. II. Ugnus Barcinonensis, qui Paterno in Ilerdensi, Maurila Valentinæ, Andonius Oretanæ, Sedatus Beterrensis in provincia Narbonensi, Palmatius Pacensis, Joannes Mentesanæ, qui Pardo, in concilio Eliberitano, Mutto Setabitanæ, Petrus Ossonobensis (in aliquibus manuscriptis dicitur Exonobensis, ex Exonoba, quæ ad provinciam Lusitaniam pertinet) qui successit Vincentio in Eliberitano, Stephanus Tyrassonensis, Gabinius Oscensis, Neufila Tudensis, qui Avilæ in Bracarensi II. Paulus Olysipponensis, Sophronius Egarensis, qui Nebridio in I. Tarraconensi, Joannes Dumiensis, qui successit sancto Martino, Benenatus Egabrensis, Joannes Elnensis, (Elna in provincia Narbonensi) Polybius Ilerdensis, qui Februario in concilio Ilerdensi, Proculus Segobrensis, Ermericus Lutobiensis, Simplicius Cæsaraugustanæ, qui Joanni in conc. Barcin. Constantius Portucalensis, Simplicius Urgelitanæ, Asterius Aucensis, ab Auca, Agapius Cordubensis, qui Osio in Eliberitano, Stephanus Eliberitanæ, qui Flavio in Eliberitano, Petrus Arcavicensis Celtiberiæ, Viligiscius Valentinæ, Joannes Valensis, Sunila Vesensis, & Visensis, qui Remisol in Bracarensi II. Philippus Lamecensis, qui successit Sardinario in II. Bracar. Aquilinus Ausonensis ab Ausona, qui Camidio in Tarracon. Dominicus Irensis Sergius Carcassonensis, Basilius Elipensis, Leuterius Salmanticensis, Euladius Italicensis, Julianus Dertosanæ qui Ascelio, Theudorus Bastitanæ, a Basti, Petrus Illiberitanæ, a Caucoliberi, Bocilla Lucensis, qui Nitigesio in Bracarensi II. Petrus Segobiensis, Gardingus Tudensis, qui Avilæ in

Bra-

Bracarenſi, Nigridius Agathenſis, Argovitus Portugalenſis, Liliolus Accitanæ, qui Felici in Eliberitano, Celſinus Valentinæ, Theudericus Caſtulonenſis, qui Secundino in Eliberitano, Valerius Tuccitanæ, qui Camerino in Eliberitano, Protogenes Sagontinæ, Mumnius Calahorritanæ, Alicius Gerundenſis, qui Staphilio in conc. Barcinonenſi, Poſſidonius Eminienſis, Liliolus Pampilonenſis, Jaquintus Caurienſis, Thalaſſius Aſtoricenſis, qui Polemio in II. Bracarenſi, Agrippinus Luthonenſis, Fructuoſus Empuritanæ per procuratorem, Lupatus Aurienſis per procuratorem, Boetius Magalonenſis per procuratorem, Geneſius archidiaconus, qui poſtea ejuſdem eccleſiæ fuit epiſcopus creatus, ut patet ex concilio Toletano, anno Reccaredi 12. cogto, Pelagius Nemaſenſis per procuratorem. Eſt in provincia Galliæ Narbonenſis * Nemaſo.

Interfuerunt huic ſancto concilio quinque metropolitæ; nimirum Euphemius Toletanus, Leander Hiſpalenſis, Migentius Narbonenſis, Pantardus Bracarenſis, Maſſona Emeritenſis. Metropolita Tarraconenſis non adfuit. Una cum Toletano fuerunt quindecim epiſcopi ejuſdem provinciæ, ſcilicet, Murila, Petrus, Liliolus Valentinæ: Andonius Oretanæ, Joannes Menteſanæ, Mutto Setabitanæ, Proculus Secobricenſis, Petrus Arcavicenſis, Joannes, Valerienſis, Petrus Secobienſis, Liliolus Accitanæ, Theudomirus Caſtulonenſis.

Cum metropolitano Hiſpalenſi fuerunt Benenatus Egabrenſis, Agapius Cordubenſis, Stephanus Eliberitanus: Baſilius Elipenſis, Eulalius Italicenſis, Valerius Tuccitanæ, Jaquintus Caurienſis, Begaſius Aſtigitanæ, omnes cum Leandro ſanctiſſimo viro, numero movem.

Cum metropolitano Emeritenſi fuerunt Palmatius Pacenſis, Petrus Oſſonobenſis, Paulus Olyſipponenſis, Leutherius Salmanticenſis, numero quatuor.

Cum metropolitano Narbonenſi fuerunt Sedatus Biterrenſis, Joannes Elnenſis, Sergius Carcaſſonenſis, Petrus Illiberitanus, (eſt Caucoliberis,) Igidius Agathenſis, Agrippius, & Ermericus Lutubenſis, Boetius Magalonenſis, Pelagius Nemaſenſis, omnes novem.

Cum metropolitano Bracarenſi fuerunt Neufila, & Gardingus Tudenſis, Joannes Dumienſis, Conſtantius, & Argovitus Portugalenſis, Sunila Veſenſis, Philippus Lamecenſis, Dominicus Irienſis, Theodorus Baſtitanæ, Becila Lucenſis, Talaſius Aſtoricenſis, Lupatus Aurienſis, omnes duodecim.

Ex provincia Tarraconenſi non interfuit metropolitanus, nec ejus procurator, unde ſuſpicor abiiſſe e vita. Sed adfuerunt S. concilio ſedecim epiſcopi ejuſdem provinciæ: Ugnus Barcinonenſis, non S. Idalius, ut Beuther ſcripſit: Stephanus Tyraſſonenſis, Gratus Oſcenſis, Sophronius Egarenſis, Polybius Ilerdenſis, Simplicius Cæſaraugustanæ, Simplicius Urgelitanæ, Aſterius Aucenſis ex Auca, Aquilinus Auſonenſis, Julianus, & Froiſcus Dertoſanæ, Maumnius Calagurritanæ, Alicius Gerundenſis, Liliolus Pampilonenſis, Fructuoſus Empuritanæ. Sanctus Fulgentius nondum erat epiſcopus Aſtigitanus, & ita non interfuit huic tertio Toletano, ſed potius Pelagius, ſeu Pegaſius Aſtigitanus per procuratorem, ut ex ſubſcriptionibus conſtat. Erat hoc tempore epiſcopus Malacitanus Januarius, qui conjuratione peſſimorum hominum ab epiſcopatu fuit dejectus, ſed magnus Greg. miſſo in Hiſpaniam Joanne defenſore, eum reſtituit, & calumniæ, & impietatis auctores debita pœna multavit, ut conſtat ex epiſtola D. Gregorii: quapropter non interfuit huic concilio.

u *Maſſona*.) Maſſona epiſcopus Emeritenſis, vir ſanctitate & doctrina eximius, acerrimus catholicæ fidei propugnator ac defenſor, Arianæque perfidiæ hoſtis, pro fide catholica in exilium actus, ab epiſcopatu a Leovegildo impio rege relegatus, proventibuſque privatus, invicto animo religionem a majoribus acceptam puram corde tenuit, oreque publice profeſſus eſt. Roderic. arch. libro 2. cap. 43. & Paulus diaconus Emeritenſis in ejus vita. Primus ſubſcribit, eo quod ſit antiquior metropolitanus: ſic enim in concilio Bracar. I. cap. 6. definitum eſt: Item placuit, ut conſervato metropolitani primatu, ceteri epiſcoporum, ſecundum ſuæ ordinationis tempus, alius alio ſedenti deferat locum.

x *Euphemius*.) Si ſeriem Toletanorum præſulum in capitulo Toletano ſculptam ſequamur, is Euphemius, ſeu Epiphimius, vigeſimus quartus erit a beato Eugenio martyre, primo archiepiſcopo Toletano, & vigeſimus a Patruino, ſub quo fuit primum concilium celebratum, & a Montano quintus, ſub quo fuit ſecundum. Rodericus libro 2. cap. 15. incaute ſub Elladio tertiam ſynodum fuiſſe actam affirmat.

y *Leander*.) In excuſis male omittitur Leandri ſubſcriptio, cum divus Iſidorus ſit auctor, eum huic tertio concilio interfuiſſe, libro 2. chron. ſic inquiens; *Interfuit tunc dignitate primas ille catholicus & orthodoxus Leander Hiſpalenſis archiepiſcopus, & Romanæ eccleſiæ legatus:, ſanctitate & doctrina perſpicuus*, & Roder. libro 2. cap. 15. Id etiam conſtat ex homilia ab eo habita in fine concilii. Vitam ejus ſcripſit Iſidorus libello de viris illuſtribus. Viros doctos non parum torſit, quod in his ſubſcriptionibus ejuſdem eccleſiæ duo ſubſcribant epiſcopi, ut de Tudenſi eccleſia Neufila epiſcopus num. 16. & Gardingus num. 49. de Lucenſi eccleſia Nitigiſius, pro quo ſubſcribit Pantardus metropolitanus Bracarenſis, & Becila num. 47. Similiter de aliis eccleſiis. Dicendum, ut auctores ſunt Iſidorus, & Rodericus Toletanus, Leovegildum regem Arianum epiſcopos catholicos a ſedibus dejeciſſe, & Arianos ſubſtituiſſe; unde factum eſt, ut unius eccleſiæ duo ſubſcribant epiſcopi, unus catholicus, alter ex hæreſi veniens. Præterea cum ſenectute confectus eſſet epiſcopus, impotenſque ad eccleſiæ regimen & onus ſublevandum, ſervato honore epiſcopali, alius muneri præficiebatur, quod forte in Nitigiſio Lucenſi eſt factum, qui in concilio Bracarenſi II. ſubſcribit ut metropolitanus, æra 610. Hic vero de Nitigiſio Lucenſi, & Becila alia poteſt eſſe ratio; nam cum duo eſſent civitates Luco, altera Gallæciæ, altera Aſturum, Nitigiſius erat epiſcopus Lucenſis in Gallæcia; unde pro eo ſubſcribit in calce concilii Pantardus Bracarenſis, cui ſubjacebat; Becila vero erat epiſcopus Lucenſis in Aſturibus.

z *Homilia ſancti Leandri*.) Hujus homiliæ meminit Roderic. Tolet. libro 21. hiſtor. cap. 15. *Hæc omnia ex Garſia Loaiſa, exceptis notis ad canonem* 5.

CONCILIUM APUD SAURICIACUM VILLAM,

QUOD DROCTIGISILO EPISCOPO SUESSIONENSI,

Ut urbem ſuam, cujus aditu prohibebatur, ingredi liceret conſtituit, anno Chriſti DLXXXIX.

Droctigiſilo epiſcopo Sueſſionenſi objiciebatur amentia, maleficio, ut fama erat, inflicta: alii nimio potu contractam ferebant. Rei ſeriem exponit Gregorius Turonenſis lib. IX. *hiſtoriæ cap.* XXXVII. Erat, *inquit*, apud urbem Sueſſionas his diebus Droctigiſilus, qui propter nimiam, ut ferunt, potationem, quarto inſtante anno ſenſum perdiderat. Aſſerebant enim multi civium quod hoc ei maleficiis acceſſiſſet per emiſſionem archidiaconi, quem ab honore repulerat: in tantum, ut intra muros urbis hanc amentiam magis haberet; ſi vero de civitate fuiſſet egreſſus, agebat commodius. Cumque rex ſupradictus, Theodobertus Childeberti filius, ad urbem veniſſet, & hic melius ageret, permittebatur ingredi urbem propter regem qui advenerat. Et licet eſſet vorax cibi, ac potator vini extra modum, quam ſacerdotalem cautelam decet; tamen nullum de eo adulterium quiſpiam eſt locutus. Verumtamen in ſequenti, * cum apud Sauriciacum villam epiſcoporum ſynodus aggregata fuiſſet, juſſum eſt, ut liceret ei ingredi urbem ſuam.

* Quæ verba jam alias docui expendenda eſſe diligentius ad ſtabiliendam hujuſce ſynodi epocham.

Ex eodem.

CONCILIUM SEU CONVENTUS EPISCOPORUM DUPLEX,

In quorum altero apud Pictavos injecta est, in altero apud Guntramnum regem confirmata excommunicatio in Chrodieldem & reliquas moniales, quæ a sanctæ Radegundis monasterio recesserant, anno Christi DLXXXIX.

IN monasterio Pictavensi, post excessum beatæ Radegundis, gravis orta est perturbatio, cujus auctor & princeps fuit Chrodieldis, Chariberti quondam regis filia. Hæc enim Leuboveræ abbatissæ suæ, cujus locum affectabat, imperium non ferens, cum Basina consobrina, Chilperici filia, & aliis amplius quadraginta puellis, quas in partes suas traxerat, monasterio egressa, Turonos ad Gregorium episcopum, inde ad Guntramnum regem in Burgundiam profecta est, multis ubique abbatissam conviciis falsisque criminibus infectans. Post hæc cum sodalibus quas Turonis reliquerat, Pictavos reversa, beati Hilarii basilicam insedit; collectaque perditorum hominum manu, ibi se communiit, negans se ad monasterium nisi ejecta Leubovera rediturum. Quin etiam cum ad eas Gundegisilus Burdigalensis metropolitanus, cum Nicasio Engolismensi, Saffario Petragorico, & Maroveo Pictavensi, ad monasterium reducere cupiens advenisset, obstinatiusque reluctantibus excommunicationem induceret, sic in eos repente illa sicariorum turba grassata est, ut clericis sanguine respersis episcopi vix evaserint. Cum has ergo Gundegisilus, ut dictum est, a communione submovisset, epistolam ex suo fratrumque nomine conscripsit ad episcopos, qui tunc a Guntramno rege ut hoc Chrodieldis cum abbatissa dissidium discuterent, erant aggregati. Sed epistolæ hujus exemplar non extat. Rescriptum autem episcoporum apud Gregorium Turonensem lib. IX. cap. XLI. est hujusmodi.

RESCRIPTUM EPISCOPORUM

Qui apud Guntramnum regem erant ad episcopos qui Pictavis Chrodieldem & reliquas monachas illi adhærentes excommunicarant.

Domnis semper suis atque apostolica sede dignissimis, Gundegisilo, Nicasio, & Saffario, Ætherius, Syagrius, Aunacharius, Hesychius, Agricola, Urbicus, Felix, Veranus, item Felix, & Berthoramnus episcopi.

Greg. Turon. lib. 9. c. 42.

LIteras vestræ beatitudinis quantum referante nuntio de vestra sospitate gavisi excepimus, tantum de injuria quam vos pertulisse signastis, non modico mœrore adstringimur, dum & regula transcenditur, & nulla reverentia religioni servatur. Sed quia indicastis monachas, quæ de monasterio bonæ memoriæ Radegundis instigante diabolo fuerunt digressæ, quod nullam a vobis acquieverint correctionem audire, nec intra monasterii sui sepia, de quo egressæ fuerant, voluissent reverti: insuper basilicæ domni Hilarii per cædes vestras vestrorumque iniuriam intulisse. Quapropter ipsas a communionis gratia visi fueritis suspendere: ac per hoc nostram exinde mediocritatem elegistis consulere. Igitur quia optime vos novimus statuta canonum percurrisse, ac regulæ plenitudinem continere, ut qui in talibus excessibus videntur deprehendi, non solum excommunicatione, verum etiam pœnitentiæ satisfactione debeant coerceri: ea de re addentes cum venerationis cultu summæ aviditatis dilectionis instinctum, indicamus ea quæ definistis nos concordantes vestræ sententiæ consentire: quoadusque in synodali concilio Kalendis Novembris pariter positi debeamus consilio pari tractare: qualiter talium temeritas frenum districtionis possit accipere, ut deinceps nulli liceat sub hunc lapsum faciente jactantia similia perpetrare. Attamen quia nos sua dictione domnus Paulus apostolus indesinenter videtur monere, ut opportune importuneque debeamus quoscumque credentes sedula prædicatione corrigere, & pietatem protestatur ad omnia utilem esse: ideo suggerimus, ut adhuc oratione assidua domini misericordiam deprecemini, ut ipse spiritus compunctionis ipsas inflammare dignetur, ut id quod per delictum visæ sunt contraxisse, digna satisfactione pœniteant: ut in monasterio suo vestra prædicatione animæ, quæ quodammodo perierunt, propitio Christo revertantur: ut ille qui unam humeris illatam errantem ovem ad ovile reduxit, & de istarum transgressione, quasi acquisito gregi, congaudere dignetur: hoc specialius postulantes, ut pro nobis intercessionum vestrarum suffragia indesinenter, ut confidimus, tribuatis.

SUBSCRIPTIONES.

Peculiaris vester Ætherius peccator salutare præsumo.

Cliens vester Hesychius reverenter audeo salutare.

Amator vester Syagrius reverenter saluto.

Cultor vester Urbicus peccator famulanter saluto.

Venerator vester Veranus episcopus reverenter saluto.

Famulus vester Felix salutare præsumo.

Humilis vester atque amator Felix audeo salutare.

Duorum præsulum Aunacharii Autissiodorensis & Agricolæ sive Agrœcolæ Cabillonensis desunt subscriptiones, tum apud Gregorium Turon. loco citato, tum in conciliis Gallicanis Sirmondi. Excidisse arbitror incuria librariorum.

No-

NOTA JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Post excessum beatæ Radegundis.*) Obiisse feria quarta die 13. Augusti beatam Radegundem omnes consentiunt, eumque Childeberti annum fuisse duodecimum auctor est Gregorius Turonensis lib. 9. cap. 2. Et feria porro, & annus Childeberti, annum Christi prorsus indicant 587. Quare hoc anno illam obiisse statuendum est. Qui enim ad annum Christi 592. ejus obitum rejiciunt, non animadvertunt ipsam Gregorii historiam, cum in 16. Childeberti anno desinat, ad hunc quem volunt annum Christi non procedere. Qui ergo potuit Radegundis mortem, cui interfuit, tot ante annis commemorare, si nondum obierat? Maneat ergo, & anno quo diximus excessisse, & tumultum hunc monialium, qui biennio post secutus est, in annum Christi 589. incidisse, quem adscripsimus.

[a] CONCILIUM [b] NARBONENSE.

[c] RECCAREDI GOTHORUM

In Hispania regis tempore celebratum, sub die Kalendarum Novembrium, æra DCXXVII. hoc est [2] anno Christi DLXXXIX. Pelagii junioris papæ XII. Clotarii II. regis VI.

TITULI CANONUM.

I. *Ut clerici purpureis vestibus non induantur.*

II. *Ut in fine cujusque psalmi, & per intervalla majorum, gloria dicatur.*

III. *Ut clerici per plateas non sedeant, nec confabulentur.*

IV. *Ut dies dominicus ab omnibus observetur, & nulla eo die fiant opera.*

V. *Ut clericis a conspirationibus abstineant, & qui inferioris sunt gradus in superiorem ne insurgant.*

VI. *Ut cum clericis, qui ob culpas in monasterium retruduntur, sic agat abbas, ut ab episcopo fuerit constitutum.*

VII. *Ut clericus qui adversus ecclesiæ utilitatem egerit, gradu dejiciatur.*

VIII. *Ut clericus qui de rebus ecclesiæ fraudem fecerit, restituat, & pœnitentiæ subjiciatur.*

IX. *Ut Judæis mortuos suos psallendo deducere non liceat.*

X. *Ut clericus episcopo non obediens stipendio careat, & communione privetur.*

XI. *Ut absque literis, qui est idiota, non ordinetur.*

XII. *Ut nullus clericus, dum missa celebratur, de altario ante finem egredi audeat.*

XIII. *Ut clerici omnes senioribus suis subjaceant, & illis exeuntibus, atque ingredientibus vela sublevent.*

XIV. *Ut qui sortilegos consulunt excommunicentur, & pecunia multentur: qui vero sortes faciunt, venumdentur, & pretium pauperibus erogetur.*

XV. *Ut quinta feria, nisi aliqua festivitas in eam incidat, feriari & cessare non liceat.*

☞ TITULI VETERES.

Concilii Narbonensis ex ms. cod. Luc. 490.

I. *Clericus purpureas vestes si induerit, ut transgressor legis judicetur.*

II. *Per omnes psalmos in fine gloria dicatur. In majores psalmos per clausulas gloria dicatur.*

III. *Clericus de quocumque gradu per plateas non sedeat, nec loquatur; quod si fecerit, excommunicetur, vel deponatur.*

IV. *Nullus catholicorum vel judæorum die dominico aliquam operationem faciat; quod si quis fecerit, ingenuus* VI. *solidos comiti civitatis det; servus vero* C. *flagella accipiat.*

V. *Nullus clericorum concinnabula vel conjurationes faciat, nec inferior gradus superiorem sibi injuret, aut increpet.*

VI. *Culpabilis clericus, si directus fuerit in monasterio ut corrigatur, secundum ordinationem episcopi abbas faciat, nihil ex se præsumat plus agere.*

VII. *Quicumque de gradu clericorum in adversitatem ecclesiæ egerit, abjiciatur.*

VIII. *Quicumque de gradu clericorum fraudem in possessione, vel in rebus ecclesiæ fecerit,* II. *annis pœniteat.*

IX. *Judæi mortuos suos dum ducent, non psallant; quod si fecerint e. ℔ auri publico reddant.*

X. *Clericus quolibet gradu contemptor jussioni episcopi sui, & stipendio, & communione annua privetur.*

XI. *Absque literis quod est idiota non ordinandus in qualecumque gradu clericorum: qui sapiunt bene literas negligenter non agant, quod si fecerint ab stipendio priventur.*

XII. *Nullus gradu clericorum dum missa celebratur, audeat exire foras absque infirmitate, vel alba sive ante missa completa exuere.*

XIII. *Quocumque gradu clericorum seniori suo subjaceant, & velos ingredienti, & exeunti sublevent; quod si non fecerint & verbis & stipendiis corrigantur.*

XIV. *Si quis catholicus vel Judæus divinos vel sortilegos interrogaverint non solum ab ecclesia priventur, sed etiam publico sex un. ℔ auri damnetur. Vero illi qui se dicunt scire divinationes venundentur, & pretia eorum pauperibus erogentur.*

XV. *Die* V. *feria præter solemnitates sanctorum nullus observet; quod quis fecerit, si ingenuus anno pœniteat, si vero servus* C. *flagella suscipiat.*

PRÆFATIO.

IN nomine domini nostri Jesu Christi. Anno feliciter quarto regni domini nostri glorioſissimi Reccaredi regis, Narbonæ, Migetius, [3] Sedatius, [4] Benenatus, Boetius, Pelagius, Tigridius, Agrippinus, & Sergius, episcopi Galliæ provinciæ, concilia sanctorum antiquo

tiquorum patrum, vel decreta obſervare cum Dei timore cupientes, nos in urbe Narbona, ſecundum quod ſancta ſynodus per ordinationem glorioſiſſimi domini noſtri Reccaredi regis in urbe Toletana definivit, die Kalendarum Novembris Deo auſpice in unum convenimus, & aliquanta, quæ juſte & pie ſunt edita, & per patrocinationis poteſtatem non ſupplebantur, ad memoriam nunc temporibus domini noſtri ſub præfationibus deducentes recapitulare fecimus: & quæ pro regula, & fidei catholicæ diſciplina adhuc viſa communi tractatu elegimus conſcribenda, & canonibus definivimus adjungenda: quæ tenore capitulorum ſubſequenter evidenti jure declarantur.

CANONES.

I.

HOc regulariter definitum eſt, ut nullus clericorum veſtimenta purpurea induat, quæ ad jactantiam pertinent mundialem, non ad religioſam dignitatem; ut ſicut eſt devotio in mente, ita & oſtendatur in corpore: quia purpura maxime laicorum poteſtate prædita debetur, non religioſis. Quod ſi quis non obſervaverit, velut trangreſſorem legis coercendum.

II.

Hoc itaque definitum eſt, ut in pſallendis ordinibus per quemque pſalmum gloria dicatur omnipotenti Deo: per majores vero pſalmos, prout fuerint prolixius, pauſationes fiant, & per quamque pauſationem gloria trinitatis domino decantetur.

III.

Nam & hoc ſecundum priſcorum cenſuram canonum finitum, ut nullus clericus, ſubdiaconus, diaconus, vel preſbyter in plateis reſideat: certe nec in plateis, & ſtare, & fabulis diverſis commiſceri. Quod ſi quis facere præſumpſerit, repellendum omnino ab officio, & execrandum, ſi non emendaverit, & a communione & ab officio privetur.

IV.

Ut omnis homo, tam ingenuus, quam ſervus, Gothus, Romanus, Syrus, Græcus, vel Judæus, die dominico nullam operam faciant, nec boves jungantur, excepto ſi in mutando neceſſitas incubuerit. Quod ſi quiſquam præſumpſerit facere, ſi ingenuus eſt, det comiti civitatis ſolidos ſex; ſi ſervus, centum flagella ſuſcipiat.

V.

* Immo potius Chalc. c. 18. Secundum concilium * Nicænum ſanctiſſimum conciliabula vel conjurationes non fiant clericorum, quæ ſub patrocinio ſolebant fieri laicorum. Nec unuſquiſque de inferiore gradu ſeniorem ſibi elatus aut increpet aut injuriet. Quod ſi quis prætermiſſo tam juſtæ cenſuræ ordine auſus fuerit facere, diſtrictione ſæviſſima corrigatur, ut ſub pœnitentiæ nomine vitia recedant: id eſt anno uno in monaſterio ſciat abjicere ſuperbiam unde inflatur, quod eſt diabolus; & addiſcat humiliationem Chriſti, quia per ipſam mortem guſtare dignatus eſt.

VI.

Secundum concilia priſcorum orthodoxorum decrevit fraternitas, ut quicumque fuerit culpabilis inventus clericus; aut honoratus de civitate, & ad monaſterium fuerit deputatus, ſic abba qui eſt præfectus cum illo qui dirigitur agat ſicut ab epiſcopo manifeſta correctione fuerit ordinatum. Aliter ſi abba facere elegerit, pro correctione tempus aliquod ſuſpendatur: quia ob hanc cauſam dirigitur, ut emendetur, non paſſim ferculis diverſis ſaturetur.

VII.

Quicumque clericorum a maximo uſque ad infra contra ſanctæ eccleſiæ utilitatem agere, tractare, vel conari fuerit repertus; merito dejiciatur, qui fidem ſervare minime cognoſcitur.

VIII.

Quicumque clericus, ſubdiaconus, diaconus, presbyter, ſine conſcientia epiſcopi aliquid de poſſeſſionibus, vel de domo eccleſiæ tulerit, aut fraudem fecerit, non ſolum cum omni dedecore conſtrictus reſtituat quod fecerit, ſed etiam non debet, ibi in eccleſia eſſe, ubi fraudem viſus eſt operaſſe: duobus jaceat ſub pœnitentia annis, & cum defleverit factum, revertatur ad officium.

IX.

Hoc ante omnia decretum eſt, ut Judæis non liceat corpus defuncti deducere pſalendo; ſed ut eorum habuit mos & conſuetudo antiqua, corpus deducant & deponant. Quod ſi aliter facere præſumpſerint, inferant comiti civitatis uncias ſex.

X.

Hoc maxime definitum eſt, ut nullus audeat clericorum ordinationem ſui epiſcopi contemnere; ſed ubi ordinatus fuerit, ambulare debeat cum gratia & obedientia, & quæ injuncta fuerint agere. Quod ſi ſub cothurno ſuperbiæ neglexerit implere, non ſolum a ſtipendio, ſed uno anno a communione privetur.

XI.

Amodo nulli liceat epiſcoporum ordina-

dinare diaconum, aut presbyterum litera ignorantem: ſed ſi qui ordinati fuerint, cogantur diſcere. Qui vero diaconus aut presbyter fuerit literis ineruditus, & deſidioſe legere vel implere officium diſtulerit, & in eccleſia ad omnia utilis non fuerit; ab ſtipendio rejiciendum, & inclinandum, quoadusque curvatus impleat & defendat, quod eſſe cognoſcitur. Ad quid erit in eccleſia Dei, ſi non fuerit ad legendum exercitatus? Et ſi perſeveraverit deſidioſe, & non vult proficere, mittatur in monaſterio, quia non poteſt ædificare populum.

XII.

Hæc maxime pro Dei timore, & modo diſciplinæ canonicæ, elegimus cuſtodienda vel tenenda, ut dum miſſa celebratur, nullus presbyter, aut diaconus, abſque aliqua infirmitate, dum miſſa perficitur, egredi de altario audeat. Nec diaconus, aut ſubdiaconus certe, vel lector, antequam miſſa conſummetur, alba ſe præſumat exuere. Quod ſi quiſquam non impleverit conſtitutum, presbyteri increpentur ut redeant, diaconos & execrandos, & ſtipendio privandos, reliquos diſtrictione ſtrictiſſima condemnandos.

XIII.

Hoc regulariter ſecundum priorum ſtatuta canonum finitum eſt, ut tam ſubdiaconus quam oſtiarius, & reliqui, ſervitium ſanctæ eccleſiæ conſuetum abſque ulla deſidia impleant, & ſeniorib[us] [5] vela ad oſtia ſublevent. Qui contempſerint facere & adimplere, ſubdiaconos verbis corripiendos, & ſi non emendaverint, ſtipendio privandos, reliquos flagris coercendos.

XIV.

Hoc itaque propter ampliandam fidei catholicæ diſciplinam elegimus definiendum vel tenendum, ut ſi qui viri ac mulieres divinatores, quos dicunt eſſe caragios atque ſorticularios, in cujuſcumque domo Gothi, Romani, Syri, Græci, vel Judæi, fuerint inventi, aut quis auſus fuerit amodo in eorum vana carmina interrogare, & non publice hoc voluerit annuntiare; pro hoc quod præſumpſit non ſolum ab eccleſia ſuſpendatur, ſed etiam ſex auri uncias comiti civitatis inferat. Illi vero qui tali iniquitate repleti ſunt, & ſortes, & divinationes faciunt, & populum prævaricando ſeducunt; ubi inventi vel inventæ fuerint, ſeu liberi, ſeu ſervi, vel ancillæ ſint, graviſſime publice fuſtigentur, venumdentur, & pretia ipſorum pauperibus erogentur.

XV.

Ad nos pervenit quoſdam de populis catholicæ fidei execrabili ritu diem quintam feriam, qui & dicitur Jovis, multos excolere, & operationem non facere. Quam rem pro Dei timore execrantes & blaſphemantes, quicumque ab hac die, præter feſtivitates in eo die venientes, auſus vel auſa fuerit vacare, & operam non facere, ſi ingenuus eſt, aut ingenua, de eccleſia repellendus, & ſub pœnitentia mittendus anno uno, & eleemoſyna & fletu ſatisfaciat, ut ei dominus ignoſcat: ſi ſervus aut ancilla fuerit, flagellis correcti domino conſignentur, & ultra talia eos obſervare non permittat.

SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Migetius in Chriſti nomine eccleſiæ catholicæ Narbonenſis epiſcopus has conſtitutiones, ſecundum quod nobis cum fratribus noſtris Deo conſpirante placuit, relegi & ſubſcripſi.

Sedatius in Chriſti nomine eccleſiæ catholicæ Biterrenſis epiſcopus, his conſtitutionibus interfui & ſubſcripſi.

* Boetius in Chriſti nomine eccleſiæ Magalonenſis epiſcopus, in has conſtitutiones interfui & ſubſcripſi.

* Benenatus in Chriſti nomine eccleſiæ Elnenſis epiſc. h. c. i. & ſ. *ex mſ. codice inſerendus.*

Pelagius in Chriſti nomine eccleſiæ Nemauſenſis epiſcopus in has conſtitutiones interfui & ſubſcripſi.

Tigridius in Chriſti nomine eccleſiæ Agathenſis epiſcopus, in has conſtitutiones interfui & ſubſcripſi.

Sergius in Chriſti nomine eccleſiæ Carcaſſonenſis epiſcopus, in has conſtitutiones interfui & ſubſcripſi.

Agrippinus de civitate Loteva in Chriſti nomine epiſcopus, in has conſtitutiones interfui & ſubſcripſi.

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Reccaredi Gothorum regis.*) Ejecti e Gallia Gothi a Clodoveo rege, compulſique in Hiſpaniam, provinciæ Narbonenſis oram maritimam, quæ ipſis olim a Romanis conceſſa fuerat, & Gothia de illorum poſtea nomine dicta eſt, in poteſtate ſua retinuerunt, quoad tandem Caroli Martelli armis recepta Francorum regno adſcita eſt. Hoc igitur tempore, quia in Gothorum erat imperio, Reccaredi regis nomen huic concilio præfixum eſt, qui primus Hiſpaniæ regum ex Ariana hæreſi converſus catholicam fidem amplexus eſt.

2 *Anno Chriſti* 589.) Huic enim anno congruit quartus annus Reccaredi æra 627, ut eſt in præfatione concilii Toletani III. quod hoc ipſo anno celebratum fuerat menſe Majo. Cui & iidem, qui hic adſunt, provinciæ Narbonenſis epiſcopi, aut præſentes ipſi, aut per vicarios interfuerant.

3 *Sedatius.*) Rectius, opinor, Sedatus, ut in concilio Toletano, & in Agathenſi, *Sedatus epiſcopus Nemauſenſis.* Extat in veteribus libris Sedati epiſcopi homilia, cujus exordium: *Fratres rogo ut de ſalute animæ veſtræ attentius cogitetis.* Utri autem iſtorum potius tribuenda ſit, an tertio cuipiam, non liquet.

4 *Benenatus.*) Hunc Elnenſem in eadem provincia epiſcopum fuiſſe docent vetera exemplaria concilii Toletani III. Nam in vulgatis ejus concilii ſubſcriptionibus mendum irrepſit ex nominum trajectione. Joannes enim, qui Elnenſis ibi epiſcopus dicitur, epiſcopus fuit Egabrenſis, ut conſtat ex ſynodo Spalenſi ſequentis anni. Benenatus vero non Egabrenſis, ut ibidem appellatur, ſed Elnenſis fuit epiſcopus, ut teſtantur codices antiqui.

Qua-

Quare inter episcopos qui huic synodo subscribunt, Benenati subscriptio tertio loco restituenda videtur, in hunc fortasse modum: *Benenatus in Christi nomine ecclesiæ Eluensis episcopus his constitutionibus interfui & subscripsi.*

Can. 13. 5 *Vela ad ostia sublevent.*) Vulgati mendose, *vel ad ostreos sublevent.* Emendationem firmat titulus canonis ex Tolosana Fuxensi bibliotheca cum ceteris depromptus. De velis autem sermo est, quæ appendi ad ostia solebant, tum in ecclesiis, ut in Epiphanii epistola ad Joannem Hierosol. *Inveni ibi velum pendens in foribus ecclesiæ*, & in concilio Romano sub Zacharia: *Deneardus præ velo est, & petit ingredi*, tum in cubiculis, ut apud Athanasium apologia 1. ἀνὴρ γὰρ αἰχμάλωτα πρὸς τὸ βύλου, de Eugenio Magistro, qui ad velum stabat, cum Athanasius Constantem alloqueretur.

Notæ Severini Binii.

Acta concilii. a *Concilium.*) In hoc concilio de disciplina ecclesiæ reformanda, ab octo episcopis provinciæ Narbonensis in Gallia sexdecim canones editi reperiuntur. Descriptum est ex vetusto codice Gothico monasterii sancti Æmiliani in regiam bibliothecam translato. Manuscriptum idibus Novembris anni Domini 1576. Romam ad Gregorium XIII. ejus nominis pontificem, transmissum esse, scribit Baron. prædicto loco: cujus auctoritate illud huic conciliorum editioni inseruimus.

Narbo describitur. b *Narbonense.*) Sic dictum a Narbone, quæ, teste Hadriano Romano in suo theatro urbium, est metropolis Languedociæ, sita ad ripam fluvii * Audæ. Antiquitus fuit Romanorum colonia contra barbaros: nunc vero est locus munitissimus contra Hispaniam. De eadem urbe in suo thesauro geographico hæc Ortelius: *Narbo colonia Tectosagum in Gallia Narbonensi urbs, ut Ptolemæus eam describit. Decimanorum coloniam esse, ait Plinius.* Et paulo infra: Narbone *hodie vulgo indigetatur. Juniores hanc urbem sæpius Narbonam nominant, sed perperam: Narbona enim in Illyrico est. Neque quisquam veterum, præter Ammianum (quod sciam) Narbonam nuncupat Galliæ urbem.*

* Atacis.

c *Reccaredi Gothorum in Hispania regis tempore.*) Reccaredus filius Leuvigildi regis, frater germanus Hermenegildi, quem pater Arianus, instigante uxore Gosvinda, post multos alios fideles relegatos, diversisque suppliciis affectos, obtruncari mandavit; ideo quod oblatam sibi communionem ab Ariano episcopo constantissime rejecisset. Hermenegildus opera Leandri episcopi ad fidem catholicam traductus, offensionem patris incurrerat, ita ut se invicem bello peterent. Sed cum filius se patri viribus imparem fore sentiret, impetrato subsidio Tiberii imperatoris facile palmam victoriæ obtinuisset, si a Græcis militibus, quos pater pecunia corruperat, desertus non fuisset. Fraude patris circumventus, eidem sub juramento securitatem promittenti sese tradidit: qui promissæ fidei parum memor, filium in carcerem misit, & ea causa quam supra allegavi corona martyrii insigniri procuravit. Hac nece filii peracta, parens Arianus pœnitentiam agens, in catholicam religionem propendens, e vita migravit. Reccaredus filius non tantum patri succedit, sed etiam, sanguine fratris Hermenegildi martyris pro eo interpellante, factus est catholicus, totumque regnum Hispaniæ & Galliæ Narbonensis opera Leandri Gothorum apostoli ad fidem catholicam perduxit. Gothorum episcopos, populum, & magistratus ad idem faciendum adhortatus, effecit Dei gratia, ut cum annis plus quam ducentis a temporibus Constantii imperatoris Arianæ perfidiæ adhæsissent, omnes prope eamdem cum rege fidem catholicam profiterentur. Hæc ex Gregorio papa dial. lib. 3. cap. 21. &c. item ex Gregorii Turon. hist. Baron. anno 583. & 584. Quibus temporibus ista contigerint, quove anno Christi incarnati initium regni Reccaredi collocari debeat, inter scriptores hujus sæculi celeberrimos non satis convenit. Ad annum 5. Mauritii imperatoris, qui est Christi 590. & Gregorii 1. Gothorum conversionem, & initium Reccaredi referendum esse, putat Baron. tum quod S. Gregor. lib. 1. epist. 41. ad sanctum Leandrum de conversione Reccaredi scribens, illius non secus meminerit, quam si noviter exordio sui pontificatus contigisset; tum etiam quod Joannes Biclarienſis & Lucas Tudensis, hujus sæculi scriptores recenter inventi, expressis verbis scribant, obitum Leuvigildi, 5. anno Mauritii, exordio pontificatus sancti Greg. æra 620. contigisse; eodemque tempore Reccaredum filium parenti in regno subrogatum fuisse. Hæc eadem in fine anni Christi 589. sub Tiberio imperatore gesta fuisse, multorum conciliorum Hispanicorum acta testantur, in quibus annus quartus Reccaredi cum æra 627. quintus cum æra 628. conjunctus reperitur. Quæ si vera sunt, necesse est, primum Reccaredi cum æra 624. Christique redemptoris nostri 585. coincidere; nisi chronologiam æræ Hispanicæ in omnibus conciliis sub Reccaredo in Hispania celebratis mendacem & erroneam esse sustinueris. Utrius sententiæ rationes præponderent, doctiores hic dijudicent. Vide Baron. anno 584. n. 1. & 2. item 585. n. 2 & 12. anno 589. n. 9. item anno 591.

Gothi A ad fidem tholicam perducu

Quo tem hæc con rint.

PSEUDO-SYNODUS MARANENSIS

IN QUA SEVERUS GRADENSIS METROPOLITA

Oblato libello in communionem receptus est.

Ex Norisio in Dissert. de V. Synodo.

SMaragdus Exarchus, cum accepisset Severum pro tribus Capitulis acerrime depugnare, veritus ne & vicinas regiones schismate inficeret, cum Istriæ urbes inviseret, classe ad Gradum appulit, Severum in Ecclesia cepit, ac militari licentia injuriis ac verberibus lacessitum secum Ravennam deduxit cum tres aliis Episcopis, Joanne Parentino, Severo Tergestino, ac Vindemio Cenetensi, ubi coram Joanne Archiepiscopo tria Capitula damnare coacti sunt, ac postea dimissi. Ubi vero per Istriam ac Venetias vulgatum est Severum, ac Collegas Ravennæ tria capitula condemnasse, eorum præsentiam singuli quique fugiebant, nec ante communioni ecclesiasticæ admissi sunt, quam in Synodo iterum pro tribus Capitulis cautionem dato sacramento præstarent. Indicta autem fuit Synodus Marani, quod munitissimum modo Venetorum oppidum est, stagnis Adriatici maris fere circumdatum, in Forojulienſi littore ad Celinam amnem situm. Decem Episcopos eo convenisse scribit Paulus Diaconus lib. 3. cap. 27. *Post hæc*, inquit, *facta est Synodus decem Episcoporum in Marano, ubi receperunt Severum Patriarcham Aquilejensem dantem libellum erroris sui, quia trium Capitulorum damnatoribus communicarat Ravennæ.* Nomina vero Episcoporum in editis libris ita recensentur; *Petrus de Altino clarissimus, Ingenuinus de Sabione, Agnellus Tridentinus, Junior Veronensis, Horuntius Vicentius, Rusticus de Tarvisio, Fontejus Feltrensis, Agnellus de Acilio, Laurentius Lunensis.* At si decem convenere, cur novem tantum Schismaticorum nomina exprimuntur? Error in codicem irrepsit, nam Clarissimus male apponitur ut Epithetum Petro Altmati; est enim nomen Episcopi Concordiensis, qui an. 579. alteri Synodo interfuit. Itaque hoc pacto legendum est: *Petrus de Altino, Clarissimus de Concordia.* Laurentius etiam Bellunensis dici debet; neque enim Lunensis Episcopus in Liguria ad Macram erat suffraganeus Aquilejensis Metropolitæ; & in altera Synodo proxime habita scribitur Laurentius Bellunensis: est autem Bellunum Venetiæ urbs.

CON-

CONCILIUM (a) ALEXANDRINUM.

IN QUO AB EULOGIO PATRIARCHA

Editum in Samaritanos decretum.

H*ujus concilii meminit Photius in Bibliotheca Cod.* 230. *his verbis ex Andreæ Schotti interpretatione*. Plebs Samaritana in contrarias divulsa factiones inter se dissidebat, & peregrinis se opinionibus propugnabat. Alii enim Jesum Nave eum esse censuerunt, de quo Moyses dixit: *Prophetam vobis excitabit Dominus Deus ex fratribus vestris, ut me*. Alii rejecta hac sententia, Dosthen quendam nomine, sive Dositheum prædicarunt, Samaritanum etiam genere, æqualem Simoni Mago. Et hunc illum esse a Moyse prædictum, portentose commenti, ab ipsius nomine Dostheni cognominati sunt. Hic in divinos Dei Prophetas maledicus, potissimum tamen in Judam unum de XII. Patriarchis contumeliosus, nihil reveritus immensas de illo in voluminibus Mosaicis perscriptas laudes. His ergo Prophetis omnibus explosis exsibilatisque ipse sibi omnia & vaticinia & reliquam divinitatem arrogavit; Octateuchum spuriis scriptis & omni genere mixtis corruptelis adulteravit, aliosque libros stultitia & portentis plenos, diviniisque legibus contrarios consarcinavit, suisque asseclis reliquit. Resurrectionem quoque negavit. Hæ ergo factiones ita in dissidentes, contrarias, & impias sectas & opiniones dissectæ fuerant. Utraque porro factio libellos pro sua sententia, & contra adversariam partem, suum quæque Prophetam alteri præferendo porrexit. S. Eulogius cum Synodo frequentissima, pontificibus plena insignibus, atque illustribus dignitate viris, judex his præsedit. Marcianus susceptum imperium Romanum septimum jam annum administrabat. B. Eulogius discussis, quæ ab utraque parte adferebantur, & utraque erroris procul a veritate remoti convicta, illum a Prophetis prædictum Messiam, ex Scripturis sacris docuit esse Dominum nostrum Jesum Christum verum Deum: illos vero gravissimo errore laborasse: hos quidem quod Jesum Nave illum Prophetam prænunciatum fingerent. Illos vero quod Dosthen seu Dositheum impium portentose comminiscerentur. Atque ita Concilium solvit. Sed argumentum & decretum cum Eulogio periit. *Hactenus Photius; corrigendus tamen dum scribit hanc Synodum coactam septimo imperii Martiani anno. Serius etenim floruit Eulogius, Alexandrinam Cathedram anno tantum Christi* 581. *adeptus. Pro Martiano reponendus igitur Mauritius. An vero ex hac eadem Synodo emissa fuerit ad Romanum Pontificem ab Eulogio epistola Synodica, ab eodem Photio ibidem memorata, viderint eruditi. Harduinus in Indice Conciliorum tomi tertii scriptam putat ad Gregorium P. circa an. Ch.* 602. *quod tamen ex Photio non liquet*.

CONCILIUM ROMANUM.

SUB PELAGIO II.

a *Concilium*.) Hujus concilii mentio habetur in epistola Pelagii, quam scripsi ad episcopos Germaniæ & Galliæ, his verbis: *Cum in Dei nomine in Romana ecclesia synodum episcoporum sive ceterorum consacerdotum Dei fidelium congregatam habuissemus* &c. Quid in ea actum sit, indicat allegata epistola, quam supra excusam invenies inter epistolas Pelagii.

Adnotatio P. Antonii Pagii

ad An. Chr. 590. n. 5.

piſtola Pe-
agii II. de
X. Præfa-
ionibus Ec-
leſiæ Rom.
ppoſititia.

Cum hujus Concilii mentio tantum fiat in epistola IX. Pelagii II. *ad Episcopos Germaniæ & Galliæ*, quæ a Pseudo-Isidori stylo non discrepat, illud pariter spurium ac commentitium. In ea Epistola legitur, *Episcopos Germaniæ & Galliæ* Pelagium rogasse, ut ordinem *Præfationum Missæ* eis mitteret, quem Sancta Romana Ecclesia tunc habebat, ipsumque respondisse eam novem tantum *Præfationes* ab antiquis temporibus servasse, easque ipsis tenendas mandare. Verum, ut observavit eruditissimus Cardinalis Bona lib. 2. Rer. Liturgicarum cap. 10. num. 3. si ætate *Pelagii* illis tantum novem Præfationibus, festis in ea Epistola memoratis, Romana Ecclesia tanquam dudum in receptis & probatis utebatur, quomodo *Gregorius* ejus immediatus successor, sacrorumque rituum tenacissimus custos alias novas instituit? Suspicionem auget *Joannes Diaconus*, qui cum res a Gregorio gestas in Vita ipsius minutissime prosequatur, nullum tamen *de Præfationibus* ab eo contra morem diu receptum institutis mentionem facit. Ipse item *Gregorius* in Epistola ad Joannem Syracusanum, in qua de additis vel immutatis in ritibus Sacrificii, propter quæ reprehensus fuerat, rationem reddit, de Præfationibus silet: sicut & de Epistola Pelagii II. silent Scriptores illius, & aliquot sequentium seculorum. Adhæc in libris antiquis Sacramentorum, qui Romanæ Ecclesiæ titulum præ se ferunt, plures reperiuntur *Præfationes*, vixque ulla Missa est, cui propria & peculiaris non affignetur. Accedit testimonium *Guitmundi* ex Monacho Sancti Benedicti Episcopi Aversani, undecimo Ecclesiæ sæculo demortui, Romanis ritibus jam ubique receptis, qui lib. 1. de Eucharistia refert

(a) Sic legendum, non ut in editis hucusque Antiochenum, cum Eulogius Alexandrinam, non Antiochenam Ecclesiam regeret. *Mansi*.

fert Præfationem, quam in quadam die Dominica, *per totum pene Orbem Latinum inter Epiphaniam & Septuagesimam* recitari dicit: cujus Præfationis auctoritate utitur etiam *Algerus* Monachus Cluniacensis, qui anno MCXXX. floruit, lib. 1. de Sacram. Corp. & Sang. Domini cap. 5. Quare decretum illud de novem *Præfationibus* nullibi receptum invenitur. Denique ante Pippini & Caroli Magni tempora Gallicana Ecclesia non suscepit Romanæ Missæ ritum & ordinem, sed propriis Officiis, propriaque Missa usa est, ut ex variis antiquis Monumentis ostendit idem Cardinalis lib. 1. Rer. Liturgic. cap. 12.

VITA EPISTOLÆ, ET DECRETA GREGORII MAGNI PAPÆ I.

Ex Libro Pontificali.

Vitam ejusdem fusius scripsit Joannes diaconus libris quatuor, quos edidit Surius die 12. Martii

* GRegorius natione Romanus, ex patre Gordiano, sedit annos 13. menses sex, dies decem. Hic exposuit homilias evangeliorum numero 40.: in Job 35. in Ezechielem 22. Pastoralem quoque; & dialogorum libros quatuor edidit, & multa alia, quæ enumerare non possumus. Eodem tempore venit Romanus patricius & exarchus Romam, & dum reverteretur Ravennam retinuit civitates quæ a Longobardis tenebantur, id est, Sutrium, Polimartium, * Ortas, Tuder, Ameriam, Perusiam, Luciolis, & alias multas. Eodem tempore beatissimus Gregorius misit servos Dei, Mellitum, Augustinum & Joannem, & alios plures cum eis monachos timentes Deum, in prædicationem ad gentem Anglorum, ut eos converterent ad dominum Jesum Christum. Hic augmentavit (*a*) precationem canonis, *Diesque nostros in tua pace disponas* &c. Hic fecit ad beatum Petrum apostolum super altare ciborium cum columnis quatuor (*b*) ex argento puro. Hic præcepit ut supra (*c*) beati Petri & Pauli corpora Missa celebraretur. Eodem tempore dedicavit ecclesiam Gothorum, quæ fuit in Suburra, in nomine sanctæ Agathæ martyris. Hic domum suam constituit monasterium, qui mortuus, sepultus est in basilica beati Petri apostoli ante secretarium, (*d*) 12. mensis Martii. Hic fecit ordinationes duas, unam in quadragesima, & aliam (*e*) in mense Septembri; presbyteros (*f*) 38. diacones * 5. episcopos per diversa loca numero * 62. Et cessavit episcopatus menses quinque, dies (*g*) * 16.

* Hortas

* 39.
* 72.
* 18.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Gregorii papæ progenies describitur.

a *Gregorius*.) Anno domini 590. postquam sedes sex mensibus & 26. diebus vacasset, factus est pontifex S. Gregorius, qui natus atavo Felice papa ejus nominis tertio, non quarto, ut vult Joannes diaconus, patrem habuit Gordianum, matrem nomine Silviam inter sanctos relatam. Tarsillam atque Æmilianam Deo dicatas virgines, homilia 38. patris sorores fuisse scribit; sed Gordianam a sanctis sororibus valde degenerem. Nutricis, pontificatus sui tempore adhuc superstitis,

Gregorii papæ mores & doctrina.

meminit ad Rusticanam patriciam libro 4. epistola 34. Institutus fuit optimis moribus, & bonis literis; Græcæ tamen linguæ ignarus extitit. Juris quoque consultum fuisse, declarat ipse epistola 54. lib. 11. Eo tempore quo Laurentius junior Mediolanensis episcopatus curam assumpserat, anno nimirum domini 581. sub pontificatu Pelagii, inter senatores militabat, primosque ordines in ea forensi militia ducens, urbanam præfecturam administrabat. Cum his sæcularibus negotiis inserviret, intus, ut testatur in epistola ad sanctum Leandrum Hispalensem, ad solitudinem & vitam monasticam anhelabat: postque sex monasteria in Sicilia ædificata, septimum in honorem sancti Andreæ Romæ erexit in clivo Scauri, eique ex provinciæ Valeriæ monasterio sancti Equitii, in quo vigebant instituta monastica, præfecit abbatem; a quo ipse Gregorius habitum monasticæ conversionis accepit, reguliscque monachorum *S.* Equitii, non, quod vulgo putatur, sancti Benedicti, institutus fuit. Sed cum Pelagius papa ejus virtutem, doctrinam, pietatem, & in rebus agendis dexteritatem atque industriam cognovisset, avulsum a monasterio destinat apocrisiarium sedis apostolicæ Constantinopolim ad Tiberium: quod munus cum non nisi sacræ Romanæ ecclesiæ cardinalibus committi soleret, eum quamtumvis plurimum reluctaretur, cardinalem diaconum creavit. Cum vero innotuisset Pelagio Romano pontifici Mauritium imperatorem Tiberio subrogatum fuisse, misso isthuc, prout fieri consuevit, alio novoque cardinale diacono, rursus est Romam, brachio sancti Andreæ & capite sancti Lucæ, aliisque magnis muneribus donatus. Cumque post reditum, moralium libros a se inchoatos perficere laboraret, adversus Eliam Aquilejensem, aliosque Hiberniæ & Istriæ episcopos schismaticos, tres epistolas, supra sub nomine Pelagii extantes, de trium capitulorum justa damnatione scripsit. Post obitum Pelagii totius cleri ac populi consensu pontifex factus; scripsit ad Mauritium imperatorem, confirmationem electionis suæ illi dissuadens, sed cum paulo post ordinatus, sententia imperatoris confirmaretur, latibula fugæ quærens, divino judicio capitur, trahitur, & ad beati apostoli Petri basilicam deductus III. Nonas Septembris consecratur.

Ex præfe urbis fa est mona chus.

Initio pon catus qu gesserit.

Ordinatus pontifex, prout decebat optimum pastorem, verbo Dei alere populum aggreditur: habuitque in eadem basilica sancti Petri illam homiliam, qua illius temporis ærumnas pluribus deploravit. Ad sublevandam imminentem diram famem illam, quam una cum peste aliisque calamitatibus eventuram prædixerat sanctus Benedictus, frumentum e Sicilia advehendum curavit. Præclarissimum illum de pastorali cura commentarium elaboravit. Cum undique viri sanctissimi de suscepto pontificatus onere illi gratularentur, redditis literis suæ conditionis miseriam deploravit. Ad curandum Romanæ ecclesiæ patrimonium in Sicilia, Petrum subdiaconum istuc ablegavit. Ecclesias Italiæ per bella Gothorum & Longobardorum vastatas, vicinis episcopis curandas commisit. Ex trium capitulorum defensoribus schismaticis alios ecclesiæ reconciliavit, nonnullos vero sedibus suis exutos divina ultione persecutus fuit. Quantopere vero pro convertendis Arianis laboraverit, epistola ejusdem 17. libri primi manifeste satis indicat.

Anno pontificatus sui secundo, Anthemio subdiacono Campaniæ per literas mandavit, ut certis personis ege-

Acta sec anni.

state

(*a*) Dantur variantes ex Lucensi Cod. 460. *In prædicationem*. (*b*) *ex argento puro* deest.
(*c*) *Corpus B. Petri Apostoli Missa celebraretur. Item in Ecclesia B. Pauli Apostoli eadem fecit.*
(*d*) *die* XII. (*e*) *mense septimo*. (*f*) XXXVIIII. (*g*) XVIIII.

ſtate preſſis (prout ipſi cum reliquis ſubdiaconis mandatum fuerat) præſcriptam eleemoſynam impertiat. Ex ſynodo vicinorum epiſcoporum more majorum de ſua fide ſynodicam epiſtolam ad orientalis eccleſiæ patriarchas miſit. Ad Anaſtaſium Antiochenum cum clavibus ſancti Petri *quæ ſuper ægros poſita* (verba Gregorii ſcribo) *multis ſolent miraculis coruſcare*, privatas reddidit. Clericos coram ſæcularibus conveniri prohibuit, omneſque epiſcopos non tantum officii ſui admonuit, verum etiam munera ſpernere, pauperumque inopiam ſublevare, ſuo exemplo ſatis inſtruxit. Deſertores monachos revocavit; uxores, quos duxerant, ab eis abſtraxit; ne quis ante decem & octo annos in monaſterium reciperetur, conſtituit; curavit quoque ut monachorum ſæcularia negotia per prudentes ſæculares viros adminiſtrarentur, quo minus ipſi a ſpiritualibus curis avocentur. Clericos ex ſuorum canonum præſcripto vitam componere curavit: adverſus vero contumaces pro meritis cenſuram exercuit. Nam Laurentium ſacræ Romanæ eccleſiæ cardinalem archidiaconum, & Demetrium Neapolitanæ eccleſiæ, epiſcopos, homines facinoroſos, ab officiis ſuis amovit. Ad ea quæ de continentia, converſatione & cohabitatione antiquis canonibus conſtituta fuerant, addidit: ne quis in poſterum ſubdiaconus ordinaretur, niſi continentiam epiſcopo ſpopondiſſet; conjunctos vero etiam manere voluit; ut nulla iis ſpes eſſet aſcendendi ad ſuperiorem ordinem, niſi ab ea quam acceperant, uxore ſe penitus ſeparaſſent. Hoc de cælibatu clericorum uſque ad extremum vitæ ſpiritum ſenſiſſe Gregorium, epiſtolæ ejuſdem poſterioribus annis pontificatus ſui ſcriptæ manifeſte convincunt. Ineptiſſima itaque fabula eſt, quam ex epiſtola alicujus nomine Udalrici ad Nicolaum papam ſcripta, centuriatores contra cælibatum recenſent, his verbis: *Beatus Gregorius magnus papa primus aliquando ſuo decreto uxores ſacerdotibus ademit. Deinde paulo poſt cum idem Gregorius juſſiſſet ex piſcina ſua piſces aliquot capi, piſcatores pro piſcibus ſex millia capitum repererunt. Quam eadem infantium cum intelligeret ſanctus Gregorius ex occultis fornicationibus vel adulteriis ſacerdotum natam eſſe, continuo revocavit decretum, & peccatum ſuum dignis pœnitentia fructibus expiavit.* Hæc, inquam, novatorum commenta eſſe, non tantum ex poſterioribus ſancti Gregorii ſcriptis & conſtitutionibus, verum etiam eo argumento evidenter oſtenditur, quod Nicolaus I. pluribus quam viginti annis ante natum Udalricum mortuus fuerit: quodque Nicolaus ſecundus, octogeſimo anno poſt mortem Udalrici pontificatum iniverit. Ex his tam certis demonſtrationibus excluſi, ter miſeri mendaciorum textores eo confugiunt, ut alium effingant Udalricum epiſcopum Auguſtanum; quem cum neque ipſi Auguſtani, neque ullus alius vel auditu unquam agnovit, miſerorum hoc ſolatium expetunt. His miſſis, redeo ad ſanctum Gregorium qui eodem hoc anno vacantes eccleſias novorum epiſcoporum electione curavit impleri, dedicationem eccleſiarum fieri, & antiquas illas agapas, in quibus pauperes ſimul cum divitibus convivabantur, celebrari mandavit. Res eccleſiarum diligenter voluit cuſtodiri; & nihil tamen alienum ab ea poſſideri: de multis delinquentium reſcripſit, ut ad ſubſidia pauperum dumtaxat transferantur. Habebat Romana eccleſia locupletiſſima ubique fere toto terrarum orbe patrimonia, quæ cum jam cultorum defectu pene deſtituta haberentur, in priſtinum ſtatum reſtituta fuerunt in Africa, diligentia Gennadii exarchi; quem ejus rei gratia maxima beneficia ingenteſque victorias contra hoſtes a Deo conſecutum fuiſſe aſſerit Greg. epiſt. 73. libri 1. Donatiſtarum conatus in eligendis ſibi epiſcopis primatibus coerceri, per literas rogavit. Scribens ad Vigilium Arelatenſem & Theodorum Maſſilienſem, alioſve epiſcopos prohibuit Judæos (quod factum fuiſſe audiverat) per vim, lentiam ad fidem compelli. Conſultus a ſancto Leandro Hiſpalenſi epiſcopo, ſitne unica an trina merſio in baptiſmate adhibenda, reſpondit ea quæ habentur libro 1. epiſt. 41.

Anno pontificatus ſui tertio, Arnulphus dux Longobardorum in Tuſcia urbem infeſtavit. Ex Numidia duo Donatiſtarum diaconi Romam ablegati petiverunt, ut in unaquaque civitate, in qua erant Donatiſtæ, epiſcopus aliquis Donatiſtarum ordinari fineretur: & ut perſoluta pecunia iiſdem catholicos iterum baptizare permitteretur. Ad hæc tam enormia corrigenda, non modo Chartularium ſacræ Romanæ eccleſiæ cardinalem in Numidiam ablegavit, verum etiam de compeſcendis Donatiſtarum conatibus ad Columbum Numidiæ epiſcopum reſcripſit, Schiſmaticos Hiberniæ ad unionem eccleſiæ perduxit. Hadrianum Thebanæ civitatis in Bœotia epiſcopum, a ſuæ provinciæ coepiſcopis condemnatum, ideoque ad ſedem apoſtolicam appellantem, cauſſa cognita abſolvit: archiepiſcopum vero primæ Juſtinianeæ, qui eum damnaverat, ad certum tempus communione privavit. In cauſſa Natalis epiſcopi Salonitani reſcribit, ut Honoratum archidiaconum ſub pœna privationis pallii, & excommunicationis in priſtinum locum reſtituat.

Anno pontificatus ſui quarto impugnavit & emendavit illam impiam legem Mauritii imperatoris, qua Romanum exercitum exhauſtum videns, conſtituerat, ne quis miles, nondum expleta militia, monachus effici poſſet. Sabinianum ſedis apoſtolicæ diaconum, apocriſiarium Conſtantinopolim miſit, datis illi literis ad Joannem Conſtantinopolitanum epiſcopum, quibus illum redarguit, quod monachum quemdam fuſtibus puniri juſſiſſet; quem non aliter quam virgis ſubjicere conceſſum fuerat. Concilium generale ab epiſcopis Numidiæ celebratum, nullum plane reddidit, ideo quod in eo contra eccleſiaſticos canones aliqua ſtatuta fuiſſent. Theodolindam Longobardorum reginam, quam cum gente ſua ſchiſmatici in periculum ſchiſmatis pertrahere conabantur, de Chalcedonenſi concilio inſtruxit. Secedens in ſolitudinem, libros dialogorum Latine conſcripſit: quos a Zacharia pontifice Græce translatos impoſtores Græci in aſſertione de proceſſione Spiritus ſancti, a Patre & Filio procedentis, teſte Joanne diacono, corruperunt. Ex hac ſolitudine epiſcopos diverſos redarguit, atque de moribus eccleſiæ reſcripſit ea fere omnia quæ libro 2. epiſtolarum continentur.

Quæ Gregorius IV. anno pontificatus ſui geſſerit.

Anno pontificatus ſui quinto, ad curandos ſchiſmaticos, qui per quintam ſynodum, Chalcedonenſi concilio injuriam irrogatam eſſe defendebant, de quinta ſynodo, cujus cauſſa ſchiſma obortum fuerat, ad tempus tacendum eſſe monuit: idque ſine ſcrupulo læſæ catholicæ fidei fieri poſſe demonſtrat, cum in ea non de fide, ſed de perſonis tantum actum fuerit. Ad comprimendos Donatiſtas in Africa convaleſcentes, concilia cogi præcepit. De Judæorum converſione ad Cyprianum diaconum ſcribens ait, illos non violentia, ſed ſpe præmii alliciendos eſſe. Quantum præterea laborarit, ut gentiles Barbaricinos in Sardinia commorantes ad Chriſtianam fidem ac religionem converteret, epiſtolæ ejus ad diverſos hoc anno ſcriptæ oſtendunt. Conſtantinæ Auguſtæ expetenti caput ſancti Pauli, quod inferretur in eccleſiam a ſe honorifice extructam, reſpondit, ſibi illud nequaquam licere.

Acta quinti anni pontificatus ſancti Gregorii.

Anno ſexto pontificatus ſui, cum Longobardi violato pacis fœdere totam Italiam devaſtarent, obſidionem Romæ data pecunia redemit; idque, non quod diffideret viribus, ſed quod ſanguinis effuſionem in prælio horreret. Cum pacis conditionem ab Agilulpho oblatam ad Severum exarchi ſcholaſticum præſcripſiſſet, deriſus eſt ab exarcho & Mauritio imperatore, tamquam nimis ſimplex foret, qui iſtâ crederet. Joannem Conſtantinopolitanum epiſcopum, nomen œcumenici & univerſalis ſibi liberius hoc tempore arrogantem, libris & conciliis eſt inſectatus. Maximum Salonitanum epiſcopum de ſimonia diffamatum ſuſpendit; atque contemnentem hortatu imperatoris Mauritii ſuſpenſionis pœnam, aliquoties excommunicavit: donec coram Ravennatis eccleſiæ epiſcopo Mariniano, ſe per juramentum de objecto crimine expurgaret. Datis epiſtolis hortatoriis ad epiſcopos univerſi orbis, declarat ſe illius ſucceſſorem eſſe, cui univerſi gregis cura paſtoralis demandata fuit. Candido presbytero, qui ad curandum patrimonium ſancti Petri in Gallias miſſus fuerat, in mandatis dedit, coemendi omnes Anglos adoleſcentes, qui jure belli ibidem detenti venales exponebantur; emptoſque in monaſterio collocari jubet; qui ibidem in fide inſtructi paulo poſt Anglorum converſioni operam neceſſariam præbere poſſent.

Acta ſexti anni pontificatus ſancti Gregorii.

Septimi anni pontificatus ſui exordio, poſt Joannem arrogantem illum & faſtuoſum Conſtantinopolitanæ ſedis epiſcopum Dei vindicta ſubdito ex hac vita ſublatum, Cyriaco ſucceſſori illius optimo, communicatorias literas, quas per legatos petierat, communicavit. Ad convertendam Anglorum gentem adhuc infidelem & incredulam, ex prædicto monaſterio, Auguſtinum atque Mellitum cum aliis quibuſdam ſociis in Angliam miſit. Qui dum jam in Galliam perveniſſent, difficultatem operis cogitatione volventes, animum deſpondent. Quod cum Gregorius per Auguſtinum, hujus rei cauſa Romam reverſum, innotuiſſet; ad inchoatum opus perficiendum, illo remiſſo, reliquos per literas exhortatus fuit; eoſque regibus & epiſcopis Galliarum plurimis epiſtolis commendavit.

Acta ſeptimi anni.

Anno octavo Sabinianum diaconum, qui apocriſiarii munere Conſtantinopoli fungebatur, in Urbem revocavit ejuſque loco Anatolium ſubſtituit. Eodem tempore Auguſtinus de licentia pontificis a Germaniæ epiſcopis Angelorum epiſcopus ordinatus, cum ſociis fere 40. tranſmeavit in Britanniam, atque ab Edilberto rege in Cantio Doroverniæ prædicandi facultate obtenta, adhibitis interpretibus ſecum e Gallia advectis, ſubſequentibus apoſtolicis miraculis, gentem Anglicam ad fidem Chriſti amplectendam induxit; adeo ut hoc ipſo anno circa natalem domini ultra decem millia hominum baptizata fuerint. Edilbertus rex, qui jam antea Chriſtianam uxorem habebat * Aldibergam

Acta octavi anni pontificatus S. Gregorii.

Anglia converſio.

* Editbergam filiam Chariberti.

nomine ex regia ſtirpe Francorum, etiam a Chriſto adjunctus fuit.

Acta noni anni pontificatus Gregorii.

Anno 9. pontificatus Gregorii Eulogius Alexandrinus plurimos in eccleſiam reduxit. De pace ineunda cum Longobardis per Probum abbatem ſancti Andreæ agit: ne quis tamen interea ſub velamento pacis aliquid damni pateretur, ſingulos in diverſis locis poſitos, per literas hujus rei admonet. Cum audiviſſet in Sicilia Judæos exiſtentes converti velle, Fauſtinum defenſorem ad eos deſtinavit, eorumque converſioni incumbere mandavit. A Leontio exconſule viro maxime pio accepit Gregorius hoc anno oleum ſanctæ Crucis, & lignum aloes; pro quibus munuſculis ſanctus miſit ad eum clavem ſepulcri Petri, una cum ramentis ex catenis ipſius.

Acta anni decimi.

Anno pontificatus Gregorii 10. pax cum Longobardorum rege ad biennium inita fuit. Primatem Africæ Byzacenæ de crimine accuſatum judicavit, Iſtriæ ſchiſmaticos ad eccleſiæ unionem reverſos magno gaudio magnaque benignitate ſuſcepit. Anaſtaſius Sinaita Antiochenus epiſcopus poſt ſextum annum ſedis ſuæ inchoatum obiit, Subrogatus eſt ei junior Anaſtaſius ille, qui ſub Phoca a Judæis occiſus fuit. Extat epiſt. Greg. ad hunc tranſmiſſa, dum de electione Anaſtaſii certior factus eſſet, eamque quam ediderat fidei profeſſionem accepiſſet. Hoc fere toto anno Gregorius graviſſime laboravit doloribus podagræ, nec tamen labores curæ paſtoralis prætermiſit. Ad Secundinum magni nominis abbatem ſcribens, venerandas immagines (quas petierat) ad eum miſit, & qua ratione adorari deberent, eum admonuit. Serenum Maſſilienſem epiſcopum reprehendit, quod quoſdam imaginum adoratores conſpiciens, imagines confregiſſet. *Et idem zelum vos*, inquit epiſt. 3. libro 6. indict. 2. *ne quid manu factum adorari poſſit, habuiſſe laudavimus; ſed frangere eaſdem imagines non debuiſſe judicamus. Idcirco enim pictura in eccleſia adhibetur, ut ſi qui literas neſciunt, ſaltem in parietibus videndo legant, quæ legere in codicibus non valent.* Docens non picturam, ſed quem pictura deſignat, colendum eſſe.

Acta anni undecimi.

Anno pontificatus Gregorii 11. Slavi Iſtriam deprædati ſunt, & per eam in Italiam intrarunt. Quas calamitates Italiæ intulerint, videre eſt ex epiſtolis hac de re pluribus conſcriptis.

Acta anni duodecimi.

Duodecimo anno pontificatus ſui laborans morbo corporis Romæ ſynodum collegit, de qua infra. De extirpando ſimoniæ vitio Francorum reges admonuit. Ad petitionem Auguſtini Angliæ apoſtoli plures verbi Dei præcones in Angliam miſit. Hibernis conſulentibus pontificem quid de Neſtorianis ad eccleſiam redeuntibus agendum ſit, reſpondit, non eſſe rebaptizandos qui in nomine ſacroſanctæ trinitatis baptizati fuerunt.

Acta anni decimitertii.

Anno pontificatus Gregorii 13. tempore pacis inter Romanos & Longobardos initæ abſoluto, rurſus utrimque cum magna clade Romanorum certatum fuit. Eutychiani Ægyptii hæretici, ad catholicam fidem converſi, Romam veniunt ad apoſtolica limina, quos Gregorius redeuntes Eulogio Alexandrino epiſcopo commendat, ne ab aliis hæretici perſecutionem paterentur. Mauritius imperator, qui adverſus libertatem eccleſiaſticam multa ſanciverat, ſanctum pontificem de pace cum Longobardis agentem irreverenter deriſerat, tot captivorum millia a barbaro rege trucidari permiſerat, pœnam delictorum ſuorum in hac vita ſuſtinuit. Nam cum exercitus Phocam centurionem, hominem audacem, in ſeditione imperatorem acclamaſſet, Phocas vero coram Cyriaco epiſcopo & ſenatu Conſtantinopolitano fidei profeſſionem edidiſſet, & coronam imperii adeptus eſſet, a populo tumultuante inclamatus eſt Mauritius, magnoque dolore ad Phocam adductus, poſt quinque filios jam ante oculos ejus occiſos, ipſe quoque Mauritius interfectus fuit: cum illud Davidicum: *Juſtus es domine, & rectum judicium tuum*, pronuntiaſſet.

Occiſo Mauritio Phoca imperator acclamatur

Decimoquarto Gregorii anno inchoato, regnantium Auguſtorum imaginibus Romam allatis, Phocæ & Leontiæ ejus uxori ab omni clero & ſenatu acclamatum fuit. Conquerenti novo imperatori, quod nullum invenerit Conſtantinopoli reſidentem ex more ſacræ Romanæ eccleſiæ apocriſiarium, excuſat ſe Gregorius ob temporis iniquitatem; indicatque ſe Boniſacium defenſorem, vita fide ac moribus ſibi approbatum, celeriter iſtuc tranſmittere. Tandem poſt pacem cum Agilulpho Longobardorum rege iterum renovatam, quadriennali morbo podagrico graviter excruciatur, in cæleſtem patriam, quam multorum precibus impetrare ſæpius optaverat, demigravit.

Acta anni decimi quarti

De ſcriptis ſancti Gregorii vide Poſſevinum in apparatu ſacro. Trajani animam precibus ſancti Gregorii ab inferno liberatam fuiſſe, vulgata eſt, & antiqua fabula; ut prolixe probant auctor annalium anno Chriſti 704. num. 30. & ſequentibus, & Bellarminus de purgatorio libro 2. cap. 8. Miniſterium confirmationis preſbyteris epiſt. 26. libri 3. delegans, vel delegari poſſe ſcribens, in fide non erravit. Nam quod confirmatio ordinarie ab epiſcopis non autem a presbyteris adminiſtretur, factum reperitur, inquit Hieronymus adverſus Luciferianos, ad honorem potius ſacerdotii, quam ad legis neceſſitatem. Hinc eſt quod epiſcopi auctoritate concilii Florentini & Tridentini dicuntur ordinarii miniſtri confirmationis; quia ſcilicet ex delegatione pontificis idem miniſterium cuilibet ſacerdoti ex juſta cauſa committi poteſt. Plura de Gregorio apud Joannem & Paulum diaconum in vita ejus. Quid de moribus ac fide conſtituerit, compendioſe indicat indiculus ille ab illuſtriſſimo cardinale Antonio Carafa elucubratus, qui poſt epiſtolas Gregorii ſubjungitur.

An Trajanus ab inferno liberavit.

JOANNIS DOMINICI MANSI

IN SEQUENTES EPISTOLAS S. GREGORII

PRÆMONITIO.

Multæ me cauſſæ eædemque probabiles induxerunt, ne ſubducta Labbei editione harum epiſtolarum, eam inducerem, quam Patres S. Mauri Pariſienſibus typis an. 1705. *dederunt, atque curarunt. Ne quid tamen lectoribus deſit, ex quo ea probatiori lectione proficerent, id curavi diligenter, ut ſi quid in textu Pariſienſi immutatum eſt ex auctoritate veterum manuſcriptorum, additum vel detractum, quod eſſet alicujus momenti, in margine ſedulo adnotarem. Quod vero nonnulla etiam Labbeus in marginem retulerit, Pariſienſia hæc a Labbeanis hac nota diſtinxi, quam exhibent compendioſa illa verba* Pariſ. *Si quid vero a Benedictinis immutatum eſt in ordine epiſtolarum, tunc ſaltem cum ex una indictione in alteram tranſtulerunt, hoc pariter brevi adjecta nota lectores latere minime paſſus ſum; atque ita factum eſt, ut Labbeum haberent purum, & quidquid erat ex quo Pariſienſi proficere potuiſſent, eo pariter non carerent. Denique adnotaſſe juvat Indictionum & temporis notas quæ hic in epiſtolis nonnullis intervallo aliquo diſcretæ dantur, veluti eſſent titulus ſubſequentium epiſtolarum, in Pariſienſi proxime præcedenti epiſtolæ, tamquam ejuſdem datas ſubſcribi.*

GRE-

GREGORII MAGNI PAPÆ I.

EPISTOLARUM LIBER I.

Indictione IX. *anno ordinationis ejus* I. *menſe Septembri.* *

Anno Chriſti. 590.

I. AD UNIVERSOS EPISCOPOS PER SICILIAM CONSTITUTOS.

Ut ſemel in anno in unum conveniant.

Gregorius univerſis epiſcopis per Siciliam conſtitutis.

Dist. 94. c. 1. Polyc l. 1. & 24. Anſelm. l. 1. c. 26.

VAlde neceſſarium eſſe perſpeximus, ut ſicut prædeceſſorum noſtrorum fuit judicium ita uni eidemque perſonæ omnia committamus, ut, ubi nos præſentes eſſe non poſſumus, noſtra per eum, cui præcipimus, repræſentetur auctoritas. Quamobrem Petro ſubdiacono ſedis noſtræ, intra provinciam Siciliam vices noſtras, Deo auxiliante, commiſimus. Nec enim de ejus actibus dubitare poſſumus, cui, Deo auxiliante, totum noſtræ eccleſiæ noſcimur * patrocinium commiſiſſe. Illud quoque fieri debere perſpeximus, ut ſemel per annum ad Syracuſanam, ſive Catanenſium civitatem, univerſaliter honore, quo dignum eſt, ſicut eidem juſſimus, fraternitas veſtra conveniat: quatenus quæ ad utilitatem ipſius provinciæ eccleſiarumque pertinent, ſive ad neceſſitatem pauperum oppreſſorumque ſublevandam, ſive ad monitionem omnium atque correctionem eorum, quorum exceſſus contigerit demonſtrari, congrua cum eodem Petro ſubdiacono ſedis noſtræ debeatis moderatione diſponere. A quo concilio procul abſint odia, facinorum nutrimenta, atque invidia interna tabeſcat, & nimis execrabilis animorum diſcordia. Sacerdotes ſuos concordia Deo placita & caritas recognoſcat. Hæc igitur omnia cum ea maturitate ac tranquillitate gerite, ut digniſſime epiſcopale poſſit concilium nuncupari.

* patrimo. nium

II. AD JUSTINUM PRÆTOREM SICILIÆ.

Redarguit eum ob frumenta non ex integro tranſmiſſa.

Gregorius Juſtino prætori Siciliæ.

QUod lingua loquitur, atteſtatur conſcientia: quia dudum vos & nullis dignitatis occupationibus implicitos multum dilexi, multumque veneratus ſum. Ipſa namque inceſſus veſtri modeſtia quibuſdam conatibus exigebat, ut diligi & venerari etiam a nolente debuiſſent. Et cum vos veniſſe ad adminiſtrandam præturam Siciliæ audivi, valde gaviſus ſum. Et quia quamdam inter vos atque eccleſiaſticos ſimulationem ſubrepere comperi, vehementiſſime contriſtatus ſum. Nunc vero quia & vos adminiſtrationis cura, & me ſtudium hujus regiminis occupat, intantum vos recte diligere ſpecialiter poſſumus, in quantum generalitati minime nocemus. Unde per omnipotentem Dominum rogo, in cujus tremendo judicio noſtrorum actuum poſituri rationes ſumus, ut ejus reſpectum ſemper gloria veſtra ante oculos habeat, & numquam quodlibet, ex quo inter vos vel parva diſſenſio proveniat, admittat. Nulla vos lucra ad injuſtitiam pertrahant, nullius vel minæ vel amicitiæ ab itineris rectitudine deflectant. Quam ſit vita brevis, aſpicite: ad quem quandoque ituri eſtis judicem, qui judiciariam poteſtatem geritis, cogitate. Solerter ergo intuendum eſt, quod cuncta lucra hic relinquimus, & ſolas diſpendioſorum lucrorum cauſſa nobiſcum ad judicium deportamus. Illa ergo ſunt nobis commoda quærenda, quæ nequaquam mors adimat, ſed manſura in perpetuum præſentis vitæ finis oſtendat. De frumentis autem quæ ſcribitis, longe aliter vir magnificus Ciridanus aſſerit: quia ſolummodo tanta tranſmiſſa ſunt, quæ pro tranſactæ indictionis debito ad replendum ſitonicum ſufficerent. De qua re curam gerite: quia ſi quid minus huc tranſmittitur, non unus quilibet homo, ſed cunctus ſimul populus trucidatur. Ad regendum vero Siciliæ patrimonium, talem, ut æſtimo, virum, Deo auctore tranſmiſit, cum quo vobis, ſi ut ego expertus ſum, recta diligitis, omnino conveniat. Quod autem me ut veſtri memor eſſe debeam admonetis, verum fateor, ſi ex antiqui hoſtis inſidiis injuſtitia nulla ſubrepat, tantam gloriæ tuæ modeſtiam didici, ut eſſe non tuus erubeſcam.

III. AD PAULUM SCHOLASTICUM.

Maurentium magiſtrum militum, & Petrum ſubdiaconum commendat.

Gregorius Paulo ſcholaſtico.

QUidquid mihi ex honore ſacerdotalis officii extranei arrident, non valde penſo, de vobis autem mihi hac ex re arridentibus non minimum doleo, qui deſiderium meum pleniſſime ſcitis, & tamen profeciſſe me creditis. Summus enim mihi profectus fuerat, ſi potuiſſem implere quod volui: ſi voluntatem meam quam dudum cognitam habetis, perficere optatæ quietis perceptione valuiſſem. At quia nunc in civitate teneor Romana, honoris hujus vinculis religatus, habeo aliquid quod etiam veſtræ gloriæ exultem. Et quia viro excellentiſſimo domno Leone exconſule veniente, vos in Sicilia remanere non ſuſpicor: & cum ipſe quoque tuo honore religatus, Romæ retineri cœperis, quid mœroris, quid amaritudinis ego patiar agnoſces. Veniente autem viro magnifico domno Maurentio chartulario, ei quæſo in Romanæ urbis neceſſitate concurrite: quia hoſtilibus gladiis foris ſine ceſſatione confodimur. Sed ſeditione militum, interno periculo gravius urgemur. Petrum vero ſubdiaconum noſtrum, quem pro regendo eccleſiæ patrimonio, Deo auctore, tranſmiſimus, veſtræ gloriæ per omnia commendamus. *Addit MS. Cod. Turon. S. Gatiani.* Data menſe Octob. Ind. IX.

De pontificatu recuſando Infra hoc libro epiſt. 4. 5. 6. 7. 24. & 25.

IV. AD JOANNEM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

De eo confirmationem apud imperatorem procurante amice conqueritur, & ejus orationibus se commendat.

Gregorius Joanni episcopo Constantinopolitano.

De pontificatus onere infr. ep. 5. & 6. 7. & 25. & 26.

SI caritas virtus in proximi dilectione consistit, si sic diligere proximos sicut nos jubemur, quid est quod beatitudo vestra me non ita sicut se diligit? Quo enim ardore, quo studio, episcopatus pondera fugere volueritis scio: & tamen hæc eadem episcopatus pondera ne mihi deberent imponi, non restitistis. Lib. eod. ep. 42. Constat ergo quia non me sicut vos diligitis, quia illa me voluisti onera suscipere, quæ vobis imponi noluisti. Sed quia vetustam navim vehementerque confractam indignus ego infirmusque suscepi, undique enim fluctus intrant, & quotidiana ac valida tempestate quassatæ, putridæ naufragium tabulæ sonant, per omnipotentem Deum rogo, ut in hoc mihi periculo orationis vestræ manum porrigatis: quia & tanto enixius potestis exorare, quanto & a confusione tribulationum, quas in hac terra patimur, longius statis. Synodicam vero epi- Infr. ep. 8. lib. eod. stolam subsequenti festinatione transmitto: quia latorem præsentium Bacandam fratrem & coepiscopum nostrum, in ipso meæ ordinationis initio, multis & gravibus pressus occupationibus, relaxavit.

V. AD THEOCTISTAM.

Scribit de onere curæ pastoralis, & vitam activam & contemplativam per Rachel & Liam, Martham & Mariam significari luculenter declarat.

Gregorius Theoctistæ sorori imperatoris.

MEns mea vestræ venerationi quanta devotione substernitur, explere verbis nequeo, nec tamen me prodere laboro: quia & me tacente in vestro corde legitis, quid de mea devotione sentiatis. Miror autem quod in me collatas dudum continentias vestras ex hac moderna pastoralis officii continentia distraxistis, in qua sub colore episcopatus, ad sæculum sum reductus: in qua tantis terræ curis inservio, quantis me in vita laica nequaquam deserviſſe reminiscor. Alta enim quietis meæ gaudia perdidi, & intus corruens, ascendisse exterius videor. Unde me a conditoris mei facie longe expulsum deploro. Conabar namque quotidie extra mundum, extra carnem fieri, cuncta phantasmata corporum ab oculis mentis abigens, superna gaudia incorporaliter videre, & non solis vocibus, sed totis medullis cordis ad Dei speciem anhelans dicebam: Psalm. 26. *Tibi dicit cor meum: Quæsivi vultum tuum*; &, *Vultum tuum domine requiram*. Nil autem in hoc mundo appetens, nil pertimescens, videbat mihi in quodam rerum vertice stare, ita ut in me pene crederem impletum, quod pol- Isa. 58. licente domino ex propheta didicissem: *Sustollam te super altitudines terræ*. Super enim altitudines terræ sustollitur, qui & ipsa quæ alta & glorioſa præsentis videntur sæculi, per mentis despectum calcat. Sed repente a rerum vertice tentationis turbine impulsus, ad timores pavoresque corrui: quia etsi mihi nil timeo, eis tamen qui mihi commissi sunt, valde formido. Undique caussarum fluctibus quatior, ac tempestatibus deprimor, ita ut recte dicam: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me*. Psalm. 68. Redire post caussas ad cor desidero, sed vanis ab eo cogitationum tumultibus exclusus, redire non possum. Ex hoc ergo mihi longe factum est quod intra me est, ita ut obedire nequeam propheticæ voci, qua dicitur: *Redite prævaricatores ad cor*. Isa. 46. Sed stultis pressus cogitationibus solummodo exclamare compellor: *Cor meum dereliquit me*. Psalm. 39. Contemplativæ vitæ pulchritudinem velut Rachelem dilexi sterilem, Genes. 29. sed videntem ac pulchram: quæ etsi per quietem suam minus generat, lucem tamen subtilius videt. Sed quo judicio, nescio. Lia mihi in nocte conjuncta est, activa videlicet vita, fecunda, sed lippa, minus videns, quamvis amplius pariens. Sedere ad pedes domini cum Maria festinavi, verba oris ejus percipere: & ecce cum Martha compellor in exterioribus ministrare, atque erga multa satagere. Expulsa a me, ut credidi, legione dæmonum, volui obliviſci quos novi, & ad salvatoris pedes quiescere: & ecce mihi nolenti atque compulso dicitur: *Revertere in domum tuam, & annuntia quanta fecerit tibi dominus*. Marc. 5. Sed quis inter tot terrenas curas valeat Dei miracula prædicare? cum jam mihi difficile sit saltem recolere. Pressus enim in hoc honore tumultu sæcularium negotiorum, ex eis me esse video, de quibus scriptum est: *Dejecisti eos dum allevarentur*. Psalm. 72. Neque enim dixit, dejecisti eos postquam allevati sunt; sed, dum allevarentur: quia pravi quique dum temporali honore sufsulti, foras videntur surgere, intus cadunt. Allevatio ergo ipsa ruina est, quia dum gloria falsa subnixi sunt, a gloria vera evacuantur. Hinc iterum dicit: *Deficientes quemadmodum fumus deficient*. Psalm. 36. Fumus quippe ascendendo deficit, & sese dilatando evanescit. Sic videlicet fit cum peccatoris vitam præsens felicitas comitatur: quia unde ostenditur ut altus sit, inde agitur, ut non sit. Hinc rursum scriptum est: *Deus meus, pone illos ut rotam*. Psalm. 82. Rota quippe ex posterioribus attollitur, & in anterioribus cadit. Eadem S. Greg. lib. Reg. c. 5. Aug. in psa. 82. Posteriora autem nobis sunt bona præsentis mundi, quæ relinquimus: anteriora vero sunt æterna & permanentia, ad quæ vocamur, Paulo testante, qui ait: *Quæ retro oblitus, in ea, quæ sunt priora, me extendens*. Philip. 3. Peccator autem cum in præsenti vita profecerit, ut rota ponitur: anterioribus corruens, ex posterioribus elevatur. Nam cum in hac vita gloriam percipit, quam relinquit, ab illa cadit, quæ post hanc venit. Et quidem multi sunt, qui sic exteriores provectus regere sciunt, ut per eos nequaquam interius corruant: Unde scriptum est: *Deus potentes non abjicit, cum & ipse sit potens*. Job. 36. Prov. 1. Ut per Salomonem dicitur: *Et intelligens gubernacula possidebit*. Sed mihi hæc difficilia sunt, quia & valde onerosa. Et quod mens sponte non recipit, congrue non disponit. Ecce serenissimus dominus imperator fieri simiam leonem jussit. Et quidem pro jussione illius vocari leo potest, fieri autem leo non potest. Unde neces-

se

se est ut omnes culpas ac negligentias meas non mihi, sed suæ pietati, deputet, qui virtutis ministerium infirmo commisit.

VI. AD NARSEM PATRICIUM.

Dolet se a contemplationis delectatione dejectum.

*Gregorius * Narsi patricio.*

DUm contemplationis dulcedinem alte descripsistis, ruinæ meæ gemitum renovastis, quia audivi quid intus perdidi, dum foris ad culmen regiminis immeritus ascendi. Tanto autem me percussum mœrore agnoscite, ut vix loqui sufficiam: oculos enim mentis meæ doloris tenebræ obsident. Triste est quidquid aspicitur, quidquid delectabile creditur cordi meo lamentabile apparet. Pensо enim, ab alto quietis meæ culmine corruens, ad * quantum dejectum exterioris provectus culmen ascendi, & pro culpis meis in occupationis exilium a facie dominantis missus, quasi * destitutæ viduæ vocibus cum propheta dico: *Qui consolabatur me longe recessit a me.* Quod vero causæ & nominis similitudinem faciendo, per scripta vestra clausulas declamationesque formatis, certe, frater carissime, simiam leonem vocas. Quod eo modo vos agere conspicimus, quo nos scabiosos sæpe catulos pardos vel tigres vocamus. Ego enim, bone vir, quasi filios perdidi: quia per terrenas curas recta opera amisi. Nolite ergo me vocare Noemi, id est, pulchrum; sed vocate me Maram, quia amaritudine plenus sum. Quod autem me dicitis scribere non debuisse, ut in agro dominico cum bubalis non ararem, quia in ostenso beato Petro linteo & bubali & omnes feræ oblatæ sunt, scis ipse quia subjunctum est: *Macta & manduca.* Tu ergo qui easdem bestias necdum mactaveras, cur jam manducare per obedientiam * nolebas? Aut nescis quia easdem quas scripsisti bestias oris tui gladius * occidere recusavit? Quas ergo per compunctionem occidere potueris, de illis necesse est ut in tui desiderii fame satieris. De caussa autem fratrum nostrorum, ut scripsisti, ita futurum, si Deus adjuvet, æstimo; de qua modo serenissimis rerum dominis scribere omnino non debui, quia in ipso initio non est a quæstionibus inchoandum. Sed dilectissimo filio meo Honorato diacono scripsi, ut opportuno tempore eis congrue suggerat, & mihi responsum sub celeritate indicet. Domnum Alexandrum, domnum Theodorum, filium meum Marinum, domnam Eusitiam, domnam Eudochiam, & domnam Dominicam, mea peto vice salutari.

VII. AD ANASTASIUM EPISCOPUM ANTIOCHENUM,

Ægre fert se multis occupationibus deprimi, & ab eo laudari.

Gregorius Anastasio episcopo Antiocheno.

* EPistolam beatitudinis vestræ, ut fessus requiem, salutem æger, fontem sitiens, umbram æstuans accepi. Neque enim illa verba per linguam carnis videbantur expressa: quia sic specialem amorem suum, quem gestabat, aperuit, ac si mens per semetipsam loqueretur. Sed durum valde fuit quod secutum est: quia amor vester terrena me portare onera præcepit: & quem prius spiritaliter diligebatis, postea, ut existimo, temporaliter amantes, usque ad terram me superposito onere depressistis, ita ut omnem mentis rectitudinem funditus perdens, contemplationisque aciem amittens, non per prophetiæ spiritum, sed per experimentum dicam: *Incurvatus sum, & humiliatus sum usquequaque.* (Tanta quippe me occupationum onera deprimunt, ut ad superna animus nullatenus erigatur.) Multis enim causarum fluctibus quatior, & post illa quietis otia tumultuosæ vitæ tempestatibus affligor, ita ut recte dicam: *Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me.* Periclitanti igitur mihi orationis vestræ manum tendite, vos qui in virtutum litore statis. Quod vero me os domini, quod lucernam dicitis, quod multis prodesse, multisque posse lucere perhibetis, hoc quoque mihi ad iniquitatum mearum cumulum accedit, ut, cum vindicari in me iniquitas debuit, laudes pro vindicta recipiam. Quibus autem hoc in loco terrenarum rerum tumultibus premor, explere verbis nequeo; quod tamen colligere ex brevitate epistolæ potestis, in qua ei minus loquor, quem plus omnibus diligo. Præterea indico quia a sereniſſimis dominis quantis valui precibus postulavi, ut vos, honore restituto, ad sancti Petri apostolorum principis limina venire, & quousque ita Deo placuerit, hic mecum vivere concedant, quatenus dum vos videre meruero, peregrinationis nostræ tædium de æterna patria invicem loquendo relevemus.

Joan. diac. lib. 2. c. 45.

Psalm. 118. Ansulis inclusa desunt in Paris. MSS.

Psalm. 68.

Joan. diac. l. 4. c. 25. epist. 81. l. 4.

VIII. AD BACANDAM EPISCOPUM FORMIENSEM.

Minturnensem ecclesiam desolatam Formiensi unit.

Gregorius Bacandæ episcopo Formiensi.

ET temporis necessitas nos perurget, & imminutio personarum exigit, ut destitutis ecclesiis salubri ac provida debeamus dispositione succurrere. Et ideo quoniam ecclesiam Minturnensem funditus tam cleri quam plebis destitutam desolatione cognovimus, tuamque pro ea petitionem, quatenus Formianæ ecclesiæ, in qua corpus beati Erasmi martyris requiescit, cui fraternitas tua præsidet, adjungi debeat, piam esse ac justissimam providentes, necessarium duximus, consulentes tam desolationi loci illius, quam ecclesiæ tuæ paupertati, reditus supradictæ ecclesiæ Minturnensis, vel quidquid ei antiquo modernoque jure, vel privilegio potuit potestve qualibet ratione competere, ad tuæ ecclesiæ jus potestatemque hac præcepti nostri auctoritate transmigrare: ut a præsenti tempore, sicut de propria ecclesia debeas cogitare, eique competenti tua provisione disponere, quatenus deinceps, quod perire nunc usque potuit, pauperum ecclesiæ tuæ utilitatibus * plerisque proficiat.

Ivo. p. c. 39. Joan. diac. lib. 3. c. 14. 6. q. 4. c. 2.

* clerique. *Paris.*

IX.

IX. AD PETRUM SUBDIACONUM.

Ut discrepatio possessionis quadragenariæ fine debito terminetur.

Gregorius Petro subdiacono.

Ivo p. 3. c. 146. pan. l. 2. c. 66.

GRegorius servus Dei, presbyter & abbas monasterii S. Theodori in Sicilia provincia, territorio Panormitano constituti, insinuavit nobis quod homines * fundi Saloniaci juris sanctæ ecclesiæ Romanæ, fines fundi Gerdimiæ, collimitantis eidem præfato fundo ecclesiæ sanctæ Romanæ, quos quieto jure per innumeros annos possederunt, velint pervadere. Et ideo volumus, accedente te ad Panormitanam civitatem, quæstionem ipsam tali ratione discutere, dominio rei apud possessorem, sicuti hactenus possessa est, videlicet permanente, ut si monasterium præfatum S. Theodori fines, de quibus caussatio mota est, inconcussis quadraginta annis possedisse repereris, nullam deinceps, etiamsi quid sanctæ Romanæ ecclesiæ competere potuit, patiaris sustinere calumniam, sed quietem eorum inconcussam modis omnibus procurare. Sin vero actores sanctæ ecclesiæ non eos possedisse quadraginta annis inconcusso jure monstraverint, sed aliquam intra hæc tempora motam fuisse aliquando quæstionem eorumdem finium, electis arbitris, tranquille & legaliter sopiatur. Nos enim non solum numquam mota suscitari volumus, verum etiam quæ prava foris admoventur, sopire modis omnibus festinamus. Ita ergo experientia tua cuncta faciat effectibus mancipari, ne qua posthac hujus rei ad nos quæstio revertatur. Testamentum autem Bacandæ quondam xenodochii in ea qua conditum est volumus firmitate persistere.

* Fullonici *Paris.*

Mense Novembri, indictione nona.

X. AD HONORATUM SUBDIACONUM SALONITANUM.

De conditione ipsius contra episcopum suum, & de custodia rerum ecclesiæ.

Gregorius Honorato diacono Salonitano.

Grat. dist. 74 c. 8.

EA quæ contra vos tu & episcopus tuus contraria direxistis scripta agnoscentes, doluimus, eo quod inter vos nihil caritas recognoscit. Verumtamen te in officio ordinis tui administrare præcipimus: & si illic potest superante gratia caussa vestri scandali definiri: multum credimus vestræ animæ acquisivisse. Sin vero ita discordia inter vos partes suas armavit, ut in timore scandali voluntas vestra debeat remanere, tu ad nostram audientiam * indesinenter occurre, & episcopus tuus pro se dirigat quam elegerit personam instructam, ut omnibus subtili ratione perpensis, constituere quæ visa fuerint partibus, debeamus. Scire vero te volumus, quod a te omnia districte quæsituri sumus, si non ea quæ vel propriæ ecclesiæ, vel quæ de diversis ecclesiis cimelia sunt collecta sub omni nunc solicitudine & fide serventur. Quod si quid ex eis vel negligentia, vel quisquam fraude deperierit, tu in hoc reatu constringeris, qui per archidiaconatus ordinem custodiæ ejusdem ecclesiæ arctius implicaris.

* indifferenter. *Paris.*

Mense Decembri, indictione nona.

XI. AD CLEMENTINAM PATRICIAM.

Eam de morte Eutherii episcopi consolatur.

Gregorius Clementinæ patriciæ.

EPistolam gloriæ vestræ suscipiens, quæ de transitu Eutherii quondam magnificæ memoriæ loquebatur, indicamus non minus animos nostros quam vestros esse tali mœrore confusos, eo quod opinionis probatæ viros hinc paulatim subtrahi mundo conspicimus, quorum ruina in ipsis jam caussarum effectibus comprobatur. Sed hinc nos solerti decet conversionis cautela subducere: ne sua nos secum pariter ruina circumplicet. Et quidem amicorum nos amissio tanto debet tolerabilius contristare, quanto amissuros nos illos conditio mortalitatis exposcit. Sed tamen amissum carnalis vitæ subsidium potens est ille consolari, qui ut adimeretur permittendo concessit, & ipse ad locum, qui destitutus erat, consolator accedere. Diaconum vero Anatolium, quem ad vos dirigi poposcistis, hoc nos facere non posse, causæ magis modus quam rigoris austeritas facit. Vicedominum enim eum constituimus, cujus arbitrio episcopium commisimus disponendum.

Grat. dist. c. 3. Anf. c. 77.

XII. AD JOANNEM EPISCOPUM DE URBE VETERI.

Ut injusta vexatio monasterii tollatur.

Gregorius Joanni episcopo de Urbe veteri.

Grat. 16. c. 12. An 5. c. 66. lyc. l. 1. t. Inf. ep. 34. eodem.

AGapius, abbas monasterii sancti Georgii, insinuavit nobis plurima se a vestra sanctitate gravamina sustinere, & non solum in his, quæ necessitatis tempore aliquod monasterio possint inferre subsidium, verum etiam quod in eodem monasterio missas prohibeatis celebrari: sepeliri etiam ibidem mortuos interdicatis. Quod si ita est, a tali vos hortamur inhumanitate suspendi: & sepeliri ibidem mortuos, vel celebrari missas, nulla ulterius habita contradictione permittatis, ne denuo querelam de iis quæ dicta sunt prædictus vir venerabilis Agapitus deponere comperiatur.

XIII. AD DOMINICUM EPISCOPUM CENTUMCELLENSEM.

Commendat Luminosam viduam Zemarchi.

Gregorius Dominico episcopo Centumcellensi.

Infra lib. 10. epist. & 18.

OFficii quidem sacerdotalis est, ut viduis ac maritali regimine desolatis, impertiri solatia debeatis: ut unde in hoc mundo humana conditione privantur, sacerdotali tuitione possint remedia reperire. Quoniam ergo Luminosa * honesta femina relicta carissimi

* herilis. *Paris.*

imarchi mi Zemarchi * tribuni, noſtræ ſe poſt Deum A tuitioni commiſit, huic vos ſolatiari in quo ſibi neceſſe fuerit admonemus, nulluſque ſit ei de quolibet moleſtus articulo. Sed quia comitivam illam, quam vir ejus agendam ſuſceperat, nunc Theodoro palatino concedente ipſi eſt mulieri, ut peragere debeat, attributum, vel quem ipſi placuerit, donec præſentis indictionis celebretur impletio, nullum de ea re quouſque expleat inquietare permittas. Ita ergo facite, ut & Deum vobis faciatis pro rebus talibus debitorem, & noſter hujuſcemodi, de impenſis a vobis ſolatiis, propenſius animus gratuletur.

XIV. AD DEMETRIUM EPISCOPUM B NEAPOLITANUM.

Præcipit hæreticos, etiam cum periculo, in communionem ſuſcipere.

Gregorius Demetrio epiſcopo Neapolitano.

STephanus præſentium portitor, cum de quibuſdam fidei catholicæ capitulis ejus a via veritatis nutaret intentio, pro hujus rei dubietate a catholicæ ſe eccleſiæ communione ſuſpenderat, donec eum Deus veritatis judex ad viam rectitudinis revocaret, quem recepta ſatisfactione in fide catholica communicaſſe C cognoſcas. Sed quia eum quoſdam dubietatis ſuæ ſocios ibidem in Neapolitana civitate habere comperimus, hoc nobis de his quoque præfatus Stephanus pollicitus eſſe dignoſcitur, ut ſi eorum ambiguitatem animæ noſtræ interpoſitionis periculo ſanaremus, ipſos etiam ad communionem catholicam ſine mo-
olicatione ra poſſe vel * reluctatione converti. Pro qua
if. re præſentibus epiſtolis admonemus, noſtra fide, noſtr que, ſicut ipſi videntur, popoſciſſe periculo, eos in fidem catholicam communionemque ſuſcipite, quibus poteſtis modis ad lucem de tenebris revocate. Ne poſtquam ad nos hujuſmodi cauſſa perlata eſt, ſi ſilentio præterimus, de animabus eorum ne- D gligentiæ poſſimus ſubire jacturam.

XV. AD BALBINUM EPISCOPUM ROSELLANUM.

Populonenſem eccleſiam viſitationis gratia commendat.

Gregorius Balbino epiſcopo Roſellano.

PErvenit ad nos, quod Populonenſis eccleſia ita ſit ſacerdotis officio deſtituta, ut nec pœnitentia decedentibus ibidem, nec baptiſma poſſit præſtari infantibus. Hujus igitur E tam piæ rei, tamque neceſſariæ mole permoti, jubemus dilectioni tuæ, ut hujus præceptionis auctoritate commonitus, memoratæ eccleſiæ viſitator accedas, ut unum cardinalem illic presbyterum, & duos debeas diacones ordinare. In parochiis vero præfatæ eccleſiæ tres ſimiliter presbyteros, quos tamen dignos ad tale officium veneratione vitæ & morum gravitate prævideris, & quibus in nullo obvient conſtituta canonicæ diſciplinæ, ut ſanctæ cum digna cautela provideatur eccleſiæ.

XVI. AD SEVERUM EPISCOPUM AQUILEJENSEM.

Præcipit Romam ob fidei cauſam venire.

Gregorius Severo epiſcopo Aquilejenſi.

SIcut gradientem per devia, carpentem denuo rectum tramitem, tota dominus aviditate complectitur: ita demum de deſerente cognitam veritatis viam majore mœrore, quam gaudio, quo de convertente lætatus fuerat, contriſtatur: quia minoris exceſſus eſt veritatem non cognoſcere, quam in eadem cognita non manere. Aliudque eſt quod ab errante committitur, aliud quod per ſcientiam perpetratur. Et nos ſiquidem quantum incorporatum te jam pridem fuiſſe in unitatem eccleſiæ gavifi fueramus, abundantius nunc diſſociatum a catholica ſocietate confundimur. Pro qua re imminente latore præſentium, juxta Chriſtianiſſimi & ſereniſſimi rerum domini juſſionem, ad beati Petri apoſtoli limina, cum tuis ſequacibus, venire te volumus, ut auctore Deo aggregata ſynodo, de ea quæ inter vos vertitur dubietate quod juſtum fuerit judicetur.

Joan. diac. l. 4. c. 38. & l. 2. c. 50. Paul. diac. l. 3. c. 12. de geſtis Long.

XVII. AD UNIVERSOS EPISCOPOS ITALIÆ.

Ut filii Longobardorum in hæreſi Ariana baptizati ad fidem catholicam concilientur.

Gregorius univerſis epiſcopis Italiæ.

QUoniam nefandiſſimus * Autharis in hac, quæ nuper expleta eſt, paſchali ſolennitate, Longobardorum filios in fide catholica baptizari prohibuit: pro qua culpa eum divina majeſtas extinxit, ut ſolennitatem paſchalem ulterius non videret, veſtram fraternitatem decet cunctos per loca veſtra Longobardos admonere, ut quia ubique gravis mortalitas imminet, eoſdem filios ſuos, in Ariana hæreſi baptizatos, ad catholicam fidem concilient, quatenus ſuper eos iram domini omnipotentis placent. Quos ergo poteſtis admonere: quanta virtute valetis, eos ad fidem rectam ſuadendo rapite: æternam eis vitam fine ceſſatione prædicate: ut cum ad diſtricti veneritis conſpectum judicis, poſſitis ex veſtra ſolicitudine lucrum in vobis oſtentare paſtoris.

* Autharith. Paul. diac. l. 3. c. 8. de geſtis Long. Joan diac. l. 2. c. 50.

XVIII. AD PETRUM SUBDIACONUM

Ut Marcello victus & veſtitus neceſſaria miniſtrentur.

Gregorius Petro ſubdiacono.

INfinuatum nobis eſt Marcellum * * Barubicanæ eccleſiæ, ibidem in Panormitana civitate, in monaſterio ſancti Hadriani, in pœnitentiam deputatum, non ſolum victus neceſſitatem pati; ſed & nuditatis nimiam ſuſtinere moleſtiam. Pro qua re neceſſe habemus

* Barunitanæ *Paris.* Joan. diac. l. 2. c. 50. * *al.* Baroli-tanæ.

mus ſtrenuitati tuæ præſenti juſſione præci- A pere, ut ipſi pro victu & veſtimento, ſtratoque ad continentiam, pueroque ejus annonam quantum proſpexeris ſatis eſſe, conſtituas: ut inopia nuditaſque ejus tali providentia poſſint habere conſultum, & ut ea quæ eidem viro deputaveris, tuis poſtmodum poſſint rationibus imputari. Ita ergo fac ut & noſtram juſſionem impleas, & tu quoque hoc ipſum bene diſponendo, hac ipſa poſſis participari mercede. Præterea hoc tibi indagandum mandare curavimus, veteri quæ jam inoleverat conſuetudine poſtpoſita, ut ſi quæ civitates in provincia Siciliæ pro peccatis noſtris per ſacerdotum lapſus a paſtorali regimine vacare noſcuntur, de clero eccleſiarum ipſarum, vel ex B monaſteriis, ſi qui digni ad ſacerdotalem locum poſſunt inveniri, perſpicias: & ad nos inquiſita primitus morum gravitate tranſmittas, ut grex unius cujuſque loci per paſtoris lapſum inveniri non debeat longo tempore deſtitutus. Si vero vacantia quidem loca repereris, & nullus tali dignitati ex eadem eccleſia congruus inveniatur, ad nos ſimiliter inquiſitione ſolerti renuntia, ut Deus quem dignum talibus ordinationibus judicaverit valeat providere. Non enim oportet ut unius exceſſu grex dominicus per prærupta poſſit ſine paſtore diffluere. Ita enim & locorum ordinatio proveniet, & revertendi lapſis ad gradum priorem, quo melius pœniteant, ſuſpi- C cio non manebit.

XIX. AD NATALEM EPISCOPUM SALONITANUM.

Præcipit, ut Honoratum archidiaconum ſuo gradui reſtituat.

Gregorius Natali epiſcopo Salonitano.

Grat. diſt. 74. cap. 2. GEſta quæ nobis in concilii veſtri confecta ſecretario direxiſtis, in quibus archidiaconus Honoratus addicitur, plena eſſe cognovimus ſemine jurgiorum, cum uno eodemque tempore una perſona nolens ad ſacerdotii ordinem provehitur, quæ tamquam immerita a diaconatus officio removetur. Et ſicut juſtum eſt, ut nemo creſcere compellatur invitus, ita cenſendum puto ſimiliter, ne quiſquam inſons ab ordinis ſui miniſterio dejiciatur injuſte. Verumtamen quia inimica Deo diſcordia tuas partes * accuſat, locum & adminiſtrationem ſuam Honorato archidiacono reſtituas commonemus, atque concordes divinis miniſteriis competentia exhibere ſervitia. Audientiæ & quæſtioni noſtræ, ſi adhuc inter vos cauſſa nutritur ſcandali, prædictus archidiaconus occurrat admonitus, atque dilectio tua pro partibus ſuis dirigat perſonam E inſtructam: quibus præſentibus, ſolatiante domino, nobis depoſito ſtudio perſonarum, quæ competunt favori juſtitiæ, decernere valeamus.

* excuſat. *Pariſ.*

XX. AD EUMDEM.

Scribit ſe gregemque dominicum ut precibus adjuvet.

Gregorius Natali epiſcopo Salonitano.

SCripta reverentiæ veſtræ, quæ proceſſioni noſtræ gratias referebant, offerente Stephano diacono, quem direxiſtis, accepimus: & nimirum valde credenda ſunt gratia & ſtudio caritatis impenſa, dum pontificatus * noſtri congaudere ordinem ratio commonebat. Idcirco nos ſalutationis veſtræ cauſſa reddidit B lætiores, conſcientiam noſtram indicamus, ipſius honoris onera me ægro animo ſuſcepiſſe. Sed quia divinis judiciis non poteram reſultare, neceſſario mentem meam parti lætiori revocavi. Pro qua re reverentiam veſtram epiſtolario ſermone depoſcimus, ut tam nos, quam Chriſtianus grex, curæ noſtræ commiſſus, orationis veſtræ ſolatiis perfruamur, quatenus ea valeamus præſidii firmitate procellas temporum ſuperare.

Grat. diſt. c. Geſta

* veſtri *Pariſ.*

Menſe Februario, indictione nona.

XXI. AD NONNOSUM.

Maurentium de poſſeſſione quam petiit dicit C ſe exauditurum.

Gregorius Nonnoſo.

OMnipotens Deus cordi veſtro indicet quanta devotione ac dilectione vobis conjungor. Et ſi hanc per epiſtolas implere nequeo, ſi quando tamen opportunitatem inveniam, rebus oſtendere curabo. Salutationis præterea alloquium ſolvens indico: quia venicnte humili veſtro domno Maurentio de poſſeſſione, quam gloria veſtra petiit, per omnia parebimus.

DXXII. AD GREGORIUM ITALIÆ PRÆFECTUM.

Gratiarum actiones facit.

*Gregorius Georgio * præfecto Italiæ.* * Guarthe

BOnitatem veſtræ excellentiæ, quam ſemper cognitam habui, nunc experimento ſuperaddito recognovi. Unde omnipotentem Deum deprecor, ut ſua vos protectione cuſtodiat, vobiſque & apud ſe gratiam, & apud ſereniſſimos dominos largiatur. Si autem nullæ hominum, qui interſunt, pravitates * vos E dividant, eſſe me veſtrum proprium valde certum tenete, & vobis dilectione conjunctum. Quod in omnipotente domino confido: quia hoc vobis etiam per documentum meæ atteſtationis oſtendo: Salutationis igitur alloquium ſolvens peto, ut quoties uſus exegerit, veſtris me affatibus relevare curetis.

* nos *Pariſ.*

XXIII. AD ANTHEMIUM

Subdiaconum.

Ancillas Dei, Paulinum presbyterum, & alios commendat.

Gregorius Anthemio ſubdiacono.

...n. diac. l. ...c. 55.

INſinuatum nobis eſt, ancillas Dei quaſdam Nolanæ civitatis in Aboritana domo commorantes, nimiam victus veſtituſque penuriam ſuſtinere. Quibus ex præcepto Dei ſubvenire nos convenit, & inopiam earum, inquantum poſſumus, donante domino ſublevare. Propterea experientiæ tuæ præſenti juſſione mandamus, ut de hac præſenti nona indictione, quadraginta in auro eis ſolidos dare debeas, & deinceps ſuccedentibus indictionibus annuos viginti ſolidos miniſtrare, qui tuis poſſint rationibus imputari. Præterea Paulino presbytero monaſterii ſancti Eraſmi, quod in latere montis Soractis ſitum eſt: ſed & duobus monachis in oratorio ſancti archangeli ſervientibus, quod in Lucullano caſtro juxta ſancti Petri baſilicam eſſe dignoſcitur, binos te in præſenti tantummodo ſolidos dare præcipimus, qui & ipſi tuis rationibus imputentur. Ita ergo fac, ut impenſæ mercedis tu quoque participium ſortiaris.

XXIV. AD JOANNEM EPISCOPUM

Constantinopolitanum, Eulogium Alexandrinum &c.

De onere paſtorali ſibi nuper impoſito, & de fide, quam juxta decreta conciliorum amplectitur.

Gregorius Joanni epiſcopo Conſtantinopolitano, Eulogio Alexandrino, Georgio Antiocheno, Joanni Hieroſolymitano, Anaſtaſio Expatriarchæ Antiocheno, a paribus.

COnſideranti mihi quod impar meritis, ac toto animo renitens: paſtoralis curæ pondera portare compulſus ſum, caligo mœroris occurrit, & triſte cor nihil aliud niſi eas, quæ videre nil ſinunt, tenebras videt. Nam quid antiſtes ad dominum niſi pro delictis populi interceſſor eligitur? Qua itaque fiducia ad Deum pro peccatis alienis interceſſor venio, apud quem de propriis ſecurus non ſum? Si fortaſſe quiſpiam apud potentem virum, qui & ſibi iratus, & mihi eſſet incognitus, interceſſorem ſuum me fieri quæreret, protinus reſponderem: Ad intercedendum venire nequeo, quia ejus notitiam ex ſedula familiaritate non habeo. Si igitur recte homo apud hominem, de quo minime præſumpſiſſem, fieri interceſſor erubeſcerem, quantæ hoc audaciæ eſt, quod apud Deum pro populo locum interceſſoris obtineo, cui familiarem me eſſe per vitæ meritum non agnoſco? Qua in re eſt mihi adhuc aliud gravius formidandum: quia, ſicut cuncti liquido novimus, cum is qui diſplicet ad intercedendum mittitur, irati ad deteriora animus provocatur. Et valde pertimeſco, ne commiſſa mihi plebs fidelium, reatus mei additamento depereat, cujus nunc uſque delicta A dominus æquanimiter tolerabat. Cum vero utcumque hunc timorem ſupprimo, & conſolatam mentem ad pontificalis operis ſtudia accingo, conſiderata ipſa rei immenſitate deterreor. Perpendo quippe quod omni cura vigilandum eſt, ut rector cogitatione ſit mundus, operatione præcipuus, diſcretus in ſilentio, utilis in verbo, ſingulis compaſſione proximus, præ cunctis contemplatione ſuſpenſus, bene agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentium vitia per zelum juſtitiæ erectus. Quæ videlicet cuncta dum ſubtili ſtudeo inquiſitione perſcrutari, ipſa me in ſingulis latitudo conſiderationis anguſtat. Nam, ſicut prædixi, curandum ſommopere eſt ut rector B cogitatione ſit mundus, quatenus nulla hunc immunditia polluat, qui hoc ſuſcepit officii, ut in alienis quoque cordibus pollutionis macula, tergat. Quia neceſſe eſt ut eſſe munda ſtudeat manus quæ diluere ſordes curat, ne tacta quæque deterius inquinet, ſi ſordida ipſa ſtercoris inſequens lutum tenet. Scriptum namque eſt: *Mundamini, qui fertis vaſa domini*, Domini etenim vaſa ferunt, qui proximorum animas ad interna * ſacraria perducendas, in converſationis ſuæ exemplo ſuſcipiunt. Apud ſemetipſum ergo quantum debeat mundari conſpiciat, qui ad æternitatis templum vaſa viventia in ſinu propriæ converſationis portat. Hinc divina voce præcipitur, ut in Aaron pe- C ctore rationale judicii vittis ligantibus imprimatur, quatenus ſacerdotale cor nequaquam cogitatione fluxæ poſſideant, ſed ratio ſola conſtringat. Nec indiſcretum quid vel inutile cogitet, qui ad exemplum vitæ aliis conſtitutus, ex gravitate ſemper debet oſtendere quantam in pectore rationem portet. In quo etiam rationale vigilanter adjungitur, ut duodecim patriarcharum nomina deſcribantur. Adſcriptos enim patres ſemper in pectore ferre, eſt antiquorum vitam ſine intermiſſione cogitare. Nam tunc ſacerdos irreprehenſibiliter graditur, cum exempla patrum præcedentium indefinenter intuetur: cum ſanctorum veſtigia ſine ceſſatione conſiderat, & cogitationes illicitas de- D primit, ne extra ordinis ſui limitem pedem operis tendat. Rurſum cum me ad conſideranda debita paſtoris opera confero, perpendo quanta intentione curandum eſt, ut ſit operatione præcipuus; quatenus vitæ viam ſubditis vivendo denuntiet, & grex, qui paſtoris vocem moreſque ſequitur, per exempla melius quam per verba gradiatur. Qui enim loci ſui neceſſitate exigitur ſumma dicere, hac eadem neceſſitate compellitur ſumma monſtrare. Illa namque vox libentius auditorum cor penetrat, quam dicentis vita commendat: quia quod loquendo præcipit, oſtendendo adjuvat ut fiat. Hinc enim per prophetam dicitur: *Super montem excelſum aſcende tu qui evangelizas Sion*: ut vi- E delicet qui cæleſti prædicatione utitur, ima jam terrenorum operum deſerens, in rerum culmine ſtare videatur, tantoque ſubditos facilius ad meliora pertrahat, quanto per vitæ meritum de ſupernis clamat. Hinc divina lege armum ſacerdos in ſacrificium & dextrum accipit & ſeparatum, ut non ſolum ſit ejus operatio utilis, ſed etiam ſingularis: nec inter malos tantummodo quæ recta ſunt faciat, ſed bene quoque operantes ſubditos, ſicut honore ordinis ſuperat, ita etiam morum virtute tranſcendat. Cui in eſu quoque pectuſculum cum

De Cura paſt. l. 2. c. 2. tom. 4.

Grat. 2. qu. 1. cap. 93. Pastor. 1. 2. c. 2.

Iſa. 52.

* ſacrificia

Exod. 52.

S. Greg. in l. 1. Reg. c. 2. tom. 1. De cura paſt. lib. 2 c. 3. t. 4.

Iſa. 40.

Levit. 21.

armo tribuitur, ut quod de ſacrificio præcipitur ſumere, hoc de ſemetipſo diſcat conditori ſuo immolare. Et non ſolum pectore quæ recta ſunt cogitet, ſed ſpectatores ſuos ad ſublimia armo operis invitet. Nulla præſentis vitæ appetat, nulla pertimeſcat blandimenta mundi, reſpecto intimo terrore deſpiciat, terrores autem conſiderato internæ dulcedinis blandimento contemnat. Unde ſupernæ quoque vocis imperio, in utroque humero ſacerdos velamine ſuperhumeralis aſtringitur, ut contra adverſa & proſpera virtutum ſemper ornamento muniatur, quatenus juxta Pauli vocem: *Per arma juſtitiæ a dextris ſiniſtriſque* gradiens, cum ad ſola, quæ anteriora ſunt nititur, in nullo delectationis infimæ latere ſtectatur. Non hunc proſpera elevent, non adverſa perturbent, non blanda uſque ad voluptatem demulceant, non aſpera ad deſperationem premant: ut dum nullis paſſionibus intentionem mentis humiliat, quanta in utroque humero ſuperhumeralis pulcritudine tegatur, oſtendat. Quod recte etiam ſuperhumerale ex auro, hyacintho, purpura, bis tincto cocco, & torta fieri byſſo præcipitur, ut quanta ſacerdos clareſcere virtutum diverſitate debeat, demonſtretur. In ſacerdotis quippe habitu ante omnia aurum fulget, ut in eo intellectus ſapientiæ principaliter emicet. Cui hyacinthus, qui aereo colore reſplendet, adjungitur, ut per omne quod intelligendo penetrat, non ad favores infimos, ſed ad amorem cæleſtium ſurgat, ne dum ſuis incautus laudibus capitur, ipſo etiam veritatis intellectu vacuetur. Auro quoque ac hyacintho purpura permiſcetur, ut videlicet ſacerdotale cor, cum ſumma prædicat, etiam in ſemetipſo ſuggeſtiones vitiorum reprimat, eiſque veluti regia poteſtate contradicat, quatenus nobilitatem ſemper intimæ regenerationis aſpiciat, & cæleſtis regni habitum moribus defendat. De hac enim nobilitate ſpiritus per Petrum dicitur: *Vos autem genus electum, regale ſacerdotium*. De hac etiam poteſtate, qua vitia ſubigimus, Joannis voce roboramur, qui ait: *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. Auro autem ac hyacintho & purpuræ bis tinctus coccus adjungitur, ut ante interni judicis oculos omnia virtutum opera ex caritate decorentur, & cuncta quæ coram hominibus rutilant, hæc in conſpectu occulti arbitri flamma intimi amoris accedant. Quæ ſcilicet caritas, quia Deum ſimul & proximum diligit, quaſi coccus ex duplici tinctura fulgeſcit. Qui igitur ſic ad auctoris ſpeciem anhelat, ut proximorum curam negligat, vel ſic proximorum curam exequitur, ut a divino amore tepeſcat, quia unum horum quodlibet negligit, in ſuperhumeralis ornamento habere coccum bis tinctum neſcit. Sed cum mens ad præcepta caritatis tenditur, reſtat procul dubio ut per abſtinentiam caro maceretur. Unde & bis tincto cocco torta byſſus adjungitur: de terra enim byſſus nitenti ſpecie oritur. Et quid per byſſum, niſi candens nitore munditiæ corporalis caſtitas deſignatur? Quæ videlicet torta pulchritudini ſuperhumeralis innectitur: quia tunc caſtimonia ad perfectum munditiæ candorem ducitur, cum per abſtinentiam caro fatigatur. Cumque inter virtutes ceteras etiam afflictæ carnis meritum proficit, quaſi in diverſa ſuperhumeralis ſpecie byſſus torta candeſcit. Rurſum cum me ad conſiderandum debitum paſtoris verbum ac ſilentium confero, paventi cura perpendo, quod valde neceſſe eſt, ut & diſcretus ſit in ſilentio, & utilis in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat. Nam ſicut incauta locutio in errorem pertrahit, ita indiſcretum ſilentium, hos qui erudiri poterant in errore derelinquit. Sæpe namque rectores improvidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui recta libere pertimeſcunt: & juxta veritatis vocem, nequaquam jam gregis cuſtodiæ paſtorum ſtudio, ſed mercenariorum vice deſerviunt: quia veniente lupo fugiunt, dum ſe ſub ſilentio abſcondunt. Hinc namque eos dominus per prophetam increpat, dicens: *Canes muti non valentes latrare*. Hinc rurſum queritur, dicens: *Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die domini*. Ex adverſo quippe aſcendere, eſt pro defenſione commiſſi gregis voce libera hujus mundi poteſtatibus contraire. Et in die domini in prælio ſtare, eſt pravis decertantibus ex juſtitiæ amore reſiſtere. Paſtori etenim recta timuiſſe dicere, quid eſt aliud, quam terga tacendo præbuiſſe? Qui nimirum ſi pro grege ſe objicit, murum pro domo Iſrael hoſtibus opponit. Hinc rurſus delinquenti populo dicitur, *Prophetæ tui viderunt tibi falſa & ſtulta, nec aperiebant tibi iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent*. Prophetæ quippe nonnunquam in ſacro eloquio doctores vocantur, qui dum fugitiva eſſe præſentia indicant, quæ ſunt ventura manifeſtant. Quos divinus ſermo falſa videre redarguit: quia dum corripere culpas metuunt, incaſſum delinquentibus promiſſa ſecuritate blandiuntur. Qui iniquitatem peccantium nequaquam aperiunt, quia ab increpationis voce conticeſcunt. Clavis quippe aperitionis, ſermo eſt correptionis: quia increpando culpam detegit, quam ſæpe neſcit ipſe etiam qui perpetravit. Hinc Paulus ait, *Ut potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos qui contradicunt redarguere*. Hinc per Malachiam dicitur: *Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore ejus: quia angelus domini exercituum eſt*. Hinc per Iſaiam dominus admonet, dicens: *Clama, ne ceſſes, ſicut tuba exalta vocem tuam*. Præconis quippe officium ſuſcipit, quiſquis ad ſacerdotium aſcendit, ut ante adventum judicis qui terribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet clamando gradiatur. Sacerdos vero ſi prædicationis eſt neſcius, quam clamoris vocem daturus eſt præco mutus? Hinc eſt enim quod ſuper paſtores primos in linguarum ſpecie Spiritus ſanctus inſedit: quia nimirum quos repleverit, de ſe protinus loquentes facit. Hinc Moyſi præcipitur, ut tabernaculum ſacerdos ingrediens; tintinnabulis ambiatur: ut videlicet voces prædicationis habeat, ne ſuperni ſpeculatoris judicium ex ſilentio offendat. Scriptum quippe eſt: *Audiatur ſonitus quando ingreditur vel egreditur ſanctuarium in conſpectu domini & non moriatur*. Sacerdos namque ingrediens vel egrediens moritur, ſi de eo ſonitus non audiatur: quia iram contra ſe occulti judicis exegit, ſi ſine ſonitu prædicationis incedit. Apte autem tintinnabula veſtimentis ejus deſcribuntur inſerta. Veſtimenta enim ſacerdotis, quid aliud quam recta opera debemus accipere; Propheta atteſtante, qui ait: *Sacerdotes tui induantur juſtitiam?* Veſtimentis itaque illius

2. Cor. 6.

Joan. 10.

Iſa. 56.

Ezech. 13. Lib. 2. pa. 4. tom 6

Thren. 2. Gregor. 1. Reg. 3. c.

2. Pet. 2.

Joan. 1.

Tit. 2.

Malach. 2.

Iſa. 58.

Act. 2.

Exod. 28.

Pſalm. 28.

illius tintinnabula inhærent, ut vitæ viam cum linguæ ſonitu ipſa quoque opera ſacerdotis clament. Sed conſiderandum quoque eſt, ut rector cum ſe ad loquendum præparat, ſub quantæ cautelæ ſtudio loquatur attendat, ne ſi inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur, & cum fortaſſe ſapiens videri deſiderat, unitatis compagem inſipienter abſcindat. Hinc namque veritas dicit: *Habete ſal in vobis, & pacem habete inter vos*. Per ſal quippe verbi ſapientia deſignatur. Qui igitur loqui ſapienter nititur, magnopere metuat ne ejus eloquio audientium unitas confundatur. Hinc Paulus ait: *Non plus ſapere quam oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem*. Hinc in ſacerdotis veſte juxta divinam vocem, tintinnabulis mala Punica conjunguntur. Quid enim per mala Punica, niſi fidei unitas deſignatur? Nam ſicut in malo Punico una exterius cortice multa interius grana muniuntur, ſic innumeros ſanctæ eccleſiæ populos unitas fidei contegit, quos intus diverſitas meritorum tenet. Tunc ergo tintinnabulis mala Punica jungimus, cum per omne quod dicimus, unitatem fidei cuſtodimus. Rurſum, cum me ad conſiderandum confero, qualis rector in compaſſione, qualiſque eſſe debeat in contemplatione perpendo, ut & ſingulis compaſſione ſit proximus, & præ cunctis contemplatione ſuſpenſus, quatenus & per pietatis viſcera in ſe infirmitatem ceterorum transferat, & per ſpeculationis altitudinem ſemetipſum quoque inviſibilia appetendo tranſcendat, ne aut alta petens proximorum infima deſpiciat, aut infimis proximorum congruens, appetere alta deſiſtat. Hinc eſt namque quod Paulus in paradiſum ducitur, cælique tertii ſecreta rimatur: & tamen in illa inviſibilium contemplatione ſuſpenſus, ad cubile carnalium mentis aciem revocat, & cum ſanctum conjugium creandorum ſit cauſſa liberorum, aliquid etiam eis & de voluptate largitur, dicens. *Propter fornicationes autem unuſquiſque ſuam uxorem habeat, & unaquæque ſuum virum habeat. Uxori vir debitum reddat, ſimiliter & uxor viro*. Ecce jam cæleſtibus ſecretis inſeritur, & tamen per condeſcenſionis viſcera, carnalium cubile perſcrutatur: & quem ſublevatus ad inviſibilia erigit, hunc mentis oculum ad ſecreta conjugum inflectit. Cælum contemplatione tranſcendit, nec tamen ſtratum carnalium ſolicitudine deſerit: quia compage caritatis ſummis ſimul & infimis junctus, & in ſemetipſo virtute ſpiritus ad alta valenter rapitur, & pietate in aliis æquanimiter ad ima revocatur. Pro hac ſuæ compaſſione caritatis, iterum dicit: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur, & ego non uror?* Hinc rurſus ait: *Factus ſum Judæis tamquam Judæus*. Quod videlicet exhibebat non amittendo fidem, ſed extendendo pietatem, & in ſe perſonam infidelium transfigurans: ut ex ſemetipſo diſceret qualiter aliis miſereri debuiſſet, quatenus hoc illis impenderet, quod ſibi ipſe, ſi ita eſſet, impendi recte voluiſſet. Hinc iterum dicit: *Sive mente excedimus, Deo: ſive ſobrii ſumus, vobis*: quia & ſemetipſum noverant contemplando tranſcendere, & eundem ſe auditoribus condeſcendendo attemperare. Hinc Jacob domino ſcalæ deſuper innitente, & uncto deorſum lapide aſcendentes & deſcendentes angelos vidit, quia ſcilicet prædicatores recti; non ſolum ſurſum ſanctum caput eccleſiæ, videlicet dominum, contemplando appetunt, ſed deorſum quoque ad membra illius miſerando deſcendunt. Hinc Moyſes crebro tabernaculum intrat & exit, & qui intus in contemplatione rapitur, foris infirmantium negotiis urgetur. Intus Dei arcana conſiderat: foris onera carnalium portat. Qui de rebus quoque dubiis ſemper ad tabernaculum recurrit, & coram teſtamenti arca dominum conſulit: exemplum procul dubio rectoribus præbens, ut cum foris ambigunt quid diſponant, ad mentem ſemper quaſi ad tabernaculum redeant, & velut coram teſtamenti arca dominum conſulant, ſi de his, in quibus dubitant, apud ſemetipſos intus ſacri eloquii paginas requirant. Hinc ipſa veritas per ſuſceptionem nobis noſtræ humanitatis oſtenſa, in monte orationi inhæret, miracula in urbibus exercet: imitationis videlicet viam bonis rectoribus ſternens, ut etſi jam ſumma contemplando appetunt, neceſſitatibus tamen infirmantium compatiendo miſceantur: quia tunc ad alta caritas mirabiliter ſurgit, cum ad ima proximorum ſe miſericorditer attrahit, & quo benigne deſcendit ad infima, valenter recurrit ad ſumma. In qua videlicet compaſſione neceſſe eſt ut talem ſe, qui præeſt, exhibeat, cui ſubjecti quique occulta quoque ſua prodere non erubeſcant: ut cum tentationum ſuarum fluctus parvuli tolerant, ad paſtoris mentem, quaſi ad matris ſinum, recurrant: & hoc quod ſe inquinari pulſantis culpæ ſordibus prævident, exhortationis ejus ſolatio, & lacrymis orationis lavent. Unde & ante fores templi ad abluendas ingredientium manus mare æneum, id eſt, luterem, duodecim boves portant, qui quidem facie exterius eminent, ſed ex poſterioribus latent. Quid namque in duodecim bobus niſi univerſus paſtorum ordo ſignatur? De quibus lex, Paulo differente dicit: *Non obturabis os bovi trituranti*. Quorum quidem nos aperta opera cernimus, ſed apud diſtrictum judicem, quæ illos poſterius maneant in occulta retributione, neſcimus. Qui tamen cum condeſcenſionis ſuæ patientiam abluendis proximorum confeſſionibus præparant, velut ante foras templi luterem portant, ut quiſquis intrare æternitatis januam nititur, tentationes ſuas menti paſtoris indicet, & quaſi in boum lutere cogitationis, vel operationis manus lavet. Et fit plerumque ut dum rectoris animus aliena tentamenta condeſcendendo recognoſcit, auditis tentationibus & ipſe pulſetur: quia & hæc eadem per quam populi multitudo diluitur, aqua procul dubio luteris inquinatur. Nam dum ſordes diluentium ſuſcipit, quaſi ſuæ munditiæ ſerenitatem perdit. Sed hæc nequaquam paſtori timenda ſunt, quia Deo ſubtiliter cuncta penſante, tanto facilius a ſua eripitur, quanto miſericordius ex aliena tentatione fatigatur. Rurſus cum me ad conſiderandum confero, qualis in humilitate, qualiſque eſſe rector debeat in diſtrictione, perpendo: quoniam neceſſe eſt, ut & bene agentibus ſit per humilitatem ſocius, & contra delinquentium vitia per zelum juſtitiæ erectus, quatenus & bonis in nullo ſe præferat, & cum pravorum culpa exigit, prioratus ſui poteſtatem agnoſcat, ut & honore * ſuſpenſo æqualem ſe ſubditis bene viventibus deputet, & contra perverſorum culpas ex zelo juſtitiæ ex-

Grat. diſt. 88. c. 1.

Exod. 60.

1. Cor. 8.

* ſuppreſſo. Pariſ.

Gregor. in Ezech. hom. 18 Reg. c 38. lib 4. Past. 4. c. 6.

creſcat. Hinc eſt namque quod Petrus auctore Deo tantæ eccleſiæ principatum tenens, a be-
ne agente Cornelio, & ſeſe ei humiliter pro-
ſternente immoderatius venerari recuſavit, ſe-
que illi ſimilem recognovit, dicens: *Surge, ne*
Act. 10. *feceris, & ego homo ſum.* Sed cum Ananiæ &
Sapphiræ culpam reperit, mox quanta poten-
Act. 5. tia ſuper ceteros excreviſſet, oſtendit. Verbo
namque eorum vitam perculit, quam ſpiritu
perſcrutante deprehendit, & ſummum ſe intra
eccleſiam contra peccata recoluit, quod hono-
re ſibi vehementer impenſo, coram bene agen-
tibus fratribus non agnovit. Hic communio-
nem æqualitatis meruit ſanctitas actionis, illic
* jus Pariſ. zelus ultionis * vim aperuit poteſtatis. Hinc
eſt quod Paulus bene agentibus fratribus præ-
2 Cor. 1. latum ſe eſſe neſciebat, cum diceret: *Non quia*
dominamur fidei veſtræ, ſed adjutores ſumus gau-
dii veſtri. Ad quæ ideo adjunxit: *Fide enim*
ſtatis; ac ſi id quod protulerat aperiret, di-
cens: Ideo non dominamur fidei veſtræ quia
fide ſtatis. Æquales enim vobis ſumus, in
quo vos ſtare cognoſcimus. Quaſi prælatum ſe
1. Theſſ. 2. eſſe fratribus neſciebat, cum diceret: *Facti*
3. Cor. 2. *ſumus parvuli in medio veſtrum*; & rurſum:
Nos autem ſervos veſtros per Chriſtum. Sed cum
culpam, quæ corrigi debuiſſet, invenit, illico
1. Cor. 4. ſe magiſtrum eſſe recoluit, dicens: *Quid vul-*
tis, in virga veniam ad vos? Summus itaque
locus tunc bene regitur, cum is qui præeſt,
vitiis potius quam fratribus dominatur. Bene
acceptam poteſtatem regit, qui & tenere illam
novit & impugnare. Bene hanc regit, qui ſcit
per illam ſuper culpas erigi, ſcit cum illa ce-
teris in æqualitate componi. Sic autem ſer-
vanda eſt virtus humilitatis, ut non ſolvantur
jura regiminis: ne dum prælatus quiſque plus
ſe, quam decet, dejicit, ſubditorum vitam
reſtringere ſub diſciplinæ vinculo non poſſit:
& ſic ſervanda eſt diſciplinæ ſeveritas, ne,
dum plus quam neceſſe eſt zelus accenditur,
Grat. 42. c. 6. Greg. Mor. l. 20. c. 8. manſuetudo funditus amittatur. Sæpe namque
vitia virtutes ſe eſſe mentiuntur, ut tenacia
parſimonia, effuſio largitas, crudelitas zelus
juſtitiæ, remiſſio pietas velit videri. Diſcipli-
na ergo vel miſericordia multum deſtituitur,
ſi una ſine altera teneatur. Sed magna diſcre-
tionis arte ſervanda eſt & juſte conſulens mi-
* feriens ſericordia, & pie * ſæviens diſciplina. Hinc
Luc. 10. namque eſt quod docente veritate per Sama-
ritani ſtudium, ſemivivus in ſtabulum duci-
tur, & vinum atque oleum vulneribus ejus ad-
hibetur; ut per vinum ſcilicet mordeantur
vulnera, & per oleum foveantur. Neceſſe quip-
pe eſt, ut is qui ſanandis vulneribus præeſt,
in vino morſum doloris adhibeat, in oleo
* mundentur. Pariſ. mollitiem pietatis; quatenus per vinum * mor-
deantur putrida, per oleum ſananda foveantur. Sit ergo amor, ſed non emolliens: ſit
rigor, ſed non exaſperans. Quod bene illa
tabernaculi arca ſignificat, in qua cum tabu-
lis virga ſimul & manna eſt: quia cum ſcri-
pturæ ſacræ ſcientia in boni rectoris pectore ſi
eſt virga diſtrictionis, & ſit manna dulcedinis.
Suſcepto itaque paſtoralis curæ onere, cum
cuncta hæc atque alia hujuſmodi multa conſi-
dero, videor quod eſſe non poſſum: maxime
quia hoc in loco quiſquis paſtor dicitur, curis
exterioribus graviter occupatur, ita ut ſæpe in-
certum fiat, utrum paſtoris officium, an ter-
reni proceris agat. Et quidem quiſquis regen-
dis fratribus præeſt, vacare funditus a curis
exterioribus non poteſt, ſed tamen curandum
magnopere eſt, ne ab his immoderate depri-
matur. Unde recte ad Ezechielem dicitur: *Sa-*
Ezech. 44. *cerdotes caput ſuum non radant, neque comam*
nutriant, ſed tondentes attondeant capita ſua.
Quid enim ſignant capilli in capite, niſi ex-
teriores cogitationes in mente? Qui dum ſu-
per cerebrum inſenſibiliter oriuntur, curas vi-
tæ præſentis exprimunt, quæ ex negligenti ac
torpenti ſenſu, quia inopportune prodeunt,
quaſi nobis non ſentientibus procedunt. Quia
ergo cuncti qui præſunt, habere quidem ſolici-
tudines exteriores debent, nec tamen eis
vehementer incumbere; ſacerdotes recte & ca-
put prohibentur radere & comam nutrire, ut
cogitationes carnis de vita ſubditorum nec a
ſe funditus amputent, nec rurſum ad creſcen-
dum nimis relaxent. Unde bene dicitur: *Ton-*
dentes tondeant capita ſua; ut videlicet curæ
temporalis ſolicitudinis, & ad quantum neceſ-
ſe eſt prodeant, & tamen recidantur citius,
ne immoderatius excreſcant. Dum igitur &
per adminiſtratam exteriorem providentiam
corporalis ſubditorum vita protegitur, rur-
ſus per * immoderatam alta cordis intentio * moderata Pariſ.
non impeditur, quaſi capilli in capite ſacer-
dotis ſervantur, ut cutem cooperiant; & re-
ſecantur, ne oculos claudant. Sed hoc in lo-
co hujus diſcretionis moderamina video ſerva-
ri non poſſe, quia tanti quotidie caſus immi-
nent, ut mentem ſimul obruant, cum vitam
corporalem necant. Unde fratres cariſſimi,
per venturum judicem rogo, per multorum
millium angelorum frequentiam, per eccleſiam
primitivorum, qui conſcripti ſunt in cœlis,
ſub hoc paſtoralis curæ onere laſſeſcentem
orationis veſtræ interceſſione me adjuvate, ne
ſuſcepta me pondera ultra vires premant. Me-
mor vero quod ſcriptum eſt: *Orare pro invi-* Jacob. 5.
cem ut ſalvemini, etiam impendo, quod peto.
Sed recipiam quod impendo. Dum enim nos
vobis per orationis opem conjungimus, quaſi
ambulantes per lubricum, viciſſim nobis ma-
num tenemus, ſitque ex magna proviſione ca-
ritatis, ut eo ſingulorum robuſtius * pes fi- * caritas p. figatur. Pariſ.
gatur, quo in alterum alter innititur. Præte-
rea, *quia corde creditur ad juſtitiam, ore autem* Rom. 10.
confeſſio fit ad ſalutem, ſicut ſancti evangelii
quatuor libros, ſic quatuor concilia ſuſcipere,
& venerari me fateor. Nicænum ſcilicet, in Grat. diſt. cap. 4.
quo perverſum Arii dogma deſtruitur, Con-
ſtantinopolitanum quoque, in quo Eunomii &
Macedonii error convincitur, Epheſinum et-
iam primum, in quo Neſtorii impietas judi-
catur. Chalcedonenſe vero, in quo Eutychis,
Dioſcorique pravitas reprobatur, tota devotio-
ne complector, integerrima approbatione cuſto-
dio: quia in his, velut in quadrato lapide,
ſanctæ fidei ſtructura conſurgit, & cujuslibet
vitæ atque actionis norma conſiſtit. Quiſquis
eorum ſoliditatem non tenet, etiam ſi lapis
eſſe cernitur, tamen extra ædificium jacet.
Quintum quoque concilium pariter veneror,
in quo epiſtola, quæ Ibæ dicitur, erroris plena
reprobatur: in quo Theodorus perſonam me-
diatoris Dei & hominum in duabus * ſubſtan- * ſubſiſtent Pariſ.
tiis ſeparans, ad impietatis perfidiam cecidiſſe
convincitur: & in quo ſcripta quoque Theo-
dori, per quæ beati Cyrilli fides reprehen-
ditur, auſu dementiæ prolata refutantur.
Cunctas vero, quas præfata veneranda concilia
perſonas reſpuunt, reſpuo; quas venerantur,

ample-

amplector: quia dum universali sunt consensu A constituta, se & non illa destruit, quisquis præsumit aut solvere quos ligant, aut religare quos solvunt. Quisquis ergo aliud sapit, anathema sit. Quisquis vero prædictarum synodorum fidem tenet, pax ei sit a Deo Patre per Jesum Christum Filium ejus, qui cum eo vivit & regnat consubstantialiter Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

XXV. AD ANASTASIUM PATRIARCHAM ANTIOCHENUM,

Conqueritur de onere pastorali.

Gregorius Anastasio patriarchæ Antiocheno,

dem fore supra ep. 7.

SCripta vestræ beatitudinis, uti fessus requiem, salutem æger, fontem sitiens, umbram æstuans accepi. Neque enim illa verba per linguam carnis videbantur expressa; quia sic spiritalem amorem suum, quem gestabat, aperuerunt, ac si mens per semetipsam loqueretur. Sed durum valde fuit quod

an. diac. l. 1. c. 49. lit.

scriptum est, quia amor vester terrena me portare onera præcepit, & quem prius spiritaliter diligebatis, postea, ut æstimo, temporaliter amantes, usque ad terram me superposito onere depressistis; ita ut omnem mentis rectitudinem funditus perdens, contemplationisque aciem amittens, non per prophetiæ

Psal. 118.

spiritum, sed per experimentum dicam: *Incurvatus sum, & humiliatus sum usquequaque.* Tanta me quippe occupationum onera deprimunt, ut ad superna animus nullatenus erigatur. Multis cauſarum fluctibus quatior, & post illa quietis otia, tumultuosæ vitæ tempestatibus affligor, ita ut recte dicam: *Veni*

Psalm. 68.

in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Periclitanti igitur mihi manum orationis vestræ tendite, vos qui in virtutum litore statis. Quod vero me os domini, quod lucernam dicitis, quod loquendo multis prodesse, multisque posse lucere perhibetis; æstimationem mihi meam, fateor, in dubietatem maximam perduxistis. Considero namque qui sum, & nihil in me ex hujus boni signo deprehendo. Considero namque qui estis, & vos mentiri posse non arbitror. Cum ergo credere volo quod dicitis, contradicit mihi infirmitas mea. Cum discutere volo quod in laude mea dicitur, contradicit mihi sanctitas vestra. Sed quæso, vir sancte, nobis aliquid de hoc certamine nostro conveniat, ut etsi non quod dicitis ita est, sit ita quia dicitis ita. Præterea sicuti patriarchis aliis fratribus a paribus synodicam vobis epistolam direxi: quia apud me semper hoc estis, quod ex omnipotentis Dei munere * accepistis esse, non E quod ex voluntate hominum putamini non esse. Latori vero præsentium Bonifacio defensori aliqua injunxi quæ sanctitati vestræ debeat secretius intimare. Amatoris autem vestri beati Petri apostoli vobis claves transmisi, quæ super ægros positæ, multis solent miraculis coruscare.

* coepistis.

XXVI. AD ANASTASIUM ARCHIEPISCOPUM CORINTHI.

Conqueritur de onere pastorali, & hortatur ut succurrat portitori præsenti.

Gregorius Anastasio archiepiscopo Corinthi.

JUdicia Dei quanto sunt investigabilia, tanto debent humanis mentibus esse metuenda, ut quia ea ratio mortalis comprehendere non valet, his se necesse est humili cordis cervice substernat: quatenus quo eam regen- B tis voluntas duxerit, illuc obedientibus mentis gressibus prosequatur. Ego autem considerans infirmitatem meam ad apostolicæ sedis culmen non posse pertingere, onus hoc malui declinare, ne in pastorali regimine imparis administrationis actione succumberem. Sed quia contraire non est domini disponentis arbitrio, obedienter secutus sum, quod misericors de me regentis manus voluerit operari. Nam fraternitati vestræ, & si præsens non eveniret occasio, necessario fuerat indicandum, quod licet indignum me apostolicæ sedi dominus præesse dignatus est. Cum ergo fieri hoc & causa posceret, & directi a nobis præsentium latoris, id est, Bonifacii defenso- C ris eveniſſet occasio, curavimus non solum scriptis fraternitati vestræ caritatis vota persolvere, sed etiam de ordinatione nostra, quod desiderabile vobis fuisse credimus, indicare. Propterea caritas vestra reciprocis literis nos de unitate ecclesiæ, & desiderabili nuntio salutis vestræ lætificet: quatenus absentia corporalis, quam nos locorum facit sustinere disjunctio, scriptorum sibi vicissitudine præsentetur. Adhortamur etiam, ut quia memoratum superius præsentium portitorem pro necessariis quibusdam caussis ad clementissimi principis vestigia destinavimus, & mutabilitas temporis multa solet impedimenta itineris generare, quidquid ei, sive in terre- D ni itineris provisione, sive etiam in procuratione navigii necessarium fuerit, vestra sacerdotalis impendat affectio, ut destinatum iter celerius, domino miserante, valeat explicare.

XXVII. AD SEBASTIANUM EPISCOPUM RHIZINIENSEM.

De reversione Anastasii patriarchæ.

*Gregorius Sebastiano episcopo * Rhizinienſi.*

* in Liburnia ex Plinio l. 3. c. 2.

QUamvis nulla merui beatitudinis vestræ scripta susscipere, tamen ego etiam obliviscentem me non obliviscor, negligentem pulso, torpentem amoris stimulis inquieto: ut qui ex semetipso non vult impendere, vel pulsatus sciat reddere quod debet. Præterea indico suggestionem me apud piissimos dominos summis precibus plenam feciſſe, ut virum beatissimum domnum Anastasium patriarcham concesso usu pallii ad beati Petri apostolorum principis limina mecum celebraturum solemnia missarum transmittere debuissent: quatenus si ei ad sedem suam minime

nime reverti liceret, saltem mecum in honore suo viveret. Sed quæ causa contigerit ut eadem scripta retinerem, præsentium lator vobis innotescet. Ejusdem tamen domni Anastasii animum cognoscite, & quidquid ei de hac re placuerit, vestris mihi epistolis indicate.

XXVIII. AD ARISTOBOLUM EXPRÆFECTUM ET ANTIGRAPHUM.

De expositione epistolarum suarum.

Gregorius Aristobolo expræfecto & antigrapho.

AD explendum affectum meum, fateor, lingua non sufficit: sed quidquid de vobis sentio, vester vobis melius affectus dicit. Quibusdam vero vos adversitatibus laborare audivi. Sed non hac de re valde contristor, quia plerumque navis quæ pervenire ad alta- ri pelagi * tempestates per prosperitatem po- terat, in ipso navigationis initio vento adversante repellitur, sed ad portum repulsa revocatur. Præterea si prolixam epistolam ad interpretandum accipere fortasse contigerit, rogo non verbum ex verbo, sed sensum ex sensu tranferte: quia plerumque, dum proprietas verborum attenditur, sensuum virtus amittitur.

* deest tempestates. *Parisi.*

XXIX. AD ANDREAM ILLUSTREM DE DIBIRIA.

Transmittit clavem a corpore sancti Petri, & de catenis ejus.

*Gregorius Andreæ illustri de * Dibiria.*

* De Dibiria abest ab omnib. MSS. *Paris.*

OMnipotens Deus dulcissimo cordi vestro indicet, quia & absens corpore a caritate vestra animo non recessi. Bona enim vestra, etiam si volo, obliviscí non valeo. Hoc autem quod ad me episcopatus ordinem cognoscitis perveniisse, si me diligitis, plangite, quia hic hujus mundi tantæ occupationes sunt, ut per episcopatus ordinem pene ab amore Dei me videam esse separatum. Quod incessanter defleo, atque ut pro me dominum exoretis rogo. Præterea, sanctissimam clavem a sancti Petri apostoli corpore vobis transmisi, quæ super ægros multis solet miraculis coruscare: nam etiam de ejus catenis interius habet. Eædem igitur catenæ, quæ illa sancta colla tenuerunt, suspensæ colla vestra sanctificent.

XXX. AD JOANNEM EXCONSULEM.

Clavem sancti Petri & de catenis ejus transmittit.

Gregorius Joanni exconsuli atque patricio & quæstori.

* Bonitatem. *Paris.* Joan. diac. lib. 1. c. 51.

* BOna excellentiæ vestræ expertus, tanto erga vos amore constringor, ut vestra memoria de meo pectore aboleri nullatenus possit. Sed contra amorem non modice contristor, quia quietem me quærere cognovistis, & ad inquietudinem perduxistis. Vobis quidem omnipotens Deus, quia hoc bono animo fecistis, bona æterna retribuat: sed me a tanto loci hujus periculo qualiter voluerit absolvat. Quia sicut peccata mea merebantur, non Romanorum, sed Longobardorum episcopus factus sum, quorum * syn- * synthicæ. thesiæ spathæ sunt, & gratia pœna. Ecce ubi me patrocinia vestra perduxerunt. Gemo quotidie, occupationibus pressus, & respirare non valeo. Sed vos, qui adhuc valetis, hujus mundi occupationes fugite: quia quanto in eo quisque profecerit, tanto, ut video, ab amore Dei, amplius decrescit. Præterea sanctissimam clavem a beati Petri apostolorum principis corpore vobis transmisi, quæ super ægros multis solet miraculis coruscare: nam etiam de ejus catenis interius habet. Eædem igitur catenæ, quæ illa sancta colla tenuerunt, suspensæ colla vestra sanctificent.

XXXI. AD PHILIPPUM COMITEM EXCUBITORUM.

Caussas Italiæ commendat.

Gregorius Philippo comiti excubitorum.

INquantum homo discutere & investigare ju- Joan. diac. lib. dicia superna non sufficit, intantum sub 1. c. 51. eis debet cervicem cordis inflectere: & quia id quod sibi tribuitur, quo judicio disponatur, ignorat; nec ad appetendum locum procax insistere, nec ad repellendum contumax debet inveniri. Unde indignus ego ad suscipienda episcopatus onera jussioni omnipotentis Dei vestræque me voluntati subditi: cui me præesse largitate magis gratiæ quam judicii existimatione voluistis. Potens est enim Deus, propter quem me indignum diligitis, hanc vobis in perpetuum compensare mercedem, ut gratiam quam indignis famulis ejus impenditis, apud eum invenire multiplicius valeatis. Caussas vero Italiæ vestra quæso excellentia habeat commendatas, ut dum vos petentibus libenter impenditis, omne quod a Deo petitis quantocitius impetretis.

XXXII. AD ROMANUM EXARCHUM.

Ut Blandum episcopum suæ ecclesiæ libere restituat.

Gregorius Romano patricio & exarcho Italiæ.

SCribendi ad excellentiam vestram si caussa omnino nulla suppeteret, nos tamen esse oportet caritate paterna de vestræ salutis incolumitate solicitos, ut quod de vobis audire cupimus, internuntiorum frequentia cognoscamus. Præterea pervenit ad nos, Blandum episcopum Hortensis civitatis longo jam tempore in civitate Ravennate a vestra excellentia detineri. Et fit ut ecclesia sine rectore, & populus, quasi sine pastore grex consistens defluat, & ibidem infantes pro peccatis absque baptismate moriantur. Et rursus quia non credimus quod eum excellentia vestra, nisi pro aliqua probabilis excessus caussa tenuerit, oportet ut habita synodo palam fiat; si quod in eum crimen intenditur. Et si talis

lis in eo culpa reperitur, quæ usque ad degradationem sacerdotii perducatur, aliam necesse est ordinationem inquiramus, ne ecclesia Dei in his sine quibus eam Christiana non patitur esse religio, inculta ac destituta remaneat. Sin autem excellentia vestra aliter se habere, quam de eo quod dicitur esse perspexerit, eum ad ecclesiam suam reverti concedat, ut officium suum in commissis sibi animabus adimpleat. *Mense Martio, indictione nona.*

XXXIII. AD VENANTIUM CANCELLARIUM.

Venantio exmonacho scribit, & increpat de habitu monastico dimisso.

*Gregorius Venantio * cancellario Italiæ.*

Venantio ex monacho patricio Syracusano *MSS. Paris.* Diac. l. 3. c. 48.

MUlti hominum stulti putaverunt, quod si ad ordinem episcopatus eveherer, vos alloqui per epistolas frequenter recusarem. Sed non ita est: quia ipsa jam loci mei necessitate compellor, ut tacere non debeam. Scriptum quippe est: *Clama, ne cesses: sicut tuba exalta vocem tuam.* Et rursus scriptum est: *Speculatorem dedi te domui Israel, audies de ore meo verbum, & annuntiabis eis ex me.* Ex qua videlicet annuntiatione vel retenta, vel exhibita, quid speculatorem vel auditorem sequatur, protinus intimatur: *Si dicente me ad impium, Morte morieris: non annuntiaveris ei, neque locutus fueris ei ut avertatur a via sua impia, & vivat: ipse impius in iniquitate sua morietur; sanguinem autem ejus de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaveris impio, & ille non fuerit conversus ab iniquitate sua, & a via sua impia, ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti.* Hinc etiam Ephesiis Paulus dicit: *Mundæ sunt hodie manus meæ a sanguine omnium vestrum. Non enim subterfugi, quo minus annuntiarem vobis omne Dei concilium.* Mundus ergo a sanguine omnium eorum non esset, si eis Dei consilium annuntiare noluisset: quia cum increpare delinquentes noluerit, eos proculdubio tacendo pastor occidit. Hac igitur consideratione compulsus, velis nolis locuturus sum: quia omni virtute aut te cupio salvari, aut de tua morte me eripi. In quo enim habitu fueris recolis, & supernæ districtionis animadversione postposita, ad quid sis delapsus agnoscis. Culpam ergo tuam pensa, dum vacat, districtionem futuri judicis, dum vales, exhorresce, ne tunc illam amaram * sententiam audias, cum eam jam nullis fletibus evadas. Pensa quod scriptum est: *Orate ne fiat fuga vestra hieme vel sabbato.* Ad ambulandum quippe in hieme torpor frigoris obsistit, & juxta præceptum legis, ambulare in sabbato non licet. Hieme ergo vel sabbato fugere conatur, qui iram districti judicis appetit tunc fugere, quando ei jam non licet ambulare. Dum vacat ergo, dum licet, animadversionem tanti terroris fuge. Pensa quod scriptum est: *Omne quod potest manus tua facere, instanter operare:* quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, sunt apud inferos, quo tu properas. Teste evangelio, scis quia divina severitas de otioso sermone nos arguit, & de verbo inutili rationes subtiliter exquirit. Pensa ergo quid factura est de perverso opere, si quosdam in judicio suo reprobat de sermone? Ananias pecunias Deo voverat, quas post, diabolica victus persuasione, subtraxit. Sed qua morte mulctatus est, scis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos quos dederat, nummos Deo abstulit: considera quanto periculo in divino judicio dignus eris, qui non nummos, sed temetipsum Deo omnipotenti, cui te sub monachali habitu devoveras, subtraxisti? Considera judicium Dei quod mereatur qui semetipsum Deo vovit, continuoque mundi desideriis irretitus, mentitus est quod vovit. Quapropter si mihi credideris, si correptionis meæ verba secuturus audieris, quam sint blanda & dulcia in fine cognosces. Ecce fateor, mœrens loquor, & facti tui tristitia astrictus, edere verba vix valeo: & tamen animus tuus actionis suæ conscius vix sufficit ferre quod audit: erubescit, confunditur, aversatur. Si ergo non valet verba ferre pulveris, quid facturus est ad judicium conditoris? Fateor tamen, quia supernæ gratiæ esse misericordiam maximam credo, quod te fugere vitam conspicit, & tamen ad vitam adhuc reservat: quod superbientem te videt, & tolerat: quod per indignos famulos suos verba tibi increpationis administrat. Tantum est ut pensare solicite debeas quod Paulus ait: *Exhortamur vos, fratres, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis; ait enim: Tempore accepto exaudivi te, & in die salutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile; ecce nunc dies salutis.* Sed scio quia cum epistola mea suscipitur, protinus amici conveniunt, literati clientes vocantur, & de causa vitæ consilium a fautoribus mortis quæritur: qui dum non te sed res tuas diligunt, nulla tibi, nisi quæ ad tempus placeant, loquuntur. Tales enim fuerunt, sicut ipse reminisceris, dudum consiliarii, qui ad tanti facinus te perduxerunt delicti. Ut ibi aliquid sæcularis auctoris loquar: Cum amicis omnia tractanda sunt, sed prius de ipsis. Si vero in causa tua hominem consiliarium quæris, consiliarium rogo me suscipe. Nullus tibi fidelior esse ad consilium potest, quam qui non tua, sed te diligit. Omnipotens Deus cordi tuo indicet cor meum, quanto te amore quantaque caritate complectitur; inquantum tamen divina gratia non offendatur. Nam si culpam tuam insequor, ut personam diligam. Sic personam diligo, ut culpæ vitium non amplectar. Si igitur a me amari te credis, apostolorum liminibus præsentare, meque consiliario utere. Si autem fortasse in causa Dei minus credor & pro zeli mei ardore suspectus sum, cunctam simul ecclesiam in consilio hujus discceptationis adhibeo, & quidquid omnibus fieri salubriter placet, ego in nullo contradico, sed quod in commune decernitur: lætus implebo, & subscribam. Implentem quæ monui, gratia te divina custodiat.

Grat. 17. q. 2. cap. 3.

2. Cor. 6.

XXXIV. AD PETRUM EPISCOPUM TERRACINENSEM.

De Judæis non perſequendis.

Gregorius Petro epiſcopo Terracinenſi.

Ivo p. 1. c. 2 85. & p. 13. cap. 101.

JOſeph, præſentium lator, Judæus nobis inſinuavit, quod de loco quodam in quo ad celebrandas feſtivitates ſuas Judæi in Terracinenſi caſtro conſiſtentes convenire conſueverant, tua eos fraternitas expulerit, & in alium locum pro colendis ſimiliter feſtivitatibus ſuis, te quoque noſcente & conſentiente, migraverint, & nunc de eodem loco expulſos ſe denuo conqueruntur. Sed ſi ita eſt, volumus ut tua fraternitas ab hujuſmodi ſe querela ſuſpendat, & ad locum, quem ſicut prædiximus, cum tua conſcientia, quo congregentur adepti ſunt, eis, ſicut mos fuit, ibidem liceat convenire. Eos enim qui a religione Chriſtiana diſcordant, manſuetudine, benignitate, admonendo, ſuadendo, ad unitatem fidei neceſſe eſt congregare: ne quos dulcedo prædicationis, & præventus futuri judicis terror ad credendum invitare poterat, minis & terroribus repellantur. Oportet ergo * magis ut ad audiendum de vobis verbum Dei benigne conveniant, quam auſteritatem quæ ſupra modum extenditur, expaveſcant.

* potius.

AD PETRUM SUBDIACONUM.

Commonitorium ſibi datum aſſidue relegat. Quædam addit monita ſummam ſpirantia æquitatem ac prudentiam.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei Petro ſubdiacono.

Hanc epiſtolam ex edit. Pariſ adject. *Manſi.*

PErgenti tibi ad Siciliam capitulare quod dedi aſſidue relegendum eſt, ut cura maxima eſſe de epiſcopis debeat, ne in cauſis ſæcularibus miſceantur, niſi in quantum neceſſitas defendendorum pauperum cogit. De monachis vero vel clericis quæ in eodem capitulari ſunt inſerta, nequaquam exiſtimo modo eſſe movenda. Sed experientia tua tanta hæc obſervatione cuſtodiat, quantum meum deſiderium ex hac re valeat adimplere. Præterea pervenit ad me ab Antonini defenſoris temporibus nunc uſque in hoc decennio multos a Romana eccleſia quaſdam violentias pertuliſſe, ita ut quidam publice conquerantur fines ſuos violenter invaſos, mancipia abſtracta, res etiam mobiles manu, non judicio aliquo ablatas. In quibus omnibus volo ut experientia tua vehementer invigilet, & quidquid per hoc decennium invenerit violenter ablatum, vel ſub nomine eccleſiæ injuſte detineri, hoc ei cujus eſſe cognoverit, ex præſentis præcepti mei auctoritate reſtituat; ne cogatur qui vim pertulit ad me venire, & tanti itineris laborem aſſumere, cum utrum vera dicat hic apud me non poſſit edoceri. Conſiderata ergo venturi judicis majeſtate, omnia cum peccato ablata reſtitue, ſciens quod magnum mihi lucrum reportas, ſi mercedem potius quam divitias congregas. Pleroſque vero cognovimus de amiſſis mancipiis A conqueri, dicentes, quia ſi ſervus cujuſpiam fortaſſe dominum ſuum fugiens, juris eccleſiaſtici ſe eſſe profeſſus eſt, rectores eccleſiæ protinus hunc ut ſervum eccleſiaſtici juris habuerunt, nullo agentes judicio, ſed ſervi vocem manibus defendentes. Quod mihi tantum diſplicet, quantum a veritatis judicio abhorret. Unde volo ut experientia tua quæcumque ita facta cognoverit, poſtpoſita tarditate corrigat, & talia quoque mancipia, ſi quæ nunc in jure eccleſiaſtico habentur, ſicut ſine judicio ablata ſunt, reſtitui ante judicium decet: ut ſi quid in eis ſanctæ eccleſiæ legitime competit, tunc eorum poſſeſſores debeant ordinata actione pulſari. Cuncta hæc B irretractabiliter corrige; quia tunc vere beati Petri apoſtoli miles eris, ſi in cauſis ejus veritatis cuſtodiam etiam ſine ejus acceptione tenueris. Si quid vero juſte conſpicis juri eccleſiaſtico poſſe competere, cave ne unquam hoc manu ſtudeas defenſare; maxime quia & decretum ſub anathematis interpoſitione conſtitui, ne unquam a noſtra eccleſia urbano vel ruſtico prædio tituli debeantur imponi, ſed quidquid ratione pauperibus competit, ratione etiam debet defendi, ne dum bona res non bene agitur, apud omnipotentem Deum quod juſte a nobis quæritur, de injuſtitia redarguatur. Laici autem nobiles vel vir glorioſus precor pro humilitate te diligant, non C pro ſuperbia perhorreſcant. Et tamen cum eos fortaſſe contra quoslibet inopes injuſtitiam aliquam agere cognoſcis, humilitatem protinus in erectionem verte, ut eis ſemper & bene agentibus ſubditus, & male agentibus adverſarius exiſtas. Sed ita fac, ut nec humilitas tua remiſſa ſit nec auctoritas rigida, quatenus & humilitatem rectitudo condiat, & ipſam tuam rectitudinem humiliatas blandam reddat. Præterea ſicut moris fuit ut natalem pontificis epiſcopi convenirent, ad ordinationis meæ diem venire eos prohibe; quia ſtulta & vana ſuperfluitas non delectat. Sed ſi eos convenire neceſſe eſt, in beati Petri apoſtolorum principis natalem conveniant; ut ei D ex cujus largitate paſtores ſunt, gratiarum actiones ſolvant. Bene valeas. Datum ſub die XVII. Kalendarum Aprilium imperatoris Mauritii anno nono.

XXXV. AD JOANNEM EPISCOPUM RAVENNATEM.

De controverſia Maurilionis & Georgii.

Gregorius Joanni epiſcopo Ravennati.

SI profeſſionem ordinis noſtri & locum, cujus miniſterium gerimus, attendamus, oportet nos afflictis, inquantum poſſumus, E comitante juſtitia ſubvenire. Quoniam ergo glorioſum virum Maurilionem expræfectum in ſeptis eccleſiaſticis inſontem reſidere cognovimus, veſtra fraternitas, inquantum poſſibilitas ſubeſt, opem ferre feſtinet. Non quia, quod abſit, de viri excellentiſſimi domini Georgii præfecti juſtitia dubitamus, aut in aliquo putamus eum a rationis tramite declinare, virum quem in hujus tantæ dignitatis adminiſtratione, ſicut noſtis, in bonis omnibus habemus expertum; ſed quo & glorioſus

vir

vir Maurilio expræfecto rationes ſuas abſque ſuſpicione oppreſſionis exponat, & prædictus excellentiſſimus vir dominus Georgius præfectus rationes ſine laceratione ſuæ opinionis exequatur.

XXXVI. AD MALCHUM EPISCOPUM DALMATIENSEM.

Ut Stephanus epiſcopus ad eligendum judicium compellatur,

Gregorius Malcho epiſcopo Dalmatienſi.

JOannes vir eloquentiſſimus, conſiliarius viri excellentiſſimi domini Georgii præfecti per Italiam, inſinuavit nobis contra Stephanum epiſcopum Scodrenſis civitatis, quorumdam ſe negotiorum habere controverſias: & petiit inter eum & ſe judicium debere conſiſtere. Propterea fraternitatem tuam præſenti præceptione curavimus admonendam, ut prædictum epiſcopum ad eligendum compellas venire judicium. Et quidquid inter prædictum Joannem virum magnificum & ſæpefatum epiſcopum electorum fuerit ſententia diffinitum, ad effectum perducere non omittas: ut & actor de conſecuta juſtitia gratias referat, & pulſatus cum ad cognitionem deducitur, nihil contra ſe de illata injuſtitia conqueratur.

XXXVII. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

Ut domnis Pateriæ, Palatinæ, & Vivianæ neceſſaria ſubminiſtret.

Gregorius Anthemio ſubdiacono.

DIſcedenti tibi mandavimus, & poſtmodum præceptis diſcurrentibus injunxiſſe me memini, ut curam pauperum gereres. Et quos illic egere cognoſceres, ſcriptis recurrentibus indicares: & vix de paucis hæc facere curaſti. Volo autem domnæ Pateriæ thiæ meæ, mox ut præſentem juſſionem ſuſcepe-
calceatum. ris, offeras ad * calciarium puerorum ſolidos quadraginta, & tritici modios quadringentos: domnæ Palatinæ relictæ Urbici, ſolidos viginti, & tritici modios trecentos: domnæ Vivianæ relictæ Felicis, ſolidos viginti, & tritici modios trecentos. Qui omnes ſimul octoginta ſolidi in tuis rationibus imputentur. Summam vero impenſionum ſub feſtinatione * tranſmittito, & ad paſchalem diem domino auxiliante occurrito.

bducito
erſe.

XXXVIII. AD FELICEM EPISCOPUM MESSANENSEM,

De monaſterio ſancti Theodori ordinando.

Gregorius Felici epiſcopo Meſſanenſi.

ET tibi gratum confidimus ſi fratris tui viri venerabilis epiſcopi Paulini peregrinationis onera releventur, & ſub ejus regimine communi mercede beati Theodori monaſterium in civitate tua fundatum ſtudioſius omnipotenti Deo deſerviat. Quod etiam te jam voluiſſe facere, ejus relatione didicimus. Ideoque rectori patrimonii noſtri præcipimus, ut monachos monaſterii memorati epiſcopi perquiſitos ad unum congreget, & in eodem monaſterio cum iis qui nunc ibi ſunt collocare non differat; quatenus eo rectore dignius animarum ſuarum curam exerceant. Quam rem venerationi tuæ innoteſcendam prævidimus: ne te omiſſo aliquid ordinatum in tua contriſteris diœceſi.

XXXIX. AD PETRUM DIACONUM.

De monachis diſperſis per Siciliam.

Gregorius Petro ſubdiacono.

VEnerabilis Paulinus epiſcopus Tauri civitatis, provinciæ Brutiorum, nobis aſſeruit monachos ſuos * occaſione diſperſos bar- * Occiſione.
barica uſque nunc per totam vagari Siciliam, & eos quippe ſine rectore nec animarum curam gerere, nec diſciplinæ ſui habitus indulgere. Qua de re præcipimus eoſdem monachos te omni cura & ſolicitudine perquiſitos ad unum reducere, & cum memorato epiſcopo rectoreque ſuo in monaſterio ſancti Theodori in Meſſanenſi civitate poſito collocare: ut & hi qui nunc ibi ſunt, quos egere rectore comperimus, & illi quos de congregatione ejus inventos reduxeris, in unum poſſint eo duce omnipotenti domino deſervire. Quam rem venerabili Felici ejuſdem civitatis epiſcopo nos ſignificaſſe cognoſce: ne præter ſuam notitiam in diœceſi ſibi conceſſa ordinatum quippiam contriſtetur.

XL. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

De monachis circumquaque vagantibus.

Gregorius Anthemio ſubdiacono.

JOannes frater & coepiſcopus noſter, directo per Juſtum clericum ſuum capitulari, inter alia plura hoc nobis noſcitur intimaſſe, aliquos monachos monaſteriorum, in Surrentina diœceſi poſitorum, de monaſterio in monaſterium, prout eis libuerit, tranſmigrare, & a proprii abbatis regula deſiderio rei ſæcularis abſcedere, ſed &, quod non licere notum eſt, peculiaritati eorum ſingulos ſtudere. (Si quos autem qualibet occaſione a clericatu in monachicam converſionem venire contigerit, non liceat eis ad eamdem, vel aliam eccleſiam, quarum pridem milites fuerant, ſua voluntate denuo remeare: niſi talis vitæ monachus fuerit, ut epiſcopus, cui ante militaverat, ſacerdotio dignum prævideriit, ut ab eo debeat eligi, & in loco, quo judicaverit, ordinari.) Propterea experientiæ tuæ præſenti juſſione mandamus, ut neque monacho ulterius de monaſterio in monaſterium liceat migrare, neque eorum aliquem peculiare quidquam habere permittas. Sed ſi quilibet hoc præſumpſerit, in monaſterio, in quo ab initio converſatus eſt, & ſub abbatis ſui regula, de qua fugerat, cum competenti coercitione redeatur: ne ſi tantam iniquitatem fluxam inemendatamque dimittimus, pereun-

Anſulis., Incluſa deſunt in edit. monach. S. Mauri, ſed ſupplentur. inferius. Grat. 19. q 1. cap. 2.

tium animæ a præpositorum anima requiran-
Grat. 57. q. 1. Et quia. tur. Et quia aliquos monachorum usque ad tantum nefas prosiliſſe cognovimus, ut uxores publice sortiantur, eos omni habita vigilantia requiras, & inventos digna coercitione in monasteriis abbatum, quorum monachi fuerunt, retransmittas. Sed & de clericis ad monachatum venientibus, sicut supra diximus, peragere non omittas. Ita enim Dei placabis oculos, & impletæ mercedis particeps invenieris.

XLI. AD LEANDRUM EPISCOPUM HISPALENSEM.

De Reccaredo rege, & de trina mersione baptismi.

Gregorius Leandro episcopo Hispalensi.

RESpondere epistolis vestris tota intentione voluissem, nisi pastoralis curæ ita me labor attereret, ut mihi magis flere libeat, quam aliquid dicere. Quod vestra quoque reverentia in ipso literarum mearum textu vigilanter intelligit, quando ei negligenter loquor, quem vehementer diligo. Tantis quippe in hoc loco hujus mundi fluctibus quatior, ut vetustam ac putrescentem navem, quam regendam occulta Dei dispensatione suscepi, ad portum dirigere nullatenus possim. Nunc ex adverso fluctus irruunt, nunc ex latere cumuli spumosi maris intumescunt, nunc a tergo tempestas insequitur. Interque hæc omnia turbatus cogor modo in ipsam clavum adversitatem dirigere, modo incurvato navis latere, minas & impetum fluctuum ex obliquo declinare. Ingemisco, quia sentio quod negligente me crescit sentina vitiorum, & tempestate fortiter obviante, jamjamque putridæ naufragio tabulæ sonant. Flens reminiscor, quod perdidi meæ placidum litus quietis, & suspirando terram conspicio, quam tamen rerum ventis adversantibus tenere non possum. Si ergo me, frater carissime, diligis, tuæ mihi orationis in his fluctibus manum tende, ut quo laborantem me adjuvas, ex ipsa vice mercedis in tuis quoque laboribus valentior existas. Explere autem loquendo nullatenus valeo gaudium meum, quod communem filium Reccaredum glorioſissimum regem ad catholicam fidem integerrima agnovi devotione conversum. Hujus dum mihi per scripta vestra mores exprimitis, amare me etiam quem nescio feciſtis. Sed quia antiqui hostis insidias scitis, quoniam bellum durius contra victores proponit, nunc erga eumdem solertius sanctitas vestra evigilet, ut bene cœpta perficiat, nec se de perfectis bonis operibus extollat, ut fidem cognitam vitæ quoque meritis teneat: & quia æterni regni civis sit operibus ostendat: quatenus post multa annorum curricula, de regno ad regnum transeat. De trina vero
Conc. IV. Tolet c. 5. Grat. de consec. dist. 3. c. 8. Ivo p. 1. c. 130. Pan. lib. 1. cap. 60. mersione baptismatis, nil responderi verius potest quam quod ipsi sensistis: quia in una fide nihil officit sanctæ ecclesiæ consuetudo diversa. Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ sepulturæ sacramenta signamus, ut dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quod si quis forte etiam pro summæ trinitatis veneratione æstimet fieri, neque ad hoc aliquid obsistit, baptizando semel in aquis mergere: quia dum in tribus * personis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate in aquam vel ter, vel semel immergere, quando & in tribus mersionibus personarum trinitas, & in una potest divinitatis singularitas designari. Sed quia nunc hucusque ab hæreticis infans in baptismate tertio mergebatur, fiendum apud vos esse non censeo: ne dum mersiones enumerant, divinitatem dividant; dumque quod faciebant faciunt, se morem nostrum vicisse glorientur. Dulcissimæ autem mihi fraternitati vestræ codices direxi, quorum notitiam subter inserui. Ea autem quæ in beati Job expositione dicta fuerant, & vobis dirigenda scribitis, quia hæc verbis sensibusque petentibus per homilias direxeram, utcumque studui in librorum ductum permutare, qui nunc adhuc a librariis conscribuntur. Et nisi portitoris præsentium me festinatio coangustasset, cuncta vobis transmittere sine aliqua imminutione voluissem: maxime quia & hoc ipsum opus ad vestram reverentiam scripsi, ut ei, quem præ ceteris diligo, in meo judicer labore desudasse. Præterea si vobis indulgeri tempora ab ecclesiastica occupatione cognoscitis, quid sit jam faciendum scitis, quamvis etiam absentem corpore, præsentem mihi te semper intueor, quia vultus tui imaginem intra cordis viscera impressam porto. Data mense Maii.

* subsist. Taris.

XLII. AD PETRUM SICILIÆ SUBDIACONUM.

De injustis ponderibus rusticorum, aliisque quamplurimis rebus necessariis, ac de continentia subdiaconorum.

Gregorius Petro subdiacono Siciliæ.

QUod responsalem tuum tarde dimisimus, paschalis festivitatis occupationibus implicati, eum relaxare citius minime valuimus. Causas vero, de quibus indicandum curasti, omnes subtiliter perquirentes, qualiter disposuerimus, inferius cognosces. Cognovimus rusticos ecclesiæ vehementer in frumentorum pretiis gravari, ita ut instituta summa eis in comparatione abundantiæ tempore non servetur. Et voluemus ut juxta pretia publica omni tempore sive minus, sive amplius frumenta nascantur, in eis comparationis mensura teneatur. Frumenta autem quæ naufragio pereunt, per omnia volumus reputari, ita tamen ut a te negligentia ad transmittendum minime fiat, ne dum transmittendi tempus negligitur, damnum ex vitio vestro generetur. Valde autem iniquum & injustum esse prospeximus, ut a rusticis ecclesiæ de sextariaticis aliquid accipiatur, & ad majorem modium dare compellantur, quam in horrea ecclesiæ infertur. Unde & præsenti admonitione præcipimus, ut plus quam decem & octo sextariorum in modio numquam a rusticis ecclesiæ frumenta debeant accipi. Nisi forte si quid est quod nautæ juxta consuetudinem superaccipiunt, quod minui ipsi in navibus attestantur.

Joan. dia. 2. c. 58.

Nov. conf. apud Jus. tecess.

tur. Cognovimus etiam in aliquibus massis ecclesiæ exactionem injustissimam fieri, ita ut a septuagenis terni semis, quod dici nefas est, conductores exigantur: & adhuc neque hoc sufficit, sed insuper aliquid ex usu jam multorum annorum exigi dicuntur. Quam rem omnino detestamur, & amputari de patrimonio funditus volumus. Sed tua experientia sive in hoc quod per libram amplius, sive in aliis minutis oneribus, & quod ultra rationis æquitatem a rusticis accipitur, penset: & omnia in summam pensionis redigat, & prout vires rusticorum portant, pensionem integram & pensantem ad septuagena bina persolvant, & neque siliquas, extra libras, neque libram majorem, neque onera supra libram majorem exigi debeant: sed per æstimationem tuam, prout virtus sufficit, in summam pensionis crescat, & sic turpis exactio nequaquam fiat. Ne vero post obitum meum hæc ipsa onera, quæ super pensum illata subtraximus, & in capite pensionis fecimus crescere, iterum in quolibet addantur, & inveniantur, & summa pensionis augeri, & onera adjectionis insuper rustici solvere compellantur; volumus ut securitatis libellos ita de pensionibus facias, quatenus imprimis, dicens tantam pensionem unumquemque debere persolvere, inibi abjectis siliquis, oneribus, vel granaticis. Quod autem ex his minutiis in usum rectoris accedebat, volumus ut hoc ex præsenti jussione nostra, ex summa pensionis in usum tuum veniat. Ante omnia hoc te volumus solicite attendere, ne injusta pondera in exigendis pensionibus ponantur. Sed si qua talia inveneris, frange, & nova & recta constitue, quia & filius meus Servus dei diaconus jam talia invenit, quæ & ipsi displicerent, sed licentiam hæc immutandi non habuit. Super justa ergo pondera, præter excepta & vilia cibaria, nihil aliud volumus a colonis ecclesiæ exigi. Præterea cognovimus, quod prima illatio burdationis rusticanos nostros vehementer angustat, ita ut priusquam labores suos venumdare valeant, compellantur tributa persolvere, qui dum de suo unde dare non debeant, non habent, ab auctionariis publicis mutuo accipiunt & gravia commoda pro eodem beneficio persolvunt, ex qua re fit ut dispendiis gravibus coangustentur. Unde præsenti admonitione præcipimus, ut omne quod mutuum pro eadem causa ab extraneis accipere poterant, a tua experientia ex publico detur, & a rusticis ecclesiæ paulatim ut habuerint accipiatur, ne dum in tempore coangustantur, quod eis postmodum sufficere poterat, in inferendum prius compulsi, vilius vendant, & hoc eis minime sufficiat. Pervenit etiam ad nos, quod de nuptiis rusticorum immoderata commoda percipiantur: de quibus præcipimus, ut omne commodum nuptiarum unius solidi summam nullatenus excedat. Si qui sunt pauperes, etiam minus dare debeant. Si qui autem divites, præfati solidi summam nullatenus transgrediantur: quod nuptiale commodum nullatenus volumus in nostram rationem redigi, sed ad utilitatem conductorum proficere. Cognovimus etiam quod nonnullis conductoribus morientibus parentes sui non permittuntur succedere, sed res eorum ad usus ecclesiæ pertrahuntur: de qua re diffinimus ut parentes morientium, qui in possessione ecclesiæ degunt, heredes eis succedere debeant, nec aliquid eis de substantia morientium subtrahatur. Si vero filios parvulos aliquis reliquerit, quousque ad ætatem talem perveniant, ut substantiam suam regere valeant, personæ eligantur cautæ, quibus parentum eorum res tradi debeant ad custodiendum. Cognovimus etiam, quod si quis ex familia culpam fecerit ecclesiæ, non in ipso sed in ejus substantia vindicatur: de qua re præcipimus, ut quisquis culpam fecerit, in ipso quidem ut dignum est vindicetur. A commodo autem ejus omnino abstineatur: nisi forte parum aliquid, quod in usum executoris qui ad eum transmissus fuerit proficere possit. Cognovimus etiam, quia quoties conductor aliquid colono suo injuste abstulerit, hoc quidem a conductore exigitur, sed ei non redditur a quo ablatum est: de qua re præcipimus, ut quidquid violenter cuilibet ex familia ablatum fuerit, ipsi restituatur cui ablatum est, & utilitati nostræ non proficiat, ne nos ipsi auctores violentiæ esse videamur. Præterea volumus, ut si quando eos qui in obsequio sunt experientiæ tuæ in aliquibus * casis quæ sunt extra patrimonium transmittas, parva quidem commoda ex eis accipiant, sed tamen ita ut in eorum utilitatem proficiant: quia nos sacculum ecclesiæ ex lucris turpibus nolumus inquinari. Jubemus etiam ut hoc experientia tua summopere custodiat, ut per commodum conductores in massis ecclesiæ numquam fiant, ne, dum commodum quæritur, conductores frequenter mutentur, ex qua commutatione quid aliud agitur, nisi ut ecclesiastica prædia numquam colantur? Sed ipsa etiam libellatica, prout summa pensionis fuerit, moderentur. Per cellas & cellaria non plus de massis ecclesiæ te accipere volumus, nisi quantum consuetudo est: tua autem quæ comparari jussimus, ab extraneis comparentur. Pervenit autem ad nos, tres libras auri Petro conductori de Subpatriana injuste ablatas: de qua causa Fantinum defensorem subtiliter require, & si manifeste, injuste, & incompetenter ablatæ sunt, sine aliqua tarditate restitue. Cognovimus etiam rusticos, burdationem, quam jam ab eis exactam Theodosius minime persolverat, iterum dedisse, ita ut in duplo exacti sint. Quod ideo factum est, quia ejus substantia ad debitum ecclesiæ non sufficiebat. Sed quoniam per filium nostrum Servum dei diaconum edocti sumus, quod ex rebus substantiæ ejus possit hoc ipsum damnum sufficienter reparciri, volumus quingentos septem solidos eisdem rusticis sine aliqua imminutione restitui, ne in duplo videantur exacti. Si autem supra damnum rusticorum etiam quadraginta solidi de rebus Theodosii remanent, quos & apud te diceris habere, volumus ut filiæ ejus reddantur, ut res suas, quas in pignore dederat, recipere debeat. Cui etiam Batiolam patris sui restitui volumus. Campanianus gloriosus magister militum duodecim solidos annuos Joanni notario suo reliquerat ex massa Varroniana, quos dare te annis singulis sine aliqua dubitatione præcipimus nepti Eupli conductoris, quamvis omne mobile ejusdem Eupli perceperit, exceptis dumtaxat solidis; * illius te volumus solidos vigintiquinque. Suppositorium aliquod argenteum, pro uno solido dicitur es-

Grat. 16. qu. 1. c. Cognoscimus.

* dare etiam de solidis, Pariſ.

Grat. 16. qu. 6. cap. Ivo p. 16. c. 82.

se oppositum, & calix pro sex solidis dicitur esse appositus. Interrogato Dominico secretario, vel aliis qui scire possunt, debitum recipe & vascula præfata restitue. Agimus autem gratias solicitudini tuæ, quia de causa fratris mei præcepi tibi ut argentum illius transmittere debuisses, & sic oblivioni mandasti, ac si tibi aliquid ab extremo mancipio tuo diceretur, quod jam vel modo non experientia, sed negligentia tua studeat implere, vel quidquid ejus apud Antoninum fuisse cognoveris sub omni velocitate retransmitte. De causa Salpingi Judæi epistola aliqua est inventa, quam tibi fecimus transmitti ut eam relegens, & subtiliter causam ejus, vel viduæ cujusdam, quæ in eodem negotio dicitur implicata cognoscens, de quinquaginta uno solidis qui reddi debere noscuntur, sicut justum tibi fuerit visum, responsum facias: ita ut res alienæ injuste nullo modo a * creditoribus defraudentur. Antonino medietas legati sui data est, medietas redimetur, quam medietatem ex communi substantia ei voluimus adimpleri, & non solum ei, sed etiam defensoribus & peregrinis, quibus legati titulo aliquid dereliquit, & familiæ legatum persolvi volumus, quod tamen ad nos pertinet. Collecta ergo ratione pro nostra parte, id est, pro novem unciis persolve. De solidis ecclesiæ Canusinæ volumus ut aliquid clericis ejusdem ecclesiæ largiaris, quatenus & ii qui nunc inopiam patiuntur, sustentationem aliquam habeant. Et si illic Deus voluerit ordinari episcopum, habeat unde subsistat. De lapsis sacerdotibus vel levitis, vel quolibet ex clero, observare te volumus, ut in rebus eorum nulla contaminatione miscearis: sed pauperrima regularia monasteria require, quæ secundum Deum vivere sciuntur, & in eisdem monasteriis ad pœnitentiam lapsos trade, ut res lapsorum in eodem loco proficiant, in quo agere pœnitentiam traduntur: quatenus ipsi ex rebus illorum subsidium habeant, qui de correptione eorum solicitudinem gerunt. Si vero parentes habent, res eorum legitimis parentibus dentur, ita tamen ut eorum stipendium, qui in pœnitentiam dati fuerint, sufficienter debeat procurari. Si qui vero ex familia ecclesiastica sacerdotes, vel levitæ, vel monachi, vel clerici, vel quilibet alii lapsi fuerint; dari eos in pœnitentiam volumus, sed res eorum ecclesiastico juri non subtrahi. Ad usum tamen suum accipiunt unde ad * pœnitentiam subsistant: ne, si nudentur, locis in quibus dati fuerint onerosi sint. Si qui parentes in possessione habent, ipsis res eorum tradendæ sunt, ut in ipsis juri ecclesiæ conserventur. Ante triennium subdiaconi omnium ecclesiarum Siciliæ prohibiti fuerant, ut more Romanæ ecclesiæ nullatenus suis uxoribus miscerentur. Quod mihi durum atque incompetens videtur, ut qui usum ejusdem continentiæ non invenit, neque castitatem ante promisit, compellatur a sua uxore separari, atque per hoc, quod absit, deterius cadat. Unde videtur mihi ut a præsenti die episcopis omnibus dicatur, ut nullum subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum caste promiserit: quatenus & præterita quæ per propositum mentis appetita non sunt, violenter non exigantur, & futura caute caveantur. Qui vero post eamdem prohibitionem, quæ ante triennium facta est, continenter cum suis uxoribus vixerunt, laudandi atque remunerandi sunt, & ut in bono sic permaneant exhortandi. Eos autem qui post prohibitionem factam se a suis uxoribus continere noluerint, nolumus promoveri ad sacrum ordinem: quia nullus debet ad ministerium altaris accedere, nisi cujus castitas ante susceptum ministerium fuerit approbata. Liberato negotiatori, qui se ecclesiæ commendavit, qui habitat in massa Cinciana, annuam continentiam a te volumus fieri. Cujus continentiæ summam ipse æstima, quanta esse debeat, ut renuntiata nobis in tuis possit rationibus imputari. De præsenti vero indictione, ut jam a filio nostro Servodei diacono percepi, Fantinum defensorem Joannes monachus quidam moriens in sex uncias heredem dimisit; cui hoc quidem quod dimissum est trade, sed contestare eum ut hoc facere ulterius non prætumat. Sed pro labore suo statue quid accipiat, ut ei vacuus labor suus esse non debeat; & hoc meminerit, ut qui ecclesiæ stipendiis subsistit, ad lucra propria non anhelet. Si quid vero sine peccato, sine appetitu concupiscentiæ, per eos qui causas ecclesiæ agunt ad ecclesiam venerit, dignum est ut ex labore suo ipsi vacui esse non debeant: sed nostro servetur judicio; qualiter debeant remunerari. De argento Rusticiani causam subtiliter require, & quidquid tibi justum videtur exequere. Alexandrum virum magnificum admone, ut causam suam cum sancta ecclesia decidere debeat. Quod si facere forte neglexerit; eamdem causam cum timore Dei, honestate servata, ut potes, exequere. In qua re etiam largiri te volumus aliquid; & si potest fieri, quod aliis dandum est, ipsi relaxetur; dummodo causam, quam nobiscum habet, * exerceat. Donationem ancillæ Dei quæ lapsa est, & in monasterio data, omni postposita tarditate restitue: quatenus ipse locus, ut superius dixi, rerum ejus stipendia habeat, qui ejus solicitudinis labores portat. Sed & quidquid ab aliis ex ejus substantia tenetur, recollige, & monasterio præfato trade. Pensiones xenodochii de via nova quantas mihi indicasti, quia apud te habes, nobis dirige. Actionario autem, quem in eodem patrimonio deputasti, prout tibi videtur, ei aliquid largire. De ancilla Dei, quæ cum Theodosio fuit, Extranea nomine, videtur mihi ut ei continentiam facias, si utile conspicis: aut certe donationem, quam fecit, reddas. Domum monasterii, quam Antoninus datis triginta solidis a monasterio tulerat, receptis solidis omni postposita tarditate restitue. Amulas onychinas requisita subtiliter veritate restitue, quas per portitorem præsentium retransmisi. Saturninum, si vacet, & occupatus apud te non est, ad nos dirige. Felix conductor domnæ Campanæ, quem liberum reliquerat, atque esse indiscussum jusserat, dixit sibi a Maximo subdiacono septuaginta duos solidos ablatos: pro quibus dandis asseruit, quia omnes res suas, quas in Sicilia habuit, vel venumdedit, vel apposuit. Sed scholastici dixerunt, quod de fraudibus indiscussus esse non potest. Dum tamen ad nos de Campania reverteretur, facta tempestate mortuus est: cujus te volumus uxorem & filios requirere, & quidquid appo-

sue-

* creditoriis *Tarif.*

Grat. 16. qu. 6. c. 5 Ivo p. 6. c. 380.

* perexeat *Tarif.*

a A pœnitendum.

Grat. dist. 35. c. 1. Pan. l. 3. c. 89.

ſuerat vel vendiderat appoſita abſolve & de venditis pretium reſtitue, & inſuper eis aliquod alimentum præbe: quia Maximus eum in Siciliam miſerat & ibi ei quæ aſſerebat, abſtulerat. Cognoſce ergo quæ ablata ſunt, & uxori filiiſque ejus ſine aliqua mora reſtitue. Hæc omnia ſolicite relege: omnemque illam familiarem tuam negligentiam poſtpone. Scripta mea ad ruſticos quæ direxi, per omnes maſſas fac relegi; ut ſciant quid ſibi contra violentias debeant defendere ex auctoritate noſtra, eiſdem vel authentica, vel exemplaria eorum dentur. Vide ut omnia abſque imminutione cuſtodias: quia de his quæ tibi pro ſervanda juſtitia ſcribo, ego abſolvor: & tu ſi negligis, obligaris. Terribilem judicem conſidera venientem, & de adventu illius nunc tua conſcientia contremiſcat, ne tunc ſine cauſſa jam timeat, cum coram illo cælum & terra tremuerit. Audiſti quod volo; vide quid agas.

XLIII. AD EPISCOPOS PER ILLYRICUM.

Ut epiſcopi ab hoſtibus expulſi ſuſcipiantur & alantur.

Gregorius univerſis epiſcopis per Illyricum.

JObinus excellentiſſimus vir, filius noſter, præpoſitus per Illyricum, ſcriptis ſuis nobis indicaſſe dignoſcitur, ad ſe ſacris apicibus deſtinatis juſſum fuiſſe, epiſcopos, quos a propriis locis hoſtilitatis furor expulerat, ad eos epiſcopos, qui nuncuſque in locis propriis degunt, pro ſuſtentatione & ſtipendiis præſentis vitæ eſſe jungendos. Et licet ad hoc fraternitatem veſtram juſſio principalis admoneat, habemus tamen majus his mandatum æterni principis, quo ad hæc terribilius peragenda compellimur, ut non dico fratres & coepiſcopos noſtros, ſed ipſos etiam quos nobis contrarios patimur, cum opportunitas poſtulat, in conferendis ſubſidiis neceſſitatum carnalium diligamus. Oportet ergo vos ad hanc rem & cæleſti primitus principi obedientes exiſtere, & imperialibus etiam juſſionibus conſentire; quatenus fratres coepiſcopoſque noſtros, quos & captivitatis diverſarumque neceſſitatum anguſtiæ comprimunt, debeatis conſolandos convicturoſque vobiſcum in eccleſiaſticis ſuſtentationibus libenter ſuſcipere, non quidem ut per communionem epiſcopalis throni dignitas dividatur, ſed ut ab eccleſia juxta poſſibilitatem ſufficientia debeant alimenta percipere. Sic enim & proximum in Deo, & Deum in proximo diligere comprobamur. Nullam quippe eis nos in veſtris eccleſiis auctoritatem tribuimus: ſed tamen eos veſtris ſolatiis contineri ſummopere hortamur.

Menſe Junio, indictione nona.

XLIV. AD PETRUM SUBDIACONUM.

* Godeſtaldii filium quemdam commendat.

Godiſchalchi, *& ſic ibique Pariſ.*

Gregorius Petro ſubdiacono.

DIvina præcepta nos admonent diligere proximos ſicut noſmetipſos: & cum hac eos præcipiamur caritate diligere, quanto magis debemus his in ſubſidiis neceſſitatum carnalium ſubvenire; ut eorum anguſtias, ſi non ex omnibus, ſaltem aliquibus ſubſtentaculis ſublevemus. Quoniam ergo Godeſtadii viri digniſſimi filium non ſolum amiſſione viſus, ſed etiam inopia victus egeſtatem pati conſpeximus; neceſſarium duximus, inquantum poſſibilitas ſuppetit, ei præbere conſultum. Propterea experientiæ tuæ præſenti juſſione præcipimus, ut ei annis ſingulis viginti quatuor modios tritici, fabæ quoque modios duodecim & vini decimatas viginti pro ſuſtentatione vitæ debeat miniſtrare: quod tuis poſtmodum poſſit rationibus imputari. Ita ergo fac ut præſentium lator nullas de percipiendis domini donis moras ſuſtineat: & tu bene diſpenſatæ mercedis poſſis particeps inveniri.

XLV. AD VIRGILIUM ARELATENSEM ET THEODORUM MASSILIENSEM epiſcopos.

Judæos non eſſe ad baptiſmum cogendos, ſed ad fidem amplectendam ſuaviter excitandos.

Gregorius Virgilio Arelatenſi & Theodoro epiſcopo Maſſiliæ Galliarum.

SCribendi ad fraternitatem veſtram, reddendique debitæ ſalutationis alloquium, licet nulla congrui temporis vel perſonarum eſſet occaſio actum eſt, ut uno in tempore, & quæ decebant de dilectione proximitatis fraternæ perſolverem, & quorumdam querimoniam, quæ ad nos perlata eſt quomodo errantium animæ ſalvandæ ſint, non tacerem. Plurimi ſiquidem Judaicæ religionis viri in hac provincia commorantes, ac ſubinde in Maſſiliæ partes pro diverſis negotiis ambulantes, ad noſtram perduxere notitiam, multos conſiſtentium in illis partibus Judæorum, vi magis ad fontem baptiſmatis, quam prædicatione perductos. Nam intentionem quidem hujuſcemodi & laude dignam cenſeo, & de domini noſtri dilectione deſcendere profiteor. Sed hanc eamdem intentionem niſi competens ſcripturæ ſacræ comitetur effectus, timeo ne aut mercedis opus exinde non proveniat, aut juxta aliquid animarum quas eripi volumus, quod abſit, diſpendia ſubſequantur. Dum enim quiſpiam ad baptiſmatis fontem non prædicationis ſuavitate, ſed neceſſitate pervenerit, ad priſtinam ſuperſtitionem remeans, inde deterius moritur, unde renatus eſſe videbatur. Fraternitas ergo veſtra hujuſmodi homines frequenti prædicatione provocet; quatenus mutare veterem vitam magis de doctoris ſuavitate deſiderent. Sic enim & intentio veſtra recte perficitur, & converſi animus ad priorem denuo vomitum non mutatur. Adhibendus ergo eſt illis ſermo, qui & errorum in ipſis ſpinas urere debeat, & prædicando quod in his tenebreſcit illuminet: ut pro his admonitione frequenti mercedem fraternitas veſtra capiat, & eos, quantum Deus donaverit, ad novæ regenerationem vitæ perducat.

Joan. diac. lib. 4. cap. 23. vit.

XLVI.

XLVI. AD THEODORUM DUCEM SARDINIÆ.

De Juliana abbatissa, & Pompejana.

Gregorius Theodoro duci Sardiniæ.

JUstitiam quam mente geritis, oportet coram hominibus luce operum demonstretis. Juliana siquidem abbatissa monasterii sancti Viti, quod * Vitulana quondam recordandæ memoriæ construxerat, insinuavit nobis a Donato officiali vestro possessionem juris prædicti monasterii detentari. Qui dum excellentiæ vestræ patrociniis erigi se conspicit, ad examinandum judicium venire contemnit. Sed nunc gloria vestra præcipiat eumdem officialem cum prædicta ancilla Dei arbitrale subire judicium; quatenus quidquid eorum de tali controversia arbitrorum judicio fuerit diffinitum, effectui mancipetur, ut id quod se amittere sive retinere perspexerit, non hoc virtutis opere fieri, sed legis justitiæ debeat reputari. Pariter & Pompejana religiosa, quæ monasterium in domo propria construxisse dignoscitur, queritur matrem quondam generi sui defuncti testamentum ejus velle cassare, quatenus ultimum filii ejus arbitrium ad irritum deducatur. Pro qua re caritate paterna gloriam vestram necessario duximus adhortandam, ut piis se caussis salva justitia libenter accommodet, & quidquid his juris ratio tribuit, benigne jubeat custodiri. Dominum autem petimus, ut viam vitæ vestræ propitius dirigat, dignitatemque susceptam administrationis prosperitate disponat.

* Vitula Paris.

XLVII. AD HONORATUM DIACONUM.

De oppositionibus Theodori ducis Sardiniæ.

Gregorius Honorato diacono.

QUia regiminis locum licet immeriti suscepimus, oportet ut fratrum nostrorum necessitatibus, inquantum facultas suppetit, occurramus. Januarius ergo metropoleos Caralis frater & coepiscopus noster veniens huc in Romanam civitatem edocuit nos, Theodorum glorioſum magistrum militum, qui ducatum Sardiniæ insulæ suscepisse dignoscitur, multa illic contra piissimorum dominorum jussa peragere, quibus plurima gravissima possessorum, vel civium imperii sui, competenti clementia ac mansuetudine submoverunt. Pro qua re volumus ut apto tempore piissimis dominis, juxta id quod provinciales prædictæ insulæ juste & competenter postulant, suggeras, dum & antea ad Endacium glorioſum magistrum militum, jam per indictionem septimam tunc ducem Sardiniæ, sacra imperialia cucurrerunt: quibus omnia præceperunt gravia nunc capitula submoveri, quatenus eorum jussa de pietatis fonte procedentia, a ducibus, quos in tempore præesse contigerit, inconcussa serventur, merceſque eorum ab administratoribus non debeat dissipari: ut quietam sub imperio clementi dominorum vitam transigant, & consultum, quod subjectis suis tranquilla mente tribuunt, in adventu æterni judicis multiplicata compensatione recipiant.

XLVIII. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

Quod mulieres circa monasteria monachorum non maneant, nec pueri ante octodecim annos in monasterio suscipiantur.

Gregorius Anthemio subdiacono.

SIcut regiminis locum Deo, ut ipsi placuit, disponente suscepimus, ita nos oportet de commissis nobis animabus esse solicitos. Comperimus autem in insula * Orphiaria, in qua situm beati Petri apostolorum principis oratorium esse dignoscitur, multos virorum cum mulieribus suis diversorum patrimoniorum illuc pro necessitate feritatis barbaricæ refugisse: quod importunum judicavimus, ut dum alia refugiorum loca vicina sint, cur ibidem cum monachis debeant mulieres habitare. Propterea præsenti jussione præcipimus experientiæ tuæ, ut a præsenti tempore nullam illic ulterius mulierem, sive ecclesiastici juris sit, sive cujuslibet alterius habitare commanereve permittas, sed refugium sibi cum, sicut prædictum est, tot loca vicina sint, ubi maluerint, ipsi provideant, ut omnis exinde mulierum conversatio submoveatur: ne, si quæ in nobis est curam gerere desistamus, atque inimici laqueis obviare, nos exinde, quod absit, si quid adversi contigerit, culpabiles existamus. Præsentium itaque latori Felici abbati mille quingentas plumbi libras, de quo in eadem insula egere dignoscitur, dare non differas: quod postmodum, cum totius quantitatis summa noscetur, tuis rationibus imputetur. Ita ergo fac, ut tu ipse provideas, si in ejusdem insulæ fabrica expendi utiliter valent. Quia autem dura est in insulis congregatio monachorum, etiam pueros in eisdem monasteriis ante decem & octo annorum tempora susceipi prohibemus. Vel si qui nunc sunt, tua eos experientia auferat, & in Romanam urbem transmittat. Hoc & in Palmaria aliisque insulis te per omnia volumus custodire.

* Orphi... In Paris. Morphiana.

XLIX. AD MONACHOS IN CHRISTI MONTE CONSTITUTOS.

De Orosio abbate suscipiendo.

Gregorius universis monachis in Christi Monte insula constitutis.

PErvenit ad nos nulla vos monasticæ regulæ præcepta custodire: pro qua re compulsi sumus præsentis præcepti portitorem Orosium abbatem ad vos dirigere, ut omnia acta vestra subtiliter exquirens, quæque ei recta fuerint visa disponat, & nobis quæ ab eo ordinata fuerint, renuntiet. Proinde admonemus, ut omnem ei obedientiam præbeatis. Et quidquid disposuerit, velut a me dispositum cum debita reverentia custodire.

L. AD SYMMACHUM DEFENSOREM.

De Orosio abbate in Gorgone insula ordinando.

Gregorius Symmacho defensori.

FIlius meus Bonifacius diaconus dixit mihi, quod experientia tua scripsisset, monasterium quondam ab * Albina religiosa femina constructum paratum existere, ut in eo debeant monachi ordinari. Et quidem laudavi solicitudinem tuam, sed volo ut excepto eo loco, qui jam in eamdem rem dimissus est, locus alter debeat provideri: ita tamen ut pro incertitudine temporis locus super mare requiri debeat, qui aut loci dispositione munitus existat, aut certe non magno labore muniri valeat, ut illuc monachos transmittamus: quatenus insula ipsa, quæ monasterium nuncusque non habuit, etiam in hujus conversationis via meliorari debeant. Ad quam rem implendam atque providendam, Orosium abbatem præsentis præcepti portitorem direximus, cum quo tua experientia litora Corsicæ circumeat: & si cujuslibet personæ privatæ locus talis inveniri dignus potuerit, dignum parati sumus pretium dare, ut possimus aliquid firme constituere. Cui præfato Orosio injunximus, ut in Gorgonem insulam pergat, cum quo tua experientia pariter eat, & mala omnia, quæ illic cognovimus admissa, ita vindicate; ut per ultionem vestram præfata insula etiam in posterum maneat correcta. Hujus insulæ monasteria sæpefatus abbas Orosius instituat, atque ita ad nos remeare festinet. Ita igitur experientia tua faciat, ut ex utraque re, id est, vel providendo in Corsica monasterio, vel corrigendis monachis in Gorgonia, non nostræ, sed voluntati omnipotentis Dei parere festinet. Præterea volumus ut sacerdotes qui in Corsica commorantur, prohiberi debeant ne cum mulieribus conversentur, excepta dumtaxat matre, sorore, vel uxore, quæ caste regenda est. Tribus vero de quibus prædicto filio meo Bonifacio diacono tua experientia scripsit, quia vehementer egent, quidquid ei sufficere æstimas impende, quod nos in tuis postmodum rationibus imputabimus. Data mense Julio.

Labina Pa. is.

LI. AD FELICEM EPISCOPUM SIPONTINUM.

Canusinam ecclesiam commendat.

Gregorius Felici episcopus Sipontino.

PErvenit ad nos quod Canusina ecclesia ita sit sacerdotii officio destituta, ut nec pœnitentia ibidem decedentibus, nec baptisma præstari possit infantibus. Hujus igitur tam piæ rei tamque necessariæ mole permoti, jubemus dilectioni tuæ, ut hujus præceptionis auctoritate communitus memoratæ ecclesiæ visitator accedas, & vel duos parochiales presbyteros debeas ordinare, quos tamen dignos ad tale officium veneratione vitæ, & morum gravitate prævideris, & quibus in nullo obvient constituta canonicæ disciplinæ, ut sanctæ cum digna cautela provideatur ecclesiæ.

LII. AD JOANNEM EPISCOPUM SURRENTINUM.

Præcipit consecrationem monasterii sancti Stphani.

Gregorius Joanni episcopo Surrentino.

REligiosis desideriis facile præberem consensum, ut fidelis devotio celerem sortiatur effectum. Et quoniam Savinus abbas monasterii sancti Stephani insulæ Capris suggessit nobis se sanctæ Agathæ martyris reliquias jam olim apud se habere concessas, & in monasterio suo vult ipsa sanctuaria collocari, ideoque ad prædictum monasterium te jubemus accedere, & si ibidem nullum corpus constat humatum, prædicta sanctuaria solenniter collocabis, ut devotionis suæ potiatur effectu.

LIII. AD ANTHEMUM SUBDIACONUM.

Scribit de oppressione Gaudiosi.

Gregorius Anthemio subdiacono.

NOn solum frequentibus præceptionibus, etiam præsentem te sæpius monuisse me memini, ut illic vice nostra, non tantum pro sed utilitatibus ecclesiasticis, quantum pro sublevandis pauperum necessitatibus fungereris, & eos magis cujuslibet oppressionibus vindicares. Præsentium ergo lator Gaudiosus insinuavit nobis ab actoribus sanctæ Romanæ, cui Deo auctore præsidemus, ecclesiæ, sibi violentiam irrogari, asserens quod filios suos juri prædictæ ecclesiæ velint vindicare. Oblatis etenim ab eo documentis, agnovimus Siricam uxorem præsentium portitoris ab Ecia quondam gloriosæ memoriæ, Morenæ cuidam feminæ, titulo donationis fuisse largitam, & ab eadem Morena per epistolam manumissam: & ideo indecens esse credimus, ut progeniti ex libera muliere filii ad servitium retrahantur. Propterea experientiæ tuæ præsenti auctoritate præcipimus, ut his ipsis documentis, sicut & nos didicimus exuto a curis animo diligenter intendat, quatenus si documenta nulla sunt ab ecclesiæ parte, quæ documentis hujus hominis debeant obviare, ab ejus se molestia sine aliqua retractatione suspendat. Durum enim est, ut si alii pro mercede sua libertates tribuunt, ab ecclesia quam tueri has oportuerat, revocentur. Iterum ergo atque iterum experientiam tuam necessario submonemus, ut illic, si quæ inter pauperes & Romanam ecclesiam sanctam quæstiones vertuntur, omnis mentis integritate discutiat, sicque patrimoniales utilitates peragat, ut a benignitate justitiæ non recedat.

Ivo. p. 16. cap. 73.

LIV.

LIV. AD PETRUM SUBDIACONUM.

De ſtipendiis in dedicatione eccleſiæ ſanctæ Mariæ dandis.

Gregorius Petro Subdiacono.

FEſtivitatibus ſanctorum deſiderabiliter inſiſtentes præſentis præceptionis noſtræ paginam ad experientiam tuam neceſſe duximus dirigendam : indicantes ei : oratorium beatæ Mariæ, quod nuper in cella fratrum ædificatum eſt, ubi Marianus abbas præeſſe dignoſcitur, Auguſto Menſe diſpoſuiſſe nos adjuvante domino ſummopere dedicare, quatenus cæpta noſtra operante Domino debeant conſummari. Sed quia cellæ ipſius tenuitas exigit, debere nos ipſa diei feſtivitate concurrere, propterea volumus, ut ad celebrandam dedicationem dare debeas ad erogandum pauperibus in auro ſolidos decem, vini amphoras triginta, annonæ modios ducentos, olei orcas duas, verveces duodecim, gallinas centum, quæ tuis poſſint rationibus poſtmodum imputari. Statim ergo fieri hæc nulla moræ interjectione conſtitue, ut vota noſtra Deo auctore celerem ſortiantur effectum.

LV. AD SEVERUM EPISCOPUM.

Viſitationem Ariminenſis eccleſiæ injungit.

Gregorius Severo epiſcopo.

FRaternitatis tuæ edocti ſumus epiſtola, in perſona Ocleantini de electione epiſcopatus aliquos conſenſiſſe : quem quoniam nos non concedimus, in ejus non debent immorari perſona. Sed habitatoribus ejuſdem civitatis edicito, ut ſi in eadem eccleſia dignum ad hoc opus invenerint, in ipſius cuncti electione declinent. Alioquin præſentium tibi portitor perſonam, de qua ei diximus, indicabit, in cujus debeat fieri electione decretum. Vos etenim in ejuſdem viſitatione eccleſiæ eſtote ſollertes atque ſoliciti, ut & res ejus illibatæ ſerventur: & utilitates vobis diſponentibus more ſolito peragantur.

LVI. AD URSICINUM DUCEM, CLERUM ET PLEBEM ARIMINENSEM.

De epiſcopo eligendo.

*Gregorius * Urſicino duci, clero, ordini & plebi Ariminenſis civitatis.*

* Arſicino *Pariſ.*

DIlectionis veſtræ quam ſit in expectatione pontificis prona devotio, directæ relationis textus inſinuat. Sed quia ordinatorem vehementer in his oportet eſſe ſolicitum, noſtræ in hoc utique cura deliberationis invigilat. Ideoque caritatem veſtram ſcriptis præſentibus admonemus, ut nullus ſe debeat pro * Odeatini ad nos fatigare perſona: ſed ſi in eadem cicitate qui ad hoc ſit utilis invenitur, ita ut a nobis reprehendi non poſſit, veſtra concurrat electio. Si vero ad hoc dignus inventus non fuerit, nos in quo pariter debeatis præbere conſenſum, præſentium diximus portitori. Vos autem unanimes orate fideliter, ut quicumque fuerit ordinandus, & vobis utilis poſſit exiſtere, & dignum Deo noſtro ſacerdotale exhibere ſervitium.

* Ocleatini *Pariſ.*

LVII. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

Palatinam illuſtrem feminam pro ſuſtentatione commendat.

Gregorius Anthemio ſubdiacono.

SI proximorum neceſſitatibus habita compaſſione benigna mente concurrimus, noſtris procul dubio neceſſitatibus clementem dominum reperimus. Palatina ſiquidem femina illuſtris, continua hoſtilitate inſinuavit ſe plurimis neceſſitatibus ſubjacere. Propterea experientiæ tuæ præſenti auctoritate præcipimus, ut pro ſuſtentatione ejus annuos triginta ſolidos dare non differas, qui tuis poſtmodum poſſint rationibus imputari. Ita ergo fac, ut & tu bene miniſtrando mercedis commodum percipias, & noſtra ad effectum præcepta perducas.

LVIII. AD PERUSINOS.

De epiſcopo eligendo.

Gregorius clero & ordini & plebi conſiſtenti Peruſiæ.

MIramur, cariſſimi fratres in Chriſto, quare eccleſiam Dei tanto tempore abſque rectore conſpicitis, ac de veſtro totiuſque plebis regimine minime cogitatis. Notum eſt enim, quod grex, ſi paſtoris cura defuerit, per avia gradiatur, & ob hoc * familiarius inimici laqueos inſidiantis incurrat. Unde neceſſe eſt de his qui eccleſiæ militant, unum, habito timore domini, perquirere, qui paſtoris miniſterium poſſit digne ſuſcipere, atque illic protegente domino ſacramentorum divinorum diſpenſator inſiſtere: quatenus & pro filiis eccleſiæ veſtræ puræ quotidie mentis holocauſtum offerat, & viam geri quomodo ad ſupernam patriam gradiatur, oſtendat.

* facilius *Pariſ.*

LIX. AD GENNADIUM EXARCHUM AFRICÆ.

De violentiis Theodori magiſtri militum.

Gregorius Gennadio patricio & exarcho Africæ.

DEi præ oculis vos indeſinenter habere timorem, ac ſectari juſtitiam, ſubmiſſa hoſtium colla teſtantur: ſed ut gloriam veſtram in eadem proſperitate gratia Chriſti cuſtodiat, quæcumque perperam committi cognoſcitis, celeri, ſicut conſueviſtis, cohibitione compeſcite, ut armis juſtitiæ præmuniti, hoſtiles impetus fidei virtute, quod eſt totius culmen virtutis, ſuperetis. * Marinianus ſiquidem Turritanæ civitatis frater & coepiſcopus noſter nobis lacrymabiliter indicavit, civitatis ſuæ pauperes omnino vexari, & commodalibus affligi diſpendiis. Inſuper & religioſos eccleſiæ ſuæ homines, gravem ab hominibus Theodori magiſtri

* diligere.

gistri militum sustinere molestiam, ac pati corporales injurias, & quod ad hoc usque prorumpitur, ut in carcerem, quod dici nefas est, retrudantur: sæpe quidem etiam in causis ad ecclesiam suam pertinentibus a præfato glorioso viro graviter impediri. Quæcumque sint, si tamen vera sint, reipublicæ disciplinæ contraria vos scitis. Et quia hæc omnia vestram excellentiam convenit emendare, salutans eminentiam vestram exposco, ut ea ulterius fieri non sinatis, sed ex opere illi jubete * * diligenti, ut ab ecclesiæ se læsione removeat, & nullus eorum in angariis seu commodis ultra quam sinit ratio prægravetur, aut si quæ causæ fuerint, non potentatus metu, sed legali ordine finiantur. Ita igitur quæso, aspirante vobis domino, hæc omnia præceptionis vestræ interminatione corrigite, ut si non rectitudinis contemplatione, saltem formidine nostræ jussionis a talibus se glorioſus Theodorus, vel homines ejus abstineant: quatenus, quod ad laudem vestram proficiat & mercedem, in partibus commissis possit florere cum libertate justitia.

Marianus. diligere. *al.*

LX. AD JANUARIUM ARCHIEPISCOPUM CALARITANUM SARDINIÆ.

Catellam illustrem feminam commendat.

Gregorius Januario archiepiscopo Calaritano Sardiniæ.

SI ipse dominus noster viduarum se maritum, orphanorumque patrem scripturæ sacræ profitetur testimonio, nos quoque membra corporis ejus ad imitandum caput summo debemus mentis affectu intendere, & salva justitia orphanis & viduis præsto, si necesse sit, esse. Et quia insinuatum est nobis Catellam religiosam feminam, habentem filium suum hinc in sancta Romana ecclesia, cui Deo auctore præsidemus, militantem, quorumdam immissionibus vel inquietudinibus molestari; de ea re fraternitatem vestram scriptis præsentibus necesse duximus adhortandam, ut eidem prædictæ feminæ tuitionem ferre, salva justitia, non declinet: sciens quod de hujusmodi rebus & dominum sibi debitorem faciat, & nostram circa se caritatem magis astringat. Causas enim prædictæ feminæ, sive sint, sive fuerint, * nostro volumus judicio terminari, ut foralis illi inquietudo submoveri debeat, & tamen a judicii justitia nullatenus excusetur. Oro autem dominum, quo viam vestram cursu ad se prospero dirigat, & ad regnum venturæ gloriæ propitiatus ipse perducat.

vestro Pa. *al.*

LXI. AD EUNDEM.

Pompejanam religiosam commendat.

Gregorius Januario episcopo Calaritano Sardiniæ.

LIcet fraternitas vestra zelo justitiæ se in diversorum tuitionem congruenter impendat, proniorem tamen eam credimus prorsus existere in eorum solamina quos ei nostra commendat epistola. Pompejana igitur religiosa femina per hominem suum suggessit nobis, multa se quorumdam hominum sustinere assidue irrationabiliter gravamina, & ob hoc nobis supplicasse dignoscitur, ut nostris eam vobis commendaremus apicibus. Propterea salutantes fraternitatem vestram, debito caritatis affectu prædictam vobis feminam necessario duximus commendandam, ut comitante justitia, in nulla eam fraternitas tua contra æquitatem gravari causa permittat, nec aliqua inconsulte pati dispendia. Sed si quas eam habere causas contigerit, in electorum judicio, altercantium ventiletur contentio; & quæcumque fuerint diffinita, ita tranquille ad effectum vobis solatiantibus perducantur, ut &, vobis pro tali opere merces inhæreat, & nostris apicibus commendata gaudeat se invenisse justitiam.

LXII. AD EUNDEM.

Catellam religiosam commendat.

Gregorius item Januario archiepiscopo Calaritano Sardiniæ.

PAstoralis regiminis necessitate compellimur, ut orphanorum viduarumque causis solertius quam curis ceteris insistamus: & quia insinuatum nobis est Catellam religiosam feminam, habentem filium hic in sancta Romana ecclesia, cui Deo Auctore præsidemus, militantem, quorumdam immissionibus, vel inquietudinibus molestari: de ea re fraternitatem vestram scriptis præsentibus necesse duximus adhortandam, ut eidem prædictæ feminæ tuitionem ferre salva justitia non declinet: sciens quod de hujusmodi rebus & sibi dominum faciat debitorem, & nostram circa se caritatem astringat. Causas enim prædictæ feminæ sive sint, sive fuerint, nostro volumus judicio terminari, ut foralis illi inquietudo submoveri debeat, & tamen a judicii justitia nullatenus excusetur. Oro autem dominum quo viam vestram cursu ad se prospero dirigat, & ad regnum venturæ gloriæ propitiatus ipse perducat.

LXIII. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

Scribit domum Petronii injuste titulatam.

Gregorius Anthemio subdiacono.

SIcut res ad jus ecclesiæ pertinentes amittere non debemus, ita alienas appetere incivile esse judicamus. Et quoniam edocti sumus domum Petronii notarii sanctæ Romanæ ecclesiæ, cui Deo auctore præsidemus, a Constantio tunc defensore irrationabiliter titulatam; experientiæ tuæ præsentis præcepti pagina demandamus, ut omni excusatione vel dilatione omissa, depositio titulo eamdem domum præsentium latrici Theodoræ relictæ antedicti Petronii sine mora restituas: ne, quod absit, viduis inde præjudicium oriatur, unde consolationis debent invenire solatium.

LXIV. AD FELICEM EPISCOPUM MESSANENSEM.

Scribit ut consuetudines antiquas observet.

Gregorius Feliei episcopo Messanensi.

CONsuetudines quæ ecclesiis gravamen noscuntur inducere, nostra nos decet consideratione remittere, ne illuc aliqua cogantur inferre, unde sibi inferenda debent potius expectare. Clericorum siquidem vel aliorum consuetudinem te oportet illibatam servare, eisque annis singulis quæ sunt consueta transmittere. Nobis autem de cetero ne quid transmittere debeas inhibemus. Et quoniam non delectamur xeniis, palmatianas, quas tua direxit fraternitas, cum gratiarum actione suscepimus; sed eas, ne quod exinde potuisses sentire dispendium, digno fecimus pretio venumdari, & id fraternitati tuæ transmisimus singillatim. Sed quia caritatem tuam ad nos venire velle cognovimus, scriptis præsentibus admonemus, ut ad veniendum non debeas laborem assumere, sed ora pro nobis, ut quanto nos itineris intervalla dissociant, tanto animis nostris adinvicem Christo adjuvante simus in caritate conjuncti; quatenus nos alterna obsecratione juvantes, susceptum officium venturo integrum judici resignemus.

LXV. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

Pastorem quemdam infirmum oculis commendat.

Gregorius Anthemio subdiacono.

SI proximorum necessitatibus habita compassione benigna mente concurrimus, nostris proculdubio petitionibus dominum clementem reperimus. Pastorem siquidem, qui nimia visus imbecillitate laborat, habentem conjugem, duoque mancipia, qui & cum Jonatha quondam glorioso fuerat, plurimis cognovimus necessitatibus subjacere. Propterea experientiam tuam per præsentis præcepti paginam admonemus, uti pro sustentatione ejus annuos tritici modios * XXIII. necnon & fabæ modios * XI. dare non differas, quæ postmodum possint tuis rationibus imputari. Ita ergo fac ut & tu bene ministrans mercedis & commodum percipias, & nostra ad effectum præcepta perducas.

* trecentos nec &c *Pariſ.* * totidem.

Mense Augusto.

LXVI. AD EUMDEM.

Castigationem injungit illorum qui sacra vasa & ministeria ecclesiastica Judæis vendiderunt.

Gregorius Anthemio subdiacono.

FUscus archiater ardore fidei provocatus preces effudit, dicens Opilionem diaconum, sed & servum Dei Crescentium, clericos * Venafranæ ecclesiæ, oblitos timorem futuri judicii ministeria antefatæ ecclesiæ Hebræo cuidam, quod dici nefas est, vendidisse: id est, in argento calices duos, coronas cum delphinis duas, & de aliis coronis lilia, pallia majora sex, & minora septem. Et ideo mox ut præsentem jussionem experientia tua susceperit, memoratos ecclesiasticos ad se faciat indifferenter occurrere, & requisita veritate, si ita esse sicut suggestum est constiterit, memoratum Hebræum, qui oblitus vigorem legum præsumpsit sacra cimelia comparare per judicem provinciæ faciat conveniri, & sine aliqua mora antefata ministeria restituere compellatur, ut ex eis sæpe fatæ ecclesiæ nihil possit imminui. Ipsum autem diaconum vel clericos, qui tantum nefas commiserunt, in pœnitentia religare non differas, ut tale tantumque delictum suis lacrymis possint diluere.

* Benefaria

LXVII. AD PETRUM SUBDIACONUM.

Ut exteriorem curam monasterii Fausto commendet.

Gregorius Petro subdiacono Siciliæ.

SIcut studii nostri esse condecet a litigiis foralibus monachos submovere, ut divinis ministeriis pie ac solerter invigilent, ita necesse est nostra provisione quemadmodum negotia eorum disponi debeant ordinare, ne distenta mens per varias causarum curas defluat, & ad celebrandum opus consuetum enervata torpescat. Præsentium itaque lator abbas Joannes plurima se monasterii sui asserit habere negotia. Pro qua re experientiam tuam per præsentis scripti paginam admonemus, quatenus cum Fausto, qui Romani viri magnifici ex prætore cancellarius fuerat, loqui debeat. Cujus si pronam ad hanc rem compereris voluntatem, ei monasterii ipsius generaliter debeas constituto salario commendare negotia. Expedit enim parvo incommodo a strepitu causarum servos Dei quietos existere, ut & utilitates cellæ per negligentiam non pereant, & servorum Dei mentes ad opus dominicum liberiores existant.

LXVIII. AD EPISCOPOS PER SICILIAM CONSTITUTOS.

Ut hi caveant de his qui fallaciter angarias accipiunt.

Gregorius universis episcopis per Siciliam.

FRaternitatis vestræ diu jam probata devotio tanto nos compellit pro vobis caute providere, quanto vos astruit audito nostræ ecclesiæ damno studiose concurrere. Cognovimus quosdam in Sicilia insula simulantes se sedis apostolicæ defensores, de frumento vos in angariis aliisque rebus affligere, necessarioque duximus eorum fallaciæ scriptis præsentibus obviare. Ideoque fraternitatem vestram caritate debita salutantes, magnopere commonemus, ut nullo modo talibus deinceps apud vos locus surrependi remaneat: sed quisquis ille est, si revera sedis nostræ fuerit notarius vel defensor, nisi nostra ad vos specialiter, vel recto-

rectoris noſtri patrimonii ſcripta detulerit, nullis per nomen eccleſiæ noſtræ potiatur angariis: nec aliqua vobis ab eo gravamina imponi permittatis, ſed ſuis utilitatibus iter ſuum propriis, ut novit, diſponat expenſis. Nec quemquam ab eo in locis iſtis patiamini moleſtari. Hæc etenim quæ noſtris apicibus pro veſtra veſtrorumque quiete inhibuiſſe cognoſcimus, ſic conſtantius conſervate, ut hoc exuti gravamine, divinis obſequiis devoti ac paratiores inveniri valeatis.

LXIX. AD PETRUM SUBDIACONUM.

Tuitionem Cyriaci & Joannæ commendat.

Gregorius Petro ſubdiacono.

EGentibus noſtræ commendationis auxilio, oportet nos, inquantum ratio patitur, benigna mente præbere ſubſidium. Proinde experientiæ tuæ Cyriacum & Joannam conjugem ejus præſentium portitores noſtra præceptione duximus commendandos, quatenus a nullo eos contra juſtitiam opprimi vel gravari permittas; ſed ubi neceſſe fuerit tuis, annuente juſtitia, ſolatiis perfruantur; ut, ſalva æquitate, noſtram ſibi in omnibus commendationem te concurrente prodeſſe lætentur. Quia vero præfata femina, pro eo quod poſt acceptas ſponſalitias arrhas ex Judæa ad Chriſtianam religionem converſa eſt, dicitur ſuſtinere moleſtiam, & eandem cauſam jam dictam aſſeruit, & finitam, experientia tua diligenter exquirat: & ſi cauſam judicatam cognoverit, nullam exinde querelam adverſus ſupraſcriptam feminam ulterius quolibet modo reſerpere permittat. Sed quæ judicata ſunt modis omnibus conſerventur, ne ob id quod meliorem partem elegiſſe dignoſcitur, malorum hominum controverſiis quatiatur.

LXX. AD EUMDEM.

Ne epiſcopi ante hiemem ad ſe veniant, & de comparatione frumenti.

Gregorius Petro ſubdiacono.

QUia fratres & coepiſcopos noſtros in Sicilia inſula commorantes, ad beati Petri apoſtoli natalitium diem conveniſſe voluimus, ſcriptis præcedentibus agnoviſti. Sed quia ea cauſa, quæ cum viro magnifico * Juſtino exprætore dicitur, eorum iter interim præpedivit, & quia jam tempus veniendi & redeundi non ſinit, eos nolumus ante hiemem fatigari. Gregorium vero Agrigentinum, & Leonem Catanenſem, & Victorem Panormitanum per omnia volumus ad nos ante hiemem proficiſci. Quinquaginta vero auri libris, quas habes, nova frumenta ab extraneis compara, & in Sicilia in locis in quibus non pereant repone, ut menſe Februario illuc naves quantas poſſumus dirigamus, & eadem ad nos frumenta deferantur. Sed etſi nos tranſmittere ceſſamus, ipſe naves provide, & ad nos, auxiliante Domino, Februario menſe tranſmitte hæc eadem frumenta, exceptis dumtaxat frumentis quæ nunc menſe Septembri vel Octobri juxta conſuetudinem tranſmitti præſtolamur. Ita ergo experientia tua faciat, ut ſine alicujus vexatione coloni eccleſiæ frumenta congregentur: quia tantum hic parva * nativitas fuit, ut niſi auxiliante Deo frumenta de Sicilia congregentur, fames vehementer immineat. Naves vero, quæ commendatæ eccleſiæ ſanctæ ſemper fuerunt, in omnibus tuere, ad quod tibi etiam directæ glorioſi viri Leonis exconſulis epiſtolæ concurrunt. Multi vero huc veniunt, qui terras aliquas, vel inſulas in jure eccleſiæ noſtræ, in emphytheoſim ſibi poſtulant dari: & aliquibus quidem negamus, aliquibus vero jam conceſſimus. Sed tua experientia ſanctæ eccleſiæ utilitatem conſpiciat, memor, quod ante ſacratiſſimum beati Petri apoſtoli corpus, poteſtatem patrimonii ejus acceperit. Et licet hinc ſcripta decurrant, quod utilitatem patrimonii impendis, fieri nullo modo permittat: quia nec nos ſine ratione aliquid dediſſe reminiſcimur, vel dare diſponimus.

LXXI. AD EUMDEM.

De poſſeſſionibus Taurominitanæ eccleſiæ injuſte occupatis.

Gregorius Petro ſubdiacono.

QUanto apoſtolicæ ſedi ab eccleſiis reverentia ceteris exhibetur, tanto eam in earum decet eſſe tuitione ſolicitam. Et quia domus, vel fines, vel poſſeſſiones Taurominitanæ juri eccleſiæ pertinentes, ab actionariis dicuntur noſtræ eccleſiæ contra rationis ordinem occupatæ, experientiæ tuæ præſentis hujus præcepti paginam deputamus, quatenus cognita veritate, ſi ita eſt, cuncta quæ occupata didiceris, in antefatæ eccleſiæ priſtina jura reſtituas. Quia vero pervenit ad nos, vivente adhuc Victorino epiſcopo ejuſdem eccleſiæ, periſſe pecunias, ad earum requiſitionem te Secundino fratri & coepiſcopo noſtro volumus præbere ſolatia: & utilitatibus ejuſdem eccleſiæ, in quo neceſſarium fuerit, ſalva æquitate concurrere. Ita etenim cuncta quæ in hujus præcepti pagina continentur effectui mancipare feſtina, ut de æquitate ſervata præfati coepiſcopi relationibus ipſe lauderis.

LXXII. AD GENNADIUM PATRICIUM ET EXARCHUM AFRICÆ.

De concilio contra hæreticos faciendo.

Gregorius Gennadio patricio & exarcho Africæ.

SIcut excellentiam veſtram hoſtilibus bellis in hac vita dominus victoriarum fecit luce fulgere, ita oportet etiam inimicis eccleſiæ ejus omni vivacitate mentis & corporis obviare, quatenus ejus ex utroque triumpho magis ac magis eniteſcat opinio, cum & forenſibus bellis adverſariis catholicæ eccleſiæ pro Chriſtiano populo vehementer obſiſtitis, & eccleſiaſtica prælia ſicut bellatores domini fortiter dimicatis. Notum eſt enim hæreticæ religionis viros, ſi eis, quod abſit, ſuppetit nocendi licentia, contra catholicam fidem vehementer inſurgere, quatenus hæreſeos ſuæ venena ad tabefacienda, ſi valuerint, Chriſtiani corporis membra tranſfundant. Cognovimus enim eos

* Leo V. ep. 4. c. 7.

* al. Juſtinia. no; edit. Pariſ. Juſtiniq.]

* al. ſativitas. *Vide notas Benedictinor. hic.*

Grat. 23. q. 4. c. 48. Anſ. lib. 13. c. 29.

contra ecclesiam catholicam, domino eis adversante, colla subrigere, & fidem velle Christiani nominis inclinare. Sed eminentia vestra conatus eorum comprimat, & superbas eorum cervices jugo rectitudinis premat. Concilium vero catholicorum episcoporum admoneri præcipite, ut primatem non ex ordine loci, postpositis vitæ meritis, faciat: quoniam apud Deum non gradus elegantior, sed vitæ melioris actio comprobatur. Ipse vero primas non passim, sicut moris est, per villas, sed in una juxta eorum electionem civitate resideat, quatenus adeptæ dignitatis meliori ingenio resistendi Donatistis possibilitas disponatur. Ex concilio vero Numidiæ si qui desiderarint ad apostolicam sedem venire, permittite: & quilibet eorum viæ contradicere voluerit, obviate. Magna profecto excellentiæ vestræ apud creatorem gloria proficit, si per eam dispersarum ecclesiarum potuerit societas restaurari. Cum enim largita munera ad nominis sui gloriam conspicit revocari, tanto largiora tribuit, quanto per ea religionis suæ dignitatem viderit ampliari. Persolventes præterea paternæ caritatis affectum, dominum petimus, quo brachium vestrum ad comprimendos hostes forte efficiat, & mentem vestram zelo fidei velut mucronem gladii vibrantis exacuat.

LXXIII. AD EUMDEM.

Gratiarum actiones facit pro beneficiis sancto Petro collatis.

Gregorius Gennadio patricio & exarcho per Africam.

Grat. 23. q. 4. cap. 49. Bur. lib. 15. c. 18. Ivo p. 16. cap. 19.

SI non ex fidei merito, & Christianæ religionis gratia, tanta excellentiæ vestræ bellorum actuum prosperitas eveniret, non summopere miranda fuerat, cum sciamus etiam hæc antiquis bellorum ducibus fuisse concessa. Sed cum futuras, Deo largiente, victorias non carnali providentia, sed magis orationibus prævenitis, fit ut hoc in stuporem veniat, quod gloria vestra non terreno consilio, sed Deo desuper largiente descendat. Ubi enim meritorum vestrorum loquax non discurrit opinio? Quæ bella vos frequenter appetere non desiderio fundendi sanguinis, sed tantum dilatandæ causa reipublicæ, in qua Deum coli conspicimus, loquitur: quatenus Christi nomen per subditas gentes fidei prædicatione circumquaque discurrat. Sicut enim exteriora vos virtutum opera eminentes in hac vita constituunt, ita & interna morum ornamenta ex corde mundo procedentia in futuram vitam cœlestium gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro pascendis ovibus beati Petri apostolorum principis utilitatibus, excellentiam vestram præstitisse didicimus: ita ut non parva loca patrimonii ejus propriis nudata cultoribus largitis * Datitiorum habitatoribus restauraverit. Quæcumque igitur illic Christiana mente confertis, horum retributionem per spem in futuro judicio sustinetis. Quamobrem præsentium quoque latorem, Hilarum nomine, eminentiæ judicavimus commendandum vestræ, ut in his quæ sibi necessaria, justitia tamen præeunte, suggesserit, solitum ei impendatis affectum. Persolventes autem paternæ caritatis alloquium, petimus dominum salvatoremque nostrum, quo eminentiam vestram pro solatio reipublicæ sanctæ misericorditer protegat, & ad dilatandum per finitimas gentes nomen ejus magis magisque brachii sui firmitate confortet.

* *forte* Daratitis. *ex Dara regione.*

LXXIV. AD GAUDIOSUM MAGISTRUM MILITUM AFRICÆ.

Congratulatur pro benevolentia ejus.

Gregorius Gaudioso magistro militum Africæ.

SIcut lucernæ lumen per collimitantia * quæque quo lucet loca diffunditur, ita cujuslibet personæ bonorum actuum probitas non solum quo degit, sed per diversas provincias fama loquente cognoscitur, ut quoniam præsentiæ nulla potest esse notitia, hoc discursus opinionis efficiat, quod rei veritas per præsentiam poterat exhibere. Didicimus enim diversos judices, qui ad ministrandam Africanam provinciam diriguntur, summa gloriam vestram familiaritate diligere. Quod non procederet, nisi apud eosdem judices mentis ejus sinceritas appareret, ut adeptam administrationem consilii vestri participatione disponeret. * Et quidem maximas Deo gratias referimus, cum tales habere proprios provincias habitatores agnoscimus, qui ingenita nobilitate polleant, & potentibus viris adhæreant, provincialibusque suis ad remedium adepta temporum opportunitate consistant. Persolventes itaque paternæ caritatis affectum præsentium latorem, quem illuc ad ordinandas res pauperum direximus, vestræ gloriæ commendamus, quatenus ei quæ necessaria fuerint, salva justitia tribuatis. Oro autem dominum, quo vitam vestram in omni bono custodiat, actusque vestros misericordiæ suæ dono disponat.

* quousque

* Ex quo

LXXV. AD EPISCOPOS NUMIDIÆ.

Ut nullum ex Donatistis ordinent.

Gregorius universis episcopis Numidiæ.

SI quando, carissimi in Christo fratres, inter virentes segetes zizaniorum quædam se infert importuna commixtio, hanc radicitus necesse est cultoris manus adimat, ne futurus secundæ segetis fructus possit intercipi. Et nos ergo, qui licet indigni dominici agri culturam suscepimus, ab omni zizaniorum scandalo ingenuam reddere segetem festinamus, quatenus ager domini reditu abundantiori fructificet. Petiistis etenim per Hilarum chartularium nostrum, a beatæ memoriæ prædecessore nostro, ut omnes vobis retro temporum consuetudines servarentur, quas a beati Petri apostolorum principis ordinationum initiis hactenus vetustas longa servavit. Et nos quidem juxta seriem relationis * vestræ, consuetudinem, quæ tamen contra fidem catholicam nihil usurpare dignoscitur, * immotam permanere concedimus, sive de primatibus constituendis, ceterisque capitulis, exceptis his qui ex Donatistis ad episcopatum perveniunt, quos provehi ad primatus dignitatem, etiam cum ordo clericorum eos ad locum eundem deferat, modis omnibus prohibemus. Sufficiat autem illis

Grat. dist. 11. c. consuetudinem. Ivo p. 65.

* *al.* nostræ,

* *al.* inviolatam

com-

commissæ sibi plebis tantummodo curam gerere: non autem etiam illos antistites, quos catholica fides in ecclesiæ sinu & edocuit & genuit ad obtinendum culmen primatus anteire. Vos ergo fratres carissimi, admonitiones nostras zelo caritatis dominicæ prævenite, scientes quod districtus judex ad examinandum deducturus est cuncta quæ gerimus, & unumquemque nostrum non ex prærogativa sublimioris gradus, sed ex operum meritis approbabit. Quæso ergo, vosmetipsos invicem alterna pace diligite in Christo, & hæreticis vel inimicis ecclesiæ uno cordis intuitu obviate. De proximorum animabus estote soliciti, ad fidem quos valetis prædicatione caritatis, prætenso etiam terrore futuri judicii, suadete: quoniam pastores constituti estis, & dominus gregum ab iis quibus commisit pastoribus fructum multiplicati gregis expectat. Qui si proprii gregis augmentum adhibito stadio diligentiori prospexerit, multiplicibus profecto vos cælestis regni muneribus decorabit. Persolvens præterea fraternæ dilectionis alloquium, oro dominum, qui nos animarum pastores, quos elegit, ante se dignos efficiat: sed hic actus nostros, quos in futura vita digne suscipiat ipse disponat.

LXXVI. AD LEONEM EPISCOPUM IN CORSICA.

Visitationem injungit * Alerienſis ecclesiæ.

Gregorius Leoni episcopo in Corsica.

PAstoralis nos cura constringit ecclesiæ sacerdotis moderamine destitutæ solicita consideratione concurrere. Et quoniam ecclesiam * Alerienſem ante annos plurimos, obeunte ejus pontifice, omnino destitutam agnovimus, fraternitati tuæ visitationis ejus operam duximus injungendam, quatenus tuis dispositionibus ejus possit utilitas profligari. In qua etiam ecclesia vel ejus parochiis, diaconos atque presbyteros tibi concedimus ordinandi licentiam. De quibus tamen tui sit studii diligentius perscrutari, ut eorum personæ a sacris nullo modo canonibus respuantur. Sed quos fraternitas tua tanto dignos ministerio perspexerit, eorumque mores & actus huic ordinationi concordare cognoverit, eos auctoritatis nostræ permissione ad prædictum promoveat licenter officium. Cunctis igitur rebus superscriptæ ecclesiæ ut proprium te volumus uti pontificem, usque ad secundam nostram epistolam. Ita ergo in omnibus his diligens esto ac solicitus, ut tua * dispensatione utilitates ecclesiasticæ salubriter modis omnibus Deo valeant auctore disponi.

LXXVII. AD MARTINUM EPISCOPUM IN CORSICA.

Præcipit de Tamitana ecclesia transire in Alerienſem.

Gregorium Martino episcopo in Corsica.

JUsta poscentibus aurem nos oportet benevolam commodare, quatenus & petentes remedia sperata reperiant, & ecclesiæ non desit solicitudo pastoris. Et quoniam ecclesia * Tamitana, in qua dudum fuerat honore sacerdotali tua fraternitas decorata, ita est delictis facientibus hostili feritate occupata atque diruta, ut illuc ulterius spes remeandi nulla remanserit: in ecclesia * Alerienſi, quæ jamdiu pontificis auxilio destituta est, cardinalem te, secundum petitionis tuæ modum, hac auctoritate constituimus, sine dubio sacerdotem. Ita ergo studio vigilanti cum Dei amore secundum canonum præcepta cuncta dispone vel ordina, ut & fraternitas tua suis desideriis se gaudeat fuisse potitam, & ecclesia Dei alterno gaudio repleatur cardinalem te suscepisse pontificem.

* Tanatem. *Paris.*

* Sagonenſi. *Ita & edit. Paris.*

LXXVIII. AD VIANENSES.

De episcopo eis ordinando.

*Gregorius clero, ordini, & plebi * Vianenſi ecclesiæ.*

* Vivanenſis

QUotiens res aliqua pluribus agenda committitur, dum quisquis dissentit ab altero, dispendiis potius quam utilitatibus aditus reseratur. Quod nos providentes, ne hoc vestræ contingere possit ecclesiæ, ejus curam utilitatesque Honorato presbytero ad præsens committendas elegimus; quatenus res utilitatesque ecclesiæ per eum & procurari valeant, & modis omnibus custodiri. Ideoque dilectionem vestram scriptis præsentibus adhortamur, quatenus, ut vobis possit ordinari sacerdos, invicem vestræ voluntatis omnino in unius digna electione concordet assensus, nec amplius Dei ecclesiam officio patiamini vacare pontificis. Quousque vero ecclesiæ ipsi sacerdos fuerit ordinandus, omnem supradicto presbytero, sicut diximus, solicitudinis ejus curam commisimus. Ita ergo se vestra dilectio in his omnibus exhibere festinet, ut amorem vos ecclesiæ habere pronæ devotio mentis ostendat.

LXXIX. AD CLERUM ET NOBILES CORSICÆ.

De Martino episcopo eis de alia ecclesia ordinando.

Gregorius clero & nobilibus Corsicæ a paribus.

ETsi vos multo jam tempore sine pontifice esse Dei ecclesiam non doletis, nos tamen de ejus regimine cogitare & susceptæ curæ compellit officii, & vestræ quamplurimum caritas dilectionis astringit, scientes quod in ejus gubernationibus animarum vestrarum simul consistit utilitas. Nam si gregi pastoris cura defuerit, facile laqueos insidiatoris incurrit. Ea de re quoniam ecclesia * Alerienſis sacerdotis diu est auxilio destituta, necessarium duximus Martinum fratrem & coepiscopum nostrum ibidem cardinalem constituere sacerdotem: Leoni vero fratri & coepiscopo nostro operam ejus visitationis injungere. Cui etiam in ea parochiisque ipsius presbyteros atque diaconos concessimus ordinandi licentiam, eumque rebus ejus, quousque illic fuerit, ut proprium pontificem uti permisimus. Ideoque scriptis

* Sagonenſis. *Paris.*

ptis præsentibus admonemus uti præfatum visitatorem caritas vestra cum omni devotione suscipiat, eique obedientiam in iis quæ rationi conveniunt, sicut ecclesiæ decet filios, exhibete; quatenus omnia quæ ad utilitatem suprascriptæ pertinere cognoscuntur ecclesiæ, vestra valeat suffultus devotione implere.

LXXX. AD LAURENTIUM EPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

De quibusdam possessionibus injuste detentis.

Gregorius Laurentio episcopo Mediolanensi.

SCripta fraternitatis vestræ suscipiens, gratias omnipotenti Deo retuli, qui desiderabili me sospitatis ejus nuntio relevavit. Quod autem perhibetis ab exactione patrimonii Siciliæ provinciæ sanctæ, cui Deo præsidetis auctore, ecclesiæ certam redhiberi pecuniæ quantitatem, pro eo quod ab actoribus sanctæ Romanæ ecclesiæ illo in tempore patrimonii ecclesiæ celebratur exactio; necessarium fuit juxta tenorem scriptorum a vobis directorum, acceptarum illatarumque pecuniarum summam inspicere, & totius ratiocinii meritum subtiliter indagare, quibus perspectis nihil a sancta Romana ecclesia ecclesiæ vestræ allegatum est redhiberi. Sed quia dum Constantius diaconus vester ad ea quæ objecta a nostris fuerant aliud allegavit, examen negotii venit in dubium, quod subtilius poterat ventilari, si qua persona existeret, cum qua definiri aliquid stabiliter potuisset. Proinde necesse est sanctitas vestra hac de re personam instituat, cum qua Romana ecclesia aliquid debeat solide definire, ut sive nihil debet, ex judicio pateat; seu aliquid debet, restituat: & personam quam instituitis, securitatem solemniter emittat.

LXXXI. AD JANUARIUM ARCHIEPISCOPUM CALARITANUM.

De superbia Liberati diaconi comprimenda.

Gregorius Januario archiepiscopo Calaris Sardiniæ.

SCriptis tuis cor nostrum lætificasse dignosceris, quod te mandatorum nostrorum memorem fuisse testatus es. Et quia memoriter retinemus ea quæ nos fraternitati tuæ mandasse commemoras, quemadmodum disponendum sit, ubi voluntatis nostræ expectatur auctoritas, scriptis præsentibus breviter respondemus. Liberatus igitur, de quo nobis tua fraternitas indicavit, qui diaconii fungi perhibetur officio, si a decessore tuo non factus est cardinalis, ordinatis a te diaconibus nulla debet ratione præponi; ne eos, quos consecrando probasse cognosceris, reprobare supponendo quodam modo videaris. Prædictum itaque Liberatum, quem reprimendus ambitionis inflat spiritus, omni instantia ab intentus sui pravitate compesce, & ultimum inter diaconos stare constitue, ne dum se illicite præferri contendit immeritus, loco in quo nunc situs est, judicetur. Cujus tamen si obedientia fueris invitatus, & eum post hæc cardinalem facere volueris, nisi pontificis sui concessionem solenni more meruerit, abstinendum ab omni ejus incardinatione memineris: quoniam æquitati convenire non ambigis, ut aliis servare non differas, quod ipse quoque tibi servari desideras.

LXXXII. AD HILARIUM MONACHUM AFRICÆ.

Quod de episcopi facinore perquiratur.

Gregorius Hilario monacho Africæ.

FElicissimus atque Vincentius diacones ecclesiæ Lamigensis, oblata petitione quæ tenetur in subditis, suggesserunt ab Argentio ejusdem civitatis episcopo gravem se injustitiam pertulisse, & accepto præmio Donatistas in ecclesiis fuisse præpositos, eumque inter alia non leve aliud facinus, quod dici nefas est, commisisse commemorant. Propterea experientiæ tuæ præsenti pagina præcepti duximus injungendum, quatenus præfatum episcopum idoneæ satisfactioni committere non omittas, tuaque instantia in locis illis fiat ex more concilium, & omnia secundum oblatæ petitionis textum canonice coram positis partibus subtili indagatione perquirantur. Et quæcumque eorum judicio fuerint terminata te exequente modis omnibus compleantur. Ita ergo cum omni te vivacitate huic causæ volumus præbere instantiam, ut ad examinanda quæ jussimus, nulla possit subnecti dilatio, sciturus non in levem te offensam incurrere, si nostra quacumque excusatione lentata fuerit præceptio.

GREGORII MAGNI PAPÆ I.

EPISTOLARUM LIBER II.

Indictione X. Anno ordinationis ejus II. mense Septembri.

Temporibus papæ Gregorii, consulatus Mauritii Augusti anno septimo, depositus est Laurentius, qui primus fuerat in ordine diaconii sedis apostolicæ, propter superbiam & mala sua quæ tacenda duximus, & factus est archidiaconus Honoratus coram omnibus presbyteris & diaconibus, notariisque, subdiaconibus, vel cuncto clero in basilica aurea.

Charta quæ relicta est de litania majore in basilica sanctæ Mariæ.

SOlennitas annuæ devotionis nos, filii dilectissimi, admonet, ut litaniam, quæ major ab omnibus appellatur, solicitis ac devotis debeamus, auxiliante domino, mentibus celebrare, per quam a nostris excessibus, ejus misericordiæ supplicantes, purgari aliquatenus mereamur. Considerare etenim nos convenit, dilectissimi, quam variis continuisque calamitatibus pro nostris culpis atque offensionibus affligamur, & qualiter item cœlestis pietatis nobis subinde medicina subveniat. Sexta igitur feria veniente a titulo beati Laurentii martyris, qui appellatur Lucinæ, egredientes ad beatum

tum Petrum apostolorum principem, domino supplicantes cum hymnis & canticis spiritalibus properemus, ut ibidem sacra mysteria celebrantes, tam de antiquioribus quam de præsentibus beneficiis pietati ejus, in quantum possumus, referre gratias mereamur.

I. AD PETRUM NOTARIUM.

De monachis in monasterio sancti Michaelis.

Gregorius Petro notario.

MOnasterium sancti archangeli, quod Tropeis est constitutum, indicante præsentium portitore, victus habere necessitatem dicimus. Ideoque experientia tua diligenter invigilet: & si ejusdem loci monachos bene se tractare noveris, in quibus eos necessitatem habere manifesta veritate patuerit, eis subvenire hac auctoritate suffultus modis omnibus festinabit, sciturus tuis rationibus quidquid nostra præceptione præbueris, imputandum. Sed & terrulam ecclesiæ nostræ vicinam, quam solidum unum & tremisses duos pensitare asserunt, si ita est, libellario nomine ad summam tremissis unius habere concede. Studii ergo tui sit hæc omnia ita complere, si, sicut diximus, ejus loci monachi in Dei servitio, sicut decet, solerter perstiterint.

II. AD PRÆJECTITIUM EPISCOPUM NARNIENSEM.

De mortalitate, & conversione Longobardorum.

Gregorius Præjectitio episcopo Narniensi.

PErvenit ad nos, peccatis imminentibus, in civitate vestra Narniensi mortalitatem omnino grassari: quæ res nos nimis * afflixit. Quamobrem salutantes fraternitatem tuam modis omnibus suademus, ut a Longobardorum sive Romanorum, qui in eodem loco degunt, admonitione sive exhortatione nulla ratione cessetis, & maxime a gentilium & hæreticorum, ut ad veram rectamque fidem catholicam convertantur. Sic enim aut divina misericordia pro sua eis forsitan conversione & in hac vita subveniet, aut si eos migrare contigerit, a suis, quod & magis optandum est, transient facinoribus absoluti.

. diac. lib. c. 30.

dixi. Pa-

III. AD NEAPOLITANOS.

De episcopo eligendo.

Gregorius clero, & nobilibus, ordini & plebi consistentibus Neapoli.

QUamvis spiritalium sincera devotio filiorum pro matre ecclesia nullius adhortationis indigeat, ne tamen se neglectam existimet, epistolari debet alloquio provocari. Propter quod dilectionem vestram commonitione paternæ caritatis aggredior, ut profusis lacrymis redemptori nostro unanimiter gratias referatis, qui sub tam perverso doctore vos per avia * gradientes ad iter rectum perduxit, & tam indigni pastoris crimina publicavit. Demetrium siquidem, qui nec ante episcopus dici meruerat, tantis ac talibus nequitiis inventus est involutus, ut si secundum suorum qualitatem facinorum judicium sine misericordia recepisset, divinis mundanisque legibus durissima proculdubio fuerit morte plectendus. Sed quia pœnitentiæ reservatus, sacerdotii honore privatus est, ecclesiam Dei sine ductore diu vacare non patimur: quia & canonicis regulis est constitutum, ut defuncto vel sublato pastore, diu sacerdotio privari ecclesia non debeat. Ideoque caritatem vestram scriptis præsentibus duxi necessario commonendam, ut ad eligendum pontificem nec mora, nec discordia, quæ consuevit scandala generare, proveniat. Sed talem vobis cum omni solicitudine personam exquirite, in qua & omnium adunata possit gaudere concordia & sacris nullo modo Canonibus respuatur, quatenus officium quod nefandissimus hominum male gerendo polluerat, quisquis ille per Dei gratiam fuerit ordinatus, ipso quoque suffragante, digna valeat administratione complere.

MSS. sf. grádi perrulit, indigni

IV. AD MAXIMIANUM EPISCOPUM.

Præcepit vice sua esse super omnes ecclesias Siciliæ.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.

MAndata cælestia efficacius gerimus, si nostra cum fratribus onera patiamur. Proinde super cunctas Siciliæ ecclesias reverendissimum te virum Maximianum fratrem & coepiscopum nostrum vices sedis apostolicæ ministrare decernimus, ut quisquis illic religionis habitu censetur, fraternitati tuæ ex nostra auctoritate subjaceat: quatenus eis non sit necessarium, post hæc, pro parvulis ad nos caussis tanta maris spatia transmeando pervenire: sed si qua fortasse difficilia existunt, quæ fraternitatis tuæ judicio nequaquam dirimi possint, hæc solummodo nostrum judicium flagitent, ut sublevati de minimis, in caussis majoribus efficacius occupemur. Quas videlicet vices non loco, sed personæ tribuimus: quia ex transacta in te vita didicimus, quid etiam de subsequenti tua conversatione præsumamus.

Joan. diac. lib. 3. c. 25.

Mense Decembri, indictione decima.

V. AD CANDIDUM EPISCOPUM DE URBE VETERI.

Ægrotis quæ ab ecclesia consueta perceperunt neganda non esse.

Gregorius Candido episcopo de urbe veteri.

CUm percussio corporalis, utrum pro purgatione, an pro vindicta contingat, Dei in hoc judicium ignoratur, & ideo non debet a nobis addi flagellatis afflictio, ne nos culpæ, quod absit, offensa respiciat. Et quia præsentium lator Calumniosus pro hac percussione quam sustinet consueta sibi commoda ab ecclesia vestra asserit negari, idcirco fra-

Grat. 7. qu. 1. cap. 2.

Joan. diac. lib. 4. c. 33.

fraternitatem tuam præsentibus hortamur epistolis, quatenus nihil eum ad percipienda quæ consueta sunt hæc ægritudo debeat impedire : quia diversis in ecclesia militantibus, varia, sicut nosti, sæpe contingit infirmitas. Et si hoc fuerint exemplo deterriti, nullus de cetero qui ecclesiæ militet poterit inveniri : sed secundum loci ejus ordinem quæque ei, si sanus esset, poterant ministrari, de ipsa exiguitate, quæ ecclesiæ potest accedere, fraternitas tua divini contemplatione judicii ægrotanti præbere non desinat, quatenus in hujus rei administratione ad eleemosynam potius videaris quæ sunt consueta exolvendo convertere.

VI. AD NEAPOLITANOS.

De eligendo Paulo episcopo.

Gregorius ordini & plebi consistenti Neapoli.

QUale de Paulo fratre & coepiscopo nostro habeat caritas vestra judicium, directa a vobis relatio patefecit. Quem quoniam ita estis in paucis diebus experti, ut eum cardinalem habere desideretis episcopum, gratulamur. Sed quia summis in rebus citum non oportet esse consilium, & nos quid fiendum sit, matura subinde Christo adjuvante deliberatione disponimus, & vobis melius tractu temporis qualem se exhibeat, innotescet. Ideoque, filii dilectissimi, prædicto viro, si eum vere diligitis, obedite, devotisque ad eum mentibus occursione pacifica convenite, quatenus ita vos ad alterutrum dilectio mutuæ caritatis astringat, ut inimicus sæviendo circumvolans in nullo viam nanciscatur ad vestram dissociandam unanimitatem, qua subrepat. Præfatum quoque episcopum dum fructum animarum, quem desideramus Deo nostro, ipso quoque suffragante facere sensserimus, quidquid post hæc de ejus persona vestroque desiderio cordi nostro inspiratio divina ministraverit, faciemus.

VII. AD PAULUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

De officio sacerdotali.

Gregorius Paulo episcopo Neapolitano.

SI sacerdotale quod suscepimus secure ministramus officium, & divinum adjutorium, & dilectio nobis spiritalium aderit sine dubio filiorum. Propterea ita se fraternitas tua in cunctis studeat exhibere, quatenus testimonium quod de ea Neapolitanæ civitatis clerus, nobilitas simul habet & populus, bonitatis tuæ roboretur augmento. Sic ergo te in præfati populi adhortatione assidua debes occupatione constringere, ut verbi tui fructum, quem ex eis fueris operatus, in suis horreis divinus condat agricola. Quousque vero de iis quæ a nobis prædicti filii nostri fienda depostulant, revelante domino, deliberare possimus, clericos ex laicis ordinari, nec non & manumissiones apud te in eadem ecclesia solenniter celebrari concedimus. Consuetudines autem cleri suprascriptæ ecclesiæ & presbyterorum te volumus sine cunctatione persolvere. In cujus etiam instructione ita diligenter invigila, quatenus ab incongruis vel illicitis omnibus abstinentes, in Dei nostri servitio digno obsecundationis ministerio te quoque hortante consistant.

Mense Januario, indictione decima.

VIII. AD NEPESINOS.

De Leontio illuc transmisso, ut ei obediant

Gregorius clero, ordini, & plebi consistenti Nepæ.

LEontio viro clarissimo præsentium portitori curam solicitudinemque civitatis injunximus, ut in cunctis invigilans quæ ad utilitatem vestram, vel reipublicæ pertinere dignoscet, ipse disponat. Ideoque dilectionem vestram scriptis præsentibus admonemus, quatenus ei exhibere obedientiam in omnibus debeatis, nec quisquam vestrum eum pro vestra utilitate tractantem existimet contemnendum : quia quisquis incongruæ ordinationi ejus restiterit, nostræ resultare dispositioni cognoscetur. Quicumque vero eum in iis quæ supra retulimus audierit, nos audiet. Si quis autem, quod non credimus, eum post hanc admonitionem nostram contemnendum putaverit, ad suum proculdubio sciat pertinere periculum.

IX. AD CASTORIUM EPISCOPUM ARIMINENSEM.

De oratorio sanctæ Crucis consecrando.

Gregorius Castorio episcopo de Arimino.

TImothea illustris femina petitoria nobis insinuatione suggessit, quod habetur in subditis, intra civitatem Ariminensem in loco juris sui oratorium se pro sua devotione fundasse, quod in honorem sanctæ crucis desiderat consecrari. Et ideo, frater carissime, si in tuæ civitatis jure memorata constructio consistit, & nullum corpus ibidem constat humatum esse, percepta primitus donatione legitima, id est, totius facultatis ejus, excepta familia, prius mobilium vel immobilium, seque moventium unciis octo retento sibi usufructuario diebus vitæ suæ, gestisque municipalibus alligata, prædictum oratorium absque missis publicis solenniter consecrabis, ita ut in eodem loco nec futuris temporibus baptisterium construatur, nec presbyterum constituas cardinalem. Et si missas forte maluerit fieri ibi, a dilectione tua presbyterum noverit postulandum, quatenus nihil alias a quolibet sacerdote alio ullatenus præsumatur. Sanctuaria vero susceptæ sui cum reverentia collocabis.

X. AD IMPORTUNUM EPISCOPUM.

Transmittit Dominicum presbyterum.

Gregorius Importuno episcopo. *

*Atellano. ed Paris.

EA quæ provide disponuntur fraternitatem tuam credimus libenter amplecti. Et quia ecclesiam sanctæ Mariæ * quondam Campisonis in tua parochia positam presbytero vacare cognovimus, præsentium portitorem Dominicum presbyterum in eadem ecclesia ut præesse debeat nos scito deputasse. Ideoque fraternitas tua ei emolumenta ejusdem ecclesiæ faciat sine cunctatione præstari, & decimæ fructus indictionis, qui jam percepti sunt, prædicto viro fac sine mora restitui: quatenus ejusdem ecclesiæ utilitates, cujus emolumenta consequitur, Deo adjutore solicite valeat procurare.

* deest quondam in omn. MS. Paris.

XI. AD JOANNEM EPISCOPUM VELLITRANUM.

Episcoporum sedes ex uno in alium tutiorem locum transferuntur.

Gregorius Joanni episcopo Vellitrano.

Joan. diac. lib. 3. cap. 1. Tur. lib. 3. cap. 189 Grat. 7. q. 1. cap. 44.

TEmporis qualitas admonet, episcoporum sedes antiquitus certis civitatibus constitutas, ad alia quæ securiora putamus ejusdem diœceseos loca transponere; quo & habitatores nunc degere, & barbaricum possint periculum facilius declinare. Propterea te Joannem fratrem, coepiscopumque nostrum Velitrensis civitatis, sedemque tuam in loco * quondam Harenata, ad sanctum Andream apostolum, præcipimus exinde transmigrari, quatenus & ab hostilitatis incursu liberior existere valeas, & illic consuetudinum solennium festa disponas. *

* qui. Paris.

* mense Februario indictione X. Paris.

XII. AD PAULUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Committit ei ecclesiam Neapolitanam, scribitque de persona Petri.

Gregorius Paulo episcopo.

AD hoc fraternitatem tuam Neapolitanæ ecclesiæ ad præsens præesse constitui, ut quosque potuisses, suasoria ad Deum prædicatione converteres. Et dum tota te oporteat hoc intentione peragere, priusquam hunc domino fructum opereris, reverti festinas, petisque a me ut celeriter eamdem debeam ecclesiam ordinare, dum meus non sit animus in hac re otiosus. Sed quia utilitates ejus summa cupio firmitate vallare, diuturna de hoc necesse habeo deliberatione tractare, ut eam digna possim ordinatione, Christo revelante, disponere. Interea ergo fraternitas tua ita invigilare animarum lucris studeat, ut judicium quod de te habeo operationis tuæ roboretur effectu. De persona vero Patri diaconi quæ scripsisti, omnia mihi Theodorus vir consularis nunc indicavit. Et ideo postquam tibi adhærere, & ecclesiasticis eum utilitatibus tua testificatione studere cognovi, nullius debet adversitatem vel inimicitias formidare, sed quanto sibi alios invidere perpendit, tanto vigilantius, ut ei nihil nocere valeant, in utilitatibus ecclesiæ, & Dei servitio perseveret. Fraternitas autem tua pro ejus persona post hoc non debet esse suspecta, quia apud me nulla subreptio locum inveniet.

XIII. AD PAULINUM EPISCOPUM.

Liparitanam ecclesiam sua auctoritate commendat.

Gregorius Paulino episcopo.

SCire te volumus, quia Maximiano fratri & coepiscopo nostro scripsimus, ut fraternitatem tuam ecclesiæ Liparitanæ ex nostra auctoritate præesse constituat. Cui te modis omnibus obedire necesse est, ejusque te ecclesiæ utilitatibus præcipimus decenter insistere, & quæque ejus commoditatibus agnoveris oportere, te volumus sine cunctatione peragere. Ecclesiam vero Tauritanensem, quotiens opportunum tempus * crediderit, visitabis. Ita ergo fraternitas tua hæc omnia implere festinet, ut & sui præsentia Liparitanam salubriter disponat ecclesiam, & visitationis studio Tauritanensem ecclesiam congregare & fovere non desinat. *Data mense Martii, indictione decima.*

* cognoveris.

XIV. AD NATALEM EPISCOPUM SALONITANUM.

De Honorato archidiacono in locum suum restituendo.

Gregorius Natali episcopo Salonitano.

Grat. dist. 44. cap. 3. Ivo p. 6. cap. 204. Bur. lib. 4. cap. 130.

MUltis ab urbe tua venientibus, frater carissime, didici, pastorali cura derelicta, solis te conviviis occupatum. Quæ audita non crederem, nisi hæc actionum tuarum experimentis approbarem. Nam quia nequaquam lectioni studeas, nequaquam exhortationi invigiles, sed ipsum quoque usum ecclesiastici ordinis ignores, hoc est in testimonium, quod eis sub quibus es positus reverentiam servare nescis. Cum enim sanctæ memoriæ decessoris mei fueris scriptis prohibitus, ne contra Honoratum archidiaconum tuum dolorem tam longæ ingratitudinis in corde retineres, cumque a me * sæpe correptus fueris, & hæc tibi summopere fuerint interdicta, & mandata Dei negligens, sed & scripta nostra contemnens, præfatum Honoratum archidiaconum tuum, quasi ad fortiorem honorem provehens, conatus es callida arte degradare. Unde actum est, ut eo de archidiaconatus loco summoto alium accerseres qui tuis moribus obtemperare potuisset, cum præfatus vir pro nulla tibi re, ut arbitror, displicuit, nisi quod vasa sacra & velamina tuis te parentibus dare prohibebat. Quam causam subtili voluimus & nunc ego, & tunc sanctæ memoriæ decessor meus indagatione discutere: sed tu tuorum tibi actuum conscius personam ad judicium instructam transmittere distulisti. Proinde fraternitas tua vel

* sæpe correptus fueris & desunt in Paris.

post frequentatam totiens admonitionem a culpæ suæ errore resipiscat, & præfatum Honoratum in suum mox, ut mea scripta susceperit, locum suscipiat. Quod si forte facere distuleris, usum tibi pallii, qui ab hac sede concessus est, noveris esse sublatum. Si vero etiam amisso pallio in eadem pertinacia adhuc perstiteris, dominici corporis ac sanguinis te scias participatione esse privatum. Post quæ jam necesse est ut causas tuas subtilius indagantes, an in episcopatu ipso persistere debeas summa cura atque inquisitione debeamus tractare. Eum vero, qui contra justitiæ regulam in archidiaconatum alterius se provehi consensit, ab ejus-
Grat. 9. q. 1. cap. 40. Ivo p. 4. c. 257. dem archidiaconatus honore deponimus. Qui si ulterius in loco eodem ministrare præsumpserit, se participatione communionis sacræ noverit esse privatum. Tu igitur, frater carissime, nequaquam nos amplius provoces, ne duros valde in asperitate sentias, quos erga te positos in caritate contemnis. Restituto igitur loco suo Honorato archidiacono, instructam personam sub festinatione transmitte, qui mihi hoc debere ex ratione fieri suis possit allegationibus demonstrare. Eumdem namque archidiaconum ad nos venire decrevimus; ut quidquid justum, quidquid omnipotenti Deo placitum fuerit, cognitis assertionibus partium decernamus. Nos enim nullum pro personali amore defendimus, sed auctore Deo normam justitiæ, postposita cujuslibet personæ acceptione, custodimus.

XV. AD EPISCOPOS DALMATIÆ.

De Natali episcopo, & Honorato archidiacono e suo loco honoris causa dejecto.

Gregorius universis episcopis per Dalmatiam constitutis.

FRaternitatem vestram licet desideremus scriptis discurrentibus frequenter visitare, tamen præterea, cum res exigit, utraque cupimus negotii unius occasione persolvere, ut & fraternos de visitatione relevemus animos, & quæ superveniunt, ne mentem possint ignorata confundere, subtilius explicemus. Frater itaque noster Natalis Salonitanæ civitatis episcopus, cum Honoratum archidiaconum sedis suæ ad ordinem presbyteratus vellet provehere, ac deinceps ille ad sublimiorem gradum crescere declinaret, a sanctæ memoriæ decessore meo missa supplicatione popposcerat, ne ad hunc ordinem invitus accederet. Hoc enim fieri sibi non provehendi gratia, sed caussa ingratitudinis perhibebat. Pro qua re tunc jam sanctæ memoriæ decessor noster scripta Natali fratri coepiscopoque nostro direxerat, interdicens ne prædictum Honoratum archidiaconum invitum proveheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis in corde suo retineret. Cumque & a nobis sæpe correptus fuerit, & hæc eidem summopere fuerint interdicta, non solum mandata Dei negligens, sed & scripta nostra contemnens, præfatum archidiaconum, ut dicitur, contra morem quasi ad fortiorem honorem provehens, conatus est callide degradare. Unde actum est ut eo de archidiaconatus loco submoto, alium adscisceret, qui in loco depositi archidiaconi ministraret. Quem scilicet Honoratum arbitramur antistiti suo propterea displicere potuisse, quod eum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat. Quam caussam & tunc sanctæ memoriæ decessor meus, & nunc ego, subtili voluimus indagatione discutere: sed is ipse sibi conscius, personam ad judicium postposuit destinare, ne actuum ejus discussa potuisset veritas apparere. Nos itaque tot jam scriptis admonitum, & hactenus pertinaciter obstinatum, scriptis iterum directis per præsentium latorem curavimus admonendum, quatenus Honoratum archidiaconum conjungente statim præsentium latore in priore loco susciperet. Qui jam obdurato adhuc corde contumaciter ad eum revocare gradum si forte postponeret, usu eum pallii, qui ab hac sede concessus est, pro contumacia tot vicibus admissa privari præcipimus. Si vero etiam amisso pallio adhuc in eadem pertinacia perseveraverit, a dominici quoque corporis ac sanguinis eum participatione submoveri. Æquum enim est ut asperos de justitia sentiat, quos erga se positos in caritate contempsit. Nos itaque ne nunc quidem a justitiæ, quam præfatus antistes despexit, semita deviamus; sed restituto in locum suum eo, cujus nobis culpa minime patuit, præcipimus Natalem episcopum instructam ad nos debere dirigere personam, quæ rectam ejus esse intentionem suis possit nobis allegationibus demonstrare. Nam & eumdem archidiaconum venire fecimus, ut quidquid justum, quidquid omnipotenti Deo placitum fuerit, cognitis assertionibus partium decernamus. Nullum namque pro personali amore defendimus, sed auctore Deo normam justitiæ, postposita cujuslibet acceptione personæ, custodimus.

XVI. AD ANTONINUM SUBDIACONUM.

De Natali episcopo, & Honorato archidiacono.

Gregorius Antonino subdiacono.

HOnoratus archidiaconus ecclesiæ Salonitanæ, a sanctæ memoriæ decessore meo missa supplicatione popposcerat, ut ab antistite suo invitus provehi ad fortioris gradus ordinem contra morem nullatenus cogeretur. Hoc enim fieri sibi non prevehendi gratia, sed caussa ingratitudinis perhibebat. Pro qua re tunc jam sanctæ memoriæ decessor noster scriptis suis Natali fratri coepiscopoque nostro interdixerat, ne prædictum Honoratum archidiaconum invitum proveheret, neve dolorem conceptæ ingratitudinis diutius in corde retineret. Cumque & a nobis hæc eidem summopere fuerint interdicta, non solum mandata Dei negligens, sed & scripta nostra contemnens, præfatum archidiaconum quasi ad fortiorem honorem provehens, conatus est arte callida degradare. Unde actum est ut eo de archidiaconatus loco summoto, alium adscisceret, qui ejus obtemperare moribus potuisset. Quem Honoratum archidiaconum arbitramur antistiti suo aliunde displicere non potuisse, nisi quod eum vasa sacra suis dare parentibus prohibebat. Quam caussam subtili voluimus, & tunc sanctæ memoriæ decessor meus, & nunc ego indagatione discutere; sed is ipse suorum sibi actuum conscius personam ad judicium postposuit destinare. Proinde experientiam tuam præsentis præcepti auctoritate duximus fulciendam,

Grat. dist. cap 8. A lib. 7. c. Joan. dia lib. 3. cap.

dam, quatenus conveniens in Salonam, Natalem fratrem coepiſcopumque noſtrum ſaltem tot ſcriptis admonitum ſtudeat adhortari, ut ſupra memoratum archidiaconum in ſuo ſtatim loco ſuſcipiat. Quod ſi facere hoc contumaciter, ut conſuevit, forte diſtulerit, uſum ei pallii, qui ab hac ſede conceſſus eſt, ex auctoritate ſedis apoſtolicæ contradicito. Quem ſi etiam amiſſo pallio adhuc in eadem pertinacia perſeverare perſpexeris, dominici quoque corporis ac ſanguinis eumdem antiſtitem participatione privabis. Eum vero qui contra juſtitiæ regulam in archidiaconatum alterius ſe provehi conſenſit, ab ejuſdem archidiaconatus honore deponi præcipimus. Quem, ſi ulterius in loco eodem miniſtrare præſumpſerit, communionis ſacræ participatione privamus. Æquum enim eſt ut aſperos de juſtitia ſentiat, quos erga ſe poſitos in caritate contemnit. Reſtituto ergo loco ſuo Honorato archidiacono, inſtructam perſonam ſupradictus antiſtes te compellente dirigat, quæ intentionem ejus eſſe vel fuiſſe juſtam ſuis mihi allegationibus poſſit demonſtrare. Sed & eumdem archidiaconum ad nos venire præcipimus, ut quidquid juſtum, quidquid omnipotenti Deo placitum fuerit, cognitis aſſertionibus partium decernamus. Nos enim nullum pro perſonali amore defendimus: ſed auctore Deo normam juſtitiæ, poſtpoſita cujuslibet acceptione perſonæ, ſervamus. Malchum vero fratrem coepiſcopumque noſtrum curabis fidejuſſori committere, ut ad nos quantocyus veniat: quatenus omni mora ac dilatione poſtpoſita, actionum ſuarum expoſitis ratiociniis, ad propria cum ſecuritate valeat remeare.

rat. 7. q. 1. cap. 40.

XVII. AD JOBINUM * EPISCOPUM ILLYRICI.

præfectum Pariſ. & ſic ubique.

Plurimum gaudet provinciam a barbaris vaſtatam ejus regimine recreari, & de Natali epiſcopo loquitur.

Gregorius Jobino epiſcopo Illyrici.

LIcet ad reddenda paternæ caritatis officia, hoſtilitate itineribus occupatis, raritas portitorum impedjat; quoties tamen occaſio inciderit, excellentiam veſtram non deſiſtimus ſcriptis diſcurrentibus viſitare, quatenus hos quorum aſpectum præſentium videre non poſſumus, eos aliquatenus ſcriptis valeamus alternantibus intueri. Gaudemus itaque quod eminentiæ veſtræ regimine afflictæ dominus voluit provinciæ conſulere, ut quam ex una parte flagello barbaricæ vaſtationis ulcerat, hanc ex alia per eminentiam veſtram, quaſi per ſuperductam ſalutem, curet. Largitam ergo vobis dignitatem ex ſolo munere donantis attendite, & ex ipſa conceſſi regiminis adminiſtratione conditorem veſtrum erga vos placabilem facite; quatenus cum ipſe quod largitus eſt meritis bonorum operum ad ſuam viderit gloriam revocari, & in hac vos vita clariores efficiat, & præmia vobis regni cæleſtis concedat. Præſentium igitur latorem, quem illuc pro ipſa exigui patrimonii adminiſtratione direximus, veſtræ excellentiæ commendamus. Nos enim caritatis veſtræ connexi vinculo, dominum petimus, quo ſic actus veſtros in hac vita dirigat, ut ipſorum merito ad æterna vos regna perducat. Natali autem fratri & coepiſcopo noſtro in nullo gloria veſtra opem contra juſtitiam ferat: quia tanto neceſſe eſt, ut canonicæ ultionis vindictam ſentiat, quanto & ipſam regulam canonicam ignorat.

XVIII. AD MAXIMIANUM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De quodam presbytero digno provehi ad epiſcopatus ordinem.

Gregorius Maximiano epiſcopo Syracuſano.

FElix vir conſularis præſentium lator edocuit nos eſſe quemdam in illis partibus presbyterum, qui ad epiſcopatus ordinem provehi probatæ vitæ merito dignus appareat. Hunc ergo fraternitas tua coram ſe deduci faciat, eumque, ſicut certus ſum, propter animæ periculum diligenter examinet. Quem ſi ad hunc gradum provehi dignum eſſe perſpexerit, ad nos ſtudeat deſtinare, ut eum, diſponente Deo, loco, cui præviderimus, poſſimus ordinare paſtorem. Præſentium vero latorem Felicem virum conſularem * veſtræ caritati, ſalva fraternitatis tuæ juſtitia, commendamus, quatenus in iis quæ juſte popoſcerit, fraternum invenire poſſit affectum.

Joan diac. lib. 3. c. 15.

* chartulario. *Pariſ.*

XIX. AD BENENATUM EPISCOPUM CUMANUM.

Viſitationem injungit Cumanæ eccleſiæ, in qua epiſcopus eligendus eſt.

*Gregorius Benenato epiſcopo * viſitatori Cumanæ eccleſiæ.*

* Miſenati. *in Pariſ. non legitur* Miſenati.

QUoniam Cumanæ eccleſiæ Liberius quondam antiſtes de hac luce migraſſe cognoſcitur, propterea viſitationis deſtitutæ eccleſiæ fraternitati tuæ operam ſolenniter delegamus; quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, miniſterioque, vel quidquid illud eſt, a quoquam præſumatur eccleſiæ. Et ideo caritas tua ad prædictam eccleſiam ire properabit, & aſſiduis adhortationibus clerum plebemque ejuſdem eccleſiæ admonere te volumus, ut remoto ſtudio diverſarum partium, uno eodemque conſenſu talem ſibi præficiendum expetant ſacerdotem, qui & tanto miniſterio dignus valeat reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus reſpuatur. Qui dum fuerit poſtulatus, cum ſolennitate decreti, omnium ſubſcriptionibus roborati, & dilectionis tuæ teſtimonio literarum, ad nos ſacrandus occurrat. Commonemus etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas eccleſia, niſi forte inter clericos ipſius civitatis, in qua viſitationis impendis officium, nullus ad epiſcopatum dignus (quod evenire non credimus) potuerit inveniri. Proviſurus ante omnia, ne ad hoc cujuslibet converſationis * meritum laicæ perſonæ aſpirare præſumant, & tu periculum ordinis tui (quod abſit) incurras.

Grat. lib. 61 cap. 11.

* vel meriti. *Pariſ.*

XX. AD JOANNEM EPISCOPUM NEPESINUM.

Visitationem Nepesinæ injungit ecclesiæ.

Gregorius Joanni episcopo visitatori Nepesinæ ecclesiæ.

QUoniam Paulo fratri & coepiscopo nostro Neapolitanæ ecclesiæ visitationis operam injunximus, idcirco fraternitas tua visitationem ecclesiæ Nepesinæ non desistat assumere, quatenus exigente paschali festivitate, quidquid sacrorum solennitas poscit, te operante modis omnibus impleatur. Donec igitur quid de persona prædicti fratris & coepiscopi nostri agendum sit, deliberare possimus, ita in cunctis te fraternitas tua solertem vigilantemque studeat exhibere, ut prædictus vir absens nullo modo sentiatur.

Mense Aprili, indictione decima.

XXI. AD RUSTICIANAM PATRICIAM.

Reprehendit illam a voto visitationis sanctorum locorum deflexisse, & de insidiis Passivi agit.

Gregorius Rusticianæ patriciæ.

EPistolam excellentiæ vestræ suscipiens, votivo sum incolumitatis ejus nuntio relevatus, optans ut vitam actusque vestros sua dominus misericordia protegat & disponat. Valde autem miratus sum cur deliberatæ viæ eundi ad loca sancta intentionem & votum boni operis deflexistis; dum si quando bonum aliquod dono conditoris in corde concipitur, celeri necesse est devotione compleri; ne dum callidus insidiator animum irretire nititur, subinde impedimenta suggerat, quibus ad effectum minime desideria sua mens occupationibus debilitata perducat. Unde necesse est excellentiam vestram omnibus impedimentis piis cautis obviantibus anteire, & ad fructum boni operis totis cordis nixibus inhiare, ut & in præsenti sæculo tranquille vivere, & in futuro cælesti regnum valeat possidere. Illud autem quod scripsistis Passivum contra vos aliquas molitum fuisse calumnias, piissimos vero imperatores non solum libenter non audisse, sed etiam asperę suscepisse: cujus hoc fuerit donum perpendite, & ad eum, qui hominibus in hoc sæculo ne quantum appetunt nocere valeant potenter obviat, totam spem mentis inflectite: quatenus pravas hominum voluntates brachii sui oppositione reverberet, conatusque eorum ut consuevit misericorditer ipse confringat. Glorioſum domnum Appionem, & domnam Eusebiam, domnum Eudoxium, & domnam Gregoriam, mea per vos deprecor vice salutari.

XXII. AD JOANNEM EPISCOPUM RAVENNATEM,

Commendat episcopos longe a se positos.

Gregorius Joanni episcopo Ravennati.

DOminicis mandatis præcipimur proximos sicut nosmetipsos diligere, eorumque languoribus tamquam propriis infirmitatibus condolere. Quorum memor fraternitas vestra competenti sibi more Castorium fratrem coepiscopumque nostrum & prius compassione habita studuit visitare, & eum postmodum pro excrescenti molestia corporis in Ravennati urbe suscipere. Unde non solum nos impensæ caritatis, sed & Deum vobis feciſtis procul dubio debitorem, qui in fratris infirmitate condoluisse probamini, ipsumque ægrum in sui membri molestia, non solum visitasse, sed etiam suscepisse. Quem quidem ipse pro sua simplicitate illic ordinare omnimode renuebam, sed petentium importunitas fecit, ut contradicere nullatenus potuissem. Si autem fieri potest, multum mihi & ipsi consuletis, si eum ad me * per Siciliam transmittatis; si tamen ei grave non esse perpenditis. De episcopis vero ad nos pertinentibus, qui tamen huc pro interpositione hostium venire non possunt, curam vestra fraternitas gerat. Ita tamen ut pro causis suis ad Ravennatem urbem nullatenus * revocentur, nec eos hoc tempore vexare aut fatigare in aliquo videamur. Sed si qua sunt quæ in eis videantur juste reprehendi, debent semper per fraternitatis vestræ epistolas admoneri. Sin vero, quod absit, aliqua graviora contigerint, hæc ad nos subtiliter referre vos volumus, ut inquisitionis vestræ testimonio roborati, quæ legibus canonibusque conveniunt, salubri, juvante domino, consilio disponamus.

Joan. di 4. cap

* vel per vis.

* ovocent

Mense Julio, indictione decima.

XXIII. AD JUSTINUM PRESBYTERUM.

De Leone episcopo suscipiendo, quem sacramento purgaverat.

*Gregorius Justino * presbytero.*

* Prætori & Paris.

HAbet hoc proprium antiqui hostis invidia, ut quos in pravorum actuum perpetratione, Deo sibi resistente, decipere non valet, opiniones eorum falsas ad prætens simulando dilaceret. Quoniam igitur quædam contra sacerdotale propositum de Leone fratre & coepiscopo nostro siniſter rumor aspersit, utrum vera essent, districta diutius fecimus inquisitione perquiri, & nullam in eo de iis, quæ dicta fuerant, culpam invenimus. Sed ne quid videretur omissum, quod nostro potuisset dubium cordi remanere, ad beati Petri sacratissimum corpus districta eum ex abundanti fecimus sacramenta præbere. Quibus præstitis magna sumus exultatione gavisi, quod hujuscemodi experimento innocentia ejus evidenter enituit. Pro qua re gloria vestra prædictum virum cum omni caritate suscipiat, & reverentiam ei, qualem sacerdoti decet, exhibeat.

Grat. 8. cap. 6. P. 5. cap Bur. lib c. 194. lib 5. ca

beat : nec aliqua in cordibus remaneat de iis quæ sunt jam purgata dubietas. Sed ita suprascripto vos episcopo devotissime oportet in omnibus adhærere, ut congrue decenterque Deum in ejus persona, cujus minister est, videamini honorare.

XXIV. AD EUSEBIUM ABBATEM,

De contentione inter ipsum & Maximianum episcopum,

Gregorius Eusebio abbati,

CRedat mihi caritas tua quia valde contristatus sum de tristitia tua, ac si in te injuriam ipse pertulissem. Sed cum postmodum agnovi, quia etiam reddente reverendissimo viro fratre & coepiscopo nostro Maximiano gratiam atque communionem, tua dilectio ab eo communicare nolebat, cognovi & illud prius justum fuisse quod factum est. Servorum Dei humilitas in afflictionis tempore debet apparere. Qui vero se contra præpositos suos erigunt, profecto ostendunt quia servi Dei esse contemnunt. Et quidem ab illo hoc quod factum est minime fieri debuit, a te tamen omnino debuit * humiliter suscipi : & rursum cum gratiam reddebat, ad eum cum gratiarum actione debuit occurri. Quod quia ita a te factum non est, * adhuc cognosco, quia nobis omnino lacrymarum opus est, Non enim grande est iis non esse humiles, a quibus honoramur, quia & hoc sæculares quilibet faciunt. Sed illis maxime humiles esse debemus, a quibus aliqua patimur : nam Psalmista dicit : *Vide humilitatem meam de inimicis meis*. Nos cujus vitæ sumus, qui humiles esse etiam patribus nolumus ? Proinde, dilectissime fili, rogo ut omnis amaritudo de corde tuo transeat, ne fortasse finis vicinus sit, & antiquus hostis per iniquitatem discordiæ viam regni cælestis intercludat. Præterea centum solidos per Petrum subdiaconum dilectioni tuæ dari fecimus, quos peto ut absque injuria sui suscipiat.

XXV. AD JOANNEM EPISCOPUM SQUILLACINUM.

Visitationem cujusdam injungit ecclesiæ.

Gregorius Joanni episcopo Squillacino.

PAstoralis officii cura nos admonet destitutis ecclesiis proprios constituere sacerdotes, qui gregem dominicum debeant pastorali solicitudine gubernare. Propterea te Joannem ab hostibus captivatæ * Lusitanæ civitatis episcopum in Squillacina ecclesia cardinalem necesse duximus constituere sacerdotem, ut susceptam semel animarum curam intuitu futuræ retributionis impleas. Et licet a tua ecclesia sis hoste imminente depulsus, aliam quæ pastore vacat ecclesiam debes gubernare : ita tamen, ut si civitatem illam ab hostibus liberam effici, & domino protegente ad priorem statum contigerit revocari, ad eam in qua prius ordinatus es ecclesiam revertaris. Sin autem prædicta civitas continua captivitatis calamitate premitur, in hac in qua a nobis ordinatus es, vel incardinatus, debeas ecclesia permanere. Præcipimus autem ne unquam illicitas ordinationes facias. Nec bigamum, aut qui virginem non est fortitus uxorem, aut ignorantem literas, vel in qualibet parte corporis vitiatum, vel pœnitentiæ, * vel curiæ, vel cuilibet conditioni obnoxium, ad sacros ordines permittas accedere. Sed si quos hujusmodi repereris, non audeas promovere. Afros passim, vel incognitos peregrinos, ad ecclesiasticos ordines tendentes, nulla ratione suscipias : quia Afri quidam aliqui Manichæi, aliqui rebaptizati : peregrini vero plurimi etiam in minoribus ordinibus constituti ad fortiores prætendisse honores sæpe probati sunt. Admonemus etiam fraternitatem tuam, ut commissis sibi animabus solerter invigilet, & animarum magis lucris quam commodis vitæ præsentis intendat. In continendis aut disponendis rebus ecclesiæ diligens insistat, ut omni ex parte susceptum digne te gessisse pastoris officium venturus judex, cum ad judicandum venerit, debeat * appellare.

Grat. dist. 14. cap. 10. Ivo par. 8. c. 288.

* vel curiæ, *deest in Paris.*

Grat dist. 98. cap. 3. Ivo par. 6. c. 311.

* approbare, *ita & Paris.*

XXVI. AD MAXIMIANUM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De ecclesia Liparitana ordinanda.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.

LOcis * inimicis ecclesia constituta pastoris vacare non debet officio. Quia igitur ecclesia Liparitana sacerdote privata dignoscitur, ideo Paulinum Taurianensis ecclesiæ episcopum in prædicta ecclesia Liparitana * fraternitas tua sine mora præesse constituat, ut officii sui administrationem in eadem ecclesia vigilanter exhibeat, & quæque ejus utilitatibus convenire didicerit, ordinare non desinat. Cunctumque clerum ut in omnibus canonice ei obedire debeat admoneas, quatenus præfatæ ecclesiæ in cunctis utilitas, prædicto fratre & coepiscopo nostro disponente, Christo adjuvante, procurari valeat.

* munitis. *Ita in MSS. Paris.*

* Vide ep. 38.

XXVII. AD CROTONIENSES

De Joanne visitatore Crotonensis ecclesiæ.

Gregorius Joanni, clero, ordini & plebi consistenti Crotonæ.

VEstri antistitis obitum cognoscentes, curæ nobis fuit destitutæ ecclesiæ visitationem fratri & coepiscopo nostro Joanni solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque a quoquam usurpari patiatur. Cujus vos assiduis adhortationibus obedire convenit, * & remoto strepitu, uno eodemque consensu, talem vobis præficiendum expetite sacerdotem, qui & a venerandis canonibus nulla discrepet ratione, & tanto ministerio dignus valeat reperiri. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & visitatoris pagina prosequente, ad nos veniat ordinandus : provisuri ante omnia, ne cujuslibet vitæ vel meriti laicam personam præsumatis eligere. Nam non solum talem ad episcopatus apicem nulla ratione

Joan diac. lib. 3. c. 22.

* *Paris. ita sequentia legit.* quatenus in ecclesiastico officio sacerdos exquiratur, qui & a venerandis canonibus nulla discrepet ratione. Qui dum &.

ne provehendum, verum etiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite, sed omnes quos ex vobis de laica persona aspirasse * constiterit, ab officio & a communione alienos faciendos procul dubio noveritis.

* contigerit

XXVIII. AD JOANNEM EPISCOPUM RAVENNATEM.

De Viulano & Graviniano diacono

Gregorius Joanni episcopo Ravennati.

JUrgantium controversias celeri sententia terminare & æquitati procul dubio convenit & vigori. Quia ergo Viulandus præsentium lator fraternitatis tuæ cognitionem implorat, diaconem Gravinianum, contra quem se habere caussam commemorat, fraternitas tua ad suum faciat accersiri judicium, & amota dilatione, caussæ veritatem subtili inquisitione discutiat, & quæcumque justitiæ ordo dictaverit, ac tua fuerit sententia definitum, & observare & implere partes modis omnibus compellantur.

XXIX. AD FELICEM EPISCOPUM ACROPOLITANUM.

Plin. lib. 3. cap. 5. 31. 32. 33. & 34.

Visitationem Velinæ, Buxentinæ, & Blandanæ injungit ecclesiarum.

Gregorius Felici episcopo de Acropoli.

Grat. 22. q. 1. cap. 14. Anf. lib. 7. cap. 7.

QUoniam Velina, Bruxentina, & Blandana ecclesiæ, quæ tibi in vicino sunt constitutæ, sacerdotali noscuntur vacare regimine, propterea fraternitati tuæ solemniter operam visitationis injunximus; illud præ omnibus commonentes, ut ubi præfatarum ecclesiarum, sive diœceseos earum, vel diaconi, sive religiosæ personæ inventæ fuerint, districte canonice que ut vivant modis omnibus admonere studebis: ne passim eis in qualibet re sit excedendi licentia, sed tuo moderamine atque provisione inculpabiliter in qua sunt conversatione vel habitu perseverent; sciturus, quia si quid secus accesserit, tuo neglectui modis omnibus imputari. Presbyteros quoque vel diaconos, si in aliquibus ecclesiis prævideris ordinandos, si tales personæ fuerint, quæ canonicis regulis morum vel vitæ qualitate nullo modo reprobentur, habebis per omnia ordinandi licentiam. Ministeria vero earumdem ecclesiarum, ubi sint recondita, solicita indagatione perquire: quibus repertis ad nostram notionem perducere festinato, ut cognoscentes quid fiendum sit, adjutore domino disponamus.

XXX. AD LUCILLUM EPISCOPUM DE MELLITA.

De clericis terras Africanæ ecclesiæ tenentibus.

*Gregorius Lucillo episcopo de * Mellita.*

* Melita. in & Parif.

OFficii nostri decet valde propositum, subjectis magnopere suadere, ut rebus debeant servare fidem in placitis: ne dum inconsiderate lucrandi rapiuntur studio, pacificam vertant conventionem in jurgium. Pervenit itaque ad nos, fraternitatis tuæ clericos, terras Africanæ tenentes ecclesiæ, quod pensionem earumdem possessionum dare contemnant. Quod si verum est, & ad fraternitatis tuæ hæc sunt perlata notitiam, tua in hoc desidia eorum culpa nutrita est. Ob quam rem scriptis te præsentibus admonemus, quatenus ad persolvendam pensionem nulla mora nullaque excusatione eosdem clericos uti permittas. Sed si fidem honestatis contemplatione servare postponunt, tua districtione compulsi, quæ rationi conveniunt cogantur implere. Nam si hujus rei ad nos denuo querela recurrerit, & de te aliam æstimationem habere incipiemus, & in illos, ut dignum est, vindicabimus.

XXXI. AD BENENATUM EPISCOPUM.

Cumanam & * Misenatem unitam præcipit esse ecclesias.

* Musitanam * Misitanam

Gregorius Benenato episcopo.

Grat. 16. q. 1. c. 48. An lib. 6. cap. 1 Polyc. lib. cap. 30.

ET temporis qualitas, & vicinitas nos locorum invitat, ut Cumanam atque Misenatem unire debeamus ecclesias: quoniam eæ non longo itineris spatio a se sejunctæ sunt, nec, peccatis facientibus, tanta populi multitudo est, ut singulos, sicut olim fuit, habere deceant sacerdotes. Quia igitur Cumani castri sacerdos cursum vitæ hujus explevit, utraque nos ecclesias præsentis auctoritatis pagina uniisse tibique commisisse cognosce, propriumque utrarumque ecclesiarum scito te esse pontificem. Et ideo te quæcumque tibi de earum patrimonio, vel cleri ordinatione sive promotione, juxta canonum statuta visa fuerint ordinare atque disponere, habebis ut proprius revera sacerdos liberam ex nostræ auctoritatis consensu atque permissione licentiam. Ubi vero commodius atque utilius esse perspexeris, ibi habitato, ita sane ut alteram ecclesiam, cui corporaliter præsens non es, solicita providentique cura disponas, quatenus divina illic mysteria solenniter auxiliante domino peragantur. Fraternitas ergo tua tanto in adhortatione populi lucrandisque animabus solicitiori cura semper invigilet, quanto se unitarum ecclesiarum gubernationis onera suscepisse cognoscit.

XXXII. AD JOANNEM EPISCOPUM RAVENNATEM.

De Arnulpho, de episcopis Istriæ, de baptizatis non rebaptizandis, & de ordinatis non reordinandis, aliisque quamplurimis.

Gregorius Joanni episcopo Ravennæ.

QUod multis scriptis vestræ beatitudinis minime respondi, non hoc torpori meo, sed languori deputate: quia peccatis meis facientibus, eo tempore quo * Arnulphus ad Romanam urbem veniens alios occidit, alios detruncavit, tanta mœstitia affectus sum, ut in colicam molestiam caderem. Valde autem mirabar quid esset, quod illa mihi notissima solicitudo vestræ sanctitatis huic urbi meisque necessitatibus minime prodesset: sed scriptis vestris discurrentibus agnovi vos quidem solicite agere, sed tamen apud quem agere possitis non habere. Peccatis ergo hoc meis reputo: quia iste qui nunc interest, & * repugnare contra inimicos nostros dissimulat, & nos facere pacem vetat, quamvis jam modo, etiamsi velit facere, omnino non possumus: quia Arnulphus exercitum Autharis & Nordulphi habens, eorum sibi dari precaria desiderat, ut nobiscum aliquid loqui de pace dignetur. De caussa vero episcoporum Istriæ, omnia quæ mihi vestra fraternitas scripsit, ita esse jam ante deprehendi in iis jussionibus quæ ad me a piissimis principibus venerunt, quatenus me interim ab eorum compulsione suspenderem. Ego quidem pro iis quæ scripsistis, zelo atque ardori vestro valde congaudeo, debitoremque me vobis multipliciter factum profiteor. Scitote tamen, quia de eadem re serenissimis dominis cum summo zelo Dei & libertate rescribere non cessabo. Movere autem vos non debet præfati excellentissimi viri Romani patricii animositas: quia nos quanto eum loco & ordine præimus, tanto si qua sunt ejus levia tolerare mature & graviter debemus. Si quando tamen est aliquis cum eo locus obtinendi, agat apud eum fraternitas vestra, ut pacem cum Arnulpho, si ad aliquid parum possumus, faciamus: quia miles de Romana urbe ablatus est, sicut ipse novit. * Theodosiani vero, qui hic remanserunt, rogam non accipientes, vix ad murorum quidem custodiam se accommodant: & destituta ab omnibus civitas, si pacem non habet, quomodo subsistet? Præterea de puella de qua scripsistis nobis, quæ de captivitate redempta est, * ut requiri qualiter orta sit debuissemus: sciat sanctitas vestra, quia ignota persona non facile investigari potest. Illud autem quod dicitis, ut is qui ordinatus est iterum ordinetur valde ridiculum est, & ab ingenii vestri consideratione extraneum: nisi forte quod exemplum ad medium deducitur, de quo & ille judicandus est, qui tale aliquid fecisse perhibetur. Absit autem a fraternitate vestra sic sapere. Sicut enim baptizatus semel, iterum ordine non debet consecrari. Sed si quis forsitan cum levi culpa ad sacerdotium venit, pro culpa pœnitentia indici debet, & tamen ordo servari. De Neapolitana vero urbe excellentissimo viro exarcho instanter imminente vobis indicamus: quia * Aroges, ut cognovimus, cum Arnulpho se fecit, & reipublicæ contra fidem venit, & valde insidiatus est eidem civitati, in quam si celeriter dux non mittatur, omnino jam inter perditas habebitur. De hoc quod dicitis incensæ civitati Severi schismatici eleemosynam esse mittendam, idcirco vestra fraternitas sentit, quia quæ contra nos præmia in palatium mittat, ignorat. Quæ etsi non trasmitteret, nobis considerandum fuit, quia misericordia prius fidelibus, ac postea ecclesiæ hostibus est facienda. Juxta quippe est civitas Fanum, in qua multi captivati sunt, ad quam ego jam transacto anno transmittere volui, sed inter hostes medios non præsumpsi. Videtur ergo mihi, ut Claudium abbatem cum aliquanta pecunia illuc transmittere debeatis: & liberos quos illic pro pretio in servitio teneri invenerit, vel si qui adhuc sunt captivi redimat. De summa vero ejusdem pecuniæ transmittenda, vobis certum sit, quia quidquid vos decernitis, mihi placet. Sin autem cum excellentissimo viro Romano patricio agitis, ut pacem facere cum Arnulpho debeamus, ego ad vos personam aliam transmittere paratus sum, cum qua mercedis caussæ melius fiant. De fratre autem & coepiscopo nostro Natali valde contristabar, quod de illo quædam superba cognoveram: sed quia mores suos ipse correxit, meam tristitiam simul me ipsum vincendo consolatus est. Pro qua re fratrem & coepiscopum nostrum Malchum admone, ut priusquam ad nos veniat, rationes suas ponat, & tunc demum alibi, si necesse est, proficiscatur. Et si ejus actus bonos cognoscimus, ei fortasse, ubi necesse est, ut hoc ipsum patrimonium quod tenuit, restituamus.

* Arnulphus, *arif. ita iique.*

* ugnare. *arif.*

* Theodosiani. *. Parif.*

* volo ut requirat sin itas vestra ualiter orta t.

* *al* Rhegiis. *in Parif.* Arigis.

Grat. dist. in 68. cap. Ivo p. 6 c. 82.

XXXIII. AD COLUMBUM EPISCOPUM * NUMIDIÆ.

* *deest in Parif.* Numidiæ.

De Maximiano episcopo, qui præmio corruptus Donatistarum episcopum fieri promisit: & de cura pastorali.

Gregorius Columbo episcopo Numidiæ.

NOtum est, carissime in Christo frater, quod antiquus hostis, qui primum hominem de paradisi deliciis in hanc ærumnosam vitam callida persuasione deposuit, & in eo jam tunc humano generi pœnam mortalitatis inflixit, eadem nunc calliditate ovium dominicarum pastores, quo facilius gregem capiat, transfusis conetur venenis inficere, & jure jam potestati propriæ vendicare. Sed nos qui licet immeriti sedem apostolicam vice Petri apostolorum principis suscepimus gubernandam, ipso pontificatus officio cogimur generali hosti quibus valemus nisibus obviare. Porrecta igitur petitione insinuaverunt nobis præsentium latores, Constantius & Mustellus, * ut asserunt, ecclesiæ Pudentianæ diacones in Numidia provincia constitutæ, Maximianum ejusdem ecclesiæ antistitem in loco, quo degit, corruptum præmio Donatistarum episcopum nova licentia fieri permisisse, cum etsi hoc anterior usus permitteret, manere atque persistere fides catholica prohiberet. Ob hoc fraternitatem tuam scriptis præsentibus necessario duximus adhor-

* & *Parif.*

adhortandam, ut veniente ad te Hilaro chartulario noſtro adunato epiſcoporum univerſali concilio, habito præ oculis terrore venturi judicis, cauſa eadem ſubtili ac ſolerti debeat indagatione perquiri. Et ſi capitulum hoc a præſentium latoribus prædicto epiſcopo documentis idoneis fuerit approbatum, a dignitate officioque quo fungitur modis omnibus degradetur: ut & ille ad pœnitentiæ lucra per agnitionem delicti redeat, & ceteri tentare talia non præſumant. Æquum enim eſt, ut qui Jeſum Chriſtum dominum noſtrum hæretico accepta pecunia venumdedit, ut fertur, ab ejus videlicet ſacroſancti corporis ac ſanguinis tractandis myſteriis ſubmoveatur. Si qua autem inter eos extra crimen hoc damnorum quorumdam vel privatorum negotiorum, ſicuti petitio diaconorum ipſorum continet, verſatur intentio; hanc tua fraternitas cum prædicto chartulario noſtro * privata cognitione perquirat, & inter utramque partem juſtitia procedente definiat. Porro autem præſentium latorum inſinuatione didicimus, Donatiſtarum hæreſim pro peccatis noſtris quotidie dilatari, & valde plures, data per venalitatem licentia, poſt catholicum baptiſma a Donatiſtis denuo baptizari. Quod quam grave ſit, frater, oportet nos tota mentis intentione perpendere. Ecce lupus dominicum gregem non jam in nocte latenter, ſed in aperta luce dilaniat, & nos eum graſſari in ovium nece cernimus, & nulla ei ſolicitudine, nullis verborum jaculis obviamus. Quos ergo fructus domino multiplicati gregis oſtendemus, ſi & ipſum, quem paſcendum ſuſcepimus, otioſa mente cernimus a beſtia devorari? Studeamus igitur cor noſtrum terrenorum paſtorum imitatione ſuccendere, qui hiemales noctes imbribus geluque conſtricti ducunt ſæpe pervigiles, ne vel una ovis, & non forte utilis pereat. Quam etſi inſidiator ore voraci momorderit, quomodo ſatagunt, quibus cordis anhelant æſtibus, in quas voces ut eruant captum pecus anguſtia ſtimulante proſiliunt, ne a gregis domino quidquid per incuriam perdiderint exigatur? Vigilemus ergo ne quid pereat, & ſi captum forte quid fuerit, vocibus divinorum eloquiorum ad gregem dominicum reducamus, ut ille qui paſtor paſtorum eſt vigilaſſe nos circa gregem ſuum ſuo miſericors dignetur judicio comprobare. Hoc quoque vos neceſſe eſt ſolerter attendere, ut ſi qua contra latores præſentium ejuſdem epiſcopi recta fuerit petitio, ſubtili debeat indagatione perquiri: & ſi fortaſſe ipſi quoque pro ſua culpa jure feriendi ſunt, nequaquam cenſemus eſſe parcendum.

* probata. *Pariſ.*

Menſe Auguſti, indictione decima.

XXXIV. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM.

Inter alia ſcribit de Iſidoro ſine cauſſa excommunicato.

Gregorius Januario epiſcopo Calaritano.

SI ſacerdotale quod adminiſtramus officium mentis integritate penſemus, ſic nos cum filiis noſtris individuæ caritatis debet unire concordia, ut ſicut patres in nomine, ita affectu probemur in opere. Dum ergo tales nos eſſe quales præfati ſumus oporteat, miramur cur adverſus fraternitatem tuam tanta querimoniarum moles exorta eſt. Quod quidem nos adhuc credere dubitamus. Sed ut veritatem valeamus agnoſcere, Joannem ſedis noſtræ notarium noſtra illic præceptione ſuffultum direximus, qui partes in electorum compellat adeſſe judicio, & ſua ad effectum executione quæ fuerint judicata perducat. Quocirca fraternitatem tuam ſcriptis præſentibus adhortamur, ut cauſſarum apud ſe ante debeat merita pertractare. Et ſi qua ſe injuſte tuliſſe vel habere cognoſcit ante judicium, ſacerdotii contemplatione reſtituat. Inter querelas autem multiplices, Iſidorus vir clariſſimus a fraternitate tua fruſtra ſe excommunicatum anathematizatumque conqueſtus eſt. Quod ob quam rem factum fuerit, dum a clerico tuo, qui præſens erat, voluiſſemus addiſcere, pro nulla alia cauſſa, niſi pro eo quod te injuriaverat, factum innotuit. Quæ res nos vehementer affligit. Quod ſi ita eſt, nihil te oſtendis de cæleſtibus cogitare, ſed terrenam te converſationem habere ſignificas, dum pro vindicta propriæ injuriæ, quod ſacris regulis prohibetur, maledictionem anathematis invexiſti. Unde de cetero omnino eſto circumſpectus atque ſolicitus, & talia cuiquam pro defenſione injuriæ tuæ inferre denuo non præſumas. Nam ſi tale aliquid feceris, in te ſcias poſtea vindicandum.

Grat. 24. cap. 5. par. 5. 351. Joan. diac. lib. c. 31.

XXXV. AD JOANNEM EPISCOPUM VELITRANUM.

Trium tabernarum eccleſiam ſuæ eccleſiæ uniri præcipit.

*Gregorius Joanni epiſcopo * Velitrano.*

* Veliter

POſtquam hoſtilis impietas diverſarum civitatum, ita peccatis facientibus, deſolavit eccleſias, ut reparandi eas ſpes nulla populo deficiente remanſerit; majori valde cura conſtringimur, ne defunctis earum ſacerdotibus reliquiæ plebis nullo paſtoris moderamine gubernatæ per invia fidei hoſtis callidi rapiantur, quod abſit, inſidiis. Hujus ergo rei ſolicitudine ſæpe commoti, hoc noſtro ſedit cordi conſilium, ut vicinis eas mandaremus pontificibus gubernandas. Ideoque fraternitati tuæ curam gubernationemque Trium tabernarum eccleſiæ providimus committendam, quam tuæ eccleſiæ aggregari unirique neceſſe eſt: quatenus utrarumque eccleſiarum ſacerdos recte, Chriſto adjutore, poſſis exiſtere, quæque tibi de ejus patrimonio, vel cleri ordinatione, ſeu promotione, vigilanti ac canonica viſa fuerint cura diſponere, quippe ut pontifex proprius, liberam habeas ex noſtra præſenti permiſſione licentiam. Quapropter, frater cariſſime, dominicorum reminiſcens ſalubriter mandatorum, ita in commiſſæ plebis regimine lucrandiſque animabus invigila, ut ante tribunal æterni judicis conſtitutus, fructum bonæ operationis, quod ad mercedem tuam pertineat, eidem redemptori noſtro, in quo lætari poſſis, exhibeas.

Grat. 16. c. 49. An. 3. cap. Polyc. l. tract. 3.

XXXVI. AD EPISCOPOS HIBERNIÆ.

De causſa trium capitulorum.

*Gregorius * universis episcopis per * Hiberniam.*

* universis de trium capitulorum causſa episcopis *Paris.* * Iberiam.

SCripta vestra summa cum gratulatione susceпi : sed erit in me uberior valde lætitia , si mihi de vestra contigerit reversione gaudere . Prima itaque epistolæ vestræ frons gravem vos pati persecutionem innotuit. Quæ quidem persecutio dum non rationabiliter sustinetur, nequaquam proficit ad salutem. Nam nulli fas est retributionem præmiorum expectare pro culpa. Debetis enim scire, sicut beatus Cyprianus dixit, *quia martyrem non facit pœna, sed causſa*. Dum igitur ita sit, incongruum nimis est de ea vos , quam dicitis , persecutione gloriari, per quam vos constat ad æterna præmia minime provehi. Reducat ergo caritatem vestram tandem integritas fidei ad matrem , quæ vos generavit, ecclesiam : nulla vos animorum intentio a concordiæ unitate dissociet, nulla persuasio repetendo vos a recto itinere defatiget. Nam in synodo, in qua de tribus capitulis actum est , aperto liquet , nihil de fide convulsum esse , vel aliquatenus immutatum: sed , sicut scitis, de quibusdam illic solummodo personis est actitatum : quarum una, cujus scripta evidenter a rectitudine catholicæ fidei deviabant, non injuste damnata est. Quod autem scribitis quia ex illo tempore inter alias provincias maxime flagelletur Italia, non hoc ad ejus debetis intorquere opprobrium , quoniam scriptum est: *Quem diligit dominus castigat : flagellat autem filium quem recipit*. Si igitur ita est, ut dicitis, ex eo tempore magis dilecta est apud Deum , & modis omnibus approbata, ex quo domini sui meruit sustinere flagella. Quia vero non ita fit quemadmodum vos in ejus insultationem affirmare conamini , rationem attendite . Postquam recordandæ memoriæ Vigilius papa in urbe regia constitutus contra Theodoram tunc Augustam & Acephalos damnationis promulgavit sententiam , tunc Romana urbs ab hostibus adita & captivata est . Ergo bonam causſam habuerunt Acephali, & injuste damnati sunt, post quorum damnationem talia contigerunt ? Absit. Hoc enim nec vestrum quempiam, nec alios qui catholicæ fidei mysteriis instituti sunt dicere, vel aliquo modo confiteri convenit . His denique cognitis , ab hac quandoque jam deliberatione recedite. Ut igitur de tribus capitulis animis vestris ablata dubietate possit satisfactio abundanter infundi , librum quem ex hac re sanctæ memoriæ decessor meus Pelagius papa scripserat, vobis utile judicavi transmittere. Quem si deposito voluntariæ defensionis studio puro vigilantique corde sæpius volueritis relegere, eum vos per omnia secuturos, & ad unitatem nostram nihilo minus reversuros esse confido . Porro autem si post hujus libri lectionem in ea qua estis volueritis deliberatione persistere , sine dubio non rationi operam sed obstinationi vos dare monstratis. Unde iterum habita * locutione caritatem vestram admoneo, ut quoniam Deo suffragante fidei nostræ integritas in causſa trium capitulorum inviolata permansit, mentis tumore depositо , tanto citius ad matrem vestram , quem filios

Non semper noxii sunt quos flagellat Deus. *Hebr.* 12.

Pelagii papæ II. librum de tribus capitulis mittit.

* compassione *Paris.*

A suos expectat & invitat , ecclesiam redeatis , quanto vos ab ea quotidie expectari cognoscitis .

XXXVII. AD NATALEM EPISCOPUM SALONITANUM.

De conviviis justis & injustis , aliisque rebus: & de Honorato archidiacono.

Gregorius Natali episcopo Salonitano.

QUasi oblita præcedentium scriptorum serie, sola vestræ beatitudini quæ ad dulcedinem pertinerent loqui decreveram : sed dum vestra epistola ad priora scripta ratiocinando revocat , iterum forsitan quædam quæ minus libeant narrare compellor . In conviviorum etenim defensionem vestra fraternitas Abrahæ convivium memorat , in quo teste sacro eloquio , tres angelos suscepisse perhibetur. Sed hoc exemplo neque nos beatitudinem vestram de convivio reprehendimus , si hanc suscipere angelos in hospitalitate cognoscimus. Rursum narrat Isaac satiatum benedictionem filio dedisse. Quæ utraque veteris testamenti, quia ita sunt gesta per historiam , ut tamen signarent aliquid per allegoriam , utinam valeamus sic res gestas legendo percurrere, ut possimus etiam gerendas providendo sentire. Ille quippe in tribus angelis unum salutans, trinitatis subsistentias unius substantiæ esse declaravit. Iste vero satiatus benedixit filium , quia qui divinis epulis repletur , illius sensus in prophetiæ virtutem tenditur . Divinæ autem epulæ sacri eloquii verba sunt. Si igitur assidue legitis , si exemplum ab exterioribus trahentes interna penetratis , quasi de agri venatione satiati mentis ventrem repletis , ut antepositо filio , suscepto videlicet populo , possitis ventura nuntiare. Sed jam in hoc sæculo caligat qui de Deo aliquid prophetat : quia profecto dignum est ut hic jam per concupiscentiam minus videat , cujus sensus per allegoriam intus coruscat . Hæc ergo ad vosmetipsos trahite , & si vos tales cognoscitis , nihil est quod de * vestra æstimatione dubitetis. Gaudere quoque beatitudinem vestram invenio, si voracis nomen cum rerum auctore sustineat. Quod ego breviter expono , quia si de vobis falsum dicitur, nomen hoc veraciter cum rerum auctore sustinetis. Si vero de vobis verum est, hoc de illo falsum fuisse quis dubitet? absolvere vos non valet par nomen , quorum dispar est causſa . Nam cum eo crucem etiam periturus latro suscepit : sed quem reatus proprius tenuit, par crucifixio non absolvit . Ego autem quantis valeo precibus deposco, ut sanctissimam fraternitatem vestram auctori nostro non solum nomen , sed etiam causſa conjungat . Convivia autem * communia, quæ ex intentione impendendæ caritatis fiunt, recte sanctitas vestra in suis epistolis laudat . Sed tamen sciendum est , quia tunc ex caritate veraciter prodeunt, cum in eis nulla absentium vita mordetur , nullus ex irrisione reprehenditur, & non inanes in eis sæcularium negotiorum fabulæ, sed verba sacræ lectionis audiuntur : cum non plus quam necesse est servitur corpori , sed sola ejus infirmitas reficitur , ut ad usum exercendæ virtutis habea-

Joan diac. lib. 3. c. 25.

Genes. 18.

Genes. 27.

* nostra. *Paris.*

Grat dist. 44. cap. 6. * deest in omn. MSS. *Paris.* communia.

tur. Hæc itaque si vos in vestris conviviis agitis, abstinentium fateor magistri estis. Quod ergo Pauli apostoli testimonium ad me posuistis, in quo ait: *Qui non manducat, manducantem non judicet*, omnino existimo incongruum fuisse: quia neque ego non comedo, neque ad hoc a Paulo dictum est, ut membra Christi, quæ in ejus corpore, id est, in ecclesia invicem sibi caritatis compage connexa sunt, nullam de se ullo modo curam gerant. Sed si neque ego ad te, neque tu aliquid pertineres ad me, jure tacere compellerer, ut eum non reprehenderem, qui emendari non posset. Hæc ergo sententia solummodo propter eos dicta est, qui illos judicare student, quorum sibi cura commissa non est. At postquam nos auctore Deo unum sumus, si ea quæ nobis corrigenda sunt tacemus, valde delinquimus. Ecce fraternitas tua ægre tulit se de conviviis a me esse reprehensam, cum ego, qui etsi hanc non vita, tamen loco transgredior, ab omnibus corripi, ab omnibus emendari paratus sim. Et hunc solum mihi amicum æstimo, per cujus linguam ante apparitionem districti judicis meæ maculas mentis tergo. Illud autem, frater dulcissime, quod tribulationibus pressum te legere posse abnegas, minus ad excusationem idoneum puto, cum Paulus dicat: *Quæcumque scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt, ut per patientiam & consolationem scripturarum spem habeamus*. Si igitur ad consolationem nostram sacra scriptura præparata est, tanto magis eam debemus legere, quanto magis nos conspicimus sub tribulationum fasce lassari. Si vero in ea solummodo sententia est fidendum, quam in epistola vestra posuistis, qua dominus dicit: *Cum tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*. Sacra ergo ad nos eloquia frustra mandata sunt, qui repleti spiritu verbis exterioribus non egemus. Sed aliud est, frater carissime, quod angustiati persecutionis tempore absque dubitatione confidere, aliud quod in tranquillitate ecclesiæ agere debemus. Oportet enim nos per spiritum hunc modo legendo percipere quæ possumus, si contigerit causa in nobis esse, etiam patiendo demonstrare. Valde vero in epistola vestra gavisus sum, quod vos exhortationi studium dare fatemini. In hoc etenim scio quia curam vestri ordinis solerter agitis, si ad auctorem vestrum & alios trahere curatis. Quod autem in eodem loco dicitis vos mei similes non esse, post obortam lætitiam me illico contristastis; quia laudes meas per irrisionem dici existimo, quas per veritatem minime recognosco. Ago autem omnipotenti Deo gratias, quia per vos quidem hæretici ad sanctam ecclesiam revocantur. Sed curare vobis necesse est, ut ipsi quoque, qui intra sanctæ ecclesiæ gremium continentur, ita vivant, quatenus ejus adversarii pravis moribus non existant. Nam si non divino desiderio, sed terrenis cupiditatibus voluptatibusque deserviunt, intra ejus gremium filii alieni nutriuntur. Quod autem vos fatemini ecclesiasticos ordines ignorare non posse, ego quoque hoc de vobis per omnia scio, atque idcirco valde contristor: quia cum rerum ordinem scitis, in me, quod pejus est, sciendo deliquistis. Postquam enim ad beatitudinem vestram, & decessoris mei, & mea in causa Honorati archidiaconi scripta directa sunt, tunc contempta utriusque sententia præfatus Honoratus proprio gradu privatus est. Quod si quilibet ex quatuor patriarchis fecisset, sine gravissimo scandalo tanta contumacia transire nullo modo potuisset. Tamen postquam fraternitas vestra ad suum ordinem rediit, nec ego meæ, nec decessoris meis injuriæ memor sum. Quod vero dicitis nostris temporibus debere servari quæ a meis quoque prædecessoribus tradita atque custodita sunt, absit hoc a me, ut statuta majorum consacerdotibus meis in qualibet ecclesia infringam; quia mihi injuriam facio, si fratrum meorum jura perturbo. Sed cum responsales vestri advenerint, quæ inter vos & præfatum Honoratum archidiaconum sint * gesta cognoscam, & ex ipso meo examine perpendetis, quia si pars vestra per justitiam fulta est, nihil adversi a me perferetis, sicut nec ante pertulistis. Sin vero sæpefato Honorato archidiacono in assertione sua justitia suffragatur, ex ejus absolutione monstrabo; quia personas etiam quas novi in judicio non agnosco. De excommunicationis vero articulo, quæ tamen interposita conditione * gradus, secundo vel tertio, jam ut ita dicam, ex necessitate subjuncta est, beatitudo vestra immerito queritur, cum Paulus apostolus dicat: *In promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam*. Sed ista jam transeant, ad nostra redeamus. Si enim recte agit, ego domno Natali non possum conjunctus non esse, cujus me affectui valde esse debitorem novi.

Rom. 14.

Rom. 15.

Matth. 10.

Grat. 15. q. 1. cap. 10.

Grat. 24. qu. 1. c. 25.

* Justa. Pari.

* Deest in Pa. ris. gradus.

XXXVIII. AD JOANNEM EPISCOPUM SCYLLATINUM,

Visitationem ecclesiarum Tauriatinensis & Turritanæ imponit.

Gregorius Joanni episcopo Scyllatino.

OBitum Paulini Tauriatinensis ecclesiæ, sed & illius Turritanæ ecclesiæ antistitum, directa relatio patefecit. Quapropter visitationis destitutarum ecclesiarum fraternitati tuæ operam solenniter delegamus, quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque vel quidquid illud est, in patrimonio ejusdem a quoquam præsumatur ecclesiæ. Et ideo fraternitas tua ad prædictas ecclesias ire properet, & assiduis adhortationibus clerum plebemque earumdem ecclesiarum admonere festinet, ut remoto studio, uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expetant sacerdotem, qui & tanto ministerio dignus valeat reperiri, & a venerandis canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati, & directionis tuæ testimonio literarum ad nos veniat consecrandus. Commonentes etiam fraternitatem tuam, ut nullum de altera eligi permittas ecclesia, nisi forte inter clericos earumdem civitatum, in quibus visitationis impendis officium, nullus ad episcopatum dignus, quod evenire non credimus, potuerit inveniri: provisurus ante omnia, ne ad hoc cujuslibet conversationis vel meriti

Joan. diac. l. 3. c. 22.

Grat. dist. 61. cap. 11.

meriti laicæ perſonæ aſpirare præſumant, & tu periculum ordinis tui, quod abſit, incurras. Monaſteria autem ſi qua ſunt in ipſius parochia conſtituta, ſub tua cura diſponito, neque quouſque illic prius fuerit epiſcopus ordinatus, eſſe concedimus, ut ſolicitudinis tuæ vigilantia, propoſito ſuo congrua, Deo juvante, actione reſpondeat. Data pridie Kalendas Martii, indictione decima.

XXXIX. AD DOMINICUM EPISCOPUM CARTHAGINENSEM.

Gratiarum actiones reddit, & de cura paſtorali admonet, & de eccleſiaſticis privilegiis.

Gregorius Dominico epiſcopo Carthaginenſi.

PErlatas ad nos ſerius per Donatum atque Quodvultdeum reverendiſſimos fratres & coepiſcopos noſtros, nec non & Victorem diaconum, vel Angelum notarium veſtræ fraternitatis epiſtolas, ſumma cum gratulatione ſuſcepimus. In quarum etſi nos ſuſtinuiſſe diſpendium tarditate putavimus, tamen de uberiori reperimus caritate compendium, ut hac dilatione temporis non interrupta videatur, ſed nutrita dilectio: quam miſerante domino, contemplatione ſacerdotii, lectionis uſu, ætatiſque in vobis cognoſcimus iam maturitate fundatam. Non enim tam large de te flueret, ſi in tuis plurimas atque uberrimas venas mentibus non haberet. Hanc ergo matrem cuſtodemque virtutum, ſanctiſſime frater, inconcuſſa ſtabilitate teneamus. Nullæ in nobis eam ſubdolorum linguæ imminuant, nullæ antiqui hoſtis inſidiæ corrumpant. Hæc namque diviſa jungit, & conjuncta cuſtodit: hæc humilia ſine tumore ſubrigit: hæc erecta ſine dejectione ſubmittit. Per hanc univerſalis eccleſiæ unitas, quæ eſt compago corporis Chriſti, exæquatione mentis gaudet in ſingulis, cum ſit ei diſparilitas in diverſitate membrorum. Per hanc eadem membra & alieno gaudio in ſuis afflicta exiliunt, & alienis mœroribus etiam in ſuis læta contabeſcunt. Teſte enim magiſtro gentium, dum *ſi quid patitur unum membrorum, compatiuntur cetera membra: & ſi gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra:* vos non ambigo de noſtra perturbatione ingemiſcere, cum nos omnino certum ſit de veſtra pace gaudere. Quod vero ordinationi noſtræ fraternitas veſtra congaudet, affectum mihi integerrimæ caritatis exhibet. Sed ex conſideratione hujus ordinis mentem meam, fateor, tranſverberat vis doloris. Grave namque eſt pondus ſacerdotii: prius quippe eſt ſacerdoti neceſſe, ut ceteris ad exemplum vivat, ac deinde ſervandum, ut mentem per oſtenſa exempla non elevet. De prædicationis ſemper miniſterio cogitet: intentiſſimo timore conſiderans, quod receſſurus ad percipiendum regnum dominus & talenta ſervis diſtribuens, dicat: *Negotiamini, dum venio.* Quod profecto negotium tunc vere nos agimus, ſi vivendo & loquendo proximorum animas lucramur, ſi infirmos quoſque cæleſtis regni gaudia prædicando in ſuperno amore roboramus, ſi protervos ac tumidos gehennæ ſupplicia terribiliter inſonando flectimus, ſi nulli contra veritatem parcimus, ſi ſupernis amicitiis dediti humanas inimicitias non timemus. Quod nimirum exhibens, quaſi quoddam ſe ſacrificium obtuliſſe Deo Pſalmiſta noverat, cum dicebat: *Nonne qui oderant te, Deus, oderam illos, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderam illos, & inimici facti ſunt mihi.* Sed ad hoc ego pondus meæ infirmitatis expaveſco, & quod accepto regno paterfamilias redeat rationem nobiſcum poſiturus, aſpicio. Sed qua eum mente ſuſtineo, cui de ſuſcepto negotio animarum lucrum aut nullum, aut pene nullum reporto? Tua ergo me oratione, frater cariſſime, adjuva, & quæ de me formidare me conſpicis, in temetipſo quotidie timore providæ ſolicitudinis penſa. Per caritatis quippe compagem, & tua ſunt quæ de me loquor, & mea quæ te agere concupiſco. De eccleſiaſticis vero privilegiis, quod veſtra fraternitas ſcribit, hoc poſtpoſita dubitatione teneat, quia ſicut noſtra defendimus, ita ſingulis quibuſque eccleſiis ſua jura ſervamus. Nec cuilibet, favente gratia, ultra quam meretur impertior, nec ulli hoc quod ſui juris eſt ambitu ſtimulante derogo, ſed fratres meos per omnia honorare cupio, ſicque ſtudeo honore ſingulos ſubvehi, dummodo non ſit quod alteri jure ab altero poſſit opponi. Reſponſalium vero veſtrorum moribus valde congaudeo: in quibus mihi oſtenſum eſt quantum me diligitis, qui ad me electos fratres & filios tranſmiſiſtis. Data decimo Kalendas Auguſti, indictione decima.

Psalm. 138.

Grat. 25. q. 2. cap. 8. Polyc. 3. libro tit. 15. Ioan. diac. lib. 4. tit. 1. vit.

INCIPIT EPISTOLA S. LICINIANI EPISCOPI

De libro regularum ad S. Gregorium papam urbis Romæ directa.

Librum regulæ paſtoralis laudat, objicit tamen non fore qui ſacra myſteria celebrent, niſi ordinentur nonnumquam minus periti. Libros in Job, alioſve morales a Gregorio conſcriptos poſtulat.

Domino beatiſſimo papæ Gregorio Licinianus epiſcopus.

LIbrum regularum a ſanctitate tua editum, & ad nos divina gratia opitulante perlatum, tanto libentius legimus, quanto in eo ſpiritales regulas ineſſe cognoſcimus. Quis non libentius legat; ubi jugi meditatione medicinam animæ ſuæ inveniat, ubi contemtis hujus ſeculi rebus caducis in ſua mutabilitate variantibus, ad æternæ vitæ ſtationem oculos mentis aperiat? Liber hic tuus omnium eſt aula virtutum. Illic prudentia inter bonum & malum diſcretionem limitis figit, juſtitia unicuique ſua tribuit, dum Deo animam, corpuſque animæ ſubdit. Illic fortitudo etiam in adverſis & in proſperis reperitur ſemper æqualis, quæ nec in contrariis frangitur, nec in proſperis exaltatur. Illic temperantia furorem libidinis frangit, diſcreteque voluptatibus modum imponit. Illic cuncta quæ ad vitæ æternæ participium pertinent comprehendis; & non ſolum paſtoribus regulam vivendi deſcribis, ſed etiam his qui regiminis officium nul-

Deeſt in Labbeo, ſed datur in Pariſienſi, ex Baluzio.

lum habent, vivendi regulam tribuis. Habent enim paſtores in quadripartita diſtributione quales ad hoc officium veniant, qualem vitam gerant cum venerint; qualiter vel qualia doceant, & ne in tanto ſacerdotali culmine extollantur, quid agant. Atteſtantur huic eximiæ doctrinæ tuæ ſancti antiqui patres, doctores, defenſoreſque eccleſiæ, Hilarius, Ambroſius, Auguſtinus, Gregorius Nazianzenus, hi omnes teſtimonium tibi præbent, ſicut apoſtolis præbuerunt prophetæ. Hilarius ſanctus dicit exponens verba apoſtoli doctoris gentium. *Ita enim quæ propriæ diſciplinæ & morum ſunt, ad ſacerdotii meritum utilia eſſe ſignificat, ſi etiam hæc quæ ad docendæ ac tuendæ fidei ſcientiam neceſſaria ſunt, inter reliqua non deerunt; quia non ſtatim boni atque utilis ſacerdotis eſt, aut tantummodo ſcienter prædicare; cum & innocens tantum ſui ſufficiat ſi doctus ſit, & doctus niſi doctrina vivendo.* Adteſtatur huic libro tuo ſanctus Ambroſius in illis libris, quos fecit de officiis. Adteſtatur ſanctus Auguſtinus dicens: *In actione non amandus eſt honor in hac vita ſine potentia, quoniam omnia vana ſub ſole: ſed opus ipſum, quod per eundem honorem vel potentiam fit, ſit recte atque utiliter fit, ideſt ut valeat ad eam ſalutem ſubditorum, quæ ſecundum Deum eſt . . . . .* Propter quod ait apoſtolus: *qui epiſcopatum deſiderat, opus bonum deſiderat. Exponere voluit quid ſit epiſcopus, quia nomen eſt operis, non honoris. Græcum eſt enim, & inde ductum vocabulum, quod ille qui præficitur, eis quibus præficitur ſuperintendit, curam ſcilicet eorum gerens, epiſcopus quippe intentio eſt. Ergo epiſcopum, ſi velimus, latine ſuperintendere poſſumus dicere. Ut intelligat non ſe eſſe epiſcopum qui præeſſe dixerit, non prodeſſe. Ita enim ab ſtudio cognoſcendæ veritatis nemo prohibetur quod ad laudabile pertinet otium: locus vero ſuperior, ſine quo regi populus non poteſt, etſi ita teneatur atque adminiſtretur ut decet, tamen indecenter appetitur. Quamobrem otium ſanctum quærit charitas: percipiendæ ac tuendæ vacandum eſt veritati. Si autem imponitur, ſuſcipienda eſt propter charitatis neceſſitatem. Sed nec ſic commodo veritatis delectatio deſerenda eſt, ne ſubtrahatur illa ſuavitas, & opprimatur iſta neceſſitas.*

Adteſtatur Gregorius ſanctus, cujus ſtylum ſequeris, cujus exemplo deliteſcere cupiebas, ut pondus ſacerdotii declinares, quod quale ſit in toto libro tuo liquide declaratur, tamen portas quod metuebas. Pondus enim ſurſum fertur, non deorſum: non quod te ad ima premat, ſed quod ad aſtra ſuſtollat; dum per Dei gratiam, & obedientiæ meritum, operiſque boni efficientiam fit ſuave quod per imbecillitatem humanam videbatur habere gravedinem. Dicis enim ea quæ conſonant apoſtolis, & apoſtolicis viris. Pulcher enim pulchra dixiſti, & in his pulchrum eſſe oſtendiſti. Nolo ergo te ſimilare indecoro pictori pulchra pingenti, quia ſpiritalis doctrina a ſpiritali mente proficiſcitur. Plus pleriſque æſtimatur pictor homo, quam inanimata pictura. Sed hoc non adſentationi, aut adulationi reputes, ſed veritati; quia nec me decet mentiri, nec te decet falſum laudari. Ego plane licet fidus, & te & omnia tua pulchra conſpexi, & memet in comparationem tui ſatis indecorum vidi. Unde precor per gratiam Dei quæ in te exuberat, ut non reſpuas deprecantem, ſed libenter doceas quæ me fateor ignorare. Compellimur enim neceſſitate facere quod doceas.

Peritus enim dum non reperitur qui ad officium ſacerdotale veniat, quid fiendum eſt, niſi ut imperitus ut ego ſum, ordinetur. Jubes ut non ordinetur imperitus. Sed pertractet prudentia tua ne forte ad peritiam ſufficiat ei ſcire Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum, ſi autem non ſufficit, nemo erit in hoc libro qui peritus eſſe dicatur; nemo erit utique ſacerdos, ſi niſi peritus eſſe non debet. Bigamis enim aperta fronte reſiſtimus, ne ſacramentum utique corrumpatur. Quid ſi unius uxoris vir, ante uxorem, mulierem tetigerit? Quid ſi uxorem non habuerit, & tamen ſi mulieris tactu non fuerit? Conſolare nos ſtylo tuo, ut non puniamur nec noſtro nec alieno peccato. Valde enim metuimus ne per neceſſitatem ea faciamus quæ non debemus. Ecce obediendum eſt præceptis tuis, ut talis fiat, qualis quæritur. Ceſſabit ergo fides, quæ conſtat ex auditu, ceſſabit baptiſmus, ſi non fuerit qui baptizet, ceſſabunt illa ſacroſancta myſteria, quæ per ſacerdotes fiunt & miniſtros. In utroque periculum manet; aut talis ordinetur qui non debet, aut non ſit qui ſacra myſteria celebret vel miniſtret.

Ante paucos annos Leander epiſcopus Spalenſis remeans de urbe regia, vidit nos præteriens, qui dixit nobis habere homilias a veſtra beatitudine editas de libro ſancti Job. Et quia feſtinans pertranſiit, minime eas petentibus nobis oſtendit. Poſtea vero ſcripſiſti ei de trina tinctione: in qua epiſtola memorant diſplicuiſſe vobis illud opus, ſed hoc ſalubriori conſilio ſtatuiſſe, ut in liberorum ductu eas tranſponeres. Habemus ſane libellos ſex ſancti Hilarii epiſcopi Pictavienſis, quod de Græco Origenis in latinum vertit; ſed non omnia ſecundum ordinem libri ſancti Job expoſuit. Et ſatis miror hominem doctiſſimum & ſanctum, ut de ſtellis nænias Origenis transferret: mihi, ſanctiſſime pater, nullo pacto ſuaderi poteſt ut credam aſtra cæli ſpiritus rationales, quæ neque cum angelis neque cum hominibus facta eſſe ſcriptura ſancta declarat. Dignetur ergo beatitudo veſtra opus ipſum de libro ſancti Job; ſed & alios libros morales quos feciſſe te memoras in hoc libro regularum, exiguitati tranſmittere. Tui enim ſumus, tua legere delectamur. Optabile namque eſt mihi præclarum, ſicut tuus Gregorius ait, uſque ad ultimam diſcere ſenectutem. Incolumem coronam veſtram ad erudiendam eccleſiam ſuam ſancta Trinitas Deus conſervare dignetur, ſicut optamus beatiſſime pater.

LIBRI SECUNDI PARS ALTERA.

Indictione XI. *anno ordinationis ejus* III.

EPISTOLA * I. GREGORII PAPÆ I. AD PETRUM SUBDIACONUM CAMPANIÆ.

* XL. Si continua ſerie numerare velis.

De perſecutione Pauli epiſcopi.

Gregorius Petro ſubdiacono Campaniæ.

QUale in caſtello Lucullano ſit ſcelus in Paulum fratrem & coepiſcopum noſtrum commiſſum, directa nobis fecit relatio mani-

manifestum. Et quia his diebus Scholasticus vir memorabilis, Campaniæ judex hic præsens inventus est, specialiter ei injunximus, ut tantæ perversitatis insaniam districta debuisset emendatione corrigere. Sed quia nunc prædictæ relationis portitor nos ut personam dirigeremus admonuit, ideo Epiphanium subdiaconum illuc direximus, qui una cum præfato judice a quibus excitata sit, vel commissa seditio, investigare ac cognoscere possit, & digna ultione vindicare. Experientia ergo tua ita tota virtute in hac caussa solatiari festinet, quatenus & cognosci veritas, & in delinquentes valeat vindicta procedere. Quoniam igitur mancipia gloriosæ Clementinæ in eodem scelere interfuisse, & voces quæ seditionem commoverent jactitasse dicuntur; si ita est, districte ea imminenti ultioni substerne, nec pro persona illius sit vestra severitas remissior: quia tanto amplius ferienda sunt, quanto, utpote nobilis feminæ pueri, ex sola superbia deliquerunt. Sed & illud subtili vos oportet indagatione perquirere, utrumne prædicta femina in tanta habuerit sceleris immanitate concilium, aut si cum ejus est scientia perpetratum; ut quam sit periculosum non solum manibus, sed etiam in sacerdotem verbis excedere, ex nostra cuncti possint defensione cognoscere. Si quid enim in hac caussa lentatum fuerit, vel omissum, ad tuam culpam, ac potius cognoscas pertinere periculum: nec aliquem apud nos excusationis locum invenies. Nam quanto te apud nos res ista, si districtissime fuerit perscrutata & emendata, commendat; tanto si * lentata fuerit nostram contra te scito indignationem exacui. Mancipia autem si qua de cetero in monasterio sancti Severini, vel in alia ecclesia ejusdem castelli de civitate refugerint, mox ut ad notitiam tuam pervenerit, nullo modo illic ea immorari permittas, sed intra civitatem in ecclesiam revocentur: & si justam contra dominos suos querelam habuerint, cum congrua ordinatione de ecclesiis exire necesse est. Si vero venialem culpam commiserint, dominis suis accepto de venia sacramento sine mora reddantur.

Levigata. Paris.

o p. 16. c. 9.

XLI.

* II. AD PAULUM EPISCOPUM.

Consolatoriam scribit epistolam.

Gregorius Paulo episcopo.

LIcet non mediocriter nos contristaverit cognita, quam es perpessus, injuria; habemus aliquam tamen consolationis materiam, quod laudem tuam huic rei inesse cognovimus, ob id quod pro æquitatis rectitudine hoc, quantum directa nobis patefecit relatio, pertulisti. Ut ergo ad majorem fraternitatis tuæ gloriam applicetur, hæc res constantiam tuam nec frangere, nec a via debet veritatis avertere. Nam major in sacerdotibus merces est, in veritatis tramite etiam post injurias permanere. Ac ne tantæ impietatis insania inulta remaneat, & in pejus indisciplinatio perniciosa prorumpat, Scholastico viro * memorabili Campaniæ judici, quia hic præsens inventus est, ut hæc digna coerctione vindicare debuisset, injunximus. Sed quia homines tui a nobis, ut personam dirigeremus, petiverunt, propterea Epiphanium subdiaconum illuc nos transmisisse cognosce, qui una cum suprascripto judice investigare valeat ac cognoscere veritatem, quatenus in eos a quibus tantum nefas immissum constiterit, vel perpetratum, sua instantia dignam faciat exerceri vindictam.

magnifico. Paris.

* III. AD JOANNEM ABBATEM. * XLII.

De Bonifacio præposito, de tunica sancti Joannis, de caussa Floriani, de cura animarum, de hospitibus, & de pauperibus.

Gregorius Joanni abbati.

PEtiit dilectio tua, ut frater Bonifacius in monasterio tuo a te debeat ordinari præpositus: quod ego valde miratus sum, quia ante factum non est. Nam ex quo illum tibi dari feci, jam eum ordinare debuisti. De tunica vero sancti Joannis omnino grate suscepi, quia solicitus fuisti mihi indicare. Sed studeat dilectio tua mihi ipsam tunicam, aut quod melius est, eumdem episcopum, qui eam habet, cum clericis suis, & cum ipsa ad me transmittere; quatenus & benedictione tunicæ perfruamur, & de eodem episcopo vel clericis mercedem habere valeamus. Caussam vero, quæ cum Floriano vertitur, incidere volui, etiam ei vel octoginta solidos mutuos dedi. Quos ille credo disponit sibi pro monasterii debito recompensari, & omnino volo eamdem caussam decidi: quia Stephanus chartularius dicitur imminere, ut eam prædictus Florianus in publico transferat, & grave nobis est cum publico litigare. Unde necesse est nobis aliquid cedere, ut possimus eamdem caussam ad compositionem perducere. Quod dum factum fuerit, dilectioni tuæ, Deo auxiliante, nuntiabimus. De fratrum vero animabus omnino esto solicitus. Sufficiat jam quod opinio monasterii per vestram negligentiam inquinata est. Non frequenter foras egrediaris. In caussis istis procuratorem institue, & tu ad lectionem atque orationem vaca. De hospitalitate esto solicitus: quantum potes, pauperibus largire: ita tamen ut serves quod Floriano restitui debeat. In ipsis autem fratribus monasterii tui quos video, non invenio eos ad lectionem vacare. Unde considerare necesse est quantum peccatum est, ut ex aliena oblatione Deus vobis alimoniam transmiserit, & vos mandata Dei discere negligatis. De sex vero unciis domus, si authenticam chartulam non videmus aut exemplaria, nil possumus facere. Sed Florentino Dei famulo præceptum transmisit, ut si ei veritas constiterit, easdem sex uncias vobis restituat. Quibus restitutis, reliquas sex uncias aut in emphyteusim damus, aut * in reditus commutamus.

Joan. diac. lib. 3. c. 69.

* Deest in Paris. in

IV.

* XLIII. * IV. AD BONIFACIUM EPISCOPUM REGIENSEM.

De humanis laudibus vitandis.

Gregorius Bonifacio episcopo Regiensi.

1. Thes. 3. QUibusdam venientibus agnovi fraternitatem tuam misericordiæ operibus vehementer insistere, atque omnipotenti Deo gratias retuli, quia juxta egregii prædicatoris vocem, nunc vivimus, si vos statis in domino. Sed illud, fateor, non leviter mentem meam momordit, quod eadem opera multis vosipsi nuntiastis: ex qua re collegi quod mens vestra non studeat Dei oculis, sed humano judicio placere. Unde necesse est, frater carissime, ut cum bona exterius agis, hæc interius cum magna cautela custodias; ne appetitus placendi hominibus subrepat, & omnis labor boni operis incassum fiat. Nos enim qui sumus, quibus placeri ab hominibus quæritur? Quid namque aliud quam pulvis & cinis sumus? Sed illi tua fraternitas placere desideret, qui & non longe est, ut appareat, & omne quod retribuerit, finem nullo modo habebit.

Mense Octobri, indictione undecima.

* XLIV. * V. AD PETRUM SUBDIACONUM CAMPANIÆ.

De violentiis laicorum reprimendis.

Gregorius Petro subdiacono Campaniæ.

SIcut in judiciis laicorum privilegia turbare non cupimus, ita eis præjudicantibus, moderata te volumus auctoritate resistere. Violentos namque laicos coercere non contra leges est agere, sed legi ferre subsidium. Quia igitur Deusdedit gener Felicis de Orticello præsentium latrici violentiam dicitur irrogasse, præfatamque rem illicite detinere, ita ut viduitatis ejus dejectio non misericordiam provocare, sed ejus inveniatur roborare malitiam; præcipimus experientiæ tuæ, ut tam contra præfatum virum, quam in ceteris caussis, in quibus se asserit præfata femina præjudicium sustinere, * nostræ ei solatium tuitionis impendas, nec a quolibet eam prægravari permittas: ne vel ea quæ tibi salva tamen æquitate mandantur in aliqua inveniaris parte negligere, vel viduis, aliisque pauperibus, dum illic auxilium non inveniunt, ex hujus itineris profligentur longinquitate dispendia.

* tuæ. Paris.

* XLV. * VI. AD JOANNEM EPISCOPUM PRIMÆ JUSTINIANÆ.

De injusta condemnatione Hadriani episcopi.

Gregorius Joanni episcopo primæ Justinianæ.

* deest in Paris. POst longas tribulationes * suas quas Hadrianus Thebanæ civitatis episcopus a consacerdotibus suis, velut ab hostibus, pertulit, in Romam civitatem confugit. Et licet adversus Joannem Lariſſæum episcopum ejus fuisset prima suggestio, non ab eo in caussis pecuniariis reservatis legibus judicatum; tamen post hæc magis contra personam fraternitatis tuæ, a qua non juste se a sacerdotii gradu flagitabat esse dejectum, gravissime querebatur. Sed nos, indiscussis petitionibus non credentes, eadem quæ apud Joannem fratrem & coepiscopum nostrum, vel quæ apud fraternitatem tuam sunt acta, relegimus. Et quidem de memorati Joannis episcopi Lariſſæi judicio, quod fuerat appellatione suspensum, satis & piissimi rerum domini ad Corinthi episcopum missis jussionibus decreverunt. Et nos quoque per præsentium latores epistolis nostris, ad præfatum Joannem Lariſſæum directis, Christo auxiliante, decrevimus, cum diversi * discrepatione judicii, cujus examinationem tibi imperialia jussa tradiderant, & inspecta gestorum apud Joannem episcopum de criminalibus habitorum serie ventilatis, reperimus prope nihil te, quod ad nominatas indictasque ibi caussas attinuit, exquisisse, sed machinationibus quibusdam testes adversus Demetrium diaconum in damnatione ejusdem episcopi produxisse. Qui eum de illo, quod nec audiri fas est, testimonium dicentem se audisse perhibe-rent. Quod dum præsens Demetrius contradiceret se dixisse, adversus sacerdotalem morem disciplinamque canonicam dejectum honore suo diaconum proconsuli provinciæ tradidisse. Qui cum multis laniatus verberibus adversus episcopum suum forsan aliqua potuisset tormentorum necessitate mentiri, usque ad finem negotii nihil eum de quibus interrogabatur penitus invenimus fuisse confessum. Sed nec alia in gestis ipsis, sive per depositionem testium, sive per Hadriani professionem, quod ei potuisset obesse, reperimus. Sed tantum fraternitas tua, nescio quo mentis motu, divino humanoque jure contempto, abruptam protulit in ejus damnatione sententiam: quæ licet non esset appellatione suspensa, contra leges tamen canonesque prolata, ipso non poterat jure subsistere. Postquam autem ex abundanti appellationem tibi constat esse porrectam, mirati sumus cur nec homines tuos, secundum cautionem Honorato diacono nostro per responsales tuæ ecclesiæ expositam, qui tui judicii rationem potuissent reddere, transmisisti. Quod factum te vel de contumacia, vel de conscientiæ trepidatione redarguit. Si igitur hæc quæ nobis aperta sunt veritate vallantur, quoniam occasione * virium nostrarum consideramus vos injusta præsumere, de his alias, secundum id quod a nobis deliberatum fuerit, Christo auxiliante decernemus. Quod vero ad præsens attinet, cassatis prius atque ad nihilum redactis prædictæ sententiæ tuæ decretis, ex beati Petri principis apostolorum auctoritate decernimus, triginta dierum spatio te sacra communione privatum, ab omnipotenti Deo nostro tanti excessus veniam cum summa pœnitentia ac lacrymis exorare. Quod si hanc sententiam nostram te cognoverimus impleſſe remissius, non jam tantum injustitiam, sed & contumaciam fraternitatis tuæ cognoscas, adjuvante domino, severius puniendam. Præfatum vero Hadrianum fratrem & coepiscopum nostrum ex tua sententia, ut diximus, nequaquam canonibus neque legibus exi-

* al. discretione

* vicium & in Par.

Grat. 24 q. cap. 6.

existentem damnatum, in suum locum atque ordinem reverti Christo comitante disponimus: ut nec illi fraternitatis tuæ noceat contra justitiæ tramitem prolata sententia, nec caritas tua pro placanda futuri indignatione judicis incorrecta remaneat.

LVI. * VII. AD JOANNEM EPISCOPUM LARISSÆUM.

De injusta condemnatione Hadriani.

Gregorius Joanni episcopo Larissæo.

c. 16. q. 1. 12. Polyc. l. 1. tit. 7. FRater noster Hadrianus, Thebanæ civitatis episcopus, ad Romanam urbem veniens lacrymabiliter est conquestus, de quibusdam capitulis se a fraternitate tua, nec non a Joanne primæ Justinianæ episcopo, non legitime neque canonice condemnatum. Cumque per diuturnum tempus nullam diversæ partis videremus huc advenire personam, quæ ejus debuisset objectionibus respondere, necessario cognoscendæ veritatis intuitu, ea quæ penes vos acta sunt relegenda tradidimus. Ex quibus cognovimus Joannem atque Cosmam diaconos, unum pro lubrico corporis, alterum pro fraudibus ecclesiasticarum rerum proprio depulsos officio, de pecuniariis criminalibusque capitulis adversus eum piissimis nostris imperatoribus suggessisse. Qui per jussiones suas te voluerunt, servata videlicet juris canonumque districtione, cognoscere; ita ut de pecuniariis quidem ferres firmam jure sententiam: de criminalibus vero, eorum clementiæ, habita subtilius examinatione suggereres. Quod si tam rectas jussiones tua fraternitas rectis quoque mentibus accepisset, numquam viros pro suis excessibus proprio amotos officio, atque jam inimicantis animi, ad accusationem passim sui suscepisset episcopi; maxime cum ex suggestione piissimis dominis oblata, eorum sit detecta fallacia: quia cum consensu omnium clericorum hæc contra suum pontificem se suggessisse professi sunt. Post hæc tamen, ut breviter quædam strictimque quæ apud te sunt acta percurram, primum capitulum penes fraternitatem tuam motum est Stephani Thebani diaconi: cujus vitam quasi sciens turpissimam Hadrianus episcopus, non eum sui ordinis honore privaverat. Quod capitulum, nullus deductorum testium ad Hadriani episcopi dicit pervenisse notitiam: nisi quod solus Stephanus turpis vitæ suaque professione damnabilis dicitur esse confessus. Secundum capitulum adversus eum videtur esse propositum de infantibus ejus jussu a sacri baptismatis susceptione prohibitis, atque ita inabluta sorde peccati defunctos in tenebris. Sed nullus adversus eum deductorum testium professus est nosse se tale aliquid ad Hadriani episcopi perveniisse notitiam, sed a matribus infantum, quarum viri remoti pro culpis, ut dicitur, ab ecclesia fuerant, se cognovisse dixerunt. Sed nec inbaptizatos eos mortis tempus professi sunt occupasse, sicut accusatorum continebat invidiosa suggestio: cum in Demetriade civitate baptizatos eos esse constiterit. Et hæc quidem de criminalibus causis. De pecuniariis vero qualiter a te fuerit judicatum, inquisitio deputatorum a principe virorum piissima jussione serenissimis principibus attestatur. Nam cum tuam sæpefatus Hadrianus suspendisset appellatione sententiam, quantum ex quatuor testium depositionibus apud Joannem primæ Justinianæ episcopum prolatis agnovimus, artissima detrusus custodia libellum, in quo objecta sibi confiteretur capitula, tua coactus est fraternitati porrigere. Qui quidem porrecto a se libello de pecuniariis invenitur tuæ consensisse sententiæ. Criminalia vero medio quodam dubioque verborum calle transcurrit, ut & tua quibusdam subjectis nebulis frustraretur intentio, & ipse porro a confessione * imperplexæ locutionis obscuritate refugeret. Cumque porrecta appellatio per homines ejus, ceteraque quæ penes te gesta sunt piissimis fuissent deportata principibus deputatis, ut diximus, Honorato diacono sedis nostræ, & Sebastiano glorioso antigrapho, cunctisque examinatis subtiliter a serenissimis est dominis ab omnibus jussionibus absolutus. Sed nescio quibus machinationibus exquisitis alia rursus est principalis jussio elicita; ut de cunctis antefatis capitulis Joannes primæ Justinianæ episcopus requirens subtiliter judicaret. In cujus judicio omnes clerici Hadriani episcopi, & Demetrius diaconus inter tormenta professus est, omnem hanc contra Hadrianum episcopum calumniam, fraternitatis tuæ machinatione confectam. Nec aliqua de capitulis ipsis, quæ in tua audientia criminaliter objecta fuerant, Hadriano episcopo sunt probata. Sed provenit alia contra canones ac leges in Demetrium diaconum ejus, aliisque personis crudelis atque dolorosa discussio, in qua nihil pene repertum est, ex quo sæpe memoratus Hadrianus damnari legitime debuisset, sed magis ex quo potuisset absolvi. Sed de Joanne primæ Justinianæ urbis antistite, ac de nequissimo ejus damnandoque judicio alias sumus juvante domino tractaturi. Hadrianum vero episcopum reperimus, & tuo contra sacerdotales mores odio laborasse, & nullo jure pecuniariis in causis eum fraternitatis tuæ condemnatum fuisse sententia. Quia igitur & ab antefato Joanne primæ Justinianæ episcopo contra jus canonesque depositus, honoris sui gradu carere non potuit, in sua eum reformari ecclesia, atque in propriæ dignitatis ordinem decrevimus revocari. Et cum oportuisset te ex eo dominici corporis communione privari, quod admonitione sanctæ memoriæ decessoris nostri contempta, per quam eum ecclesiamque ejus de tuæ jurisdictione potestatis exemit, rursus in eis aliquid tibi jurisdictionis servare præsumpseris: tamen nos humanius decernentes, communionisque tibi sacramentum interim conservantes, decernimus, ut fraternitas tua ab eo ecclesiaque ejus omnem ante habitæ suæ potestatem jurisdictionis abstineat, & secundum scripta decessoris nostri, si qua causa vel fidei, vel criminis, vel pecuniaria adversus præfatum Hadrianum consacerdotem nostrum potuerit evenire, vel per eos qui nostri sunt, vel fuerint in urbe regia responsales, si mediocris est quæstio cognoscatur, vel huc ad apostolicam sedem, si ardua est, deducatur, quatenus nostræ audientiæ sententia decidatur. Quod si contra hæc quæ statuimus, quolibet tempore, seu qualibet occasione, vel surreptione venire tentaveris, sacra scias te communione privatum; nec eam te, excepto ulti-

* perplexæ. *Paris.*

Grat. 16. qu. 1. cap. 52. Joan. diac. lib. 4. c. 26.

ultimo vitæ tuæ tempore, niſi conceſſa Romani pontificis decernimus juſſione percipere.
Grat. 25. q. 1. cap. 8. * Hæc
Hæc * enim conſona ſanctis patribus definitione ſancimus, ut qui ſacris neſcit obedire canonibus, nec ſacris adminiſtrare, nec communionem capere ſit dignus altaribus. Res autem ſive ſacras, ſive alias mobiles immobileſque ejus eccleſiæ, quas hactenus * diceris retinere, quarum notitiam nobis oblatam præſentibus annectimus literis, ſine aliqua ei dilatione fraternitas tua reſtituat. De quibus ſi qua inter vos quæſtio vertitur, volumus ut apud reſponſalem noſtrum in urbe regia ventiletur.
* dicitur. Pariſ.

* XLVII. * VIII. AD NATALEM EPISCOPUM SALONITANUM.

Ut non deponatur epiſcopus niſi in conventu epiſcoporum.

Gregorius Natali epiſcopo Salonitano.

Joan. diac. lib. 4. c. 28. CUm cuncta negotia indagandæ ſolicitudine veritatis indigeant, tum quæ ad dejectionem ſacerdotalium graduum pertinent diſtrictius ſunt trutinanda: in quibus non tam de
* humilibus. Pariſ. * humanis conſtitutis, quam de divinæ quodammodo benedictionis refragatione tractatur. Quæ res quoque nos in Florentii Epidauritanæ civitatis epiſcopi perſona ad exhortationem veſtræ fraternitatis admonuit. Nuntiatum ſiquidem nobis eſt, a quibuſdam fuiſſe eum in cauſſis criminalibus accuſatum: & nullis canonicis probationibus exquiſitis, nec ſacerdotalis concilii præveniente judicio eum ab honoris officio, non jure, ſed auctoritate depoſitum. Quia ergo non poteſt quemquam epiſcopatus gradu, niſi juſtis ex cauſſis, concors ſacerdotum ſummovere ſententia; hortamur fraternitatem veſtram, ut præfatum virum ex eodem, in quo detruſus eſt, ejici faciatis exilio, cauſſamque ejus epiſcopali diſceptatione perquiri. Et ſi his in quibus accuſatur canonica fuerit probatione convictus, canonica procul dubio eſt ultione plectendus. Quod ſi alias quam de eo æſtimatum eſt ſynodali fuerit inquiſitione compertum, neceſſe eſt ut criminatores juſti diſtrictionem juris exhorreant, & incriminato innocentiæ ſuæ ſerventur illibata ſuffragia. Executionem vero antefati negotii Antonino ſubdiacono noſtro ex noſtra præceptione mandavimus; quatenus ejus inſtantia & quæ ſunt legibus canonibuſque placita decernantur, & decreta, juvante domino, mancipentur effectui.

* XLVIII. * IX. AD ANTONINUM SUBDIACONUM.

De Florentio epiſcopo injuſte depoſito.

Gregorius Antonino ſubdiacono.

PErvenit ad nos Florentium Epidauritanæ civitatis epiſcopum, præreptis prius rebus ejus, pro quibuſdam non approbatis criminibus ſine ſacerdotali concilio fuiſſe damnatum.
Grat. 11. q. 3. cap. 44. Et quia non debet is pœnam ſuſtinere canonicam, in cujus damnatione non eſt canonica prolata ſententia; præcipimus experientiæ tuæ ut Natali fratri & coepiſcopo noſtro debeas imminere, quatenus ſupradictum virum de eodem ejici faciat quo nunc dicitur detruſus exilio. Convocatoque epiſcoporum concilio, ſi hæc in quibus accuſatus eſt canonice fuerint approbata præfati Natalis fratris & coepiſcopi noſtri volumus in eum proprium robur obtinere ſententiam. Sin autem generali fuerit judicio abſolutus, nec eum deinceps cujuslibet præjudicio ſubjacere permittas: & præfatæ res diſtricta tuæ ſolicitudinis reſtituantur inſtantia. Neceſſe eſt ergo, ut quanto graviora talium negotiorum perpendis pondera, tanto ea maturiori vigilantiorique ſtudeas executione complere.

* X. AD SABINUM SUBDIACONUM. * XLIX.

De Chalcedonenſi ſynodo, & de aliis tribus ſynodis recipiendis.

Gregorius Sabino ſubdiacono.

EXeuntes maligni homines turbaverunt animos veſtros, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant, aſtruentes quod aliquid de ſancta Chalcedonenſi ſynodo piæ memoriæ Juſtiniani temporibus ſit imminutum, quam omni fide omnique devotione veneramur. Et ſic quatuor ſynodos ſanctæ univerſalis eccleſiæ ſicut quatuor libros ſancti evangelii recipimus. De perſonis vero de quibus poſt terminum ſynodi aliquid actum fuerat, ejuſdem piæ memoriæ Juſtiniani temporibus eſt ventilatum: ita tamen, ut nec fides in aliquo violaretur, nec de eiſdem perſonis aliquid aliud ageretur, quam apud eamdem ſanctam Chalcedonenſem ſynodum fuerat conſtitutum. Anathematizamus autem, ſi quis ex diffinitione fidei, quæ in eadem ſynodo prolata eſt, aliquid imminuere præſumit, vel quaſi corrigendo ejus ſenſum mutare: ſed ſicut illic prolata eſt per omnia cuſtodimus. Te ergo, fili cariſſime, decet ad unitatem ſanctæ eccleſiæ remeare, ut finem tuum valeas in pace concludere, ne malignus ſpiritus, qui contra te per alia opera prævalere non poteſt, ex hac cauſſa inveniat unde tibi in die exitus tui in aditu regni cœleſtis obſiſtat.
Joan. diac. 4. c. 5.

* XI. AD ALBANOS. * L.

De ordinatione epiſcopi.

Gregorius ordini & plebi conſiſtenti in Albano.

PRobabilibus deſideriis nihil attulimus tarditatis: fratrem namque & coepiſcopum noſtrum hominem bonum vobis ordinavimus ſacerdotem.

Menſe Novembri, indictione undecima.

* XII. AD MAXIMIANUM EPISCOPUM SYRACUSANUM. * LII.

De cauſſa Gregorii Agrigentini epiſcopi.

Gregorius Maximiano epiſcopo Syracuſano.

Joan. diac. 5. c. 15. Grat. 21. c. cap. 5. Po lib. 1. tit.

PRidem quidem fraternitati veſtræ ſcripſeram, ut eos qui adverſus Gregorium epiſco-

ſcopum Agrigentinæ civitatis aliqua dixerant, ad Romanam civitatem tranſmittere deberetis. Quod & nunc ut inſtantius fieri debeat præſentibus adhortamur epiſtolis. Unde perſonas ipſas, ceteraque documenta, id eſt geſta & petitiones, quæ data ſunt, feſtinate cum celeritate tranſmittere. Nec moram aliquam excuſationemque perquiri penitus permittimus, quatenus his in Romanam, ſicut diximus, civitatem tranſmiſſis, ſub celeritate ſciamus, quid auxiliante domino, de perſona ſalubrius ejus diſponere debeamus.

* XIII. AD AGNELLUM EPISCOPUM DE FUNDIS.

Præcipit ut in Tarracinenſi eccleſia ſit epiſcopus.

Gregorius Agnello epiſcopo de Fundis, qui nunc in civitate incardinatus eſt Tarracina.

RElatio cleri ſimul & populi Tarracinæ dege ntis nos valde lætificat, ob hoc quod de tua fraternitate bona teſtatur. Et quia defuncto Petro pontifice ſuo, ſibi cardinalem poſtulant conſtitui te ſacerdotem, eorum vota neceſſario complenda eſſe prævidimus, quatenus & illi ſe gaudeant impetraſſe quod poſtulant, & nos conceſſiſſe quod expedit videamur. Quia igitur ob cladem hoſtilitatis nec in civitate, nec in eccleſia tua eſt cuiquam habitandi licentia, ideo te auctoritate noſtra Tarracinenſi eccleſiæ cardinalem conſtituimus ſacerdotem, admonentes, ut ita de animabus populorum illic conſiſtentium, Deo protegente, debeas eſſe ſolicitus, quatenus callidi perverſique hoſtis inſidiæ commiſſo tibi gregi qualibet arte nocere non valeant, ſed ſolicitudinis tuæ grex circumſeptus cuſtodia, digni ſe paſtoribus gaudeat meruiſſe tutamina. In tuis actibus plebi exempla bene vivendi exiſtent. Avaritia in te vires non habeat. Tua prædicatione qui literas neſciunt quid divinitus præcipiatur agnoſcant. In Dei timore populum quemadmodum vivere poſſit tui mores inſtituant. Operibus exerce quod ſubjectos doces & prædicas. Actus tui in aliorum correptionem proficiant, in adjutorium ſibi vitæ tuæ imitationem aſſumant. Sicque te in cunctis operibus exhibere feſtina, ut ſcripturam conſtructionemque in te habeat, quicumque aut negligit, aut non poteſt lectione formari. Tota igitur mentis intentione ita lucrum animarum domino noſtro facere feſtinato, ut digna te merces ante ejus conſpectum in die retributionis inveniat. Quidquid vero de prædictæ rebus eccleſiæ, vel ejus patrimonio, ſeu cleri ordinatione promotioneve, & omnibus generaliter ad eam pertinentibus, ſolerter atque canonice ordinare facereque provideris, liberam habebis, quippe ut ſacerdos proprius, modis omnibus facultatem. Illud quoque fraternitatem tuam ſcire neceſſe eſt, quoniam ſic te prædictæ Tarracinenſis eccleſiæ cardinalem eſſe conſtituimus ſacerdotem, ut & Fundenſis eccleſiæ pontifex eſſe non deſinas, nec curam gubernationemque ejus prætereas: quia ita fraternitatem tuam ſæpe dictæ Tarracinenſi eccleſiæ, ſicut præfati ſumus, præeſſe præcipimus, ut antedictæ Fundenſis eccleſiæ tibi jura poteſtatemve nullo modo ſubtrahamus.

A

B

C

D

E

* XIV. AD TARRACINENSES. * LIII.

De Agnello epiſcopo ſuſcipiendo.

Gregorius clero, ordini, & plebi conſiſtenti in Tarracina.

DIlectionis veſtræ deſideria inſinuata nobis, quam obtuliſtis, petitio reſeravit, electionemque veſtram valde laudavimus, quia Agnellum fratrem & coepiſcopum noſtrum, probatum jam meritis, cardinalem vobis conſtitui deprecamini ſacerdotem. Et quoniam gratæ laudandæque petitioni nec effectum negari, nec moram licebat innecti, ſecundum deſideria petitionemque veſtram ſupradictum Agnellum directa præceptione eccleſiæ veſtræ cardinalem eſſe ſtatuimus ſacerdotem. Pro qua re dilectionem veſtram paterna adhortatione commoneo, ut ei obedientiam præbere in omnibus debeatis, quatenus caritatis veſtræ ſolatio roboratus, curam gubernationemque eccleſiæ, quam vobis probatur petentibus ſuſcepiſſe, adjuvante domino ſalubriter valeat implere.

Menſe Decembri, indictione undecima.

* XV. AD SCHOLASTICUM DUCEM CAMPANIÆ. * LIV.

De epiſcopo in Neapoli eligendo.

*Gregorius Scholaſtico * duci Campaniæ.* * Judici. *Pariſ.*

DUM de Neapolitanæ civitatis cura deſtitutæ ſacerdotis ſolatio vehementius angeremur, ſupervenientes præſentium latores cum decreto in Florentium ſubdiaconum noſtrum confecto, aliquid nobis in tanto cogitationum pondere * revelationis innuerant. Sed dum præfatus ſubdiaconus noſter refugiens civitatem ipſam, ordinationem ſuam lacrymabiliter evaſiſſet, quaſi ex majori quadam diſpenſatione noſtram cognoſcite creviſſe mœſtitiam. Atque ideo ſalutantes hortamur magnitudinem veſtram, ut convocantes priores, vel populum civitatis, de electione alterius cogitetis, qui dignus poſſit cum Chriſti ſolatio ad ſacerdotium promoveri. In quo decreto ſolenniter facto, atque ad hanc urbem tranſmiſſo, ordinatio illic tandem Chriſto auxiliante proveniat. Sin autem aptam non invenietis in quam poſſitis conſentire perſonam, ſaltem tres viros rectos ac ſapientes eligite, quos ad hanc urbem generalitatis vice mittatis, quorum & judicio plebs tota conſentiat. Forſitan huc venientes, præſtante Dei miſericordia, talem reperient, qui vobis antiſtes irreprehenſibiliter ordinetur, quatenus deſtitutæ civitati veſtræ nec intrinſecus actuum ſuorum deſit inſpector, nec extrinſecus, adhibita ſolicitudine ſacerdotis, hoſtilibus aditus præſtetur inſidiis. * *al.* relevationis. *ita & in Pariſ.*

at 21. qu. 1, *ap.* 6.

* LV.

* XVI. AD PETRUM EPISCOPUM

DE VIBICIS.

Valerianum presbyterum commendat.

*Gregorius Petro episcopo de * Vibicis.*

* Baricis. *Paris.*

LIcet fraternitatem tuam piis se cauſſis non dubitemus ſponte impendere, verumtamen quia proniorem eam noſtra fieri arbitramur epiſtola; idcirco præſentibus tibi indicamus apicibus, horum latorem Valerianum presbyterum pro redemptione captivorum in illas partes adveniſſe: cui tanto enixius in omnibus debetis ferre ſolatium, quanto eum mercedis intentione longinqui itineris laborem aſſumpſiſſe cognoſcitis. Sic enim & hic quod intendit te adjuvante perficiet, & fraternitas tua pro impenſo ſolamine magnam apud Deum, ſicut deſiderat, retributionem inveniet.

Menſe Januario, indictione undecima.

* LVI.

* XVII. AD GRATIOSUM

SUBDIACONUM.

De poſſeſſionibus Floræ abbatiſſæ reddendis.

Gregorius Gratioſo ſubdiacono.

Grat 12. q. 2. c. 75. Anſ. lib. 5. c. 32.

RElegioſam vitam eligentibus congrua nos oportet conſideratione proſpicere, ne cujuſdam neceſſitatis occaſio aut deſides faciat, aut robur, quod abſit, converſationis infringat. Idcirco præſenti tibi auctoritate præcipimus, quatenus domum poſitam in hac urbe, regione quarta, juxta locum qui appellatur, * Ad gallinas albas, vel hortum, juris ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui Deo auctore præſidemus, in qua Campana quodam * uxor Patritii manſiſſe dignoſcitur, ſimul & hortum atque hoſpitia quæ intra eamdem domum janua concludit; Floræ abbatiſſæ debeas tradere, proprietatis jure procul dubio poſſidendam. In qua domo monaſterium virginum, ubi cum congregatione ſua habitare poſſit, Chriſto queat adjuvante conſtruere: ut tam ipſa, quam etiam quæ in ejus loco honoreque ſucceſſerit, prædictam domum & hortum cum omnibus ad ſe pertinentibus, ſicut diximus, quieto inconcuſſoque jure, a nobis pietatis conſideratione conceſſa, valeat poſſidere.

* *deeſt in Pariſ.* Ad

* Patricia *ita & in Pariſ.*

* LVII.

* XVIII. AD THEODORUM

CONSILIARIUM.

Accſimum puerum dono dat per epiſtolam.

Gregorius Theodoro conſiliario.

Grat. 12. q. 2. c. 67. Polyc. lib. 3 tit. 13.

ECcleſiaſticis utilitatibus deſudantes eccleſiaſtica dignum eſt remuneratione gaudere, ut qui ſe voluntariis obſequiorum neceſſitatibus ſponte ſubjiciunt, digne noſtris proviſionibus conſolentur. Quia igitur te Theodorum virum eloquentiſſimum conſiliarium noſtrum mancipiorum cognovimus miniſterio deſtitutum, ideo puerum nomine Acoſimum, natione Siculum, juri dominioque tuo dari tradique præcipimus. Quem quoniam traditum ex noſtra voluntate jam poſſides, hujus te neceſſe fuit ſcripti pro futuri temporis teſtimonio ac robore * largitantis auctoritate fulciri; quatenus domino protegente ſecure eum ſemper & ſine ullius retractationis ſuſpicione, quippe ut dominus, valeas poſſidere. Neque enim quemquam fore credimus, qui tam parvam largitatem, pro tua tibi devotione conceſſam, deſideret vel tentet ullo modo revocare: cum uno eodemque tempore, & verecundum ſit a deceſſoribus bene geſta reſolvere, & verecundum ſit docere ceteros in ſua quandoque reſolutoriam proferre largitate ſententiam.

* largitatis *ita & in Pariſ.*

* LVIII.

* XIX. AD PETRUM SUBDIACONUM

CAMPANIÆ.

Ut de reliquiis ſancti Severini tranſmittat.

Gregorius Petro ſubdiacono Campaniæ.

COr noſtrum pia divinitatis inſpiratione compungitur, loca quondam execrandis erroribus deputata, in catholicæ religionis reverentiam dedicare. Quia igitur eccleſiam poſitam juxta domum Merulanam regione tertia, quam ſuperſtitio diu Ariana detinuit, in honorem ſancti Severini cupimus conſecrare, experientia tua reliquias beati Severini ſummopere debita cum veneratione tranſmittat, quatenus quæ noſtris animis perficienda decrevimus, implere omnipotentis gratia ſuffragante poſſimus.

* LIX.

* XX. AD GRATIOSUM EPISCOPUM

NUMENTANUM.

Curam committit eccleſiæ ſancti Anthemii.

Gregorius Gratioſo epiſcopo Numentano.

Joan. diac. lib. 3. c. 15.

POſtquam hoſtilis impietas diverſarum civitatum, ita peccatis facientibus, deſolavit eccleſias, ut reparandi eas ſpes nulla populo deficiente remanſerit, majori valde cura conſtringimur, ne defunctis earum ſacerdotibus, reliquiæ plebis, nullo paſtoris moderamine gubernante, per devia fidei hoſtis callidi, quod abſit, rapiantur infidiis. Hujus ergo rei ſolicitudine ſæpe * commoti, hoc noſtro ſedit cordi conſilium, ut vicinis eas mandaremus pontificibus gubernandas. Ideoque fraternitati tuæ curam gubernationemque ſancti Anthemii eccleſiæ, in Curium Sabinorum territorio conſtitutæ, prævidimus committendam, quam tuæ eccleſiæ aggregari unirique neceſſe eſt: quatenus utrarumque eccleſiarum ſacerdos recte Chriſto adjuvante poſſis exiſtere, & quæque tibi de ejus patrimonio, vel de cleri ordinatione ſeu promotione vigilanti ac canonica viſa fuerint cura diſponere, quippe ut pontifex proprius, liberam habebis ex præſenti noſtra permiſſione licentiam. Quapropter, frater cariſſime, dominicorum reminiſcens mandatorum, ſalubriter ita in commiſſæ plebis regimine lucrandiſque animabus invigila, ut ante tribunal æterni judicis conſtitutus, fructum bonæ operationis, qui ad mercedem tuam pertineat,

* *al.* commoniti,

tineat, eidem redemptori noſtro, in quo lætari poſſis, exhibeas.

Menſe Februario, indictione undecima.

* XXI. AD PASCHALEM, DEMETIANUM ET CASTORIUM FRATRES.

Reddit ſubſtantiam patris eorum.

Gregorius Paſchali, Demetiano, atque Caſtorio, filiis Urbici defenſoris de Tiburtina.

OFficii noſtri eſt orbatis ita parentibus ferre conſultum, quatenus aliquid de his, quæ juſte debentur, eccleſiæ relaxantes, eorum poſſimus ſubvenire miſeriis. Quia igitur facta ſubtilius ratione, patrem veſtrum Urbicum, quondam defenſorem, de patrimonio Sabinenſi atque * Cardolano, quod ejus fuerat curæ commiſſum, conſtat in non modicam ſummam debitorem fuiſſe defunctum & quamvis tota ejus ſubſtantia pro hoc ſit eccleſiæ obligata, nec tamen ad ſatisfactionem eorum, quæ conſumpſerat, poſſit ſufficere; nos tamen pietatis intuitu, ejuſdem patris veſtri ſubſtantiam vos habere ac poſſidere permittimus atque concedimus, veſtris procul dubio utilitatibus profuturam, ſecuri quod nullus vos denuo de iis, quæ vobis relaxantes conceſſimus, aliqua ratione concutiat.

rſeolano. & in Pa-

Menſe Martio, indictione undecima.

* XXII. AD ANTONINUM SUBDIACONUM.

De obitu Natalis epiſcopi, & de ordinatione epiſcopatus ejus.

Gregorius Antonino ſubdiacono rectori patrimonii in Dalmatia.

NAtalem Salonitanæ eccleſiæ fratrem & coepiſcopum noſtrum obiiſſe, diſcurrens in partibus iſtis fama vulgavit. Quod ſi verum eſt, experientia tua omni inſtantia omnique ſolicitudine clerum & populum ejus civitatis admonere feſtinet, quatenus uno conſenſu ordinandum ſibi debeant eligere ſacerdotem, factoque in perſonam, quæ fuerit electa, decreto, ad nos tranſmittere ſtudebis, ut cum noſtro conſenſu, ſicut priſcis fuit temporibus, ordinetur. Illud quidem præ omnibus tibi curæ ſit, ut in hac electione, nec datio quibuſcumque modis interveniat præmiorum, nec quarumlibet perſonarum patrocinia convaleſcant. Nam ſi quorumdam patrocinio fuerit quiſquam electus, voluntatibus eorum cum fuerit ordinatus, obedire reverentia exigente compellitur, ſicque fit ut & res illius minuantur eccleſiæ, & ordo eccleſiaſticus non ſervetur. Talem ergo te admonente perſonam debent ſibi eligere, quæ nullius incongruæ voluntati deſerviat, ſed vita ac moribus decorata, tanto ordine digna valeat inveniri. De rebus vero vel ornamento ejuſdem eccleſiæ, fideliter rerum inventarium facito te præſente conſcribi. Et ne de rebus ipſis poſſit aliquid deperire, Reſpectum diaconum atque Stephanum primicerium notariorum, ut ipſarum rerum omnino gerant cuſtodiam admoneto; interminans eis de propria eos ſatisfacturos eſſe ſubſtantia, ſi quidquam exinde eorum negligentia fuerit imminutum. Malchum autem fratrem & coepiſcopum noſtrum conteſtari te volumus, ut ſe penitus in hac cauſſa non miſceat. Nam ſi per eum aliquid contra voluntatem noſtram factum, vel tentatum potuerimus addiſcere, non modicam ad ſe culpam & periculum pertinere cognoſcat. Sed & hoc eum admonere curato, ut ad ponendas explendaſque rationes patrimonii noſtri quod geſſit, debeat eſſe ſolicitus, pro quibus etiam faciendis, ex Siciliæ partibus ad nos poſtpoſita excuſatione venire feſtinet. In rebus igitur Salonitanæ eccleſiæ nullo modo ſe miſcere præſumat, ne amplius ei aut obnoxius, aut poſſit eſſe culpabilis. Nam multa habere de rebus prædictæ eccleſiæ fertur, eumque opinio pene auctorem extitiſſe in venditione rerum ejus, vel aliis illicitis aſſeverat. Quod ſi ita eſſe, ſicut dicitur, manifeſta veritate patuerit, certus ſit inultum hoc nullatenus remanere. Expenſa vero, quæ neceſſaria fuerit, per œconomum, qui tempore mortis prædicti epiſcopi inventus eſt, erogetur, quatenus rationes ſuas futuro epiſcopo ipſe, ut novit, exponat. Cuncta quidem quæ tibi agenda mandavimus, cum conſilio magnifici atque eloquentiſſimi Marcelli filii noſtri te agere profecto neceſſe eſt, quatenus ita omnia quæ hujus præcepti pagina continet, ſolicite ſtrenueque poſſis implere, ut nulla te neglectus culpa reſpiciat.

ac. 8. qu. 2. 1. Ivo p. 5. 129 Polyc. 2. tit. 3.

* XXIII. AD PETRUM SUBDIACONUM. LXII.

De lapſu Secundini, & ordinatione Theodoſii.

Gregorius Petro ſubdiacono Campaniæ.

QUamvis horrenda execrandaque nimis Secundinum ad aures noſtras pervenerit crimina commiſiſſe, hoc tamen ſolum ad ejus damnationem poteſt ſufficere, quod etiam ipſe de ſe dicitur fuiſſe confeſſus. Cognovimus autem ab eo dictum, quod dum tertius a loco eſſet abbatis, a ſtatu habitus ſui lapſu corporis ceciderit: & licet ad abbatis ordinem tanto coinquinatus facinore nulla debuerit ratione proficere, tamen quia temerario poſt auſu ac tanta pollutione detentus hoc indignus arripuit, experientiæ tuæ hujus auctoritatis tenore præcipimus, ut præfato Secundino remoto ab abbatis officio, Theodoſium, quem congregatio ipſa ſibi petiit ordinari, in monaſterio ſancti Martini abbatem ſolenniter per eum cujus proviſio intereſt fieri ordinari; quatenus in cura congregationis ſubjectæ, adjuvante Deo, cauta poſſit ſolicitudine vigilare. Poſſeſſiones vero, vel hortos ejuſdem monaſterii, eccleſiaſtica, inquantum ratio patitur, tuitione defende.

* LXIII. * XXIV. AD LEONTIUM EPISCOPUM URBINATEM.

De infirmitate Castorii, & visitatione ejus ecclesiæ.

Gregorius Leontio episcopo Urbinati.

Joan. diac. lib. 4. c. 53. CAstorium fratrem & coepiscopum nostrum hic pro corporis sui molestia retinemus. Et quia nunc ad suam ecclesiam non valet remeare; propterea, eo absente, ecclesiæ ipsius fraternitati tuæ operam providimus visitationis delegandam, admonentes caritatem tuam, ut ita efficaciter omnes utilitates ejus exerceat, quatenus tui præsentia proprium se, absentem habere non sentiat sacerdotem. Quidquid autem tibi visum fuerit pro utilitatibus ejusdem ecclesiæ ordinare, habebis modis omnibus ex nostra permissione licentiam. Reditus vero vel ornamenta, ministeriaque ipsius, solicitudinis tuæ intuitus & cura conservet. Et præter ordinationes clericorum, cetera omnia in prædicta ecclesia tamquam cardinalem & proprium te volumus agere sacerdotem.

* LIV. * XXV. AD CIVES ARIMINENSES.

De infirmitate Castorii, & visitatione Leontii.

Gregorius universis habitatoribus Arimini.

Joan. diac. lib. 4. c. 53. SI in culpam vestram, filii dilectissimi, intentius velitis attendere, assidua vos apud Deum debetis oratione purgare, quod episcopum vestrum non devota mente, nec ut filii suscepistis; quem inquietudo & tribulatio a vobis illata ad hoc usque perduxit, ut molestiam corporalem incurreret: quamvis in eo nihil de his quæ nobis sunt scripta cognovimus, sed solam inesse debilitatem vidimus, pro qua eum hic retinere curavimus. Et quia illuc modo ad præsens non valet remeare, ecclesiæ vestræ necessario providimus Leontium fratrem & coepiscopum nostrum visitatorem per omnia deputare, cui etiam nostris scriptis injunximus, ut omnia quæ ad curam utilitatemque ecclesiæ pertinent, tanquam proprius episcopus debeat ordinare. Vos ergo ita ei in omnibus obedite, quatenus operam sibi visitationis injunctam vestra virtute, salubri in omnibus devotione possit complere.

* LXV. * XXVI. AD MAGNUM PRESBYTERUM.

De excommunicatione ejus, & de episcopo eligendo.

Gregorius Magno presbytero ecclesiæ Mediolanensis.

Grat. 24. q. 3. cap. 2. Ivo p. 4. cap. 17. Pan. lib. 5. c. 129. Polyc. lib. 1. tit. 23. Joan. diac. lib. 4. c. 35. SIcut exigento culpa, quis a sacramento communionis digne suspenditur, ita insontibus nullo modo talis debet irrogari vindicta. Comperimus siquidem quod Laurentius quondam frater & coepiscopus noster nullis te culpis exigentibus communione privaverit: ideoque hujus præcepti nostri auctoritate munitus, officium tuum securus perage, & communionem sine aliqua sume formidine. Illud præterea necessario te duximus adhortandum, ut ita te cunctis utilitatibus ecclesiæ tuæ pure ac diligenter exhibeas, quatenus nec offensa te aliqua de neglectu respiciat, & culpam si qua in te, propter quam dominici corporis & sanguinis communione fueras privatus, vel latens inventa est, tuæ fidei puritate detergas. Admone igitur clerum & populum, ut ad eligendum nullatenus dissentiant sacerdotem, sed uno consensu talem sibi eligant consecrandum episcopum, cujus & actus laudabiles & grata Deo & hominibus possit esse persona, ne, si aliter actum fuerit, in diversis (quod absit) studiis damnum ecclesiasticis rebus eveniat.

Mense Aprili, indictione undecima.

* LXVI. * XXVII. AD MARINIANUM ABBATEM.

De Bonifacio a Victore injuste damnato.

Gregorius Mariniano abbati de Panormo, & Benenato notario rectori patrimonii Panormitanensis.

Grat. 23. q. cap. 32. SI ea de quibus vehementer Deus offenditur insequi vel ulcisci differimus, ad irascendum utique divinitatis patientiam provocamus. Multa etenim ad nos mala de quibusdam in Panormitana civitate degentibus pervenerunt, quæ, quoniam majorem coercionem expectant, nec temere credenda, nec desidiose quærenda sunt. Pro qua re Victori fratri & coepiscopo nostro injunximus, ut si vera essent, & ea insequi debuisset, & ulcisci. Nunc itaque huc veniens Bonifacius, vir clarissimus, præsentium lator, frustra se & communione privatum, & alia se graviora a prædicto episcopo queritur fuisse perpessum. Quia ergo nullus sine cognitione damnandus est, eidem fratri & coepiscopo nostro scripsimus, ut si persona, quæ de ipso quædam dicere possit, inventa fuerit, eam ad * nostram debeat cognitionem dirigere. Ideoque hujus præcepti vos pagina necessario duximus adhortandos, quatenus nullius personam attendentes, sed Dei timorem habentes præ oculis, ibi cum omni æquitate, si qua vobis de eo dicta fuerint, memores futuri judicii, subtili debeatis indagatione perquirere. Et si in vestra cognitione cujusquam eum facinorosi criminis reum esse patuerit, tunc ex nostra auctoritate non solum dominici corporis & sanguinis communione privatus sit, verum etiam in monasterium, ubi pœnitentiam agere debeat, retrudatur, ut criminis sui maculas convenienti valeat apud æternum judicem lamentatione purgare. Si vero aut nihil adversus eum in cognitione vestra dictum fuerit, aut si quid dici contigerit, & verum non esse constiterit, nec aliquibus illum indiciis in hoc, quod dicitur, incidisse, potueritis agnoscere, modis omnibus renuntiare nobis curabitis. Prædictum enim Bonifacium nullam a quolibet volumus molestiam sustinere: quoniam sicut justum est ut in delinquentes digna debeat vindicta procedere, ita iniquum est quibusdam afflictionibus quemquam irrationabiliter subjacere.

* vestram Paris.

XXVIII.

* XXVIII. AD EPISCOPOS ITALIÆ,

Ut Armenio in necessitatibus subveniant.

*Gregorius * universis * episcopis per Italiam.*

QUidquid misericorditer ac respectu pietatis impenditur, & hic auctorem suum adjuvat, & optatum ei præmium in die retributionis apportat. Quod cum ita sit, quia * eminentiam vestram valde diligo, mercedis vobis caussas insinuo. Armenius itaque magnificus, filius quondam Antonii illustrissimi viri, sua me egestate compulit, ut pro ipso vobis debuissem scribere. Qui quoniam, sicut nostis, utroque parente orbatus est, eminentiæ vestræ tuitionem & continentiam præstolatur. Unde pietas vestra piæ considerationis, ut consuevit, intuitu, in quantum utile prospicit, ei locum vel actionem provideat, ex qua quotidianis stipendiis valeat contineri: quoniam hæc maxima laus, & merces est, si illa orphanis impendantur, quæ eorum pro suis obsequiis poterant genitoribus exhiberi.

* XXIX. AD CLERUM MEDIOLANENSEM.

De ordinando ad episcopatum Constantio diacono. Et admonitio de die judicii.

Gregorius presbyteris, diaconibus, & clero Mediolanensis ecclesiæ.

EPistolam dilectionis vestræ suscepimus, cui tamen nullius erat inserta subscriptio, sed fluem Magni presbyteri & Hippolyti clerici portitorum personæ faciebant. Qua relecta comperimus omnium vestrum in Constantio filio nostro, ecclesiæ vestræ diacono, convenire consensum, qui dudum mihi bene cognitus fuit. Et cum in urbe regia responsa sedis apostolicæ facerem, longo mihi tempore adhæsit, sed nihil unquam in illo, quod reprehendi passim potuisset, inveni. Verumtamen quia antiquæ meæ deliberationis intentio est, ad suscipienda pastoralis curæ onera, pro nullius unquam misceri persona, orationibus prosequor electionem vestram, ut omnipotens Deus, qui futurorum actuum nostrorum semper est præscius, talem vobis pastorem præbeat, in cujus lingua & moribus exhortationis divinæ pascua valeatis invenire: in cujus mente & humilitas cum rectitudine fulgeat, & severitas cum pietate: qui vobis viam vitæ non solum legendo vel loquendo, sed etiam vivendo possit ostendere, quatenus exemplo illius discat vestra dilectio ad æternæ patriæ desiderium suspirare. Itaque vos, filii carissimi, officii nostri censura commoniti suademus, ut in hac suscipienda antistitis caussa nullus vestrum neglecta utilitate communi suo lucro prospiciat: ne si quisquam propria commoda appetit, frivola æstimatione fallatur: quia nec libero judicio præferendam sibi personam examinat mens, quam cupiditas ligat. Pensantes igitur quæ cunctis expediunt, ei quem vobis divina gratia prætulerit, integerrimam semper in omnibus obedientiam præbete: (id est talem eligite, cui semper debeatis obedire). Judicari namque a vobis ultra non debet semel prælatus, sed tanto nunc subtiliter judicandus est, quanto postmodum judicandus non est. Consecrato autem vobis, Deo auctore, pastori tota vos mente committite, atque in illo omnipotenti domino, qui vobis hunc prætulit, deservite. Sed quia juxta meritum plebium solent superno judicio personæ provideri pastorum, vos spiritalia quærite, cælestia amate, temporalia ut fugitiva despicite: & certissimum tenete, quia placentem Deo pastorem habebitis, si vos in vestris actibus Deo placetis. Ecce jam mundi hujus omnia perdita conspicimus, quæ in sacris paginis audiebamus peritura. Eversæ urbes, castra eruta, ecclesiæ destructæ, nullus terram vestram cultor inhabitat. In nobisipsis pauciissimis, qui ad modicum derelicti sumus, cum supernæ percussionis cladibus, humanus gladius incessanter sævit. Mundi igitur mala, quæ dudum ventura audiebamus, aspicimus; quasi paginæ nobis codicum factæ sunt ipsæ jam plagæ terrarum. In interitu ergo rerum omnium pensare debemus, nihil fuisse quod amavimus. Appropinquantem itaque æterni judicis diem solicita mente conspicite, & terrorem ipsius pœnitendo prævenite. Delictorum omnium maculas fletibus lavate. Iram, quæ æterna imminet, temporali lamento compescite. Pius enim conditor noster cum ad judicium venerit, tanto nos majore gratia consolabitur, quanto nunc conspicit quod a nobis nostra delicta puniuntur. Latorem vero præsentium Joannem subdiaconum nostrum ad hoc, Deo favente, transmisimus, ut electum vestrum sua imminentia cum Dei omnipotentis solatio secundum morem prædecessoris ejus faciat episcopum consecrari. Nam sicut ab aliis nostra exigimus, ita singulis sua jura servamus.

Ansulis inclusa desunt in Paris. in quo tamen cum nulla adnotatio posita sit, forte iste defectus erat typographi.

* XXX. AD JOANNEM SUBDIACONUM. * LXIV

De electione & consecratione Constantii.

Gregorius Joanni subdiacono.

QUanto apostolica sedes, Deo auctore, cunctis prælata constat ecclesiis, tanto inter multiplices curas & illa nos valde solicitat, ubi ad consecrandum antistitem nostrum expectatur arbitrium. Defuncto igitur Laurentio ecclesiæ Mediolanensis episcopo, sua nobis relatione clerus innotuit, in electione se filii nostri Constantii diaconi sui unanimiter consensisse. Sed quoniam eadem non fuit subscripta relatio, ne quid quod ad cautelam pertinet omittamus, hujus idcirco præcepti auctoritate suffultum, Genuam te proficisci necesse est. Et quia multi illic Mediolanensium coacti barbarica feritate consistunt, eorum te voluntates oportet, eis convocatis, in commune perscrutari. Et si nulla eos diversitas ab electionis unitate disterminat, si quidem in prædicto filio nostro Constantio omnium voluntates atque consensum perdurare cognoscis, tunc eum a propriis episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, cum nostræ auctoritatis assensu, solatiante & auxiliante domino, facias consecrari; quatenus hujusmodi servata consuetudine, & apostolica sedes

Grat. dist. 65. cap. 10. Joan. diac. lib. 4. Anf. libr. 2. cap. 26. Polyc. lib. 2. tit. 5

pro-

proprium vigorem retineat, & a se concessa aliis * jura non minuat.

* sua jura. *Paris.*

* LXV.

* XXXI. AD ROMANUM PATRICIUM ET EXARCHUM ITALIÆ.

De obitu Laurentii, & consecratione Constantii.

Gregorius Romano patricio & exarcho Italiæ.

OBitum Laurentii ecclesiæ Mediolanensis episcopi excellentiam vestram jam credimus cognovisse: & quia quantum ex cleri relatione didicimus, in Constantio filio nostro diacono ejusdem ecclesiæ omnium consistit electio, necesse fuit pro servanda consuetudine militem ecclesiæ nostræ dirigere, qui eum, in quo omnium voluntates atque consensum concorditer convenire cognoverit, a suis episcopis, sicut vetus mos exigit, cum nostro tamen assensu faciat consecrari. Proinde paterna dilectione persolventes debitum salutationis officium, quæsumus, ut prædicto Constantio, seu fuerit consecratus episcopus, necne, excellentia vestra, ubi necesse fuerit, suum dignetur impendere, justitia favente, solatium; quatenus hæc vos merces, & hic apud inimicos vestros exaltet, & in futura vos vita apud Deum prævenienter commendet. Meus est enim proprius, olimque mihi magna fuit familiaritate conjunctus. Et vos, quos nostros cognoscitis, habere ut vestros, & peculiariter diligere debetis.

* LXXI.

* XXXII. AD HONORATUM ARCHIDIACONUM SALONITANUM.

De absolutione Honorati.

Gregorius Honorato archidiacono Salonitano.

Joan. diac. lib. 3. c. 9.

DUdum quidem decessoris nostri nostraque præceptio ad dilectionem tuam cucurrerat, in qua & de objectis tibi calumniose capitulis fueras absolutus, & in tui gradus ordine sine aliqua te instituimus altercatione restitui. Sed quia rursus ante non multum temporis spatium, ad Romanam civitatem veniens, de aliquibus illic actis incongrue, & de sacrorum es conquestus alienatione vasorum; atque dum pro hac re, quæ tuis objectionibus respondere potuissent, sustineremus in hac civitate personas, Natalis episcopus tuus de hac luce migravit; necessarium judicavimus easdem præceptiones, tam decessoris nostri quam nostras, quas dudum, ut dictum est, pro tua absolutione transmisimus, præsentibus deinceps apicibus confirmare. Quamobrem a cunctis tibi objectis capitulis te plenius absolventes, in tui te ordinis gradu sine aliqua volumus * altercatione permanere, ut nihil tibi penitus mota a præfato viro quæstio qualibet occasione præjudicet. De his autem capitulis, de quibus conquestus es, Antonino subdiacono, & rectori illic patrimonii sanctæ, cui Deo auctore præsidemus, ecclesiæ, instanter injunximus, ut si quidem in his ecclesiasticas invenerit immixtas esse personas, cum summa causas ipsas districtione atque auctoritate diffiniat. Sin autem cum talibus res agitur, in quas ecclesiasticæ vigor non possit jurisdictionis extendi, de singulis quibusque capitulis probationes inter publica gesta depositas ad nos absque ulla dilatione trasmittat, ut instructi subtiliter sciamus quid de his debeamus, Christo auxiliante, disponere.

* al. altercatione,

* XXXIII. AD DYNAMIUM PATRICIUM GALLIARUM. * LXXII.

Quadringentos solidos de reditibus ecclesiæ Romanæ se accepisse significat; mittit crucem sacris reliquiis refertam.

Gregorius [1] Dynamio patricio Galliarum &c.

MOnstrat quam bene dispenset propria, qui fideliter administrat aliena. Quod vestra nobis gloria ostendit, quæ perenni muneri intenta, beato Petro apostolorum principi suorum redituum fructus intulit: cui dum sua fideliter impenditis, hæc apud eum munera vestra feciſtis. Sic quippe agere hujus terræ glorioſos de æterna gloria cogitantes decet, ut in eo quod temporaliter prævalent, mercedem sibi non temporalem parent. Proinde debitum salutationis alloquium persolventes, omnipotentem dominum deprecamur, ut vitam vestram, & bonis præsentibus repleat, & ad sublimia gaudia æternitatis extendat. Suscepimus namque per Hilarium filium nostrum de præfatis ecclesiæ nostræ reditibus Gallicanos solidos quadringentos. Transmisimus autem beati Petri apostoli benedictionem, crucem parvulam, cui de catenis ejus beneficia sunt inserta. Quæ illius quidem ad tempus ligaverunt, sed vestra colla in perpetuum a peccatis solvant. Per quatuor vero in circuitu partes, de beati Laurentii craticula, in qua perustus est, beneficia continentur; ut hoc ubi corpus illius pro veritate crematum est, vestram mentem ad amorem domini accendat.

NOTÆ JACOBI SIRMONDI, S. J.

1 *Dynamio patricio.*) Illi opinor qui ante annos decem Massilienſis provinciæ rector fuerat sub Guntramno, & Theodorum episcopum multis modis vexarat, ut refert Gregorius Turonensis libro 6. cap. 11. Extant & Fortunati ad eumdem Dynamium Massilienſem versus lib. 6.

* XXXIV. AD PETRUM SUBDIACONUM. * LXXIII.

De Festo episcopo a civibus suis contempto.

Gregorius Petro subdiacono Campaniæ.

QUeritur Festus frater & coepiscopus noster a suis se clericis ac civibus despici atque contemni. Pro qua re experientiæ tuæ præcipimus, ut tranquilla eos adhortatione convenias, quatenus sedatis, si quæ forte odiorum causſæ sunt, mutua eos & Deo placita caritate concilies: ut & ille quod filiis decet impendat, & illi quod patri oportet exhibeant. Si quæ vero aliæ causſæ sunt, prædicto episcopo te impendere præcipimus, salva tamen justitia & æquitate, solatium.

Men-

Menſe Majo, indictione undecima.

XXIV. * XXXV. AD EUMDEM.

Ut ad eligendum Neapolitanæ civitatis epiſcopum aliquos ex clero Romam tranſmittat.

Gregorius Petro ſubdiacono Campaniæ.

SÆpius a nobis Paulus frater & coepiſcopus noſter expetiit, ut eum ad propriam reverti faceremus eccleſiam. Quod quia rationabile eſſe perſpeximus, ejus petitionem neceſſario duximus adimplendam. Proinde experientia tua clerum eccleſiæ Neapolitanæ conveniat, quatenus duos vel tres de ſuis eligere & huc ad eligendum epiſcopum tranſmittere non omittant. Sed & ſua nobis relatione inſinuent, quoniam ii quos tranſmiſerint, omnium in hac electione vice fungantur, ut eccleſiæ illi Deo auctore ſuus antiſtes valeat ordinari. Nam amplius eam ſine proprio non patimur eſſe rectore. Qui ſi fortaſſe admonitionem tuam quolibet modo differre tentaverint, eccleſiaſticum in eos vigorem exerce. Nam pravitatis de ſe dabit indicium, quiſquis in hoc non ſponte conſenſerit. Prædicto autem Paulo fratri & coepiſcopo noſtro centum ſolidos & unum puerulum orphanum, quem ipſe elegerit, pro labore ſuo de eadem ecclefia facias dari. Illos autem qui cunctorum vice huc venerint ad eligendum epiſcopum, admone ut veſtiarium omne epiſcopi ſui ſciant deferendum, & quantum prævideriſecum argentum adducant, quod in uſu ſuo habere poſſit qui fuerit epiſcopus ordinatus. Hæc vero omnia vivaciter diſtricteque implere feſtina, & ſub omni huc celeritate electos, ſicut diximus, de clero tranſmitte: ut quia diverſi hic nobiles civitatis Neapolitanæ præſentes ſunt, una cum eis de epiſcopali ordinatione & tractare, & adjutore domino deliberare poſſimus.

XXV. * XXXVI. AD SABINUM

ET ANTHEMIUM.

De Januario epiſcopo Romam perducendo, & de Epiphanii presbyteri facinoribus.

*Gregorius Sabino defenſori Sardiniæ, & * Anthemio ſubdiacono.*

QUædam ad aures noſtras gravia pervenerunt, quæ quoniam canonicam emendationem expectant, idcirco experientiæ tuæ præcipimus, quatenus una cum Joanne notario, omni excuſatione poſtpoſita, Januarium fratrem & coepiſcopum noſtrum ſumma huc exhibere inſtantia non omittas; ut eo coram poſito, ea quæ ad nos perlata ſunt ſubtili valeant indagatione perquiri. Pompejana vero atque Theodoſia religioſæ feminæ juxta poſtulationem ſuam, ſi huc venire voluerint, veſtra eis in omnibus præbete ſolatia, ut defideria ſua vobis queant ſuccurrentibus adimplere: præcipue autem Iſidorum eloquentiſſimum, ſicut petiit, ſtudii veſtri ſit per omnia vobiſcum adducere, ut cauſſæ ejus qualitas, quam contra eccleſiam Calaritanam habere dignoſcitur, interius trutinata, legalem valeat finem accipere. Præterea quoniam aliqua nobis de perſona Epiphanii presbyteri facinora nuntiata ſunt, neceſſe eſt ut diligentius cuncta perſcruteris, & ſeu mulieres, cum quibus * periſſe dicitur, ſeu alios quos de cauſſa eadem ſcire aliquid ſenſeris, huc pariter feſtines adducere, quatenus eccleſiaſticæ diſtrictioni liquide poſſint aperiri quæ vera ſunt. Hæc vero omnia ita efficaciter utrique curabitis adimplere, ut nulla vos de neglectu culpa reſpiciat, ſcientes ad veſtrum omnino pertinere periculum, ſi hæc noſtra quoquo modo fuerit lentata præceptio.

Ext. de teſt & atteſt.

peregiſſ.

* XXXVII. AD LIBERTINUM * LXXVI.

PRÆFECTUM SICILIÆ.

De præſumptione Naſæ Judæi, qui altare ſub nomine beati Heliæ conſtruxerat, & de mancipiis Chriſtianis comparatis.

Gregorius Libertino præfecto Siciliæ.

AB ipſo adminiſtrationis exordio, Deus vos in cauſſæ ſuæ voluit vindicta procedere, & hanc vobis mercedem propitius cum laude ſervavit. Fertur ſiquidem quod Naſas quidam ſceleratiſſimus Judæorum, ſub nomine beati Heliæ altare punienda temeritate conſtruxerit, multoſque illic Chriſtianorum ad adorandum ſacrilega ſeductione deceperit. Sed & Chriſtiana, ut dicitur, mancipia comparavit, & ſuis ea obſequiis ac utilitatibus deputavit. Dum igitur ſeveriſſime in eum pro tantis facinoribus debuiſſet ulciſci, glorioſus Juſtinus medicamento avaritiæ, ut nobis ſcriptum eſt, delinitus, Dei diſtulit injuriam vindicare. Gloria autem veſtra hæc omnia diſtricta examinatione perquirat, & ſi hujuſmodi manifeſtum eſſe repererit, ita diſtrictiſſime ac corporaliter in eumdem ſceleratum feſtinet vindicare Judæum, quatenus hac ex cauſſa & gratiam ſibi Dei noſtri conciliet, & his ſe poſteris pro ſua mercede imitandum monſtret exemplis. Mancipia autem Chriſtiana, quæcumque eum comparaſſe patuerit, ad libertatem juxta legum præcepta ſine omni ambiguitate perducite, ne, quod abſit, Chriſtiana religio Judæis ſubdita polluatur. Ita ergo omnia diſtrictiſſime ſub omni feſtinatione corrigite, ut non ſolum pro hac vobis diſciplina gratias referamus, ſed & teſtimonium de bonitate veſtra, ubi neceſſe fuerit, præbeamus.

Joan. diac. lib. 4. c. 44.

Grat. diſt. 54. cap. 23.

* XXXVIII. AD EPISCOPOS LXXVII.

CORINTHIOS.

De Hadriano epiſcopo, qui cum ſuis accuſatoribus epiſcopis in gratiam redierat.

Gregorius univerſis epiſcopis Corinthiis.

DEſiderii noſtri eſt ad concordiam * redigere diſcordes, & unitos eſſe in gratia eos quos diviſos ab alterutra dilectione voluntatis fecit eſſe diverſitas. Scripta igitur fraternitatis veſtræ relegentes, agnovimus quod

Joan. diac. lib. 4. c. 32.

* redire. *ut MSS. omn. Pariſ.*

quod hi qui contra Hadrianum fratrem & coepiſcopum noſtrum aliqua dixerant, modo cum eodem epiſcopo in amicitiam conveniſſent, & magna nobis ad præſens facta eſt de eorum unitate lætitia. Sed quoniam ea quæ dicta ſunt indiſcuſſa remanere non patimur, ſedis noſtræ diaconum ad ea inveſtiganda dirigimus: quia nuntiati nos facinoris qualitas vehementer impellit, ut ea quæ audivimus diſſimulare nullatenus debeamus; præſertim cum accuſatores & accuſatum inter ſe feciſſe gratiam indicaſtis: hoc nobis neceſſe eſt ſubtilius perſcrutari, ne fortaſſe eorum ſit comparata concordia, quæ ſi, quod abſit, non ex caritate, ſed ex præmio facta conſtiterit, majori hoc emendatione plectendum eſt. Nam nos qui canonice, revelante Deo, mala, ſi quidem vera ſunt, reſecare præcedentia feſtinamus; commiſſam poſtmodum culpam ſine vindicta nulla ratione dimittimus.

PRIVILEGIUM MONASTERII SANCTI MEDARDI.

De Gairaldo abbate ſancti Medardi, & de illius monaſterio Sueſſionenſi, quod ampliſſimis privilegiis decorat.

Gregorius omnibus epiſcopis.

PRetioſiſſimis lapidibus &c. *Porro illud non tanti videri debuit regio collectori, ut bis excuderetur eodem in opere, hic & ſub finem libri XII. epiſtolarum ejuſdem Gregorii: ubi nos plura, ſed paucis, annotavimus.*

Menſe Junio, indictione undecima.

* LXXVIII. ## * XXXIX. AD PETRUM SUBDIACONUM.

De Numerio diacono tranſmittendo, ut in epiſcopum conſecrari poſſit, & Catella puella, quæ ab habitu converſionis impediebatur.

Gregorius Petro ſubdiacono Campaniæ.

ANte aliquot dies tibi ſcripſimus, ut Numerium diaconum Nucerinæ eccleſiæ interrogare ſubtiliter debuiſſes, & ſi nihil eſſet quod ei ad ſacerdotii gradum potuiſſet obſiſtere, huc eum conſecrandum Deo auctore tranmitteres. Et ideo ſi facta interrogatione quam diximus ſupraſcriptum ad nos diaconum tranſmiſſurus es, clerum & populum civitatis ipſius admonere curabis, ut cum eo, quanticumque potuerint, venire non differant; quatenus eis præſentibus, ſi Deo placuerit, qui ordinandus fuerit conſecretur. Præterea, quia Felix defenſor puellam nomine Catellam habere dicitur, quæ cum magnis lacrymis, & vehementi deſiderio habitum converſionis appetit, ſed eam præfatus dominus ſuus converti minime permittit; proinde volumus ut experientia tua præfatum Felicem adeat, atque puellæ ejuſdem animum ſolicite requirat, & ſi ita eſſe cognoverit, pretium ejuſdem puellæ ſuo domino præbeat, & huc eam in monaſterio dandam cum perſonis gravibus domino auxiliante tranſmittat. Ita vero hæc age, ut non per lentam actionem tuam præfatæ puellæ anima detrimentum aliquod in deſiderio ſuo ſuſtineat.

* LXXIX. ## * XL. AD PANTALEONEM NOTARIUM.

De filia diaconi a Felice epiſcopi nepote ſtuprata.

Gregorius Pantaleoni Notario.

QUeſtus eſt nobis Evangelus Sipontinæ eccleſiæ diaconus filiam ſuam a Felice fuiſſe, quod dici nefas eſt, ſtupratam. Pro qua re hujus præcepti auctoritate ſuffultum ad Sipontinam civitatem te proficiſci neceſſe eſt, & adhibitis tibi ſapientibus illic viris, cum omni ſubtilitate veritatem curabis addiſcere. & ſi ita repereris, quam ſtupravit, aut uxorem factis nuptialibus inſtrumentis accipiat, aut corporaliter caſtigatum in monaſterium eum privatum communione, ubi pœnitentiam peragat, tradere feſtinabis, ita ut nulla exinde ei ſit quoquo modo egrediendi licentia, niſi hoc noſtra permiſerit fortaſſe præceptio. Præterea quia ſupradictus diaconus de hoſtibus ſe redemptum, ac propterea debitum habere commemorat; ideo ſi talem ejus ſubſtantiam non eſſe cognoveris, quæ ad reddendum debitum ipſum poſſit ſufficere, Felici fratri & coepiſcopo noſtro te imminere præcipimus, ut ejus pretium de eccleſia dare non differat, quatenus ſupradictus Evangelus diaconus ſine tarditate aliqua a debiti poſſit neceſſitate, cui eſt ſuppoſitus, liberari.

Ivo part. 1 cap. 28.

* LXXX. ## * XLI. AD FELICEM EPISCOPUM SIPONTINUM.

De diverſis cauſſis emendandis.

Gregorius Felici epiſcopo Sipontino.

DPRopoſiti noſtri ſolicitudo nos vehementer adſtringit, ut ita rerum eccleſiaſticarum, Deo auxiliante, debeamus providere cautelam, quatenus in eis nulla poſſit ex neglectu evenire jactura. Proinde fraternitas tua una cum Bonifacio, nec non & Pantaleone datore præſentium ſedis noſtræ notariis, res eccleſiarum, quæ apud Sipontinam noſcuntur eſſe eccleſiam, curet ſubtiliter ſingulas quaſque deſcribere: ut tam miniſteria eccleſiarum, quam etiam uſuale argentum, vel quidquid illud eſt, idem brevis a vobis conſcriptus, veraciter rerum facta inſpectione, contineat. Nec quamdam ad hoc moram vel excuſationem fraternitas tua tentet adducere: ſed omni excuſatione ceſſante, hæc quæ a nobis injuncta ſunt, modis omnibus implere feſtina: eumdemque nobis brevem manu tua ſubſcriptum per antedictum Pantaleonem tranſmitte; quatenus quid de hoc fieri ſalubriter debeat, divina poſſimus gratia ſuffragante diſponere.

XXXI.

* XLII. AD EUMDEM.

De perversitate Felicis nepotis ejus.

Gregorius Felici episcopo Sipontino.

EXpectabamus fraternitatem tuam sua aliquos ad Deum prædicatione convertere, & male agentes ad rectitudinem revocare. Qua de re nimis contristamur: quia e diverso in nepotis tui Felicis pravitate tua evidenter, qui talem nutristi, culpa monstrata est. Pervenit itaque ad nos quod suprascriptus Felix Evangeli tui diaconi filiam, quod nefas est dici, stupro deceperit. Quod si verum est, quamvis gravi esset de lege pœna plectendus, nos tamen aliquatenus legis duritiam mollientes, hujuscemodi disponendo præcipimus: ut aut quam stupravit uxorem habeat, aut certe si renuendum putaverit, districtius ac corporaliter castigatus excommunicatusque in monasterium, ubi pœnitentiam peragat, retrudatur: de quo ei nulla sit egrediendi sine nostra præceptione licentia. Ita ergo fraternitas tua ut hæc compleantur studeat, quatenus nihil de his aliquo modo possit omitti. Nam si quid, quod non credimus, lentatum fuerit, & illi grave postea periculum imminebit, & te non levis incipiet culpa resipiscere.

.diac. lib. c. 42. vi. Ivo p. 8. p. 42.

XXXII.

* XLIII. AD BONIFACIUM EPISCOPUM REGITANUM.

De injustitia Stephaniæ facta.

Gregorius Bonifacio episcopo Regitano.

t. 22. q. 2. p. 49.

SIcut ecclesia proprias res amittere non debet, ita eam rapacitatis ardore invadere alienas non oportet. Stephania siquidem latrix præsentium, quasdam res suas temporibus decessoris tui Lucii quondam episcopi ab actoribus ejus vi queritur occupatas. Et quia sibi eas petiit justitia favente debere restitui, propterea fraternitas tua cum Dei timore hæc quæ asserit subtiliter curet addiscere. Et si ita, quemadmodum suprascripta femina ait, esse repererit; quæcumque male ablata sunt, faciat sine aliquo damno vel dilatione restitui. Nam valde durum est res alienas contra rationem ecclesiam detinere. Ita ergo querimoniam præfatæ mulieris salubriter finire festina, ut nec nos exinde denuo molestiam patiamur, nec te avarum vel desidiosum hæc causa demonstret.

XXXIII.

* XLIV. AD ANDREAM EPISCOPUM TARENTINUM.

De concubina ejus: & muliere de Matriculis verberata.

Gregorius Andreæ episcopo Tarentino.

ab. dist. 35. p. 1. Ivo p. cap. 3. 16. ur lib. 1. c. 5. Joan. iac. lib. 3. p. 43.

TRibunal judicis æterni secuturus aspiciet, quisquis reatus sui conscius digna eum modo pœnitentia placare contendit. Habuisse te siquidem concubinam manifesta veritate comperimus; (& te illius criminis participationem

A habere. De qua etiam contraria est quibusdam nata suspicio. Sed quia in rebus ambiguis absolutum non debet esse judicium, hoc tuæ conscientiæ elegimus committendum. Qua de re si in sacro ordine constitutus ejus te permixtione esse recolis maculatum, sacerdotii honore deposito, ad administrandum nullo modo præsumas accedere; sciturus in animæ tuæ periculo te ministrare, & Deo nostro sine dubio te reddere rationem, si hujus sceleris conscius, in eo quo es ordine, celans veritatem permanere volueris. Unde te iterum adhortamur, ut si te deceptum antiqui hostis calliditate cognoscis, competenti eum, dum licet, pœnitentia superare festines: ne cum eo B particeps, quod non optamus, in die judicii deputeris. Si vero hujus reatus tibi conscius non es, in eo te necesse est quo es ordine permanere. Præterea quoniam mulierem de Matriculis contra ordinem sacerdotii cædi crudeliter fustibus deputasti; quam licet post octo menses exinde minime arbitramur fuisse defunctam, tamen quia ordinis tui habere noluisti respectum, propterea duobus te mensibus ab administratione Missarum statuimus abstinere. In quibus ab officio tuo suspensum, flere te convenit quod feciisti. Nam valde dignum est, ut postquam te ad vitæ istius tranquillam rectitudinem laudabilium sacerdotum exempla non provocant, saltem correptionis medicina C compellat.

Anfulis inclusa deesse in MSS. notatur in Paris.

Ivo p. 10. cap. 23.

* XLV. AD JOANNEM EPISCOPUM CALLIOPOLITANUM. * LXXXIV.

De Andrea episcopo, & Matricula verberata.

Gregorius Joanni episcopo Calliopolitano.

EX gestis quæ ad nos fraternitas tua direxit inventum est Andream fratrem & coepiscopum nostrum habuisse sine dubio concubinam. Sed quia incertum est si eam in sacro ordine constitutus contigerit, necesse est D ut eum solicita adhortatione commoneas, ut si positus in sacro ordine, cum ea se novit immixtum, ab eo in quo est officio quiescat, & nullatenus administrare præsumat. Quod si si forte conscius sibi hujus rei, peccatum suum supprimens, administrare præsumpserit, animæ suæ periculum divino judicio imminere cognoscat. Matriculam vero quam fecit fustibus castigari, quamvis exinde post octo menses obiisse non credimus; quia tamen eam contra propositi sui ordinem hujusmodi fecit affligi, duobus hunc mensibus a missarum solennitate suspende, ut vel hæc eum verecundia qualem se de cetero possit exhibere instituat. Præterea oblata nobis petitione, quæ tenetur in subdi- E tis, clerici prædicti episcopi multa se mala ab eo sustinere commemorant. Ob quam rem fraternitas tua subtiliter cuncta curet addiscere, & ita ea rationabili modo emendare atque disponere, ut nulla eis pro hac re huc remeandi de cetero necessitas imponatur.

Ivo par. 10. cap. 23. Joan. diac. lib. 4. c. 27.

Menſe Julio, indictione undecima.

* LXXXV. * XLVI. AD CLERUM ECCLESIÆ SALONITANÆ.

Honoratum ad epiſcopatum electum fuiſſe probat.

Gregorius clero eccleſiæ Salonitanæ.

Dilectionis veſtræ ſcripta relegentes, electionem vos in Honoratum archidiaconum veſtrum feciſſe didicimus, & omnino nobis gratum fuiſſe cognoſcite, quod olim expertum virum, & gravem moribus, ad epiſcopatus ordinem elegiſtis. Cujus etiam & nos perſonam, quia dudum eſt nobis bene cognita, comprobamus, eumque vobis juxta deſiderium veſtrum & nos ordinari voluimus ſacerdotem. Pro qua re hortamur vos in ejus electione ſine aliqua ambiguitate perſiſtere. Nec quædam vos res ab ejus debet perſona deflectere: quia ſicut iſta laudabilis nunc probatur electio, ita, ſi quod abſit, dilectionem veſtram ab eo quiſquam deviare ſeduxerit, & animæ veſtræ gravamen, & opinioni maculam infidelitatis imponet. Eos vero qui ab electionis veſtræ unitate * inconſiderate diſcordant, ut vobiſcum ſentire poſſint, ab Antonino ſubdiacono noſtro fecimus admoneri. Cui etiam de perſona Malchi fratris & coepiſcopi noſtri quid oporteat fieri jampridem injunximus. Sed quoniam & ipſi ſcripſimus, credimus eum ab inquietudine veſtra ſine mora quieſcere. Qui ſi fortaſſe obedire quocumque modo neglexerit, contumacia ejus modis omnibus canonicæ ultionis diſtrictione mulctabitur.

* deſideratæ. *Pariſ.*

* LXXXVI. * XLVII. AD COLUMBUM EPISCOPUM NUMIDIÆ.

Ne pueri venalitate, vel alicujus potentia ordinentur: & de concilio faciendo.

Gregorius Columbo epiſcopo Numidiæ.

Antequam fraternitatis tuæ ſcripta ſuſciperem, bonum te Dei famulum eſſe, nuntiante veridica opinione, cognovi: & poſtquam ſuſcepi, certum fuiſſe hoc quod fama dudum * aſperſerat, plenius intellexi: meritiſque tuis valde congaudeo, quod teſtes vitæ laudabilis mores tuos & actus oſtendis. Hæc ergo quoniam ſuperna tibi ſentio majeſtate collata, gratulor: & Deum creatorem noſtrum utique benedico, qui ſervis humilibus miſericordiæ ſuæ dona non denegat. Qua de re verum fateor, quia ſic me fraternitas tua ad amorem ſuum flamma caritatis accendit, ſicque tibi unitus eſt meus ſpiritus, ut & videre te cupiam, & tamen abſentem corde ſemper attendam. Hæc igitur ita eſſe ex te bene conſidera. Nam profecto plus in caritate animorum unitas, quam corporalis poteſt * venerari præſentia. Præterea tota te mente, toto corde, totaque anima apoſtolicæ ſedi inhærere, ac eſſe devotum, & nunc ſcio, & priuſquam epiſtola tua hoc teſtimonium perhiberet, manifeſte cognovi. Præmiſſo ergo debito ex caritate ſalutationis alloquio adhortor, ut eorum quæ beato Petro apoſtolorum principi promiſiſti, memor eſſe non deſinas. Itaque erga primatem ſynodi tuæ eſto ſolicitus, ut pueri ad ſacros ordines nullatenus admittantur, ne tanto periculoſius cadant, quanto citius conſcendere ad altiora feſtinant. Nulla ſit in ordinatione venalitas: potentia vel ſupplicatio perſonarum nihil adverſus hæc quæ prohibemus obtineat. Nam procul dubio Deus offenditur, ſi ad ſacros ordines quiſquam non ex merito, ſed ex favore, quod abſit, aut ex venalitate provehitur. Hæc autem ſi fieri cognoſcis, non taceas, ſed inſtanter obſiſte: quoniam ſi hæc aut inveſtigare fortaſſe neglexeris, aut intellecta celaveris, non ſolum illos qui hæc agunt peccati vinculum illigabit, ſed & te hujus rei non levis ante Deum culpa reſpiciet. Oportet ergo canonica ultione, ſi quid tale committitur, coerceri; ne tantum facinus, cum aliorum peccato * parcitur, vires ex diſſimulatione percipiat. Præſentium igitur portitorem Victorinum fraternitatis tuæ diaconum, quem tuum reor imitatorem exiſtere, & cum caritate ſuſcepi, & ad remeandum citius relaxavi: per quem etiam claves beati Petri, in quibus de catenis ipſius incluſum eſt, tibimet pro benedictione tranſmiſi. Propterea de unitate ac pace conſilii, quod Deo auctore congregare diſponitis, caritas tua animos noſtros ſubtiliter omnia indicando lætificet.

* sparserat

* unire. *Pariſ.*

Grat. 1. c. 120. lib. 7.

S. Bon. lib. 1. c.

* deeſt in *rif.* parci

* XLVIII. AD ADEODATUM PRIMATEM NUMIDIÆ. * XXXVI

Ut nullus ad ſacros ordines pretio aſcendat, ſed ejus vita moreſque prius diſcutiantur.

Gregorius Adeodato epiſcopo primati provinciæ Numidiæ.

Qualiter erga nos fraternitatem veſtram caritas dilectionis adſtrinxerit, ſcriptorum veſtrorum ſeries evidenter innotuit: magnumque fomitem nobis contulere lætitiæ, quod ea & benigna pietate compoſita, & Deo placita dilectione fervere cognovimus. Ut igitur breviter diximus, ita mentem veſtram epiſtola, quam direxiſtis, expoſuit, ut auctor ejus abeſſe minime crederetur. Nec enim abſentes judicandi ſunt, quorum animus ab alterutra caritate non diſcrepat. Quamvis autem nec virtus, nec ætas vos, ſicut ſcribitis, ad nos venire permittat, ut de fraternitatis veſtræ corporali poſſimus gratulari præſentia; tamen, quia animus noſter vobis veſterque nobis unitus eſt, viciſſim nobis per omnia præſentes ſumus, dum nos unita per amorem mente conſpicimus. Salutantes præterea fraternitatem veſtram, congruo caritatis affectu hortamur, ut officium primatus, quod Deo habetis auctore, tota intentione ſic ſtudeatis ſagaciter exhibere, quatenus ad hunc vos ordinem perveniſſe, & animæ veſtræ proficiat, & aliis in futuro exemplum bonæ imitationis exiſtat. Eſtote ergo præcipue in ordinatione ſoliciti: & ad ſacros ordines aſpirare, niſi provectiores ætate, & mundos opere, nullatenus permittatis, ne forte ſemper eſſe deſinant, quod immature eſſe feſtinant. Eorum

Grat. 1. q. cap. 119.

rum enim qui in sacro sunt ordine collocandi, prius vitam moresque discutite: & ut dignos huic officio adhibere possitis, non vobis potentia aut supplicatio quarumlibet surrepat personarum. Ante omnia autem cautos vos esse oportet, ut nulla proveniat in ordinatione venalitas: ne, quod absit, & ordinatis & ordinantibus periculum majus immineat. Si quando igitur de his tractari necesse est, graves expertosque viros consiliis vestris adhibete participes, & cum eis communi de hoc deliberatione pensate. Præ omnibus autem Columbum fratrem & coepiscopum nostrum in cunctis adhibere vos convenit. Credimus enim quia si illa quæ agenda sunt cum ejus consilio feceritis, nullus in vobis quod quibusque modis redarguere possit inveniet, nobisque ita gratum esse tamquam si cum nostro consilio agantur cognoscite: quoniam vita moresque illius ita in omnibus sunt nobis approbati, ut cunctis liquido constet, quia quod cum ejus consensu agitur, nullius culpæ macula fuscetur. Præsentium vero lator Victorinus suprascripti coepiscopi nostri diaconus vestrorum præco ita extitit meritorum, ut animos nostros de vestra vehementer actione reficeret. Et oramus omnipotentem dominum, ut bona quæ de vobis ore tenus retulit placita sibi plenius faciat operatione clarescere. Concilium itaque quod congregare disponitis, dum Deo fuerit solatiante peractum, de ejus nos unitate atque concordia lætificate, ac reddite per omnia certiores.

XXXVIII. * XLIX. AD THEODORUM EPISCOPUM LILYBÆTANUM.

De Paulo in pœnitentiam dato.

*Gregorius Theodoro episcopo * Lilybætano.*

FRaternitatis tuæ grata nobis omnino solicitudo est, quia ea quæ de sacerdotum vita cognoscit, & perserutari curat, & investigata renuntiat. Ut ergo in hac solicitudine quam in te laudamus possis sine diminutione persistere, studiosus esto ac vigilans: & si quos illic a quibuslibet, quod absit, excessus perpetrari cognoveris, si quidem tales sunt qui emendari ibidem possint, rationabiliter emendentur: alioquin fratri nostro Maximiano episcopo scriptis renuntiare festina, ut quid fiendum sit a vobis informatus agnoscat. Nulla igitur res ab investigatione pravorum actuum, vel insinuatione te revocet. Nam quanto vigilantiam tuam modo laudamus, tanto culpabilior invenieris, si hujusmodi actus qualibet dissimulatione celaveris. Paulum præterea quondam episcopum in monasterio in quo est, in pœnitentia volumus permanere. Res autem quæ apud eum inventæ sunt, in cimeliarchio ecclesiæ tuæ servare modis omnibus studebis. De quibus etiam secundum rerum inventarum paginam desuscepturn te facere volumus, & in scrinium ecclesiæ tuæ transmittere. Sed & clericis ejus, si tamen illic aliqui præsentes sint, a pari aliud facere desuscepturn te convenit, in quo tua fraternitas fateatur, quia desuscepturn de eisdem rebus in scrinio nostro emiserat; quatenus dum necesse fuerit, competenti personæ res omnes possint sine detrimento restitui. De Bonifacio vero quædam gravis ad nos accusatio pervenit, cujus scelera volumus utrum vera sint, fraternitas tua cum loci servatore * prætore examinet.

* prætoris. *Paris.*

* L. AD MAXIMIANUM EPISCOPUM SYRACUSANUM. * LXXXIX.

De gestis sanctorum per Italiam.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano &c.

FRatres mei, qui mecum familiariter vivunt, omnimodo me compellunt, aliqua de miraculis patrum, quæ in Italia facta audivimus, sub brevitate scribere. Ad quam rem solatio vestræ caritatis vehementer indigeo, ut ea quæ vobis in memoriam redeunt, quæque cognovisse vos contigit, mihi breviter indicetis. De domno enim Nonnoso abbate, qui juxta domnum Anastasium de Pentumis fuit, aliqua retulisse te memini, quæ oblivioni mandavi. Et huc igitur, & si qua sunt alia, tuis peto epistolis imprimi, & mihi sub celeritate transmitti, si tamen ad me ipse non properas.

Lib. 1. dial. cap. 6.

* LI. AD PRISCUM PATRICIUM ORIENTIS. * XC.

De humilitate tenenda in prosperis & adversis.

Gregorius Prisco patricio orientis.

SI vitæ istius cursum veraciter attendamus, nihil in eo firmum, nihil invenimus stabile, sed quemadmodum viator modo per plana, modo per aspera graditur: sic nobis utique in hac vita manentibus nunc prosperitas, nunc occurrit adversitas. Denique alternis sibi succedunt temporibus, & mutua se vice confundunt. Dum igitur omnia in hoc mundo mutabilitatis ordo confundit, nec elevari prosperis, nec frangi debemus adversis. Tota ergo mente ad illum nos convenit anhelare, ubi quidquid est firmum permanet, ubi non mutatur adversitate prosperitas. In hac ergo vita miro Dei omnipotentis moderamine idcirco agitur, ut vel prosperitatem adversitas, vel adversitatem prosperitas subsequatur; quatenus & humiliati discamus quidquid deliquimus flere, & iterum exaltati adversitatis memoriam quasi humilitatis anchoram in mente teneamus. Non in hoc ergo creatoris nostri ira est deputanda, sed gratia, per quam discimus, ut ejus dona tanto servemus verius, quanto humilius tenemus. Quia igitur perfectam vos dominorum gratiam auctore omnipotente Deo reparasse cognovimus, magna pro vobis exultatione gaudemus, optantes ut vitam vestram rerum omnium gubernator, & bonis semper præsentibus fulciat, & ad gaudia perpetua expendat. Hæc vobis ideo loquor, quia multum vos diligo, atque me a vobis diligi scio. Sed hoc quod me dilligitis, in latorem præsentium Sabinianum diaconum demonstrate, ut ubi usus exegerit, vestra patrocinia consequatur. Vir autem gloriosus Castus, præco laudum vestrarum, in

Romanis partibus exiſtit, quem veſtræ excellentiæ paterna dilectione commendo.

* XCI. * LII. AD JOANNEM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

De Joanne presbytero, & de monachis Iſauriæ cæſis.

Gregorius Joanni epiſcopo Conſtantinopolitano.

QUamvis cauſſæ conſideratio me movet ad ſcribendum, tamen & charitas impellit; quia & ſemel & bis ſanctiſſimo fratri meo domno Joanni ſcripſi, ſed non ejus epiſtolas recepi. Alter enim mihi ſæcularis quidam ſub ejus nomine loquebatur, quæ ſi epiſtolæ ejus fuerint, ego vigilans non fui, qui longe de eo aliter credidi quam inveni. De cauſſa enim reverendiſſimi viri Joannis presbyteri ſcripſeram, atque de quæſtionibus monachorum Iſauriæ, quorum unus & in ſacerdotio poſitus, in eccleſia veſtra fuſtibus cæſus eſt; & reſcripſit mihi, ſicut ex nomine epiſtolæ agnoſco, ſanctiſſima fraternitas tua, quia neſcierit de qua cauſſa ſcriberem. Ad quod ſcriptum vehementer obſtupui, mecum tacitus volvens, ſi verum dicit, quid eſſe deterius poteſt, quam ut agantur talia contra ſervos Dei, & ipſe neſciat qui præſto eſt? Quæ enim poteſt eſſe paſtoris excuſatio, ſi lupus oves comedit, & paſtor neſcit? Si autem ſcivit ſanctitas veſtra, & de qua cauſſa ſcripſerim, & quid vel contra Joannem presbyterum, vel contra Athanaſium Iſauriæ monachum atque presbyterum geſtum ſit, & mihi ſcripſit neſcio; contra hoc ego neſcio quid reſpondeam, quando per ſcripturam ſuam veritas dicit: *Os quod mentitur occidit animam*. Requiro, frater ſanctiſſime; illa tanta abſtinentia ad hoc pervenit, ut fratri ſuo ea quæ novit geſta, negando velit abſcondere? Numquid non melius fuerat in illud os carnes ad veſcendum ingredi, quam de eo falſum ſermonem ad illudendum proximum exire? præcipue cum veritas dicat: *Non quod intrat in os coinquinat hominem, ſed quæ exeunt de corde, illa ſunt quæ coinquinant hominem*. Sed abſit hoc, ut ego de ſanctiſſimo corde veſtro tale aliquid credam. Illæ epiſtolæ veſtro nomine prænotatæ ſunt, ſed veſtras eas fuiſſe non arbitror. Ego beatiſſimo viro domno Joanni ſcripſeram; ſed credo quod mihi familiaris veſter ille juvenculus reſcripſit, qui adhuc de Deo nihil didicit, qui viſcera caritatis neſcit, qui in ſceleſtis rebus ab omnibus accuſatur, qui inſidiari quotidie diverſorum mortibus dicitur per occulta teſtamenta, nec Dominum metuens, nec homines erubeſcens. Mihi crede, frater ſanctiſſime, ſi zelum veritatis perfectæ habes, ipſe prius corrige, ut ex his qui vobis vicini ſunt, & ii qui vicini non ſunt exemplo melius emendentur. Illius linguam noli recipere: ille ad conſilium veſtræ ſanctitatis debet dirigi, non autem ſanctitas veſtra ad verba illius inflecti. Si enim illum audit, ſcio quia pacem cum ſuis fratribus habere non poterit. Ego enim atteſtante mihi conſcientia fateor, quia cum nullo homine habere ſcandalum volo, & quanta valeo virtute declino. Et quamvis cum omnibus hominibus pacem habere ſummopere cupiam, vobiſcum præcipue, quos vehementer amo, ſi tamen ipſi quos novi, vos eſtis. Nam ſi canones non cuſtoditis, & majorum vultis ſtatuta convellere, non cognoſco qui eſtis. Age ergo, frater ſanctiſſime atque cariſſime, ut nos invicem recognoſcamus; ne ſi antiquus hoſtis duos per ſcandalum moverit, per nequiſſimam victoriam multos necet. Ego enim, ut aperte indicem, quia per elationis tumorem nil quæro, ſed ſi ille juvenculus, de quo prælocutus ſum, apud fraternitatem tuam culmen pravæ actionis minime teneret, ipſa etiam quæ mihi de canonibus ſuppetunt interim tacere potuiſſem, & ab initio venientes ad me perſonas ad eam fiducialiter retranſmiſiſſem, ſciens quod eas ſanctitas tua cum caritate ſuſciperet: ſed etiam nunc jam dico, aut eaſdem perſonas in ſuis ordinibus ſuſcipe, eiſque quietem præbe, aut ſi hoc fortaſſe nolueris, omni mihi altercatione poſtpoſita, de eorum cauſſa ſtatuta majorum & canonum terminos cuſtodi. Si vero neutrum feceris, nos quidem rixam inferre nolumus, ſed tamen venientem a vobis non devitamus. Quid autem de epiſcopis qui verberibus timeri volunt canones dicant, bene veſtra fraternitas novit; Paſtores etenim facti ſumus, non percuſſores. Et egregius prædicator dicit: *Argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina*. Nova vero atque inaudita eſt iſta prædicatio, quæ verberibus exigit fidem. Sed de his multa in epiſtolis loqui non debeo, quia dilectiſſimum filium meum Sabinianum diaconum pro reſponſis eccleſiaſticis faciendis ad dominorum veſtigia tranſmiſi, qui vobiſcum cuncta ſubtilius loquetur. Si nobiſcum litigare non vultis, paratum eum ad omnia quæ juſta ſunt invenietis. Quem veſtræ beatitudini commendo, ut ſaltem ipſe domnum illum Joannem inveniat, quem ego in urbe regia ſcivi * olim.

Sap. 8.

Matth. 15.

Joan. diac. lib. 3. c. 44.

Grat. dist. cap. 2. Joan. diac. lib. 3. c. 4.

2. Tim. 4.

* deeſt in rif. olim

* LIII. AD MAXIMIANUM EPISCOPUM SYRACUSANUM. * XCII.

Ut Agathoni epiſcopo alimenta tribuantur.

Gregorius Maximiano epiſcopo Syracuſano.

POſtquam in Agathonem quondam epiſcopum juxta qualitatem exceſſuum diſtrictione eſt canonica vindicatum, neceſſe eſt humanitatis intuitu quemadmodum ſuſtentari poſſit diſponere. Propterea fraternitas tua ad Liparitanam eccleſiam, in qua ſupradictus Agatho ſacerdotis geſſit officium, feſtinet dirigere, eique ad præſens exinde quinquaginta ſolidos, qui in ejus poſſint proficere victum, tranſmittat. Nam nimis eſt impium, ſi alimentorum neceſſitati poſt vindictam ſubjaceat.

XCIII.

* LIV. AD JOANNEM EPISCOPUM RAVENNATEM,

De illicita usurpatione pallii, & de mappulis a Ravennatibus clericis non ferendis.

Gregorius Joanni episcopo Ravennati.

Grat. dist. 100. cap. 7. Ansel. lib. 6. cap. 87.

NOn multum temporis intervallum est, quod quædam nobis de tua fraternitate fuerant nuntiata, de quibus vobis veniente illuc Castorio notario sanctæ, cui Deo auctore præsidemus, ecclesiæ, subtiliter nos indicasse meminimus. Pervenerat namque ad nos quædam in ecclesia vestra contra consuetudinis atque humilitatis tramitem geri, quæ sola, ut bene nostis, est officii sacerdotalis erectio. Quæ si sapientia vestra mansuete, vel cum episcopali susceptisset studio, non de illis accendi debuerat, sed oportuerat te hæc eadem cum gratiarum actione corrigere. Contra morem quippe ecclesiasticum est, si non patientissime toleratur, quod a vobis absit, etiam injusta correctio. Mota autem nimis est vestra fraternitas, atque cum tumore cordis quasi satisfaciens, scripsit nobis pallio te non nisi post dimissos de secretario filios ecclesiæ, & missarum tempore atque in litaniis uti solennibus, verbis aliquid te usurpasse contra generalis ecclesiæ consuetudinem apertissima veritate professus. Quomodo enim fieri potest, ut illud cineris atque cilicii tempore per plateas inter populorum strepitus agas licite, quod te agere in conventu pauperum nobilium, & in secretario ecclesiæ velut illicitum excusasti? Illud tamen, frater carissime, tibi non putavimus ignotum, quod pene de nullo metropolitano in quibuslibet mundi partibus sit auditum, extra missarum tempus usum sibi pallii vendicasse. Et quod bene hanc consuetudinem generalis ecclesiæ noveritis, vestris nobis manifestissime significastis epistolis, quibus præceptum beatæ memoriæ decessoris nostri Joannis papæ nobis in subditis transmisistis annexum, continens omnes consuetudines ex privilegio prædecessorum nostrorum concessas vobis, ecclesiæque vestræ, debere servari. Confitemini igitur aliam esse generalis ecclesiæ consuetudinem, postquam ea quæ vos geritis, vobis ex privilegio vendicatis. Nulla ergo nobis in hac re, ut arbitramur, poterit remanere dubietas. Aut enim mos omnium metropolitanorum etiam a tua est fraternitate servandus, aut si tuæ ecclesiæ aliquid specialiter dicis esse concessum, præceptumve a prioribus Romanæ urbis pontificibus, quod hæc Ravennati ecclesiæ sunt concessa, a vobis oportet ostendi. Quod si hoc non ostenditur, restat postquam talia agere neque consuetudine generali, neque privilegio vendicas, ut usurpasse te comprobes quod fecisti. Et quid dicturi sumus futuro judici, frater carissime, si illud quoque grave jugum atque vinculum cervicis nostræ, non dico pro ecclesiastica, sed pro quadam sæculari nobis dignitate defendimus, gravari nos judicantes, si tanto pondere vel parvi temporis spatio careamus? Decorari pallio volumus, forsan moribus indecoris, dum nihil in episcopali cervice splendidius fulget quam humilitas. Oportet igitur fraternitatem tuam, si honores suos quibuslibet argumentis stabili proposuit mente defendere, aut generalitatis usum ex non scripto sequi, aut ex scriptis privilegiis se tueri. Quod si postremo nihil horum est, aliis metropolitanis hujusmodi te præbere nolumus præsumptionis exemplum. Sed ne forte putes, nos hæc vobis scribentes, quæ pro fraterna sunt caritate neglexisse, scitote in nostro scrinio de privilegio ecclesiæ tuæ subtiliter perquisitum. Et quidem quædam inventa sunt, quæ omnino possint fraternitatis tuæ intentionibus obviare, nihil autem in quo de hujuscemodi capitulis pars vestræ possit ecclesiæ roborari. Nam & de ipsa consuetudine tuæ, quam opponis, ecclesiæ, quæ vobis olim, ut a * patribus vestris probaretur, scripsimus; jam * non satis solicitudinem gessisse cognoscite, inquirentes filios nostros Petrum diaconum, atque Gaudiosum primicerium, nec non & Michaelium defensorem sedis nostræ, vel alios qui pro diversis responsis Ravennam a nostris decessoribus sunt transmissi, & hæc te in præsentia sua egisse districtissime negaverunt. Apparet igitur secreto non potuisse geri, nisi quod usurpabatur illicite. Unde quod latenter subintroductum est, nulla debet stabilitate persistere. Quæ ergo superflue a te vel a tuis decessoribus sunt præsumpta, cum caritatis intuitu, atque cum fraterna studeas benignitate corrigere. Nullatenus non dico per te, sed per aliorum vel decessorum tuorum normam ab humilitatis tentes regula deviare. Ut enim ea quæ superius dixi breviter colligam, admoneo quatenus, nisi decessorum meorum munificentia tibi hæc per privilegium attributa docueris, ut in plateis pallium ulterius ferre non præsumas, ne non habere & ad missas incipias, quod audacter & in plateis usurpas. De secretario autem, quod fraternitas tua resedisse cum pallio, & filios ecclesiæ susceperisse & fecit & excusavit, nunc interim nihil querimur, quia synodorum sententiam sequentes, minores culpas, quæ negantur, ulcisci recusamus. Hoc tamen quia semel & iterum sit factum cognovimus, sed fieri ulterius prohibemus. Fraternitas autem tua sit omnino solicita, ne hoc quod præsumptioni inchoanti adhuc ceditur, in proficiente deterius vindicetur. Conquesti præterea estis, quod quidam de sacerdotali ordine Ravennatis civitatis, peccatis imminentibus, gravibus sint criminibus involuti. Quorum causam vel illic te discutere volumus, vel huc eos, si tamen probationum difficultas pro locorum longinquitate non impedit, ad hæc ipsa discutienda transmittere. Quod si vel ad tuum judicium, vel ad nos, majorum fulti patrocinio, quod non credimus, venire despexerint, & in objectis sibi capitulis contumaciter respondere noluerint, volumus ut eis post secundam & tertiam admonitionem tuam, ministerium sacri interdicas officii, atque nobis de contumacia eorum, scriptorum tuorum tenore renunties, ut deliberemus quemadmodum actus eorum debeas subtiliter perscrutari, atque secundum diffinitiones canonicas emendare. Cognoscat igitur fraternitas tua de causa hac nos pleniissime absolutos, ex eo quod vobis causas ipsas commisimus subtiliter perquirendas, atque omnia peccata eorum, si inulta venerint, & omne pondus discussionis hujus in tuæ ani-

* partibus nos ita & Pois.

Joan. diac. lib. 4. c. 2.

Grat. 25. q. 1. c. Ideo. §. Privilegio. Bur. lib. 1. cap. 121.

animæ redundare periculum; sciens nullam dilectionem vestram excusationem apud futurum judicem habituram, si non excessus cleri tui cum summa canonici rigoris severitate correxeris, & hos, quibus hæc fuerit approbata, sacros ulterius ordines temerare permiseris. Illud autem quod pro utendis a clero vestro mappulis scripsistis, a nostris est clericis fortiter obviatum, dicentibus nulli hoc unquam alii cuilibet ecclesiæ concessum fuisse: nec Ravennates clericos illic, vel in Romana civitate tale aliquid cum sua conscientia præsumpsisse: nec si tentatum esset ex furtiva usurpatione sibi præjudicium generari. Sed etiamsi in qualibet ecclesia hoc præsumptum fuerit, asserunt emendandum, quod non concessione Romani pontificis, sed sola surreptione præsumitur. Sed nos servantes honorem fraternitatis tuæ, licet contra voluntatem antedicti cleri nostri, tamen primis diaconibus vestris, quos nobis quidam testificati sunt etiam ante eis usos fuisse, in obsequio dumtaxat tuo mappulis uti permittimus: alio autem tempore vel alias personas hoc agere vehementissime prohibemus.

Grat. dist 93. cap. 22. Joan. diac. lib. 4. cap. 2. Anselm. lib. 7. cap. 188.

* XCIV.

* LV. JOANNIS RAVENNATIS EPISCOPO AD GREGORIUM PAPAM.

De usu pallii, & mappulis, & diversis ornatibus.

REverendissimus conservus meus Castorius apostolicæ sedis vestræ notarius reddidit mihi domini mei epistolam, consortem mellis & vulneris. Quæ sic tamen infixit aculeos, ut locum non subtraheret medicinæ. Nam qui superbiam, divinum sequens judicium, reprehendit, merito se mitem ac placidum quodammodo profitetur. Commemoratis igitur quod ego novitatis ambitione pallii usum supra quam antecessoribus meis indultum fuerat, usurpassem. Quam rem proprii domini mei conscientia, quæ divina regitur dextera, nullo modo credere patiatur, nec ad opinionis incerta aures sacratissimas aperire. Primum, quia licet peccator, novi tamen quam grave sit terminos nobis a patribus affixos transcendere, & quod omnis elatio nihil aliud habeat quam ruinam. Nam si majores nostri in regibus superbiam non tulerunt, quanto magis non est in sacerdotibus sustinenda? Deinde recolo me in sinu atque in gremio sacrosanctæ ecclesiæ vestræ Romanæ enutritum, & Deo auxiliante provectum. Et quibus ausibus ego sanctissimæ illi sedi, quæ universali ecclesiæ jura sua transmittit, præsumpserim obviare, propter cujus conservandam auctoritatem, sicut Deo manifestum est, multorum contra me inimicorum invidiam graviter excitavi? Sed beatissimus dominus meus nihil me contra priscam consuetudinem existimet attentasse, quod & a multis & prope ab omnibus civibus hujus urbis attestatur, inter gesta etiamsi acquievisset, & suprascriptus reverendissimus notarius potuerat attestari: quoniam jam de secretario descendentibus filiis ecclesiæ, & ingredientibus diaconibus ut mox procedatur, tunc primus diaconus episcopo Ravennatis ecclesiæ pallium consuevit induere, quo & in litaniis solennibus uti pariter consuevit. Nullus ergo contra me domino meo conetur surrepere: quia si vult, Deo custode, non potest probare quod a me aliqua novitas fuisset introducta. Qualiter enim jussionibus, vel utilitatibus vestris, ubi caussa exegerit, paruerim, omnipotens Deus cordi vestro purissimo faciat manifestum: & hoc peccatis meis imputo, quod post tot labores atque angustias; quas intus foriscque sustineo, talem vicissitudinem merear invenire. Sed iterum me illa res inter alia consolatur, quod interdum sanctissimi patres ob hoc tantummodo castigant filios suos, ut eos faciant potiores, & post hanc devotionem ac satisfactionem sanctæ Ravennati ecclesiæ, quæ peculiariter vestra est, non solum vetera privilegia conservetis, sed & majora vestris temporibus conferatis. Nam quod de mappulis a presbyteris & diaconibus meis præsumptum apostolatus vester scribit, vere fateor, tædet me aliquid exinde commemorare, cum per se veritas, quæ apud dominum meum sola prævalet, ipsa sufficiat. Nam cum hoc minoribus circa urbem constitutis ecclesiis licitum sit, poterit etiam apostolatus mei domini, si venerabilem clerum primæ apostolicæ sedis suæ requirere dignatur, modis omnibus invenire: quia quoties ad episcopatus ordinationem seu responsi sacerdotes vel Levitæ Ravennatis ecclesiæ Romam venerunt, omnes in oculis sanctissimorum decessorum vestrorum cum mappulis sine reprehensione aliqua procedebant. Quare etiam eo tempore quo isthic a prædecessore vestro peccator ordinatus sum, cuncti presbyteri & diaconi mei in obsequium domni papæ mecum procedentes usi sunt. Et quia prævidens Deus noster omnia in manu vestra, & in conscientia purissima collocavit, adjuro vos per ipsam sedem apostolicam, quam antea moribus, nunc etiam honore debito gubernatis, ut in nullo Ravennati ecclesiæ, quæ familiariter vestra est, pro meo merito privilegia quibus hucusque usa est minuatis, sed & secundum vocem propheticam, in me & in domo patris mei secundum suum meritum transferatur. Quia ergo universa privilegia, quæ sanctæ Ravennati ecclesiæ a prædecessoribus vestris indulta sunt, pro majori satisfactione, subjeci ea in scriniis venerabilibus secundum consecrationis decessorum meorum tempora, fidem nihilo minus reperientes, nunc vero in Dei & in vestra est potestate, quidquid veritate cognita fieri jusseritis: quoniam ego jussionibus apostolatus domini mei parere desiderans, quamvis antiqua consuetudo obtinuit, usque ad secundam jussionem abstinere curavi.

* XCV.

* LVI. AD CYPRIANUM DIACONUM.

De Cosma multis debitis obligato.

Gregorius Cypriano diacono.

COsmas ex variis periculorum necessitatibus multis se dicit debitis obligatum, ita ut pro eis a creditoribus suis suos dicat filios detineri. Quæ res si ita est, nos omnino commovet. Quamobrem hortamur dilectionem tuam, ut quia de rebus pauperum dandis agitur, caussam ejus cum summa subtilitate perquiras: & si inveneris eum prædictis debitis

bitis veraciter involutum, ut non sit substantia unde possit hæc ipsa persolvere, prædictos creditores ejus adeas, & propter recolligendos filios ejus quanta cognoveris quantitate componas. Et quia, sicut dictum est, non habet unde restituat, de rebus pauperum ex præsenti nostra auctoritate persolve, sciens quidquid illic te providente datum fuerit, patrimonii nostri pensionibus esse reputandum.

Mense Augusto, indictione undecima.

XCVI. * LVII. AD SECUNDINUM EPISCOPUM TAUROMINITANUM,

De auferendo baptisterio de monasterio monachorum.

Gregorius Secundino episcopo Taurominitano.

PRidem præcipimus, ut de monasterio sancti Andreæ, quod est super Mascalas, baptisterium propter monachorum insolentias debuisset auferri, atque in eodem loco, quo fontes sunt, altare fundari: cujus rei perfectio hactenus est protracta. Admonemus igitur fraternitatem tuam, ut nullam jam moram post susceptas præsentes literas nostras inferere debeas, sed repleto loco ipsorum fontium, altare ad sacra celebranda mysteria illic sine aliqua dilatione fundetur, quatenus & prædictis monachis opus Dei securius liceat celebrare, & non de negligentia vestra, contra fraternitatem tuam noster animus excitetur.

XCVII. * LVIII. AD ITALICAM PATRICIAM.

De rebus pauperum cum mansuetudine disponendis.

Gregorius Italicæ patriciæ.

SUscepimus plenas dulcedine literas vestras, atque de incolumitate excellentiæ vestræ nos lætificavit auditus. Circa quas tanta est nostræ mentis sinceritas, ut nihil in earum tranquillitate simultatis reconditum, paternus nos suspicari permittat affectus. Sed omnipotens Deus faciat, ut sicut de vobis nos bona sentimus, ita mens vestra nobis bona respondeat, & dulcedinem, quam verbis impenditis, exhibeatis operibus: Nihil enim prodest glorioſissima sanitas & pulcritudo in superficie corporis, si vulnus animæ latet intrinsecus. Atque illa magis cavenda est discordia, cui satellitium pax præbet exterior. Illud vero quod epistolis prædictis revocare in memoriam nostram excellentia vestra studiose contendit, scriptum vobis sciat nihil cum scandalo, nihil cum forali strepitu vobiscum nos velle de caussis pauperum definire. Hæc nos & scripsisse meminimus, & scimus nosmetipsos, juvante domino, a caussarum litigiis ecclesiastica moderatione compescere, atque secundum apostolicum illum sensum, *rapinam bonorum nostrorum cum gaudio sustinere*. Sed illud scire vos volumus, taciturnitatem atque patientiam nostram futuris post me pontificibus in rebus pauperum præjudicium non facturam. Unde & nos explentes supra memoratam promissionem nostram, jam de caussis ipsis prævidimus reticendum, nec in his, in quibus minus agi benigne cognovimus, desideramus nos per nosmetipsos immiscere negotiis. Sed ne forte ex his conjiciatis, glorioſa filia, ea quæ ad concordiam pertinent, adhuc nos omnino renuere; filio nostro Cypriano diacono, venienti ad Siciliæ partes, indiximus, ut si quid de his salubriter, & sine peccato animæ vestræ ordinare disponitis, ex nostra auctoritate vobiscum definiat, ut nos non amplius illis vexemur negotiis, quorum cum mansuetudine est * dispensandus effectus. Deus autem omnipotens, qui ea quæ omnino impossibilia sunt ad possibilitatem bene novit inflectere, ille vobis aspiret, & caussas vestras cum pacis intentione disponere, & pro mercede animæ vestræ, de rebus eis competentibus, hujus ecclesiæ consulere pauperibus.

* dispensatus. *Paris.*

* LIX. AD FORTUNATUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM. XCVIII.

De monasterio Gratiosæ abbatissæ consecrando.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

REligiosis desideriis sine difficultate præstari decet effectum. Atque ideo Gratiosa abbatissa una cum congregatione sua, oblata petitione, quæ tenetur in subditis, postulavit quod patriciæ recordationis Rustica per ultimum voluntatis suæ arbitrium in civitate Neapolitana, in domo propria, in regione Herculensi, in vico * in quo Lampadius monasterium ancillarum Dei constituit, sepeliretur: in quo præfatam Gratiosam abbatissam præesse disposuit, simulque & oratorium extruxisse dignoscitur, cui & pro voto suo quatuor uncias totius substantiæ suæ dimisisse suggessit, quodque in honorem beatæ Mariæ semper virginis, genitricisque Dei, & domini nostri Jesu Christi desideravit consecrari. Et ideo, frater carissime, præsenti præceptione dilectionem tuam duximus adhortandam, ut inspecto primitus testamento, si jure subsistat, & easdem quatuor uncias verissime eidem monasterio collatas esse compereris, ad prædictum locum, cum postulaverint, ingravanter accedas, venerandæ solennia dedicationis impendens, ut, quoties necesse fuerit, a presbyteris ecclesiæ in suprascripto loco deservientibus, celebrentur sacrificia veneranda missarum, ita ut in eodem monasterio neque fraternitas tua, neque presbyteri, præter diligentiam disciplinæ, aliquid molestiarum inferant. Aut si quid pro diversorum devotione commoditatis accesserit, sibi æstimet vendicandum, sive aurum, sive argentum, sive prædium, sive vestimentum, omnibus modis constructio præfata possideat, cum ancillis Dei in eodem loco deservientibus debeat proficere, quidquid offerri ibidem contigerit.

* Qui appellatur Lampadii, monasterium construi voluerit ancillarum Dei: in quo &c. *Paris.*

XCIX. * LX. AD EUTYCHIUM EPISCOPUM TYNDARITANUM.

De cultoribus idolorum convertendis.

Gregorius Eutychio episcopo Tyndaritano.

SCripta fraternitatis tuæ Benenato ecclesiæ tuæ clerico deferente suscepi, gratiasque omnipotenti Deo retuli, quod in causis animæ, & iis quæ ad Deum pertinent, te occupatum esse cognovimus. Scripsisti siquidem nobis quosdam idolorum cultores, atque * angelorum dogmatis, in iis in quibus constitutus es partibus inveniri, de quibus plures asseruisti esse conversos, aliquos autem potentum nomine atque locorum se qualitate defendere. Auxiliantes igitur bonis tuæ caritatis operibus, viro glorioso prætori Siciliæ nostra scripta transmisimus, quatenus, juvante domino, qua potest tibi virtute concurrat, ut quod laudabiliter cœptum est, valeat salubriter adimpleri. Oportet ergo fraternitatem tuam maximam in hoc solicitudinem gerere. Vere enim episcopalem vitam sequeris, si per zelum linguamque tuam, hos qui a fidei veritate dissentiunt, in ecclesiæ unitatem reduxeris.

* Angellio-rum. *Paris.*

C. LXI. AD FORTUNATUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Quomodo in ecclesia sua conversari debeat.

Gregorius Fortunato episcopo Neapolitano.

SCripta tuæ caritatis accepimus, quibus nobis indicasti Deo propitio te bene a filiis tuis Neapolitanis civibus esse susceptum. De quibus omnipotenti Deo gratias retulimus. Oportet ergo affectui eorum te tuis moribus compensare, malos coercere, bonis te discrete atque benignissime relaxare, ad sequendas eos meliores partes frequentibus admonere; quatenus & illi paternos in te mores inveniisse se gaudeant, & tu creditam tibi regiminis causam, cooperante domino, studiosius exequaris.

CI. * LXII. AD MAURITIUM AUGUSTUM.

Conqueritur de lege ejus injusta, qui prohibuit ne milites in monasterio susciperentur.

Gregorius Mauritio Augusto.

OMnipotenti Deo reus est, qui serenissimis dominis in omne quod agit & loquitur purus non est. Ego autem indignus pietatis vestræ famulus, in hac suggestione neque ut episcopus, neque ut servus jure reipublicæ, sed jure privato loquor: quia, serenissime domine, ex illo jam tempore dominus meus fuisti, quando adhuc dominus omnium non eras. Longino viro clarissimo stratore veniente dominorum legem suscepi, ad quam fatigatus tunc ægritudine corporis respondere nihil valui. In qua dominorum pietas sanxit, ut quisquis publicis administrationibus fuerit implicatus, ei ad ecclesiasticum officium venire non liceat. Quod valde laudavi, evidentissime sciens, quia qui sæcularem habitum deserens ad ecclesiastica officia venire festinat, mutare vult sæculum, non relinquere. Quod vero in eadem lege dicitur, ut ei in monasterio converti non liceat, omnino miratus sum: dum & rationes ejus possint per monasterium fieri, & agi potest, ut ab eo loco in quo suscipitur, ejus quoque debita * solvantur. Nam etsi quisquam devota mente converti voluisset, prius res male ablatas redderet, & de sua anima tanto verius, quanto expeditior cogitaret. In qua lege subjunctum est, ut nulli qui in manu signatus est, converti liceat. Quam constitutionem ego, fateor dominis meis, vehementer expavi: quia per eam cælorum via multis clauditur, & quod nuncusque licuit, ne liceat prohibetur. Multi enim sunt, qui possunt religiosam vitam etiam cum sæculari habitu ducere. Et plerique sunt, qui nisi omnia relinquerint, salvari apud Deum nullatenus possunt. Ego vero hæc dominis meis loquens, quid sum nisi pulvis & vermis? Sed tamen quia contra auctorem omnium Deum hanc intendere constitutionem sentio, dominis tacere non possum. Ad hoc enim potestas dominorum meorum pietati cælitus data est * super omnes homines, ut qui bona appetunt adjuventur, ut cælorum via largius pateat, ut terrestre regnum cælesti regno famuletur. Et ecce aperta voce dicitur, ut ei qui semel de terrena militia signatus fuerit, nisi aut expleta militia, aut pro debilitate corporis repulsus, domino nostro Jesu Christo militare non liceat. Ad hæc ecce per me servum ultimum suum & vestrum respondebit Christus, dicens: Ego te de notario comitem excubitorum, de comite excubitorum Cæsarem, de Cæsare imperatorem, nec solum hoc, sed etiam patrem imperatorum feci, ego sacerdotes meos tuæ manui commisi, & tu a meo servitio milites tuos subtrahis? Responde, rogo, piissime domine, servo tuo, quid venienti & hæc dicenti responsurus es in judicio domino tuo? Sed fortasse creditur, quia nullus eorum puro animo convertatur. Ego indignus famulus vester scio, quanti his diebus meis in monasterio milites conversi miracula fecerunt, signa & virtutes operati sunt. Sed per nanc legem jam ne quisquam talium converti valeat prohibetur. Requirat rogo dominus meus piissimus quis prior imperatorum talem legem dederit, & subtilius æstimet si debuit dari. Et quidem considerandum valde est, quia eo jam tempore prohibentur quique relinquere sæculum, quo appropinquat finis ipse sæculorum. Ecce enim mora non erit, & ardente cælo, ardente terra, coruscantibus elementis, cum angelis & archangelis, cum thronis & dominationibus, cum principatibus & potestatibus tremendus judex apparebit. Si omnia peccata dimiserit, & solum hanc legem contra se dixerit esse prolatam, quæ, rogo, erit excusatio? Unde per eumdem tremendum judicem deprecor, ne illæ tantæ lacrymæ, tantæ orationes, tanta jejunia, tantæque eleemosynæ domini mei ex qualibet occasione apud omnipotentis Dei oculos fuerint, sed aut * temperando pietas vestra, aut

* suscipiat *Paris.* Anf. cap. ad Gal.

Joan. diac. 3. c. 43.

* deest in *Paris.* super nes hom.

* interpre do. *Par.*

aut immutando, * vigorem ejuſdem legis inflectat: quia tunc magis dominorum exercitus contra hoſtes creſcit, quando Dei exercitus ad orationem creverit. Ego quidem juſſioni ſubjectus, eamdem legem per diverſas terrarum partes tranſmitti feci: & quia lex ipſa omnipotenti Deo minime concordat, ecce per ſuggeſtionis meæ paginam ſereniſſimis dominis nuntiavi. Utrobique ergo quæ debui exolvi, qui & imperatori obedientiam præbui, & pro Deo quod ſenſi minime tacui.

* LXIII. AD DOMITIANUM METROPOLITANUM.

De diabolo corruptore animæ, Sichemitis juſte occiſis, & variis ſacræ ſcripturæ ſenſibus.

Gregorius Domitiano metropolitano.

SCripta dulciſſimæ & ſuaviſſimæ beatitudinis veſtræ ſuſcipiens, valde gaviſus ſum, quia multa mihi de ſacra ſcriptura loquebantur. Et quia delectas in eis epulas reperi, eas avide comedi. In quibus quædam quoque de cauſſis exterioribus & neceſſariis ſunt permixta. Et quaſi menti convivium præparantes egiſtis, ut oblatæ epulæ ex diverſitate melius placerent. Etſi quidem exteriores cauſſæ velut inferiores & abjecti cibi minus ſapiunt, ita tamen a vobis prudenter dictæ ſunt, ut libenter ſumantur: quia & cibi contemptibiles plerumque dulces ex condimento bene coquentis fiunt. Servata autem veritate hiſtoriæ, hoc quod dudum de divina ſignificatione dixeram, reſpui nullo modo debuit. Nam etſi mihi, quoniam ita vultis, ſignificatio ejus non congruit, ex ipſis tamen locis ſuis circumſtantibus, hoc quod ex ea dictum eſt, incunctanter teneri poteſt. Nam & corruptor ejus princeps terræ dicitur, per quem aperte diabolus deſignatur: quia redemptor noſter ait: *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras*. Qui etiam uxorem petit: quia malignus videlicet ſpiritus feſtinat, ut licenter poſſideat animam, quam prius occulta ſeductione corruperit. Unde Jacob filii vehementer irati contra omnem Sichem domum, ejuſque patriam, gladios ſumunt: quia a cunctis zelum habentibus, ipſi quoque inſequendi ſunt, qui maligni ſpiritus adjutores fiunt. Quibus prius circumciſionem præcipiunt, quos in dolore poſitos poſtmodum occidunt. Quia plerumque magiſtri ſeveriores ſi zelum ſuum moderari neſciunt, quamvis per prædicationem vitia corruptionis reſecent, cum jam a delinquentibus plangitur quod fuerat perpetratum, adhuc tamen ipſi per aſperitatem diſciplinæ ſæviunt, & duriores exiſtunt. Qui enim jam & præputia abſciderant, mori minime debebant: quia qui culpam plangunt luxuriæ, & voluptatem carnis in dolorem vertunt, a magiſtris ſentire non debent aſperitatem diſciplinæ, ne ipſe humani generis redemptor minus ametur, ſi pro eo anima plus quam debet atteritur. Unde & eiſdem filiis Jacob dicit: *Turbaſtis me & odioſum feciſtis Chananæis*. Quando enim & hoc quod jam delinquentes plangunt adhuc magiſtri crudeliter inſequuntur, infirmæ menti ipſe redemptoris ſui amor tepeſcit: quia ibi ſe affligi conſiderat, ubi ſibi & ipſa non parcit. Hæc igitur dixerim, ut intellectum quem protuli non eſſe improbabilem ex locis circumſtantibus demonſtrarem. Ea vero quæ ex eodem loco a veſtra ſanctitate in meam conſolationem dicta ſunt, libenter accipio: quia in intellectu ſacræ ſcripturæ reſpui non debet quidquid fanæ fidei non reſiſtit. Sicut enim ex uno auro alii murænulas, alii annulos, alii dextrulla ad ornamentum faciunt; ita ex una ſacræ ſcripturæ ſententia expoſitores quique per innumeros intellectus quaſi varia ornamenta componunt, quæ tamen omnia ad decorem cæleſtis ſponſæ proficiunt. Valde autem gaudeo, quod dulciſſima beatitudo veſtra etiam cauſſis ſæcularibus occupata, ad intellectum ſacri eloquii vigilanter ingenium reducit. Sic quippe neceſſe eſt, ut ſi illa omnimodo caveri non poſſint, iſta non omnimodo poſtponantur. Sed per omnipotentem dominum rogo, mihi in tantis tribulationum fluctibus laboranti tende orationis manum, ut ex veſtra interceſſione ad ſumma relever, qui culparum mearum pondere ad profundum premor. Imperatorem vero Perſarum etſi non fuiſſe converſum doleo, vos tamen ei Chriſtianam fidem prædicaſſe omnimodo exulto, quia etſi ille ad lucem venire non meruit, veſtra tamen ſanctitas prædicationis ſuæ præmium habebit. Nam & Æthiops in balneum niger intrat, & niger egreditur, ſed tamen balneator nummos accipit. De Mauritio autem bene dicitis, ut in actione ejus ab umbra ſtatuam cognoſcam; id eſt, in minimis majora perpendam. In hoc tamen ei credimus, quia ejus nobis animam ſacramenta & obſides ligant.

* LXIV. AD NARSEM PATRICIUM. CIII.

De Joanne epiſcopo, qui apoſtolicæ ſedis canones contemnebat, & cauſſa presbyterorum ejus.

Gregorius Narſi patricio.

MUlta mihi dulciſſima caritas veſtra per epiſtolas ſuas in bonæ operationis laudibus eſt locuta, ad quæ omnia breviter ego reſpondeo: *Nolite me vocare Noemi, id eſt, pulchrum: ſed vocate me Mara, id eſt, amarum, quia amaritudine plenus ſum*. Ruth. 1. De cauſſa vero presbyterorum, quæ cum fratre meo & coepiſcopo viro reverendiſſimo Joanne patriarcha agitur, ipſum puto adverſarium patimur, quem aſſeris velle canones cuſtodire. Caritati autem tuæ breviter fateor, quia omni virtute & omni pondere eamdem cauſſam, auxiliante omnipotente Deo, exigere paratus ſum. In qua ſi videro ſedis apoſtolicæ canones non ſervari, dabit omnipotens Deus quid contra contemptores ejus faciam. Quod autem ſcripſit mihi caritas veſtra, ut filio meo domno Theodoro archiatro & expræfecto pro vobis gratias agerem, feci: & quantum potui commendare minime ceſſavi. Peto autem mihi ignoſcas, quod epiſtolis tuis ſub brevitate reſpondeo: quia tantis tribulationibus premor, ut mihi neque legere, neque per epiſtolas multa loqui liceat. Hoc ſolum tibi breviter dico: *Quia oblitus ſum manducare panem meum, a voce gemitus mei*. Pſalm. 101. Omnes qui vobiſcum ſunt, mea peto vice ſalutari. Domnæ Dominicæ ſalutes meas dici-

dicite: cui minime respondi, quia cum sit Latina, Græce mihi scripsit.

* CIV.

* LXV. AD THEODORUM MEDICUM.

Conqueritur de injusta lege imperatoris, ne milites convertantur in monasterio.

Gregorius Theodoro Medico.

Ivo par. 10. cap. 129. Joan. diac. lib. 3. c. 49.

QUanta bona omnipotentis Dei & serenissimi domini mei imperatoris habeam, lingua mea non sufficit explere. Pro quibus bonis quid est meum retribuere, nisi eorum vestigia pure amare? Peccatis autem meis facientibus, ex quorum suggestione vel consilio, nescio * an vestro, transacto anno talem in republica sua legem protulit, ut quisquis eum pure amat, flere vehementer debeat. Ad quam legem tunc respondere non potui, quia ægrotus fui. Modo autem eidem domino aliqua suggessi. Præcepit enim ut nullus qui actionem publicam egit, nullus qui * officio, vel manu signatus, vel inter milites fuit habitus, ei in monasterio converti liceat, nisi forte si militia ejus fuerit expleta. Quam legem primum, sicut ii dicunt qui leges veteres noverunt, Julianus protulit, de quo scimus omnes quantum Deo adversus fuerit. Quod si ideo serenissimus dominus noster fecit, quia forte multi milites convertebantur, & exercitus decrescebat, numquid per virtutem militum subjugavit ei omnipotens Deus imperium Persarum? Numquid non solæ lacrymæ illius auditæ sunt, & eo ordine quem ipse nescivit, ejus imperio Persarum regnum subdidit? Valde autem mihi durum videtur, ut ab ejus servitio milites suos prohibeat, qui ei & omnia tribuit, & dominari eum non solum militibus, sed etiam sacerdotibus concessit. Numquid si intentio est servandarum rerum, non poterant ea ipsa monasteria, quæ milites suscepissent, alienas res reddere, atque ad conversionem homines tantummodo habere? Hæc quia mihi valde dolent, eidem domino suggessi. Sed vestra gloria opportuno tempore secrete suggestionem meam ei offerat. Nolo eam a responsali meo publice dari, quia vos qui ei familiarius servitis, loqui ei liberius & apertius potestis quæ pro ejus sunt anima; quoniam in multis est occupatus, & vix animus ejus invenitur a curis majoribus vacuus. Tu quidem, gloriose fili, pro Christo loquere. Si auditus fueris, lucrum * operatus es animæ prædicti domini tui, & tuæ: si vero auditus non fueris, lucrum solummodo tuæ fecisti.

* Deest an vestro in MSS. Paris.

* otio. Paris.

* lucrum es. Paris.

* CV.

* LXVI. AD THEOTIMUM MEDICUM.

De illo quod scriptum est: *Erat illis cor unum, & anima una.*

Gregorius Theotimo Medico.

FUerunt quidam veterum philosophorum, qui in duobus corporibus unam esse animam dicerent, non affectus jungentes duos, sed unum in duobus animæ substantiam partientes. At contra nos esse in duorum mentibus unam animam dicimus, non dividendo substantiam, sed corda jungendo. Nam de illis primis fidelibus scriptum est: *Erat in eis cor unum, & anima una.* Quod ego sic in Actibus apostolorum lego, ut in me & domno Theotimo recognoscam, quia sic unanimis mecum est, ut præsens corpore, nunquam mihi defuerit; & absens corpore, semper per spiritum præsens fiat. Ago autem omnipotenti Deo gratias, quia caritas sua gratiam in mentis vestræ visceribus infundit, & deprecor, ut magis magisque in vobis dona sua augeat, & hic bona nobis præsentia, & in futuro sæculo gaudia æterna concedat. Filium meum Sabinianum diaconum venientem caritati vestræ commendo, petens, ut eo amore quo me diligitis, etiam nostros ametis. Data indictione XI.

Act. 4.

GREGORII MAGNI PAPÆ I.

EPISTOLARUM LIBER III.

Indictione XII. anno ordinationis ejus IV. mense Septembri.

I. AD CONSTANTIUM EPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Congratulatur quod bene receptus sit a suis, & munus episcopale describit.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.

SCripta fraternitatis vestræ suscipiens, magnas omnipotenti Deo gratias retuli, quia ordinationis vestræ merui celebratione relevari. Quod vero ex superno munere in electionem vestram concorditer omnium convenit assensus, hoc fraternitas tua cum summa debet consideratione pensare: quia post Deum valde est debitrix eis qui sibi vos præferri tam subdita mente voluerunt. Decet igitur vos sacerdotali benignitate eorum moribus in omnibus respondere, eorumque necessitatibus pia compassione succurrere. Si quorum fortasse sunt vitia, hæc maturis objurgationibus increpate, ut ipsa quoque sacerdotalis indignatio virtute sit admixta dulcedinis: quatenus & tunc a subjectis amari debeat, etiam cum graviter timetur. Quæ res personam vestram apud eorum judicium in magnam quoque reverentiam adducit: quia sicut præceps furor * usitatusque despicitur, ita contra culpas discreta indignatio plerumque quo tarda fuerit, eo amplius fit timenda. Joannes vero subdiaconus noster multa nobis bona tuæ fraternitatis rediens nuntiavit. De quibus omnipotentem Deum petimus, ut hæc qui cœpit, ipse perficiat, quatenus te interius exteriusque profecisse, & nunc inter homines, & post inter angelos ostendat. Præterea pallium ad sacra missarum solennia utendum ex more transmisimus. Sed peto ut dum hoc suscipitis, ejus honorem ac genium ex humilitate vendicetis,

* concitatusque

II. AD EUMDEM.

De tribus capitulis, & Theodolinda regina. De episcopis a communione ejus separatis, & Agone rege Longobardorum.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.

Dilectissimus filius meus Bonifacius diaconus quiddam mihi ex scripto fraternitatis tuæ secreto nuntiavit, quod exquisita occasione potius quam inventa, tres se episcopi a pia fraternitatis vestræ communione separaverint, dicentes vos in damnationem trium capitulorum consensisse, atque cautionem fecisse. Et quidem si quid de tribus capitulis in quocumque vel verbo vel scripto nominatum est, bene fraternitas tua reminiscitur: quamvis decessor fraternitatis tuæ Laurentius districtissimam cautionem sedi apostolicæ emiserit, in qua viri nobilissimi, ex legitimo numero subscripserunt. Inter quos ego quoque tunc urbanam præturam gerens pariter subscripsi: quia postquam talis scissura pro nulla re facta est, justum fuit ut sedes apostolica curam gereret, quatenus unitatem universalis ecclesiæ in sacerdotum mentibus per omnia custodiret. Quod autem dicitur filiam nostram Theodolindam reginam sese a communione tua hoc audito nuntio suspendisse, constat per omnia; quia etsi pravorum hominum verbis ad paululum seducta est, venientibus tamen Hippolyto notario, & Joanne abbate, erit modis omnibus vestræ fraternitatis communionem quæsitura: cui etiam meas epistolas direxi, quas fraternitas vestra sine dilatione transmittat. De episcopis vero, qui se suspendere visi sunt, aliam epistolam feci, quam cum eis ostendi feceris, eos non ambigo de superstitione suæ superbiæ apud fraternitatem tuam pœnitentiam acturos. Subtiliter autem mihi & breviter indicastis, vel de Agone rege, vel de Francorum regibus quæ gesta sunt. Peto, ut fraternitas vestra, quæ adhuc recognoverit mihi modis omnibus innotescat. Si autem videritis, quia cum Patricio nihil facit Ago Longobardorum rex, de nobis ei permittite; quia paratus sum in caussa ejus impendere, si ipse utiliter aliquid cum republica voluerit ordinare.

III. AD EUMDEM.

De episcopis ab eo divisis, & synodo Chalcedonensi.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.

Pervenit ad nos quod quidam episcopi vestræ diœcesis exquirentes occasionem potius quam invenientes, sese scindere a fraternitatis vestræ unitate tentaverint, dicentes te apud Romanam urbem in trium capitulorum damnationem cautionem fecisse. Quod videlicet idcirco dicunt, quia quantum fraternitati tuæ etiam sine cautione credere soleam, nesciunt. Si enim hoc esset necessarium fieri, verbis nudis vobis credi potuisset. Ego tamen nominata inter nos neque verbo, neque scripto tria capitula recolo. Sed eis, si citius revertuntur, de suo errore parcendum est: quia juxta Pauli apostoli vocem: *Non intelligunt neque quæ* . Tim. 1. *loquuntur, neque de quibus affirmant.* Nos enim auctore veritate, teste conscientia, fatemur nos fidem sanctæ Chalcedonensis synodi per omnia illibatam custodire, nihilque ejus definitioni addere, nihilque subtrahere audere. Sed si quis contra eam, ejusdemque synodi fidem, sive plus minusve ad sapiendum appetit usurpare, eum omni dilatione postposita anathematizamus, atque a sinu matris ecclesiæ alienum esse decernimus. Quem igitur ista mea confessio non sanat, non jam Chalcedonensem synodum diligit, sed matris ecclesiæ sinum odit. Si ergo ea ipsa quæ audere visi sunt, zelo loqui animæ præsumpserunt, superest ut hac satisfactione susceptа, ad fraternitatis tuæ unitatem redeant, seque a corpore Christi, quod est sancta universalis ecclesia, non dividant.

IV. AD THEODOLINDAM REGINAM LONGOBARDORUM.

De synodo Chalcedonensi, & Constantio episcopo.

Gregorius Theodolindæ reginæ Longobardorum.

Quorumdam ad nos relatione pervenit ab aliquibus episcopis gloriam vestram usque ad hoc scandalum contra sanctam ecclesiam fuisse perductam, ut sese a catholicæ unanimitatis communione suspenderet. Quod quantum vos pure diligimus, tantum de vobis fortius dolemus, quia vos imperitis stultisque hominibus creditis, qui non solum ea quæ loquuntur nesciunt, sed vix ea percipere quæ audierint possunt. Dicunt enim piæ memoriæ Justiniani temporibus aliqua contra Chalcedonensem synodum fuisse constituta: qui dum neque legunt, neque legentibus credunt, in ipso errore manent, quem sibi de nobis ipsi finxerunt. Nos enim, teste conscientia, fatemur de fide ejusdem sancti Chalcedonensis concilii, nihil motum, nihil esse violatum: sed quidquid prædicti Justiniani temporibus actum est, ita actum est, ut fides Chalcedonensis concilii in nullo vexaretur. Si quis autem contra ejusdem synodi fidem aliquid loqui præsumit vel sapere, nos ejus sensum sub anathematis interpositione detestamur. Cum ergo integritatem nostram ex conscientiæ nostræ attestatione cognoscitis, superest ut nunquam vos a catholicæ ecclesiæ communione separetis, ne tot vestræ lacrymæ, tantaque bona opera pereant, si a fide vera inveniuntur aliena. Decet ergo gloriam vestram ad reverendissimum fratrem & coepiscopum meum Constantium, cujus & fides & vita bene olim mihi approbata est, sub omni celeritate transmittere, eique directis vestris epistolis indicare, ordinationem ejus quam benigne susceperitis, & quia ab ejus ecclesiæ communione in nullo separamini. Quamvis in hac re me vobis superflue dicere arbitror: quia etsi quid in vestro animo dubietatis fuit, veniente filio meo Joanne abbate, atque Hippolyto notario ex corde vestro arbitror fuisse sublatum.

V. AD BONIFACIUM EPISCOPUM REGIENSEM.

De correctione cleri ejus.

Gregorius Bonifacio episcopo Regiensi.

CONtumelia quidem sacerdotum est, de divinis cultibus admoneri. Quod enim ipsi debent exigere, turpiter exiguntur. Tamen ne, quod non æstimamus, in aliquo fraternitas tua ea quæ ad opus Dei pertinent negligat, de hoc ipso specialiter te prævidimus ad-
S. Bon. lib. phar. c. 22. hortandum. Admonemus itaque, ut nullatenus clerus Regitanæ civitatis in causis, quas eorum poscit officium, fraternitatis tuæ remissione laxetur. Sed in iis quæ ad Deum pertinent, instantissime atque studiosissime compellantur. Opinionem quoque prædicti cleri tui studere te volumus, ut nihil de iis pravum, nihil quod contra ecclesiasticam disciplinam pertinet, audiatur. Ad ornatum quippe ejus, non ad fœditatem actuum eorum pertinere debet officium. Subdiaconis vero tuis hoc quod de Siculis statuimus, decernimus
Grat dist. 32. cap. 9. observari. Nec illam definitionem nostram cujusquam sinas contumacia aut temeritate corrumpi, quatenus dum prædicta omnia per te fuerint conservata districtissime, nec admonitionis nostræ, sicut & credimus, transgressor existas, nec in quolibet reum te remissionis accuset pastoralis tibi commissus ordo reiminis.

VI. AD CYPRIANUM DIACONUM.

De Petronilla conversa, & Agnello corruptore ejus.

Gregorius Cypriano Diacono nostro, & rectori Siciliæ.

Grat. 19. q. 3. cap 8. PErlatum est ad nos Petronillam nomine, de provincia Lucania genitam, per exhortationem Agnelli episcopi fuisse conversam, resque suas omnes, quas habere potuit, licet sibi jure potuissent competere, tamen easdem monasterio, quod ingressa est, etiam specialiter donationis titulo contulisse. Morientemque prædictum episcopum dimidiam partem substantiæ suæ Agnello cuidam filio suo, qui notarius nostræ esse fertur ecclesiæ, atque dimidiam eidem monasterio reliquisse. Sed cum propter irruentem Italiæ cladem ad Siciliam refugissent, dicitur eam sæpenominatus Agnellus corruptis ejus moribus stuprasse, atque sentiens gravidam de monasterio seduxisse, resque ejus omnes, tam proprias, quam eas quas de parte patris ipsius habere potuerat, abstulisse, ac post perpetratum tale tantumque facinus,
* eas *in MSS. Paris.* in sui * eam dominii jure defendere. Hortamur igitur dilectionem tuam, ut prædictum virum vel antefatam feminam sub districta ad te facias executione perduci, causamque ipsam secundum suum meritum summa subtilitatis examinatione perquiras. Et si ita inveneris, ut nobis nuntiatum est, negotium tot iniquitatibus inquinatum cum summæ purgationis severitate determina, quatenus & in antefatum virum, qui nec suum, nec illius attendit habitum, & tantorum causa fuit scelerum, ultio districta proveniat: & illa prius procedente vindicta, atque in monasterium sub pœnitentia redacta, omnes res quæ de sæpe dicto loco ablatæ fuerant, cum omnibus illis suis fructibus atque accessionibus revertantur.

VII. AD GENNADIUM PATRICIUM ET EXARCHUM AFRICÆ.

De perverso concilio Numidiæ, & de studio erga ecclesiæ pacem adhibendo.

Gregorius Gennadio patricio & exarcho Africæ.

SAtis credimus religiosam excellentiæ vestræ mentem adversus ea maxime, quæ in ecclesiis geruntur incongrua, divini * auctoris æmulatione succendi. Tanto igitur ecclesiasticarum correptionem causarum vobis libenter ingerimus, quanto de piæ vestræ mentis intentione confidimus. Cognoscat siquidem excellentia vestra quibusdam de Africanis partibus venientibus ad nos fuisse perlatum, plura in concilio Numidiæ contra patrum tramitem atque canonum statuta committi. Quarum rerum frequentes querelas, quia diutius tolerare nullatenus potuimus, Columbo fratri & coepiscopo nostro, de cujus gravitate ipsa ejus quæ percrebuit dubitare jam nos non permittit opinio, commisimus perquirendas. Quamobrem paterno salutantes affectu, hortamur excellentiam vestram, in cunctis quæ ad ecclesiasticam correptionem pertinent, vestri robur ei subrogetis auxilii, ne si quod male geritur quæsitum, vel vindicatum non fuerit, longorum usurpatione temporum cum majori licentia in futuris crescat excessibus. Scito autem, excellentissime fili, si victorias quæritis, si de commissæ vobis provinciæ securitate tractatis, nihil vobis magis aliud ad hoc proficere, quam zelari sacerdotum vitas, & intestina ecclesiarum, quantum possibile est, bella compescere.
* amoris. *Vis.*

VIII. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM.

De Theodosia religiosa, & monasterio construendo.

Gregorius Januario episcopo Calaritano Sardiniæ.

THeodosia religiosa femina in construendo monasterio voluntatem Stephani quondam viri sui complere desiderans, petiit a nobis, ut ad fraternitatem tuam nostras transmitteremus epistolas, quibus per commendationem nostram tuum facilius mereretur auxilium. Asserit siquidem hoc a suo conjuge constitutum, ut in prædio, quod appellatur Piscenas, quod ad xenodochii Thomæ quondam episcopi jura pervenit, monasterium construi debuisset. Quia igitur in alienis hoc fundare rebus, licet possessor permitteret, dominus tamen videtur cum ratione refugere; petitionem ejus prævidimus annuendam, id est, ut in domo juris sui, quam Calaris asserit se habere, ancillarum Dei monasterium debeat domino adjuvante construere. Sed quia prædictam

ſtam domum ſuam dicit ab hoſpitibus atque ſupervenientibus onerari, hortamur fraternitatem tuam, ut ſtudeas ei in cunctis concurrere, devotionique ejus tuæ præbeas tuitionis auxilium, ut mercedis defuncti, atque ejus ſtudii, tuus te concurſus faciat & ſolicitudo participem. Reliquiæ vero, quas ibidem poſtulat collocandas, volumus ut a fraternitate tua ſub debita veneratione condantur.

IX. AD EUMDEM.

De monaſteriis ancillarum Dei, & de concilio epiſcoporum; de ſervis & ancillis Judæorum, & quod presbyteri baptizatos infantes in frontibus ſignare non debeant, ſed ſemel in pectore tangere, & epiſcopi in fronte.

Gregorius Januario epiſcopo Calaritano.

SAtis quidem te ipſe paſtoralis zelus inſtigare debuerat, ut gregem, quem ſuſceperas, etiam ſine noſtro ſolatio ſalubriter ac provide tuereris, & a callidis inimicorum ſurreptionibus eum diligenti circumſpectione ſervares. Sed quia caritatem tuam pro ſuæ firmitatis augmento, noſtræ quoque pagina auctoritatis indigere comperimus, neceſſarium nobis fuit titubantes animos tuos ad religioſi vigoris ſtudium fraternæ dilectionis exhortatione firmare. Pervenit ſiquidem ad nos minus te monaſteriis ancillarum Dei in Sardinia ſitis tuitionis impendere: & cum diſpoſitum a tuis prudenter fuiſſet deceſſoribus, ut quidam de clero probati viri curam gerentes, earum ſe neceſſitatibus adhiberent; nunc ita funditus eſſe neglectum, ut per publicas perſonas, pro tributis aliiſque muniis ipſæ per ſe principaliter Deo dedicatæ feminæ compellantur * ſubire, neceſſitatemque habeant pro ſupplendis fiſcalibus per villas prædiaque diſcurrere, atque virilibus incompetenter ſe miſcere negotiis. Quod malum fraternitas tua facili correctione removeat, ut unum probatum virum vita moribuſque, cujus ætas atque locus nihil de ſe pravæ ſuſpicioni injiciat, ſolicite deputet, qui ſic monaſteriis ipſis cum Dei timore poſſit aſſiſtere, quatenus ulterius eis pro quibuslibet cauſſis privatis vel publicis extra venerabilia loca contra regulam vagari non liceat, ſed quidquid pro his agendum eſt, per eum quem deputaveris, rationabiliter peragatur. Ipſæ vero referentes Deo laudes, atque coercentes ſemetipſas, in monaſteriis ſuis nullam occaſionem ulterius fidelium mentibus pravæ ſuſpicionis injiciant. Si qua autem earum vel per anteriorem licentiam, vel per impunitatis pravam conſuetudinem ad lapſum adulterii deducta fuerit, aut in * ſtupri fuerit perducta voraginem, hanc poſt competentis ſeveritatem vindictæ, in aliud diſtrictius virginum monaſterium in pœnitentiam volumus redigi, ut illic orationibus atque jejuniis vacet, & * ſic pœnitendo proficiat, & metuendum ceteris arctioris diſciplinæ præſtet exemplum. Is autem qui cum hujuſmodi feminis in aliqua fuerit iniquitate repertus, omni communione privetur, ſi laicus eſt: ſi vero clericus fuerit, a ſuo quoque remotus officio, pro ſuis continuo lugendis exceſſibus in monaſterium detrudatur. Epiſcoporum etiam concilia, ſicut tam tuæ mos dicitur fuiſſe provinciæ, quam quod ſanctorum canonum auctoritate præcipitur, bis in anno celebrare te volumus, ut & ſi quis inter eos a ſui forma propoſiti actionis atque morum qualitate diſcordat, ſociali poſſit fratrum increpatione redargui: & pro ſecuritate commiſſi gregis, animarumque ſtatu, paterna valeat circumſpectione tractari. Pervenit etiam ad nos, ſervos ancillaſque Judæorum fidei cauſſa ad eccleſiam refugientes, aut infidelibus reſtitui dominis, aut eorum, ne reſtituantur, pretium dari. Hortamur igitur, ut nullatenus tam pravam conſuetudinem manere permittas; ſed ſi quilibet ſervus Judæorum ad venerabilia loca confugerit cauſſa fidei, nullatenus eum patiamini præjudicium ſuſtinere. Sed ſive olim Chriſtianus, ſive nunc fuerit baptizatus, ſine ullo * Chriſtianorum pauperum damno, religioſo eccleſiaſticæ pietatis patrocinio in libertatem modis omnibus defendatur. * Presbyteri baptizatos infantes ſignare ſacro in frontibus chriſmate non præſumant; ſed presbyteri baptizatos ungant in pectore, ut epiſcopi poſtmodum ungere debeant in fronte. Pro fundandis etiam monaſteriis, quæ a diverſis juſſa ſunt conſtrui, ſi injuſta perſpicis hæc aliqua ab iis quibus indicta ſunt excuſatione differri, ſolerter ſecundum quod leges præcipiunt admonere te volumus, ne piæ vivorum aut defunctorum voluntates tua, quod abſit, remiſſione caſſentur. De monaſterio autem quod in domo ſua conſtruendum quondam Petrus aſſeritur præcepiſſe, prævidimus, ut fraternitas tua ſubtiliter requirat relictorum illic redituum quantitatem. Et ſi quidem modus habetur ſubſtantiæ, recollectis omnibus quæ de rebus ipſis imminuta dicuntur eſſe, vel diſperſa, cum omni ſtudio hoc & ſine aliqua dilatione fundetur. Sin autem vel minus idonea, vel damnoſa facultas eſt, omnibus, ut dictum eſt, ſubtiliter inquiſitis, nobis renuntiare te volumus, ut ſciamus quid deliberare, juvante domino, de ejus conſtructione poſſimus. Fraternitas igitur tua ita in cunctis prædictis capitulis ſe ſolerter impendat, ut nec noſtræ admonitionis ſeriem inveniatur fuiſſe tranſgreſſa, nec divini rea judicii, de minori zelo paſtoralis exiſtat officii.

Canone apoſt. 36. G. L. Anacl. epiſt. 1. ante fin. Leo ep 62. & 82. cap. 7. Burch. lib 1. cap. 42. Ivo lib. 4. tit. 2. cap. 1. infr. Grat. lib. 7. epiſt. 108. Grat. diſt. 4. Ivo part. 1. cap. 264.

* Chriſtianorum *deeſt in Pariſ.*

* Epiſcopi *in MSS.* omnibus. *Pariſ.*

Grat. 16. q. 1. cap. 14.

X. AD EUMDEM.

Ut voluntatem Stephani defuncti de monaſterio conſtruendo faciat adimplere.

Gregorius Januario epiſcopo Calaritano.

NOs quidem arbitramur, quod ad imminentiam expletionis piarum rerum, ipſe te tuus ſatis ordo compellat. Sed ne zelum tuum cujuslibet interventus remiſſionis emolliat, de his etiam te ſpecialiter judicavimus exhortandum. Pervenit ſiquidem ad nos Stephanum veſtrum de hac luce migrantem, ſupremæ voluntatis eloquio monaſterium præcepiſſe fundari. Cujus deſiderium * a Theodoſia honeſta femina herede ejus fertur quod hactenus dilatione protrahitur. Quamobrem hortamur fraternitatem tuam, ut maximum de prædicta cauſſa ſtudium geras, atque ante nominatam feminam commoneas, qua-

* *Theodoſiæ honeſtæ feminæ heredes.* Pariſ.

quatenus intra annale ſpatium monaſterium quod juſſum eſt debeat ordinare, & cuncta ſecundum defuncti voluntatem ſine altercatione conſtruere. Quod ſi intra prædicti temporis metam aliqua perficere negligentia vel calliditate diſtulerit, ut ſive in loco eo, quo conſtitutum fuerat, ſeu certe ibi non poterit, & alibi placet ordinari, & dilatione interveniente negligitur; tunc volumus ut fraternitatis tuæ ædificetur ſtudio, ordinatiſque omnibus, res atque reditus qui relicti ſunt, per te loco ipſi venerabili ſine imminutione aliqua ſocientur. Sic enim & ante tremendum judicem tuum ſententiam remiſſionis effugies, & ſecundum piiſſimas leges, dilatas defunctorum pias voluntates epiſcopali ſupplebis ſtudio.

XI. AD MAXIMIANUM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De redditibus eccleſiarum: & nullum clericorum in monaſteriis abbatem eſſe debere. Juvenculas fieri abbatiſſas vehementiſſime prohibet. Nullam virginem niſi ſexagenariam velandam.

Gregorius Maximiano epiſcopo Syracuſano.

OLim quidem fraternitati tuæ noſtra fuerat auctoritate commiſſum, ut ſi quæ in Sicilia exciderent eccleſiæ, ceteriſque venerabilibus locis, vel incongrue generentur, noſtra vice corrigeres. Sed quia poſt hæc de quibuſdam neglectis hactenus capitulis ad nos querela pervenit, rurſus ad eorum correptionem tuam fraternitatem ſpecialiter prævidimus excitandam. Cognovimus namque de reditibus eccleſiarum noviter acquiſitis, canonicam diſpoſitionem quartarum minime provenire, ſed epiſcopos locorum tantummodo diſtribuere quartam antiquorum redituum, nunc vero quæſita ſuis uſibus retinere. Quamobrem pravam ſubintroductamque conſuetudinem fraternitas tua vivaciter emendare feſtinet, ut ſive de præteritis reditibus, ſive de iis quæ nunc obvenerunt, vel obvenerint, quartæ ſecundum diſtributionem canonicam diſpenſentur. Incongruum namque eſt unam eamdemque eccleſiæ ſubſtantiam duplici quodammodo jure cenſeri, id eſt uſurpationis, & canonum. Presbyteros, diaconos, ceteroſque cujuslibet ordinis clericos, qui in eccleſiis quoquomodo militant, abbates per monaſteria eſſe non permittas, ſed aut * admiſſa clericatus militia, * monaſticis non provehantur ordinibus: aut ſi in abbatis loco permanere decreverint, clericatus nullatenus permittantur habere militiam. Satis enim incongruum eſt, ſi cum unum ex his pro ſui magnitudine diligenter quis non poſſit explere, ad utrumque judicetur idoneus: ſicque invicem & eccleſiaſticus ordo vitæ monachicæ, & eccleſiaſticis utilitatibus regula monachatus * impediatur. Illud quoque caritatem tuam commonere curavimus, ut ſi quiſpiam epiſcoporum de hac luce migraverit, vel, quod abſit, pro ſuis fuerit remotus exceſſibus, convenientibus hierarchicis, cunctiſque cleri primoribus, atque in ſui præſentia inventarium eccleſiæ rerum facientibus, omnia quæ reperta fuerint ſubtiliter deſcribantur: nec ſicut antea fieri dicebatur, ſpecies quædam aut aliud quodlibet de rebus eccleſiæ, quaſi pro faciendi inventarii labore tollatur. Sic namque ea quæ ad munitionem pauperum facultatis pertinent, deſideramus expleri, ut nulla penitus in rebus eorum ambitioſis hominibus venalitatis relinquatur occaſio. Viſitatores eccleſiarum, clericique eorum, qui cum ipſis per non ſuæ civitatis parochias fatigantur, aliquod laboris ſui capiant, te diſponente, ſubſidium. Juſtum namque eſt, ut illic conſequantur ſtipendium, pro quo tempore ſuum commodare reperiuntur obſequium. Juvenculas abbatiſſas fieri vehementiſſime prohibemus. Nullam igitur fraternitas tua, niſi ſexagenariam virginem, cujus ætas hoc atque mores exegerint, velari permittat, quatenus tam prioribus quam præſenti capitulo tuæ diſtrictionis inſtantia, domino adjuvante, correctis, & diu diſſolutum rerum venerabilium ſtatum canonicis nexibus religare feſtines, & divina negotia non per incongruas voluntates hominum, ſed competenti poſſint diſtrictione diſponi.

Grat. 30. q. 1. cap. 14.

Menſe Octobri, indictione duodecima.

XII. AD EUMDEM.

De uxore cujuſdam ablata, & alteri venumdata.

Gregorius Maximiano epiſcopo Syracuſano.

TAnta nobis ſubinde mala, quæ aguntur in iſta provincia, nuntiantur, ut peccatis facientibus, quod avertat omnipotens Deus, celeriter eam perituram credamus. Præſentium namque portitor veniens lacrymabiliter queſtus eſt, ante plurimos annos ab homine neſcio quo, de poſſeſſione Meſſanenſis eccleſiæ, de fontibus ſe ſuſceptum, & violenter diverſis ſuaſionibus puellæ ipſius junctum, ex qua juvenculos filios jam habere ſe aſſeruit: & nunc violenter huic disjunctam abſtuliſſe dicitur, atque cuidam alii venumdediſſe. Quod ſi verum eſt, quam ſit inauditum atque crudele malum, tua bene dilectio perſpicit. Ideoque admonemus, ut hoc tantum nefas ſub ea vivacitate, quam te in cauſſis piis habere certiſſime ſcimus, requiras atque diſcutias. Et ſi ita, ut ſupradictus portitor inſinuavit, eſſe cognoveris, non ſolum quod male factum eſt ad ſtatum priſtinum revocare curabis, ſed & vindictam, quæ Deum poſſit placare, exhibere modis omnibus feſtinabis. Epiſcopum vero qui homines ſuos talia agentes corrigere negligit atque emendare, vehementer aggredere, proponens, quia ſi denuo talis ad nos de quoquam qui ad eum pertinet querela pervenerit, non in eum qui exceſſerit, ſed in ipſum canonice vindicta procedet.

Ivo p. 8. 58. Joan. diac. lib. 4. c. 54.

Grat. 22. q. 2. cap. 19. Anſ. lib 5. cap 70. Joan. diac. lib. 4. c. 34.

Grat 16. q. 1. cap. 38. Joan. diac. lib. 2. c. 54.

* omiſſa in MSS. omnibus.

* monachicis provehantur. Pariſ.

Grat. 12. q. 1. cap. 45. Joan. diac. lib. 3. c. 32.

* impediat. in MSS. Pariſ.

XIII.

XIII. AD EUMDEM.

De Adeodati presbyteri injusta expulsione.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.*

PRæsentium latoris Adeodati querelam, qui se a sui presbyteratus loco incongrue dicit expulsum, licet subditæ tibi textus petitionis explanet, tamen paulo latius judicavimus apertiusque retexendam. Asserit namque a Quintiano fratre & coepiscopo nostro in loco suo pro quibusdam se suis ordinandis negotiis relaxatum, ægritudinisque causa per duorum mensium spatium suæ se ecclesiæ defuisse: cujus rei occasionem captantem prædictum fratrem nostrum alium loco ejus illic presbyterum ordinasse. Hortamur igitur fraternitatem tuam, ut causam ejus solicite perquiras, districteque discutias. Et si manifestæ ægritudinis, sicut dicitur, causa ecclesiæ suæ cum defuisse repereris, nullum ei ex ordinatione alterius presbyteri permittas præjudicium generari: sed in locum suum sine aliqua eum fac dubietate restitui. Sin autem aliter se res habere dicitur, quam porrecta ab eo continere videtur suggestio, causam ejusdem canonice legitimeque perquire, & quidquid tibi secundum Deum visum fuerit, juvante domino, ita stude decernere, ut nulla de hac re quæstio ad nos ulterius revertatur. Illud autem caritatem tuam specialiter admonemus, ut si vera fuerit hujus suggestio, atque in suum fuerit ordinem restitutus, de presbytero, qui in loco ejus ordinatus est, subtiliter districteque debeas esse solicitus. Et si quidem sine datione aliqua ad eumdem ordinem pervenerit, ut in simoniacam hæresim non potuisset incidere, in alia quacumque vacante ecclesia eum volumus * cardinari. Sin autem in eo quidpiam, quod avertat dominus, fuerit tale repertum, ipso etiam presbyteratus privetur ordine, quem non causa replendæ necessitatis ecclesiæ, sed sola comprobatur ambitione suscepisse.

XIV. AD EUMDEM.

Ut Felicem diaconum in sua ecclesia suscipiat.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.

PRæsentium lator Felix diaconus, cum nullatenus in hæreticorum dogmata lapsus sit, nec a catholica fide discesserit, pravis illectus adversus Constantinopolitanam synodum suspicionibus, in Istricorum se separatione removerat. Qui cum Romam venisset, recepta a nobis, juvante domino, ratione, excessum suum, recepta dominici corporis & sanguinis communione, correxit. Quia ergo, ut dictum est, non in hæresim incidit, sed a sacris generalis ecclesiæ mysteriis quasi rectæ studio intentionis erravit, imbecillitati ejus atque necessitatibus consulentes, maximeque sustentationi ejus pietatis intuitu providentes; in tua ecclesia Syracusana eum prævidimus cardinandum, sive ut officium diaconatus expleat, seu certe ut sola ejusdem officii pro sustentanda paupertate sua commoda consequatur, in tuæ fraternitatis volumus hoc pendere judicio. Quod hortamur ut tua fraternitas implere festinet. Commendantes etiam personam ejus, quatenus nullis eum patiaris molestiis aut necessitatibus subjacere, ne vel nostræ commendationis inveniaris tramitem neglexisse, vel minus exhibuisse quam tuus exigit ordo pauperibus: quia & nos ei annuum quid de nostra ecclesia dari fecimus, ut ejusdem operis, quod te hortamur exhibere, participes esse possemus.

XV. AD EPISCOPOS DALMATIÆ.

Ut nulli in Salonitana ecclesia sine sua permissione manus imponant; & de Maximi præsumptione.

Gregorius universis episcopis per Dalmatiam.

OPortuerat quidem fraternitatem vestram divini respectu judicii, clausis carnalibus oculis, nihil quod ad Deum pertinet a recta mentis intentione omittere, nec cujuslibet hominis faciem rectitudini justitiæ præponere. Sed postquam mores vestri ita sunt sæcularibus traducti negotiis, ut obliviscentes omnem sacerdotalis in vobis honoris tramitem, cunctumque superni metus intuitum, non quid Deo, sed quid vobis placeat studeatis explere, necesse habuimus hæc ad vos districtiora specialiter scripta transmittere: quibus ex beati Petri principis apostolorum auctoritate præcipimus, ut nulli penitus extra consensum permissionemque nostram, quantum ad episcopatus ordinationem pertinet, in Salonitana civitate manus præsumatis imponere, nec quemquam in civitate ipsa aliter quam diximus ordinare. Quod si contra hæc quidpiam vel sponte vestra, vel a quolibet coacti præsumpseritis, vel tentaveritis agere, decernimus vos a dominici corporis & sanguinis participatione privatos, quatenus ex eadem ipsa attrectatione vestra, vel voluntate transgrediendæ præceptionis nostræ, a cælestibus mysteriis alieni sitis, nec is quem ordinaveritis habeatur episcopus. Nos namque nullum cujus vita reprehendi potest, ordinari temere volumus. Quod si Honoratus diaconus indignus ostenditur, de vita moribusque ejus qui electus fuerit nobis renuntiari volumus, ut quidquid in hac re agendum est, cum consensu nostro salubriter permittamus impleri. Confidimus enim in omnipotentem dominum, quia, quantum ad intentionem nostram pertinet, numquam quod nostram gravare possit animam, numquam sinemus fieri quod vestram gravare possit ecclesiam. Sin vero in qualibet persona ita voluntarius omnium consensus accesserit, ut auctore Deo digna sit, & non sit qui ab ejus ordinatione dissentiat, hanc a vobis in eadem Salonitana ecclesia ex præsentis epistolæ nostræ concessa licentia volumus consecrari: excepta dumtaxat persona Maximi, de qua ad nos multa mala perlata sunt: quæ si ab appetitu majoris ordinis non cessat, restat, ut arbitror, quatenus subtiliter discussa, ipso quoque, in quo est, officio careat.

XVI.

A

XVI. AD CYPRIANUM DIACONUM.

De ministeriis vasisque ecclesiarum per Siciliam recolligendis.

Gregorius Cypriano diacono rectori Siciliæ.

PErvenit ad nos, diversos Italiæ sacerdotes Siciliam confugientes plurima secum ecclesiarum suarum ministeria detulisse, eaque sive defunctis eis, sive male dispergentibus, prope omnia deperisse. Qua in re moti hortamur dilectionem tuam, quatenus transmittens per omnia Siciliæ loca, sicubi vasa sacra resque ecclesiarum positas incaute repe- B reris, ea cum summa districtione recolligi facias, atque adunatas sub notitia * testium suscipias, susceptasque apud singulos episcopos ecclesiarum deponas, apud quos, usque dum pacis tempus exposcerit, juvante domino, debeant tutissime conservari. Omnium autem rerum ipsarum non solum desusceptum, eos qui eas tradunt percipere volumus, sed etiam a te notitias earum subtiliter retineri, ut dum necesse fuerit, ex hac cautela, juvante domino, possint ab iis quibus traduntur sine imminutione restitui.

* atque desuscepto apud singularum Ecclesiarum episcopos deponas. *Paris.*

*Mense * Septembri, indictione duodecima.*

* Novembri. *Paris.*

XVII. AD FELICEM EPISCOPUM SIPONTINUM.

De Tribuno ab hostibus redimendo ex ecclesiæ pecuniis.

Gregorius Felici episcopo Sipontino.

QUaliter succurrendum sit redemptionibus captivorum, & sanctorum canonum, & mundanarum legum sanctio evidenter edocuit. Quod cum omnibus notum sit, mirati sumus, ut fraternitas tua in redemptionem Tribuni clerici tui præsentium latoris D nulla mota misericordia subveniret. Quod ergo sponte facere distulisti, nostra saltem facere festina adhortatione commonitus: ne si, quod non credimus, negligendum putaveris, incipiat tibi necessitas, quod voluntas fugit, imponere. Quia igitur supradictus Tribunus ab hostibus se prædatum, ac centum duodecim solidis se perhibet * comparatum, ad quorum se deflet restitutionem urgeri, hæc te oportet diligenter inquirere. Et si ita est, nec eum unde pretium in se datum reddere possit habere cognoveris, supradictos solidos de ecclesia redemptori ejus restitue. Nam valde durum est si de ecclesia cui militat, remedium nullum inveniat. Omissa itaque excu- E satione, pretium quod in eo datum manifesta veritate patuerit, sine aliqua mora, sicut sumus præfati, restitue; quatenus nec creditorem ejus tempore necessitatis afflicto subvenisse pœniteat, & hic onere mœroris exutus, mente libera, officii sui ministerium solicite ac competenter exhibeat.

* *al.* computatum.

Mense Januario, indictione duodecima.

XVIII. AD MAURUM ABBATEM A SANCTO PANCRATIO.

Commendat ecclesiam sancti Pancratii, ut ad ejus corpus Dei opus peragatur.

*Gregorius Mauro abbati * a sancto Pancratio.*

* A S. Pancratio *deest Paris.*

ECclesiarum cura, quæ sacerdotalibus officiis evidenter infixa est, ita nos cogit esse solicitos, ut nulla in eis neglectus culpa appareat. Quoniam vero ecclesiam sancti Pancratii, quæ erat commissa presbyteris, frequenter neglectam fuisse cognovimus, ita ut venientes dominico die populi missarum solennia audituri, non invento presbytero, murmurantes redirent; hoc matura deliberatione nostro sedit arbitrio, ut, eis remotis, monachorum congregationem in monasterio eidem ecclesiæ cohærenti constituere cum Dei gratia deliberemus, quatenus abbas, qui illic præesset, curam & solicitudinem antefatæ ecclesiæ habere modis omnibus debuisset. In quo etiam monasterio te Maurum abbatem prævidimus præponendum: statuentes, ut terras præfatæ ecclesiæ, vel quidquid illuc intrave- C rit, seu de reditibus ejus accesserit, antedicto monasterio tuo debeat applicari, atque illic sine diminutione aliqua pertinere: ita sane, ut quæcumque in ipsa suprascripta ecclesia fienda reparandaque sunt, per te sine dubio reparentur. Sed ne remotis presbyteris, quibus ecclesia ipsa fuerat ante commissa, vacare * ministeriis videatur; idcirco hujus ti- * *al.* mysbi auctoritatis tenore præcipimus, ut peregrinum illic debeas adhibere presbyterum, qui sacra missarum possit solennia celebrare. Quem tamen & in monasterio tuo habitare, & exinde vitæ subsidia habere necesse est. Sed & hoc præ omnibus curæ tuæ sit, ut ibidem ad sacratissimum corpus beati Pancratii quotidie opus D Dei procul dubio peragatur. Hæc igitur quæ tibi præcepti hujus facienda serie deputamus, non solum te perficere, verum etiam ab his, qui in officio locoque tuo successerint, sic & in perpetuum servari volumus & impleri, ut nullus deinceps in supradicta ecclesia possit inveniri neglectus.

XIX. AD LEONEM ACOLYTHUM.

Ecclesiam sanctæ Agathæ in Subura commendat.

Gregorius Leoni acolytho.

LOcorum venerabilium cura nos admonet de eorum utilitate per omnia cogitare. Quia ergo ecclesia sanctæ Agathæ sita in Subura, quæ spelunca fuit aliquando pravitatis hæreticæ, ad catholicæ fidei culturam, Deo propitiante, reducta est; ideo hujus auctoritatis tenore commonitus, pensiones omnium domorum in hac urbe constitutarum, quas prædictam ecclesiam temporibus habuisse Gothorum constiterit, & annis singulis congregare non desinas, & quantum in sartis tectis, vel luminaribus, aliaque reparatione ejusdem ecclesiæ

ecclesiæ necessarium fuerit, erogare modis omnibus studebis. Quidquid vero exuberare potuerit, fideliter rationibus te ecclesiasticis inferre præcipimus.

Mense Aprili, indictione duodecima.

XX. AD MAXIMUM PRÆSUMPTOREM IN SALONA.

De excommunicatione illorum episcoporum qui ei manus contra canonum statuta imposuerunt.

*Gregorius * Maximo præsumptori in Salona.*

LIcet cetera cujuspiam talia vitæ sint merita, ut nihil sit quod ex his sacerdotalibus valeat * ordinationibus obviare; tamen sobrius nefas ambitus severissima canonum districtione damnatur. Cognovimus itaque quod vel surrepta, vel simulata piissimorum principum jussione, dum vita dignus non fueris, te ad sacerdotii ordinem cunctis venerabilem prorupisse. Quod nos ideo sine ulla hæsitatione credidimus, quia vitam ætatemque tuam non habemus incognitam: ac deinde, quia sereniissimi domini imperatoris animum non ignoramus, quod se in causis sacerdotalibus miscere non soleat, ne nostris in aliquo peccatis gravetur. Additur inauditum nefas, quod post interdictionem quoque nostram, quæ sub excommunicatione tua, ordinantiumque te facta est, cæsis presbyteris, diaconibus, ceteroque clero, manu militari ad medium diceris deductus. Quam rem nos consecrationem dicere nullo modo possumus, quæ ab excommunicatis est hominibus celebrata. Quia igitur sine ullius exempli forma violasti talem tantamque sacerdotii dignitatem; præcipimus, ut usquedum dominicis vel responsalis nostri cognoverimus apicibus, quod non surreptitia, sed vera fueris jussione ordinatus, nullatenus tu ordinatoresque tui attrectare quidquam præsumatis sacerdotalis officii, neque usque ad rescriptum nostrum, ad cultum sacri altaris accedere. Quod si contra hæc agere præsumpseritis, anathema vobis sit a Deo, & a beato Petro apostolorum principe, ut contemplatione judicii vestri, ceteris quoque catholicis ecclesiis ultionis vestræ præbeatur exemplum.

Mense Majo, indictione duodecima.

XXI. AD VENANTIUM EPISCOPUM LUNENSEM.

Quod Judæi non possint Christiana mancipia habere: sed coloni & originarii pensiones illis præbere debent.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi.

MUltorum ad nos relatione pervenit, a Judæis, in Lunensi civitate degentibus, in servitio Christiana detineri mancipia: quæ res nobis tanto visa est asperior, quanto * ea fraternitatis tuæ patientia operabatur. Oportebat quippe te respectu loci tui, atque Christianæ religionis intuitu, nullam relinquere occasionem ut superstitioni Judaicæ, simplices animæ non tam suasionibus, quam potestatis jure quodammodo deservirent. Quamobrem hortamur fraternitatem tuam, ut secundum piissimarum legum tramitem, nulli Judæo liceat Christianum mancipium in suo retinere dominio. Sed si qui penes eos inveniuntur, libertas eis tuitionis auxilio ex legum sanctione servetur. Hi vero qui in possessionibus eorum sunt, licet & ipsi ex legum districtione sint liberi, tamen quia colendis eorum terris diutius adhæserunt, utpote conditionem loci debentes, ad colenda quæ consueverant rura permaneant, pensioneque prædictis viris præbeant: & cuncta quæ de colonis vel originariis jura præcipiunt, peragant; extra quod nihil eis oneris amplius indicatur. Quod si quisquam de his vel ad alium migrare locum, vel in obsequio suo retinere voluerit, ipse sibi reputet, qui jus colonarium temeritate sua, jus vero * juris dominii sui severitate damnavit. In his ergo omnibus ita te volumus solerter impendi, ut nec direpti gregis pastor reus existas, nec apud nos minor æmulatio fraternitatem tuam reprehensibilem reddat.

* dominii sibi juris severitate &c. *Paris.*

XXII. AD CONSTANTIUM EPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Ut Venantio episcopo Lunensi concurrat ad religiosos emendandos.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.

QUorumdam de * Lunensium venientium partibus ad nos relatione pervenit religiosos locorum ipsorum ita ab ecclesiasticæ disciplinæ tramite devïasse, ut nullatenus in suis moribus actionibusque canonicæ dispositionis statuta respiciant. Quæ quia erant & examinanda subtilius, & severius ulciscenda; præsentium latorem Venantium fratrem & coepiscopum nostrum, ut instanter emendarentur admonui. Sed pro magnitudine inquietudinis excedentium personarum, solum se non judicavit in hujusmodi inquisitione sufficere: ideoque postulavit a nobis, ut in eodem examinando negotio fraternitatis tuæ ei adjiceretur auctoritatis auxilium. Quamquam igitur fraterna dilectio hoc a te & sine nostris scriptis debeat exigere, tamen præsentibus quoque vos specialiter epistolis adhortamur, ut adhibito vobis prædicto fratre nostro, cunctos clericos ceteroque religiosos prænominatæ civitatis & territorii ejus de excessibus, quorum aliquid est suspicionis, ad te venire compellas, atque cuncta secundum Deum propter futuri metum judicii subtiliter inquirentes, si quem a canonum statutis recessisse repereritis, canonica cum ultione corrigite. Nec patiamini in locis vestris eos qui non gerunt in moribus quod ostendunt in habitu, per abrupta diutius evagari. Quos oportet & ad rectitudinis normam pastorali vos circumspectione reducere. Ita ergo fraternitas tua, cunctis solertius indagatis, quæ nobis in talibus nuntiata sunt corrigat, ordinet, atque in futurum sopire festinet, ut & animæ tuæ proficiat, si tui causas vigilanter atque vivaciter perscrutaris, officii, & nostrum

* Laudensium. *ita ex plur. MSS. Paris.*

minime fruſtrari permittas, quod ſemper de tuæ maturitatis habuimus diſtrictione judicium.

XXIII. AD NOBILES SARDINIÆ INSULÆ.

Ut diligenter invigilent ruſticos a cultu idolorum avertere.

Gregorius nobilibus ac poſſeſſoribus in Sardinia inſula conſiſtentibus

FRatris & coepiſcopi mei Felicis, & filii mei Cyriaci ſervi Dei relatione cognovi, pene omnes * veſtros ruſticos in veſtris poſſeſſionibus idololatriæ deditos habere. Et valde hac de re contriſtatus ſum, quia ſcio quod ſubjectorum culpa præpoſitorum deprimit vitam, & cum in ſubjecto peccatum non corrigitur, in eos qui præſunt ſententia retorquetur. Unde, magnifici filii, exhortor, ut omni cura omnique ſolicitudine animarum veſtrarum zelum habere debeatis, & quas rationes omnipotenti Deo de ſubjectis veſtris reddituri eſtis, aſpicite. Ad hoc quippe vobis illi commiſſi ſunt, quatenus & ipſi veſtræ utilitati valeant ad terrena ſervire, & vos per veſtram providentiam eorum animabus ea quæ ſunt æterna proſpicere. Si igitur impendunt illi quod debent, vos eis cur non ſolvitis quod debetis? id eſt, ut aſſidue illos magnitudo veſtra commoneat, ab idololatriæ errore compeſcat, quatenus, eis ad fidem ductis, omnipotentem dominum erga ſe placabilem faciat. Ecce enim mundum hunc quam vicinus finis urget aſpicitis, quod modo humanus in nos, modo divinus ſæviat gladius videtis; & tamen vos veri Dei cultores a commiſſis vobis lapides adorari conſpicitis, & tacetis? Quid, quæſo, in tremendo judicio dicturi eſtis, quando hoſtes Dei & ſub poteſtate veſtra ſuſcepiſtis, & tamen eos Deo ſubdere, atque ad eum revocare contemnitis? Unde debitum ſalutationis alloquium ſolvens peto, ut magnitudo veſtra attendere erga zelum Dei vehementer invigilet, & quis quantos ad Chriſtum perduxerit, ſuis mihi epiſtolis indicare feſtinet. Quod ergo vos agere ex aliqua occaſione forſitan minime valetis, prædicto fratri & coepiſcopo noſtro Felici vel filio meo Cyriaco injungite, eiſque ad opus Dei ſolatium præbete, ut in remuneratione vitæ tanto poſſitis eſſe participes, quanto nunc bono operi ſolatium præbetis.

* vos. *Pariſ.*

XXIV. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM.

Ut xenodochia ab eo diligenter gubernentur. Item de Epiphanio presbytero. De Paulo clerico malefico. De ordinationibus & nuptiis clericorum. De virginibus velandis. De mulieribus a monaſteriis egreſſis.

Gregorius Januario epiſcopo Calaritano.

OPortebat ſi quidem fraternitatem tuam ita de rebus piis eſſe ſolicitam, ut nihil ad explendas eas noſtris admonitionibus penitus indigeret: tamen quia quædam ad nos pervenerunt quæ ſunt corrigenda capitula, nihil eſt incongruum ſi noſtræ quoque vobis pagina auctoritatis accedat. Quamobrem ſignificamus perveniſſe ad nos, conſuetudinem fuiſſe, ut xenodochia, quæ ſunt in Calaritanis partibus conſtituta, apud epiſcopum civitatis ſingulis temporibus ſuas ſubtiliter rationes exponerent, ejus videlicet tuitione atque ſolicitudine gubernanda. Quod quia tua hactenus fertur caritas neglexiſſe, hortamur, ut, ſicut dictum eſt, tibi ſingulis quibuſque temporibus rationes ſuas xenodochii, qui in eis ſunt conſtituti vel fuerunt, ſubtiliter reddant. Atque tales in eis qui præſint ordinentur, qui vita, moribus atque induſtria inveniantur eſſe digniſſimi, religioſi dumtaxat, quos vexandi judices non habeant poteſtatem: ne ſi tales perſonæ fuerint, quas in ſuum poſſint evocare judicium, vaſtandarum rerum debilium, quæ illic rejacent, præbeatur occaſio: de quibus rebus ſummam te curam gerere volumus, ut nulli ſine * tua licentia detur notitia, ne uſque ad direptionem earum ex fraternitatis tuæ perveniatur incuria. Præterea noſtri latorem præſentium Epiphanium presbyterum quorumdam * ſacerdotum literis criminaliter accuſatum. Cujus nos, ut valuimus, diſcutientes cauſſam, nihilque in eo objectorum reperientes, ut ad locum ſuum reverteretur, abſolvimus. Criminis ergo ejus auctores te volumus perſcrutari. Et niſi qui eaſdem tranſmiſit epiſtolas paratus fuerit, hoc quod objecit canonicis atque diſtrictiſſimis probationibus edocere, nullatenus ad ſanctæ myſterium communionis accedat. Paulum vero clericum, qui ſæpe dicitur in maleficiis deprehenſus, qui deſpecto habitu ſuo ad laicam reverſus vitam in Africam fugerat; ſi ita eſt, corporali prius proveniente vindicta, prævidimus in pœnitentiam dari, quatenus & ſecundum apoſtolicam ſententiam, ex carnis afflictione ſpiritus ſalvus fiat; & terrenas peccatorum ſordes, quas pravis contraxiſſe fertur operibus, lacrymarum poſſit aſſiduitate diluere. Eis vero qui ab eccleſiaſtica communione ſuſpenſi ſunt, nullus religioſus ſecundum canonum præcepta jungatur. De ordinationibus vero vel de nuptiis clericorum, aut de iis quæ velantur virginibus, nullus, ut nunc fieri dicitur, quidquam præmii præſumat accipere, niſi quippiam ſua ſponte offerre maluerint. De mulieribus quæ de monaſteriis ad laicam vitam ſunt egreſſæ, viroſque ſortitæ, quid fieri debeat, cum prædicto fraternitatis tuæ presbytero ſubtilius ſumus collocuti: cujus relatione ſanctitas veſtra poteſt plenius informari: Religioſi vero clerici conventus, patrocinia laicorum caveant, & tuæ modis omnibus ſecundum canones juriſdictioni ſubdantur, ne remiſſione fraternitatis tuæ, ejus cui præes diſciplina diſſolvatur eccleſiæ. Eos autem qui in prædictas mulieres, quæ egreſſæ ſunt de monaſteriis, exceſſerunt, & nunc dicuntur a communione ſuſpenſi, ſi fraternitas tua de tali facinore digne pœnituiſſe prævideriſ, ad ſacram communionem te volumus revocare.

* tua deni notitia. *riſ.*

* Sardocun *Pariſ.*

Ivo d. 11. 23.

Grat. 27. q. c. Bos autc

XXV. AD ZABARDAM DUCEM SARDINIÆ.

De Barbaricinis convertendis.

Gregorius Zabardæ duci Sardiniæ.

Joan. diac. lib. 4. c. 47.

SCriptis fratris & coepiſcopi mei Felicis & Cyriaci ſervi Dei, gloriæ veſtræ bona cognovimus. Magnaſque omnipotenti Deo gratias agimus, quod talem ducem Sardinia ſuſcepit, qui ſic ſciat quæ terrena ſunt reipublicæ exolvere, ut bene etiam noverit omnipotenti Deo obſequia patriæ cæleſtis exhibere. Scripſerunt etenim mihi quod eo pacto cum Barbaricinis facere pacem diſponitis, ut eoſdem Barbaricinos, ad Chriſti ſervitium adducatis. Hac de re valde lætatus ſum, & dona veſtra, ſi omnipotenti Deo placuerit, citius ſereniſſimis principibus innoteſco. Vos ergo quod cœpiſtis, explete: omnipotenti Deo devotionem veſtræ mentis oſtendite: eos quos illuc ad convertendos Barbaricinos tranſmiſimus, quantum valetis adjuvate, ſcientes quod talia opera multum vos & ante terrenos principes, & coram cæleſti rege prævaleant adjuvare.

XXVI. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM.

De ordinatione eccleſiarum. De ruſticis Paganis. De lapſis ſacerdotibus ad priſtinum officium non revocandis. Et de chriſmate.

Gregorius Januario epiſcopo Calaritano.

Grat. 11. q. 1. cap. 11. Idem diſt. 81. cap. 29.

FRatris & coepiſcopi noſtri Felicis, & Cyriaci abbatis relatione cognovimus, quod in inſula Sardinia ſacerdotes a laicis judicibus opprimantur, & fraternitatem tuam miniſtri ſui deſpiciant: dumque ſolum ſimplicitati a vobis ſtudetur, quantum videmus, diſciplina negligitur. Unde hortor, ut omni excuſatione poſtpoſita eccleſiam, quam ſuſcepiſti auctore Deo regas, diſciplinam clericos tenere cogas, nullius verba metuere ſtudeas. Archidiaconum vero tuum ut audio, cum mulieribus habitare prohibuiſti, & nuncuſque in ea prohibitione deſpiceris. Qui niſi juſſioni tuæ paruerit, eum ſacro ordine volumus eſſe privatum. Accidit autem aliud valde lugendum, quia ipſos ruſticos, quos habet eccleſia tua, nuncuſque in infidelitate remanere negligentia fraternitatis veſtræ permiſit. Et quid vos admoneo ut extraneos ad Deum adducatis, qui veſtros ab infidelitate corrigere negligitis? Unde neceſſe eſt vos per omnia in eorum converſionem vigilare. Nam ſi cujuslibet epiſcopi in Sardinia inſula paganum ruſticum invenire

Grat. 23. q. 9. cap. 4.

potuero, in eumdem epiſcopum fortiter vindicabo. Jam vero ſi ruſticus tantæ fuerit perfidiæ & obſtinationis inventus, ut ad dominum Deum venire minime conſentiat, tanto penſionis onere gravandus eſt, ut ipſa exactionis ſuæ pœna compellatur ad rectitudinem feſtinare. Pervenit etiam ad nos quoſdam de ſacris ordinibus lapſos, vel poſt pœnitentiam,

Grat. diſt. 50. cap. 9.

vel ante, ad miniſterii ſui officium revocari: quod omnino prohibuimus, & in hac re ſacratiſſimi quoque canones contradicunt. Qui igitur poſt acceptum ſacrum ordinem lapſus in peccatum carnis fuerit, ſacro ordine ita careat, ut ad altaris miniſterium ulterius non accedat. Sed ne unquam ii qui ordinati ſunt pereant, provideri debet quales ordinentur, ut prius aſpiciatur ſi vita eorum continens in annis plurimis fuit, ſi ſtudium * orationis, ſi eleemoſynæ amorem habuerunt. Quærendum quoque eſt, ne forte fuerit bigamus. Videndum etiam ne ſine literis, aut obnoxius curiæ, compellatur poſt ſacrum ordinem ad * exactionem publicam redire. Hæc itaque omnia diligenter fraternitas veſtra inquirat, ut, dum diligenter quilibet exquiſitus ordinatur, non celeriter poſt ordinationem deponatur. Ea autem quæ fraternitati veſtræ ſcripſimus, cunctis ſub vobis epiſcopis innoteſcite, quia ego illis ſcribere nolui ne honorem veſtrum viderer imminuere. Pervenit quoque ad nos quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quod presbyteros chriſmate tangere in fronte eos qui * baptizati ſunt prohibuimus. Et nos quidem ſecundum uſum veterem eccleſiæ noſtræ fecimus: ſed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur, ubi epiſcopi deſunt, ut presbyteri etiam in frontibus * baptizatos chriſmate tangere debeant, concedimus.

Iro p. 6. cap. 78.

* *al.* lectionis. *ita in Pariſ.*

* actionem *Pariſ.*

Grat. diſt. 95. cap. 9. Vide ep. 9. hujuſce libri.

* *al.* baptizandi.

* *al.* baptizandos. *ita & Pariſ.*

XXVII. AD HOSPITONEM DUCEM BARBARICINORUM.

Ut ad Barbaricinos convertendos ſolatia præbeat.

Gregorius Hoſpitoni duci Barbaricinorum.

CUm de gente veſtra nemo Chriſtianus ſit, in hoc ſcio quia omni gente tua es melior, quia tu in ea Chriſtianus inveniris. Dum enim Barbaricini omnes ut inſenſata animalia vivant, Deum verum neſciant, ligna autem & lapides adorent; in eo ipſo quod Deum verum colis, quantum omnes antecedas, oſtendis. Sed fidem, quam percepiſti etiam bonis actibus & verbis exequi debes, & Chriſto, cui credis, offerre quod prævales; ut ad eum quoſcumque potueris adducas, eoſque baptizari facias, & æternam vitam deligere admoneas. Quod ſi fortaſſe ipſe agere non potes, quia ad aliud occuparis, ſalutans peto, ut hominibus noſtris, quos illuc tranſmiſimus, fratri ſcilicet & coepiſcopo meo * Cyriaco ſervo Dei ſolatiari in omnibus debeas, ut dum eorum labores adjuvas, devotionem tuam omnipotenti domino oſtendas, & ipſe tibi in bonis actibus adjutor ſit, cujus tu in bono opere famulis ſolatiaris. Benedictionem vero ſancti Petri apoſtoli per eos vobis tranſmiſimus, quam peto ut debeatis benigne ſuſcipere.

* Felici filioque meo Cyriaco. *Pariſ.*

Menſe Junio, indictione duodecima.

XXVIII. AD CANDIDUM DEFENSOREM.

Ut Albino luminibus privato ſingulis annis duos tremiſſes præbeat.

Gregorius Candido defenſori.

Joan. diac. lib. 2. c. 55.

NEceſſitatem patientibus pontificale convenit adeſſe ſubſidium. Pro qua re experientiæ tuæ præſenti auctoritate præcipimus, quatenus Albino privato luminibus, filio quondam Martini coloni, ſingulis annis duos tremiſſes ſine aliqua dilatione præſtare non deſinat, non dubitatura ſuis hoc ſine dubio rationibus imputari.

XXIX. AD JANUARIUM EPISCOPUM CALARITANUM.

De epiſcopo ordinando in eo loco ubi pridem extiterat.

Gregorius Januario epiſcopo Calaritano.

* Phauſiana. *Pariſ.*

PErvenit ad nos, in loco qui intra provinciam Sardiniam ſitus eſt, & dicitur * Phaſiana conſuetudinem fuiſſe epiſcopum ordinandi, ſed hanc pro rerum neceſſitate longis abolevisse temporibus. Quia autem nunc ſacerdotum indigentia quoſdam illic paganos remanere cognovimus, & ferino degentes modo, Dei cultum penitus ignorare; hortamur fraternitatem tuam, ut illic ſecundum priſtinum modum ordinare feſtinet antiſtitem, talem videlicet, qui ad hoc opus moribus ac verbo exiſtat idoneus, & oberrantes ad gregem dominicum paſtorali ſtudeat æmulatione deducere, quatenus eo illic ad animarum vacante compendium, nec vos inveniamini ſuperflua poposciſſe, nec olim deſtructa fruſtra nos reformaſſe pœniteat.

XXX. AD CONSTANTINAM AUGUSTAM.

Ne reliquiæ ſanctorum juxta veterem eccleſiæ Romanæ conſuetudinem ex ſuis locis extrahantur. Item de apoſtolorum Petri & Pauli, & ſancti Laurentii miraculis quæ circa illorum corpora contigerunt. Et de monachis Græcis mortuorum oſſa effodientibus. Et de ſancti Pauli catenis.

* al. *Conſtantiæ.*

Gregorius * *Conſtantinæ Auguſtæ.*

Joan diac. lib. 3. c. 55.

SErenitas veſtræ pietatis, religionis ſtudio & ſanctitatis amore conſpicua, propter eam quæ in honorem ſancti * apoſtoli in palatio ædificatur eccleſiam, caput ejuſdem ſancti Pauli aut aliud quid de corpore ipſius, ſuis ad ſe juſſionibus a me præcipit debere traſmitti. Et dum illa mihi deſiderarem imperari, de quibus facillimam obedientiam exhibens, veſtram erga me amplius potuiſſem gratiam provocare, major me mœſtitia tenuit quod illa præcipiatis, quæ facere nec poſſum, nec audeo. Nam corpora ſanctorum Petri & Pauli apoſtolorum, tantis in eccleſiis ſuis coruſcant miraculis atque terroribus, ut neque ad orandum ſine magno illuc timore poſſit accedi. Denique dum beatæ recordationis deceſſor meus, quia argentum, quod ſupra ſacratiſſimum corpus beati Petri apoſtoli erat, longe tamen ab eodem corpore fere quindecim pedum ſpatio mutare voluit, ſignum ei non parvi terroris apparuit. Sed & ego aliquid ſimiliter ad ſacratiſſimum corpus ſancti Pauli apoſtoli meliorare volui: & quia neceſſe erat, ut juxta ſepulcrum hujuſmodi effodi altius debuiſſet, præpoſitus loci ipſius oſſa aliqua non quidem eidem ſepulcro conjuncta reperit. Quæ quoniam levare præſumpſit, atque in alium locum tranſponere, apparentibus quibuſdam triſtibus ſignis, ſubita morte defunctus eſt. Præter hæc autem ſanctæ memoriæ deceſſor meus, itidem ad corpus ſancti Laurentii martyris quædam meliorare deſiderans, dum neſcitur ubi venerabile corpus ipſius eſſet collocatum, & effoditur exquirendo, ſubito ſepulcrum ipſius ignoranter apertum eſt: & ii qui præſentes erant atque laborabant, monachi & manſionarii, qui corpus ejuſdem martyris viderunt, quod quidem minime tangere præſumpſerunt, omnes intra decem dies defuncti ſunt, ita ut nullus vitæ ſupereſſe potuiſſet, qui ſanctum juſti corpus illius viderat. Cognoſcat autem tranquilliſſima domina, quia Romanis conſuetudo non eſt, quando ſanctorum reliquias dant, ut quidquam tangere præſumant de corpore: ſed tantummodo in pyxide brandeum mittitur, atque ad ſacratiſſima corpora ſanctorum ponitur. Quod levatum, in eccleſia, quæ eſt dedicanda, debita cum veneratione reconditur; & tantæ per hoc ibidem virtutes fiunt, ac ſi illuc ſpecialiter eorum corpora deferantur. Unde contigit ut beatæ recordationis Leonis papæ temporibus, ſicut a majoribus traditur, dum quidam Græci de talibus reliquiis dubitarent, prædictus pontifex hoc ipſum brandeum allatis forficibus inciderit, & ex ipſa inciſione ſanguis effluxerit. In Romanis namque vel totius occidentis partibus omnino intolerabile eſt atque ſacrilegum, ſi ſanctorum corpora tangere quiſquam fortaſſe voluerit. Quod ſi præſumpſerit, certum eſt quia hæc temeritas impunita nullo modo remanebit. Pro qua re de Græcorum conſuetudine, qui oſſa levare ſanctorum ſe aſſerunt, vehementer miramur, & vix credimus. Nam quidam monachi Græci huc ante biennium venientes, nocturno ſilentio juxta eccleſiam ſancti Pauli corpora mortuorum in campo jacentia effodiebant, atque eorum oſſa recondebant, ſervantes ſibi, dum recederent. Qui cum deprehenſi, & cur hoc facerent diligenter fuiſſent diſcuſſi, confeſſi ſunt quod illa oſſa ad Græciam eſſent tamquam ſanctorum reliquias portaturi: Ex quorum exemplo, ſicut prædictum eſt, major nobis dubietas nata eſt, utrum verum ſit quod levare veraciter oſſa ſanctorum dicuntur. De corporibus vero beatorum apoſtolorum quid ego dicturus ſum, dum conſtet, quia eo tempore, quo paſſi ſunt, ex oriente fideles venerunt, qui eorum corpora ſicut civium ſuorum repeterent? Quæ ducta uſque ad ſecundum urbis milliarium, in loco qui dicitur, ad catacumbas collocata ſunt. Sed dum

ea exinde levare omnis eorum multitudo conveniens niteretur, ita eos vis tonitrui atque fulguris nimio metu terruit atque disperfit, ut talia denuo nullatenus attentare præsumerent. Tunc autem exeuntes Romani eorum corpora, qui hoc ex domini pietate meruerunt, levaverunt, & in locis quibus nunc sunt condita posuerunt. Quis ergo nunc, sereniffima domina, tam temerarius possit existere, ut hæc sciens eorum corpora non dico tangere, sed vel aliquatenus præsumat inspicere? Dum igitur talia mihi a vobis præcepta sunt, de quibus parere nullatenus potuissem, quantum invenio non vestrum est, sed quidam homines contra me pietatem vestram excitare voluerunt, ut mihi, quod absit, voluntatis vestræ gratiam subtraherent, & propterea quæsiverunt capitulum, de quo vobis quasi inobediens inveniret. Sed in omnipotente domino confido, quia nullo modo benignissimæ voluntati surrepitur, & sanctorum apostolorum virtutem, quos toto corde & mente diligitis, non ex corporali præsentia, sed ex protectione semper habebitis. Sudarium vero, quod similiter transmitti jussistis, cum corpore ejus est, quod ita tangi non potest, sicut nec ad corpus illius accedi. Sed quia serenissimæ dominæ tam religiosum desiderium esse vacuum non debet, de catenis quas ipse sanctus Paulus apostolus in collo & in manibus gestavit, & quibus multa miracula in populo demonstrantur, partem aliquam vobis transmittere festinabo, si tamen hanc tollere limando prævaluero: quia dum frequenter ex catenis eisdem multi venientes benedictionem petunt, ut parum quid ex limatura recipiant, assistit sacerdos cum lima: & aliquibus petentibus ita concite aliquid de catenis ipsis excutitur, ut mora nulla sit. Quibusdam vero petentibus, diu per catenas ipsas ducitur lima, & tamen ut aliquid exinde exeat non obtinetur.

Mense Junio, indictione duodecima.

XXXI. AD ANTHEMIUM SUBDIACONUM.

Ne Judæi conversi victus inopiam patiantur.

Gregorius Anthemio subdiacono.

His quos de Judaica perditione Redemptor noster ad se dignatur convertere, rationabili nos oportet moderatione concurrere; ne victus, quod absit, inopiam patiantur. Ideoque tibi hujus præcepti auctoritate mandamus, quatenus * filiabus Justæ ex Hebræis, id est, Julianæ, Redemptæ & * Fortunatæ a tertiadecima succedenti indictione annis singulis solidos dare non differas, quos tuis noveris modis omnibus rationibus imputandos.

* Al. Varis.

* Fortunæ Varis.

XXXII. AD PANTALEONEM PRÆFECTUM AFRICÆ.

Ut Donatistæ qui catholicos iterum rebaptizare tentant comprimantur.

Gregorius Pantaleoni præfecto Africæ.

Hæreticorum nefandissimam pravitatem qualiter lex persequatur instantius, excellentiæ vestræ non habetur incognitum. Hi igitur, quos & fidei nostræ integritas & legum damnat districtio mundanarum, non leve peccatum est, si vestris inveniant temporibus licentiam reserpendi. In illis igitur partibus, quantum didicimus, ita Donatistarum crevit audacia, ut non solum de suis ecclesiis auctoritate pestifera ejiciant catholicæ fidei sacerdotes; sed & quos vera confessione aqua regenerationis abluerat, rebaptizare non metuunt. Valdeque miramur, si tamen ita est, ut vobis illic positis hujuscemodi liceat hominibus in pravis excedere. Primum siquidem quale de vobis judicium hominibus relinquatis, attendite; si qui aliorum temporibus jusa ratione compressi sunt, vobis administrantibus viam sui excessus inveniant. Deinde perditorum animas Deum nostrum de manu vestra scitote requirere, si tantum nefas, inquantum possibilitas exigit, emendare negligitis. Hæc enim excellentia vestra non amare suscipiat. Nam quia vos ut filios proprios diligimus, propterea hæc quæ vobis prodesse non ambigimus, indicamus. Paulum vero fratrem & coepiscopum nostrum ad nos sub omni festinatione dirigite, ne cuiquam impediendi eum aliqua occasio vel excusatio detur, ut veritatem plenius agnoscentes, qualiter tanti facinoris ultio debeat provenire, Deo adjuvante, rationabili possimus tractatu disponere.

XXXIII. AD THEODOLINDAM REGINAM LONGOBARDORUM.

De quatuor synodis venerandis & amplectendis, & Constantio episcopo.

Gregorius Theodolindæ reginæ Longobardorum.

Quorumdam ad nos relatione pervenit ab aliquibus episcopis gloriam vestram usque ad hoc scandalum contra sanctam ecclesiam fuisse perductam, ut sese a catholicæ unanimitatis communione suspenderet. Quod quantum vos pure diligimus, tanto de vobis fortius dolemus, quia vos imperitis stultisque hominibus creditis, qui non solum ea quæ loquuntur nesciunt, sed vix ea quæ audierunt percipere possunt. Qui dum neque legunt, neque legentibus credunt, in ipso errore manent, quem sibi ipsi de nobis finxerunt. Nos enim veneramur sanctas quatuor synodos; Nicænam, in qua Arius; Constantinopolitanam, in qua Macedonius; Ephesinam primam, in qua Nestorius; Chalcedonensem, in qua Eutyches atque Dioscorus damnatus est: profitentes quia quisquis aliter sapit, quam hæ quatuor synodi, a fide veritatis alienus est. Damnamus

namus autem quoſcumque damnant, & quoſcumque abſolvunt abſolvimus: ſub anathematis interpoſitione ferientes eum, qui earumdem quatuor ſynodorum, maxime autem Chalcedonenſis, de qua quibuſdam imperitis hominibus nata eſt dubietas & ſuperſtitionis occaſio, fidei addere, vel adimere præſumit. Cum itaque integritatem noſtram ex aperta mea traditione ſeu profeſſione cognoſcitis, dignum eſt ut de eccleſia beati Petri apoſtolorum principis nullum ulterius ſcrupulum dubietatis habeatis: ſed in vera fide perſiſtite; & vitam veſtram in petra eccleſiæ, hoc eſt, in confeſſione beati Petri apoſtolorum principis ſolidate: ne tot veſtræ lacrymæ tantaque bona opera pereant, ſi a fide vera inveniantur aliena. Sicut enim rami ſine virtute radicis areſiunt, ita opera quantumlibet bona videantur, nulla ſunt, ſi a ſoliditate fidei disjunguntur. Decet ergo gloriam veſtram ad reverendiſſimum & fratrem & coepiſcopum noſtrum Conſtantium, cujus & fides & vita olim mihi bene eſt approbata, ſub omni celeritate tranſmittere, eique directis epiſtolis indicare ordinationem ejus quam benigne ſuſcipitis, & quia ab ejus eccleſiæ communione in nullo ſeparamini, ut vere, ſicut de bona ac fideli filia, communi exultatione gratulemur. In hoc autem vos ac veſtra opera Deo placere cognoſcite, ſi prius quam ejus examen veniat, ſacerdotum illius judicio comprobetur.

XXXIV. AD LEONEM EPISCOPUM CATANENSEM.

Ne ſubdiacono cum ſuis uxoribus miſceantur, & de uxore Specioſi ſubdiaconi in monaſterium detruſa.

Gregorius Leoni epiſcopo Catanenſi.

Grat. diſt 32. cap 24 & 27 Anſ. lib. 7. cap. 138. Poly. lib 4. tit. 31.

MUltorum relatione comperimus hanc apud vos olim conſuetudinem tenuiſſe, ut ſubdiaconi ſuis licite miſcerentur conjugibus. Quod ne denuo quiſquam præſumeret, a Servodei, ſedis noſtræ diacone ex auctoritate noſtri deceſſoris eſt iſto modo prohibitum; ut eodem tempore hi qui jam uxoribus fuerant copulati, unum ex duobus eligerent, id eſt, aut a ſuis uxoribus ſe abſtinerent, aut certe nulla ratione miniſtrare præſumerent. Et quantum dicitur, Specioſus tunc ſubdiaconus pro hac re ab adminiſtrationis ſe ſuſpendit officio, & uſque in obitus ſui tempus notarii quidem geſſit officium, & a miniſterio, quod ſubdiaconum oportuerat exhibere, ceſſavit. Poſt cujus obitum, quia relicta ejus Honorata mariſta eſt ſociata, a tua eam fraternitate in monaſterio cognovimus eſſe deputatam. Ideoque ſi, ut fertur, ejus ſe maritus ab adminiſtratione ſuſpendit, antedictæ mulieri non debet officere, quod ad ſecundam conjugii copulationem migravit: præſertim ſi non tali mente ſubdiacono juncta eſt, ut a carnis voluptatibus abſtineret. Si ergo ita ſe veritatem, quemadmodum edocti ſumus, habere agnoſcis; prædictam te mulierem de monaſterio per omnia convenit relaxare, ut ad ſuum maritum ſine aliqua poſſit formidine remeare. De cetero vero fraternitas tua ſit omnino ſollicita, ut quos ad hoc jam officium contigerit promoveri, hoc quam maxime diligenter inſpiciat; ne ſi uxores habent, miſcendi ſe cum eis licentia potiantur, ſed ad ſimilitudinem ſedis apoſtolicæ eos cuncta obſervare ſua nihilominus diſtrictione conſtituat.

XXXV. AD VICTOREM ET COLUMBUM AFRICÆ EPISCOPOS.

De hæreſi Donatiſtarum iterum pullulante.

Gregorius Victori & Columbo epiſcopis Africæ.

QUaliter neglectus inter initia morbus vires accipiat, ex noſtris neceſſitatibus, quas patimur in hac civitate conſtituti probavimus. Huic igitur naſcenti morbo, ſi doctorum obſtaret proviſio medicorum, ſcimus quidem quia ante ceſſaret, quam tarde procuratus plurimum noceret. Hujus ergo conſiderationis ratio vehementer nos debet impellere, ut animarum morbis initiantibus tota feſtinemus poſſibilitate reſiſtere, ne dum ſalubria adhibere medicamenta negligimus, multorum nobis vita, quos Deo noſtro contendimus lucrari, ſubripiatur. Unde nos oportet ita caulas ovium, quibus nos cuſtodes videmur eſſe præpoſiti, vigilanti cuſtodia atque ſolicitudine præmunire, quatenus lupus inſidians undique paſtores ſibi repugnantes inveniat, & viam ingrediendi in eas non habeat. Comperimus ſiquidem Donatiſtarum ſtimulos ſic in illis partibus gregem turbaſſe dominicum, ac ſi nullius paſtoris moderamine regeretur. Nuntiatumque nobis eſt, quod dicere ſine gravi dolore non poſſumus, quod plurimi eorum venenatis jam ſint dentibus laniati. Denique ſacerdotes, catholicos praviſſima de ſuis eccleſiis temeritate repellere: & multos inſuper, quibus ſalutem regenerationis aqua præbuerat, rebaptizantes, pravitate nefandiſſima necaviſſe dicuntur. Quæ res animos noſtros valde mœſtificat, quod vobis illic poſitis damnatæ præſumptioni tantum ſcelus perpetrare licuerit. Qua de re fraternitatem veſtram ſcriptis præſentibus adhortamur, ut habito tractatu, initoque concilio, ita naſcenti huic adhuc morbo inhianter ac tota virtute debeatis obſiſtere, dummodo nec vires ex neglectu percipiat, nec in commiſſo vobis grege peſtilentiæ damna concutiat. Nam ſi quolibet modo, quod non credimus, incipienti negligitis iniquitati reſiſtere, plurimos erroris ſui gladio vulnerabunt. Et eſt profecto graviſſimum, laqueo diabolicæ fraudis irretiri permittere, quos prius poſſumus, ne aliquam vulneretur obſiſtere, quam vulneratus qualiter ſanari poſſit exquirere. Hoc itaque conſiderantes ſacrilegam pravitatem ſedula oratione ac virtute qua valetis obruere feſtinate, ut & ſubſequens nuntius, Chriſti gratia ſuffragante, de eorum nos ultione lætificet, magis quam de exceſſu contriſtet. Paulum præterea fratrem & coepiſcopum noſtrum ad nos, quo poteſtis ſtudio, omni feſtinatione dirigite, quatenus ab eo cauſſas ſubtilius tanti facinoris agnoſcentes, huic nefandiſſimæ pravitati cum creatoris noſtri ſolatio medicinam dignæ poſſimus correptionis imponere.

XXXVI.

XXXVI. AD MAXIMIANUM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

Præcipit ut Euplo patris bona reddantur.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.

EUplus præsentium portitor Eusanium Agrigentinæ civitatis episcopum suum fuisse memorat genitorem, matrisque suæ res apud eum plurimas indicat mansisse. Quem quoniam intestatum asserit esse defunctum, ideo & res maternas sibi petit debere restitui, & antedicti ediscopi patris sui se permitti substantiam adipisci. Qua de re fraternitati tuæ hujus præcepti serie deputamus, quatenus diligenter curet addiscere, & si quid apud prædictam ecclesiam de rebus matris ipsius inveniri potuerit (si quidem nihil est quod antedicto Euplo rationabiliter possit obsistere) ei secundum suam faciat portionem restitui. Proinde & de rebus paternis, quas ante episcopatum dignoscitur habuisse, si eas in jus ecclesiæ suæ quolibet modo non transtulit, ei, quantum portioni ejus legaliter scit competere, ut satisfieri possit, immineat. Nam omnino & contra rationem, & contra nostrum probatur esse propositum, si cui ea quæ juste competunt restitui ac satisfieri denegemus. Ita ergo hæc fraternitas tua implere festinet, ut suprascripto portitori ad nos denuo ex hac re nulla remeandi necessitas imponatur. Nam quod beatæ recordationis decessor noster præceptum direxerat, ut lapso eo omnes res ejus ecclesiæ remanerent, hoc ideo eum credimus præcepisse, ne per eas adhuc amplius deperiret; nunc vero æquum esse pensamus, ut filium patris culpa non ingravet: sed fraternitatis tuæ dispensatione, quidquid ei legaliter potest competere, consequatur.

XXXVII. AD CONSTANTIUM EPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

De juramento non dando civibus Brixiæ. Et de nominatione Joannis inter missarum solennia. Et de quinta synodo.

Gregorius Constantio episcopo Mediolanensi.

SCriptis sanctitatis vestræ percursis, in gravi vos mœrore esse cognovimus, maxime propter * episcopum & cives Brixiæ, qui vobis mandant, ut eis epistolam transmittatis, in qua jurare debeatis, vos tria capitula minime damnasse. Quod si decessor fraternitatis vestræ Laurentius non fecit, a vobis quæri non debet: si autem fecit, aut cum universali ecclesia non fuit, aut cautionis suæ juramenta transcendit. Sed quia eumdem virum sua credimus sacramenta servasse, atque in unitate catholicæ ecclesiæ permansisse, dubium non est, quod nulli episcoporum suorum juraverit se tria capitula minime damnasse. Ex qua re colligat sanctitas vestra, quia cogi non debet ad hoc quod a decessore vestro factum nullo modo est. Sed ne ii qui vobis ista scripserunt scandalizari videantur, transmittite eis epistolam, in qua sub anathematis interpositione fateamini, neque vos aliquid de fide Chalcedonensis synodi imminuere, neque eos qui imminuunt recipere: & quoscumque damnavit, damnare; & quoscumque absolvit, absolvere. Unde credo eis posse celerrime satisfieri. Quod autem scripsistis, quia scandalizantur plurimi eorum, quia fratrem & coepiscopum nostrum Joannem Ravennatis ecclesiæ inter missarum solennia nominetis, requirenda vobis consuetudo antiqua est, & si consuetudo fuit, modo a stultis hominibus reprehendenda non est. Si vero consuetudo non fuit, fieri non debet, unde quibusdam scandalum moveri possit: tamen solicite perquirere stude, si idem Joannes frater & coepiscopus noster vos ad altare nominet, quod minime dicunt fieri. Et si ille vestri nominis memoriam non facit, quæ necessitas cogat ignoro, ut vos illius faciatis. Quod quidem si sine aliquorum scandalo fieri potest, vos tale aliquid facere valde laudabile est, quia caritatem, quam erga fratres vestros habetis, ostenditis. Quod autem scripsistis, quia epistolam meam reginæ Theodolindæ transmittere minime voluisti, pro eo quod in ea quinta synodus nominabatur: si eam exinde scandalizari posse credidistis, recte factum est, ut minime transmitteretis. Unde nunc ita facimus sicut vobis placuit, ut quatuor synodos solummodo laudaremus. De illa tamen synodo quæ in Constantinopoli postmodum facta est, quæ a multis quinta nominatur, scire vos volo, quia nihil contra quatuor sanctissimas synodos constituerit vel senserit; quippe quia in ea de personis tantummodo, non autem de fide aliquid gestum est, & de his personis, de quibus in Chalcedonensi concilio nihil continetur, sed post expressos canones facta contentio & extrema actio de personis ventilata est. Nos tamen sicut voluistis ita fecimus, ut ejusdem synodi nullam memoriam faceremus. Sed & de episcopis quæ scripsistis, prædictæ filiæ nostræ reginæ scripsimus. Ursicinum qui vobis scripsit aliqua contra Joannem fratrem & coepiscopum nostrum, vos per epistolas vestras & dulcedine & ratione ab intentione sua compescere debetis. De Fortunato autem fraternitatem vestram esse solicitam volumus, ne vobis a malis hominibus in aliquo subripiatur. Nam audio eum cum decessore vestro Laurentio ad mensam ecclesiæ per annos plurimos nuncusque comedisse, inter nobiles consedisse, & subscripsisse, eumque fratre nostro sciente innumeris * annis militasse. Et post tot annos modo videtur fraternitati vestræ ut de status sui conditione pulsetur. Quod mihi omnino incongruum videtur. Et ideo hoc per ipsum vobis sed secreto mandavi. Tamen si quid est rationabiliter quod ei possit opponi, in nostro debet judicio ventilari. Ad filium vero nostrum domnum Dynamium, si omnipotenti Deo placuerit, per hominem vestrum scripta transmittemus.

* episcopos. *Paris.*

* innumeris militasse. *Paris.*

XXXVIII. AD MARCELLUM SCHOLASTICUM.

De præsumptore Maximo.

Gregorius Marcello scholastica.

GLoriæ vestræ caritas sic in nostro corde semper invigilat, ut nihil sibi corporalis defendat absentia. Nam quamvis a carnalibus oculis longe est, mentis tamen aspectibus nunquam deest. Frequenter enim nos voluntas ad scribendum desideranter impellit, sed occupatio non permittit. Dum ergo nobilitatis vestræ peritia non ignoret, quantis sit locus noster occupationibus involutus; quod a scribendi interdum cessamus officio, non voluntatis sed necessitatis esse consideret. Gloria autem vestra, quod tardius sua nos requirit epistola, qua possit excusatione defendere non videmus. In hoc igitur sola me debui taciturnitate defendere, sed fervor caritatis linguam meam non pertulit habere silentium. Salutantes itaque cum omni affectu atque dulcedine, indicamus nos graviter contristatos, quod illa a nobis voluistis expetere, in quibus dum voluntatem vestram perficere, quia obsistit ratio, non valemus, contristare vos, quod nolumus, videmur. Nam hoc nos sine correctione relinquere ecclesiastica non sinit aliquo modo disciplina; nec vos pro talibus decet petere, ne non rectitudini sed indisciplinationi, quod absit, videamini consentire. Caussa vero ejusdem Maximi, pro quo nobis scribitis, quem, si missarum solennia celebrare præsumpserit, jam sacri corporis communione privavimus; matura quando oportuerit deliberatione, sicut Deo nostro placuerit, judicabitur atque disponetur. Oramus autem omnipotentem dominum, ut & hic vos sua protectione custodiat, & ad æternæ vitæ præmia perducat.

Mense Augusto, indictione duodecima.

XXXIX. AD HORTONENSES.

De obitu episcopi eorum, & visitatione ecclesiæ.

Gregorius clero, ordini & plebi consistenti Hortonæ.

VEstri antistitis obitum cognoscentes, curæ nobis fuit destitutæ ecclesiæ visitationem fratri & coepiscopo nostro Barbaro solenniter delegare. Cui dedimus in mandatis, ut nihil de reditu, ornatu, ministeriisque a quoquam usurpari patiatur; cujus vos assiduis adhortationibus convenit obedire. Hoc tamen scitote, quia ei ordinandi presbyteros ac diaconos, si necesse fuerit, quos dignos ad hoc officium invenire potuerit, dedimus licentiam; quatenus in ecclesiastico obsequio sacerdos, qui & venerandis canonibus ulla non discrepet ratione, & tanto ministerio dignus valeat repe-
riri, * communiter eligatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solennitate decreti omnium subscriptionibus roborati & visitatoris pagina prosequente, ad nos veniat ordinandus; provisuri ante omnia, ne cujuslibet vitæ vel meriti laicam personam præsumatis eligere. Et non solum ille ad episcopatus apicem nulla ratione * provehatur, verum etiam vos nullis intercessionibus veniam promereri posse cognoscite. Sed omnes quos ex vobis de laica persona aspiravisse constiterit, ab officio & a communione alienos faciendos procul dubio noveritis.

* deest in Tarif. communiter eligatur.

* provehet Tarif.

XL. AD VALENTINUM ABBATEM.

Ne monachi feminas in monasterium inducant, aut eas sibi commatres faciant.

Gregorius Valentino abbati.

PErvenit ad nos quod in monasterio tuo passim mulieres ascendant, & quod adhuc est gravius, monachos tuos mulieres sibi commatres facere, & ex hoc incautam cum eis communionem habere. Ne ergo hac occasione humani generis inimicus sua eos, quod absit, calliditate decipiat; ideo hujus te præcepti serie commonemus, ut neque mulieres in monasterio tuo deinceps qualibet occasione permittas ascendere, neque monachos tuos eas commatres sibi facere. Nam si hoc denuo ad aures nostras quocumque modo pervenerit, sic te severissimæ noveris ultioni subdendum, ut emendationis tuæ qualitate ceteri sine dubio corrigantur.

Grat. 18. q. 2. cap. 20. Ivo p. 3. c. 1. Aus. lib. cap. 283. Joan. diac. lib. 2. c. 34.

XLI. AD BONIFACIUM MAGNIFICUM AFRICÆ.

De fide sua apud sanctum Petrum exponenda.

*Gregorius Bonifacio * magnifico Africæ.*

SI ita, ut audieram, magnitudo vestra intentione solicita de animæ suæ salute cogitaret, nequaquam se mihi de fide sua per epistolas, sed per semetipsam potuit responDdere. Nam quod in excusationem molestia corporalis adducitur, expectato salutis tempore laborem summopere potuistis pro commodo æternæ salutis assumere, ut & vos de nostra ratione, & nos de vestra credulitate gauderemus. Ea enim quæ in meis scripsi epistolis, replicanda nunc non sunt, neque aliqua ratiocinatione monstranda: quia apud nolentis animum, quamvis sit evidens ratio, * hoc ipsum quod non vult obstaculum obedientiæ esse solet. Sed per vos venite, & beati Petri apostolorum principis liminibus vosmet præsentate, & cuncta quæ scripsi, nisi ex lectione monstravero cum qua vultis disputatione, recedite. Hortor vos tamen, ut dum Evitæ spatium supereſt, ab ejusdem beati Petri ecclesia, cui claves cælestis regni commissæ sunt, & ligandi ac solvendi potestas attributa, vestra anima non inveniatur divisa, ne si hic beneficium ejus despicitur, illic vitæ aditum claudat. Hi autem qui dubitationis vestræ participes sunt, si ad me venire voluerint, nullam in me quasi ex potestate prodeuntem violentiam pertimescant. Nam nos licet, in his tamen præcipue quæ Dei sunt, ratione magis stringere homines quam potestate festinamus.

* vir magnifico. Tarif.

* hæc ipsa obstaculum. Tarif. S. Bonav. l. 2 Apharet. cap. 14.

* licet in omnibus cautis in his &c. Tarif.

XLII.

XLII. AD MAXIMIANUM EPISCOPUM SYRACUSANUM.

De clericis Bacaudæ per Siciliam dispersis.

Gregorius Maximiano episcopo Syracusano.

INdicavit nobis Bacauda frater & coepiscopus noster, quosdam de clero suo in Siciliæ partibus ad sacros ordines perveniſſe. Qui quoniam neque presbyterum, neque diaconos se habere commemorat, eos ad se petiit debere transmitti. Proinde fraternitas tua ubicumque illos, latore præsentium indicante, repererit, * huc eos sine dilatione transmittat, quatenus & illi ad ecclesiam in qua olim militaverunt revocentur, & antedictus episcopus optatum de eis possit habere solatium.

XLIII. AD FANTINUM DEFENSOREM.

De Cosma Syro multis debitis obligato.

Gregorius Fantino defensori.

LAtor præsentium Cosmas Syrus in negotio quod agebat debitum se contraxisse perhibuit, quod & multis aliis & lacrymis ejus atteſtantibus verum esse credidimus. Et quia centum quinquaginta solidos debebat, voluit ut creditores illius cum eo aliquid paciscerentur: quoniam & lex habet, ut homo liber pro debito nullatenus teneatur, si res defuerint, quæ possint eidem debito addici. Creditores ergo suos, ut asserit, ad octoginta solidos consentire possibile est. Sed quia multum est ut a nihil habente homine octoginta solidos petant, sexaginta solidos per notarium tuum tibi transmisimus, ut cum eisdem creditoribus subtiliter loquaris, rationem reddas, quia filium ejus quem tenere dicuntur, secundum leges tenere non possunt. Et si potest fieri, ad aliquid minus quam nos dedimus condescendant. Et quidquid de eisdem sexaginta solidis remanserit, ipsi trade, ut cum filio suo exinde vivere valeat. Si autem nihil remanet, vel ad eandem summam debitum ejus incidere stude, ut possit sibi libere postmodum laborare. Hoc tamen solerter age, ut acceptis solidis ei plenariam munitionem scripto faciant.

XLIV. AD RUSTICIANAM PATRICIAM.

Reprehendit eam a monte Sina propere rediisse.

Gregorius Rusticanæ patriciæ.

EXcellentiæ vestræ scripta suscipiens, libenter agnovi qualiter ad montem Sina perrexerit. Sed, mihi credite, ego quoque voluissem vobiscum ire, sed vobiscum minime redire. Quamvis mihi valde difficile sit credere, quia ad loca sancta fuistis, patres multos vidistis. Nam credo si vidissetis, tam celeriter ad Constantinopolitanam urbem redire minime poteratis. At postquam talis civitatis amor de corde vestro nullo modo recessit, suspicor quia excellentia vestra sancta quæ corporaliter vidit, ex corde minime attendit. Sed omnipotens Deus mentem vestram gratia suæ pietatis illustret, donet vobis sapere, & temporalia omnia quam sint fugitiva pensare; quia dum hæc loquimur, & tempus currit, & judex supervenit, & mundum quem sponte volumus, ecce jam prope est, ut relinquamus inviti. Domnum Apionem & domnam Eusebiam eorumque filias mea peto vice salutari. Domnam vero illam nutricem meam, quam mihi per literas commendatis, omnino diligo, & gravari in nullo volo. Sed tantis anguſtiis premimur, ut ab angariis atque oneribus hoc jam tempore nec nosmetipsos excusemus.

GREGORII MAGNI PAPÆI EPISTOLARUM LIBER IV.

Indictione XIII. anno ordinationis ejus V.

I. AD JOANNEM EPISCOPUM RAVENNATEM.

Monasterium monachorum non per clericos nec laicos * gubernandum.

* *al.* ordinandum

Gregorius Joanni Ravennati episcopo, &c.

PErvenit ad me quod in ecclesia fraternitatis tuæ aliqua loca dudum monasteriis consecrata, nunc habitacula clericorum aut etiam laicorum facta sunt: dumque hi qui sunt in ecclesiis fingunt se religiose vivere, monasteriis præponi appetunt, & per eorum vitam monasteria destruuntur. Nemo etenim potest & ecclesiasticis obsequiis deservire, & in monachica regula ordinate persistere, ut ipse monasterii districtionem teneat, qui quotidie in * ministerio ecclesiastico cogitur permanere. Proinde fraternitas tua, hoc quolibet in loco factum sit, emendare festinet; quia ego nullo modo patiar ut loca sacra per clericorum ambitum destruantur. Vos itaque ita agite, ut mihi hac de re correctam causſam sub celeritate nuntietis.

Grat. 18. q 2 cap. 20. Ivo p. 3 c. 18. Anselm. 7. 183 Joan. diac. lib. 2. c. 54.

* *al.* obsequie

II. AD FELICEM EPISCOPUM ET CYRIACUM ABBATEM.

De ordinando monasterio Theodosiæ.

Gregorius Felici episcopo, & Cyriaco abbati.

QUerelam Theodosiæ religiosæ feminæ subditæ vobis satis series relationis explanat, in qua plura & non ad sacerdotalem pertinentia manſuetudinem contra Januarium fratrem & coepiscopum nostrum capitula comprehensa relegimus: ita ut post fundatum a se servorum Dei monasterium, omne quod ad avaritiæ turbulentiam præjudiciumque pertinet tempore dicatur oratorii ipsius dedicationis exhibitum. Quamobrem si ita est, ut antefata ejus suggestione comperimus, & in hoc quidquam cognoscitis indecentius fuisse commissum, hortamur ut Musicum abbatem monasterii Agilitani, remotis prius omnibus præjudiciis, studeatis ut in monachos suos

quos illic ordinare cœperat summopere vacare festinet; quatenus ipso venerabili loco decenti regularique modo per vos domino juvante dispositio, nec frequens nos prædictæ religiosæ feminæ de non impletis bonis desideriis suis querela concutiat, nec cum vestræ detrimento sit animæ, si tam pium propositum aliqua vobis negligentibus, quod non credimus, dilatione torpescat.

III. AD DOMINICUM EPISCOPUM CARTHAGINENSEM.

De compescendis hæreticis sub gravissimis pœnis.

Gregorius Dominico episcopo Carthaginensi.

VEniens ad nos Prosper præsentium lator, responsalis vester, post alios vestræ caritatis affectus, * secundo nobis vestras epistolas cum allegatione principalium jussionum & apud vos habitæ synodi chartulam porrexit. Quibus relectis & de vestro gratulati sumus, quem pastoraliter geritis, zelo, & piissimos dominos occasione religionis illatas venalium personarum removisse calumnias. Maxime autem quia ita studuit fraternitas vestra Africanam inconcussam servare provinciam, ut nullatenus devias hæreticorum sectas cum fervore sacerdotali coercere negligeret. De quibus etiam omnibus sopiendis, & antequam caritatis vestræ consuleremur apicibus, intantum nos subtilius definisse meminimus, ut nihil rursus de his vobis responderi necessarium credamus. Quamquam ergo hæc se ita habeant, & desideremus omnes hæreticos a catholicis sacerdotibus vigore semper rationeque compesci, tamen subtiliter intuentes omnino nos titigit, ne per ea quæ apud vos gesta sunt, aliorum conciliorum primatibus, quod avertat dominus, generetur scandalum. Sententia namque a vobis prolata est in conclusione gestorum. In qua dum pro investigandis illis hæreticis admonetis, subintulistis eos, qui negligunt, substantiarum dignitatumque privatione plectendos. Optimum est igitur, frater carissime, ut in his quæ foris corrigenda sunt prius caritas interna servetur, * ut simus mente subjecti. Quod maxime vestræ gravitatis proprium judicamus, etiam personis dignitate minoribus. Tunc enim totis coadunatis viribus hæreticorum commodius obviatis erroribus, cum secundum morem sacerdotii vestri studueritis ecclesiasticam interius custodire concordiam.

* secundas *Paris.*

* & *Paris.*

VI. AD VICTOREM EPISCOPUM PANORMITANUM.

De Gregorio abbate, & Martia abbatissa.

Gregorius Victori episcopo Panormitano.

LAtorem præsentium Gregorium abbatem atque presbyterum monasterii sancti Theodori nulla quidem ratio permittebat, ut post lapsum cellæ ipsius * generali pœna, ultra ei præesse debuisset. Qui enim tot discipulos per suam negligentiam ad infernum duxit, reliquis unquam præponi non debuit. Sed quia longa

* pene generalem. *Paris.*

A hic est apud nos pœnitentia afflictus, fraternitatem tuam necesse est eum in monasterium prædictum recipere, locoque suo constituere: ita tamen, ut Urbicus monasterii mei præpositus dare aliquem de servis Dei debeat, qui ei præpositus fiat, ut quod istius incuria negligitur, illius solicitudine servetur. Præterea ex monasterio ancillarum Dei, quod est sancti Martini, Martiam sanctimonialem feminam in monasterium aliud injuste audio fuisse migratam: & Victoriam, quæ locum illius sequebatur, sicut audio, res monasterii distrahere, ut ad prioratus locum pertingeret, & ipsa post abbatissam interim inveniri debuisset. Quam rem fraternitas tua sub omni studeat Joan. diac. lib. 4. c. 42.

B celeritate corrigere: cujus enim jam * culpa sit intelligis, ut ego tam longe positus, quæ in civitate tua aguntur agnoscam, & tot curis occupatus, quæ fieri debeant, disponam. Prædictam itaque Martiam in monasterium suum & locum suum volumus revocari. Victoriam vero Fantino defensori nostro tradi, quatenus ipse eam discutiens, cui quid de rebus monasterii dedit, inveniat. Quam discussam in monasterium aliud dari volumus, nobisque per Fantinum detentorem subtiliter renunciari, ut sciamus quid de ea debeat sententia certiori constitui. Multa autem mala in eodem monasterio per Anastasium medicum audio contigisse. Qui si quando in monasterium virgi-

C num seu * ipse, seu alius fuerit ingressus, fraternitatem tuam culpa respiciet, quæ gregem commissum tenet, & custodire dissimulat.

* culpæ sit. *Paris.*

* ipsum, seu aliud &c. *Paris.*

V. AD VENANTIUM EPISCOPUM LUNENSEM.

De Saturnino presbytero lapso.

Gregorius Venantio episcopo Lunensi.

ACcedens ad Gorgonam insulam fraternitas vestra discutiat id quod ad nos de

D Saturnino expresbytero est perlatum. Pervenit namque ad nos, quia postquam pro crimine lapsus sui a sacerdotii ordine est dejectus, ad explendum ministerium sacerdotii præsumpsit accedere, & omnipotenti Deo hostias immolare. Quod si ita factum fraternitas vestra repererit, eum sacri corporis & sanguinis domini participatione privatum in pœnitentiam redigat, ita ut usque ad diem obitus sui in eadem excommunicatione permaneat, & viaticum tantummodo in die exitus sui percipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem pœnitentiam agere cognoverit, ut ei juste ad recipiendam inter laicos communionem etiam ante exitum debeat misereri,

E hoc in tuæ fraternitatis ponimus potestate.

Grat. dist. 50. cap 19. Ivo par. 6. c. 82. Pan. lib. 3. cap. 132. Anselm. lib. 8. cap 22.

Men-

Mense Octobri, indictione decimatertia.

VI. AD CYPRIANUM DIACONUM

De Manichæis comprimendis, & de tollendis pensionibus Judæis impositis; ut ad fidem Christi facilius convertantur.

Gregorius Cypriano diacono & rectori patrimonii Siciliæ.

DE Manichæis, qui in possessionibus nostris sunt, frequenter dilectionem tuam admonui, ut eos persequi summopere debeat, atque ad fidem catholicam revocare. Quod si tempus exigit, per te, si autem pro cautis aliis non licet, per alios solerter inquire. Pervenit ergo ad me, esse Hebræos in possessionibus nostris, qui converti ad Deum nullatenus volunt. Sed videtur mihi ut per omnes possessiones in quibus ipsi Hebræi esse noscuntur, epistolas transmittere debeas, eis ex me specialiter promittens, quod quicumque ad verum dominum Deum nostrum Jesum Christum ex eis conversus fuerit, onus * pensionis ejus ex aliqua parte imminuetur. Quod ita quoque fieri volo, ut si quis ex eis conversus fuerit: si solidi pensionem habet, tremissis ei relaxari debeat; si tres vel quatuor, unus solidus relaxetur. Si quid amplius, jam juxta eumdem modum debet relaxatio fieri, vel certe juxta quod dilectio tua prævidet; ut & ei qui convertitur onus relevetur, & ecclesiastica utilitas non gravi dispendio prematur. Nec hoc inutiliter facimus, si pro levandis pensionum oneribus, eos ad Christi gratiam perducamus; quia etsi ipsi minus fideliter veniunt, hi tamen qui de eis nati fuerint, jam fidelibus baptizantur. Aut ipsos ergo, aut eorum filios lucramur; & ideo non est grave, quidquid de pensione pro Christo dimittimus. Præterea ante hoc tempus Joanne subdiacono veniente, mihi tua dilectio aliqua scripsit, quæ omnia hora eadem relegens, multos dies interposui, & post multorum dierum moram tamquam in memoria retinens quæ legeram, ad singula respondi. Sed nunc, ut arbitror, unum mihi capitulum excidit: & de eo suspicor nihil respondisse. Scripseras enim, ut mutui solidi rusticis per manus quorumdam debiti conductorum darentur, ne tollentes ab aliis, aut in angariis, aut rerum preciis gravarentur. Quod capitulum mihi gratissimum fuit. Et si quidem jam scripsi, ea serva quæ scripta sunt: si autem ex eo, ut suspicor, minime aliquid rescripsi, commonitione certa dandos solidos pro utilitate rusticorum non debes immorari; quando & res ecclesiastica non perit, & ex ea utilitas rusticorum levatur. Sed & alia, si qua sunt quæ utilia esse consideras, omni ambiguitate postposita debes exhibere.

Joan. diac. lib. 2. c. 44.

* possessionis. *Paris.*

VII. AD EPISCOPOS ILLYRICI.

Ad indictionem x. transfertur in *Parisiensi.*

Ordinationem Joannis episcopi apostolica auctoritate confirmatam.

Gregorius universis episcopis per Illyricum.

ET nobis confert de solicitudine vestra lætitiam, & fraternitatem vestram de sua reddit ordinatione securam, si antiquæ consuetudinis ordo servatur. Quia ergo ex epistolis quas ad nos per Maximianum presbyterum & Andream diaconum direxistis, in persona Joannis fratris & coepiscopi nostri consensum omnium vestrum & serenissimi principis convenisse cognovimus voluntatem, magna nos exultatio habuit, talem Deo auctore ad sacerdotii officium fuisse provectum, qui dignus cunctorum est electionis judicio comprobatus. Proinde juxta postulationis vestræ desiderium, prædictum fratrem & coepiscopum nostrum in eo, in quo est sacerdotii ordine constitutus, nostri assensus auctoritate firmamus, ratamque nos ejus consecrationem habere dirigentes pallium indicamus. Cui quoniam juxta morem nostras vices commisimus peragendas, ideo fraternitatem vestram necessario prævidimus adhortandam, quatenus ei in his quæ ad ordinem ecclesiasticum rectitudinemque pertinent disciplinæ, sive in aliis quibus canonum decreta non obstant, parere nullo modo differatis, ut caritatem vestram sincero eum judicio elegisse exhibita valeat obedientia declarare.

VIII. AD JOANNEM EPISCOPUM PRIMÆ JUSTINIANÆ.

De usu pallii, & cura pastorali diligenter exhibenda.

Ad indictionem x transfertur in *Paris.*

Gregorius Joanni episcopo primæ Justinianæ Illyrici.

MAnifestum bonitatis esse liquet indicium, in unius electione cunctorum convenire consensum. Quia igitur suscepta fratrum & coepiscoporum nostrorum relatio ad locum vos sacerdotii totius concilii unito consensu & serenissimi principis voluntate declarat accersiri; gratias omnipotenti Deo creatori nostro magna cum exultatione retulimus, qui vitam actusque vestros ita de præteritis fecit esse probabiles, ut omnium vos, quod est valde laudabile, faceret placere judicio. Quibus nos quoque in personam fraternitatis tuæ per omnia consentimus, atque omnipotentem Dominum deprecamur, ut caritatem vestram sicut sua gratia elegit, ita in omnibus sua protectione custodiat. Pallium vero ex more transmisimus, & vices vos apostolicæ sedis agere iterata innovatione decernimus, admonentes ut ita vos circa subjectos debeatis exhibere placabiles, ut rectitudinem vestram diligere provocentur potius quam timere. Quorum si culpa forte poposcerit, ita excessus emendare curabitis, ut paternum affectum de animo nullo modo relinquatis. Estote in custodia commissi gregis vigilantes atque soliciti, & disciplinæ zelo districti, ne lupus insidians nec ovile turbare dominicum, nec nocere ovibus aliqua fraudis occasione prævaleat. Animarum lucrum Deo nostro tota mentis intentione ferre festinate: nomen nos pastori non ad quietem, sed laborem suscepisse cognoscite. Exhibeamus ergo in opere quod signamus in nomine. Sacerdotii prærogativam si recta consideratione pensemus, solicitis & bene gerentibus in honore, negligentibus autem profecto erit in onere. Sicut igitur laborantes, &

Grat. dist 63. c. Qui ib.

circa animarum ſalutem ſolicitos hoc nomen ante Deum æternam ducit ad gloriam, ita deſides ac torpentes * urget ad pœnam. In lingua veſtra vitam eſſe aliam plebs commiſſa agnoſcat. Sit illis fraternitatis veſtræ doctrina, gratus correctionis ſtimulus, & vita, imitationis exemplum. Quid enim diligere, & quid timere debeant, caritatis veſtræ ſermo prædicationis aperiat, fructum efficacia veſtra æternæ hujuſmodi retributionis acquirat. Inter hæc vero & hujuſmodi iſta vos principaliter deliberationis cura conſtringat, ne unquam ordinationes facere tentetis illicitas, ſed ſi quos ad clericatus ordinem vel potiorem forte gradum promoveri contigerit, non præmiis aut precibus, ſed meritis ordinentur. In nulla ordinatione fraternitati veſtræ commoda quolibet modo * ſurrepant, ne laqueis ſimoniacæ, quod abſit, hæreſeos illigetur. *Quid enim prodeſt homini*, ſicut veritas docet, *ſi totum mundum acquirat, & ſuæ faciat animæ detrimentum?* Unde neceſſe eſt ut Deum in omni quod gerimus attendamus, peritura & temporalia contemnamus, atque ad æternitatis bona cordis deſiderium dirigamus. Xenia autem veſtræ ſanctitatis ſuſcipere omnino nolueram: quia valde eſſet incongruum, ut a prædatis atque afflictis fratribus munera percepiſſe videremur. Sed reſponſales veſtri alio me argumento vicerunt, ad eum illa deferentes, a quo non poſſent oblationes veſtræ fraternitatis repelli. Illud enim vobis præ omnibus ſtudendum eſt, ut venturo judici animarum, ſicut prædiximus, non peritura munera procuretis, quatenus & vos de veſtra mercedis operatione, & nos pariter de noſtra adhortatione reſpiciat.

* vergit. *Pariſ.*

* ſubripiant. *Pariſ.* *Matth.* 16.

IX. AD PETRUM NOTARIUM IN SARDINIA.

De miniſteriis Alerienſis eccleſiæ recipiendis.

Gregorius Petro notario in * *Sardinia.*

* Regio *Pariſ.*

* Mirienſis. *Pariſ.*

Miniſteria eccleſiæ * Alerienſis, quæ ſecum Scyllacium quondam epiſcopus Severinus detulerat, præſentium ſibi portitores reſtitui poſtulant. Quia ergo res eccleſiaſticæ cauta debent ſolicitudine præmuniri, hoc nobis viſum eſt, ut in eadem eccleſia ſeu civitate epiſcopus, cui miniſteria ipſa tradi poſſint, debeat ordinari. Sed quoniam Leonem archidiaconum, alioſque clericos ejuſdem eccleſiæ illic eſſe commemorant; experientiæ tuæ præcipimus, quatenus eos ad ſuam eccleſiam proficiſci, ac eligere ordinandum epiſcopum ſibi commoneat: ut dum Deo illic fuerit propitio conſecratus, ipſe eccleſiæ ſuæ res ſine aliqua ambiguitate recipiat.

X. AD FELICEM EPISCOPUM SARDICÆ.

De obedientia majoribus exhibenda.

Gregorius Felici epiſcopo * *Sardicæ.*

* Sardenſi.

Qualiter obedientia, vel ſit reverentia præpoſitis exhibenda, ex tuis quoque ſubjectis ipſe non ambigis. In qua re valde eſt utile, ſi id quod diſciplinæ vigor imponit, nullo cogente, humilitas laudanda ſervaverit. Pervenit itaque ad nos, quod fraternitas tua Joanni fratri noſtro primæ Juſtinianæ epiſcopo ſecundum morem parere deſpiciat, & nec decreto ejus, nec relationi, quam ad nos direxit, juxta conſuetudinem voluiſſe ſubſcribere. Quod ſi ita eſt, contriſtamur: quia ſuperbiæ de te manifeſtum præbes indicium. Quod quam ſit, præcipue in ſacerdote, culpabile, divinæ clamant admonitionis eloquia. Propterea hortamur, ut mentis tumore depoſito ordinatori tuo antedicto fratri & coepiſcopo noſtro humilem te exhibere ac parere non deſinas: quatenus & Deus gaudeat in fraternitatis veſtræ concordia, & alii de te ſumant bonitatis exemplum. Nam ſi, quod non credimus, te in ſuperbia permanere contigerit, diſtrictam canonicamque diſciplinæ correctionem contumaciæ tuæ nos ſcito ulciſcenter imponere. Bene ergo facis talem te ſponte ſalubri conſideratione præbere, qualis eſſe canonica coerctione exigente compelleris. Nam nec tibi denuo, poſt noſtram admonitionem, licebit ad tuæ voluntatis arbitrium contra morem majoribus tuis inobedientem exiſtere, nec tantæ nos indiſciplinationis eccleſiaſticam cognoſcas diſſimulare vel differre vindictam.

CXI. AD JOANNEM EPISCOPUM RAVENNATEM.

De uſu pallii.

Gregorius Joanni epiſcopo Ravennati.

Fraternitatem veſtram valde invenio contriſtatam, pro eo quod in letaniis induere pallium rationis centura prohibetur. Sed per excellentiſſimum * Romanum patricium, & per eminentiſſimum præfectum, atque per alios civitatis ſuæ nobiles viros importune expetit, ut hoc debeat concedi. Nos autem ſolicite requirentes ab Adeodato diacono quondam fraternitatis tuæ cognovimus, quia nunquam conſuetudo fuerit deceſſoribus tuis, ut in letaniis pallio niſi in ſolennitate beati Joannis Baptiſtæ, & beati Petri apoſtoli, & beati martyris Apollinaris uterentur. Cui quidem nequaquam credere debuimus, quia multi apud fraternitatem civitatis veſtræ reſponſales ſæpius fuerunt, qui ſe fatentur tale aliquid nunquam vidiſſe. Et de hac re multis potius credendum eſt, quam uni pro ſua eccleſia aliquid atteſtanti. Sed quia nos fraternitatem veſtram contriſtari nolumus, & petitionem filiorum noſtrorum apud nos minime fruſtrari; uſum pallii, donec ſubtilius veriuſque aliquid cognoſcamus, in letaniis ſolennibus, id eſt, die natalitio beati Joannis Baptiſtæ, & beati Petri Apoſtoli, & beati Apollinaris martyris, atque in ordinationis veſtræ celebratione concedimus. In ſecretario vero ſecundum morem priſtinum ſuſceptis ac dimiſſis eccleſiæ filiis, induere veſtra fraternitas pallium debeat, atque ad Miſſarum ſolennia ita proficiſci, & nihil ſibi amplius auſu temerariæ præſumptionis arrogare; ne dum in exteriori habitu inordinate aliquid arripitur, ordinate etiam quæ licere poterant

* *deeſt in Pariſ.* Romanum.

rant adimantur. Data menſe Octobri, indictione 13.

XII. AD PETRUM EPISCOPUM TRICALITANUM.

De viſitatione Agrigentinæ eccleſiæ,

*Gregorius Petro epiſcopo *Tricalitano.*

QUoniam Agrigentinæ eccleſiæ a nobis fraternitati tuæ viſitationis commiſſa eſt cura, laboribus tuis aliquid ex ea utile proſpeximus conſulendum. Propterea Maximiano fratri & coepiſcopo noſtro ſcripſimus, ut quartam, quam ejuſdem eccleſiæ epiſcopum oportebat accipere, a die viſitationis tuæ, vel quouſque illic eam ſolicitudinem geſſeris, tibi debeat applicare. Unde fraternitatem tuam neceſſe eſt mente ſolicita cogitare, ut cujus fructus eccleſiæ percipit, operam ſtudeat ſolerter impendere, atque ad Deum illic animas congregare, pravos ab iniquitate compeſcere, & incipientes bona opera, verbo exhortationis nutrire, memor quod de eccleſia univerſali dictum eſt: *Panem otioſa non comedit*.

XIII. AD GAUDENTIUM EPISCOPUM NOLANUM.

Viſitationem Capuanæ injungit eccleſiæ.

Gregorius Gaudentio epiſcopo Nolano.

QUoniam ** Feſtus Capuanæ eccleſiæ epiſcopus, in Romana civitate poſitus, de hac luce migravit, curæ nobis fuit, quæ univerſis eccleſiis a nobis impenditur, ad fraternitatem tuam præſentia ſcripta dirigere, ut memoratæ eccleſiæ viſitator accedas: ſic tamen ut nihil de provectionibus clericorum reditu, ornatu, miniſteriiſque, vel quidquid præfati loci eſſe patuerit a quoquam præſumi patiaris: ſed omnem vigilantiam atque cautelam circa clerum plebemque ejuſdem eccleſiæ exhibere te convenit, ut in vigiliis obſequioque eccleſiaſtico, ſedulo ac devote debeant deſervire; quatenus fraternitatis tuæ inſtantia atque adhortatione tales ſe in ſervitio divino exhibeant, ut irreprehenſibile eorum valeat obſequium reperiri.

XIV. AD CLERUM ECCLESIÆ CAPUANÆ.

De viſitatione eccleſiæ Capuanæ Gaudentio commiſſa.

Gregorius clero eccleſiæ Capuanæ degenti Neapoli.

QUoniam * Feſtus Capuanæ eccleſiæ epiſcopus hic poſitus de hac luce migravit, curæ nobis fuit deſtitutæ eccleſiæ viſitationem fratri & coepiſcopo noſtro Gaudentio Nolanæ civitatis epiſcopo ſolenniter delegare, cui dedimus in mandatis ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu, miniſteriiſque a quoquam uſurpari patiatur. Cujus vos aſſiduis adhortationibus convenit obedire, quatenus in eccleſiaſtico obſequio, atque in Dei laudibus vigilanti debeatis cura perſiſtere, moreſque veſtros ſub digna eccleſiaſtici regiminis diſciplina componere. Nec quiſquam veſtrum ejus audeat præceptionibus obviare, ſed omni tam eccleſiaſtica obſervatione, quam etiam eccleſiæ veſtræ cuſtodia, ejus proviſionibus obedientiam exhibere, quatenus dum ejus regimini veſtra fuerit obedientia commodata, & eccleſiæ veſtræ in nullo negligatur utilitas, & ejus ſit cura propenſior.

XV. AD JOANNEM EPISCOPUM RAVENNÆ.

Ne irriſorio ſermone obloquatur, aut ſcribat; & de inordinato uſu pallii, & cura paſtorali, aliiſque quamplurimis.

Gregorius Joanni epiſcopo Ravennæ.

PRimum me hoc contriſtat, quia mihi fraternitas tua duplici corde ſcribit, & alia blandimenta in epiſtolis ſuis exhibet, alia in lingua ſua ſeculariter oſtendit. Deinde grave mihi eſt quia irriſiones illas, quas habere notarii adhuc pueri ſolent, uſque hodie frater meus Joannes in lingua ſua retinet. Mordaciter loquitur, & quaſi de tali aſtutia lætatur. Amicis præſentibus blanditur, de abſentibus obloquitur. Tertio grave mihi & omnino execrabile eſt, quia ſervis ſuis, * qua hora furit, turpia crimina imponit, ut effeminati, & adhuc graviter hoc apertius vocentur. Poſt hoc acceſſit quod diſciplina ad vitam clericorum cuſtodiendam nulla eſt, ſed tantummodo ſe clericis ſuis dominum exhibet. Ultimum vero eſt, quod tamen ponderе elationis primum eſt, ſcilicet de uſu pallii extra eccleſiam. Quod deceſſorum meorum temporibus facere numquam quiſquam præſumpſit, numquam a deceſſoribus ejus præſumptum eſt, ſicut reſponſales noſtri teſtantur, excepto ſi reliquiæ conderentur. Quod tamen de reliquiis, unus tantummodo potuit inveniri, qui * meis diebus in deſpectum meum cum ſumma audacia non ſolum faciebat, ſed etiam frequentabat. Ex quibus omnibus invenio, quia honor epiſcopatus veſtri totus foris in oſtenſione eſt, non in mente. Et quidem omnipotenti Deo gratias ago, quia eo tempore quo ad me hoc pervenit, quod ad aures deceſſorum meorum numquam pervenerat, Longobardi inter me & Ravennatem civitatem poſiti fuerant: nam oſtendere forſitan hominibus habui, quantum ſcio eſſe ** diſcretus. Ne autem credas quia ego eccleſiam tuam in aliquo gravari aut minui volo; recordare in Miſſarum Romanarum ſolennibus, ubi Ravennas diaconus ſtabat, & require ubi hodie ſtat, & cognoſces quia eccleſiam Ravennatem honorare deſidero. Sed ut quicumque quodlibet ex ſuperbia arripiat, hoc ego tolerare non poſſum. Tamen hac de re jam diacono noſtro Conſtantinopolim ſcripſi, ut per omnes qui ſub ſe etiam tricenos & quadragenos epiſcopos habent, inquirere debeat. Et ſicubi iſte uſus eſt, ut in letantis

* quælibet hora fuerit *Pariſ.*

* diceret meis &c. *Pariſ.*

** diſtrictus *Pariſ.*

taniis cum paiiiis ambulent abſit ut per me Ravennatis honor eccleſiæ in aliquo imminui videatur. Hæc ergo omnia quæ ſuperius dixi, frater cariſſime, recogita: diem tuæ vocationis attende: quas rationes de ſarcina epiſcopatus redditurus es cogita atque conſidera. Emenda illos mores notarii. Vide quid in lingua, quid in actu epiſcopum deceat. Eſto totus purus fratribus tuis. Non aliud loquaris, & aliud in corde habeas: nec appetas ultra videri quam es, ut poſſis ultra eſſe quam videris. Crede mihi, quando ad hunc locum veni tantæ deliberationis fui, tantæque caritatis circa fraternitatem tuam, ut ſi eamdem caritatem meam cuſtodire voluiſſes, adhuc talem fratrem, ſicque te pure diligentem, tibique omni devotione concurrentem numquam invenires: ſed cognitis verbis ac moribus tuis, fateor, reſilivi. Rogo ergo per omnipotentem Deum, emenda omnia illa quæ præmiſi, maxime duplicitatis vitia. Permitte me amare te, & ad præſentem, & ad futuram vitam utile tibi eſſe poterit, ut a tuis fratribus ameris. Ad hæc autem mihi non verbis, ſed moribus reſponde.

XVI. AD VENANTIUM EPISCOPUM LUNENSEM.

De lapſu presbyterorum, diaconorum & ſubdiaconorum.

Gregorius Venantio epiſcopo Lunenſi.

RElectæ textus, quam fraternitas tua direxit, epiſtolæ, ſolicitudinem tuam diligenter innotuit: ſed cognita nos corporis tui moleſtia contriſtavit. Verumtamen dominica patienter debent ſuſtineri flagella. Nam frequenter ad emendationem ægritudo conceditur. Et hoc ante Deum hominem purgatum ſtatuit, quod in hac illum ad præſens vita contriſtat. Unde neceſſe eſt ut creatori noſtro etiam in infirmitate poſiti gratias referamus, & ut in illa nobis vita caſtigatio iſta proficiat, exoremus. Præterea ad fraternitatis tuæ conſulta reſpondentes, ſtatuimus diaconum & abbatem de portu Veneris, quem indicas cecidiſſe, ad ſacrum ordinem non debere vel poſſe ullo modo revocari. Quem quidem ſacro ordine privatum in pœnitentia te deputare convenit. Cujus ſi poſtea actus converſatioque meruerit, priorem inter alios monachos, ubi tu tamen decreveris, ſtandi locum obtineat. Subdiaconi quoque, quos ſimilis culpa conſtringit, ab officio ſuo irrevocabiliter depoſiti inter laicos communionem accipiant. In portu autem Veneris, loco lapſi diaconi, alium qui hoc officium implere debeat ordinabis. Saturninum vero expresbyterum, ut numquam ad ſacri ordinis miniſterium præſumat accedere, ſcriptis cavere decrevimus. Sed eum in inſula Gorgona atque Capraria ſolicitudine de monaſteriis gerere, & in eo in quo eſt ſtatu ſine cujuſquam adverſitate manere permittimus. Fraternitas ergo tua commiſſos ſibi vigilante cura cuſtodiat, a malis actibus ſua, ut valet, prædicatione corripiat, quatenus & officii ſui inveniatur, ſicut decet, implere propoſitum, & Deum ſibi retributorem ſuæ faciat actionis exiſtere. Nos vero omnino vos videre cupimus, atque in Deo de veſtra præſentia & ſalute gaudere. Veſtem vero ei quæ baptizanda eſt direximus, atque ut nobis talia ſcribatis ſemper optamus. Codicem vero regulæ paſtoralis domno Columbo presbytero tranſmittendum per harum portitorem direximus, quem vos nolite detinere. Nam uſui veſtro alium ſub celeritate tranſmittemus.

Grat. diſt. 50. c. 10. §. præterea. Ivo par. 6. c. 83.

Vide ſupr. ep. 5.

XVII. AD CONSTANTIUM EPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

De his qui depoſiti ſunt, quomodo ad pœnitentiam deputentur.

Gregorius Conſtantio epiſcopo Mediolanenſi.

SI lapſis ad ſuum ordinem revertendi licentia concedatur, vigor canonicæ procul dubio frangitur diſciplinæ, dum pro reverſionis ſpe pravæ actionis deſideria quiſque concipere non formidat. Fraternitas ſiquidem veſtra nos conſulit, ſi Amandianus expresbytero & abbate, qui a ſuo eſt deceſſore culpa exigente depoſitus, in eo quo fuerat ordine conſtitutus, debeat revocari. Quod quidem nec licet, nec fieri poſſe aliqua ratione decernimus. Ejus tamen ſi converſio forte meruerit, ſacro per omnia ſicuti eſt privatus officio, in monaſterio eum ante alios, ut prævideritis, monachos ordinate. Illud igitur præ omnibus ſtudete, ut lapſos in ſacrum ordinem nullius vobis ſupplicatio aliquo modo revocare ſuadeat, ne hujuſmodi non ſtatuta, ſed temporaliter dilata credatur eis eſſe vindicta. Vitalianum vero expresbyterum, de quo ſcribitis ut diſtricte debeat cuſtodiri, in Siciliam dirigi faciemus, ut ſpe diſcedendi ſublata, in pœnitentiæ ſe ſaltem tunc lamenta conſtringat. Jobinum quoque de portu Veneris quondam diaconum & abbatem ſuo decrevimus privandum officio, atque ut alter in ejus loco debeat ordinari ſcripſimus. Similiter etiam & tres ſubdiaconos, quos fraternitas veſtra lapſos innotuit, a ſuo ſemper vacare, ac decernimus privatos officio: quibus nihil aliud quam inter laicos ſacra eſt præbenda communio. Saturninum vero expresbyterum ne ad ſacri ordinis miniſterium præſumat unquam accedere, deputavimus facere cautiorem. Eumque in eadem qua fuerat inſula cum ſacri ordinis privatione volumus permanere, permittentes ei curam & ſolicitudinem de monaſteriis habere vel gerere, quem ex ſuo lapſu cautiorem factum, eum credimus commiſſos ſibi jam nunc ſolicitius cuſtodire. De Joanne autem eccleſiæ veſtræ notario caritas, qua vos diligimus olimque dilexímus, ut ſcriberemus admonuit, ne dum ejus culpa provocat, aliquid quod ad peccatum pertinet fieri mandaretis. Hoc ergo caventes, eccleſiæ veſtræ res ſubtiliter modis ſic quibus potueritis inquirite, unde nec Deum offendatis, nec ille vos unde apud homines accuſet, valeat invenire. Nam nos Joannem non defendendo, vel contra rationem commendando ejus perſonam, ſed ne veſtra magis anima ſtimulante furore in aliquo gravaretur, ſcripſimus. Unde neceſſe eſt ut, ſicut præfati ſumus, eccleſiæ veſtræ res ſubtili inveſtigatione

Grat. diſt. cap. 8. p. 6. cap.

Ivo par. cap. 69.

** al. cautionem.

cum

cum Dei timore perquirere minime negligatis. Præterea multum nos de Fortunati persona cariſſimæ fraternitatis veſtræ mirari fecit epiſtola. Sed aut a vobis minime ſcripta ipſa dictata ſunt, aut certe, ſi veſtra ſunt, nos in eis fratrem noſtrum domnum Conſtantium nequaquam agnoſcimus. Debuiſtis etenim & adhuc debetis attendere, quia pro veſtra eſt opinione quod ſcribimus. Nam dum illic ſe prædictus Fortunatus violentiam ſuſtinere, nec defenſoris auxilio muniri potuiſſe commemorat, quid aliud niſi veſtram attingit invidiam? Ergo ut nec opinionem veſtram hæc res apud quoſdam obfuſcet, nec eccleſiæ veſtræ poſſit fieri in aliquo, ſi bona cauſſa eſt, detrimentum, inſtructam huc debetis mandare perſonam, ut cauſſæ qualitas trutinata ſine veſtra poſſit invidia terminari. Quoniam præſertim poſt ejus querelam, ſi illic pro veſtris partibus fuerit dicta ſententia, non rationabiliter, ſed ſola poteſtate credetur ſuperatus. Nos vero pro caritate qua vobis adſtringimur, quæ pro opinione veſtra ſunt, ut facere debeatis, non deſiſtimus admonere; ſcientes quia etſi vos ad tempus adhortatio iſta contriſtat, poſtea tamen depoſita contentionis intentione lætificat.

Septembri: ariſ. *Menſe * Decembri, indictione decima tertia.*

XVIII. AD ROMANUM EXARCHUM.

De Specioſo presbytero, & ne ſanctimonialibus ad ſæculum reverſis auxilium præbeat

Gregorius Romano exarcho per Italiam reſidenti Ravennæ.

APud excellentiam veſtram pravorum audacia correptionis debet aculeos magis quam defenſionis invenire ſolatium. Nam ſatis grave eſt, ſi illic habere pravam contingat actionem, refugium, unde diſciplinæ debet prodire cenſura. Pervenit itaque ad nos, Speciolum quemdam presbyterum, qui cauſſa poſcente in monaſterio a Joanne fratre & coepiſcopo noſtro fuerat deputatus, contra ſui paſtoris exinde voluntatem exiiſſe & eccleſiaſticæ conſtitutionis vigore deſpecto, antedicto epiſcopo veſtra fretum tuitione reſiſtere. Quod quia excellentiæ veſtræ ſine dubio pulſat invidiam, neceſſe eſt ut ab ejus vos habita diſcretione debatis tuitione ſuſpendere: ne ſi nominis veſtri occaſione paſtori ſuo inobediens vel contumax fuerit, ad tempus & veſtros contra vos judices defenſare, atque excellentiam veſtram hac ex re cogatur offendere, & nos pariter de veſtra diſcordia contriſtare. Comperimus præterea, quod dici nefas eſt, quaſdam mulieres quæ nunc uſque in religioſo atque monachico habitu permanſerunt, ſacram veſtem & ſuam velaturam deponere, & conjugibus, quod ſine gravi referre non poſſumus dolore, ſociari. Sed hoc quidem ut facere vel attentare præſumant, favoris veſtri patrocinio fulciri dicuntur: quod nos credere perverſitatis ipſius acerbitas non permittit. Petimus ergo ut in tanto vos peccato miſcere nullatenus debeatis; nam hujuſmodi iniquitatem impunitam propter Deum nullo modo patimur remanere. Unde iterum quæſumus, ut excellentia veſtra in talium cauſſarum defenſione non ſe miſceat, ne & Deus ſuam defendat injuriam, & inter nos aliorum pariat culpa diſcordiam.

Menſe Februario, indictione decima tertia.

XIX. AD CYPRIANUM DIACONUM.

De obitu Maximiani, & de epiſcopo eligendo.

Gregorius Cypriano diacono.

AMariſſimas tuæ dilectionis epiſtolas de domni Maximiani obitu menſe Novembri ſuſcepi. Et quidem ille ad præmia deſiderata pervenit, ſed infelix populus Syracuſanæ civitatis lugendus eſt, qui paſtorem talem diu habere non meruit. Proinde dilectio tua ſolicitudinem gerat, ut in eadem eccleſia talis debeat ad ordinandum eligi, qui poſt domnum Maximianum ejuſdem regiminis locum non videatur immerito ſortiri. Et quidem credo quod Trajanum presbyterum maxima pars eligat, qui, ut dicitur, bonæ mentis eſt: ſed quantum ſuſpicor, ad regendum locum illum idoneus non eſt. Tamen ſi melior inveniri non valet, & ipſe nullis criminibus tenetur involutus, condeſcendi ad eum cogente nimia neceſſitate poteſt. Si autem mea voluntas ad hanc electionem quæritur, tibi ſecreto indico quod volo: quia nullus mihi in eadem eccleſia poſt domnum Maximianum tam dignus videtur quam Joannes archidiaconus Catanenſis eccleſiæ. Qui ſi fieri poteſt ut eligatur, credo quod apta valde perſona inveniatur. Sed ipſe quoque prius de criminibus quæ impedire poſſunt a te ſecreto requirendus eſt. A quibus ſi liber inventus fuerit, eligi jure poteſt. Quod ſi factum fuerit, etiam frater & coepiſcopus noſter Leo ei ceſſionem præſtare debebit, ut liber ad ordinandum poſſit inveniri. Hæc ergo dilectioni tuæ indicare curavi: tuæ jam ſolicitudinis intererit, ut omnia ſolicite circumſpicias, & ea quæ ſunt Deo grata diſponas.

XX. AD SEVERUM FICULINUM EPISCOPUM.

Viſitationem eccleſiæ Ravennatis commendat.

*Gregorius * Severo Ficulino epiſcopo.* Joan. diac. lib. 4. c. 5.

OBitum Joannis antiſtitis directa relatio patefecit. Quapropter viſitationis deſtitutæ eccleſiæ fraternitati tuæ operam ſolenniter delegamus, quam ita te convenit exhibere, ut nihil de provectionibus clericorum, reditu, ornatu miniſteriiſque, vel quidquid illud eſt in patrimonio ejuſdem a quoquam præſumatur eccleſiæ &c. ſecundum modum præhabitum.

XXI. AD RAVENNATES.

De visitatore Severo.

Gregorius clero, ordini & plebi consistenti Ravennæ.

VEstri antistitis obitum cognoscentes, curæ nobis fuit visitationem destitutæ ecclesiæ fratri & coepiscopo nostro Severo * Ficulino solenniter delegare, cui dedimus in mandatis, ut nihil de professionibus clericorum, reditu, ornatu, ministeriisque a quoquam usurpari patiatur. Cujus vos assiduis adhortationibus convenit obedire &c. secundum morem habitum.

* al. Paulino.

XXII. AD CYPRIANUM DIACONUM.

De obitu Theodori, & alio episcopo eligendo.

Gregorius Cypriano diacono.

OBitum Theodori episcopi dilectionem tuam jam credimus cognovisse. Sed quia ipse testamentum dicitur condidisse, subtiliter ne quid de rebus ecclesiæ suæ consumpsisset, te oportet inquirere. Et si quidem eum exinde aliquid incongrue minuisse didiceris, ita age, ut res ipsæ ab eo, cujus interest, modis omnibus reparentur. Clerum vero & populum loci ipsius admonere te convenit, ut omni dilatione postposita, eligant qui sibi revelante Deo debeat episcopus ordinari.

XXIII. AD CASTORIUM NOTARIUM.

Ne ob pecunias quisquam eligatur ad sacerdotium, sed ob merita.

Gregorius Castorio Notario.

NImis nos Joannis fratris & coepiscopi nostri mors cognita contristavit; maxime quod civitas illa hoc tempore amisit pastoralis curæ solatium. Quia igitur plurimæ utilitates expoſcunt, ut in ecclesia ipsa sacerdos sine mora Christo auctore debeat ordinari, ideo experientiæ tuæ præcipimus, quatenus clerum & populum omni instantia studeat adhortari, ut consecrandum sibi non differant eligere sacerdotem. Quos tamen & præ omnibus admonere te volumus, ut in generali caussa utilitates proprias non attendant. Nulla ergo sit in hac electione venalitas, ne, dum præmia appetunt, * virtutem discretionis amittant: & illum dignum ad hoc esse arbitrentur officium, qui non meritis sed datione placuerit. Specialiter enim & absolute cognoscant, quia non solum indignus est sacerdotio, sed & aliis profecto erit culpis obnoxius, quisquis Dei donum pretii præsumpserit venalitate mercari. Non itaque largus præmiis, sed dignus meritis eligatur. Nam & electum & eligentes par pœna respiciet, si sacerdotii sinceritatem mente sacrilega violare tentaverint. Sive autem unus, sive duo electi fuerint, quinque de prioribus presbyteris, & quinque de præcedentibus * diaconibus simul venire ad nos per omnia commoneto. De clericis vero, præter eos qui venire deliberant, si quos alios præsentes esse necessarios æstimas, ad nos sine mora transmitte, ut ad ordinandam Dei ecclesiam nec excusatio, nec aliqua possit provenire dilatio.

* al. discretionem electionis. ita & Paris.

* deest in Taris. diaconibus.

XXIV. AD EUMDEM.

Ut renuntiet si fortasse de sacerdotibus quidquam indignum audierit, & de * Valerio monacho.

* Valeri

Gregorius Castorio diacono.

QUædam ad nos de Pisaurensi episcopo pervenerunt, quæ indiscussa nullo modo sunt relinquenda. Propterea experientiæ tuæ præcipimus, ut de vita & actibus ipsius subtili indagatione studeat perscrutari. Et si quid fortasse repererit quod sacerdotii, quod absit, integritatem valeat maculare, ad nos eum cum scriptis tuis de his quæ in veritate cognoveris, omnimodo sub competenti cautela transmitte: ut informati Deo revelante subtilius veritatem, quid fieri debeat, pertractemus. Non solum autem de eo, sed & de aliorum quoque sacerdotum te vita convenit esse solicitum. Et si de quolibet sinistrum quidpiam sentire potueris, nobis renuntiare festina, ut actuum pravitas salubriter cum Dei solatio debeat emendari. Pervenit quoque ad nos Adeodatum quemdam civem Pisaurensem filio atque vernaculo suo * de quibusdam heredibus institutis Thomam deputasse tutorem; hanc conditionem adjiciens, ut si forte heredes ipsius in pupillari ætate de hac vita transirent, omnis ejus substantia per manus antedicti tutoris debuisset pauperibus erogari. Sed * ab iis qui heredes fuerunt instituti, ne defuncti possit voluntas impleri, suprascriptus tutor dicitur impediri. Propterea si, sicut edocti sumus, ita esse in veritate compereris, curæ atque solicitudinis tuæ sit, antedictum tutorem rationabiliter tueri atque defendere, ut quæque sibi injuncta sunt valeat effectui mancipare. Sed quoniam dicitur eumdem tutorem velle aliquid in diaconia quæ ibidem constituta est emere, summopere ei solatiari festina, ut ea quæ mercedis intuitu piis caussis relicta sunt, te concurrente sine cujusquam possint impedimento compleri. Valerianum vero monachum, quem emendatum in monasterio beati Joannis in classe posito tradidisti, in eodem cum monasterio sine dubio volumus permanere. Præterea ne quam necessitatem in expensis tua experientia patiatur, de reditibus sanctæ Romanæ ecclesiæ, qui illic te providente aggregati sunt, omnes expensas tuas te facere volumus. Et si quid superfuerit, nobis cum veneris defer.

* deest in Taris de buadam

* obitis &c. Par

Joan dia 2 c. 5

XXV. AD VINCOMALUM DEFENSOREM.

Dat sibi potestatem ut munus defensoris accipiat.

Gregorius Vincomalo defensori.

ECclesiasticæ utilitatis intuitu id nostro sedit arbitrio, ut si nulli conditioni vel corpori teneris obnoxius, nec fuisti clericus alterius civitatis, aut in nullo tibi canonum obviant statuta, officium ecclesiæ defensorum accipias; ut quidquid pro pauperum commodis tibi a nobis injunctum fuerit, incorrupte & vivaciter exequaris; usurus hoc privilegio, quod in te habita deliberatione contulimus, ut omnibus quæ tibi a nobis fuerint injuncta, complendis operam tuam fidelis exhibeas, redditurus de actibus tuis sub Dei nostri judicio rationem. Hanc autem epistolam Paterio notario ecclesiæ nostræ scribendam dictavimus.

Mense Martio, indictione decimatertia.

XXVI. AD GAUDENTIUM EPISCOPUM NOLANUM.

Ut Capuanis clericis Neapoli degentibus quartam impendat.

Gregorius Gaudentio episcopo Nolano.

QUi ecclesiasticis famulantur obsequiis, ecclesiastica, ut possibilitas exigit, debent adipisci subsidia. Proinde fraternitatem tuam præsentibus hortamur affatibus, ut clericis Capuanæ ecclesiæ, qui in civitate Neapolitana consistunt, quartam in presbyterium eorum de hoc quod ante ecclesiæ singulis annis accesserit, juxta antiquam consuetudinem distribuere secundum personarum studeat qualitatem; quatenus aliquod stipendiorum habentes solatium, ministerium, officiumque suum circa eamdem ecclesiam devotiori mente provocentur impendere. Præterea decem solidos, quos Rustico archidiacono suo * Festus quondam episcopus suprascriptæ ecclesiæ abstulit, fraternitas tua omni cessante ambiguitate restituat; quia in tantam dicitur eum pauperiem perveniſſe, ut conferendum illi potius esset, quam aliquid ab eo auferendum. Durum enim est, & procul a sacerdotis officio, & personam positam sub necessitate negligere, & studio congregandi indecenter inhiare pecuniis.

* Fuscus Paris.

S. Bonav l. 2. c. 20. phar.

XXVII. AD CYPRIANUM DIACONUM.

De Cicerone monacho lapso.

Gregorius Cypriano diacono.

BEnenatus frater & coepiscopus noster Ciceronem quemdam monachum, qui pro suis excessibus a dilectissimo filio nostro diacono Petro, tunc autem subdiacono & rectore patrimonii nostri, est in pœnitentiam deputatus, juris ecclesiæ suæ famulum esse perhibet, eumque sibi cum rebus suis postulat debere restitui. Necesse est ergo, ut dilectio tua studiose perquirat. Et si ita verum esse constiterit, suprascriptum Ciceronem cum rebus suis, quæ apud Fantinum defensorem dicuntur esse depositæ, dominio Misenatis ecclesiæ sine aliqua dilatione restitue, ut postquam a monachica conversatione culpæ * lapsu se abripuit, jugum domini sui, quod evadere in conversatione permanens poterat, recognoscat.*

* lapsus artipuit.

* Mense majo indict. XIII. Paris.

Joan. diac. l. 3. cap. 11.

XXVIII. AD EUMDEM.

De monachis Theodosii abbatis.

Gregorius Cypriano Diacono.

PErvenit ad nos insinuante Theodosio abbate monasterii sancti Martini tres illic in Sicilia monachos, quos pro utilitate monasterii sui transmiserat, remansisse, & petiit a nobis, ut cum tuo eos solatio in suum debeat monasterium revocare. Dilectio ergo tua, quæ nos hujusmodi causas zelare valde ferventerque cognovit, eos solicita faciat indagatione perquiri, & inventos ad suprascriptum abbatem, cui contumaces extiterunt, sub competenti cautela atque districtione transmitti. Esto itaque solicitus, ne regularis districtio, vel dilatione aliqua, vel deputatorum remissione lædatur. Præsentium vero portitoribus, qui pro agendis ejusdem monasterii utilitatibus a supradicto Theodosio abbate noscuntur esse transmissi, in omnibus te instanter volumus præbere solatia, quatenus, te concurrente, rationabiliter quæ sibi injuncta sunt valeant explicare. Mancipia autem ejusdem monasterii, quæ prædictus abbas ab hominibus ecclesiæ nostræ indebite perhibet detineri, necesse est te modis omnibus perscrutari. Et si ita repereris, sine aliqua ea facito dilatione restitui.

DXXIX. AD SEVERUM SCHOLASTICUM.

Ut persuadeat exarcho cum Agilulpho rege Longobardorum pacem inire.

Gregorius Severo scholastico exarchi.

QUi assistunt judicibus, & sinceris erga eos dilectionibus obstringuntur, illa eis suadere debent atque suggerere, quæ & animam salvent, & opinioni non derogent. Proinde quoniam novimus quanta fidei sinceritate excellentissimum exarchum diligatis, idcirco magnitudini vestræ quæ acta sunt indicare curavimus, ut hæc cognoscentes, ad consentiendum eum rationabiliter provocetis. Scitote autem quia Agilulphus Longobardorum rex generalem pacem facere non recusat, si tamen ei dominus Patricius judicium esse voluerit. Nam multa sibi in locis suis intra pacis terminum queritur esse commissa. Et quoniam sibi, si ratio * judicantium invenerit, satisfieri postulat, & ipse quoque se satisfacturum modis omnibus pollicetur, si quid a partibus suis constiterit in pace esse commissum. Quia ergo rationi non ambigitur convenire quod petit, oportet esse judicium, ut si qua ab

* judicandum. Paris.

utraque parte mala facta sunt, componantur; dummodo generalis pax fiat, atque Deo valeat protegente firmari. Nam qualiter sit nobis omnibus necessaria, bene nostis. Sapienter itaque sicut consueviſtis agite, ut excellentissimus exarchus ad hoc sine mora debeat consentire, ne per eum pax renui, quod non expedit, videatur. Si enim consentire noluerit, nobiscum quidem specialem pacem facere repromittit: sed scimus quia & diversæ insulæ & loca sunt alia procul dubio peritura. Hæc autem consideret, & pacem habere festinet; quatenus in hac saltem dilatione & nos quietem possimus habere ad modicum, & reipublicæ resistendi vires, adjuvante Domino, melius reparentur.

XXX. AD HELIAM PRESBYTERUM.

De Epiphanio diacono, & de solidis.

Gregorius Heliæ presbytero & abbati provinciæ Isauriæ.

DUlcissima sanctitatis vestræ scripta susce pi, in quibus mihi satisfeciſtis, ut contristari non debeam quod secundum meum desiderium ad beati Petri apostolorum principis limina non veniſtis. Et ego quidem omnino vos videre volui; sed si molestia corporis aut ætatis infirmitas obstitit, aut impedimento fuit, hoc mihi sufficit, ut ubicumque tua sanctitas fuerit, pro me solicite oret; quia etsi locis corpore dividimur, caritate semper indisjuncti sumus. Evangelia autem sicut mandastis transmisimus. Filium vero nostrum Epiphanium mandastis, ut ad sacrum ordinem provehere deberemus, vobisque retransmittere. Sed in uno vos audivimus, in alio autem minime audire potuimus. Diaconus quidem factus est, sed quisquis semel in hac ecclesia ordinem sacrum acceperit, egrediendi ex ea ulterius licentiam non habet. Si ergo vos videre non potui, hac ex re consolationem habeo, quia in filio vestro requiesco. Solidos autem vobis voluiſtis pro necessitatibus cellæ quinquaginta transmitti, quos multum esse æstimantes, ex eis nobis decem donastis, ut quadraginta mitteremus. Sed ne forsitan vel hoc grave esset, adhuc alios nobis ex eis estis dignati largiri. Sed quia vos valde in continentia nostra benignos invenimus, eidem benignitati vice simili respondemus. Quinquaginta transmisimus, & ne forsitan minus essent, alios decem superaddidimus. Ne vero & hoc adhuc minus esset, alios duodecim jungi fecimus. In hoc autem cognoscimus caritatem vestram, quia de nobis ita præsumitis, sicut vos præsumere debetis. Sed per omnipotentem Dominum rogo, ut assiduas preces pro nobis faciatis; quatenus de peccatis in quibus obligatus teneor, & tribulationibus quibus premor, citius absolvar, & patriæ cælestis gaudiis perfruar. Hoc autem quod pro me qualiter oratis, in epistolis vestris indicastis, cognoscite quia valde me relevavit. Sed jam post petitionem meam amplius facite, quam etiam me non petente feciſtis. Præfatum vero dilectissimum filium meum Epiphanium diaconum, quia huic, ecclesiæ diaconatu interveniente ligavimus, sanctitatem tuam non debet contristare quod sancto Petro apostolorum principi, quia per temetipsum corpore non vales, ei per filium tuum ipse deservias, & lucro cælestis remunerationis perfruaris. Sancta autem Trinitas te sua protectione custodiat, & in præsentis vitæ eremo a subsequentibus atque obviantibus hostibus tegat, ut & siqua sunt vestra præterita peccata relaxet, & ea quæ adhuc ante faciem veniunt, a vobis manu suæ pietatis amoveat. Ipsa te ducat, & ipsa perducat, atque in æterno gaudio ipsa susciplat. Det tibi ad electorum sortem pertingere, & pro * peccatis meis, ut absolvi merear, orare. *

* *al.* peccatore me

* mense Junio indictione XIII. *Paris.*

Grat. 1. q. 1. cap. 22. Anſel. l. 7. cap. 78.

XXXI. AD MAURITIUM AUGUSTUM.

Conqueritur se fatuum appellatum. Deinde sacerdotes honorandos, exemplo Constantini confirmat. De plagis quibus affligitur, & de frumentis.

Gregorius Mauritio Augusto.

IN sereniſſimis jussionibus suis dominorum pietas dum me de quibusdam redarguere studuit, parcendo mihi minime pepercit. Nam in eis urbane simplicitatis vocabulo me fatuum appellat. In scriptura etenim sacra cum in bono intelligentia ponitur, simplicitas vigilanti sæpe prudentiæ atque rectitudini sociatur. Unde etiam de beato Job scriptum est: *Erat vir simplex & rectus*. Et beatus Paulus apostolus admonet, dicens: *Estote simplices in malo, prudentes in bono*. Et per semetipsam admonet veritas dicens. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ*. Esse valde inutile indicans, si aut simplicitati prudentia, aut prudentiæ simplicitas desit. Ut ergo servos suos ad cuncta eruditos efficeret, esse eos & simplices sicut columbas, & prudentes ut serpentes voluit: quatenus in eis & serpentis astutia columbæ simplicitatem acueret, & columbæ simplicitas serpentis astutiam temperaret. Ego igitur, qui in sereniſſimorum dominorum jussionibus ab Arnulphi astutia deceptus, non adjuncta prudentia simplex denuntior, constat procul dubio quia fatuus appellor: quod ita esse ego quoque ipse confiteor. Nam si hoc vestra pietas taceat, causæ clamant. Ego enim si fatuus non fuissem, ad ista toleranda, quæ inter Longobardorum gladios hoc in loco patior, minime veniſſem. In ea autem re, quam de Arnulpho perhibui, quia toto corde venire ad rempublicam paratus fuit, dum mihi non creditur, etiam mentitus esse reprehendor. Sed etsi sacerdos non sum, scio gravem esse hanc injuriam sacerdoti, ut veritati serviens, fallax credatur. Et dudum novi, quoniam * Arnulpho plus est creditum quam mihi, Leoni amplius est creditum quam mihi: & nunc eis qui esse ad medium videntur, plus quam meis assertionibus credulitas impenditur. Et quidem si terræ meæ captivitas per quotidiana momenta non excresceret, de despectione mea atque irrisione lætus tacerem. Sed & hoc me vehementer affligit, quia ego unde crimen falsitatis tolero, inde Italia quotidie ducitur sub Longobardorum jugo captiva. Dumque meis suggestionibus in nullo creditur, vires hostium immaniter excrescunt. Hoc tamen piissimo domino suggero, ut de me mala omnia quælibet existimet,

Joan. diac. lib. 4. c. 16.

Job. 1. Rom. 16. Matth. 10.

* Nordulpho *Paris.*

ſtimet, de utilitate vero reipublicæ & cauſſa ereptionis Italiæ non quibuslibet facile pias aures præbeat, ſed plus rebus quam verbis credat. Sacerdotibus autem non ex terrena poteſtate dominus noſter citius indignetur, ſed excellenti conſideratione, propter eum cujus ſervi ſunt, eis ita dominetur, ut etiam debitam reverentiam impendat. Nam in divinis eloquiis aliquando ſacerdotes dii, aliquando angeli vocantur. Nam & per Moyſen de eo qui ad juramentum deducendus eſt, dicitur: *Applica illum ad deos*, id eſt ad ſacerdotes. Et rurſum ſcriptum eſt: *Diis non detrahes*, ſcilicet ſacerdotibus. Et propheta ait: *Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirent ex ore ejus, quia angelus domini exercituum eſt*. Quid ergo mirum ſi illos veſtra pietas dignetur honorare, quibus in ſuo eloquio honorem tribuens, eos aut angelos, aut deos ipſe etiam appellat Deus? Eccleſiaſtica quoque teſtatur hiſtoria, quia cum piæ memoriæ Conſtantino principi ſcripto oblatæ accuſationes contra epiſcopos fuiſſent, libellos quidem accuſationis accepit, & eoſdem qui accuſati fuerant epiſcopos convocans, in eorum conſpectu libellos quos acceperat incendit, dicens: *Vos dii eſtis, a vero Deo conſtituti. Ite, & inter vos cauſſas veſtras* * *diſcutite, quia dignum non eſt, ut nos judicemus deos*. In qua tamen ſententia, pie domine, ſibi magis ex humilitate, quam illis aliquid præſtitit ex reverentia impenſa. Ante eum quippe pagani in republica principes fuerunt, qui verum Deum neſcientes, deos ligneos & lapideos colebant, & tamen eorum ſacerdotibus honorem maximum tribuebant. Quid ergo mirum, ſi Chriſtianus imperator veri Dei ſacerdotes dignetur honorare, dum pagani, ut prædiximus, principes honorem impendere ſacerdotibus noverunt, qui diis ligneis & lapideis ſerviebant? Hæc ergo pietati dominorum non pro me, ſed pro cunctis ſacerdotibus ſuggero. Ego enim homo peccator ſum. Et quia omnipotenti Deo inceſſanter quotidie delinquo, aliquid mihi apud tremendum examen illius eſſe remedium ſuſpicor, ſi inceſſantibus quotidie plagis ferior. Et credo quia eumdem omnipotentem Dominum tanto vobis amplius placatis, quanto me ei male ſervientem diſtrictius affligitis. Multas enim jam plagas acceperam, & ſupervenientibus dominorum juſſionibus inveni conſolationes quas non ſperabam. Si enim poſſum, has celeriter plagas enumero. Primum, quod mihi pax ſubducta eſt, quam cum Longobardis in Tuſcia poſitis ſine ullo reipublicæ diſpendio feceram. Deinde corrupta pace, de Romana civitate milites ablati ſunt. Et quidem alii ab hoſtibus occiſi, alii vero * Narniis & Peruſii poſiti, & ut Peruſium teneretur, Roma relicta eſt. Poſt hoc plaga gravior fuit adventus Agilulphi, ita ut oculis meis cernerem Romanos more canum in collis funibus ligatos, qui ad Franciam ducebantur venales. Et quia nos qui intra civitatem fuimus, Deo protegente, manus ejus evaſimus; quæſitum eſt unde culpabiles eſſe videremur, videlicet, cur frumenta defuerint, quæ in hac urbe diu multa ſervari nullatenus poſſunt, ſicut in alia ſuggeſtione plenius indicavi. Et quidem de memetipſo in nullo turbatus ſum, quia, teſte conſcientia fateor, adverſa quælibet pati paratus ſum, dummodo hæc omnia cum ſalute dumtaxat meæ animæ evadam. Sed de gloriosis viris Gregorio præfecto, & Caſtorio magiſtro militum non mediocriter ſum afflictus: qui & omnia quæ potuerunt fieri nullo modo facere neglexerunt, & labores vigiliarum & cuſtodiæ civitatis, in eadem obſeſſione vehementiſſimos pertulerunt, & poſt hæc omnia gravi dominorum indignatione percuſſi ſunt. De quibus patenter intelligo, quia eos non ſua acta, ſed mea perſona gravat. Cum qua, quia pariter in tribulatione laboraverant, poſt laborem pariter tribulantur. Quod autem dominorum pietas illud mihi pavendum & terribile omnipotentis Dei judicium intentat, rogo per eumdem omnipotentem Dominum, ne hoc ulterius quidem faciat. Nam adhuc neſcimus, quis ibi qualis ſit. Et Paulus egregius prædicator ait: *Nolite judicare ante tempus, donec veniat Dominus, qui & illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium*. Hoc tamen breviter dico, quoniam indignus & peccator plus de venientis Jeſu miſericordia quam de veſtræ pietatis juſtitia præſumo. Et ſunt multa quæ de judicio illius homines ignorant, quia fortaſſe quæ vos laudatis, ille reprehendet, & quæ vos reprehenditis, ille laudabit. Inter hæc ergo omnia incerta, ad ſolas lacrymas redeo, petens ut idem omnipotens Deus piiſſimum Dominum noſtrum, & ſua hic manu regat, & in illo terribili judicio liberum ab omnibus delictis inveniat. Et me ita placere, ſi neceſſe eſt, hominibus faciat, ut æternam ejus gratiam non offendam.

Grat. 11. q. 1. cap. 41. Nicol papa ep. 7. ad Mich. imp.
Exod. 22.
Ibidem.
Malach. 2.
Hiſt. ecc. lib. 10. cap. 2. Ruf. auct.
* diſponite *Pariſ.*
* Narniæ
1. Cor. 4.

XXXII. AD EUNDEM.

De Joanne epiſcopo Conſtantinopolitano, qui ſibi univerſalis nomen arripuit.

Gregorius Mauritio Auguſto.

Piiſſimus atque a Deo conſtitutus dominus noſter, inter ceteras auguſtorum ponderum curas, conſervandæ quoque ſacerdotali caritati rectitudine ſtudii ſpiritalis invigilat: videlicet pie veraciterque conſiderans, neminem poſſe recte terrena regere, niſi noverit divina tractare, pacemque reipublicæ ex univerſalis eccleſiæ pace pendere. Quæ enim, ſereniſſime domine, virtus humana, quodque carnei robur brachii contra veſtri Chriſtianiſſimi culmen imperii irreligioſas præſumeret manus erigere, ſi ſtuderet concors ſacerdotum mens redemptorem ſuum lingua pro vobis atque ut oportebat meritis exorare? Aut quis ferociſſimæ gentis gladius in necem fidelium tanta crudelitate graſſaretur, niſi noſtra vita, qui ſacerdotes nominamur, & non ſumus, a praviſſimis gravaretur operibus? Sed dum nos competentia nobis relinquimus, & nobis incompetentia cogitamus, peccata noſtra barbaricis viribus ſociamus, & culpa noſtra hoſtium gladios exacuit, quæ reipublicæ vires gravat. Quid autem dicturi ſumus, qui populum Dei, cui it digne præſumus, peccatorum noſtrorum onetibus premimus? qui quod per linguam prædicamus, per exempla deſtruimus? qui iniqua docemus operibus, & ſola voce ea quæ ſunt juſta prætendimus? Oſſa jejuniis arteruntur, & mente turgemus. Corpus deſpectis veſtibus tegitur, & elatione cordis purpu-

ram ſuperamus. Jacemus in cinere, & excel-
* non deſt in Pariſ. ſa * non deſpicimus. Doctores humilium, duces ſuperbiæ, ovina facie lupinos dentes abſcondimus. Sed quis horum finis eſt, niſi quod hominibus ſuademus, Deo autem manifeſti ſumus? Quamobrem providentiſſime piiſſimus dominus noſter ad compeſcendos bellicos motus pacem quærit eccleſiæ, atque ad hujus compagem ſacerdotum dignatur corda reducere. Quod quidem ego opto, atque quantum ad me attinet, ſereniſſimis juſſionibus obedientiam præbeo. Quia vero non cauſſa mea, ſed Dei eſt; & quia non ſolus ego, ſed tota turbatur eccleſia, quia piæ leges, quia venerandæ ſynodi, quia ipſa domini noſtri Jeſu Chriſti mandata ſuperbi atque pompatici cujuſdam ſermonis inventione turbantur; piiſſimus dominus locum ſecet vulneris, atque reſiſtentem ægrum Auguſtæ auctoritatis vinculis conſtringat. Adſtringendo enim, * ſtatum reipublicæ ſublevatis; & dum talia reciditis, de regni veſtri prolixitate tractatis. Cunctis ergo evangelium ſcientibus liquet, quod voce dominica ſancto & omnium apoſtolorum Petro principi apoſtolo totius eccleſiæ cura commiſſa eſt; ipſi quippe dicitur: *Petre, amas me? paſce oves meas.* Ipſi dicitur: *Ecce ſatanas expetiit cribrare vos ſicut triticum, & ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Ipſi dicitur: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Et: *Tibi dabo claves regni cælorum: & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Ecce claves regni cæleſtis accipit, poteſtas ei ligandi ac ſolvendi tribuitur, cura ei totius eccleſiæ & principatus committitur, & tamen univerſalis apoſtolus non vocatur: & vir ſanctiſſimus conſacerdos meus Joannes vocari univerſalis epiſcopus conatur. Exclamare compellor ac dicere: O tempora, o mores! Ecce cuncta in Europæ partibus barbarorum juri ſunt tradita, deſtructæ urbes, everſa caſtra, depopulatæ provinciæ, nullus terram cultor inhabitat, ſæviunt & dominantur quotidie in necem fidelium cultores idolorum, & tamen ſacerdotes, qui in pavimento & cinere flentes jacere debuerunt, vanitatis ſibi nomina expetunt, & novis ac profanis vocabulis gloriantur. Numquid ego hac in re, piiſſime domine, propriam cauſſam defendo? Numquid ſpecialem injuriam vindico? & non magis cauſſam omnipotentis Dei, & cauſſam univerſalis eccleſiæ? Qui eſt iſte, qui contra ſtatuta evangelica, contra canonum decreta, novum ſibi uſurpare nomen præſumit? Utinam vel ſine aliorum imminutione unus ſit, qui vocari appetit univerſalis. Et certe multos Conſtantinopolitanæ eccleſiæ in hæreſeos voraginem incidiſſe novimus ſacerdotes, & non ſolum hæreticos, ſed etiam hæreſiarchas factos. Inde quippe Neſtorius, qui mediatorem Dei & hominum Jeſum Chriſtum duas eſſe perſonas exiſtimans, quia Deum fieri hominem potuiſſe non credidit, uſque ad Judaicam perfidiam erupit. Inde Macedonius, qui conſubſtantialem Patri & Filio Spiritum ſanctum Deum eſſe denegavit. Si igitur illud nomen in ea eccleſia ſibi quiſquam * arripuit, quod apud bonorum omnium judicium * fuit, univerſa

* ſtatum reipublicæ &c. Pariſ.

* apud Joh. Diac. lib. 2. c. 53. arripit, unde tot hæreſiarchæ prodiiſſe noſcuntur, univerſa ergo &c

* fecit. Pariſ.

ergo eccleſia, quod abſit, a ſtatu ſuo corruit, quando is qui appellatur univerſalis cadit. Sed abſit a cordibus Chriſtianorum nomen iſtud blaſphemiæ, in quo omnium ſacerdotum honor adimitur, dum ab uno ſibi dementer arrogatur. Certe pro beati Petri apoſtolorum principis honore, per venerandam Chalcedonenſem ſynodum Romano pontifici oblatum eſt: ſed nullus eorum unquam hoc ſingularitatis nomen aſſumpſit, nec vocabulo uti conſenſit, ne, dum privatum aliquid daretur uni, honore debito ſacerdotes privarentur univerſi. Quid eſt ergo quod nos hujus vocabuli gloriam & oblatam non quærimus, & alter ſibi hanc arripere etiam non oblatam præſumit? Ille ergo magis eſt piiſſimorum dominorum præceptione flectendus, qui præceptis canonicis obedientiam præbere contemnit. Ille coercendus eſt, qui ſanctæ univerſali eccleſiæ injuriam facit, qui corde tumet, qui gaudere de nomine ſingularitatis appetit, qui honori quoque imperii veſtri ſe per privatum vocabulum ſuperponit. Ecce omnes hac de re ſcandalum patimur. Ad vitam ergo rectam revertatur auctor ſcandali, & omnia ſacerdotum jurgia ceſſabunt. Ego enim cunctorum ſacerdotum ſervus ſum, inquantum ipſi ſacerdotaliter vivunt. Nam qui contra omnipotentem dominum per inanis gloriæ tumorem atque contra ſtatuta patrum ſuam cervicem erigit, in omnipotenti domino confido, quia meam ſibi nec cum gladiis flectit. Quid autem nuper in hac urbe ex hujus auditu vocabuli geſtum ſit, Sabiniano diacono ac reſponſali meo ſubtilius indicavi. Cogitet ergo dominorum pietas de me proprio ſuo, quem ſpecialiter præ ceteris ſemper fovit atque continuit, qui & vobis obedientiam præbere deſidero, & tamen de mea negligentia reperiri reus in ſuperno tremendoque judicio pertimeſco. Ac ſecundum petitionem prædicti Sabiniani diaconi, aut piiſſimus dominus ipſum dignetur judicare negotium, aut ſæpe nominatum virum ut ab hac tandem intentione ceſſet deflectere. Si ergo judicio pietatis veſtræ juſtiſſimo, vel clementibus admonitionibus ceſſerit, omnipotenti Deo gratias referimus, atque de conceſſa per vos omni eccleſiæ pace gaudemus. Sin autem in eadem diutius contentione perſtiterit, hac de re jam veritatis ſententiam certam tenemus, quæ ait: *Omnis qui ſe exaltat humiliabitur.* Et rurſus ſcriptum eſt: *Ante ruinam exaltatur cor.* Ego autem dominorum juſſionibus obedientiam præbens, prædicto conſacerdoti meo & dulciter ſcripſi, & humiliter, ut ab hac inanis gloriæ appetitione ſeſe emendet admonui. Si igitur me audire voluerit, habet devotum fratrem: ſi vero in ſuperbia perſiſtit, jam quid ſequatur aſpicio, quia illum ſibi adverſarium invenit, de quo ſcritum eſt: *Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.* Luc. 14. & 18. Prov. 16. Jac. 4.

XXXIII.

XXXIII. AD CONSTANTINAM AUGUSTAM.

De perversitate judicii in Sardinia, Corsica & Sicilia.

Gregorius Constantinæ Augustæ.

t. 12. q. 2. 8. Ivo p. c. 36.

CUm serenissimam dominam sciam de cælesti patria atque animæ suæ vita cogitare, culpam me committere vehementer existimo, si ea quæ pro timore omnipotentis domini sunt suggerenda siluero. Dum in Sardinia insula multos esse gentiles cognovissem, eosque adhuc pravæ gentilitatis more idolorum sacrificiis deservire, & ejusdem insulæ sacerdotes ad prædicandum redemptorem nostrum torpentes existere, unum illuc ex Italiæ episcopis misi, qui multos gentilium ad fidem domino cooperante convertit. Sed quidam rem mihi sacrilegam nuntiavit: quia hi qui in ea idolis immolant, judici præmium persolvunt, ut eis hoc facere liceat. Quorum dum quidam baptizati essent, & immolare jam idolis desivissent, adhuc ab eodem insulæ judice etiam post baptismum præmium illud exigitur, quod dare prius pro idolorum immolatione consueverant. Quem cum prædictus episcopus increparet, tantum se suffragium promisisse respondit, ut nisi de caussis etiam talibus impleri non possit. Corsica vero insula tanta nimietate exigentium, & gravamine premitur exactionum, ut ipsi qui in illa sunt, eadem quæ exiguntur complere vix filios suos vendendo sufficiant. Unde fit ut, derelicta pia republica, possessores ejusdem insulæ ad nefandissimam Longobardorum gentem cogantur effugere. Quid enim gravius, quid crudelius a barbaris pati possunt, quam ut constricti atque compressi suos vendere filios compellantur? In Sicilia autem insula Stephanus quidam marinarum partium chartularius, tanta præjudicia, tantasque oppressiones operari dicitur, invadendo loca singulorum, atque sine dictione caussarum per possessiones ac domos titulos ponendo, ut si velim acta ejus singula quæ ad me pervenerunt dicere, magno volumine hæc explere non possim. Quæ omnia serenissima domina solerter aspiciat, & oppressorum gemitus compescat: hæc enim ego ad piissimas aures vestras perveniisse non suspicor. Nam si pervenire potuissent, nuncusque minime permansissent. Quæ piissimo domino apto sunt tempore suggerenda, ut ab anima sua, ab imperio atque a filiis suis tale hoc tantumque facinus peccatique pondus amoveat. Qui scio quoniam dicturus est, quia nobis in Italiæ expensis transmittitur quidquid de prædictis insulis aggregatur. Sed ego suggero ad hoc, ut etsi minus expensæ in Italia tribuantur, a suo tamen imperio, oppressorum * lacrymas compescat. Nam & idcirco fortasse tantæ expensæ in hac terra minus ad utilitatem proficiunt, quia cum peccati aliqua admixtione colliguntur. Præcipiant ergo serenissimi domini, nihil cum peccato colligi. Nam scio quia etsi parum reipublicæ attribuitur utilitatibus, ex eo multum respublica adjuvatur. Quod etsi fortasse contingat expensis minoribus minus adjuvari melius est tamen temporaliter nos non vivere, quam vos ad æternam vitam obstaculum aliquod invenire. Quæ enim mentes, qualia viscera parentum esse possunt, perpendite, quando filios suos distrahunt ne torqueantur? Qualiter autem miserendum sit filiis aliorum, hoc bene sciunt qui habent proprios. Unde mihi hæc breviter suggessisse sufficiat, ne si ea quæ in his partibus aguntur pietas vestra non cognosceret, me apud districtum judicem silentii mei culpa mulctaret.

* l. calami. es.

XXXIV. AD EAMDEM.

De superbia Joannis episcopi, & de Maximo prævaricatore.

Gregorius Constantinæ Augustæ.

OMnipotens Deus, qui pietatis vestræ cor suæ dextera majestatis tenet, & nos ex vobis protegit, & vobis pro temporalibus actibus æterna præmia remunerationis parat. Nam Sabiniano diacono responsali meo scribente cognovi in caussis beati Petri apostolorum principis contra quosdam * superbos, humiles facie tenus & blandos, quanta se justitia vestra serenitas impendat. Et in redemptoris nostri largitate confido, quia bonum hoc in serenissimo domino & piissimis filiis in cælestis quoque patriæ retributione recipietis. Nec dubium est peccatorum vinculis solutos, æterna vos bona recipere, quæ in caussis ejus ecclesiæ ipsum vobis, cui potestas ligandi & solvendi data est, debitorem fecistis. Unde adhuc peto, ut nullius prævalere contra veritatem hypocrisim permittatis: quia sunt quidam, qui, juxta egregii prædicatoris vocem, *per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium*, qui veste quidem despecti sunt, sed corde tument: & quasi in hoc mundo cuncta despiciunt, sed tamen ea quæ mundi sunt simul cuncta adipisci quærunt: qui indignos se omnibus hominibus fatentur, sed privatis vocabulis contenti esse non possunt; quia illud appetunt, unde omnibus digniores esse videantur. Vestra itaque pietas, quam omnipotens Deus cum serenissimo domino universo mundo præesse constituit, illi per favorem justitiæ famulatum suum reddat; a quo jus tantæ potestatis accepit, ut quanto verius in executione veritatis auctori omnium servit, tanto securius commisso sibi mundo dominetur. Præterea indico, quia piissimi domini scripta suscepi, ut * cum fratre & consacerdote meo Joanne debeam esse pacificus. Et quidem sic religiosum dominum decuit, ut ista præciperet sacerdotibus. Sed cum se nova præsumptione atque superbia idem frater meus universalem episcopum appellet, ita ut sanctæ memoriæ decessoris mei tempore adscribi se in synodo tali hoc superbo vocabulo faceret, quamvis cuncta acta illius synodi sede contradicente apostolica soluta sint; triste mihi aliquid serenissimus dominus innuit, quod non eum corripuit, qui superbit, sed magis ab intentione mea declinare studuit, qui in hac caussa evangeliorum & canonum statuta humilitatis atque rectitudinis virtute defendo. Qua in re a prædicto fratre & consacerdote meo contra evangelicam sententiam, contra beatum quoque Petrum apostolum, & contra omnes

Rom. 16.

* superbe humiles & ficte blandos. *Paris.*

* ut fratri & consacerdoti meo Joanni &c. *Paris.*

omnes ecclesias, contraque canonum statuta agitur. Sed est omnipotens dominus in cujus manu sunt omnia, de quo scriptum est: *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium, contra Dominum.* Prov. 21. Et quidem sæpefatus sanctissimus frater sereniſſimo domino multa suadere conatur: sed bene novi, quia tantæ illæ orationes ejus & lacrymæ nil ei a quoquam contra rationem aut animam suam surripi permittunt. Triste tamen valde est, ut patienter feratur quatenus despectis omnibus prædictus frater & coepiscopus meus solus conetur appellari episcopus. Sed in hac ejus superbia quid aliud nisi propinqua jam Antichristi esse tempora designatur? Quia illum videlicet imitatur, qui spretis in sociali gaudio angelorum legionibus ad culmen conatus est singularitatis erumpere: dicens, *Super astra cæli exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, & ascendam super altitudinem nubium, & ero similis Altissimo.* Isa. 14. Unde per omnipotentem dominum rogo, ne pietatis vestræ tempora permittatis unius hominis elatione maculari, neque tam perverso vocabulo ullum quoquo modo præbeatis assensum, atque hac in causa nequaquam me pietas vestra despiciat; quia etsi peccata Gregorii tanta sunt, ut pati talia debeat, Petri tamen apostoli peccata nulla sunt, ut vestris temporibus pati ista mereatur. Unde iterum atque iterum per omnipotentem dominum rogo, ut sicut parentes priores vestri principes sancti Petri apostoli gratiam quæsierunt, ita vos quoque & hanc vobis quærere, & conservare curetis, & propter peccata nostra, qui ei indigne servimus, ejus apud vos honor nullatenus minuatur, qui & modo vobis adjutor esse in omnibus, & postmodum vestra valeat peccata dimittere. Viginti autem jam & septem annos ducimus, quod in hac urbe inter Longobardorum gladios vivimus. Quibus quam multa hac ab ecclesia quotidianis diebus erogantur, ut inter eos vivere possimus, suggerenda non sunt. Sed brevirer indico, quia sicut in Ravennæ partibus dominorum pietas apud primum exercitum Italiæ sacellarium habet, qui causis supervenientibus quotidianas expensas faciat, ita & in hac urbe in causis talibus eorum sacellarius ego sum. Et tamen hæc ecclesia, quæ uno eodemque tempore clericis, monasteriis, pauperibus, populo, atque insuper Longobardis tam multa indesinenter expendit, ecce adhuc ex omnium ecclesiarum premitur afflictione, quæ de hac unius hominis superbia multum gemunt, etsi nihil dicere præsumunt. Salonitanæ vero civitatis episcopus me ac responsali meo nesciente ordinatus est, & facta res est quæ sub nullis anterioribus principibus evenit. Quod ego audiens, ad eumdem prævaricatorem, qui inordinate ordinatus est, protinus misi, ut omnino missarum solennia celebrare nullo modo præsumeret, nisi prius a sereniſſimis dominis cognoscerem, si hoc fieri ipsi jussissent, quod ei sub excommunicationis interpositione mandavi. Et contempto me atque despecto, in audaciam quorumdam sæcularium hominum, quibus denudata sua ecclesia præmia multa præbere dicitur, nuncusque missas facere præsumit, atque ad me venire secundum jussionem dominorum noluit. Ego autem præceptioni pietatis eorum obediens, eidem Maximo, qui, me nesciente ordinatus est, hoc quod in ordinatione sua me vel responsalem meum prætermittere præsumpsit, ita ex corde laxavi, ac si me auctore fuisset ordinatus. Alia vero perversa illius, scilicet mala corporalia, quæ cognovi, vel quia cum pecuniis est electus, vel quia excommunicatus missas facere præsumpsit, propter Deum irrequisita præterire non possum. Sed opto, & dominum deprecor, quatenus nihil in eo de his quæ dicta sunt valeat inveniri, & sine periculo animæ meæ causa ipsius terminetur. Prius tamen quam hæc cognoscantur, sereniſſimus dominus discurrente jussione præcepit, ut eum venientem cum honore suscipiam. Et valde grave est, ut vir de quo tanta & talia nuntiantur, cum ante requiri & discuti debeat, honoretur. Et si episcoporum causæ mihi commissorum apud piissimos dominos aliorum patrociniis disponuntur, infelix ego in ecclesia ista quid facio? Sed ut episcopi mei me despiciant, & contra me refugium ad sæculares judices habeant, omnipotenti Deo gratias ago, peccatis meis deputo. Hoc tamen breviter suggero, quia aliquantulum expecto: & si ad me diu venire distulerit, in eo exercere districtionem canonicam nullo modo cessabo. In omnipotenti autem domino confido, quia longam piissimis dominis vitam tribuet, & de nobis sub manu vestra non secundum peccata nostra sed secundum gratiæ suæ dona disponet. Hæc ergo tranquillissimæ dominæ suggero, quia integerrima serenitatis ejus conscientia quanto moveatur zelo rectitudinis, atque justitiæ, non ignoro.

XXXV. AD SEBASTIANUM EPISCOPUM RHIZINIENSEM.

De malitia Romani, & Bonifacio defensore.

*Gregorius Sebastiano episcopo * Rhizinienſi.* * Sirmien. Tarif.

DUlcissima atque suavissimæ fraternitatis tuæ scripta suscepi: quæ mihi, quamvis numquam desit a corde, sanctitatem tamen vestram quasi corporaliter præsentem fecerunt. Sed omnipotentem dominum rogo, ut sua vos dextera protegat, nobisque & hic tranquillam vitam, & quando ei placuerit præmia æterna concedat. Sed peto, si illo me amore diligitis, quo præsentem semper amastis, ut pro me enixius exoretis; quatenus omnipotens Deus a peccatorum meorum nexibus me citius solvat, & corruptionis hujus pondere exutum suo conspectui liberum existere faciat. Quamvis enim inæstimabilis sit cælestis patriæ dulcedo, quæ trahat, multi tamen in hac vita dolores sunt, qui ad amorem cælestium quotidie impellant. Qui mihi in hoc ipso solum vehementer placent, quia placere in hoc mundo aliquid non permittunt. Quæ enim, frater sanctissime, de amici vestri domni Romani persona in hac terra patimur loqui minime valemus. Breviter tamen dico, quia ejus in nos malitia gladios Longobardorum vicit, ita ut benigniores videantur hostes, qui nos interimunt, quam reipublicæ judices, qui nos mali-

malitia ſua, rapinis atque fallaciis in cogitatione conſumunt. Et uno tempore curam epiſcoporum atque clericorum, monaſteriorum quoque & populi gerere, contra hoſtium inſidias ſolicitum vigilare, contra ducum fallacias atque malitias ſuſpectum ſemper exiſtere, cujus laboris, cujus doloris ſit, veſtra fraternitas tanto verius penſet, quanto me qui hæc patior purius amat. Præterea debitum ſalutationis alloquium ſolvens, indico quod ad me Bonifacio defenſore referente pervenerit, quia vir ſanctiſſimus frater noſter domnus Anaſtaſius patriarcha in una ſuarum civitatum regendam vobis eccleſiam committere voluit, & conſentire noluiſtis. Quem ſenſum ac ſapientiam veſtram valde ego libenter amplexus ſum, laudavi vehementer, & vos felices, me infelicem eſſe deputavi, qui hoc tali tempore regimen eccleſiæ ſuſcipere conſenſi. Si tamen animus veſter fortaſſe fratribus condeſcendendo, & miſericordiæ operibus intentus, ad hoc unquam conſentire decreverit, peto ut amori meo alium minime præponatis. Sunt enim in Sicilia inſula eccleſiæ vacantes epiſcopis, & ſi vobis placet auctore Deo eccleſiam regere, juxta beati Petri apoſtoli limina, cum ejus adjutorio melius poteſtis. Sin vero non placet, feliciter inſta, ut iſta in vobis intentio permaneat, & pro nobis infelicibus exorate. Omnipotens autem Deus in quocumque vos eſſe loco voluerit, ſua protectione cuſtodiat, & ad cæleſtia vos dona perducat.

Parif.

XXVI. AD EULOGIUM

ET ANASTASIUM EPISCOPOS.

Ut communiter inſequantur ſuperbiam Joannis, epiſcopi, qui nomen univerſalis ſibi arrogabat.

Gregorius Eulogio epiſcopo Alexandrino, & Anaſtaſio epiſcopo Antiocheno.

diac lib. c 11. 11. beſ. 2.

DUm prædicator egregius dicat: *Quamdiu quidem ſum gentium apoſtolus, miniſterium meum honorificabo:* qui rurſus alias dicit: *Facti ſumus ut parvuli in medio veſtrum*: exemplum procul dubio nobis ſequentibus oſtendit, ut & humilitatem teneamus in mente, & tamen ordinis noſtri dignitatem ſervemus in honore, quatenus nec in nobis humilitas timida, nec erectio ſit ſuperba. Ante hos ſiquidem annos octo, ſanctæ memoriæ deceſſoris mei Pelagii tempore, frater & coepiſcopus noſter Joannes in Conſtantinopolitana urbe ex cauſſa alia occaſionem quærens ſynodum fecit, in qua ſe univerſalem appellare conatus eſt. Quod mox idem deceſſor meus ut agnovit, directis literis ex auctoritate ſancti Petri apoſtoli ejuſdem ſynodi acta caſſavit. Quarum videlicet epiſtolarum ſanctitati veſtræ exemplaria ſtudui deſtinare. Diaconum vero, qui juxta morem pro reſponſis eccleſiæ faciendis piiſſimorum dominorum veſtigiis adhærebat, cum præfato conſacerdote noſtro miſſarum ſolennia celebrare prohibuit. Cujus ego quoque ſententiam ſequens, ſimilia prædicto conſacerdoti noſtro ſcripta tranſmiſi, quorum exemplaria veſtræ beatitudini cenſui tranſmittenda; hoc præcipue intendens, ut hac de re, qua ex nova ſuperbia tota univerſalis eccleſiæ viſcera perturbantur, prius ſæpefati fratris noſtri animum modeſta intentione pulſemus. Qui ſi nequaquam a ſuæ elationis rigore voluerit inclinari, tunc quid fieri debeat, cum omnipotentis Dei ſolatio ſubtilius pertractetur. Sicut enim veneranda mihi veſtra ſanctitas novit, uni per ſanctam Chalcedonenſem ſynodum pontifici ſedis apoſtolicæ, cui Deo diſponente deſervio, hoc univerſitatis nomen oblatum eſt. Sed nullus unquam deceſſorum meorum hoc tam profano vocabulo uti conſenſit: quia videlicet ſi unus patriarcha univerſalis dicitur, patriarcharum nomen ceteris derogatur. Sed abſit hoc, abſit a Chriſtiana mente id ſibi velle quempiam arripere, unde fratrum ſuorum honorem imminuere ex quantulacumque parte videatur. Cum ergo nos hunc honorem nolumus oblatum ſuſcipere, penſate quam ignominioſum ſit hunc ſibi quempiam violenter uſurpare voluiſſe. Propterea ſanctitas veſtra in ſuis epiſtolis neminem unquam univerſalem nominet, ne ſibi debitum detrahat, cum alteri honorem offert indebitum. Nec hac in re de ſereniſſimis dominis animum veſtrum mordeat ſiniſtra ſuſpicio, quia omnipotentem dominum metuit, & contra ſtatuta evangelica, contra ſacratiſſimos canones agere aliquid nullo modo conſentit. Ego vero quamvis a vobis per longa terrarum atque maris ſpatia disjunctus ſim, ſum tamen omnino vobis corde conjunctus. Idque de veſtra beatitudine erga me modis omnibus confido: quia cum me viciſſim diligitis, a me non longe eſtis. Et magis gratias referimus grano illi ſinapis; quia ex modici deſpicabiliſque ſeminis ſpecie ita eſt ramis ex eadem radice ſurgentibus, atque ſe diſtendentibus uſquequaque diffuſus, ut in eis volatilia cæli cuncta nidificent. Gratiaque ſit fermento illi, quo tribus farinæ ſatis totius humani generis maſſam in unitate conſperſit: atque parvo lapidi, qui abſciſſus de monte ſine manibus occupavit univerſam faciem orbis terræ: qui ad hoc ſe uſquequaque diſtendit, ut ex omni humano genere in unitatem redacto totius corpus perficeretur eccleſiæ; atque ita ad totius compaginis pertineret commodum membrorum partialis iſta diſtinctio. Unde nos quoque a vobis non longe ſumus; quia in illo qui ubique eſt unum ſumus. Agamus ergo ei gratias, qui ſolutis inimicitiis, in carne ſua fecit, ut in omni orbe terrarum unus eſſet grex, & unum ovile ſub ſe uno paſtore; memores ſemper quid nos prædicator veritatis admoneat, dicens: *Soliciti ſervate unitatem Spiritus in vinculo pacis.* Et: *Pacem ſectamini cum omnibus & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum.* Qui aliis quoque diſcipulis dicit: *Si fieri poteſt quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes.* Vidit enim pacem bonos cum malis habere non poſſe; & idcirco, ſicut noſtis, præmiſit, *ſi fieri poteſt.* Sed quia pax niſi in duabus partibus firmari non valet, cum hanc mali fugiunt, boni tenere medullitus debent. Unde & mire dicitur: *Quod ex vobis eſt;* ut videlicet in nobis maneat, etiam cum a pravorum hominum mente repellitur. Quam videlicet pacem tunc veraciter tenemus, cum ſuperborum culpas caritate ſimul

Matth. 13.

Ibidem.

Epheſ. 4. Hebr. 12.

Rom. 12.

mul & juſtitia inſiſtente proſequimur, cum eos diligimus, & eorum vitia odio habemus. Opus quippe Dei homo eſt, ſed opus hominis vitium. Nos ergo diſcernamus quid Deus, quid item homo fecerit; & neque propter errorem odio habeamus hominem, neque propter hominem diligamus errorem. Unita ergo mente inſequamur in homine malum ſuperbiæ, ut ab hoſte ſuo, videlicet errore, prius ipſe homo liberetur. Præſtabit vires omnipotens redemptor noſter caritati atque juſtitiæ, præſtabit nobis longe a nobis poſitis unitatem Spiritus ſui, ipſe cujus artificio quaſi in arcæ modum quatuor mundi conſtructa lateribus, atque in putribilium lignorum compage, & bitumine caritatis adſtricta, nullius adverſitate ſpiritus, nullius venientis extrinſecus tumore fluctus perturbatur eccleſia. Sed quemadmodum illius gubernante gratia petendum eſt, ut nulla nos ſuperveniens exterius unda conturbet, ita ex totis orandum eſt viſceribus, fratres cariſſimi, ut ſuæ providentiæ dextera cumulum ſentinæ in nobis interioris exhauriat. Adverſarius quippe diabolus qui contra humiles ſæviens, ſicut leo rugiens circuit quem devoret, non jam, ut cernimus, caulas circuit, ſed ita valide in quibuſdam eccleſiæ neceſſariis membris dentes figit, ut nulli ſit dubium, quin niſi unanimiter, favente domino, cunctorum provida paſtorum turba concurrat, omne, quod abſit, citius ovile dilaniet. Perpendite, fratres cariſſimi, * quid e vicino ſubſequitur, cujus & in ſacerdotibus erumpunt tam perverſa primordia. Quia enim juxta eſt ille de quo ſcriptum eſt: *Ipſe eſt rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ*, quod non ſine gravi dolore dicere compellor, frater & coepiſcopus noſter Joannes mandata dominica, apoſtolica præcepta, regulas patrum deſpiciens, eum per elationem præcurrere conatur in nomine. Veſtræ autem beatitudini indicet omnipotens Deus, quam gravi conſiderationis hujus gemitu torqueor, quod ille quondam mihi modeſtiſſimus, ille omnibus dilectus, ille qui in eleemoſynis, orationibus atque jejuniis videbatur occupatus, ex eo in quo ſedebat cinere, ex ea quam prætendebat humilitate, jactantiam ſumpſit, ita ut univerſa ſibi tentet adſcribere, & omnia quæ ſoli uni capiti cohærent, videlicet Chriſto, per elationem pompatici ſermonis ejuſdem Chriſti ſibi ſtudeat membra ſubjugare. Nec mirum, quod ille tentator qui initium omnis peccati ſcit eſſe ſuperbiam, & tunc ea in primo homine ante omnia uſus eſt, & nunc eam quibuſdam hominibus ponit in fine virtutum, ut qui aliquatenus bonis vitæ ſtudiis ejus videbantur crudeliſſimas manus effugere, eis in ipſa meta boni operis, & in ipſa quodammodo apponat perfectionis concluſione tendiculum. Unde magnopere orandum eſt, & omnipotens Deus aſſiduis precibus implorandus, ut hunc a mente illius avertat errorem, hoc ab unitate atque humilitate eccleſiæ malum ſuperbiæ, & confuſionis amoveat. Et favente Domino omnibus viribus concurrendum atque providendum, ne in unius veneno ſermonis viventia in Chriſti corpore membra moriantur. Si enim hoc dici licenter permittitur, honor patriarcharum omnium negatur. Et cum fortaſſe is in errore perit, qui univerſalis dicitur, nullus jam epiſcopus remanſiſſe in ſtatu veritatis inveniatur. * Obteſtor ergo ut conſtanter ac ſine præjudicio ſervetis, ſicut accepiſtis eccleſias, & nihil ſibi in vobis hæc tentatio diabolicæ uſurpationis adſcribat. State fortes, ſtate ſecuri, ſcriptaque cum univerſalis nominis falſitate nec dare unquam, nec ſuſcipere præſumatis. Omnes epiſcopos curæ veſtræ ſubjectos ab hujus elationis inquinatione prohibete, ut univerſæ vos eccleſiæ patriarchas non ſolum in bonis operibus, ſed etiam in veritatis auctoritate cognoſcant. Si qua autem forſan adverſa ſubſequuntur, unanimiter perſiſtentes, etiam moriendo debemus oſtendere, quia in damnando generalitatis nomine noſtrum ſpecialiter aliquid non amamus. Dicamus cum Paulo: *Mihi vivere Chriſtus eſt, & mori lucrum*. Audiamus quod primus omnium paſtorum dicit: *Si quid patimini propter juſtitiam beati eritis*. Mihi enim credite, quia honorem, quem pro prædicanda veritate ſuſcepimus, ſi neceſſitatis cauſſa exigat, ſecurius pro eadem veritate relinquimus quam tenemus. Pro me autem, ſicut veſtram cariſſimam beatitudinem decet, orate; ut hoc quod vobis loqui audeo, operibus oſtendam.

* oportet Pariſ.

Philipp. 1.

1. Pet. 3.

1. Pet. 5.

* quis. Pariſ.

XXXVII. AD ANASTASIUM EPISCOPUM ANTIOCHENUM.

Congratulatur de reverſione ejus.

Gregorius Anaſtaſio epiſcopo Antiocheno.

Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis: quia magnus ille fluvius, qui quondam arentia Antiochiæ ſaxa reliquerat, tandem ad proprium alveum reverſus, & ſubjectas & juxta poſitas valles rigat, ut & unum triceſimum, & aliud ſexageſimum, aliud vero centeſimum fructum ferat. Jam nunc dubium non eſt, multos in ejus vallibus animarum flores excreſcere, eoſque ad maturos uſque fructus per linguæ veſtræ fluenta pervenire. Unde omnipotenti Deo debitam laudem cordis atque oris vocibus ex omnibus medullis reddimus, & in veſtra beatitudine non vobis tantummodo, ſed omnibus qui vobis ſubjacent, congaudemus. Suſcepi vero epiſtolas dulciſſimæ mihi atque ſuaviſſimæ ſanctitatis veſtræ, ipſum, ut ita dicam, laborem * ſudantes. Et quidem ſcio, quod poſt illa quietis culmina, in quibus ſecreta cæleſtia cordis tangebas manu, grave valde ſit exteriora tolerare. Sed memento quia apoſtolicam ſedem regis, & dolorem citius temperas: quoniam omnibus omnia factus es. In libris regum, ſicut perfecta veſtra ſanctitas novit, quidam deſcribitur, qui utraque manu pro dextera utebatur. In qua re ego de dulciſſimo atque ſanctiſſimo dudum patrono domno meo Anaſtaſio dubius non ſum, quia dum terrena opera ad cæleſtem utilitatem pertrahit, in uſum dextræ vertit ſiniſtram: ut cæleſtis intentio opus ſuum videlicet dextra peragat, & cura temporalium dum ad juſtitiæ utilitatem ducitur, ad fortitudinem dextræ ſiniſtra permutetur. Et quidem hæc eſſe ſine gravi labore & tædio nequaquam poſſunt. Sed recordemur labores præcedentium, & dura non erunt quæ toleramus. *Per multas enim tribulationes oportet nos introire in regnum Dei. Et ſupra modum*

Luc. 2.

* al. ſuadentes.

2. Tarac. 1.

2. Cor. 1. Act. 14.

dum gravati sumus, supra virtutem, ita ut & nos taederet vivere. Sed & ipsi in nobis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis. Et tamen *non sunt condignæ passiones hujus temporis ad superventurem gloriam, quæ revelabitur in nobis.* Quomodo igitur sine labore transire possumus æstum hujus sæculi, nos infirmæ oves, in quo graviter sudasse novimus & arietes? Quantas vero in hac terra tribulationes de Longobarborum gladiis, de iniquitatibus judicum, de insolentia atque importunitate caussarum, de cura subjectorum, de molestia etiam corporis quam patior, explere nec calamo nec lingua sufficio. De quibus & si qua breviter possum loqui, dubito ne vestræ sanctissimæ caritati, dum de suis tribulationibus affligitur, etiam meas augeam. Sed omnipotens Deus, & suæ largitate pietatis sanctissimæ vestræ beatitudinis mentem omni consolatione repleat, & indignum me aliquando ab his quæ patior, malis quiescere pro vestra intercessione concedat. (a) Amen. Gratia. Quæ videlicet verba de scriptis vestris accepta, idcirco in meis epistolis pono, ut de sancto Ignatio vestra beatitudo cognoscat, quia non solum vester est, sed etiam noster. Sicut enim magistrum ejus apostolorum principem habemus communem, ita quoque ejusdem principis discipulum nullus nostrum habeat privatum. Benedictionem autem vestram qua debuimus mente suscepimus, bene redolentem, bene sapientem. Et omnipotenti Deo gratias agimus, quia & odora sunt & sapora quæ agitis, quæ dicitis, quæ datis. De vita igitur vestra dicamus pariter, dicamus omnes: *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

XXXVIII. AD JOANNEM EPISCOPUM CONSTANTINOPOLITANUM.

De pace sanctæ ecclesiæ ab eo per universalis nomen turbata. De synodo per Pelagium papam cassata. Exemplum proponit diaboli contra Deum superbientis. Et de superbia ejus nimia.

Gregorius Joanni episcopo Constantinopolitano.

EO tempore quo fraternitas vestra in sacerdotalem honorem provecta est, quantam ecclesiarum pacem atque concordiam invenerit recolit. Sed quo ausu, quove tumore, nescio novum sibi conata est nomen arripere, unde omnium fratrum corda potuissent ad scandalum pervenire. Qua in re vehementer admiror, quia ne ad episcopatum venire potuisses, fugisse velle te memini: quem tamen adeptum ita exercere desideras, ac si ad eum ambitioso desiderio cucurrisses. Qui enim indignum te esse fatebaris, ut episcopus dici debuisses, ad hoc quandoque perductus es, ut despectis fratribus episcopus appetas solus vocari. Et quidem hac de re sanctæ memoriæ decessoris mei Pelagii gravia ad sanctitatem vestram scripta transmissa sunt. In quibus synodi, quæ apud vos de fratris quondam & A consacerdotis nostri Gregorii caussa congregata est, propter nefandum elationis vocabulum, acta dissolvit: & archidiaconum, quem juxta morem ad vestigia dominorum transmiserat, missarum vobiscum solennia celebrare prohibuit. Post ejus vero obitum, cum indignus ego ad ecclesiæ regimen adductus sum, & ante per alios responsales meos, & nunc per communem filium meum Sabinianum diaconum alloqui fraternitatem vestram, ut a tali se præsumptione compesceret, non equidem scripto, sed nudo sermone curavi. Et si emendari nollet, eum missarum solennia cum fraternitate vestra celebrare prohibui, ut sanctitatem vestram prius sub quadam verecundiæ reverentia pulsarem; quatenus si emendari nefandus B ac profanus tumor verecunde non posset, tunc ad ea debuisset quæ sunt districta atque canonica perveniri. Et quia resecanda vulnera prius levi manu palpanda sunt; rogo, deprecor, & quanta possum dulcedine exposco, ut fraternitas vestra cunctis sibi adulantibus, atque erroris nomen deferentibus contradicat, nec stulto ac superbo vocabulo appellari consentiat. Vere enim flens dico, atque ex intimo viscerum dolore peccatis meis deputo, quod ille meus frater nuncusque ad humilitatem reduci non valuit, qui ad hoc in episcopatus gradu constitutus est, ut aliorum animas ad humilitatem reducat: quod ille, qui veritatem docet C alios, semetipsum docere, nec me quoque deprecante consensit. Perpende, rogo, quia in hac præsumptione temeraria pax totius turbatur ecclesiæ, & gratiæ contradicitur communiter omnibus effusæ; in qua nimirum ipse tantum crescere poteris, quantum penes temetipsum decreveris, tantoque major efficeris, quanto te a superbi & stulti vocabuli usurpatione restringis, atque intantum proficis, inquantum tibi non studueris derogando fratribus arrogare. Humilitatem ergo, frater carissime, totis visceribus dilige, per quam cunctorum fratrum concordia, & sanctæ universalis ecclesiæ unitas valeat custodiri. Certe Paulus apostolus cum audiret quosdam dicere: *Ego sum Pauli, ego Apollo, ego vero Ce-* 1. Cor. 1. *phæ*, hanc dilacerationem corporis dominici, per quam membra ejus aliis quodammodo se capitibus sociabant, vehementissime perhorrescens exclamavit, dicens: *Numquid Paulus pro* Ibidem. *vobis crucifixus est: aut in nomine Pauli baptizati estis?* Sic ergo ille membra dominici corporis certis extra Christum quasi capitibus, & ipsis quidem apostolis subjici * particulariter evitavit: tu quid Christo universalis sanctæ ecclesiæ capiti in extremi judicii es dicturus examine, qui cuncta ejus membra tibimet conaris universalis appellatione supponere? Quis, rogo, in hoc tam perverso vocabulo, nisi ille ad imitandum proponitur, qui despectis angelorum legionibus secum socialiter constitutis, ad culmen conatus est singularitatis erumpere, ut & nulli subesse, & solus omnibus præesse videretur? Qui etiam dixit: *In cælum con-* Isa. 14. *scendam: super astra cæli exaltabo solium meum. Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo.* Quid enim fratres tui omnes uni-

* particulariter Paris.

(a) Hæc non in sinceris Ignatii epistolis, sed in spuriis occurrere admonent Patres S. Mauri; sed ex hoc spuriarum antiquitas dignoscitur. *Mansi.*

universalis ecclesiæ episcopi, nisi astra cæli sunt? Quorum vita simul & lingua inter peccata erroresque hominum quasi inter noctis tenebras lucent. Quibus dum cupis temetipsum vocabulo elationis præponere, eorumque nomen tui comparatione calcare, quid aliud dicis, nisi: *In cælum conscendam: super astra cæli exaltabo solium meum*? An non universi episcopi nubes sunt, qui & verbis prædicationis pluunt, & bonorum operum luce * & miraculis coruscant? Quos dum vestra fraternitas despiciens sub se premere conatur, quid aliud dicit, nisi hoc quod ab antiquo hoste dicitur: *Ascendam super altitudinem nubium*? Quæ cuncta ego cum flens conspicio, & occulta Dei judicia pertimesco, augentur lacrymæ, gemitus se in meo corde non capiunt, quod ille vir sanctissimus domnus Joannes, tantæ abstinentiæ, atque humilitatis, suorum familiarium seductione linguarum ad tantam superbiam erupit, ut in appetitu perversi nominis illi esse conetur similis, qui dum superbe esse similis Deo voluit, etiam donatæ similitudinis gratiam amisit, & ideo veram beatitudinem perdidit, quia falsam gloriam quæsivit. Certe Petrus apostolus primum membrum sanctæ universalis ecclesiæ est. Paulus, Andreas, Joannes, quid aliud quam singularium sunt plebium capita? & tamen sub uno capite omnes membra * sunt ecclesiæ. Atque, ut cuncta brevi cingulo locutionis abstringam, sancti ante legem, sancti sub lege, sancti sub gratia, omnes hi perficientes corpus domini, in membris sunt ecclesiæ constituti, & nemo se unquam universalem vocare voluit. Vestra autem sanctitas agnoscat quantum apud se tumeat, quæ illo nomine vocari appetit, quo vocari nullus præsumpsit, qui veraciter sanctus fuit. Numquid non, sicut vestra fraternitas novit, per venerandum Chalcedonense Concilium hujus apostolicæ sedis antistites, cui Deo disponente deservio, universales oblato honore vocati sunt? Sed tamen nullus unquam tali vocabulo appellari voluit, nullus sibi hoc temerarium nomen arripuit: ne si sibi in pontificatus gradu gloriam singularitatis arriperet, hanc omnibus fratribus denegasse videretur. Sed hæc scio, quia vestræ sanctitati ab illis oriuntur, qui vobis deceptiosa familiaritate deserviunt: contra quos peto, ut vestra fraternitas solerter invigilet, nec se eorum verbis fallendum præbeat. Tanto enim majores hostes credendi sunt, quanto magis laudibus adulantur. Relinque tales, etsi omnino decepturi sunt, saltem terrenorum hominum & non sacerdotum corda decipiant. *Sine mortuos sepelire mortuos suos*. Vos autem cum Propheta dicite: *Avertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi, euge, euge*. Et rursus: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum*. Unde & bene quidam sapiens admonet: *Multi sint pacifici tui, consiliarius autem sit unus tibi de mille. Corrumpunt enim bonos mores colloquia mala*. Antiquus enim hostis cum robustum cor irrumpere non valet, subjectas & infirmas personas quærit, & quasi contra alta mœnia scalis appositis ascendit. Sic Adam per subjectam mulierem decepit. Sic beato Job, cum filios occidit, infimam mulierem reliquit, ut qui ejus cor per se minime poterat, saltem si posses per mulieris verba penetraret. Quicumque ergo juxta vos infirmi, ac sæculares sunt, in sua semper persuasione atque adulatione frangantur: quia inde æternas Dei inimicitias pariunt, unde ipsi perversi amatores videntur. Certe olim clamabatur per apostolum Joannem: *Filioli, novissima hora est*, secundum quod Veritas prædixit, Pestilentia & gladius per mundum sævit, gentes insurgunt * in gentes, terra concutitur, orbis cum habitatoribus suis terra dehiscente sorbetur. Omnia enim quæ prædicta sunt, fiunt. Rex superbiæ prope est, & quod dici nefas est, sacerdotum * est præparatus exitus: quia cervici militant elationis, qui ad hoc positi fuerant ut ducatum præberent humilitatis. Sed hac in re, etiamsi nostra lingua minime contradicat, illius virtus contra elationem in ultionem erigitur, qui superbiæ vitio per semetipsum specialiter adversatur. Hinc enim scriptum est: *Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam*. Hinc rursus dicitur: *Immundus est apud Deum qui exaltat cor*. Hinc contra superbientem hominem scriptum est: *Quid superbis terra, & cinis*? Hinc per semetipsam Veritas dicit: *Omnis qui se exaltat humiliabitur*. Quæ ut nos ad viam vitæ per humilitatem reduceret, in semetipsa dignata est quod nos admonet demonstrare, dicens: *Discite a me quia mitis sum & humilis corde*. Ad hoc namque Unigenitus Dei Filius formam infirmitatis nostræ suscepit: ad hoc invisibilis, non solum visibilis, sed etiam despectus apparuit: ad hoc contumeliarum ludibria, illusionum probra, passionum tormenta toleravit, ut superbum non esse hominem doceret humilis Deus. Quanta igitur humilitatis virtus est, propter quam solam veraciter edocendam, is qui sine æstimatione magnus est, usque ad passionem mortis factus est parvus? Quia enim originem perditionis nostræ se præbuit superbia diaboli, instrumentum redemptionis nostræ inventa est humilitas Dei. Hostis quippe noster inter omnia conditus, videri supra omnia voluit elatus. Redemptor autem noster magnus manens supra omnia, fieri inter omnes dignatus est parvus. Quid ergo nos episcopi dicimus, qui honoris locum ex Redemptoris nostri humilitate suscepimus, & tamen superbiam hostis ipsius imitamur? Ecce novimus creatorem nostrum de suæ celsitudinis culmine, ut humano generi daret gloriam, descendisse, & nos de infirmis creati, de fratrum minoratione gloriam quærimus. Humiliavit se usque ad nostrum pulverem Deus, & in cælos os suum ponit, & super terram lingua pertransit pulvis humanus, & non erubescit: non metuit extolli homo putredo, & filius hominis vermis. Reducamus ad animum, frater carissime, hoc quod per sapientissimum Salomonem dicitur: *Ante tonitruum præibit coruscatio, & ante ruinam exaltabitur cor*. Ubi e diverso subjungitur: *Ante gloriam humiliabitur*. Humiliemur ergo in mente, si ad solidam conamur venire celsitudinem. Nequaquam per elationis fumum oculi cordis obscurentur, qui quanto magis excreverit, tanto celerius evanescit. Pensemus quid nos præcepta admoneant Redemptoris nostri dicentis: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum*. Hinc etiam per prophetam dicit: *Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & trementem sermones meos*? Certe cum dominus

ad

* deest in Paris. & miraculis.

* deest in Paris. sunt: ecclesiæ.

* gentibus terræ concutitur orbis cum habitatoribus suis terra dehiscens solvitur. Paris.

* ei præparatur exercitus Paris.

Luc. 9. Psalm. 69. Psal. 140. Eccles. 6. 1. Cor. 15. Gen. 3. Job. 1. 1. Joan. 2. Joan. 4. Eccl. 10. Luc. 14. Matth. 11. Job 25. Eccl. 43. Matt. 5. Isa. 66.

ad humilitatis viam adhuc infirmantium discipulorum corda reduceret, dixit: *Si quis vult inter vos primus esse, erit omnium minimus.* Qua in re aperte cognoscitur, quoniam ille veraciter sublimis est, qui in suis cogitationibus humiliatur. Formidemus ergo in illorum numerum adscribi, *qui primas in synagogis cathedras quærunt, & salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi.* Quos contra discipulis dominus dicit: *Vos autem nolite vocari Rabbi: unus enim magister vester est, vos autem omnes fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis super terram: unus est enim Pater vester.* Quid ergo, frater carissime, in illo terribili examine venientis judicis dicturus es, qui non solum pater, sed etiam generalis pater in mundo vocari appetis? Caveatur ergo malorum prava suggestio, fugiatur omnis instigatio * diaboli. *Oportet quidem ut veniant scandala: verumtamen væ homini illi per quem scandalum venit.* Ecce ex hoc nefando elationis vocabulo ecclesia scinditur: fratrum omnium corda ad scandalum provocantur. Numquidnam mente excidit quod Veritas dicit: *Qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris?* Scriptum vero est: *Caritas non quærit quæ sua sunt.* Ecce vestra fraternitas sibi arrogat etiam aliena. Rursus scriptum est: *Honore invicem prævenientes.* Et tu conaris eum omnibus tollere, quem tibi illicite desideras singulariter usurpare. Ubi est, frater carissime, quod scriptum est: *Pacem habete cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum?* Ubi est quod scriptum est: *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur?* Considerare vos convenit, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, & per illam coinquinentur multi. Quod tamen si considerare negligimus, contra tantæ elationis tumorem judicia superna vigilabunt. Et nos quidem in quos talis tantaque per ausum nefarium culpa committitur, servamus quod Veritas præcepit, dicens: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipsum solum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum: quod si non audierit eos, dic ecclesiæ. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Ego itaque per responsales meos semel & bis verbis humilibus hoc quod in tota ecclesia peccatur corripere studui: nunc per meipsum scribo. Quidquid facere humiliter debui non omisi. Sed * in mea correptione despicor, restat ut ecclesiam debeam adhibere. Hæc itaque dicens, omnipotens Deus fraternitati vestræ indicet, quanto circa vos amore constringor; quantumque in causa non contra vos, sed pro vobis lugeo. In qua tamen præceptis evangelicis, institutionibus canonum, utilitatibus fratrum personam præponere non possum, nec ejus quem multum amo. Scripta autem sanctitatis vestræ dulcissima atque suavissima de causa presbyterorum Joannis & Athanasii suscepi, de qua vobis in subsequentibus domino adjuvante respondebo, quia sub tantis tribulationibus circumfusus barbarorum gladiis premor, ut, non dico multa tractare, sed mihi respirare vix liceat. Data Kalendis Januarii indictione XIII.

Matth. 20.
Luc. 20.
Matth. 23.
* scandali, Pariſ.
Matth. 18.
Ibidem.
2. Cor. 13. Rom. 13.
Matth. 5.
Matth. 18.
* ſi in mea Pariſ.

XXXIX. AD SABINIANUM DIACONUM.

De superbia Joannis episcopi vitanda.

Gregorius Sabiniano diacono.

DE causa fratris nostri viri reverendissimi Joannis episcopi Constantinopolitani duas epistolas facere nolui. Sed una breviter facta est, quæ utrumque habere videretur admixtum, id est, & rectitudinem & blandimentum. Tua itaque dilectio eam epistolam, quam nunc direxi, propter voluntatem imperatoris dare studeat. Nam de subsequenti talis alia transmittetur, de qua ejus superba non lætetur. Ad hoc enim usque pervenit, ut sub occasione Joannis presbyteri gesta huc transmitteret, in quibus se pene per omnem versum οἰκουμενικὸν patriarcham nominaret. Sed spero in omnipotentem Deum, quia hypocrisim illius superna majestas solvet. Miror autem quomodo dilectionem tuam fallere potuit, ut permitteres domno imperatori persuaderi, quatenus ad me sua scripta de hac causa transmitteret, in quibus admoneret, ut cum eo pacem habere debuissem. Qui si justitiam tenere vult, illum debuit admonere ut se a superbo vocabulo compesceret, & protinus inter nos pax fieret. Tamen qua id calliditate a prædicto fratre nostro Joanne factum sit, minime suspicor pensasti. Idcirco enim hoc ille fecit ut audiretur domnus imperator, & ille in sua vanitate confirmatus esse videretur; aut non a me audiretur, & ejus animus contra me irritaretur. Sed nos rectam * vitam tenemus, nihil in hac causa aliud nisi omnipotentem dominum metuentes. Unde tua dilectio in nullo trepidet. Omnia quæ in hoc sæculo videt * alta esse contra veritatem, pro veritate despiciat; in omnipotentis Dei gratia atque beati Petri apostoli adjutorio confidat. Vocem Veritatis recolat dicentis: *Major est qui in * cælis est, quam qui in mundo*, & in hac causa quidquid agendum est cum summa auctoritate agat. Postquam enim defendi ab inimicorum gladiis nullo modo possumus, postquam pro utilitate reipublicæ argentum, aurum, mancipia, vestes perdidimus, nimis ignominiosum est ut per eos etiam fidem perdamus. In isto enim scelesto vocabulo consentire, nihil est aliud quam fidem perdere. Unde sicut tibi jam transactis epistolis scripsi, numquam cum eo procedere præsumas.

Joan. diac. lib. 3. c. 35.
* fort. viam. ita & Pariſ.
* fort. act.
Joan. 14.
* vobis Pariſ.

XL. AD THEODORUM MEDICUM.

Gratias refert de pecunia pauperibus transmissa.

Gregorius Theodoro medico.

EGo omnipotenti Deo gratias ago, quia eorum qui se vicissim veraciter diligunt loca animum non dividunt. Ecce enim, dulcissime & glorioſissime fili, longe a vobis distamus corpore, & tamen præsentes vobis existimus caritate. Hoc vestra opera, hoc scripta testantur, hoc de præsenti expertus sum, hoc de absenti vestra gloria recognosco. Hoc vos & hominibus amabiles, & omnipotenti Deo

dignos in perpetuum faciat. Quia enim virtutum mater est caritas, idcirco bonos operum fructus profertis, quia ipsam eorumdem fructuum in mente radicem tenetis. Ea autem quæ in redemptionem captivorum Deo vobis inspirante transmisistis, lætus, fateor, & tristis accepi. Lætus videlicet vobis, quos de præparanda mansione cælestis patriæ cogitare cognovi; tristis vero vehementer mihi, qui super curam rerum sancti Petri apostoli, adhuc etiam de rebus dulcissimi filii mei domni Theodori rationes positurus sum: solicite an negligenter eas expenderim, requirendus vado. Omnipotens autem Deus, qui menti vestræ suæ misericordiæ viscera infudit, qui vobis solicite cogitare concessit hoc quod de salvatore nostro per egregium prædicatorem dicitur: *Quia pro nobis egenus factus est, cum dives esset*, in ejusdem salvatoris adventu vos virtutibus divites ostendat, ab omni culpa liberos assistere faciat, & pro terrenis cælestia, pro transitoriis gaudia vobis æterna concedat. Hoc autem quod pro vobis agi apud sacratissimum corpus sancti Petri apostoli scribitis, certum tenete, quia etsi lingua vestra taceat, fieri caritas vestra jubet. Sed utinam digni simus, qui pro vobis orare debeamus. Quia vero dignus ego non sum, non ambigo: sed multi hic digni sunt, qui ex oblatione vestra ab hostibus redimuntur, & fideliter nostro creatori deserviunt, de quibus hoc egistis quod scriptum est: *Abscondeleemosynam in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit*. Sed quia ille plus diligit, qui plus præsumit; erga dulcissimam mentem glorioſissimi filii mei domini Theodori habeo aliquam querelam; quia donum ingenii, donum rerum, donum misericordiæ atque caritatis a sancta trinitate percepit, sed tamen sæcularibus indesinenter caussis adstringitur, assiduis processionibus occupatur, & quotidie legere negligit verba redemptoris sui. Quid est autem scriptura sacra, nisi quædam epistola omnipotentis Dei ad creaturam suam? Et certe sicubi esset gloria vestra alibi constituta, & scripta terreni imperatoris acciperet, non cessaret, non quiesceret, somnum oculis non daret, nisi prius quid sibi imperator terrenus scripsisset, agnovisset. Imperator cæli, dominus hominum & angelorum, pro vita tua tibi suas epistolas transmisit; & tamen, glorioſe fili, easdem epistolas ardenter legere negligis. Stude ergo, quæso, & quotidie creatoris tui verba meditare. Disce cor Dei in verbis Dei, ut ardentius ad æterna suspires, ut mens vestra ad cælestia majoribus desideriis accendatur. Tanto enim tunc major ei erit requies, quanto modo ab amore conditoris sui requies nulla fuerit. Sed ad hæc agenda infundat vobis omnipotens Deus consolatorem Spiritum. Ipse mentem vestram sua præsentia impleat, & implendo levet. De me autem cognoscite, quia multas hic & innumeras amaritudines patior. Sed ago omnipotenti Deo gratias, quia minus affligor valde, quam mereor. Carissimum autem filium meum susceptum vestrum domnum Narsetem gloriæ vestræ commendo. Quem quidem scio commendatum in omnibus habetis; sed facere vos rogo quod facitis, ut dum peto quod fieri video, mercedi vestræ me petendo subjungam. Præterea excellentiæ vestræ benedictionem ea qua transmissa est caritate susceptam. Unam vero * anatem cum duobus parvulis anaticis, pro vestri amoris gratia transmittere præsumpsi, ut quotiens ad respiciendum eam vester oculus ducitur, memoria etiam mei inter occupationes tumultusque causarum in animum vestrum revocetur.

* agathem *gendum ar error.*

2. Cor. 8.

Eccles. 29.

XLI. AD LUMINOSUM ABBATEM.

Scribit omnia gravamina a monasterio illius auferenda.

Gregorius Luminoso abbati monasterii sancti Thomæ de Arimino.

PEtitionem tuam congregationisque tuæ libenter suscepimus, secundum statuta patrum jurisque formam tuis precibus accommodantes effectum. Castorio fratri & coepiscopo nostro nostra præceptione transmissa ** est epistola, successoribusque ejus, & a te monasterioque tuo cunctam læsionis funditus abstulimus potestatem, ut nec ultra in vestro versetur gravamine, nec monasterii res * describat, nec publica illic debeat esse processio: illa videlicet ei jurisdictione relicta, ut in defuncti abbatis locum alium, quem dignum communis consensus congregationis elegerit, debeat ordinare. His autem ita perfectis, in Dei opere estote soliciti, & assidue operam orationi date, ne non videatur magis vobis quæsita mentis in oratione securitas, sed male, quod absit, degentibus episcopalis evitata districtio.

* Transfert ad indictionem x. *in Paris.*

** ei. *Paris.*

* describantur. *Paris.*

XLII. AD LEONTIUM EPISCOPUM ARIMINENSEM.

De visitatione Ariminensi melius procuranda.

Gregorius Leontio episcopo visitatori Ariminensis ecclesiæ.

CLero Ariminensis ecclesiæ, cujus visitator es, conquerente, comperimus quod, remotis omnibus * clericis, fraternitas tua hominibus suis patrimonii ejus gubernationem ceteraque utilitates commiserit peragendas. Quod si ita est, querelam ejusdem cleri ineptam esse non credimus. Ea de re his te hortamur affatibus, ut omnia quæ ad suprascriptam ecclesiam pertinent, per proprios ejus homines, quos ipse prævideris, sive per diaconum latorem præsentium gubernari agique disponas, ut nulla eis adversum te justa murmurandi relinquatur occasio. Si vero quædam de eis infidelitatis est fortasse suspicio, cum eis quoque homines tuos in actione constitue, ut alterna erga se solicitudine debeant esse custodes, rationes tibi modis omnibus posituri. Quidquid vero de reditibus ecclesiæ ipsius accesserit, quatuor juxta consuetudinem oportet fieri portiones, unam scilicet, quæ clero præbenda sit, aliam quæ pauperibus. De reliquis autem duabus partibus tres fieri volumus. Unam sartis tectis profuturam, aliam pro sustentatione sua Castorio proprio episcopo dirigendam, reliquam tibimet retinendam. Si quis igitur in suprascriptæ ecclesiæ clero dignus fuerit presbyter, vel diaconus;

* deest in Paris. *clericis*

Ivo p. 7. c. 12 & 23. Gra. 18. q. 2. c. 6

nus, sive in gradu alio, ordinari, liberam habebis ex nostra auctoritate eum promovendi licentiam. In lucrandis ergo animabus invigila, circa cleri rectitudinem esto solicitus. Utilitates ecclesiæ, cujus visitationem geris, injuste perire vel deteriorari nulla surreptione permittas; ne, quod absit, & apud Deum perpetui labem periculi, & apud nos reatum culpæ possis incurrere. Comperimus præterea aliquid te annonæ de publico consequi, & hac ex re verecundia comprimi, atque in cautis ecclesiæ, vel defensione pauperum, ut congruit, non esse efficacem. Propterea abstinendum est ab hoc quod verecundiam incutit, & stipendiis, quæ de ecclesia consequeris, debes esse contentus: nam si aliter facere post nostram adhortationem volueris, aliam de te æstimationem habebimus; quippe qui commissos tibi avaritiæ militare doces, quos sufficientibus stipendiis institutis non esse contentos.

transfertur in *Paris.* ad Indict. x.

* XLIII. AD CASTORIUM EPISCOPUM ARIMINENSEM.

Ut Luminoso abbati ejusque monasterio nullam inquietudinem faciat.

Gregorius Castorio episcopo Ariminensi.

LUminosus abbas monasterii sanctorum Andreæ & Thomæ, in Ariminensi civitate constituti, quas nobis lacrymabiliter preces effuderit, inditæ textus petitionis informat. Pro qua re fraternitatem tuam hortamur, ut obeunte abbate monasterii ipsius, ecclesia tua in describendis providendisque acquisitis, acquirendisve ejusdem monasterii rebus, nulla se occasione permiscat. Abbatem vero eidem monasterio non alium, sed quem dignum moribus atque * actibus monasticæ disciplinæ communi consensu congregatio tota poposcerit, te volumus ordinare. Missas autem illic publicas per episcopum fieri omnimodo prohibemus, ne in servorum Dei secessibus popularibus occasio præbeatur ulla conventibus, & simpliciores ex hoc animas plerumque, quod absit, in scandalum trahat; frequentior quoque introitus mulieribus arceatur. Hanc autem scriptorum nostrorum paginam omni in futuro tempore a te, vel post te episcopis ordinandis, firmam statuimus illibatamque servari, ut & tua ecclesia, juvante domino, suo tantummodo sit jure contenta, & monasterium illud nulli ulterius aliqua ratione generali canonicæve jurisdictioni deserviens, remotis vexationibus ac cunctis gravaminibus, divinum opus cum summa animi devotione perficiat. Mense Julii, indictione XIII.

actuum *Paris.*

Mense Julii, indictione tertiadecima.

* data hujus epistolæ non extat in *Paris.*

EPISTOLA XLIV.

Gesta synodi habitæ a B. Gregorio papa tempore Mauritii Augusti in urbe Roma.

REgnante in perpetuum domino nostro Jesu Christo, temporibus piissimi ac serenissimi dominorum Mauritii, & Tiberii, & Theodosii Augustorum ejusdem domini, imperio Mauritii anno * tertiodecimo, indictione tertiadecima, quinto die mensis Julii: Gregorius papa coram sanctissimo beati Petri corpore, cum episcopis omnibus ac Romanæ ecclesiæ presbyteris residens, astantibus diaconibus & cuncto clero, dixit. In sancta Romana ecclesia, cui divina dispensatio præesse me voluit, dudum consuetudo est valde reprehensibilis exorta, ut quidam ad sacri altaris ministerium cantores eligantur, & in diaconatus ordine constituti modulationi vocis inserviant, quos ad prædicationis officium eleemosynarumque studium vacare congruebat. Unde fit plerumque, ut ad sacrum ministerium dum blanda vox quæritur, quæri congrua vita negligatur, & cantor minister Deum moribus stimulet, cum populum vocibus delectat. Qua in re præsenti decreto constituo, ut in hac sede sacri altaris ministri cantare non debeant, solumque evangelicæ lectionis officium inter missarum solennia exolvant; psalmos vero ac reliquas lectiones censeo per subdiaconos, vel, si necessitas (*a*) fuerit, per minores ordines exhiberi. Si quis autem contra hoc decretum meum venire tentaverit, anathema sit. Et omnes responderunt: Anathema sit. Verecundus mos * torpore indiscretionis inolevit, ut hujus sedis pontificibus ad secreta cubiculi servitia laici pueri (*b*) ac sæculares obsequantur, & cum pastoris vita esse discipulis semper debeat in exemplo, plerumque clerici qualis in secreto sit vita sui pontificis nesciunt, quam tamen, ut dictum est, pueri sciunt sæculares. De qua re præsenti decreto constituo, ut quidam ex clericis, vel etiam ex monachis electi, ministerio cubiculi pontificalis obsequantur; ut is qui in loco est regiminis, habeat testes (*c*) tales, qui vitam ejus in secreta conversatione videant, & ex visione sedula exemplum profectus sumant. Consuetudo nova in ecclesia hac & valde reprehensibilis erupit, ut cum rectores ejus patrimonii urbana vel rustica prædia juri illius competere posse suspicantur, fiscali more titulos imprimant, atque hoc quod competere pauperibus æstimant, non judicio sed manibus defendant. Et cum per prædicatores suos Veritas dicat: *Nihil per contentionem*, etiam ipsum litigiosæ contentionis malum transcendunt, & res quælibet, cum æstimatur ecclesiæ posse competere, per vim tenetur. Proinde præsenti decreto constituo, ut si quis ecclesiasticorum unquam titulos ponere sive in rustico, sive in urbano prædio sua sponte præsumpserit, anathema sit. Et responderunt omnes: Anathema sit. Is autem

Contuli cum Cod. 123. Lucensi *Manss.*

* *lege* decimo, * mendose arguit Binius contra hist. & mss. fidem.

Ivo p. 2. cap. 79. Ans. l. 7. cap. 79.

* tempore *Paris.*

Grat. 16. q. 6. c. 2. Poly. l. 4. tit. 8.

Philipp. 2.

(a) Cod. Luc. *exigit.* (b) Deest *ac sæculares.*
(c) Codex Lucens. sic legit: *talesque viri ejus in secreto conversationem videant, qui ex &c.*

tem qui eccleſiæ præeſt, ſi hoc vel ipſe fieri præceperit, vel ſine ſua præceptione factum digna punire animadverſione neglexerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes: Anathema ſit. Sicut indignos not pro beati Petri apoſtoli reverentia mens fidelium veneratur; ita noſtram infirmitatem decet ſemetipſam ſemper agnoſcere, & impenſe ſibi veneration is (a) onera declinare. Ex amore quippe fidelium hujus ſedis rectoribus mos ultra meritum erupit, ut cum eorum corpora humanda deferuntur, hæc dalmaticis contegant, eaſdem dalmaticas pro ſanctitatis reverentia ſibimet partiendas populus ſcindat, & cum adſint multa a ſacris corporibus apoſtolorum martyrumque velamina, a peccatorum corpore ſumitur, quod pro magna reverentia reſervatur: de qua re præſenti decreto conſtituo, ut feretrum quo Romani pontificis corpus ad ſepeliendum ducitur, nullo tegmine veletur. Quam decreti mei curam gerere, ſedis hujus presbyteros ac diaconos cenſeo. Si quis vero ex eorum ordine hæc curare neglexerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes: Anathema ſit. Antiquam patrum regulam ſequens, nihil unquam de ordinationibus accipiendum eſſe conſtituo, neque ex datione pallii, neque ex traditione chartarum, neque ex ea quam nova per ambitionem ſimulatio invenit appellatione paſtelli. Quia enim ordinando epiſcopo pontifex manum imponit, evangelicam vero lectionem miniſter legit, confirmationis autem ejus epiſtolam notarius ſcribit, ſicut pontificem non decet manum quam imponit vendere, ita miniſter vel notarius non debet in ordinatione ejus vocem ſuam vel calamum venumdare. Pro ordinatione (b) vero, vel pallio, ſeu cartis atque paſtello, eumdem qui ordinandus, vel ordinatus eſt, omnino aliquid dare prohibeo. Ex quibus prædictis rebus ſi quis hinc aliquid commodi appellatione exigere vel deferre forte præſumpſerit, in diſtricto Dei omnipotentis examine reatu ſubjacebit. Is autem qui ordinatus fuerit, ſi non ex placito, neque exactus, neque petitus poſt acceptas cartas & pallium aliquid cuilibet ex clero gratiæ tantummodo cauſſa dare voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus; quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu non proceſſit. Multos de eccleſiaſtica, ſeu ſæculari familia, novimus ad omnipotentis Dei ſervitium feſtinare, ut ab humana ſervitute liberi in divino ſervitio valeant (c) familiarius in monaſteriis converſari: quos ſi paſſim dimittimus, omnibus fugiendi eccleſiaſtici juris dominium occaſionem præbemus: ſi vero feſtinantes ab omnipotentis Dei ſervitio incaute retinemus, illi invenimur negare quædam qui dedit omnia. Unde neceſſe eſt, ut quiſquis ex juris eccleſiaſtici (d) vel ſæcularis militiæ ſervitute ad Dei ſervitium converti deſiderat, probetur prius in laico habitu conſtitutus; & ſi mores ejus atque converſatio bono deſiderio ejus teſtimonium ferunt, (e) abſque retractatione ſervire in monaſterio omnipotenti domino permittatur, ut ab humano ſervitio liber recedat, qui in divino obſequio (f) diſtrictiorem appetit ſervitutem.

* al. *honorem.*

Idem Greg. in Syn. Ro. c. 5. Ivo l. 3. tit. 2. c. 7. & p. 5. cap. 109. Anſel. l. 6. c. 83. Grat. 2. q. 7. cap. 12.

* SUBSCRIPTIONES EPISCOPORUM.

Gregorius Dei gratia epiſcopus his decretis ſubſcripſit.
Mirinianus epiſcopus civitatis Ravennæ ſubſcripſit.
Paulus epiſcopus civitatis Nepeſinenſis.
Joannes epiſcopus civitatis Surrentinæ.
Gratianus civitatis Nomentanæ.
Joannes epiſcopus civitatis Falerinæ.
Agnellus epiſcopus civitatis Tarracinenſis.
Romanus epiſcopus civitatis * Blettanæ.
Dominicus epiſcopus civitatis Centumcellenſis.
Pelagius epiſcopus civitatis Anagninæ.
Felix epiſcopus civitatis Portuenſis.
Joannes epiſcopus civitatis Veliternæ.
Candidus epiſcopus civitatis * Fulginienſis.
Luminoſus epiſcopus civitatis Ferentinæ.
Baldinius epiſcopus civitatis Roſellanæ.
Secundinus epiſcopus civitatis Tauromeniæ.
Martianus epiſcopus civitatis * Ferenſis.
Homobonus epiſcopus civitatis Albanenſis.
Dominicus epiſcopus civitatis Utriculanæ.
Conſtantius epiſcopus civitatis Narnienſis.
Fortunatus epiſcopus civitatis Neapolitanæ.
Anaſtaſius epiſcopus civitatis Tiburtinæ.
Proculus epiſcopus civitatis Prænestinæ.

Dist. 96. c. * *forte* Blettanæ.

* *alias* Volnienſis

* Farenſis

SUBSCRIPTIONES PRESBYTERORUM.

Laurentius presbyter tituli ſancti Silveſtri ſubſcripſit.
Joannes presbyter ſancti Vitalis.
Specioſus presbyter ſancti Clementis.
Deuſdedit presbyter ſancti Joannis & Pauli.
Andromachus presbyter ſancti Laurentii.
Ruſticus presbyter ſanctæ Suſannæ.
Vibilus presbyter ſancti Marcelli.
Petrus presbyter ſancti Julii & Calliſti.
Spectatus presbyter ſancti Vitalis.
Stephanus presbyter ſancti Marci.
Felix presbyter ſancti Sixti.
Petrus presbyter ſanctæ Balbinæ.
Juſtus presbyter ſanctorum Nerei & Achillei.
Specioſus presbyter ſancti Damaſi.
Maurus presbyter ſanctæ Priſcæ.
Placitus presbyter ſanctæ Balbinæ.
Victor ſanctæ Cæciliæ.
Joannes ſancti Chryſogoni.
Aventius ſanctæ Praxedis.
Andreas ſancti Marci.
Joannes ſanctorum Joannis & Pauli.
Agapitus apoſtolorum.
Felix ſanctæ Sabinæ.
Bonus ſancti Euſebii.
Baſſus ſancti * Prudentis.
Joannes ſancti Silveſtri.
Albinus ſanctorum Marcellini & Petri.
Antonius ſanctæ Balbinæ.
Candidus ſancti Clementis.
Romanus ſancti Marcelli.

* Pudentis

Leo

---

1 Non ſunt hæ ſubſcriptiones in collectione Iſidori. *Hard.*
(a) *honorem.* (b) *ergo.* (c) deeſt *familiarius.*
(d) deeſt *vel ſæcularis militiæ.* (e) *abſque ulla.*
(f) *diſtrictiorem ſubire appetit &c.*

Leo sancti Damasi.
Aventius sancti Quiriaci.
Fortunatus sanctorum quatuor coronatorum.

XLV. AD ANDREAM SCHOLASTICUM.

De ordinatione Mariniani presbyteri ad episcopatum, quem suscepit invitus.

Gregorius Andreæ scholastico.

EXcellentissimi viri domni Patricii voluntatem in persona Donati archidiaconi implere voluimus: sed quia valde periculosum est animæ temere cuiquam manum imponere, curæ nobis fuit vitam actusque ejus subtili investigatione discutere. Et quoniam multa inventa sunt, sicut eidem domno Patricio scripsimus, quæ eum pro culpa ab episcopatu removent, Dei judicium metuentes, in ordinando eo non præsumpsimus consentire. Sed nec Joannem presbyterum psalmorum nescium præsumpsimus ordinare, quia hæc eum res minus sui profecto habere studium demonstrabat. His igitur remotis, cum ad eligendum de suis a nobis partibus urgerentur, & nullum se habere ad hoc officium faterentur idoneum, majorque nos una cum eis teneret afflictio, tandem venerabilem virum fratrem presbyterumque Marinianum, quem diu mecum didicere in monasterio conversatum, communi concordantique voce atque consensu sæpius petiverunt. Cuique refugienti diversis modis vix aliquando potuit suaderi, ut eorum præberet petitioni consensum. Et quia bene nobis ejus vita est cognita atque in lucrandis animabus illum novimus solicitum nullam in ordinatione ipsius moram attulimus. Gloria itaque vestra eum, sicut decet, suscipiat, novitatique ejus consolationis auxilium porrigat: nam omnibus, sicut nostis cujuslibet officii valde onerosa est novitas. Ego autem magnam confidentiam habeo, quia omnipotens Deus, qui eum dignatus est suo gregi præponere, & ad interiora illum curanda exacuet, & ad exteriora gerenda gratiæ suæ pietate confortabit. Sed quia post longa quietis otia, ejus, ut prædiximus, novitas procul dubio perturbatur; peto, ut cum venerit tempestatum sæcularium procellas fugiens, semper apud vestram mentem portum quietis inveniat, & de vestræ bono caritatis hilarescat. Quantum vero vobis cum illo convenire valeat, citius cognoscetis, quia ad episcopatum venit invitus.

XLVI. AD LEANDRUM EPISCOPUM HISPALENSEM.

Libros in expositionem beati Job, & librum regulæ pastoralis transmittit.

* *Gregorius Leandro episcopo Hispalensi.*

QUanto ardore videre te sitiam, quia valde me diligis, in tui tabulis cordis legis. Sed quia longo terrarum spatio disjunctum te videre nequeo, unum, quod mihi de te dictavit caritas, feci ut librum regulæ pastoralis, quem in episcopatus mei exordio scripsi, & libros quos in expositionem beati Job jamdudum me feciſſe cognovisti, sanctitati tuæ cum communi filio Probino presbytero veniente transmitterem. * Et tuæ quidem caritati in eo opere tertiæ & quartæ partis codices non transmisi, quia eos * solummodo invenio, quos ex ejusdem partibus codicis, quos jam monasteriis dedi, excerpsi. Hos itaque sanctitas tua studiose percurrat, & peccata mea studiosius defleat, ne mihi culpæ gravioris sit, quod quasi scire videor quod agere prætermitto. In hac vero ecclesia quantis causarum tumultibus premor, ipsa caritati tuæ epistolæ meæ brevitas innotescit, quando ei parum loquor, quem magis omnibus diligo. *

* *Ibidem legitur.* Et quidem in eo opere tertiæ & quartæ partis codices habui quos jam monasteriis tradi. Hos s. f. t. * solummodo ex eisdem partibus codices jam &c. *Paris.*

* Deus te incolumem custodiat, reverendissime frater.

XLVII. AD NOBILES SYRACUSANOS.

De episcopo eis eligendo, qui antecessoris probitatem imitari possit.

Gregorius nobilibus Syracusanis.

LAudis vestræ testimonium, quam direxistis * epistola, electionis vos onera sapienter declinasse significat. Et quoniam nostro hoc arbitrio commisistis, ac multa bona de venerandæ memoriæ quondam Maximiano episcopo referentes talem vobis ordinari deposcitis, vos quidem sicut decet fideles filios facitis, quia hæc de digno solicitoque patre testamini, & obtrectantibus aliis bona ipsius etiam post obitum non tacetis. Unde oramus omnipotentem dominum, ut & vobis pro sinceritatis vestræ voluntate retribuat, & obloquentibus clementer ignoscat. Hoc tamen sciat magnitudo vestra, quia civitati illi quem dare possimus, Maximiano reverendissimo similem non habemus. Sed quia a clero & plebe ecclesiæ Syracusanæ Agatho, ab aliquibus autem alter eligitur, hunc qui a clero & plebe electus est ad nos interim venire necesse est, ut utrisque cominus constitutis, ille qui Deo placuerit, & utilior visus fuerit, ordinetur. Nam desiderii nostri est, talem illic cum Christi gratia ordinare pontificem, qui bonorum supradicti episcopi, cujus vos actionibus testimonium perhibetis, in omnibus debeat Deo adjutore imitator existere.

* gerit epistola, quod electionis &c. *Paris.*

XLVIII. AD JOANNEM ABBATEM DE REGIO.

De correctione monasterii sancti Andreæ.

Gregorius Joanni abbati de Regio.

EA quæ ad correptionem religiosarum pertinent personarum nos præterire nec decet nec convenit. Pervenit itaque ad nos in monasterio sancti Andreæ, quod juxta Vulcanum est positum, multa perpetrari facinora. Atque ideo auctoritatis nostræ præceptione suffultum, ad id te monasterium proficisci necesse est, & omnia quæ dicuntur subtili investigatione discutere. Et si ita, quod absit, inveneris, sic in illos regulariter vindicabis, ut digna eos correctio a pravis & illicitis de cetero doceat actibus abstinere.

XLIX.

XLIX. AD PETRUM ET PRUDENTIUM ISTRIÆ EPISCOPOS.

Scribit de fide eis satisfacturum se, promittitque Romam venientibus nullam molestiam illaturum.

* Providentia *Paris.*

*Gregorius Petro & * Prudentio episcopis de Istria.*

Joan. diac. lib. 4. c. 27.

DEus qui lætatur in unitate fidelium, & revelat quærentibus veritatem, cordibus vestris, dilectissimi fratres, aperiat, quanto vos desiderio in gremio cupiam sanctæ universalis ecclesiæ contineri, & in ejus manere in unitate concordes. Quod fore non dubito, si abjecto contentionis stimulo, satisfieri vobis veraciter de his de quibus est dubietas intendatis. Remeantis autem Castorii notarii mei relatione edoctus sum, fraternitatem vestram ad me habere desiderium veniendi, si promissum fuerit quia nullam molestiam sustinebit. Hoc ego cognoscens & opto, & succensus ardore caritatis invito, ut ad me veniendi debeatis laborem assumere, quatenus pariter conferentes, quæ vera & Redemptori nostro sunt placita, & communiter loquamur, & modis omnibus teneamus. Ego vero, divinæ protectionis gratia suffragante, satisfacere vobis de quibus dubitatis paratus sum, & confido de omnipotentis Dei misericordia, quod ita vobis satisfactio mea interius inhærebit, ut nihil caritati vestræ de cetero possit ambiguum remanere; nam illa quæ sanctissimæ quatuor Synodi sapuerunt atque definierunt, sicuti prædecessor noster sanctissimus Leo papa, ita ea & nos sapimus, sequimur, ac tenemus, nec ab earum fide aliquo modo dissentimus. Sed quia plus persona præsens quam epistola satisfacit, hortor, dilectissimi fratres, ut ad me venire, sicut præfatus sum, debeatis, dummodo ratione percepta a concordia sanctæ universalis ecclesiæ dissensio vos nulla dissocict. Hoc tamen certa sit vestra caritas, quia vos & cum affectu quo decet suscipiam, & cum gratia relaxabo. Nec aliquam vos, vel quoscumque alios qui pro hac ad me caussa venire voluerint, afflictionem vel molestiam sustinere promitto. Sed seu ad consentiendum mihi cor vestrum misericordia divina compunxerit, sive quod absit, in ea vos durare dissentione contigerit, ad propria vos remeare quando vos volueritis, juxta promissionem meam sine læsione vel molestia relaxare curabimus.

Mense Augusto, indictione decima tertia.

L. AD VIGILIUM EPISCOPUM ARELATENSEM.

Vices illi suas in regno Childeberti concedit. Monet ut simoniacam labem prohibeat, & ne ex laicis repente fiant episcopi. De pallii usu, & quatenus vices apostolicas obire debeat.

*Gregorius * Vigilio episcopo Arelatensi.*

Coloss. 3.

OQuam bona est caritas, quæ absentia per imaginem, præsentia sibimetipsis exhibet per amorem, divisa unit, confusa ordinat, inæqualia sociat, imperfecta consummat. Quam recte prædicator egregius vinculum perfectionis vocat: quia virtutes quidem ceteræ perfectionem generant, sed tamen eas caritas etiam ligat, ut ab amantis mente dissolvi jam nequeant. Hac itaque virtute, frater carissime, plenum te esse reperio, sicut mihi de te, & hi qui ex Gallicanis partibus veniunt, & epistolæ tuæ ad me directæ verba testantur. Quod vero in eis juxta antiquum morem, usum pallii ac vices sedis apostolicæ postulasti, absit ne aut transitoriæ potestatis culmen, aut exterioris cultus ornamentum, in vicibus nostris ac pallio quæsisse te suspicer. Sed quia cunctis liquet, unde in Galliarum regionibus fides sancta prodierit, cum priscam consuetudinem sedis apostolicæ fraternitas vestra repetit, quid aliud quam bona soboles ad sinum matris ecclesiæ recurrit? Libenti ergo animo postulata concedimus, ne aut vobis quidquam de debito honore subtrahere, aut præcellentissimi filii nostri Childeberti regis petitionem contempsisse videamur. Sed jam nunc studio majori res indiget, ut cum honor crescit, etiam solicitudo proficiat, & erga ceterorum custodiam vigilantia excrescat, vitæ quoque merita subjectis in exemplum veniant, & nunquam sua per suscepti honoris gratiam, sed lucra cælestis patriæ vestra fraternitas exquirat. Nostis enim quid beatus apostolus gemens dicat: *Omnes enim quæ sua sunt quærunt, non quæ sunt Christi Jesu.* Quibusdam namque narrantibus agnovi, quod in Galliarum vel Germaniæ partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perveniat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuntio, quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit: scimus quippe ex evangelio quid Redemptor noster per semetipsum fecerit, quia ingressus templum cathedras vendentium columbas evertit. Columbas enim vendere, est de Spiritu sancto, quem Deus omnipotens consubstantialem sibi per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo, ut prædixi, malo jam innuitur quid sequatur; quia qui in templo Dei columbas vendere præsumpserunt, eorum Deo judice cathedræ ceciderunt. Qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoque qui pretio ad sacrum ordinem perducitur, jam in ipsa provectus sui radice vitiatus, paratior est aliis venumdare quod emit. Et ubi est, quod scriptum est: *Gratis accepistis, gratis date?* Et cum prima simoniaca hæresis sit contra ecclesiam exorta, cur non perpenditur, cur non videtur, quia eum, quem quis pretio ordinat, provehendo agit ut hæreticus fiat? Alia quoque nobis res est valde detestabilis nuntiata, quod quidam ex laico habitu, per appetitum gloriæ temporalis, defunctis episcopis tonsurantur & fiunt subito sacerdotes. Qua in re jam notum est qualis ad sacerdotium venit, qui repente de laico habitu ac sacrum transit ducatum, & qui miles nunquam extitit, dux religiosorum fieri non pertimescit. Quam iste prædicationem habiturus est, qui fortasse nunquam audivit alienam? aut quando aliena mala corrigat, qui necdum sua flevit? Et cum ad sacros ordines Paulus apostolus neophytum venire prohibeat, sciendum nobis est, quia sicut neophytus tunc vocabatur, qui adhuc noviter erat * eruditione plantatus in fide; ita nunc inter neophytos deputamus, qui adhuc novus est in sancta conversatione. Scimus autem, quod ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, nisi novitatis suæ humore siccentur; ne si ante ponde-

Matth. 21.

Matth. 10.

1. Tim. 3. Grat. dist. 4. cap. Sicut Ivo part. 2. cap. 151.

* c. 1. in Paris. de eruditione

ra quam solidantur accipiant, cunctam simul fabricam ad terram deponant. Et cum ad ædificium arbusta succidimus, ut prius viriditatis humor exsiccari debeat exspectamus; ne si eis adhuc recentibus fabricæ pondus imponitur, ex ipsa novitate curventur, & confracta citius corruant, quæ immature in altum levata videbantur. Cur ergo hoc non subtiliter in hominibus custoditur, quod in lignis quoque ac lapidibus tanta consideratione perpenditur? Qua de re necesse est, ut vestra fraternitas præcellentissimum filium nostrum Childebertum regem admonere studeat, ut hujus peccati maculam a regno suo funditus repellat, quatenus omnipotens Deus tanto illi apud se majora retribuat, quanto eum conspicit, & amare quod ipse diligit, & vitare quod odit. Itaque fraternitati vestræ vices nostras in ecclesiis quæ sub regno sunt præcellentissimi filii nostri Childeberti, juxta antiquum morem, Deo auctore committimus: singulis siquidem metropolitis, secundum priscam consuetudinem, proprio honore servato, pallium quoque transmisimus, quo fraternitas tua intra ecclesiam ad sola Missarum solennia utatur. Sicubi autem longius episcoporum quisquam pergere forte voluerit, sine tuæ sanctitatis auctoritate ei ad loca alia transire non liceat. Si qua vero inquisitio de fide, vel fortasse aliarum rerum inter episcopos caussa emerserit, quæ discerni difficilius possit, collectis duodecim episcopis ventilatur, atque decidatur. Si autem decidi nequiverit, discussa veritate ad nostrum judicium referatur. Omnipotens autem Deus sua vos protectione custodiat, honoremque perceptum vos in moribus servare concedat. Data die VI. * Junii, indictione XIII.

Grat. dist. 100. cap. 6. Ansel. lib. 6. cap. 98

Melius Augusti, ut vel ipsa epistolarum series docet ita & Paris.

Notæ Jacobi Sirmondi, S. J.

1 *Virgilio episcopo Arelatensi.*) Hanc epistolam, & quinquagesimam secundam sequentem, paucis demptis usurpavit Joannes VIII. cum suas item in Gallia vices Rostagno episcopo Arelatensi committeret, ut infra ad annum Christi 876. videre est.

LI. AD JOANNEM EPISCOPUM CORINTHIORUM.

De Anastasio episcopo deposito, & diacono ejus, & de aliis plurimis.

Gregorius Joanni episcopo Corinthiorum.

ÆQuitatem atque solicitudinem Secundini fratris & coepiscopi nostri, quæ olim bene nobis est cognita, etiam series indicata * scriptorum vestrorum monstravit. In qua re valde placuit, lætosque nos reddidit, quia in caussa Anastasii quondam episcopi, quam ei examinandam injunximus, vigilantiam suam & diligenter exercuit, & cognita crimina, ut justitia poscebat, & oportuit, vindicavit. Sed in his omnibus gratias omnipotenti Deo referimus, qui desistentibus quibusdam accusatoribus, cognitioni ejus veritatem, ne tantorum caussa facinorum latere potuisset, ostendit. Quoniam vero in eadem sententia, in qua suprascriptum Anastasium juste damnatum constat atque depositum, sic quasdam suprascriptus frater & coepiscopus noster ultus personas est, ut nostro arbitrio reservaret; idcirco quid de eis tenendum servandumque sit præsenti epistola signare perspeximus. Paulum itaque diaconum latorem præsentium, quamvis culpa sua vehementer confundat atque redarguat, quod deceptus promissione ab accusatione nuper depositi quondam episcopi sui destiterit, & cupiditatis studio silere contra animam suam potius quam prodere vera consenserit; tamen quia plus esse convenit nos misericordes quam districtos, hanc ei culpam ignoscimus, atque eum in ordine locoque suo recipiendum esse censemus. Nam ei a tempore prolatæ sententiæ afflictionem, quam pertulit, credimus ad vindictam hujus posse culpæ sufficere. Euphemium vero atque Thomam, qui pro deserenda accusatione episcopi sui sacros ordines acceperunt, eisdem sacris privatos ordinibus esse censemus; atque ita sicuti sunt depositi volumus permanere; nec unquam eos sub qualibet excusationis specie sacros in ordines revocari decernimus. Nam nimis indignum, & contra ecclesiasticæ regulam disciplinæ est, ut honore quem non ex meritis, sed pro iceleris præmio percepe-runt, fungantur. Quia tamen plus misericordiæ quam districtæ nos convenit operam dare justitiæ, eosdem Euphemium atque Thomam in ordine locoque tantummodo, unde ad ordines sacros promoti fuerant, volumus revocari, & cunctis diebus vitæ suæ eorumdem locorum continentiam, sicut consueverant ante, percipiant. Clematium vero lectorem similiter benignitatis intuitu in ordinem locumque suum revocandum esse constituo. Quibus etiam omnibus, id est, Paulo diacono, Euphemio, Thomæ atque Clematio commoda sua secundum locum & ordinem in quo quisque eorum est, sicut solitus erat accipere, a præsenti tertia decima indictione vestra fraternitas sine aliqua studeat imminutione præbere. Quia igitur suprascriptus Paulus diaconus multa se pro utilitate ecclesiæ vestræ memorat expendisse, & ut ea possit recipere, fraternitatis vestræ solatio desiderat adjuvari; hortamur, ut si ita est, omni ei possibilitate ad recipienda quæ dedit debeatis concurrere, atque vestris eum auxiliis adjuvare; quia nulla ratio patitur ut in his quæ pro utilitate generalitatis impendit aliquod sustineat injuste dispendium. Præterea tres libras auri, quas imminente suprascripto fratre & coepiscopo nostro Secundino eumdem Paulum diaconum pro utilitate vestræ dedisse constat ecclesiæ, fraternitas vestra eas cessante dilatione restituat; ne quod absit non rationabiliter, sed sola eum gravare voluntate tantummodo videatur.

* Deest in Paris. scriptorum vestrorum.

LII. AD EPISCOPOS GALLIARUM.

Ut Virgilio Arelatensi, cui vices suas commisit, obediant, ab eoque vocati ad Synodum veniant, nec ad longinqua loca sine illius auctoritate peragant.

Gregorius universis episcopis Galliarum qui sub regno Childeberti sunt.

AD hoc dispensationis divinæ provisio gradus diversos, & ordines constituit esse distinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem impenderent * vera concordiæ fieret ex diversitate contextio, & recte officiorum gereretur administratio singulorum. Neque enim universitas alia poterat ratione subsistere, nisi hujusmodi magnus eam differentiæ ordo servaret. Quia vero quæque creatura in una eademque qualitate gu-

* una. ita & Paris.

bernari vel vivere non potest, cælestium militiarum exemplar nos instruit; quia dum sunt angeli, & sunt archangeli, liquet quod non sunt æquales, sed in potestate & ordine, sicut nostis, differt alter ab altero. Si ergo inter hos qui sine peccato sunt ista constat esse distinctio; quis hominum abnuat huic se libenter dispositioni submittere, cui novit etiam angelos obedire? Hinc etenim pax & caritas mutua se vice complectuntur, & manet firma concordiæ in alterna & Deo placita dilectione sinceritas. Quia igitur unumquodque tunc salubriter completur officium, cum fuerit unus ad quem possit recurri præpositus; idcirco opportunum esse perspeximus, in ecclesiis quæ sub regno præcellentissimi filii nostri Childeberti regis sunt, secundum antiquam consuetudinem, fratri nostro Virgilio Arelatensis civitatis episcopo vices nostras attribuere; quatenus & catholicæ fidei integritas, id est, sanctarum quatuor synodorum, Deo protegente solicita devotione servetur, & si inter fratres consacerdotesque nostros aliqua evenerit forte contentio, auctoritatis suæ vigore, vicibus nempe sedis apostolicæ functus, discreta moderatione compescat. Cui etiam injunximus, ut si quarumdam causarum tale fuerit certamen exortum, in quo aliorum præsentia opus sit, congregatis sibi in numero competenti fratribus & coepiscopis nostris, salubriter hoc servata æquitate discutiat, & canonica integritate definiat. Si quam vero contentionem, quod longe faciat divina potentia, de fidei causa evenire contigerit, aut negotium emerserit, cujus vehemens sit fortasse dubietas, & pro sui magnitudine judicio sedis apostolicæ indigeat, examinata diligentius veritate, relatione sua ad nostram studeat perducere notionem, quatenus a nobis valeat congrua sine dubio sententia terminari. Et quoniam necesse est ut ad eum, cui nostras vices injunximus, quoties oportere perspexerit, pro facienda collatione aptis debeant episcopi temporibus convenire; hortamur ut nullus mandatis ejus inobediens esse præsumat, nec communi congregationi interesse postponat, nisi aut corporis infirmitas quempiam fortasse vetuerit, aut cujusdam eum causæ justa excusatio minime venire permiserit. Hi tamen, qui prohibente aliqua necessitate nequeunt in synodum convenire, loco suo * presbyterum aut diaconum dirigant; quatenus quæ a nostro vicario, Deo auxiliante, fuerint definita, ad eum qui absens est, per ipsum quem miserit fida relatione perveniant, ut inconcussa firmitate serventur, & nullius ea quæ constituerit audeat occasionis excusatio violare. Hoc etiam vos pariter prævidimus admonendos, ut nullus vestrum ad longinquiora loca sine præfati fratris & coepiscopi nostri Virgilii auctoritate tentet aliquo modo proficisci; scientes quia & prædecessorum nostrorum, qui vices suas ejus prædecessoribus commiserunt, sic procul dubio mandata definiunt. Hortamur præterea, ut de officio suo sit quisque vestrum solicitus, ut qui promissam cupit mercedem pastionis accipere, commissum sibi gregem solicitudine & oratione custodiat; ne lupus insidians oves creditas invadendo dilaniet, & sit in retributione pœna pro munere. Optamus igitur, fratres carissimi, & totis omnipotentem dominum precibus exoramus, ut dilectionem vestram in amoris sui constantia faciat magis magisque fervescere, atque in pace ecclesiæ manere, & in una vos concedat magnopere retineri concordia. Nuntiatum vero nobis est, quod per simoniacam hæresim ad sacros quidam ordines adducantur, & hoc suprascripto fratri & coepiscopo nostro Virgilio per omnia prohibendum mandavimus. Quod ut vestra fraternitas recognoscat, & studiose custodiat, & ipsa coram vobis est epistola relegenda. Data die * XI. mensis Augusti, indictione XIII.

* ep. Vigilii IX. & XI. supra.

* XII. Par.

LIII. AD CHILDEBERTUM REGEM FRANCORUM.

Virgilio se vices suas, & pallium regis petitu concessisse: hortatur vicissim, ut illi faveat in prohibenda simonia, & ne ex laicis repente fiant episcopi.

Gregorius Childeberto regi Francorum.

LÆtos nos excellentiæ vestræ vehementer fecit epistola, quæ pia vos affectione de honore & reverentia sacerdotali testatur esse solicitos. Hinc etenim cunctis ostenditis fideles Dei vos esse cultores, dum sacerdotes ipsius grata ac debita veneratione diligitis, & Christiana devotione quidquid ad eorum augmentum pertinet agere festinatis. Unde & gratanter ea quæ scripsistis accepimus, & quæ voluistis animo libenti concessimus. Atque ideo fratri nostro Virgilio Arelatensis civitatis episcopo vices nostras juxta antiquum morem & excellentiæ vestræ desiderium, Deo favente, commisimus: cui etiam & pallii usum, sicut prisca habuit consuetudo, concessimus. Sed quia aliqua ad nos perlata sunt quæ & omnipotentem Deum nimis offendunt, & quamplurimum sacerdotii honorem reverentiamque confundunt, quæsumus ut potestatis vestræ adnitente censura modis omnibus emendentur; ne dum laudandæ devotioni vestræ res temerariæ ac perversæ repugnant, aliorum, quod absit, culpa aut regnum vestrum gravetur, aut anima. Pervenit autem ad nos obeuntibus episcopis quosdam ex laicis tonsurari, atque ad episcopatum præcipiti saltu conscendere, & qui discipulus non fuit inconsiderata ambitione magister efficitur; & quoniam quod possit docere non didicit, sacerdotium tantummodo gerit in nomine, nam laicus in sermone pristino perseverat & opere. Quomodo ergo pro aliorum peccatis intercessurus est qui sua primitus non deflevit? Talis enim pastor non munit gregem, sed decipit; quia dum contradicente verecundia non potest aliis quod ipse non facit, suadere, quid est aliud nisi ut plebs dominica prædonibus populanda remaneat, & inde sumat interitum, unde salutiferæ protectionis magnum debuit habere subsidium? Quod quam pravum sit quamve perversum, ex sua quoque ordinatione excellentiæ vestræ celsitudo perpendat. Certum namque est non vos ante exercitui ducem præponere, nisi vobis labor ejus fidesque probata constiterit, nisi eum anteactæ vitæ virtus & solicitudo aptum esse monstraverit. Si vero non aliis nisi hujusmodi viris committitur gubernandus exercitus, qualis dux esse debeat animarum, ex istius rei consideratione, seu comparatione bene colligitur. Sed verecundum nobis est, & dicere pudet, quia ducatum sibi sacerdotes arripiunt, qui exordium religiosæ militiæ non viderunt. Simul autem & illud valde execrandum nobis est nuntiatum, quod sacri ordines per simoniacam hæresim, id est, accepto præmio conferuntur. Et quia pesti-

se-

ferum nimis est, & sanctæ ecclesiæ universali contrarium, in sacrum quempiam ordinem non meritis, sed pretio collocari, hortamur, ut tam detestabile facinus de regno suo excellentia vestra prohiberi præcipiat. Nam ipse se ad hoc officium ostendit prorsus indignum, qui donum Dei pecunia mercari non metuit, & commodis præsumit appetere, quod habere per gratiam non meretur. Hæc igitur præcellentissime fili, idcirco admoneo, quia animam vestram salvari desidero. Quæ etiam dudum scribere volui, si voluntatem meam innumeræ occupationes minime præpedissent. At postquam se congruum rescribendi tempus ingessit, quod facere me oportuit non omisi. Salutantes itaque excellentiam vestram paternæ caritatis affectu, petimus ut cuncta quæ suprascripto fratri & coepiscopo nostro fieri servarique mandavimus, favoris vestri præsidio compleantur, ne cujusquam ea aliquo modo elatione aut superbia convelli permittatis, sed sicut per prædecessores ejus singulos sub glorioso patris vestri regno servata sunt, ita quoque auxilio vestro solicita omnino devotione serventur. Oportet ergo, ut hoc nobis vicarie rependatur, & sicut nos vestram implere non distulimus voluntatem, ita & vos propter Deum, & beatum Petrum apostolorum principem, nostra faciatis in omnibus servari statuta; quatenus excellentiæ vestræ laudabilis & Deo placita se circumquaque tendat opinio. Data die XII. mensis Augusti, indictione XIII.

LIV. AD MARINIANUM EPISCOPUM RAVENNÆ.

De usu pallii ei concesso.

Gregorius Mariniano episcopo Ravennæ.

n. diac. lib. c. 5. APostolicæ sedis benevolentia, & antiquæ consuetudinis ordine provocati, fraternitati tuæ, quam in Ravennati ecclesia gubernationis suscepisse constat officium, pallii usum prævidimus concedendum. Quo non aliter te uti memineris, nisi in propria tuæ civitatis dimissis jam filiis ecclesia procedens, a salutatorio ad sacra missarum solennia celebranda: peractis vero missis, idem in salutatorio rursum curabis deponere. Extra ecclesiam vero non amplius illo tibi, nisi quater in anno, in letaniis quas ad decessorem tuum Joannem expressimus, uti permittimus; hoc nihilo minus admonentes, ut sicut a nobis hujusmodi decoris usum ad sacerdotalis officii honorem largiente domino percepisti, ita etiam morum atque actuum probitate ad Christi gloriam susceptum adornare contendas officium. Sic etenim alterno eris invicem decore conspicuus, si ad hujusmodi corporis habitum mentis quoque tuæ bona concordent. Omnia etiam privilegia, quæ tuæ pridem concessa esse constat ecclesiæ, nostra auctoritate firmamus, & illibata decernimus permanere.

LV. AD JOANNEM EPISCOPUM CORINTHIORUM.

Quomodo gregem Dei gubernare debeat.

Gregorius Joanni episcopo Corinthiorum.

POstquam Deus noster, cui nihil occultum est, de ecclesiæ suæ gubernatione nefandam pollutionis pestem abjiciens, vos ad ejus voluit regimen adducere, magna vobis præcavendum est solicitudine, ut post vulnera, & diversa prioris mala pastoris * contagia, in fraternitate vestra grex dominicus consolationem ac salubre medicamentum inveniat. Sic ergo præcedentis contagii maculam manus vestræ actionis abstergat, ut nulla execrandæ pravitatis illius vestigia, nullam sinat manere memoriam. Sit igitur erga subjectos solicitudo laudabilis. Exhibeatur cum mansuetudine disciplina. Sit cum discretione correptio. Iram benignitas mitiget, benignitatem zelus exacuat, & ita alterum condiatur ex altero, ut nec immoderata ultio plus quam oportet affligat, nec iterum frangat rectitudinem disciplinæ remissio. Instructio commissi populi fraternitatis vestræ sit actio. Videat in vobis quod diligat, cernat quod imitari festinet. Exemplo vestro vivere doceatur. A recto itinere te duce non deviet: ad Deum vos sequendo perveniat, ut tot ab humani generis salvatore retributiones accipias, quot lucra ei operatus fueris animarum. Labora itaque, frater carissime, & ita totam mentis & cordis ad hoc efficaciam dirige, quatenus digne in futuro merearis audire: *Euge serve bone, & fidelis, intra in gaudium domini tui*. Pallium vero, sicut per epistolam vestram, quam per Andream fratrem & coepiscopum nostrum suscepimus, postulasti, direximus, quo ita vos uti necesse est, sicut prædecessores vestri usi, concedentibus nostris prædecessoribus, approbantur. Præterea pervenit ad nos, quod in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perveniat. Quod si ita est, flens dico, gemens denuntio, quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex evangelio quid redemptor noster per semetipsum fecerit; quia ingressus templum, cathedras vendentium columbas evertit. Columbas enim vendere, est de sancto Spiritu, quem Deus omnipotens consubstantialem sibi per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo, ut prædixi, malo jam innuitur quid sequatur: quia qui in templo Dei columbas vendere præsumpserunt, eorum Deo judice cathedræ ceciderunt. Qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoque qui ad sacrum ordinem perducitur, jam in ipsa provectus sui radice vitiatus, paratior est aliis venumdare quod emit. Et ubi est quod scriptum est: *Gratis accepistis, gratis date?* Et cum primo contra sanctam ecclesiam simoniaca hæresis sit exorta; cur non perpenditur, cur non videtur, quia eum quem quis cum pretio ordinat, provehendo agit ut hæreticus fiat? Quia ergo hanc nefandissimam pravitatem sancta universalis omnino damnat ecclesia; hortamur fraternitatem vestram, ut tam detestabile & tam immane peccatum de locis omnibus, quæ sub se sunt, solicitudinis suæ modis omnibus compescat instantia. Nam si quid tale aliquid deinceps fieri senserimus, jam non verbis, sed canonica hoc ultione corrigemus; & de

* *deest* contagia. *in Taris.*

Luc. 19.

Matth. 21.

Matth. 10.

vo-

vobis, quod non oportet, aliud incipiemus habere judicium. Novit autem fraternitas vestra, quia prius pallium nisi dato commodo non dabatur. Quod quoniam incongruum erat, facto concilio ante corpus B. Petri apostolorum principis, tam de hoc, quam de ordinationibus aliquid accipere sub districta interdictione vetuimus. Oportet ergo ut neque per commodum, neque per gratiam, aut quorumdam supplicationem aliquos ad sacros ordines consentiatis vel permittatis adduci. Nam & peccatum, sicut diximus, grave est, & sine correptione hoc non patimur remanere. Suprascriptum vero Andream fratrem & coepiscopum nostrum ob hoc tarde suscepimus, quia renuntiante fratre & coepiscopo nostro Secundino didicimus, epistolas * vestras sibi eum in Joannis Lariſſæi episcopi * excusatione finxisse. Et nisi bona vestra nobis quæ audivimus suasissent, nulla illum habuimus ratione suscipere. Data die xv. mensis Augusti, indictione XIII.

* nostras Paris. * executione. Paris

LVI. AD EPISCOPOS GRÆCIÆ.

Ut nullus per præmium ordinetur. Pariterque exponit, quod dominus cathedras columbas vendentium evertit.

Gregorius universis episcopis per Helladiam provinciam constitutis.

GRatias omnipotenti Deo vobiscum, fratres carissimi, refero, qui latens vulnus, quod antiquus hostis intulerat, ad omnium fecit pervenire notitiam, & de ecclesiæ suæ corpore salutifera illud incisione compescuit. Ex qua re & gaudendum nobis est, & dolendum. Gaudendum quippe correctione facinoris, dolendum vero de casu fratris. Sed quoniam plerumque alterius casus alterius solet esse cautela; quo quisque cadere timet, attendat, aditum hosti non præbeat, non putet latere quod agitur; nam Veritas clamat: *Nil * opertum quod non revelabitur, & occultum quod non sciatur.* Hæc enim vox actionis nostræ jam præco est, & ipso teste modis omnibus adducitur ad publicum quod agitur in secreto. Aut quis actus suos ante illum nitatur abscondere, qui eorum & testis & judex est? Quia vero nonnumquam dum aliud attenditur, aliud non cavetur; oportet ut contra omnes hostis insidias quisque debeat esse solicitus, ne dum in uno vincit, superetur in altero. Nam & terrenus hostis, qui munita loca cupit invadere, pugnandi arte sic utitur. Latenter quidem ponit insidias, & ad unius loci se expugnationem totus ostendit, ut dum ad defensionem loci illius ubi instat periculum convenitur, loca alia de quibus nulla est suspicio capiantur. Et evenit, ut qui cognitus resistentis virtute repulsus est, latens obtineat quod certando non potuit. Sed quia in his omnibus divinæ protectionis auxilio opus est, voce cordis singuli clamemus ad dominum, dicentes: *Domine, ne longe facias auxilium tuum a me, ad defensionem meam respice.* Manifestum namque est, quia nisi ipse auxiliatus fuerit, & ad se clamantes defenderit, hostis noster vinci non poterit. Præterea epistolam caritatis vestræ per Andream fratrem & coepiscopum nostrum suscipientes, pallium Joanni fratri nostro Corinthiorum episcopo nos transmisisse cognoscite: cui vos magnopere convenit obedire, præsertim dum hoc sibi & antiquæ consuetudinis ordo defendat, & bona ejus, quibus ipsi testimonium perhibetis, invitent. Quibusdam namque narrantibus agnovi, quod in illis partibus nullus ad sacrum ordinem sine commodi datione perveniat. Quod si ita est, flens dico, gemensque denuntio, quia cum sacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu stare non poterit. Scimus quippe ex evangelio quid redemptor noster per semetipsum fecerit, quia ingressus in templum, cathedras vendentium columbas evertit. Columbas quippe vendere, est de sancto Spiritu, quem sibi consubstantialem Deus omnipotens per impositionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo, ut prædixi, innuitur quid sequatur: quia qui in templo Dei columbas vendere præsumpserunt, eorum Deo judice cathedræ ceciderunt. Qui videlicet error in subditis cum augmento propagatur. Nam ipse quoque, qui ad sacrum ordinem perducitur, jam in ipsa provectus sui radice vitiatus, paratior est aliis vendere quod emit. Et ubi est quod scriptum est: *Gratis accepistis, gratis date?* Et cum prima contra sanctam ecclesiam simoniaca hæresis sit exorta; cur non perpenditur, cur non videtur, quia eum quem quis cum pretio ordinat, provehendo agit ut hæreticus fiat? Ideoque hortamur, ut nullus vestrum denuo hoc fieri patiatur, sed neque gratia alicujus, neque supplicatione aliquos ad sacros ordines audeat promovere, nisi eum quem vitæ & actionis qualitas ad hoc dignum esse monstraverit. Nam si aliter factum denuo senserimus, districta & canonica illud noveritis ultione compesci. Data die xv. mensis Augusti indictione XIII.

Matth. 21.

Matth. 10.

* occultum quod non revelabitur. Hæc enim &c. Paris.

Psal. 39.

LVII. AD RELIGIOSOS IN ANGLIAM EUNTES.

Hortatur eos qui in Angliam proficiscuntur, ut nullis laboribus perterreantur, sed inchoata perficiant.

Gregorius episcopus servorum Dei servis domini nostri Jesu Christi.

QUia melius fuerat bona non incipere, quam ab his quæ cœpta sunt cogitatione retrorsum redire, summo studio, dilectissimi filii, oportet ut opus bonum, quod cœpistis, auxiliante domino, compleatis. Nec labor vos ergo itineris, nec maledicorum hominum linguæ deterreant, sed omni instantia, omnique fervore, quæ inchoastis Deo auctore peragite; scientes quod laborem magnum major æternæ retributionis gloria consequetur. Remeanti autem Augustino præposito vestro, quem & abbatem vobis constituimus, in omnibus humiliter obedite, scientes vestris animabus per omnia profuturum, quidquid a vobis fuerit in ejus admonitione completum. Omnipotens Deus sua vos gratia protegat, & * nostri laboris fructum in æterna me patria videre concedat, quatenus etsi vobiscum laborare nequeo, simul in gaudio retributionis inveniar, quia laborare scilicet volo. (Deus vos incolumes custodiat dilectissimi filii. Data die x. Kal. Aug. imperante domino nostro Mauritio Tiberio piissimo Augusto anno XIV. post consulatum ejusdem domini nostri anno XIII. indict. XIV.)

Ex Paulo Concono lib. c. 34.

* vestri. Paris.

Ivo part. cap. 108. Broc. lib. cap. 72. C.

anſulis cluſa qui deerant Labbe ex Pariſ. ſu plevi.

FINIS TOMI NONI.
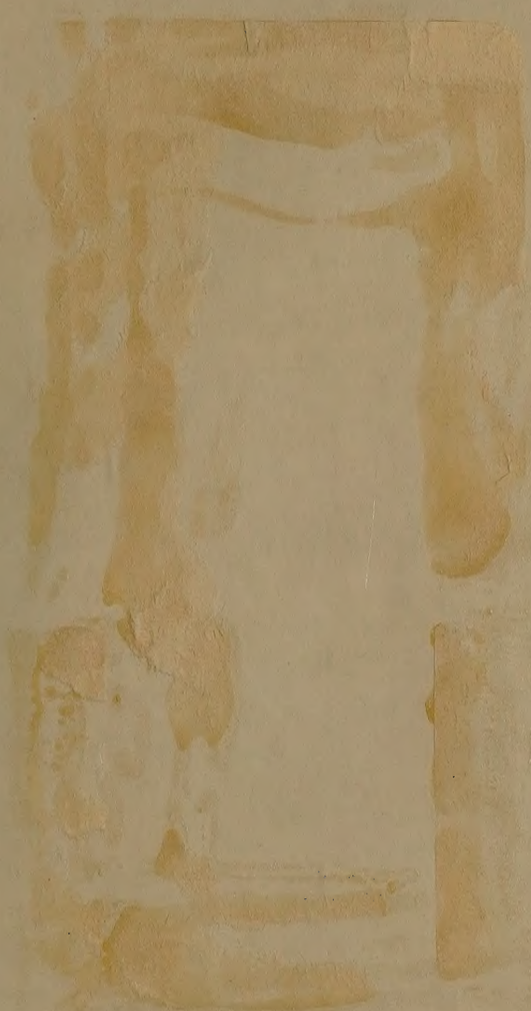
GTU LIBRARY
3 2400 00639 8501